Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTA a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

ANUL II Nr. 13 (24) • 1 IULIE 1959 • APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII • 16 PAGINI — LEI 1,50

Poemul culturii

de acad. TUDOR VIANU

Cînd ești tînăr și sufletul ți se deschide către tot ce poate să-l nutrească, să-l fortifice și să-l înalțe, lasă-te ademenit de poemul culturii. Ești bucuros să părăsești pentru o zi, pentru mai multe, pentru mai multe săptămîni, locul obișnuit al așezării tale și să cunoști alte locuri, șesurile peste care au fost asvîrlite covoare imense, dealurile unde forfota muncii a scos la iveală bogățiile ascunse în pămînt, a ridicat uzine, a pus în funcțiune macarale uriașe care transportă bucăți de materie rupte parcă din masa unei planete incandescente, munții cu pădurile, tunetul mării. Într-o noapte, undeva, la loc deschis, departe de luminile tremurătoare ale ultimilor locuințe, te-ai simțit mai întîi învins de măreția cerului, dar apoi s-a desfăcut în tine un spațiu atît de larg, încît lumea toată poate să intre înăuntru. Nu ți-a fost greu atunci să faci cu tine însuți legămîntul cel mai îndrăzneț, cel mai curajos și să dorești a te consacra unei sarcini nobile și înalte. Drumurile prin țară și peste hotarele ei te pun în legătură cu o mulțime de oameni necunoscuți și pe care îi descoperi ca pe ființe noi, interesante, uneori atît de asemănătoare cu tine, prieteni posibili ca ai copilăriei, încît distanțele despărțitoare, uneori foarte mari, par puțin lucru. Ai poposit într-un cătun de la marginea lumii și ai aflat acolo, printre cele cîteva sute de oameni care trăiesc laolaltă, toate formele vieții sociale, toate luptele, toate emulațiile ei. Ai trecut pe străzile orașelor străine, te-ai amestecat în mulțimea grăbită de nevoile vieții, ai întîrziat într-un parc, într-o piață monumentală, admirînd fierul răsucit al grilajelor, dantela de piatră a catedralelor, frontoanele palatelor în jurul cărora umbra pare mai rece. Este important să te miște adeseori, să vezi, să simți, să înțelegi mai mult decît ce îți spune în fiecare zi mediul tău apropiat, să devii un om cu inima și mintea deschisă și largă. Înfringe prejudecata, combate meschinăria, îngustimea și egoismul, formează-te ca om cu vederi largi asupra lumii, cu suflet generos, cetățean al erei noi, al socialismului.

Îndrumează-te către acest scop folosind toate izvoarele culturii. Ai nevoie, mai întîi, de o cultură de specialitate. Este o condiție a muncii moderne. S-a cîrtit uneori împotriva specializării riguroase. Dar problemele, pe care le pune chiar sarcina cea mai modestă în cîmpul producției de azi, sînt atît de numeroase și se sprijină pe cercetarea atît de întinsă a științelor, încît nu vei putea să le birui decît însușindu-ți cea mai atentă și mai migăloasă pregătire de specialitate. S-ar părea că mă gîndesc numai la acei care se formează în vederea profesiunilor numite altădată „intelectuale". Dar deosebirea dintre profesiunile „intelectuale" și „manuale" ne apare astăzi ca rămășiță a unei orînduiri în care munca era înlănțuită și disprețuită. Tehnica modernă ușurează, prin fiecare din progresele ei, sforțarea fizică a muncitorului căruia i se cere din ce în ce mai mult, nu atît puterea de a presta efortul manual, cît capacitatea de a-și conduce și supraveghia unealta sau mașina, de a le observa și studia, de a le perfecționa în vederea ușurării manipulării și a sporirii randamentului lor. In acest scop muncitorul tehnic are nevoie de o cultură de specialitate, la fel de ingrijită ca a celui care se consacră lucrărilor biologiei, ale istoriei sau ale filologiei. Toate formele muncii tind să dobîndească însușirea calificării, a calificării înalte. Muncitorul format în școlile superioare va fi un tip social al viitorului și, de pe acum, figura lui începe să se întrupeze în jurul nostru.

Ești cetățean chemat să iei parte la conducerea treburilor publice și pentru aceasta, ai nevoie de toate perspectivele culturii. Altădată, în timpul Revoluției franceze, Adunarea legislativă a adoptat proiectul învățămîntului elementar comun, obligator și gratuit pentru toți copiii națiunii. Toți aceștia trebuiau formați ca cetățeni, adică indivizi capabili să ia parte la conducerea statului în cadrul sistemului de delegare a puterii prin alegerea reprezentanților în adunările naționale. Viitorii cetățeni urmau deci să primească deopotrivă acea instrucție elementară, capabilă să-i înzestreze cu luminile necesare exercitării conștiente a drepturilor și îndatoririlor politice. Școala elementară comună, obligatorie și gratuită a fost adoptată apoi, nu fără rezistența cercurilor reacționare, de toate „democrațiile" burgheze. Dar vechea școală primară de patru ani putea oare să satisfacă toate speranțele puse în ea? Experiența a arătat că membrii vechilor corpuri electorale constituiau, în democrațiile burgheze, simple mase de manevră ale exploatării politicianiste.

Patru ani și atîta instrucție cîtă poate fi împărtășită în timpul lor par astăzi prea puțin pentru a forma un cetățean. In țara noastră se generalizează, în acest moment, sub îndrumarea partidului, școala elementară de șapte ani, pentru a nu mai vorbi de întinsa operă a completării instrucției și educației publice prin toate instrumentele moderne ale difuzării culturii, cartea, presa, teatrul și cinematograful, casa de cultură și rețeaua de biblioteci și muzee. Cetățeanul socialist simte nevoia să-și apropie cultura cea mai întinsă, fiindcă el nu este numai posesorul unui drept politic exercitat prin delegație, dar și muncitorul într-un domeniu anumit al producției sociale, un om care ia parte la creația colectivă și în această calitate, trebuie să dispună nu numai de cea mai înaltă calificare tehnică, dar și de perspectiva cea mai largă asupra întregii munci săvîrșite în patria sa și asupra țintelor celor mai îndepărtate ale acesteia.

Crește deci ca om cult, ca om foarte cult! Studiază și caută să înțelegi istoria popoarelor, fiindcă tu însuți te găsești într-un moment hotărîtor al istoriei și nu poți ignora succesiunea evenimentelor care le-au adus în momentul actual și ți-au încredințat menirea ta de astăzi. Un filozof a spus odată că cine nu cunoaște istoria este ca un copil, adică o ființă fără amintiri, fără experiență, fără posibilități de a răspunde problemelor atît de numeroase ale vieții.

Studiază istoria în toate ramurile ei, înțelege chipul în care s-au urmat orînduirile și au progresat dreptatea și libertatea în lume. Studiază marxism-leninismul, temelia teoretică a revoluției socialiste, luminează-te prin întinsul orizont pe care această învățătură ți-l deschide asupra naturii, asupra istoriei, asupra culturii, asupra tuturor problemelor de organizare ale orînduirii noi în care trăiești. Înțelege cu limpezime și cu simț critic toate marile sisteme filozofice ale trecutului, fiindcă vei găsi în ele adevăruri utilizabile și, fiindcă pricepîndu-le în felul de a se fi înălțat din condițiile lor de loc și de timp, vei aprecia mai bine ce necesități au format propria ta filozofie. Iubește toate formele mari ale artei. Pentru artă se cuvine să simți nu numai interes, dar și iubire. Acordă inima ta cu toate lirele lumii, dacă din ele răsună un cîntec prin care poți spori. Utilizez o metaforă muzicală cu o intenție conștientă. Căci în oricare din operele valabile ale artei se limpezește o icoană a lumii, afli ceva despre chipul în care au răsfrînt realitatea oamenii unor timpuri deosebite, dar totodată fiecare din aceste opere este străbătută de un curent liric, de o emoție umană ca a cîntecului, chemarea unui artist. Ascultă muzică, privește imagini, citește. N-ar fi jalnic să fi existat în lume Bach și Mozart, Shakespeare, Tolstoi și Eminescu și ei să nu fi însemnat nimic pentru tine? Dacă aceștia și alții deopotrivă cu ei vor deveni o realitate pentru tine, îi vei rechema adeseori ca sfătuitori și martori ai hotărîrilor tale de seamă. Inconjoară-te cu imagini, adună o bibliotecă, fiindcă, este bine să ai cartea ta, pentru a putea regăsi o idee sau o impresie veche într-o dispoziție nouă. O carte nu rămîne niciodată aceeași pentru tine. Evită deci însoțirile întîmplătoare, de o singură clipă, cu ea. Dacă este scrisă de un om care are de spus ceva lumii, este ca o ființă menită să trăiască o mie de ani, încît este absurd ca tu să nu-i dăruiești decît un singur moment. Vei găsi mereu în cartea ta cea bună lucrul de care ai nevoie și, întregindu-te prin ea, ascultă cu nesaț poemul culturii.

CONST. NICOLIN: OȚELARI

SCHIMBUL de MÎINE

de DUMITRU CORBEA

Avînt, patos revoluționar, romantism, curaj... Iată cîteva din componentele caracteristice vîrstei celei tinere.

Educarea tineretului nostru stă în grija permanentă a forurilor de partid și de stat. Nu poate exista nici un fel de comparație între grija de tineret dintr-o țară socialistă și o țară capitalistă. Acest lucru a reeșit în evidență și la Congresul al III-lea al scriitorilor sovietici.

In ce spirit caută burghezia să educe tineretul din țările ei? Ce fel de educație? Cum? Cu ce mijloace? Cine le face această educație? In ce scop? Care este etica capitalistului? Capitalistul nu are nici o etică, nici o credință. Idealul lui este averea, banul, luxul și desfrîul. Cosmopolit și retrograd, morala lui se reduce în cele din urmă la dictonul latinesc: ubi bene, ibi patria. Școala, întregul lor aparat de stat, printre care și biserica, pe acest drum împing tineretul. Și rezultatul „educației" nu întîrzie să-și dea roadele. Sentințele judiciare din Statele Unite sînt grăitoare în această privință.

Reprezentanții trusturilor și monopolurilor, întocmai ca și reprezentanții foștilor și actualilor fasciști se silesc din răsputeri să-i desbrace pe tineri de sentimente și mai ales să-i facă să gîndească cît mai puțin cu putință... Conștiință? Rațiune? Cultură? Etică? Pentru ei sînt prejudecăți stupide, așa cum erau pentru Goering, pentru Rozenberg. Sînt niște himere care încurcă socotelile neo-fascismului în pregătirea unui nou război mondial. Ura contra lagărului socialist, spiritul revanșard cîntăresc mai mult în balanța educației lor decît spiritul de pace și coexistență. Își educă tineretul în spirit rasist, naționalist.

In apus a început să se vorbească iar de „rasa superioară", predestinată să conducă destinele politice și economice ale omenirii... Pentru atingerea scopurilor propuse, reprezentanții monopolurilor și neofasciștii, au nevoie de un tineret dezumanizat, bestial, amoral, care să nu creadă decît în crimă, hoție și să nu se închine decît vițelului de aur... In felul acesta tînărul rămîne gol pe dinăuntru. Rămîne ca o salcie plîngătoare pe marginea unei mlaștini, înfrunzită, dar bosteră, putredă...

Lupii se erijează în campioni morali pentru apărarea sfintei proprietăți capitaliste, nu a civilizației, cum spun ei. Ei au introdus barbaria, nu civilizația. Civilizația n-o apără acei care construiesc cu înfrigurare baze atomice, ci acei care au trimis primul mesager în univers, primul sputnic, primii sateliți ai pămîntului și primul satelit al soarelui, acei care fac totul să înfrumusețeze viața omului, s-o ușureze, s-o prelungească.

Știm ce fel de civilizație ar vrea „aleșii lui dumnezeu" să întroneze iar pe tot pămîntul. Civilizația milioanelor de șomeri care să cerșească o strachină de ciorbă la cazanul asistenței sociale conduse de soțiile miliardarilor, alături de preoți și Ku-Klux-Klan-uri... Civilizația din colonii, unde știința de carte este o raritate, unde se mai vînd încă robi, cum se vindeau în veacurile trecute pe pămîntul țării noastre, în Moldova și în Muntenia. „Civilizatorii" masacrează zilnic vieți omenești, încercînd să stăvilească avîntul de eliberare și independență din coloniile trezite la viață și demnitate după cel de al doilea război mondial, cînd din lanțul capitalist s-au desprins un număr însemnat de țări și au pornit pe drumul arătat de marea Revoluție din Octombrie, de Uniunea Sovietică.

Tineretul indigen și întreaga populație din colonii să vorbească de „acțiunea civilizatoare" a colonialiștilor... S-ar îngrozi lumea de cele ce ar auzi.

Tineretul din țara noastră a fost educat de partid, în spirit patriotic, în spirit internaționalist, în dragoste de muncă și popor, după exemplul gloriosului comsomol leninist. Toate „ismele" revizioniste au suferit un eșec definitiv. Din burta de lemn a calului troian revizioniștii vorbesc de „integrarea pașnică a capitalismului în socialism" și proferă, în artă și literatură, „teze proprii", fiind îndrăgostiți de culorile sumbre, nu de cele clare și luminoase, pledînd pentru neamestecul partidului în opera măreață de educare a tineretului, a oamenilor muncii.

Tineretul nostru are un drum glorios. Entuziasmul lui s-a descătușat în primele zile ale eliberării de sub jugul fascist. El a luptat, alături de muncitorii din uzine, alături de ostașii sovietici împotriva cotropitorilor. Au luptat pe front, în Moldova, în Ardeal, în Ungaria și Cehoslovacia. Cot la cot cu ostașii sovietici au luptat tinerii noștri ostași. Au luptat cu vitejie. Prima înfrățire pe cîmpul de luptă s-a făcut cu poporul sovietic.

S-a sfîrșit războiul. Țara a răsunat de cîntecul tineretului. Au pornit brigăzi după brigăzi în munca de reconstruire. Cîntecul lor răsărea din mijlocul pădurilor, munților, dărîmăturilor și zidurilor noi. Tineretul privea viitorul cu încredere, așa cum l-a educa și l-a învățat partidul. Acest entuziasm cetățenesc arde și astăzi ca o flacără nestinsă în tinerii care muncesc în brigăzi. De unde atîta entuziasm? De unde atîta avînt și pasiune? Ziarele sînt pline de faptele eroice ale tineretului nostru. Ei pun inimă și dragoste în tot ce fac. Pun pasiune cînd scot cărbunele din inima pămîntului; pun pasiune cînd dau metal țării; pun pasiune cînd dau bătălia pentru recolte bogate; pun pasiune cînd învață la școală, cînd se duc la universitate. Muncind, tineretul nostru a căpătat încredere în sine, fiind pătruns de sentimentul valorii proprii, de rolul și misiunea lui în socetatea socialistă. Lui i-a fost mai ușor să se transforme în procesul muncii.

Prețuirea de care se bucură, sentimentul valorii sale, îl face pe tînărul muncitor, constructor, inginer, scriitor, inovator să privească cu încredere viitorul, luînd entuziasm de la alții și dînd din entuziasmul propriu celorlalți.

Desvoltarea învățămîntului ne prevestește educarea tînărului pentru societatea socialistă și comunistă, cînd munca nu devine numai o datorie de onoare, dar și o artă, armonizîndu-se munca fizică cu cea intelectuală, înlăturîndu-se antagonismele dintre ele. In mod creator, marxist trebuie privită această reformă. Forma de viață nouă a cerut-o, Viitorul o cere. Practica vieții i-a creat condițiile. Practica vieții a demonstrat că nici scriitorul nu se poate dezvolta cum trebuie în condiții de seră, departe de popor, izolat, la oraș, dacă nu în „turnul de fildeș", cel puțin într-o garsonieră, pe o stradă liniștită...

Numai gîndirea creatoare îl ferește pe muncitor de-a deveni un robot, un rutinat. Tineretul nostru este refractar rutinei. El privește munca și meseria în spirit inovator, în permanentă mișcare și dezvoltare. Inovațiile și propunerile de îmbunătățire a muncii au un caracter de masă în rîndul muncitorilor noștri.

Nimic nu poate fi mai eficace în educarea tineretului nostru decît puterea exemplului. Și avem exemple de urmat destule. Avem de urmat exemplul lui Ilie Pintilie, lui Bela Brainer, lui Vasile Roaită... Șirul eroilor clasei muncitoare este lung. Tineretul nostru are exemple de urmat: ale tinerilor luptători comuniști și uteciști, are de urmat exemplul tinerilor comsomoliști. Cei tineri au urmat și urmează exemplul înaintașilor lor. Tînăr a fost și Ceapaev, tînăr a fost și Pavel Korceaghin... Zoia și Oleg Coșevoi le-a urmat drumul...

Tineretul este tezaurul societății de azi și de mîine. Comunismul nu se poate concepe fără gîndire, fără pasiune, fără tinerețe. Nu degeaba i se spune comunismului că este tinerețea omenirii. Comunismul este făurit din gînduri înalte, din vise care se pot realiza, din îndrăzneală.

Privește în jurul tău, cititorule, vezi uriașa transformare, vezi socialismul și comunismul. Ascultă cîntecele brigăzilor... Alături de întregul popor, tineretul nostru cîntă și muncește, învață și visează, îndrăznește și făptuiește minuni.

ION BRAD

Fratele meu

Din spița noastră veche, țărănească,
Lui i-a fost dat, întîiul, să privească,
Asemeni unui nuc pe deal săltat,
Mult mai departe, dincolo de sat.
Vulcan, bătrînul șchiop ca într-o doară,
La vatra lui de vîlvătăi și pară
L-a dus, să-i țină de urît.
— Hai, neamul vostru de țărani, să-l întărît!
Numai că la oțeluri și la mașini subtile
L-a întrecut băiatul în doar cîteva zile,
Și meșterul cu brațul lui de criță
Trînti, mirat, barosul.
— A naibii, frate, spiță!
De ea, ca într-o joacă, te apropii
Și peste noapte-ntrece toți meșterii, Ciclopii.

Cînd bate-n casa nouă, azi, tatăl meu, un cui,
E mîndru că-i făcut de fiul lui.
Iar peste cîmp cînd trece superba herghelie
Cu coamele de flăcări, cine-ar putea să fie
Mai mîndru că sirepii de-oțel porniți să are
I-a meșterit băiatul, pe rînd, pe fiecare.
Bunică-sa, cu ochii în vatră arși, mai spune;
— L-am legănat în brațe și uite ce minune!...

Eu, cînd colind prin țară, cu piete-n vînt, rebele,
Și mă încînt de visuri, de iedera de schele,
De zboruri, de cupole, de sorii din oțel,
De trandafiri și stele, mă însoțesc cu el.
Am ochii lui ce scormonesc cuptoare
Ca un burghiu în soare.
El mi-a adus metalul cel nou să-l pun în rime
Cu aurul din holde și vinul din vechime,
Iar sunetul, cît este, oricine recunoască-l!
La cîntec doar avurăm, noi doi, același dascăl.
Mă reazim dar, frățește, pe umerii-i de stei
Știind că-n neclintire nici munții nu-s ca ei!

o seamă de cuvinte

Două cărți pentru copii *)

Am ales din numărul mare al lucrărilor relativ recente, tipărite în Editura Tineretului, două care — înscriindu-se în genuri cu totul diferite — pot exemplifica teza conform căreia scrierile pentru copii trebuie să aparțină întru totul literaturii adevărate și că specificul ei deosebit nu poate stîrbi în nici un fel valoarea artistică.

Elanul liric al Otiliei Cazimir și-a găsit întotdeauna un larg cîmp de activitate în creația pentru cei mici. Versurile de o mare gingășie și limpezime au făcut ca poeta să fie considerată o adevărată clasică a genului. Volumul apărut de curînd confirmă vechea preocupare a scriitoarei de a aduce în fața cititorilor săi o lume nebănuită, ascunsă în firele mărunte de iarbă, în frunzele pădurilor vrăjite; personajele sînt florile, gîzele, copiii, singurii care înțeleg graiul prietenilor lor încă și mai mărunți. Înzestrați cu însușirile minunate pe care le au în poveștile populare eroii Otiliei Cazimir se comportă asemeni modelelor lor umane, rezumînd — la nivelul de înțelegere al copiilor — fapte și tipuri ale societății omenești. Chiar dacă morala nu e totdeauna exprimată, ea e conținută — în majoritatea cazurilor de versurile poetei, ceea ce face ca într-un sens, volumul să se prezinte ca o suită de fabule.

Otilia Cazimir adaugă însă registrelor sale poetice cunoscute, unul nou, mai amplu, cu o rezonanță mai profundă. Primul ciclu al volumului Cîntece *abordează teme desprinse din stricta actualitate. Versurile din* Cîntec pentru patrie, *sînt un imn înălțat Republicii care* .....rîde cu glas tineresc / cum rîde grădina cînd plouă / și florile cînd înfloresc".

Copiii de moț din satele uitate de pînă mai ieri și-au schimbat joaca; în hîrjoana lor intervin, ca un ecou, elemente noi din realitate: imitarea onomatopeică a duduitului de tractor, etc. Cu totul remarcabil ni s-a părut Cîntecul drumului, *compus într-o tonalitate care amintește adesea versul popular. Drumurile pe care trece belșugul țării, freamătul necontenit al oamenilor ce trec spre muncă, încărcați de gînduri și de doruri, sînt prezentate în cîteva fragmente elocvente, de o mare valoare poetică.*

Elogiind munca, fericirea de a trăi, descoperind mereu alte izvoare de bucurie, versurile recentului volum al Otiliei Cazimir conțin un mesaj tineresc, aruncînd punți largi între generațiile patriei

★

Basmele publicate de Al. Gheorghiu-Pogonești, utilizează procedeele clasice ale genului: Feți-Frumoși plecați în căutarea Ilenelor Cozînzene — răpite de zmei, zîne bune care ajută pe cei viteji, vrăjitoare și jivine veninoase care li se împotrivesc. Și, ca în orice poveste, puterile binelui sînt în cele din urmă învingătoare.

Elementele fantastice consacrate sînt minuite cu fantezie; scriitorul imaginează împrejurări și detalii noi care fac ca volumul să fie foarte atractiv. Dar, fără îndoială, nu ar fi fost suficient ca poveștile să se oprească la acest aspect, cu totul exterior. Al. Gheorghiu-Pogonești a fost conștient că substanța etică, atît de densă în basmele populare, poate fi accentuată fără să atingă în nici un fel stridența. Eroii săi luptă pentru o cauză precisă: libertatea și fericirea popoarelor împilate de împărații-zmei și de căpcăuni. În felul acesta, isprăvile lor de neasemuită vitejie sînt privite într-o perspectivă mai amplă. Forțele binelui și răului capătă o semnificație reală mai precisă. Este, evident, cea mai mare calitate a volumului.

Nu trebuie negată puterea de invenție a scriitorului, nici știința de a imita, cu măsură, limbajul popular, sfătos și energic în același timp. Poate că, uneori, strădania de a descoperi modalități noi obosește și nu totdeauna duce la rezultate fericite. Mai cu seamă cînd aceste modalități personale se repetă de la o povestire la alta (coborîrea în inima pămîntului, de pildă). Dar în general volumul reușește să atragă, punînd — în același timp în circulație idei morale foarte valoroase.

Faptul că scriitorii nu au neglijat nici un moment criteriul educativ al creațiilor lor este cît se poate de îmbucurător. Ei și-au dat seama că educarea în spiritul muncii, al dragostei de libertate și de pace se poate și trebuie să se facă la orice vîrstă și cu orice mijloace.

DAN GRIGORESCU

●

George Nestor: PUIUL CIORII

Cu un dar admirabil de povestitor, George Nestor izbutește nu rareori să ne păstreze în contact cu locuri și oameni ai muncii, și să facă din cartea sa o lectură deopotrivă de plăcută cititorului de orice vîrstă.

Iscusința de a creiona portrete de oameni pe care i-a cunoscut cîndva în copilărie, stilul cursiv, (fără abuz de regionalisme), și mai cu seamă, știința de a folosi dialogul ce înviorează chiar și cele mai puțin reușite episoade ale menționatelor amintiri, ne dă certitudinea unui talent.

În *Puiul ciorii*, ritmul domol face ca oamenii din Stănulești să se miște secați de vitalitate, molcom, stinși parcă de seceta neagră ce le bîntuie ținutul. Ei nu au resurse capabile să se împotrivească năpastei. Numai copiilor autorul le conferă, total și firesc, frăgezimea naivității și lipsa de griji, încît hîrjoana și drăcoveniile înregistrate pe un alt portativ, mai săltăreț, să bată în contra timp și în contrast cu necazurile și preocupările pentru ziua de mîine ale vîrstnicilor.

Drama micului școlar Grigoriță, fiul aprigului învățător Nicu, se va consuma astfel sub semnul spectrului acestui flagel al pămîntului, seceta, dar și a stării de mizerie în care burghezia înțelegea să țină învățătorimea. Dorința voluntară a învățătorului de a-și vedea fiul urmaș vrednic la școala din sat, să lumineze poporul, îi este schimbată brusc printr-o înțelegere tîrzie (din conflict cu inspectorul școlar) a felului cum concep „domnii" apostolatul și la ce desconsiderare și umilință trebuie să se aștepte învățătorul. Grigoriță, rămîne într-o deznădejde amară, asemeni puiului ciorii căzut din cuib, neajutorat, fără speranță de a se mai putea ridica spre zările albastre.

George Nestor surprinde setea țăranului de a răzbate cu orice preț la lumina culturii, însă duioasa dramă a lui Grigoriță duce în final la o resemnare aproape ilogică (dacă ne gîndim la sacrificiile ce-și impune învățătorul de a-i creia fiului un orizont nou) la un simbol prea puțin optimist, neconcludent. Ori, se poate vedea că autorul trecînd ușor peste anumite împrejurări din viața învățătorului Nicu din Stănulești, om de altfel hotărît și cu mari resurse morale, lasă în suspensie sau simplifică unele conflicte vitale (cum ar fi acela cu primarul) și expediază pur și simplu conflictele iscate între învățător și autoritățile vechilor stări de lucruri, ca și combaterea slabă a racilelor sociale din trecut, așa încît cartea nu-și mai atinge deplin țelul scontat.

O amprentă personală poartă paginile lucrate cu finețe, topite în dialoguri sprintene, și care conțin o adevărată monografie a orășelului Bîrlad și-a împrejurimilor sale.

★

N. B. — Cu ocazia aniversării a 100 de ani de la Unire, George Nestor a tipărit o nouă povestire de dimensiuni mici: *Cuza Vodă la Hanul Cucului*. E o anecdotă istorică gen *Reforma* de Caragiale, desigur pe alt plan și alte temeiuri. Limba ușor arhaizată, dar limpede, concizitatea stilului și umorul reținut o face savuroasă. Anecdota, sau cel puțin o parte din ea (Capra turcului cu potcap) e de sorginte folclorică.

ION CALOVIA

●

Alexandru Șahighian: POVEȘTI DUNĂRENE

Destinată în primul rînd copiilor și tineretului, această carte cuprinde basme, mai precis: legende din viața pescarilor Dunării și Mării Negre, ce încîntă prin subiectul lor, ca și prin meșteșugul istorisirii, pe cititorul de orice vîrstă. Urmînd firul narativ, desfășurat cu iscusință de scriitor, pătrundem într-o lume a cărei imagine nu a fost încă zugrăvită multilateral în literatura română și pe care, chiar în colecțiile de folclor mai răspîndite, o întîlnim numai incidental. Alexandru Șahighian își familiarizează cititorii cu atmosfera intimă a mediului pescăresc din trecut, descoperindu-le o umanitate vag cunoscută pînă acum în literatură. Fundalul acțiunii fiecărei povești e viața grea, zbuciumată, pîndită în fiecare clipă de primejdii, a unor oameni săraci și necăjiți, pentru care faptul de a avea unelte de pescuit bune reprezintă cel mai frumos vis de fericire, formînd ținuta unor întreprinderi aventuroase, ca aceea povestită în Fata mării. *Din fiecare pagină respiră o molipsitoare afecțiune pentru oamenii mării, o vie admirație pentru hărnicia lor, pentru cutezanța în luptele lor înverșunate cu valurile furioase. Îmbinarea descripției grandiosului peisaj marin cu înfățișarea veridică a traiului de fiecare zi al pescarilor, cum și împletirea de nedesfăcut a realului cu fantasticul, conferă istorisirilor un farmec original, demonstrînd, odată mai mult, cum în literatură ca și în viață, realismul și romantismul se întrepătrund.*

Copiilor și tineretului Povestile dunărene *le procură o lectură instructivă sporită, desigur, și de remarcabilele ilustrații, semnate de Cristea Condacci, ce însoțesc textul. Cuceriți de frumusețea picturală a unor pasaje, de neprevăzutul dsfășurării epice a altora, tinerii cititori dobîndesc implicit o sumedenie de cunoștințe ce se întipăresc mult mai adînc în memorie decît dacă ar fi fost comunicate direct, ca într-un manual. Ei află tot soiul de lucruri interesante despre pelicani, pescăruși, vidră și alte animale acvatice, despre feluritele flori de mare sau din preajma Dunării. Uneori, ca în basmul* Traista năzdrăvană, *povestitorul reușește să contopească atît de intim ficțiunea cu observația concretă, încît, simultan, transmite cunoștințe zoologice și prin analogie, sporește cunoașterea vieții pescărești. Amărăciunile pelicanilor din bucata citată, ostenelile lor spre a-și crește puii, sforțările de a stringe cît mai mulți pești în traista de sub gît, pentru a nu fi nevoiți să facă de prea multe ori un drum istovitor de la apă la cuib, seamănă leit cu necazurile și zorul pescarilor.*

Instruind, Poveștile dunărene *acreditează literar o seamă de concepții avansate, pledează în limbajul imaginilor în serviciul unor înalte principii morale.* Florile de aur, *spre exemplu, e un basm-legendă, construit pe ideea că bogăția agonisită cu prețul sărăcirii altora nu poate crea adevărata fericire. Frumoasa Atmé se simte ca o prizonieră în somptuosul palat al tatălui, hrăpărețul Selim, un cherhanagiu putred de bogat. Refuzînd să se mărite cu prințul Abdah, ce „stăpînește pămînturi întinse pe care muncesc mii și mii de robi" ea fuge cu pescarul Olmaz, după ce aruncă în apele din jurul palatului grămezile de galbeni din sipetul primit de tatăl său în dar de la ginerele prezumtiv. Evadarea tinerei fete e un mod al eliberării ei de o viață searbădă, urîtă, un mod al cuceririi unei fericiri adevărate. Celelalte bucăți din volum propagă deasemenea, prin mijlocirea unor istorisiri pline de farmec, idei prețioase.* Traista năzdrăvană, *face elogiul muncii, al perseverenței în urmărirea unui scop util.* Piatra de Zamfir *glorifică statornicia în dragoste, fidelitatea conjugală și de asemeni sensibilitatea față de durerile și nevoile semenilor, înfățișînd o văduvă care, în loc să comercializeze o nestemată găsită în mărunțaiele unui pește, o dăruie tovarășilor soțului ei defunct, spre a-și cumpăra unelte. În* Mireasa apelor, *povestitorul dezvăluie frumusețea sentimentului dragostei filiale, pentru ca în* Fata mării, *să reveleze, țesînd legenda nașterii pescărușului, puterea minunată a dragostei curate în general. În sfîrșit,* Crăiasa cea rea, *povestea metamorfozării unei crăiese frumoase, dar de o răutate fără seamăn, Vidra, în animalul ce poartă acest nume, condamnă îngîmfarea, cruzimea, tirania.*

Prelucrînd în chip original creator, anumite motive folclorice, (pe alocuri, cu excese de stilizare) Alexandru Șahighian a adunat în cartea intitulată Povești dunărene *un mănunchi de flori rare, în a căror frumusețe oarecum stranie deslușim o parte din tulburătoarea splendoare albastră a nesfîrșirii mării.*

D. MICU

Roger Garaudy: UMANISMUL MARXIST

Ca și în cazul altor intelectuali, calea lui Garaudy spre marxism n-a fost nici dreaptă nici lipsită de greutăți. Fiu al clasei muncitoare, a căutat mai întîi o soluție la contradicțiile lumii înconjurătoare în teologia lui Karl Barth și în gîndirea lui Kirkegaard. Dar viziunea creștină a lumii pe de o parte, concepția independenței conștiinței de alta, îl îndepărtau de clasa muncitoare pînă la ruptura completă. Contactul cu Romain Rolland a fost însă salutar, pentru că i-a impus cunoașterea situației omului în societate, iar dialectica internă a acestei situații l-a făcut să vadă că filozofia trebuie neapărat legată de lupta pentru eliberarea omului. De aici drumul spre Marx a fost ușor. Unitatea dintre teorie și practică pe care i-o oferea marxismul i-a risipit cu totul iluziile despre independența spiritului și l-a dus spre „adevărul aspru": trebuie mai întîi schimbată lumea pentru a schimba oamenii și conștiința lor. Dobîndind un numitor comun, filozofia și revoluția urmăreau același țel: „Să pună capăt înstrăinării care dezumanizează pe om și care face iluzorie gîndirea sa". Acesta este sensul adevăratului umanism, al umanismului marxist, îmbinare ideală a unei teorii și a unei practici revoluționare, în egală măsură desrobitoare. Prezentarea diverselor aspecte ale acestui sens face obiectul celor cinci „eseuri polemice" înmănunchiate în cartea de față, iar introducerea, o patetica confesiune a drumului anevoios al unui intelectual cinstit și atașat clasei muncitoare, dă acestor pagini de mare elevație spirituală amprenta unei experiențe autentice.

Studiile Umanismului marxist *sînt într-adevăr polemice. Dar polemica în cazul de față, și în tradiția marii filozofii militante marxiste, este deopotrivă un răspuns peremptoriu la „argumentația" adversarilor cît și eșafodarea unei temeinice concepții comuniste. Eseul „despre înstrăinare", de pildă, polemizează cu gînditorul catolic Bigo* (Marxism și umanism); „dialectica și materialismul" *răspunde reverendului Calvez* (Gîndirea lui Karl Marx) *sau lui Merleau-Ponty* (Aventurile dialecticii); „dialectica și libertatea" *trece prin sită intervențiile existențialiste ale lui Sartre* (în Les Temps modernes; *capitolul* „Despre intelectuali" *pune la punct confuziile altor vulgarizatori simpliști care susțin că poziția partinică în filozofie și în știință duce la un subiectivism de clasă; iar ultimul,* „ce este un partid muncitoresc", *lovește necruțător în tezele reformiste vechi sau recente.*

Această critică de mare ținută, dar nu mai puțin ascuțită este deosebit de oportună, dacă ne gîndim mai ales la faptul că vizează autori și lucrări cu o arecare circulație în lumea occidentală. Și Bigo și Calvez, între alții, au abandonat metoda veche a negării pur și simple a marxismului. Lucrările lor, uneori de proporții impresionante, acuză chiar o anumită familiaritate cu ideile lui Marx, Engels și Lenin. Acesta a și fost motivul pentru care presa burgheză a făcut un neobosit tapaj în jurul lor. Obiecțiile veneau, cu alte cuvinte, din partea unor „cunoscători". E destul însă să urmărești îndeaproape replica strînsă a lui Garaudy, pentru a vedea cît de sistematic și de categoric în același timp se prăbușesc toate fandările adversarilor, deghizați sau nu, ai marxism-leninismului, cît de străvezii devin obiectivele de clasă (ale clasei exploatatoare, bineînțeles) ale celor care pot oferi cel mult niște cîrje ineficace gîndirii burgheze serios atinse de paralizie. Această „gîndire" nu poate argumenta azi cu pretenții de seriozitate că înstrăinarea nu se referă la om „în general" că este o „categorie abstractă" și un blestem etern asupra muncii, atunci cînd realitatea capitalistă oferă forma cea mai desăvîrșită a înstrăinării muncii; ea nu poate găsi o contradicție evidentă între materialism și dialectică și nici reduce dialectica de la lege a naturii la legea gîndirii pure; ea nu poate afla incompatibilitate între existența dialectică a naturii și libertatea omului; ea nu oferă intelectualilor integrați în regimul economiei de mărfuri decît poziția unor creatori de valori supuse vicisitudinilor speculei și exploatării.

Dezvăluind toate aceste lacune ale gîndirii burgheze de ultimă oră, Garaudy realizează o operă cu deosebire utilă nu numai în măsura în care face inventarul exhaustiv al valorilor umanismului marxist, dar și pentru că deschide intelectualilor serioși și cinstiți, dar încă nelămuriți, drumul spre comunism, singura soluție posibilă a contradicțiilor unei lumi care dezumanizează pe om și face iluzorie gîndirea sa.

M. ROȘCA

●

Tudor Măinescu: FLORILE PRIETENIEI

Ne obișnuisem să vedem în Tudor Măinescu un umorist cu verbul mușcător sau un artist ce știe să dea glas stărilor sufletești discrete și gingașe, un creator de stanțe mici și caustice sau un abil mînuitor al cronicii rimate. Volumul *Flori și ghimpi*, din 1956, lărgea tematica poeziei lui Tudor Măinescu prin creații inspirate din realitățile noi din țara noastră, dar modalitatea era de mult exersată: cronica rimată.

Prima parte a *Florilor prieteniei* — volumul recent apărut în librării — reproduce un număr de poezii publicate în volumul anterior cărora li se adaugă altele noi, care clarifică și adîncesc sentimentul schițat anterior — patriotismul.

Dragostea de patrie apare de data aceasta nu numai în creații lirico-epice care conturează — în forma cronicii rimate — chipuri de oameni noi, ci și ca expresie directă a conștiinței și sentimentelor artistului. Poetul însuși nu e altceva decît o oglindă a frumuseților patriei, un ecou al agitației muncii creatoare de pe meleagurile ei:

„Eu *port în mine chipul țării*
mele / Cu munți de piatră și cu
șesuri line,/ Cu ape repezi și cu
spice pline, / Cu cer deschis și
seceriș de stele" (*Chipul patriei*); Cîntecele ciobanilor și *„Cantata -nailelor furnale*" doinesc în sufletul său.

Gîngășia și intimitatea de odinioară sînt înlocuite de accordurile grave ale sentimentului de admirație pentru realizările uimitoare ale epocii socialiste și pentru făptuitorii lor: *„Ei au înfipt tractoarele în luncă / Și-au ridicat orașe-n largul zării, / Cutezători străbat întinsul mării / Și-n brazdă bună bob ales aruncă*" (*Chipul patriei III*). Toate poeziile dedicate patriei și muncii de primenire a vieții par a spune: iată ce trebuie să cîntăm.

De altfel, una dintre coordonatele principale ale volumului este deplinirea poetului în viața socială. Discuția cu portarul șantierului de construcții *(Zidarii)* este elocventă în acest sens. E aici o înțelegere partinică a rostului poetului din epoca noastră exprimată în urma unui colocviu cu vetuste păreri care au avut ca rezultat nepăsarea autorităților de stat de altădată față de mizeria în care și-a sfîrșit viața Eminescu sau Ir. Demetrescu. Conștient de faptul că astăzi poetul nu mai este *„...un adaos / neînsemnat al unui potentat"*, autorul se consideră unul dintre constructorii noii vieți; rostul lui e să cunoască transformările prin care trece țara și pe făptuitorii acestora și, cunoscîndu-i, să consfințească prin opere durabile faptele lor:

„Eu vreau să-i văd pe oamenii cei noi / ... / Să scriu poeme cu aceștia eroi / Drept pildă pentru azi și viitor". Faptul este cu atît mai demn de semnalat, cu cît altădată Tudor Măinescu era *„unul din aceia care socotesc poezia o simplă distracție mondenă"*, cum observa pe bună dreptate acad. G. Călinescu în *Istoria literaturii române. Florile patriei* — prima parte a volumului despre care vorbim — este o culegere de poezii unde găsim sentimente legate de marile prefaceri sociale care dezvoltă în făptuitorii lor dimensiuni umane nebănuite. E un bilanț cu care poetul întîmpină a XV-a aniversare a eliberării patriei.

★

Partea a doua a volumului cuprinde traduceri din poeții sovietici și poeții din diferite țări socialiste — unitare prin natura sentimentelor. Deși numai traduceri (sau mai bine zis ca toate traducerile) și aceste poezii vorbesc despre preocupările tematice ale poetului Tudor Măinescu.

GH. CIOMPEC

●

Pentru Concursul „Iubiți cartea"

Leonid Leonov: SOTI

Apariția ediției a treia, în limba română a romanului Soti explică interesul crescînd al maselor de cititori față de problemele complexe, umane și sociale pe care le pune cartea. Scrisă în perioada cînd teritoriul Uniunii Sovietice se transformase într-un imens șantier industrial, Soti poartă pecetea acestor schimbări înnoitoare, definindu-se ca un roman al construcției.

Undeva, în îndepărtata taiga siberiană, pe malul unui rîu, care de altfel și împrumută titlul lucrării, se va ridica o fabrică de celuloză. Deocamdată acest lucru este știut doar de Uvadiev, Favorov și Suzana, primul nucleu pornit să înfrîngă cerbicia naturii și a oamenilor. Nici locuitorii Makarihăi, care în noaptea aceea de primăvară dorm liniștiți, nu știu cît de profund se va schimba viața lor și a cătunului, nici pădurea nu bănuie că menirea ei de veacuri, aceea de a crește și putrezi nu peste multă vreme are să se strîmbe. Numai Kir, starețul schitului și alți cîțiva călugări certați cu viața și cu rînduielile ei, tutorii spirituali ai „turmei" din Makariha și Sonoha, simt că apariția străinilor pe acele meleaguri este prevestitoare de rău pentru liniștea schitului, netulburată pînă atunci. Încercarea lui Kir de a cumpăra cu bani pe Uvadiev dă greș, de aici înainte cele două forțe, una care va prinde teren pentru că ei îi aparține noul, cealaltă, refractară, obtuză, se vor înfrunta pe viață și pe moarte. Se încleștează de fapt două lumi, cu morala lor, cu concepțiile lor, două ideologii dintre care va ieși învingătoare aceea care dă omului nu numai pîine ci și demnitate.

Sfîrșitul cărții nu marchează terminarea construcției și cu atît mai puțin finalul luptei. Ca orice roman al realismului socialist Soti ne lasă să întrezărim viitorul, nu unul hazardat, ci unul sigur, acel dorit de omul înaintat, pentru că între individ și năzuințele lui pe de o parte și societatea care generează asemenea indivizi, există o unitate de gîndire, o unitate de vederi, același țel. De aceea atunci cînd Uvadiev și-o închipuie pe fetița Katia citind din abecedarul tipărit pe hîrtia fabricată de el, noi care trăim primul an al mărețului septenal sîntem convinși că visurile lui s-au materializat pe o scară cu mult mai amplificată.

Valoros pictor de caractere, Leonid Leonov ne face cunoștință în Soti cu o variată gamă de personaje, complexe ca structură sufletească, dure, pentru că împrejurările în care acționează le obligă să se comporte așa, romantice în felul lor și aprige la nevoie. Fin analist, Leonid Leonov pătrunde în cele mai intime resorturi ale firii omenești, demonstrînd că faptele nu se nasc întîmplător ci ca rezultat firesc și legific al unor coordonate sufletești asemănătoare. Cît omenesc există în chipul lui Uvadiev, comisarul șantierului, om născut pe măsura anilor grei de după revoluție, tenace, aparent fără inflexiuni sufletești, în fond cald în duritatea lui organică.

Leonid Leonov are marele talent de a pune în lumină toate trăsăturile unui caracter stabilind în același timp o dominantă; la Potiomkin aceea de a vedea fabrica construită cît mai curînd, la Ghelari dorința de a rupe cu trecutul și a se dărui vieții noi, la Varvara necesitatea de a fi utilă indiferent de rangul și condițiile oferite pe scara socială.

Neîntrecut peisajist atent pînă la cel mai mărunt amănunt pe care îl poate oferi natura, Leonid Leonov dăruiește cititorului momente de adevărată desfătare prin bogatele descrieri, suculente în culoare aproape pînă la perceperea vizuală.

PETRE SĂLCUDEANU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: **acad. Mihai BENIUC**
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcție).

*) Otilia Cazimir **Poezii**; Al. Gheorghiu-Pogonești, **Spune, moșulică, spune...** amîndouă apărute în Editura Tineretului.

Interviul luceafărului

INDUSTRIA PETRO-CHIMICA

BOGATA SURSA DE INSPIRAȚIE

PENTRU SCRIITORII PATRIEI NOASTRE

de vorbă cu ING. MIHAI FLORESCU

Ministru al Industriei Petrolului și Chimiei

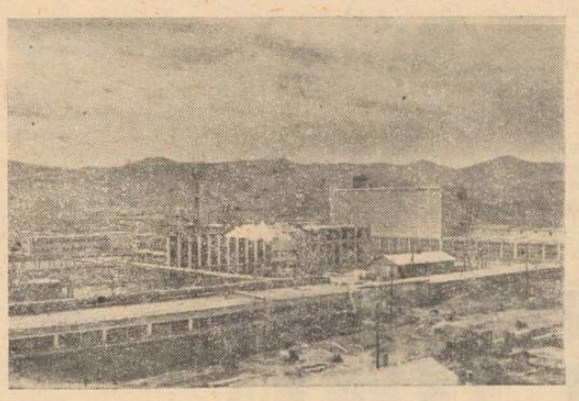

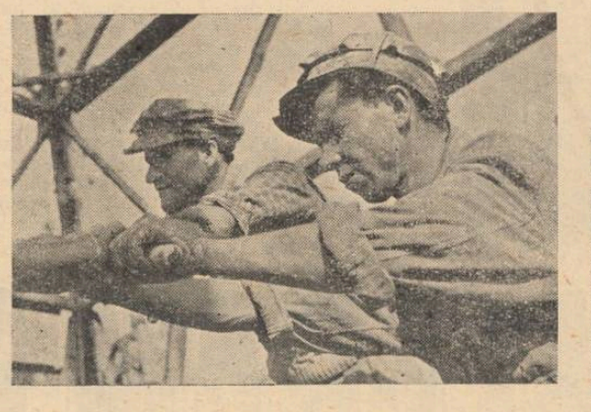

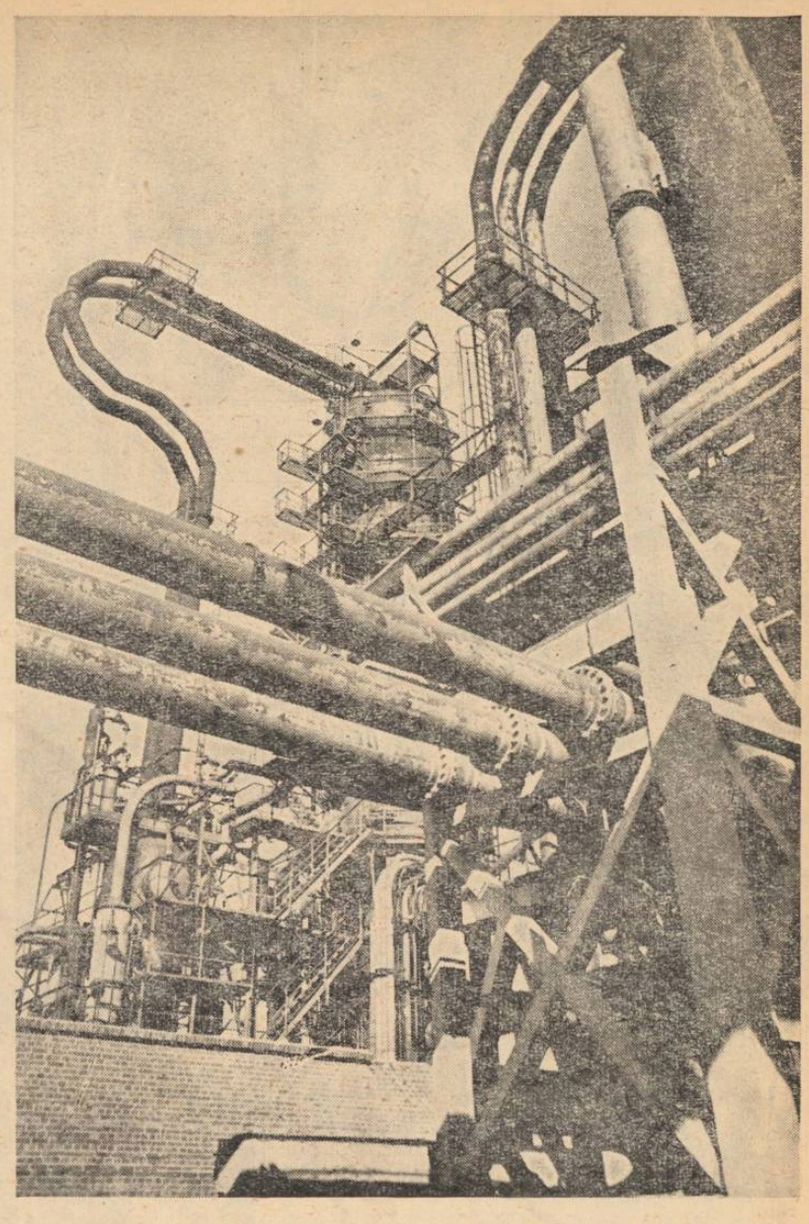

Uzina de fibre sintetice de la Săvinești
La o sondă de foraj din schela Tîrgoviște
Rafinărie de petrol

INTREBARE : Nu vi se pare curios că o revistă literară vi se adresează nu în calitatea dvs. de scriitor, ci în aceea de ministru al Industriei Petrolului și Chimiei ?

RĂSPUNS : Probabil că revista s-a gîndit să mi se adreseze în calitatea în care spera să mai poată obține vreun material de la mine.

Prima calitate ce mi-ați atribuit, nu știu dacă o merit ! De multă vreme n-am mai scris în domeniul literaturii. In cealaltă calitate, solicitările la scris nu lipsesc ; aș putea chiar să mă plîng că sînt prea multe. Sînt totuși suportabile, fiindcă se leagă de activitatea zilnică pe care o desfășor. De aceea îmi este mai ușor să răspund la astfel de solicitări.

Să nu rămîneți cu impresia că nu-mi place literatura. Mă gîndesc doar că elaborarea unei opere literare este o îndatorire grea. Pretențiile publicului nostru au crescut foarte mult odată cu ridicarea vertiginoasă a nivelului de cultură. De aici și exigența pe care scriitorul trebuie s-o aibă față de munca sa, atunci cînd pornește să compună o operă literară. Pentru aceasta este necesar să te concentrezi un timp mai mult sau mai puțin limitat, care să-ți permită să creezi o astfel de operă literară.

Bănuiți că aceste frămîntări s-au născut și din dorința de a mai scrie. Subiectele nu lipsesc. Sînt din abundență. Aceasta desigur îmi împinge mereu gîndurile spre literatură. Simt că nu voi scăpa, pînă cînd nu voi așterne pe hîrtie cele mai caracteristice dintre frămîntările și întîmplările prin care trecem.

INTREBARE : Din multimea de obiective și realizări ale sectorului pe care-l conduceți, ce aspecte socotiți că ar putea alcătui izvoare bogate de inspirație pentru scriitori ?

RĂSPUNS : Mă întrebați de obiective și realizări. M-aș referi cu plăcere la subiecte. Mă gîndesc la faptul că acei oameni care se ocupă de creația literară privesc mai întîi spre oamenii care realizează aceste obiective, care fără îndoială pot servi ca un excelent fond literar. Aceste obiective sînt minunate. dar oamenii care le realizează sînt și mai minunați. In industria petroliferă ca și în industria chimică, există foarte multe obiective care să intereseze pe oamenii din creația literară. De altfel, industria petroliferă a fost de multe ori motiv pentru elaborarea unor opere literare. Industria chimică, tînără, n-a fost încă motiv de inspirație pentru scriitori. Cum frumusețea oricărei tinereți inspiră de obicei pe scriitori, nu mă îndoiesc că și industria chimică va intra în curînd în obiectivul lor.

INTREBARE : V-am ruga să vă opriți mai pe larg la unele exemple.

RĂSPUNS : Voi începe tot cu industria petroliferă, unde unii scriitori consideră, poate, că nu ar mai exista motive de inspirație. Mă îndoiesc că au dreptate. Multe subiecte din literatura românească s-au inspirat din activitatea petroliștilor din regiunea prahoveană și aceasta se referă în deosebi la viața și lupta grea din perioada burghezo-moșierească. Dar chiar și pentru epoca respectivă, subiectele n-au fost pe deplin epuizate. Acum însă vreau să mă refer cu precădere la ceea ce s-a întîmplat nou în industria noastră petroliferă. Pe lîngă regiunea prahoveană au apărut și alte centre petrolifere ale țării. In ultimii 5 ani a crescut îndeosebi producția în Oltenia. Credeți oare că opera de industrializare a unui ținut atît de înapoiat cum a fost Oltenia, nu se poate adresa imaginației, fanteziei, creației unor scriitori de talent ? Olteniii din ținutul Gorjului, care altădată, ca să-și cîștige existența veneau la București și umblau sezoane după sezoane cu cobilițele pe umeri, vînzînd zarzavaturi și fructe, s-au transformat acum în muncitori industriali. Procesul acesta de transformare, profund uman, credeți că nu este un motiv demn de luat în seamă ? Alți olteni, ca să-și găsească de lucru fugeau cu familiile prin alte ținuturi. Acum se reîntorc acasă. Acolo găsesc de lucru într-o industrie înfloritoare. Părăsesc locurile unde și-au cîștigat existența pînă acum și se întorc pe meleagurile copilăriei, plini de speranțe și hotărîți să muncească pentru ridicarea economică a ținuturilor lor natale. Problema enunțată în două-trei cuvinte pare simplă. In realitate ea este complexă, plină de conflicte, care mai de care mai omenești. Iată că industria noastră petroliferă întinerită, are motive noi ce pot fi subiectul creației literare. Să ne gîndim că acest proces de industrializare pornește de la un proces de transformări cu mult mai larg, procesul construcției orînduirii socialiste, pe toate tărîmurile vieții politice, economice, sociale, culturale, procesul formării la oameni a conștiinței socialiste. Cîte izvoare de transformări, care merită să fie surprinse de condeiul scriitoricesc !

Industria chimică este un obiectiv mai nou pentru scriitorii noștri. Însăși complexitatea acestei industrii poate fi o sursă de mare inspirație. Procesul de creație a industriei chimice nu este nici ușor, nici simplu. Este poate ramura industrială care are cele mai strînse legături cu dezvoltarea științelor naturale. Procesul de creație a tehnologiei în industria chimică cere eforturi multilaterale și adeseori colaborări foarte largi. Intre secțiile de fabricație ale industriei chimice, laboratoarele din uzină, institutele de cercetări științifice și tehnologice, catedrele de specialitate din facultățile tehnologice, institutele Academiei se leagă de multe ori o strînsă colaborare pentru realizarea unui obiectiv care le-a fost pus în față. In acest proces de creație, care de la gaz metan te duce la lîna cea mai fină, pe un drum extrem de întortochiat, dar sigur, intră în relații un număr foarte mare de oameni, de pe locurile de muncă cele mai diferite, cu nivel de pregătire disparate. Aceste legături de creație nu se fac în mod lin, pe un drum drept cu asfalt. Creația în chimie, ca și în multe alte sectoare ale vieții sociale, este o luptă dîrză de păreri și de afirmare, un proces întreg de succese și de insuccese, un drum greu și întortochiat, la capătul căruia vine marea satisfacție, sau în caz de insucces — frămîntările multiple ale nereușitei. E posibil ca de teama să nu rătăcească, unii scriitori, nu se avîntă pe un asemenea drum întortochiat de creație. Dar cui îi e frică de lup, să nu meargă în pădure. Opera literară de valoare se va naște numai dacă vor fi surprinse elementele esențiale ale marilor procese de transformare sociale pe care le trăim. Oamenii trebuiesc surprinși cu calitățile lor, cu defectele lor, cu lipsurile lor, oamenii noi, constructori ai socialismului, pasionați să muncească pentru socialism. In tot acest complex de creație, lupta între ceea ce este nou față de ceea ce este vechi, este o luptă plină de evenimente. Uneori această luptă se desfășoară în forme foarte violente. Rutina este un dușman al noului. Ignoranța este inamicul creației. Stăruința în cunoașterea lucrurilor noi și elanul în muncă, conștiința comunistă, sînt elementele care împing lucrurile înainte. După cum vedeți, cîmpul de creație în chimie este plin de fenomene pozitive și negative. Aceste situații complexe trebuie să atragă pe scriitori. Acolo, printre oamenii care creează, în munca lor practică, există o busolă, o cunoașteți bine ! Oamenii de partid conduc, organizează această luptă. Comuniștii știu să împingă lucrurile înainte. Ei înțeleg politica partidului, și-o însușesc și luptă pentru realizarea ei. Și cum partidul a trasat un măreț plan de dezvoltare a industriei chimice, oamenii muncii din țara noastră vin cu încredere spre această industrie nouă, vin însuflețiți să-și dea contribuția la marile construcții ale socialismului, fără să se sperie de faptul că ele se găsesc undeva, într-un fund de țară.

Doresc să mă opresc un moment asupra unei probleme deosebit de importante. Mă gîndesc la stuful din Delta Dunării. Cînd în decembrie 1955, la Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, s-a trasat ca sarcină industriei chimice să treacă la valorificarea stufului din Delta Dunării pentru fabricarea celulozei și a altor produse chimice, mulți au privit această sarcină cu scepticism. E adevărat, zeci și zeci de ani burghezia autohtonă și trusturile internaționale au încercat să organizeze recoltarea stufului din Delta Dunării, această bogăție uriașă a naturii din țara noastră. N-au reușit. Am pornit și noi comuniștii să organizăm această muncă. Delta am găsit-o pe cît de frumoasă, pe atît de sălbatecă, pe cît de atrăgătoare, pe atît de neorganizată. Cîteva bordeie în care pe viscolele mari de iarnă se ascundeau tăietorii de stuf. Cu toate acestea, de la început, mulți au răspuns la chemarea partidului nostru și au venit să lucreze în deltă. Au trecut doar trei ani de la Congres. Lucrurile s-au schimbat sub ochii noștri. Dar cu cîte greutăți ! Cu prețul cîtor sacrificii ! Oamenii nu s-au demoralizat de insuccese, tot așa cum nu s-au demoralizat de apele sălbatice ale Dunării în perioada inundațiilor mari de primăvară. Oamenii nu s-au speriat de greutăți tot așa cum n-au fugit de țînțarii nesuferiți din timpul verii. N-au lipsit din cohorta greutăților nici acțiunile dușmănoase care urmăreau să împiedice realizarea unor lucrări de asemeni proporții. Soluțiile de amenajare a Deltei Dunării ca și problema grea a recoltării mecanizate a stufului au pricinuit și pricinuiesc dezbateri foarte mari între tehnicienii de cele mai diverse specialități. Se desfășoară o luptă de opinii cum rar am mai întîlnit în alte sectoare industriale. Dorința de realizare a mecanismelor de recoltare — unice în felul lor în lume — a stîrnit dorința a zeci și zeci de mari inovatori, a sute și sute de inovatori mai mici, de a da o contribuție la realizarea acestor mecanisme. Multe propuneri, mai mult sau mai puțin reușite, au făcut obiectul discuțiilor, încercărilor. Aceasta a fost o sursă de mari dezbateri, care chiar dacă depășeau uneori spiritul colegialității, rămîneau în cadrul dorinței de a găsi o soluție cît mai economică. Invențiile deslănțuiesc mari pasiuni. Frămîntările se desfășoară din plin și vor mai dura încă, dar acum în al patrulea an după ce a fost rostit cuvîntul Partidului la Congresul al II-lea, primele vase care transportă stuful recoltat mecanizat, pentru fabrica de cartoane, care va fi pusă în funcțiune la Complexul de uzine din Brăila, au pornit în acest an pe Dunăre, ca mărturie a dragostei și abnegației pe care oamenii muncii din țara noastră o arată față de Partid. An de an, cantități mai mari de stuf vor alimenta fabricile de celuloză care vor fi puse în funcțiune. Ce părere aveți despre oamenii care și-au luat familiile din București și alte centre industriale și s-au dus să se stabilească, acolo, în această junglă a țării noastre ? Ei au înfruntat greutăți foarte mari la început. Mulți tractoriști, mecanizatori, ingineri, biologi, hidrotehnicieni, cu diplome mai mici sau mai mari, s-au dus să pună stăpînire pe forțele naturii, să le pună în slujba unei mari construcții socialiste din țara noastră.

INTREBARE : Am fi bucuroși să ne relatați un caz deosebit de atitudine eroică și de abnegație în muncă.

RĂSPUNS : Cazurile de eroism în muncă sînt numeroase. Cunosc multe în industria petroliferă și nu lipsesc de loc în industria chimică. Fiindcă îmi cereți un singur exemplu, mă voi referi la cel mai recent caz care s-a întîmplat tot în Delta Dunării. In Stațiunea experimentală de la Maliuc, un inginer mecanic, la începutul perioadei de recoltare în luna noiembrie a ieșit să experimenteze o mașină de tăiat stuf inventată de un specialist de la noi din țară. Deoarece inventatorul mașinii se plîngea că invenția sa este neglijată, cu toate că după părerea inginerului mecanic, care trebuia să experimenteze mașina nu îndeplinea toate condițiile pentru experimentare, a ieșit cu ea pe un teren stuficol. A fost suficient o manevră greșită și cuțitele mașinii să taie piciorul drept al inginerului. Transportat de urgență la spitalul din Tulcea i s-a făcut prima intervenție. Ministerul a căutat să-l aducă la un spital din București. Inginerul respectiv a refuzat însă și după primele îngrijiri s-a întors la Maliuc. Din pat conducea operațiile de experimentare la mașinile care urmau să fie puse în lucru. Își dădea seama că dacă va scăpa perioada decembrie—februarie care este hotărîtoare ca perioadă de recoltare a stufului, se va pierde încă un an de zile cu experimentarea noilor dispozitive. Aceasta însă era foarte mult. Cînd s-a putut scula din pat umbla în cîrje pe terenurile mlăștinoase ale Deltei urmărind mașinile, conducînd experimentările, dînd indicațiile necesare pentru îmbunătățirea mecanismelor experimentate. Cînd era întrebat de ce nu a plecat la București și probabil la Praga, pentru a-și asigura o proteză, el răspundea foarte simplu că este timp și după luna februarie cînd se termina campania de recoltare mecanizată a stufului. Un exemplu din foarte multe care s-ar mai putea da, despre spiritul de eroism al oamenilor muncii care lucrează la marile construcții din industria chimică. Numai oamenii animați de marea conștiință socialistă sînt în măsură de asemenea fapte.

INTREBARE : In ce măsură, oglindind munca din acest sector, socotiți că literatura noastră nouă a adus un aport la dezvoltarea industriei chimice din țara noastră ?

RĂSPUNS : Fără îndoială că scriitorii pot da un ajutor imens pentru realizarea marii industrii chimice din țara noastră. Este adevărat că pînă acum au apărut numai reportaje literare care tratează subiecte din industria chimică. Asemenea reportaje literare a publicat presa noastră zilnică și îndeosebi „Scînteia", „Romînia liberă", „Scînteia tineretului". In ultima vreme reportaje literare despre industria chimică au început să apară și în „Contemporanul" și în „Gazeta literară". Nu mă îndoiesc că „Luceafărul", care este o apariție nouă pe cerul literaturii noastre socialiste, va găsi spațiul necesar pentru subiecte literare inspirate din activitatea oamenilor care lucrează în industria chimică. Subiecte pentru atari lucrări literare și poate subiecte pentru opere literare mai dezvoltate sînt cu mult mai multe decît acelea pe care am reușit să vi le prezint.

Directivele Congresului al II-lea al P.M.R. din decembrie 1955 au stabilit un vast program de dezvoltare a industriei chimice din țara noastră. Industria noastră chimică este chemată să rezolve cîteva probleme mari ale operei de ridicare a nivelului de trai prin asigurarea materiilor prime necesare dezvoltării rapide a industriei bunurilor de larg consum cît și chimicalele necesare creșterii masive a recoltelor noastre agricole. La Plenara din noiembrie a C.C. al P.M.R. tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat că în anii care urmează se va accelera ritmul de construcție a industriei chimice. Cuvîntul partidului este tradus în fapte, în activitatea de fiecare zi a oamenilor muncii din industria chimică.

Iată ce izvoare minunate de inspirație se pot găsi pentru activitatea de creație a scriitorilor.

Vreau să lucrez în contul anului 2000!

HAIDU IULIU

miner, Erou al Muncii socialiste, mina Petrila.

Am auzit și mi se pare că am și citit undeva că munca scriitorului e asemuită cu truda minerului. Și cred că nu se greșește făcîndu-se această asemuire...

O carte pe care o vor citi cîndva nepoții mei, am scris și eu care-s miner. Cartea asta, e drept, e cam greu de urnit din loc și de adus în casă bunăoară ca să fie pusă pe stelaje, în bibliotecă sau pe masă. Cartea mea are foi de... stîncă, ascunse în măruntaiele muntelui, unde zi de zi, iacă ! taman de 30 de ani, cobor să le scriu cu cîte un rînd, două... E drept, „creionul" meu cu care scriu cartea asta are vîrf ceva mai tăricel, de oțel, și-i pe puțin de... 15 kilograme greutate.

„Creionul" ăsta e chiar automat și lasă o urmă grea pe unde îl port... Drept ți că noi minerii nu-i spunem creion... ci pichamer sau perforator, dar asta nu-i atît de important...

E bine să se știe în schimb că nu întotdeauna am avut astfel de „creioane" pentru lucru. Mi-aduc aminte că aveam puțin peste 15 ani cînd am început să învăț „alfabetul" minei... Pe atunci în loc de pichamer foloseam în mină dălți și tîrnăcoape ceea ce pentru un miner e ca și pentru un scriitor stiloul de tăbliță sau pana de gîscă... Poate vă pare ciudat că eu am intrat în mină așa de... bătrîn, la 15 ani, doar fratele meu a intrat să scoată cărbune, la fel ca alte sute ca el, la 12 ani, nu la multă vreme după ce tatăl meu, care a fost tot miner, a murit în primul război mondial... Pe mine nu m-au primit de la început la „școala" de sub pămînt pentru că la 12 ani cînd am vrut să o încep m-au trimis acasă, fiindcă eram „prea mic" . . . E drept, nici acum nu-s prea înalt, dar pe atunci, la 12 ani, nu arătam mai mare decît alt copil la 8-9 ani. Și asta nu-i de mirare, dacă te gîndești cum o duceam de bine în anii aceia, cînd, orfan fiind, mama ne cîștiga de mîncare, ca vai de ea, spălînd pe la inginerii și directorii minei, de dimineața pînă seara . . . Pleca biata de acasă dimineața devreme și se întorcea pe cînd noi dormeam deja.

De lucrat, deși în mină am intrat așa „tîrziu" (la 15 ani), am început să lucrez însă tot la 12 ani, ca și fratele meu. Lucram ca inaș (adică ucenic) de zidar la un antreprenor de construcții din Petroșani. In fiecare zi trebuia să bat drumul din Petrila pînă la Petroșani și înapoi, dimineața pentru a ajunge la timp la lucru, seara pentru a ajunge mai devreme acasă, să mă odihnesc . . . Apoi, după 3 ani am intrat în mină, direct ca . . . vagonetar. Funcție mare pe atunci ! Incărcam vagoneți cărînd cărbunii cu trocul, mînam calul (locomotiva de atunci) care trăgea pe galeriile pline de apă și noroi vagoneți construiți din lemn, (azi sînt de oțel), aduceam de la sute de metri, pe brînci, lemnul în spinare . . . 7 ani m-am bucurat de această funcție și apoi am fost avansat la gradul de . . . ajutor miner, aceasta într-o vreme cînd deja cunoșteam ca orice miner încercat toate tainele meseriei. Ca ajutor miner am trudit și mai mult, din 1936 pînă în 1944, după eliberare, mai bine de opt ani (pe cînd în zilele de azi în acest răstimp, numai eu am calificat cam o sută de mineri).

Uneori aș vrea să uit de viața dusă atunci, dar viața aceea nu se uită. Pe cînd eram încă vagonetar minerii aveau o zicală, cu privire la „mecanizarea" de pe atunci, cu privire la vestitul troc, care ținea loc de lopată și de crater și de scoc oscilant :

„Troc-nainte, troc-napoi
Banul tot nu vine la noi" . . .

Cred că zicala spunea de ajuns ce viață duceam pe timpul burghezo-moșierimii, a capitaliștilor, cînd luni întregi un miner nu cîștiga nici cît mînca. Nu degeaba te țineau capitaliștii ani de zile vagonetar (azi un miner se califică într-un an-doi !) Ei urmăreau ca astfel să te plătească mai puțin, revenindu-le lor profitul mai mare, iar dacă ziceai ceva te aruncau pe drumuri, cum s-a întîmplat de prin 1930 pînă prin 1935 și mai tîrziu, cînd umpluseră drumurile Văii Jiului sute și sute de mineri șomeri. Iacă, mi-aduc aminte și de un cîntec de pe atunci, cînd minerii șomeri trăiau doar cu burulenii și bureți. Era un cîntec în care se spunea cum un miner șomer a plecat la pădure după bureți. Dar erau atît de mulți mineri prin pădure după bureți că șomerul nu mai avea ce culege. A găsit totuși un burete „de leac" și acela atît de mic de i-a părut rău omului să-l rupă. S-a gîndit atunci să-l aștepte pe loc pînă va mai crește. Ii era însă omului atît de foame, încît s-a trezit rugîndu-se de burete :

„Ieși burete din pămînt,
Te-așteaptă-un miner flămînd . . ."

. . . Dar văd că m-am lungit cam mult cu vorba, furat de amintiri și am uitat să vorbesc și despre cea ce e mai principal și anume că, datorită Uniunii Sovietice care ne-a eliberat, datorită sprijinului dat de prietenii sovietici, poporul nostru condus de partid a făcut să apună pentru totdeauna vremurile cînd minerii trăiau doar cu ciuperci. Azi minerul și munca sa sînt la mare preț. Chiar starea mea de azi e o dovadă. Partidul și guvernul nostru mi-au acordat cea mai înaltă cinste, steaua de Erou al Muncii Socialiste, pe lîngă alte distincții. Ca un amănunt vreau să arăt că pe diploma de erou, primită în 21 august 1954, am chiar semnătura marelui scriitor Mihail Sadoveanu, vicepreședintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, alături de cea a tovarășului A. Bunaciu. Acest lucru ne arată că scriitorii sînt alături de cei ce muncesc, alături de partidul clasei muncitoare, care, mie, un simplu miner, mi-a dat posibilitatea să-mi petrec concediul în țări ca Cehoslovacia, să reprezint țara și poporul nostru la diferite congrese și conferințe internaționale, unde am putut sta de vorbă cu mineri din diferite țări, să leg prietenii, să corespondez cu ei ; mi-a ajutat să devin om, să trăiesc omenește, să-mi fac casă nouă, să-mi ajut copii să-nvețe, etc.

Dintre prieteniile legate cu mineri din alte țări, poate cea mai scumpă rămîne cea legată la Helsinki, cu prilejul Congresului Mondial al partizanilor păcii din 1955, cu minerul sovietic Evdokin Rubanțev din Donbas, care a luptat în rîndurile armatei sovietice împotriva fascismului și pentru eliberarea patriei noastre. Chipul lui, pe care-l revăd des în fotografia ce mi-a trimis-o cadou cu prilejul terminării casei mele îmi amintește totdeauna că cinstirea de care mă bucur azi se datorește în cea mai mare parte Marii Țări a prietenului meu — Uniunea Sovietică, care e în fruntea luptei împotriva reînvierii fascismului și în fruntea luptei pentru pace. Aceasta mă face ca zi de zi să muncesc mai bine pentru înflorirea patriei mele ce luptă în același front cu Țara Sovietelor. Pentru aceasta eu vreau să adaug alți mii de metri de galerie croită prin munte peste plan în cinstea zilei eliberării, 23 August, la cei peste 6000 săpați în ultimii zece ani, să ajung să calific și mai mult de o sută de tineri cît am calificat pînă acum.

Și mai am o dorință : să ajung să lucrez în contul anului 2000, așa cum în prezent lucrez în contul anului 1965.

U MAI ERAM COPII...

de **RADU COSAȘU**

La începutul lui decembrie 1944, nu aveam decît zece zile de cînd lucram cu Macarie pe 150.042 — locomotivă veche, scăpată ca prin minune din bombardamente, ciocănită repede la reparații și aruncată pe linie, să tragă pînă îi va veni rău.

Macarie era slab la față, bătrînior, om la 40 de ani pe puțin, scund și tare vioi în mișcări; nu discuta cu nimeni; cînd ieșea pe locomotivă, în control, cu pompa arzînd, părea la flacăra ei și în întuneric, un duh al gării, tăcut și trist. Macarie arăta tot timpul trist, mohorît, necăjit; chipul, scobit în obraji, adînc, cît jumătate de deget, nu te chema niciodată la vorbă, la glumă; în zece zile, dacă discutasem strictul necesar. Fuma ca un șarpe; ca să ajung cumva la el, îi spusesem, cam în a doua sau a treia zi, între două lopeți de cărbuni, că nu-i bine că fumează așa de mult; îmi răspunse printr-un semn din mînă, să-mi văd de cărbunii mei. De obicei răspundea numai prin semne tăcute, din cap, ale mîinii, cu umerii. Ridica din umeri, înlocuind o mie de cuvinte. Pe urmă, iar peste două-trei zile, așteptînd la Titu, să se încarce niște vagoane cu marfă, căci lucram cu marfare, mi-a cerut să rup din ziarul meu, din „Scînteia", o bucată să-i dau să-și facă o țigară, că rămăsese fără țigări.

— Nu rup din ziar, nea Macarie.

Nu mă privi; întoarse spatele, scoase capul pe fereastră, privi de-a lungul trenului și semnalizează lung, îndărătnic: am simțit din semnalul acela care înfioră gara Titu, cum mă înjură că n-am rupt ziarul să-și facă el țigări.

Nici pînă azi nu știu de ce aveam așa un chef de vorbă în seara aceea de 10 spre 11 decembrie 1944; mi-a venit pe drum, încărcînd mereu cuptorul, încîntat de jocul flăcărilor, parcă-l vedeam prima oară în viață; plecam aproape, la N..., o gară măruntă pe linia București-Buzău, unde ne așteptau zece vagoane cu grîu. Nu era mai mult de o oră, dus. Era frig; după ce am închis cuptorul m-am apropiat cu fundul de gura cuptorului și cu palmele pe fund, să mă încălzesc; Macarie ședea pe scăunelul lui cu pluș roș și uleios, cu capul scos pe fereastră, în noapte. Locomotiva aluneca singură, ușoară, ba chiar mi se părea mlădioasă, lucioasă ca o pisică alergînd între două oglinzi. După jocul flăcărilor, alunecarea asta mă fermeca. Macarie tuși și aprinse o țigară.

— Nea Macarie, știi ce am citit azi în ziar?

Bineînțeles că nu așteptam răspunsul lui; era complect întors cu spatele la mine și pînă și umerii lui amuțiseră, tăiați în cadrul ferestrei, în lumina lunii proaspete, pe un cer nemișcat, senin, în preajma iernii. Dacă erau ceasurile opt, opt și ceva. Simțeam în spate, bună, căldura cuptorului.

— Scria cum se termină războiul, se vor lua măsuri să se schimbe clima pe pămînt... și în Greonlanda să se facă sanatorii pentru toți suferinzii... care cum tușești, cum ai ceva la plămîni pleci în Greonlanda, la aer curat. A, ce zici?

Macarie se întoarse în profil; apăsă pe manetă, locomotiva șuieră în noapte.

Lumina verde a unui semafor trecu peste noi.

— 'Ce nu stai la geam? Vrei să stau eu pentru tine?

M-am așezat la fereastra mea, pe stînga. Macarie avea dreptate.

— Știi unde-i Greonlanda, nea Macarie, am mai spus către el, apoi am scos capul pe fereastră și nu l-am mai auzit dacă mi-a răspuns, ce mi-a răspuns. Ce să mai fi răspuns la urma urmei? — mă gîndeam în timp ce pe frunte, pe ochi cădea ploaia rară a vaporilor de apă; am făcut o prostie întrebîndu-l unde e Greonlanda. Cum să nu știe? Omul pare învățat, cu carte și eu îl iau peste picior.

— Cîți ani ai, Șerbane? mă întrebă deodată, tare, de pe locul lui și cuvintele ajunseră la mine, trecînd prin lumina roșiatică a cuptorului, pe podelele și fierăria mașinii.

— 19, adică merg pe 19.

Macarie mări viteza, toată fierăria locomotivei începu să sune în jurul nostru, ca și cum s-ar fi lovit între ele milioane de bastoane înnebunite.

— Ce-i taică-tău?

— Mecanic. A murit.

— Ce-i taică-tău?

— Mecanic. A murit.

— Cum a murit?

N-am vrut să-i răspund, era și prea lung, și prea mult zgomot. Poate ar fi trebuit să-i spun și asta de două ori, cu glas tare, cum a murit tata.

— Cum a murit? repetă crezînd că nu am auzit.

Am mers multă vreme, așa tăcuți. Ne-am oprit la un semafor, pe roșu. Macarie s-a apropiat de mine; își ștergea mîinile în bumbac; călcă pe un șurub; scîrțîi sub placheurile bocancilor săi.

— Cînd a murit taică-tu?

— În '42.

— Șerban de la Craiova? Cu sabotajul? Am dat de două ori din cap, că nu.

— Da' care?

— Ăla-i frate-său, n-a murit. Tata a fost altfel; n-a vrut să ducă un transport de evrei în Transnistria, cum era pe atunci, și l-au împușcat pe loc. În gară la Iași. Avem liber!

Macarie porni trenul, cu mișcări încete; scoase apoi ceasul și îl puse în lumina cuptorului, să vadă dacă avem întîrziere.

— Avem întîrziere? l-am întrebat, apropiindu-mă de el, în fața cuptorului. Căldura focului mi se așeză pe pantofii rupți și ajunse într-o clipă pe laba piciorului gol, la încheietura degetelor. Macarie puse ceasul în buzunarul de la piept și rămase așa, ușor înclinat; simții cum privirea lui cade pe pantofii mei. M-am tras repede iar lîngă geam. El ridică din umeri. Fierăria locomotivei huruia parcă intrase strechia în ea și rămînea doar ca buloanele să se desfacă și 150.042 să se spulbere. Ce-ar mai fi rîs luna! Cotirăm așa, că apăruse exact deasupra capului meu. Era tăcere pînă departe, pădurici, cîmpuri moarte în toamnă, negre; deodată, deajuns de departe pe zarea albastră, vînătă, o explozie trăzni foarte puternic, oricît hîrîia locomotiva noastră. Am sărit de la geam, am venit lîngă Macarie întrebîndu-l dacă a auzit.

— Ce, mă, te-ai speriat? O explozie...

— Ai auzit-o? De la ce-o fi fost?

— O mină, o bombă... O fi călcat vreun bou... Văr-meu cum a murit acum o lună?.

— Cum?

— Păi, cum? A scos plugul, a început să are și a nimerit într-o mină rămasă în pămînt. Cin' l-a mai văzut?

— D-aia ești așa... necăjit? Vroiam să-i îndepărtez orice gînd că aș fi fost speriat.

— Nu.

Am stăruit:

— Da' de ce?

— Fiindcă nu-s spitale în Groenlanda... se zice Groenlanda, nu Greonlanda...

La P..., am făcut cruce cu personalul de Moldova, cîteva minute. Era trenul cel mai oropsit din lume; avea întîrzieri regulate de o oră. La P. personalul de Moldova lua apă; Macarie mă trimise pe locomotivă, să văd ce mai e nou. El rămase la fereastră; îl auzii vorbind cu mecanicul de personal, dar cine putea înțelege? Oamenii urlau pe acoperișuri, ca scoși din minți, în noapte; nu deslușeai nici un chip, ci numai vagoanele învelite parcă, cu oameni. Undeva, cineva cobora de pe acoperiș pe o fereastră și picioarele i se bălăbăneau în umbra dintre noi și personal; cîteva sticle pocniră; căzură pe pămîntul îmbibat de păcură, între linii; luna fu atrasă, ca de un magnet, în cioburile lor mărunte. Pe locomotivă nu era nimic nou. Personalul plecă, încet, în urletele tuturor; se sparse o fereastră la unul dintre vagoane. L-am auzit pe Macarie vorbind, în cabină, uscat, cum îi era felul:

— Nu plecăm la București...

— Ia-mă, zău, ia-mă, ți-am spus, merg oriunde... se ruga un glas de femeie, gros, întunecos.

În ușă, cînd să intru, m-am lovit de ea; Macarie o împingea s-o dea jos, și femeia, cu spatele, se ciocni de pieptul meu. Părea voinică, înaltă; se întoarse să vadă de cine s-a lovit și, în secunda aceea, la lumina pompei aprinse în mîna mea dreaptă, i-am văzut fața prelungă, slabă, cu pomeții ieșiți în afară, ca și cum foamea, sigur că foamea, i-ar fi turtit la o presă a ei proprie; pe obrazul drept, îi sîngera ușor o zgîrietură; clipi de cîteva ori, speriată, și ochii păreau frumoși. Macarie o împingea hotărît s-o dea jos, dar eu, nu știu de ce, m-am împotrivit; mi-am încordat trupul, s-o susțin și ea a simțit și s-a lipit mai strîns de mine, rugîndu-l pe Macarie, încă odată, s-o luăm cu noi, oriunde.

— Las-o, nea Macarie... i-am spus și eu. Se apropia și șeful gării din P., să ne dea plecarea; am împins-o pe taburetul lui, cît Macarie se aplecă să ia foaia de parcurs. Cînd porniram, i-am arătat să se așeze în colțul din spatele meu; dar ea, pe taburet, a întins picioarele spre cuptor și-și rezemă bărbia în piept. La lumina cuptorului, Macarie și cu mine îi văzurăm ghetele sparte, cu degetele printre cuiele de lemn, albe; se aplecă spre cuptor, trăgînd picioarele; mi s-a părut că-i aud tălpile goale pe podelele îmbîcsite de cărbune ale cabinei; ghetele acelea nu puteau să aibă tălpi. Își întinse mîinile, să se încălzească, palmele erau roșii, degetele murdare, mai ceva decît la noi, fochiștii. În timp ce aruncam cărbuni, închise ochii și își lăsă fața în bătaia focului:

— Ați făcut foarte bine că m-ați luat... puteam muri...

— Ridică-te îi ceru Macarie, rău, cum știa el.

— De ce?

— Pentru că nu mă pot mișca.

— Aha...

Femeia îmi părea beată. Macarie îmi făcu semn s-o ridic și s-o așez în colțul din spatele meu. Ea se ridică singură. Se clătină în mișcarea locomotivei; era beată, nu zău. Am ținut-o să nu cadă și am rezemat-o în colț. Părul ei îmi atinse fața; în întunericul unghierului, ochii îi străluciră, căutîndu-mi privirea.

— Ce-ai băut?

Zîmbi: — Nu... de la căldură... nu ți s-a întîmplat nici odată? E așa de bine... O lumină verde trecu peste noi, Macarie semnalizează lung, mări viteza și din nou începu să curgă cascada de bastoane. La geamul meu, o simțeam cum stă în colț la un braț depărtare de mine, în picioare, rezemată de peretele de tablă; ședea cu palmele ei murdare la spate, întinse, și lua pe ele tot praful de cărbuni și fum bătătorit în tablă. Deodată, o auzii cum lunecă moale, de-a lungul peretelui și se ghemuiește în colț obosită moartă. M-am întors pentru o clipă; așa era, se ghemuise, pusese bărbia pe genunchi și își strîngea genunchii între mîini:

— E cald; la orfelinat n-aveam pături și ne băteau; dacă n-aș fi trebuit să-i aștept, fugeam din prima zi. N-ai ascultat poșta refugiaților la radio? A, ai ascultat-o? și mă lovi cu gheata spartă, întinzînd piciorul. N-auzi?

O auzeam; cuvintele ei murmurate, amețite de căldură, — se deslușeau foarte bine cu tot zgomotul din jur, ba chiar ne despărțiseră de Macarie și partea dreaptă a locomotivei unde era el. Îmi vorbise numai mie; numai eu o auzisem, deși nu o mai priveam — atent, hai să zicem atent, la drum, cum îmi era datoria. Mă lovi încă odată, ușor: N-auzi?

— Ba da, ba da...

Dar eram încredințat că ea nu mă poate auzi.

— Atunci?

— N-ascult poșta refugiaților, nu știu ce-i aia.

— La defilările pandurilor... încercă să înalțe o întrebare, dar i-am răspuns că n-am fost decît odată; nu mai spuse nimic; femeia adormi. M-am întors s-o mai văd; lumina cuptorului ajungea pînă la ea; adormise cu fața spre foc și părea un copil. curat, încruntat, sprincenele șatene, bine împreunate deasupra nasului lung, ascuțit de foame, cum aveam mai toți, pe atunci. Ea era însă frumoasă, chiar cu nasul lungit.

— Ce ți-a venit s-o iei? mă întrebă Macarie, apropiat pe nesimțite de mine, în timp ce o priveam. Sigur că m-am ferit de el, deschizînd și închizînd ușa cuptorului.

— E o nebună, spuse mai departe, luîndu-și locul obișnuit și semnalizînd ca să întărească cuvintele... micșoră viteza, ne apropiam de N... S-a năpustit să-mi sărute mîna și dracu s-o pieptene ce-a bolborosit, că o caută pe mă-sa prin toate trenurile, că tat-su e la panduri... A început să se închine pentru tat-su, că e pandur, s-o cred și pe urmă a început să bîzîie că-i ceferist. Nici nu știu cînd i-a trecut plînsul... Macarie ridică din umeri și se șterse cu bumbac.

La N., cum am oprit, a urcat șeful gării, un om uscățiv, înalt, mirosind a sudoare și saci de magazie; avea vestonul descheiat, șapca dată pe ceafă, cozorocul rupt. Ne privi repede, pătrunzător, atît pe Macarie, cît și pe mine; amîndoi ne-am tras către el, în fața cuptorului; n-avea cum să vadă ungherul în care dormea femeia:

— Ne trebuie o manevră rapidă... ne spuse, ochii alergîndu-i de la unul la celălalt; atașați în cîteva minute și vă dau plecarea. Grîul e încărcat în vagoane descoperite. Pană, moșierul Pană, mare țărănist ne-a interzis. E o formă nouă de sabotaj, vor numai vagoane acoperite ca să nu dea grîul, să-l întîrzie; înțelegeți? nu? Știți că nu avem vagoane acoperite. Macarie ridică din umeri, îmi veni să-l pocnesc.

— Noi n-avem decît un singur ordin: pînă la 150 kilometri de București încărcăm în vagoane descoperite și nu ne pasă de ei... Am cărat saci în vagoane, toată după amiaza, cinci-șase oameni, n-am mai mult... Celorlalți le e frică de Pană... și de Băbeanu, administratorul...

— De ce nu-l arestăm? îl întrerupse Macarie, ridicînd din umeri; nu știam ce să mai cred despre el.

— Știu. Nu se poate. Dumneata cine ești?...

Între mine și Macarie apăruse capul femeii; respirația ei îmi jucase pe ceafă în timp ce vorbea șeful gării și nu am vrut să-l întrerup.

— A, cine-i asta? repetă și ne privi iar, pe amîndoi. Macarie răspunse printr-un semn al mîinii, — las-o, știu eu, — dar mai puteai înțelege ceva din semnele lui?

— Ce cauți aici? întrebă șeful gării, aspru, grăbit.

— O caut pe mama. Tata trebuie să vină cu pandurii. E ceferist — îi răspunse scurt, cu totul trează, cu o precizie care te făcea să rîzi și să plîngi.

Toți trei tăcură.

— Zău... mai spuse femeia.

— Cîți ani?

— 15.

Șeful o măsură din cap pînă în picioare; Macarie se întoarse și el spre ea; numai eu nu o priveam, pentru că știam cîți ani are încă de cînd adormise.

— Zău... ce, credeți că mai sînt copil?

— Hai, gata... nea Macarie... am îndrăznit, hotărît să mă bat și să le paralizez sabotajul.

Macarie cu vioiciunea lui de drac, manevră locomotiva în doi timpi și trei mișcări; am încărcat la cărbuni, ca un nebun, lopata ardea în mîinile mele, de la foc și de la sudoarea care cădea pe lemn în stropi mari, luminoși; cînd am atins vagoanele, m-am clătinat din cauza loviturii; fata mă ținu să nu cad și vru să-mi ia lopata din mînă. Am dat-o de o parte, înaintam încet; în aerul nopții loviturile de ciocan se înălțau triste ca Macarie, necunoscute ca fata care mă urma:

— N-au crezut că am 15 ani...

— Sst...

— De ce n-au crezut?

— Pac! Pac! îi răspundeau ciocanele de revizie.

— Sst, adăugai, înaintînd încet, prea încet, să fie al dracului! Adevărul e că vroiam s-o aud.

— Doar nu mai sîntem copii... Războiul ne face așa.

— Taci odată, că-ți dau una...

— Spuneai că ai să ai grijă de mine...

— Stai, cine-i, revizia, aha spuse cineva în fața mea, curgător, pașnic; am ridicat capul, era un soldat, am trecut pe lîngă el.

— Nu, fochistul.

Fata rămase lîngă soldat:

— Veniți de pe front?

— Da... răspunse omul moale. Aș fi vrut să mă opresc.

— Sînteți de la panduri?

— Pac, pac, loviră ciocanele.

— Gata? mă întrebă de partea cealaltă șeful.

— Gata.

Ajunsesem la capătul trenului, un alt soldat era acolo și-mi spuse să ne grăbim, ce dracu — facem? M-am întors, fata mă aștepta lîngă soldat. Am luat-o de mînă, se mișca greu:

— Hai, ce faci? Fuga...

Am pornit înainte, trăgînd-o: voiam să alerg, dar ea abia se mișca. Mi-am închipuit, deodată, de ce: pietrișul ascuțit intra în talpa goală a piciorului:

— Hai în locomotivă,... îți dau pantofii mei... șopteam, sigur că n-aude. Nu-mi răspundea; am tras aer în piept și abia atunci am simțit, cumsecade, mirosul de magazie al sacilor din vagoanele descoperite; mă furnică, mă bucură.

— Ce zici cum miroase?

Nu-mi răspunse.

— Cum te cheamă.

Nu mai știam cum să mă apropii de ea. Am ajuns la scara locomotivei, pe stînga; am împins-o să pună piciorul pe trepte. Urcă încet, am înghiontit-o; am pus și eu piciorul pe prima treaptă, m-am întors spre cîmpia mare ce se deschidea la stînga în întuneric: parcă apărură cîțiva pași, deajuns de aproape.

— Hai, hai mai repede... mă grăbi Macarie de sus, de la fereastră. Am urcat. În fața cuptorului, fata apăsa pumnii murdari pe fața uscată; căuta parcă lacrimi să le strivească. Ochii căutau prin flăcările cuptorului deschis; nici 15 ani nu mai avea. Macarie, la întrebarea mea din priviri, ridică din umeri și se duse la locul lui; de jos, din dreapta, șeful gării spuse tare:

— Gata... plecarea! Macarie dădu încă odată drumul la aburi apoi se aplecă în afară să-i strîngă mîna. Mi-am scos pantofii într-o clipă, am îngenunchiat să-i desfac ghetele.

— Dacă n-o să ți se potrivească?

Fata trase îndărăt piciorul. Am întrebat-o:

— Ți-a spus că... a murit?

— Nu, zicea că nu știe... Da' știa. Toți știu. Numai eu...

În aceeași clipă, din stînga, de jos cineva urlă:

— Jos, toți jos! Un glonț de revolver zbură în aer; îi răspunseră pușcile soldaților. Din ordinul lui Pană — jos! și simți scăriță locomotivei tremurînd, cineva urca. Am sărit la ușă în picioarele goale.

— Hoților... descărcați... Macarie porni. Locomotiva se urni, încet.

— Descărcați... urlă; din ordinul meu. În ușă apăru un om într-o haină de piele, capul neacoperit, părul vîlvoi, mirosea a băutură de trăznea. Mă pocni cu tocul revolverului în tîmplă și pătrunse în cabină; cizmele îi scîrțîiau și luceau nemai pomenit la lumina cuptorului. Zbieră încă odată: vă ordon...

Trase în Macarie, dar, după cum văzui cu un ochi din ungherul în care dormise fata, ea se aruncă în calea glonțului să-l ferească pe Macarie. Fata căzu, lovindu-se cumplit de ușa cuptorului; capul i se zgîlțîi de două ori.

— Oprește, n-auzi? Descărcați... Individul se împletici în ghetele rupte ale fetei; îndreptîndu-se, o călcă în picioare. Macarie opri. Apoi, cu o mișcare sigură cînd celălalt întinse revolverul spre el, îi dădu un pumn zdravăn peste mînă. Revolverul îi scăpă. Am sărit din colț în spatele lui; haina era lucioasă, degetele îmi alunecară; m-am aruncat încă odată, ne-am rostogolit pe podea; horcăia, vă ordon... vă ordon și asta mă scotea din sărite, fiindcă nici unul din ai lor nu mai puteau să ne ordone. Macarie îmi descleștă degetele de pe gîtul lui; așa scund cum era Macarie îl ridică, îi strînse mîinile la spate și-i dădu un picior în fund. Șeful și un soldat urcară: Băbeanu, Băbeanu era, am înțeles însfîrșit, privindu-l, — scuipă pe șef, soldatul îi trăzni o palmă și-l împinse cu pușca, să coboare. Am luat fata în brațe, atîrna greu, foarte greu. Era mai mare ca nici odată, mai lungă, și-mi rupea mîinile. Nu mai era un copil. Nu îndrăzneam să mă uit la ea; capul îi atîrna spre cuptor și lumina îi lingea aspru fruntea. Am coborît cu ea în brațe; am pus-o pe pămîntul rece, călcînd în picioarele goale. Un soldat s-a apropiat și a rămas lîngă ea. Macarie semnalizează de pe locomotivă, am urcat înapoi și am adunat pe tălpi praful de cărbune. Am ajuns la București în tăcere și toată noaptea pînă în zori, am descărcat sacii, cu grîu în gară. Cred că eram îndrăgostit de fata care murise pentru noi. Doar nu mai eram copil.

Desene de M. VULCANESCU

GENERAȚIA LUI 23 AUGUST

AURORA CONȚESCU

Chiromanție

Delta-i ca o imensă palmă, ce-așteptă —
cu labirintu-i de canale, ca o rețea
de vinișoare, prin care curge-un sînge dens și brun —
un ochi dibaci s-o poată desciîra.
Uite, să-ți spun :
în satele-necate pînă la prag, în apă,
asemeni așezărilor lacustre,
și-n smîrcurile-n care, ici și colo,
luceau înguste dîre de lumină,
ca niște ochi drogați de cocaină,
și-n trupurile moi și fără vlagă
din care-au supt
percepția și boala și păduchii
a scris trecutul, ca o pagină întreagă
dintr-un hrisov împestrițat cu negre buchii.

Nu-i greu să poți citi în palma Deltei mele,
uite, să-ți spun :
cu trepidațiile fiecărui tractor,
fiecărei combaine,
ce umplu astăzi zările cu zvonul
motoarelor, ca o armată de tăuni,
cu fiecare brat pornit să smulgă
închipuirii proaspete minuni,
și să desferece noi taine,
cu fiecare temelie în care-a curs betonul,
cu fiecare palmă de pămînt
în care-a -ncolțit grîu-ntîia dată,
cu fiecare tonă răsturnată
din Dunăre, în cala fumurie,
se scrie,
cu fiecare zi care-și ia zborul,
în palma-ntinsă a Deltei, viitorul.
Se scrie
în linii nete, și statornice și clare,
fără soboruri lungi de ursitoare,
ci cu unelte mici, de zidărie
și cu motoare
ce zbîrnîie pe cîmpuri, ca tăunii,
din zori de zi și pînă ce răsare,
ca o bijuterie,
pe cerul sidefat,
cornul subțire și verzui al lunii.

Popas

Un foc sub cer sticlos de februar.
Scînteile sar vesele și pier
ca licuricii,
clipind spre celelalte, țintuite-n cer,
ce-și ard prea lent bobul pietrificat
rămas de la un foarte depărtat
și prea feeric joc de artificii.

Fantastic, umbrele se clatină și cresc,
ca duhurile-ntr-un infern dantesc
și chipurile capătă prin fum
un nimb de basm, de parcă cei de-acum
ar fi întruchipați din jar și scrum,
strînși la un semn știut numai de ei
și-au să se-mprăștie, de-odată, în văzduh,
cu cea din urmă jerbă de scîntei.

Dar i-am văzut tăind în stuf cărări :
aveau obrajii împietriți și duri.
Păreau oșteni, pornind la un asalt,
să smulgă îndărătnicei naturi
într-o-ncleștare crîncenă și mută,
grind după grind —
redută cu redută.

Seigile, crispate, forfecau
metalic măcinînd din brune-oțeluri,
ferestruind
cu luminișuri lungi, prelungi poteci,
ca niște lame lucii de argint,
în cetățuia cu o mie de creneluri
a Deltei înecate-n cețuri reci.

Acum sînt veseli. Povestesc și rîd ușor.
Pe chipuri joacă umbre schimbătoare
In foi subțiri și albe de țigare,
îngrămădesc tutunul iute, creț,
cu gesturi delicate, parc-ar ține
în palma lor un fluture sau floare
sau o bijuterie fără preț.

Sînt de pe-aici, de-aproape și îi țin
legați de Deltă, nevăzute rădăcini,
cu-aceeași pătimașă încleștare
ca sălciile care -nfig în mal
căngi vii, de lemn, care-l cuprind ca-n ghiare ;
Și-au potolit gîtlejul de arsură
cu-aceleași ape reci, de iezătură,
ca serele, care adapă plantele.

Și scapără prin flăcări ochii lor,
ca stelele, ca roua și ca diamantele.

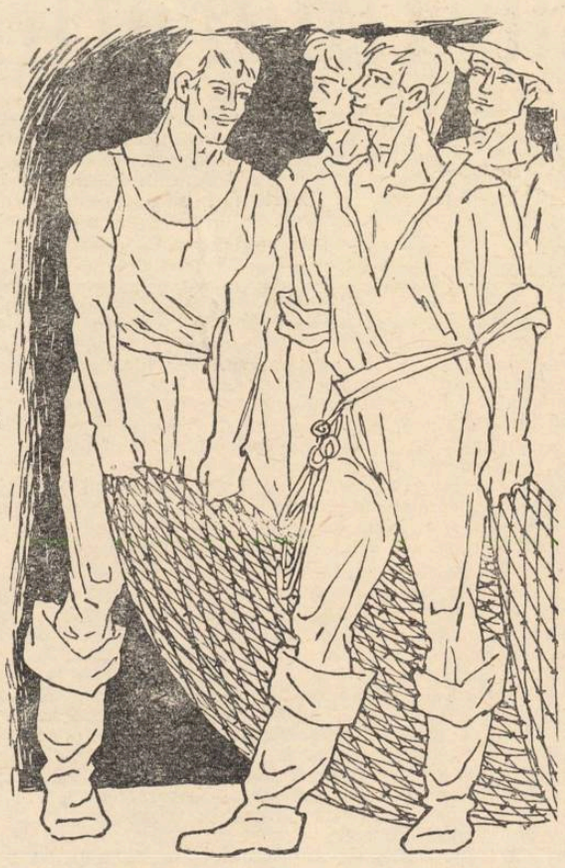

Desene de F. CALAFETEANU

Ploaie în Deltă

Plouă și plouă, monoton și sec
și vasul lunecă încet,
ca un culbec,
de parc-ar vrea să-nvețe pe derost,
cîte răchiți mai sînt, din cîte-au fost.

Sub biciul ploii, ierbile se-abat
și vîntul șuieră șerpește-n ude teci.
Trec nouri groși, ca niște vălătuci
de plumb viscos, de fier topit, de tuci,
din care răpăiesc alice reci.

O fată duce vacile spre sat —
o fată cu manta pînă-n pămînt
și cu ciubote nalte, de pescar,
călcînd prin bălți, cu fața către vînt,
ce-i smulge — ca pe-o foaie de arțar
lipindu-i rochia de coapse — șuba.
O cheamă Vera, sau Maria, poate Liuba,
și-abia așteaptă să ajungă-n sat,
să-și puie haina udă la uscat,
pe urmă
să-și svînte părul blond și să desprindă
din cui, o pătrățică de oglindă,
în care, cu migală, să-și îndrepte
un cîrlionț.
S-asculte ploaia răbufnind în geam
și vîntul în hogeacul ei cum scurmă,
pe urmă,
să toarcă, ori să cînte, ori s-aștepte
să-i dogorească jarul, în tăcere,
obrajii arși de vînt, ca două mere.

Afară, vîntul geme-n sălcii și le-ndoaie
și numai gîndul meu și gîndul ei
merg mînă-n mînă, rătăcind prin ploaie.

..Poteca bătucită de cireadă
tăiată printre cioate de răchiți
pe care, nopțile, se furișează iele
(ori poate nu-s decît perechi de-ndrăgostiți)
va deveni cîndva, autostradă.
Din loc în loc, cîte o macara
va ridica
în fălci, o lespede mai grea decît un taur
și silueta-i se va decupa
pe cerul prăfuit cu pulbere de aur,
ca un schelet enorm, de dinosaur.
Incet, încet,
va crește un oraș dintre răchiți,
cum cresc din apă, vara, pe canale,
tipsii cu nuferi albi, îmbobociți.
Și poate-o firmă mare, cu neon,
va fulgera de-aicea, pîn'la stele,
pe locul ude arde monoton
un brat de buturugi și de nuiele,
ca să-și usuce, pînă mîine, șuba
o fată blondă. Nu știu cum o cheamă,
poate Maria, poate Vera, poate Liuba...

Ora matinală

S-au descărcat panerele cu pește
și cala se golește pe-ndelete.
Pe cheiul larg, aleargă vagonete,
iar puntea, curățată cu furtunul,
ca proaspăt lăcuită, iar lucește.

Cu cizme grele, mirosind a gumă,
stau la taifas pescarii, bătrînește.
Pe Dunăre curg valuri cu creste moi, de spumă,
și dimineața-n ceruri, tot mai albastră crește.

Peste un ceas, motoarele vor trepida, febrile
și pescadorul iarăș se va topi în zare,
și se vor scurge iarăș o zi sau două zile,
pînă la viitoarea descărcare.

In urma lui, un altul va acosta la mal,
pe cpa-mplătoșată în valuri mici, ca-n zale.
Aceleași vagonete își vor începe goana,
golindu-i cala neagră cu-același ritual,
și Dunărea-și va scurge argintul viu în hală,
ca un copac gigantic ce-și scutură coroana,
ploundu-i fructe coapte pămîntului, în poală.

Pescarul

Din noapte robotind printre unelte,
e parcă răsărit din trupul Deltei

E poleiește soarele de mai
și bura-i prinde-n barbă mucigai.

Undreaua timpuriilor înghețuri
îi coase fața-ntr-o rețea de crețuri

și legănat de apele opace,
cîlu-i de lungă ziulica, tace.

Dar visul — treaz trăit acum — irumpe-n
adînc de cuget, tulburînd vii cumpeni :

Un taler greu de-ocări și sărăcie,
se trage-n fund, spre apa vineție.

Iar celălalt, spre culmi vestind urcușul,
se-nalță săgetînd, ca pescărușul.

Vin tractoriștii

Vin rînd pe rînd, înverșunînd zăvozii,
pe zimbrii mari, de fier, ai vremii noastre,
trecînd prin lanul nopților albastre,
cum se-ntorceau acasă voievozii,
după o bătălie cîștigată.

La porți, stă tupilată cîte-o fată,
cu ochi întunecați, ca două bozii,
cum așteptau domnițele-altădată
ca să revină-acasă voievozii
după o bătălie cîștigată.

POEȚI STUDENȚI

GH. D. VASILE

Drum drept

Pe plugul bun și luciu te-ncovoi
și el te sprijină, ușor pe coarne ;
în ritm cu timpul pașii-ți merg pe ploi,
și în tăiș iei lut, să se răstoarne.

Spinarea-ncovoiată duce-n ea
un stol de veacuri, negre de robie,
și plecăciuni boierul cînd cerea,
și pîinea umilinții-n sărăcie.

Stau veacurile în spinare, strîns,
vertebră cu vertebră adunate...
Și mămăliga rece de la prînz
uscată-n brazda palmelor crăpate.

Din veacul dus, noian de umilinți
în trupul tău plutește și se curmă.
O lebădă din buni și din părinți
își țipă-n tine cîntecul din urmă,

căci peste cîmpul fără de răzor
pe unde plugul cu doi boi mai trece,
răstoarnă zece brazde un tractor
și altul, după el, răstoarnă zece.

Iar la volan, cum trece peste dîmb,
ghicind ce trudă și belșug l-așteaptă,
un tractorist se uită peste cîmp
cu fruntea-n cer și cu spinarea dreaptă.

DARIE NOVĂCEANU

Focul de la Bălteni

A țîșnit într-un amurg tîrziu
Către ceru-nalt și siniliu
Oamenii privit-au în tăcere
Umbra cum se deapănă și piere.

Focul, focul sacru din Bălteni,
I-au venit în preajmă inimi de olteni
Și-au schimbat întinsul de sub cer
Intr-un peisaj petrolifer.

Dealurile, geana de pădure,
Luncile tomnatice și sure
Au primit în ele dintr-odată
Vîrfuri uriașe de săgeată.

Și-a ieșit țițeiul din adînc.
Corn de vînătoare pe oblinc
Luna a rămas să-și oglindească
Chipu-n bogăția olteneasă.

Și s-au dus cu Jiul sondele în larg
Peste marea lumii îndrăzneț catarg.

ROMULUS GUGA

Ulițele mele

Mi-s dragi ulițele mele și cozile fetelor
împletite cu lună,
și mîinile tatei ce răsfoiesc cîmpia ca pe-o carte
și bătrînii cu amintirile cuibărite în suflet,
ce poartă peste buza cărnoasă
mustața ca o seceră întoarsă...

Imi place să chem cîmpia în cuibul albastru
al ochilor mei,
ca pe o pasăre ce-am mîngîiat-o de atîtea
ori...

Apoi dimineața să ies pe pămîntul colectivei,
să trezesc soarele adormit pe o căpiță de fîn,
și împreună să ne coborîm în porumbul
înalt cît cerul...

Imi plac ulițele mele și cozile fetelor împletite
cu lună,
și răsăritul din obrajii copiilor.
In pieptul meu tînăr ca o floare de cireș
ascund toate bucuriile ce au venit, aduse de noi,
să îmbrățișeze satul nostru de cîmpie...

LEGATURA ŞCOLII CU VIAŢA

Tineretul este în pragul unei mari hotărîri. Ce poate cineva să devină ca personalitate în lumea valorilor social-istorice nu mai stă în ornamentul unei culturi fără obiect, ci în sarcinile concrete ale dezvoltării orînduirii în care trăieşte şi se formează. Profilul tinereţii se încheagă în activitatea utilă societăţii. El cîştigă liniile complexe ale personalităţii la capătul efortului care uneşte puterea înţelegerii cu îndemînarea braţelor. Intelect şi forţă fizică se întîlnesc în realizări şi procente. Graficul existenţei tinde să coincidă cu graficul muncii. Producţia intră în problemele de conştiinţă ca un stimul de morală socială.

Factorul motor care mînă pe tînăr — elev sau student — spre saltul calitativ al existenţei istorice este şcoala. În şcoală intră dinamica socială odată cu maistrul, strungul, dinamul şi tractorul. Legătura şcolii cu viaţa face sinteza personalităţii umane în devenire cu istoria timpului.

Legătura teoriei cu practica şi a şcolii cu viaţa a stat în centrul interesului organelor de conducere din învăţămînt şi a cadrelor didactice în tot timpul celor aproape unsprezece ani de la reforma învăţămîntului. Caracterul realist ştiinţific al conţinutului învăţămîntului, determinat de sarcinile social-istorice ale construcţiei socialismului în ţara noastră, a impus o structurare a planurilor de învăţămînt şi a programelor prin care acest caracter a fost susţinut şi întărit. Şcoala a primit o pondere mai mare a disciplinelor ştiinţifice decît în şcoala burgheză, acordîndu-se o atenţie deosebită studiului ştiinţelor fizico-matematice care, împreună cu ştiinţele naturale, constituie baza concepţiei ştiinţifice despre viaţă şi despre lume. În ce priveşte ştiinţele sociale, prin introducerea în planul de învăţămînt a studiului economiei politice şi a socialismului ştiinţific în cursul mediu al şcolilor, s-a dat educaţiei comuniste o bază ştiinţifică adecvată.

Numai că apropierea şcolii de viaţă a fost înţeleasă, un şir de ani, mai mult ca un sprijin în procesul cunoaşterii, iar aplicaţiile de laborator, cercurile pe specialităţi şi de pe terenurile experimentale ca o verificare a principiilor teoretice însuşite la lecţii. Bineînţeles că o asemenea practică a contribuit, într-o bună măsură, la dezvoltarea aptitudinilor tineretului din şcoli şi la stimularea talentelor. Deprinderea de a folosi practic cunoştinţele teoretice i-a putut convinge, în acelaşi timp, de implicaţiile adînci ale ştiinţei în producţie. În această situaţie, totuşi, şcoala, deşi orientată către realitate, rămînea departe de practica revoluţionară a societăţii care construia socialismul, ruptă de viaţă.

Predîndu-se cunoştinţe despre arcul electric, procesul de învăţămînt se socotea satisfăcut în ce priveşte legătura cu practica, dacă un profesor, de pildă, după expunerea fenomenului arcului electric, executa o experienţă de laborator pe care elevii, înţelegînd pe deplin cunoştinţele predate, o repetau fără să întîmpine greutăţi. Firesc că se amintea şi despre unele aplicaţii ale arcului voltaic în producţia industrială, la suduri electrice, dar nu se trecea la o muncă utilă, legîndu-se consecvent munca intelectuală cu cea fizică.

Dezvoltarea economiei naţionale, creşterea tehnicităţii în industrie şi utilizarea pe un front din ce în ce mai larg a metodelor ştiinţifice în agricultură au cerut o legătură mai strînsă a şcolii cu viaţa. În 1956, folosindu-se rezultatele experienţei întreprinse la cîteva şcoli, au fost introduse în planul de învăţămînt lucrări practice în ateliere de lăcătuşerie şi de tîmplărie şi lucrări practice pe terenuri experimentale agricole. Toate aceste lucrări erau obligatorii atît pentru băieţi cît şi pentru fete. Mai tîrziu, ţinîndu-se seama de unele deosebiri psiho-fiziologice şi de pregătirea fetelor pentru viaţa lor de gospodine, s-au introdus, cu titlul de experimentare, lucrul de mînă şi gospodăria în cadrul lucrărilor practice. Pentru cunoaşterea tehnicii înaintate din întreprinderi, în diferite ramuri de producţie, şcolile au fost îndrumate să facă vizite în uzine şi în fabrici. Pe linia politehnizării, cum s-a numit, o bucată de vreme, această acţiune, a fost prinsă şi activitatea obştească a elevilor, îndrumată şi condusă de organizaţiile de tineret şi de organele Ministerului Învăţămîntului şi Culturii. Elevii au fost antrenaţi în acţiuni de combatere a dăunătorilor în agricultură, în sprijinirea strîngerii recoltelor, la plantarea pomilor, la strîngerea fierului vechi etc., acţiuni executate în colectiv, în interesul general al societăţii. Pe această linie din urmă, elevii şcolilor noastre elementare şi medii intrau în relaţiile social istorice ale vieţii înconjurătoare.

Majoritatea şcolilor de 7 ani şi medii care au introdus elemente de politehnizare au dobîndit o experienţă pozitivă în organizarea şi desfăşurarea lucrărilor practice de atelier şi agricole, elevii familiarizîndu-se cu procedeele de prelucrare manuală şi mecanică a materialelor şi deprinzîndu-se cu cele mai răspîndite unelte de tîmplărie şi lăcătuşerie, cu cele mai cunoscute unelte şi maşini agricole.

Cu toate acestea, în concepţia multora din cadrele didactice, politehnizarea constituia un element de cultură multilaterală pe marginea producţiei şi nu o participare activă la acest proces, o profesionalizare. O concepţie asemănătoare a făcut ca o parte a tineretului nostru să accepte munca fizică, dar să se creadă, în acelaşi timp, îndreptăţită numai pentru munca de cercetare ştiinţifică sau pentru exercitarea unor profesiuni de aşa zis prestigiu. De aici năvala impetuoasă la porţile universităţilor şi ale institutelor, cu tot cortegiul de insistenţe ale părinţilor. E drept însă că o parte din tineret şi familiile lor au fost ajutate să se orienteze mai just în puţinul timp de experienţă a politehnizării în şcoli. În anul acesta şcolar, s-au înscris în şcolile profesionale, de meserii şi agricole, un număr mai mare de elevi decît în învăţămîntul mediu de cultură generală: 120.421 de elevi la învăţămîntul profesional, faţă de 116.000 în învăţămîntul mediu de cultură generală.

Chiar în condiţiile arătate mai sus, locul real al elevului în societate rămînea şcoala şi nu societatea. Pe linia activităţii lui de învăţămînt elevul nu avea posibilitatea de a intra în raporturi mai active cu cei mari, cu viaţa acestora, cu societatea. Aşa se explică de ce majoritatea absolvenţilor de şcoală medie care obţineau diploma de maturitate se dovedeau a fi nepregătiţi pentru viaţă şi nu ştiau pe ce drum să apuce în cazul cînd nu puteau intra în instituţiile de învăţămînt superior. Se adaugă la aceasta şi atitudinea boierească, dispreţuitoare, nejustă a unora faţă de munca fizică, atitudine susţinută din păcate de unele familii.

Nu se poate tolera mai departe ca, într-o societate socialistă, să se educe oameni care nu respectă munca fizică, oameni rupţi de viaţă. Dimpotrivă, trebuie cultivată în conştiinţa elevilor ideea că munca productivă este esenţială pentru societate, pentru că munca aceasta crează bunurile materiale prin care trăieşte societatea. Familiarizaţi cu ideea că vor trebui să participe, pe viitor, la munca de creare a bunurilor necesare dezvoltării statului socialist, elevii se vor convinge că munca este o necesitate vitală pentru fiecare om în societate.

Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S. a adoptat acest punct de vedere, odată cu cifrele de control ale celui mai grandios plan socialist de dezvoltare a economiei naţionale — planul septenal al U.R.S.S.

Punerea problemei legăturii şcolii cu viaţa într-o astfel de lumină a determinat în toate ţările socialiste o reexaminare a modului în care se poate realiza această legătură. Această reexaminare concordă în ţara noastră cu măsurile importante adoptate în Plenara din noiembrie 1958 a C.C. al P.M.R. care vor asigura dezvoltarea în ritm ascendent a economiei naţionale, a forţelor de producţie în primul rînd. Planul de dezvoltare a economiei naţionale pe 1959 prevede dezvoltarea mai departe şi într-un ritm mai intens a industrializării socialiste a ţării noastre şi lărgirea bazei tehnico-materiale în agricultură, în vederea sporirii însemnate a producţiei industriale şi agricole.

Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a arătat că, prin înfăptuirea planului de dezvoltare a economiei naţionale pe anii 1960-65, poporul nostru va termina în linii mari construirea socialismului, trecînd într-o nouă etapă — aceea a desăvîrşirii construcţiei socialiste.

Aceasta impune şcolii o lărgire a funcţiilor sale în sensul de a juca un rol important în practica revoluţionară a societăţii, găsind forme de participare activă a elevilor, — încă din timpul învăţămîntului din şcoală — la munca din producţie, în uzine şi pe ogoare, la orice muncă folositoare pentru societate.

Chiar din toamna anului 1958, în urma consfătuirii pe ţară a ţăranilor şi a lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii de la Constanţa, Ministerul Învăţămîntului şi Culturii a introdus în clasa a V-a a şcolilor din mediul rural obiectul Cunoştinţe agricole 4 ore pe săptămînă, din care 2 ore de practică şi producţie. În planul de învăţămînt, nou întocmit, pentru 1959-60, s-a prevăzut, după aceea, introducerea a cîte 4 ore de cunoştinţe şi practică agricolă în fiecare an al şcolilor elementare de 7 ani de la sate. În programa pentru cl. V-VII rolul cunoştinţelor legate de practică şi al practicii însăşi creşte considerabil.

Toate aceste măsuri vor trezi şi dezvolta interesul elevilor pentru utilizarea practică a cunoştinţelor lor ştiinţifice şi îi vor înarma cu deprinderi practice care le va înlesni, după absolvire, intrarea lor directă în producţie. În acest fel, învăţămîntul de 7 ani, la sate, contribuie la dezvoltarea învăţămîntului agricol de masă.

Spre deosebire de şcolile de la sate, în oraşe s-au introdus în planul de învăţămînt pe 1959-1960, cîte 3 ore pe săptămînă la cl. a V-a şi cîte 4 la clasele VI şi VII pentru predarea cunoştinţelor elementare despre producţia industrială şi efectuarea lucrărilor practice de atelier.

Un studiu se face în Ministerul Învăţămîntului şi Culturii pentru legarea învăţămîntului mediu de producţie. La orientarea acestui studiu un rol însemnat joacă experimentul ce se face la şcoala mixtă „Aurel Vlaicu" din Bucureşti, unde, într-o zi pe săptămînă şi într-o perioadă de 2 săptămîni în vacanţă, elevii şcolii medii se califică direct în producţie, în secţiile complexului C.F.R. şi Auto C.F.R. în meseria de lăcătuş ajustor, maşini unelte şi mecanică auto, obţinînd, la absolvire, odată cu diploma de maturitate şi certificatul de muncitor calificat.

Prin toate aceste măsuri luate sau în curs de studiu, şcoala va fi legată, în condiţiile ţării noastre, mai strîns de viaţă. Intrat în practica revoluţionară a societăţii, tineretul va deveni mai conştient de răspunderea ce-i revine şi se va înarma cu mult mai mult interes, cu deprinderi şi cunoştinţe care-l vor face apt să desfăşoare efectiv o muncă utilă societăţii.

„Drumul cel mai sigur spre învăţămîntul superior — arată tov. Gh. Gheorghiu-Dej — duce prin şcoala muncii în uzină, în fabrică, în mină, în gospodăria agricolă de stat, în gospodăria agricolă colectivă".

La victoria deplină a socialismului în patria noastră, şcoala nu poate contribui decît alegînd drumul indicat.

Petre Drăgoiescu

Generaţia noastră

Vă mai aduceţi? Era prin 1943 sau '44. Tinereţea murea, împuşcată în tranşee: într-un război murdar, unde o tîrîseră fără voie. Sau aluneca neputincioasă în smîrcurile de coşmar prelung ale confuziei şi îndoielilor. Dar într-un loc noaptea se dădea pentru o clipă îndărăt, izbită de explozia unui gest curajos: cineva, lucid sau numai învăpăiat, făcea să se audă glasul unei conştiinţe. Cineva care putea fi un om încercat, călăuzit de Partid: ori, citeodată, un tînăr singur care abia îşi căuta drumul; un Andrei Sabin, de pildă, eroul din Străinul *lui Titus Popovici. Din ce poruncă interioară se ivise gestul care, într-un fel, avea să-i hotărască viaţa? De ce-l făcuse?* „Ca să mă găsesc", *răspunde într-un rînd, nesigur, adolescentul. Voia să se adune din risipa gîndurilor în certitudinea unui act; să dea sufletului său, rostogolit printre nelinişti, conturul definitiv al unei afirmări. Asta ar putea să fie aspiraţia unui individualist; oare n-am aflat, în literatura lui Malraux, inşi pentru care revoluţia nu reprezintă altceva decît prilejul de a ajunge la deplina posesiune a propriului eu? Însă drumul lui Andrei Sabin, şi al celor de o vîrstă cu el, limpeziţi în dogoarea transformărilor revoluţionare, e altul: ca să te găseşti pe tine însuţi, trebuie să mergi spre oameni, să-ţi întîlneşti semenii. Să devii un inel din lanţul nesfîrşit al solidarităţii de clasă. Ce sînt eu pentru mine însumi, se întreba Malraux, printr-unul din eroii săi:* „un fel de afirmaţie absolută, o intensitate mai mare decît aceea a tot ce mai există". *Pentru ceilalţi însă, eu* „sînt ceea ce am făcut", *sînt gesturile şi actele pe care oamenii le privesc şi le judecă; sînt* „biografia" *mea. Ei bine, nimeni dintre tinerii care în aceşti ani* „s-au găsit" *pe ei înşişi, cărora vălmăşagul vieţii le-a dăruit oglinda unei conştiinţe ferme de sine, n-ar subscrie astfel de rînduri: căci fiecăruia din ei, această oglindă caută să-i răsfrîngă* „biografia". *Nici unul nu s-ar resemna să se contemple pe sine cu un asemenea ochi deliberat complice. Vrem să fim oamenii faptelor noastre; am învăţat la şcoala unor exemple de neuitat, precum acela al lui Nikolai Ostrovski:* „această torţă de acţiune", *cum, prefaţîndu-l, i-a zis inspirat Romain Rolland.*

Şi, iată, favoarea pe care generaţia noastră o datoreşte numai socialismului: tuturor li se pare firesc să ne preţuiască după fapte, nu doar după elanuri. După creaţia noastră *desfăşurată în multiple domenii: în uzină şi laborator, pe cîmp, în ateliere şi la masa de scris. Căci avem destule împliniri ca să putem fi judecaţi cu această măsură. Inegalităţi şi chiar eşecuri, de bună seamă, sînt şi ale noastre, ca şi ale celor mai vechi; dar abandonurile disperate, dar ratările, dar asemenea piraţiile frînte n-au stat în destinul generaţiei care s-a ridicat odată cu schelele socialismului. Fiindcă asupra acestei înălţări veghiază protector privirea Partidului. Să ne aducem aminte înţelepciunea acră a trecutului. Să citim maxima unui moralist celebru, ce rezumă o opinie pe care mulţi alţii o împărtăşeau:* „Tinerii care intră în lume trebuie să fie ruşinoşi sau zăpăciţi: un aer capabil şi aşezat se preface de obicei în impertinenţă". *Neîndoielnic, tinerii noştri au această* „impertinenţă": *să arate o figură capabilă şi serioasă, să-şi ia pe umeri răspunderea unor şantiere vaste, să străpungă munţii pe zeci de kilometri cu tuneluri şi căi ferate, să prindă două provincii prin braţara nesfîrşită a unei magistrale, să alcătuiască, aproape ei singuri, personalul celui mai mare complex termoenergetic din R.P.R., uzina de la Doiceşti. Că acolo vîrsta medie a lucrătorilor este de 26—27 de ani, am aflat străbătînd volumul lui Pop Simion,* Paralela 45°, *unde am citit această declaraţie emoţionată:* „Ce minunaţi oameni cuprinde generaţia mea!"

Firească, nu toţi aceşti oameni au o cultură la fel de temeinică. Dar este un semn al vremii noastre, o anume măsură a gravitate, pe care nici o altă generaţie, mai veche, nu ne-o poate disputa. Tineri de altădată, chiar sprijiniţi pe solide lecturi, ne apar totuşi, adesea, oarecum naivi ori uşuratici, fiindcă nu aveau putinţa, precum noi, să se aplice în aceeaşi largă măsură realităţilor; fiindcă, orizonieri ai cărţii istoriei. A spus-o frumos Al. Andriţoiu:

„Într-un sălaş de tomuri plin şi căptuşit / doar vreun ecou nedesluşit sosea de-afară / De-aici ţîşneam imaginar spre infinit, / spre adevăr, s-ajungem vrînd prin călimară". *Dar nu stă aproape de miezul incandescent al realităţilor decît cine lucrează ca să le schimbe. Şi dacă astăzi energia noastră nu rătăceşte străină de chemările istoriei, e pentru că suişul nostru se împlineşte sub ocrotirea Partidului; pentru că forţa înţeleaptă care preface din adîncuri viaţa şi-i făureşte rosturi noi, le-a dat şi tinerilor putinţa să pună umărul la vasta mişcare ce ne poartă spre comunism; le-a dăruit această mare şansă, pe care niciodată n-o vom lăuda îndeajuns: şansa nu numai de a înţelege lumea, ci şi de a contribui, eficace, la transformarea ei din rădăcini. De aceea generaţia* „lui 23 August" *îşi spune oricînd răspicat recunoştinţa faţă de Partid.* „Tinereţea noastră / îşi are-nceputul în tine", *sorie pe bună dreptate Ion Brad, adresîndu-se în versuri Partidului.* „...Din firicele plăpînde / Făcut-ai iezere mari şi dulbine, / Torente ce mătură stînca / Pornite-n asalt. / Ţăria noastră-i doar o scînteie / Din soarele tău...". *Tocmai pentru că din gheizerul capricios al năzuinţelor juvenile, Partidul a făcut torent fecund, tocmai pentru că ne-a deschis perspectiva* acţiunii lucide, eficiente, *astăzi gîndul nostru se roteşte în orizonturi mai sigure decît acela al înaintaşilor. Se simte în stare mereu să asculte un îndemn ca acesta, pe care l-am citit în versurile lui Tiberiu Utan:* „Tinereţe, tinereţe / Întrebări să pui, cît mai semeţe!..." *Întrebări al căror răspuns întîrzie, dacă îl aştepţi de la meditaţia singură, oricît de frămîntată; dar vine firesc, parcă de la sine, cînd te angrenezi în concretul luptei. Aşa cum i se întîmplă — ca să citîm din nou cartea lui Titus Popovici — şi lui Andrei, eroul din* Străinul.

Dar gravitatea de care pomeneam mai sus se poate recunoaşte şi în entuziasm; efluviile elanurilor nu-s o spumă uşoară, fiindcă în fiecare clipă tinereţea noastră se ştie solidară cu un popor întreg, încordat către ţintele înalte spre care ne conduce Partidul. Pentru că oricît ai fi de mic, şi oricît de imensă e viaţa, încerci sentimentul că nu te poţi pierde, de vreme ce nu eşti singur. Şi, iată, certitudinea s-a instalat în însuşi felul cum percepem timpul, cît sîntem tineri. Rar am văzut, anii aceştia, spectacolul, mult mai frecvent altădată, al unor inşi care ai zice că se scuză pentru tinereţea lor: nerăbdători să se scuture de avînturile ei, ca să intre mai repede în rîndul oamenilor cuminţi. Şi tot astfel, nu ghiceşti în sufletul generaţiei noastre pornirea de a trăi tinereţea ca pe o febră oarbă, de a se arunca în tumultul ei, ca într-o prăpastie care-ai vrea să te înghită: pornirea pe care a speculat-o, cu urmări funeste, fascismul. În climatul nou, al socialismului care se construieşte, tinereţea şi-a acordat desăvîrşit, pentru întîia dată, respiraţia ei cu aceea a timpului; pentru că timpul nostru, al generaţiei noastre, e acum timpul însuşi al istoriei. Chiar dacă biologiceşte lucrurile nu pot sta aşa, epoca ne dă temeiuri să gîndim tinereţea ca o dimensiune permanentă a vieţii. Fiindcă vîrsta aceasta nu mai e surghiunită în rîndul crizelor pernicioase, ea are dreptul acum, mai mult ca altădată, să ne reprezentăm viitorul ca o tinereţe perpetuă.

Acest viitor, prea plin de magnifice promisiuni pentru a-l lăsa pradă văpăilor unui cataclism atomic; prea darnic constelat de lumini, pentru a nu-l străjui cu înfrigurare; pentru a nu-l feri în orice clipă de vrăjmăşii păcii şi ai socialismului. Ştim, mai trecem prin încercări, mersul nostru se mai împiedică în mărăcinişul duşmanilor. Dar să ne amintim cu mîndrie versurile neuitatului Labiş:

„Cine din noi va muri
Înainte ca trupul să-i moară?
Cine-o să-şi lepede inima-n colb —
Insuportabil de mare povară —?
Ca un vînt rău, ori ca o insultă
Întrebarea prin rînduri trecu.
Ascultă, ascultă, ascultă!
Noi, nu! Niciodată! Noi, nu!"

Aici se cade să citim angajamentul solemn al unei generaţii.

Dan Hăulică

Tradiţia eroică şi lupta de azi a tineretului

Aspiraţiile tineretului se întîlnesc azi cu cerinţele pe care i le adresează societatea pentru a-i valorifica din plin potenţialul său de energie — încă necheltuită — pentru progresul patriei, pentru cauza socialismului, în lupta de lichidare completă a tuturor vestigiilor lumii vechi burghezo-moşiereşti.

În îndeplinirea acestui comandament al vremii, tineretul constructor al socialismului se inspiră firesc din tradiţia de luptă revoluţionară a înaintaşilor.

Tradiţia aceasta e pe drept cuvînt impresionantă. În lupta grea din deceniile trecute pentru libertatea şi fericirea poporului, cînd tot ce avea mai bun şi cinstit ţara noastră se adunase sub steagul Partidului Comunist, aportul tineretului a fost masiv şi substanţial. Organizaţi în rîndurile U.T.C.-ului tinerii revoluţionari—muncitori, ţărani, studenţi, elevi,—au dat dovadă de tenacitate, curaj, spirit de abnegaţie, eroism. Nu există pagină din lupta muncitorimii în care tineretul să nu fie prezent. În bătăliile de clasă ce s-au deslănţuit ameninţător sub influenţa directă a Marelui Octombrie, tinerii s-au înregimentat cu entuziasm şi avînt, participînd la demonstraţii şi greve, editînd ziare şi reviste, împrăştiind manifestele grupurilor comuniste, răspîndind lumina culturii socialiste de mase. În vasta şi multilaterala activitate politică şi-a făcut ucenicia revoluţionară Ilie Pintilie. Atunci s-a călit minunatul său caracter ce avea să devie mai tîrziu un model de dîrzenie şi generozitate. În tradiţia revoluţionară a tineretului român se înscrie şi participarea activă la glorioasele lupte din 1933, cînd sirena Griviţei neînfrînte era trasă de un utecist. Jertfa sublimă a lui Vasile Roaită l-a înălţat în rîndul eroilor de legendă. Despre acelaşi spirit de abnegaţie al tinerilor comunişti ar putea să povestească multe şi zidurile Doftanei şi ale altor temniţe. Ofensiva fascismului ameninţa să arunce ţara în prăpastie. Răspunzînd apelului partidului comunist, tineretul s-a avîntat în luptă neprecupeţindu-şi energiile. Atacurile huliganilor primeau riposta dîrză. Burghezia se răzbuna aruncîndu-i pe antifascişti în închisori şi supunîndu-i la cazne. Dar lupta nu contenea între zidurile reci. Apărînd interesele tuturor s-a stins, ca o flacără plăpîndă, Haia Lifschiţ. Peste cîţiva ani — Donca Simo. Sub dărîmăturile Doftanei şi-au găsit sfîrşitul mai mulţi tineri, printre care şi Herback Ianos. Molohul capitalist cerea jertfe, jertfe... Ca un stol de lăcuste s-au năpustit asupra României cotropitorii hitlerişti. Apoi ţara e fost cufundată în beznă — începea criminalul război antisovietic. Şi în aceşti ani de supremă încercare tinerii patrioţi şi-au făcut datoria. Ca lumini ce nu pot fi stinse niciodată s-au înscris în amintirea poporului chipurile celor asasinaţi de călăi: Filimon Sîrbu, Justin Georgescu, Bernath Andrei, Lazăr Grünberg, Petre Gheorghe... Făclia pe care ei n-au scăpat-o din mînă nici în ultima clipă a vieţii a fost preluată de acei care au completat rîndurile detaşamentelor patriotice în zilele insurecţiei armate din august 1944, iar după eliberare au umplut străzile oraşelor şi drumurile ţării luptînd sub conducerea partidului comunist împotriva moşierimii şi burgheziei pentru democraţie şi o viaţă nouă. Pe frontul războiului antihitlerist, tinerii îmbrăcaţi în haine militare, alături de ostaşii sovietici, adăugau noi pagini de glorie tradiţiei de luptă pentru libertate.

Această tradiţie este chemat s-o continue şi s-o înmulţească tineretul de astăzi pe fronturile vaste ale construcţiei socialismului.

Pe unii sarcina aceasta îi face să raţioneze cam aşa: în anii de dinainte utaciştii şi toţi tinerii revoluţionari au trebuit să se bată în condiţiuni extrem de grele; prin natura ei lupta de-atunci cerea încordarea maximă a energiilor, sacrificii, sînge. Dar astăzi? Oare ceea ce facem astăzi poate fi asemuit — cît de cît — cu grandioasele bătălii de clasă de ieri? La aceste nedumeriri am putea răspunde mai întîi, citîndu-l pe Kalinin care-i îndemna pe tinerii membri de partid şi comsomolişti *„să lucreze cu un entuziasm de zile mari şi în condiţiile obişnuite ale vieţii de toate zilele ca să poată învinge rînd pe rînd toate piedicile..."* Iar în al doilea rînd trebuie să subliniem că în pofida aparenţelor, asemănări există şi încă dintre cele mai substanţiale. Doar lupta continuă pentru *acelaşi ţel.*

Tinerii revoluţionari din 1917—1921 asaltau fortăreaţa capitalismului. Meterezele erau înalte, stîncile abrupte, drumurile neumblate. Comuniştii încercaţi le cereau tinerilor tovarăşi de luptă să nu dea înapoi nici un pas. Şi tinerii nu cedau. Apărau poziţiile cîştigate pînă la ultima suflare. Astăzi Partidul cere tineretului să ia cu asalt fortăreaţa ştiinţei şi a măiestriei în toate domeniile de activitate, să cucerească pentru ţara de mîine, luptînd în uzine şi pe şantiere, pe ogoare şi în institutele de învăţămînt, imensele bogăţii ale patriei. Din nou fortăreaţa e înaltă, stîncile-s adesea abrupte iar drumurile neumblate. Dar din nou partidul cere tineretului să nu dea înapoi nici un pas. Şi tinerii nu cedează, învinge greutăţile, îşi ridică zi de zi calificarea.

În anii 1933—1936 fascismul agresiv a deslănţuit o vastă acţiune pentru cîştigarea — prin demagogie — a tineretului. Făcînd zid în jurul partidului tinerii comunişti şi antifascişti au pornit la contraatac. Bătălia ideologică se dădea cu înverşunare, tineretul muncitor trebuia apărat — şi a fost apărat — de miazmele otrăvitoare ale ideologiei burgheze individualiste, bestiale, degradante pentru om. Azi, pierzînd an de an alte şi alte poziţii din cauza creşterii impetuoase a forţelor socialismului în lume, imperialismul agresiv încearcă să speculeze din nou, acolo unde găseşte teren prielnic, lipsa de pregătire a tineretului pentru a-l otrăvi — cu ajutorul unor diversiuni demagogice — cu miazmele ideologiei şi ale moralei burgheze. Organizaţiile U.T.M. sînt chemate să facă zid în jurul partidului pentru a apăra puritatea sufletească şi viitorul întregului tineret. Bătălia ideologică e înverşunată. În ea tinerii luptători au posibilităţi nelimitate ca să-şi dovedească devotamentul, curajul, forţa de abnegaţie.

În sfîrşit trebuie subliniat încă un aspect. Tradiţia revoluţionară de luptă a tineretului nostru se ilustrează de obicei prin evocarea faptelor celor mai viteji şi a luptătorilor căzuţi eroic pentru cauza socialismului. Dar tradiţia nu se reduce la atît: dimpotrivă în cea mai mare parte ea se referă la acel *eroism cotidian* despre care — din păcate — nu s-au păstrat şi nici nu se puteau păstra prea multe documente. Frumuseţea morală a acestor luptători, imprimată în eroismul lor cotidian, în nemuritoarele lor fapte, a neliniştit profund burghezia, care nu odată a încercat s-o întunece, s-o stîrbească prin propaganda ei duşmănoasă. Principala armă cu care burghezia încerca atunci să dovească în rîndurile tineretului revoluţionar era acelaşi „individualism zoologic" cu care se străduieşte astăzi să infecteze tineretul. Argumentul duşmanului era simplu: de ce să te sacrifici tu pentru o cauză care nu poate să-ţi aducă nici un avantaj imediat? nu-i mai bine să-ţi vezi de treburile tale? Dacă reuşeau să pună mîna pe cîte un tînăr revoluţionar, agenţii siguranţei cu asemenea tentaţii încercau să-l momească. Nereuşind — şi în imensa majoritate a cazurilor nu reuşeau — recurgeau la alte argumente: bătaia, loviturile, foamea. Pentru a apăra cauza şi a-şi apăra demnitatea tînărul comunist trebuie să dea dovadă de voinţă, curaj, hotărîre de a rezista la cele mai înspăimîntătoare chinuri. După săptămînile petrecute în beciurile siguranţei veneau anii de închisoare şi — iar şi iar — lupta între umanitate şi barbarie reîncepea. În toate aceste împrejurări forţa principală care-l înarma pe om cu capacitatea de a nu ceda era credinţa în victoria cauzei comuniste, convingerea profundă că dintre toate bucuriile vieţii cea mai mare şi cea mai plină este aceea pe care i-o oferă conştiinţa datoriei împlinite, posibilitatea de a da tot ce poate da luptei pentru libertatea omului şi bunăstarea poporului.

În esenţa ei această luptă continuă şi astăzi. A valorifica tradiţia de luptă revoluţionară a tineretului înseamnă în primul rînd a fi convins că nimic nu e mai important în lume decît lupta pentru triumful comunismului, că doar prin această luptă şi în ea se realizează toate individualităţile şi se împlinesc toate visurile; înseamnă a considera participarea în această luptă ca un ideal de fericire şi a denunţa — cu neabătută consecvenţă — orice manifestare de individualism sau anarhie, înseamnă în sfîrşit a răspîndi — prin tot ce faci — aceeaşi credinţă în jur, a o sădi în sufletele tuturor acelora care aşteaptă cuvîntul tău de îndrumare; înseamnă a lupta *fără cruţare* cu burghezia şi cu tot ce ne-a mai rămas — ca moştenire hidoasă — de la burghezie. Iată la ce cheamă Partidul tineretul de azi. Iar pentru aceasta se cere putere de voinţă, dîrzenie curaj, spirit de abnegaţie, eroism.

Mihai Novicov

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE

Orașul ucenicilor

de ILIE PURCARU

Drumul trece pe lîngă uzinele „Steagul Roșu" — o jumătate de kilometru de coloși fumurii, cu patru popasuri, la patru porți negre — și se oprește la poarta numărul 5. Tot industrială, masivă, cu dantele bine scrobite de fier forjat. Aici e Orașul ucenicilor.

Am intrat aici în dimineața zilei de 11 aprilie 1959.

In marele parc (căci Orașul ucenicilor e, în primul rînd, un mare parc de 16 hectare) cea mai frumoasă clădire nu-i direcția, ci cantina: vilă albă printre brazi fastuoși; nobilii brazi care bat în albastru; are și-un turn cu orologiu electric... In Orașul ucenicilor, cea mai frumoasă dintre clădiri e cantina. Cele mai mari sînt dormitoarele, 8 blocuri cu cîte două etaje, și cea mai modernă, cu ferestrele croite atît de generos încît pare azurie toată, de sticlă, e școala. In fața blocului sanitar mă opresc; îmi inchipui un triunghi ale cărui vîrfuri sînt cantina (cu blocul sanitar), dormitoarele, școala. Am în față un oraș al ucenicilor din anul 1959.

★

Am intrat aici în dimineața zilei de 11 aprilie 1959, ca să văd cum începe dimineața Orașului ucenicilor, și am aflat următoarele:

Aici învață 1724 de tineri. 334 la școala tehnică, 464 la școala de maiștri și 926 la școala profesională, care rămîne, firește, cea mai interesantă pentru reporter. Aici vin copii de 14-15 ani. Cei mai mulți de la țară — însuși drumul cu trenul a fost o aventură și o experiență copleșitoare — sînt așteptați în fiecare toamnă, la gară, de elevi ai anului II, impunătoare personaje cu uniforme albastre și banderole „Steagul Roșu" la mînă.

Un elev cu banderolă îi numără cîte 50 și-i duce la blocul sanitar, la sala de dușuri, pe urmă la vizita medicală, la cantină, la dormitoare.

Aici lucrurile se întîmplă așa:

Sînt sfătuiți să-și lase bocancii la ușă. Nu de alta, dar oglinda parchetului unde dormi — și, după cum vor afla mai tîrziu, și a parchetului unde-nveți — este sarcina elevului-ucenic, pe același plan de valori cu răspunsurile la matematică sau hărnicia la strung. „Muncitorul de tip nou iubește ordinea și curățenia", rostește răspicat un banderolat, iar al doilea aprinde lampa din plafon (acum se văd bine cearceafurile ca spuma și păstrînd încă formele geometrice ale fierului de călcat): „La ora 20 și treizeci fix, stingerea" (și adaugă în șoaptă: „Mă, puteți s-o-ntindeți pînă la 9, da' nu mai mult"...). Al treilea deschide ușile șifonierelor noi, care-și sună melodios lemnul verde, atrăgîndu-le atenția asupra simplicității operației: nu-i nevoie să răsucești cheile-n broaște, pentru simplul motiv că nu există nici broaște, nici chei. „Ca să nu se fure!" Logica paradoxului: „Gîndește-te că dacă tu pui mîna și furi, și altul poate să te fure pe tine, că nici averea ta nu-i păzită". Al patrulea inspectează noptierele: perinița cu ace, pasta de dinți, săpunul, crema de ghete. Al cincilea mai rămîne o vreme ca să-i distreze... Toată lumea, absolut toată lumea visează urît în prima noapte a Orașului ucenicilor și dimineața, la apel, planurile de fugă sînt limpezite pînă la cel din urmă detaliu.

Dar dimineața se dau uniformele. Se dau salopetele. Se deschid sălile clădirii care pare azurie toată, de sticlă, săli cu hărți străpunse de becuri, cu ecrane pentru diafilme, cu plănși colorate — școala are o colecție de plănși colorate de ordinul a zeci de mii — cu grilajuri verzi care despart băncile de strunguri pitice, — iar tovarășu' director Puni ține o conferință ce merită să fie ascultată. Despre lucrurile auzite aici poți scrie acasă ca despre propriile-ți merite:

Școala profesională durează trei ani. Pregătește muncitori pentru 12 profesii metalurgiste. Totul e gratuit, învățătura, cărțile, casa, masa, hainele, pînă și pasta de dinți „Mentol" și crema de ghete. Gratis tunsul, pingelitul bocancilor, cîrpitul nădragilor; Orașul ucenicilor are atelier de frizerie, de cismărie, de croitorie. In primii doi ani, o săptămînă cuprinde 3 zile de carte (6 ore pe zi) și 3 de uzină (tot 6 ore pe zi). In anul III stai patru zile pe săptămînă la fabrică și ți se plătește serios, după cum ești de harnic și de dibaci. Toți banii îi primești la sfîrșit, pe libret de C.E.C., odată cu diploma.

Și-n schimb, ce ți se cere?

La urma urmei, nu mare lucru.

In recreație se împarte broșura „Sarcinile Uniunii Tineretului", care are un semn de carte la pagina unde scrie: „Invățați, învățați, învățați".

Așa începe dimineața Orașului ucenicilor.

★

— Da, învățătură — spune Nicolae Popdan, maistru în atelierul de turnătorie al școlii, — da' nu numai asta. Vrem să formăm aici nu doar meșteșugari, atîta tot, ci *muncitori*, pricepi? (Apasă pe „muncitori", ridicînd un deget bont, fără unghie, într-un gest de sentențiozitate profesorală. Vechiul turnător e acuma profesor). Vrem să formăm muncitorii care ne trebuie azi. (Aceeași mișcare). Pricepi ce vreau să zic...

Acesta e scopul orășelului-grădină de la poalele Tîmpei, construit acum zece ani, și care a costat cîteva zeci de milioane de lei.

Ne plimbăm pe aleile marelui parc, printre brazi albaștri, foșnitori, care fac liniștea de mătase. Interlocutorul meu e la vîrsta primelor fire cărunte. Il examinez cu atenție, poate nepoliticos, prea de-a dreptul, dar n-are ce face; mă interesează enorm; sute de copii — care învață, la ora asta, în palatul de cleștar sau în uzina ce se decupează negru pe cer, cum să devină „muncitorii care trebuie azi" — trec prin mîinile lui. Cu vine albastre și învîrtoșate sub pielea sfîrlogită de foc. (Rețin amănuntul la valoarea lui de simbol). „Dumneata ai copii?" îl întreb. N-are. „Nu-i nimic. — zîmbește — am aici cîți poftesc", dar zîmbetul i se încrețește dureros la colțul gurii și schimbă vorba. Imi povestește că s-a oferit el singur aici, deși era șef de atelier la turnătoria „Steagului Roșu" și cîștiga 1.700 lei pe lună. (Acum nu-i mai cer nici o explicație. Am înțeles totul). Pe urmă îmi povestește cum a învățat meserie, la atelierul „Bandur Bartolomeo" din Carei, unde erau 3 lucrători și 30 de ucenici. Legea îngăduia pînă la 4 ucenici de lucrător. Dar domnului Bandur îi plăceau ucenicii. Nu cereau plată, nu urlau: „grevă!", ba mai munceau și pînă la 11 noaptea în atelierul cu ferestre cît palma, murdare, prin care, deschise chiar, aerul cerului nu pătrundea vioriu. „Am ieșit lucrător după 7 ani. Știi cum se-nvăța atunci, pe furate..." Povestea asta a spus-o și elevilor lui, dar să vezi, n-a mers; probabil că n-a găsit tonul just; au ascultat-o ca pe o simplă poveste, definitiv consolidați în atmosfera anului 1959. Da, de. Nu-i el de vină. Pur și simplu, puterea de imaginație a Orașului ucenicilor (1959) nu-l poate realiza pe ucenicul chinuit al domnului Bartolomeo Bandur. Zîmbește. Zîmbește cu toți dinții, cu toată fața, cu ochii mici, verzi, spălăciți. Imi place cum zîmbește, îmi place că zîmbește mereu — și mă gîndesc că numai calitatea asta i-ar fi de-ajuns ca să fie un bun profesor al ucenicilor lui 1959.

Ne despărțim. Trebuie să se ducă la atelier. Rămîn, fiindcă sună clopoțelul și vreau să-i prind pe elevi la ieșire. Imi spune:

— Dacă-ți mai trebuie ceva date (e și secretarul organizației de partid) mă găsești pînă deseară.

Sînt aici 101 cadre didactice, profesori, ingineri, maiștri, pe care-i poți găsi pînă seara tîrziu, uneori pînă noaptea tîrziu — oamenii fără somn ai Orașului ucenicilor — pentru că nu-i ușor să fii profesor în Orașul ucenicilor.

★

După masa de prînz — care a constat, azi, 11 aprilie, din borș rusesc, friptură cu cartofi prăjiți și salată de sfeclă, orez cu lapte — stau de vorbă cu Victor Gal, elev în anul I la secția maghiară (școala are și o secție maghiară). 14 ani, dar pare de 18, voinic, ciolănos, tuns chilug, ochi care lunecă pe lîngă tine, bărbie aspră, geometrică, agresivă, cu un tremur de neastîmpăr. Stăm pe o bancă din parc. E cu ochii la meciul de baschet de vis-à-vis; știe că-i un „caz" — știe că mi-a fost prezentat dinainte ca atare, de către profesorul diriginte — și-i flutură pe buze un surîs atunci cînd îi spun:

— Am vrut să te cunosc.

— Mersi.

E orfan. Părinții i-au pierit în vara lui '44 — se retrăgeau nemții, turbaseră, trăgeau cu mitralierele în ferestrele caselor; au pierit atunci multe familii din satul Racul, R.A.M. A crescut „fără dumnezeu și fără stăpîn", nici n-a știut cînd și cum, pînă l-a descoperit Jozsef Maté. Jozsef Maté e instructor de partid. Are casă grea. Trei copii. „Dacă reușește la examenul de admitere — scrie el, trimițîndu-l aici — vă rog, tovarășe director, să-l supravegheați cu atenție. Are multe apucături urîte. Dar știu că are suflet bun". In primul trimestru de școală, Victor Gal a rămas corijent la trei obiecte și a furat un stilou.

Corigențele... mă rog, foarte grav, dar li se mai întîmplă și altora la început. Dar furtul — în orașul fără chei, fără lacăte, în orașul unde profesorul Cristache Ionescu își uită de doi ani, regulat, pe catedră, ceasul „Omega" cu capac de argint — furtul e o culpă înspăimîntătoare, dincolo de care nu mai există nimic — prăpastia, vidul. A fost judecat la „careu", în fața a 1.724 de tineri. Adunarea clasei a hotărît să-l excludă. Adunarea s-a decis apoi să-l sancționeze și mai sever, reținîndu-l și scriindu-i dirigintelui o scrisoare prin care se angaja să-l redăruie omenirii. O scrisoare iscălită de toți: ceea ce înseamnă că fiecare dintre colegii lui Victor Gal a căpătat asupra acestuia drepturi nelimitate.

Nu-i ușor să fii profesor în Orașul ucenicilor. Victor zîmbește superior, se simte erou, dar acum mai are o singură corigență.

Soarta lui e pecetluită, peste doi ani va fi ca Petre Socaciu, sau ca Vasile Săvoiu, sau ca Ghica...

...Din discuția cu Petre Socaciu, anul III, clasa forjori, tot pe banca din parc, tot cu ochii la meci:

A venit aici împreună cu frate-său, Traian. Tot anul III. Tot forjor. N-a mai călcat prin orașe pînă-n ziua venirii aici. Taică-său e maistru miner, acum pensionar, stă la Babadag. Le-a plăcut forja pentru că e ceva bărbătesc. (Și-a întors ochii de la meci, interesat acum să mă convertească la filoforjism. Trage aer cu zgomot și-și bombează pieptul prin pînza cămășii cu pătrățele). Cea mai mică piesă de forjă are 75 kilograme. Asta-i bara din față a autocamionului „Steagul Roșu". Lucrează la un ciocan de 1.300 kg. Frate-său, la unul de 200 kg., cu autocompresie. La practică are numai note de 10. La școală are și un 9, la istorie. A, istoria! E o știință foarte interesantă, dar — rămîne între noi — o ecuație cu trei necunoscute — numai cu trei necunoscute! — e de o mie de ori mai palpitantă ca toate războaiele lui Alexandru cel Mare. (Pe gînduri): e frumoasă totuși și istoria...

A cumpărat de curînd „Napoleon" de Tarlé. Cumpără cărți de literatură, îi plac, are 66 pînă acum. Taică-său îi trimite 50 de lei cînd ia pensia. 25 îi dă pe cărți, restul îl investește în concerte și operete. Aseară a fost la „Bocaccio". A fost și la „Bărbierul din Sevilla", la „Silvia", la „Traviata". Și-a meșterit un radio cu galenă și seara, în pat, cînd se stinge lumina și se aprinde luna (e foarte frumos, știți, cînd taie priveliștea în sferturi albe) își pune urechile de metal și ascultă muzică.

Vrea să devină un bun forjor.

„Fișa lui Vasile Săvoiu cuprinde și ea pasiune pentru tehnică (e frezor), note maxime la teorie și practică, o listă remarcabilă de lecturi.

Iși adoră mama. Ii scrie de trei ori pe săptămînă; o roagă să nu iasă din casă, noaptea, fără broboadă, ba mai cuminte ar fi să nu iasă de loc; nu-s hoți în Răzvanul de jos, cîinele latră prostește. A și ochit darul pe care o să i-l facă la vară, cu prima lui leafă. Nu, nu se spune. E surpriză. E ceva foarte frumos.

A trecut prin multe în viață. Era-n anu-întîi, a fost propus să plece în tabăra internațională a tineretului în Germania (Germania, castele, Rhinul...), dar a preferat, din motive sentimentale, Sinaia. Și-a petrecut vacanța la Sinaia. O fată, o corespondență asiduă pînă acum două luni, fata din Bucegi i-a scris că s-a măritat, pe urmă un teanc de scrisori veștede, o șuviță blondă. Viața...

Va fi frezor fruntaș, va urma liceul seral, va urma Politehnica prin corespondență, va... Va, va, va. („Eu sînt un om hotărît, știți, rece, foarte rece și calculat... De ce rîdeți, tovarășe reporter?!).

...Mi se pare interesantă și fișa lui Alexandru Ghica, elev-strungar la școala tehnică de 3 ani. Școala pregătește lucrători de calificare superioară. Din bacalaureați. Și vin aici, îndeobște, băieți și fete care au căzut la examenele de admitere în facultăți — și vin doar pentru masă, haine, bursă lunară de 300 lei și perspectiva cuceririi gradului de student nu-n focul luptei, sîngeros, la examene, ci pașnic, prin meritele pe care le conferă vechimea: 3 ani de școală tehnică, apoi doi de producție, muncitori. A, da, o etapă, ceva provizoriu, ce se cuvine tratat ca atare — așa gîndea la început Ghica.

11 aprilie. Elevul-strungar Alexandru Ghica trebuie lămurit ca să părăsească uzina. Trebuie lămurit ca să iasă un pic la aer, în parc. Nu mai vrea să mănînce. Refuză să doarmă. Construește un strung, machetă, la scara 1/7, și nu vrea să mai știe de nimic pe lume.

Așa trec zilele în Orașul ucenicilor.

★

Noapte, liniște, somn.

Se sting luminile blocurilor, clădirea azurie a dispărut, înghițită de beznă — sau poate c-a fost numai un vis? există într-adevăr clădiri azurii? — perdelele bibliotecii sînt negre, mai sclipește un singur bec la infirmerie — doctorul își face rondul nocturn, are un pacient care și-a scrîntit piciorul la fotbal — pe urmă e numai noapte.

Au amuțit toate. Și tictacul celor 5 mașini de cusut ale croitoriei, care au consemnat toate secundele zilei. Și bufniturile cizmăriei. Au amuțit și megafoanele parcului. Foșnesc doar brazii în noaptea albastră: „Noapte, liniște, somn".

Intr-un singur loc e lumină și zvon, la blocul numărul 2, în atelierul turnătoriei, unde meșterul Popdan stă de vorbă cu Vasile Săvoiu, care împlinește în curînd 18 ani și vrea să facă cerere de intrare în partid — și reporterul, imaginîndu-și lungul drum de la ucenicul domnului Bandur la Vasile Săvoiu, nu mai are nimic de adăugat.

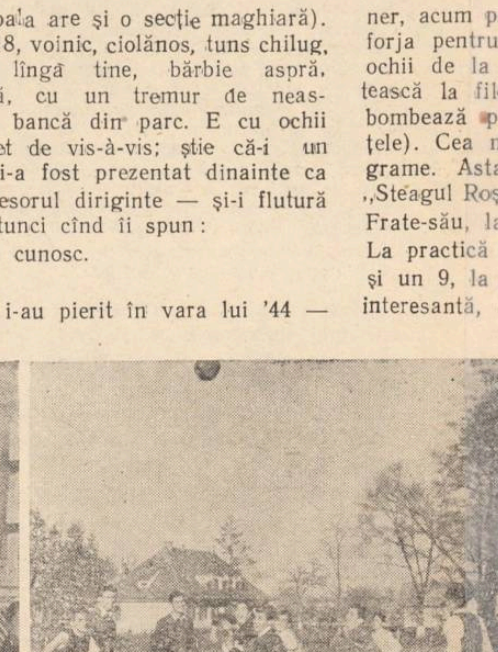

In fotografii:

Doi viitori strungari, în orele de practică.

In orașul ucenicilor.

Clădirea grupului de cantine.

La spălător, dimineața.

La masă.

In clasă.

In timpul liber.

O aniversare

Anul trecut, cam tot pe vremea asta, pe la sfîrșitul lui iunie adică — am primit o recomandată prin care eram invitat să iau parte — firește, dacă am plăcere, timp și altele, la o aniversare nu tocmai obișnuită. Un foarte bun cunoscut, Sabin Dragostin își sărbătorea cei zece ani de muncă pe șantiere. Intr-un post scriptum, Dragostin îmi făcea următoarea rugăminte: „Dragă, dacă ai vreo poză cu mutra mea, ia-o cu tine, că vreau să organizez o expoziție. Zece ani, măi!" Aveam poze, vreo șapte — de la Bumbești-Livezeni, Bicaz și Ozana-Cracău — poze în care Dragostin apărea în prim plan (deși, după cîte-mi amintesc, el nu vroia „prim plan", că nu-i fotogenic și strică poza, dar îl împingeau alții din spate) îmbrăcat în salopetă, cu cisme de cauciuc în picioare, boneta pe-o ureche, centura strînsă... Păstram și cîteva scrisori de la el, trimise de pe diverse șantiere — pe care mă gîndeam să i le citesc cu acest fericit prilej, păstram și mici cadouri: un fluier, o muzicuță, insigne... Chiar a doua zi după primirea scrisorii am pornit spre șantierul de la N—O. Eram convins că mulți dintre prietenii și cunoscuții lui Dragostin vor fi de față — doamne! ce-o să fie acolo!

E banal spus, dar n-o să uit niciodată ziua în care l-am cunoscut pe Dragostin. Plîngeam de neputință, îmi venea să-mi iau cîmpii, să fac ceva, ceva îngrozitor. Mi-am zis: De l-aș prinde odată la înghesuială, ah! Eram convins că o să-l urăsc toată viața. Și iată de ce: pe șantierul Bumbești-Livezeni era o echipă de vreo zece tineri — în majoritate elevi — toți slăbuți, pirpirii — în sfîrșit, să nu mai insistăm... Făceam parte din echipa asta și dețineam recordul în toate privințele: cel mai slab, mai neîndemînatic etc. (Cîte rugăminți să mă treacă în altă parte, dar degeaba!) In scurt timp, echipa noastră ajunsese de pomină. Circulau cele mai diverse ironii în legătură cu noi: că ni s-ar fi dat odată steagul de fruntași, dar niciunul din echipă n-a fost în stare să-l țină în mîini — și-atunci...; că ne-am opintit, toți zece, să mișcăm un pietroi, de vreo opt kg. și firește, n-am reușit... Dar, n-are nici un rost să mai înșir ironiile, mai ales că nu erau tocmai izbutite, după cum îmi dau seama. Vorba e că mereu rămîneam fără șef de echipă. Cui îi ardea să-și omoare vremea cu noi? Echipă codașă, în hazul tuturor. Dar iată că într-o zi, spre seară, am aflat că un anume Sabin Dragostin vrea să ne fie șef pînă la terminarea lucrărilor. După unii, Dragostin se exprimase cam așa: Nici o grijă, scot eu oameni din ei, în două săptămîni o să fie fruntași. Așa dar, în acea zi, pe la ora cinci, îl așteptam pe noul șef în fața barăcii. Eram cam speriați toți zece, arătam rău. Arătam rău și din pricina salopetelor mult prea mari, încît ne pierdeam în ele. Ne făceam socoteala: Dacă ăsta care vine s-o purta urît, cerem să ni-l schimbe imediat, îl învățăm noi minte! Dragostin a venit, de undeva, în pas alergător, rîzînd și s-a oprit măreț în fața noastră.

— Voi sînteți?

— Noi...

— Zece? Bun, cineva să-mi dea raportul. Cum toți ne foiam și numai de raport nu ne ardea, Dragostin m-a împuns cu privirea: Dumneata! Ieși în fața brigadierilor și prezintă raportul. Ce-ați făcut pînă acuma, cum stați, ce-i cu voi, s-aud.

— Eu nu mă pricep...

— Ești brigadier, trebuie! (M-am desprins de lîngă ceilalți, încercînd să-mi aranjez boneta; boneta îmi cădea pe ochi, am ridicat-o puțin — mi-a căzut pe ceafă, naiba s-o ia, nici cum nu era bine. Dragostin abia-și ținea rîsul, grozav îl amuza neîndemînarea mea.

— Tovarășe responsabil, noi sîntem echipa...

— Nu-i bine, m-a întrerupt Dragostin, se spune așa: In numele echipei... vă raportez. Incă odată.

— Tovarășe reponsabil, în numele echipei vă raportez...

— Nu-i bine, mai cu suflet, ești brigadier.

— N-am voce, am îndrăznit eu.

— De ce n-ai?

„Asta-i bună, m-am înfuriat, sătul de sîcîieli, fiindcă n-am, de-aia". Am încercat din nou să-i prezint raportul, dar Sabin Dragostin o ținea pe-a lui: De ce n-am voce? Apoi apropiindu-se de mine m-a întrebat, rîzînd șiret: „Cîte kg. ai?" După ce i-am spus, vroia să știe de ce n-am mai multe. „Nu mănînci"? Asta era prea mult, mi se părea că vrea să-și bată joc — el, care era un munte de flăcău — și-am strigat:

— Să nu vă legați de mine!

— Ei na! a rîs el, ce-ți veni?

— Nu vă dau voie!

Rîzînd, Dragostin m-a prins frumușel de curea și-apoi ține-te! ca pe-o jucărie m-a învîrtit, după care, tot el cu nedumeririle: De ce te-ai supărat? Ești țîfnos, nu-i bine, de asta ești slab!" „O să-ți arăt eu cum sînt" gîndeam, pus pe o cumplită răzbunare. Așa ceva nu mi se întîmplase pînă atunci, să mă învîrte unul... Ceilalți din echipă, tăceau, temători că o să-i învîrte și pe ei.

— Te rog să prezinți raportul.

— Nu vreau!

— Ei, vezi cum ești? Te-ai supărat... Și voi de ce sînteți așa de plouați? s-a adresat celorlalți. Nu-i bine, trebuie să fiți veseli, ia să cîntați ceva. Care dă tonul? Vrînd, nevrînd, am cîntat, după care Dragostin ne-a spus: Foarte bine, așa! Mîine dimineață o să facem gimnastică, la prînz iar gimnastică, trebuie să vă dezmorțiți...

Pe la șapte și jumătate ne-a lăsat în voia noastră, că el avea de lucru la un tunel. Clocoteam de mînie împotriva lui, mă simțeam umilit — doamne, cîte gînduri. Ceilalți nu ziceau nimic, dar se vedea că nici lor nu le convine Dragostin. Noaptea ne-am tot sfătuit ce să facem, dar n-am ajuns la nici un rezultat. Dimineața — exerciții de înviorare, o jumătate de ceas. Nu eram obișnuit cu astfel de exerciții și iar am gîndit rău despre Dragostin. In ziua aceea toți zece am lucrat din greu — din ambiție, din furie, din nu mai știu ce. După masa de seară, Dragostin a zis că vrea să-mi spună ceva și l-am însoțit (fără plăcere, evident) într-o plimbare pe traseu.

— Ești supărat pe mine, așa-i?

— Mă interesează! (Vroiam să-i răspund cît mai tare, cu răutate, dar zîmbetul lui plin de bunăvoință mă încurca puțin, nu găseam cuvintele la repezeală). Mă interesează!

— Dragul meu, nu te pripi, să mă ia dracu dacă vreau să rîd de cineva... Da' așa-s eu, vesel, zurliu, zi-mi cum vrei, am douăzeci de ani — păi atunci? Spune-mi mai bine ce-i de făcut, așa nu mai merge.

— Cu cine?

— Cu echipa.

— Lucrăm, astăzi am făcut ceva...

— Da, dar nu-i bine, voi nu puteți să lucrați în rînd cu ceilalți, nu țineți la „piatră"... O să fiți mereu în coadă și asta nu-i o afacere bună. Trebuie să găsim altceva, ce părere ai?

Pe scurt: Dragostin ceruse conducerii șantierului să lucreze cu noi ca într-un fel — cum, nici el nu știa exact — să ne scoată din încurcătură. „De cîte ori aud pe careva că rîde de voi, mă cert urît. Sînteți slabi, nu-i vina voastră — nu rezistați la piatră, ce să-i faci! dar ăsta nu-i un motiv de glume...". Eram contrariat: „Bine domnule, gîndeam, aseară m-ai învîrtit ca pe-o morișcă, iar acum îți faci probleme cu noi..." Credeam că din nou Dragostin, isteț la minte și pus pe șicane, vrea să-și rîdă de mine. Foarte repede însă mi-am dat seama că, într-adevăr, era preocupat de prestigiul nostru. Vroia să ne reabiliteze cumva în fața celorlalți brigadieri. Asta m-a făcut să-l stimez. „Uite, domnule, că nu-i așa cum îl credeam". Dragostin insista:

— Ce părere ai?

— Să trecem la o muncă auxiliară, la bucătărie...

— Nu-i bine, fără chestii dintr-astea. Pe urmă, iar o să fiți luați la rost: fiindcă nu-s vrednici, au ajuns la bucătărie. Ințelege dumneata: dacă ați fi leneși, oho! alta ar fi povestea, toți să vă ia la rost și nu mi-ar părea deloc rău, oho! Dar așa? Voi ați vrut să veniți pe șantier, ați renunțat la vacanță, foarte frumos din partea voastră... Hai să găsim ceva!

— Nu-mi dau seama...

— Ceva... Ceva tare.

— Aș vrea și eu.

— O echipă de ordine.

— Adică? Am întrebat.

— Nu de ordine, o echipă de înfrumusețare a șantierului. Aranjăm barăcile, facem niște ronduri de flori — stai, domnule, stai că mai sînt și altele, organizăm festivaluri. Merge? Hai la comandantul șantierului.

Ne-am dus, chibzuind pe drum cum să-i zicem echipei, cu ce să-ncepem, eram, mă rog, entuziasmați de ideea care ne venise. Comandantul, un tînăr de vreo douăzeci și opt de ani, robust, pîrlit de soare îngrozitor, veșnic bine dispus, a fost de acord cu noi — da, tocmai era nevoie de-o echipă dintr-asta. Dragostin îmi făcea mereu cu ochiul: „Ei vezi, s-a făcut, gata, ați ieșit din încurcătură". Eram amîndoi foarte bucuroși. In sfîrșit, Dragostin, care era în relații bune cu comandantul — munciseră amîndoi în aceeași fabrică din București — a cerut un sfat:

— Ce crezi, cum să-i zicem echipei?

— Mai gîndiți-vă și voi. Trebuie neapărat să se cheme cumva?

— Neapărat.

— Ce știu eu... Ziceți-i „Echipa de șoc"...

— Poftim? a făcut Dragostin.

— De șoc, să ia toți aminte — și comandantul a izbucnit în rîs.

— Ascultă — și tu-ți bați joc de ei? s-a enervat Dragostin.

— Vai de mine, fii serios!

— Atunci? Ia vezi că mă supăr. Ești de acord să-i zicem de înfrumusețare? Comandantul s-a învoit, îndată.

— Bine, a mai zis Dragostin, de mîine începem.

In două săptămîni, cum prevăzuse Dragostin, echipa a fost evidențiată pe șantier, am primit și-un steag, fotografii la panoul de onoare — toate onorurile pe capul nostru. Lucram mult, cu îndărătnicie, peste tot era nevoie de noi. Dacă, răsfoind ziarele din acea vreme, veți găsi note, corespondențe despre o brigadă de înfrumusețare de pe șantierul Bumbești-Livezeni, atunci să știți: e vorba de noi, cei zece și de Dragostin.

Intîlnirile cu Dragostin — din păcate, destul de puține la număr în cei zece ani de după Bumbești-Livezeni, mi-au prins bine (dar n-o să spun anume de ce și în ce privință). Corespondența cu el, de asemenea. Nu-mi trimetea mai mult de două, trei scrisori pe an — îmi scria, de obicei, în împrejurări mai de seamă, cînd trecea pe un alt șantier („să știi unde să mă cauți"), sau după sesiunile de examene la școala medie („Cu chiu, cu vai, o scosei la capăt și de data asta" — iar cîteva rînduri mai jos: „aiurea, nu-mi plînge de milă, mi-am trecut examenele cu foarte bine"). Intr-o scrisoare mi-a povestit cum un coleg de-al meu, care făcuse parte din brigada de la Bumbești-Livezeni iar acum era profesor — vroise cu orice preț să-l protejeze la examenul de chimie. „I-am spus omului: ești profesor, sînt elev, uită că sîntem prieteni de nu știu cînd și dacă nu mă pricep la chimie, dă-mi un doi. El nu — îmi punea întrebări copilărești — și la sfîrșit mi-a dat un zece. S-o fi gîndit omul: ăsta-i de pe șantier, n-are timp să-nvețe, hai, treacă de la mine! I-am spus: Dragul meu, să fii sănătos, că nu-mi placi — și-am cerut să mă examineze un alt profesor". I-am răspuns lui Dragostin la toate scrisorile, întrebîndu-l ce face, cum o duce, evocînd întîmplări din urmă cu ani. El nu se omora cu amănuntele. „O duc bine, mi-e bine, trăiesc în aer liber, învăț să fiu inginer într-o zi, asta-i!"

In drum spre șantierul N. O. încercam să mi-l închipui, gătit ca un mire (știa să se-mbrace bine, cu gust, și, dacă nu mă-nșel, chiar ținea să apară un bărbat distins) asaltat de invitați, răspunzînd cu haz la întrebări, glumind pe socoteala cuiva. Eram sigur că va povesti invitaților întîmplarea de la Bumbești-Livezeni, cînd mă pusese să-i dau raportul. (Aflasem că o povestise în multe împrejurări cu succes deplin). Apoi, încercam să mi-o închipui pe nevastă-sa. Il rugasem în cîteva scrisori să mi-o descrie cum e, cum arată — dar de fiecare dată el îmi răspunsese: „Secret, o s-o cunoști cîndva!..." Am ajuns în gară la N. pe la șapte după amiaza. Peste două-trei ceasuri avea să înceapă petrecerea. In primul moment am rămas surprins că Dragostin nu mă așteptase la gară, cum promisese în scrisoare, dar îndată mi-am zis: n-avea de unde să știe la ce oră sosesc... După un sfert de ceas mă aflam la conducerea șantierului. Nimeni în afară de paznic, un moșulică binevoitor.

— Dragostin e pe-aici?

— Nu-i, cum o să fie?

— Dar lucrează pe șantier...

— Sigur, da' acuma-i la sectorul doi.

— Și cînd se-ntoarce?

— Cine știe, pe mîine dimineață...

— Și nevastă-sa?

— Nici ea... A plecat ieri pe șantierul de la T., care ține tot de noi, că-i lipsă de sudori acolo. Nu-i! Și moșulică a ridicat din umeri. Nu-i! Da' dumneavoastră?

I-am spus că sînt frate cu Dragostin și fără să mai cer lămuriri, am pornit spre sectorul doi. Mi-a trecut îndată prin minte că Dragostin și-a rîs de mine cu aniversarea. Că și-a rîs, n-ar fi nimica, nu mor din asta, dar m-a pus pe drumuri, i-am adus daruri... In cele din urmă însă mi-am zis că trebuie să-l iert. Și-așa nu-l văzusem de mult timp, o să petrecem un pic povestind diverse, și apoi... Cînd am ajuns la sectorul cu pricina, era opt, opt și ceva, soarele asfințise, era răcoare. „Și dacă nu dau de el nici aici? Ce dracu mai e și cu omul ăsta?" Și-am început să-ntreb:

— Dragostin, l-ați văzut?

— E pe-aici, la mlaștină...

Și abia atunci am aflat cum stau lucrurile: de dimineață, cei din sectorul doi se luptau cu o mlaștină ivită în drumul traseului. Zeci de tineri — muncitori, ingineri, tehnicieni din conducerea sectorului — împiedicîndu-se în cizmele de cauciuc, plini de noroi, obosiți — alergau de ici-colo, cu găleți, lopeți, care cu ce apucase. Era o muncă grea, cerînd multă îndîrjire, dar nu exista altă soluție — mlaștina trebuia secată.

— Dragostin, pe unde-i?

„Pe-acolo, pe dincolo"... nimeni nu știa exact, oamenii nu stăteau locului, și-apoi se-nserase, greu mai deosebeai figurile și nici nu prea era vreme să te-ntrebi unde-i ăla sau celălalt. „Strigați, că v-aude dînsul!" Dar n-a fost nevoie să-l mai strig. M-am pomenit fața-n față cu el, Dragostin a lăsat căldările cu apă și ne-am îmbrățișat. „Ce-i cu tine pe-aici?" s-a zăpăcit el, dar îndată și-a adus aminte: „Aoleu, scrisoarea, da... Măi, nu te supăra, n-am apucat să-ți mai trimit telegrama... In ultimul moment s-a ivit povestea asta cu mlaștina, dacă pînă mîine dimineață nu terminăm cu ea e rău, întîrziem cu planul... Și nici nevastă-mea nu-i aici, vai ce pățanie rușinoasă". Mie-mi părea bine că-l văd și i-am zis să termine cu scuzele. „Nu ești supărat? a rîs el. Atunci e-n regulă. Dragul meu, cere să-ți dea o salopetă, niște cizme bune — vezi să nu fie sparte — și hai la lucru". Am primit cu plăcere. Dragostin nu prea avea timp de vorbă, era mereu hărțuit cu întrebările: „Tovarășe comandant, ce facem aici, dar dincolo?" Am rămas surprins: „De ce ți se spune comandant? Ești maistru, aici..." El a rîs: „Sînt de toate... Brigadierii îmi spun comandant. Asta-mi place, îmi aduce aminte de Bumbești — și de celelalte. Asta-i frumos!" In sfîrșit, pe la trei după miezul nopții — victorie, mlaștina era înfrîntă, drum deschis traseului. Oamenii își schimbau hainele în grabă, dornici să ajungă în tabără să mai apuce cîteva ceasuri de somn. Dragostin încă mai alerga de ici-colo, era îngrijorat, avea ceva, sau punea ceva la cale. După o vreme, a venit să-mi spună care-i situația:

— Oamenii... trebuie să le dăm ceva.

— Ce să le dai?

— Ceva... un cadou, un semn de atenție, trebuie. Nici nu-ți dai seama cum s-a lucrat aici. Le-am spus, de dimineață: dacă nu secăm mlaștina, întîrziem. E treabă grea, dar altfel... Și-au venit toți, nimeni nu s-a plîns că-i greu. Ceva trebuie să le dăm, să aibe o mulțumire, sînt tineri... Ascultă: eu am acasă niște țuică, vin, prăjituri — mă rog, luasem de toate, știi tu pentru ce — mă gîndesc să-i chem, ciocnim un pahar...

Peste vreun sfert de ceas, toți tinerii erau acasă la Dragostin; omul a scos tot ce avea de mîncare, băutură, apoi cadourile pe care le primise de la prieteni: „Trebuie un semn de atenție, nu știi cum am lucrat...". Am ridicat paharul vrînd să spun că „astăzi se împlinesc zece ani de cînd..." dar, pricepîndu-mi intenția, Dragostin m-a oprit categoric: „Nu-i nevoie, altă dată. Acuma, pentru ei, că nici nu-ți dai seama cum au lucrat".

Nicolae Țic

mențiuni critice

perpessicius despre

K A L E V A L A

Ca și Cîntecul Nibelungilor repovestit de Adrian Maniu, cu ai cărui eroi vom sta într-o bună zi la taifas, și Kalevala, baroca epopee finică, de un atît de compozit farmec, în tălmăcirea integrală și versificată a poetului Iulian Vesper, reprezintă, în analele actualității noastre literare, un eveniment. El se înscrie cu fermitate în marea campanie de tălmăciri a ultimelor trei lustruri, ce au văzut aliniindu-se într-un front unitar, dimpreună cu retipărirea poemelor homerice în strălucita interpretare a decanului tălmaciu George Murnu și alte atîtea nume celebre, culese dinspre toate punctele cardinale ale literaturilor: Shakespeare și Goethe, Villon și Maiakovski, Balzac și Gogol, Cervantes, Molière, Lessing, ș.a.m.d. Proiectul Bibliotecii Universale inițiat de Eliade Rădulescu, cu un veac și mai bine în urmă, se completează și desăvîrșește, cu metodă și perseverență, sub ochii noștri, căci nimeni astăzi n-ar mai putea invoca cele două piedici ce frînau la timpul acela tiparul și progresele cu'turii: „...ne lipsesc, spunea inițiatorul din 1843, și fondurile spre aceasta și rîvna cititului". Cît de vast era programul de acum o sută șasesprezece ani, al „bibliotecii universale" și cît de mult îmbrățișa el, se știe îndeajuns. Recitesc, în nădejdea unei surprize, sectorul „poeziei" cu diviziunea „profeți, rapsozi, barzi, epopee", ce începe cu David și sfîrșește cu Roland furiosul de Ariosto și-mi dau seama că dacă Ossian, a cărui traducere franceză datează din 1777 și din care Eliade traduce, în 1867, primul cînt din Fingal, putea să figureze între Omer și Virgiliu, Kalevala nu avea cum, de vreme ce la epoca aceea, Elias Lönnrot, acest Homer cu bine determinată stare civilă al Finlandei, nu-și sfîrșise încă opera de coordonare a materialelor, ce avea să ducă după succesiv-fragmentare tipăriri, la ediția definitivă din 1849, cu cele 22975 versuri, distribuite în cincizeci de cînturi sau rune.

Intiia mențiune ce ne este cunoscută despre Kalevala și asupra căreia ne-am mai oprit și altădată, este aceea din amintirile studențești și de campanie ale tînărului juncăr Bogdan Petricicu Hasdeu, despre căpitanul de cava'erie, baronul finlandez Mayendorf, cu care obicinuia «lungi lecturi din Kalevala», și pe care-l incită și-ntr-un capricios duel, ce l-ar fi putut trimite, deoarece finlandezul era un țintaș infailibil, «în Walhalla, să țină de urît bătrînului zeu Väinämöinen», incident ce prefigurează, după a noastră părere, episodul duelului fictiv dintre feldeș și povestitor în savuroasa nuvelă Duduca Mamuca, atît de îmbinată în toate fibrele ei cu reminiscențe ale extravagantei vieți studențești și militare din Rusia jumătății secolului al XIX-lea. Mențiune, de fel surprinzătoare, dacă luăm în considerație atît condițiile topografice, interesul pe care știința rusească era mai indicată ca oricare alta să-l manifeste față de creațiile literare ale unui vecin, cît și curiozitatea unui temperament atît de receptiv, ca al viitorului nostru filolog, pentru toate formele de artă și de cultură, oricît de originale sau de obscure, ale popoarelor. Encic'opedismul, luat în sensul lui cel mai de suprafață, al aglomerării cunoștințelor din toate domeniile printr-un proces cît de surprinzător al asociațiilor, e una din trăsăturile scrisului științific al lui Hasdeu, și dacă Fingal, de pildă, alături de Ovidiu și de a'ți autori ai antichității, se întîlnește printre referințele Istoriei Critice a Românilor, nu m-ar surprinde să aflu, într-o bună zi, în cutare sau cutare scriere, invocată și Kalevala. Traducerea Kalevalei în proză cursivă, din 1943, datorată lui Barbu Brezeanu și însoțită de un cuprinzător studiu introductiv al lui Ion Marin Sadoveanu e o a doua mențiune și ea reprezintă o treaptă utilă în asimilarea unei opere de un caracter atît de original, realitate de care noi înșine ne-am dat seama, confruntînd cîteva impresii printre lectori. Este, într-un fel, ceea ce traducerile în proză ale lui E. Lovinescu și N. Pande'ea au însemnat, pentru Odisseia și Eneida, față de tălmăcirile în versuri ale lui Murnu și Coșbuc. Și meritul acesta nu poate fi subapreciat.

Masivul volum, de aproape nouăsute de pagini, al ultimei traduceri din Ka'evala, apărută la Espla, constituie din toate punctele de vedere un eveniment. Acurateța tiparului, excelența studiului introductiv, al lui O. Kuusinen, notele însoțitoare, sobre și totuși suficiente, pentru ca cititorul să se familiarizeze cu făpturi și credințe ale unei civi'izații puțin comune și, mai presus de toate, frumusețea unitară a tălmăcirii lui Iulian Vesper fac din volumul acesta o podoabă a bibliotecii. Coperta însăși, ilustrată cu expresiva gravură a lui Gh. Labin, înfățișînd momentul cînd Lemminkäinen, la întoarcerea din Pohja, încearcă să reteze cu spada ghiarele vulturu'ui în care se prefăcuse Louhi, stăpîna Pohjei și a Sampo-ului, moara fermecată, pentru care se și dă lupta între cele două tabere, coperta însăși adaogă prestigiului, pentru că sugerează în sumbrele ei tonuri atmosfera infernală a episodu'ui. Ca și-n Cîntecul Nibelungilor care a oferit gravorului A. Demian prilejul unor atît de sugestive ilustrații, și Kalevala are darul de a ispiti fantezia decoratorilor și graficienilor. Și ne gîndim, între altele, la somptuoasa ediție din 1922, de la Helsinki, din care un exemplar se află în Bib'ioteca Academiei R.P.R., operă de înaltă artă, în care motivele decorative cele mai des repetate sînt cele tipic finice: scorușul și luntrea, și a cărei legătură în piele, cu armătură și titluri meta'ice, par ieșite din atelierele unui adevărat Ilmarinen al industriei grafice. Din nefericire, nu putem zăbovi prea mult la elementele acestea, oricum exterioare, cît vreme n-am vorbit încă de operă, cu toate că arta tiparului și a ilustrării cărților cunoaște astăzi realizări minunate.

Tălmăcirea e precedată de studiul, și extins și nuanțat al lui O. Kuusinen, despre Epopeea Kalevala și creatorii ei, în care toate problemele cîte a ridicat în cursul unui veac și mai bine epopeea aceasta sînt tratate nu numai cu dragostea unui fiu al Kareliei, sau dacă voiți al Kaleva'ei, dar și cu competența unui adînc cunoscător atît al operei cît și al celei mai sigure metode de investigație și interpretare. Este Kalevala un produs autentic popular sau este ea opera unui arhitect iscusit, care a utilizat cu abi'itate și cu înalt simț artistic materialele preexistente, create de popor? In fond problema s-a mai pus cu prilejul chestiunii homerice și citatul pe care O. Kuusinen îl reproduce din Lönnrot (pag. XI) arată că și de astădată lucrurile nu s-au petrecut altminteri. Ceea ce A'ecsandri a făcut în mic cu poezia noastră populară și cu Miorița în special, al cărei scînteietor diamant, raportat la enorma zgură a variantelor folclorice, se datorește laboriosului său travaliu de s'efuitor, ceea ce Homer a făcut în mare cu tradițiile gestelor mediteraneene, războinice sau de navigație, pe care le-a turnat în tiparele icoruptibile ale celor două epopei, Elias Lönnrot a făcut, tot în mare, pentru rune'e finlandeze, punînd la contribuție miile de variante, pe care și el și alte atîtea sute de aezi le-au adunat pe tot întinsul Kareliei, dealungul veacului al XIX-lea. Căci dacă este adevărat că toți acești eroi, de proporții uriașești, și cu acțiuni puțin comune, proiectați într-un climat prin excelență fabulos sînt reflexele unei civilizații milenare, tipică nordului și prin aceasta de o obîrșie categoric folc'orică, tot atît de adevărat este că și cel mai sumar dintre examene ar putea sub'inia filonul cult, care a predat la selectarea, orînduirea și înobilarea acestor materiale din care a fost durat, ca un alt palat al fanteziei populare, acest miraculos poem. Însă studiul lui Kuusinen abordă cu mu't mai multe probleme și prin aceasta constituie un minunat îndreptar pentru înțelegerea și descifrarea sensurilor, la prima vedere, enigmatice. Kalevala, ca expresie a orînduirii gentilice, spre deosebire de altei epopei, în care feudalitatea și-a imprimat caracterele, este una din teme'e atent urmărite, ale studiului, după cum paralelismul dintre societatea homerică și cea kalevaliană, atît de distincte una de alta, ca și concluzia după care, sub raportul „vîrstei sociale", Kalevala ar reprezenta un stadiu mai vechiu și mai puțin evo'uat decît al Iliadei, constituie un alt aspect, dintre cele mai pertinente. Și cu toate că adînc ancorată în istorie, ca oricare dintre epopeile cîte au ilustrat o literatură sau alta, „Kalevala, cum atît de just observă O. Kuusinen, nu este o cronică istorică, ci o epopee", de unde concluzia, și firească și judicioasă, de a o privi ca pe „un rod al creației poetice a poporului din vechea Karelie' și de a o examina și aprecia „ca atare". Și este tocmai ceea ce O. Kuusinen face, cu pătrundere și limpezime, în ceă de a doua parte a substanțialului său studiu, în care supune, unei analize, dintre cele mai stringente, esența literară a poemului, degajîndu-i marile planuri și principalele teme. Dacă, întîmplător, ați citit, așa cum e și firesc, studiul acesta dintru început, pentru ca iminenta expediție în ținuturi'e boreale ale Pohjolei să vă fie mai ușoară, cu toate că și vajnicul rapsod Väinämöinen, și zănatecul Lemminkäinen și industriosul făurar Ilmarinen sînt, fiecare în parte, o călăuză, pe cît de sigură pe atîta și de antrenantă și mai încîntați veți fi, odată lectura întregii epopei sfîrșită, să reveniți pe drumurile bătute ale studiului, la frumoasele portrete a'e eroilor și la obiectivele, niciodată umbrite, ale poemului. Rivalitatea neîndurată dintre cele două tabere ale epopeei, luminoasa Kalevală și întunecata Pohjă, expediția pentru cucerirea morii fermecate, a acelui misterios Sampo, pentru care, ca pentru o altă lînă de aur, se dă bătălia, glorificarea muncii și tehnicii făurarului Ilmarinen, născocirea Kantelei, țitera finică și imnul de slavă închinat puterii de vrajă a cîntecului, lupta pentru lumină, cu nesfîrșitele-i spira'e simbolice și sugerînd unui cititor al zilelor noastre, drumurile cosmice ale lui Hyperion în poemul eminescian și, în fine, marea temă a iubirii materne, sintetizată în persoana mamei lui Lemminkäinen, care-și resuscită fiul din morți, iată cîteva din paragrafe'e fundamentale ale acestei analize, ce clarifică, instruește și încîntă și care ne scutește pe noi de o operațiune, pentru care simplul spațiu al unei cronice ar fi cu totul neîndestulător.

De aceea, lăsînd cititoru'ui satisfacția să descopere prin sine sau călăuzit de magistralul studiu introductiv al lui O. Kuusinen, atît semnificațiile cît și frumusețile Kalevalei, ne vom îngădui să spunem un cuvînt-două despre tălmăcire și despre ca'itatea ei. Ea trebuește declarată dintru început și fără de nici o ezitare printre marile izbînzi poetice ale anilor din urmă, comparabilă celor mai desăvîrșite realizări în materie și datorată în egală măsură atît severei inițieri în literatura epopeei finlandeze, despre care modesta notiță informativă din pragul vo'umului dă o prea vagă impresie cît și rarului talent poetic pe care Iulian Vesper l-a dovedit de la întîile sale lucrări. Că transpunerea unei masse atît de enorme sub raportul cantității și atît de diverse sub raportul substanței, este o operațiune nu numai dificilă dar și foarte delicată e de la sine înțeles. Cine cunoaște însă rîvna tenace, închisă în sine, aspră dar nobilă, cu care tălmăcitorul de mare clasă trudește, zi și noaptе, la cuptoarele sa'e vulcanice, va înțelege pentru ce Iulian Vesper trebuia să răusească în grandioasa sa întreprindere. Cînd și bunul Homer, după spusa poetului latin, ațipește din cînd în cînd, n-ar fi de mirare dacă Elias Lönnrot și odată cu el Kalevala s-ar împotmoli, la răstimpuri, în acțiuni oarecum lăturalnice. Căci este, fără doar și poate, o anume prolixitate în această extinsă epopee, căreia inepuizabilul șuvoiu al versului popular, troheul de opt silabe, însă nerimat, ce curge dealungul a peste douăzeci de mii de stihuri i-ar putea imprima o oarecare monotonie. Dacă așa ceva nu se întîmplă și dacă lectura lungii epopei se urmează cu interes sporit, de la un cînt la altul, ca dintr-o vamă într-alta de inepuizabilă poezie, totul se datorește și fabuloase'or aventuri, negreșit, una mai inedită ca alta, dar și artei cu care tălmăcitorul a dat la strung pe fiecare din versurile albe. A spune, de pildă, că abia dacă se întîlnesc zece perechi de rime în acest ocean de versuri albe și că mai mu't de un vers-două, lipsite de eufonie, chiar stridente, n-am întîlnit, mi se pare că echivalează cu cel mai categoric atestat al înaltelor virtuți de tălmăcitor ale lui Iulian Vesper. Și mai este apoi, zaimfu aerian de poezie, ce de bună seamă este și al originalului, pe care tălmăcitorul îl păstrează întreg și neatins și care învăluie peisagiul karelian și acțiunile eroilor săi. Nenumărate ar fi pasagii'e, ce s-ar cuveni citate, pentru frumusețea lor și greutatea ar sta doar în alegere. Dacă spațiul n-ar fi lipsit, mi-ar fi plăcut să mă opresc în deosebi la acele cînturi (XXIII și XXIV), de un caracter net popular, al datinelor căsătoriei, al tînguirilor miresei ce pleacă din casa părinților și în care ceremonialul epitalamului se desfășoară într-un cadru demn de Cîntarea Cîntărilor. Astfel de episoade nu numai contrastează cu atmosfera stranie a atîtor alte episoade, vrăjitorești, dar conferă Ka'evalei și autenticul ei blazon de pură creație folclorică. Așa cum mi-ar fi plăcut să citez stihurile în care mama lui Kullervo regretă plecarea fiu'ui ei în războiu sau magnificul episod al Orfeului nordic, născocitorul Kantelei, sau mitul miresei de aur, pe care, după moartea soției sale, o făurește, ca pe o altă Galatee inanimată, I'marinen și cîte altele, în tălmăcirea cărora Iulian Vesper a pus toată iscusința și toate virtuțile lui lirice. In absența lor, și de nevoie, mă mulțumesc cu două trei versuri din epilogul epopeei și-n care rapsodul și autorul își iau rămas bun de la auditor: „La ce bun să cînt-nainte — Să fac glasu-mi să răsune,—S-împlu văi, cu-a mele versuri — Să mă jelui prin brădeturi?... — Numai bnazii mă ascultă — Crengi de pin privesc la mine — Doar mesteceni mă dezmiardă, — Mă răsfață doar scorușii".

cronica literară

Mihai Beniuc:

Cu un ceas mai devreme (II)

de I. D. Bălan

Sentimentul timpului, atît de viu în poezia lui Beniuc din ultimul volum și chiar din unele volume anterioare, ca Trăinicie *și* Inima bătrînului Vezuv, *cheamă în conștiința poetului probleme complexe, generatoare de profunde frămîntări cum ar fi raportul dintre viață și moarte, dintre individ și colectivitate, dintre artă și perenitate. Pătrundem, astfel, în miezul unei interesante problematici sociale și filozofice, într-o zonă esențială a esteticii marxiste, în care Mihai Beniuc ne-a introdus în repetate rînduri prin atîtea splendide și nepieritoare arte poetice. Această problematică bogată primește răspunsuri lirice din partea unei conștiințe comuniste, e luminată de o concepție înaltă, științifică asupra lumii, a existenței ei în timp și spațiu. Timpul, în viziunea dialectică a poetului, există în mod obiectiv, în afara și independent de conștiința noastră; cititorul are mereu sentimentul că Beniuc relevă convingător, prin imagini poetice, căile prin care cunoașterea noastră se acomodează din ce în ce mai mult, „spațiului și timpului obiectiv, — cum arăta Lenin — reflectîndu-le din ce în ce mai just și mai profund". Această reflectare adîncă a unor existențe obiective îi dă poetului prilejul să înfățișeze timpul identificat cu istoria, care în mersul ei progresiv, e de partea noastră, a milioanelor de oameni constructori ai unei lumi noi. E aci o sursă inepuizabilă de optimism, de elanuri creatoare. Căci cumulul timpului, pe linia unei tradiții revoluționare, este o creștere a forțelor progresiste din istorie care au prevestit, prin lupta lor, vremurile de azi. Astfel, semnificația istorică a* Internaționalei *este magistral definită:*

Ai fost prefața veacului de-acum
Cu sînge scrisă de copiii Franței.
Ei au murit, dar au tăiat un drum
Victoriei și luptei și speranței.
Comună din Paris! Chiar să fi dat
Doar sfîntul cîntec, cîntecul furtunii,
INTERNAȚIONALA, ai fi stat
De-a pururi stîlp de foc în viața lumii!

In poezia lui Beniuc, sprijinită pe filozofia marxist-leninistă, timpul dă cheag realității, dă sens și contur activității umane, înfrumusețează, din unghiul unei adînci perspective etice, fizionomia morală a constructorului socialismului, dă valori noi și emploare comunistă fericitei cîțe faustiene, descoperită prin înțelegerea justă a contribuției individului la fericirea colectivă:

De trebuie, oricînd eu pot să mor.
Nu pentru mine, pentru alții însă;
Căci strînsă am durerea tuturor
Și jalea tuturor în mine strînsă.

De-aceea doar am și trăit atît
Puteam de mult să-nchei mîhnit destinul
De unul singur, plin de-acel urît
Ce — vierme vechi — îl țese-n oameni chinul.

Luminile m-au cucerit ca floarea
Cireșii primăvara plini de har;
De ochii mei s-a prins, mari falduri, zarea,
Și-au înțeles să nu lupte-n zadar.
(De trebuie...)

In lumina timpului ce poartă o amprentă comunistă, menirea socială a omului este dintre cele mai înălțătoare. Rosturile și puterile omului iau proporții demiurgice. Pentru îndeplinirea scopurilor sale mărețe e necesară o vîrstă matusalemică:

Căci omul e dat să vegheze
Să sece mocirle burgheze.

Să soarbă, de trebuie, gloduri
Și diguri să-nalțe și poduri.

Și trebuie timp astronomic
Să dăltuie raiul atomic.
(Matusalem)

De aci strălucirea eticii comuniste, profundul ei umanism, sentimentul trăiniciei artei prin legătura ei cu viața poporului.

Filozofia idealistă a timpului împinge spre egoism, spre un egocentrism primitiv, animalic. Nu putem „rezolva pentru altul problemele pe care viața i le pune în față" — zice Bergson expunîndu-și tezele sale idealiste asupra timpului. „Fiecare să și le rezolve dinăuntru, pe contul său". Idei ca aceasta au fecundat romanul psihologist și acel soi de literatură bolnăvicioasă, care nu tindea spre consolidarea personalității și nici spre zugrăvirea imaginii veridice a realității, ci spre înfățișarea ei în destrămare continuă. Timpul era conceput de unii scriitori, adepți ai acestei teorii, ca un element de rog: oprește, Doamne ceasornicul cu care ne măsori destrămarea."

In virtutea acestei credințe, poetul idealist se lăsa copleșit de spaima stingerii universale, de stări încerte, de-un zbucium steril într-un orizont piclos, de vagul simbolist, de gîndul caducității vieții, de moleșală metafizică, de deprimare și pesimism. Privind necontenit în golul din sine, poetul idealist e absorbit de misticism și irațional, pentru el viitorul nu există ca o dimensiune obiectivă a realității, de aci lipsa de perspectivă, de încredere și de elan; de aci nedespărțitul sentiment al morții. Oricît de acut ar fi, în schimb, sentimentul timpului la Beniuc, în versurile sale nu stăruie nici un moment groaza de moarte. In disputa sa cu timpul, purtată pe un ton cînd ironic și arțăgos, cînd duios, scăldat parcă într-o ușoară undă de melancolie, elegia sfîșietoare nu-și găsește locul, deși într-o poezie ca Nu mă supăr, *poetul se simte parcă înghițit de timp, afirmînd, însă, răspicat:*

Și mi-e teamă, dar nu foarte —
Viața-n lume n-are moarte!

O imensă dragoste de viață și-o puternică încredere în triumful ei spulberă orice neliniște în fața morții. Poetul știe că secretul perenității stă în iubire, în tinerețe, în primăvară, așa cum eroul din basm știe tocmai apei vii, în stare să-l trezească din morți:

Ce am de preț, oricum, în veci nu moare.
E inima-mi stea vie ce strălucе
Și nu e mînă-n stare s-o apuce,
Căci decît iadul arde mult mai tare!

Și chiar de-ar pune-o-ntr-un sicriu de plumb,
Ca pe-un metal cu miezu-n destrămare
Subt legea energiei nucleare,

Nu-i chip s-o facă cineva să piară
Cu tot ce are-ntr-însa ea mai scump:
Iubire, tinerețe, primăvară!
(Flăcări eterne)

Ca-n artele antichității, și-n poezia beniuciană valorile vieții, bunurile spiritului și-ale civilizației precumpănesc necontenit peste puterea morții:

M-am strecurat de mult în viitor
Cu avangarda gîndurilor mele
Cum zorii se strecoară printre stele
Și stelele pălesc încet și mor.

Poetul își pregătește nemurirea prin cantitatea de fericire adusă omenirii, prin valoarea intrinsecă a propriei sale opere:

Nu, n-am rămas în veacul trecător
Pe un mormînt uitat o tristă lampă;
Eu, dragi urmași, rachetă sînt și rampă
Ce inima-și lansează-n viitor
(Rachetă)

Pentru un poet comunist ca Mihai Beniuc, viitorul se concretizează în dimensiunea reală a visului milioanelor de oameni, porniți într-un uriaș efort constructiv. Pe pîrtia lui către veșnicie se duce și chipul de luptător al poetului:

Căci mor ființe doar ucise,
Căzute prea curînd, uitate,
Și nu mor niciodată vise
Ce s-au văzut întruchipate.
(Săruturi de toamnă)

A fi luptător în vremurile de azi, înseamnă a fi pătruns de spirit partinic, înseamnă a te dărui cu toată ființa luptei partidului, căci numai integrat în ideelurile sale, omul poate bea din apa vie a nemuririi:

Partidul!
Printr-însul și numai printr-însul
Devii contradicție
Pentru neant, nimicitoare;
Rană mortală,
Cactus cu spini de foc
In trupul tenebrelor;
Prăpastie dintre moarte
Și nemurirea colectivă".
(Cuvintele și lumea comunistă)

Spiritul de partid, fermitatea ideologică, noua ținută etică ne întîmpină pretutindeni în poezia lui Beniuc de la versurile de dragoste, spontane și sincere ca simțirea unui adolescent, la meditația filozofică, pînă la versul cu tăiș de bardă al poeziei sale luptătoare. Spiritul partinic îi înlesnește poetului înțelegerea dialectică a timpului, îi arată sînțul contemporaneității, care are înrîuriri surprinzător de binefăcătoare și asupra înnoirii imaginii artistice. Universul poetic al lui Beniuc, deși, în ultima instanță, coincidea cu un străvechi fond folcloric, cuprindea imagini din zonele cele mai variate ale culturii: mitologie, artă plastică, știință etc. Și-n volumul de față o mare parte a imaginilor-cheie sînt împrumutate mediului rural. Actul creației, însuși, este comparat, pe-o linie arhegiană, cu muncile agricole.

Să-ncepem deci. Hîrtia stă pe masă,
Pămînt ce n-a mai fost desțelenit.
E netedă, e albă, e frumoasă
Și cînd o vezi ce stearpă-i, e cumplit!

Va trebui s-o uzi cu lacrimi poate
Ca-n ea să intre visul ca un plug.
Cu slove s-o împînzești nenumărate
Și peste ea s-asuzi ca vita-n jug.
(Trudă)

Dar în acest nou volum, universul de imagini al poetului se îmbogățește considerabil, Mihai Beniuc convertind cele mai moderne cuceriri ale științei în metafore inedite, neașteptate. Căci în veacul care „poartă nimbul nuclear" poetul „haiduc" altădată, se compară acum cu o rachetă „ce inima-și lansează-n viitor"; pentru el soarele e „bombă cu hidrogen / Ce n-a costat pe nimeni o lețcaie" iar „Sirenele uzinelor departe / Vestesc o viață nouă, fără moarte! Muzica hidrocentralelor, zumzetul zborurilor astrale, imnul înălțător al științei răsună atît de firesc în noile sale versuri. Adăugînd poeziei românești valori încă neexplorate, Beniuc rămîne același tînăr pionier, care aruncă podul fanteziei din tărmul actualității peste apa „timpilor ce vin", cum o zice Eminescu, dînd compatrioților săi imaginea viitorului comunist, spre care ei se îndreaptă cu toate elanurile și eisurile lor.

TINERI POEȚI SOVIETICI

Robert Rojdestvenski

Orașe

Orașele-ncep de la gară...
Își are glasul și vîrsta
fiecare oraș.
Își are chipul
Și straiul.
Aroma și-o are, aparte.
Mîndria —
ce nu i-o ghicești dintr-odată...

Orașe, orașe!
Cîte vă perindați
mereu felurite. —
de bîrne,
de piatră,
de lut,
ca niște uriașe piroane înfipte
în pămîntul înghețat și tăcut,
orașe-ale dragostei noastre,
orașe-ale muncii,
orașe cu mari sărbători...

Spuneți, orașe, de cîte ori
spre noi alergați
cu semafoarele, — pumni
ridicați?
Se distingeau
casele tot mai aproape,
veneați înspre noi,
cu fiecare gard
de noi vă-apropiați...

Orașe,
orașe vesele sau nostalgice, —
în vagoanele colbuite
de cîte ori ați încărcat
țigări și mere rumene,
harbuji, pești argintii sau prune,
și bere-n halbe,
pentru călători...

Vi-i gara
prevăzător nițel mai mare,
ca o hăinuță de copil,
de parcă-i gara anului ce vine,
o gară-a viitorului
nu a orașului de-acuma!...

Plecare!...
Pînă în nori
răzbate șuierul locomotivei
zmucindu-se către apus.
Rămîn în trecut,
rămîn
în viitor,
orașele,
orașele ce-ncep de la gară...

In românește de TIBERIU UTAN

Evgheni Evtușenko

Drumul

Eu neputinței parte nu-i voi pune,
Nici n-am să-i iert pe-aceia care vor
Profetica Rusiei viziune
Să o preschimbe-n mărunțișul lor.

Deșertăciunea pe cei slabi răsfețe:
E mai ușor să stai să-nvinui doar.
Nu bocete, ci fapte îndrăznețe
Așteaptă maica Rusie în dar.

Sirenele în zori, o, cum mai cheamă!
Să mai întîrzii cînd le-aud, nici gînd!
Am și dat buzna, vesel fără seamă,
„Trezește-te, frumoasa mea" cîntînd.

Din mare trag năvoade mari și grele,
De sare palmele s-au cimentat
Și licăre pe buza luntrei mele
Surîsul apei, parcă speriat.

Clipesc deasupra minei stele încă,
Spre-Angăra grabnic eu voi alerga.
Și flutura-voi șapca de pe stîncă
Ehe-he-hei! — strigînd peste taiga.

Trec pe sub crengi de măr și printre spice
Și-n cale mări și versuri dăruiesc.
Drag septenal, salut inima-mi zice
Tu, dragostea și-avîntu-mi tineresc!

Că-n toate pentru cîte mă voi bate
Cu-ntreaga-mi tinerețe zi de zi,
Un singur adevăr răsună-n toate
Pe care-n veci eu nu-l voi părăsi.

Oriunde merg, prin cîmpenești meleaguri
Sau pe încinse valuri de nisip,
Deasupră mea foșnesc aceleași steaguri,
Lumină revărsîndu-mi peste chip.

In românește de NICULAE STOIAN

Vladimir Solouhin

Recunoștința

Dejunul s-a sfîrșit: te-ai ridicat,
I-ai mulțumit soției ce te-a ospătat,
Sau mamei tale, — „mulțumesc" i-ai spus,
Prietenului mulțumită i-ai adus.

De ce nu ai adus deopotrivă mulțumită
Țăranului cu palma bătucită,
Cu palma grea, mînjită de pămînt
Și sîngerînd de paiele foșnind sub vînt?
Doar palma lui muncită îți trimite
Aceste pîini rotunde, rumenite.
De ce nu ai adus, deopotrivă, mulțumită
Și muncitorului cu palma bătucită?
Oțelul clocotind se zvîrcolește în cuptoare
Și-n jur își zvîrle fulgerele orbitoare.
Palma aceasta a prefăcut oțelu-n coase,
Și în brăzdare pentru pluguri și tractoare
Și în cuțitele tăioase
Care-mpărțiră pîinea în felii.

In farfurie, lucesc negrele măsline
Crescute departe, pe țărmuri străine,
Sub soarele-amiezii piatra se-aprinde,
Și cît privirea ar putea cuprinde,
Nici urmă de pămînturi afinate,
Prin coaja albă, iarba moale nu răzbate;
Se-ntind doar lanțuri largi de stînci,
Prăpăstii albe și adînci,
Și călătorul poate doar să vadă
Măslinii încărcați de roadă...
Cuvînt de laudă rostește deci
Pentru țăranii albanezi și greci
Care pe-ntinderea fierbinte și pustie
Trudesc să-ți îndulcească prînzul ție.

Fără de număr sînt oștirile-omenești
Cărora trebui să le mulțumești,
Cei care-ndeamnă turma la păscut,
Cei ce lucrează la războaie de țesut,
Cei care-ți dăruiesc căldura, hrana...

Ei născocit-au cărămida, blana,
Hîrtia, cerneala și tocul,
Tutunul și chibritul și focul.
Și untdelemnul moale și aprinsul vin,
Paharul străveziu cu sunet cristalin,
Dulapu-n care cupa o păstrezi,
Și tot ce e în jur, ce-atingi, și tot ce vezi,
E plăsmuit, cioplit, desăvîrșit,
De oamenii cei vii, de cei care-altădată
au trăit.

Mîndrie fără seamăn ți-este dată
In clipa-aceea minunată,
In care, -n metropole sau într-un sat umil,
Pierdut pe Ienisei sau pe Nil,
Într-o izbă sau într-o uzină,
Un om — întorcînd comutatorul de
lumină,
Sau muindu-și tocu-n călimară,
Sau frîngînd pîinea aburindă de secară
La munca ta neistovită se gîndește
Și-ți mulțumește!

In românește de DAN GRIGORESCU

Konstantin Vanșenkin

Fîntîna

Din sînul pămîntului dens
Țîșni în lumină afară,
Petrolul cu geamăt imens,
Bogată și neagră comoară.

Erupse din rocă-n sfîrșit,
Cu negrele-i plete în spume,
Și parcă deodată-au pălit
Fîntînile toate din lume.

Acele fîntîni — strălucind
Prin parcuri cu albe palate, —
In pletele lor de argint
Răsfrîng curcubeiele toate.

Se-nalță, suav evantai,
Și cad ca o pulbere fină,
Spălînd într-un soare bălai
Statuile albe-n grădină.

Petrolul e negru și gros,
Și geme țîșnind în afară.
Dar cei ce din rocă l-au scos
Frumos îl numesc și comoară.

Uimiți îl privesc surîzînd,
Cum curge prin jgheaburi, ca pasta.
Ce-i oare frumos pe pămînt,
De nu-i frumusețe aceasta?

In românește de H. GRAMESCU

Iulia Drunina

Generația mea

Ții minte? O zare în flăcări,
Pămîntu, — o explozie neagră,
Și moartea luînd oamenii-n ghiare,
Țipa sub metalice ploi...
Am fost generația luptei,
Jertfind tinerețea întreagă
In lungul război de-apărare,
Și mîndră e țara de noi.

Cînd treci prin furtunile luptei
Cuvîntul îți e mai sever.
La șaptespe ani, jurămîntul
E-un țel pentru care exiști.
Te legi de prieteni puternic,
Nici dragostea n-o cînți stingher,
Și darnic te simți ca pămîntul,
In leatul de comsomoliști.

Imensă e inima noastră.
Ar duce pămîntul pe umeri,
Drum larg și-a croit pînă-n soare,
E pieptul prea strîmt pentru ea.
Acum, generație-a luptei,
Cînd peste treizeci anii-i numeri
Ți-e tîmpla cuprinsă de-o boare,
Și uneori fruntea ți-e grea.

. . . . . .

Ce dor fără margini mă tulbură,
Cînd fluieră trenul în zare?
E adolescența-ntreruptă.
Prin sînge-mi fug tălpile-i iuți.
Se nasc pe pămînt generații
Avînd poate altă chemare,
Dar noi, generația luptei,
In veci vom rămîne recruți.

La drum! Eșalonul! Vagonul!
Ce lung sună vîntul alarma!
Porniți către-a zărilor geană,
Nu stați cuibăriți sub umbrar.
Ne cheamă pămîntul și visele.
Ce lung sună vîntul alarma!
Intindere siberiană,
Privește-ți recruții, vin iar.

In românește de
VIOLETA ZAMFIRESCU

Serghei Orlov

Stația „Valia"

Nu știu cine-a botezat odată
Stația cu-n nume drag de fată.

Un canton gălbui și-n jur grădină,
Trenul stă aici doar un minut,
Și se pierde-apoi în stepa lină...
Valia, tu pe-aicea ai crescut?

Păduricea-n verdele ei leagăn
Culcă stația, foșnind ușor.
Valia, Valia, ieși ca un mesteacăn
Mîna fluturînd spre semafor.

Era-ndrăgostit pe semne bine
Cam ciudatu-acela inginer:
Proiectase halta pentru tine,
Loc de scurt popas, pe drum de fier.

Un minut! Să stai, să-ți fie dragă!
Și-apoi trenul zboară, ca zălud.
Aș rămîne-aicea viața-ntreagă,
Inima bătînd să ți-o aud.

Ai cosițe lungi, pînă la glezne,
Zorii-n ochii tăi văpăi aprind...
Valia, Valia, dincolo de bezne
Ți-aud glasul din păduri suind.

In românește de ION BRAD

Evgheni Vinokurov

Începuturile

Vreau, zile după zile să-mi răsfoiesc
trecutul,
Vreau să privesc în urmă, să-ntorc
necunoscutul
Acelor cercuri dese ce cresc și
mă-nconjoară,
Și să le simt pe toate din nou, a doua oară.

Tot mai aud un vuiet prelung de bătălii,
Tot sfîntă mi-e cîmpia în care poposii
Cu regimentul nostru. Văd riurile clare
Și marginea pădurii și iarba foșnitoare.

Din vîrsta mea-mplinită-ntorcîndu-mă-napoi
Trecînd de tinerețe dau iarăși de război,
Și-apoi, copilăria din nou mi-o văd în față
Cu locurile mele pierdute ca prin ceață.

In românește de ION HOREA

Desene de VAL MUNTEANU

Feodor Suhov

In Caucaz

Nu sînt turist venit aicea să contemplu,
Pătruns de a căldurii plăcută moliciune,
Platanii zvelți — pilaștrii solemni ai unui
templu, —
Și nici tipsia-ncinsă a soarelui ce-apune.

Dar firele de iarbă și pietrele mărunte,
Nădăjduiesc, de-a pururi prietene
să-mi fie,
Să pot pricepe firea torentelor de munte
Cînd spumegă în volburi și clocot de
mînie.

Bat orice drum abrupt, sui fiece cărare
Călăuzit de vechea mea patimă firească:
Noi locuri să descopăr, să-ncerc emoții
rare...
De-i cîntec viața, omul în cîntec s-o
trăiască!

Și sorb ca pe un vin ce-ți toarnă-n trup
vigoare
Dulci adieri trimise de pomi, să mă
desmierde.
E-o apă vie boarea, de viață dătătoare,
Și-a preschimbat ținutul în vale veșnic
verde.

Luminile-n Rustavi cern aurie bură,
Tbilisi e o stemă de stele, inedită.
Cu vraja-i fără seamăn priveliștea mă
fură...
Să fac popas e mușchiul de catifea
ispită.

De o legendă veche îmi amintește locul
(Ori poate că-n legendă intrat e
adevăru-i)...
Puteam să smulg și eu, avarului cer,
focul
Și fraților mei oameni scăpărător să-l
dărui,

Lumina și căldura să-nvăluie pămîntul
Ce ne-a crescut și care dă trupurilor forță!
O, Prometeu, ne-ascultă, bătrîne,
jurămîntul:
Noi vom purta în suflet, în veci
nestinsa-ți torță!

In românește de ROMULUS VULPESCU

TEATRU PENTRU CEI CE MUNCESC

de JULES CAZABAN

Artist al Poporului

Pentru strîngerea legăturii dintre teatru și oamenii muncii — care formează majoritatea publicului nostru — nu-i destul să acționăm prin mijloace administrative. Problema fiind deosebit de complexă, în acest moment, toate căile care pot duce la rezolvarea ei merită să fie analizate și folosite.

În primul rînd, această problemă aduce cu sine o seamă de consecințe artistice pe care noi, făuritorii spectacolului, le-am cunoscut pînă acum superficial sau le-am aplicat fără consecvență. Pentru cine pregătim spectacolul? Iată întrebarea care trebuie să conducă și să fermenteze mereu conștiința colectivului artistic. *La Teatrul Municipal unde lucrez, această întrebare începe să răsune mai des ca înainte și să primească răspunsul cuvenit. Din momentul alcătuirii repertoriului (cu toate lipsurile lui semnalate de presă), premiza unor valoroase spectacole, de la care publicul să plece cu conștiința că și-a îmbogățit universul cunoștințelor sale și a avut o înaltă satisfacție artistică, a stat în intențiile noastre. Din păcate nu toate piesele cu care am apărut în fața oamenilor muncii în această stagiune ,și-au îndeplinit mesajul. Configurînd un repertoriu echilibrat, prin promovarea unor piese originale, pline de frămîntările acestor vremuri, exprimîndu-le în aspectele lor de înaltă valoare artistică — se pot stabili trainice punți spre oamenii uzinelor și gospodăriilor agricole colective, constructori ai vieții noi. Acești spectatori știu să prețuiască* A XII-a noapte *sau* Take, Ianke și Cadîr, *dar cu prisosință ar aprecia spectacolul care îi luminează în viața lor zilnică, le arată chipul celor mai buni dintre ei, cei plini de elan, de vise și fapte.* Marea mulțime a muncitorilor și colectiviștilor noștri ar fi atrasă în deosebi de spectacole, cu piese de actualitate, apropiate sufletului lor, care le înalță inima și gîndul.

Dar acest repertoriu astfel orientat, nu poate fi alcătuit fără contribuția activă a dramaturgilor. Munca teatrului cu autorii dramatici trebuie coordonată în vederea realizării unor spectacole destinate oamenilor muncii.

Orientată spre masele muncitoare, activitatea teatrelor cunoaște din plin ideile lor vii și faptele lor eroice. Pregătindu-se să emoționeze pe acești oameni, care aduc aportul lor esențial la înfăptuirea socialismului, spectacolele vor cîștiga o seamă de trăsături pozitive specifice artei realist-socialiste, un limbaj scenic direct, militant, o interpretare actoricească profundă, intensă. Valoarea spectacolelor realizate va crește, interpreții vor afla noi mijloace artistice. Deocamdată, am făcut un pas înainte: ne gîndim mai mult ca oricînd la problema legăturii dintre teatru și oamenii muncii, cîntărim fiecare succes dobîndit. Bine am făcut atunci cînd, urcîndu-ne în autobuze, am dus cîteva din spectacolele noastre prin întreprinderile din București sau din împrejurimi. Am cîștigat prieteni noi printre muncitorii de la 23 August, *printre tipografii de la* Casa Scînteii. *Pe scena unde jucam, ne străduiam să oferim un frumos spectacol. Am fi vrut să trecem peste unele dificultăți cauzate de slaba utilare a scenelor — aici se vădește lipsa unui repertoriu adecuat acestor acțiuni artistice deosebite.*

Pentru ca spectacolele să pătrundă adînc în sufletul oamenilor muncii, pentru ca fiecare din ei să știe ce am urmărit noi pe scenă — organizarea unor conferințe explicative înaintea spectacolului ar fi o inițiativă binevenită.

Ar putea să participe regizori, actori, critici, prezentînd scurte expuneri, pe înțelesul tuturor, într-o formă atractivă. S-ar vorbi despre conținutul piesei, despre pregătirea spectacolului ori despre întruchiparea scenică a personajelor, oamenii muncii ar fi îndrumați în înțelegerea piesei, putînd să aducă propunerile lor, concluzii, ajutînd în acest fel colectivul teatral.

Aici, trebuie amintită necesitatea reluării întîlnirilor dintre creatorii spectacolului și publicului lor. În trecut, la Teatrul Municipal au avut loc asemenea întîlniri. Astăzi, folosind experiența anterioară, aceste întîlniri trebuie să se desfășoare într-un cadru elaborat îndelung, mai rodnic. În prezenta stagiune colectiviștii din Livedea au participat la o discuție cu interpreții Recoltei de Aur, *aducînd observații interesante și utile tuturor.*

Pe toate aceste căi, stabilim un contact direct, viu, cu oamenii muncii, cu noua lor mentalitate, cu preferințele lor artistice. Acest contact conștient și efectuat cu pasiune devine indispensabil orientării și calității muncii noastre creatoare. Pentru dezvoltarea lui, teatrul nostru a început să organizeze vizite cu întreg colectivul, prin cîteva fabrici din Capitală. Ne oprim lîngă muncitori, lîngă mașinile lor. Muncitorii ne întreabă pe noi, despre viața și realizările noastre — noi îi întrebăm pe ei, despre viața și realizările lor în producție. Așa ne înțelegem și cu toții plecăm îmbogățiți sufletește. Purtăm în minte, chipul, cuvintele și gîndurile oamenilor cunoscuți. Cele văzute ne vor ajuta la interpretarea unor personaje dramatice inspirate de realitatea timpului nostru.

Spectacolele ce le înfățișăm, astăzi, nu pot fi rupte de ființa și năzuințele milioanelor de oameni cari muncesc, luptă, transformă, înălțînd o nouă societate, o societate în care trăim și noi, artiștii, de care sîntem legați și căreia trebuie să-i dăm ceea ce-i datorăm.

PROFILURI LITERARE:

Nicolae Țic

Nicolae Țic pare că este o fire rece, în orice caz, puțin aplecată asupra laturilor — să zic — romantice, din realitate. Schițele, nuvelele și reportajele sale nu cuprind decît frînturi de peisaje — și acestea notate sec, fără nici o vibrație interioară. Țic arată că nu are — ori nu vrea să arate că ar avea sentimentul poeziei naturii. Creațiile lui sînt compuse cu austeritate, observațiile sînt cumpănite cu asprime și voit prozaice, autorul ambiționîndu-se să folosească pe tărîmul literaturii virtuți ale omului de știință. De altfel, sînt sigur că Țic nu crează cum se spune „la cald", adică atunci cînd emoția irumpe năvalnic, făcînd ca fraza să fie gîtuită ori azvîrlită incandescent ca magma vulcanică, ci deabia atunci cînd primul val al sentimentelor a trecut și cînd poate să relateze cu placiditate cum s-au petrecut lucrurile.

Ei bine, în pofida trăsăturilor arătate, Nicolae Țic a debutat... ca poet. Era încă elev la un liceu din Deva cînd a fost premiat pentru o poezie de către Revista elevilor. Mai mult, student la Facultatea de filologie, cîțiva ani este nelipsit din coloanele Scînteii tineretului cu versuri despre cele mai importante evenimente pe plan intern și internațional. Și orice s-ar spune, Țic a rămas înlăuntrul său o fire de poet. Tot în Scînteia tineretului a publicat, prin 1955, o povestire-eseu Floarea înălțimilor unde făcea apoteoza omului care nu se poate împăca cu o viață monotonă, încedă, ci tînjește mereu spre „înălțimi" — caracteristici prin excelență ale romantismului. Povestirea Tudor apărută în Viața românească și care l-a impus atenției criticilor, dovedea o vădită influență a autorului lui Așa s-a călit oțelul. Tudor era un utecist care se găsea în aceeași tragică dilemă ca și Pavel Korceaghin, — trebuia să treacă din sanatoriu în sanatoriu în vreme ce partea vie a ființei se afla alături de tovarășii săi de ideal care luptau să instaureze și apoi să întărească puterea populară. Influența lui Ostrovski nu afectează însă autenticitatea povestirii care reproduce emoționant un caz autentic din țara noastră.

Nicolae Țic este însă un romantic care caută să reprime cu brutalitate orice izbucnire lirică — în decursul anilor, ajungînd chiar să urască natura intimă a temperamentului său. Aici se cuvine să ținem seama că unele dintre creațiile sale de la început se caracterizau printr-un anume patetism exterior, declarativ, conțineau impresii de un romantism abstract asupra realității. Lărgirea experienței de viață trebuia să ducă la retușarea unora dintre concepțiile sale asupra oamenilor și faptelor lor. Romanticul de altă dată, a devenit un dușman neîmblînzit al romantismului. El a căutat cu violență să se îndepărteze de tot ceea ce i se părea că are contingențe cu idilismul ori sentimentalismul. Fenomenul mi-l explic astfel: Nicolae Țic și-a impus, dat fiind ororarea pe care o avea față de sentimentalism, să adopte în raport cu obiectul pe care-l zugrăvea o atitudine indiferentă, glacială. Ostentativ el suflă de fiecare dată cînd torța pasiunii sale amenință să se aprindă. Lucrurile nu s-au oprit aici. Din literat — angajat care caută în creațiile sale să dea viață unui mesaj militant, el înclină către poziția de literat-observator, care se mărginește numai să consemneze cu ariditate, ceea ce a văzut ori auzit. Nicolae Țic credea că, astfel, forțîndu-se să dea simpla înregistrare a faptelor din realitate, va atinge maxima obiectivitate, nivelul maxim al realismului. (Lenin a arătat, însă, că cea mai obiectivă operă din știința economică a lumii, Capitalul lui Marx este în cel mai înalt grad „polemică" și, în altă parte, afirma categoric că „fără pasiunea căutării adevărului, nu poate fi găsit adevărul"). Drept rezultat registrul impresiilor lui Țic a devenit sărac, observațiile sale plutesc deasupra esenței fenomenelor, accentul cade pe stilizarea formală. Pasiunea unui autor — indiferent de maniera stilistică — voit indiferent ori ostentativ lirică — putînd fi comparată cu o fîntînă din care cu cît iei mai multă apă, cu atît izvorul devine mai fecund și invers, cu cît folosești un debit mai puțin de apă, cu atît fîntîna se înfundă, izvorul este astupat cu mîl. Înțelegem deci că erau create condiții favorabile influențelor ideologiei mic burgheze.

Și Nicolae Țic fugînd de ochelarii cu culoare roz a început să folosească cu deplină încredere și naivitate pe cei fumurii. Nu vreau să aduc exemple. (Cititorii interesați le pot găsi în articolul meu Adevărata frumusețe a vieții și impasul negativismului, Gazeta Literară din 1957). Curios e că N. Țic căutînd din toate puterile ca prin atari exerciții să pună capăt definitiv naturii sale romantice de abia a devenit romantic. Afirmația nu trebuie să surprindă. Naturalismul este în fond o formă denaturată a romantismului, ori mai bine zis, un romantism întors pe dos. Romantismul, în latura sa condamnabilă, amplifică numai elementele decorative, festive din realitate, iar naturalismul pe cele întunecate. Nici unul nici altul nu redau fenomenele din realitate așa cum sînt, în proporțiile lor reale, ci printr-o prismă care diformează în mare ori în mic.

Trebuie neapărat să spun însă că avatarurile creației lui Țic n-au provenit ca la alți tineri dintr-un snobism literar, din dorința de a se afișa ca autor „modern". Este prea sincer, aș zice neprihănit din punct de vedere moral pentru a poza. Sinceritatea acută față de sine care în cazul schițelor contaminate de negativism nu depășea granița subiectivismului, l-a ajutat însă în înțelegerea lucidă a impasului de creație în care ajunsese. În explicarea cotiturii care a intervenit într-un timp scurt, în creația lui Țic trebuie să mai ținem seama și de alt element, de ordin biografic. După debutul în Revista elevilor el lucrează în redacția ziarului din Valea Jiului. Încă pe cînd era student la facultatea de filologie, devine redactor pentru mai mulți ani la Scînteia tineretului. Prea multe și prea emoționante au fost datele pe care le-a cunoscut în legătură cu activitatea tineretului nostru, constructor al socialismului, pentru a nu lăsa urme puternice în conștiința sa pentru a nu-l ajuta extragerea unor învățăminte juste din accidentele creației sale, Țic publică nuvela Șantier premiată de Viața românească în concursul din 1957 pentru cele mai bune schițe și nuvele de actualitate. Reportajele sale apărute în presa literară aduc argumente noi în privința noii orientări a scrisului lui Țic. Nici acum el nu agrează tonurile festive, edulcorate, obiectul creațiilor sale sînt situațiile contradictorii din viața contemporană. Dar dramele eroilor, oricît de complicate, nu mai sînt izolate într-o sferă îngustă, rutinieră, ci încadrate în tabloul general al construirii socialismului. Autorul nu se mai oprește la aspectele de suprafață ale contradicțiilor, ci merge mai adînc către esența proceselor de viață din realitatea de azi. De aceea concluzia este una luminoasă, tonifiantă. Și în stil el se refuză tentațiilor liricoide este de o sobrietate și precizitune, puțin obișnuite la prozatorii tineri. Dar aceste calități nu-ți mai provoacă sentimentul unor stilizări voite, ci fiind puse în slujba exprimării unui conținut bogat de idei, capătă o căldură și un colorit interior. Pentru că N. Țic, după ocoluri multe și rătăciri a ajuns, — folosind forme literare sublimate, pînă la alura stilului clasic — la punctul de unde pornise, căpătînd revelația romantismului real al societății noastre. I-aș dori, pe viitor, lui Țic, mai mult curaj în înțelegerea faptului că există un romantism mic burghez, găunos, care abundă în fraze sforăitoare despre „frumos", „adevăr", toate „absolute" — și în fond de acesta s-a ferit el cu groază — și un romantism sănătos, de substanță al clasei revoluționare care construiește o lume nouă. A zugrăvi patosul eroic, romantismul luptei pentru socialism, este o datorie tocmai a autorilor care vor să fie realiști în cel mai înalt grad.

Al. Oprea

CRONICA DRAMATICĂ

O piesă despre tineret

DIALOG ÎN PARC

de Teofil Buşecan

Teatrul Național din Cluj

Pe scena Teatrului Național din Cluj s-a prezentat în premieră pe țară, către sfîrșitul acestei stagiuni, cea de-a treia piesă a lui Teofil Bușecan. *Dialog în parc,* inspirată din preocupările, frămîntările și aspirațiile tinerimii noastre studioase în anii 1946—1947. Nu am asistat la premieră ci la un spectacol cedat institutelor de învățămînt superior din localitate și am remarcat impresia favorabilă produsă de piesă în rîndurile studenților spectatori. Faptul că, de-a lungul celor două părți, noua lucrare dramatică a lui Bușecan a reușit să cîștige aprecierea sălii, ne îndreptățește să afirmăm că ea răspunde — de sigur nu pe deplin — cerinței imperioase a tineretului nostru care dorește să vadă întruchipate pe scenă problemele majore ale luptei sale pentru socialism, pentru călirea conștiinței revoluționare.

Privită ca un bun început în această direcție, *Dialog în parc* reprezintă o lucrare interesantă ce trebuie să se bucure de atenția criticii dramatice. Pentru că textul lui Teofil Bușecan, atît prin calitățile sale evidente cît și prin neîmplinirile ce încă se mai fac simțite, poate da naștere unor considerații și concluzii valabile și în privința altor producțiuni teatrale.

Subintitulîndu-și *Dialogul în parc: retrospectivă studențească în două părți și mai multe personaje,* Teofil Bușecan a vrut cu bună știință să prevină spectatorul asupra caracterului dominant de repovestire veridică, bineînțeles cu mijloacele teatrului, a unor întîmplări autentice petrecute cu zece-doisprezece ani în urmă. Pentru că ceea ce impresionează în primul rînd aici este firescul cu care sînt readuse în scenă anume situații și conflicte caracteristice vieții studențești din acel timp. Calitatea dominantă a piesei constă tocmai în reconstituirea sobră, realistă a unor fapte de mare importanță pentru evoluția tinerimii noastre studioase.

Asistăm deci la un fragment din cronica vremii respective: momentul în care forțele studențimii democratice reușesc să înfrîngă uneltirile criminale ale reacțiunii din facultăți și să demaște demagogia iosnică a celor ce se opuneau instaurării noii atitudini față de muncă și creație în institutele noastre de învățămînt superior. Deci vom aprecia acele cîteva scene ale piesei în care se înfruntă forțele înaintate ale tinerimii cu uneltele reacțiunii. Sînt mai ales în prima parte și apoi în final cîteva momente emoționante, convingătoare, alimentate tocmai de lupta dată de studenții cu un profil moral sănătos, fii ai oamenilor muncii, împotriva celor ce aparțin trecutului. Este demn de remarcat suflul optimist care străbate această piesă, rezultat tocmai din încrederea pe care studenți ca Petru, Vera, Ion, Mihai sau mai tîrziu Ilie Bolovan și Fifi, o au în triumful cauzei socialismului, din dăruirea lor tinerească și entuziastă vremurilor noi. Eroii pozitivi din piesa lui Bușecan sînt oameni vii, animați de dorința unor înfăptuiri mărețe, capabili de idealuri, îndrăgostiți cu pasiune de ceea ce întreprind. Ei sînt studenții de tip nou care în acei ani înfruntă și învîng reacțiunea, ei sînt oameni ce nu-și prețuiesc nici somnul, nici clipele de odihnă, oameni hotărîți și energici, dovedind dîrzenie în lupta pentru înfăptuirea idealurilor revoluționare, ducînd în rîndurile studenților cuvîntul partidului. Am vrea să insistăm asupra acestei calități a piesei, ce constituie și nota ei caracteristică în contextul dramaturgiei noastre. Studenții progresiști sînt reprezentați prin personalități bine distincte, autorul folosind pentru definirea lor tonuri simple, calde, convingătoare. Ne-au plăcut mult aceste personaje prin autenticitatea lor, prin a-ceastă contaminantă dragoste de acțiune, prin pasiunea și elanul lor, prin naturaleța remarcabilă cu care se mișcă, vorbesc și acționează.

Ei s-ar fi ridicat de sigur pînă la nivelul unor eroi cu adevărat memorabili și demni de a servi drept exemplu, dacă autorul, din dorința de a realiza în noua sa lucrare dramatică o construcție originală, n-ar fi știrbit tocmai patosul și incandescența conflictului, înăbușind, uneori în tonuri de comedie bana:ă și alte ori de melodramă, avîntul eroic și încordarea tinerească a unui conflict ce se anunța interesant și s-a menținut la un nivel remarcabil în prima parte a piesei. Viciul acesta a avut repercusiuni asupra modului în care s-a dezvoltat acțiunea și s-au conturat eroii centrali ai piesei. Despre ce este vorba? Piesa se deschide cu convorbirea dintre studentul Mihai și muncitorul Șoltuț, părintele său spiritual. Acesta din urmă îi dezvăluie lui Mihai adevărata față a studentei Maria, de care tînărul era îndrăgostit, arătînd cît de periculoasă era această legătură sentimentală. În prima parte a piesei Mihai repovestește viața lui în timpul studenției, modul în care s-a angrenat în lupta pentru triumful ideilor studențimii democratice și în același timp evoluția pasiunii sale pentru Maria. În a doua parte, muncitorul Șoltuț demască duplicitatea caracterului acestei femei, după care urmează un final, deosebit de maniera obișnuită a piesei. Tehnica e interesantă; cei doi dialoghează, conversația se întrerupe și apoi urmează desfășurarea scenei la care se referă Mihai sau Șoltuț. N-am avea nimic de obiectat împotriva acestui mod de construcție dramatică deseori folosit în teatrul modern, dar din păcate, în cazul de față el a dus nu numai la fragmentarea acțiunii și la diminuarea încordării, ci mai ales la estomparea nefirească a trăsăturilor eroului central Mihai și ale acelui ce trebuia să joace principalul rol în luminarea conștiinței sale — muncitorul Șoltuț. Mihai ne apare mai mult ca un povestitor ce-și *înfățișează* pur și simplu viața fără ca personalitatea sa să crească în mod evident din *acțiune.* La un moment dat el rămîne exterior intrigii piesei. Este drept că autorul a reliefat foarte convingător forța colectivului de studenți democrați, atitudinea lor monolită, dar n-a reușit să demonstreze modul în care acest nucleu de oameni conștienți acționează asupra lui Mihai, căzut temporar în mrejele unei dragoste ce-i înlănțuia elanul și urmărea să-l demobilizeze în luptă. Și aceasta pentru faptul că *dialogul* din parc tinde să devină o *acțiune în sine,* autonomă. Mihai și Șoltuț rămîn, mai ales în partea a doua numai *pretexte,* simpli povestitori și nu mai au un rost bine determinat în piesă. Autorul a resimțit pare-se această carență și de aceea îl aduce de două ori în scenă pe muncitorul Șoltuț, odată în camera Mariei și a doua oară în cenaclul studenților reacționari, patronat de soția unui fost ministru. Dar aceste apariții nemotivate logic, creează confuzie și ne fac să vedem în muncitorul Șoltuț nu omul care aduce ferm și conștient cuvîntul proletariatului, determinînd eliberarea lui Mihai din legăturile acelei dragoste, ci un simbol uscat, un deus ex machina. Șoltuț rămîne mai degrabă în stadiul unei simple *apariții teatrale* și nu-și justifică rolul pe care vrea să i-l confere autorul. Teofil Bușecan a pigmentat această „retrospectivă" și cu unele momente de comedie ce vor să demaște uneltirile studențimii reacționare. Vigoarea lor scade din pricina utilizării unor clișee perimate (o femeie bătrînă ce nutrește pasiuni pentru bărbați tineri, chefuri etc.) și a unei tendințe de a îngroșa caricatura, diminuînd astfel caracterul periculos al acestor oameni ce ne apar în piesă mai mult în posturi ridicole.

Am făcut toate aceste observații, convinși fiind de faptul că ne aflăm în fața unui text dramatic cu multe calități, ce merită, în urma unei atente revizuiri — și ne referim aici și la eliminarea acelor lungi scene de dragoste — să figureze în repertoriul teatrelor noastre. Dezvoltînd calitățile ei majore, căutînd să îmbogățească trăsăturile eroilor pozitivi și să reliefeze cu pregnanță în special rolul conducător al partidului în transformarea conștiinței tineretului, Teofil Bușecan va reuși să ne dea o piesă meritorie despre viața noii generații de constructori ai socialismului.

★

Teatrul Național din Cluj a avut o inițiativă demnă de apreciat, înscriind în repertoriu această lucrare dramatică. Cu atît mai lăudabil este și efortul directorului de scenă C. Anatol ale cărui realizări valoroase sînt din păcate puțin cunoscute, apreciate și discutate în presă.

C. Anatol a realizat un spectacol omogen, valorificînd toate calitățile textului și evidențiind mai ales profilul moral al eroilor pozitivi, imprimînd fiecărui personaj o notă distinctă, caracteristică, accentuînd tocmai asupra complexității lor. Acțiunea direcției de scenă în sublinierea bogăției sufletești a studenților revoluționari și a proceselor de evoluție prin care trec unii colegi ai lor, se cuvine a fi reținută. Am remarcat din distribuție pe Teofil Vîlcu, Aurel Giurumia, Gheorghe Nuțescu, Cecilia Sindelaru, Ileana Ploscaru, tinere elemente ale Teatrului din Cluj ce dovedesc posibilități mature de înțelegere a textului și de îmbogățire a lui pe linia unui joc profund și nuanțat. Marin Aurelian, interpretul lui Mihai, a avut de asemenea o creație ce merită din plin cuvinte de laudă, reușind în multe locuri să elimine carențele textului. Concentrarea s-a transformat uneori însă în crispare și aceasta a dăunat jocului. Dar în general Marin Aurelian a cîștigat simpatia publicului. Din restul distribuției am reținut pe George Gherasim, Călin Florian, Cornel Sava. Cunoscut ca un actor talentat, Gheorghe Cosma, interpretul lui Șoltuț, n-a reușit să treacă peste slăbiciunile textului. Viorica Dimitriu a șarjat, Viorica Cerneucan a fost sub posibilități.

Ritmul viu, tineresc, umorul reținut, iată calități ce întregesc valoarea acestui spectacol.

Valeriu Rîpeanu

O lucrare fundamentală

De curînd a apărut în Editura Politică o lucrare de o excepțională importanță pentru cei ce studiază în institutiile de învățămînt superior și în cadrul învățămîntului individual, materialismul dialectic și materialismul istoric. Lucrarea intitulată Bazele filozofiei marxiste *a fost elaborată sub auspiciile Institutului de filozofie al Academiei de Științe a U.R.S.S. și cuprinde trei compartimente fundamentale. Întîiul discută pe larg despre obiectul filozofiei, despre lupta dintre materialism și idealism în istoria filozofiei din epoca premarxistă, despre condițiile istorice în care a apărut filozofia marxistă, despre esența revoluției săvîrșită de marxism în filozofie, despre caracterul creator al filozofiei marxiste și dezvoltarea ei de către V. I. Lenin.*

Sînt discutate apoi problemele de bază ale materialismului dialectic: materia și formele ei de existență, materia și conștiința, legea unității și luptei contrariilor, dialectica procesului cunoașterii etc.

În cadrul materialismului istoric se analizează pe baza unui imens material informativ, producția materială — baza vieții sociale, dialectica forțelor de producție și relațiilor de producție, baza și suprastructura societății, clasele, lupta de clasă, statul. Problemei revoluției sociale, ca lege a succedării formațiunilor social-economice, și rolului maselor populare și al personalității în istorie, li se acordă un spațiu și o atenție deosebită.

Fiind străbătută în întregime de un puternic spirit partinic, această valoroasă lucrare se termină prin capitolul care demască principalele curente din filozofia și sociologia burgheză contemporană, constituind o minunată lecție de intransigență comunistă.

Socotim apariția volumului Bazele filozofiei marxiste, *un adevărat eveniment cultural de o covîrșitoare importanță pentru educarea tineretului, pentru însușirea cît mai temeinică a ideologiei clasei muncitoare de către toți constructorii socialismului.*

Este încă un ajutor de preț pe care oamenii de știință sovietici îl acordă tovarășilor lor din Republica Populară Română.

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

PETRU TOMA : Un început bun. Printre versurile trimise sînt şi imagini fericite, văzînd că lucrezi cu atenţie. Putem cita *„Racheta“* :

E pioniera visurilor noastre,
Cîndirea întrupată în maşină,
E puntea dintre beznă şi lumină,
E solul omenirii către astre.

Repovestirile după Sadoveanu şi Andersen, în versuri, nu ni s-au părut realizate. Este şi foarte greu, de altfel, să reuşeşti într-un asemenea domeniu, prelucrînd modele ilustrate. Mai multă aplicaţie există, evident, în lirismul sincer şi direct din celelalte poezii. Bineînţeles că „este cazul“ să continui, şi să ne mai trimiţi.

MARIA BOTEZ : Deşi am fi dorit să citim mai multe încercări, ne-aţi convins şi cu una singură ! O publicăm şi aşteptăm altele.

V. STRĂINU-Constanţa : Ne scrii : *„simt că nu redau întocmai bătăile inimii şi aceasta din cauza „normelor“ poeziei clasice ; deaceea am hotărît să scriu şi vers alb“*. Vom repeta ceea ce am mai spus şi altor corespondenţi aflaţi în mijlocul unor întrebări asemănătoare. După cum s-a văzut din versurile publicate în această pagină, nu acordăm o primă poeziilor ce respectă „normele“ poeziei clasice. Am publicat şi vom publica poeziile care, fie că sînt scrise în vers clasic sau liber, reuşesc sau se străduiesc să transmită un mesaj nou, autentic, o imagine vie a vieţii de azi. Nu credem, însă, că „normele“ poeziei clasice pot împiedeca transmiterea bătăilor inimii. Dimpotrivă. Faptul că uneori aceasta pare mai greu de înfăptuit ar trebui să îndîrjească şi mai mult pe tinerii poeţi. Obstacolele există pentru a fi biruite, nu pentru a le constata, pur şi simplu. Nu există o mai bună şcoală poetică decît poezia clasică, fără ea n-avem de unde porni. Versul alb pare uşor, dar asistăm de foarte multe ori la insuccese iremediabile, în acest domeniu, tocmai pentru că este scris „uşor“. Numai o profundă cunoştinţă a versului clasic ne poate indica unde este necesar versul liber, şi ce anume trebuie să aducă în plus, pentru a compensa valorile la care renunţă.

Dintre versurile trimise, *„Cîntecul meu“* ni s-a părut mai aproape de realizare, deşi nu este îndeajuns lucrat.

BETI IOSIF : Şi în ultimul transport sînt versuri notabile. Publicăm *„Spre adînc“*.

FLOREA CULCEA : Nu este indicat să expediezi spre publicare fiecare nouă compoziţie. Aproape niciodată nu poţi vedea marile şi micile scăpări, cît condeiul este încă în mînă. Încearcă alte teme şi, după un timp, revino asupra lucrărilor terminate cu săptămîni sau luni în urmă. Primele forme te încîntă totdeauna, dar te şi dezamăgesc mai tîrziu.

Publicăm *„Da, îmi place !“*

IULIA CHIRIŢESCU : Observaţiile d-tale sînt, în mare parte, întemeiate. Situaţia de fapt a amendat unele dintre intenţiile noastre, deoarece corespondenţa este cu mult mai masivă decît puteam bănui. Într-adevăr, fiecare corespondent doreşte un răspuns direct, mai mult chiar, o analiză a lucrărilor trimise. Practic, acest lucru este, în momentul de faţă, imposibil, deoarece ar însemna să transformăm mai mult de jumătate din revistă într-o poştă a redacţiei. (Nu mai punem la socoteală efortul, omenesţe limitat, de a citi şi răspunde în timp util întregii corespondenţe). De aceea am considerat că la capitolele *„mai trimiteţi“* şi *„deocamdată nu“* se pot nota, totuşi, unele dintre lucrări. De fapt, atenţia cea mai mare a fost acordată celor publicaţi în această pagină, primului contact cu tiparul. Producţia a fost cantitativ mare şi calitativ satisfăcătoare, şi vom dezvolta din ce în ce mai mult această preocupare. Vom reflecta asupra sugestiilor d-tale. Trebuie să se aibă, totuşi, în vedere că într-o asemenea activitate nu pot fi mulţumiţi toţi corespondenţii, din simplul motiv că ar trebui să publicăm tot ceea ce ni se trimite, bun sau rău.

ST. A. BANARU : Multe versuri frumoase, ca de obicei. Te rugăm să ne trimiţi un grupaj mai consistent.

A. BAGHINĂ : *„Rondelul aşteptărilor“* are o idee bună, dar versul cheie, de început şi sfîrşit, nu este exact ceea ce trebuie. Refăcut, ar putea merge.

GHEORGHE ENACHE : Am citit *„cele patru poezii din lirica mea poetică“* şi, deşi sînt toate de aceeaşi valoare, ne-am oprit la *„Medalion“*, din care citäm :

Din sprînceana arcuită
Care m-a înlănţuit,
Sau din geana de artistă,
Dă-mi un fir să nu te uit.

Din privirea ta aprinsă
Dă-mi o rază de amor,
Risul tău de copiliţă
Sau parfumul sînilor.

Şi-ntr-o zi cînd dor fierbinte
Am să simt în al meu piept,
Să scot semnul tău iubito
Şi să-l privesc cu regret.

Citindu-le, am simţit că, fără să vrem, comitem o indiscreţie.

POPA ION WASSYLE : Am transcris numele în întregime, poate că vei observa şi d-ta ce a ajuns bietul Vasile sub un condei prea înflăcărat. Piesa *„Vechea singurătate“*, comedie, în versuri, în cinci acte, ne-a pus într-o grea cumpănă. Mai ales că ne-ai înştiinţat, în scrisoarea introductivă, că : *„pentru o ramură artistică aşi fi în stare să-mi sacrific şi viaţa, NUMAI să am NUMAI pentru cîteva momente aplauzele furtunoase ale spectatorilor“*. Dealtfel tot aşa vorbeşte şi eroul principal al piesei, Sile, încă din primul tablou : *„Ah... muzica, florile şi arta sînt toată viaţa mea... Aşi vrea să dansez o viaţă întreagă, să mă cunoască toţi iubitorii de teatru şi operă, aşi dori să mă bucur de aplauzele furtunoase ale spectatorilor... Talent am, slavă domnului, am să urmez la coregrafie şi am să ajung un mare coregrafist“*. Dilema în care se zbate eroul d-tale, de a fi sau fruntaş în producţie sau artist, are un punct de plecare greşit. Noi nu credem că există vreun fruntaş în producţie căruia să-i vină ideea de a-l schimba pe Vasile în Wassylle. Arta cere şi seriozitate.

L. MIHAI : Am reţinut *„În depărtare“*.

ST. MALMARE : În *„Mărturisire“* sînt cîteva accente vii, dar reluînd idei întîlnite destul de des :

Viaţa nu mi-e goală. Am un crez
Care-mi dă puteri nemăsurate.
Ştiu să cînt, dar ştiu să şi veghez
Căile ce duc spre libertate.

Anii mei zadarnic nu se scurg,
Zilele nu mi le trec în van.
Şi de-o fi să mor, într-un amurg,
Voi muri cu pumnul spre duşman.

Strofe promiţătoare se întîlnesc şi în celelalte poezii, şi reţinem această imagine de amiază.

Cîmpu-i gol ; doar un stejar
Cu conturul şters pe zare
Stă tăcut şi solitar
Ameţit de-atîta soare.

Mai trimite-ne.

GABRIEL VLAD : Interesante, dar uneori alunecă spre proză :

Sîntem tineri şi trăim din plin
Cu entuziasmul caracteristic nouă
Bucuria Timpului !

Cu un efort în plus, strigătul s-ar fi putut transforma în vers. Mai realizată ni s-a părut *„Sînt optimist“*, (titlul nu este prea fericit ales) pe care o şi reproducem.

~

SPRE ADÎNC

In apele inimii — departe
Luntraşii vîslesc,
Spre marele ocean sufletesc.
Noaptea-i rănită în ea —
Se zbate ca somnul — şi crapă
Izbind de lopată...
Şi-n marile ape ce cresc
Luntraşii inimii mele
Vîslesc,
Rîd şi vorbesc —
Sute şi mii laolaltă --
Spre larg se grăbesc :
Oceanul i-aşteaptă...

BETI IOSIF

~

AMINTIRI

Din ţesătura fină-a unui şal,
Mă ţintuiesc priviri şi mă-mpresoară
Nolan de amintiri din festival,
Prin care retrăiesc ca-n prima oară
Şi simt tot farmecul acela nesfîrşit
Cînd capitala îmi părea o mare, vie,
Şi lîngă tineretul lumii am trăit
Obşteştile beţii de bucurie.

Cînd las să cadă şalul-n val pe umăr,
Prin unduirea în culori de jar,
Simt braţele acelea fără număr
Ce mi l-au dat prieteneşte-n dar.
Iar de-l întind ca o perdea pe zare,
Mi-apare globu-ntreg desfăşurat
Şi-al ţărilor contur, în depărtare,
De-a tineretului strigare răsturnat.

Cu braţele ca două aripi prinse
De marginile şalului întins,
Nu mai sînt eu, privirile-mi aprinse
Se contopesc cu riul de ne-nvins
Ce poartă-n valuri vii, care vibrează,
Tot tineretul lumii fremătînd
Intr-un multiplu cor ce-nflăcărează
Stindardul Păcii desfăcut în vînt.

Nepreţuit mi-e talismanul,
Ce-n irizări ca faţa spumii
A strîns la mine în odaie
La sfat tot tineretul lumii —
Icoanele ce mă-mpresoară,
Le simt topite-n mine toate.
Eu am trăit întîia oară
Ceva ce-n lume n-are moarte.

MARIA BOTEZ

~

SÎNT OPTIMIST...

Mă plimb împreună cu copiii prin soare,
Laolaltă cu ei adulmec mirosul pîinii calde
Cînd femeile o scot din cuptoare,
Şi pornesc mai departe...

Peste-ntinsuri de-ogoare
Prin zări nemiscate
Prin soare..

Şi pornesc mai departe
Peste dealuri în care
Zac tăceri neştiute..

Mai departe m-avînt, prin lucernele moi
Ce miros a pămînt răvăşit de tractoare :
Prin păduri unde ape albastre şi verzi
Se preling încărcate cu bulgări de soare.

Mă încîntă ziua asta, şi oricît aş privi
Inima într-una o să tresalte.
Sînt plin de versul cald, contemporan
Şi pe-obraz simt răcoarea culmilor înalte.

GABRIEL VLAD

~

DA, ÎMI PLACE

Da, îmi place mineritul. nespus îmi place mie,
S-ascult picamărul cu glas de ciocîrlie
Zbătîndu-se în braţul nebun de bucurie.
Ţişnind cărbunii-n valuri, furnalele învie.

Să duduie furnalul, să geamă ca un taur,
Din flăcările lungi, cu chipul de balaur,
Să prindă visul aripi prin zilele de aur,

Şi-n zorii dimineţii s-aud cîntînd un graur.

CULCEA FLOREA

~

N-AM SĂ TÎNJESC

N-am să tînjesc niciodată după florile de mătase
Ce le-am văzut de departe, dar nu le-am avut.
După fructele dulci şi zemoase
Din pomii ce mă chemau dincolo de gardul de sîrmă ghimpată.
Fructele pe care nu le-am putut gusta niciodată.

Dacă îmi pare rău de ceva
E că nu m-am născut cu cîteva sute de ani mai tîrziu,
Cînd aş fi putut să colind stea după stea.
Prin albastrul pustiu,
Şi să mă bucur
Că în cel mai îndepărtat colţ al planetei natale
Au murit pentru totdeauna durerile pale.

Şi totuşi cînd mă gîndesc mai bine
Sînt fericit că trăiesc azi,
Cînd mai cade fulgerul ca o uriaşă văpaie
Peste grîne şi brazi,
Dar cînd printre picăturile de ploaie
Ce ne mai biciuie feţele de bărbat
Răsare curcubeul înlăcrimat.

Sînt fericit că fac parte
Din generaţia celor născuţi în furtună,
Din generaţia celor ce aruncă
In pămîntul ud
Sămînţa viitorului, sănătoasă şi bună.

ŞT. A BANARU

~

SPRE ÎNFLORIRE

Nopţile
se cutremură surd de freamătul pămîntului
şi liniştile ameţitoare
aşteaptă furtuna...
Vor pocni în curînd mugurii
şi vor zîmbi
triumfători ca primii vestitori de rod.
Dimineţile
îşi spală tot mai des obrajii
în zorile-aruncate peste-orizont.
Iar eu
îmi ridic tot mai des palmele
aşteptînd să picure mierea soarelui,
să-mi însenineze cerul frunţii
pentru rodul florilor mele...

GALINA CIUBOTARU

~

PRELUDIUL MISTRIEI

Noi coloane vertebrale,
noi vertebre
se ridică spre zenit.
Mîngîie cerul
în febre
de lumină şi mit.

Se ridică trupul de piatră
spre nalturi celeste.
O zi, două, trei...
Curg stropi de lumină
din cupa zorilor,
spartă.
Deodată — o veste :
un nou bloc a poposit
într-un ungher de hartă !

Poartă luceferi pe umeri
şi sub bolţi de schele
colonia de stele...
Nu-ncerca să le numeri !

Un nou bloc.
Între zidurile lui
îşi va zidi viaţa
strungarul
ce-mi trezeşte cadranul,
cu pasul,
dimineaţa...

VICTOR VAL

~

SATUL MEU

Rămîne-n urma trenului, din mine
o urmă, parcă nu mă duc întreg,
şi drumurile cît mi-ar fi de line
eu tot mai mult încep să înţeleg :
că fără tine, chiar s-ajung la stele,
printre comete luminînd cu graba,
m-aşi rătăci-ntre tine şi-ntre ele
şi zbaterea mi-ar rămînea degeaba.

SINGUR

Stele rămîn
pînă dimineaţa.
Chipul tău şi-a-ntors
de cu seară faţa.

Floarea verii iar
inundă ţărîna,
numai tu nu-ţi laşi
să m-adie mîna.

Numai tu rămîi
în afara firii.
În tot locul văd
paşii împlinirii...

AUREL CĂLUGĂRU

~

B. ALEXANDRU: Fără îndoială că poezia este o interpretare a vieţii, şi că această interpretare trebuie să fie personală. Dar un poet este cu atît mai personal cu cît, fiind evident deosebit de ceilalţi, găseşte ecou în cît mai mulţi cititori. Pentru a te deosebi de ceilalţi confraţi nu se cere prea mult: puţin talent, puţină inteligenţă, puţină cultură, puţină fantezie. Cu ele se poate confecţiona o manieră aparte. Dar atîta aşteaptă cititorii ? Poetul cel mai personal trebuie să răspundă cerinţelor unei largi colectivităţi. Deci nu în manieră rezidă originalitatea, ci în însumarea aşteptărilor publicului. Pentru aceasta este nevoie, bineînţeles, să cunoşti acest public, să cunoşti, adică, viaţa celor ce construiesc socialismul. S-ar părea că spunem banalităţi. Aşa par, uneori, adevărurile fundamentale.

ILIE IANCULESCU: Versificaţia este o dexteritate care se poate învăţa, în şcoală, ca desenul, caligrafia, etc. Dar, după cum nu toţi absolvenţii şcolilor medii devin pictori, deşi au învăţat noţiunile elementare ale desenului, nu toţi cei care au darul versificaţiei, sau au învăţat-o, sînt şi poeţi. Versificaţia ţine de un anumit simţ muzical. Cuvintele sînt orînduite după tact, rima ţine locul unor note mai înalte sau mai joase, curgerea versurilor provoacă oarecare stare de plăcere. Cu abilitate, orice se poate versifica. Poezia, însă, este o artă în care trăim un proces de gîndire creatoare, asistăm la naşterea unor imagini care ne îmbogăţesc viziunea asupra lumii. Versificaţia nici nu trebuie să se simtă, într-o poezie adevărată, aşa cum nu ne simţim respiraţia decît dacă ne concentrăm atenţia asupra ei (sau dacă nu se produce normal). Nu putem sfătui pe nimeni să nu înveţe să versifice cît mai corect. Dimpotrivă. Dar atragem atenţia că poezia înseamnă altceva.

Petre Sanda Mohu, *Sibiu;* Avram Mihai, *Alba-Iulia;* Tărnucianu Vasile, *Pribileşti;* I. Lău, *Bucureşti;* Ion Romanescu, *Bucureşti;* I. Teleormăneanu, *Alexandria;* Savin Badea, *Craiova;* Cioancăş Ioana, *Sinnicolaul Mare;* Ioan Pascu, *Timişoara,* Ilcenco Eremia, *Timişoara;* Vladimir H. Droc, *Sibiu;* Toma Gheorghe, *Oradea;* Emilian Turbatu, *Cîmpulung Muscel;* Octavian Ulmeanu, Ionel Maria Ţicoi, I. Sîndoiu, *Negreşti;* Rozica Mureşanu, *Simeria;* Iulius Pascu, *Gălbinaşi;* Arău Nicolae, *Bucureşti;* Marisa Giero, *Urziceni,* Doru Scărlătescu, Jean Iuga Sălişteanu, Eusebiu Emanoil Flor, Sava Sorin, *Ungheni;* Al. Chiriacescu, Călin Ely, *Bucureşti;* Liviu Stupcanu, *Bucureşti;* Aurel Preda, Filipaş Avram, *Lugoj;* Magdalena Bălănescu, *Bucureşti;* Vicenţiu Donose, *Vaslui;*

MAI TRIMITEŢI

Neagu Gheorghe, Florescu I. Cezar, *Bucureşti;* Puiu Sîrbu, *Boldeşti;* Constantin Petrila, *Săbăoani;* Manea Vasile, *Vasilaţi;* Alex. Benigal, *Ghimboca;* Aramilasa Dumitru, *Craiova;* I. Brîndescu, *Săvîrşin;* Wlade Puk, *Cluj;* Petru Ghiţa, *Oraviţa;* Vasile M. Moldovanu, *Bucureşti;* I. Golovan, Mitică Lăcătuşu, *Săbăoani;* Ioan Ghiur, *Satu Mare;* Limberea Gh., *Cîmpulung-Muscel;* Dan Elena, *Turda;* Florea Gheorghe, *Galaţi;* Dumitru Dinulescu, *Feteşti;* A. P. Gelu, *Armăşeşti;* Părpurit Lesinovski, *Vaslui;* Ioniţă Gh., *Buzoaele;* Al. O. Milaş, *Pietriş Vale;* Stel. Octeanu, *Focşani;* Mihai Avram, *Alba-Iulia;* Jurcă Gh., *Gura Barza;* C. Ilie, *Bucureşti;*

DEOCAMDATA NU.

Mihu Dragomir

SPORT

Algeria, De Gaulle şi criza sportului francez

S-a scris mult şi la timpul cuvenit despre înalta măiestrie a echipei de fotbal a Algeriei. In acest sens, cronicarii sportivi au remarcat nu numai calităţile tehnice ale jucătorilor, ci şi profunda idee politică şi patriotică ce a stat la baza alcătuirii acestei reprezentative. Jucătorii algerieni au impresionat, prin arta lor, dar, în ace aşi timp, au transmis publicului nostru şi hotărîrea poporului algerian de a lupta pînă la capăt împotriva imperialismului francez. Este vorba de o luptă grea, sîngeroasă, care ţine de ani de zile şi căreia generalul De Gaulle, conducătorul celei de a V-a Republici Franceze, i-a dat o amploare şi mai mare. Ştiţi oare cît costă o singură zi de război în Algeria ? Cifra este de-a dreptul uluitoare : 2 miliarde de franci. Se ştie că războiul nu cunoaşte repaus duminical şi nici sărbători naţionale; este purtat în fiecare zi. Un an de război macină aproape 800 de miliarde franci. Cad în aceste bătălii fiii Algeriei, ai Franţei (Franţa este singura ţară din Europa care, după încetarea celui de-al doilea război mondial, n-a cunoscut încă liniştea păcii). Situaţia asta grea (zi de zi, două miliarde franci împroşcă moarte, mizerie, suferinţă) nu putea să nu aducă adînci prejudicii şi sportului francez. Pentru ca cititorii noştri să înţeleagă şi mai bine legătura dintre războiul din Algeria şi sportul francez, vom aminti cîteva date ce le socotim ca fiind semnificative. La jocurile olimpice din anul 1948 de la Londra, sportivii de pe malurile Senei au cucerit 28 de medalii (10 de aur, 6 de argint şi 12 de bronz). Opt ani mai tîrziu la aceleaşi jocuri de la Melbourne, sportivii francezi cucereau numai 14 medalii (4 de aur, 4 de argint şi 6 de bronz). Campionatele europene din 1950 au adus reprezentativei franceze 10 medalii (4 de aur şi 6 de argint). Iar anul trecut, la aceeaşi mare întrecere, stindardul Franţei a fost înălţat o singură dată, pentru o singură medalie şi aceea de bronz. Cel care aducea Franţei această victorie de onoare era unul dintre cei mai buni sprinteri din lume — J. Delecourt. Graficul de mai sus indică o concluzie destul de clară — sportul francez se găseşte într-un neîncetat regres. Aşa cum este şi firesc, cheltuielile de război din Algeria înghit totul, pînă şi fondurile destinate vieţii sportive. A nu se uita: 2 miliarde de franci pe zi !

Totuşi, despre generalul De Gaulle, binecuvîntat nu de mult de Papa de la Roma, nu s-ar putea spune că nu iubeşte şi sportul şi războiul, că n-ar încerca prin politica domniei sale, să le împace pe amîndouă. Preluînd cîrma celei de a cincea Republici, De Gaulle a făgăduit sportivilor francezi zile de aur. In acest sens a fost creat şi un departament, dar mai ales un post cu o denumire ce-ţi ia auzul: „Inaltul comisar pentru treburile tineretului şi sportului“. Iar în funcţia de comisar a fost uns domnul Maurice Hertzog. Precum vedeţi, toate măsurile au fost luate. Curînd după numirea sa, mai exact în luna decembrie a anului trecut, înaltul comisar, a făgăduit tuturor, la o conferinţă de presă, marea şi sarea. A prezentat ziariştilor chiar şi-un plan de măsuri intitulat „Însănătoşirea vieţii sportive“ (se declară oficial că viaţa sportivă din Franţa se află în suferinţă). In general, trebuie să recunoaştem că planul domnului Hertzog nu era de loc rău: făgăduia în 1959 ţinerea unui congres naţional al sportivilor, construirea unui stadion cu o sută de mii de locuri, a unui bazin destinat concursurilor nautice, creşterea cu 10 la sută a fondurilor destinate nevoilor sportive, etc, etc...

De atunci au trecut mai bine de şase luni. Astăzi se poate constata că perspectivele realizării planului „de însănătoşire“ au început să se risipească. In primul rînd, guvernul lui De Gaulle a refuzat să aloce cei 40 la sută din totalul cheltuielilor pentru construirea stadionului. Aşadar, deocamdată, la Paris, problema marelui stadion a fost dată uitării. Nici cele 10 la sută promise de înaltul comisar, n-au avut o soartă mai bună. Dar în acest caz vina domnului Hertzog nu este prea mare. Şi iată de ce : la începutul lunii ianuarie, în Franţa, s-a înregistrat o nouă urcare de preţuri, inclusiv la materiale de construcţie. In consecinţă, valoarea celor 10 la sută a fost anulată de însuşi avîntul acestui fenomen economic. In urma situaţiei create, se înţelege de la sine că însănătoşirea promisă de d. Hertzog va întîrzia. Boala însă, nu stă pe loc, se întinde, se agravează. Războiul în Algeria îşi urmează cursul. Pesimismul unor atleţi francezi de valoare mondială este îndreptăţit. Nu ne miră însă faptul că într-un interviu acordat revistei „Avangarde“, sprinterul J. Delecourt mărturisea :

„In Franţa lipsesc cu desăvîrşire condiţiunile pentru antrenament. Sportului i se acordă foarte puţine fonduri.

Pentru mine, ziua de muncă începe la 8 dimineaţa şi se teminâ la 5. Imediat după lăsarea lucrului, neţinînd seama de oboseală, încep antrenamentul, iar după un ceas şi jumătate mă duc să mă culc. Asta o fac în fiecare zi. Şi mă consider un om fericit. Stadionul se află nu departe de locuinţa mea; am şi un antrenor — domnul Maigrat, care face tot ce depinde de el. In felul acesta eu mă găsesc într-o situaţie de privilegiat, atîta timp cît unii prieteni de ai mei n-au antrenament, nici cele mai elementare mijloace.

Iubesc foarte mult sportul ce-l practic, însă omul mai trebuie să privească şi-n viitor ; atunci cînd n-o să mai pot alerga, nimeni nu se va mai îngriji de mine. Cred că dacă situaţia aceasta va continua să dăinuie, în doi ani voi abandona sportul“.

Tristă mărturisire. Pe Delecourt îl nelinişteşte viitorul. Trebuie să recunoaştem că are toate motivele. Războiul lui De Gaulle în Algeria va continua să înghită încă multe sute şi mii de miliarde de franci.

Haralamb Zincă

A FUGIT

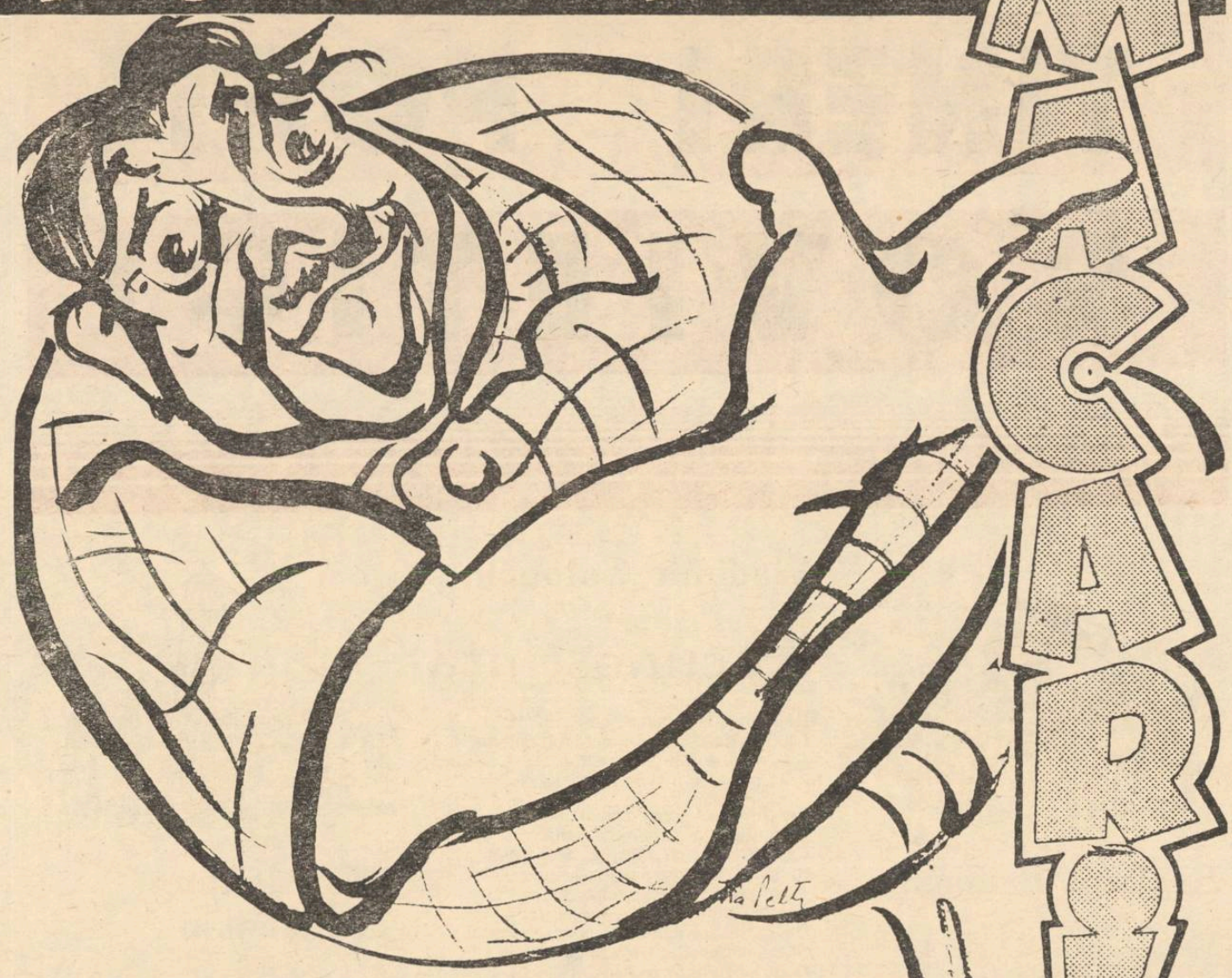

de SILVIU GEORGESCU

Cei trei tineri veniseră din nou. Erau aceiași de alaltăieri seară și Macario îi văzu așteptînd și îndemnîndu-se dinaintea barăcii, rezemați în ghidoanele sucite ale bicicletelor.

Unul dintre țintași tocmai nimerise „mireasa" și Macario se ridicase plictisit de pe scăunelul lui pitit în spatele boschetului de tinichea cu trandafiri și amoraș ultramarini. Purta ca de obicei același văl alb de tilon dedesubtul căruia se ghiceau rotunjimile unui sutien împlinit cu cîrpe și talaj. Cele cîteva fire de beteală și flori de lămîiță împletite pe frunte lunecau de-a lungul obrajilor sulemeniți cu pudră și roș.

Cînd dădu cu ochii de cei trei, băiatul nu se prea simți în largul lui. Avu un fel de tresărire și cu gîndul la cele petrecute cu două seri în urmă, își plecă tulburat privirea. Un colectivist din Malovăț hohoti cu o gură pînă la urechi arătîndu-i nevesti-si:

— Ia uite la ea, rușinoasa!...

Macario se lăsă la loc pe scăunel și cîtăva vreme auzi ca prin vis zăngănitul metalic al figurilor care se răsturnau, risetele și exclamațiile țintașilor peste care bubuia din cînd în cînd vocea răgușită de bețiv a ciungului.

La un moment dat, pe deasupra panoului se arătă chipul întunecat al mătușe-si:

— Ce faci, mă? Dormi?... N-auzi c-a lovit mireasa?

Se-ntoarse și-i strigă peste umăr celui care ochise:

— Mai trage o dată, neamule! Poftește!..

Numaidecît porni și glonțul. Macario își netezi „voalul", se ridică și se îîstîci de-a binelea. De data aceasta, țintașul era chiar unul din tinerii de adineauri.

Apariția „miresii" fu primită cu strigăte și bătăi din palme. Numai că în loc să facă o plecăciune caraghioasă cum făcea de obicei arătîndu-și izmenele lungi înzorzonate cu panglicuțe și dantele, băiatul reveni numaidecît pe scăunel mușcîndu-și de necaz buzele vopsite.

— Mireasaaa! Rușinoasaaa! — continua să răcnească unchi-su. In carne și oase! Poftește la mireasă, neamule! Trage la ea!..

— Da' e fată, șefule, da? chicoti din nou colectivistul de adineaori, înghiontindu-și semnificativ femeia.

Fată, pe dracu! Macario înghiți un nod amar. Ideea asta cu figura „carne și oase" îi venise de fapt ciungului în ziua în care se defectase mașinăria „nunții cu lăutari". Il luase pe Macario de la bărci și-l îmbrăcase mireasă. Numărul se bucură de un mare succes ceea ce îl hotărî pe unchi-su să renunțe pentru totdeauna să mai repare vechea figură.

— O fi bolnav, trîntoru' dracului! își dădu cu părerea două ceasuri mai tîrziu gasperița, în timp ce așternea masa de seară într-unul din vagoanele de după baracă.

Ciungul o auzi, dar absorbit tocmai cu număratul banilor, nu-i răspunse nimic.

Pîndi cu coada ochiului și-și strecură cu îndeminare în pantofi, o hîrtie împăturită de douăzeci și cinci de lei. Pe urmă se ridică gîfîind și-i întinse restul de bani nevesti-si.

— Prost, mamă! spune el oftînd. Pentru sîmbătă seara...

Gașperița mesteca de zor în tigaia care sfîrîia pe plită. Nici măcar nu ridică ochii.

— Cum să nu meargă prost cu trîntoru' ăsta de nepotă-tu pe cap, hai?

— Eh, lasă, mamă că nu-i numai asta! Merge prost că..

— Că ce?... Nu-ți spusei că l-am prins dormind? Adormise pe scăunel, putoarea... Se opri și-l fulgeră crunt. Da' tu ce vezi?... Ce vezi, mă? Cînd e vorba de neamurile voastre... Ca și cu tîrîtura aia de Caterina, alege-s-ar...

Cearta continuă cu aprindere și Macario care trebăluia pe afară auzi tot „programul". Nici nu se sinchisi. Era obișnuit cu urările de bine ale mătușii-si. Dădu numai drumul cîinelui care lătra îndîrjit lîngă scara vagonului și se duse să-l lege de unul din merii din apropierea barăcii de tir. Aici îl ajunseră răcnetele de „săriți! mă omoară!" ale gașperiței, semn că mîna sănătoasă a ciungului se pusese pe treabă. Macario îi cunoștea prețul. Pe propria-i piele îl simțise atîția ani în șir.

Pentru prima oară se întrebă în seara aceea ce rost își mai aveau toate aceste scandaluri! Și de ce de fiecare dată tot el, numai el, să fie pricina?! In definitiv, cîștigau de pe urma lui. Ce mai vrea gașperița?... Să fi aflat ceva?... Ei și? Ce-i dacă a aflat? Ce-i dac-a aflat că unchi-su are de gînd să-l treacă la parte?...

—Mă, la mine vorba-i vorbă! — îl oprise cu cîteva zile în urmă ciungul. I-am spus lui ta-tu că te fac om, apăi te fac... Zece la sută, bă!... Nu-i prea mult?

Macario tăcea bănuitor. Tăcuse și ciungul privindu-l chioriș în timp ce morfolea restul de trabuc în celălalt colț al gurii.

— Ei, lasă, lasă; nu-i nimic! adăugase îmbrîncindu-l prietenește cu ciotul. O să pui și tu umărul mai.., de! Vorba aia: mustăria noastră. Da-n schimb, haine la mare fix, pantofi, cravată... bani. Ai crescut, mă Macario! La bătrînețe ți-o veni și ție rîndul să mă ții.. Atunci să-ți vedem cheresteaua, ce?... Da... nici un cuvînt de chestia asta. Înțelegi, mă?... Mormînt!

— Macario! Unde ești, mă?... Nu vii să mănînci?

Unchi-su, ciungul, îl striga din ușa vagonului. Băiatul nu răspunse. Se trase mai la întuneric și așteptă pînă ce ușa se trînti la loc. Cîtăva vreme nu se mai auzi decît pianina electrică a lui Giovani Pascalatti pe care ca de obicei bătrînul și-o repara noaptea la flacăra jucăușă a becului cu acetilenă. Se simți deodată nespus de singur și părăsit în bîlciul pustiu. Grozav și-ar fi dorit să fie din nou în tovărășia celor trei tineri cu care petrecuse alaltăieri seară. Oare așa, travestit l-or fi recunoscut? Cu neputință!

Macario scuipă scîrbit într-o parte. Dacă l-ar fi recunoscut nici vorbă că l-ar fi strigat..

O porni alene către barăcile pustii. Ii stăruia în gîtlej același nod amărui de parcă și-ar fi înghițit propriile-i gînduri. Signor Pascalatti schimbase cilindrul. Din supapele străvechii pianine, hîrîiau istovite primele măsuri din valsul „Per gli amici".

Cei trei se întorseseră la șantier sau își pierdeau vremea pe undeva, prin centru. Lui Macario îi păru nespus de rău că se dăduse fără urmă la fund. Ce gînduri și-or fi făcut despre el? Și dintr-odată și-i închipui așezați în jurul aceleași mese, așa cum îi cunoscuse cu două seri în urmă. Strașnic mai petrecuseră atunci!... Ii veni în minte și mutra speriată a lui Pîslan cînd descoperise oul de rață în buzunarul de sus al pufoaicei.

Incurajat de hohotele de rîs ale celorlalți doi, Macario le mai arătase cum se înnoadă trei batiste aruncate în sus și scosese cureaua de la pantalonii unui consumator de la o masă vecină.

Un huruit îndelung ce se mistui petrecut de lătratul îndîrjit al cîinilor, vesti pe undeva, pe aproape, linia ferată a acceleratului de Curtici. Macario mai știa un tren. De alaltăieri noapte, de cînd își însoțise prietenii pînă la haltă, îl știa. Era un tren micuț, o jucărie de tren, părînd mai degrabă, cu locomotivă cu tot, farsa jucată unui prezbit. Știa că trenul acesta întoarce la fabrica de biscuiți, ocolește orășelul și începe să urce gîfîind dealurile împădurite vag în depărtările poleite de lună.

Acolo sus e șantierul. Șase barăci.. Macario n-a fost niciodată pe acolo, dar știe. I-au povestit băieții. Ar putea să le ia la rînd... Prima e „baraca tineretului" Optsprezece paturi. Pîslan doarme lîngă fereastră. Vîrfurile moliftilor privesc înăuntru în cabană. Cînd ai deschis ușa se vede, sau mai degrabă se ghicește, jos, plutind prin pulberea albicioasă care-l îneacă după fiecare explozie, drumul. E un drum nou tăiat de brigadieri prin lăstărișuri și bolovani. Azi-mîine e gata și noua linie de cale ferată. Linia mare.

Celălalt, Săbău e de prin Brad. A lucrat și la Bumbești-Livezeni și în Lunca Prutului și la Ozana... Brigadier vechi. Are pantofi cu talpă de crep și-un costum nou-nouț bleu-marin agățat deasupra patului. A fost în vorbă cu fata rotarului din Zarand. N-a vrut să i-o lase fără trei jugăre. Da' ei, tinerii, își mai scriu încă și acum. Azi săptămînă i-a trimis Săbău o tăietură din ziar. Scrie acolo despre el și despre celălalt brigadier, de Vasilescu.

Vasilescu e din Brăila. Sudor... Lucrează la kilometru 3 cu...

— Macario! Caro Macario! îl scuturà pe neașteptate din gînduri vocea pițigăiată a italianului. Non culcate inca? Perche non dorme, perche...

Băiatul își frecă un timp ochii și fruntea ca și cum l-ar fi durut. Celălalt continua să trăncănească. Stringea piuliță, asculta clapele.

Ingerașii de pe pianină aveau vopseaua sărită. Unul n-avea față de loc. In locul aripioarelor îi apăruseră două paranteze de rugină închipuind mîinile împreunate ca pentru rugăciune.

Gîndul zvîcni fără nici o legătură: odăița scundă cu pămînt galben pe jos din mahalaua Spînzuratului, patul cu zdrențe e răvășite, lădița de lustragiu a lui taică-su...

— „Dă-mi-l, frate, pe ăsta micu'!"

Așa se rugase atunci ciungul. In casă mai mirosea încă a tămîie și a ceară de ghete. Abia o duseseră pe maică-sa. Intr-un colț Ecaterina, sor-sa, smiorcăia încet în timp ce spăla farfuriile de la pomană. Au mai golit încă un pahar. S-a învoit lustragiul. A bătut palma cu frate-su.

— Ia-l!

— Ți-l fac om, mă!

Și om l-a făcut! Om pe picioroange, om la cărat lăturі, măscărici, gladiator, mireasă: om.

*

Băiatul avea ochi mari și rotunzi ca nasturii de clown. Cînd rîdea făcea o gură de parcă întreaga-i față s-ar fi deslipit de la urechi în jos.

— Caraghiosul ăsta seamănă leit cu Macario! exclamase într-o zi Miss Mary călăreața de înaltă școală de la „Tantini". Și nimeni nu-l mai chemase altcum de atunci. Niciodată.

Avea treisprezece ani soră-sa Ecaterina cînd o adusese ciungul la baracă. Macario o luase numaidecît în primire. O învățase cum să se ferească de-a bușilea și să rîdice figurile ochite, cum să strige la intrarea cortului și cum să încarce într-un anume fel armele țintașilor care veneau să tragă la premii. Avea în sfîrșit și el un ajutor. Putea să mai tragă din cînd în cînd chiulul și chiar s-o pîndească pe Miss Mary atunci cînd își trăgea maieul pe șoldurile goale.

Atîta doar că fericirea asta n-a durat multă vreme. Intr-o dimineață au găsit patul Ecaterinei gol. Fugise. S-a aflat mai tîrziu că ciungul întorcîndu-se peste noapte beat încercase să se lege de ea. Ecaterina s-a împotrivit. A strigat-o pe mătușă-sa. Numai că aceasta în loc să se repeadă la bărbat-su, tot pe biata fată a tăbărît cu pumnii. Au bătut-o la sînge. Amîndoi. Și Macario a trebuit iar să le facă de unul singur pe toate.

*

. . . . . .

Pe peronul pustiu un felinar se leagănă încoace și-n colo. Vîntul de octombrie coboară dinspre păduri semnele apropiatelor ploi. Umbrele plopilor tresar ca niște santinele. Se zbuciumă și-ncremenesc iar.

— Linia! Ferește linia, hei!

Locomotiva mică trece pufăind pe lîngă Macario. Manevrează două vagonete cu bitum pentru șantier. Băiatul își șterge cu mîna fața udă. Se poticnește într-o piatră. Injură și grăbește pasul. Nici el nu știe de ce se grăbește... O ia de-a lungul peronului spre sala de așteptare.

Se oprește în prag cu mîinile înfipte adînc în buzunarele fără fund ale pantalonilor.

Brigadierii au încins o bîză. Alții dansează după muzicuță.

— Mai zi, mă, și-un vals! strigă un bondoc cu toți nasturii pufoaicei anume deschiși ca să i se vadă însignele și cravata cu desene chinezești.

Pe una din bănci o țărăncuță cu cozi castanii strînge la subțioară gîtul legănat al unei gîște. Băiatul trage cu coada ochiului într-acolo.

— Dansați? întrebă liberîndu-și partenerul, un vlăjgan blond, încăodată cît el. Gîsca sisîie sugrumată de-a binelea.

Fata însă zîmbește și încuviințează din cap. Așează de-o parte gîsca și-și netezește cutele înflorate ale fustei.

Becul de 50 plutește ca un gălbenuș prin fumul albăstrui din tavan. Un ceferist cu șubă și felinar mănîncă aplecat deasupra lădiței.

Biza continuă. Se aud exclamații, risete. Cineva scuipă în palme.

— Păzea, mă!...

— Bzzz!

Muzicuța o dat-o pe vals...

Un brigadier se apropie cu o plecăciune caraghioasă de Macario. Il invită la dans. Băiatul simte că-i zvîcnesc tîmplele. Își mușcă buzele: „Mireasa! Mă ia la fix"... Se liniștește numaidecît. Uite, și ceilalți dansează între ei. Scoate un pumn de semințe și mestecă netulburat. Singur bondocul dansează cu țărăncuța de adineaori.

In clipa aceia îl descoperă și pe brăilean. Pe Vasilescu. E tocmai prin dreptul ferestrei. Și dă să-l strige. Da... cu cine o fi vorbind Vasilescu?... De bună seamă tot cu careva de la șantier. Il aude ridicînd glasul. Felul înflăcărat în care vorbește, gesturile brăileanului și mai cu seamă interesul cu care-l ascultă celălalt, îi taie pofta să-l mai strige. La dracu, se caută încurcat după semințe, cine știe ce-or mai fi discutînd ei acolo...

Face stînga-mprejur și se pomenește din nou pe peron. Felinarul continuă să-și legene pîrtia de lumină descoperind pe banca de sub ceas două mogîldețe.

— Eu spun una și tu te faci că n-auzi! suspină un glas necăjit.

Locomotiva revine. Celor două vagoane li s-au alăturat alte două, de pasageri. Lumina lor albește în treacăt poala unei fuste și două palme plinuțe împreunate pe genunchi. Aproape în aceeași clipă flacăra unui chibrit lămurește scurt, dintr-o parte, chipul îmbufnat al bondocului.

— Da' cu băieții Cheutosei ce-i? — întrebă munteanca fără să-i pese de necazul flăcăului. E adevărat că unu' din ei se face ofițer?

Bondocul tace. Macario îi zărește numai licărul țigării punctînd fără astîmpăr de colo-colo prin beznă.

Și tot fata:

— Credeam că-l știi și pe-al lui Ciocan. Pe Viorel. Cînta tare fain... Numa' că-n colo... n-o prea avut cine-i purta grija. Inc-o țîrucă și-ajungea prăpădițul satului. Pînă anțărț o lucrat la Magistrala la... Da'șezi odată! Ține-ți numa mînele acasă, tovarășe!... S-o-ntors de acolo tractorist rutier. Amu lucrează la drumuri. Ei, da!.., ori or mai făcut om din el, ori că.., Ce mai?... Om!

Locomotiva șuieră neașteptat. Ca un țipăt. Năpădită de aburi pîrtia de lumină se leagănă de prisos. Nimic nu se mai vede.

*

Slăbită din funii pînza corturilor se-nfioră și se dezumflă ca foalele unei armonici.

La ferestrele echilibriștilor „2 Ricardo 2" de la „Zidul morții" se zărea încă lumină. Cearta și înjurăturile din vagon erau semne că jocul de cărți era în toi și că Zachetti — omul din tun — continua să trișeze cu aceeași nerușinare.

„Se lasă cu încăierare!" gîndi Macario aplecîndu-se să-și scuture pietricelele adunate în tenișii cîrpiți cu fîșii de izolirband.

N-avea nici un chef să fie văzut. Prin ușa deschisă adulmecă mirosul înecăcios de cîrpă arsă venind fără îndoială de la țigara groasă de foi a ciungului. Scuipă cu lehamite și se trase mai adînc în bătătii, ocolind pe la menajeria domnului Segal.

Vagonul lor era tocmai în celălalt capăt al bîlciului. Pe frînghiuța întinsă între baracă și vagon atîrnau la zvîntat rochia lungă de mireasă și îndispensabilii înzorzonați cu panglicuțe multicolore și dantele. Umeda lor atingere îl făcu pe Macario să scoată o înjurătură și aproape că-i veni să le smulgă de pe frînghie și să le calce în picioare.

Incepuse să plouă și picăturile repezi băteau darabana în pereții vagonului și-n firmele de tablă, ca într-un imens ropot de tobe și talgere la reprezentația de adio.

„Mireasaaa-rușinoasaaa!" se zvîrcolea vîntul. Otetarii trozneau, zgîriau cartonul acoperișului.

„Poftește la mireasă, neamule!" se văicăreau glasuri.

Macario înaintă pe întuneric. Nu vroia s-aprindă lampa ca să n-o mai trezească pe mătușă-sa. Trecu repede prin „salon" împiedicîndu-se de scaune și intră dincolo la el.

O rafală de vînt izbi de perete unul din obloane. Macario se trînti pe pat. Din nou se pomeni ascultînd glasuri în vijelia de afară. Incercă să se gîndească în altă parte. La brăilean, la Săbău... Pe Pîslan, fără să vrea, și-l închipui îmbrăcat mireasă. Se-mpotrivi gîndului și-n locul lui apăru altul. Altă mireasă: bondocul... Scîrțîind, vagonul se legăna ca o luntre. Alte glasuri scîncră.

„E adevărat că unul din ei se face ofițer?... Om!"...

Băiatul închise ochii.

Își trase pătura peste cap hotărît să nu se mai gîndească la nimic.

Om... om! stăruiau îndepărtate ecouri. Oblonul se trînti din nou... Tic-toc!

*

Dimineața se arătă mohorîtă sub ploaia care bîciuia necontenit pînza dezumflată a corturilor. Cîțiva oameni desculți cu saci în cap, lipăiau înjurînd prin băltoace. Intindeau funiile slăbite, băteau țăruși.

Singur ciungul cu nelipsitu-i trabuc în colțul gurii, se așezase turcește sub streașina picurîndă a barăcii. Se uita posomorît la rochia lungă cu trenă și la indispensabilii care se zbuciumau pe frînghiuța întinsă.

Șuierul unei locomotive se amestecă cu larma stăncuțelor zgribu'ite pe pianina lui signor Pascalatti. Și numaidecît, pe sub pînza alburie de fum, un tren mic, părînd mai degrabă o jucărie, se zări urcînd anevoie spre păduri.

Ciungul scuipă negru într-o parte. Ridică de jos un bolovan și fără nici un motiv îl aruncă cu putere spre flașnetă. Izbită flașneta se clătină scurt și începu să cînte singură. Stăncuțele se împrăștiară speriate.

Răpăitul ploii se înteți parcă. Locomotiva înainta cu maximum de presiune. Vagoanele mici nu se mai vedeau de fum. La una dintre frîne s-a adăpostit un pasager clandestin. Bondocul care tocmai se cățără să îndrepte prelatele pe platforma vecină, îi zărește picioarele lungi legănîndu-se deasupra terasamentului. Poartă niște tenișI peticiți cu fîșii de izolirband. Și-a rezemat coatele pe o boccea și fluieră. Puțin îi pasă de ploaie.

Undeva, hăt pe maidanul potopit de ape, flașneta bătrînului Pascalatti hîrîie istovită ultimele măsuri din „Per g'i amici". Pascalatti se ceartă cu ciungul:

— Ma perche cosi furioso? Perche...

— Că ne-a fugit mireasa, n-auziși?! — se amestecă gașperița. A fugit Macario!...

Desene de TIA PELTZ

CARTEA în cinstea lui 23 AUGUST

de ION BĂNUȚĂ

Director al Editurii de Stat pentru literatură și artă

Pregătirea pentru tipar a unor cărți care evocă lupta poporului, condusă de comuniști, pentru eliberarea patriei, faptele de vitejie ale armatelor sovietice și române, cărora le datorăm eliberarea, cît și transformările revoluționare prin care trece țara noastră în marșul său tumultuos de construire a socialismului, constituie o preocupare de căpetenie a editurii noastre.

In prezent pregătirea este deosebit de febrilă și se concretizează prin desfășurarea unei activități intense și pline de abnegație atît din partea scriitorilor cît și din partea lucrătorilor din editură.

Lucrările în proză constituie cea mai bogată parte a planului editorial pentru marea sărbătoare a poporului nostru. Din șirul volumelor, destinate deja tiparului, desprindem : vol. IV al Scrierilor în proză de Geo Bogza, care cuprinde articole și pamflete, publicate între anii 1937—1957 ; vol. V al romanului frescă Rădăcinile sînt amare de Zaharia Stancu, romanul Pe muche de cuțit de Mihai Beniuc, inspirat de lupta comuniștilor din ilegalitate și după eliberare, o culegere de nuvele, povestiri, reportaje intitulate După 25 de ani de Nagy István în care se demască politicianismul și fățărnicia burgheză, țarele unei lumi apuse pentru totdeauna ; Biografii contemporane de Petru Dumitriu, carte închinată luptei ilegale a partidului în timpul războiului criminal antisovietic ; romanul Șoseaua Nordului de Eugen Barbu, care evocă deasemeni momente din acțiunea partidului comunist în preajma zilei de 23 August ; Tinerețe fără bătrînețe de Ion Istrati, roman a cărui acțiune se petrece în Moldova în aceeași vreme ; vol. II al romanului Valea Fierului de Dragoș Vicol, închinat minerilor din munții Moldovei ; vol. II al romanului Ulița piperului sălbatic de Dimos Rendis, roman care aduce înaintea cititorului momente semnificative din lupta poporului grec, condusă de partidul comunist, pentru eliberarea de sub jugul fascist. Volumele de reportaje Cînt oamenii și zările de Horia Liman, Popasuri... de H. Zincă și Scrisori din Bărăgan de Alecu Ivan Ghilia, vor vedea de asemenea lumina tiparului. Mai anunțăm o nouă ediție a romanului Negura de Eusebiu Camilar și a volumului Jurnal de front de Haralamb Zincă, frescă emoționantă a zilelor de război.

In afara volumelor Oratoriul eliberării de Eugen Jebeleanu și Penitenciarul special Caransebeș de P. Cîmpeanu, lucrare închinată luptelor pentru eliberare duse de comuniști, și alături de tipărirea unor volume de versuri semnate de Maria Banuș, Miron Radu Paraschivescu, Eugen Frunză și Veronica Porumbacu, editura noastră a inițiat, pentru stimularea tinerelor talente, alcătuirea unei culegeri de versuri ale celor mai talentați poeți tineri.

Volumele de critică literară și istorie literară, pregătite pentru tipar, ilustrează eforturile criticilor și istoricilor literari de a discuta problemele majore ale creației actuale, problemele moștenirii noastre literare și de a sublinia realizările deosebite înregistrate de scriitori în anii puterii populare.

Un volum de studii, prefațat de Mihai Beniuc, va discuta problema Spiritului de partid în literatură. Studiile sînt semnate de Ov. S. Crohmălniceanu, George Macovescu, Mihai Gafița, Mihai Novicov, Silvian Iosifescu, Al. Dima, Mihail Petroveanu, Savin Bratu, I. Oarcăsu, Al. Oprea și George Munteanu. Romanul românesc de după 23 August 1944 se intitulează volumul semnat de Dumitru Micu. Volumul Pentru realismul socialist de Mihai Gafița discută problemele teoretice și metodologice ale realismului socialist. Volumul Contemporanul și vremea lui, semnat de Savin Bratu și Zoe Dumitrescu, reprezintă o monografie a cunoscutei reviste socialiste iar volumul lui Silvian Iosifescu, intitulat In jurul romanului, discută problemele ținînd de estetica și evoluția romanului.

Seria de Opere ale scriitorilor români clasici, inaugurată în anul trecut, se va îmbogăți cu primul volum al ediției Opere de Ion Luca Caragiale. Volumul apare sub îngrijirea unui colectiv format din acad. Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin. Studiul introductiv este semnat de Silvian Iosifescu.

O nouă ediție a romanului Ciocoii vechi și noi de N. Filimon va apărea în condiții grafice excepționale, cu un studiu introductiv semnat de Șerban Cioculescu și cu ilustrații realizate de Florica Cordescu.

Seria de Opere ale maestrului Mihail Sadoveanu se va îmbogăți cu volumul al XVIII-lea care cuprinde : Caleidoscop, Fantazii răsăritene, Mitrea Cocor, Nada Florilor și Cloșnț de fier.

Cu acest prilej va apărea de asemenea ediția pe hîrtie subțire, în condiții grafice excepționale, a Versurilor lui Tudor Arghezi care cuprinde cea mai mare parte din creația poetică argheziană. Prefața va fi semnată de Mihai Beniuc.

Peste treizeci de cărți aparținînd literaturii minorităților naționale din patria noastră vor vedea lumina tiparului. Dintre volumele în limba maghiară citățm : Antologia literaturii maghiare din R.P.R., volume de nuvele și povestiri de Astalosz István, Béla Karoly, Gall Matei, Huszar Sandor, Katona Szabo, Kovacs György, Nagy István, Sütö Andras și Szasz Janos. Vor apărea volume de poezii semnate de Szemler Ferenc și Majtenyi Erik, precum și o antologie de poezii închinate lui 23 August 1944.

Dintre cărțile în limba germană amintim volumul de poezii Fapte și vise al lui Alfred Margul Sperber și volumul de versuri Noroc bun semnat de Franz Liebhard.

Pagini alese de Jova Balint și Patriei iubite de Bojidar Kerpenișan sînt cărți care vor apărea în limba sîrbă.

Oamenii muncii din țara noastră prețuiesc comorile literaturii clasice ruse și ale literaturii sovietice. De aceea traducerea acestora este una dintre preocupările cele mai de seamă ale editurii noastre. Continuarea seriilor de Opere și Opere alese din clasicii ruși și scriitorii sovietici cît și editarea în limba română și în limbile minorităților naționale a creațiilor literare sovietice, ocupă un loc de seamă în producția editorială anuală. Anna Karenina de Lev Tolstoi, Calvarul de A. Tolstoi, Port-Arthur de Stepanov, Pămînt desțelenit de M. Șolohov, Șoseaua Volokolamskului de A. Bek, Arma de onoare de S. Sotnikov, roman inspirat din luptele comune ale armatelor sovietice și române împotriva fascismului, sînt doar citeva dintre cărțile care urmează să apară în preajma aniversării eliberării patriei noastre.

Dintre lucrările de artă plastică programate să apară cu prilejul marii sărbători citățm : Arta plastică românească după 23 August 1944, o culegere de studii care pun în valoare creațiile plastice actuale și istoria artei românești moderne și contemporane de Ionel Jianu.

Lucrătorii din editura noastră depun eforturi deosebite pentru realizarea planului de apariții în cinstea lui 23 August. Sînt convins că, ajutați de scriitori (prin predarea manuscriselor la timp) și de muncitorii tipografi, vor izbuti să pună la dispoziția maselor de cititori cărți de înaltă principialitate și ținută artistică, inspirate din realitatea revoluționară a anilor puterii populare.

RELIEF

Revista Romînă

Cel de-al doilea număr al publicației trimestriale ce apare în limbile franceză, rusă, engleză și germană, Revista Romînă, continuă bunul început semnalat de noi la această rubrică cu citeva luni în urmă. Un material bogat și interesant, scris de apreciați minuitori ai condeiului, contribuie la popularizarea valorilor culturii și artei noastre peste hotare. In numărul de față revista cinstește cei 70 de ani, cîți au trecut de la moartea lui Mihail Eminescu, printr-o caldă evocare scrisă de Mihai Beniuc și trei traduceri din opera marelui nostru poet. Cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la nașterea lui Gala Galaction Cicerone Theodorescu aduce un emoționant omagiu maestrului prozei românești. Din literatura noastră actuală se prezintă fragmente din romanul La cea mai înaltă tensiune **a lui Nagy István (cu o prezentare de N. Tertulian) și din cartea de reportaj** 400 de zile în orașul flăcărilor **de V. Nicorovici. Cezar Drăgoi scrie un interesant comentariu despre palatul pionierilor din București. La Profiluri Eusebiu Camilar, Ion Vitner și Radu Boureanu prezintă respectiv pe Alexandru Odobescu, D. Th. Neculuță și Constantin Nottara. Semnalăm bogata rubrică de recenzii capabilă să dea o imagine grăitoare asupra avîntului culturii românești și să demonstreze numărul extrem de mare de cărți valoroase apărute în țara noastră.**

Sînt prezentate noile lucrări literare inspirate din actualitatea socialistă, volume ale clasicilor noștri, ale scriitorilor dintre cele două războaie, monografii literare, note de drum etc. Recenziile sînt semnate de scriitori și critici literari, cum ar fi : Mihu Dragomir, N. Tertulian, Florin Tornea, Teodor Vîrgolici, Ion Dodu Bălan, V. Ripeanu, Dan Hăulică, Gh. Achiței, A. Oprea, Traian Stoica, Dumitru Micu, Eugen Luca, Boris Buzilă, C. Vișan. La rubrica Arta se prezintă **marele succes al dramaturgiei noastre actuale, comedia** In valea cucului **de Mihai Beniuc, monografii de artă apărute în ultima vreme, expoziția Vasile Dobrian, prime audiții românești în sălile de concerte. Interesantă este și rubrica** In două cuvinte, **pe care însă am dori-o mai complet informată în ceea ce privește activitatea culturală în orașele noastre de provincie.**

Numărul 2 din Revista Romînă deosebit de interesant, denotă ingeniozitate și muncă în alcătuirea lui. Dorim colectivului redacțional, ca mergînd pe această cale să răspîndească și mai mult succesele literaturii noastre actuale în rîndurile cititorilor de peste hotare.

V. R.

Verificare și îndemn

Innostrannaia Literatura, revista sovietică de mare prestigiu și de circulație internațională, a acordat încă din primul an al apariției, un interes susținut literaturii române de după 23 august. Un număr apreciabil de poeți și prozatori români și au văzut lucrările publicate aici în traduceri integrale și deosebit de atente. Notele însoțitoare au dovedit totodeauna, pe lîngă o incontestabilă competență, și o adîncă înțelegere a strădaniilor creatoare. Faptul denotă, fără îndoială, aprecierea modului în care scriitorii noștri își însușesc metoda realismului socialist ; dar în egală măsură, înseamnă și o confruntare și un îndemn generos pentru truditorii scrisului din țara noastră.

Nici plastica românească, grafica cu deosebire, n-a scăpat atenției confraților de la Innostrannaia Literatura și nu numai paginile de text ci și coperțile ei atît de variate și de vii au purtat în cîteva rînduri semnături românești.

Iată de ce ne-a produs o puternică satisfacție faptul că, după ce în primele patru numere ale anului în curs am întîlnit în paginile revistei un poem de Mihai Beniuc și un eseu de Geo Bogza, o copertă de Gy Szabo Béla și cîteva pagini cu reproducerea Proverbelor **lui Perahim, nr-ul 5 ne-a înfățișat trei schițe românești semnate de Remus Luca, Virgiliu Monda și Octav Pancu-Iași. Satisfacția ne privește de astă dată oarecum mai direct, întrucît primele două schițe, „Popas" și „Aurul" au fost reproduse după numărul din 15 decembrie 1958 ale „Luceafărului". Pe lîngă operativitatea confraților sovietici, mereu la curent cu ultimele apariții literare, vedem în această din urmă împrejurare și o verificare a eforturilor noastre de a oferi cititorilor literatură de calitate.**

M. R.

Peter Jilemnicky

La ultima conferință pe țară a scriitorilor cehoslovaci Ladislav Stoll, unul dintre cei mai de seamă critici literari contemporani, enunța printre altele și ideea că stingerea prematură a unor literați importanți care s-au alăturat Partidului Comunist între cele două războaie mondiale, a lăsat urme în configurația literaturii cehoslovace de astăzi. Alături de S. K. Neumann, Iulius Fucik, Vladislav Vancura, Bedrich Vaclavek și alții, este citat și numele lui Peter Jilemnicky. Dispărut la numai 48 de ani, în ziua de 19 mai 1949, în plină activitate creatoare, scriitorul Peter Jilemnicky a transmis o operă neobișnuit de vastă, bogată în idei și idealuri. Peter Jilemnicky este un reprezentant al literaturii revoluționare mondiale dintre cele două războaie, alături de Henri Barbusse, Romain Rolland, Bertolt Brecht, Bela Iles, Nicola Vaptarov de care îl leagă aceleași idealuri și sentimente comuniste.

Imprejurările, dar mai ales marea lui dragoste pentru frumusețile firii pentru sufletul omului îl conduc spre pămîntul Slovaciei, spre natura și poporul ei. Deși cehă de origină, Peter Jilemnicky, trăind în Slovacia își însușește pînă la nuanțele cele mai fine limba slovacă în care-și scrie apoi partea capitală a operei sale, devenind unul dintre cei mai de seamă scriitori slovaci. Primul lui roman **Cădere victorioasă**, scris în 1926 (apărut în 1928), plasează într-un cadru real mitul romantic al unei individualități puternice și tragice, care se zbuciumă în cercul închis al dorinței și al neputinței de a fi fericit. Eroul, un țăran sărac care nu cunoaște alte mijloace de a răzbate decît propriile lui forțe, revolta individuală și spontană, izbutește să se ridice la noi bătălii după fiecare înfrîngere, învățînd din fiecare insucces cum să se apere și să lovească mai bine.

După o ședere de doi ani în Uniunea Sovietică (1926—1928) Peter Jilemnicky se întoarce încărcat de impresii pe care le fructifică, scurt timp de la revenirea în patrie, în două volume de proză. Scriitorul slovac, care a fost învățător într-un sat sovietic, a dat mai întîi o imagine caleidoscopică a unor aspecte variate ale vieții sovietice în plină transformare (**Doi ani în Țara Sovietelor**, 1929), oprindu-se după aceea la înfățișarea în proporții epice mari a procesului de colectivizare al agriculturii în U.R.S.S. în romanul **Cu pas răsunător**, (1930). Astfel, Peter Jilemnicky face parte dintre primii scriitori din lume care oglindesc realitatea satului sovietic. Romanul **Cu pas răsunător** apare cu doi ani înainte de cunoscutul **Pămînt desțelenit** al lui Șolohov. Jilemnicky este primul scriitor cehoslovac care localizează acțiunea romanului său pe teritoriul Uniunii Sovietice.

Operele scrise după 1930 sînt în întregime legate de realitatea slovacă, de lupta poporului slovac pentru libertate și o viață mai bună. In 1932 apare romanul **Pămînt nearat**, iar în 1934 romanul **O bucată de zahăr** — ambele prezentînd procesul de proletarizare și revoluționarizare al maselor de țărani lovite de efectele crizei economice capitaliste. Datorită activității Partidului Comunist, în mase pătrund ideile reziștenței colective împotriva asupririi și înțelegerea necesității de a răsturna orînduirea burgheză.

In anii întunecați din ajunul agresiunii fasciste, cînd omenirea privea cu teamă viitorul, Peter Jilemnicky publică volumul **Busola este în noi** (1937) în care prin confruntarea vieții din orînduirea capitalistă cu cea din orînduirea socialistă (alternare de nuvele din Uniunea Sovietică și Cehoslovacia, legate prin idee și povestitor), proclamă imposibilitatea fericirii și libertății în afara sistemului social care descătușează omul din lanțurile relațiilor nedrepte și prejudecăților criminale și permite o viață bazată pe frăție și înțelegere.

După desmembrarea Cehoslovaciei și instaurarea regimului fascist în Slovacia, Peter Jilemnicky devenit scriitorul cel mai reprezentativ al literaturii slovace din secolul al XX-lea, este alungat de pe teritoriul Slovaciei din cauza originii sale cehe. După ce activează cîțiva ani în mișcarea ilegală de rezistență, scriitorul comunist este arestat și internat într-un lagăr german. Deși cu puterile mult slăbite de suferința îndurată în timpul războiului, Peter Jilemnicky se întoarce după eliberare în Slovacia unde desfășoară o rodnică activitate politică și literară. Ultimul lui roman **Cronica** (1947) surprinde un moment de mare avînt revoluționar al poporului slovac, răscoala națională slovacă dezlănțuită împotriva fascismului german în august 1944.

Cehoslovacia este o țară cu bogate tradiții socialiste în literatura dintre cele două războaie mondiale. Comemorarea a zece ani de la moartea lui Peter Jilemnicky precum și amploarea acțiunilor organizate cu acest prilej în țara noastră, au dat posibilitatea să cunoaștem pe unul dintre reprezentanții de frunte ai acestei literaturi. A fost un început bun care merită din plin să fie continuat. Traducerea cîtorva opere reprezentative ale scriitorului comunist slovac, ar avea pentru cititorul nostru o importanță de netăgăduit.

CORNELIU BARBORICA

Stagiunea de vară

Semnalăm Ministerului Invățămîntului și Culturii, Sfatului Popular al Capitalei și tuturor celor în drept modul defectuos în care teatrele din București și-au organizat stagiunea de vară. Astfel, în sătpămîna de la 16—21 iulie, Teatrul Tineretului prezintă la Teatrul de Vară din parcul I. V. Stalin 6 spectacole cu Inșir-te Mărgărite, David Copperfield *și* Hoții. *Nici o piesă de actualitate, nici o piesă din repertoriul sovietic ! Teatrul Municipal anunță pentru stagiunea de vară o singură piesă inspirată din actualitate* (Trei generații *de Lucia Demetrius) și o altă piesă românească dintre cele două războaie mondiale* (Take, Ianke și Cadîr). *In schimb, se reia* Soțul Ideal, *a cărei prezență în repertoriu a fost pusă sub semn de întrebare de critica dramatică, și nu se joacă nici o lucrare sovietică, clasică românească sau clasică rusă. Stagiunea de vară trebuie să fie un prilej pentru popularizarea celor mai valoroase creații ale dramaturgiei noastre originale. Profilul stagiunii de vară trebuie orientat spre satisfacerea cerințelor oamenilor muncii. Așteptăm îndreptarea situației.*

V. D.

Un cerc literar sătesc

Aflîndu-mă de curînd în trecere prin comuna Rebra, din raionul Năsăud, mi-a atras atenția un afiș scris de mînă și expus la căminul cultural ; aducea la cunoștință că duminică seara „cercul literar „Gheorghe Coșbuc" al elevilor din Rebrișoara" va da un spectacol. Cîteva dramatizări : Arendașul Romîn, Mitrea Cocor, La oglindă, Mama, etc. declamări, monologuri, dansuri populare.

Am asistat la spectacol. Un program bun, bine orientat, bine prezentat, cu mult suflet. Cîteva talente, pionierele Onița Fărcaș (interpretînd La oglindă), **Ani Rodovica (interpretînd mama în dramatizarea poeziei lui Coșbuc), utemistul Ștefan Buhai în rolurile arendașului** (Arendașul Romîn) **și a lui Ghiță Lungu** (Mitrea Cocor).

Interesîndu-mă, am aflat că acest cerc literar, format de elevi din ciclul II al școlii elementare din comuna Rebrișoara, are o frumoasă activitate. Cercul a luat ființă în anul 1952, are trei colective : colectivul dramatic, colectivul de creație (care prezintă dramatizări și mici scenarii), și colectivul literar (în cadrul lui se dezbat probleme literare legate de programa școlii).

Pînă în prezent, cercul literar a dat 20 de reprezentații în Rebrișoara și în alte comune din jur, precum și reprezentații la centrul de radioficare Năsăud (care are în rețeaua sa peste 5000 de abonați în Năsăud și în zece comune ale raionului).

Printre dramatizările prezentate pînă acum figurează Tînăra Gardă, Povestea unui om adevărat.

In cadrul cercului au loc adesea recenzii urmate de discuții. Așa au fost discutate multe cărți ale literaturii noastre noi, ca Mitrea Cocor **— iar de curînd** Setea. **Cercul a organizat trei excursii : la Cluj, la Ocna-Dej și la G. Coșbuc (fost Hardou). In acest an va întreprinde o excursie mai mare prin țară, pentru a vizita fabrici și uzine, locuri istorice, orașe. Cercul prezintă programe interesante la diverse serbări populare.**

Relatarea aceasta seacă poate fi sugestivă pentru cine vrea să se gîndească mai atent la acest fapt. Un cerc literar, ai cărui membri sînt în majoritatea lor fii de țărani, o școală sătească, răspîndind cultură. Ei nu sînt încă oameni culți și cu experiență în acest domeniu, totuși, cu mult entuziasm popularizează operele însemnate ale literaturii noastre și ale literaturii universale ; prin mijloace simple, dar atractive, dezvoltă gustul pentru cultură. Fac o operă modestă, dar plină de frumusețe. O notă bună pentru școala noastră nouă, pentru profesorii și elevii ei.

Și poate, un prilej de reflexii. Cînd ne gîndim la cultură, să nu avem în vedere numai instituțiile mari, teatrele, de dramă, operă și balet, editurile și numai pe savanți, scriitori, artiști ; cultura însemnează și masele de oameni ai muncii care își însușesc din comorile științei și artei și nu și le însușesc doar, ci le și răspîndesc ; munca lor modestă, anonimă, în acest domeniu, nu e de neluat în seamă ; ea constituie un aport pozitiv la culturalizare și nu cel mai neînsemnat.

REMUS LUCA

Din partea cititorilor :

Muzeul și casa memorială V. Alecsandri

La 9 iunie s-au împlinit doi ani de la deschiderea Muzeului și Casei memoriale V. Alecsandri *din Mircești și treizeci de ani de la inaugurarea mausoleului poetului.*

In discursul ținut în 1929, cu prilejul inaugurării și mutării trupului mumificat al poetului din vechiul și provizoriul mormînt din parcul casei, în mausoleul în care se află și astăzi, maestrul M. Sadoveanu spunea :

„Nici Eminescu, nici Coșbuc n-au alterat în imaginația și-n sufletul înaintașilor noștri, aureola de mărire a Bardului de la Mircești și a biruitorului de la Montpellier. Căci, începînd din preajma anului 1840, vreme de jumătate de veac, Vasile Alecsandri a întrupat în sufletu-i generos și a exteriorizat cu marele său talent toate aspirațiile neamului nostru".

Via recunoștință a zilelor noastre față de bard este și muzeul din Mircești, unul din cele mai bine organizate din țară, cuprinzînd toate edițiile operei poetului, reviste ale epocii în număr considerabil, cărți cu autografe dedicate lui Alecsandri de scriitori romîni și străini, multe manuscrise și albume cu fotografii și obiecte originale care recompun camera de lucru și un salon. Cercetînd biblioteca din biroul poetului, am descoperit o poezie nouă care, pînă în prezent, nu a fost reprodusă de nici o ediție. Poezia se intitulează La o mamă, *uitată, probabil, odată cu apariția ei în* Foaia societății pentru literatura și cultura romînă în Bucovina, *anul I nr. 6, 1 iunie 1865. Pe atunci Eminescu avea doar 15 ani, dar se vede că i-a plăcut mult de vreme ce* Mortua est *avea să împrumute aceeași metrică și același început.*

Iată primele versuri din această poezie :

„Sînt ore de jale fără mărginire
Cînd sufletul simte dor de pribegire
Și-ar vrea ca să treacă de-al lumii hotar
Scuturînd din aripi a vieții amar".

In prezent se află în cercetare un manuscris, găsit abia acum, de formatul unui caiet, incluzînd poezille : Intoarcerea în țară ; Despărțirea ; Pe malul mării ; Visul ; Ursitii ; Darul Romîniei ; Cîntec ostășesc ; Groza etc.

De asemenea posedăm și alte manuscrise valoroase și ne străduim ca pe viitor Muzeul și Casa memorială V. Alecsandri să pună la îndemîna vizitatorilor materiale cît mai interesante.

IOAN CIUCHI
directorul muzeului „V. Alecsandri"

Isprava lui Pantelimon

Pantelimon este pepene și personaj al unei cărți „pentru cei mici" apărută la Editura Tineretului. Cînd l-a cunoscut autorul el trăia într-o grădină, avea coaja verde și „Toți îl socoteau grozav de leneș pentru că ziua întreagă stătea tolănit la soare. Un burtă verde ! Un tîrîie brîu, nu alta ! Strugurii se cățăraseră pe araci și-i strigau de sus, chicotind : — degeaba te coci la soare că tot verde rămîi ! Porcul fierbea de mînie : — ce neobrăzare să poarte coada întocmai ca a mea ! Iar gîștele gîgîiau disprețuitoare : — ce haină fără gust ! Măcar de era ga-ga-galbenă ! Numai grădinarul venea din cînd în cînd, se apleca și-l ciocănea ușor, ascultîndu-l. Apoi îl stropea din belșug cu apa dintr-o stropitoare și-i spunea : — Să-mi crești mare Pantelimoane!" *Nenorocirea lui Pantelimon provine dintr-o răzbunare cîinească. Văzînd cîinele grădinarului atenția de care se bucura Pantelimon din partea stăpînului* „nu mai putea de necaz". „Pe mine stăpînul nu mă bagă în seamă niciodată — își spunea el". „Și eu cîte fac ! Păzesc curtea. Aduc coșul cu zarzavat de la piață. Ba uneori dau și fuga după ziar la chioșcul din colț". *(Probabil dorea și el să fie* „udat din belșug cu apă din stropitoare" *ori să-l fi ciocănit ușor spunîndu-i:* „Să-mi crești mare Pantelimoane" *(n.n.).*

Așa stînd lucrurile, ingeniosul cîine, (pe care desenele lui Burschi ni-l înfățișează în diferite situații și poziții; un cîine roșcat și cu urechile blegi), a hotărît să-i facă pepenelui festa. Cînd pepenele era copt grădinarul l-a adus acasă, așezîndu-l pe o masă în cerdac și zicîndu-i : „Bravo Pantelimoane ! Ești un pepene pe cinste ! Mîine am oaspeți și toți te vor lăuda ce mare și frumos ai crescut".

...Și cum se culcă stăpînul" — *vicleanul cîine* — „se furișă în cerdac, se cățără pe masă, și împinse pepenele încetișor, cu botul. Pepenele căzu de pe masă, se rostogoli și se sparse în cîteva bucăți groase. Mulțumit, cîinele se întoarse în cotețul lui". *Dar aventurile năzdrăvanului pepene cu numele de Pantelimon nu se opresc aici. In ciuda uneltirilor dulăului, el rămase și mai departe, chiar așa în felii, credincios grădinarului. Un hoț care încerca noaptea să se strecoare în casă, călcă pe o coajă de pepene, alunecă, se lovi* „cu capul de marginea unei pietre" *și* „rămase lat". „Halal ispravă făcuse Pantelimon !" *cugetă autorul.* „A doua zi, grădinarul dădu porcului cojile de pepene, iar gîștelor sîmburii". *Numai cîinele rămase bătînd din buze. Nu înțelegea de ce toți îl lăudau pe bietul pepene :* „Pesemne din pricina numelui își zise el în cele din urmă și, pismaș cum era, pufni supărat. Unde s-a mai văzut un pepene pe care să-l cheme Pantelimon ?" *Acesta-i tot conținutul volumului* ISPRAVA LUI PANTELIMON, *probabil destinat preșcolarilor, semnat de Eduard Jurist și ilustrat de Burschi. El cuprinde 16 pagini, 555 cuvinte și costă 3 lei. Pe coperă ne este înfățișat un țăran burduhănos, cu cisme și un brîu roșu, petrecut peste pîntece, ridicînd un pepene, asemănător unui butoi.*

După cum ați putut vedea, voluminosul grădinar duce o viață extrem de paradoxală. Contrar uzanțelor profesiunii sale, el își procură totuși legumele de la piață, devreme ce cîinele spune : „aduc coșul cu zarzavat de la piață, ba uneori dau fuga după ziar la chioșcul din colț". *Folosind expresia de la sfîrșitul povestirii :* „Cine a mai văzut un pepene pe care să-l cheme Pantelimon ?", *ne întrebăm și noi : cine a mai văzut țăran, „grădinar", căruia să-i aducă potaia coșul cu zarzavat de la piață și ziarul de la* „chioșcul din colț". *La început am crezut că am în față un exercițiu pe teme de Urmuz, Gayck, Ismail și Turnavitu, etc., care își permiteau asemenea năzbîtii sub masca „modernității" suprarealiste. Pantelimon este însă un personaj cu pretenții de veridicitate, moralizator... Nu știu în ce-ar putea sta valoarea lui educativă și instructivă și nici nu văd contingențele cărții acestea cu adevărata literatură realist-socialistă destinată copiilor. Nu cred că Editura Tineretului își îndeplinește una din principalele sale sarcini, aceea a educării celor mai tinere generații, a viitorilor cititori de literatură, publicînd asemenea elucubrații.*

GH. ACHIȚEI

CĂLIN LINCA — Oțelar

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Luminile septenalului

Laconic şi foarte cumpătat e limbajul raportului C.C. al P.C.U.S. cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naţionale a U.R.S.S. pe anii 1959/1965. Un document ca acesta, de trecere la acţiune şi jalonare a drumului pe care va merge poporul nostru în următorii şapte ani ce vin, nici nu putea fi altfel. Dar în fiecare propoziţie, în fiece rînd din acest document e viaţă adevărată, e experienţa milioanelor de oameni sovietici, e visul lor real, voinţa lor dîrză de a munci şi a crea necontenit.

Şi cu cît mai mult stărui şi meditezi asupra fiecărui rînd din planul septenal, cu atît mai lămurit, mai concret, ţi se arată în faţă alte şi alte noi detalii arhitectonice aparţinînd luminoasei şi atît de dragi inimii construcţii a comunismului ce se înfăptuieşte în ţara noastră.

Să luăm, de pildă, acele rînduri din planul septenal, unde se vorbeşte despre necesitatea de a se prevedea „...dezvoltarea bazei de materii prime pentru siderurgia din centrul şi sudul ţării prin folosirea bogatelor zăcăminte de minereu de fier din regiunea anomaliei magnetice de la Kursk şi din Ucraina..."

Care-i subtextul acestor rînduri altminteri aride? De ce şi-au făcut ele apariţia în plan tocmai acum, şi nu altcîndva? În ce fel se desfăşoară azi, în regiunea anomaliei magnetice de la Kursk, lucrările prevăzute prin planul septenal? Cum îşi duc viaţa oamenii acolo?

Despre toate acestea se povesteşte mai jos, în reportajul scris de ziarista A. Levina.

A. LEVINA

DIN KMA SÎNTEM

— „Măi băieţi, de unde sînteţi?
— Din KMA.
— Cum e la KMA?
— Fain! Mare de oameni, ba încă şi-un iaz; de lucru — cu ghiotura.
— Hai atunci că merg şi eu cu voi.
— La KMA?
— La KMA."

(Dintr-o convorbire auzită în autobuzul „Starii-Oskol-Gubkin").

...S-a ascuns în inima Rusiei, la Kursk

— Optsprezece miliarde de tone! Unde se mai află pe lume vreun atît de mare zăcămînt de minereu de fier? Nicăieri. Poftim, na, hai să vedem care-s cele mai mari zăcăminte din lume? În Italia — opt miliarde tone, în Franţa — şase miliarde, în Brazilia — cinci, în S.U.A. — două. Pe cînd ici, la noi — optsprezece. Auzi? Optsprezece! Şi grămadă totul într-un singur loc!

Piotr Kuzmici Cekalin nu are glas subţirel; bubuind îi răspundea ecoul în noua clădire, încă nelocuită, a filialei Institutului de mine al Academiei de Ştiinţe, Institut care s-a deschis nu de mult în oraşul Gubkin.

— Dacă scoatem anual aici, la KMA, la cincisprezece milioane de tone, apoi numai minereul bogat în fier de-aici şi ne-ajunge pe trei sute şaizeci de ani. Dar dacă utilizăm şi minereul mai sărac (ceea ce, actualmente, ne pricepem să facem!), apoi avem pe o mie de ani. Las' nu-i vorbă că cine ştie ce-o mai fi peste o mie de ani? Principalul e că minereul ăsta nu-i hăt departe, la toarta pămîntului, să n-ai nici drumuri pînă acolo şi nici locuri de popas, şi să trebuiască să cari minereul de cine ştie unde în uzine — e aici, în centrul Rusiei. „S-a ascuns în inima Rusiei, la Kursk" — cum spunea Maiakovski despre minereul ăsta. Şi, într-adevăr, e chiar în inima ţării: în imediata lui apropiere se află cărbunele şi uzinele metalurgice ale Donbasului şi întreprinderile constructoare de maşini din Moscova şi Harkov.

După o scurtă pauză, Cekalin, şeful laboratorului de exploatări independente al Institutului, continuă:

— De ce s-au început abia acum lucrările de amploare? Legitate. Sînt peste o sută cincizeci de ani, de cînd savanţii au observat că pe aceste meleaguri acul magnetic al busolei suferă abateri grave: Anomalia magnetică. Acum patruzeci de ani, Lenin a arătat în scris ce enormă însemnătate are acest fapt şi atunci s-a înfiinţat Comisia specială pentru anomalia magnetică din regiunea Kursk. Acum treizeci de ani s-au pornit primele lucrări de exploatare a zăcămintelor bogate în minereu de fier din KMA-Lebedi şi sud-Korobovo. De ce? Faceţi un drum pînă la şantier, fie şi numai pînă la minele din Lebedi. Probabil că atunci o să vă daţi seama de ce.

Mîinile de fier

— La Lebedi vă duceţi? — mă întreabă un flăcăiandru, unul cu frizura luxuriantă şi cu fufaica lucioasă de uleiuri. — Aşteptaţi puţin, că uite — acum vine autobuzul. Taman la ieşirea din schimb.

Într-adevăr venea autobuzul. Îl vedeam: nounouţ, auriu şi cafeniu, cu banchetele roşii-sure, şi ochios, cu fruntea lată; iar pe tăbliţa din fruntea lui scria: „Gubkin-Lebedi". Din depărtare ţi se părea că scrie: „Gusi-Lebedi *)", ceea ce-i dădea o înfăţişare nu ştiu cum ca-n basme.

Dar chiar şi aşa cum se vădiră lucrurile mai apoi a fi cu adevărat, tot aproape ca într-un basm fură.

Lebedi e un sat mare, întins. Se află în preajma lui un iaz pe ale cărui unde, pe semne, vor fi poposit din zbor cîndva niscai lebede să se odihnească. De aici îi vine satului numele. D-apoi că şi căsuţele lui ţărăneşti — albe, de chirpici, —cum stăteau ele ca cinchite pe culmea dealului, păreau a fi de asemeni nişte lebede. Asta însă era doar o iluzie, fiindcă le priveai de departe. De-aproape, vedeai că treaba stătea cu totul altfel. Trei sute de case ţărăneşti, toate cu acoperişurile de paie. Acoperişuri de tablă n-aveau decît şcoala şi cooperativa, ceea ce te şi făcea să le deosebeşti numaidecît în mijlocul celorlalte clădiri care erau ciufulite, neţesălate.

Şi fă socoteala că toate acele căsuţe cu acoperişurile de paie fuseseră durate pe un sol doldora de fier dedesubt! La adîncime de şaptezeci de metri, sub aproape întreg cuprinsul satului Lebedi, e atîta minereu de fier cît ar fi suficient ca să înveleşti cu tablă mai toate casele din lume. Dar ca să-l poţi extrage, era nevoie de strămutat jumătate din Lebedi. Păi, ce rost are să muţi de colo-colo nişte biete case ţărăneşti cu acoperişurile de paie? Şi iată, aşa s-a ivit satul Lebedi-Noi, cu frumoasele-i case făcute din blocuri prefabricate peste care apoi s-a pus tencuială, iar acoperişurile lui — care de tablă, care de ţiglă, care de olane — strălucesc azi de-a mai mare dragul în bătaia soarelui. Şcoala acum e într-o clădire cu etaj. Staulele-s staule-tip. „Zburînd" pe locul nou ce i-a fost hărăzit, Lebedi s-a schimbat de nu-l mai cunoşti.

Iar dincolo, unde fusese satul pînă nu de mult...

Uite, azi acolo e o gigantică excavaţie: minele din Lebedi. Cît vezi cu ochii, pămîntul e numai spintecături; excavatoarele şi-au împlîntat în el labele care-l scormonesc pînă-n străfunduri, gurile de foc de pe hidromonitoare îl ochesc într-una, dragele, cu pompele lor de noroi, îl sug. Tone şi tone de ţărînă cărînd de-a spinarea în coşurile lor, camioanele cu descărcare automată vin şi pleacă în fugă unul după celălalt. Şi toate astea, pentru ca să se producă în scoarţa globului terestru o crăpătură de vreo şaptezeci de metri adîncime şi cîţiva kilometri lăţime, şi să se scoată din adînc minereul.

Aici, pe coasta carierei din Lebedi, azi e o zi de lucru obişnuită: una din cele 2557 de zile ale septenalului. Pe mult circulatul drum spre carieră, camioanele cu descărcare automată trec în goană clacsonînd, sforăind din motoare, şi transportînd urieşeşti încărcături de ţărînă, buldozerele şi screperele suflă din greu, solemne; se leagănă în mers ca o raţă cîte-un excavator păşitor; iar alături, pe lacul artificial ce a fost creat în fundul giganticei gropi, s-apropie plutind de carieră glorioasele vase de luptă ale flotei şantierului — dragele.

Ai putea crede că-i o sărbătorească trecere în revistă a forţelor septenalului. Parcă toate uzinele ţării şi-ar fi trimis reprezentanţi la această trecere în revistă. Excavatoare sosite din Ural şi camioane de mare tonaj din Minsk şi Iaroslavl, automaşini din Gorki şi buldozere din Celiabinsk, utilaj de forare din Kuibîşev, pompe din Moscova şi aparate din Leningrad, toate sînt aici, de faţă. Nu s-au adunat la paradă: la muncă s-au adunat. Şi dintr-o dată îmi sunară limpede în minte vorbele lui Piotr Kuzmici Cekalin: „Ce? Vă-ntrebaţi cu uimire de ce s-au început abia acum lucrările de amploare? Faceţi un drum pînă la Lebedi, uitaţi-vă, şi vă veţi da seama de ce."

Da, aici fiind, îţi poţi da seama. Douăzeci şi nouă de milioane de metri cubi de ţărînă trebuie scoşi, pentru ca să se poată pune mîna pe minereul din Lebedi. Dar care era situaţia la noi mai demult, în 1923, cînd muncitorii din Kursk săpau puţuri ca să extragă primele bucăţi de minereu — cuarţita de fier?

Distrugeri. Foamete. Abia se terminase războiul civil. Utilaj, mai deloc, — doar nişte vechi aparate suedeze de foraj şi cîţiva experţi, specialişti burghezi, din cei ce-şi mai şi disimulau cunoştinţele. („Da' cînd se isprăveşte odată mai repede cu puterea asta sovietică?").

Şi vrei — nu vrei, fierul trebuia scos numai din locurile unde era mai uşor să ajungi pînă la el, deşi minereul de prin locurile acelea se dovedea a fi mai sărac, mai slab.

Sau chiar şi atunci cînd s-au pornit, în 1930, săpăturile pentru a se deschide zăcămîntul din Lebedi: cu ce să execuţi transporturile? Douăzeci şi nouă de milioane de metri cubi de ţărînă — cară-le cu căruţa, să vedem: poţi? Şi ce-ar mai fi fost încă, dacă excavaţia ar fi trebuit să se facă manual? Şase mii de săpători ar tot fi lucrat aici, la cariera asta, timp de cinci ani. Şase mii! În străfulgerarea unei clipe, parcă şi vezi groapa asta uriaşă mişunînd de oameni cu hîrleţe în mîini, şi de cai, şi de telegi, şi cum se înşiră pe drum „grabarcele" — acele căruţe speciale, pe care le ştim din fotografiile luate în timpul îndeplinirii primului cincinal.

Abia acum întîia oară observi clar şi te minunezi de ceea ce la început ţi se păruse a fi de la sine înţeles: oameni, aici pe şantier, sînt puţini şi nici unul dintre ei nu lucrează cu hîrleţ, rangă, tîrnăcop; toţi sînt mînuitori de maşini, — nu-i vezi, fiindcă-s vîriţi în interiorul maşinilor, în cabinele excavatoarelor şi dragelor.

Şi privind dîrele atît de distincte pe care le-au lăsat benele excavatoarelor în malul cretos al carierei, de parcă-s urma unei muşcături într-un dărăb de pîine proaspătă, îmi dau seama ce perfect nimerită-i vorba pe care mi-a spus-o un muncitor bătrîn:

— Mai înainte vreme, venea treaba aşa: „Peaproape ea, KMA, da' nu-i chip să te-nfrupţi din ea!" Acum, gata, ne-am înfruptat! Ne înfruptăm!

Figura principală

Numai ce-auzii răsunînd în spatele meu un glas energic:

— Ei, cum vă place la noi, la Lebedi?

M-am întors repede să văd cine-i. Era toi flăcăul acela cu frizura luxuriantă, flăcăul care mi-arătase că soseşte autobuzul. Acum se ivise dintr-un atelier care era chiar pe buza carierei. Cobora spre fundul excavaţiei. După ce se mai apropie, începu să mă întrebe pe unde am fost şi ce-am mai văzut în ziua aceea. Cînd află că fusesem la şoferi şi la excavatorişti, pentru că aici, pe şantierul din Lebedi, aceste sînt desigur profesiile principale, flăcăul plecă fruntea supărat şi-şi îndesă mai tare în cap căciula aceea a lui, căreia îi atîrnau clapele:

— Judecaţi superficial, tovarăşă corespondent! Care-i actualmente baza şantierului? În primul rînd, mecanizarea. Dar excavatorul păşitor sau draga, ce-o fi, nu le-aduci aşa, gata-făcute, instalate fiecare pe cîte-o platformă. Vin bucăţi-bucăţi, le transporţi pe cîte zece platforme odată! Şi aici, cînd sosesc, trebuie puse la loc şurub cu şurub, trebuie montate. De unde, poftim, rezultă că pe şantierele noastre, actualmente, montorul e figura principală! Ba chiar, actualmente, la noi pînă şi denumirile întreprinderilor constructoare sînt tot de-astea; uite: „Promstroimontaj" („Montarea construcţiilor industriale" — n. tr.), „Santehmontaj" („Montaj tehnic sanitar" — n. tr.), „Energomontaj", „Electromontaj"...

În mare, seara, plecînd de la carieră, constatăm că mi se formase pe deplin convingerea: meseria de montor e cea mai importantă specialitate, actualmente, pe orice şantier, iar globul terestru în ochii unui montor nu-i decît doar un cogemite sac burdusit de minerale; sacul ăsta poate fi spintecat în orice parte ai chef şi apoi vîri în el niscai braţe de fier, braţe de excavator, să scoţi dinlăuntru orice soi de comori rîvneşti.

Privind îndărăt, spre malul carierei, mi s-a părut mult timp că desluşesc pe-acolo silueta unui flăcăiandru îndesat, cu fufaică pe el şi căciulă în cap: silueta lui Kostea, figura principală a lucrărilor.

De veghe

Fiece vapor îşi are ochiul său de veghe: un matroz care, stînd afară, pe covertă, sfredeleşte cu privirea depărtările, să vadă — nu s-a ivit în cale vreun colţ de stîncă, vreo mină, vreo trombă, nu-i ameninţat vaporul din nici o parte de vreo primejdie?

Nu-i mare vaporul, — e o barcă; şi nici iazul din fundul săpăturilor nu-i mare; dar ochiul de veghe al întregului şantier, Zina, e un autentic ochi de veghe.

E greu nu glumă, la Lebedi, să scoţi din afunduri minereul. O scobitură în scoarţa globului terestru? Prea puţin: peste minereu stau aşternute straturi de pămînt îmbibat de apă, straturi de „plivun", aşa încît excavaţia ar putea fi inundată cît ai clipi. Ca să nu se întîmple una ca asta, jur împrejurul locului unde se fac săpăturile au fost forate vreo sută de puţuri şi în fiecare din aceste puţuri se află cîte o pompă de drenaj la adîncime; zi şi noapte lucrează pompele, evacuînd apa. Curînd, curînd, vor fi gata şi vor intra în funcţiune trei hidromine. Puţurile vor fi legate între ele prin nişte galerii subterane şi astfel vor forma un sistem unic de secare.

Dar apa nu constituie numai o ameninţare. Apa a fost silită de om să dea mînă de ajutor la construirea minei. În fundul giganticei excavaţii de aici a fost creat un iaz mic, iar dragele, stîrnind în adînc curenţi puternici de apă, mătură ţărîna şi-o mînă val-vîrtej pe conducte în haldă.

Pentru ca dragele să poată lucra şi pentru ca excavaţia să fie ferită de primejdia inundării, e necesar ca nivelul apei din iaz să fie superior nivelului apei din puţuri, se impune deci urmărirea foarte atentă a creşterii şi scăderii acestor niveluri zi de zi, oră de oră. De aceea se şi află mereu sau pe drumul care duce spre mina din Lebedi sau, dacă nu, în barcă, străbătînd micul iaz din fundul excavaţiei, o fată care nu se desparte niciodată de impermeabilul ei cu glugă: hidro-observatoarea Zina Margaciov.

Ah, drumurile acestea din cariera Lebedi! Zdrobite de şenile, ştampilate parcă de pneurile camioanelor, mîncate de apa din cisterne, îmbibate de benzină şi de păcură! Ziua stă deodată locului, acolo unde privirea altcuiva n-ar observa nimic deosebit. Dar ea ştie: e aici un puţ, puţul nr. 5 sau 10 sau 20. Ridică ea ţuguiatul capac pus la gura puţului şi începe să dea drumul afară sîrmei — un fir moale — din lăuntrul aparatului de măsurat. Strălucesc în bătaia soarelui diviziunile de aramă care marchează fiecare metru pe sîrma aceea, iar sîrma se afundă tot mai adînc în puţ. Năruindu-şi pe spinare deluţul glugii ei impermeabile şi scoţînd la iveală de sub basma una din foarte îngrijitele-i urechiuşi, Zina se apleacă asupra puţului şi ascultă. De jos, din depărtări, ca din centrul pămîntului, răsună deodată un vuiet scurt, înăbuşit: la capătul sîrmei e o greutate mică, goală în interior, — greutatea din capătul sîrmei a ajuns jos, în apă. Zina lipeşte sîrma de buza puţului şi priveşte auriul indice al diviziunii: treizeci de metri. Scoate din buzunar un carneţel liniat „cu pătrăţele" şi cu filele pestriţe de atîtea note cîte şi-a făcut posesoarea în el — e carnetul ei de însemnări zilnice — şi consemnează rezultatul măsurătorii pe care a efectuat-o chiar acum. Va să zică nivelul apei în puţ a crescut. E un semnal de alarmă. Trebuie să dea numai decît o fugă pînă la geologi, să-i înştiinţeze.

Urmărirea nivelului apei se poate face şi altfel. Se poate scrie maşinal în carnet rezultatul măsurătorilor efectuate, pentru ca apoi, prezentîndu-le la birou, să comunici cifrele respective. Dar Zina nu se mulţumeşte doar numai să înregistreze nişte cifre acolo. Împreună cu hidrogeologii îşi trasează şi ea curbele aşa cum ştie, şi atunci devine clar şi pentru ea unde trebuie intensificată evacuarea apei prin pompe şi ce soi de pompe să intre în acţiune pentru ca primejdia să fie înlăturată.

De la puţ la puţ, pe jos, sau cu barca pînă la vre-o dragă, aşa-şi urmează drumul, neîncetat, agerul ochi-de-veghe al acestui vapor în plin mers: şantierul.

Plecarea de pe şantier cu „antilopa"

Aşa spun constructorii: „antilopă", oricărui camion din cele cu coviltirul de pînză de cort întinsă pe carcasa ce se boltеşte deasupra, în spatele cabinei. „Antilopele" îi transportă pe muncitori acasă la ei, la ora plecării de pe şantier. La ieşirea din schimb, cînd autobuzul devine insuficient, o „antilopă" e considerată aici drept un destul de confortabil mijloc de locomoţie.

Sosind la „staţie" — adică undeva prin preajma birourilor întreprinderii, şi anume acolo unde-i locul mai bătătorit de urme de paşi — constatai că autobuzul deja plecase şi că ultima „antilopă", arhiplină de pasageri, urla din claxon gata-gata s-o şteargă.

— Hai ici, urcă! Mai repede! — îmi strigară cîţiva din maşină. Mi-au dat ajutor nişte mîini, nu ştiu ale cui, să mă căţăr şi cîteva clipe mai tîrziu iată-mă pe bancă în camion, înghesuită prietenește în mijlocul unei mulţimi de spinări — fufăici, haine impermeabile — iar camionul a şi pornit, ne zdruncină. Plecau acasă excavatoriştii şi buldozeriştii, şoferii, constructorii, fetele de la uscătorie.

...„Antilopa" îşi urma drumul cu toată viteza spre Gubkin. O şi părăsiseră, coborînd la haltă, „adoptivii din Stoilin" (aşa li se spune băieţilor care stau în gazdă pe la colhoznicii din Stoilin, şi dintre care mulţi au şi fost „adoptaţi" în familie — avînd în vedere că s-au căsătorit cu fete din Stoilin). Se profilau deja în depărtări edificiile de la mina Gubkin; în maşină se discuta cu înflăcărare. Era vorba despre o recentă descoperire făcută în timpul săpăturilor, descoperire care-i răscolise pe toţi. Hidromecanicii, tot adîncind cariera din Lebedi cu ajutorul unor puternice jeturi de apă, dăduseră peste osemintele unui mamut, găsiseră chiar şi unul din colţii mamutului. Veniseră în goană de peste tot băieţii şi fetele, să vadă. Ce-i glumă? Un mamut de ăla de-a trăit acum zeci de mii de ani!

— Las' să spuie Zina că-i geologa, e expertă.

Abia atunci o observai pe Zina stînd într-un ungher al camionului. Nu m-a mirat cuvîntul acesta — „expert" — care, mai întîi, sună ciudat. În ultimul timp tot mai rar îl auzi pe şantierele noastre. Ba cîte un şef de lucrări chiar asta-ţi şi spune de la bun început: „La noi, ştiţi, maeştrii — tot numai tineret, că ei sînt toţi experţi, adică, mă scuzaţi, tineri specialişti". Cuvîntul cu pricina acum nu mai bate la ochi. Dar aici, la KMA (poate fiindcă începutul exploatării locale a avut loc prin anii de după 1920), sensul nou al acestui cuvînt pătrunde cu deosebită ascuţime în conştiinţe. Experţi li se spunea mai demult acelor specialişti care, recrutaţi din rîndurile intelectualităţii burgheze, intrau în serviciul Puterii Sovietice. În prezent, numele de experţi îl poartă sau acei tineri specialişti care, absolvind la 18—20 de ani şcoala tehnică, lucrează în brigăzi ca obişnuiţi muncitori calificaţi, sau absolvenţii Institutului: tineri ingineri şi maeştri.

Şi nu numai acest cuvînt a dobîndit un sens nou la KMA. Asemănătoare transformări s-au petrecut aici şi cu multe alte cuvinte. Orice fetică îţi răspunde la KMA celui ce-ntreabă de strada cutare, numărul cutare: „A! Casa fabricanţilor". La demonstraţia de 1 Mai poţi auzi oricînd: „În frunte vine coloana fabricanţilor!"

Gubkin este un oraş eminamente al minerilor şi constructorilor. Şi întrucît muncitorii de la uzina de înobilare a minereului au cartierul lor, tradiţiile lor, iată-i că au şi ajuns treptat-treptat a fi consideraţi ca o categorie aparte în oraşul minerilor. De aici li se trage numele: „fabricanţi". Ai impresia că aici, la Gubkin, nimeni nici nu-şi mai aduce aminte că odinioară acest cuvînt, în ţară la noi, avea cu totul alt înţeles. Pentru muncitorii tineri din KMA, noţiunea de fabricant exploatator e o josilă tot atît de străveche şi greu de imaginat ca şi mamutul acela despre care a fost vorba.

Dimineaţă

Fapt de zi în oraşul Gubkin. La început razele soarelui cad mai mult asupra pieţei din deal, — sînt acolo trei căsuţe şi o grădină, tot ce-a mai rămas din fostul domeniu al moşierului Korobka, (fără voie ţi-aduci aminte de Korobocika lui Gogol). Cu noaptea-n cap ies din obscuritate cartierele noului oraş: strada Ceaikovski cea dreaptă ca săgeata, coloanele noii clădiri a Institutului, malul de dincolo al riului Oskoleţ. Ies mai pe urmă din obscuritate şi skipurile minei, şi coşurile uzinelor.

Dis de dimineaţă la Gubkin. Dis de dimineaţă pretutindeni la KMA.

Constructorii din Lebedin şi Mihailovka pleacă să-şi ia schimbul în primire, geologii îşi încep itinerariul, geo-fizicienii pentru a nu ştiu cîta mie oară se apleacă asupra aparatelor lor.

Şi cu fiecare nou-apărută rază de soare, mai bine vezi ceea ce se învăluia în negura de înaintea zorilor, mai desluşit îţi se arată trăsăturile zilei ce va fi mîine la KMA.

S-a început exploatarea noului zăcămînt de la Pogremeţki, a cărui rezervă de metal ajunge pînă la trei sute de milioane de tone; se face protecţia extrem de bogatului subsol de la Iakovlevo şi Gostişcevo: peste cincisprezece miliarde de tone. Las' nu-i vorbă că deocamdată încă nici nu s-a clarificat deplin problema procedeelor prin care să se scoată la lumină acest minereu: la Iakovlevo, zăcămîntul stă pitit la o adîncime de cinci sute de metri, iar deasupra lui se află şapte orizonturi apătoase. Nu-i nimic! Nu-l putem lua imediat? O să-l luăm noi pînă la sfîrşitul septenalului! Că doar la KMA acum e încă dis de dimineaţă; vine el acuşi şi miezul zilei, amiaza cea cu soare fierbinte, dogoritor, cînd nu mai rămîne ungher să nu fie scăldat din belşug de razele soarelui.

Vine, vine amiaza! Căci atunci cînd soseşte, dîrdîind parcă de frig, autobuzul în staţia Starîi Oskol şi portiera iarăşi se deschide larg, nu fără rost îl întreabă pe conductor vreunul dintre pasagerii ce-şi aşteaptă rîndul să urce, — unul din acei pasageri care poartă căciulă cu clape şi fufaică şi vorbeşte cu glas gros, bărbătesc, deşi nu încă pe deplin format:

— La KMA?
— La KMA!

Traducere din revista „Iunost"
de Aurel Lambrino

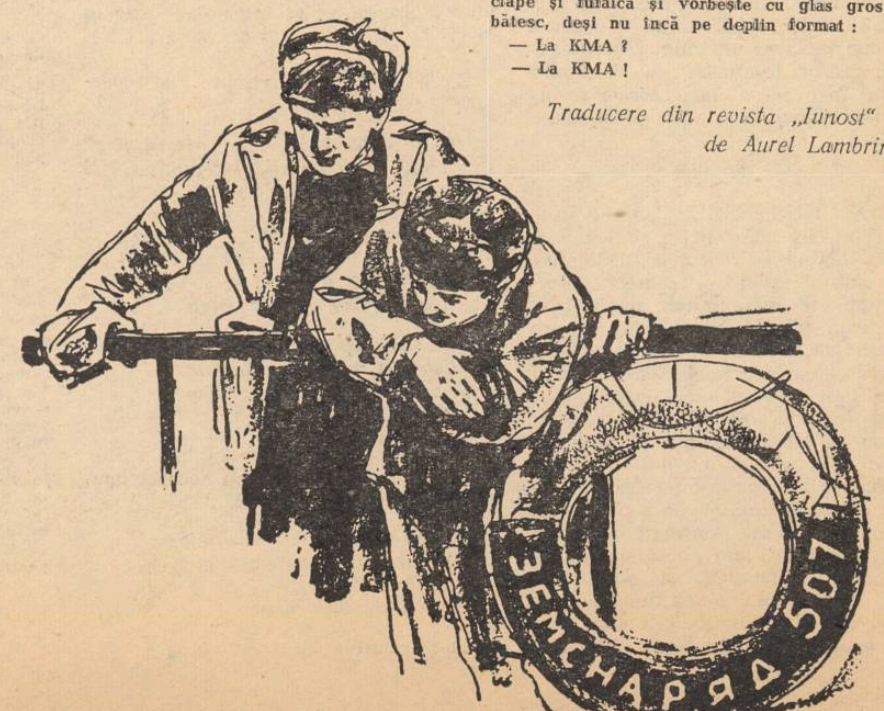

*) „Gîşte-Lebede" (n. tr.).

o seamă de cuvinte

Mihail Sadoveanu:

OPERE

vol. XVI

Ostrovul Lupilor, Povestirile dela Bradu-Strîmb şi Anii de ucenicie, trei cărţi apărute la intervale relativ scurte, între anii 1941 şi 1944, formează cel de-al şaisprezecelea volum din ediţia Operelor lui Mihail Sadoveanu, tipărite de E.S.P.L.A. Deosebite ca tematică, cele trei cărţi, aşa cum sînt alăturate, dau prilej cititorului să recreeze, într-o nouă variantă, universul obişnuit al scriitorului — oameni şi locuri, bărăgan şi baltă, singurătăţi şi fapte de mult întîmplate, înţelepciuni exprimate în proverbele unei lumi apropiate de natură, vînători şi ospeţe, mărturisiri cu valoare de document.

Povestirile de la Bradu-Strîmb reprezintă parcă o punte de legătură între atmosfera celor două cărţi, aparent atît de deosebite — lumea pestriţă a oierilor dobrogeni şi a satelor de turci şi tătari, cu caracterul vădit oriental pe care îl are povestirea din Ostrovul Lupilor, alături de extraordinarul document legat chiar de viaţa scriitorului şi a oamenilor din preajma lui, ce apar în Anii de ucenicie. Pe de o parte singurătatea bărăganului dobrogean cu cocori dormitînd în zilele de august, cînd mişcătoare e doar înşelătoarea „Apă a morţilor", pe de alta, tîrgurile moldovene şi marile oraşe, Iaşul şi Bucureştii, nume de oameni care au însemnat ceva pentru mişcarea noastră literară, drumurile scriitorului din primii ani de ucenicie. Între aceste două volume, cele 13 povestiri de la Bradu-Strîmb aduc nu numai farmec şi înţelepciuni orientale (Fîntîna tinereţii, Taori, Pasăre tainică, Halimă), dar şi evocări de scriitori, legaţi prin viaţa lor şi afinităţile sufleteşti, de splendoarea naturii moldovene (Drumuri) sau povestiri despre întîmplări reale, cunoscute direct de scriitor (Necunoscuţii au dat foc pădurii).

Ostrovul Lupilor aduce pe prim plan, figura unui singur om, înţeleptul Mehmet Caimacam, poreclit de consăteni Nastratin Hogea; Anii de ucenicie cuprinde o înşiruire de evenimente pe o perioadă de 34 de ani, oameni întîlniţi în drum de Mihail Sadoveanu, de la bunica din neam răzăşesc care-şi pomeneşte sufletul fetei moarte închinînd cu toţi comesenii din aceeaşi ploscă, pînă la colegi de şcoală, profesori şi confraţi de literatură: N. N. Beldiceanu, Nicolae Dunăreanu, Artur Gorovei, Zaharia Bîrsan, poeţii Mihail Codreanu, Th. M. Stoenescu, Şt. O. Iosif, D. Anghel, grupările literare de la Junimea, Sămănătorul şi altele.

Ostrovul Lupilor nu este definit în timp. Faptele sînt cunoscute prin intermediul unui povestitor întîmplător, la un popas, la vînătoare de dropii. Anii de ucenicie porneşte de la o dată precisă 1880, cînd s-a născut scriitorul şi se opreşte în 1914, în preajma celui dintîi război mondial, avînd un conţinut bogat în substanţa lui documentară şi actualitate istorică. Prima carte se menţine într-o lume primitivă, cealaltă evoluează către viaţa modernă.

Pornind de la aceste realităţi care ar demonstra deosebirea cărţilor amintite, ajungem inevitabil la descoperirea unităţii volumului, luat în întregime. El reconstituie încă o dată climatul cunoscut al literaturii sadoveniene. Aşezarea oierilor, focuri de trestii la sălaşul bacilor, legendele gorganelor, vînătorile cu inevitabilele povestiri cu o friptură de berbece în faţă şi o răcoroasă oală cu jinţiţă (Ostrovul Lupilor), viaţa tainică a naturii descoperită de sensibilitatea unui copil artist, poveşti cu haiduci, pasiunea cinegetică a elevului cunoscător al versurilor lui Eminescu, Alecsandri, Bolintineanu, „împărăţia apelor" găsită de nepotul lui Moş Ursake-răzeşul, la marginile Fălticenilor (Anii de ucenicie).

E impresionantă lumea literaturii lui Mihail Sadoveanu apropiată de natură, cu senzaţii şi imagini proaspete, nealterată de o viziune convenţională. Descriind locuri mereu noi, scriitorul este în căutarea omului, cu viaţa lui tristă şi crispată de griji, însă cu încrederea şi siguranţă în ziua de mîine. Omul ocupă locul principal în tot ce a scris pînă acum Mihail Sadoveanu.

„Notele" Profirei Sadoveanu, cu care se încheie volumul, aduc preţioase date noi şi lămuritoare asupra vieţii şi operei scriitorului.

CORNELIA ŞTEFĂNESCU

●

O nouă prietenă a copiilor: Ina Mădălina

Valeria Boiculesi s.a dovedit mai demult una dintre cele mai harnice creatoare de literatură pentru copii. *Ina Mădălina* — noua ei carte — dovedeşte încă odată acest lucru. *Ina Mădălina* este de fapt un mic poem gingaş, plin de farmec, populat de fiinţele universului infantil. Poeta profesează un lirism discret amestecat cu o ironie fină, într-un limbaj simplu dar totodată colorat, plin de suavitate. Moralizatoare în sensul bun al cuvîntului, cartea oferă copiilor pilde şi învăţăminte pe măsura înţelegerii lor. Ina este o fetiţă ca toate celelalte, o fetiţă care se joacă cu păpuşa ori cu ursuleţul, dar şi o fetiţă foarte ocupată care trebuie să aibă grijă de o sumedenie de fiinţe din jurul ei căci: *„are-o raţă / şi mai are şi-un răţoi / şi-s flămînzi, vai, amîndoi! / Şi mai are Ina-n curte / şi-un cîţel cu labe scurte / şi-un curcan / năzdrăvan / dintr-acei cu nasul roş / şi-o găină / şi-un cocoş! / Şi mai are, are Ina / de plivit toată grădina".*

Iată însă că dintr-odată Ina începe să-şi neglijeze prietenii din curte, să uite grădina. Fetiţa începe să aibă veleităţi de om mare, se priveşte ceasuri întregi în oglindă, îşi face sprîncenele cu creion chimic, îşi pune părul pe moaţe, îmbracă hainele celor mari şi *...„chiar stelele ca nişte flori de măr / pe toate-ar vrea să şi le prindă-n păr".*

Bineînţeles că Ina Mădălina găteşte astfel e caraghioasă şi stîrneşte rîsul animalelor din curte: *„Mi se pare, / şopteşte raţa cu îngrijorare / că ne-a luat cuibarul Mădălina! / Ia uită-te la capul ei, surată!"*

Imaginea bunicii îmbrăcată în rochie de fetiţă o lămureşte definitiv pe Ina că toate sînt bune la timpul lor. Din această experienţă ea iese cu învăţătura că deşi e bine să fii mare, nu-i rău nici să fii mic. Se reîntoarce la jucăriile ei, la îngrijitul grădiniţei, la animalele din curte care o primesc bucuroase.

Valeria Boiculesi lărgeşte universul copiilor prin introducerea naturii în povestire, le educă gustul literar cu versuri ca acestea:

„Tare-mi place
cînd se joacă
vîntul serilor de vară
pe sub geamuri
printre ramuri
şi îmi cîntă din vioară".

Alteori gingăşia specifică poetei se îmbină cu ironia, ca în discursul şoricelului (cînd Ina îi cere să-i aducă o moaţă):

„Lumea-ntreagă de mi-ai cere
Eu ţi-aş da-o cu plăcere,
„domnişoară"!
Dar mi-i frică
de hoţoaica de pisică!
Însă tot nu te-oi lăsa:
Vrei să-ţi dau codiţa mea?"

Valeria Boiculesi se dovedeşte o înzestrată creatoare de literatură pentru cei mici şi experienţa pe care o are în acest domeniu ne face să-i prevedem succese şi în viitor. Fluenţa, sprinteneala versurilor le fac uşor de reţinut şi plăcute chiar celor mai vîrstnici.

Nu putem însă încheia fără să evidenţiem ilustraţiile Magdei Ardeleanu, sugestive, apropiind textul de mintea copilului.

Bine alcătuită, cu o prezentare grafică excelentă, putem spune că *Ina Mădălina* este un dar frumos pe care poeta îl face copiilor şi sîntem îndreptăţiţi să credem că volumul se va bucura de o bună primire din partea acestora.

EUGEN BUZOIANU

●

Vasile Nicorovici: MERIDIANUL DE FOC

După acea interesantă monografie literară asupra Hunedoarei — 400 de zile în oraşul flăcărilor — *apărută la sfîrşitul anului trecut, Vasile Nicorovici* ne oferă acum un nou ciclu de reportaje în volumul Meridianul de foc. *Ca şi confratele său Pop Simion, care a străbătut ţara pe traiectoria paralelei 45°, Vasile Nicorovici îşi propune să zugrăvească oamenii şi realităţile vieţii de azi situate pe o altă nervură geografică, meridianul 23°.*

In reportajele sale, concepute ca schiţe monografice, Vasile Nicorovici cercetează numai cele trei ţinuturi amintite, contingente cu „meridianul de foc", deoarece oamenii de aici — ţăranii, oţelarii şi minerii — sînt legaţi prin tradiţii istorice comune. Secole de-a rîndul, în aceste locuri s-au dat lupte aprige între o masă imensă de oameni săraci, asupriţi şi un grup de exploatatori sadici, bestiali. Astăzi, în anii regimului nostru democrat-popular, oamenii din aceste locuri au cunoscut o viaţă de adevărată dreptate şi libertate, un destin nou, fericit. Vasile Nicorovici evidenţiază cu pregnanţă tocmai acest destin nou al oamenilor din aceste ţinuturi. Moţii, odinioară robi în minele de aur sau pribegi prin ţară cu doniţe şi ciubere, pentru o fărîmă de pîine, lucrează astăzi în cele mai umane şi mai moderne condiţii, mulţi din ei făcînd parte din cooperative meşteşugăreşti, care le asigură o existenţă cu adevărat îmbelşugată. La Hunedoara, unde altădată oţelarii se istoveau pentru huzurul capitaliştilor, s-a înălţat astăzi, prin lupta partidului, o măreaţă cetate a fierului, pîrghie principală în construirea socialismului, care creează celor ce muncesc aici o viaţă de înaltă bucurie şi demnitate umană. In Valea Jiului, leagănul luptelor neînfricate ale proletariatului din 1929, minerii sînt însufleţiţi de un nestăvilit elan constructiv, ştiind că prin eforturile pe care le depun creşte însăşi fericirea lor şi a întregului popor.

Vasile Nicorovici prezintă atît impunătoarele cuceriri revoluţionare ale regimului nostru în aceste ţinuturi, cît şi profilul moral nou al oamenilor de aici. In cîteva linii precise, clare, scriitorul conturează cu deosebire chipul comuniştilor, al celor care se află în fruntea luptei pentru făurirea socialismului. El le subliniază dragostea de muncă, devotamentul pentru cauza poporului, cinstea, eroismul, modestia neîntrecută. Moţul Dumitru Oneţ, preşedintele cooperativei „Horea Moţilor", sau minerii Ştefan Mihai de la Vulcan şi Feher Vasile de la Lupeni, activişti sindicali încă din ilegalitate, astăzi şefi de brigadă, sînt figuri luminoase de muncitori înaintaţi, dăruiţi cu pasiune luptei pentru socialism, pe care V. Nicorovici îi zugrăveşte în cuvinte de caldă admiraţie.

Concepîndu-şi reportajele sale sub aspect monografic, V. Nicorovici nu a avut însă uneori posibilitatea să înglobeze un material vast şi deosebit de interesant într-un spaţiu redus, cum este cel al micii colecţii din Editura Militară, în care a apărut volumul. De aceea, unele pagini sînt inexpresive prin aglomerarea rapidă şi pur informativă a unor date care puteau fi expuse cu mai multă profunzime. Am aminti în acest sens, multe pagini din capitolul Închinat Hunedoarei.

Cu toate acestea, reportajele lui Vasile Nicorovici în volumul Meridianul de foc *aduc, în ansamblu, mărturii vii despre lupta pe care moţii, oţelarii şi minerii o duc cu elan şi dragoste pentru făurirea socialismului.*

TEODOR VIRGOLICI

●

„Contemporanul" şi vremea lui

Cea mai de seamă tribună ideologică a mişcării noastre muncitoreşti de la începuturile ei, revista Contemporanul, *a fost cu atenţie studiată în ultimii zece ani. Cercetările întreprinse, făcînd în genere obiectul cursurilor universitare şi al manualelor didactice, nu s-au cristalizat însă în lucrări mai ample. Un studiu de sinteză se impunea cu necesitate şi acesta e principalul merit al cărţii semnată de Savin Bratu şi Zoe Dumitrescu. Vrem să spunem că studiul nu surprinde atît prin lărgirea informaţiei istorice existente, cît prin modul de organizare a materialului, menit să înfăţişeze apariţia revistei în condiţiile unirii socialismului cu mişcarea muncitorească şi mai ales prin analiza la obiect a polemicii Gherea-Maiorescu. Ni se pare aşa dar că pe prim plan stă utilitatea cercetării întreprinsă de Savin Bratu şi Zoe Dumitrescu. Primele cercuri socialiste din Romînia, activitatea unor neobosiţi agitatori ca Zubcu Petrovici, Dr. Russel şi Dobrogeanu-Gherea, marile dificultăţi întîmpinate din partea autorităţilor burgheze, programul revistei, concepţiile materialiste călăuzitoare în denunţarea misticismului, a ignoranţei şi şarlatanismului în ştiinţă — iată cîteva dintre importantele probleme pe care le discută autorii în primele capitole ale cărţii. Cititorul este introdus apoi în cercul „Contemporanului", unde i se prezintă principalii colaboratori, pe atunci entuziaşti adepţi ai materialismului şi marxismului, unde află mai de aproape diversele etape ale creşterii ideologice a revistei — de la critica socială mic-burgheză la fermitatea poziţiilor marxiste, reprezentate pînă la trădarea de mai tîrziu a lui C. Dobrogeanu-Gherea.*

Capitolele care formează centrul de greutate al lucrării sînt acelea consacrate polemicii Gherea-Maiorescu, în care Savin Bratu efectuează o analiză competentă şi nuanţată a concepţiilor maioresciene. Teoria artei pentru artă e combătută şi explicată prin rădăcinile sale politice reacţionare şi prin filozofia sa idealistă. Sînt relevate meritele lui Dobrogeanu-Gherea ca întemeietor al criticii noastre literare, autorul referindu-se întotdeauna la această faimoasă polemică unde criticul Contemporanului *a făcut o strălucită demonstraţie a metodei sale ştiinţifice. Savin Bratu mînuieşte cu îndemînare instrumentul analizei marxiste, argumentîndu-şi întotdeauna ideile, cu exemple dintre cele mai semnificative.*

Capitolul „Literatura Contemporanului", *semnat de Zoe Dumitrescu, se remarcă prin acelaşi efort susţinut al sintezei. Militantismul social al poeziei şi prozei de la* Contemporanul *este comparat şi cu literatura europeană a momentului. De asemenea, Zoe Dumitrescu subliniază, pe bună dreptate, contribuţia revistei la publicarea literaturii populare, sector care se bucură şi de colaborarea lui Creangă.*

Deşi în cuvîntul către cititori, se recunosc, „anumite repetări pe parcurs", *ca inerente autonomiei capitolelor, ele supără totuşi nu prin repetare, ci prin reluarea unei probleme în alt mod. Astfel în cap.* „In contra ignoranţei şi şarlatanismului" *se discută despre demascarea plagiatelor din unele cursuri universitare şi unele lucrări literare. Zoe Dumitrescu revine la aceeaşi problemă, dar cu o foarte serioasă precizare, ce ni s-ar fi părut utilă din capul locului — şi anume, că cei de la „Contemporanul" făceau exces de zel, denunţînd ca plagiat poezia* In grădină *a lui Iancu Văcărescu (după* Gefunden *a lui Goethe) şi* Toderică *a lui C. Negruzzi (după* Federigo *al lui Prosper Merimée). Judicioasa completare contrazice parţial afirmaţia prea categorică din capitolul anterior!*

In cadrul campaniei ştiinţifice pentru elaborarea marei istorii a literaturii romîne, lucrarea despre Contemporanul aparţinînd criticilor Savin Bratu şi Zoe Dumitrescu, (ce se încheie cu o binevenită bio-bibliografie semnată de Emil Manu), este fără îndoială cel mai bun punct de plecare — un studiu de sinteză marxist asupra tradiţiei materialiste a criticii şi teorei noastre literare, de care se simţea o reală nevoie.

AL. SĂNDULESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: **acad. Mihai BENIUC**
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie);
Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie);
Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie);
V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcţie).

O modalitate caracterologică

Viaţa şi opera cunoscutului nostru matematician Gheorghe Ţiţeica fac obiectul unei modeste dar utile monografii tipărite la Editura Tineretului în cadrul colecţiei Oameni de seamă. *Autorul cărţii, fost elev al lui Ţiţeica, el însuşi om de ştiinţă, aduce profesorului său un emoţionant omagiu, într-un ton reţinut şi plin de respect (chiar şi pe coperta monografiei, el semnează şcolăreşte: Botez Şt. Mihail).*

Pentru cine i-a cunoscut pe Ţiţeica, monografia aceasta constituie o surpriză prin dezvăluirea unor trăsături de caracter pe care nici nu le-am fi putut bănui la matematicianul nostru. Fiecare avea impresia că severul profesor, glacial şi cam distant, puţin la vorbă şi punctual ca un ceasornic perfect, era un soi de robot înzestrat cu o gîndire imensă, dar lipsit de inimă sau măcar de un minimum de căldură omenească. Şi iată că Botez Şt. Mihail ne ajută să redescoperim pe Ţiţeica, pe acela pe care pe de o parte aparenta rigiditate, iar pe de altă parte falsele impresii ni l-au ascuns. Cine ar fi crezut că degetele care prindeau cu atîta siguranţă creta pentru a demonstra la tablă proprietăţile celebrelor „suprafeţe Ţiţeica", plîmbaseră numai cu cîteva ore înainte arcuşul pe coardele viorii, smulgînd acelei cutii sonore melodii duioase şi amare? Cine ar fi crezut că omul în al cărui limbaj din trei cuvinte rostite două erau o formulă algebrică, era înzestrat cu un spirit universal, că omul acesta şi nu altul a răspuns la discursul de recepţie al lui George Enescu la Academie, că el a întocmit referate şi rapoarte pentru premierea unor lucrări din domeniul artelor? Cine ar fi crezut că omul acesta rigid ca o riglă de calcul suferea în tăcere pentru insuccesul fiecărui elev al lui sau se bucura tainic de cel mai mărunt succes la examen al celui mai şters elev? Monografia lui Mihail Botez relevă un caracter, în sensul etic al cuvîntului; în acelaşi timp, cartea ţese cu migală, filă cu filă, frază cu frază, un caracter, în sensul literar al cuvîntului.

Mihail Botez elaborează un caracter literar, însă fără a uza de procedeele literare obişnuite, fără a face „beletristică". Tot secretul cred că constă pe de o parte într-o intuiţie destul de limpede a însuşi caracterului şi temperamentului lui Ţiţeica; pe de altă parte în susţinerea, „argumentarea" acestei intuiţii prin amănunte de viaţă şi de comportament. Un fapt real şi semnificativ devine mai convingător şi mai grăitor decît orice fabulaţie. De obicei, autorul monografiei procedează cam astfel: ori menţionează cîteva fapte semnificative din care extrage o trăsătură de caracter subliniată discret dar limpede, ori enunţă mai întîi o trăsătură de caracter pe care apoi o susţine prin citare de fapte. In ambele situaţii efectul dobîndit e acelaşi: profilul sufletesc al lui Ţiţeica se conturează, se impune atenţiei cititorului şi se înrădăcinează în memoria acestuia. Este o modalitate care, fără a fi literară, artistică, nu-i cu nimic mai prejos, apreciind după efectul ei pozitiv, asupra cititorului faţă de una propriuzis artistică.

Monografia lui M. Botez izbuteşte să răspundă scopului ce şi l-a propus: de a înfăţişa tineretului personalitatea unui savant ca un model de luptă pe tărîmul ştiinţei. E regretabil că autorul a văzut obiectul cărţii sale oarecum „în sine" fără o suficientă legătură cu epoca şi cu societatea în care a trăit Ţiţeica.

Dacă marele matematician a săvîrşit şi erori în viaţa şi activitatea lui, dacă a avut opinii eronate, nu ne este îngăduit să le ascundem, ci trebuie să le combatem. Monografia în discuţie lasă impresia unui studiu emoţionant, dar necritic şi înclinat către obiectivism. Firesc, atare deficienţe de ordin ideologic se răsfrîng şi în chipul de a-l caracteriza pe Ţiţeica. Savantul nu apare în toată complexitatea lui. Punctul de vedere eronat al autorului a făcut să ne fie ascunsă tragedia unui excepţional om de ştiinţă ridicat din popor, dar pe care burghezia, deşi n-a reuşit să şi-l anexeze pe deplin, a izbutit să-l separe de masele largi.

După ce parcurge cu nesaţ paginile emoţionante prin sobrietatea lor, cititorul închide cartea rămînîndu-i senzaţia amară că i-a fost ascuns ceva şi încă ceva foarte important: viaţa însăşi.

POMPILIU CARAION

Pentru Concursul „Iubiţi cartea"

N. A. Ostrovski: AŞA S-A CĂLIT OŢELUL

Prin forţa exemplului său Pavel Corceaghin depăşeşte condiţia unui personaj literar obişnuit, apropiindu-se, în sens nou şi purificat de orice elemente obscure, de proporţiile mitului. In Aşa s-a călit oţelul omul se întrece pe sine; gîndul şi fapta, contopite în acelaşi ţel măreţ proiectează printre oameni un om cu totul aparte — revoluţionarul comunist. Corceaghin nu-i decît o permanentă vibraţie pentru revoluţie. Voinţa, încrederea neţărmuită în revoluţie stăpîneşte toate resorturile fiinţei sale. Ceea ce veşnic rămîne treaz la el — şi asta îl deosebeşte de toţi antecesorii săi literari — e conştiinţa răspunderii. Eroul lui Ostrovski nu poate nici o clipă uita că el are de cucerit şi de apărat anumite idealuri. Sînt idealurile izvorîte din lupta celor obidiţi, sînt idealurile izvorîte din ideile semănate de către Marx şi Lenin, e revoluţia socialistă. O bogată tradiţie beletristică realistă obişnuise cititorul cu luminoase chipuri de luptători pentru progresul omenirii, pentru dreptatea şi fericirea popoarelor. Romanul lui Nicolae Ostrovski aduce în arena scrisului un luptător care are mereu vie în minte menirea, ţelul şi datoria sa de revoluţionar bolşevic. Tăria de caracter, curajul, inteligenţa erau subordonate, în cazul romanelor lui Dumas, unor scopuri individualiste, în esenţă mărunte oricît de spectaculos ne-ar fi fost înfăţişate. Corceaghin trăieşte prin revoluţie şi pentru revoluţie. Din însăşi superioritatea cauzei ce o slujeşte izvorăşte şi superioritatea sa morală. Tot timpul eroul reflectă asupra gesturilor săvîrşite şi nu are alt criteriu de apreciere a faptelor decît acesta: slujesc ele sau nu slujesc cauza socialismului. E arhicunoscut citatul din roman, devenit proverb: „Nimic nu-i mai scump pentru om decît viaţa... N-o trăieşte decît o singură dată şi trebuie s-o trăiască astfel încît să nu simtă o chinuitoare durere pentru anii trecuţi în zadar, să nu se simtă ruşinat pentru trecutul lui meschin şi ticălos, iar în faţa morţii să poată spune: toată viaţa şi toate puterile mi le-am închinat celui mai minunat lucru din lume, — luptei pentru eliberarea omenirii. Şi trebuie să se grăbească s-o trăiască". *Pînă la un anumit punct, viaţa lui Nicolae Ostrovski se confundă cu cea a personajului devenit legendar. Cîndva scriitorul afirma şi el:* „Dacă ar fi ca numai o singură celulă a organismului meu să rămînă vie, să poată rezista, aş trăi, aş rezista şi atunci...", *convins fiind de rostul său în făurirea noii societăţi.*

Cartea are un caracter aforistic şi alături de pilda raportată la dimensiuni gigantice — ca voinţă, efort şi putere puse în slujba revoluţiei — a lui Pavel Corceaghin, fără îndoială că popularitatea ei îşi are orginile şi în asta. Ne aflăm în faţa unui magistral manual de conduită civică şi etică revoluţionară. De mic, în focul luptelor împotriva siguranţei ţariste, Corceaghin îşi căleşte voinţa, nervii, îşi încearcă posibilităţile de rezistenţă a organismului la greutăţi. De aceea gestul său ulterior, îndîrjirea de a nu abandona lupta nici chiar cînd viaţa l-a desfigurat fiziceşte, de a încerca şi continua să scrie — orb fiind — cu portativ, pare cît se poate de firesc. Dar dincolo de explicaţia raţională, rece, pe care o găseşti urmărindu-i atent evoluţia, povestea lui Pavel Corceaghin nu poate să nu te înfioare prin unicitatea ei, prin abnegaţia cu care personajul a ştiut să slujească revoluţiei.

Nenumărate sînt exemplele citate în legătură cu forţa mobilizatoare, cu exemplul educativ al acestei cărţi. Un editor iscusit ar putea chiar să le anexeze la una din ediţiile romanului. Multe, cred că ar egala ca adevăr de viaţă, ca devotament pentru cauza partidului şi a clasei muncitoare, cele mai cutremurătoare pagini din roman. Dar cititorii le cunosc din manualele de istorie a literaturii sovietice, din relatările presei cotidiene. Pentru orice tînăr revoluţionar, Aşa s-a călit oţelul *rămîne o carte de căpătîi.*

GH. ACHIŢEI

MARTHA DODD

scriitoare americană

ÎN JUNGLA DIN SUDUL S.U.A.

De obicei, în luna octombrie, statul Carolina de Nord se bucură de o vreme deosebit de frumoasă. Zilele sînt călduroase, iar văzduhul are limpezimea cristalului. Pămîntul — roşcat — îşi mai păstrează încă uscăciunea şi praful din lunga perioadă a arşiţelor, dar pe fundul şanţurilor ploile de toamnă lasă şuviţe de apă limpede şi un strat gros de argilă umedă, rece.

Prin şanţurile acestea, în zilele însorite, se joacă adesea copiii. Le place să alerge desculţi, lipăind prin apă, ori să se plimbe de colo-colo prin argila jilavă, care li se prelinge printre degetele picioarelor. Îşi construiesc tot felul de fortificaţii crenelate, pentru ca apoi, din spatele acestor cetăţui, să bombardeze cu strănicie tabăra adversă de peste drum cu proiectile de lut bine ochite. Învinşilor nu li se taie capul, în schimb trebuie să suporte vreo pedeapsă pe nedrept meritată: fie să parcurgă în mîini o anumită distanţă, fie să se caţăre de şase ori la rînd într-un copac înalt, iar atunci cînd taberele sînt alcătuite din băieţi şi din fete, să-l sărute pe unul din învingători.

O astfel de joacă avusese loc şi într-una din amiezile lui octombrie, prin anul 1958, în şanţurile de la marginea drumului care ducea spre orăşelul Monroe, situat în Carolina de Nord. Pe de o parte a drumului se înşiruiau nişte bordeie sărăcăcioase, pe jumătate dărăpănate, iar pe cealaltă — un şir zvelt de căsuţe cochete proaspăt zugrăvite şi amenajate cu gust de locatarii lor. În clipele acelea însă, copiilor nu le ardea de nici un fel de comparaţie, aşa încît îşi vedeau în linişte de joaca lor. Printre ei se aflau şi doi băieţi, chiar atunci întorşi de la şcoală: Hannover Thompson în vîrstă de nouă ani, un flăcăiaş zvelt şi prietenos, cu ochi visători, puţin distanţaţi şi prietenul său David Simpson, zis Fazzy, un băieţel cu privirea vioaie şi păr negru, cîrlionţat. Amîndoi prietenii dădeau bătălie pe viaţă şi pe moarte cu grupul vrăjmaş, aciuiat de partea cealaltă a drumului. Printre aceştia din urmă, luptînd cot la cot cu băieţii, se afla şi o fetiţă de şapte ani, un drac de fată, plină de vioiciune şi neastîmpăr. Şi iată că la un moment dat atacanţii, folosind cu abilitate toate meşteşugurile luptei de pe poziţii, ca nişte bravi ostaşi ce erau, porniră o ofensivă impetuoasă.

Cel mai mic dintre vajnicii apărători ai redutei, Fazzy, căpătase o „rană mortală": un proiectil ochit în pieptul adversarului însemna scoaterea acestuia din luptă. Apoi se prăbuşi şi Hannover care mai apucase să vadă apărînd în faţa sa un căpşor blond de fată şi o mînă uscăţivă din care zburase proiectilul aducător de moarte. Învingătorii jubilau, scoţînd strigăte de izbîndă şi topăind în jurul învinşilor. Şi îndată consiliul de război, întocmit în grabă, hotărî că atît Hannover cît şi Fazzy să ispăşească următoarea pedeapsă: în timp ce unul dintre învingători va număra pînă la douăzeci şi cinci, cei doi vor traversa de trei ori, de-a buşilea, drumul, vor face „broasca" de la un capăt la altul a şanţului, şi în cele din urmă vor străbate tiriş conducta, scoasă din uz a apeductului. Zis şi făcut. Dar iată că pe neaşteptate dracuşorul acela de fată cu păr blond, veni în fugă spre Hannover şi din mărinimie, pesemne, faţă de învinşi, depuse o sărutare pe obrazul acestuia. Cei doi băieţi îşi văzură mai departe de executarea pedepsei: pătrunseră în conducta apecductului şi, răsucindu-se ca nişte şerpi, o străbătură de la un capăt la altul înainte ca numărătoarea să fi ajuns la „douăzeci şi cinci". Asta a fost totul. O joacă de copii ca atîtea altele de pe toate meridianele globului.

Dar ceea ce s-a întîmplat după aceea a fost poate cel mai sinistru fapt din istoria fărădelegilor săvîrşite în sudul S.U.A. Cîţiva copii albi şi cîţiva negri, socotindu-se pe drept cuvînt membri ai aceleiaşi mari familii omeneşti, se jucaseră laolaltă uitînd cu desăvîrşire că locul negrilor este ghettoul negru, care se afla de partea cealaltă a drumului, printre dărăpănatele bordeie, iar al albilor — de partea astălaltă a drumului, de partea stăpînilor albi. De lucrul acesta poate îşi adusese aminte Hannover în clipa în care fetiţa cu părul bălai îi atinsese cu buzele obrazul; i-o fi zvîcnit lui inima în piept neliniştită, dar şi-a alungat îndată gîndul, zicîndu-şi că el şi fetiţa albă erau aproape „prieteni", căci de multe ori se mai jucaseră împreună. În ce priveşte însă încălcarea graniţei „pămîntului alb", atît el cît şi Fazzy nu-şi prea făceau probleme, pentru că nu odată zăboviseră pe acest pămînt, neputîndu-se dumiri de ce oamenii îl denumeau alb cînd în realitate era negru, cum este de obicei pămîntul.

Trecînd dintr-o parte în cealaltă a drumului inundat de soare, pentru a-şi ispăşi pedeapsa impusă de învingători, cei doi copii negri nici nu bănuiau măcar că între ei şi prietenii lor se întinde desişul de netrecut al junglei, în care fiarele sălbatice îşi pîndesc prada.

In seara aceea tatăl fetiţei cu părul blond îi luă fiicei sale un riguros interogatoriu privitor la cele întîmplate şi căută să afle de la ea tot felul de amănunte de care aceasta n-avea habar. Apoi îşi adună prietenii şi le declară: „Impie itaţii ăştia de negri s-au jucat astăzi cu copiii noştri. Unul dintre ei a sărutat-o pe fiica-mea şi a obligat-o să facă acelaşi lucru. Va trebui să-l linşăm, altă soluţie nu există. Nu putem fi îngăduitori cu ei căci prea şi-au luat nasul la purtare..." Unii susţineau, mai tîrziu, că de fapt tatăl fetiţei propusese nu numai linşarea celor doi copii, ci şi a familiilor ce nu ştiuseră să dea acelor copii o educaţie potrivită..

Prietenii împărtăşiseră întru totul părerea tatălui fetiţei, însă renunţară deocamdată la folosirea funiei şi a celorlalte ustensile de linşaj şi cerură mai întîi ajutorul poliţiei. Pe poliţişti puteai să te bizui: se pricepeau de minune să plătească după merit „criminalilor" şi să facă să „triumfe dreptatea".

Şi iată că şase camioane cu poliţişti înarmaţi pînă-n dinţi se opriră în aceeaşi noapte în faţa casei unde locuia Hannover Thompson. Speriată, mama lui Hannover, însoţită şi ea de o întreagă armată de „apărători" — şapte plozi, unul mai mic decît altul — ieşi în pragul cocioabei să-i întîmpine pe nocturnii vizitatori. Bărbatul, de la un timp, o părăsise, şi biata femeie muncea din răsputeri ca să hrănească cele şapte guri flămînde, din cîştigul mizer pe care o negresă îl poate căpăta în Sud, muncind cu ziua pînă la istovire. Se-nţelege de la sine că nenorocita îşi dădea seama în ce fel se putea sfîrşi o astfel de incursiune nocturnă: nu numai Hannover, dar şi ceilalţi copii, precum şi familiile vecine, puteau fi fără multă vorbă linşaţi, înecaţi ori schingiuiţi fără milă de poliţişti. Pogromul putea să se întindă în cîteva clipe ca un incendiu pustiitor şi să dureze săptămîni întregi, lăsînd în urmă-i prăpăd şi moarte.

După ce-l stîlciră însă în bătaie pe Hannover, care tremura de spaimă, poliţiştii îl aruncară în maşină şi porniră spre casa lui Fazzy Simpson. Scena se repetă întocmai, numai că de data asta asistau la ea mai puţini spectatori: mama lui Fazzy, văduvă, avea numai cinci copii... Poliţiştii îi puseră deci pe cei doi „delicvenţi" în cătuşe şi-i transportară la închisoarea oraşului. Aici, contrar literei legii şi neputînd formula nici o acuzare împotriva celor doi, organele de poliţie îi ţinură timp de şase zile şi şase nopţi în cea mai strictă izolare.

Biruindu-şi frica pricinuită de atacul nocturn al poliţiei, mamele celor doi băieţi se hotărîră să facă un demers riscant, pe care înainte cu cîţiva ani nu l-ar fi făcut în ruptul capului nici unul din negri. Ele se adresară conducătorului Asociaţiei naţionale pentru sprijinirea propăşirii oamenilor de culoare din comitetul Union, organizaţie de luptă împotriva abuzurilor şi fărădelegilor săvîrşite asupra negrilor din Statele Unite.

Robert Williams, omul căruia i se adresară cele două femei, suferise şi el cu ani în urmă destule persecuţii şi samavolnicii din partea albilor. Era un bărbat voinic, energic, jovial, de profesiune mecanic de locomotivă. Mai demult, ca marinar, luptase în război împotriva fasciştilor. R. Williams se hotărîse să concentreze întreaga activitate a organizaţiei conduse de el, asupra problemelor ce frămîntau pe conaţionalii săi săraci din comitetul Union din Carolina de Nord. Pe aceştia se gîndise să-i atragă în primul rînd în organizaţie şi nu numai pe negrii înstăriţi, adică pe funcţionarii şi comercianţii din diverse întreprinderi, căci aceştia formaseră mai înainte temelia organizaţiei. Pe vremuri Williams încercase să capete un post de mecanic pe locomotivă, dar se izbise de un refuz categoric: meseria aceasta era declarată „inaccesibilă" unui negru. Se angajase deci provizoriu la o fabrică textilă, la douăzeci şi cinci de kilometri de Monroe. Nu peste mult timp însă, proprietarul fabricii se pomenise vizitat de un grup de albi înarmaţi, şi chiar a doua zi Williams fusese poftit afară pe poarta uzinei... De fapt ştia că în cea mai mare parte a întreprinderilor Americii de Sud negrii sînt împiedicaţi de a presta o muncă calificată, aşa cum ar fi, de pildă, munca în sectorul textil. Singurele îndeletniciri admise pentru ei sînt acelea de a slugări în casele albilor, de a presta muncă manuală la domiciliu şi de a recolta tutunul şi bumbacul pe plantaţii, sub arşiţa dogoritoare a soarelui, în schimbul unei simbrii mizere.

Cu o lună înainte de întemniţarea băieţilor Hannover Thompson şi Fazzy Simpson, — Robert Williams înaintase o cerere pentru primirea celor doi fii ai săi într-o şcoală elementară pentru albi. Chiar a doua zi însă, în ziarul local apăruse un anunţ uriaş plătit de Ku-Klux Klan, afiş care glăsuia astfel: „Deşteptaţi-vă, oameni albi! Uniţi-vă în lupta noastră împotriva comunismului!" „Criminala activitate comunistă" a lui Williams consta în aceea că omul încerca să le dea copiilor săi învăţătura elementară la care aveau dreptul! Se porni numaidecît o întreagă avalanşă de telegrame, scrisori, telefoane cu ameninţarea că atît Williams cît şi copiii săi vor fi „linşaţi, împuşcaţi sau schilodiţi pentru toată viaţa".

Căpeteniile oraşului, scontaseră pe faptul că îl vor înfricoşa pe Williams făcîndu-l să părăsească oraşul, căci altceva nu-i mai rămînea de făcut în faţa sumbrei perspective de a muri de foame... Dar zadarnic să scape printre gratiile ferestrei. Într-adevăr, poliţiştii nu puteau fi învinuiţi că nu au simţul umorului...

Mamele celor doi băieţi căpătaseră permisiunea de a asista la proces, dar fură înştiinţate despre aceasta cu zece minute înainte de începerea procesului. Se înţelege de la sine că în aceste condiţii nu putea fi vorba de angajarea unui avocat: în zece minute nu poţi face mare lucru. Iar lui Robert Williams, prietenul şi apărătorul acuzaţilor, îi fu interzis categoric să le însoţească pe femei la proces. Capul de acuzare împotriva celor doi băieţi era sărutul, cu alte cuvinte (— sau mai precis: după cum susţineau acuzatorii) „un viol săvîrşit asupra unei femei albe", agravat de încă o acuzaţie tot atît de cumplită: o profanare... „Violul" fusese săvîrşit pe „teritoriul albilor".

Strîns ţinîndu-se de mîna maică-sei, fiecare dintre cei doi acuzaţi: bietul Hannover Thompson şi Fazzy Simpson, care tremura din tot trupul, ascultară îngroziţi sentinţa tribunalului: şcoală de corecţie pe timp ne imitat. Judecătorul mai adăugă cu bunăvoinţă că dacă inculpaţii vor avea o conduită exemplară vor fi eventual eliberaţi înainte de a ajunge la majorat... Li se permise mamelor să-i viziteze pe condamnaţi o dată pe lună. Cu asta procesul se încheie.

Dar în tot timpul acesta, Robert Williams nu stătuse cu mîinile încrucişate. Cu consimţămîntul celor două mame ale copiilor, el luase legătura cu biroul central al Asociaţiei pentru sprijinirea propăşirii oamenilor de culoare şi cu alte organizaţii similare ale albilor şi negrilor din Nordul şi Sudul ţării. In felul acesta se organizaseră mai multe comitete de luptă şi întreaga chestiune fu dată publicităţii şi supusă opiniei publice americane. Williams începu să publice articole, să ţină discursuri, să întreprindă călătorii în Nord şi în Sud. Sezisîndu-se de această activitate a lui Williams, organele judiciare dădură să se înţeleagă că prin aceasta Williams săvîrşeşte un act de... „trădare" la adresa suveranităţii statului Carolina! Williams le răspunse că acţiunile sale sînt îndreptate spre „instaurarea dreptăţii în junglele sociale ale Americii de Sud".

Un ziar de mare tiraj din Nord, dădu uriaşul acesta care cîntărea peste o sută de kilograme nu prea se dovedi a fi slab de înger...

„Violul săvîrşit asupra unei fete albe", — iată formularea actului de acuzare întocmit împotriva celor doi băieţi. Tatăl fetiţei despre care am vorbit mai sus, o învăţase în prealabil pe aceasta ce anume să declare în faţa instanţelor judecătoreşti, căci după singur bunul plac al unui alb cele petrecute puteau fi oricînd prezentate ca o „tentativă de viol" — cea mai răspîndită şi mai îngrozitoare din toate acuzaţiile false, în baza căreia nenumăraţi negri din Statele Unite sînt torturaţi fără milă, castraţi şi executaţi pe scaunul electric. Trei acuzaţii provocatoare de acest fel — asasinarea lui Willy Mac Guy, a celor şapte din Matheusville şi procesul tinerilor din Scottsborough stîrniseră indignarea opiniei publice mondiale. Din fericire, băieţii din Monroe nu aveau decît — respectiv — opt şi nouă ani.

In tot timpul şederii băieţilor în închisoare, poliţiştii şi temnicierii aflaţi tot timpul în imediată apropiere, proferau ameninţări de tot felul şi se „distrau" pe socoteala băieţilor. După cum s-a aflat ulterior, în cursul procesului, una dintre cele mai „amuzante glume" săvîrşite de ei a fost cea din noaptea spre 31 octombrie, dată la care se serbează ziua tuturor sfinţilor. In întunericul din celulă apăru pe neaşteptate un poliţist travestit în odioasa mantie a Ku-Klux-Klanului. Innebuniţi de groază, copiii încercară zadarnic să scape printre gratiile ferestrei. Într-adevăr, poliţiştii nu puteau fi învinuiţi că nu au simţul umorului...

Valul de revoltă pornit din Europa, din America Latină, din Asia, ajunse în cele din urmă pînă la guvernatorul Carolinei de Nord, pînă la ambasadele americane din străinătate şi chiar pînă la Casa Albă. Afacerea căpătă un ecou internaţional. Conducătorii statului Carolina de Nord se perpeliră o lună întreagă pe jăratecul revoltei publice. După cum spune însuşi Robert Williams „nu le-a prea venit la îndemînă atenţia generală concentrată în ultima vreme asupra orăşelului Monroe. Căci, cu cîtva timp în urmă, aici se constituise un comitet special pentru atragerea industriaşilor din Nord, în scopul folosirii mîinii de lucru extrem de ieftine din partea locului. Se înţelege deci de la sine că nu convenea conducătorilor albi nici pe departe crahul acestui business". Ziarul „Charlotte Observer" (Oraşul Charlotte este centrul industriei textile din Sud) a protestat vehement împotriva condamnării copiilor. „E vorba despre nişte copii de vîrstă fragedă, scria ziarul. Înainte de toate sînt nişte copii, sînt produsul mediului care-i înconjoară, pe care nu l-au creat ei şi pe care nu sînt în stare să-l schimbe".

Dacă ar fi să vorbim despre ura de rasă şi despre abuzuri, Comitetul Union se află pe „ultimul loc" în Carolina de Nord, iar aceasta, la rîndul ei, nu se află nici ea pe „ultimul loc" faţă de celelalte state ale S.U.A. Evenimentele care se petrec în Mississippi, Georgia, Arkansas şi Alabama au întinat pentru multe generaţii numele Statelor Unite. In comparaţie cu Sudul îndepărtat, Carolina de Nord e considerată chiar „un stat liberal". In trecut, populaţia acestei ţări era formată din pionieri, oameni simpli, de origină scoţiană şi irlandeză, care fuseseră supuşi multor persecuţii. Acum însă, în zilele noastre, n-ar avea nici o raţiune să confruntăm prezentul cu vechile scripte ale trecutului pentru a trage concluzia: cine anume e mai puţin sau mai mult vinovat de această ruşine?

Violenţa şi actele arbitrare săvîrşite împotriva negrilor ţin în cătuşele lor întreaga Americă, dar în special în Sud ele capătă o formă deosebit de dramatică. Acolo discriminarea e folosită făţiş ca o armă a poliţiei de stat. Optsprezece milioane de negri trăiesc în condiţiuni asemănătoare celor pe care Hitler le crease pentru „rasele inferioare". Negrii din America însă, trăiesc în aceste condiţiuni de peste două veacuri şi jumătate!

Un negru poate fi jignit, maltratat, schilodit şi ucis pentru simplul motiv că n-a spus: „yes, sir", sau pentru că s-a încumetat să ceară o sticlă de bere într-un restaurant destinat albilor, ori pentru că nu şi-a scos pălăria în faţa unui alb, ori pentru că a aruncat o privire în treacăt asupra soţiei sau fiicei unui alb sau chiar asupra casei acestuia. Aceeaşi la iveală întreagă această murdară afacere, alte ziare înregistrară şi ele ştirea şi în felul acesta, în decursul desfăşurării întregului proces, atenţia întregii opinii publice americane fu aţintită asupra soartei celor doi copii, fapt care contribuise mult atît la salvarea vieţii copiilor cît şi a mamelor lor. Din toate colţurile ţării, s-au făcut auzite nenumărate proteste: protestau pedagogii şi clerul, muncitorii industriali şi fermieri. În curînd numele micuţului orăşel Monroe, cu populaţia sa de numai douăsprezece mii de locuitori, era pe buzele tuturor, devenise celebru nu numai în America ci şi pînă departe, dincolo de graniţele Americii. Deosebit de emoţionante au fost manifestările copiilor şi ale tineretului. Tinerii trimeteau scrisori şi telegrame pline de indignare, asaltau comunicaţiile telefonice, acţionînd şi izolat şi în grupuri. Tineretul din străinătate trimise mii de petiţii cerînd eliberarea celor doi copii.

Valul de revoltă pornit din Europa, din America Latină, din Asia, ajunse în cele din urmă pînă la guvernatorul Carolinei de Nord, pînă la ambasadele americane din străinătate şi chiar pînă la Casa Albă. Afacerea căpătă un ecou internaţional. Conducătorii statului Carolina de Nord se perpeliră o lună întreagă pe jăratecul revoltei publice. După cum spune însuşi Robert Williams „nu le-a prea venit la îndemînă atenţia generală concentrată în ultima vreme asupra orăşelului Monroe. Căci, cu cîtva timp în urmă, aici se constituise un comitet special pentru atragerea industriaşilor din Nord, în scopul folosirii mîinii de lucru extrem de ieftine din partea locului. Se înţelege deci de la sine că nu convenea conducătorilor albi nici pe departe crahul acestui business". Ziarul „Charlotte Observer" (Oraşul Charlotte este centrul industriei textile din Sud) a protestat vehement împotriva condamnării copiilor. „E vorba despre nişte copii de vîrstă fragedă, scria ziarul. Înainte de toate sînt nişte copii, sînt produsul mediului care-i înconjoară, pe care nu l-au creat ei şi pe care nu sînt în stare să-l schimbe".

Dacă ar fi să vorbim despre ura de rasă şi despre abuzuri, Comitetul Union se află pe „ultimul loc" în Carolina de Nord, iar aceasta, la rîndul ei, nu se află nici ea pe „ultimul loc" faţă de celelalte state ale S.U.A. Evenimentele care se petrec în Mississippi, Georgia, Arkansas şi Alabama au întinat pentru multe generaţii numele Statelor Unite. In comparaţie cu Sudul îndepărtat, Carolina de Nord e considerată chiar „un stat liberal". In trecut, populaţia acestei ţări era formată din pionieri, oameni simpli, de origină scoţiană şi irlandeză, care fuseseră supuşi multor persecuţii. Acum însă, în zilele noastre, n-ar avea nici o raţiune să confruntăm prezentul cu vechile scripte ale trecutului pentru a trage concluzia: cine anume e mai puţin sau mai mult vinovat de această ruşine?

Violenţa şi actele arbitrare săvîrşite împotriva negrilor ţin în cătuşele lor întreaga Americă, dar în special în Sud ele capătă o formă deosebit de dramatică. Acolo discriminarea e folosită făţiş ca o armă a poliţiei de stat. Optsprezece milioane de negri trăiesc în condiţiuni asemănătoare celor pe care Hitler le crease pentru „rasele inferioare". Negrii din America însă, trăiesc în aceste condiţiuni de peste două veacuri şi jumătate!

Un negru poate fi jignit, maltratat, schilodit şi ucis pentru simplul motiv că n-a spus: „yes, sir", sau pentru că s-a încumetat să ceară o sticlă de bere într-un restaurant destinat albilor, ori pentru că nu şi-a scos pălăria în faţa unui alb, ori pentru că a aruncat o privire în treacăt asupra soţiei sau fiicei unui alb sau chiar asupra casei acestuia. Aceeaşi pedeapsă îl aşteaptă dacă vrea să ia parte la alegeri, sau dacă îşi găseşte loc de lucru în vreun domeniu interzis negrilor; şi tot aşa dacă s-a înscris cumva într-un sindicat, dacă ştie sau dacă nu ştie carte, etc. E pedepsit deasemenea pentru tentativa de a pătrunde pe „pămîntul alb", ca şi atunci cînd se ocupă de sport, sau dacă se plimbă... într-un cuvînt, e pedepsit pentru marea lui vină că trăieşte, iubeşte şi moare ca orice alt om!

Pe la sfîrşitul lunii aprilie, ziarele americane au scris despre un caz petrecut la Poplarville, unde a fost linşat muncitorul negru Mack Parker, om în vîrstă de 23 de ani. Mulţimea, purtînd măşti pe faţă, îl răpeşte în acest scop de la închisoarea unde fusese depus sub aceeaşi mincinoasă acuzaţie de „viol săvîrşit asupra unei femei albe".

Terorizînd optsprezece milioane de negri, cercurile conducătoare din S.U.A. vor să aibă în felul acesta la cheremul lor o rezervă importantă de braţe ieftine de muncă, precum şi ţapul ispăşitor în spinarea căruia să arunce orice vină în cazul unor dificultăţi economice sau politice. Pe calea segregaţiei rasiale, conducătorii reuşesc uneori să-i despartă pe muncitorii albi de cei negri, semănînd între ei suspiciunea, frica şi ura, aceşti conducători se bizuie pe faptul că vor putea amîna cît mai mult inevitabila alianţă a maselor, îndreptată spre dobîndirea egalităţii, păcii, progresului economic şi politic.

Dar în problema negrilor nu mai predomină ca înainte indiferenţa şi nepăsarea. Negrii americani sînt plini de un spirit combativ cum n-au fost pînă acum niciodată şi se bucură de întregul sprijin al americanilor de rînd.

Hidoasa şi greoaia maşină a supremaţiei rasei albe începe să scîrţîie şi negrii, în bună înţelegere cu albii, o vor zgîlţîi pînă cînd praful şi pulberea se va alege din ea...

După patru luni de zile petrecute în casa de corecţie, Hannover Thompson şi Fazzy Simpson fură în cele din urmă încredinţaţi din nou mamelor lor. Totuşi, chiar şi pînă în ziua de astăzi, amîndoi copiii se află sub „directa supraveghere a statului".

Se poate întîmpla ca într-o bună zi Hannover şi Fazzy să se ducă iarăşi pînă la şanţul unde se află, părăsită, acea conductă de apă şi unde într-o zi cu soare se jucaseră ei cîndva împreună cu alţi copii... Dar micul pui de negru, Hannover, nu va putea înţelege niciodată de ce părinţii acelei fetiţe cu părul bălai procedaseră cu atîta cruzime, silind-o pe aceasta să mintă cînd fusese vorba de nevinovata lor joacă. Se mai poate întîmpla ca el să nu-şi mai poată deschide niciodată sufletul în faţa unui alb. Căci, la urma urmei, ce rău le-a făcut el albilor? Nu cumva întreaga lui vină se datoreşte faptului că-i un copil sărac? Sau poate pentru că are pielea neagră?

Durerea şi amărăciunea vor mai sălăşlui încă multă vreme în adîncul inimii lui, copleşite de groază. Abia peste mulţi ani, cînd va creşte mare, el va şti să găsească răspuns la aceste întrebări blestemate şi va păşi pe calea luptei pentru libertate. Se înţelege că nu va fi singur: prietenii săi, şi negri şi albi, îl vor ajuta.

Eliberarea lui Hannover şi Fazzy e o mare izbîndă dătătoare de speranţe. Cu ea sporeşte numărul minunatelor victorii dobîndite prin vehementele proteste, organizate, ale maselor. Ea insuflă puteri şi încredere în sine fiecărui negru din America şi fiecărui cetăţean american cinstit. Pentru aceasta merită să trăieşti şi să lupţi.

Traducere din revista „Ogoniok"
de Ecaterina Antonescu

IARNA ÎN VĂGĂUNA PUSTIE

de **SZEMLÉR FERENC**

Publicăm mai jos un fragment din romanul „Solstițiu" ce se află sub tipar, în limba maghiară, la Editura Tineretului. Evenimentele oglindite în această lucrare se întind de-a lungul perioadei bătăliei de la Stalingrad. Cartea nu este totuși o povestire de război. Eroii principali își trăiesc viața în spatele frontului, într-un oraș de provincie, unde se dă o luptă crîncenă între forțele progresului și ale opresiunii. Autorul zugrăvește lupta grea a comuniștilor romîni și maghiari împotriva orînduirii capitaliste, împotriva celor ce au împins poporul într-un război nedrept.

Walter era frămîntat de griji. Boldor i-a răsturnat planurile. Pénzes zăcea în arest, iar transportul pentru Ciucaș trebuie făcut cu orice preț în duminica aceasta. La munte a nins destul de mult. În curînd toate drumurile pot fi troienite.

Comunicarea cu Pénzes nu era prea anevoioasă. Armurierul își ispășea pedeapsa în tranșee. Făcea serviciul reglementar — tot la corpul de gardă — iar în timpul liber era pus în carceră. Așa se numea dulapul asemănător unei cabine de votare, cu deosebirea că era mai puțin încăpător, neaerisit și plin de miasme, în care omul nu putea sta decît în picioare, sleit de puteri și chinuit de oboseala simțită în fiecare mădular. Acest sistem, născocit de creierele luminate ale domnilor ofițeri recrutați din păturile superioare ale societății, era cel mai nimerit pentru înfrînarea oricărei mișcări a oamenilor din trupă, proveniți din clasele de jos. În arestul regimentului, lîngă corpul de gardă, erau înșirate de-a lungul zidului opt asemenea dulapuri și rareori rămînea vre-unul neocupat. Prin ferăstruicile pătrate, tăiate în scîndură cam în dreptul capului, licăreau ochi aprinși îndreptați spre ușă, iar dacă cel ce intra era soldat, putea auzi glasuri sfîrșite șoptind :

— Dă-mi o țigară !... Țigară !

De data aceasta îl chinuiau simțăminte confuze. Duminică, desigur, nu va putea pleca cu Walter. Pe de o parte era ușurat că nu-și pune pielea la saramură, pe de alta avea mustrări de conștiință că nu-și face datoria. El a fost acela care a scos din lăzile cu arme ale lui Trofim două pistoale belgiene, nou nouțe, și a pus în loc două revolvere hodorogite de pe vremea armatei austro-ungare. Tot el le-a împachetat, în taină, pe fiecare separat, iar cînd făcea el de planton, Dumitru le-a scos din cazarmă. Și iată că duminică ceilalți vor merge fără el... — sus pe munte... unde anume, nu știa...

Duminică, spre amiază, cu cincisprezece minute înainte de plecarea trenului local, doi bărbați stăteau în dosul gării joase de la marginea orașului. Se prefăceau că nu se cunosc. Șóș, înfrigurat, își strîngea scurta pe el, tușind din cînd în cînd. Cu prilejul călătoriei de la șapte noiembrie răcise puțin, și de atunci nu și-a mai putut reveni. Rănița încărcată îl tăia la umeri. În fundul ei erau ascunse două pistoale bine împachetate și cartușele necesare. Sacul era greu. Sau poate numai lui Șóș i se părea astfel. Walter se mișca stîngaci în costumul de schi al inginerului Imreh — îi era prea larg — și se întreba cum o să se descurce cu cele două scînduri înguste proptite de peretele gării... Nu mai avusese niciodată schiuri în picioare.

În curînd sosi și Dumitru, de asemenea cu o rănită încărcată și cu schiuri. Dacă vreun străin i-ar fi întrebat încotro se duc, toți trei ar fi răspuns că au de gînd să cutreiere timp de o săptămînă codrii Ciucașului. În acest sens erau întocmite și biletele de voie ale celor doi militari, prevăzute cu toate semnăturile și stampilele reglementare, firește false. În sfîrșit, pufăind și scîrțiind din greu, trenul vicinal se puse în mișcare, lăsînd în urmă periferia orașului, cu case scunde, acoperișuri umede și coșuri din care ieșeau rotocoale de fum. Cei trei turiști călătoreau în același vagon, dar nu erau așezați unul lîngă altul. Din cînd în cînd aruncau cîte o privire spre cîmpul negru ce se așternea la stînga, sau spre delușoarele înșirate la dreapta, chiar lîngă linia ferată. În vîrful dîmburilor, printre pomii desfrunziți, se zăreau ici și colo, luminoase, pete albe de zăpadă.

Dumitru, dus pe gînduri, se uita la ochii albaștri, strălucitori, aproape ascunși sub șuvițele de păr bălai ce cădeau pe fruntea lui Șóș. Apoi căută să-și aducă aminte cînd a văzut pentru prima dată ochii și părul acesta. În birtul lui Lungu, puțin înainte de a intra în armată. Iată de ce nu s-a mirat cînd, la gară, a dat cu ochii de el. De fapt, Walter nu-i spusese decît că drumul e lung și greu... poate chiar primejdios... iar în zorii zilei următoare trebuie să fie la cazarmă, ca de obicei.

Dumitru zîmbi. Ceilalți doi nu bănuiau că în rănița lui, pe lîngă medicamente și pansamente, este pitulată o găină friptă ! N-a fost chip s-o potolească pe maică-sa. Cum a prins de veste că feciorul ei se pregătește să meargă duminică la munte, din izvoarele ei tainice a făcut rost de o găină și gîndi : Zică el ce-o vrea, pînă la urmă tot o să le cadă bine...

La ultima stație au coborît și au așteptat pînă cînd sătenii și-au văzut de drum, apoi o porniră pe potecă și, după ce se îndepărtară binișor de sat, se apropiară, muți, unul de altul. Șóș luă comanda. Aveau de mers pe jos cîțiva kilometri. Cei trei bărbați, pășeau, tăcuți, pe un strat de zăpadă de vreo două degete, lipăind cu bocancii uzi. Dinspre pădurile apropiate se auzea vuietul surd al vîntului. Mîna lui rece mîngîia, neostenită, trupurile asudate sub povara ranițelor din spinare și schiurilor de pe umeri. Nori deși se înghesuiau din ce în ce mai aproape de pămînt și, cu toate că era vremea amiezii, plaiurile erau învăluite într-o lumină lîncedă, sură. Înaintau pe un drum îngust, avînd pe margine tufișuri răzlețe de salcie și păducei. Nici urmă de făptură omenească. Pe lunca ce se așternea la stînga lor, niște corbi filfîiau în jurul unui plop singuratic.

În aer plutea miros de brad ; vîntul aducea spre ei lătrături înăbușite. Șóș se opri ca să-l ajungă din urmă ceilalți doi.

— Stați aici o leacă ! le spuse. Apoi, după cîțiva pași, coti la dreapta și dispăru în dosul tufișului.

Walter și Dumitru, pentru a se feri din calea vîntului, urcară pe un delușor și se adăpostiră lîngă o salcie bătrînă. Curățiră zăpada de pe o cracă groasă culcată la pămînt, și cu ranițele în spinare, se așezară pe ea.

— De cîteva zile nu mai vine poștă de pe front, zise într-un tîrziu Dumitru. Pînă acum venea în fiecare zi cîte ceva. Ultima veste a fost de la Trofim... ne înștiința că sosise la Kletskaia... De atunci, a trecut o săptămînă întreagă...

Sus, printre crengile golașe ale salciei desfrunzite șuiera năprasnic vîntul prevestitor de iarnă. Auzindu-l, fără să vrea, oamenii se înfășurară mai strîns în haină sau manta, cu toate că, adăpostiți cum erau, vîntul nu-i atingea. Nori sumbri, aproape mînioși, se rostogoleau în valuri deasupra cîmpiei și parcă toți se poticneau în coama dealurilor împădurite. De jur împrejur, totul era posomorît și cenușiu.

Dumitru era îngrijorat. Se gîndea la poșta care nu mai aduce nici o scrisoare... Semn rău ! Dar la urma urmei, ce cuprindea corespondența aceasta ?... Ordine de zi în care figurau numele dezertorilor ; sentințe ale curții marțiale ; din cînd în cînd, condamnări la moarte... Veneau însă și scrisori către familie... ciudate, laconice... unele erau de neînțeles după ce fuseseră cenzurate o dată pe front, apoi a doua oară aici, la partea sedentară... cele mai multe nu ajungeau la destinație... Cu toate acestea, absența poștei îl neliniștea... S-a rupt legătura... pe neașteptate și în mod inexplicabil, s-a rupt orice legătură cu aceia care azi, poate își caută adăpost lîngă trunchiul copacilor pe o luncă părăsită și bîntuită de iarnă, în vizuini săpate în pămînt... sau sub movilele mormintelor...

— Ziarele spun că în sectorul Donului sînt lupte... trupele germano-romîne duc lupte grele cu inamicul... așa scrie în ziare... zise Walter.

— Fratele meu e și el acolo...

— Nu mai spune !

— Cît o să fie de îngrijorată mama !... Mai ales că de cîteva săptămîni n-am primit nici o veste de la el...

— Ai ascultat Radio ?

Dumitru ciuli urechile în direcția în care dispăruse Șóș. I se păru că vîntul aducea glasuri spre ei. Nu putu distinge nimic. Abia după cîteva clipe răspunse la întrebare.

— Nemții nu spun nici o vorbă, iar Moscova și Londra sînt bruiate.

Walter dădu din cap. Era și el cu urechile ciulite spre pădure. Începuse înserarea ; un șuierat, sau poate urlet, răsună prelung. Frigul umed se ridică încetișor prin tălpile bocancilor, spre genunchi, la pulpe... apoi îi prinse de mijloc. Simțeau atingerea aripilor mari și reci ale iernii ce plutea în aer. Abia atunci își dădură seama că de cîtăva vreme ningea cu fulgi mărunți și că în jurul lor totul era acoperit cu un văl alb.

Deodată, dinspre potecă, auziră sforăit de cai și clinchete de clopoței. Colina pe care se adăpostiseră n-a lăsat să ajungă pînă la ei zgomotul săniei ce se apropia și iat-o pe neașteptate oprită în fața lor. Șóș le făcu semn de pe capră.

Fără vorbă, își așezară bagajele și se urcară în sania țărănească asemănătoare unei cutii de scînduri. Proprietarul ei, șezînd nemișcat pe capră, aștepta.

— Putem pleca, Mihaly bácsi ! zise Șóș; apoi se întoarse către ceilalți doi. — Rab Mihaly bácsi ne duce pînă la kilometrul 14, ba chiar puțin mai sus, și ne așteaptă.

Căluții mărunți alergau cu o iuțeală uluitoare, trăgînd în urma lor, pe neaua proaspătă, cutia de scînduri. Vîntul vuia din ce în ce mai aprig și ninsoarea se întețea. Căluții însă, tropăind în cadență neschimbată, înaintau în văgăuna îngustă, plină de cotituri. În jurul călătorilor nu era nici o mișcare, în afară de legănatul brazilor acoperiți cu zăpadă, nici un zgomot, în afară de glasul clopoțeilor care răsunau slab dar luminos.

Vîntul le pătrundea pînă în oase, cu toate că se ghemuiseră strîns unul lîngă altul și se acoperiseră cu paiele din sanie. Rebegiți, priveau din spate pe proprietarul săniei, îmbrăcat cu cojoc și căciulă, șezînd nemișcat cu biciul în mînă. Caii cunoșteau drumul. Mihaly bácsi, tăcut, urmărea tropăitul lor cadențat. Ochii lui ageri scrutau ninsoarea numai pentru a desluși orice umbră suspectă care le-ar putea ieși în cale. Rab Mihaly bácsi știa unde se duc, cam știa și ce au în ranițe ; de aceea era foarte atent. Stînd așa neclintit, încetul cu încetul, pe căciula și guleru-i de blană de miel, se adunase un strat gros de zăpadă umedă.

Multă vreme, mai bine de un ceas, poate chiar două, merse astfel sania. Căluții țineau uimitor de bine la drum, parcă nici nu-i atingea viscolul — deși se vedea pe ei că nu erau îmbuibați cu ovăz, nici măcar cu fîn. Pe coama lor bogată, pe părul lor ce semăna cu o blană plină de ghimpi, se lipiseră zăpada. Drumul, mai bine zis poteca spălată de ape, cotea capricios încoace și încolo, sania se sălta printre hîrtoape, dar murgii neosteniți tropăiau sus la deal, jos la vale, uneori gîfîiau din greu sufiînd în jurul lor nori mari de aburi și duceau pe cei patru călători în inima pădurii, peste care cobora amurgul cenușiu, învăluind munții în pustietatea desăvîrșită a iernii.

Deodată văgăuna se lăți ca o căldare. Pe la mijlocul ei, pe neașteptate, Mihaly bácsi făcu o mișcare : trase ușor hățul din dreapta. Căluții îl ascultară cu supunere, se abătură din drum și urcară pieptiș un delușor pleșuv acoperit de zăpadă. Ajunși sus, dădură din nou de o văgăună îngustă.

— Prindeți-vă bine de sanie, aici drumul e rău ! au fost primele cuvinte rostite de Mihaly bácsi.

Acesta însă nu era drum, ci un fel de jgheab pe care se cărau lemne. Gropile adînci erau doar acoperite, nu astupate de zăpadă, și ici colo, grămezi uriașe de bolovani tăiau calea murgilor. Caii pufăiau din greu, zgîlțîind în urma lor sania care sălta încoace și încolo. Din cînd în cînd, Mihaly bácsi se văzu silit să folosească biciul, pentru că nu voia să poposească nici un minut pînă nu se îndepărtează și mai mult de drumul obișnuit.

În sfîrșit, ajunși lîngă trei brazi bătrîni, uriași, porunci căluților aburiți, oprirea. Dar n-a stat decît atîta cît i-a trebuit pentru a amuți glasul clopoțeilor. Între timp, Dumitru sări din sanie, și în măsura în care membrele-i înțepenite de frig îi îngăduiau, se străduí să-și pună schiurile. În locurile netede, zăpada ajunsese mai sus de gleznă, și nefiind umedă, nu se lipea aproape de loc. Aerul era mai rece.

Porniră mai departe, nu la deal, ci adîncindu-se într-o scobitură îngustă și întunecoasă a văii care împărțea în două lanțul de munți. Sania greoaie, se poticnea mereu. În urma ei, Dumitru, ușor, spinteca zăpada, ce sîsîia stropind într-o parte și alta a schiurilor. Încetul cu încetul membrele i se dezmorțiră. Se încălzise, și cu toate că pe alocuri gîfîia, respira pînă în adîncul plămînilor și se bucura de mișcare... De mult... poate de ani de zile, nu mai fusese cu schiurile pe munte. Acum, din nou, îl cuprinse senzația minunată a libertății. Zăpada cădea mută, vîntul vuia sus pe coama dealului, codrii nesfîrșiți murmurau încet și majestos ; o liniște desăvîrșită învăluia totul... Inima lui Dumitru se umplu de bucurie și uimire. Da !... așa va fi odată și o dată... toți oamenii vor privi fericiți în jurul lor... inima lor va fi liberă... se vor bucura de asemenea priveliști minunate... Brusc îl cuprinse invidia față de cei ce vor apuca lumea aceea minunată, și poate nu vor ști cîtă durere, cîtă suferință zace în pămîntul însîngerat din care au încolțit rădăcinile fericirii lor lipsite de griji...

Cu aripile întinse, amurgul timpuriu al iernii cobora, Mihaly bácsi opri caii și se cățără pe muchia văgăunii. Privi îndelung spre dealul acoperit de zăpadă care se înălța abrupt în fața lui. Dumitru se apropie și el privind într-acolo. Pe coasta dealului, nu departe de ei, se vedeau contururile unei case de bîrne cenușii. Vîntul aducea miros de fum ; se auzeau lătrături înăbușite. Într-o parte a casei se aprinse o lumină și se stinse. Din nou se aprinse și se stinse... Mihaly bácsi coborî de-a buselea la sanie, prinse murguleții de frîu și îl puse s-o tragă încet pînă la casa de bîrne.

În ușă stătea un bărbat îmbrăcat în haine de pădurar.

— Credeam că nu mai veniți !... mormăi. Apoi le ajută să descarce bagajele.

— Acuși trebuie să plecăm, zise Mihaly bácsi după ce intră în casă. În noaptea asta trebuie să-i duc și înapoi...

— Dar cred că stați pînă vin și ceilalți !

Mihaly bácsi făcu un semn spre Șóș.

— Unde sînt ? întrebă Șós din ochi.

— În adăpostul de zi, răspunse omul îmbrăcat în haine de pădurar. Pentru că... dar las, să aflați din gura lor...

Toți cinci puseseră umărul să descarce lucrurile din sanie. Încetul cu încetul, se întunecă, dar nu aprinseră lumina. Dumitru prinse de gură un sac... parcă mirosea a făină... în altul i se păru că foșnesc boabe de fasole. Urmară pachetele mai mărunte, într-unul parcă era sare, în altul doctorii, apoi păturí groase, îmbrăcăminte, o cană cu petrol, vase... Armele și cartușele nu-i trecură prin mînă ... Oare unde le-or fi pus ?...

Pînă să isprăvească descărcatul, butucii de brad, cu miros de rășină, trosneau arzînd în cuptorul țărănesc zidit din cărămidă. Din cînd în cînd, vîntul intra pe coș, răscolea cărbunii încinși și scînteile țîșneu prin gura sobei. Ușa se deschise și, din întunericul de afară, mai luminos decît cel din casă, intră un bărbat purtînd un surtuc zdrențuit de pănură. Văpaia focului aruncă lumină asupra feței lui răvășite.

Șóș zîmbi și dădu din cap. Walter de asemenea. Bărbatul i se păru cunoscut și lui Dumitru. Apoi, într-un fulger, îl recunoscu pe Nagy János. E drept că pe față îi crescuse o barbă ca de urs, pielea îi era bătută de vînt, tăbăcită de soare, brăzdat adînci îi crestau obrazul... totuși, el era : cu ochii căprui, ținuta semeață, era ușor de recunoscut, chiar și în hainele zdrențuite ale unui țăran de la munte. Fără să vrea, Dumitru îi căută din ochi mîna dreaptă. Nu mai era bandajată, dar în semiîntunericul din încăpere nu putea vedea mai mult. Bănuia însă că nu e întreagă. Iar cînd îi strînse mîna, simți că-i lipsește degetul mare și cel arătător.

— Am vorbit cu unchiul tău Albert, îi spuse Șóș.

— Mi-a trimis vre-o vorbă ? îl întrebă flăcăul cu chipul răvășit și ochii sclipitori.

— N-avea de unde știi că vin pe aici... răspunse Șóș. — E sănătos. I-am spus că și tu ești bine...

— Putea să-mi trimită măcar o țîră de tutun !... Îi ducem lipsa... De altfel, ducem noi lipsă și de altele... adăugă fostul lăcătuș.

Apoi ușa se deschise și se închise de mai multe ori. Nu trecu mult și în întunericul cald și plăcut stăteau vreo patru, cinci bărbați cu haine zdrențuite și chipuri răvășite. Contrastul între ei și fața netedă a lui Mihaly bácsi era uimitor. Zăpada de pe cizme și de pe bocancii uzați acoperiți cu jambiere de postav se topea în grabă ; din vestmintele lor ieșea miros tare de fum...

La început a fost tăcere, nici un zgomot în afară de lipăitul bocancilor uzi și trosniturile butucilor de brad. Walter își ridică ochii și-și plimbă privirea de la unul la altul.

— N-avem ce mînca... hainele ni-s rupte... zise încet Nagy János.

— Am adus alimente și altele... spuse Walter.

— Dar nu destule.. ar mai trebui, adăugă bărbatul îmbrăcat în haine de pădurar, uitîndu-se la cei cinci bărbați, zdrențuiți. — Vine iarna...

Dumitru, fără să vrea, aruncă o privire spre fereastra aburită, din dosul perdelei. Nu vedea prin ea, dar știa că dincolo de pereții de bîrne ningea și că vîntul mestecă zăpada din ce în ce mai aprig.

— În sat e sărăcie mare, zise greoi Mihaly bácsi. Rechiziționează... strîng tot ce găsesc... Apoi, vine mereu pe la noi un samsar, îi zice Milea... ăla cumpără tot ce-a mai rămas... oamenii vînd ... le trebuie bani... Mai ascund și ei ce pot... așa-i omul, n-ai ce-i face...

— Chibrituri, tutun, ați adus ? întrebă cineva din întuneric.

Walter dădu din cap și privi din nou în jurul lui. Fețele la care se uita erau ostenite, serioase, chiar posomorîte. Se vedea cît co'o, că îndură lipsuri, că duc o viață aspră, grea... că-i mistuie suferința... Stăteau așteptînd, și parcă le cereau socoteală dacă făcuseră tot ce trebuie în interesul lor. Pentru că ei rabdă de foame și de frig, își petrec zilele în peșteri, vizuini sau colibe de nuiele și, pe lîngă toate acestea, își expun și viața. Cei de la oraș, în case de piatră sau de cărămidă, în paturi moi sub plăpumi calde, se pot oare măsura cu ei ?

— Săptămîna viitoare Mihaly bácsi urcă din nou, zise Șóș. Va aduce hrană și îmbrăcăminte... Noi am venit acum tustrei ... cu medicamente și... Săptămîna viitoare, așa ceva nu mai putem trimite...

— Asta e, și pace... mormăi omul îmbrăcat în haine de pădurar. — Ne-om descurca cum om putea !...

— Trebuie să rezistăm cumva pînă la primăvară, zise Walter, trebuie să fiți teferi și sănătoși... Să nu vă expuneți prea mult, dar, firește, nici să nu vă lăsați pe tînjală... Iarna nu e un obstacol ... Dimpotrivă, pe o vreme ca asta, jandarmul se ascunde într-un ungher... Și apoi, trebuie să se isprăvească cu înfățișarea asta de sălbatici... Așa umblă vagabonzii, bandiții...

— V-am spus eu ! se răsti omul cu haine de pădurar.

— În pachete e săpun, brici... de toate ... continuă Walter, ac, ață... reparați-vă straiele... sătenii se sperie de voi, iar jandarmul vede de la o poștă cu cine are de-a face... Barbă să nu poarte decît cel mult Nagy János, altfel l-ar recunoaște prea ușor... și apoi nu e rău dacă pare puțin mai bătrîn...

Oamenii rîseră încet, greoi.

— După cum am spus, nu trebuie să vă lăsați pe tînjală... De aici, peste munte, se poate ajunge la linia principală. nu-i așa ?

Omul în haine de pădurar dădu din cap.

— În pasul Timișului, o mică deteriorare a șinelor însemnează o catastrofă de cale ferată sigură... Nemții duc vite, grîne, petrol, benzină...

— Dar cine știe cînd trec trenurile alea ? interveni Nagy János, frecîndu-și cu mîna ciuntită barba aspră și neagră.

Șóș căută în buzunarul de sus al hainei lui de prelată și scoase un bilet înfășurat cu grijă într-o bucată de ziar. I-l întinse lui Walter. Îl primise de la soția lui Antim atunci cînd îi trimisese vorbă la Hăghig că se poate întoarce acasă. Walter îl deschise și-l ținu la lumina focului. Apoi i-l dădu pădurarului.

— Acesta este mersul oficial al mărfarelor pentru străinătate... oricare poate suferi un accident...

Walter tăcu. Socoti că e vremea să plece.

— Ziare ați adus ? întrebă pe neașteptate omul cu haine de pădurar.

— Firește !... răspunse Walter. V-am adus chiar mai mult decît atîta... și scoase încet din buzunar manifestul primit în ajun de la Dumitru.

Bara îi dăduse lui Dumitru manifestul tipărit pe hîrtie subțire, nu prea citeț. Mai tîrziu l-a și citit de mai multe ori și, în linii mari, îl ține minte și acum... cum scria oare ?... „Popoarele sovietice luptă de mai bine de un an și jumătate... împotriva dușmanului de moarte al omenirii ... Hitleriștii au izbutit să ocupe teritorii imense. Dar acestea au devenit nu numai mormîntul celor mai bune contingente ale lor, ci și mormîntul basmelor care vesteau invincibilitatea armatei germane...

Desen de D. GREBU

În fața Stalingradului... atacurile hoardelor hitleriste sînt respinse unul după altul... Urmează o nouă iarnă de război. În curînd zăpada va acoperi cîmpiile nesfîrșite ale patriei sovietice. Armata roșie și eroicii partizani sovietici vor face totul pentru ca zăpada acestui an să fie giulgiul armatei fasciste germane..."

Privirile lui Dumitru se opriră nemișcate asupra oamenilor osteniți, zdrențăroși, nebărbieriți. Dar pe chipul lor nu se vedeau brazdele, bărbile răvășite, norii grei ai amărăciunii, ci lumina focului ce ardea cu vîlvătăi în cuptor. Walter dădu semnalul de plecare. Dumitru se ridică. Simțea zvîcnituri surde în mușchii neobișnuiți cu mersul pe schiuri ; toată seara avusese frisoane, parcă ar fi avut febră.

Noaptea, la întoarcere, drumul a fost împovărat de spaimă și griji apăsătoare. Viscolul se înteți se, vîntul vuia năpraznic, totuși Rab Mihaly bácsi îi duse pînă la marginea orașului. Tot timpul n-a scos nici o vorbă. Ceilalți trei tăcură și ei. Erau mai ușurați.. transportul ajunsese la timp în locul cuvenit ; acum se puteau întîlni cu orișicine... Dar patrulele de noapte au socotit că e mai cuminte să stea la adăpost... n-aveau de ce să se expună în bătaia vîntului ce vuia dinspre miază-noapte.

Pe la ora trei după miezul nopții, rebegiți de frig, ajunseră fiecare la casele lor. Abia avură timp să se schimbe și să plece la cazarmă. Dar manifestul rămăsese sus pe munte... Tot acolo sus au rămas și cele două pistoale cu marcă belgiană, nou nouțe, împreună cu cartușele necesare.

Dimineața, amețit de nesomn, Dumitru înregistră corespondența sosită. Era atent la hîrtiile pe care le înscria în registru, prevăzîndu-le cu ștampilele reglementare, dar în fața ochilor săi jucau frînturi de imagini pe care nu le putea alunga. Vedea munți nesfîrșiți ale căror creste înzăpezite se înălțau în fața lui... brazi negri acoperiți cu un văl de zăpadă, legănîndu-se în vîntul mut... Din cînd în cînd îi apăreau bărbații cu bărbi răvășite șezînd în lumina focului, și parcă auzea aievea trosniturile scînteielor ce țîșneau pe gura sobei... Apoi îi vedea pe cei doi murguleți, ridicînd și aplecînd capul cu coamele acoperite de zăpadă... iar în spatele lor, pe capră, Mihaly bácsi, tăcut și nemișcat, cu căciula albă de neaua ce se așternuse pe ea.

Toate aceste imagini erau învăluite în văpaia unei însufleți ri înălțătoare. Un simțămînt asemănător avusese el atunci cînd Bara, cu sprîncenele ridicate ca de obicei, îi strecurase în mînă manifestul... Inima îi tresări... Își reaminti momentul cînd primise sarcina de a scoate din atelierul armurierului cele două pistoale... Apoi, drumul către văgăună... Parcă totul ar fi fost un vis !... Poate că cei cîțiva oameni bărboși, zdrențăroși și flămînzi de colo sus, din coasta muntelui, nu însemnează prea mult... cînd aici jos, stau gata de luptă oști înarmate pînă în dinți. Poliția, jandarmeria, siguranța, gestapo-ul le adulmecă urma. Totuși, ei sînt și ceea ce este mai important : vor fi !... vor fi din ce în ce mai mulți... Și va sosi ceasul cînd vor da lovitura acolo unde trebuie...

Bibl. Rep.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTA a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

ANUL II Nr. 14 (25) • 15 IULIE 1959 • APARE LA 1 ŞI 15 ALE LUNII • 16 PAGINI — LEI 1,50

AL VII-lea FESTIVAL MONDIAL

AL TINERETULUI — VIENA

PACE şi PRIETENIE

de MARCEL BRESLAŞU

O vastă piață, asemeni unei mări frămîntate în care fluvii, rîuri și pîraie — bulevardele, străzile și ulicioarele — revarsă în nesfîrșite valuri tineretul, cînd în lente alaiuri, cînd în pîlcuri zorite și gălăgioase, cînd în vîrtejul unui dans improvizat.

Sub strălucirea soarelui de august, chipuri albe, galbene și negre strălucesc și ele de bucurie, de încredere în viață; ochii negri, albaștri sau căprui își surîd și își vorbesc în sutele de graiuri ale pămîntului; pe toate buzele e învolburată frageda floare a zîmbetului...

Mîinile se caută și se găsesc, se strîng, ca un prețios zălog chezășuind că întîlnirea aceasta nu va fi niciodată uitată, că lanțul puternic și fremătător care se făurește aci nu va putea fi frînt, de către nimeni și nimic, niciodată, nici inelele lui risipite de vreo forță potrivnică. Craiul zilei, în gloria deplină a amiezii, pecetluiește cu aurul său prieteniile noi ce se înfiripă, razele lui joacă în părul brun sau bălai, pe mătasea și vălurile străvezii ale veșmintelor multicolore, în faldurile steagurilor înmănunchiate ca în uriașe buchete, în irizarea spritenelor fîntîni...

Pe carnețele cu slove adesea ciudate, se înghesuie zi de zi tot mai multe, numele noilor cunoscuți, adresele lor din continente și țări depărtate, orașe sau sate dela antipoduri — ai să-mi scrii? — o să-ți trimit ilustrate din patria mea! — ne revedem peste doi ani! hai să facem o fotografie în grup! — schimbăm între noi insignele? — uite, semnează aici, pe bloc-notesul meu!... Și semnăturile care se înscriu pe mica agendă scoasă din buzunar sau din poșetă, vin să se adauge — parcă — la milioanele de semnături puse pe apelul de la Stockholm, pe cel de la Viena...

Se întîmplă, vai, ca aceste cînturi să răsune, ca aceste jocuri să se înjghebe în mijlocul ruinelor, al zidurilor calcinate de incendii; și neagra horbotă de piatră, profilată pe cerul albastru al verii, pare să fie lăsată acolo anume, la țărmul sărbătorești tălăzuiri, ca o mărturie a naufragiaților minții omenești! Acolo unde se înălța cîndva impunătorul edificiu al unui teatru național, al unei academii vestite, al unei universități multiseculare, al unui muzeu adăpostind splendorile trecutului îndepărtat, comorile civilizației, nu te întîmpină astăzi decît o grădină în care cresc cîțiva pomișori firavi, sădiți acolo cu puțini ani în urmă, după ce maldărele de moloz și zgură fuseseră ridicate de peste mormanele de cadavre...

Ce oraș este acesta? Sub ce meridian se desfășoară această zi de august? La ce răspîntie de drumuri s-au întîlnit acești tineri, atît de deosebiți ca înfățișare, atît de asemănători prin aspirațiile lor, prin hotărîrea lor, prin grijile care, din vreme în vreme, le întunecă privirile îndrăznețe și limpezi?

Orașul acesta este pentru două săptămîni Capitala Tineretii Lumii! Numele lui a fost, rînd pe rînd, Budapesta, Praga, Berlin, București, Varșovia, Moscova. În 1959, peste cîteva zile numai, se va chema Viena... Și, încă odată, solii milioanelor de tineri de pretutindeni își vor reînnoi legămintele, vor repeta aceeași îndărătnică rezoluție: NU! războiului și morții, vrajbei și împilării, chinuitoarei neliniști care apasă pe tinerele lor destine — și căreia trebuie să i se pună capăt.

Tineretul este cel dîntîi beneficiar al păcii, dar tot el poate să cadă primă victimă a unei noi încăierări... Este deci firesc ca el să lupte în primele rînduri ale uriașului front al partizanilor păcii, pentru a nu fi silit, într-o zi, să lupte în primele rînduri ale unui război. Festivalul Tineretului și Studenților — al șaptelea în anul acesta — este un minunat și inepuizabil prilej să se cunoască unii pe ceilalți, să se prețuiască în pașnice întreceri artistice și sportive, să spulbere rețeaua de calomnii și de minciuni împletită de către campionii războiului rece împotriva popoarelor din lumea socialismului, să facă din nou numărătoarea forțelor mereu sporite ale luptătorilor pentru pace.

VIOLETA ZAMFIRESCU

Festival

Ce mulți porumbei!
Dănțuie crengi de măslin printre ei.
Țîșnesc artificiile, cozi de păun,
Spre taina vîntului.
M-aplec și adun
Simburii calzi ai cuvîntului.
Sînt aduși din cîmpie, preerie și landă.
Pe cerul Vienei curg fluvii de glasuri.
Trec tineri pe străzi în ghirlandă.
Eu vă cunosc amurguri albastre
Cînd dragostea-i flacără fără popasuri.
Apun neîncrederi.
Amarul apune.
Tinerii lumii se-nalță s-adune
Sub albele steaguri zeci de popoare.
Să n-aibe hotare.
Iubirea, pacea, prietenia,
Să n-aibe hotare.

D. MIHAILOPOL: „ÎNCĂ UN PRIETEN" — *Expoziția de fotografii artistice a tineretului*

Poporul romîn, angajat în eroica și entuziasta construcție a noii sale patrii, își crește copiii și tineretul la școala nemăsuratei dragoste de țară și a respectului oricărui om cinstit din lumea întreagă, hotărît să salvgardeze PACEA și PRIETENIA pe zbuciumata noastră planetă. Mulți dintre „veteranii" care vor participa la Festivalul de la Viena își vor aminti desigur cuvintele învățate acum șase ani în Capitala țării noastre, aceste două cuvinte românești care rezumă dorințele fierbinți ale poporului întreg în tînăra noastră Republică! Ele alcătuiesc și de astă dată mesajul nostru la marea întîlnire frățească a tineretului lumii, chemare întemeiată și pe strădaniile și înfăptuirile noastre din ultimul timp. Cu noi și mari succese în muncă — în uzine și fabrici, în universități și școli, în laboratoare și gospodării agricole, pe stadioane și în căminele culturale — întîmpină flăcăii și fetele țării noastre Festivalul care se va desfășura în pragul marei noastre sărbători naționale, a cincisprezecea aniversare a eliberării! Comsomolul leninist a luat asupra lui — în cel dîntîi an al septenalului — o sută din gigantice construcții programate... Și celelalte detașamente de tineri din democrațiile populare se pot înfățișa cu fruntea sus la Festivalul de la Viena.

Cu ce se va deosebi acesta de cele desfășurate pînă acum? În primul rînd prin faptul — nespus de însemnat — că este cel dîntîi care are loc în afara hotarelor lumii socialiste, că se răpește astfel uneltirilor tendențioase ale cercurilor conducătoare din occident bunătate de planformă: mișcarea tineretului nu este o formă camuflată a propagandei comuniste, festivalurile nu sînt un prilej de „îndoctrinare" a naivilor atrași să viziteze orașele noastre... și să se molipsească de morbul răzvrătirii împotriva exploatării — metropolitane sau coloniale! Aceasta explică și ciuda furibundă a cercurilor agresive din vestul Europei și de peste ocean! La Frankfurt pe Main s-a organizat un veritabil **Centru de sabotaj** al Festivalului. Un anume Ștefan Thomas, șef al unei oficine de spionaj și provocări, spunea la un... **„seminar al tineretului din Germania Federală" — „de astă dată vom intra și noi în joc, dar în felul nostru..."** Războiul psihologic continuă! Organele siguranței din Grecia au interzis acordarea vizelor de ieșire din țară... sub o anumită vîrstă! E de mirare că se închid vămile într-o țară care vrea să osîndească — cu ușile închise — pe gloriosul său erou național? Ingerințe s-au făcut și se vor face încă, din păcate, tinerilor care se îndreaptă spre orașele festivalurilor venind din apus sau din celelalte continente...

Și totuși, aceste întîlniri continuă să afirme unitatea indestructibilă a tineretului! Participanții la ele învață să scandeze mereu într-o nouă limbă, cele două cuvinte minunate și astfel duc mai departe această veritabilă **cursă** a făcliilor, împrăștiind lumină și căldură, înconjurînd întreaga lume, unind meridianele timpului și ale spațiului cu flacăra **ei** nemuritoare!

Din toată inima, succes celui de-al șaptelea Festival al Tineretului și Studenților!

După un an

A existat în istoria culturii noastre exemplul luminos al unor periodice literare, care înfruntînd condiții vitrege de existență, susținute prin jertfele unor entuziaști, sfidînd obtuzitatea și dușmînia statului burghez față de cultura pusă în slujba maselor, au adus un cuvînt sincer, deschis, au promovat o literatură militantă, însuflețită de marile idealuri ale omenirii.

După 23 August 1944 regimul de democrație populară a creat pentru prima dată în istoria țării noastre, condițiile necesare dezvoltării unei prese libere, expresie a năzuințelor poporului, situată ferm pe pozițiile de luptă ale partidului. Niciodată presa literară nu s-a bucurat de atîta sprijin, încurajare și îndrumare principială, niciodată presa literară n-a avut asemenea împrejurări optime de dezvoltare și înflorire. Partidul clasei muncitoare a purtat și poartă neîncetat o părintească grijă tinerei generații scriitoricești, din rîndul căreia s-au ridicat și se ridică viguroase talente. O expresie concretă a neprecupețitului ajutor dat de partid scriitorilor tineri este desigur și apariția revistei Luceafărul care împlinește astăzi un an de existență. Revista noastră, încă de la primul ei număr, și-a propus drept principală îndatorire a sa participarea deschisă, pasionată, activă la marile probleme ale actualității socialiste. Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Luceafărul se înfățișa în urmă cu un an maselor largi de cititori, cu dorința de a aduce încă o contribuție la înflorirea literaturii realist-socialiste, înscriindu-și în fruntea preocupărilor sale datoria de a oglindi operativ cuceririle revoluționare ale poporului nostru, constructor al societății noi. „Recunoscîndu-și obîrșia, în cadrul întregii noastre literaturi, — se spunea în Prolog, — în îndepărtatele creații populare și în uriașa trudă eminesciană a clasicilor, martor al tumultosului prezent și muncitor devotat pentru ziua de mîine, „Luceafărul" nu poate fi decît o revistă a actualității, una dintre nenumăratele energii izvorîte din și pentru construcția socialismului".

Această sarcină, înscrisă în fruntea primului număr al revistei noastre, am căutat s-o traducem în viață cu fiecare apariție a noastră, cu fiecare pagină pe care o încredințăm tiparului. Am vrut ca revista noastră să devină o cronică vie a realizărilor poporului nostru, a muncitorilor și țăranilor, a intelectualilor devotați regimului de democrație populară. Am vrut ca în paginile noastre să se recunoască peste ani tumultul zilelor măreț pe care le trăim, entuziasmul milioanelor de constructori ai socialismului, avîntul și incandescența romantică cu care ridicăm o patrie nouă, liberă și fericită. Am vrut ca paginile noastre să cuprindă măcar o parte din freamătul acestei vieți trepidante, bogată în fapte și realizări. Am vrut să înfățișăm chipul magnific al patriei noastre, să surprindem zborul spre crestele comunismului al oamenilor eliberați. Adunînd în paginile noastre reprezentanții tuturor generațiilor de scriitori, uniți în frontul indestructibil la literaturii realist socialiste, am vrut să dăm partea noastră de contribuție la întărirea răspunderii colective a întregului front scriitoricesc pentru realizarea, la nivelul înalt al cerințelor poporului, a capitolului din istoria literelor românești ce ne revine.

Am înțeles îndemnul pe care Scînteia **ni-l adresa cu prilejul apariției și am căutat să-l punem neîncetat în practică:** „Continuînd tradiția bună a presei noastre literare, democratice din trecut, pătrunsă de spirit militant, revista „Luceafărul" trebuie să promoveze o literatură valoroasă, inspirată de problemele cele mai arzătoare ale actualității, ale construcției socialiste, în industrie și agricultură, să nu îngăduie în coloanele sale reflectarea cenușie a vieții și problemelor oamenilor muncii, să abordeze ascuțit și cu talent chestiunile esențiale ale actualității socialiste".

Am căutat să popularizăm în rîndurile cititorilor poezia sovietică, a țărilor de democrație populară, marile valori ale literaturii clasice universale, lirica militantă patriotică a tuturor popoarelor. Ne-am străduit să promovăm o critică științifică, de pe pozițiile marxism-leninismului, sprijinind cu dragoste creațiile valoroase ale literaturii noastre actuale, reconsiderînd în spirit critic valorile culturale progresiste ale trecutului. Ne-am străduit să promovăm o polemică principială pentru a combate manifestările dăunătoare ce se mai ivesc încă în literatura noastră. Am încercat — chiar dacă nu am reușit întotdeauna — ca stilul revistei noastre să fie simplu, accesibil, pe înțelesul maselor largi populare. Sîntem conștienți că după douăzeci și cinci de numere nu am reușit să realizăm tot ce trebuia să realizăm. Sîntem conștienți că încă mai avem de învățat și că încă nu ne-am îndeplinit pe deplin datoriile noastre de onoare în fața oamenilor muncii. Dar călăuziți neîncetat de luminoasa învățătură a partidului, aplicînd cu fermitate metoda realismului socialist, ne vom strădui să fim la înălțimea chemărilor care stau astăzi în fața unei reviste literare dintr-o țară ce merge cu pași repezi spre desăvîrșirea construirii socialismului. Ne vor ocupa îndeaproape de cenaclurile din întreprinderi, îngrijindu-ne de promovarea și creșterea unor talente viguroase, din rîndurile celor ce muncesc. Vom merge și mai des în fabrici, uzine, în gospodării agricole colective, pentru a cunoaște la fața locului bogăția spirituală a minunaților constructori ai socialismului. Vom face din paginile noastre o tribună consecventă a luptei pentru o literatură realist socialistă, puternic ancorată în realitate, aducînd în prim plan frumusețea morală a eroilor de azi, a acelor oameni simpli care clădesc viitorul cu entuziasm, abnegație și eroism.

Avem în față sarcini măreți. Viața din jurul nostru prezintă infinite splendori și o extraordinară bogăție de fapte măreți. Să le zugrăvim în opere de artă! Să facem din fiecare lucrare a noastră o cronică a acestor neasemuite frumuseți! Să fim demni de încrederea acordată de partid și popor!

Sîntem înaintea sărbătoririi celei de-a 15-a aniversări a lui 23 August 1944. Ziua aceasta, cotitură istorică în viața poporului nostru, constituie un prilej fericit de trecere în revistă a realizărilor uriașe obținute acum datorită conducerii și îndrumării permanente a partidului. Frontul scriitoricesc va fi și el prezent la această zi de mare sărbătoare cu opere literare de valoare artistică inspirate din zilele măreți pe care le trăim.

Revista noastră, împlinind un an de apariție, se angajează solemn ca dezvoltînd ceea ce a realizat pînă acum și acționînd energic pentru lichidarea lipsurilor existente, să lupte cu și mai multă energie pentru o literatură realist socialistă, o literatură partinică, de o mare frumusețe artistică.

„LUCEAFĂRUL"

MARIA BANUŞ

PARTIDULUI MEU

Puteam fi un vag tunigel,
O scamă topită în vînt,
Ori bobul nevolnic, mișel,
Ce nu încolțește-n pămînt,
Puteam fi un vag tunigel.

Puteam fi un glas fără trup,
O dîră de vorbe năluci,
Albină pierdută de stup —
Un cîntec de scrum la răscruci,
Puteam fi un glas fără trup.

Puteam fi epavă pe mări,
O aschie-ntoarsă de val,
O raclă cu moarte chemări,
Uitată de cei de pe mal,
Puteam fi epavă pe mări.

Că nu m-a-nghițit nici pămînt,
Nici aer, nici valuri, nici foc,
Partidul îl binecuvînt
Și clasa cu forță de șoc,
De nu m-a-nghițit nici pămînt.

Partidul mi-a dat rădăcini
— Și clasa cu forță de șoc —
Impulsul înalt din tulpini
Și seva statornică-n loc,
Partidul mi-a dat rădăcini.

Partidului viața-mi închin
Și clasei cu forță de șoc.
Sub soarele fără declin
— Un strop din torentul de foc —
Partidului viața-mi închin.

Principialitatea — cerința esențială a criticii literare

După lectura tuturor referatelor și cuvîntărilor rostite de pe tribuna celui de al 3-lea Congres al scriitorilor sovietici, dacă-ți propui să desprinzi din ele învățămintele care privesc nemijlocit critica literară, te încearcă o impresie contradictorie. Pe de o parte: parcă puțin s-a vorbit despre critica literară ca atare și totuși... într-un fel, problemele criticii au stat în centrul dezbaterilor.

Mai mulți vorbitori au scos în relief realizările remarcabile ale criticii și istoriei literare sovietice. Au fost citate numeroase volume monografice și culegeri de studii și articole apărute în ultimul timp. Un succes deosebit de important rezidă în zdrobirea atacurilor revizioniste îndreptate împotriva realismului socialist și a principiului său de bază — partinitatea comunistă. „In activul ultimilor patru ani (*e vorba de perioada dintre cele două congrese ale scriitorilor sovietici*) — *spune pe drept cuvînt I. Anisimov* — noi putem să înscriem și eșecul rușinos al campaniei împotriva realismului socialist pornit în anii 1956—1958 de reacțiunea internațională, care a mobilizat în acest scop toate unitățile armatei revizioniste". „In luptă cu revizionismul, — *a subliniat Boris Riurikov,* — scriitorii sovietici au apărat sub conducerea Partidului pozițiile ideologice, iar în legătură indisolubilă cu ele și pozițiile artistice ale literaturii realismului socialist".

Un alt merit incontestabil al criticii literare sovietice constă în atenția mereu sporită pe care ea o acordă particularităților artistice ale creației literare, adîncind în acest sens cercetarea operii unor scriitori, cît și cercetarea specificului național al diferitelor literaturi sovietice. Mai mulți vorbitori și-au exprimat satisfacția că în cent.rul recentei dezbateri asupra realismului socialist (martie 1958) a stat problema varietății de stiluri și de orientări stilistice în cadrul literaturii realist-socialiste.

Spre deosebire de alte congrese și întruniri scriitoricești, la adresa criticii literare au fost formulate mai puține reproșuri și parcă a dispărut din „limbajul uzual" aprecierea considerată absolut firească în trecut cu privire la proverbiala „rămînere în urmă a criticii literare". Au fost criticate unele redacții, unele articole, însă în raport cu critica literară în ansamblu, tonul a fost prietenos, cald. Ceea ce de altfel e și pe deplin explicabil. Literatura sovietică fiind în ajunul împlinirii unor sarcini artistice de covîrșitoare importanță, scriitorii simt în mod firesc necesitatea unui sprijin puternic din partea criticii. De altfel, acesta este și sensul cerinței înscrise în raportul lui A.A. Surkov — „de a influența procesul literar". *Criticii literare i se cere astăzi în Uniunea Sovietică* „să urmărească atent tendințele caracteristice ale literaturii contemporane", *să intervie activ în desfășurarea ei,* „să sprijine cu îndrăzneală mlădițele noului și să se ridice operativ împotriva oricărei devieri de la linia justă". *Este necesar, — adăuga Surkov, —* „să continuăm cercetarea creatoare a problemelor realismului socialist, evidențiind acelea care sînt cele mai actuale în condițiile de astăzi". *In sfîrșit, nu este lipsit de interes să subliniem încă o idee cuprinsă în același raport și potrivit căreia critica numai atunci poate fi cu adevărat eficientă, cînd,* „este strîns legată de practica de creație a scriitorilor și de activitatea constructoare a poporului care făurește comunismul". *Criticii literare i se cere astăzi mai mult ca oricînd să îmbine* „spiritul publicistic militant cu pătrunderea curajoasă în laboratorul de creație al scriitorilor".

Dacă ar fi să sintetizăm variatele cerințe ce au fost adresate criticii, am putea să le reducem, într-un sens, la un singur cuvînt — Principialitatea. *Cu cea mai mare claritate a fost relie.fată această condiție esențială a criticii în expunerea făcută la congres de tovarășul N. S. Hrușciov.* „Ce înseamnă critică literară?" — *citim în această expunere.* „Inseamnă ascuțirea armei scriitoricești, analiza profundă a operei, înseamnă perfecționarea măiestriei scriitorilor".

Cuvintele de mai sus ne ajută să descifrăm care sînt astăzi principalele sarcini ale criticii literare, ale acelei critici ce se consideră parte integrantă a literaturii realist-socialiste. O particularitate interesantă și semnificativă a dezbaterilor celui de-al treilea congres al scriitorilor sovietici constă și în aceea că aceste sarcini n-au fost definite „în general", abstract, ci în strînsă legătură cu problemele pe care le rezolvă literatura, ca decurgînd *din sarcinile literaturii.*

Prima din aceste sarcini ale criticii literare poate fi dedusă nemijlocit din cuvintele tovarășului Hrusciov referitoare la faptul că „poporul i-a privat pe scriitori nu numai de dreptul de a scrie prost, ci în primul rînd de a scrie greșit". „Operele pot fi scrise, ca să spunem așa, la un nivel nu prea înalt, — *a spus în continuare tovarășul Hrușciov.* — Ei și, cititorul va fi acela care va aprecia o operă proastă. Altceva este cînd opera este scrisă greșit, adică în alcătuirea ei s-au pornit de pe poziții greșite. Acest lucru nu poate fi admis în niciun caz, pentrucă reprezintă un rebut literar."

Pentru critica literară izvorăște de aici sarcina de a apăra cu consecvență și fermitate puritatea ideologică a literaturii, combătînd și respingînd toate tendințele și teoriile care frînează dezvoltarea ei ascendentă, care o împiedică să joace un rol cît mai activ în lupta pentru comunism. Mai mulți scriitori au reliefat aspecte concrete ale acestei îndatoriri esențiale. Astfel, de pildă, poetul Gribaciov s-a pronunțat împotriva acelora care susțin că în literatură eroul pozitiv trebuie să aibă în mod obligatoriu și lipsuri, iar cel negativ — virtuți. „Dar cui le convine o atare dozare în afară decît partizanilor schematismului? In realitate, — *a precizat Gribaciov,* — o atare terminologie servește apologeților concepției mic burgheze despre om ca despre o ființă pestriță, vărgată, cenușie-brunăverde. O asemenea concepție despre erou poate fi însușită doar de un teoretician burghez întrucît prin imperfecțiunea omului pot fi „justificate" contradicțiile flagrante ale realității burgheze, poate fi însușită de revizioniștii care atacă realismul socialist." *In continuare, poetul a pledat cu căldură pentru zugrăvirea unui erou demn de epoca noastră, OM în toată puterea cuvîntului.*

Despre datoria literaturii — și a criticii — de a stimula necontenit ogîndirea în creație a celor mai esențiale fenomene ale epocii, au vorbit și alți scriitori.

Se poate spune cu certitudine că principalul criteriu de apreciere în judecarea operelor literare azi în Uniunea sovietică, așa cum s-a desprins el din lucrările Congresului scriitoricesc, este următorul: măsura în care opera dată reușește sau nu să scoată la iveală măcar un aspect nou al măreției oamenilor și a faptelor lor în epoca construirii desfășurate a comunismului.

O a doua sarcină a criticii literare, care decurge și ea direct și firesc din sarcinile literaturii, este aceea de a milita — cu aceeași principialitate — pentru continua ridicare a calității artistice a literaturii. Multe reproșuri amare și chiar invective au putut fi auzite la adresa acelor critici care — o să-l citățm pentru exemplificare pe scriitorul leton Vizbula Berțe — „înalță în slavă, nu se știe de ce, unele lucrări destul de mediocre din punct de vedere al realizării profesionale, iar despre cele scrise cu pasiune și măiestrie aruncă doar în treacăt cîte un cuvînt indiferent care se și uită îndată". *Foarte spiritual a vorbit despre aceasta poetul dugestan Rasul Damzatov.* „Scriitorii — *a spus el* — sînt niște oameni emotivi; noi sîntem necăjiți cînd cineva ne critică pe nedrept, dar un adevărat scriitor trebuie să fie tot atît de necăjit atunci cînd este lăudat pe nedrept".

Problema ridicării neîncetate a măiestriei literare a fost pe drept cuvînt preocuparea principală *a celui de-al treilea Congres al scriitorilor sovietici. Despre această îndatorire primordială și despre răspunderea personală din acest punct de vedere a fiecărui scriitor, a vorbit cu multă însuflețire poetul Alexandr Tvardovski. In același sens s-au exprimat și mulți alți scriitori ca de pildă: Constantin Fedin, Vera Inber, Anatoli Safronov, Daniil Granin, Simion Kirsanov, Leonid Sobolev, Oles Goncear și alții.*

Unii s-ar putea întreba: cum se explică acest interes crescut pentru problemele măiestriei? Un răspuns — ce.i drept indirect — dar grăitor, îl găsim în cuvîntul de salut al poetului cipriot Ahileos Poliotis. Arătînd cu cîtă nerăbdare e așteptat azi pe tot globul cuvîntul scriitorilor sovietici și de prieteni și de dușmani, vorbitorul a adăugat că pe aceștia din urmă îi interesează mai ales „autocritica voastră pentru ca s-o prindă din zbor și să înceapă îndată atacurile lor perfide". *Nu încape îndoială că așa se va întîmpla.*

Literatura sovietică s-a îmbogățit în ultimii doi-trei ani cu o serie de opere remarcabile, pline de probleme cu totul noi de viață, avînd în miezul coflictului caractere puternice, zugrăvite cu iscusință. Dar, evident, reacționarii se vor preface că nu observă aceste succese, ci se vor agăța de opere mai slabe, încercînd să le prezinte ca niște „eta.loane realist-socialiste". Și aceasta e explicabil, firesc. Reacționarii nu pot renunța la acțiunea lor de defăimare a literaturii socialiste, întrucît, după cum a subliniat în fața Congresului și scriitorul chinez Mao-Dun — „pe reacționari și pe trădători îi sperie înrîurirea revoluționară asupra întregii lumi a literaturii sovietice". *Dar e lesne de înțeles că țipetele isterice ale dușmanilor civilizației nu vor putea înșela pe nimeni. Grija pentru perfecționarea necontenită a măiestriei nu este determinată de vreo „slăbiciune organică" a literaturii sovietice, ci de marile ei sarcini.*

In spiritul acestei sarcini generale a literaturii, participanții la Congres au cerut criticilor ca pe viitor să acorde o și mai mare atenție problemelor măiestriei, compoziției, stilului, limbii, să combată tot ce e cenușiu, plat, inexpresiv, șablonard și să sprijine cu tărie nou.l, tot ce e îndrăzneț, tînăr, plin de vlagă. Mai mulți vorbitori au adăugat că — fără a-și scădea combativitatea împotriva extravaganților formaliste—critica trebuie să încurajeze toate tendințele și încercările serioase de a innoi forma artistică și mijloacele de expresie pentru că — aceasta este doar o lege a artei — conținutul nou trebuie turnat în forme noi.

In sfîrșit, pentru a putea fi la înălțimea unor asemenea perspective, scriitorilor li s.a cerut să-și strîngă legăturile cu viața. Și despre asta s-a vorbit mult la Congres, subliniindu-se, între altele, că nu e vorba atît de „a strînge legătura cu viața" sau de „a cunoaște" viața, cît de a trăi cu intensitate viața poporului. Iată, deci, încă un criteriu fundamental și pentru critică. Dar pentru a putea aprecia în ce măsură un scriitor reflectă în opera sa fapte de viață și frămîntările omenești realmente trăite, criticul însuși trebuie să fie mereu în miezul frămîntărilor sociale. Criticul ar trebui să dea exemplu de trăire intensă a vieții.

Iată deci cum sarcina inițial formulată — principialitatea se completează într-un mod necesar cu competența. *Ceea ce presupune — cunoaștere vie, creatoare, a științei marxist-leniniste, cunoașterea adîncă și multilaterală a literaturii, sensibilitate artistică și — poate că asta e principalul — cunoașterea reală, trăită a vieții poporului, nu din cărți și ziare, ci din contactul direct cu munca, frămîntările, îndoielile, conflictele, zbuciumurile și izbînzile eroice ale celor ce muncesc.*

Mihai Novicov

POEM EPIC ȘI ROMAN

Cu ani în urmă s-a vorbit mult la noi despre poemul epic. Discuția păcătuia printr-o tendință de ierarhizare a genurilor și speciilor literare. Semnatara acestor rînduri a scris atunci un articol despre marele poem epic, articol care sugera și el că, în zilele noastre, poemul epic s-ar bucura de un soi de prioritate asupra altor specii literare. Cu alte cuvinte, exista părerea după care cea mai potrivită expresie literară a epocii de astăzi, cu eroismele ei frecvente, ar fi genul epic. Din genul epic se selecta cu deosebire poemul care, cu tonul lui rapsodic și magnificarea operată asupra personajelor, ar comunica convingător și patetic avîntul construirii socialismului.

Practica literară ulterioară n-a infirmat părerea despre potențele epico-eroice ale epocii noastre și capacitatea ei de a se exprima prin poemul epic, dar dovedind valențele multiple ale omului contemporan, varietatea tonurilor și modalităților prin care se comunică el, a demonstrat absurditatea unei riguroase ierarhizări a genurilor literare. S-a produs atunci un exces de sens contrar. Poemul epic a fost socotit depășit, lăsat în umbră, ignorat o vreme de creatori și critici; chiar cînd deprecierea nu se formula explicit, ea era implicită în neglijarea genului.

In interiorul genului epic, s-a spus adesea, romanul cu receptivitatea lui nelimitată, îndeplinește cu mai mult succes menirea de a comunica faptele și gîndurile omului de astăzi, are posibilități mai nuanțate de a zugrăvi pe constructorul socialismului în manifestările multiple ale energiei și conștiinței sale. Se vorbește, prin urmare, despre roman ca despre un instrument mai perfecționat de expresie decît poemul epic, care apare unora ca o specie depășită, o ustensilă demodată. De ce am circula cu diligență, cînd ultimul tip de avion ne oferă posibilitatea unei călătorii în spiritul veacului nostru?

Din capul locului ne izbește compararea a două ordine de fapte ce nu se pot compara. Firește romanul și poemul epic aparțin deopotrivă genului epic, narează fapte și întîmplări. Dar ca tonalitate, atmosferă, specific, mijloace artistice ele se deosebesc categoric. Cu înclinarea lui spre cotidian (și nu neapărat în sensul unei mărunțiri a vieții, ci în sensul însumării unei multitudini de detalii ce se constituie în urmă revelatoare pentru un mediu sau un personaj) cu posibilitățile lui nelimitate de analiză și investigație psihologică, cu varietățile infinite determinate de imensa lui receptivitate, romanul respiră altă atmosferă decît poemul epic, specie literară interesată mai puțin de lumea interioară a personajelor decît de acțiunile și atitudinile lor, omițînd de obicei detaliul cotidian, reținînd faptele mari și eroice, operînd o stilizare în sensul magnificării asupra personajelor.

Intr-o altă etapă a evoluției sociale și culturale problema actualității poemului epico-eroic a mai fost pusă în discuție. Vico la începutul veacului al 18-lea în a sa *Scienza Nuova* și Schiller la sfîrșitul aceluiași secol, în lucrarea sa *Despre poezia naivă și cea sentimentală* au afirmat că eposul de tip homeric este un fapt literar ce ar corespunde doar unei etape din istoria omenirii; etapa mitico-poetică, spune Vico, etapa naivă, spune Schiller. Aceste afirmații, trebuie subliniat, se fac în veacul marelui asalt al burgheziei, în veacul ce avea să consfințească dominația criteriilor mercantile. Etica burgheză lasă puțin loc faptei eroice. Și, într-adevăr, dacă cercetăm istoria literară a secolelor în care a biruit morala burgheză, ne izbește discreditarea genurilor *„eroice"*. La leagănul societății burgheze nu vom găsi epopeea eroică. Spiritul burghez — practic prin excelență și antieroic prin definiție, — zeflemisește încă din Renaștere valorile eroice. Epopeea eroi-comică desființează prin bagatelizare ceea ce o epocă anterioară considerase cu veneție. Ariosto și Boyardo parodiază *„gestele"* cavalerești, iar Voltaire este el însuși în grotescul poem eroi-comic *Fecioara din Orleans* mai degrabă decît în fastidioasa *Henriadă*.

Atunci, în epoca de afirmare a criteriilor burgheze, a cunoscut o mare dezvoltare romanul aventurilor individuale. Romanul picaresc care a avut parte de o enormă răspîndire, începînd din secolul al 16-lea pînă în al 18-lea, este în primul rînd, romanul individului rebel împotriva societății și ca atare se opune epopeii ce pune în mișcare mari grupuri omenești. Eroul romanului picaresc este vagabondul flămînd și versatil, nu foarte scrupulos și îmbrățișînd meserii dubioase, care se luptă, pentru îndestularea stomacului său, cu o lume rea și nedreaptă, dar se luptă solitar și nu folosește în această bătălie drept armă vitejia și eroismul, ci mai degrabă vicleniа și furtișagul. Nu ne întîmpină eroism nici în romanele marilor parveniri și cu atît mai puțin în cel al jalnicilor eșuări, care populează secolul al 19-lea.

Dar speciile literare se înnoiesc, conținutul lor nu rămîne veșnic același și Tolstoi va ști să inoculeze măreție, suflare eroică romanului, atunci cînd în *Război și pace* va pune în mișcare masele poporului rus care-și apără țara. Numai că la crearea eposului tolstoian nu au prezidat principiile etice burgheze.

Declinul poemului epic, teoretizat de esteticienii secolului al 18-lea a fost un fapt istoric, ținînd de atmosfera socială și morală a lumii burgheze.

Societatea socialistă aduce cu sine, naște o altă ierarhie de valori, în care acțiunea, elanul constructiv, eroismul, ocupă rolul principal. E o atmosferă care s-a dovedit aptă să genereze o eflorescență de poeme epice. Firește, conținutul noului poem epic diferă de cel al eposului homeric, conceput în epoca de copilărie a omenirii, așa cum diferă societatea socialistă de toate orînduirile anterioare, așa cum diferă mentalitatea omului de astăzi de cea a individului uman din toate veacurile de pînă acum.

Cei sceptici cu privire la vitalitatea genului pot obiecta că prin romanul construcției socialiste s-a scris și se scrie eposul eroic al clădirii unei lumi noi. Dar deosebirile specifice celor două specii literare ne întîmpină și aici. Eroismul constructiv în romane ca *Pe nerăsuflate, A fost ziua a doua, Soti, Timp înainte* se comunică prin însumarea unor fapte ținînd de ordinea cotidiană. Cu alte cuvinte, înaintînd prin noroaie și praf, încăierîndu-se zilnic cu natura potrivnică și oamenii înapoiați, săpînd, măsurînd, ostenind și învățînd din toate astea, constructorii cincinalelor ne familiarizează cu o atmosferă de încordare extremă și de muncă tenace și ne transmit, în cele din urmă, dimensiunile și sensul eroismului constructiv. Acest eroism se transmite aici la modul dictat de specificul romanului. Cu altă tonalitate și în altă atmosferă se comunică eroismul în poemul lui Tvardovski *Vasili Tiorkin*. Viziunea poemului epic e mai globală, mai puțin interesată de detaliul cotidian și de subtile disocieri caracterologice decît romanul, mai preocupată în schimb de fapte și acțiuni, de manifestările extravertite ale personajului, de valorile generale de atmosferă. *„Scenele de viață cotidiene"* nu se pot cînta cu patosul rapsodului. Un anumit material de viață se organizează firesc în structuri și genuri literare spectifice.

Transformat într-o nuvelă, poemul lui Dan Deșliu *Minerii din Maramureș* ar oferi substanță puțină. Dacă tonul rapsodic s-ar menține, printr-un efort al autorului, el ar deveni grandiloc.vență. Caracterele privite în poemul epic din unghiul manifestărilor lor exterioare, n-ar apărea, într-o nuvelă, îndeajuns de diferențiate, iar conflictul ar apărea anemic. Intr-o nuvelă sau un roman, avîntul unui grup de oameni care izbutesc printr-un efort supraomenesc și animați de o idee generoasă, să înfrîngă un obstacol, nu poate satisface cititorul decît dacă momentul încordării culminante e motivat psihologic de o înfățișare prealabilă a caracterelor în evoluția lor. Efortul, avîntul sînt atunci descompuse în reacții puternic individualizate, care antrenează straturi adînci ale conștiinței. Acest efort constructiv privit global, ca o expresie tipică a mersului spre socialism a putut însă constitui substanța unui poem epic cu însușirile pozitive și cusururile care au fost subliniate la timp de critică. Am fi greșit înțeleși dacă s-ar deduce din cele spuse pînă aici că e mai ușor să scrii un poem epic decît un roman, fiindcă viziunea globală, liniile mari ale poemului epic, dispensează autorul de investiții detailate. Forța și amploarea acestei din urmă producții poetice, tonul rapsodic, respirația largă, sînt calități creatoare la fel de incontestabile ca și pătrunderea analitică a romancierului.

Rămînînd în linii mari adevărată, afirmația după care viziunea romanului e mai degrabă analitică (chiar și atunci cînd avem de-a face cu romane ale creației ca cele tolstoiene), iar viziunea poemului epic mai degrabă sintetică îngăduie nenumărate rezerve și discriminări. Romanul romantic, cu înclinarea lui spre liniile largi de dezvoltare, spre antitezele violente e mai atras de viziunea arhitectonică globală decît cel realist, analitic, împins spre disocieri fine. Pe de altă parte nici epopeii nu-i este străin interesul pentru individualizări accentuate. In încăierarea gigantică dintre Greci și Troeni cunoaștem reacțiile fiecărui luptător, mișcările, gesturile și cuvintele lui. Iar episoadele casnice ale *Odiseii* ne familiarizează cu scenele de interior, de viață cotidiană, de domesticitate tandră. Totuși credem că nu greșim afirmînd că poemul epic lucrează în culori mai tranșante și cu o prețuire mai decisivă asupra oamenilor, care se împart aici mai categoric în viteji și lași, leali și trădători, buni și răi. Ahile e viteaz și Rolland e leal, Ganelon e trădător și Nestor înțelept. Dar Julien Sorel e mai greu de definit printr-un epitet ornant sau de clasat fără ezitări printre *„pozitivi"* sau *„negativi"*.

In literatura realismului socialist, conținutul uman se înnoiește în poem ca și în roman, se mențin însă unele trăsături distinctive ale genului. Poemul epic resimte și acum ca pe un balast particularizările extreme, comentariile analitice, îndelungile dezbateri interioare. El rămîne interesat de prețuirea categorică a faptelor cu rezultate mari, palpabile. Bălcescu în poemul lui Jebeleanu e o figură exemplară, polarizînd toată dragostea creatorului său, un luptător revoluționar, premergător al revoluției sociale de astăzi. Caracterul său întreg se dezvăluie în acțiuni categorice, înnobilate de scopul în slujba căruia sînt puse și comunicate cititorului cu o prețuire subliniată de acompaniamentul liric al iubirii poetului pentru eroul său.

Bălcescu în romanul lui Camil Petrescu este un luptător revoluționar, dar și un intelectual de mari resurse. Dacă Jebeleanu proiectează figura lui Bălcescu pe fondul secular al luptelor pentru libertate, îi acordă o valoare mitico-simbolică (Bălcescu e întruchiparea spiritului revoluției) și-l îndreaptă spre revoluție ca spre o apoteoză, în romanul *Un om între oameni* cititorul reconstituie integral figura lui Bălcescu, de abia după ce pe întinsul a aproape două mii de pagini, organizarea și selecția faptelor, comentariul analitic al romanului îi îngăduie să pătrundă toate implicațiile vieții, caracterului și epocii lui Bălcescu.

Lucrurile acestea s-au mai spus. Le repetăm pentru a arăta cît este de neîntemeiată compararea între ele a unor specii literare atît de diferite ca tonalitate și mijloace artistice. Romanul nu poate substitui poemul epic. Acesta din urmă poate muri de inaniție într-o perioadă neprielnică eroismului și marilor elanuri constructive.

Construirea socialismului e însă proprie eroismului. In raportul ținut în fața recentului Congres al Scriitorilor, Al. Surkov spunea: *„El* (omul sovietic) *este un EROU, fiindcă în patruzeci de ani și ceva a înfăptuit minuni: a zdrobit în țara noastră orînduirea exploatatoare de veacuri, a construit o societate nouă, a apărat cuceririle socialismului în lupta crîncenă împotriva fascismului înarmat pînă în dinți, construiește cu succes comunismul"*.

Dimensiunile marilor fapte epice există în societatea socialistă. La fel și stimulentul spre crearea acelei atmosfere de înaripare, despre care, de asemeni, pomenește raportul amintit și care este o notă majoră în componența atmosferei poemului epico-eroic. Iar valoarea exemplară pe care o investește autorul unui astfel de epos în eroii săi e în spiritul funcției educative pe care o acordă realismul socialist operei literare. Aceste rînduri nu urmăresc a fi o pledoarie pentru poemul epic. Practica literară a demonstrat în țările unde se construiește socialismul, vitalitatea și viabilitatea lui.

Vera Călin

AUTENTIC SAU VERIDIC

în reportajul literar?

Intrebarea: „Autentic sau veridic în reportajul literar?", mi se pare gratuită. Și totuși, existența ei are o explicație. In unele reportaje literare, se observă tendința de a se crea fapte artistice și personaje în loc de a se prezenta fapte și oameni din realitate, iar în unele dintre puținele studii consacrate reportajului literar se teoretizează asemenea tendințe.

Înainte de a intra în fondul problemei, pentru ca discuția sa nu fie abătută pe căi lăturalnice, cred că trebuie făcute unele precizări. Deși nu există genuri și specii pure, totuși ele au trăsături esențiale care le diferențiază. Reportajul literar, prin trăsăturile lui specifice se deosebește fundamental de speciile genului epic, pentrucă altfel nu ar avea nici un rost să-l discutăm ca un fenomen aparte. Problema care se pune este aceea de a determina acele trăsături esențiale, de a analiza acele aspecte ale reportajului literar care ne oferă posibilitatea de a nu-l confunda cu schița sau nuvela. Deci, în discuția noastră nu vor intra acele elemente aflate în unele reportajii literare, care în ultimă analiză, nu fac parte din esența reportajului.

Natura creației literare este imaginea artistică, adică — reluînd o definiție devenită aproape clasică — „un tablou de viață concret și totodată generalizat, creat cu ajutorul imaginației și avînd valoarea estetică". Pornind de la o acumulare în cunoașterea proceselor din realitate, scriitorul imaginează o întîmplare, un personaj, creînd o lume nouă, inexistentă în realitate. Toată literatura, în întregimea ei este ficțiune, este recreeare a realității și nu redare, reproducere exactă a realității. Faptul real nu rămîne în literatură ca atare, în autenticitatea lui, ci este transfigurat, este prezentat ca imagine artistică a realității, o imagine verosimilă, veridică, adică plauzibilă, posibilă. **In nici un caz această imagine nu este fidelă, adică o copie a realității: Istoria literară — uneori anecdotica literară — ne-a transmis că Micawber din** David Copperfield **este portretul foarte fidel al tatălui lui Charles Dickens. Să mi se îngăduie să mă îndoiesc de această fidelitate. Nimeni nu poate garanta — nici chiar contemporanii lui Dickens — că în procesul intim al creației, făurindu-l pe Micawber, scriitorul n-a făcut altceva decît să reproducă, asemenea unui aparat fotografic, chipul tatălui său. Dar, să admitem că faptele s-au întîmplat aidoma. In cazul acesta, tatăl lui Dickens era, în viață, un personaj literar, întruchipa întocmai esența categoriei sociale reprezentată de Micawber și întrunea acele trăsături conforme cu idealul estetic al scriitorului, încît autorul lui David Copperfield n-a mai avut nevoia de a mai crea personajul, ci l-a luat direct din realitate. Caz foarte rar, aproape imposibil și deci neconcludent. Intr-o asemenea imprejurare nu avem de a face cu un om dintr-un reportaj literar, ci cu un personaj literar, ceeace este cu totul altceva.**

In prezentarea realității, reportajul literar se deosebește esențial de ceeace numim literatură beletristică, de schiță sau nuvelă. Dacă literatura recreiază realitatea, reportajul literar o redă fidel, o reproduce în autenticitatea ei, fără minusuri și fără adaosuri. Reporterul nu creează, ci reproduce. Cînd Geo Bogza povestește cum se muncea în 1945, la orizontul zece, într-o mină din Valea Jiului, nu inventează, ci redă exact ceeace a înregistrat el trăind acel fapt. Dacă ar imagina o poveste, neîntîmplată în realitate, dar verosimilă, cu personajii ieșite din fantezia lui și nu aflate în realitate, atunci am avea în față o ficțiune, o operă literară și nu un reportaj. Cititorul va simți imediat că faptele nu sînt reale, că oamenii nu sînt reali și atunci va aprecia opera respectivă din perspectiva ficțiunii și nu a autenticului. Nu vreau să se înțeleagă că aș face aici vreo erarhizare, situînd autenticul deasupra ficțiunei, deci reportajul deasupra schiței, nuvelei, romanului. Fiecare specie își are trăsăturile ei esențiale care îi conferă valoarea în raport cu celelalte specii și nici o erarhizare „ex catedra" nu poate să răstoarne aceste valori.

Reportajul literar are la baza lui tot imaginea artistică. Altminteri, nu ar fi artă. Dar ce fel de imagine operează aici? Imi îngădui să afirm că în reportajul literar întîlnim o imagine artistică de un fel deosebit. Sînt de acord că și aici imaginea este un tablou de viață concret și totodată generalizat, avînd o valoare estetică, dar acest tablou nu este creat cu ajutorul imaginației, ci este desprins din realitate și reprodus în autenticitatea lui. Nu discut aici cum ajunge reporterul la un asemenea tablou, adică nu abordez problema tipicului în reportaj. Ea a fost tratată în altă parte și repetarea ei ar îngreuna dezbaterea problemei care ne preocupă.

Prezint, însă, un alt aspect. Cît de autentic este acest tablou? Aceasta depinde de capacitatea și de onestitatea reporterului. Nimeni nu pretinde că descrlind munca dela orizontul zece, văzută într-o anumită împrejurare, într-un anumit moment, Geo Bogza nu a scăpat nici un amănunt. Nici nu și-a propus aceasta. Redarea autenticului unui fapt nu înseamnă în reportajul literar o reproducere matematică. Principiul selecționării, valabil în creația literară, funcționează și în reportajul literar. Reporterul selecționează esențialul, dar nu recreză, nu inventă, nu aduce în fața cititorului o ficțiune.

Spuneam că reproducerea autenticului depinde de onestitatea reporterului, de spiritul lui de răspundere față de cititor. Este incontestabil că puțini lectori din țara noastră pot să controleze dacă situațiile prezentate de Egon Erwin Kisch în cartea lui despre Mexic sînt autentice sau nu. Dar nu există prăbușire mai mare decît descoperirea de către cititor că l-ai înșelat. Intreaga ta operă de reporter este pusă sub semnul întrebării de îndată ce se află că lucrurile nu corespund adevărului din realitate, nu sînt autentice. Nici un meșteșug literar, nici un fel de „frumusețe" literară nu poate să salveze.

In studiul Ceva despre reportaj, apărut în volumul „Drumuri literare" Silvian Iosifescu pare a milita pentru a nu se face o distincție categorică — în ceea ce privește esența — între literatura propriu zisă și reportajul literar. Uneori în beletristică întîlnim caracteristici esențiale ale reportajului literar și vice versa. Spre pildă, în Drum fără pulbere găsim elemente stricte de reportaj, după cum în reportajele lui Victor Vintu întîlnim elemente caracteristice beletristicei, descoperim acea „literaturizare" a realității. Dar nu aceste întrepătrunderi interesează aici, ci acele schițe, nuvele și reportajii care nu prezintă asemenea amestecuri și care, deci, caracterizează specia.

In studiul amintit, Silvian Iosifescu cere ca atunci cînd discutăm rolul fanteziei în reportaj „să nu căbem în interdicții dogmatice". Intru totul de acord. Orice interdicție dogmatica este extrem de periculoasă. Insă, de teama interdicțiilor, să nu creem altă dogmă, adică aceea a libertății amestecului speciilor, a nediferențierii lor.

Admit că în studiul meu Unele probleme ale reportajului literar n-am aprofundat problema fanteziei și că am adus un exemplu care mai mult poate să încurce, decît să lămurească. Dar cred că se poate înțelege din ceeace am scris în studiul amintit că nu interzic ca reporterul să aibă fantezie. Cu o condiție, însă: această fantezie să nu ducă la ficțiune, adică la recrearea realității. Ori, Silvian Iosifescu pledează pentru ficțiune, folosind drept argument romanul Vulpile în vie **de Lion Feuchtwanger. Nu am nimic de obiectat afirmațiilor lui Silvian Iosifescu că în romanul amintit Feuchtwanger** „face istoricul întreprinderii prin care Beaumarchais a finanțat pe revoluționarii americani, reconstituie pe baza unei foarte serioase documentări conversații, calcule interioare, care sînt și ele, ca în orice ficțiune, posibile, dar nu reale". **Dar, o întrebare:** Vulpile în vie **este un roman, sau un reportaj literar? Chiar Silvian Iosifescu îl numește roman. Dacă este așa, atunci exemplul cade, pentru că noi discutăm despre rolul fanteziei și despre existența sau inexistența ficțiunii în reportajul literar și nu în roman, unde problema nu se pune.**

Și totuși, să nu lăsăm exemplul să cadă. In Vulpile în vie, **ca de altfel în aproape toată literatura lui, Feuchtwanger împinge pînă la limită apropierea dintre** prototip **și faptul artistic, adică merge pînă la limita posibilă a calcării realității cu ficțiunea, dar nu o depășește, pentrucă simpla transcriere autentică a realității nu ar conduce la realizarea unui roman. Istoricul, reconstituirea, documentarea l-au ajutat pe romancierul Feuchtwanger să creeze personajul Beaumarchais și lumea lui, să realizeze o ficțiune, dar Feuchtwanger n-a prezentat în autenticitatea lui pe omul Beaumarchais, așa cum l-au cunoscut contemporanii și cum l-au fixat documentele autentice ale vremii lui.**

Să mergem, însă, mai departe și să admitem că în anumite fragmente ale romanului Feuchtwanger ar fi transcris întocmai stenograme ale conservațiilor lui Beaumarchais, note de călătorie, acte ale întreprinderii respective, găsite printre documentele rămase etc. Acestea, în adevăr, sînt mijloace folosite în reportajul literar, dar ele nu constituie esența creației romanului și oricît de integrate ar fi, totuși fac corp strein. In cazul lui Feuchtwanger asemenea „corpuri streine" nu dăunează, dar în general, hibrizii literari nu au constituit mari valori. Reportajul literar își are rostul lui bine definit și dezvoltarea luată în ultimele decenii, susținută ce e drept de mari figuri ca Ehrenburg, Kisch, Pozner, Bogza nu poate fi întîmplătoare. Ea este o necesitate.

Tocmai de aceea, teoria literară trebuie să militeze pentru descoperirea acelor trăsături specifice lui și să nu pledeze pentru nediferențieri. Susținerea tezei că în reportajul literar operează veridicul înseamnă susținerea desființării reportajului ca specie literară și confundarea lui cu schița și nuvela.

Numai că practica are grija să desmintă asemenea afirmații teoretice.

George Macovescu

Interviul luceafărului

ARMATA POPULARA - IZVOR DE INSPIRAȚIE PENTRU SCRIITORII NOȘTRI

De vorbă cu generalul maior MIHAIL BURCĂ — adjunct al ministrului Forțelor Armate

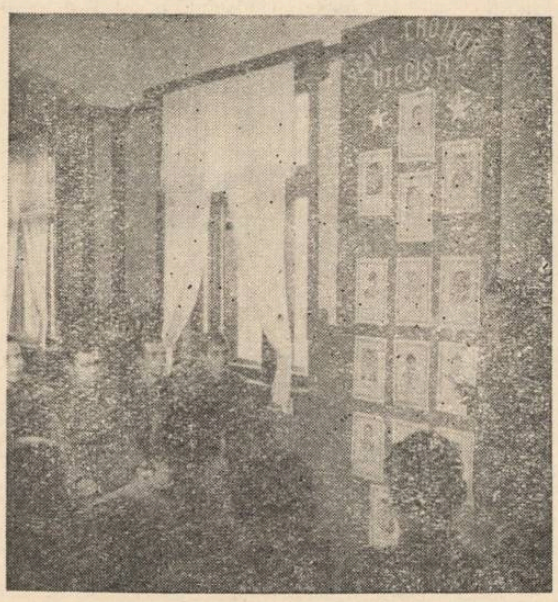

1. — Către ce subiecte ar fi bine să se îndrepte în mod deosebit scriitorii noștri, pentru a oglindi mai profund tipologia nouă a ostașului armatei noastre populare?

Răspuns:

Cred că la această întrebare ar fi mai îndreptățiți să răspundă chiar scriitorii noștri, bineînțeles după o temeinică documentare asupra vieții deosebit de interesante a ostașului armatei noastre populare. Cunoscută bine, armata poate furniza atîta material faptic încît cu greu se poate concepe că el ar putea fi epuizat vreodată.

Oamenii muncii și tineretul, precum și cititorii militari așteaptă din partea scriitorilor să oglindească în operele lor chipul ostașului armatei noastre populare, apărător dîrz al cuceririlor revoluționare ale poporului nostru, al independenței și suveranității patriei noastre și al păcii; dragostea și devotamentul lui față de poporul muncitor și Partidul Muncitoresc Romîn; înaltele lui calități morale și de luptă; legătura indisolubilă dintre armată și popor.

In primul rînd dumneavoastră, ca scriitori, trebuie să știți că subiectul unei cărți nu se poate alege și imaginea artistică nu poate căpăta viață, decît după ce scriitorul a cunoscut în profunzime și multilateral eroii despre care vrea să scrie. De aceea, indicînd tematica generală spre care ar trebui să-și îndrepte atenția scriitorii noștri, noi oferim creatorilor posibilitatea să ia contact cu viața din unitățile armatei noastre, cu realitatea din cazarmă și de pe cîmpurile de instrucție, să cunoască îndeaproape preocupările ostașilor, sergenților și ofițerilor noștri, oameni modești, harnici, care muncesc neobosit pentru întărirea continuă a capacității de luptă a unităților forțelor armate. Vă asigurăm, tovarăși scriitori, că în unitățile noastre militare veți găsi zeci de subiecte deosebit de interesante, demne să constituie obiectul unor lucrări literare.

2. — Tematica oferită de ultimul război și în special de participarea țării noastre la înfrîngerea fascismului, e departe de a fi fost epuizată în lucrările literare apărute pînă acuma. Către care aspecte ale acestei vaste teme literare ar trebui să se îndrepte mai mult prozatorii, dramaturgii, poeții și scenariștii de film, pentru a oglindi în întregime acest capitol însemnat din istoria poporului nostru?

Răspuns:

După cum se știe, în literatura noastră din anii regimului democrat-popular au apărut o serie de lucrări pe această temă. Este suficient să amintesc romanul lui Laurențiu Fulga „Eroica" vol. I. — a cărui continuare așteptată cu interes de către cititori, întîrzie prea mult, — romanul „Pînă dincolo de pădurea vieneză" de Traian Uba și „Jurnal de front" de Haralamb Zincă, precum și de romanul lui Petru Vintilă, intitulat „Steaua bunei speranțe".

Cred că sînteți de acord că în acest domeniu mai sînt multe de făcut și folosesc prilejul ce mi se oferă pentru a invita și alți creatori să realizeze opere în domeniul prozei, poeziei, dramaturgiei și scenariului de film, cu un bogat conținut patriotic și de o înaltă ținută artistică. Noi vă vom da tot sprijinul pentru a vă documenta și a vă alege subiectul.

3. — E firesc ca scriitorii noștri să fie atrași cu precădere către aspectele eroice și patetice ale vieții. In acest sens ne puteți relata momente din viața militarilor din care să reiasă chipul moral, patriotismul, curajul și tăria de caracter a acestora?

Răspuns:

Ca urmare a educației pe care o primesc în armată, militarii înțeleg mai bine misiunea nobilă

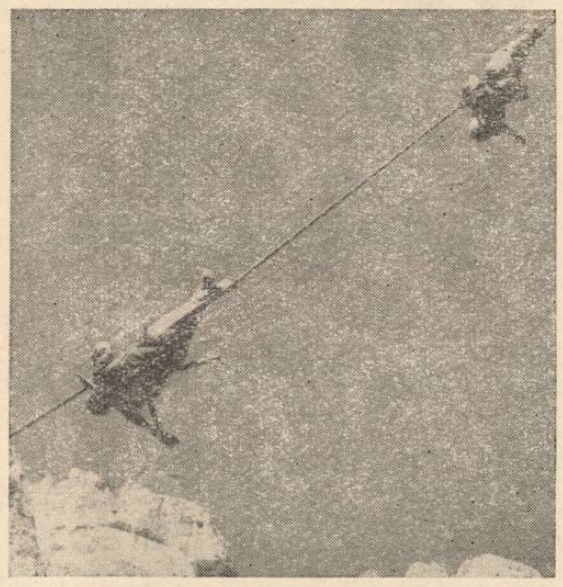

și de mare răspundere pe care le-a dat-o poporul nostru muncitor — apărarea cuceririlor revoluționare ale regimului nostru democrat popular, independenței și suveranității patriei noastre și a păcii. Conștiința că astăzi toate eforturile lor slujesc poporului muncitor, se vădește în întreaga lor activitate de pregătire de luptă, în atitudinea lor pe cîmpul de instrucție, în aplicațiile tactice, în viața de cazarmă și în cele mai diferite împrejurări. Iată numai cîteva momente care vin să ilustreze trăsăturile caracteristice ostașului armatei noastre populare.

Fiind în postul de santinelă, soldatul Ion Grămadă a dat dovadă de eroism și spirit de sacrificiu. Postul de observare aeriană pe care-l apăra a fost atacat de niște spioni. Soldatul Ion Grămadă a dat alarma și, fără a-și părăsi postul, a deschis focul împotriva atacatorilor. El a dus astfel lupta cu dușmanii pînă în momentul cînd a fost rănit mortal. Rezistența opusă de soldatul erou a împiedicat pe spioni să-și ducă planurile la îndeplinire și a ușurat prinderea lor. Printr-un ordin al Ministerului Forțelor Armate, soldatul Ion Grămadă a fost declarat „Erou pe veci" al unității din care făcea parte.

Un dezvoltat simț de răspundere pentru îndeplinirea misiunii încredințate, curaj și prezență de spirit a dovedit soldatul fruntaș Covaci I., servant la un proiector ce deservea un aerodrom militar. Intr-o noapte, în timp ce un avion venea la aterizare, proiectorul care lumina pista s-a stins pe neașteptate. Avionul era în pericol să se ciocnească de pămînt. Fără a ezita un singur moment, soldatul fruntaș Covaci, care și-a dat seama unde este defecțiunea, a refăcut cu propriul său corp legătura între grupul electrogen și proiector. Lumina s-a aprins din nou pe pista aerodromului. Astfel a salvat soldatul fruntaș Covaci viața pilotului și avionul de la distrugere.

In timpul aplicațiilor tactice se ivesc deseori situații în care ies puternic în evidență priceperea, bărbăția, dîrzenia, inițiativa curajoasă a militarilor armatei noastre. Un asemenea exemplu ni-l oferă aplicația în munți în timpul căreia caporalul Gheorghe Stoian, mecanic conductor pe un autotun, a reușit să evite, cu riscul vieții, prăbușirea aproape inevitabilă a prețioasei sale mașini de luptă într-o prăpastie.

Deosebit de bogată în fapte este viața marinarilor și aviatorilor. De multe ori, în lupta cu elementele dezlănțuite ale naturii, aceștia trebuie să-și pună în joc toată priceperea lor, toate calitățile lor de luptători pentru a ieși biruitori.

De o frumoasă tradiție se bucură de exemplu, în rîndul marinarilor militari și civili, „Salvatorul militar 101". Infruntînd în cîteva rînduri furtuni puternice, el a reușit să salveze pînă acum mai multe vase maritime avariate de furtună, printre care și vasul romînesc „Plehanov".

Pentru militarii noștri, este caracteristic astăzi avîntul și elanul tineresc în muncă pentru a-și însuși o înaltă pregătire de luptă și politică și a se

deprinde cu mînuirea desăvîrșită a tehnicii din înzestrare. In multe subunități, mobilizați de comuniști și utemiști, toți militarii se străduiesc să cucerească, pe baza unei temeinice pregătiri, invidiatul titlu de „militar de frunte" iar subunitatea să devină „subunitate de frunte". Există și subunități în care s-a format o adevărată tradiție ca în fiecare an, la concursurile de trageri sau la alte concursuri pe marile unități sau pe armată, grupa, tunul sau echipajul de tanc respectiv să cucerească mereu locurile fruntașe.

In munca aceasta plină de avînt patriotic pentru întărirea capacității de luptă a unităților și subunităților armatei noastre, membrii de partid și utemiștii sînt în primele rînduri, constituind în permanență un exemplu pentru ceilalți militari.

Exemple ca acestea sînt foarte numeroase în unitățile noastre militare. Ele așteaptă numai să fie cunoscute de scriitorii noștri și oglindite în operele lor literare.

4. — Ministerul Forțelor Armate are o editură, are ziare și reviste proprii. Ce succese s-au înregistrat aici în domeniul colaborării cu scriitorii și ce ar trebui să se mai facă pentru cunoașterea profundă și multilaterală de către scriitori a vieții ostășești.

Răspuns:

Spre regretul nostru colaborarea Editurii Militare și a revistei „Viața militară" cu scriitorii n-a fost suficient extinsă. Un număr destul de restrîns de scriitori, printre care Cicerone Theodorescu, Petru Dumitriu, Nicolae Tăutu, Dragoș Vicol, Radu Boureanu și alții, colaborează cu revista „Viața militară". De asemenea, în editura noastră au fost publicate un număr restrîns de lucrări de valoare. Este evident că numai cu atît nu putem fi nici pe departe satisfăcuți.

Desigur n-am făcut tot ce depinde de noi pentru a extinde această colaborare. Dar problema mai are și alt aspect. Vreau să spun că, datorită faptului că n-au căutat să pătrundă suficient miezul vieții militarilor armatei noastre populare, sînt puțini scriitorii care au ales ca tematică a operelor lor viața nouă a ostașilor și ofițerilor Forțelor noastre Armate, în schimb sînt mulți acei care se refugiază mai mult în trecutul prea îndepărtat al poporului nostru.

Astfel se explică faptul că lucrările înfățișînd ostașul de azi nu sînt nici numeroase, nici reprezentative. Scriitorii noștri n-au reușit încă să pătrundă și să oglindească tipologia nouă a ostașului armatei populare.

Interesant ar fi de scris despre transformările ce au avut loc în armată începînd de la 23 August 1944 pînă în prezent.

Prima parte a cărții „Suflet de marinar" de Sobolev, ar putea să constituie un exemplu, pentru că asemenea fapte s-au petrecut și în armata noastră. Este vorba despre lupta între ce era vechi în armată și nou care-și croia drum.

Noi am cerut colaborarea tuturor scriitorilor însă această colaborare nu s-a concretizat decît în mică măsură. Editura militară a încheiat contracte cu unii scriitori pentru crearea unor lucrări. Spre părerea noastră de rău, sînt și scriitori care nu-și respectă aceste angajamente. Academicianul Zaharia Stancu a promis de cîțiva ani că va scrie romanul despre Eftimie Croitoru și nici pînă astăzi nu și-a ținut cuvîntul dat chiar în fața Congresului scriitorilor. La fel și scriitorul Eusebiu Camilar este dator cititorilor militari și în general literaturii, cu două cărți despre frumusețile patriei și vitejia poporului nostru, cărți contractate de asemenea de cîțiva ani.

Pentru ca să poată înțelege profund ceea ce este nou și semnificativ în viața militarilor, scriitorii trebuie să se străduiască să o cunoască temeinic, să se documenteze acolo unde se făuresc luptătorii armatei noastre, pe cîmpurile de instrucție și aplicație, pe aerodroame sau în largul mării. Este neîndoios că eforturile vor fi răsplătite pe deplin. Exemplul prozatorilor, poeților, dramaturgilor și cineaștilor sovietici, care au creiat minunate opere închinate militarilor Forțelor Armate ale Uniunii Sovietice, trebuie să fie pentru scriitorii noștri un îndemn și totodată o chemare.

Cred că pe viitor și Uniunea Scriitorilor va trebui să acorde o mai mare atenție acestei probleme și să îndrepte atenția scriitorilor noștri mai mult decît au făcut-o pînă acum, spre studierea și oglindirea în operele lor a vieții militare. In ceea ce ne privește, vă asigurăm încă odată, tovarăși creatori, că vă vom da tot sprijinul nostru.

NICOLAE DUMBRAVĂ

UN SOLDAT

Mîna i-a rămas întinsă-n sus.
Azvîrlise ultima grenadă...
Undeva, pe frontul de apus,
i-a fost dat flăcăului să cadă.

Dar pe ochii-i verzi n-ai coborît
beznă tu, a noapte grea, vestmîntul.
Mort, vedea cum fug cu spaima-n gît
dușmanii loviți, mușcînd pămîntul.

S-au tot dus dușmanii, s-au tot dus.
El rămase-n cîmpuri, pe zăpadă...
Undeva, pe frontul de apus,
i-a fost dat flăcăului să cadă.

Dar, tăceri, în glas nu v-ați găsit
loc pentru aducerile-aminte.
El, cu piept de gloanțe ciuruit
mai striga din moarte: Inainte!

...Zace cuibul zvasticii, răpus.
Stinsă-i cea din urmă canonadă...
Undeva, pe frontul de apus,
i-a fost dat flăcăului să cadă.

Dar auzu-i, viu, prindea înaltul,
spațiile-albastre fredonînd.
Și-auzi, în mai, tot clar soldatul
goarnele Victoriei sunînd.

Călătorie în Ţ

CÎNTAREA ROMÎNIEI

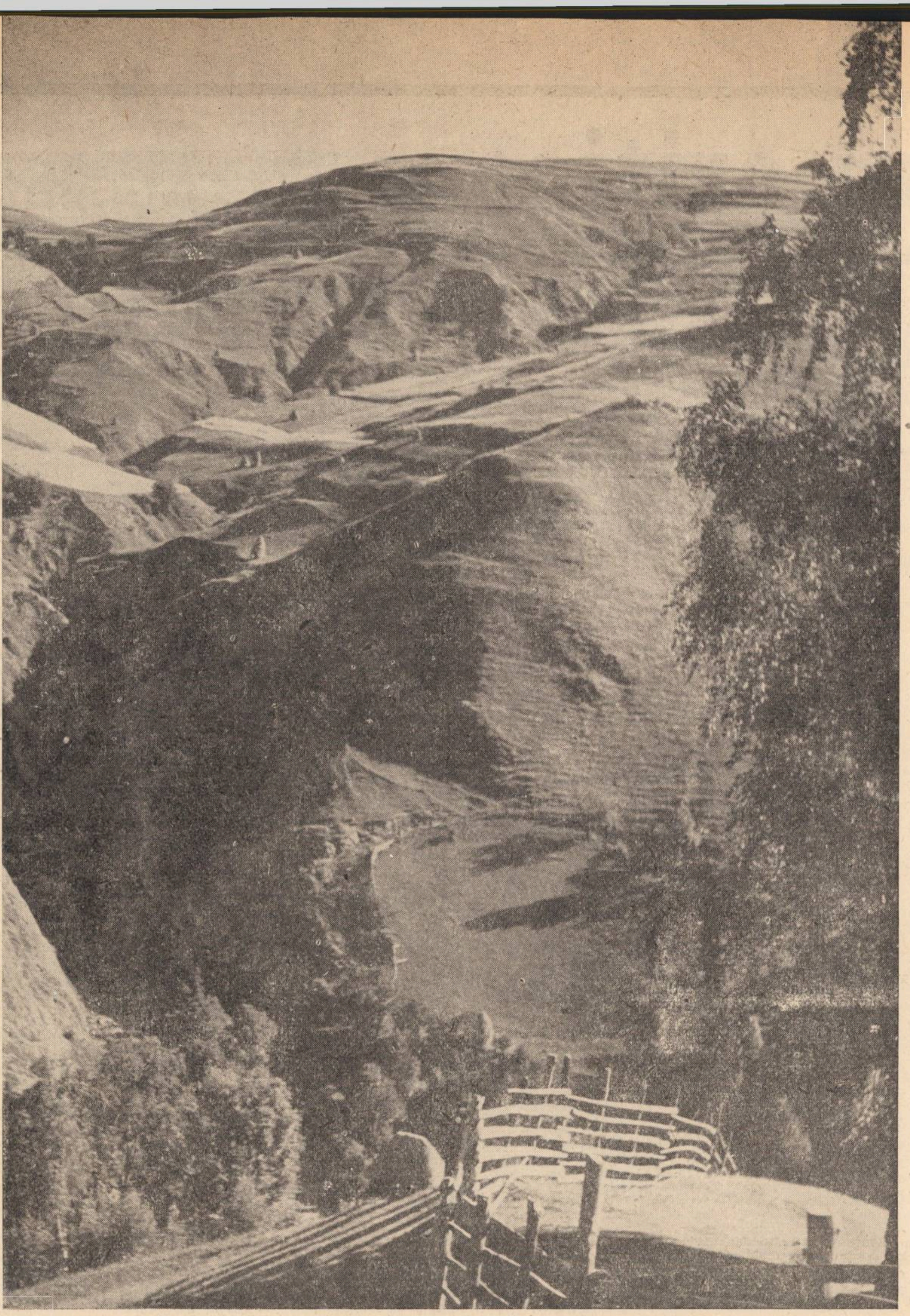

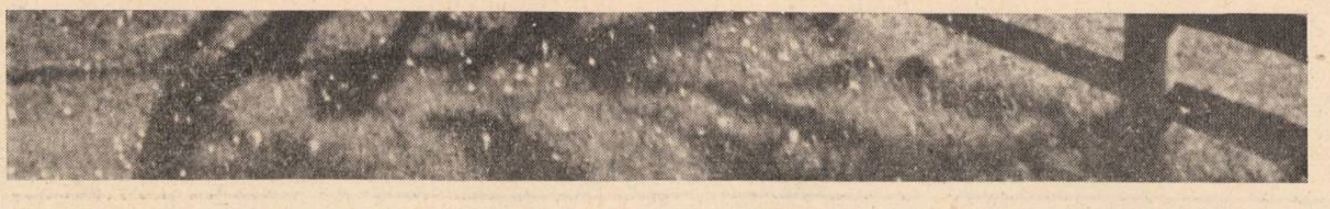

„Mocănița“,

cel mai mic tren din țară

In gara Turda cînd ajungi venind dinspre București sau Cluj, în întortochierea de nedeslușit a liniilor, e greu privind garniturile garate să descoperi Mocănița, care urmează să te ducă în Țara Moților. Neapărat trebuie să întrebi pe vreun ceferist localnic. Acesta, mai morocănos, îți va arăta încotro să apuci ca să ajungi la cel mai mic teren de persoane din țară. Traversezi vreo șapte-opt linii, urcînd pe tampoane, strecurîndu-te prin cabinele înguste ale frînarilor și în sfîrșit departe, la marginea gării Turda, descoperi cinci vagoane, ceva mai mari decît statul unui om, hodinind pe niște linii de fier cît mîna unui copil. Oamenii, mocanii și moții le dau tîrcoale. Cu saci de grîu și porumb, cu desagii umflați de bunătățuri de la oraș, ei se prind de fiarele vagoanelor și de jos se aiaptă drept în vagon. Ai impresia că aceste cutii, vagoanele, se apleacă puțin pe partea pe care urcă pasagerii.

Dar iată că vine locomotiva. Mecanicul e în cabină. Fochistul se mai dă jos, merge pe lîngă ea, iar se urcă, controlează mecanismele să vadă dacă se poate încumeta s-o lege de vagoane.

Un șuierat prelung, strident ne dă alarma plecării. Unii, care-s jos, se grăbesc să se agațe de resteiele vagoanelor, alții mai sînt încă la bilete. Nici că le pasă. Știu năravul trenului. „Plece... Il ajungem din urmă“.

Nici nu știi cum trece timpul pe Mocănița. Am ajuns în a doua stație: Sînmihai. Nici nu urcă, nici nu coboară nimeni, dar trenul se oprește. Nu stă mult, aici! Cîteva minute doar. N-a obosit încă. Nu ia nici apă. Așa că pleacă. Inainte însă de a pleca, sună fantastic, spărgînd liniștea cîmpurilor hăt departe, pînă la Cheile Turzii. De ce-o fi sunînd așa de tare? Doar n-a coborît nimeni. Plecăm. Incet. Nu ne grăbim. Avem timp. Viteză? Vreo 13 km. pe oră! Ceva mai mult decît face omul cu piciorul. In zăvoaiele văilor, pe fînațuri, a ieșit colțul ierbii. O turmă, ca o adunătură de bolovani suri care se rostogolesc, coboară pe dunga unui deal spre Valea Poșăgii, cu zăvoaie umbroase și bune pentru păscut. Pe alocuri s-a schimbat peisajul. In locul sălbăticiei a apărut trepidația, frămîntarea umană caracteristică zilelor noastre. In inima munților de stîncă s-au deschis cariere de piatră. Cea de la Buru dă „siliciu“ fabricilor „Silica“ și „Sticla“ din Turda. Materia primă deci le-o duce Mocănița. Cariera de la Lunca Arieșului, produce calupuri mari, negre pentru marile bulevarde ale orașelor noastre: cele vechi, sau cele noi în construcție. La Ocoliș, trenul stă mai mult: un sfert de oră. Cineva, un călător șugubăț, face o ironie amară la adresa mersului trenului: „Hai să merem pe jos, că ne grăbim“ Locomotiva ia apă. Nu mai poate, prea s-a încălzit.

Pînă la Sălciua, jumătatea drumului, mai facem o oră și ceva. Priveliștea se deschide. Dealurile-s mai domoale. Arieșul se lasă molcom printr-o luncă cu grădini și livezi. Peronul gării din Sălciua, e un adevărat tîrg. La fiecare tren, sălciuancele tinere cu obrajii ca bujorii, vin să vîndă cîte-o traistă de nuci, mere sau pere. Unele vînd „caș proaspăt“, lapte în sticle sau ouă fierte. In preajma primăverii se vînd miei, vara se vînd găini. Incă pînă să cobor, să mă duc la mecanicul Chicinaș să-mi spună „ceva istorii“, intră în compartiment un bătrînel cu laibăr de cînepă și cioareci din pănură strînși pe țurloaiele picioarelor:

— Nu cumpărați cocoși? întreabă el cu sfială. Noi călătorii ne uităm unii la alții cu nedumerire. „Ba eu cumpăr“ zice unul care pe semne că știa unde bate bătrînelul. Văd că desface o traistă mare la gură și umple o ulcea de pămînt cu „floricele“. Un leu măsura de „cocoși“.

In compartiment cu mine era un tînăr înalt, cam slăbuț, cu ochelari. In Sălciua și-a cumpărat mere. După ce trenul a plecat omul s-a așezat lîngă fereastră și a început să mănînce mere, privind munții cu atenție. Mi-a trecut deodată în minte scena înregistrată cu mai bine de 20 de ani în urmă de către Geo Bogza în legătură cu o femeie, o moață, care mînca un măr și tot așa, privea prin sticla ferestrei, munții. Intre femeia aceea, simbol al sărăciei moțești, întruchipînd omul plecat în lume după lucru, după bani, care se-ntoarce amărît acasă și singurul lucru care-l încîntă sînt munții aceștia falnici care-i închid în tainele lor căminul, copilăria, tristețea, — și felul cum privea munții tovarășul meu de drum, era o deosebire esențială. Ortacul meu era geolog. El privea în inima acestor munți. In privirile lui parcă-am ghicit cărările minții care duceau spre bogatele zăcăminte de minereuri. El, geologul Jude Radu, fiul unui moț cercurar (din aceia pe care toamna îi întîlnești pe străzile Bucureștiului, strigînd într-una „repaaarrr butoaiieee“) a învățat în Capitală, pe socoteala statului, se-ntoarce acum într-o misiune mare, în munții săi, pătrunde tainițele adîncurilor, merge pe firul unor bogății, iar în carnetul său de observații, notează scurt: „Aici zăcămînt de aur... aici fier...“ In curînd noi șantiere, noi galerii. In curînd noi localități industriale în Țara de Piatră.

— Baiiaa de Arieeeș! se aude vocea conductorului de tren. Mă trezesc din această cugetare filozofică, buimăcit. N-am ajuns la capăt. Sîntem doar la Baia de Arieș, o localitate minieră însemnată a țării. După cinci ore de mers locomotiva răsuflă ușurată, vagoanele înțepenesc. Lumea coboară grăbită. Cobor și eu.

Băieșii sau...

căutătorii de comori

Baia de Arieș. Inainte îi spunea Ofenbaia, de unde localnicii îi creiaseră un nume cu un tîlc amar: „Foame-baia“. Gara e la marginea orășelului, sub Măgulice, un vîrf rotund, cu platou deasupra. Iată-mă, după mult timp, din nou în acele locuri pe unde-mi deslușesc vechile cărări ale copilăriei. Plăcută ospeție, înfrigurate aduceri aminte, mi-i dat să trăiesc de fiecare dată cînd pornesc spre așezarea minerilor, a acestor veritabili căutători de comori. Mă izbește noul din pitorescul peisaj industrial. Pînă și gara, odinioară o haltă afumată, plină de lemne și pustietate, a devenit un nucleu în plină fierbere de transformare. Intîlnesc aici vagoane cu mașini gata pentru descărcare, alte vagoane cu minereu. Din sus, sosește un tren de persoane doar cu 3 vagoane. Oprește. Din el coboară mineri. Dar numai mineri echipați gata să intre în galerii. Mulți. Poate peste o sută. Ce-o fi asta? O cursă specială? Da, o cursă specială pentru mineri. Ei nu mai vin și pleacă de la lucru pe jos, ci cu trenul.

Dar să vizităm orășelul. Dincolo de Arieș se văd, zvelte, albe, noile locuințe muncitorești, grupate în trei cartiere proaspete, împresurate de brațele verzi ale castanilor. Nu le număr. Sînt prea multe. Cîteva sute. Pășesc cîțiva zeci de metri ca să ajung într-un loc de unde să pot privi în tihnă noul orășel durat aici doar în ultimii ani. Pacea în care intră simțurile mele, este umbrită de o ușoară nostalgie a revederii: așezarea nu mă primește ca odinioară. Satul patriarhal, acel „Foame-Baia“ cu glăsuiri stinghere, cu scîrțîieturi de osii și mirosul de lut al prispelor sărace, a dispărut ca prin minune: în locul lui a răsărit ca din pămînt, un orășel modern cu un profund iz industrial, cu o trepidație neobosită și un zumzet de mașini continuu. Clădiri noi care găzduiesc noile uzine, noua flotație sau proaspete ateliere. In pieptul muntelui Mălai o deschizătură: noua mină „Pacea“ care a chemat și a unit toate forțele. Noua galerie este simbolul tuturor prefacerilor de aici. Funiculare, șosele pietruite, clubul minerilor, sau, după înfățișarea impozantă i s-ar potrivi mai bine denumirea de „palatul culturii“, toate, noile cartiere muncitorești cu blocuri de două și trei etaje, aici unde pe la margini mai găsești case acoperite cu paie, mici cît niște colibe, — părăsite fiind, au rămas ca piese de muzeu — toate acestea încîntă plăcut ochiul și inima călătorului. N-aș osteni niciodată să mă amețesc de mulțimea noutăților, de frumusețea emoționantă a acestor prefaceri.

Nu mă mai pot descurca singur. Trebuie să-mi găsesc un ghid. Incotro să apuc? Pe cine să caut mai întîi? Am atîtea cunoștințe aici! Chiar dintre mineri. Pe Macavei Simion îl știu de cînd stăteam împreună în gazdă. Il știu bine și pe Macavei Gh. Nu-s frați. Nici chiar neamuri. Dar sînt dintr-o comună: din Buciumani, o comună mare cu 7 sate, care a dat cei mai dibaci băieși ai Apusenilor. I-am cunoscut de mult, cînd lucrau la capitaliști, în vechile galerii. Dărăpănate, primejdioase. „Ce le păsa că se hurluie pe noi?“ Stăteam în două încăperi mici 4 mineri și 3 elevi de gimnaziu. Plecau pînă-n ziuă, cu lămpile de carbid agățate de umăr, la lucru, și se-ntorceau pe cînd însera. Atunci pe culmile dealurilor apăreau salbele strălucitoare de licurici, care se mișcau în splendide ondulații. Toți știau că-s luminile băieșilor. Cînd soseau „de pe baie“, erau obosiți morți, cu obrajii galbeni ca pămîntul sărac. „E greu pe baie baci Macavei?“ îl întrebam pe Simion. „E greu, da-mi place să mă lupt cu muntele“. In fiecare sîmbătă seara pleca acasă în Bucium, cale de 12 km., peste culmile munților, urcînd pieptiș piscuri amețitoare, trecînd prin păduri, coborînd peste pante abrupte, cu bolovănișuri. Stătea o jumătate de noapte și una de zi, apoi se-ntorcea la lucru, cu desagii plini cu merinde pentru o altă săptămînă. N-aveau minerii, pe timpul acela, zile de odihnă sau vreo sărbătoare tihnită. Imi dădeam seama că viața acestor căutători ai comorilor adîncurilor, este grea, dură, îndîrjită. Și că numai un om îndrăgostit de meserie, un om devotat țării, poporului, clasei sale, îndură cu curaj asprimea acestei vieți. Era după război. Minele ruinate de patroni, trebuiau totuși refăcute. Erau ale poporului. Se cereau minți luminate, băieși de ispravă. Aceștia erau comuniștii. Și s-au găsit mulți, aici în Baia de Arieș. In linia întîi a acestei bătălii temerare cu stînca îndărătnică, i-am recunoscut pe cei doi Macavei, pe deputatul Ion Roșca, bătrînul Pandor de la Pruni, Țăranu de pe Cioara, Hădărugă, Bolunduț Alex. II, și mulți alții.

Trebuie să urci sus al marginea orășelului, la deschizătura aceea din pieptul muntelui, galeria „Pacea 1951“. Dezlegi, privindu-i pe mineri cum ies și intră în trenulețele electrice, toate enigmele schimbărilor din temelii. Cred însă că cel mai bine știe să-ți vorbească inginerul șef al întreprinderii, tov. Gh. Tudor. L-am găsit chiar sus, la intrarea în mină. Intr-un birou ținea un examen de protecția muncii cu șefii de sectoare. Problema ocrotirii muncii oamenilor, atît în mină cît și la suprafață, stă în permanență în centrul atenției. Este și asta o semnificație. Tînărul inginer, Gh. Tudor, a fost martorul tuturor prefacerilor, el însuși făcînd parte din eroii acestei istorii scrise de minerii de aici, pe altarul muncii. Modest cum e, niciodată nu va spune asta. Am aflat de la alții. Lui îi place să vorbească despre viitor, despre ceea ce vor face. Ce-au făcut, consideră că-i prea puțin. Așa că portretul moral al acestui cadru de nădejde crescut și educat de partid în lupta aprigă cu adîncurile, nu e greu de ghicit. Așa-s oamenii simpli, direcți, hotărîți. Provenit din rîndurile muncitorilor, după ce și-a terminat studiile, tînărul inginer a primit botezul minei, deci și primii fiori ai începerii carierei, aici între minerii Băii de Arieș. Oameni harnici, cinstiți și drepți, care se luau la trîntă cu muntele pe-ntrecute, aurarii l-au entuziasmat, l-au făcut să-și dăruie și el, fără zgîrcenie prinosul lui de muncă. Aici a fost făcut candidat de partid, aici s-a căsătorit, aici s-au născut cei doi copii, ai lui, aici și-a stabilit domiciliul. Aici în focul muncii, bravii mineri au apreciat sîrgul tînărului inginer și i-au înmînat carnetul roșu de partid. Iată un destin, ca multe altele scrise pe peretele aspru, arid al stîncii. Cîte biografii nu s-au scris în acest fel. Macavei Simion și-a făcut casă nouă aici la Baia. Maistrul miner Florea Petru și Macavei Alex. fac concediile numai prin străinătate: Bulgaria, Ungaria (la lacul Balaton). Bătrînul aurar Pandor Nicolae a devenit, din simplu miner, un fel de geolog, de cercetător care umblă cu comisii. A lucrat în mină vreo 40 de ani și cunoaște așa de bine tainițele adîncurilor, năravul muntelui de stîncă, izvoarele minereului bogat, încît nici chiar cei mai învățați nu se pot lipsi de „știința lui“, cînd e vorba să meargă pe urmele unui filon de zăcămînt bogat. Unele biografii se scriu într-o singură zi. Atunci cînd în galerii e vorba de o intervenție eroică. Așa s-a întîmplat acum un an și ceva cînd se înainta cu galeria „Pacea“. Dacă echipa lui Tomuș Adrian, nu era la post, dacă doar cîteva secunde vitejii mineri se lăsau înfricați de amenințările muntelui, care începuse să pîrîie, să dea semne de prăbușire, punîndu-i pe fugă pe șobolani, făcîndu-i să chițcăie și să le sară în piept, anunțînd groaznicul pericol, se năruia munca a sute de mineri de cîteva luni de zile și poate se îngropau de vii viețile cîtorva băieși. Dar Tomuș și cu ortacii lui, printr-o extraordinară luptă cu încheieturile desfăcute ale muntelui de piatră, a reușit după cîteva zile de muncă încordată să oprească dărîmarea, să înfrîngă primejdioasa răzbunare a adîncurilor, împlîntînd în tavan puternici bolțari de beton armat și astfel înaintarea galeriei să continue nestingherită. Cu acest prilej s-au mai rotunjit cîteva biografii. Nimic neobișnuit pentru acești oameni de pe plaiurile moțești. Doar că s-a ajuns mai devreme la zăcăminte și țara a primit în plus însemnate cantități de minereuri bogate, prețioase.

★

Inginerul șef Tudor Gh., deși foarte ocupat, și-a găsit răgazul să se plimbe cu mine în acele părți ale vastei întreprinderi miniere, pe unde desigur bănuia că voi întîlni multe surprize. De la clubul muncitoresc, am luat-o spre uzina de preparate care este în plină construcție. M-am gîndit atunci la vremea — nu e mai mult de 15 ani de-atunci — cînd aurul se extrăgea din isipul Arieșului, cu șaitrocul, un sistem, cred, cel puțin de pe timpul barbariei. Interlocutorul meu, care-mi vorbea de metoda flotării și a cianurării, m-a asigurat că pe cînd se gată noua uzină, și „cadrele“ necesare sînt puse la punct.

Timp de două ore, mergînd repede în urma inginerului șef, deabia am reușit să vizitez o mică parte din noutățile Băii de Arieș. Am trecut în fugă pe la flotația nouă, la morile acelea care macină piatra munților și-o face mai măruntă ca făina zero! Cele două mori, ca niște giganți, înghit zilnic 250 tone piatră.
tregi, iar într-u
delung celulele
venită de la m
chid și anumiți
preface într-o z
de bule de aer,
șoarele prețiosul
„morarul“ Ioan
plinit, care și-a
și țapinul cu c
duri, ca un pas
venit în uzină;
larul Ladislau S
această muncă

— No tomna
noi, să mai da
zice vechiul meu
strîngîndu-mi m
timp ce, în încă
la urechi acel
spus răspicat d
care sosiseră di
în „camera mai
Că merităăm! U
No, scrie-acolo!

Imi dictează.
torul aurifer a
30 la sută. S-au
cea de tineret c
ian și cea condu
II. La sectorul
Roșca Ion, cu
— Ăștia ai lui
la explozibil. P
deștepți, fac gă
mită, rațional, u
bănog și să las
Despre sector
nicio vorbă, deș
taș. Nici nu fac
sura lui Macav
Doar e secretaru
tid. Ori se știe
ales dacă nu co
și biografie“. De
pe cealaltă. De
știe, a muncit ci
a intrat „în mi
acasă. Lucra la
De copil a fost
ment nesupus. A
Jiului cîțiva ani
zul acțiunilor m
nătățirea condiți
trai. A particip
După ce s-a „li
venit din nou la
să pună în pra
Valea Jiului. M
erau organizați
cel care a orga
cu asta lupta p
drepturi a avut
bîndă. S-a orga
tronul, David
de-al lui Maniu
de la Abrud să
viști“. Pe Maca
fiind capul răută
goană a venit l
aici n-a dus-o
stăpînul, dar vi
suri, a rămas
dreptății și a l
fost nici o clipă
Dar n-a fost uș

gust 1944. Min
se mai putea lu
printre cei dintî
tărît să taie în
Lucrau cu înver
In frunte era M
blema introduce
intate de munc
(pentru stîrpire
coză“) ramblei
evitarea prăbu
bărbatul acesta
sur, cu ochii al
zîmbet continuu
a fost printre c
cii clasa a II-a,
țuirii muncii d
deputat și secr
partid indică pr
gate prin bătăli
stîncă.

De-acum după
scurtă și origin
mai ușor să-mi
ner al Apuseni
flet, atîta pasiu
Și-a văzut războ
trecut, trăiește
familia într-o c
împrumut de la
serie cei doi co
de el.

— Ce-ar zice
moșii noștri cu
mă întreabă M
oțăt ori făceau
Că vremea, cîn
sfredelul de mi
aminte! Ducă-s
mai îndoia șăl
mai țiu de pov
să intru-n șut.
scrii...

N-am uitat.
asta-i destul, c
ce înseamnă m
sînt în stare a
mori să facă;
țele lor puternic
clădi în viitor
va reuși să spu

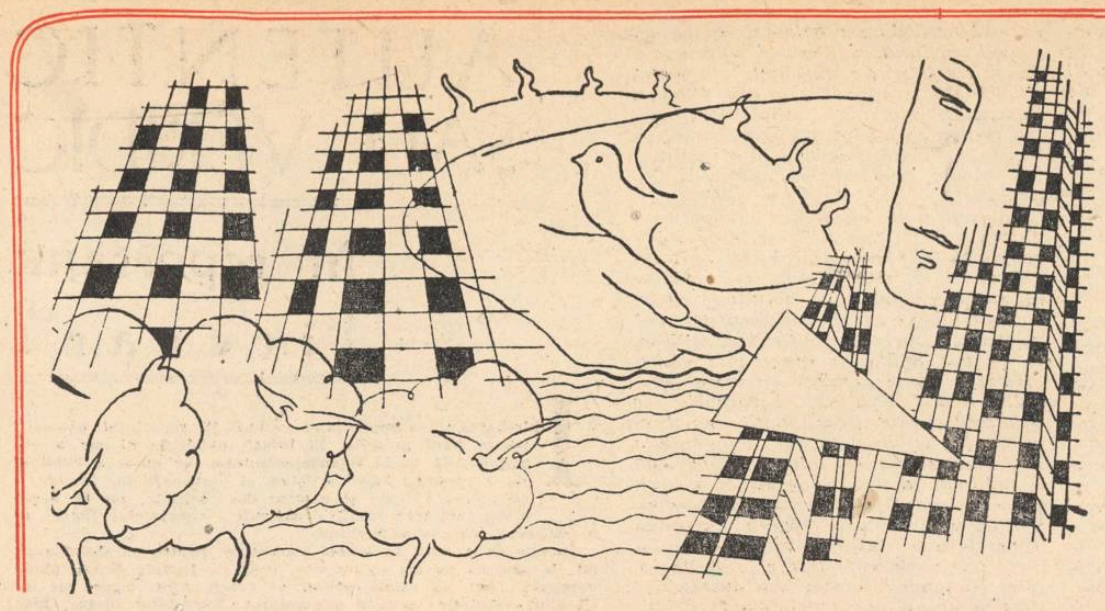

GENERAȚIA LUI 23 AUGUST

Intinerire

De farmecul grădinii nu pot să mă mai mintui.
De vină-i grădinarul, de vină și pământu-i.
Cînd îl aud în muguri cum cere să-i anin
Pe ramuri mărul roșu de mustul toamnei plin
Și cînd pe dealuri ziua trecînd printre ovese
Mă strigă, nu-s eu omul s-asculi și să nu-mi pese.
Prea l-am avut aproape din gropi și cimitire
Înfiorat sub coaja lui subțire,
Prea mult a stat alături de mine să acuze
Săruturile morții zvîrlite din obuze.
Dus în războaie omul, înăbușindu-și pieptul,
Se prăbușea-n adîncul pămîntului de-a dreptul.
Intors deasupra, cerul se ridica mai sus.
Și-n moarte, tot pămîntul cu omul era dus.

L-am scormonit cu plugul și sapa în tăcere
Și-l auzeam adesea, cum chiamă și cum cere,
Să nu-l mai tai eu singur, fișie cu fișie,
Și să-mi adun la poale întreaga lui moșie.
Mă ridicam cît munții din văi și bărăgane
Cînd am simțit de seceri alăturea ciocane.

Cum îmi băteam eu coasa lovi ciocanu-n zare,
Și scăpărară pluguri cu cîte cinci brăzdare.
In noaptea ceea nouă și ca un basm, ciudată,
Pămîntul îmi păruse întins ca niciodată
Și-n poala lui obrazul culcîndu-mi-l, vedeam
Cum luna peste ape-i întîrzie la geam.

Pe-un umăr dus prin timpuri, acum îl duc pe altul.
I-am dus întîi adîncul, acum îi duc înaltul.
Imprejmuit de ape și ridicat de munți
Il am acum aproape la nașteri și la nunți,
Pe cîmp foșnind în holde, pe dealuri în livezi,
Neliniștit sub vînturi, statornic sub zăpezi,
Reînviat în toate, dus și adus de ploi,
Impărștiat sub stele de greieri și cimpoi.
Rotit în jurul stelei polare lîngă soare,
Vreau să-l deprind vecia prin mine s-o măsoare.
Cînd iau butucul viței de vie și-l împlînt
Pe dealuri înclinate de umbră și de vînt,
Pămîntul se rotește ușor spre miazăzi
Lumina roditoare să cadă peste vii.
Apoi cu vița-naltă se urcă și-nțeleg
Cînd îmi întinde palma ciorchinelui s-o leg,
Și cînd îmi dă obrazul de piersic și gutui
Să-l simt în frumusețea întineririi lui.

Manifest

Arhitecți, un poem al luminii!
Vreau să-i cioplesc în piatră albastrele lui linii
Și să le-ntorc în ape și să le-ntind pe zare,
După măsura liniei solare.
Dați-mi compas și riglă, și nopți și spații vaste,
Am gînduri mai înalte cu mult ca zgîrie-norii,
Spre mine arcuite din timpuri și istorii,
După măsura timpurilor noastre.

Arhitecți, un poem comunismului!
Rigla de calcul,
Intins cît Bărăganul, peste planșetă, calcul,
Pilonii Hunedoarei și Reșiței alături,
Și marmora din straturi ce-așteaptă s-o despături
Și spații verzi în care se-aud cum cîntă sturzii
Și sîrma despletită dinspre Cîmpia Turzii,
Oceanele de sticlă
Și cărămizi cît munții,
Nisipul cît Sahara de-o parte și de alta
Și liniștea lunară spoindu-mi zidul frunții
Și gîndul ascuțindu-și de veșnicie dalta.
Soarele arde
Fațada strofelor-blocuri pe bulevarde,
Și la-nceputul fiecărei zile,
Rostogolit pe țărmuri printre vile,
Il iau copiii-n brațe și-l duc frumos în mare
Să-nvețe-arhitectura din clasele primare.
Firul cu plumb, o scară de mătasă
Tremurătoare-n ape, — alungul ei se lasă
Valuri, mistrii albastre, și se deschid ferești,
Se dau înlături schele și se albesc pereții:
Sînt formele terestre pe care arhitecții
Le profilează-n fața oglinzilor cerești.

Arhitecți, un poem-propilee!
Sufletul țării mele, cioplit cariatidă,
Printre cupole albe să scînteie
Și-naltele frontoane-n azur să le susție
Gîndirea ei de-atîta timp avidă
De demnitate și de măreție.

Inima mea

Inima mea de-o vreme o simt într-adevăr
Că-n fiecare toamnă se coace ca un măr.

In clipele grăbite din zile lungi de vară
O simt cum se-mplinește-n tăcere ca o pară —

Inima mea cu pomii grădinii dimpreună
Se-ntunecă spre toamnă și-i dulce ca o prună

Și-n vînturi foșnitoare prin frunza amăruie
O-mprejmuie lumina de sus ca pe-o gutuie.

Inima mea se sparge cu pocnet ca o nucă,
De-i toamna mai tîrzie și umbra mai pe ducă,

Și-așteaptă ca un strugur pe viță, nopți întregi
Să te apleci aproape de ea și s-o culegi.

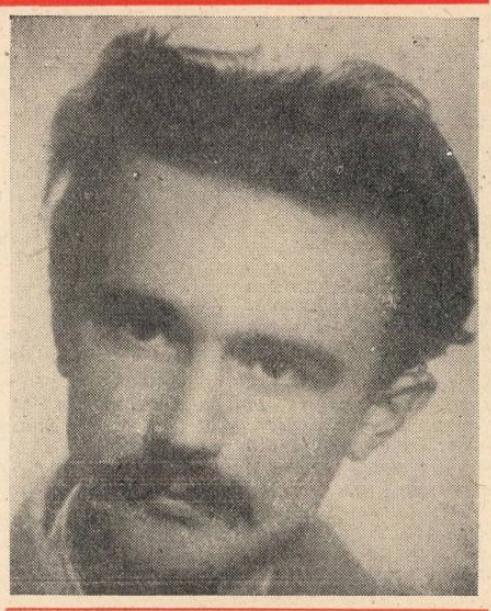

ION HOREA

Poemul de dragoste

Li-i dat atîtor toamne să rămînă
In anii mei, în amintirea mea.
Tu însă-mi ești iubită și stăpînă,
Toamnă — livadă
Toamnă — fîntînă,
Tu, tinerețea și lumina mea.

Mi te-au adus acele nopți superbe
Cînd ceruri se desfășurau în jerbe
Intr-un triumf al lumilor stelare
Din ce în ce mai dese și mai clare.
Veneai de peste Mureș și Tîrnave,
Răzbunătoare, dreaptă vijelie
Către apus, lăsînd numai epave
Din tot ce-a fost, trufașă, cenușie
Armata morții unei lumi bolnave.
Explozii zguduiau din temelie
Pămînturi, deschizînd portale
Să intre lumea tinereții tale,
Soldații tăi, victorioșii,
Steagul tău alb și steagurile roșii.
Katiușele trezeau întreaga fire
Eliberînd și oameni și păduri,
Cu tine-alături, Tudor Vladimire
In fruntea oastei tale de panduri,
Cu Horea reîntors din răzvrătire
Intr-un vîrtej al luptei, uimitor,
Și nu era deloc o amăgire,
Un vis neașteptat și trecător.

Cît de ușor pot spune-acum: iubire,
Și ideal și vis și viitor!
Cît am dorit această întîlnire
Să fiu un om al tău și-al tuturor,
Toamnă — lumină
Toamnă — rodire,
Să nu mai știu cuvîntul: Niciodată,
Cuvîntul corbului croncănitor
Cu umbra lui tăcută și ciudată
De nici-o rugăminte-nduplecată,
Să nu-mi mai spună nimeni niciodată
Cînd cer iubirea mea adevărată
Să nu-mai spună nimeni Nevermore
Chinuitorul, tristul Nevermore.

Pămînt și cer

Catapeteasma lumii la vremea ei se sparse,
Și tălpile de rugul luminii nu mi-s arse.
Crescut peste milenii, te simt gîndire clară
Sub fruntea-mprejmuită de pulbere stelară —
Reînviat, la umeri simt aripile pline
De tot ce-a fost prin timpuri nedeslușit în mine.
Am deslegat pămîntul întîi, dintre istorii,
Apropiat de lunga bătaie-a „Aurorii"
Și-am ridicat coloane-n azur să oglindească
Intreaga măreție de-apururi omenească.
De-atunci în frunza prinsă de vîntul ce șoptește,
Și-n legănarea calmă a mărilor cu pește,
Și-n vitele greoaie ce clatină-n spinare
Amurgurile-ntoarse și prelungite-n zare
Și-n rînduri nesfîrșite de trenuri și cisterne
Ce dau o formă nouă ideilor eterne,
Ascult în pacea zilei și înțeleg misterul
Imbrățișării calme-a pămîntului cu cerul.

Și cît îl simt de-aproape în ceasuri lungi de noapte,
Pămîntul strîns în spice de grîu și-n poame coapte,
Pămîntul ce foșnește cu iarba necosită
In ploaia sublunară cernută ca prin sită.
Mă împlinesc în toată rotirea lui prelungă,
Și-alerg peste milenii și-l strig să mă ajungă,
Pămîntul dus de mierlă mai sus și-ntors de graur,
Acoperit spre ziuă de nori tiviți cu aur,
Pămîntul din căldura și liniștea amiezii
Stîrnit în praful turmei și mugetul cirezii!

Rotit în preajma lunii și-n înălțimi solare
Pămîntul mai aproape de brazda lui mă are,
Și-ntors prin constelații cobor adînc în unde
Și-l strig din adîncime, și-aud cum îmi răspunde.

Cîntec din fluier

Porniți pe drumul lung, balaur,
Copii cu străiți dinainte
Și alte străiți pline-n spate
Numai de fluiere-ncărcate,
Copiii munților de aur,
Ții minte omule, ții minte,
Cu fluierele-oseminte
Porniți pe drumul lung, balaur.

Cădeau de somn la ceasul serii
In iarba rece și jilavă,
Și-n diminețile puzderii
Cădeau luminile din slavă,
Și-ntîrziau în rouă stele
Și fluierele dormeau mute, —
Copiii se trezeau cu ele
Chemați de străzi necunoscute.

...Și toate mi-au venit în minte
Și le-am văzut a doua oară
Cînd tu, cetate Hunedoară,
Imi aduseseși înainte
Copilul munților de aur
Intors din drumul lung, balaur.

Era un ceas al întîlnirii
Cu lumea focului intens,
Era întîia zi a firii
In noul ei tipar și sens.

Din adîncimile ghețare,
Din oarbele singurătăți,
Veneau pe sus funiculare
Peste păduri, peste cetăți.
Veneau spre focul nemuririi
La ceasul mare al iubirii,
Venea materia primară
Atunci, acolo-ntîia oară
Pe sub azur și pe sub soare —
Chemau luminile fecioare
Și el pătrunsul de dogoare.

Cuptoarele-n aureole
Nălțau gîndirilor cupole.
Era un vuiet lung, un șuier
Și-o-nvălmășire, sus, de fum.
Copilul munților de aur
Intors acum pe drumul faur
Parcă ținea în mîini un fluier
Beat de cîntări, pe noul drum.

Prin geamuri albe cît privise,
Pe cîte uși l-au dat afară,
Cînd în neliniște și vise
Din fluierele lui cioplise
Cîntarea ta de astăzi, țară?

Desene de IULIAN OLARIU

Cîntecul care nu se uită

L-am învățat la miezul nopții
Și l-am cîntat în zori de zi.
La miezul nopții-l șopteau morții,
In zori de zi-l cîntau cei vii.

Nu l-am uitat. In pas de piatră
Sunau coloane cenușii,
Un sunet negru ce se latră
Și nu se spune la copii.

Prin Europa, numai umbre
Și lagăre și pribegii,
Și lîngă zidurile sumbre
Numai cadavre, mii și mii.

Și erau inimi împușcate
Dar care nu puteau muri
Și nu știau decît: a bate,
A răzbuna și-a prevesti.

Cîntați cu-aceste inimi iară
Și-i învățați și pe copii,
Din om în om, din țară-n țară,
Din veșnicii în veșnicii.

Și-acele lungi coloane sumbre
Cu limbi de flăcări singerii
Culcînd pe lume negre umbre
Nu vor mai fi, nu vor mai fi!

TEATRUL și publicul nou

de N. BARBU

În urmă cu aproape nouă decenii, Eminescu constata într-un articol scris cu multă și vibrantă dragoste față de scena națională, puținătatea repertoriului românesc. Mai tîrziu, în activitatea sa de critic teatral, poetul avea să combată cu vehemență cauzele care țineau în loc producția de piese originale și, dintre acestea mai ales invazia autorilor și a temelor burgheze („florile cele exotice ale teatrelor de bulevard"), pledînd pentru „un repertoriu cu simțăminte mari, nobile, frumoase, cu idei sănătoase și morale".

Cu puține și fericite excepții (Caragiale, Davilla, Delavrancea, mai apoi Camil Petrescu, V. Eftimiu, Mihail Sebastian, Al. Kirițescu, G. M. Zamfirescu) situația a rămas, în esență, aceeași pînă la sfîrșitul celui de al doilea război mondial. A rămas aceeași în bună măsură și datorită publicului. Datorită publicului burghez, se-nțelege, căruia erau siliți să i se adreseze cu precădere directorii de teatre. Și cum putea fi altfel?

Pînă acum cincisprezece ani în țara noastră se aflau doar patru teatre subvenționte de stat. Astăzi, sînt aproape înzecit mai multe. Comparați deci cîtrele și conchideți cît public și mai ales ce fel de public avea să dea în trecut tonul, forțîndu-i chiar pe acei bine intenționați, să urmeze o orientare contradictorie în selectarea (și interpretarea) pieselor aduse pe scenă. Dezgustat de opacitatea publicului „din centru" care n-avea „nimic cu năzuințele noastre literare și artistice", G. M. Zamfirescu ajungea la concluzia că „un teatru pentru muncitori trebuie să-l caute pe spectator la el în mahala", căci — adăuga scriitorul și omul de teatru — „de la margini spre centru au pornit toate revoluțiile". Prin publicul nou „de la margini", prin publicul muncitoresc, se putea spera înnoirea teatrului, „salvarea lui ca artă" cum avea să spună și Mihail Sebastian.

Remarcabilă în strădaniile unor scriitori și oameni de teatru de talia lui Camil Petrescu, G. M. Zamfirescu, Mihail Sebastian, Victor Ion Popa și a multora dintre colaboratorii sau emulii acestora — era ideea înnoirii teatrului prin înnoirea prealabilă a publicului. Conștiința că numai lărgirea considerabilă a cercului de spectatori cu corolarul apropierii scenei de neliniștile și de frămîntările acestora, poate izvodi opere cu șanse de durabilitate, menite a stimula gîndirea și atitudinile demne de civism și umanitate ale maselor, — constituie elementul înaintat care a dat valoare operelor create în trecut de scriitorii și de dramaturgii devotați poporului.

Cauzele decăderii teatrului, ale întreruperii „punților" lui cu realitatea, erau însă mai adînci, astfel că inițiativele izolate, abnegația cîtorva entuziaști care militau pentru o artă adevărată, nu puteau modifica prea mult o întunecată stare de fapt. Ieșirea din marasmul generat de dominația de clasă a burgheziei și moșierimii (cu aspectele caracteristice respectivei perioade din istoria politică și economică a țării) nu avea să se producă decît în urma unui act revoluționar.

Și acest act revoluționar a intervenit în august 1944, pregătit și condus de partidul clasei muncitoare. În adevăr, ofensiva victorioasă a armatelor sovietice eliberatoare și insurecția armată a maselor împotriva fascismului au deschis și țării noastre drumul înfloritor al socialismului. În noile condiții, literatura și artele au început a-și regăsi, treptat, înalta lor menire. Teatrul a fost din nou chemat la prestigiul unei tribune de educare a poporului, așa cum doriseră marii lui înaintași.

Contactul neîntrerupt cu publicul, cu un public cît mai larg și cît mai receptiv, dornic să asiste la spectacole ce dezbat problemele grave ale vieții și ale muncii, ale dragostei, ale prieteniei și ale luptei pentru fericirea comună, iată însăși rațiunea de a fi a teatrului și, iată în același timp, ceea ce era aproape imposibil de realizat în trecut.

Contactul teatrului cu publicul nou, a început să se realizeze mai viguros și mai amplu, din ce în ce mai viguros și din ce în ce mai amplu, după pragul istoric de acum un deceniu și jumătate. Roadele acestei comuniuni între scenă și masele de spectatori sînt și ele tot mai bogate.

Două au fost însă condițiile esențiale ale lărgirii cercului de activitate și ale aprofundării funcțiilor social-educative ale scenei: dezvoltarea mișcării teatrale sub raport material (sporirea numărului de teatre, sprijinirea activității artistice de amatori, stimularea largă a talentelor ivite în mijlocul maselor), și — în al doilea rînd — edificarea unei noi dramaturgii, avînd în centru oameni cu preocupări caracteristice marilor dezbateri ale prezentului. Ambele aceste aspecte se condiționează și se înrîuresc reciproc astfel că în al cincisprezecilea an de la eliberare, ni se pare firesc ca în una din sălile centrale, actori de frunte ai Teatrului Național „I. L. Caragiale" și ai țării, să joace în fața unei săli ticsite de colectiviști comedia In Valea Cucului de M. Beniuc sau că, foarte adesea, spectacolul Omul cu arma de la Teatrul Municipal să se transforme „într-un adevărat miting" — așa cum arăta de curînd o persoană din conducerea acelei scene. Se poate afirma astăzi cu toată certitudinea că teatrul nostru a ajuns să-și potrivească mersul ascendent în funcție de cerințele noului public format în anii regimului nostru democrat-popular. Este publicul cel nou, sensibil și receptiv, același care urmărește cu încordare Hamlet dar care se însufletește și de energia morală și de forța revoluționară a unui personaj ca Mihai Buznea din Anii negri, de înțelepciunea și de puterea dobîndită în zilele noastre de soldatul Ivan Șadrin al lui Pogodin, personaj care, după ce a apărat cu arma în mînă Revoluția, astăzi participă cu însuflețire la construirea comunismului. Este publicul cel nou care aplaudă sfărîmarea citadelei vechi în societate și în conștiințe ca și inițiativa, dragostea față de socialism, istețimea și curajul țăranului sărac Toma Căbulea.

La București și la Turda sau la Oradea, la Timișoara ca și la Piatra Neamț sau Botoșani, în Bărăgan sau în Munții Apuseni, pretutindeni sînt astăzi cunoscuți, admirați și iubiți făuritori ai noului ca Anton Vadu și Petru Arjoca, ca Spiridon Biserică sau ca mai de curînd izvoditii Pavel Golea, Iulia și Ioana Boga din noua piesă a lui Horia Lovinescu. Și încă cercul spectatorilor nu se oprește la locuitorii orașelor unde există teatre de stat. Într-adevăr actori ai acestor scene străbat adeseori pînă în comunele și cătunele cele mai îndepărtate, jucînd piese ce ridică probleme esențiale ale actualității. Alții instruiesc sau supervizează spectacolele miilor de echipe de amatori pe scenele căminelor culturale, ale întreprinderilor și șantierelor socialismului.

Însă noul spectator odată educat și îndrăgostit de teatru nu a determinat numai schimbarea peisajului în ceea ce privește repertoriul, nu a solicitat numai o dramaturgie înaintată, populată de eroi ai vremii noastre, ci l-a transformat și pe actor.

Pe de altă parte, noua structură realist-socialistă a repertoriului și noua orientare a artei actoricești face să se continue și să se adîncească procesul de formare a unui public tot mai educat și mai exigent. Conținutul înaintat al dramaturgiei zilelor noastre are larg ecou în conștiințele și în viața spectatorilor de teatru. Aceștia vin la spectacole și judecă realizările autorilor și ale interpreților cu luciditate și competență așa încît între public și scenă se desfășoară un continuu proces de emulație și influențare reciprocă, o continuă întrecere. Și la noi are astfel valabilitate constatarea pe care o făcea de curînd tovarășul N. S. Hrușciov în cuvîntarea ținută la cel de al III-lea Congres al Scriitorilor din U. R. S. S. „Scriitorii noștri își trag seva din viața poporului, au realizat și realizează multe, sînt înconjurați de bunăvoința și dragostea cititorilor — oameni sovietici. Înfăptuirile poporului sovietic sînt însă atît de grandioase și atît de frumoase încît dacă voi, dragi prieteni, ați fi făcut de o mie de ori mai mult decît ați făcut, tot nu ar fi fost de ajuns pentru a înfățișa viața poporului sovietic în toată amploarea sa, în munca sa constructivă, în toată varietatea sa. Viața este întotdeauna incomparabil mai bogată, pulsează mai din plin, este mai profundă decît cea mai valoroasă operă artistică".

Mai întîi, dramaturgii noștri au izbutit, inspirîndu-se din viața adevărată a maselor, să ridice din nou prestigiul teatrului. În locul divertismentelor banale și fastidioase prin reluarea acelorași pretexte de intrigă dramatică, teatrul nostru are astăzi un tezaur de piese originale vii și interesante, invitînd la gîndire și la acțiunea pilduitoare. Crearea de piese presupune însă aprofundarea preocupărilor legate de cunoașterea vieții, căci „viața este întotdeauna incomparabil mai bogată". Numai prin observarea și oglindirea artistică a actualității teatrul s-a ridicat din nou la prestigiul literaturii.

NICOLAE JIANU

„Să arzi, să arzi, să nu te stingi..."

Aceste cuvinte simple ale lui Pantelei Mahima, muncitorul rus ucis de bandele lui Petliura, pot fi înscrise pe frontispiciul literaturii realist-socialiste. Pentru că, într-adevăr, aceasta este, exprimată laconic, condiția esențială a omului de artă care a ales calea revoluției, care a înțeles că viitorul este al socialismului și care participă direct la făurirea acestui viitor. Fără această ardere necontenită, fără să-ți lași sufletul topit în vîlvătaia revoluției, cred că nu este cu putință să exprimi măcar o fărîmă din adevărul lumii în care trăiești.

Cei patruzeci și mai bine de ani în Uniunea Sovietică, cei cinsprezece la noi, ca și vîrsta de libertate a țărilor cu care mergem împreună, au dovedit că viabilitatea sau cel puțin popularitatea unei opere de artă ține nemijlocit de identificarea autorului cu țelurile revoluției, cu aspirațiile milioanelor de oameni eliberați. Concesiile făcute spiritului burghez, tratarea obiectivistă sau echivocă a fenomenului social contemporan, pot anima unii indivizi rupți de viață, pot da naștere la scandaluri nesemnificative, dar artistul satisfăcut cu o astfel de notorietate, se condamnă singur. Dacă este un om cinstit, el va trăi, mai devreme sau mai tîrziu, drama cumplită a izolării și apoi chinurile căutării înfrigurate a adevărului.

Firește, năzuința oricărui scriitor este să deslușească sensuri rămase încă nebuloase pentru cititor, să-l ajute să descopere locul său în mișcarea spirituală a societății și poartă, în mare măsură, răspunderea orientării acestui cititor. S-ar spune că este deajuns să fii credincios unor adevăruri general umane pentru ca opera ta să fie folositoare. Socot că pentru veacul nostru o asemenea condiție este precară și în orice caz nesatisfăcătoare pentru o societate aflată în revoluție. Epoca noastră se caracterizează printr-o luptă ascuțită între ideologia marxist-leninistă și cea a imperialismului. Oricît ar ține un scriitor să rămîie în afara acestei lupte, îi va fi cu neputință și el va trebui pînă la urmă să aleagă. Teoria artei pentru artă este de mult demascată ca o ipocrizie și rămîne să înțelegem că orice carte înveleșe un simbure filozofic. Chiar apologeții întîrziați ai artei fără mesaj, încă activi în țările capitaliste, practică acum pe furiș, cu rafinație și subtilitate, o literatură foarte angajată, bineînțeles în sensul filozofiei pe care o apără. Simbolul, aluzia biblică, exotismul, atemporalitatea, erotismul morbid, constituie doar ceața în care ei sconteză că cititorul se va rătăci. Și acesta se rătăcește adesea pentru că este supus unui bombardament ideologic executat cu toate armele strategiei burgheze: reclamă deșănțată, premii prestigioase, scandaluri în jurul persoanei autorului etc. Așadar avem de-a face cu un război declarat pe care literatura realist-socialistă nu-l poate ocoli, ba chiar ea trebuie să-l atace mereu, să acopere întregul front. Asemănarea pe care tovarășul Nichita Hrușciov a făcut-o la cel de-al treilea congres al scriitorilor sovietici, între literatură și artileria grea, arată singură rostul scrisului nostru în marea bătălie în care este angajată omenirea. Dar a lupta fără entuziasmul pe care-l dă totdeauna înălțimea și dreptatea cauzei, înseamnă a ocoli inamicul și a-ți apăra cu orice preț, propria piele. Fără îndoială că a te ocupa cu curățirea cîmpului de bătălie, este o treabă comodă, lipsită de riscuri și se poate face fără patimă.

Vorbind de riscuri, ne gîndim desigur la unele eșecuri și la izbînzile îndoelnice, fatale la începutul unui drum greu, în ciuda dorinței aprinse de a face un lucru desăvîrșit. Cine-și ia sarcina să urmărească evoluția de la carte la carte a unuia dintre scriitorii noștri cei mai înzestrați, va observa ușor că el nu a fost scutit de poticneli, de șovăiri, adesea de greșeli estetice serioase. Dar acest scriitor căruia nu i s-a contestat niciodată calitatea uneltelor, n-a cedat și n-a părăsit poziția ideologică pe care își propusese să o apere ajungînd cu timpul la lucrări remarcabile. Este de neconceput acest proces de desăvîrșire fără atașamentul fierbinte la cauza revoluției socialiste a partidului marxist-leninist, fără convingerea că aceasta e cauza umanității însăși.

Și la noi și aiurea au existat unii partizani ai negativismului, ai culorilor întunecate, ai nodurilor în papură. Ei erau gata să proclame moartea eroului pozitiv, a omului întreg, a revoluționarului și să-l înlocuiască cu personajul „complicat", chinuit de instincte și îndoieli, orbit de prejudecăți care erau de fapt ale autorului. Luînd de dîrlogi „mîrțoaga negativului" n-au putut „ieși din mocirlă dar nici pe un drum bun n-ar fi ajuns departe", precum atît de plastic a definit tovarășul Hrușciov condiția unor asemenea scriitori. Cunosc cîtiva proprietari de „mîrțoage" care acum gîfîie din răsputeri să străbată o cale pe care n-au mers la vremea potrivită.

Consider însă că negativismul nu este o simplă chestiune de optică, de unghi. El este un mod de a gîndi și se înrudește bine cu ceea ce în apus se cheamă „existențialism". Modul ocesta de gîndire constă în înlocuirea viziunii realiste și obiective asupra fenomenelor societății, cu analiza subiectivă a „micului univers" individual și considerînd definitive pentru condiția umană mixtura din subconștientul unui individ izolat. Procedînd oarecum la fel, negativistul ridică faptul întîmplător la rangul de esență și pune sub semnul îndoielii însăși puterea omului de a se rupe din înlănțuirea trecutului.

Este adevărat că omenirea poartă cu sine umbra unor triste și a unor dureri străvechi, dar aceste triste și dureri sînt doar drojdia lăsată pe sufletul ei de veacuri întregi de apăsare, de foame, de sărăcie, de războaie pustiitoare. Revoluția socialistă proclamă detașarea omului de această drojdie a trecutului și izbînda ei confirmă că această detașare este posibilă. Atunci, ce poate fi considerat esențial și demn de a intra în sfera artei? Otrava trecutului sau omul biruitor, omul care se ridică împotriva morții, omul care năzuiește să însufletească cu gîndirea sa inerția universului?

Mergem pe șantiere și fabrici, călătorim, întrebăm și auzim despre acest om adevărate minuni. Astă iarnă, la fabrica de relon din Săvinești, într-o sală imensă mirosind încă a beton crud, un grup de fete studiau mașinile noi. Am stat mult de vorbă cu ele, le-am privit ochii strălucitori, le-am ascultat vorba fragedă și liniștită. Dar în tot acest timp mă gîndeam că numai cu cincisprezece ani în urmă, soarta unor asemenea ființe plăpînde ar fi fost cu totul alta, ele ar fi intrat în marele rezervor de suferință din care burghezia își trăgea osînza ei. Le-am întrebat cum trăiesc, cum învață, dacă au încredere în viitorul lor, întrebările mele le-au părut ciudate, pentru că starea lor era cea normală și nu puteau concepe alta. Acum mîinile albe ale acestor fete produc fire de relon și le trimit oamenilor care se vor îmbrăca mai bine, mai frumos, mai ieftin. Acum acele fete iubesc și visează, muncesc și învață. Nu setea de viață, de acea „viață" al cărei necunoscut năștea atîtea spaime și atîtea lacrimi. Dar asemenea fenomene se întîlnesc la tot pasul în lumea noastră socialistă.

Această nouă înfățișare a societății constituie izvorul de inspirație a literaturii și al oricărei arte. Fără îndoială, studiul și cunoașterea acestei realități sînt mai grele decît invenția unor drame obscure și a unor procese morbide. Este mai ușor să contempli inerția pămîntului decît să-l faci să rodească. Și este mai comod să bîlbîi vagi nostalgii de alcov, decît să cunoști sufletul unei fete de la Săvinești.

Spun aceasta pentru că se mai întîmplă ca în paginile revistelor noastre să-și găsească loc penibile versificații în care platitudinea și visarea leneșă încearcă zadarnic să îmbrace haină nouă. Acestor producții nu le-aș reproșa numai apolitismul, ci lipsa de entuziasm și de căldură, necesară chiar în activitățile minore ale sufletului.

Asemenea fenomene sînt izolate și cu totul neconcludente pentru literatura noastră, dar ele trebuiesc semnalate și stîrpite.

Literatura nu este numai o activitate de observație și cunoaștere rece, de consemnare a unor fapte identice cu realitatea cotidiană. Ea se naște din mișcarea vie a societății, trăiește și palpită cu ea, urmează legile ei. Cine nu se află în tumultul acestei mișcări, nu poate nici să scrie, nici să judece, nici să judece o scriere.

Că literatura noastră urmează ritmul revoluției noastre, o dovedește însăși activitatea din aceste luni a scriitorilor. Împlinirea a cincisprezece ani de la eliberarea Patriei este întîmpinată cu un mare număr de lucrări și va fi sărbătorită cu altele, pînă spre sfîrșitul anului și peste începutul celuilalt. Unele sub tipar, altele încă pe masa de lucru, toate sînt expresia entuziasmului nestins cu care scriitorii participă la construirea socialismului. De pe acum se poate bănui că recolta literară a acestui an va fi bogată și va marca o treaptă deosebită, mai cu seamă din punct de vedere calitativ. Ne amintim de vremea cînd scriitorii și-au pus cu mare simț de răspundere problema calității muncii lor. Exigența cititorului este azi satisfăcută într-o măsură mai mare și cărțile noastre trec dincolo de hotare, ducînd mesajul acestei lumi românești, pînă ieri ignorată și disprețuită. Aceasta n-ar fi fost cu putință fără victoria clasei muncitoare, fără îndrumarea Partidului ei, fără atașamentul scriitorilor la cauza revoluției. Cuvintele lui Pantelei Mahima au ajuns tîrziu la urechea noastră, dar le aveam în minte și le rosteam mereu: „Să arzi, să arzi, să nu te stingi..."

Un nou dramaturg: PAUL EVERAC

„Ferestre deschise" la Teatrul C. I. Nottara

CRONICA DRAMATICĂ

Stagiunea 1958—59 a fost o stagiune a debuturilor. Dar a unor debuturi ce au depășit în cele mai multe cazuri stadiul „promisiunilor" și au trecut în domeniul „certitudinilor".

Paul Everac se înscrie, credem, de pe acum, în a doua categorie. Nu prin numărul mare de piese scrise, jucate, premiate, luate în discuție (patru în relativ un an de zile, ceea ce trebuie să recunoaștem este sau un record sau... prea mult!) ci prin calitatea celor ce au ajuns pînă acum în stadiul examenului lor de maturitate: întîlnirea cu publicul.

Ferestre deschise rămîne o piesă pe care o putem discuta fără concesii și rabaturi acordate debutului. Aducînd în scenă viața cotidiană a șase familii de muncitori din Hunedoara, Paul Everac n-a urmărit să realizeze aici o simplă monografie dramatizată a cetății de foc. De la început ne dăm seama, că totul se concentrează în jurul unei probleme de maximă importanță asupra căreia sînt ațintiți toți ochii: cocsul, producerea cocsului românesc. O faptă patriotică, o faptă de extraordinară importanță pentru dezvoltarea industriei noastre, pentru realizarea căreia oamenii meditează, se zbat, suferă din pricina neînțelegerilor, se despart momentan de cel drag, caută cu înfrigurare, riscă să fie socotiți niște exaltați lipsiți de fond, muncesc și înfruntă pericole. Dar toate acestea n-au un caracter grandilocvent, zgomotos, discursiv, declamatoriu. Eroii lui Paul Everac vorbesc prea puțin despre cocs, dar simți cum această problemă îi preocupă **în primul rînd**, cum ea devine o chestiune vitală pentru fiecare din ei. Important și nou în piesa lui Everac este faptul că se subliniază în mod ferm apariția unei trăsături dominante a caracterului omului nou: producția nu mai constituie ceva aparte în preocupările sale, o activitate dusă șapte sau opt ore pe zi pentru obținerea celor necesare traiului. Producția este chiar viața acestor oameni, ei simt uzina prin fiecare fibră a ființei lor, ritmul muncii de aici cuprinde chiar și pe acei ce ar vrea să se detașeze într-o trăire individualistă, egolatră. Uzina nu mai e un moloh, spun eroii lui Everac, ci un prieten, ceva drag, despre care vorbești, de care ți-e grijă în fiece moment, chiar dacă nu-i spui numele, chiar dacă gîndurile tale par a fi în altă parte.

Pe fondul unor întîmplări aparent banale, și care n-au nimic extraordinar în sine (o fată iubește un băiat, o soție e necăjită pentru că soțul său, inginer șef, lucrează prea mult și e absorbit de munca în fabrică, o bunică grijulie și strîngătoare ce vrea să pună neîncetat bani de-o parte pentru a-și ridica o casă, etc.) în țesătura unor fapte cotidiene, de care ne izbim într-una și sînt mereu ale noastre, Paul Everac înfățișează una din izbînzile de frunte ale bravilor oțelari din Hunedoara. E oare o diminuare a superbei lor fapte? Dimpotrivă: ea capătă adevărata măreție deoarece noi ne dăm seama în permanență că muncitorii, tehnicienii și funcționarii de aici creează și luptă pentru sporirea producției nu din interese momentane, nu pentru a duce la îndeplinire niște sarcini oarecari, ci pentru că au înțeles și înțeleg pe fiecare zi că viața lor nu poate fi concepută în afara acestui efort colectiv, măreț și splendid, urcînd spre culmile unei depline comuniuni dintre muncă și viață. Piesa lui Everac se adresează — dacă vreți — inimilor. Are o bună și pozitivă notă sentimentală. În fond, acești oameni sînt **eroi.** Frențiu Teodor se expune otrăvirii cu gaze, inginerul șef Vladimir Calistrat n-are, de cele mai multe ori, răgazul să se bucure de liniștea căminului, odihnitor și plăcut. Ei se comportă normal și firesc și n-au păcate care să le împovăreze conștiința. Eroii săi au profil uman impunător, el nu-i ponegrește, n-au defecte capitale, autorul nu le adaugă tonuri de umbră. Îi vede dintr-o perspectivă luminoasă, dar nu trandafirie. Din viața lor de fiecare zi, cu toată gama de bucurii și necazuri, cu toate victoriile și neînțelegerile momentane, ei ne apar frumoși și curați, integri și nesovăitori, demni și harnici, sobri și măsurați în comportări. Autorul însă, nu ne spune el aceste lucruri, ci ne lasă pe noi să le **vedem.** Măreția cotidianului, frumusețea vieții de fiecare zi, atunci cînd ea este subordonată unui scop măreț, este în primul rînd reliefată de Paul Everac, în așa fel încît finalul piesei care încununează eforturile muncitorilor hunedoreni, aducînd victoria lor deplină, ni se pare întru totul firesc.

Dar mai mult, în tot timpul celor trei acte, eroii piesei ne-au devenit familiari, i-am recunoscut și ne-am recunoscut în preocupările și aspirațiilor lor. Vorbind limbajul vieții de fiecare zi, al preocupărilor cotidiene, ei ne-au devenit atît de apropiați, încît atunci cînd ei izbîndesc și apar în scena finală toți laolaltă, victoria lor pare a fi a noastră.

Dacă faptele conținute de piesă sînt, cum spuneam, cele obișnuite, de fiecare zi, nu înseamnă că eroii lui Everac rămîn robi ai unor preocupări mărunte. Perspectiva vieții lor le este dată tocmai de lupta pentru triumful socialismului, în luptă cu sabotajul, inerția, rea voința, îngîmfarea, individualismul, etc.

A fost, credem noi, un act de curaj din partea unui autor lipsit încă de suficientă experiență, să diversifice acțiunea și să încerce să cuprindă în limitele unei piese atîtea destine umane, cu trăsături distincte. Dar acest procedeu dramatic nu a dus la o sărăcie caracterologică a personajelor. Putem distinge cîteva trepte în gradul de reliefare și adîncire a fizionomiei lor spirituale. Frențiu Tudor, Stelică Fotea, Ropcea, Sudrigeanu Axinte, directorul, inginerul Calistrat și soția lui, sînt personaje cu o bogată stare civilă, autorul le-a relevat liniile esențiale, definitorii ale personalității lor.

Am avea de obiectat lungimea unor scene, cum ar fi cea petrecută în parcul sau strada din București, scenă încărcată cu amănunte inutile, ce fac să treneze acțiunea, după cum toate episoadele legate de avocatul Sădeanu ni se par insuficient de grăitoare.

Piesa lui Paul Everac transpune artistic ideea încrederii oamenilor noi în frumusețea vieții de azi, în triumful luptei duse de ei.

★

Înainte de a ne opri asupra spectacolului de la Teatrul Nottara, am vrea să evidențiem pasiunea tînărului regizor Horea Popescu, care a semnat direcția de scenă, pentru dramaturgia noastră originală. Numai în această stagiune Horea Popescu a realizat patru spectacole cu piese originale românești, inspirate din actualitate, dintre care trei semnate de autori debutanți.

După cum se poate vedea și din spectacolul care face obiectul cronicii de față, trăsătura dominantă a personalității lui Horea Popescu este căutarea continuă a unor modalități noi de exprimare a conținutului lucrării dramatice. Dar, spre deosebire de unii din colegii săi de generație, care de îndată ce au aflat o formulă „îndrăzneață" o aplică ad-hoc tuturor pieselor ce le sînt încredințate, Horea Popescu înțelegînd că realismul socialist presupune o diversitate de stiluri, apte mereu de noi și permanente îmbogățiri, se apleacă asupra fiecărei lucrări și-i dă viață cu mijloacele potrivite. Deci nu căutare sterilă și inovații formale, ci dorința de a reliefa valențele textului, de a sluji, de a evidenția valorile sale. Această trăsătură a personalității lui Horea Popescu s-a vădit și în spectacolul cu „Ferestre deschise". Regizorul a înțeles faptul că aici se relevă — cum spuneam — măreția cotidianului socialist, optimismul omului nou, frumusețea sa morală. De aceea a imprimat spectacolului nota sa caracteristică: contopirea faptului obișnuit cu mărețul și grandiosul.

Desen de SILVAN

Într-adevăr, personajele se comportă cu o maturitate remarcabilă, mișcarea și ciocnirile dintre ele sînt lipsite de tonuri stridente, totul e de o naturalețe impresionantă, spectacolul aduce o notă de prospețime, voie bună și elan. El se distinge prin însuflețirea și optimismul care îl străbate de la prima pînă la ultima scenă. Regia a găsit modalități grăitoare pentru a se sugera atmosfera Hunedoarei, spectacolul prezentînd și prin aceasta o notă autentică. Distribuția omogenă a prilejuit cîtorva actori tineri realizări ce merită însuflețite cuvinte de laudă, Aurel Cioranu, Dimitrie Furdui, Maria Comșa, Tatiana Iekel, iar din altă generație Neamțu-Ottonel, Titus Lapteș.

Să mărturisim că Andrei Codarcea s-a prezentat la un nivel cu totul mediocru, avînd în mișcare, gest și replică ceva țeapăn, forțat și fals, ca de altfel și Corina Constantinescu care, din păcate, n-a trecut peste sărăcia rolului. N-am înțeles de ce s-a recurs la acele „interludii" rostite la microfon de Constantin Codrescu, pe un ton anti-artistic, grandilocvent și afectat care n-aduc nimic în definirea personajelor, a atmosferei și nu ajută înțelegerii ideii centrale a piesei. E adevărat că soluția scenografului Toni Gheorghiu a creat momente de panică prin repetata preumblare pe șine a blocului cu cele șase apartamente. Dar nu vedem cum se puteau realiza tehnic dificultățile legate de dimensiunile reduse ale scenei respective.

Am avut bucuria să asistăm la unul din cele mai bune spectacole ale stagiunii, pentru care colectivul îndrumat de regizorul Horea Popescu merită o sinceră apreciere pozitivă.

Valeriu Rîpeanu

menţiuni critice • perpessicius despre

CAMIL PETRESCU ŞI TEATRUL

Martor, încă dela primele ei manifestări, al unei cariere literare, pe cît de statornică pe atîta şi de variată, ca aceea a lui Camil Petrescu, nu cred să greşim afirmînd că prietenul nostru, de a cărui prematură dispariţie nu contenim a ne tîngui, a fost, înainte şi mai presus de toate, un om de teatru. Şi, de bunăseamă, că nu numai din pricina numărului de lucrări dramatice, unsprezece la număr, cîte a construit între *Jocul ielelor*, întîia în ordine şi *Caragiale în vremea lui*, ultima, ce dimpreună cu *Bălcescu*, alcătueşte cel de al patrulea şi cel din urmă al său volum de „teatru", apărut nu de mult. Firește, Camil Petrescu a fost poetul şi prozatorul, ce se cunosc, căruia experienţele de război i-au inspirat pagini dintre cele mai emoţionante; firește, el a fost esteticianul şi cugetătorul de temerare vederi, ce n-au temut polemica dar, dimpotrivă, au abătut-o asupră-şi, ca un stejar trufaş, un nor de trăznete; firește, acuitatea analizelor sale psihologice, cu care, în planul romanului masculin a ţinut pasul marei romanciere Hortensia Papadat-Bengescu, a îmbogăţit romanul citadin; firește, prezenţa lui în redacţiile sau în conducerea cîtorva din publicaţiile periodice, în frunte cu cea mai scumpă inimii lui, *Săptămîna muncii intelectuale* din 1924, a pus un anume sigiliu de originalitate pe ziaristica timpului; firește, toate aceste aspecte ale unei activităţi, diversă, fugoasă şi substanţială, desfăşurată în răstimpul a patru decenii, Camil Petrescu le-a marcat cu opere durabile, ale căror titluri sînt încă de mult familiare cetitorilor şi în realizarea cărora a pus aceeaşi constantă rîvnă de perfecţiune şi aceeaşi statornică patimă de documentare. Însă teatrul a fost şi a rămas pasiunea *maîtresse* a vieţii şi carierii literare a lui Camil Petrescu. Istoria teatrului nostru contemporan, care a aşezat la locurile lor de cinste şi pe Victor Eftimiu, şi pe Mihail Sorbul, şi pe Alexandru Kiriţescu, şi pe George Mihail Zamfirescu şi pe Victor Ion Popa, ca să ne limităm doar la garda glorioşilor veterani, îi va rezerva, de bunăseamă, lui Camil Petrescu unul din capitolele ei cele mai copioase. *La început a fost ...teatrul* ar putea fi un aforism, egal în semnificaţie celui biblic, ce s-ar potrivi de minune nu numai autorului dramatic, dar şi cronicarului, regizorului, teoreticianului şi directorului de teatru, ce Camil Petrescu a fost rînd pe rînd, cu egală strălucire şi mai ales cu o aceeaşi totală dăruire de sine. Campaniile de presă, pe care Camil Petrescu le-a purtat în apărarea părerilor sale de teatru au rămas memorabile, aşa cum memorabile au rămas şi cîteva din succesele sale scenice, din rîndul cărora se cuvin amintite fără doar şi poate: *Suflete tari, Mitică Popescu, Mioara* şi *Bălcescu*. Un bun număr dintre lucrările sale dramatice n-au cunoscut luminile rampei şi nici vuetul sălilor de spectatcol, însă Camil Petrescu n-a vibrat mai puţin cu fiecare dintr-însele şi n-a luptat, fie şi fără succes, mai puţin pentru reprezentarea lor, aşa cum a fost cazul cu *Jocul ielelor* şi cu *Danton*. Suculentele pagini (487—524), intitulate *Addenda la falsul tratat* cu care se încheie cel de al treilea tom din ediţia sa definitivă de *Teatru*, din 1947, sînt pline de astfel de detalii şi ele constitue, prin bogăţia informaţiilor şi prin mulţimea problemelor ce ridică, nu numai unul din cele mai captivante capitole din proza literară a lui Camil Petrescu dar şi una din contribuţiile cele mai pertinente de problematică teatrală, din cîte s-au înregistrat la noi, în afara celor ale lui Nicolae Filimon şi Ion Luca Caragiale. Reţineţi, după aceea, că fiecare dintre cele nouă piese, cîte erau scrise la data „Addendelor...", îşi are paragraful mai sobru sau mai extins, în care istoric, tematică şi chiar anacdotică se împletesc nestînjenit, şi veţi conveni că autorul lui *Danton* şi al lui *Bălcescu* a fost mai mult decît un simplu, indiferent că şi talentat, om de teatru.

Despre teatrul lui Camil Petrescu ne-am exprimat în dese rînduri, fie că l-am văzut reprezentat, fie că l-am citit în felurite tipărituri, dela informele broşuri ale vechii „Casa Şcoalelor" pînă la ediţia teatrului său, din 1947, în trei tomuri. De premiera *Sufletelor tari* şi, de incertele impresii, în parte datorate şi interpretării, îmi amintesc şi astăzi, cum îmi amintesc şi de satisfacţia de a fi descoperit, odată textul publicat, un început de clarificare în subtitlul, ce Camil Petrescu simţise nevoia să adaoge piesei sale: *Suflete tari — Nebunia lui Andrei Pietraru*. În ciuda campaniilor de presă, cărora prietenul nostru le făcea, vitejeşte, faţă şi pe care avea darul să le transforme în tot atîtea victorii personale, şi *Mioara* şi *Mitică Popescu* ne-au surprins prin umanitatea ce degajau, prin ecourile adînci, pe care frămîntări sociale ale zilelor noastre le trezeau în sensibilitatea noastră ultragiată. Căci teatrul lui Camil Petrescu a fost întotdeauna, indiferent de subiect şi de epocă, un teatru de luptă. Chiar şi atunci cînd, precum în ultimele sale piese, *Bălcescu* şi *Caragiale...* substituie acţiunii dramatice propriu zise, zguduită de conflicte convulsive, succesiunea de tablouri a unei fresce dramatizate. Şi pentrucă sîntem în acest punct, în care se întretaie două din liniile fundamentale ale teatrului lui Camil Petrescu, succesiunea de tablouri şi substratul social al teatrului său, mi se pare cu osebire oportun să transcriem din *Addendele...* amintite şi anume din paragraful dintîiu, rezervat celei dintîi dintre piesele sale de teatru, *Jocul ielelor*, despre ale cărei nenumărate versiuni se dau detalii preţioase, un crîmpeiu ceva mai lung, dar de un rar interes şi literar, nu numai biografic: „Greu aş putea să uit, povesteşte C.P., vreodată rădăcinile sociale ale carierii mele de trudnic întrale scrisului. Student, solicitat de toate contradicţiile şi mirajele, mă întorceam, pe înserate, într-o sîmbătă din mai 1916, cu obrajii încinşi de invidie şi desgust, cu pumnii strînşi de înfrigurare, dela o „bătaie de flori" dela «rondul al doilea» dela „Şosea"... Ultimile echipaje, cu podoabe florale zdrenţuite de „bombardamente" se întorceau şi ele, stîrnind curiozitatea pietonilor, în picioare, pe perne, evantalii de femei tinere şi fete cu obrajii aprinşi de bătălie aruncau rămăşiţele coşurilor, garoafe, mărgăritare, bujori... Zdrobite în picioare corolele erau împinse spre rigolele trotuarului, amestecate cu resturi de ziare, pe care privirea ageră a tînărului de douăzeci şi doi de ani putea desciîra din mers, chiar la ora aceea, titlurile ştiute dealtfel pe dinafară despre gigantica măcinare dela Verdun... Înţelegam atunci că lumea aceasta nu e „cea mai bună cu putinţă", că Leibnitz nu avea dreptate. *În sîmbăta aceea s-a desprins în mine însumi autorul dramatic* (subl. n.), şi într-o săptămînă, lucrînd însetat zi şi noapte, am scris într-o cameră mobilată de pe lîngă Arsenal, prima versiune din *Jocul ielelor*, care trebuia să fie drama imperativului violent şi categoric al „Dreptăţii Sociale". A doua versiune a fost scrisă pînă pe la mijlocul lui iunie şi cu ea m-am încîlcit în jocul înextricabil al antinomiilor în aşa măsură, că întocmai ca şi eroul meu, n-am mai putut să mă desprind pentru tot restul vieţii de „Jocul ideilor", întrevăzut în sferele albastre ale conştiinţei pure, care mi-a apărut încă de atunci ca „Jocul ielelor".

Este, în pagina aceasta de o atît de dulce-amară savoare, ceva mai mult decît numai actul de geneză al primei sale piese de teatru, sau chiar al carierei sale de dramaturg, cum însuşi o proclamă. În confesiunea aceasta, smulsă cu rădăcini cu tot din ţărîna îndurerată a trecutului, Camil Petrescu a inclus însăşi piatra unghiulară a întregii sale literaturi, dimpreună cu predestinatul ochian prin lentila căruia percepem realitatea. Eroul *Jocului ielelor*, Gelu Ruscanu, e un posedat al ideii de justiţie (*justiţia inhumană* e una din frazele lui frecvente) şi în lupta cu absolutul, el va plăti cu viaţa, aşa cum şi Adrei Pietraru, victimă şi el al unei coaliţii ostile, în care partea cea mai grea de răspundere îi revine, va plăti şi el cu viaţa. Sînt, de bunăseamă, în piesele dintîiu ale lui Camil Petrescu, certe ecouri de etică ibseniană, aşa cum sînt pînă cînd se eliberează de ele, şi anume reflexe din tehnica bernsteiniană, cum însuşi mărturiseşte, ceeace, desigur, e întru totul explicabil. Victimă a forţelor contrarii, însă pe scena cu mult mai mare a istoriei, e şi „Danton", în a cărui «*reconstrucţie dramatică*» Camil Petrescu a adus una din cele mai impresionante documentări. Ultima versiune ce a dat lui *Bălcescu*, pe care l-a epurat de convenţionalul epilog palermitan al primei versiuni, e întrutotul pe linia nobilului portret ce a închinat acelui „*om între oameni*", din care a extras pe eroul marelui său roman istoric. Căci mai presus de culoarea istorică, şi ea, de bunăseamă, că nu lipseşte, ceeace ni se pare cu osebire preţios în *Bălcescu* este culoarea psihologică, acea atmosferă oarecum vătuită, oarecum condiţionată, în care se desfăşoară viaţa eroului. Marea scenă din Munţii Apuseni, cînd eroul nostru, prins de tribunii lui Iancu, e învinuit de a fi pactizat cu maghiarii şi calmul cu care vizionarul Bălcescu schiţează căile viitorului sînt întrutotul tipice şi dau tonul întregii lucrări.

Cît despre *Caragiale în vremea lui* — e neîndoios că în fresca aceasta a vieţii noastre literare dintre 1882—1912, Camil Petrescu a ţinut să fixeze cîteva din gîndurile sale cele mai intime despre condiţia scriitorului în vechea orînduire politică. Într-un anume fel, *Caragiale în vremea lui* este, raportat la totalitatea lucrărilor sale dramatice, şi la preocupările de totdeauna ale aceluia care a militat, ca puţini alţii, pentru organizarea şi autonomia muncii intelectuale, un document testamentar. Un „*prolog excursiv*", rapid şi dens, în care istoria levantinismului nostru politic e filmată în atributele ei cele mai sugestive, prefaţează succesiunea de tablouri, ce va trebui să aducă în scenă figurile cele mai reprezentative ale scrisului nostru din a doua jumătate a veacului trecut, în frunte cu Eminescu şi Caragiale, precum şi raporturile dintre simbriaşi şi patroni sau, cu termenii şi categoriile în care Camil Petrescu a închis drojdia satirei sale, dintre „*oameni*" şi „*neoameni*", fiecare înţelegînd cine sînt unii şi care ceilalţi. Interzicînd-şi dreptul de a-şi înfăţişa protagoniştii în ipostaza lor de creatori, Camil Petrescu adăuga în ultimele rînduri ale prefeţei, următoarele: „Scriitorul acestei naraţiuni (*reţineţi termenul*) a crezut însă că nu e lipsit de interes să zugrăvească viaţa lor de neoameni, epoca în care s-au zbuciumat, să arate cum i-au văzut „oamenii" care i-au împins, pe unul la ospiciul de nebuni, pe cînd celălalt n-a scăpat decît tîrziu, şi datorită norocului, care uneori biruie şi legile de fier sociale. Ceeace s-a urmărit a fost să se înlocuiască perspectiva în care ne apar ei azi, cu perspectiva în care ei apăreau contemporanilor lor, să fie arătaţi în relaţiile cu pătura conducătoare etc.". Ceeace Camil Petrescu şi izbuteşte, dealtminteri, cu multiple mijloace, nu numai de dramaturg dar şi de narator, de portretist, de raisonneur ş.a.m.d. Nu o dată, vorbind de tehnica dramatică a lui Camil Petrescu, ne-am oprit la lungile şi substanţialele paranteze, fie din *Mioara*, fie mai cu seamă din *Danton*, graţie cărora acţiunea era potenţată, căci explicaţiile dintre paranteze departe de a fi simple indicaţii regizorale, ţineau de natura portretului şi gloselor, şi transformau piesa de teatru într-un adevărat roman dramatizat, tehnică despre care nimeni n-a vorbit cu mai multă competinţă ca însuşi autorul ei în amintitele „*addenda la falsul tratat*". *Caragiale în vremea lui* abundă în astfel de paranteze, unele adevărate portrete în mărime naturală, ale căror dimensiuni însă le fac impracticabile, şi de aceea, în locul lor, dar ca un model nu mai puţin expresiv, ne vom mulţumi transcriind portretul Linei florăreasa, ajunsă în cursul naraţiunii prinţesa Mavroruzzi şi în zugrăvirea căreia Camil Petrescu a folosit, s-ar zice, paleta şi pensula senzuală a lui Luchian: „Lina, o florăreasă foarte tînără, năltuţă, cu boiul săltat. O cămaşă de stamba galbenă înflorată, deschisă la gît, îi lunecă cînd desmăţat, cînd peste un umăr rotund, cînd peste celălalt, se ridică şi se lasă peste sînii plini. Legată la cap, peste pletele negre, cu un fel de tulpan roşu; are un oval de neînchipuită gingăşie, boboc de trandafir verde cu ochi mari verzi-albaştri, umbriţi de gene lungi. O fustă strîmbă de stamba albastră îi joacă pe pulpele desăvîrşite. Poartă picioarele goale, fine, în papuci vechi roşii cu toc, care nu se potrivesc cu restul îmbrăcămintii. Din coşul pe care-l poartă pe braţ, pune bărbaţilor cîte o garoafă la butonieră ca pe o decoraţie". Portretului, aşa zicînd, de culise, îi corespund însă marile portrete de scenă deschisă, de rampă, a căror artă Camil Petrescu o posedă în egală măsură şi pentru a căror realizare a cheltuit toate resursele afecţiunii sale. Căci dacă este să tragem o concluzie, atunci am spune că în evocarea vieţii lui Caragiale, Camil Petrescu a dovedit nu numai admiraţie pentru marele său înaintaş, dar şi pură şi nemăsurată iubire fiiască. Singură afecţiunea aceasta i-a îngăduit lui Camil Petrescu să pătrundă în cotloanele tăinuite ale biografiei şi să surprindă, în toată autenticitatea, vibraţiile sufleteşti ale eroului său. Numai aşa se explică pentruce scene ca aceea a confruntării dintre Caragiale şi Maiorescu, a directoratului lui Caragiale, a idilei Caragiale — d-şoara Burelli şi mai ales marea scenă lacrimală a sechestrului pentru neplata chiriei, în plină iarnă, în cruntă mizerie şi cu copiii bolnavi, se citesc, cînd cu interes, cînd cu zîmbetul pe buze şi cînd cu sguduitoare emoţie. Frescă plină de pitoresc, a vieţii literare dela sfîrşitul veacului trecut şi biografie patetic-dramatizată a autorului. *Scrisorii pierdute, — Caragiale în vremea lui* rămîne, printre actele de pietate ale literatorilor noştri, unul din cele mai elocvente.

cronica literară

Eugen Barbu: Oaie şi ai săi

de I. D. Bălan

Deşi are o circulaţie relativ recentă în publicaţiile noastre, numele lui Eugen Barbu, însoţind creaţii remarcabile, s-a înscris între fruntaşii prozei contemporane. Zărit mai întîi pe coperta Groapei, *într-un joc de umbre şi lumini, numele acestui talentat prozator a devenit din ce în ce mai familiar cititorului de la noi, care a urmărit, rînd pe rînd, volumele cu tematică sportivă* Tripleta de aur, Balonul e rotund, *sau acea splendidă carte de reportaje* Pe un picior de plai, *adevărată Cîntare a Romîniei socialiste. Cu ultimul volum, cuprinzînd nuvelele* Truda, Un om bătrîn, Tereza, În lumina lunii, Munca de jos, Casa nouă, Oaie şi ai săi *(care împrumută şi titlul cărţii), Eugen Barbu pătrunde în zonele psihice şi sociale ale unui univers muncitoresc insuficient şi incert cunoscut pînă la el, stîngaci sau denaturat prezentat de unii prozatori ai realismului critic.*

Eugen Barbu n-a avut înainte o tradiţie prea bogată; literatura închinată muncitorului era în mare măsură ispitită de pitorescul mahalalei, furată de cazuri ciudate, avidă de senzaţii tari, uneori patologice, bîntuită de un erotism bolnăvicios (vezi, de pildă, romanele scrise de Carol Ardeleanu, Stoian Gh. Tudor, Felix Aderca). Rareori în literatura mahalalei, a periferiei bucureştene, răzbătea o rază de lumină, în strălucirea căreia să se vadă legătura individului cu clasa, raportul organic indestructibil dintre ins şi lupta clase sale — Eugen Barbu însuşi n-a văzut de la prima sa carte aceste realităţi într-o perspectivă dialectică. Deşi şi-a petrecut copilăria printre oamenii nevoiaşi de la marginea capitalei, cu a căror soartă s-a simţit solidar, totuşi, sub presiunea ideologiei burgheze care pornea încă de la manualele şcolare, autorul nu s-a putut smulge dintr-odată din orizontul spiritual al acestei lumi, n-a putut-o înfăţişa integral din unghiul legilor obiective ale istoriei. „Abia mai tîrziu — *mărturiseşte autorul* — am înţeles că fusesem martor al unor evenimente zguduitoare".

Simpla cunoaştere empirică a vieţii n-ar fi putut fructifica din plin marele talent al lui Barbu. Era nevoie de o concepţie filozofică, de la înălţimea căreia prozatorul să poată cuprinde peisajul social al unei lumi plină de relief, dar care părea uniformă sub ceaţa dimineţilor, sub fumul locomotivelor, sub apa timpului care trecea peste ea monoton şi cenuşiu. „Lipsit de perspectiva politică pe care am căpătat-o în timpul nostru — *spune Barbu în aceeaşi revelantă confesiune* — aş fi mers pe drumul gratuităţii, al unei literaturi fără viitor". *Barbu a ales, însă, drumul viitorului, drumul cel mai sigur al artei realist socialiste.*

Bazat pe o profundă cunoaştere a mediului şi a oamenilor muncii, trăind în mijlocul lor şi respirînd acelaşi aer cu ei, folosind metoda de creaţie a realismului socialist, avînd o perspectivă nouă, luminoasă asupra vieţii clasei muncitoare, a luptei şi rolului ei istoric, Eugen Barbu ne înfăţişează în noul volum o realitate pe care a înregistrat-o cu un ochi pătrunzător şi cu un rar simţ de fină şi amănunţită observaţie. Nimic fals, nimic artificial, nimic de prisos (poate numai unele expresii şi cuvinte prea tari, care par a friza uneori obscenitatea; dar aceasta e o problemă delicată care nu poate fi rezolvată nici cu prefăcuta pudoare a unora, nici cu liberalismul altora. Poate autorul, cunoscîndu-şi bine eroii, e cel mai indicat să le stabilească limbajul şi frecvenţa cuvintelor).

Ordinea nuvelelor nu pare a fi întîmplătoare în volum; ea are un rol compoziţional, o funcţie estetică, tinzînd spre înfăţişarea monografică a vieţii clasei muncitoare dintr-o anumită perioadă istorică. Astfel, cartea se deschide cu o nuvelă purtînd un titlu cu rezonanţe triste şi dure: Truda, *evocînd o vreme cînd pentru muncitori munca era chin, iar viaţa pedeapsă. Încă din prima pagină a nuvelei se creează atmosfera autentică, se evocă imaginea mahalalei, zugrăvindu-se un tablou general cu muncitori anonimi pregătindu-se pentru muncă.*

„Dimineaţa la cinci, bărbaţii aveau feţele galbene trase. Se ridicau din aşternuturi încă moleşiţi de somn, mahmuri, cu ochii cîrpiţi, se spălau în grabă şi plecau la muncă..."

„Bărbaţii ieşeau la pompă, se întîlneau cîte patru-cinci, numai în izmene, cu mijlocul gol. Trupurile încălzite abureau. Nu vorbeau, streini, duşmănoşi ca şi cînd nu s-ar fi cunoscut. La cîte unul te uitai prin el. Slab, slab de nemîncare, te-ntrebai dacă-l mai găseşti a doua zi în zori".

...„Pînă să-ţi tragi ciubotele cu tălpi sparte şi flanelele rupte-n coate, muierea ardea pe soba de tuci o apă fiartă răsîncălzită, pe fundul căreia mai pluteau fire rare de ceai trezit. Cu o bucată de pîine de tărîţe de-ţi spărgea dinţii, potoleai animalul din burtă pînă la prînz".

Cu acest tablou în minte şi cu această atmosferă în suflet, cititorul va urmări eroii celor şapte nuvele, care încearcă să se zmulgă din această existenţă apăsătoare.

În jurul tramvaistului nenea Cristache Cuţu, se desfăşoară o vie activitate de luptă muncitorească; tovarăşii săi pregătesc o grevă la care el, îndemnat de soţie, n-ar prea vrea să participe. În toiul acţiunii se deşteaptă conştiinţa de clasă şi Nea Cristache intră în luptă, sfîrşind tragic sub loviturile bestiale ale poliţiei. Pe linia aceasta a trezirii conştiinţei de clasă, a legăturii indestructibile dintre muncitor şi clasa sa, se încheagă sensurile şi simbolurile tuturor nuvelelor. Un tipograf, Nenea Alecu, aflat spre apusul zilelor, din aceeaşi trează conştiinţă muncitorească, îşi asumă răspunderea unei greşeli de tipar, de care nu era vinovat, pentru a-şi salva pe tovarăşii mai tineri, mai necesari decît el în apriga luptă de clasă. (Un om bătrîn).

Eugen Barbu urmăreşte cu o remarcabilă forţă de pătrundere procesul creşterii numerice a clasei muncitoare prin venirea în rîndurile ei a unor oameni săraci proveniţi din mediul rural. Unii din ei, cum e bătrînul Oaie îşi păstrează multă vreme mentalitatea şi orizontul ideologic al omului de la ţară, alţii cunosc, în momente istorice decisive, o profundă transformare, o clarificare ideologică substanţială. Tereza, eroina nuvelei cu acelaşi titlu, e o fată incultă, de la ţară, ajunsă servitoare, căreia o bucată de vreme cuvintele „exploatare", „capitalism" îi sunau straniu, fără a-i spune nimic. Uciderea în închisoare a soţului ei, Constantin, comunist, luptător antifascist, deşteaptă în ea conştiinţa de clasă şi o transformă într-o neînfricată luptătoare împotriva hitleriştilor. Ceea ce dă farmec şi autenticitate nuvelelor lui Eugen Barbu, în care se reflectă procesul de trezire şi creştere a conştiinţei de clasă, este în primul rînd fina intuiţie psihologică. Eroii nu se transformă la comandă, brusc, după lozinci. Autorul a observat viaţa şi a înţeles că o nouă conştiinţă nu se poate prepara în laborator ca o substanţa chimică: Cincizeci la sută suferinţă, patruzeci la sută mizerie şi zece la sută înţelegere. Nu sînt elementele care pot crea o conştiinţă nouă, ex abrupto. Formarea unei conştiinţe e un proces greu, agitat, în desăvîrşirea căreia simpla cale empirică e insuficientă. Eugen Barbu a acordat atenţia cuvenită influenţei pe care forţa organizată a clasei muncitoare o exercită asupra membrilor ei, a subliniat cu pricepere rolul partidului în plămădirea noilor conştiinţi, în mobilizarea lor la luptă. Această transformare a conştiinţei se face în structuri care nu seamănă congenital una cu alta. În nuvela cea mai întinsă din volum Oaie şi ai săi, *într-un fel se petrece metamorfoza greoaie a şovăitorului, bătrînului ceferist Oaie şi a fiului său mijlociu Pătru, şi într-altfel apropierea lui Zamfir de comunişti, după ce fusese slugă la şeful de post Neculce. Bătrînul Oaie este poate figura cea mai interesantă a nuvelei. De la un tip individualist, îndărătnic, cu o mentalitate conservatoare, conducîndu-se după lozinca* „Lasă pe alţii să îndrepte lumea, noi să ne vedem de sărăcia noastră", *devine un om nou, integrat în ritmul vieţii trepidante, constructoare a viitorului.*

Spuneam că Eugen Barbu este în proza romînească unul din cei mai interesanţi exploratori ai problematicei sufleteşti care frămîntă conştiinţa muncitorului; ceferiştii din admirabila nuvelă Tereza, *tramvaiştii (la tramvaiele cu cai) din* Truda, *lucrătorii de la Regie, de la fabrica de chibrituri, curajoşii tipografi din* Un om bătrîn, *muncitorii din* Casa nouă *sau* Munca de jos, *sînt supuşi unei radioscopii psihice, urmărindu-li-se mişcările conştiinţei, frămîntările intime, visurile şi durerile lor în procesul de înnoire a conştiinţei sociale. Schimbările structurale ale eroilor lui Barbu sînt atît de adînci şi de convingătoare, oamenii lui se luminează atît de puternic pe parcurs, radiază în jurul lor atîta autentică omenie, încît citind nuvelele te vezi ispitit mereu să parafrazezi vorba cronicarului: „Nasc şi-n mahalale oameni". Aci rezidă unul din marile merite ale lui Eugen Barbu, care printr-o nemărginită dragoste pentru eroii săi muncitori, descoperă cititorului frumuseţea morală a unei lumi necăjite, uimitoarele ei potenţe revoluţionare care-şi dau roadele sub conducerea înţeleaptă a membrilor de partid. S-a spus pe bună dreptate că Eugen Barbu, zugrăvind această lume, reprezintă pentru proza cu tematică muncitorească, ceea ce Marin Preda reprezintă pentru proza cu tematică ţărănească. Într-adevăr, aplecarea asupra oamenilor simpli, asupra faptelor şi problemelor ce-i preocupă, simpatia nereţinută pentru ei, şi mai ales urmărirea procesului de regăsire a propriei demnităţi umane, sînt puncte în care cei doi scriitori se apropie şi se aseamănă.*

Păstrînd toate diferenţele specifice, poate n-am greşi dacă am asocia mîndria justificată a lui Ilie Barbu din Desfăşurarea, *cu aceea a bătrînului acar Oaie, cînd la cîţiva ani după eliberarea ţării intră în circiuma lui Marin Pîrlivie, unde altădată se acoperea de dispreţul circiumarului, al judecătorului şi al învăţătorului, clienţi permanenţi ai localului.*

„Cu ce vă servim? întrebase cîrciumarul, ca şi cînd nu l-ar fi cunoscut. Astăi plăcuse de la început lui Oaie, că nu-l mai tutuise ca altădată „nene Oică". Acum era altceva, Pîrlivie îi dădea consideraţie, adică vorbea cu el cum vorbea altădată numai cu judecătorul şi învăţătorul..." *(307)*

Privindu-l demn, drept în ochi pe negustor, ceferistul dă comanda, ca şi cum de-o viaţă întreagă n-ar fi făcut altceva:

„— Să-mi dai o ţuică şi-un tutun clasa întîia, da' lux să fie! Am bani, adăugă dînd să-i scoată, după un obicei vechi de om sărac, dar pe urmă se răzgîndi şi se supără pe sine". *Primeşte tutunul cu precizarea respectuoasă din partea cîrciumarului:*

„— Poftim, dar să ştii că-i cam vechi... Ştia el că-i vechi, dar asta era pedeapsa. Să simtă şi cîrciumarul că se schimbase ceva în ţara asta, că el, Oaie, un pîrlit de acar la calea ferată, are dreptul la consideraţie, nu numai judecătorul şi învăţătorul".

Toţi eroii lui Barbu au luptat într-un fel sau altul cu vremuri grele pentru aceste schimbări. Mulţi n-au apucat să se bucure de ele. Mulţi muncesc, construind socialismul sub pavăza lor, şi cu conştiinţa de clasă din ce în ce mai dezvoltată, poate sub alte nume, sub altă înfăţişare, vor fi eroii romanului atît de aşteptat Şoseaua Nordului.

REPUBLICA POPULARĂ
POLONĂ

Iulian Tuwim

Fiicei mele, la Zakopane

Salută munții nobili, copila mea, salută
Zăpada sticlitoare pe-ai Tatrei colți de cremeni,
Salută albii nouri și cerul fără cută
Și zilele înalte din Zakopane-asemeni!

Salută pini și păsări și oameni și izvoare
Și astrele, pe bolta albastră, stalactite,
Căci tinerei Republici Polone Populare,
Și ție, cetățeancă a ei, vi-s hărăzite!

Dar află că acele zăpezi, bătrînu-ți tată
Le-a străbătut — o umbră, prin umbră, solitară...
Creștea „vestita" Turmă de Fier „disciplinată",
C-un răcnet asurzindu-l: că-i venetic în țară.

Corbi croncăneau asupră-i cu prevestiri funeste
Și zilele-i, pe uliți, le spulbera furtuna;
Posomorîte zile, de moarte fără veste,
Prielnice, doar clicii de zbiri, întotdeauna.

Salută munții, fată, salută de pe creastă
Orașul Lodz cu fabrici și vaste șantiere;
Pe mal la Ochiul Mării*), pe-mpădurita coastă,
Surîsul tău să-l dărui Sileziei minere!

Micuță pioneră, tu, culmilor semețe,
Pionerești îndemnul li-l strigă: „Stați de pază"!
Să dai întotdeauna la cei de rînd binețe
Căci ei sînt marii oameni ce-asupra ta veghează.

Pe dascălul din satul cu școala ceia mică
Salută-l că înfruntă noroaie, ploi, ninsoare;
Salută de pe culme pe tipografi, tu, fiică
A tinerei Republici Polone Populare.

Înalt e Giewont: curge, la poale, lin, pîrîul
Istoriei de veacuri, trecutul îngînîndu-l.
Pe munți să nu uiți șesul, copila mea, și grîul
Și printre stînci, la oameni să-ți fie pururi gîndul!

Pe glia poloneză pășind încrezătoare,
De-acei care-o treziră din somn adu-ți aminte!
Sădește, unde Lenin a locuit, o floare:
Prieten celor simpli le-a fost, și blînd părinte.

Salută munții nobili, copila mea, salută
Zăpada sticlitoare pe-ai Tatrei colți de cremeni,
Salută albii nouri și cerul fără cută
Și zilele înalte din Zakopane-asemeni!

Acolo-n tinerețe, bătut de mari vîntoase
Ce în abise-absurde voiau să mă prăvale,
Bînd mied, am ascultat istorii fabuloase
Despre strigoi cîntînd din naiuri colosale.

Cu tinerețea caldă, de frumusețe plină,
Cu-ntreaga prospețime a bucuriei vii,
Salută adevărul și muncii te închină:
Varșovia cu soare te-așteaptă să revii!

În romînește de ROMULUS VULPESCU

*) Lac în munții Tatra

Leon Pasternak

Întoarcerea

Prin munții de moloz m-am rătăcit,
molozul fumega în stradă.
Iar vîntul, sub cenușă-a troienit
mormintele — și sub zăpadă...

Eu, fiul izgonit în anii grei,
mă-ntorn de hăt — din altă zare.
Și flacăra s-a stins din ochii mei
și inima un sloi îmi pare.

Pășesc pe caldarîmul sfîrtecat:
grădina arsă... casa arsă...

Fărîme-i dorul care m-a mînat
să fac încoace calea-ntoarsă.

...Pe-aici luptase cineva-ndîrjit —
cît sîngele i-a curs prin vine...
Sfîrșindu-se, el cerul l-a hulit,
că nu se-avea cu moartea bine!

Varșovia nicicînd nu s-a predat!
Și pentru viața întreruptă
Și pentru sîngele din plin vărsat —
nu vom uita nicicînd măreața luptă!

1945

În romînește de CEZAR DRĂGOI

Konstanty I. Galczynski

Trec pe stradă manifestanți...

Trec pe străzi manifestanți de-a rîndul,
Timpuri noi în steaguri bate vîntul.

Porumbei și avioane zboară.
Soarele-i de aur și de pară.

Primăvara-și flutură pe case
steagurile roșii de mătase.

Vine timpul nostru uriaș,
ca un vuiet surd de roți și pași

Și cei ce istoria o schimbă,
ca un fluviu-n marș, pe străzi se plimbă;

ei crează bunurile toate:
parcuri noi și drumuri asfaltate,

și poeme noi, și simfonii,
și uzine, și oțelării;

vin din șantiere, din transporturi,
de prin sate, din păduri, din porturi.

Pe pămînt o eră nouă-și taie
drumurile ei de vîlvătaie.

Ca la foc, ai lumii vechi iloți
se-ncălzesc la steagul roșu, toți.

Și din nou, cu pumnii grei și tari,
intră-n luptă asprii proletari.

Cei uciși de crîncenul vrăjmaș,
merg cu noi în rîndul uriaș.

Ei sînt vii. In noua noastră țară,
obiceiuri noi încep s-apară;

Omul nou în cînturi noi își spune
dorurile, luptele comune;

ca o floare roșie, rouată,
o lumină nouă se arată;

în orașul vechi, în stepa mare,
noi izvoare strălucesc în soare;

strălucește-o poezie nouă,
ca prin iarbă boabele de rouă;

Arta noastră e din viață ruptă —
o călim cu trudă grea în luptă.

De moloz se curăță cetatea
Muza noastră e realitatea.

Trec manifestanți pe străzi de-a rîndul.
Intră-n viitorul larg, ca vîntul.

Roșu le zîmbește la ferești
steagul fericirii omenești.

În romînește de H. GRAMESCU

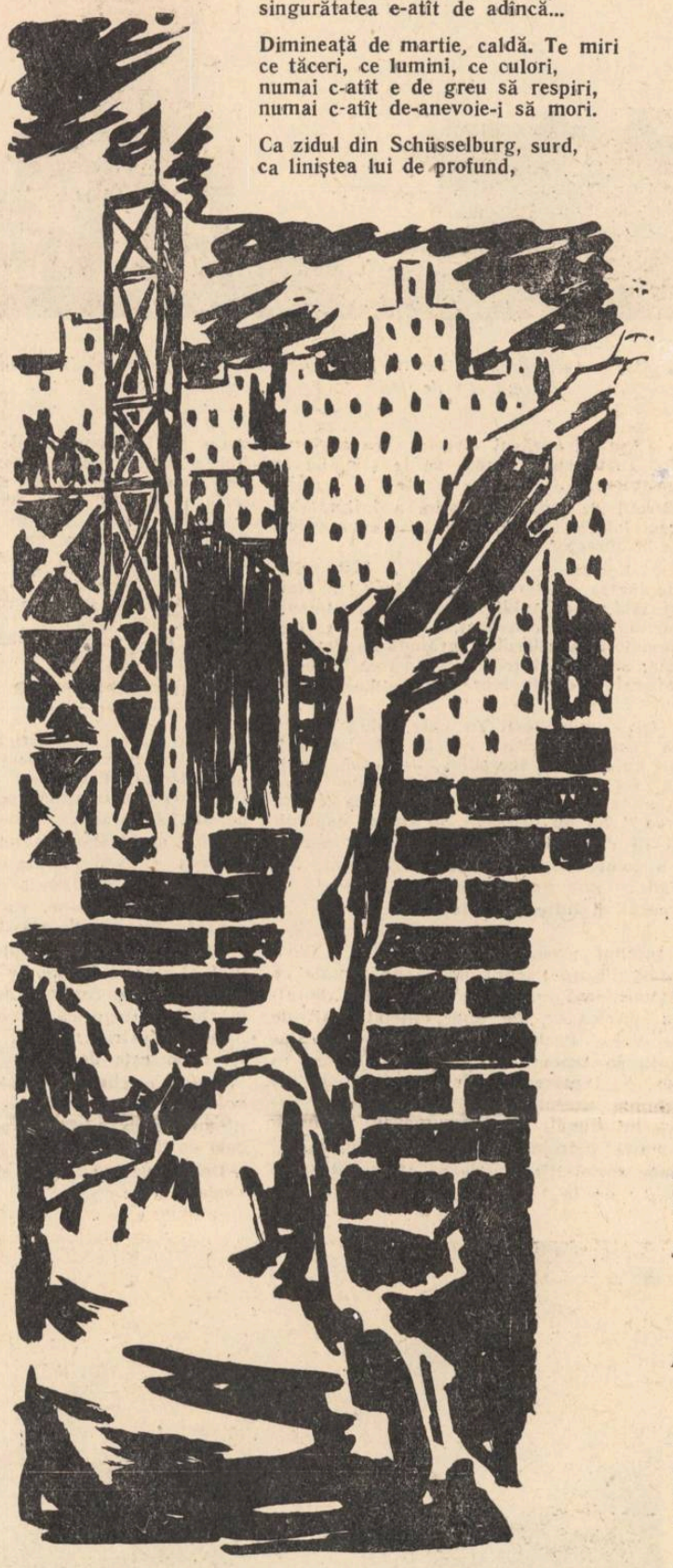

Desene de H. SAVONEA

Iaroslaw Iwaszkiewicz

Nu e ușor să uiți

Prea lesne nu-i să uiți ce ți-a fost dat în viață:
Adeseori privirea o-ntorci spre dragi morminte;
O, tu, ce bați Parisul pe-alei ce te răsfață
Mai simți, arzînd Ghetoul, mirosul de-oseminte?

Ca un atlet cu faimă prin flăcări mari de soare
Trecînd — parfumul mierei de iulie nu-l știi,
Dar cînd adormi, poeții cu chipuri străvezii
Uciși atît de tineri, ies din ascunzătoare.

Cît despre mine unul, la masa-mbelșugată,
Invins de neodihnă, hrănit de noi speranțe,
Deși îmbucătură și flori cu noi nuanțe
Mă bucură — simt gustul cenușei de-altădată.

În romînește de ION CALOVIA

Wladyslaw Broniewski

Elegie despre moartea lui Ludwik Warynski*)

Dacă prin inima ta pot să treacă
tunetul, cîntecul surd, jalea multă,
dacă ai inima tare și dacă
iubești glasul liber — ascultă.

Larg e pămîntul, cît largul să zbori,
cît ai cuprinde cu gîndul și încă
sînt pe pămînt atîtea-nchisori,
singurătatea e-atît de adîncă...

Dimineață de martie, caldă. Te miri
ce tăceri, ce lumini, ce culori,
numai c-atît e de greu să respiri,
numai c-atît de-anevoie-i să mori.

Ca zidul din Schüsselburg, surd,
ca liniștea lui de profund,
din curtea-nchisorii cîntări se aud,
voci de tovarăși pătrund.

Cu ei la Geneva, se crede, le spune
— dar ei spre celulele reci se strecoară —
le spune Warynski, ca-n zilele bune:
— „Eu, dragii mei... m-oi întoarce în țară..."

„Zaglebie, Varșovia, Lodz mă așteaptă,
m-oi întoarce curînd, multe-avem de războit...
Eu trebuie... în țară... pentru cauza dreaptă...
la munca mea... la partid".

„Eu trebuie..." Cîntecul scade, îngheață.
Firul gîndirii s-a rupt,
chipul de ceară e fără viață,
ochii ard ne-ntrerupt.

Pe sus, prin fereastra întunecată,
trec negre șiraguri de păsări în goană
ca literele de plumb altă dată
din tipografia lor subterană.

Uzina din Lilpop... strada Zlota, în fum...
Pe strada Cocorilor nu va mai trece...
La muncă, la muncă era... Iar acum,
la pavilionul numărul zece.

Plămînii scuipați nu mai dor;
moartea-i la gratii sau, galbenă, luna.
Uriașă voință retezată în zbor:
de șapte ani, agonie într-una.

Ochii-i vor arde pîn'la soroc,
cît va fi-n ei un strop de dogoare.
Gîndul lui, torță, dă foc
pietrelor de închisoare.

In ultim efort se apleacă:
„Eu trebuie... acolo destul m-așteptară..."
O ultimă hemoragie-l îneacă.
Muri. Și se-ntoarse în țară.

În romînește de
CICERONE THEODORESCU

*) Întemeietorul primului partid proletar din Polonia.

Stanislaw Wygodzki

Deceniu

Cu zece ani sînt iarăși mai bătrîn
Și-aș vrea să fiu cu următorii zece
Cînd marșul nostru, pasul de stăpîn,
Se va mîndri pe unde are-a trece.

Și-atunci, la capul drumului, taman,
Zări-voi ale veacului hotare
In care n-a pîndi nici un dușman
Al pruncilor ce zburdă azi în soare.

Atunci uita-voi timpurile grele, —
In anii tineri va intra feciorul,
El n-o pricepe chinurile mele,
Doar bucuriei îi va ști fiorul.

Cu blestem de amvon ne-amenințară,
„Păcat de moarte" — fu osînda lor,
Călăi și tribunale ridicară
Și tronuri le veneau într-ajutor.

La Dobrova și Lodz trimit armate
Și gloanțe pe Varșovia asmut
In pas de pîslă noaptea o străbate
Și Paviák și Wronki) s-au umplut.*

Prigoane-au fost și vînătoare... 'n zori,
Cînd ușa după noi era trîntită
Pe uliți se iveau răzbunători
Și-n stoluri manifeste — dinamită.

Zadarnic ne pîndiră, în zadar
Ne-au urmărit cu haita iarnă-vară,
In ciuda înrăitului jandar,
A noastră luptă se-ntindea în țară.

Căzură mulți în luptă, dintre noi,
Chiar lîngă țintă unii, la un pas, —
O, cîntecele mele-s pentru voi,
Tovarăși și prieteni fără glas!

Dar nu doar pentru voi, — nu vă voi plînge
Căci nu-s poetul morții-ndoliat...
Al nostru cîntec, ca un steag de sînge,
Pe-ntregul drum e larg desfășurat.

Cu viii dăinui-va laolaltă, —
In luptă, al Partidului soldat,
Înflăcărat de-a clasei forță-naltă.
Noi vorbe-am să descopăr ne-ncetat,

Ca să slujească țării cu credință
Ca și ciocanul, sapa,-n veci la post
Pe schele și-ntr-a luptei biruință
Pentru-o Polonie cum n-a mai fost.

În romînește de GEO DUMITRESCU

*) Numele unor celebre închisori din Polonia.

Tadeus Rozewicz

Mai repede ca=n vis

O fetiță de opt ani desenează,
o privesc.
Desenul ei înfățișează
o casă cu mai multe caturi;
și fiecare cărămidă
e desenată cu migală.

Iar lîngă zidul casei
se boltesc
copaci rotunzi;
alături e-o fîntînă
și mai încolo, un cățel.
Pe-acoperiș, o pasăre;
deasupra,
un soare mic cu raze tremurate.

Fetița se întoarce spre mine și rostește:
— Aici voi sta,
cînd cincinalul o să fie împlinit.

Învățătoarea îmi șoptește:
— Intotdeauna desenează
ferestre, scări și cărămizi.
Ar vrea să stea-ntr-o casă-naltă,
o casă cu ferestre largi.

Deodată, atingîndu-mi brațul,
ferestrele deschise îmi arată
și-mi spune:
— Iată,
ziduri noi se-nalță.
E-un cartier întreg... Privește...

Căsuța din desenul fetei
crescuse-ajevea,
multiplicîndu-se de zeci de ori.
Și un mănunchi de frunze,
aninat de căpriorii unei case,
sub vîntul înserării fremăta...

În romînește de DAN GRIGORESCU

ATLAS LIRIC

Țara de piatră

de V. CĂBULEA

Ciubărarii

Drumeţim pe braţul mare al Arieşului spre Albac, leagănul lui Horia. Drumul e lung şi anevoios. Norocul cel mare a fost că spre Albac şi Arada mergea o „Skodiţă" de la sfatul popular raional. Am fost primit în maşină. Călătoria cu tov. Nicoară, secretar al Comitetului raional P.M.R. Cîmpeni şi cu tov. Ţanţoş Andrei, secretarul Sfatului raional, a fost mai mult decît plăcută. Ea a constituit un preludiu la intrarea mea în împărăţia munţilor. Oameni deschişi, sfătoşi, m-au pus de îndată în curent cu o serie de înnoiri şi realizări despre care nu auzisem încă. Iuga Ioan, şoferul, părea cel mai bine informat. E mai vechiu pe-aici. După cum spune chiar el, nu trec 2—3 zile să nu facă un drum spre Albac, Arada sau Scărişoare. Scărişoara! Aici e gheţarul vestit, una din minunile naturii, un admirabil edificiu, gigantic prin proporţiile sale. N-avem timp de el. Nici de Găina cu tîrgul de fete, nici de muzeul de la Lupşa. Ţelul nostru în această fugară drumeţie, este să-i vedem pe moţii ciubărari. Am auzit că s-ar fi statornicit pe la „căminurile lor". Nu mai sînt călători ca păsările cerurilor. De veacuri moţii ciubărari dogari sau cercurari erau vestiţi în ţară şi peste hotare ca peregrinii naţiei carpatice. Cine nu i-a întîlnit pe nesfîrşitele şi întortochiatele drumuri ale ţării! Trei erau ipostazele în care-i găseai pe aceşti neobosiţi şi veseli pribegi: cei oleacă mai avuţi umpleau „cocia" (căruţa) cu „vase" (ciubere, doniţe) şi o porneau „spre ţară" spre cîmpie, să le schimbe în grîu şi porumb. Alţii, mai săraci, legau două sarcini de ciubere şi doniţi de-o parte şi de alta la cîte-o mîrţoagă şi „hi la deal şi hi la vale, că n-am ce-ţi da de mîncare" pînă prin Bărăgan, Banat, Oltenia, lunca Prutului, pentru săptămîni sau chiar luni de zile, strigînd într-una pe drum, pe uliţe şi pe la porţi: „hai la ciubereee, hai la ciubereee...". Era acesta un jalnic refren pe care, poate deodată, îl repetau sute, mii de glasuri, în tot atîtea părţi ale ţării. Şi a treia categorie care-şi luau o desagă de „tisiguri" (unelte) şi o legătură de cercuri de tufă ustoite la soarele verii, alături de merindea pe

> *Al nostru e pămîntul şi acei ce locuesc pe dînsul... ale noastre cîmpurile... ale noastre dealurile... ale noastre cotunele, satele şi tîrgurile... toată mişcarea şi toată suflarea...*
>
> ALECU RUSSO: „Cîntarea Romîniei".

ţionant prin splendidele privelişti de stîncă ce coboară pînă în apele Arieşului, încît drumul e nevoit să se îngusteze, sub streaşina de stîncă, pînă cînd ajunge ca o fîşie pe care deabia pot trece căruţele. Apoi păduri de brad şi de fag, cu miresme proaspete ademenitoare. Izul primăverii te îmbată, te cheamă să hălăduieşti prin poienile cu căprioare şi urşi. Tulnicele moţeşti, care concertează maiestuos pe muntele Găina, îţi fac o caldă invitaţie la stînile cu oi.

— No, oprim o ţîră-n Albac, spune secretarul de partid Nicoară, pe o moţească veritabilă. Am două vorbe cu secretarul comitetului de partid.

Oprim. Fac şi eu cunoştinţă cu secretarul de partid din Albac, Ilarie Moraru, un bărbat roşcovan, cu pălărie de vînător, îmbrăcat bine şi dibaciu al dracului la vorbă, de parcă a trăit toată viaţa la oraş nu în creierul munţilor. Dar el nu face decît să întărească faima moţilor: sînt ageri la minte, deştepţi, oameni care intuiesc dacă nu ştiu. Aflu că-i vînător de la 14 ani. A fost şi el ciubărar. Acum e întovărăşit la „1 Iunie". Dar de vînătoare nu se lasă. Are o puşcă veche, cu ţeavă lungă, uşurică, „cinaşă"; „mere bine". Totuşi pe mine mă miră faptul că aici au luat fiinţă întovărăşiri agricole. Pămîntul puţin cît este, cît scapă de pecinginea stîncilor sau de păduri, e prost, arid, nu produce decît iarbă.

— Ei asta-i, că nu-s „agricole", mă lămureşte Ilarie. Sînt întovărăşiri zootehnice mai mult. Ne ocupăm cu creşterea vitelor. Aicea la noi e vad bun. Ce? noi să nu facem socialism, dacă n-avem locuri ca-n cîmpie? Nu-i fain! Trăbă să păşîm cu toţii pe drumul ista pe care ne îndrumează partidul! Vara asta am deschis la munte, sus pe Coslău, o stînă cooperatistă: şaşprăzece sate au dat oile şi mnialele, berbecii şi noatenii, acolo la stîna colectivă! No, bine-i aşa tovărăşele?

— Cum să nu fie, bade Ilarie? Ba e foarte bine, zic eu.

— Nu toţi sîntem întovărăşiţi. Ciubărarii s-au strîns în cooperative de producţie. Ei îşi fac meseria mai departe. Ce vrei? Meşteşugul a rămas din moşi-strămoşi. Ei maică precistă, ce mai atelier au aici, pe vale-n sus, la Păltiniş. Doamne, doamne! Zici că-i oraş acolo! Să nu faceţi să plecaţi şi să daţi pe-acolo.

— Chiar acolo-l ducem pe tovarăşu', zice secretarul de partid Nicoară.

Pornim mai departe. „Skodiţa" lui Iuga e harnică. Se strecoară pe lîngă căruţe şi pe lîngă autocamioane, ca o sfîrleză. Aşa-i cînd e om bun la volan. Iuga ştie bine drumurile moţilor. După ce apucăm la dreapta pe vale, Nicoară îi spune şoferului să meargă mai încet şi mă prinde de mînă.

— Să nu crezi că ne-a fost uşor pînă i-am convins să intre în întovărăşiri ori în cooperative! Nuu! Moţii-s tare îndărătnici cînd e vorba să-i scoţi din obiceiul lor. Uite cu ce i-am convins...

Îmi arată dincolo de vale, o clădire nouă care aducea, cu iazul şi roata de apă, a moară.

— Aţi făcut o moară nouă?!

— Moară dar nu de făină ci de curent electric. Albacul e electrificat. Electrificarea s-a făcut de cîţiva ani, acum însă i-am ajutat să-şi facă o uzină electrică cum scrie la carte...

Ei, dar parcă numai uzina e o noutate în Albacul lui Horia! Mai sînt realizări, o grămadă. Cinematograful, dispensar cu doctor, casă de naşteri cu moaşe, magazine bine aprovizionate, în vitrinele cărora vezi biciclete şi aparate de radio, bibliotecă sătească, terenuri sportive, echipe artistice care concurează în faza pe ţară şi ce-i mai important şcoli — şcoli noi şi cadre didactice suficiente. Albacul are 14 sate. Înainte erau doar trei şcoli şi trei învăţători. Acum sînt şapte şcoli cu 24 de cadre didactice, un internat unde se mănîncă bine, cu dormitoare şi săli pentru învăţat.

După ce mai facem cîţiva kilometri pe un drum splendid, printre stînci şi păduri, după ce cotim pe sub buricele cîtorva dealuri, ascultînd clipocitul cristalin al apei rîului, iată-ne deodată în faţa unui tablou care contrastează teribil cu trecutul acestor plaiuri. Sîntem în faţa unei întreprinderi industriale pur şi simplu. Pe frontispiciul uriaşei clădiri a fabricii stă scris cu litere mari cît statul unui om: Cooperativa „Horia Moţilor" — Păltiniş. Ce cooperativă? I-aş fi zis mai bine „fabrica de ciubere" sau „întreprinderea industrială de putini" ori simplu „uzina ciubărarilor". Cîţiva moţi încotoşmănaţi în pufoaice (bunzile de oaie şi cojoacele au cam dispărut) sporovăiesc asupra unor planuri de producţie, trăgînd cu nădejde din ţigări făcute din ziar, cît nişte trabuce. Fac cunoştinţă cu toţi. Cînd se prezintă îşi spun numele. Şeful secţiei Costea Vasile e un om în puterea vîrstei, înalt, subţirel, ca un brad, ascuţit la obraz. Doi ochi albaştri privesc de sub o frunte lată, peste care cade o coamă de păr castaniu. În cap poartă pălărie neagră cu boruri late. Începem să vizităm uzina. Ieşim în curte. Curtea e mare, împrejmuită: se-ntinde în sus, prin crăpătura munţilor, hăt departe. În fund, stive uriaşe cît nişte dealuri de cherestea tăiată pe diferite mărimi la gaterul cooperativei. Nu mai taie „trunţii" la joagăre de munte cu o pînză (un fierăstrău), purtate de apă. Odată cu hala de maşini şi cu atelierele s-a construit şi un gater modern care merge cu 12 fierăstraie deodată, purtate de un tractor K.D. Mecanic este un moţ tînăr, Gh. Costea, tăietor de pădure pînă mai ieri alaltăieri. Cîţiva ciubărari stau lîngă cabina portarului. Privesc fiecare mişcare a mea. Au observat că-s străin. Pufăie din ţigări şi dau drumul la fum pe nas ca nişte locomotive. Cînd nu-s cu faţa spre ei, se uită pe sub pălării cam chiorîş. Dar dacă mă-ntorc într-acolo se fac că nu mă văd şi discută între ei.

— Dumneata tovarăşe Costea. ce-ai fost înainte?

— Ghiobar, ciubărar de ăsta! De la început îs aici.

Cooperativa a luat fiinţă în 1953. Pînă în anul 1958 s-a lucrat manual. Apoi în urma ridicării clădirii, în urma montării maşinilor automate se lucrează complet mecanizat. Ciubărarii s-au calificat ca să ştie conduce maşinile.

— Pînă amu-i un an, îmi spune şeful secţiei, lucra fieştecare acasă la el. Primea lemn în pădure şi-l aducea cum ştia acasă, îl tăia-n boci, apoi în doage şi-l făcea putine, ghioabe d-astea. La lună le aducea aci şi i le primeam. Era tare greu, cu „ştramportul". Acuma nu ni-i greu de fel: uite, avem „furnicular" pînă sus la pădure. Aducem buştenii drept în gater. Nu ne mai rupem şălele cîrnindu-ne cu ei. O făcut statul aici ce nici n-am gîndit...

Astăzi ciubărarii lucrează în ateliere moderne ca-n fabrici, în două schimburi. Cîştigă bine şi-s mulţumiţi. Primesc bani, grîu şi porumb la preţuri reduse. Putinile, ciuberele, nu le mai transportă cu căruţele, ci cu autocamioanele. Fiecare primeşte haine de protecţie, se dau ajutoare de boală, iar la bătrîneţe, moţilor pribegi de ieri, le sînt asigurate pensii.

Înăuntru, cum intri, e hala maşinilor. Zgomotul nu e chiar aşa mare ca să nu poţi schimba o vorbă! Maşinile-s acţionate de curent electric. Fabrica are uzina ei proprie. În general, la maşini sînt tineri, care au învăţat pe loc, cum să le mînuiască. Sînt aici maşini, o sumedenie, cu denumiri despre care n-am mai auzit. Seamănă cu strungurile unele, altele cu frezele. „Nu-s strunguri da-s tot aşa de încurcate", mă lămureşte un tinerel. Florea Traian.

— Cum aţi învăţat să le mînuiţi?

— Ne-au arătat în toamnă aşa puţin, nişte tovarăşi veniţi anume. îmi răspunde Costea Dumitru, un om ca la 40 de ani, care lucra la frez-maşină. D-apăi, dacă vrea omul ce nu-nvaţă?

În atelierul de încheiat putinile, e un zgomot, un pocănit de te-asurzeşte. Cîţiva zeci de ciubărari, fiecare la „scaunul" lui, încheie la doage, pune fundurile şi bate cercurile de metal la putini. Pe secundă auzi zeci şi sute de lovituri de ciocan. În schimb, n-auzi o vorbă. Ciubărarii nu stau de poveşti în timpul lucrului. Sînt în întrecere. Îl cunosc pe şeful de echipă, Jurj Dumitru. Lui „Ciufală" îi mai zice şi Hurdubaş. Are 49 de ani. Era cam necăjit. Îl durea o măsea. Ca să uite de durere lucra cu o iuţeală de-i speriase pe ceilalţi. E deputat raional. Şase ani a fost deputat în comună. Face ciubărărie de cînd s-a trezit „ţangateu" de 10—12 ani. De copil mic a început să bată drumurile ţării. Singur nu cu „tătîne-său". Aşa învaţă omul să muncească, să răzbească în viaţă.

Dacă intri în acest atelier, rămîi uimit cînd vezi, lîngă ferestre, doi moşnegi, lucrînd la putini, dar cu atîta îndemînare şi repeziciune, încît te pun pe gînduri. Pe unul îl cheamă Bortăş Petru, şi are un nas mare şi o mustaţă neagră ca mura, răsucită şi alungită ca două aripi de rîndunică. El n-are normă! A venit să-l ajute pe feciorul-său, Dumitru. Acesta din urmă este rel mai tînăr fecior al lui: totuşi are vreo 40 de ani şi... 3 copii. Celălalt moşneag, Ilie Paşca, e roşu la obraz ca un flăcău. Are mustaţă tutunie şi o poartă fecioreşte, în furcă întoarsă.

— Merge, baci Ilie?

— Tăt mai mere cîte-o ţîră. Ne cam ostenim, că sîntem bătrîni.

— D-apoi de ce lucraţi?

— Da' acasă ce să facem? Ne place aici în colectiv!

— Să nu ni-l duceţi că el e şeful nostru, rîde careva din atelier, arătînd prin asta simpatia tuturor pentru moş Ilie. Ţin tare mult la el. Omul a umblat în viaţă de nici nu mai ştie pe unde. Cunoaşte atîtea încît nu-l întrece nici un învăţat. Şi are mult dar la povestit snoave şi întîmplări. A făcut 4 ani din primul război mondial, şi 7 ani de cătănie. A umblat prin Galiţia, prin Italia. A fost rănit cu o grenadă în spate. A stat în spital în Tirol. Cunoaşte ţara ca pe degete. A îndurat atîtea în viaţă, încît nu-i ajung bătrîneţile să le spuie pe toate.

Părăsesc atelierele şi hala de maşini entuziasmat de evoluţia lucrurilor în această parte a Ţării de Piatră. Nu-mi este clară povestea cu şeful acestei întreprinderi industriale. Am văzut cum, mergînd dintr-un loc în altul, oamenii, deşi-i destul de tînăr, îl înconjoară cu stimă şi dragoste. Cooperativa e totuşi o unitate economică unde circulă materiale, lucrări, maşini, de valori băneşti uriaşe. E oare, tînărul acesta, Costea Vasile, în stare să facă faţă sarcinilor? I-am pus diferite întrebări. Am văzut că se descurcă şi în probleme de planificare; el însuşi mi-a calculat indicii de producţie, realizarea planului. Şi totuşi Vasile Costea, n-are şcoală. Doar cîteva „clase primare". L-a învăţat însă viaţa. Acum îşi cîştigă experienţa. Încrederea pe care i-au acordat-o comuniştii din cooperativă, o răsplăteşte cu o muncă neobosită, cinstită. Iubeşte cooperativa şi ciubărarii, cum îşi iubeşte familia. Ce l-o fi îndemnînd pe omul acesta să fie legat trup şi suflet de cooperativă? Răspunsul vine limpede răsfoind cîteva pagini din biografia sa. E copil de moţi săraci. A rămas orfan de tată, el şi încă 4 fraţi. A muncit din greu. Un frate Dumitru a făcut studii superioare. Lucrează în Bucureşti la Ministerul Învăţămîntului şi Culturii. „E om de vază, regimul de azi l-a purtat prin şcoli şi l-a ajutat să se ridice", zice fratele, ciubărarul; „Da a avut cap bun". Un alt frate, Sabin, e colectivist la G.A.C. din Sintana-Oradea. A plecat acum doi ani. Acela e comunist, iar el Vasile, e numai candidat. În scrisorile pe care le trimite Sabin nu uită să-i amintească lui Vasile de vremea cînd dimineţile se băteau care să încalţe opincile de cauciuc de roată. Era un obicei: cine se scula mai dimineaţă, acela se-mbrăca. Ceilalţi rămîneau goi pe lîngă soba rece, muşcînd — cînd aveau — din mămăliga la fel de rece.

Aflînd toate acestea, a început să mi se limpezească nedumerirea cu Costea Vasile. N-am mai putut rămîne în mijlocul ciubărarilor moţi, ca să mai aflu istoria altor destine omeneşti. Maşina care mă lăsase, cu ortacii mei, se-ntorsese şi mă aştepta la poartă. Părăsesc Apusenii, Ţara de Piatră. Ar fi de prisos orice comentariu. Cel mai bine vorbesc şi conving faptele, isprăvile oamenilor. Şi cîteva din ele, poate nu cele mai bogate şi pline de semnificaţii, le-am înşirat aici. N-am vrut să pun multă poezie în jurul lor: au ele cît le trebuie. Poeţi să se găsească să le închine poeme. Eroii pozitivi, trăiesc şi aici în Apuseni. Eu am cunoscut mulţi. Nu-i voi uita niciodată. Le rămîn încă dator cu multe pagini...

Pui de moţ din Fintînele-Turda

Fotografii: prof. V. ORZA

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

Prietene corespondent,

S-a împlinit un an de cînd, odată cu apariţia revistei noastre, am început să corespondăm. Ne-ai scris întîi la cîteva zile odată, mai apoi zilnic, apoi de cîteva ori pe zi, încredinţîndu-ne toate străduniile tale şi aşteptîndu-ne, cu încredere, părerea. Ne-am străduit să-ţi răspundem la toate scrisorile, deşi mai totdeauna puterile ne-au fost copleşite de şuvoiul încercărilor tale de a cuceri cuvîntul ce exprimă adevărul. Număr de număr, revista a publicat versuri, mai ales versuri, din multele trimise, deoarece tinereţea pe care o trăieşti acum este poezie, şi toată viaţa patriei noastre te îndeamnă s-o cînţi. Zeci şi zeci de poezii, cîte o schiţă sau un reportaj, s-au adunat în cursul unui an, promiţînd cititorilor noştri realizări pe care viitorul nu le va ţine în sînul lui multă vreme, sîntem siguri.

Ne-ai scris după ce îţi terminai munca la Hunedoara sau Reşiţa. Ne-ai scris din S.M.T.-uri. După ce îţi terminai de pregătit lecţiile, ca elev sau învăţător. Ca medic pe un şantier, sau ca student. Ne-ai scris oricînd ai avut o clipă de răgaz. Te-am văzut deschizînd revista proaspăt apărută şi căutînd, nerăbdător, răspunsul. N-a venit totdeauna cu promptitudine, şi pentru aceasta îţi sîntem datori. N-a fost totdeauna aşa cum l-ai fi dorit, dar nu te-ai descurajat, ai pornit cu şi mai multă sete de creaţie să-ţi aşterni gîndurile pe hîrtie, convins că trebuie să izbîndeşti. Şi vei izbîndi.

Ţie îţi scriem, prietene care, din ziua cînd ţi-ai descoperit grăuntele scump de talent, ai hotărît să nu abdici niciodată, să te întorci mereu asupra cuvintelor migălite pe fila de hîrtie, pînă cînd vor suna puternic şi nou, adevărate şi convingătoare, aşa cum le întrevezi uneori, în bătaia fierbinte a inimii.

Ţie îţi scriu, prietene care, văzîndu-ţi numele publicat în paginile revistei, ai simţit că drumul abia începe, că promisiunea făcută trebuie s-o ţii cu orice preţ.

Ţie îţi scriu, prietene care n-ai dezarmat la primul insucces, ai ştiut că a doua poezie publicată trebuie să fie mai bună decît prima, că scara pe care ai început să urci nu se termină niciodată.

Odată cu tine ne-au mai scris şi alţii dar, cu încetul, au abandonat, nesiguri de ei tocmai pentru că se socotesc prea siguri. Poate o întîrziere a răspunsului — de care sîntem vinovaţi — poate o apreciere greşită — de care de asemenea sîntem vinovaţi — dar mai ales credinţa că orice se aşterne hîrtiei este literatură, i-a făcut să se precipite spre poziţiile „marilor neînţeleşi", detestînd pe cei pe care îi elogiau pînă ieri, şi prin aceasta detestîndu-se pe ei înşişi. Ei ţi-au răpit timpul pe care revista noastră ţi-l acordase, dintru început, dar sîntem convinşi, prietene, că, înţelegînd, te-ai aplecat mai atent asupra lucrului tău.

Putem fi oare mulţumiţi, la încheierea acestui an? Nu. Noi vrem ca, împreună, să facem mult mai mult. Se cere, mai întîi, ca nimic din ceea ce ne vei trimite cu adevărat promiţător să nu rămînă în afara paginilor revistei. De aceea vom institui o cercetare mai atentă a tuturor scrisorilor şi vom răspunde în primul rînd acelora dintre ele care inspiră mai multe speranţe. Apoi, corespondenţa noastră va trebui să aibă în vedere problemele reale de creaţie, şi cu mult mai puţin discuţiile întîmplătoare, fără o aplicabilitate mai largă. In sfîrşit, vom căuta să organizăm corespondenţa în aşa fel încît să eliminăm întîrzierile, ţinînd însă seama numai de calitatea lucrărilor.

Un an, nu e prea mult. Corespondenţa pe care ne-ai trimis-o a fost, însă, mult mai bogată decît ne-am aşteptat. Pentru a o cuprinde într-adevăr într-o discuţie mai largă, de acum înainte va răspunde la această rubrică, pe lîngă subsemnatul, şi tov. Dan Deşliu, care este de asemenea interesat de încercările tale literare.

Începînd al doilea an al corespondenţei noastre sîntem siguri că străduniile ne vor fi mai fructuoase. Aceasta nu se poate vedea decît din lucrările pe care aşteptăm să ni le trimiţi, cu aceeaşi încredere, şi cărora le vom răspunde cu aceeaşi dragoste prietenească.

Mihu Dragomir

~

LUPTĂTORULUI COMUNIST

Tu vii de departe
Cu flacăra ascunsă în suflet
Cu ţelul neclintit în dîrzenia lui
Ca un catarg însetat de primul ţărm.
Drumurile ţi-au coborît adîncimi
Ţi-au ridicat zăgazuri
Şi pasul tău a sîngerat adîncimile şi suişurile.
Au fost vremuri cînd nu puteai să tresari
Că te izbeai de-un perete,
Cînd nu puteai să priveşti
Că întunericul îţi sfîşia vederea.
Numai din cînd în cînd
Prin fereastra mică şi tristă
Luna se subţia ametind beznele.
...Şi în această încăpere
Nu exista decît o foiţă de ţigară
Un vîrf de creion,
Credinţa ta,
Şi luna tristă
Încîlcită în catifeaua aspră a nopţii,
Tremurînd pe literele mărunte
Şi pe dîrzenia ta
Ca un ochi de ciută speriat.
Dar a fost deajuns
Să plece petecul acela alb, mirosind a tutun
Că paşii au şi-nceput să se scoale
Flămînd de zarea pe care-o simţeau deja
Mîngîindu-le din depărtare tîrîşurile
Şi au căzut atîţia eroi
— Îi ţinem pe toţi minte, pe toţi —
Sub mînia celor ce-au ridicat Doftana
Între zidurile căreia,
S-a zbătut pînă la moarte
Trupul lui Ilie Pintilie
Şi aşa ai străbătut pînă la începutul noului drum,
Drumul vechi
Cu făclia, steag desfăşurat, între aripile credinţei

Astăzi cînd trec pe asfalturile noi
Şi cînd stropii de ploaie
Se încaieră cu lumina orbitoare a neonului
Şi cînd,
Zîmbetele cad în mine ca nişte nuferi albi
Mă gîndesc la toate jertfele tale
Şi în minte
Îmi strivesc cuvintele, unul după altul
Prea firave fiind
Ca să glăsuiască despre aceste mărturii
Pe care privirile se opresc ca o dimineaţă mută.

AUREL GAGIU

~

ACROPOLE

Ţi-au adormit coloanele sub lună
Şi marmora e palidă şi rece.
Şi Fidias pe-aicea nu mai trece
S-asculte bronzul din statui cum sună.

Nici Policlet nu vine şi nici Thales
Ca să culeagă frunzele de laur
Şi ca Pericle-n secolul de aur
Să ţi le dea din nou căci ale tale-s.

Un singur om, în sufletu-i de pară,
Te poartă-alături, soră cu Parnasul...
Manolis Glezos, nu-i departe ceasul
Cînd libertatea-ţi va cînta în ţară!

CONSTANTIN ARNĂUTU

~

Cercul literar „HRISTO BOTEV" din Brăila

Înfiinţat acum zece ani, în iunie 1949, cercul literar „Hristo Botev" din Brăila a desfăşurat pînă acum o activitate susţinută, cu rezultate frumoase, cunoscute şi apreciate public nu numai în cadrul oraşului, ci şi în alte părţi ale ţării. Acest cerc, — care poartă numele poetului revoluţionar bulgar Hristo Botev, refugiat politic în Brăila, în a doua jumătate a veacului trecut, — constituie o prezenţă vie şi activă în viaţa culturală a oraşului. Sprijinit şi îndrumat de Comitetul raional P.M.R. şi de Sfatul Popular raional, precum şi de Comisia de îndrumare a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., cercul literar „Hristo Botev" a obţinut cîteva succese importante. Cercul este frecventat în mod constant de un număr de 30-40 membri, în rîndurile cărora se manifestă vizibil autentice talente artistice. In cadrul acestui cerc literar a activat pînă acum cîţiva ani poetul Valeriu Gorunescu, aflat în prezent în oraşul Galaţi. Tot în acest cerc şi-a făcut ucenicia Dumitru Carabăţ, autorul scenariului filmului „Prima melodie", a cărui premieră a avut loc nu demult pe ecranele Capitalei. Tovarăşa Georgeta Chiriacescu-Turcu şi-a început colaborarea la „Luceafărul" cu versuri citite şi discutate în cercul nostru. In afară de aceştia, care au devenit de acum colaboratori ai revistelor literare din Bucureşti, Cluj, Timişoara, s-au remarcat în cercul nostru şi alţi tovarăşi, ale căror producţii s-au publicat în ziarul raional „Înainte" (Brăila) şi cel regional „Viaţa nouă" (Galaţi). Aşa sînt: Ion Dumitrescu, Mantu Paul, Candiano Priceputu, Romulus Furtună, Nicolae Trufaşu, Teodor Damaschin, Maria Mogoşanu, Dimitrie Pascu, Maria Moraru. In cadrul cercului nostru literar activează şi cîţiva membri foarte tineri, pionieri şi utemişti, cum sînt: Roxana Pană, Mihaela Mihalcea, Samsonic Anton. Demn de remarcat este faptul că pioniera Roxana Pană a publicat o frumoasă povestire în „Scînteia Pionierului". Aceşti membri se bucură de o atenţie vie, plină de dragoste, din partea întregului cerc.

Membrii cercului literar „Hristo Botev" sînt îndrumaţi să zugrăvească în lucrările lor în primul rînd realităţile şi oamenii din preajma lor, pe care îi cunosc bine. In lucrările lor se reflectă marile probleme ale vieţii noastre de azi, ale luptei pentru construirea socialismului, pentru apărarea păcii, pornindu-se de la realităţile concrete ale vieţii oraşului şi împrejurimilor lui. Pentru o cît mai bună cunoaştere a realităţilor locale şi a oamenilor din jurul nostru, cercul literar a organizat deseori documentări colective sau individuale la întreprinderile din oraş şi la gospodăriile agricole din împrejurimi. S-au vizitat, de pildă, Uzinele metalurgice „Progresul", Combinatul de celuloză, Gospodăria agricolă colectivă din comuna Oancea şi altele. Pentru lucrările inspirate din viaţa şi munca gospodăriei colective din com. Oancea, ziarul „Înainte" din Brăila a acordat cercului nostru o pagină în care au fost publicate realizările valoroase.

Cercul literar „Hristo Botev" a organizat pînă acum multe şezători literare în întreprinderile industriale din oraş, unde s-au citit lucrări originale ale membrilor lui. De asemenea, cercul nostru a organizat şi emisiuni literare la postul local de radio amplificare.

Activitatea cercului literar „Hristo Botev" este susţinută şi rodnică. Şedinţele de birou şi de lucru se ţin cu regularitate, săptămînal, membrii cercului participînd cu entuziasm la desfăşurarea activităţii.

Pe toţi membrii cercului îi însufleţeşte dorinţa de a contribui, prin posibilităţile de care dispun, la dezvoltarea şi întărirea literaturii noastre realist-socialiste, închinată vieţii noastre noi, oamenilor noi ai vremii de azi, luptei poporului nostru pentru construirea socialismului.

Corneliu Vîrgolici
responsabilul cercului literar „Hristo Botev"

CEALALTA MISIUNE

Era printre dezrobitorii Ardealului un caporal State Vasile de prin părţile Vrancei, unul înalt, clădit parcă după chipul răzeşilor lui Ştefan cel Mare, cu o inimă viteză şi dîrză pătrunsă de o ură neîmpăcată împotriva celor care ne-au pîngărit pămîntul. Tînără mai era inima asta, bătea cît zece pentru cauza dreaptă a eliberării. Uitase de somn, de odihnă, de masă. Din toate se înfrupta atît de puţin că te mirai din ce trăieşte. Fiind comandantul unei grupe de cercetaşi, n-avea răgaz. Se avînta cu soldaţii lui în misiunile cele mai primejdioase, le căuta dinadins, le cerea dinadins, cît mai grele, cît mai complicate. Se strecurau ca nişte şopîrle spre liniile inamice, descoperind cuiburile armelor automate, amplasamentul tunurilor, depozite de muniţie şi hrană. Îi înnebunise pe hitlerişti.

Era o zi de toamnă însorită. Pe dealurile unde se organiza divizia, culorile se amestecau, sîngerii, galbene, ruginii şi violete, învăluind totul, în nouri de aur şi carmin.

Privelişte era odihnitoare. Parcă dintr-odată toate zgomotele războiului amuţiră, lăsînd toamnei să-şi dezvăluie frumuseţile. Dincolo de tăcerile aparente, armatele se pîndeau. Binoclurile, lunetele, periscoapele, sticleau pe după tufe din coamele copacilor, iscodind liniile din faţă, pregătindu-se pentru o nouă încăierare. Cînd instrumentele optice şi observarea directă nu mai răspundeau nevoilor, intrau în acţiune unităţile de cercetare şi printre ele neobosita grupă a caporalului State Vasile.

Terenul din faţă era deschis, pîlcurile de copaci din luncă se legănau ca nişte egrete. Ordinul stabilea pătrunderea în valea însorită lîngă şuvoiul scînteietor al rîului, numai de acolo se puteau trimite date exacte eşalonului superior. Plecarea fu hotărîtă pe loc. Îşi strînseră centurile, lopeţile, îşi încărcară automatele, sorbiră cu nesaţ aerul care pişca ca mustul înăsprit şi porniră. Egretele plopilor se legănau departe între linii, scuturînd şi frunzele rotitoare în vînt, ca în cea mai paşnică zi a lumii. Cînd ajunseră la limita ierbii grase de luncă se culcară. Acest hotar le vestea că nu mai aveau mult. Începură să se tîrască atenţi cu viclenia şi precauţiunea vulpilor care mişunau prin pădurile şi lăstărişurile din partea locului. Mai repede! Mai repede! îşi îndemna caporalul State oamenii, mişcîndu-se sprinten şi iute ca gusterul. Toţi îl urmau pe comandant gîfîind, asudaţi şi încordaţi. Mai aveau o sută de metri şi dădură peste postul de observare al artileriei. Priviră surprinşi către groapa şi planşeta ofiţerului de artilerie. Primiră cîteva date şi continuară înaintarea. Dar n-ajunseră bine că pămîntul se cutremură vuind, îşi desfundă parcă genunele, scuturîndu-se din toate încheieturile. Duelul de artilerie dintre cele două armate începuse. La prima salvă şi la următoarele se desprinseră din copaci cohorte de frunze ca o ninsoare portocalie deasă, acoperind pămîntul şi faţa apei. Canonada nu mai contenea. Deasupra grupei chiuiră proiectilele pleznind şi împroşcînd pămîntul, scoţînd trunchiuri de salcie şi trîmbe de mîl din apă. Nemţii urmăreau să recucerească rîul stăpînit de romîni.

Deşi ziua era dintre cele strălucitoare, lumina ei se întunecase de huhuitul tunurilor. State îşi găsise un loc de observare, dădu misiuni celorlalţi. După o jumătate de ceas întocmiră primul raport, îl cifrară cu denumirile din codul zilei, transmiţîndu-l prin radio. Pămîntul şi cerul fierbeau. Se aştepta din clipă în clipă ca nemţii să pornească la contra-ofensivă. Numai tirul artileriei noastre îi ţinea cu capul la pămînt, exasperîndu-i. Cercetaşii se bucurau privind cum obuzele răscolesc şanţurile nemţeşti, dar nu multă vreme căci pe neaşteptate tunurile noastre schimbară traiectoria, trimiţînd loviturile în spatele liniilor inamice căzînd pe o lizieră fără importanţă. Acest răgaz conveni de minune hitleriştilor. State se-ngălbeni, schimbă priviri îngrozite cu ai săi. Îşi dădură seama că zece minute de pauză ar fi fost de ajuns ca nemţii să pornească la recucerirea malului stîng. Ce să facă? Cu toţii se aflau în cumpănă, cum să ajute bateriile să-şi corecteze tirul? Asta nu intra în misiunea lor, iar tunurile trăgeau continuu prost şi greşit.

Se uitară în urmă îngrijoraţi, iar în locul observatorului văzură o groapă însîngerată. Atîta mai rămăsese din ofiţerul de artileire. Cablul rotor al telefonului, zdrenţele carbonizate din tunica lui, spînzurau într-un copac. State înţelesese mai mult decît ceilalţi, că în cîteva minute bătălia poate fi pierdută. Marea unitate de abia instalată va fi dată peste cap înainte de a-şi putea desfăşura forţele.

Nu mai era de aşteptat. State îşi agăţă în spate radio „G-ul" ca pe o raniţă. Îşi petrecu automatul de gît, îşi înfundă casca şi începu să se caţăre cu mişcări iuţi şi agile în cel mai apropiat plop din pîlcul de deasupra rîului. Ai săi îl urmăreau cu inima strînsă. Izbuti totuşi să ajungă sus neobservat. Se cuibări între frunze cu aparat cu tot, şi desprinzîndu-şi binoclul din toc, îşi potrivit lungimea de undă. Făcu legătura cu postul batalionului.

— Alo! „Micşunica" comunică „Săgeţii" că observatorul s-a dus şi că eu pe cît mă pricep îi spun pe limba mea de infanterist. Ai înţeles? Trec pe recepţie, trec pe recepţie...

— A înţeles, făcu către cei de jos şi începu să transmită trecînd pe emisie.

— Alo! Scurtaţi tragerea cu 500, scurtaţi cu 500...

Loviturile se apropiară. Canonada era cumplită, dar nu nimicitoare cum ar fi vrut State. „Scurtaţi cu încă 200!" răcni el. Vuietul bombardamentului se apropiase de rîu, asurzitor, răscolea nişte fîşii de nisip unde trupele de geniu se pregăteau să instaleze după contraofensivă podurile plutitoare. Apoi, fură reperate alte trupe de pontonieri şi bărcile pneumatice. Camioanele amfibii zburau în ţăndări spre cer.

— Loviţi fără milă, răcni din nou caporalul. Aşa, fraţilor! Cîteva gloanţe piuiră prin frunziş ca fluierul unei păsări ciudate. Lunetiştii germani îl căutau.

— Te-au reperat! urlă Onose. Coboară!

— N-auzi să cobori, strigă şi Tacu, îngrozit.

El nu le răspunse.

O rafală trecu exact pe la mijlocul copacului, secerînd un snop de crengi, care cu scrîşnet se prăbuşi la pămînt. State rîse şi în loc să coboare, urcă mai sus către vîrf, trăgînd aparatul după el. Cu căştile pe urechi striga într-una.

— Mutaţi spre stînga 500. La stînga! Mitraliera duşmană scormoni iarăşi coroana plopului, smulgînd din ea mănunchiuri de frunze, o dată de două ori, a treia oară se auzi un geamăt surd.

— Nu mai pot coborî, acum e totuna, m-au pălit, şopti caporalul.

Cum stătea cu faţa ridicată în sus, sub coroana plopului, Tacu se trezi cu stropi calzi şi săraţi pe faţă, în gură.

State se rostogoli printre crengile scurtate de rafale, ca o pasăre trăsnită în plin. În cădere, o creangă i se agăţase de haină, oprindu-i o clipă prăvălirea. Creanga n-avu puterea să-l ţină şi plesni cu zgomot.

Îşi pierduse cunoştinţa, iar faţa albă plină de sudoare părea o piatră ovală stropită de apă.

— Ce-ai făcut, mă omule! îl certa în şoaptă Tacu. Ceilalţi îşi scoaseră căştile ca pentru mort.

— Puneţi-vă căştile în cap, strigă Tacu răguşit, puneţi-vă căştile! Unul îşi făcu cruce înainte de a se acoperi. Prea era scăldat în sînge caporalul ca să se mai ţină viaţa de dînsul.

Tacu îşi scoase moletierele, îl legă zdravăn de sub genunchi să-i oprească sîngele. Una putredă se rupse de două ori. Desprinse alta de la piciorul lui Gae.

— Desfă!

Gae se supuse, ajutîndu-l stîngaci, precipitat. Nu se pricepea. Tacu îi înlătură mîinile nedibace.

— Las-o la mine!

Artileria bătea zdravăn şi se simţi că dincolo de rîu se produce un gol, nemţii o luau la goană. Un batalion romîn intră în luncă. Se năpusti spre rîu, fără să-i bage-n seamă.

În vremea asta ochii lui State se deschiseră încet privind tulburi chipurile de deasupra lui. Le măsură curios ca după somn şi apoi se încruntă, căci mai sus de obrazul lui Tacu, peste umărul lui, se vedea plopul sfîrtecat şi în el radio „G-ul" cu căştile spînzurate în crengi, ca o jucărie părăsită. Vru să strige ceva dar buzele livide se mişcară fără glas şi ochii i se-nchiseră la loc, învinşi.

Simţi dintr-odată că o apă mare îl ia uşurel şi-l poartă legănat departe, scoţîndu-l din luncă, plimbîndu-l prin locuri străine.

Nu putea să audă că tot mai multe unităţi pătrundeau în vale zornăind căşti, gamele, arme şi bidoane. Totul se petrecu foarte repede şi poate că nimeni nu ştia că pîlcul acela de soldaţi purtînd pe braţe un munte de om, de mărimea unui răzeş al lui Ştefan cel Mare, le deschiseră drumul, descoperind poziţia germană, către care abătură urgia artileriei. Doar în sufletul şi urechile grupei stăruia acel „Alo", scurtaţi cu 500! Bine, cu încă 200!

Acum i se auzea doar geamătul stins, în drum spre ambulanţă. Cei din grupa lui îl purtau spre viaţă, pe sub bolţile toamnei aurite, în Ardealul pe care-l dezrobeau.

Eugen Teodor

SPORT

Aceeaşi problemă

In Capitală, ziua de 5 iulie (o duminică) a fost bogată în manifestări sportive (atletism, handbal, nataţie, tenis, baschet, ciclism, fotbal, volei). Tot să alergi de la un concurs la celălalt. Totuşi, în fruntea agendei s-au situat două manifestări de seamă: Turneul internaţional de volei şi întîlnirea de fotbal între selecţionata de tineret a ţării noastre şi reprezentativa R. P. Chineze. Deşi ne pasionează şi voleiul, noi am ales tot fotbalul. Nu de alta, dar eram curioşi să urmărim jocul selecţionatei tineretului, despre care „Sportul Popular" amintea la 4 iulie cu competenţă: „Selecţionata de tineret a R. P. Române a confirmat la Galaţi valoarea sa. Dacă rezultatul final a fost nefavorabil (deşi tot aşa de bine putea să fie favorabil (sic!) în schimb, jocul, comportarea sa au satisfăcut, lăsînd să se întrevadă perspectivele acestei echipe".

Bizuindu-ne pe această apreciere, ne aşteptam să vedem la Bucureşti, dacă nu jocul de la Galaţi, cel puţin perspectivele selecţionatei. Din păcate...

Am constat, în schimb, cu plăcere perspectivele fotbalului din R. P. Chineză. Fotbaliştii chinezi, prin jocul lor simplu, dar hotărît, au culeş aplauzele publicului bucureştean (se ştie că fotbalul abia acum înfloreşte în îndepărtata Chină). S-a văzut de departe modestia lor, dorinţa lor arzătoare nu numai de a juca, ci şi de a învăţa de pe stadioanele Europei. Jucătorii chinezi nu cunosc încă toate subtilităţile tehnice ale fotbalului. Însă, fără îndoială, în cîţiva ani, fotbalul chinezesc se va impune în lume cu toată autoritatea.

Timp de 90 de minute am căutat cu răbdare, aş spune chinezească, „perspectivele" reprezentativei noastre de tineret. Cu amărăciune, sîntem nevoiţi să consemnăm în cronica de faţă că nu le-am găsit, ba, mai mult, nici măcar nu le-am întrezări. Aşa stînd lucrurile, nu putem să nu ne punem întrebarea: „Ce s-a întîmplat cu echipa de tineret în decurs de-o săptămînă?". Am fost asiguraţi că la Galaţi, echipa „a confirmat valoarea sa", iar după o săptămînă asistăm la un joc sub mediocru al aceleaşi echipe. Care este cauza reală a căderii selecţionatei? Cine-i de vină? Şi, în sfîrşit, cine ar putea să explice iubitorilor de fotbal, cu tot simţul răspunderii, fenomenul din 5 iulie, de pe stadionul Republicii? Doar normal ar fi fost ca, după un meci cu Suedia, echipa să iasă întărită, sudată, maturizată. E dureros să vezi un mănunchi de tineri talentaţi (mulţi dintre ei ca juniori, ne-au uimit) alergînd pe teren brambura, fără voinţă, fără orizont, fără personalitate.

In ceea ce ne priveşte, am putea să dăm o lămurire. Impresia noastră este că cineva se cam joacă (nu ştim cine, dar trebuie să existe) cu problema alcătuirii unor reprezentative, dar, mai ales cu aceeea a pregătirii selecţionaţilor. Numai aşa ne putem explica de ce la Galaţi am aliniat o formaţie, iar la Bucureşti alta, descompletată. De ce a fost nevoie de descompletarea formaţiei, dacă ea mergea de-acum destul de bine? Apoi, „Informaţia Bucureştiului" a comunicat, în ajunul meciului, reîntoarcerea antrenorului Teaşcă la Dinamo-Bacău şi preluarea selecţionatei de către antrenorul Traian Ionescu. Din nou, ne întrebăm: „Ce s-a întîmplat?". Ce a determinat plecarea antrenorului Teaşcă în ajunul întîlnirii? N-a corespuns? Atunci să se spună lucrul acesta, să ştie şi cei ce stau în tribune şi-i „laudă" numai pe băieţi. Sau, poate că a corespuns, şi atunci, tocmai plecarea bruscă a antrenorului a determinat situaţia de pe teren?

După părerea noastră, cronicarii de specialitate ar avea datoria de a se ocupa mai profund de activitatea loturilor noastre, de a asista cu răbdare la orele lor de antrenament, de a observa cu meticulozitate cum se desfăşoară pregătirea jucătorilor, de a critica la vreme ceea ce se cuvine criticat şi, în sfîrşit, de a informa cititorul despre stadiul real al pregătirii jucătorilor chemaţi să reprezinte culorile patriei.

Nu este suficient ca un cronicar să spună sîmbătă un lucru (vezi citatul de mai sus), iar luni şi marţi, comentînd meciul, să observe: „Selecţionata noastră de tineret n-a corespuns", sau „...a decepţionat".

Şi acum cîteva observaţii cu privire la organizarea întîlnirii:

a) Am constatat că întreprinderea „Loto-Pronosoport" a uitat să editeze programul întîlnirii. In felul acesta, spectatorul a fost lipsit de unele informaţii elementare despre fotbalul din R. P. Chineză, despre jucătorii care au evoluat pe teren.

b) Buna organizare a întîlnirilor internaţionale constituie o realizare de seamă a forurilor noastre de resort. Deci, cu atît mai mult ne miră cele petrecute pe teren înainte de începerea reprizei a doua a meciului. Atleţii, participanţii la „Cupa Bucureştiului", n-au izbutit să termine la timp întrecerile programate la pauză. Din această pricină, repriza a doua a meciului de fotbal a început cu întîrziere. Echipele stăteau aliniate, gata de luptă, dar sprinterii continuau să se învîrtească pe teren.

Atenţie I.E.B.S.!

Haralamb Zincă

Pe locul fostelor maidane, UN ȘANTIER MODERN

Două macarale de cîte 6000 kg. fiecare, construite în întregime la Șantierele navale Oltenița, lucrează împreună la cuplarea blocsecțiilor motonavei de 2000 tone.

ÎN FRUMOASA LUNĂ MAI...

Pe malul bătrînului Danubiu, în acea dimineață de mai, la umbră de răchiți, stam tolănit cu mîinile sub cap. Jur împrejur, pe mal, pămîntul se arăta smîrcos și plin de rîpi roșiatice, sărace și fărîmate, cu înfățișare dezolantă.

Deasupra însă, cerul se-nălța pur, cu străluciri de peruzea. Imensitatea albăstruie și vastă, nu era turburată de nici un fir de nor. Idilică viziune ce-ți strecoară în inimă, fie măcar pentru o clipă, împăcări bucolice...

Numai că, deodată, fără veste, surd, a răbufnit undeva, o detunare. Și, curînd, alta și alta... Săltai o clipă capul. Azurul neîntinat se puncta, ici și colo, cu nourași albicioși de fum. Iar, în slava cerului, străluceau o samă de pasări mici și albe, ca de argint.

Visul se fărîmase prea curînd! Pasările argintii erau faimoasele bombardiere anglo-americane ce semănau nimiciri și spaime, în preajma străvechiului fluviu unde mă tolăneam, cu mîinile sub ceafă, visînd printre răchiți....

Aceasta este amintirea dintîi, ce mă leagă de Oltenița! Și era, cum spun, o zi însorită de mai. De atunci însă, trecut-au cincispreze ani. Și-acum, cu inima înfiorată de nerăbdare, venii iar să văd coclaurile unde, cîndva, „șezum și plînsem...“

Mi se părea însă că am nimerit altunde. Dealungul și dealatul maidanelor de odinioară, mustind mucegai și exalînd miasme, — de astădată se înfățișează ochilor mei, uimiți, diguri betonate, șosele de asfalt, ateliere și hale vaste. Ceva mai departe, la malul sau în vălurarea însăși a apei, — mulțime de nave elegante, remorchere puternice, șlepuri pîntecoase... Să fie oare reînvierea bruscă a unor imagini adormite pe retina amintirii mele, din timpul unor foarte de demult excursiuni studențești pe la Hamburg și Danzig, prin faimoasele porturi ale fostei Ligi Hanseatice de la Marea Baltică?...

DIRECTORUL

Firește că, protocolar (dar și practic!), se cuvenea să mă prezint, întîi, directorului. De la „secretariat“ mi se spune însă că-i ocupat pe „motonavă“.

Pornesc de unul singur. Printr-un furnicar de oameni și scule, strecurîndu-mă pe sub uriașe macarale ce saltă poveri de mii și mii de kilograme, ferindu-mă de vagonetele ce trec grăbite, urc schele după schele și, în sfîrșit, iată-mă și pe motonavă. Minunat vapor, de-o sobră acurateță, strălucindu-și cristalele și-alămurile. Directorul însă nu-i aci. „S-a dus“, mi se spune, „cu o comisie de la ministerul sănătății, care ia în primire nava-spital“.

— Așa-i tovarășul director: ca argintul viu. Toate să le vadă, să le știe, să le controleze...

Profit de pofta de vorbă a întîmplătorului interlocutor și notez cîte ceva privitor la director.

Îl cheamă Cristea V. Ion. A fost, întîi, tîmplar la atelierele de-aci. Apoi, în ziua crucială a seninului 11 iunie 1948, oamenii Partidului au convocat, solemn, pe toți muncitorii șantierului, grăindu-le simplu: Iată, azi, cînd întreprinderile trec în mîna poporului, conducător va fi unul dintre voi...

(Dacă muncitorii cu care, pînă atunci tov. Cristea, lucrase cot la cot, l-au primit cu drag și încredere, — acasă, familia, l-a întîmpinat cu lacrimi de jale: „Cum ai să faci, tu, față, la așa treabă grea?! Să nu primești, în ruptul capului, să fii director! Neam de neamul nostru n-a avut ranguri d-astea! Și, iacă, am trăit...“ Dar toate astea, așa, spuse în treacăt și între paranteze.)

Început greu. Auspicii sumbre. Cîteva fotografii înfățișează niște șandramale ce adăpostiseră magaziile societății „Romîno-Americane“, de unde, țițeiul sosit de pe Valea Prahovei, aștepta să fie călătorit, în tancuri germane, pe Dunăre în sus, pe Dunăre la vale... Astea sînt, în cel mai scurt rezumat, antecedentele Șantierelor Navale Oltenița. Și-acum?

Peste peisajul de Guiană romînească, unde societățile americane extrăgeau aurul negru de la Cîmpina, iar vapoarele germane îl transportau, de la Oltenița, în lumea largă, peste peisajul acesta, zic, deplorabil, se înalță azi un șantier a cărui forță și prestigiu, te uimesc. Nu-ți vine a crede ochilor. Eu însumi, revenit aci după cincisprezece ani, nu mă puteam dumiri.

Doar clișeul fotografic, testimoniu precis și mecanic, să puie față în față, pe două coloane, ceea ce a fost (adică nu a fost!) ieri, și ceea ce este astăzi.

UN HOTEL-PLUTITOR ȘI ALTE NAVE

Solicit cuiva, lămuriri asupra celui mai înalt și spațios bastiment din rada portului Oltenița. Este, zice el, „Hotelul-plutitor“. O ambarcațiune pe cît de elegantă, pe atît de practică. Înzestrată cu tot ce tehnica și plastica marinărească are mai modern și util. Poate caza în condiții optime, cam cinci sute de persoane. Hotelul-plutitor, zice-se, va transporta și va caza la Viena solia noastră de tineri participanți la cel de-al șaptelea festival mondial al tineretului ce, în vara aceasta, se desfășoară în capitala austriacă. Va fi o mărturie categorică a potenței la care a ajuns industria romînă, de cînd poporul își călăuzește destinul.

Rămîn o clipă rezemat de copastia vasului, îmbătat de farmecul peisajului, cu gîndul, undeva, între cer și valuri, dincolo de timp și spațiu...

De-alături un glas, zice-se binevoitor, sfîșie vraja:

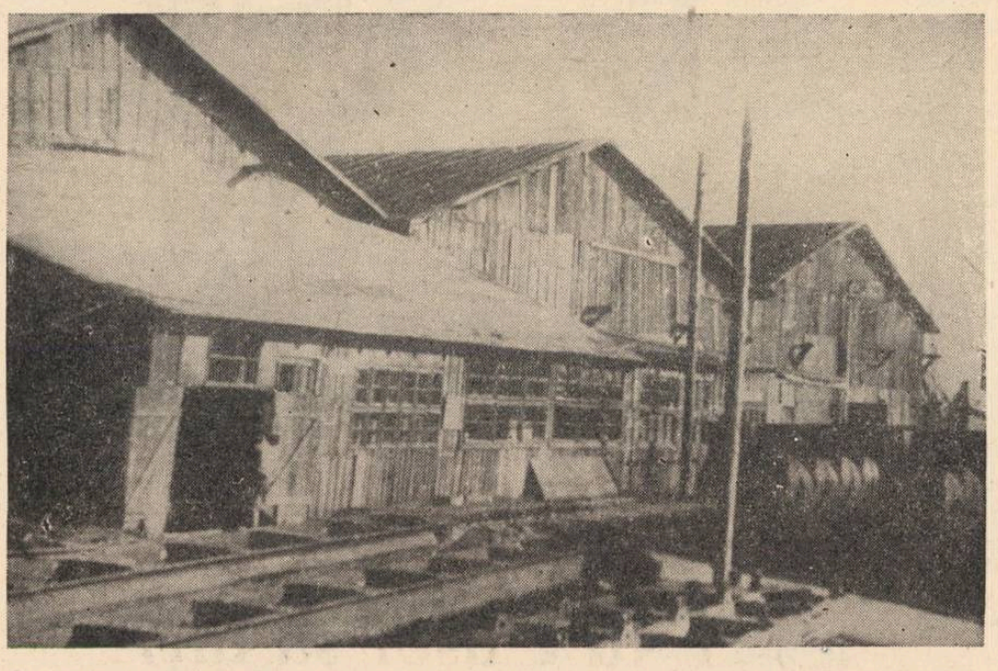

— Privește remorcherul ce ne trece prin față. Și el, în întregime, e fabricat la noi, tovarășe. Are o tracțiune de 5.000 tone!

— Și asta-i mult? îmi manifest eu ignoranța.

— Păi, cum? 5.000 tone înseamnă marfa din douăzeci de trenuri, a douăzeci și cinci de vagoane, fiecare!

Deoparte stă strajă un grup compact de vase negre, simetric rînduite. Impresie de forță și svelțețe. Întreb:

— Acestea sînt monitoare? Vase de război?

— Desigur, mi se răspunde prompt. Vase de război... contra peștilor, ca să zic așa. Se numesc Seinere, adică vase metalice de pescuit.

Oglindite în unda tremurătoare a fluviului, se-nșiruiesc încă, nou-nouțe, sclipitoare, gata să ridice ancora, — și alte nave ce-ți stîrnesc în inimă chemări și îndemnuri către dincolo de zare. Rîvnești, fără vrere poate, la satisfacția fără egal a atîtor oameni ce vor porni, ca mîine, spre geana unde cerul se-ngemănează cu dunga azurie a orizontului.

Din vis, mă trezește, iar, același glas cu înclinări statistice:

— Acesta-i un Pasager de mare. Are 70 metri lungime. Atinge 40 km. viteză! Dincoace-i un Pasager fluvial. Ia la bord 260 persoane... Priviți colo cele șase Costiere. Vase de coastă, adică. Vor face deliciul vizitatorilor de la Constanța, Eforie, Vasile Roaită, chiar în vara asta... Iată Dragele menite să curețe fundul bazinelor, să sape canale, să irige terenurile secetoase. Toate s-au realizat, de la primul la ultimul șurub, aci, la Oltenița...

Pătrund și în faimosul „Vas-spital“. Săli de operație, camere sterile, cabine pentru bolnavi. Curățenie, utilaj medical ultramodern. Binecuvîntata infirmerie plutitoare pătrunde prin toate brațele și canalele Deltei, purtînd tămăduitoare mîntuire pînă în cele mai izolate ostroave, acolo unde, nicicînd n-a pătruns minunatul meșteșug al lui Esculap...

De la malul bulgar, cu coline verzi și coperișuri roșii, din portul Turtucaia, se desprinde un vas de pasageri, plin cu copii. O excursiune școlărească, judecînd după cravatele roșii. Micuții agită, spre noi, batiste albe.

BRIGADA TINERILOR

S-a-ntunecat deodată. Amurg rece, cu sficuiri aspre de ploaie. Și mă gîndesc, nemulțumit, că, pînă la gară, sînt vreo trei kilometri... Dar un lucrător îmi ghicește gîndul:

— Tovarășe, peste vreo zece minute vă ducem noi, cu mașina. Intrați în atelier să vă adăpostiți.

Am intrat și, în cele zece minute, am aflat alte lucruri de minune.

Atelierul (al doilea ca importanță, din șantier), numără 134 oameni. Rîvnind mereu către o îmbunătățire a randamentului, s-au hotărît să organizeze o brigadă de fruntași ai tineretului. De udarnici, — cari, prin pricepere profesională, prin vrednicie și putere de muncă, să constituie un exemplu viu, pentru întregul atelier. Criteriile urmăreau, în mod egal, atît activitatea pe șantier, cît și comportarea în societate.

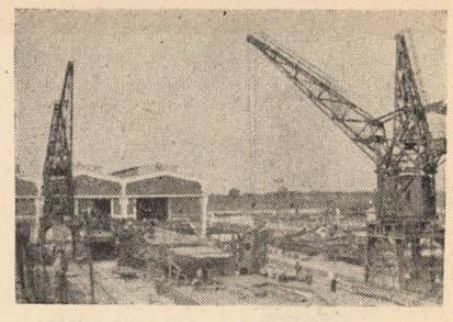

Astăzi, la Șantierele navale Oltenița

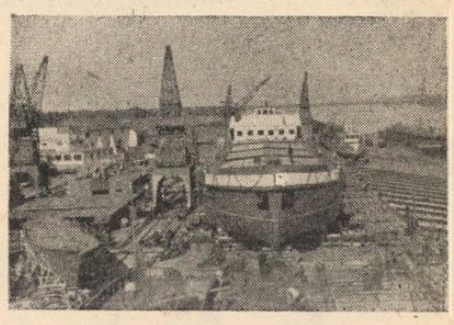

O motonavă înainte de lansare

Cei 134 s-au adunat în ședință, și, după ample discuții, brigada tinerilor a fost constituită din opt comuniști, majoritatea de mai mute ori inovatori. Cel mai vîrstnic are 29 de ani!

— Rezultatele s-au văzut fără întîrziere, mă lămurește vorbitorul. În prima lună de la înființarea brigăzii, planul a fost împlinit în proporție de 161,19 la sută.

Curînd, prin ploaia ce cădea acuma liniștită și spornică, autobuzul șantierului pornise spre oraș. De-alături, un lucrător mă prinde, familiar, de umăr:

— Ei, ți-a plăcut? O să scrii ceva la gazetă?

— Am să-ncerc... Mai ales că-mi erau cunoscute, dinainte, aceste locuri năpăstuite.

— Dar știi tovarășe, pe cine aș invita eu, aci? strigă un altul. Pe ăi de la „Europa Liberă“! Să le arăt tot și toate. Și-apoi să le ciocnesc puțintel — ușor și delicat — țeasta de marginea de oțel a motonavei noastre de 2000 tone...

— Numai de-ar ști ce-i aia, vorbi încă unul.

Socotii proprice momentul să-mi arăt proaspetele cunoștințe navale:

— O să-ncerc să le explic eu, acelor domni, dacă nu se pricep: motonavele de care vorbim, sînt vase construite în R.P.R. și pot să transporte, fiecare, cîte două sute vagoane marfă, pînă la capătul pămîntului!

— Bravo, tovarășe, îmi strigă un alt tînăr. Dar dacă întîrzii cu scrisul, află că, noi, nu zăbovim. Curînd vom scoate vase de un tonaj mult mai mare! Și-atunci, reportajul dumitale va fi depășit.

...De-aceea mă grăbesc să public rîndurile de față.

Horia Oprescu

←

Pe vremuri, cînd aici stăpînea Societatea „Romîno-Americană“

Poeți luptători

Pierre Unik

După nume și după vremea în care s-a născut, Pierre Unik trebuia să moară de bătrînețe ca poet suprarealist, după ce și-ar fi tălmăcit, în numeroase și rentabile plachete, disperarea de a trăi. Numele acesta brusc, incisiv ca o lamă, e legat însă de amintirea unui om care, tînăr fiind, a murit ca un tînăr și ar fi rămas tînăr chiar și la vîrsta venerabilă a patriarhilor.

Tatăl era polonez, mama flamandă. El era francez prin toată cultura și simțirea lui de adolescent atras de tumultul unei generații abia ieșită din catastrofa primului război mondial. Era prin 1924. André Breton publicase Manifestul suprarealiștilor, care se întîlneau cu sfințenie de două ori pe zi la Café Cyrano din Place Blanche. Băiatul de 17 ani, cu ochi negri, ager la minte și puțintel la trup, a debutat în martie 1926 în coloanele „Revoluției suprarealiste“, devenind peste noapte prieten și frate întru lupte al lui André Breton, Aragon, Paul Eluard, René Crevel, Robert Desnos. După un an greu de militărie, menit parcă să zdruncine visarea adolescentului, Pierre Unik e prins în vîrtejul crizei grupului suprarealist. Între cultul psihanalizei și aderarea la Partidul Comunist Francez, el optează pentru cea de a doua soluție. „Scrierii automate“ și revoltei verbale permanente, îi preferă acțiunea practică și adevărata iubire de om. Șomer cîtăva vreme, îl regăsim prin 1930—32 funcționar într-un consum alimentar din Reims, luptînd cu umilințele și cu mizeria. Apoi, alături de grupul „dizident“ al lui Aragon, rupînd definitiv cu tagma falșilor profeți.

Cineast în 1933, cînd, într-un colț pierdut de Spanie, realizează cu Luis Bunuel și Eli Lotar, o capodoperă a documentarului social „Terre sans pain“ (Pămînt fără pîine); prieten cu Rafel Alberti și Federigo Garcia Lorca, de care-l leagă aceleași năzuințe și aceeași încredere violentă în viitor; redactor, prin '34, la „L'Humanité“ sub privegherea părintească a lui Paul Vaillant Couturier; cineast iarăși, alături de Jean Renoir în filmul La vie est à nous (Viața e a noastră); *redactor șef, din 1936 în 1939, al săptămînalului comunist* Regards — *Pierre Unik se dedică activităților celor mai felurite cu aceeași energie și abnegație.*

În 1939, după izbucnirea războiului, îl regăsim într-un regiment cantonat în Lorena. În mai 1940 capitularea armatelor franceze în fața atotputernicului Wermacht *îl azvîrle, alături de zeci de mii de alți francezi, în lagărele naziste din Silezia. La 35 de ani, părul i-a încărunțit, iar trupul îndură cu greu munca fără preget, și înjosirea, și foamea, și dorul de Franța... În iarna lui 1944, soția poetului, Josie Unik, primește un caiet de școlar pe care sînt așternute, cu slovă neagră, zece poeme compuse în lagăr. La începutul lui 1945, ofensiva sovietică atinge în iureșul ei, Silezia. Ostașii Armatei Roșii ajung la cîteva zeci de kilometri de* stalag-ul *în care se zbate Pierre Unik. Într-o noapte, poetul evadează împreună cu alți cîțiva deținuți. Evadează să caute și să afle „lumina cea firească și adevărată“, pornită de la Răsărit spre ei... Rătăcitori prin munți, bătuți de viscol și adulmecați de cîinii trupelor SS, prizonierii se reîntorc în lagăr. Dar Pierre Unik nu s-a întors. A rămas singur să-și meargă drumul mai departe, tot mai departe... Nimeni n-a regăsit vreodată urma pămîntească a celui pe care natura l-a smuls, ca pe un zeu nefericit, răutății și torturii, dăruindu-l în veci amintirii oamenilor.*

Creația lui Pierre Unik de după 1940 s-a desfășurat solitară, în restriștea nopții sileziene. Ea a refăcut însă singură drumul către lumina dătătoare de viață și — paralel cu poezia lui Aragon și-a lui Eluard, crainici ai Rezistenței — a intonat pentru poporul francez și pentru toate popoarele lumii același cîntec amar și lucid, de suferință și nădejde. Pînă în ultima lui clipă, poetul — martir și-a spus încrederea într-o lume bună și adevărată, o lume pe măsura visului său și demnă de versul tuturor poeților: „În ciuda celor care disprețuiesc rațiunea sau a celor care, ca o pasiune nemărturisită, iubesc un trecut ce încearcă să supraviețuiască prin minciună, teroare și sînge, lumea minunată de mîine se va înfăptui. Și Poezia o va cînta“.

Astăzi, cînd după 14 ani de la primăvara Victoriei, mai există încă în lume „oameni“ care ar vrea să reînvieze lagărele Sileziei, chipul curat și tragic al lui Pierre Unik capătă dintr-odată dubla semnificație a mărturiei și-a exemplului.

Valentin Lipatti

Lumină adevărată

Eu nu-mi rostesc gîndirea cu vorbe pe departe,
Și nu mi fac despre lume închipuiri deșarte,
La vîrsta-n care Dante a început să scrie,
În miezul vieții sale Divina Comedie.

Purtau război cu papa pentru Florența, prinții,
Cînd Dante se hrănise cu pîinea suferinții;
Ne-apropiem cu veacul de anul două mii,
Și pîinea are gustul surghiunului dintîi.

Voi, umbre ce-ați fost trupuri și sînge-odinioară,
Nu-ncerc în rîndul vostru tîlmaci a-mi căuta;
Pe țărmul unde moartea cu noaptea ei coboară,
Zadarnic așteptа-vei pe Beatrice-a ta.

Un gînd în lumea largă vestirea mea împarte
Și n fiecare vorbă e-o ultimă voință.
Albinele-amintirii roiesc de noi departe,
Lăsînd în carnea noastră un ac de suferință.

Durerea mea ascunsă mi-am spus-o numai mie;
Eu nu-mi înșel dorința cu amăgiri, cu jind.
Zadarnice-au fost toate: smerenie, mîndrie,
Și poate-am vrut cu mintea prea multe să cuprind.

Se frînge omenirea cu carnea sfîșiată,
Purtată de furtună pe sulițî de tulpini;
Dar floarea primăverii va răsări curată,
Ca marmora cu vine de sînge și lumini.

Vedea-voi vreodată zîmbind plăpînda floare?
Același voi rămîne sau altul fi-voi oare?
Eu nu cer îndurare și milă nu cerșesc:
Sînt mîndru. Mie dați-mi un gînd prietenesc.

Nu știu, cînd floarea vie pe ram va fi rodit,
De voi mai fi în viață sau de voi fi pierit?
Mă va-ngropa uitarea în vremea care vine,
Căci floarea nu mai este, cînd roadele sînt pline.

M-ascund în mine însumi și-n inima pădurii,
Cu cei striviți ca mine de zbiri cotropitori;
N-am nici o remușcare, port ură numai urii,
E țelul meu în care urăsc de două ori.

Aud sunînd din trîmbiți alaiu-nșelăciunii,
Sînt cei ce din minciună o faimă-și făurîră,
Au îmbrăcat, fățarnici, podoaba-nțelepciunii,
Se proslăvesc ei singuri și chipul și-l admiră.

Am adunat cu grijă fugarele imagini,
Ce mi-a fost dat în cale de-avalma să-ntîlnesc,
Și-am învățat că urma ce trece prin paragini
E-adesea mai cuminte ca drumu-mpărătesc.

Iar de-am văzut ce alții să vadă n-au voit,
Nu le arunc în față disprețul meu trufaș,
Nu-i mai puternic omul de oameni despărțit,
Durerii tuturora voiesc să-i fiu părtaș.

Azi știu mai bine prețul a tot ce-i schimbător,
M-am întîlnit cu moartea și ne-am privit de-aproape.
Stau clipele să număr și timpul să-l măsor;
Pe cei căzuți, uitarea nu poate să-i îngroape.

Trăiesc ziua de mîine, trăiesc pentru scînteia
Ce pentru toți va crește ca o lumină vie;
Povestea omenirii cunoate ziua-aceia,
Cînd teama se preschimbă în aprigă mînie.

În ziua-aceia poate nu voi mai fi pe lume,
Voi fi numai o umbră pe-al veșniciei drum;
Nu-ntreb de-mi va fi dată și cînd va fi anume,
Încrezător în soartă, mă bucur de pe-acum.

Cînd se va face ziuă în noi nici eu nu știu.
Vom mai pîndi în noapte, cîți ani? Îmi e tot una.
În dimineața nouă, acum sau mai tîrziu,
Va birui lumina și pentru totdeauna!

În romînește de TUDOR MAINESCU

RELIEF

Profiluri literare

Violeta Zamfirescu

Din volumul *Iarba dragostei,* apărut în 1957, ca şi din numeroasele poezii şi poeme risipite prin paginile diferitelor reviste, lirica Violetei Zamfirescu aflată în plin proces de formare — căutările şi influenţele fiind încă vizibile — sugerează ceva din neastîmpărul, din dorinţa de a se cheltui într-un efort creator, specifice generaţiei tinere crescute sub semnul lui 23 August, eliberator: *„E un dor ce tot vrea să mă ducă / unde omul la trîntă se-apucă / cu pămînturi, cu vînturi, cu apă / unde tihna nu poate să-ncapă"*.

Acest efort creator, această neliniştе a reînoirii, ce formează substanţa a numeroase poezii scrise de Violeta Zamfirescu — corespunde trezirii la viaţă a regiunii natale, transformată, în zilele noastre de mîna omului: *„Sînt leat cu veacul tînăr al Olteniei / pe care-ai mei, plugarii nu-l ştiură"*, mărturiseşte poeta, cu o justificată, dar mai ales specifică mîndrie regională. Deşi, oglindind din plin căutările,uneori încă neîmplinite ale unui temperament năvalnic, totuşi volumul *Iarba dragostei,* ne face cunoscut un timbru poetic, propriu, plin de vitalitate, care se vrea exprimat în cuvinte şi epitete tari (sbuciumul *doare, ţipă, arde,* dorul *biciuia cu aspre joarde, ţărîna... ţipă),* transmise şi peisajului, elementelor naturii, de altfel folosite doar ca decor al propriilor stări sufleteşti: *„pescăruşii sminţiţi din ţarină se rup"*, mireasma de gutui, provoacă poetei o adevărată beţie: *„sînt criţă de mireasma de gutui"*.

Există în volumul *Iarba dragostei* un ciclu de poezii închinat minerilor, muncii lor, şi implicit un omagiu adus locurilor natale. Violeta Zamfirescu este de prin părţile Văii Jiului, loc de oameni îndrăzneţi şi tenaci în lupta lor cu pămîntul, căruia-i smulg de ani şi ani comorile ascunse. Ciclul miner e o dovadă evidentă că talentul poetei abordează cu succes şi poezia de inspiraţie mai obiectivă, dînd glas simţămintelor oamenilor muncii care-i sînt apropiaţi. Surprinzînd diverse aspecte ale lucrului în mină, poeta întocmeşte un fel de monografie a locului, valoroasă mai ales prin evocarea atmosferei specifice: *Puşcăm tăcuţi... Cad liniştі milenare / Şi stele poate cad în infinit / Cînd stratul geme, urlă răzvrătit / Se prăbuşeşte... / Un ortac răsare / Şi fericit că puşcă-ntîia oară / El chiuie c-a înviat cărbunii / Şi-naintăm prin neagra lor comoară / Ca-ntîii oameni la-nceputul lumii... (Puşcăm tăcuţi).*

Uneori poeta se mărgineşte la simpla versificare, iar rezultatele nu sînt dintre cele mai fericite; aşa de pildă, în poeziile *Ortacul, Noi, minerii („Noi, ce-mpărţim şi pîinea şi slănina / Noi ce-ţi răpim comorile pe rînd"),* ori alunecă în bombasticism ca în *Inovatorul (De luni, de luni de zile, m-apucă zorii-n prag / Să-nveşmîntez o taină cu pămîntene haine / Că-n hăurile firii dorm nesfîrşite taine / Şi uite-ţi dau fiinţă un sîmbure-n vileag,* etc).

Circumscrisă mai ales la două mari teme: dragostea şi maternitatea — poezia Violetei Zamfirescu aduce o viziune nouă şi proaspătă asupra vieţii. Lirica sa, prin excelenţă feminină, celebrează momentul istoric al revoluţiei socialiste, văzut mai ales din punctul de vedere al femeii, căreia i s-a dat putinţa, pentru prima oară după *„milenii de amar"*, de a-şi pune în valoare multiplele sale calităţi morale, spirituale. Revoluţia socialistă a chemat femeia să-şi cheltuiască forţele în uriaşul şuvoi al muncii, privită ca o necesitate naturală, firească: *Mă strigi cîmpie să te ar şi viu! / Mă chemi, pădurea mea, să-ţi dăltui lemnul! / Mă chemi, uzină, să-ţi aud îndemnul, / Şi cînt printre maşini pînă tîrziu! (Femeia).*

Dar bunul cel mai de preţ, dreptul cel mai legitim pe care l-a dobîndit femeia după revoluţie, a fost desigur conştiinţa demnităţii sale umane:

„Şi m-am oprit din drum s-ascult / Aceşti prieteni ce, de mult / Ştiau o roabă fără vis / Cu cerul inimii închis... / Eu rîd, prieteni, fiindcă ştiu / Înaltă fruntea să mi-o ţiu. (Eu rîd prieteni).

Tema aceasta predilectă — este reluată la o tonalitate mai înaltă — cu vibraţii mai profunde, vădind maturizare în construirea imaginii şi mai multă degajare în mînuirea uneltelor poetice în poemul de largă respiraţie *Ceasul de slavă* publicat în *Luceafărul* din 1 martie 1959. Conceput ca o suită de momente a vieţii pline de umilinţi şi nedreptăţi îndurate de femeie, de-a lungul istoriei societăţii — poemul are frumuseţi incontestabile. Violeta Zamfirescu utilizează aici o versificaţie liberă bazată pe ritm şi pe imagine, exprimînd năzuinţa spre o firească eliberare morală a femeii în efuziuni lirice de certă valoare poetică *„Dar cît doream s-arăt cum gîndul îmi străluceşte, viu / şi cum mă-ndeamnă-n rînd cu omul / să ar, să samăn, să culeg"*.

Trecutul cu umbrele sale apăsătoare n-a împiedicat această năzuinţă spre ideal:

Îşi clătinau în mine umbra, un nesfîrşit convoi de roabe / Dar am trudit s-aprind o torţă / Şi mîinile nu mi-au fost slabe. Păcat numai că, încă de la început, unghiul de vedere din care poeta priveşte momentul îndepărtat al înrobirii femeii în societate este greşit, unilateral. După părerea poetei dragostea, iubirea femeii, ar fi fost cauza tuturor umilirilor îndurate: *Dar l-am ameţit cu sărutul păgîn / Într-un codru uriaş de suflină / Amarnică vină / Greu de plătit.*

Este, trebuie să recunoaştem, o explicaţie empirică. Aceasta nu întunecă însă frumuseţile poetice ale *Ceasului de slavă.*

Poemul poartă numele momentului crucial care a dăruit femeii, pentru prima oară în istorie, drepturile sale. Revoluţia din octombrie este *Ceasul de slavă* cînd: *Femei şi bărbaţi / Bărbaţi şi femei / Mînuim aceleaşi chei de aur ale priceperii / Ţărîna sub paşi nu mai alunecă...*

Eliberarea femeii din milenara robie spirituală în condiţiile create de Marea Revoluţie Socialistă, este văzută totodată şi ca o îmbogăţire a femeii cu un plus de feminitate, de gingăşie, pe care i-o dă conştiinţa demnităţii sale: *Ridicaţi-vă frunţile flori / Ridicaţi-vă mînile crengi / Înălţaţi-vă glasul popoare / E ceasul cînd pot bea din toate apele soare / Cînd pot cîrmui cu iubitul în rînd / Mai frumoasă, mai bună, cum n-am fost niciînd.*

Mai întrezărindu-se încă unele influenţe, *Ceasul de slavă* marchează totuşi o maturizare a poeziei sale. Sînt noi, îmbucurătoare pentru poezia sa, suflul amplu al poemului, care convine temperamentului poetei, şi aprofundarea tematicii (deşi aceasta se menţine încă în limitele stricte şi poate va trebui să-şi lărgească universul inspiraţiei) şi purificarea expresiei poetice de unele prozaisme ori neclarităţi care constituiau un balast al creaţiilor mai vechi, ce se întîlnesc, ce-i drept, destul de rar în ultimele poeme. În acest sens, mai multă exigenţă ar fi necesară. Totuşi, poezia de pînă acum a Violetei Zamfirescu prefigurează un promiţător drum poetic, în plină dezvoltare şi ascensiune.

Eugenia Tudor

Critică constructivă?

Am primit din partea Colectivului de istorie literară al Filialei Iaşi a Academiei R.P.R. următoarea scrisoare cu rugămintea de a fi publicată în coloanele *Luceafărului.*

Sub titlul Cercetări de ansamblu, nu mărunţişuri, *revista* Contemporanul *din 12 iunie 1959 a publicat un articol al tov. D. Micu şi Eugen Simion, unde se discută critic materialul de istorie literară din nr. 2/1957 al revistei* Studii şi Cercetări ştiinţifice *ale Filialei Iaşi a Academiei R.P.R.*

Colectivul de istorie literară de la Filiala Iaşi a Academiei a dorit totdeauna ca revista să-i fie discutată şi criticată, pentru a-şi îmbunătăţi metoda şi lucrările. El a primit cu recunoştinţă criticile aduse în cadrul Filialei Iaşi, la Regionala de Partid, în numeroasele analize din Subsecţia de limbă şi literatură a Academiei şi în presă. Ca rezultat pozitiv al acestor discuţii, revista noastră din 1958, acum tipărită, şi cele două numere din 1959, cu tematică planificată din vreme, au studii de actualitate literară, note şi recenzii care vor face din ea o publicaţie vie, participînd efectiv la rezolvarea marilor probleme literare de astăzi. Cu aceasta vom lichida întîrzierea cu care apărem de cîţiva ani, şi vom strînge legătura noastră cu actualitatea.

Dar ne surprinde nepăcat faptul că D. Micu şi Eugen Simion se îndîrjesc să publice, sub titlul dispreţuitor şi cu totul nejustificat, Cercetări de ansamblu, nu mărunţişuri, *un referat cu observaţii critice pentru care au primit totuşi completări şi rectificări la analiza publicaţiilor de istorie literară ale Academiei.*

Titlul articolului este contrazis de conţinut. Aici se recunoaşte principiul interesul „temelor secundare" în istoria literară. După cei doi autori, studiile C. Negruzzi, traducător, *de N. I. Popa,* Procesul lui B.P. Haşdeu pentru nuvela „Duduca Mamuca' (1863), *de Const. C. Angelescu şi* Literatura pentru emanciparea femeii la „Contemporanul": Sofia Nădejde, *de V. Botez şi L. Pop (la care mai trebuie adăugat şi* Concepţia istorică a lui Mihail Kogălniceanu, *de N. Bagdasar, pe care referenţii nici nu-l menţionează măcar), „conţin informaţii interesante'. Despre fiecare studiu în parte, alături de unele critici pe care le recunoaştem juste, se fac aprecieri pozitive.*

Generalizarea finală ne pare pripită, în formula „unei anumite îngustimi tematice", care ar domina studiile noastre. O revistă oficială a Ministerului Învăţămîntului şi Culturii, nu poate ignora condiţiile unei munci ştiinţifice riguroase de istorie literară sprijinită pe fapte şi documente, fără de care nu se pot construi „cercetări de ansamblu". Experienţa concludentă a publicaţiei sovietice Literaturnoe nasledstvo *(Moştenire literară) şi bogata serie din* Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor, *publicată sub conducerea acad. G. Călinescu, cu începere din 1952, confirmă obligaţia unei documentări scrupuloase înainte de a porni la monografii şi sinteze mai largi.*

Concepţia istorică a lui M. Kogălniceanu *face parte din problema* Ideologia cercurilor ştiinţifice din Moldova (1829—1881), *studiată de colectivul din Iaşi şi realizată în forma a 26 de lucrări publicate în revista sa (1950—1957).* C. Negruzzi, traducător *este, aşa cum au înţeles-o şi autorii articolului, un capitol dintr-o monografie despre* C. Negruzzi, *în curs de redactare. Unele aspecte de teorie literară dorite de referenţi se pot găsi în studiul* Ideile literare ale lui C. Negruzzi *(Iaşul literar, nr. 9-10, 1958). O sinteză provizorie a fost încercată în prefaţa la* Scrieri alese *de C. Negruzzi, text predat la E.S.P.L.A. (Biblioteca pentru toţi).*

Cînd Const. C. Angelescu a întreprins o cercetare despre Procesul lui B. P. Haşdeu pentru nuvela „Duduca Mamuca", *a făcut-o mai mult ca jurist, nu ca estetician, preocupat de creaţia artistică sau de o prezentare monografică a scriitorului.*

In fine, aprecierea de „îngustime tematică" cu privire la studiul Literatura pentru emanciparea femeii la „Contemporanul" *provine dintr-o informaţie deficitară a autorilor articolului. Colectivul ieşan de istorie literară a întreprins o monografie a* Contemporanului *de la 1881. Două studii s-au şi publicat: acel discutat aici şi* Preocupări de folclor la „Contemporanul", *de Al. Teodorescu. Alte două studii sînt tipărite în numărul pe 1958 al revistei, acum pe punctul de a fi difuzat:* Teoria literară la C. Dobrogeanu-Gherea, *de Al. Dima şi* Influenţa „Contemporanului" în presa vremii (1881—1900), *de I. Lăzărescu. Al. Claudian a studiat* Ideile filozofice la „Contemporanul".

In şedinţa Subsecţiei de limbă şi literatură a Academiei de la 8 aprilie 1959, responsabilul colectivului a admis ca întemeiate unele observaţii aduse de referatul lui D. Micu şi Eugen Simion. Apoi, în prezenţa celor doi referenţi, a dat toate lămuririle de mai sus. In lumina acelei discuţii, lucrările noastre apăreau ca nişte capitole metodic concepute din studii de ansamblu, urmărite individual sau în colectiv.

Faţă de această situaţie, ne întrebăm cum s-a ajuns la titlul Cercetări de ansamblu, nu mărunţişuri! *care nu reiese nici din conţinutul articolului, nici din discuţiile purtate în jurul referatului.*

Acum cititorii vor putea aprecia dacă publicarea în Contemporanul, *sub un titlu jignitor, a unor aprecieri nejuste, în ciuda precizărilor aduse într-un cadru academic, mai poate fi considerată ca o critică constructivă, făcută cu bună credinţă.*

Colectivul de istorie literară de la Filiala Iaşi a Academiei R.P.R.

Responsabil, Prof. N. I. POPA

15 iunie 1959.

Stand

S-a remarcat în mai multe rînduri că soarta dicţionarelor în anii noştri e ingrată. Iuţeala uimitoare cu care se îmbogăţeşte vocabularul cotidian face ca, în mod fatal, lexicografii să nu poată consemna toate faptele dezvoltării limbii. Cuvintele se răspîndesc în cercuri tot mai largi, capătă o rezonanţă tot mai profundă, cuprinzînd o realitate fremătătoare. Într-un răstimp scurt, vorba cea nouă, necunoscută pînă atunci, intră-n folosinţa obişnuită a miilor de oameni. Un exemplu: cine rostea, în urmă cu cîţiva ani cuvîntul STAND? Foarte puţini. Astăzi, în mai toate întreprinderile şi instituţiile bucureştene, cuvîntul face parte din realitatea vieţii cotidiene a miilor de salariaţi.

Iată cîteva cifre: Fabrica de medicamente „Fiola" într-un an de zile, din cei 500 de muncitori ai întreprinderii, 385 şi-au format biblioteci personale. Numai în cursul lunii iunie, muncitoarea Popescu Elena şi-a cumpărat cărţi de 134 lei. Cărţile cumpărate de o altă muncitoare, Termentu, se ridică la peste 200 lei. Muncitorii întreprinderii au cumpărat, în luna trecută, cărţi de aproape 6000 lei. Oamenii aceştia, pentru care, în condiţiile regimului trecut, problema hranei zilnice era greu rezolvabilă, iar „cultură" era un cuvînt interzis, pot astăzi să cheltuiască sute de lei pentru a-şi astîmpăra setea de frumos.

Ajutoarea de urzitoare Drăgan Niculina de la „Tehnica Textilă" sau ţesătoarea Cain Maria, de la „Donca Simo A" şi-au format într-un răstimp scurt, o bibliotecă politică în care se află zeci de volume. La Atelierele centrale I.T.B. s-au difuzat în iunie cărţi de tot felul, însumînd peste 8.000 lei. La Centrul tehnic al industriei aeronautice din Bucureşti, zece muncitori şi-au cumpărat toate cele patru volume de Opere ale lui Marx şi Engels (cîte apăruseră pînă la începutul lui iulie), alţi douăzeci şi cinci, toate cele 37 volume ale Operelor lui Lenin.

Absolut toţi muncitorii întreprinderii de construcţii metalice prefabricate nr. 7 au devenit, într-o lună de cînd e înfiinţat standul de aici, cititori permanenţi.

Statistică? Nu. Cifrele închid în ele o realitate cu totul inedită. Exprimă zeci de mii de pagini de carte prin care un număr impresionant de oameni ai muncii păşesc spre adevărata cultură. Aţi răsfoit vreodată o condică de sugestii prin care cititorii standurilor cer editurilor retipărirea unor opere? Nu mai sînt surprins cînd aflu că muncitorii propun reeditarea unor lucrări ca: „Bazele filozofiei marxiste", „Pe Donul liniştit" al lui Şolohov, „Goya" lui Feuchtwanger sau primele volume ale „Operelor" lui Shakespeare. Oameni cărora comercialismul editurilor de pe vremuri li se adresa cu celebrele colecţii ale celor „15 lei" sau „Dox" sînt prietenii lui Oneghin şi Faust, ai lui Korceaghin şi ai dumnealui jupîn Ionuţ Păr-negru zis şi Jder.

Iată deci cum s-ar defini cuvîntul acesta nou: STAND = mii de muncitori citind cu patimă cărţile lui Eminescu şi Şolohov, ale lui Arghezi şi Bogza. STAND = mii de lămpi veghind pînă noaptea tîrziu deasupra paginilor lui Marx şi Lenin. STAND = mii de copii care altădată şi-ar fi pierdut vremea printre bălăriile maidanelor şi care astăzi îi citesc pe Andersen şi pe Creangă. Acestea toate înseamnă STAND. Şi mai înseamnă sutele de muncitori harnici şi anonimi, adevăraţi activişti culturali ce nu-şi precupeţesc nici o străduinţe, nici o clipă din timpul lor liber pentru a răspîndi lumina cărţii: difuzorii.

DAN GRIGORESU

O revistă în progres

Sîntem bucuroşi să semnalăm, după o perioadă în care, în mod inexplicabil, s-a complăcut într-o existenţă monotonă, revenirea în actualitatea literară a revistei Viaţa Militară. *Numărul pe luna iulie ilustrează în măsură sporită preocuparea redacţiei pentru ridicarea nivelului artistic şi pentru mesajul materialelor, întrunind un valoros mănunchi de colaboratori, ce au înţeles că a scrie pentru militarii armatei populare e o datorie ce nu trebuie ocolită. Desprindem din sumar:* Balada celor trei grenade *— închinată eroului de la Ilieni, sublocotenent Turturică Gheorghe — de George Dan şi fragmentul din povestirea cinematografică* Partizanii *de Haralamb Zincă, — ambele evocînd pagini emoţionante din lupta împotriva fascismului.*

Remarcăm, de asemenea, prezenţa cu versuri ostăşeşti, alături de Nicolae Tăutu, Al. Jebeleanu şi Sorin Petrescu, a plutonierului C. Arnăutu şi a soldatului fruntaş Constantin Nancu, talente din unităţile militare, afirmate mai cu seamă în paginile revistei.

Din reportaje se desprind: cel închinat petroliştilor de Jean Gheliuc şi însemnările dintr-o aplicaţie ale căpitanului Traian Reu, evidenţiind efortul ostaşilor pentru desăvîrşirea măestriei militare şi a capacităţii de luptă.

In Viaţa Militară *se citesc lucruri interesante, scrise cu vervă. Aşteptăm însă o oglindire mai pregnantă, în revistă, a vieţii de azi a militarilor noştri. Problemele lor de viaţă, formarea caracterului, a voinţei, noul conţinut al eroismului, exemplul comuniştilor, sînt lucruri ilustrate de sute şi sute de fapte, care aşteaptă să străbată, pe măsura bogăţiei lor, în paginile revistei.*

N. FINTINEANU

Nuvelă valoroasă

Inspirată din evenimentele imediat următoare actului eliberării patriei noastre, nuvela *Singele şi apa* de Corneliu Leu marchează o creştere evidentă în creaţia tînărului prozator.

Scriitorul surprinde în paginile nuvelei un episod dramatic din lupta muncitorilor din portul Constanţa, împotriva acelora care se opuneau cu înverşunare îndeplinirii prevederilor armistiţiului încheiat cu Uniunea Sovietică, şi asigurării celor necesare luptei împotriva fascismului. Acţiunea nuvele *Singele şi apa* se deschide brusc, evenimentele prezentate înlănţuindu-se într-un ritm susţinut pînă în final. Cititorul este introdus deodată în atmosfera de mare tensiune specifică zilelor care au urmat lui 23 August.

In port la dana de încărcare a vapoarelor un grup de comunişti, muncitori portuari, discută cu aprindere. Unul dintre ei trebuie să meargă la directorul şantierului naval. Judeţeana de partid dîndu-şi seama că cercurile conducătoare reacţionare ale oraşului urmăreau sistematic sabotarea armistiţiului — adică nu lucrau cu toată capacitatea maşinilor pentru front — hotărăsc să-l trimită pe ilegalistul Ganaiă Drăgan, să discute deschis cu cei ce se opuneau.

Totul este narat simplu, direct. Relatarea evenimentelor este sobră, dinamică, plină de substanţă. Şi nu numai atît. In cîteva scene condensate, remarcabile prin vigoarea şi consistenţa replicelor, prin înfruntarea surdă, revelatorie, dintre oameni, autorul reuşeşte să caracterizeze, să individualizeze cu multă pregnanţă eroii.

Incă din primul moment comunistul Ganaiă Drăgan — impresionează prin fermitatea caracterului, prin luciditatea şi curajul cu care ia hotărîrile. La rîndul lui utecistul Tebeică, un om „cu suflet de aur" — cum îl caracterizează unul din eroii nuvelei — cîştigă simpatia cititorului, tot aşa după cum servilul, meschinul Cîrnu, un hamal beţiv, trezeşte repulsia prin atitudinea sa străină intereselor clasei din care face parte.

Primul contact pe care Drăgan îl ia cu cei care mai conduc încă destinele oraşului este revelator. De-abia acum în cabinetul primarului — vicepreşedintele liberalilor din localitate — unde vin toate „somaţiile" oraşului, Drăgan are posibilitatea să-şi dea seama cît de înverşunaţi duşmani sînt aceştia intereselor poporului. Drăgan pleacă de aici cu convingerea că nimic altceva decît lupta muncitorilor sub conducerea partidului poate rezolva situaţia. Că a avut dreptate, o confirmă zilele imediat următoare, cînd oraşul prost aprovizionat şi lăsat în mîna speculanţilor este pur şi simplu înfometat. Judeţeana de partid consideră oportun ca muncitorii să ia cu asalt primăria, să schimbe vechea conducere, *„să pună mîna pe administraţia oraşului, să pună ordine în aprovizionarea cu alimente şi să oblige patronii să întrebuinţeze întreaga capacitate a întreprinderilor lor..."* In această a doua parte a nuvelei *Singele şi apa,* C. Leu surprinde la fel de bine creşterea conştiinţei revoluţionare a maselor conduse de comunişti. Muncitorii portuari se adună în faţa sindicatului „Dezrobirea" pentru ca, pornind de aici, să izgonească din fruntea primăriei pe cei care se opuneau intereselor poporului. In fruntea lor se află secretarul judeţenei de partid, G. Drăgan, preşedintele sindicatului muncitorilor din port, utecistul Tebeică. In viltoarea discuţiilor sutelor de oameni cineva îl propune pe Drăgan în postul de primar. Toţi aprobă şi oamenii pornesc hotărîţi pe străzile oraşului spre primărie. Forţa lor e de neînvins. *„Şi coloanele* — notează autorul *— deveneau imense, amestecînd în marşul lor hamali şi sudori şi nituitori şi rujari şi învăţători şi cizmari şi electricieni şi marinari şi elevi de liceu şi femei cu copii în braţe şi ostaşi eliberaţi şi ţărani din suburbii şi invalizi şi zidari şi tipografi şi profesori şi lustragii şi ceferişti şi romîni şi armeni şi greci şi turci şi lipoveni cu păr blond, cu păr negru, păr castaniu, cu păr alb, cu păr cărunt, zeci de feluri de culori, sute de feluri de haine, mii de chipuri şi un singur glas care izbucnea în urale revărsîndu-se asupra întregii peninsule, coborînd pînă la apa mării, înfruntîndu-se cu valurile mohorîte şi amestecîndu-se cu negurile depărtărilor ei de cositor".* Celor ce merg spre primărie, li se adaugă neîncetat sute de oameni. Scriitorul a prins într-o scenă scurtă, un moment semnificativ pentru umanismul eroilor săi. In fruntea coloanei, oamenii de abia acum îl văd pe Drăgan în ce hal este îmbrăcat. In afară de nişte bocanci mari, totul era ferfeniţă pe el. Muncitorii încep să şuşotească între ei şi Tebeică utecistul cu un gest simplu, firesc îşi scoate scurta şi i-o întinde. Acesta, distrus — adică ţi este ruşine de el — se supără *„apoi deodată întinse mîna şi, gemînd ca şi cum şi-ar fi călcat toată voinţa-n picioare, smulse scurta din mîna lui Tebeică".* Curînd primeşte şi o şapcă mai ca lumea. Acum pentru prima dată Drăgan era şi el îmbrăcat „ca un om". Este un episod simplu dar de mare semnificaţie socială, pe care, C. Leu a ştiut să-l prezinte fără ostentaţie. Personajul principal în nuvelja *Singele şi apa* sînt masele care acum îşi dau seama de puterea lor.

In faţa primăriei, matrozii înarmaţi aşteaptă mulţimea. Drăgan simte crescînd în el o forţă de neînvins.

„— Fraţilor, strigă el, nu trageţi. Avem aceleaşi interese, fraţilor... Fraţilor, în vinele noastre curge acelaşi sînge, sîngele celor exploataţi şi jefuiţi. Cei care v-au trimis să trageţi sînt duşmanii şi ai voştri şi ai noştri." Primăria va fi luată cu asalt de către muncitori. Oamenii nu s-au temut de gloanţe. Seara, privind piaţa unde a avut loc manifestaţia, rănit, comunistul Drăgan, în cabinetul fostului primar, semnează primele circulare, îngîndurat, de abia acum simţind oboseala, în numele forţelor democratice din oraş, în numele clasei muncitoare care l-a ales.

Nuvela *Singele şi apa* de Corneliu Leu va face parte din volumul cu acelaşi titlu, anunţat de E.S.P.L.A. printre apariţiile în cinstea lui 23 August; după lectura acestei nuvele, aşteptăm volumul cu legitim interes.

C. ALMAŞU

IULIAN OLARIU: *Seceriş în colectivă (linogravură).*

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

ION LĂNCRĂNJAN

Peste Murăș, peste tău...

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Seara, după ce s-a întunecat bine, am luat caii de căpestre și-am plecat deasupra Bulzii, după unelte. Mergeam agale și îndemnam caii la drum, încet, parca-aș fi mers să fur ceva. Nu voiam să mă întîlnesc cu nimeni și mă feream de oameni ca un sălbatic. Mi-era lehamite și n-aveam poftă să aud aceleași și-aceleași întrebări: „Iar v-ați bătut, mă? Iar v-ați încăierat?"

Așa am mers pînă cînd am ieșit din sat.

Pe urmă nu mi-a mai păsat. Am încălecat și-am pornit-o către Bulza, pe sub dungă. Piatra Morarului, Calea Popii și submarginile au rămas în urmă, pe rînd.

Pe cîmp nu mai era nimeni. Și era liniște și pace cît erau împrejurimile. In depărtare doar, undeva către Cutină, se auzeau niște fete cîntînd, slab, tremurător. Era și cam după dungă și nu se putea înțelege cine și ce cîntă. Glasurile se înfiripau și se stingeau cantr-o nemărginire fără de sfîrșit.

Deasupra mea scînteiau subțire stelele, iar dedesubt, pe drum, se pierdeau în colb, tropotele moi ale cailor. Toate erau altfel de cum ar fi trebuit să fie. Toate erau mai blînde și mai șterse, și zgomotele și arătările întunecate ale tufelor. Se părea că merg către un loc așternut pe fundul unor ape nemărginite și adînci. Stelele erau undeva pe la suprafață, iar eu eram la fund, cu caii și cu cîinele și cu toate gîndurile mele. Pînă și țîrîitul obișnuit al greierilor mi se părea că-i un foșnet de ape sărate și asprite de ger. Il ascultam, într-o doară, și mă gîndeam la necazurile prin care trecusem și la cele care mă așteptau.

„Nu plec înapoi în seara asta! mă socoteam eu plictisit. Stau pînă mîine dimineață, ca să gat lucrul... N-am decît să mă aștepte Ana... Ea știe una și bună: „Hai încoace!" Și mie-mi crapă capul..."

Suiam încet către Gura Chizapului cu picioarele slobozite în gol, ostenit, necăjit. Nu tresăream decît arareori, cînd se apropia Lotru de mine. Mă tulbura statornicia cîinelui și mi se părea că-i singura făptură de pe lume în care pot să am încredere. Il vedeam cum se oprește pe potecă și cum se uită la mine; îl simțeam mai mult, pentru că de văzut nu-i vedeam decît dunga de pe piept. Și bănuiam privirea aceea prietenoasă cu care m-a însoțit peste tot din ziua cînd s-a alipit de mine.

— Ce-i, mă Lotrule?

Cîinele se apropia de mine, apoi se depărta iară. La o cotitură ne-am oprit amîndoi, ascultînd. Cîntecul către care mergeam noi s-a auzit și mai tare, cîteva clipe. Apoi s-a stins și nu s-a mai auzit. In locul lui s-au auzit frînturi de glasuri și rîsete vesele.

— Să cînte... Să cînte... Să ne cînte ea... Hai tu...

Am tresărit și-am strîns frîul în mînă, în neștire.

La început, cîntecul fetei a fost molcom și stins. S-a ridicat apoi în noapte, ca într-o filfîire vrăjmașă și largă. Trăgănările dintîi au devenit vijelioase și amenințătoare. Fata care cînta uitase de suratele cu care venea pe drum. De toate uitase și-și spunea durerea întregului hotar.

Era ea, era glasul ei, era Parasca. O auzeam și nici să mă clintesc nu îndrăzneam. Un cal începuse să bată nerăbdător din copită. L-am mîngîiat pe coamă și l-am liniștit. Și-am fluierat la Lotru ca să nu mai scîncească. Niciodată n-am auzit-o pe Parasca cîntînd ca atunci. Niciodată n-am simțit în glasul unui om atîta patimă și atîta durere.

Parasca nu cînta. Parasca vorbea cu holdele cîmpului și cu stelele cerului. Parasca spunea lumii întregi, prin vorbele unui cîntec pe care-l mai auzisem eu, toată durerea și tot aleanul inimii sale:

Peste Murăș, peste tău,
Ard două lumini de său.
Ziua plouă, noaptea ninge,
Nimeni nu le poate stinge...

. . . . . .

Așa glăsuia cîntecul. Acestea-i erau vorbele. Rostirea lor însă era nouă și-mi amintea de tot ce-a fost între mine și Parasca, de serile noastre și de despărțirile noastre. Vedeam Murășul curgînd lin printre pîlcuri de sălcii și de arini. Auzeam murmurul apei, domol, neliniștitor și vedeam într-un luminiș două lumînări...

Trăgănările cîntecului se repetau, stăruitoare:

Nimeni nu le poate stinge,
Fără inima cînd plînge.
Pică-o lacrimă ori două
Și le stinge pe-amîndouă...

Caii au pornit-o încet înainte, către cîntec, fără nici o grabă. Iar cîntecul venea nestingherit către noi, ca un val de foc. Il repetam și eu, în gînd, încet, ca pe-o rugăciune:

Pică-o lacrimă ori două...

Din depărtare venea, ca un răspuns, ca o întrebare:

Și le stinge pe-amîndouă.

. . . . . .

Apa Murășului s-a depărtat de mine, învîrtejindu-se. Cîntecul Parascăi s-a stins în noapte, cu filfîiri triste și line.

Fetele celelalte au început imediat să cînte aitceva mai vesel. In sufletul meu însă vorbele celuilalt cîntec n-au stîrnit ecou. Imi părea bine într-un fel, fără să știu de ce, că glasul Parascăi se contopise cu glasurile celorlalte fete. Nu-i mai puteam recunoaște, nu-l mai puteam alege din revărsarea aceea de voie-bună și de bucurie.

Hotarul tresărea și cîntecul creștea:

S-o supărat badiu-asară, —
Nu-i bai!
Că eu n-am ieșit afară,
Nu-i bai!

. . . . . .

Din cînd în cînd, cîte o fată mai zăltată, striga pe „Nu-i bai"! cît putea ea de tare, în batjocură. Celelalte cîntau mai departe cu bucurie, din inimă:

N-am ieșit că n-am putut,
Nu-i bai!
M-o pus mama la cernut,
Nu-i bai!

. . . . . .

Caii au pornit-o la drum, într-un trap mărunt. Lotru s-a depărtat, pierzîndu-se în noapte.

Fetele se apropiau cîntînd.

Deodată s-au auzit strigăte și larmă înaintea mea, cam la vreo sută de metri. Lotru a lătrat scurt și aspru. Fetele s-au împrăștiat cum se împrăștie potîrnichile. Strigau și se văitau. Am fluierat în degete și-am îndemnat caii la fugă. Cîinele a tăcut. Fetele au început să prindă curaj.

— Marș, arză-te focu'!

— Dă-n el, Mărioară!

— N-ai o bită, tu?

— Cîtu-i de negru, bată-l dumnezeu să-l bată!

— Di-huo! Javra dracului!...

Lotru mîrîia. S-a apropiat cînd a văzut că vin eu și-a vrut să se repeadă din nou. Am fluierat iar. Cîinele s-a domolit și-a ieșit în poteca de pe marginea drumului. Fetele au venit către mine, suduind, rîzînd mai mult, ocărîndu-mă, așa în glumă. M-au recunoscut și m-au înconjurat îndată. Numai Parasca a rămas de o parte. Celelalte n-au luat seama la asta, m-au ișchitit cu fel de fel de întrebări, mi-au spus că nu mi-a luat nimeni uneltele, m-au întrebat unde-am plecat așa avan în timpul zilei. N-am biruit să le răspund și nici nu m-am străduit cine-știe cît. Altceva voiam eu, altceva doream. Vroiam să-i spun Parascăi și nu știam ce. Ea stătea la o parte și se uita lung la mine. Dacă a văzut că prietenele ei nu mai gată cu sporovăielile a pornit încet către casă, s-a depărtat ușor, uitîndu-se în urmă. Am pornit și eu mai departe, încet,fără nici o poftă. Eram necăjit și nu știam de ce.

Una dintre fete s-a întors din drum și-a strigat după mine:

— Mă, n-ai nevoie de-ajutor? Venim și noi să te încălzim!

Celelalte au rîs și-apoi au început iar să cînte, cu mai multă veselie, cu mai multă voie-bună:

S-o supărat badiu-asară,
Nu-i bai...

. . . . . .

Eu mîngîiam în neștire coama calului și-ncercam să-mi adun gîndurile laolaltă. Nu mă gîndeam la nimic anume, nici la Parasca, nici la Ana și nici la ai mei. Cu greu și-abia într-un tîrziu, după ce am trecut la Crucea lui Isidor, am reușit să-mi limpezesc gîndurile. In creieri mi s-a împlîntat o întrebare scurtă:

— De ce-o fi atît de mînioasă Parasca?

I-au urmat altele, insistente, aspre.

„Și de ce s-o fi uitat așa la mine? De ce mă urăște ea? De ce? Ce i-am făcut eu?".

Scăpărările din ochii ei îmi stăruiau încă în față, ca niște scîntei negre. Și patima din cîntecul ei mă învăluia și mă ametea.

Intrebările se țineau lanț.

In loc de răspuns, am auzit în urma mea un fîșîit ușor de pași furișați și iuți. M-am uitat după Lotru. Era înainte, undeva în noapte. Lătra. Fîșîitul pașilor din urma mea se apropiau. Caii au tresărit ușor. I-am strunit și-am vrut să întorc capul, să mă uit în urmă. N-am mai avut cînd. O mînă caldă și ușoară s-a așezat peste mîna mea pe care o țineam eu pe coama calului. O înfiorare plăcută și dulce m-a cuprins în tremurările ei și-o bucurie bruscă mi-a încălzit inima.

Lîngă mine, în stînga, se afla Parasca. Venise înapoi, pe furiș, hoțește. I-am văzut scăpărările pătimașe ale ochilor și-am vrut să zic ceva. N-am izbutit. Vorbele mi s-au făcut ghem în gîtlej și mi-au ars gîrgăiagul. Parasca, parcă m-ar fi înțeles, s-a lipit cu capul de genunchele meu, în tăcere, fără nici o vorbă. Am vrut să opresc caii.

— Nu opri, Lae! Nu opri!...

Glasul ei era moale și cald, cum îi iarba care crește pe cîmp, după ce se desprimăvărează. N-am oprit caii, am ascultat-o, și am mers mai departe, prin noapte, către locul nostru de deasupra Bulzii.

M-am aplecat puțin într-o parte și-am cuprins-o pe după umăr.

— Hai sus!

— Nu vin. Hai tu pe jos!

Nu m-am coborît. Nu m-am îndurat să stric apropierea aceea, n-am vrut să-mi stric bucuria. Ea mergea lîngă cal, lipită de piciorul meu. Eu nu mai puteam răbda, vroiam să zic ceva, vroiam s-o întreb de ce-a venit și ce gînduri are. Ea tăcea. Nu m-a întrebat nimic. Mersul ei însă și privirile și felul cum se lipea de mine vroiau parcă să spună un singur lucru: „Am venit, Lae! Am venit!" Asta era tot ce puteam eu deslușI. Nu-mi venea să cred. M-am aplecat iară către ea și-am vrut s-o sărut. Ea s-a ferit, rîzînd.

— Fii cuminte, Lae!

Mie mi-a fost ciudă. Am lovit calul cu piciorul drept. Calul a tresărit dar n-a iuțit pasul. Parasca m-a prins de mînă și s-a uitat la mine, cu aceeași scăpărare în ochi, cu aceeași patimă vrăjmașe și amenințătoare.

— Nu te întorci, tu?

— N-am venit să mă întorc.

— Dar de ce-ai venit?

— Să-ți ajut la unelte... Ba nu, n-am venit de aia...

A rîs înveselită și s-a deslipit de mine. Și-a adus aminte de vorbele deochiate ale fetelor cu care venise pe drum și s-a rușinat.

— N-am venit de aia!

— Știu!...

— Atunci de ce mă întrebi?

— Nici eu nu știu.

Știam de ce o întrebam și mă gîndeam la mamă-sa, la nana Anișcă. Bucuria clipei îmi era umbrită de amenințarea unei noi furtuni. O vedeam pe mama Parascăi, venind pe cîmp, cu mînecile suflecate, strigînd și jeluindu-se:

— Dragii mei, copiii..meiii...fata mea... Parasca mea... Mi-o luat-ooo... hăndrălăul, i-o sucit capul! Mișeluuu... prăpădituuu... Bichertăuuu...

Oamenii se uitau și vorbeau și eu nu știam încotro să mai dau. Casă n-aveam, pămînt n-aveam, sfădit cu lumea eram.

M-am scuturat înfrigurat, parc-aș fi stat sub un pom plin de chiciură. Și-am sărit numaidecît jos de pe cal:

— Nu ți-i frică de mamă-ta, Parască?

— Nu!

— Pînă acum de ce ți-o fost?

— Mi-o fost milă, nu frică...

— Și acum nu ți-i nici milă?

— Nu!

S-a apropiat Lotru și-a mîrîit încet. L-am domolit, am luat caii de căpestre și-am pornit mai departe, încet, parc-aș fi venit de la joc. Mi-am adus aminte de fuga noastră de la nuntă și-am strîns-o pe Parasca lîngă mine.

— Da' la fete ce le-ai spus, tu?

— Nimic!

— Cum nimic?!

— Așa. Le-am dat seară bună și-am făcut cale-ntoarsă...

— Și ele ce-au zis?

— Au rămas cu gurile căscate...

Vorbeam despre lucruri de nimic, fără însemnătate, ca și atuncea, la fîntînă și mi se părea iară că n-am fost despărțiți nici o zi.

Mergeam amîndoi prin noapte, cu caii de căpestre, către soarta care ne așteaptă vrăjmașă.

După îndoielile din primele clipe și după bîlbîielile de la început, am fost cuprins de-o bucurie statornică și de-o hotărîre crîncenă.

„Dacă mai vine bătrîna și mîine îi rup picioarele. O schilodesc, arz-o para focului s-o arză!".

Parasca s-a strîns și mai tare lîngă mine și s-a sprijinit cu capul de umărul meu.

— Dacă vine mama să știi că nu mai plec, Lae!

— O să facă iar comedie...

— Fac-o sănătoasă!

— O să ne rîdă satul!

— Să ne rîdă!...

— N-o să mai poți ieși nicăieri.

— N-o să mai ies!

— Eu n-am nimic și-s în război cu ai mei!

— Și eu sînt!...

— Dacă mă omoară fratele Simion?

— Nu-i în stare!

— Vine cu bătrînul!

— Nu vine! S-au mutat!...

— S-au mutat, dar cu pămîntul nu-i limpezită nici acum situația!

— O s-o limpezim!

— Cum?

— Cu bîta și cu săcurea!...

— Tu spuneai odată că nu-ți place cearta și bătaia.

— Nu-mi plac!

— Atunci?

— Dacă ei vor așa, așa să fie! Tu nu te bați ca să le iei ce-i al lor! Tu vrei ce-i al tău!

— Ei nu zic așa și-s la putere!

— O să fim și noi!

— Ei îl au pe Chimu!

— Noi îl avem pe unchești Zaharie!

— Care Zaharie?

— Unchești Zaharie din Curături!

— El îi dispărut, Parască...

— Nu-i dispărut. Ii prizonier în Rusia. O scris că vine acasă!...

— Pînă atunci mai este...

— Nu-i așa. Și-apoi mai este și Indreiu și Mitru. De ce nu le ceri sprijinul?

— Ei au altele, tu, și mă tot învață să mă las păgubaș. Și eu nu pot face asta.

— Dacă nu poți, nici să nu te lași, Lae. O scoatem noi la capăt cumva...

Nu mai știam ce să cred. Fusesem învățat cu o fată drăgăstoasă și supusă și-acum aveam lîngă mine o femeie hotărîtă și mîndră. Parasca era alta și totuși era aceeași, aceleași îi era zîmbetul, aceleași ochii și aceleași privirile. Numai vorbele pe care le spunea erau altele, mai cumpătate și mai pătimașe. Așteptam într-o clipă în alta să mă întrebe ce-i cu vădana, de ce m-am dus cu ea și de ce a venit chiar ea să mă cheme. Nu m-a întrebat nimic, nu mi-a zis nimic în legătură cu asta. Mi-a povestit încet, pe îndelete, unde era cînd m-au bătut ai mei și ce-a făcut cînd a auzit. A lăsat-o pe mamă-sa cu cuscra de la Sebeș, cu mama țîntălăului și-a dat să plece. Mamă-sa a strigat-o. Cuscra venise să vadă dacă nu s-a răzgîndit cumva nora, că fecioru-său o aștepta. Cununia nici nu era stricată. Cei de la Sebeș mai trăgeau nădejde, țîntălăul nu-și luase gîndul de la Parasca. Aștepta. Atunci, în ziua bătăii, cînd a vrut ea să vină înaintea mea, mamăsa a dus-o acasă de păr, a tîrît-o pe uliță. Ea n-a plîns și n-a strigat ca să nu mai audă oamenii, să nu se mai strîngă unii și alții.

— Nici nu știi cîte-am pătimit, Lae. Mama-i mai rea ca o vrăjitoare. Cînd vede că nu mai poate cu bătaia, începe să plîngă, se tînguie, plînge după Ilarie și după Sînuc și se vaită și se cîntă. Acum, de-o vreme, s-o făcut bisericoasă și vicleană. Umblă pe la fel de fel de babornițe ca să-mi facă farmece, să mă vrăjească. Se ține de descîntece. Imi pune sub pernă fel de fel de buruieni și pe tine te suduie și te blastămă, pe tine, pe tată-tău și pe moșu-tău, tot neamul.

— Dar ce are ea cu mine, Parască?

— Ii ciudă pe tine și n-are ochi să te vadă. Zice că tu mi-ai stricat toate rosturile și că eu sînt nenorocită numai din pricina ta. „Tu, proasto! Nu te mai uita după el! Lasă-l că eu știu ce-am pățit dacă m-am dus după cine mi-o fost drag! M-am chinuit toată viața și nu m-am ales cu nimica! Pe tine nu vreau să te văz că-mi calci pe urme!..." Cu asta mă omoară, că nu vrea să mă vadă necăjită. Ea vrea să mă vadă fericită și mulțumită. Și eu nu vreau asta, eu vreau altceva!

N-am întrebat-o ce vrea. N-avea nici un rost. Ea venise după ce căutase. Venise și era lîngă mine. Stam culcați pe-o țundră groasă, într-un lan de lucernă. Caii pășteau împiedicați pe undeva prin apropiere, Lotru păzea căruța și uneltele. Noi vorbeam pe îndelete, tăceam în răstimpuri îndelung și-apoi iar ne căutam unul pe altul, cu mișcări reținute dar înfrigurate. Uitasem de drumul pe care-l făcusem împreună pînă acolo, nu mai știam cum am ajuns în lucernă, nu ne mai aminteam de pîrjolirea primelor clipe. Căutam altele, însetați și nu ne mai săturam privindu-ne și îmbrățișîndu-ne. Intunericul se rărise, devenise mai moale și mai răcoros. Sub noi, pămîntul tresălta de-o bucurie mută, abia stăpînită, se legăna odată cu noi amețit, mulțumit.

S-a liniștit abia într-un tîrziu, după ce ne-am liniștit și noi, toropiți de oboseală.

Trecuse de miezul nopții cînd am adormit.

Cînd m-am trezit se luminase de ziuă. O negură ușoară plutea peste cîmp și se trăgea către Bulza, către rîu. Cerul se limpezise. La răsărit pîlpîia, în tremurări ușoare, o geană de lumină roșietică. Lîngă mine, Parasca mai dormea cu capul pe mîneca țundrei, cu mîinile culcate pe țundră și cu picioarele date într-o parte în lucernă. Năframa era pe sub ea, mototolită. Iia-i ieșise din rochie și-i desvelea un sîn rumen și plin. Am acoperit-o cu marginea țundrei. Ea s-a trezit. M-a căutat cu mîinile și s-a lipit de mine. N-a zis nimic. Eu am mîngîiat-o pe creștet, încet. In părul ei inelat și cînepiu se jucau nestingherite luminile slabe ale zorilor. Eu îl netezeam și le alungam. Ele veneau iară, ca într-o joacă nevinovată și veselă.

A nechezat un cal într-un tîrziu, pe undeva pe drum. I-a răspuns din apropiere alt nechezat. Am ridicat capul să văd ce s-a întîmplat. N-am văzut nimic. Parasca m-a prins pe după cap cu mîinile amîndouă.

— Să nu pleci, Lae!...

— Nu plec, Parască!

Fragment din romanul „Cordovanii". Acțiunea momentului de față se petrece în 1947, primăvara.

CRISTIAN SÎRBU

Saharul

Fabricile noastre au început să producă obiecte de cristal românesc. (Ziarele)

Cristalul nostru? In vitrine
Potir de crin paharu-i parcă,
Privindu-l te mîndrești în tine
Și-un vis de glorie te-ncearcă.

Cînd îți bei vinul te-nconjoară
Cu-o pulbere de aur fină.
Și dacă-i gol, ascultă-l, zboară
Din el un cîntec de lumină.

Ai soarele în el. Ai marea.
Ai holdele unduitoare.
Ai piscuri cu zăpezi. Iar zarea
O-ntruchipează ca pe-o floare.

Și seara dacă-l pui pe masă
Și cade luna pe fereastră
In el cu foșnet de mătasă,
Ți-e casa o agată-albastră.

o seamă de cuvinte

Constantin Prisnea:
ÎNSEMNĂRI DIN ŢARĂ NOUĂ

Recentul volum al lui Constantin Prisnea demonstrează cu elocvenţă cît de bogată în semnificaţii e literatura inspirată din actualitate, din viaţa fremătătoare a oamenilor ţării noastre noi. Scriitorul a ales unele momente caracteristice, episoade esenţiale ale epocii pe care o trăim.

Transformarea pămînturilor Dobrogei în holde roditoare e surprinsă de autor în cîteva linii sugestive. Constantin Prisnea a prezentat o suită de portrete care, fiecare din ele, conţine un sens profund. Oamenii ce renunţă la tradiţii străvechi, înrădăcinate adînc, alegînd drumul nou al belşugului, se ridică la o certă valoare simbolică. Realitatea nouă, interpretată de aceşti muncitori ai ogoarelor, care n-au cunoscut pe vremuri decît foamea şi truda istovitoare, îşi păstrează întreaga măreţie adăugîndu-i-se o tentă admirabilă de inedit. Scriitorul a ştiut să evidenţieze caracterul dîrz şi hotărît al oamenilor de pe meleagurile dobrogene, folosind cu măsură elementele pitorescului oriental care l-ar fi putut ispiti să neglijeze liniile principale ale vieţii noi, în permanentă transformare.

De altminteri, talentul de portretist al prozatorului se vădeşte în cele mai multe bucăţi ale volumului, îmbrăcînd o gamă întreagă de modalităţi plastice. De la figura luminoasă a muncitorilor care au tradus în faptă hotărîrea privind naţionalizarea pînă la sarcasmul necruţător cu care sînt prezentate jalnice rămăşiţe din schiţa **Papagalul**, Constantin Prisnea a folosit un registru vast de procedee al căror factor comun e adresarea directă, lapidară, expunînd limpede sentimentul său. Sub acest aspect, scriitorul e un liric: povestirile sale trădează participarea nemijlocită, pasionată, la eforturile oamenilor pe care-i prezintă. Astfel se însufleţeşte şi peisajul, dezvăluind participarea oamenilor la scrierea unei noi geografii a ţării. Meleagurile nemţene, ţara de obîrşie a literaturii lui Creangă şi Hogaş, sînt cîntate cu o pasiune cu adevărat poetică. Pitorescului drumurilor mocirloase îi ia locul poezia liniilor drepte a şoselelor betonate. Geometria riguroasă a betonului şi asfaltului transformă valea Bistriţei într-o ţară de basm, cu mult mai frumoasă decît cea cîntată de înaintaşi.

Ţara vinurilor un adevărat poem în proză, e un cîntec de slavă dedicat bogăţiei ţării noastre, străduinţelor neobosite ale oamenilor ei. Sentimentul acesta de dragoste pentru făuritorii belşugului Romîniei noi caracterizează de altfel proza întregului volum.

Insemnările din ţară nouă, cuprind o suită de aspecte impresionante ale transformării patriei noastre. Succinte, cu o interesantă tehnică portretistică, ele fac dovada unui real talent scriitoricesc, atent la nenumăratele semne ale naşterii unui om nou, descătuşat de prejudecăţi, constructor al unei ţări noi. Reuşita lui Constantin Prisnea se datoreşte acestei legături trainice cu actualitatea.

DAN GRIGORESCU

George Dan:
GOARNA ŞI SIRENA

Materialul epic al celor două poeme cuprinse în ultimul volum al lui George Dan e constituit de trei episoade ale luptei poporului nostru pentru libertate şi dreptate socială: 1877. 1907 şi 1933. Poetul a ales două din cele mai impresionante figuri eroice ale istoriei noastre, încercînd să le contureze portretul în cîteva trăsături simple, îndreptîndu-şi atenţia în primul rînd asupra accesibilităţii impuse de vîrsta cititorilor cărora li se adresa: 10—13 ani. Chipul veteranului Ştefan Furtună şi cel al utecistului Vasile Roaită sînt tratate cu mare claritate, lapidar, încercîndu-se înlăturarea oricărui material de prisos.

George Dan a îmbrăţişat cu căldură tema aleasă, străduindu-se să-i confere măreţia pe care o impuneau faptele istoriei. Dar, simplitatea de care vorbeam mai sus s-a dovedit a fi cu două tăişuri: dacă, pe de o parte, ea a asigurat limpezimea versului, pe de altă parte, ea a dus la o monotonie a expresiei poetice. In felul acesta, intenţiile scriitorului de a cuprinde dramatismul copleşitor al morţii celor doi eroi au fost trădate prin simplificarea (inutilă, socotim) a substanţei lirice. Poetul a redus cele două poeme la povestiri versificate, adesea (din păcate) fără fantezie. La vîrsta cititorilor cărora le e destinată cartea, faptele eroice ale lui Ştefan Furtună şi Vasile Roaită sînt cunoscute. Adîncirea dragostei pentru lupta lor neînfricată s-ar fi făcut prin reliefarea unor trăsături inedite sau printr-un mai mare avînt poetic. Sîntem convinşi că, de pildă, episodul introductiv, prezentînd curajul şi puterea lui Furtună, într-o împrejurare cu caracter de legendă, a atras luarea aminte a copiilor mai mult decît celelalte întîmplări asupra cărora ar fi trebuit să cadă accentul principal. Cel puţin moartea lui Roaită, înfăţişată în imagini folosite prea des, tocite, ni se pare departe de a cuprinde întregul ei sens dramatic.

Ceea ce ni se pare totuşi vrednic de reţinut din recentul volum al lui George Dan e sentimentul de profundă recunoştinţă pentru jertfa celor care au pregătit izbînda poporului. Imaginea graţioasă cu care se încheie poemul închinat lui Vasile Roaită cuprinde tocmai acest sens profund. Îi reproşăm lui George Dan că, subapreciind puterea de înţelegere a tinerilor săi cititori, nu a ridicat întregul volum la nivelul poetic pe care-l solicita o asemenea temă. Intenţiile lăudabile sînt departe de a fi realizate, dramatismul nu răsare decît pe alocuri, (scena cuceririi Griviţei de către dorobanţii dornici de pămînt şi de dreptate, ni se pare desenată cu multă precizie).

Ilustraţiile lui Gion Mihail, interesante în primul poem, au fost rezolvate în cel de-al doilea într-o inexplicabilă şi nefericită tentă violacee, nereuşind să ridice nivelul artistic al volumului.

ION GEORGESCU

Călin Gruia:
LA „DRUMURILE LUMII"

Călin Gruia este un scriitor talentat, preţuit de publicul pentru care osteneşte. Copiii îi sînt cititorii credincioşi aşteptîndu-i efectiv (cum mărturisea de curînd un elev din clasa a şasea la o adunare pionierească) noile lucrări, în care speră să găsească ceea ce ei numesc *„încîntare folositoare"* (expresia e a elevului) Noul volum al lui Călin Gruia cu siguranţă nu-i va dezamăgi.

La „drumurile lumii" e o suită de izbutite povestiri. Un tînăr căruia de abia îi mijiseră tuleile, pornit în lume ca să-şi afle un rost şi să adune înţelepciune, trăieşte într-o noapte în căsuţa umilă a unui rotar o întîmplare nemaiauzită. Deschizînd o ladă prăfuită şi uitată de vremi, vechiturile bătrînului rotar, fericite că le-a mai fost dat să zărească o geană de lumină, prind a istorisi, după o ordine anume, cîte o poveste ştiută sau trăită. Se realizează astfel după modelul *Divanului persian* o suită de poveşti, fiecare cu titlul şi morala ei explicită sau implicită care biciuieşc deopotrivă goana după bogăţii şi avariţia, necinstea şi minciuna, superstiţiile şi misticismul, egoismul şi lenevia şi cîntă vitejia şi munca, dragostea de patrie şi hărnicia, învăţătura şi prietenia.

Gavrilă *(Cum a rîs pămîntul de Gavrilă scumpie)* şi Elisei *(Moara lui Elisei)* visează sau adună numai bogăţii, unul căutînd neostenit comori neştiute, iar celălalt exploatînd munca celor sărmani. Adună grămezi de galbeni sau de bucate, devin surzi faţă de suferinţa şi nevoia aproapelui, trăiesc o existenţă însingurată şi golită de fericire, sfîrşind stupid devoraţi de consecinţele patimii căreia i se robiseră. Meşterul Andrieş *(Scurteica verde)* şi Mihail *(Povestea icoanei de aramă)* uzînd de prejudecăţi şi superstiţii, primul lăudîndu-se cu scornite relaţii cu diavolul, iar cel de al doilea prezentîndu-se, cu ajutorul unor banale şiretlicuri, drept un sfînt aducător de izbăvire, vor fi demascaţi în mod ruşinos şi înfieraţi de oamenii pe care i-au mîntit sau jefuit de ultimul ban. Regii şi curtenii *(Povestea găvanului de furcă)* şi *(Oraşul regelui)* sînt înfăţişaţi în toată găunoşenia şi prostia lor fudulă şi agresivă, huzurind fără popas şi vînînd glorii pe care alţii le împlinesc. Cînd vitejii hotăriţi îi alungă, apar în lumina adevărată de inutilităţi costisitoare, cerşind laş îndurare sau îngăduinţa de a se îndeletnici cu măturatul curţii.

Cînd sînt înzestraţi cu trăsături pozitive, cînd devin personificări ale idealurilor etice ale poporului, eroii lui Călin Gruia sînt, ca în toate basmele şi poveştile, curajoşi şi harnici, cinstiţi şi drepţi, neînfricaţi luptători pentru triumful omeniei şi al adevărului, iubind şi apărînd patria pînă la dăruire de sine, avînd însă fiecare o personalitate distinctă, cu a stare civilă a lor.

Volumul lui Călin Gruia adună cîteva poveşti la care dacă n-ar fi uneori insistenţa supărătoare cu care autorul ţine să-şi *„spună"* explicit morala, deşi ea se desprinde cu uşurinţă din anecdotică, cusurul ar fi greu de aflat. Scriitorul a realizat în noul său volum memorabile portrete umane, de o indiscutabilă valoare artistică şi educativă.

Z. ORNEA

Valentin Lipatti:
VALORI FRANCEZE

Cartea lui Valentin Lipatti, culegere a unor articole, studii şi prefeţe scrise în ultimii ani, e un binevenit prilej pentru cei mai mulţi dintre cititorii ei de a stabili—prin mijlocirea unei interpretări cele mai adesea ştiinţifice, marxist-leniniste — contactul cu cîteva din marile valori ale culturii franceze. Corneille, La Fontaine, Montesquieu, Diderot, Rousseau, Beaumarchais, Flaubert, Baudelaire, iar dintre contemporani, Aragon, beneficiază de atenţia stăruitoare a criticului. Lista nu se opreşte aici căci alte nume de scriitori o îmbogăţesc: Alfred de Musset, Béranger, Romain Rolland, Eluard, Jean-Richard Bloch, Benda etc., chiar dacă în cazul acestora din urmă cercetarea pe care le-o consacră autorul nu depăşeşte cadrul „evocărilor" publicistice ocazionale.

Cum e şi firesc, interesul cel mare îl stîrnesc studiile mai întinse, care dau putinţa cercetătorului să-şi desfăşoare larg documentaţia, să sondeze amănunţit realitatea socială şi spirituală a diverselor epoci şi să urmărească în biografia şi în evoluţia ideologică-artistică a scriitorilor studiaţi acele linii de forţă din care se constituie personalitatea lor.

Cadrul amplu al studiului oferă totodată autorului — om de catedră mai degrabă — posibilitatea ca, întemeindu-se pe o metodă riguroasă de cercetare, aceea a criticii şi a istoriei noastre literare marxiste, să privească realitatea unora din marile personalităţi cercetate din perspectiva legăturilor complexe cu epoca în care au trăit, a configuraţiei istorice specifice pe care operă lor le dezvăluie şi a pasului înainte pe care orice creaţie artistică într-adevăr semnificativă îl face în domeniul cuceririlor cunoaşterii şi sensibilităţii.

În acest spirit sînt studiate personalitatea şi opera unor scriitori-ideologi ca Diderot, Montesquieu şi Rousseau (paginile consacrate primilor doi sînt şi cele mai bune din volum). De altfel, domeniul dezbaterilor de idei este exemplificat pozitiv şi în celelalte sectoare ale volumului (Evocări şi Polemici), *printr-o serie de articole şi note polemice în care, folosind cu pricepere citatul semnificativ şi comentîndu-l cu sobrietate, uneori cu nerv, autorul conferă ideilor şi mărturiilor reţinute un relief distinct* (Romain Rolland printre noi, Jean Richard Bloch, La moartea lui Julien Benda).

Mai puţin mulţumitor— e drept — sînt trataţi acei scriitori a căror ideologie se cuprinde aşa zicînd în opere „de imaginaţie" — poem, roman, teatru — şi este, din această cauză greu de surprins altfel decît prin mijlocirea unui studiu atent şi larg comprehensiv care să dezvăluie structura specifică a personajelor (epică, teatru), semnificaţia şi evoluţia unor stări de spirit (lirică) precum şi originalitatea mijloacelor artistice.

Exceptînd unele analize cum sînt cele consacrate funcţiei dialogului la Diderot (excelentă), teatrului lui Beaumarchais şi, în mai mică măsură, fabulelor lui La Fontaine, se poate spune că autorul evită în genere confruntarea nemijlocită cu chiar operele literare a căror cercetare îşi propusese s-o întreprindă. El dă tîrcoale obiectului, zăboveşte în consideraţii generale sau biografice, pentru ca abia într-un tîrziu, în cîteva pagini (uneori numai rînduri) să se fixeze mai ferm asupra problemei ce avea de elucidat. Aşa stau lucrurile cu articolul intitulat La centenarul Doamnei Bovary, *în care tocmai romanul centenar e mai puţin prezent (şi în tot cazul, neglijat sub latura „tinereţii lui") ; aşa stau lucrurile mai ales cu articolul intitulat* Romanul neterminat sau Franţa lui Aragon *în care se vorbeşte abia în treacăt despre* „noul şi substanţialul volum de versuri", Romanul neterminat.

Nu sînt fără cusur — de asemenea — nici unele deducţii şi generalizări teoretice ale autorului; insuficient controlate, deşi pornite din intenţia justă de a stabili fenomenelor studiate (în speţă: gîndirea iluminiştilor) limitele istorice fireşti, asemenea generalizări alunecă pe nesimţite într-o demonstraţie simplificatoare, sumară, care deformează adevărul. „Caracterul exploatator, deci inconsecvent-revoluţionar al burgheziei veacului al XVIII-lea explică — *scrie autorul* — întrebuinţarea metodei metafizice şi a unei exprimări metafizice, chiar de către filozofii înaintaţi cum au fost materialiştii francezi" *(p. 143—144). Chemat în ajutor, citatul din Engels se întoarce împotriva autorului, ajutîndu-ne totodată să distingem ceea ce separă gîndirea vie de vulgarizarea ei:* „Ştim ACUM (s.n.) — *scrie Engels* — că această domnie a raţiunii nu era altceva decît domnia idealizată a burgheziei, că justiţia eternă şi-a găsit concretizarea în justiţia burgheză... întocmai ca şi predecesorii lor, marii cugetători ai secolului XVIII nu puteau să depăşească limitele în care îi îngrădea PROPRIA LOR EPOCĂ". (p. 144). *Aşadar, nici un cuvînt în toate acestea despre rădăcinile de clasă ale metodei metafizice în gîndirea filozofilor materialişti ai secolului al XVIII-lea! Cum tendinţa de a reduce simplist fenomenul la categorie se mai poate întîlni ici-colo şi în alte studii (Corneille, La Fontaine), e limpede că ea va trebui să fie în viitor biruită.*

Rezervele acestea nu pot anula însă cărţii un merit de seamă: acela de a înlesni cititorului avertizat confruntarea cu un vast şi fertil cîmp de probleme deosebit de interesante şi de a oferi miilor de cititori dornici să se cultive, cunoştinţe variate şi temeinice despre o mare literatură care, prin personalităţile ei de frunte, a servit şi serveşte neîntrerupt cauza progresului în lume. Nu ne îndoim că în activitatea sa viitoare autorul va găsi răgazul necesar de a adînci şi nuanţa studiul acelor aspecte ale creaţiei artistice care apar uneori doar schiţate, enunţate sau pur şi simplu subînţelese în prezentul volum.

CORNEL REGMAN

Nicolae Jianu:
CUMPĂNA LUMINILOR
ediţia a II-a

Aşezînd ca motto pe prima pagină a romanului Cumpăna luminilor *versurile avîntate ale lui Eminescu* „Pe stînca sfărîmată mă sui / Gîndurilor aripi le pui" *Nicolae Jianu anunţă de la început ideea călăuzitoare a cărţii sale: încrederea în posibilităţile de realizare a celor mai îndrăzneţe gînduri ale omului în condiţiile de viaţă pe care i le oferă societatea socialistă.* Cumpănă luminilor *cuprinde pagini reuşite despre entuziasmul muncii pe unul din şantierele patriei. Scriitorul a reuşit în mare măsură să arate cum, prin muncă, se poate realiza unirea oamenilor într-un suflet solidar, cum se poate înfăptui participarea tuturor la înţelegerea dinamică a planului de construcţie socialistă. Maşinile, uneltele, hidrocentralele, marile construcţii sînt, în societatea eliberată de exploatare, bunuri ale tuturor — aceasta este ideia de bază a cărţii. Nicolae Jianu a căutat să urmărească artistic naşterea unei conştiinţe noi, socialiste pe unul din marile şantiere ale patriei. Romanul interesează, în primul rînd, prin felul în care surprinde lupta pe care oamenii înaintaţi de pe acest şantier o dau pentru rezolvarea transporturilor unor conducte uriaşe prin munţi, necesare barajului şi hidrocentralei menite să aducă energie electrică la Reşiţa.*

Acţiunea se petrece într-o regiune sălbatică şi înapoiată, din apropierea Reşiţei. În centrul cărţii stă o problemă economică: îndeplinirea sarcinilor planului de electrificare prin ridicarea unui baraj şi a unei hidrocentrale. Acesta este un aspect, dar romanul nu se limitează la el. Pentru rezolvarea sarcinii de producţie este nevoie de oameni care să aibă clar conştiinţa datoriei lor. Unii dintre ei ca inginerii Voinea Bunea, Slatcu, profesorul Prale, subinginerul Toma Dobîndă ilustrează aportul intelectualităţii la marile lucrări de pe şantier. Conştiinţa lor este concretizată în felul de a se manifesta ca oameni combativi, capabili să muncească, să lupte, să descopere duşmanul şi să înfrîngă greutăţile, să depăşească ceea ce e vechi. Pe alt plan, interesul cărţii stă în conflictul dintre cele două forţe sociale existente, forţa care ţine în mîinile ei viitorul şi cea care se cramponează de trecut, aceasta din urmă întruchipată prin inginerul Gaşpar, comandorul Isbăşoiu, Anca, toţi conduşi de preotul catolic Cortobius. N. Jianu pune în lumină esenţa socială a acestor personaje, insistînd în special asupra Ancăi, descendenta naturală a unei decăzute familii boiereşti, şi a militarului de formaţie veche, Isbăşoiu. Apare aici lupta dintre cele două forţe amintite. Duşmanul de clasă, folosind slăbiciunile unora dintre oamenii cinstiţi de pe şantier, urmăreşte să distrugă întreaga lucrare. Ţăranii bogaţi din regiune, la rîndul lor, sînt atraşi cu bani şi cu promisiuni mincinoase. O victorie a muncitorilor în aceste condiţii n-ar fi fost posibilă, cu atît mai mult cu cît pe şantier cei mai mulţi dintre lucrători erau semi-proletari, împărţiţi între locul de muncă şi mica lor gospodărie individuală. Acum apare rolul hotărîtor al comuniştilor care prin exemplul personal în convingerea oamenilor, prin demascarea agenţilor devotaţi burgheziei, prin dezvoltarea patriotismului socialist în masa muncitorilor, şi antrenarea întregului şantier pentru împlinirea sarcinilor prevăzute în planul de electrificare, reuşesc să ducă la bun sfîrşit sarcina propusă. Figura secretarului de partid Mladin, aşa cum a fost conceput de autor, în cea de a doua ediţie a cărţii, în urma discuţiilor purtate în jurul acestui personaj este net superioară primei versiuni.

Iată cum, prin Cumpăna luminilor, *unul din romanele bune ale literaturii noastre contemporane, se poate demonstra că o problemă de producţie poate forma substanţa unei lucrări literare de ţinută artistică.*

CORNELIA ŞTEFĂNESCU

Pentru Concursul „Iubiţi cartea"

Eusebiu Camilar:
O NOUĂ VERSIUNE A ROMANULUI NEGURA

Negura împlineşte în acest an un deceniu de existenţă. Pînă acum, romanul a cunoscut mai multe ediţii în limba romînă, fiind tradus şi în numeroase limbi străine. E vorba despre una din primele cărţi impunătoare ale noii noastre literaturi, devenită de la început populară. Experienţa amară a lui Costan Cimpoieşu, omul mînat fără voia lui într-un război nedrept, cotropitor, ce macină vieţile şi aspiraţiile aidoma unui infernal mecanism, rămîne valabilă şi pentru alţii. Autorul a revenit asupra unor părţi sau capitole din roman, eliminînd relatările neesenţiale, comentariile de prisos, îngroşînd totodată ceea ce se cere istoriceşte pregnant reliefat. Ne aflăm astăzi în faţa unei ediţii mult îmbunătăţită. Ea concentrează într-un tom de 467 de pagini ambele volume din Negura. Romanul se prezintă incomparabil mai unitar ca tonalitate, cadru şi acţiune. Eusebiu Camilar este un neîntrecut observator al mişcării maselor. Negura rămîne o amplă frescă a războiului criminal purtat de către clica fascistă cuibărită la conducerea statului romînesc, între anii 1941 1944, împotriva Uniunii Sovietice. Alternanţa de planuri şi tipuri, extraordinarul inedit al faptelor, amploarea acţiunii ne fac să apreciem aceasta operă drept o culme a creaţiei lui Eusebiu Camilar. Ceea ce subliniază romanul cu deosebire este caracterul nedrept al războiului în care sînt trimişi la moarte, pentru interesele privilegiaţilor, oameni simpli, obidiţi acasă de stăpînii moşiilor şi fabricilor, umiliţi în armată de toate uneltele statului burghezo moşieresc — de la plutonierul major pînă la comandantul de regiment sau divizie. Scriitorul insistă mereu asupra diferenţierii personajelor. Armata invadatoare are caracterul unei hoarde barbare. Pe unde trec trupele comandate de colonelul Vartic, de laşul locotenent Vieru, de locotenentul Cantîr sau căpitanul Sculy, ard satele, sînt împuşcaţi copiii şi femeile, dispare tot ce omenirea a statornicit sub denumirea: civilizaţie, timp de atîtea mii de ani. Soldaţii privesc cu groază atrocităţile comise, unii au conştiinţa nedreptăţilor săvîrşite, alţii nu. Intr-un asemenea amestec pestriţ de mentalităţi, idealuri, credinţe, apucături, e greu să diferenţiezi precis cinstea de necinste, binele de rău. Şi totuşi, Negura cheamă dintru început la deosebirile necesare. Intre sublocotenentul Măgură, căpitanul Jimborean pe de o parte şi locotenentul Vieru ori colonelul Vartic există o diferenţă ca între cer şi pămînt. Legaţi prin interese, convingeri politice, ambiţii profesionale, de ţelurile politicii fasciste, aceştia din urmă apar dezgoliţi de orice umanism; tot ce poate fi mai odios, mai crud, mai jalnic. O ură cruntă cade asupra lor. Ascunsă în priviri, în gesturi, în oftaturi, în scrisorile trimise acasă, printre rînduri, revolta împotriva lui Antonescu şi a lui Hitler răzbate, iese la suprafaţă. Şi în asta stă marea artă a romanului Negura, în puterea de a sugera cum războiul descris este nepopular, cum chiar prin actele mîrşave comise criminalii îşi pregătesc sfîrşitul. Bătrînul soldat Toader Făclie este condamnat la moarte pentru că a încercat să se automutileze, deoarece ordinul de lăsare la vatră, obţinut pe bună dreptate, continua să fie ţinut ascuns de vechiul său duşman, locotenentul Cantîr. Soldatul Boculei Vasile înnebuneşte în timpul unui atac. Locotenentul Vieru îl prezintă instanţelor de judecată ca simulant. Iar cînd plutonul de execuţie refuză să tragă, Vieru scoate singur pistolul şi trage... Aproape un regiment întreg se macină în albia unui fluviu numai pentru că generalul hitlerist Anton Raskal era supărat. In contactul cu realitatea sovietică, pe de o parte, şi cu batjocura şi disprepul hitlerist faţă de om, pe de altă parte, revolta majorităţii militarilor mînaţi spre Răsărit, ia proporţii. Trupele încep să se predea în proporţii de companii, batalioane şi regimente. Activitatea comuniştilor din armată, schiţată în roman prin figura soldatului Silvestru, începe să rodească. Negura pare un preludiu al marelui act ce se numeşte Eliberarea, 23 August 1944. Pas cu pas, maşina de război hitleristă este înfrîntă, nemulţumirile populare ajung să se transforme în revoltă. Romanul sugerează proporţiile acestei revolte atunci cînd întregul popor sub conducerea Partidului Comunist Romîn va întoarce armele împotriva adevăratului său duşman: fascismul. Mizeria din armată se asociază cu cea de acasă. In satul lui Cimpoieşu, neamul Darienilor, în cîrdăşie cu autorităţile locale se îmbogăţeşte jefuind ţăranii săraci, comiţînd crime oribile.

Romanul lui Eusebiu Camilar este străbătut de patosul eliberării. In noaptea adîncă, cînd nici pe viaţă nu mai eşti sigur, marea lumină venită de la Răsărit constituie o adevărată binefacere, un tonic salvator.

Admirabile sînt pasajele de luptă, fără tel, în care companii, batalioane, regimente, divizii rătăcesc în neştire la comanda disperată a capetelor înfierbîntate a unor ofiţeri veroşi. Oamenii pîndesc moartea, iar moartea îi pîndeşte pe ei. E o spaimă care apasă sufocant.

Presimţirea unui sfîrşit tragic stăruie mereu: „Caii escadroanelor, caii tunurilor parcă înnotau într-o mare de sînge. Luceau căştile şi miile de baionete: soarele asfinţind, a privit multă vreme din munţii şi codrii lui cum se revarsă printre acoperişuri fierul tunurilor, fierul armelor şi fluviile de oameni". (pag. 93).

Uneori mai persistă anumite stridenţe mai ales în ultimele părţi ale romanului. Pe fondul de proporţii apocaliptice ale Negurei, povestea cu iepuşoara lui Costan Cimpoeşu, rechiziţionată în vremea războiului, nu e poate cea mai nimerită. Anumite relatări biografice din viaţa personajelor Costan Cimpoieşu, sublocotenentul Măgură, soldatul Dadaci Nicolae nu se simt nici ele necesare întotdeauna.

Dincolo însă de aceste mici nemulţumiri incidentale şi poate... personale, oricine recunoaşte în Negura un mare roman inspirat din tragedia armatei romîne în cel de al doilea război mondial, cînd a fost tîrîtă criminal, împotriva unui popor, care peste cîţiva ani numai ne-a adus eliberarea.

Dincolo însă de aceste mici nemulţumiri incidentale şi poate... personale, oricine recunoaşte în Negura un mare roman inspirat din tragedia armatei romîne în cel de al doilea război mondial, cînd a fost tîrîtă criminal, împotriva unui popor, care peste cîţiva ani numai ne-a adus eliberarea.

GH. ACHIŢEI

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); **Dan DEŞLIU** (membru în Comitetul de direcţie); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcţie); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcţie).

SUB JUGUL imperialismului american piere o cultură naţională

Din prima zi a ocupaţiei Coreei de Sud şi pînă în clipa de faţă, imperialiştii americani au făcut tot ce le-a stat în putinţă pentru a distruge tradiţiile naţionale ale poporului coreean, jefuind şi înăbuşind moştenirea sa culturală.

Pentru atingerea scopului propus, imperialiştii americani au semănat în Coreea de Sud ideile agresive ale imperialismului şi faimosul mod de viaţă american, căutînd să sugrume în felul acesta tot ce au păstrat mai bun cultura şi tradiţiile poporului. Această politică respresivă faţă de cultura coreeană îşi află expresia în înăbuşirea tuturor ideilor democraţiei şi progresului, în distrugerea conştiinţei de clasă şi a patriotismului maselor populare.

După ocuparea Coreei de Sud, imperialiştii americani au introdus în ţară sistemul administraţiei militare, declarînd oficială limba engleză, au terorizat pe reprezentanţii progresişti ai culturii şi artei, au interzis prezentarea filmelor progresiste, au confiscat cărţi care reprezentau opere de seamă ale ştiinţei şi au oprit apariţia ziarelor şi revistelor progresiste. Dar imperialiştii americani şi clica lisînmanistă nu s-au mulţumit numai cu atît. Ei au născocit tot felul de legi reacţionare, cum ar fi „sistemul de înregistrare a oamenilor de cultură", „legea măsurilor provizorii privind presa şi publicaţiile", „legea reprezentaţiilor teatrale", „decretul asupra controlului teatrelor şi reprezentaţiilor teatrale" etc., interzicînd de fapt orice activitate a oamenilor de cultură progresişti din Coreea de Sud.

Datorită acestor măsuri arbitrare, cultura naţională a Coreei de Sud trece în clipa de faţă prin cea mai serioasă criză din toată existenţa ei. In această situaţie nici nu mai poate fi vorba de păstrarea tradiţiilor şi a moştenirii trecutului sau de dezvoltarea acestora.

Aplicînd această politică murdară faţă de cultura naţională coreeană, imperialiştii americani au ajuns pînă acolo, încît vor să lipsească poporul coreean pînă şi de limba lui maternă.

Unii savanţi năimiţi ai imperialismului american cum ar fi Gáil, „director al institutului pentru studierea problemelor asiatice de pe lîngă Universitatea Coreeană", Underwood, „profesor la Universitatea din Ensar", Miller, „consilier al biroului de informaţii de pe lîngă banca sudcoreeană" şi alţii de teapa lor hulesc şi ponegresc limba coreeană, iar domnul Shubanart, „şef al secţiei pentru problemele de cultură de pe lîngă agenţia de informaţii a S.U.A.", ajunge pînă acolo încît, cerînd făţiş ca coreenii să scrie în limba engleză şi nu în cea coreeană, perorează cum că nivelul la care se află cultura linguistică a naţiunii coreene ar fi „redus". In zelul ei de a aduce o „reformă" limbii coreene în concordanţă cu gusturile stăpînilor săi de peste ocean, clica lisînmanistă, îndrumată de aceştia, a publicat în anul 1953 legea privind „reforma ortografiei limbii coreene", iar în 1954 „legea privind simplificarea limbii coreene". Şi cu toate că aceste „reforme" introduse de clica lui Li Sîn Man au eşuat în urma rezistenţei opuse de masele populare şi de oamenii de cultură din Coreea de Sud, tentativele de a suprima limba naţională continuă cu înverşunare pînă în ziua de azi.

Aceste încercări de a „simplifica" limba coreeană, limbă legată de istoria şi viaţa însăşi a poporului coreean, care s-a născut şi s-a dezvoltat odată cu limba sa, izvorăsc din tendinţa de a înăbuşi ideile patriotice şi de a impune ideologia burgheză prin distrugerea tradiţiilor istorice şi a minunatei moşteniri culturale a trecutului, inclusiv limba naţională.

Imperialiştii americani şi clica lisînmanistă batjocoresc operele clasice ale culturii naţionale a poporului coreean, „clasificîndu-le" drept „demodate şi inutile", „retrograde", etc. In Coreea de Sud orice încercare de a dezvolta şi de a păstra cultura naţională este pusă sub supraveghere. Astfel, eroii din „Legenda fetei Ciuniau", în care este demascată cruzimea şi exploatarea din societatea feudală, şi în care se arată descompunerea claselor dominante, precum şi crîncena oprimare a oamenilor simpli de către nobilii ianbani, unde binele triumfă iar răul este pedepsit, apar astăzi pe scenele teatrelor Coreei de Sud într-un spectacol-varieteu decadent de inspiraţie americană.

Pe de altă parte, în propaganda „culturală" pe care o fac în Coreea de Sud, imperialiştii americani elogiază nihilismul, moartea şi ploconirea în faţa jugului imperialist, răspîndesc idei agresive şi năravuri putrede ale modului de viaţă american. In numărul pe luna septembrie 1958 al revistei sudcoreene Sintian autorul unui articol care se ocupă de urmările civilizaţiei şi culturii americane introduse în Coreea de Sud scria printre altele:

„După eliberare, americanii, care au luat asupra lor întreaga muncă educativ-administrativă în Coreea de Sud, au aplicat în mod mecanic sistemul învăţămîntului universitar american, fără măcar a cunoaşte în prealabil situaţia economico-culturală şi istoricul învăţămîntului din ţara noastră. In urma acestui fapt a apărut la noi un mare număr de şomeri cu studii superioare". Năravurile răspîndite de clica militaristă americană şi de trupele ONU stau la baza sălbaticelor fluctuaţii sociale şi a haosului care domnesc în republica coreeană în anii de după război.

„Filmele „dramatice" occidentale, scrie în continuare autorul, au contribuit la răspîndirea modului de viaţă american. Filmele occidentale au exercitat asupra vieţii sociale din republica sudcoreeană aceeaşi influenţă pe care o exercită în însăşi S.U.A. Mărturie stă creşterea bruscă a criminalităţii în rîndul minorilor".

In oraşul sudcoreean Pusan, aceste cocioabe se cheamă... locuinţe.

●

Metodele folosite de imperialiştii americani în jefuirea şi distrugerea valorilor culturale, a monumentelor istorice, sînt dintre cele mai sălbatice. Numai în ultimi ani de război imperialiştii americani au jefuit peste 7800 de monumente de cultură, printre care muzeul de arte plastice, muzeul fostului palat imperial Deksugun, muzeul palatului imperial Keubokgem, muzeul naţional, muzeul din Kendia, precum şi sala de muzică a palatului dinastiei Li.

●

Copiii Seulului la ordinele ocupanţilor americani.

Ei au ars şi au dărîmat în Coreea de Sud clădiri păstrate ca monumente de valoare ale istoriei.

Iată cîteva din valorile culturii coreene furate de americani: o coroană de aur datînd din perioada Silla, caracterele de aramă ale alfabetului inventat în 1402, Pharmandeaughen-ul (tablele de lemn ale cărţilor sfinte budiste care erau păstrate în templul-mînăstire budist Hinsa, o mărturie a înaltei măiestrii la care ajunsese tiparul în epoca Ceré), numeroase instrumente muzicale coreene şi alte valori ale culturii naţionale. Afară de aceasta, imperialiştii americani au scos din ţară numeroase cărţi şi documente istorice, printre care şi „Insemnări despre istoria dinastiei Li", care numără peste 8000 de volume.

Fără a se mulţumi cu atît, imperialiştii americani au confecţionat, prin intermediul clicii lisînmaniste, aşazisul „Plan de prezentare în străinătate a valorilor culturale", organizînd la Washington „Expoziţia valorilor de stat ale republicii sudcoreene", cu care ocazie au trimis în America peste 191 de exponate din Coreea de Sud, printre acestea fiind şi coroana de aur din perioada Silla, păstrată în Kendia, statuile de preţ ale lui Budha de la „Muzeul de Stat" şi de la palatul imperial Deksugun, numeroase obiecte de porţelan şi picturi.

Lisînmanistii nu se preocupă cîtuşi de puţin de păstrarea valorilor de artă ale istoriei, deşi ţipă în gura mare că le poartă o grijă deosebită. In realitate ei nu cheltuiesc nici cinci la sută din suma necesară acestui scop, iar de banii aceştia profită în cea mai mare parte speculanţii. In consecinţă monumentele culturii se află într-o stare de plîns.

In felul acesta, datorită politicii de jaf şi distrugere a monumentelor culturii naţionale dusă de imperialiştii americani şi de clica lisînmanistă, precum şi datorită răspîndirii pe scară largă a culturii decadente americane, cultura naţională a Coreei de Sud trece actualmente printr-o criză deosebit de acută.

Han Pen En

CRIMA EFIALŢILOR

Sînt două milenii şi jumătate de-atunci... Cotropitoarele oşti persane ale lui Xerxes porniseră buluc asupra Helladei. In faţa lor, la Termopyle, în Thessalia, nu se aflau decît cei 300 de viteji comandaţi de Leonidas. „Lasă armele jos!" — i-a scris Xerxes lui Leonidas. „Vino de le ia" — i-a răspuns Leonidas, sfidător. Locul acela de trecere, strîmt, între munte şi mare, la Termopyle, putea fi mormîntul oştilor persane, dacă încercau să-l forţeze.

Dar trădătorul Efialte i-a arătat lui Xerxes un alt drum, ocolit, de pătrundere în ţară, — în ţara lui, în patria lui, a lui Efialte. Izbiţi din spate de oştile lui Xerxes, cei trei sute au căzut pînă la unul în luptă, apărînd libertatea poporului lor. „Călătorule, spune Spartei că noi am murit aici, îndeplinindu-i cu cinste legile" — au scris urmaşii mai tîrziu pe monumentul ridicat la Termopyle întru slava eroilor.

Istoria nu se repetă. Ceea ce le poate apărea unora drept reeditare este, în realitate, desfăşurarea în continuare a evenimentelor istorice pe o treaptă superioară Imperiul lui Xerxes nu mai este, s-a năruit de mult, a cedat locul altor imperii. Lupta pentru independenţă a poporului grec se contopeşte, în zilele noastre, cu lupta pentru libertate şi progres social a tuturor celorlalte popoare.

Nu zadarnic a murit Byron la Missolonghi. Nu zadarnic şi-au jertfit vieţile atîţi şi atîţi luptători antifascişti din lumea întreagă şi în timpul celui de-al doilea război mondial — şi după... Nu zadarnică a fost viaţa, lupta şi moartea eroică a lui Nikos Beloiannis, anii trecuţi. Istoria pune în lumină din ce în ce mai clară hidosul chip al lui Efialte. Efialte încă n-a pierit. Va pieri. Il condamnă la pieire, fără drept de apel, zorii noi iviţi asupra lumii acum nici jumătate de secol...

Intre timp, la Atena, înfrigurate în aşteptarea ultimelor zvîrcoliri sortite lumii vechi, oficialităţile au înscenat un proces scandalos unui ziarist patriot. „Pămîntul Greciei a născut şi eroi şi efialţi" — i-a înfierat Manolis Glezos pe cei ce l-au trimis în faţa tribunalului militar. Pe drept cuvînt. In timp ce masele populare din Grecia protestează vehement împotriva presiunilor pe care le fac S.U.A. asupra guvernului din Atena, care aproape că e gata-gata să cedeze acestor presiuni şi să permită amplasarea de rampe pentru rachete americane pe solul unde-a înflorit în antichitate una din cele mai strălucite civilizaţii, reacţiunea pune la cale, din umbră, suprimarea celor mai buni fii ai poporului grec.

Manolis Glezos este un erou naţional al Greciei. Prin fapta sa deacum 18 ani, cînd, riscîndu-şi viaţa, a smuls de pe Acropole sinistrul steag hitlerist (în faţa căruia efialţii tremurau de frică), Manolis Glezos a dat măsura nepărmuritei sale dragoste de ţară şi de popor. Pe Manolis Glezos hitleriştii l-au osîndit de cîteva ori la moarte, în timpul războiului. Nikolas, fratele lui Manolis Glezos, avea doar 19 ani în 1944, cînd a murit: l-au răpus gloanţele hitleriştilor. Manolis Glezos, în toată activitatea sa, ca ziarist şi ca cetăţean, s-a dovedit a fi totdeauna de partea poporului şi ţării sale, împotriva duşmanilor poporului grec şi a independenţei Greciei.

Astăzi, pe Manolis Glezos efialţii l-au trimis în faţa Curţii Marţiale, cerînd să i se aplice articolul 10 din legea 375, — lege din perioada dictaturii fasciste a lui Metaxas, lege abolită după zdrobirea militară a fascismului şi pusă din nou în vigoare de efialţi în 1949... Pe Manolis Glezos, pe antifascistul, democratul, patriotul înflăcărat Manolis Glezos, oficialităţile greceşti vor să-l judece şi să-l osîndească la moarte în baza unei legi fasciste!

Dar ce i se reproşează acestui om?

Este bănuit (dar fără probe materiale) că ar fi avut, în august 1958, o întrevedere cu unul dintre conducătorii celui mai consecvent-democrat partid din ţara sa. Un ziarist a avut o întrevedere cu un om politic...

CRIMĂ! — urlă oficialităţile burgheze din Grecia, şi uneltesc asasinarea ziaristului.

Crimă? De ce? Fiindcă ziaristul acesta, directorul unui ziar din Atena, ar fi avut o întrevedere cu reprezentantul unui partid politic revoluţionar? Fiindcă ziaristul e un înflăcărat patriot, un dîrz şi cunoscut luptător pentru libertate, un erou naţional, — fiindcă el e cel ce-a dat jos de pe Acropole, în mai 1941, macabrul steag cu zvastică? Fiindcă partidul e Partidul Comunist din Grecia, aruncat în ilegalitate pentru neînfricata-i luptă împotriva reacţiunii? Fiindcă P.C. din Grecia îi demască pas cu pas, fără cruţare, pe efialţi, pe trădătorii poporului?

Crimă e să-i demaşti pe efialţii de azi?

A, nu! ASTA nu-i crimă. Asta-i un merit. Asta-i o glorie. O datorie sîntă şi un punct de onoare.

Crimă sînt cele ce-au săvîrşit şi săvîrşesc efialţii. Crimă — şi ruşine.

De dragul cui, de hatîrul cui vor ei pieirea patriotului Manolis Glezos? Cui îi foloseşte (pentru moment) deferirea procesului lui Manolis Glezos în faţa tribunalului militar? Cui slujesc ei? Poporului, libertăţii, progresului, independenţei naţionale a Greciei — în nici un caz! Ei vor să facă loc în Grecia rampelor pentru rachete americane, ei jinduiesc un nou măcel mondial.

Crimă? Da, crimă! Crima efialţilor.

Nenumărate, groznice sînt crimele săvîrşite de efialţi şi de cumpărătorii lor. Numele lui Manolis Glezos însă, în constelaţia de nume a tuturor glorioşilor eroi ai libertăţii, va străluci de-a pururi în amintirea popoarelor, indiferent ce sentinţă va fi să dea Curtea Marţială.

Sentinţa — poporul o dă! Istoria o dă!

Aurel Lambrino

TINERI fără tinereţe

Aristotel admitea ca limită a tinereţii vîrsta de 35 de ani. De la această vîrstă, arăta el, virilitatea scade, omul începe să îmbătrînească... Dacă filozoful grec ar fi trăit în zilele noastre, undeva în Occident, cu siguranţă că ar fi trebuit să-şi schimbe părerile. In Occident, tinerii îmbătrînesc mult mai devreme decît în celelalte părţi ale lumii şi aceasta o mărturisesc nu numai medici de profesie, ci scriitori, dramaturgi, etc. Unii la 18 ani ca Hellen, eroina romanului *Jeux de jeunesse (Jocurile* tinereţii), alţii la 20 de ani, ca Didier şi Gilles, eroii lui Brich Jourdan din romanul *Les Penchants obscurs* (Inclinaţiile obscure), sau la 23 de ani, ca Alain Quesnard, *Le grand Dadais* (Marele nătărău), eroul lui B. Poirot-Delpech, din romanul cu acelaşi nume.

„Altă dată tinerii se hrăneau cu speranţe şi visuri, — scrie Florence Lege, autoarea romanului *Le mas des solitudes* (Coliba singurătăţilor) — astăzi tinerii noştri se hrănesc cu amintiri". „Generaţia tinerilor fără tinereţe, generaţia trişorilor, a ostenitilor de viaţă, generaţia lui James Dean (un tînăr actor american care şi-a încheiat cariera într-un şanţ) este cea mai tristă generaţie pe care a cunoscut-o vreodată Franţa — scrie romancierul Michel de Saint Pierre în revista *La Parisienne*.

Françoise d'Eaubonne, autoarea romanului *Les tricheurs* (Trişorii) socotit ca reprezentativ pentru generaţia tinerilor îmbătrîniţi înainte de vreme în Occident, este de aceeaşi părere ca şi confraţii săi citaţi mai sus. Am putea spune că *Les tricheurs* este cartea de vizită a unei generaţii, a generaţiei tinerilor fără tinereţe.

„Frumoasă şi plăcută e meseria de a trişa" spune unul din eroii Françoise-ei d'Eaubonne. Insăşi autoarea mărturiseşte cu candidă nevinovăţie că „meseria de trişeur redă omului toată goliciunea sa spirituală", cu alte cuvinte omul nu se poate descoperi pe sine decît trişînd, la joc, la bursă, în dragoste, în afaceri, în viaţă. „Trişaţi, francezi, trişaţi"! pare să spună şi Huguette Tessier o altă reprezentantă a literaturii tinerilor fără busolă. „In fond, spune Huguette Tessier, tînărul trişeur este pe nedrept hărţuit, calomniat, ameninţat, desfigurat de romancieri, veştejit de o anumită presă, împroşcat cu noroi de antitrişeuri... El este o plagă vie a epocii noastre, o realitate".

Peroraţia romancierei este continuată de Jacques Massa, un alt tînăr romancier, care se străduieşte să explice tinerilor din Occident de ce „L'amour est une aventure", în romanul cu acelaşi titlu. „Viaţa este o aventură, o încercare deznădăjduită de a cuprinde o realitate fugară. Poate fi suportată numai cu condiţia de a nu-ţi propune ţeluri. Dragostea este şi ea o aventură fugară, fără ţeluri".

Luînd startul înaintea lui Massa, Françoise d'Eaubonne a reuşit să improvizeze şi o notă de sinceritate abuzivă cărţii sale *Les Tricheurs*. Autoarea a redat fără echivoc sensul „adînc" al tristeţii, această maladie de care suferă tinerii fără busolă din Occident. Scopul cărţii este evident moralizator. O alambicată morală mercantilă. Un clan de tineri cu pantalonii prinşi în pioneze şi cu perucă, îşi duce viaţa la Paris, aseme-nea unei caste privilegiate. Pentru aceşti tineri singura raţiune de a trăi este aventura, lenevia, jocurile de noroc, vagabondajul şi beţia. In acest mediu descinde un fecior de bani gata, crescut cu evlavie într-un pensionat catolic. Odrasla de capitalist descoperă că una din fetele clanului ar merita atenţia sa. Şi se îndrăgosteşte subit. După cîteva zile constată însă că nu poate iubi cu adevărat deoarece dragostea duce la căsătorie, şi odată cu căsătoria se sfîrşesc şi jocurile de noroc, trîndăvia, vagabondajul. In cele din urmă, după o serie de lovituri şi contralovituri, fata se sinucide spectaculos, ca la cinema, aruncîndu-se cu toată „furia sa de viaţă" şi cu Cadillac-ul tatălui său într-un autobuz.

Jocul trişorilor nu se întrerupe decît un minut, pentru a contempla moartea. De fapt jocul lor nu se sfîrşeşte niciodată, teama de moarte, „l'angoisse", îi face să trişeze. Johannes Allen, un scriitor vestgerman aciuit la Paris, autorul cărţii *„Jeux de jeunesse"*, gîndeşte că jocul trişorilor nu trebuie să sfîrşească niciodată „setea lor de viaţă e atît de captivantă, de atrăgătoare" — spune el. Allen numeşte generaţia trişorilor o generaţie de prăbuşiţi, de rataţi. Găseşte însă captivant să trişezi, în dragoste şi în viaţă, şi că setea de viaţă a adolescenţilor săi se potoleşte numai cu whiski şi curse nebuneşti cu automobilul.

Hellen, eroina romanului său, are 19 ani. La această vîrstă tînăra fată îşi reconsideră cu tristeţe trecutul... Un trecut în care doi adolescenţi s-au ocupat de educaţia sentimentală a tinerei fete. Francis n-a fost decît o dragoste de vacanţă. La prima ocazie Hellen şi Francis trişează. Francis o va schimba pe Hellen pentru Astrid, Hellen îl va schimba pe Francis pentru Benny. De aici înainte tinerii vor trişa mereu. Eroii lui J. Allen sînt reprezentanţii tipici ai generaţiei James Dean. Furia lor de viaţă alcătuită din jazz, rock-and-roll şi whiski le paralizează orice echilibru juvenil. Obosiţi de aventură cei patru tineri trişează ca de obicei. Hellen şi Astrid respectînd ritualul trişorilor, vor simula la rîndul lor o sinucidere necon-vingătoare. Din jocul tinerilor fără speranţă n-a mai rămas decît un scooter sfărîmat undeva pe o şosea şi amintirea tristă a unei aventuri murdare.

Din rîndul tinerilor consumaţi de orgoliu şi desfrîu, fac parte şi cei doi eroi ai romanului lui Erich Jourdan *Les penchants obscurs*. Gilles şi Didier, parteneri de joc şi desfrîu, se înţeleg repede pentru a asasina pe tînăra Sophie, prietena lor comună. Evoluţia lui Didier, răsfăţatul bistro-urilor şi al femeilor, este aceia a trişorilor fără blazon. Didier trişează nu numai la jocul de cărţi ci şi în relaţiile sale de familie. Tînărul fără scrupule îşi jefuieşte mama de ultimul ban pentru a-şi petrece nopţile în chefuri. Incolţit, Didier apucă pe calea lui Sermeus şi Vivier, cei doi asasini autentici de la Saint Cloud... Şi, ca şi ei, Didier, jefuieşte, ucide. Romancierul caută un alibi pentru a justifica înclinaţiile obscure ale tînărului său erou. Şi tatăl lui Didier a fost un trişeur, un ştîlp de cafenea. La 50 de ani a plecat în Antile, cu o femeie, părăsindu-şi familia. Didier a avut ce învăţa: trişor tatăl, trişor fiul. Această literatură, tristă, iremediabil de tristă şi plată, mai numără şi pe Georges Ottino, cu romanul său *Jeunesse Oisive* (Tinereţe trîndavă). Şi aici avem de-a face cu jocul unui adolescent, hrănit cu filme Western şi romane negre, care sfîrşeşte în închisoare. Am putea cita mult mai multe romane de tipul celor menţionate mai sus. Ne limităm însă la un caz particular şi anume la specia trişorilor romantici. Sînt aceşti trişori o specie de inadaptabili romantici ai epocii noastre, aşa după cum caută să teoretizeze scriitorul spaniol Jean Goyti-solo în cartea sa *Jocul mîinilor* sau Elisabeth Neyrat în romanul său *Şi nisipul fuge printre degete?* Tineri gălbejiţi cu faţa suptă de nopţile pierdute în baruri şi lenevie, tineri ce poartă pantaloni de cow-boy, criminali ca Didier şi Gilles, cu privirea uscată, veştedă, pot fi romantici? Ne îndoim. Tinerii fără visuri din Saint Germain des Près nu pot fi romantici. Criminalii nu sînt romantici atunci cînd ucid. Trişorii cu atît mai puţin.

G. Cuibuş

MIHAI BENIUC

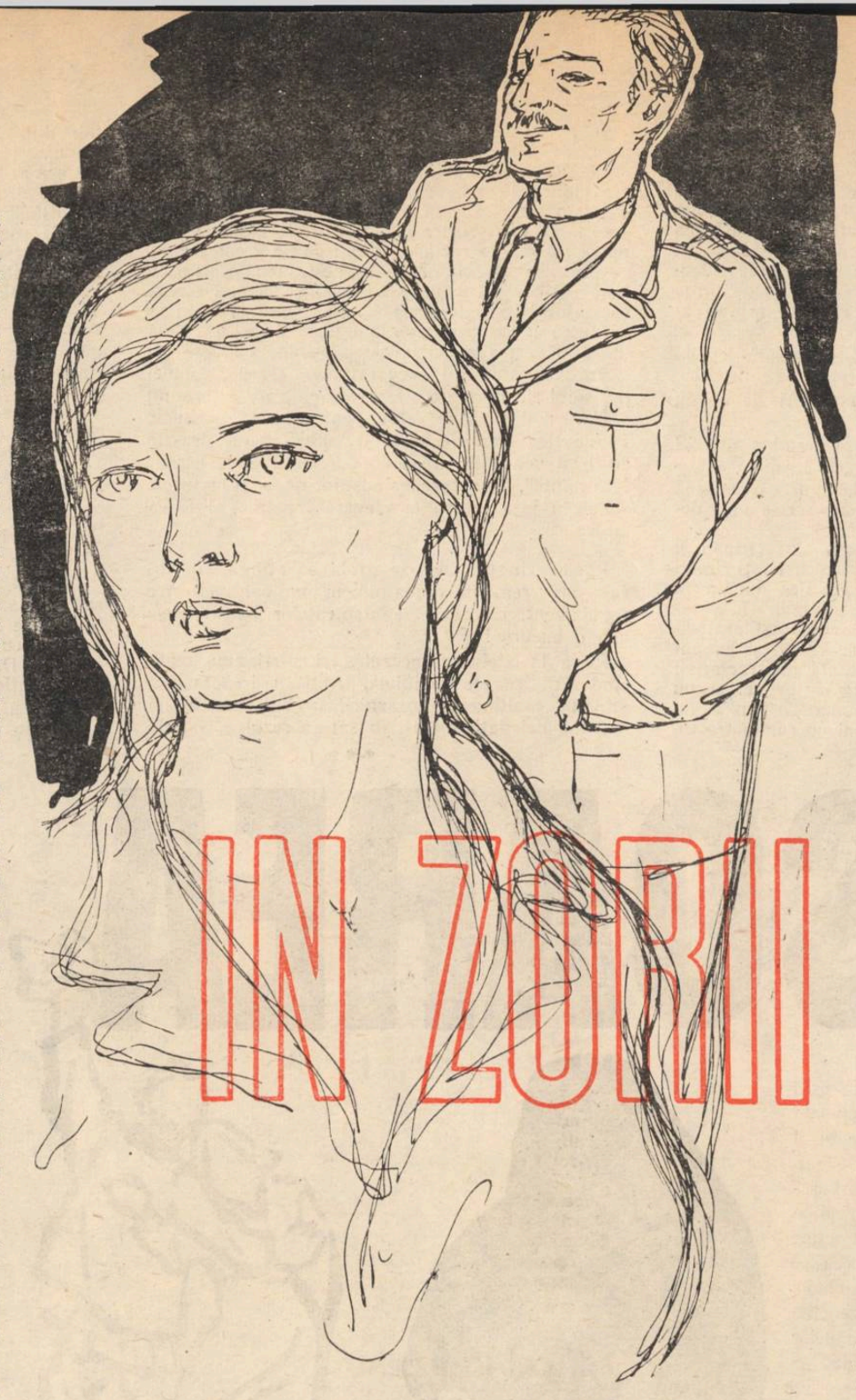

IN ZORII ZILEI

Mili urma să fie transportată în curînd de la București la Ploești, deoarece fusese arestată în legătură cu o acțiune de sabotaj săvîrșită în regiunea petroliferă de către un grup de comuniști, printre care reușise să se strecoare și un provocator. Gestapo-ul urmărea și el îndeaproape cercetările, deoarece hitleriștii turbau din pricina scăderii vertiginoase a producției de țiței, provocată în primul rînd de bombardamente, dar la care contribuiseră în mare măsură și actele de sabotaj. Cum bombardamentele nu puteau fi împiedicate prin represiuni, toată furia lor se îndrepta împotriva grupului de comuniști ce acționase într-o zonă unde hitleriștii se considerau stăpîni absoluți. Prin procesul care urma să aibă loc la Ploești, țineau să facă în primul rînd o diversiune, care să abată opinia publică de la neîncetatele lor înfrîngeri și „retrageri strategice" de pe front, iar pe de altă parte să înfrîngă prin teroare rezistența crescîndă a poporului.

Partidul comunist, dată fiind gravitatea situației, mobiliza toate forțele și toate mijloacele pentru a nu lăsa pe cei arestați să încapă în ghiarele de oțel ale Gestapoului. De anchetă se ocupa însă deocamdată Siguranța. Dintre cei arestați la București, Mili era considerată prada cea mai importantă.

Cum nu mai fusese arestată pînă atunci, se speriase la început, dar cu stăpînirea de sine ce o caracteriza, izbutise să nu se dea de gol. Învingîndu-și spaima, ticluise la repezeală o poveste de dragoste și, pretextînd o miopie care o împiedicase să recunoască pe cel așteptat, încercase să pună totul pe seama unei confuzii. Încercările ei au fost însă zadarnice

— Pe noi nu ne duci, spunea privind-o calm comisarul Iordache. Cel mai cuminte lucru e să spui tot de la început. Numai astfel îți poți ușura situația personală. Ceilalți au recunoscut tot. Dacă negi, ce ai să te faci la confruntare?

Mili tăcea însă. A tăcut o noapte, două, trei, patru. Amenințările n-au dat rezultate. Propunerile rușinoase (Mili era de o frumusețe strălucitoare, pe care nenorocirea o accentuase) au stîrnit numai revolta ei și o retragere mai adîncă în tăcere. Nici brutalitatea, nici șocurile electrice n-au intimidat-o, dimpotrivă, au încrîncenat-o și mai tare.

— Te trimitem la Ploești. Acolo o să cazi pînă la urmă pe mîna Gestapo-ului. Și atunci știi ce urmează. Noi am fi vrut să te scăpăm, să nu mai ajungi la Ploești. De ce te încăpățînezi?

— Curînd n-o să mai puteți scăpa propria voastră piele.

— Fiindcă speri că vin ai dumitale de pe o zi pe alta? Așteptți Armata Roșie.. Nu vin, doamnă, răspundea Iordache, zîmbind și răsucindu-și mustața mică și neagră.

Iordache era destul de chipeș, înalt, brun, bine făcut, și nici prost nu era. Știa să vorbească frumos, cu miere-n glas. El nu o bruftuluise pe Mili, n-o înjurase, n-o jignise, asta o făceau alții, subalternii săi, în beciul Siguranței, dar atunci Iordache nu se arăta. Mili era însă sigură că el știe ce se întîmplă, că totul se face după ordinele lui. Cu atît mai mult o scîrbea politețea lui. O dată a întrebat-o chiar dacă n-a avut vreo neplăcere cu agenții.

— Parcă dumneata nu știi! i-a răspuns Mili fără să-l privească.

— Cum? Care? Să-mi spui numaidecît. Voi lua măsuri drastice.

Mili îl privea zîmbind pe comisar, care se prefăcea indignat.

— Știi ce, doamnă? Am să-ți fac o mărturisire.

Mili tăcea privindu-l calmă, în timp ce el, tușind încet, vrînd parcă să-și sublinieze spusele, începu:

— Eu nu urăsc comunismul. Dimpotrivă. Pînă la urmă știu că va învinge. Dar, doamnă Barcaru, cum să-ți explic ca să nu te supăr? Comuniștii nu-mi plac. Firește! ai să zici. Că doară de aceea sînt eu, Iordache, sluga lui Antonescu! Așa-i că asta îți spui în sinea dumitale? Ei bine! n-ai dreptate. Nu îmi plac, fiindcă nu țin seama de individ, de sentimentele lui, văd în om doar un șurub dintr-o mașină uriașă. De asta nu-mi plac! Dacă or să vină, doamne ferește, la putere, ai să-ți aduci aminte de vorbele mele. Crede-mă pe mine, că eu îi studiez de mulți ani. Ce-i al lor e al lor, au o dîrzenie, o mîndrie pe care n-o întîlnești la alți oameni, de orice categorie socială ar fi. Au și ceva fanatic în atitudine, deși totul pare construit în capetele lor pe niște concepte strict științifice, pe materialismul lor dialectic! Ei bine, cu toate acestea... Nici un pic de duioșie, nici un pic de compasiune. Cum să zic? Ei, care profesează o doctrină umană, n-au omenie, doamnă!

— Aveți dumneavoastră mai multă la Siguranță! răspunse ironic Mili.

— Să știi că da. Degeaba rîzi. Chiar noi avem mai multă omenie. Deși... se petrec uneori pe la noi lucruri cu care eu nu sînt de acord. Ce vrei? bestii sînt peste tot. Dar la noi poți găsi și omenie, din cînd în cînd... Noi nu sîntem așa de neclintiți pe poziții. Comuniștii parcă sînt bătuți în cuie. Iar dacă unul de-al lor s-a dovedit dușman (adică dușmanul partidului, se-nțelege) apoi nu-l iartă nici la judecata de apoi. Să zicem de exemplu că, din cine știe ce motive, fie că i-a slăbit convingerea, fie că n-a rezistat la mijloacele coercitive ale unora dintre colegii mei (de, sînt și din aceștia...) unul de-al dumneavoastră a vorbit. „A sculpat" — cum ziceți dumneavoastră, comuniștii. Ei bine! Acela poate să se spînzure. Partidul nu-l mai iartă! Da, doamnă Barcaru. Chiar dacă te folosește, tot nu te iartă. Dacă veți învinge, dacă vei scăpa cu viață, te vei convinge, poate, pe propria dumitale piele. Căci nu se poate să nu fi făcut vreo greșeală, să n-ai vreun păcat. Chiar dacă la noi ai să te ții tare pînă la sfîrșit, nu se poate să nu-ți găsească ei ceva!

— Dar eu n-am nici o legătură cu comuniștii. Apoi de unde știi dumneata cum vor fi comuniștii după ce vor ajunge la putere? Pe voi, da, n-o să vă ierte...

— Lasă asta! O știi una și bună, dar eu sînt edificat. De acum încolo nici nu te mai cercetăm. Imi pare rău de dumneata. Aș fi vrut să te scap, fiindcă mi-e milă de copilul dumitale, de tinerețea dumitale. Oare nu-i păcat de atîta frumusețe? De ce să fie ucisă de un glonte tras în ceafă? Nu vrei? Treaba dumitale! Ți-o spun cu tot regretul. Trebuie să te trimitem la Ploești. Poate direct la Gestapo.

— Asta-i tot din exces de omenie. Altminteri admițînd că aș ști ceva și aș spune, nu-i așa că m-ar împușca mai tîrziu comuniștii?

— Nu din neomenie, ci pentru că n-ai vrut să mărturisești nimic. „Sînteți niște cîrpe!" a strigat la noi colonelul german. „Scoatem noi glas din ea. Dați-o pe mîna noastră!" Dacă ai fi vorbit cît de cît, aveam o acoperire, interpretam cuvintele dumitale cum ne-am fi priceput mai bine și poate scăpai. Dar așa... Puteai să ne spui măcar ce știi despre Floareș. Unde o mai fi... N-ar afla nimeni niciodată că ai vorbit... Ai cuvîntul meu de onoare. Nu ar rămînea nicăieri un cuvînt scris... Pe cuvînt...

— Cînd plec la Ploești?

— După masă la ora cinci. Și vorbești cu un calm! Ești inconștientă, doamna Barcaru, inconștientă, pe onoarea mea! Nu te gîndești la tinerețea dumitale, la copil, la bărbat... Gîndește-te la viitorul copilului...

— Bărbatul meu e liber? („Hm! îi trecu fulgerător prin minte. Fănuș o să aibă o mamă trădătoare. Frumos viitor. Mama lui Fănuș nu trădează partidul.")

— Da. O să-i vezi la gară. Ce dracu? Oameni sîntem. Avocatul i-a anunțat. Noi de altfel nu te dăm pe mîna Gestapo-ului, ci te transferăm la ai noștri la Ploești, dacă nefericiții aceia, cu orașul lor bombardat, mai au unde să te adăpostească.

— Poate are Gestapo-ul vreo vilă.

— Rîzi, doamnă. Glumești. Ești inconștientă. Numai dumnezeu știe ce te mai așteaptă. De altminteri este și mai bine, poate, cine știe ce soartă te paște, dacă vin comuniștii...

— Pe mine sau pe dumneata?

— De mine nu-i vorba. Ultimul glonte din revolver, după ce voi fi doborît cîțiva dușmani, va fi destinat acestei tîmple.

Iordache arătă cu un gest patetic propria-i tîmplă.

— Mă rog domnule comisar, numai să apuci să scoți revolverul la timp.

— Voi face tot ce voi putea, cum am încercat și cu dumneata.

— Și dacă ai să reușești la fel?

— Lasă, nu mai face pe grozava. La revedere, doamnă. Uite a venit agentul să te ia.

Într-adevăr, o matahală cu fălci colțuroase și cu nasul teșit intră în biroul lui Iordache și-i făcu lui Mili semn să-l urmeze.

★

In aceeași zi, la ora cinci, pe unul din peroanele Gării de Est, aștepta Barcaru, cu copilul în brațe, avocatul și o mătușă. Mili îi zări de la distanță. De Mustea, care se pierdea prin mulțime, dădu cu ochii ceva mai tîrziu și atunci simți că inima îl bate mai tare și că-i năvălește sîngele în obraz.

Copilul începu să țipe de bucurie și să întindă mîinile spre mamă-sa:

— În b'ațe!

— Fănuș! Lumina mea! Nu poate mama! zise Mili. Era legată la mîini, nu cu cătușe, ci cu un lanț. Barcaru întoarse capul, căci îl podidiseră lacrimile. Mătușa căuta în neștire o batistă în poșetă. Mustea luă copilul de la Barcaru.

— Filule, pînă mă-ntorc, tu îi ești și tată și mamă lui Fănuș, zise Mili.

— De ce ați legat-o? se răsti Barcaru către agenți.

— Ordin!

— Ordin, ordin, dar an pic de omenie nu există în voi?

— N-ai tu puțină în buzunarul de la vestă, Radule? întrebă rîzînd un agent pe celălalt. Eu pe-a mea am uitat-o azi dimineață în birou la dom' comisar șef.

— N-am, mă Costică! Tu știi că nu fumez de asta. Poate are domnul să ne împrumute.

Între timp, copilul ajunsese în brațele mamei sale și se juca cu lanțul. Mili părea liniștită și era mai frumoasă ca oricînd. Numai fața îi era puțin trasă și mai palidă. Dar în ochi îi strălucea o lumină venită parcă din adîncul sufletului. Căuta să țină capul aproape de al copilului, care era blond ca și al ei. Razele piezișe ale apusului le mîngîia cîrlionții amestecați.

În gară stătură pînă se întunecă, deoarece garnitura trenului nu era gata. Mili se bucura. Era cu ai săi. Poate pentru ultima oară. Dar nu se înduioșa de propria-i soartă. Dimpotrivă, tot timpul căuta să-i înveselească pe ceilalți. Îi părea rău că Mustea nu putea să se apropie, că răsărea și pierea, din cînd în cînd, prin mulțime, la distanță.

Liniștea ei nu era prefăcută, provenea dintr-un sentiment de mîndrie, era mîndră că se purtase cu demnitate și că nu trădase cauza în care credea și pentru care lupta. Era cel mai frumos vis al omenirii! Chiar dacă ar fi trebuit să moară pentru ca el să se înfăptuiască, nu-i părea rău.

Doar acest vis luminase și viața ei. Fără el s-ar fi simțit inutilă, nefericită! Căsătoria cu Barcaru fusese o greșală, pe care nici copilul nu reușise să o îndrepte, deși îl iubea la nebunie. Ce greu îi venea să se despartă de el... Dragostea lui Mustea i se părea nesigură, socotea legătura dintre ei imorală, fiindcă nu credea că s-ar fi putut despărți de Barcaru. In mișcare era de mult, iar ziua cînd devenise membru de partid, fusese cea mai fericită zi din viața ei. De exaltare umblase o după masă întreagă departe, afară din oraș, însuflețită de mîndrie, de visuri, de nădejdi. Totuși, nu apucase să înfăptuiască ceva deosebit în acești ani. Avea impresia că îndeplinește sarcini mărunte, că ajută prea puțin mișcarea. Cînd a căzut, deși se speriase la început, i-a răsărit o tainică bucurie în inimă. Va dovedi că știe să se poarte ca o comunistă. Va îndura orice! Iar acum, cu fruntea sus, mergea pe drumul cel mare al vieții. Numai de copil se despărțea cu greu. „Copilul, copilul!" se ridica strigătul din inima ei, ca din adîncul pămîntului. „Dar e și pentru viitorul lui" îi miji în suflet o lumină care se răspîndi apoi în toată ființa ei, limpezindu-i ochii.

In cele din urmă, trenul sosi, cu ferestrele foarte vag luminate de becurile albastre ce ardeau ici-colo. Agenții grăbiră despărțirea, iar Mili luă loc între ei pe o bancă de lemn de clasa a III-a, față în față cu trei soldați și o țărancă. Mustea urcase în vagonul vecin. Barcaru intră și el în vagon și spuse cîteva cuvinte așa ca să fie auzit:

— Mili, îngerul meu cu lanțuri la mîini, tu trebuie să ajungi la Ploești, să fii predată acolo poliției românești. Să nu fii dată jos din tren mai devreme, altundeva. Pe o întunecime ca aceasta și pe vremi ca acestea, omului i se poate întîmpla orice. Să protestezi, să nu te lași, căci n-ai furat, n-ai ucis, tu pace ai vrut și vrei.

— Lasă, domnule, că aici sîntem și noi! răspunseră mai multe voci.

Barcaru se uită prin vagon. Erau mai ales soldați cu armele la ei. Cei doi agenți tăcură chitic. Barcaru coborî.

Trenul se urni greoi și o porni încet. Era un tren personal leneș, care nu se grăbea.

Mustea, în vagonul vecin, își ridică gulerul de la pardesiu, căci se răcorise. Era întuneric de tot, nu se vedea nimic pe parcurs, numai stelele se uitau ca niște ochi de pisică, urmărind ce se petrece pe pămînt.

Nu peste mult, trenul se opri. Era alarmă aeriană. Sirenele se auzeau puternic din București. Călătorii coborîră pripit și se risipiră pe cîmp repede, repede. Mustea se ținu după cei doi agenți, care o mustruluiau pe Mili să se miște mai iute.

— Din cauza ta, zise cel ce răspundea la numele de Radu, ne expunem noi viața!

Se trîntiră, însă, îndată la pămînt, căci, departe, dinspre Domnești se pornise artileria și brațele de raze ale reflectoarelor începuseră să pipăie cerul în căutarea zgripțorilor de metal ce bîzîau prin întuneric.

— Du-i, doamne, la Ploești, zise același agent.

Mustea se trîntise și el la pămînt, nu departe de ei, fără să fie văzut.

Mili privea liniștită cerul. Celălalt agent, care tocmai făcuse repede semnul crucii, o apăsă de după ceafă, cu putere, la pămînt.

— Culcă-te, bolșevico, și nu te mai zgîi atît, că-ți strălucesc ochii ca la mîțele sălbatice. Ne mai vede vreun pilot de-acela, vedea-l-ar Sînpetru la poarta raiului încă în noaptea asta!

Curînd se auziră explozii — stîlpi roșii, groși izbucniră din pămînt, în direcția Bucureștilor.

— Doamne, nu ne lăsa! auzi Mustea vocea unuia dintre agenți.

— Taci, mă, nu vorbi așa tare! răspunse celălalt.

Artileria bombănea din o sută de guri, iar brațele de raze, ca Păsări-lăți-lungilă din povestea lui Ion Creangă, se chinuiau să prindă ceva prin văzduh, o pasăre ori un stol de păsări ce le scăpa mereu. Păsările ouaseră niște rachete albe, luminoase și pesemne căutau noi obiective. De jos se îndreptau trasoare roșii ca niște șiruri de mărgele către diferite puncte ale nopții, urmate apoi de un bubuit și mai puternic al tunurilor. Două reflectoare prinseră, încrucișîndu-se, un avion și mișcau după el. Era ca o gingănie fantastică, incandescentă. Tirul se întări în direcția aceea. Avionul nu se putea desprinde din încrucișarea celor două brațe uriașe. Mustea urmărea cu încordare și cu teamă ce are să se întîmple. Intre timp însă, în alt punct al cerului, un alt avion se aprinse, umplînd noaptea de lumină și coborînd rapid în jos, ca o cometă. In aer se vedeau suspendate, poate de la un alt avion, două parașute, ca două meduze în mare, în timp ce altele, arzînd, se pierdură în întuneric.

Avionul prins de reflectoare izbuti să scape. Tunurile își slăbiră tirul. Reflectoarele își retraseră uriașele brațe de caracatiță. Intunericul se închise peste lume ca o apă. Sirenele mugeau prelung încetarea alarmei. Iar călătorii se adunară încet și pieriră în pîntecul de omidă mai neagră ca noaptea al trenului, punctat ici-colo de micile pete vinete ale geamurilor.

Trecuseră vreo două ceasuri. Locomotiva țipă prelung și, smucind vagoanele, porni din nou la drum.

Dar se mai opri de două ori tot forțat. A doua oară, aproape de Ploești, cînd avioanele bombardau chiar împrejurimile orașului.

Trenul nu mai putu intra în gară, căci o bombă lovise terasamentul liniei ferate. Pînă în oraș, pe jos, însă era un drum lung. Se făcură reparațiile strict necesare, dar mecanicul spuse că nu poate trece decît locomotiva.

— Asta-i tot din cauza ta! apostrofă agentul Radu pe Mili. Ne bate dumnezeu din pricina voastră, a comuniștilor.

Mili se uită la el peste umăr, apoi o luă către locomotivă.

— Unde ai pornit-o? întrebă celălalt agent.

— Mă duc să vorbesc cu mecanicul, să ne ia cu el.

Mecanicul, un om sub treizeci de ani, mărunt și blond, se uită la ea — la mîinile ei legate, la cei doi agenți în civil.

— Vă iau. Dar numai de dragul dumneaei, că pe voi àștia de la Siguranță n-am nici un motiv să vă îndrăgesc!

— Ține-ți gura, dacă nu vrei s-o pățești! se răsti Radu amenințător. Dacă nu ne iei de bunăvoie îți poruncim și ne iei de nevoie.

— De poruncile voastre nu ascult eu și dacă mai faceți pe grozavii aici rămîneți.

— Hai, Radule, zise celălalt agent, nu mai încurca lucrurile. Avem vreme să discutăm mai tîrziu cu dumnealui.

— Nu vă mai rățoiți atîta, că începe să nu se mai prindă. Intrebați mai bine cucul cîți ani vă mai dă. Auziți-l!

Cînta tocmai un cuc prin apropiere, dar brusc tăcu.

— Eh! vedeți că nu vă răspunde?

— Eu nu l-am întrebat nimic! zise speriat Radu și își făcu repede semnul crucii.

— Nici eu! adăugă celălalt.

Mecanicul rîse vesel.

— Lasă, știu eu, că l-ați întrebat în gînd. Hai, urcați în locomotivă.

— Mă iei și pe mine, domnule mecanic?

Era Mustea, care se ivise ca din pămînt. Mili tresări. Mecanicul o observă.

— D-apoi cum o zice dumneaei, așa voi face.

— Ia-l, domnule mecanic, pare om de treabă.

Mustea o ajută pe Mili să urce, în timp ce mecanicul o ținea de brat cu grijă, să n-o mai strîngă el cu lanțul, care și așa era atît de strîns încît i se învinețiseră mîinile.

Cu mare greutate se înghesuiră cu toții lîngă mecanic. Unul dintre agenți și Mustea se urcară sus pe cărbuni.

Locomotiva intră în gară odată cu soarele ce răsărea pe un cer tulbure de o roșeață prăfoasă.

Avocatul de la Ploești, care fusese angajat pentru Mili, un om uscățiv și negru, cu gulerul paltonului ridicat și cu o servietă în mînă, se plimba agitat prin gara destul de distrusă, care era aproape pustie. Numai cîte un impiegat se zărea ici-colo și o echipă de muncitori ce se pregăteau să plece cu două drezine, ca să repare stricăciunile, după ce îl vor fi informat mai de aproape pe mecanic. Acesta le făcu un semn cînd agenții coborîră. Mustea o ajută pe Mili să coboare. Muncitorii se strînseră în jurul arestatei. Văzîndu-i adunați, mai veniră și alții. Pînă la urmă se formă în jurul lui Mili și a celor trei bărbați ce o însoțeau un grup de 60—70 de oameni.

— Dumnealui, arătă mecanicul spre Mustea, nu-i agent. Numai dumnealor.

— O fi în legătură cu arestările de aicea? întrebă un muncitor mai în vîrstă, cărunt, cu o mustață tunsă și cu o cicatrice pe obrazul drept, ce te făcea să-i distingi fața colțuroasă printre celelalte figuri.

— Da, răspunse Mili calmă și cu o reținută mîndrie în glas.

— Și unde te duc, doamnă dragă, hăitași ăștia?

— Ia seama cum vorbești, strigă Radu, că numai ce te-om lua și pe tine cu ea, să nu se plictisească!...

— Huo! huo! — făcură muncitorii amenințător.

Agenții se uitată unul la altul, apoi la oamenii din jurul lor și tot Radu zise, de data aceasta mai încet:

— Hai să mergem, că întîrziem. Ne așteaptă la Tribunal.

— Vă însoțim și noi! strigă cineva din mulțime.

— Nu e voie! răspunse Radu.

— Că te-om întreba pe tine! îl batjocori altă voce.

Avocatul încercă, fără stăruință, să-i facă pe oameni să-și vadă de treabă. Ei însă porniră cu toții în urma agenților. Mili mergea în frunte. Mustea se ținea mai la o parte. Muncitorii călcau siguri, trecînd pe străzile orașului distrus de bombardament. După ei se luau și puținii trecători, căci majoritatea populației fusese evacuată. Părea o manifestație de protest, atît de hotărîți înaintau oamenii. Lui Mustea îl bătea inimia să-i sară din piept, și-i părea rău că nu-i și el lîngă Mili, cu ea împreună. Mili mergea cu fruntea sus, zîmbind. Agenții tăceau încruntați, li se părea că nu se mai termină în veci drumul acesta și parcă ducea altundeva decît acolo unde aveau ei ordin să ajungă.

Totuși, drumul ducea deocamdată tot la închisoare, acolo unde erau frații acelora care o însoțeau pe Mili. Cîțiva muncitori mai tineri mormăiau un cîntec, socotit dușmănos de către oficialitățile antonesciene:

„Toate trec, durere sau noroc,
Nimic nu ține vremea-n loc".

Doi soldați germani se opriră, uitîndu-se după mulțimea de muncitori și începură să comenteze între ei.

Pașii muncitorilor căpătaseră pe drum cadență de marș și răsunau din ce în ce mai puternic pe măsură ce se apropiau de locul unde trebuia să fie predată arestata. Parcă mergeau să doboare întunericul ce se cuibărise cu suferința oamenilor, dar și cu revolta lor crescîndă, între zidurile întunecate ale clădirii. Parcă și soarele le venea într-ajutor, aruncînd săgeți de foc deasupra acoperișului, hîrbuit ici-colo fie de schije, fie de cărămizi și bîrne, azvîrlite din apropiere sau din depărtare de sufletul bombelor.

Dar pînă la asaltul întunericului, în care intra femeia cu lanțuri la mîini, mai trebuia să treacă vreme. Poate că femeia cu lanțuri la mîini nu avea să ajungă ziua dorită de milioane de oameni, ziua pe care o vesteau cadența pașilor pe caldarîm și fețele hotărîte ale muncitorilor.

Desene de V. SAVONEA

*) Fragment din romanul „Pe muche de cutit"

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTA a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

ANUL II Nr. 15 (26) • 1 august 1959 • APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII • 16 PAGINI — LEI 1.50

XV 23 AUGUST

MÎNDRIE ȘI ENTUZIASM

Ne-am obișnuit ca aproape zilnic să participăm la bucuria unor remarcabile izbînzi ale poporului nostru în opera de făurire a socialismului. Ca într-o oglindă fermecată, admirăm în fiecare număr al ziarelor imagini nemaiîntîlnite, semne care vin din toate colțurile țării, vestind trepte noi, faze hotărîtoare în desăvîrșirea edificiului pe care clasa muncitoare, întregul nostru popor, sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, îl ridică prin muncă entuziastă, luminată de perspective clare. Ai mereu senzația că de cincisprezece ani încoace, de cînd țara noastră a devenit liberă, pe pămîntul ei se traduce din planul fantasticului în cea mai convingătoare realitate o viziune a basmelor plăsmuite de bătrîni. E vorba de acele clipe în care eroul — astăzi poporul, stăpîn pe soarta sa — atinge doar o crenguță și îndată se aude cîntecul unei întregi păduri de argint.

Faptele zilnice sînt astfel de ramuri înflorite care prevestec cîntecul socialismului.

Dar bucuria cotidiană se schimbă adeseori într-o explozie unanimă, în manifestări de entuziasm general. Un astfel de moment a trăit clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și toți oamenii cinstiți din țara noastră, acum în pragul marii sărbători naționale — cea de a XV-a aniversare a lui 23 August 1944 — ziua eliberării Romîniei de sub jugul fascist.

Comitetul Central al Partidului, întrunit în plenara lărgită din 13—14 iulie, după ce a ascultat și aprobat raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej cu privire la realizarea sarcinilor trasate de Congresul al II-lea al P.M.R. în domeniul dezvoltării economiei naționale și creșterii bunăstării oamenilor muncii, a hotărît înfăptuirea unui ansamblu de măsuri care asigură ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului nostru.

S-a arătat încăodată că un astfel de succes de excepțională importanță a avut loc numai datorită urmării neabătute a învățăturii leniniste despre construcția socialismului, adică dezvoltarea cu precădere a industriei grele, care stă la temelia tuturor ramurilor economiei naționale. Înfăptuind consecvent această linie generală, partidul nostru a îmbogățit și mai mult izvoarele bunăstării poporului muncitor. După cel de-al doilea Congres al P.M.R., perspectivele clare și luminoase ale construcției socialiste au însuflețit masele, le-au călăuzit inițiativele creatoare, le-au potențat avîntul în munca lor plină de eroism și abnegație. Și succesele n-au întîrziat. Ele se pot vedea, ca niște semnale luminoase, de la mare distanță.

Toate realizările economice au o reflectare directă în viața fiecărui constructor al socialismului, în mijloacele de trai, în salariu, în bunăstarea lui materială și spirituală.

Preocupîndu-se în mod permanent de ridicarea nivelului de viață al oamenilor muncii, Partidul și Guvernul au în vedere atît creșterea salariului real, cît și îmbinarea intereselor întregii societăți cu ale fiecărui muncitor în parte, spre stimularea și perfecționarea producției și înaintarea victorioasă a socialismului.

In raportul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej, se arată că față de 1955, în anul care a trecut veniturile provenite din salarii, alocații pentru copii și pensii, au fost sporite cu aproape opt miliarde și jumătate lei. In același timp veniturile țărănimii muncitoare realizate din vînzarea produselor către stat a fost de peste opt miliarde lei, cu două miliarde mai mult decît în 1955.

Cheltuielile social-culturale (învățămînt, cultură, ocrotirea sănătății, prevederi sociale etc.) au crescut cu aproape cinci miliarde. Numai pentru construcția de locuințe pe anul 1959 s-a alocat suma de un miliard de lei.

Toate acestea dovedesc că în republica noastră, ca și în celelalte țări socialiste frățești, la salariul individual al tuturor se adaugă importante mijloace puse la dispoziție de stat, gratuit, sau cu plată redusă. E un buget invizibil dar foarte palpabil al fiecărei familii de oameni ai muncii.

Prin noile măsuri ale C.C. al P.M.R. se prevede majorarea salariilor tarifare, reducerea impozitului pe salariu și sporirea pensiilor astfel încît odată aplicate, veniturile salariaților și pensionarilor vor crește cu 4,7 miliarde pe an.

Cum era și firesc, „preocuparea principală a partidului și guvernului se îndreaptă către ridicarea nivelului de viață al clasei muncitoare, clasă care a purtat în mod eroic greul anilor de muncă încordată pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale, îndeplinindu-și misiunea istorică de a organiza și conduce poporul muncitor în opera de transformare socialistă a societății".

Dezbaterea acestor hotărîri ale Partidului s-a transformat într-o caldă manifestare de mîndrie și entuziasm, de bilanț rodnic al oamenilor muncii care au înțeles că drumul cel mai sigur al creșterii nivelului de trai pleacă de la sporirea productivității muncii, de la reducerea prețului de cost, de la produse industriale și agricole mai multe, mai bune, mai ieftine.

Făuritorii tuturor acestor bunuri de pe tot cuprinsul țării s-au angajat să-și depășească zi de zi planurile existente, să ducă mai departe viața nouă, socialistă, pe drumul belșugului, al luminii și păcii.

Nu e prea greu să ne dăm seama ce orizont larg, ce vast cîmp de observație se deschide scriitorilor și tuturor creatorilor de frumos, care participă din toată inima la toate bucuriile eroilor ce le populează lucrările.

Cît eroism, cîtă abnegație și hărnicie, ce caracter minunat manifestă poporul nostru, întors acum cu fața spre soare, credîncios Partidului și conducătorilor lui dragi.

Atingi cu mîna o creangă și pădurea de argint începe să cînte. Comuniștii au dus poporul nostru spre libertate, spre anotimpul roadelor bogate de care ne bucurăm cu toții, spre socialism.

Rodnicia acestui anotimp o dă soarele lui 23 August, credința, dragostea și devotamentul mărturisit prin fapte de către întregul popor față de lumina lui călăuzitoare.

Să încercăm a-i schimba razele în cîntece!

Ion Brad

DUPĂ TREIZECI DE ANI...

Una mie nouăsute douăzeci și nouă.

La Petroșeni și Petrila, la Lupeni și Vulcan, la Lonea și Aninoasa, în galeriile de jos, pe holdele de sus, în coloniile mizere și în bordeiele scîrnave — pretutindeni se cuibărise foamea, foamea în cel mai curat și jalnic înțeles al cuvîntului. Muncitorimea din Valea Jiului tînjea sufocată în ghiarele unei crize economice cum nu mai văzuse țara pînă atunci, criză care se vestea de lungă și înfricoșătoare durată.

Fabrici și uzine își închideau porțile rînd pe rînd; traficul pe căile ferate se înjumătățise; vapoare își suspendaseră cursele. Ca urmare, consumul de cărbune scădea văzînd cu ochii .Numeroase mine erau părăsite, într-altele se lucra cu șuturi reduse.

Cu deosebire amuțiseră Lupenii și Vulcanul. Concedierile fuseseră masive. Fiecare sîmbătă zvîrlea pe drumuri un nou lot de șomeri... Cei reținuți încă la lucru hărniceau doar cîte un șut-două pe săptămînă. Dar la fiecare zi de plată, se pomeneau cu simbriile ciuntite sălbatic. Mii de mineri umblau scrîșnind pe uliță, doar-doar o să le pice o fărîmă de pită pentru nevestele care așteptau acasă năuce de spaimă și pentru copiii gălbejiți de foame, supți și străvezii ca niște arătări din altă lume.

La porunca guvernului național-țărănist se abătuse în Valea Jiului o cruntă teroare. Orice mișcare era suprimată și reprimată. Sindicatele reformiste și oportuniste încercau să dezorganizeze lupta unită a muncitorilor. Așa că patronii aveau toate motivele să nădăjduiască în ieșirea din criză pe spinarea clasei muncitoare. Dar nu s-a întîmplat așa!

Partidul veghea din adîncă ilegalitate. Lupta din răsputeri — de acolo — să mențină trează solidaritatea muncitorilor, să întărească lupta sindicatelor unitare, să împiedice concedierile, să impună ajutorul legal pentru lipsă de lucru, să realizeze un front unic de jos în sus, pentru respingerea ofensivei patronale de aruncare a crizei economice pe spinarea muncitorimii, pentru ieșirea revoluționară din criză. Înfigînd de atunci, din vara lui 1929 stîlpii viitoarelor hotărîri ale istoricului Congres al V-lea, partidul comunist a luat măsurile potrivite pentru ca să se răspundă ofensivei capitaliste cu contra-ofensiva proletariatului. Suferințele și răbdarea muncitorilor întrecuseră toate limitele. Ortacii erau hotărîți la orice luptă și orice jertfă.

In Valea Jiului s-au succedat mai întîi o serie de greve mărunte. Apoi greva generală de la Lupeni ,din primele zile ale lunii august, la minele numite pe atunci candid: Ileana, Aurelia, Victoria, Ștefan și Carolina.

In seara de 5 august 1929, greviștii se masaseră în curtea uzinei electrice. Cereau încetarea concedierilor, suprimarea reducerii de salarii, sporirea lor în pas cu scumpetea, un nou contract colectiv și încetarea teroarei. Dar în toiul nopții au sosit la fața locului zbirii, însoțiți de jandarmi îmbătați de cu seară. In zorii zilei, la refuzul greviștilor de a părăsit mina și uzina, prefectul a scos pistolul și a tras primul foc. Apoi ostașii au declanșat rafalele de mitraliere. Bilanțul acelor zori însîngerate: 25 de morți și peste 200 de răniți. Asta în cifre. Negre. Dar a mai existat un bilanț. Unul la care patronii și unelte lor nu se pricepeau să socotească. Acel bilanț s-a încheiat cu îndîrjirea proletariatului din toată țara. El a marcat începutul marilor lupte revoluționare conduse de Partidul Comunist în toiul celor mai crîncени ani de criză economică, lupte culminate cu epopeea de la Griviția Roșie...

S-au scurs de atunci, de la masacrul din Lupeni, treizeci de ani. Dacă îi defalcăm exact la jumătate, primii 15 ani au fost continuarea suferințelor, mizerie, lupte, apoi război și moarte; iar ceilalți sînt acești 15 ani luminoși, de la eliberarea de sub toate cosmarurile. Acum țara este de nerecunoscut. In Valea Jiului ca și pe toate văile înflorite de viață nouă, socialistă, Lupenii nu mai sînt „capcana morții", Vulcanul nu mai este „insula dracului" — cum spuneau minerii de altă dată. Valea Jiului nu mai este „Valea Plîngerii". Peste clădirile fostelor primării de acolo nu flutură zăbranicul morții, acele steaguri negre pe care le ceruseră șomerii minelor cu trei decenii în urmă. Minerii nu mai sînt „ocnași", nici „tăciunari", nici „golani" — așa cum le spuneau, cu scîrbă, domnii spilcuiți. Munca lor este prețuită la cea mai înaltă valoare. Insăși sărbătoarea lor „Ziua minerului" este un semn al vremurilor de profunde prefaceri revoluționare. In toate minele se hărnicește cu elan. Altele noi au fost săpate și puse în lucrare, la Uricani, la Cîmpul lui Neag — și în alte colțuri de țară. Intrecerile socialiste dau industriei noastre mii și zeci de mii de tone de cărbuni peste plan. Dispar din mine tîrnăcopul, sfredelul de mînă și rîzna. Sînt înlocuite cu minunate mașini de extracție, cu pikhamere, perforatoare automate, craițere electrice și pneumatice, cu stații de compresoare, locomotive de subteran cu trolee și acumulatori care, toate laolaltă, împreună cu cele următoare de automatizare, vor duce la lichidarea muncii manuale grele. Minerul privește astfel munca lui dragă: ca pe o datorie patriotică. Din rîndurile lor au primit peste 5000 de ordine și medalii tot atîția fruntași în producție.

La Lupeni au dispărut cocioabele din glorioasa colonie „Ștefan", tîrlele din cartierul Bărbăteni, gropile-bordeie de la „După cocs". Numai la Bărbăteni s-au construit în anii puterii populare peste o mie de apartamente pentru familiști. In toate localitățile tot atît de glorioasei Văi a Jiului — alte mii și mii, plus cămine pentru minerii necăsătoriți, plus, pentru toată lumea, cămine culturale, cinematografe, teatru, băi, magazine strălucitoare puzderie, spitale și dispensare, școli, ba și un Institut superior de minerit. Numai în 15 ani de libertate.

Valea Jiului zîmbește încîntată. Bătrînii mineri așijderea. Unii din ei visau așa ceva dar nu cutezau acum 30 de ani să nădăjduiască că vor apuca astfel de zile mărețe.

I-aș întreba așa pe cei care îi mai știu în viață:

— Ianoș-baci, cum îi?

— Fain! cum altfel? Și fi-va și mai fain, s-o știi, nepoate, chit că, după cît văz, ai încărunțit și tu...

— Dar 'tale moș Pătrule? Îți stă bine cu „Medalia"...: Îți mai amintești de ziua cînd în '29 îți îngropași ficiorul într-ascuns după ce zăcuse în pădure, împușcat la greva de la uzină?

— D-apăi cum, sărmanul! Și de o nepoțică. Era a vădanei lui Jurca. A murit prăjită în furnul de pită din ulița noastră. Se aciuiase noaptea acolo în căutare de culcuș cald. Nu-l uit nici pe Füzőssi, fost miner cu fală, îngropat cu muierea și copiii sub o galerie clandestină de unde culegea bulgări de cărbuni să-i vîndă pe la negustori. Dar bietul Ciura? S-a încins cu dinamită la brîu, a pușcat, dinamita a explodat și n-a rămas din el nici bucățică de carne, nici strop de sînge... Au trecut toate, e adevărat, dar nu uit! Nici eu, nici ortacii ceilalți. Acum avem treabă. Clădim o lume nouă. A noastră. Iar recenta Hotărîre a Partidului ne-a dat minerilor aripi noi în munca pentru zidirea socialismului.

— Baci dragă, vă spun tuturora un cald: Bun noroc! așa după cum vă este vorba și inima...

Nicolae Deleanu

MAJTENYI ERIK

Un sunet nou...

Ce-or fi simțit cei mari, cît se minții
Pînă atunci — nu știu. Dar știu așa
Că-n clipa-aceea beat de bucurie,
Copil, ședeam afară la șosea.

Căci pe șosea venea atunci din zare
Un lucru nou și nemaipomenit:
Istoria, prin zăpușeala verii,
In veac, în noi, în toate s-a urnit.

Venea spre noi în uruit de care,
Istoria, cu aprigu-i talaz,
Și nou era albastrul din privire,
Nou, părul-spic și rumenul obraz.

Un sunet nou era și vorba slavă
Pe buzele copilărești jucînd,
Dar simțul ne spunea fără greșeală:
Ei sînt cei vîrstnici și cei copți la gînd!

De und' să știm că Smolnii cu-a lui slavă
Deasupra noastră-a răsărit prin ei,
Că-n marșul lor, Magnitogorsk-ul vajnic
Trimisu-ne-a înaltele-i scîntei?

Vrăjiți, sorbeam privirea lor albastră
Și mîna ne-o uitam în mîna lor
Și ne-am zărit deodată soarta noastră
De mîine, ca-ntr-un limpede izvor.

Apoi crescurăm și-n viltoarea luptei
Am înțeles de unde-au dobîndit
Văpaia liniștită din privire,
Albastrul nimb al fierului călit.

Iar azi, cînd ne vedem ei ne spun: frați!
Ne-am copt, de-atunci, pe-al anilor șuvoi,
Și-același front ne-adună-n bătălii, —
Ostași biruitori și ei și noi...

In romînește de GEO DUMITRESCU

REALIZĂRILE FOLCLORISTICII NOASTRE

Prețuirea pe care clasa muncitoare o acordă creației artistice populare a făcut ca în condițiile regimului de democrație populară, cercetarea și valorificarea folclorului să ajungă în țara noastră la o mare dezvoltare. Folclorul este un element important al vieții culturale noi, un factor activ în formarea conștiinței socialiste a oamenilor.

Studiul literaturii populare mai cu seamă sub aspectul valorificării critice a culegerilor și cercetărilor din trecut, se face de către Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R. și de colectivele de folclor de la filialele din Cluj și Iași ale Academiei R.P.R.

De cercetarea folclorului în ansamblul lui, adică de culegerea, studierea și valorificarea muzicii, literaturii, dansului și teatrului popular se ocupă Institutul de folclor din București. Institutul are o secție la Cluj.

Folosirea creatoare a tradiției folclorice înaintate și promovarea creației populare noi prin echipele artistice ale cluburilor sindicale și căminelor culturale este îndrumată de Casa centrală a creației populare care are cîte o filială în fiecare regiune.

Folclorul intră în programele de învățămînt ale școlilor medii de muzică și coregrafie, ale conservatoarelor și facultăților de filologie.

Institutul de folclor are un numeros personal științific și tehnic de specialitate, un studio propriu de înregistrări și aparatura necesară culegerii materialului folcloric în condițiile optime cerute de metodele moderne de investigație. El cuprinde în sfera sa de activitate folclorul românesc și cel al minorităților naționale, creația populară sătească și cea de la orașe, din centrele industriale, de pe șantiere. El culege și studiază materialele folclorice făcînd permanent legătura între munca de cercetare științifică și necesitățile vieții culturale contemporane. Institutul de folclor are în colecțiile sale peste 61.000 piese folclorice înregistrate pe benzi de magnetofon, discuri de gramofon, cilindri de fonograf și filme și completate cu toate datele necesare unei cercetări științifice aprofundate. Colecțiile cuprind materiale din toate genurile muzicii, literaturii și dansurilor populare, ample descrieri de obiceiuri și alte manifestări folclorice, date concrete asupra vieții economice, structurii și relațiilor sociale ce determină creația folclorică a locurilor cercetate. Aceste materiale au fost culese de la peste 9.000 buni creatori și păstrători de folclor de pe întreg cuprinsul țării.

In colecțiile Institutului se găsesc de asemeni prețioasele culegeri ale unora din cei mai de seamă folcloriști din trecut. Institutul are o bogată colecție de fotografii și filme folclorice și o importantă bibliotecă de specialitate.

Colecțiile Institutului de folclor sînt socotite astăzi printre cele mai importante din lume. Ele se îmbogățesc mereu cu rezultatele noilor cercetări întreprinse în anii regimului de democrație populară, cu tematică diferită, în unsprezece zone folclorice din țară. Dintre acestea culegerile din ținutul Pădurenilor — reg. Hunedoara, Muscel — reg. Pitești, Năsăud — reg. Cluj, Cîmpulung Moldovenesc — reg. Suceava, Inuc — Huedin — reg. Cluj, urmăresc studierea monografică a întregului folclor din locurile cercetate. Muzica lăutărească este cercetată în comuna Clejani — reg. București, important centru de lăutari profesioniști, muzica instrumentală maghiară în raionul Ciuc. Cercetarea folclorului muncitoresc întreprinsă pînă acum în zona Cîmpina și Valea Jiului se așează acum pe studiul sistematic al folclorului muncitorilor de la Reșița. Pentru studiul folclorului nou, urmărit de toate cercetările cu caracter monografic, s-au întreprins cercetări speciale la gospodăria colectivă Scînteia din com. Ieud — reg. Baia Mare, în com. Bătrîni — reg. Ploești și la lăutarii din Tîrgu Jiu. In anul 1948 a început cercetarea procesului de transformare a folclorului din zona petroliferă a Olteniei, studierea schimbărilor, înnoirilor ce intervin în viața folclorică din aceste regiuni, în condițiile întîlnirii industrializări. Aceste cercetări vor continua mai mulți ani pentru a duce la cunoașterea procesului de dezvoltare a folclorului în toată amploarea lui. In anul acesta a început cercetarea creației noi în Dobrogea colectivizată. Studiul concret al legăturilor dintre folclorul român și folclorul minorităților naționale se face într-un mediu folcloric bilingv, în comuna Braniștea, reg. Cluj, ai cărei locuitori sînt români și maghiari.

Pentru completarea colecțiilor cu materiale din domeniul prozei și dansurilor populare a căror cercetare a început mai tîrziu, se întreprind culegeri speciale de basme, povestiri, legende, snoave și dansuri populare. De asemeni se acordă atenție creațiilor tradiționale valoroase pe cale de dispariție.

In studiile lor, cercetătorii Institutului acordă o atenție deosebită acelor creații populare tradiționale ce oglindesc lupta poporului pentru libertate: cîntecelor epice care vorbesc despre luptele împotriva cotropitorilor, basmelor ce oglindesc visele și năzuințele poporului, cîntecelor haiducești, doinelor și cîntecelor iobăgești de răzvrătire, cîntecelor de cătănie și război, cîntecelor țăranilor săraci din perioada capitalistă, cîntecelor muncitorești de luptă.

Studierea folclorului contemporan, a procesului de transformare a tradiției folclorice, de înnoire a ei, a apariției și răspîndirii creațiilor populare noi, este deosebit de importantă nu numai pentru cunoașterea realității folclorice de astăzi a țării, ci și pentru lămurirea unor probleme de teorie folclorică generală, pentru o mai justă orientare în valorificarea folclorului tradițional, în promovarea acelor creații populare ce contribuie la formarea conștiinței sociale noi.

Procesul de transformare prin care trece astăzi folclorul român este de mari proporții și înnoirea este una din legile lui fundamentale. Studiind toate implicațiile lui, rosturile creațiilor noi, folcloriștii au ajuns să diferențieze folclorul ca noțiune generală ce cuprinde creațiile tuturor epocilor, de folclorul contemporan ca noțiune concret istorică avînd conținut propriu, diferit de cel al epocilor anterioare și cuprinzînd numai creațiile ce corespund vieții de azi a poporului muncitor, ce oglindește idealurile și năzuințele lui actuale.

Cercetările au dovedit că în conștiința poporului tradiția lui folclorică trăiește ca o realitate obiectivă, că poporul păstrează acele creații tradiționale ce sînt pe măsura vieții contemporane, dar nu tratează global moștenirea sa artistică, ci diferențiază categoriile folclorice tradiționale potrivit rolului pe care îl au în viața lui de astăzi. Ceea ce nu corespunde vieții și năzuințelor lui este modificat prin procesul continuu al creării de noi variante sau lăsat să dispară treptat.

Noile creații populare oglindesc realitatea nouă din patria noastră, noile relații sociale dintre oameni, noua lor concepție despre viață și despre muncă, orizontul lor politic și cultural nou, viziunea lor artistică nouă. Ele redau sentimentele, idealurile, optimismul și elanul omului liber. Datorită acestor calități folclorul contemporan este expresia conștiinței sociale de astăzi a poporului muncitor.

Pornind de la aceste constatări principiale făcute asupra folclorului contemporan, folcloriștii noștri au ajuns la o mai adîncă înțelegere a procesului complex al creației populare, la cunoașterea schimbărilor prin care trec caracterele proprii ale creației populare în cursul dezvoltării istorice, la stabilirea rolului determinărilor social-economice și a gradului de dezvoltare al conștiinței sociale, în viața faptelor de folclor și prin aceasta la o mai deplină cunoaștere a esenței artistice a creațiilor populare și a funcției lor sociale.

Pentru generalizarea acestor constatări în rîndurile tuturor cercetătorilor de folclor din țară, Institutul de folclor a publicat și continuă să publice o serie de studii privind folclorul contemporan și concluziile teoretice ale cercetării procesului de dezvoltare, de înnoire a creației populare.

Prin activitatea sa, prin valoarea deosebită a colecțiilor sale. Institutul de folclor a ajuns un factor important în mișcarea folcloristică internațională. El este membru al Consiliului internațional de folclor (I.F.M.C.) afiliat la U.N.E.S.C.O. și are schimb de informații și publicații cu 413 centre de cercetări folclorice și folcloriști din 39 țări. I.F.M.C.-ul va ține a XII-a conferință internațională de folclor între 12—22 august 1959 la Sinaia. După numai trei ani de apariție **Revista de folclor**, publicație semestrială a Institutului este socotită în folcloristica internațională printre cele mai de seamă publicații de specialitate.

Institutul de folclor a încheiat anul acesta primul deceniu al activității sale ajungînd la importante constatări teoretice ce i-au îngăduit să precizeze mai bine principiile și metoda cercetării științifice a folclorului de pe poziții marxist-leniniste. El trece în a doua decadă a activității cu un plan de perspectivă ce cuprinde realizarea unor lucrări fundamentale ale folcloristicii noastre, lucrări ce vor îngădui cuprinzătoare sinteze asupra diferitelor domenii și categorii ale folclorului nostru.

Aceste lucrări: colecția **Folclorul Republicii Populare Române — Atlasul folclorului românesc, Catalogul tematic al prozei și poeziei epice românești, Bibliografia generală a folclorului românesc**, vor marca momente importante în studiul sistematic al artei și culturii noastre populare.

Istoria literaturii române pe care o pregătește Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R. va cuprinde cea dintîi prezentare științifică de ansamblu a literaturii noastre populare.

Cercetările de pînă acum și lucrările în perspectivă arată că folcloriștii noștri s-au preocupat mai cu seamă de studiul folclorului contemporan, de valorificarea critică a moștenirii artistice populare. S-a acordat prea puțină atenție prelucrării critice a culegerilor și studiilor din trecut. O muncă sistematică de înlăturare a zgurei teoriilor greșite, reacționare ce au bîntuit în folcloristica noastră între cele două războaie și de valorificare a cercetărilor făcute de pe poziții înaintate, va contribui substanțial la dezvoltarea folcloristicii noastre. Curățind terenul de teorii eronate și depășite, prelucrînd critic nu numai moștenirea artistică populară ci și cercetările folcloristice din trecut vom putea trece, pe baza valoroaselor materiale adunate, a clarificărilor de principii de pînă acum, a experienței metodologice dobîndite, la interpretarea științifică a faptelor și fenomenelor esențiale ale folclorului nostru.

Mihai Pop

Cîntăreață populară din Bihor

LUPTĂTORI AI PARTIDULUI

Literatură a victoriei și desăvîrșirii unei revoluții, literatura noastră nouă poartă din plin amprenta anilor eroici și frămîntați pe care i-am trăit de la eliberarea țării. Varietatea ca și complexitatea problemelor puse de o asemenea literatură cer o caracterizare a ei care să depășească limitatul cadru al unui articol de revistă. Mă voi opri de aceea doar la una din trăsăturile esențiale ale literaturii din acești cincisprezece ani din urmă. Și anume la aceea care îmi pare a defini o preocupare de bază a scriitorilor de azi: zugrăvirea acelor realități care vorbesc despre lupta oamenilor înaintați ai societății noastre socialiste pentru a se restitui omului tot ce este uman, pentru a se înlătura din viața nouă tot ce îl înstrăinează pe om de adevărata sa natură umană. O luptă condusă de partid, de comuniști. A descrie influența de mobilizare a ideilor partidului, a arăta calitățile deosebite ale personajelor care rămîn în această luptă grea și fără răgaz oameni pînă la capăt, înseamnă a ți nemijlocit în miezul celor mai importante probleme ale actualității.

„Nu „eu", ci „noi" — iată premiza eliberării individului!" — spunea Gorki pe bună dreptate. De aceea cînd vorbim despre comuniștii din literatura anilor din urmă, trebuie să-i amintim pe acei eroi literari care prin viața și activitatea lor închinată celor mulți au izbutit să ne arate în chip convingător trecerea aceasta de la „eu" la „noi". Problema creării unor asemenea personaje, de fapt eroi pozitivi ai operelor scrise după eliberare, este în primul rînd problema formării și manifestării unui caracter. Se poate observa, și pe drept cuvînt, că aceasta este o problemă fundamentală a oricărei opere literare. Firește, numai că în cazul de față trebuie să ținem seama de o deosebire esențială. Formarea și manifestarea acestui caracter trebuie să adeverească o concepție despre viață și societate dintre cele mai înaintate, trebuie să ilustreze prin fapte și gînduri idealurile umaniste ale socialismului.

„Dar omul, — spunea tovarășul Hrușciov în cuvîntarea ținută la cel de al III-lea Congres al scriitorilor sovietici, — nu se naște comunist. Nimeni nu cunoaște încă un asemenea om și voi nu l-ați văzut. El nu poate fi inventat — el se va forma în procesul construirii societății comuniste, în procesul desăvîrșirii trecerii de la socialism la comunism". Cuvintele prin care tovarășul Hrușciov atrage atenția scriitorilor asupra procesului de desăvîrșire a conștiinței comuniste a oamenilor, în organică legătură cu ambianța concret-istorică, mi se par a avea o deosebită importanță pentru teoria și creația literară a eroului pozitiv.

Adam Jora e într-o permanentă luptă pentru a-și domina impetuozitatea tinereții revoltate, potrivit noilor răspunderi pe care le are — în calitatea lui de comunist — față de colectivul din care face parte. El se simte răspunzător de soarta acestui colectiv și de aceea își stăpînește pornirile anarhice, cu o severă conștiință revoluționară a țelurilor urmărite. El este înclinat adesea să procedeze și să gîndească mai mult ca „eu", dar educația comunistă l-a învățat a acționa în lupta cu dușmanul de clasă mai mult ca „noi". „Cum" a devenit moriacul comunist, Petru Dumitriu nu ne-o spune decît în treacăt. „Cum" acționează însă ca un comunist, o aflăm pe larg. Și Adam Jora ne apare ca un comunist tocmai prin această luptă conștientă de a fi în slujba celor din jur.

Spre deosebire de Jora, Anton Filip nu are a lupta cu înclinații mai vechi, anarhice sau excesiv temperamentale. El este un spontan, plin de luciditate, dacă se poate spune așa. Și luciditatea lui se caracterizează tocmai prin faptul că își dă seama că izbînda țelurilor partidului nu se poate înfăptui decît prin crearea unui puternic colectiv, strîns unit, pe baza unei reale clarități a scopurilor urmărite. Claritatea scopurilor urmărite determină și influența pe care o exercită Anton Filip asupra oamenilor cinstiți de la ferma din Lespezi. Și în ultimă instanță și victoria lui, victoria lui de ostaș al partidului undeva într-un colț de țară, se datorește priceperii cu care a știut să scoată la iveală, în lupta cu sabotorii de la fermă, ce era mai bun în oamenii cinstiți, intimidați sau dezarmați pînă atunci. Conștiință mobilizatoare a partidului, iată cum se dovedește a fi comunist Anton Filip, și cum ni-l arată V. Em. Galan în Bărăgan.

Nici Bucsi Karoly al lui Nagy Istvan nu e un tumultuos, deși trăiește la „tensiunea cea mai înaltă". El este un combatant al luptelor cîștigate prin tenacitate și intransigență. In fabrica de curînd naționalizată, complexitatea situațiilor îl depășește de multe ori pe noul director, fost muncitor. Dar nu-l dezarmează, atîta vreme cît se menține pe tărîmul inflexibilității principiale față de dușman, pe care i-o asigură conștiința lui de comunist, răspunderea lui față de cei ce i-au încredințat munca de director. O răspundere care implică și o permanentă încredere în mase, o permanentă și sinceră convingere că poate învăța din experiența colectivă. Iată cum e comunist Bucsi.

Iată cum e comunist Anghel din Desfășurarea *lui Marin Preda, cum e comunist Airine din* Cuscrii lui Al. Ivan Ghilia *sau Ardeleanu din* Setea *lui Titus Popovici. (Și ne referim aici, evident, la trăsătura fundamentală a profilului lor moral). In primul rînd prin felul în care învață de la mase și le îndrumă, în care își leagă soarta de a celor din jur. Muncitori cu brațele la oraș sau la sat, ei sînt acei prin care ideile partidului pătrund în mase și le insuflețesc în lupta pentru o viață nouă. Acesta e și motivul pentru care în rîndurile de față n-am stăruit atît de mult asupra portretului lor, cît asupra stadiului pe care îl reprezintă în desăvîrșirea conștiinței revoluționare a maselor.*

Din acest punct de vedere cred că se poate deosebi în ultimele romane apărute, o tendință mai pronunțată în a se înfățișa lupta comuniștilor pentru o tot mai largă pătrundere a ideilor partidului în mase, în a se înfățișa modul în care revoluția cîștigînd masele a devenit o uriașă forță transformatoare atît pe plan material cît și moral. Și că eroii comuniști ai acestor opere luptă mai cu seamă pentru formarea celor din jurul lor, *pentru transformarea acestora în combatanți ai partidului. Cred că aceasta e unghiul lor din care este privit muncitorul Horvath în romanul lui Francisc Munteanu, sau Licu Oroș din* Rădăcinile sînt amare *de Zaharia Stancu. Eroii comuniști sînt aici, fără a înceta o clipă de a fi ființe vii cu vieți și personalități deosebit de pregnante, în primul rînd* luptători pentru mobilizarea maselor *la victoria ideilor partidului.*

Dăruirea neprecupețită a lui Horvath care, abia eliberat din închisoare, se aruncă în lupta pentru realizarea țelurilor partidului, pentru lămurirea și convingerea muncitorilor din fabrică, este emoționantă. Ea ne arată această a doua modalitate literară a acelui cum poți fi comunist. *Și de aceea cred, spre deosebire de alte opinii care susțineau că dispariția și moartea eroului principal al cărții, în mijlocul acțiunii, e numai o experiență literară, că ea exprimă de fapt ideea fundamentală a romanului: aceea a continuității luptei. Lupta e aceeași, luptători noi se ivesc însă mereu în locul celor căzuți. Eroul principal, fără a fi o clipă mai puțin individualizat, e* tipul de luptător *pentru mobilizarea maselor în înfăptuirea obiectivelor trasate de partid, și ca atare el poate fi și Horvath și Andrei.*

Licu Oroș, așa cum s-a mai observat, chiar în momentele cele mai dificile nu încetează de a se gîndi la fericirea celor mulți, în cadrul căreia se poate realiza și cea personală. Profund individualizat printr-o intensă trăire a unei bogate game de stări sufletești, Licu Oroș e mai puțin omul care se formează pe el însuși, cît pe alții. Și aceasta prin exemplul și puterea sa de convingere. Îmbinînd pasiunea revoluționară cu conștiința clară a obiectivelor urmărite, activitatea de luptător a lui Licu Oroș e mărturia unei neabătute consecvențe morale.

In cele cîteva exemple pe care le-am dat, nu am putut epuiza, firește, nici varietatea și complexitatea tipologică a comuniștilor înfățișați în romanele apărute în acești cincisprezece ani din urmă. A fi comunist, este desigur tot atît de variat tipologic ca și a fi om. Se înțelege însă că toate aceste posibilități de zugrăvire a unor caractere, pregnant individualizate, sînt strîns legate de acea trăsătură fundamentală amintită la început, și anume, a reliefării pasiunii cu care comuniștii luptă pentru cauza celor mulți.

S-a observat că în ciuda unor succese obținute pe această cale, lupta oamenilor înaintați ai societății noastre, o comuniștilor, nu a căpătat îndeajuns în literatură o emoționantă întruchipare artistică. In operele care urmează să apară în cinstea eliberării — aș vrea să amintesc aici în special Șoseaua Nordului *de Eugen Barbu, — și sensul și — după cît se poate spune din lectura fragmentelor publicate — patosul luptei comuniștilor se bucură de o profundă și veridică înfățișare. Neîndoios că țelul cel mai de seamă al unor asemenea opere trebuie să fie acela arătat de tovarășul Hrușciov și anume „să intre în arsenalul partidului".*

Acest țel trebuie să călăuzească pe scriitorii care și-au propus și își propun să înfățișeze oamenii și acțiunile în care poezia și adevărul demnității umane înfloresc. Acei oameni și acele acțiuni care dovedesc trecerea de la „eu" la „noi", care sînt o mărturie a conștiinței comuniste în acțiune.

Radu Lupan

POZITIV

Una din problemele cele mai amplu dezbătute la Congresul scriitorilor sovietici a fost problema eroului pozitiv. Una din problemele centrale din cuvîntarea tovarășului Hrușciov a fost, iarăși, problema eroului pozitiv.

Era firesc și inevitabil.

Era cu neputință să fie altfel...

De ce?

Cred că există cel puțin două motive care au determinat însemnătatea acordată acestui foarte discutat erou pozitiv.

In primul rînd însemnătatea lui ca factor de cunoaștere. Intr-adevăr, a reflecta astăzi prin scris realitatea înseamnă înainte de toate a reflecta fenomenul pozitiv care este esențial. In socialism fenomenul pozitiv este esențial. In capitalism era altfel, în feudalism era altfel, în sclavagism era altfel, dar în socialism fenomenul pozitiv este esențial, întrucît el determină mersul societății. Nu este absurd în cazul acesta să-i acuzi pe scriitorii care încearcă a evidenția în carte sau dramă esența societății, numindu-i „poleitori" și în schimb, să le ceri a reliefa neesențialul, secundarul, fenomenul de planul doi...? Un cetățean abil este prins cu aur și dolari ascunși în piciorul mesei și condamnat la închisoare. Ce este esențial în faptul acesta? Traficantul sau ofițerul de miliție care l-a prins și deferit justiției? Cine s-a dovedit principal și cine secundar în conflictul acesta, cine e mai puternic și cine mai puțin puternic, cine învingător și cine învins?

Pe vremea lui Balzac, traficantul ar fi fost învingător, poliția fiind în slujba sa, așa că romancierul și-a concentrat atenția asupra lui Rastignac, acesta fiind mai puternic, determinant, esențial pentru viața societății. Pe vremea lui Caragiale, hotărau Cațavencu și Tipătescu așa că, dramaturgul a fost obligat să le reliefeze tipul ca mai puternic, determinant, esențial pentru viața societății. Dar astăzi? Unde este esențialul? In casa cetățeanului cu valută forte sau în creierul ofițerului (comunist) de la miliția economică? Descriind, tu om de gîndire și condei, întîmplarea — pe care dintre cele două personaje ale dialogului vei stărui, pe eroul negativ sau pe eroul pozitiv, pe neesențial sau pe esențial?

Un compozitor destul de burghez și destul de necinstit acționează împotriva socialismului, frecventează ambasade ostile țării, își reneagă aparteneța la ai săi, fără a se jena, în același timp, să stoarcă tot ce se putea stoarce materialmente de la „ai săi". Se organizează o mare ședință publică, un fel de „judecată a onoarei", compozitorul este acuzat, un muncitor de la 23 August îl nimicește cu argumente făcîndu-l a bîigui scuze și a pleca fruntea. Ce este esențial în conflictul acesta? Compozitorul destul de burghez și destul de necinstit sau comunistul de la 23 August? Ce este determinant aici, forța negativă reprezentată de compozitor sau forțele pozitive întruchipate în comunist? Prin urmare, a pune în centrul scrisului tău întruchiparea fenomenului și eroului pozitiv, a-i acorda rolul principal, a-l așeza deasupra negativului nu înseamnă un act formal „de bunăvoință" la adresa vieții, ci o sarcină trasată de adevăr, o obligație decurgînd din structura realității obiective, o condiție a reflectării. Prin urmare, a scrie așa nu înseamnă a fi „poleitor", ci pur și simplu realist.

Un al doilea motiv care a determinat însemnătatea acordată la Congres problemei eroului pozitiv, îl constituie rolul său transformator. „Vreau însă să-i apăr pe acei scriitori care, pentru faptul că pun la baza operelor lor zugrăvirea eroilor pozitivi, sînt nu știu de ce porecliți „poleitori", a spus N. S. Hrușciov. Oare nu este bună și utilă opera în care scriitorul zugrăvește în mod veridic eroi pozitivi? Acești autori nu aprobă totul la eroii lor pozitivi, ci îi văd pe oameni așa cum sînt în viața reală, — în lupta și munca pentru afirmarea noului. Ceea ce este firesc și just. Oamenii trebuie educați pe bază de exemple bune. Calea spre viitor trebuie deschisă prin arătarea elementelor pozitive din viață. Forța exemplului este o mare forță tovarăși!" Literatura nefiind în socialism un act rupt sau opus orînduirii, ci un sector de activitate conștientă, asemănător ca funcție altor sectoare (să zicem „un sector între sectoare"), sarcina scriitorului este să acționeze în spiritul general. Dacă inginerul construiește o hidrocentrală, romanul trebuie să construiască un caracter. Dacă muncitorul realizează în industrie forță motrică, scriitorul va realiza în pagini „forța exemplului". Dacă activistul de la sate se străduiește pentru transformarea socialistă a agriculturii, autorul va munci pentru transformarea socialistă a conștiinței. Dorința de a realiza făptura eroului pozitiv nu este o invenție a secolului, ea a chinuit pe creatori o istorie întreagă. Lucrînd la „Idiotul", Dostoevski se gîndea la asta și mărturisea într-o scrisoare: „Ideea principală a romanului constă în zugrăvirea unui om întrutotul minunat. („Poleitor" ar strîmba deștepții n.n.). Nimic pe lume nu este mai greu de făcut decît acest lucru și, mai ales, în zilele noastre. Toți scriitorii și nu numai la noi, ci toți scriitorii din Europa au eșuat ori de cîte ori și-au propus să înfățișeze un erou pozitiv, întrutotul minunat, căci misiunea aceasta este nespus de grea. Frumosul este un ideal; or atît idealul nostru, cît și idealul Europei civilizate este încă departe de a se fi cristalizat". Astăzi, însă, și aici idealul s-a cristalizat! Așa se explică de ce necesitatea creării eroului pozitiv se întîlnește — în sfîrșit! — cu posibilitatea de înfăptuire. Idealul s-a cristalizat, el este comunistul constructor și dacă Dostoevski era în căutarea sa, noi l-am găsit.

Să-l punem în pagină.

Al. Mirodan

SCRISOAREA

V. Em. GALAN

În dormitorul tineretului, aerul începea să se dezmorţească. Cineva aprinse — ilegal la ora aceea — „injectorul, patent tovarăş' director". (Obişnuit, sobele dormitorului comun se încălzeau fie cu cărbuni, fie cu paie şi vrejuri de buruieni strînse din baltă de cu toamnă. Dar mai era şi acest „injector" făcut de Filip: un bidon de tinichea ridicat pe-un trepied înalt, împroşca pe vatra sobei, printr-o ţeavă, un amestec făcut din reziduri de ulei ars şi motorină. Legal, „injectorul" se folosea numai „cînd ăi de la aprovizionarea cu combustibil băltăreţ o făceau de oaie", sau după zile de muncă încordată, cînd direcţia hotăra că „în dormitorul comun va horăi nouă ore tot poporul, fără fochist de serviciu, pe bază de încălzire automată!")

La masa din fund, Agafton Ohu scria într-una:

Reclamaţie:

Aflaţi tovarăşi de la mine că la noi la gospodăria de stat din Lespezi este un reacţionar Pavel Bucuraşu care a pus toţi băieţii să se înscrie în teseu şi alt reacţionar încă mai mare Tiripan care a stat de capul lor toată iarna şi se ţine de deştept şi a mers cu dînşii şi îi înscrie pe toţi acolo la reacţionarul Erhan Ion agent agricol de care noi ştim cît este de reacţionar şi îi zicem Nuţă bibănelul preşeştiucii şi se înscrie în teseu şi Tiripan care la şcoală zice că a fost primit în uteme şi acuma zice să întărim teseul iar utemişti şi progresişti încă nu sînt la noi şi numai eu ţin pe adevăratelea cu dînşii iar Tiripan cu Bucuraşu îl sucesc şi pe director cum vor ei, iar la noi director este tovarăşul Filip Anton care şi el zice că ei au dreptate şi să întărim teseul ca să ne fie tare şi utemeul...

Despina lui Chirea-orbul nu era de loc mulţumită.

— Zi şi tu: de ce-ai aprins injectorul?... Ştii? Nu ştii! Numai aşa, ca să faci cum nu trebuie... Mai bine stinge! dar văzînd că vorbea degeaba, tăcu, oftă şi-şi apropie palmele la soba din ce în ce mai caldă.

Agafton Ohu scria înainte, neabătut:

...şi aflaţi că astă toamnă am trăit mai rău ca animalele şi tot din cauza reacţionarilor care am zis că sînt Tiripan şi Bucuraşu sală de mese nu era la fermă şi la casa comună pentru tineret cine trăia o ducea în suferinţă că ferestrele erau sparte şi Tiripan cu Bucuraşu tot reacţionari erau şi nici sală de lectură nu a fost nici bibliotecă nici ziar de perete iar acestea au ajuns la noi foarte tîrziu dar acolo nu erau şi casa din sat a fost luată de la fermă şi dată la primărie ca să facă comitetul provizor în ea cămin cultural să joace la serată reacţionarii cu Nuţă Bibănelul care îi învîrte cum vrea iar noi ne află aduşi în baltă unde avem baracă de lemn şi viaţa tineretului este foarte grea căci au fost schimbaţi toţi şefii noştri dintîi şi chiar eu nu mai sînt şef pentru că nu vrea Bucuraşu şi el a învîrtit aşa ca să fie şef şi pe urmă să îl pună pe Tiripan în locul lui care este şi acuma...

Simţind în spate un foşnet, Ohu tresări, lepădă creionul şi acoperi hîrtia cu amîndouă braţele.

— Ce vrei? se răsti la Despina. Ai zis că nu te uiţi. Lasă-mă să termin!

— Te las, te las. Măcar de-ai termina odată! Din pricina ta, poate nici n-ajung în noaptea asta...

— Ajungi dumneata, lasă! şi, sigur că Despina nu i se va mai uita peste umăr, scrise mai departe:

... din pricina reacţionarilor care sînt Tiripan şi Bucuraşu nici la şcoli nu am fost repartizaţi cinstit toţi pe sfînta dreptate căci ei au ales după ochi şi numai eu dintre toţi am fost ţinut aici la şcoala de alfabetizare unde am fost fruntaş şi am primit premiu de la tovarăşul Huc Vasile şi eu pot să fiu mai fruntaş ca ei la şcoala de tractorişti dar Tiripan a spus să nu merg că pe cei ce nu ştiu carte nu-i primeşte iar acuma Tiripan a isprăvit şcoala de maiştri şi numai eu rămîn tractorist ajutor încă un an măcar că astă toamnă am arat singur şi pot demonta tractorul şi noaptea pe întuneric şi îl fac la loc pe pipăite cu ochii legaţi dacă mă ajută nea Prodan la carburator şi vă rugăm tovarăşi cu lacrimi în ochi să veniţi la noi repede cît ţine drumul îngheţat şi se trece Borcea pe gheaţă şi să îi daţi afară pe amîndoi că Tiripan şi cu Bucuraşu sînt reacţionari şi noi nu mai putem îndura deloc iar dacă nu veniţi vă rog să daţi în ziar aşa cum îi arăt eu şi să le scrieţi o telegramă pe socoteala mea să plece de aici şi eu o plătesc cînd vin la Paroşani că nouă ei nu ne mai trebuiesc şi sîntem sătui de dînşii.

Tovarăş Ohu Agafton, gospodăria de stat din satul Lespezi de baltă.

— Gata! o vesti pe Despina; şi după ce-şi vîrî reclamaţia într-un plic, scrise adresa:

Tovarăşului secretar de partid din plasă la Paroşani.

— Ai grijă să n-o pierzi! o dăscăli pe Despina. Pune-o în buzunarul de la spate, la pantaloni. Aşa! Încheie-ţi clapa! (Despina purta aceleaşi haine ca toţi oamenii fermei: scurtă vătuită, pantaloni vătuiţi, bocanci, căciulă tărcată). Aşa! O duci la partid şi o laşi acolo! şi Ohu se chinui îndelung pînă-i explică unde anume era la Paroşani, casa căutată.

Cînd fu sigur că reclamaţia va ajunge chiar în noaptea aceea, răsuflă uşurat.

— Ce le-ai fi scriind tu lor... — rosti Despina într-o doară, îmbumbîndu-şi haina.

— Ce-am scris, pe mine mă priveşte.

— Pe tine te priveşte... Da' de încurcat, pe mine mă-ncurcă, pe mine mă-ntîrzie. Iar dacă pui la cale o nelegiuire ceva.

— Ce-mi ţii predici?! Nu faci cine ştie cu scofală: de dus la Paroşani, tot te duci. Nu te trimit eu anume! o împăcă Ohu în felul lui; simţind-o însă gata să se supere, căută o vorbă bună: Nea Chirea, cînd te-o vedea, nici n-are să te cunoască. Parc-ai fi un flăcău. Şi-ncă ce flăcău!

— Nea Chirea?! De cînd nu m-a văzut el... am albit, mi-au căzut dinţii din faţă... Mne! Să te ia dracii şi pe tine, cu scrisorile tale cu tot! Mă duc, pun caii la sanie, şi...

Cu asta, Despina lui Chirea făcu stînga-mprejur şi porni cu paşi mari, îndesaţi, de bărbat voinic. Mergea la Paroşani să-şi aducă omul acasă...

Cu o lună în urmă, orbecăind prin remiza atelierului mecanic, lui Chirea îi dăduse prin cap să pipăie pentru întîia oară în viaţa lui un tractor: tractorul cu care fiu-său, toamna trecută, desţelenise o sută optsprezece hectare. Fiu-său era la şcoală. Orbul mîngîia tractorul încet, cu evlavie, iar Ohu, explicîndu-i chipurile rostul fiecărei piese, îl lua peste picior fără pic de milă. Pînă la urmă, nimerind cu degetele pe unde nu trebuie, Chirea se trezi cu două unghii zdrobite. A treia zi, rana i se infectă. A patra zi, Filip îi trimise în spitalul de la Paroşani, iar pe Ohu îl retrogradă cu o clasă de salarizare pentru un trimestru întreg. La spital, penicilina stăvili repede infecţia, dar doctorii, în loc să-şi trimită pacientul acasă, îl trimiseră într-un spital din Bucureşti, unde — telefonaseră ei la Lespezi — lui Chirea urma să i se facă o operaţie, după care era mai mult ca sigur că-şi va recăpăta vederea...

Cînd i s-a adus Despinei la cunoştinţă că în săptămîna aceea bărbatu-său avea să vină înapoi la Paroşani „sănătos tun şi cu vedere ca la nouăsprezece ani", femeia nu fu în stare să creadă nimic:

— Orbu-i orb. Cum să vadă? Bine că i-au tămăduit mîna. Daţi-mi o sanie: să-l aştept, să-l aduc acasă... Atlfel, cînd eşti orb, nu ştii drumul: dai în gropi şi rămîni pe seama ciorilor, a lupilor... Daţi-mi o sanie: a fost un om bun, la zilele lui

Filip rîse şiret şi-i dădu sania. Iar Ohu s-a bucurat de două ori: întîi, pentru că întîmplarea îl scăpa de orice mustrări de conştiinţă, îl îndreptăţea chiar să se socoată salvatorul lui Chirea („Ştiam eu: tot răul spre bine!") şi, al doilea, pentru că unui curier mai bun decît Despina nu-i putea încredinţa reclamaţia lui: de pe vremea cînd, ca „vagabond" pripăşit în Lespezi, Ohu închiria cu luna cotineaţa familiei Chirea, între el şi Despina se statorniciseră legături simple, aspre şi trainice, ca între flăcăii oricărei familii necăjite şi mama lor. Din partea lui Ohu, asta însemna că-i era îngăduit, ca unui fiu adevărat, să-i ceară Despinei tot soiul de ajutoare şi servicii pe care altora nu s-ar fi umilit să le ceară pentru nimic în lume. Din partea Despinei, asta însemna că ori de cîte ori Ohu venea la dînsa cu „pretenţii de nelegiuit fără minte", îl boscorodea coştiincios — şi pe urmă, slabă în faţa lui ca o adevărată mamă, îl făcea pe voie.

Rămas singur, Ohu se grăbi să stingă injectorul: cîtă vreme nu vedea nimeni cum călca el orice regulament, călcatul regulamentelor nu-i aducea nici o bucurie!

Plecă la atelierul mecanic, îşi sfîrşi ziua muncind fără tragere de inimă, trînti în dreapta şi-n stînga o mulţime de obrăznicii, înghiţi cina în silă şi, cînd delegaţii plecaţi în sat să rezolve „istoria cu înscrierile-n T.S." reveniră, îl găsiră în pat, cu pătura trasă peste cap, gemînd prin somn. Nu-i dădură nici o atenţie.

„Aiurea! Dormi şi tu, bă Ohule, de te prăpădeşti!" ghici Nicu Cîrmiş de îndată ce trecu pragul.

Nicu îşi avea patul alături. Aşa şi-l alesese de la bun început, de cînd se mutaseră din sat aici. Dar şi-l alesese doar din obişnuinţă: nu mai era „chiar prieten" cu Ohu, ci rămăsese „numai aşa..." Iar după ce mai tîrziu Nicu plecase trei luni la şcoala de tractorişti, lăsîndu-l pe Ohu să urmeze în baltă cursurile de alfabetizare „pentru boşorogi" n-a rămas mare lucru nici acel „numai aşa".

Totuşi, cînd în dormitor s-a stins lumina şi băieţii au adormit unul cîte unul, Nicu, lăsîndu-se călăuzit de inima lui prea bună, se săltă într-un cot şi începu să ofteze. Nu pentru el; pentru Ohu.

— Dormi, Ohule? întrebă şoptit, cînd văzu că oftatul nu-i era luat în seamă; şi simţind că dincolo vecinul îşi scosese capul din pătură, începu să-i povestească bucuros, ca pe vremuri: Auzi, bă? Preşeştiuca l-a scărmănat pe Bibănel de i-a rupt toţi dinţii! Phii, ce l-a scărmănat! Stai să-ţi spun...

Ce n-ar fi dat Nicu să-l ştie iarăşi pe Ohu „cum a fost el înainte"! Dar Ohu „se făcuse altfel"— şi „altfel" rămăsese.

— Du-te dracului, cu spusul tău cu tot! N-am nevoie! tăie el, scurt, pofta de povestit şi bunele intenţii ale lui Nicu. Mare grozăvie că l-a scărmănat tată-su!?

— Stai, bă, nu ştii...

— Scîrţ! Preşeştiuca l-a scărmănat, iar voi l-aţi pupat sub coadă... Da, că aşa vă învaţă ăla, Tiripan! Ştiu eu ce spun!

— Stai, bă, că tu...

— Ştii ce-nseamnă asta? Inseamnă că ăla-i mai reacţionar şi decît preşeştiuca. Da, Tiripan! Asta -nseamnă!

— Tiripan?! De unde o scornişi!?... De-ai ştii tu cîte vergi i-a altoit!... De unde le tot scornişti?!

— Las' că afli tu de unde. Nu sconesc nimic... Ai să vezi! Să ştie toţi, lasă: să vie, să vadă...

— Cine, bă?

O clipă, Ohu se simţi îndemnat să-şi descarce sufletul: să-i spună verde lui Nicu „ce reclamaţie îi trîntise el „ăluia" şi „ce hai s-o-ncinge la gospodărie cu ăla şi cu Bucuraşu" în urma reclamaţiei lui. Dar se răzgîndi — şi lui Nicu nu-i fu dat să afle decît pricina răzgînditului:

— Tu ţii cu Tiripan, ţii cu ăla! şopti Ohu, înversunat de parcă-l înjura.

— Eh! se mulţumi Nicu cu-un oftat, înghiţindu-şi-l apoi, mai mult din lehamite decît din milă... „Şi ce dacă ţiu?"

— Dacă ţii cu el, poţi să ţii, te priveşte! Da' zi şi tu: am arat eu anul trecut mai mult ca tine? Zi!

— Ai arat, bă, ai arat...

— Am fost al doilea la tractorişti, ori n-am fost?

— Ai fost bă... Ce-i cu asta?

— Atunci de ce s-a pus el împotrivă? De ce a zis să nu mă duc la şcoală cu voi? Zi: de ce?

— Păi degeaba te duceai, bă, că nu te primeau. Dacă nu ştiai carte! Ce te-ncăpăţînezi ca proasta? Mergi iarna ce vine; pîn-atunci înveţi.

— Aşa? Lua-v-ar dracu! Iarna ce vine!? Bine v-aţi socotit... Mie-mi face vînt la şcoală, iar dumnealui se fiţîie pe la şezători, ştiu eu, lasă, cu... Lua-v-ar...

— Ce drăcui, bă? se mînie Nicu dintr-odată. Dacă-ţi arde de drăcuit, cară-te afară şi drăcuie Borcea, poate-o dezgheţi, na! Oamenii acuma dorm! şi străduindu-se să scîrţîie patul cît mai tare, Nicu se cuibări demonstrativ pentru somn.

Scăpare mai bună decît asta nu avea. Cum să vorbească el cu Ohu despre cine-o să se „fiţîie" cu Tiripan pe la şezători cînd Ohu o fi la şcoală? Cum?!... De Lenuţa era vorba, da, de soră-sa! Nicu nu mai era un băieţaş, pricepea foarte bine...

In toamnă, cînd Tiripan venise la fermă şi cînd Ohu fusese „măturat din toate şefiile", Lenuţa Cîrmiş se pomenise pentru o bucată de vreme asurzită de dimineaţa pînă seara cu istorii privindu-l pe Tiripan: Nicu îl înjura pe Tiripan, Ohu îl înjura pe Tiripan, se întreceau amîndoi, cu rîndul, să-i arate cît de rău era Tiripan — şi pînă la urmă au izbutit să atragă aşa de bine atenţia fetei asupra lui Tiripan, încît într-o bună zi, pe vremea cînd el „mai era încă tot cu Ohu", Nicu se simţi dator să-şi înştiinţeze prietenul că „Lenuţa, bă Ohule, e îndrăgostită de Tiripan, de nici nu mai ştie ce face!"... Cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd în Lespezi s-a oprit caravana cinematografică — trecea spre Călăraşi — Lenuţa văzu amîndouă filmele stînd spăsită, cu nasul în batistă, avîndu-l de-a dreapta pe Tiripan şi de-a stînga pe Ohu. Şi cinci zile mai tîrziu, cînd caravana s-a întors, Lenuţa s-a dus la film numai cu Tiripan; Ohu a rămas la cooperativă şi a băut de unul singur pînă i s-au întors maţele pe dos... Nicu pricepea lucrurile foarte bine: îl cunoştea şi pe Ohu, îl cunoştea şi pe Tiripan, o cunoştea şi pe Lenuţa, îi iubea pe tustrei, dorea binele tuturor, şi, în suflet trăgea concluzii cît se poate de limpezi: „N-ai ce face, bă Ohule: te-ai ars! De pomană te catîrceşti! Ai pacnit-o: îl place pe Tiripan şi... ce?"

Dar poftim de spune-i-o asta lui Ohu!... Eu, în numele lui Dumnezeu: mai bine prefă-te că dormi, Nicule, prefă-te c-ai dat ortul popii — şi gata socoteala!

Ohu stătu într-un cot, nemişcat, multă vreme. Tîrziu abia, trîntindu-se cu faţa-n sus, întrebă şoptit, într-o doară:

— Auzi, mă! Ăla... Tiripan... a venit cu voi, sau a rămas în sat?

Nicu nu-i răspunse.

„Da, Ohule, a rămas. S-a dus cu Lenuţa la şezătoare, asta-i la mama Nedlea. Ce să-i faci? Aşa-i!" şi Nicu, de teamă să nu-l ia gura pe dinainte, se străduI cu atîta inimoşie s-o facă pe adormitul, încît adormi de-a binelea şi nu mai auzi nici cînd a venit Tiripan, nici cum a tot oftat şi a scrîşnit Ohu pînă dimineaţa.

Desen de MIHU VULCANESCU

*) *Fragment din volumul II al romanului* Bărăgan, *sub tipar la Editura Tineretului. Acţiunea se petrece în primăvara anului 1949. „Tese"-ul este T.S. — organizaţia de atunci a tineretului sătesc.*

SAŞA PANĂ

La mulţi ani!

La mulţi ani,
Patria mea liberă,
Patria mea frumoasă!
Tînără eşti dar bogată în fapte
Din ziua cînd ai scuturat,
de pe trupul tău
Schilodit, ploşniţele nesătule,
Din ziua cînd poporul tău cel harnic
Şi-a dezdoit spinarea,
A strîns pumnii de mînia cea mare,
Din ziua cînd a sfărîmat lanţuri
Şi-a prăvălit uşi zăbrelite —
De-au tremurat nelegiuiţi călăi.

Ai cincisprezece ani, dar nu mai
eşti copilă,
Patria mea — izvor de bucurii.
De cincisprezece ani
Soarele e mai cald aici,
Umbra e mai plină de răcoare,
Zăpezile mai albe
Şi ploaia mai binefăcătoare.
Cîntecul e mai limpede,
Munca mai rodnică
Şi voia bună e mai bună.
Zi de zi, oamenii te fac
Mai frumoasă,
Mai bogată;
Iar frumuseţea ta
e frumuseţea lor,
Bogăţia ta
e bogăţia lor.

Cînd au răsărit aceste case?
Cînd au crescut aceste furnale,
fabrici, uzine?
Aceste lanuri întinse dincolo de cuprinsul
ochilor
Peste care maiestoase trec tractoare
şi combine?
Şi aceste şcoli pline de zumzetul
Tinereţii neastîmpărate
Şi dornice să afle, să ştie de toate?

Cor de glasuri răspunde:
— N-au răsărit,
N-au crescut:
Noi le-am zidit, noi le-am dichisit
Noi le-am prejmuit cu flori şi iarbă
Noi ne-am unit, tăind măselariţa
de pe haturi:
Noi, oamenii liberi,
Noi părinţii, noi copiii
Lui August 23.

G. TALAZ

Cîntec

Din moloz şi întuneric
Am pornit spre unde
E-o lumină vrăjitoare
Ce-n suflet pătrunde.

Spre lumina asta, pasul
Cătinel ne urcă
Şi prin ea ni-i viitorul
Caer pus în furcă.

Prin lumina asta-n ţară
Noi sîntem stăpîni
Şi gustăm din miezul dulce
Al acestei pîini...

Cine oare ni-i lumina?
Cine ni-i puterea?
Cînd în faguri noi ne
strîngem
Ca albina, mierea?

E Partidul, farul nostru
El, care veghează
Peste largurile ţării,
Veşnic stînd de pază.

Iar în noapte dînd privirei
Cerul plin de stele
Ştim că-i şi inima noastră
Una dintre ele.

PETRU VINTILĂ

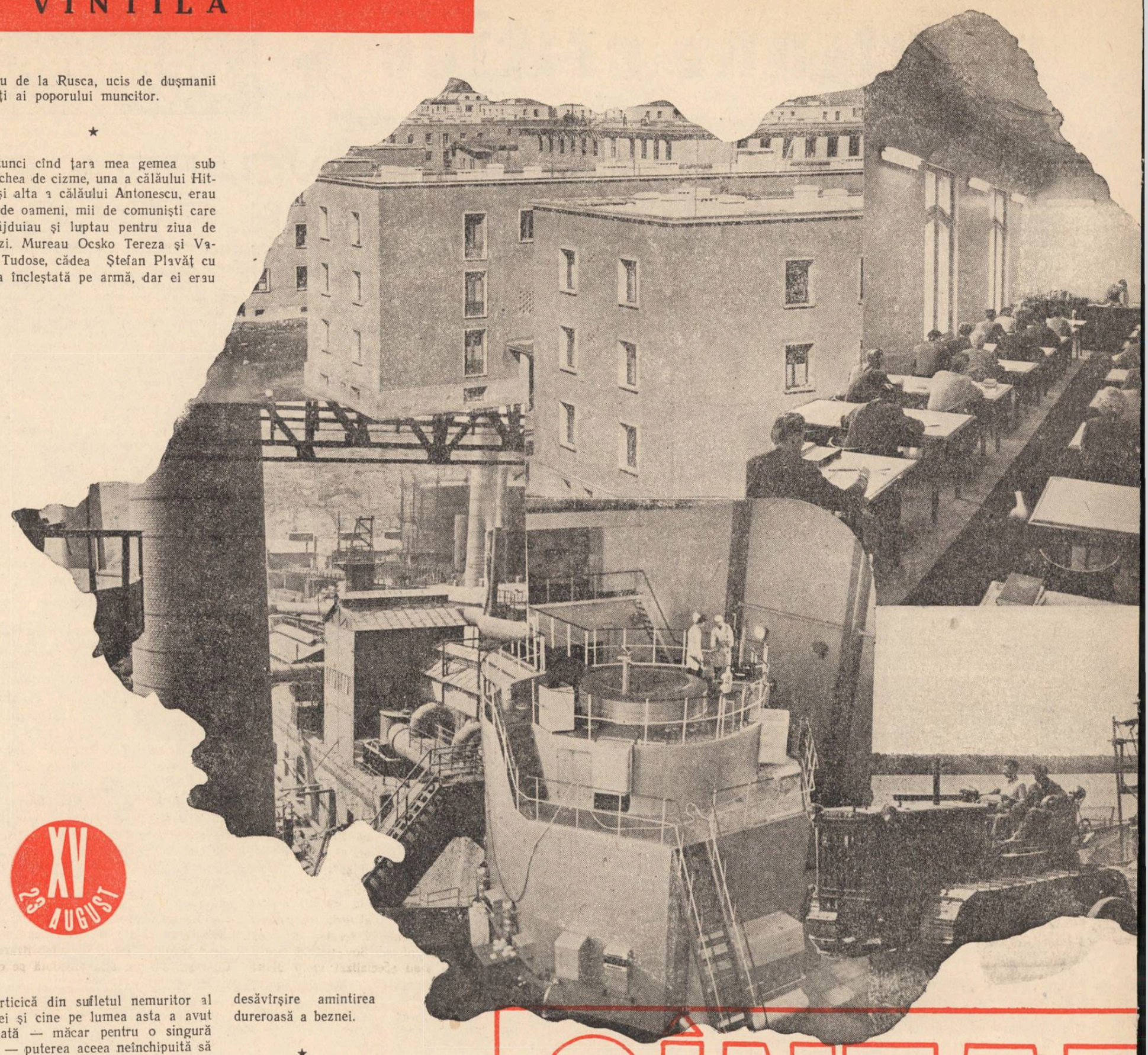

CÎNTAR

Acum o zi sau două, am avut un vis ca niciodată uluitor, un vis de o poezie neașteptată și tulburătoare. Eram într-unul din fluviile de oameni ce alunecau în valuri de flori și ovații ca într-o deltă de care alegorice și de flamuri spre marea din Piața Iosif Vissarionovici Stalin. Eram, ca în poemul lui Vladimir Maiakovski, un strop din oceanul fremătător al poporului meu, demonstrația fiind ea însăși ca o maree de o frumusețe fără seamăn. Înaintam pe calea Victoriei într-o polifonie amețitoare de marșuri și de hore, iar glasurile crainicilor de la radio relatau pline de emoție despre demonstrațiile asemănătoare din orașele și de pe marile șantiere ale patriei. Crainicii vorbeau despre locuri cunoscute abia în ultimii ani, dar absolut toate îmi erau știute și familiare, parcă în toate aș fi văzut pentru prima oară lumina zilei, parcă aș fi copilărit în ele, parcă aș fi crescut în inima lor. Parcă aș fi cîștigat deodată darul mitic al ubicuității, darul acela mirific de a fi în același timp pretutindeni între hotarele dragi ale patriei, în sufletul poporului, în șopotul dulce al apelor sale, în oceanul albastru și profund al cerului ei, în freamătul de ozon și rășină al pădurilor sale, în mările de aur și aramă ale bărăganelor ei, în orașele sale noi ca și în cele vechi și în satele ivite din smaltul alb și roșu din mijlocul grădinilor și livezilor. Visul era posibil, fiindcă de fapt nu era loc pe care să nu-l fi cercetat în călătoriile mele revelatoare. De fiecare dată aflasem fericit și surprins miile de ipostaze în care mi se înfățișa profunda frumusețe a patriei mele și noua, mult rîvnita ei tinerețe, clocotitoarea ei putere și poftă de viață, generoasa ei bunătate și înțelepciune, geniul care îi încununa fruntea ei naltă ca o coroană de aur și nestemate.

Ea mi s-a arătat în vis ca un pom încărcat de fruct, cu rădăcinile arboroase înfipte adînc în pămînt, cu seva pulsînd în crengi, în frunze, în flori și în fructele ca sîngele roș; sub ochii mei a crescut pomul, apa vie am zărit-o udîndu-l, am văzut și lacrămile trecutului adunate în rădăcinile adînci, am auzit în frunzișul lui vîntul și șuierul lui era al săgeților de la Podul Inalt și de la Rovine, am auzit crivățul și palele lui de gheață erau ale plotoanelor de execuție antonesciene, am simțit cutremurul și trupul patriei a zvîcnit odată cu pieptul zdrobit al lui Ilie Pintilie și am descifrat cuvîntul viitorului în pagina cît caietul de școală, a „Scînteii". Unde am mai văzut steaua aceasta roșie în cinci colțuri? Cine mi-a arătat smaltul ei de rubin și scînteietoarea ei rază?

Eram copil, în a doua sau a treia clasă la un liceu sumbru din Caransebeș. Într-o zi de toamnă am văzut mergînd spre gară un convoi de oameni în straie de cînepă țărcată, legați în fiare, păziți de jandarmi și gardieni. Erau deținuți comuniști, mutați de la temnița din Caransebeș la cea din Doftana, ori la cea din Aiud, ori la Jilava, ori la Văcărești. Eram copil, cu tașca de carton în spate. În altă zi am cumpărat o sticlă învelită într-o țesătură frumoasă de rafie. Am cumpărat-o de la doi deținuți pe care-i păzeau gardienii pe trotuarul din fața fostului tribunal din Caransebeș. În împletitura de rafie am zărit o stea roșie în cinci colțuri. Ce mesaj superb în modestia și înflăcărarea lui era în semnul acela, în steaua aceea roșie! După ani, am reîntîlnit-o pe frontul antifascist din Ardeal, pe cascheteie ostașilor sovietici, și pe turelele tancurilor. În smaltul strălucitor, revedeam steaua minusculă de rafie, a copilăriei...

Acum ea scînteiază pe cascheteie ostașilor mîndrei noastre armate populare. În smaltul fiecăreia din ele, roș, e un strop din sîngele generos care a curs pe dalele de piatră din piața Palatului de Iarnă, e un strop din sîngele comuniștilor căzuți sub gloanțele plotoanelor de execuție la curțile marțiale burgheze, legionare și antonesciene, în beciurile siguranței, ale poliției legionare și ale Gestapoului, e un strop din sîngele patrioților curs la Băneasa și Cotroceni în august 1944, la Turda în septembrie 1944 și sub zidurile postului de radio Donau în mai 1945, în ajunul păcii, în secundele cînd fiara hitleristă s-a cutremurat în ultimele ei zvîrcoliri. În smaltul steluței, în fiecare din ele, e un strop din sîngele curs în februarie 1945 în piața Palatului, cînd au lovit în popor gloanțele generalului Rădescu. În smaltul ei e un strop din sîngele țăranului Ion Sitaru din Stoenești, pe care în primăvara anului 1945 l-a împușcat moșierul din sat, e un strop din sîngele comunistului Lazăr Cernescu de la Rusca, ucis de dușmanii jurați ai poporului muncitor.

★

Atunci cînd țara mea gemea sub perechea de cizme, una a călăului Hitler și alta a călăului Antonescu, erau mii de oameni, mii de comuniști care nădăjduiau și luptau pentru ziua de astăzi. Mureau Ocsko Tereza și Vasile Tudose, cădea Ștefan Plavăț cu mîna încleștată pe armă, dar ei erau o părticică din sufletul nemuritor al patriei și cine pe lumea asta a avut vreodată — măcar pentru o singură clipă — puterea aceea neînchipuită să poată ucide sufletul unui popor? Tot ce-a avut mai bun sufletul fără moarte al patriei mele, miile de comuniști, copiii ei neînfricați și credincioși, s-au gîndit la înfățișarea ei de astăzi.

Romînia, măicuța Romînie, era atunci în primitivitate și beznă ca în zilele cînd la Roma se înălța din marmură de Ruschița columna traiană. În 1940, unui milion de gospodării țărănești le lipsea pînă și elementarul, primordialul plug de lemn. Eu am văzut la Sarmisegetuza și la Hațeg și la Zăicani și la Lunca Cernii, țărani îmbrăcați în opinci din piele de porc și în sarici de lînă, aidoma strămoșilor daci uciși cu două milenii în urmă, la Poarta de Fier a Transilvaniei în lupta lor desnădăjduită și superbă cu cohortele venite de la țărmul Mediteranei. În două mii de ani din străvechea Sarmisegetuza nu s-a ridicat nici măcar un învățător, un medic, ori un profesor. În două mii de ani țăranii localnici încă nu trecuseră decît de la opaițul de lut ars la feștila de bumbac a lămpii cu petrol și din 100 de oameni, 95 nu știau să scrie și să citească.

Dar acolo, la Sarmisegetuza am văzut lampa lui Ilici în înfățișarea ei cea mai frenetică și romantică. După două mii de ani de opaiț cu seu, ulei de rapiță și petrol, localnicii au hotărît să-și construiască o microcentrală electrică. Am văzut-o cînd microcentrala aceasta era gata. Ea este fără îndoială cea mai mică centrală electrică din țară. Apa de munte vine în jos pe un canal și lovește cu putere în cupele unei turbine de lemn. Aceasta pune în mișcare un generator electric și azi, în străvechea Sarmisegetuză, între slujbașii cei mai respectați ai comunei se află Petru Iovanescu, tînărul electrician al uzinei. În cele cîteva sute de case ale comunei scînteiază în faptul serii lampa lui Ilici. Poate că nicăieri ca aci lampa lui Ilici n-a alungat un întuneric mai gros și înfricoșător, întunericul unei vieți primitive și aspre, trăită de generații întregi în ignoranță și suferință adîncă. În două mii de ani de aci n-a ieșit nici un medic, nici un profesor, nici un inginer, dar numai în ultimii cincisprezece ani de aci au plecat la licee și universități cîteva sute de adolescenți și tineri. În cincisprezece ani a fost ștearsă cu desăvîrșire amintirea dureroasă a beznei.

★

Eu am văzut la Segarcea pe teritoriul fostului domeniu regal, bordeie săpate în pămînt ca în preistorie. Aci locuiau robi, aci locuiau oameni ce se născuseră în același an cu Carol al doilea și cu Mihai întîiul. Dar ei dormeau în peșteri ca omul de la Cro-Magnon. Oh, și de la acel strămoș al umanității pînă la „primul agricultor al țării" ce se chema Carol, cîte zeci de mii de ani vor fi trecut! Unuia i se punea botniță ca să nu poftească la razachia monarhă de la Segarcea. Saliva regală a celuilalt, umezea în schimb dumicatul unei subțiri bucătării franceze. Acolo am văzut ca pe-o ramă de monoclu, un cerc de sîrmă, un șbilț. Oul robilor dăruit monarhului-moșier, trebuia să nu treacă prin șbilț. I se cerea adică un gabarit anume, omleta regală nefiind gustoasă și excelentă decît din ouăle cele mai mari ce se ouau din căciula spartă a țăranului în penajul coifului regal.

★

În vremea aceea la noi încă se mai treiera ca pe vremea faraonilor egipteni, așternînd snopii pe arie sub copitele cailor și vitelor. Krueger împlîntase pe vremea aceea un cuțit de măcelărie în pieptul patriei și fiecare gămălie de chibrit se transforma sub cuțitul lui tîlhăresc într-un fir de aur, dar pe Toroioaga păcurarii oșeni încă mai aprindeau focul frecînd două lemne ca omul din Neanderthal. Țăranii de la Borlova, cei care îi uimiseră în 1937 pe londonezi cu Poșovaica lor străveche, umblau în opinci cu gurgui, desprinși parcă din basorelieful columnei traiane, dar Mociornița se îmbogățea din furniturile lui de bocanci pentru armatele ce aveau să piară sub zăpezile Stalingradului.

Era în Romînia de atunci un amestec dramatic de beznă și durere, de neștiință și sărăcie. Eu am auzit-o pe bunica mea, într-un an de secetă, invocînd un sfînt ancestral și apocrif. Cum aș putea uita vreodată litania aceea amară și îndurerată?

Da ce-i asta, Căluiene,
Că de-atîta lungă vreme
Cerul nu l-ai nourat
Și pămîntul s-a uscat?
Căluiene, Căluiene,
Ia ciurul și cerne
Toarnă cu ciubărul
Pe fîntîna seacă
Ne umple de apă...

Comuniștii erau în anii aceia în hrubele de la Doftana și Caransebeș. Comuniștii, neîndoiți sub harapnicele monarho-moșierești, visau să treacă la muzeu opaițele de seu și petrol, visau să arunce la muzeu plugurile de lemn, visau să arunce la lada de gunoi a istoriei hlamida regală, jobenul ministrului burghez, monoclul fabricantului și terezia zarafului capitalist.

Dar atunci cînd lipseau un milion de pluguri de lemn, visul de-a urca țăranul pe tractor putea multora să apară ca un lucru fantastic. Cînd existau Ford-uri și Hanomag-uri, un tractor în întregime romînesc putea să apară de necrezut, cum de necrezut ar fi fost ambiția de a crea o mașină perpetuum-mobile.

Dar astăzi, după cincisprezece ani de viață liberă, care vis ni s-ar mai părea fantastic și irealizabil? N-o fi fost grozav de estetic tractorul I.A.R.-22, dar U.T.O.S.-ul de azi, modern, ascultător sub mîinile șoferului, economic și harnic, e cunoscut și solicitat în zece, în douăzeci, în treizeci de țări ale lumii. Pentru prima oară în milenara sa istorie, poporul nostru dăruie umanității după viersul dramatic și fermecător al „Mioriței", corespondentul ei de complicată și modernă mecanică agrară, un tractor, un plug cu cinci brăzdare, o combină, o secerătoare și o batoză.

În 1940 lipseau 1.000.000 de pluguri de lemn și 1.000.000 de țărani arau pămîntul lor sărac cu unghiile. Azi avem aproape 30 de mii de tractoare, 7000 de cultivatoare, 5000 de semănători mecanice, 4000 de secerători-legători, 600 de combine și 8000 de batoze.

Chiar și bunica, dac-ar trăi, s-ar rușina să mai invoce în desnădăjduita și trecuta ei umilință pe înfricoșătorul „Caloian". El și sfîntu' Ilie și-au găsit, de la o vreme încoace, concurenți serioși pe pămînt, între firul de argint al Dunării și arcul de silex al Carpaților. Ei leagă și desleagă ploile. Ei sînt mecanici la stațiile de pompe din Pietroiu și Mărculești, din Cocargeaua și Periș, din Chizătău și Vinga. L-am văzut de pildă pe „sfîntu Ilie" din Periș. E îmbrăcat în salopetă. A învîrtit de-o manetă, a răsucit un buton și peste semănături au țîșnit ca din niște fantastice izvoare arteziene, jerbele scînteietoare ale apei împurpurate de arcul unui curcubeu.

★

Acum cîțiva ani am călătorit într-un loc pe care — uluit — l-am botezat cu un nume de geografie și basm: „Țara Uriașilor". M-au uimit dimensiunile unor lucrări memorabile. Am văzut un dig de pămînt înalt de șapte metri, lat de zece metri și lung de peste patruzeci și cinci de mii de metri. Digul acela, construit cu o armată de buldozere și gredere în anul 1952, ocrotește de năvala apelor Borcei și Dunării o întindere de optsprezece mii de pogoane. Erau la G.A.S. Pietroiu cînd am vizitat gospodăria, peste 14 mii de oi, cîteva mii de porci, sute de cai și vaci, sute de stupi, mii de rațe și gîște. Cînd am revenit acolo într-o toamnă m-au u
debordante ale a
și generos. Am vă
ardei grași, verze,
morcovi și ca într
fic, șiruri de oam
șertarea lor în bu
la malul Borcei.
sorbit toată vara
tr-o cadență de 80
udînd o grădină
hectare. Locul își
sosință porecla de
în marginea dinsp
Borcea. Intre Fet
iată că și uriașii
uriașii lor. Zilele
ziare că întreg
Dunăre și Borcea
peste 100 de mii
va fi indiguit și
Vasăzică uriașul
1953 la Pietroiu, e
mila de 100 de
guită, dichisită c
cu grădini irigate
am mai văzut și
primelor tractoare
codrii de papură
focului, ca să fa
goarelor și pășu
verde.

Un adolescent
cincisprezece ani
este aia „moșier",
pară abstract și i
ditatea lui. Istori
paginile și facsim
ce în numai dou
măvara anului 19
unsprezece mii de
un tîlhar oarecare

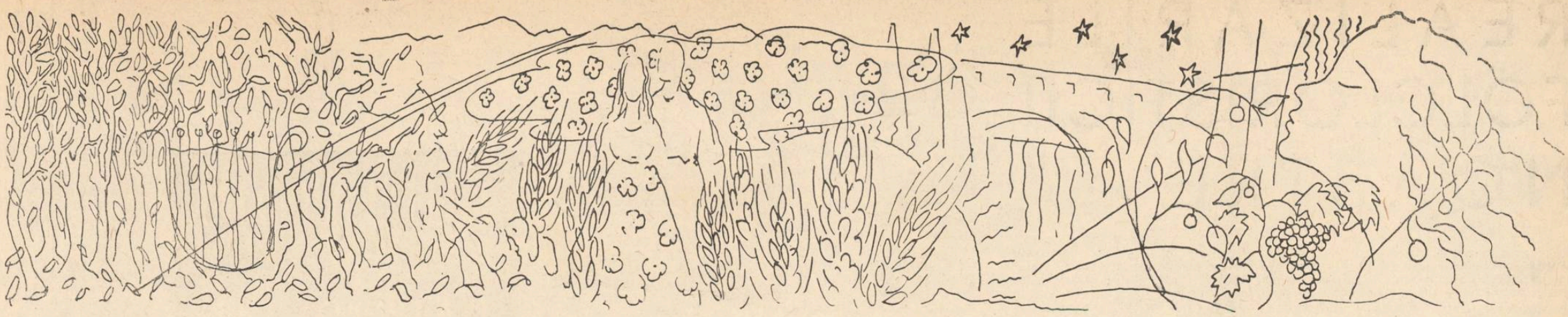

Dimos RENDIS

Zidarul

Acum ți-am înțeles,
meștere Manole, povestea.

Am înțeles-o privind de aici
de lîngă catargele schelei,
zbaterea flamurilor roșii
pe șantierele țării,
vibrînd
asemeni unor vine verticale.

Acum ți-am înțeles
meștere Manole, povestea :
„Pentru ca zidurile să nu se mai năruie
e nevoie de sînge
și legea aceasta se va schimba
doar atunci,
cînd sus, pe vîrfuri de schele,
vei ridica steagul roșu
— gigantică vînă —
în care curge
întregul sînge vărsat
de către toți zidarii !"

Acum ți-am înțeles povestea,
meștere Manole !

In romînește de GH. TOMOZEI

Mihai NEGULESCU

Totdeauna...

Totdeauna te cheamă ceva,
Totdeauna cineva te așteaptă ;
Pe drumeaguri de șes, pe poteci de munte
Pașii tăi mari, apăsați, glasul tău, mîna ta
Spre alți pași, alte glasuri și mîini,
se îndreaptă.

Adăstînd
Clipa cînd vei fi lîngă ei
Mulți prieteni în cale îți ies...
Ochii tăi negri, pașii tăi grei
Peste țară poemul și-l țes.
Iată salcîmii : te știu
Iată barajele : te-au cunoscut
Și tot ce e tînăr și viu
Are, în tine, un scut.

Nu ne clatină al vremii șuvoi
Cît ești tu lîngă noi —
Cît ești tu chiar în noi,
Aici în oraș, acolo la țară, departe,
In a inimilor noastre vibrație
In curaj, în creație,
Nedespărțiți în viață și moarte !

Ilarie HINOVEANU

Cîmpie fără haturi...

Cîmpie fără haturi cu brazdele la vînt
Adulmeci răsuflarea din vînturile calde
Și strîngi din mări solare în bulgări de pămînt
Scînteile topite în șiruri de smaralde.

Alunecă privirea cu gîndurile-n floare
Și glasul pică-n zare, — nemărginit ecou,
Molatec mers chiar fuga spre codru mi se pare
Cînd inima se-nalță în ritm ușor și nou.

Mai slobod îi-i ocolul cocoarelor de sus
Prin apa primăverii cînd drumurile-și cată,
Căci toate ca pe-o masă în calea lor ai pus
Sub cernerea luminii din bolta-mpurpurată.

Cîmpie fără haturi, covoarele de grîne
In geana depărtării urzelile își scaldă.
Prieteni din uzine, cuptoarele de mîine
Deschise-s și ne-așteaptă să frîngem pîinea
caldă

Octavian PALER

Știu...

Știu
o melodie gravă ca pădurile vechi de
jugastru
aplecate peste pașii omului care urcă
spre înaltul triumf de lumină.
Mi-a cîntat-o Oltul, trecîndu-și arcușul
albastru
pe uriașa vioară de piatră carpatină.

Știu
o melodie optimistă ca pămîntul săturat
primăvara de ploi.
I-am auzit ecoul prelung
în varul așternut ca o iederă albă,
ca o proclamație
afișată pe clădirile noi.

Știu
o melodie pe care n-a știut-o harfa de
bronz a pădurilor
nicioda'ă ..
Am învățat-o ascultînd cum foșnesc
noaptea luminile
cînd bate vîntul prin cîmpia-mpăcată.

Știu
o melodie visătoare ca holda cu freamătul
greu,
ca fruntea inginerului aplecată peste primul
proiect,
ca iarba prin care-au trecut pașii iubitei,
ca iscălitura care-am lăsat-o pe certificatul
de naștere al copilului meu.

Știu
o melodie dulce ca lumina de Murfatlar,
solemnă ca salvele din dimineața fiecărui
23 August
și tulburătoare ca frumusețea omului liber
oglindită în rîurile noastre pe veșnicii de
cleștar.

Știu
o melodie pe care n-a știut-o strămoșul cu
fluierul trist.
E melodia pămîntului și a timpului meu
vibrînd sub mîngîierea visătoare și gravă,
optimistă și dulce,
solemnă și tulburătoare
a omului comunist...

Valeria BOICULESI

Noapte de August

Nu pot dormi. E noaptea prea fierbinte
și cerul prea adînc și prea-nstelat...
Deschide geamul, mamă... Poate vîntul
s-o fi întors de unde-a fost plecat.

Nu pot dormi. Aducerile-aminte
se întrupează din văzduh și lut...
Deschide geamul, mamă... Oare vîntul
a tresărit prin somn și a gemut ?

Ce liniște-i ! Se coace poama coarnă
și mustul fierbe roșu în ciorchini ;
nestingherit, pămîntu-ncet se-ntoarnă —
și cerul scînteiază de lumini...

E cerul plin de stele, plin de stele...
O, cîte stele ard !
O, cîți eroi
au spintecat urgia nopții grele
să strălucească cerul pentru noi !...

Ion CRÎNGULEANU

Iluminare

Satul, și jur împrejur pădurile —
Drumurile, și pe margini stîlpii și firele...
S-a făcut dimineață ; soarele
Ne-a luminat chipul, brațele tari și picioarele...

...Urcăm cîte unul pe stîlpi... Emoții, —
Oamenii s-au adunat și așteaptă cu toții ;
In amurg se aprind prima dată luminile,
Oamenii au ochii adînci și curați ca fîntînile...
In amurg ochii lor se umplu de cînt, —
Emoții... Peste strunele stîlpilor, arcușuri de vînt...

Oameni... Și-n sufletul lor atîta lumină !
Oameni... Și-n ochii lor atîta lumină !
E noapte tîrzie... Doar pruncii visează ;
Satul freamătă parcă-i zi în amiază...

Gheorghe TOMOZEI

Un singur cuvînt

Am văzut în temnița veche, sgîriat
de fierul cătușelor, pe zidul
celulei condamnaților la moarte-un cuvînt,
repetat :
Partidul !

Fiecare literă, ca o vînă de sînge se deschide
desprinzîndu-se de zid, în roșie smulgere
și celula condamnaților la moarte, părea
cerul furtunii, încrustat de fulgere.

V-ascult, foșnind în cîntec fierbinte,
cum ascult în spicele tinere, aurul împlinirii
cuvinte,
osemintele gîndirii...

Florența ALBU

Tinerețea noastră

Peste ani,
cînd va veni vremea-amintirilor,
ne vom întoarce,
pe unde-am trecut împreună.

...Din drumuri — de noi înscrise
pe fața pămîntului,
din ziduri pe care le-am urcat,
din visele nopților de-acum —
din fiecare lucru
încercat și izbutit de noi, prima dată,
din tot ce va fi
al vremii noastre și-al nostru,
am să te-adun, prietene,
cu mersul tău, legănat, de urs,
cu fruntea colțuroasă și arsă de vînt...

Chiar gestul mîinii
care reteza cuvintele prea mari,
prea sunătoare,
va răsări de undeva, de-aproape.

Am fost aspri, neîndemînateci, —
ne îmbrăcam hainele de sărbătoare
cu un zîmbet de stînjeneală ;
Nu știam să iubim
presărînd floricele în nouri.

Noi doi, prietene,
noi toți, prieteni,
n-o să ne adunăm tinerețea
nici din valsuri
nici din parfumuri
închise cu scrisorile roze, în scrinuri.

Dar vom fi atît de bogați,
atît de multe vor fi amintirile,
cînd vor vorbi pentru noi
șantierele noastre,
începutul,
Comuna !

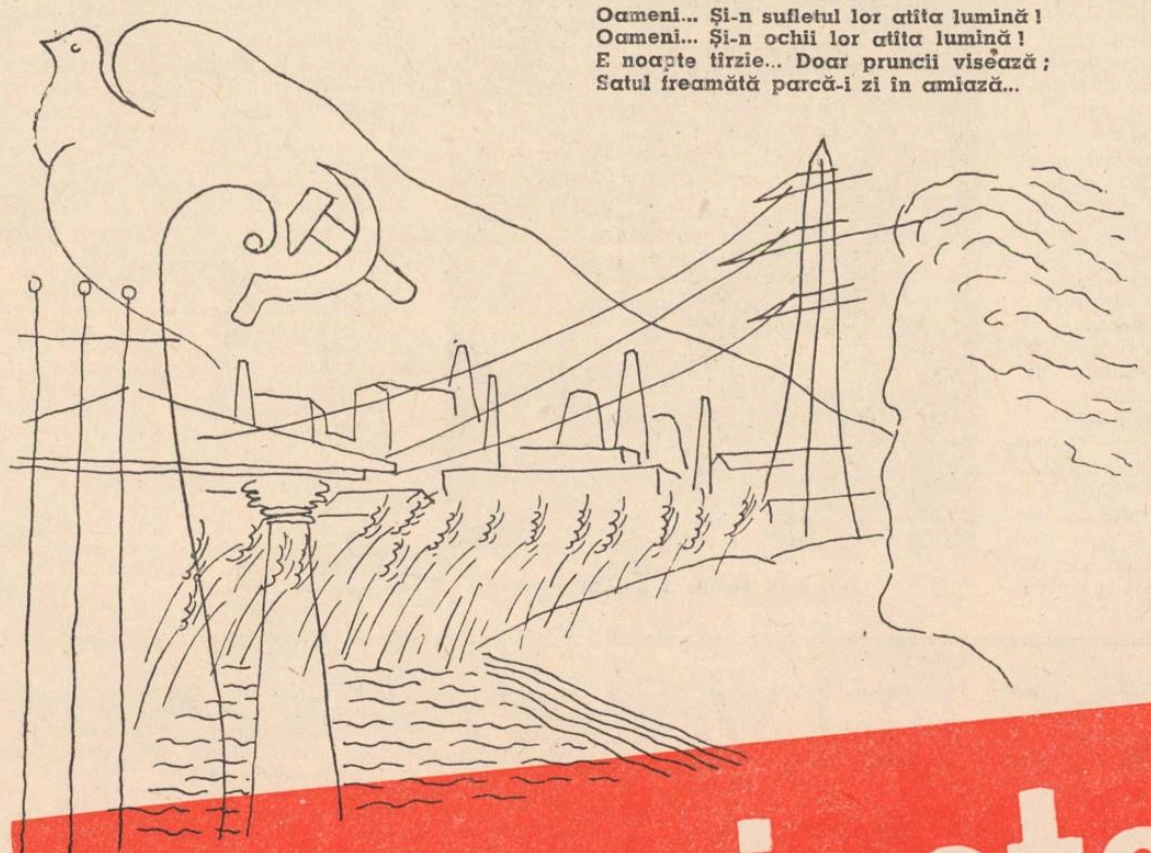

Lumină-i steagul nostru-n zare...

Desene de
IULIAN OLARIU

LA ÎNCEPUT A FOST SFÎRȘITUL

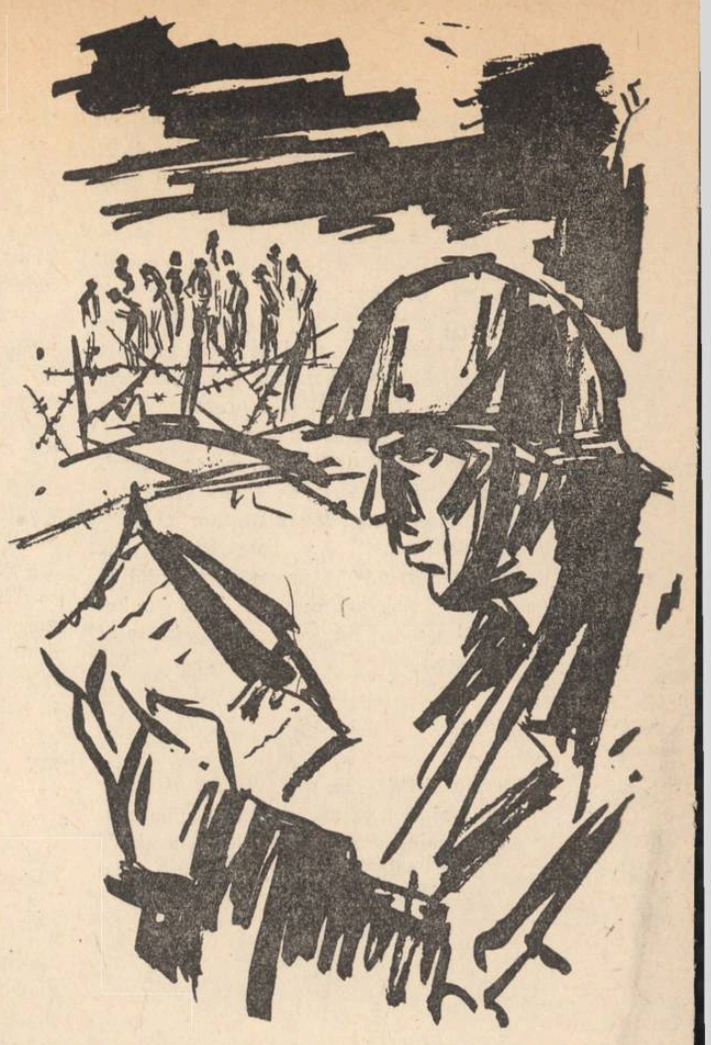

Desen de TIA PELZ

de **MIHU DRAGOMIR**

Noaptea, la popotă, după ce mîncam, fără poftă, veșnica brînză cu roșii, nimeni nu se ridica să plece, deși discuțiile încetau. Ascultam comunicatele radio fără să ne putem contura, cît de cît, o idee asupra situației frontului. Cît despre linia fortificată unde ne aflam, nici unul dintre noi nu-și mai făcea iluzia că ar putea rezista fie și unei presiuni obișnuite, deși construiam, în galop, cazemate noi. Comandantul tactic, colonelul Gorjanu semna, la fiecare două ore, rapoarte despre lucrări pe care nu se mai sinchisea să le inspecteze.

— Ciosete, mă, asta facem noi. Astea-s cazemate ? Mă p.. pe ele !

Locotenentul Bürger a încercat, o singură dată, să protesteze :

— Domnule colonel, toi soltați puni rezistă touă săptămîni în cazemat ! E peton pun, și rușii trepuie opriți !

— Mă, Bürger, oprește-i tu, dacă „trepuie", dar mai întîi învață romînește, mă, ca să te înțeleagă țărănoii din pluton !

Bürger a salutat, jignit, și a plecat, văzînd că nu-i ia nimeni apărarea. Cine să i-o ia ? Cunoșteam prea bine povestea cazematelor. Improvizate, pentru orice eventualitate, cu puțin înainte de război, fuseseră abandonate la cîteva zile după nebunescul „vă ordon, treceți Prutul", întrucît comandamentul era convins că totul se va desfășura în ritm „fulger". Cazematele fuseseră golite de arme, rețelele de sîrmă făcute colaci, armamentul demontat și expediat spre diferite unități, și acum, cînd frontul era la nord de Iași, se încerca, febril, reechiparea întregii linii, cum ar încerca un agent sanitar, operînd direct pe inimă, să reanimeze un corp deja golit de viață. Trupe specializate nu mai existau, oamenii muriseră, ca dorobanți, de aici pînă la Stalingrad și înapoi. S-au înjghebat, în disperare, cîteva regimente de concentrați prea bătrîni și recruți prea tineri, încălțați în opinci și îmbrăcați în salopete, și așa a luat ființă linia F.N.B., Focșani—Nămoloasa—Brăila. De la Focșani în sus funcționa ceva asemănător. Cît despre ofițeri... Ne mai avînd cadre, Ministerul de război apelase la toate arhivele cercurilor de recrutare și găsise, în cele din urmă, un filon încă neexplorat. O mînă de subofițeri și ofițeri proveniți din fosta armată austro-ungară și înmatriculați, prin 1920—21, cu gradele respective, în controalele armatei noastre.

Nu mai făcuseră nicio concentrare, întrucît depășiseră mult limita de vîrstă și, pe de altă parte, mai erau considerați „nesiguri". Majoritatea erau unguri, plotonieri și sublocotenenți, aproape sau chiar trecuți de 60 de ani și luptaseră ultima dată, cu gradele de acum, în 1916, pe frontul italian. Armele pe care le mînuiau, pe linia fortificată, semănau cu cele pierdute în amintirea lor, atît cît poate semăna toporul de piatră cu strungul. În disperare de cauză, cazematele românești din vara lui 1944 erau comandate de oamenii lui Frantz Iosif... Bürger, era sas, de meserie grădinar, și purta, fără să simtă ridicolul situației, bentița unei apuse decorații austro-ungare.

De trei zile, linia fortificată, izolată cu mare grijă de restul frontului, era în alarmă. Telefonul suna din sfert în sfert de oră :

— Rîndunica unu, nimic.

— Rîndunica doi, nimic.

— Rîndunica trei, spre Rîmnic a trecut avion necunoscut chiar acum.

— Antiaeriano, auzi ceva ?

— Nimic, era nemțesc.

Soldații, chinuiți de alte gînduri, uitau parola și încercau s-o afle prin telefon.

— Mă, vorba aia n-o știi ?

— N-o știu, mă, Bucure, că abia am venit de la Brăila...

Transmisă cu asemenea naive șiretenii, parola se auzea pe toată rețeaua telefonică F.N.B. Se porneau înjurăturile ofițerilor de control :

— Care ai spus parola, mă, scăldătoarea mă-tii de trădător. Spune, mă, care a-i spus-o ! Dușmanul ascultă, boilor, vă mănîncă curtea marțială !

Boii nu erau chiar atît de proști încît să se denunțe. Ba cîte unul mai curajos rîdea :

— O știu și p-aia de mîine : Constantin — Carpați, na ! Prinde-mă.

Adevărul este că parolele se repetau stupid de regulat, săptămînă de săptămînă, și orice copil putea să le afle. Dar curtea marțială nu glumea.

Așteptam jurnalul radio, pentru a ne putea răspîndi apoi pe la cazematele noastre sau, cei din comandament, pe la case. Comunicatul a venit tot atît de inexpresiv ca de obicei, afirmînd, totuși, că „forțele noastre opresc cu succes ofensiva inamicului pornită în direcția Iași". Deși auzisem numai comunicate asemănătoare în ultimii doi ani, în care timp „forțele noastre" se retrăseseră bătute de la Stalingrad pînă aici, pe linia F.N.B., unii încercau să se convingă că „încă n-a început dezastrul". Eram gata de plecare, cînd colonelul Gorjanu — care ținea și locul comandantului plecat la Marele stat major — a fost chemat urgent la telefon. A revenit peste nici un minut :

— Avioane americane dinspre București și rusești dinspre Iași.

Popotarul a scăpat castronul de porțelan, adus de colonel de acasă. Ne-a înghețat o liniște bruscă și orbitoare. În diferitele variante asupra unui eventual atac asupra liniei fortificate, asta era cea mai temută. Oricît de slabă era linia, era de presupus că ofensiva sovietică va căuta s-o anihileze înainte de a o ataca frontal. Un atac masiv aerian, din două părți, ar fi tocat cazematele noastre în cîteva ore, mai ales că eram convinși că dispozitivele, total necamuflate, fuseseră fotografiate de nenumărate ori.

— Am dat-o în mă-sa — a rezumat colonelul Gorjanu situația. Hai ! Barem să nu scăpăm spectacolul.

Nu bravă, se obișnuise demult cu gîndul că eram condamnați la moarte, aici, în cutiile noastre pe jumătate adîncite în pămînt.

— Să-l văd pe Bürger ce face cu „petonul" lui.

Ieșind, Gorjanu a călcat peste una din toartele castronului de porțelan. Popotarul aștepta măcar înjurătura de rigoare care însă n-a venit.

Era puțin după zece și marginile cîmpiei erau tivite cu un fir de întuneric mai slab. Stele, să le aduni cu pumnul. Cazemata mea era la doi pași, chiar în marginea satului.

Santinela nu s-a mai obosit să-mi ceară parola.

— Ne atacă, dom' s'lent ?

— O să vedem acum.

Se auzea un roi de bondari, sus de tot, ca ecoul propriilor noastre gînduri. Țipau păsări de noapte. Rețelele noi de sîrmă luceau în apele lunii.

Zece minute, un sfert de oră, douăzeci de minute. Nimic. Bondarii se depărtau, se apropiau, iar se depărtau. Cînd vor începe ? Cîteva reflectoare au înțepat cerul, jucîndu-se cu scamele unor nori fără ploaie. Prins o clipă în banda luminii, un avion zvîcnea în sus și în jos, să scape, ca un pește ce-a mușcat din nadă. Antiaeriana păcănea inutil, avionul intra repede în regatul nesfîrșit al beznei. Nimic, nicio bombă. Ne sufocam, ca închiși într-un piston, cu aer din ce în ce mai greu. Un bombardament se suportă greu, mai ales primul. Dar în așteptarea unui bombardament, sub mîrîitul continuu și multiplu al bombardierelor, nervii se destramă singuri, ca o pînză arsă de soare. Avioanele se depărtau, se apropiau, apoi nu le-am mai auzit. M-am repezit la telefon :

— Rîndunica zero, ce se întîmplă ?

— Au plecat.

— Nimic ?

— Nimic.

Pe fir a pătruns o voce speriată :

— Rîndunica zero, mă auzi ?

— Da.

— Toată linia a fost acoperită cu manifeste.

— Auleo ! Ce facem ?

Odată trecută moartea, se părea că manifestele erau cel mai mare rău posibil. Dacă am fi aflat cu jumătate de oră înainte ce încărcătură aveau avioanele, ne-am fi culcat liniștiți. Acum, însă, epuizați de așteptarea morții, ne speriam și de zbîrnîitul telefonului.

— Nu iese nimeni din cazemată ! O să ordonăm echipe speciale de strîngere !

— Rîndunica unu, toată lumea în cazematã.

— Rîndunica doi, toată lumea în cazematã.

— Rîndunica trei...

Bineînțeles, primind ordin să rămînă în cazemate, pentru a nu lua contact cu manifestele, toți soldații au părăsit cazematele, orbecăind pe cîmp, printre rețelele de sîrmă lisă sau ghimpată.

Cînd ne-am întors, chemați, la popotă, unde era și postul de comandă, colonelul Gorjanu citea, atent, un manifest.

— L-ați văzut ?

N-a răspuns nimeni.

—Uite ce spune : „Generali, ofițeri și soldați romîni ! A sosit momentul cînd se hotărăște soarta armatei romîne și soarta fiecăruia dintre voi. Nu mîine, — astăzi încă trebuie să hotărîți : continuați rezistența și deci pieriți,

SAU

vă salvați viața, adică depuneți armele în fața învingătorului.

Romîni !

Noi n-avem nevoie de pămîntul românesc, noi n-am atentat niciodată și nici acum nu atentăm la el.

Noi avem un dușman comun — Hitler, neamțul care a adus atîtea nenorociri poporului romîn.

NU NE IMPIEDICAȚI SA NIMICIM ACEST DUȘMAN.

Încetați rezistența ! Nu vă vărsați sîngele în zadar pentru Hitler și Antonescu.

Urmați exemplul multor dintre generalii voștri, ofițeri și soldați și predați-vă Armatei Roșii !

Treceți la noi unități întregi, în grupuri și individual !

Numai așa veți scăpa de la moartea inevitabilă !

Tot ce ne citea colonelul era demult știut. Acum, însă, după alarma în care simțisem fluturînd clipa din urmă, cuvintele simple ale manifestului răsunau ca niște bătăi în ușă. Nu dormisem de trei nopți. Ne priveam obosiți și nerași — noi eram ultima linie de rezistență. Ce apăram ?

Colonelul a împăturit cu grijă manifestul și l-a băgat în buzunarul de la piept.

— Domnilor, să încercăm să dormim. Poate că mîine începe...

În drum spre cazematã, sublocotenentul Popa m-a întrebat :

— Știi de ce a băgat colonelul manifestul în buzunar ?

— Habar n-am. Poate îl predă la comandament...

— Aiurea ! Jos, scrie cam așa : „Aceasta servește de liberă trecere pentru soldații și ofițerii romîni care se predau Armatei Roșii". Înțelegi ? Scrie în romînește și în rusește...

Înțelegeam foarte bine, deoarece și eu aveam în buzunar biletul. Ca mai toți ofițerii și soldații de pe linia fortificată. Încă din primăvară.

★

Toată ziua s-au distribuit muniții, noaptea s-au umplut încărcătoarele pușlitermitraliere și benzile mitralierelor, telefoanele răgușeau cerînd situația pesmeților — toți știam că acum, curînd, peste cîteva ore, se vor zăvorî ușile blindate, lăsîndune în răcoarea de cavou a cazematelor. Frontul de la Iași se prăbușise, și noi trebuia să primim întreaga greutate a ofensivei sovietice. O scîndură încercînd să oprească torentul apelor dezghețate.

Între cazemate, grîul se scutura, necules, în nebunul nostru du-te-vino după lăzi de muniții și mai ales după vești. Nimeni nu-și mai ascundea gîndurile. În cîteva minute, toată linia a aflat că prin Focșani se retrăgea, în buluceală îngrozitoare, toată armata din Moldova. Nu mai aveam, în față, între noi și sovietici, nici un singur fir de pai.

— Și nemții fug, mă ?

— Oho !

Cînd toată muniția a fost băgată în cazemate, am primit ordin să ne prezentăm la postul de comandă. Înserase. Linia fortificată se înfășurase în tăcere. Era deajuns, însă, un singur cuvînt, rostit în pîlnia receptorului, la postul de comandă, pentru ca toată muniția înmagazinată o zi și o noapte să curgă în valuri fierbinți, țesînd o pînză deasă „prin care nici pasărea nu trebuie să-și găsească loc de zbor", cum spunea la catehismul luptătorului din fortificații. Pentru condițiile războiului din 1916, linia noastră ar fi fost de netrecut. Pentru zilele lui august 1944, însă, nu eram decît un fel de tranșee, ceva mai întărită. Nu asta te durea, ci condamnarea noastră neechivocă, definitivă. Deasupra fiecărei cazemate lipsea o cruce, pentru a completa adevărul : eram un cimitir de beton armat.

Colonelul Gorjanu ne-a primit zîmbitor:

— Domnilor, astă seară avem petrecere. Am primit vizita unei garnituri nemțești de artilerie. Vor să ne ridice moralul. Nu de alta, dar, pînă se retrag, vor să se adăpostească la noi. Vă rog nu înjurați, printre ei sînt precis și unii care știu romînește...

Conduși de locotenentul Bürger, care purta nelipsita lui decorație austro-ungară, au venit nemții, un colonel, un maior, vreo cinci căpitani și locotenenți. Bineînțeles, cu mașinile. Ne-au salutat cu brațul întins, după ultimele ordine ale lui Hitler. Colonelul neamț vorbea binișor românește.

— Voi cazemate bine aveți. Noi artilerie bună la cazemate aducem, ruși oprim.

A ridicat un pahar :

— Pentru victoria !

Vinul era, însă, cald și prost, și oricît s-a abținut, colonelul neamț tot a strîmbat din nas. A făcut un semn, un locotenent s-a repezit afară și s-a înapoiat cu o lădiță. Era șampanie franțuzească, caldă și ea, dar oricum mai bună decît poșirca noastră. Conserve, brînză, margarină, șampanie caldă, țigări, — se putea face o petrecere strașnică.

— Măi băieți, — ne-a spus colonelul fiecăruia, încet, — nu beți mai mult de două pahare, că ne-mbătăm și cine știe ce mai iese...

Parcă aveam chef de băut ? Fiecare se gîndea la altcineva, și toți la fel. Nemții beau, ca și noi, fără plăcere, cu ochii la ceasuri.

— Vrem comunicat radio ascultăm, — ne-a lămurit colonelul lor.

Dar mai întîi a venit comunicatul romînesc.

Aparatul din popotă se defectase și un transmisionist hîrîia la el de mai bine de o jumătate de oră.

— Gata, mă ?

— Acum, domnule colonel.

Dar reparația dura, și nu auzeam decît vocea telefonistului de serviciu, din camera alăturată, repetînd obișnuitele întrebări :

— Rîndunica unu...

Colonelul neamț a propus o partidă de cărți. S-au găsit și jucători. Lampa fila, înecăcios, și toți ne gîndeam la debandada retragerii, în mijlocul căreia rămăsesem o insulă, singurele unități ce urmau să mai fie zvîrlite în luptă, ca ultimii bani la partida de cărți ce se juca în fața noastră. Numai că miza era ceva mai mare.

Aghiotantul colonelului Gorjanu, un ofițer activ, extrem de tipicar, s-a năpustit pe ușe, descheiat la veston.

— Domnule colonel, veniți repede...

— Ce-i mă Petrescu'e ?

— Veniți, vă rog...

Au înțeles și nemții că s-a întîmplat ceva. Colonelul Gorjanu, însă, nu s-a ridicat de pe scaun.

— Spune, mă, sîntem cu aliații noștri !

— Am fost, domnule colonel. Acum se transmite...

Se înneca și încerca, prin gesturi, să-l scoată pe colonel afară.

— Ce se transmite ?

— Armistițiu, domnule colonel, am cerut armistițiu. Antonescu a fost arestat...

— E vreun ordin ?

— N-am primit nimic, la radio se transmite...

Petrescu s-a apucat cu mîinile de cap, ca un copil bătut. Fără ordin, nu înțelegea nimic. Colonelul neamț a vorbit unui maior, acesta a ieșit, repede, și l-am auzit ordonînd ceva unui soldat, la mașinile lor, desigur. În încăperea popotei se instalase liniștea unei magazii cu muniții. Prin ușa rămasă deschisă venea cîte o pală de vînt, mărind zbaterea lămpii.

Așa arăta, deci, sfîrșitul pe care-l jinduisem pînă la sleire ?

Ne ridicasem toți de pe scaune. A venit maiorul neamț și i-a raportat, într-o perfectă poziție de drepți, ceva colonelului. Acesta a încercat cîteva vorbe românești, dar emoția sau enervarea l-a făcut să treacă la limba maternă. Bürger a tradus, cuvînt cu cuvînt :

— Domnul colonel spune că are ordin să reziste pe linia fortificată. Artileria pe care a instalat-o chiar astăzi este gata de luptă. Domnul colonel speră că dumneavoastră veți lupta alături de dumnealui și că nu veți da importanță unui comunicat prin radio, care poate să fie opera unor trădători.

Gorjanu, calm ca întotdeauna, și-a turnat un pahar cu șampanie. Nu mă puteam opri să nu-l admir, deși nu mai eram demult stăpîn pe mine — sau poate tocmai de aceea. A sorbit odată, apoi, privind drept spre colonelul neamț, i-a răspuns :

— Eu n-am ordin să mă retrag, dar nu am nici ordin să deschid focul. Voi aștepta deci, pînă voi primi un ordin.

— Și ce ordin credeți poți primi ? — a vorbit neamțul, de data asta în romînește.

— Probabil de retragere. De aceea l-aș sfătui pe domnul colonel să se retragă înaintea noastră, pentru a ne fi mai ușor la amîndoi.

Auzind, în traducerea lui Bürger, sfatul, nemții au scos un „ooo" îndignat și s-au îndreptat spre ușă. Colonelul a mai aruncat o amenințare :

— Artileria mea va deschide focul asupra cazematelor, dacă vă retrageți. Heil Hitler !

S-au auzit mașinile pornind, apoi nimic. Aghiotantul rămăsese năuc, în ușă.

— Să ordon a armă, domnule colonel ?

— Te-ai prostit, Petrescule ? Sîntem în alarmă de o săptămînă. Ordonă toată lumea echipată de marș, în cazemate.

— Am înțeles !

— Ei, domnilor, fuga marș la compănii. Așteptați ordine. Eu caut să iau legătura cu comandamentul. S-ar putea ca în zori să ne retragem. Și fiți atenți la mișcările nemților...

Buimăciți, ne-am înghesuit către ușă. Cu toate că așteptasem cu sufletul la gură clipele acelea, ne apăsa uriașa mișcare pe care trebuia s-o facem în cîteva ore, scoțînd din linia fortificată oameni și materiale îndesați acolo în luni de zile. Bucuria ieșirii din morminte se amesteca prea mult cu spaima. Și mai era și artileria nemților...

Aghiotantul a intrat iar :

— Domnule colonel, e... nu știu ce s-a întîmplat... rețeaua telefonică nu funcționează.

— Ce ?

Am înlemnit. Fără telefoane, linia fortificată era neputincioasă, ca o armă fără încărcător.

— Ne-au făcut-o nemții, paștele mamii lor. Chemați iute toți curierii și transmisioniștii. Tot trenul regimentar, auzi ?

Satul a început să duduie de goana bocancilor și cizmelor noastre. Pe cer înfloreau, departe, rachete cu stele albe și roșii. O santinelă, lîngă cazemata mea ghiftuită de armament, cînta încet, să-și treacă de urît :

E trei ani și jumătate
de cînd stau cu pușca-n spate...

— Taci, mă, dracului, că a-nceput...

— Ce ?

— Sfîrșitul...

★

Cînd s-a luminat de ziuă, a sosit și colonelul comandant. A sărit din mașină înainte ca șoferul să oprească.

— Ce ordine s-au primit ?

— Nimic, domnule colonel comandant.

Așa pretindea să i se spună, „domnule colonel comandant", pentru a nu fi confundat cu Gorjanu, care era numai „domnule colonel". Nu-l avea la inimă pe Gorjanu, și fiindcă aveau amîndoi același grad, și fiindcă Gorjanu era slobod la gură.

— Unde-i colonelul Gorjanu ?

— La batalionul unu, domnule colonel comandant.

— Dă-mi-l la telefon.

— Numai dacă putem obține legătura...

A fost pus la curent cu întîmplările nopții. Linia telefonică fusese tăiată în multe locuri, deodată, și transmisioniștii căutau acum pe zeci de kilometri.

În mașina colonelului venise și un general. Coborîse și se plimba, agitat, prin fața postului nostru de comandă. Am aflat, destul de repede, că se rătăcise, în retragere, de unitățile lui, și acum nu mai știa încotro să se îndrepte. Soldații de la postul de comandă se uitau cînd la el, cînd la colonelul nostru, și nu era prea greu să ghicești fabula.

Auzind că Gorjanu a ordonat „echipare gata de marș", colonelul comandant a socotit că își poate vărsa, în sfîrșit, toată încărcătura nervilor.

— Asta e trădare ! Cine a ordonat retragerea ? Îmi trebuie ordin scris, auzi ?

Locotenentul Petrescu încerca să se explice, fără succes. Colonelul spumega.

— Eu comand aici, înțelegi ? Ce retragere ? Și cum și-a permis să-i insulte pe germani ?

Generalul a intervenit, pentru prima oară:

— Toată armata se retrage. Cred că și dumneavoastră trebuie să vă pregătiți...

— Domnule general, — i-a răspuns, înțepat, colonelul — am onoarea să vă raportez că aici eu sînt comandant ! N-am niciun ordin de retragere.

— Bine, fă cum vrei — i-a răspuns generalul, resemnat.

Colonelul s-a îndreptat, năuc, spre centrala telefonică, s-a oprit o clipă și s-a întors către general :

— Și pe unde naiba să ne retragem ? N-ați văzut că toate drumurile sînt pline de nemți ?

Generalul a făcut un semn de neputință, cu mîna : da, totul era zadarnic...

Răsărise soarele, și nu mai simțeam răcoarea pătrunzătoarea a nopții pe cîmp, prin bluzele noastre subțiri și decolorate.

— Dă-mi batalionul unu, să vorbesc cu Gorjanu...

— Alo, Rîndunica unu...

— Alo, Rîndunica unu...

Nu răspundea nimeni.

— Nu s-a restabilit legătura?

— Nu știu, domnule colonel comandant... Acum, în lumina zilei, postul de comandă arăta ca o casă gata de mutare. Nu dăduse nimeni nici un ordin, dar fiecare își strînsese lucrurile avute în primire. Aici era adevăratul ordin de retragere, pe care colonelul nu-l avea semnat.

— La mașina mea, Petrescule, și du-te la batalionul unu. Să vii imediat cu Gorjanu.

Petrescu a fugit, bucuros că avea un ordin de îndeplinit. Cînd s-a întors, însă, era vînăt.

— Domnule colonel — uitase să mai spună „domnu'e colonel comandant" — la batalionul unu nu e nimeni.

— Cum nimeni ?

— Nimeni, domnule colonel, cazematele sînt goale...

— Ce ?

A urlat și s-a lăsat, moale, pe o ladă cu muniții, de parcă cineva i-ar fi scos, brusc, tot sîngele din vene. Cazematele goale, asta însemna că Gorjanu se retrăsese, lăsînd postul de comandă descoperit. Se retrăsese fără nici un ordin...

Departe, a vorbit, greoi, un tun. Și încă unul. Apoi au început să pălăvrăgească puștile mitraliere, ceva mai aproape. Puștile s-au auzit la nici un kilometru. Nu erau, însă, șuierăturile regulate și cu timbrul cunoscut al armelor trăgînd din cazemate. Iarăși tunul.

Generalul se hotărîse, între timp.

— Domnule colonel, sîntem într-un caz de forță majoră. Preiau eu comanda și ordon retragerea imediată.

Colonelul ar fi vrut să protesteze, dar ostașii s-au și repezit la lăzi și aparate, tîrîndu-le spre căruțe.

Atunci a sunat telefonul. Petrescu s-a agățat de receptor, ca un înnecat de marginea bărcii.

— Alo, rîndunica zero — a vorbit cineva de la capătul celălalt al firului.

— Da, rîndunica zero.

— Aici rîndunica unu, colonelul Gorjanu. Am restabilit linia tăiată de nemți... Vorbiți cu domnul colonel comandant...

— Alo !

— Alo !

— Aici colonelul Gorjanu. Nemții au opus rezistență și a trebuit să le dăm peste nas. Am luat cincizeci de prizonieri. Mai e o rezistență, în sectorul rîndunica patru. O atacăm acum...

Gorjanu vorbea tare, se auzea în tot postul de comandă, iar cuvintele erau subliniate de tremurul nervos al diafragmei receptorului. Colonelul comandant răgușise, în cîteva secunde, de spaimă.

— Cine ți-a ordonat, Gorjanule, intrăm cu toți la curtea marțială...

— Evacuați mai bine postul de comandă din sat și veniți aici. Nemții se pregătesc să vă curețe, cu tunurile...

Ne-am pomenit alergînd spre rîndunica unu.

Se găsise, deci, soluția pe care zadarnic o căuta generalul și colonelul comandant. Salvele noastre au izbucnit, apoi, ca un strigăt de ușurare. Mormintele rămăseseră goale. Începea ziua de 24 august 1944.

Fragment din romanul cu același titlu.

mențiuni critice • perpessicius despre

IZVOARELE FERMECATE ALE FOLCLORULUI

Cînd, cu cîteva săptămîni în urmă, scriam despre ultimul volum de poeme al lui Cicerone Theodorescu, ale cărui variate aspecte, dela inscripția lapidară la ampla elegie de dragoste și dela tiparul riguros al rondelului la fresca desfășurată a poemei de compoziție, le-am urmărit rînd pe rînd și cu egală încîntare, eram departe de a bănui, deși bibliografia avertizase din timp, că poetul acesta, de o atît de rafinată originalitate, ar fi cochetat, în vreun fel oarecare, cu muza folclorică. La dreptul vorbind, dacă este, printre stihuitorii de astăzi, ajunși la maturitate și în plinătatea virtuților lor lirice, unul despre care să se poată spune că a fost cel mai puțin ispitit de grațiile și de nurii poeziei populare, apoi acela este Cicerone Theodorescu. Bine sau rău, aceasta e situația. Că meșteșugarul expert, care a izbutit, ca puțini alții, să toarne în elocvente stihuri românești, esența poeziei maiakovskiene, ar fi putut, mai la urma urmei, dibui și cheia naiului rustic și ne-ar fi putut da, asemeni tovarășilor săi de generație, un Mihai Beniuc, un Eugen Jebeleanu, fie vreun alt *Chivără Roșie* rătăcit pe plaiurile năsăudene, fie cîteva interludii lirice, în metru popular, urcînd ca o iederă dealungul columnei, printre faptele vreunui alt Bălcescu al istoriei noastre naționale, iată ce este neîndoios. Insă, a regreta această absență nu mi se pare cu nimic îndreptățit. Darurile poeților, cată să le primim așa cum ne sînt oferite. In felul cum se aleg sevele, cum se filtrează lumina soarelui și cum se pîrguesc aceste roade, de excepție, ale inimii și ale minții, sînt legi imperioase, pe care zadarnic ne-am strădui să le tulburăm.

In schimb, Cicerone Theodorescu a compensat, într-un chip dintre cele mai generoase, ceeace unul și altul ar putea socoti că este o carență în opera sa poetică. In locul unui text pseudofolcloric, indiferent cît de extins, indiferent cît de meritoriu, d-sa oferă o «*culegere de folclor*», întrutotul revelatorie, atît prin frumusețile cîte se cuprind într-însa, cît și prin felul cum sînt prezentate, dela sobrul dar substanțialul său cuvînt introductiv pînă la detaliile tehnice, notînd sursa și identitatea numeroșilor săi colaboratori. Desigur, culegerea de folclor a lui Cicerone Theodorescu nu este o culegere strict științifică, așa cum epoca noastră o poate realiza, folosind magnetofonul. El însuși o spune destul de răspicat, cînd distinge între inițiativa de stat, înțelegînd institutele și instituțiile anume fundate pentru colectarea și studiul acestor zăcăminte naționale și inițiativa particulară, (d-sa îi spune: personală sau proprie), fatal dezavantajată sub raportul tehnicității, dar pe care o răscumpără rîvna și devotamentul culegătorului. Căci: „*singurul temei real, cum atît de sugestiv o spune chiar d-sa, și principala justificare a unor asemenea inițiative personale rămîne pasiunea, totul rezolvîndu-se într-un fel de lacomă goană, într-un fel de sete și foame de lup, pe apucate, după elementul viu atît de greu de cuprins în vasta bogăție a frăgezimilor lui copleșitoare*". Și pentru a nu lăsa loc niciunei îndoieli și cu aceeași adorabilă modestie, d-sa mărturisește a fi întreprins opera sa „*în condițiile inițiativei personale: adică la intervale gîfîite și înșirate pe parcursul ultimilor ani, la voia întîmplării și cam cum s-a nimerit*". Aceste cuvinte se cuveneau reproduse, mai puțin pentru partea lor negativă și, mai mult, pentru a marca, prin contrast, meritele întrutotul excepționale, ale culegerii. Deoarece, în ciuda rezervelor cîte schițează, Cicerone Theodorescu a realizat nu numai o operă de necontestată utilitate, dar și una de remarcabilă și armonioasă alcătuire. Culegere a unui folclorist diletant (și diletanți au fost, se știe, și Alecsandri, și Eminescu), *Izvoare fermecate* este în acelaș timp și cartea unui poet împătimit de folclor, pe care creația populară îl farmecă și care se străduește să comunice și cetitorului, în condițiile cele mai prielnice, toate aceste nenumărate farmece. Titlurile însăși, dela cel general, al volumului, pînă la cel din urmă dintre multele, nenumărate, titluri ale doinelor și strigăturilor sînt și ele tot opera unui poet, care cumpănește și alege, căci nu totdeauna primul vers este și cel mai expresiv. Dela vechea formulă, aproape bicentenară, de „*glasuri ale popoarelor*", cu care Herder numise cîntecele poporane și pînă la aceea de astăzi, cu care Cicerone Theodorescu își intitulează culegerea, nenumărate au fost metaforele pe care culegătorii sau exegeții le-au folosit, așa cum pururi reînnoit a fost îmnul pe care prefețe memorabile și studii ingenioase, dela Alecsandri la Hașdeu, și dela Odobescu la Mihail Sadoveanu, le-au închinat delungul unui veac de strădanii, creației folclorice. In rîndul lor vor fi incluse, de bunăseamă, și paginile cu care Cicerone Theodorescu își prefațează, pe cît de sobru pe atît de substanțial, culegerea sa, și din care voi transcrie, aici, doar cuvintele de încheere: „*Inepuizabile izvoare fermecate, pline de originalitate, de candoare, de invenție, ce merită a fi captate metodic și cu mereu sporită grijă, ele fiind oglinda cea mai credincioasă a realităților noastre tradiționale, ca și a unor experiențe acumulate în sufletul românesc colectiv*".

Ar fi fost, desigur, interesant să putem urmări ariile de circulație ale motivelor acestei culegeri și, la capătul unor confruntări cu alte vechi culegeri, să putem trage concluzii privitoare fie la permanența unui motiv sau altul, fie la ritmul în care variațiile pe aceeași temă vor fi avut loc. „*Poticărașul mi-a spus: — Că leacuri de urît nu-s*" glăsuesc ultimele versuri dintr-o doină de dragoste, dela Sîngeorz, din regiunea Clujului, și ne amintim să fi întîlnit, aidoma, aceste versuri, într-un citat al dicționarului lui Tiktin din 1912. „*Floricele, flori adînci — Cînd te uiți la ele plîngi*" cîntă o altă doină, dela Năsăud, despre dragostele ce tînjesc și ele sînt neîndoios varianta acelor stihuri, de o rezonanță cu mult mai dureroasă, poate și din cauza enigmei ce ni se părea că includ: „*Viorele, flori adînci — Cînd le vezi, mîndruțo, plîngi*" din antologia de *Flori alese* din 1921, a lui Ovid Densușianu. Insă astfel de operațiuni cer și timp și pregătire și, de aceea, lăsînd revistelor de specialitate, și avem cîteva, în frunte cu excelenta *Revistă de folclor*, satisfacția unor atari investigații, cu mult mai cuminte mi se pare să împărtășim cetitorului ceva din ambrozia, și inepuizabilă și tonifiantă, a acestor „*izvoare fermecate*". Culegerea se deschide cu o prefață în versuri, în care unul dintre colaboratorii lui Cicerone Theodorescu, Ion Buia a Zamii din Sîngeorz-Năsăud, reeditează, cu proprie fantezie, exemplul lui Barbu Lăutarul, păstrător al vestigiilor poetice poporane: „*Săraci cîntece bătrîne — Bune-mi sînt la zile bune. — Săraci cîntecele mele — Bune-mi sînt la zile grele. — Săraci cîntece de azi — Bune-mi sînt la un năcaz. — Dragi-mi sînt a le hori — Rău mă tem că or pieri. — Dragi-mi sînt a le cînta — Rău mă tem că s-or uita!*" Intîiul ciclu al culegerii e consacrat poeziei de dragoste și el aduce texte dintre cele mai tipice pentru felul în care poetul popular concepe iubirea. Ea este, înainte de toate, așa cum dealtminteri filosofii și marii lirici ai pămîntului au cîntat-o, una din legile de aramă ale existenței, una din osîndele dulci ale biologiei, ale cărei decrete, implacabile, nu pot fi evitate, cum așa de geometric, am putea spune, se exprimă aceiași Ion Buia a Zamii într-o doină despre fatalitatea acestor predestinări: „*M-a făcut mama lunea — Să-mi fie dragă lumea. — Pe mîndr-o făcut-o joi — Să ne iubim amîndoi — Mîndruliță foi căline — Te-o făcut maică-ta bini — Să te-ndrăgostești cu mini — Și pe min-m-o făcut bini — Să nu mă dispart de tini*". Ceeace, evident, poate fi spus la mai multe moduri, ca o dovadă a capacității de creație metaforică a poeziei populare, precum în următoarea doină din părțile Clujului, în care gravitatea se dizolvă în humor: „*Foișică de ciper, — Vrut-am să mă sui la cer — Mă-ntîlnii cu mîndra ieri — Și-am gătat de mărs la cer. — Foișică de mălai, — Vrutam să mă sui la rai — Mă-ntîlnii cu mîndra-n plai — Și-am gătat de mărs la rai. — Pus-am șaua pe trii cai — Și-am plecat să merg la rai, — Nici în rai nu poți să stai — De mirosul florilor — Și de dorul mîndre'or*". Altcori, dimpotrivă, doina îmbracă ciliciul satirei și sentințele ei au ceva din aroganța cu care sexul tare s-a pierdut, nu odată, la picioarele eternelor Dalile: „*De n-ar fi feciori pe lume — Aș vedea fete nebune — Și neveste duse-n lume! — De n-ar fi feciori prin sate, — Aș vedea fete turbate — Și neveste spînzurate!*" Cît despre războiul, propriu zis, al inimilor (*militat omnis amans* spunea cu bună dreptate Ovidiu), el se poartă după legile de totdeauna ale războiului, în formele cele mai contradictorii, dela șarja cea mai sîngeroasă pînă la armistițiul cel mai odihnitor, în care se adună morții. Uneori iubirea pune stăpînire perpetuă pe inima omului („*Citu-i muntele de sus — De pe el omătu-i dus. — Da dela inima mea — Norul și cu negura — Pînă-i lumea nu se ia*"), și dacă nu se moare ca de filtrul Isoldei e pentru că Tristanul folcloric cunoaște, din ancestralitate, s-ar zice, atît virtuțile resemnării cît și jocul compensator, al dialecticei: „*Și de dor moare omu — Tăt așa zicea cucu!... — Minte cucu ca și un cîne — Că de dor nu moare nime... — De-ar muri om de urît — Eu de cînd aș fi-n pămînt — Și cu cruce la mormînt. — De-ar muri om de năcaz, — Eu de cînd aș fi-n sălaș — Și cu pînză pe obraz*". Un catren ca următorul: „*Dragostele cele mici — Merg pe drum ca doi voinici — Dragostele cele mari — Merg pe drum ca doi tîlhari*" deschide larg porțile exegezii, atît de subtilă e observația și atît de plastică imaginea. Lirică, în substraturile ei, poezia de dragoste, năsăudeană, (căci cele mai multe texte pot fi trecute, dimpreună cu „*nunțile năsăudene*", pe seama acestor olaturi) are un pronunțat caracter dramatic, și amintește, prin verva ei sprințară, prin dialogurile subînțelese, prin replici, prin toată a ei psihologie, de poezia celui mai ales rapsod al locului, de George Coșbuc, în baladele și idilele căruia s-a filtrat cel mai autentic ozon folcloric. Așa cum se poate deduce din următorul tablou grațios ca o vignetă, în medalionul căruia un miniaturist de rasă a închis un întreg roman: „*Știi tu mîndră-amu un an, — Cît de dragi ne mai aveam, — Cum suiam dealul prin vii — Și tăiam mărul fălii — Și-ți dam ție — Cît și mie — Ca minie să nu fie — Dar amu s-avem cu sacul — Nu ne-am da unul la altul*".

A populariza atari crîmpee de poezie mi se pare una din obligațiile elementare ale recenzentului și ea s-ar cuveni extinsă la toate sectoarele acestei culegeri de folclor, fie acela al poeziei satirice și sociale, al cîntecelor de cătănie, al cîntecelor bătrînești, al orațiilor de nuntă ș.a.m.d. Cum lucrul nu e cu putință, nici chiar limitîndu-ne, să reținem, sub beneficiu de inventar, cel puțin, cîteva titluri, precum al colindei: *Să preumblă Petru-n rai* (p. 283), din Parva Năsăud, de-un foarte pronunțat caracter social și de-o optică întrutotul actuală, cîteva din cîntecele bătrînești, ale *meșterului Siminic* sau *Pă răzor de vie*, variante simplificate însă nu mai puțin interesante la *Meșterul Manole și Miorița*, cîteva versiuni despre Pintea sau Gruia lui Novac, cărora delicatul Șt. O. Iosif le-a șlefuit cu infinita lui artă toate asperitățile, înainte de a ne opri la cîteva din aspectele așa zicînd contemporane, ale creației populare. Unul din cele mai bogate capitole, la care mișcarea mondială pentru pace ar putea apela cu succes, este acela al cîntecelor de cătănie, legate de ororile ultimului război mondial. Paralel cu texte, de un caracter oarecum general, ca: „*Împărat cu ochi verzi — Nu te bate-n patru părți — Că-mi omori ficiorii tăți*", culegerea prezentă a înregistrat nenumărate altele, în care imprecația împotriva sinistrului călău, care a prezidat ultimele masacre, are virulența necruțătoare a blestemelor profetice: „*Higlăre, crucea te bată, — Iei ficiorul dela tată — Și drăguțu dela fată... — Nu ți-a fost, Higlăre, greu — D-on copil cruduț ce-s eu, — Să-i dai pușcă și ceacău? — Dale-ai la copilul său — Să le poarte tot mereu!*" Derivarea numelui propriu în specie (*Frunză neagră de ocară — Noi cu Higlerii în țară...; Frunză neagră de păcate — Noi cu Higlerii în spate*) e încă unul din vestigiile, și nu numai lexicale, ce se cuvin reținute.

Astfel de versuri, ce dau pe față, ca și cele amintite, ale prefeței lui Ion Buia a Zamii, și ca tot atîtea altele desigur, măestria necontestată a rapsodului popular, justifică din plin uimirea cu care Cicerone Theodorescu nota într-un loc al cuvîntului său introductiv, următoarele prea îndreptățite mustrări: „*In timp ce se ocolește o mică întrebare, reală, ca aceasta: de ce lăsăm muzica și textele ușoare să altereze și să înnece creația poporului, prin forța de difuzare a radioului, de pildă — am auzit voci, în presa noastră literară, care puneau întrebarea colosală dacă astăzi se mai creează sau nu folclor!*".

cronica literară

Haralamb Zincă: Jurnal de front

de I. D. Bălan

Există o categorie de opere literare, compusă din memorii, confesii, autobiografii, scrisori și jurnale intime, care se caracterizează unitar mai ales prin natura eului ce se exprimă în ele. Interesul pentru astfel de lucrări literare e stîrnit, nu atît de funcția generalizatoare a imaginii artistice, cît de valoarea lor autobiografică documentară, și depinde strict de existența, mai mult sau mai puțin deosebită, a celui care le scrie. Valoarea lor constă așa dar, în capacitatea de a ne oferi date cît mai bogate asupra unei anumite individualități, asupra relațiilor ei cu mediul și cu epoca în care trăiește. Cu foarte mici excepții, tipul acesta de literatură are, așa cum arăta într-un excelent studiu acad. Tudor Vianu, un caracter mai empiric, mai limitat decît literatura bazată pe observarea vieții altora și pe ficțiune.

După titlu, cartea lui Haralamb Zincă Jurnal de front **ar putea îndemna pe cineva s-o încadreze în rîndul speciilor literare de care vorbeam mai sus. Dar s-ar comite, fără îndoială, o eroare. Căci Jurnalul lui Zincă este cu totul altceva; este o relatare artistică a unor experiențe de viață, cu dureri adînci, scăldate în lumina biruinței.**

Rod al unei bogate experiențe de viață, dacă ne raportăm la vîrsta încă tînără a autorului, creația literară a lui Haralamb Zincă, pătrunsă de un neștirbit spirit partinic, se caracterizează, în primul rînd, prin bogăția notelor autobiografice, deosebit de semnificative pentru dezvoltarea autorului și pentru înțelegerea operei sale. Experiența personală de viață și notele autobiografice nu transformă însă cărțile sale în niște memorii obișnuite, ci încheagă o imagine veridică a unor medii sociale, pline de dramatism și de zbucium, de luptă și de eforturi continui pentru răsturnarea unei lumi vechi și clădirea alteia noi, socialiste.

Romanul Ultima toamnă, **publicat anul trecut, sau volumul de schițe și amintiri în care se arată un evocator sensibil, solidar cu viața apăsătoare a unor ucenici, obligați să-și ofilească cei mai frumoși și mai nevinovați ani muncind pînă la istovire la patron, în vremea regimului burghez, sînt mărturii concludente în această privință.**

O experiență de viață cu totul diferită i-a adus șederea în Uniunea Sovietică, unde îl găsește cel de-al doilea război mondial. Primit în rîndurile armatei sovietice, Haralamb Zincă ia parte la bătăliile eroice pentru eliberarea Bielorusiei, Lituaniei și termină războiul după asaltul Königsberg-ului. Incercările vieții din această perioadă, imaginea luminoasă a omului sovietic, a glorioșilor săi tovarăși de luptă, micimea sufletească și bestialitatea fasciștilor au căpătat expresie artistică în cartea Jurnal de front, **pe care cititorii îl pot parcurge în ediția a doua, de curînd apărută la E.S.P.L.A.**

Redactat într-un stil dens, realizat parcă între două împușcături, lapidar pînă la laconism, căci evenimentele precipitate ale frontului nu îngăduie fraza amplă, pletoasă, volumul acesta rămîne o mărturie de neuitat a luptelor grele purtate împotriva odiosului fascism. Pentru a întări nota de obiectivitate și pentru a spori dramatismul cărții, autorul recurge la un procedeu des folosit în astfel de împrejurări, acordînd virtual paternitatea lucrării unui personaj fictiv, pe nume Nicolae Constantinescu. „Subsemnatul n-a făcut altceva — zice autorul — decît să împartă materialul în capitole și să le dea titlurile corespunzătoare. A mai îndreptat pe ici, pe colo, cîte-un cuvînt".

Din punct de vedere compozițional, lucrarea aceasta are mai degrabă construcția unui scenariu cinematografic, decît aceea a unui jurnal. Materialul faptic e împărțit parcă pe secvențe dramatice și nu cronologic pe zile. Insuși stilul și ritmul e acela al scenariului cinematografic:

„Atac... sfîrîie schijele. Atac... urlă pămîntul. Atac... se ciocnesc în aer undele. Atac... vibrează sîrmele ghimpate. Atac... atac... atac...

Prin ambrazura tranșeei viața parcă a împietrit. Nimic nu mai mișcă: norii cu broderii de lumină, soarele, timpul. Dinspre pozițiile hitleriștilor o tobă a dat semnalul. Fanfarele trîmbițează un marș. Un marș ca la paradă. Văd acum rînduri de hitleriști bătînd pas de defilare. Eins... zwei... cadențează fanfara.

A-t-a-c! îmi zvîcnesc tîmplele.

A-t-a-c! îmi scriu pe frunte broboanele de sudoare. Ca prin vis, de undeva din dreapta mea, aud vocea liniștită a comandantului de grupă.

Atac psihic... aveți grijă de boboci.

Imi aduc aminte ca prin vis că citisem despre asemenea atacuri." **(pag. 33—34).**

Jurnalul lui Haralamb Zincă e totodată un impresionant comentariu liric al marii epopei sovietice; vibrează parcă în umbra rîndurilor din carte ecoul minunatelor cîntece populare, tremură culoarea imensului cer rusesc, s-aude melodia ploilor triste de pe front și pulsează poezia, unică prin vraja ei, a stepelor fără de sfîrșit.

Se simte pretutindeni o trăire intensă, o participare sinceră, nemijlocită la toate evenimentele povestite. Notația scurtă, densă, ia uneori întruchipări aforistice, zguduitoare, capabile să evoce o catastrofă, un prăpăd, un suflet cu toată imensitatea zbuciumului său. Căci, fără a poposi prea îndelung asupra reacțiilor psihice ale oamenilor cu care vine în contact, Haralamb Zincă este mereu preocupat de mișcările lor sufletești. Autorul însuși se observă și se studiază necontenit pe sine; fără a mărturisi cu ostentație gălăgioasă, cum au făcut atîți autori de jurnale — e adevărat, intime, — jurnalul său aduce date deosebit de prețioase, în stare să ne ajute a explora stările psihice ale unui luptător care are posibilitatea să cunoască îndeaproape mărinimia și înalta ținută morală a omului sovietic. Jurnalul lui Zincă mărturisește o incontestabilă acuitate în observația psihologică, sporită mereu de curiozitatea scriitorului în acest sens. Un grup de prizonieri germani în trecerea lor lipsită de glorie, stîrnește următoarele reflecții: „Pe șosea, trec coloane cu prizonieri. Sînt mii și mii. Merg încet, împovărați, cu capetele în pămînt. Trec prin satele și orașele ruinate, ca printr-un uriaș cimitir.

La ce gîndesc ei acum, cînd trec prin fața ruinelor ogoarelor arse, spînzurătorilor ridicate? La ce gîndesc? Gîndesc la revanșă, ori la soarta lor nenorocită? Gîndesc la decăderea lor morală, ori la înălțarea unor noi lagăre de exterminare, mai perfecționate?

Da, înțeleg destul de bine. Numai viitorul îmi va putea răspunde la ce a gîndit fiecare prizonier din această coloană fără de sfîrșit."

Haralamb Zincă a văzut și a notat în pagini emoționante curajul, patriotismul, umanismul ostașului sovietic. Versetul liric pe care la un moment dat îl adresează Prusiei fasciste militariste, poartă în el o înduioșătoare omenie:

„Prusie! Prusie! Fiecare casă o fortăreață, fiecare pivniță o cazemată. Mă întreb: „Au trăit copii pe aceste meleaguri?" Nu cred.

Aici femeile, la ordinele junkerilor, au născut militari, au crescut militari și acum îngroapă militari".

Jurnalul lui Zincă e străbătut de un fierbinte patriotism. Sînt nenumărate însemnări răscolitoare pe această temă. Un tovarăș de arme, violonistul Petia, îi vorbește într-o zi de compozitorul român Ciprian Porumbescu, din care cîntase la Conservator o baladă „frumoasă, dar tristă", munții masivi care împrejmuiesc orașul Alma-Ata îi dau senzația „că de pe înălțimile lor (ar) putea zări Ceahlăul".

Vasile Nicolaevici Lipoșkin, un soldat ucrainean, supranumit Ceapaev, îi mărturisește, spre marea lui bucurie, impresiile sale despre România:

— „Da, flăcăule, am amintiri frumoase din Romînia. Iți cunosc țara, oamenii... Romînii au un suflet apropiat de cel al slavilor... Sînt aprigi la mînie, dar și buni la suflet..." (pag. 38).

Ascuns într-o cazemată autorul zărește o frîntură din lumina și farmecul primăverii și e copleșit de dorul de țară. Rîndurile care notează acest sentiment puternic au vibrația răscolitoare a poemului, a unei cîntări patriotice de cea mai pură esență lirică. Frumusețile patriei de care autorul nu se putea bucura, îi smulg totuși accente de încîntare și nespusă dragoste. Din evocarea patriei nu lipsește nota socială, puritatea morală a oamenilor muncitori din mahalalele Bucureștiului: „Adie vînt cald și fiecare mlădiere deșteaptă în mine amintirea țării mele, a orașului meu drag, București.

Imi amintesc: niciodată n-am văzut înălțimile și codrii Carpaților, dar întotdeauna le-am simțit semeția și frumusețea de neasemuit.

Imi amintesc: n-am văzut niciodată valurile spumoase, de culoarea cerului, ale Mării Negre, dar întotdeauna le-am simțit briza sărată în aerul patriei mele.

Imi amintesc: lecțiile de geografie ne vorbeau de frumusețile plaiurilor noastre, iar eu mă întorceam de la școală și căutam aceste frumuseți în mahalaua noastră mizeră.

Primăvara! Inflorea primăvara și-n mahalaua noastră! Din durere, din amărăciune, din lacrimi... Și totuși, oamenii se bucurau. Rosteau „primăvara" ca și cînd ar fi rostit „pîine", „fericire". Și copii țipau mai tare, și mamele strigau mai tare, și gardianul din colț fluiera mai tare, iar primăvara, pe nesimțite, pătrundea în sufletele oamenilor, înmugurindu-le visurile și nădejdile.

Ehei, ce dor îmi este de ulița copilăriei mele! Oi mai vede-o oare?"

Dar nostalgia și tristețea nu întunecă sufletul artistului; un anume optimism robust răzbate peste toate paginile Jurnalului..., chiar pe cele mai triste. Credința în izbînda vieții și-a dreptății arde ca o flacără de nestins:

„Primăvara nu poate fi omorîtă. Spargă-se oricîte proiectile în văzduh ori pe pămînt, primăvara înaintează așa cum înaintează Armata Roșie. Incă o zi, două... poate o săptămînă și vom auzi mărețul cor al păcii cîntînd:

Liliacul sub fereastră freamătă
Și-și apleacă frunzele ușor".

Corul acesta s-a auzit și se va auzi din ce în ce mai tare, mai impunător. In el cîntă și poporul nostru, constructor al socialismului.

In preajma marii sărbători a Eliberării patriei noastre, cartea lui Haralamb Zincă se adaugă prinosului de recunoștință pe care poporul român îl va aduce peste veacuri glorioșilor ostași sovietici, iubind pacea și luptînd pentru ea.

COREEA

Tiu Son Van

Țara lebedelor

(fragment)

Uită-te! Pe sloboda cîmpie
Trec cîntînd pîraiele. E mai!
Adevărul nostru reînvie,
Desfăcîndu-și luminosul evantai.
Uită-te, cum țara-n sărbătoare
Și-a aprins făcliile de bal;
Să ciocnim, deci, plinele pahare,
Ca trecutul, care astăzi moare,
Să-l alunge-n veci al vieții soare
Și norocul să ne curgă val.

Cine ne numește azi săraci?
Tu, clevetitorule, mai taci!
Darnic ni-e pămîntul, roditor,
Munții noștri poartă tainice comori;
Apele-nspumate curg fără zăbală,
Răsuflarea mării — caldă-i și domoală.
Înfruntînd furtuna, gerul înfruntînd,
Chiar și firul ierbii, cît e de plăpînd,
Merge-n rînd cu noi,
Azi, stăpînii țării,
Ieri, huliți și goi.

Chinga suferinții ne strivea...
Cu copiii-n spate, în tăcere,
Se tîrau bătrînele, stinghere
Spre Manciuria.
Părăsindu-și rosturile-atunci,
Coreenii alergau spre stînci,
Din străină piatră,
Să-și cîrpească vatră.
Iute! Tot mai iute!
Raiul e aproape!
E aproape țărmul mult visat!
... Lacrimile, anii mulți, s-au adunat...
Și-au crescut năpraznic vijelioase ape...

După ce-am rătăcit, surghiunit,
Pe cărări înghețate, departe,
Prin străini, după ce mi-am rănit
Și nădejdea și trupul, de moarte,
Iată-mă în țara mea din nou,
Pasării asemeni să-mi clădesc cuib nou.

Istoria ne puse arma-n mînă,
Și-n mîna noastră, ea va dăinui
Cît chinu-n suflete o să rămînă
Și de știuții dușmani ne-om feri!
De-ajuns cu plînsul. Cîntă sărbătoare!
Tovarăși, alungați povara grea!
Ca lebedele ce plutesc ușoare,
Mai albe decît fulgu-ntîi de nea,
Hai să zburăm spre soare, tot mai sus!
Drum bun, pămîntul însuși, azi ne-a spus!

In romînește de MADELEINE FORTUNESCU

Te Ghi Cen

Drumul de zăpadă

Pe patul alb al iernii,
între munți,
In liniște adîncă
drumul doarme.
Doar vîntu-n coama brazilor cărunți
Se scutură,
tăcerea vrînd s-o sfarme.
Cu pași trudiți și duri
coloana suie...
Un tremur surd pămîntul îl cuprinde...
Prin albele troieni
sub zarea șuie
Ostașii-și taie drumul înainte.
In umbra serii
urcă-ncet armata
Crud, gerul mușcă-n trunchiuri de copaci...
Sub pași
— ca sticla scîrțîie zăpada...
Și degetul
— înghează pe trăgaci.
Daihan, Sohan...
E frigul ca o lamă.
Ci pașii-naintează îndrăzneți.
De-a valma merg
— fiu, tată, fiică, mamă —
In fluviu-acestor neînfrînți drumeți.
Pe unde-ți sînt îndrăgostiții, țară,
și satele
și-ntinsele livezi?
Orașele
unde-au putut să piară,
Tu, fluviu-al țării
— drum peste zăpezi?

Dușmanii ne-au lăsat numai ruine
Și viscolul urlînd
și zarea ruptă,
Cu inimile de mînie pline
S-a ridicat poporu-ntreg la luptă.
S-a ridicat în lupte uriașe
Să fie scut al vieții-ocrotitor,
Să reînvie sate și orașe,
Să reînvie viața-n jurul lor.
Racheta luminoasă-aprinde cerul
Și ceasul vitejiei a sunat.
Dușmanu-i crunt,
dar neînfrînt ca fierul
se umflă fluviul nostru mîniat.
Și drumul de zăpadă curge-n zare,
peste cîmpii,
prin codri mari cărunți,
mereu,
către victoria cea mare,
spre stîncile Tzecijudo
în munți.
Își joacă gerul sabia sticloasă.
Spre front soldații trec.
Vuiește zarea.
Coreea luptătoare nu se lasă,
și-și scrie,
biruind,
Eliberarea!

1952

In romînește de H. GRAMESCU

Li Meak

Gînduri, toamna...

Rotundul cer al toamnei albastru, strălucește
Și-n neteda tipsie a lacului răspunde...
De-ai cuteza să-l scuturi ți s-ar părea, firește,
C-ar risipi cascade de transparență-n unde.

Dac-ai voi să clatini cereasca-arhitectură
Ți s-ar lăsa pe umeri largi pînze de azururi;
Ți s-ar părea, desigur, privind oglinda pură,
Că-ntregul suflet, cerul ți l-ar răsfrînge pururi.

Cu soarele apune dantela-i de lumină
Și-nchide-n țesătură un univers de purpuri;
Văzduhul serii cerne, foșnind ca o grădină,
Miresmele pe care simțindu-le, te tulburi.

De ramurile lungi atîrnă poame grele
Ce, melancolic ,fruntea către pămînt și-o pleacă;
Din ce în ce mai jos se-nclină mari lalele;
Un fruct uitat în pîrg se rupe de pe-o cracă;
Bat grînele mănoase, țărînii, temenele.

Aceste roade scumpe, minuni ce stau pe lume
Strădaniilor noastre și vieții mărturie,
— Minunile acestea crescînd din glie-anume —
Simbol al fericirii poporului să fie!

Insemne fericire aceste scumpe roade
Ce-s bucuriei noastre și-mbelșugării, semne!
Broboanele sudorii ce de pe frunte-mi cade
Insemne slavă pururi, înțelepciune-nsemne!

Coreea mea iubită, pe cerul tău e toamnă,
Tu, cea mai mîndră țară din toate cîte sînt!
Există-n lume oameni care-nțeleg ce-nseamnă
Eternul arc al bolții, străvechiul tău pămînt?

Ca glia ta roșcată mi-e trupul ars de soare,
O, patria mea scumpă, Coreea mea iubită!
Cum aș putea trăi sub alt ungher de zare
Lipsit de-albastrul cer ce-n ochii mei palpită?

Olanele acestui arc nobil de faianță,
Acoperiș albastru în veac îți vor rămîne!
Bogat ți-o fi pămîntul în roade și speranță,
De-a pururi legăna-va bronzatele lui grîne!

Gîndindu-mă la toate acestea, gîndu-mi spune
Că tot ceea ce viața nu pregetă să-mi deie
Inseamnă fericirea ce nu va mai apune
Iluminînd pămîntul și cerul tău, Coree!

In romînește de ROMULUS VULPESCU

Desen de V. SAVONEA

Kim San O

Primii fulgi

Părea că mă tot cheamă un tainic glas în șoapte.
E Anul Nou și-n stradă pornesc încet prin noapte.

Și ca o veste bună din nordul depărtat
Îmi cad pe umeri fulgii în albul nepătat.

Și-asemenea zăpezii și dorul meu de tine
In suflet mi se-așterne, tăcut, în cercuri line.

In Stalingrad te afli, sau Moscova, oștene?
Cîntai atît de mîndru vechi cînturi coreene!

Poate că e și-acolo, pe unde ești, zăpadă —
Și poate ca și mine mai rătăcești pe stradă...

Un felinar lucește prin ceața străvezie,
Precum o stea, departe, se-aprinde în tărie.

... Da, uite-aici! In fața acestei porți, ține minte,
Cu arma grea pe umăr, tu mi-ai ieșit-nainte!

Mă depărtez și-n ochii-mi răsare-ostașul tînăr
Cu zîmbetul pe buze și arma grea pe umăr.

Pornesc din nou și dorul în sufletu-mi se-așterne,
Precum zăpada albă în unduiri se cerne.

Și-un cîntec despre-ntinsa, nemărginita-ți țară
Mi-l amintii deodată, ca și odinioară.

O, cum să uit cîntarea ostașilor măiastră
Pășind cu tine-n frunte, pe lîngă casa noastră!

Și cum să uit lumina pe chipul tău în zori
Cînd alergam la poartă să-ascult pe cîntători!

Mai știi îmbrățișarea în forfota din gară,
Ci-n strada asta-n noapte, aici, te caut iară!

Și-mi pare că o clipă de-ntîrzii, ca în vise,
Vei alerga spre mine cu brațele deschise!

Dar m-aș întoarce-acasă, să-ncep la ceas tîrziu,
Scrisoare-n care numai de dorul meu să-ți scriu:

Și ca o veste bună cad primii fulgi de nea,
Andriușa! Vei surîde citind scrisoarea mea!

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

Han Iun Ho

Trenul prieteniei

Lîngă peron, vagoanele albastre
cu-acoperișuri albe de brumă vaporoasă,
sub pași, zăpada scîrțîie ușor.
E gata de plecare „Moscova-Phenian".
La noi, veșmîntul alb al iernii
Din vremi străvechi îl îndrăgește omul.
Și-acuma ninge. Fulgii cad alene
și-i învestmîntă-n alb pe călători
ca și pe cei care-i petrec la gară.
Și gara e în alb gătită, —
doar la peron, vagoanele albastre...
Și iată călătorii: cehi și ruși...
E trenul Păcii și-al Prieteniei.
Curînd vom auzi semnalul de plecare
și trenul Moscova-Phenian,
săgeată-albastră, va străpunge zarea.
E Moscova-nceputul lui de cale
iar cap de drum bătrînul Phenian.
Curînd semnalul va suna, și trenul,
purtînd salutul țărilor surori,
și vești, și oaspeți — felurite neamuri —
în goană spre Phenian, va alerga.
In alb gătită-i gara Iaroslavski
și de sub gene albe, grele,
privirile spre tren se ațintesc.
O fată-l dăscălește pe-un flăcău:
— Se spune că-n Coreea mai e toamnă,
dar tu paltonul nu ți-l părăsi...
Saluturi, bun rămas, mîini fluturate...
Și trenul, iată, s-a urnit din loc.
L-așteaptă alte gări și mîini, saluturi...
E Moscova-nceputul lui de cale,
iar capătul de drum...
Dar ce tot spun —
De-i vorba de-a popoarelor frăție,
e fără capăt gloriosul drum!

Dragostea pe care o doresc

Tu ești oare, dragostea, aceea
ce-n sunete de trîmbiță biruitoare,
ca însuși Mai, înflăcăratul,
dai buzna în inima mea?
Să știi, o, dragoste!
Eu te aștept
ca să mă nasc prin tine înc-odată,
a doua oară să-mi trăiesc copilăria.
Să năvălească lumea renăscută
în ochii mari
și-n brațele vînjoase.
Să faci ca-n largul ei să nu mai fie
culori posomorîte.
Unda clară
cu strălucirea ei s-o stăpînească.
Și să desparți prieteni de dușmani
ca un tăiș de sabie, de-a pururi.

Să fii lozincă,
steag
și imn,
răsplată!
Iar dacă vrei să vii spre mine cu alt chip,
mai bine nu veni,
mai bine lipsă!

In romînește de GEO DUMITRESCU

Kim Sun Sek

Visul meu

Mi-e drag
murmurul izvorului tînăr,
și salcia plîngătoare cu pletele verzi,
și îngîndurată pădurea, învăluită de ceață
într-al zorilor prag
și frunzișul spălat de rouă
în care pasul ți-l pierzi...

Îndrăgesc trilul păsărilor
răsunînd asupra mării lanurilor de orez,
pe care plutește combina-navă ușoară.
Mi-s dragi șoaptele îndrăgostiților
îmbibate de-aromele fînului
și serile și liniștea nopții de vară.

Știam
că nici în nopțile friguroase-ale iernii
cînd șuieră viscolul și-i nea și e zloată,
verbul meu nu va ține seamă nicicînd
de tînguirea vijeliei revărsată
și că înaltele ierburi ale verii
vor înmiresma versurile mele
cu farmecul lor blînd...

Știam
că în cîntecele vesele-ale poeților
vor apare-ntr-o nouă lumină
frumusețea munților și-a cîmpiilor noastre,
vîntul ușor ce-n defileuri adie,
îmbelșugata verii grădină
și sfiala primelor flori, roșii și-albastre.

Și iată că astăzi versul meu cîntă
tot ceea ce mi-e drag și prețuiesc.
Se leagănă valul împlinitelor spice
dar în lanul de orez, văd sînge curgînd.

Murmură apa frîntă-ntre stînci
și-o pasăre leagă văzduhul de pămînt.
Dar apa e amestecată cu lacrimi
și cîntecul păsării
cu plînsetele orfanilor, adînci.

Peste luncă, peste frunzișuri, plînge pasărea iar:
— „ Ascultă, e mîhnit cîntecul
și rănită vioara!
In Coreea de sud, curge sînge amar
și Yankeii ți-au ucis surioara".

Eu știu
că versurile mele care pînă azi au cîntat
izvoarele și roua și asfințitul senin,
șoaptele îndrăgostiților și cerul curat
vor răsuna de azi ca un neiertător tocsin!

In romînește de Gh. TOMOZEI

ATLAS LIRIC

fricoșător și premeditat genocid. Azi nu mai afli nici un moșier în acest colț al lumii. Cînd ajungeam în urmă cu nouă și cu zece ani la poarta de fier forjat a unui bungalov, mai întrebam și eu ce-a fost altă dată acolo. Azi nu mai întreb. Prefacerile sînt într-atît de profunde, încît trecutul cu moșieri și vechili, pare a fi un fel de preistorie. Azi avem aproape 15 mii de gospodării colective, întovărășiri și cooperative agricole de producție, cu aproape 4 milioane de hectare de pămînt. Aproape 2 milioane și jumătate de familii țărănești alcătuiesc acum fondul de aur al agriculturii noastre socialiste. Plugul de lemn a rămas în bezna trecutului și cine ar mai dori bezna în locul luminii și al fericirii, în locul muncii libere și al pîinii ?

★

Nu sînt bătrîn, dar nici așa de tînăr nu mai sînt, ca să nu port în mine aduceri aminte, ca dintr-un lung tunel, ca dintr-o adîncă noapte, din anii cînd

EA ROMÎNIEI

lectrice se află o placă de marmură pe care sînt săpate numele minerilor căzuți în lupta împotriva exploatării burgheze, în luna august 1929. Intre ele, numele lui Golcea Vasile e al doilea. L-am căutat pe fiul lui. Iată ce mi-a povestit fiul lui Golcea Vasile :

— Era pe ziua de 5 august 1929. Tata a plecat la uzina electrică. Se declarase grevă și se adunaseră toți la uzină. In aceeași zi au sosit la Lupeni unități de grăniceri și jandarmi care au fost cartiruiți la „Casina Romînă" unde au și fost îmbătați. In noaptea de 5 spre 6 august mama a plecat la uzină să dea de știre că venise armata în Lupeni. Noi am fost lăsați singuri acasă. Pe la orele 5 dimineața a început atacul armatei. Tata a căzut printre cei dintîi. Au intrat în el 17 gloanțe, spatele i l-au tăiat cu baioneta și i-au rupt în două brațul drept. La înmormîntarea lui nu ne-a dat voie să mergem. Pe toți cei uciși i-au dus cu căruțele în care se căra de obicei gunoiul de pe străzi. Atunci stăteam în colonia Ștefan la nr. 172, într-o bucătărie și o singură cameră...

In vreme ce urmașul lui Golcea Vasile îmi povestea cele de mai sus, îmi aminteam despre lucrurile văzute nu mai departe decît în dimineața aceea, la Lupeni. Am văzut cele aproape o mie de apartamente construite în cartierul numit „Bărbăteni", clubul, cinematograful și restaurantul construite în același cartier. Pe dealul „Grafit" m-am urcat să vizitez grupul școlar minier unde învață peste 800 de elevi. Clădirile acestui grup au fost terminate în 1952. Am văzut și spitalul cel nou din colonia „După cocs" și am aflat că în orășelul Lupeni muncesc aproape 100 de medici, apărînd sănătatea minerilor și a familiilor lor. Am văzut și fabrica cea nouă de pîine și clubul minerilor, mare cît un palat cultural și teatrul de vară și școala de 7 ani și cele două creșe și căminul de zi. Dar nu vreau să mă opresc numai la Lupeni.

Lumii întregi îi arăt astăzi harta industrială a patriei mele. Lumii întregi îi arăt Oțelăria nouă a Reșiței, uzina cea nouă pentru fabricația locomotivelor electrice, așa cum se oglindește în unda cea veche a Bîrzavei, lumii întregi îi arăt, copleșit de emoție și fericire cetatea cea nouă a Hunedoarei, cu noul ei bluming, cu furnalele ei noi, cu orașul ei nou, cu oamenii ei mîndri, harnici, talentați, neobosiți, fericiți, plini de demnitate.

Nici n-a intrat bine în funcție bluming-ul și iată că Hunedoara sărbătorește o nouă victorie a ei, memorabilă : e gata în curînd laminorul de 650 mm. Un laminor înseamnă o mie de vagoane de mașini, agregate și utilaj, un laminor înseamnă aproape un milion de m.c. de pămînt excavat și aproape două sute de mii de m.c. de beton armat. O adevărată cetate de oțel și beton.

Profesorul Ion Simionescu, într-o carte ce se chema „Orașe din Romînia", scria în anul 1929 despre furnalele Hunedoarei : „Dintre cuptoarele existente însă, majoritatea stau în lenevire, deși material prim există, deși lucrători se găsesc". Și mai departe:... „inerția și lipsa de inițiativă, fac ca liniștea odihnei silite să domnească acolo unde trebuie să fie forfota vieții producătoare". In sfîrșit, tot el încheia profetic : „Ce rai pămîntesc se va dura, cînd elementul activ — omul — va ieși din lîncezeala explicabilă, iar prin cultură își va oțeli puterile-i încă sănătoase!" Acea vreme a venit, o trăim de cincisprezece ani încoace și Hunedoara, ca o uriașă pasăre Phoenix a renăscut din propria ei cenușă.

Hunedoara a devenit, alături de Reșița, inima de oțel a țării și pulsul ei se simte în șuvoiul incandescent, în fluviul de oțel și fontă ce iese din cuptoarele ce nu se sting niciodată. Acolo și la Reșița începe marea, frenetica și uluitoarea călătorie a oțelului. In bare sau șine trefilate, în foi de tablă și colaci de sîrmă, oțelul începe aventuroasa și fantastica lui călătorie. Eu am văzut de zeci și sute de ori trenurile marfare cu vagoane-platformă transportînd oțelul în cele

cîteva ipostaze ale sale de materie primă: șină, tablă și sîrmă. El mergea spre uzinele prelucrătoare și într-o zi, nu mai uit acel episod cu totul surprinzător și neașteptat, m-am întîlnit cu o tonă din oțelul acela, în preajma Arcului de Triumf, la șosea. Era în vara anului 1949, în dimineața zilei de 20 iunie. Venind dinspre oraș se apropia de Arcul de Triumf o matahală mecanică, autopropulsată, ciudată, o arătare cum nu văzuse încă nimeni vreodată pe străzile Bucureștiului. Mă oprisem și eu în loc să văd ce e, uimit, contrariat și curios. In fața mea, cu mîinile în șolduri, așteptînd-o la fel de uimit și curios, dar și supărat, se postase milițianul cu serviciul în rotonda Arcului. El era supărat pentru că circulația vehiculelor grele era oprită pe la Arc și iată că se apropia un vehicul ca un pachiderm mecanic, zguduind dalele șoselei, cutremurîndu-le ca la trecerea unui tanc. Atunci mi-am dat seama ce era. O combină.

Șoferul de la volan a răspuns la întrebarea milițianul cu o propoziție savant interogativă :

— Păi știi dumneata, tovarășe, ce mașină-i asta ? Prima combină fabricată în țara noastră. Dă-i liberă trecere !

Combina era dusă la Săftica, la primul ei examen cu viața. In zilele următoare m-am dus și eu după ea la Săftica. Eram curios s-o văd în lanul de grîu plutind ca o triremă pe apele vălurate ale unei mări de aur și aramă.

Cine și-ar fi închipuit că Romînia care importa pînă și arhaica seceră, va fabrica vreodată nu numai seceri și coase, nu numai secerători cu tracțiune animală, ci combine autopropulsate, agregate moderne și complicate ? Pentru prima oară în istoria ei, Romînia fabrică în serie o nomenclatură variată de mașini și agregate, la nivelul tehnicii mondiale.

Și lucrul acesta a fost posibil să se petreacă, în Romînia „eminamente agricolă", numai după 23 August 1944 și cu ajutorul frățesc al Uniunii Sovietice. Eu am văzut și simțit în formele cele mai diverse acest ajutor. Marea prietenă de la Răsărit a fost aceea care ne-a dat grîu și porumb în timpul cumplitei secete de după război. In Uniunea Sovietică au urmat studii și s-au specializat mulți dintre cei mai de seamă tehnicieni ai noștri. Prietenii sovietici ne-au livrat, în condiții dintre cele mai avantajoase, mașini pentru punerea pe picioare a industriei romînești. Mergeți la Borzești, la Reșița, la Orașul Victoria, la Hunedoara, la Paroșeni și Hidrocentrala „V. I. Lenin" de la Bicaz și veți vedea acolo mașini purtînd emblema uzinelor din Moscova, Leningrad și Ural. In locurile pe care le-am numit și în multe altele, care sînt mîndria mea și a voastră, veți găsi imprimat ceva și din gîndirea specialistului sovietic — tehnician, inginer, savant — venit să ne dea o mînă de ajutor. Mulțumire și recunoștință fierbinte tuturor acestor tovarăși !

★

Cu douăzeci și cu treizeci de ani în urmă, în celulele H ale Doftanei, ca într-un neștiut și modest institut de proiectări, ca niște ingineri fără somn, comuniștii visau și vedeau aevea uzine întregi fabricînd mașini complicate, vedeau aevea ridicîndu-se în locul mlaștinilor orașul din lunca Pomostului, orașele Victoria și Năvodari, șiragul de hidrocentrale de pe valea Sadului, barajul de basm al Bicazului, uzinele chimice de la Onești, Săvinești și Borzești.

Poate că pînă în auzul lor treaz și atent la bătăile inimii patriei întregi, va fi ajuns atunci și litania bunicii mele:

Ia ciurul și cerne,
Toarnă cu ciubărul
Pe fîntîna seacă,
Ne umple de apă...

Atunci își vor fi jurat încăodată comuniștii din adîncul Doftanei s-o scape pe bunica de tirania „Caloianului" și se vor fi gîndit pentru prima oară la alfabetizare, la lichidarea neștiinței de carte și obscurantismului, la tirajele fantastice ale cărților, revistelor și ziarelor de azi și la imensele ateliere ale „Casei Scînteii".

Eu am văzut la Segarcea teancul de dosare ale fostei administrații a Domeniului. Eu am văzut pe filele lor crucile de corneală și petele de chinoroz lăsate de buricul degetelor foștilor robi de pe domeniul regal. Am văzut sute și mii de „semnături" prin apăsare de deget. Erau sute și mii de neștiutori de carte. Dacă asta era situația de pe un domeniu monarhic, vă închipuiți ce era pe domeniile unor capete neîncoronate ca ale lui Anghelescu, Costinescu, Derică Ioanițescu, Aurelian Pană și ale celorlalți moșieri ? Eu am văzut bilete de învoială încheiate între moșieri și pălmași în anii 1890, 1900 și 1906. Am văzut cu ochii mei zeci de bilete de învoială din care reieșea că după ce-a muncit de s-a spetit, tot țăranul — săracul — rămînea dator boierului măcar cu cîțiva lei. Nici acuma nu pot să pricep, mintea mea refuză să înțeleagă aritmetica aceea viciată, lacomă și ilogică, după care jaful moșieresc apărea în filele scriptelor nu ca o tîlhărie odioasă, ci ca o operație de contabilitate alcătuită din candori și surîsuri. Dincolo de ele însă, stătea arma „Löbl" a „gendarmului rural", toba perceptorului, biciul administratorului și arma de vînătoare a moșierului.

Doctorul Ulieru, făcînd o literatură fără intenții estetice, a demascat într-un jurnal condensat pe cîteva pagini moravurile unei societăți strîmbe și criminale care ne-a lăsat milioane de analfabeți, de tuberculoși, de subnutriți, de pelagroși și malarici.

Azi aproape că nu e sat în care să nu fie casă de nașteri, nu e comună fără doctor și farmacie. Azi, în cele aproape 40.000 de biblioteci din țară, sînt 50 milioane de volume. Eu am cercetat din 1948 pînă în 1952 sute de cursuri de alfabetizare, am stat de vorbă cu sute de oameni care atunci învățau scrisul, cititul și socotitul. Cum am s-o pot uita pe țăranca Zorița Cristea din Țara Moților, care ca să învețe carte făcea zilnic cîte opt kilometri pînă la centrul de alfabetizare ? Cum am s-o pot uita vreodată pe colectivista Mița Hudițeanu, azi vicepreședintă a gospodăriei colective din comuna General Scărișoreanu, altă dată servitoare la chiaburi, azi o personalitate marcantă în comuna ei dobrogeană ? Are 38 de ani și tîmplele cărunte. Mi-a spus în cuvinte de forța evocatoare a unui roman : „Am fost 7 frați. La școală creșteam mai mult copiii învățătorilor. Pe urmă părinții m-au dat servitoare la un chiabur din Negru-Vodă, care nu-mi plătea nimic și nu mă îmbrăca, lucrîndu-i numai pentru mîncare. Am fugit, dar și la ceilalți stăpîni am pățimit la fel..."

La 18 aprilie 1958, a fost decorată cu „Medalia Muncii".

Iată un singur citat din cuvîntarea rostită de ea la consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii ținută în aprilie 1958 la Constanța.

„...Aș vrea să spun că datorită partidului și guvernului nostru, femeile s-au eliberat din situația grea și umilitoare în care erau ținute în trecut de către burghezo-moșierime și, alături de bărbați, ele iau parte acum cu însuflețire la înfăptuirea unei societăți noi, lipsită de exploatare, societatea socialistă".

Prin declarația aceasta, una din milioanele de femei simple ale patriei mele a răzbunat încă odată umilirile trecutului și cuvintele ei, de cîte ori le recitesc, sună în mine ca un cîntec de ciocîrlie săgetînd cerul albastru, ca un cîntec de fericire profundă și fără seamăn.

Cît de departe mi se pare acum litania întristătoare a bunicii mele, înfricoșată și dezarmată în fața societății ca și în fața forțelor oarbe ale naturii!

Și la ea se vor fi gîndit, cu douăzeci și cu treizeci de ani în urmă, în hrubele Doftanei, fiii cei mai buni și credincioși ai patriei, după cum s-au gîndit, prefigurîndu-le în viitor, la zăgazurile de beton de la Bicaz și la turbinele de la Sîngeorz, de la Borzești și Filipești.

Ei vor fi văzut încă de atunci din noaptea profundă a celulelor H și clipa solemnă a lansării pe apă a primei motonave romînești de 2.000 de tone și clipa solemnă a inaugurării primului reactor romînesc, a primului centru de cercetări nucleare pașnice din țara noastră. Totul în mintea lor ageră și neadormită era încă de pe atunci previzibil, așa cum după noapte știi totdeauna că vin zorii limpezi, apoteoza de lumină a răsăritului.

Ei au răzbunat și umilința reporterului Codru Drăgușanu și a lui Dinicu Golescu și a lui Odobescu, ei au răzbunat și lacrima amară din jurnalul doctorului Ulieru, ei au răzbunat și paginile de reportaj de la Grivița și Lemetru ale lui Sahia. Ei au știut de pe atunci că azi o sută și o mie de reporteri se vor extazia în fața marilor prefaceri ale patriei, ei au știut că azi o sută și o mie de reporteri vor descoperi patriei dragi nenumăratele ipostaze în care pămîntul și oamenii ei își trăiesc și își făuresc fericirea și viața liberă într-o orînduire fără seamăn în lunga, milenara și dramatica ei istorie.

Fericit și mîndru sînt chiar dacă în mijlocul lor eu sînt cel mai din urmă și cel mai modest copist și cronicar al clipei de față.

★

Fără comuniști, măreția de azi a patriei ar fi fost de neconceput. Atunci cînd patria gemea și se zbuciuma sub călcîiul fascist, atunci cînd ea sîngera cumplit din mii de îngrozitoare răni, comuniștii au fost aceia care i-au dat puterea, neostoita lor cutezanță și încredere în victorie.

Străvechilor străluciri rămase de la Doja și Horia, de la Ștefan și Mircea cel Bătrîn, de la Bălcescu și Kogălniceanu, comuniștii le-au adaus strălucirea luptei lor, superbă în patriotismul generos și în iubirea fără margini a poporului, în slujirea lui împinsă pînă la disprețul total față de orice chinuri, față de orice moarte.

Nicicînd în istoria poporului nostru, o altă idee n-a pătruns mai profund în sufletul său, cum a pătruns ideea construcției socialiste. Nicicînd o altă idee nu s-a bucurat de sprijinul larg, de adeziunea covîrșitoare a poporului nostru, așa cum se bucură ideea orînduirii socialiste. Duceți-vă în oricare sat veți vroi. Duceți-vă în satul cel mai depărtat și cel mai puțin cunoscut. Dacă nu o școală în construcție, veți vedea un cămin cultural, clădirea unui magazin, ori a unei case de nașteri, șantierul modest al unui drum de țară, ori al unui pod peste un rîu. Patima construcției a cuprins țara întreagă și trebuie spus și acest adevăr simplu, că fără acest braț uriaș al poporului, fără unanima lui adeziune, fără apriga lui dorință de muncă, fără geniul său descătușat, nici măcar o singură cărămidă nu s-ar fi putut așeza pe noile construcții. Tocmai în această profundă și indestructibilă comuniune de idei dintre partid, guvern și popor stă forța și măreția, frumusețea și vigoarea nouă a scumpei noastre patrii. Ea este piatra unghiulară pe care stau deopotrivă furnalele Hunedoarei, tarlalele colectivei, arma ostașului, cartea poetului și fruntea înaltă a savantului.

Acestei idei îi închinăm viața și munca pentru că ea este însuși izvorul nesecat al fericirii noastre.

Norodul are un ceas numai, un ceas în care își izbîndește, și cu acest ceas răscumpără veacuri de chinuri...

Alecu Russo:
„Cîntarea Romîniei"

n nou roadele
pămînt prolific
aluri întregi de
usturoi, sfeclă,
t de mare tra-
uncind la de-
slepurilor trase
de pompe a
orcea apă în-
tri pe secundă,
ste... 1.400 de
așadar cu pri-
Uriașilor". E
ză zi a insulei
Călărași. Dar
Și uriașii au
am aflat din
l acela dintre
p întindere de
are inundabile,
agriculturii.
l-am văzut în
c pe lîngă na-
hectare, indi-
de pompe și
u să văd cum
etroiu, intrarea
întul virgin și
nd sub palele
grădinilor, o-
în conveier

cum împlinește
să întrebe ce
uvîntul să i se
nabil în absur-
să-i arate în
că de vreme
ămîni, în pri-
oșierul ucisese
, el a fost nu
otașul unui în-

patria mea părea că moare și se stinge în fiecare zi și în fiecare ceas cîte puțin. Reporteri mai vîrstnici decît mine au țipat atunci de durere și desnădejde. Geo Bogza scria în 1935 despre „Sclavii prințului Știrbei" : „Actualul descendent al familiei Știrbei de cînd nu mai poate să-și bată țăranii la scară, de cînd nu-i mai poate pune să-i muncească pămîntul în iobăgie, a născocit un lucru din cale-afară de prozaic, dar fructuos : o fabrică de conserve. Și astfel, alături de crema de ghete Gladys și de fricțiunea Carmol, în cea mai umilă băcănie valahă cumpărătorul are prilejul să găsească și conservele Știrbey.

...Copii, mulți copii, dintre care cei mai mici au 8 ani, intră în fiecare dimineață în curtea fabricii la 5 și n-o mai părăsesc pînă la 10-11 seara".

In galeriile de aur ale societății „Mica", holongării moți lucrau ca pe vremea agatîrșilor, zdrelindu-și spinarea de stînci, încovoiați, tîrîndu-se ca salamandrele pentru un salar ce-i ținea înfometați între viață și moarte. Eu am văzut odinioară laminoriști la Reșița prin burțile cărora treceau uneori ca niște uriașe frigări de foc, șinele de fier tipind ele însile de groază în vreme ce un întreg consiliu de administrație, de generali și miniștri, rîzînd și benchetuind, nici nu vroia să știe că în cupele lor de șampanie și în grătarele lor extra, căzuseră ca într-un căuș și cîțiva stropi de sînge omenesc.

Acum cîteva săptămîni am fost la Lupeni. Se știe că la Lupeni în urmă cu treizeci de ani au fost uciși numeroși mineri dintre cei ridicați la lupta grevistă împotriva capitaliștilor și acționarilor. Am cunoscut pe fiul unuia din minerii împușcați în 1929, pe fiul lui Golcea Vasile. Pe fațada uzinei e-

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

Memento

Pentru clarificarea cititorilor acestei rubrici, trebuie să precizez de la bun început că nu voi discuta decît două-trei corespondențe în fiecare număr. Selecția va avea în vedere lucrările cele mai interesante atît ca realizare, cît și ca posibilitate de a aborda diferite probleme ale artei poetice. Intenționez să discut în special despre structura imaginii, despre raportul dintre conținut și formă, precum și unele chestiuni secundare, cum ar fi aceea a vocabularului.

MARIA VAL. DUMITRESCU — Universitatea „C. I. Parhon" București.

Scurta poezie **Blestem** este, după mine, un lucru cu totul remarcabil. Dintre celelalte se evidențiază **Ce ciudat...** și **Jocul de-a războiul** — îndeosebi aceasta din urmă, deși cu unele ...amendamente, pe care, firește, ai să le observi. Am eliminat cîteva versuri confuze, care scădeau tensiunea, nefăcînd corp cu restul.

Dar iată cele trei poeme despre care vorbim :

BLESTEM

Flori de noapte, flori de noapte,
blestemate flori de noapte,
spuză rea și mucegai,
ofilească-vă lumina !

Flori de noapte, flori de noapte,
pene din aripi de corb,
se-ofilească cei ce sorb
din parfum de flori de noapte !

CE CIUDAT...

Ce ciudat stăruie primăvara,
despletită, fără mister :
dimineața își scoate coapsele din rîu,
iar seara
își înalță zîmbetul către cer.

Primăvara
visele devin cupole albastre,
durerile se topesc ca ceara
din fulgii aripelor noastre...
Ce ciudat zîmbesc oamenii primăvara !

JOCUL DE-A RĂZBOIUL

Copii, nu vă jucați de-a războiul,
nu vă jucați, copii, cu săbii de lemn,
nici cu puști de cucută și soc ;
tata o să vă învețe jocuri de tot soiul
în care moartea are consemn
să nu vă atingă, nici să intre în joc.

Nu mai cădeți răniți
nici în șagă,
nu învățați cum latră mitralierele,
cum se leagă și se dezleagă
moletierele.

Copii, nu vă jucați de-a soldații !
Întrebați frații și tații,
să vă spuie
cum în război omul acum este
și peste-o clipă nu e,
ca firul de fum.
Să vă povestească pe-ndelete
cum sînt șterși cu un mare burete
din viață, oamenii ;
cu suta, cu mia, cu regimentul
și convoiul...
Viața rămîne schiloadă pe unde
trece războiul.

Copii, nu vă jucați de-a războiul !
Jucați-vă de-a puia-gaia,
săriți capra, cîntați ca huluhii.
Nici în joc n-amestecați văpaia,
salvele, plumbii !
Dacă vă jucați de-a războiul
mama o să plîngă și o să vă certe
pentru rănile incerte
și pentru spaima undeva trează.
Jocul ăsta puiază
dureri, blesteme și ură ;
nu-l apropiați de bătătură
că otrăvește lucrurile și orătăniile
și deschide — vechile și închisele — rănile,
le deschide așa fără veste...
Nu vă jucați de-a războiul, copii,
că-n fiecare rană-i o poveste.

Și acum, cîteva argumente.

Ce reprezintă cele două strofe ale **Blestemului**, asupra căruia vreau să insist în mod deosebit ? Ca specie, avem de-a face cu o doină pe elemente de descîntec, de incantație (nocturnă) cum se întîlnesc atîtea în vechea creație folclorică. De exemplu : „Foaie verde foi de nalbă / Răsai, lună, mai degrabă / Să se vadă prin livadă / Să cosim pelin și iarbă / Să-l dau mîndrei să-l aleagă..." Sau : „Marie, Marie, / Ia să-mi spui tu mie / Care floare-nfloare / Noaptea, pe răcoare ? / Floarea crinului / Și a dorului..."

Tot în folclor își are originea spunerea figurată a lucrurilor, prin referirea la plantele de la care s-ar trage „necazul". De pildă, acest cîntec din Maramureș :

— Trandafire, n-ai mai fire !
— Da' de ce să nu mai fiu,
Că mă pun fetele-n brîu
Și se duc vara la rîu !

care trebuie „tradus" astfel : dacă n-ar fi fost trandafirul pe care-l purta fata într-o zi, cînd se ducea la scaldă, ca și busuiocul din pălăria feciorului odată, la horă, „multe" nu s-ar fi întîmplat...

Înrudit cu creația populară, **Blestemul** sugerează artistic un fapt de viață pe care unii l-ar putea considera banal. În termeni vulgari, lucrul s-ar comunica astfel : o fată amăgită își cam iese din minți și în loc să adreseze imprecațiile ei respectivului, blesteamă cadrul natural (noaptea, florile) în care s-a petrecut seducțiunea. Arta are însă tocmai rostul de a lumina fenomene pe care procesul verbal sau taifasul vecinelor le ignoră. Adîncimea sentimentului, forța de sugestie, extrema concizie în exprimare, mi se par principalele atribute ale acestui **lied** pe care l-ar putea intona foarte bine una din marile victime ale amorului, Ofelia poate, sau — mai degrabă — Margareta.

Puțin obișnuită, nu numai la un debutant, este proprietatea termenilor ca și consecvența în construirea imaginii. Florile de noapte sînt „spuză rea și mucegai", primul termen avînd un farmec obscur, foarte armonios în atmosferă, pe cînd al doilea sugerează fosforescență (putregaiul, cum știm, licărește...). În strofa secundă, „pene din aripi de corb" declanșează multiple asociații : corbul, pasăre fatală, de culoarea beznei ; penele — care se pot scutura din aripi, ca și petalele din corolă etc. În fine, cei care „sorb" din parfumul florilor de noapte (încă o sugestie subtilă, apropo de fluturi și alți noctambuli amatori de nectar...) sînt amenințați cu **ofilirea**, ca și florile Nicotianei afinis (regina nopții), plătind în zori tributul euforiei nocturne.

O mică bijuterie, d-a capo al fine ! Singura rezervă — pericolul unui dublu sens în finalul primei strofe : Să se ofilească lumina florilor (ceea ce ar fi cam forțat...) sau lumina zilei să ofilească florile ?

Consider îmbucurător faptul că la dumneata nivelul artistic nu diminuează atunci cînd abordezi teme mai largi, sociale, așa cum, din păcate, se întîmplă în lucrările multor corespondenți ai noștri. **Jocul de-a războiul** — cu rezonanțe destul de evidente din Arghezi și Magda Isanos — are totuși vibrație personală, autenticitate. Deosebit de propice mi se pare „...sînt șterși cu un mare burete / din viață — oamenii...", imagine bazată pe un element familiar școlarilor mărunței. Deși riscantă, asociația se salvează de căderea în pueril, datorită modului în care este folosită, tonului general, contextului. De altfel, imaginile „în sine" nu au nici un rost. Oricît de originale, de excentrice ar fi metaforele, comparațiile, decisive rămîn conținutul, ideea, simțirea. În opera de artă este obligatoriu ca detaliile să se subordoneze întregului — firește, în cele mai variate moduri. Goana după „efecte", n-are legătură cu arta.

Dar, spune-mi, te rog, ce caută în alte poezii ale dumitale ciudățenii ca : „un pui de zgomot", „paznicul — statuie de auz", „noaptea și-a pierdut orice tihneală", „plinul îndestulat" ? Te sfătuiesc să arunci urgent peste bord asemenea balasturi, înlesnind zborul creației dumitale spre zonele superioare ale poeziei, „zone" la care, cred, are toate șansele să ajungă.

~

POCREANU GHEORGHE — Uzinele „Grivița Roșie" — București.

Iscălitura fiind incertă, transcriem numele dumitale sub rezerva unei eventuale erate... Versurile însă oferă suficiente garanții pentru a ne permite să afirmăm prezența unui talent autentic. Mai elocvent decît oricine, recomandă-te singur :

SONET

Noi vrem să deslușim în poezie,
Atîtea noi aspecte necîntate
Și-abia că reușim pe jumătate.
Că-n fapte azi e-atîta măreție.

Și ce-i ușor ? cînd cerul ți-l străbate
Racheta altădată fantezie,
Sau cine știe care erezie
Va deveni curînd realitate ?

E-o culme fiecare zi ce trece
Ce-o cucerim în marea bătălie,
În orice clipă, nou cu nou se-ntrece...

Tu, omule, ridici cu bărbăție
O frunte care n-o să se mai plece,
Căci veacul nostru pururi o să ție !

CUM AM DEVENIT POET

Gîndeam în versuri de la nouă ani,
La doisprezece — am scris, întîia dată ;
Simțeam întîiul foșnet de castani
Și parc-am îndrăgit pe-atunci și-o fată.

La scurtă vreme-apoi am cunoscut
Pe Eminescu, Tradem și Homer,
Bine-nțeles din cărți de împrumut,
Căci tata fuse două veri șomer.

Apoi ne părăsi, în '42...
Așa de trist nu fuse niciodată
Cînd a plecat de-a sila la război
Și cînd știa cu ce ne lasă-n vatră.

Mama spăla la rufe, pînă cînd
I se topeau mînuțele-n căldare.
Cum mai putea să aibe chipul blînd
Și oceanul ăsta de răbdare ?

M-am revoltat odată-n locul ei
Voiam ca să-i răzbun atîta trudă
Și-am spart icoana sfîntului Matei,
Ea m-a bătut, apoi, a plîns de ciudă.

Tata scria din ce în ce mai rar.
Pe chipul mamei umbra sărăciei
A-ntipărit un rid, adînc, amar,
De nedescris în arta poeziei.

Și cum m-avea pe mine ajutor,
În toamnă-am dat-o dracului de școală,
De s-a mirat și domnu-nvățător
De-așa grosolănie spirituală.

Uzina m-a primit ca pe un fiu
Și oameni minunați mi-au dat povețe...
Așa am învățat pe-atunci să scriu
Cum nu doresc și altora să-nvețe !

CÎNTEC DIN LAMINOARE
(sau numai)
CÎNTEC

Ați auzit vreodată un cîntec
Cîntat de un clește ?
E ca un fluier, mînuit sprinten,
De zece dește.
Tonalitățile sonore, îți lasă
În ureche melodia pe care
E greu s-o-nțeleagă oricine.
Fără o pregătire serioasă
Și studiu în amănunțime,
Muzica pare plicticoasă.
De !
E muzică grea.

Observ la dumneata o trăsătură demnă de subliniat : dumneata te miști cu grație și dezinvoltură pe buza prăpastiei și realizezi cel mai adesea fiorul poetic, deși hidra prozaismului întinde în permanență șapte capete cu gurile căscate să te înghită...

Cum se explică fenomenul ?

În poezia dumitale, hotărîtoare este pînă la urmă imaginea globală, întregul — uneori în pofida detaliilor — așa cum în viață se întîlnesc oameni al căror comportament, judecat după unele trăsături izolate, nu este foarte simpatic — dar a căror conduită generală merită din plin o apreciere pozitivă.

Cînd dumneata spui : „...un rid, adînc, amar, / De nedescris în arta poeziei" te afli din punct de vedere pur formal, la doi pași de sublimul filelor de album, gen : „Ești o floare, este un vis, / ești ceva de nedescris".

Însă contextul — ceea ce se spune înainte și după — mișcarea sufletească profundă, mereu prezentă — ridică această înlănțuire de cuvinte banale la rangul de imagine poetică.

Desigur, povestea vieții dumitale este prin ea însăși mișcătoare, pentru că reflectă drama atîtor generații din anii orînduirii capitaliste, drama oamenilor muncii, umiliți și obidiți din leagăn pînă la mormînt. De la narațiune la emoția artistică este însă o distanță apreciabilă — ori dumneata realizezi saltul prin gesturi de o mare simplitate. De pildă, acea diminutivare „mînuțele", pentru mîinile mamei, care se topesc de prea mult spălat, în căldare. Ceva foarte apropiat există în Ioszef Attila (nu știu dacă îți amintești) — o imagine devenită celebră în poezia maghiară.

„Spăla la rufe..." sună rău, ca o cacofonie (vezi și în strofa precedentă, „cu sila la...") apoi — rufele nu prea se spală în căldare : în albie, în lighean, se poate — dar în căldare ? Și totuși, întreaga strofă se ridică la un nivel superior datorită „mînuțelor" în loc de „mîini". Cel care evocă este un om matur, un bărbat ; în această retrospectivă, mama apare ca o făptură puțintică și firavă. Diminutivul cu pricina semnalează un tainic proces de inversare a rolurilor : omul matur de astăzi vorbește despre maică-sa, de odinioară, ca despre o copilă chinuită — și, iată, s-a închegat în lutul cuvintelor cotidiene — relația poetică...

Te-aș ruga să nu mai articulezi „spirituală" în patru silabe, pentru că nu se poate. În genere, sînt împotriva confuziei între hiatus și diftong ; aceasta dovedește, de regulă, insuficientă muncă asupra amănuntelor, superficialitate la finisare.

Dan Deșliu

STEAUA FĂRĂ NUME

CONCEDIU

Bătrînul își vede înainte de treburi și pare că nici n-aude.

— Mă, om de dumnezeu, ție ți s-a urît cu binele ? Ce cați tu acolo la capu' pămîntului ? Ce-ți lipsește ție ? Nu e în sat M.A.T., nu e cinema, nu e cămin, nu e tot ce vrei ?

Moș Gurău a ieșit pe prispă. A agățat oglinda în cui și trage briciul pe curea. Femeia a ieșit după el. I-a pus la îndemînă cana cu apă călduță și-l privește pierdută. După un timp începe iar.

— Că zici să merg și eu. Dar pot eu să-mi las casa pe mîna nepoatei Măria ? Ce inimă o să am eu în aste două săptămîni ? Că avem și noi vacă, porc avem, Gheorghe, găini, rațe, pui mici, avem de toate. Și chiar dacă aș avea încredere în Măria, ce să fac eu acolo ? Să-și facă lumea rîs de mine ? Să mă arate cu degetu ? Că tu mă știi, Gheorghe, ce femeie am fost eu în zilele mele și că n-am răbdat să rîdă cutare și cutăriță de mine. Și acum, la bătrînețe, să ajung batjocura lumii ?... Nu merg, Gheorghe, chiar de m-ai pica cu ceară.

Bătrînul s-a bărbierit și acum își aranjează din foarfecă mustața. Din cînd în cînd încrețește obrazul și ridică sau coboară buza de sus, parcă răspunzînd în felul acesta și tușii Paraschiva.

— ...Că asta cere bani, Gheorghe, și banii sînt scumpi, că tu știi în ce lipsuri ne-am zbătut. Și nici n-ai vrut să iei bilet, cînd a zis președintele să-ți dea, că ai zis că ai tu banii tăi... Și la întîi vine și băiatul de la București, că mîine îi trimit telegramă să mai vie și el pe acasă cu nevasta și copiii și, dacă ai vrea tu, de azi într-o săptămînă, am fi nași la nunta lui Lisandru și am petrece și...

Cît timp bătrînul a smuls din grădină și a spălat niște ceapă sămulastră, cît timp a mai așezat în cufăr trei felii de brînză, o jumătate de pîine și altele, femeia nu l-a slăbit nici-o clipă. I-a înșirat din nou toate cîte i le spusese în aceste cinci zile. El n-a scos o vorbă. Acum își potrivește chimirul peste pantalonii de camgarn. Se strînge mai tare decît de obicei. Parcă se simte mai tînăr, cînd e așa strîns. Scoate din sertărașul mesei banii și-i numără. Potrivește îndelung hîrtiile cap la cap, pe urmă le îndoaie și le înghesuie în chimir cu nepăsare. Își potrivește pălăria în oglinda din perete, își aruncă pe un umăr cojocelul cusut de jurîmprejur cu arnici de mai multe culori și pune mîna pe mînerul lăditii. Tușește și stăpîn pe sine rostește cu glas tare :

— E, rămîi sănătoasă, Paraschivă, și să ne vedem cu bine !

Bătrîna rămase o clipă împietrită, apoi se smulse din loc și hohotind de plîns se așeză în dreptul ușii :

— Gheorghe, nu te las, Gheorghe, nu te las ! Din '918 n-am mai stat o zi unul fără altul ! Cine-ți dă să mănînci, dacă te taie trenul, dacă te rătăcești și nu mai găsești drumul spre casă ?! Dacă te-apucă junghiul cine te trage pe spinare, ai ?... Spune ? Cine ?

Gheorghe Gurău o dete ușor, dar hotărît, la o parte.

— Fă, șopti el apăsat, să nu provoci discuții că iese cu scandal și se adună lumea ca la panăramă.

— Dacă mori pe acolo ?...

— Am plecat ! Să ai grijă să întorci ceasul la douăsprezece.

— Gheorghe !...

Bătrînul trecu pragul și închise ușa în urma lui.

— Gheorghe, Gheorghe, bătu-te-ar dumnezeu că acuș te blestem... Gheorghe, strigă din toate puterile femeia, bănuind că bărbatul trebuie să fie acum aproape de poartă.

— Ce ?... se auzi sec răspunsul de pe prispă.

— Gheorghe, stăi să viu și eu.

Moș Gurău oftă ușurat și se așeză călare pe lădită.

— Acușica sînt gata, mai spuse tușa Paraschiva și se repezi în odaie.

—Hai mai tare, că pierdem trenul ! și ca să-și ascundă un zîmbet, bătrînul se aplecă să-și șteargă de praf bocancii, văcsuiți din vreme. Prin ușa deschisă trăgea cu ochiul și urmărea mișcările nevestei. Primenită cît ai bate din palme, femeia înnoda niște albituri într-o basma. Aduse bocceluța lîngă prag și cu același zor începu să cotrobăiască prin dulap și să îngrămădească într-o paporniță nouă, pîine, ouă și ce-i mai cădea prin mînă. Făcu loc și unui pumn de usturoi și unei sticle de oțet iar deasupra răsturnă un găvan de ceapă. Din odaia bună aduse plosca cu vin și, muncită de un gînd, i-o puse în brațe bătrînului.

— Gheorghe, încercă ea cu teamă, să mai fi stat o țîră, tăiam o găină, două...

Gheorghe Gurău trase o dușcă bună din ploscă, își supse mustățile umezite și se încruntă.

— Nici un ceas, hotărî el. Bătrîna s-a mai învîrtit mult timp prin casă, prin curte, a mai lăcrimat la colțul dinspre răsărit al casei strigînd la nepoata Măria și a revenit pe prispă tîrînd după ea paporniță.

— Hai, Gheorghe, șopti resemnată, și ce-o da Dumnezeu... În poartă i-a întîmpinat Măria. Bătrîna s-a repezit la ea.

— Las' că știe ea ce are de făcut, a curmat moș Gheorghe discuția.

În sfîrșit au plecat. Cînd au cotit pe ulicioară au rămas locului împietriți de uimire. Bătrînei i-a părut rău că nu se deschide pămîntul s-o înghită.

Președintele gospodăriei și cîțiva colectiviști îi așteptau. Andrei, vizitiul, adăpa la fîntîna de la răscruce caii înhămați la trăsură. Gheorghe Gurău și-a revenit repede. A dat mîna cu oamenii și cînd președintele a făcut semn că vrea să spună ceva, i-a întins plosca.

— Ia, ia, Vasile taică, și lasă că...

Trăsura s-a îndepărtat într-un nor de praf. Tușa Paraschiva plînge încetișor în colțul batistei. Picior peste picior în trăsură, bătrînul se apleacă spre ea.

— Hai, de, taci, taci Paraschivo, că nu plecam eu fără ține, taci, nu mai plînge ! Apoi, grijuliu, săltîndu-și pe umăr cojocelul — De ce ți-ai mai luat broboada, că acolo e cald ?

Cînd s-au apropiat de gară, bătrîna s-a liniștit. S-a așezat mai bine pe perna trăsurii și a întrebat cu o curiozitate firească.

— Măre, Gheorghe, o fi mare rău Marea asta Neagră ?

Gh. Gheorghe
student

CU OCHII PREZENTULUI

de CONST. CIOPRAGA

Oricît ar avea aparența paradoxului, faptele demonstrează că marile opere realiste care descriu viața contemporană devin cu timpul documente de epocă, nu fără valoare istorică. Sînt cunoscute aprecierile elogioase ale lui Engels despre Comedia umană a lui Balzac, — „excelentă istorie realistă" a epocii în care a trăit scriitorul. Se și vorbește în literatura sovietică de apariția unui „roman istoric contemporan", destinat zugrăvirii trecutului istoric apropiat. Importante opere care evocă anii războiului civil intră în această categorie.

Referindu-ne la scrierile de evocare istorică stricto sensu, acestea au un rol remarcabil în cunoașterea evoluției umanității. Reconstituirea trecutului în opere literare, adică pornind de la date exacte dar cu libertățile îngăduite de ficțiunea artistică, nu e operație lesnicioasă. Experiența timpurilor demonstrează că, pînă la descoperirea metodei optime de reconstituire a ceea ce a fost, tatonările, ezitările și soluțiile eronate n-au lipsit.

Odată cu romantismul, evocarea trecutului istoric devine una din temele prestigioase ale literaturii și artelor. Noutatea consta în faptul că, împotriva clasicismului dominat de canoane rigide, care impuneau întoarcerea spre antichitatea greco-latină, romanticilor li se deschideau porțile spre reînvierea trecutului național. Evocînd trecutul, primii romantici erau pasionați de pitorescul istoric, numit mai tîrziu „culoarea vie a epocii". In 1823, Stendhal nota: „Istoria e foarte la modă în Franța".

Deși criticat de romanticii francezi, englezul W. Scott avu după 1820 partizani de seamă. Ce plăcea, în fond, în romanele lui istorice? Personaje inventate, potrivit fanteziei scriitorului, iar în anumite episoade cîte o vagă figură istorică. Peripețiile numeroase deschid drumul spre aventurosul romantic. Combătîndu-l pe Scott, Vigny îi folosește totuși metoda (Cinq Mars). Cu imaginația lui excepțională, Hugo face la fel, — dar cît de vibrant! — în Notre-Dame de Paris, Quatre Vingt treize și chiar în romanul social Mizerabilii, cu destule pagini care alternează între pamflet și evocare tipic romantică.

Fără grijă deosebită pentru compoziție, exagerînd cu ingenuitate, libertățile evocatorilor romantici găsiră susținători. In locul personajului obișnuit, se ivește personajul de o forță supraumană, simbol al unor virtuți excepționale. Taras Bulba al lui Gogol e simbolul patriotismului fără margini. Luptătorii din romanul lui Sienkiewicz Prin foc și sabie sînt adevărate simboluri ale eroismului popular.

Cu tot aerul fantomatic al aparițiilor romantice, elanul vital, patosul împins pînă la sublim impresionau. In „anii de ucenicie", Mihail Sadoveanu era captivat de Gogol și Sienkiewicz, creatorii unor eroi de proporții legendare. In primul lui roman istoric Șoimii, tînărul prozator mergea pe urmele lor.

După ce un timp entuziasmase, limbajul artistic al romanticilor începu să apară artificial, desuet. Riposta realistă n-avea să întîrzie. Frînîndu-și metodic dar nu integral capriciile fanteziei, Flaubert încerca să dea în Salammbô, reconstituirea în limitele posibilului și veridicului a vechii vieți cartagineze. Realismul e pregnant în capodopera tolstoiană Război și pace, bogată în tablouri și portrete de neuitat. Tot așa realismul triumfă în Frații Jderi, în Zodia Cancerului și în alte renumite lucrări din seria evocărilor istorice sadoveniene. Increderea în popor, reliefarea frămîntărilor lui caracterizează viziunea realistă a lui L. Tolstoi ca și a lui Mihail Sadoveanu.

De înțelegerea arătată rolului maselor în făurirea istoriei atîrnă în mare parte veridicitatea reconstituirilor istorice. Deși în centrul tragediei romantice Boris Godunov a lui Pușkin se află țarul ucigaș, prezența poporului se afirmă ca o forță de care împărații se tem. Izbînzile lui Ștefan cel Mare au drept explicație încrederea pe care i-o arată neîntrerupt „oamenii mării sale" — poporul.

Ceea ce în cadrul realismului fusese sezisat de unii mari creatori, capătă în cadrul realismului socialist o fundamentare științifică derivînd din cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării societății. Înțelegerea în lumina materialismului istoric a esenței fenomenelor socialist-istorice, a relațiilor între clase, a rolului personalităților antrenează reflectarea veridică a complexului de cauze determinante asupra mersului istoriei. Reliefarea tipicului devine posibilă numai în împrejurarea în care înțelegerea forțelor pozitive ale istoriei e clară.

Sedus de „folosirea maximă a unui material istoric" dispersat și contradictoriu, Camil Petrescu a ajuns în drama Danton la un impas. Deși în „Addenda la Falsul tratat" scriitorul considera că „grija respectului adevărului a fost împinsă poate pînă la exagerare" — realitatea e că, văzînd în Danton o victimă a „terorii", s-a înșelat. N-a remarcat contradicțiile eroului, admirat ca un geniu în sine — și mai ales trecerea lui de partea burgheziei contrarevoluționare. „Reconstituirea" lui Camil Petrescu își datorește insuficiențele greșitei înțelegeri a rolului personalității în istorie. E clar că nu reconstituirea minuțioasă — element desigur prețios — impune o operă de evocare. Totul e ca evocarea să scoată în relief esența fenomenelor social-istorice.

Cunoașterea științifică a sensului dezvoltării istorice, specifică realismului socialist, condiționează reflectarea veridică a trecutului istoric. Nu va fi deci vorba de paseism, nici de idealizare romantică. Unghiul de vedere din care e privit trecutul va fi acela al prezentului, al ideologiei marxist-leniniste despre evoluția istoriei. Interesează deci: în ce măsură un personaj istoric a fost sau nu exponent al voinței maselor, cît de mare a fost contribuția unei epoci la mersul înainte al istoriei, sezisarea dimensiunilor viitorului. E o intercondiționare dialectică, în virtutea căreia o operă de evocare a trecutului se integrează prezentului, fiind deci actuală, transmițînd un mesaj patriotic de dragoste pentru popor, de ură împotriva asupririi și exploatării.

Nu portretele eroilor izolați formează miezul evocărilor istorice din literatura noastră actuală. Deși excepționalul roman în care Mihail Sadoveanu reia acțiunea „Șoimilor" poartă numele unui singur erou, Nicoară Potcoavă, deși trilogia consacrată de Camil Petrescu evocării lui Bălcescu se numește Un om între oameni — e limpede că nu biografia acestora ca personalități în sine deține primatul. Eroii acționează ca reprezentanți ai colectivității sociale.

Cei dintîi, cu trăsături apropiate eposului popular, continuă lupta începută de fratele său, Ion Vodă, împotriva cotropitorilor Moldovei și a boierimii trădătoare. De aceea mulțimile de iobagi îl urmează entuziaste. Nu conflictul eroic și patosul romantic al unui eroism de dragul gloriei, — ca în „Șoimii" — ci patriotismul și eliberarea poporului însuflețește pe luptători. Ei nu uită că viteazul „Ion Vodă își punea nădejdea în norod, care se scula de pretutindeni la chemarea măriei sale", că „vodă avea o credință și o socotință: că țara-i mai tare decît oștile năimite". Și mai spusese domnitorul trădat de boieri și ucis de turci, vorba că „cei mulți care robotesc sînt sarea pămîntului".

In alte condiții istorice, cu o altă viziune asupra lumii, cel de al doilea, Bălcescu, — atît în drama cît și în romanul lui Camil Petrescu — e însuflețit de ideea luminării poporului, care, odată pus în mișcare, își va redobîndi libertatea și demnitatea. Toate acțiunile revoluționarului patruzecioptist se sprijină pe „poporul romîn... pe acest popor căruia îi dăruim libertatea și rodul muncii lui". Înțelegînd în alt chip decît atunci cînd făcuse din Danton un simbol al revoluției, că personalitatea istorică își merită această calificare în măsura în care luptă cu toate capacitățile în sensul voinței maselor, Bălcescu nu e văzut doar ca un alt Danton. In lumina materialismului istoric, Bălcescu e integrat în complexul epocii lui. Democratismului eroului i se găsesc cauzele determinante, mobilurile reale, — nu de ordin subiectiv, ci izvorîte din raporturile cu viața socială contemporană. Intre aspirațiile poporului și acelea ale eroului care le dă expresie politică e o identitate deplină. „Viața asta poți și trebuie să o sacrifici ca să fie mai puțină suferință pe lume, ca să ridici un popor la libertate" — gîndește Bălcescu.

Se înțelege că a reliefa rolul hotărîtor al maselor și a individualiza în același timp personaje care canalizează forța maselor e o chestiune de dozaj, care ține de logica faptelor ca și de intervenția scriitorului. Abordarea acestei probleme în romanul Petru I de Alexei Tolstoi capătă o rezolvare exemplară, întrucît, odată cu istoria vieții eroului titular, strîns legată de aceea a țării lui, pătrundem în însăși istoria Rusiei din primele decenii ale secolului al optsprezecelea. Frămîntările din istoria Moldovei de după uciderea lui Ion Vodă cel Cumplit își găsesc cronicarul artist în Mihail Sadoveanu, care, narînd faptele eroice ale lui Nicoară Potcoavă zugrăvește în același timp și configurația socială și politică a țării. Raportul dintre eroul individualizat și eroul-masă e acela de concordanță deplină.

Desigur, exemplele negative nu sînt rare. Esteticianul sovietic V. M. Ozerov citează printre alte exemple, o nuvelă în care un comandant de armată dă fel de fel de ordine, propune soluții, „dar nimeni nu are nevoie de conducerea lui, deoarece masele rezolvă singure, spontan, toate problemele", învingînd „nu datorită unui plan, nici vreunui calcul, ci datorită numărului lor mare"... Eroul individual e deci pulverizat în masă.

Sînt de-ajuns cîteva atitudini și expresii plastice, pentru a caracteriza efigia unor mari bărbați din istoria țării. Aprigul, neîncovoiatul Ștefan schițat de Grigore Ureche e văzut de Eusebiu Camilar — în drama în versuri Valea albă — ca un titan (cam retoric, poematic) impresionant prin sinceritatea pilduitoare a dragostei de patrie. „Moldovă, ești aicea, în pieptul meu, și bați cu inima odată". Horia din drama lui Mihail Davidoglu se simte tare în măsura în care ființa lui se contopește cu aceea a maselor: „Ți se întoarce înapoi înzecit și înmiit toată puterea cît le-ai dat-o".

Că Mitruț al Joldii din romanul cu acest titlu al lui C. Ignătescu e un erou în felul lui excepțional, rezultă din numeroase locuri ale narațiunii. Străjerul de pe Milcov al lui Ion Vodă nu e lipsit de o aureolă romantică, obișnuită în epica de haiducie.

Nici vorbă, exagerarea conștientă își are justificarea ei estetică în vederea reliefării trăsăturilor memorabile. Pătru al Catrincii din ciclul de poeme „1907" de Tudor Arghezi e o apariție monumentală, de o forță imensă. Eroul sintetizează de fapt energia obiditei țărănimi din veacuri, gata de acțiune.

E grăitor faptul că aspectele eroice din viața poporului, făuritor al istoriei, formează temelia evocărilor istorice apărute în anii ce au urmat marelui act al eliberării patriei. Dacă n-am avea în vedere decît romanul Ajun de revoluție 1848 de Cezar Petrescu, poemul Bălcescu de Eugen Jebeleanu, Zorii Robilor de V. Em. Galan, unele fragmente din Desculț de Zaharia Stancu ori din Bijuterii de familie de Petru Dumitriu — și tot ar fi lesne de observat că elementul comun tuturor acestor opere e afirmarea luptei poporului împotriva tiraniei și exploatării. Și nu vom uita scrieri ca Nada Florilor de Mihail Sadoveanu și amplele romane Zilele vieții tale și Lanțuri de Ion Pas cu referiri la lupta proletariatului de la orașe.

Trecutul istoric de luptă împotriva asupririi și împilării și-a găsit în cadrul literaturii noastre realist-socialiste evocatori de mare valoare, care au încununat opera lor, datorită cunoașterii învățăturii proletariatului, cu lucrări de excepțională însemnătate, demne de a fi socotite în tezaurul literaturii noastre. Scriitorii de astăzi, cîntăreți ai măreței cuceriri revoluționare obținute sub steagul că'auzitor al partidului, nu uită să evoce jertfa celor ce în trecut s-au ridicat la luptă pentru zori noi de viață. Păstrători ai tradițiilor militante ale poporului nostru, cinstim memoria acestor înaintași, a milioanelor de anonimi — reliefînd în opere literare viguroase, istoria patriei, restituind trecutul în adevărata lumină, pe care ne-o dă numai învățătura marxist-leninistă.

LA LUMINA REVOLUȚIEI

de L. RAICU

„Ce fel de suflet au oamenii ăștia, se întrebă Anton tulburat. Numai copiii au firea atît de deschisă. Ce fel de viață or fi ducînd ei în satele lor?" *„Ei duc altfel de viață, ei au altă inimă, pe ei nu-i împiedică nimic să se bucure, prin sufletul lor trece în voie bucuria de a trăi". Vă amintiți, sînt reflecțiile lui Anton Modan* (Indrăzneala *de Marin Preda), la prima sa întîlnire cu ostașii sovietici. Felul acesta de a fi, foarte deschis și de o puritate aproape copilărească nu era deloc străin lui Anton Modan. Era el însuși un om dispus să trăiască în bucurie și seninătate, un suflet ingenuu pe care legea aspră a vieții, într-o lume ostilă bucuriei și purității, îl condamnase impasului tragic. Firea lui adevărată, vă amintiți, răzbate în voie întîia oară în scena întoarcerii de pe front, puțină vreme după popasul făcut în Bucureștiul clocotitor de chemările revoluției. Pe chipul său reapăruseră bucuria și lumina aceea stranie, caldă care uluise pe femeia lui.* „Ea nu se putea înșela, el arăta schimbat, el întinerise parcă, el arăta ca altă dată, cu mulți ani în urmă, cînd era flăcău". „Infățișarea asta a lui îi era străină femeii, nu-și amintea s-o fi văzut-o vreodată la el, dar ce ciudat lucru: nu era deloc nepotrivită cu el, era tot a lui, era aceeași lumină în privire, micșorată însă și strînsă de o gîndire amenințătoare". *Era lumina revoluției și, firesc lucru, deloc ciudat, era lumina și seninătatea și puritatea caracteristice omului în tinerețea și copilăria lui cînd legea aspră a nedreptății, a umilinții și exploatării nu izbutiseră încă să-l desfigureze. Revoluția redă omului condiția sa umană, îi redă umanitatea, noblețea și căldura împotriva cărora împrejurările vieții dinainte de revoluție duceau o luptă pustiitoare. Revoluția scoate la iveală fondul bun și luminos al omului, îl eliberează de sub apăsarea unei alienări seculare.*

Artistului autentic, pătruns de înțelegere călduroasă față de zbuciumul umanității spre o viață mai dreaptă, i-a fost proprie, dintotdeauna, aspirația de a mări zona de lumină din jurul omului, de a descoperi o zare ideală de bucurie dincolo de mizeriile inerente, dincolo de situațiile dramatice, sumbre și fără soluție, specifice unei lumi asuprite. Dostoievski în suși s-a simțit îndemnat să lumineze de cîteva ori, prin figura Netocicăi Nezvanova, ori prin aceea a cneazului Mișkin, negura densă care-l împresura. Dar mila și duioșia exasperată, pe fondul cărora se petrec atîtea din tragediile eroilor săi, în loc să lumineze, precum era în intenția genialului scriitor, produc un sentiment și mai apăsător, care face dureroasă și apăsătoare lectura cărților sale.

Literatura trecutului e plină de freamătul acestei aspirații, al acestei nostalgii după bucurie și puritate, e străbătută de această pornire mereu înfrîntă, mereu renăscută și iarăși înfrîntă; pînă în clipa memorabilă cînd cei dintîi oameni au zărit la orizontul vieții lor, necrezut de aproape, steaua polară a comunismului și au înțeles că aceasta nu mai e o himeră, aceasta nu mai e promisiunea amăgitoare — crunt reprimată, parcă în batjocură — pe care o zăreau din calvarul suferințelor lor eroii lui Dostoievski, ci o realitate vie, nepieritoare. Din clipa în care adevărul comunist a fost demonstrat cu mijloacele științei și apoi trecut prin proba de foc a revoluției, literatura fu inundată de un flux de lumină; de aici — și acele reflexe de puritate și bucurie observate cu tulburare de Anton Modan pe chipul oamenilor sovietici, primii mesageri ai revoluției pe care-i întîlnise vreodată; de aici — seninătatea și lumina aceea caldă pe care, uitînd, nevasta lui Anton Modan o citește în privirea bărbatului ei. De aici și acea „beție ciudată, nefirească" resimțită de Anton Modan în ziua cînd află că fasciștii fuseseră complet zdrobiți și depuseseră armele.

Ai de multe ori această senzație foarte netă de înseninare, de iluminare, citind cărțile contemporane revoluției noastre, pe măsură ce te apropii de centrul lor vital, dominat de mesajul revoluției, de figurile comuniștilor ori ale oamenilor care tind să fie comuniști. Senzația aceasta se impune atunci cînd citești Indrăzneala *lui Marin Preda, nuvela* La răzeși *de V. Em. Galan, volumul* Oaie și ai săi *de Eugen Barbu (nu întîmplător se înscriu acestea printre titlurile cele mai importante ale prozei noastre realist socialiste din ultima vreme). Am avut-o cu toții și în anii trecuți, citind romanele și nuvelele dedicate de scriitorii noștri cei mai remarcabili, actualității socialiste.*

Marin Preda se distinge prin marea sa capacitate de a surprinde experiențele sensibilității omenești. Eroii săi trăiesc sub regimul unei mari bogății interioare, al unei sensibilități extreme; orice apăsare, chiar abia simțită, îi doare, umilința le este insuportabilă. Toate rezervele de sensibilitate, de umanitate — strivite de torentul nimicitor al alienării omului, în condițiile exploatării — se întorc spre revoluție, înfloresc sub cerul revoluției; socialismul le apără, le promovează, le autorizează. Eroii lui Marin Preda aspiră la o stare de bucurie și seninătate, de tinerețe luminoasă, ei caută să înlăture vălul apăsător al îngrijorării pentru ziua de mîine, sentimentul de tulburare și teamă produs de cursul necunoscut al vieții, ei caută să se smulgă de sub povara tuturor umilințelor la care-i condamnase orînduirea cea veche. Iar revoluția, prin lumina ce o revarsă prefigurînd și pe care am văzut-o strălucind în privirea lui Anton Modan la întoarcerea lui acasă, lumină statornică, senină și cutezătoare, corespunde acestei aspirații. Există o nepotrivire între sufletul deschis al lui Anton Modan și legea nedreaptă a vieții dinainte de revoluție. Felul său de a fi se izbește de ostilitatea lumii din jur, amenințînd să se transforme în ceva jalnic, ridicol. Anton Modan ducea o viață nepotrivită — căci era nepotrivit și absurd să se simtă încă bine, ca un flăcău fără griji, cînd asprimea vieții îl împresoară din toate direcțiile. Era de neînțeles ca el să se simtă liber și bucuros cînd viața îl asuprea și-l umilea. La un moment dat „dintr-un nimic, dintr-o glumă a cuiva" Anton Modan are revelația umilitoare a adevăratei sale situații. El riscă, continuînd a se purta după pornirea inimii lui, să pară un întîrziat al vieții, soartă pe care, în condițiile asupririi, o au îndeobște oamenii nobili și dezarmați. Iar el, Anton Modan, cîtă vreme nu întîlnise revoluția, la o cotitură a vieții sale, poate avea soarta unui asemenea dezarmat, cu copilăria prelungită dincolo de limită, obiect de batjocură și umilință. Avea încă iluzii, se credea om independent, la casa lui, cu pămîntul și uneltele lui. Felul lui de a fi, îngrijorarea afectată de gospodar serios (că, uite, „timpul trece, că nimic nu e gata și că o să-l prindă răsăritul soarelui cu căruța în bătătură") încep să fie ridicole pe fondul adevăratei sale situații. Are un aer grăbit, puțin zăpăcit, cum se cuvine unui om cu o mie de treburi pe cap, toate importante. Are un aer sigur, protector față de nevastă-sa căreia îi zice „măi copile!" In realitate el nu era în situația unui protector al cuiva și cu atît mai puțin al nevesti-si pe care o bănuim mai realistă, mai fără iluzii. E nepotrivit ca el să i se adreseze în acest fel „Măi copile! pusesem eu într-un loc ciocanul ăla! ce s-a făcut cu el, l-a mîncat pămîntul?" E grăbit, n-are de ce: e bucuros, n-are de ce; e autoritar și protector cu oarecare afectare — riscă să devină ridicol. Dar după ce se întoarce de pe front și după ce trece printr-o experiență care-l aduce foarte aproape de revoluție, și se adresează tot așa nevestei, cu „măi copile, mă" nu ne mai pare nepotrivit acest lucru. Acum gravitatea sa ușor afectată, pe un fond de bucurie și seninătate, e la locul ei. Acum, dacă e grăbit — are de ce; dacă e bucuros — are de ce, acum sentimentele sale corespund unei situații reale. El, Anton Modan, se întorsese de pe front cu mintea limpede, fusese la București, la miting, întîlnise oameni sovietici și comuniști de la noi, el înțelesese ceva, el era cineva, acum nu mai e nimic nepotrivit în siguranța și îndrăzneala calmă cu care potolește, oarecum protector, nelinistea femeii: „Domnul Miuleț o să trebuie să cam plătească... Da — da, lasă măi copile, nu te mai gîndi tu la asta". Acum e grăbit — graba lui nu mai e nepotrivită, are omul de încheiat niște socoteli foarte serioase, pe frontul antigerman („Ce-am să mai trag nea Ioane, adăugă cu o expresie parcă străină pe chip, ca și cînd el era de pe acum acolo"). Pe fondul acestor sentimente reale și care corespund unei situații reale, felul copilăresc în care femeia i se abandonează („asemenea copiilor") apare cu totul firesc. Marin Preda a găsit aici tonul cel mai potrivit, cel mai convingător pentru a dezvălui capacitatea revoluției de a reintegra pe om condiției sale umane, de a îngădui sentimentelor celor mai autentic omenești o manifestare plenară. Acum, bucuria, tandrețea, sentimentul luminos al libertății sînt la locul lor în felul de a fi al eroului. Agitația extraordinară care-l cuprinde la miting, ascultînd cuvintele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej are un conținut pe deplin real și se definește prin contrast cu agitația nepotrivită care-l cuprinsese în „dimineața aceea", cînd se frămînta fără motiv să ajungă mai repede la cîmp, să secere. (Il aștepta „un singur pogon mare și lat"). Acum agitația și frămîntarea lui sînt aureolate de acea lumină, de acea îndrăzneață certitudine cu care-l investise revoluția.

MUNCITORI IN LOJĂ

CRONICĂ DRAMATICĂ

IN LOC DE Sînt patru oameni. Patru oameni care poate vin pentru prima oară la teatru. Privesc cu ochii țintă, cu privirea minată și parcă ar vrea să soarbă fiece cuvînt, fiece mișcare, fiece gest. Sînt patru oameni în straie simple. Sînt patru muncitori în loja elegantă a unui teatru.

N-am făcut altceva decît să încerc a descrie tabloul unui pictor ieșean — Dan Hatmanu — tablou creat în ultimii ani și intitulat simplu: **„Muncitori în lojă"**. Cu vreo trei sferturi de veac în urmă, Renoir dădea la iveală una din **„capodoperele capodoperelor sale"** cum a fost numit vestitul său tablou **Loja**. In prim plan o femeie elegantă, încărcată cu bijuterii, mătăsuri grele, înmănușată... Unii văd în tabloul lui Dan Hatmanu o replică a **Lojei** lui Renoir. Nu știu dacă tînărul nostru artist plastic s-a gîndit la asta. Dar ce știu sigur este faptul că tabloul său semnifică una din splendidele cuceriri ale revoluției noastre culturale, unul din cele mai avîntate visuri ale oamenilor luminați ai trecutului. **Muncitori în lojă!** am putea oare sintetiza mai plastic și mai convingător bilanțul artei noastre teatrale în acești cincisprezece ani? Cred că nu. Pentru ca să putem scrie acum aceste cuvinte, realitatea vie a zilelor noastre, a trebuit sfărîmată orînduirea ce răpea muncitorului dreptul la luminile culturii, a trebuit să se creieze o nouă bază economică, eliberînd omul de povara grijilor, dîndu-i posibilitatea să se bucure de toate cuceririle culturii. Bunurile spirituale au devenit, ca o consecință firească și necesară a revoluției socialiste, bunuri ale maselor. De aceea teatrul a încetat să mai fie o rentabilă afacere comercială ci s-a transformat în mod radical într-o tribună culturală, a încetat să mai fie ceva la marginea literaturii, ci s-a ridicat pe treptele majore ale artei, răspunzînd imperativelor cele mai vii ale actualității. Prin 1932, George Mihail-Zamfirescu spunea că teatrul trebuie să-l **„caute pe muncitor la el în mahala"**. La numai douăzeci și cinci de ani de atunci — cînd mahalaua și maidanele despre care scria Zamfirescu au dispărut — se petrece sub ochii noștri și o altă revoluție, pe care poate că nici Gemi n-ar fi bănuit-o: **muncitorii vin și caută teatrul.** Chiar și în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, acolo unde pînă acum nu a fost niciodată o echipă de actori profesioniști, unde oamenii **nu știau ce este teatrul,** țăranii sau muncitorii ies înaintea teatrului.

Dramaturgia noastră actuală, dramaturgia realist-socialistă, s-a consolidat prin contribuția activă a celor mai talentate forțe artistice aparținînd diferitelor generații scriitoricești. Au venit vechii maeștri cu experiență, care unii trebuiau cu ani înainte sau să părăsească dezgustați teatrul sau să înfrunte condițiile de neîndurat ale patronilor teatrelor și dușmănia criticii nechemate. Camil Petrescu terfelit de pana imundă a lui Șeicaru, Alexandru Kirițescu insultat de ziarele conservatoare pentru că „îndrăznise" în nemuritoarea sa piesă **Gaițele** să atace boierimea.

Toți acești maeștri ai artei dramatice și-au încununat, după 23 August, creația lor cu opere ce stau astăzi în tezaurul literaturii românești. Dar s-a petrecut un fapt cu deosebire semnificativ pentru teatrul nostru contemporan. Anume, debutul și apoi împlinirea ca dramaturgi a unui important număr de scriitori care au trecut rampa numai în anii ce au urmat după 23 August. De la Tudor Șoimaru la Mihail Davidoglu, Aurel Baranga, Lucia Demetrius, Al. Șahighian, Horia Lovinescu, apoi la cei mai tineri ca Al. Mirodan, Teofil Bușecan, Ludovic Brukștein și alții, pînă la cei șapte dramaturgi debutanți în trecuta stagiune, avem acest tablou al forțelor ce au alimentat necontenit creația noastră dramatică mereu mai viguroasă, mai plină de sevă. Au venit spre teatru scriitori de mare prestigiu ca Mihai Beniuc și Maria Banuș. Și aceasta pentru că teatrul realist-socialist, teatrul epocii noastre este un mijloc direct de exprimare artistică, prin care scriitorul ia legătură imediată și influențează nemijlocit în fiecare reprezentație mii și mii de oameni care vibrează și se pătrund de idealurile scumpe lui. In orînduirea socialistă, scriitorii sînt chemați spre teatru, nu din dorința unei reclame ieftine și zgomotoase, ci pentru că își dau seama că formele de răspîndire a lucrării dramatice rivalizează astăzi cu cele ale cărții, jucînd asupra oamenilor un rol precumpănitor, educîndu-i prin pilde și exemple vii, datorită acestei fuziuni permanente ce se stabilește între scenă și sală.

Avem de aceea, la capătul acestor cincisprezece ani, o dramaturgie cu care ne putem mîndri. Avem piese din actualitate, care au intrat în repertoriul teatrelor străine. Avem eroi — muncitori, țărani și intelectuali — de o rară frumusețe morală, ce se înscriu printre cele mai măreațe realizări ale literaturii noastre. Bilanțul e impunător. Dacă n-ar fi fost așa, dacă oamenii muncii nu s-ar fi regăsit în chipul lui Arjoca, Spiridon Biserică, Toma Căbulea, Doctorul Murgu, Cerchez și a altor eroi ai dramaturgiei noastre, un teatru înființat în anii regimului de democrație populară, cum e cel din Petroșani, n-ar fi raportat după zece ani de activitate un fapt uimitor: 1.000.000 spectatori. Dacă n-am fi avut **Minerii** și **Cetatea de foc, Iarbă rea** și **Mielul turbat, Cumpăna** și **Trei generații, Citadela sfărîmată** și **Surorile Boga,** dacă n-am fi avut **In Valea Cucului, Afaceriștii, Bălcescu, Matei Millo, Ziariștii, Poarta,** țăranii din nordul Maramureșului n-ar fi venit la teatru, nici cei din uitata pînă mai ieri Dobroge nu i-ar fi primit pe artiști în ograda casei lor, așternută cu scoarțe, ridicînd prin truda lor scena și cele trebuitoare jocului.

Sub conducerea partidului, urmînd pilda dramaturgiei sovietice intrată de mult în rîndul valorilor artei universale, frontul dramaturgilor noștri a dat literaturii noi o recoltă de aur. Dramaturgia noastră realist socialistă are astăzi un rol hotărîtor în opera de educare a unui om nou, omul societății socialiste. Teatrul de astăzi, teatrul epocii noastre, care se joacă pe scenele a peste treizeci de instituții artistice, care se difuzează la radio pentru cei peste 1.500.000 de abonați, la televiziune, sau se reprezintă de echipele de amatori, influențează în mod direct masele, contribuind cu o varietate extraordinară de mijloace la mobilizarea lor în lupta pentru socialism, la ascuțirea vigilenței de clasă, la demascarea trecutului negru. Omul muncitor nu vine la un spectacol numai să-și descrețească fruntea. A încetat chiar să mai fie un simplu spectator. El participă la acțiune, se frămîntă, crește, se zbuciumă odată cu eroii, se înduioșează sau se bucură alături de ei. Se regăsește în dorințele lor, este părtașul victoriilor lor. Din sala de teatru, din fața aparatului de radio, el a luat impulsuri și îndemnuri noi, a plecat mult îmbogățit sufletește.

Numai astfel am ajuns să ne mîndrim cu acel impresionant bilanț, simbolizat într-o imagine plastică proprie zilelor noastre: **„Muncitori în lojă".**

Valeriu Rîpeanu

RELIEF

Profiluri literare

Al. Mirodan

Al. Mirodan este pasionat, are o admirație frenetică pentru munca de ziarist. De altfel numai cine a „îmbătrînit" ca gazetar poate să redea cu atîta autenticitate atmosfera, mirosul specific dintr-o redacție, limbajul aproape argotic cu termeni specifici ca: spalturi, „albe", titlu în chenar spart, calandrieri, etc. — vezi „Ziariștii" — termeni care pentru oricine a făcut măcar incidental publicistică, sînt emoționați, plini de poezie.

Al. Mirodan a lucrat din 1945 în presa de tineret. Mai întîi la Tinerețea organul tineretului progresist, apoi la Tînărul muncitor și în sfîrșit la Scînteia tineretului. În total mai mult de 13 ani. De aceea Mirodan nici n-ar fi putut să intre în arena literaturii altfel decît purtînd pe armură emblema de ziarist.

Piesa sa Ziariștii discutată sub raportul legilor clasice ale dramei prezintă cusururi. Într-adevăr, ce se petrece acolo? În cadrul unei anchete—așa precum se obișnuiește — cu privire la corespondențele venite în redacție, se descoperă o scrisoare a unui anume Ion Gheorghe care pentru articolele sale curajoase contra directorului întreprinderii și a unui director general de la Minister, Pamfil, a fost dat afară din fabrică și e pe punctul de a fi exclus din U.T.M. Se face o anchetă la fața locului — iarăși precum se obișnuiește — și rezultatele sînt publicate într-un articol, în ziar. Este drept, responsabilul adjunct al ziarului, îndatorat directorului general, caută să facă greutăți în publicarea articolului iar Pamfil proferă amenințări la telefon. Dar acestea sînt obstacole minime în dezvoltarea lină a conflictului. Totuși în această piesă în care se petrec prea puține lucruri sub raport faptic pur, nu există nici un moment static, dimpotrivă o mișcare neîncetată, o mișunare de gesturi și replici. De la secretarul de redacție „nea Mișu" care e înnebunit că n-o să scoată la timp ziarul, la reporterul special, care e o avalanșă de gesturi și vorbe — și pînă la tipograful numit „spirt" toți sînt într-o agitație cum numai la o competiție sportivă putem întîlni. (Nu degeaba Al. Mirodan a scris și scrie cu asiduitate cronici sportive). Lipsind un epic spectaculos, este pusă la grea încercare virtuozitatea autorului, mai ales în ceea ce privește stăpînirea replicii nervoase, ascuțite, capabile să sugereze încordarea interioară a scenelor. Și Mirodan excelează mai ales pe linia satirizării, a expresiilor stereotipe care individualizează cu pregnanță personajele. Financiarul, pe nume Leu, tremură sub teroarea celor de la administrație. De aici leit-motivul cu efecte comice „eu n-am nimic contra să făuresc istoria, dar ce-or să spună tovarășii de la administrație". Reporterul special apare de fiecare dată cu expresiile sale clasice: „de-fect", „finesse". Chiar și Pamfil, directorul general, dacă are o existență literară se datorește verbiajului său vulgar: „creer ofticos", „cataplasmă mic-burgheză", ș.a. În sfîrșit, nici Cerchez nu scapă caracterizării sub latura gesturilor stereotipe: de la Moscova aduce un singur cadou: flacoane cu parfum Krasnaia Moscva, pe care le oferă invariabil redactorilor, de fiecare dată, cînd se împiedică de sticluțe prin buzunar, ori prin sertarele biroului.

Dar piesa Ziariștii conține alături de latura comică una patetică — o altă caracteristică a lui Al. Mirodan. Febrilitatea și agitația despre care pomeneam mai sus își au explicația în patosul pe care-l incumbă profesia de gazetar comunist. Să ne oprim asupra coordonatelor psihologice ale cîtorva dintre personaje. Romică, reporterul special, are un limbaj și gesturi de-o jovialitate și de un familiarism care nu-i îngăduie să atingă treapta gravității unui erou de dramă, ori de tragedie. Cu toate acestea el este gazetarul care pentru fulminantele sale foi volante a fost trimis „să ia micul dejun" într-unul din spitale. Dar imediat după ce trece în „interes de serviciu" prin sala de operație, Romică scrie un nou „reportaj de culoare" asupra „persoanelor" care-l „tatuasere" cu gloanțe. În ceea ce-l privește pe Cerchez, patosul—iată nota sa caracteriologică fundamentală. Cînd Tomovici îl întreabă dacă o să poată să aibă vreodată sînge rece, răspunde scurt: „la cimitir". La apostrofa că sîngele cald este bun numai pentru poeți, răspunde înfierbîntat „Sînt poet!" De altfel aceasta este și părerea lui Al. Mirodan, că ziaristul este, ori trebuie să fie, un poet. De aceea nu se sfiește ca autor, să-și trîmbițeze elanul poetic. Cortina cade — dovedind ingeniozitate — asupra replicilor cu valoare de simbol. Atunci cînd ancheta descoperă scrisoarea lui Ion Gheorghe și se hotărăște ca, în pofida oricărui obstacol, să se facă cercetările care să stabilească adevărul, actul se încheie cu răspunsul pe care-l dă Cerchez la telefon: „Allo! Da... Nu... Nu-i nici o greșeală! Aici e „Viața". „Viața tineretului". Și cînd după emoții și eforturi se realizează numărul unde apare articolul care ia apărarea lui Ion Gheorghe, finalul este încoronat de replica dată de Cerchez administratorului. Acesta aduce, grav, niște decontări și în fața gesturilor obosite ale redactorului șef îi amintește că nu ne aflăm în comunism. Cerchez răspunde sufocat: „Leule, sst! Taci! Acum, aici, sîntem în comunism!"

Am vorbit undeva, mai sus, despre carențele conflictului din Ziariștii. Este semnificativ că în creațiile ulterioare Mirodan se apropie tot mai mult de formula „peisajelor" dramatice ori a montajelor. În aceste — cum se numesc — piese într-un act, important e faptul că autorul, care are la activul său o bogată activitate publicistică, caută să convertească materialul gazetăresc în artă. În Alarmă, fascismul! este tratată o temă din presa comunistă franceză, a luptei pentru deșteptarea tuturor forțelor progresiste ale Franței, în fața pericolului fascismului. Altă piesă într-un act Cerul nu există își brodează acțiunea pe marginea evenimentului lansării sputnicilor sovietici. Aici Mirodan apelează din plin la resursele fanteziei sale vioaie, exuberante, făcînd mai ales creații de simboluri. Astfel în Alarmă, fascismul! rolurile le au Un om care doarme, un „spectator imparțial" un muncitor înaintat etc. Dar aceste creații prezintă și tentații păgubitoare. În primul rînd, alunecarea către un stil grandiloc-vent, umflat. Probabil că Mirodan a simțit deficiența și de aceea dă tot felul de instrucțiuni severe actorilor avertizîndu-i că nu trebuie să rostească vorbele patetic ci cenzurat la modul Radu Beligan. Dar oricum aș citi, de exemplu, în „Reportaj-45" scena în care eroii sar să smulgă unor domni „bine" harta Romîniei cu intenția de a simboliza cucerirea țării de către forțele revoluționare, nu-mi pot anula sentimentul de artificiozitate. Deficiența are o semnificație mai generală. Adică Al. Mirodan prin formula montajului cade uneori în manierism, printr-o simbolistică facilă caută să escamoteze sarcina culegerii și sintetizării de observații asupra oamenilor vremuri'or noastre. Așa cum a arătat în „Gazeta Literară" Vicu Mîndra, deficiența merge pînă la greșeli de concepție.

În ansamblul lor aceste piese într-un act constituie însă expresia unui spirit vioi și pasionat pentru temele gazetărești. Ceea ce am dori lui Mirodan e ca în rezolvarea problemelor de creație să împrumute ceva din cutezanța și simplitatea eroului său din Ziariștii, Cerchez, cu care de altfel se înrudește prin temperamentul său explosiv, prin dragostea sa nedisimulată față de tot ce reprezintă tinerețe și luptă, într-un cuvînt, prin încăpățînarea de a rămîne un romantic incorijibil.

Al. Oprea

Dezbateri teoretice cu privire la monografiile literare

Nu s-ar putea susține că dezbaterile teoretice cu privire la problemele literaturii în genere și la cele ale literaturii românești în deosebi, au fost prea numeroase în ultimul timp. Dimpotrivă chiar. S-a remarcat o penurie a lor și s a cerut — de mai multe ori — cu insistență o atenție mai pronunțată pentru ele. Dorința e perfect explicabilă. Istoricii și criticii literari au trecut direct la practică, au scris cronici, studii, uneori portrete și chiar sinteze, fără să fie clarificați în prealabil asupra liniei metodologice diriguitoare. Au sărit — cu alte cuvinte — una din treptele necesare cunoașterii și anume, pe cea a gîndirii abstracte, o treaptă care luminează practica, fără de care aceasta ar rămîne — cum se știe — oarbă.

Ne vom referi la un singur exemplu a cărui dezbatere începuse acum aproape un an, dar care s-a înpotmolit înainte de a se schița măcar primii pași. E vorba anume de teoria monografiei istorico-literare în domeniul căreia s-a lucrat fructuos în ultima vreme, dar nu fără importante dificultăți metodologice ce stăruiesc încă din lipsa tocmai a unei clarificări teoretice prealabile.

Care trebuie să fie rolul și locul unei monografii în cadrul istoriei literare generale, care să fie structura însăși a ei, concepția de bază, metoda cu care urmează să fie scrisă în lumina marxist-leninistă?

Vom observa mai întîi că moștenirea pozitivistă e încă grea și, uneori apăsătoare și că au fost necesare — în ultimul timp — intervenții împotriva arhivisticei exclusive, cu scop în sine. Se remarcă astfel o tendință vie spre biograficism, spre aglomerare harnică de fapte mărunte, pitorești, de multe ori anectotice, dovedind descoperirea unor izvoare năvalnice, impresionante în sine, dar care reținprea mult fără a fi canalizate spre exegeza operei, singurul obiectiv adevărat. Ba se mai observă uneori chiar tendința minimalizării operei, expedierea ei rapidă și incidentală, ca și cum nu ea ar fi scopul real al cercetării. O dezbatere teoretică se recomanda în acest caz, de la sine și menirea ei ar consta tocmai în lămurirea locului și extinderii biografiei ca și a funcțiunii ei exegetice reale.

Vom merge mai departe și vom atinge o altă problemă fundamentală a monografiei. Se știe că străduința esențială a istoricului literar nu e așezarea bustului scriitorului pe un sociu cît mai înalt depărtîndu-l de viața zbuciumată din jur, ci dimpotrivă, legarea lui cît mai strîns de această viață. Ce se întîmplă însă uneori în fapt? În loc ca scriitorul să fie privit ca un exponent al epocii lui, reprezentînd una din cele două poziții esențiale în luptă, monografistul tinde parcă a pune vremile sub om, căutînd a le potrivi pe acestea după măsura omului. E în realitate un nou romantism asemănător cu cel al „eroilor" lui Carlyle de care cercetătorul nici nu-și dă seama, fiind cu totul orbit de strălucirea personalității scriitorului său. Asistăm atunci la un proces foarte ciudat de deformare a epocii ajunsă parcă la dispoziția scriitorului.

Alteori, mai stăruie încă separarea vieții de operă chiar dacă ideea nu e ostentativ subliniată. Se insistă, de pildă — cum observăm și mai sus — asupra biografiei, trecîndu-se opera pe un plan văzut secund. E aceasta oare procedarea cea mai potrivită? Nu este evident că opera e floarea cea mai de seamă a vieții și activității scriitorului, de fapt ea însăși un fragment de viață concentrată și realizat artistic, punctul nodal al vieții? Dacă ne gîndim bine, opera e în fond, o manifestare a vieții cetățenești a scriitorului, expresia ei fiind caracterizată prin depășirea eului spre comunicarea socială plină de sens. De ce atunci mai întîi douăzeci de capitole sau o carte întreagă despre viață și apoi, la urmă, și deosebit cîte „ceva" despre operă?

Și acum problema izvoarelor operei. Se cunoaște excesul de „izvorism" din trecut, metoda vechii istorii literare care se extazia la descoperirea unui nou model al scriitorului, bucurîndu-se aproape pe față cînd izbutea să îngusteze cît mai mult cîmpul originalității scriitorului. Părea că fiecare artist e doar un compilator a cărei contribuție originală constă în camuflarea măestrită a izvoarelor sale.

După „izvorism" a urmat tendința de ignorare a influențelor socotite — prin reacțiune — degradatoare. Originalitate individuală și națională a scriitorului erau preamărite și înfrunzirile ascunse cu grijă spre a nu compromite. Dintr-odată, Eminescu nu mai apărea ca un ecou exclusiv al romantismului european, un fel de popularizator la noi al acestui curent. Poetul tindea să devină doar al „nostru" într-un sens evident burghez, naționalist, mai mult sau mai puțin explicit. Nimeni nu cere însă ascunderea adevărului și dezvăluirea obiectivă a izvoarelor nu e o greșeală a științei literare. Numai că nu acesta e esențialul. Condițiile locale și originalitatea scriitorului rămîn factorii determinanți și lor urmează să li se subordoneze pînă la urmă influențele, selectate și ele cu rost după criteriul social respectiv.

Ne vom mai referi, în sfîrșit, la ultima problemă despre care am pomenit și cu alte prilejuri. E vorba de caracterul „artistic" al monografiei literare. Intr o altă epocă, Hașdeu socotise că istoricul trebuie să fie nu numai un „ouvrier", ci și un artist el însuși și în acest mod își realizase lucrarea lui despre „Ioan Vodă cel Cumplit". În vremea noastră părerea a fost reluată de unii critici artiști, beletriști ca și oameni de știință, deopotrivă. Firește nu se poate condamna încîntătoarea asociație a plăcutului cu utilul, folosirea imaginilor artistice întru sugerarea adevărului. Dar fatpul nu e nici esențial, nici cel puțin necesar. Imaginile artei nu au totdeauna conturul, preciziunea și exactitatea științei și nu se poate face operă cu adevărat științifică fără uneltele specifice acestui domeniu de activitate. A cere unui cercetător literar să folosească numaidecît instrumentele artei în opera lui științifică e un non sens. Oficiul lui principal rămîne cel științific și utilizarea artei îl poate ajuta doar ca metodă de comunicare. O astfel de optică eronată provine de altfel din generalizarea unor aptitudini individuale ale unor istorici literari, de altfel remarcabile cu totul.

Nu ar fi interesant și oportun să trecem la dezbaterea teoretică a unor astfel de probleme acum în preajma elaborării marelui nostru tratat de istorie a literaturii române pe care cercetătorii vor să-l dăruiască Republicii îndată după aniversarea celor 15 ani de la Eliberare?

AL. DIMA

Umbrela Sfîntului Petru

— în traducerea lui Liviu Rebreanu —

Pe ecranele Capitalei a început să ruleze de curînd o coproducție ungaro-cehoslovacă, prelucrare cinematografică în culori a popularului roman **Szent Péter Esernyője (Umbrela Sfîntului Petru)**, de Mikszáth Kálmán. Autorul romanului, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți maghiari ai realismului critic, asemuit de mulți cu Mark Twain, n-ar putea fi comparat în literatura noastră, pentru umorul și incisivitatea criticii sale sociale, decît cu marele I. L. Caragiale.

Deși cartea sa a pierdut, pe drumul pînă la platoul de filmare, din aceste calități, păstrîndu-se în schimb cu sfințenie ceea ce era concesia făcută spiritului vremii, ceea ce e romanțios și caduc, succesul de public al filmului confirmă cei 64 de ani de succese ale romanului în original sau traducere, în patria scriitorului sau în străinătate, și impune publicarea romanului și în românește.

De altfel, interesul manifestat de publicul de la noi, în ultima vreme, față de lucrările lui Mikszáth Kálmán (numai în ultimii ani au apărut în românește și s-au epuizat două volume de nuvele și un roman, totalizînd peste 50.000 de exemplare), are o destul de îndelungată tradiție.

Încă din 1912, dacă trecem cu vederea peste lucrările răspîndite anterior prin reviste de interes regional și în traduceri mai mult sau mai puțin aproximative, nuvelele **Cavalerii** și **Haina regelui** vedeau lumina tiparului în traducerea devenită clasică a lui Liviu Rebreanu. Iar după război, în 1926, un alt volum de schițe și povestiri apărea în colecția **Lectura**, cundusă de poetul A. Toma, în tălmăcirea lui I. Lupu și cițiva ani mai tîrziu romanul cu subiect românesc **Săliștencele** în coloanele revistei **Boabe de grîu.**

Mai mult, romanul **Umbrela sfîntului Petru** a cunoscut el însuși o tălmăcire în românește. Ea a rămas, din păcate, inedită și neterminată și se datorește tot lui Liviu Rebreanu.

Din traducerea romanului **Umbrela sfîntului Petru**, s-au păstrat pînă azi 23 file manuscrise. Ele cuprind două capitole din prima parte a romanului — „Legenda" — în care se relatau împrejurările tragic-comice în care a luat naștere în satul Glogova și în împrejurimi cultul „umbrelei sfîntului Petru", precum și un capitol și jumătate (din care începutul în două versiuni) din partea a II-a — „Gregoricii" — în care autorul ne înfățișează pe bogatul moșier Paul Gregorici, plin de bunăvoință dar vești fără tact, urmărit de frații săi pentru moștenire, încurcat cu bucătăreasa cu care are un copil, primul posesor al umbrelei roșii, care, printr-o ciudată coincidență de împrejurări ajunsese obiectul adorației glogovenilor.

Dar traducerea romanului lui Mikszáth era o treabă destul de dificilă. Limba colorată, adecuată împrejurărilor, plină de savoarea limbajului țărănesc sau corespunzînd celei folosite de protipendadă, cerea un efort suplimentar și punea la grea încercare puterile tînărului traducător.

Uneori, aceste dificultăți se cristalizează în îndreptări ulterioare pe manuscris, alteori în construcții stîngace gramaticale, în folosirea unor termeni improprii etc. Totuși, felul în care traducătorul a știut să transpună în general în românește textul maghiar, folosind graiul țăranului român ardelean din jurul Năsăudului și cel al „inteligheții" ardelene, transpunerea în metru popular românesc a versurilor populare din original și rezolvarea în general cu succes a problemei traducerilor unor construcții intraductibile din ungurește, face ca textul românesc să păstreze savoarea originalului, dînd impresia de multe ori că te afli în fața unei creații originale nu în fața unei simple tălmăciri (Fenomenul s-a repetat de altfel cu traducerea schiței lui Mikszáth. **Cum și-a cumpărat badea Csomak o coasă**, a cărei paternitate sub titlul **Coasa** a fost chiar atribuită pînă nu de mult de unii critici literari lui Liviu Rebreanu).

NICOLAE LIU

Cititorii

Cu acest titlu își deschide coloanele Gazeta literară nr. 280 din 23 iulie 1959. O casetă mică, sus, în colțul din dreapta, anunță dintru început cu litere roșii că ACEST NUMĂR ESTE SCRIS DE CITITORI. *Ideea e mai mult decît originală. Ne aflăm în fața unor pagini scrise vioi care dezbat cele mai diverse probleme ale literaturii și vieții literare. Cine sînt colaboratorii? Dumitru Gh. Dumitru, directorul Gospodăriei aricole de stat din comuna Pietroiu, regiunea Constanța, Ion Neciu, cazangiu, Uzinele „Clement Gottwald", Nagy Eugen șeful secției turnătorie, Uzinele metalurgice „Unirea"-Cluj, G. G. Ursu, profesor, Școala medie nr. 4, București, muncitori, activiști de partid, medici, profesori, elevi, funcționari etc.*

Revista și-a înviorat astfel substanțial profilul, problematica, preocupările. Oamenii scriu despre felul cum îi ajută cartea la locul de muncă, despre lucrurile pe care ar dori să le afle dezbătute în presă, despre viabilitatea titlurilor noii noastre literaturi realist-socialiste. O cititoare scrie despre cititori, un activist de partid cu o biografie asemănătoare cu cea a lui Anton Filip, vorbește despre influența pe care a avut-o asupra lui romanul lui V. Em. Galan. Activiștii de partid Florica Curelaru și Ion Voicu din Pitești comentează figura activistului de partid în beletristica de azi. Tineri membri ai unor cenacluri literare din Capitală sînt prezenți în număr neașteptat cu poezii de o valoare incontestabilă. E atîta varietate și prospețime în toate cele șapte pagini scrise de cititori încît e foarte greu să vorbești despre fiecare în parte. De aceea putem încheia considerînd în general, pe bună dreptate că, acest număr este unul dintre cele mai reușite ale Gazetei literare din ultima vreme, pentru care redacția merită felicitări.

L.

Un succes al lui Remus Luca

În numărul 6 pe 1959 revista Viața Românească publică o nouă și interesantă nuvelă a prozatorului Remus Luca. Nuvela Dimineață de mai prezintă noutate sub un dublu aspect. Mai întîi, pentru însăși creația scriitorului. L-am cunoscut pînă acum pe Remus Luca ca un pasionat cercetător al mediului rural, pe linia viguroasei proze ardelenești a lui Slavici și Rebreanu. Remus Luca a zugrăvit în numeroase nuvele, dintre care amintim Ana Nucului, Liniștea iernii, Cămașa de mire etc., imagini ale transformării sociale și morale a vieții satului ardelean, după 23 August 1944. În atenția autorului au stat cu precădere aspectele etice ale problemei, urmărind cum se oglindesc în conștiința oamenilor evenimentele sociale. Încă nuvela Timpul, publicată tot în Viața Românească în vara anului trecut, mergînd pe linia preocupării pasionate a autorului pentru dezvăluirea eticii noi a constructorilor socialismului din țara noastră — prevestea o lărgire a ariei de investigație a scriitorului. Eroul nuvelei era de data asta un muncitor, care ca mulți alții, din vremea noastră, a devenit inginer, datorită condițiilor create de regimul nostru. Autorul depășise așa dar, aria de inspirație pentru care părea că are la un moment dat preferință, încercînd sondaje în mediul muncitoresc. Cu Dimineață de mai, prozatorul întreprinde o cercetare serioasă în trecutul de luptă al clasei muncitoare. Trebuie să amintim că tema aceasta de o deosebită importanță a interesat în ultima vreme și pe alți scriitori de frunte ai literaturii noastre. Zaharia Stancu în interesantul său roman Rădăcinile sînt amare îi acordă un loc important, Petru Dumitriu o explorează în Biografiile contemporane, Eugen Barbu o situează în centrul romanului său intitulat Șoseaua Nordului ca să nu amintim decît cîteva condeie și cărți ale literaturii noastre care au zugrăvit și zugrăvesc aspectele cele mai adesea dramatice, și eroice, ale luptei comuniștilor în ilegalitate.

În Dimineață de mai, Remus Luca urmărește destinul aparent simplu al unei familii de muncitori, familia Cîndea. Recapitularea vieții simple, aspre, adesea vitrege, dar nu lipsită de bucurii și, mai ales, de bucuria demnității lor umane — Mariei Cîndea, fostă servitoarea și spălătoreasa la boieri și a soțului ei, muncitorul ceferist Ion Cîndea, prefigurează destinul greu dar călăuzit de un ideal înalt, al unei întregi categorii a muncitorimii noastre între cele două războaie mondiale. Vorbeam la început, de un dublu aspect al interesului și noutății nuvelei de față. Nu este vorba numai despre faptul că Remus Luca, cunoscut ca un prozator vădind predilecție pentru mediul țărănesc, a abordat în Dimineață de mai o tematică nouă, ci și faptul că scriitorul găsește o modalitate nouă de a zugrăvi acest mediu muncitoresc, întregind astfel imaginea pe care o aveam pînă acum din scrierile apărute despre trecutul de luptă al clasei muncitoare.. Dacă, prin recapitularea destinului Mariei Cîndea, prozatorul urmărește creșterea și consolidarea conștiinței muncitorești, proprie atîtor oameni muncitori, paralel cu creșterea și consolidarea mișcării muncitorești din țara noastră, prin cealaltă retrospectivă, privind soarta lui Ion Cîndea, autorul zugrăvește un profund conflict dramatic de factură etică, cu ample semnificații sociale.

Tînăr cultivat, dar cu apucături anarhiste și individualiste, lipsit de o înțelegere justă a evenimentelor sociale, Ion Cîndea, dintr-un om de nădejde în care partidul avea încredere, devine un dezamăgit, opac la sensul împrejurărilor grele pe care le trăiește clasa muncitoare încă din vremea primului război mondial, și cade inevitabil, pentru o vreme în tagma oportuniștilor. Vreme de zece ani, Ion Cîndea, fără a acționa direct împotriva mișcării muncitorești, o slăbește, lipsind-o de ajutorul său, trăind totodată o dureroasă dramă a însingurării, cu atît mai dureroasă pentru un muncitor, cărula-i este străină asemenea stare de spirit. Abia cînd descoperă că fiii lui, pe care-i considera încă niște copii, sînt membri activi ai Uniunii Tineretului Comunist și luptă cu fermitate pentru idealul de care el se îndoise cîndva, Ion Cîndea își recapătă încrederea și forța interioară, reîncadrîndu-se pe încetul în lupta măreață a clasei sale, recăpătîndu-și dreptul de a trăi și a simți muncitorește, alături de tovarășii din clasa sa, de care se simțea legat prin mii de fibre nevăzute. Acesta este pe scurt conflictul noii nuvele a lui Remus Luca. Un conflict interior, deosebit de puternic, urmărind sa lumineze aspecte inedite, importante din trecutul de luptă al clasei muncitoare, care n-a fost exclusiv extern, așa cum s-ar putea crede, ci mult mai profund, și mai complex.

Merită, așa dar, relevată cu deosebire viziunea cuprinzătoare, inedită a scriitorului asupra problemei abordate și, de asemenea, îndemînarea cu care el știe să sugereze, prin amănunte artistice specifice, atmosfera profund muncitorească a străzii unde locuiește familia Cîndea, a curților, a caselor modeste dar împrejmuite de flori, ca un simbol al unei vieți cinstite, trăite larg și intens, cheltuite într-un necurmat efort creator de oameni simpli, modești, solidari, cu caractere integre, care populează cartierul și strada Cîmpului din orașul T., unde este situată acțiunea nuvelei Dimineață de mai.

EUGENIA TUDOR

IULIAN OLARIU: În zori, la lucru (linogravură)

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul Poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

O istorie a Romîniei „made in U. S. A."

Nu se poate spune că domnului Frederick A. Praeger, editor și businessman din New York, îi lipsește acel prodigios spirit practic american, specific negustorilor yankei. Mai ales după recenta afacere pe care a încheiat-o cu reprezentanții așa zisului „Centru de studii sud-est european" din S.U.A., o sucursală camuflată a vestitei oficine de mincuni și calomnii „Europa Liberă"...

In afacerea pe care a încheiat-o domnul Praeger, nu este vorba de valorificarea rezervelor de petrol din Sahara, nici de descoperirea unei noi planete, care ar putea fi cumpărate în exclusivitate de agenți de bursă americani. E vorba, pur și simplu, de istoria țărilor de democrație populară din răsăritul Europei. Pasă-mi-te, aceste țări nu aveau încă o istorie. Faptul acesta îi provoca generosului cămătar și bancher new-yorkez insomnii iremediabile.

In colaborare cu amintitul Centru de dezinformare din New-York și cu un grup de transfugi stipendiați ai „Europei Libere" d-l F. A. Praeger a oferit cititorilor americani din gări și metrouri o „Istorie a Romîniei" made în U.S.A., adică contrafăcută în Statele Unite ale Americii...

Ar fi desigur oarecum interesant să-i cunoaștem pe cei doisprezece autori ai voluminosului volum și prețul eforturilor lor „științifice". Dar, fie că ei se numesc Grigore Ionescu, Barbu Niculescu, Emil Ciurea sau altfel, ne dăm seama imediat că, anonimi cum sînt și străini cum se dovedesc în materie de istoria țării noastre, ca și de geografia și de economia ei, mai vechi sau mai recente, transfugii au coborît și ultimul dram de probitate ce ar fi fost de așteptat din partea lor, la nivelul unor înjurături de maidan de pe vremuri. Așa că, totul se reduce pe de o parte la o apologie de stadiu primar al stărilor de lucruri burghezo-moșierești, apologie în care răzbat la tot pasul lozinci din fostul arsenal ideologic legionar; pe de altă parte, la o enumerare a „realizărilor" răposatei dinastii nemțești și a intereselor financiare străine din spatele ei, printre care se strecoară regretele neconsolaților „fils à papa" (feciori de bani gata) autoaureolați cu titlu — singurul de altfel — de refugiați politici. Totul, bine înțeles, se termină în 1944, dată de la care Romînia ar fi devenit „captivă". A cui? vă veți întreba, desigur. A „comunismului internațional", răspund preopinenții fără să clipească și au, prin aceasta, conștiința că au și răspuns implicit la toate întrebările ce li s-ar mai putea pune cu privire la istoria ultimilor cincisprezece ani ai țării noastre.

Intrebările acestea, bine înțeles, nu vin din tabăra noastră. Cu transfugii nu încape dialog. Ele s-au iscat chiar din tabăra occidentală, ori de cîte ori cititorul întîmplător al volumului *Captive Rumania*, deși partizan al modului de viață capitalist, s-a nimerit să fie totuși un om mai corect.

Cronicarul *Suplimentului Literar* al cunoscutului ziar londonez *Times* arată într-o notă (februarie 1959) că, transfugul Emil Ciurea, beneficiar al generozității domnului F. A. Praeger, se încurcă în considerente sociale depășite pentru epoca noastră, pentru a dovedi apartenența Romîniei la experiența și modul de viață occidental. La rîndul ei, publicația americană *Foreign Affairs*, care servește drept îndreptar pentru studenții școlilor diplomatice din S.U.A., opina: *„Acest studiu asupra Romîniei, deși voluminos, este departe de lucrările serioase ale unui Setton Wattson sau Markham. Cartea suferă nu numai de lipsă de sistematizare, ci și de ceea ce este esențial pentru cunoașterea acestei țări: date recente cu privire la evoluția economică și culturală a Romîniei de după război, căci nimeni nu ne poate spune că Romînia nu a progresat în acest timp din punct de vedere economic și cultural".*

Dar părerile cititorilor lucizi nu se opresc aici. T. G. Geshkoff, profesor de istorie la „American Academy of Political and Social Science" din Philadelphia, scrie, la rîndul său, în publicația acestei instituții (*Annals of Am...*, decembrie 1958): *„Acest volum, opera unei duzini de expatriați din Romînia, nu impresionează decît prin greutatea sa* (volumul are 424 pagini n.n.). *In locul unei viziuni de ansamblu asupra Romîniei moderne, nu găsim aici decît memoriile dramatice* (dramatical memories) *ale unor exilați politici"*... Iată deci cum se exprimă chiar un istoric american, care nu a cunoscut niciodată Romînia, dar căruia îi este greu să acorde credit venalelor tînguiri ale unor stipendiați ai serviciilor de spionaj occidental.

Rezervele pe care le fac unii istorici occidentali, și pe care noi le-am enumerat mai sus, arată cît se poate de elocvent „seriozitatea" pe care o prezintă cei 12 colaboratori ai „Europei libere" și ultima lor operă colectivă. Pseudo-intelectualii schizofrenici, care se dovedesc din nou, prin divagațiile lor istorico-filozofice, aceiași mesageri ai întunericului și teroarei, nici n-au mai apucat a fi aruncați la lada cu gunoi de către poporul nostru, care construiește în eforturi entuziaste o viață nouă. Sarcina aceasta și-au luat-o înaintea noastră chiar cititorii circumspecți din apus.

GH. CUIBUȘ

CÎND TRANSFUGII AU „OPINII"...

Recent, un oarecare domn Raoul Bossi, ex-ministru plenipotețiar, actualmente transfug, a rostit o cuvîntare. Despre ce a vorbit dl. Raoul Bossi? Despre o problemă cu totul străină de competența, înclinările și chemarea d-sale. Dl. Raoul Bossi a vorbit despre cultură. Mai precis: despre viața culturală din R.P.R. Amintindu-și de vremurile pe cînd își desfășura prodigioasa „activitate culturală" în saloanele mondene ale Bucureștiului, în timp ce peste 4 milioane de locuitori, adică un sfert din populația vechii Romînii, era analfabetă, domnul Bossi s-a ridicat împotriva faptului că astăzi în țara noastră — unde plaga analfabetismului a fost complet și definitiv înlăturată — bunurile culturii și științei au devenit accesibile tuturor oamenilor muncii.

Dl. Raoul Bossi — cuprins subit de o suspectă dragoste pentru soarta culturii românești — se lamenta de actuala stare de lucruri din Romînia, unde (citățm textual): „Știința ea însăși, nu poate fi decît în slujba clasei muncitoare". Ceea ce diplomatului transfug i se pare un fapt profund regretabil, constituie tocmai transformarea intervenită în viața poporului nostru în anii puterii populare: în loc ca știința și cultura românească să fie doar apanajul unui grup restrîns de privilegiați, ca pe vremuri, ele slujesc azi în R.P.R. interesele celor ce muncesc, interesele poporului.

Pe dl. Raoul Bossi îl tulbură profund faptul că, în contrast cu situația existentă pe vremuri, cu sprijinul permanent și activ al statului nostru democrat-popular, a crescut în mod deosebit prestigiul internațional al științei, artei și culturii românești. Să ne oprim doar la activitatea științifică, de pildă. Lucrările matematicienilor români în domeniul geometriei diferențiale, în domeniul teoriei algebrice a mecanismelor automate, în mecanica fluidelor sînt cuprinse în numeroasele tratate de circulație internațională. Crearea Institutului de Fizică Atomică, construirea reactorului și ciclotronului românesc au dat un impuls deosebit dezvoltării fizicii în Romînia. O atestă și cele 50 de comunicări ale cercetătorilor români, prezentate la ultima sesiune științifică a Agenției Atomice Internaționale. Institutele de cercetări chimice au obținut rezultate valoroase în chimizarea petrolului, a clorurii de sodiu și a gazului metan. In medicină, lichidarea paludismului, rezultatele obținute în combaterea tuberculozei și virozelor în bolile creerului, în tratarea bătrîneții, aduc mărturia creșterii continue a autorității școlii medicale românești. Cercetarea științifică românească nu se îndreaptă doar către domeniile care cer o aplicare imediată, ci și spre cercetări teoretice fundamentale de perspectivă, cum sînt — de pildă — acelea privind originea vieții.

Iar dl. Raoul Bossi care se face a nu vedea toate acestea, opinează că Academia R.P.R. a încetat să mai fie un institut de cercetare științifică! Faptele, și de astă dată, demască reaua credință a transfugului. Și despre aceste fapte, aprecierile oaspeților străini, care ne-au vizitat țara, nu lasă nici o îndoială. „Este un lucru îmbucurător — *ne-a spus, cu prilejul prezenței sale în țara noastră, dl. Sterling Cole, director general al Agenției internaționale pentru energia atomică* — faptul că Romînia a ajuns în stadiul la care își poate produce și asambla singură instalațiile tehnice de mare precizie, care sînt necesare unui reactor atomic. Pot repeta că, în Romînia, am văzut un mare progres în domeniul folosirii energiei atomice în scopuri pașnice, progres care s-a realizat într-o perioadă scurtă"... „Realizările dv. sînt multiple. Dezvoltarea dv. științifică și industrială este de netăgăduit" — *ne-a spus dl. Blatoyon din Franța, care a participat la Conferința națională de farmacie ținută anul trecut la București.*

Transfugul contestă totuși existența acestor realități, inexistente ce-i drept în Romînia antebelică, și le contestă cu încăpățînarea celui ce a ajuns să ia propriile sale născociri drept fapte reale Insă adevărul călătorește fără viză, și el arată oricărui om de bună credință că astăzi, în Romînia noastră democrat-populară, Academia R.P.R. și instituțiile științifice în general și-au căpătat, într-adevăr, prestigiul corespunzător misiunii lor.

Acest jalnic „specialist" ad-hoc în problemele culturii n-a izbutit să mistifice. A reușit doar un singur lucru: să demonstreze, prin însuși contrastul dintre afirmațiile sale și declarațiile vizitatorilor străini de cea mai mare autoritate că încearcă să denatureze realitățile din Romînia. Realități pe care nu vrea să le vadă sau pe care se zbate neputincios să le denigreze, în unica sa calitate autentică: aceea de calomniator ridicul.

I. G. VOINESCU

Dl. Raoul Bossi și cultura...

„Domnul Președinte"

UN ROMAN TIPIC PENTRU DICTATURILE DIN AMERICA LATINA

Au trecut peste o sută douăzeci și cinci de ani de cînd marele Simon Bolivar încerca să constituie o Confederație din fostele provincii spaniole, eliberate de sub jugul dominației conchistadorilor spanioli, și țările din America Latină n-au reușit încă nici azi să-și cîștige o adevărată independență. In ultimul veac, majoritatea țărilor din această regiune a globului au fost transformate în semicolonii ale imperialismului nord-american, iar monopolurile din Wall-Street au devenit stăpîne în aceste țări. Washingtonul caută prin toate mijloacele să impună țărilor din America Latină regimuri dictatoriale sălbatice, conduse de oameni săi. Este de ajuns ca unul dintre aceștia să manifeste chiar și cea mai slabă tendință de independență, pentru a fi imediat înlocuit — de obicei în urma unei lovituri de stat pusă la cale în birourile Departamentului de Stat — cu un alt dictator mai docil. Din această cauză, în țările din America Latină, perioadele de dictatură personală, de cel mai pronunțat tip fascist, sînt foarte frecvente.

Nu trebuie de aceea să ne mire că dictaturile ispano-americane constituie tema multor opere literare. Nu numai scriitori locali, dar și europeni și nord-americani au folosit pe dictatori și dictaturile lor drept tema centrală a multor nuvele sau romane de-ale lor. Dar toate aceste lucrări, în marea lor majoritate, nu urmăreau altceva decît să satisfacă gustul unui anumit public pentru exotism și aventură, fără să reușească a reda drama reală pe care o trăiesc aceste popoare. Iar dacă romancierii europeni și americani au știut să vadă deseori latura ridicolă a tiranilor, n-au știut, în schimb, aproape niciodată să vadă și să redea suferințele și luptele oamenilor și popoarelor de pe acest continent pentru a obține libertatea, demnitatea și dreptatea.

Guatemala, mică republică de trei milioane de locuitori, situată între Statele Unite și Mexic, a suferit, timp de patru veacuri, dominația feroce și cupidă a spaniolilor. Abia în 1821 spaniolii au reușit să fie izgoniți din America de Sud și Guatemala a putut să devină, alături de alte țări din America Latină, o republică. Prost guvernată însă, ea a căzut încetul cu încetul în mîinile trusturilor americane care, spre a subordona și mai bine țara intereselor lor, au impus țării o cascadă de dictaturi, tot atît de sîngeroase ca și dominația spaniolă. Trustul american „United Fruit", care exploata în Guatemala imense plantații de banane, conducea de fapt țara prin intermediul unor oameni de paie. In 1944, poporul izbutește pentru prima dată de la epoca maya, să instaureze un guvern național și democratic, condus de Arbenz, care a realizat cîteva importante reforme. Extrem de alarmat de această situație, Departamentul de stat al S.U.A. a dezlănțuit, sub pretextul luptei împotriva comunismului, nu mai puțin de cincizeci de comploturi împotriva guvernului Arbenz și, în cele din urmă, în 1954, organizînd intervenția statelor Honduras și Nicaragua a reușit să-l doboare, instaurînd în Guatemala o dictatură militară reacționară, subordonată monopolurilor americane, în primul rînd lui „United Fruit Company", care stoarce ca o lipitoare economia acestei țări.

Mulți scriitori și artiști au luat atunci drumul exilului, îndreptîndu-se spre Mexic, Uruguay, Chili, Costa-Rica, San Salvador. Printre aceștia se află și Miguel Angel Asturias care, departe de patria sa, chema, prin poeziile și romanele lui, pe scriitorii din lumea întreagă, pe toți oamenii de bună credință să protesteze împreună cu el, împotriva invaziei țării lui. Prin operele sale el a reușit nu numai să ne înfățișeze țara lui, poporul lui, care luptă zi de zi să-și cîștige independența și libertatea, dar să atragă atenția unor cercuri largi de oameni asupra patriei lui, victimă a unei agresiuni tipic fasciste.

Dintre toate, „Domnul președinte" (El signor Presidente) *trebuie să ne reție cu deosebire atenția, fiindcă el este, incontestabil, cel mai important dintre toate romanele care s-au scris pe tema dictaturii din America Latină. Spre deosebire de alte romane tratînd o temă identică, „Facundo" al lui Sarmiento sau „Tirano Banderas" al lui Ramon del Valle Inclan, de pildă, unde semnificația dictatorului nu ne este prezentată în toată amploarea ei — în „Domnul Președinte" al lui Asturias, dictatorul este zugrăvit în angrenajul condițiilor social-politice interne și externe. Chiar de la primele pagini ale romanului simți prezența lui apăsătoare. Toate acțiunile converg spre el, ca un păianjen monstruos, țesînd o plasă de denunțuri, spionaj și intrigi cu care este împînzită întreaga țară. Neîncrederea, ferocitatea lui sînt nemărginite. Personaj neronian, chinuit de un complex de inferioritate care se traduce prin acte de o nemaipomenită cruzime, prin dorința arzătoare de a extermina pe toți cetățenii, dictatorul lui Asturias este chinuit pînă și noaptea în somn de spaime care îi inspiră noi și noi crime.*

Am mai întîlnit, desigur, cărți, înfățișînd asemenea lucruri, poate chiar mai groaznice încă, dar tonul romanului lui Asturias dă acestor imagini de sînge și tină, un relief mult mai precis, mai puternic decît toate celelalte. Intr-adevăr, nici un alt scriitor n-a reușit ca Asturias să transpună într-o ficțiune literară, atmosfera de groază a dictaturilor spaniolo-americane de tip fascist, în care crima și violența ating absurdul. Romanul se desfășoară într-o atmosferă de coșmar, iar oamenii par doar niște marionete ale căror sfori sînt trase de mîinile unui uriaș șingeros. Singura rază de lumină în tenebrele care învăluie viața întregii țări este povestea de dragoste a lui Parrales Sonriente pentru Camila, fata unuia din adversarii exilați ai dictatorului.

Dar dragostea aceasta rezolvă cel mult problema personală a eroilor și în nici un caz problema independenței sau structurii statale a Guatemalei. Acestea rămîn mai departe de domeniul acțiunii maselor deșteptate la o nouă viață.

O veche legendă mexicană spune că zeii au udat cu sîngele lor pămîntul, ca astfel el să rodească. Tot așa, în țările Americii Latine, unde regimurile dictatoriale nu se dau îndărăt de la nici o crimă, oamenii și popoarele depun toate eforturile spre a înfrunta teroarea și intervenția străină. In Cuba, întocmai ca și în creația literară a lui Asturias „Uraganul" (Viento fuerte), *uraganul mișcării populare a măturat de la cîrma țării regimul de dictatură instaurat acolo. In celelalte țări din America Latină, ultimii ani ne-au arătat că perioadele dictaturii de tip fascist sînt din ce în ce mai scurte, iar soarta despoților din ce în ce mai puțin stabilă. Iar veștile recente ne arată că în Nicaragua, în Paraguai în Peru, în Ecuador și în Honduras, populația a recurs la armele grevei și ale răscoalei, a descoperit drumul care duce la revoluțiile populare și democratice, la moartea dictaturii fasciste impuse și sprijinite din afară. Drumul acesta l-au arătat popoarelor fruntașii politici ai partidelor progresiste, dar și scriitori ca Miguel Angel Asturias.*

PAUL. B. MARIAN

Printre lovarăși, pe calea progresului

Călătoria și vizita pe care am făcut-o timp de o lună de zile în Romînia a fost plăcută și plină de voie bună. Am fost primit pretutindeni cu dragoste, ca o rudă apropiată și m-am simțit ca acasă. Pe stradă, în tren, la restaurant, peste tot, mă priveau ochi prietenoși și fețe zîmbitoare, așa că nu m-am simțit de loc străin. Nu cunosc limba română, dar din toate manifestările cu care am fost întîmpinat, am putut înțelege sentimentele oamenilor.

Pentru cel care vine din China este o mare fericire a fi oaspetele unei țări frățești, cunoscută pentru tradiția ei de ospitalitate. Am resimțit zi de zi, nu numai cordialitatea celor cu care m-am întîlnit, ci și marea lor forță. Această forță este prietenia și dragostea pe care le-am aflat aici peste tot. Și ele constituie un răspuns la sentimentele pe care poporul chinez le poartă poporului român, aceleași sentimente calde, care nu se pot exprima în cuvinte.

Am avut multe ocazii să întîlnesc și să stau de vorbă cu scriitori români, și am constatat că avem aceleași trăsături, caracteristice de oameni ai muncii: devotament, simplitate, sinceritate și iubire. Ne-am împrietenit, deci, ca vechi cunoscuți. Avem aceeași dorință, ca sub steagul marxist-leninist și sub conducerea și grija partidului, să luptăm pentru măreața operă a literaturii socialiste, pentru realizarea chipurilor eroice ale oamenilor muncii.

Am vizitat fabrici și universități, dar mai ales gospodării agricole colective, acestea fiind în centrul preocupărilor mele. La Timișoara, Cluj, Iași, Constanța, regiuni cu trăsături deosebite din punct de vedere geografic, am făcut cunoștință temeinică cu una sau mai multe gospodării agricole colective. Sub conducerea justă a Partidului Muncitoresc Romîn, aceste gospodării s-au dezvoltat repede. Neîncetat crește producția, se ridică mereu nivelul de trai; sporește din ce în ce mai mult elanul de muncă al colectiviștilor, spiritul lor devine mai viu, mai bogat pe zi ce trece. Sînt plin de încredere că drumul cooperativizării îi duce la o viață și mai fericită.

Gospodăria agricolă colectivă „Victoria" din regiunea Timișoara, a obținut succese îmbucurătoare. Această gospodărie a luat ființă în iulie 1949. Pe atunci întrunea numai 57 familii, era foarte săracă, n-avea altă avere decît pămîntul adus de colectiviști și unelte vechi. De atunci, gospodăria s-a dezvoltat foarte mult. Astăzi ea cuprinde 604 familii, tot pămîntul este lucrat cu mașinile S.M.T., producția este foarte bine organizată. Venitul global de anul trecut al gospodăriei a fost de 5 milioane, iar fondul de bază a fost de peste 4 milioane. Gospodăria mai posedă multe bunuri obștești: 5 camioane, 1 automobil, 1 tractor, 336 bovine, 1100 porcine, 820 ovine, 2.500 păsări și 106 stupi. Cifrele acestea sînt cît se poate de grăitoare în ce privește marile rezultate ale dezvoltării ei.

Venitul colectiviștilor este destul de mare. Anul trecut fiecare zi-muncă a fost retribuită cu 46,60 lei. S-au mai acordat premii pentru depășirea planului. Venitul gospodăriei auxiliare este de asemenea mare, reprezentînd un sfert din venitul total. Nu este de mirare faptul că președintele gospodăriei, tovarășul Uibaru Viorel mi-a spus plin de bucurie: „Am devenit cu toții bogați". Da, așa este! Sprijinindu-se pe partid, pe colectiv și pe munca lor plină de abnegație, colectiviștii care au cunoscut în trecut o viață de mizerie, au devenit acum oameni bogați.

Am fost găzduit peste noapte la brigadierul Tudosan Ion. Acest țăran, al cărui trecut amintește de acela al lui Mitrea Cocor, are parte azi, împreună cu întreaga-i familie, de o viață fericită și îmbelșugată. Casa lui este nouă, frumos aranjată, cu covoare țesute cu gust, cu perdele de mătase, cu paturi și saltele moi, cu aparat de radio și mobilă splendidă. Asemenea lucruri nu putea el nici măcar visa în vechea societate. Soția lui, Maria Tudosan, îmi spuse fericită: „In trecut nu aveam nimic. Acum avem de toate". Am vizitat peste 20 de familii de colectiviști din diferite regiuni. Situația lor este asemănătoare în linii mari cu aceea a familiei Tudosan; toți au ajuns, prin cooperativizare, de la „nu aveam nimic" la bună stare evidentă. Dar, ca toți țăranii care pășesc pe drumul cooperativizării, ei nu se mulțumesc cu viața lor actuală, ci năzuiesc mai mult și mai sus. Ei pășesc cu toții înainte, urmînd partidul, pentru crearea unei vieți fericite.

In cursul călătoriei mi-am dat seama de asemeni că mă aflu într-o țară a poeziei, pentru că însăși țara este frumoasă ca o poezie. Iată Carpații falnici care ascund în sînul lor nenumărate bogății, acoperiți de straiul pădurilor; iată hidrocentralele care valorifică energia apelor repezi, coșurile fumegînde ale fabricilor și uzinelor; iată Marea Neagră cu valurile înspumate, pe al cărei litoral se desfășoară intense lucrări de construcție menite să dea oamenilor muncii odihnă plăcută și tratament; iată nemărginite cîmpii mănoase care și-au însutit rodul, satele cu case noi, încăpătoare și luminoase; iată izlazurile care hrănesc nenumărate turme... Toate acestea sînt atît de frumoase și bucură atît de mult ochiul și inima. Dar harnicul popor romîn nu se mulțumește cu atît. El muncește fără preget ca să-și înfrumusețeze și mai mult țara. Construiește orașe și sate, baraje și lacuri de acumulare, fabrici și uzine. Din mine și din păduri, din fabrici și de pe întinsele ogoare răsună același imn mobilizator.

Sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, oamenii fac mari pași înainte. Industriile siderurgică, chimică și petroliferă iau mare avînt, agricultura înaintează pe calea socialismului și starea de spirit a oamenilor oglindește marile transformări ale țării.

Trăind printre oameni care înaintează pe calea progresului, am simțit o puternică emoție. E emoția care mă face să urez Republicii Populare Romîne și întregului lagăr socialist în frunte cu Uniunea Sovietică, succese hotărîtoare pe calea ridicării nivelului de trai și a asigurării păcii.

Țin de asemeni să mulțumesc călduros Uniunii Scriitorilor din R.P.R. pentru primirea și atenția pe care mi le-au acordat și pentru călătoria aceasta care mi-a dat prilejul să cunosc o țară ca o poezie, și eroicul popor romîn. In sfîrșit, folosesc acest prilej pentru a ura scriitorilor prieteni romîni minunate succese de creație în cinstea celei de a 15-a aniversări a eliberării Romîniei.

CEN TZAN-IUN
Scriitor din R. P. Chineză

o seamă de cuvinte

Mihai Beniuc :

PE MUCHE DE CUȚIT

Poet de frunte, dramaturg de talent, critic și polemist înțelept, Mihai Beniuc se afirmă acum și ca prozator viguros. Romanul Pe muche de cuțit așează pe autorul său de la bun început printre fruntașii prozei românești.

Rod al unei îndelungate frămîntări — după cum mărturisesc cele două date (1949—1959) puse pe ultima pagină a celui de al doilea volum, romanul Pe muche de cuțit constituie încă un eveniment literar în cadrul bogatei producții scriitoricești și editoriale închinate celei de a cincisprezecea aniversări a eliberării patriei.

Cartea compune un tablou puternic conturat a unei epoci frămîntate din istoria poporului nostru : anii războiului antonescian împotriva Uniunii Sovietice pînă la doborîrea dictaturii fasciste și întoarcerea armelor împotriva adevăraților dușmani ai țării, armatele hitleriste invadatoare. Simplitatea construcției romanului cucerește și antrenează la lectură. Viața comunistului Atanasie Mustea se desfășoară în fața cititorului, asemeni unui film, din ziua neagră a cedării unei părți din Ardeal prin dictatul fascist de la Viena, pînă în clipele eroice ale luptelor împotriva bandelor naziste în derută, ce se retrăgeau zdrobite către bîrlogul lor. De-a lungul acestui răstimp de patru ani, comunistul Mustea se găsește mereu „pe muche de cuțit", așa cum se găseau pe atunci toți patrioții care luptau pentru libertatea patriei lor, ducînd cu îndrăzneală și pricepere la bun sfîrșit însărcinările de partid, în vederea pregătirii insurecției și a revoluției populare, pentru lămurirea și mobilizarea maselor.

Astfel, chiar în ziua dictatului de la Viena, comuniștii din Cluj, printre care se află și Atanasie Mustea, avînd o muncă de conducere, organizează marile demonstrații antifasciste la care participă deopotrivă muncitorii români și maghiari. Mustea cunoaște mai îndeaproape viața muncitorilor din fabrici și uzine, contactul cu ei îi întărește voința de luptă și ura împotriva fascismului. Mai tîrziu, concentrat la cenzura militară din București, Mustea se va simți adesea tot mai mult pe muche de cuțit deoarece activitatea lui ilegală nu încetează nici o clipă. In vreme ce comuniști încercați erau schingiuiți și exterminați în beciurile Siguranței, comuniștii din afară se frămîntau pentru a găsi cele mai bune căi de luptă pentru doborîrea fasciștilor de la cîrma țării, pentru ieșirea din războiul mișelesc al lui Hitler și Antonescu. La 23 August 1944 după ce îndeplinește unele sarcini de mare răspundere, Atanasie Mustea luptă în cadrul gărzilor patriotice pentru apărarea capitalei de distrugerea pe care i-o pregăteau hitleriștii în retragerea lor disperată. Mai apoi, după ce ia parte la eliberarea Clujului său drag, Mustea ajunge în Tatra și este dat dispărut în timpul unui atac.

Urmărind în aparență un singur personaj, romanul este o vastă frescă socială în același timp. Eroul cărții Atanasie Mustea are prilej să ia contact cu cele mai diferite medii : el cunoaște țărănimea, de unde se și trage, cunoaște mediul intelectual în care activează, cunoaște mai ales viața grea, de mizerie, a muncitorilor din fabrici, cu care se întîlnește în cadrul muncii sale ilegale.

Intrat de tînăr în partidul Comunist, după ce îndurase lipsuri și mizerie în timpul școlii, Atanasie Mustea este de la primele pagini și rămîne pînă la ultimul rînd un comunist activ, care nu se îndoiește niciodată de justețea cauzei pentru care luptă, de rezultatul acestei lupte. Frămîntările lui, temerile, drama ce o trăiește, se nasc din căutările sale continui de a da cît mai mult, de a da totul partidului său, poporului.

Romanul Pe muche de cuțit este una din primele opere literare mai vaste, care au în centrul lor o figură de comunist activ, luptător pentru cauza eliberării poporului. Acest comunist capătă însărcinări de mare răspundere, prilej pentru autor de a descrie multiplele forme pe care le îmbrăca activitatea partidului în timpul ilegalității. Un document luminos, cu un mesaj uman înalt, cu care scriitorul Mihai Beniuc s-a străduit să cinstească cea mai mare sărbătoare națională a poporului nostru, ziua de 23 August.

VINICIU GAFIȚA

Maria Banuș :

TORENTUL

Există în „Torentul" o calitate care ține de adîncimea reflexiei, de forța generalizatoare a imaginilor, de capacitatea de a vibra mai amplu, mai puternic în fața vieții, în fața destinului umanității, în fața viitorului.

Cele trei cicluri care alcătuiesc volumul, *Album, Jurnal de bord, Spații noi* sînt șiloane izvorîte din viața, destinul și drumul omenirii progresiste contemporane, surprinsă în zbuciumul, încleștarea, în biruințele ei. Poeta filozofează liric și convinge prin adevăruri fundamentale, cu un aer neobișnuit de simplu. De aici puterea de a emoționa a versurilor, capacitatea lor de a-ți mobiliza conștiința.

Laconicul dialog dintre poetă și un ghiocel despre flagelul atomic cu care este amenințată omenirea de către imperialiști, dialog în care frageda floare refuză cu înverșunare în numele vieții și frumuseții să creadă așa ceva posibil, devine prin analogia prunc-mamă pe care o sugerează, un răscolitor apel la lupta pentru a salva viața care se zămislește sub ochii noștri, pacea, umanitatea.

Partidului meu e o vibrantă confesie lirică, clădită pe ideia dragostei nemărginite față de partid, a dăruirii întregii vieți, a împlinirii și justificării ca om în raport cu această dăruire.

Ciclul *Jurnal de bord* din care se detașează mai ales tulburătoarea *Baladă a micului polonez* alternează satira incisivă, de esență brechtiană *(Cancelaria Reich-ului)* la adresa militarismului german, revanșard, cu pamfletul necruțător la adresa fascismului în general.

Spații noi, ultimul ciclu, e o suită de poeme închinate cum sugerează și titlul, temei cuceririi de către om a spațiului interplanetar, a pătrunderii în cosmos. Mai dens în idei și ca o încoronare a acestui ciclu reflexiv prin excelență, e marele poem *Torentul.*

Trecerea impetuoasă a popoarelor pe sub arcul de triumf al revoluției socialiste, către comunism, e adevărul fundamental, adevărul-cheie al secolului nostru. Acestui adevăr i se asociază în mod necesar ideia că procesul cunoașterii uman-colective a fost ridicat acum pe treapta cea mai înaltă a istoriei și înaintează într-un ritm impresionant. „Legenda secolului" nostru e legenda cunoașterii unor mari și fundamentale adevăruri, e istoria cuceririi acestora prin îndîrjită luptă și rațiune. Convingerea aceasta a generat Mariei Banuș amplul poem *Torentul* conceput sub forma unui dialog între poetă și veac, dialog de profunde implicații filozofice. Omul nu apare ca în viziunea romantică, o proecție gigantică în timp, suspendat, sustras devenirii istorico-sociale.

Străbătut de un puternic spirit partinic, mobilizator, ultimul mesaj liric al Mariei Banuș înscrie odată cu un nou succes al poetei, încă o izbîndă a literaturii noastre noi, realist-socialiste.

VASILE NICOLESCU

Tudor Vianu :

IDEILE LUI STENOHAL

Opera atît de bogată și de impunătoare a academicianului Tudor Vianu este expresia uneia dintre cele mai luminoase personalități cunoscute de cultura românească în ultima jumătate de veac ; o activitate impresionantă, crescută dintr-un neobosit spirit creator și dintr-o cunoaștere temeinică a filozofiei și literaturii universale, a făcut din profesorul, poetul, criticul, istoricul literar și esteticianul Tudor Vianu, un vrednic vecin de tîmplă cu cele mai de seamă spirite ale culturii, pentru apropierea cărora de cultura noastră națională aproape nimeni n-a depus atît de sistematice strădanii. Dăruit literaturii române printr-un efort statornic de nobilă intelectualitate, Tudor Vianu a fost printre primii cercetători care au luminat adîncurile grele de gînduri ale poeziei eminesciene, explorîndu-i cu o rară pătrundere tăinuitele-i frumuseți. Ispitit necontenit de problemele culturii și ale artelor, Tudor Vianu a fost un cercetător pasionat, obișnuit să se miște de timpuriu în zonele largi ale literaturii universale ; prin lucrări de o surprinzătoare finețe și bogăție documentară, care echivalează, ca informație, cu cele mai cuprinzătoare studii apărute în patria creatorilor respectivi, el a pus cititorul român în contact intim cu un Cervantes, Shakespeare, Voltaire, Goethe, Dostoievski, Tolstoi, etc.

Analist minuțios al operei literare și al expresiei lingvistice, în studiile sale stilistice ieșite dintr-un vechi interes pentru potențele estetice ale cuvîntului (niște versuri publicate în anii studenției, în Flacăra din 19 martie 1916, cîntau chiar Cuvîntul „mesagerul gîndului uman",) Tudor Vianu se înalță întotdeauna la opere de sinteză, la generalizări teoretice, care duc la concluzii surprinzătoare prin profunzimea și ineditul lor. In tot ce a scris, Tudor Vianu s-a arătat un pasionat al expresiei și al ideilor, nu al ideilor în sine, însă, ci al ideilor ca rod al unei existențe sociale, ca factori activi de suprastructură. Recenta sa lucrare „Ideile lui Stendhal" este o mărturie probantă a acestei înțelegeri, sporind totodată contribuția savantului român la procesul de cunoaștere a culturii universale de către cititorii din țara noastră, la lămurirea unei probleme esențiale din istoria realismului critic. Căci, fără să exagerăm, dacă am ignora ideologia stendhaliană, ne-am priva incontestabil de un important mijloc de pătrundere în ambianța atît de agitată a discuțiilor estetice din veacul al 19-lea.

Urmînd metoda de cercetare a materialismului dialectic și a materialismului istoric, academicianul Tudor Vianu evocă mai întîi viața lui Henry Marie Beyle (născut la 23 ianuarie 1783 la Grenoble și mort la Paris în 23 martie 1842), mediul în care s-a format, experiențele lui de cultură și de viață, simpatiile și antipatiile sale, în fine, fundalul social al epocii, în care au putut germina ideile stendhaliene. Păstrînd toată sobrietatea și rigoarea științifică a unui studiu academic, cele 33 de pagini, care alcătuiesc primul capitol intitulat Imprejurările vieții, sînt scrise cu evidente preocupări de prozator, căci capitolul, întregit cu cel următor, Caracterul omului, e, într-un fel, un excelent fragment de roman. După paginile ce încheagă un autentic peisaj social și cultural al Franței din prima jumătate a veacului al 19-lea, pe coordonatele căruia se proiectează fizionomia morală a scriitorului, schițată după mărturiile oferite de propria-i operă, firește, mai ales Viața lui Henri Brulard și pe amintirile contemporanilor, — urmează capitole'e menite să dezbată problematica centrală a cărții : Ideile filozofice și morale, Ideile politice, Atitudinea față de Napoleon, Cunoașterea popoarelor, Despre iubire, Ideile estetice și literare. Se stăruie așadar, asupra ideologiei lui Stendhal și nu asupra creației sale beletristice propriuzise, cum ar fi celebrul roman Roșu și negru (1830) sau Mînăstirea din Parma (1839).

Studiul idei'or lui Stendhal în domeniul politic, filozofic și estetic, se face în context cu gîndirea epocii, căutîndu-i-se precursorii mai ales în filozofii materialiști ai veacului al XVIII-lea, dintre care se știe că cei mai apropiați gîndirii stendhaliene au fost Helvetius și Diderot.

Caracterizarea se aplică strîns realității, căci, în ochii oricui Stendhal va rămîne un model de sinceritate și sobrietate în artă, un cavaler al lucidității, un pasionat al ideilor, cum avea să fie în literatura română Camil Petrescu.

Infățișînd din punct de vedere istoric și critic toate direcțiile gîndirii lui Stendhal, prezentîndu-le în unitatea lor organică, explicîndu-le prin împrejurările timpului și prin biografia scriitorului, urmînd o demonstrație strînsă, autorul ne încredințează convingător că „ideile estetice și literare ale lui Stendhal alcătuiesc... un capitol al sistemului său general, bine legat cu toate celelate compartimente ale acestui sistem", subliniind marele rol jucat de Stendhal în istoria ideilor care urmau să impună domnia adevărului în gîndire și a realismului în artă.

Astfel, recenta lucrare a academicianului Tudor Vianu consacrată ideilor lui Stendhal reprezintă o fereastră nouă, luminoasă, pe care savantul român o deschide poporului său către cultura universală.

I. D. BĂLAN

Haralamb Zincă:

UN CIVIL IN TRANȘEE

Pe Haralamb Zincă îl favorizează, se pare, modalitatea prozei scurte și a prozei de acțiune densă. Cele mai multe din bucățile care alcătuiesc volumul Un civil în tranșee —schițe, povestiri pur și simplu, sau povestiri cinematografice, evocări, gînduri, amintiri, etc. — au o dublă calitate : sînt și scurte și încărcate de acțiune, micșorîndu-se astfel spațiul furat de efuziunile sentimentale care-l ispitesc uneori pe scriitor. Un civil în tranșee strînge povestiri și schițe din diferite perioade ale unei activități scriitoricești prodigioase și variate și faptul că volumul, în ansamblu, este superior celor precedente, dovedește că autorul a mers întotdeauna cu pașii cei mai siguri tocmai pe terenul prozei scurte, teren pe care a înălțat și cîteva vîrfuri categorice în creația sa.

Un civil în tranșee este un volum de schițe și povestiri de fapte, de acțiune.

Haralamb Zincă nu e preocupat atît de sensul faptelor, cît de evoluția lor și a eroilor. E un epic pur, fără implicații și complicații. In Pelicula neagră urmărește destinul unor tineri îndrăgostiți, azvîrliți într-un lagăr nazist, unde sînt uciși pentru crima de a fi dat naștere unui copil. In Bunicuța și în Ultima noapte exaltă atitudinea eroică a unor tinere comuniste în fața călăilor fasciști, descriind amplu atît comportarea luptătorilor comuniști, cît și pe cea a fasciștilor. Doar în povestirea cinematografică Misiunea a fost îndeplinită, scriitorul încearcă un moment simbolic : partizanii antifasciști, eroii acestei povestiri, asistă la nașterea unei fetițe care capătă — semnificativ — numele Victoria. In rest, H. Zincă este narativ și descriptiv la modul clasic. Povestirile lui urmăresc fie să arate mizeria din trecut a celor ce muncesc (Copilărie, O pereche de ghete), fie să evoce lupta armatelor sovietice eliberatoare și a comuniștilor români împotriva hitleriștilor, pentru pregătirea și înfăptuirea Eliberării, tema comună a celor mai multe și totodată a celor mai bune povestiri din volum. Bun mînuitor al acțiunii (credem că va avea succes în eventualitatea reabordării genului de aventuri), H. Zincă este în acest volum și un creator de oameni. Dacă în Cazul R—16 de exemplu acționau niște personaje schematice care nu se păstrează în memoria cititorului, în volumul de față întîlnim personaje care, trăind cu adevărat, se impun : Hedy și Hristo din Pelicula noagră, Olga din Ultima noapte, Bunicuța din povestea cu același nume, civilul din Un civil în tranșee, țambalagiul Danilo, Alberto din Visul lui Alberto, Lavruhin din La sfat cu morții, Mihai, Tudor, Andrei din Misiunea a fost îndeplinită, etc. Or, pentru un prozator acest lucru — imaginea vieții — este esențial.

Cartea Un civil în tranșee apărută cu prilejul marii aniversări a Eliberării face parte dintre lucrările care oglindesc momente dramatice din lupta pentru eliberarea patriei, constituind documente umane ale revoluției noastre socialiste. Figurile de comuniști aflate în centrul unor povestiri ca Bunicuța, Ultima noapte, Misiunea a fost îndeplinită, etc., sau figurile oamenilor asupriți de vechile orînduiri din Visul lui Antonio, O pereche de ghete, Copilărie, se disting ca martori ai bătăliei pe care a dat-o poporul român pentru înlăturarea tristelor realități ale societății burgheze și pentru crearea unei vieți fericite. Cititorii vor avea mult de învățat din cartea lui Haralamb Zincă, în care trăiește dramatismul și eroismul acelor zile de neuitat, în care s-a hotărît destinul poporului nostru.

D. SOLOMON

Fănuș Neagu.

NINGEA ÎN BĂRĂGAN

Ningea în Bărăgan... *depășește pretențiile unui volum de debut. Obișnuita prudență binevoitoare cu care critica întîmpină, adeseori convențional, întîia carte a unui scriitor nu-și are rostul. Ne aflăm în fața unui talent viguros, format deacum, așa încît adevărul poate fi spus deschis, bărbătește. Fănuș Neagu aduce în cele mai frumoase din povestirile sale ceva din vraja faptică prin care altădată Panait Istrati își cîștigase pretutindeni admiratori. Influența marelui scriitor, fără a avea caracter epigonic, e vădită în lucrări ca* Moștenirea, Cocoșul Roșu, Salcia Neagră. *Cîntecele despre Chira Chiralina, mai stăruie încă prin lumea nouă, în permanentă transformare, tot din ținuturile Brăilei, prezentată aici. Cuprinsul însumează nouă titluri care deși duc în mod diferit spre alte universuri, spre alte destine, păstrează totuși ca tematică, tonalitate și bine înțeles viziune, o anumită unitate.*

Ningea în Bărăgan... *nu este o* culegere, *ci mai de grabă* o suită *de nuvele sau povestiri. Mobilul lor îl formează transformarea oamenilor și a locurilor, cîmpiei și bălții dunărene, în anii regimului de democrație populară. Dacă* Salcia neagră *sau* Cocoșul roșu *ne introduc în trecutul mai apropiat ori mai depărtat al ținutului, celelalte :* Ningea în Bărăgan, Copacul și umbra, Moștenirea, Proprietar a noua parte, Căruța cu lucernă, *povestesc întîmplări și dau viață unor figuri contemporane.*

Scriitorul găsește întotdeauna povestirilor sale un suport oarecare folcloric. Asta le sporește farmecul și le imprimă o pronunțată notă de romantism ce-l apropie și mai mult de înaintașul său revendicat : Panait Istrati. Pasajul cu strigatul oleliei de pe deal și cu efectele strigăturilor în sat sau darea cîinilor în jujău din Ningea în Bărăgan *e ilustrativ. Tot dintr-o dragoste nefericită, Chiriac din povestirea* Cocoșul Roșu *dă foc casei stăpînului urcîndu-se apoi pe deal și strigînd* „Cocoșul roșu !", *precum învățase în trecerile lui prin Bihor. In* Copacul și umbra *niște dușmani înrăiți ai regimului nostru, pentru a se putea strecura în gospodăria colectivă, de unde țintesc la uneltiri mai mari, discreditează pe soția fostului secretar al organizației de partid, ucis mișelește tot de către ei, într-o noapte, recurgînd la obiceiul ungerii pereților cu păcură, semn în relațiile etice populare, de depravare, indiciu de batjocură și dispreț.*

Citeodată armonia volumului e spartă de cîte o încercare neizbutită. Fără a mai insista amintim : Dușman cu lumea, *scrisă la începutul activității literare a autorului cu multe stîngăcii și fraze de umplutură și* Noaptea lupului, *căreia nu i-am găsit o semnificație ideologică prea clară, fiind concepută pe un ax derizoriu, individualist. In* Copacul și umbra *dealtfel una din cele mai frumoase bucăți antologate, conflictul schițat pe parcurs între Voica, elementele cinstite din sat și fostul legionar Iarca cu susținătorii săi, se estompează dintr-odată ; femeia trimite o scrisoare primului secretar al Comitetului raional de partid :* „Veniți la noi... căci se petrec lucruri dintre cele mai urîte". *Discreția, pe care a mizat autorul, probabil, e mai puțin decît discreție, e diluare, e abandonare a conflictului, așa încît sfîrșitul povestirii pierde din tensiune, din dramatism, din forța demascatoare.*

Ca valoare credem că Ningea în Bărăgan... *se situează între cele mai interesante și izbutite volume de nuvele apărute în ultimul timp. Cartea certifică un indiscutabil talent literar,*

GH. ACHIȚEI

Pentru Concursul „Iubiți cartea"

Titus Popovici :

STRĂINUL

Cînd a apărut Străinul în 1955, Titus Popovici avea 25 de ani și mai scrisese doar un volumaș de nuvele. Privind bibliografia cu totul sumară a tînărului autor, nimeni n-ar fi acordat romanului o altă semnificație decît aceea a unui simplu debut. Și totuși Străinul echivala cu o consacrare. Scriitorul demonstra de la bun început aderența puternică la realismul socialist, sub a cărui zodie, făurea prima sa operă valoroasă.

Tipul intelectualului „dezrădăcinat", „inadaptat", pradă întrebărilor și dilemelor, învins pînă la urmă de ostilitățile societății burgheze, cunoaște o bună tradiție în literatura noastră. De la eroii veacului trecut, oarecum lineari, ai lui Vlahuță și Delavrancea, pînă la intelectualii de o înaltă ținută ai lui Camil Petrescu, circula un asemenea tip revoltat și protestatar, care a putut să-i servească drept model tînărului romancier. Dar epoca ce urma să o înfățișeze (ultimele luni ale dictaturii antonesciene) impunea o atitudine mai fermă. Viziunea pe de-a-ntregul realistă a scriitorului cerea o nouă rezolvare a conflictului, conformă cu viața. Trebuia zugrăvit așa dar un intelectual desgustat de consecințele triste ale războiului antisovietic și ale dictaturii fasciste, care să nu bată în retragere după primul atac, să nu dezerteze, ci să țină sus steagul revoltei și al protestului. Un asemenea erou este Andrei Sabin. Aspirațiile sale spre o lume dreaptă, liberă de conformism și ipocrizie, spre o lume conștientă de rostul ei și nu supusă orbește unor capete demențiale, fac treptat din eroul lui Titus Popovici un om al fapte'or, al acțiunii revoluționare, căreia i se alătură și care îi va îndruma pașii pe o cale cu totul necunoscută vechilor intelectuali, „inadaptați". In mijlocul unor profesori meschini și lași, ca ridicolul Suslănescu, a unor colegi de timpuriu declasați ca Teddie Varga și Micki Belega, în mijlocul unei familii cinstite, dar care nu-l înțelege, Andrei se simte un „străin". Inteligența sa nu suportă mediocritatea lustruită, cultura sa umanistă respinge șarlatania mistică și ura șovină. Plin de acea superbă însuflețire adolscentă el își dă seama curînd că nu mai are ce căuta în societatea marilor intriganți și profitori.

Procesul despărțirii eroului principal de mediul în care crescuse și fusese educat se dezvoltă, cum spuneam, pe fundalul războiului, al bombardamentelor, al mizerii'or nesfîrșite descrise în roman cu o pană îndemînatică. Scenele de masă, convoaie de căruțe, femeile și copiii fugind înebuniți din fața desperatelor armate hitleriste, compun pagini memorabile ale tragicei epopei trăite de poporul nostru pînă în noaptea de 23 August 1944. Pe de altă parte, morga dezumflată a unor epave morale ca ziaristul Vîslan, teama de pedeapsă pentru inepțiile săvîrșite, dar și încercarea unei „replieri" politice după victoria sovietici-lor la Iași formează obiectul satirei scriitorului.

Impotriva unor astfel de exemplare se îndreaptă disprețul lui Andrei, în clipa cînd îi părăsește, refugindu-se în satul bunicilor. Acolo va cunoaște realități la fel de crude (plecarea pe front a lui Mitru Moț în locul chiaburului Iosif Cloambeș), dar tot acolo se va întîlni pentru prima dată cu un om al Partidului, comunistul Ardeleanu. Zilele trec repede. Intrat în U.T.C. după ce-l cunoscuse pe admirabilul muncitor Jurca, cel care fusese în fruntea gărzilor patriotice, Andrei părăsește definitiv trecutul. In acest moment, intelectualul lui Titus Popovici a trecut hotărît de partea poporului, găsindu-și adevăratul răspuns vechilor întrebări din anii liceului. El nu mai repetă destinul tragic al eroilor lui Camil Petrescu, pe el nu-l mai așteaptă de aici încolo disperarea și înfrîngerea. Din galeria sufletelor pure și generoase a lui Gheorghidiu și Ladima, Andrei Sabin e primul care a învins. Și autorul a fost deopotrivă învingător, căci prima sa carte valorează, așa cum spuneam, cu o binemeritată consacrare.

AL. SĂNDULESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director : **acad. Mihai BENIUC**
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție) ; **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție) ; **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție) ; **V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcție).

Teatrul Național „V. Alecsandri" din Iași.

TINEREȚEA BATRÎNULUI ORAȘ...

de DUMITRU IGNEA

Despre Iași s-au scris tomuri întregi. Poeții l-au cîntat în fel și chip, prozatorii i-au închinat romane, pictorii l-au imortalizat pe pînze, istoricii i-au căutat prin vechi hrisoave, obîrșia. S-au spus multe vorbe frumoase, pline de căldură și patos. Dar mai totdeauna Iașul a fost socotit orașul teilor și al bisericilor, al monumentelor și al mucegaiului, al birjelor cu un cal și al febrei tifoide. Iașul începuse a intra în conștiința oamenilor drept un tîrg bătrîn și ramolit care răsufla greoi, sufocat de igrasie. Doar vechea cetate universitară din dealul Copoului părea că mai are menirea de a primeni cîte ceva și de a da impresia de prospețime și aceea trecătoare. Decenii de-a rîndul, Iașul a fost căinat de unii, plîns de alții. Cîțiva, puțini la număr, l-au și părăsit, regretîndu-i de departe soarta. Ieșenii însă, ieșenii cei mulți, nu l-au căinat, nu l-au plîns și nu l-au părăsit. Aceștia din urmă visau un Iași tînăr, mîndru și liber. Visau și luptau pentru smulgerea orașului din carapacea închistării, a stagnării, a izolării și a blazării în care îl îngropase burghezia putredă și nepăsătoare. Ieșenii cei mulți luptau pentru un Iași al lor.

Pare un paradox, dar Iașul nu a fost totdeauna și în întregime al ieșenilor. Era o vreme — și nu-i mult de-atunci, — cînd cei din cartierele mărginașe, din Socola ori din Nicolina, din Trei Calici ori din fundul Păcurarului, din Ciurchi ori de pe Moara de vînt, se loveau de granițele artificiale trasate pe harta orașului de clasa celor puțini și deprinși cu lenea. Pentru aceștia din urmă, orașul începea de lîngă Palatul administrativ, continua cu Ștefan cel Mare și Lăpușneanu pînă în dealul Copoului și se oprea undeva la marginea Sărăriei, bineînțeles ceva mai la deal de bojdeuca lui Creangă. Acesta era Iașul boierimii ieșene. Poate că în ceasuri de tihnă ori de mare plictiseală, aceștia priveau de pe terasele conacelor din dealul Copoului, ori de pe strada Romînă, către panorama Repedei ori a Cetățuiei, încîntați de frumusețea împrejurimilor împădurite, dar de fiecare dată privirile lor lunecau nepăsătoare și absente pe deasupra cartierelor mărginașe, împămîntenite pe șesul Bahluiului și îngropate pînă la genunchi în gloduri ori în colb. Pentru protipendada Iașului, cartierele mărginașe nu făceau parte din Iași. Ele nu reprezentau decît o vastă piață pe care puteau fi găsite brațe de muncă ieftine și la discreție. Oare s-au gîndit ei vreodată că această centură puternică ce încingea orașul, avea să se strîngă cu vremea sufocîndu-le huzurul și nepăsarea? Poate la un întîi mai cînd un steag roșu desfășurat de un braț îndrăzneț le tulbura privirea, transformîndu-i în tauri furioși, ori atunci cînd sirena Nicolinei chema la luptă.

Iașul nu a fost dintotdeauna al ieșenilor și nu tot. De multă umilință și de mult amar au avut parte ieșenii cei mulți, cei de dincolo de granițele artificiale. Drag le-a fost dintotdeauna Teatrul Național, dar decenii de-a rîndul, atunci cînd și-au putut cumpăra un bilet, au intrat în teatru pe ușa lăturalnică a galeriei. Dragă le-a fost și cartea, dar ieșenilor celor mulți din orașul culturii nu le-a fost permis decenii de-a rîndul, să calce nici măcar treptele Universității. Decenii de-a rîndul din mîinile muncitorilor de la „Țesătura", „Victoria" și „Viscotex" au ieșit dejalenuri și mătăsuri și ei nu-și puteau cumpăra o cămașă ca lumea. Decenii de-a rîndul ieșenii cei mulți și-au spălat de zece ori încălțările în zece bălți, ținîndu-se de garduri, înainte de a păși pe asfaltul străzilor din centru. Pare de necrezut, dar decenii de-a rîndul temerarii mahalalelor ieșene, ce se încumetau a face o plimbare pe Lăpușneanu, circulau numai pe o parte a străzii, cealaltă fiind hărăzită după legi nescrise, cizmelor și pantofilor de lac, pintenilor nichelați ai monoclaților de la „7 Roșiori", vulpilor argintii și parfumului „Jokey-Club".

Iașul anilor aceia nu era al ieșenilor. Al lor era glodul și foamea, febra tifoidă și tuberculoza, igrasia și șomajul, beciurile siguranței și celulele Galatei. Și totuși ieșenii adevărați nu au plîns Iașul, nu l-au căinat și nu l-au părăsit. L-au iubit și au luptat pentru cucerirea lui, așa cum numai muncitorii și intelectualii cinstiți știu a iubi și lupta. Și l-au cucerit.

La marginea Iașului, în cartierul Nicolina, într-o casă pitită sub poalele dealului Cetățuia, a fost inaugurată în acest an „Casa memorială Ilie Pintilie". Dacă omul scund și sfătos, a cărui inimă mare și fierbinte parcă o auzi bătînd între pereții casei-muzeu, ar trăi și ar face o scurtă plimbare prin cartierele în care și-a petrecut o mare parte din viață, sînt singur că ar zice:

— Dacă pentru toate aceste înfăptuiri a fost nevoie să-mi jertfesc viața, atunci, dragi tovarăși, nu-mi pare rău că mi-am jertfit-o.

Astăzi ar păși bucuros pe strada Bularga, strada copilăriei lui, unde peste glodurile de odinioară își desfășoară luciul, granitul și panglicile trotuarelor de asfalt pe care aleargă zbenguindu-se, pionierii, la gît cu roșii cravate, părți ale steagului partidului, purtat cu dîrzenie și mîndrie de comuniști. Desigur că ar zăbovi un timp, sus, pe dealul Gălății, sub zidurile fostei închisori în ale cărei umede și întunecoase celule și-a petrecut multe zile și nopți. I-ar crește inima cum ne crește și nouă, privind puzderia de case noi-nouțe, durate din cărămidă și acoperite cu țiglă, ce se înșiră de sub deal pînă jos la albia Bahluiului, în cartierul Trei Calici. Case ale ceferiștilor lui, ale turnătorilor și fierarilor, rotarilor și montatorilor, lemnarilor și tinichigiilor, clădite cu împrumuturi oferite de stat. Ar adăsta cu privirea către pieptul orașului, spre Păcurari, unde luminată de soare se desfășoară panorama noilor blocuri, rod al unei munci înțelepte pusă în slujba oamenilor muncii. L-ar purta pașii pe Țutora și pe Socola, pe Broscărie și Atelierelor, pe Arapu și Primăverii, pe aceste străduțe și ulicioare cufundate cîndva în întuneric, glod, colb și mizerie. Ar afla aici creșele „Țesăturii" și „Atelierelor", „Sanatoriul de noapte" al ceferiștilor, linia nouă de cale ferată ce pătrunde în inima cartierului, și pe care este adus bumbacul la noua filatură, schelele semețe ale marii fabrici de mobilă în construcție. Și ar mai afla că galoșii nu mai au căutare în aceste locuri.

Dar Ilie Pintilie nu mai este. I-au furat boierii, viața, înfricoșați de tăria luptei partidului în rîndurile căruia a activat. Faptul acesta nu se uită. Îl vor ține minte generații după generații. A rămas memoria lui și a atîtor alți tovarăși care și-au sacrificat viața luptînd pentru viață. Lupta a continuat și continuă fără întrerupere. Iașul întinerește odată cu țara. Iașul a fost cucerit pentru ieșeni, așa cum țara a fost cucerită pentru întreg poporul muncitor.

Cu ani în urmă, deși ieșean de baștină, orășean adică, beam apă de fîntînă, sălcie și verde. Aceasta fiindcă locuiam într-un cartier mărginaș. O dată la trei-patru ani beam și apă potabilă, de Timișești, adusă cu cisternele primăriei. (Primarul căuta să-și asigure voturile la alegeri). Ce mai forfotă era în acele zile, lîngă tulumba cisternei, ce zăngănit de căldări, ce țipete și blesteme! Ieșeau bietele femei, ude leoarcă, despletite și stîlcite. Cruntă bătaie de joc! La o vreme s-a îndurat stăpînirea să facă cîte o cișmea la un kilometru, dar și atunci apa curgea din an în paște, oferită cu lingurița ca o doctorie. Pentru „ieșenii de sus" era apă; ce mai trebuia și pentru „ieșenii de jos". Astăzi, toți ieșenii au apă potabilă. Numai într-un an și jumătate, marea conductă Prut—Iași a fost terminată. E un semn că treburile obștești sînt pe mîna reprezentanților ieșenilor celor mulți.

De cînd se știu, ieșenii au iubit Copoul, împărăție a teilor și a florilor, cu Universitatea lui, cu „Vila Sadoveanu", cu statuile și aleile sale largi, primitoare. Dar anii se scurgeau cu nemiluita și peste acest colț minunat al Iașului prinsese a coborî nepăsarea. Copoul începea să trăiască numai cu numele. Rînd pe rînd boierii ieșeni, statorniciți de veacuri în conacele de la deal de Universitate, au părăsit locurile luînd drumul Bucureștiul, unde le era mai la îndemînă a trage sforile politice. Se părea că acest capăt al orașului va rămînea în paragină, dar, asemenea unui simbol, sus în deal, la intrarea în oraș, pe drumul ce coboară în pantă lină de către Breazu, printre vii și livezi, a fost înălțată într-o zi statuia Ostașului Sovietic Eliberator. De atunci încoace Copoul își schimbă treptat înfățișarea. Largi alei asfaltate, și primitoare boschete, îmbie la odihnă și visare. Edificii după edificii și-au înfipt temeinic temelia în solul acestor locuri, în ultimii cincispreze ani. Pe ruinele fostei școli normale, rămasă neterminată decenii de-a rîndul, s-a ridicat impunător Institutul de agronomie „I. Ionescu de la Brad". Rîde spre soare dintre castani bătrîni, noul Institut de chimie al Filialei Academiei. Stadionul „23 August" își înalță mîndru tribunele de beton. Bătrînei clădiri a Universității îi ține azi tovărășie, peste drum „Institutul politehnic"; și în jur, blocuri cochete cu mortarul încă proaspăt pe ziduri; noi și noi cămine studențești în care fii ai oamenilor muncii, fii ai acelor cărora nu li se permitea să calce măcar treptele Universității, găsesc găzduire în condiții omenești de mult visate. Întinerește Copoul odată cu Iașul! Cînd seara își coboară aripile răcoroase peste aceste locuri, stăpînii de azi ai Iașului, ieșenii cei mulți, muncitori, studenți, intelectuali, vin aici cu miile, bucurîndu-se de rodul unei munci colective, temeinice.

Se construiește mult la Iași. Mărturie stă praful de var și de cărămidă ce stăruie în permanență pe încălțămintea localnicilor. Dar nimeni nu se supără. Este de preferat acest praf trecător, în locul glodului și colbului veșnic care constituia cîndva o pecete rușinoasă a Iașului. Unde anume se construiește e greu de precizat. În fiecare colțișor se ridică o schelă. Numai în această toamnă ieșenii vor primi încă o mie de apartamente.

Iașul a avut întotdeauna Teatru Național. Dar nu a fost totdeauna al ieșenilor. Astăzi este al lor. Și pentru aceasta, a fost renovat complet, dîndu-i-se măreția sa de odinioară. Seară de seară în această minunată bijuterie a Iașului în care ieșenii pătrund ca într-un templu sacru, spectacole cu grijă puse la punct desfată ochiul și îmbogățesc mintea. Iașul are Operă de Stat, Iașul are filarmonică, cu sală proprie. Iașul are...

Fostul Palat de justiție, cea mai impunătoare clădire a orașului, altă dată neîncăpătoare pentru desfășurarea interminabilelor procese, a devenit astăzi Palat al Culturii. S-au stins procesele, s-au împuținat. Oamenii au altă viață, alte preocupări. Pe fostele săli ale „pașilor pierduți" vin și astăzi țărani, dar nu pentru a-și goli punga în buzunarele avocaților, ci pentru a-și îmbogăți mintea și sufletul, privind o sculptură, un tablou. Vin aici pionieri și-și încarcă brațele cu cărți de la Biblioteca regională, vin muncitori și zăbovesc îndelung în fața unei pînze de Grigorescu, Băncilă, ori Luchian. Vin și pleacă mai bogați, mai fericiți.

De aici, de sus, din sălile muzeelor, prin ferestrele largi, oamenii muncii privesc în vale către cartierele lor, către fabricile lor. Și cînd la ureche le ajunge huruitul unor excavatoare ce pregătesc terenul, chiar în spatele Palatului Culturii, pentru construirea teatrului de vară care va avea peste 2000 de locuri, zîmbesc mîndri și încîntați că lupta pentru cucerirea definitivă a Iașului lor drag, continuă.

P. S. Să mă ierte cititorii că nu am pomenit despre monumentele istorice ale Iașului. Îi asigur însă că ieșenii sînt mîndri de ele, că le prețuiesc ca pe însăși viața lor, că le îngrijesc ca pe propria lor casă. Atîta doar că pe lîngă trecut li-e nespus de drag prezentul și mai cu seamă viitorul.

TOMA GEORGE MAIORESCU

Au ieșit pe străzi

Au ieșit pe străzi cu lămpile lor de carbid.
(Și-au lăsat acasă lanternele electrice, noi,
și-au ieșit pe străzi cu lămpile lor de carbid).
Sicriul l-au urcat pe un car tras de boi.
De coarnele boilor au agățat felinare.
Și au pornit în urma carului
cu prapuri și luminile lor tremurătoare.
Șerpuiau printre casele albe
ale noului oraș minier,
șarpe uriaș cu solzii de jar.
Apoi s-au oprit la o gură de puț secular
Au pus mîna pe lopeți
si-au săpat o groapă.
Bărbații aveau chipul săpat în piatră.
Au coborît sicriul de pe carul cu boi.
Au coborît sicriul în pămînt.
(Printre arțari un vînt vuia un cînt de prohod)
Bulgări de pămînt au început să cadă pe sicriu.
Bulgări de pămînt singeriu.
Și răsunau a pustiu, bulgării grei de pămînt,
căzînd pe sicriu,
. . . . . .
Și cînd s-au pierdut în noapte
ultimele lovituri de lopeți și cazmale
și pămîntul era bătătorit — piatră —
sub talpa îndîrjită a minierilor,
au început să fluture basmale
și să răsune peste holde
chiuituri și urale.
. . . . . .
Pe sicriu scria cu litere groase
CAPITALISM.
. . . . . .
Ca-n fiecare an
orașul îngropa simbolic o eră.
Am văzut o sărbătoare minieră.

SUZANA DELCIU

Ce tare băteau tobele

Orchestra macabră — războiul
— s-a dus,
Dar cîntul durerii mai trebuie spus.

Ce tare băteau tobele!
Ce vuiet făceau tobele!
Orchestra nu se mai aude,
Tobele s-au pornit zălude
Și acoperă vorbele,
Flautele și harfele,
Trilurile de ciocîrlii,
Susurul apelor vii,
Glasul brazilor falnici,
Murmurul plopilor tainici.

Orchestra macabră — războiul — s-a dus
Și cîntecul vieții începe-a fi spus.

Și iată că
În spațiile adînci și nestrăbătute
Ale inimii noastre durute
Se adună, se împletesc fiori
De clopoței, de harpe și viori,
Și inimile acestea clocotitoare de viață
Poruncesc mîinilor și le învață
Să smulgă de pe-a lumii columne
Steagurile negre, steagurile brune,
Să gonească noaptea cea întunecată
Și să-nalțe peste omenirea toată
Steagurile albe, steagurile-albastre,
Steagurile roșii, inimile noastre
Și inimile acestea clocotitoare de viață
Cîntecul iubirii și al muncii-nvață.
Iar dintre toate
Și peste toate
Un flaut ca o adiere,
Ca o respirație dătătoare de putere,
Ca un mănunchi de melodii cristaline
Zboară lin și gingaș peste răni, peste ruine...
Flautul și-a cuibărit melodiile
În inimi,
Nimeni nu le va mai smulge,
Nu le va mai pierde nimeni.
Flăcăul și-ndreaptă spre fată, privirea-i uimită:
Ce frumoasă ești, iubită!

ÎNFLORIREA ȘTIINȚELOR FILOLOGICE

În preajma aniversării a 15 ani de la eliberare, cultura noastră înregistrează bilanțuri pozitive în toate domeniile. Inițiative care odată puteau uimi ca îndrăzneli au devenit în decursul anilor realități; poate nici odată interesul general pentru probelmele limbii nu a fost mai mare decît în acești ani.

Decenii de-a rîndul am așteptat să avem un îndreptar ortografic, un dicționar complet, o bună gramatică a limbii noastre. În numai cîțiva ani după 1950, au apărut una după alta, lucrări fundamentale pentru cunoașterea și cultivarea limbii literare contemporane: Mic dicționar ortografic, *urmat de completările sale (despre care în trecut abia dacă s-a vorbit):* Dicționar ortoepic, Îndreptar de punctuație, Dicționarul limbii literare *(în 4 volume, 1955—1958),* Dicționarul limbii moderne *(un volum ilustrat și cu etimologii, epuizat într-un timp record),* Gramatica *în două volume, un adevărat tratat academic.* Atlasul lingvistic *(două noi volume)* sînt *lucrări colective de mare importanță pentru specialiști și pentru toți cititorii interesați în progresul limbii noastre contemporane. Aceste lucrări masive, elaborate de cercetătorii generos sprijiniți de regimul democrat-popular, au fost publicate, pe măsura definitivării lor, în tiraje impresionante.*

Paralel cu operele citate mai sus au apărut numeroase culegeri de studii originale, individuale. Teme ignorate în trecut, amănunte complicate, date istorice uitate, au fost analizate cu răbdare și cu o documentare temeinică. Studiile publicate în volumele de culegeri care au apărut pînă acum, și continuă să apară, vor sta la baza operelor fundamentale ale științei filologice și lingvistice de la noi. Inițiativa de a publica astfel de culegeri nu este veche. În ultimii 2—3 ani au și fost tipărite Studii de gramatică *(2 volume),* Contribuții la istoria limbii literare din sec. XIX-lea *(2 vol.),* Studii de slavistică *(3 vol.),* Fonetică și dialectologie, Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba romînă. *Alte noi volume de culegeri de studii din categoria celor citate sînt gata pentru tipar. Istoria limbii, evoluția ei, structura și normele ei specifice vor fi, în acest chip, mai bine cunoscute. În toate aceste eforturi filologii au simțit adesea colaborarea scriitorilor care prin natura activității lor sînt promotori ai cultivării limbii, ai îmbogățirii tezaurului ei expresiv.*

Pe lîngă aceste rezultate, trebuie consemnată cea mai importantă realizare: formarea de cadre tinere de specialiști. Activitatea lor bine îndrumată și temeinic sprijinită, este o garanție pentru viitorul științei în patria noastră.

În viitorul apropiat cultura noastră nouă se va dezvolta în toate ramurile ei cu rezultate noi; vor apărea cărți noi. Sectoare neexplorate pînă acum vor fi explorate spre a obține date noi pentru sintezele viitorului. În cîțiva ani vom avea un Dicționar al limbii poetice a lui Eminescu. *Va începe din toamna acestui an redactarea* Dicționarului general al limbii romîne, *operă masivă (poate în 10—12 volume mari). Se îmbogățește mereu* Arhiva fonogramică a limbii romîne, *care va înregistra, cu ajutorul magnetofonului, graiurile noastre atît de pitorești. Se întocmesc monografii asupra acestor graiuri. Se află sub tipar un* Dicționar de sinonime *de astăzi ori cerut de cititori și mai ales de scriitori. Peste puțin timp va apărea* Dicționarul rusromîn *în 2 volume. La Cluj se pregătește un* Dicționar de regionalisme *la care colaborează și secția de lingvistică a Filialei Academiei de la Iași. Importante rezultate au obținut cercetătorii ieșeni în domeniul istoriei limbii literare, în domeniul cunoașterii terminologiei științifice vechi și a dezvoltării neologismelor în limba noastră.*

Numărul lucrărilor publicate de filologii noștri binecunoscuți și de cercetătorii care s-au format în anii de după eliberare, este considerabil. Abia o bibliografie generală va putea cuprinde toate titlurile de cărți și de studii care au îmbogățit în mod substanțial domeniul filologiei și al lingvisticii în ultimii ani. Concepția nouă, marxist-leninistă, care a stat la baza activității oamenilor noștri de știință, metodele noi de muncă în colectiv, modelul lucrărilor specialiștilor sovietcii și încurajarea morală și materială a tuturor cercetătorilor, au stimulat îmbogățirea tematicii, a conținutului acestor lucrări. Au apărut astfel prețioase contribuții la cunoașterea limbii romîne contemporane (ale acad. Iorgu Iordan, acad. Tudor Vianu, B. Cazacu, G. Ivănescu etc.) a istoriei limbii, a dialectelor, a foneticii ei (acad. Al. Rosetti, D. Macrea, I. Coteanu, G. Istrate etc.) Probleme noi și interpretări originale întîlnim în cărțile acad. Al. Graur (Încercare asupra fondului principal, Studii de lingvistică generală); *nu de mult a apărut sub conducerea sa* Introducere în lingvistică *și se află sub tipar o Istorie a lingvisticii.*

În ajutorul muncii filologilor și lingviștilor noștri au venit atît editurile noastre cît și alte institute de științe sociale. Editura Academiei publică o nouă colecție: Materiale și cercetări lingvistice; *tot acolo apar studii și traduceri din autorii greco-latini. Multe cărți noi au apărut și la Editura științifică. Merită un cuvînt de prețuire inițiativa ei de a publica cît mai multe traduceri din clasicii antichității și din autorii mai vechi, de mare faimă. (Herodot, Aristotel, Cicero, Tit Liviu, Erasm etc.). E.S.P.L.A. publică în excelente ediții critice operele scriitorilor noștri clasici (au apărut Miron Costin și Gr. Alexandrescu). Există acum o grijă deosebită pentru a reda cît mai fidel, la nivelul științific corespunzător, opera scriitorilor mai vechi. La toate acestea, anii care vor veni vor adăuga multe reeditări de texte vechi, de documente istorice și juridice, materiale inedite din lucrările scriitorilor din trecut. Așteptăm de asemenea o istorie a filologiei romîne, o istorie a limbii noastre literare, un tratat de dialectologie, unul de stilistică, o istorie a literaturii romîne, contribuții noi la cunoașterea formării poporului și a limbii noastre, a raporturilor ei cu limbile romanice și cu cele slave.*

Popasul sărbătoresc care se apropie, e un prilej de a privi cu mîndrie cele realizate și cu încredere progresul continuu al științei noastre, ale cărei perspective de îmbogățire sînt garantate de datele impresionante ale realității, ale rezultatelor obținute în numai cîțiva ani.

Gh. Bulgăr

UN PRIZONIER A EVADAT

HARALAMB ZINCĂ

Desen de
MIHU VULCANESCU

— Emil, ascultă?

— Ce?

Cei doi partizani încremeniră. Se auzi vuietul pădurii, zborul unei păsări, țipătul unei veverițe. Filip făcu un semn cu mîna și zise:

— Ți s-a părut.

Mihuț însă, avea un auz foarte fin și nu se dădu bătut.

— Nu, nu, ascultă te rog...

De data asta, Filip prinse un zgomot ce aducea cu geamătul slab, îndurerat, al unui om și, instinctiv, apucă brațul lui Mihuț.

— Aud...

Se abătură din drum și, pe măsură ce înaintau printre brazi, deslușeau tot mai bine geamătul acela de durere. Venea parcă din adîncul unei rădăcini de copac. Mihuț se avîntă printre cetini. Din pricina tăcerii înconjurătoare, geamătul i se părea înfiorător. Deodată zări omul; zăcea pe burtă ca și cînd ar fi încercat să se odihnească.

— Uite, vezi? șopti Mihuț.

Filip se lipi de el.

— Da... Pare să fie un străin... nu e uniforma noastră... și ce zdrențuită e!

— E un rus... un sovietic, șopti din nou Mihuț.

Necunoscutul, ca și cînd ar fi simțit apropierea celor doi, încercă să se ridice, dar nu izbuti și se lăsă din nou la pămînt, moale, fără vlagă. Cei doi partizani se apropiară încet. Necunoscutul auzi pași și nu mai clinti. I se auzea doar respirația greoaie. Emil întări:

— Da, e un rus. Și imediat adăugă: să nu se sperie de uniforma noastră...

Mihuț îngenuchie și puse cu băgare de seamă mîna pe umărul rusului:

— Hei, omule!

Nu primi nici un răspuns. Atunci, Mihuț îl luă și-l răsuci pe spate, cu fața-n sus. Omul nu se împotrivi și nici nu gemu. Filip se lăsă și el într-un genuchi. Nu se înșelaseră, era un rus. Il identificară după rubașca zdrențuită, după pantalonii bufanți, cusuți dintr-un doc kaki. Picioarele îi erau numai răni. Se vedea că umblase mult pînă ajunsese acolo, în creerul munților.

— Hei, omule, auzi?

Rusul își stăpînea răsuflarea și parcă se temea să-și deschidă ochii. Avea o fața îmbătrînită prea de timpuriu; îl îmbătrînea mai ales barba crescută sălbatic.

— Hei, omule!

De data asta, rusul deschise ochii, mari verzi, și cercetă bănuitor fețele celor doi partizani. Apoi, printr-un efort care-i schimonosi fața se ridică în capul oaselor și murmură printre dinți cu ciudă:

— Streleaite 1)

Rămase apoi încremenit, așteptînd ceva. Partizanii se priviră nedumeriți.

— Streleaite! repetă rusul.

— Poate că vrea apă, zise Filip.

— Cum de nu m-am gîndit la asta, răspunse Mihuț și-și smulse bidonul de la centiron. Desfăcu dopul și duse bidonul la buzele crăpate de sete ale rusului.

— Na, bea... apă... apă, bea!

Rusul înțelese: vru să se ridice, să apuce bidonul, dar, din pricina slăbiciunii, căzu înapoi pe spate, icnind. Filip îl apucă de umeri și, cu băgare de seamă, îl ridică încet. Mihuț îi duse bidonul la gură și-l ajută să bea. Omul era însetat: sorbea cu nesaț din bidon și apa i se scurgea pe bărbie, pe piept.

— Se vede că vine de departe!

Rusul se opri brusc ca și cînd vorbele lui Filip l-ar fi speriat. Impinse în lături mîna lui Mihuț și-l fixă cu aceiași ochi bănuitori și aprinși de ură. Și din nou rosti cuvîntul acela neînțeles de partizani, numai că de data asta, își trase rubașca, zdrențuită, descoperindu-și pieptul slab și năpădit de smocuri blonde de păr.

— Streleaite!

— Mă, tu înțelegi ce vrea? vorbi Filip încîntat de descoperirea ce-o făcea. Vrea ca noi să-l împușcăm... Ne ia drept soldați de-ai lui Antonescu...

Mihuț dădu din cap și se adresă rusului:

— Eu... partizan... el... partizan.

Brațele lipsite de vlagă ale omului căzură moi, pe piept. Ochii i se îmblînziră surprinzător de repede.

— Da, da, partizani, repetă Andrei, zîmbind.

— Bratî 2)! gemu rusul și izbucni într-un plîns nervos, de nestăpînit. Partizanii îl priviră încurcați.

— Bratî!

— Ai văzut? Acum a zîmbit...

— Da... Plînge ca un copil.

— Bratî, ia... prizonier... plenic... prizonier.

Rusul nu mai plîngea, încerca să-și șteargă obrazul ud de lacrimi cu palma murdară.

— Spune că e prizonier! exclamă Mihuț cu bucurie în glas... Știi romînește? romînește știi?

— Malo... malo știi... eu fugit lagăr.

— Auzi, Filipe, a fugit din lagăr?!

Andrei se uita la Filip cu o uimire de-a dreptul copilărească. Acesta însă avea o față gravă, îngîndurată și spuse, arătîndu-și ceasul:

— Ce facem acum? e tîrziu... De lăsat aici nu-l putem lăsa... de luat cu noi nu-l putem lua... Iar misiunea...

Mihuț uitase de misiune. Rusul observă și el îngîndurarea partizanilor și ochii i se făcură mici, din nou bănuitori.

— Totuși, trebuie să facem ceva, spuse Mihuț. Ești rănit?, se adresă el rusului. N-ai nici o rană? Rană? Rană, pricepi?

Rusul înțelese întrebarea. Răspunse:

— Net... nu rană... nu rană.

— Dar de ridicat, poți să te ridici... Uite așa... Mihuț se ridică în picioare. Hai, încearcă și tu... Rusul îi dădu ascultare. Incercă să se ridice și izbuti. Dar era într-atît de slăbit, încît s-ar fi prăbușit de îndată, dacă Filip nu l-ar fi sprijinit.

— Nu se poate ține pe picioare... nu vezi ce umflate-i sînt picioarele...?

Rusul se lăsă moale la pămînt și gemu deznădăjduit.

— Ce facem? întrebă iar Emil cercetîndu-și ceasul.

— O să ne împărțim misiunile — propuse Andrei, neluîndu-și ochii de pe fața deznădăjduită a rusului. Eu am să cobor în Rîzdov, iar tu îl vei duce la noi...

Filip roși. Cuvintele lui Mihuț îl jigniră. Socotea că numai el era cel indicat să coboare în Rîzdov, și nu Mihuț.

— Uite, Mihuț, n-am de gînd să mă cert iarăși cu tine. Propunerea ta este bună, însă la Rîzdov eu am să cobor și nici decum tu... Ai înțeles?

Mihuț nu răspunse imediat. Incerca să ghicească ce se petrecea în clipele acelea în sufletul rusului. Il vedea ascultînd stingher și obosit discuția lor.

— Ai înțeles? stărui Filip.

— Ești încăpățînat, frate.

— Te pomenești că și tu ți-ai pierdut încrederea în mine?

— Nu te prosti, Filip...

— Atunci...

— Ar fi fost bine să coborîm împreună...

— Știu... dar dacă...

— Bine... pleacă... Mi se pare că o să fie pentru prima oară cînd n-o să acționăm împreună.

— Da, pentru prima oară, recunoscu Filip și-și lăsă ochii-n pămînt rușinat parcă de constatarea lui Mihuț.

— Vezi, ai grijă de tine... aprins cum ești... Singur n-o să-i fie prea ușor...

— Știu eu și fără tine lucrul ăsta... Ei. atunci, noroc bun... Filip vru să se depărteze.

— Stai, îl strigă Mihuț și se apropie de el.

— Ce mai vrei?

— Să te îmbrățișez.

— Lasă-mă cu ale tale... Ieri ai vrut să mă împuști, iar astăzi vrei să mă îmbrățișezi.

Plecă fără să mai scoată vreun cuvînt. Mîhnit, Mihuț îl urmări pînă ce silueta lui dispăru în vale, printre brazi. Ar fi rămas multă vreme așa, nemișcat, cu sufletul cuprins de-o presimțire confuză, dacă nu l-ar fi auzit pe rus gemînd. Se răsuci brusc și se apropie de dînsul.

— Nu geme... hai, mergem... mergem... eu... partizan...

Il ajută să se ridice, apoi, sprijinindu-l, începură să urce împreună anevoie către adăpostul vremelnic al grupului de partizani.

★

. . . .

Vorobiov nu dormea. Lacrimile îi înțepau ochii și se stăpînea din răsputeri să nu plîngă, dar, mai cu seamă, să nu fie zărit. Cînd îl văzuse pe radist umblînd la aparat își spusese: „Ce-ar fi să prindă Moscova!" Iar cînd, pe neașteptate, auzise bătăile atît de cunoscute ale orologiului Kremlinului, i se păruse că aiurează, că trăiește un vis halucinant, neînchipuit de frumos. In zilele grele ale captivității, dorise mereu să audă semnalele acestea atît de cunoscute, să audă glasul frumos al lui Levitan anunțînd: „Comunicatul Biroului sovietic de Informații". Și nu odată, în lagăr, adormise cu dorința fierbinte de-a auzi în vis toate aceste glasuri ale patriei sale. Iar astăzi, după atît amar de vreme, dorința i se împlinise. Se simțise înduioșat ca un copil. Nici acum simțămîntul acesta nu-i dispăruse din suflet. Stăruia acolo, așa cum stăruie pe cer noaptea, strălucirea luceafărului. Il durea gîndul că-i departe de ai lui, pe meleaguri necunoscute. Iar lacrimile continuau să-i înțepe ochii. Ce bine e că-i întuneric și se poate preface că doarme lăsînd gîndurile să călătorească în voie și făcîndu-l să trăiască cu intensitate fiecare amintire.

Se născuse într-un oraș de pe malul mării Azov — Taganrog. Se mîndrea cu orașul său natal. Anton Pavlovici Cehov, marele scriitor se născuse și el tot aici, la Taganrog. De aceea rostea numele lui Cehov cu o evlavie exagerată. Incă de pe băncile „desitiletcei" începuse să-i studieze opera. Vizita zilnic casa-muzeu din centrul orașului, cercetînd cu răbdare fiecare document. Directorul și funcționarii îl cunoșteau destul de bine. Ii dăduseră chiar și-o poreclă „Unchiul Vania" — și el nu se supărase. Își spunea: „Unchiul Vania a fost în felul său un visător. Și mie-mi place să visez!"

Intr-adevăr, Vorobiov avea un temperament meridional; înflăcărat, visător, sentimental. Ii plăcea să se plimbe ceasuri în șir pe malul mării și să viseze la tot felul de fapte eroice. Ii mai plăcea să-l ia pe Cehov la subsioară și să se ducă în parc. Acolo, sub un castan bătrîn, își statornicise banca sa, unde se așeza și citea în tihnă. Iar din depărtare se auzea orchestra simfonică a Parcului executînd „Patetica" de Ceaikovski. Citea, asculta și se gîndea că muzica lui Ceaikovski este străbătută de aceeași tristețe cehoviană. „Da, își zicea, am să mă fac scriitor!" Avea pe atunci cincisprezece ani. Se apucase să scrie o povestire. Lucrase la ea timp de-o lună. Și, după îndelungi și chinuitoare frămîntări, se hotărîse să o citească în cercul literar al școlii. Lectura povestirii dezamăgi și-l dezamăgi. Profesoara de literatură, de care el era în taină foarte îndrăgostit, îi spusese fără înconjor: „Bine, Nichita, tu nu crezi că încercarea ta seamănă cu „Doctorul Ionîci?" Doamne, cît mai suferise în ziua aceea! Numai Ninei îi plăcuse povestirea. Venise la dînsul și-i spuse emoționată: „Tu, Nichita, ești un geniu... Povestirea ta e minunată!" El nu se mai putuse stăpîni. Știa că Nina era îndrăgostită de el. I-a răspuns fără milă: „Iar tu ești o gîscă... nu te pricepi la nimic!" Nu, n-avea încotro, trebuia să se poarte ca un bărbat. Nina izbucnise în plîns, o luase la fugă. Mai tîrziu, lui îi păru rău c-o jignise atît de grosolan. Nina nu era nici proastuță, nici urîțică, era chiar drăguță. Ochii ei albaștri, pătrunzători, începuseră să-i placă, să-l obsedeze. Insă ochii ăștia nu se mai uitau la dînsul. „Eh, adolescența! adolescența!"

Continuase să-l citească pe Cehov cu aceeași pasiune, însă își scosese din cap ideea de-a se mai face scriitor. Descoperise că-i place chimia și cercetările sale de laborator atrăseseră aprecierea bătrînului profesor Anatol Lavreniev Bracanski.

Izbucni războiul. Avea pe atunci nouăsprezece ani. Terminase „desitiletca" și se hotărîse să se înscrie la Universitatea „Lomonosov" din Moscova. Războiul nu-i clătină hotărîrea. Iși spuse: „Intr-o zi — două, Armata Roșie îi va zdrobi pe fasciști!" Trecu însă, o săptămînă, apoi încă una. Retragerile armatelor îl îndurerau. Ințelese cît de naive îi fuseseră gîndurile. Se desfășura un război greu, lung, pe viață și moarte. Trăi în zilele acelea un proces tare dureros, de maturizare. In primele două luni de război, viața în Taganrog își urma cursul ei normal. Localurile erau deschise, în magazine se găseau de toate, cinematografele continuau să prezinte comedii, iar Parcul de cultură și odihnă, singurul loc cu dans, era întotdeauna plin de tineret. Și toate acestea îl înfuriau pe Nichita. Ar fi vrut ca tot orașul să devină dintr-o dată sobru, îndoliat. Doar Armata Roșie se retrăgea de pe toate fronturile... I-o spunea de cîteva ori pe zi vocea lui Levitan.

Cînd în oraș sosiseră primele eșaloane cu refugiați, Nichita se prezentă la Comisariatul Militar și ceru să fie primit voluntar în rîndurile armatei. Un colonel obosit, trist, îl primi cu dragoste și-i scrise pe cerere doar două cuvinte: „A se satisface". A doua zi urma să plece. Inainte de a se duce la gară, se plimbă multă vreme pe malul mării. Cerul era senin. Marea liniștită, ca și cînd n-ar fi fost război, oglindea azurul cerului. Totul era calm, firesc, ca în anii trecuți ai copilăriei și adolescenței. Apoi vizită pentru ultima oară muzeul. Dintr-un tablou, Anton Pavlovici Cehov îl privea blînd și înțelegător prin sticlele pince-nez-ului. Și lui i se păru că scriitorul i-a ghicit gîndurile și-i șoptește încurajator: „Nu-ți fie teamă! O să ne mai întîlnim noi și atunci o să reluăm convorbirile noastre".

In ziua aceea de iulie, orașul i se înfățișă mai frumos ca niciodată. Și nu se mai înfurie că cinematografele prezentau într-una comedia muzicală „Volga—Volga!" și nici faptul că în Parcul de cultură și odihnă se dansa. Totul i se păru normal, propriu orașului său natal.

Mamă-sa, așa cum el o rugase, nu veni la gară. (De fapt, bătrîna venise și urmărise de departe plecarea eșalonului. Dar el n-avea de unde să știe lucrul ăsta). Urcă într-un vagon, alături de alți flăcăi, și începu să cînte laolaltă cu ceilalți:

„Ridică-te măreață țară.
Ridică-te la lupta cea grea
și pe moarte..."

Pe peron, părinții, neamurile, logodnicele plîngeau în hohote.

„Nu vor îndrăzni aripile negre
Să zboare deasupra patriei
Căci patria-i nemărginită".

O lună de zile mai tîrziu, hitleriștii ocupară Donbasul și începură să bombardeze Taganrogul. Apoi, într-o zi de toamnă, în regimentul de infanterie unde-și făcea pregătirile militare, auzi la un difuzor vocea lui Levitan: „Trupele noastre după lupte înverșunate, au părăsit comunele: Nicolaeva, Niclinove și orașul Taganrog..." Vestea asta îl lovi atît de cumplit, încît începu să urle: „Cît timp o să ne mai retragem?" Cînd se liniști, încercă să-și închipuie orașul sub ocupația hitleristă, dar nu izbuti. Se bucură că nu-și poate făuri o asemenea imagine. „Orașul meu nu poate fi al altora!" Gîndul ăsta îi dădu puteri noi. Insă de la mamă-sa nu mai primi nici un rînd...

Intră în luptă în zilele crîncene de apărare a Stalingradului, avînd gradul de locotenent și o companie de pușcași sub comandă. Apărau niște ruine, dar soldații lui se agățaseră de aceste ruine ca de un bastion. Carnetul de partid îl primi tot în aceste zile, într-un bordei săpat pe malul Volgăi. Avioanele hitleriste bombardau ruinele orașului, secretarul îi vorbea, iar el se gîndea la soldații săi: „Rezistă ori nu?" Din această pricină, clipa asta n-o trăi cu intensitatea care-o visase și-i păru rău.

In timpul bătăliilor, se îndrăgosti de Niura, telefonista batalionului. Fata-i plăcuse pentru siguranța cu care se purta, pentru privirea ei inteligentă și, mai ales, pentru că-l citise pe... Cehov. Se îndrăgostise, dar nu scosese o vorbă. Cînd îi auzea glasul la telefon, se pierdea cu firea ca un copil. „81? întreba ea. Vorbiți cu 82". 81 era el, 82 comandantul batalionului. Cînd se gîndea la ea își spunea: „Ce mai aștepți, să te trăznească vreo schijă?... Spune-i totul..."

Intr-o zi, însă, nu se mai auzi la telefon glasul Niurei. Ingrijorat, se interesă ce-i cu ea. Noul telefonist — un băiat dezghețat — îi spuse de-a dreptul: „Era în luna patra... A plecat în spatele frontului. Se spune că acolo-i mai multă liniște decît aici..." Crezu că-i o glumă de prost gust. Dar curînd află că Snejghin, comandantul batalionului, trăise cu Niura. Il cuprinse o ură fără margini împotriva căpitanului. Cîteva zile mai tîrziu, Snejghin căzu eroic, întro luptă corp la corp cu hitleriștii, iar Nichita se descoperi, îndurerat, la marginea mormîntului său.

O uită repede pe Niura. De altfel, nici nu mai avu cînd să se gîndească la ea. Se deslănțuise ofensiva de la Stalingrad.

Acum, cînd se gîndea la toată perioada asta, Vorobiov își zicea că, totuși, ca infanterist, a avut mult noroc. Gloanțele și schijele vrăjmașe îl ocoliră multă vreme. Și doar nu se ferea de moarte: se băga mereu unde primejdia era mai mare.

După forțarea Niprului și eliberarea Kievului, unitatea lor ajunse la Bug. Luptele erau grele. Inamicul contra-ataca cu forțe mari. Unitatea lui suferea pierderi. Ploua într-una. Noroiul era adînc și scîrbos. Norii atîrnau deasupra cîmpului ca niște zdrențe cenușii și mizere. Dar războiul nu înceta nici o clipă. Apărase de cîteva zile o înălțime. Inamicul ataca prin noroi. Ei se apărau în noroi. Și tot timpul avea senzația că înoată într-un ocean de noroi. Cerea într-una ajutoare. Comandantul batalionului însă îi răspundea:

— Te-ai obișnuit prost, Vorobiov, ceri într-una oameni... N-am... de unde să-i iau?...

Ii dădea dreptate comandantului. Prea se obișnuise să primească mereu întăriri. Intr-una din zile, inamicul dezlănțui un atac puternic, sprijinit de artilerie. Obuzele se spărgeau cînd în fața tranșeei, cînd în spate. Vorobiov auzi, nu departe de dînsul o explozie puternică, văzu o flacără orbitoare, apoi se prăbuși, zicîndu-și „Am murit".

Cînd deschise ochii, simți la cap o durere puternică. Se uită în jur: totul plutea într-o ceață amețitoare. Il miră liniștea din jur. Apoi, auzi:

— Tovarășe locotenent...

„Cine mă strigă? se întrebă el. A cui e vocea asta? Doar o cunosc... Am murit sau...? Cineva i-a dat de băut apă dintr-un bidon. Apa-l mai dezmetici. Făcu ochii mari.

— Eu sînt Zaițev... nu mă recunoașteți... Sigur, era Zaițev. Cum de nu l-a recunoscut imediat?

Unde ne găsim? se interesă el de îndată.

Atunci, un alt soldat, îl puse poate prea brutal în fața adevărului:

— In prizonierat, tovarășe locotenent.

Se ridică brusc în picioare, dar își pierdu echilibrul, căzînd în brațele lui Zaițev. Il durea capul, urechile-i vîjîiau, și încerca să înțeleagă ce se petrecuse. Nici în ruptul capului nu-i venea să creadă că tocmai el și ostașii lui putuseră să cadă prizonieri. Nu, nu era adevărat, nu căzuseră. Nu putu să creadă nici cînd, revenindu-și și ridicîndu-se în picioare, văzu limpede sentinelele inamicului păzîndu-i în plin cîmp. „Nu, nu se poate! Nu-i adevărat!"

Imbătrînit dintr-o dată, se uită deznădăjduit în jurul său. Soldații ședeau în-

1) *Hai împușcați-mă!*
2) *Fraților!*

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTA a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

ANUL II Nr. 16 (27) • 15 august 1959 • APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII • 16 PAGINI — LEI 1,50

Număr închinat măreței zile a eliberării Patriei

AȘEZĂMINTE DE VIAȚĂ NOUĂ

Acad. MIHAI BENIUC

A fost mai mult decît o furtună și a fost mai puternic decît un cutremur. Iar dacă era cu o zi înainte, ar fi fost prea devreme și ar fi fi fost prea tîrziu, dacă era **cu o zi în urmă**. Putea să și nu fie? Intr-un singur caz, **anume dacă n-ar fi** existat Partidul Comunist.

Cine atunci s-a născut, azi are cincisprezece ani. Cu el odată s-a născut o țară nouă și a crescut cu el deodată. Imaginea de-atunci a țării vechi nu mai există, născutul atunci nu o știe, o mai reconstituim în amintire noi, aceia care pe atunci așteptam să se întîmple ceva. Căci din zi în zi trebuia să se întîmple ceva. Nu se dezlănțuise pe frontul Chișinău—Iași ofensiva sovietică? Mai putea cineva s-o stăvilească? Hotărît, trebuia să se întîmple ceva. Altfel nu se mai putea. Dar ce să se întîmple și cum să se întîmple, greu își putuse face cineva o idee.

Șefii partidelor istorice așteptau să se petreacă o minune: sosirea americanilor. Regele țopăia speriat. Dictatorul fascist, Antonescu se zbătea și nu mai știa încotro s-o apuce: sfîrșitul era aproape. Totul atîrna de o zi, două, de un ceas, de minute poate. Hitler cerea rezistență cu orice preț. Putea sluga lui să dispună altfel? Dar cine-l mai urma pe slugă? Dezastrul era vădit, prăpastia se căsca la un pas. Toți își pierduseră capul și toți se temeau să nu-și piardă și capetele, de data aceasta la propriu.

Singuri comuniștii erau cu capul treaz. Ani de zile, înainte și după odiosul dictat de la Viena, prin care o parte din Romînia, anume Transilvania de nord, era dată pe mîna fasciștilor maghiari, iar în cealaltă se instala fascismul legionarilor și al lui Antonescu, odată cu cotropirea hitleristă, comuniștii au agitat masele contra fascismului și a cotropitorilor și pentru eliberarea țării. Au format cadre antifasciste și patriotice pretutindeni, au pus temelia gărzilor patriotice, au intensificat sabotajul și acțiunile menite să stînjenească războiul dezlănțuit împotriva Uniunii Sovietice. In fabrici, la țară, în armată, în instituții științifice, culturale, educative, peste tot, prin munca stăruitoare a comuniștilor, se înmulțeau zi de zi dușmanii lui Antonescu și ai lui Hitler. Nenorocirile războiului sporeau ura contra „poporului de domni" și a prea-plecatelor slugi în fața steagului cu zvastică. Suferințele se converteau în inflamabilă mînie, gata să se aprindă cînd va veni momentul.

Momentul sosise. Dușmanii poporului, care-l conduseseră într-un război criminal, se găseau ca într-o capcană. Hitler îi ținea pe loc, armata sovietică îi împingea. Erau amenințați să fie striviți. Dar nu trebuia să fie strivită țara în această moară a morții și trebuia să se elibereze din strînsoare poporul. Cine putea să dea semnalul eliberării? Desigur, cine pregătise eliberarea și se bucura de credit la popor, iar pentru prietenia cu Uniunea Sovietică militase de totdeauna. Mișcarea trebuia făcută acum în adîncime, de răsturnare a celor de sus, de bruscă întoarcere a armelor și de pornire cu trup și suflet de la mic la mare, pe drumul nou.

Totul era pregătit. Iar cei care înainte nu puteau concepe comuniștii decît la închisoare, acum se întorseseră cu nădejde către ei: „Salvați-ne!" Numai Antonescu nu vedea nici o salvare și mergea cu ochii închiși drept înainte, în prăpastie, vrînd să tirască după el poporul întreg. Aceasta era ultima hotărîre a sa și vroia s-o comunice regelui.

Dar comuniștii erau gata. De la ei se aștepta semnalul. Antonescu la palat? Comuniștii au venit. Au arestat pe dictatorul fascist și l-au dus unde numai ei știau, sub pază severă. Era 23 August, cu o zi sau două poate mai devreme decît trebuia să se ia hotărîrea de-a o rupe cu Hitler și de-a aresta conducerea fascistă. Comuniștii au hotărît singuri, fără șefii partidelor istorice. Era momentul suprem și comuniștii nu l-au pierdut. Scînteia s-a produs. Armele s-au întors, brusc, așa cum n-a mai văzut nimeni arme întorcîndu-se de la soldat la general. Furtuna s-a pornit și pe tot frontul sud-estic european al lui Hitler s-a întîmplat într-o singură zi un dezastruos cutremur.

Acum 15 ani, la 23 August 1944, pe toată întinderea țării armatele hitleriste care se credeau cu o zi înainte la ele „acasă" s-au pomenit dintr-odată din plin în țară inamică, cu armele îndreptate spre ele! Le fugea pămîntul de sub picioare, ura mocnită se transformase în război contra lor, la București, la Dunăre, în Carpați, pe Crișuri, pe Mureș, oriunde-și întorceau capul, din față din coastă și din spate. Civili, soldați, cu arma în mînă apăreau de pretutindeni, în timp ce armatele sovietice veneau, veneau ca un potop peste frontul și spatele frontului zdruncinat. Sosise ceasul răfuielii celei mari, veniseră zilele eliberării.

Dar lupta cu fasciștii nu s-a isprăvit repede. Erau mulți, erau bine înarmați și nărăviți în crime. Nici îndîrjirea romînilor înfrățiți cu sovieticii, de-acum înaintînd vijelios și lovind fără cruțare pe dușman, n-a fost mică.

Chiar această dîrzenie, acele divizii, acele sute de mii de soldați care au pornit cu avînt împotriva germanilor, acea hotărîtă sprijinire a frontului de către întreaga populație, însuflețită mereu de comuniști, sînt o dovadă ce a însemnat în istoria țării noastre 23 August 1944. S-a manifestat o nouă conștiință patriotică, iar masele muncitorești și țăranii muncitori au ridicat steagul revoluției împotriva claselor exploatatoare și și-au gravat încă de pe-atunci în suflet ca obiectiv istoric idealurile socialismului, deși pînă la atingerea acestor idealuri mai trebuiau doborîte piedicile puse de monarhie, de moșieri, de marea burghezie, de multe elemente fasciste rămase. Dar întoarcerea era făcută, iar drumul urca spre victorie.

Fără insurecția armată declanșată de comuniști împotriva dictaturii fasciste din Romînia la 23 August 1944, fără lunga luptă a partidului în ilegalitate, afară și din închisori, în timpul războiului, fără îndrăzneața și greaua muncă pregătitoare a actului eliberării, participarea noastră la victoria finală nu poate fi închipuită. Datorită actului de la 23 August 1944, datorită așadar Partidului Comunist ca motor al acestui măreț act, am putut sta la sfîrșitul războiului cu fruntea sus. Căci victoria mare asupra fascismului în Europa, luna mai, anul 1945, este și a armatelor romîne.

Ceea ce a adus însă mai presus de orice actul de la 23 August 1944, sînt acești 15 ani de altfel de viață a poporului și de radicală și fundamentală transformare a țării. E ușor de făcut o enumerare a succeselor politice, economice și culturale în acești ani, cînd exploatarea a dispărut aproape fără urmă pe toate tărîmurile vieții. Aceste succese fac destul sînge rău dușmanilor noștri din țările capitaliste, în fond ei înșiși convinși, afară de cei orbi de-a binelea, că pe aici nu vor mai putea călca să jefuiască. Ceea ce însă este greu să priceapă dușmanii noștri este următorul fapt: aceste succese n-au căzut din cer ci s-au realizat de oamenii muncii sub călăuzirea partidului. Ca atare, succesele au făurit o conștiință nouă despre relațiile sociale, conștiința socialistă, și au realizat o unitate indestructibilă între popor, luat în întregime, și partidul clasei muncitoare. Această unitate masivă în care bogăția economică, bunăstarea materială și ridicarea nivelului cultural, mereu sporit, au devenit o lege de dezvoltare pentru toți cei ce muncesc, constituie forța noastră, țăria noastră de neînvins. Această invincibilitate, care trăiește în conștiința poporului, s-a înfăptuit în acești 15 ani. Iar ca țară din familia țărilor socialiste, în fruntea cărora stă Uniunea Sovietică, noi știm că atunci cînd vorbim de viitor nu este vorba de un deziderat, ci de o realitate ce crește sub ochii noștri pe temeiurile solide ale prezentului, iar această realitate este socialismul și comunismul.

Drumul acesta nou, noua viață care a luat ființă în țară sub steagul leninist al partidului, nu-s rezultatul hazardului, nu ne-au fost hărăzite de noroc, ci s-au născut din lupta noastră plină de mari sacrificii, în care cei mai buni fii ai clasei muncitoare și-au dat viața pentru cauză. Toate acestea sînt rezultatul muncii noastre, acest drum nou, această viață nouă, și sînt mîndria noastră. Pentru aceasta trăim. Acesta este sensul și rostul nostru în istoria contemporană.

Cincisprezece ani e un scurt interval de timp în istorie. Dar, pentru noi, care în acest interval de timp am dobîndit prin luptă și muncă eliberarea țării de fasciști și de exploatare capitalistă, am naționalizat industria și am industrializat țara, cum nici nu se putea visa înainte, am ridicat agricultura la nivelul tehnicii și științei, pornind-o masiv și hotărîtor pe drumul transformării socialiste, acești cincisprezece ani sînt neînchipuit de mult. Unde acum 15 ani domnea paragina ori ruina, astăzi se ridică fabrici, uzine, se întind gospodării de stat sau gospodării agricole colective. Unde altă dată se întindea puterea întunericului, noi am făcut să strălucească împărăția luminii. Asta-i puțin?

Cine s-a născut acum 15 ani n-are cum să-și aducă aminte ce a fost atunci, dar noi, ăștialalți, mai vîrstnici, n-am uitat. Pe unde șuierau gloanțele și ploua cu bombe se înalță clădiri uriașe, combinate industriale și răsună sirenele chemînd la muncă sau vestind repaos. Pe unde altă dată, acum 15 ani, sîsîiau șerpii, astăzi cîntă spicele. Cîntecul s-a răspîndit în toată țara. Cîntă un popor muncind la așezămintele-i de viață nouă. Cîntă și steagul roșu, steagul revoluției, deasupra așezămintelor.

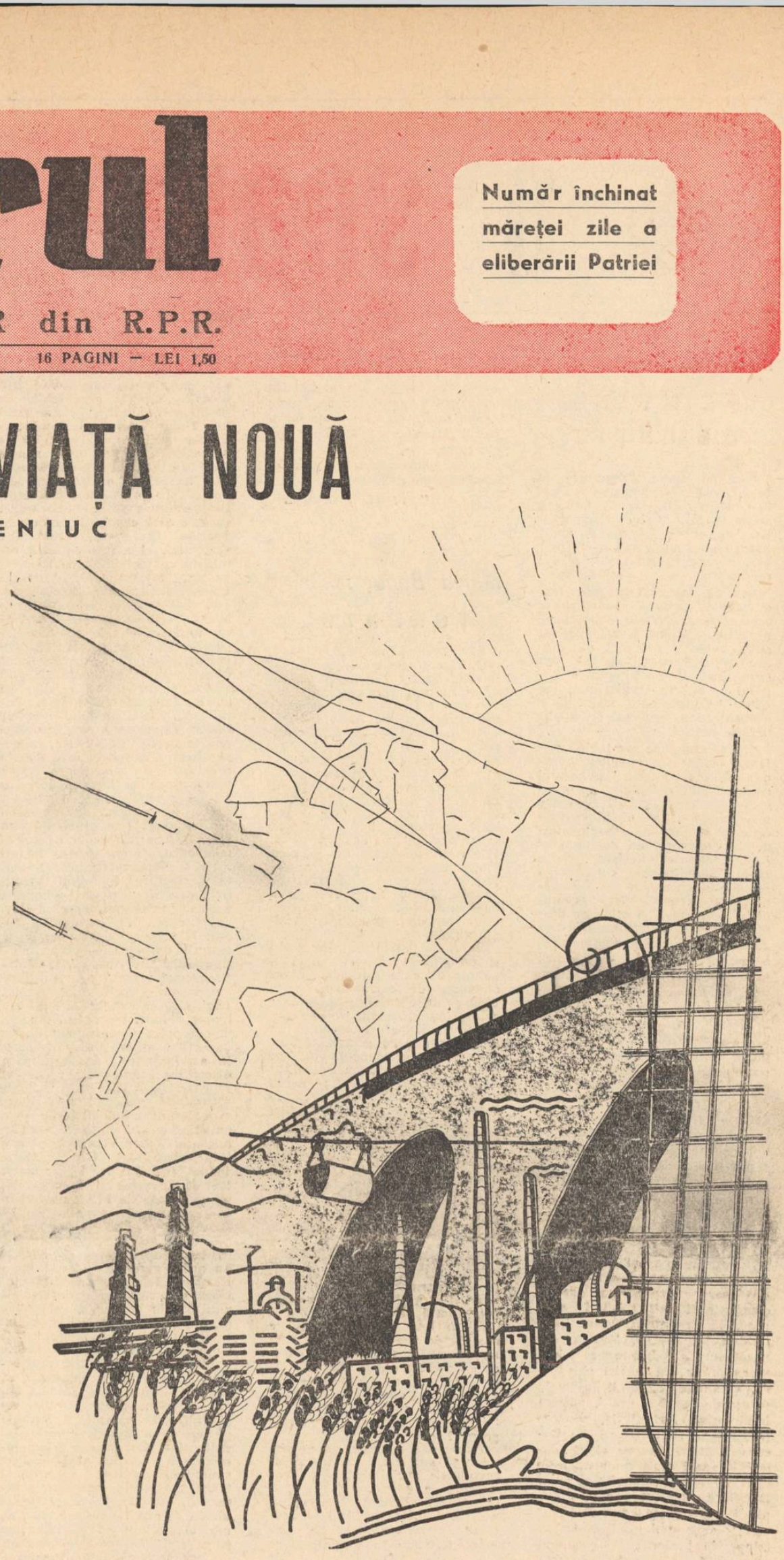

IULIAN OLARIU: SUB SOARELE LIBERTĂȚII

Tiberiu UTAN

CINCISPREZECE FLĂCĂRI

Cincisprezece flăcări
anii mei de-atunci,
Cincisprezece flăcări
anii țării mele.
Cincisprezece flăcări
dănțuie pe munți,
Cincisprezece flăcări roșii, în drapele.

Cincisprezece flăcări! —
cine-a fost stegar
Griviței, Doftanei, și-a pornit Lupenii?
Cine vă aprinse-n veacuri, temerar?
Parcă luminează
inima lui Lenin!

Focurile Horiei
cine le-a păstrat,
Armele lui Tudor
cum n-au prins rugină,
Visul lui Bălcescu
cine l-a-ntrupat
De străluce-n straie, astăzi, de lumină?

Cincisprezece flăcări,
cincisprezece ani
Viitori, înalță steaguri noi pe creste,
Cincisprezece flăcări, —
steaguri de partid,
Mai departe cheamă flăcările-aceste.

Tăiască 23 August, ziua eliberării Romîniei de sub jugul fascist, cea mai mare sărbătoare națională a poporului romîn!

PE DRUMUL REALISMULUI SOCIALIST

de Mihai NOVICOV

La a 15-a aniversare a eliberării patriei, literatura Republicii Populare Romîne se prezintă cu un bilanţ remarcabil de realizări. Această dezvoltare prodigioasă se confundă cu procesul de asimilare şi de cristalizare a realismului socialist. Pe de o parte, beneficiind de îndrumarea principială, plină de grijă a Partidului clasei muncitoare, scriitorii au putut discerne în metoda realismului socialist (fundamentată teoretic în lumina experienţei de creaţie a literaturii sovietice), instrumentul cel mai adecvat pentru împlinirea sarcinilor pe care le înfăţişa noua epocă istorică. Procesul de însuşire a realismului socialist a avut deci o latură conştientă, organizată. Pe de altă parte noua metodă a crescut direct şi spontan din procesul creaţiei ca atare, ca rezultat al reflectării în literatură a transformărilor revoluţionare de după 23 August 1944.

Deşi elemente ale realismului socialist pot fi identificate la noi cu mult înainte de această dată, deşi literatura noastră a venit în epoca nouă cu o experienţă bogată şi multilaterală, necesară procesului de cristalizare a realismului socialist, în mod explicit cerinţa respectivă se formulează abia în anii 1947—1949, deci cu circa zece ani în urmă. Dacă privim retrospectiv deceniul ce s-a scurs de atunci, nu vom putea să nu ajungem la concluzia că obiectivul propus a fost atins. Literatura de astăzi a Republicii Populare Romîne prezintă toate caracteristicile esenţiale ale unei literaturi realist-socialiste.

Interesul scriitorilor s-a îndreptat, aproape fără excepţie, către acele teme, probleme şi tipuri care prezintă importanţă din punct de vedere al luptei pentru socialism. Spunînd aceasta, nu excludem din sfera cercetării posibile romanele şi povestirile cu subiecte istorice. Spre deosebire de cele scrise în trecut, în lucrările de acest gen apărute în ultimii ani, episoadele zugrăvite se integrează în istoria luptelor pentru libertatea poporului, luminate fiind de perspectiva izbînzii, oricît de îndepărtată ar fi ea. Dar, deocamdată, nu ne vom referi la asemenea lucrări şi nici la acelea unde accentul cade pe demascarea societăţii burgheze moşiereşti. Pentru a reliefa orientarea realist-socialistă a noii literaturi trebuie să avem în vedere mai ales operele literare pe teme de actualitate. In cvasi totalitatea lor în centrul acţiunii se găseşte efortul unui colectiv de a rezolva cutare sau cutare problemă importantă a construcţiei socialismului. Dacă ne vom limita pentru exemplificare la „sectorul industriei", vom constata că în romanul **La cea mai înaltă tensiune** al lui Nagy Istvan, eroii se definesc în efortul de a asigura (după naţionalizare) funcţionarea fabricii în condiţiuni mai bune decît sub burghezie. Aceeaşi năzuinţă generează conflictul în piesele lui Davidoglu **Minerii** şi **Cetatea de foc.** In romanele lui Francisc Munteanu e vorba fie de asigurarea producţiei împotriva sabotajului patronilor **(Statuile nu rîd niciodată),** fie de fabricarea primului strung romînesc **(In oraşul de pe Mureş).** In poemul lui Dan Deşliu **Minerii din Maramureş,** oamenii se zbat tot pentru împlinirea unei sarcini de muncă. Pînă şi în **Pasărea furtunii** de Petru Dumitriu, un roman atît de complex, la baza conflictului stă nemulţumirea unor membri de partid faţă de felul cum merge fabrica de conserve de pe vas, căci fără o atare nemulţumire nu s-ar fi produs nici sezisarea Comitetului Regional, nici trimiterea lui Adam Jora ca instructor, nici reîntîlnirea lui cu fraţii Danilov etc. Exemplele de mai sus, care ar putea fi uşor înmulţite, ne arată că noua noastră literatură îndeplineşte una din cerinţele esenţiale ale realismului socialist — de a interveni activ în viaţă. Tot de aici izvorăşte încă o trăsătură fundamentală — partinitatea comunistă; literatura nouă e tonică, optimistă, capabilă să lumineze perspectiva viitorului. In **Desfăşurarea** de Marin Preda, colectivizarea apare nu doar ca o necesitate economică, nu numai ca un mijloc de ridicare a nivelului de viaţă, dar şi ca o nouă etapă a raporturilor între oameni, ea semnifică intrarea într-o epocă a eticii socialiste. Lupta pentru împlinirea idealurilor socialismului, măsurile pe care le ia partidul pentru rezolvarea sarcinilor concrete ce se ivesc în diferite etape ale acestei lupte, apar ca o activitate purificatoare care înalţă şi înfrumuseţează chipul omului şi în **Mitrea Cocor** de Mihail Sadoveanu şi în **Bărăgan** de V. Em. Galan şi în **Pasărea furtunii** de Petru Dumitriu şi în **Setea** de Titus Popovici şi în **Cumpăna** de Lucia Demetrius şi în atîtea alte lucrări valoroase, unde analiza psihologică pe care o realizează cu mai multă sau mai puţină măiestrie scriitorul, are ca obiectiv principal procesul — uneori destul de sinuos — de descoperire a unor valori ascunse în sufletele oamenilor. In această ordine de idei pot fi citate ca exemple portrete izbutite, precum e acela al inginerului Matei sau al vizitiului Mitu Cîrstei **(Bărăgan)** sau puternicele figuri din **Setea:** învăţătorul George Teodorescu şi ţăranul sărac Mitru Moţ.

Partinitatea noii literaturi se afirmă deci multilateral: şi prin reliefarea sarcinilor construcţiei socialiste ca problemă centrală a vieţii umane în zilele noastre şi prin zugrăvirea pregnantă a creşterii oamenilor în procesul transformărilor revoluţionare şi prin lărgirea continuă a orizontului lor. Datorită acestor coordonate noi, literatura a devenit un factor de reliefare a superiorităţii sistemului socialist, o armă de luptă pentru o cît mai adîncă înrădăcinare a idealurilor socialismului în conştiinţa oamenilor. Cu alte cuvinte putem afirma cu mîndrie că literatura noastră e purtătoare a idealului estetic socialist, fiind deci o expresie artistică a aceloraşi năzuinţe pentru care luptă, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, întregul nostru popor muncitor.

Ca o consecinţă a acestei poziţii fundamentale, literatura R.P.R. s-a îmbogăţit şi cu o galerie de eroi pozitivi de factură nouă. Aceştia nu sînt de loc „ideali" pentru că nu sînt imperfectibili. Să ne amintim de pildă de greşelile lui Anton Filip, de şovăielile penibile ale lui Ilie Barbu, de frămîntările inutile ale lui Adam Jora, de revoluţionarismul de paradă al lui Mitru Moţ... Dar, în ciuda unor astfel de slăbiciuni, eroii din categoria celor citaţi impun prin integritatea caracterului lor întrucît nici una din scăderile enumerate nu e în stare să umbrească avîntul spre culmi al sufletului lor, capacitatea de a se dărui prin tot ce au mai bun cauzei obşteşti, marelui ideal social de primenire revoluţionară a lumii. Se pare că în această particularitate rezidă diferenţa specifică esenţială a eroului pozitiv de tip nou. Un personaj ne pare astăzi fals, pare croit în contradicţie cu suflul epocii, nu pentru că ar avea cutare sau cutare slăbiciune (sau „pată" cum s-a spus la un moment dat la noi), ci atunci cînd această slăbiciune anulează trăsătura fundamentală a caracterului, acea trăsătură prin care el devine un erou al epocii socialiste. Privite în lumina acestui criteriu, o serie de caractere create de scriitorii noştri, apar şi vor apare generaţiilor viitoare ca reprezentanţi demni ai epocii. Şi Mitrea Cocor şi Anton Filip şi Adam Jora şi comuniştii din **Desfăşurarea,** şi Pavel Arjoca şi Anton Vadu, şi George Teodorescu şi încă mulţi alţii, capătă dimensiuni umane deosebit de impunătoare, tocmai prin capacitatea pe care o manifestă de a-şi stăpîni la nevoie toate pasiunile şi de a acţiona cu luciditate în direcţia pe care le-o indică simţul datoriei. Sînt discipoli ai partidului şi se realizează în lupta condusă de partid. Sînt deci oameni de-o umanitate superioară, stăpîni ai destinului lor, în stare să dea prin soarta lor exemple pilduitoare de înălţare a omului liber în epoca primenirilor socialiste. Tocmai de aceea sînt eroi, în sensul clasic al cuvîntului, cu tot caracterul adesea foarte prozaic al activităţii lor cotidiene.

Existenţa unui autentic suflu eroic este aşadar încă un semn care atestă caracterul realist socialist al literaturii noi. Cu toate slăbiciunile sale organice piesa **Anii negri** de N. Moraru şi A. Baranga reuşeşte totuşi să reconstituie un episod dintr-o luptă eroică de mari proporţii. Un erou popular de baladă este şi Lazăr de la Rusca, din poemul cu acelaşi titlu al lui Dan Deşliu. Şi în primul caz şi în al doilea, eroismul personajelor nu se realizează la modul romantic desuet al opoziţiei dintre personalitatea proeminentă şi „gloata" care nu o înţelege şi o batjocoreşte, ci dimpotrivă, prin apropierea eroului de masa poporului cu interesele căruia el se identifică. Personajele puternice ale literaturii contemporane dobîndesc dimensiunile hiperbolice ale unor eroi în sensul clasic al cuvîntului, adunînd parcă în ele puterea întregului popor. Revelatorie în acest sens este şi figura lui Nicolae Bălcescu din poemul lui Eugen Jebeleanu şi romanul lui Camil Petrescu **Un om între oameni.**

Literatura nouă îşi îmbogăţeşte astfel bilanţul cu o realizare din cele mai însemnate: capacitatea de a dezvălui veridic imensul potenţial de generozitate, curaj, tărie sufletească şi forţă de abnegaţie care sălăşluieşte în sufletele oamenilor simpli. Acest vulcan grandios de umanitate rămînea ascuns în trecut pentru că vechiul regim, bazat pe silnicie şi înşelăciune, nu-i dădea posibilitate să izbucnească. De aceea şi literatura epocii capitaliste era săracă în figuri într-adevăr eroice. Dimpotrivă, lupta pentru dreptatea socială şi pentru statornicirea de noi raporturi între oameni, în cadrul construcţiei socialiste, reprezintă în acelaşi timp şi un uriaş proces istoric de purificare a umanităţii de toate viciile şi prejudecăţile individualiste ale epocii de stăpînire a burgheziei care îi alterase substanţa, generînd totodată cele mai prielnice şi cele mai fireşti condiţiuni obiective pentru ca forţa creatoare a omului să se manifeste în ipostaza ei eroică. Procesul acesta de naştere a eroismului în oameni, ca rezultat al integrării lor într-o luptă socială dreaptă, este înfăţişat în tablouri multiple şi în volumul lui Aurel Mihale **Nopţi înfrigurate.** Protagoniştii acestor povestiri sînt nişte oameni de rînd în haine militare, obişnuiţi să facă război după cum li se comandă. Pe măsură însă ce sosesc pe front veştile de acasă, şi — drept urmare — ei devin conştienţi că nu mai luptă doar pentru „ţară" în general, dar şi pentru o ţară care după veacuri de suferinţe a ajuns să fie şi o ţară **a lor** — obişnuinţa de luptă devine avînt, iar virtutea ostăşească — autentic şi impunător eroism. In condiţiuni cu totul „cotidiene" poate fi urmărită aceeaşi creştere a omului pînă la înălţimea unor fapte eroice şi în **Desfăşurarea** lui Marin Preda. De asemenea, un efort eroic i se cere şi lui Petru Arjoca în **Cetatea de foc.** Dă dovadă de un curaj deosebit deîndată ce păşeşte pe vas ca instructor de partid şi Adam Jora. Este hotărît să nu precupeţească nimic atunci cînd este în joc cauza partidului şi George Teodorescu **(Setea).** Un erou autentic popular, zugrăvit pe deasupra în culori deosebit de pitoreşti este şi bătrînul Toma Căbulea din piesa lui Beniuc **In Valea Cucului.** Acest Esop sfătos şi hîtru din Ţara Moţilor, este un ins cît se poate de realist şi practic, refractar organic oricărui eroism de paradă. Nici nu-şi dă seama cum, urmărind demascarea duşmanului cu aceeaşi înfrigurare cu care un tînăr urmăreşte să cîştige dragostea iubitei, devine el însuşi un erou.

Umanismul socialist ca expresia cea mai înaltă a epocii contemporane a alimentat şi poezia lirică. Drumul nou, realist-socialist, poate fi urmărit şi în acest sector al creaţiei. Indreptarea cu predilecţie a scriitorilor către problemele centrale ale luptei de construire a socialismului poate fi verificată şi aici, pe plan afectiv, sentimentele ce se afirmă în poezia lirică nouă fiind — în tot ce s-a creat mai reprezentativ în ultimii ani — sentimentele unor participanţi activi ai acestei lupte. Poezia lirică a ultimului deceniu e o poezie militantă. Ea cuprinde şi versuri de „temă nouă", reacţiuni directe la evenimentele politice — luări de atitudine nete şi tăioase, dar şi variaţiuni ale „temelor eterne", dragostea, dorul, încîntarea pe care o produce omului natura... Dar, dincolo de o atare varietate tematică— firească şi necesară — prin tot ce a realizat mai bun, poezia lirică ne aduce în faţă chipul omului căruia i-a devenit organic să măsoare şi să aprecieze lucrurile, faptele, stările sufleteşti, nu „în genere", ci în raport cu cerinţele epocii, adică ale luptei pentru viitorul socialist al poporului. Cu alte cuvinte, eroul liric al poeziei noi este un luptător pentru socialism. Concluzia poate fi confirmată prin foarte multe volume de versuri, dar în primul rînd, prin cele ale lui Mihai Beniuc. Gorki spunea că poetul contemporan trebuie nu doar să înţeleagă lumea în conformitate cu ideologia socialistă, dar şi s-o simtă într-un chip socialist. Poezia lirică din ultimul deceniu de dezvoltare a literaturii romîne se defineşte ca o creaţie realist-socialistă, pentru că transmite în ansamblu un atare fel nou de a **simţi** lumea. De pildă, reluînd tema dragostei în poemul liric **La porţile raiului,** Maria Banuş o tratează altfel, reliefînd condiţiunile noi înlăuntrul cărora se mişcă **azi** acest sentiment cînd oamenii nu pot (iar mulţi **încă** nu trebuie) să uite vreodată în focul iubirii de datoria lor. Din aceleaşi motive elegiile şi meditaţiile melancolice pe care le scriu azi poeţii nu sînt copleşitoare, iar în pasteluri natura e mereu înnoită prin prezenţa cutezătoare a omului constructor de viaţă nouă.

Consideraţiunile enumerate nu epuizează, evident, problema. A desfăşura azi argumente ample şi savante pentru a demonstra că în R.P.R. literatura se dezvoltă pe drumul realismului socialist, înseamnă aproape a forţa uşi deschise. Problema esenţială care ne interesează e alta: în ce constă specificul contribuţiei romîneşti la dezvoltarea literaturii realist-socialiste mondiale?

Răspunsul la această întrebare va fi dat în partea a doua a acestui articol.

EXEMPLUL LITERATURII SOVIETICE

de AL. PHILIPPIDE

Cînd, acum patrusprezece ani şi mai bine, prin ianuarie 1945, am început să lucrez în redacţia editurii Cartea Rusă, *pe-atunci abia înfiinţată, literatura sovietică era la noi aproape cu totul necunoscută. Munca pe care editura o avea de îndeplinit era vastă. Literatura sovietică trebuia revelată unui public care pînă atunci fusese ţinut în mod forţat departe de cunoaşterea ei. Nouă, puţini la început, ni s-au alăturat în curînd scriitori tot mai mulţi. Lucrul a mers din ce în ce mai spornic. Mă uit în urmă. Cît drum de-atunci şi cîte fecunde rezultate! Din simburele iniţial a răsărit şi a crescut o operă editorială imensă. Traducerile în romîneşte din literatura sovietică, întreprinse paralel cu acelea din literatura rusă clasică, sînt răspîndite astăzi în tiraje colosale. Cunoaşterea literaturii sovietice este desigur unul din cele mai însemnate fapte culturale de după 23 August.*

De-a lungul celor cincisprezece ani care au trecut de la eliberare, în procesul de transformare socialistă a literaturii, exemplul literaturii sovietice a fost, desigur, de mare importanţă. Scriitorii noştri au putut, datorită mai întîi traducerilor, pe urmă, atunci cînd mulţi dintre ei au învăţat limba rusă, de-a dreptul din original, să cerceteze şi să studieze operele de seamă ale scriitorilor sovietici şi să cunoască astfel realismul socialist, nu numai din expuneri teoretice, ci din realizările lui cele mai bune. Ei au avut deci prilejul să preţuiască felul cum literatura sovietică îmbină o oglindire fără greş a realităţii cu visul creator, această îmbinare fiind una din trăsăturile esenţiale ale realismului socialist; — ei au văzut că scriitorul sovietic este un observator atent al realităţii şi totodată un vizionar care, zugrăvind cu vigoare realistă prezentul, desprinde din actualitate conturul societăţii viitoare şi face în chip trainic legătura între prezent şi viitor pe calea înnoirii creatoare, educînd masele în spiritul conştiinţei socialiste revoluţionare.

Literatura sovietică a fost şi este un model pentru scriitorii noştri. Ce înseamnă, în literatură, a lua de model ceva? Inseamnă a te folosi de procedeele de lucru sau de punctul de vedere al cuiva; înseamnă a fi stimulat în creaţia ta personală de o metodă de lucru a cuiva, pentru a construi o operă originală, cu mijloace de expresie personale; înseamnă cu alte cuvinte a te lăsa stimulat, nu a imita. Ne referim la aspectul pozitiv al acestei probleme, la influenţa fericită. Stimularea poate veni de la o ideologie, de la o şcoală literară, de la un curent literar sau chiar de la o personalitate literară puternică. Puşchin, de exemplu, a fost stimulat de Byron, nu l-a imitat pe Byron. Eminescu a fost stimulat de romantismul german, dar n-a imitat pe nici un scriitor romantic german. Tot astfel, poţi foarte bine să aplici procedeele realismului socialist fără să imiţi pe nici un scriitor al realismului socialist. Imbinarea, de care am vorbit, a oglindirii actualităţii cu visul creator, desprinderea din cea mai acută actualitate a trăsăturilor viitorului, alcătuiesc un program de lucru cu care poţi perfect să creezi o operă profund originală, fără să imiţi pe nimeni. La cel de-al treilea congres al scriitorilor sovietici s-a pus accentul, între altele, şi pe această personalizare a elementului colectiv, a temei comune, care duce la o diversitate a operelor, tematica fiind a tuturora, expresia fiind potrivită cu stilul fiecăruia. Alexandr Tvardovski în cuvîntarea sa la congres a pus această problemă în chip limpede, dînd totodată şi soluţia ei, perfect valabilă şi la noi. Vorbind de munca scriitorului, el a spus:

„Oricît de paradoxal ar părea la prima vedere, forma superioară a răspunderii colective în munca noastră este înţelegerea aşa cum trebuie a răspunderii pentru tine însuţi nu „pentru literatura în întregime"... Scrie cum îţi dictează conştiinţa şi cum îţi permite cunoaşterea sectorului de viaţă pe care l-ai ales".

Scriitorii sovietici uniţi în frontul literaturii realist-socialiste, partinice, slujitori devotaţi ai cauzei comunismului, crează opere cu un puternic caracter personal. Cu aceeaşi tematică fundamentală, cu metoda realismului socialist, un Şolohov, un Fedin şi un Leonov sînt tot aşa de deosebiţi între ei cum erau în literatura clasică rusă, fără o tematică comună dar animaţi de realism, un Tolstoi, un Turgheniev şi un Cehov. O evoluţie către diferenţierea tot mai adîncă a expresiei, în cadrul aceloraşi teme şi ale aceloraşi tendinţe, acelea de-a oglindi realitatea şi de-a contribui la construirea societăţii noi, socialiste, se observă şi în literatura noastră, fie că e vorba că se descrie cu atitudine critică societatea romînească dintre cele două războaie, fie că se arată schimbările care s-au produs şi se produc mereu după eliberare. In proză lucrul merge mai repede. Rădăcinile sînt amare, *romanul polemic al lui Zaharia Stancu, se află desigur pe un plan deosebit de acela pe care se dezvoltă creaţia epică a lui Eusebiu Camilar, precum şi de acela pe care se aşează* Morometii *lui Marin Preda, iar între* Străinul *lui Titus Popovici şi* Cuscrii *lui Al. Ivan Ghilia deosebirea nu e numai în ce priveşte materialul uman, ci şi în ce priveşte unghiul sub care este văzută şi descrisă realitatea. Fără îndoială că nu s-ar putea spune chiar acelaşi lucru despre alte lucrări în proză, schiţe, nuvele, povestiri, care apar uneori prin revistele noastre şi care, pe lîngă excelente pasaje dovedind o experienţă personală şi o expresie proprie, arată şi folosirea unor clişee. In linii generale şi adînci, se poate constata însă o tendinţă evidentă către ştergerea acestor greşeli de artă literară şi către o diferenţiere în ce priveşte ilustrarea temelor esenţiale.*

Exemple se pot afla şi în poezia noastră. Inima bătrînului Vezuv *a lui Beniuc,* Surîsul Hiroshimei *de Eugen Jebeleanu şi* Odă pămîntului meu *de Mihu Dragomir, de exemplu, sînt creaţii însufleţite de o flacără comună, de acelaşi soare ideologic, numai că acest soare coace, în lucrările amintite, fructe felurite ca formă, gust şi culoare. Nu se poate spune acelaşi lucru despre toate poeziile care apar prin reviste şi uneori şi în volum. Fără îndoială că poeţii noştri s-au convins că nu se face poezie nouă dacă se încarcă versurile cu cuvinte tehnice sau cu comparaţii în care termenii sînt luaţi din vocabularul de specialitate al cutărui sau cutărui sector de muncă. Totuşi mai întîlneşti şi azi poezii lucrate în acest fel şi care spun toate acelaşi lucru (ceea ce este perfect admisibil) însă aproape cu aceleaşi vorbe, în orice caz în acelaşi ton şi cu acelaşi stil — ceea ce nu este admisibil deloc. Adîncirea experienţei personale şi formarea unei expresii proprii sînt, în poezie ca şi în proză, lucruri numaidecît necesare, atunci, bineînţeles, cînd există, pe lîngă talent, entuziasmul faţă de tema pe care îţi propui s-o ilustrezi şi conştiinţa artistică ce te fereşte de mediocritate şi de lucru de mîntuială. Şi aici exemplul poeziei sovietice este de mare folos, fără să fie vorba de o imitaţie ci, cum am mai spus, de un model care stimulează creaţia originală.*

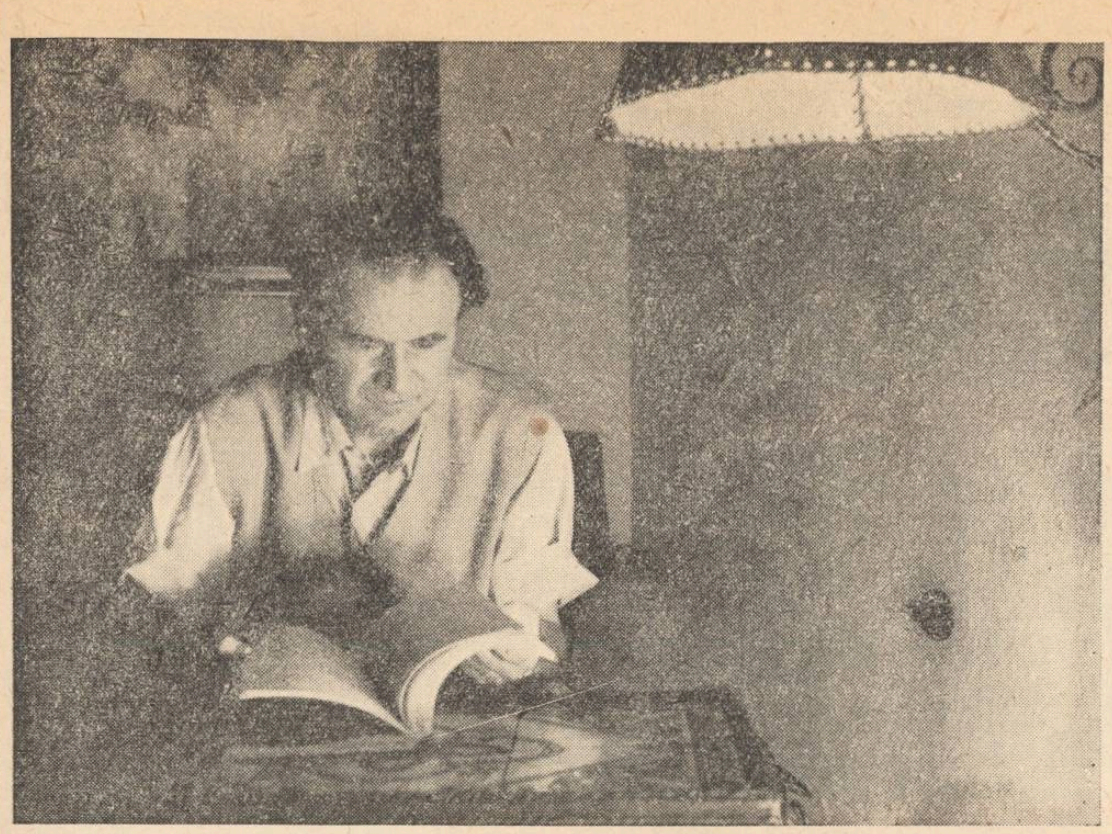

CAMIL PETRESCU

Aci se repară ieftin ROATA NOROCULUI

— fragment din actul II —

La 15 septembrie 1956, Camil Petrescu nota, în post-fața volumului de versuri apărut nu mult după aceea: „Și iată cum în ceasul acesta al unei sănătăți falimentare, prin abuz de muncă și din lunecare peste timp, mă găsesc dator cu volumul al treilea din Un om între oameni, **cu pregătirea pentru tipar a poemului eroi-comic** Papuciada, **de asemenea cu pregătirea pentru tipar a pieselor** Caragiale **și** Aci se repară ieftin roata norocului, **toate de neocolit, care nu pot fi lăsate în drum, fiind întreruperi și obligații de șlefuire".**

Intervenția brutală și absurdă a morții nu i-a mai dat răgaz să-și înfăptuiască proiectele și Aci se repară ieftin roata norocului a rămas alături de atîtea manuscrise, fără „șlefuirea" care la Camil Petrescu mergea deseori pînă la totala refacere. Faptul este cu atît mai dureros, pentru noi, cu cît piesa în cauză își propunea să atace direct unele aspecte ale cupidității și ipocriziei burghezo-moșierimii, în timpul ultimului război, și imediat după 23 August 1944. Piesa este scrisă în întregime, dar numai primul act se vede a fi fost lucrat mai în adîncime, celelalte două acte fiind schițate, suficient pentru conturarea tuturor personajelor și intrigii, dar încă în prima formă din punct de vedere al scenelor concrete și replicilor, care, după cum se știe, erau deosebit de dense în teatrul marelui nostru scriitor. Primul act ne introduce în lumea marilor afaceri veroase, din preajma ministerelor antonesciene, la începutul războiului. Jonglînd cu complicatele legi și regulamente ale burgheziei, o mînă de profitori reusesc lezne să cîștige averi considerabile, ceea ce aduce aminte de multele „panamale" de tristă memorie. Actul al doilea se petrece cu puțin înainte de 23 August, cînd, sezisînd catastrofa inevitabilă a clasei lor, oamenii de afaceri caută o salvare. Printre ei, cîțiva încearcă să-și creeze o nouă stare civilă, alăturîndu-se în mod fățarnic de clasa muncitoare victorioasă, prin înjghebarea unor „donații" socotite apte să-i ferească de legitima judecată a poporului. Actul al treilea aduce atmosfera primilor ani de după 23 August, cînd falsele stări civile ale pretinșilor sprijinitori sînt demascate de oamenii muncii. Chiar fără ultimele și, bănuim, substanțialele refaceri ale autorului, piesa rămîne un document de prim ordin pentru activitatea lui Camil Petrescu sub influența binefăcătoare a ideologiei clasei muncitoare.

Fragmentul pe care îl publicăm face parte din actul al doilea al piesei, și acțiunea se plasează în zilele premergătoare lui 23 August, cînd unii dintre eroi, profitori ai războiului criminal, se zbăteau să-și încropească acte de „rezistență", valabile după cucerirea puterii de către clasa muncitoare și aliații ei firești. Deși făcînd parte dintr-o lucrare nefinisată, credem că fragmentul contribuie la întregirea imaginei pe care ne-a lăsat-o, nouă și viitorului, acest om între oameni care este scriitorul Camil Petrescu.

Mihu Dragomir

SCENA III
CORLOIU, ELENA

CORLOIU: (a așteptat pe Elena care a coborît pe scară și vine îngrijorată spre Corloiu) Poftim, domnișoară, luați loc. (îi oferă profesional o țigare) Fumați?

ELENA: Nu. (îngrijorată) De ce m-ați chemat aci?

CORLOIU: (a privit-o îndelung, schimbă puțin tonul) Aș vrea să-mi răspunzi la vreo două întrebări. Unde ții d-ta mapa cu corespondența d-lui Ministru?

ELENA: (palidă) Nu e în grija mea corespondența d-lui Ministru.

CORLOIU: Nu primești d-ta corespondența confidențială a d-lui Ministru?

ELENA: Nu domnule... Dar nu văd de ce mă întrebați? Poate că nici nu trebuie să vă răspund.

CORLOIU: (îi arată o insignă secretă) Cine are grijă de această corespondență?

ELENA: (tot mai palidă) Nu știu... Cred că d-ra Lucia Grigoriu.

CORLOIU: Și unde păstrează d-ra Lucia Grigoriu această corespondență?

ELENA: Cred că în biroul d-lui Ministru.

CORLOIU: In biroul d-lui Ministru?... Bun... Dar în biroul acesta mai intră și altă lume, nu?

ELENA: (îl privește mirată) Altă lume?

CORLOIU: (direct) D-ta, de pildă...

ELENA: Știți bine că noi lucrăm în camera vecină cu biroul d-lui Ministru. E o cameră care a fost transformată în birou pentru noi două. Eu nu intru la d-l Ministru decît dacă sînt chemată.

CORLOIU: Mi se pare că d-ra Lucia pune corespondența confidențială într-un sertar din biroul d-lui Ministru. Nu?

ELENA: (cu grije) Nu e sertar... Este un Safe Fichet, cu o cheie specială.

CORLOIU: A, va să zică știi precis unde ține corespondența? Și cheia de la safe?

ELENA: O păstrează d-ra Lucia.

CORLOIU: (puțin iritat) Dar d-ta, în definitiv, ce rost ai aici?

ELENA: Eu scriu la mașină ordinele și deciziile d-lui Ministru.

CORLOIU: Le dictează d-sa?

ELENA: Uneori le dictează, alte ori mi se dau ciorne.

CORLOIU: Și altceva ce mai scrii?

ELENA: Scot copii după anumite hîrtii primite, pe care d-l Ministru ține să le aibe copii personale.

CORLOIU: (încremenit, uimit) Copii personale? Pentru ce?

ELENA: Cred că d-l Ministru ține să-și facă un dosar personal, pentru ca eventual să aibe după ce redacta rapoartele către Consiliul de Miniștri.

CORLOIU: (insistînd cu tîlc). Da ce are nevoie d-l Ministru de un dosar personal pentru aceste rapoarte, cînd are la dispoziție dosarele originale?

ELENA: Nu știu...

CORLOIU: Mi se pare ciudat...

ELENA: Mie nu mi se pare ciudat de loc... D-l Ministru vrea poate să-și aibe dosarul lui personal pentru ca mai tîrziu cînd nu va mai fi ministru, să fie acoperit, ca să poată răspunde la nevoie... în cine știe ce împrejurare. Cel puțin așa spune d-sa că se face în politică.

CORLOIU: (mirat, căzînd pe gînduri) Așadar, d-ta scoți copii de pe mai toate actele importante pe care le primește domnul Ministru.

ELENA: Nu știu... De pe actele pe care mi le dă d-l Ministru.

CORLOIU: (se scoală de pe scaun și reflectează adînc, fumînd, plimbîndu-se) Așadar scoți copii de pe actele cele mai importante?

ELENA: (apăsat) De pe toate actele pe care mi le dă d-l Ministru.

CORLOIU: Dar multă încredere are în dumneata... Și dosarul acesta personal unde îl păstrează domnul Ministru?

ELENA: In casa de bani din biroul său...

CORLOIU: (după o pauză, tot îngîndurat) Ascultă, în biroul d-voastră, domnul Diacu vine des, nu?

ELENA: (nedumerită) Des? Vine... așa... cînd și cînd...

CORLOIU: Mă rog... Vine să fumeze cîte o țigare, nu? Să mai facă puțină conversație?

ELENA: Da.

CORLOIU: Vine și cînd scrii d-ta aceste copii de pe acte importante?

ELENA: Vine cînd are chef de o șuetă, cum spune d-sa... Pe mine nu mă deranjează cînd vine și cred că nici pe d-ra Lucia.

CORLOIU: (cu înțeles) Am observat că domnișoarei Lucia îi plac foarte mult aceste șuete.

ELENA: Nu știu... poate că da...

CORLOIU: Dar, așa trăgînd din țigare și spunînd anecdote, domnul Diacu nu-și aruncă ochii pe hîrtiile importante de pe care scoți dumneata copii?

ELENA: Nu.

CORLOIU: (se oprește o clipă nervos, apoi pleacă). Mulțumesc domnișoară. (pleacă).

ELENA: (se uită după el bănuitoare, înghețată).

SCENA IV
BARLĂTESCU, CIORAP apoi BICA

BARLĂTESCU: (aferat) Dă-ne voie un minut domnișoară. (ea iese). E mai bine de vorbit aci. Poți controla de jur împrejur. Biroul meu n-are uși capitonate. Ascultă, este o încurcătură cu cisternele la Bucs. Nu trecuseră nici alaltăieri frontiera elvețiană.

CIORAP: (cade uimit pe scaun) Nu trecuseră nici alaltăieri?

BARLĂTESCU: Nu erau în regulă, după nemți, hîrtiile de bord. Azi, C.F.R.-ul a trimis după indicațiile germane, un nou tablou de echivalență. Dar ce te-ai deghizat așa?

CIORAP: (amărît de tot). Nu mai e nici o nădejde de plecare. Caut să mă aranjez și eu cum pot...

BARLĂTESCU: Ba, vezi că trebuie să pleci. E neapărat nevoie de d-ta acolo.

CIORAP: (nu mai poate respira). Mi-au dat pașaportul?

BARLĂTESCU: Nu, dar pleci neapărat, altfel toată afacerea cade baltă.

CIORAP: (interzis) Cum să plec?

BARLĂTESCU: In zece minute, lîngă tunel te așteaptă o mașină sanitară germană.

DIACU: ...și văzînd o valiză care semăna cu a d-tale, n-ai mai ieșit și ai deschis-o...

BEBE: Așa... Așa... am deschis-o crezînd că e a mea. Iar pe urmă...

DIACU: Vezi că înțeleg? pe urmă dînd în ea peste un caiet de amintiri al meu, ai crezut că sînt amintirile d-tale, nu?

BEBE: (iluminat) Extraordinar cum ai ghicit.

DIACU: ...și crezînd că sînt chiar amintirile d-tale, ai început să le citești grăbit... Tocmai atunci am intrat eu...

BEBE: Nemaipomenit cum ghicești dumneata... Imi pare bine că nu crezi altceva.

DIACU: Și acum lasă-mă în pace, nu te mai ține de mine...

BICA (intră peste ei misterioasă) Aș avea o vorbă cu dumneavoastră

BEBE: Cu mine?

DIACU: Bine, atunci vă las...

BICA: Cu d-ta... și cu d-ta. Cu amîndoi... E mai bine cu un martor.

BEBE: (curios) Ce e?

BICA: (milogindu-se) Știți că sînt fiică de oameni săraci. Tata era un biet cîrciumar de mahala. Maică-mea era ghicitoare, avea un birlic și un popă la poartă. (cei doi se uită uimiți) (Ea se duce la toate ușile, le controlează) Uite ce... Eu aș vrea să subscriu o sumă pentru partidul comunist...

DIACU: (interzis) Cum?

BEBE: (adulmecînd prețul) Cît?

BICA: (grăbită, emoționată) Aș vrea să subscriu o sumă pentru partidul comunist... Nu vreți să primiți?

DIACU: (uimit, interzis) Dar, madam?!

BEBE: (grăbit) Cum să nu primim?... Cît vrei să dai?

BICA: Păi, eu știu, o sută de mii de lei.

BEBE: Cam puțin... Subscrie măcar trei sute de mii.

BICA: Două sute și mai tîrziu alții. Dar vreau ceva la mînă... Vi-i aduc acuma. (Iese grăbită).

BEBE: Adu-i repede (Ia o foaie de hîrtie de pe masă, o liniază repede și scrie pe ea) Lis..ta.. de...sub... scrip.., ție... pentru... Par...tidul...

DIACU: (zăpăcit) Ascultă domnule Vezeliu, d-ta ești comunist?

BEBE: Ehe... din 1930... D-ta de cînd ești în mișcare?

DIACU: Eu nu sînt comunist... dar în orice caz cu mutra dumitale, numai comunist nu mi te închipuiam (s-a întors Bica) Aia sînt deștepți...

BEBE: Haide, dragă madam Ciorap, semnează acum cu mîna dumitale, scrie suma și în litere...

BICA: (pune pachetul de bani pe masă) Iată-i... (semnează) Îți mulțumesc, îți mulțumesc foarte mult, domnule Bebe... (grijulie) Și cînd o fi ceva... Nu mă uitați și pe mine...

BEBE: (serios) Fii liniștită. Ai nimerit tocmai ce trebuia... Te-ai asigurat pe viață... (sună telefonul) Allo... da... da... cine? da.. da.. acum... numai decît... Uite-l.

SCENA V
DIACU, BEBE apoi BICA

(Intră oarecum enervat Diacu, ca să curme o discuție; cu Bebe după el, ținîndu-se de el).

DIACU: (plictisit). Dragă, ce mai vrei acum de la mine?

BEBE: (alarmat) Să nu credeți cine știe ce...

DIACU: (iritat). Ce naiba vrei să cred? Ai intrat din greșeală în camera mea.

BEBE: Intocmai...

pe scări, telefonul rămîne deschis, Bebe aleargă și el după agent, Corloiu coboară pe scări împingînd înainte cu revolverul pe Elena Dumitru).

CORLOIU: (agentului apărut din senin, menit poate să aresteze pe Diacu). Pune-i cătușele. (furios, lui Bebe) De ani de zile încasezi diurnă degeaba și nu știi ce se petrece sub nasul dumitale de mă înjură pe mine șeful...

BEBE: (speriat) Eu?

CORLOIU: (la telefon). Am și arestat-o. O expediez cu acceleratul de 7½... Da, da, complicități?... Aici? Nu știu, să vedem. Imi faceți reproșuri nedrepte. Nu puteam prevedea... (vin pe toate ușile alarmați, uluiți, profund impresionați Lucia, Atena și, ultimul, Bărlătescu).

LUCIA: (îngrijorată) Elena! (aleargă spre ea)

CORLOIU: (lui Bărlătescu) Domnule Ministru, secretara d-voastră este o periculoasă comunistă, care comunica informații secrete (agentul i-a pus cătușele).

ELENA: (extenuată) Nu sînt comunistă... Nu e adevărat nimic.

CORLOIU: Ai să mărturisești și țița pe care ai supt-o... N-avea nici o grijă... Ai mîncat pîinea Statului ca să-l vinzi.

ELENA: Pîinea Statului?... Pîinea amară a statului o mănîncă tatăl meu muncind 12 ore pe zi în dogoarea cazanelor... O mănînc și eu scriind aplecată pe mașină pînă amețesc, pentru ca să trăiți voi în răsfăț și lux. Vă repet că nu sînt comunistă... Nu știu de ce sînt acuzată.. Nu știu ce se va întîmpla cu mine... Am auzit ce răi sînteți... și ce cruzi...

ATENA: Indrăznești să vorbești așa cu noi, care am fost atît de buni cu tine, lepră.

ELENA: (absentă, palidă) O, vă cunosc bunătatea! Din albia în care mă legăna mama cînd eram mică, am învățat să vă cunosc bunătatea. Ucideți cu surîsul pe buze, fără șovăire, cînd vreți ceva... cînd vă stă ceva în cale... Sînteți lacomi și vreți mai mult decît vi se cuvine... Dar se apropie ziua cînd va trebui să dați înapoi tot ce ați luat pe nedrept. E atît de aproape această zi că mă doare că numai la o jumătate de pas de ea, eu nu voi mai putea s-o apuc. Să văd cu ochii mei.

CORLOIU: (ironic) Crezi tu că e aproape? Să fii sănătoasă... dacă o să mai poți...

ELENA: Nici nu mai e nevoie să crezi în ea. Vine singură ziua asta pentru care s-a îndurat atîta suferință.

LUCIA: (aleargă la ea) Elena, eu cred că nu ești vinovată... (scoate tot din poșetă) Iată tot ce am... Poate o să ai nevoie. (O îmbrățișează). Ceremă ca martoră...

CORLOIU: (brutal, o smulge) Domnișoară, nu vă dați seama ce faceți! (face semn agentului) Haide... Domnule Diacu... ne întovărășești și d-ta...

BEBE: Domnule Inspector General... mai avem aci... o complice feroce... madam Ciorap.

CORLOIU: Fapte, nu vorbe.

BEBE: Acte în regulă; am o comunistă declarată sub semnătura ei proprie... citește aici. Madam Ciorap (toți rămîn încremeniți) Iată ce scrie aici (îi dă hîrtia).

BICA: (leșină) Ah! Ce-am făcut. Mi-am pierdut mințile.

CORLOIU: (citește îngrozit) Unde ai găsit asta? Intre hîrtiile dactilografei?

BEBE: (încurcat) Să vedeți...

CORLOIU: (uimit, către agent) Ia-o și pe asta.

AGENTUL: (o scoate pe brațe pe Bica leșinată).

SCENA VI
Aceiași, CORLOIU, după el un agent, BĂRLĂTESCU, LUCIA, ATENA, ELENA

CORLOIU: (care coboară, ia telefonul) Da, da (uluit) Cum? Cum? Elena Dumitru? Cum? Da... da, imediat... Ați spus că așteptați la telefon? (aleargă

CORTINA

H. ROHAN

BUCUREȘTI

orașul insurecției

Ziua străzii

O zi pe an ar trebui să micşorăm viteza autovehiculelor, să încetinim paşii, să privim cu luare aminte străzile, casele. O zi pe an ar trebui sortită străzii.

De ziua străzii, să pornim prin Bucureşti cu copiii de mînă, cu cei născuţi în 1944, cu cei care au stat în adăposturi. Să-i luăm cu noi pe cei care nu se aflau atunci în Capitală, pe cei care s-au întors de pe front, din lagăre, pe cei care au privit evenimentele din dosul perdelelor, pe cei care n-au mers niciodată de la un capăt la altul al unei linii de tramvai, fără să aibă vreo treabă. Să le destăinuim biografia de război a cutărei străzi, sau a cutărei case în care s-a scris o parte din istoria Eliberării.

Mai sînt ici-colo ziduri rănite de gloanţe. Mîine nu vor mai fi. Plăcile comemorative vor consemna laconic faptele eroice. Restul ni-l vom închipui. Astăzi, mai putem reconstitui din amintiri ale martorilor oculari, din contemplarea unei găuri de glonţ brizant într-o cercevea de mansardă sau de subsol, ce s-a petrecut atunci.

Cuvîntul Partidului

CUVINTUL ROSTIT. Această casă a făcut parte pînă de curînd din elementele anonime ale arhitecturii locului şi peisajului. Şi într-o zi a ieşit din anonimat. O placă de marmoră atrage atenţia asupra unui fapt: fusese o casă conspirativă a partidului.

„In acest imobil a fost instalat la sfîrşitul anului 1939 şi începutul anului 1940 postul ilegal de radio-emisiune Romînia Liberă, organizat de Partidul Comunist din Romînia". Cîteva rînduri aurite evocă laconic un eveniment de rezonanţă istorică.

Anul indicat pe placă este 1939 şi începutul lui 1940. Croitorii de uniforme ofiţereşti şi ceaprazarii din dosul lui Grand Hotel Lafayette executau pe atunci uniforme albastre pentru miniştrii guvernului de dictatură regală. La Monetărie se băteau paftale aurite pentru cordoanele uniformelor, nasturi şi decoraţii. Miniştri învăţau în faţa oglinzii salutul fascist: braţul drept zvîrlit în sus. Fiecare demnitar carlist se simţea un Hitler. Apărea o nouă revistă ilustrată: „Signal". Ziarele democratice erau suprimate. Sindicatele, organizaţiile democratice, de asemenea...

...Intr-o noapte, pe o lungime de undă necunoscută pînă atunci, aparatele de radio aduceau în casă o voce surprinzătoare prin limpezimea ei, între atîtea voci răguşite de urlete şi zbierete sălbatice:

— Aici Romînia Liberă! Vorbeşte Romînia liberă! Ascultaţi vocea Romîniei Libere!

De unde venea vocea? Atunci o ascultam muţi de uimire şi admiraţie şi o adîncă bucurie ne-a cuprins simţind că Partidul Comunist se aruncă în luptă cu o nouă energie. Vocea înfrunta limpede răgetul din eter al lui Hitler, transmis de microfoanele de la Sportpalast, detunăturile pistoalelor, măsurile draconice de strangulare a mişcării antifasciste luate de Siguranţă şi poliţie. Ce satisfacţie! O căutam cu mintea departe. O căutam cu înfrigurare.

De unde venea vocea Romîniei Libere în 1939 şi 1940? Din această casă de pe Calea Victoriei ieşită acum din anonimat, aflată atunci la trei minute de ambasada Germaniei naziste, la cinci minute de palatul regelui dictator: Calea Victoriei 164.

O casă veche; un gang; o curte interioară. Cineva de-al casei ne conduce în fundul curţii. Ultima uşă. Coborîm cîteva trepte într-o pivniţă. Nu, nu aici. Postul a funcţionat la etaj. Aici era numai o instalaţie de „scufundare" a aparatului de emisie de la etaj în pivniţă, printr-o trapă cu ajutorul unui ascensor improvizat. Ceea ce vedem sînt numai rămăşiţele ascensorului, un sul de lemn pe care se înfăşura cadrul (sulul e prevăzut cu o manivelă) un tub dreptunghiular, tot din lemn, prin care se dădea probabil dispoziţiile către cel de jos. Un fel de port-voce fixă, am zice.

Iată muchiile treptelor de ciment. Sînt ştirbite de rostogolirea lemnelor de foc, pămîntul e umed, cărămizile pereţilor acoperite de muşchi verde, lemnul înflorat de mucegai. Această manivelă ruginită a fost cîndva încălzită de o mînă omenească. Ce ostaş modest al partidului a stat şi a luptat aici pentru noi?

CUVINTUL TIPĂRIT: „Patrioţi! Citiţi şi daţi mai departe acest manifest! Multiplicaţi-l! Răspîndiţi-l!".

Aceste chemări scurte înscriau ca nişte gloanţe trasoare, dungi luminoase pe cerul negru al anilor de război.

Nu-i opriţi mersul! Daţi-l mai departe! Multiplicaţi-l! Răspîndiţi-l! E cuvîntul partidului. Cuvîntul stea polară. Era cuvîntul-comandant, cuvîntul-organizator şi mai presus de toate cuvîntul-steag, singurul steag ce-a rămas neclintit la postul său istoric. Ridicat deasupra Doftanei, sau a lagărului de la Tg. Jiu, în jurul lui s-au adunat toate forţele celor ce au fost împotriva hitlerismului şi a fascismului antonescian.

Ca într-o mare simfonie eroică — o simfonie a cuvîntului subteran — din toate documentele elaborate de partid în anii războiului se înalţa chemarea la lupta antifascistă a întregului popor.

Simfonia a început energic, în primele zile ale războiului, cînd ţipătul sinistru al goarnelor militare fasciste care se deslănţuiseră asupra Donului liniştit, mai stăruia peste ţara îndoliată.

Prima Circulară către membrii partidului, din 8 iulie 1941, glăsuia:

„Sarcinile şi răspunderea istorică a Partidului Comunist faţă de poporul romîn constă în organizarea luptei în Romînia alături de marele popor sovietic şi celelalte popoare cotropite, pentru zdrobirea fascismului sîngeros german, a slugilor sale din toate ţările, pentru alungarea ocupanţilor fascişti din Romînia, pentru doborîrea bandei de trădători de la cîrma ţării în frunte cu generalul Antonescu, pentru eliberarea ţării de sub jugul sîngeros german, pentru victoria Uniunii Sovietice, pentru Romînia liberă şi independentă".

Sarcina principală a membrilor partidului este lupta pentru realizarea „frontului unic naţional al poporului romîn împotriva fascismului german şi a clicii sale de trădători din ţară".

Revăd şi recitesc cu emoţie cuvîntul de atunci al Partidului, cuvîntul care încă din clipa cînd ieşise de sub teascurile clandestine căpătase forţa mistuitoare a marilor documente de istorie. Iată un astfel de document ce are valoarea fabuloasă a unicatelor, în el zărim izvoarele limpezi ale zilelor noastre. E „Platforma" din septembrie 1941, înfăţişată de către Partidul Comunist poporului romîn:

„In interesul creării frontului unic naţional, Comitetul Central al Partidului Comunist din Romînia propune următoarea platformă:

1) Incetarea războiului contra Uniunii Sovietice. Pace şi luptă comună cu Uniunea Sovietică..., cu ţările democratice şi cu toate popoarele iubitoare de libertate împotriva hitlerismului cotropitor.

2) Oprirea producţiei de război, a transporturilor de trupe, arme şi muniţii pentru războiul lui Hitler. Alungarea din ţară a ocupanţilor hitlerişti. Recucerirea libertăţii şi independenţei naţionale a Romîniei.

3) Răsturnarea guvernului şi regimului militaro-fascist, trădător de ţară, în frunte cu Antonescu, sluga lui Hitler. Pentru un guvern al independenţei naţionale, format din reprezentanţii tuturor forţelor patriotice.

4) Impotriva dictatului hitlerist de la Viena asupra Ardealului, pentru eliberarea popoarelor din Ardeal de sub jugul lui Hitler, pentru libertatea lor naţională... Arestarea şi pedepsirea vinovaţilor trădători de ţară care au aruncat poporul romîn în războiul pentru Germania hitleristă".

In vremea aceasta partidele istorice, acele partide ce se pretindeau „democratice" şi făceau paradă de „rezistenţa" lor faţă de fascism, au răspuns prin susţinerea făţişă a regimului fascisto-antonescian. In rîndurile trădătorilor de la cîrma ţării lucrau personalităţi ale partidelor naţional-ţărănesc şi liberal.

Acoperind ca o lavă fugara temă rece antipopulară şi antipatriotică a „pasivităţii" partidelor burgheze — marea simfonie a cuvîntului patriotic, lansat de Partidul Comunist, răsuna impetuoasă pe întreg pămîntul ţării, mobilizînd cu sunetele ei eroice conştiinţele forţelor vitale ale poporului. Cuvîntul înflăcărat al comuniştilor bătea la inima fiecărui om cinstit, chemîndu-l pe cîmpul de luptă al frontului patriotic antihitlerist pentru a-şi cuceri libertatea şi viaţa. Din închisori şi lagăre, cadrele de bază ale partidului în frunte cu tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej, ajutate de cei mai devotaţi tovarăşi din afară, îmbărbătează pe comunişti, arată ţinta ce trebuie atinsă în fiecare moment al luptei.

Rezoluţia Comitetului Central din ianuarie 1942, chema la strîngerea forţelor în „frontul unic muncitoresc pe care trebuie să se bazeze frontul patriotic al întregului popor".

De aci era cuprinsă apoi într-o perspectivă largă întreaga sufiare a ţării:

„Conducerea partidului se adresează tuturor comuniştilor care vin în contact cu ţăranii (prin rude, cunoştinţe, în fabrici, pe ogoare, în armată etc.) să ducă o muncă zilnică, sistematică, pentru organizarea ţărănimii sub directivele imediate ale organelor de conducere".

„In armată comuniştii trebuie să ducă o campanie perseverentă de lămurire asupra rolului armatei romîne în războiul de cotropire şi jaf al lui Hitler, asupra degradării la nivelul tîlharilor şi ucigaşilor a soldaţilor romîni de către trădătorul Antonescu, asupra pieirii sigure a tuturor soldaţilor care nu dezertează sau nu se predau de bună voie Armatei Roşii...".

Şi în iunie 1943, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, se pun bazele Frontului Patriotic antihitlerist la care aderă Frontul Plugarilor, Madosz-ul şi unele organizaţii locale ale Partidului social-democrat.

In acel timp a apărut, atunci s-a născut un ziar patriotic — „Romînia Liberă", neînscris în nici unul din registrele comerciale ale publicaţiilor. Un ziar de format mic, neobişnuit, pe care nu-l strigau la marile încrucişări ale bulevardelor vînzătorii de ziare, dar care vîrîse spaima şi mînia în agenţii Gestapoului. Era un ziar de format mic, un ziar citit de oamenii simpli cu speranţă şi bucurie, cu încredere şi fericire. Era în iarna anului 1943.

Marile hoteluri erau ocupate de hitlerişti. Şcoala Superioară de război ocupată de Misiunea Militară Germană. Prefectura Ilfov adăpostea comandamentul aviaţiei naziste. Liceul „Mihai Viteazul" devenise cazarmă a unei unităţi hitleriste. In clădirea din Aleea Alexandru 33 — Gestapoul. „Mercedesuri-Benz", sicrie lăcuite pe pneuri sintetice, steguleţe pe aripi cu zvastica, zvastica pe pieptul lui Ion Antonescu, pe steagul Ambasadei Germane din calea Victoriei peste drum de Academie, unde este azi Teatrul Satiric Muzical „Const. Tănase". Aici şi dincolo Soldatenheim. „Achtung!" „Nur für deutsche". B. M. W.-uri de tip saharian. Asasinii în mantale lungi, closate, din piele feldgrau, cu talia sus, şepci obraznice, mutre cinice, rînjete triviale, înfulecau asudaţi în local.

Asasinii în cofetării, în localurile de dans, în cinematografe, beţi pe străzi, cîntînd pînă la tîmpire „Lilly Marlen", cizme „glanz" — „Heil Hitler!" — ah, cîtă ură era în suflete!

„Romînia Liberă" scria: „Poporul romîn trebuie să împiedice nimicirea sa! In răsărit, armata roşie victorioasă fugăreşte „invincibilele" hoarde hitleriste. Dacă în Romînia n-ar fi la putere trădătorii, Hitler n-ar putea să forţeze poporul romîn să dea din nou sînge, pe care Hitler vrea să-l pompeze în vinele lipsite de sînge ale armatei sale, n-ar putea obliga poporul romîn să dea alimentele şi petrolul din Romînia.

Poporul romîn poate să răstoarne pe trădătorii care sînt astăzi la putere".

Prin ziarul „Romînia Liberă" tipărit în tipografia ilegală a Partidului Comunist, cuvîntul stea polară, cuvîntul flacără pătrunsese adînc în inima patrioţilor.

Odată puse bazele Frontului Patriotic antihitlerist, planul de luptă începea să se distingă în toată măreţia lui, începeau să se audă primele comenzi ale organizării insurecţiei armate, care răsunară la 1 mai 1944,—ziua înfăptuirii Frontului Unic Muncitoresc.

La 1 mai 1944, în sertarul de scule, în buzunarul hainei o mînă nevăzută strecura o hîrtiuţă tipărită. Dintr-o primă ochire se puteau reţine aceste rînduri:

„Armata Roşie a trecut pe teritoriul ţării noastre ca armată eliberatoare. Trebuie deci sprijinită de întregul popor".

La orizont cerul începea să se împurpureze. Se anunţa răsăritul. Dar noaptea nu ne va părăsi atît de repede de nu o vom străbate înarmaţi, întîmpinînd zorile cu ţeava fierbinte a armei. Un drum nu lipsit de jertfe: cade Filimon Sîrbu. E un exemplu de neînfricare comunistă. Cuvîntul partidului a sădit în el dragostea de patrie pînă la pertă, curajul superb în faţa morţii. Cade executat tipograful Pompiliu Ştefu. La Ploieşti arde de vie Elena Sîrbu, se prăbuşeşte în iarba înrourată Petre Gheorghe după ce este executat aşa cum cere el însuşi: cu faţa la duşman, nelegat la ochi. Manifestul de 1 mai 1944 adresează chemarea capitală:

...„Popor romîn! Salvează-te de la catastrofă! Părăseşte războiul criminal nemţesc! Doboară clica trădătorului Antonescu de la cîrma ţării! Luptă pentru pace! Alungă cu arma în mînă pe cotropitorii hitlerişti de pe pămîntul pîngărit al Patriei! Luptă pentru eliberarea fraţilor din Ardealul de Nord! Alătură-te Armatei Roşii, eliberatoarea popoarelor iubitoare de libertate".

Şi în fruntea rîndurilor poporului, clasa muncitoare:

Muncitori şi Muncitoare,

„Formaţi FRONTUL UNIC MUNCITORESC de luptă pentru ieşirea imediată din războiul hitlerist! Puneţi-vă în fruntea luptei de eliberare a poporului romîn!

Inrolaţi-vă în grupe de patrioţi, de partizani! Inrolaţi-vă în frontul patriotic antihitlerist al poporului! Apăraţi-vă viaţa, căminurile şi avutul de jefuitorii hitlerişti! Opuneţi-vă evacuărilor forţate!".

Şi în al doilea Manifest de 1 mai 1944: „Către întreaga clasă muncitoare! Către poporul romîn!

„Muncitorimea îşi strînge azi rîndurile în front unic la noi ca pretutindenea".

Semnat: „Frontul Unic Muncitoresc".

„Citeşte-l... şi dă-l mai departe!".

Manifeste, broşuri, ziare, documentele nepieritoare ale unei munci uriaşe timp de patru ani negri. Nici unele din ele nu fuseseră tipărite în vreo tipografie înregistrată la Camera de Comerţ şi Industrie.

Ele se tipăreau undeva în Bucureşti. Un astfel de loc era în strada Şcoala Florească, cîteva case mai jos de fostul restaurant „Aro", azi „Dorobanţi". La zece minute de Gestapo, la cinci minute de jandarmerie. Case mici, faţade între şase şi şaisprezece metri, case de stradă periferică. Cea de la numărul 34 nu se deosebeşte cu nimic de celelalte. Locatarul de azi, apare la poartă cu cheia de alamă în mînă, urmat de-o fetiţă blondă, subţirică, de vreo patru ani. Fetiţa se bucură grozav de vizită. Se lipeşte de mine, sare, rîde, se învîrteşte în jurul nostru ca un mic soare zlobiu. Fără nici o sfială mă ia de mînă şi mă trage spre fund, insistent:

— Haide să-ţi arăt ce-am făcut, haide să-ţi arăt ce-am făcut.

Inainte de toate însă, am treabă cu tatăl:

— Aş vrea să văd locul tipografiei, dacă se poate.

— Poftiţi, dar n-o să vedeţi mare lucru, pivniţa s-a surpat de mult. A rămas numai intrarea.

Pornim spre fundul curţii. In culmea bucuriei, Doinita, acesta e numele fetiţei, fuge înainte. O grădiniţă de cîţiva metri pătraţi, un vişin uscat, un altul, alături, tînăr, încărcat cu fructe cărnoase, roşii, coapte — buze de fată. Sub el o construcţie joasă din scînduri, o intrare de pivniţă săpată în curte, nu sub casă, acoperişul în două ape, un capăt îngropat în pămînt, totul aduce cu-o intrare clasică de bordei.

Din stradă, printre frunzele de viţă căţărate pe o boltă joasă, alcătuită din şipci, nu se vede nimic. In dreapta, un perete de casă, în fund peretele altei case, în stînga, un gard înalt. Izolată sub pomi — intrare nevinovată într-o pivniţă de gospodărie periferică de altădată.

Pe aici, exact pe-aici, au păşit cei care se strecurau prin ieşirea din dos a casei, spre pivniţa de sub vişin. Aici sub vişin, reţrăiam după 15 ani, amintirea literei pusă alături de altă literă, pe foiţa subţire a manifestelor partidului.

Preludiul armelor

Contemplînd casa din strada Armenească 15, gîndul m-a dus la faptele care aveau să se înscrie în şirul celor mai patetice documente de viaţă, de luptă şi de istorie:

„In toamna anului 1942, în portul Giurgiu, patru tancuri petrolifere aşteptau sub presiune. Destinaţia: Germania. In ultimă clipă destinaţia a fost schimbată de mîini nevăzute: fundul de nisip şi mîl al Dunării.

Nu multe săptămîni după aceea un depozit de muniţii al Arsenalului Armatei din Tîrgovişte a sărit în aer.

Tot atunci strănepoţii bardului care-a făurit viersul Mioriţei, au avut curajul să cînte în faţa ofiţerilor stupefiaţi din Comandamentul 4 Munte, acest cîntec de revoltă care trebuia să fi sunat nu ca o doină sfîşietoare, ci ca un teribil act de acuzare:

„Mareşale, mareşale,
ai trimis făcăi în floare
şi-acum sînt făr' de mîini
făr' de picioare".

In zilele şi nopţile acelor ani grei, manifestele Partidului, scoase pe furiş de sub cămaşă, mirosind a tutun soldăţesc, a sînge şi sudoare, erau citite în şoaptă pe funduri de tranşeie şi-n mormintele de beton ale cazematelor.

„Soldaţi, subofiţeri, ofiţeri şi generali!

Refuzaţi să mai luptaţi şi să muriţi pentru crimanalii Hitler şi Antonescu!

Cei de pe front, treceţi cu tot armamentul şi echipamentul de partea Armatei Roşii care vă va ajuta să luptaţi pentru desrobirea patriei noastre!".

„Depozitul de armament al Flotilei III Bombardamente Craiova elibera la cererea scrisă a comandamentului unităţii, o anumită cantitate de arme şi cartuşe. Documentul scris al comandantului era original, stampila de asemenea. Semnătura era falsă.

„La 9 iunie 1944, în tramvaiul 14, un soldat al Reichului nazist era bătut măr de călători şi dezarmat. Arma dispărea.

...Cuvîntul de ordine al partidului: „Organizaţi formaţiuni de luptă patriotice înarmate. Invăţaţi-le mînuirea armelor". Contemplînd casa din strada Armenească 15, m-am gîndit la patetica ei istorie, de acum 15 ani. Atunci, într-una din odăile acestui bloc de pe strada Armenească 15, la o masă, de la ora 10 seara pînă la 4 dimineaţa, cîţiva bărbaţi au fost încunoştiinţaţi de planul insurecţiei armate pregătit din vreme de către P.C.R., plan pentru aplicarea căruia fuseseră luate toate măsuri'e.

Despre această perioadă în volumul „Contribuţia noastră la războiul antihitlerist" se spune:

„Pregătirea insurecţiei armate în Capitală în cele mai mici amănunte, s-a desfăşurat de la început şi pînă la sfîrşit sub conducerea directă a P.C.R. Această pregătire s-a făcut pe baza unui plan detaliat.

Pentru definitivarea acestui plan s-au analizat, precizat ori rezolvat nenumărate probleme ca: arestarea lui Antonescu, posibilităţile de reacţiune din partea hitleriştilor, întreruperea legăturilor, asigurarea cu muniţii şi armament, întrebuinţarea artileriei antiaeriene în misiuni terestre, aducerea de noi unităţi în Capitală etc."

Am văzut în original unul din planurile alcătuite atunci.

Pe această uşă au ieşit, în dimineaţa zilei de 14 iunie 1944, cei care, sub conducerea Partidului, au trecut la aplicarea planului insurecţiei armate.

O foaie de hîrtie s
La un moment dat,
s-a rupt. Se cunoaşte
A fost ascuţit şi s-a
Se vede cum s-a toc
astea sînt foarte in
foarte multe despre
omenească, plină de
care pregăteau planu
mate. Nimic pompos,
artificială, totul redu
mentară expresie: o
un creion. E deajun
istoria. Sugerează
surecţia a fost a po
talâ şi nu ţinea seam
ţile erau făcute cu
renţă, nu s-au folosi
ştersăturile şi interca
turie de felul cum vi
tia şi de aceea dă s
de forţă tenace şi i
In dimineaţa zilei
armatele Frontului
sub comanda mareş
şi cele ale Frontului
sub comanda mareş
pornit la o ofensivă
zistenţei fascisto-anto
Acest fapt a deter
partidului să fixeze
miercuri 23 August.

Interviuri p cu necu

Cetăţeanul I: Cart
Un om mai în vîrstă
grabă, bătrîneşte, de
coşă încărcată de c
trebuie să stea prin
se oprea din cînd în
curios la oameni, pă
lui pe care-l urmăre
fi fost aici şi atunci
— Nu vă supăraţi,
reşti în zilele insure
— Da.
— Unde vă aflaţi
— Mă aflam acas
bloc mic pe Mihai Vo
ma Poştei. In spatele
Comandamentul Avi
fosta Prefectură de
comunicat, a venit l
o pungă de cafea. Şt
ra aia, se căuta on
ştiam care-i apartar
re-i al vecinului. To
ne strigam, eram ag
radiourile erau desc
Fiecare scotea din
lor ce păstrase mai
mai deosebită în fa
ţinuse cafeaua în
bem o cafea, vecine,
Eu cu cafeaua, dun
Vecinul, foarte vese
Să sărbătorim, să
dar crezi că nemţii
Nici n-am apucat b
felele, că alături
mare. Cînd ne duce
ce vedem? Nemţii
curtea din dos. Me
cu braţele pline de
pe foc. Se ridicau
bucăţele de hîrtie a
ceput să tragă o m
şi alarma. Ne-am d
„Curentul". Noapte
era a noastră. Ven
stătea, în faţa Văn
lupte grele pentr
ăsta. Uitaţi friza d
Şi acum se văd u
noştri au avut de fu
din dos, la intrare
zidiseră sus uşile
acum sînt tot zidit
caseră un fel de f
dinainte făcută, de
Ştiau ei ce mult î
înalt de beton, aşa
nu se vedea. De in
rat. Acum, peretele
rat nemţii multă v
sul lui. Dar tot nu
Cu grenadele i-au

Dimineaţa, strada
nă cu nemţi deza
Erau de la unitate
teau la Hotel Princ
aveau valizele în m
va ostaşi de-ai noş
înarmaţi. Lumea, p
ei: „Hei! Hitler,

In clădirea fostei
devenită în timpul
Comandamentului
funcţionează azi S
giunii Bucureşti, l
asfalt, ce se văd
din dos, arată loc
retele de beton. O
în cealaltă parte a
oficială, consemnea
august 1944, la or
luată cu asalt. Glo

Cetăţeanul II: C
amurg. Tot un or

ghesuindu-se unii-n alții, posomorîți, murdari, desculți. Nu mai ploua. Dar tabloul era jalnic și dezolant. Își aminti de cartea lui Remarque și se înfioră. Da, nu exista nimic în lume mai înjositor și umilitor decît captivitatea. Simți că n-o să poată suporta umilința prizonieratului, și nu întrezări decît o singură scăpare — Moartea. Gîndul ăsta nu-l părăsise nici o clipă.

Convoiul lor fu gonit dintr-un sat în altul. El mărșăluia cu capul în piept, rușinat.

Intr-o noapte, pe cînd dormeau în plin cîmp, își spuse: „Gata!" Găsi o cutie goală de conserve și încercă să-și taie venele de la mînă cu capacul ascuțit al cutiei. Insă un maior necunoscut care-l urmărea de multă vreme, îl apucă de braț.

— Ce vrei să faci? Aruncă, imediat cutia...

Noaptea era neagră, ca de smoală. Soldații gemeau în somn. Vorobiov simți lîngă el respirația maiorului... Il auzi cum vorbește în șoapte, amintindu-i o replică dintr-o carte:

— Eroism de proastă calitate, frățioare! Orice neghiob poate oricînd și-n orice moment să-și tragă un glonte-n cap. E cea mai lașă și mai ușoară soluție... Dar ai încercat să învingi viața asta?... Ascunde-ți revolverul și nu mai spune nimănui despre fapta pe care ai avut de gînd s-o faci. Trebuie să știi să trăiești chiar atunci cînd viața devine insuportabilă. Trebuie și atunci s-o faci folositoare... Amintește-ți, îl îndemnă maiorul, cine a spus cuvintele astea... Trebuie să știi...

Vorobiov recunoscu fără greutate cuvintele lui Pavel Corceaghin și-l năpădi o rușine adîncă, de neîndurat.

— Ești tînăr... Poate că ai vîrsta lui Pavel Corceaghin... Hai, dă-mi mîna... O să încercăm să uităm amîndoi clipa asta.

Din noaptea aceea, între el și maiorul Piotr Vasilievici Kremenciuc se legă o strînsă prietenie pe care viața de lagăr o cimentă și mai mult.

Piotr Vasilievici! Impreună cu el și încă un ofițer puseseră la cale evadarea.

Vorobiov își amintea cum se despărțise de maior. In lagăr izbucnise o epidemie de tifos exantematic. Prizonierii mureau pe capete. La protestele prizonierilor, conducerea lagărului trimise de urgență o echipă de medici. Printre aceștia se afla și unul care știa rusește. Piotr Vasilievici se împrietenise cu el și aflase situația exactă a frontului de la Iași—Chișinău. Tot de la acest medic, căpătase o hartă, o busolă, informații cu privire la drumul ce urmau să-l străbată și un pachet sărac cu merinde. Se aflau la sud de orașul Piatra-Neamț, deci, în apropiere de linia frontului.

Evadară într-o noapte fără lună, dar avură ghinion. Sentinela prinsese de veste și deschise focul. Vorobiov și Piotr Vasilievici izbutiseră să scape. Insă cel de-al treilea, locotenentul major Kirilenco, căzuse răpus la un pas de sîrma ghimpată ce îngrădea lagărul.

Umblaseră numai noaptea. Ziua se ascundeau pe unde apucau, în cîmp, prin tufișuri, departe de orice drumeag. Cercetau bucuroși harta și constatau cu bucurie că se apropiau de linia frontului.

In cea de-a treia zi, maiorul se simți prost; nu se mai putu ridica de la pămînt. Vorobiov îi puse mîna pe frunte: ardea.

— Tifos! murmură maiorul zîmbind vinovat.

— Nu, nu, îl liniști Vorobiov... o să-ți treacă...

Totuși, în noaptea aceea mai merseră o bucată de drum. A doua zi, boala îl doborî pe maior. Vorobiov îl ascunse într-un crîng și încercă să-i facă un culcuș cît mai bun, cît mai moale.

— Pleacă, stăruia maiorul, cu mine gata, s-a terminat...

Vorobiov nu-i dădu ascultare. Nu se clinti de lîngă dînsul. Deznodămîntul îl grăbi o ploaie ce ținu aproape toată noaptea. Vorobiov și atunci încercă să-l ocrotească, acoperindu-l cu propriul său trup. Nu-i păsa că s-ar putea și el îmbolnăvi. Ii era tot una.

Piotr Vasilievici muri în zori. Toată noaptea delirase fără contenire. Vorobiov îi veghiase delirul: voise să înțeleagă ceva, dar nu reuși. Apoi, după ce-i trase pleoapele, constată cu groază că n-avea cu ce să sape o groapă. Umbla ca un turbat prin împrejurimi și nu găsi nimic. Se întoarse, și resemnat, rupse crengi lungi de alun cu care ocoperi trupul maiorului. Făcea treaba asta mecanic, cu privirile rătăcite, murmurînd: „Piotr Vasilievici! Piotr Vasilievici". Cînd termină, rămase ore în șir lîngă mormînt. Apoi, însemnă locul pe hartă și-și făgădui că se va întoarce și-l va înmormînta cu toată cinstea ce se cuvine unui bătrîn bolșevic.

Cu gîndul ăsta, porni mai departe la drum, umblînd nopți în șir, spre nord. Alimentele i se terminaseră, dar nu se dădu bătut. Umblă flămînd. Atinse munții. După toate socotelile, nu mai avea mult. Se hrănea cu tot ceea ce găsea în cale. Dorea din toată inima să trăiască, să reziste, să ajungă la ai săi, să povestească tuturor de moartea lui Piotr Vasilievici Kremenciuc. In cele din urmă, căzu doborît de foame. Dar și atunci încercă să înainteze tîrîndu-se... tîrîndu-se mereu spre nord, gîndind că nu există pentru un om o pedeasă mai cruntă decît aceea de-a muri printre străini, neștiut de nimeni, ca un cîine.

In clipele acestea de deznădejde, îl găsiseră cei doi partizani romîni. Și el iarăși își spusese „Ai noroc... de-acum încolo ai să trăiești o mie de ani".

Iar astăzi, printre partizanii romîni, ascultînd semnalele postului de radio Moscova, avu sentimentul puternic că, după luni și luni de captivitate, își reîntîlnea patria, copilăria, visurile, viitorul. Iar printre partizanii romîni se simțea așa cum se simte un comunist printre comuniști, căci comuniștii, oriunde s-ar afla ei, sînt aceiași...

Fragment din romanul „Dintre sute de catarge..."

NECULAI TĂUTU

Retrospectivă

Privesc în urmă... Cîte s-au schimbat:
Înfiorat admir noua zidire,
N-a fost aici nici parcul înstelat,
Nici nu curgeau luminile prin fire.

Gemeai adînc, pămîntule, sărac,
Stropit în van de sînge și sudoare,
Turnam un strop din negrul basamac
Pe țarna ta ce o simțeam cum moare...

Iar, uneori, cînd vîntul îți gonea
Ciulinii suri pe-ntinse bărăganuri,
Noi ne mutam cu visu-n altă stea,
Cum mai fosneau aeriene lanuri!

Rar cîte-o stea cădea ca bobul plin,
Dar în ceaun nu ajungea să fiarbă.
Și ne sugeau puțin cîte puțin
Mormintele sub cergile de iarbă.

Pînă la piept azi grîie ne-nvelesc,
Strivind un spic cu țepii de aramă,
Simt de demult un cîntec bătrînesc
Alunecînd cu boabele în palmă!

Un cîntec trist care a fost demult
Ce s-a schimbat acum în bucurie...
Pun tîmpla la pămînt și îl ascult
Iar inima-mi pe cîmpul nou îl scrie...

ION BRAD

Iată, inima mea...

(1944)

Soarele cutreeră cerul în lung și lat
Cu buze crăpate de arșiți, sărate, amare,
Și pare un copil rahitic de la noi din sat,
Crispat, flămînd, îmbătrînit de paloare.
Cînd întinde mîinile să ia un căuș din fîntîni
Îi sîngeră degetele în rețele de sîrmă ghimpată.
Nu-l cheamă nimeni la nunți — sînt numai copii și bătrîni,
Pomenile se fac în lipsa morților
Trimiși pe fronturi, să nu se mai întoarcă vreodată.
Mereu și mereu, cu avioane în loc de săgeți,
Îi chinuie trupul de sfînt Sebastian al nopții moderne.
Peste line coline, numai ciulini și scaieți,
Peste ochii mulțimii, numai noaptea se cerne, se cerne...
Zvastica macină zările, lung-îndelung,
Ca aripa unei mori de vînt a nebuniei...

... Dar iată, inima mea, iată c-ajung
Cîmpiile la hotarul de foc al miniei,
Carpații își scutură platoșa rece și ei,
Pădurile se freacă la ochi a trezire.
Zguduită adînc, din temei,
Moara babornită își plînge noptaticul mire,
Cavaleru-nzăuat
Care-a ucis, și-a stîlcit, și-a prădat.
Iată, vin care-n blindaj de oțel
De pe munții cărora a vorbit Lenin odată.
Și iată-l, liber și el,
Visul nostru cu fața iluminată;
Visul țîșnit din șireaguri de veacuri,
Legat în lanțuri, zvîrlit în gherle,
Dar care ne-a cîntat zi și noapte în praguri
Ca o grădină de mierle!
Soarele
Își întărește în ape de munte picioarele,
Își bolțește fruntea cît un Ceahlău
Și-aleargă zvelt, cu țara de mînă,
Ca un flăcău.

CONSTANȚA BUZEA

Să ne apărăm răsăritul

Pentru cei dintr-o generație cu mine
Soarele a răsărit pe ruine.
Neclar se conturează imaginea unei mame
Acoperindu-și puiul din copaia din lemn de plop
Cu brațele și trupul,
Cînd poame
Aducătoare de moarte cădeau dintr-un ram nevăzut,
Dintr-un cer neguros pregătit de înec,
De potop.
... Ciuruită de schije copaia cea albă de plop...

Pentru cei dintr-o generație cu mine
— Mă plec aproape de pămînt
Șoptind firelor fragede
Să dea spic fiecare, și floare —
Pentru cei care-au rămas atunci însingerați și tăcuți.

Răsăritul acela îmi pare
Că s-a ridicat ca o perdea de mătase
Peste lumea-ncepută atunci, cu primul surîs,

Veniți împrejurul meu
Voi cei care trăiți ajunul celor optsprezece ani!
Nu vreau să ne fie cuvîntul anemic,
De ceară!
Pasărea inimii — avîntă-se oricît de sus,
Răsăritul acela a fost pentru noi anume adus.

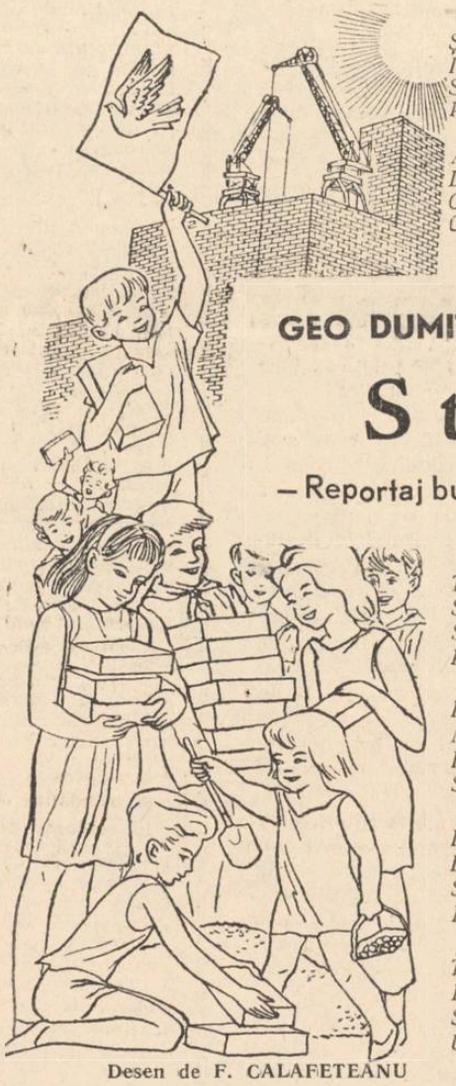

GEO DUMITRESCU

Strada

— Reportaj bucureștean de 23 August —

Desen de F. CALAFETEANU

Oraș în sărbătoare, pasul
In largul tău mă poartă iar,
Ți-e nou în dimineață glasul
Ce-l ispitește pe hoinar.

Ieșit-au casele din noapte
Pleoapa ferestrei deschizînd,
Cele dintîi a zilei șoapte
Răzbat în stradă rînd pe rînd.

Prin vinele cetății, dese,
Șuvoiul vieții a purces,
Mînat de gînduri ne-nțelese,
In valurile străzii ies.

Și colindînd prin piața-ntinsă
Zăresc deodată un portret,
Căutătura lui aprinsă
Mă biruie, încet, încet.

Privesc mereu cu luare-aminte
Obrajii arși ca niște stînci
Și tainice învățăminte
Dau reliefurile-adînci.

In cuta cea amară-a gurii
Grea urmă vremea-nțipări,
Dar în văpaia uităturii
Se-nvălvoră măreața zi

Din acel august, al minunii
Și-al biruinței, neuitat,
Cînd de pe marginea genunii
Poporul, treaz, s-a ridicat...

Și ochiul adîncit în sine
In lanțuri mi-l arată prins,
Străvechiul lanț al silniciei
Pe mîna-i harnică încins.

Așa-l purtă, răpus, vrăjmașul
Legat de caru-i triumfal,
Croind istoriei făgașul
Cu numele lui Decebal.

Tot el a fost și tras pe roată,
Săltat de mii de ori în furci,
S-au frînt de pieptu-i nu odată
Pîngăritoare oști de turci.

Ii zicea Dragoș odinioară,
Mihai, ori Ștefan mai apoi,
El spuse-ntîi țărinii: țară,
Sfîntind-o-n sîngele-i șuvoi.

El spuse-apoi robiei: beznă,
El, Tudor, vajnicul pandur
Simțindu-i lanțul greu pe gleznă
De jurul țării, împrejur.

Tot el sui pe cerul lumii
Luceafărul acestui grai,
Străbunului suspin al humii
Urzindu-i strălucitul strai.

Și-același lanț opri în umbră
Aprinsu-i gînd, înaltu-i har...
Il văd în odăița-i sumbră
De împărat și proletar.

Și-l văd iar, înfruntînd prigoana,
Chemări de luptă fluturînd,
La Grivița și la Doftana
Pe-ntregul Patriei pămînt.

Da, pasul lui ecou aruncă
Și azi, mai mîndru ca oricînd:
Bărbați trec osteniți de muncă,
Femei, copii, ostași, cîntînd.

Și urcă pretutindeni schele —
Orașul crește-ntinerit —
Strîns împletite printre ele
Aleargă mîini neobosit.

Adie vîntu-a mîngîiere
Pe creștete bălaie, flori
Dar printre flori mai flori sînt pruncii
Că te și-nșală uneori!

Și iar mă uit: portretul joacă
In zîmbet, — și n-aș ști să spui:
Pe frunte mîngîind copiii,
E vîntul sau e mîna lui?

Și mai pricep privind portretul,
Brăzdatul chip de arse stînci,
Simbolicele-nvățăminte
Din reliefurile-adînci...

Cum cuta cea amară-a gurii
Se face zîmbet luminos,
Și cum văpaia uităturii
Despică timpul neguros.

Cum fruntea suitoare-n slavă
E prag măreței înnoiri.
Cum dintre cazne și otravă
Se-aleg dogori și zămisliri.

Cum brazda grea dintre sprîncene,
Făgaș de sînge și sudori
Grăind de jertfe și blestemul
Mulțimilor de muncitori,

Sub plugul vremii noi se-ntoarce,
Putere-naltă germinînd,
O uimitoare floare sparge
Cleștarul soarelui plăpînd...

O floare uimitoare: omul! —
Fără pereche-n leaturi vechi,
Cu mîna-i liberă îndreaptă
Arătătoarele străvechi!

O, zvonul străzii, dur, mă-mbată
Ca un vin vechi, amețitor, —
Mă simt cu fruntea-nrourată,
Pe tancul eliberator

Din acel august al minunii
Și-al biruinței neuitat
Cînd de pe marginea genunii
Poporul treaz, s-a ridicat.

Se leagă lung făgașu-n minte —
Tulburătoare amintiri,
Și chipul ager dinainte
Adună totul în priviri.

Să fie-un muncitor? Or, poate,
Plugar, ostaș, conducător?
Dar eu zăresc în el Partidul,
Puterea-ntregului popor...

NICULAE STOIAN

Intrebări și răspunsuri

Cuferele mari urnindu-le cu greu,
Cufere ce-au fost cu tații-n cătănie,
Fiii de țărani din satul meu
Vesel-melancolici pleacă-n colonie.

Neam al fericirii răsfățat
Unde mi te duci așa, de griji niznai,
Și pe seama căror seceri ai lăsat
Grînele cu-mpovăratul pai?

Miriștea țepoasă ca daracul
Ce desculțe tălpi mai tatuează?
Pepenii și ciorile și prepeleacul
Oare cui i le-ați lăsat în pază?

Știu, răspunsul poate-ar fi mai bine
La gospodărie-n sat să-l cer,
Poate mi l-ar da chiar grelele combine,
Dropii ce-și desfac prin grîne-aripi de fier.

Să-mi răspundeți la naivele-ntrebări
Vouă clipele acum nu mai v-ajung.
Prea vă strigă munții peste zări
Cu semnalul trenului prelung.

MIHAI NEGULESCU

La baraj

Lumina constelațiilor noi
Vibrează lung în draperia serii;
Un corn lunar, trecînd pe munți greoi,
Ademenește vulpile și jderii.

Departe-i nesfîrșitul Bărăgan
Departe sînt și Dornele și Crișul —
Aici e doar un freamăt nou, montan,
De camioane înfruntînd suișul...

Despică faruri noaptea în felii
Și valea o străbat, încrucișate.
O, visători mărunți, nu e aci
Nici mit, nici taină, nici singurătate.

Aici e visul — aripă de-oțel,
Înfiorată doar în vîntul iute —
Și timpul, neoprit, ca un șrapnel
Ucide clipele-n zadar pierdute.

Lucrăm, lucrăm, cu sufletul prea plin
De zarea ce aici se făurește;
Arhitectura marilor lumini
Ne înveșmîntă și ne cucerește.

Turnăm beton sub cerul uriaș,
Iar cînd în rîu vin zorii să se spele,
Vedem cum, noaptea, tînărul baraj
A mai crescut cu-o palmă, către stele...

O SUTĂ DOISPREZECE

PETRU VINTILĂ

La ora şapte dimineaţa începu şedinţa. Biroul directorului se umplu de oameni care veniră din celelalte încăperi ale barăcii cu scaunele după ei, rînduindu-se pe lîngă pereţi, luînd pe spinări varul, răsfoind cu înfrigurare dosarele ce le ţineau desfăcute pe genunchi. Directorul de la masa lui, ridică ochii şi întrebă glumeţ :

— Is toţi juveţii aici ? Atunci să începem. Hai, să spargă gheaţa Ionescu de la 219. Zi Ionescule, cum stăm cu 219 ?

Stoicănescu se uita afară, unde se zărea coasta dealu'ui împădurită cu tufanii ruginii. Frunzişul uscat al tufanilor părea prăfuit sub ninsoarea proaspătă şi calmă. Aici în biroul directorului, Ionescu de la „219" îşi făcea raportul, spunea despre nişte piese pe care le aşteaptă de cîteva zile şi încă nu le-a primit şi directorul asculta încruntat, cu nişte ochi reci, aproape duşmănoşi. Adineauri deschisese şedinţa cu vorbele care sunaseră ca o glumă „îs toţi juveţii aici ?" — iar acum îi pierise de pe faţa sa mare şi smolită orice urmă de zîmbet. Îşi muşca buza de sus şi desena ceva pe-o hîrtie. „Aşa e răspunderea în muncă ?" se întrebă Stoicănescu de unul singur şi privi tăcut în jurul său. La şcoală şi la practică li se spusese de multe ori că nicăieri ca la ei în petrol răspunderea nu-i aşa de mare. Într-o sondă se vîră zeci de milioane de lei, într-o singură sondă se bagă atîţia bani cîţi se investesc într-o fabrică. Se trezi că-şi pune, ca un judecător, întrebarea: „dacă se întîmplă o catastrofă, o erupţie în plin proces de foraj ? Ce faci atunci ?" Închise ochii înspăimîntat dintr-odată şi simţi că vocile celor care discutau în şedinţă îl împiedicau să gîndească şi să găsească soluţia ce mai rapidă. Îşi simţi fruntea şi ceafa udate dintr-odată de o sudoare rece ca gheaţa. „Ce faci atunci ? — întrebarea îi sfredelea creierul şi el nu putea răspunde repede şi lucrul acela îl simţea dureros şi chinuitor. Apoi deodată îşi auzi pomenit numele şi Pandele îl privi cu nişte ochi ciudaţi, plini de o neaşteptată căldură :

— De azi avem un nou inginer la „O sută doisprezece", pe tovarăşul Aurel Stoicănescu. Dînsul e tînăr, a absolvit anul ăsta Institutul, e şef de promoţie şi trebuie să ne mîndrim ca tocmai la schela noastră ni s-a repartizat un element aşa de capabil.

După un ceas, la orele 8 aşa cum făgăduise de aseară, Pandele îl duse cu „Pobeda" lui pînă la „112". Îi prezentă oamenii, îi arătă pe scurt ce are de făcut şi plecă mai departe spre celelalte sonde în foraj răspîndite în văioagele şi pe dealurile din împrejurimi. Pandele urcase cu el pînă la baraca aşezată pe un deal la vreo cincizeci de metri de sondă şi i-o prezentă pe Linica Udrea.

— E chimista sondei 112. E cea mai bună chimistă din tot Oficiul. Ai să te convingi singur de lucrul ăsta.

Linica Udrea era mărunţică, avea nişte mîini de copil şi frumuseţea ei avea ceva calm, pe deplin cristalizat, fără violenţe. Puteai să treci pe lîngă ea de sute de ori, fără ca atenţia să-ţi fie atrasă prin ceva deosebit. Ea dormea probabil în laborator, fiindcă la singurul perete unde ar fi putut să stea fără să încurce spaţiul era o laviţă modestă, aşa cum sînt la posturile de gardă din unităţile militare, o laviţă fără speteze, scundă, acoperită cu o pătură ieftină, verde. Unul din pereţi era ocupat aproape în întregime de o fereastră mare, la peretele celălalt era laviţa, sub o poliţă cu cîteva vrafuri de cărţi, iar al treilea perete era ocupat cu dulapul plin cu sticluţe şi eprubete. Un lavoar de tablă, un cuier de lemn din genul acelora care sînt consemnate în procesele verbale de inventar sub numele de „coarne de cerb", o masă de lemn, un godin de tablă complectau mobilierul laboratorului. De sub laviţă se vedea marginea unui cufăr de lemn, soldăţesc şi vîrfurile unei perechi de pantofi. Peste pledul laviţei era o căciulă cu apărători de blană pentru urechi şi o scurtă îmblănită. „Sînt lucrurile ei" se gîndi Stoicănescu atunci cînd dădu peste ele şi remarcă faptul că odaia aceea nu avea nimic cochet în ea, în afară de o glastră de tablă cu o muşcată aşezată pe gîrliciul ferestrei. O sîngură muşcată, cu frunzele ei palmate, de un verde intens, mirosind a clorofilă, privind tăcută ninsoarea calmă ce se cernea afară.

Cînd ieşiră de acolo, Pandele îi atrase atenţia :

— Cel care a fost înaintea dumitale aici a avut o ieşire urîtă. A încercat... mă înţelegi...

— Am aflat.

— E bine să ştii de la început.

În timp ce discutau aceste lucruri, coborau pe poteca uşor înzăpezită ce unea cabana cu vatra sondei. La un moment dat Stoicănescu îşi întorsese faţa spre baracă şi o surprinsese pe fata aceea la fereastră, lipită cu nasul de geam, lîngă frunzele muşcatei, dar ea se făcu nevăzută în aceeaşi clipă, iar după aceea, turburat, Stoicănescu nu mai ştiu dacă imaginea ei în geam a fost un lucru aevea, ori numai o părere înşelătoare a lui.

★

Stoicănescu nu ţinu să schimbe nici un amănunt al vieţii ce se statornicise aci încă de cîteva luni înaintea lui. Se lucra în trei schimburi, oamenii veneau de la Cărbunari cu camionul pînă la un loc de pe şosea aflat la vreo doi kilometri departe de sondă. Acolo camionul îi lăsa şi ei o luau pe jos pe un drumeag desfundat ce înainta şerpuind pe o vale alături de un pîrîu repezinos. Numai sondorul şef Vasile Cazacu, motoriştii Andrei Bălan şi Iohan Weiner şi sondorii Ion Andreica şi Iacob Leşiţeanu, nu plecau de aci cu săptămînile. Ei aveau amenajat în baracă un dormitor comun, ca la o companie cartiruită într-o tabără departe de garnizoană. Stoicănescu se alătură acestui grup statornic şi ocupă camera care pînă cu o săptămînă în urmă fusese a înaintaşului său. Era o cameră tot atît de mică, dar şi mai modest mobilată decît laboratorul. Aci era un singur pat şi o noptieră de tablă albă ca într-o rezervă stingheră de spital sărac. Fereastra dădea spre luminişul în care se înălţa turla metalică a sondei şi vuietul motorului fixat pe postamentul lui făcut din doi trunchi groşi de fag, răsuna neîncetat, umplînd împrejurimea ca zgomotul unei furtuni fără sfîrşit. Geamurile slab chituite, vibrau într-una, ziua şi noaptea. Pereţii de scînduri ai cabanei vibrau ca lemnul unei viori stranii şi uriaşe. Aerul umed şi rece vibra şi el fără încetare şi, ca într-un peisaj fantastic, vuietul acela parcă era al iernii ce se lăsase peste livezile desfrunzite şi peste pădurile de tufani, parcă era al ninsorii calme şi insistente. Stoicănescu vru întîi să-şi aranjeze camera, să-şi scoată din valiză lucrurile ce le adusese cu el, dar frigul dintre cei patru pereţi îl alungă repede afară. Coborî la vatra sondei şi privi minute întregi la prăjina de oţel ce se învîrtea cu un uruit uniform şi obositor. Eftimie îi arătă caietul de foraj şi Stoicănescu se uită la şirul de cifre care exprima jurnalul intim al sondei. Apoi întrebă dacă au barită suficientă, întrebă de prăjini şi intră în baraca motorului. Era de serviciu Iohan Weiner, un neamţ aşa de blond încît părul lui avea reflexele argintului. Weiner, care stătea în pragul barăcii, o văzu pe laborantă coborînd poteca spre vatra sondei şi îi spuse inginerului :

— Vine după proba de spüllung.

Inginerul îl privi surprins. Ştia cuvîntul, îl întîlnise în tratatele de la Institut, mai ales în cele nemţeşti, dar nu-l auzise niciodată rostit în schelele pe unde trecuse în lunile de practică. Apoi se uită spre poteca înzăpezită şi o zări pe laborantă. Ea nu-l vedea ; el stătea în umbra barăcii, acoperit pe jumătate de trupul lui Weiner care privea din cadra uşii. O văzu cum cere sondorului şef noroiul pentru analiză, cu faţa ei fără zîmbet, serioasă şi parcă niţel îngîndurată. Apoi o văzu urcînd, aplecată înainte, poteca tăiată pieptiş în deal. Era să alunece şi se apucă de creaga unui tufan. Puful de zăpadă se scutură pe părul ei castaniu şi pe umerii înguşti, dar ea continua să urce şi intră repede în cabană.

— A ţinut singură să vină aici, parcă se fereşte de oameni. Ce-o fi avînd în sufletul ei, nimeni nu poate şti, spuse motoristul după ce-o văzu intrînd în cabană.

Inginerul răspunse cu un mormăit surd din care Weiner nu pricepu nimic. Îl lăsă pe inginer cu gîndurile lui şi el se apleacă spre blocul motorului, întors uşor cu o ureche, ascultînd bătăile egale şi sacadate ale pistoanelor.

Desen de TIA PELTZ

Stoicănescu se gîndi că şi el, întocmai ca Weiner, trebuia să asculte ziua şi noaptea vuietul motorului, trebuia să asculte vibrarea neostenită a geamurilor din odaia lui, să vadă ninsoarea calmă, ucigătoare în cernerea ei domoală şi egală, trebuia să raporteze de două ori pe zi la oficiu mersul lucrului, să ceară barită sau prăjini, să se certe cu Horvat că n-a trimis mîncarea la timp, ori să aştepte sosirea unui nou transport de burlane şi să se uite cum le trage pînă sus, de la drum, tractorul cu şenile, cutremurînd pămîntul îngheţat sub tălpile lui de oţel. „Dacă aş fi adus măcar o carte" şi îşi aminti că în valiză n-avea decît o carte de specialitate despre tehnica forajului cu turboburul care tocmai apăruse şi pe care o cumpărase în drum spre gară, din librăria tehnică de pe Buzeşti.

Întîia lui zi la „112" trecut încet, greu, aşa cum trec orele în aşteptarea unui tren anunţat cu o întîrziere ce se adaugă şi creşte mereu. Stătu la sondă, învîrtindu-se de colo pînă colo ; cînd era afară se uita ca un fluture la lumina slabă a becului electric din baraca tremurătoare a motorului, cînd intra acolo se uita la luminile aprinse la distanţe egale, în rămurişul metalic al sondei şi pe furiş se uita sus, la pata neagră a cabanei, acolo unde la marginea ei dinspre miazănoapte, pătratul ferestrei se zărea ca tabloul luminat al unui transatlantic pe o mare la septentrion, răvăşită de o furtună înfricoşătoare. „Dacă aş face şi eu ca inginerul care a fost aici înaintea mea ?" îi se înfipse în creier gîndul acesta lui Aurel şi-l chinui ca pe un adolescent cuprins de întîia febră tulburătoare a iubirii. „Are ochi urîţi, cenuşii, spălăciţi" încercă s-o smulgă din gînd. Stătu fără rost la sondă pînă tîrziu, tot aşteptînd ca lumina din fereastra laborantei să se stingă, să se topească în bezna grea a nopţii, dar fereastra continua să stea luminată ca o prezenţă atîţătoare şi tenace. Cazacu îi spuse la un moment dat, fără să-l fi întrebat, parcă i-ar fi ghicit gîndurile : „eram săptămîna trecută în vîrful turlei, fixam o prăjină nouă şi fără să vreau mi-am aruncat ochii într-acolo. Dac-aţi şti, tovarăşe inginer, că am văzut-o dezbrăcîndu-se încet, fără grabă. Era cu faţa la godin, părea că se încălzeşte. Ce corp grozav !... N-am mai văzut aşa corp şi era alb, strălucea de alb ce era. Ptiu, drace, că o muiere ca asta te aduce la păcat ! De sus, din vîrful turlei se vede la ea în odaie ca-n palmă. Ştiţi ce înseamnă să fie o singură femeie între atîţia bărbaţi ? Toată ziua eşti cu gîndul la ea, o vezi şi noaptea în vis cum vine desculţă şi albă spre tine, îţi vine s-o strigi şi diavoliţa se depărtează ca un fum, se topeşte ca un abur. De-abia apuc să foräm sonda asta şi să plecăm de-aici. Poate că ne-o ia de pe cap şi ne dă un laborant. Astă vară stătea cu fereastra deschisă şi cînta. Oh, cînta ca o mierlă din pădure. N-o ştiţi cum cîntă... n-aţi auzit-o încă..."

★

Dimineaţă, dădu raportul telefonic. Vocea lui Pandele suna răguşită şi hîrîită în aparat şi directorul era neînduplecat, curios şi insistent să afle cele mai mici amănunte :

— A sosit al doilea transport de barită? Cum? N-a sosit? I-am spus lui Anghel încă de ieri să-l aducă. Cît aţi înaintat? O sută douăzecişicinci de centimetri? E bine. Daţi-i înainte ! Numai atenţie mărită să nu erupă. Cred că va apropiaţi de stratul productiv. Ţi-e urît acolo? Ei, bravo, de ce să-ţi fie urît? Nu e tot lume şi acolo? Aşa, luaţi probe mai dese de noroi şi atenţie mare la sapă să n-o înţepeniţi tocmai acuma, ca ţiganu' la mal!

Aurel ieşi din odaia lui unde era telefonul şi coborî la sondă. Întrebă sondorii cînd s-a luat ultima probă şi ceru aspru să se ia încă una, chiar atunci. Glasul lui era întunecat şi cineva strigă după laborantă, cu palmele la gură. Linica ieşi din cabană şi coborî în fugă poteca. Aurel îi spuse, oprind-o cînd trecu pe lîngă el :

— Proba ! Aşteptăm repede rezultatul ! N-am venit aici să vîsăm !

Laboranta îl privi uimită, surprinsă de glasul acela aspru şi se roşi pînă în albul ochilor. Apoi luă proba şi după vreo zece minute îi aduse lui Aurel rezultatul. Ea se urcă îndărăt la cabană şi Aurel se gîndi că bine face lăsîndu-i singuri, să nu-i încurce în lucru. Dar după vreo două ceasuri motorul se opri după ce icni gîfîit de cîteva ori. Dintr-odată se aşternu o linişte atît de profundă, încît sondorii, obişnuiţi să vorbească strigînd cu glasuri puternice ca să întreacă vuietul motoru'ui, îşi ascultară propriile lor strigăte, încremeniţi de mirare. Pînă atunci, luminişul în care era instalată sonda părea clopotul de sticlă al unui acvarium de proporţii neobişnuite, în interiorul căruia sondorii se mişcau agitaţi de colo pînă colo, cu glasurile înecate în vuietul uniform al motorului. Acum, în tăcerea nefirească vocile sondorilor sunau ciudat, însufleţite parcă după o lungă noapte de beznă şi de somn.

— Ce-i cu motorul, tovarăşe Weiner ? strigă Aurel, venind cu paşi repezi spre cabina motorului.

— Îi aflu eu hiba, n-aveţi grijă, tovarăşe inginer.

Aurel îşi aminti de lecţiile de la Institut în care se vorbea despre pericolul în astfel de cazuri, ca noroiul să se aşeze pe coloană, astupînd-o, pietrificîndu-se şi cu ochii măriţi de spaimă, strigă :

— Repede ! Pune motorul în funcţiune cît poţi de repede ! Intră în cabina motorului şi urmări cu înfrigurare mişcările repezi ale lui Weiner. Cînd, în sfîrşit motorul porni din nou, Aurel se repezi la sondă şi cercetă coloana cu noroi. Ochii îi luceau : „nu s-a întîmplat nimic". Ieşi de sub încrengătura metalică a sondei şi se opri la marginea vetrei, acolo unde zăpada era înaltă şi albă, scînteietoare în lumina piezişă a soarelui ce răzbătea rece printre crengile negre ale fagilor. Se aplecă, adună în pumnii făcuţi căuş un bulgăre de zăpadă, îl frămîntă şi căutînd o ţintă, aruncă bruşul de zăpadă în trunchiul unui copac. În clipa aceea o zări pe laborantă la fereastra ei în spatele ghiveciului cu muşcata verde, urmărindu-l de acolo în joaca lui stingheră şi copilărească. Cîteva secunde stătu uimit ca un fluture de noapte sub abajurul unei lămpi aprinse, păru că aşteaptă să plece de la fereastră, dar ea continuă să stea acolo ca un bibelou alb de porţelan, fără zîmbet şi fără să clipească din ochi. Aurel se îndreptă spre locul unde ajutorii de sondori alegeau dintr-o stivă o prăjină. Se aplecă el însuşi la un capăt al prăjinii metalice, ajutîndu-i s-o ridice şi cînd, după cîteva clipe se uită iar, pe furiş, spre fereastra laboratorului, nu mai zări acolo decît frunzele late ale muşcatei.

A doua zi s-a sculat după o noapte plină de vise haotice şi paradoxale. Dormise prost, se trezise în cîteva rînduri buimăcit şi asudat, amintindu-şi de fiecare dată fărîma de vis torturant care-l zbuciumase. Întîi, parcă se urcase în turla sondei ca să privească de-acolo în odaia laborantei. Se urcase în ascuns, ca să să nu-l observe nimeni, dar la un moment dat se auzi strigat pe nume. Privind în jos îl zărise pe Cazacu rîzînd subţire, cu vădită ironie.

— Vasăzică te interesează Linica ? Vrei s-o vezi şi dumenata ?

Atunci toate treptele metalice ale scării se depsprinseră din locul lor uruind cumplit şi el căzu în schelăria de oţel ca între pereţii unui ascensor. Se trezise tremurînd îngrozit şi cu toate că nu fusese decît un vis stupid, se linişti greu, aţipind abia după vreun ceas, dar pe urmă iar avu un vis straniu şi se trezi tremurînd de frig, cu pătura căzută jos de pe el.

De dimineaţă s-a sculat obosit şi s-a spălat la marginea barăcii, gol pînă la brîu, cu zăpadă. Apoi s-a îmbrăcat şi a ieşit îndreptîndu-se spre vatra sondei. Chiar lîngă treptele de lemn, în zăpada îngheţată, cu o margine călcată de talpa unui bocanc, zări o hîrtie îndoită. Era o hîrtie mov de felul acelora ce se vînd în mape de scrisori cu duzina, cu antete reprezentînd un coş cu viorele, un trandafir, ori o inimă străpunsă de o săgeată. Hîrtia era umplută cu un scris mărunt, cu litere cît bobiţele de mac, negre, însă porţiuni întregi, din pricina zăpezii, erau pătate şi şterse, cu scrisul ilizibil.

Vru s-o citească, dar în secunda aceea în luminişul abia luminat de razele piezişe ale soarelui, izbucni cu detunet grozav o explozie. O prăjină scîrşni în vîrful turlei, izbită cu o putere înfricoşătoare, cîteva scînduri ţîşniră în sus, zburînd cu un vîjîit sinistru şi îndată după aceea zgomotul teribil al exploziei fu urmat de vuietul pe care-l făcu jetul de gaze şi ţiţei al erupţiei. Stoicănescu vîrî hîrtia găsită în buzunarul pufoaicei şi alergă spre sondă. Îl văzu pe Cazacu alergînd şi el într-acolo, gesticulînd, strigînd ceva, îl zări pe Weiner ieşind din baraca motorului şi peste toţi, peste tufanii cu frunzişul roşu, peste acoperişul cabanei, peste oameni, pe întreg luminişul începu să cadă cu ropot înfricoşător, ploaia neagră şi vîscoasă, cu pietriş şi nisip, cu noroaie grase, ploaia de care Stoicănescu se temuse atîta şi care izbucnise atît de neaşteptat. În cîteva clipe luminişul întreg îşi schimbă înfăţişarea. Tufanii frumoşi în frunzişul lor roşcat se despuiară şi se înegriră, cu crengile sfîşiate de ropotul greu, zăpada se făcu şi ea neagră, strălucitoare sub baia de ţiţei şi tot locul acela parcă intrase în focul unor fantastice cuiburi de brandturi şi mitralii. În cîteva secunde Stoicănescu îşi aminti capitole întregi din cursul de exploatarea ţiţeiului, toate grefate pe întrebarea chinuitoare şi desnădăjduită : ce trebuie să fac ? Cu palmele acoperindu-şi ochii, aplecat înainte, ca la asalt, alergă spre sonda în erupţie. Nu mai vedea nimic în juru-i. Ploaia aceea teribilă înnegură în cîteva clipe luminişul întreg, coborînd peste el un amurg ciudat, înăbuşitor. El strigă, amintindu-şi dintr-odată singura intervenţie posibilă, singurul lucru ce trebuia încercat pentru salvarea sondei :

— Toată lumea la ventilul de siguranţă !

Dar glasul lui, acoperit de vuitul erupţiei, nu fu auzit de nimeni şi era de fapt inutil, fiindcă acolo, chiar la gura erupţiei, sub încrengătura metalică a sondei, crispaţi ca pe un vapor zguduit de-un ciclon, sondorii încercau desperat să închidă ventilul. Ei însă nu se vedeau în ploaia neagră, ei înşişi negri, scăldaţi în ţiţei, loviţi de pietrişul zvîcnit din adîncimi, lipiţi unul de celălalt ca un singur om cu un singur trup dar cu opt ori zece braţe încordate. Stoicănescu se repezi orbeşte în furtuna de ţiţei, peste faţă şi peste mîini simţi izbindu-l rafalele cu forţa unor zbice de sîrmă împletită, poate că a şi ţipat de durere, dar era aci, ajunse la geizerul acela dezlănţuit, încleştîndu-se şi el de cheia ventilului. Acum auzea limpede strigătele celor lipiţi de el :

— E înţepenit !

— S-a mişcat ! Încă o dată !

— Nu s-a mişcat !

— Hai cup !

— E înţepenit !

Îşi aminti textul din curs în care se spunea despre primejdia în astfel de cazuri, a declanşării unui incendiu. Sondă în erupţie, sondă incendiată !... Totul s-ar sfîrşi într-o secundă. Nu le-ar mai găsi nici măcar un os necarbonizat. Şi totuşi, nu simţea spaima morţii în el. Numai ventilul trebuiau să-l închidă.

Un milimetru, un singur milimetru smuls, părea să aibe în clipele acelea dimensiuni astronomice. Furtuna neagră nu pregeta să arunce ploaia cu un şuier asurzitor. Sus, la fereastra cabanei, lîngă muşcata roşie ca purpura, fata aceea poate că stătea încremenită de groază, dar nu se vedea nimic altceva decît viscolul negru, opac. Stoicănescu strînse cleştele cu îndîrjire sporită dintr-odată. Ventilul de siguranţă însă, parcă se împotrivea ca o sălbăticiune turbată. Aşa au trecut clipele, crispate, dureroase, aşa au trecut minutele, aşa au trecut orele. Aproape de amiază, în sfîrşit, ventilul a fost închis. Liniştea s-a prăbuşit dintr-odată peste locul acela răvăşit ca o cazemată de beton după un tir de artilerie grea. Cei cîţiva oameni biruiseră şi, acum, în tăcerea profundă, glasurile lor parcă sunau cu o mirare fără margini, înspăimîntaţi parcă de primejdia prin care trecuseră ca nişte naufragiaţi pe o mare răscolită de un ciclon.

Stoicănescu urcă ameţit spre cabană. Laboranta coborî treptele în fugă, venind să-l ajute. „Nu, pot merge şi singur" răspunse el. Avea şi ea pufoaica şi salopeta impregnate de ţiţei. Stoicănescu se gîndi : „asta înseamnă că n-a stat la geam, lîngă floarea ei roşie. Ce copil necugetat !"...

În odaia lui, Stoicănescu s-a desbrăcat să se spele. După un ceas a telefonat la oficiu : „sonda o sută doispreze e gata să intre în producţie". N-a mai povestit prin ce trecuseră. Era timp pentru asta. S-a aşezat pe pat. A scos din buzunarele pufoaicei lucrurile uitate acolo : portmoneul, creionul automat, bricheta, tabachera şi o hîrtie îndoită, de felul acelora ce se vînd în mapele de scrisori. Hîrtia avea un scris mărunt, cu literele cît bobiţele de mac, cu porţiuni mari ilizibile. A citit surprins, rîndurile ce urmează : „Acesta-i altfel de om, poate că nici n-a iubit vreodată. E ursuz, îmi vorbeşte autoritar şi nu l-am văzut zîmbind niciodată. E un ciudat amestec de timiditate, candoare şi autoritate. Oh, şi de-ar şti că tocmai asta îmi place la el !..."

mențiuni critice • perpessicius despre

BILANȚ FESTIV LA ANUL XV

Odată cu căderea Bastiliei fasciste, 23 August a adus în istoria noastră contemporană și eliberarea literaturii. Ascultînd și urmînd chemările înțelepte ale Partidului Muncitoresc Romîn, scriitorii cinstiți, apropiați de viața și munca poporului nostru au reușit în acești cincisprezece ani să pună bazele și să înceapă a înălța edificiul literaturii noi, realist-socialiste. Partidul Muncitoresc Romîn eliberînd pe scriitori la 23 August din lanțurile sclaviei, le-a arătat care este calea cea dreaptă pentru înflorirea talentului lor, deschizîndu-le cu infinită generozitate posibilități nemaiîntîlnite pentru creația lor pînă atunci rătăcită pe căi lăturalnice sau greșite. Partidul i-a ajutat și i-a îndrumat de-a lungul anilor cu părintească grijă. 23 August, rămîne un moment hotărîtor în evoluția literaturii noastre spre culmile desăvîrșirii sale. Dacă pînă la ora aceea Licu Oroș și tovarășii săi de cazne n-au ajuns încă — epic vorbind — decît să schimbe închisoarea din Satu Mare cu aceea din București și sadicele torturi ale lui Grunz și Orbescu cu inexpertele metode ale ridicul-infatuatului director Lăpturel, Rădăcinile sînt amare, în schimb, ampla frescă în care Zaharia Stancu reconstituie cronica vieții noastre politice din era lagărelor și închisorilor antonesciene, a ajuns la volumul al cincilea, și, alternînd trecutul, cu prezentul, se pregătește pentru celelalte escale ale vastului său periplu. Care va fi ultimul port, în care va poposi nava temerarului Odiseu, iată ce nu poate fi încă presupus. Dar că pînă la urmă, toți pretendenții aceia cari invadaseră palatul din Ithaca al istețului peregrin, dînd iama în cămările gospodărești, vor cădea pînă la unul sub bătaia de arc a viteazului, aceasta este neîndoios. Căci unul din caracterele romanului de după 23 August este rechizitoriul și Zaharia Stancu, temperament prin excelență inflamabil și polemic, nu se putea să nu se lase ademenit de ispitele acestei sirene. Așa cum s-au lăsat, dealtminteri, ademeniți și ceilalți romancieri cîți au ridicat vintrelele, în vremea aceasta, fie pe cîte una, fie pe cîte mai multe nave ale convoiului lor epic. Cronica de familie, Ion Sîntu, Străinul și Setea, purced din aceeași optică a rechizitoriului, chiar dacă între Petru Dumitriu, Ion Marin Sadoveanu și Titus Popovici, deosebirile de structură literară și de stil sînt dintre cele mai categorice. Rechizitoriu de sigur a fost și în Ciocoii vechi și noi, așa cum a fost și-n Răscoala sau în Intunecare, ceea ce distinge însă rechizitoriul epic de după 23 August este — și e cea de a doua notă distinctivă — caracterul lui oarecum amfibiu, proprietatea de a evolua cu egală ușurință și în trecut și în prezent. Schimbările fundamentale, sociale și politice, survenite după 23 August au creat un climat de o atît de rară transparență și de o sensibilitate, am zice, electrică atît de pronunțată, încît însuși examenul critic al trecutului nu putea să nu fie înrîurit. Ne aflăm de fapt, în fața aceluiaș proces pe care Maxim Gorki l-a formulat încă din 1933, pentru literatura sovietică, în cuvinte devenite clasice, ce se cuvin gravate cu litere de foc în conștiința creatorilor noștri: „Pentru ca toată nefasta ticăloșie a trecutului, spunea Gorki, în care oamenii duceau o viață de ocnași, să fie cît mai bine scoasă în evidență și înțeleasă, trebuie neapărat să dezvoltăm în noi aptitudinea de a privi trecutul de la înălțimea realizărilor prezentului, de la înălțimea măreților țeluri ale viitorului. Acest punct de vedere superior trebuie să declanșeze și fără îndoială că va declanșa, acel patos mîndru și plin de optimism ce va da literaturii noastre o tonalitate nouă, o va ajuta să plăsmuiască forme noi, va crea noua orientare atît de necesară nouă — REALISMUL SOCIALIST, CARE, DE BUNĂ SEAMĂ NU POATE FI DECÎT RODUL EXPERIENȚEI SOCIALISTE" (sublinierea noastră). Acestea le scria Maxim Gorki în 1933, cincisprezece ani după Revoluția din Octombrie și pentru timbrul lor profetic, ca și pentru excelența observațiilor ce precedă, a căror încheiere deziderativă este, și de a căror oportună rememorare, la un moment festiv ca acesta, nimeni nu se îndoiește, nu mi se pare nepotrivit a reproduce și următoarea pagină în care prezentul nostru se oglindește cu pregnanță: „Desigur, afirma Gorki, cincisprezece ani sînt prea puțini ca să poți crea scriitori de talia lui Molière și a lui Balzac, ca să ajungi să ai autori pe măsura celui ce-a scris „Revizorul" sau a făuritorului „Domnilor Golovliov". Dar într-o țară în care în acești ani, energia clasei muncitoare a construit orașe noi, fabrici uriașe, care prefac geografia fizică a pămîntului său, legînd între ele mările prin canale, irigînd și populînd deșerturile, îmbogățind în chip uimitor statul cu nenumărate comori descoperite în adîncurile pămîntului, într-o țară unde clasa muncitoare a promovat din mijlocul său sute de inventatori, zeci de oameni de știință eminenți, unde în fiecare an pășesc în viață aproape jumătate de milion de tineri cu studii superioare, într-o astfel de țară sîntem îndreptățiți să cerem mult literaturii. Această literatură tînără cuprinde chiar în momentul de față destule opere valoroase ca formă, ea îmbrățișează din ce în ce mai larg realitatea; este de dorit ca oglindirea realității să fie mai adîncă. Și va fi atunci cînd tinerii scriitori își vor da seama că-i necesar să învețe, să-și extindă cunoștințele, să-și dezvolte capacitatea de cunoaștere, să studieze tehnica acestei activități revoluționare, deosebit de importante și de mare răspundere pe care și-au ales-o".

In lumina acestor premise, bilanțul festiv al ultimilor cincisprezece ani de literatură românească poate fi cu mai multă lesniciune întreprins. O primă constatare ce se impune și celui mai superficial dintre comentatori este aceea că toți scriitorii, indiferent de generație și indiferent de genul în care s-au exercitat, au răsfrînt într-o măsură mai mare sau mai mică tumultul epocei prin care trecem. Începînd cu primul ghiocel epic, acel Mitrea Cocor al veteranului prozei românești, Mihail Sadoveanu și sfîrșind cu ultimul volum, al cincilea, din Rădăcinile sînt amare, ciclicul roman al lui Zaharia Stancu, întreaga proză românească de după 23 August a înregistrat toate prefacerile și toate preocupările zilelor noastre. Masive expropieri, echivalînd cu o defeudalizare radicală a marei proprietăți, colectivizarea agriculturii, industrializarea, naționalizarea băncilor, hidrocentrale și electrificare, varii combinate chimice și industriale, șantiere fluviale sau citadine, durînd peste noapte, ca-n basmele celor o mie și una de nopți, palate și cetăți, — tot ceea ce face propriul epocei acesteia, agitată, dinamică și constructivă, în același timp, n-a întîrziat să-și imprime ecoul în pasta receptivă a schiței, nuvelei, romanului sau reportajului. Scriitorii noștri nu numai că au dat, în cursul celor cincisprezece ani, cărți bune, (căci Negura, Eroica, Moromeții, Cronica de familie, Străinul, Bărăgan, Rădăcinile sînt amare ș. a. sînt demne de trecutul glorios al prozei noastre, ilustrată de Mihail Sadoveanu și Liviu Rebreanu), dar ei le-au și meditat, reflectînd asupra meșteșugului lor, cumpănind dificultățile și dominîndu-și îndoielile. Intru aceasta mi se pare cu osebire semnificativ faptul că unul dintre cei mai dotați prozatori ai epocei, Petru Dumitriu, a practicat, paralel cu elaborarea unui roman de importanța Cronicei de familie și jurnalul propriei sale creații, fie în confesiuni de înaltă ținută ideologică, fie în polemici susținute cu tact, precum în articolul Asalturi respinse, atît de bogat în ecouri ale atelierului său epic. Cum nu putem redacta listele autorilor, cîți au îmbogățit literele românești de după 23 August, cu opere intrate în conștiința cetitorilor, o datorie pioasă obligă totuși să înregistrăm, dintre pierderi, pe cele, cel puțin, mai dureroase: Mihai Sebastian, Ion Călugăru, Camil Petrescu și G. Bacovia.

Așa cum orice bilanț al poeziei de după 23 August nu poate începe altminteri decît cu amintirea celui mai îndrăgit de zei, pentru că era cel mai tînăr și cel mai înzestrat, cu Nicolae Labiș. Despre notele distinctive ale lirismului nostru în ultimii cincisprezece ani am avut prilejul să stăruim în dările de seamă consacrate volumelor de versuri ale lui Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Mihu Dragomir, note ce se întîlnesc la toți poeții, indiferent cărei generații ar aparține. Însă laurul dintîi, așa cum și pentru proză a revenit lui Mihail Sadoveanu, se cuvine veteranului poeziei, aceluia care, după Eminescu a săpat cel mai adînc albiile liricei românești, lui Tudor Arghezi. La fel cu Mihail Sadoveanu, al cărui Nicoară Potcoavă a renăscut din cenușa de debut a Șoimilor, ca o adevărată pasăre de paradis a prozei românești, și Tudor Arghezi și-a surprins admiratorii cu două din cele mai categorice triumfuri ale lirismului nostru contemporan: 1907 și Cîntare omului. La dreptul vorbind, aparițiile lor n-ar trebui să uimească, întrucît ele reprezintă suma virtuților poetice, așa cum Tudor Arghezi le-a manifestat din vîrsta fragedă a selenarelor „agate negre" și pînă în aceea matură a Cuvintelor potrivite. Ele sînt, pe de altă parte, în tradiția poeziei noastre clasice, reflexivă și militantă, în aceeași măsură. O poezie care a cunoscut, cu Împărat și proletar și Noi vrem pămînt, culmile poeziei noastre sociale și cu Scrisorile, cu Glossa și cu Memento mori, culmile poeziei noastre meditative, făcea nu numai posibilă dar și necesară apariția noilor izvoare lirice, cîte au înviorat poezia românească în ultimii cincisprezece ani. Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Demostene Botez, Maria Banuș, Dumitru Corbea, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Victor Tulbure, Nina Cassian, Veronica Porumbacu, E. Frunză, Rău, Andrițoiu, Ion Horea (și lista e departe de a fi epuizată) iată falanga rapsozilor care a mers în pas cu istoria ultimilor cincisprezece ani, consemnînd în carnetele lor de campanie tot ceea ce a venit să schimbe vechile așezări, mizere precît și patriarhale, ale pămîntului nostru, dimpreună cu noile miracole ale astronauticei și nu mai puțin cu îngrijorările ce energia nucleară și spaimele războiului atomic le face să fluture peste capetele noastre. „Evropa este astăzi omenelnică și politefsită", scria tălmăcind în graiul lui levantinesc, pe la 1825, Costache Conaki. Și tot ceea ce a urmat de-a lungul unui veac și jumătate aproape, nu numai în această Evropă dar și în atîtea alte colțuri ale bietei noastre planete, arată cît de iluzoriu era visul poetului moldovan și cît de imperioasă e astăzi mobilizarea tuturor energiilor lirice, care cu verbul lor magic și cu iradiațiile lor mobilizează omenirea la luptă pentru pace. Din acest punct de vedere Surîsul Hiroshimei și Poeții libertății ale poetului Eugen Jebeleanu au însemnat cu mult mai mult decît certe fapte de poezie, înscriindu-se în rîndul faptelor generoase, ce nu obosesc să avertizeze și să convertească. Același lucru trebuie spus și despre masiva asimilare a poeziei lui Maiakovski, în tălmăcirea întrutotul meșteșugită a căreia o întreagă cohortă de poeți, de toate vîrstele, și-au dat contribuția. Și pentru că am amintit de traduceri, să notăm ca pe un aspect cu totul propriu ultimilor cincisprezece ani, mulțimea și varietatea tălmăcirilor cîte au apărut, atît din clasicii literaturii universale, cît și din literaturile contemporane. A pune la îndemîna marilor mase de cetitori, odată cu lamura literaturii originale și pe aceea a literaturii universale, ni se pare că este cea mai înțeleaptă politică culturală. Shakespeare și Tolstoi, Molière și Gogol, Goethe și Diderot, Lessing și Whitman, Villon și Pușkin, Gorki și Cehov, Kalevala și Nibelungii, iată cîteva din cuplurile cîte solicită astăzi pe cetitorul de obște și în care tălmăcitorii nu și-au cruțat nici timpul, nici iscusința. Cu ceea ce folclorul a adaos, inspirîndu-se din actualitatea curentă, s-ar putea încheia cercul creațiilor literare de după 23 August. „Creația literară nouă, dovedește că folclorul înnoindu-se mereu, ține pas cu vremea" scria deunăzi Mihai Pop, un specialist și o competență în materie, potrivindu-se în gînduri cu un diletant ca Cicerone Theodorescu, a cărui energică intervenție o citam în numărul trecut al revistei, și d-sa are perfectă dreptate cînd citează excelente versuri pentru electricitate ca următoarele: „Foaie verde de gutui / Tare-i forța omului / Că pe vînt mi-l potolește / Cerul crunt mi-l ogoește / STEAUA-N STICLĂ O-NVELEȘTE / ȘI-O COBOARĂ LA FEREASTRĂ / S-AUREASCĂ TINDA NOASTRĂ".

Insă bilanțul literar al ultimilor cinsprezece ani n-ar fi complet dacă n-am nota cel puțin cu titlu de inventar și acele aspecte care nu numai întregesc dar și agrementează atmosfera vieții literare. Așa, sînt de pildă, toate acele comemorări desfășurate la centenare și alte date festive, fie pentru scriitori de ai noștri, precum Eminescu, Caragiale, Bălcescu, Anton Pann, Sahia, fie pentru scriitori străini, precum: Cervantes, Shakespeare, Pușkin, Whitman, Gogol, Rabelais, Tasso, tot atîtea omagii, în care recunoștința și talentul au vorbit cu constantă emoție. Celălalt aspect, întrutotul particular — și cu el încheiem acest rapid bilanț festiv la anul XV, — este al călătoriilor. Niciodată decînd există istorie literară românească, scriitorul nostru n-a călătorit atît de mult și atît de variat, de la vilegiatura autohtonă în creierii munților, la casele de creație și pînă la voiajul aeroportat la Chitaii îndepărtați ai spătarului Milescu, pe urmele căruia, cu ale lui relațiuni de călătorie în mînă, ne vom porni în curînd. De aici o întreagă literatură a reportajului intern și extern, în care atîția fericiți călători comunică impresii și aspecte din lumea largă. Ceea ce nu i s-a prea întîmplat lui Eminescu. Dacă în 1878 și grație mecenatismului lui Mandrea se putea bucura, la Florești acestuia, din plasa Jiul de sus, județul Dolj, de „îngăduirea unui colț de pădure" care-i da „toane bune și sănătate", patru ani mai tîrziu, în toiul canicule și-n adăstarea telegramelor Havas, trimitea memorabila epistolă în care-și blestema zilele (să scriu... scrie-mi-ar numele pe mormînt...)document de o tragică realitate și stigmat indelebil al unor vremi de-a pururi apuse.

cronica literară

Unitatea frontului literar

de I. D. Bălan

Scriitorii noștri vîrstnici, tineri și foarte tineri, s-au străduit să devie, și au devenit din vreme, așa cum arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în discursul său despre „Cultură și democrație" din 13 noiembrie 1946, „ecoul sonor al epocii lor". Au oglindit în operele lor mărețele cuceriri ale poporului, condus de partid pe drumul construirii socialismului, au demonstrat prin fapte că nu există nici o barieră între intelectuali și masa poporului muncitor, că socialismul nu însemnează un proces de veștejire a culturii ci de înflorire a ei. Invocînd o presupusă eclipsă de libertate a artistului, crizologii, punîndu-se în postura ridicolă a „Cocoșului" lui Edmond Rostand, care lega răsăritul soarelui de cîntecul său, au încercat greva tăcerii. Soarele a răsărit și fără cîntecul cocoșului lui Rostand și cultura noastră a înflorit și fără criziști. Scriitori care activaseră și înainte de Eliberare, găsesc în acești ani condiții optime pentru realizarea talentului lor. Insușindu-și metoda de creație a realismului socialist, ei reușesc să-și dezvolte trăsăturile realiste din vechea lor creație, iar unii să se elibereze de influențele moderniste și decadente, înscriindu-se între fruntașii scrisului românesc de astăzi. In peisajul atît de variat al literaturii noastre, numele unor scriitori ca: Geo Bogza, Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Dumitru Corbea, Cicerone Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Maria Banuș, Covacs György, Lucia Demetrius, Radu Boureanu, Aurel Baranga, Marcel Breslașu, Szemler Ferenc, Nagy Istvan, Horvath Istvan, Cristian Sîrbu, Al. Șahighian, Horvath Imre, Radu Tudoran și mulți alții, se leagă de realizări de mare valoare, scrise de pe pozițiile realismului socialist, cele mai multe reflectînd teme de o deosebită importanță pentru viața poporului nostru, pentru lupta sa, privită într-o perspectivă istorică dialectică. Acestui peisaj, atît de bogat și de divers, i s-a adăugat cu primii ani ai Eliberării o pleiadă de poeți, prozatori, dramaturgi și critici literari, care sub îndrumarea partidului, au spulberat prin opere de o maturitate și de o profunzime artistică remarcabilă, falsa legendă a crizei culturii. Talente reale, care în vechea orînduire s-ar fi împotmolit în mlaștinile ispititoare ale formalismului sau ar fi căutat zadarnic tărîmuri exotice și evadări sufocante în subconștient, sau s-ar fi rătăcit iremediabil pe „culmile disperării", — în condițiile regimului de democrație populară au dat opere viabile, multe din ele impunîndu-se și peste hotarele țării, datorită veridicității cu care au știut să oglindească noua viață a poporului.

Sînt sărbători epocale a căror grandoare e greu de cuprins într-o măruntă cifră de calendar. Semnificația lor se înscrie în memoria istoriei, în sufletele popoarelor, în chipul unei țări care renaște prin ele și durează peste veacuri în spiritul lor. Astfel de sărbători, cu profundele lor semnificații, nu pot fi ascunse, nu pot fi uitate și schimbate oricît s-ar strădui în jalnica lor neputință falsificatorii istoriei și crainicii oficinelor de minciuni de la posturile de radio capitaliste. Singura armă ce-a mai rămas neputincioșilor trădători e insulta. Dar oricît venin ar vărsa, oricîte „săptămîni" ar organiza împotriva noastră, transfugii și apatrizii nu vor putea știrbi cu nimic din gloria măreței sărbători a Eliberării patriei de sub jugul tiraniei fasciste, nu vor diminua cu nimic elanul oamenilor muncii, conduși de Partid pe drumul construirii socialismului. Au organizat ei, dușmanii, nu săptămîni, ci veacuri de-a rîndul împotriva poporului nostru și nu i-au putut veșteji patriotismul, nu i-au putut umbri mîndria națională. Dar cavalerii reacțiunii, luîndu-și dorințele lor subiective drept realități, n-au înțeles niciodată rosturile obiective ale istoriei. Cînd a apărut întîiul stat socialist în lume, Uniunea Sovietică, cînd apoi, în urma ultimului război mondial, alte țări, eliberîndu-se de robia capitalului, au devenit socialiste, apostolii obscurantismului și ai reacțiunii au considerat această nouă geneză o umbră trecătoare, și-n chip de cucuvăi sinistre, dintre dărîmăturile istoriei, încercau un cîntec de lebădă pentru noua lume socialistă. Se vede treaba că glasurile acestea semănau cu al măgarului, și, după cum spune o vorbă românească, „glas de măgar nu se suie-n car". Au îndemnat cucuvăile cinsprezece ani, noaptea și ziua, în zile de lucru și-n sărbători, poporul nostru ca să se uite pe sine, să-și urască patria și partidul, să saboteze, să se răzvrătească... și ce ecou au avut? Poporul romîn, înfrățit cu toate minoritățile naționale, într-o unitate de monolit în jurul partidului și guvernului, bucurîndu-se de ajutorul neprecupețit al Uniunii Sovietice și al celorlalte state socialiste, dînd dovadă de un puternic patriotism, construiește, cu o însuflețire de nedescris, socialismul, asigurîndu-și o viață liberă și fericită. Poporul nostru înscrie dragostea pentru marea sărbătoare a Eliberării în cifrele de plan realizate în adîncul minelor, în fabricile și uzinele noi create, în școlile și universitățile unde învață mulțoane de fii ai oamenilor muncii, în satele de mii de familii pornite pe drumul unei agriculturi socialiste.

Cu fiecare an, semnificațiile istorice ale Eliberării s-au împlinit mai mult, s-au integrat mai organic în conștiința poporului nostru.

Douăzeci și trei August 1944 a devenit astfel piatră de hotar a adevăratei noastre istorii. Căci cu această dată sfîrșește o orînduire nedreaptă și începe alta democratică și luminoasă, în care omul își recîștigă propria-i demnitate, atîta vreme strivită de obtuzitatea lumii burgheze. Cu această dată se creează condițiile de înflorire ale artei și literaturii într-un mod nebănuit de vertiginos. Astăzi, după cincisprezece ani, putem aprecia mai bine lucruruile. Cine nu-și amintește de perioada imediat următoare Eliberării, cînd un pumn de intelectuali confuzi sau dușmani ai democrației scorniseră faimoasa teorie a crizismului, socotind democrația incompatibilă cu dezvoltarea științelor și artelor?

Presa partidelor reacționare era plină de preziceri sumbre în legătură cu destinul culturii în regimul de democrație populară. „Bătrînii nu scriu pentru că nu pot scrie. Ei nu mai înțeleg și nu se mai înțeleg!" scria, negru pe alb, o lepădătură, de meserie trădător de țară și falsificator de valori spirituale. Socotind că n-a uitat încă limba pe care a insultat-o atît de mult, în atîtea rînduri, îi amintim Ganelonului numele scriitorilor vîrstnici, care au înțeles sensul epocii și care iubindu-și poporul au dus pentru el o activitate uimitor de bogată în acești cincisprezece ani: Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Gala Galaction, Perpessicius, Camil Petrescu, Mihail Ralea, Tudor Vianu, G. Călinescu, I. Agîrbiceanu, Cezar Petrescu, V. Eftimiu, Emil Isac, Al. Philippide, Ion Pas, Al. Kirițescu, Ion Călugăru, Demostene Botez, Otilia Cazimir, A. M. Sperber, O. W. Cisek, Tudor Șoimaru, I. M. Sadoveanu și alții, care au scris romane, poeme, piese de teatru, studii, ce înseamnă o împlinire definitivă a propriei lor personalități.

Este cu neputință să epuizăm lista completă a tuturor celor ce ar merita să fie amintiți într-un atare bilanț. Ne amintim împreună cu cititorii de Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Mihu Dragomir, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Ion Bănuță, Eugen Frunză, N. Tăutu, V. Em. Galan, Marin Preda, Petru Dumitriu, Aurel Mihale, H. Zincă, P. Vintilă, Laurențiu Fulga, Aurel Lambrino, Ion Istrati, D. Ignea, Remus Luca, N. Jianu, Anton Breintenhofer, Liviu Bratoloveanu, M. Davidoglu, Horia Lovinescu, ca să citîm numai unele din numele întîlnite cel mai des în paginile revistelor, pe coperta cărților și pe afișele de teatru.

Cu aceeași părintească grijă, partidul și statul nostru s-au aplecat și asupra celei mai tinere generații de scriitori, a acelora care la 23 August se aflau încă pe băncile școlilor, creîndu-le condiții optime de muncă, îndrumîndu-i și educîndu-i în spiritul ideologiei marxist-leniniste, a dragostei pentru popor și patria socialistă. Cititorii, uneori, sînt de-a dreptul surprinși aflînd că autorii unor lucrări ca Sîngele și apa, Derbedeii, In orașul de pe Mureș, Cuscrii. Cordovanii, Streinul *și* Setea, In țara Moților se face ziuă, Chemări, Cu timpul meu, *sînt scriitori aflați în pragul vîrstei de 30 de ani, unii nedepășind sfertul de veac cînd primiseră înalta distincție a premiului de stat. Frontul tinerei noastre generații scriitoricești se îmbogățește în fiecare an cu cîteva creații valoroase, care vestejesc irevocabil părerile absurde vehiculate de dușmanii noștri despre pretinsele condiții neprielnice, chipurile, de afirmare a talentelor în anii regimului democrat-popular. Creația lui Nicolae Labiș, Al. Andrițoiu, Tiberiu Utan, Ion Brad, Ion Lăncrănjan, Corneliu Leu, Al. Ivan Ghilia, Francisc Munteanu, Ion Horea, Titus Popovici, Ștefan Iureș, N. Tic, Pop Simion, Sütö Andras, Al. Rău, Nicuță Tănase, Al. Mirodan, Ștefan Gheorghiu, A. Gurghianu, N. Stoian, Gh. Tomozei, Ion Grecea, D.R. Popescu, Teofil Bușecan, Szabo Gyula, Fănuș Neagu, Florian Grecea etc., etc., care s-au bucurat de o entuziastă primire din partea publicului nostru, constituie cea mai vie dovadă a faptului că necontenit frontul nostru literar, într-o unitate monolitică în jurul ideilor partidului, urmează o cale mereu ascendentă, împrospătîndu-se cu elanul tinereții viguroase, fertilizată pe solul actualității socialiste.*

In răstimpul celor cincisprezece ani s-a afirmat o critică literară pătrunsă de spirit de partid, care și-a propus să îndrumeze cu principialitate, atenție și dragoste creațiile scriitorilor de astăzi, să generalizeze experiența tinerei noastre literaturi realist-socialiste. In același timp o înflorire deosebită a cunoscut istoria literară marxist-leninistă, consolidată prin efortul comun al tuturor generațiilor de cercetători, valorificînd tradițiile progresiste ale moștenirii literare, punînd la îndemîna cititorilor ediții științifice, monografii și studii de sinteză, menite a da un tablou real al culturii noastre din trecut.

Rîndurile acestei cronici nu și-au propus și nici n-ar fi putut, într-un spațiu atît de restrîns, să analizeze în structura ei uimitoarea înflorire a literaturii în anii regimului de democrație populară. Am vrut doar să demonstrăm, în preajma marii sărbători a Eliberării, faptul că teoria crizismului s-a dovedit pe deplin falimentară. Susținătorilor ei, crainicilor oficinelor de propagandă imperialistă nu le-a mai rămas decît tristul destin al celor care strigă în pustiu.

Literatura noastră, îndrumată și condusă de Partidul Muncitoresc Romîn, își dovedește cu fiecare zi puterea creatoare, prestigiul indiscutabil în fața poporului. După cincisprezece ani de viață nouă, scriitorii noștri se pot mîndri că au fost într-adevăr „ecoul sonor al epocii lor".

Salut FRĂȚESC

Cu prilejul marii sărbători naţionale a poporului nostru — cea de-a 15-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist — revista „Luceafărul" a solicitat colaborarea unor poeţi din ţările frăţeşti, care ne-au vizitat meleagurile în aceşti ani de nemaiîntîlnită înflorire şi rodnică activitate creatoare în toate domeniile.

In mod firesc, poeţii care exprimă sentimentele de solidaritate frăţească şi prietenie fierbinte ce animă popoarele uriaşei noastre familii socialiste, au trimis cu dragoste solia lor de cîntec şi bucurie, ca un semn al participării entuziaste la luminoasa noastră sărbătoare de 23 August.

Mulţumindu-le cordial, pe această cale, nu putem face altceva decît să lăsăm să zboare spre inimile cititorilor noştri mesajul poetic înflăcărat, cu care ne îmbogăţim propriile noastre cîntece, mărturii ale mîndriei şi crezului unic în forţa de neînvins a cauzei noastre comune: socialismul şi comunismul!

LUCEAFĂRUL

Alexandr Kovalenkov

Salut prietenilor

Un ostaş sovietic are
Cîtă floare pe cîmpii
Trainice prietenii —
Ai frăţeştilor popoare
Credincioşi şi liberi fii.

Cot la cot mergînd în rînd
Ne-om lupta neînfricat,
Pacea lumii apărînd,
Ne-ntinată-n veci păstrînd
Cinstea hainei de soldat.

Duşmani vor să ne zdrobească?
Graniţa-i de netrecut!
Ţările surori primească,
După legea ostăşească,
Sovieticul salut.

Ştim veghea cum se cuvine
Viul muncilor tumult
Din cîmpii şi din uzine,
Ca în lume să lumine
Nimbul ţării şi mai mult.

Şi-un ceas greu de-o fi să vie,
Nu pentru întîia oară,
Vechea, veşnica frăţie,
Ostăşeasca datorie
Vor învinge-n lupte iară.

In romîneşte de NICULAE STOIAN

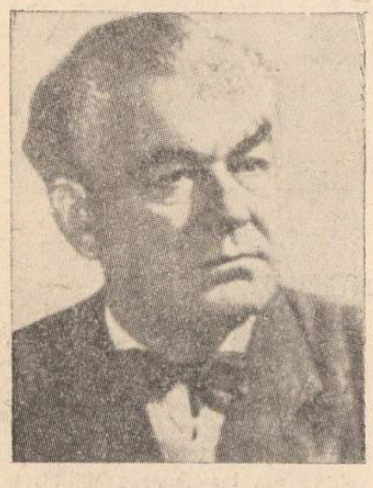

Anghel Todorov

Vecini şi fraţi

Mereu îmi vine ziua-aceea-n minte:
eram într-o pădure din Ardeal.
Ţesea din aur soarele veşminte,
cînta prin tufe vîntul din caval...

Umblam poteci cu ierburi mătăsoase
printre tovarăşi dragi, poeţi romîni.
Şi tăietorii coborau spre case.
Le fulgerau topoarele în mîini.

Un tăietor cu-o cuşmă fumurie,
pentru ţigară ne-a cerut un jar.
Şi un poet i-a spus că-n ospeţie
am fost venit la ei, că sînt bulgar...

Şi omul mi-a zîmbit cu bunătate:
— A, eşti bulgar? Vecin adică, frate...

Trec zile, ani — şi nu vor să se-ndure,
dar tot mai clar văd ziua din Carpaţi
cînd muncitorul îmi spunea-n pădure
atît de simplu şi de-adînc: vecini şi fraţi...

In romîneşte de MIHU DRAGOMIR

Li Eon Ak

Sub acelaş steag

In închisoarea Doftana erau întemniţaţi comuniştii...

Afară era cer, şi flori, şi soare.
Aci, -ntre ziduri — iarnă, beznă, ger.
Nici aburii ţărînii roditoare
Nu cutezau măcar să se strecoare
De-afară prin zăbrelele de fier.
Iar razele de soare, cerul, norii,
Se-ndepărtau de hrubele-nchisorii.

Cei ce-şi iubeau poporul lor şi ţara
Cu bărbăţie înfruntau aici
Cătuşele şi-nsîngeratul bici.

Şi înflorea pe cîmpuri primăvara...

Dar îndîrjirea lor ne-ngenunchiată
Şi-nflăcărarea lor de patrioţi
Vesteau o primăvară-adevărată,
O primăvară dreaptă pentru toţi.
Şi flutura pe vechile meleaguri
Mesajul lor ca un mănunchi de steaguri.

El ajungea în sate şi uzine
In cîmpurile grase de petrol —
Din Dunăre la munţi dădea ocol
Şi aduna mulţimile cu sine.
Şi gloatele flămînde se sculară
S-aducă rînduială nouă-n ţară.

Mă plec cu veneraţie în faţa
Acestor bravi şi ne-nfricaţi eroi.
...Şi simt cum gîndul meu străbate ceaţa
Atîtor depărtări, pînă la noi.

Şi-i văd pe patrioţii ţării mele,
Prin viscole, în şesul Peaktusan,
Legaţi la fel în lanţurile grele,
Dar înălţînd aprinsele drapele
Şi prăvălindu-şi forţa spre duşman.

Ni-s altele şi graiul, şi natura,
Dar sub acelaşi steag urcat în vînt
Am învăţat ce-i dragostea şi ura
Şi-am doborît duşmanii la pămînt.

Sub filfîitul lui biruitor
Păşim spre comunism, spre viitor.

In romîneşte de IOANICHIE OLTEANU

Gereblyés Laszlo

In ospeţie

Ce bine-i să fii
Oaspete, aci!
In zvoana zglobie
Clipa mierie,
Visul să te poarte
Pe aripi, departe...
Ce bine-i să fii
Oaspete, aci!
Zîmbet de prietini,
Ca boarea de cetini,
Să-ţi treacă prin suflet,
Să-l sorbi în răsuflet...
Ce bine-i să fii
Oaspete, aci!
Crînguri să străbaţi
Şi inimi de fraţi,
Să luneci sihastru
Pe cerul albastru
Legat de pămînt
Doar c-un fir de cînt,
Precum, bunăoară,
Zmeul — cu o sfoară...
Ce bine-i să fii
Oaspete, aci!
Să mai rîzi odată
Din inima toată,
Parcă ţi s-ar da
Intr-o bisactea,
Ţara aurie
Din copilărie...

Bucureşti, iulie 1956.

In romîneşte de DAN DEŞLIU

Milan Ferko

Romînia tînără

In Cişmigiu, în parcul vechi, adoarme seara
De cerul Bucureştiului, cuprinsă.
Fetiţă dragă, vrei s-asculţi vioara
De razele atîtor stele ninsă?
Vorbiţi, albastre crengi şi-albastre frunze,
Daţi glas tăcerii, vînturi sunătoare,
In casele, printre grădini, ascunse,
Vezi, Romînia la fereşti apare...

Dă-mi mîna dar, s-ascult a ţării tale glasuri.
Eu ştiu că-n inima fetiţei scumpe
Răsună doine spuse la popasuri
Şi de tristeţe cîntecul se umple,
C-a fost amar pe-aici, dar astăzi, iată,
Un cîntec nou se-nalţă-n Romînia
Şi pînza navei noastre-mpurpurată
Şi-nalţă peste depărtări, făclia.

Să-ţi încălzesc, dă-mi, şi cealaltă mînă
Şi plin de-ncredere să te cuprind
Prietenia, peste noi stăpînă
Ne apără cu scutu-i de argint....

ALEXANDR KOVALENKOV, LAMAR, LI EON AK, ANGHEL TODOROV, GEREBLYES LASZLO, MILAN FERKO.

Toarnă-mi lumina locurilor voastre
In inimă şi eu, cu bucurie
Te-oi legăna în melodii măiastre
Şi-n cîntecele mele, Romînie...

In romîneşte de GHEORGHE TOMOZEI

Francisek Fenikowski

Dimineaţa bucureşteană

Sirenele bucureştene vestesc o nouă dimineaţă;
Pe struna zorilor se-naltă seninul cîntec al luminii.
Pe cerul tulbure se-nscrie, printre fuioarele de ceaţă,
O geometrie inedită, cu-nflăcăratele ei linii.

Cu armonii de-oţel şi piatră, oraşul către cer tişneşte;
Văzduhul străveziu vibrează, lumina-mi bate în fereastră,
In scocul pietruit al străzii, torentul vieţii-ntr-una creşte
Şi freamătu-i cuprinde zarea nemărginită şi albastră.

Mulţimi de oameni trec pe stradă, prin pieţe largi, pe bulevarde,
Deasupra lor, o voce gravă, sirena Griviţei, răsună.
Ca o văpaie-n veci nestinsă, se-naltă peste-oraş şi arde
Şi melodia-mi înfioară a inimii adîncă strună.

Azi, glasul ei vesteşte zorii şi tinereţea-ntregii ţări,
Slăveşte zilele senine ce flutură în vîrf de schele...
Ieri, fost-a strigăt de alarmă, chemînd din cele patru zări,
La lupta dreaptă, la răscoală, în miezul nopţii-adînci şi grele.

Bielele locomotivei de sînge cald erau stropite
Şi greva se-ntetea... Sirena suna prelung, prevestitor;
Şi Roaită-şi înălţa chemarea; sub cerurile împiclite
Părea o flamură de flăcări, arzînd înalt, mîstuitor.

Şi-n clipa următoare, iată: un om străpuns de baionete
Atîrnă sus, lîngă sirena ce sună-ntr-una, mai departe...
Opreşte-te şi-ascultă-i glasul ce peste vreme îţi trimete
Mesajul Griviţei ne-nfrînte, al Griviţei fără de moarte.

In romîneşte de DAN GRIGORESCU

Lamar

Puterea cîntecului

Eu ştiu cîntări destule şi poveşti,
La noi, din timpuri aprige venite,
Cînd, din Balcani, spre plaiuri romîneşti,
Plecau flăcăi din satele umbrite

De poalele pădurilor de fagi,
Pe ciocoieşti moşii, la secerat...
Adus-au astfel cîntece-n desagi
Şi pe Balcani, în sus, le-au semănat.

Iar ele-au curs în murmur de izvoare
Şi s-au vărsat în Dunăre departe
Şi zestre au rămas, amintitoare,
Unind simţiri şi gînduri, fără moarte,
Şi-ntr-un destin înalt două popoare!

Vînturi

Suflaţi de zor voi vînturi din falnicii Carpaţi,
Cîmpiile arate adînc le răscoliţi,
Pe Dunăre cu vîsle de foc vă avîntaţi
Şi pe Balcani suflarea gingaşă vă opriţi.

Vă va ieşi în cale vînt cald din Marea Albă,
Peste Zorocea-ntinsă o să vă daţi bineţe.
Sus, peste-ncinse cîmpuri să strîngeţi norii-n salbă,
Ploi proaspete să cerneţi pe lanuri şi fîneţe.

Atunci, şi-n Romînia şi-n Tracia vecină
Luci-vor ape-ntinse şi grîne cu prisos,
Şi-n cîmpuri se va-ntinde o cergă de lumină.

Ea va cuprinde grîul în şorţu-i călduros
Şi va purcede seva prin vii şi prin grădini
Pe gliile-nfrăţite a celor doi vecini.

In romîneşte de GEO DUMITRESCU

1944

...ției armate

cu creionul.
l creionului
ma rupturii.
mai departe.
nou. Toate
dar spun
a migăloasă,
et a celor
surecției ar-
o strălucire
cea mai ele-
de hîrtie și
ntru a scrie
bine că in-
i, că era vi-
forme : hăr-
ăcie în apa-
gle, echere,
stau măr-
invadat hîr-
ia, privind-o,
abilă.
august 1944,
Ucrainian de
Malinovski
Ucrainian de
Tolbuhin, au
citoare, a re-
ene.
conducerea
insurecției,

tradă
cuți

Vama Poștei.
întoarcea fără
iață cu o sa-
Presupun că
iere. Cum tot
d și se uita
otrivit scopu-
u condiția să

fost în Bucu-

vă amintiți ?
cuiesc într-un
vis-à-vis de Va-
ului nostru era
Germane, în
Imediat după
e un vecin cu
m era în sea-
om, nu mai
l nostru, ca-
schideau ușile,
copiii urlau,
la maximum.
urile dulapuri-
pentru vreo zi
. Vecinul meu
de bani. Să
mai comentăm.
a cu zahărul.
Să sărbătorim.
ătorim, zic eu,
stea cuminți?
să ne bem ca-
cnește un foc
epede la geam,
leau arhiva în
ieșea cîte unul
re și le arunca
sus, spre noi,
Pe urmă a în-
ieră și a sunat
pre adăpost, la
rziu. Mitraliera
ă vă arăt. Aici
oștei. S-au dat
comandamentul
blocul nostru.
gloanțelor. Ai
cu el. In curtea
clădire, nemții
ferestrele — și
n fața ușii ridi-
icație. Asta era
se instalaseră.
bim. Un perete
ușa era ferită,
se intra strecu-
mai e. Au apă-
intrarea în do-
ajutat la nimic.
de-acolo.
ezoianu era pli-
ți. Ofițeri toți.
r sanitară. Stă-
Erau încolonați,
. Îi păzeau cîți-
i niște muncitori
argine rîdea de
ut !"
efecturi de Ilfov,
boiului sediu al
ației Germane,
Popular al Re-
ele curioase din
ețirea în curtea
unde a fost pe-
că mare, aplicată
dirii, la intrarea
că în ziua de 24
clădirea a fost
eroilor !

erul Rahova. In
ai în vîrstă. In

fața porții cu numărul 13, fuma tacticos, ținînd între dinții îngălbeniți, cu strungăreață, un țigaret din lemn de cireș.

— Locuiți pe aici ?

— Da, chiar aici. Doar n-o să stau la poarta altuia, să-mi fumez țigara.

— Ce stradă e asta ?

— Trandafir.

— S-au dat niște lupte pe-aici, prin străzile astea, cu hitleriștii, la 23 August, nu-i așa ?

— Da.

— Ce știți ? Ați fost de față ?

— Da, vis-a-vis, la școala de fete, era o secție a statului major...

— Românească ?

— Da. Nemții voiau să aducă trupe pe șoseaua Alexandria. Au luptat băieții noștri. Uite, chiar acolo, la colț, aia e strada Tepeluș, a căzut un mitralior, un recrut, săracul, tînăr, dacă avea 18 ani. L-au lovit aici (arată în dreptul pometului drept).

Strada Tepeluș e pavată de curînd cu bolovani de rîu. Ieri sau alaltăieri s-au terminat lucrările. Toată partea carosabilă e acoperită cu nisip galben, nou. Un tînăr fără treabă, se plimbă cu bicicleta de la un capăt la altul al străzii, neobosit. Strada e scurtă. Un tur, două, cinci. Cu o frenezie nepotolită. Nisipul scrîșnește sub pneuri. Locui unde a căzut mitraliorul e umbrit de coroana unui cais, încărcat de fructe. Tînărul cu bicicleta, văzîndu-mă stînd pe loc și uitîndu-mă de multă vreme în jur, la caldarîm, la gard, la cais, mă întreabă :

— Căutați pe cineva ?

Am o clipă de ezitare. Imi vine să-i răspund : da, caut Istoria. Mi se pare pompos.

— Nu, nu caut pe nimeni. Cîți ani ai?

— Șaptesprezece.

Mitraliorul care căzuse aici, avea 18. Contingentul 1947 fusese chemat sub arme de Antonescu, în 1944. Băieți ale căror tuleie pufoase abia căzuseră odată sau de două ori sub tăișul briciului și care găseau o plăcere mai mare într-o plimbare cu bicicleta decît într-o plimbare cu fetele, erau deci mai aproape de copilărie decît de bărbăție, urmau să întărească faimoasa linie Carpați-Nămoloasa-Galați-Dunărea de jos. Nu terminaseră nici instrucția. Intenția fasciștilor era să le completeze pregătirea de luptă chiar pe linie. Dar chiar cu puțina pregătire pe care au avut-o, ei au întors armele împotriva fasciștilor nemți, cu o ură sănătoasă ; din clipa aceea au devenit bărbați adevărați și unde s-au întîlnit cu inamicul în lupte, l-au nimicit.

Tînărul își continuă plimbarea. Nisipul galben scrîșnește sub pneuri. Locuiește la numărul 23. Era acolo, în casă, cînd cădea mitraliorul. Mi-o spune mama lui. Luptele începuseră pe neașteptate. Nu mai apucase să se ducă în adăpost. Băiatul avea doi ani.

Cineva se apropie de locul în care a căzut mitraliorul .Imi vine să-i strig :

— Nu călca pe acolo !

Nu știu de ce.

Muncitorii înarmați în acțiune

Parcurg încet străzile cartierelor muncitorești, privesc casele cu atenție, uzinele, și-mi spun : poate că și în dosul acestor ziduri, în seara aceea, s-au scos din ascunzători armele, s-au umplut încărcătoarele, au țăcănit închizătoarele. Aici, poate s-a ciocănit numai în geam — înăuntru nu erau arme, era numai un om, care și-a pus grăbit haina, și-a sărutat nevasta, mai tandru ca de obicei și a plecat în noapte, cu o destinație știută de mult numai în principiu : centrul de distribuire a armelor. Acum știa și adresa. Poate e chiar geamul acesta, poate nu s-a spart și n-a fost înlocuit și mai păstrează în el vibrațiile ușoare ale ciocăniturilor de atunci, adormite în subțirimea sa translucidă, verzuie. Dacă aș cunoaște codul, aș ciocăni și s-ar trezi. Nu-l cunosc. Ciocănesc însă în sufletul unui om, al unuia dintre cei care mai păstrează în umăr și șold, vibrațiile armei automate din noaptea aceea și din zilele și nopțile următoare.

Om tînăr, înalt și subțire, ca un flaut. E fericit că-mi poate povesti. Fața negricioasă, îngustă îi strălucește, ochii îi joacă în cap cu scînteieri de chihlimbar — din aceeași perspectivă de timp, dar de la altă vîrstă decît aceea a generalului, și el se simte înfrumusețat de fapta istorică la care a luat parte. De meserie — strungar în metale. La ora cînd apare reportajul, raionul de partid Tudor Vladimirescu a primit probabil aprobarea pentru a-l scoate din producție și a-l trece în activul său.

Își șterge mîinile, pune ghemotocul de bumbac în buzunarul halatului și, cu un aer de adîncă plăcere pentru ceea ce urmează să-mi povestească, își scoate șapca, înainte de a începe.

...Lucra în schimbul de noapte. După comunicat, a apărut în secție meșterul și le-a spus să înceteze lucrul. Acesta era universitatea lui. De la el învățase meserie. El îl dojenise cîndva, pentru că lipise prea multe manifeste pe geamul unei singure uși. L-a luat și l-a condus, împreună cu încă doi muncitori, spre locul „curelei". Inainte de a fi fost introduse mașini moderne, acționate fiecare de motor propriu, energia motrică era distribuită de o transmisie subterană. Cureaua de la motor la transmisie, funcționase într-un canal acoperit cu plăci de fier. După desființarea curelei, canalul a devenit locul în care se depozitau toate rămășițele de fier vechi, cîrpe, bidoane, tot ce rămîne de la masa mare a prelucrării metalelor.

Meșterul a dat la o parte vreo două lespezi de fier și, de sub un maldăr de fiare și cîrpe îmbibate de ulei, a scos la lumină două pistoale mitralieră.

— Acum haideți la adăpost.

Adăpostul era sub podeaua sculăriei vechi, la șase metri sub pămînt. (Poate fi văzut și acum).

— Faceți o țintă, le-a poruncit meșterul. Ați făcut premilităria. Știți ce-i aia o țintă.

In timp ce ei au făcut țintele, „omul care știa multe" a pus în fiecare încărcător cîte două cartușe.

— Luați linia de ochire și trageți !

Au tras. Meșterul era mulțumit.

— Acum, pe focuri individuale.

Au tras și pe focuri individuale. Instrucția era gata.

— La ieșire, camuflați armele sub haine.

— Am luat un trenci, nu știu al cui era, rîde povestitorul meu.

Mai făcuseră instrucție și înainte, tot în adăpost, dar nu cu pistoale mitralieră. Luaseră drept țintе niște căști de pompier. Le sustrăseseră de la serviciul de paza incendiilor din uzină. (Făcuseră astfel și proba că nu țin la gloanțe). Meșterul adusese odată o cască militară. Casca ținea la gloanțe. Cu ea pe cap a apărut apoi la autocamion, cînd erau gata de plecare. Au izbutit să ajungă cu autocamionul pînă-n piața Victoriei. De acolo, au luat-o pe jos spre sediul comitetului de acțiune, cum i s-a spus în primele ore, în Aleea Alexandru 23. Cineva, din întuneric l-a întrebat :

— Aveți arme ?

S-au codit. Cine întreba ? Nu-l cunoșteau. Meșterul îl cunoștea. I-a împins pe băieți în față și cu un gest de mîndrie, le-a desfăcut trenciurile și halatele de lucru. Armele au lucit. Asta era opera lui de ani de zile.

— Cîte încărcătoare ?

— Două.

Le-a mai dat muniție și i-a repartizat la gara Mogoșoaia. S-au băgat tiptil în bazinul uscat al fîntînii arteziene, așa numită „Mioriță", ocupînd cîte doi colțurile din față, dinspre podul liniei ferate. Apa era oprită de mult, din motive de camuflaj. Pantofii lor vechi, nu făcuseră zgomot. Antiaeriana trăgea depărtat, acoperise și fîșnetul ușor al pingelelor rupte. Nu vedeau nimic sub pod. Nori trecători acopereau luna. Podul ținea terenul de sub el tot timpul în beznă absolută. Deodată, au bubuit puternic, dintr-o mare apropiere, două tunuri de cîmp. Sub pod s-au aprins brusc două explozii caracteristice gurilor de tun. Apoi, alte două explozii au identificat pe deplin prezența celor două tunuri. Intr-o pauză, s-au auzit pistoalele mitralieră. Apoi tunurile au tăcut multă vreme.

Povestitorul meu rîde :

— Cine i-o fi nimerit, nu știu. Cînd a început să se lumineze, i-am văzut pe servanți morți. Trăseserăm toți.

Era încă cenușiu cerul, cînd au primit ordin să se îndrepte spre podul Mihai Vodă. Se cereau întăriri în zona luptelor de la Comandamentul Aviației Germane. Pentru paza podului Mogoșoaia și a gării, fusese instalată, în cursul nopții, o unitate militară în parcul Herăstrău.

De la podul Izvor au mers de-a lungul Dîmboviței sub mal. Gloanțele piuiau pe deasupra capetelor. In apa gălbuie, uleioasă se spărgeau băsici ca sub ploaie. La Podul Mihai Vodă și-au fixat pozițiile de luptă. Hitleriștii trăgeau de la toate geamurile din față și dinspre apă. Acolo lupta o formație de marinari de-ai noștri. Vulcaniștii au luat atunci sub gloanțe toate geamurile din spate, la rînd, întărind focul unei mitraliere pusă pe poziție în fața Vămii Poștei, lîngă clădirea rotundă a anticarilor. I-au atras pe nemți și spre partea asta. După un tir de pregătire, nemilos, au trecut la asalt din toate părțile.

Pe urmă s-au întors la uzină. Era o situație acolo, care cerea intervenția unor tancuri. Povestitorul meu a fost trimis în misiune singur.

— Erau niște tanchete ale noastre pe Panduri. M-am dus la comandant și i-am explicat planul nostru. Comandantul n-a vrut să mă ia în serios. Ce e mă, pușliule, vezi-ți de fierăria ta.

Zîmbește cu plăcere, povestindu-mi ce i-a răspuns:

— Am fost puști aseară, dar azi noapte am luat parte la lupte.

Eram singuri în sala mare a organizației de partid, mobilată foarte sugestiv : o tablă, două șiruri de bănci de școală, și o catedră-birou. Din curte, prin geamul deschis se auzea motorul unei motociclete. Din apropiere, de pe jghiab (eram la etaj), ciripitul unei vrăbii. Fumam țigări „Favorit" și ne completam unul pe altul : el îmi dezvăluia detalii și eu, atît cît aflasem documentîndu-mă pentru reportaj, îi explicam din ce ansamblu făcuseră parte. Și amîndoi, ca membri ai partidului, descopeream cu plăcere cît de frumos fusese gîndit planul insurecției de către partidul din care făceam parte, cît de precis vederea de ansamblu determinase detaliile — și cît de fericit detaliile formaseră ansamblul : victoria.

Ce nu spun plăcile indicatoare

Drumul Colentinei nu avea decît o semnificație de orientare : ducea spre panglica de apă subțire ce chenăruia cum zice cronicarul, orașul în partea de miazănoapte și răsărit.

Dacă i s-ar fi pus problema alegerii unei artere pentru a se numi „Șoseaua Armatei Sovietice" fără alt considerent decît acela al glorificării, serviciul nomenclaturii străzilor ar fi ales, fără îndoială, cea mai largă, cea mai frumoasă și cea mai înflorită cale a Bucureștilor. Dar faptul istoric este acesta : trupele sovietice au intrat în Capitală, eliberatoare, pe drumul Colentinei. Aceasta este Șoseaua Armatei Sovietice.

Placa indicatoare consemnează faptul strict informativ atît cît îi îngăduie spațiul și funcția ce i s-a încredințat.

Bulevardul Republicii ia sfîrșit la întretăierea cu calea Moșilor. De acolo înainte, începe bulevardul F. M. Tolbuhin. Placa indicatoare, în email albastru, adaugă, de asemenea strict informativ : „Mareșal al Uniunii Sovietice".

Operația de încercuire a trupelor fasciste a fost „una din cele mai mari și mai eminente operațiuni" din cel de-al doilea război mondial, după cum o aprecia Biroul Sovietic de Informațiuni.

Trupele mareșalului Malinovski trebuiau să străpungă sistemul de apărare al inamicului între rîurile Siret și Prut și să dezvolte o ofensivă vertiginoasă în direcția Vaslui și Huși pentru a face joncțiune cu trupele Frontului III Ucrainian pe Prut în sectorul Leova și mai la nord.

Trupele hitleriste aveau o puternică artilerie : 10—12 baterii pentru fiecare kilometru de front. Numai într-unul din numeroasele puncte critice dispuneau de 350 cazemate și întăriturі de cîmp care corespundeau cu o rețea deasă de tranșee și instalații antitanc.

O singură cifră despre potențialul aruncat în luptă cu Armata Sovietică : 200 tunuri și aruncătoare de mine grele pe fiecare kilometru de front.

Mersul operațiunilor în stil telegrafic : pînă la prînz străpuns. 1600 zboruri în prima jumătate a zilei de 20 august. Seara, Vaslui și la 15 kilometri sud de Vaslui, o brigadă mobilă. Forțele principale spre Tîrgul Frumos—Ungheni.

Rezultat după trei zile : 15 divizii germane capturate. O divizie antiaeriană nimicită.

La 27 august, aici la capătul liniei tramvaiului 1 s-au arătat primele unități de avangardă sovietice.

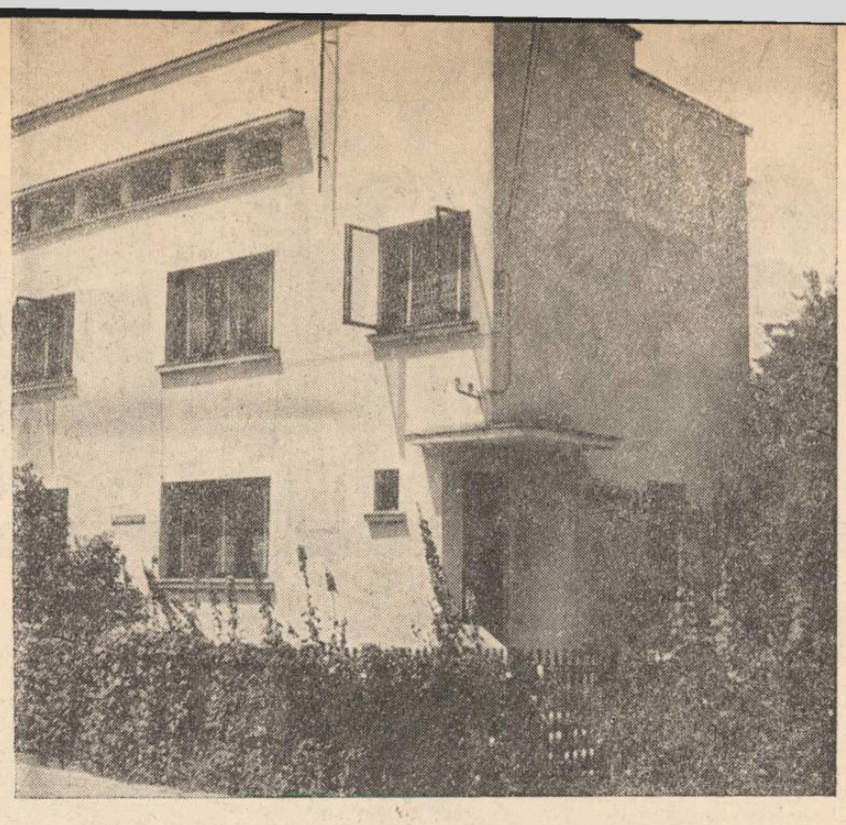

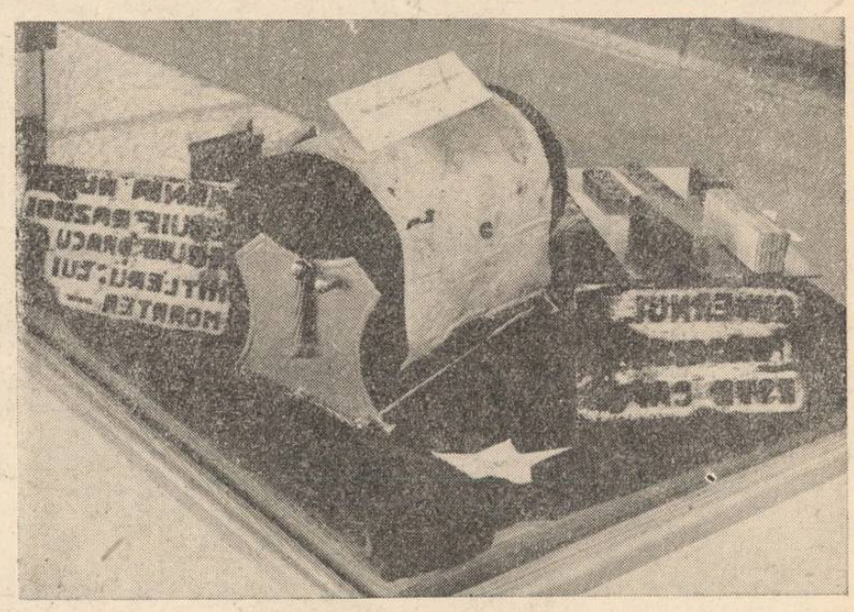

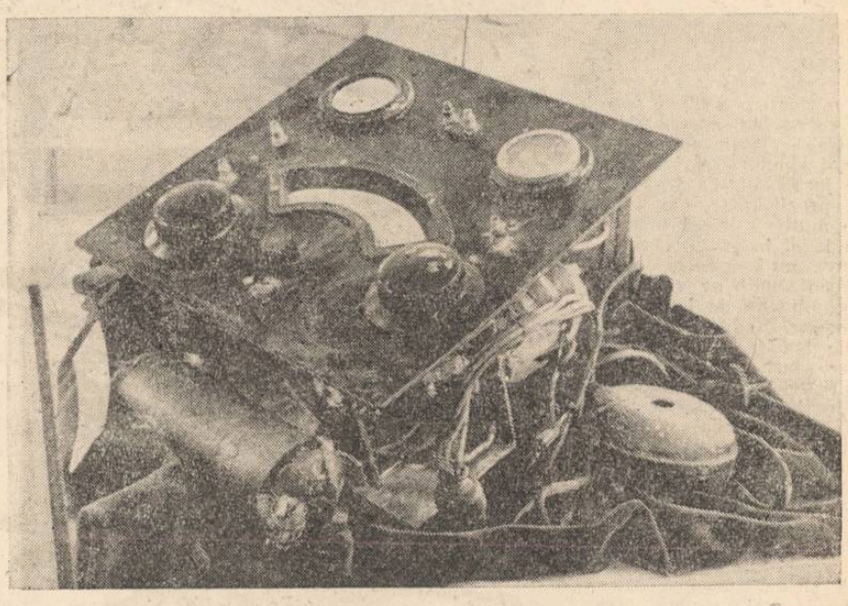

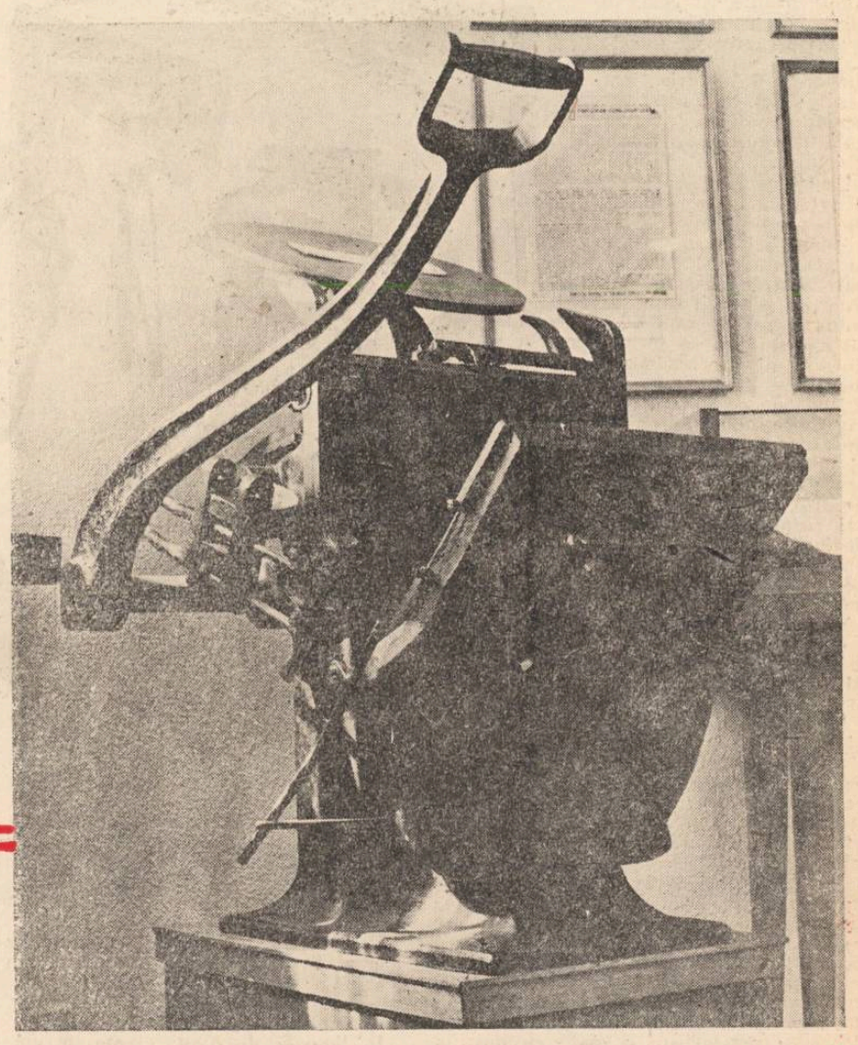

Costache Burcă, muncitor ceferist, a căzut la Guaddajara pentru cauza Spaniei Republicane. O stradă din București îi poartă numele. La numărul 27, este această casă. In noaptea de 23 spre 24 august 1944, la ora două, o formație de luptă patriotică depunea aici guvernul Antonescu

O mașină de multiplicat și cîteva forme de tipărit din tipografia ilegală a Comitetului Central al Partidului Comunist Romîn. Forme din lemn, în care literele sînt scobite cu un cuțit. Te gîndești de cîte ori a trebuit să fie refăcut drumul lui Guttenberg, în secolul XX, pentru ca să țîșnească lumina chiar de acolo de unde părea că nu domnește decît întunericul : de sub pămînt.

O parte din piesele care au format instalația postului de radio ilegal „Romînia liberă". Cuvîntul rostit poate mai e aici, în bobinele lui, în lămpile Tungsram de tip vechi. Dacă e liniște deplină, îl auzi...

„Boston"-ul, la care s-a tipărit „Romînia liberă" ilegală, este expus într-una din sălile Muzeului de istorie a Partidului. Cînd îi privești mult timp mînerul și te pătrunzi de epoca în care el s-a mișcat, te simți îndemnat să-l miști măcar o dată : s-ar însufleți.

STELE FĂRĂ NUME

In timp ce planeta roșie își urmează drumul ei victorios prin cosmos, conturînd, cu uriașa ei orbită, cea mai reală cunună pe fruntea omului, savanții sovietici zmulg, mai departe, una cîte una, pecețile marilor enigme care înconjurau bătrîna și totuși atît de tînăra noastră planetă. Ochiul cercetător străbate hăurile anilor-lumină și încearcă să înțeleagă natura intimă a sateliților lui Marte. După ani de trudă, un savant demonstrează că sateliții sînt creați de ființe gînditoare. După ani de trudă, un alt savant demonstrează că sînt resturi ale unei mari planete. A trecut demult epoca în care acești sateliți erau descoperiți, cu un fior de triumf, de nu mai știm ce astronom, după trudă de ani lîngă micul cerc magic al lunetei. Ei sînt demult o realitate, și știința vrea să afle azi mai mult, să le descopere natura intimă, să le înțeleagă izvorul strălucirii și al mersului neîncetat. Sateliții lui Marte, Deimos și Phobos, au fost cîndva necunoscuți de noi. Erau stele fără nume, netrecute în nicio hartă a cerului. Acum milioane de cititori urmăresc în ziare disputa dintre savanți, privitoare la îndepărtata lor geneză. Mîine alte stele vor apare pe hărțile noastre, și disputele vor căpăta impulsuri noi, și așa mereu, pentru că mintea omenească nu se va opri din goana ei spre adevăr niciodată.

Poate că exemplele sînt copleșitoare, dar aceste gînduri mă încearcă, acum, cînd paginile revistei noastre înmănunchiază șase nume noi, șase stele fără nume, înscriindu-le pe harta liricii și prozei noastre tinere. Mîine — cine știe? — criticii se vor apleca cu atenție asupra lor, căutînd să descopere natura lor intimă, să explice izvorul strălucirii și mișcării lor neoprite. Cred, cred cu nezdruncinată tărie că dintre aceste stele fără nume se vor ridica stele de prima mărime, demne de vremea care le-a născut și le-a înscris pe hartă. De cîte ori un nume nou ia drumul tiparului mă gîndesc la mulțimea stelelor nedescoperite încă, și strălucirea lor viitoare mă copleșește și mă înalță. Străluciți, mereu mai puternic, stele fără nume ale zilei de azi, stele incandescente ale zilei de mîine! Dăruiți toată pasiunea vieții voastre arcului voltaic al dragostei de oameni, cîntați, în perfecțiunea armonioasă a orbitei voastre, viața care v-a dăruit sîmburul dogoritor al existenței poetice! Cerul poeziei noastre este vast, milioane de stele vor mai răsări pe el, în trecerea timpului, dar fiecare va avea lumina ei proprie, și toate la un loc vor străluci puternic, transformîndu-l în feerie. Din poezia nesfîrșită pe care o trăim, construind societatea cea mai fericită a istoriei, voi puteți puncta, în cuvinte, trecerea noastră victorioasă spre mîine. Străluciți, stele tinere țîșnite din inima nemuritoare a poporului, stele azi încă pîlpînde, dar sortite marilor lumini. In această zi, care a adus, acum 15 ani, libertatea patriei noastre, ochii oamenilor s-au oprit asupra voastră. Bucurați-le vederea, și ardeți, ardeți pînă la incandescență!

Mihu Dragomir

Adrian MUNȚIU

Glasul camerelor de gazare

In clipa în care deținuții simțeau prăbușindu-se spre ei gazele otrăvitoare, începeau să strige și să lovească zidurile camerelor de gazare cu pumnii...

(După Robert Merlle)

Dor aceste bătăi în ziduri... Aceste ultime bătăi
ne dor.

Bătăi în cărămizile roșii de plîns...
Și în ochii lor,
strîns, tot mai strîns,
înaltul, marele cer...
Și dor...
Și dor aceste bătăi...
Și pier...
Vai, cine are suflet mai dur decît piatra?
Și cine poate să asculte aceste surde, repezi
lovituri?
Și strigătele înghețau în arsele guri
Și moartea își spăla cu sînge vatra...

Ha, ha, ha...
Fugiți!
Fugiți!
Profanatori ai luminii și cîntecului.
Zadarnic...
Totul este zadarnic...
Priviți!
Înghețatele frunze
au înviat
chicotind
și au pornit să coboare desculțe prin ramuri.
Și fluviile și-au întins mătăsurile verzi
și umede
să cuprindă în ele
comori, comori de pulbere și astre.
Și crengile s-au înveselit ca niște zîmbete,
și dincolo de crînguri,
melodiile dragostei
și dincolo de melodiile dragostei,
albele,
ritmicele dansuri ale conștiințelor...
Cine pleacă ochii?
Cine tremură?
Cine?
Și cerul s-a neliniștit, s-a încrețit, ca un bătrîn...
Și melodiile s-au întrerupt, ecouri, pe firul
sfărîmat al unei strune
și dintre pulberile de argint și cremene ale zorilor,
conștiințele
s-au repezit
răzbunătoare și reci
în sufletele de rugini ale osîndiților ucigași.
Ha, ha, ha...
Fugiți!
Fugiți!
Profanatori ai luminii și liniștei.
Zadarnic...
Totul este zadarnic...
Pumnale de jar
vi se rotesc arzînd în măruntaie
și viermi cu pliscuri de erete
se desmorțesc în cărnurile voastre putrede.
Și peste gîndurile voastre,
priviți,
priviți,
se năruie
povara unui munte de lacrimi.
Ha, ha, ha...
Fugiți!
Fugiți!

Profanatori ai luminii și cîntecului.
Zadarnic...
Totul este zadarnic...
In stînga,
păduri de schelete
albe
ca niște statui subțiate de foame,
și în brațele lor,
oceane de blide și castroane de tablă...
In dreapta,
fulgerele încleștate între ele,
dese,
ca niște uriașe pînze de păianjen
și în leagănele lor,
mîinile și zîmbetul copiilor ce și-au pierdut copilăria...

Și în văzduh
și pe pămînt urlet
și flăcări
și ceasuri de răzbunare...
Ha, ha, ha...
Fugiți!
Fugiți!
Profanatori ai luminii și dragostei.
Unde?
Și arborii smulși din rădăcini
și îmbătați de sînge,
arborii-zei,
arborii-fiare,
vă buimăcesc
strivindu-vă de trunchiuri.
Și apele rupte din albii,
apele
ce goneau cîndva de groaza voastră
șchiopătînd
ca niște roibi cu potcoavele sfîșiate,
vă strîng
între maluri
și vă ling cu limbi de foc picioarele.
Și norii
frămîntați de vînturi
și înnebuniți de vaiete și lovituri,
au început să cearnă peste umerii voștri cadavre.
Ploi de cadavre...
Ploi de cruci...
Ploi de morminte...
Ha, ha, ha...
Fugiți!
Fugiți!
Profanatori ai luminii și liniștei...
Unde?

Și vedeniile
s-au topit în ochii omului muribund ca niște dimineți în izvoare
Și omul muribund și-a mișcat buzele a cîntec.
Și inima lui era sălbatec de plină de cîntece.
Și omul muribund și-a înălțat palmele ca niște poeme spre cer.
Și inima lui era sălbatec de plină de poeme.
Și într-o ultimă
sfîșietoare
zvîcnire,
s-a năruit dintre sîrmele ghimpate,
în gol,
ca un ultim stejar îngenunchiat de flăcări,
ca un ultim stejar îngenunchiat de fulgere...

Și glasul meu e fluier... Și glasul meu e flaut...
Și glasul meu se leagă și crește din pămînt...

Vă caut de milenii... Și ani de ani vă chem...
Oștiri de ploi și pace... Oștiri de vis și laur...
Din ierburi roua suie în cîntece de aur
Și inimi dau în floare din file de poem...

Vă caut de milenii... Și zi de zi vă caut...
Oștiri de vis și pace... Oștiri de ploi și cînt...
. . . . . .
Și marșul lor e pîine. Și marșul lor e flaut...
Și marșul lor e zîmbet și slavă pe pămînt...

Fragmente din poemul „Văluri sfîșiate" distins cu premiul I la concursul de creație literară organizat în cinstea celui de-al VII-lea Festival de la Viena și a zilei de 23 August.

Marșuri de triumf

Și trec și trec armate de flăcări și metale,
Din patru părți de zare, din patru părți se scurg,
Ne cresc în ochi petale și arbori cresc în vale
Și larg din trîmbiți cîntă bătrînul moș amurg...

Și trec și trec armate de flăcări și de slavă.
In inimi, stele roșii. In chipuri, sărbători.
Se sparg, se șterg văzduhuri de sînge și otravă
Și ceasuri largi de soare, în inimi, prind culori...

Și trec și trec armate de flăcări și de soare,
Și zvastici cad străpunse în țăndări și nisip,
Oșteni cu flori și stele în suflete și chip,
Ne prind, ne smulg din lanțuri, din nopți și din uitare...

Vă caut de milenii... Și ani de ani vă caut...
Oștiri de vis și pace... Oștiri de grîu și cînt...

I. ȚÎRLEA

Zorii să-mi stea răcoroși în aripi

Zorii să-mi stea răcoroși în aripi,
să-mi poleiască fruntea cu florile-soarelui,
cu cicoare să-mi plîngă în ochi
zorii, de bucurie.

Vreau să cînt mereu răsăritul,
cîmpeneasca victorie a combinei industriale
campaniile buldozerelor fantastice,
care lasă în urmă miriștea cerată.
Să-mi stea marea în palme
și cerul jos lîngă mine, ca un prieten;
să-mi stea inima prinsă în steaua roșie
și gîndul zornăind pe aurul soarelui;
Vreau să cînt înfăptuirile noastre;
mersul gigantic
și mîna bună și puternică,
vreau să cînt cu puteri fantastice
Partidul Muncitoresc Romîn.

Să-mi vină zorii răcoroși în aripi,
să-mi poleiască fruntea cu florile-soarelui,
cu cicoare să-mi plîngă în ochi
zorii, de bucurie,
marea serbare de rouă.

Versurile mele,
versurile scumpe,
frumoase sînt cîntînd despre muncitori.
Odele muncitorești ale lui Maiakovski
fluvii se varsă în voi,
tresăltați de putere versuri atletice.

Seva proletară e dură ca diamantul
și aspră ca diamantul
și strălucitoare ca diamantul.
Viața înflorește din ea
flori de diamant,
munți răsăriți în peisaj.

In această bogăție a zilelor actuale,
vreau să-mi stea zorii răcoroși în aripi,
să-mi poleiască fruntea cu florile-soarelui,
cicoarea să-mi plîngă în ochi, zori de
bucurie.

Presimțiri

Vînturi, vînturi de primăvară,
prevestitoare de eternități!
Mi-s lacrimile pline cu bunătatea voastră,
lacrimile dulci ale emoției.
Voi, vînturi ale Turzii,
cosînd înflorata ie a gheții
cu micile voastre fiorduri,
vă strîng în obraji și vă dărui
seninului larg din suflet.

Desprimăvărarea,
fermecată de baterea voastră,
surîde pămîntului.
O, vînturi dragi,
dragi, dulci vînturi ale Turzii,
purtați în păr
strălucitoarele libelule ale zilelor.

Vraja care mustește
împovărată de noutate,
pe dealuri,
se ridică și ară în voi
bucuria baterii libere.

Obrajii îmi sînt două cupe,
în care voi răsturnați
fumurile Turzii solare,
fluviile inelate ale fumurilor,
fluviile lor de cărbune și aur.

Vă strîng în palme,
ca pe mîna iubitei,
vibrînd de dragoste.
Vînturi, simbolice vînturi,
în peisajul industrial al Turzii socialiste!

Aduceți cu voi
pulsul zvîcnit al verii fericite,
sub pielea parfumată a aerului,
peste înmiresmata cută
a dealurilor.

Dor

Culcă-te salcie moale,
Vîntul s-a pierdut pe vale.

Culcă-te salcie sură,
Vîntul a tăcut din gură.

Culcă-te salcie moale
In tăcerea dumitale.

Pe-aici vîntul nu mai calcă,
Culcă-te frumoasă salcă!

STELIAN MIHUȚ

Ultima noapte

Desen de TIA PELTZ

Drumul ce se îndreaptă spre graniță trece prin Dorobanți. De acolo și pînă în Ungaria ai cam o jumătate de oră cu un cal bun. Din marginea satului se văd salcîmii hodăilor de dincolo.

In zilele acelea de octombrie tîrziu, nu se simțea țipenie pe uliți. Satul parcă murise. Strînși în paturi și-n culmea cuptoarelor, visau, cu ochii în grindă, sfîrșitul urgiei.

Și cîinii uitaseră să mai latre. Se vîrîseră pe sub șuri, în cotloane doar de ei știute. Le era teamă. Simțeau moartea în aer. Cum scotea unul botul în drum îl și împușcau.

Pe ulița mare, prin gropi și bălți, treceau coloane nesfîrșite, în graba mare. Mașini, tancuri, tunuri cu gurile spre cer, apoi infanteria, coloane, coloane. După ofițerii călări, frînți pe gîtul calului, cu gluga trasă pe ochi, veneau companiile împietrite în tăcere, lovind rar piatra. Un abur înalt se desprindea din trupurile cailor, din mantăile soldaților, tăcuți sub căști. Apoi iar mașini, tancuri și tunuri.

Nu mai știai care sînt hitleriștii, care sînt horthiștii. Fugeau cu toții, claie peste grămadă. Trecînd, nu uitau să mai tragă cîte un glonț, să mai zvîrle cîte o grenadă prin casele ce păreau locuite.

Dinspre Arad zarea se roșea spuzită ca de un jar. De vreun ceas exploziile se auzeau chiar în marginea satului. Acum se mutaseră mai spre dreapta, spre Curtici.

In casă la Naghi Ianoș nu mai rămăsese nimeni.

SZASZ JANOS

Înflorirea literaturii minorităților naționale

O cifră. 2.757 de titluri beletristice în 10.480.000 exemplare.

Iată bilanțul editorial al ultimilor zece ani din punctul de vedere al înfloririi literaturii minorităților naționale. Cifra globală poate fi defalcată. O singură secvență: între anii 1956—1958 numai în limba maghiară au apărut 570 de cărți literare într-un tiraj de 2.729.000 exemplare.

Spunem și scriem frecvent: înflorirea literaturii minorităților naționale. Fenomenului i se potrivește perfect termenul împrumutat din știința care studiază viața plantelor. Este vorba de un proces cu implicațiuni biologice, este vorba de un salt calitativ general de acumulări cantitative, aidoma saltului prin care mugurele se transformă în floare. Floarea s-a născut, coloritul, parfumul ei întregesc aspectul de ansamblu al grădinii, al întregii literaturi.

Faptul este urmarea unor condiții precise. Arșița ar ofili planta dacă grădinarul n-ar stropi-o din belșug, iar ploaia ar vesteji-o dacă grădinarul n-ar apăra-o. Fenomenul acesta se datorește politicii Partidului Muncitoresc Romîn, consecvent în aplicarea învățăturii leniniste în problema națională. Încă în vremea oprimării burghezo-moșierești, comuniștii propovăduiau ideile marxiste ale frăției tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate și luptau împotriva naționalismului și șovinismului, arme burgheze îndreptate împotriva adevăratului patriotism și a internaționalismului socialist. După 23 August, datorită partidului, frăția între poporul romîn și minoritățile naționale a devenit o realitate pe care victoriile continue ale construcției socialiste o fac de nezdruncinat.

Roadele s-au arătat repede, realizările sînt nenumărate. In anii puterii populare au fost înființate publicații literare în limbile minorităților naționale ca săptămînalul **Utunk,** revistele **Igaz Szo, Neue Literatur, Korunk, Napsugar.** In paginile acestora, precum și în suplimentele literare ale diferitelor cotidiene, scriitorii maghiari, germani, sîrbi din R.P.R., desfășoară o vie activitate literară și publicistică, care întregește activitatea editorială despre care am pomenit la începutul acestor rînduri.

Enumerînd — evident succint — cei mai de seamă creatori, precum și operele lor, se cuvine să începem cu generația mai veche: Kos Karoly și Molter Karoly, doi romancieri cunoscuți, au retipărit o seamă de opere valoroase scrise mai de mult, opere care militează pentru înfrățirea între popoare, au publicat schițe și nuvele și elaborează în prezent noi creații. Tompa Laszlo și-a dedicat marele său talent poetic luptei pentru pace. Szentimrey Jenö a publicat poezii de un patos cuceritor și lucrează de ani de zile la un mare roman autobiografic. Oskar Walter Cisek a publicat, printre altele, nuvelele strînse sub titlul **Țărm nou,** iar Erwin Wittstock **Nuvele și povestiri transilvănene.**

Alături de cei mai în vîrstă, se aliniază întreg frontul scriitoricesc al creatorilor maghiari și germani din R.P.R. Kovacs Györgi își dedică aproape în întregime activitatea sa zugrăvirii frăției minorităților conlocuitoare cu poporul romîn, luptei lor împotriva șovinismului și naționalismului burghez, consacrînd acestei teme, pe lîngă numeroasele schițe și nuvele, două romane: **Cu ghiarele și cu dinții,** precum și **Buchetul de flori.** Asztalos Istvan a contribuit și el la combaterea diversiunii naționaliste, cu binecunoscutul său roman **Vîntul nu se stîrnește din senin,** care anul acesta apare în a cincea ediție în limba maghiară și care a fost tradus, în afară de limba romînă, în cehă, și franceză. (Aici se cuvine să remarcăm diferența de tiraj care marchează diferența între regimurile anticulturale din trecut și regimul de democrație populară: un roman în limba maghiară a apărut înainte de 23 August într-un tiraj de maximum 3—5000 exemplare, în timp ce astăzi se ating cifre între 30—40.000!). O deosebită activitate literară desfășoară prozatorul Nagy Istvan, care a creat o adevărată galerie de eroi ai clasei muncitoare. Se cuvine subliniată consecvența partinică cu care acest vechi luptător pentru socialism se dăruiește în întregime zugrăvirii vieții muncitorimii. Romanul **La cea mai înaltă tensiune** este una din cele mai mari izbînzi ale literaturii noastre noi. Luptei clasei muncitoare îi este dedicată și cartea lui Anton Breitenhofer **Din zilele noastre.** Prin reușita atacare a acestei teme de primă importanță, se remarcă și tînărul nuvelist Huszar Sandor.

Procesul de socializare a agriculturii este reflectat, printre altele, în romanul lui Horvath Istvan **Brazdă peste haturi,** precum și în nuvelele și povestirile de pregnantă originalitate ale lui Sütö Andras. De această temă se ocupă mulți scriitori, printre care se numără Szabo Gyula, Katona Szabo Istvan etc. Un loc deosebit îl ocupă Szemler Ferenc, poet liric de mare sensibilitate, în ale cărui volume de versuri răsună cu putere glasul umanismului socialist. El își consacră o mare parte a activității sale tălmăcirii poeziei romînești și a dat excelente traduceri din Arghezi, Beniuc, V. Porumbacu, E. Jebeleanu, precum și din clasici: Eminescu, Alecsandri, Coșbuc. Pleiada poeților este foarte numeroasă. In fruntea ei se află meșterul neîntrecut al miniaturei lirice, cîntărețul pasionat al patriei socialiste și al luptei pentru pace, Horvath Imre, alături de Alfred Margul Sperber, Hans Kehrer, Kiss Jenö, Létay Lajos, Franz Liebhard, Meliusz Iosef, Majtény Erik și mulți, foarte mulți tineri.

Această enumerare ar putea fi sporită; trebuie însă să ne mulțumim cu simpla menționare a foarte talentatului nuvelist Bella Karoly, a romancierului Andreas A. Lillin, a originalilor umoriști și satirici Tomcsa Sandor și Bajor Andor, a criticilor Hajdu Györö, Galvalvi Zsolt, Janosi Janos, Marosi Péter etc.

N-am pomenit decît în treacăt de vasta activitate de traducere a scriitorilor maghiari și germani din R.P.R. Datorită acestei activități susținute, s-au făcut traduceri admirabile din Eminescu, Coșbuc, Caragiale, Creangă, Sadoveanu, iar tălmăcirile din literatura contemporană (poezie și proză) însumează aproape toate succesele literaturii romîne contemporane. La acest capitol nu putem să nu amintim de unul din maeștrii traducerii literare, Franyo Zoltan. Această activitate contribuie și ea la cimentarea frăției între poporul romîn și minoritățile naționale, după cum traducerile în limba romînă a lucrărilor publicate de scriitorii minorităților naționale aduce un prețios aport la cunoașterea reciprocă a acestor bunuri comune ale tezaurului nostru cultural. Astăzi romanele lui Nagy Istvan, Asztalos Istvan, Horvath Istvan, nuvelele lui Sütö Andras, versurile lui Szemler Ferenc, Meliusz Iosef, Alfred Margul Sperber, Letay Lajos, Horvath Imre, au apărut în îngrijite traduceri romînești, unele din ele fiind cunoscute în cea de a treia sau a patra ediție. In revistele literare din București, „Gazeta Literară", „Luceafărul", „Viața Romînească" etc., întîlnim adesea numele scriitorilor maghiari și germani din R.P.R.

Pe scenele teatrelor din țara noastră s-au jucat lucrările dramatice ale multor scriitori maghiari. Să amintim **Mireasa deșculță** de Sütö Andras și Hajdu Zoltán **Ultimul tren** de Kovacs Gyorgy și Eugen Mirea, **Nuntă mare** de Simon Magda, **Furtună în munți** de Kovacs Desideriu etc.

Regretînd că spațiul nu ne permite să relatăm „in extenso" despre succesele în promovarea literaturii pentru copii și tineret, amintim doar cîțiva autori, ca Alfred Margul Sperber, Asztalos Istvan, Korda Istvan și Méhes György, conchizînd că și pe acest tărîm scriitorii minorităților naționale își fac datoria.

Mulți din scriitorii minorităților naționale au primit înalta distincție a Premiului de Stat, ordine și medalii ale Republicii Populare Romîne.

Înșiruirea noastră este, evident, incompletă. Dar, nu poți număra toate florile dintr-o grădină. Flora bogată, coloritul, parfumul, dovedesc priceperea și dragostea grădinarului.

Scriitorii minorităților naționale, făcînd parte din frontul unit al literaturii realist-socialiste din R.P.R., aduc cu ocazia marii noastre sărbători, odată cu opere noi, slăvind luptele și victoriile poporului muncitor, cuvîntul lor de mulțumire celui care le-a dat cuvînt și inimă în lupta pentru marea cauză a socialismului — Partidului Muncitoresc Romîn.

Ion CRÎNGULEANU

Trandafirii albi

...M-am oprit în Piața Victoriei
Cînd seara cobora din troleibuse grăbită
Oamenii îmi păreau cunoscuți de cînd lumea,
Și Piața îmi părea cunoscută
Și lumina, și cerul, și cîntul.

In mine Nordul Moldovei fremăta de păduri,
Fremăta de holde,
De fluier, de joc...
Și eram plin de dor să opresc trecătorii
Să le cînt pe struna de la marginea țării.

In jur s-au aprins buchete de lămpi
S-au aprins trandafirii albi ai Bucureștiului;
Piața Victoriei era, străjuită jur-împrejur de lămpile albe
Trandafirii luminii...

...S-a revărsat în mine lumina curată și tandră,
Răsuflam adînc pînă în Nordul Moldovei,
Țăranii din mine mai erau pe tarlale, —
Tot satul natal clocotea în sufletul meu,
Toți oamenii satului veneau lîngă mine,
In mine...
Și trandafirii albi, înfloriți decuseară
Își scuturau petale lîngă mine, în mine;
Trandafirii aceștia numai noaptea-nfloresc...

...Am început să visez cum în satele noastre
Vor crește pe margini de drumuri și-n case
Trandafiri ce-nfloresc numai noaptea;
Fiecare om va avea lumină în casă,
Lumina buchetelor albe...
Visam cum Țara de Sus
Va sclipi de mulțimea trandafirilor albi...
Visam sub trandafirii din Piața Victoriei...

POP SIMION

GENERAȚIA LUI 23 AUGUST

Termenul a devenit de mult consacrat. Înțelesurile pe care le cuprinde, caracterizează în cel mai înalt grad nu numai o vîrstă anume cuprinsă în aria limitată a cîtorva ani, ci ele constituie laolaltă un fel de nume-simbol învestit cu o mare forță generalizatoare. El — acest nume simbol — definește pregnant și sugestiv tinerețea revoluționară a patriei, văzută prin perspectiva anilor noștri, în splendida și fireasca ei manifestare izvorîtă și condiționată de tumultul marilor prefaceri socialiste a căror autor este poporul întreg eliberat de exploatare. Ne-am obișnuit așadar să vorbim de **„generația lui 23"** și cînd ne referim la literatură, înțelegînd de astădată mai concret un foarte potrivit nume comun dat acelor scriitori, în general tineri, care s-au modelat spiritualicește în focul acestor cincisprezece ani liberi și s-au afirmat ca creatori militanți datorită grijii și condițiilor deosebit de favorabile pe care ni le-a pus la îndemînă partidul nostru, regimul democrat-popular. De altfel nici nu găsesc o altă expresie care să evoce, să definească, să sintetizeze mai bine atributele specifice ale generației (ori poate generațiilor) care au crescut și s-au dezvoltat în această epocă istorică relativ scurtă, însă prin excelență efervescentă, dinamică, înălțătoare. Sînt cunoscuți cititorilor mulți scriitori tineri care au avut fericirea să-și poată făuri întîiul lor vers, întîia povestire sub semnul revoluției, după 23 August 1944. Ei n-au mai cunoscut condițiile umilitoare ale vieții artistului în capitalism, monstruozitățile care se ascundeau sub „nobila" minciună a așanumitei „libertăți" de creație din societatea burgheză. Nu. Acești tineri și-au deschis ochii minții și spiritului într-o altă lume, întru totul nouă, iar talentul lor a fost fertilizat pe solul bogat al realităților noi din patria eliberată.

Autobiografia spirituală a acestor tineri o constituie însăși revoluția.

Un istoric literar care și-ar propune să scrie un studiu de sinteză despre evoluția scriitorilor tineri care fac parte din această generație a lui 23 August, ar constata ușor că ceea ce o caracterizează în mod deosebit este orientarea ei către temele actualității, către detectarea, zugrăvirea și promovarea noului, de pe pozițiile de luptă ale partidului. De-a lungul anilor, în practica muncii de creație, în focul unor dezbateri literare care s-au caracterizat în general prin principialitate și fermitate ideologică, această generație de tineri scriitori — parte integrantă a întregului nostru front scriitoricesc — a crescut, s-a maturizat din toate punctele de vedere, sporindu-și mult în ultimii ani greutatea specifică în ansamblul literaturii noastre realist socialiste. Dar această creștere, această maturizare, n-a avut loc desigur dintr-odată și mai ales, nu s-a produs prin parcurgerea unui drum drept, semănat cu roze. Tinerii scriitori s-au străduit pentru o cît mai temeinică însușire a ideologiei marxist-leniniste, singura cale pentru a putea judeca de pe poziții juste evenimentele, conflictele, dialectica vieții pe care o înfățișează în lucrările lor. Tinerii scriitori proveniți în cea mai mare parte dintre oameni ai muncii, s-au apropiat cu dragoste și optimism de viața acelora care produc toate bunurile materiale, străduindu-se să o cuprindă în imagini artistice corespunzătoare, capabile de a influența conștiințele contemporanilor. Partidul nostru a atras atenția scriitorilor în repetate rînduri asupra necesității imperioase de a cunoaște profund și multilateral viața poporului. Cărțile bune, tipărite pînă acum, sînt fără îndoială rodul acestei cunoașteri, al acestei învățături. Dar ceea ce am realizat este departe de a ne putea mulțumi. Calitatea de scriitor al zilelor noastre solicită o contopire cu munca eroică a constructorilor socialismului. Numai așa va putea fi făurită cronica vie adevărată și tulburătoare a acestor zile fierbinți

Tinerii scriitori au crescut, s-au maturizat și s-au afirmat în frontul literaturii noastre realist-socialiste în lupta necruțătoare cu influențele ideologiei burgheze. Cît de semnificativ este pentru noi toți eșecul lamentabil al jocului steril dar periculos teoretizat, „modernism", prin care se reabilitau de fapt sub nume noi o seamă de practici care țin de arsenalul creației burgheze. De asemenea a fost demascată pînă la capăt falsa teorie a **„adevărului integral"** vînturată o vreme în lumea literară și mai ales în rîndul tinerilor, ori lunecările negativiste, de esență mic burgheză, care se concretizau prin lucrări mediocre, criticate la timpul potrivit, ce denaturau imaginea realităților din țara noastră. Dar nu aceste greșeli și confuzii au fost caracteristice pentru peisajul tînăr al literaturii noastre. Ele configurează doar cîteva momente în care marea majoritate a tineretului scriitoricesc s-a manifestat concret împotriva liberalismului și a influențelor revizioniste pe plan literar, dînd riposta cuvenită purtătorilor oricăror idei retrograde și de esență dușmănoasă. Pentru generația scriitorilor tineri, pe care o numim generația lui 23 August, caracteristic este în primul rînd adeziunea ei deschisă la politica partidului, pentru îndrumarea și conducerea de către partid a creației literare, menite să servească din ce în ce mai bine cauza scumpă a construcției socialismului în patria noastră. Caracteristic pentru această generație este entuziasmul și dăruirea cu care ea se apropie de realitățile noi ale țării, de oamenii noi, al căror profil spiritual se schimbă neîncetat și străduința continuă de a zugrăvi aceste realități, acești oameni noi la un înalt nivel artistic, menit să satisfacă exigențele sporite ale cititorilor. **Străinul, Setea, Lupta cu inerția, Ziariștii, Cuscrii** și multe altele — iată lucrări care poartă pecetea valorii, originalității și fecundității scriitorilor tineri, crescuți și educați de partid, sub soarele lui 23 August 1944. Numai simpla citare a numelor de scriitori tineri ca vîrstă care s-au afirmat mai pregnant în răstimpul celor 15 ani liberi ar fi deajuns să arate aportul din ce în ce mai sporit și mai calificat pe care îl aduce cu entuziasm tineretul scriitoricesc în frontul larg al literaturii noastre realist socialiste în plină afirmare pe plan intern și internațional.

Noi, scriitorii tineri, știm de ce prețuire se bucură în țara noastră cuvîntul tipărit, știm ce ecou profund și durabil e chemat să stîrnească în inimile contemporanilor verbul înaripat al creatorului. Conștiința rostului nostru de scriitori militanți solicită o răspundere deosebită, exigență sporită și multă perseverență în a învăța, a studia, a cunoaște, a scrie, punînd în semnele pe care le așterni pe hîrtie toată pasiunea ta de om care îți propui să aprinzi mințile și inimile milioanelor de oameni ai muncii.

Lumea preocupărilor noastre trebuie să fie marile desfășurări de energie ale poporului angajat în opera de construcție socialistă, victoriile clasei muncitoare în toate domeniile de activitate. Planurile noastre viitoare trebuie să decurgă organic din marile obiective legate de prefaceri care au și vor avea loc pe aceste meleaguri — prefaceri atît de minunat sintetizate în expunerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara Comitetului Central al Partidului nostru din 26—28 noiembrie 1958.

Recentele măsuri luate de partid și guvern pentru sporirea bunăstării poporului muncitor, constituie expresia cea mai vie a succeselor pe care le obține țara noastră pe linia obiectivelor stabilite la Congresul al II-lea al P.M.R. și la Plenara Comitetului Central al Partidului din noiembrie anul trecut. Viitorul ne rezervă nobila sarcină de a întruchipa mai bine, mai convingător, mai expresiv, cu mijloacele artei literare, aceste succese ale noastre.

Noi, tinerii scriitori din generația lui 23 August, întîmpinăm sărbătoarea celei de a 15-a aniversări a eliberării patriei, nu numai cu bucuria unui frumos bilanț al realizărilor puse în slujba poporului muncitor din sînul căruia ne-am afirmat, ci și cu recunoștința fierbinte pentru marele nostru maestru și învățător, pentru partid, care ne-a oferit cele mai optime condiții de dezvoltare, care ne-a educat și îndrumat părintește, arătîndu-ne cum să ne apropiem tot mai mult de ceea ce înseamnă scriitor comunist. Sfidînd bîlbîielile veninoase ale oricăror transfugi care în miez de noapte la diferite „voci" din Occident deplîng pe scriitorii din Romînia pentru că slujesc prin arta lor socialismul, tînăra generație de scriitori, alături de întreg frontul scriitoricesc al țării, crește impetuos, hotărîtă să militeze cu toată dăruirea pentru ideile de luptă ale partidului, care conduce poporul eliberat de exploatare către culmile socialismului și comunismului.

PRESTIGIUL INTERNAȚIONAL AL CULTURII ROMÎNEȘTI

de **OCTAV LIVEZEANU**

vicepreședinte al Institutului romîn pentru relațiile culturale cu străinătatea

Mărețele realizări ale Republicii noastre populare, înfăptuite în cei 15 ani ciți au trecut de la eliberarea țării de sub tirania fascistă și de la descătușarea ei din ciinoasa exploatare a burghezo-moșierimii, formează astăzi nu numai mîndria poporului nostru care le-a creiat, dar și obiectul de admirație al nenumăraților vizitatori străini.

— Voi, care trăiți, zi de zi, trepidantul ritm al înfăptuirilor, care înaintați în timp odată cu ele, nu vă puteți da seama de amploarea și măreția lor, așa cum se întîmplă cu noi, cei veniți din afară, cu mintea uneori împuiată de toate scornirile dușmănoase — îmi spunea de curînd unul din oaspeții prieteni ai poporului nostru. Și, într-adevăr, aprecierile lor, comentariile pe care le fac asupra progreselor noastre de tot felul, industriale, agricole, tehnice, științifice, culturale și asupra condițiilor de viață, la un nivel continuu ridicat, de care se bucură — ca urmare a acestor progrese — oamenii muncii de la noi, dau adevărata prețuire acestor impresionante realizări.

Dar oamenii aceștia, entuziasmați de ceea ce găsesc la sosirea în țara noastră, ne descoperă prin mărturisirile lor ulterioare, bucuria de a-și afla aici confirmarea unor impresii căpătate încă la ei în țară.

Fie că — om de știință — s-a întîlnit cu colegii săi romîni la un congres sau o conferință internațională, fie că — om de artă — a admirat comorile noastre artistice în vre-o expoziție, fie că — simplu spectator — a asistat la un spectacol al ansamblurilor noastre de dansuri sau a audiat concertele susținute de soliștii sau dirijorii noștri, oaspetele străin face imediat legătura între valoarea manifestărilor romînești, întîlnite la el acasă și origina lor, aflată aici, în munca poporului care a făurit cu priceperea sa, cu mîinile sale, cu abnegație și cu efort încordat, o țară înfloritoare, înaintată, o țară în plin progres, care-și consolidează și în străinătate un prestigiu bine meritat.

Ultimii 5 ani au intensificat schimburile noastre culturale cu străinătatea, sporindu-le și lărgindu-le și au întărit prezența noastră, aproape pretutindeni, peste hotare.

Rapoartele și comunicările delegaților noștri la congrese sau conferințe internaționale, sunt primite cu aprecieri elogioase. De multe ori ele constituiesc exemple și învățăminte, pentru celelalte delegații participante.

La New Delhi, la a 9 a sesiune a Conferinței Generale U.N.E.S.C.O., raportul romîn asupra problemei lichidării analfabetismului determină cererea unor țări din America Latină de a folosi metodele noastre în rezolvarea aceleeași situații de la ei. La a 22-a Conferință internațională a instrucțiunii publice, ținută în luna iulie anul acesta la Geneva, delegația romînă susține un raport mult prețuit și prezintă un stand în incinta Conferinței, socotit ca cel mai valoros, dintre toate cele prezentate ; conducătorul delegației prof. Ștefan Bălan este ales vicepreședinte al biroului organizației. Recent, în aprilie 1959, la lucrările celui de al IX-lea Congres internațional de lingvistică romanică, ținut la Lisabona, delegații romîni academicienii Iorgu Iordan și Al. Rosetti, prezintă Congresului un volum omagial de 300 pagini, alcătuit special pentru Congres, intitulat „Recueil d'études romanes", care cuprinde 27 de studii de lingvistică romanică, scrise de lingviștii romîni de astăzi. Aceasta a făcut o deosebită impresie asupra congresiștilor, fiind menționat elogios în concluziile congresului. Școlile noastre de medicină și matematici, ambele de veche și bună tradiție, își afirmă din nou, prin lucrările savanților noștri de astăzi, valoarea și prețuirea, peste hotare.

Lucrările oamenilor de știință romîni ca acad. prof. C. I. Parhon, acad. prof. Traian Săvulescu, acad. prof. dr. N. G. Lupu, acad. prof. S. Stoilov, acad. prof. Moisil, acad. prof. Horia Hulubei, acad. prof. Tițeica, au circulație curentă și sînt considerate ca prețioase contribuții la știința universală. Operele acad. Kreindler sînt tipărite în Anglia, ale academicienilor Carafoli și Ștefan Nicolau, în China. La Paris apare traducerea în limba franceză a cărții academicianului Mihail Ralea Le visage de la France, prezentată cititorilor francezi, prin prefața lui Roger Garaudy, drept o operă în care, pentru orice francez, există „un motiv de mîndrie de a constata că imaginea Franței apare precisă sub aspectul său cel mai frumos și cel mai viu, atunci cînd este desemnată, cu mînă de maestru de către un intelectual care-și consacră viața unui viitor uman, în propria sa țară".

Cunoscuta revistă Europe consacră un număr special literaturii romîne contemporane.

La București, se pregătesc pentru toamnă Colocviul internațional de civilizații, literaturi și limbi romanice și a XII-a conferință anuală a Consiliului Internațional de Muzică Populară. Anul trecut țara noastră a organizat la București primul Festival și Concurs „George Enescu" și primul Festival și Congres al teatrelor de marionete, ambele inaugurînd o tradiție care va continua prin festivaluri periodice, la fiecare trei ani.

La Lisabona, s-a luat în discuție cu șanse de reușită și cu susținerea caldă a multor participanți, propunerea ca al X-lea Congres de ligvistică, din 1962 să se țină în R.P.R.

Literatura noastră clasică și contemporană, este răspîndită pretutindeni. In străinătate operele scriitorilor noștri sunt editate direct în țările respective, de către edituri cu renume, bine cunoscute. Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Camil Petrescu, Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, Zaharia Stancu, sunt editați în Uniunea Sovietică, China, Franța, India, Suedia, Finlanda. Poeziile lui Eminescu apar într-o frumoasă traducere a poetului Rafael Alberti, în editura Losada din Argentina. Teatrul lui Caragiale este cunoscut în întreaga Europă și a trecut de mult granițele vechiului continent. „Scrisoarea pierdută" este astăzi o scrisoare... găsită, pretutindeni unde a fost jucată, ca operă valoroasă plină de actualitate mai ales în țările blagoslovite și astăzi cu regimul „democratic parlamentar" pe care marele nostru Caragiale, îl biciuește în piesa sa. De același prestigiu se bucură piesele contemporane. Teatrul lui H. Lovinescu, Mihail Sebastian, Aurel Baranga, M. Davidoglu, Lucia Demetrius, a pătruns și s-a afirmat, făcînd serii lungi, pe scenele pe care a fost prezentat. Acum doi ani, în Uniunea Sovietică piesele romînești erau jucate, simultan, pe 100 de scene.

Formațiile noastre teatrale repurtează, oriunde apar, succese răsunătoare, chiar și atunci cînd întreprind acțiuni temerare ca acelea de a juca pe Gogol, în Uniunea Sovietică și pe Goldoni, la Veneția.

Expoziții de artă populară romînească au fost deschise, începînd din 1953, în Austria, Elveția (Geneva, Bienne și Lugano), R.F.G., Finlanda (Helsinki și Tampere), Suedia, Franța, Italia, India, Birmania, S.U.A., Egipt, Belgia ; expoziție de ceramică în Norvegia și Franța (și covoare) ; expoziție a cărții în Franța și Anglia ; expoziție de material didactic și de păpuși, în Egipt ; expoziția „Turismul în R.P.R." în Belgia și Luxemburg.

Expoziții de pictură și gravură, individuale și cu participarea artiștilor, au fost deschise la Viena (Iser) și în Belgia (Gy Szabo Bella). Artiștii noștri plastici participa cu succes, mai ales prin lucrările realiste, — adevărate oaze de reconfortare pentru vizitatorii sălilor abstracționiste — la Bienala de la Veneția și Trienala din Milano. La expoziția lucrărilor plastice ale țărilor socialiste, de la Moscova, participarea romînească a fost apreciată ca o puternică contribuție la afirmarea realismului socialist, în artă.

Este semnificativ succesul artei noastre populare, peste hotare. In această privință merită să fie sublinat următorul caz. După ce a fost expusă cu succes în Elveția, o expoziție de artă populară a fost solicitată și în R.F.G. de către muzeul din Göttingen. A fost suficient acest fapt, pentru ca odată ajunsă acolo, expoziția să deslănțuie un fel de cerere în lanț, fiind solicitată cu insistență și de muzeele din Hamburg, Bremen, Nürenberg și München, unde a și fost până la urmă, rămînînd în R.F.G. aproape un an.

Soliștii și dirijorii noștri sunt astăzi nu numai cunoscuți și prețuiți, peste granița, dar solicitați continuu, pentru mari concerte. Programele marilor orchestre solicită curent prezența unor valori marcante ca artiștii poporului George Georgescu și C. Silvestri, instrumeniștii Ion Voicu, Valentin Gheorghiu, Ștefan Gheorghiu. Tinerii soliști — vocali și instrumentiști — se reîntorc cu premii de la toate concursurile la care se prezintă. Ștefan Ruha, Maria Voloșescu, Elena Cernei, Ladislau Konya sunt numai cîțiva, din cei mulți, care constituesc echipa valorilor tinere, consacrate deja prin premii internaționale.

Ansamblurile și formațiile de cîntece și dansuri, orchestra Barbu Lăutaru, formațiile artistice ale diferitelor organizații, au dus frumusețea cîntecelor și dansurilor romînești aproape în toate țările din Europa și Asia și în Egipt. Acolo unde s-au prezentat la concursuri, ca de exemplu la Llangollen (Anglia) și Agrigento (Sicilia), s-au întors cu trofeele premiului întîi.

Prin expozițiile de artă populară și prin ansamblurile populare de cîntece și dansuri, folclorul nostru este cunoscut și prețuit, pretutindeni unde a putut fi prezentat. Toți vizitatorii țării noastre, oameni de artă sau nu, cer să li se pună în program o vizită la Institutul de Folklor și la Muzeul Satului.

Cîțiva folcloriști de renume studiază și pregătesc lucrări despre folclorul romînesc.

Trebuie să amintim ceva și despre zbîrnîiala fugarilor, care pretind că reprezintă, peste hotare, un fel de cultură românească „în exil". Este adevărat că demența cioraniană, misticismul morbid al lui Mircea Eliade și nihilismul literar al lui Eugen Ionescu, au format cîndva patrimoniul „cultural" al cercurilor fascisto-legionare, din vechea Rominie. Și iarăși, este adevărat, că ar fi continuat să-l reprezinte și astăzi, dacă nu ar fi intervenit poporul la 23 august, scuturînd și paraziții trîndavi care se îmbogățeau din pelagra și mizeria oamenilor muncii și pe acei „culturali", care-și sorbeau gloriolele din analfabetismul și ignoranța maselor populare, în care primii le țineau încătușate.

Cultură românească în exil ? Nu, ci un surogat — de cea mai proastă calitate — de cultură, exilată definitiv din ambianța sănătoasă, a muncii și creației socialiste, din Republica Populară Romînă.

Cultura noastră, națională în formă, socialistă în fond, se afirmă și se înalță pe temelia trainică a construcției vieții noi. „Cultura" lor „în exil" crește pe gunoaiele fostei coloane a V-a, întreținută cu dolarii jecmăniți de pe spinarea poporului nostru, de către vătafii imperialiști și „stimulată" de avîntul „băeților" care obosesc învîrtind ghioagele, între altele, și pentru a justifica existența unei asemenea „culturi" caricaturale.

Prezentă și activă în frontul păcii și socialismului, militînd pentru o politică de coexistență pașnică și de prietenie între popoare, Republica Populară Romînă aduce și o prețioasă contribuție la tezaurul culturii universale.

La marea sărbătoare a izbînzilor din cei 15 ani de viață liberă, cultura românească prezintă nu numai succesele sale măreț — rod al orînduirii noastre sociale și al grijii permanente pe care partidul o poartă oamenilor de cultură — dar încununează cu valoarea creațiilor sale prestigiul sporit al țării noastre în viața internațională.

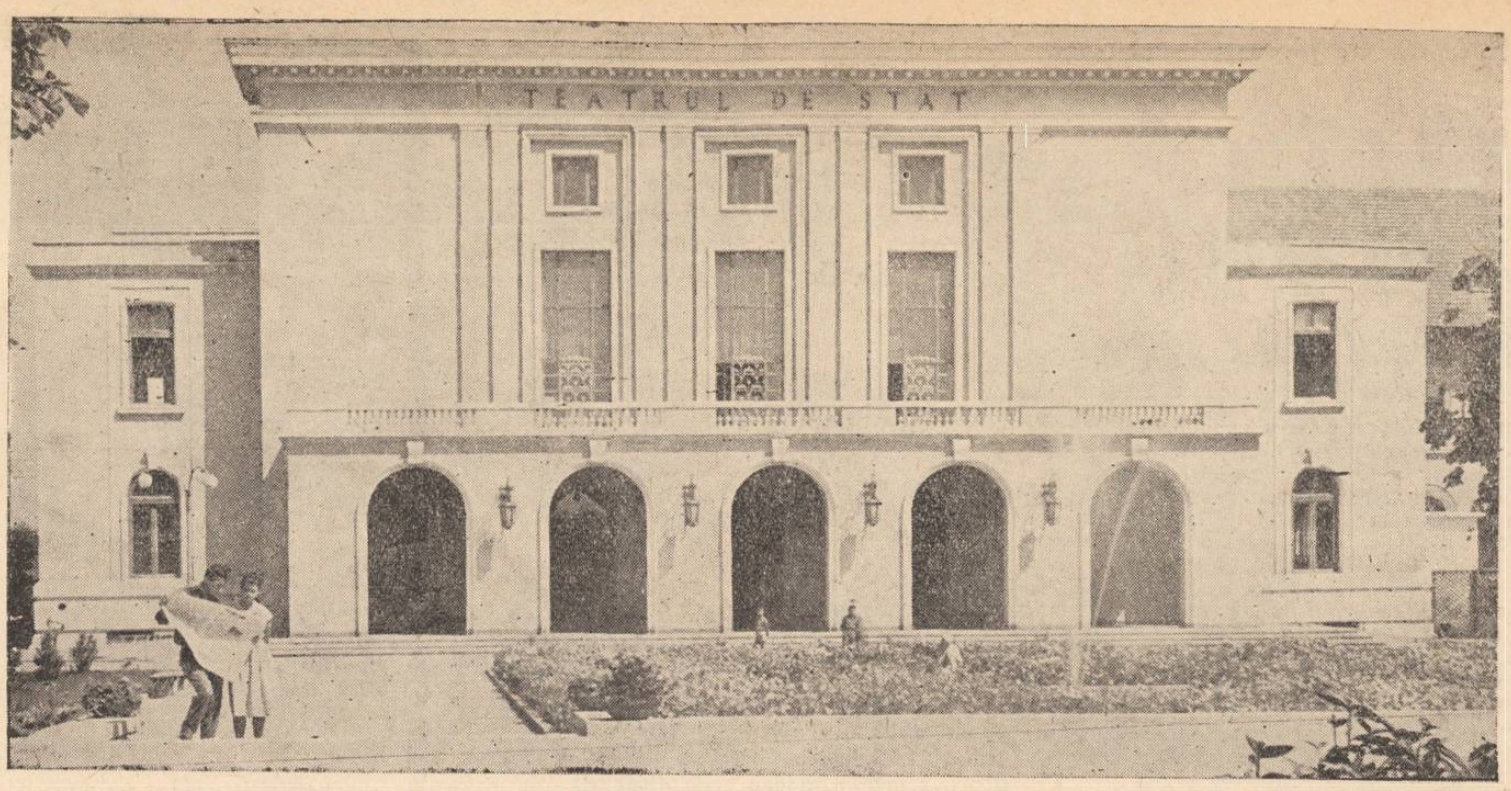

Teatrul de Stat din Constanța

REVOLUȚIA CULTURALĂ

S-ar părea că aceste două cuvinte : revoluție culturală, reprezintă o grandioasă metaforă dintr-un poem bogzian. În simplitatea lor măreață, în rezonanța lor severă se ascund însă tîlcuri ce nu pot fi amintite decît cu emoție. Grandioarea revoluției noastre culturale se exprimă în cifre uriașe, cifre care altă dată ar fi fost considerate de domeniul fantasticului. Cifre de milioane, zeci și sute de milioane. Cifre zdrobitoare ce nu pot fi contestate. Poate numai mințile înfierbîntate ce-și trimit vorbele otrăvite pe calea undelor la miez de noapte, acei „cruciați" ai culturii purtînd în mînă cartea crimei, a beznei, ascunzînd sub zeghe toporișca și pistolul, s-ar încumeta să le pună sub semnul îndoielii. Acești domni îmbogățiți de pe urma „ofensivelor culturale" desfășurate cu ani în urmă spre procopsirea unor simbriași ai partidelor istorice și ai organizațiilor fasciste, sigur că strîmbă din nas. Supărarea lor ne bucură. Propagatorii neștiinței și ai întunericului au veghiat atîta vreme cu strășnicie pentru ca lumina să nu pătrundă pînă la „talpa țării". În cincisprezece ani de zile, truda lor s-a risipit.

Revoluția culturală este rodul firesc al revoluției socialiste desfășurată în țara noastră sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn. În cei 15 ani de viață liberă regimul de democrație populară a creat condițiile economice sociale și politice pentru ca oamenii muncii să se poată bucura în mod liber de toate cuceririle culturii. Ridicarea necontenită a nivelului de trai al maselor muncitoare de la orașe și sate, drepturile și libertățile cîștigate de poporul nostru, sînt chezășia grandioaselor transformări petrecute în viața noastră culturală și au făcut posibil ca toate realizările pe tărîmul vieții spirituale să devină bunuri ale maselor. Partidului Muncitoresc Romîn îi datorăm faptul că astăzi cultura nu se mai adresează unui pumn de privilegiați ci tuturor oamenilor muncii pînă mai ieri ținuți departe de lumina cărții, a teatrului, a cinematografului. Revoluția culturală o exprimăm în cifre și-n fapte, dar ea semnifică drumul pe care un popor, în proporție de 80 la sută analfabeți cîndva, ținut în ignoranță, aruncîndu-i-se drept cultură literatura imundă a unor vătafi culturali ce făceau slujbe scara de serviciu a politicienilor vremii, l-a parcurs într-un timp record.

Alfabetizare completă

În satele noastre nu mai există astăzi neștiutori de carte. Am ajuns să nu mai fim deținătorii tristului record care ne situa cam pe același plan cu popoarele ținute sub călcîiul imperialist din Africa. Ne pare simplu să spunem : nu mai sînt analfabeți. În 1935 un ziarist declara sceptic : în Rominia analfabetismul nu se poate lichida. Mai mult, ne spunea el, cu fiecare an el crește. Un învățător de sat avea în grijă pe vremea aceea 100—120 de copii. Trebuiau pentru a se împlini nevoile școlilor încă cel puțin 20.000 de învățători. Cu vreo trei ani înainte însă un învățător fusese destituit din post pentru că neavînd ce mînca — salariul nu i se plătise de cîteva luni de zile — fusese silit să fure din ghiozdanul unui copil o felie de pîine. Cam în același timp primul ministru al țării se adresase învățătorilor cu recomandația să se arunce în mare deoarece sînt prea mulți. În 1935, Geo Bogza spunea revoltat : **„Cîte pîini, cîte zile de viață smulge din casele sărace prețul manualelor didactice ? Oamenii se gîndesc. Tăbliță — patru pîini. Aritmetica — zece pîini. Geografia — opt pîini. Abecedarul — șapte pîini".** Și dacă ne gîndim că în 1935 în cele mai multe case de țărani subnutriți o pîine reprezenta un adevărat eveniment. În 1938 existau conform statisticilor oficiale 1557 de grădinițe. În 1958 funcționează — 6674 de grădinițe. Știți cîte cămine culturale, adevărate focare de răspîndire a luminii în satele noastre au funcționat în 1958 : peste 12.000. Știți cîte cămine culturale existau — pe hîrtie bineînțeles în 1938 : 3500. Mulți, mai ales cei din generația tînără nu știu însă ce însemna cămin cultural, în 1938. O oficină politică patronată de jandarmi și preotul satului, tutelată de primar, arendaș și vechili boierești, la care se propaga supunerea și resemnarea și se dădea spre lectură celor care de bine, de rău, mai știau să citească, nici mai mult, nici mai puțin, infamele romane ale lui Lascarov Moldoveanu, pornografiile lui Mihail Drumeș,

În G.A.C.-urile din țara noastră sînt astăzi 2031 de colțuri roșii. Oamenii ascultă emisiunile posturilor de radio, care au devenit cel mai familiar prieten al muncitorilor și țăranilor. A întîlni astăzi aparat de radio într-o casă de țară e un fenomen cu totul obișnuit. În 1950 existau 59 localități radioficate. În 1958 : 1277. De peste 20 de ori mai mult. În 1950 erau 313.399 abonați la radio și radioficare. În 1958 : 1.655.495. De cinci ori mai mult în opt ani.

Mai au nevoie aceste cifre de comentarii ? Ați asistat vreodată la un concurs al echipelor artistice de amatori ? Un concurs de amploare neobișnuită al formațiilor de la oraș și sat se desfășoară în zilele acestea. Este cel de al cincilea și prin fața juriilor au trecut 8000 de echipe de dansuri, peste 3000 de brigăzi artistice de agitație, 12.000 soliști.

Oameni care cîntă bucuria de a trăi ! Oameni care după orele de muncă au fericirea să-și dezvolte aptitudinile firești, să valorifice bogata lor creație într-o continuă transformare.

126.725.000

O cifră fantastică desigur. Reprezintă numărul celor care în 1958 au vizionat spectacolele de cinematograf în cele 2097 de săli existente și, ca să lăsăm tot cifrele să vorbească, în 1938 funcționau în toată țara doar 338 de săli de cinematograf. De șase ori mai puțin.

35.450.000

Iarăși o cifră extraordinară. Reprezintă totalul volumelor tipărite într-un singur an : 1958. Care era situația în trecut ? Să ascultăm un glas din epocă. Iată ce spunea Liviu Rebreanu în 1932 : **„Statul romîn însuși nu ocrotește de loc întreprinderile care produc hrană culturală".** Iar scriitorul Anton Holban arăta clar : **„Librării din provincie nu mai vînd decît penițe, ziare sau ilustrații cu fotografiile artiștilor de cinema".** Amintindu-și situația cărții de altă dată scriitorul Zaharia Stancu mărturisia cu amărăciune : **„Cele mai bune cărți de versuri se tipăreau într un tiraj de 500—1000 de exemplare. Un tiraj de 2000 exemplare era o excepție. Cele mai bune cărți de povestiri sau cele mai bune romane atingeau tiraje între 1.000—3.000 exemplare".** O statistică provizorie ne-ar arăta fantastica și nemaiîntîlnita răspîndire a cărții pe aceste meleaguri. Numai în Editura de Stat pentru literatură și artă s-au tipărit în medie 11.300 exemplare pe zi. Pînă la sfîrșitul lui 1957 din opera lui Caragiale se tipăriseră în anii regimului de democrație numai la E.S.P.L.A. 540.000 de exemplare, din opera lui Eminescu 275.000 de exemplare, din cea a lui Ion Creangă 250.000 de exemplare. Dacă adăugăm ce s-a mai tipărit în 1958, adică o ediție de lux din opera lui Eminescu într-un tiraj de 30.000 de exemplare etc., etc., ne dăm seama că cifrele respective rămîn de la un an la altul de domeniul unui trecut îndepărtat. Din opera lui Topîrceanu s-au tipărit peste 300.000 de exemplare. Peste 200.000 este tirajul lucrărilor lui Camil Petrescu. Liviu Rebreanu a înregistrat numai la E.S.P.L.A. un tiraj de 110.000 exemplare, fără a socoti cele două noi volume din seria operelor sale, care înregistrează dintr-odată peste 40.000 exemplare.

22.934.000

Comparați aceste cifre cu ceea ce spune Anton Holban, în calitatea lui de profesor de liceu : **„Elevii nu citesc nimic. La bacalaureat în provincie, serii întregi de candidați nu pot da examinatorului de romînă nici măcar o listă de cinci cărți al căror rezumat (nu vreo opinie critică) să fie măcar știut".** Prin 1936 un director general al învățămîntului secundar dădea o decizie prin care interzicea sub aspră pedeapsă elevilor de liceu, lectura cărților lui Tudor Arghezi, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, N. D. Cocea și George Mihail Zamfirescu.

În 1958 au funcționat 15.060 biblioteci școlare cu 10.853.000 de cărți. 1.457.000 de cititori au împrumutat 5.370.000 volume. Cît despre setea de lectură a maselor largi ne vom mărgini iar la cîteva cifre. Tot în 1958 au funcționat : 18.501 biblioteci populare cu 28.869.000 cărți, citite de 4.058.000 cititori care au parcurs 22.934.000 cărți. Să mai adăugăm și cele șase biblioteci centrale în care s-au citit peste 1.000.000 de cărți. Și să mai vorbim și de un alt fapt esențial, anume că biblioteca personală a devenit astăzi ceva obișnuit pentru omul muncii. Așa se explică cum Poezie și adevăr de Goethe s-a epuizat în cîteva zile, o librărie din Capitală a vîndut în cîteva ceasuri 400 de exemplare din poeziile lui Topîrceanu.

Teatru și muzică

În urmă cu vreo 25 de ani, un tînăr ce se numea Paul Constantinescu a vrut să înființeze de vreo două ori o orchestră simfonică la Ploești. Pe el și pe ceilalți „naivi" i-au luat în ris toți notabilii orașului și toată burtăverzimea care-și petrecea clipele de după afaceri la berăriile centrale. Din 1953, în Ploești funcționează o orchestră simfonică. Am asistat la un concert în aer liber. Erau 1.500 de ascultători. Mulți din ei muncitori veniți de la lucru. Cu 15 ani în urmă dacă spuneai cuiva că la Ploești vor fi 1.500 de oameni la un concert simfonic te-ar fi crezut pur și simplu nebun. În toată țara sînt astăzi 19 orchestre simfonice. În 1938 erau două. În 1958 au fost prezentate 1776 de concerte, audiate de 662.477 de oameni.

Teatrul în trecut ? Un teatru pentru acel public care considera arta Thaliei după cum bine spunea un om de cultură drept **„o senzualitate intermediară între senzualitatea mesei și a patului".** Ce se juca și cum se juca pentru asemenea public să dăm cuvîntul unui corespondent din Craiova al unui ziar din Capitală care spunea în 1935 : **„Trupa din Craiova este obligată a interpreta roluri din piese stupide și demoralizatoare. Actrițele fiind obligate a-și schimba toaletele pe scenă, a-și ridica rochiile pentru a-și arăta picioarele, a se întreba conform textului pieselor alese de domnul A. de Herz dacă sînt cocote sau actrițe".** Revoltat de acest repertoriu trivial care inundase pur și simplu scenele noastre, Victor Ion Popa întreba indignat : **„Ce caută la noi atîtea pornografii și atîtea nerozii cu clopoței de la New-York, Viena sau Paris?"** E de mirare că o piesă ca **Apus de soare** se juca pe scena unui Teatru Național într-o stagiune numai de șapte ori? Că **Gaițele** vedeau lumina rampei în același răstimp de cel mult 18 ori? Aceeași piesă astăzi a trecut de 1.500 de spectacole pe scena teatrelor noastre de stat. Camil Petrescu și G. M. Zamfirescu după vreo 15 ani de activitate dramatică, tracasați de faptul că piesele nu li se jucau, în timp ce pe afișe se răsfăța literatura lui Polizu-Micșunești, Emil Nicolau, A. de Herz și a altor nechemați, — sîciiți de lipsuri materiale, demobilizați de critica unor oameni de casă ai politicienilor vremii, se întrebau cu inima sfîșiată de durere : la ce bun să mai scriu teatru ? Astăzi piesa unui autor dramatic debutant, **Ziariștii** lui Mirodan, înregistrează într-un timp record 100 de spectacole pe scena primului nostru teatru. A devenit foarte obișnuit să vedem afișe cu inscripția : 100 de spectacole, 200 de spectacole, lîngă titlurile unor piese romînești. La **Mielul turbat** au asistat pînă acum peste 300.000 de spectatori. Pe scena unui singur teatru **Cum vă place** a lui Shakespeare trece de 225 spectacole, **Pădurea** lui Ostrovski de 200 de spectacole. **Nu se știe niciodată** a lui Bernard Shaw de 110 spectacole.

Teatrul în provincie ? În 1935 într-un articol despre Brăila se spunea clar : **„Teatru : încercări neizbutite. Nu se poate înfiripa".** În anii regimului de democrație populară de multă vreme se joacă teatru la Brăila. De cele mai multe ori în fața unor săli arhipline. Pe scena acestui teatru o piesă originală ca **Afaceriștii** lui Tudor Șoimaru a trecut de 100 de spectacole. La Galați un răsunător succes teatral însemna cu ani în urmă piesa care înregistra două spectacole. În momentul de față la Galați există un teatru de dramă, unul de operă și operetă, o orchestră simfonică etc. La Constanța mi-a fost dat să văd o adevărată uzină artistică. Sute de oameni lucrează la cele patru secții ale teatrului : dramă, operă-operetă, păpuși, estradă. Poate nu bănuiți că duminica teatrul din Constanța oferă 6—7 spectacole într-o zi. Am văzut **Surorile Boga** jucîndu-se în fața unor săli arhipline. Ce era în 1938? În toată țara existau 16 teatre de toate genurile. În 1958, 39 de teatre dramatice, 5 de operă, 4 de operetă, 23 de păpuși (în 1938 nu exista nici unul). Spectatori la teatrele de dramă : în 1958 — 4.309.000, la operă și operetă — 755.154, la cele de păpuși — 896.740. Să facem o operație aritmetică : în total deci 6.000.000 de oameni merg într-un singur an la teatru. Stagiunea ține 10 luni. Deci 600.000 de oameni văd teatru într-o singură lună. Și o ultimă operație : 20.000 de oameni văd teatru într-o singură seară. Nu-i extraordinar ?

În țara unde altă dată nu putea fi vorba de o cultură a minorităților naționale, astăzi pulsează viu o viață spirituală, sprijinită și încurajată de regimul de democrație populară. La Cluj, Tîrgu-Mureș, Satu-Mare, Sfîntu-Gheorghe, Oradea, funcționează teatre maghiare, la Sibiu și Timișoara secții de teatru în limba germană, la Iași și București, teatre în limba idiș. Artiștii teatrelor maghiare, germane și evreiești din țara noastră au realizat spectacole de o excepțională valoare artistică. Mulți dintre ei sînt artiști ai poporului și artiști emeriți. Funcționează universități, școli și biblioteci în limbile minorităților naționale. Se tipăresc sute de titluri în germană, maghiară, ucraineană, sîrbă, tătară, idiș. Cultura minorităților naționale înflorește pe fiecare zi.

Ne întrebăm din nou : mai trebuie oare comentarii ? Vă întrebăm din nou, domnilor din apus care răgușiți vorbind de „cultura dirijată" de „marasmul intelectual" și vă îngrijorați din toți rărunchii de faptul că poporului nostru i se servește literatură de propagandă. Ne mîndrim cu faptul că 20.000 de oameni pe seară ascultă propaganda pieselor lui Goldoni, Schiller, Shakespeare, Cehov, Bernard Shaw, Gorki, Arthur Miller, Caragiale, Delavrancea și Davilla, că alți zeci și zeci de mii de oameni vin în sala de concert unde li se servește drept propagandă simfoniile lui Beethoven și Ceaikovski, rapsodiile lui George Enescu, dansurile lui Paul Constantinescu, muzica lui Paul Dukas, Richard Strauss, Mozart și Haendel. Nu-i prea plăcut să știi că robii de ieri ascultă seara radio, nu-i prea plăcut să știi că pentru ei se tipăresc anual 777.998.000 exemplare ziare sau 69.730.000 exemplare reviste și 835 de titluri de cărți literare cu un tiraj de 11.175.000. Nu-i prea plăcut de asemeni pentru domnii de la **Vocea Americii** și de la **Europa liberă** că cei pe care îi șfichiuiau ieri cu vîrful harapnicului, astăzi admiră pe Rembrandt și Luchian în cele 204 muzee existente în țara noastră.

Partidul clasei muncitoare a făcut din robii de ieri oameni culți, oameni pentru care în fiecare zi cartea, teatrul, muzica și cinematograful, devin un prieten din ce în ce mai bun. Așa cum spunea Tudor Arghezi : **„Cîrmuirea socialistă biruie în muzică, în teatru, în librărie, în editură, în sport, în arheologie, în știință, în literatură".**

Valeriu Rîpeanu

IN CIFRE ȘI FAPTE

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul Poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Întîlniri...

cu Iosif Utkin

Au trecut cinsprezece ani. Tunurile mai bubuiau încă pe întregul front. Fascisto-hitleriştii se retrăgeau în grabă şi în mare învălmăşeală spre bîrlogurile lor. Pe zi ce trecea, lanţurile robiei sîngeroase cădeau.

Armatele victorioase sovietice înaintau vijelios spre Berlin.

Eram încă buimăcit, ca omul trezit dintr-un vis lung şi chinuitor. Dominaţia fascisto-legionară de la noi se prăbuşise ruşinos, repede, întocmai ca o cetate clădită pe nisip. O lumină nouă, puternică, se ivise la orizont.

Dacă îmi aduc bine aminte, era într-una din primele zile ale lunii noiembrie a anului 1944. Mă găseam împreună cu alţi prieteni, scriitori şi actori, în cabinetul directorului Teatrului Naţional. Aşteptam să vie poetul Iosif Pavlovici Utkin, unul din primii soli ai culturii sovietice, sosiţi la noi în ţară.

A bătut cineva în uşă. Era poetul Utkin.

Om de statură potrivită, voinic, cu privirea prietenoasă, îmbrăcat în uniformă. Pe pieptul lui strălucea steaua roşie. Mîna dreaptă pusă în ghips, îi era strînsă de bandaj. Fusese rănit de o schijă germană în luptele date pentru apărarea Brianskului.

Iosif Utkin era un poet soldat, unul din sutele de mii de fii ai tinerei şi marii Uniunii Sovietice, crescuţi de partidul bolşevic, unul din cei ce au făcut şi fac şi astăzi glorie patriei lor.

Iosif Utkin s-a născut în anul 1903; fiind încă foarte tînăr s-a înrolat, totuşi, ca voluntar în Armata Roşie, în anul 1920. A participat la războiul purtat în Siberia, atît împotriva trupelor străine intervenţioniste, cît şi împotriva gărzilor albe, alcătuite din ofiţeri, din elevi ai fostelor şcoli militare şi din elemente burghezo-moşiereşti, stîlpi ai vechiului regim autocrat ţarist.

A vorbit cu noi, atunci, mult şi despre multe. Era plăcut să-i asculţi glasul molcom, melodios.

Iosif Utkin a căutat să ne zugrăvească în fugă o imagine a patriei sale, a omului sovietic şi a năprasnicului război care încă mai dăinuia.

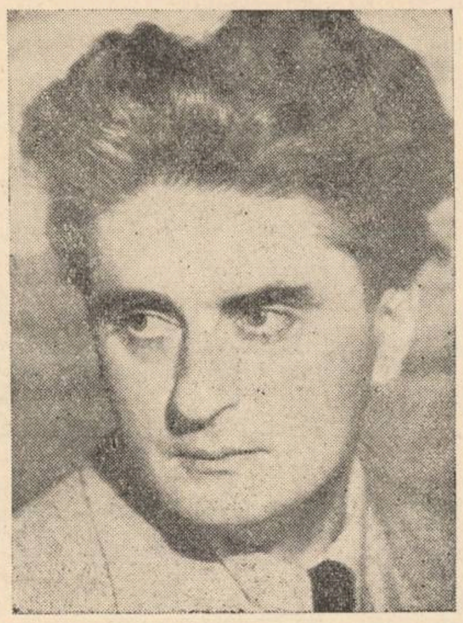

„Scrisul este arma noastră, tot atît de eficace, tot atît de trebuincioasă cum este puşca soldatului.

Scriitorul trebuie să ştie să coboare din Olimp, atunci cînd poporul său îl cheamă şi-i cere să lupte alături de el. Rămînînd în Olimp, i s-ar putea întîmpla să fie răpit de fascişti..." Şi Utkin surise spunînd aceste cuvinte.

In vorbele lui rostite măsurat, fără violenţă, trăia, însă, o voinţă de nezdruncinat, clocotea o ură fără margini împotriva fasciştilor şi tuturor duşmanilor Uniunii Sovietice

De Iosif Pavlovici Utkin m-am despărţit ca de un sol drag, ca de un vechi prieten, ca de un hotărît tovarăş de luptă.

Noaptea se lăsase pe nesimţite.

Străzile erau întunecoase; doar ici şi colo, în cîte o fereastră se ivea o fîşie de lumină... Marea umbră a războiului mai plutea pe uliţele capitalei noastre.

Au trecut săptămîni, au trecut luni.

Intr-o zi am primit vestea că poetul-soldat Iosif Pavlovici Utkin murise la postul său, în slujba patriei lui mari şi victorioase.

Murise un poet, un ostaş, un bolşevic dîrz şi hotărît.

Nu l-am uitat şi nu-l vom uita niciodată.

Scarlat Callimachi

cu Konstantin Fedin

Cu Konstantin Fedin am stat de vorbă de multe ori. Pentru întîia dată în „anii" de după Marea Revoluţie din Octombrie, în multe oraşe, — în Bischoffsberg, Moscova, Nürenberg, Erlangen... Anii?... Poate în 1929—30. L-am urmărit de-a lungul oraşelor şi anilor în care se desfăşoară amplul, intensul fragment de istorie pe care-l înscrie în puternicul său roman: Oraşele şi anii.

Pot spune că am stat de vorbă cu Konstantin Fedin, citindu-i opera. Oraşele şi anii *apăruse pe atunci în ediţiunea N.R.F. care publica literatură sovietică, făcîndu-şi din aceasta un punct de onoare. (Se pare că în conducerea revistei şi a editurei „Nouvelle Revue Française" se aflau spirite libere de comandamentele şi interesele burgheziei).*

Citind Oraşele şi anii *simţeai că stai de vorbă cu autorul lor. Ii simţeai prezenţa în pagini, în compoziţia romanului, în intensitatea cu care se reflectau evenimentele şi oamenii, atît de diverşi ca structură, ca problematică socială şi trăsături psihologice*

Puternica personalitate a lui Konstantin Fedin se făcea simţită, cu nuanţe de mare fineţe spirituală, cu vibrantă şi atentă observare a caracterelor şi fenomenului social.

Te lua în acel circuit al oraşelor şi prin perindarea anilor, şi cu toată încordarea şi desfăşurarea dramatică a acţiunii, ajungeai, la capătul acelei călătorii de-a lungul paginilor, la un liman, la un ţărm al nădejdilor. Nu-ţi rămînea gustul amar al destrămării şi inutilului. Se făcea încă de la acea operă simţit, creatorul Primelor bucurii, *al* Fraţilor *şi al* Verii neobişnuite.

Konstantin Fedin îmi vorbea cu asemenea căldură şi culoare, cu atîta încredere în viitor şi în valoarea vieţii constructive, încît îţi dădea puterea să nădăjduieşti, să lupţi, să trăieşti.

Deşi stătusem de vorbă cu el, nu-i văzusem chipul. Nu-mi căzuse sub privire nici un portret, nici o fotografie. Dar îl presimţeam, îl intuiam, îl vedeam parcă, reconstituindu-l din trăsăturile sensibile care se vădeau din scrisul, din sensibilitatea şi inteligenţa realizărilor din pagini.

Cînd l-am întîlnit pentru prima oară, cam prin anii 1950, la noi, în Bucureşti, am avut senzaţia unei revederi.

Chipul era cel reflectat din paginile străbătute în tovărăşia puternicei sale autenticităţi şi valori spirituale.

L-am ascultat pe cînd vorbea cititorilor din ţara noastră, într-o după amiază în sala „Fantasio". Era omul cu care mă întîlnisem şi cu care străbătusem Oraşele şi anii. *Un chip luminat de bogăţie interioară şi nobleţă umană. Un caracter sobru, îmblînzit de experienţa unei existenţe neobişnuite: vînturile şi asprimile vieţii îl şlefuiseră ca pe statuile de piatră dură, dîndu-i acea mată alunecare pe care se aşează egal lumina difuză a înserării.*

Părea un **om de la nord,** *cu tenul şi părul blond argintiu. Vorbea egal ca ton, cu discretă vibraţie şi căldură. Le vorbea tuturor cititorilor din sală, dar aveam impresia că mi se adresează în special mie. Eram obişnuit, citindu-l, să-l şi aud parcă, şi să cred că-mi vorbeşte ca atunci, la prima noastră întîlnire, în perioada* Oraşelor şi anilor.

Mai tîrziu am stat de vorbă într-adevăr cu Konstantin Fedin... Am un obicei rău. Nu folosesc notiţele. Ce am vorbit cu Fedin? Desigur, despre eroii din Oraşe şi ani *— cartea dragă. Am vorbit sau l-am făcut să ne spună ceva despre bogata lui experienţă de viaţă, despre nenumăratele meserii pe care le-a practicat. Despre vremea cînd era cîntăreţ la operă, despre vremea cînd cînta la vioară. Despre evenimentele revoluţionare din 1905, cînd a fost martor ocular la desfăşurarea barbariei ţariste, despre prietenul mai mare Balmaşov, revoluţionar omorît de Ohrana.*

Ochii lui cenuşii mă priveau şi parcă mă privea întregul alai de vremi zbuciumate pe care le trăise. Ochii aceia cenuşii te făceau să simţi vîrtejul vremurilor grele trăite de el, dar în acelaşi timp îţi ţineau un echilibru sufletesc prin fermitatea, prin siguranţa pe care o simţeai în adîncul privirilor.

Am luat o hîrtie şi i-am schiţat chipul. Regretam că nu aveam culori şi răgazul să-i culeg luminile şi culorile atît de grave, dar atît de intense... muzical de intense.

Il mai am, acel desen. In josul lui, K. Fedin a scris în ruseşte cîteva cuvinte şi s-a iscălit... Desenul era o impresie vizuală fără pretenţie de linie, de stilizare... „Dragului pictor"... spunea... Intr-o măsură, cred că n-a exagerat... dragul Konstantin Fedin... In conştiinţa, în inima mea îi aveam de mult portretul. Imaginea grăbită şi stîngace sub care pusese autograful, era întrecută de vechea imagine atît de colorată şi de vie, intuită pe vremea citirii Oraşelor şi anilor.

Cu doi ani în urmă, cînd am fost în Uniune, la Moscova, am vrut să stau din nou de vorbă cu marele scriitor. Nu se afla la Moscova. Am simţit atunci un mare gol. Cînd m-am înapoiat acasă, în patrie, simţeam că din toate darurile spirituale, din toate senzaţiile puternice ale călătoriei în U.R.S.S. îmi lipsea ceva, îmi lipsea mult. Imi lipsea tonul acelui glas pe care-l auzisem aevea la noi în timpul vizitei în Romînia şi pe care-l aud de cîte ori gîndesc sau recitesc paginile operei sale.

Radu Boureanu

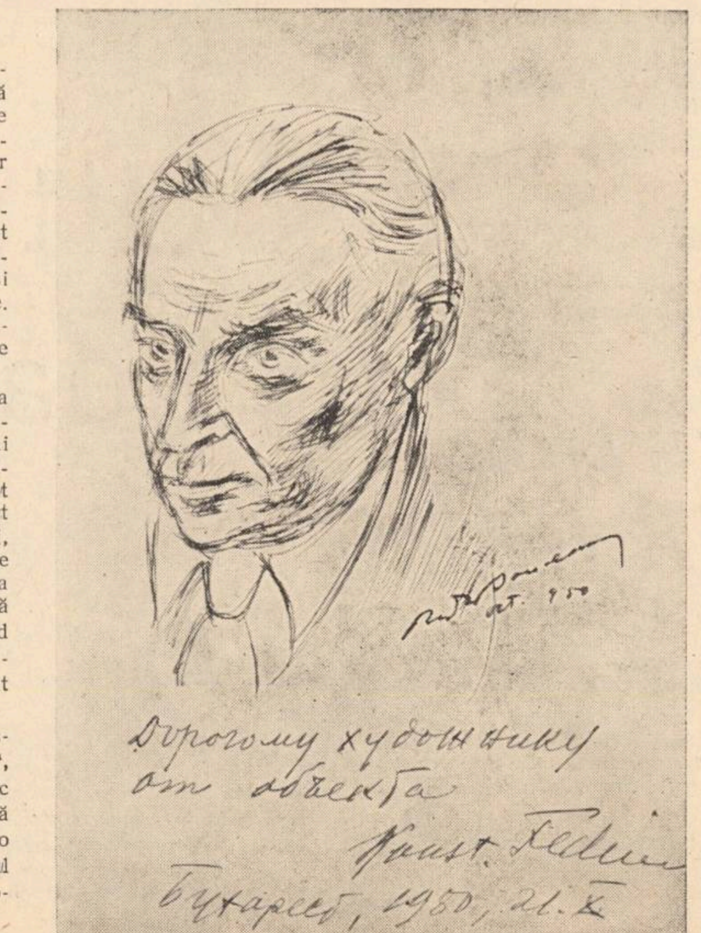

Dragului pictor din partea modelului.
Const. Fedin
Bucureşti, 1950, 26 X

Imaginea unei convorbiri

N. P. Akimov împlineşte anul viitor patruzeci de ani de cînd a fost vrăjit de văpăile teatrului şi de cînd şi-a început, la rîndul său, ucenicia de vrăjitor. Cu un etaj mai sus de locuinţa sa din strada Gogol, el şi-a instalat cu mult timp în urmă un atelier minuscul, cu două cămăruţe destinate conceperii şi confecţionării unor minuni. Aici meşterul Nikolai Pavlovici pictează, visează şi desenează spectacole cărora apoi le dă sunet şi mişcare pe scena Teatrului de Comedie din Leningrad, într-o clădire veche, împodobită cu statui negre, de pe Newski-Prospect.

Sînt doi ani de cînd am petrecut în atelierul lui Akimov cîteva ceasuri. Despre aceste ore de discuţie aprinsă, ca şi despre cele trei reprezentaţii ale Teatrului de Comedie am vrut de atîtea ori să scriu. Mi s-a părut mereu însă că despre cele văzute şi auzite la Akimov, se cuvine să scriu o carte întreagă şi că o asemenea cercetare ar cere un studiu mai atent şi mai scrupulos. Această impresie mi-a fost confirmată de încercările unor confraţi de a lichida, în cîteva observări palide, sensul şi mesajul spectacolelor acestui inspirat magician realist.

Akimov este regizor principal, pictor scenograf, autor al afişelor şi pictor al programelor teatrului la care lucrează. Afişul unui spectacol al Teatrului de Comedie este un manifest concentrat în cîteva imagini de o remarcabilă forţă simbolică. Limbajul plastic al afişului rezumă astfel programul ideologic al piesei, în lumina viziunii particulare a regizorului. Plastica decorurilor şi a costumelor ca şi cea a mişcării sînt de altminteri elemente hotărîtoare în montările lui Akimov, care utilizează într-un dozaj propriu, favorabil mai ales satirei, ideea reunirii artelor pe scena teatrului.

Despre ce am vorbit cu Akimov? Evident, despre teatru. Am aflat astfel cît de mult ţine regizorul principal al Teatrului Comedia la crezul realist al artei teatrale şi am înţeles mai bine ce posibilităţi nebănuite deschide realismul socialist creatorilor care-şi închină talentul, operei de reflectare artsitică a vieţii autentice.

N. P. AKIMOV : autoportret

Akimov mi-a vorbit cu multă căldură despre comunicarea vie, neîntreruptă, a teatrului cu autorii dramatici. Ştiam că Teatrul de Comedie din Leningrad contează pe cîţiva scriitori „ai săi" care îşi lucrează piesele în strînsă legătură cu colectivul acestei scene, cum sînt Şvarkin şi Evgheni Şvarţ. Nikolai Pavlovici s-a referit însă cu aceeaşi însufleţire la noile sale „descoperiri" şi la emoţia cu care citeşte zilnic manuscrisele care i se trimit de către necunoscuţi. Tocmai pusese în scenă comedia lui Ugriumov **„Fotoliul 16"** şi nu l-am părăsit pe Akimov pînă nu l-am chestionat asupra tuturor amănuntelor conlucrării sale cu autorul. A doua zi aveam să aud la repetiţie prologul pe care regizorul l-a propus autorului şi să obţin astfel cel mai elocvent răspuns cu privire la ajutorul literar pe care Akimov îl acordă scriitorilor. Nu mi se pare lipsit de importanţă faptul ca un director de scenă să lucreze cu dramaturgii în sensul îmbogăţirii potenţialului ideologic al textelor dramatice şi nicidecum în limitele simplificatoare ale corecţiunilor „de meşteşug".

Am mai discutat cu N. P. Akimov despre Shakespeare şi Maiakovski, despre Brecht şi Sebastian, despre Trenev şi „Tragedia optimistă" şi ne-am întors mereu pe alt drum către munca directorului de scenă contemporan, chemat să dirijeze cu bagheta sa magică idei. Cît de ridicolă mi-a apărut, în această discuţie, imaginea regizorului care-şi bazează prestigiul pe faima sa de abil tehnician, de maistru al şurubăriilor intime, capabil să „lucreze" în două săptămîni un spectacol „curat" şi „bine uns". Akimov, ca orice mare artist revoluţionar, pleacă mereu şi întotdeauna de la o „supratemă" emoţionantă, pusă într-o lumină neaşteptat de vie, de răscolitoare. Mai este nevoie să adaug că în trupa ce o dirijează nu există vedete sau capete de afiş şi că succesele actoriceşti sînt legate strîns într-o răspundere unică a întregului ansamblu?

I-am spus lui N. P. Akimov că la teatrul său de satiră am văzut pentru întîia oară un decor care rîde, am distins pentru prima dată surîsul comentariului muzical şi, mai ales, am învăţat cîtă consistenţă şi umanitate capătă efectele comice cînd sînt elaborate într-o savantă soluţie de fantezie şi lirism. La care interlocutorul meu a încetat să mai zîmbească, înţelegînd că discuţia noastră ajunsese pe treapta sa cea mai gravă.

V. Mîndra

cu Stepan Scipaciov

Sînt oameni care, văzîndu-i des, nu te îmbogăţesc nici pe departe ca alţii care-ţi dăruiesc, la rare răstimpuri, bucuria cunoaşterii altor dimensiuni spirituale, decît cele obişnuite. Asemenea întîlniri îţi rămîn în minte ca vremea concentrată în diamante, a căror sclipire interioară stăruie şi după luni şi după ani.

O astfel de întîlnire a fost aceea cu Stepan Scipaciov. Vechea întîlnire cu versurile sale, mult înainte de a-l cunoaşte pe om...

Prima poezie citită a fost vestita sa meditaţie concentrată despre încărunţire.

Mi se părea confesiunea unui copil al secolului nostru, a unui liric autentic pe care voiam să-l cunosc şi să-l fac cunoscut. Şi pe măsură ce-l descopeream tălmăcindu-l (numai creînd din nou poezia scrisă în alte limbi, am senzaţia cunoaşterii ei) — versurile lui Scipaciov îmi dezvăluiau un suflet delicat, un seismograf care înregistra vibraţiile vieţii zilnice, în preajma cărora mulţi treceau insensibili. Armele nu au redus muzele la tăcere, în vremea războiului pentru apărarea umanităţii. Mai mult chiar: el a fost cîştigat şi de poeţi! Tvardovski, purtat de atîţia ostaşi în buzunar sau în tureatca cismei, era, înmiit, în primele rînduri. Scipaciov a rămas şi în uniforma militară, acelaşi liric luptător, care suna atacul să răzbune nişte meri:

Fiindcă merii n-or mai înflori,
şi-am plîns cînd i-am tăiat din rădăcină,
mai aprig va fi tancu-n astă zi,
mai mulţi duşmani cădea-vor în grădină

(1943)

care nota în filigramă despărţirile duioase:

Ţii minte peronul? In curînd
trenul către front avea să plece.
Ţi-a rămas la mijloc un cuvînt.
Vîntul... Camuflajul... Noaptea rece.

Te-am îmbrăţişat. Cu-un scîrţîit
se mişcase raniţa pe umeri.
Zece ani alături am trăit...
Cît ne-am mai fi spus, mai poţi să numeri?

(1942)

Iar de-alungul anilor, nu mai puţin delicată a fost lirica sa erotică, monocordă dar adîncă, aşa cum e o mare iubire, care nu se risipeşte „în bani mărunţi". Simbolul teilor crescînd alături, al drumurilor binecuvîntate care au dus la întîlnirea iubiţilor pe viaţă, demnitatea omului mlădios dar fidel, şi rezistenţa la orice ropot de ploaie sau furtună, sînt adevărate leitmotive în versurile sale. Meditaţiile înseşi sînt închegate în imagini miniaturale. Poezia plină de miez e asemenea seminţelor descoperite în piramide, seminţe care dau rod şi după milenii.

Uneori, poezia îţi formează imaginea unui poet, iar întîlnirea cu el ţi-o contrazice. Cu Scipaciov s-a întîmplat tocmai invers: cînd a venit la noi în ţară, figura era aceea creată de versuri: înalt şi zvelt ca un mesteacăn, tînăr şi cărunt ca în propria poezie, cu ochii deschişi, oglindă a sufletului delicat, cu o nobleţe curată pe figura sa. Uralian, el respira omenia, cinstea, comunicativitatea simplă şi prietenească a omului sovietic. Cînd l-am revăzut peste cîţiva ani, la centenarul lui Mickiewicz, încărunţise mai mult ca vîrsta, dar întinerise în privire.

Sînt mai bine de zece ani de cînd îi descifram **„Căsuţa din Suşenskoe", „Fetiţa", „Ostaşul"**, dar şi azi, cînd mă gîndesc la poezia sovietică în fruntea căreia stă Maiakovski, aud, în orchestra ei, ca o cunoştinţă veche şi apropiată de sufletul meu, sunetul de flaut, discret, dar emoţionant al lui Stepan Scipaciov.

Veronica Porumbacu

cărțile decadei

Eugen Barbu:
ȘOSEAUA NORDULUI

Printre romanele închinate aniversării a 15 ani de la eliberarea țării noastre de sub robia fascistă Șoseaua Nordului *este direct legat de lupta eroică a comuniștilor, care au pregătit și au participat, la insurecția armată din august 1944.*

Scrisă într-un ritm trepidant, urmărind acțiunile mai importante ale unui grup de comuniști din ultimii ani ai negrei ilegalități pînă în momentul eliberării Capitalei, Șoseaua Nordului *se remarcă prin autenticitatea celor trei figuri de luptători, trei comuniști care se detașează din paginile ei. Atît de deosebiți ca temperament și formație intelectuală: Dumitrana — emanînd încrederea și optimismul, răsfrîngîndu-se asupra celor din jur, calități pe care nu le poate avea decît un luptător încercat și un adevărat conducător de mase; Mareș — ascunzînd sub austeritatea sa aparent uscată, (exagerată poate de autor fără motiv), un suflet sensibil, sau Niculescu, studentul guraliv și sprinten ca un torent, de umanitate caldă, în creionarea căruia autorul a dozat multă culoare și pitoresc — toți acești trei oameni atît de diferiți, se întîlnesc într-un punct comun — lupta — și îi apropie același țel înalt: transformarea vieții omului într-una cu adevărat omenească, plină de demnitate, de frumusețe.*

Dragostea de viață și de frumos, care le este comună — face din fiecare un comunist adevărat, un luptător curajos. Intors dintr-o misiune grea, Dumitrana, zidarul este surprins, într-o seară, de aspectul dezagreabil, urît, al casei în care fusese silit să se mute ultima oară. In toiul luptei grele, încordate, de zi cu zi a ilegalității, omul găsește firesc să se gîndească, să viseze o casă frumoasă în care va locui după ce-și va face datoria. Gîndul îl va urmări și mai tîrziu, în ragazul dintre două atacuri pentru eliberarea Capitalei de sub fasciști.

Inaintea luptei hotărîtoare, Mareș, — un al doilea erou al cărții — își exprimă astfel gîndurile în legătură cu activitatea sa de luptător: „Dacă m-ar întreba cineva de ce-am luptat, de ce stau aici și păzesc o șosea cu arma în mînă, ce-aș putea să-i spun? Că am luptat pentru a schimba oamenii? Că vreau să schimb societatea... Eu, mecanicul Gheorghe Mareș, fiul unui spărgător de piatră la calea ferată, sînt unul din aceia care vor să scoată lumea din ghearele fricii..."

Aceeași dorință de a trăi cu demnitate, de a trăi frumos, l-a determinat și pe intelectualul Niculescu, venit dintr-un mediu piclos, mic-burghez („era atîta rutină în jurul meu" *mărturisește el undeva) să se încadreze luptei grele dusă de comuniști pentru eliberarea țării. Studentul sărac, ducînd o existență precară într-o mansardă de pe Calea Griviței, are așa dar în fața ochilor cu claritate înaintea ultimului atac, idealul care l-a angajat în lupta cea periculoasă, dar dreaptă. El luptă pentru că vrea să trăiască o altfel de viață decît aceea de care s-a rupt, pe care partidul l-a ajutat s-o părăsească:* „Să te scoli într-o dimineață de primăvară și să vezi soarele de-afară și să știi că jos nu te mai pîndește moartea, sub chipul unui agent, cu ochii spanchii, să știi că ai cărțile tale, că ai odaia ta și esti liber să umbli unde vrei, fără teamă de nimeni". *Așa dar, același vis al unei vieți libere, frumoase, al unei societăți noi, în care omul să trăiască demn, i-a făcut pe acești trei oameni să devină luptători neînfricați sub steagul partidului.*

In ciuda unor lungimi, a repetării la aceeași tensiune a unor episoade, care slăbesc unitatea cărții, Șoseaua Nordului *este o ilustrare emoționantă a luptei comuniștilor pentru eliberarea țării, sugerînd cu pregnanță atmosfera sumbră a teroarei fasciste, peste care se ridică însă triumfător, eroismul neînfricat și optimismul luptătorilor comuniști.*

O carte vie, palpitantă și un document convingător al zilelor care au precedat și pregătit lumina acestor cincisprezece ani.

EUGENIA TUDOR

●

Constantin Chiriță:
INTILNIREA

Intîlnirea *este un roman al realizării personalității umane, al valorificării forțelor intelectuale și morale ale fiecărui om în realitatea noastră socialistă.*

Intr-un anume fel, Intîlnirea *are un puternic caracter polemic. Polemica aceasta se duce cu trecutul vitreg de asuprire a omului, de alterare a năzuințelor acestuia sau, și mai dureros, de strivire a omului în lupta zilnică. Socialismul a descătușat energii care zăceau neîntrebuințate în mii de oameni simpli ca Alexandru Severin, uriașul care a realizat după o concepție personală și în urma a două decenii de trudă tainică o mașină automată. Socialismul a format conștiința unui întreg popor. Cartea arată convingător că nimic din ceea ce este valoare autentică, cinstit, dornic de a-și pune prețul în slujba omului nu este pierdut, nu este înlăturat. Socialismul a reintegrat societății, punîndu-i în adevăratele lor rosturi, intelectualii atașați progresului, poporului, dîndu-le posibilități de creație. Inginerul Juvara, membru al cercului de bridge al foștilor universitari, cunoaște inițial rezerva față de noile realități. Educația primită, precum și un gest de falsă solidarizare cu un act neloial al unui membru al cercului de brigde, profesorul Balosan, îl determină să se retragă de la catedră și să intre inginer în uzina din acel oraș de provincie. Crusta aceasta de intelectualism depusă ani de-a rîndul se va dizolva pînă la urmă în contact cu incadescența realității umane din jur. Muncitori fără studii de specialitate modifică norme tehnice, inovează, inventează, se preocupă de uzina lor ca de propria gospodărie. Cînd Severin aduce la cunoștința colectivului realizarea sa, în conștiința lui Juvara, de o mare probitate intelectuală, se vor prăbuși ultimele reticențe, va cădea ultima barieră artificios ridicată între el și exterior. Juvara, ca și chimistul remarcabil Hurmuzachi, adus în planul cercetărilor curente printr-o stratagemă de către bătrînul entomolog Toporaș, și el membru al cercului de bridge, va pricepe procesul real al prefacerilor conștiințelor umane, va merge către cauza acestor fenomene inedite pentru el: sentimentul omului stăpîn pe soarta sa. El va înțelege că în relația om — tehnică, omul nu este pasiv, neschimbat, că se îmbogățește lăuntric, crește, își formează o nouă conștiință, atunci cînd toate se fac cu un scop nobil: fericirea tuturor oamenilor simpli. Drumul său către partid va fi de-acum înainte limpede. Sub influența binefăcătoare a acelorași realități, care uneori pot fi dure pentru cei ce n-au încă maturitatea politică necesară luptei, se va forma și conștiința de adevărat intelectual comunist al unui tînăr valoros, ca Lucian Severin. Experiența îi va arăta clar lui Lucian Severin că spiritul de „toleranță", față de recidive de conduită neonestă, înfățișate de paradă ca „dileme" ale „inadaptabilului" sînt tot atîtea concesii nocive făcute ideologiei dușmanului. Drumul lui Lucian, mai contorsionat, mai dureros, tocmai din pricina slăbiciunilor sale, va fi în cele din urmă cel firesc, drumul intelectualului care-și iubește poporul și care înțelege că a prețui valorile morale și culturale ale umanității nu se poate decît avînd o atitudine combativă față de încercările de desfigurare, de denaturare a acestora, indiferent de masca afișată de circumstanță.*

Intîlnirea *arată concludent că personalitatea umană nu se poate realiza pe deplin decît în socialism, adică în orînduirea în care relația individ-societate capătă un nou conținut. De aici, din înțelegerea sau neînțelegerea acestui conținut nou al relației amintite, realizarea sau prăbușirea oamenilor. Balosan, un „monstru de cultură" se prăbușește pentrucă nu a putut pricepe noua realitate.*

Cel dintîi roman de actualitate al scriitorului Constantin Chiriță se înscrie în realizările frontului nostru literar ca o izbîndă remarcabilă.

NICOLAE SORIN

●

Andrei Băleanu:
CONȚINUT ȘI FORMĂ IN ARTĂ

Problema raportului dintre conținut și formă în artă este un capitol de bază al esteticei și a preocupat pe filozofi ca și pe artiști din cele mai vechi timpuri. Cele două poziții opuse: idealismul și materialismul s-au formulat încă din vremea lui Platon și Aristot, înfruntîndu-se necontenit pînă în secolul al XIX-lea cînd materialismul dialectic a dat disputei o soluție definitivă. Dar problema n-a format obiectul unei cercetări speciale decît în timpul din urmă, odată cu eforturile de a se fundamenta o estetică științifică marxist-leninistă.

Estetica materialistă premarxistă a identificat conținutul operei de artă cu realitatea umană nemijlocită. Chiar unii cercetători mai noi consideră conținutul artei identic cu acela al științelor sociale. Esteticianul sovietic V. Vanslov a adus aici o precizare importantă, arătînd că obiectul artei este realitatea privită din punct de vedere estetic. Această concepție, dezvoltată și de Andrei Băleanu în cartea de care ne ocupăm, se bazează pe teza marxistă asupra cunoașterii artistice a lumii. Fenomenul estetic apare acolo unde producția nu mai este subordonată strict satisfacerii nevoilor economice, în momentul cînd munca dobîndește calitatea specifică a speciei umane, odată cu nașterea acelui simț al omului pentru natură, cu ajutorul căruia omul umanizează natura dedublîndu-se, apărîndu-și sie însuși ca o realitate exterioară, cînd omul ajunge să se contemple pe sine într-o lume creată de el.

Marx distinge între cunoașterea teoretică, pur speculativă, a lumii, urmată de acțiunea practică și cunoașterea artistică, practic-spirituală. In prima formă de cunoaștere, abstractă, redusă la prelucrarea materialului simțurilor în noțiuni, obiectul rămîne în afara minții, în a doua formă, obiectul e transformat, întruchipat într-o imagine originală, care conține și atitudinea creatorului față de realitate.

„Aceste două moduri de cunoaștere, *scrie Andrei Băleanu,* nu sînt rupte unul de altul. De obicei, în activitatea creatorilor de artă, însușirea artistică pornește de la un anumit grad de cunoaștere teoretică a realității. Insușirea teoretică, pur speculativă, oglindește obiectul sub aspectul său abstract, schematic (deși absolut valabil ca generalizare științifică); în mintea artistului realitatea se reflectă sub înfățișarea unui obiect viu, concret individual, asupra căruia el acționează, pe care îl transformă — în imaginație — dîndu-i „măsura care îi este inerentă" conform idealurilor sale. Obiectul artei fiind omul social, artistul, atunci cînd dă acestui obiect măsura pe care o consideră „inerentă" își exprimă direct inevitabil (direct sau indirect) concepțiile despre ceea ce este inerent anumitor tipuri, unei anumite societăți, despre felul cum este și cum ar trebui să fie viața oamenilor".

Se justifică astfel sau mai bine zis se explică tendențiozitatea implicită a artei, fiindcă „noțiunea există numai în subiect, în mintea noastră, ca oglindirea spirituală a obiectului, pe cînd imaginea reprezintă raportarea practic-spirituală a subiectului în obiect". *Cu alte cuvinte, imaginea include totdeauna o atitudine emoțională, o apreciere sau chiar un verdict.*

Foarte just este văzut în lucrarea lui Andrei Băleanu raportul dintre conținut și formă. Conținutul joacă un rol determinant dar există și o influență a formei asupra conținutului. Forma nu derivă automat din conținut, unitatea lor e rezultatul unui proces de creație. Cînd dezacordul dintre conținut și formă n-a fost învins, valoarea artistică suferă. De obicei forma rămîne în urma conținutului, pentru că acesta se schimbă cu fiecare orînduire socială, în vreme ce forma e mai conservatoare. Odată cu clarificarea conținutului ideologic, în mintea creatorilor de artă se produce și un progres al formei, rezultat desigur nu mecanic, ci obținut prin efort.

Atît în tratarea propriu-zisă cît și într-o sumă de „fișe ilustrative", *eseistul critică de pe poziții marxiste, argumentat, unele concepții ale esteticienilor idealiști contemporani, curentele decadente ale artei burgheze, precum și tendințele revizioniste recent manifestate. Materialul e bogat, poate nu totdeauna la fel de semnificativ. Sînt urmărite chiar și micile greșeli din recenziile apărute prin ziarele de provincie.*

AL. PIRU

●

Ștefan Iureș:
PE ACEST PĂMINT

Substanța lirismului pentru Iureș o dă prezentul și aspirațiile de viitor ale umanității. Zadarnic candidează poetul la „nemurire" dacă nu-și dă contribuția la rezolvarea marilor probleme ale contemporaneității:

Noi, împotriva lumii lor subțire,
într-alt chip vom intra în nemurire,
și peste cioburi, cioturi, — aleluia! —
într-un alt fel ne-om ridica statuia.

De-am fost ceva prin inimă și minte,
dac-am împins noi viața înainte,
atunci în monumentul ce-o să fie
vom fi și noi cuprinși la temelie.
(Nemurire)

Ștefan Iureș cîntă insurecția armată din august 1944, în ciclul de sonete *Luminile din august,* precum și era de libertate și înfăptuiri revoluționare deschise poporului nostru de acel măreț eveniment istoric. Intr-o viziune originală, ostașii care, răniți, continuau să lupte împotriva fascismului în acele zile glorioase, poetului îi apar înconunați de nimburi albe: *„Bandaje, peste cîte-o rană".*

Cu patos este cîntată în *Pe acest pămînt* forța creatoare a omului contemporan, uluitoare prin măreția ei. Intre marile combinații creatoare făcute posibile de revoluția socialistă, cea mai uimitoare este pentru poet împerecherea *„visurilor omului — cu omul" (Logodne).* Rezultatele acestei *„împerechieri"* le urmărește Ștefan Iureș, cu conștiinciozitatea și entuziasmul reporterului, în ciclul *Șantier.*

Mai mult poet de imaginație și viziune, cu sensibilitatea subordonată gîndirii, Ștefan Iureș e atent la sensuri și mesaj. Alegoriile din felul aceleia din poezia *Erupția,* sînt frecvente la el. Erupția unei sonde, trudnic și prudent pregătită, semnifică în această poezie însăși revoluția eroic plănuită și înfăptuită de partidul clasei muncitoare. Aceeași formulă poetică o întîlnim în *Geniștii,* în *Pe bord* sau în *Pacific.* Acest din urmă poem reușește să ne trezească o adînc mișcătoare imagine a dezastrelor atomice care pîndesc lumea, autorul descriind și comentînd doar moartea unui peștișor ornamental în acvariumul unui băiețaș japonez.

Multe poezii din *Pe acest pămînt* poartă pecetea exigenței artistice. Sînt impresionante reflexele rembrandtiene din *Umbra și cugetul,* acea expresie plastică a atitudinii disprețuitoare a poetului față de dictatorii fasciști de teapa lui Franco; ne-a plăcut sugerarea prin imagine și ritm a caracteristicilor anotimpurilor în cele așa-zise *Patru profiluri feminine,* personificări foarte vii și evocatoare de profunzimi, după cum am reținut și blestemul cu ecouri arghieziene din *După trădare* și expresia găsită unui sentiment atît de suav ca prietenia în *Scrisoare fără timbru.* Dar în același timp am observat în cartea lui Iureș, în cîteva poezii, gratuități formale care ne-au surprins ca niște paradoxuri.

Efortul poetului mai trebuie să se îndrepte și astăzi spre proprietatea expresiei. Nu se poate spune *„cofa smălțuită",* deoarece cofa e din doage de lemn, e impropriu spus *„dinspre șes pîn-la munte",* amestecîndu-se indicarea direcției cu o limitare spațială etc. E clar că în această privință poetul mai are de învățat. Confruntînd volumele anterioare *(Despre tinerețe* și *Fructe în mai)* cu *Pe acest pămînt,* înțelegem limpede ce înseamnă pentru un poet dobîndirea maturității artistice. Poeziile înmănunchiate aci marchează un progres aducînd o notă de prospețime în lirica poetului și inaugurînd o preocupare vădită pentru o mai mare varietate a inspirației și pentru plasticizarea și nuanțarea stilului poetic.

LEONARD GAVRILIU

●

Octav Pancu-Iași:
CARTEA CU OCHI ALBAȘTRI

Scriitor devotat literaturii pentru copii, Octav Pancu-Iași dăruiește micilor cititori un nou roman: Cartea cu ochi albaștri. *Iar titlul cărții întîi:* Prima victorie, *semnifică primii pași pentru închegarea detașamentului de pionieri al clasei a șasea de la o școală din București ca și pentru novicele lui instructor Mihnea Cumpănă. Pe scurt și fără a simplifica prea mult, acesta ar fi subiectul cărții lui Pancu-Iași. Fără a simplifica prea mult, pentru că însuși autorul a optat pentru o construcție simplă a conflictului, evitînd divagațiile inutile. Pancu-Iași a ales din viața pionierească un fapt semnificativ, închegarea unui detașament. Și un asemenea fapt are multiple potențe de a absorbe și rezolva conflicte personale, de a defini personaje. Inchegării colectivului i-au fost subsumate toate întîmplările cărții întîi, luate din cotidianul preocupărilor pionierești. Scriitorul și-a conceput acțiunea bazat pe viața de zi cu zi a unei vacanțe școlare. In această vacanță nu se întîmplă fapte senzaționale, copiii nu concep aventuri extraordinare. Fiecare din micii eroi își petrece vacanța între preocupările familiare și joaca cu prietenii. Andrei, copilul rămas de mic fără părinți, vine de la Iași la București, sperînd să-și găsească un cămin la niște rude. Dar unchiul său, Ștefan Ghindă, brutal și rău, intenționează să-l facă slugă în prăvălia sa. Visurile lui Andrei de a-și găsi o familie, de a-și continua școala par a se nărui. Gaie, strengarul isteț dar crescut fără supravegherea părinților, este o mică haimana. Inventivitatea și generozitatea lui nu-și găseau încă aplicații pozitive. Lică și Olguța poartă puternic amprenta educației în familie: băiatul răsfățat iar fetița (odrasla negustorului Ghindă) puțin statornică, fără tărie de caracter. Toți acești copii au aspirații, unele declarate, altele nu. Ei încearcă să și le realizeze, conform temperamentului și posibilităților individuale, de multe ori în acțiuni puerile. Și Mihnea Cumpănă găsește „cheia": detașamentul va căpăta viață cînd un țel comun îi va mobiliza. Și ajutorarea lui Andrei pentru ca acesta să-și poată continua studiile va fi țelul comun. Căpătînd răspunderea morală pentru soarta prietenului lor, ajutați de cei mari, „puștii" vor dobîndi prețioase trăsături, rod al educației comuniste.*

Capacitatea copiilor, acești dușmani neîmpăcați ai banalului, de a scoate orice acțiune din sfera obișnuitului, îl va ajuta pe instructor să strîngă în jurul său întregul colectiv. Este primul pas, prima victorie.

Eroii lui Pancu-Iași, sînt niște băieți simpatici care deși își relevă cîte o latură dominantă a caracterului, lasă să se întrevadă viitoarea personalitate. Ei se comportă firesc, cu poznele inerente unor strengari de școală elementară, fiind o oglindă pentru mulți dintre micii cititori și amintind copilăria unora dintre cei mai mari. Scriitorul și-a îmbrățișat personajele nevîrstnice cu duioșia filtrată de umor. Octav Pancu-Iași, autorul multor scrisori pedagogice radiofonice, a trimis de astă dată cititorilor o frumoasă ilustrată cu o imagine din panorama copilăriei.

L. SCHLESINGER

Alecu Ivan Ghilia:
SCRISORI DIN BĂRĂGAN

In reportajele din noul său volum — *Scrisori din Bărăgan,* Alecu Ivan Ghilia adoptă o modalitate artistică puțin folosită, dar de o sensibilă eficacitate, și anume aceea a genului epistolar. Posibilitățile de exprimare și zugrăvire artistică specifice acestei modalități au fost sezisate și fructificate cu talent și îndeminare de către scriitor, care ne-a oferit astfel o suită de reportaje interesante și valoroase.

Alecu Ivan Ghilia și-a propus, în aceste reportaje, să zugrăvească oamenii și realitățile noi ale Bărăganului, profundele transformări sociale și umane care au avut și au loc necontenit în acest ținut, în anii regimului nostru democrat-popular. Familiarizat îndeosebi cu mediul rural moldovenesc, prin temperament, prin viziune și vibrație lăuntrică, prin apartenență directă, autorul romanului *Cuscrii* a poposit de data aceasta în Bărăgan. Desigur viața țărănimii de aici este diferită în anume laturi particulare de viața țărănimii moldovene. Totuși, prozatorul nu a întîmpinat nici o dificultate în cunoașterea și înțelegerea oamenilor și realităților din Bărăgan.

Folosind modalitatea epistolară, Alecu Ivan Ghilia relatează cele văzute și trăite într-un ton familiar, intim, într-un stil simplu, firesc, în care reacțiile sufletești spontane se răsfrîng în întreaga și autentica lor vibrație. Scriitorul nici nu idilizează nici nu face loc unor gratuite efuziuni lirice, sentimentale. El merge direct la obiect, în mod concret, descriind și zugrăvind cu obiectivitate și luciditate. Poposind în Bărăgan, vorbește despre gospodăriile agricole colective *Partizanul* și *9 Mai* din comuna Dragalina, despre stațiunea de mașini și tractoare de la Ciulnița, despre fabrica de egrenat bumbac din apropiere. Pe scriitor îl interesează în primul rînd faptele care dovedesc destinul nou al oamenilor, realizările din Bărăgan născute și crescute din lupta clasei muncitoare pentru făurirea socialismului. Relatările sînt edificatoare, convingătoare. Scriitorul le așterne în reportajele sale sub forma unor impresii directe, culese în miezul realităților, le comunică întocmai ca într-o scrisoare către un prieten, cu intenția precumpănitoare de a-l informa exact, în puține rînduri, cît mai simplu, despre transformările radicale din Bărăgan, menite să schimbe fața ținutului și, cu deosebire, destinul oamenilor, aducîndu-i pe superioare trepte de viață materială și spirituală. De pildă, Alecu Ivan Ghilia arată într-o scrisoare-reportaj că în gospodăria colectivă din comuna Dragalina se află radio, două televizoare, bibliotecă, dispensar uman și veterinar, școală de 7 ani cu trei localuri, casă de nașteri, farmacie, cinematograf, stație de radioficare, o echipă de teatru, cercuri de cultură generală și multe altele, asupra acestora scriitorul insistînd pe larg, demonstrînd prin însăși relatarea lor, că ele s-au putut realiza în întregime numai prin lupta partidului și a clasei noastre muncitoare pentru făurirea unei vieți luminoase și fericite pentru cei ce muncesc. Alecu Ivan Ghilia zugrăvește și profilul moral al oamenilor noi care cresc în Bărăgan, cum sînt Ion Rotaru, instructorul teritorial de partid, Dumitru Brebu, secretarul comitetului comunal de partid și directorul Căminului Cultural, Ilie Voican, președintele gospodăriei colective și alții. Scriitorul îi conturează în ansamblu, în linii precise, clare, de o conciziune plină de forță sugestivă.

Concepîndu-și reportajele sale sub formă de scrisori, Alecu Ivan Ghilia acordă descrierilor de natură un spațiu restrîns, atît cît este necesar evocării de ansamblu a atmosferei. Odinioară, Odobescu a descris Bărăganul în pagini neîntrecute. Acest ținut al țării noastre mai păstrează și acum, în arșița și întinderile sale nesfîrșite, farmecul cu totul aparte care l-a încîntat pe autorul lui *Pseudokinegheticos,* la vînătoare de dropii. Dar aici, în vremea noastră de acum, călătorul nu mai este atras numai de pitorescul dur al peisajului. In Bărăgan, în anii noștri a crescut și crește necontenit o nouă viață. Această nouă viață a Bărăganului, a țărănimii de pe aceste meleaguri, atrage cu precădere pe scriitorul nostru de azi și, desigur, dacă ar cunoaște-o Odobescu, s-ar umple profund de uimire și admirație.

TEODOR VIRGOLICI

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

Nicolae DRAGOȘ

Cîntec pentru mama

Chem cîntecele-n vers unduitoare
Să-ngîne cîntul vechilor coline,
Vibrînd în noi cu limpezimi de zare.
Chem cîntecele, mamă, pentru tine.
Aș vrea să prind un cîntec ca o frunză
Foșnind ușor ca pasul tău mărunt.
Un cîntec fără seamăn să se-ascunză
Și să-nflorească-n părul tău cărunt.
Chem cîntecele, mamă, pentru tine
Cu unduirea păsării în zbor.
...Și le aud cum urcă să lumine
Lumina ta în limpezimea lor.

Știu

Știu că și brazii vorbesc pe-nserat,
De aceea, nu am înțeles niciodată
Mîinile care tac.
Dragostea e fugă printre stînci,
Nu e lacul dintre văi pe care nici vîntul
nu-l cutreieră...
Știu că dragostea se naște în noi
Ca iarba, odată cu soarele.
Și cîntecele ei sînt cîntece de drum lung.
De aceea niciodată n-o să-i înțeleg
Pe cei care
Își scriu și își șterg urmele
Pe aceeași potecă îngustă.

Pescăruș

Tăind cu-albastru zarea-n săgetare,
Se desprindea și se-mplinea din zare.
Adîncul mării se-ntindea să-l prindă,
Cînd luneca-n distanțe ca-n oglindă.
Și repetat de-adînc, urca spre stele,
Stea mișcătoare printre ele.

După război

Ca două aripi frînte peste vreme
Sînt mîinile ce le-ai pierdut în lupte.
Își plînge timpu-n tine aripi rupte,
Zimbise vag cîndva și astăzi geme.
Ea-ți va surîde parcă vinovată
Și simte-n limpezimi cum cade noapte.
Cum buzele se-ntunecă de șoapte,
Cum plîng în inimi clipe de-altă dată.
Tu, calm, asculți în gînduri cum pătrunde
O mîngîiere-a palmelor și doare
Cînd părul ei îl vălurește-n zare
Dar mîngîierea cere mîini... De unde?
Priviți tăcuți în amintiri, în șoapte,
Și plînge-n voi îmbrățișarea moartă
Cu serile sărutului din poartă.

Nicolae EDULESCU

Dimineața în cîmp

Cît de simplu răsare soarele!... Soare,
Cu mîini tremurătoare îmi mîngîi fața,
Te sorb cu ochi albaștri ca de cicoare,
Îți sărut mîna și-ți dau bună dimineața.
Vin colectiviștii... Sînt veseli de parcă
vin la nuntă.
Cei tineri sar din căruțe pe iarba mărunță.
In fulgerate triluri le cîntă o ciocîrlie
Și ogoarele în fața lor respiră atîta omenie.
Cîmpia tremură în mîna lor, ca o iubită
Și de-o ating le înfloresc mîinile, ca o răchită
Și rîd solzii de arătură înfrățiți sub soare
Și chicotesc lanurile, ca niște izvoare.
Că-n toate a izbucnit năvalnică viața...
...Sînt fericit că m-a prins în cîmp dimineața.

Cîntec pavatorilor

Crinii apei strălucesc în asfaltul tare,
Cînd pe ceruri s-a ivit luna vrăjitoare
De-i spoiește blînd pe ochi și le dă povețe,
Pavatorii ce-au adus străzii tinerețe.
Vin cu dale cenușii, smoală și nisip,
Străzile de mîine iau straie noi pe chip.
Vor dispare pînă-n zori bietele băltoace,
Strugurii luminii rîd și-ncep să joace,
Că și smoala fierbe gros în cazan-balaur
Unde luna și-a topit călciiul de aur.
Crinii apei strălucesc după ploaia verii,
Pavatorii șed tăcuți sub stele puzderii.

Tablou studențesc

Noapte, perdelele sînt trase peste jaluzele.
In amfiteatru-s doar gîndurile mele
Ce șed în bancă, notează și măsoară
Că la catedră luna-i profesoară.

Comănoiu Eta pleacă la facultate

de FLORIAN AVRAMESCU

Îmbrăcată de drum, cu geamantanul alături, Comănoiu Eta stătea în fața porții celei mari a fabricii și scruta cu ochii micșorați șoseaua. Cînd trecea vreo mașină se ridica în picioare, îi făcea semn și,numai după ce afla că merge în altă parte, se așeza la loc dezamăgită. Pe cele încărcate cu nisip, cărămidă sau cu scînduri nici nu le mai oprea ; știa că merg doar la cîțiva kilometri, undeva aproape de Gherdoveni, unde se construiau ultimele blocuri ale cartierului muncitoresc. Le petrecea însă și pe acelea cu ochii, de-a lungul drumului drept și prăfuit, întocmai ca o tușă albă presărată proaspăt cu cretă.

După un timp, văzînd că are mult de așteptat, își scoase pardesiul și se duse să se așeze pe iarbă, dincolo de marginea șoselei.

Eta aștepta ocazie spre gară, iar de acolo trenul de Orașul Stalin avea s-o ducă la București, la Institut. Venise încă de dimineață la uzină, să-și ia rămas bun de la toți cei cu care lucra și chiar de la fiecare mașină în parte ; știa că are să se gîndească de multe ori și la ele. Înainte de examenul de admitere fusese plecată o lună de zile la cursurile pregătitoare și o mirase foarte mult un lucru : în luna aceea de zile cutreierase cu gîndul fiecare parte a fabricii, poate chiar de mai multe ori decît o făcuse în realitate. De multe ori, seara, după ce ieșea de la cursuri, își spunea „la noi cei care au intrat la patru, se pregătesc acum să iasă din schimb".

Așa cum stătea pe marginea șoselei, mestecînd tăcută fire tari de iarbă, de pe buza șanțului, îi veniră în cap tot felul de gînduri. Își aduse aminte pînă la cel din urmă amănunt tot ce simțise în prima zi, cînd intrase în fabrică, la vederea atîtor lucruri necunoscute. — Mi-aduc aminte... măi, măi ! Mereu mi-aduc aminte, își spuse luîndu-se în zeflemea. Parcă aș fi o bătrînă. Dar gîndul că își are propriile sale amintiri, o înduioșă.

Cu patru ani în urmă, cînd se prezentase cu fișa de angajare la maistrul în sectorul căruia urma să lucreze, acesta mormăise nemulțumit privind-o peste niște ochelari cu rama metalică, surprinzător de ruginită.

Vreo jumătate de an Eta a făcut piulițe și șuruburi în serie, lucrări care nu cereau cine știe ce îndemînare. Același maistru cu ramele ochelarilor ruginite o dăduse să lucreze la un strung scos de la vechituri. Mașina era considerată rebut — rebut din fabrică — și pînă la venirea ei n-o avusese nimeni în primire ; o foloseau cu schimbul matrițerii și ajustorii cînd aveau de tăiat filet, dar și aceștia preferau să facă totul din pilă, deoarece mașina se oprea în șpan la cel mai mic efort.

In sinea ei, Eta era încredințată că fiind nouă mașina nu poate să aibă decît vreun defect mărunt, care scăpase din vedere celor de la recepționarea utilajelor. De aceea și rămînea serile pînă mai tîrziu, să vadă, să se încredințeze cu proprii săi ochi. Desfăcea cutia de viteze și ambreiajele, rotiță cu rotiță, le ștergea cu răbdare, le gresa, dar fără nici un rezultat. Uneori îi venea să țipe de ciudă cînd vedea angrenajele și piesele noi noute strălucind rece și inutil ca dinții auriți în gura unui mort. In cele din urmă, căpătînd și învoirea maistrului,, a demontat-o pînă la șasiu, bucată cu bucată : n-avea cum s-o strice mai rău, devreme ce și fără asta mașina era considerată rebut. Treaba mergea încet, cerea multă atenție. In timpul repausului de prînz, se strîngea tot atelierul să se uite la măruntaiele împrăștiate ale mașinii — atît de năclăite de vaselină și ulei de gresat, încît pe bună dreptate s-ar fi putut crede că fuseseră scoase numai cu o clipă mai înainte dintr-o cutie cu conserve.

— Le-ai scos de la untură, Cosînzeano ? acum ce le mai faci, le lași să rîncezească la soare ?

— Dă-le neică și cu nițel usturoi... glumeau fără răutate meseriașii mai vîrstnici pe seama începătînatei care se străduia, credeau ei, să dovedească că e și ea meseriaș.

Peste vreo săptămînă, dezamăgită că tot nu aflase de ce nu mergea mașina, se pregătea să monteze piesele la loc, cînd descoperi în sfîrșit ceea ce căuta. In seara aceea a rămas să lucreze. A rămas pînă mai tîrziu și a doua zi... Iar peste o săptămînă, cînd s-a făcut proba — simțind cu fiecare fibră a mușchilor trepidațiile regulate ca de ceasornic — îi venise să plîngă de bucurie. Reușise. O parte din această bucurie o vedea strălucind și în ochii celor de față.

— Ia uit'te domnule ! exclamau mirați și poate nu fără un dram de invidie cei care o văzuseră zile în șir lucrînd la montarea și demontarea pieselor. Ia uit'te ! Te pomenești că expre te-a așteptat... Păi ce crezi, te-a așteptat la fel ca Făt Frumos în piele de porc... Te-a așteptat pe tine să-i scoți rantia păcătoasă. Bravo Cosînzeano !

Multe lucruri pe lîngă care altădată ar fi trecut poate fără ca măcar să le ia în seamă, în după-amiaza aceea îi atrăgeau atenția în chip deosebit. Uitîndu-se de pildă la praful care se ridica în urma camioanelor, Eta observă că nu se mai risipește ca în toiul verii în învălmășiri gălbui, fără contur, ci abia dacă se ridică la un metru, un metru și jumătate, deasupra drumului, după care se așterne numaidecît, ca și cum odată cu toamna praful ar fi căpătat și el proprietăți noi, devenind deodată mai puțin înnecăcios, mai inert.

Stătea tot pe marginea șoselei și rontăia din cînd în cînd, cu nervozitate, cîte un fir de mohor sălbatic, cu tulpina încă fragedă. Mireasma amăruie a ierbii străvită între dinți îi pătrundea în piept odată cu aerul acela curat, de început de toamnă ; mireasma amăruie a ierbii o înfiora și o liniștea în același timp.

Pe șosea nu treceau decît basculante încărcate cu nisip și cu scînduri cenușii, scoase de la cofrajele în care se turnase pe undeva beton armat.

A trezit-o din toropeală clacsonul unei mașini mici. O lăsă să se apropie mai mult, și numai după aceea alergă în mijlocul străzii să-i facă semn să oprească. Era chiar mașina directorului. Îi părea bine că văzuse la timp, altfel s-ar fi făcut de rîs oprind tocmai mașina conducerii. Dar, cînd ajunse în dreptul ei, mașina se opri scîrțîind prelung și parcă dojenitor din frîne.

— Incotro ? la gară ?... Urcă sus. Cea care-o chemase era secretara organizației de Partid. (Pentru că avea părul aproape alb și trăsăturile feții dure, bărbătești, Eta și prietenele ei îi spuneau între ele Dolores Ibarurri). Înăuntru era și directorul.

— Ia spune, îți pare bine că pleci la facultate — o întrebă femeia cu părul cărunt, dar văzîndu-i fața aproape stacojie, nu mai așteptă răspuns. Știi, îi spuse peste o clipă, mai mult ca să schimbe vorba, noi toț trebuie să coborîm la Băicoi, la Trust... Ai să mergi cu mașina pînă la Ploești, să iei trenul de-acolo. Cred că ai să prinzi trenul de cinci și un sfert...

Neștiind ce ar trebui să răspundă, fata își cerceta încurcată mîinile. Își dădea seama că n-ar trebui să fie chiar atît de stînjenită. Pe secretara organizației de partid o cunoștea destul de bine: le fusese mai mulți ani la rînd profesoară la liceul seral. Iar pe director îl vedea mai mereu prin atelier. Venea îmbrăcat cu un halat spălăcit, caraghios de scurt, împrumutat pesemne de la vreun maistru mult mai scund decît el. Odată o rugase chiar să-i explice cum a izbutit să repare mașina aceea cu pricina, considerată de către toți rebut de fabricație, și nu se mulțumise să vadă doar locul unde fusese defectă, ci s-a băgat pe sub șasiu să se încredințeze cu ochii lui, fără să țină cont că se murdărește. Apoi, cînd a trebuit să pună piesele la loc, a stat să-i ajute pînă la sfîrșit.

După ce trecură de Băicoi și intrară pe șoseaua asfaltată, șoferul își făcu șmecherește cu ochiul în oglinda agățată la parbriz.

— Acum o să ne scoatem pîrleala pentru toate hopurile de pînă aici. Într-adevăr, un timp cauciucurile lipăiră pe asfalt ca niște tălpi goale, apoi totul se topi într-un fîșiit lung și neîntrerupt. Eta privea, cu gîndul în altă parte, cadranul aproape triunghiular al vitezometrului și fața i se lumina din cînd în cînd într-un surîs. În pridvorul bisericii din sat era un ochi, unul singur, așezat într-un triunghi — și ochiul acela avea albul la fel de metalic și de neomenesc ca și albul cadranului înțepenit în caroseria mașinii. Bunică-sa îi spunea mereu că e ochiul lui dumnezeu cu care vede tot ceea ce fac oamenii pe pămînt și că vede mai ales ce fac copiii orfani, așa cum era și ea. Ochiul acela ciudat, ale cărui pleoape nu se lăsau niciodată, îi strepezise toți anii copilăriei.

— Și acum, să-l mai văd, aș avea doar o singură curiozitate — își spuse rîzînd —: să-i aflu sinusul și cosinusul !... Apoi i se păru că vede chipul trudit al bătrînei. Venea cu fusta unduind și cu picioarele goale peste miriști. Venea să-și arate mîinile uscate și negre, împușcate parcă cu cremene, și spinarea încovoiată de muncă; venea să-i spună că anume o speriase atunci cînd era copil cu ochiul acela zugrăvit în pridvorul bisericii — o speriase ca să nu se bată cumva cu fetele notarului din sat la care intra în fiecare vară să vadă de vite.

— Săraca bătrînă, ce-ar zice dacă m-ar vedea după atîția ani !... Apoi, numaidecît, în clipa următoare, se surprinse îngînînd : — sînt trimisă la facultate... auzi bunico? Partidul mă trimite să învăț ca să ies inginer !...

Văzîndu-i ochii ușor împăienjeniți de lacrimi în oglinda așezată la parbriz, șoferul încercă să se dezvinovățească.

— Nu e nimic. Asta e, ca să zic așa, din cauza vitezii. Am observat eu că tot timpul te-ai uitat la kilometraj... Un fleac. Altădată cînd apuc pe asfalt, prind peste o sută la oră. Apoi, scărpinîndu-se în cap: — în definitiv nu e vina mea că mîn așa tare. N-ai auzit ce-au spus ?... Directorul și tovarășa secretară ziceau că trebuie să apuci trenul de cinci și un sfert. Cu ăsta ajungi mai devreme cu o oră și nu știu cîte minute...

Mașina alergă mai departe pe șoseaua lunecoasă ca sticla, spărgînd și împrăștiind parcă umbrele copacilor neclintiți de pe margine.

Și mița fugise de pe cuptor. Se-nghesuiseră în bucătăria din dos.. Era mai ferită. Femeile se-nchiseseră în podul grajdului. Acolo nu erau decît vreo două brațe de fin. Ce să caute soldații ?

Ianoș se hotărîse : nu va pleca nicăieri. Va rămîne aici, la casa lui, la palma de pămînt. Plece cine o vrea. Lui nu-i e teamă, n-are ce pierde.

Trecuse bine de miezul nopții, tot să fi fost pe la cîntatul al doilea, cînd Bodri prinse să mîrîie sub poiată. Nu lătra, ci doar slobozea din fundul gîtlejului o mînie surdă. Nici nu se arăta. Zdupăiturile care se auziră pe prispă erau un semn că Bodri nu se-nșelase. Nimeni nu se clinti. Din nou, de astă dată o bătaie, puternică, repezită, se auzi în ușă.

Ianoș se sculă în tăcere înșfăcă toporul și se așeză după ușă. Bătrînul Naghi oftă și sprijinidu-se în bîta cîrnă, ridică parul ce fereca de-acurmezișul ușa. Fără vorbă o întredeschise.

In lumina chioară a felinarului, lăsat jos, se văzu o armă automată, altfel decît aveau nemții. Iar apoi un obraz plin de noroi uscat, umbrit de o căciulă fumurie cu fund roșu. Pe ea sticlea o steluță cu cinci colțuri.

Bătrînul pricepu. În bătaia cea mare din 1917 văzuse el mulți cazaci roșii. Cu un semn îl liniști pe Ianoș care se ațînea gata.

Deschise ușa cît să intre și-i făcu loc. Privirile copiilor rămaseră-nghețate pe ostașul necunoscut. Nu mai văzuseră.

Intrînd în casă, soldatul blond și înalt, cu trăsături obosite aruncă o privire iute de jur împrejur. Lăsă arma jos. De pe buze îi scăpă doar un cuvînt :

— Bratva !

Moșul nu-l lăsă să mai continuie. Îi arătă 'o laviță să stea.

Își dădu seama că trebuie să fie un cercetaș rătăcit.

— Hodinești-te și nu-ți fie teamă.

In marginea cealaltă a satului se auzi un răpăit ca de furtună. Trăznetele curgeau unul după altul. Numai foc și pară.

Ostașul deveni atent. Căuta să ghicească după zgomotul exploziilor ce se întîmplă. Pe drum coloanele se răriseră. Mai treceau doar mașini răzlețe. Obrazul i se însenină dintr-odată. Șopti : Katiușa.

Duruitul exploziilor crescu, se lăți, cuprinse tot satul. Spre margine au prins să fărmînte flăcări. Pe drum goana mașinilor și oamenilor s-a întețit. Fasciștii fugeau ca smintiții.

Într-un tîrziu, cînd s-a mai molcomit uruitul, din fundul grădinii au răsunat pași greoi. Bodri n-a mîrîit, dar a scheunat înfricoșat. Îi cunoștea mirosul și bita. Nu odată îi învîrstase blana roșcată și jumulită.

— Ianoș, mă Ianoș ! Mîncate-ar moartea. Ce faci ? Nu mai vii odată, s-a ridicat glas gros, răgușit, pe ungurește.

După cîțiva pași a prins iar a răcni.

— Mișcă-te mă, că n-oi fi crăpat. Acum vin la tine!

Ostașul rus sări în picioare, puse mîna pe arma automată și se uită întrebător la gazdă.

Moșul mormăi ceva nedeslușit și-i făcu semn să se ascundă după cuptor. Pe urmă ieși în prag.

In mijlocul ogrăzii se vedea o făptură mătăhăloasă. Era Horvath. In haină neagră cu găitane, pălărie cu pană de cocoș, cizme și biciușcă. Mustața groasă răsucită în sus ca la husari.

A înaintat pînă-n lumină.

— Ei ce mai stai ? ! Cît născătoarea mîne-ta să te mai aștept ? Încă n-ai prins caii la coșie.

— Nu și nici nu i-oi prinde.

— Ce ? ? Mai zi odată că n-am auzit, se răsti Horvath.

— Apoi așa cum ți-am zis. Eu nu mă duc, răspunse Ianoș neclintit în hotărîrea lui. Îi trecuse teama de „tekinteles ur" Horvath.

Acesta rămase înlemnit de atîta cutezanță. Cum, deja îndrăzneau să se revolte ? D-zăul cui i-o făcut de nespălați. Cine le-o fi băgat în cap ? Tocmai acum cînd îi ardeau mai rău degetele. Rușii erau ca la o aruncătură de băț. Dracu-l pusese să întîrzie atît ? Nu putuse să plece de ieri ?

— Ce ai auzit mă ? Ți s-o urît de viață ? Vrei să te-ntinzi de foame. In două ceasuri îs bolșevicii aici și-atunci îi gata. S-o sfîrșit cu noi.

— Așa o fi „tekintetes ur", întări Ianoș. Dacă vrei d-ta !

Horvath simți că-i plesnește capul de furie. Biciușca lovea carîmbii încrustați cu piele roșie.

— Acum nu-i de glumit. O fi vreme.

— Este, că a dat Dumnezeu.

— Nu fii prost, mă ! Ce, tu n-ai auzit ? or să dea foc satului.

Simțea că-l cuprinde scîrba. Ce mare dragoste l-a apucat pe Horvath ? Vrea să-l mai slugărească și-n pămînturi străine. Nu ! Destul i-a fost. Ce-o fi, o fi ! De la casa lui nu pleacă.

— Și-apoi eu nu cred. Am mai auzit și altele.

— Așa ai auzit ? Ei, nu te-am știut eu mai din vreme. Corcitură de olah ! Oi mai veni eu înapoi și ne-om socoti. N-ai grijă.

— Nici n-am jupîne. Știu că nu-ți uiți datornicii.

— Spurcăciune. Un scuipat lat plezni la picioarele lui Ianoș.

Prea-i răbdase multe. Simți cum toporul îi frige mîna. Îl cumpăni, privindu-i bine coada scurtă. Ani mulți de umilință îi ardeau palmele.

— Mă Horvath, pe mine să nu mă sudui. De acum nu-ți mai sînt slugă. Dacă ți-am mîncat lăturile se chiamă că nu mai sînt om ? Tu să taci pînă ți-e bine. Du-te unde-i vedea cu ochii, da-n ograda mea să nu mă sudui.

— Ha ! Ai prins glas ? Neam de cățea...

Nu l-a mai lăsat să continuie. Toporul a lucit o clipă avîntîndu-se spre țeasta lui Horvath.

Cineva l-a împins într-o parte. Toporul s-a înfipt înăbușit în pămîntul moale.

Pînă să se dezmeticească Ianoș, din Horvath nu se mai vedeau decît bucile groase, strînse în pantalonii negri, să plesnească, fugind spre fundul grădinii. La gard s-a oprit o clipă. A întors capul. Văzîndu-se singur, i-a revenit curajul.

— Cîini spurcați ! Am să vă arăt eu vouă ! Da acuma, chiar acuma. Strigătul s-a pierdut.

— Lasă-l Ianoș, l-a reținut bătrînul Naghi. Să se ducă în mama lui. Nu-ți mai face fiere, că destulă ai. Știi doar că are nemți în cuartir.

Ianoș a mîrîit surd. Avea el gîndul lui.

★

Se-nălbeau pîclele la răsărit cînd scîrțîitul de roți. frămîntul de copite au încetat. Doar un vînt amar se repezea în geamuri și atunci lumina clipea.

Pe neașteptate s-au pornit. Cîteva răpăieli scurte, apoi iar liniște. Vîntul a adus miros de fum, iz de paie, pojar de lemn.

Au sărit la fereastra cît palma. Peste grajd se vedea înălțîndu-se o pălălaie. Prin ogradă se vînzoleau niște umbre. Nu le puteai desluși bine. Cîteva comenzi scurte, seci, răcnite și pe acoperișul casei au zburat șomoiage aprinse.

Ușa s-a trîntit sub lovitură de cismă. O uniformă neagră, cu vultur sclipitor pe piept s-a arătat în prag. In spatele lui se-nghemuiau mogîldețe cenușii. Se vedeau doar cătările armelor.

Și-a răcnit ceva pe nemțește. N-au priceput. Ce să-nțeleagă ? Că de-acum era sfîrșitul. Le-a pus foc ? ! Ei, Horvath !

Cel cu vulturul a mai strigat ceva. Apoi a ridicat pistolul. Lung și negru, lucea de nou, scos din cutie.

Ianoș n-a mai putut răbda, de-acum nu-i mai era teamă. Țeava neagră s-a îndreptat spre el. Ce-i păsa. A ienit odată zvîrlind toporul drept în lucirea vulturului.

In aceeași clipă, peste capul moșului, de după cuptor, a început să scuipe o armă automată. Cei din ușă s-au îndoit, prăbușindu-se unii peste alții. Nu mai lucea vulturul, se vedea doar coada toporului.

De după cuptor, soldatul a sărit pe prispă. In curte au mai răsunat cîteva rafale scurte, apoi totul s-a terminat. Lîngă prispă mai zăceau alți doi.

Apoi s-au apucat să stingă focul. Ostașul cel blond scotea apă, copiii o cărau, iar Ianoș o arunca în flăcări.

Pe Marika au găsit-o întinsă la ușa podului. Abia mai sufla. Pierduse sînge.

A înfășat-o peste piept, rusul. Se pricepea. Avea și doctorii.

Morții i-au rînduit în ogradă sub nuci. Cinci, cu ofițerul, șase. Toporul îi spintecase umărul, rămînînd înfipt în carne. Ianoș l-a scos înfiorat ștergîndu-i gura de iarbă. Privirea i-a rămas pe obrazul lui.

Parcă-l cunoștea ? Da, cum să nu ! Era feciorul lui Horvath. Plecase demult prin străinătăți. Fluieră mirat. Departe a ajuns !

SUTŐ ANDRÁS

KariKáș... risipitorul

Ca un hohot de veselie se abătuse peste sat vestea; iată că sosise vremea cînd oamenii puteau începe a cheltui fără prea multă socoteală. Se gătaseră ardeii cei graşi de pe ogoarele colectivei, la fel şi roşiile, precum şi varza înfoiată în frunze liliachii. Plecaseră pe calea cea fără de întoarcere şi găinile cele albe ca neaua şi gîştele, iar fabrica plătise preţ grozav pentru sfecla de zahăr. Preşedintele şi contabilul sosiră în zori, trudiţi de ne-somn, dar cu desaga plină de bani. Banii colectiviştilor.

Era o zi de sîmbătă, cu cer mohorît.

Karikás Ferenc şedea cam înţepat în faţa mesei contabilului. Sta cu mîinile împreunate, ca la biserică, deşi de felul lui nu era bisericos! De dumnezeu îşi aducea aminte doar cînd şi cînd, ca de ceva cu totul depărtat şi nu se prea trecea cu firea făcînd cruci sau mătănii. El sta de multă vreme sigur pe picioarele lui, ştia că viaţa îi e îndreptată acum pe calea cea adevărată. De aceea, pasămite, se ţinea aşa băţos acolo, pe scaunul din faţa contabilului, ca omul care ştie că dacă ar deschide gura, cei din jurul lui ar căta să amuţească.

Dar această siguranţă de sine nu-l ţinu decît pînă cînd îi veni rîndul la împărţeală. Auzind vocea contabilului: „Ei, Ferenc, e rîndul matale" inima începu să-i bată mai tare, tîmplele prinseră a-i zvîcni şi parcă o moleşeală plăcută îi cuprinse tot trupul.

In clipa asta tocmai lui i se făcea socoteala.

Contabilul, ochelaristul, îi număra banii cu o iuţeală care pe el, pe Karikás, îl băga în răcori. Contabilul fusese negustor: vînduse sare, vînduse boia, aşa că ştia să umble cu banii. Dar acum, cînd număra banii lui, în timp ce degetele îi umblau ca prîsnelul, ochii-i fugeau mereu cînd spre tavan, cînd spre fereastră. Prin geam o zărea pe nevasta preşedintelui, care trebăluia prin grădină aplecîndu-se mereu ca să culeagă în şorţ rădăcinile de hrean scoase cu hîrleţul. Cînd tînăra femeie se ridică şi porni spre casă legănîndu-şi sînii pietroşi, gîndul contabilului numai la număratul banilor n-ar mai fi stat. Karikás privi cu îngrijorare la sprintenele lui degete şi nu-i plăcu nicicum această numărătoare pripită, nici ochirile pe care celălalt le arunca mereu în altă parte.

— Nu s-ar putea o leacă mai încet, tovarăşe Szacsvai, şi n-ai putea s-o laşi deocamdată pe femeiuşca aia în plata-domnului — îl apostrofă Karikás pe ochelarist.

— Şasemiidouăsutepatruzeci! — exclamă funcţionarul în loc de orice alt răspuns, şi continuă să privească spre fereastră. — Numără şi dumneata!

— Aoleo! — se cutremură Karikás. Clipi încurcat din ochi, oftă şi sfîrşi prin a-şi scoate pălăria, ca în biserică. In viaţa lui nu mai văzuse atîta bănet grămadă. Nici la popa nu văzuse aşa ceva, măcar că ăla avea bani, nu glumă.

— Cît ziseşi, tovarăşe Szacsvai?

— Şasemiidouăsutepatruzeci. Numără-i acum, să nu-mi vii mîine să-mi spui că a lipsit din ei...

Omul se suflecă, ca Toldi Miklos cînd cu taurul, dar nu era în stare să numere atît de iute ca şi celălalt, fiindcă avea degetele groase, cam necioplite şi cam bătucite. In cei treizeci de ani cît slugărise, cît rînise grajdul popii, cît îi cărase gunoiul, nu prea avusese cînd să-şi vadă de degete. Şi apoi săpatul ăla fără de sfîrşit, şi lucrul cel mult la pădure. cît muncise cu ziua, de atîtea ori pe ger năprasnic, tare îi îngroşaseră şi-i nodoroşiseră degetele.

Numără ce numără bătrînul, migălind vreo jumătate de ceas cu maldărul de bancnote ce-i picase în mînă, de-l răzbiră toate năduşelile. Numără şi tăcu din gură o vreme, ca omul care nu e sigur pe ceea ce face. — Să plece, să nu plece? — se întreba. Contabilul băgă de seamă ce şi cum şi-l întrebă:

— Ei! A ieşit socoteala? Să nu vii mîine că nu ştiu cum şi nu ştiu ce.

— E cu douăsute mai mult — mărturisi Karikás cu glasul stins, de parcă ar fi furat ceva.

Szacsvai era însă atît de sigur pe propria-i numărătoare încît îi zise! — Bine-i şi aşa! Hai, du-te cu dumnezeu şi fii sănătos cu cele două sute mai mult. Pe Karikás însă aceste vorbe îl puseră pe gînduri! Dar dacă o fi cu douăsute mai puţin? Cum o să plece el aşa, să se zică pe urmă că a dus mai mult!

— Să-i număr încă odată — mormăi el.

— Treaba dumitale — zise contabilul — dar trage-te, Ferenc báci, mai încolo, spre colţ, căci mai avem treabă şi cu alţii, şi să nu încurcăm împărţeala...

Bătrînul se retrase într-un ungher, se aşeză pe bancă, îşi puse clopul între genunchi şi începu să-şi numere banii în pălărie. Clădi bancnotele în stive, după mărime, le cercetă pe rînd, nu cumva să le lipsească vreun colţ, iar un sutar care îi păru cam suspect fu ţinut spre lumină şi examinat îndelung.

— Doar nu-i ou, să-l inspectezi la lampă, neică Ferenc — îi zise contabilul. Ei, ce zici, cît ai?

— Cu trei sute mai puţin!

— Du-te acasă, omule, şi nu mai şăgui cu mine!

— Ii mai număr odată, tovarăşe Szacsvai.

— Te apucă anul nou pe aici! Ia dă banii-ncoa'. Stai aici şi deschide ochii — apostrofă contabilul care îşi cam pierduse sărita, şi începu să numere iarăşi atît de repede încît nu mai vedeai altceva, decît un fîlfîit de hîrtii albăstrui.

Lui Karikás îi veni ameţeală. Iar cînd, la urmă, contabilul îl încredinţă că numărătoarea cea dintîi fusese cea bună, bătrînul o luă cam ruşinat spre uşă, nu prea convins totuşi de exactitatea socotelii. Peste vreo cinci minute ochelaristul se pomeni iar cu el.

— La săditul din primăvară am avut o juma' de normă. S-a pus la socoteală?

— Toate s-au pus la socoteală! Şi dormitul dumitale de duminica după-masă s-a pus la socoteală!

Karikás se duse de se aşeză sub şopronul maşinilor, pe oiştea unei semănători. Numără din nou, luînd-o de la capăt. „De-o ieşi vreo lipsă, contabilul n-o putea spune că am pierdut banii pe drum" — îşi zise — „căci eu pot dovedi oricînd: Uite, dom-le! N-am venit decît pînă aici, la nici douăzeci de paşi de dumneata!"

Cînd, peste un ceas de trudă, se convinse totuşi că ochelaristul e un om deştept, care-i sigur pe degetele lui, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi se ridică cu un oftat de uşurare.

Cînd se văzu în picioare, lumea din jurul lui îi păru oarecum închircită. „Am să mă duc acasă şi am să trîntesc maldărul de bani pe masă. Parcă văd ce-o să iasă: nevasta, soacră-mea şi cei trei băieţi au să se uite la mine ca la Hristos. Ce mă mai cicălea: molesitule, neisprăvitule, măi papă-lapte! Nu vezi tu că ăia mai şmecheri se-nfig în toate părţile şi iau caimacul, iar ţie îţi lasă doar zerul!" Bătrînul îşi aduse aminte de cîte ori îl umiliseră, de cîte ori îl batiocoriseră pentru inima lui cea bună, pentru că — deşi sărac — nu jinduia la ceea ce era al altuia. „Ei! acu' aici e răsplata, în buzunarul cel mare dinăuntru al zeghei ăsteia ponosite!" Acolo îşi vîrîse banii, îi şi pipăise de cîteva ori netezindu-i, ca să şadă mai bine, iar acum buzunarul umflat îi dădea fiori de plăcere. „Ha-ha! — se veseli el — mi-am căptuşit mundirul! Şi încă ce căptuşeală!"

Luă de după ureche două chiştecuri de ţigară — din spirit de economie acolo obişnuia să le pitească pe cele mai mărişoare — le morfoli în palmă, le răsuci în hîrtie de gazetă şi, după ce scăpără şi pufăi de cîteva ori, începu să se sfădească:

„Acu' să-i mai aud că-s un netot şi că alţii îmi iau smîntîna dinaintea nasului! Să vie oricine să vadă cum o să arate casa mea peste vreo patru săptămîni: Am s-o podesc frumuşel cu scînduri, de-a fi la mine mai frumos ca la popa. Ce-am să mai tropăi cînd, neavînd ce face, oi începe să mă plimb prin casă aşa, cu mîinile la spate. Prichiciurile am să le dau la foc, parii am să-i smulg din pămînt. Ce naiba! N-oi mai lăsa să-mi lăstărească salcia în casă! Am să pun să-mi zidească horn din cărămidă; horn din ăla roşu. Să nu mai fim tot cu lacrimi în ochi, de cîte ori facem focul, de parcă veşnic am avea mort în casă. Las-să aibă şi barza unde-şi face cuibul!"

— Ehei! Barza! — Bătrînul prinse a zîmbi. Cît şi-a mai dorit el un cuib de berze pe casa lui! Berze au fost mereu destule, nu-i vorbă, dar dacă el nu avea horn! Nici fîntînă cu cumpănă, nici grajd în care cel puţin rîndunele să-şi fi făcut cuiburi! Doar de vrăbii a avut mereu parte, ele de se mai adunau prin pod. E drept că din chestia asta trăgea şi o leacă de folos căci mai înainte, cînd el cu ai lui trăiau de azi pe mîine, mai trînteau — din cîte cincizeci-şaizeci de vrăbii — cîte o tocăniţă pe cinste de închideau gura copiilor, care veşnic zbierau după carne. Acu' are să vină barza pe urloi. S-o mai găsi vreuna care încă n-are cuib. De n-o fi alta, o fi vreuna din alea văduve sau orfane.

Altu-i însă baiul: femeia vrea să se dea la cheltuieli. Ii stă gîndul la radio, la perdele, la linguri din cele de cositor. Zice că nu-i mai plac lingurile de lemn, din care se găsesc vreo şase înfipte după pervazul de sus al uşii. Acum vrea — nici mai mult, nici mai puţin — să-i zuruie cutia mesii cînd o trage-o ca să scoată tacîmurile; „Eu zic, măi nevastă, astea mai pot sta aşa. Mai întîi vine podeala, apoi zidirea hornului, după aceea haine şi încălţăminte şi la anul, de-om trăi, om lua şi linguri de fier".

Astfel se sfădea el, în gînd, cu muierea, iar cînd ajunse în dreptul casei se trezi din visare şi-şi pipăi buzunarul cu pricina. Dar banii... nicăieri!

Parcă l-ar fi pălit cu ceva în cap. Dădu încă o dată cu mîna prin dreptul inimii, buzunarul gol. Palid ca un mort se pipăi din nou peste tot, îşi întoarse buzunarele pe dos şi, în spaima ce-l cuprinsese, îşi luă pălăria din cap, o suci şi o învîrti pe toate feţele, dar banii ca-n palmă. O luă cu căutatul de la capăt: Intoarse buzunarele la loc, îşi încheie zeghea şi rămase încremenit, cu ochii închişi. Căută să-şi amintească de-a fir a păr de unde pornise, pe unde umblase, ce făcuse şi ce dresese, apoi începu să caute din nou. „Ia-o cu-ncetul. Karikás, îşi zicea mereu, căutînd să se liniştească, că tot pe-aici trebuie să fie ei". Dar degetele noduroase îi tremurau al naibii, din picioare îi pierise parcă orice putere, iar inima îi ciocănea tot cîte trei şi patru în loc de una. „Doamne-dumnezeule, i-am pierdut!" — izbucni el fără glas şi o luă la goană, împletecindu-se, spre şopronul colectivei.

— Incotro, Karikás? — îl întrebă cineva, dar el nu-i dădu nici un răspuns. „Asta îmi mai lipseşte" — îşi zise în sinea lui — „să mai afle şi alţii, să înceapă să caute şi la urmă să dea peste ei". Astfel, pînă socoti că celălalt îl poate urmări din ochi, făcu cum putu ca să nu dea de bănuit că ar fi pierdut ceva. Făcu pe omul care se grăbeşte la o treabă oarecare.

Sub şopronul uneltelor, taman pe locul unde îşi numărase el banii şi de unde pornise spre casă, şedea bătrînul paznic de zi cu o bîtă zdravănă în mînă.

— Ce-i măi Karikás?

— Nu-i nimic.

— Nu cumva te-o fi speriat cineva?

— Nu. Nu m-a speriat nimeni.

— Stai jos şi odihneşte...

Lui Karikás nu-i era zor să şadă, ci mătură cu ochi de spaimă remiza de-a lungul şi de-a latul, scrutîndu-l în acelaşi timp, cu stăruitoare atenţie, şi pe cel ce se găsea în faţa lui. Se holbă la buzunarele caraulei căutînd să vadă; care din ele e mai umflat? „Numai el i-a putut găsi. La el trebuie să fie banii mei şi iată că nu-i scoate!" — îşi zise Karikás privindu-l cu ochi scînteietori.

— Ce te uiţi aşa la mine, măăă...?

— Ei, iac-aşa, mă uit şi eu....

— Te-au luat la goană cei de acasă?

— Pe mineee...?

— Aşa-mi păru, că veneai ca din puşcă.

Karikás făcu doar un semn de nepăsare din mînă, dar nu ştiu ce naiba să răspună. Dacă se dă de gol faţă de celălalt, şi-i merge vestea nenorocirii care l-a lovit, toată lumea începe să caute şi prin curte, şi prin grădină, şi pînă la urmă se poate întîmpla să-i găsească cineva. Dar e-ntrebare; i-ar mai vedea el vreodată? Cîte d-astea nu s-au mai auzit!

Continuă deci să străpungă cu ochii buzunarele bătrînului dar, oricît îl privea, tot goale păreau a fi. Paznicul nu purta cojocel pe dedesupt, nu ar fi avut deci unde-i ascunde. Banii nu puteau fi nici sub cămaşă, căci s-ar fi văzut cît-colo. Pălăria era cea care da mai tare de bănuit, căci prea îi sta ţuguiată în vîrful capului. Parcă ar fi fost umplută cu ceva pe dinăuntru. „Acolo-s banii mei" — îi fulgeră prin cap şi continuă să o privească în neştire.

— Ce-i cu tine, măi Karikás, parcă ţi-ai fi ieşit cu totul din fire?

— De unde ai cumpărat pălăria?

— Pălăria asta? Din tîrg, de unde era s-o cumpăr...

— Ia arată-mi-o şi mie!

— Acu' nu poci. E toamnă şi răcesc la cap.

— Hai-hai! Ce ai sub pălărie?

— Capul. Ce dracu' să am? — zise paznicul rîzînd şi se înţepeni ca o mireasă. De cincisprezece ani port pălăria asta, măi omule. Cum de-ţi veni să mă întrebi; de unde am luat-o? Parcă n-ai fi chiar în toată firea, căci tare îţi mai joacă ochii în cap!

Karikás tăcu o vreme, apoi începu să-l descoase pe bătrîn! Cînd a plecat de-acasă, cînd a ajuns la colectivă, de ce stă acolo, aşa, cu bîta-n mînă? In vremea asta se mai pipăi odată peste tot pe furiş, ca celălalt să nu bage de seamă. Umblă iarăşi cu mîna prin buzunare, dar goliciunea lor îl sperie şi mai tare. Simţi că-l lasă puterile şi că-i gata-gata să cadă grămadă.

— Zău eşti beteag — îi zise bătrînul — şi asta tocmai acum, cînd au împărţit sumedenie de bani.

— Nu-s beteag. Dar ia spune-mi, de ce eşti aşa vesel? Nu cumvai ai găsit ceva?

— N-am eu aşa noroc!

Paznicul îşi îndreptă pălăria în cap. Ar fi tras-o mai pe urechi, dar se vedea cît de colo că ceva o ţinea cocoţată. Karikás era cît pe-aci să se repeadă la el şi să-l

ia de gît, dar îşi aduse aminte că celălalt obişnuieşte să-ţi ţină tutunul sub pălărie.

— Dă-mi şi mie o ţigare.

— Bucuros.

Caraula bagă mîna în buzunar şi-i întinse lui Karikás o tabachere nichelată şi gravată de mai mare minunea, plină cu ţigări de-a gata.

Omul nostru luă una şi o aprinse făcînd o faţă tare dezamăgită.

— Nici popa n-are o tabachere ca asta — zise el arătînd scula din mîna celuilalt şi-i fulgeră prin cap; nu cumva din banii mei o fi luat-o? Deşi ştia că nu putea fi aşa.

— Mi-a adus-o fiu-meu, din China — se grozăvi paznicul.

— De departe ţi-a mai adus-o!

— Ci-că a făcut afaceri bune pe acolo. A fost trimis de minister, de-a vîndut vreo şapte sute de tractoare. D-alea romîneşti. Zice că aşa de bun a fost tîrgul, încît într-o juma' de ceas n-a mai rămas unul nevîndut. La cel din urmă băiatul a avut o tocmeală; îl dă numai dacă şi ăia îi dau tabacherea, căci tare-i plăcuse. Măi Karikás! Zău că tu eşti cuprins de friguri!

— N-ai găsit nimic aici, lîngă oişte?

— N-am găsit nimic. In viaţa mea n-am avut noroc să găsesc ceva. Alţii... ehei! Dar eu... eu niciodată. — Şi-şi îndreptă din nou pălăria.

— Dacă ai fi găsit ceva, l-ai da înapoi celui ce l-a pierdut?

— Ce mai întrebi şi tu! Ce-i al altuia, al altuia să fie!

— Zi „zău" că n-ai găsit nimic!

— Ce naiba ai pierdut, măi omule?

— Mai întîi zi zău.

— Ba eu nu! N-am obicei să mă jur.

Karikás se repezi la el şi-l smulse pălăria din cap. Se împrăştiară o mulţime de bani; sutari, hîrtii de douăzeci şi cinci, din cele de zece, căzură toate ca frunzele bătute de vînt. Karikás se uită uluit la bătrîn, apoi se năpusti asupra lui şi începu să-l gîtuie. Nu furia, ci mareamarea dezamăgire îi dădea acum ghes şi îndrăzneală. Dezamăgirea de-a se fi încredinţat că pămîntul mai rabdă asemenea oameni care, găsind toată agoniseala lui de un an de zile, i-o fură. Paznicul se stropşi, suflă greu şi încercă să se apere cu pumni-i ososi. Incepu să strige după ajutor: „Stai măăă! Ce, vrei să mă jefuieşti, hai? Tîlharule!" — „Tu eşti hoţul! Aici mi-am pierdut banii şi tu nu vrei să mi-i dai înapoi!" — sîsîi Karikás printre dinţi şi, lăsînd grumazul bătrînului, începu să-şi adune banii. Celălalt îi sări în spinare, îl lovi cu piciorul şi, agăţîndu-se de haina lui, zbieră:

— Hooo! Nebune! Aici ţi-s banii, în căptuşeala ta.

— Unde? — întrebă Karikás înlemnit.

Işi dezbrăcă zeghea cu mişcări pripite şi ce să vezi! Acolo era bănetul! Cele şase mii de lei ale lui. Preţ de trei vaci cu lapte, cu podeală şi cu hornul cel de cărămidă cu tot.

Banii îi avea acum, dar el amuţise de ruşine ce-i era.

Incepu a-i aduna şi a-i scutura de praf pe cei ai bătrînului.

— Iartă-mă, mă Mihai. Parcă mi-a luat dumnezeu minţile.

Bătrînul şedea cu părul vîlvoi, cu ochii injectaţi şi sufiînd greu din pricina părului, pe oiştea semănătoarei. Picioarele îi tremurau şi-l privea cu ochi trişti pe Karikás.

— S-a-nstăpînit necuratul peste tine, măi Karikás. Uitaseşi că şi eu mi-am luat banii. Un an întreg am muncit împreună, laolaltă am trudit, am avut încredere unul în altul şi-acum, cînd te-ai văzut cu atîţia bani, te-ai repezit să mă gîtui. Parcă nici n-ai mai fi om. Tu nu eşti decît pentru tine...

— Iartă-mă, Mihai, iartă-mă — se rugă celălalt.

Altă vorbă nici nu-i mai ieşea pe gură, parcă i-o înţepenise ruşinea. Ii întinse paznicului mîna şi, zîmbind buimac, căută să i-o apuce pe a celuilalt.

— Iaca, nu-s supărat. Eşti om sărac şi tu, treizeci de ani ai aşteptat ziua asta — se îmbună bătrînul, în vreme ce-şi rînduia banii iar în pălărie. — Ii pui aici, că mă duc acasă şi m-a-ntreba nevasta: „Ei! Unde-s banii?" „Nu-s banii" — i-oi răspunde eu — „Nu mi-au dat nici un ban!" Cînd o auzi ea o vorbă ca asta a-ncepe să mă caute prin buzunări, iar eu de-abia atunci am să ridic pălăria din cap. Aşa am s-o păcălesc o leacă pe băbuţa mea! Şi rîse fericit, ca un copil.

— Ai fost sărac-lipit, măi Karikás, şi te-ai temut că nu ţi-a fi dat să duci bucuria asta mare acasă. D-aia tot nu trebuia să mă iei de gît, că bani om mai lua şi la anul. De-aci înainte în fiecare an a fi împărţeală! Este?

Karikás o luă, abătut, spre casă, dar cum mergea pe drum parcă se mai înveseli. Cînd ajunse în faţa cooperativei păşea atît de ţanţoş, încît credeai că a lui e lumea toată.

Trecu pe lîngă un pîlc de chiaburi care discutau cu aprindere; cît a luat la împărţeală cutare? cît cutare? Lui Karikás îi veni să le strige: „La o parte, borţoşilor, acum e rîndul meu să mă-ntolesc!" Necuratul îl cerca în fel şi chip; ce-ar fi să le arate ăstora că de-acum şi el poate fi chemat la o nuntă! Acum şi el e în stare să înfigă sutarul în arcuşul ţiganului.

— Ce faci, Karikás? — îl întrebă cineva din drum.

— Mulţam de-ntrebare! Acu' pierdui sase mii de lei, preţul la trei vaci — răspunse el cu nepăsare şi intră în prăvălie brodindu-şi pălăria pe-o ureche.

Zvîrli suta pe tejghea.

— Ei! Dom-şef! Cinci naţionale! Dar vezi să nu fie din alea cu cotoare prin ele că, după cum vezi, eu îţi plătesc cu bani noi...

In romîneşte
de NIC. A. STRĂVOIU

„Igaz szó", martie 1959.

Desene de GREBU

Bibl. Rep.

ANUL II Nr. 17 (28)
1 SEPTEMBRIE 1959

APARE LA 1 ŞI 15
ALE LUNII

16 PAGINI — LEI 1,50

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

luceafărul

REVISTA a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

AU DEMONSTRAT FORŢA ŞI UNITATEA

Ca într-un poem viu, ca într-o uriaşă statuie însufleţită, poporul şi-a glorificat în ziua de 23 August patria liberă în sînul căreia, împreună cu minorităţile naţionale frăteşti, făureşte aici, la arcul Carpaţilor şi la ţărmul Dunării, orînduirea nouă, orînduirea dreaptă a socialismului, indestructibila prietenie cu Uniunea Sovietică, prietenul de nădejde al Romîniei democrat-populare, chezăşia cea mai de preţ şi cea mai puternică a independenţei noastre naţionale.

Zile întregi înaintea marii sărbători naţionale, a avut loc în întreaga ţară, într-o amploare încă necunoscută „Decada culturii". Au avut loc tradiţionale întîlniri între scriitori şi cititori, librăriile au primit zecile de cărţi apărute în cinstea glorioasei aniversări, a avut loc finala celui mai mare concurs artistic de amatori de la sate şi oraşe, teatrele şi-au deschis sărbătoreşte porţile mai devreme decît în alţi ani cu lucrări dramatice originale inspirate din lupta pentru făurirea actului de la 23 August şi din imediata actualitate, în sălile de concerte s-au prezentat numeroase lucrări simfonice de mare amploare şi cîntece de masă care glorifică victoriile luptei pentru construirea socialismului.

Cu zile întregi înainte au început să sosească ecouri şi mesaje de simpatie şi prietenie, din cele mai îndepărtate colţuri ale planetei.

Muncitorii marilor uzine din Ural şi Leningrad au trimis muncitorilor noştri mesaje înflăcărate de salut, în multe capitale străine au avut loc şedinţe festive şi adunări sărbătoreşti, poporul nostru, partidul nostru scump, guvernul nostru primind din partea întregii lumi progresiste şi iubitoare de pace, dovadă vie a prestigiului profund de care se bucură patria noastră, efortul ei sincer şi susţinut pentru apărarea păcii şi a prieteniei între popoare.

Va rămîne de neuitat amploarea şi înflăcărarea unanimă, voioşia şi atmosfera tonifiantă de vigoare şi clocotitoare tinereţe cu care, în al cincisprezecelea an s-a aniversat la Bucureşti şi pe întreg cuprinsul patriei sărbătoarea sărbătorilor noastre, ziua de 23 August.

A fost mai mult decît altădată o demonstraţie vie şi elocventă a forţei patriei noastre democrat-populare, o demonstraţie a unităţii indestructibile dintre partid, guvern şi poporul muncitor, o demonstraţie frenetică şi spontană, a fericirii poporului nostru liber, stăpîn pe bogăţiile pămîntului său, constructor avîntat al socialismului, slujitor generos şi credincios al păcii şi al prieteniei între popoare.

Vor rămîne de neuitat impresia de curaj şi tenacitate, de credinţă nestrămutată în cauza poporului, de exemplară disciplină şi de o conştiinţă patriotică profundă, ce s-a degajat din mersul formaţiilor gărzilor muncitoreşti. Între ei i am văzut pe glorioşii comunişti, veterani ai insurecţiei armate din 23 August 1944, care au luptat atunci, la Băneasa şi Cotroceni, la Otopeni şi Pipera, la Roşu şi pe cheiurile Dîmboviţei.

I-am văzut pe ostaşii armatei noastre populare, admirabil echipaţi, dovedind forţă şi o exemplară pregătire tehnică. Au trecut, umplîndu-ne inimile de mîndrie, steagurile de luptă ale glorioasei divizii „Tudor Vladimirescu".

Aevea îi revedeai, cu cincisprezece ani în urmă, asaltînd cot la cot cu armatele sovietice, liniile disperate ale fiarelor hitleriste la Debreţin şi Budapesta, şi în munţii de piatră ai Cehoslovaciei.

Au trecut pionierii, vlăstarele, comoara cea mai scumpă şi cea mai dragă a partidului şi a patriei noastre. Mulţi dintre ei abia deschiseră ochii cu cincisprezece ani în urmă. Ei s-au născut, ei cresc şi învaţă şi sînt fericiţi într-o patrie liberă şi puternică. Ei vor fi mîine, prin grija părintească a partidului, profesori şi muncitori de înaltă calificare, navigatori îndrăzneţi, savanţi înţelepţi şi cutezători, constructori ai comunismului pe pămîntul străvechi şi scump al patriei.

Au trecut zeci şi zeci de mii de oameni ai muncii din raioanele Capitalei, constructori de maşini agricole şi industriale, făuritori neobosiţi ai unui fluviu uriaş de bunuri de larg consum, zidari ai noilor edificii care împodobesc bătrîna şi totuşi tînăra, nemuritoarea capitală a patriei noastre, oameni de artă şi cultură, preţuiţi de partid şi popor pentru înflăcăratele şi valoroasele lor creaţii artistice, tineri şi bătrîni, întineriţi cu toţii, trecînd ca un fluviu viu şi neostoit pe marile artere ale capitalei.

Fiecare dintre noi eram în orele uriaşei şi frenetice demonstraţii, un strop înfim în fluviul cu alunecarea lui vălurată de steaguri şi pancarte. Eram fiecare cîte un strop, dar ne mistuia la fel aceeaşi clocotitoare mîndrie, de a fi trup din trupul poporului, inimă din inima fierbinte a patriei. Fiecare în parte simţeam mîndria de a fi contribuit la creşterea rapidă a puterii ei cu prinosul muncii noastre, cu tractoarele şi strungurile, cu poezia şi cu slava cîntecelor, cu învăţătura elevilor şi studenţilor, cu munca patriotică a tinerilor, cu tînăcopul izbit în ţărmul apelor, cu buncherul de ciment deşertat la barajul Bicazului, cu snopul de grîu cules de pe tarlaua colectivei, cu niturile bătute în prova noilor nave construite la Galaţi şi Oltenita, cu zahărul scos din dulceaţa sfeclei la Podari, cu valurile de pînză ale ţesătoarelor şi cu şarjele de oţel de la Reşiţa şi Hunedoara.

Comunişti şi fără de partid, tineri şi bătrîni, ne-am simţit încăodată cu toţii, soldaţi înflăcăraţi ai ideii leniniste, constructori ai orînduirii socialiste, făuritori ai propriei noastre fericiri. N-am fost nimic odinioară, şi iată, în cincisprezece ani, ca într-un vis nevisat, ca într-un basm de miracole, partidul comuniştilor a descoperit în noi, în fiecare strop al acestei mări uriaşe, dorul de muncă liberă, dorul de pace, dorul creaţiei, descătuşînd geniul străvechi şi nentrecut al poporului întreg, redîndu-i demnitatea, redîndu-i încrederea în forţele sale, redîndu-i dreptul la viaţă şi la fericire.

Acesta a fost sentimentul unanim cu care poporul întreg a aniversat, în al cincisprezecelea an al istoriei sale noi, sărbătoarea sărbătorilor noastre, măreaţa zi a lui 23 August.

Ne poartă mai departe, îndemnul şi cuvîntul înţelept al partidului, aşa cum ni l-a înfăţişat tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej:

„Făcînd bilanţul celor 15 ani ce s-au scurs de la eliberare, poporul nostru resimte o bucurie şi o mîndrie îndreptăţită. În orice domeniu ne-am arunca privirile, vedem profunde schimbări înnoitoare. Sub conducerea partidului oamenii muncii merg cu hotărîre înainte pe drumul socialismului, muncind cu entuziasm pentru întărirea continuă a puterii populare, a alianţei între clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare — temelia regimului democrat-popular, pentru înflorirea patriei, pentru bunăstarea şi fericirea poporului!"

Petru Vintilă

AL. ANDRIŢOIU

Măsura nemuririi

În gestul larg cu care îmi deschid
prin timpi şi spaţii drumul înainte,
în febra ce-mi zvîcneşte în cuvinte
e-acelaşi simplu spirit de partid.

Rîvnitu-m-au tristeţea şi-ndoiala
şi semne de-ntrebare m-au pătruns,
dar îmi fierbea de adevăr cerneala
şi tuturora le găseam răspuns.

Şi-astfel, semănător de frumuseţi
întinerii şi eu, cîntînd, cu ţara.
Prin spirit de partid prindeau vioara
şi pînzele şi marmorele preţ.

Sub paşnicile cerului azururi
cu oameni noi creşteau palate noi,
pămînturile, jurnri-împrejnruri
se legănau cîntînd sub vînt şi ploi.

Metalele se-nobilau. Torid,
Oţelul se schimba-n oglinzi severe.
Primeşte, deci, a omului putere,
pecetea-acestui spirit de partid.

La fel, puterea inimii şi-a minţii
se creşte-n timpuri mai miraculos.
Partidul, arhitectul conştiinţii
a dat utilului un strai frumos.

Noi toţi, noi toţi avem acelaşi ghid,
acelaşi vis, aceeaşi datorie.
O! cea mai creatoare poezie
e însuşi naltul spirit de partid.

Acesta e măsura nemuririi,
triumful necurmatei tinereţi
şi sufiul proaspăt al reînnoirii
şi sensul mare-al marii frumuseţi,

şi tot ce e de măreţii avid,
de pace, de lumină, de nădejde.
Mă-ncinţi, mă-nalţi atît de omeneşte,
tu grav şi simplu spirit de partid.

ZILELE CULTURII ŞI ARTEI

Decada culturii româneşti a culminat cu ziua de 23 August. În lumina proiectoarelor, a jerbelor şi focurilor de artificii, strălucirea vitrinelor şi forfota veselă de pe străzi, poporul a slăvit ziua memorabilă a eliberării. Ea a fost o puternică manifestaţie de bucurie şi de elan, o expresie a dragostei faţă de partid şi de conducătorii săi.

Ziua de 23 August simbolizează nu numai sfărîmarea fascismului, ci şi începerea unei noi epoci istorice. Odată cu eliberarea, s-a produs şi o descătuşare a forţelor vii şi creatoare ale poporului nostru într-o măsură nemaicunoscută pînă atunci. Aşa încît, aniversarea de 15 ani de la primul 23 August constituie în acelaşi timp şi un remarcabil bilanţ al înfăptuirilor sale în toate domeniile.

Efortului unanim al muncitorilor, ţăranilor, constructorilor, savanţilor, i se adaugă şi cel al artiştilor care lucrează cu sunetul, culoarea şi cuvîntul. Activitatea culturală nu poate fi desprinsă de munca plină de abnegaţie a tuturor factorilor care contribuie la progresul ţării noastre. Este un proces complex care-l angrenează şi pe scriitor în ansamblul construcţiei socialiste. Mai mult, ea îl şi determină. Activitatea lui este doar un aspect al acestei munci uriaşe. Ca atare, scriitorul capătă deodată o funcţie deosebită. Dar pentru a ajunge aci, la îndeplinirea unui asemenea rol, cartea trebuia să devină o treaptă indispensabilă în făurirea societăţii socialiste. Este ceea ce se şi întîmplă acum. Pentru a înţelege exact proporţiile şi semnificaţia unui astfel de eveniment revoluţionar, pentru a înţelege cît este de mare această cucerire, e poate nimerit să aruncăm o privire retrospectivă asupra trecutului.

Şi în regimurile burgheze se organiza cîte o „Săptămînă a cărţii". Am fost doar martor şi ştiu cum se desfăşurau lucrurile. Era unicul prilej cînd oficialitatea îşi amintea de existenţa scriitorilor. Această aducere aminte nu ţinea însă decît atît cît dura lectura discursului sforăitor de deschidere a festivităţii, după care oficialitatea cădea într-o subită şi totală amnezie.

„Săptămîna cărţii" avea un caracter strict comercial şi era mai mult o afacere a editorilor. În fapt şi în mod real, nimic nu se schimba din condiţia nefericită a scriitorului romîn. El continua să trăiască la periferia vieţii sociale, exploatat, desconsiderat, umilit, împins într-o „rezervaţie", care era cafeneaua literară. Nu există scriitor oricît de mare al nostru care să nu fi suferit de pe urma dispreţului, mitocăniei şi aroganţei potentaţilor politici burghezi. Inferiorităţii stării sale sociale, i se asocia şi o situaţie materială precară. Unii, şi dintre cei mai străluciţi artişti, au avut un sfîrşit tragic.

O asemenea atitudine de ignorare, de sfruntare a creatorilor de valori, a adus în mod necesar la o izolare a multor artişti, la o limitare a sferii lor de preocupări, o restrîngere a contactului cu marea masă de cititori. Este poate cel mai grav efect al regimului burghez anticultural.

Pentru a vindeca atîtea răni, a restabili demnitatea scriitorului, a-i reda sensul înaltei sale misiuni, era necesară o răsturnare revoluţionară, instaurarea unei noi scări de valori, ceea ce a săvîrşit clasa muncitoare condusă de partidul ei. Desigur că regimului nostru i-a stat în putere să şteargă urmele trecutului şi a făcut-o. Asigurarea condiţiilor materiale, casele de creaţie, drepturile de autor, tirajele nevisate înainte, sînt realizări pe care le cunoaştem fiecare dintre noi. Ele sînt, fără îndoială, extrem de importante. Nu la atît se reduc însă înfăptuirile actuale în ce priveşte producătorii de bunuri spirituale. Sfera este mult mai largă, implicaţiile mult mai adînci.

Scriitorul a fost înarmat cu o viziune a lumii care-i îngăduie să se orienteze, să gîndească, să descifreze resorturile dezvoltării sociale. Aceasta-i deschide un unghi de vedere inedit şi original asupra oamenilor, asupra reacţiilor şi comportării lor. Pentru prima dată, el a căpătat menirea să ajute la înţelegerea realităţii, să-şi aducă o contribuţie hotărîtoare la formarea unei noi conştiinţe, a unei noi etici, a unor noi relaţii între oameni, într-un cuvînt, la construirea societăţii socialiste. Prin însăşi această sarcină, misiunea lui a devenit nobilă.

Dar pentru a-şi putea îndeplini misiunea avea nevoie de un cerc de cititori cît mai larg, pregătit să-l asculte, apt să-l înţeleagă. Cine urma să fie acest cerc de cititori? Firesc, nu amatorii de senzaţii tari şi rafinamente perverse pentru care lectura era ,în cel mai bun caz, un auxiliar al digestiei! Nu, ei trebuiau recrutaţi din miile şi sutele de mii de muncitori din uzine, de pe şantiere şi de pe ogoare, pentru care cartea însemna încă o treaptă în construcţia socialismului. Iar aceşti cititori, iubitori de frumos, care constituie deopotrivă auditoriul concertelor, spectatorii teatrelor, vizitatorii expoziţiilor, fiind adesea ei înşişi artişti-amatori, sînt mărturie vie a unei impresionante eflorescenţe culturale. Scriitorul are cui să se adreseze. Cuvîntul lui nu cade ca o piatră în fundul unui puţ, fără ecou. Ecoul îl întîlneşte multiplicat în zecile şi sutele de mii de cititori din toate colţurile ţării. Eroii săi sînt tocmai oameni cărora li se adresează. Şi ei răspund prin interesul, prin dragostea şi preţuirea cu care îl înconjoară.

S-ar părea că o schimbare atît de radicală ţine de miracol. Ea însă nu-i decît rezultatul unei munci enorme, fără preget, a celor care au făcut din politica culturală o politică permanentă de stat. Şi aceasta se manifestă în varietatea fenomenului; creşterea numărului de universităţi, şcoli, cămine culturale, ansambluri populare, cluburi, biblioteci etc. E o trezire şi o stimulare a tuturor forţelor ştiinţifice şi artistice care zac ca un minereu de preţ în sufletul poporului nostru.

Paralel cu această acţiune, se poartă o grijă deosebită pentru formele superioare de cultură. Traduceri îngrijite din clasicii universali, texte ştiinţifice, comentarii de specialitate, în care se vede rodul unui plan vast şi sistematic, al unei munci temeinice, serioase, respingîndu-se superficialitatea şi improvizaţia caracteristică burgheziei.

Fără elementele pomenite mai sus, n-am putea pătrunde întreaga semnificaţie a decadei culturii, care este ea însăşi o expresie a acestei preocupări neobosite de promovare a bunurilor spirituale. Neluîndu-i nimic din caracterul festiv, decada este totuşi pentru noi şi un bilanţ şi o verificare a realizărilor. În vitrinele librăriilor noastre au apărut cărţi noi şi multe, în prima şi a doua ediţie. Scriitori cu faimă stau alături de tineri începători.

Înregistrînd drumul parcurs de literatura noastră, etapă cu etapă, ni se impune o constatare: realismul socialist a început să aibă o tradiţie. Tînără încă, fireşte, dar cît de viguroasă, de plină de vitalitate şi făgăduitoare de frumoase biruinţe! Unele biruinţe pot fi consemnate de pe acum. Nu puţine dintre cărţile care se răsfaţă în vitrinele noastre, în aceste zile sărbătoreşti, au sărit în vitrinele librăriilor din Moscova, Praga, Pekin, Paris, Stockholm, Berlin, etc. Acest salt n-ar fi fost cu putinţă fără marea operă a partidului, fără interesul pe care îl trezeşte ţara noastră, realizările ei uimitoare într-o scurtă perioadă istorică. Este un succes al artei realist-socialiste, îndrumată de partid, este un succes al scriitorilor noştri, cărora li s-a înlesnit astfel circulaţia dincolo de graniţă a operelor lor. Mesajul lor este auzit astăzi departe. Răspunderea care le revine este deci cu atît mai mare. Ei pot întoarce tot ce au primit doar prin străduinţa de a-şi desăvîrşi arta. Există condiţii pentru producerea de opere exemplare. Ele trebuie să satisfacă cele mai înalte exigenţe, să cucerească inima cititorilor noştri, să sporească prestigiul ţării şi poporului nostru în lume.

Ieronim Şerbu

SPECIFICUL *literaturii noastre realist socialiste (II)*

de MIHAI NOVICOV

In literatura romînă „tema rurală" a ocupat întotdeauna un loc de frunte. Timp de cîteva decenii „problema țărănească" a stat în centrul preocupărilor opiniei publice și în centrul bătăliilor politice. Cît de mare a fost „greutatea specifică" a acestei teme în trecut rezultă printre altele și din faptul că două dintre curentele literare de la începutul veacului — semănătorismul și poporanismul — s-au definit în primul rînd prin atitudinea față de zugrăvirea vieții sătești. Ambele mișcări sînt apreciate azi de știința literară marxistă ca diversioniste. Dar în timp ce în cadrul semănătorismului ideologia reacționară a anihilat tendințele realiste abătînd creația literară pe un drum idilizant, patriarhalist, în fond incompatibil cu realismul, literatura poporanistă reprezintă un fenomen mult mai complex. Aici tendințele realiste n-au fost anihilate, ci dimpotrivă în multe privințe stimulate. Totuși antiurbanismul literaturii poporaniste romîne ca și al celei narodniciste ruse, presupunea susținerea cu mijloace artistice a concepției potrivit căreia viața țărănească, în ciuda condițiilor ei mizere, este singura deținătoare a adevăratelor virtuți umane și naționale, singura în stare să se opună influenței degradatoare a orașului, privit în întregime ca un dușman. O atare poziție era și atunci anacronică, mistificatoare și — în consecință — reacționară și diversionistă.

In creația literară de după 23 August 1944, nu ne este greu să descoperim un puternic patos antisemănătorist și antipoporanist, polemica soldîndu-se — printre altele — și cu asemenea „intervenții" ca : *Desculț* și *Dulăii* de Zaharia Stancu, *Desfășurarea* și *Morometii* de Marin Preda, *Nopțile din Iunie* de Petru Dumitriu, *Bărăgan* de V. Em. Galan, *Setea* de Titus Popovici. Vorbim de o polemică antisemănătoristă și *antipoporanistă,* pentru că deslușim obiectivul ei principal în spulberarea mitului de idealitate ce s-a creat la un moment dat în trecut, în jurul vieții „de la țară" considerată pînă nu de mult, de numeroși poeți, ca un refugiu purificator.

In *Desculț* de Zaharia Stancu, — asprimea crîncenă a vieții sătești e descrisă fără înfrumusețări pudice, multilateral și pregnant. Și totuși această descriere nu înjosește omul, cum se întîmplă uneori la Rebreanu. Dimpotrivă, în ciuda condițiilor îngrozitoare, aproape animalice de viață, oamenii își apără cu înverșunare fiecare petecul său de umanitate. Romanul e străbătut de un fluid de poezie, care însă nici pe departe nu seamănă cu poetizarea dulceagă și exterioară, caracteristică semănătorismului. E o poezie viguroasă care răzbește cu atît mai impetuos cu cît e obligată — ca să iasă la suprafață — să străpungă straturi groase de brutalitate și viclenie. Romanul atestă la fiecare pagină condițiile vieții rurale, capătă dimensiuni cu totul noi. Marin Preda nu le neagă, nu constată cu resemnare dispariția lor, ci, dimpotrivă le *afirmă.* Pentru că Ilie Moromete e prin excelență un purtător de asemenea virtuți : el nu admite nici în ruptul capului comerț pentru speculă, e bucuros să ajute un om la nevoie, prețuiește liniștea și armonia în casă, întîmpină cu o admirație sinceră, aproape pioasă, succesele la învățătură ale mezinului său. Mai mult, Moromete e chiar un ins care are în viață un scop moral — acela de a putea trăi fără să fie obligat a accepta tranzacții incompatibile cu sistemul său de vederi. Și nu numai că se conduce în viață după asemenea virtuți, dar le și apără cu dîrzenie, desfășurînd în acest scop un sistem de disimulări și șiretlicuri. E un însetat de viață. E în felul lui un patriarhal, dar un patriarhal care încearcă să se adapteze noilor condiții generate de pătrunderea masivă a relațiilor capitaliste în sat. Romanul lui Marin Preda conține deci o exaltare a vieții țărănești, dar o exaltare ce ascultă de legile riguroase ale oglindirii realiste.

In ce raport se găsește însă, această exaltare cu perspectiva viitorului ? Ruinat, Moromete nu renunță la virtuțile din care a făcut un fel de cod al vieții. Ce i se va întîmpla mai departe ? La această întrebare nimeni — în afară doar de autor — n-are cum să dea un răspuns precis. Intre apărarea proprietății și apărarea virtuților morale, Moromete a ales cea de-a doua alternativă. De aici pînă la susținerea programului de transformare socialistă a agriculturii e doar un pas.

In *Desculț* și *Morometii,* orientarea antisemănătoristă și antipoporanistă se manifestă în zugrăvirea satului de ieri. Intr-o formă oarecum diferită, aceeași tendință poate fi observată în romanele, nuvelele și piesele de teatru care înfățișează satul de după eliberare. Aici preocupările tematice deplasîndu-se înspre transformările socialiste în zodia cărora a intrat și „lumea de la țară", se reliefează cu precădere noile raporturi dintre oraș și sat. Pentru prima dată în istoria literaturii noastre orașul, mai precis lumea muncitoare de la oraș, intervine în conflictele de la sate ca un factor binefăcător, mai mult chiar — hotărîtor pentru rezolvarea pozitivă tocmai a acelor probleme care-i frămîntau timp de secole pe țărani. Mitrea Cocor capătă o nouă perspectivă în raport cu toți „răzvrătiții" din opera prerevoluționară a lui Sadoveanu, luînd contact cu muncitorii comuniști întîlniți la oaste, iar mai tîrziu, în prizonierat cu realitățile sovietice, iar în înfăptuirea reformei agrare de la Malul Surpat, un rol decisiv îl joacă muncitorii veniți de la oraș; în *Desfășurarea* elementul hotărîtor pentru răsturnarea situației vine tot de la oraș în persoana lui Țurlea care, deși originar de la Udupu, a plecat mai demult de acolo și a lucrat cîțiva ani în fabrică; în *Bărăgan* eroul principal al romanului e un muncitor comunist; în *Setea,* Mitru Moț face primii pași către o viață nouă, asistînd la o acțiune revoluționară în oraș condusă de comuniști...

In concluzie: romanul rural al literaturii noastre noi intervine în dezvoltarea realismului socialist pe de o parte prin conținutul său polemic antisemănătorist și antipoporanist, dar și prin desolidarizarea netă de acea literatură antisemănătoristă care de fapt reducea perspectiva satului

Aspect de la Bazarul Cărții.

la aceea a sălbăticirii sub influența otrăvitoare a burgheziei. Literatura realist-socialistă neagă iluziile semănătoriste și poporaniste, dar afirmă viguros virtuțile țăranului, ce reapar la suprafață și rodesc bogat în contact cu lupta revoluționară a proletariatului. Descoperirea artistică pe care o conține această poziție, înseamnă de fapt înfățișarea într-un fel nou — a drumului țăranului spre socialism.

★

Indirect și neconcludent muncitorimea sau mai precis figuri izolate de muncitori apăreau și în trecut în literatura mahalalelor, dar se pierdeau în masa nediferențiată și amorfă a sărăcimii periferice. Pînă și în raport cu această „mică" tradiție — literatura contemporană se înscrie cu inovații semnificative. Ne referim la nuvela lui Nicuță Tănase *Derbedeii.* Din punct de vedere ideologic tratarea materialului e aici gorkiană, în sensul că autorul aduce pe primul plan procesul de valorificare a calităților specific umane rămase nealterate la cei mai mulți tineri care se înșeală pe sine travestindu-se de circumstanță în cinici și șmecheri incorijibili. Tipologic însă „vagabonzii" lui Nicuță Tănase n-au nimic din gesticulația hiperbolică a colegilor lor din opera lui Gorki, ci seamănă mai degrabă cu „golanii" lui Rebreanu. Dar în timp ce la Rebreanu populația declasată a mahalalei rămîne nerecuperabilă, Nicuță Tănase o restituie demnității umane și astfel intervine pozitiv într-o discuție a cărei rezonanță nu s-a stins nici astăzi.

Și în literatura romînă de dinainte de 23 August 1944, dar mai ales în literatura contemporană e frecvent tipul omului de la țară, care vine să-și caute un rost nou în viața de fabrică. Procesul de transformare prin care trec țăranii în mediul uzinei, formează unul din filoanele principale ale romanului *Oțel și pîine* de Ion Călugăru. Observația nu se referă numai — și nici în primul rînd — la moldovenii pe care foamea îi alungă pînă-n meleagurile hunedorene, ci, mai ales, la semiproletarii localnici, muncitori care au rămas cu un picior la țară, unde-și mai păstrează cîte o gospodărioară. Mentalitatea lor o speculează burghezia și reformiștii, atunci cînd încearcă să saboteze efortul de reconstrucție inițiat de comuniști. Situațiile și conflictele ce se nasc de aici sînt dramatice și noi în literatura mondială (în raport cu operele de mare circulație, evident) O comparație e revelatoare : și literatura apuseană (cea franceză și cea engleză, mai ales) dar și cea rusă cunosc o mare *distanță* între lumea muncitoare de la oraș și lumea satelor. In apus distanța s-a realizat în timp, ambele medii apărînd ca definitiv constituite și delimitate prin preocupări, obiceiuri, orizontul de viață. In Rusia distanța în timp fiind mult mai mică, a fost înlocuită prin depărtarea în spațiu, orașul fiind situat de obicei atît de departe de satul natal, încît omul care pleca „la lucru" era considerat definitiv pierdut, ca o scoică aruncată în apele oceanului. In literatura noastră de după 23 August 1944, dimpotrivă, situațiile parcă subliniază distanțele mici în raport cu grandoarea sarcinilor de reconstrucție: Țurlea *(Desfășurarea)* nimerește tocmai în satul natal, Anton Vadu *(Cumpăna)* își reîntîlnește familia după ce o pierduse din vedere zece ani. Adam Jora, trimis ca instructor pe vasul „Steaua lui Octombrie" se ciocnește de dușmanii care i-au distrus tinerețea, fratele lui Țugurlan *(Morometii)* a fost împușcat la Grivița, pe diferitele șantiere *(Drum fără pulbere),* oamenii din localități învecinate se adună în barăci și brigăzi etc.

★

Un tip specific romînesc în literatura trecutului e „inadaptabilul". Iată de ce e mai mult decît pasionantă urmărirea destinului său în cadrul creației realist-socialiste.

O soluție directă, programatică ne-o oferă Cezar Petrescu în *Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mîine.* Prin compoziția romanului autorul tinde să stabilească un paralelism între soarta generației lui Radu Comșa (fii de țărani, care au făcut primul război mondial în tranșee, au jurat acolo că după încheierea păcii nu vor lăsa ca lucrurile să se întoarcă la ceea a fost, *dar care nu și-au ținut jurămîntul),* și cea a generației lui Grigore Zevedei, adică a celei a doua generații de intelectuali de origine modestă, care s-au pomenit și ei împinși în vîltoarea unui război criminal, unde tot în tranșee, sînt obligați să răspundă întrebărilor aspre ale țăranilor. Această a doua generație își *găsește drumul,* își face datoria în fața poporului din care a purces, alăturîndu-se clasei muncitoare și angajîndu-se în luptă sub conducerea comuniștilor.

Oarecum diferit e răspunsul pe care-l oferă creația lui Camil Petrescu. Autorul *Patului lui Procust,* n-a realizat nici un personaj „paralel" cu Ladima sau Gheorghidiu. In schimb a continuat marea dezbatere asupra rolului intelectualului în societate, sculptînd monumentala figură a lui Bălcescu în *Un om între oameni.* Continuitatea ideologică și problematică dintre opera anterioară a lui Camil Petrescu și vastul roman istoric scris după eliberare a fost subliniată de critică.

Intr-un fel, aproape în toate lucrările de după 23 August 1944 — scrise de autori foarte diferiți — și în care se află în centru figura intelectualului de formație veche, subiectul gravitează spre necesitatea unei atari alegeri. Galeria de personaje în măsură să ilustreze această constatare e destul de populată. Ea cuprinde și pe inginerul Pantazi din *Drum fără pulbere* și pe doctorul Murgu din piesa Luciei Demetrius *Oameni de azi* și pe inginerul Vancu din *Cumpăna luminilor* de N. Jianu și pe profesorul Bîrlea din *Iarbă rea* a lui A. Baranga și pe Mircea Rotaru dar și pe inginerul Ardeleanu din cartea lui Fr. Munteanu *In orașul de pe Mureș* și pe tînărul Victor din *Fetele lui Barotă* de Cella Serghi, într-un fel și pe Andrei Sabin din *Străinul* de Titus Popovici. In majoritatea covîrșitoare toți acești intelectuali sînt de origine modestă — fii de meseriași sau de intelectuali săraci (mai rar vin din mediul țărănesc), toți sînt plini de bunăvoință, dar nepregătiți pentru viață și mai ales a pricepe conținutul prefacerilor revoluționare. In drumul lor spre înțelegerea rosturilor noi, mai precis în drumul spre partidul clasei muncitoare ei se ciocnesc de obstacole și le biruie cu greu din cauza lipsei de pregătire politică, dar mai ales din cauza prejudecăților de care nu se pot dezbăra datorită educației burgheze pe care o primiseră. Conflictul izbucnește cu violență înlăuntrul personajelor (de aici greutatea specifică mare, uneori exagerată a analizei psihologice), se desfășoară cu intensitate inegală, duce la situații dramatice, la momente de tensiune, uneori la alternative tragice, dar se rezolvă favorabil. Omul cîștigă în cele din urmă sentimentul aderenței totale la o colectivitate viguroasă dătătoare de energii, într-un cuvînt *„inadaptabilul se adaptează".* Ca și în cazul inginerului Kleist din *Cimentul* de Gladkov, în noua literatură romînă adeziunea intelectualilor de formație veche (chiar dacă se trag din vechile clase stăpînitoare, ca profesorul Manea Voinești din *Arborele genealogic* de Lucia Demetrius sau Pius Dabija din *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu) se produce pe o bază de muncă; ca oameni cinstiți ei sînt cîștigați de posibilitatea ce li se oferă de a-și urma vocația, activînd rodnic și multilateral în acele sectoare pentru care simt pasiune.

★

In aprecierea unei perioade de dezvoltare literară, esențialul rezidă în efectuarea unei judecăți de valoare. Se știe că defăimători de profesie, tocmai în această direcție încearcă să atace creația realist-socialistă. Cel mai bun răspuns îl dau faptele. Rezultatele unei cercetări chiar atît de incomplete cum e cea de față sînt revelatorii. Doar măsura principală a valorii unei literaturi rezidă în capacitatea ei de a oglindi veridic în adîncime și în perspectivă fenomenele esențiale din viața poporului în epoca respectivă. Ori, după cum ne-am străduit s-o demonstrăm, tocmai în raport cu această sarcină noua literatură romînească se înscrie prin cei cincisprezece ani de la eliberare cu succese remarcabile. De bună seamă au mai rămas sectoare neacoperite și sarcini nerezolvate, dar ceea ce s-a realizat e impresionant. Istoricul de mîine va putea descoperi și verifica prin literatură nu numai liniile fundamentale de dezvoltare socialistă a țării, dar și specificul acestei dezvoltări, izvorîte din particularitățile istorice, sociale și politice din viața poporului romîn. Prin aceasta, literatura noastră se încadrează în albia generală a dezvoltării artistice din epoca socialistă ca un factor activ, receptiv la tot ce este nou, care nu numai că și-a însușit, într-un răstimp scurt, principiile estetice fundamentale ale noii metode, dar a și îmbogățit-o prin contribuții originale semnificative pentru momentul istoric pe plan mondial. Este încă o dovadă strălucită a avîntului creator generat în patria noastră de măreața revoluție socialistă pe care poporul nostru o înfăptuiește cu entuziasm sub ferma și înțeleapta conducere a eroicului partid marxist-leninist al clasei muncitoare.

Monografii critice

E învederat că, oferind date de ansamblu și analize minuțioase, într-o viziune sistematică, ordonatoare, monografiile constituie instrumente de investigație și interpretare de multe ori fundamentale. Indiferent de domeniul de activitate — științific, artistic, literar — rămîne convenit că, la data apariției, o monografie sintetizează tot ce s-a scris și comentat de-a lungul timpului, în legătură cu tema respectivă, A sintetiza nu e doar un mod de a ne exprima, ci un principiu metodologic, căci din mulțimea amănuntelor și interpretărilor disparate, analoage ori contradictorii, într-o monografie riguros științifică pătrund numai elementele necesare discuției. Fără obsesia inventarierii integrale. Fără minuții inutile. Din maldărele de fișe, cercetătorul absoarbe datele care configurează o poziție, care definesc o atitudine. Pe acestea le valorifică, încît lăsînd deoparte materialele de prisos, construcția proprie se înalță zveltă, proporționată și luminoasă.

Dacă cercetătorului care plănuiește o monografie îi revin îndatoriri precise privind metodologia investigației — cunoașterea profundă și pe toate laturile a materialului existent, probitate în minuirea datelor provenite din surse diverse, seriozitate și pondere în estimarea faptelor, fără a minimaliza ori a supraaprecia — mai important încă e, ca în procesul interpretării esențialul să nu fie adumbrit de detalii nesemnificative, supunerea la obiect să nu ducă la neglijarea filiațiilor, a ansamblului și perspectivei. Dar, nici menținerea la generalități nu e totul. Intr-un cuvînt, echilibrul, clarviziunea în atingerea scopului să nu scape din vedere nici un moment.

Sînt, desigur, metode și procedee deosebite, potrivit materialului ori domeniului explorat. Principiile, liniile directoare, rămîn, însă, în general aceleași. Dar nu de monografii în general e vorba, ci de monografiile literare, mai precis, de cele apărute în anii regimului de democrație populară.

Cu studiul consacrat lui Coșbuc, Poetul țărănimii **(1897) — valabil însă, sub multe aspecte — Gherea poate fi considerat drept precursor al cercetărilor monografice în literatura noastră. La începutul secolului nostru, studiile monografice erau extrem de rare. Singura lucrare demnă de menționat e aceea a lui G. Ibrăileanu,** Opera literară a d-lui Vlahuță **(1912) — care, datorită unor împrejurări nefaste, a circulat puțin. Impulsul cercetărilor monografice dintre cele două războaie mondiale a fost minat de factori diverși, în special de optica estetizantă. Separația metafizică a esteticului de etic și social, eclectismul criteriilor de valoare, devierea de la esențial la erudiția de amănunt — toate acestea caracterizează majoritatea monografiilor literare din perioada menționată. Se remarcă însă și contribuții fundamentale, ca monografiile consacrate de acad. G. Călinescu clasicilor Eminescu și Creangă. E vorba de lucrări care — lăsînd deoparte elementele estetice idealiste — aduc interpretări de mare profunzime.**

Perspective noi s-au deschis cercetătorilor literari, după Eliberare, odată cu interpretarea materialist istorică și dialectică a fenomenului literar, ca și a celorlalte fenomene din cadrul naturii și societății. Legătura scriitorilor studiați cu masele populare, mesajul social al operei, contradicțiile și limitele în raport cu epoca istorică — iată o serie de factori care stau în centrul noilor studii critice și de istorie literară. Nu literatura văzută ca divertisment estetic, ci literatura ca expresie a vieții sociale și a drumului umanității spre progres, — aceasta e orientarea științifică a cercetărilor monografice actuale.

Se înțelege că și criteriile sistematice și judecățile de valoare derivă din abordarea fenomenului literar de pe pozițiile marxism-leninismului. Așadar, tehnica cercetării și interpretării urmează dialectica faptelor, nefiind vorba de scheme fixe. Știut fiind că viața unui creator e indisolubil legată de opera lui, o condiționează și o explică, tratarea concomitentă a vieții și operei capătă o semnificație științifică. O impune logica evenimentelor, întrepătrunderea datelor ducînd la clarificări reciproce. Alcătuitorul nu poate neglija acest raport de interdependență, care va asigura studiului cuvenita unitate internă. Cît privește criteriile de valoare, iarăși, considerarea scriitorilor studiați capătă valențe noi, în raport cu idealurile și obiectivele clasei muncitoare. Un scriitor odinioară ostracizat de burghezie pentru ideile lui înnoitoare, e astăzi redat poporului. Aspectele odinioară supravalorificate ale altor scriitori sînt reduse la proporțiile cuvenite. Clarificarea ideologică deschide drum larg cercetărilor.

Cu aceste considerații de ansamblu, privind problematica monografiilor, să ne referim la principalele lucrări monografice actuale. Unele au ca obiect studiul scriitorilor clasici, altele scriitori reprezentativi dintre cele două războaie sau de astăzi.

Meritele spiritualului scriitor popular Anton Pann, „finul Pepelei" cel „isteț ca un proverb", au solicitat în 1954 — cu prilejul centenarului morții lui — un interes deosebit. Studiindu-i opera într-o amplă monografie, I. Manole a reconstituit în linii expresive epoca în care a activat harnicul Antonie Panteleon-Petroveanu, macedoneanul care avea să-și spună, mai simplu, Anton Pann. Imaginea lui se conturează treptat, prin juxtapunerea imaginilor parțiale privind folcloristul și cîntărețul liric, „moralistul", „fabulistul", „editorul", „povestitorul". Definirea rolului jucat de Anton Pann în literatura epocii, depistarea modelelor urmate, urmărirea destinului operei — sînt laturile relevante ale monografiei. Moralistul, înțeleptul din popor, iubitorul de logosuri înflorite apare în trăsăturile lui memorabile și din luminosul portret moral — cu interesante trimiteri în literatura universală — consacrat lui Anton Pann de acad. Tudor Vianu.

Pînă la studiul monografic al acad. G. Călinescu, despre N. Filimon **— precursor de prestigiu al romanului romînesc realist — se știau destul de puține lucruri. Reluarea cercetărilor a dus la importante descoperiri privind viața scriitorului și la corectarea multor date eronate. Sugestivul N. Filimon, văzut de G. Călinescu, reprezintă o contribuție fundamentală pentru studierea înzestratului prozator.**

Fiind de mult depășite și ca informație și ca interpretare, contribuțiile mai vechi, cu privire la viața și opera lui Al. Russo se cereau întregite și restructurate în spirit științific. Imaginea avîntului patruzeci-optist, apare pregnantă din monografia Al. Russo (1957) de Al. Dima. E una din cele mai solide monografii actuale, remarcabilă prin îmbinarea în mod armonios a analizei științifice cu interesul pentru sinteză. Contribuțiile privind viața scriitorului se împletesc cu interpretări în legătură cu opera. Studiul comparatist al izvoarelor operei și teoriilor lingvistice constituie unul din aspectele valoroase ale monografiei.

Intreprinzînd o temeinică operă de aprofundare și întregire a cunoașterii clasicilor literaturii romîne. acad. G. Călinescu a publicat în ultimii ani substanțiale studii despre Gr. Alexandrescu, V. Alecsandri **și** Al. Odobescu. **Ca și în studiul despre N. Filimon, captivantă e tehnica valorificării izvoarelor. Și trebuie să remarcăm că numărul datelor noi e impresionant. Reconstituirea se distinge și prin frumusețea expunerii, arheologul literar fiind și excelent prozator.**

Din viața și opera autorului „Scrisorii pierdute", Silvian Iosifescu extrage în monografia Caragiale **(ed. II 1952) mai ales semnificațiile adînc umane și etico-sociale. In locul aparatului critic copios, găsim sinteza valorilor operei caragialiene, sensul mesajului către viitorime. A trage esențele tari, e o îndeminare a alcătuitorului monografiei — autor și al unui studiu monografic despre Gr. Alexandrescu.**

Mai mult decît în timpul vieții, creația lui G. Topîrceanu **prilejuiește astăzi discuții critice variate. In monografia** G. Topîrceanu **(1958), Al. Săndulescu acordă specială atenție biografiei scriitorului, căruia îi definește apoi specificul ca poet, prozator, critic și polemist. Documentarea temeinică și grija pentru aspectul bibliografic se remarcă de la prima vedere. Ponderea critică nu exclude căldura lirică față de autorul cunoscutelor „Balade vesele și triste".**

Subintitulîndu-și studiul consacrat lui George Mihail Zamfirescu **(1958) cu limitativul „schiță monografică" — Valeriu Rîpeanu avansează cu precauțiile unui istoric literar meticulos, mereu preocupat de exactitatea și depistarea izvoarelor. Citatele lirice succinte din memorialistica lui G. M. Zamfirescu, utilizate ca titluri de capitole în monografia lui Valeriu Rîpeanu, subliniază cît de mare preț a pus criticul pe legătura dintre biografie și operă. E remarcabilă apoi strădania de a defini specificul scriitorului prin încadrarea lui în seria istorică, adică în raport cu precursorii și cu continuatorii. Comunicarea sobră nu fără unduiri lirice caracterizează limbajul lui Valeriu Rîpeanu.**

Problematica reportajului literar, în legătură cu opera celui mai reprezentativ creator în acest domeniu, formează obiectul lucrării monografice a lui B. Elvin, Geo Bogza **(1958). Evoluția ca specie a reportajului literar, conținutul lui și modalitățile de exprimare — acestea sînt direcțiile de cercetare.**

Rezultă că monografiilor critice la care ne-am referit le sînt comune — în mare măsură — trăsături metodologice ca : studierea vieții împletită cu opera, atenția acordată cadrului social-istoric, grija de a scoate în evidență realismul operei. Explicarea elementelor pozitive și a contradicțiilor e iarăși un factor comun tuturor.

O mențiune specială se cuvine și monografiilor critice pentru uzul școlarilor, scoase de Editura Tineretului.

Cu unele întregiri, cîteva din studiile apărute în „Mica bibliotecă critică" — I. Agîrbiceanu, de Mircea Zaciu, Poezia Mariei Banuș de Dumitru Micu, — ar putea deveni substanțiale monografii.

Studiile cu aspect limitat în legătură cu creația unor scriitori din trecut ori de astăzi, trebuie privite, în sfîrșit, ca etape pregătitoare în vederea viitoarelor monografii critice. Există seriose studii parțiale privind opera lui C. Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu și Mihail Sadoveanu. De la cercetările pe suprafețe restrînse, necesare începutului, se va putea trece la studiile de ansamblu. Așa-zisele micro-monografii își au rolul lor, util atîta timp cît monografiile ample lipsesc. Dar nu ne putem mulțumi doar cu miniaturi. Machetele trebuie să devină monumente.

Dacă monografiile constituie un semn de maturitate și de cristalizare a unei culturi — e imperios necesar să avem monografii ale tuturor clasicilor literaturii noastre, ale scriitorilor reprezentativi pentru perioada lor (Al. Macedonski, Camil Petrescu), ale curentelor literare progresiste (curentul istorico-poporan). Utile ar fi monografiile privind activitatea unor periodice de seamă (revistele lui Hașdeu, „Viața Romînească" etc).

Realizările din ultimii ani în domeniul monografiilor critice lasă perspective deschise spre noi înfăptuiri valoroase.

Const. Ciopraga

FLORENȚA ALBU

OAMENI DE PE VALEA BISTRIȚEI

Schițe de portrete

Cozac Ștefan

Cozac Ștefan e din 1950 pe șantier, unul dintre cei mai vechi aici, la Bicaz. E un bătrînel fără dinți, vorbește sîsîit, are mîinile mari și bune ca tata. E mărunțel și puțin îndoit de mijloc. Fața îi este cît un pumn: mică și creață. Cînd rîde, toate aceste cute i se rotunjesc dinspre ochi spre bărbie. Și rîsul lui Cozac Ștefan e bun și rotund.

Suferă de silicoză. A lucrat mu't în subteran. Tușește scurt, o tuse frîntă și muncită. Duce atunci mîna mare și impregnată de piatră, cum îi sînt și plămînii — la gură și se dă mai într-o parte.

Cum îi vin pantalonii prea lungi pe trupul puțintel, tot mi se pare că ar trebui să-i poarte cu brăcinar ca un copil. Spune că vrea să rămînă pe șantier pînă se va termina hidrocentrala. Vrea să-și plimbe copiii cu barca pe lacul de acumulare.

Cozac Ștefan muncește la baraj, în zona centrală. Pentrucă e bolnav și nu vrea să iasă la pensie, i s-a dat o muncă ușoară — mai mult de supraveghere. Îl vezi trecînd de colo-colo, printre betoniști, puțintel, îndoit, cu zîmbetul rotund în creț'ile feții, cu tusea lui seacă, care doare în auz. Aceasta — tusea și silicoza — sînt moștenirea pe care i-au lăsat-o lui Cozac Ștefan — miner și betonist, munca în subteran, munca pentru supunerea pietrei, munca pe brînci pentru stăpînii de altă dată.

In albumul Bicazului e o fotografie pe care Cozac Ștefan are s-o păstreze pentru nepoții lui. Îl înfățișează pe el, Cozac-minerul, înconjurat de mineri mai tineri de la tunel; minerii pe care i-a crescut aici Cozac Ștefan.

„Tovarășul Sergiu"

Nu știu prea multe despre el. Știu că-l cheamă Sergiu. Tovarășul Sergiu, așa i-am spus. E un maistru de ceremonie al viitoru'ui, aici — la baraj. Toate aparatele de precizie, care vor fi instalate în corpul barajului. i-au trecut prin mînă. Aparatele care vor înregistra presiunea stîncii asupra betonului, aparatele care înregistrează deshidratarea betonului și nu știu cîte alte aparate — ochii și urechile omului, pentru asigurarea barajului în viitor.

De aceea spun: tovarășul Sergiu, cu aparatele lui, e un maistru de ceremonie al viitorului. E' știe, prin toate aceste aparate, cum are să se comporte barajul.

Cu tovarășul Sergiu am stat de vorbă despre veșnicia fără folos a piramidelor și veșnicia utilă a barajului, despre deshidratarea betonului și rețetele pentru betonul folosit la distrugătorul de energie, despre aparatele de mare precizie, despre util și inutil în materie de veșnicie, despre viitor.

Despre o mie de lucruri interesante am discutat cu tovarășul Sergiu vreo două ore, opriți pe trotuar, în dreptul spita'ului din Bicaz.

Nicu Fărcășanu

Nicu Fărcășanu a fost slugă la un chiabur în timpul foametei, în Moldova. Se tocmise pentru un an pe două sute de kg. de grîu. Trebuia să-și întrețină familia — fiind cel mai mare copil, avea datoria să aibă grijă de toți ai lui, în locul tatălui mort.

Chiaburul i-a dat numai 100 kg. de grîu. Nicu Fărcășanu a plecat, lipsindu-se și de acela.

Și-a venit pe șantier. Mai întîi la Stejarul, ca brigadier, apoi, după armată, și-a părăsit satul din părțile Ze'etinului și s-a angajat la Bicaz. Aici a învățat două meserii: acelea de miner și de betonist; aici s-a însurat c-o brigadieră — ca și el mineriță la Stejarul; aici i s-a născut copilul.

Aici a primit, în aprilie 1959, carnetul de partid; aici, pe șantier, a învățat fostul argat să gîndească, să vorbească — să aibe curajul să vorbească în fața oamenilor. Și, mai departe, după șantierul acesta: „unde vor merge toți, vom merge și noi, din tot sufletul".

A hotărît să rămînă pe șantier. Ai lui au intrat în primăvara asta, din întovărășire, în colectivă.

Odată visa să aibe pămînt; pămîntul lui... Acum nu mai vrea pămînt.

„Nu-mi mai trebuie: pe unde te duci tot pe pămînt calci, nu în aer". E bine de notat acest lucru: Lui Nicu Fărcășanu, care visa pămînt să-și răzbune tinerețea lui de argat, i-a dat șantierul mult mai mult decît i-ar fi dat un petec de pămînt al lui. Nicu Fărcășanu e un alt om. E un om care știe să vorbească, să hotărască. E un om al șantierului, cu alte zeci de vise, în locul visului de om sărac pe care l-a avut în copilăria lui: să aibe un petec de pămînt.

Rodica Vancea

Rodica Vancea are patru ani. S-a născut la Onești, acum e la Bicaz, mîine — poate pe un alt șantier. Rodica e un copil al șantierelor, așa cum Gavroche era copilul Parisului. Îți poate povesti cum a căzut cu tricicleta la bloc, cum se joacă de-a șantierul, cum vrea să se facă artistă... Da, vrea să se facă artistă. Are plete lungi, blonde, și știe să spună poezii. Cariera de artistă și-a început-o într-o după amiază în fața reportofonului care făcea înregistrări pentru Radio. Și Rodica a recitat:

„Dă-mi tăticule și mie
O lopată și-o mistrie
Și mă du pe șantier
Să mă fac brigadier"...

Mama Rodicăi Vancea — Maria — e sudoriță. Intreaga familie Vancea, de la tatăl la cei trei fii — Pavel, Petre și Vasile — și Maria — lucrează pe șantier. Doi sudori, un lăcătuș, un dulgher.

Și Rodica Vancea, copilul șantierelor, artista de patru ani care știe poezii despre șantier.

Inginera Maricica Ciobanu

Inginera Maricica Ciobanu lucrează proiectul pentru varianta nouă a șoselei în zona lacului de acumulare. A terminat facultatea de un an — în 1958. Acum, aici, face proiectul unei șosele. Oamenii de vîrsta mea sînt puternici și sînt interesanți: mă uimesc. Pe inginera Maricica Ciobanu am cunoscut-o aseară, la gazda noastră comună — nevasta lui Costică Gavri'uț din Poiana Teiului; șoseaua Maricicăi Ciobanu am cunoscut-o azi. Se cațără pe munte, șerpuiește prin păduri, urcă-n serpentine, înlătură stînci din cale. Maricica Ciobanu e înaltă, mlădioasă. Șoseaua are ceva din mlădierile trupului ei. Are un cap roșcat Maricica Ciobanu, un cap de veveriță. Și-n mișcări are vioiciunea și istețimea veveriților. E înaltă, subțire, bronzată. Au prins culoare aurie brațele și grumazul ei înalt. E delicată, feminină. Dar am văzut desfășurînd proiectul șoselei — cu mîini calme, sigure. E prima șosea la construcția căreia ia parte. Și totuși mîinile ei au siguranță, sînt ferme.

— Pe-aici va trece șoseaua. Borna 514, borna...

Incerc să mi-o închipui aco'o, în inima pădurii, cățărată pe munte, îndrumîndu-și șoseaua, mlădiind-o. Mi-o închipui acolo, între praful exploziilor, între muncitorii cu umerii roșii de soare, între mașini de nivelat, între „Tatrele" puternice care cară piatra. Aici, Maricica Ciobanu lasă în urma ei o șosea. Regiunea are să se schimbe: vor fi păduri de brazi plantate pe banda filtrantă a lacului de acumulare. Aproape de lacul Bicazului, aproape de cabană și vile, aproape de pădurile de pini și Ceahlău va rămîne șoseaua Maricicăi Ciobanu, fata-inginer, fata-veveriță.

Curcă Vasile

Din cerdacul casei lui Costică Gavriluț îl vedeam uneori, pe seară, intrat în Bistrița pînă la genunchi, cu cismele înalte, de cauciuc, cu pălăria puțin pe ochi, într-o liniște care aduce a-ncremenire și a meditație. Curcă Vasile din Poiana Teiului e pescar și plutaș vestit. Apropiat apelor și pădurilor s-a istețit; și-a ascuțit limba în tăceri multe și multe gînduri în preajma Bistriței. Cunoaște drumul peștilor și ascunzișurile păstrăvului, apucăturile hrăpărețe a'e lostriței și dulceața clenilor. Cîntă, spune strigături în horă și joacă. Acest Curcă Vasile e un om vesel din firea lui. Cine nu știe prin cîte necazuri a trecut și-l vede atît de șugubăț, poate crede că într-adevăr, pe Valea Bistriței s-a petrecut o lume în liniște și seninătate. Așa pare și Bistrița: oglindește potolit nouri moi, păduri clătinate, munți și pămînturi...

In adînc sînt stînci care sfîșie, adîncul ascunde plutași fără mormînt. Curcă Vasile a pătimit destul în viața lui, dar, cum obișnuiește să spună chiar el: „Omul e ca răchita: odrăslește; o tai și iar odrăslește".

Tată'i-a murit în pădurea Duruitoarea. Era tăietor de pădure. S-a răzbunat pădurea...

L-a pălit un copac doborît, l-a strivit. Mama i-a murit în 1918, în timpul războiului, de tifos exantematic. La 8 ani era dălcăuș — adică ajutor de plutaș — la 15 ani ducea singur pluta pe Bistrița. Carte a învățat pe apucate. L-au învățat apele mai mult. Poate tot apele l-au învățat să păstreze fața senină, să ascundă în el durerile. Căci știe Curcă Vasile povești crîncene, din timpul ultimului război. Aici, în Poiana Teiului, s-au dat lupte între armatele sovieto-române și nemții încol'iți. Satul era ocupat de nemți. Dincolo, pe vale, erau mari porumburile. Acolo a fost găsit un rus rănit. Alături de el o femeie lăsase un blid cu de-ale mîncării, cu pîine și apă. L-au găsit nemții. S-au repezit să pedepsească tot satul pentru grija pe care au arătat-o rusului rănit. Au omorît 32 de oameni într-o pivniță. A scăpat numai femeia lui Tărîță cu o fetiță de 2 ani. Pe alții i-au pus la zid și i-au împușcat. Erau turbați nemții atunci. Se temeau de partizani; în fiecare din localnici vedeau un partizan și îl împușcau dacă-l întîlneau mai departe de sat.

A trecut satul acesta prin foc și prin războaie, au murit oameni puși la zid și zdrobiți de stînci'e de sub apă; a pătimit mult Curcă Vasile, pescarul și plutașul meșter în toate și ascuțit la limbă. Și iată, e tot vesel. Știe strigături pe care le mai chiuie și acum la joc și la nunți.

Pentru că, „omul așa e — ca răchita: îl tai și iar odrăslește".

Moș Gavrilă Crețu

Seara petrecută cu moș Gavrilă Crețu are mireasmă de livede înflorite și de zăpezi, e strălucitoare și tandră ca o întîmplare din copilărie. Era zi de mai și p'oua cînd i-am intrat în casă. Ceahlăul-muntele nu se vedea; Ceahlăul-satul se pitulase-n fumul ploii.

La moș Gavrilă ardea foc viu pe vatră și în jilțul împletit și încrustat în lemn, a'ături de moș Gavrită, torcea Aristița, pisica dumisale favorită. Era o cameră mare, cu laiți pe lîngă pereți, cu masă rotundă și măruntă la fereastră, cu ceasloave alături de vitamina B1, cu scrisori și vederi lîngă icoană.

Moș Gavrilă a plutărit, a lucrat în lemn cu mult meșteșug (cu două săptămîni în urmă, un grajd din lemn, cu lucrături de mare artă, i-a fost luat la Muzeul Satului din București) — a trecut prin războaie, în 1913, 1916, a tăiat păduri la lumina torțe'or de rășină și a arcuit poduri peste Bistrița, poduri cu înfloriturî și chenare. A făcut multe în viață și a ajuns la 78 de ani. Acum stă în fața vetrei și-și amintește. Stă de vorbă cu Aristița, cu Ceahlăul și cu sine însuși. Mai citește din ceaslov, mai ia o vitamină, mai cîntă din fluier cîntecul turcesc, învățat în 1913, în război. E chipeș încă moș Gavrilă. Are spate drept și păr alb și mustață albă, adusă răsucit de vîrfuri. Fruntea înaltă, fața triunghiulară, ochii mari, sclipitori, mustața întoarsă...

Acum știu: seamănă cu Anatole France, bătrîn.

Numai mîna lui moș Gavrilă e mînă de muncitor, de plutaș, cu degete butucănoase — abia le poate mișca încetișor-încetișor, pe găurile f'uierului.

Stăm în jurul vetrei. Arde focul cu flacără vie, Aristița toarce și moș Gavrilă vorbește din cînd în cînd. Își amintește de-o pereche de cai „cu pas larg", pe care i-a avut în tinerețe, de pădurile tăiate noaptea, de cele șaptezeci de plute duse la vale, într-o vară, de gîrlele cele ademenitoare ale Bistriței, de drumul plutașilor pe care se-ntorceau acasă, cale lungă peste munte.

„Eu am apucat geam din bîrdăhan de hită și opaiț cu untură de porc. Așa erau oamenii pe vremea mea; pedepsiți tare. Acum așteptăm lumina să ne lumineze pe toți"...

Moș Crețu se strămută cu ai lui la Durău. Băiatul său, Costică, are casă făcută la Durău „cu țiglă, cu steclă la geamurile largi, frumoasă, phii!"...

Mă-ntreabă cum e la Bicaz, cît mai e de lucru, cînd va fi gata.

...„Așteptăm lumina să vie să ne lumineze pe toți".

Am ieșit din casă, să-i aduc lui moș Crețu o căldare cu apă de la fîntîna din curte. Afară — minune! — apune soarele. Aici, livada de meri înflorită; sus, pe Ceahlău a nins. Și peste toate, lumina smeurie, aerată a apusului. In iarbă sclipește apa, în flori'e de măr se aprinde amurgul. în zăpezi, sus, se așterne viorie, lumina.

Moș Gavrilă Crețu primește în cerdac căldarea cu apă.

In jurul nostru — seara cu miros de meri înfloriți și zăpezi.

Ileana Conț

S-a ivit în poartă o femeie chipeșă, robustă și tare frumoasă. Avea buze pline și ochi codați, era înaltă și avea mers legănat. Părul legat la ceafă c-o basma de culoare închisă și privire de foc, pe sub sprîncenele prelungi și întunecate.

Știam — fără să-mi spună — că trebuie să fie Ileana Conț. Privindu-i ochii și fața și mișcări'e în care-i amestec de patimă și de îngîndurare, am simțit că numai ea trebuie să fie Ileana Conț, cea care știe să cînte atît de frumos, încît i s-a dus vestea din Călugăreni în Ceahlău și Bistricioara. In înserarea aceea, aproape de Bistrița, am aflat povestea ei și am ascultat-o cîntînd. Ileana Conț mi-a devenit dragă și cînd îi spun numele mi se pare că-n femeia aceasta au strîns plaiurile bistrițene tot ce aveau mai frumos, mai puternic și mai osebit. Vrea să-și răzbune pentru toate poveștile triste, aduse cu ea de mai de mult, pentru toate umilințele vrea să-și răzbune. Și-i dornică de înnoiri și-și deschide inima înnoirilor, cu pasiunea cu care cîntă, cu patima cu care a știut să iubească în viață și să urască. Tatăl ei — plutaș, a fost om iute, aprig, om strașnic. Nu s-a lăsat călcat în picioare, îi plăcea dreptatea și pentru dreptate ridica glasul de cîte ori căutau să-l înșele puternicii. I-a murit tatăl pe cînd Ileana avea numai doi ani. A rămas mama ei, singură, cu patru copii. I-a crescut, lucrînd în sat la spălat, la văruit. Ileana Conț a învățat de mică să muncească pentru alții. Numai pentru alții. A fost un flăcău în sat. Era în vorbă cu el. Dar Ileana Conț nu putea să fie supusă și cu ochii în pămînt, de dragul lui. Și flăcăul ace'a n-a luat-o de nevastă. A lăsat-o cu un copil. L-a crescut singură, lucrînd în sat, țesînd macaturi și cosînd. Toată viața ei a căutat, a luptat cu ea și cu alții, să ajungă om liber, să trăiască după dreptate și după inima ei. A plecat din sat. A fost îngrijitoare la I.F.E.T. — în Ceahlău, un an de zile; a fost și bucătăreasă și telefonistă și pe șantier la Bicaz a fost. Acolo l-a cunoscut pe Marc Ștefan — minerul. S-a măritat cu el. Are 30 de ani și trei fetițe. Știe să cînte și-i frumoasă. Și Marc Ștefan, ca și flăcăul pe care 'l-a iubit întîi, o pîndește la fiecare pas, o vrea supusă și închisă în ograda ei. Cînd iese în lume, cînd se îmbracă de sărbătoare, Marc Ștefan e gelos pe toată lumea care-o privește. Și Ilenei Conț i-e dor de larg și de libertate.

— Ne strămutăm la Filioara, aproape de Humulești. Acolo e cămin cultural. Vreau să am unde să activez, vreau să cînt. Trebuie să-mi dea el voie, pînă la urmă. Dacă nu, plec, mă duc, cît norii am să mă duc. Sînt șantiere multe, țara-i mare. Imi găsesc eu locul...

Anu' trecut, cercetătorii de la Institutul de Folc'or al Academiei au înregistrat mai multe cîntece cîntate de Ileana Conț. Are o voce caldă, pătimașă, stăpînită uneori de-o ușoară tristețe. Cîntecul ei este ca Ileana Conț, ca ochii ei, ca ochii ei care te privesc sincer, drept în față, deschiși.

...Mă-ntorc de la Ileana Conț. Răsar luceferi de-asupra pădurilor. Satul s-a liniștit. Tace. Au adăstat tolăniți, unii lîngă alții, Munții Neamțului. Tăcere de piatră. Dincolo de tăcerea și încremenirea mare din jur, Bistrița curge la vale spre Bicaz, ne'iniștită, pătimașă, dornică de înnoire, ca Ileana Conț — cîntăreața din Poiana Teiului.

ALEXANDRU TOMA

Partidului

In tradiția poeziei noastre realiste, legată de aspirațiile poporului, de viața și creația lui, Alexandru Toma, — de la a cărui stingere de viață s-au împlinit 5 ani — ocupă un loc deosebit. Intr-o perioadă cînd politica culturală nefastă a statului burghezo-moșieresc impusese în cîmpul literaturii o concepție estetică decadentă, cu vădit scop de a distrage atenția creatorilor de la problemele majore ale epocii, autorul Cîntului vieții, *alături de cei mai valoroși scriitori ai literaturii române dintre cele două războaie, a continuat să rămînă ferm pe pozițiile înaintate ale luptei poporului pentru o viață mai bună.*

A. Toma a fost înainte de toate un poet militant profund atașat cauzei poporului. De-a lungul celor peste șaizeci de ani de susținută activitate scriitoricească, el s-a străduit neîncetat să răspundă la întrebările vremii de pe pozițiile înaintate ale luptei pentru viitorul luminos al patriei, pentru socialism. Poetul a fost puternic influențat încă din perioada debuturilor, de mișcarea muncitorească. A. Toma și-a făcut educația politică în cercurile socialiste grupate în jurul revistei Contemporanul, *condusă de C. Dobrogeanu-Gherea și a celorlalte reviste muncitorești. El se situează așadar dintru început pe pozițiile cele mai înaintate ale epocii. Influența binefăcătoare exercitată de critica materialistă de la* Contemporanul, *de personalitatea unor scriitori ca I. L. Caragiale, Al. Vlăhuță, George Coșbuc nu trebuie trecută cu vederea. Ea se va oglindi pe parcurs în tot ce a scris mai valoros Alexandru Toma.*

Evenimente ca Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, contactul direct cu ideologia și lupta din ilegalitate a Partidului Comunist Romîn n-au rămas fără ecou în conștiința poetului. Patosul demascator, protestul împotriva rînduielilor de tristă memorie din Romînia burghezo-moșierească, și-au găsit expresia într-o seamă de poezii de înaltă valoare artistică: Acesta e cîntecul pîinii amare *(1937)* Sună toaca judecății *(1939)*, Uriașul *(1943)*, Șomerii *(1943)* etc.

Acesta e cîntecul pîinii amare *constituie o puternică demascare a exploatării nemiloase și a mizeriei sortită oamenilor muncii din țările capitaliste:*

Acesta e cîntecul pîinii amare
Cel ce o face, nu o are.
Cei ce țes haine umblă goi
Cei ce fac case dorm în ploi
(Acesta e cîntecul pîinii)

Uriașa putere a clasei muncitoare este măiestrit reliefată în Șomerii.

...Toți acei ce pîine cer
Au un drept și-un pumn de fier,
Mulți cînd vor — sînt tari și pot
Gînd la gînd și cot la cot —
Și-i al lor pămîntul tot!
(Șomerii)

Imaginea piticilor „pehlivani, robitori de titani" din Uriașul *sugerînd de fapt neputința celor ce-și închipuie că pot înlănțui poporul, este o magistrală satiră la adresa dictaturii fasciste antonesciene. In poeziile din timpul războiului, pînă la eliberare, apare tot mai pregnant caracterul, concepția comunistă, partinică, a scriitorului. Multe dintre ele au ajuns apoi recitate prin mii de guri, pe scenele căminelor culturale, la serbările școlare, în momentele în care poporul își slăvea eliberarea ae sub jugul fascist. După eliberare, în condițiile înfăptuirii revoluției democrat-populare, poezia lui A. Toma, a devenit pe deplin o poezie partinică, pătrunsă de nemuritoarele idei ale lui Marx și ale lui Lenin. Această perioadă din activitatea literară a lui A. Toma, se caracterizează prin puternice trăsături realist-socialiste. Volumul* Flăcări pe culmi *(1952) este grăitor în acest sens. Poezia* Partidului *(1949) este un mișcător imn de slavă închinat forței invincibile a comunismului:*

Cînd stavili pînă-n cer ne cresc în cale,
Noi comuniștii, nu cunoaștem jale:
Proptim largi umeri, toți — rostim „PARTID"
Cad munți de fier, căi dalbe se deschid.

Poezia lui A. Toma își păstrează necontenita vigoare și forța mobilizatoare. Poetul, plecat acum 5 ani dintre noi, este mereu prezent prin poeziile sale avîntate la toate bătăliile și victoriile noastre epocale, pe frontul construirii socialismului; la toate bucuriile noastre.

Ion Bănuță

Cînd stavili pînă-n cer ne cresc în cale,
Noi, comuniștii, nu cunoaștem jale:
Proptim largi umeri, toți — rostim
„PARTID"
Cad munți de fier, căi dalbe se deschid.

Nu-i iarba fiarelor, nici vrăji nu sînt:
Partid, tu mînui legi de neînfrînt.
Lozinci din Marx și Lenin și Stalin
Se împlinesc cu forță de destin.

Partid, tu pentru noi prin noi învingi,
Sub orice pas un iad străvechi tu stingi
Și-n orice seceră, orice ciocan,
Un cuget pui cu-avînt de năzdrăvan.

Și-n orice braț treci vlaga tuturor
Din sterpe stînci să smulgă plin izvor.
Și an cu an izbînzi cît veacul seceri —
Intrecătorule, mai sus de orice-ntreceri!

Azi, cînd ne crești a fi atotstăpîni,
Bem crezul tău cu flăcări în plămîni
Turnînd nădejde, dragoste, mîndrie
In munca dezrobită pe vecie.

Conducătorule-nțelept, condu-ne!
Noi, zi cu zi trăim cîte-o minune.
Vijelios noi te urmăm și cu uimire
Spre noua și frățească rînduire.

Dar vai și-amar de dușmanul de clasă
Pîndind s-aprindă noua noastră casă.
Cu el nu-i trai, nici pace. — Fă loc!
Partid, înalță-ți paloșul de foc!

Căci omul nou nu-i dornic doar de spor:
I-ai prins aripi și-i sufli vînt de zbor,
Și-și cere liber largul pămîntesc
Căci aripile-i cresc —
și cresc —
și cresc!

MIKÓ ERVIN

CUM A PORNIT ATACU LA ÎMPĂRĂȚIA STUFUL

I.

Acolo unde Marea și cu Dunărea se unesc într-o veșnică îmbrățișare, se află Impărăția Stufului, cea mai tînără bucată de uscat din Europa. Tot ce „bătrînul ușuratec" jăcmănește, de sute de ani, de prin munții și văile unei jumătăți de Europă, ajunge aici, ofrandă depusă la picioarele furtunoasei sale iubite negre. Huma codrilor distruși, pămîntul îmbătrînit și sterp al dealurilor golașe, călătorește neîncetat către peștera ascunsă a bătrînului corsar care este Dunărea, iar acolo se preschimbă și renaște... In loc de păduri, cresc dintrînsul păpurișuri dese ca peria. Viclean nevoie mare, fluviul își durează o împărăție tainică, apărînd-o cu puterea destructivă a valurilor sale, apărîndu-și comorile zmulse din mîinile omului.

De curînd am dat de o carte voluminoasă; pe copertă, o mențiune puțin obișnuită „Tipărită pe hîrtie fabricată din stuf." Hîrtie din stuf? Priveam, curios, această raritate tipografică. Recitii titlul, căruia nu-i dădusem prea multă atenție, la început: „Valorificarea stufului. Lucrarea s-a redactat prin îngrijirea unui grup de cercetători, condus de Dr. Rudescu. București, Editura Științifică". Eram din ce în ce mai curios. Citind în fugă primele pagini, m-am convins treptat că am în mînă una din cele mai pasionante cărți a ultimilor ani. Valorificarea stufului!...

Se treziră în mine amintirile impresiilor culese într-o călătorie întreprinsă mai demult. Mă aflam din nou în bătaia vîntului și-a razelor de soare, sub cerul albastru, printre maluri legănate între ape numai sclipăt, pe tărîmul pescarilor bărboși, al fetelor cu cîntec pe buze... vedeam auriul gutuilor coapte și ascultam behăitul turmelor de oi. In jurul meu, totul fremăta și se legăna atît de neverosimil, încît mi se părea că peisajul întreg plutește spre mine în arca lui Noe, desprinzîndu-se din negura unor vremi îndepărtate... Bine dispusă, mama natură a rînduit aici un adevărat rai pămîntesc, alcătuindu-l din lacuri lucitoare, plopi înalți, de un verde nespus de proaspăt, stufărișuri legănate de vînt, mentă aromitoare și nuferi roșii ca para focului.

Pe vremea aceea am auzit prima dată vorbindu-se despre stuf, despre cercetători și ingineri cu mantale de ploaie și cisme de cauciuc, îmbarcați — dimpreună cu aparatele lor — în lotci ușoare; oameni care-și petrec zilele prin stufăriș, în veșnică luptă cu țînțarii, cu desișul și cu numeroasele furtuni, colindînd întreagă împărăția apelor. Ei pătrund și prin locurile încă necălcate de picior omenesc... Eram aproape sigur că există o strînsă legătură între munca de cercetări, organizată, începută în anii de după eliberare — și între volumul pe care îl ținem în mînă.

De cînd nu am mai fost prin Deltă, s-au întîmplat multe pe meleagurile acestea. Pescarii, vînătorii și prisăcarii trăiau aici, de sute de ani, aidoma triburilor sălbatece din deșerturi — dar lupta lor e aproape neînsemnată, pe lîngă evenimentele mai recente. La granițele Impărăției Stufului se adună acum oștiri noi, pentru a începe bătălie nouă. Comorile adunate în cetățile dintre apele bătrînului fluviu, comorile cu care se joacă marea, valorează un miliard. Dacă omul va reuși să pună stăpînire pe Impărăția Stufului, aceasta îl va despăgubi pentru toate pădurile distruse pe continent, pentru toate ogoarele măcinate de valuri de-alungul malurilor. Din fibrele păpurișului poți face cărți pentru mii de biblioteci, îmbrăcăminte, hrană, material de construcție.

Dar, să păstrăm rînduiala povestirii ... După cum vă spuneam, imaginația mea începu să lucreze — nu mai aveam liniște. Intr-o zi rece de martie — bătea vînt subțire — m-am hotărît să plec din nou către Impărăția Stufului. Te-ai țicnit, omule? Cine-a mai pomenit să te duci iarna în Deltă?! Dar, ce să-i faci, dacă vremea secerișului la stuf e tocmai iarna!? Mi-am făcut și eu curaj cu niște straie mai călduroase și am pornit la drum, hotărît nevoie mare. Habar n-aveam că în acelaș timp, la patruzeci de întreprinderi din țară, la mai multe ministere, la Academie și-n patru capitale de țări prietene, învecinate, li se punea aceeași întrebare mulțor ingineri și proiectanți, ai căror rude și prieteni exclamau la fel: Te-ai țicnit, omule? Cine-a mai pomenit să te duci iarna în Deltă?!

Cînd și cum s-a făcut mobilizarea oștilor pentru cucerirea Impărăției Stufului, nu se mai poate constata acum. Fapt este că hotărîrea s-a luat cu ani în urmă, cînd cel de al doilea congres al partidului a ridicat această chestiune la rangul de problemă de stat. Nu mult după aceea — într-una din ședințele consiliului de asistență mutuală, ținută la Moscova — am încheiat un tratat cu polonezii, germanii și cehii, obținînd ajutorul și sprijinul lor pentru o serie întreagă de faze ale bătăliei. După cîte se vede din însuși acest început, asaltul pornit împotriva Impărăției Stufului este o formă cu totul nouă și interesantă a acestui fel de acțiuni. Nu numai din pricina concentrării și desfășurării unor forțe surprinzător de mari, ci și datorită „planului de bătaie" care are, incontestabil, un farmec deosebit.

Să revenim însă la matca vie a povestirii noastre. Mi-am întrerupt călătoria la București, pentru a face o vizită autorilor cărții tipărite pe hîrtie din stuf — dar nu i-am putut întîlni. Era cît pe ce să-mi zic că era un semn rău, dar pe cînd încercam să dau de vre-o urmă, călătoria mea luă o întorsătură neașteptată. In loc să fi plecat direct la Tulcea, cu primul tren, mă văzui silit să plec la Galați. Am cutreierat portul orașului aflat în plină reconstrucție și căutai nava „Republica"; avea trei sute de pasageri la bord și, într-amurg, ridică ancora pornind pe Dunăre, spre răsărit. In urma ei, pe oglinda netedă a apei, se întindea o dîră largă și spumegată.

M-am pomenit în plin stat major al asaltatorilor Impărăției Stufului. In timp ce, sub noi, pistoanele uriașe ale motoarelor vaporului lucrau din răsputeri — ca niște brațe de înotător, la un concurs — sus, pe bord, se perindau prin fața mea viitorii eroi ai povestirii mele. Insuși patronul reporterilor n-ar fi putut orîndui mai bine lucrurile.

Nu vreau nici măcar să încerc să vă ofer imaginea completă a numerosului grup. Despre un bărbat înalt, cu înfățișare plăcută și glas domol — îmbrăcat cu bocanci, pantaloni de schi și scurtă de ploaie — aflai că este Mihail Florescu, ministrul industriei chimice. Alături de el, academicianul Bușniță, directorul institutului de pisciculturâ și hidrografie, excelent cunoscător al Deltei: e cărunt, poartă ochelari și guler de blană. Tot aici îl găsesc și pe autorul cărții „despre stuf", pe doctorul Rudescu, principalul colaborator al Institutului de cercetări stuficole, recent înființat. Apoi un grup întreg, alcătuit din inginerii delegați de către industria mașinilor, sectorul agricol și piscicol, sau comunicațiile fluviale. Directorul fabricii de mașini din Orașul Stalin, un bărbat înalt, cu mustață stufoasă; inginerul șef de la fabrica de tractoare, pedant, îmbrăcat în haină tiroleză; cu pipa între dinți, îmbrăcat într-o haină cenușie impecabil croită, inginerul Vidrașcu, fiul celebrului Ion Vidrașcu autor al primei hărți complete a Deltei, lucrare datată pe la începutul secolului nostru; alături un om de statură mijlocie, foarte vioi; profesorul Burghele, un cunoscut biolog. In alt colț al sufrageriei, grupul specialiștilor din străinătate. Un specialist stuficol sovietic, doi ingineri proiectanți de mașini, berlinezi: pantaloni de golf și o serie întreagă de aparate fotografice; constructori de vapoare, poloneji: mantale lungi, de cauciuc; în sfîrșit, trei ingineri cehi: serviete fine, nouă nouțe.

Sus, sala răsună de discuții. Jos, Dunărea vicleană trage cu urechea, clipocind ironic. Ai zice că vorbește și rîde de una singură: las' — că vedem noi, cine-o fi mai tare — și rîde, rîde răutăcios, de oamenii care se încumetă să creadă că au să-i vină de hac. In Impărăția Stufului, ea e stăpînă!

In China, în Uniunea Sovietică, în Ungaria și-n multe alte țări, stufuI crește pe suprafețe dispersate, relativ mici și populate, astfel că recoltarea sa nu cere un efort prea mare. Dar cum să recoltezi și să transporți — în o sută de zile, din noiembrie pînă-n martie — stuful de pe o suprafață de peste două sute de mii de hectare de teren mlăștinos, împînzit cu ape și aflat într-un ținut aproape nelocuit?! In Italia, aproape de Milano, există o cultură de stuf de cîteva mii de hectare. Acolo însă stuful crește pe ogoare irigate, în apropierea șoselelor; cînd vine vremea secerișului, apa este evacuată, mașinile intră pe loc uscat, iar snopii de stuf sînt transportați cu camionul, direct la fabrică. Cum să canalizezi însă încoace și-ncolo apele nesfîrșite din Deltă? Și, ce s-ar întîmpla într-un astfel de caz, cu incomensurabilul belșug de pește și cu fauna Deltei, gazdă bună și primitoare a atîtor specii rare!? Recoltînd stuful an de an și turburînd deci cuibarele vechi de sute de ani, nu se va răvăși oare dintr-odată întreaga orînduială staționicită cu atîta grijă de natură? Ce se va alege de mîndrul pelican, de nurcile cu blana mătăsoasă, de peștii rari, dacă Delta va fi despuiată în fiecare an?! Oare, după intervenția omului, această podoabă rară a naturii nu se va preschimba din nou într-o limbă de pămînt sterp și pustiu, așa cum o cunoaștem din descrierea lui Herodot?

Noaptea coborîse demult, ștergînd hotarul dintre apă și malurile acoperite de tufișuri; întunecos, gonind parcă neîngrădit de maluri, în noaptea ca de smoală fluviul părea și mai mare, și mai puternic. Jos, în salon, ministrul, academicianul, inginerii și profesorii discutau cu aprindere măsurile ce urmau să se ia în zilele următoare. Peste două zile, vaporul avea să ancoreze la granițele Impărăției Stufului, într-unul din posturile avansate ale asediatorilor. „Consiliul de război" avea să se întrunească acolo, la fața locului, pentru a elabora — cu meticuloasă grijă și prin concentrarea tuturor forțelor — planul bătăliei decisive.

Intre timp, mînată cu forța a optsute de cai putere, nava „Republica" spintecă valurile neîncetat. Ajungînd uneori în apropierea vre-unui vaporaș mai mic, îl clatină jucăuș, ca pe o minge azvîrlită între valuri. Căpitanul — om cu înfățișare maiestoasă — mai parcurge odată, agale, puntea de comandă, se oprește, se reazemă de balustradă și cercetează adînc, întunericul umed și mut. Apoi pornește din nou, coboară scările, intră în cabină trîntind ușa și notează în jurnalul de bord: „Azi, 14 martie. Nimic deosebit".

II.

Privind harta, ai impresia că ținutul acesta nu se deosebește, cîtuși de puțin de altele; e străbătut de liniile negre și întortochiate ale apelor curgătoare, de o parte îl străjuiesc munții îmbătrîniți și infirmi ai Dobrogei, iar de alta doar cîteva pete albastre semnalează existența unor lacuri pe aceste meleaguri. Dar de cum sosește la Tulcea, oraș clădit în evantai, pe străzi ce coboară spre port, îți dai seama imediat că te afli la intrarea într-o lume cu totul nouă și deosebită.

La poalele orașului, Dunărea face un cot imens, cuprinzînd întrînsul împrejurimile, iar după ce a împărțit ținutul în felii, le înșiră pe toate trei brațele. Dacă nu te-ai înțeles cu Dunărea, nu mai poți înainta un pas — căci Tulcea este punctul terminus al rețelei de căi ferate, șosele și linii aeriene.

Venind de la Galați, a doua zi dimineața „Republica" ancoră temporar în portul Tulcei, plin de viață și de forfotă. In cei doi ani de cînd n-am mai fost pe-aici, orășelul s-a schimbat mult. In apropierea geamiei turcești, cu turn rotund, din care hogea îi cheamă pe dreptcredincioși la rugăciune, strigînd — de două ori pe zi — „Allah — Hilla — hilla — Hillala", întocmai ca acum cîteva sute de ani, căci e tocmai Ramazanul, postul mare de treizeci de zile dinaintea sărbătorilor paștelui... In apropierea geamiei, așadar, s-a construit primul bloc modern din Tulcea; apartamentele dintr-însul sînt ocupate de angajații întreprinderii de exploatare stuficolă. Dealtfel, prezența acestei mari întreprinderi în plină formare se face simțită la tot pasul. Circulația orășelului a crescut considerabil, s-au deschis magazine și restaurante noui, iar în parc s-a construit o scenă de vară.

Incă în aceeași zi am reușit să fac cunoștință cu inginerul Ugron Gábor, din conducerea întreprinderii. Uzina are de rezolvat sarcini excepțional de grele. Nu există date precise asupra punctului pînă la care au avansat încercările de cucerire a Impărăției Stufului, înainte de eșecul suferit. Pe la începutul secolului, unul din prinții Eszterházy din Ungaria a început o acțiune în vederea despuierii Deltei. Mai tîrziu, după 1930, au pornit și alții — din depărtări și mai mari — să pună mîna pe comorile Impărăției Stufului. Incercarea de a pătrunde în stufărișul dunărean a făcut-o, de data aceasta, I. G. Farbenindustrie, dar tot fără succes: mult a vrut, cu puțin s-a ales. In războiul purtat împotriva Impărăției Stufului, omul n-a repurtat niciodată vre-o victorie mai mare decît cea din iarna aceasta, cînd captura reprezenta treizeci de mii de tone. Totuși, nici aceasta nu înseamnă mai mult decît a scoate cîteva linguriță de apă din mare. Grosul oștirii, cele cîteva milioane de tone — zeci de milioane de fire de stuf — au rămas intacte.

Vorbeam despre problemele acestea cu inginerul șef Ugron, într-unul din birourile întreprinderii.

La cîteva ore după convorbirea avută cu el, am plecat din Tulcea, continuîndu-mi drumul cu o mică șalupă. Așa au făcut și celalți pasageri de pe „Republica": de la Tulcea au pornit cu șalupele, în grupuri mici, să exploreze cele trei brațe ale Dunării.

In curînd, orașul dispăru în urma noastră; undeva, departe, copaci uriași își mlădiau coroanele în vînt, cu mișcări neverosimile, iar noi dîrdîiam sub prelata umedă, menită să ne apere de vîntul tăios. Eram la cheremul apelor fluviului uriaș: Dunărea ne juca pe valuri, cum ar fi făcut cu o cutie de chibrituri. Era cît pe ce să nu observăm că, pe neașteptate, Dunărea se despicase în două, iar noi ne continuam drumul pe brațul Sfîntu-Gheorghe.

Ne aflam în Deltă; apele brațului Sfîntu-Gheorghe se prelingeau — la unul din maluri — pe lîngă pietrele golașe ale celui mai bătrîn lanț de munți din Europa.

In triunghiul cuprins între cele două brațe sudice ale Dunării, în apropierea canalului Litcov se întinde una din viitoarele mari gospodării stuficole ale Deltei. Pe măsură ce ne apropiam, înfățișarea monotonă a malului tivit cu sălcii și ochiuri de apă, se schimba treptat. Șalupa noastră trecea pe lîngă un mal proaspăt îndiguit; pe urmă, dădurăm de un șir lung de stive de stuf, cu vîrfuri țuguite. După o cotitură apărură pe neașteptate cîteva clădiri arătoase, acoperite cu țiglă. In fundul curții, cîțiva muncitori mînjiți cu ulei, trebăluiau la niște mașini.

In sfîrșit, ancorarăm la insula Rusca. Trei barăci, cîteva bărci, cîteva tractoare cu șenile: un mic post avansat, într-o breșă a codrilor de stuf. Cincizeci de pași în lung, cincizeci în lat: într-o jumătate de ceas i-am cutreerat fiecare colțișor, făcînd cunoștință cu majoritatea localnicilor. In curînd se înseră însă; noaptea surdă și oarbă mă apăsa cu toată greutatea ei imensă: eram atît de mult stăpînit de înspăimîntătorul sentiment al singurătății, încît multă vreme după ce m-am culcat — mi-a fost imposibil să adorm.

A doua zi dimineață, după ce ne scularăm, tovarășul Georgescu, șeful sectorului, scoase de sub pat un motoraș portabil și, invitîndu-mă să-l însoțesc, porni către barca lui ușoară, care porni în curînd, sprintenă, pe ape. Peste puțin timp părăsirăm canalul Litcov, pătrunzînd în labirintul de canale mai mici care împînzeau ținutul. Barca noastră se strecura printre păpurișuri tot mai dese; panglica îngustă a apei șerpuia mereu mai departe, încolăcindu-se în jurul lor. Făcurăm două ceasuri bune de drum, pînă la unul din sălașurile secerătorilor de stuf: era o plută îngustă, lungă, cu acoperiș și adăpostea dormitoarele și cantina muncitorilor. Imprăștiați prin stuf, aceștia îl secerau din bărci. Vegetația se afla în apă adîncă de vreo cincizeci de centimetri, iar oamenii pătrundeau în stufăriș, mînîndu-și bărcile cînd cu vîsle, cînd cu niște pari lungi. Ajunși în deset, ei lăsau uneltele pentru mînat barca, schimbîndu-le cu cele de secerat; niște seceri speciale, cu mîner' ceva mai lung decît al celor obișnuite. După ce barca se umplea cu snopi de stuf, începea din nou munca vîslelor și-a parîlor; bărcile răzbăteau înapoi în canal, lăsîndu-și încărcătura pe valul de pămînt. E o muncă deosebit de grea și fără spor, cu care nimeni nu se prea poate obișnui, în afară de lipovenii băștinași. Ei, în schimb fac treaba asta cîntînd; ba, am văzut chiar fete tinere secerînd stuf, din bărci, în rînd cu bărbații... De pe malul canalului, snopii de stuf sînt luați de niște sănii de fier și trase de tractoarele cu șenile. Drumu' trece prin smîrcuri mlăștinoase și duce pînă la canalul Litcov, de unde stuful își continuă călătoria, încărcat în șlepuri.

Abia înaintarăm însă cîteva sute de metri, cînd cărărui'e tăiate de seceri dispărură, Deltei nu-i prea păsa de rănile acestea ușoare. Scuturîndu-și, mîndră, coama deasă, ea se închise din nou în jurul bărcuței noastre. Pretutindeni, desișul nesfîrșit al stufului neatins de mîna omului, întrerupt doar de luminișul cîte unui lac în apa căruia înotau rațe sălbatice cu penaj frumos co'orat.

Să cucerești Impărăția Stufului? N-o fi oare încercarea asta o simplă naivitate copilărească, un act temerar și necugetat, n-o fi pierdere de vreme? Pe alocuri, vîrtejurile unei bulboane îndepărtau bărcuța noastră de la drumul ei; în alte părți, canal'ul era barat de copaci smulși din rădăcină și de snopi de stuf, distruși, eram siliți să trecem prin apă pînă la genunchi, cărînd barca în spinare.

Intr-un tîrziu, trecurăm pe lîngă un escavator plutitor. Inalt, masiv, mișcînd încet prin apă, el părea un brontosaur rămas întîmplător pe-aici, din vremurile preistorice. Inainte de a ajunge din nou în canalul Litcov, întîmpinarăm un nou și neașteptat obstacol. Acolo unde pătrunseserăm, de dimineață, în canalul care ducea spre stufărișuri — cîțiva oameni stăteau în apă pînă la brîu, construind un baraj din crengi și pietre. Ei ziceau că „înfundă" apa Dunării, căci aceasta începuse să crească iar oamenii îi închideau calea spre stuf.

Seara, în barcă, la lumina lămpii de petrol, după ce am vorbit multă vreme cu tovarășu' Georgescu despre munca aspră de pionierat care se duce aici cu prețul atîtor greutăți, înainte de a mă culca, am scris o poștală pentru E.S.P.L.A.:

„Am pus ochii pe zece mii de hectare de stuf potrivit nevoilor editoriale: șase mii pentru romane, nuvele, povestiri și patru mii pentru poezie. Restul... aparține criticei".

III.

M-am trezit în zori, dîrdîind în baraca umedă. Celelalte paturi erau goale de mult; în jurul meu nu se mai aflau decît pereții goi. Pustiul acesta era prea apăsător, mă îmbrăcai deci în grabă, ieșind repede afară.

In prag, era cît pe ce să înlemnesc; o vreme n-am mai văzut nimic; pe urmă m-am abandonat, aproape amețit, luminilor primăverii care vibra afară, contrastînd puternic cu umbrele adînci ale nopții. Era ca un incendiu uriaș; soare'e își împrăștia jăratecul peste stufărișuri.

Peste noapte, Dunărea crescuse mult. Apele ei înecaseră trunchii răchiților și vuiau aproape sub fereastra mea.

Dunărea fură anual șaizecișicinci milioane metri cubi de pămînt și-l duce pînă la mare, mărindu-și necontenit împărăția. Pînă să apuce omul a cuceri un colțișor dintrînsa, Dunărea l-a și înlocuit cu altul. Delta înaintează anual cîte cincizeci de metri în mare.

In ziua aceea, o barcă cu doi oameni porni de la sediul gospodăriei stuficole spre insula Maliuc, aflată la o depărtare de vreo douăzeci de kilometri. Se ducea să ia pîine pentru cantină, căci Maliuc este cartierul general al asediatorilor Impărăției Stufului. Insula se află în brațul de mijloc, Sulina, pe drumul marilor vase maritime. Acolo trebuia să sosească a doua zi, venind de la Tulcea, vaporul „Republica", purtînd pe bord statul major. Barca plecată după pîine, se îndrepta și ea tot într-acolo, navigînd pe poteci de apă, ascunse, impracticabile pentru nave mari — fo'osindu-se deci de păienjenișul de artere care leagă cele două brațe ale Dunării.

Mai era un loc în barcă și pentru mine. Imi luai rămas bun de la insula Rusca și de la Anisia, 'ipoveanca de la cantină, o fată blondă, cîrnă, pistruiată, cu ochi albaștri, care-mi dăduse ceai fierbinte și-mi uscase hainele, în ajun, cînd mă întorsesem din stufăriș, ud pînă la piele și dîrdîind de frig... Stătea pe mal; i-am mai strigat din barcă:

— La revedere! Vara asta trec pe la voi, pe la Kara-Suhat.

Se îmbujoră la față și-mi arătă toți dinții, rîzînd:

— Vino...

Kara-Suhat — nisipul negru — e un sătuc de pe mal'ul canalului Sfîntu-Gheorghe; acum, localnicii pîndesc apa, îngrijorați, cît e ziua de mare, căci Dunărea gonește furioasă prin fața caselor lor, distrugînd tot ce găsește în cale. Ai zice că e un taur cu trei coarne...

Și noi eram prinși de o bună bucată de vreme, în furca întreită a coarne'or de taur... La pupa bărcii ședea Ilie Matașcă, un pescar lipovean fără barbă, vioi și îndesat la trup; omul vîs'ea ritmic, cu mișcări largi. Eu ședeam țeapăn în mijlocul bărcii, avînd mare grijă să nu fac vre-o mișcare pripită și să răstorn refugiul nostru plutitor. In față, la prora, un țăran din Bărăgan, negru ca un drac — întins alene, cît era de lung — trăgea la fumuri din țigaretul de vișin, frumos încrustat. Cînd nimeream la strîmtoare, ori trebuia să înfruntăm pieptiș curentu' sau niscaiva bulboane, el își azvîrlea țigarea în apă, lega o frînghie de prora bărcii, intra în apa joasă a stufărișurilor, înfășura pe umăr capătul frînghiei și ne remorca, încordîndu-și toți mușchii.

Din cînd în cînd, dădeam de ochiuri de apă închise în stufăriș; întreagă lumea aceasta de basm, cu inflexiunile ei albastre, părea pustie; numai țărușii de pe fața apei îți destăinuiau că în adîncuri stau întinse talianele pescarilor.

Pe unul din lacuri întîlnirăm o barcă ușoară; purta niște vînători. Din zori, împușcaseră patruzeci de rațe sălbatice; păsările ucise zăceau pe scînduri, penajul lor stră'ucea în roșu aprins și verde smarald... Pe sus, îi însoțeau pescărușii, țipînd mereu. La început de primăvară, Delta este locul de întîlnire al ce'or mai multe specii de rațe... Ele încep să se întoarcă acasă — pe tărmurile po'oneze, finlandeze, suedeze și norvegiene — venind din apele mai calde ale Sudului. In

călătoria lor, De' popas, pentru un dornici de pradă ceastă perioadă, de legile nescrise loc de a ajunge în minunate podoabe mai bogat colorat rui pictor — își pe masa unui co nică.

Ascultam uimit jine, pe care Ilie lipovean, cu înfă — mi 'e spunea de a păsărilor călăto a rămas sufletul viață întreagă să piine cu ghiarele trudească din gr negustorului de p lacului peștele și peticelul de ogor, iubești natura to ea?

Se făcuse amiaz labirintul lacurilo Trecem acum pe a unei păduri rar cînd în cînd, eran pe fundul bărcii, ramurile. Printre scroafe cu purcei degrabă mistreții domestice. Cîteva colo, se deschise neașteptate, un lu ape'e largi și str țului Sulina.

Era ca și cînd a apucînd pe o șose lație intensă. Prin pe sprintene, vas și șlepuri lungi,

Dincolo, spre cel liuc, cu casele e vile, strălucea ne șel de basm.

Insula Maliuc dintre așezările a ei Stufului. Primi cat cu șase ani bucată de pămînt acoperită cu stuf înconjurată din De-atunci, insu'a structie al micii coace. In laborato perimentale, în a în centrala sa en ologi, biologi, chi nici, strungari, m în total, vreo șap sula a fost împre pămînt, stuful se nă; s-a urmărit pelor, dezvoltarea getației stuficole, rețeaua complicat ce din întreg org sufletit al Deltei era Stațiunea exp miei: un mare ș legau tainele Imp tîrziu, cînd în n s-au înregistrat se, stațiunea a t nisterului Industr liucul a început s înfățișarea. Alătu statornicit, aici, t mecanici speciali desișul stufului doar cu barca, a primele motoare.

Cel mai vechi un tînăr biolog In cei trei ani pe să poarte barbă povenilor. Pe vre parte din echipa conducerea îl ține mitea marea cu gă să rămînă în să sfaturile profe gie și, în loc de decise pentru Del

Stăm în odaia nă de cărți și — căm icre proasp gazda noastră șt cios, cu multă p și mult untdelem

Deși a trebuit de toate, nu regr s-a mutat aici, la car nu-și poate i să fie mai intere tru un biolog. Ai rești unele feno vieții, pe care — întîlnești doar în Pe me eagurile a în pămînt, ci pă riul uriaș care e forțe vitale uriaș cercetării științifi acvatice prea put noi oare, de pild se dă între două te răspîndite: tr

Asist cam put țiile acestea, ca

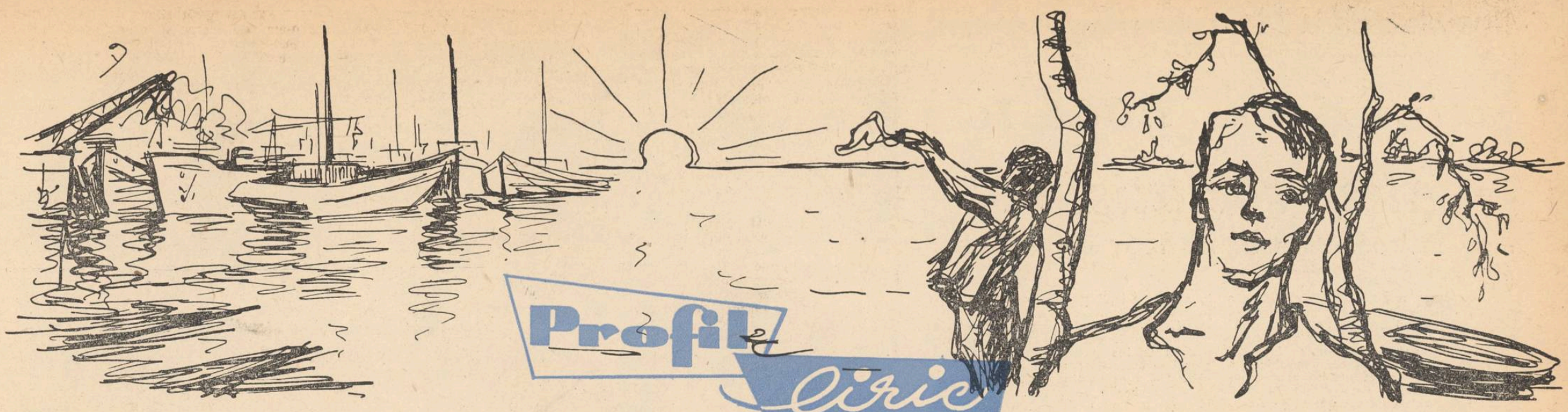

Profil liric

Reîntoarceri

De ce n-aș avea iar vîrsta zarzărilor înfloriți ?
De ce n-aș deschide fereastra naivității
să ascult privighetoarea din adolescență ?
Să mă întîlnesc cu soarele în zile școlărești,
dar cînd fugi departe de catalog și profesori
într-un parc uitat în poală de cîmpie –
iată ce mi-aș dori.

Să răsune din nou clavecinul iubirii,
atît de copilăresc în dimineți mozartiene,
culorile să-mi înece pupilele,
păsările să-mi ciugulească din palme
grăunțele primelor versuri.
Nuferii de atunci... Unde sînt nuferii
păstrați în ghiozdan printre teze și echere,
alături de o scrisoare de dragoste
înghesuită agramat pe o foaie dictando ?
Parcă la vîrsta aceea vorbeau mai limpede
salcîmii
cînd se acopereau de flori albe ;
ne turnau mai mult alcool în cupele lor
crinii, –
dacă în orice clipă eram turmentați.

Fiece dimineață ridica o roșie ancoră,
tinerețea fugea cu pînzele-n vînt.
Nu mai știu, erau steagurile unor visuri superbe,
ori însăși fericirea ce flutura ca un cînt ?
Fericirea noastră trecea cu botine stilcite,
cu măicuțe robotind „la stăpîni" ;
în jurul nostru pîndeau abatoare,
indiferența își lăsa pe ochi cozorocul.
Numai comisarii ne și înscriau pe retină.
Fericirea noastră venea tot mai aproape
în fața grefelor,
i se așezau rogojini în temnițe,
i se pregătea tușul, pentru amprente...

Dar atunci cînd nu era încă de tot tinerețe
și copilăria se speriase de primele tuleie
fugind printre stufuł bălților, în adînc ;
atunci cînd soarele ne mai îngăduia un răgaz
sub daliile lui de jeratic
parcă ne-a surîs și nouă destinul,
parcă începutul părea virginal și curat.

Silnicia cu ghiară de fier și războiul
au călcat sub șenile teribile
acel anotimp neîntinat.
Am îmbătrînit într-o noapte. In loc de dactile
număram gloanțe, în rănița grea.
O piclă vicleană. O aspră neliniște –
iată în ce s-a schimbat trecerea mea.

Poate așa ar fi rămas și acum
dacă nu m-ar fi scos din sihle partidul.

Dar acum de ce n-aș avea din nou vîrsta
zarzărilor înfloriți ?
De ce n-aș deschide fereastra nădejdilor –
toate privighetorile să-mi cînte pe umăr ?
In urma mea s-au ridicat alte mlădițe
ca și mine, atunci,
lacome să soarbă ploaia de foc a iubirii.
Pentru ca ele să nu mai cadă
scămoșate sub negre șenile,
trebuie să rămîn printre zarzării înfloriți.

Nu e nici un zid între vîrste :
din nou aud clopoțelul din recreații
și salut cu șapca primele rîndunele.

Mi-au redat tinerețea
aceste roșii drapele.

Vrem să trăim...

S-au pudrat în liniște canaralele zvelte.
Zorile scot capete de mreană din rîu,
să te vadă.
Nu știu ce vîrstă au sălciile.
Cu ele te-am căutat și în anii mai tineri,
pe cînd plopii purtau căști pămîntii
și ne beam disperarea din murdare gamele.
Nu știu ce vîrstă au nuferii –
ei par mai neschimbați decît mine ;
cu mîinile lor albe scriu pe fața apei :
– Vrem să trăim !
Și ca pe un refren îndrăgit de natură,
cu glasuri diferite, dar uimitor de clare :
– Vrem să trăim ! repetă în legănarea lor trestiile,
soborul guraliv al brotacilor,
meditativii bîtlani
ce se întreabă dacă nu-s oare eu
ostașul acela palid de odinioară,
încovoiat sub grenade, chemîndu-și iubirea pe
vînturi :
– Nu-ți mai știu chipul, dragostea mea !

Cît de crîncen e să-ți astupe ochii colbul tranșeielor,
să-ți dea buzele, să i le săruți, țărîna,
să te mîngîie palma aspră a spinilor.
– Unde ești, iubito ? întrebam peste cîmpuri.
Tinerețea tremura în vestonul verzui –
întunecate, bolțile nu cunoșteau pacea,
nici numele tău nu înflorea în cireș.

Dragostea noastră n-a venit din senin
ca o ploaie de vară,
nu ne-au dăruit-o părinții într-o ladă –
odată cu zestrea de nuntă.
Am plătit-o cu paturi de pușcă în spate,
cu țeste sfărîmate ;
i-am desprins vălul de mireasă
din hățiș de sîrmă ghimpată.
Am atîrnat în spînzurători
și ne-au albit oasele ploile,
pînă la dragostea de acum.

De aceea ne unim glasurile
cu ale trestiilor, unduioase cadine,
cu ale valurilor, revărsate topaze,
cu ale păsărilor săgetînd depărtările :
– Vrem să trăim !...
S-au pudrat cu liniște canaralele zvelte.
Zorile ne prind garoafe-n păr. Vîntul
ne spală cu miresme tari fețele.
– Vrem să trăim și pentru anii încarcerați,
și pentru sărutările furate de crivăț,
și pentru mîngîierile schimbate în sloi.
Vrem să trăim pentru noi.

Ne întind potire dulci nuferii.
Ierburile ne împletesc covoare blajine.
E o întrecere între crengi să ne țeasă
evantaie de umbră și pace.
Chiar pescărușii ne dau roată din zori –
aripile lor iuți vrînd să ni le împrumute.

Dar tu îți culci urechea la pămînt și auzi
păcănit viclean în coșciug de ciocane.
Undeva moartea își lărgește noi gropnițe,
aerodroame pîntecoase ;
își ascute clonțul de fier
țintind spre inima noastră.
Mai îndrăcită ca oricînd, în neputința ei,
își amplasează rampa de lansarea neantului,
rachete pentru scămoșat speranțele unanime,
proiectilele balistice de sfîrtecat libertatea.
Invidioși că ne-au văzut buzele împreunate –
coroii îmbuibați din dezastre
ne cer ochi : să ni-i dumice
ne cer mîinile : să ni le bată pe cruce ;
ne cer garoafele liniștii
crescute în noi de partid.
Cu un glas puternic, plural, neînvins :
– Vrem să trăim ! strigă rîul,
pădurea și cerul.
Strigăm împreună cu ele și noi.

Nu mai avem sînge de dat la strigoi !

Trei plopi

- 1941 -

Trei plopi prin geamul zăbrelit
zăream, trei vîrfuri foșnitoare,
în care păsări călătoare
și-aflau popasul lor pripit.

Vegheau la geamul cel cu drugi
trei plopi, ca trei flăcăi din țară,
și viața ce-ndruga pe-afară,
în frunze o strîngeau ca-n glugi.

Erau înalți și zvelți, în sus
țîșneau cu slobodă tărie
și lor le-ncredințam solie
acolo unde-aveam de dus.

Dar într-o zi – o, ceas mișel !
văzurăm cum prind a se zbate
în plopi trei trupuri spînzurate –
ca un spăimîntător cercel.

Cu visu-n piept și mai stingher
ne-am întors fețele cu groază,
pierzînd de-atunci și mica oază
cu cei trei plopi și-un colț de cer !

O, cruzi călăi, nu v-a fost greu
să ne răpiți puținul soare,
dar ca trei semne-acuzatoare
trăi-vor plopii noi mereu !

VALERIU GORUNESCU

Împlinire

O vorbă-au vrut să spună astăzi teii,
dar le-a schimbat-o primăvara-n flori.
Pe valuri gîrla-și scapără cerceii
și soarele azvîrle-n colb comori.

De păr mă trage vîntul și sub pleoape
îmi năvălesc oceane de azur –
Mi-s toate amintirile aproape
în luminoasa pace dimprejur.

Credeam că e tîrziu, scrutînd șuvița
cu-omătul ei ce nu se va topi,
dar văd că struguri noi apleacă vița
și aripi viguroase bat prin zi.

Mi-e tot ca-n tinerețea visătoare,
în inimă un freamăt de cocori.
Aici mi-a-ntins întîia sărutare
pocalul ei de vin amețitor.

Credeam c-a ruginit în piept zăvorul,
dar inima-i deschisă la lumini.
Mă duce iar prin amintire zborul
Pe rînd, spre mine, anii tineri vin.

Și mă așez pe-o bancă din grădină,
s-aștept. De-i cerul iar de peruzea
și s-a întors mireasma de verbină –
din vremi s-o-ntoarce și iubirea mea !

Stampă brăileană

Aceste mari, albastre ape
ce curg pe cer nemaisecînd
și altele de cresc pe-aproape
comori de grîne legănînd,
pe veci de lipsuri să ne scape !

Inalte coșuri de uzină
cosițe negre fluturînd,
cînd șlepuri, sub poveri, se-nclină,
din Soviete-abia cărînd
bumbac, mașini – în cala plină.

Aceste chipuri zîmbitoare
de mateloți foind pe chei ;
li-s ochii înecați de soare –
vezi bine că acum rîd ei
și pentru-apuse vremi amare.

Se-opresc și valurile parcă
s-asculte-al muncii vesel zvon,
pescari cu pești de-argint în barcă
aruncă-n bintă lung otgon
și-n lăzi vînatul viu descarcă.

Din hora bălților răzbate
un iz de umede păduri,
iar gîrla-i drum de nestemate
pe cînd răzlețe geamanduri
par tauri cu amiaza-n spate.

Silozuri, docuri și pontoane
cum din pruncie le-am știut
și vîntul rătăcind, cu toane,
pe mal cu ierbi și moale lut,
ce sparge undele bălane ;

catarguri străpungînd văzduhul,
cîrmacii cu luleaua-n dinți,
uitatul basm ce-l știe stuhul
și zările roșind cuminți
cînd, lin, amurgul își dă duhul :

în toată limpedea-mpletire
de glasuri răsunînd pe punți
ca și-n semnalul de pornire
al năvilor cu albe frunți
e-o necuprinsă împlinire,

a unor visuri de-altădată.
Trec rîndunelele pe cer.
Ca însăși inima-nfocată
din turla de debarcader
un steag spre portul harnic cată...

Desen de V. SAVONEA

Plantații tinere

Iubirea noastră-i una din gemenele stele
ce s-au ivit din noaptea atîtor asupriri
abia cînd Aurora cu salvele ei grele
deschise drum spre astre întregii omeniri.

Ea arde ca lumina din sate-ndepărtate,
adusă pe pilaștri de fier și de beton
din mari hidrocentrale. Pe cabluri vii răzbate
în inimile noastre zvîcnind cu ager zvon.

Ni-e tînără iubirea ca sute de plantații
urcate să înfrunte surpări și vijelii.
Ne-ntîmpină oștirea de sonde cu ovații
și borne ne țin pasul, ca-n joacă de copii.

Cu cît ne trece timpul simțim că-i mai devreme.
Iubito, noi avurăm nemăsurat noroc
să creștem cu aceste biruitoare steme
și printre cei ce luptă să ne aflăm un loc.

RADU COSAȘU

Sîmbătă seara

În ziua aceea, față în față cu ofițerul de la școala militară din Z, om simpatic, bine pregătit și serios în fiecare întrebare a sa, — nu mă prea bucuram, nu mai simțeam ceea ce simt în asemenea ocazii. Chestiunea era interesantă, desigur — un nepot de-al meu, un fiu de-al fratelui meu mai mare, sînt al doilea acasă, urma să intre la școala militară și tovarășii de acolo, bine înțeles, stăteau de vorbă cu familia băiatului, cu cei mai apropiați; cum sîntem o familie numeroasă, omul avea de lucru; nu trecuse pe la toți, nici nu se putea, dar cu mine, cel puțin așa spunea tovarășul, ținea să stea de vorbă și venise din Z pînă la noi, la B. Îmi părea bine, sigur că-mi părea bine; îmi face plăcere să se vină la mine pentru referințe; am plăcere cînd le scriu, cînd le înmînez, cînd mi se mulțumește.

Totuși, pe măsură ce timpul trecea și se întuneca afară, discuția mă interesa din ce în ce mai puțin, pentru că gîndul meu era cu totul în altă parte. O vreme nu i-am spus-o; tinerel, ofițerul murea să știe cum am evadat de la Curtea marțială cînd fusesem condamnat la moarte pentru dezertare de pe frontul antisovietic; mă lua la amănunt, dar nu obișnuiesc să detailez chestiunea asta, aflată de el, probabil, de la frate-meu, sau, mai știi, chiar din gura puștiului. De altfel, vroiam să ajung mai repede la zilele noastre și să-l las, să plec la macara. Omul nu se lăsa; ținea morțiș să afle măcar la ce spital din Timișoara am zăcut rănit în septembrie '44, asta, e drept, i-o spusesem eu, într-o doară, dar dumnealui era chiar din Timișoara, în '44 avea sarcină de U.T.C. cu privire la răniții din spitale și vroia să stabilească dacă nu ne-am întîlnit, cumva, atunci... Nu ne-am întîlnit, tovarășe locotenent, aveam capul înfășurat în o mie de pansamente, nu mă recunoștea nici mama.

În sfîrșit, nu mai am răbdare și-i spun adevărul: să mă ierte, dar trebuie să fug la macara, la baraj. De trei zile țin locul secretarului de partid, plecat la Bacău, chemat de tovarășul prim-secretar; sînt nou în birou, nu am experiență, mai ales ca secretar se cer lucruri la care nu m-am gîndit în viața mea. De o oră, să mă scuze, nu am în cap altceva decît că macaraua stă. Avem o singură macara pentru betonare, cu celelalte două se întîrzie montajul, așa că sarcina e să punem accentul pe singura macara, să nu stăm cu betonarea, cît de puțin o fi, dar să se betoneze. Ei, mie mi se pare că macaraua stă, că nu lucrează. Mă duc pînă acolo și mă întorc, dacă totu-i în ordine. Omul vrea să vină cu mine, dar n-are rost: s-a înoptat, e noroi, a venit toamna, scara pînă la macara are multe trepte rupte; mai bine să se ducă la reuniunea de la fabrica de ciment, se mai distrează, cunoaște fetele noastre și vin și eu; la o bere discutăm altfel și mai mă liniștesc și eu. Ofițerul admite, eu răsuflu ușurat. Gonesc pe șosea spre baraj și cu cît mă apropii, aud tăcerea macaralei; prin ceața serii, deslușesc cablul întins, mort, fără vibrația cunoscută; deslușesc — e un fel de a spune, bănuiesc. Toamna e cel mai amarnic anotimp pentru ochii mei, dar ceea ce văd clar e că Bigi-Bigi, benistul, într-adevăr a fugit astă-seară la reuniune, cum a promis-o, lua-l-ar dracu' de lumpen... Stan a rămas sus, pe macara, nu mă îndoiesc, Stan e un om serios, l-am priceput dintr-o privire, capul răutăților e păcătosul ăsta de Bigi-Bigi. Și dacă nu mi-ar fi spus-o... dacă nu m-ar fi anunțat de la trei cînd a intrat în schimb:

— Tovarășe Ionescu, la șapte băiatul pleacă și se aruncă în toale festive. E sîmbătă seară.

Am fost grozav de deștept, mi s-a părut că dacă nu-l cred îl impresionează, dacă nu încep să-l prelucrez, băiatul se va înmuia, emoționat de încrederea cu care-l tratează secretarul de partid. Pe dracu'! ăsta-i un lumpen afuritist, ce-i pasă lui de secretarul de partid și de betonare. Toale festive. Sîmbătă seară. Acum, ce-i de făcut? Inginerul Sufrin e cu Firu, la Bacău. Din birou nu mai e decît Chiriac, celălalt benist, dar doarme, sau dacă nu doarme, se odihnește, intră la 11 noaptea în schimb, nu se poate face nimic. Singur. Și șoseaua e pustie, deși nu cred să fie mai mult de opt; dar e sîmbătă, în afara schimbului toți sînt acasă, se spală, gătesc, se gătesc, toale festive, dracu' să te ia care ai inventat limbajul ăsta. Toale festive, ă? Ce toale festive, ți-aș da eu, Bigi-Bigi! Bigi-Bigi — cum naiba îl cheamă în realitate? Și cum de-a rămas botezat așa? Cine l-o fi botezat așa? Și ăla — pramatie; nu mai poți trăi de atîta șmecherie printre ei. Cum dracu' s-o curmi? E vina mea. Sus, constat ce am bănuit. Am cotit-o prost, ce mai... Macaraua stă, Stan se ceartă cu un țui de electrician, Popică — rămîn în ușa barăcii să-mi trag sufletul c-am urcat scările din șapte în șapte. Ei nu mă văd, așa se ceartă:

— Mi-e frică, dacă mi-e frică, mi-e frică, ce poți să-mi faci? strigă îndrăznet Popică, parcă ar fi posesorul unei mari comori.

— Ce pot să-ți fac? strigă și Stan, cu un ton mai jos, dar mult mai nesigur ca Popică, fiindcă își dă seama că nu are cum să atace. Într-adevăr, dacă ăluia-i frică, ce poți să-i faci?

— Ce pot să-ți fac? repetă Stan, căutînd mereu un punct de reper.

— Da, ce poți să-mi faci?

— Să te înjur — strigă scos din fire Stan, cu totul neputincios.

— Ce spui frant? pufnește Popică, jucîndu-se cu un lanț în palmă. Să mă înjuri... Înjură-mă — da — care ți-ai luat angajament la U.T.M. că nu mai înjuri?

Stan scuipă în jos. Popică zornăie lanțul și, deștept, îl înfășură apoi pe deget:

— Ce, sînt în prețul de cost al lui tac-tu? Nici tu protecția muncii, nici tu grijă de om... ordin — sus pe benă... dumnealui pe macara ordonă, eu sus... Cînd mă vede, întorcîndu-se, Popică tace, clipind des și lanțul i se desface de pe deget. Stan sare către mine, bucuros ca de un afiat și mă informează pe nerăsuflate:

— Bigi-Bigi și-a luat șapca și-a plecat, cum v-a spus... nu am crezut, dar am văzut cu ochii mei: pa, pa, mi-a spus... Stai mă — nimic! I-aș fi dat cu macaraua-n cap, tovarășe Ionescu... Tipul pleacă, cu cine mai betonez? Fabrica stă cu benele jos, pe platformă, puteți să le vedeți... Îl rog pe ăsta...

Popică, revenindu-și, iar înfășură lanțul pe degetul arătător.

— Mi-e frică, tovarășe Ionescu... scîncește mieros.

— Mă ia cu protecția muncii — se repede într-un nou asalt, Stan. Care protecție a muncii, tovarășe Ionescu? Ce, protecția muncii e pentru ăștia care se miorlăie? Și încetează, mă, cu lanțul... Eu tac, amîndoi tac.

— Acum ce facem, tovarășe Ionescu? întreabă atent, încordat, Stan; îl privesc pe Popică, pînă pleacă ochii, dar nu-i pleacă cum mi-ar place mie, ci din cînd în cînd caută pe sub sprîncene, să mă vadă, nu cumva mă depărtez și-l las în pace? Încolo, o face pe mironosița...

— La macara nu vă pricepeți... apreciază șovăitor, Stan. Că m-aș duce eu pe benă, nu-i nici o filozofie... dar dacă nu vă pricepeți...

Sună telefonul. Stan iar se enervează:

— Nu am, dom'le, om, nu înțelegi? Îi e frică... Frică nu frig, frică! Nu înțelegi ce-i aia? Vii dumneata? Păi vezi? E aici tovarășul Ionescu, o descurcăm noi...

Stan aruncă telefonul în furcă:

— Dispecerul, că de ce nu betonăm... Nu te-ai răzgîndit?

— T...

— Te duci la U.T.M. să spui că te-njur, dar dacă eu mă duc să spun că ești fricos, e bine?

— N-au ce să-mi facă..

— De ce n-au ce să-ți facă? și, din ochi, Stan mă ia martor la obrăznicia lui Popică.

— Nu scrie în statut...

— Ce nu scrie în statut?

— De fricoși... și aici nu e chestia de asta, ci de protecția muncii.. nu pui pe benă oameni care n-au calificare... pe cînd la tine e chestie de huliganism, care scrie...

— Ce vorbești?... dă înapoi Stan, care, din păcate, nu are agerimea pezevenghiului de Popică.

— Vorbesc... simte momentul Popică.

— Ești deștept... aruncă în gol Stan.

— Sînt, că sînt al lui mama...

— Ieși afară — spun, cît pot de liniștit, electricianului. El nu mișcă, lanțul i-a încremenit pe deget.

— Ieși afară — repet, vezi-ți de treabă... Ce stai? Du-te și studiază statutul... ieși, mă, n-auzi? Ce mai vrei? Ți-e frică? La revedere și n-am cuvinte... Ieși, mă...

Popică iese încet, cu obrăznicia aceea înceată, a leneșului deștept. Îi spun lui Stan că mă urc eu pe benă, vom betona împreună. Hai, fără teamă, am mai fost de cîteva ori cu bena, nu-i nici o filozofie, dă-o dracu, sînt maistru, nu-s copil...

— Ați mai fost? întreabă în doi peri.

— Am mai fost.

— Cînd?

— Păi cînd au montat nemții macaraua, n-am fost cu pisica? Și cînd s-a montat bena, n-am verificat-o?... Ce, te mint?

— Da era zi, soare...

— Ce are a-face?

— Are... că acum e noapte...

— Și?

— Și n-o să vedeți...

— Ia lasă-te, mă, de prostii... care noapte? Avem reflectoare, se vede ca ziua. Tu să ai grijă cum duci bena, nu te amesteca în afacerile mele interne...

Stan rîde și dă din cap jumătate înțelepțește, jumătate complice cu mine la o afacere care, de fapt, nu ține. Dar e un om bun. Mai îmi dă cîteva indicații, nu mai am răbdare; alerg pe scări pînă pe platforma căii ferate unde așteaptă, pe vagonetele deschise, benele. Reflectoarele sînt toate aprinse, văd foarte bine, ochiul mă ascultă. Întregul batardou e luminat limpede, deși, dincolo, pe malul stîng unde avem de betonat parcă nu-i tocmai clar. Mă urc pe prima benă, îi fac semn lui Stan cu stegulețele, să înceapă operația. Băieții care prind bena de macara lucrează în tăcere, și trag către mine cu coada ochiului. Mă bucur că nu întreabă nimic și înțeleg totul cu capul lor. Nu-i mare filozofie — cum zice Stan. De unde a prins el cuvîntul ăsta „filozofie"? Și de unde știe de ochiul meu? Bena e ridicată, ne înălțăm rapid peste batardou, alunecăm pe cablu, mă țin bine și n-am nici pe dracu. N-am timp să mă uit la nimic, poate Bistrița curgînd încruntată, în întunericul văii și al toamnei, departe, ar fi de reținut — dar, lasă, stîncile, malul stîng, cofrajele blocului 20 pe care betonăm sînt mai interesante. Mi-e cam frig, simt curentul de aer rece, vine iarna, băieți; nu mă mișc — din instinct —, mi-aș ridica gulerul hainei, dar palmele îmi sînt încleștate pe benă. Coborîm în trei secunde perpendicular pe bloc, balansul îmi dă o amețeală fulgerătoare, închid ochii, mă scutur, asta-ar fi bună, să pic... Mă, fugi de-aici!

— He, tovarășul Ionescu! Ha...

— E...

— A...

— Hi...

— Ce-i, Ionescule, faci pe sfîntul duh? Vii din cer în control?

— Bigi-bigi a fugit la dans... — ...să-l ia dracu cu dumnezeu de mînă!...

Nu știu cine-mi vorbește; băieții din lamelă, în timp ce descărcăm. Semnalizez cum mă pricep — dar Stan știe tot ce are de făcut. Nu mă uit decît în sus, la el, nu văd nici betonul cum se descarcă. Sar pe benă, în timp ce înălțîndu-mă mă aud mereu chemat de jos. Trec din nou peste vale, simt din nou aerul rece și din nou nu îndrăznesc să-mi ridic gulerul hainei. Coborîm pe platformă, ridic iar privirea către Stan, nu-l văd, sus, la cîțiva zeci de metri, în cabină, dar ceea ce e mai important îl simt în toate mișcările macaralei — cum se desprinde, cum o mută rapid să prindă următoarea benă, cum veghează băieții, în tot. Mă gîndesc — într-o frîntură de clipă, ei doi continuînd să tacă și să mă privească pieziș — mă gîndesc să nu facă cumva Stan figura proastă, să coboare să mă întrebe cum a mers. Nu face el așa ceva. Ridic iar ochii către el, sar pe benă, cum o să facă Stan așa o prostie? A doua trecere este și mai simplă — văd reflectoarele deasupra capului, trag aerul rece în piept și simt mirosul pădurii adormite în toamnă, să mor dacă nu mirosea tot așa atunci, în toamna lui 43, cînd am dezertat și am început să-i caut, pe ruși, prin pădure... Ce-mi veni, nene? Coborîm, încep să semnalizez, dar îmi dau seama să Stan are o asemenea precizie, încît semnele mele sînt, pentru el, floare la ureche. Oamenii din lamelă mă privesc la fel, rîd cu ei și-i încredințez că nu am nimic. Abia sus, în văzduh, îmi vine ideea că nici unul dintre ei nu m-a întrebat dacă am ceva, și atunci ce am bătut eu capul? E, fir-ar al dracului!... Pe platformă apare domnul Popică, — mic, țui sub reflectoare; cît se prinde o nouă benă, mă întreabă:

— Cum vă e, tovarășe Ionescu?

— Da — ce te interesează?

— Stan m-a rugat să vă întreb...

Nu-i răspund, cum să-i răspund? Mai ales că minte. Sus, pe benă, din ce în ce mai destins. Îmi ridic cu o mînă gulerul hainei și mă gîndesc ce muncitor prima e Stan ăsta, chiar dacă nu pricepe toată șmecheria cu unt al lui Popică. La coborîre nu mai simt nici o ameteală; în timp ce betonul curge în lamelă, strig băieților pe care nu-i văd, între ei și mine fiind cascada de beton — că vine iarna. Trebuie să le spun ceva ca să șterg impresia dinainte cînd mi-am dat frica rîioasă pe față... Băieții cred că glumesc și încep să strige, care cum le vine:

— Viscolul!

— Crivățul, nea Ionescule!

Betonul curge și eu întăresc: zău, mă, simt sus că vine iarna...

— Austrul răspunde cineva.

— Care austru?... gulfstreamul... o întoarce altul, în hohotele noastre.

De unde știi de gulfstream, mă? — dau să-l întreb, dar întrebarea se stinge în mine, urcînd spre ceruri. Mă simt foarte bine, vesel, ușor; de unde știa ăsta de gulfstream? — mă înveselește gîndul nerostit și-mi răspund că de la liceul seral.. De multă vreme nu m-am simțit atît de bine ca acum. Nici nu mai țin numărul benelor; ceea ce mă bucură și mai mult e că toți de pe „traseu" s-au obișnuit cu mine, în cîteva ore — și întreaga operație o facem în tăcere, sub reflectoare, fără rîsetele și uimirile de la început. Mă bucur în mine, cele mai plăcute bucurii, astea tăcute, apărute în timpul muncii.

Nu știu cît e ceasul, dar deodată, la o întoarcere pe platformă, macaraua se oprește și nu ne mai prindem de bena următoare; așteptăm, căutăm din ochi sus, la cabină, pe Stan:

— Nu se vede... mormăie unul

— Ce dracu' face?

Stan apare din întuneric cu un om după el. Chiriac, benistul din schimbul de noapte, spătos, puternic, cu șapca pe ceafă, o forță a naturii, cum îi place să spună, după un personaj dintr-o piesă sovietică, interpretat de dumnealui la club.

— V-a venit schimbul, tovarășe Ionescu — mă anunță Stan cu un respect suspect

— Ce schimb?

— Chiriac.

Chiriac tace și simt cum abia se ține să nu se repeadă în mine.

— Da — cît e ceasul?

— Zece, tovarășe Ionescu.

— Păi mai e o oră... și dau să urc pe benă. Chiriac mă trage de haină, să mi-o rupă; parcă s-a și rupt; mă zbat tăcut, Chiriac mă împinge deoparte, să-mi spună două vorbe, după cîte înțeleg:

— Tovarășe Ionescu... Îmi dă drumul.

— Ce cauți aici, tovarășe Chiriac? încerc să mai țin frontul.

— Tovarășe Ionescu... șoptește în orice caz mai blînd decît înainte.

— De ce nu te odihnești la ora asta... Instrucțiunile...

— Ne aud oamenii, tovarășe Ionescu...

— Instrucțiunile...

— Instrucțiunile nu vă permit să urcați pe benă.

— De ce nu dormi la ora asta?

— Pentru că pramatia aia a fugit...

— De unde știi?

— A venit încliftat la trei ace, s-o ia la dans pe Varvara, care stă lîngă noi. Nevastă-mea l-a văzut și m-a întrebat dacă nu-i în schimb acum. Am fugit după el, nu l-am găsit, m-am întors aici, cînd văd că macaraua merge.

— Foarte bine, ce-i rău în asta?

— Da-ochiul?

— Care ochi?...

— Ochiul dumneavoastră?... întreabă în cea mai adîncă taină.

— N-are nici pe dracu... trăznesc eu.

Chiriac mă privește drept în față, pînă îi apare un zîmbet pe care și-l șterge cu mîna:

— N-am să ridic problema în birou, înțeleg... da-n-aveți voie...

— Cît sînt secretar, nu vreau să stea producția — îi spun răspicat.

— Înțeleg... înțeleg, tovarășe Ionescu, acum lăsați-mă pe mine... Stane — și se întoarce brusc — unde-i Stan?

— Sus...

— Gata, mă — urlă Chiriac și sare pe benă, fluturînd steagurile.

Macaraua pornește imediat și-mi pare rău că nu sînt din nou peste vale, în circuit; ce repede trec bucuriile! Văd bena plutind, coborînd, mă reazăm de parapetul platformei. Nu-mi vine să plec; măcar să stau pînă se termină schimbul, să aflu cîte bene am transportat. Aud pași lîngă mine, nu mă mișc — fixez îndărătnic bena, în batardou, descărcînd; acum oamenii, acolo, îl salută pe Chiriac și întreabă unde-i Ionescu. A dat bir cu fugiții, nu? L-a prins amețeala, s-a săturat? Numai să mă scape Chiriac...

— Tovarășe Ionescu — ...ăsta-i Popică, după prefăcătoria de miere din glas. Nu mă uit la el, deși simt că s-a postat lîngă mine, lîngă umărul meu.

— Știți ce s-au certat Stan cu Chiriac?... Pentru dumneavoastră... Chiriac l-a făcut de inconștient... de ce v-a lăsat pe benă?

— Mă, tu n-ai treabă la electrica ta?

— Nu. Merge șnur.

— Atunci, ia vezi... după ce ești cum ești...

— E adevărat că nu vedeți cu stîngul?...

— ...

— E adevărat?

— ...

— Cînd v-au rănit hitleriștii la Timișoara, nu? De ce nu vă îngrijiți? Tăceți. Parcă nu știu. Nu vreți să inspirați milă — dacă v-ați acoperi ochiul... (Nu-i prost). Da — n-aveți dreptate, mie cel puțin... Chiriac spunea că v-au mai rămas schije și la frunte, și după ureche... Se poate face operație, dacă nu, poate ajunge la creier, e foarte periculos...

— Știi cum îi zice operației? întreb auirea, ca să nu discutăm lucruri despre care nu discut, odată cu capul.

— Operației? Care operație?

— Operației alea pe creier...

— Trepanație... trepanație pe creier...

— De unde știi?

— Din „Știință și tehnică"...

— E, mi-e teamă de trepanația asta pe creier... numai cînd aud cuvîntul ăsta tre-pa-nație, parcă piriie oasele capului...

— Atunci și dumneavoastră vă e frică...

— Nu ca ție...

— Nici mie nu-mi e frică, tovarășe Ionescu...

— Am văzut.

— Lăsați-mă să vă explic. Mie îmi place să mi se dea exemplu personal.

Pentru prima oară mă întorc către el.

— Ce vă uitați așa la mine? Mă credeți vagabond, „el vagabondo", — sînteți mic; credeți că altceva decît limbajul ăsta de oi, nu mai știu? Asta-i numai la nervi — cînd nu am exemplu personal în fața ochilor, cînd sînt luat la sigur...

— Asta ce-i?

— O expresie.

— Ce fel de expresie?

— Cînd unul o demagog și începe cu sforăituri, dar nu dă exemplu personal, îi zici așa.

Desen de TIA PELT

mențiuni critice

perpessicius despre

Zaharia Stancu: Rădăcinile sînt amare (vol. V)

Vă mai amintiți, desigur, din ultimele capitole ale celui de-al patrulea tom din Rădăcinile sînt amare, cum, paralel cu linia principală a romanu'ui și, care nu e alta decît consolidarea forțelor revoluționare, în rîndul cărora grupul Licu Oroș din Satu Mare deține un loc proeminent, o acțiune, în aparență episodică, dar care, prin implicațiile ei, politice, promite să devie afluentul cel mai de seamă al marelui f'uviu epic, își schițează și albia și debitul. E vorba de arestarea bancherului Alion Drugan, învinuit de asasinarea frumoasei artiste de varieteu Tia Cudalbu, afacere cu osebire mănoasă, la praznicul căreia se îmbulzesc toate competițiile începînd cu ale familiei, deposedată de rentele viagere ale bancherului și pînă la forurile cele mai înalte ale statului, cum se va vedea din cele ce urmează. Vă mai amintiți, de asemenea, cum, după întîile sincope și după aparenta abandonare a bancheru'ui, o concertată acțiune de apărare se inițiază nu numai din partea avocaților băncii, la care se va afilia și cunoscutul dr. în jură Claudiu Pap din Satu Mare, verosul apărător al lui Licu Oroș, tocmit de Rafira cu prețul casei ei din Condor, dar și o parte din presa bucureșteană, în frunte cu Uraganul lui Onufrie Butarul și Globul lui Stelian Protopopescu, care-și dispută cele mai senzaționale succese, în așteptarea recompenselor, de care se vor bucura, odată bancherul achitat. Rivalitatea ce'or două, din ce'e mai banditești, organe de presă și emulația la care directorii își incită reporterii, în speță pe : Arno Pelican de la Uraganul și pe Nedelcu Nedelcovici de la Globul, dau un nou impuls „afacerii", precipitînd însuși cursul evenimentelor. Firitilurile puse, nu se mai așteptă decît deflagrația și este tocmai ceea ce raportează, încă de la primele lui pagini, cel de-al cincilea volum al romanului.

Desigur, „afacerea Alion Drugan—Tia Cudalbu" este și simpla crimă pasională, pe care cititorul o urmărește cu un interes, cel puțin egal aceluia pe care judele de instrucție Mircea Tretin și prim-procurorul Milea Pitroc îl pun, în descoperirea adevărului. Ba, dacă e să fim drepți, în timp ce justiția 'egată cum e la ochi, poate ceda șoaptelor și se poate rătăci, cititorul, intrigat numai de misterul lucrului în sine și călăuzit de instinctul său detectiv, e atent la fiecare detaliu, pe care-l cerne cu toată scrupulozitatea, pentru că ceea ce-l interesează, mai presus de toate, e să afle pe adevăratul criminal al Tiei Cudalbu. In fond, căci romancierul a avut grija să lase în drum, și bine camuflate, un oarecare număr de gropi de lup : a ucis-o, sau nu, bancherul Alion Drugan pe artista Tia Cudalbu !? Tenacitatea cu care bancherul tăgăduiește e, incontestabil, chiar dacă nu convingătoare, impresionantă și, din acest punct de vedere, Zaharia Stancu a turnat în aliajul eroului său toate însușirile proprii unui adevărat rechin al bursei. Judele Tretin, din care și cariera și exercițiul funcțiunii făcuseră un sadic inchizitor, era, firește convins de vinovăția bancherului, așa cum erau convinși și atîtea dintre epavele societății ce-i țineau, noapte de noapte, tovărășie în beciul poliției și cu care Alion Drugan își împărțea păduchii și, cînd aveau și țigările. Cei mai mu'ți erau încredințați nu numai că bancherul făptuise crima, dar și că fusese în dreptul său să o facă, de vreme ce actrița îi fusese țiitoare. Boxeurul Șerpe, care, în ciuda proporțiilor herculeene, are față de Drugan o purtare, s-ar zice, maternă, i-o și declară, fără înconjur, că i-a pus diagnosticul de asasin „după ochi". Iar, cînd, după extenuanta confruntare cu Aramic Tair, omul de afaceri turc și fostul amant al Tiei Cudalbu, învinuit de complicitate și spionaj, bancherul e recondus la beciu, boxeurul, fericit că va fi miluit cu o țigară, nu se poate totuși feri să i-o repete și într-o formă din cele mai categorice, cînd află că „asasinul", cum îi și spune în față, nu și-a mărturisit crima : „Rău ai făcut. De ce te lași chinuit? Pînă la urmă tot ai s-o mărturisești. — Nu sînt vinovat. — Aiurea ! Tu ai omorît om, mă domnule. Ai omorît om, cum te văd și mă vezi". In timp ce un pungaș de buzunare, căruia bancherul ținea să-i demonstreze că deși o întreținea și ea îl înșela, totuși, n-o ucisese, e de-a dreptul revoltat de „dobitocia"" bancherului. „Dar dobitoc ai fost, boierule ! Mare dobitoc ai fost, boierule! Mai bine o ucideai! — De ce era mai bine dacă o ucideam? — Pentru că ai lăsat s-o ucidă altul și acum tot d-ta stai la pușcărie. Mai bine o ucideai. Atunci aveai pentru ce sta la pușcărie". Ceea ce, la prima vedere, poate fi un silogism valabil. Insă, acestea sînt cel mult presumții. Altele, evident, erau motive'e pentru care Aramic Tair putea să creadă în vinovăția lui Drugan. Corespondența ce întreținuse cu Tia Cudalbu, pe care Tretin și Pitroc o descoperiseră în bagajele turcului, cînd cu descinderea la hotel, dar care, din neglijența judelui de instrucție, ce o uitase în mașină, vine să sporească arhiva pitorescului grefier Eulampie, bătrînul prieten al lui Darie, rezervă pare-se, nenumărate surprize, ce numai romancierului îi sînt cunoscute și pe care le va folosi cînd va socoti el de cuviință. Pînă atunci, cetitorul, redus la propriile sale presupuneri, pe cari tenacitatea bancherului le ține cu fermitate în frîu, se va mai frămînta un timp, punîndu-și necontenit întrebarea : „a ucis-o, sau nu, bancherul Alion Drugan pe Tia Cudalbu ?".

Insă, pentru romancierul „Rădăcinilor..." afacerea Alion Drugan—Tia Cudalbu e mai mult decît numai o crimă pasională. Ea este un pretext, un scenariu, una din acele mașinării de regie, cu ajutorul căreia decorurile se schimbă automat și odată cu ele și perspectiva epică. Grație acestui episod, Zaharia Stancu a polarizat, ca-n jurul unui pilon magnetic, întreaga viață socială și politică a Bucureștilor de-acum douăzeci de ani — presă, magistratură, barou, poliție etc., pînă la trepte'e tronului — ai cărei exponenți de frunte rotesc, ca roiurile de cărăbuși, îmbătați de lumină pe-o noapte de vară, în jurul unei lămpi electrice, sau, și mai plastic, întrucît imaginea e împrumutată romanului însuși, ca haitele de lupi, ce dau tîrcoale stîlpului pe care bietul Fărîmă, călărășeanul, înțepenește de frig pînă în zori, cînd poliția îl descoperă și-l aruncă la zdup, între tovarăși de suferință. Ce este sigur, e că Alion Drugan e cu mult mai rezistent decît Fărîmă, și că, așa cum nu l-au frînt interogatoriile lui Tretin și degradarea fizică din beciul poliției, nici o haită de lupi, oricît de înverșunată, nu-l va clinti de pe stîlpul fermei lui îndărătnicii. In schimb, ce amuzante, dacă n-ar fi tragice, toate evoluțiile acestor banditi, dînd tîrcoale stîlpului și pe care nici o decepție nu-i dezarmează. Cînd apar cele două reportagii, ce iau apărarea lui Drugan și, îndeosebi ce' din Globul al lui Nedelcu Nedelcovici, cu fotografia surorei lui Tretin, prostituata din Brezoianu, regele înțelegînd că presa își ia libertăți neîngăduite, cheamă la Palat pe Derderian, ministrul Justiției, pe Pompil Orbescu, subsecretarul de stat de la Interne și șeful cenzurei și pe primul procuror Milea Pitroc. Audiența se desfășoară după un protocol de-a dreptul grotesc, cu umilințe și insulte, greu de suportat pentru orice muritor de rînd, care n-ar fi ministru, dar care sfîrșește printr-un desăvîrșit consens : în urma propunerii, făcută de Derderian și de mareșalul Palatu'ui, Drugan va fi adus în fața regelui, pentru ca tranzacția și capitularea bancherului să aibă mai multe șanse de izbîndă. Urmează deparazitarea și toaleta de paradă a deținutului și, înainte de a se prezenta la Palat, asistăm la un mic și agreabil intermediu în cabinetul lui Derderian, cu cafele, țigări și discuții, ca-ntre oameni de lume, ce trebuia să-l binedispuie pe bancher. Convertirea, evident, nu se produce, însă felul cum decurge taifasul și, mai a'es, accesele de sinceritate ale ministrului justiției dovedesc din partea romancierului, nu numai o perfectă artă a dialogului și a dialecticei, dar și o prea frumoasă cunoaștere psihologică a feluritelor straturi sociale. La tînguirile bancherului, ce i se par ministrului simple „gugumănii", precum că ar fi fost arestat în mod abuziv și supus unui regim odios, Derderian izbucnește în hohote de rîs și cînd acela, revoltat, ține să afle pricina ciudatei ieșiri, ministrul debitează una din ace'e confesiuni, în care cinismul și sinceritatea se iau la întrecere, ce poate fi socotită printre cele mai izbutite pagini de satiră din cîte Zaharia Stancu a risipit în cele cinci tomuri, pînă azi apărute, ale romanului său, și din care nu mi-e îngăduit decît să spicuiesc de ici de colo, însă cititorul e nu numai liber, dar și îndemnat să recitească întreg acest document (V. 57—58) dimpreună cu replica bancherului și cu specificul lor duel profesional (V, 59—65): „Dar cum le-aș putea numi, altfel, dle. Drugan ? zise Derderian. Și mai ales de ce nu aș rîde ? Spui că eu sînt ministrul Justiției. Este adevărat. Sînt ministrul Justiției și stau cu dta. de vorbă chiar în Ministerul Justiției etc... Dar îa întreabă-te: cine m-a făcut pe mine ministru al Justiției ? Și pentru ce m-a făcut tocmai pe mine? etc., etc. Pe mine m-a făcut regele ministru, pentru că știu să ling unde am scuipat și nu mă jenez să scuip unde am lins. Pe mine m-a făcut regele ministru pentru că sînt lichea, pentru că sînt lipsit de caracter, pentru că sînt gata oricînd să-i ascult cele mai stupide ordine, pentru că dacă-mi spune să mă tîrăsc în fața lui în patru labe, eu mă tîrăsc, ba și latru... etc. etc. etc." S-ar zice, judecînd după violența unor detalii, că ne aflăm în fața uneia din acele șarje de care ziaristul și pamfletarul Zaharia Stancu nu se putea să nu se lase ispitit. Insă, cetitoru' în curent cu analele istoriei noastre din trecut, martor al decadenții moravurilor noastre politice dintre cele două războaie și al atîtor cronici scandaloase, mondene și afaceriste, față de care imoralitatea coanei Joițica, inconștiența cetățeanului turmentat și demagogia lui Cațavencu țin de era idilică a politicei burghezo-moșierești, știe că o scenă ca aceea de mai sus, dintre Derderian și Drugan e nu numai verosimilă, dar chiar veridică și înțelege că meritul romancierului stă în aceea că a observat cu strictețe fauna politică a erei respective, că a studiat cu pasiune exemplarele ei cele mai reprezentative, că le-a disecat cu precizie viscerele și că le-a redactat, în culorile cele mai puțin trucate, foile de observație. De aceea, nimic din ceea ce romancierul prezintă, fie cît de hénaurme, vorba lui Flaubert, din dresata sa menajerie nu miră. Pentru că totul e atîtoit pe realitate. Eșecul audienței de la Palat e una din planșele eroice le romanului, însă pentru cine n-a uitat bestialele cazne cu care inspectorul Grunz, încornoratul soț al Mamiței și asasinul Iovcăi Si'ef, își chinuie pensionarii sau homerica scenă a bogătanilor din Temeiu, cînd Darie, candidatul, își dezarmează adversarii numai cu vorbe de ocară, această nouă performanță e în ordinea firească a lucrurilor. Zaharia Stancu iubește anaforurile epice și le domină. Deși biciuit de rege cu vîna de bou peste obraz, Drugan, înțepenit în poziție de drepți, nu cedează nici c-o iotă. Cînd, la reluarea interogatoriilor și la sugestiile de sus, Tretin ridică pumnii să-l lovească, bancherul îl imobilizează : „Nu cumva să îndrăznești. Dumneata nu ești rege". Și poate că în ironia aceasta stă mai mult decît o simplă distincție ierarhică. Dea'tminteri, nu strică să observăm că dintre toți banditii aceștia, unul mai sinistru ca celălalt, cel mai simpatic, cu excepția jovialului Aramic Tair (cît de amuzante replicele cu care acesta înfruntă lipsa de tact și grobienia judelui de instrucție), rămîne, deocamdată, bancherul. Evident, nu vom face greșeala să punem pe aceeași linie, escroci de teapa lui Grunz, a lui Șimburaș, a lui Butaru, a lui Claudiu Pap cu pleșcari sau victime ale comp'exului de inferioritate, de categoria lui Tretin, judele de instrucție (relev un dezacord, ce nu pare să fie o eroare de tipar: „Tretin scoase portofelul și-și numără banii. Nu avu prea mult de numărat", la pag. 386, deși la pag. 266, după jurnalul lui Eulampie, Tretin și Pitroc își împart frățește — vorba grefierului : „să tot fii jude, instructor și prim procuror în Romînia!" — dolarii, lirele engleze, lirele turcești, francii elvețieni și coroane'e suedeze, ce găsiseră în cuferele turcului, cînd cu descinderea), a lui Milea Pitroc sau a ministrului Norocel Tăunosu, pe care pirpiriul Orbescu, noul soț al Mamiței, îl desnoadă în palme la Leul și Cîrmatul, însă vom face singurul act de justiție cu putință, vîrîndu-i pe toți în acelaș cazan al „sfintei corupții", cum spunea I'ion Căpușă, ziaristul care sugea la două ugere și-și trăia, din belșug, ultimele zile, pe urma afacerii Drugan—Tia Cudalbu. Pentru că, deși la grade diferite, toți fac o aceeași lume.

Iar în fața 'umii acesteia, se ridică lumea celor năpăstuiți, a lui Licu Oroș și a grupului său, transferați în vederea procesului ce se apropie, de la Satu Mare la București (cît de minunate — pag. 70—71 — cuvintele cu care Galina Pora înfruntă pe Lăpturel, nesăbuitul, care o pălmuește, a Rafirei, care cu prețu' ultimelor lucruri vîndute hîrbarului părinte Corim („ca să te ajut" zice nesățiosul), își poate cumpăra un bilet de tren pentru București (dialogul ei — pag. 98 — cu sentinela din poarta Palatu'ui Regal, ce-i pare o pușcărie, ar merita citat), a Stoianei Bogdanov, care degeră în căutarea fiicei sale, Iovca Silef, ucisă de Grunz, animalicul, a fraților Ginj, de la Urlăvînt, denunțați pentru propaganda lor comunistă de legionarul Bosoancă ș.a.m.d., într-un cuvînt lumea celor ce nădăjduiesc și așteaptă. Al cinci'ea tom din Rădăcinile sînt amare se încheie cu o noapte a poveștilor cu tîlc, un fel de șezătoare cu folclor a deținuților și cu și mai simbolica scenă, cînd Licu Oroș descoperă în pîinea strecurată prin gardieni biletul binevestitor : „Rafira se află în București în grija noastră. Curînd începe procesul vostru. Curaj". Și autorul, gloșind cu emoția zilelor mari: „Duse la gură bucățica de pîine. Odată cu bucățica de pîine duse la gură și hîrtia cît unghia. Mestecă îndelung și înghiți. Era dulce pîinea neagră. Dulce de tot. Niciodată, el, Licu Oroș, nu mîncase pîine mai dulce...".

cronica literară

Eugen Frunză:
Oameni și căști

de I. D. Bălan

Estetica și critica literară realist-socialistă au cerut consecvent poeziei — desigur nu ispitite numai de farmecul unei metafore, să fie o armă de luptă în bătălia oamenilor muncii pentru cucerirea fericirii, un soldat credincios al idealurilor clasei muncitoare. Firește, în frontul larg desfășurat al acestei bătălii, poeții ocupă poziții dintre cele mai variate, în funcție de aptitudinile și posibilitățile lor specifice ; unii stau mereu în linia întîi, alții prin apropiere ; toți sînt utili afară de aceia, care, prin infirmitatea sentimentelor și micimea preocupărilor, obligă opinia publică să-i lase la vatră cu dispensă, privindu-i de orice glorie.

Priceperea, abnegația și îndrăzneala tuturor celor activi asigură victoria, dau sens și finalitate artei lor.

Eugen Frunză este, incontestabil, un poet militant, activ, înrolat în armata luptătorilor pentru pace și înțelegere între popoare. Scrisul său direct, agitatoric, s-a vrut necontenit în primele linii, vizînd de aproape obiectivele dușmanului. Recentul volum de versuri Oameni și căști, *apărut la E.S.P.L.A., în excelente condiții grafice, este o nouă mărturie despre caracterul militant al versurilor sale. Poetul apreciază singur poeziile cuprinse în volum, ca fiind* „15 inscripții pe cele 15 zile petrecute în Germania de vest" *care* „s-au substituit unui jurnal de călătorie'. *Intîlnim aici o mărturie estetică exactă capabilă să explice nota specifică a acestor versuri. Căci, într-adevăr, cele cinsprezece poezii care alcătuiesc prezentul volum, sînt niște însemnări lirice prilejuite de întîlnirea poetului cu Germania vestică, în care eforturile capitaliștilor de reînviere a fascismului ne par cît se poate de vizibile și odioase. O bună parte a acestei lumi detracate își alimentează existența din cadavrul Germaniei fasciste. Bipezii burghezi care-o populează mișună grețos ca niște viermi pe hoitul hitlerismului, plănuind din acest univers al promiscuității o nouă catastrofă mondială. Eugen Frunză desvăluie, în linii violente, pline de un sarcasm neiertător, aspectul jalnic al noilor strigoi fasciști, care asemeni lui Krupp, în întunerecul militarismului revanșard, renasc cu scopul de a ucide.*

Poezia cea mai izbutită din volum, cea mai autentică și mai unitară ca imagine artistică, ni se pare a fi In casa lui Krupp. *Notația directă, miniaturală, slujește perfect creării de atmosferă ; sîntem într-un interior tipic de casă germană burgheză cu saloane sumbre, cu imense podele, cu covoare, gobelinuri, cu bunici, străbunici, împărați în ținute severe, fixați în portrete pe pereți. E, pînă aici, un interior german venit de departe încă din veacul al optsprezecelea și care ne e familiar din celebra lucrare a lui Goethe :* Poezie și adevăr. *Dar casa aceasta are ceva propriu, e doar casa lui Krupp, industriașul militarismului fascist și arhitectonica ei poartă simbolic aceste semne. E meritul lui Eugen Frunză de-a le fi exprimat într-o imagine plastică, plină de expresie :*

„Treceam prin casa lui Krupp,
ca prin țevi de tun
prin lungi coridoare...
Și frigul venea
din pereți, din tablouri,
din timp și aduceri aminte,
sau poate un crivăț bătea
dinspre morminte".

(p.27)

Din notații mai mult sau mai puțin fugare, dar consecvent sugestive, poetul realizează în poezii ca Hamburg-Centru, Noapte în Ruhr, Lupte, La Beethowen, Nu de trei ori ! *crochiuri realiste, sugerînd contradicțiile puternice care rod temeliile șubrede ale unei orînduiri condamnată inevitabil de istorie. La antipodul unor ființe amorale și imorale, însetate de sînge și cîștiguri, căzute în dezmăț și decrepitudine, se ridică omul nou, forța muncitorilor, care înnoadă tradițiile glorioase ale Germaniei lui Goethe și Beethowen, cu forțele progresiste ale prezentului, , luptă neînfricat pentru o viață liberă, democratică și fericită. Deși partidul comunist e aruncat în ilegalitate, pe ziduri apar manifeste comuniste, polițiștii aleargă disperați să le adune, să le distrugă.*

Fără a spune direct, volumul lui Frunză sugerează neputința autorităților de a distruge manifestele care s-au înscris adînc nu pe ziduri ci în sufletul oamenilor cinstiți.

Create pe această antiteză, poeziile lui Eugen Frunză întăresc încrederea în triumful omeniei și al progresului social, demonstrînd evident reacționarismul și spiritul revanșard militarist al conducătorilor Germaniei Occidentale. Ni se pare însă că satira ar fi cîștigat mult în eficacitate dacă poetul ar fi stăruit consecvent pe problemele esențiale, dacă demascarea ar fi vizat mai adînc structura socială și politică a țării respective. Din păcate elementele satirei rămîn adeseori exterioare vizînd nu atît poziția de clasă și fizionomia morală a celor satirizați cît unele aspecte fizice. Șarja, minuită de poet uneori cu o deosebită dexteritate, ajunge în asemenea cazuri să tocească sensul adînc al satirei, să-l oprească la suprafață, la simpla blamare fizică. Cei satirizați sînt , ca trei mistreți" *de pildă* „au ochii goi, bătrîni și cicatrice vechi pe obrajii spîni'... „și slut își cască gura larg într-un salut", *ies în drum ca porcii, sînt* „chelboși, cu labe mari de urs" *sînt cheli în exclusivitate și burtoși. Cititorul așteaptă de la satira politică mai mult, fiindcă nu e tot una a-ți fi greață de cineva sau a-l uri cu înverșunare.*

Adeseori versul lui Eugen Frunză e strunit asemeni corzii unui arc, capabil să arunce la distanță săgeata satirei. Citeodată, inexplicabil, însă are tendința de a se aplica ritmului plîngăreț de flașnetă al unor poezii simboliste, în speță bacoviene. Apreciem la Bacovia acest ritm de monotonie surdă și exasperată, cerut de existența lui într-o anumită realitate istorică, dar nu-l vedem indicat într-o poezie direct militantă, antifascistă, cum este Hamburg-Centru :

Reclame, reclame pe ziduri,
pe cer.
E vară și seară...
Eu umblu stingher.

(p.10)

Intîlnim în volumul Oameni și căști, *versuri tăioase, combative, strofe de o apreciabilă eleganță și zguduitoare duioșie ca următoarea din* Abajurul, *care evocă înfiorătoarele crime fasciste :*

Să fi oftat atunci o fată
Din abajurul vechi... Știu eu..
Sau un copil ce-a fost odată
Cuiva — nesomn și dumnezeu ?

Dar nu lipsesc nici versurile palide și stîngace, fără nici un ecou în conștiința cititorului. Astfel de versuri poartă adeseori în aripi plumbul inadvertențelor lingvistice, căci poetul nu manifestă întotdeauna exigență față de sensul cuvîntului scris. Iată cîteva exemple :

Guler nou ți-ai potrivit
Și o cască sferică...

E un lucru imposibil; casca nu poate fi decît cel mult semisferică. Adverbul prelung *mi se pare nepotrivit pentru a defini acțiunea verbului a citi :*

„In ochii tăi triști am citit prelung" (Liniște în port *p.24*). *Se poate spune* „sicriu prelung", *cum zice poetul în altă parte, adică acolo unde sînt implicate noțiuni spațiale, dar ni se pare mai potrivit îndelung, atunci cînd implică noțiunea de timp.*

Nu putem trece cu vederea atari slăbiciuni dar nici nu putem umbri cu ele calitățile reale ale unor poezii din volumul lui Eugen Frunză, Oameni și căști, *care reprezintă o contribuție la dezvoltarea poeziei noastre militante, antiimperialiste.*

ATLAS LIRIC

BULGARIA

Elisabeta Bagriana

Creasta

Se cațără plutonul la deal și-și taie drum,
Amestecat cu jnepenii și vîntul.
O grindină de schije-l acoperă cu fum
Și zgîrie-mprejurul lui pămîntul.

Prin negura-mpletită pe crengi, din cînd în cînd
Se vede creasta ce domină golul.
În jurul ei trec pasări de fier amenințînd
Pe limba lor cu moartea și pîrjolul.

— Spre culme! Comandantul se-nalță dintre stînci
Și se azvîrle sprinten înainte.
In urmă-i partizanii ce se tîrau pe brînci
Se năpustesc cu inima fierbinte.

Insîngerată, ziua coboară spre apus.
Prin tufe, noaptea parcă stă la pîndă.
Dar creasta e atinsă și-n vîrful ei de sus
Dorm cei ce s-au jertfit pentru izbîndă.

Cum n-au avut pe nimeni în clipa de sfîrșit
Să le închidă pleoapele, cuminte,
De-acolo, de pe vîrful de munte-nzăpezit,
Ei vor privi deapururi înainte.

In romînește de IOANICHIE OLTEANU

●

Mladen Isaev

Sufletul patriei

Mă-mbată cerul tău fierbinte
Pămîntule, iubit părinte, —
Cu munți albaștri, pînă-n slăvi
Cu cîmpuri verzi și cu dumbrăvi.

Mă-mbată răcorosu-ți vînt
Peste pășunile din vale,
Și tainicul pădurii cînt,
Și larma rîurilor tale.

Mă-mbată-aroma din grădine,
Și viile de struguri pline,
Și roua-n zorii de april
Ca lacrima unui copil.

Mă-mbată zarva de la moară,
Talazul șesului de grîu,
Și stolurile care zboară
Pe azuriul bolții brîu.

Mă-mbată soarele din sud,
Și fructele cu miros crud,
Și diminețile cu soare,
Cu tinerețe și-ncîntare.

Mă-mbată proaspăta lucernă,
Tălăngile pe plai în munte,
Și slava mare și eternă
A celor morți în lupte crunte.

Mă-mbată bulgărescul grai,
Cînd blînd ca soarele de mai,
Cînd plin de vuiet și furtuni,
Rămas din buni și din străbuni.

Tu, patrie cu ceruri line,
Ca mama tu ne iei în brață.
Cîți nu muriră pentru tine,
Pentru ca noi să prindem viață.

Cîntînd, prin cîmpuri dobrogene,
Combinele plutesc alene;
Se-mbină larma de motoare
Și rîsul fetelor în zare.

Scînteie lacuri noi, curate,
Inchise-n ziduri de beton,
Iar jos, prin cîmpuri irigate,
E greu de rod fiece pom.

De strajă tineri stau pe schele
In contra vînturilor rele
Frunți roșii nalță-n zări senine
Orașe, sate și uzine.

Măreț și liber omu-apare
Cu ochi de vultur rotitor.
Din mîna lui azi crește-n soare
Palatul-ntregului popor.

Mîndria mea de fiu, cea dreaptă
Spre tine patrie se-ndreaptă
Și clar ți-aud, o, țară, glasul:
„Azi ai de toate, la tot pasul!"

Pentru Balcanul tău înalt,
Pentru cîmpia ta de lanuri,
Pentru răsuflețul tău cald, —
Imi dărui visuri și elanuri!...

In romînește de
H. GRĂMESCU

Lamar

Primăvara

Am pe planeta asta o grădină
Și-ntr-însa flori de mine răsădite,
Sînt azurii, și roșii, — felurite.
Și toamna mor, uscate pe tulpină.

Dar din pămînt, vinoasa rădăcină
In marte iar dă frunze înverzite,
Mă bucur să văd flori iar înflorite
Și viața începînd iar în lumină.

Am și tovarăși pe planetă, și
Noi după lupte grele, uneori
Vorbim în șoaptă despre ce va fi.

Credința noastră ne-o aflăm în flori,
Intr-un avînt de fiecare zi,
In viața nouă cu eterne zori.

In romînește de DEMOSTENE BOTEZ

●

Anghel Todorov

Un cîntec al poporului meu

Un cîntec mă-nsoțește veșnic! Poate
am ascultat — pe cînd eram copil —
plecate sălcii verzi cîntîndu-mi-l,
deasupra Dunării învălurate!...

Și poate-n camera mea studențească
— în nopți cu vifor, cînd cinam sărac —
te-o fi cîntat Pirin al nostru drag,
cinstind pelin din vița bulgărească!...

Mă poartă amintirea mai departe,
cînd emigranții-același cînt cîntau,
și umbra funiei nu o temeau
acei viteji ne-nfricoșați de moarte!

L-am auzit — prea poate — lîngă Drava,
cum, în tranșei soldații l-au cîntat
și cîntul viforos s-a înălțat
și bolții-albastre îi străpunse slava.

Te-am auzit — prea poate — pe Marița
ce-alunecă printre zăpezi în jos...
Și noi uzini urcam mai curajos,
creșteam uzini cu umeri cum e crița.

Te aflu pretutindeni, cîtu-i țara
La nunți, botezuri... și la chef și-amar!
...Cînd saltă plosca tînărul bulgar
Te cîntă tot poporul, toată țara...

Și spune-n cînt: „o, munți în straie-albastre,
Pirini străvechi ce vă iscați în zori,
sub roua zorilor scînteietori —

în voi stă însuși chipul țării noastre!

In romînește de CEZAR DRĂGOI

Liliana Stefanova

Neliniște

Nici o clipă viața nu ne păsuiește;
Cînd, în lenevie, gîndul mi se-alintă,
Parcă văd în umbră cum se deslușește,
O făptură care mă privește țintă.

Trenuri, mii de trenuri pufăie în gări;
Către zări pleca-vor alții-n locul meu...
Roțile-și îngînă cîntu-n depărtări,
Eu rămîn stingheră, sufletul mi-i greu.

Și mă doare gîndul că n-am săvîrșit
Faptele-mplinite de-alții, fără număr;
Cînd mă fură somnul știu că, negreșit,
Alții-mi iau povara și mi-o duc pe umăr.

Stau și-ascult adesea voci nedeslușite...
Dar, în clipa-aceea, alte mîini dezleagă
Simfonia vremii noastre însorite
Și-o înalță peste omenirea-ntreagă.

In cătuși mă prinde parcă-un somn tihnit;
Alții văd cum zorii urcă peste lume.
Se înește versul nerostit
Undeva, în sînul apelor în spume.

Ce-o să fie-n ceasul judecății grele?...
Nu voi mai preface vremea în risipă.
Către zări aleargă drumurile mele;
Cît e de bogată fiecare clipă!

In romînește de DAN GRIGORESCU

●

Pavel Matev

Pămînt natal

Cîmpia mea, azi te revăd, cîmpie,
Și vînturi reci mă șfichiuiesc din nou,
Sub norii care, ca-ntr-o bătălie,
Par flamuri largi purtate de-un erou.

In gheața care-a poleit ogorul,
Văd urme încă: pași de gospodari.
Orbite negre, ciori și-opriră zborul
Pe crengi, în perii desfrunziți și rari.

Mă plimb, și huma scîrțîie sub ghete.
Natală humă, șoapte-s — ori păreri?
Mă plec, ascult și-aud cum pe-ndelete
Pămîntul germinează sub tăceri.

Acolo, undeva, în pieptu-i bate
O inimă, ca-n taine de fîntîni,
Hrănind speranța brazdelor bogate
Și fericirea noilor stăpîni.

Și dîrz mă simt. Sleit avîntul nu mi-i.
Simt forțe noi în mine și-ntr-ai mei.
Pămînt natal — tu și din hăul lumii
Poți să mă-ntorci. De-ajuns e doar să vrei.

In romînește de BEN CORLACIU

●

Liana Dascalova

F i r e *)

Să găsim acum Coreea și Bulgaria pe hartă:
Cîte țări sînt între ele, ce întinderi, cîte mile!
Cînd poetul pe-amîndouă într-un singur vers le poartă,
Una îl aude astăzi iar cealaltă peste zile.

Știi, la poalele Vitascei, e o fabrică la noi,
Iar la Pektusan pe culme încă una-i tot la fel:
Amîndouă, iarna, vara, torc din fire un șuvoi,
Ce-ar putea să-ncingă globul într-un lung și alb inel.

In Bulgaria, -n Coreea... două fabrici depărtate...
Și-ntre ele se întinde numai firul lor plăpînd;
Între ele sînt oceane și furtuni înverșunate,
Vînturi care amenință fața-ntregului pămînt.

Cum vor trece prin furtună firele imaculate?
Vînturile nu vor rupe pînza lor ca de zăpadă,
Cînd pe-ntinsele oceane buzna dau, desfășurate,
Precum corbii negri-n cîrduri, cînd aleargă după pradă?

Fire albe trec prin noapte neînfrînte-nvingătoare!
Peste vînturile rele, cu lumina lor veghează,
Căci avîntul tuturora bate-n ampla lor vibrare,
Ce și-n versurile noastre, urma gingașă și-așează.

Fire albe, v-aș întinde, — ca un fus inima mea
Doar iubire ea să toarcă, între cele două țări,
Despărțite de oceane, dar unite într-o stea,
Care-și lasă raza dreaptă peste oameni și cîntări.

In romînește de TAȘCU GHEORGHIU

*) Filatura Bulgaria este în întrecere cu Filatura din orașul Ku-son.

A XV-a ANIVERSARE
A ELIBERARII
BULGARIEI

nării le oferă
iar vînătorii,
e atacă în a-
le mai pese
spitalității. In
acasă, aceste
aturii — mult
paleta orică-
tristul sfîrșit
înz de dumi-

e acestea bla-
ă — pescarul
atît de aspră
rta nemiloasă
ît de sensibil
i om, silit o
ge bucata de
dinții, silit să
să-i smulgă
asa și barca,
mlăștinoase
bate, înveți să
zboindu-te cu

să ieșim din
păpurișului.
lta de frunziș
nesteceni ; din
să ne pitulăm
u ne lovească
păsteau cai și
ănătoare mai
ît animalelor
metri mai în-
a noastră, pe
barca intra în
re ale bra-

dintre munți,
tată, cu circu-
noastră, salu-
rciale greoaie
au Dunărea.

neobișnuit mie ; totuși, mă străduiesc să urmăresc expunerea gazdei mele, ajunsă într-o adevărată stare de extaz. Vorbește cu atîta însuflețire despre lupta dintre papură și trestie, ca și cînd mi-ar relata cel puțin o competiție sportivă din cadrul unui campionat mondial. Trestia cîștigă teren — papura trece la contraatac, ajungînd aproape în situația de a domina terenul, dar trestia manevrează o dezvăluire și își menține adversarul la poarta acestuia, în toată repriza a doua. Odată cu gazda mea, am devenit și eu simpatizant al „echipei trestia" — și respir ușurat cînd interlocutorul meu îmi demonstrează, pe planșele de carton scoase de sub cărți, că pe insula Maliuc, trestia a repurtat o victorie generală și incontestabilă.

Am fost cazați într-una din camerele de oaspeți ale insulei — un dormitor comun în care mă simt foarte bine și trăiesc o viață aproape luxoasă în comparație cu insula Rusca, unde ești lipsit de atîtea elemente ale confortului! Pînă la magazinul cooperativei am de făcut doar cîțiva pași, cînd vreau țigări ; pot intra oricînd la club să ascult radio, iar laboratorul — în care se află robinetul de apă potabilă — e și el pe aproape. Cînd vreau societate, n-am decît să intru la dispensar, unde cavalerii geloși se controlează reciproc, cu cea mai mare severitate, perindîndu-se să-i facă ochi dulci felceriței tinerele care nu mai conține cu... croșetatul.

După mîncare, dormitorul e plin de zarvă și fum de țigară : colegii mei de cameră au venit să se întindă puțin pe paturile lor, așa îmbrăcați cum sînt, să mai tragă două-trei fumuri. N-am decît să deschid ochii și urechile, ca să-i pot cunoaște pe toți la rînd, Inginerul Porumbaru, venit de la trustul de hidro-construcții din București, e șef de sector, vorbește graseiat, are nas mare, platfus, este necăsătorit și — datorită umorului specific local — a fost supranumit Porumbaru-Senilă. Spre deosebire de toate celelalte paturi, al său e împodobit cu trei perne de mătase, luate de acasă. Cele trei perne poartă, drept ornament, cinci cuvinte franțuzești ; dacă așezi pernele în ordinea cuvenită, obții fraza „le temps fait passer l'amour" (timpul este leac împotriva dragostei)...

Cîteva paturi mai încolo, inginerul Cermak și nenea Probst, colaboratori ai unui institut de proiectare de mașini, de la Praga ; amîndoi își fac siesta în colțul rezervat colegilor de peste hotare.

Egon Weiss și ceilalți cinci monteuri veniți cu el din Germania răsăriteană, discută despre calitățile mesei consumate adineauri. În acest scop, s-au retras cu toții în firida unde „locuiesc" împreună. În apropierea mea discută doi proiectanți de mașini, romîni : inginerul Lapoviță, un bucureștean vioi și sprinten și cu inginerul Ichimescu, un om înalt uscățiv, proaspăt venit pe-aici și cît se poate de preocupat să nu-și strice dunga pantalonilor perfect călcați.

Atunci, în atmosfera de destindere a scurtei siveste de după amiază, n-am putut să-mi dau seama încă, de proporțiile uriașe ale problemelor pe care trebuie să le rezolve acești oameni. Cheia cuceririi Impărăției Stufului este mașina de secerat stuf. M-am dus să văd, într-un colț mai retras al insulei, cimitirul de mașini, încă proaspăt, al Deltei. Am văzut mașini gigantice — mari cît un vapor întreg — cufundate pe jumătate în nămol și năpădite de stuf; semănau cu niște tancuri scoase din luptă. In decursul anilor, au fost experimentate, cu mai mult sau mai puțin succes, o serie întreagă de tipuri de mașini. Cele puternice, dar grele în același timp, au terminat prin a se cufunda în nămol, sfărîmînd și rădăcinile plantelor, pe deasupra, așa că anul următor nu mai creștea fir de trestie pe unde trecuseră ele odată. In schimb, mașinile ușoare nu rezistau terenului deosebit de dificil și nici nu reușeau să pătrundă în interiorul desișului de stuf. Fără mașini însă, Impărăția Stufului nu poate fi cucerită. Dacă împrejurările vor fi favorabile — adică dacă iarna va fi grea și geroasă să mențină ghiața în stufăriș — întreaga Impărăție a Stufului poate fi bărbierită ca-n palmă, cu mașinile existente. Dacă însă are să fie „vreme moale" și, mai ales, dacă vor crește și apele, recolta de stuf poate fi compromisă. Și-atunci ?!...

Camera de oaspeți se golește tot atît de repede pe cum se umpluse. „Colocatarii" mei își îndesară șepcile pe urechi și se împrăștiară, care-ncotro, după treburile lor, făcînd o mină aparent indiferentă. Porumbaru se duse, cu mersul lui legănat, pînă la noua cantină, a cărei construcție era tocmai pe terminate. Inginerii bucureșteni se întoarseră în atelier, să continuie lucrările de rectificare începute la o mașină de secerat stuf, construită în Danemarca. In celălalt atelier, nemții montau în grabă ultimele piese la mașina lor de secerat, ușoară, asemănătoare unei lăcuste uriașe, proiectată special pentru recoltarea stufului abundent de pe cele treizeci de mii hectare care reprezintă suprafața insulelor plutitoare din Delta.

Secerătoarea cehilor stătea în curte, gata de probă. Mă cățărai pe tractor, lîngă inginerul Cermak și bătrînul maistru Probst și — peste cîteva minute — intram, duduind, în stuf. Mașina avansa lenește, pe șenilele late. In curînd, ele începură să scîrțîie sub noi : intrasem de-abinelea în apa groasă, mocirloasă. Cermak îi făcu semn tractoristului să pună în funcție secerătoarea remorcată de tractor.

Ca un bondar uriaș, mașina începu să zumzăie în spatele nostru; firele de trestie începură să cadă sub cuțit. Mașina făcea snopi, îi lega și-i arunca la spate. Ne oprirăm de cîteva ori; Cermak și cu tractoristul coborîră, intrînd în apă pentru a pune la punct mașinăria, căci snopii nu erau legați destul de strîns.

Pînă să ne întoarcem la stațiune, se făcuse seară. Nemții și cu ai noștri mai lucrau la montarea mașinilor; prin ateliere, laborator și pe șantier era lumină. In seara aceea toată lumea își continua lucrul pînă peste ora obișnuită. Insula trăia ceasuri de pregătire febrilă, de emoție a unei așteptări pline de încordare. A doua zi avea să înceapă marele „consiliu de război" : sosea la Maliuc „Republica" purtînd pe bord statul major al bătăliei.

Intrai în camera de oaspeți, ca să mă spăl pe mîini. Toate erau așa, cum fuseseră lăsate după amiază. Doar inginerul Porumbaru ședea la masă și se bărbierea, fluierînd. Fără să vreau, privirile mele căutară pernele de mătase de pe patul lui. Pe semne, le orîndu-i-se altfel între timp, căci acum inscripția era : „l'amour fait passer le temps" (dragostea e leac împotriva plictiselii)...

IV.

Peste noapte, stațiunea fusese împodobită cu sute de steguleți : romînești, germane, cehoslovace, poloneze — încît insula părea un vapor care se pregătește de vre-o serbare. La debarcader se construise un portal, iar noua clădire a cantinei — la care se mai lucrase încă în ajun — era gata acoperită, zugrăvită, dichisită, în mijlocul luminișului presărat cu nisip.

— Incotro, nene Brîl ?

Bătrînul inginer trecea în lungul malului, îmbrăcat în costumul de sărbătoare, proaspăt călcat ; ține în mîini un ghiveci enorm, cu un oleandru mare. Il ducea la cantina cea nouă. Nu știu de unde, oamenii făcuseră rost și de cîteva tablouri și covoare, pentru împodobit pereții — iar într-un colț așezaseră un bust al lui Lenin.

„Republica" sosise dis de dimineață. Stătea lipită de mal ; avea un rînd de ferestre rotunde curate lună, colaci de salvare legați de balustradă și puntea înaltă, spălată proaspăt. Nu cred să mai fi avut vreodată insulița aceasta, oaspeți de seamă cum erau cei de acum. Corăbierii străini, în trecere peacolo, căscau ochii, uimiți, la noul port neînscris încă pe nici o hartă de navigație.

Intre timp noii veniți debarcară pe limba de pămînt, îngustă, care alcătuia singura porțiune într-adevăr uscată, de lîngă mal ; apoi, se împrăștiară prin laborator, ateliere și camera de oaspeți. Pe de-asupra, în curînd evenimentul îi ademeni pe insulă și pe lipovenii statorniciți pe celălalt mal al Sulinei. De cum văzură „Republica" o droaie de copii, fete și flăcăi își deslegară bărcile priponite la mal, trecînd Dunărea dincoace, sprinteni ca niște țipari. In curînd se adună atîta lume în piața minusculă dintre clădiri, încît ai fi zis că e tîrg de țară, nu alta.

Consfătuirea se deschise pe la orele zece. Dealtfel, cred că un nume mai potrivit ar fi „Congresul Stufului", căci în sala pavoazată a cantinei din Maliuc, arhiplină de specialiști, urma să se decidă soarta unei lungi perioade de războiului purtat împotriva Impărăției Stufului.

Fiecare participant primește cîte un caiet de note cu scoarțe de nylon și menționea „hîrtie fabricată din stuf". Unul din pereții sălii e ocupat aproape în întregime de o hartă puțin obișnuită : o foto-hartă a Deltei, executată din avion. Fișii albe și negre marchează alternanța capricioasă a suprafețelor de apă și de uscat.

Iată dar că avem în față întreaga întindere a Impărăției Stufului, această lume necunoscută, necercetată încă de vreun ochi omenesc. ...Mulțimea de pete albe și negre, surprinse și fixate pe hîrtie de obiectivul aparatului fotografic al avionului — îmi amintea de un plămîn uriaș cu nesfîrșita întortocheturâ a bronhiilor... un plămîn uriaș care respiră și gîfîie, un plămîn uriaș, prins în jerba de lumină a razelor Roentgen.

Fibrele valoroase ale acestui plămîn plin de sevă îmbelșugată, trebuiesc extrase în așa fel, încît organismul să nu sufere nicio leziune în timpul intervenției chirurgicale...

Văzusem, în laboratorul insulei, cîte feluri de produse pot rezulta din mlădioasele fire de trestie : carton, hîrtie, mătase artificială, fire sintetice, îngrășăminte chimice, alcool, furaje.

In sală nu se află poeți — dar ideea cuceririi comorilor din Impărăția Stufului, pe seama omului, a aprins pînă și imaginația celor mai impasibili specialiști.

Profesorul Bușniță, membru corespondent al Academiei, a luat cuvîntul printre primii, declarînd că dintru bun început Academia a sprijinit cu toată căldura planul grandios al valorificării stufului și că, personal, este deasemenea viu interesat de această problemă. Rezultatele muncii de cercetare, desfășurată timp de șase ani de către colectivul aflat sub conducerea sa, sînt cuprinse în cele șase volume groase, pe care le-a luat cu sine aici, la consfătuire, predînd participanților primele exemplare ale lucrării. Asistența a urmărit cu mult interes prezentarea celor șase volume, care a durat mai bine de două ore, oferind celor de față o descriere amănunțită și complexă a Impărăției Stufului.

Tainele Deltei misterioase nu mai erau taine. Marea Necunoscută — în fața căreia mă mai simțisem, ieri, înfiorat de o superstițioasă teamă pricinuită de misterele ei — mi se părea și mai atrăgătoare, și mai interesantă acum, după ce mi se oferise ocazia să pot arunca o privire în adîncul lucrurilor. Sacrificiile și eforturile pionierilor n-au fost deci zadarnice. Urmașul lui Prometeu, contemporanul meu, omul plin de veșnic neastîmpăr, omul — care ar vrea să-și înscrie numele în „cartea de oaspeți" a vieții, prin fapte măreție — omul și-a durat primul cuib în jungla Impărăției Stufului. S-a înarmat cu toate armele care sînt : mintea și inima, încrederea, unirea și curajul.

Din toate acestea, spectatorul superficial nu ar fi observat decît aspectul binecunoscut al unei săli de ședință : masa prezidiului, drapată în roșu, nori de fum de țigare, pereți împodobiți cu lozinci și un auditor care mișcă mult, tușește, își întrebuințează des batista — de, ca la guturai — și șușotește mereu cîte ceva la urechea vecinului, acolo în bănci.

Participanții consfătuirii își expuseră, pe rînd, părerile în legătură cu modul de a duce la bun sfîrșit această imensă sarcină.

Din cînd în cînd aveai impresia că drumul care duce către soluția definitivă, mai este încă barat de mii de greutăți. Pentru moment chiar incendierea stufișului constituia o grijă din cele mai serioase. Căci, pînă să se ajungă la tăiatul stufului, el trebuiește incendiat, deoarece planta nerecoltată mai mulți ani îi șir degenerează, îi slăbesc rădăcinile și nu mai face semințe. Dar în iernile lipsite de îngheț, cînd stuful rămîne tot timpul în apă e zadarnic să încerci să-l aprinzi, căci nu ia foc. E nevoie de o adevărată bătălie aeriană — cu ajutorul armatei — ca să poți incendia stuful.

Afară, vîntul vuia sălbatec, vînzolind nori de nisip și șuierînd pe la crăpăturile ușilor. Intre timp — în urma nesiguranței și temerilor cîtorva oameni lipsiți de curaj — sala era cuprinsă de un val de îndoială. Oare să aibă dreptate neîncrezătorii ?! Firește, asediul Impărăției Stufului nu-i lipsit de riscuri. Oare — în loc de asalt și de sacrificii — n-ar fi mai cuminte să bați frumos în retragere ?

Doctorul Rudescu, excelentul biolog care și-a petrecut o mare parte din viață în Deltă, le-a răspuns „îngrijoraților", accentuînd că prin cucerirea Impărăției Stufului, omul nu intenționează să schimbe cîtuși de puțin orînduirile veșnice din natură. Știința modernă a zilelor noastre descoperă tainele și legile naturii, folosindu-se de ele întru binele omului. Pe măsură ce Delta Dunării înaintează în mare, vechile porțiuni ale Deltei se transformă în mlaștini, locul lacurilor de odinioară fiind ocupat de stufărișuri. Impărăția Stufului nu este altceva decît partea îmbătrînită a Deltei, partea pornită spre pieire. Cîndva, de mult, Delta Dunării se afla între Galați și Brăila de astăzi. Multe sute de ani la rînd, ținutul acela era acoperit de stufărișuri inaccesibile. Apoi, pe măsură ce Delta înainta, stufărișul de pe vechiul ei cuprins dispărea, transformîndu-se în teren arabil.

Să așteptăm, oare, cu mîinile-n sîn, pînă cînd natura va transforma Delta de acum ?! Ori să ne folosim încă de pe acum de tot ce natura ne oferă, în Deltă ?! Doctorul Rudescu a citat sumedenie de exemple, în legătură cu această problemă.

Cu cîțiva ani în urmă, Finlanda a fost bîntuită de secetă ; drept consecință, a pierit aproape jumătate din efectivul crescătoriilor de vite. Ceea ce a mai rămas, a putut fi salvat datorită ținuturilor mlăștinoase, de unde s-a recoltat vegetația sălbatecă ; plantele din mlaștini s-au dovedit a fi un furaj valoros... Cît despre olandezi, ei ar fi murit de foame de mult, dacă nu și-ar fi inundat singuri o parte din țară, cu apele mării. De curînd, în regiunea Zuidersee, olandezii au început să cultive plante de mlaștină, în loc de grîu, deoarece și-au dat seama că valoarea economică a vegetației mlaștinilor e mult mai mare decît cea a grîului. In Uniunea Sovietică s-a înființat nu de mult un institut pentru studierea vegetației de mlaștină din delta Niprului. In loc de a drena mlaștinile, știința modernă tinde să cultive și să utilizeze plantele de mlaștină. Delta Dunării ne pune la dispoziție una din cele mai mari culturi naturale de plante acvatice de pe glob; tot ce trebuie să facem, e să învățăm cum s-o administrăm.

Consfătuirea dură o zi întreagă. Spre seară, mai luă cuvîntul doctorul „Homer", un bărbat mic de statură, care avea un profil extrem de fin și înfățișare de profesor. In calitatea sa de delegat al comisiei pentru protecția monumentelor naturii, își dădu asentimentul pentru cucerirea Impărăției Stufului, cerînd doar înființarea a două rezervații de cîte cincizecimii hectare, unde să-și poată găsi refugiul speciile rare de păsări și de plante.

Congresul stufului se apropie de sfîrșit. Participanții hotăriseră : planul era definitivat. Asaltul împotriva Impărăției Stufului poate începe cu forțe depline.

Publicul părăsi sala, ieșind pe malul Sulinei, unde o mulțime întreagă de oameni se plimba în jos și-n sus pe lîngă „Republica" ancorată la debarcader. Inginerul Florescu fu poftit la telefon : tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej cerea să i se prezinte raportul.

In romînește de GELU PERIAN

1. — Impărăția de necuprins a stufului...

2. — In viitorul port al Deltei sosesc noi transporturi cu materie primă.

3. — Fabrica de cartoane a Combinatului de la Chișcani.

4. — Secția de obținere a pastei pentru cartoane și celuloză.

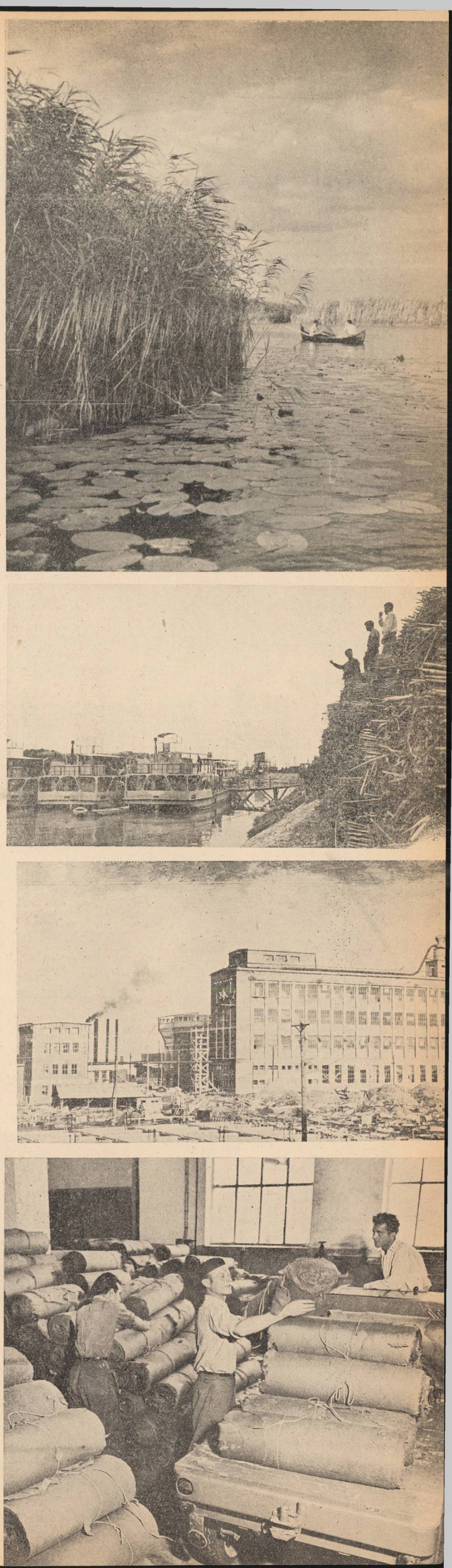

STELE FĂRĂ NUME

O întîmplare cu tata și băiatul

CORNELIU OMESCU

Un puștan zburlit și negricios trecuse de-acum de cabina portarului. Deodată, o mînă mare, grea, se abătu pe umărul său îngust și îl opri din mers. Era portarul.

— Ce cauți tu aici, mă drăcușorule?

Piciul se uită speriat la omul masiv, înalt cît un munte. Se simțea ca Statu-Palmă în fața lui Sfarmă-Piatră. Sperietura îl părăsi cînd văzu mijind un zîmbet pe fața nerasă a portarului. Portarul avea un singur pantof în picioare.

— Nene, mata ai un picior de lemn?

— Mă diavol mic și smolit, tu să răspunzi la ce te-am întrebat: ce cauți aici?

— Îl caut pe tata.

— Al cui ești?

— Al lui Nicu Cîrlan.

— Ce vrei aici? Cine te-a trimis?

— Nu m-a trimis nimeni. Dar am venit să-i spun lui tăticu o veste mare: scroafa noastră a fătat zece purcei dintr-o dată.

Portarul izbucni în rîs.

— Măi micuțule, știi ce, lasă că-i spun eu. Du-te acasă și nu mai spune la nimeni pentru ce ai venit. Nu vezi caricatura de colo? Pleacă și nu-l mai fă de minune pe taică-tău. Destul că l-or făcut cloșcă din ziua cînd o zis că clocește ceva și nu vrea să spună ce.

...După amiază Cîrlan se întoarse acasă ursuz. Se opri în bucătărie, scoase sticla de sifon și cea de lapte din geantă și le puse pe masă.

— Ia nevastă laptele ăsta și fierbe-l. Dă-l copiilor.

— Da de ce copiilor? se miră Iulișca. L-ai primit pentru tine de la fabrică. Tu trebuie să-l bei. Am luat eu lapte pentru copii. Bea-l.

— Nu-mi trebuie. Adă niște vin să fac un spriț.

Își puse coatele pe masă. Iulișca se opri în fața lui și pe fața ei punctată de petele galbene ale celei de-a treia sarcini se cuibări mirarea.

— Ce ai?

— Nimic.

Iulișca îi turnă vin în pahar, apoi se reîntoarse la vasele pe care le clătea.

— Am auzit că te-au botezat la fabrică nu știu cum...

— Să nu răscolești și tu povestea cu clocitul că nu știu ce-ți fac, așa grea cum ești, auzi? Da, clocesc ceva. Și să poftiți să mă lăsați în pace cu toții.

Trînti ușa furios. Ieși legănîndu-și umerii largi. Intră în camera copiilor. Prîslea zburlitul, scria ceva. Se oprea, iar scria, mușca tocul, se scărpina și își continua compunerea pentru a doua zi la romînă. Fata cea mare socotea ceva. Înmulțea, scădea, împărțea și era gata să plîngă de ciudă că nu-i ieșea problema. Rupse în bucățele mărunte foaia pe care făcuse socotelile.

— Marica, dă-mi o hîrtie și un creion.

Cîrlan luă hîrtia și se retrase sub fereastră. Era încruntat. Începu să facă fel de fel de socoteli, dar se încurcă atît de rău în ele încît în cele din urmă rupse foaia în bucățele mărunte.

Fata se apropie de el. Cîrlan o privi la început cu speranță, apoi dete din mîini. Îi era parcă rușine să recunoască, să spună copilei cît de mult îi lipsește acum o fărîmă de ceva mai multă carte.

Prîslea ridică privirea de pe caiet. Ochișorii săi erau atenți. În compunerea sa scrisese că pe tata l-au poreclit la fabrică și l-au desenat drept cloșcă. Prîslea se cam încurcase în compunerea lui fiindcă nu știa ce să spună despre ceea ce clocește tata.

— Ce lucrezi acolo, tati dragă?

— Vezi-ți de ale tale.

— Nu-mi spui și mie?

— Marica! Te mănîncă pielea? Nu ai mîncat de mult o papară...

Mama se strecurase în odaie, prin deschizătura ușii.

— Nicule, văd că ești nervos... Stai jos la masă. Îți umplu un pahar cu vin, dacă mai vrei; poți să și fumezi dacă simți nevoia...

— Ia ascultă femeie, tu îți bați joc de mine?

Femeia clătină din cap și începu să răsucească puțin neliniștită cutia de ceai în mîini.

— Nicule, se întîmplă ceva cu tine. Te rîcîie ceva pe suflet. Dă-i drumul. Știi că nu-i e bine omului să-și mănînce singur zilele și tihna, pentru te miri ce fleac.

— Nu-i fleac, Iuli. Tu știi ce grea e munca noastră a scoțătorilor de cărămidă. Roabele sînt grele ca plumbul și trebuie să asudăm din gros pînă ajungem în curte cu ele. În cuptor e cald. Focul din celelalte camere învecinate ne apasă și pe noi. Cărămida frige. Praf mult. Zăpușeală. Și pe lîngă toate astea, mai împingi roaba... Noi, ăștia vechi, sîntem obișnuiți. Dar dacă omul ar scăpa de roabă... Uite asta o clocesc eu de zile întregi. Nu-mi dă pace gîndul că putem scoate și arunca roabele, că ne-am putea ușura munca fără să mai facem și atîtea rebuturi...

Prîslea, atent, se apropiase de ușă... Asculta; voia să scrie o compunere frumoasă, frumoasă. Atît de frumoasă încît să-l ierte învățătoarea că a tras chiulul de dragul scroafei...

— Zi-i mai departe, zi-i, îl îmbie femeia și-i mai turnă vin.

— Ei, și eu m-am gîndit că am putea băga o bandă rulantă. N-am spus la nimeni, fiindcă n-avem motor pentru ea. Și banda asta ar trebui mutată în fiecare zi la altă cameră, la altă ușă a cuptorului. La fier vechi este un motoraș de la o mașină declasată. La asta m-am gîndit. Am vrut azi să desenez toată drăcovenia asta, să socotesc ce trebuie și cît trebuie. Dar vezi tu, cu școala mea puțină...

— Te plîngi că nu ai destule școli, îl întrerupse Iuli! Dar de ce n-ai vrut să te înscrii la cursurile A.S.I.T.?

— Cursurile astea tehnice sînt făcute pentru tineri, nu pentru mine... Și să mă mai lăsați în pace... Numai de ele aud vorbindu-se. Pînă și Mihăilescu, secretarul de partid mi-a vorbit despre ele.

— Ești prost, asta ești. Prost. Catîr. Dar Todoran care-i mai în vîrstă decît tine de ce s-a înscris?

Omul se uită la ea pe sub sprîncenele înnegurate. Vedea el că au cu toții dreptate, dar parcă nu voia să recunoască.

Dincolo, puștiul se strecură mulțumit la loc. Putea să termine liniștit compunerea. Are să scoată el o compunere...

Încet, măsurat, Cîrlan se ridică de la masă. Își aruncă pe umăr o haină.

— Plec puțin.

— Unde? Să nu te îmbeți cumva...

Cîrlan se întoarse acasă tîrziu. Dormeau toți. Aprinse lumina, se descălță și pe cînd își scărpina bătăturile din talpă, văzu caietul deschis al mezinului. Cercetă compunerea să vadă cum scrie de frumos copilul. O citi. O citi îndelung, mirat, nedumerit. Căscă ochii mari. Șuieră încetișor. Zîmbi. Cîntări caietul și după ce se codi puțin rupse fila, o împături și o puse în buzunar.

— Hm! Ce scrie puiul meu! Ce le mai scrie! E un degețel de om, dar l-au luminat ceva cărțile...

Se uită mîngîietor la cărțile stivuite teanc pe masă. Cărți, cărți...

Cînd se întoarse de la muncă, a doua zi, Iulișca îi ieși în cale și îl iscodi șireată.

— Venișì? Ce tot taci? Nu ai nimic de povestit?

— Ce mă tot descoși?

— Ce e cu inovația?

— Mă, da curioase mai sînteți voi, muierile!

Scoase din buzunar o hîrtie. O despături, o netezi. Se adînci în ea. Era compunerea mezinului. „Tata clocește o inovație. Nu spune la nimeni nimic de ea. Singur nu se pricepe s-o dreagă bine. Nu are destule cunoștințe tehnice. Toți îl îndeamnă să meargă la niște cursuri să știe mai multe decît acum, să facă inovația. Tata scoate cărămida din cuptor, asudă și împinge roabele grele, grele. E muncitor bun, tati al meu"...

Femeia se aplecă peste umărul lui și citi.

— De ce ai rupt-o din caiet? O să-l facă la școală cu ou și oțet.

— Și dacă-l face, ce e?

— Dar tu nu îl ocărăști cînd ia note proaste? Și îl ocărăști bine...

Bărbatul se ridică de pe scaun, o cuprinse de umeri cu gestul care pregătea vestile bune. Iulișca simți, dar făcu pe supărata.

— Ia mîinile de pe mine. Îmi murdărești bluza. La ce am albit-o? Spală-te.

— Faci pe supărata? Buuun...

— Să lăsăm sfada Nicule! Ce e cu inovația ta? Dar cu școala aia serală ce ai aranjat?

În odaie se strecură Prîslea, trist și sfios. Nu îl văzură. Stătea în colț și aștepta. Din cînd în cînd își trecea temător palma peste urechi întrebîndu-se cum o să-i plătească tatii pentru ceea ce a primit.

— Am fost la birou. „Ce-i tovarășe, reclami ceva? te-ai săturat să stai cloșcă la gazetă?" mă întreabă șeful. „Tovarășe inginer, — îi zic — eu vreau să fac o inovație, dar puterile nu mă ajută. Mă duc și eu la cursurile alea. „Foarte bine, dar caricatura, mă lămuri el mai departe, o meriți. Fără carte degeaba „clocești", puii nu ies din găoace la soare așa cu una cu două".

Tăcură.

Puștiul crezu că i s-a apropiat ceasul judecăților.

— Tati, să vezi tati dragă... începu să scîncească.

— Să nu aud un Cîrlan că smiorcăie!

— Tati, eu nu mi-s vinovat, dar mi-a dat un 2 la romînă...

— Știu. Dar lasă că îl corectezi tu. Mîine, la sfîrșitul compunerii tale vei adăuga: „Și tata a ascultat de cei ce l-au îndemnat să se înscrie la cursuri".

Păpușa nu închide ochii...

Desene de V. SAVONEA

Totul venise pe neașteptate. Părinții au primit în casă vizita unui om plictisit. Ei îl invitaseră. Era omul cu care plănuiau s-o mărite. Străinul a cîntat, a sorbit cu plăcere vinul gazdelor. A privit-o pe Nana cu luare aminte. A privit-o și fața sa ursuză de om plictisit, mahmur, parcă s-a înseninat gîdilată de umbra șireată a unui gînd ascuns.

Fata, ce să zică? Și-a vîrît nasul în farfurii, puțin sfioasă și mult curioasă.

La plecare, străinul rîdea bine dispus. Rîdea și își arăta coroanele false ale măselelor cîrpite cu aur. A dat fata mîna cu el și l-a lăsat să-i sărute obrazul. Da, l-a lăsat, fata, fiindcă mama îi șoptise printre dinți: întinde-i obrazul...

Apoi, tata s-a lungit în fotoliul de paie, sub fereastră, rîgîind satisfăcut, sătul, și a cerut chibritele pentru pipa ce o îndesa. Mama i-a adus chibritele.

— Nu-i fata prea necoaptă și el prea răscopt?

— Mofturi, Mișule, au să se obișnuiască.

Fata nu l-a mai ascultat: fugise la culcare. În camera ei o așteptau încă păpușile. Parcă ieri se jucase cu ele și acum, așa de repede, iată că va trebui să le părăsească... Să se despartă de ele pentru totdeauna...

„Ce au să zică de mine, colegele și diriginta? În anul viitor, cînd termină promoția noastră, eu nu am să fiu pe tablou... Și mă gîndeam să mă fotografiez, atunci, pentru ultima dată cu coade... Și vroiam să dansez, atunci, pentru prima dată cu părul coafat în bucle complicate"...

Avea o păpușă cu obrajii bucălați și coade negre, din lînă ceruită. Îi plăcea foarte mult păpușa asta. Și acum, uneori, îi mai schimba rochița, îi împletea codițele subțiri, îi cosea vreo bluziță din rămășițe de stambă colorată. Dacă lua o notă proastă, dacă orice alt mărunt necaz îi înnoura ziua, atunci, seara, se plîngea păpușii înțelegătoare, asemeni fetițelor mici:

— Vezi, tu, ce necăjită mi-s... Spune-mi, tu, ce să fac?

Păpușa tăcea. O lua în brațe, o legăna și o culca. Păpușa închidea ochii și un mecanism ascuns în pieptul ei de celuloid ofta, scrîșnea, apoi bîlbîia: — „Da, mamă"...

Astă seară, păpușa o privea altfel parcă, supărată de lumina albastră a becului de pe noptieră. Nana s-a trîntit pe pat, a mîngîiat codițele subțiri și brațele țepene de celuloid rece. Le-a mîngîiat cu tristețea unui rămas bun...

— Vezi, tu, vezi ce vor să facă ai mei cu mine? Spune-mi, tu, ce să le fac?

Păpușa tăcea, țeapănă și mută.

A doua zi, la școală, fata a rămas de-a lungul pauzelor în clasă și a mîngîiat cu regret scoarțele cărții de geologie.

— Dacă nu ar trebui să mă mărit, aș ajunge căutătoare de comori. Aș hoinări prin țară să dezleg tainele pe care pămîntul le ascunde în pîntecul său... Aș umbla prin păduri, prin munți, de la un capăt la celălalt al țării...

— De ce ești tristă, Nana? o întrebă una din colege. Haide, ajută-mi să vin de hac unui sandviș. Poate astfel devii mai optimistă.

— Mulțumesc.

— Unde îți rătăcesc gîndurile?

— Am și eu gîndurile mele...

— Tu și gîndurile! Mă faci să rîd!

— Eu și gîndurile, da. Dacă ai ști... Trebuie să mă mărit...

— Ceee??? Fetelor! Auziți una bună: Nana se mărită! Strașnic!

S-au adunat în jurul ei rîzînd ca de o glumă reușită. Rîdeau, o pipăiau, o măsurau de sus pînă jos ca pe o statuie ciudată. I s-au încins obrajii. S-a supărat pe ele.

— Degeaba rîdeți. Nu glumesc. Părinții au hotărît să mă dea după inginerul Ciugulescu. A fost la noi și m-a cerut de nevastă...

Fetele tăcură. Una din ele îi puse mîna pe umăr, serioasă. Tu îl cunoști pe Ciugulescu ăsta bine? Știi cine e?

— De ce mă întrebi? E un inginer. Șeful tatii la fabrică.

— Atît? Dar ca om îl cunoști?

— Părinții tăi au căpiat??

— Cu școala ce faci?

— Vroiau să mergi la facultate!

— Nana dragă, tu ești proastă rău!

Se repeziră asupra ei ca un stol de gaițe zburlite. A intrat profesoara și au tăcut toate vocile. Fetele s-au risipit.

După ore, Nana a ocolit drumul obișnuit. Nu vroia să stea de vorbă cu colegele. Nu se simțea proastă de loc.

— Mai bine mă duc singură acasă...

Dar și așa, singură, fără glumele și discuțiile obișnuite, parcă tot nu e bine. Dau năvală peste ea gîndurile, puzderie de gînduri...

Trecea pe lîngă un restaurant...

Un bărbat a ieșit și s-a oprit în fața ei.

— Bună ziua, Nana! De ce nu vrei să mă vezi? O să ne vedem de acum încolo foarte des. De cîte ori vrei și nu vrei, hehe!...

Era el. Îi sticleau ochii și era roșu la față de parcă l-ar fi stropit cineva cu boia. Și duhnea de departe a vin acru, a tutun dospit...

— Ți-e frică de mine, Nana? Haide, nu fii proastă!

A încercat s-o cuprindă de braț.

Fata s-a smucit și a fugit.

Fugea cu coadele în vînt, cu geanta în care avea cartea de geologie lipită strîns la piept. Cu amîndouă mîinile strîngea la piept geanta cu cartea de geologie...

Acasă, a mîncat cu noduri, grăbită să plece de sub ochii cercetători ai mamei sale.

— Mă duc să învăț, spuse Nana ridicîndu-se de la masă.

— Ia mai lasă-le încolo de cărți! Tu nu mai ai ce face cu ele. Va trebui mîine să-ți retragi actele...

— Eu nu-mi retrag actele, mămico.

Mama a rămas încremenită. A privit-o îndelung, ba și-a mai pus și ochelarii pe nas ca să-și vadă fiica.

— Ce-ai spus??

Nana a strîns iarăși geanta la piept.

— Că nu vreau.

Asta nu aștepta să o audă de la fiica ei.

— Nu mă mai ascultă! i-a fulgerat mamei prin cap. Înfuriată și-a șters mîinile de șorț, a ridicat dreapta și... jap! jap! două palme peste obrazul fetei.

Nana a fugit în cameră, a încuiat ușa și a dat friu slobod lacrimilor de pelin sărat.

Păpușa o privea stăruitor. Mîhnită, Nana o luă în brațe și îi șopti oftînd:

— Vezi, tu, vezi ce vrea să facă mama cu mine? Ce pot să-i spun?

Păpușa închise ochii și repetă eternul refren:

— „Da, mama"...

Auzind-o, Nana simți un fior de frig în spate. O ciudă puternică îi înfierbîntă și mai tare obrajii încinși de arsura lacrimilor.

— Cum? Ce? Să spun eu „Da"? Nu spun!

A ridicat păpușa deasupra capului și a trîntit-o cu năduf pe podea. Ceva a trosnit în pieptul ei: un sunet sec, metalic, de mașinărie sfărîmată.

Dimineața, la cafea, mama s-a încruntat:

— Să vii peste o oră, cu actele acasă. Geanta nu o iei cu tine.

Nana s-a sculat, nu i-a sărutat tîmpla ca de obicei, dar a luat geanta cu sine.

— De ce duci geanta cu tine? Nu ai nevoie de ea. Las-o acasă!

Dîrză, Nana a scuturat energic din codițe și înainte de a ieși a răspuns hotărîtă:

— Nu las geanta.

— Ești nebună? a strigat mama în urma ei. Las' că vine tata!

Fata a strîns geanta la piept și a șoptit ceva cărții de geologie pitită în ea.

— Să vină oricine! N-are decît!

...Cînd mama a urcat în camera fetei, a găsit culcată pe podea o păpușă. Culcată, dar cu ochii deschiși stătea păpușa.

— Ce are? S-a stricat?

Oricît a scuturat-o, degeaba. Ochii deschiși o priveau fix, cu o hotărîre neclintită ascunsă în pupile. Păpușa nu mai închidea ochii și nici nu mai murmura acel supus „Da, mama".

VICTOR NIȚĂ

Amurg în orașul muncitoresc

Soarele a azvîrlit către geamuri
monede și salbe o mie —
tinerii pomi în foșnet de ramuri
se-ngînă cu vîntul — dantelă ce-adie.

Doar cîțiva copii pe alocuri
mai rostogolesc mingea zilei o dată —
glasurile lor — limbi obosite de focuri —
de-abia mai pot din aripi să bată.

Blocurile îmbracă polei de amurg —
stîlpii, ciorchini și flori de lumină.
Îndrăgostiții ca umbrele curg
pe strada căzută-n hodină.

Astă seară pînzele gîndului meu
vor luneca pe străzi ce n-au cunoscut
pasul războiului, pas cu răsunetul greu,
vor luneca pe străzi ce îmi par
un cînt început,
spre care vremile tind, ca în spre un far.

●

Copilărie cu aripi albastre*)

Copilăria mea,
copilărie cu aripi albastre,
albastre cum e cerul sub care-a zburdat,
înginată de zumzetul betonierelor,
o copilărie zvăpăiată
care alături de cărămizile roșii
urca pe-o bandă rulantă
spre-o jumătate de fereastră,
copilăria mea
o leagănă-n brațele lor
străzile-acestea drepte și noi,
străzile-acestea ce-n marginea
Hunedoarei
au răsărit nu de mult
în locul cîmpiilor largi.
Undeva pe aproape, era un bloc
neterminat
și-n căpriorii acoperișului
un steag înfipt de brigadierii timpului
vîslea spre apele cerului;
lîngă blocul acesta
mă ascundeam, seara de chemările mamei
și, uitînd de mine,
priveam îndelung
cum pe coșurile oțelăriei
dăinuiau veșnic cupole de lumină —
învăluită într-un cîntec roșu-nalt
curgea zgura ca un torent de foc —
deasupra furnalelor
o flacără se frămînta să-și ia zborul,
și mă gîndeam că tatăl meu
o frînse-o clipă să-i spună
că am asemuit-o în frămîntul ei
cu fermecata pasăre albastră
ce-n poveștile bunicii
cînta numai atunci cînd în case
își găsea cuib fericirea.
Azi,
privesc străzile-acestea drepte și noi
și cînd îmi lunec pasul peste ele
mă gîndesc că generația mea
și-a lăsat întîia
pe brațele lor — copilăria.

*) Din ciclul „Cîntece pentru pomii străzii".

— Și Stan te-a luat la sigur?

— Nu, dar eu mă urcam pe benă, însă nu mi-a vorbit frumos; a strigat la mine, nu mi-a explicat clar de ce e nevoie să urc pe benă...

— Mă șmecherie, tu n-ai văzut că a fugit Bigi-Bigi?

— Nu-s șmecherie, tovarășe Ionescu.

— Dacă-ți explica, ziceai că te ia la sigur, este?

— E, trebuia să găsească; dumneavoastră cum ați făcut?

— Cum am făcut?

— M-ați dat frumos afară și v-ați urcat pe benă, fără să vedeți bine.

— Lasă asta.

— Păi asta e muncă de convingere. Știți că v-am urmărit tot timpul? Mi-era teamă că o să cădeți, că o să muriți.

— Du-te, mă, dracului. Prefăcutule!

— Bine, nu mă credeți. (Da — dacă mă vedeți pe benă, e bine?

— Să vedem.

— O să vedeți... ce-mi pare rău e că n-aveți încredere în mine. Mă considerați ca pe Bigi-Bigi, și eu sînt altfel. Credeți că dacă am două-trei expresii, gata, sînt lepră. Dați-mi o sarcină.

— De ce?

— Așa; cît timp v-am văzut pe benă, mi-am spus tot timpul dă-mi cea mai grea sarcină din lume, tovarășe Ionescu... tăcu brusc, simțind singur că vorbise prea mult.

— Și?

— Și... bătu cu palma în parapet — o să vedeți.

Am privit cîteva clipe batardoul.

— Am o idee, tovarășe Ionescu.

— Zi.

— Să mergem la reuniune și să-i facem bucata lui Bigi-Bigi... n-are el dansul meu; el d-aia a plecat, că știa că eu nu vin. Cînd sînt eu la dans, nu mișcă băiatul; toate fetele-s la mine în brațe. Ce ziceți? Mergeți? Sau sînteți obosit? Iertați-mă, a fost o idee proastă... știți ce idei proaste am sîmbătă seara? Nu știu de ce... poate pentru că nu-i bine organizat timpul liber la noi... duminica ne cam plictisim și sîmbătă seara cînd mă gîndesc că duminica mă plictisesc....

— Tovarășe Ionescu, tovarășe Ionescu, mă aud strigat dinspre platforma de încărcare.

— Chiriac?

— El!... oamenii din batardou întreabă dacă beți o țuică, după schimb, să vă încălziți, că vine iarna!

— S-a făcut!

Vine iarna și gulfstreamul, iar mă simt bine, de fapt asta așteptam — să văd ce spun oamenii în batardou, — au încredere? nu cred c-am fugit? că m-am speriat? De fapt, de foarte multe ori e așa: gîndești și simți ceva, dar de fapt trăiești altceva. Mă bucuram că betonam și a apărut pădurea aceea prin care rătăceam căutîndu-i pe ruși. Discutam cu Popică, mă prinsesem sincer în vorbă, dar de fapt așteptam să aud ce vor spune oamenii.

— Vii și tu la o țuică! îi spun lui Popică.

— Parcă mai găsim deschis?!

— Vedem noi.

Ne găsim cu toți pe șosea; a apărut și Stan, sînt și cei din batardou — Virgil, Sas, Chiru, inginerul Fekete. Popică se ține lîngă mine, plecăm spre colonie, Fekete asigurîndu-ne că la restaurant mai e deschis pentru o țuică.

— Cum vă simțiți? mă întreabă Stan, rămînînd în urmă.

— Bine, mă, — ce, sînt olog?

— Nu, da — Chiriac a avut dreptate, nu trebuia să vă las...

— Am vorbit cu el, lasă...

— Asta-i o treabă de mare atenție, dumneavoastră... știu eu... nu vă îngrijiți de ochi și-l lăsați așa, ca nimeni să nu observe.

Grăbesc pasul să-i ajungem pe ceilalți, care ne primesc în mijlocul lor, fiecare începînd altă idee, întrerupîndu-se, singur Popică, lîngă mine, dus pe gînduri. Deodată, cînd cotim, observăm pe marginea șoselei un om și lîngă el, în picioare, o siluetă, o femeie, trăgîndu-l să se ridice;

se roagă de el, atentă numai la ei doi:

— Nu te las să fugi a doua oară... mergem și vorbim... hai...

Cîțiva șoptesc: Bigi-Bigi, Popică precizează: Varvara, începînim pasul, trecînd pe partea cealaltă a șoselei; se aude din nou glasul ei.

— Ai spus că faci ce vreau eu. Vii și spui toi...

— E beat?... întreabă Fekete.

— Nu există, Gigi nu bea — răspunde morocănos Popică.

Trecem înainte tăcuți, ea se așează brusc lîngă el, pe marginea șoselei; crede că sîntem niște oameni, vrea să-l ferească de noi; îl iubește, numai gestul brusc cu care s-a așezat lîngă el, pentru a nu-l lăsa singur, pentru a nu-l face de rușine în fața unor necunoscuți. Tocmai de aceea, nu mă opresc; în asemenea cazuri, o femeie bună e cel mai potrivit om lîngă un bărbat.

VASILE MĂNUCEANU

Bicaz

Sfioase ciute vin să se adape
Din cornul lunii, țintuit pe ape.
Zăpezi și cetini străjuiesc sub creste,
Albastre liniști, plaiuri de poveste.

...Doar muntele bătrîn ascultă cum
Se-așternocorii Bistriței la drum,
Gonind în zbor pe oțelite căi,
S-arunce curcubeie peste văi.

LETIȚIA PAPU

Cîntecul mamei fără copii

In care dintre toți te pot găsi
Tu, pruncule, ce n-ai fost niciodată?
Adesea printre sute de copii
Pe străzi, prin parcuri dorul meu te caută.

Ființa ta de mugure de om,
Copil al meu, te văd zburdînd prin ceață,
Te văd sărind la coardă sau șotron
Și uit că n-ai avut nicicînd viață,

Că nu ți-am dat răsuflețul ei viu
Și mergerea-i fierbinte, avîntată.
N-ai cunoscut văzduhul străveziu,
Nici brațe iubitoare vreodată.

Nu ești băiatul mamei îndrăzneț
Pe garduri să te-ntreci în voinicie
Și nici fetița mea cu părul creț
Să-ți prind în el fundița albăstrie.

Ești numai vis, copil necunoscut,
Și numai dor al inimii de mamă
Și totuși cît de limpede aud
Cum glasu-ți îmi șoptește și mă cheamă.

Te regăsesc în orice prunc zglobiu,
Te recunosc în mii de fețișoare,
Deși niciunul nu ești tocmai tu
Puțin din tine are fiecare.

Și dacă mă-ndîrjesc în truda grea
Să samăn stele-n cîmpul viitor,
E că și tu cu toți te-i bucura
Și-ai să-mi surizi pe chipurile lor.

VALERIA BOICULESI

Cîntecul pașilor

In memoria unei uteciste

Eram de-o seamă.
Poate-am străbătut
aceleași străzi, odată...

Poate-n lut,
alături ne-au rămas, ca un tighel —
și pașii mei,
și pașii tăi —
la fel..

Eram de-o seamă. Optsprezece ani.
Poate-am trecut visînd pe sub castani,
cînd stelele cîntau —
și ne-am zîmbit...
Și pașii noștri mici s-au împletit
o vreme,
lîngă pașii mari și grei
ai celor ce-mi vindură anii mei!

O, n-am știut nici ziua și nici ceasul
cînd zîmbetul ți s-a-mpietrit și glasul—
și nici măcar n-am bănuit că peste
acele-nsîngerate manifeste
iubirea ta de oameni și dreptate
ardea, cîntînd, pe zidurile toate!

Prietenă,
ascult cum pașii trec,
Sînt pașii tăi.
Și-n fața lor mă plec.
Mă plec ca-n fața unui răsărit.
Te întîlnesc din nou...
Neistovit
ți-i cîntecul, și brațul și elanul!
In calea ta se pleacă Bărăganul,
cu marea-i fremătînd de spice blonde.
Sub brațul tău, pădurile de sonde
tresar sub ale cerului cupole!..
La fel
ca și-n legenda lui Manole,
te-ai dăruit
în nopțile albastre,
pentru-mplinirea visurilor noastre...

Prietenă,
ascult cum pașii trec.
Sînt pașii tăi...
Și-n fața lor mă plec!

SUCCESELE ROMANULUI IN ANII PUTERII POPULARE

Eliberarea țării a adus cu sine în chip natural și eliberarea literaturii. Eliberarea în toate sensurile. Scriitorii atașați poporului, cauzei progresului social, prigoniți în trecut pentru convingerile lor, dobîndesc libertatea deplină de a-și exprima ideile, de a crea în spiritul acestor idei. Sfărmînd puterea claselor exploatatoare, regimul democrat-popular lichidează implicit dependența materială față de aceste clase, oferindu-le de asemenea posibilitatea deplinei emancipări de înfeudarea spirituală față de ele, față de gusturile și concepțiile lor, de ideologia lor. Cu alte cuvinte, scriitorii și artiștii sînt eliberați de orice constrîngere în afara aceleea a adevărului vieții ce echivalează de fapt cu adevărata libertate.

Exprimarea adevărului vieții implică pătrunderea esențialului din realitate, sezisarea direcției de dezvoltare a societății, fapt ce devine posibil numai prin stăpînirea acestui instrument impecabil de cercetare a legilor naturii și societății, care este concepția marxist-leninistă. Rezultatul zugrăvirii realității în perspectiva dezvoltării ei revoluționare, în lumina învățăturii partidului clasei muncitoare, de pe pozițiile acestui partid, este creația artistică realist-socialistă.

Metodă de creație dominantă în literatura noastră actuală, realismul socialist și-a dovedit în anii puterii populare din plin eficiența și în domeniul romanului. Amenințat în trecut în însăși existența lui, romanul a luat după eliberare și în special în anii construirii socialismului, un avînt fără precedent. Fenomenul cel mai caracteristic, mai original în romanul românesc contemporan este, neîndoios, pătrunderea în cuprinsul său a imaginii actualității. Realitatea actuală este realitatea unei societăți ce se restructurează din temelii, restructurînd implicit psihologia oamenilor, caracterele lor. In fruntea acțiunii transformatoare se află clasa căreia istoria i-a încredințat rolul de a conduce întreaga omenire muncitoare la definitiva eliberare de servitute, la „asaltul cerurilor". Avînd de dus o luptă asemenea cum istoria n-a cunoscut alta, clasa muncitoare își creează eroi cu o fizionomie morală aparte, croiți pe măsura sarcinilor istorice care stau în fața umanității. A picta chipul omului nou al epocii noastre, a-l prezenta pe acesta în acțiune, urmărind rezultatele luptei lui, înseamnă, între altele, a rezolva probleme de creație noi, a făuri o artă nouă. Au apărut și în trecut, în literatura română lucrări cu tematică din viața clasei muncitoare, dar nici chiar prozatorii legați direct de partid, un Sahia, un Călugăru, un Geo Bogza, ale căror opere conțin pagini de o excepțională putere demascatoare, inspirate din lumea uzinei, a minerilor, au izbutit doar să schițeze figuri de muncitori revoluționari ce-și fac apariția în scrisul lor. Crearea unor portrete vii de comuniști este cucerirea literaturii de după eliberare. Referindu-ne numai la roman, putem cita în acest sens realizări relevate. Astfel, în Bărăgan de V. Em. Galan se încheagă figura lui Anton Filip, muncitorul numit de partid în postul de director al unei gospodării agricole de stat, transformată de fosta conducere (alcătuită din elemente chiaburești) într-o paragină. Timorat, în primul moment, la gîndul că, trăit la oraș, nu se va putea descurca în problemele agriculturii, eroul este de îndată ce ia contact cu terenul, electrizat, în sensul aproape material al cuvîntului, încins de o mistuitoare pasiune a luptei împotriva vrăjmașilor vieții noi. In Anton Filip, romancierul a zugrăvit tipul omului care, evitînd cu modestie să-și afișeze calitățile, muncește perseverent, cu îndîrjire, pentru înfăptuirea unor țeluri grandioase. Protagonistul unui alt roman remarcabil inspirat din actualitate, La cea mai înaltă tensiune de Nagy Istvan, întrupează tenacitatea comunistă. Numit în momentul naționalizării director de uzină, Bucsi Karoly, muncitor, are de întîmpinat greutăți imense lipsindu-i pregătirea corespunzătoare funcției pe care o deține. Dar Bucsi e comunist. In anii crînceni ai ilegalității știuse, în cele mai grele situații, să fie la înălțimea calității sale de reprezentant al clasei muncitoare. Făcîndu-și o ambiție personală din faptul de a demonstra că muncitorimea este în stare, după ce înfrînsese burghezia pe tărîm politic, să o răpună și economic, dirijînd mai bine decît ea, împotriva ei, economia națională, eroul ajunge, călăuzit îndeaproape de organizația de partid a întreprinderii, bucurîndu-se de stima, de sprijinul neprecupețit al masei de muncitori, să asigure nu numai mersul normal al producției, dar să determine saltul năbănuit al acesteia. O deosebită pregnanță dobîndește chipul omului nou în Pasărea furtunii de Petru Dumitriu, al cărui protagonist, Adam Jora instructor de partid pe vasul Steaua lui Octombrie, reconstruind în limitele existenței individuale esența unei experiențe sociale de milenii, descoperă în viață răspunsul la întrebarea ce-l chinuise ani mulți, începînd din copilărie, — anume dacă „poți schimba legea", altfel spus dacă destinul poate fi stăpînit. Cele două experiențe capitale, înfățișate în roman: încăierarea cu stihia mării, de unul singur, în tinerețe și lupta lui la maturitate ca reprezentant al forței dominante în societatea noastră, împotriva dușmanilor socialismului, duc prin forța imaginilor spre concluzia filozofică — formulată explicit de Engels — că oamenii devin „stăpînii propriei lor vieți sociale".

Muncitorul comunist este în chip firesc, figura centrală și în alte romane cu tematică din realitatea uzinelor, minelor și șantierelor socialiste (Oțel și pîine de Ion Călugăru, Drum fără pulbere de Petru Dumitriu, Cumpăna luminilor și Izvorul roșu de Nicolae Jianu, în Orașul de pe Mureș de Francisc Munteanu ș. a.) și dacă în paginile acestor cărți individualitatea eroilor nu se dezvăluie în toată plinătatea ei, prezența — chiar insuficient reliefată artistic a exponenților forței sociale celei mai înaintate, influențează hotărîtor cursul narațiunii, explică schimbările ce se produc în respectivul sector de viață, ca și în mentalitatea oamenilor.

Dar nu numai romanele ce reflectă direct medii muncitorești au ca erou principal clasa muncitoare. Nu este exagerat a afirma că în toate scrierile inspirate din actualitate, clasa muncitoare reprezintă — ca și în realitate — o prezență activă, cu un rol determinat, chiar dacă imaginea ei concretă lipsește. Dintre romanele cu tematică actuală, multe reflectă aspecte din realitatea satului în plin proces de transformare. Fie că este vorba despre momentul înfăptuirii pe cale revoluționară a reformei agrare, fie că sînt oglindite fenomene legate de transformarea socialistă a satului, tot ce se petrece în asemenea opere, poartă ampreta prezenței forței conducătoare în revoluția populară — clasa muncitoare. Mitrea Cocor, eroul cărții cu același nume a lui Mihail Sadoveanu, se transformă dintr-un răzvrătit într-un revoluționar. Transformarea eroului rezumă procesul transformării conștiinței milioanelor de obidiți, se produce sub influența reprezentanților proletariatului revoluționar, a comuniștilor întîlniți în armată și de asemeni, sub influența covîrșitoarei impresii pe care o face asupra lui țara socialismului victorios. Dinamizată de exemplul luptei duse de clasa muncitoare, primele luni de după eliberare, împotriva reacțiunii, mobilizată de comuniști, țărănimea săracă din Lunca se transformă în cîteva săptămîni, în Setea de Titus Popovici, dintr-o gloată informă, într-o masă conștientă, capabilă să dea lovitura nimicitoare celor ce caută să împiedice rezolvarea democratică a problemei pămîntului. Dintr-un om care își mestecă în taină amărăciunea sau și-o varsă în chip violent asupra dușmanilor personali, Mitru Moț, unul din eroii prezentați în Setea în prim plan, devine datorită înrîuririi exercitate asupra lui de partid, un revoluționar, un comunist.

Dintre fenomenele ce-și găsesc reflectarea în romanele pe tema colectivizării, merită în special a fi relevat acela al creșterii și călirii în vijelia luptei cu dușmanul de clasă a unor comuniști țărani, militanți neostoiți pentru construirea socialismului la sate. Dacă, în scrieri ca Temelia, Trandafir de la Moldova, Pîine albă, chipurile de țărani revoluționari se înfăptuiesc doar parțial, în Brazdă peste haturi de Horvath Istvan, Neamul Gondoșilor (vol. I.) de Szabo Gyla, Cuscrii de Alecu Ivan Ghilia, întîlnim figuri viabile de comuniști în plină formare sau deplin formați. Cunoaștem astfel în Brazdă peste haturi un secretar al unei organizații sătești de partid, Serken Imre, fost argat, ce se oțelește, devine realmente un om nou, în condițiile unei lupte acerbe, nu numai cu chiaburii sabotori, dar și cu tot soiul de rămășițe condamnabile ale influenței societății burgheze în propria conștiință. In Ion Airine, eroul romanului Cuscrii, secretarul organizației de partid din Hîrtoapele, Alecu Ivan Ghilia a creionat profilul unui activist devotat cu înfocare operei de transformare socialistă a agriculturii, luptător cu ajos pentru biruința adevărului și dreptății.

O preocupare a prozatorilor noștri este și aceea de a releva procesul nașterii — sub influența clasei muncitoare, a revoluției — a unei noi intelectualități, ca și procesul transformării intelectualității de formație burgheză. Andrei Sabin, personajul central din Străinul de Titus Popovici, elev de liceu, e un tînăr cu înzestrări spirituale deosebite, dar înclinat spre individualism și egolatrie, dornic să se afișeze ca un ieșit din comun. Experiența dramatică, pe care o trăiește în ultimul an al războiului, contactul cu viața reală, cu durerile celor mulți, apropierea de partidul clasei muncitoare, vor determina prefaceri adînci în conștiința tînărului. El va deveni un intelectual de tip nou, un intelectual revoluționar.

Principalul izvor de inspirație al literaturii realist-socialiste, realitatea actuală — nu este, natural, unicul. Concepția despre lume și viață a partidului clasei muncitoare le oferă scriitorilor contemporani posibilitatea nu numai de a desluși înțelesurile încifrate în fenomenele prezentului, dar și de a cunoaște trecutul mai adînc decît l-au cunoscut înaintașii lor, de a descoperi în realitățile acestui trecut sensuri nebănuite nici chiar de cei mai de seamă artiști aflați pe pozițiile realismului critic. Dacă, bunăoară, satul din trecut a furnizat materialul pentru făurirea unor opere epice fără moarte apărute înainte de eliberare (romane și povestiri de Creangă, Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, ș. a.) cunoașterea lui n-a ajuns să fie și nici nu putea fi epuizată în cuprinsul literaturii realist critice. Romane ca Desculț de Zaharia Stancu și Morometii de Marin Preda reconsideră viziunea satului, înlăturînd denaturările semănătoriste și poporaniste, adîncind observația realistă prezentă în marile opere din trecut, adăugîndu-i acesteia perspectiva epocii noastre. Desculț e o carte cutremurată de urletul foamei maselor țărănești oropsite. Sărăcia și mizeria țărănimii exploatate au mai fost zugrăvite în opere epice, bunăoară în Răscoala. Literatura din trecut, înfățișînd spectacolul durerii și al degradării umane, nu izbutea să indice vreo soluție pentru înlăturarea cauzelor unei asemenea stări. Operă încă neîncheiată, Desculț, fără să releve concret modalitatea eliberării de exploatare, este astfel concepută încît, parcurgînd-o simțim tot timpul cum mînia îndîrjită a flămînzilor și desculților crește continuu, asemeni unui torent menit să surpe odată lumea monstruos întocmită. In Morometii se reflectă în toată amploarea și intensitatea ei drama țăranului mijlocaș ce se zbuciumă în fel și chip să-și păstreze intactă mica gospodărie, pîndită de lăcomia de rechini a chiaburilor, apăsată de datorii și impozite, izbită din toate părțile și sfîșiată interior de contradicțiile de interese dintre membrii aceleiași familii. Prăbușirea calculelor gospodărești ale lui Ilie Moromete, personajul central, și, odată cu aceasta, ruperea echilibrului lăuntric al acestuia semnifică dărîmarea iluziei că problema țărănească își poate găsi rezolvarea, fie și parțială, în cadrele orînduirii capitaliste.

Nu numai satul, ci și orașul din trecut este prezentat, în romanul românesc contemporan, într-o viziune inedită. Epica românească a realismului critic numără opere de mare valoare în care sînt pictate în autenticitatea lor respingătoare diverse aspecte ale lumii burgheze. Un tablou amplu al descompunerii moșierimii se întocmește abia în Cronică de familie, marele roman al lui Petru Dumitriu.

Sub aspecte multiple, lumea burgheziei și a moșierimei, precum și lupta maselor populare, în frunte cu comuniștii, împotriva orînduirii exploatatoare, și-au găsit oglindirea în vastul ciclu Rădăcinile sînt amare de Zaharia Stancu.

Realizări remarcabile a obținut epica noastră și în deosebi romanul în reconstituirea artistică, pe temeiul unor investigații călăuzite de concepția marxist-leninistă, a unor momente din trecutul de luptă a poporului. Romanul istoric și-a avut în trecut, în literatura noastră, un reprezentant de prima mărime în Mihail Sadoveanu. Marele scriitor cotinuă și după eliberare să cerceteze paginile glorioase ale istoriei poporului român, dîndu-ne acea capodoperă a sa și a epicii noastre, care este Nicoară Potcoavă. In anii puterii populare s-a născut și un alt tip de roman istoric, pe care l-am putea numi tipul tolstoian, întrucît, prin amploarea lui de epopee, amintește de Război și pace — tip de roman al cărui creator la noi este Camil Petrescu, cu trilogia sa, rămasă, din nefericire, neisprăvită, Un om între oameni.

Aspectele, direcțiile de dezvoltare ale romanului românesc actual sînt mult prea numeroase și diverse, spre a putea fi înfățișate într-un articol. Nu se poate, totuși, încheia o prezentare, ca aceea pe care am încercat-o, fără a aminti măcar în treacăt despre existența unor romane — relevabile — ce evocă ura poporului împotriva criminalului război anti-sovietic, (Negura de Eusebiu Camilar, Eroica de Laurențiu Fulga), despre dezvoltarea, după eliberare, a romanului satiric (ciclul Paravanul de aur al lui I. Ludo, J. B. C. trece cortina de Sergiu Fărcășan), a romanului de aventuri (Toate pînzele sus! și Ultima poveste de Radu Tudoran), a romanului dedicat special copiilor și tineretului (Marea bătălie de la Iazul Mic de Octav Pancu-Iași, Cireșarii și Castelul fetei în alb de C. Chiriță).

Decada Culturii organizată în cinstea celei de-a cincisprezecea aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist s-a impus printre altele și prin impresionantul număr de cărți apărute în cadrul editurilor noastre în această perioadă: Pe muche de cuțit de Mihai Beniuc, Șoseaua Nordului de Eugen Barbu, Întîlnirea de Constantin Chiriță, iată numai cîteva din titlurile asupra cărora ne simțim obligați să ne oprim într-un articol viitor, întrucît este vorba de mari realizări ale literaturii noastre realist-socialiste, de opere actuale hotărîte să înfrunte vremea. Spațiul și... timpul nu ne-au permis acum a stărui mai mult asupra lor.

Confruntînd linia evoluției romanului între cele două războaie cu aceea a dezvoltării lui după eliberare, constatăm că ele merg în direcții opuse. Pe cînd, începînd de pe la mijlocului celui de al patrulea deceniu al secolului nostru, înregistrăm o direcție coborîtoare, al cărei punct ultim coincide cu perioada dictaturii militaro-fasciste, în anii puterii populare asistăm la un avînt continuu al romanului, la dezvoltarea ascendentă a acestei specii pe calea realismului socialist. Eliberarea țării salvează romanul, ca și întreaga literatură realistă, de la naufragiu. In cei cinsprezece ani ciți ne despart de istoricul eveniment de la 23 August 1944, romanul românesc realist a obținut succese ce îndreptățesc cele mai optimiste previziuni în legătură cu evoluția lui viitoare.

D. Micu

O STRĂLUCITĂ MANIFESTARE A CULTURII ROMÎNEŞTI

Tov. Mihai Beniuc la festivalul literar „Poeţii cîntă patria", organizat cu prilejul Decadei culturii din R.P.R.

SCRIITORII IN DECADA CULTURII

Deschiderea Bazarului Cărţii, unde printre titlurile noi am întîlnit : romanele Pe muche de cuţit **de Mihai Beniuc,** Şoseaua Nordului **de Eugen Barbu,** Cazul doctorului Udrea **de Ben Corlaciu,** Un civil în tranşee **şi** Popasuri **de Haralamb Zincă,** Bărăgan, **vol II de V. Em. Galan, şi alte lucrări, dar, mai ales, Festivalul Literar cu tema :** Poeţii cîntă patria, **de la Teatrul Naţional — Comedia, a operat direct în sufletul cititorului, făcîndu-l să răsplătească din plin cu aplauze numeroase pe poeţii care au citit din lucrările lor.**

In acest sens se poate spune că „Decada culturii" a constituit un prilej minunat de verificare a activităţii fiecărui scriitor şi a receptivităţii creaţiei sale de către masele populare, pentru care se scrie !

„Aplauze şi iar aplauze"!... **Poate fi caracterizată cu această expresie prezenţa lui Mihai Beniuc, atît la Festivalul Literar de la „Comedia" cît şi în mijlocul muncitorilor şi lucrătorilor din Ministerul Transporturilor ori de la complexul Griviţa Roşie.**

„Lasă-le să fie, lasă-le să fie,
Chiar de-s numai lacrimi, sînt de bucurie"!

ar zice poetul.

Aplauze au stîrnit poeziile lui Dumitru Corbea şi Eugen Frunză la Clubul Griviţa Roşie, aplauzele l-au răsplătit pe maestrul Victor Eftimiu în Sala Comedia, pe Marcel Breslaşu, Mihai Gavril, Alfred Margul Sperber, Ion Brad, Tiberiu Utan, Szemler Ferenc, pe Nicolae Tăutu, pe Dimos Rendis şi alţii.

„Decada Culturii" **a făcut ca scriitorii să vorbească şi să citească în întreprinderi, instituţii, unităţi militare, spitale, cluburi, şcoli, case de cultură etc.**

Mai cu seamă în Bucureşti, dintre scriitorii noştri, Haralamb Zincă a avut cele mai multe întîlniri cu cititorii, în pragul marii sărbători, a Eliberării ; cîte trei întîlniri pe zi, în unităţi militare, în întreprinderi şi instituţii, fiind special solicitat.

In ţară, în unele centre, Decada Culturii a adus un aer proaspăt, mai ales acolo unde organele locale ale Difuzării Cărţii din Ministerul Învăţămîntului şi Culturii şi-au făcut datoria şi au organizat bine întîlnirile scriitorilor cu cititorii dornici să-i cunoască.

La Baia Mare, Satu Mare şi Sighet, unde s-au deplasat Pop Simion şi Alecu I. Ghilea, au fost întîlniri bune. La Oradea, unde s-au deplasat Dumitru Corbea şi Eusebiu Camilar, deasemeni. La Ploeşti, minunate flori au umplut braţele lui Alexandru Şahighian şi Cezar Drăgoi. La Lenauheim (regiunea Timişoara), ne povestesc Victor Tulbure şi Violeta Zamfirescu în mod admirativ, s-a manifestat un interes deosebit al ţăranilor muncitori pentru poezia noastră nouă.

La Craiova, Turnu Severin s-au deplasat Viniciu Gaiţa şi Ion Grecea, la Hunedoara, Deva, Petroşani s-au deplasat Nicuţă Tănase, Niculaie Stoian şi Ion Petrache, la Suceava s-au deplasat Alexandru Balaci şi Dragoş Vicol, în Regiunea Autonomă Maghiară la Tg. Mureş s-a deplasat Remus Luca, dar, mai ales, datorită U.T.M.-ului, Regiunea Bucureşti a bătut recordul. In felul entuziast cum au fost primiţi scriitorii, ne îndreptăţeşte să credem că pe viitor se vor realiza lucruri mai minunate. La Roşiori (Victor Tulbure), la Giurgiu (N. Tăutu), la Domneşti (Şt, Iureş), la Răcari (N. Stoian), la Oltenita (M. Gavril şi P. Luscalov) etc., căldura şi dragostea maselor populare a fost simţită din plin de către scriitori.

TRAIAN IANCU

CEI MAI TINERI POEŢI

Satisfacţia de a fi părtaşii viselor frumoase, contemporanii uriaşelor prefaceri din Romînia celor 15 ani de libertate şi progres, aparţine într-o însemnată măsură şi generaţiilor de-o vîrstă cu ea şi chiar mai tinere.

Viaţa nouă, liberă şi fericită din patria noastră — formează peisajul predilect pe coordonatele căruia se circumscrie tematica creaţiei literare a pionierilor şi elevilor care sînt grupaţi în cadrul cenaclului de la Palatul Pionierilor din Bucureşti. Lucrările lor de început — multe modeste, trădînd încă stîngăcii — adunate în revista internă *Mlădiţe literare*, constituie mărturia unor preocupări, care, pînă acum 15 ani, erau un apanaj, de cele mai multe ori, al unor domnişori subţiri de familie „bună" . . .

Deschizi, nu fără emoţie, cu grija păstrătorului de comori, paginile revistei *Mlădiţe literare*.

Intîlneşti aici, versuri de distinctă tonalitate şi vibraţie, alături de altele încă crude, dar în toate pulsînd sentimentele inimii lor fierbinţi. Redau cîteva:

E primăvară-n lume şi soare
bate-n geam
Flori roşii se-nfioară sfioase
ca-ntr-un vis ;
Priveşte, raze de-aur
s-au aninat în ram
Şi-au luminat coroana
bătrînului cais . . .

E mai. E luna-n care vezi
primii trandafiri
Cu gurile lor roşii
însîngerînd grădina ;
E luna-n care steagul
cu roşii străluciri
Inflăcărînd mulţimea
şi-a dăruit lumina
(Mai — Silvia Colfescu)

Din roşu steag desfăşurat
Spre soare am luat o
făşie :
Ea-i simbolul drag pe
piepturi purtat
Şi-n inimi ea arde-făclie.
(Cravata roşie —
Nina Cazacu)

Conduşi sîntem azi de partid
Şi drumuri noi ni se deschid.
Al nostru viitor senin
De bucurii şi pace-i plin.
(De 30 Decembrie —
Nina Cazacu)

Cele cîteva exemple ilustrează avîntarea curajoasă în largul oceanului poetic. Alături de aceşti condeieri, sub ultimul rînd al versurilor ori prozei, mai semnează şi alte nume care, dacă vor şti să persevereze, le-om întîlni, poate, prin gazete, lîngă cele consacrate : Victoria Davidovici, Aneta Baran, Anesia Blada, Gheorghe Gavril şi alţii.

Stimulînd creaţiile proprii ale pionierilor şi şcolarilor, formîndu-le şi dezvoltîndu-le spiritul critic ca şi capacitatea de analiză literară, cenaclul literar al Palatului Pionierilor îşi aduce o contribuţie activă la cauza creării noilor detaşamente ale culturii noastre socialiste.

I. MIHUT

BAZARUL CĂRŢII LA „LIBRĂRIA CENTRALĂ" DIN BUCUREŞTI

Ni se pare imposibil ca, în ultimele săptămîni, cineva să nu fi citit sau să nu fi ascultat la radio, cuvinte entuziaste despre Decada Culturii din R.P.R. *şi despre* Bazarul cărţii, *bazarul literaturii noastre originale din ultimii 15 ani.*

V-aţi mirat şi bucurat totodată aflînd, de exemplu, că numai în ultimii 10 ani s-au tipărit mai mult de 28.500 lucrări, cu un tiraj total de 440 milioane de exemplare.

Comparativ însă cu trecutul, situaţia cărţii pare şi mai impunătoare. Pînă la 23 August din versurile maestrului Tudor Arghezi se tipăriseră în ediţii definitive în total 2.220 exemplare. Azi volumul său de Versuri, *ediţie de lux, se tipăreşte în 20.000 exemplare. Din opera lui Eminescu, în ultimii 10 ani, s-au editat peste 700.000 exemplare, respectiv de 7 ori mai mult decît în cei 60 ani trecuţi ; iar din opera lui Mihail Sadoveanu s-au publicat numai în ultimii 10 ani, 4.000 de titluri în 2.154.000 exemplare.*

In prima zi a „Decadei culturii" s-a deschis la noi, la Librăria Centrală din Bucureşti Bazarul Cărţii. *La festivitatea de deschidere au luat parte tov.* Constanţa Crăciun *şi tov.* Constantin Prisnea, *miniştri adjuncţi ai Ministrului Învăţămîntului şi Culturii, acad.* M. Beniuc, *prim secretar al Uniunii Scriitorilor în R.P.R.,* Aurel Mihale, *directorul general al editurilor,* Mihai Gafiţa, Szemler Ferenc, *secretari ai Uniunii Scriitorilor din R.P.R., precum şi numeroşi academicieni, scriitori, critici de artă şi oaspeţi străini în vizită la noi în ţară.*

De fapt, în ultimele 8-9 luni la librăria noastră au avut loc trei expoziţii şi anume : a Editurii Ştiinţifice, a Cărţii tehnice şi a Cărţii de popularizare a ştiinţei şi culturii. Sîntem cum s-ar spune obişnuiţi cu expoziţia. Şi totuşi cînd am aflat că forurile noastre superioare au hotărît ca în cadrul Decadei Culturii din R.P.R., Bazarul Cărţii *să aibă loc la noi, la Librăria Centrală, am simţit cu toţi o mare răspundere. In adevăr, pentru prima dată un bazar, o expoziţie de acest gen, de această amploare, se organizează într-o librărie şi anume în librăria noastră.*

Sub îndrumarea Centrului regional şi a Direcţiei Difuzării Cărţii, precum şi cu sprijinul şi colaborarea tuturor editurilor munca noastră a fost încă din primele zile încununată de succes. Cel puţin aceasta este părerea unanimă a ziarelor cît şi a miilor, mai exact spus, a zecilor de mii de vizitatori care vin în librăria noastră la Bazarul cărţii, *ca să-şi dea seama cu ochii lor, de realizările înfăptuite în ultimii 15 ani.*

Gîndiţi-vă că, numai în cinstea celei de a 15-a aniversări s-au editat peste 200 titluri cu un tiraj de circa 400.000 exemplare.

Unii autori, cum ar fi de exemplu M. Beniuc, au apărut cu cîte 3 lucrări : In Valea Cucului, Cu un ceas mai devreme *şi romanul* Pe muche de cuţit.

Ca vînzător al cărţii îmi este foarte greu, din cauza acestei avalanşe de noi apariţii, să mai pot recomanda clienţilor o carte. Nu ştiu la ce să mă opresc mai întîi, şi totuşi nu poţi trece sub tăcere ediţia festivă din Ciocoii vechi şi noi *a lui N. Filimon, ediţia bibliofilă însumînd opera poetică a lui Tudor Arghezi,* Bărăganul, *vol. II de V. Em. Galan,* Nopţi înfrigurate *de Aurel Mihale, sau apariţia în colecţia* Cele mai frumoase poezii *a operelor lui Coşbuc, Arghezi, Beniuc, Banuş, Jebeleanu.*

C. ALGIU
vînzător la Librăria Centrală
din Bucureşti

MANIFESTĂRI MUZICALE

Prezentă din plin în cadrul manifestărilor artistice, prilejuite de „Decada culturii" în cinstea celei de a XV-a aniversări a Eliberării patriei noastre de sub jugul fascist, creaţia muzicală vine şi ea să înscrie la rîndul său, unul din acele numeroase succese ale poporului romîn, obţinute pe drumul luminos al construirii socialismului, pe care îl străbate de 15 ani încoace.

Fiindcă şi în domeniul muzicii, aşa cum s-a întîmplat în toate domeniile vieţii din ţara noastră, înlăturarea negrei dictaturi antonesciene şi odată cu aceasta a întregii orînduiri exploatatoare burghezo-moşiereşti şi instaurarea regimului democrat-popular, a dus la descătuşarea celor mai fecunde energii creatoare. Izvorînd dintr-o necesitate impusă cu acuitate de noile realităţi sociale ale ţării, arta noastră realist-socialistă a reuşit să stringă în jurul ei, în numai 15 ani de existenţă, nume devenite comune nu numai înlăuntrul ţării dar şi peste hotare. Nu întîmplător deci, începînd de la cei mai tineri care au crescut şi s-au afirmat în anii puterii populare şi pînă la cei mai vîrstnici, care de-abia în anii aceştia cunosc adevărata înflorire a talentului lor, oameni noştri de artă au ţinut să cinstească măreaţa zi a Eliberării naţionale *prin noi şi avîntate creaţii, inspirate fie din viaţa nouă care se construieşte în patria noastră astăzi, fie din trecutul de luptă al poporului.*

Opera Răscoala *de Gheorghe Dumitrescu, scrisă pe un libret al autorului, inspirat de romanul cu acelaşi nume de Liviu Rebreanu face şi ea parte din ciclul lucrărilor muzicale a căror primă audiţie a fost prezentată în cadrul* Decadei culturii, *constituind un nou succes al compozitorului, cunoscut de noi atît prin diferite lucrări anterioare (cîntece de mase, prelucrări etc.) cît mai ales prin opera* Ion Vodă *precum şi prin oratoriul* Tudor Vladimirescu. Răscoala *este în acelaşi timp şi o izbîndă a întregii noastre arte muzicale. Ea face parte dintr-un ciclu mai larg de lucrări prin care compozitorul şi-a propus să înfăţişeze lupta poporului nostru pentru dobîndirea libertăţii.* Răscoala *este unul din momentele acestei lupte. De remarcat că pe lîngă personajele principale, cunoscute din romanul lui Rebreanu, în opera lui Gheorghe Dumitrescu mai apare încă unul. Este muncitorul Dragoş cu care Petre Petre se întoarce din armată, simbol al alianţei ţărănimii cu clasa muncitoare. Finalul operei, în care Petre Petre cade răpus de gloanţele burgheziei şi moşierimii coalizate, iar vocea lui Dragoş se ridică îndemnînd la luptă, sugerează preluarea conducerii acesteia de către clasa muncitoare şi totodată lasă deschisă prespectiva celeilalte lucrări pe care o are în proiect compozitorul şi care va fi inspirată din lupta partidului în ilegalitate.*

Mărire ţie Patria mea *lucrarea maestrului Mihail Iora pe versuri de Mariana Dumitrescu, constituie un adevărat imn de slavă pe care unul dintre cei mai mari compozitori ai noştri îl aduce patriei eliberate. Pe aceeaşi orbită se poate înscrie şi* Cantata Patriei *de Laurenţiu Profeta pe versurile lui Eugen Frunză, iar* Oratoriul Eliberării *de tînărul compozitor Radu Paladi, scris pe versuri de Eugen Jebeleanu, slăveşte prin cuvinte aprinse şi o melodie înaripată, cel mai de seamă eveniment din viaţa poporului nostru :* eliberarea deplină de sub asupritori.

Toate lucrările de faţă sînt succese ale muzicii noastre noi şi mîndrie a întregului nostru popor eliberat. Ele au totodată şi o strînsă legătură cu literatura, demonstrînd că adevărata muzică trebuie să fie susţinută de cele mai înalte idei sociale şi politice prezentate într-o formă literar-artistică asemănătoare.

PETRE GHELMEZ

TEATRUL NAŢIONAL DIN IAŞI IN DECADA CULTURII

Teatrul Naţional Vasile Alecsandri **— Iaşi s-a prezentat în Decada culturii cu o seamă de spectacole din dramaturgia originală jucate în ultimele stagiuni. In cinstea zilei de 23 August a mai avut loc premiera cu piesa** Surorile Boga **de Horia Lovinescu. Trei deplasări cu piesa** Partea leului **de C. Teodoru s-au făcut la 15 august la Tg. Frumos şi la 19 şi 20 august la Tg. Neamţ.**

In aceeaşi perioadă — 13-23 august — Naţionalul ieşean a organizat cu sprijinul Filialei Iaşi a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. trei simpozioane literare care au avut loc sîmbătă 15 august la căminul cultural Ilie Pintilie, **miercuri 19 august la** Fabrica de ţigarete, **iar vineri 21 august orele 10,30 dimineaţa la căminul cultural** I. Creangă.

Alături de actorii Teatrului Naţional care au făcut lecturi interpretative din opera poeţilor şi prozatorilor contemporani au citit din lucrările lor scriitorii : Ion Istrati, Dumitru Ignea, George Lesnea, Andi Andrieş, Horia Zilieru şi Florin Mihai Petrescu.

SANDU TELEAJEN
secretar literar

EFERVESCENŢĂ TEATRALĂ

Efervescenţa creatoare din acest an, nemaiîntîlnită în asemenea proporţii pe şantierul teatral (8 piese originale au văzut pentru prima oară lumina rampei în cursul „Decadei"), a dovedit mai mult ca oricînd că arta ţine cadenţa ritmului tumultuos al vieţii noastre în plin avînt. Consistenţa mesajului creat şi reala ţinută artistică a majorităţii pieselor în premieră, au afirmat continua ascensiune a dezvoltării creaţiei noastre teatrale.

Inspirate aproape toate din epopeea hotărîtoarelor evenimente de la 23 August, piesele au întregit o frescă de amplă respiraţie, cuprinzînd nu numai episoadele eroice ale luptei de eliberare ci şi epocalele perspective ce s-au deschis în faţa poporului, o dată cu victoria istorică, obţinută prin neuitatul 23 August 1944. Pe acest fundal de puternice valenţe istorice, geneza noii conştiinţe sociale ca şi evoluţia ei a prins un pregnant relief.

Astfel, Horia Lovinescu, dramaturg de fine resurse analitice, ţine să-şi urmărească eroinele *Surorile Boga*, de-a lungul întregului proces de transformare a noii lor fizionomii morale ; sensul evoluţiei lor psihice corespunzînd în totul evoluţiei noastre sociale.

Piesele *Descoperirea* de Paul Everac, *Nopţi de August* de I. Grinevici ca şi *Din noapte spre zori* de M. Mohor, înfăţişează desfăşurarea insurecţiei armate din 1944.

Mircea Mohor tratează un episod din lupta gărzilor muncitoreşti împotriva hitleriştilor, cu certe intenţii de a surprinde esenţa istorică a evenimentului.

Paul Everac, în *Descoperirea*, se opreşte asupra eroicei contribuţii la sfărîmarea aparatului militar fascist de către muncitorii noştri ceferişti. In prim plan însă analizează sfîşietoarea transformare ce se petrece în conştiinţa unui ofiţer romîn, fiul comandantului gărzii muncitorilor ceferişti.

In *Nopţi de August*, I. Grinevici urmăreşte mai mult procesul descompunerii morale a marii burghezii industriale în scopul de a pune în valoare cresterea omului nou.

Mariana Pîrvulescu, pe de altă parte, ne-a dezvăluit în *Ultima ediţie*, cu destul nerv dramatic, perioada ultimelor zvîrcoliri ale reacţiunii din ţară, acţiunea petrecîndu-se cu cîteva zile înaintea instaurării guvernului de largă concentrare democratică.

Vlaicu şi feciorii lui, de Lucia Demetrius, înscrie cu multă veridicitate şi adînci semnificaţii în paginile dramaturgiei noastre, o etapă avansată a măreţei opere de socializare a agriculturii noastre.

Tot atît de grăitor pentru construcţia paşnică pe care o înfăptuim, este demascarea intenţiilor revanşarde militariste din Occident, realizată de tînărul debutant Aurel Storin, în piesa *Opinia publică*.

Noile lucrări dramatice, închinate celui de-al XV-lea an de la eliberare, înscriu categoric o nouă treaptă valorică pe drumul dezvoltării noastre teatrale.

ANGELA IOAN

MUNCITORUL ŞI CARTEA...

Omul nou respinge ignoranţa, aşa cum lumina respinge întunericul. Ca fenomen de masă al existenţei moderne, socialismul transformă cultura şi ştiinţa, din privilegiu de castă şi unealtă de opresiune, într-un mijloc universal şi pozitiv de regenerare materială şi spirituală a societăţii, a omului. Cartea, evident, are misiunea ei în procesul acesta, o misiune nobilă, are poate misiunea cea mai importantă.

M-am convins de aceasta, mai ales în zilele „Decadei culturii", la Eforie, unde se adunaseră la întremare muncitori din toate colţurile şi din mai toate meşteşugurile Romîniei de azi ; erau mulţi care ziceau : „Desigur că, deşi sîntem muncitori, am citit cărţi de la Ienăchiţă Văcărescu şi Nicolae Filimon pînă la romanele contemporane". **Am reprodus textual, ca reprezentative şi concludente, cuvintele muncitorului Petre Rotaru, le-am reprodus şi pentru precizia şi pregnanţa acelui** desigur, **şi aş vrea numai să adaug un corectiv : nu deşi, ci tocmai** fiindcă **sînt muncitori au citit şi citesc atîtea cărţi ; adică tocmai fiindcă nu burtă-verzimea apusei lumi burghezo moşiereşti conduce destinele ţării, ci ei, muncitorii înşişi, îşi construiesc prezentul şi personalitatea, viitorul şi cultura.**

„Scriitorii, **spunea altcineva,** nu mai scriu acele romane de o literatură nu numai decadentă, dar care, în loc să facă educaţia omului, îl ducea pe făgaşe ale pierzării sufleteşti. Acuma, literatura noastră este educativă, ne învaţă să trăim şi să muncim". **Erau acolo Cicerone Theodorescu, Traian Coşovei, Octav Pancu-Iaşi, Corneliu Leu, eram şi eu, şi tuturora ne plăcea ce spuneau muncitorii aceia, toţi ne înfioram de răspundere şi bucurie. Era seara, oamenii discutau cu noi despre viaţa şi aspiraţiile lor, despre cărţile noastre şi ale înaintaşilor noştri ; la cîteva sute de metri se sbuciumau talazurile mării, în fundul terasei era un stand, iar muncitorii cumpărau cărţi, cumpărau spendidele ediţii din Eminescu şi Arghezi, din Caragiale şi Anton Pann, cumpărau romanul lui Mihai Beniuc sau ultima carte a lui Eugen Barbu. Tineri şi bătrîni, cetitorii — vechi sau noi, scriitorii, constituiau laolaltă prin prezenţa lor ori fie şi numai prin cărţile de faţă una dintre dovezile peremptorii ale verticalei evoluări a culturii contemporane. Se interesau de cărţi, cum te interesezi de pîine, sorbeau versurile cum ai sorbi apa, cînd ţi-i tare sete. Şi ne spuneau, la acest popas al anului al cincisprezecelea, cum le plac lor cărţile şi cum să fie cărţile, ca să fie bune şi frumoase, ca să înnobileze sufletul, iar nu să-l poarte spre pierzare, ne îndemnau să reflectăm din ce în ce mai atent, mai cu migală în cărţile noastre, aspectele proaspete ale vieţii lor — noul, cum zic teoreticienii literari — şi-i lăudau pe aceia care, în cărţile lor, cîntă avutăile patriei, abnegaţia comuniştilor şi consolidarea conştiinţei de om.**

BEN CORLACIU

PAGINI DE VITEJIE

In cinstea marii sărbători a eliberării, studioul de filme documentare Alexandru Sahia **aduce cu filmul** Pagini de vitejie **prinosul său celor ce-au înfăptuit actul de la 23 August.**

Pagini de vitejie **este un film de lung metraj realizat de regizorul Mircea Săucan, care semnează şi scenariul, pe bază de documente autentice : jurnale de actualităţi, documente, mărturii, hărţi operative, fotografii. Timp de doi ani o muncă laborioasă a fost dusă de echipa de filmare, pentru strîngerea, sortarea, selectarea şi asamblarea materialului. Din totalitatea materialului pe care-l cuprinde filmul, abia 10 la sută se afla la dispoziţia realizatorilor la începutul lucrărilor. Documentele au fost căutate nu numai în ţară, ci şi peste hotare, în U.R.S.S., Ungaria, Cehoslovacia. Timp de trei luni de zile, itinerariul trupelor romîne a fost străbătut de cele două maşini ale echipei de filmare, de-a lungul a peste 30.000 de kilometri. In această perioadă au fost descoperite nenumărate documente noi ce sînt prezentate în film ca : intrarea trupelor romîne eliberatoare în Oradea, luptele pentru eliberarea Budapestei, intrarea trupelor romîne în Banska-Bistrica şi multe altele. La sfîrşitul perioadei de prospecţiuni a fost obţinută o cantitate de 100.000 metri de peliculă din care s-au selecţionat cei 30.000 metri pe baza cărora s-a montat filmul.**

Zdrobind rezistenţa înverşunată a inamicului şi eliberînd Slovacia, trupele romîne împreună cu cele sovietice înfrîng duşmanul în munţii Tatra şi pătrund pe teritoriul Moraviei, eliberîndu-l. Ultimele rezistenţe hitleriste de pe pămîntul Cehoslovaciei sînt lichidate, prin acţiunea comună a trupelor sovietice, romîne şi vitejilor partizani cehoslovaci.

In aceste zile, marea bătălie a Berlinului îşi consumă ultimele scene. Obuzele sovietice fac să se prăbuşească bîrlogul fiarei hitleriste. Secvenţele de uriaşă înălţare sufletească ale filmului, evocă drapelul purpuriu, ce fluturînd glorios pe ruinele Reichstagului, vestea omenirii întregi marea descătuşare. Harta operaţiunilor militare prezintă sugestiv în film drumul celor cincisprezece divizii romîne care, trecînd peste 14 masivi muntoşi şi forţînd 12 rîuri mari, au eliberat 3.831 localităţi, dintre care 53 oraşe. Jertfele ostaşilor noştri nu vor fi uitate niciodată de popoarele la a căror eliberare au contribuit.

Prin amploarea şi prin autenticul scenelor înfăţişate, Pagini de vitejie **emoţionează şi cheamă la lupta pentru desăvîrşirea cuceririlor din cei cincisprezece ani de la eliberare, la lupta pentru socialism. Prin acest film Studioul** Alexandru Sahia **a realizat o amplă frescă din trecutul zbuciumat al Romîniei din anii 1944—1945, cînd s-au pus bazele noii noastre istorii contemporane. Şi el trebuie neapărat consemnat ca un indiscutabil succes obţinut în cinstea marii sărbători naţionale a poporului romîn — 23 August.**

MIHU VASILE ION

Scenă din piesa „Din noapte spre zori" de Mircea Mohor, prezentată în cadrul Decadei culturii la Teatrul Armatei.

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

PE VIAȚĂ ȘI PE MOARTE

DIMITĂR ANGHELOV

Există în literatura bulgară contemporană un capitol care evocă evenimentele celui de al doilea război mondial și lupta poporului împotriva fascismului. In acest capitol se încadrează și romanul lui Dimităr Anghelov, „Pe viață și pe moarte". Acțiunea romanului începe cu cîteva luni înainte de iunie 1941, deci cu cîteva luni înainte de intrarea Bulgariei în războiul anti-sovietic. Teatrul acțiunii este un mic oraș de provincie și, pe măsură ce evenimentele se complică, întreaga regiune din jur.

Tînărul medic Evgheni Kilev și-a făcut o situație și este mulțumit de ea. In jurul lui, viața devine din ce în ce mai încordată: pregătiri intense de război făcute pe față, manifeste, arestări. Dar tînărul chirurg este convins că și cu el și fără el situația nu se va schimba; ca atare el nu se amestecă. Războiul începe și lupta este la fel de necruțătoare în primele rînduri ca și în spatele frontului. Indrăgostit de o comunistă, doctorul Kilev intră treptat în viitoarea viețiide ilegalist și partizan. Conflictul intim se unește cu conflictul social dintre popor și hitleriști.

Mai mult decît romanul drumului unui singur om spre revoluție, „Pe viață și pe moarte" este romanul luptei întregului popor pentru cucerirea puterii politice și economice: acțiunea indirectă a ilegaliștilor în sate și orașe, luptele partizanilor, chinurile suportate în beciurile poliției, viața deținuților politici, visurile, speranțele, renunțările, transformările, moartea unora, victoria celor mulți — și pe de altă parte: atacurile organizate ale armatei și poliției împotriva partizanilor, viața amorală a „stăpînilor zilei", lașitatea, lipsa de scrupule, cruzimea, meschinăria, brutalitatea și înfrîngerea lor.

Transformînd pe plan literar evenimentele celor aproape patru ani de război și lupta P.C.B. pentru înființarea Frontului patriei, Dimităr Anghelov termină romanul său în timpul lui septembrie 1944, odată cu intrarea trupelor sovietice în Bulgaria și cu preluarea puterii de către popor.

Conform planului zonei operative militare, anul acesta la 1 Mai, detașamentul de partizani trebuia să acționeze în întreg raionul central Podgorovo. Și apoi mai și venise timpul să fie aduse la îndeplinire atît condamnarea la moarte hotărîtă sergentului major Ivan Dălbokov care se „evidențiase" în timpul blocadei de peste iarnă, cît și aceea hotărîtă cîrciumarului Ghencio Mitcanov, spion plătit al poliției.

Comandamentul detașamentului elaborase un plan amănunțit, asigurînd unitatea de acțiune cu grupa de luptă din sat. In primăvară, postul din Podgorovo fusese întărit cu încă trei sergenți, iar Ivan Dălbokov nu se număra printre cei fricoși. De aceea trebuia evitată o luptă în care s-ar fi putut pierde oameni. Aici era toată greutatea. Atanas Șterev propuse un plan ingenios cerînd să-l aducă el la îndeplinire, dar Ilici și toți ceilalți se împotrivită.

— Ba de loc, spuse Ilici supărat. Dacă se întîmplă ceva? Tu ești comandantul detașamentului. Cu postul de soldați de lîngă Gorsko Popovo a fost altceva. Dar aici... jandarmeria e în mijlocul satului și, de frică, ăia sînt în stare să facă cine știe ce nebunie.

— Tocmai acum o să fie mai ușor, zîmbi Șterev. Lîngă Gorsko Popovo am avut de-a face cu soldați, pe cînd aici sînt numai găinari.

— O să mă ocup eu de asta, reteză Fedro discuția.

A doua zi, spre seară, Ganuș și Marin coborîră spre Podgorovo, făcură legătura cu grupa de luptă și la 30 aprilie, în timpul nopții, satul fu împresurat. Liniile de telefon și telegraf fură tăiate, drumurile ocupate și detașamentul, împărțit în două grupe mari, rămase pe loc, la marginea satului, să aștepte ivirea zorilor. Cînd se crăpă de ziuă și primele raze ale soarelui căzură pe creasta Momin Kosicinikului, Fedro, îmbrăcat în uniformă de căpitan, intră în sat întovărășit de „elevul ofițer" Statko. Fedro era înarmat cu automatul lui Atanas Șterev, iar Statko avea pe umăr o carabină. Uniformele le cădeau ca turnate. Numai cu greu ar fi putut bănui cineva că acești tineri și eleganți ofițeri sînt partizani.

La intrarea în sat îi întîmpină un țăran tînăr cu furca pe umăr, semn că totul este în ordine. Tînărul țăran porni înainte, conducîndu-i spre postul de jandarmi, care se afla într-o aripă a școlii primare, o clădire mare cu două etaje. Cînd ajunseră, își mută furca pe umărul celălalt și făcu la dreapta spre piață. Fedro și Statko măsurară dintr-o privire casa, apoi se apropiară de intrarea principală.

Era foarte devreme. Pe străzi și în piața care se deschidea la dreapta clădirii, nu se vedea nici țipenie de om. In ușa școlii un sergent își curăța cizmele, un altul se spăla în curte la cișmea.

— Bun, gîndi Fedro, pășind în curte. Numai de nu s-ar ivi nimic neprevăzut...

Degetele îi tremurau ușor. Verifică pe ascuns dacă piedica automatului e trasă, puse degetul pe cocoșul armei și se apropiă de sergentul care-și lustruia cizmele. Acesta se întoarse și, văzînd epoleții de ofițer, se ridică, își încheie în grabă vestonul și luă poziția de drepți. Fedro ridică mîna în semn de sălut.

— De ce dormiți pînă la ora asta? Unde e șeful? întreabă el încruntat.

— Inăuntru. Doarme. E încă devreme, răspunse respectuos sergentul.

Cel care se spăla la cișmea auzi discuția, întredeschise ochii cu toate că-l orbea săpunul și, zărind niște ofițeri, începu să-și arunce repede apă în obraz.

— Vino cu mine! îi făcu semn Fedro primului sergent. Vino să-mi arăți dormitorul. Stați toți într-o singură cameră?

— Da. E foarte mare, răspunse acesta; și porniră înainte, deschise ușa camerei care fusese transformată în dormitor. Inăuntru erau șapte paturi de fier soldățești. Fedro se opri în prag privind cu atenție în juru-i.

— Domnule sergent! Dălbogov! Scoală, te caută cineva!

De sub pături se înălțară mai multe capete ciufulite; cîteva perechi de ochi căscară, printre pleoapele pe jumătate lipite de somn, spre ofițerul necunoscut. Ivan Dălbokov, bărbat înalt, voinic, cu ceafa groasă, roză, cu mustăți mari, zbîrlite, se desmetici cel dintîi: dădu în grabă de-o parte pătura, își trase pantalonii și, uitînd să-și mai pună și vestonul, luă poziția de drepți în fața lui Fedro. Ceilalți începură și ei să se îmbrace care mai de care. Neașteptata apariție a unui ofițer necunoscut în dormitor îi încurcase pe toți.

— Tu ești șeful? îl întrebă Fedro cu glas aspru pe sergentul major care stătea smirnă în fața lui.

— Eu, să trăiți! răspunse Dălbokov.

— Dimineața la ce oră trebuie să vă sculați?

Dălbokov îl privi încurcat drept în ochi, neștiind ce să răspundă.

— Rușine! se răsti Fedro. Dormiți pînă la prînz! Post de jandarmi e ăsta? Ori vreți să vă ia „frunzarii" ca din oală? Ar trebui să vă dau pe toți în judecată.

La cuvintele „judecată" și „frunzari" jandarmilor li se făcu negru în fața ochilor. Incremeniră stană lîngă paturi, desculți, fără vestoane pe ei, privind înspăimîntați chipul încruntat al ofițerului.

— Du-te și adu-l pe cel care se spăla! Repede! — îi porunci Fedro sergentului care-l condusese. Apoi făcu cîțiva pași printre paturi și se răsuci brusc spre ușă, unde stătea Statko cu carabina în mîini.

— Care dintre voi a vrut să fugă la „frunzari"?

Jandarmii holbară ochii, sincer mirați:

— Nimeni, domnule căpitan. Cine... asemenea...? bolborosi Dălbokov.

— Arme cine le-a dat? Fedro îi măsură pe rînd ca și cînd s-ar fi așteptat ca vinovatul să se arate singur. Oamenii îl priviră surprinși, zăpăciți de o asemenea învinuire.

— Careva din acest post a dat arme! continuă Fedro fără milă și cu glas și mai aspru. Cîte puști aveți?

— Șapte! răspunse Dălbokov, cu glas abia auzit.

— Și revolvere?

— Șapte!

— Cîte cartușe are fiecare?

— Vreo... controlăm numaidecît, domnule căpitan... îngăimă sergentul major pornind spre pat, dar glasul lui Fedro îl opri:

— Lasă! Să vină și ceilalți... Verificăm atunci.

— Domnule căpitan, vorbi Dălbokov și-i tremura glasul, căci îl înspăimînta învinuirea pe care i-o aruncase ofițerul. Nimeni... Asemenea lucruri... O fi clevetit cineva...

— Vom vedea! răspunse Fedro scurt și aspru. Apoi întorcîndu-se spre Statko porunci: Scrie elev: șapte puști și șapte pistoale. Mergeți și voi acolo, — adăugă făcînd semn cu capul spre alți doi jandarmi care tocmai intraseră. Stați lîngă paturile voastre! Așa! Și-acum, dați-vă înapoi pînă la perete!... Toți!... Mai tare! mai tare! Hai repede!...

Și deodată strigă amenințător, îndreptînd țeava automatului spre ei:

— Inapoi!... Intorceți-vă cu fața la perete, tăinuitori de partizani ce sînteți!...

Ingroziți de automatul îndreptat spre ei și de privirea mînioasă a ofițerului, jandarmii nu îndrăzniră să mai facă nici o mișcare.

— La perete!... Elev, strînge puștile și pistoalele! Scrie numerele!...

Pe neașteptate, prin mintea sergentului major trecu o bănuială îngrozitoare care-l înghețăși-l făcu să-i piară tot sîngele din obraz: Dacă ăștia nu-s ofițeri? Atunci, gata, nu mai este nici o scăpare... Și el ca și ceilalți stau toți cu mîinile goale în fața automatului. Nu se mai poate face nimic... Nimic... Impăcat cu soarta sa, Dălbokov se întoarse tăcut cu fața la perete împreună cu ceilalți. Statko strînse repede puștile, revolverele și centurile cu cartușierele pline de cartușe.

— Gata, domnule căpitan, spuse zîmbind cînd termină.

— Dă semnalul!

Statko ieși; aproape imediat răsunară pe sub ferestre două împușcături prelungi. Jandarmii tresăriră, înălțară mîinile instinctiv, fără să îndrăznească a întoarce capul. Ințeleseseră cu ce fel de ofițeri aveau de-a face, dar lucrurile se petrecuseră atît de fără veste și erau atît de cutremurătoare pentru ei, că parcă nici nu le venea a crede.

— Va să zică așa, spuse Fedro cu glas batjocoritor. Nici unul dintre voi nu a dat arme partizanilor, nu? Dar pe ale voastre erați gata să le dați?

— Noi... nu, sîntem... bîlbîi cineva cu vădită intenție de a se apăra. Noi... nimănui...

— O să vedem. Și-acum, ia, să nu se mai clintească nimeni. Să nu care cumva să îndrăznească cineva să se întoarcă!

In stradă se auziră pași repezi. Zece partizani — echipa de atac — năvăliră în curte. Statko, care aștepta în ușă, le făcu semn, vesel, cu mîna:

— Gata! strigă mîndru și bucuros. Ne-au căzut în plasă toți bobocii. Nu mai piuie nici unul.

Șase partizani se postară lîngă școală, doi porniră spre cancelaria primăriei, iar ceilalți, conduși de Statko, intrară în dormitor.

— Legați-i! ordonă Fedro întorcîndu-se spre cei nou-sosiți. Scoateți-le ce au prin buzunare iar pe ăsta, și Fedro îl atinse scîrbit cu piciorul pe Dălbokov, legați-l de pat. Cu el ne-om socoti noi mai tîrziu.

. . . . . .

După ce întreg detașamentul intră în sat, în piața din fața școlii se organiză un miting. Toți cei ce se făcuseră vinovați de trădare, fură judecați în fața poporului.

. . . . . .

Lîngă masă, drept, înalt și voinic, Atanas Șterev se adresă din nou mulțimii:

— Dragi tovarăși! Cuvîntul vostru e cuvîntul poporului. Voința voastră e și voința noastră. O să-i eliberăm pe toți, chiar și pe jandarmi. Sînt vinovați numai pentru că au îmbrăcat uniformele. Pînă acum nu v-au făcut nici un rău și nici pe noi nu ne-au supărat încă. Să le dăm timp să gîndească bine la ceea ce au de făcut. Dar printre ei sînt doi despre faptele cărora voi, se pare, nu știți nimic. Ei, ia ascultați.

Șterev se scotoci în buzunar și scoțînd o hîrtie începu să citească:

— Ivan Dălbokov, sergent major, șef al postului de jandarmi din Podgorovo, a luat parte activă la urmărirea partizanilor astă iarnă, de cînd satul Srednegorie era blocat de inamic. A ucis doi oameni și a tăiat capul unui partizan greu rănit. Pentru acest „eroism" a primit ca răsplată o mare sumă de bani. Folosindu-se de gradul său, ataca banditește oamenii, noaptea, la marginea satului. Făcea percheziții în casele celor care-i ajutau pe partizani, și ridica pentru folosul său diferite obiecte casnice. La 22 noiembrie 1942, a intrat în casa unui țăran din Suhodol, bănuit că ar fi ascuns partizani, și i-a batjocorit nevasta...

Comandantul detașamentului continuă să înșire crimele sergentului major, iar țăranii, care prea puține știuseră pînă atunci despre multe dintre aceste crime, îl ascultau încremeniți, cu răsuflarea tăiată. Galben ca ceara la față, Ivan Dălbokov abia se mai ținea pe picioare. Știa bine ce-l așteaptă și că nimic nu-l mai poate scăpa, nici plînsetele, nici rugămințile.

— Ghencio Mitkanov, continuă Atanas Șterev, cîrciumar, dușman al țărănimii sărace, spion plătit al poliției. Datorită pîrei lui au fost arestați trei comuniști. Unul dintre ei a murit din cauza bătăilor. A trădat doi țărani care se întîlniseră cu partizanii în localitatea Ciukova. Fără să aibă nici o sarcină din partea nimănui, l-a urmărit la cîmp pe țăranul Dimităr Kostandinev și cică l-ar fi văzut dînd o desagă cu pîine, partizanilor. Trădătorul a raportat acest fapt poliției, și Kostandinev a fost torturat și apoi ucis.

Nici nu sfîrși bine comandantul de vorbit și piața răsună de un țipăt prelung:

— Oameni buni... fraților... milă!...

Mare și buhav cum era, Ghencio Mitkanov se trîntise la pămînt, se tîra pe genunchi înainte și, înălțînd din timp în timp mîinile spre cer, bătea mătănii și urla cu glas aproape neomenesc:

—Fraților, fie-vă milă!... Milă, oameni buni!...

Parcă înnebunise de groază. Ii suna în glas atîta slăbăticie și deznădejde, încît oamenii tresăriră. Dar nu se înduioșară.

— Huu! strigă cineva cu ură și scîrbă.

Ca la un semnal piața întregă vui de același „huuu" aspru, plin de ură.

— Iudă!... Cîine de cîrciumar!... Trăznite-ar drumnezeu de ucigaș! strigară femeile, ocărîndu-l pe cîrcumarul care se tîra în fața lor, îngenunchiat în praf. Doi partizani îl siliră să se ridice și-l duseră între ceilalți, de o parte. In același moment, Ivan Dălbokov, prins de o frică de animal, sări din grup și fugi glonț spre mulțime prin porțiunea de loc gol din fața estradei. Inaintea omului aceluia puternic, cu ochii însîngerați, cu pumnii ridicați și care fugea din răsputeri urlînd ceva ce nu se putea înțelege, mulțimea se dădea la o parte. Femeile țipară. In aceeași clipă, se și repeziră pe urmele lui cîțiva partizani. Sprinteni, ageri, ei își făcură loc numaidecît prin mulțime și cotiră după Dălbokov, pe-o uliță laterală. Aproape imediat răsunară cîteva împușcături și partizanii veniră îndărăt alergînd și cu fețele îmbujorate:

— Tovarășe comandant, raportă unul dintre ei, din vina condamnatului, osîndă la moarte a sergentului major Ivan Dălbokov, ucigașul tovarășilor noștri de luptă, a fost îndeplinită înainte de vreme!

Traducere de OLIMPIA ȘERBAN

Desen de VAL. MUNTEANU

A XV-a ANIVERSARE
A ELIBERĂRII
BULGARIEI

o seamă de cuvinte

Miron Radu Paraschivescu:

LAUDE ŞI ALTE POEME

Miron Radu Paraschivescu e un poet de rezonanţe multiple la care melodia lirică a versului alternează cu tonul epic, de agitaţie, ca un manifest de luptă, ori cu ecouri subtile din poezia populară, la al cărui izvor autorul se opreşte deseori pentru a-şi înnoi şi întări forţele. In acest ultim aspect al poeziei sale se găsesc pagini de iscusită alegere a motivelor populare şi a prelucrării folclorului, Miron Radu Paraschivescu fiind unul din poeţii ce ştiu să aleagă formele în care să toarne materialul poetic pus la îndemînă de creaţia anonimă. Poezia *Ropote* care cîntă lupta poporului pentru o soartă mai bună, e una dintre cele mai bune realizări obţinute prin prelucrarea, la un mod superior, a folclorului. Freamătul luptelor creşte pe măsură ce comentariul se apropie de epoca noastră. Ciclul *Cîntarea Romîniei* e o cantată cu un preludiu trist care expune o suferinţă adîncă — aceia pe care o îndura poporul înainte de Eliberare. Procedeul contrastelor între trecut şi prezent reliefează, în toată măreţia, transformările revoluţionare petrecute în anii regimului de democraţie populară, la care poetul participă cu entuziasmul comunistului. *Cîntarea Romîniei* e cîntecul doinei şi baladei triste a ceea ce a fost pe vremea stăpînilor, şi al bucuriei ce-l cuprinde pe creator în faţa panoramei magnifice a ţării de azi. Poetul a adăugat în volum cîteva poezii publicate înainte de 1944, binevenite pentru a urmări o continuitate în ţinuta sa cetăţenească, starea de apăsare şi aşteptarea unei alte rînduieli între oameni *(Moină, Plecare din Mangalia, Vasile Roaită, Vestigii)*, care arată în acelaşi timp, comparativ cu restul poeziilor din trecut, saltul calitativ, ca o ţîşnire spre lumină în creaţia poetică a lui M. R. Paraschivescu. De la admirabila cronică a suferinţii şi durerii dinainte de Eliberare, din *Invocarea poetului, Preludii, Ropote, 1907*, în care apăsarea şi chinul nu reuşesc să zdrobească speranţa unei schimbări, la *Cîntecul de drum* şi *Se-aude un cîntec*, care cuprind deplina siguranţă *„că ziua cea mare-o să vie“* ori la *Intoarcerea acasă* în care poetul cîntă eliberarea ţării, sîntem martorii unui uriaş proces istoric. Poezia lui M. R. Paraschivescu se inserează în rîndurile fruntaşe ale luptei poporului nostru pentru socialism. Cele cinci poezii închinate Partidului sînt un memento veşnic a ceea ce a însemnat lupta comuniştilor pentru eliberarea ţării şi după aceia ca elementul hegemon în toate acţiunile. Poezia se diversifică tematic, încercînd să cuprindă cît mai mult din nesfîrşitele aspecte pe care le îmbracă ţara în această rapidă creştere şi înnoire: patosul construcţiei şi mîndria aceluia care a contribuit la ridicarea edificiului *(Drumul mare)*, reformele şi actele revoluţionare *(Clasa la atac)*, bogăţiile imense rezultate ale efortului colectiv *(Recoltă, Toamna)*.

M. BUCUR

Eugen Luca:

POEZIA LUI MARCEL BRESLAŞU

Cercetarea lui Eugen Luca, realizată la modul eminamente didactic, adoptă criteriul strict cronologic, discutînd separat, fiecare dintre volumele poetului: *Cîntarea cîntărilor*, (definită ca un *„arborescent roman liric al eroului“*); *Alfabet pentru o şcoală de seară („o suită de cîntece“* care caută să închege *„o imagine unică a climatului moral din anii războiului antonescian“*). *Nişte fabule mici şi mari pentru mari şi mici, Dialectica poeziei („operă lirică şi satirică a unui poet cu o sensibilitate ascuţită şi foarte spirituală“); Povestea poveştilor („impozant monument înălţat maselor populare care şi-au făurit istoria“).* După discuţia fiecărui volum autorul întreprinde o caracterizare generalizatoare asupra obiectului cercetării, încercînd să-i stabilească locul şi specificul în peisajul poeziei noastre şi în special în *„coordonatele poeziei noastre noi“*. Plecînd de la subtila şi justa observaţie a lui Tudor Arghezi care descifra în Marcel Breslaşu, la apariţia în 1938 a *„Cîntării cîntărilor „un poet complet, cu înţelesul wagnerian“* topind în arta sa *„două lirisme, literar şi muzical“*, Eugen Luca stabileşte mai întîi un fapt care constituie *„însăşi cheia înţelegerii poetului“: „Marcel Breslaşu* — consemnează criticul — *ancorează pe tărîmurile poeziei după o lungă aventură pe marea muzicii. Şi ancorează, împovărat de greutatea unei bogate experienţe, nu ca un dezabuzat, nu cu intenţia de a-şi trăda vechea pasiune, ci animat de dorinţa arzătoare de a şi-o realiza“*, ajungînd în cele din urmă la concluzia că poetul *„îngemănează într-un singur tot“* poezia şi muzica. Valorificînd avantajele acestei *„simbioze“* Breslaşu nu e însă scutit de alunecarea într-un joc steril de cuvinte, care deşi pot încînta urechea, sînt lipsite de un conţinut precis. Eugen Luca nu ezită să delimiteze adevăratele valori din poezia lui Marcel Breslaşu de unele gratuităţi, atrăgînd în acest sens, atenţia cititorului neavizat sau dispus să accepte totul.

In parte aprecierile de valoare ale lui Eugen Luca rezistă.

Atragem atenţia asupra unor neajunsuri ale studiului în discuţie, neajunsuri care, deşi nu-s fundamentale, împietează totuşi asupra ansamblului cărţii. Ni se pare în primul rînd că autorul, animat de intenţia lăudabilă de a nu se transforma în apologet, a căzut în criticism. Astfel, deşi ne asigură că valorile poeziei lui Marcel Breslaşu lasă în umbră imperfecţiunile, faptul că la fiecare merit al poetului criticul descoperă şi „reversul“ (cusurul n.n.) lasă impresia „nodurilor în papură“ (E.L. nu ne-a convins, de pildă, de cusururile *Dialecticii poeziei* căreia-i aduce reproşuri ce vădesc o regretabilă îngustime de înţelegere).

Nu sînt scoase suficient în relief nici meritele deosebite ale lui Marcel Breslaşu în îmbogăţirea mijloacelor poetice ale poeziei noastre. Stilul criticului e ades sec, sărac, lipsit de suplete şi armonie, greoi, trudit, contrastînd cu frumuseţea şi limpezimea de cristal a poetului discutat. Supără de asemenea numeroasele repetări, ceea ce denotă grabă în redactarea lucrării (vezi pag. 8—20, 21—22, 24—144, 121—122. 123—127 etc.).

POMPILIU MARCEA

Nicolae Ţic:

PROFILURI

A fost nevoie ca Ţic să colinde ţara, ca reporter, pentru a ne da acest volum de Profiluri, viu, atrăgător, interesant. Faptul merită a fi subliniat, căci situează pe autor în rîndul detaşamentului de tineri scriitori, de la care aşteptăm o tot mai bună literatură de actualitate şi are totodată valoarea exemplului ce merită urmat. Cartea este cu precădere închinată temei fundamentale, privind construcţia socialistă în industrie. Scriitorul povesteşte întîmplări petrecute în primele zile ale unui şantier (Şantier), eroismul unui activist, (Modoran) face portretul unor petrolişti încercaţi (In aer liber, Omul de care aveam nevoie, etc) portretul unor tineri care lucrează în industria chimică, elogiază dîrzenia în lupta cu greutăţile, cu boala, etc. Bucăţile lui vorbesc direct despre activitatea reporterului; scriitorul revine pe unde a mai fost şi rememorează cu această ocazie evenimente trecute, sau anchetează ziaristic, iar uneori recurge la o deghizare a sa, ca în schiţa O şarjă de probă, unde un activist pune întrebări, sau ca în povestirea Şantier, în care Ilie Cernat cumulează şi funcţia de gazetar curios. Rezultatul final este un profil pe o trăsătură.

Oamenii lui Ţic sînt în genere tineri, firi voluntare, entuziaste, pasionate, cu izbucniri de o mare şi cuceritoare tinereţe.

Unitatea acestui univers sufletesc stă puternic sub semnul psihologiei tînărului, a adolescentului şi chiar a copilului. Eroii lui sînt uşor repeziţi, spun minciuni nevinovate, păcălesc pe alţii, au seriozitatea exagerată a tînărului care se doreşte matur, se necăjesc fără răutate. Este apoi în ambiţia lor ceva copilăros, în energia lor o febritate adolescentă, în hotărîrea lor o încăpăţînare arţăgoasă, proprie vîrstei de aur. Tudor se ceartă cu doctorii care la urma urmei nu prea sînt vinovaţi, se ceartă cu telefonistele, etc. Observaţia fixează, dar numai într-o anumită măsură, reflexele unui proces social. Intr-o ascensiune rapidă, proprie condiţiilor oferite de societatea noastră, tînărul pus în faţa unor mari răspunderi, încearcă la început să le facă faţă cu entuziasmul propriu vîrstei. De aici uneori o simpatică şi plină de umor afectare a maturităţii. Eroii lui Ţic au bunăvoinţă, înţeleg, se înduioşează repede. Din trecut ei aduc amintirea unei înfrozitoare sărăcii, iar moral, o extraordinară memorie a umilinţei îndurate.

Psihologia acestor firi delicate care-şi găsesc rezolvarea şi împlinirea sufletească în lumea noastră, este total absentă în schiţa de dată mai recentă, Omul de care aveam nevoie. **Calmul, atitudinea liniştită, deschisă, faţă de propriile slăbiciuni, modestia degajată anunţă o maturizare interioară a acestui scriitor de remarcabile perspective, sensibil la puritate şi entuziasm.**

TITUS PRIBOI

Corneliu Leu:

SINGELE ŞI APA

Autor a două romane **(Ochiu dracului şi Vîrsta de aur)**, primite cu interes de către critică şi cititori, Corneliu Leu se reîntoarce la nuvelă prin volumul **Singele şi apa.** Reîntoarcere binevenită, căci lucrările cuprinse în volumul recent apărut ne prilejuiesc o lectură în cea mai mare parte plină de interes.

Nuvela care da titlul volumului este cea mai realizată şi se încadrează în acea epopee, căreia i-am da numele de **Cucerirea puterii.** Clasa muncitoare, al cărei partid de avangardă intrase de curînd în legalitate, era, în toamna lui 1944, principala forţă angrenată în lupta înverşunată pentru lichidarea rămăşiţelor feudale şi restrîngerea puterii politice a burgheziei. Mediul din mijlocul căruia Corneliu Leu îşi recrutează cîteva din personajele principale, lumea hamalilor din portul Constanţa — ar fi îndemnat pe un scriitor neexperimentat spre reliefarea unui pitoresc mai puţin semnificativ în cazul de faţă. Autorul, avar cu detaliile, surprinde în liniile ei majore această luptă care se soldează într-o primă etapă cu alungarea primarului liberal şi înlocuirea lui, sub presiunea mulţimii, cu tenacele hamal Drăgan, luptător comunist cu bogate resurse. Forţele care se înfruntă sînt precis delimitate şi momentele alese pun în faţa personajelor două căi ireconciliabile: sau sprijinind elementele burgheze împotriva poporului sau cu poporul (din rîndul căruia se disting în special figurile de muncitori comunişti) luptînd în contra reacţiunii care voia să-şi menţină şi să-şi întărească poziţiile cheie deţinute.

In fond, Corneliu Leu surprinde în nuvela **Singele şi apa** un singur moment care nu înseamnă nici măcar o etapă completă din lupta ce se pornise. Aceasta explică, dar nu scuză o oarecare linearitate în construirea personajelor care n-au timp să se desfăşoare în faţa noastră, oferindu-ne mai multe laturi ale caracterului lor; apărînd preocupate de aceeaşi problemă ele se aseamănă pînă la identificare în măsura în care sînt mînate de aceleaşi idealuri.

Corneliu Leu se dovedeşte în această nuvelă, valoroasă în ansamblu, un bun cunoscător al reacţiei maselor populare.

In afara nuvelei **Singele şi apa,** volumul cuprinde, marcînd aspecte ale vieţii noi create după Eliberare, o serie de nuvele de mai mică întindere, dintre care remarcăm bucăţile **Fiul risipitor,** şi **Mama şi directorul morilor.** In prima, dovedind certe posibilităţi de concentrare şi fineţe în urmărirea reacţiilor sufleteşti, autorul ne face cunoscută frămîntarea unui marinar reîntors după 20 de ani în ţară, în 1950, cînd la cunoştinţă cu realitatea construcţiei socialiste. Surpriza pe care o încearcă Traian e determinată de faptul că ţara dreptăţii şi a fericirii pe care pornise să o caute pe alte meleaguri a luat fiinţă acolo de unde plecase; fiind vorba de un muncitor care a încercat toate „binefacerile“ „raiului“ capitalist, convertirea la socialism e desigur definitivă.

Mama şi directorul morilor emoţionează prin veridicitatea amănuntelor ce dovedesc formarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii. Artificială, creind un fals conflict, nuvela **Tovarăşul Roşca şi urmaşul său** înregistrează totuşi unele aspecte ale satului de astăzi aflat în preajma cooperativizării complete.

Scriitor din generaţia lui 23 August, Corneliu Leu, prin noul volum dăruit cititorilor, îşi aduce contribuţia pe care o dorim mereu mai valoroasă la consolidarea literaturii noastre realist-socialiste.

T. AVRAMESCU

Viniciu Gafiţa:

OAMENI ŞI OAMENI

In ultimul său volum Oameni şi oameni *al tînărului prozator Viniciu Gafiţa se disting, sub raport tematic, trei orientări generale. Volumul întruneşte, într-o defilare fugară, aspecte ale luptei ilegaliştilor, crîmpeie din mizeriile materiale şi morale pe care criminalul război antisovietic le-a adus omului simplu şi episoade luminoase din activitatea omului eliberat.*

In majoritatea cazurilor se porneşte de la un solilocviu sau o convorbire cu un interlocutor presupus, provocate de impulsul amintirilor sau al faptelor imediate, acţiunea desfăşurîndu-se calm, fără eforturi, angrenînd în depănarea ei oameni şi situaţii — pe spaţii diverse.

Volumul simplu intitulat vădeşte sîrguinţă în mînuirea paralelismelor — oameni şi oameni — exponenţi ai vechilor mentalităţi şi relaţii de clasă şi reprezentanţi ai noii orînduiri, oameni care luptă pentru adevăr, pentru triumful dreptăţii.

La Viniciu Gafiţa se observă tendinţa cultivării literaturii de analiză (Bomba neexplodată, Frica, Juji, *etc.). Momentele de încordare maximă nu sînt însă exploatate suficient, în unele cazuri strecurîndu-se în eşafodaj fisuri şi stridenţe nedorite. De pildă, la pag. 12, Mihai Pintea, ilegalistul, se trezeşte din letargie, în casa devastată de bombardament,* cu o ţigare în gură *(!?) efectuiază unele acte neverosimile şi inutile şi la pag. 14, 15, în ciuda şocului nervos îndurat, este nemaipomenit de lucid şi atent, mai ales în privinţa lucrurilor mici, neesenţiale. Bucata conţine unele elemente inutile, adevărată zgură ce ţine în loc evoluţia conflictului şi deci dramatismul acţiunii.*

Dracul din strada Merişor *este facilă şi cu distincte note de fapt divers, comun şi neprelucrat artisticeşte. Imaginea ofiţerului de miliţie, de altfel bine construită, nu reuşeşte să scoată din banalitate întregul context.*

Există în scrierile lui Viniciu Gafiţa, sub raportul compoziţiei, pe lîngă unele calităţi, unele tendinţe spre comentariu inutil, interpus în spaţiul acţiunii, lucru ce lasă o neplăcută impresie de artificial

Fără îndoială, cînd prozatorul va înţelege că drumul cel mai scurt între două puncte este linia dreaptă, şi că în genul scurt interesează mai mult acţiunea, mesajul izvorît din ea, şi mai puţin factorii adiacenţi fără importanţă în rezolvarea subiectului, vom avea de-a face cu lucrări mai izbutite.

AL. HANŢA

N. Tertulian:

E. LOVINESCU SAU CONTRADICŢIILE ESTETISMULUI

N. Tertulian este, printre criticii noi, cel căruia, după părerea noastră, i se potriveşte mai bine calificarea de eseist. E. Lovinescu sau contradicţiile estetismului reprezintă un eseu, cea dintîi încercare de a judeca de pe poziţiile esteticii marxist-leniniste opera unuia din principalii critici burghezi din perioada dintre cele două războaie mondiale. Se ştie că E. Lovinescu s-a afirmat încă de la începutul activităţii sale (primele volume apărute în 1906, se chemau Paşi pe nisip) ca un partizan al criticii impresioniste, sub influenţa criticului idealist Emile Faguet, al cărui elev a fost la Sorbona. Această metodă subiectivă se recunoaşte şi în teza de doctorat din 1909, J. Weiss et son oeuvre littéraire şi în cele zece volume de Critice publicate între 1909 şi 1924 şi în cele trei monografii despre Grigore Alexandrescu (1910), Costache Negruzzi (1913) şi Gh. Asachi (1921) şi în cele cinci volume de Istoria literaturii romîne contemporane (1926—1929).

Inainte de Istoria civilizaţiei romîne moderne (3 vol. 1924—1925) reluare în alt plan a eseului lui G. Ibrăileanu, Spiritul critic în cultura românească (1909) nu se poate vorbi la E. Lovinescu de vreun sistem ideologic evident organizat, criticul adept al formulei „artă pentru artă“ părea preocupat mai mult de problemele stilului, de expunerea „frumoasă“ a reacţiilor sufleteşti, personale, provocate de opera de artă. Tocmai ca o recunoaştere a esenţei metodei sale, E. Lovinescu a căutat după primul război mondial un suport cît de cît ştiinţific, respingînd fără echivoc materialismul dialectic şi istoric şi apelînd în chip eclectic la teoriile sociologice burgheze, în special la legea interdependenţei lui Tarde, echivalentă cu aşa numitul spirit al veacului („saeculum“) al lui Tacit şi numită, pentru circumstanţă, sincronism.

Aici începe în eseul lui N. Tertulian, discuţia contradicţiilor lovinesciene. După ce se disting cele două noţiuni de „civilizaţie“ şi „cultură“ şi se arată tendinţele contemporane de a absolutiza şi fetişiza unul din termeni (cu interesante incursiuni în filozofia occidentală a culturii, de care Lovinescu n-a fost totuşi, după credinţa noastră, decît vag înrîurit) se delimitează poziţia criticului, apreciindu-se lupta sa împotriva tradiţionalismului, manifestat după 1900 în semănătorism şi poporanism şi chiar împotriva junimismului ce negase rolul revoluţiei burghezo-democrate de la 1848. Dar atitudinea lui Lovinescu rămîne în esenţa sa totuşi burgheză pentru că revoluţia paşoptistă era în concepţia criticului un fenomen de imitaţie a apusului, fenomen de import, necrescut din condiţii locale, şi, pe de altă parte Lovinescu exalta rolul burgheziei în dezvoltarea civilizaţiei noastre. Foarte justă ni s-a părut în această ordine de idei, reabilitarea mişcării de la Viaţa romînească, reprezentată după război de Ibrăileanu şi M. Ralea care au atras atenţia că intrarea Romîniei în „orbita sistemului capitalist“ nu încuviinţa de loc optimismul sincronist, căci se rezerva statului nostru un regim colonial de infeudare economică marilor monopoluri apusene.

Linia autonomiei estetice a lui E. Lovinescu este urmărită în toate meandrele ei, poate cu prea multe referinţe la Benedetto Croce de care Lovinescu a luat cunoştinţă mai tîrziu. Teoretician al „modernismului“ romîn, E. Lovinescu se întemeia mai mult pe estetica simboliştilor francezi, năzuind către acea poezie „pură“ care miza pe simplele virtuţi formale. E. Lovinescu nu era un cunoscător al marilor sisteme estetice idealiste, nu stăruise în Hegel şi reţinuse din Kant o singură propoziţie, aceea privitoare la „finalitatea fără scop“ a artei. Disocierea dogmatică între etnic, teoria „mutaţiei valorilor“, adică relativismul său estetic, descind din concepţia reacţionară maioresciană asupra artei.

Mai ales în ultima parte a activităţii, cea care ar fi meritat o mai amplă discuţie, E. Lovinescu a agitat sloganul „înapoi la Maiorescu;“, devenind hagiograful exclusiv al mentorului Junimii. Monografia în două volume din 1940 (Titu Maiorescu), volumul Titu Maiorescu şi posteritatea lui critică (1942) precum şi altele, aveau de scop minimalizarea criticii ştiinţifice reprezentate de Gherea şi Ibrăileanu şi impunerea estetismului ca unică modalitate a criticii. Interesantul eseu al lui N. Tertulian, aduce în această privinţă lumina aşteptată desvăluind de pe fermele poziţii militante ale criticii marxiste caracterul reacţionar al operei critice idealiste a lui Eugen Lovinescu.

AL. PIRU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie);
Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie);
Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie);
V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE;
Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS;
Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA
(membru în Comitetul de direcţie).

Pentru Concursul „Iubiţi cartea“

Liviu Rebreanu:

ION

Tînărul ardelean cu ochii albaştri, încărunţit la 30 de ani, care se stabilise în Bucureşti prin 1908, nu se impusese pînă la primul război mondial în mod deosebit în literatura noastră. Deşi era autorul cîtorva volume de nuvele (Frămîntări, Golanii, Răfuiala), *fiul învăţătorului din Tîrlişiua Năsăudului, se afirma cu destulă anevoinţă. Regatul burghezo-moşieresc în care-şi pusese atîta speranţe la plecarea din obscura garnizoană provincială Zentha, unde se afla ca ofiţer în armata austro-ungară, îl primise cu indiferenţă şi mai apoi cu suspiciune şi chiar dușmănie. Toate acestea, ca şi dificultăţile unei limbi pe care la început n-o cunoştea foarte bine, trebuiau învinse.*

Prima victorie, şi poate cea mai răsunătoare, avea s-o cucerească Rebreanu în 1920 cînd apare romanul Ion. *Era o victorie a sa, dar într-o bună măsură şi a realismului romînesc dintre cele două războaie.*

Cu Ion, *scriitorul inaugura ceea ce critica a numit monografia satului ardelean, realizată în culorile unui impetuos realism.*

Impotriva unor convingeri politice subiective, care vor degenera mai tîrziu în atitudini reprobabile, Rebreanu, prin forţa talentului său, izbuteşte să pătrundă mecanismul capitalismului agrar, ale cărui tendinţe dacă nu şi le poate explica întotdeauna, le sezisează în genere cu justeţe.

Ion al Glanetaşului, ţăran sărac, vrea să obţină pămînturile chiaburului Vasile Baciu. In acest scop apelează la mijloacele cele mai necinstite (de ex. seducerea Anei) cu totul specifice lumii banului. Setea de chiverniseală care desfigurează din punct de vedere moral pe atîţia din eroii lui Slavici, era proprie unei anumite categorii de ţărani în societatea burgheză. Ion pare alcătuit din aceeaşi fibră cu Mara, demonstrînd o ambiţie, o tenacitate şi o lăcomie similară. Trăsăturile sale pozitive sînt în bună parte anulate de patima înavuţirii. Fără experienţa burgheziei versată în afaceri necinstite, Ion joacă totuşi un asemenea rol respingător, în ciuda inocenţei care ni-l face adeseori simpatic. Drama sa, imaginată de scriitor în lupta dintre „glasul pămîntului“ şi „glasul iubirii“, dobîndeşte din această cauză proporţii anormale şi accente false, cu repercusiuni asupra întregii cărţi. Rebreanu intră aici într-un impas. Vrînd să motiveze procesul de diferenţiere petrecut în lumea satului, el cade victimă diverselor concepţii ţărăniste burgheze, potrivit cărora sărăcirea unor ţărani bogaţi ca Glanetaşul cel bătrîn, s-ar datora lenei şi beţiei. Cum asemenea ţărani ca şi Vasile Baciu (şi el beţiv) sînt nevrednici de a stăpîni pămîntul, scriitorul le opune pe Ion, flăcăul harnic şi chibzuit, cuprins de o adevărată patimă faţă de glie. In Ion, autorul investeşte cea mai mare parte a ideilor sale greşite, transformîndu-le în prototipul ţăranului romîn al acelei epoci.

Realismul romanului, oarecum limitat în ceeace priveşte pe eroul principal, se menţine însă intact prin amintita frescă a satului, în care sînt imortalizate nu numai patimile deslănţuite, brutalităţile şi calculul egoist al unei anumite facturi ţărăneşti, dar şi mizeria sărăcimii de care luăm cunoştinţă prin intermediul lui Titu Herdelea.

Tînărul funcţionar al imperiului chesaro-crăiesc, făcînd în roman legătura dintre cele două mari planuri: familia Glanetaşului şi familia învăţătorului Herdelea, asistă nu numai la procesul închiburirii lui Ion, faţă de care manifestă în genere opinia aprobatoare a autorului, dar şi la nenumăratele jafuri fiscale, la conflictele dintre învăţător şi popa Belciug, la întrunirile politice ale „inteligenţei“, demonstrînd prin însăşi atitudinea sa nehotărîtă, caracterul şovăielnic al micii burghezii, sortită să penduleze în capitalism între aspiraţiile poporului şi propria bunăstare.

Cu Ion *şi mai tîrziu cu* Răscoala *scriitorul dăruia prozei romîneşti două din monumentele ei realiste cele mai de preţ.*

AL. SĂNDULESCU

ECOUL MARII SĂRBĂTORI

Marea sărbătoare a poporului romîn, a 15-a aniversare a eliberării de sub jugul fascist, a trezit în străinătate, atît în țările socialiste cît și în rîndurile maselor iubitoare de pace din întreaga lume, un profund ecou. Începînd cu cîteva zile înainte de 23 August și culminînd concomitent cu festivitățile din țara noastră, s-au ținut în capitalele și în principalele orașe ale multor țări de pe continentul nostru, din Asia, din Africa sau din America adunări festive și conferințe de presă, s-au organizat expoziții sau gale de filme românești, au avut loc concerte și s-au transmis emisiuni speciale de radio și televiziune, s-au înălțat monumente în cinstea eroilor români căzuți în războiul de eliberare sau au apărut traduceri de cărți românești, în sfîrșit ziarele au consacrat articole sau pagini speciale realizărilor Republicii Populare Române.

Notele care urmează constituie un rezumat al celor mai importante manifestări care mărturisesc adîncul răsunet al zilei de 23 August.

Adunări festive

Moscova 17: *Un mare miting la uzina metalurgică „Secera și Ciocanul", urmat de un spectacol al Teatrului de Estradă.*

Varșovia 18: *Adunare festivă la uzina de tractoare „URSUS" din Varșovia.*

Praga 18: *Intruniri comemorative în centrul industrial slovac Dubnica, eliberat de unități românești în 1945.*

Berlin 18: *Manifestări populare, urmate de conferințe, în principalele orașe din R.D.G.: Berlin, Frankfurt pe Oder, Halle, Sonneberg, etc.*

Tirana 20: *Adunări festive în întreprinderile industriale din Tirana și Korcea.*

Sofia 20: *Mitinguri la Stara Zagora și în alte localități din Bulgaria.*

Moscova 21: *Adunare la Casa Prieteniei Popoarelor, organizată de Comitetul orășenesc Moscova al P.C.U.S., Consiliul Central al Sindicatelor din U.R.S.S., Comitetul Central al Comsomolului și alte organizații obștești.*

Pekin 21: *Miting la uzina de utilaj de telecomunicații.*

Varșovia 21: *Adunare festivă organizată de Comitetul din Varșovia al Frontului Unității Naționale și prezidiul Sfatului popular al Varșoviei.*

Praga 21: *Solemnitate comemorativă la cimitirul eroilor români din Brno. Adunare a locuitorilor din Praga în parcul Palatului Walstein organizată de C.C. al Frontului Național.*

Berlin 21: *Adunare festivă în sala „Volksbühne" cu participarea membrilor guvernului german și ai C.C. ai P.S.U.G.*

Budapesta 21: *Festivitate organizată de Consiliul Național al Frontului Patriotic la șantierele navale „Gh. Gheorghiu-Dej".*

Sofia 21: *Miting la Blagoievgrad, organizat de comitetul orășenesc al P.C.B. și Comitetul regional al Frontului Patriei.*

Praga 22: *Adunare festivă cu participarea membrilor Biroului Politic al P.C. din Cehoslovacia, a membrilor guvernului și a conducătorilor Frontului Național.*

Sofia 22: *Miting în prezența membrilor Biroului Politic al C.C. al P.C.B. și a guvernului bulgar.*

New Delhi 22: *Adunare festivă în sala „Constitution Club" organizată de Asociația de prietenie India—România.*

Expoziții

Budapesta 15: *Se deschide expoziția din Szeged consacrată vieții noi în R.P.R. și se ține la Hodmezovasarhely, centru de artă plastică, o conferință despre arta plastică românească.*

Pekin 20: *Deschiderea expoziției de fotografii „Realizările R. P. Române în construirea socialismului".*

Berlin 22: *La Magdeburg, vernisajul expoziției de panouri fotografice „Realizările din R.P. Română". Fotomontaje festive și expoziții de fotografii la Berlin și în centrele raionale.*

Sofia 18: *Deschiderea în cadru festiv a fotoexpoziției „Romînia pe drumul socialismului".*

Moscova 20: *La Biblioteca istorică de Stat s-a deschis o expoziție de hărți și fotografii oglindind dezvoltarea economică și culturală a R.P.R.*

Rangoon 21: *Vernisajul expoziției fotografice închinate realizărilor R.P.R. în construirea socialismului.*

Moscova 22: *Vitrină specială consacrată R. P. Române la librăria țărilor de democrație populară.*

Edinburgh 22: *Deschiderea la Muzeul „Huntly" a expoziției de Artă Populară Românească.*

Moscova 24: *Deschiderea în parcul „Gorki" a expoziției documentare românești organizate de A.R.L.U.S.*

Publicații

Pekin 17: *Au apărut în vitrinele librăriilor chineze traducerile romanelor „Răscoala" de Liviu Rebreanu, „Moromeții" de Marin Preda, „Pasărea furtunii" de Petru Dimitriu și „Versuri" de Maria Banuș.*

Tirana 17: *S-a editat volumul „Să cunoaștem Republica Populară Română", de prof. Ali Ostreni.*

Moscova 22: *Editura de Stat pentru literatura politică a publicat „Romînia zilelor noastre".*

Gale de filme

Budapesta 16: *Premiera filmului „Bijuterii de familie" și a scurtului metraj „Șapte arte" de I. Popescu-Gopo.*

Sofia 17: *Prezentarea filmelor documentare românești „Lacul Roșu" și „București — oraș înflorit".*

Berlin 22: *Gală a filmului românesc cu „Bijuterii de familie".*

Sofia 19: *Prezentarea filmelor documentare „Nuntă ciobănească" și „Lacul Roșu" iar în Parcul Libertății a filmului „Ciocîrlia".*

New Delhi 19: *Gală de filme documentare cu „Sturionii", „Hora" și „Litoralul Mării Negre".*

Pekin 20: *Seara literară urmată de filmul „Nufărul Roșu" iar la 21 august prezentarea filmului „Dincolo de brazi".*

Sofia 20: *Prezentarea filmului românesc „Alarmă în munți".*

Moscova 21: *Premiera de gală a documentarului „Pe drumurile Romîniei" realizat în comun de cineaștii români și sovietici și a filmului „Dincolo de brazi".*

Varșovia 21: *Reprezentanție de gală cu „Dincolo de brazi" la cinematograful „Moscova".*

Londra 22: *Prezentarea filmului „Erupția" la gala de filme organizată de Asociația de prietenie anglo-română.*

Concerte de muzică românească

Pekin 18: *Concert prezentat de soliștii români care vizitează China.*

Moscova 21: *Mare concert în sala festivă a Casei Prieteniei, cu participarea unor cîntăreți și instrumentiști sovietici și români.*

Moscova 23: *În parcul „Gorki", spectacolul ansamblului de cîntece și dansuri al U.T.M. În parcul „Sokolniki", concerte de muzică românească.*

Praga 24: *La Zvolen, în Slovacia, concert dat de ansamblul românesc „Ciprian Porumbescu".*

Conferințe de presă

Tirana 18: *Conferință de presă, la care ambasadorul R.P.R. în Albania, Gh. Velcescu, a vorbit despre însemnătatea insurecției armate de la 23 August 1944.*

Berlin 19: *Conferință de presă, la care Iosif Puvak, ambasadorul R.P.R. a vorbit despre succesele obținute de R.P.R. în cei 15 ani de la eliberare.*

Hanoi 19: *Grigore Ismailescu, însărcinatul cu afaceri ad-interim al R.P.R. și Ludovic Boer, secretar al Ambasadei au vorbit reprezentanților presei vietnameze despre realizările obținute de poporul român în construirea socialismului.*

New Delhi 19: *N. Cioroiu, ambasadorul R.P.R. în India, a vorbit presei indiene despre însemnătatea zilei de 23 August și despre perspectivele de dezvoltare a relațiilor româno-indiene.*

Djakarta 20: *Pavel Silard, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al R.P.R. în Indonezia, a vorbit ziariștilor indonezieni despre succesele obținute de țara noastră în cei 15 ani de la eliberare.*

Bagdad 20: *Ion Georgescu, ambasadorul R.P.R. în Irak, a vorbit reprezentanților presei și vieții publice din Bagdad despre realizările poporului român de la 23 august 1944 încoace.*

Moscova 20: *Ziaristul sovietic Serghei Kvirikașvili, care ne-a vizitat țara, a vorbit la adunarea organizată de comitetul de partid el editurii și tipografiei ziarului „Izvestia" despre dezvoltarea industrială a României.*

Emisiuni de radio și televiziune

Praga 18: *Radioul cehoslovac a organizat o „Săptămînă a muzicii românești" iar posturile de radio Praga și Bratislava emisiuni literare și artistice consacrate R. P. Române.*

Moscova 18: *Începînd de la 17 august postul de radio Moscova emite zilnic concerte de muzică românească. În total, în „Săptămîna muzicii românești" au fost transmise șapte concerte de cîte 30—45 minute.*

Pekin 20: *La radio și televiziune se transmit emisiuni muzicale și literare românești.*

Bagdad 22: *Postul de televiziune irakian dedică o emisiune semnificației zilei de 23 August.*

Moscova 22: *Televiziunea moscovită transmite din parcul Sokolniki spectacolul ansamblului U.T.M. și un reportaj de 40 minute dedicat țării noastre.*

Paris 24: *Postul de radio Paris consacră o emisiune realizărilor R.P.R. în cei 15 ani de la eliberare. Televiziunea franceză prezintă „O noapte furtunoasă".*

Scrisoare din R. D. G.

Cartea românească

la expoziția internațională a cărții din Leipzig

In istorica clădire a vechii primării din Leipzig în care se găsesc numeroase muzee, s-a deschis la 1 august expoziția internațională a cărții, care se bucură de participarea tuturor țărilor socialiste, precum și a unor țări din lagărul capitalist.

In felul acesta s-a tradus în realitate recomandarea conferinței editorilor din toate țările socialiste, care a avut loc în 1957: a se trece la realizarea unei expoziții care să aibă în centrul preocupărilor sale arta cărții, ilustrațiile, problemele de grafică în general etc.

Remarcînd caracterul complex și impunător al acestei expoziții, presa germană semnalează distanța mare de timp și de conținut care o desparte de ultima expoziție ce a avut loc cu 30 de ani în urmă. In această perioadă agitată, fața lumii s-a schimbat în mod simțitor — scrie Erich Wendt, secretar de stat la Ministerul Culturii. Lagărul socialist a crescut și s-a întărit, iar revoluția culturală care are loc în toate țările socialiste, pune cu putere în lumină forța creatoare a clasei muncitoare. In cadrul acestei ample revoluții culturale, cartea literară, mai ales, joacă un rol deosebit. Dar cărțile care sînt oferite publicului — scrie Alfred Ernst, secretarul expoziției — nu trebuie să aibă numai un conținut bogat, ele trebuie să fie înzestrate și cu o înfățișare atractivă. Tiparul, ilustrațiile, legătura, toate acestea contribuie la asigurarea succesului unei cărți bune.

Intr-adevăr, publicul care urmărește cu mult interes această expoziție nu știe ce să admire mai întîi. Bogăția și varietatea de titluri din standurile U.R.S.S., ilustrațiile fine din cărțile prezentate de R. Cehoslovacă, legătura solidă și coperta vie și atrăgătoare a cărților germane sau progresele tehnico-tipografice realizate de R.P.D. Coreeană sau R. D. Vietnam.

Cele două standuri cu cărți românești se bucură de un interes deosebit. Motivele naționale pictate pe sticlă, care încadrează foarte sugestiv standurile R. P. R., albumele masive, legate în piele, care oferă diferite aspecte din țara noastră, albumele de pictură, constituie primele elemente de atracție pentru publicul amator de nou, caracteristic și frumos.

Pe de altă parte varietatea remarcabilă de titluri din domeniul tehnic, medical și, mai ales, beletristic, constituie imaginea vie și convingătoare a progresului uriaș care s-a realizat în țara noastră în timpul regimului de democrație populară. De la Lexiconul tehnic român, Istoria turco-bizantină de Ducas Dacia lui Pîrvan, Istoria artei feudale de V. Vatasianu și pînă la ultimul volum din operele lui M. Sadoveanu sau versurile lui M. Beniuc, „Rădăcinile sînt amare" de Z. Stancu, „Moromeții" de M. Preda, „Negura" de E. Camilar, „Răscoala" lui L. Rebreanu (splendid legată în piele), vizitatorii au prilejul să ia contact cu realizările unei tinere culturi care se dezvoltă vertiginos pe drumul socialismului.

Un loc de seamă îl ocupă de asemenea traducerile din literatura universală, începînd de la Ovidiu și Villon pînă la Tolstoi, Aragon, Brecht și Șolohov. In acest sens nu pot fi trecute cu vederea nici traducerile din limba română în diferite limbi străine. „Mitrea Cocor" de M. Sadoveanu, versuri de Beniuc, „Moromeții" lui Preda, „Străinul" lui T. Popovici, „Nopți înfrigurate" de A. Mihale, frumosul și complexul volum „La Roumanie" constituie titluri de opere care, traduse în diferite limbi, deschid larg drumul circulației cărții românești peste hotare.

Remarcabile prin realizare, forță de sugestie, subordonare la text (atît de discutată în R.D.G.) sînt ilustrațiile de cărți. Ilustrațiile lui C. Baba la „Mitrea Cocor" și „O scrisoare pierdută"; ale lui Perahim, la Eminescu și Arghezi; ale lui E. Taru la fabulele lui Alexandrescu; și ale Fl. Cordescu la „Surîsul Hiroshimei", se încadrează printre cele mai bune realizări ale genului, oferite de recenta expoziție.

Articolul publicat în Börsenblatt cu prilejul expoziției sub titlul „Cartea în R.P.R." constituie o binevenită completare a imaginii revoluției culturale care se săvîrșește în țara noastră. Numai în domeniul beletristicii — se precizează în articolul menționat — au apărut din 1948 și pînă în 1958 patru mii de cărți care însumează un tiraj total de 63.000.000 de exemplare. Aceasta înseamnă că numai în anii regimului nostru de democrație populară s-au tipărit mai multe cărți de beletristică decît în întreaga existență a regimurilor din trecut. Aceleași realizări masive s-au obținut și în domeniul traducerilor. In ultimii zece ani, de pildă, au fost traduse 9.000 de opere ale scriitorilor străini, însumînd 116.000.000 de exemplare.

Infățișările cu care țara noastră se prezintă nu numai în fața vizitatorilor germani, ci și a tuturor oaspeților străini care vor vizita Leipzigul în timpul tîrgului de mostre, ilustrează astfel în mod elocvent prețuirea de care se bucură cartea și cultura în țara noastră.

Dar expoziția internațională de la Leipzig (1 august—30 sept.) nu constituie doar un eveniment cu caracter național limitat. Ea scoate cu putere în evidență politica culturală sănătoasă care se duce în toate țările socialiste, recenta expoziție reprezentînd astfel prin însuși conținutul, mesajul cărților expuse, o pledoarie înflăcărată pentru pace și prietenie între popoare.

Leipzig

R. Munteanu

Romanul negru în agonie

„Robert Traver este singurul autor de romane negre, care vă poate oferi cu adevărat cîteva ore de cinism, de sadism și de autentică brutalitate..." Robert Traver este un cunoscut autor de romane negre, la modă astăzi în S.U.A., iar sinistra glumă de mai sus este reclama editurii „Praeger" din New York, la volumul **Autopsia asasinului...**

Și totuși atît Traver cît și editorul său sînt niște începători. Confratele lor, Raymond Chandler, autorul cărții **Codul asasinului** obișnuiește să spună lucrurilor pe nume, direct, fără menajamente. Pe banderola acestui manual al crimei răsună laconic următoarea invitație la asasinat: „Uciderți, yankei, uciderți, de trei ori uciderți, în bar, noaptea, pe stradă, acasă, oriunde". Raymond Chandler l-a întrecut în cinism și pe vestitul Mickey Spillane, diavolul literaturii negre americane...

Avem de-aface cu un om care și-a pierdut mințile — veți spune — sau cu un al doilea Cherryl Chessman, americanul care și-a ucis întreaga familie pentru a deveni autor de romane negre în închisoare. Dar nu e nici una, nici alta... Raymond Chandler decedat de curînd, a fost într-adevăr romancier, autor de romane negre ca și confratele său Robert Traver. Unii îl comparau uneori cu Faulkner. Alții bănuiau că ar fi paranoic. Adevărul este că locuia într-un somptuos apartament de pe Madison Avenue la New York, și că era proprietarul unui bungalow, situat undeva în California.

„Asasinatul este și el o afacere în S.U.A., o sursă de venituri, dacă vreți, pentru unii americani — scrie cu seninătate M. Barrois în **Actualité Littérraire** din Paris, voind să fie sincer cu orice preț față de prietenii săi de peste ocean. Aceeași sinceritate l-a mai obligat să constate că „romanul negru nu cunoaște formule de politețe... El este ceea ce se cheamă un roman dur, bărbătesc, violent, în concordanță cu starea psihologică a tineretului american de după război..."

Whisky-ul, revolverul și sîngele sînt elementele primordiale ale romanului „bărbătesc". Iar personajul-cheie al lor îl constituie întotdeauna o blondă explozivă, care poate aduce omenirea într-o secundă pe marginea prăpastiei. Blonda atomică poate fi substituită la nevoie și de o roșcovană. Brunele însă n-au ce căuta în romanul negru. Fetele atomice au ochi angelici, ciorapi elastici și inteligență nylon. Ele mînuiesc cu mai multă dezinvoltură mitraliera și pistolul decît rujul de buze și pudriera și evoluează într-o lume de escroci, de stîlpi de cafenea, de șarlatani, de prostituate care populează romanul negru într-un număr atît de covîrșitor încît toate închisorile din lume n-ar ajunge pentru a-i cuprinde. Peisajul acesta uman atît de „atrăgător" este nelipsit de avocați veroși, de detectivi particulari, de agenți ai F.B.I.-ului și, bine înțeles, de tradiționalii spioni „roșii"...

In S.U.A. un film mediocru, o piesă bulevardieră, o operetă de duzină sfîrșesc de obicei printr-un happy-end, spre deplina satisfacție a spectatorului. Romanul negru nu se bucură nici măcar de acest privilegiu. Acțiunea se petrece în ajunul sau în timpul ultimului război mondial, la Londra, Paris, Berlin, Casablanca sau Cairo.

Autorii romanelor negre sînt inimitabili în a varia cît mai mult accesoriile cu care își înarmează eroii. Peter Cheyney, de pildă, preferă sticla de whisky scoțian în buzunarul drept al eroului, Raymond Chandler, în buzunarul stîng. Cheyney optează pentru un revolver de 45 mm; Horace Mac Coy pentru mitralieră. M. Spillane pentru bomba atomică. Toți sînt însă de acord că pumnalele **Okey** n-au rival. In fine, ca printr-un consens, eroul romanului negru trebuie să fie celibatar.

Lemmy Caution, eroul lui Peter Cheyney, Mike Hammer, eroul lui Mickey Spillane, Philip Marlowe, eroul lui D. H. Clarke ca și ceilalți eroi ai romanului negru sînt în general asasini brevetați de Sing-Sing sau decorați pentru servicii aduse patriei...

Dar cine sînt cititorii romanului negru? Vagabonzii din gările și metrourile din New York și din marile orașe ale occidentului, tinerii delicvenți sau candidați la crimă, rentierii și cămătarii din Nisa și Monte Carlo, întreținutele din Miami și Copacabana...

Și, cu toate acestea, perspectivele acestui roman de îndobitocire și diversiune se arată destul de precare, în ciuda aparentelor sale succese de tiraj.

„Viitorul romanului negru este destul de întunecat" scria într-o revistă pariziană Ch. Lapouge. „A dispărut clientela acestei literaturi?" se întreba cu teamă acest critic. Nici decum. Cămătarii și bancherii din Paris și Londra își mai fac și acum siesta la Nisa, la Rio sau Miami. Au dispărut atunci miile de tineri delicvenți din New York și Marsilia? Nici asta. Lapouge constată că fantezia autorilor de romane negre a secat. La capătul a cinci titluri pe lună, autorii și subiectele romanelor negre se epuizează brusc. Lipsa de autenticitate a poveștilor cu agenți F.B.I. și blonde percutante a ucis această literatură. Ultimele zvîrcoliri ale romanului negru nu sînt altceva decît simple variații pe tema: crimă și violență. Nici romanul polițist de altă dată, cu toată matematica precizie a desfășurării extraordinarelor evenimente pe care le povestea, nu era prea convingător. Vezi de pildă, romanele lui Maurice Leblanc. Diferența dintre romanul negru și romanul polițist clasic este însă aproape calitativă... Arsène Lupin n-ar fi tras niciodată asupra unui nevinovat. Mike Hammer, eroul lui Spillane, trage cu mai mult zel asupra unei femei cu un copil în brațe decît asupra unui borfaș. Agenții F.B.I.-ului, de teama unei „infiltrații comuniste", sînt capabili să aresteze și fecioara din Orléans...

Romanul negru agonizează incontestabil. Și nu numai pentru motivele invocate de Lapouge, ci, în primul rînd, pentru că procesul de lămurire treptată a maselor tinde să mături și să înlăture pînă la urmă această maculatură otrăvitoare, menită să abată atenția cititorilor de la adevărata soluție a problemei sociale.

G. Constantin

Monumente în memoria Eroilor Românî

Jertfele eroilor români căzuți pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei nu au fost uitate de populațiile acestor țări. Ziua de 23 August a prilejuit astfel, pe lîngă atîtea alte manifestări de prietenie, și o ocazie de pioasă recunoștință pentru soldații români.

Astfel, în Ungaria, în localitățile Oroshăza și Szeghed, a avut loc în preziua sărbătoririi zilei eliberării Romîniei, dezvelirea monumentelor consacrate cinstirii memoriei eroilor români. La cimitirele și monumentele din Debrețin, Győr și Rákosliget au fost depuse coroane în amintirea ofițerilor și ostașilor români căzuți.

In Cehoslovacia de asemeni, la Dubnica, localitatea slovacă eliberată în 1945 de unități românești, a avut loc o mare adunare solemnă, prilejuită de punerea pietrei fundamentale a monumentului eroilor români căzuți pentru eliberarea Cehoslovaciei. La Piestany și Trecianska Tepla au fost depuse coroane la monumentele eroilor români.

Cartierul Floreasca văzut din helicopter

CUȚARIDA-AZI

de EUGEN BARBU

Ce ți-e și cu groapa noastră! Unde-i mîndreța de baltă cu broaște, unde-i Cuțarida cu florile ei sălbatice de le culegeau fetele mari la Rusalii, unde sînt ei, vecinii, meșterii, zidarii, dulgherii cu nevestele lor, unde sînt muierile noastre mîndre, uitîndu-se numai cu o sprinceană ca să bage boala în calfele de la Sfîntul Anton, unde sînt ei copiii fără număr, alergînd pe poteci necălcate de pas omenesc, unde-i popa, unde-i circiumarul nostru care ne uda lemnele iarna cu furtunul ca să atîrne mai greu în cîntarul său măsluit, nu l-ar mai răbda pămîntul de veci, unde sînt zmeiele și cerul ăla dulce, să nu te mai saturi să l privești, unde sînt stelele noastre de altă dată?

Au trecut patruzeci de ani. Locurile nu mai seamănă. Au murit oameni, și-au lăsat copii care la rîndul lor au făcut copii, de unde să începi și despre ce să scrii mai degrabă?

Pe aici au trecut într-o noapte geroasă jandarmii și ne-au strîns părinții, ducîndu-i în bocciuri, schingiuindu-i și trimițîndu-i betegi înapoi. În porțile astea s-au lăsat stoluri de cîrpe negre însemnînd locul pe unde au ieșit ultima oară din casă cei înțepeniți de glonț...

În fața ferestrelor noastre au răsunat tobele rușinoase ale perceptorilor, vestind vecinilor pricopsiți că n am plătit dijmele. Pe aici erau ulițele cîinilor vagabonzi, cîini săraci ca săracii. Între pereții de bălegar, îngropați sub asfalt acum, se cuibărise boala nobilă a tusei. La noi în Cuțarida, Moartea cerea tain mai mare, înțeleasă cu sora ei hidă, Mizeria.

A bătut un vînt în duzii vechiului maidan și s-au auzit porți încuindu-se. Gardurile de fier ale cămătarilor ascunși după ziduri groase, au ruginit. În curțile unde se lăfăia sărăcia cu rochia ei murdară de zdrențe s-au auzit cîntece. Vecinii mei, meșterii, zidarii, ciocănarii, cu nevestele și cu rudele au ieșit cu fruntea sus la porți. Să mai petrecem și noi, fraților, că s-a schimbat lumea!

Să vii dumneata prin Cuțarida, nu mai cunoști! Uite ce străzi cu piatră și pavaj, uite canalizare, uite grădini cu trandafiri, uite case de zid! Pe streșinile cît genunchiul nu se mai așează stolurile triste de porumbei nemîncați, ba să nu mint, mai sînt cîțiva, de ne strică tabla cea nouă. Să te uiți de deasupra, mahalaua noastră-i ca floarea soarelui!

S-a dus naibii troaca porcului. În ajunul Crăciunului mai guiță cîte o scroafă ici și colo, dar nu mai e vaierul de altă dată. Lumea cumpără carne de la măcelăria din colț, curată ca o farmacie că pe aici s-a așezat Higiena în haine albe, cu săpun în buzunar. Mahalaua noastră nu mai seamănă cu înghesuita, puturoasa, fetida, mirositoarea turmă de bordeie de altă dată. Acum sîntem cartier muncitoresc. La buza gropii lui Ouatu s-a ridicat o fabrică nouă, cu trei coșuri. Din zori pînă seara o aud cum suflă ca un bărbat din hornurile-i semețe de cărămidă.

Dimineața, cînd stă să se lumineze și noaptea-i pe dric, nu mai ai loc de biciclete pe Grivița noastră. Trec gărarii spre Ateliere, dîndu-și bună dimineața, călare. Numai sirena a rămas aceiași, cu sunetul ei prelung ce-mi amintește de Vasile Roaită și de zilele geroase ale lui februarie '33...

Ai mei sînt de mult în pămînt, dorm în cimitir, la capătul străzii, cu luminări la cap. Seara, cînd vin mai tîrziu acasă, văd printre scîndurile rare ale paradisului răposaților lumini mici și șovăitoare, bătute de vînt. La Sfînta Vineri crește cel mai frumos liliac pe care l-am văzut vreodată. Un liliac bătut, alb și violet, cu o floare cît căpșuna, și e o liniște...

Mă duc cîteodată acolo să stau la picioarele bunicii pe o bancă. Nu i-am făcut toate pomenile nici pînă acum, că sînt păgîn, poate n-o avea ce minca pe lumea ailaltă, dar tot o mai țin minte și mai las să-mi cadă pe obraz cîte o lacrimă. Tata și mama m-au părăsit mai de mult, le-am uitat parcă și chipul. Pe urmă îmi aduc aminte și de vecini. Sînt toți împreună aici, roată: fierarii, acarul, cismarul, tîmplarii mei băgați în pămînt de burghezi, o mare familie de răposați, ținînd sfat în țărînă. Băieții lor le-au luat locul la Ateliere, pun trenurile în mișcare. Unii au fost aleși deputați în Marea Adunare Națională.

Să stai și să te crucești! Ne bagă și pe noi lumea în seamă... Una, coana Rozica, știe politica pe degete. Vorbește mai bine decît mine cum stă Franța în Europa. A crescut mintea oamenilor, n-o să vă mint tocmai pe dumneavoastră!

Dar am luat-o anapoda, așa că mai bine să încep cu meseriașii mei din colțul străzii, ca să n-o mai lungesc. Cum s-ar zice, pe strada noastră, aveam patru prăvălii: una a lui Șișto, de-a murit, săracul, un italian cu un picior de lemn care vindea stafide și făină, alta a croitorului (numele nu vi l spun că mai trăește!), om foarte cumsecade, a treia tot a unui croitor, un șmecher înfipt, lucrînd la concurență, și, în sfîrșit, ultima a unui cizmar.

Mai sus, pe stînga și pe dreapta; cîrciumi, puzderie. La trei case una. Din toate, în zilele noastre, a mai rămas cea mai mică. Are firma curată de sticlă și stă fără negustorul ei înauntru. În dughenele celelalte au curățat mai demult niște tineri locul și-au băgat cărți. Vine lumea, cere, citește, rămîne cu mintea limpede.

Într-un cuvînt, așa-i așezarea geografică. Strada noastră se numea mai de mult Plevnei. Într-o curte plină de praf, într-o casă căzută pe-o parte, m am născut eu. Acum că au trecut anii și-am crescut, o să vă povestesc ce s-a întîmplat cu unii oameni, vecinii mei. Intîi să-i luăm pe negustori, că ei erau pîinea și cuțitul, ei ne tăiau porția cînd nu le plăteam datoriile, n-am ce le face, o să i încondeiez.

Cum am mai spus, Șișto, că am început cu el, a murit, fie-i țărîna ușoară că era mai cumsecade. Strînsese ce strînsese și-a deschis o prăvălie, mai mult o chițimie întunecată, plină de rafturi în care intram cu sfială, cerînd de doi lei roșcove. Uuu și cum mai mirosea prăvălia lui, nici Paradisul nu avea atîta farmec! Acolo mă uita dumnezeu, cu ochii la borcanele pline de grăunțe verzi și liliachii, niște bomboane ce se topeau în gură, nu altceva. Și unde mai pui că vindea și ciocolată, dar nu așa, orice ciocolată...

Mai bine să nu mai vorbesc. Șișto și a băut capitalul și și-a luat un tovaraș. Acesta a deschis alături un salon văzînd că nu merge numai cu „coloniale și delicatese". Negustorul cel nou, mai priceput i-a pus marfa pe roate și a strîns ceva bănișori, dar eu tot la bietul italian cu un picior cît un butuc mă gîndesc și acum, la el și la pungile ce-mi mutau nasul din loc și la balanța automată cumpărată prin '35, cu o limbă roșie, cu fosfor în cap, de se vedea și noaptea. Unde mai pui munții mei mici de zahăr pe care-i credeam munții biblici! În vîrful lor nu se poate să nu se fi proptit arca lui Noe după potop. Închipuiri de copil. Să nu ne lăsăm furați de fleacuri...

Acum că s-a terminat și cu Șișto și cu celălalt negustor, în băcănia de altă dată s-a făcut o cooperativă de cizmărie. S au strîns ei în de ei, șușterii și deasupra ușii scrie cu litere frumoase: „La cizmarii progresiști". Ți-e mai mare dragul să intri, să dai bună ziua. Păi unde-mi sînt ucenicii ofticoși, cu obrazul ca scîndura, bătuți cu calapoadele, unde mi-e patronul în cizme șanti, cu șorț de mușama să s-așează și-și dau obrazul. Sună bricele ca niște insecte. Am dat dracului șervetul murdar și lama stricată. Avem obraz subțire.

Iar am rătăcit drumul. Ar mai trebui să mai spun cîte un cuvînt și despre uzinele cu flori de la capătul străzii, despre piața ca o catedrală, cu nuferi de carne și ventilator cîntător, să amintesc stadionul de pluș verde sub care doarme groapa noastră cea veche, cu bozille și lăturile ei puturoase. Aici ne-adunăm duminica să vedem ce face echipa vagonetarilor.

După masa nu se mai aud goarnele hodorogite ale gramofoanelor de altă dată. Pe acoperișuri s-au lăsat și pe la noi berzele de aluminiu ale televiziunii. Nu mai cununăm în trăsuri cu podoabe de hîrtie albă, ci în taxiuri.

Avem case de ți-e mai mare dragul să intri în ele, uite o să deschidem toate ușile, să mirosă a var proaspăt, a pres curat și a mișcare pentru oaspeți.

Poftiți, asta-i Cuțarida noastră! Primăvara își pune încă năframe de frunze și un cer deasupra, ca un batic. Cum dă pomana verii peste acoperișuri poți auzi cum se coc strugurii sub streașini, iar toamna, auziți cum cad nucile pe pămîntul umezit!

Avem și-o altă inimă acum, c-am uitat să vă spun, ai noștri țin puterea-n mînă. Au scos famenii, au dat afară p-ăi cu gușe și trebăluiesc ei unde trebuie, la Sfat, la fabrică. Ai noștri, gărarii, meseriașii cu brațele, oropsiții, betegiții, să crape fierea n dușmani!

Cu Maria Tănase despre cîntecul mahalalei bucureștene

Puțini știu că în București există o străduță mărginașă ce se cheamă „Livada cu duzi". E pe undeva în Cărămidari, la doi pași de locul atît de cunoscut literaturii, Mărțișor. E o stradă tipică, de veche mahala bucureșteană, cu case mici înconjurate de ogrăzi cu zaplaz și de grădini înmiresmate de parfumul mălinilor, al crinilor, al mușcatelor, al straturilor de panseluțe și gura leului, de crizanteme și crăițe. Aci, în căsuța modestă a unui grădinar, s-a născut în 1913 aceea care mai tîrziu avea să devină Maria Tănase, strălucita interpretă a cîntecului nostru popular. Cine-ar fi crezut că fetița care-și îngîna mama în doine și care asculta vrăjită cîntecele ce se vălurau în serile de vară peste acoperișurile și pomii mahalalei, avea să ajungă, începînd din 1937, o interpretă pasionată a folclorului izvodit încă dinainte de Anton Pann la periferia Bucureștilor, la marginea acestui mare oraș al contrastelor?

Am auzit-o bineînțeles și eu, de multe sute de ori. Am ascultat-o ca pe-o țărancă de la mine din Crușovăț, cîntînd în cel mai autentic grai bănățean. „Ș-astă noapce n-o fost noapce". Dar zilele trecute, intempestiv ca orice gazetar plecat să ia un interviu, am ascultat un recital ad-hoc, un program surprinzător de cîntece ale mahalalei bucureștene, cîntate de Maria Tănase nu pe scenă și nu îmbrățișînd microfonul în știuta-i atitudine de încantație și visare, ci acasă la dumneaei la etajul opt al unui bloc la capătul dinspre Dîmbovița al căii Victoriei. Cîntecul ei mi-a reînviat în minte vechea mahala bucureșteană, cu viața ei grea și plină de neostoită mizerie.

Mă dor tălpișoarele / bătînd mahalalele. / Mahala și țigănie / Vedea-te-aș neagră pustie / Că de cînd trăiesc cu tine / N-a rămas carne pe mine. /

Aveam sentimentul că retrăiesc, răscolit de cîntecul Mariei Tănase, drama domnișoarei Nastasia, așa cum a zugrăvit-o Gemy Zamfirescu:

Te-am zărit printre morminte / Palidă și despletită /, Și zăream a tale lacrimi / Pe obraji cum șiroiau. / Te-ai întors tîrziu acasă /, Primul lucru ce-ai făcut / Ai ars plapuma și perna / Patu-n care am zăcut. / Cu pămînt greu stau pe mine /, Și cu Dumnezeu mă cert / Că nu pot să ies din groapă /, Să te bat și să te iert.../

Stăteam la fereastră, la etajul opt și în înserarea ce se lăsa, zăream galaxia de lumini tremurînd peste cerul marelui oraș și între ele încercam să recunosc care era licărirul lămpilor electrice din Cărămidari și Mărțișor. Pe un fotoliu adînc, cu palma pe frunte, cu ochii închiși, Maria Tănase cînta un vechi viers militar, de mahala:

Foaie verde nucă seacă / Mtine toți recruții pleacă / Cu părinții să-i petreacă /, Dar pe mine n-are cine / Că sînt singurel pe lume /, Am doar tată prea bătrîn / Care nu duce la drum. /, Tipă tata-n gura mare / Fă-mă, Doamne-ntr-o cărare / Fă-mă raza stelelor /, Deasupra căzărmilor /, Să vorbesc cu colonelu / Să nu-mi bată puișoru /, Să nu-l puie de plantoane / Că e mititel și-adoarme. /

De aici a trecut la cîntecul vesel al pieții Obor:

Piață mică, piață mare, /, Cum căzuși în dărîmare / Tu și halele centrale. / Că s-a mutat piața-n obor /, Colț cu Calea Moșilor / Bucuria fetelor / Paguba cocoanelor. /,

De la Obor e departe pînă la Radu Vodă, dar în cîntec drumul n-a fost nici cît un pas săltînd peste un vad vechi la țărmul de lut și sălcii al Dîmboviței:

Foaie verde lobodă, /, Cînd toca la Radu Vodă / Ședeam cu puica de vorbă. / O țineam de cingătoare /, Și-mi jura pe sfîntu soare / Că altul nu o mai are. /, Dar aseară-am prins-o față /, Cum o ținea altu-n brață. / Sta proptită-n cobiliță / Și-i dădea de zor gurită. /,

In răstimpuri, Maria Tănase tăcea, privind parcă și ea de la înălțimea celor opt etaje luminile orașului, ca pe luminile unor stranii și uriașe nave terestre. Mi s-a părut că zăresc în ochii ei nostalgia trecutului peisaj al mahalalei și m-am trezit c-o întreb:

— Ați cunoscut vechea periferie bucureșteană, ați copilărit la periferia marelui oraș. Ce ne puteți spune despre schimbările structurale ce se petrec astăzi la margine de București, în ritmul marilor construcții ce schimbă fața fostelor periferii?

— Nu tînjesc după vechea înfățișare a mahalalei, după felinarele ei cu gaz, după colbul ulițelor desfundate și necanalizate, după circiumile ei imunde. Cum să nu fii mîndru și fericit văzînd ce cartiere minunate au apărut azi acolo unde odinioară erau groapa Floreasca și groapa Vergului, maidanele de la Vatra Luminoasă și bordeiele de paiantă din Ferentari!

— Este vreo deosebire între cîntecul de mahala și folclorul rural?

— Cîntecul de mahala autentic nu e totuna cu doina țărănească. Totdeauna doina este o bijuterie îndelung șlefuită și de o rară perfecțiune artistică. Nici cîntecul de mahala nu e lipsit de farmec și de profunde valori artistice, metaforice, dar el este un produs mult mai recent decît folclorul rural, este al trecutului apropiat și e susceptibil de adausuri neîncetate. Pe mine m-a atras la cîntecul de mahala, îndeosebi alăturarea deseori surprinzătoare a elementelor rurale și citadine.

Nici nu mi-am dat seama cînd au trecut orele amurgului. Maria Tănase trebuia să plece la spectacol, la grădina „Boema". Întîrziase și cineva de la teatru o chema alarmat la telefon.

— Vino mîine, mi-a spus Maria Tănase. N-am să-ți pot da, mărturisesc, nici mîine un interviu clasic, după canoanele gazetărești, dar am să continui interviul de astăzi, așa cum îl știu, cîntat.

M-am despărțit de marea cîntăreață cu părerea de rău că pagina „Luceafărului" nu poate fi o placă microsillon, s-o citească și cu auzul îndrăgostiții de cîntec bucureștean ai Mariei Tănase, neîntrecuta interpretă a versului creat de poeții neștiuți ai periferiei.

Reporter

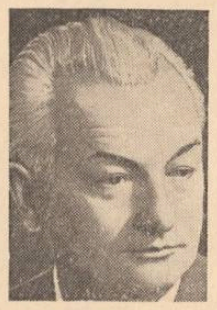

CINTEC DESPRE BUCUREȘTIUL SOCIALIST

de vorbă cu ION VASILESCU

Ion Vasilescu nu mai are nevoie de recomandări prealabile. Compozitorul este prea bine cunoscut tuturor ca să mai încercăm să-i înfățișăm aici, măcar și pe scurt, personalitatea. Discuția noastră s-a purtat într-o duminică după amiază.

— Maestre Vasilescu, revista noastră a „furat" pentru cele două pagini din numărul închinat Bucureștiului titlul unui cîntec al dvs.

— Mă bucură. Vreți să știți, desigur, cînd și cum l-am scris. Inainte de a vă spune aceasta, aș vrea să vă precizez un lucru. Eu sînt un vechi îndrăgostit al Bucureștiului. M-am născut în București, undeva pe calea Griviței, în jurul Pieței Matache Măcelaru, cum i se spunea cu ani înainte. Orașul îmi place. Viața lui m-a pasionat și mă pasionează. Primul meu cîntec despre București a fost scris în 1928 și era o reacție la adresa unui cîntec pe atunci la modă, intitulat „Ca c'est Paris". Apoi, au urmat altele, în număr de nouă. Ultimul intitulat *Calea Victoriei*, încă se mai află... pe portativul subsemnatului. Un fenomen deosebit de important este faptul că acest oraș a început să fie cîntat de compozitorii noștri în anii regimului de democrație populară cu o vigoare nemaicunoscută pînă acum. S-au creat zeci de cîntece inspirate de optimismul oamenilor muncii din București, din frumusețile sale noi, din viața mereu mai plină de bucurii a locuitorilor capitalei. Aș aminti, în primul rînd, fără să încerc a face o ierarhizare, *In Bucureștiul iubit* al lui Mauriciu Vescan, cîntec îndeobște prețuit și cunoscut pînă peste hotare. Dar în același timp, de un mare răsunet s-au bucurat și *Frumos ești București* și *In parcul de odihnă* de Florentin Delmar, *Cînd coboară noaptea în București* și *Măi, Bucureștiule* de Noru Demetriad, *București, București, Cel mai albastru cer din lume* de Aurel Giroveanu. Și cu aceasta lista este departe de a fi încheiată. Dar acum să revenim la împrejurările în care am scris cîntecul ce v-a furnizat titlul paginei dvs. *La margine de București* a fost cîntat de Aurel Munteanu în comedia muzicală *Suflet candriu de papugiu* de Tudor Mușatescu, cu versurile și muzica scrisă de mine. Acțiunea se desfășura între centrul și periferia bucureșteană. Eroul era un locuitor al periferiei capitalei care se îndrăgostea de a fată din centru. Ca în toate comediile vremii, eroul suferea o decepție și atunci îl cuprindea regretul pentru că a părăsit marginea de București, leagănul copilăriei sale și al părinților săi.

— Considerați că există motive folclorice orășenești care pot da naștere unor lucrări de muzică ușoară?

— Intrebarea este interesantă, însă răspunsul nu poate fi definitiv. După cum se știe, noi avem în fostul județ Vlașca o pepinieră valoroasă de lăutari. Nu departe de București sînt sate întregi de lăutari, care și-au transmis meșteșugul prin generații, iar mulți din ei au luat drumul Capitalei. Desigur că în acest prim popas al lor în capitală, ei pun într-o lumină specială și într-o interpretare specială, folclorul acesta regional de la marginile capitalei. Intr-un fel ei îl clasifică, îl sistematizează și îl popularizează. Sigur că de aici se poate trage multă sevă pentru creațiile noastre. Dar în general problema apropierii dintre cîntecul popular și muzica ușoară, eu aș numi-o forma mică muzicală, e încă deschisă și pînă acum n-a avut parte de o soluționare prea reușită.

— Care ar fi după dvs. cîntecul care să sintetizeze cel mai bine specificul Bucureștiului?

— Iarăși o întrebare dificilă. Pentru că aici aș putea întreba eu: cîte mari orașe ale lumii au *cîntecul* lor. Eu cred că Moscova, întrucîtva Parisul și Viena, sînt orașele care au ajuns cel mai aproape să realizeze această sudură între specificul lor și un cîntec care să le reprezinte pe deplin. Se scriu multe cîntece despre orașe dar ele țin nu prea mult și rămîn de obicei de domeniul arhivei. Drept să vă spun, cred că pînă acum n-am avut un asemenea cîntec. Singurul care ar întruni cele mai multe sufragii cred că este *In Bucureștiul iubit* al lui Mauriciu Vescan. După părerea mea, cîntecul reprezentativ pentru un oraș trebuie să se identifice, trebuie să fie verificat de timp, trebuie să fie cîntat vreme îndelungată cu statornică pasiune, să reziste gustului public nu numai o generație și să-l reprezinte de pe locul în care a fost creat pe toate meridianele globului.

— Considerați că orașul nostru nou, Bucureștiul socialist, poate da naștere unui asemenea cîntec?

— Desigur. Aș vrea să scriu și mai multe cîntece despre acest București înfloritor cum nu s-a mai văzut. Trebuie să alergăm cu condeiul pe portativ în tempo-ul cu care Bucureștiul crește și se înfrumusețează astăzi. Nu-i o treabă deloc ușoară. Pentru că Bucureștiul crește de la o zi la alta își schimbă necontenit înfățișarea. Dar îmbold ne sînt realizările ai căror martori entuziasmați sîntem cu toții. Un creator al epocii socialiste trebuie să-și iubească locurile și oamenii printre care trăiește. Să le afle elementele caracteristice și să le transpună cu sensibilitatea și tehnica sa cea mai înaltă.

Eu care sînt un vechi și mare îndrăgostit al Bucureștiului și care am căutat să-i cînt gusturile, pitorescul, frumusețea, care i-am văzut și urîțenia aspectelor sale, îl consider acum o sursă de inspirație pentru mine, mai bine zis un izvor nesecat de inspirație. Și voi căuta să-i fac din boabele mele înșirate pe portativ, un cîntec frumos așa cum merită Bucureștiul de astăzi. Dacă voi izbuti, va fi foarte bine.

Iar cititorii noștri doresc maestrului Vasilescu să scrie cît mai curînd cîntecul promis, cîntecul Bucureștiului socialist.

G. Stănescu

Aspect din Bucureștiul de odinioară

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R. ● Anul II, Nr. 18 (29) • 15 sept. 1959 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 16 pagini, lei 1,50

Grădina

Sînt grădinarul florilor de piatră,
petalelor de fier și de beton,
și cu pistilul gingaș de neon
îmi luminez statornica mea vatră.

Pe bulevarde cresc, cuminți, coloșii,
și îi stropesc cu nori de cîntec grei,
ritmez orașul în fîntîni și-alei
și-n trandafirii zidurilor roșii.

Iar noaptea-mi pun colanul de lumini
— regina nopții mele muncitoare —
și-arome de mortar cresc în grădini
și ziduri noi spre stele dau în floare.

Și dimineața, straturile mele,
tinzînd să spargă-a cerului cupole,
deschid pe schele-o lume de corole
incendiind orașul cu zorele.

Sînt grădinarul florilor de piatră,
petalelor de fier și de beton,
și cu pistilul gingaș de neon
îmi luminez statornica mea vatră.

Toamnă

Pe străzi, as-noapte, toamna a-ntins covoare grele,
a tors și sori și lună, și vinde fără bani.
Și-amiaza împletește, pe harfele de schele,
parfum de fîn, cimenturi, de var și de castani.

Iarnă

Rîd parcurile albe, cu fulgi sticloși pe gene,
și gerul țese-n arbori hamace lungi, de sloi.
Iar blocurile-ncearcă să vadă, prin antene:
E-omăt pe cîmp? Sau Bucur cu stîna lui de oi?

Primăvară

S-a încurcat în triluri, de-a-nebunit, scatiul.
Scîncește-a nerăbdare grădina, și-a iubit.
Iar Dîmbovița bate cu pumnii în sicriul
planșeului de piatră, sub care n-a murit.

Vară

Pe insulă dorm, bete, troiene de răsuri.
Orașul se prăjește pe plaja de asfalt,
și rezemîndu-și fruntea de ceru-ncins și-nalt
își poartă-o mînă-n părul de lacuri și păduri.

MIHU DRAGOMIR

IN CARTIERUL COPILARIEI MELE

Era o vreme cînd cunoşteam numai cartierul. Casa cu pereţii înghesuiţi de igrasie, curtea cu bordeiele pipernicite, uliţa copilăriei mele, drumul spre şcoala primară şi apoi acela — mai prelungit — către liceu, drum care mă-ntîmpina cu simigeriile îmbietoare, cu cizmăriile minuscule ca nişte cutii, cu „hanurile" nesfîrşite şi murdare, cu brutăria lui Druia şi cinematograful părăginit, unic în cartier la noi. Aici m-au fascinat afişele cu Tom Mix şi Bufallo Bill, cu Maciste şi „Călăreţul fără cap" — în patru serii. Şi tot aici aveam să-i văd pe Harold Lloyd şi pe Zigotto, pe Greta Garbo şi pe Lilian Gish. Aici, filmul sonor a ajuns cu întîrziere de ani, atunci cînd „centrul" s-a săturat de el şi a devenit o marfă mai ieftină. Aici era „mahalaua".

Locuiam cam pe la mijlocul străzii, căreia — nu prea ştiu de ce — i se spunea a „Triumfului". In capătul ei, — cîrciuma lui nea Cociu. Vad bun, dever mare. Pînă într-o zi, cînd a răsărit cîrciuma lui nea Iani, în colţul celălalt al străzii, la o depărtare de două sau trei sute de paşi. Cînd nea Iani a deschis şi „birt economic cu mîncări alese", a devenit domn: domnu' Iani. Iar steaua lui nea Cociu a început să pălească. Dar n-a trecut prea multă vreme, şi la numai un braţ de „birtul economic" a apărut restaurantul lui Tănase. Un restaurant cu grădină şi „grătar special". Atunci s-a prăbuşit şi domnu' Iani, iar domnu' Tănase a rămas stăpîn pe toată strada, triumfător.

Peste drum de birtul domnului Iani, tot în crucea străzilor, îmi amintesc de un depozit de lemne. Aici, în fiecare iarnă, locuitorii cartierului veneau cu săniile copiilor să cumpere cîte cincizeci sau douăzeci şi cinci de kilograme de lemne. Dar mai erau şi copii care nu aveau sănii — cei mai mulţi. Părinţii lor sau copiii înşişi cărau lemnele în braţe, pînă acasă. Aceştia cumpărau doar cîte zece kilograme...

★

Pe strada Nerva Traian — un drum în pantă care duce spre apele Dîmboviţei — se afla „Bulgăroaica", un „teren de fotbal".

L-am descoperit în chip firesc, la vîrsta cînd nu mai băteam ţurca în mijlocul uliţei inundate de praf sau de noroi. Era, de fapt, un vechi maidan pe care se depozitau gunoaiele cartierului. Trebuie să fi fost chiar foarte vechi, pentru că gunoaiele începuseră să se întărească, imaginînd movile de pămînt cu sinuozităţi capricioase.

Maidanul dădea direct în stradă. Numai în fund, se înălţa un gard cam de vreo patru metri, cu scînduri late şi compacte. Cu greu, dincolo de el, se putea desluşi un mare cîmp de porumb auriu care ascundea o clădire masivă: oţelăriile Poldi. Şi mai departe, în dreapta, zidurile afumate şi scorojite ale unei făbricuţe, veche parcă de secole.

„Bulgăroaica" să tot fi măsurat cincizeci-şaizeci de metri, din stradă pînă-n gard. De aceea, mingea nimerea adeseori în împărăţia lui Poldi. Şi nu o dată s-a întîmplat ca ea să fie confiscată de domnu'Fritz, un neamţ burtos, apoplectic, cu ochii pierduţi în obraji ca două perne umflate de cauciuc.

— He, tu, zigeuner...! ne gratula cu cîte-o înjurătură, dacă ne vedea căţăraţi pe gard implorîndu-l: „Dă-ne-o, nene Fritz, înapoi, că n-avem alta". Dar mingea rămînea la el. Şi din nou, o săptămînă sau două, tristeţea mormanelor de gunoi se înstăpînea asupra maidanului pustiu. Pînă cînd economiile adunate cu înfrigurare la vreunul dintre noi atingeau cifra expusă în vitrina din Colonel Orero în dreptul mingii atît de mult rîvnite.

Multă vreme, întrebarea aceasta chinuitoare m-a urmărit, în somn ca şi-n trezie: „Oare ce nevoie avea domnu' Fritz de mingea noastră, cînd era atît de bogat?" Îl credeam neamţ şi patron al întreprinderii din strada Logofătul Tăut. Prea era gras, ca să fie altfel. Abia mai tîrziu am aflat că Oţelăriile Poldi erau o firmă cehoslovacă şi că domnu' Fritz avea acolo un rol cu totul neînsemnat: un fel de administrator, sau intendent, sau aşa ceva. Atunci am încercat un sentiment de groază: cu cît mai puternic trebuie să fie Poldi, dacă argatul lui poate să ne confişte mingea fără să clipească!

Dar întrebării aveam să-i găsesc răspuns cu mult mai curînd, cunoscînd cartierul. Tăbăcăriile, uzinele Lemaître, Abatorul, fabricile de textile, fabricile de săpun şi parfumerie, fabricile de ciorapi şi cele de conserve, — acestea au fost „clasele mele superioare". Cînd am dat piept cu oraşul, cu bulevardele, cu clocotitoarea Cale a Victoriei, am călcat pragul „universităţii".

Bucureşti! In secolii trecuţi, un călător străin a descoperit originea numelui în verbul „a se bucura". Mihail Kogălniceanu l-a confirmat. Dar cîtă dulceaţă şi cîtă amărăciune s-au adunat, decenii după decenii, în case, pe străzile, în fiinţele acestui „oraş al bucuriei", fremătător şi sumbru, exuberant şi aspru, explosiv şi întunecat!

In fantezia noastră, domnu'Fritz apărea ca un Polifem teluric, înfricoşetor, mai teribil chiar decît ciclopul mitologic. Şi aceasta, numai pentru că ne primejduia jocul. Dar el nu era decît o fărîmă din Poldi. Şi în cartier se mai aflau marii patroni de uzine şi fabrici: Jaumotte de la „Lemaître", Mociorniţa, Prodanof, Grigore Alexandrescu, Economu...

Dumitru Mociorniţa purta ghete lăcuite şi cu scîrţ. Cînd îi auzeau paşii, muncitorii abia de puteau deslui, cu priviri furişate, mustaţa răsucită, ochii mici şi ascuţiţi umbriţi sub şapca de birjar, halatul alb pe care-l purta pînă la plecarea din fabrică.

— Lucraţi, bă, sau vă boieriţi?!

Oamenii nu-şi ridicau privirile. Inginerul Schwolb, directorul Tiberiu îi amendau pentru o nimica toată.

— Nasu-n maşină, puturoşilor!

Nici la vecinul tău, nu te puteai uita. Curgeau amenzile. Şi carcerile erau şi ele pline. Mociorniţa lucra pentru stat şi militarizase întreprinderea. Era mai prudent aşa. Colonelul Arapu îl scutea de o mulţime de neplăceri.

Fabrica era un ghetto. Muncitorii purtau banderole cu stele. Aşa îi plăcea lui Arapu. Iar cînd îndrăznea cineva să vorbească despre revendicări, îl băga la carceră.

Dimineaţa, cînd se auzea sirena, maşina lui „domn' Ionel", fiul patronului, se afla la Lemaître. Abia dacă apuca Bobei să deschidă poarta, că maşina şi zbucnea ca un bolid năpustindu-se peste muncitorii care se-ntîmplau prin curtea desfundată. Atunci începea „spectacolul".

— Marine! Vasile! Florică! Hai la curse!

Fiul mai mare al lui „domn' Mitică" avea fantezie: îi dezbrăca pe muncitori la piele şi-i obliga să încalece nişte măgari. Biciuite din urmă de patronul înveselit la culme, dobitoacele goneau prin incinta fabricii, ridicînd nori compacţi de praf sau împroşcînd cu noroi. Şi nu o dată s-a întîmplat să tropăie peste trupurile „călăreţilor" care nu şi-au mai putut păstra echilibrul. Excitat, domnu' Ionel navălea în birouri şi-şi apostrofa funcţionarii: — Mama voastră de trîntori, mie mi-e cald şi voi ardeţi gazu' de pomană. Ia faceţi-mi vînt!

Se trîntea într-un fotoliu, cu picioarele întinse pe masă. Iar oamenii, temîndu-şi posturile, îl „răcoreau" cu dosarele, dispuşi în semicerc.

Angajările le făcea însuşi patronul. Şi numai după ce lasa zecile de oameni livizi să aştepte în faţa porţii cîte patru şi cinci săptămîni. Venea dimineaţa şi făcea trierea: cei mai noi veniţi — afară, cei a căror figură i se întipărise mai de mult în minte, — în curte.

— Tu. Cum te cheamă? Unde-ai lucrat? Aha, la „Talpa"! Marş afară!

Trecuseră cîteva zile de cînd la „Talpa" izbucnise o grevă. O parte dintre grevişti fuseseră concediaţi. Iar Dumitru Mociorniţa nu voia să angajeze „bolşevici".

— Altu'! Cum te cheamă? Ce meserie ai? Zarzavagiu? Bine, treci colo, printre ăia angajaţi.

— Dar ăsta nu cunoaşte meseria, îndrăznea vreunul dintre oamenii pămîntii din faţa porţii.

— Nu-i nimic, răspundea patronul, şi voi aţi fost timpiţi la început, da' tot aţi învăţat. Mai departe. Tu. Treci colo. Bagă de seamă, bă, ai stat o lună de zile în faţa porţii, vezi să nu te prosteşti cu bolşevicii.

Prin 1938, în timpul unei greve la Tăbăcăria Naţională, oamenii au început să se agite şi la Mociorniţa. Atunci i-a adunat în curte şi le-a vorbit.

— Am venit de la ţară, în opinci, cu traista ca voi, pe băţ. Da' eu nu beau şi nu fumez ca voi, bă, aşa am ajuns să fac fabrica asta. Pentru voi am făcut-o, ca să aveţi unde munci, trîntorilor.

— Dar murim de foame, dom' Mitică, a răsunat o voce din mulţime. Şi sîntem bolnavi.

Patronul l-a dibuit fără prea mare greutate.

— Bă, vezi gaura aia din broasca porţii? P-acolo intrai, cînd te-am angajat. Acum te-ai îngrăşat ca un porc. Din munca mea. Bobei, deschide poarta.

Şi cu un brînci, l-a zvîrlit în stradă. Omul era numai piele şi oase.

La ora 11 primeau o pauză pentru masă. In fabrică nu puteau mînca pentru că „făceau şoareci". In curte, de asemenea, pentru că „făceau murdărie". Şi oamenii mîncau pe stradă, aşezaţi pe vreo ladă sau pe bordura trotuarului. Cînd comuniştii şi comitetul de întreprindere i-au impus să facă o cantină, i-a îngrămădit într-un fel de magazie întunecoasă, lipsită de aer, cu mese de campanie, cu bănci de scînduri negeluite. Pe un perete ardea veşnic uleiul sub o icoană. Farfuriile erau înlocuite cu castroane ruginite, de metal. După opinia lui domn' Mitică, tăbăcarii „nu e obişnuiţi cu ele şi sparge farfuriile". Masa nu se servea pînă nu venea patronul. Cu ochii închişi, plini de prefăcută evlavie, el rostea o scurtă şi originală rugăciune, pe care muncitorii trebuiau s-o repete în picioare: „Mulţumescu-ţi ţie, doamne, că m-ai săturat de toate bunurile pămînteşti". Apoi, privind prelung în castroanele cu fasole viermănoasă, domn' Mitică le dădea curaj.

— Bună mîncare. Dacă eu aş avea stomacu' vostru, numa' din asta aş mînca. Ce, bă, nu vă place? Las' că savanţii lumii face acum nişte pilule de mîncare, de o să vă săturaţi pe o lună întreagă numa' dacă o să înghiţiţi o singură pilulă.

Dar cînd paşii lui cu scîrţ se-ndepărtau, oamenii aruncau lingurile ruginite în castroanele cu zoiuri şi viermi şi înjurau amarnic, întăriţaţi, cu lumini sumbre în ochii înfrigurati.

Era o urmărire mută, încărcată cu ameninţări, ca atunci cînd nouri negri se învălmăşesc în preajma unei aprige furtuni. Şi furtuna s-a dezlănţuit, nu după multă vreme, în întreg cartierul, în întreg oraşul, purificatoare.

Fritz, pîntecosule, ce înger neprihănit ai fost, în anticamera Polifemilor din cartierul copilăriei mele! Tu nu rîvneai decît la mingea noastră, la mingea noastră de toval — nici măcar de crom. Ei însă, ei au devorat suflete, ei au călcat în picioare existenţe. Alţii mai mari, mai puternici, din alte cartiere, au lăsat în urma lor dîre largi de sînge. Au fost ca un taifun abătut asupra oraşului, asupra ţării întregi. Poliţia, jandarmii, spionii, magistraţii, miniştrii, bîtele, bastoanele de cauciuc, temniţele, gloanţele, tunurile — totul şi toate se aflau în mîna lor, întreaga organizaţie de stat înălţa metereze în jurul lor, pentru a-i apăra. Şi nu a fost uşor ca peste meterezele acestea atît de straşnic păzite, să se nască un oraş. Un oraş care cu-adevărat să fie al bucuriei.

Bucureşti! Dintre toate oraşele risipite pe întinsul patriei, tu ai sîngerat cel mai mult şi tu ai fost cel mai glorios. Oraş al tristeţei, al bucuriei, al vitejilor neînfricaţi, al demnităţii celor mulţi — dintre drapelele învăpăiate ale biruinţei, cele mai multe ţie îţi închinăm...

Horia Liman

Fragment din volumul în lucru „Timpurile şi anotimpurile Bucureştiului".

Defilarea Gărzilor muncitoreşti la 23 August 1959

„Bucureştenii au fost oameni zdraveni"

Cred că Macedonski a surprins cel mai bine caracteristica morală a oamenilor simpli din Capitală. Spunea într-un loc autorul Nopţii de Noiembrie: „Bucureştenii ăştia au fost oameni zdraveni care nu ştiau nici de grijă, nici de frică, căci zadarnic veneau şi turcii şi tătarii, cum veneau aşa se şi duceau şi Bucureştii pe loc rămînea". *Aceasta este de fapt concluzia la care ajung toţi cei care în decursul anilor au scris despre viaţa şi oamenii Capitalei.*

Literatura Bucureştiului, aparţinînd scriitorilor realişti critici, reflectă — cu toate limitele viziunii lor — lupta maselor populare din Capitală pentru libertate, dorinţa lor nestăvilită pentru apărarea drepturilor cetăţeneşti, viaţa lor grea de cruntă mizerie în acest oraş al luxului şi al desfrîului claselor avute. Literatura care s-a scris astăzi despre Bucureştiul din trecut, literatura creată de pe poziţiile realismului socialist, a evidenţiat în mod pregnant rolul hotărîtor al maselor bucureştene în făurirea istoriei, contribuţia lor esenţială la înfăptuirea unor acte de importanţă vitală pentru ţara noastră. Literatura de astăzi închină pagini admirabile acelui Bucureşti aflat pe baricadele luptei, acelui Bucureşti care şi-a spus cuvîntul în 1848, 1859, 1918, 1933, 1944.

Atitudinea activă, militantă, a forţelor progresiste, începînd cu răscoala pandurilor, al cărei episod bucureştean este evocat de Nicolae Filimon, şi terminînd cu mişcările premergătoare anului 1848, sînt prezente în scrisorile lui Ion Ghica şi în amintirile doctorului Nicolae Kreţulescu. La Filimon, la Ghica şi la ceilalţi scriitori sau memorialişti care au scris despre Bucureştiul epocii prepaşoptiste, vom întîlni numeroase pagini de expunere a stării culturale, artistice, şcolare a timpului, activitatea cultural-artistică fiind pe atunci în Bucureşti principala cale de afirmare a ideilor revoluţionare. Aşa cum dovedeşte şi literatura vremii, de aici se vor dezvolta spre 1840 mişcările revoluţionare ale lui Mitică Filipescu, Marin Serghiescu-Naţionalul, Nicolae Bălcescu.

Pagina următoare din literatura închinată Bucureştiului s-ar putea numi pagina de înflăcărare patriotică, şi va scrie istoria a zece ani marcaţi prin două evenimente în timpul desfăşurării cărora masele din Bucureşti şi-au spus în mod ferm cuvîntul. Episoadele bucureştene ale anilor 1848 şi 1859 au fost hotărîtoare pentru ambele evenimente. Era firesc ca literatura momentului să reflecte patriotismul maselor, avîntul eroic cu care au ştiut să-şi apere cuceririle. Chiar şi un memorialist reacţionar cum este colonelul Lăcusteanu a lăsat însemnări grăitoare despre rolul hotărîtor, pe care l-au avut masele bucureştene în revoluţia de la 1848.

Asemenea zile eroice nu au furnizat subiect de inspiraţie pentru scriitori decît foarte tîrziu. Marea frescă a revoluţiei de la 1848 şi implicit a eroismului maselor din Bucureşti o va imortaliza în zilele noastre Camil Petrescu în romanul său Un om între oameni.

Literatura scrisă în preajma anului 1859 nu a fost însă mai puţin generoasă decît cea de la 1848, înfăţişînd în tonalităţi avîntate unul din momentele glorioase ale luptei oamenilor anonimi din Bucureşti. Nicolae Orăşanu, agitator revoluţionar, animator al poporului strîns pe dealul Mitropoliei sau pe dealul Filaretului, venit de la bariere pînă sub ferestrele adunării deputaţilor, a lăsat în memorialul „O pagină a vieţii mele sau 22, 23, 24 ianuarie 1859" o cronică surprinzător de vie a momentului.

Ziarele vremii au consemnat în coloane întregi acest eveniment crucial din istoria ţării. Proza şi poezia lui Bolintineanu, Bolliac, C.A. Rosetti, I. M. Bujoreanu, I.C. Fundescu, Gh. Tăutu, Baronzi şi a multor altora sînt adevărate manifeste ce au însoţit lupta maselor bucureştene şi au celebrat după 24 ianuarie, victoria.

Complexitatea aspectelor vieţii sociale din Bucureşti în ultimele decenii ale veacului trecut, aduce în mod necesar şi o varietate de modalităţi artistice. Mai întîi remarcăm continuarea direcţiei militant-critice, care capătă accente viguroase prin scrisul unor mari pamfletari ca B. P. Haşdeu, Cezar Bolliac, N. T. Orăşanu, şi a celor mai tineri ca Alexandru Macedonski, Al. Vlahuţă, G. Panu etc., ce au dus lupta în special împotriva dinastiei de Hohenzollern. Pentru literatura Bucureştiului de la 1866 înainte, aspectul luptei antidinastice va constitui nota dominantă. Legată intim de viaţa Capitalei, această literatură cu caracter pamfletar şi protestatar a fost ilustrată timp de ani de zile cu o vigoare şi o vehemenţă rar întîlnită.

Această direcţie pamfletar-protestatară se leagă în mod organic la sfîrşitul secolului trecut şi începutul veacului nostru de un alt aspect al literaturii Bucureştiului. Este momentul satiric ilustrat de cel mai autentic scriitor al Capitalei: Ion Luca Caragiale. A vorbi despre imaginea Bucureştiului în opera lui Caragiale înseamnă a discuta, cu unele excepţii bine înţeles, întreaga sa operă. Nuvelele, schiţele sau piesele sale de teatru, oglindesc epoca în care burghezia trădase definitiv simulacrul de idealuri afişate pe ulităle Capitalei la 1848 şi 1859, sub presiunea maselor populare.

Caragiale a reuşit să vadă Bucureştiul protipendadei, cu odioasa şi ridicola ei înfăţişare. Dacă el a înfierat micimea şi demagogia burgheziei ce se ridica, superficialitatea, parazitismul, ignoranţa aristocraţiei, tratîndu-le cu acidul tare al satirei, fiul său Matei Ion Caragiale a elogiat o lume pe cale de dispariţie, simbolizată prin „craii de Curte veche". Ion Luca a rîs de un Bucureşti trivial şi decăzut, Matei a exaltat formulele de viaţă ale unei anumite „lumi" din această capitală, leneşă, înapoiată. Imaginea Bucureştiului în opera sa este deci unilaterală şi idilică.

Sfîrşitul de veac a mai generat şi o altă direcţie în literatura inspirată din viaţa Bucureştiului. Ne referim la proza care tinde să înfăţişeze înălţarea clasei de noi îmbogăţiţi, parveniţii banului, ridicaţi pe ruinele unei boierimi neputincioase şi decrepite. Prin romanul „Sfîrşit de veac în Bucureşti", Ion Marin Sadoveanu s-a dovedit unul din cei mai autentici scriitori ai Capitalei noastre, continuînd mai ales linia Ghica-Filimon.

Dar celălalt Bucureşti, al oamenilor învinşi şi năpăstuiţi, fără speranţe şi fără visuri, începe şi el să-şi facă loc în literatură. Ar fi cea de-a treia coordonată pe care am numi-o sentimentală, ilustrată prin excelenţă de scrierile lui I. A. Bassarabescu.

Ion Pas completează tabloul Bucureştiului oropsit de la sfîrşitul secolului trecut şi începutul veacului nostru. In romanele sale „Zilele vieţii tale", ca şi în „Lanţuri" — scrise după 23 August 1944, Ion Pas s-a dovedit a fi un adevărat poet al Bucureştiului, al mediilor în care trăiesc muncitorii sezonieri, zidari sau tîmplari, funcţionarii mărunţi, al condiţiei umilitoare a ucenicilor, al începuturilor mişcării socialiste, al figurilor de luptători pentru cauza proletariatului.

Cel mai vast capitol din istoria literară a Bucureştiului va fi scris în perioada dintre cele două războaie mondiale. Acum capitala, în care se ascut la maximum contradicţiile sociale, furnizează scriitorilor un material extrem de interesant. Nicăieri, ca în perimetrul geografic al acestui oraş, nu ieşeau la iveală cu atîta pregnanţă antagonismele, discrepanţa flagrantă dintre sărăcia unora şi belşugul altora. Se scrie acum capitolul tragic *din literatura Bucureştiului. Începe să apară literatura cartierelor periferice, mizere. Ea nu mai porneşte dintr-o atitudine romantică, aşa cum se întîmplase la mijlocul secolului trecut. Romanele lui George Mihail-Zamfirescu, I. Peltz, Carol Ardeleanu, Sărmanul Klopstok, inegale ca valoare dar toate contribuind, pe măsura posibilităţilor ideologice şi literare a scriitorilor respectivi, la demascarea sărăciei în care se zbăteau lucrătorii, muncitorii sezonieri, meseriaşii mărunţi, au o finalitate protestatară. Romanul „Maidanul cu dragoste", ca şi comedia tragică „Domnişoara Nastasia" de George Mihail-Zamfirescu, rămîn documente autentice ale lumii din mahalaua Veseliei şi cartierul Basarab. Zamfirescu aduce imaginea tragică a unor oameni abrutizaţi din pricina condiţiilor subumane de existenţă.*

In 1933, cînd şi-a scris cartea. Zamfirescu a văzut unilateral periferia, urmărind numai aspectul tragic, sumbru, modul în care orînduirea capitalistă distrugea fizic şi moral vieţile oamenilor muncitori. Aceeaşi perspectivă, aceeaşi lipsă de orizont e evidentă şi în romanele lui I. Peltz „Calea Văcăreşti" şi „Foc în Hanul cu tei", care întregesc imaginea Bucureştiului suferind, cu aspecte din aceste două cartiere.

Demascarea relelor pe care le aduce orînduirea capitalistă va fi cu precădere subliniată de revistele şi ziarele aflate sub influenţa Partidului Comunist din Romînia, de publicişti progresişti militanţi pentru cauza unei vieţi mai bune. In paginile acestor periodice apar acum reportaje zguduitoare despre adevăratul Bucureşti, acela al mizeriei cumplite, al celei mai înspăimîntătoare sărăcii. Geo Bogza scrie cutremurătoarele sale reportaje din lumea tăbăcăriilor, ca şi pamfletele în care ia atitudine împotriva celor ce menţineau în condiţii de viaţă inumane pe oamenii muncii.

La rubrica „Tribuna muncitorească", a reuşit ani de zile Alexandru Sahia, în ciuda cenzurii, să aducă imagini adevărate din fabricile şi uzinele Bucureştiului. Pagini despre cartierele Bucureştiului, despre adevărata lor faţă scriu Tudor Arghezi, N. D. Cocea, Aurel Baranga, Al. Şahighian, Camil Baltazar, F. Brunea-Fox.

Tabloul capitalei în care marea finanţă, oligarhia moşierească şi industrială aranjau combinaţii fabuloase peste noapte, ducînd o viaţă de petreceri şi desfrîu, face obiectul incisivelor pamflete semnate de Tudor Arghezi şi Geo Bogza, al romanului „Patul lui Procust" de Camil Petrescu, al unora din cărţile lui Cezar Petrescu şi Ion Călugăru. Acest aspect a reţinut mai tîrziu atenţia unor dramaturgi. Dintre piesele de reală valoare, citîm „Ultima oră" a lui Mihail Sebastian şi Afaceriştii *lui Tudor Şoimaru. Dar principalele acte de acuzare la adresa lumii burghezo-moşiereşti, le formează romanele* Cronica de familie *de Petru Dumitriu şi* Rădăcinile sînt amare *de Zaharia Stancu.*

Dar a existat între cele două războaie mondiale un alt aspect al literaturii Bucureştiului, cel eroic, *izvorît din lupta proletariatului din marile fabrici şi uzine ale Bucureştiului, aspect ce a fost ilustrat de cîţiva din cei mai mari scriitori ai timpului. In pagini grave, Gala Galaction scrie în zilele ce au urmat sîngeroasei represiuni de la 13 decembrie 1918, cuvinte pline de admiraţie pentru jertfa proletariatului revoluţionar. Romanele* Bariera *al lui G. M. Zamfirescu,* Fecior de slugă *al lui N.D. Cocea, ca şi cele scrise în anii noştri:* Zilele vieţii tale *de Ion Pas,* Lumina primăverii, *de Ion Călugăru, sau nuvela* Cei care plătesc cu viaţa *de Camil Petrescu, descriu acest episod glorios din lupta muncitorimii bucureştene, reliefînd efectul pe care el l-a avut asupra conştiinţei intelectualilor. Un alt moment al acţiunilor revoluţionare duse de proletariatul bucureştean, şi anume marea grevă de la atelierele Griviţa, grevă cu răsunet mondial, şi-a aflat ecoul, cu toate interdicţiile cenzurii, în literatura vremii. Se dezvoltă în acest timp o vastă literatură de protest împotriva crimelor şi ororilor comise de siguranţa, poliţia şi jandarmeria burghezo-moşierească în capitala ţării.*

Adevărul despre Bucureştiul dintre cele două războaie s-a scris în anii noştri, atunci cînd literatura liberă, realist-socialistă, a putut să înfăţişeze drumul eroic de luptă al clasei muncitoare, condusă de partid. Acum s-a scris literatura Griviţei eroice, reprezentată prin poemele lui Mihai Beniuc, Marcel Breslaşu, Cicerone Theodorescu etc. Acum a apărut piesa „Anii negri" de Baranga şi Moraru, ca şi romanul „Rădăcinile sînt amare" de Zaharia Stancu, în care se evocă eroismul unor comunişti ca Mihai Buznea sau Licu Oroş ce au ştiut să înfrunte teroarea, bătăile, schingiuirile, luptînd pentru eliberarea patriei de sub jugul burghezo-moşierimii. A început să se scrie bogata literatură a insurecţiei armate condusă de partid pentru înlăturarea dictaturii fasciste-antonesciene, pentru eliberarea ţării. Eugen Barbu, Aurel Mihale, Haralamb Zincă, Nina Cassian, Petru Vintilă, H. Rohan, etc. au evocat episoade ale luptei gărzilor muncitoreşti din Bucureşti pentru apărarea Capitalei împotriva atacului fascist, dezlănţuit după 23 August 1944. Şoseaua Nordului, *romanul lui Eugen Barbu, este primul roman despre Bucureşti, al literaturii noastre actuale, oglindind luptele comuniştilor din capitală pentru eliberare.*

Productia lirică despre viaţa capitalei socialiste este mult mai bogată. Cicerone Theodorescu este unul din poeţii cartierului Griviţa care surprinde transformările revoluţionare din viaţa oamenilor. Versurile lui Cicerone Theodorescu alcătuiesc o adevărată monografie lirică a unuia din principalele cartiere muncitoreşti ale capitalei. Mihu Dragomir, evocînd trecutul de luptă al Bucureştiului, se opreşte asupra măreţelor transformări petrecute pe tot întinsul său în aceşti ani. Radu Boureanu, Demostene Botez, Eugen Jebeleanu, Eugen Frunză, Maria Banuş, Ion Brad ş. a. au închinat imnuri de slavă Bucureştiului nou, renăscut din ruinele războiului, marilor constructii socialiste, afirmînd mîndria şi dragostea pentru capitala patriei socialiste. George Călinescu, care în romanul său Enigma Otiliei *s-a dovedit un admirabil pictor al năravurilor micii burghezii bucureştene de la începutul secolului nostru, şi al atmosferei lincede a cartierelor ei, parcă încremenite, priveste astăzi extaziat Bucureştiul renăscut, fremătînd de viaţă. Contrastul dintre lumea mucegăită a lui Costache Giurgiuveanu şi cea trepidantă de astăzi, îi realizează George Călinescu în cronicile sale.*

Sub ochii noştri se scrie cronica acestui Bucureşti ce-şi schimbă înfăţişarea de la o zi la alta. Astfel că în mod firesc asistăm la împlinirea visurilor acelor scriitori care au imaginat un Bucureşti mîndru şi falnic, pe măsura oamenilor săi.

Valeriu Rîpeanu

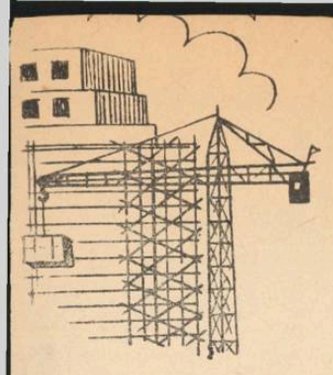

Interviu cu tov. DUMITRU DIACONESCU, președintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular al Capitalei

BUCUREȘTI ORAȘUL CONSTRUCȚIILOR

INTREBARE:

— Care sînt perspectivele de dezvoltare ale Capitalei R.P.R.? Ne referim la planul general de modernizare și sistematizare a orașului, la construcția marilor artere și a noilor cartiere de locuit, la construcția celor mai importante obiective de ordin cultural-educativ și economic.

RĂSPUNS:

— Reconstrucția socialistă a orașului București și dezvoltarea lui viitoare sînt sintetizate în prevederile schiței planului general de sistematizare al Capitalei noastre. Ideia care stă la baza reconstrucției Bucureștiului este păstrarea elementelor urbanistice valoroase ale orașului creiat dealungul istoriei cu caracteristicile fiecărui cartier în parte, cu o zonă centrală limitată de un inel interior, denumit inelul II. — Bd. Basarab, Titulescu, Ilie Pintilie, Ștefan Cel Mare, Panduri și Tudor Vladimirescu — în jurul căruia se grupează o serie de cartiere formînd unități bine definite structural.

Pentru lichidarea contrastului dintre centru și periferie, schița planului general de sistematizare a orașului București prevede creșterea masei construite a orașului de la periferie spre centru, de la clădiri în medie cu 3—4 nivele la 6—7 nivele, iar pe magistrale 8—10 etaje.

Pe baza acestor prevederi au fost realizate în anii trecuți marile ansambluri de locuit din Bucureștii Noi, Vatra Luminoasă, Bd. Muncii, Cățelu și în ultimul timp cartierul Floreasca.

Pentru definitivarea cadrului urban al centrului și al principalelor magistrale ale orașului, ca urmare a concluziilor Plenarei C.C. al P.M.R. din 26—28 noembrie 1958, precum și a directivelor conducerii de Partid și de Stat, în această primă etapă de construcție pînă în 1965, vor fi construite clădiri de locuit cu multe etaje dealungul și în interiorul magistralelor ce formează inelul al II-lea.

Calea Victoriei se reconstruiește. În piața Teatrului de Operetă, formînd cap de perspectivă Căii Victoriei, se construiește un ansamblu de 3 blocuri de locuit cu un grup central avînd 17 etaje; în Piața C.C.A. se termină construirea unui bloc, se începe execuția unui al doilea, se preconizează o a treia clădire de locuit care vor forma primele elemente ale definitivării cadrului Pieții. La sfîrșitul acestei magistrale în Piața Victoriei se vor construi noi blocuri de locuit ce vor contura mai bine caracterul festiv de principală intrare în oraș al acestei piețe.

Fronturile magistralei Nord-Sud a orașului — Bd. Ana Ipătescu, Piața Romană, Bd. Magheru, Bd. N. Bălcescu și B-dul 1848 — sînt completate cu noi clădiri în ale căror parter se realizează magazine, restaurante și săli de spectacole.

Noi clădiri de interes cultural și social vor îmbogăți Capitala Republicii noastre. Sînt în curs de construcție — ansamblul de clădiri de locuit ce încadrează piața nouă creiată în spatele Palatului R.P.R.: se vor construi: complexul Circului de Stat (pe locul fostului parc Tonola), o nouă clădire pentru institutul Politehnic (pe terenul actualului Hipodrom de pe cheiul Dîmboviței), Teatrul Național (în Piața Nicolae Bălcescu), Teatrul de Păpuși (în Piața Romană), un spital cu 1.000 paturi și sînt în curs de a fi terminate circa 360 săli de clasă. In această etapă se va realiza și ansamblul expoziției Economiei Naționale, care va fi situat pe un teren din imediata apropiere a Combinatului Poligrafic „Casa Scînteii".

Rezultat al dezvoltării istorice, rețeaua stradală a orașului s-a extins haotic, fără trasee convenabile, fără o justă repartizare și dimensionare a magistralelor. Ridicarea nivelului urbanistic al Bucureștiului necesită restructurarea unor străzi lărgiri și străpungeri, pentru a se putea realiza o rețea organizată de magistrale și străzi colectoare.

Aceste restructurări au și început să fie realizate: inelul interior de degajare a centrului se desenează prin construcția blocului de locuințe „Garofița" din B-dul Magheru și se va contura mai precis odată cu începerea construcțiilor de pe cealaltă latură a bulevardului din dreptul Muzeului Simu; în fața Bisericii Albe, marile construcții ce se vor realiza vor marca intrarea acestui inel în Calea Victoriei, care va fosi în continuare străzile Știrbey Vodă, Schitu Măgureanu lărgită, Splaiurile Dîmboviței și străzile Icoanei și Aurel Vlaicu. Acest inel va limita zona de transport în comun pe linie fixă — tramvai — în regiunea centrală a orașului.

Desele intersecții la același nivel ale rețelei stradale cu calea ferată și în deosebi cu arterele de penetrație în oraș, care provoacă perturbări serioase în circulația orașului, vor fi parțial înlocuite cu pasagii denivelate. Astfel vor fi realizate pasagiile din Șos. Basarab, B-dul Geniului, 13 Septembrie și Calea Rahovei.

Acest avînt în reconstrucția socialistă a Capitalei, oglindește înflorirea continuă a economiei și culturii noastre naționale, urmărește și prevede o dezvoltare armonioasă a cartierelor de locuit, a zonelor industriale și a celor verzi, a lucrărilor tehnico-edilitare și transportului în comun, în scopul îmbunătățirii condițiilor urbanistice ale orașului.

INTREBARE:

— Prin intermediul nostru, scriitorii ar vrea să afle amănunte care să ilustreze mecanismul de funcționare al sfatului popular al Capitalei. E vorba de munca miilor de deputați, a numeroaselor comisii și despre aportul miilor de cetățeni angrenați în diverse munci de gospodărire a orașului. Ne interesează, bineînțeles aspectul literar al problemei și anume în ce măsură munca tuturor acestor oameni ar putea constitui un izvor de inspirație pentru viitoarele noastre lucrări literare.

RĂSPUNS:

— Sfatul Popular al Capitalei are un număr de 412 deputați orășenești, 1.976 deputați raionali și 404 deputați în comunele subordonate.

In activitatea lor, deputații se sprijină pe formele organizatorice de legătură cu masele:

- **4.500 comitete de bloc**
- **400 comitete de părinți pe lîngă școli**
- **72 comitete de sprijin pe lîngă unitățile sanitare**

De asemenea, în Capitală sînt alese 1.773 comitete de stradă, care cuprind 16.497 cetățeni.

Sfatul popular al Capitalei are 11 comisii permanente de deputați, printre care: comisia permanentă pentru Arhitectură și Construcții, Aprovizionare și Comerț, Învățămînt, Gospodărie Comunală, Sănătate Publică, Culturală, Gospodărie Locativă, etc.

Trimestrial se desfășoară sesiunile sfatului popular al Capitalei, în cadrul cărora se analizează activitatea desfășurată în diferite sectoare de activitate.

Prin antrenarea formelor organizatorice de legătură cu masele, cetățenii Capitalei aduc un aport substanțial în munca depusă pe tărîmul înfrumusețării și bunei gospodăriri a primului oraș al țării.

Despre însuflețirea cu care răspund cetățenii din cartierele orașului la acțiunile ce se întreprind pentru pavări și canalizări de străzi, creieri de noi spații verzi, construcții de locuințe și școli, vorbește de la sine numărul mare de participanți.

Aportul cetățenilor s-a concretizat în cele peste 100 de străzi pavate, 16 străzi canalizate, creierea unui număr de 48 spații verzi noi ca să nu mai vorbim de munca depusă la construirea de locuințe și școli.

In formularea întrebării Dvs., ne solicitați să vă expunem opinia noastră despre aspectul literar al acestei probleme, mai precis în ce măsură munca tuturor cetățenilor Capitalei pe tărîmul înfrumusețării și gospodăririi orașului, ar putea constitui un izvor de inspirație pentru viitoarele lucrări literare.

Găsim că problema ridicată de Dvs. este cît se poate de bine venită. Aceasta deoarece se resimte în operele literare ale scriitorilor noștri, lipsa unei preocupări față de tratarea unor teme care să oglindească entuziasmul maselor de cetățeni față de efectuarea, prin muncă patriotică, a unor noi și însemnate obiective menite să contribuie la înfrumusețarea Bucureștiului.

Pe șantierele de construcții, de pavări și canalizări de străzi, de creieri de noi spații verzi, se întîmplă zilnic nenumărate fapte care oglindesc dragostea, patriotismul ce caracterizează pe cetățeanul de azi al Capitalei.

Să luăm de pildă creierea noului parc din cartierul Pecineaga, raionul V. I. Lenin. Pe o suprafață întinsă de 30.000 m.p. unde altădată se afla un maidan plin de bălării, mîna harnică a cetățenilor a creiat în numai 50 de zile un parc de toată frumusețea, loc de recreere pentru tineri și vîrstnici.

Un alt exemplu: In perioada dintre 26 mai—28 iulie, s-a pavat prin muncă patriotică strada Ion Tudor, din raionul Tudor Vladimirescu, în suprafață de 6.000 m.p.

Nu trebuie să fii un bun cunoscător al problemelor inginerești, pentru ca să-ți dai totuși seama, că fapta locuitorilor de pe strada respectivă reprezintă, în felul ei, un adevărat record, în ceiace privește timpul de execuție al lucrărilor de pavare, ca să nu mai vorbim de calitate, care nu a lăsat cu nimic de dorit.

Firește că obținerea unor asemenea succese, n-a fost întîmplătoare, trebuind să fie pusă în legătură cu metodele de muncă folosite de către cetățenii antrenați prin formele organizatorice de legătură cu masele. Și cît de bine ar fi putut inspira pe scriitorii noștri, întrecerea desfășurată între cele 4 brigăzi alcătuite din cetățenii de pe str. Ion Tudor, întrecere care avea la bază obiective concrete.

Subiecte la fel de interesante ar putea constitui și sprijinul dat de cetățenii de pe arterele principale ale orașului, locuitorilor care se străduiesc să paveze sau să canalizeze străzile din cartierele lor situate la marginea orașului (cum a procedat de exemplu deputata Maria Copcealău cu cetățenii din B-dul 6 Martie, pe care i-a antrenat la lucrările de la Piața Ghencea).

Semnificativă ar fi și tratarea unor teme, des întîlnite în munca pentru înfrumusețarea și gospodărirea orașului: plantarea de arbori pe străzi, transformarea terenurilor virane în scuaruri pentru copii, colectarea de fier vechi, etc.

INTREBARE:

Vă rugăm să apreciați modul în care-și fac datoria colegii noștri scriitori care sînt deputați în sfatul popular al Capitalei.

RĂSPUNS:

In rîndul deputaților sfatului popular al Capitalei se numără și scriitorii Eugen Frunză, Gica Iuteș și Aurel Baranga.

Aportul tov. Eugen Frunză, în cadrul comisiei permanente culturală, a cărui președinte este, se reflectă în numeroasele propuneri făcute comitetului executiv al sfatului popular al Capitalei, ca urmare a studiilor ce s-au întreprins în diferite probleme ale muncii culturale de masă.

De altfel, cu prilejul ultimei sesiuni, organizată de sfatul popular al Capitalei, scriitorul Eugen Frunză a susținut un interesant coraport, pe marginea raportului prezentat de comitetul executiv în legătură cu activitatea în domeniul culturalizării maselor.

Scriitoarea Gica Iuteș este membră a comisiei permanente culturală și desfășoară o activitate mulțumitoare, justificînd prin aceasta încrederea acordată de cetățenii care i-au încredințat mandatul de deputat.

Cunoaștem îndeaproape activitatea multilaterală a scriitorului Aurel Baranga, totuși considerăm că aportul său în calitate de membru al comisiei culturale permanente de deputați ar fi putut să fie mai rodnic.

INTREBARE:

In ce stadiu se află tipărirea unui ghid general al Capitalei și fixarea definitivă a nomenclaturii străzilor din oraș?

RĂSPUNS:

Intocmirea unui indicator al străzilor Capitalei, comportă o muncă care cere timp, deoarece trebuiesc ca cele 6.000 denumiri de străzi din Capitală să fie verificate din punct de vedere al nomenclaturei (dacă se repetă sau nu mai corespund).

In urma analizei făcute, de Secțiunea de Arhitectură și Sistematizare, s-a ajuns la concluzia că trebuie să se schimbe numele unui număr de 2.000 de străzi.

Pînă în momentul de față s-a întocmit materialul documentar pentru schimbarea denumirii a 947 de străzi, în prezent operațiunea continuînd într-un ritm tot mai viu.

După verificarea tuturor denumirilor, atribuirea de noi nume, comitetul executiv al sfatului popular al Capitalei va da dispoziții pentru aplicarea pe străzi a noilor indicatoare.

Această operațiune se va face în etape pentru a nu se produce perturbări, întrucît schimbarea denumirii unei străzi aduce de la sine o serie de lucrări legate de: rectificarea cărților de imobil, a buletinelor de identitate, rolurilor fiscale, evidențelor comandamentelor militare, I.C.A.B., I.R.E.B., Telefoane, P.T.T., cît și rectificarea titlurilor de proprietate.

Odată terminată verificarea, atribuirea de noi nume și aprobarea lor, se va putea edita indicatorul străzilor Capitalei.

★

Aniservarea a 500 de ani de la data cînd s-a făcut prima mențiune despre București, ca cetate de scaun, găsește Capitala scumpei noastre patrii în haină nouă, de sărbătoare.

Este încă o dovadă a grijii nețărmurite pe care o poartă Partidul și Guvernul nostru, neîncetatei înfloriri a primului oraș al Republicii Populare Romîne, ca și tuturor celorlalte orașe și sate de pe întreg cuprinsul țării.

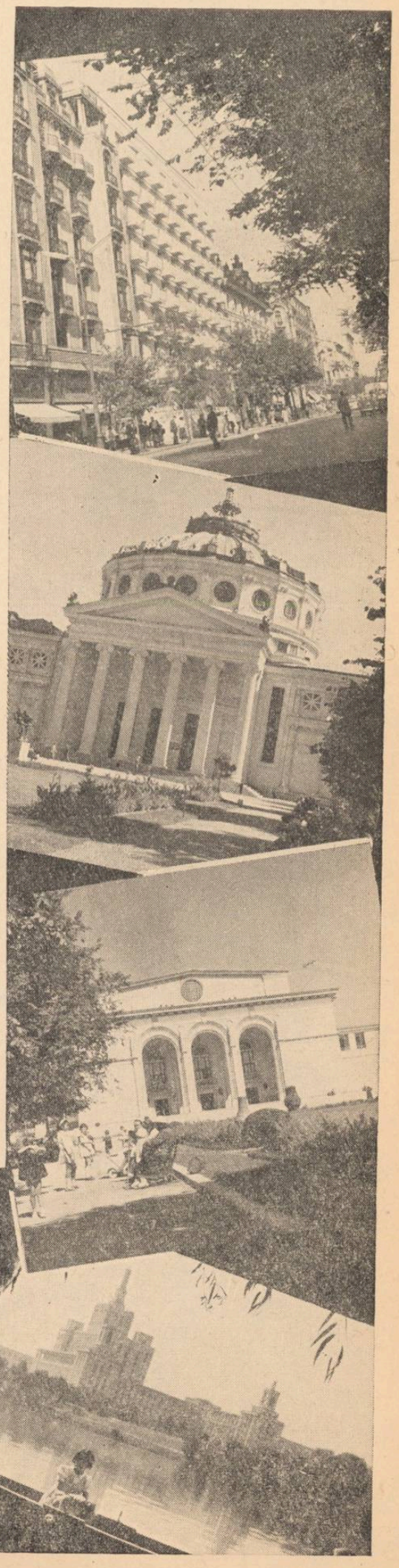

NICOLAE TĂUTU

Moștenire

Un voevod, un rege sau vechiul senior
Punea la temelia orașelor de ieri,
Ca fiecare piatră să poarte-n viitor,
Blazonul lor, cu slava supușilor scutieri.

Dar Bucureștiul are un ctitor fără tron
Și fără de hlamidă, un păcurar pribeag,
Ce-n loc de oști sau spadă, de sceptru sau blazon,
A prins doar omenia și dragostea în prag.

A pus în orice casă un fir de busuioc,
In fiecare grindă un greer cîntător,
Să-și aibe peste secoli doar bucuria loc
Și tihna împlinirii în visul tuturor.

...Parcă știa ciobanul că-orașul răsărit
Va alunga și regii, și crunții seniori,
Și doar poporul harnic, în mersu-i nesfîrșit,
Va crește moștenirea de zeci și mii de ori!

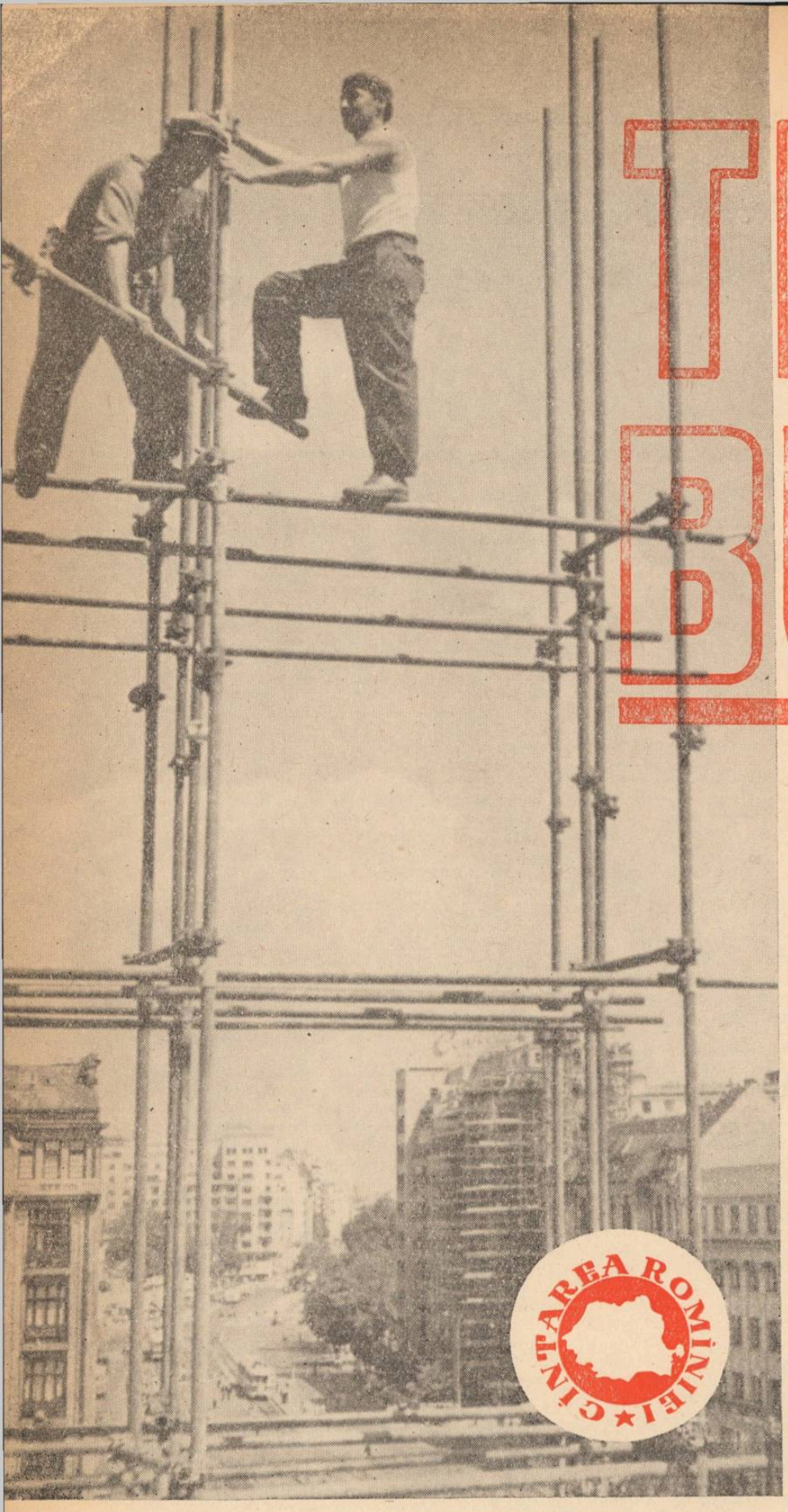

TINEREȚEA BUCUREȘTIU

Mihail SORBUL

Un oraș care înflorește

Se spune că bătrînii trăiesc mai mult din amintiri. Că mai degrabă au nostalgia faptelor și întîmplărilor de acum 30 și chiar 50 de ani, de cît de cele petrecute în urmă cu cîteva minute. Se vede treaba că nu sînt chiar atît de bătrîn dacă nu mi-a rămas în minte, decît te miri ce din ce a fost odată, acum 50 sau 60 de ani. Așa de pildă n-aș putea spune mare lucru despre Bucureștiul de altă dată, pe care l-am cunoscut cu cîțiva zeci de ani în urmă, cînd veneam din părțile Ploeștiului. Era un oraș cu vreo 200.000 de locuitori, întins ca o plăcintă, cu tramvaie cu cai și cu o singură linie electrică, de la Cotroceni la Obor. Erau cîteva case mari, cîteva clădiri mai importante, care puteau impresiona pe cei ce veneau. Dar mai ales avea străzi care cu cît se depărtau de centru prezentau aspecte din ce în ce mai pitorești... de sărăcie, mizerie și viață grea. Un poet și romancier francez denumise Bucureștiul „un tîrg mic în mijlocul unui sat mare".

Bucureștiul totuși nu este un oraș bătrîn. Bătrînețea este preludiul morții, ori despre orașul nostru nu se poate spune așa ceva. Dimpotrivă, asistăm cu toții, cei tineri și cei vîrstnici, la o înflorire a acestui oraș, nemaicunoscută încă în trecut. Bucureștiul trăiește o adevărată primăvară. Să luăm tramvaiul de la un capăt la altul al orașului și peste tot ne întîmpină construcții noi, străzi în loc de maidane, case de cultură în locul gropilor pe unde se ascundeau cuțitarii, parcuri în locul mocirlelor, blocuri luxoase în locul terenurilor virane. Bucureștiul se transformă pe fiecare zi. Nu-l mai recunoaștem. Și spunem asta cu mîndrie. Se șterg vestigiile trecutului, dispar monstruozitățile arhitectonice, dispar îngrămădirile informe de case. Sub puterea tîrnăcopului, dispare tot ceea ce s-a făcut cu grabă, cu dorință repede de îmbogățire, cu dispreț pentru om. Stau adeseori și privesc construcțiile din Piața Palatului Republicii, trec pe aici aproape în fiecare zi și mi se pare că blocurile urcă mereu spre cer cu o iuțeală vertiginoasă. Nu-i o impresie subiectivă. Este o realitate de neconceput altădată. Merg pe unele străzi pe care altădată nu se pomeneau lumină electrică, asfalt sau trotuar. Le găsesc acum ca adevărate podoabe șlefuite de mîna oamenilor harnici. Te întîmpină peste tot un București nou, surîzător, un București care-și leapădă haina mohorîtă și îmbracă pentru oamenii săi aspect de sărbătoare neîncetată. La Gara de Nord sînt blocuri splendide în culori vii și atrăgătoare, plăcute ochiului, care fac viața frumoasă și deschid perspective noi orașului. Bucureștiul de astăzi este Bucureștiul construcției. Cei care-și amintesc despre Bucureștiul trecut, pot spune cu mîna pe inimă că niciodată nu li s-a întîmplat să vadă atîtea schele, atîtea uriașe excavatoare, atîtea macarale, atîtea unelte minuite de oameni harnici, concentrate ca în aceste zile, din centru pînă la periferia capitalei. Da, Bucureștiul se transformă, precum se transformă și felul nostru de viață. Și această transformare minunată o datorăm conducătorului nebiruit al poporului nostru, Partidului Muncitoresc Romîn.

Veronica PORUMBACU

Despre un drum în amintire

Am pornit cu oarecare teamă în „Apărătorii Patriei". Amintirile sînt un sol de idoli, care adeseori atinși îți lasă praful de aur pe degete... Nu că aș fi avut aduceri aminte sclipitoare din cartierul posomorît și camuflat în timpul războiului în care paleta cunoștea o singură culoare: a speranței. Dar amintirile de la o anumită vîrstă păstrează în ele duioșia primului dor, care în ciuda greutății de fulg, are o acoperire aur. Nu mergeam „în căutarea timpului pierdut" ci cu sfiala de a mă afla printre martorii tinereții mele. Nu știam în ce se va dezlega nostalgia ei. În regretul trecerii anilor, în senzația acută a firelor cărunte?

Din Mandravela m-am urcat în tramvaiul 21. În timpul războiului, băteam drumul de cîteva stații pe jos. Era șoseaua spre Berceni, după spital, cu magherniță de-o parte și de alta, cu o căsuță a C.F.R.-ului printre ele, în care se țineau odată ședințe de partid; erau, în stînga niște maidane și gropi uriașe de gunoi, în jurul cărora se adunau borfașii cu sediul în crîșma ce și-a păstrat ani de zile (poate decenii) numele: „La banditu"; cînd se aventura noaptea vreun îndrăznet sau neștiutor, localnicii auzeau, nu odată, strigăte disperate: „Săriți, m-au dezbrăcat...". Tot în stînga, mai departe, erau niște ateliere de reparat auto, mai aproape, o biserică și școala care mi se părea impunătoare: o clădire albă cu două săli de clasă, completată cu o baracă, pentru că cei din „Apărătorii Patriei" făceau totdeauna mai mulți copii decît era în stare să primească școala. Aceasta de altfel era una din problemele „de bază" ale cartierului, alături de cea a glodului pînă la genunchi; o știau și cei mai vechi, o știau și învățătorii soții Șerbu, și întrebarea cea mai des auzită era: „ce facem cu copiii care nu intră în școală și mișună ca furnicile pe străzi? În „școala mare" se ținuse prima întrunire a Uniunii Patrioților: 3 septembrie '44, pe vremea înscrierilor în anul școlar respectiv. Fotografia o păstrez — și mai puternică încă, amintirea.

Am vrut să mă dau jos în dreptul străzii Panselelor unde era școala mare. Taxatoarea căreia îi spusesem destinația, m-a oprit: „Încă o stație, aici e numai școala mică". Am crezut că glumește, dar am așteptat și am coborît la cap. În dreapta, între linia ferată și cîmp — niște sere. În „patria noroiului" s-a construit, acum cîțiva ani, patria tuturor florilor din raionul Nicolae Bălcescu. Aici, unde foștii mei elevi au murit la bombardament între puieții pe care-i sădiseră, crește verdeața și culorile unei cincimi din orașul nostru care știe nu doar să iubească, dar și să lupte pentru pace...

Am luat-o la stînga, după spusele oamenilor, spre școală. La două sute de metri am crezut că am greșit adresa. Era o clădire uriașă din cărămidă roșie, cu grădină, livadă, terasă, ferestre aproape cît peretele, încît eu, care cunoșteam cartierul din timpul războiului, care participasem la întrunirile din curtea celeilalte școli, nu îndrăzneam să intru. Mi se părea cu neputință ca această zidire de basm modern, să fie școala cartierului posomorît și sărac pe care-l știam cu cincisprezece ani în urmă.

Și totuși...

Am cutreierat — da, am avut de străbătut lungi coridoare, de suit etaje, de intrat în clase cu jumătate perete de sticlă pînă ce m-am văzut pe terasa de pe acoperiș unde e și biblioteca de vară a celor 1500 (una mie cinci sute) de elevi ai școlii conduse de Iacob Furtună. Aici, de sus, de unde priveam împreună cartierul, înțeleg de ce taxatoarea mi-a vorbit de „școala mare" din amintirea mea, ca despre o „școală mică". E deosebirea de optică ce ne-au dat-o acești 15 ani, optica saltului nostru în istorie. Cartierul ieșirii mele din adolescență, de-aici de pe terasă l-am cunoscut în noile sale dimensiuni: atelierele pe atunci pricăjite, se vedeau azi cu hale mari ca o adevărată viitoare fabrică de automobile. În locul gropilor de gunoaie și borfași, străzi de numai un an, doi, pe planul bucureștean cu case de cărămidă, unele terminate și pînă și cu „regina nopții" în curte, altele abia la jumătate. În locul noroaielor, pietriș, și pe multe străzi beton asfaltat. În locul gropilor, livada școlii, lotul experimental pentru științele naturii, cu pomi sădiți acum 4 ani, care și-au dat în vara asta prima roadă. Din cei 9000 de lei veniți scoși din vînzarea fructelor, s-au cumpărat, printre altele, instrumentele orchestrei muzicale a complexului școlar nr. 30 din Apărătorii Patriei!

Da: a fost odată o problemă: unde intră copiii în cele două încăperi și o baracă a școlii? Azi 1500 de elevi pot călca pragul unui complex de învățămînt din clasa I-a elementară și pînă ce-și pot da examenul de maturitate. Din absolvenții școlii vechi, Mihai Rangu s-a întors tot învățător la școala mare. Pereș Maria e azi studentă la Filozofie, Negulici Maria și Wenk Otilia la I.S.E.P.

Stau cu coatele rezemate de balustrada terasei. La parter se fac înscrierile pentru anul ce vine. La etaj se mai curăță clasele. În grădină joacă volei, în vacanță, elevii mai mari. Sus, îmi povestește directorul o poveste ca-n basme — vorba lui Gopo — simpla poveste a școlii. Deasupra — cerul. Cerul și amintirile mult mai palide, decît bogata, plina și variata realitate a Bucureștiului de azi.

Radu COSAȘU

Ritm de construcție

Spuneți numai de zece ori, în gînd, cuvîntul ritm. E nevoie pentru ca să ne înțelegem și să înțelegeți șantierul acesta extraordinar. Ritm, ritm, ritm... Ați spus? Se creează în fiecare o stare nouă; e exact bufnetul unui ciocan pe pilonii unui pod în construcție. Totul devine rapid, nervos și capătă forță de catapultă. Totul pulsează, trepidează, vibrează, duduie, lumea devine alta, arcuită ca un pod, dacă repeți numai de zece ori cuvîntul ritm. Ritm, ritm, ritm...

Aici, oamenii rostesc acest cuvînt de un milion sau de două milioane de ori pe zi, și-l trăiesc douăzeci și patru de ore, o mie patru sute patruzeci de minute, optzeci și șase de mii patru sute de secunde, trei schimburi! Ce înseamnă aici, concret, ritm? Înseamnă 31 decembrie 1959 și o cheie. La 31 decembrie, cele 9 blocuri din marele complex arhitectonic al Pieții Republicii trebuie predate „la cheie". 9 blocuri — aproximativ 900 de apartamente. (60 la sută — 2 camere plus baie, bucătărie, iar 40 la sută — 3 camere, etc.). 900 de apartamente, 900 de chei. Și ce înseamnă o cheie? Nicăieri o cheie nu înseamnă mai grav și mai serios o cheie — ca în construcții. O cheie înseamnă să-ți placă viața, să te bucuri; să intri în apartament, să-ți placă în apartament.

În aprilie 1959, Mircea Chițu împrejmuia cu încă doi oameni perimetrul viitorului șantier: Luterană, Brezoianu, Cîmpineanu, Galeriile Crețulescu. Cine știa de ritm? Țineau la rogojini, rogojinile acestea pe care le cunoaște tot Bucureștiul. Acum sînt 2000 de oameni. Pînă în aprilie Chițu lucrase ca director de trust, cu 20.000 de oameni și cu toată țara. Acuma are în față 2000 de oameni — de la Onești, Săvinești, Hunedoara, tot ce-i mai celebru în construcții — și toți concentrați pe cîteva sute de metri pătrați, în plin centrul Capitalei. Și sîntem în mai, în luna mai. Mai—decembrie șapte luni, în șapte luni, 900 de apartamente, 900 de chei! Cum se va putea asta? Ritm, ritm, ritm... La început n-au știut cum să-l prindă, cum să prindă ritmul, dar ce înseamnă la început? Cîteva zile, cîteva ore, pentru că 31 decembrie le răsufla pe ceafă. În aprilie țineau la rogojini, în august două blocuri sînt la etajul cinci, alte două la etajul patru și tot ce vă spun aici gîfîit, modelînd expresia după ritmul lor, e scris la 28 august... Peste un ceas, peste un minut, va fi desuet. Ritm ritm, ritm.

Înaintea lui 23 august, Chițu, Cerchez, secretarul de Partid, ceilalți oameni de răspundere au avut de rezolvat probleme noi, neașteptate, neașteptate ca și ritmul. Cui să se dea steagul de fruntaș? În aprilie, față în față cu rogojinile cine știa de asta? Acum, în august, cui să i se dea steagul? Blocurile 1 și 3 țineau la etajul cinci! Acesta e un lucru concret, care se vede ziua și noaptea, întrecerea, aici, nu poate fi ținută în condici și registre. Noaptea, la lumina reflectoarelor, cei de la unu urmăresc pe cei de la trei; trei nu scapă observarea lui unu. Să se mai confecționeze un steag, să se confere două steaguri, să se extindă criteriile de întrecere, să se urmărească și calitatea și „pasul". „Pasul" adică ritmul. Oriunde te învîrtești pe șantierul acesta — ojungi la ritm. Marș pe stîngul, pe stîngul, pe stîngul! Un apartament la două ore! Un apartament la două ore!

Vineri 28 august, orele 12, sînt sus, la cota cea mai înaltă atinsă de constructori: blocul 1, placa de beton a etajului cinci. Se toarnă acum, bene de 0,500 cu beton, aduse cu macaraua și răsturnate în cofraje tip; s-au înlocuit cofrajele clasice, din nenumărate scînduri, cu un cofraj tip, dintr-o bucată, demontabil după betonare, refolosibil; se betonează, se desprinde cofrajul printr-un joc al buloanelor și șuruburilor, se ia cofrajul și se ridică mai sus. Ritm. Pereții exteriori sînt din prefabricate, interiorul din pereți de beton. Montarea unei piese prefabricate — zece minute de la douăzeci. Cursele șoferilor cu betonul, reduse la șase, șapte minute. Armăturile betonului — gata sudate. Stație de betoane proprie la cîțiva zeci de metri, pe strada Luterană, la colțul cu biserica. Strigăte între oameni, către macaragiu, de la macaragiu la șofer, de la meșter la dulgher și betonist.

Betonul se revarsă din cupă, blocul crește cu un centimetru, cu doi, cu trei, cu zece. Macaraua ridică bena goală, oamenii înalță privirile către cer, către macaraua pe care e înfipt steagul roșu, de fruntaș. Pornesc vibratoarele, în beton, să-l împrăștie egal pe întinderea plăcii. Bratul macaralei coboară iar din cer pe pămînt, să ridice benele. Betoniștii își scuipă în palme. Bena planează, grea ca o roadă bună. Înăuntru, în benă, beton — un plafon, un perete, oamenii văd case. Betonul se descarcă și iar creștem.

Dirigintele. Reprezentantul beneficiarului, reprezentantul statului. Mi s-au părut — de cînd îi cunosc pe acești diriginți, recepționeuri — oameni investiți cu o putere dintre cele mai semnificative, în epocă. Ei spun dacă ceea ce se construiește ne convine sau nu, nouă, beneficiarilor, în conformitate cu cerințele statului. Omul e tînăr, figură subțire de inginer absolvent proaspăt al construcțiilor, Seider. E tînăr și pe șantier, îmi spune directorul Chițu, are o lună abia — pe un șantier care are trei luni și mai are în față nu mai patru! Dar ce înseamnă un inginer tînăr pe un șantier „bătrîn"... la trei luni! Tinerețea lui Seider e însă direct legată de exigența lui. Omul e controlorul calității. Ritmul entuziasmează, și neliniștește. Calitatea. Calitatea. Calitatea. Seider are în buzunar cheia, cheia de la 31 decembrie. El trebuie să simtă mai bine decît noi, ceea ce e o cheie, în construcții. Ce grea e o cheie. Ce important e să-i dai unui muncitor o cheie — poftim, deschide apartamentul, locuiește. Și atunci, covîrșit de această cheie, tînăr, poate fi ori prea exigent, frînînd ritmul, ori prea concesiv compromițînd ritmul. Nici una, nici alta. Echilibru. De acord. În timp ce creștem cu încă un centimetru, cu doi, cu... Vibratoarele ne acoperă.

Inginerul Ionescu, de la blocul trei, vine la stația de betonare. Vine — e un fel de a nu spune nimic, dar nu am timp să șterg cuvinte. Adaug: trăsnește, explodează, fulgeră, adăugați singuri verbele celor mai electrodinamice acțiuni. Niciunul nu va fi greșit, deplasat. E un om vînă. Vi se pare că spun la figurat — om vînă. Nu. Ionescu e o vînă. Cu ochii adînci în orbite, slab la față, osos, mîini bronztae de soare, cu mari șerpi albaștri, ca fire de înaltă tensiune, în cămașă suflecată, cisme stropite cu noroi, în febră, energic, încordat la ultima fibră. Descins din ritmul șantierului, întruchiparea lui. N-are mașini. N-are mașini să betoneze. Cine i-a luat mașinile? De ce i s-au luat mașinile? Să i se dea mașini. Să i se dea mașini să betoneze. Aha, toate mașinile s-au dat la blocul unu? Ca unu să cîștige întrecerea! Ca unu să se înalțe mai repede! Unu e favorizat în detrim
meargă! Să i se d
betoneze. Cine a
șinile?

Catrinescu, un
de simpatic, bonom
toane și responsabi
îl ia simplu:

— Păi de la d
trei...

— Ce de la min

— Ni s-a spus
Nu putem ține ma

Catrinescu e lo
mai ce-i trebuie lu

— Care a spus

— Nu știu.

— Care, că-l m

— De la dumne

Ionescu se plesn
se învăluie într-un

— Mă, ăștia vor
dați totul lui Baciu,
Aseară m-am bătut
tot aici, la voi...
Azi noapte știți cît

Catrinescu accept
poate să nu-i dea
se liniștește, repetă
poate lua. Sosește
lui — băiat voinic,
față — care întrea
Ionescu pe colțul m
albastră pulsînd nor
tonăm în cinci minu
mul. Iar șoferii stri
sus, de la rampele
nului:

— Ce faceți, mă
mult?

Motoarele duduie
văd case.

28 august 1959,

P.S. — 11 septe
etajul VI!

Ben CORLA

Acolo ... apla

O crizantemă s
o crizantemă
boboc miracu
văzduhul cu
rită din senin. Și
s-au înălțat s-o vad
încă neînsîngerată,
aproape o sută de
seau tribunele stadi
naseră un meci
alei ale parcului adî
de suflet, privite d
splendide și uriașe
perpetuu, nu reptile
dora de suflet și d
reu și reunindu-se
confluența bulevarde
gă apoi să se rever
Bucureștiul. Și para
tească între cer și
rozeta mobilă a tu
neca ușor și diafan
zecilor de mii de oa
imperceptibil deasup
statuilor albe din
tate...

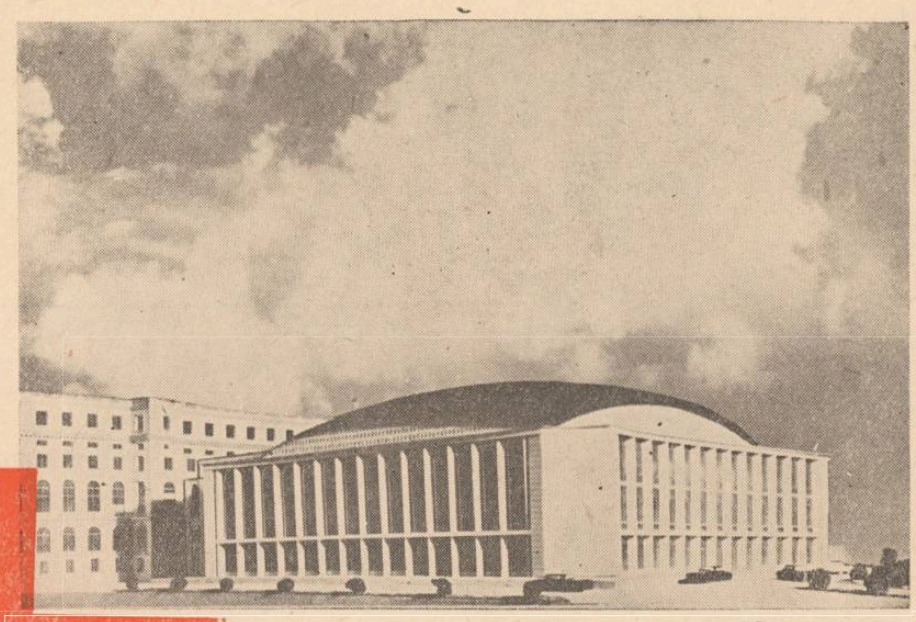

Așa va arăta Gara de Nord cu cele două mag strale de acces spre ea, străjuită de blocuri mari și moderne.

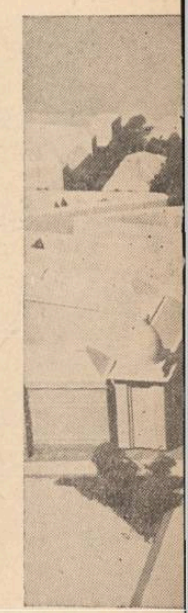

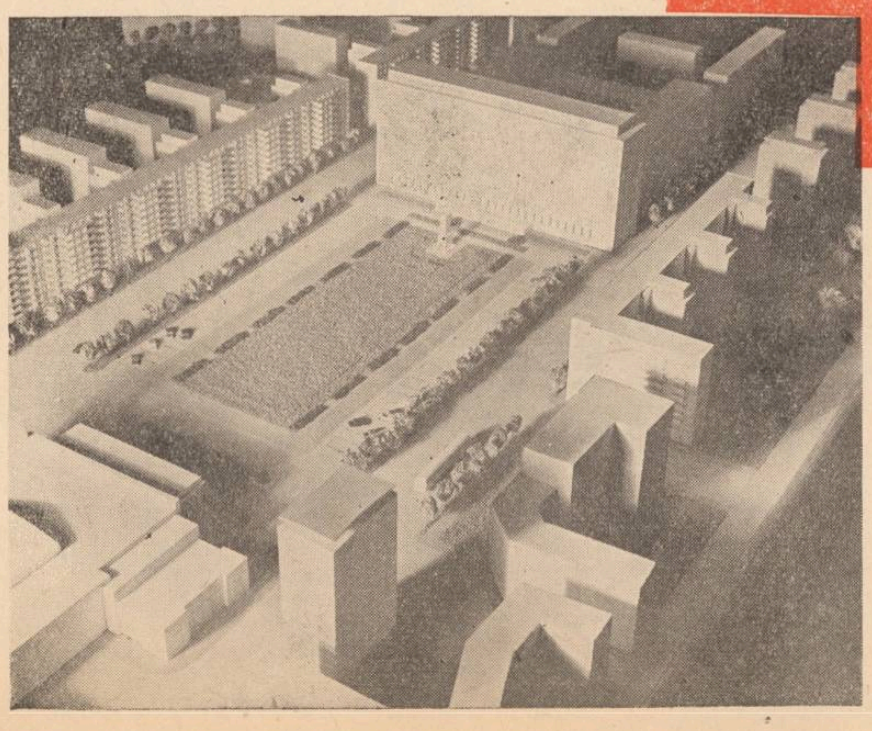

Palatul Republicii se va îmbogăți cu o nouă și impunătoare clădire.

Recunoașteți pei
Dar priveliștea
minte? Aceasta: o
zeci de hectare de
și murdare, una dir
șul își vărsa gunoa
lume vegetală, abia
pe alocurea; ca l
șerpii, coropișnițele
o făptură slabă, s
spinare, scormonind
alta, ceva mai înco
incerte, ca să-și adu
ben pentru bordei,
ghernițe și bordeie
prejur, și trebuiau
să nu le-nghită plo

Unii eram cop
foarte tineri, nu e
rinții lor își mai
aceasta. Sau de gr
departe, ceva mai la
lui, în fundul căreia
ciul cu circurile.
între tărîmul acesta
în genunchi, și ora
izolatoare, ca o circ
zice, trecea șoseau
înlăuntrul centurii,
își ocrotea bunăsta
interiorul acestei ce
centrul orașului, aic
tramvaiul, cinemato
copacul dătător de u

Dincolo? *Perife*
acestor locuri, ca și

Radu BOUREANU

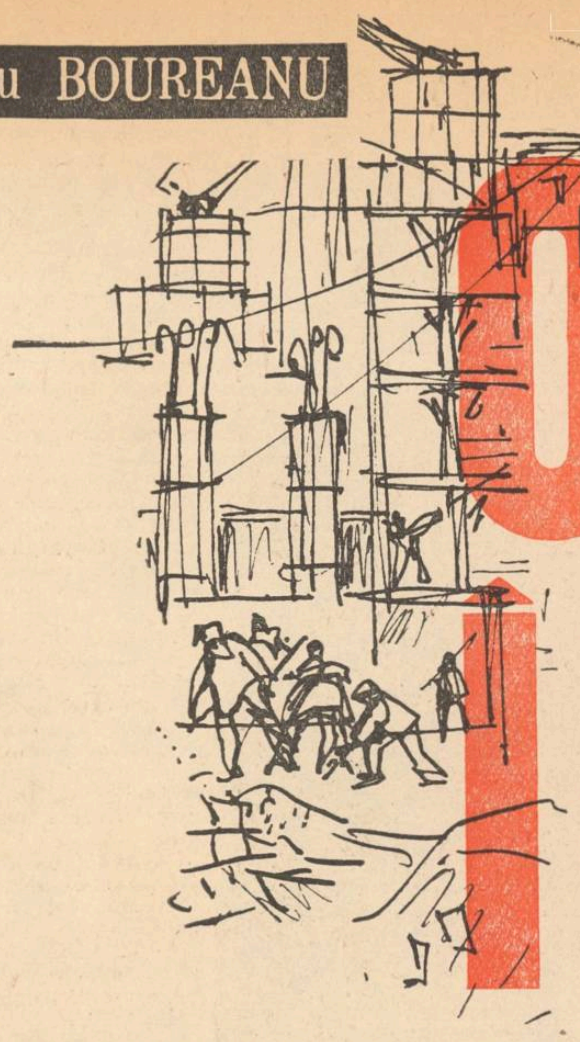

ORAȘUL ÎNVIAT

Hanul lui Manuk

Pe vechile paragini a Curților Domnești
Cu spatele de piatră spre-a Dîmboviței apă,
Manuk clădise hanul fălos și larg să-ncapă
Străinii și gelepii cu drum prin București.

Inchis în patru laturi, cu două pălimare,
Vădind pe sub arcade adîncile odăi
Prelins în Focul Mare de-naltele văpăi
A fost cuptor de vipii cu flăcări mici, fugare.

Ca niște salamandre și-au mistuit veninul
Cu flama felurită-n vremelnicul iatac,
Din snopul viu de patimi, doar fumul prin ogeac,
Pocalele deșarte, secătuit fiind vinul.

O colorată dramă cu veșnic noi tablouri,
Deschise uși, închise, cortinele de lemn ;
Vîndută frăgezimea, pe-o pungă, la un semn,
Pasiunea, crima,-n ziduri nu au lăsat ecouri.

Acolo, boierimea își terfelea obrazul,
Duduca pe mademuri se dăruia-n folos
Ca și țiganca roabă gelepului bănos
Cînd luna-n lacul serii își luneca barcazul.

Sub luna-n lacul serii ca pe-un fundal pictată
Se săvîrșeau sabaturi în hanul lui Manuk,
Nemăsurate-n vreme că timpul e uituc...
Și roz apare negru din mortul altădată.

Foiau în han prin hrube și grajduri șobolani,
Și alții prin ceardacuri porneau la vînătoare,
Cu dinții-nșelăciunii, umane rozătoare
Adulmecîndu-și prada, jăcași și calpuzani.

Trăsurile-n ogradă-nhămate, deshămate,
Duceau vremelnicia, o aduceau pe roți,
Călugării sfielnici se-ncrucișau cu hoți,
Privirile asemeni, spre pradă îndreptate.

Căciula și potcapul,ișlic și tombateră,
Sudalme-nfricoșate și prefăcute rugi
Și clocotul de ceartă și strigăte de slugi ;
Părea-n asediu hanul, norodul în zaveră.

Băltoacele coclite sfîrșeau cu bălegarul,
Lăturile umane și scîrna de la porci,
Manuk știa că aur din lepra vieții storci
Și strălucind, din sînge se-nchiagă solitarul.

Era bogat că noaptea o lumina ca focul
Neprețuit din pietre-adunate, fără număr,
Dar moartea în lumina lor l-a bătut pe umăr
Cînd l-a aflat în fuga de ea schimbîndu-și locul.

Mult timp a pus cobaltul din cer pe han mademuri,
In cioburi de băltoace oglinzi de peruzea,
Barcazul lunii, aur, trecînd, pe han vărsa
Cînd se pierdea comoara lui Manuk-bey prin vremuri.

●

Masacrul

Căzuse cortina de sînge peste războiul cel mare !
Era încă bolnavă cetatea mea și-a ta ;
Avea un trist profil de resemnare.
Cu un gear de nori de plumb
Decembrie-l acoperea.
Treceau pe străzi obraze uscate, fără sevă
Cum sînt știuleții palizi de porumb.
Era încă bolnavă cetatea mea și-a ta,
Ca un gear cu flori de ger

Un șal de frig o-nfășura,
O străbătea
Un greu oftat
Din mahala în mahala.
Pe străzi trecînd, ciudat ritmau
Cu-n pas normal, cu altul sec
Parcă scandau protestul lor
Lemnos, sonor,
Pe toba străzilor egală ;
N-aveau intrarea triumfală
Pe sub triumful arcului
Cu chipurile doamnei și-al monarhului,
Ci se tîrau pe apucate
Venind din valea umbrelor uitate,
Cu brațul și piciorul dus,
Cu cioturile-n care nu-s,
Sub putreda manta decolorată
Cum sînt păstăile de mazăre uscată,
Și cînd treceau eroii, pe străzi în București
Căzeau cortine albe perdele pe ferești.
Piciorul
Piciorul lor poate mai alerga
Incă-n asalt, sunat de o trompetă
Și mîna poate tot mai sta crispată,
Strîngînd durerea toată
Pe sîrma ghimpată,
Smulsă din trup,
Sluțind ființa
Din îngăduința
Și omenia domnilor Krupp.
In Piața Teatrului au stat
O noapte-ntreagă, — n-au lătrat
Cățele cu oțele, mitraliere,
Pe cine pîndeau în mare tăcere ?
Se adunau în marea matcă
Din toate străzile din zori
Coloane lungi de muncitori ;
S-a întîlnit coloana cu-o lungă limuzină,
Ii aurea coroana pe bot și în cupeu
Descoperind monarhul cu ochiu sticlos și greu
Au înțeles de ce nu-i în viața lor lumină.

Coloanele strigară : P A C E !
Coloanele strigară : P I I N E !
Vrem să vedem odată obrazul surîzător
Al zilei de mîine !
Dați mîinilor aspre răgazul
Să mîngîie fata și floarea,
Și puneți în lanțuri teroarea !

Crăiasca limuzină s-a smuls din valul viu
Și s-a urcat veninul, pe trepte cu monarhul,
Cu braț slugarnic zbirii își încordară arcul
Dezlănțuind măcelu-n amurgul vinețiu.

Toate străzile-n jurul templului Thaliei
Erau gîtuite
De ostrețe de arme
Cu baionete zbîrlite
De parcă lungile coloane de muncitori
Veneau să-l sfarme ;
Dar din plutoanele-n mantăi înădușite
Veneau duhori de drojdie-n rații îndoite.

Atunci au început să latre cățelele,
Scrîșnindu-și pe străzile orașului oțelele ;
Cu șuieratul viu, metalic, gloanțele
Își înfigeau în vingalace vii de piepturi
Plumbii, în carnea celor care rînduiau pacific
Rînduri de plumb, să cînte stanțele.
Era încă bolnavă cetatea mea și-a ta.
Treceau pe străzi obraze uscate, fără sevă,
Dar sub plafon de nori de plumb
Sunau sonor sirenele de grevă.

★

Orașul parcă vorbea,
Parcă suspina prelung : — Trei ani de război —
Sumbru decembrie — trei ani de război...

Ghiare, lacome ghiare vieți au smuls și vestminte,
Oamenii slabi, femeile-n zdrențe, copii livizi,
Sună pe străzi ciunte cadențe
De invalizi.

Ce tact, ce măsură o să-mplinească
Oloaga lor cadență soldățească ?
Ani lungi o să răsune cetății în timpane
Sinistrele proteze grosolane.

Sună prelung sirenele de grevă !
Din fabrici ies coloane de oameni cenușii,
Orașul își primește amarele parăzi,
Adevăratu-i sînge pulsează azi pe străzi ;
Palatele-s mioape și nu-și pun dioptrii
Ci trag perdele albe, cortine pe ferești
Cînd trec uzinele-n coloane
Pe străzi în București.

Sună prelung sirenele de grevă !
Dar domnii toți și-au scos din lăzi
Jobene, fracuri, redingote,
Și dacă nu mai sînt parăzi,
Adulmecă viitoare prăzi,
Se caută și se adună
Cu largi surîsuri de cocote
Și nu aud sirenele cum sună !
Sună sirenele de grevă !

Posomorît stă cerul ca un tavan de plumb
Acoperind orașul cu îndoită față
Cu mască de durere, cu mască de paiață,
Cu fruntea de mînie și cu priviri de plumb.
Pe șaluri de sînge zăceau
Femeile de la Regie,
In giulgiuri le-nfășurau
Broboade ciuruite de sărăcie
Pe care le ajuraseră gloanțele.

Ofițerii beți de sînge
Dau tîrcoale ca eretii,
Mîini crispate-însîngerate
Scrijeleau, căzînd, pereții.
Scrisul lor și umbra morții
A cules-o-n vîrf penița,
Pentru veacuri lungi s-o lase-n
Tristul lui desen Tonitza.

●

Orașul înviat

Ni se spunea mereu prin vremi : — Orașul
E așezat într-o neașezare ;
Il bat furtuni și viscole din zare,
La poarta Bărăganului, uscat,
De fetele morgane în secete-i jucat
Și strîmbă-ncurcătură cu uliți de fanar
S-o mături orcane, să ardă-n clăi de jar
S-o risipim pe vînturi cu fărașul.

Ni se spunea mereu prin vremi : — Orașul
Cu nemaipomenitele brațe-un meșter faur
De capete va prinde-ncurcatele artere
Și-ntr-un compas albastru deschis spre viitor
Drept, străzile le-o-ntinde, vibrînd, ca pe haltere.
Punctează timpul un uriaș perforator
Și sparge plăci de nepăsare
Turnate de burghezul Imtîmplare.

Parcă vedem orașul cu mațele-ncurcate,
Cu mahalale slute, cu verzile oglinzi
Malarice, din bălțile stătute...
Vedeniei bolnave, fă-i semn cu mîna : — Du-te !
Peste oraș privirea deschide-o, să cuprinzi
Cum scînteiază-n lacuri cu alb contur Scînteia,
Cum zidurile roșii, de aur în amiezi,
Le tencuiește luna în schimbul ei de seară,
In zori, cu fața albă ca luna să le vezi.

In lacurile minții răsfrîntă stă ideea ;
Și stă răsfrînt orașul de mîine și de azi,
Și cerul, ca orașul, lumina-și desfășoară,
Inalță plopii dreapta și neagra lor banieră,
Inchipuind rachete punctînd spre stratosferă,
Și schelele țin parcă înalte halebarde
La metereze roșii ce se-nălțară azi
Pe străzi pornite-n riglă, născute-ntîia oară,
Și pe evocatoare, slăvite bulevarde.
Și n-o gîndim la poale de munte, lîngă brazi
Cetatea înviată, păstrînd în ea tezaur :
Partidul, muncitorii cu brațele de aur.

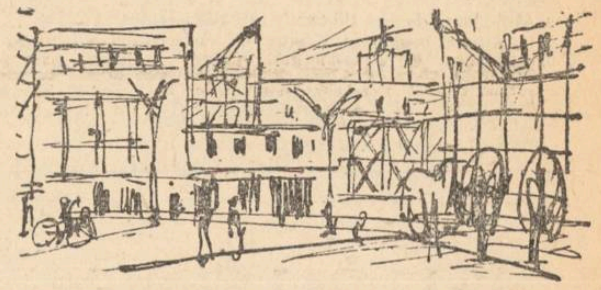

Clădește o cetate cu ziduri de cleștar.
Cu nemaipomenitele brațe-un meșter faur
De capete va prinde-ncurcatele artere
Și-ntr-un compas albastru deschis spre viitor
Drept, străzile le-o-ntinde, vibrînd, ca pe haltere.
Punctează timpul un uriaș perforator
Și sparge plăci de nepăsare
Turnate de burghezul Imtîmplare.

Parcă vedem orașul cu mațele-ncurcate,
Cu mahalale slute, cu verzile oglinzi
Malarice, din bălțile stătute...
Vedeniei bolnave, fă-i semn cu mîna : — Du-te !
Peste oraș privirea deschide-o, să cuprinzi
Cum scînteiază-n lacuri cu alb contur Scînteia,
Cum zidurile roșii, de aur în amiezi,
Le tencuiește luna în schimbul ei de seară,
In zori, cu fața albă ca luna să le vezi.

In lacurile minții răsfrîntă stă ideea ;
Și stă răsfrînt orașul de mîine și de azi,
Și cerul, ca orașul, lumina-și desfășoară,
Inalță plopii dreapta și neagra lor banieră,
Inchipuind rachete punctînd spre stratosferă,
Și schelele țin parcă înalte halebarde
La metereze roșii ce se-nălțară azi
Pe străzi pornite-n riglă, născute-ntîia oară,
Și pe evocatoare, slăvite bulevarde.
Și n-o gîndim la poale de munte, lîngă brazi
Cetatea înviată, păstrînd în ea tezaur :
Partidul, muncitorii cu brațele de aur.

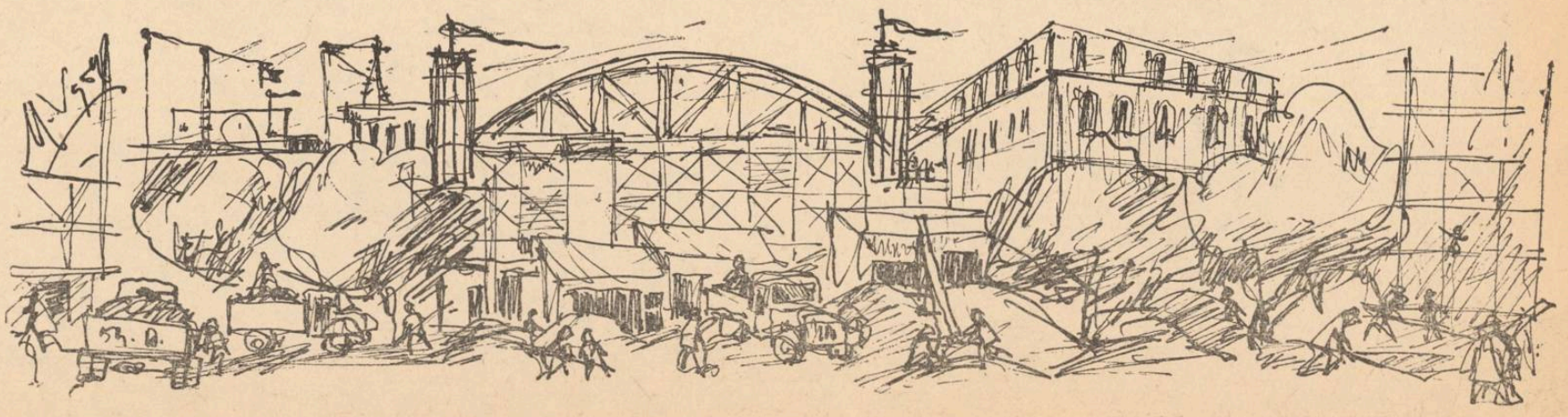

Desene de MIHU VULCĂNESCU

Farmecul Bucureștiului

De vorbă cu maestrul MARIUS BUNESCU despre Bucureștii de azi și oamenii săi

Bucureștiul în construcție

Cu trei ani în urmă, într-o tabletă scrisă de la Moscova cu ocazia preluării strălucitului tezaur, Tudor Arghezi vorbea despre pictorul Marius Bunescu ca despre un om care **„impune tuturor prin soliditatea unui caracter admirabil"**. Nu cunoșteam atunci pe maestrul Marius Bunescu dar zăbovisem adeseori asupra imaginilor pe care acest neîntrecut meșteșugar al peisajului urban ni le lăsase despre Bucureștiul nostru. Cu cîteva săptămîni în urmă, am păsit în atelierul maestrului, situat în plin centrul Capitalei într-o căsuță alături de Muzeul Simu. De la fereastra largă a acestei camere pline de tablouri și cărți se văd construcțiile noi ale Capitalei, se vede toată forfota străzii, se simte pulsul viu al Bucureștiului de astăzi. Marius Bunescu este un om în plină vigoare creatoare. Deși maestrul a trecut de trei sferturi de veac, în atelierul său aflam în după-amiaza aceasta de vară, nu mai puțin de trei sau patru tablouri în lucru. Erau aspecte din parcurile de odihnă ale Bucureștiului, din locurile de recreație ale oamenilor muncii din Capitală. Venisem cu

Autoportret

gîndul să-i răpim numai un sfert de oră, un interviu cu tema „Bucureștiul în arta plastică". Am plecat după două ore, îmbogățiți sufletește, după ce parcursesem nu numai istoria Capitalei noastre, împărtășită cu competența unui adevărat om de specialitate, dar și cuvintele unui om și artist în adevăratul înțeles al cuvîntului.

L-am întrebat mai întîi despre modul în care artiștii noștri plastici au oglindit în opera lor Bucureștiul. Maestrul ne-a răspuns :

Toți pictorii străini care au trecut prin București în secolul trecut, toți au dus cu ei cîteva imagini din capitala acelei vremi. Sînt prea mulți ca să-i numim acum pe toți. Dar toate acestea erau mai mult lucrări cu iz exotic, nu opere de artă pe care artistul respectiv să le simtă în mod emotiv. Toți acești călători străini zugrăveau ce li se părea mai interesant și mai pitoresc din punct de vedere arhitectonic și urbanistic, dar fără nici o vibrație interioară. Ni s-au păstrat astfel imagini ale morilor de pe Dîmbovița, ale mînăstirii Radu Vodă, ale Bucureștiului văzut din Dealul Spirei. Dar ele au un interes documentar, iar din punct de vedere artistic sînt numai gravuri și litografii și nu picturi propriu zise, opere din care să se degaje un sentiment autentic. Grigorescu a încercat și el un tablou inspirat din peisajul Bucureștiului. Este un București văzut de la Cotroceni, din curtea lui Davila, care întrunește multe condițiuni de pictură caracteristică și autentică. A încercat de asemenea și Andreescu un tablou al cărui loc de inspirație era Dealul Filaretului. Nu a reușit pentru că a ales tocmai ca moment al realizării tabloului său de mari proporții, seara. Dacă ținem seama că Andreescu era abia la începutul carierii sale, lipsit încă de experiența redării tonurilor străvezii, a transparenței și a perspectivei culorilor, necesitată de un asemenea tablou, ne explicăm de ce lucrarea sa este mai puțin cunoscută. Totuși și tabloul lui Grigorescu și al lui Andreescu marchează etape în înțelegerea specificului bucureștean pe care ni-l va realiza, după părerea mea, pentru prima dată, Luchian în admirabilul său tablou „Ghereta din Filantropia", o operă de artă de mare calitate, care va rămîne în istoria Bucureștiului. După el, din ce în ce mai mulți pictori au fost atrași către aspectele capitalei noastre. Tonitza, de exemplu, a redat în grafica sa aspecte de stradă ale luptelor sociale din 1918. Demn de relevat este că pictorii noștri s-au oprit asupra unor motive importante din viața socială a Bucureștiului. De asemenea, Jean Steriadi a fost foarte atent în tinerețea sa la aspectul social al Capitalei și al oamenilor ei, putîndu-se cita în acest sens lucrări ca „Chivuțele", aflat în Galeria Națională, birjari cu trăsuri etc.

Aș vrea, însă, să precizez un fapt. Orașele au părți caracteristice care pot atrage și stimula sensibilitatea unui artist. Dar nu înseamnă că trebuie să fie numaidecît o relicvă sau o ruină a trecutului ca să se poată preta unei transpuneri plastice. Adeseori eu m-am oprit, cu mulți ani în urmă, asupra aspectelor moderne pentru vremea respectivă. Am pictat de exemplu Palatul Justiției cu Podul Rahovei în prim plan, căutînd să dau culoarea specifică a zidurilor palatului, a pomilor din jurul său, a apei verzui a Dîmboviței care curge pe-acolo. N-am vrut să fac o ilustrație sau o gravură care să dea înfățișarea strictă și să păstreze numai liniile, ci o lucrare în care să se simtă vibrația emotivă a artistului, faptul că acest colț din București m-a impresionat și l-am simțit cu adevărat. Am fost și sînt atras de aspectele moderne ale orașului și în special de mișcarea oamenilor.

— Am vrea să vă întrebăm: considerați că Bucureștiul are un farmec aparte din acest punct de vedere ?

— Indiscutabil, Bucureștiul are o viață specifică. Sînt părți din el deosebit de animate. Gîndiți-vă, de exemplu, la strada Lipscani. Dacă vă uitați dinspre Piața Sf. Gheorghe, acolo este ceva care se mișcă tot timpul. Aproape că nu se mai vede forma, ci numai mișcarea și culoarea. Dar nu numai aici. Să ne gîndim la fabricile orașului, la fabricile care vin acum chiar spre centrul Capitalei noastre, cu această trepidație și cu acest ritm de viață impresionant. Bucureștiul de azi poate fi văzut de dimineață pînă seară în cele mai diferite aspecte. Mai mult, pe aceeași stradă, din același punct al ei, — și eu v-aș da drept exemplu fereastra atelierului meu — Bucureștiul prezintă din zori și pînă noaptea tîrziu o infinitate de aspecte. Duminica privesc oamenii mulți ieșiți la plimbare pe stradă. Pictorul este impresionat de acest aspect extraordinar de sugestiv. Oamenii îi par atunci adevărate flori mișcătoare. Îmi place, însă, să privesc dis-de-dimineață și să văd, în răcoarea dătătoare de viață a primelor ceasuri, cîte doi tineri mergînd la braț spre locul de muncă, voioși și plini de optimism. Altul este aspectul orașului de mai tîrziu. Altă lume umblă pe stradă, o oră sau două după aceea, prezentînd și aceasta aspectele ei demne de transpus în opera de artă. Din același loc se pot picta enorm de multe aspecte ale Bucureștiului. Dar, dacă te duci pe Dîmbovița, să zicem în jos, Bucureștiul are aspectul unei grădini cu culori de verde în toate nuanțele posibile, venite de la florile legumelor care toate dau o ambianță splendidă.

— Care credeți dvs. că sînt datoriile pictorilor noștri în fața acestui tablou sugestiv, creionat în rîndurile de mai sus ?

— Eu sînt la o vîrstă cînd nu mai pot face atît de mult în pictură. **(Afirmația trebuie pusă pe seama excesivei modestii a maestrului. Realitatea o contrazice.** N.N.) Dar pictorii tineri trebuie și au datoria să imortalizeze în operele lor Bucureștiul de astăzi. Aș spune chiar că pictorii tineri găsesc în București toată tematica vieții noastre de astăzi. Să se uite numai în jurul lor și vor găsi teme suficiente. Dar nici nu trebuie să fie comozi, ci să se miște ceva mai mult. Să plece de dimineață cu tolba în spate, așa cum plecam și eu acolo unde mă interesa. Dar mai este ceva. Acești pictori, tineri sau vîrstnici, trebuie să se oprească în primul rînd asupra oamenilor. Sînt astăzi zeci și zeci de mii de oameni care muncesc în București. Sînt mii de oameni care lucrează pe schele, care conduc escavatoare, mînuiesc tîrnăcoape și casmale, toarnă beton. Să redăm în opera de artă mișcarea lor sublimă, fără să-i spunem să pozeze. Să ne străduim și să ne ostenim să prindem mișcarea aceasta, din care se înalță marile construcții ale Capitalei noastre. Numai prin acest efort de a surprinde omul care muncește, în mișcările sale naturale de lucru, artistul va reuși să creeze un tablou de valoare, un tablou din care să se vadă participarea și sentimentele ce-l animă. Din punct de vedere plastic, ceea ce se face acum în București poate da naștere unor opere plastice remarcabile. Pictorii trebuie să fie însă atenți. Mă gîndeam, de exemplu, ce sugestii interesante putea da unui artist clădirea cea nouă din Piața Romană, atunci cînd lîngă ea se mai vedea și o rămășiță dintr-o veche casă. Contrastul dintre vechi și nou era deosebit de grăitor. Dar nu numai contrastul poate fi grăitor, ci și noul ca atare. Depinde, însă, cum apuci și înțelegi lucrurile. Animația Bucureștiului poate da naștere unor opere foarte frumoase. Pe stradă sînt subiecte deosebit de interesante, care trebuiesc observate, intuite și sezisate de artist. Noile aspecte ale Bucureștiului entuziasmează orice creator. Te prinzi în ele ca-ntr-o horă și simți cum nu le mai poți părăsi. Acest entuziasm constructiv al vremii noastre nu poate să nu cuprindă pe tinerii noștri artiști plastici.

— După cîte se știe, însă, entuziasmul acesta a generat o admirabilă creație a dvs. inspirată din vastul șantier al Pieții Republicii ?

— Eu am simțit pensula cum pornește singură. Am privit de la fereastra muzeului de artă începutul șantierului. M-a impresionat întîi drumul care se crea. Pomii înzăpeziți, jocul de culori nou care se crease acolo. Am început o schiță. (Maestrul ne arată schița ce cred că ar trebui expusă alături de tabloul definitiv). Nu aveam viziunea întregului șantier. Pe urmă șantierul a crescut. Lucrătorii dădeau zor. Eu eram din ce în ce mai atent. Viziunea mea plastică creștea pe măsură ce creștea și șantierul și lua necontenit altă formă. Mai tîrziu, vechea schiță a devenit doar un mic fragment. Soba mică la care se încălzeau muncitorii, pe care o vedeți în această schiță și care nu mai există în tabloul cel mare, nu mai avea nici o importanță pentru înfățișarea șantierului. Mi-am mărit compoziția, pe măsură ce vedeam amploarea lucrărilor. Am eliminat unele lucruri, ca să poată corespunde realității și condițiilor compoziționale ale tabloului. M-au impresionat brigăzile de tineret care vin să lucreze pe șantier, modul în care muncesc acești oameni plini de elan. Astfel a crescut tabloul meu. Dar aș vrea să precizez un lucru. Totul depinde de observație. Dar și de interesul pe care-l pune artistul în opera sa, de dragostea față de obiectul inspirației sale. Dacă nu lucrează cu dragoste, nu poate realiza un lucru valabil. Dragostea a generat toate faptele mari. Un artist al zilelor noastre, nu poate fi indiferent. Și atunci cînd e vorba de București, despre orașul acesta care a suferit atît de mult din pricina neglijenței, a spiritului de speculă, a egoismului burgheziei noastre, acest oraș de provincie care a căpătat alură de capitală cu ani înainte, dar care acum devine o adevărată metropolă socialistă, desigur că nu putem fi indiferenți. Noi trăim epoca fericită cînd Bucureștiul, prin oamenii săi muncitori, demni și harnici, ajunge la adevărata înflorire. Și acest lucru ne obligă.

Din păcate, am rezumat numai o discuție de aproape două ore, în care timp am învățat de la acest mare îndrăgostit al Bucureștiului și al oamenilor săi, de la acest maestru entuziast ce ne-a dat prima mare operă plastică despre construcțiile noi din București, să ne iubim Capitala și să fim demni de epoca prin care trece ea astăzi.

V. R.

In parcul de odihnă

„Bucureşti oraş vestit" Un portret folcloric al Bucureştilor

Folclorul consemnează numele Bucureștilor doar din vremea cînd el a devenit cetate de scaun. Avem totuși suficiente mărturii despre o viață folclorică cu colorit propriu în Bucureștii de altădată. Faptul că în culegerile folclorice de bază, la Anton Pann, G. Dem. Teodorescu, G. Gr. Tocilescu, Petre Ispirescu găsim numeroase cîntece și povestiri de mare frumusețe culese în București, este o dovadă că viața folclorică a capitalei a fost înfloritoare pînă la începutul veacului nostru. Dezvoltarea capitalismului a dus fără îndoială la o diminuare a manifestărilor folclorice tradiționale. Totuși creația populară a continuat să se dezvolte în forme proprii, chiar și în anii dintre cele două războaie oglindind reacțiunea maselor populare împotriva cîntecelor și dansurilor cosmopolite, prin care burghezia căuta să înlocuiască folclorul autentic.

Portretul folcloric al Bucureștilor se formează în timp și rezultă din imaginile multiple pe care el le are în diferitele cîntece populare. Imaginea lui din epoca feudală o găsim înainte de toate în cîntecele bătrînești. Cîntecele de lume ne redau unele aspecte din vremea de trecere de la feudalism la capitalism, de la viața orientală la viața modernă a capitalei noastre, din Bucureștii lui Anton Pann și N. Filimon. Despre capitala statului burghezo-moșieresc ne vorbesc înainte de toate cîntecele țărănești de revoltă, cîntecele de înstrăinare și cîntecele de cătănie. Faptul este deosebit de semnificativ. Cîteva exemple spicuite dintr-un număr mare de cîntece și variante, vor arăta cum evoluiază imaginea Bucureștilor în conștiința socială și creația artistică a poporului.

În perioada de trecere de la feudalism la capitalism bucureștenii cîntau în acompaniamentul lăutarilor : „Cînd toca la Radu Vodă / Stăteam cu puica de vorbă / Și-o țineam de cingătoare / Și-mi jura pe sfîntul soare /, Și pe Sfînta Nscătoare /, Că pe altu nu mai are /" **sau** „Firicel de iarbă neagră / Toți Bucureștii mă-ntreabă /, De ce port cămașa neagră / Eu răspund c-așa mi-e dragă /, Că-mi este puica bolnavă" **sau** „Frunză verde de cicoare / La Filaret la izvoare /, Este umbră și răcoare /, Și apă răcoritoare / Ai soro să ne umbrim / Amîndoi să ne iubim". **(G. Dem. Teodorescu — Poesii populare — 312, 308, 387).**

Acestea sînt cîntecele poporului din București, cîntecele meseriașilor, negustorilor și cinovnicilor, cîntecele mahalagiilor strîns legați încă de formele de viață sătească și de cîntecul popular liric.

În orbita interesului cîntăreților populari intră oamenii de la periferia Bucureștilor, locuitori de pe malul drept al Dîmboviței, unde de-a lungul Căii Șerban Vodă, Căii Rahovei și pe Dealul Spirei mai sînt livezi cu pomi, vii și hanuri cu umbrare. Schimbările ce au intervenit în viața economică și socială a orașului fac ca și cîntecul popular să capete alte sonorități. În noile forme de viață se schimbă rolul cîntăreților populari, al lăutarilor, se schimbă orizontul artistic al cîntecului popular. În cîntecele populare apar eroi ce prevestesc uneori eroii lui Caragiale, deși tradiția țărănească a cîntecului frînează oarecum înfățișarea lor deplină. G. Dem. Teodorescu culege în 1868 de la un lăutar din Obor variata bucureșteană a unui cîntec pe care mai înainte îl publicase și Anton Pan și Vasile Alecsandri : „Foicică și-un burete /, Vine Barbu de la fete / Cu mijlocul prins în bete /, Cu cămașa de bumbac / Cum e Barbului pe plac /, Cu pantaloni de fuior / Lăsați bine pe picior /," **(G. Dem. Teodorescu :** Poesii populare 329).

Dar pe cînd în București, devenit din cetate domnească de scaun centru economic și înainte de toate important centru comercial, clasele avute petrec și fac să se înfățișeze această atmosferă de chef în cîntecele de lume, în jurul Bucureștilor țărănimea de pe marele moșii își arată tot mai des și mai clar revolta împotriva exploatării boierești.

În cîmpia Dunării răscoalele locale se întețesc tinzînd la scuturarea obligațiilor iobăgești, prevestind într-un fel răscoala de la 1907. Pentru cei ce trudesc pe moșiile boierești și văd din afară înfiripîndu-se noile forme de viață ale Bucureștilor, forme ce au repercursiuni și în relațiile de producție de la țară, capitala este orașul în care boierii și ciocoii cheltuiesc în chefuri cu lăutari, truda muncii lor, orașul unde țăranii nu pot să capete niciodată dreptate. Un cîntec ce s-a cîntat mult pînă la răscoala din 1907, înfățișează astfel Bucureștii, văzut prin perspectiva țăranului răzvrătit: „Iar țăranu ce făcea? / Nemulțumit să ierea /, Traista-n băț că și-o lua, / La domnie se ducea /, Ca să-și cate dreptatea... / Sus pe scări că se suia, /, De-un ciocoi că-m întreba : /, — Bună ziua boieri mari ! / — Ai sictir țărani opincari. / C-aicea nu-i de țărani / Și-aicea-i de boieri mari ! / Și la palme mi-l lua / Jos pă scări că mi-l da, / Iar țăranul ce făcea : /, Ie da, ie dă bună seamă ! / Vezi dacă lipsi ploconu /, Mă dete-afară coconu ! / O găină sau vreun miel /, Aveam drept și eu niței /, Foaie verde bob năut / Auleo, soare rotund / La răsai tu mai curînd /, Și tu, noapte, vino tare / Să-mi iau flinta la cătare, /, Să mă văd pe iei călare ! /, Și de-oi prinde vre-o cucoană / S-o jupoi, s-o fac pastramă /, Și de-oi prinde vreun ciocoi / Să-l jupoi să-l fac cimpoi" **(I. F. Mg. 156. d. cîntate de G. Mitoi — Clejani, reg. București).**

În cîntecele populare autentice, cele care prin conținutul lor de idei exprimă gîndurile și năzuințele poporului, capitala statului burghezo-moșieresc, Bucureștii, nu mai apare de acum înainte în culori vesele, în atmosferă de fast feudal sau de petrecere cu iz anacreontic, ci ca oraș în care pentru cei ce muncesc viața e grea, exploatarea nemiloasă. Creația populară din această perioadă ne înfățișează Bucureștii ca oraș al cazărmilor în care omul este supus la toate umilințele, al caselor boierești în care slujește, al fabricelor capitaliste care îi sug vlaga, al spitalelor în care ajung de pe front, rănitii : „Foaie verde trei coceni / Sus în deal la Cotroceni / Este-un regiment de gen /. Geniștii marșu sunînd /, Comandanții comandînd. / Și dac-ai greșit în front /, Numai în palme și ghionți te scot. /, Și ceva de mai greșești /, La carceră nimerești. /, Cînd e soarele-n chindie /, — Hai copii la teorie /, Siliți copii de-nvățați ; / Numai nu să dezertați / Că dacă veți dezerta / Garda pieții v-a minca/" **(G. Dem Teodorescu — Materialuri folcloristice I 360).**

Populația Bucureștilor crește mereu prin aportul celor veniți de la țară ca să-și caute aici de lucru. Țăranii ce după abolirea iobăgiei, în condițiile dezvoltării relațiilor de producție capitaliste la sate, se proletarizează, își vînd puterea de muncă la orașe și înainte de toate în București. Bucureștii intră astfel în cîntecele populare din întreaga țară. Olteni, mai cu seamă cei din județele de munte, din Mehedinți, Gorj și Vîlcea, pleacă în masă din satele lor rurale și ajung precupeți la București. Exodul lor își găsește oglindirea în acest cîntec : „Foicica lui pelin, / O blestemu-te de trin / Cum duci oltenii de lin /, Și mi-i duci și mi-i cotești / Prin Craiova, prin Pitești /, Și mi-i lași în București /, Să vînză mere creștești/ Și cireșe ghibernești... /, Tu mi-i duci și mi-i cotești, / De părinți îi despărțești /, Și-i duci jos în București /, Să muncească ziua toată /, Să urască sapa lată /," **(Doine, cîntece și strigături 7—9).**

Creat de pe poziția satului tradițional, cîntecul are o notă de nostalgie pentru satul părăsit, pentru viața la țară și o notă de durere în fața condițiilor noi de muncă. Pentru toți cei ce rămîneau acasă Bucureștii era un loc plin de trudă grea, un loc în care omul este mereu expus declasării : „Foaie verde trei scaieți / Are mama trei băieți, / Al mai mare-i militar, /, Face-armata prin Ardeal /, Unul ieste la Sarata / Să-și completeze armata /, Și-altu ieste la București / Joacă barbut pe Dudești". **(I. F. Mg. 122 i).**

Țăranii ardeleni veniți la București, atrași de mirajul marelui oraș și al posibilității de cîștig, cunosc repede realitatea exploatării capitaliste fie că se angajează ca slugi la casele boierești, fie că lucrează în fabrici. Două cîntece deosebit de expresive ne mărturisesc aceasta : „Foaie verde lemn pîrlit /, București oraș vestit, / De mi te-ai fi prăpădit /, Pînă-n tine m-am pornit ! / Hei, cînd tună omu-n tine /, Gîndește că dă de bine. / Da binele cine-l are? / Boierimea cea mai mare. / Știm că nu noi slugile /, Care ne trudim oasele". **(Doine, cîntece și strigături 81), și** „Tot mi-ai zis, maică, să-ți scriu / Dacă io-n București viu /, Că cum îi lumea pe-aici /, Cum lucrează prin fabrici / Io ți-oi scri, maica mea /, Numai nu te supăra : / Lucru-i greu, periculos, / Scoate măduva din os, /, Pentru-un pol și douăzeci / Mult ridici la fiare reci. /, Toate fabricile-s pline / De băieți tineri ca mine. / Intri-n lucru dimineață /, Nu ești sigur cu viața, / Mai veni-vei cum te-ai dus /, Ori aduce-te-or pe sus /".

Acest cîntec în formă de scrisoare, formă atît de obișnuită cîntecelor de înstrăinare și de cătănie, a fost imprimat pe disc de gramofon în interpretarea țăranului proletarizat Ion Rusu, ajuns la București în timpul crizei economice din 1929—1932 și a avut între cele două războaie o largă circulație purtînd în întreaga țară imaginea Bucureștilor, centru al exploatării capitaliste. L-am culeș în 1941 într-o variantă de la Urs Toader din Sacadat-Bihor. (I. F. Fgr. 9427).

În cîntecele celui de al doilea război mondial, Bucureștii apar mai cu seamă ca oraș al suferințelor din spitale : „Foaie verde de rar mărar, / Nici un dor nu e amar / Ca doru de militar /, Că stă rănit în spital. / Dimineața la pansat /, Și seara la consultat. / Domnișoara mea surată, / Mai pansează-mă odată / Că de cîn' nu m-ai pansat /, Rana mi s-a cangrenat / Na colea batista mea / Și pansează-mă cu ia, /, Batista-i de catifea / Neagră ca inima mea". **(I. F. Mg. 355).**

Acest portret pe care în cursul veacurilor poporul l-a creat Bucureștilor, pe care l-a consemnat în cîntecele lui și l-a transmis din generație în generație pînă în zilele noastre, este format din imagini multiple și variate, ca și ipostazele prin care a trecut viața capitalei noastre, evenimentele ce au trezit interesul fanteziei populare creatoare. Este un portret complex cu unghiuri variate, cu aspecte schițate în momente diferite. Fără să-i atribuim valoare de document istoric el ne înfățișează unele momente din viața capitalei noastre văzută prin prisma celor ce i-au făurit istoria.

Mihai Pop

mențiuni critice

perpessicius despre

BUCUREȘTII DE IERI ÎN LITERATURA

Este o poezie a Bucureștilor, așa cum este una a Parisului, a Romei, a Vienei, a Moscovei, a Leningradului și așa mai departe și pentru fiecare din ele stau mărturie atîtea din paginile literaților, fie autohtoni, fie de tranziție. Dacă Balzac și Victor Hugo sînt meșteri în evocarea unui Paris medieval sau vetust, „spleenul" orașului modern cu nevrozele lui exasperate sau cu sinistrele lumini ale Senei, tăind metropola ca un alt Styx infernul, și-au încrustat deapururi reflexele sidefii în poemele lui Baudelaire și Verlaine. „Paris sentimental ou le roman de nos vingt ans" se numea acea carte de căpătîi a baladistului, astăzi octrogenar, Paul Fort, însă ritmurile lui răsună și astăzi în inima mea, cadențînd promenadele solitare, ca-n vremea de demult. La Roma au dus totdeauna, toate drumurile și ale lui Goethe, și ale lui Stendhal, și ale Peregrinului nostru transilvan și ale lui Joachim du Bellay și ale lui Dimitrie Anghel, delicatul poet al florilor, scandîndu-și stihurile între Pincio și Piața Barberini. Puțini admiratori, mai frecvenți și mai statornici, de cum a fost logofătul Dinicu Golescu, va fi curoscut Viena, pentru care liniștita viețuire și simplicitatea vestimentară, marcată de gust, a vienezelor, se numărau printre marile fericiri ale existenții. Despre Praterul vienez avea să scrie, așa cum va scrie despre cele mai frumoase grădini din lume, Mihail Kogălniceanu, pe vremea cînd, tînăr muncit de idealurile revoluționare, admira, cam în aceeași vreme cu Herzen, „Don Carlos"-ul lui Schiller, pe scena de la Burgtheater. În timp ce tînărul student în filozofie, Mihail Eminescu scotocea rafturile anticarilor și punea la cale, dimpreună cu Ioan Slavici, adunarea de la Putna, din 1871, a tinerimii universitare românești de pretutindeni. De la memoriile de dincolo de mormînt, ale lui Chateaubriand, pînă la cele de dincoace ale lui Herzen, incendiul Moscovei din vremea lui Napoleon arde cu aceeași intensitate, așa cum de la Cehov și Gorki și pînă la Geo Bogza și Tudor Arghezi, farmecul Moscovei și miragiile Kremlinului nu contenesc să-și ispitească pelerinii. Londra cețurilor și a Tamisei a fost în egală măsură a lui Dickens, Heine, Herzen și Karl Marx, cum a fost și a fraților Alecsandri, a lui Bălcescu și a diplomatului Ion Ghica, pe vremea cînd își redacta o parte din memorabilele „Scrisori". Cît despre Leningradul lui Pușkin și Lenin și al nopților albe, dostoievskiene, în el au poposit și călătorii noștri, de la bănățeanul Mihai Popovici, de la 1774, admirator cu atîtea decenii înaintea lui Stendhal, al focurilor de artificii și pînă la Dinicu Golescu și Ion Codru Drăgușanu.

Este o poezie a Bucureștilor și ea începe încă din scutecele istoriei. „Odinioară un sat de păstori și plugari, al moșului Bucur, de unde vine moșia lui și coboritorii lui, Bucureștii, localitatea însăși, nefiind decît moșia Bucureștilor, a oamenilor coborîți din acest moș care este Bucur" scrie în a sa „Istoria Bucureștilor" din 1939, Nicolae Iorga și legenda patronimicului fundator se luminează în cele mai adînci temelii. Este ceeace, numai că-n plan lexicologic, observa și marele vornic Iordache Golescu, care în a sa „Condică a limbii românești" și în stilul ce-i e propriu, notează: „București; bărb.; numai la numărul înmulțit se zice, și înseamnă cel mai mare oraș al țării românești, adică capitala țării ce cade în județul Ilfovului, pă marginea apei Dîmboviței", după care, așa cum obicinuiește, și în spiritul acelei furii derivative, cu care agrementează vastul material al lexiconului, urmează respectiva familie de cuvinte, în care unele vocabule aduc nu știu ce element inedit, de epocă: „Bucureștean, bucureștenime, bucureșteancă, bucureștenesc, — că, bucureștenește (adică ca bucureștenii)." Ceeace, într-un fel, ne readuce la punctul de plecare, la vatra dintîi a străbunului fondator, pe care, în perspectiva epocei constructive ce trăim, poetul Mihu Dragomir îl evocă într-un excelent diptic, demn să figureze în vitraliul retrospectiv dedicat marelui ctitor: „Pe străzi de lut, de-alungul vechii gîrle, — cresc ierburi, ca pe cîmp... un hămăit... — și simt, prin timp, mirosul micii tîrle — în care baciul Bucur s-a oprit. — Cu-ntîiul gard ce-a împrejmuit sălașul, — ciobani pieptroși, bărboși, cu bîta grea — voi poate-ați și întrezărit orașul — ce la răscrucea țării se-nalță". Cum sîntem încă în preajma „vechei gîrle" și nu departe de condica marelui vornic, poate că nu strică să ne oprim o secundă la una din glosele lexiconului, pe care am relevat-o și cu alt prilej și care are meritul să deschidă și alte cărări în densul codru al Vlăstei, ce-mpresura cîndva, cu muri imprenetrabili de cetate, Bucureștii. „Dîmbovița este largă și pe vremuri ea făcea pe amîndouă malurile sale ochiuri de ape, care puteau să oprească înaintarea răpede a unui năvălitor" scrie, în continuarea rîndurilor de mai sus, Nicolae Iorga și acestei Dîmbovițe, înundată și cu virtuți strategice, de ale cărei revărsări, formînd adevărate insule, înainte de canalizare, mai exact pe vremea lui Tudor Vladimirescu, rapoartele consulului prusian Kreuchely fac îndelungi mențiuni, vornicul Golescu îi opune acea Dîmboviță a dictonului, pe care atîția dintre călătorii străini, și au fost cîteva centurii, o amintesc în relațiunile lor. Vorbind de lotusul egiptean, pe care Condica limbii românești îl înregistrează sub forma „loton-lotoane", deși etimologia e corectă, grecescul „lotos", Iordache Golescu scrie: „buriiană în chipul crinului la India și Egipet, a cărei rădăcină e ca ceapa iar rodul lui atît de dulce, încît să zice că cine mănîncă din el nu se mai întoarce în țara lui, pentru care să și zice „a mîncat loton", precum la noi să zice „Dîmboviță apă dulce, cine-o bea nu se mai duce" (cel mai adevărat cuvînt)" și precizarea din urmă obligă să amintim de celălalt dicton, la care ne-am mai oprit odată, întîlnit într-un alt manuscris al vornicului, „Cuvinte adevărate", din care Iuliu A. Zanne a făcut un bogat seceriș pentru marea sa colecție „Proverbele Românilor", unde e vorba de străinii ce vor fi băut, probabil, din apa Dîmboviței și care sună precum urmează: „Bucureștii, meheanghiul străinilor, c-a tuturor rugină o dă pe față". La care, adresîndu-ne glosarului cantemiresc al „Istoriei ieroglifice", adăugam în chip de explicație: „mehenghiu — arap. — piatră pe care ispitesc aurul, argintul, de bun". Așa dar, conchideam: „Bucureștiul (să mă ierte umbra marelui vornic c-am folosit singuritul) e un fel de pierre de touche pentru toți străinii și chiar pentru ținutașii autohtoni ce, trecînd printr-însul, se lămuresc". Un astfel de străin n-a fost, de bună seamă, marele învățat francez, Jacques Bongars, autorul acelor „Gesta dei per Francos", care în drumul său spre Constantinopol, s-a oprit la București, în 1585 și care, în puținele-i însemnări despre noi a notat totuși trista situație a norodului, „supus răzbunărilor celor mari" (sujets aux vengeries des grands), lipsa clădirilor de piatră, afară de biserici, de mănăstiri și de „castelul din Boukorest", al domnitorului firește, de carele domnești (les carres dominesques"), ce va întîlni la Giurgiu și cărora le va fi încredințat, pentru transportul mai departe, la Constantinopol, de „un tîlhar de portar" (un coquin de portar).

Dar, poate, că ar fi timpul să trecem, odată pentru totdeauna, dincoace de pragul veacului al XIX-lea, cînd poezia unui București oriental, în edificii, în costume și moravuri, se statornicește și încintă nu numai călători de calitatea prințului de Demidoff sau graficieni și pictori ca Raffet, Doussault sau Barabàs, dar și scriitori de-ai noștri, fie din partea locului, fie descălecați de dincolo de munți. Dintre aceștia din urmă, locul cel mai de seamă îl ocupă Ion Codru Drăgușanu. „Despre curiozitățile cetății București nu-ți scriu multe, căci, după cum sună refrenul, gustînd apa dulce, de aici poate nu mă voi mai duce, și, cu timpul, se vor adăogi (curiozitățile)" se spune în prima din cele patru epistole de București, ce Peregrinul transilvan trimite corespondentului său între 1837 și 1840 și cele două note ale scrisului său, umorul (adaptarea „refrenului") și preocuparea de cele sociale („curiozitățile") sînt enunțate dintru început. Ironia lui Codru Drăgușanu e mordantă. Dacă Cișmegiul e un „lac de broaște și lipitori", și așa era desigur înainte de a fi devenit paradisul rozelor pe care-l va cînta, într-unul din rondelurile sale Macedonski, aspectul edilitar e și mai crispant: „în București nu e nici o piață publică (și) lîngă cele mai pompoase palate stau niște vizuini grețoase". Iar cel social deadreptul sumbru: „Magnații țării petrec toți în Capitala București, și, prin viață sedentară, tigoresc amar de trînji, căci mișcarea cea puțină o fac numai întinși în calește". Ceeace, fie spus în treacăt, amintește de imagina cu care Budai Deleanu zugrăvește boierii și clerul „stîrvind" pe divanuri. Însă critica lui Codru Drăgușanu îmbrățișează cu mult mai mult și pentrucă se potrivește în gînd și expresie cu cele scrise de Dinicu Golescu, de Bălcescu, de Ion Ionescu de la Brad, ar merita reproduse cele ce se spun despre traficul slujbelor, despre boierime și arendășie. Cu totul altul e spiritul în care Ion Ghica, cărturar cu serioasă cultură pozitivă altminteri, zugrăvește stările sociale și politice de la începutul veacului al XIX în celebrele sale scrisori către Vasile Alecsandri. Ion Ghica are stofă de romancier și din acest punct de vedere are dreptate D. Păcurariu, cînd, în introducerea prețioaselor inedite, ce tipărește din Ion Ghica, vede în textele acestea fragmentare, exerciții epice preludînd suita „Scrisorilor". Poate că nu toate datele cronologice vor fi fost respectate și nici toată documentația exactă, ca-n romanul arhivistului Nicolae Filimon și totuși harul evocativ și instinctul pitoresculul la Ion Ghica sînt infinit superioare autorului „Ciocoilor vechi și noi". Bucureștii molimei și zaiafeturilor nupțiale din vremea lui Caragea, Bucureștii școlilor din tinda bisericilor, cu dascăli ca de-al de Chiosea, Unghiurliu și alții, Bucureștii grădinilor de petrecere și al cîntecelor de lume, cu figuri originale ca Nănescu, Anton Pann și Nicolae Filimon, ale căror siluete le creionează cu atîta artă, n-au pierdut nimic din culoarea lor primordială. „Prin prejurul bisericii, în mahala, printre livezile de meri, de peri și de duzi, se zăriau vreo zececincisprezece învelișuri cu streașină ieșită ca o umbrelă, sub care locuiau cîțiva cavafi, croitori, șiștari și cojocari, etc. etc." scrie Ion Ghica într-un pasaj din „Școala acum cincizeci de ani", și lovitura de arcus deschide lunga procesiune a tuturor acelor scriitori în frunte cu Caragiale, care, în proză și versuri, au evocat și interpretat mahalaua, cu toate pecinginile, dar și cu toate farmecele ei orientale. Delavrancea, Alexandru Macedonski, Dimitrie Teleor, Sărmanul Klopstock, acest prototip al arhivarului Eulampie din romanul lui Zaharia Stancu, Matei însuși al „Crailor de Curtea Veche", rupt din coapsa tatălui său, George Mihail Zamfirescu al „Maidanului cu dragoste" și al „Domnișoarei Nastasia", Victor Eftimiu cu admirabilul ciclu de sonete închinate Bucureștilor, Ion Marin Sadoveanu cu „Sfîrșit de veac în București" și cu dominantă figură a lui Iancu Urmatecu, acest vrednic descendant al lui Dinu Păturică, expert în petreceri, în potlogării și în plimbări cu rafinament calculate, Ion Pas al „Zilelor vieții mele" și al „Lanțurilor", documentare și dulos autobiografice în egală măsură, Cezar Petrescu cu impresionantul furnicar, în care fiecare ins e o individualitate, ca-n desenele lui Seurat, din „Ajun de revoluție 1848", Petru Dumitriu cu a sa „Cronică de familie" și cu, între altele, inegalata creație a Sofiei Cozianu-Bodman, nonagera modernă, de la care am reținut, la timpul său, și aflu oportun, în acest ceas de comerorare, să reeditez una din cele mai splendide caracterizări ale Bucureștilor și climatului său. Încolțită de poftele de hereditate ale colonelului Vorvoreanu și nevesti-si, care se și visau la Paris și se întreceau lăudîndu-i primăvara, Sofia Cozianu-Bodman le-o taie scurt: „Prostii, zise bătrîna. Primăvara din București, e mai frumoasă decît oriunde; te îmbată; mă îmbată pe mine că sînt bătrînă. Dar ține două săptămîni, ăsta-i cusurul ei. Nu e constantă. Cum nu-i constant nimic în țara asta" — iată cîteva numai din jaloanele acestui lung cortegiu ce de la Ion Ghica purcede. Însă în fruntea lui, spuneam, stă Caragiale și opera sa. Dacă, așa cum se obicinuiește, alături de ctitorul cioban, intrat în legendă, Municipiul Bucureștilor s-ar hotărî să-și aleagă și un hram literar, apoi el ar trebui să se oprească la numele lui Ion Luca Caragiale. Căci opera lui Caragiale, teatru, nuvele, momente și ziaristică e mai mult decît o colecție de tipuri amuzante, proprii unei epoci apuse. Caragiale a surprins, în variata lui integralitate, însuși sufletul acestei Capitale, cu imensa lui mahala și cu instituțiile lui de paiantă, maimuțărind, cu impudoare, civilizația. Și cîrciuma de la răspîntie de mahala, în care se adună eroii „Ultimii emisiuni", cu sticlele colorate din fereastră, amintind cîrciuma din 1837 a lui Alecu Șoricescu, eroul lui Ion Ghica sau aceea din 1867 din „Geniu Pustiu", al lui Eminescu, și tramvaiul cu cai, ce duce la Moși, același tramvai, cu calul de schimb, în timp de iarnă, cîntat de Iosif, și șoseaua, pe unde, înainte de sinucidere, se abate eroul „Inspecțiuni", probul funcționar Anghelache, șoseaua pictată de Baronzi și evocată, în geneza primei sale piese de teatru, „Jocul ielelor", de Camil Petrescu și Cișmigiul desenat de Sihleanu pe la 1857 și-n care reporterul Caracudi se inspiră pentru rezolvarea crizelor ministeriale, și criza de locuințe, și căldurile caniculare și berăriile și taifasul amicilor și „micile economii" ale dnei Verigopulo — în definitiv ce aspect din viața Bucureștilor dintre 1874 cînd debutează și 1905 cînd se exilează la Berlin lipsește din albumul lui Caragiale și n-a rămas deapururi încrustat în fildeșul incoruptibil al operei acestui mare artist? „Kir Ianulea" însuși, această una din cele mai desăvîrșite capodopere ale lui Caragiale — și el știa ce spune cînd se apăra de Machiavelli — ca un atoate știutor Aghiuță ce este (deși Acrivița îi vine de hac), cînd e să trăiască în „isihie", se așează în Valahia, la București, și ca un veritabil imbrohor țarigrădean, cu suta de mii de galbeni în buzunar, trage deadreptul la Hanul lui Manuc.

Apoi: Bucureștii de după întîiul război mondial, cu calamitățile lui economice și politicianiste, infinit mai devastatoare ca marele incendiu din 1847, căruia Anton Pann i-a închinat un elocvent „memorial" în versuri, Bucureștii neliniștilor lui Săulescu („Cînd coasele-or să țipe, cînd plugul o să taie — Cînd fabricile fi-vor cutremur și văpaie"), Bucureștii nostalgici ai lu Macedonski, Gala Galaction, Mihail Celarianu și Horia Furtună, Bucureștii luptelor muncitorești, culminînd cu Grivița Roșie, ale căror ecouri s-au impregnat în paginile lui Sahia, lui Cicerone Theodorescu, lui Petru Dumitriu, Bucureștii romanelor citadine ale Hortensiei Papadat Bengescu, Camil Petrescu și G. Călinescu, Bucureștii închisorilor, de după a căror „poartă neagră", în timp ce Slavici își udă florile, Tudor Arghezi trimite cetății ce iubește, cel mai virulent psalm imprecatoriu („Urăsc în tine, oraș care făgăduiai reveriei mele trepte de ascensiune fără sfîrșit, identificarea sufletelor cu banul abject") — cam așa se prezintă incompleta mică tablă de materie a ceeace, cu lungi și sugestive extrase, s-ar putea, cu bunăvoință, numi: „Bucureștii de ieri în literatură".

cronica literară

de I. D. Bălan

Marin Preda a pornit în literatura noastră asemeni lui Anton Modan, eroul nuvelei „Indrăzneala", „cu pași mari, cu pași prea mari și prea îndesați ca să nu se vadă și să nu se înțeleagă încotro merge și pentru ce". A pornit cu Întîlnirea din pămînturi *și a mers cu* Desfășurarea *și* Moromeții, *cu* Ferestre întunecate *și* Indrăzneala, *spre cele mai înalte piscuri ale prozei contemporane, luminînd dintr-un unghi nou și original, chipuri și aspecte din lumea satelor, care, prin el, ni se dezvăluie pentru prima dată în adevărata lor semnificație. Într-un univers explorat în fel și chip pînă la secătuire de toate curentele literare, Marin Preda descoperea, ca nimeni altul, zăcăminte nebănuite, energii și valori morale pe care deabia revoluția socialistă le descătușează și le fructifică pe deplin potențele. Am putea spune, fără a greși, că nicăieri în proza actuală, omul ca valoare psihică, ca forță pozitivă care se înnobilează mereu în dialectica revoluției, n-a găsit atîta înțelegere și ospitalitate ca în scrierile lui Marin Preda. Căci, parcurgînd nuvelele lui te încearcă la fiecare pagină sentimentul că asiști la o nouă geneză. În proza lui se regăsesc și renasc oameni. E în scrisul său ceva ciudat, plin de farmec și miracol. În eroii cei mai reprezentativi ai lui Marin Preda trăiesc parcă două ființe. Una cu care luăm contact la începutul acțiunii, timidă, umilă, supusă sorții și vieții și una care stă ațipită în interiorul acesteia, trezindu-se în zguduirile revoluției și ale evenimentelor cruciale, împlinindu-și calitățile și intrînd, cu sentimentul acut al propriei demnități umane, în lupta eroică pentru făurirea noii istorii. În acest sens, Anton Modan din* Indrăzneala *e frate bun cu Ilie Barbu din* Desfășurarea *și cu Vasile Bodescu din* Ferestre întunecate; *el întruchipează o fostă categorie socială, compusă din oameni săraci, apăsați de nevoi, insultați de bogătani, disprețuiți de autorități și reduși de mecanismul social la o existență interiorizată, în care se consumă, pînă la un punct, drama pierderii personalității. Regăsirea acestei demnități furate e, într-un fel, problema centrală a întregii sale creații.*

Dar spiritul inventiv al marelui prozator găsește de fiecare dată situații noi din care pornește drumul eroului spre clarificare. Prin 1938, cînd începe acțiunea nuvelei Indrăzneala, *„Anton Modan ducea o viață nepotrivită. Se simțea încă flăcău, deși se însurase de vreo cinci ani, era senin și bucuros, deși traiul începuse să-i apese umerii și se credea îndrăzneț, deși era multă vreme de cînd îndrăzneala lui nu mai era pusă la încercare" (p. 5).*

O anumită zăpăceală și timiditate generate de condiția sa economică și socială, îl pironesc parcă într-o mentalitate puerilă. Gîndește și acționează aproape mecanic; în dimineața începerii secerișului se agită, se frămîntă, scormonește curtea și podul, pregătește uneltele de secerat, repetă gesturi reținute de la tatăl său și întrebuințează expresiile acestuia adresîndu-se nevestei:

— „Măi, copile, tu nu vezi că a răsărit soarele". Se vede zburînd cu căruța spre cîmp, deși nu poate înhăma la ea decît o „vacă slăbuță și o vitelușe încă crudă". Se entuziasmează de lucru și-apoi exaltarea se curmă brusc la gîndul că seceratul unui pogon, cît avea el, se termină în cel mult două zile. E o dramă surdă care deocamdată se mistuie în umbra unei ușoare ironii. O întîmplare de la cîmp, cînd semnele sarcinii nevestei sale Voichița îi mînă la umbra carului, declanșează conflictul. Sadic, chiaburul Miluț își trimite copilul la Anton ca să-l învețe „cum se taie de lene". Gluma aceasta răutăcioasă avu darul să facă pe Anton să ia „cunoștință de toate și bătaia inimii lui ieși din întîrzierea în care trăia și coborî în armonia mai joasă a adevăratei lui vieți" (p. 5). Scena aceasta de la cîmp e incontestabil antologică. Se dezvăluie aci toată psihologia țărănească, cu toate meandrele și ascunzișurile ei. Gestul fizic al lui Anton, urnirea gravă și solemnă spre holdele chiaburului, departe de a fi expresia unei simple mînii, are o semnificație simbolică. Ai sentimentul că-n urma lui, Anton tîrăște istoria spre viitor. În străfulgerarea acelei îndrăzneli, eroul își întrezărește într-un colț de suflet demnitatea sa umană. Dar o experiență tristă îi stă judecător mîniei, fiindcă, după o înțelepciune ancestrală — socotește Anton — „e rău că trebuie să înghiți, dar e mai rău dacă îți dai drumul" (p. 22).

Anton e însă din spița acelora care iartă sub presiunea unor împrejurări sociale nefavorabile dar nu uită niciodată. În fața neomeniei și obrăzniciei chiaburului, lasă să se desprindă o amenințare grea, necruțătoare, care-și așteaptă împlinirea:

— „Domnule Miuleț, spuse Anton și de data aceasta glasul îi tremură iarăși. Uită-te aici la mine! Anton își umflă pieptul dezgolit de ruptura cămeșii și puse palma deschisă peste el. Uite aici, domnule Miuleț, aici te-am băgat. N-am să închid ochii pînă nu te scot de-aici. Nu se poate să nu se întîmple ceva pe lumea asta și să nu intri în mîinile mele. N-am să-ți dau cu parul în cap, să știi! Să nu-ți fie frică!" (p. 26).

Anton Modan e tîrît pe front împotriva Uniunii Sovietice, se întoarce acasă, ia contact cu noile realități, cere să plece pe front împotriva hitleriștilor, în februarie 1945, dar evoluția întregului său destin se realizează în lumina acelei înfruntări de la cîmp. Căci s-au înfruntat atunci două lumi fundamental opuse: una chemată să învingă și alta condamnată să moară.

Drumul lui Anton Modan e, în fond, drumul țărănimii noastre muncitoare. Împrejurările de viață prin care trece el sînt, de fapt, momentele cruciale ale noii noastre istorii, momente care au prilejuit celor mulți și umiliți regăsirea demnității umane. În evoluția psihologică a lui Modan se oglindește, cu o excepțională forță de expresie, un întreg proces istoric și încă unul dintre cele mai complexe și mai semnificative.

Împlinirea eroului nu se realizează miraculos printr-un semn magic. Experiențele de viață sînt acelea care-i arată adevăratul sens al existenței sale. De la un om închis în sine cu amarurile și necazurile sale, Anton Modan, prin contactul cu muncitorul luminat Mihoc, prin cunoașterea ostașilor sovietici (deși din punct de vedere al construcției nuvelei episodul ni se pare insuficient integrat acțiunii), prin participarea sa la marele miting de la A.N.E.F., la care ascultă cuvîntarea caldă a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și e răscolit de freamătul entuziast al mulțimilor, devine un om nou, de nerecunoscut. Realitățile politice și sociale care se afirmau tot mai puternic, treziseră în el energiile latente, dau sens istoric îndrăznelii *sale. În lumina acestor zori istorici, Anton Modan se vede mai bine pe sine, își înțelege mai adînc rosturile și consideră imperios necesar participarea sa la lupta împotriva fascismului, în care, răzbunîndu-și parcă toate umilințele, face minuni de vitejie. Întorcîndu-și eroul în sat, autorul lasă să se înțeleagă faptul că acest om minunat va deveni membru de partid, va ajunge deci la apogeul dezvoltării sale.*

Cu o excepțională economie de mijloace epice, cu o rară pricepere de analist al sufletului uman, cu o dexteritate lingvistică aproape unică în proza contemporană, Marin Preda aduce un elogiu măreț zilei Eliberării patriei, dezvăluindu-i cu remarcabile mijloace artistice semnificațiile istorice și sociale. Ceea ce numim obișnuit piatră de hotar în istoria noastră ne apare în această nuvelă concretizat într-o admirabilă imagine. Astfel, universul uman al lui Marin Preda, atît de propriu și de original, își extinde mult perimetrul, adăugînd literaturii noastre realist-socialiste zone sociale și psihice noi, pentru descoperirea cărora Marin Preda a făcut ceea ce exploratorii veacului XV au făcut pentru îmbogățirea atlasului.

Marin Preda:

Indrăzneala

René Depestre

Minereu negru

Cînd vlaga indianului
a fost dintr-odată uscată de soare,
cînd în beţia aurului au stors şi-au azvîrlit pe piaţă
ultimul strop de sînge indian,
încît nu mai rămase nici un indian
prin preajma minelor de aur,
s-au îndreptat spre torentul de forţă muşchiulară
a Africii
ca să asigure un schimb al disperării
şi a început îmbulzeala nebunească
spre amiaza strălucitoare a trupului negru
şi-a răsunat pămîntul de zgomotul tîrnăcoapelor
înfipte în masa de minereu negru.
Mai lipseau doar chimiştii
care să se gîndească la modul de a obţine
pe baza metalului negru
un aliaj de preţ,
Doamnele rîvnind vase de bucătărie
din negru de Senegal,
ori servicii de ceai din negru masiv de Antile.
Mai lipsea preotul cutezător
care să promită enoriaşilor
un clopot turnat
din sunetul
singelui negru,
căpitanul viteaz
cioplindu-şi spada
din abanos mineral,
ori vreun hîtru de Moş Crăciun
îmbogăţindu-şi bagajul său anual
cu mici soldaţi
de plumb negru.
Răsună tot pămîntul de vibrarea perforatoarelor
împlintate în rărunchii rasei mele,
în zăcămîntul muşchiular
al omului negru.
De secole-ntregi
se scot la lumină
comorile
acestei rase.
O, straturi metalice ale poporului meu!
Minereu inepuizabil de rouă umană!
Cîţi piraţi au cutreerat cu armele
profunzimile întunecate ale cărnii tale,
cîţi aventurieri şi-au tăiat drum
prin stufoasa vegetaţie de lumini
a trupului tău,
acoperindu-ţi anii cu lujere stinse
şi mări de lacrimi!
Popor prădat, popor răsturnat
ca o moină
răscolită de pluguri,
popor desţelenit pentru îmbogăţirea marilor tîrguri
ale lumii,
dospeşte-ţi grizuul în catacombele nopţii trupului
tău
şi nimeni nu va-ndrăzni să mai toarne tunuri
şi bani de aur din metalul negru al mîniei tale
crescînde!

In romîneşte de IOANICHIE OLTEANU

●

Jean Roumain

Cîntecele omului

Impovărat de tristeţe, tînjeam
după lumina ce surîde în geam,
după mîngîierea străzilor tihnite, cu soare,
a zidurilor trainice şi ocrotitoare.
Dar toate acestea erau ale voastre :
şi ziduri, şi străzi, şi lumina din case,
femeile-n veşminte frumoase,
berea yankee
şi romul
şi florile zvelte din glastre.
Pierdut în labirintul nostru, trec stingher ;
lumini multicolore ard pe cer...
Sînt ostenit, atît de ostenit,
de cîntecul meu trist,
de cîntecu-ngînat necontenit.

Impovărat de tristeţile mele,
cu sufletul îndurerat şi pustiit
de-o dragoste uriaşă,
la uşa casei voastre am venit.
Am bătut,
mi-aţi deschis,
am vorbit ;
nimeni nu m-a crezut,
nici o mînă nu mi s-a întins ;
la auzul glasului meu stins,
numai strîmbături de dispreţ,
priviri înveninate de ură...
Pumni grei, ca de piatră, peste obrajii mei se abătură.
Mă clătinam, plin de durere, de sînge...
Din bezna bălţilor, broaşte rîioase, nătînge,
nedesluşite blesteme-mi zvîrleau.

Şi-atunci am plecat,
singuratec, de tristeţi împovărat.
Pribegeam,
rătăceam în neştire
prin a nopţii vrăjmaşă tălăzuire ;
Pe urmele mele păşea
doar umbra mea.
Dar iată : puternic şi mîndru-s acum,
sînt flacăra-nviată din scrum.
In noaptea oraşului, fără de stele,
se înalţă braţele mele,
cu o boltă imensă şi neagră ;
încrustate în noaptea fără de stele,
braţele mele.

In romîneşte de DAN GRIGORESCU

●

Jean F. Brierre

Amintiri...

Stăteam la gura focului, la New York,
într-un final majestuos de toamnă,
cînd te-am văzut pentru întiia oară.

Vechi amintiri plouau subţire,
sub frunze veştezi şi cenuşă,
inima tristă îngropîndu-mi.
Aveam nedesluşita conştiinţă
că mai trăisem oarecînd, demult,
la alt liman, în alte părţi de lume ;
visasem alte vise, îndurasem,
prin nesfîrşite dune vălurite,
nemaisfîrşite oboseli de călător ;
nocturne vuiete de tobe-n Guineea
ascultasem ;
în veri copleşitoare de arşiţă,
lungi fluvii libere stătusem, cu însetare ;
să contemplu
această partitură de fantasme,
de revolute vremi evocatoare,
cu surdele-i acorduri şi vibraţii,
cu leit-motivul ei halucinant,
melodic domina
sonoritatea stropilor de rîs
şi murmurul absurd de glasuri,
la ceas de ceai şi după-amiaza ceea...

Un fulger scăpără-ntr-o dublă noapte
de suferinţe milenare,
cînd ochii noştri privirile şi le-ntîlniră.
Mă încerca un straniu sentiment
că ne-am mai întîlnit cîndva,
dar unde ?
Pe ce tărîm întunecat ?
Din lumile pierite-n haos
la limitele cărui univers ?
Şi sfîşiat de care suferinţă
căreia încă îi mai simt îmbrăţişarea clandestină ?

Incet,
prin clinchetele stropilor de rîs
şi murmurul absurd de glasuri
încet, aşa cum îţi aduci aminte
de visul nopţii ce-a trecut,
prin densele aluvii ale vremii
am retrăit încet şi crîncen
o tragică împrejurare :
neguţătorul de sclavi negri
ne adusese-nsîngeraţi,
cu coastele julite,-n lanţuri,
ca să ne vîndă la un tîrg de oameni.

Tu, de pe Coasta de Aur,
eu, din Guineea veneam.
Ne-apropiase-aceeaşi soartă.
Somnul veni durerea să-ţi adoarmă
şi plînsului să-i pună o surdină.
In lacrimile tale mi-ascunsesem,
(vrînd în izvorul lor noptatec să mi-o spăl,
vrînd să mi-o spăl în părul meu de umbre)
lovita-mi mînă, palma sfîrtecată.
Mă încerca imensa voluptate
simţind torentul negru revărsat,
potopul pletei peste glezna mîinii
unde lăsase lanţul brăţară de durere.
Un alb a cărui faţă mi s-a şters din minte
m-a cumpărat cu alţi o sută :
mînă de lucru ieftină, sortită
plantaţiilor dintr-un óstrov neştiut.

In părul tău lăsai
gol, locul mîinii mele.
Aveam să reîncep de-a lung de secoli
cumplita-mi drumeţie pe planetă.
Dar, înainte să dispar, am vrut
în ochii mei să te cuprind cu totul,
într-însii să te iau, în ochi mei,
cu-acea ardoare de nimic oprită,
cu-acea voinţă ce se luptă pururi
cu moartea, cu absenţa... Te-am văzut
sfîrşită de efort şi somn, cu ochii
cei mai adînci din cîţi mi-au dăruit
cîndva iubirea lor, privindu-mă.
Ca pe-o năframă-ndoliată,
sleitul gest al braţului meu negru
spre tine-am fluturat. Un alb l-a ars
cu fulgerul crispatului harapnic.

Mări, zile, ţări, ani, secoli, continente.
La gura focului,
cînd toamna e la New York pe sfîrşite,
în ochii tăi imens rotunzi descopăr
durerea-ntreagă de odinioară.
Te nalţi ca pe un promontor de noapte,
priveşti încheieturile-mi lovite :
eu caut locul lor în părul tău.
Şi încercăm senzaţia amară
că fără a ne fi urmat
abia-nceputul dialog de dragoste
pornit cu secole în urmă,
pe ţărmurile devastate,
iar o să ne despartă viaţa ;
şi încercăm senzaţia amară
că iar va trebui să reluăm
călătoria la al cărei capăt,
străvechea-mi dezolare, în sfîrşit,
(în pacea regăsită-a noii lumi
fără prejudecăţi şi fără sclavi)
în braţele-i fremătătoare,
fragila-ţi frumuseţe o va ţine ;
fragila frumuseţe care poartă
pecetea seculară-a suferinţei,
a măreţiei negre şi-a tăcerii
— aceeaşi zbuciumată, grea tăcere —
şi a privirii
— a privirii-aceeaşi ca şi în veacul revolut în timp,
al XVI-lea.
Ne dăm acuma întîlnire
în nu ştiu ce uşoară înserare
a viitorului...

In romîneşte de ROMULUS VULPESCU

Desen de F. CALAFETEANU

Emil Roumère

Tu azi eşti trist...

Tu azi eşti trist... Dar mulţi, să ştii, vor spune
că-ntreaga-ţi suferinţă-i de pomană :
„Trădat de-un prieten ? Da, e-o-nşelăciune,
dar liniştii de ce-i crestezi o rană ?“
Ci vezi-ţi tu de drum cu-nţelepciune,
deşarte-s vorbele, şi de prihană.
Fii mîndru că eşti negru. Lupta-i cruntă,
dar tu cu cinste soarta-ţi grea o-nfruntă.

●

Testament

Au zburat tinereţea şi visul — cu anii :
în lupte de stradă eu nu-mi voi mai frînge duşmanii.
Acuma, cînd lumea-mi se-nchide sub ploape,
a patriei libere soartă-i aproape.
S-a dus tinereţea. Cu viaţa-mpreună.
Frumoasă, dar repede stinsă-n furtună !
Ci moartea sfidînd-o, rămîn ca-nainte :
prea mîndru-n răscoală, senin şi cuminte.

In romîneşte de BEN CORLACIU

Russan Camill

Speranţa

Uzine,
catedrale de oţel!
Maşini neobosite,
harnice maşini rapide,
maşini imense cu mişcări domoale
şi binefăcătoare,
motoare negre, lucitoare
ca pielea mea,
de trei lungi veacuri, am îndeplinit
în locul vostru,
maşini, motoare, —
toate muncile voastre grele
şi obositoare.

Maşini, motoare de oţel,
surori prea bune,
cu inimă de cocs fierbinte,
cu pieptu-n care cîntă kilowaţii,
în care volţii lungi vibrează,
maşini neobosite
cu nervi de aramă,
copii ai grijii necurmate şi-ai iubirii,
logodnicele viitorului, pasionate,
aprige şi repezi,
vestale
pentru noul templu ;
o, voi, maşini vibrînd şi voi,
motoare,
tatăl meu a fost ucis
la San Domingo, zdrobit de muncă
istovitoare.
Mama mea
a murit la Konacri,
fratele meu a murit
la New Orleans,
iar sora mea la Santiago.
Ei au pierit
pentru că niciodată n-au dormit
de-ajuns,
pentru că n-au dormit şi n-au mîncat
de-ajuns ;
în timp ce eu,
maşini, în locul vostru,
duceam în spate
toată munca voastră grea.
Docher în Brooklin,
sau în faţa cuptoarelor, scăldat în
sudoare,
străbat vastele spaţii oceanice,
plantaţiile din Cuba sînt arate de
mine,
şi tot eu construiesc marile drumuri
din Algeria.
Iar dacă suferinţa mea
îşi schimbă numele odată cu
vestmîntul,
nu-i pentru mine vre-o schimbare :
eu am rămas acelaşi
negru,
acelaşi sclav.

Sînt sclav,
cu toate că voi, maşini,
puteţi fi întîlnite azi oriunde-n
lumea largă,
şi pe toate meridianele, voi sînteţi
gata
să-nlocuiţi pe oamenii trudiţi.
Sînt sclav,
deşi gigantice voastre braţe
şi pieptul vostru de oţel şi largii
voştri umeri
sînt gata pretutindeni să ajute
nemărginita-mi oboseală seculară.

O, voi, maşini strălucitoare,
am învestit destulă muncă
pentru ca zgomotul puternicelor
pîrghii
să umple, jubilînd,
victorios,
lumea
în care vieţuieşte omul.
Pentru întreaga mare suferinţă
a fraţilor ucişi
şi pentru-avînturile lor nedomolite
zadarnic irosite,
pentru înaltul sunet de trîmbiţe al
libertăţii care va veni,
eu vreau să joc, la marea sărbătoare,
maşini, gigantice motoare,
în sunetul puternicelor voastre
melodii.

In romîneşte de TAŞCU GHEORGHIU

...nimeni nu va îndrăzni să mai toarne tunuri şi bani de aur
din metalul negru al miniei tale crescînde!

i trei ? N-o să
ni ! Trebuie să
it să-i ia ma-

jovial, extrem
ani, șef la be-
ijarea mașinilor,

astră . . . de la

betonați acum.

ine dispus, toc-
u.

. . .

puncte cardinale ale Bucureștiului, tot gropi, tot gunoaie, tot bîlci, tot lacrimi picurate în noroi . . .

Clasa muncitoare, clasa celor cere merită într-adevăr fericirea, a dat asalt după asalt, fărîmînd vechiturile, ruina socială și morală, și înălțînd și aici, în Vatra Luminoasă și în Bariera Vergului, înălțînd palate ale mulțimii, teatre, stadioane ; a ras barierele, a vindecat gropile, a pansat și-a alinat parcurile, a prefăcut visurile în faptă.

*

Sînt mîndru de vechimea orașului meu, în care am crescut, și-am rîs, și-am plîns, orașul în care adică am trăit și eu, și am luptat, și am sperat, ca toți oamenii. Dar aș vrea să ne gîndim puțin și, lăsînd

strălucitoare, salutînd resemnați publicul, cu gesturi mari de curteni senioriali, în timp ce învelitorile peticite ale cortului pocneau în vînt ca pînzele pe catarg : oamenii aceștia, dezbrăcați de splendidele vestminte, tremurau în cămăși și clepăiau prin ploaie din pantofii lor sparți ; mă obișnuisem cu fiare jigărite și costelive, cu vulturi jumuliți, cu fachiri „arabi", originari din Grant sau Gropile Teiului, dansînd în picioarele goale pe sticla pisată într-o ladă de bere ; mă obișnuisem cu făina ieftină întinsă pe obrajii grotești ai clovnilor de ocazie — și mai ales mă obișnuisem cu de foarte multe ori adevăratele lor lacrimi . . .

Aici, în unghiul străzii Barbu Văcărescu cu bulevardul Lacul Tei, unde se ridică noua construcție a circului, toate aceste amintiri deveneau inutile — și de ce să mint — chiar ridicole. Macaralele își roteau brațele metalice, betonierele vărsau rișnind cimentul alezat cu balast și 700 de lucrători roiau ca furnicile în toate părțile, jos, pe schele, în construcție, scurmau pămîntul, retezau capete de căpriori, umpleau cofrajele cu magma cenușie a betonului, urcau mai sus, tot mai sus : și acestea pentru un circ, un Circ nou de stat, *altfel decît cele obișnuite pînă acum, altfel decît simbolul circului imaginat în copilăria mea, circul de mizerie, foame și exoduri forțate ; și așa cum mi-a spus inginerul Dinu Niculescu, ghidul meu și executantul giganticului precomprimat — nu numai o lucrare îndrăzneață, la nivelul ultimelor realizări tehnice mondiale, ci și o veritabilă lucrare de artă.*

„Cred că știți", mi-a relatat el, „pînă recent, pe locurile acestea se aflau o parte din terenurile de sport ale clubului Dinamo. Înainte mult de asta, după '914. Tot ce priviți era inundat de o baltă imensă, plină de stufăriș. Apoi balta a fost asanată și a devenit balastiera Tonola, de extracție a pietrișului și nisipului. Vedeți ?" — mi-a arătat șanțurile de acces, în pereții cărora se distingeau urme de cărămizi. — „Ca să se asaneze balta, a fost nevoie de umplutură de aproape 8—9 metri, ceea ce ne-a dat mult de furcă la săpăturile fundațiilor. Dar am răzbit.

Vor fi trei corpuri principale de clădiri : menajeria, corpul artiștilor și sala de spectacol, circul propriu zis. Ceea ce zăriți în fața dvs., schelele arcuite, cofrajele, alcătuiesc viitorea cupolă a circului. Nu e sus ținută de niciun stîlp de dinăuntru : realizarea ei face cinste proiectanților".

— Și executanților.

„Să sperăm", a zîmbit ușor tînăra mea călăuză — și-i luceau ochii. Privită de sus, cupola va avea aspectul unei umbrele deschise, a unei mari parașute sprijinită numai pe contur. Înțelegeți ? Vor fi 16 stîlpi exteriori de susținere a cupolei, pe circomferința unui cerc cu diamentrul de 61 m. Așa ceva nu s-a mai făcut la noi în țară. Jur-împrejur, pereți de sticlă, astfel că de afară se va vedea întreg volumul foaierelor. Vîrful cupolei, al „ciupercii" noastre, cum îi spunem, este susținut de un inel comprimat din beton armat, care — aici interlocutorul meu a zîmbit iară, un pic mîndru — „are și el o altă „ciupercă" avînd o deschidere numai de . . . 16 metri ! Baza cupolei, ca să nu se pleoștească, nefiind sprijinită central, o formează un al doilea inel din beton tensionat, armat cu corzi de pian".

M-am uitat uimit la el. A continuat :

— „Precizez că, inelul acesta este o foarte, foarte temerară punere în practică a tehnicei moderne. Înălțimea cupolei, pînă la arena ascenso-descendentă, pentru efecte artistice și evacuarea animalelor, va avea axul perpendicular de 24 metri. Trapeziștii noștri — pentru întîia oară la noi, vor evolua la mare înălțime. Și tot pentru întîia oară la noi, într-o sală de spectacol, intradosul tribunelor va fi realizat din beton pur aparent. Poate va fi puțin uimit de aceasta, dar neexistînd stîlpi interiori, spectatorul va avea posibilitatea unei perfecte vizionări — și desigur, ne va ierta inovația.

— „Cred că spectatorul va fi încîntat" mi-a spus mai apoi, la el la birou, arhitectul Porumbescu, din colectivul de proiectanți, desfășurînd pe o masă diverse planuri și schițe. „Tovarășul Niculescu v-a

Zece mii de locuitori s-au mutat în noul cartier Floreasca

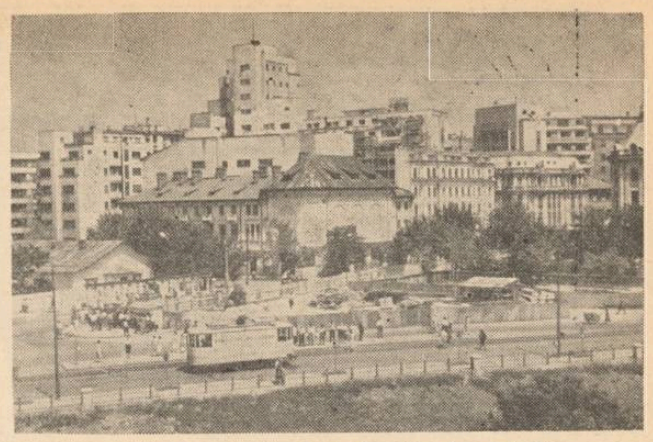

Un nou șantier s-a deschis de curînd pe cheiul Dîmboviței

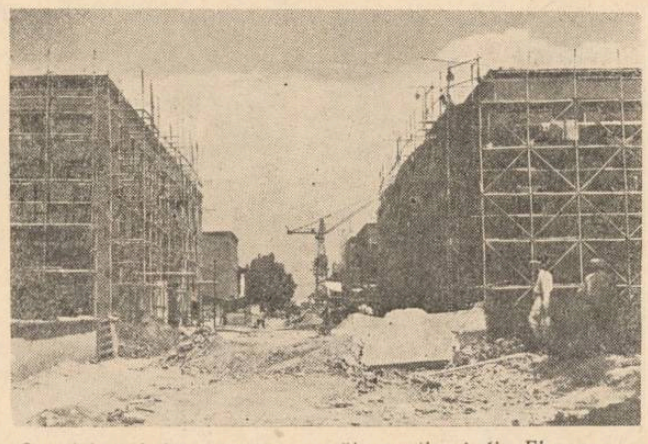

Cu doi ani în urmă așa arăta șantierul din Floreasca, în plină construcție

Palatul unui maharajah ? Nu ! E teatrul în aer liber „N. Bălcescu" construit anii trecuți

Bd. Magheru, una din frumoasele artere ale Capitalei

Nici n-ai crede ! Iată blocurile noi din Ferentari, în locul fostelor case de paiantă

Sub acest arc uriaș al sălii „Floreasca" au fost culeși laurii multor victorii sportive

Aici se va deschide o nouă arteră ce va uni calea Victoriei cu strada Luterană

Pe cheiul Dîmboviței, la capătul căii Victoriei se va ridica cea mai înaltă clădire din București : 17 etaje !

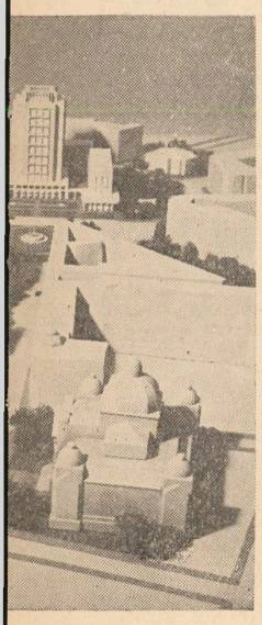

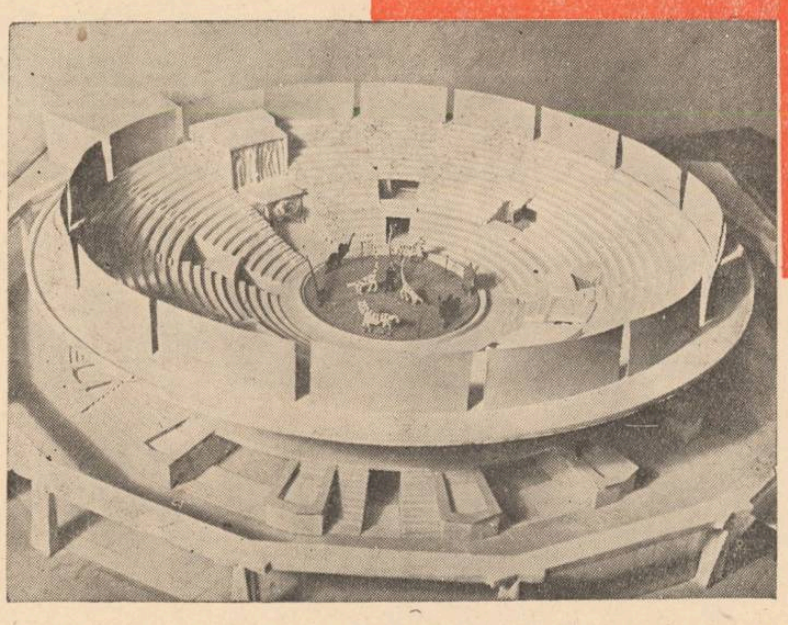

Un nou stadion ? Nu. Acoperită de o cupolă albastră, aceasta va fi arena viitorului circ de stat, arena celor cutezători.

fi expuse plante, animale mici, păsări autohtone și exotice — astfel că, pe lîngă faptul că se dă posibilitatea perceperii menajeriei în interior — ansamblul va alcătui și un amuzament pentru vizitator, chiar de la intrarea lui în parc. Acest amuzament, a adăugat arhitectul, conchizînd, vi-l dorim și dvs. la primăvară, cînd sperăm să vă fim gazde la inaugurarea circului."

Am plecat seara de pe șantier. Cel de al doilea schimb de zece ore intrase de mult în lucru. Ardeau marile arcuri electrice. Uriașa cupolă, puternic luminată, părea un fagure strălucitor, punctat de efortul victorios al oamenilor, cărora la primăvară, bătaia întîiului gong răsunător din arenă le va vibra în inimi cum mi-a vibrat mie astăzi bătaia ciocanelor lor de pe schele, făcînd cu grijă viitoarea bijuterie a orașului nostru, între altiea alte bijuterii înălțate în ultimii ani.

C. SĂBĂREANU

Oamenii numără etajele

Încerc să-mi imaginez scenele din birourile edililor de altădată, felicitările, bătăile pe umăr trădînd admirația pentru un „deștept" care a găsit de pildă pentru învățatul Kepler, loc lîngă o groapă de gunoi din Tei. Și cum trebuie să fi fost sărbătorit cel care a rostit, probabil la un chef, un alt nume pentru o altă închipuire de stradă, în cealaltă parte a Bucureștiului : în Ferentari : — , Domnilor, să se cheme strada Bachus !

Ei bine, toată istoria de odinioară a cartierului, care este astăzi cunoscut tuturor, se poate concentra în acest nume al zeului beției și chefurilor, nume care trebuia să însemne o stradă în București. Strada Bachus era de fapt un șanț nămolos, duhnitor, care traversa Ferentarii nestingherit. În șanțul acesta se adunau apele nămoloase din Măgurele, Semănători și din toate străzile care se întortocheau și se sfîrcoleau spre prelungirea Ferentari. Nici o piatră de pavaj, nici o lumină ; în schimb țînțarii, broaștele și boii popii, trăiau aici ca în sînul lui Avram. Cîte o punte de lemn, asvîrlită dintr-o parte în alta, smiorcăia plîngăreață și împroșca lacrămi de nămol verzui la fiecare apăsare de pași. Împrejurul străzii Bachus, mizerie, mizerie, mizerie. Noaptea, întunericul era deplin și inspăimîntător. Lămpile cu gaz pilpîiau fricoase de cum se lăsa întunericul și se stingeau curînd fără să mai lase un semn de viață. Ziua oamenii căutau înfrigurați apă de băut, apă de spălat, apă fără de care nu se putea trăi. Ferentarii erau Bărăganul Bucureștiului. Apa era vîndută de sacagii. Ultimii sacagii ai Bucureștiului și-au strigat marfa în Ferentari.

Cum arăta la urma urmei mahalaua Ferentarilor ? Dinspre oraș, spre Măgurele, roiau anumiți mușterii la cîrciumile Bratolovenilor și la cîrciuma lui „Nicolau", mare politician liberal. Pe calea Ferentarilor cocioabe, maghernițe. Și iar o cîrciumă. A lui Leonte, staroste de pungași. Ce furau ei, tîrguia ei. În fața cîrciumii se deschidea larg, amenințător, cîmpul lui „Dobrică" sau „Veseliei". Aici creșteau mături și între ele așteptau bandiții întunericul. Din cînd în cînd, în preajma marilor campanii electorale ale partidelor istorice, se aduceau pietre și borduri pentru pavarea străzilor. Cînd se termina campania plecau și pietrele „la păstrare". Pentru viitoarele alegeri.

În afara cîrciumarilor, a borfașilor, și a altora ca ei, era mulțimea cea mare. Oamenii truditori, oamenii necăjiți ai Ferentarilor. Setebiști, ucebiști, oameni care munceau pe la diferite fabrici.

Ferentarii se sfîrșeau în cîmpul lui „Brătianu". Aici avea moșie — da, moșie — în Capitală, unul dintre Brătieni, și-aducea țăranii cu plugurile de la o altă moșie, din Giurgiu, să are pămîntul Ferentarilor. Brătianul care-și făcuse fermă în Ferentari, împușca porcii care — scăpați din curțile sărac lor — îndrăzneau cîte o dată să rimă pe marginea cîmpului boieresc. Îi împușca fără milă, așa cum își împușca în fiecare an cîinii, ca să nu se învețe cu servitorii. Se temea să nu fie furat de servitori, tocmai unul din familia care a furat țara decenii de-arîndul, care a rîmat zeci de ani în visteriile țării.

Sînt — știm prea bine — impresii pe care le spulberă uitarea. Sînt altele care devin amintiri, statornice amintiri. Rămase pe un drum fără întoarcere, strigă totuși de-acolo, cer să ruie cu desăvîrșire uitate și strigătul lor limpezește drumul mereu nou, pe care-i ai înainte. Cum ar putea să fie uitată istoria Ferentarilor ? Cum s-ar explica mai bine avîntul care a preschimbat totul de la cîmpul lui Brătianu pînă la Măgurele ?

Au venit topografii, au cercetat, au măsurat, s-a parcelat, s-au făcut case. Casă cu lumină electrică și aparate de radio. S-au adus în anii aceștia cantități de beton, de piatră și asfalt și pămîntul Ferentarilor le poartă în circă, întocmai ca un uriaș. Strada Bacus, dreaptă, pavată fără greș, este o stradă de capitală civilizată, încă de acum 11 ani. Un canal de 7 metri adîncime și 5 metri lățime străbate pe dedesubt strada de la Popa Ștefan pînă-n Murgului. Cînd ajunge în dreptul străzii Salviei, acolo unde exista cîmpul lui „Prahoveanu", strada Bacus cotește în fața unui șantier nou. S-a înălțat aici o școală cu 24 de săli de clasă, cu amfiteatre și laboratoare. Școala aceasta se numește acum în cartier și la sfatul popular „Școala din Bacus". Alăturați imaginea aceasta aceleia prezentată la începutul rîndurilor de față. Alăturați și școala din Ferentari, colț cu Topologului și școala din strada Trompetului, căreia i-au mai fost adăugate anul trecut șase clase și școala numărul 2 tot de pe calea Ferentari. Copiii din acest cartier nou al Bucureștiului se ridică spre lumină, spre știință și cultură, fără să cunoască ce au cunoscut părinții lor pînă acum 15 ani. Copiii știu că tot ce văd în jur și iubesc, e făcut de poporul nostru liber, condus de comuniști. Se vor transmite însă din generație în generație amintirile oamenilor din Ferentarii vechi, și fiecare va înțelege mai temeinic ce înseamnă înfăptuirile din zilele noastre.

În Ferentari, în anul 1951, a dispărut cu desăvîrșire, înmormîntată în beton și cărămidă, pecinginea gropii lui „Dobrică". Peste 1.000 de familii s-au mutat atunci în blocuri muncitorești.

Zeci de ani care au trecut pînă în vara lui August 1944, ani negri de mizerie și exploatare, au făcut loc anilor noștri limpezi și primenitori. Nu mai spune nimeni din Ferentari acum „groapa lui Dobrică". E pentru ori care locuitor al cartierului o mîndrie să spună răspicat „la blocuri". Pentru că la blocuri înseamnă construcții nevisate în anii bătrînilor și ai lui Leonte, pentru că la blocuri sînt magazine, restaurant și poștă. Pentru că la blocuri sînt și alte școli în afara celor amintite. O școală medie și elementară, grădiniță pentru copii și creșă. La blocuri este și o bibliotecă. Are peste 35 de mii de volume și oamenii din Ferentari citesc în medie 4.000 de cărți pe lună. În spatele blocurilor se întinde un parc minunat. În fața blocurilor, pe partea cealaltă a căii Ferentari, o policlinică și o cantină. Cinematograful „30 Decembrie", modern, și încăpător, e o mîndrie a cartierului. Aspectul Ferentarilor este întregit de întreprinderile industriale. Țesătoriile reunite sînt pe strada Veseliei, la „Munca textilă" s-au adăugat chiar în acest an hale noi, la „Manotehnica" se fabrică pe lîngă altele pile mecanice pe care altădată le importam. Peisajul industrial se completează cu fabricile „Victoria socialistă" și „Răscoala din 1907". Ultima se află pe șoseaua Măgurele.

Muncitorii Ferentarilor au îndepărtat toată zgura cartierului. Poți să numeri cu zecile și sutele antenele de radio și de televizor. Pe fosta stradă Dumitru Ruse, unde altădată era loc pentru o singură căruță — cînd nu ploua, — deasupra caselor se țese acum un adevărat păienjeniș de antene și de cabluri. Au murit lămpile cu gaz în Ferentari. La Ferometal în vitrină sînt acum becuri, aspiratoare de praf, prize și șaltere. Și la Ferometal e forfotă.

Nu te înduri să părăsești repede Ferentarii. Pînă la Calea Rahovei, îți încetinești pașii și privești în jur. Cînd ajungi la capătul căii Ferentari, cartierul ține să-ți amintească încăodată că tot ceea ce-ai văzut înseamnă numai începutul. Și te convinge repede. La întretăierea celor două căi, Ferentarii și Rahova, se ridică acum un alt bloc, care va avea 150 de apartamente. Află că va fi cu 7 etaje. Alții corectează : cu 8, tovarășe, știu precis ! Și ochii, măsoară înălțimea schelelor de la o zi la alta. Privirile oamenilor din Ferentari sînt acum obișnuite cu înălțimile.

olul

te pantaloni și
praf :
ia steagul. Îl
Uite pe grafic.
pentru mașini,
luați steagul.
hat ? 60 !
o cifră și nu
Atunci Ionescu
steagul nu i se
din macaragii
u puf blond pe
șoaptă cum e.
cer senin, vînă
m să fie ? Be-
nul, ritmul, rit-
cabine celor de
cărcare a beto-

Ne mai țineți
m, și oamenii

2.
blocul n. 1 —

le azi

i...

sese în văzduh,
xplodase dintr-un
plutea acum în
parașută înflo-
mii de capete
o înserare lină,
-o duminică, și
e oameni pără-
după ce vizio-
fotbal. Largile
prejur erau pline
arătau ca niște
ce se ondulau
uvii umane dol-
re, curgînd me-
mai departe, la
ne, ca să ajun-
ceanul care este
ontinua să plu-
, desprinsă din
de lansare alu-
chii bucuroși ai
e legăna aproape
cilor verzi și a
a aleilor asfal-

o clipă cronicarii la o parte, lăsînd și hrisovul slavonesc din 1459 al lui Vlad Țepeș Voevod, zic să ne gîndim puțin și să ne spunem bucuria și mîndria cealaltă, a omului contemporan care cu mintea și cu mîna lui preface viața, locurile, orașul. Mîndria constrcutorului voluntar, care, cu elan tineresc, a durat în 1953 marele stadion ce poartă pe stema lui ziua libertății ; mîndria zidarului, care a înălțat marile blocuri de odihnă și de locuit din vecinătatea stadionului : Vatra Luminoasă și Bariera Vergului ; mîndria muncitorului și-a inginerului, care au deschis și-au pietruit și-au asfaltat largile artere : Bulevardul Muncii, strada maior Coravu și strada Vatra Luminoasă ; mîndria grădinarului, care le-a îmbelșugat cu trandafiri, cu o adevărată ploaie terestră de gazon și trandafiri ; mîndria șoferului care conduce elegantul troleibus ce leagă în mai puțin de cincisprezece minute stadionul și cartierele vecine de oraș ; mîndria actorului, care-și desfășoară arta pe scena impunătorului amfiteatru din parcul cu lebede și nuferi, din parcul 23 August, nu departe de turnul parașutiștilor care, la rîndul lor, se mîndresc cu un record mondial.

Mîndria aceasta să ne-o spunem și s-o încrustăm în cronica modernă, pe fila următoare zapiselor care adeveresc vechimea și gloria cetății. Căci și oamenii zilelor noastre au dreptul la glorie, nu numai înaintașii lor cei mari. Cînd tu, constructor al socialismului, ștergi de pe fața orașului tău rușinea mahalalelor și a gropilor și a maidanelor — aceasta nu-i o glorie ?! Și nu e glorie ardoarea ce stă la temelia frumuseții tale sufletești, cînd îți faci frumoasă viața, cartierul ? . . .

*

Acolo unde scormoneai în maluri după lut, aplauzi, astăzi, omule al muncii, pe atleți și fotbaliști. Acolo unde te înfiorai de milă, cînd vedeai cum orbii-cerșetori ciocăneau etern în caldarîm cu lungi bastoane albe și vărgate, astăzi te încîntă trandafirii și acele clădiri anume durate pentru ei, pentru aceia care, cu vederea pierdută, își dobîndesc în schimb lumina demnității printr-o muncă pe potriva lor Acolo unde te încovoiai pîn' la genunchi, ca să pătrunzi în casă, vorbești acum la telefon ori stai întins pe studio, sub un tavan înalt, imaculat, și asculți din „muzica popoarelor", dacă nu cumva citești o carte : un roman, o poezie, un eseu. Acolo unde era bîlciul plin de praf și panglicari, azi te duci la teatru, azi înveți ceva și îți înalți și sufletul și mintea. Acolo unde tu umblai desculț, copiii tăi gonesc cu bicicleta pe asfalt, fiindcă a pierit și urma urmelor din vechea, teribila centură, care te despărțea cu forța, pe tine și pe-ai tăi, de restul lumii, de *centru*, cum zicea burtă verzimea, de *oraș*, de scumpul, dragul *tău* oraș.

Existența ta, omule al muncii din Vatra Luminoasă și din Bariera Vergului,

- nu-i așa ?
— o mai țineți
ă imensă, cîteva
cu maluri ciunte
pile în care ora-
putrefacțiile ; ca
e răzbătea cucuta
nimală, șobolanii,
ume umană, cîte
, cu un sac în
gunoaie — sau
bind în malurile
ip și pămînt gal-
erau multe ma-
luri, de jur îm-
cu pămînt, ca
vățul, zăpada . . .

ții, aceia astăzi
e loc. Doar pă-
minte de groapa
ealaltă, ceva mai
ta, gropa Vergu-
apostea vara bîl-
tre ele și *lume*,
al mizeriei tîrîte
ea, ca o centură
ță *terminus* i-aș
ai Bravul. Aici,
hidea burghezia,
țîna, aici, în
iluitoare, se afla
lumina electrică,
asfaltul, tratrul,
și de frumusețe...
a li se spunea
alte, din opusele

existența casei și a străzii tale e astăzi organic și direct legată de inima întregului oraș. Acolo unde cu bătăile inimii tale azi aplauzi bucuria, este cetatea ta : modernă și inexpugnabilă. Și toate s-au înfăptuit în cîțiva ani, prin forța ta deslănțuită și prin înțelepciunea partidului tău, omule socialist și iubitor de pace, urmașule de vază al luptătorilor pentru dreptate și neatîrnare, care, în vechime, au întemeiat cetatea . . .

AI. STRUȚEANU

Clădirea noului circ de stat

În copilăria mea mă obișnuisem cu noțiunea de circ și „circar" la un mod cu totul patetic și romantios. exod de rulote cu coperișurile țîrîind monoton în ploaia de toamnă, la ferestrele cărora atîrnau murdare perdele decolorate, țesute în flori decolorate și ele — și, invariabil, apărînd dintre perdele chipul fardat și melancolic al aceleiași „femei-șarpe", așteptînd la aceiași oră pe acrobatul cu trup frumos și ochi obosiți de om flămînd și mă obișnuisem cu artiștii punctați de paiete

Cercuri literare bucureștene

IN COLOANA

Nicu nu se știa greu de cap. Dar ceea ce făcea cu el tovarășul Țurcaș, nu-i pre încăpea pe măsura înțelegerii. Abia ajunsese în coloana ce se forma lîngă turnătorie. Președintele comitetului sindical de secție îl prinse de umăr și-l protăpi în rîndul întîi al coloanei. Aici îi dărui drapelul de atelier fruntaș pe uzină.

— Ficiorule, poartă-l falnic, — îi zise.

„Stai, stai nene, ce faci? — ar fi vrut Nicu să-l întrebe pe președinte, să se lămurească de ce și cum de s-a gîndit să-i facă cinstea asta tocmai lui. S-ar fi cuvenit altuia, altora, cîți și cîți, ba bine că nu, lui însă în nici un caz... Vorbește Nicule cu oricine, numai cu președintele nu. Că nu te ascultă".

De-acum Țurcaș își purta trupul subțiratic spre coada coloanei. „Vezi frate, are treburi! Uiuu!... Că d-aia-i președinte, să aibă treburi multe! Mai ales într-o zi de manifestație"...

Nicu strînse cu putere lancia drapelului. „Ce-am altceva mai bun de făcut? — se întrebă. Și-apoi la urma urmei"... Își ostoi gîndurile prinzînd în urechi oarecare larmă de haz din coloană, o larmă care... hm!... Intoarse privirea. In rîndul următor o află pe Mia Tănăsoiu, mai află pe Eremia și pe Paraschiv. „Hlizesc pe seama mea, sigur" — își zise Nicu înciudat. Își dădu cu gîndul că din invidie fac ei asta. Că-i chiar mare cinstea să poarte un drapel care nu-i drapel oarecare. Cum să le răspundă? Hotărî: „Cu spatele". Ei însă îl înblînziră, făcîndu-l să nu se întoarcă.

— Tu ar trebui să duci mereu drapelul, — îi zise Paraschiv cu o seriozitate care nu-i prea era în fire. Altfel el parcă tot rîde mereu, cu ochii de brotăcel și cu gura pînă la urechi.

— Ți-ar sta frumos să fii prins în poză, — glumi Eremia surîzînd. Și surîsul lui, tocmai fiindcă-i înfloreste rar pe fața uscățivă, cu fruntea îngîndurată de om „mereu serios" îi dovedea lui Nicu seriozitatea cu care-i vorbea.

Mia, înbujorîndu-se, murmură:

— Cum te afli cu drapelul mai că...

„Mai că?"

Nicu își simți inima tresărind. Ii tresăriră și sprîncenile negre înfipte pînă în rădăcina nasului. Ochii lui adunară semne mari de întrebare și semne de așteptare tot odată, pătimașe și curioase. Dar Mia nu-și dădu pe buze tot gîndul, nu îndrăznea pe semne. Nicu înțelese însă ce voia să-i spună. „Vorba-i dacă nu cumva are în gînd să-și rîdă de mine, făcînd pe rușinoasa?" — își zise el bănuitor. O așteptă să completeze. Degeaba. „Își fereste privirea, vai! chiar rușinoasă!"...

Nicu trebui să se întoarcă. Pornea coloana. Inciudat pe toți „că le-a venit tocmai acum să se urnească", avîntă drapelul ca un stegar pornit spre cîmp de bătălie. Chiar se înfoaie, mîndru. Să nu-i ia Mia în seamă slăbiciunea pentru ea...

Inaintînd cu coloana, Nicu simți că în minte i se face oarecare lumină. A dibuit — credea el — pentru ce-l adusese Țurcaș în rîndul întîi. Își zise: „Nu e vorba de fruntășie, de cinstea care mi s-ar fi cuvenit. Nu. E vorba de Mia. Președintele l-a adus aproape de ea, ca să... Il sfredeli încă un gînd, o întrebare cam afurisită: „După toate cele întîmplate din ziua aceea se mai pot oare aranja lucrurile?"...

★

Erau adunați toți turnătorii pe locul mai liber de lîngă biroul atelierului. Nicu își făcuse loc pe policioara unui banc. Nu bănuia că se va vorbi despre el. De-ar fi știut, fugea cu toate că nu-i era ușor să se facă nevăzut cu trupul lui mare.

A tresărit auzindu-l pe Țurcaș:

— ...Nicu Stamate e rușinea noastră. Dă rebuturi mai multe decît oricare lucrător....

Mia Tănăsoiu a ținut isonul lui Țurcaș. „Ce le-a venit să se năpustească asupra mea cu atîta osîrdie? — s-a întrebat nedumirit. Apoi și-a zis: „Așa cum mă „portretizează" sînt de multă vreme, fiindcă... fiindcă... N-a găsit în minte răspuns de ce era așa. Și a ridicat din umeri. Faptul de seamă era că-l arătaseră cu degetul, codaș. S-ar fi simțit mai în larg sub bancul pe care ședea decît pe policioară, țintă atîtor priviri. Pe dată s-a hotărît să facă la lucru o cotitură de 180 de grade. Pe Mia s-a supărat amarnic. „Are necaz pe mine? — s-a întrebat. Dar de ce să aibă necaz?! Că eu..." El o îndrăgise dar nu... găsise prilejul să-i mărturisească fetii...

★

Luase hotărîrea să facă cotitura aceia dar încă lucra ca înainte; presa pămîntul în forme nu atît cît trebuiește și turna fonta topită cu puțină băgare de seamă. Mia, fiindu-i controlor de calitate, dădea rebuturile deoparte fără vreo sfială. Ceea ce îi spori necazul împotriva ei. Își cam plîngea de milă că îndrăgise o... nu găsea cuvîntul potrivit s-o categorisească într-un fel ori, chiar dacă-l găsea, nu-i era la îndemînă să și-l spună. Dar se ferea și să-i vorbească, aproape nu-i mai răspundea la întrebări.

Apoi îl încolțiră treburi „mai serioase". Intr-o zi, după ce abia apucase să scoată piesele din forme, se pomeni cu Țurcaș.

— Feciorul baciului, lasă-ți lucrul pentru o vreme. Meri cu mine în strungărie.

El a intrat în biroul maiștrilor strungari. L-a lăsat să aștepte pe linia dintre strunguri.

— Mă întorc îndată, — i-a zis. Dar a stat acolo aproape o oră. Nicu s-a apropiat de un strung unde lucra un tînăr ce-i era cunoscut, potrivea pe șaibă un butuc de roată dințată.

— Merge? — l-a întrebat.

Strungarul a șuierat o înjurătură. Butucul nu-și prea afla locul pe șaibă. Cuțitul strungarului scotea la iveală porozități ascunse. Strungarul scoase piesa și o aruncă.

— Vezi cum merge? — a răbufnit strungarul. Nu pot să-mi fac norma, frate, și-s om însurat de curînd, am nevoie de bani. Apoi a scrîșnit: de-aș ști care-i turnătorul ce le-a turnat, zău că nu iar fi moale perna pe care-și pune capul.

— I s-ar cuveni perină tare ca piatra, — îl susținu Țurcaș pe strungar, apărînd pe neașteptate în spatele lor.

Nicu a tresărit. Piesele rebutate de strungar erau turnate de el. Le recunoscuse dintr-un început...

După întîmplarea de la strungărie a ajuns fruntaș. „De ce să nu ajung dacă-s în stare! Să vadă și Mia ce pot"...

...Coloana trecu pe podul Cotrocenilor. Se înregimentă într-o coloană uriașă cu care alcătui o mare de oameni și drapele...

Nicu Stamate tot frămîntă gînduri și gînduri... „Dacă Mia s-a sfiit... (ar fi vrut să-i spună: mi-ești drag, te iubesc)... dacă s-a sfiit, el nu se va mai sfii. Cu toate că are să roșească, îi ard obrajii. Inima îi tăcăie aprig. Mintea i se tulbură. „Hotărîrea însă e sfîntă!". Gîndi să meargă lîngă Mia. Dar fiindcă poartă drapelul acela nu se cuvenea să treacă în rîndul al doilea. Putea veni Mia în rîndul întîi. Se întoarse spre ea. O rugă cu privirea, o rugă și cu vorbe.

— Vrei să vii lîngă mine?

Fata se înbujoră. Paraschiv, auzindu-l, schimbă o privire cu Eremia, privire din care se vedea că ei știu pînă și gîndurile lui Nicu. Apoi Paraschiv o împinse pe Mia.

— Du-te, nu-l vezi săracu', e prăpădit de dorul tău. Iți va mărturisi că...

Nicu prinse mîna Miei într-a lui. Fata arăta fericită. Ceea ce pe el îl făcu să-și zică: „Uite, frate, e atît de ușor și de firesc să arăți ori să spui ce ai pe inimă!..." Era nespus de bucuros că președintele îl dusese în rîndul întîi ca să-și facă de vorbă cu Mia.

★

Coloana se apropie de piața Stalin. Oamenii freamătă potrivindu-și cadența. Rîndurile se distanțează, se apropie, ca niște talazuri vii. Larma vocilor reținute umple văzduhul cu un zumzet vioi ca de roi de albine. Drapelele își răsfață culorile la soarele care scaldă totul în baia razelor aurii.

Nicu și Mia merg ținîndu-se de mîini. Țurcaș, luînd seama orînduirii coloanei, dădu cu ochii de ei.

„No, ce se întîmplă!" — se miră președintele neștiutor. Habar n-avea el de ceea ce se petrecuse cu Nicu și Mia. El îl dusese pe Nicu în rîndul întîi și-i dăduse în seamă drapelul acela cu gînd că-i sădește în suflet dorința de a nu mai ajunge printre codași.

Rămase cu privirea la ei. Nu-l vedeau, trăiau parcă numai pentru ei doi. Președintele își mulcomi între buze un surîs de mulțumire. „Dacă Nicu rămîne în seama Miei, nu va mai da înapoi, — își zise el cu siguranță. Apoi se afundă în coloană, potrivindu-și cadența după ceilalți.

Intrau pe terenul din fața tribunelor.

Gheorghe Hoinaru
lăcătuș, cercul literar „Al. Sahia", uzinele „Semănătoarea"

Casă nouă

Casă omenească unde mortarul musteşte
proaspăt încă,
Unde cărămizile se lipesc una de alta
într-o răsuflare adîncă
Unde ferestrele-ochi-urieşi — se deschid
către ceru-nstelat
Chemînd trecătorul dornic de liniște,
de odihnă-nsetat.
Şi-n colțul unde stau aruncați roșietici
colți de cărămidă
Mîine va face trei pași o femeie tînără
și timidă.
Prin încăperile unde mă pierd ca-n virgine
liane
Mîine voi asculta cum curg melodii de
viori și piane.

Ne-a deschis Partidul uşile

Eram adolescent. Flămînd în fața
Universității
Imi scoteam pălăria făcută din paie
de grîu.
Ședeam mult de vorbă cu pereții cetății...
Ascultam cum curge spre ea al visului rîu.
Apoi plecam mai departe cînd ușile grele
Mă trezeau din vis. Flămînd iarăși
de carte
Muşcam din codrul cald al viselor mele.
Și plîngeam că nu pot pătrunde în marea
cetate.
Iată astăzi am venit cu miros de petrol
de pe schele
Să-nvăț cu alți prieteni din uzine și mină.
Ne-a deschis Partidul și nouă ușile grele
Să pătrundem în cetăți de vis și lumină.

Pentru voi, tăietori de lemne

In mîinile voastre zvăpăiatele gatere
Ca niște păsări într-o tainică zbatere
Își întind aripa printre brazi-ferestraie
Aripa-ntinsă pînă la mine — hîrtia
bălaie,
Pe care încerc să scriu pentru voi o
cîntare;
Glasul adîncurilor, adunat într-o scoică
de mare.

IULIAN RISTELEANU
muncitor la Industria Bumbacului. Cercul literar „G. Bacovia"

Cîntec de mai

M-ai învățat un cîntec, cînt de luptă
Pe care-ades în zi Intîi de Mai
Cu ani în urmă, tată, îl cîntai...
Și îl știau toți cei cu fața suptă;

Și îl cîntau toți asupriții, toți.
Era un cîntec crunt, de răzbunare.
Din tată-n fiu bunicii la nepoți...
Era un cînt născut la închisoare.

Născut la Mislea, la Doftana poate
Trecea parcă zburînd din gură-n gură
Și auzeai din cîntec cum răzbate
Vocea lui Horia clocotind de ură.

Vocea lui Doja strigăte și șoapte
Răzbeau din cîntec, plînset și chemare
Și umbrele din nouă sute șapte
Cereau cu glas de tunet, răzbunare.

Din cîntu-acesta ce-a-nfruntat decenii
Se auzea și strigătul: „Nu bate"!
Se auzea și șuerul sirenei
Și mii și mii de voci cerînd dreptate.

E altul astăzi cîntecul de mai
Insă e frate cu acel pe care
Cu ani în urmă tată, îl cîntai,
Cu cîntecul născut la închisoare.

VICTORIA DAVIDOVICI
elevă, cercul literar al Palatului Pionierilor

Cîntec

Urăsc clipa inertă ce-arar în tristețe
m-aruncă
Și-mi singeră dragostea caldă încrustată
pe gînd,
In fiecare hohot al pulsului descifrez
o poruncă:
Incolonează-te, pasul în aprige marșuri
ritmînd.

Tu, noapte cu flăcări de umbre, cristale
de-argint și zăpezi,
Privesc — solitară, vîrtejuri de lună din
plin iști
Și joci peste vise, ca peste amfore vechi
cu monezi,
Sporindu-mi lumina cu cercuri fierbinți
de neliniști.

Le simt cum cresc și se zbat uriașe
în mine
Că nu știu dacă-am să pot, Partidul meu
scump,
Inoxidabilul vers să-l desferec din cătușe
intime,
Sub arcuri de flăcări cu tine incandescent
să irump.

Ca brumele toamnei la carnea ciorchinilor,
plină,
Spre cîntec rîvnesc, în zarea mai caldă,
senină.

MIHU MANOLESCU
student. Cercul literar al Casei Studenților

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

ION TEMNIC: Sînt imagini reușite în strofele calme din Odă la începutul marilor trepte:

Și cei ce văd nainte se bucură de-acum,
gătind această mare, în spații, navigare,
și tot de-acum merinde ca să avem
pe drum
ei socotesc cu grijă-n astrale calendare.

Ei dau nădejde lumii să creadă-n
steaua sa,
cea roșie, vestindu-i o nouă cucerire,
ce fremătează încă fierbinte-n
mintea mea,
cînd ei gătesc o altă, gigantică, suire...

(deși „fremătează" pare oarecum forțat).

Povestirea are tendințe psihologiste nepotrivite personajelor, iar faptele îmbracă un caracter prea general. Mai trimiteți.

PETRE STOIAN: Intr-adevăr, ne putem dispensa de rimă, dar dacă o folosim, să-i respectăm aparențele măcar! Imn nu poate sta lîngă îndemn, oricîtă bunăvoință ar avea cititorul. Intențiile sînt lăudabile, dar, așa cum afirmi chiar d-ta, versurile au prea multe stîngăcii. Cu timpul s-ar putea elimina.

STELIAN FETELCA: Ca și pînă acum, imagini proaspete, într-o revărsare uneori cuceritoare:

Aici au desenat prășitori șah de ogoare.
Va crește porumbul pădure, la cuptorul
de soare.
Maci purpurii, rubine ale aurului
de grîu arnăut,
Așteaptă combinele sprintene să le dea
primul sărut.

Inșiruirea prea insistentă a unor asemenea imagini obosește, însă, creînd senzația unui mecanism care merge în gol. Poate că ar trebui să încerci a depăși simplele descripții de natură, subordonînd imaginile unei idei mai precise.

MIHAI PELIN: Versurile au cursivitate, dar surprind o senzație cam de suprafață. Oare într-adevăr noile construcții se ridică brusc, fără ca „oamenii să simtă cînd s-au săpat temelii"? Te poate surprinde transformarea unor locuri pe care nu le-ai mai văzut un timp, dar d-ta vorbești despre sondorii care trăind „între sonde și stele" s-au trezit, deodată, în mijlocul unor construcții. In fond, temeliile erau turnate chiar de ei! Mai trimite-ne.

LIGIA TOMȘA: „Urma de progres" despre care vorbești d-ta, există și, pentru a o sublinia, publicăm una dintre poezii.

MICU ARGEȘANU: Eroul d-tale liric se compară cu un „lanț sclipitor", care nu se teme de adversități:

Cînd soarele autogen
cu harnicii sudori
îl fac mereu mai omogen
mai bun de mii de ori.

Imaginea ni se pare cam nepotrivită (un om comparat cu un lanț?), iar terminologia de asemenea.

ȘTEFAN IBĂNESCU: Discuțiile versificate dintre un moșneag sfătos și un tînăr care se minunează, nu mai pot, decît foarte greu, să dea viață unei poezii. Talentul d-tale n-ar trebui să facă astfel de meandre.

VALENTIN MUNTEANU: Lîngă notații interesante (ca în poezia pe care o reproducem) sînt și acorduri de tango, supărătoare:

Trecea un om pe stradă fluierînd.
In noapte pașii lui
Sunau pe rînd.

Bineînțeles că „pe rînd", pașii nu se pot auzi toți deodată!

Trecea un om fluierînd pe stradă;
Inima lui nimeni
Nu poate s-o vadă.

Iarăși bineînțeles! Iar intenția de imagină este atît de consumată, încît stă la antipodul unei încercări de poezie.

Și vîntul ușor îi umflă cămașa de in
Să-l mîngîie și el
Din mers, puțin.

(Cămășile de in sînt foarte trainice, dar ce rost au aici, în versurile d-tale? Era atît de necesar să precizezi?).

Bănuim că sînt pagini mai vechi, dar, oricum, credem că nu mai este nevoie să te reîntorci la ele. Calea din „Noapte pe șantier" este mult mai sănătoasă.

SIMON AJARESCU: Ar trebui să repetăm întîiul răspuns în întregime și pentru plusuri și pentru minusuri. Ne place modul gîlgîitor în care se întregește imaginea, deși face multe bulboane inutile, de care sîntem siguri că vei scăpa, în curînd. Mai realizată ni s-a părut „Sîntem siliți să ne-amintim", cu finalul dens și convingător:

Atîtea valuri negre trecut-au peste maluri
Și-au inundat podișca pe care ne jucam
Că valurile-albastre, azi, valurile noastre,
Ne par un vis perpetuu de rai
sau de sesam.

Așteptăm, cu încredere, lucrări noi.

TIBERIU CRISTESCU: Am reținut, deocamdată, o poezie.

AL. CONST. POPESCU: Motivul din „Dacă trec" poate da mai mult. Începutul rezumă cam întreaga poezie, într-o strofă izbutită:

Dacă trec prin amintiri și printre
anii mei ca șoaptele prin flaut,
tot cu stele potrivii cuvinte
Sînt un vechi, incorijibil astronaut.

Am reținut „Identitate", și te rugăm să ne mai trimiți.

MARIA VASS: Oricine salută asemenea preocupări gospodărești, dar nu este neapărată nevoie să fie transpuse și în versuri:

Drumuri și poduri iar
Tot mai multe apar
Și acum e pus în plan
Să avem și gaz metan.

Citește, de exemplu, „Povestirea turnătorului Ivan Kozîrev despre instalarea

IDENTITATE

Trec pe lîngă oameni de cînd
se aud primele stele căzînd;
de cînd glesnele albe ale luminii încep să fugă
pe trotuarele încă umede de liniștea nopții.

Trec și mai văd în fiecare surîs
pe care îl scriu diminețile în privirile oamenilor.
Și zidar dacă e sau mecanic, sau țesător,
sau dacă mîinile îi miros a pîine coaptă,
dacă în muchea securii lui gem încă stejarii
culcați la pămînt,
în fiecare dintre ei mă adun, mă scad, mă
multiplic și mă împart
Ca un ecou în pădurile munților
Ca un zbor în oglinzile apei.

Iar surîsul lor se reflectă în poemele mele
Ca-ntr-o stea de oțel uriașa inimă a
cuptoarelor Siemens.

AL. CONST. POPESCU

NOAPTE PE ȘANTIER

Șantierul rămîne pustiu
Sub obrocul de schele...
Cărămizile dorm somn liniștit
Cu fața spre stele

Numai uneltele nu pot dormi.
Au încă în ele
Rezonanța zilei de muncă ce-a trecut
Și-o string în metalul lor rece.
Ca mîine să nu mai existe INCEPUT.

VALENTIN MUNTEANU

MÎINE

Mîine,
Saharele pustii de azi,
Vor fi albii de dunări în clocot
Și nisipul sterp,
Va fi căuș cu viață;
Mîine,
Albastrul cerului — clopot —
Va răsuna de ciocanele omului
Și șantierele astrale
Își vor oglindi silueta
În mare, fluviu și riu;
Mîine,
Pămîntului
Incins cu-n roșu brîu
Îi va crește uriașe umbra
Proiectată-n univers
Fiindcă mîine
Sumbra perdea a necuprinsului
Ce de milenii flutură streină
Își va desface faldurile
În fața măreției omului
Iar pămîntul,
Secerînd în spice de neguri,
Va rodi lumină.

LIGIA TOMȘA

PREMIERA DOBROGEANĂ

Galeșă trecînd pe sub sălciile înverzite
Dunărea în ele-și piaptănă galbenele unde.
Apoi, în amurg cu priviri repezi se surprinde
Oglindindu-se în ferestrele caselor scunde.

Pe mal tractoriștii în salopete negre
Cu fețele albe zîmbind în răcoarea amurgului
Pornesc spre cîmpul
Peste care seara
Se așterne ca un clopot fumuriu de sticlă
Cu marginile sparte
De farurile tractoarelor din schimbul de noapte.

TIBERIU CRISTESCU

lui într-o locuință nouă" **de Maiakovski, și vei vedea cum se pot transforma asemenea aspecte în poezie.**

L. SUCEVEANU: Intenția d-tale de a scrie versuri „concentrate" dă uneori rezultate stranii, ca în încercarea intitulată „Particip":

Cîrduri de suflete tari
prinse-n tumult,
inimi cu sînge bizar
vă ascult.

Ascultăm și noi, dar nu înțelegem nimic! Mai ales că versurile nu sînt însoțite de nicio explicație, ca în cazul celor de alături intitulate „Meditez" **(și dinamica titlurilor este curioasă), unde notezi: „am încercat aici o exprimare a posturii meditative dialectice". Iată și exprimarea:**

Mă opresc;
mișcarea mă strigă.
Eu curgeam în valurile ei,
m-au pătruns milioanele de fire
ce se învîrt
în jurul meu
acum,
cînd mă opresc.
Stau cufundat în mișcare.
Milioanele de fire
se-nvîrt în jurul meu
și zboară iar.

Ar putea fi ceva, dar confuzia imaginei derutează chiar un cititor mai răbdător. „Mișcarea" care „se învîrte" și apoi „zboară" are aparența unei nebuloase, și probabil că d-ta ai tentat altceva.

LIUBA SEVCENCO: Cînd primele două versuri conțin diminutive de genul

A lui mînuță ține-o floare,
Iar ochișorii vii iscoade,

este foarte greu să citești mai departe. Declară război pe viață și pe moarte „mînuțelor" și „ochișorilor" și, după ce le vei fi nimicit, să vedem ce mai rămîne de făcut.

AURORA MUREȘAN: D-ta ne scrii: „nu-i ușor, îmi dau bine seama de acest lucru și cu toate acestea aș dori să știu, să învăț cum se scrie o poezie. „Exemplificările dovedesc stadiul în care te afli:

O casă se înalță în zare,
pe cît de măreață
pe atîta de mare.

Cu ce să începi? Ne scrii că iubești poezia. Ar trebui mai întîi să-ți dai seama dacă n-o iubești în calitate de cititor, și, dacă totuși socotești că ai și ceva de spus, să scrii nu două-trei versuri, ci cîte ceva din ceea ce consideri d-ta că ar fi poezie. S-ar putea ca, astfel, să se manifeste o înclinație mai certă. Studiul propriu zis nu ajută la nimic, dacă nu s-a relevat măcar un grăunte de talent. Spunem banalități, dar acesta este totuși adevărul.

D. RĂDULESCU: Din păcate, nu putem discuta toate manuscrisele primite, din motive pe care le-am expus în mai multe ocazii. Ne-am oprit asupra unei singure poezii, deoarece ni s-a părut că are elemente (pozitive sau negative) valabile pentru discuta ea actualului d-tale stadiu. Așa vom face și de data aceasta, atrăgîndu-ți atenția că viziunea roză din „Primăvara" te oprește să te apropii de conținutul real al imaginii poetice:

Grădina s-a scăldat în soare
Și mugurii din somn tresar,
Albinele din floare-n floare
Culeg în liniște nectar.

Este, aici, tot arsenalul unei poetici de mult condamnate, pentru falsitatea ei.

Mihu Dragomir

O POVESTIRE DE ION AGÎRBICEANU

ADORMIREA MARIUŢEI

Imagini din trecut

Sărbătoarea Constantin şi Elena cade către sfîrşitul lui mai, cînd primăvara e pe ducă, dar tot mai are încă destule flori şi prin grădini şi pe cîmp. Prin grădini iazminul abia acum înfloreşte, trimiţînd pînă departe mireasma lui dulce şi tare, din delicatele lui mici potire albe. Bujorii, gherghinele şi-au dezvelit în soare florile aprinse, mari şi roşii. Garoafele sîngerii mirezmează uşor straturile şi adieri subţiri din parfumul lor pătrund pînă în suflet. Vioalele albe şi roşii, cu rozetele cărnoase, delicate, abia şi-au deschis cîte-un ochi; ele vor înflori pe îndelete, dar aerul e plin de pe-acum de mirosul lor. Peste toate se ridică şi pluteşte ca o ceaţă nevăzută mireasma rezedei înflorite de curînd, mărunţel şi sfios, peste care au dat năvală sute de albine, zăpăcite de-atîta dulceaţă.

Da, grădinile sînt încă în floare şi către sfîrşitul lui mai, iar cîmpul nu rămîne în urma lor. In iarba înaltă, ce se apropie de coasă, înfloreşte acum ochiul boului în fire singuratece sau în tufe, cu petalele desfăcute şi albe, cu miezul rotund şi galben, cît un bănuţ de aur nou — un fel de crisantemă sălbatică ce împodobeşte, de-acum pînă la coasă, luncile şi fineţele. Se ridică cutezător ciucurul roşu al trifoiului, deşi numai culoarea e de capul lui, încolo n-are nici o aromă. Infloreşte acum coada şoricelului — o floare în ciorchine albe, cu mireasmă dulce, care aduce aminte de iasmin. Şi se ridică sau se leagănă, în rînd cu iarba ondulată de vînt, pîlcuri de sînziene galbene şi albe, cu mirosul lor pipărat şi ameţitor.

După un obicei vechi al satului, în ziua praznicului de Constantin şi Elena se ţinea examenul de sfîrşit de an. Venea vara şi cei mai mulţi părinţi aveau nevoie de copiii lor să-i trimită cu vitele la păşune, sau cu noatinii.

Ca de obicei, şi în anul ăsta, cu o zi înainte de examen, dascălul ieşi cu şcolarii pe cîmp să aducă cele mai mari ramuri verzi din pădure, iar ceilalţi să adune flori, să împodobească şcoala. De cîte ori plecau din clasă şi din curtea şcolii, la excursie pe cîmp, fiecare şcolar şi şcolăriţă îşi avea tovarăşul, acelaşi de la întîiul drum.

Acum, în preziua praznicului, cînd porni dascălul cu toţi şcolarii la cîmp, Anuţa Surdului se trezi singură, fără tovarăşe. Se zăpăci că nu ştia ce să facă. Se uita în dreapta, se uita în stînga: toate copilele aveau tovarăşe, nici una nu era singură.

Îşi duse pumnişorii la ochi şi începu a suspina.

— Ce-i, tu Anuţă, ce-i cu tine? o întrebă dascălul.

— Păi, n-am tovarăşă, domnule!

— Da' cine ţi-e tovarăşă? N-a venit la şcoală?

— Nu, domnule! Nu poate!

— Cum? De ce nu poate?

— E Măriuţa Bologoaei, domnule!

— Aşa! Ea este! Sărăcuţa de ea!

Dascălului i se muie glasul: Măriuţa Bologoaei era bolnavă de trei săptămîni.

Luă de mînă pe Anuţa Surdului şi o duse la două fete, care erau în rîndul din curte al şcolarilor şi se ţineau de mînă.

— Nuţa n-are soaţă, le zise el, că tovarăşa ei, Măriuţa, e bo'navă cum ştiţi şi voi. Luaţi-o cu voi. Veţi fi trei în rînd.

Şcolarii ieşiră cuminţi, în rînduri frumoase, în uliţă şi luară drumul spre cîmp, să aducă ramuri verzi şi flori să împodobească şcoala pentru examenul de mîine.

In vremea asta, Măriuţa zăcea albă ca o floare veştejită în pătucul ei de lîngă fereastră. Rugase pe mamă-sa să-i pună aşternutul aproape de fereastră, să poată vedea în curte, să poată vedea cerul senin şi, prin văzduh, zborul rîndunicilor. Sub streaşina casei lor erau, de mulţi ani, trei cuiburi de rîndunici, şi suveicile, cu coada neagră, înforfecată, mereu ţeseau linii nevăzute prin aer, întorcîndu-se mereu la cuiburile lor.

De cîte ori le vedea întorcîndu-se şi le auzea ciripind mărunt pe marginea cuiburilor, pe Măriuţa o gîdila la inimă, şi un zîmbet i se înfiripa în jurul gurii cu buzele arse de febră.

Cît erau de frumoase, de zvelte şi de dulci! Şi cum ciripeau de mărunt!

Oare ce gîndesc ele cînd vorbesc aşa cu puişorii lor de pe marginea cuibului? Le pare bine de ei? Se bucură? Cum să nu se bucure, dacă-i iubesc! Uite, toată ziua aleargă să le aducă de mîncare! Oare ce le dau de mîncare! Mamă-sa i-a spus că musculiţe, pe care le prind din zbor. Nu-i de mirare că le pot prinde, dacă zboară aşa de repede!

Cum stă pe spate, cu capul pe pernă, vede prin geam şi în înaltul cerului. Acolo se roteşte uneori un uliu mare, care se mistuie nu se ştie unde în văzduh, şi iar se arată. In parii din gard se lasă uneori — nu ştie, stau într-un picior, ori cum — ţărci sau coţofene cu coada lungă, cu aripile tivite cu negru, şi cîrîie repezit, şi se tot închină. Se ceartă aprins o vreme, apoi filfîie iute din aripi şi pleacă într-altă parte.

Măriuţa ştie că ţărcile caută şi cuiburile cu ouă de găini, şi, dacă le află, nu mai rămîn în urma lor decît cojile.

Fie! Da' păsările-s frumoase, păcat că nu ştiu cînta frumos! Baremi aşa cum fluieră mierla galbenă ce se opreşte adeseori în nucul din grădina lor. Adevărat că uneori şi mierla se prosteşte şi miorlăie ca miţele.

De trei săptămîni, toată primăvara de-afară năvăleşte prin fereastra asta, în sufletul Măriuţii.

Peste zi mamă-sa îi aduce din grădină flori proaspete. A început cu florile de păpădie, care-şi revarsă mai întîi aurul în iarba verde: au urmat curînd ramuri de păducei înfloriţi, apoi potopul de flori de cireş, de vişini, de peri şi de meri. Măriuţa voia să aibă mereu în pat, pe perini, lîngă capul ei, o floare, o crenguţă înflorită. Le mirosea cu nesaţ, iar cînd nu o vedea mamă-sa şi le lipea de obrajii fierbinţi. Cît erau de răcăroase!

— Măriuţa mamei, nu ţi-e foame?

Ea clătina din cap.

— Un strop de lapte!

Acelaşi semn.

— Un păhăruţ de apă!

— Apă!

Îşi muia buzele, înghiţea cît o păsărică.

— Lasă paharul aici, pe fereastră, mamă.

— Ajungi cu mîna la el?

Făcea semn din cap că ajunge.

Pe mamă-sa o mînca supărarea de cînd se bolnăvise copila. Era sură la obraji, ochii îi căzuseră în orbite, slăbise.

— Bagă de seamă că o să te îmbolnăveşti şi tu! zicea bărbat-său.

Ea făcea semn cu mîna că nu-i mai pasă de nimic, chiar să moară, dacă nu i se mai ridică din pat copila. Nu mai avea alt copil.

Nu se ştia din ce se îmbolnăvise Măriuţa. Intr-o zi se întorsese cu durere mare de cap de la şcoală şi ăsta fusese tot semnul. Copila căzuse la pat şi nu-l mai părăsi. In sat nu era doctor, oraşul era departe şi bani să plătească o căruţă şi pe doctor, de unde să ieie?

Măriuţa înghiţea în silă puţin lapte şi bea apă. Apă multă: ar fi stat cu buzele şi cu limba tot în pahar.

Copila părea că-i dusă mereu cu gîndul, că se risipeşte în primăvara de afară. In altă parte a camerii, de unde să nu poată vedea afară, nu putea răbda patul. Mamă-sa încercă în zadar, cînd vremea afară era urîtă şi rece, să o ducă de la fereastră. Dar puţine zile fură friguroase şi întunecoase de trei săptămîni, de cînd Măriuţa căzu la pat.

Încă în a doua săptămînă, se rătăci un cuc în grădina lor şi ea-l întrebă în gînd: „Cîţi i-a da, pîn-s-a mărita?" Şi pasărea îşi spuse numele cadenţat, în răstimpuri egale, de zece ori. Acum era de opt ani. Aşa că se va mărita cînd va fi de optsprezece — socoti ea — şi un zîmbet luminos îi inundă obrajii palizi şi subţiaţi.

Nu vorbi nimănui de taina ce i-o spuse cucul. Se simţea bine şi liniştită în sufletul său cu siguranţa asta. Apoi nu simţea nici o durere, nici nu-şi dădea seama că-i bolnavă. Îi părea, de cînd stătea în pat, că e o... altă copilă.

Nu mai e Măriuţa de pîn-acum. Şi-i părea că se face tot mai uşoară, ca un abur şi se risipeşte, se risipeşte în primăvara de afară.

In cele trei săptămîni venea uneori la ea tovarăşa ei de bancă, Anuţa, care nu locuia departe, pe aceeaşi uliţă. O trimete şi dascălul să vadă ce mai este cu ea, şi dacă-i mai bine să-i arate ce să mai înveţe din carte, să nu rămînă în urmă de ceilalţi şcolari din clasa ei, acum se apropia, ba era chiar aici, examenul.

Anuţa veni de două ori cu cartea, în care puse semne, să-l arate Măriuţii ce să mai citească.

Dar Măriuţa nu înţelese nimic din ce-i spuse tovarăşa sa. Se uită ca la un lucru străin, la cartea de citire în care Anuţa punea semnele. Ce să facă ea cu cartea aceea?

— Să citeşti, să ştii şi tu la examen, o îndemnă Anuţa.

La examen? Ce putea fi asta?

A treia oară, tovarăşa de bancă nu mai veni cu cartea. I-a adus nişte flori din liliac involt, albe ca spuma.

Bolnava zîmbi şi-şi întinse amîndouă mîinile după rămurelele înflorite, şi-şi îngropă obrăzuţul, rămas numai cît un pumn de copil mic, în ele. Numai acum băgă de seamă Anuţa cît erau de subţiri, de firave, braţele Măriuţei. Şi-i intră o răceală în tot trupul şi se grăbi acasă.

Cît stătea la bolnavă nu vorbeau nimic împreună. Măriuţa părea că nu o cunoaşte, ori că nu are să-i spună nimic. Era mereu cufundată în lumea ei cea nouă.

Numai primăvara de afară o atrăgea cu putere. Ar fi tot privit, ar fi tot ascultat, pipăindu-şi mereu florile proaspete de pe perină şi răcorindu-şi uneori cu ele obrajii aprinşi.

Cu trei zile înainte de examen, bolnava nu mai bău nici picurul de lapte de pînă atunci. Nu-i mai trebuia decît apă, cu linguriţa, căci din pahar sau lingură mare nu mai putea sorbi acum.

Părea că nu o mai cunoaşte nici pe mamă-sa. Nu mai vorbea. Dar urmărea şi acum zborul şi asculta întins ciripitul rîndunicilor. Iar într-un rînd, cînd cocoşul lor cucurigă din răsputeri, chiar sub fereastră, ultimul zîmbet trecu pe faţa ei...

Cînd se înapoiară şcolarii de la cîmp cu ramuri verzi şi cu flori sălbatice, Anuţa se repezi să-i aducă un mănunchi cu ochiul boului, garoafe, sînziene şi coada şoricelului. I-l pregătise afară de florile pe care le adunase pentru şcoală.

Curtea era pustie, tinda era goală, pretutindenea linişte, nici o mişcare. Copila se înfioră toată şi se strecură cu mare teamă în odaia bolnavei.

Mama Măriuţii stătea la căpătîiul ei cu o luminiţă de ceară aprinsă în mînă. Dar, oare, era mamă-sa? Nu mai semăna! Asta era o femeie uscată şi bătrînă.

Îi veni să iese repede pe uşă, dar ochii îi rămaseră pironiţi pe fruntea Măriuţii. Ce albă era! Şi cum juca deasupra flacăra luminiţii peste ochii închişi. Copila adormise pe veci şi mamă-sa nu credea.

A treia zi, pe-o vreme senină şi caldă, o duseră la groapă. Dascălul, deşi se ţinuse examenul, adună pe toţi şcolarii s-o însoţească. Pe copile le învăţase un „vers" care se cîntă la fete tinere.

Mama Măriuţii o împodobi cu cununiţă de mireasă pe cap.

In curte după ce se isprăvi prohodul, dascălul porni corul şcolăriţelor:

Frunză verde busuioc
N-avu în lume noroc!
Busuioace, nu-nflori,
Că nare cin'te plivi.
Busuioc, floare frumoasă
N-are cin'să te-amiroasă
Nici la brîu de-aci-n colea
Nu te-a purta cineva,
Nici la grindă nu-i mai sta,
La icoane nici aşa!
Că pe cine ai avut
A pus capul pe pămînt!
Te-ai bucurat, ţintirime,
Că frumoasă floare-ţi vine:
Da nu vine să-nflorească,
Ci vine să putrezească
Pe părinţi să-i amărască
Lumea-ntreagă s-o cerneasc
Florile să ofilească...

Mai departe corul unison al copilelor nu mai putu continua cu toate stăruinţele dascălului: izbucniră toate în plîns şi după ele începură şi femeile din curte.

Patru fecioraşi luară sicriul pe sub care se trecuseră două năfrămi lungi şi porniră cu Măriuţa la cimitir.

TH. PIERIDIS

Acum bucuria...*)

Acum bucuria, frumoasa cu ochii de aur,
nu mai e cea rătăcită într-un naufragiu
trăind însinguratăn ostrovu-i pustiu
întrebîndu-se dacă valul îi va aduce pe plaje
un alt supravieţuitor.

Şi tu, tu nu mai priveşti peste valuri
întrebîndu-te dacă epava care fusese o navă
o să se-avînte iarăşi odată în larg,
dacă vei mai revedea revenind pe frumoasa
ce să îmbrace în aur iubitele ţărmuri
cu raza privirilor ei aurite.

Acum şi poetul şi oricare om
pot să o vadă pe căile lumii şi-n străzile-acestea.

Ei pot să o vadă aşa cum în clipa aceasta
tu o vezi pe această tînără dactilografă care
aleargă să prindă autobuzul
cum vezi pe trotuarul din faţă pe zugravul acesta
cu găleţile lui şi cu salopeta-nflorită de pete de var,
pe şcolăriţele-acestea cu şortu-nflorit de cerneală
sau pe bătrînul acesta ce moţăie-n soare
înconjurat de bulgării săltăreţi ai vrăbiilor.

Tu poţi, tot aşa, să te pimbi împreună cu ea sub
castani.
Tu poţi rătăci cu pasul uşor şi mlădiu
aruncîndu-ţi privirea-mpăcată peste-acest
Bucureşti primăvăratec

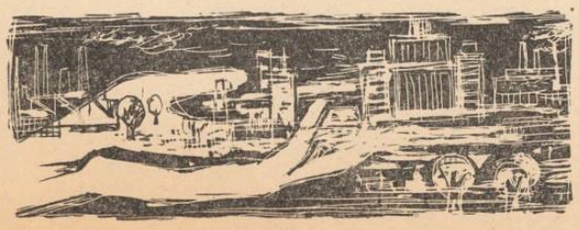

cu degetele împletite într-ale sale
vorbind o mulţime de lucruri cu frumoasa cu ochii
de aur
care-i asemeni acuma surorii, nevestei
sau iubitei tale —
simplă, amicală, adevărată.

Acum fericirea...

Acum fericirea e-adevărată.

Nu mai trebuie să-i cazi în genunchi la picioare
cerîndu-i cu mîna întinsă dania unui zîmbet
doar o fărîmă de zîmbet
zvîrlit de pe buzele-i veşnic închise.

Acum poetul o poate cuprinde în cîntec
cu gingaşă mînă — fără majusculă-n glas
sau în vîrful peniţei.

Poetul şi oricare om o poate acum întîlni
pe toate căile lumii şi-n străzile-acestea.

Nu-ţi mai trebuie s-o gătească în rochii de gală
şi înmărmurit s-o admiri după geam
cum alunecă-n vals, graţioasă dar atît de
îndepărtată
în braţele unor oaspeţi aleşi.

Acum fericirea poartă năframa de toate zilele
şi umblă pe străzile acestui oraş.
Ea umblă cu pasul surorii, nevestii,
sau al iubitei —

simplă, amicală, adevărată

In romîneşte de TAŞCU GHEORGHIU

*) *Din ciclul în pregătire „Un poet străin se plimbă prin Bucureşti".*

KISS JENŐ

Bucureşti „500"

Cu cît mai des te văd — cu-atît mai mare
îmi pare astăzi strălucirea ta.
Mor beznele, dar vraja ta nu moare!
Tot mai frumos te-nalţi în faţa mea!

Pe largi şi înflorite bulevarde,
mă-ntîmpină al teilor parfum.
Tramvaie şi troleuri vin să-mi poarte
printre mulţimi, avînturile-acum.

Ştiu casa-n care prieteni mă aşteaptă,
să stau ca ei la un tihnit taifas.
Spre-o bancă-n parc dorinţa mă îndreaptă
lîngă hotelul nou la care-am mas.

Acas' mă simt pe-aici, întîia oară,
ca om şi cetăţean, şi ca poet.
Ah, vremea cînd în zdreanţă militară
mă strecuram pe-aicea, n-o regret.

Regi, eghileţi, sălbatica reclamă,
s-au stins pe veci cu anii lor amari.
Chiar amintirea lor azi se destramă
sub soarele dreptăţii noastre mari.

Te-nalţi mereu. Răsar ca din pămînt
palate mîndre, albe ca de nea.
Şi tu eşti altul, şi eu altul sînt!
Istoria ta, astăzi, e şi-a mea!

In romîneşte de NIC. A. STRAVOIU

ION PETRACHE

Noapte bucureşteană

Cu paşi de aur toamna se leagănă pe drum.
Parfumul ei de frunze cu nostalgii mă-mbie
Dă-mi mîna ta iubito şi-o să pornim acum
Să căutăm oraşul în noaptea străvezie.

Mă cheamă-n astă seară întregul Bucureşti,
Cu străzi tivite-n frunze şi ramuri de lumină.
Adesea ştiu că-ţi place în suflet să-i priveşti
Şi ochii să i-i cauţi în fiece vitrină.

Coboară spre trotuoare o lume de culori,
Feerice decoruri cu falduri de mătase,
Pe care-nsufleţite le văd cum deseori,
C-un gest firesc le fură femeile frumoase.

A revărsat cisterna iz reavăn de pămînt
Marşul de colb al zilei se scurge pe canale.
E Bucureştiul nostru în toate cîte sînt,
In blocuri, în getaxuri şi-n zîmbetele tale.

Atîrnă grele roade în pomii de neon
In praf de-argint se scaldă statuia din piaţetă
Şi profilat pe negru oraşul de beton
Ne pare grav şi straniu ca un obraz de cretă.

Ce te-nfiori? E numai un joc de reflector
Pe-o scenă-n care viaţa năvalnic mi se-arată
Oraşul meu puternic cu mîini de muncitor
Îţi simt bătaia caldă a inimii de tată.

Priveşte-l! Ţi se pare cumva c-a adormit?
E somnul treaz ce-l fură în marşuri luptătorul
Şi se desprinde parcă din pasu-i de granit,
Imaginea ce-o-ncheagă în visuri viitorul.

Desene de GREBU DEVIS

RELIEF

ION MARIN SADOVEANU

BUCUREŞTI

Oricine recunoaşte Leningradul după turnul Amiralităţii ; Parisul după Notre Dame ; Berlinul după Brandenburger-Tor ; Roma după Coliseu. Bucureştiul nostru de astăzi se recunoaşte după Casa Scînteii. E monumentalul început de acum cîţiva ani, căruia avea să-i urmeze creşterea uimitoare a oraşului. Ea avea să şteargă încet trecutul.

Cincisute de ani despart imaginea unui Bucureşti, care va fi fost pe timpul lui Vlad Ţepeş, de cel al construcţiei socialismului de azi. Firește că de acum începe o altă înflorire şi un alt stil. Totuşi nu este mai puţin adevărat că printre uriaşii de beton de astăzi, Bucureştiul îşi mai păstrează frumuseţi de odinioară. Privesc de pildă cu plăcere în inima oraşului biserica Enei (de care sînt legate rosturi şi numele lui Nicolae Filimon) ca pe o corabie ancorată între două blocuri. Şi se mai pot adăuga mari şi evocatoare clădiri : palatul Şuţu, unde se adăposteşte astăzi muzeul Capitalei, palatul Ghica-tei. Şi firește că tot din aria Bucureştiului trebuie socotită şi Mogoşoaia, minunatul palat brîncovenesc.

Sînt urme frumoase în sine, mai frumoase însă astăzi pentru că sînt puse în valoare. În general mult mai puţine mărturii aici, decît aiurea, pentru că Bucureştiul a trăit între războaie, incendii şi cutremure. A fost totuşi Bucureştiul o eroică aşezare în modestia lui pentru că a ştiut şi a vrut să dăinuiască pînă astăzi. Aştepta parcă, zilele noastre care să-l crească, să-l mărească şi să-l înfrumuseţeze. Pentru încadrarea fiinţei sale noi el şi-a păstrat nume, mai puţin solide decît palatele şi catedralele, dar mai trainice în viaţa poporului, care şi le-au transmis generaţie după generaţie.

Văcăreşti, Cotroceni, Tei, Colentina, Panteli-mon, Filaret, Floreasca, iată atîtea pietre de hotar şi astăzi tot atîtea noi înfăptuiri. Nu este departe vremea în care cînd ieşeai din Bucureşti erai urmărit pe amîndouă laturile şoselei de şanţuri cu ape verzi stătute ; cu porci şi raţe bălăcite şi mai ales de copii murdari şi bolnavi, cu burţile umflate de friguri, gălbejiţi şi goi. Populaţia îţi făcea impresia, în cartierele acestea că poposeşte, nu locuieşte, căci ţi-era cu neputinţă să-ţi închipui că poate o fiinţă omenească să-şi înşire zilele în cocioabele căzute pe brînci. Şi astăzi în locul lor Bucureştiul ridicat îşi merită într-adevăr numele de oraş, Blocuri albe, sănătoase, cvartaluri, cartiere întregi dintr-un oraş mare şi nou cu care te poţi mîndri ca cetăţean şi romîn. Cei care muncesc prin fabrici şi ateliere se întorc în locuinţe spaţioase şi sănătoase despre care ne informează cinematografia şi fotografia. Bucureştiul capătă o arie, o centură de locuinţe înalte pe numele vechi păstrate care-şi schimbă sensul. Monumentalul cinematograf din cartierul Bucureştii-Noi, de pildă, parcurile de odihnă Stalin, Bălcescu, 23 August, fiecare cu un teatru de vară, cu peluze, locuri pentru sporturi, înviorează pe cartiere această mare aşezare, Bucureştiul.

Rămăsese însă pînă în anii aceştia centrul mărunţit, pelicit, întortochiat. Din miezul domnesc şi negustoresc de sub dealul Patriarhiei de unde porneau cîndva dughenele şi aşezările breslelor prin veacul al XVIII-lea, al XIX-lea şi pînă mai ieri al XX-lea, s-a pornit marea luptă de modernizare. Cresc ca din pămînt blocurile care trag cu sfoara şi rigla laturile bulevardelor ce duc spre şosea. Piaţa Republicii se taie şi se lărgeşte. Şi cei care vor veni mult mai tîrziu după noi şi vor găsi toate bine orînduite şi ticluite în aşezarea unui mare oraş, vor crede că aşa a fost întodeauna. Ei nu vor fi văzut ca noi uriaşii cocostîrci galbeni, elevatoarele năpraznice lucrînd şi noaptea în bătaia reflectoarelor şi aşezînd bucată cu bucată ziduri şi pereţi, urcînd de azi pe mîine cîte un etaj, împărţind piatra şi cărămida. Încetul cu încetul pe locurile unde vechiul bucureştean îşi ducea viaţa lui măruntă, pricăjită, abia bucurată de schimbarea anotimpurilor, noul bucureştean locuitor al unui adevărat oraş nou legat prin mii de legături cu lumea întreagă, va fi un cetăţean crescut la dimensiunile cuvenite unui adevărat om modern. El va păstra peticele de vechi Bucureşti ca pe urme preţioase ale trecutului încadrat de viaţă vie şi puternică, luminat ca o pildă de lumina vieţii acesteia. Pentru că în afară de frumuseţea pe care şi-o păstrează şi şi-o crează pentru viitor, în afară de frumuseţea naturii cu care se împodobeşte în parcurile şi grădinile sale, Bucureştiul mai are şi o frumuseţe morală care nu este de uitat.

El a vrut să fie, a vrut să existe şi a existat şi a biruit. Neglijat cîndva de Domni ; de multe ori schimonosit de burghezie ; părăsit de multe ori şi lăsat pradă puterilor vrăjmaşe, Bucureştiul s-a mîntuit prin puterea şi vitalitatea sa. Scăpat de oameni, el astăzi creşte şi se împodobeşte pentru om, pentru omul liber care-l locuieşte şi îl iubeşte. Bucureştiul se înobilează cu o mare frumuseţe morală : aceea a muncii şi a credinţei nestrămutate în viitorul său, tot mai puternic, tot mai luminos.

Hărţi necunoscute ale Bucureştiului

Biblioteca Centrală de Stat a cerut bibliotecilor din Moscova, Paris şi Viena, microfilme, fotocopii şi documente în legătură cu planurile şi aşezarea capitalei patriei noastre.

Cele mai multe şi valoroase planuri, le datorăm topografilor ruşi, executate în perioada războaielor ruso-turce (1768—1774, 1806—1812) pentru o mai bună şi mai sigura orientare în oraş. În 1768, armatele ruseşti, alungînd pe turci din Moldova şi apoi din Ţara Romînească, intră în Bucureşti, unde sînt primite pretutinteni ca eliberatoare. Necesităţile de cunoaştere au determinat întocmirea unui plan, alcătuit în 1770. Plan goroda Bukoreşta [1]) (Planul oraşului Bucureşti) la scara de 1 : 14.280 de 76 x 112 cm., în culori, cu legendă latină.

In afară de faptul că este primul plan al oraşului Bucureşti, mai e important şi pentru că menţionează monumentele existente la anul 1770. In total sînt 85 de monumente, instituţii şi locuri de utilitate publică, Curtea Domnească, Mitropolia, 52 de mînăstiri şi biserici, 21 de case boiereşti, puşcăria, 3 hanuri (Şerban Vodă, Colţea ; şi Zamfir), 3 poduri (Mogoşoaia, Tîrgul de afara, Calicilor), Oborul, măcelăriile şi mori. Sînt indicate locul fîntînilor şi e de remarcat miniatura turnului Colţii.

Un alt plan din aceeaşi perioadă este : „Plan de la ville de Bukarest et de l'affaire arrivée le 24 janvier 1770, auprès les monasteres de Vakarest et Kodretsan entre les Russiennes et un corps de cavalerie turque" [2]).

Planul prezintă poziţia trupelor ruseşti la Cotroceni şi Văcăreşti în ziua de 24 ianuarie 1770, şi are un caracter strict militar.

Din această cauză nu sînt date decît un număr restrîns de edificii, necesare pentru orientare ca : Mitropolia, Curtea Veche, mănăstirea Sf. Gheorghe, mănăstirea Colţea, Mihai-Vodă, Hanul lui Şerban. In plan este redat aspectul podit al străzilor din oraş şi relieful. Sînt indicate drumurile spre Brăila, Iaşi, Transilvania, Tîrgovişte, „marele drum în Transilvania pe la Tr. Roşu", Craiova, Giurgiu şi Constantinopol. La capul Podului Tîrgului din din afară, afară din oraş, este arătat locul spînzurătorii, pomenit şi de Dell Chiaro (este singurul plan în care apare locul de execuţie). De asemenea sînt menţionate şi 6 cîrciumi în afara oraşului.

La începutul sec. XIX, ofiţerii topografi ruşi au ridicat alte două planuri la 1807 şi în perioada 1807—1812, cu legenda în limba rusă : 1 „1807 g. plan g. Bukarestas s pocazaniem raspolojennago campamenta pod nacialstom generala Mihelsona" [3]) (Anul 1807 planul oraşului Bucureşti cu arătarea situaţiei lagărului de sub comanda generalului Mihelson). „Plan goroda Bukaresta i ego okrestnostei. Sost inenernii i kvartirimeisterskie sini generalnogo ştaba b kampanii 1807—1812" [4]) (87 x 93 cm). (Planul oraşului Bucureşti şi al împrejurimilor, întocmit de corpul inginerilor şi cvartirmaiştrilor din cartierul general al campaniei din 1807—1812). După un interval de aproape 40 de ani se poate observa dezvoltarea oraşului. Din planurile de la începutul secolului al XIX-lea reiese că oraşul şi-a mărit mult suprafaţa, s-a mai urbanizat. Toate aceste transformări se datorează în parte administraţiei ruseşti, cînd s-au luat diferite măsuri edilitare ca : repararea podurilor şi asigurarea întreţinerii lor, curăţirea uliţelor, prevenirea inundaţiilor prin săparea de şanţuri lîngă Dîmboviţa. Din iniţiativa comandamentului rusesc s-a alcătuit între 1810—1812 o catagrafie completă a locuitorilor oraşului Bucureşti. La acea dată Bucureştiul număra 32.135 locuitori şi 89 mahalale cu 7.503 case. Cele două planuri (1807 şi 1807—1812) au fost ridicate de generalul rus Jan Festus Hartingh şi de ofiţerii corpului ingineresc de pe lîngă marele cartier al generalului Michelson. Harting a prelucrat o schiţă anterioară a lui Andreas Gaudi, fostul cancelar al agenţiei austriace din Bucureşti 1793—97.

În legenda de la A la F, găsim clădirile mai mari, apoi 24 mănăstiri, 75 de biserici, 9 fîntîni, magazia de fîn, magazia de cereale 3 chioşcuri, morile, drumurile spre Braşov, Buzău, Brăila, Giurgiu şi Craiova şi poziţia armatelor ruseşti.

Planul lucrat în perioada 1807—1812 este la fel de îngrijit lucrat ca şi cel din 1807. Sub administraţia rusească, la 14 noiembrie 1807 apar pentru întîia oară „despărţămintele" Bucureştilor în cele 5 culori sau „boiele", ocîrmuite de comisari sau pristavi, în locul vechilor plăşi.

Planul care ilustrează acesastă nouă împărţire a oraşului, este cel din 1828, ridicat tot de autorităţile militare ruse şi lucrat de desenatorul Kuzmin : Plan goroda Bukaresta i okrestnostei o-nago [5]). (planul oraşului Bucureşti şi împrejurimile sale) la scara 1 : 16.800 de 59 x 85 cm.

In plan nu sînt menţionate decît mănăstirile, bisericile şi 6 nume de străzi : Podul Mogoşoaii, Podul Tîrgului din afară, Uliţa Franţuzească, Nemţească, Lipscani, Podul Calicilor. Pînă acum se credea că primul plan, avînd împărţirea în cele 5 culori, este cel din 1842, făcut de ofiţerul topograf Vladimir de Blarenberg, aghiotantul domnului Alexandru Vodă Ghica. Planul a fost publicat în 1842 în Almanahul Statului la Bucureşti, în limbile romînă şi franceză.

Intre 1849—50, ruşii ridică un alt plan al Bucureştiului, „Plan goroda Bukaresta. Ego okrestnostei". (Planul oraşului Bucureşti. Împrejurimile sale), întocmit sub conducerea Lt. Col. Glebov din Statul Major de 67 X 71 cm. la scara 1 : 16.800. Spre deosebire de celelalte, acesta este un plan de situaţie în care mahalalele şi satele mărginaşe sînt descrise mai amănunţit.

De la Biblioteca Naţională din Paris au venit cîteva planuri, dintre care unul semnat „George Ghica", beizadeaua lui Grigore IV Ghica (1822—1828), fost mare postelnic. El este o copie stîngace a planului Blarenberg şi poate datat din 1847. Planul indică următoarele date statistice: 115.000 locuitori, 12.000 case, 302 biserici, 4 hanuri, 2 teatre, 55 edificii publice, 10 poduri (străzi podite).

Planurile Bucureştiului sosite de la Moscova, necunoscute pînă acum cercetătorilor noştri, sînt elemente de bază pentru studierea trecutului capitalei noastre. Alcătuite într-o perioadă istorică de luptă împotriva asupririi turceşti, cînd alături de ruşi au participat şi voluntari romîni, ele constituie documente preţioase ale prieteniei ruso-romîne, ale sprijinului permanent acordat de poporul vecin, luptei poporului nostru pentru libertate şi independenţă naţională.

[1]) Originalul planului găseşte la Arhiva Centrală de Stat militaro-istorică a U.R.S.S. Moscova, fond 438, dosar 436, f. 1

[2]) Kriegs-Archiv Wien H III e 2565.

[3]) Arhiva militaro-istorică centrală de stat a U.R.S.S. din Moscova (B.V.A., Dos. 3022, f. 1).

[4]) Idem (f. 438, dos. 438, f. 1).

[5]) Idem fond 438, Dos. 440, f. 1.

DANIELA BRATU

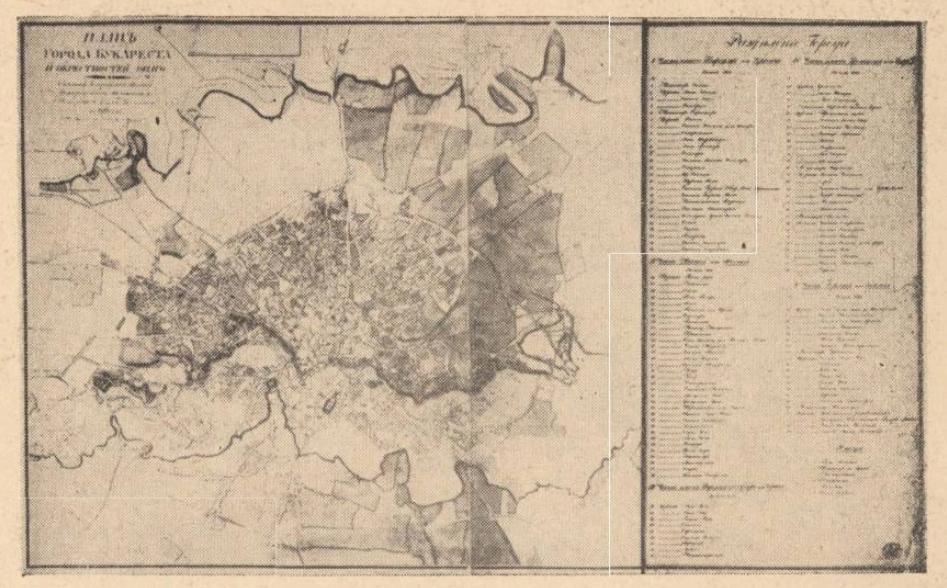

Planul oraşului Bucureşti din 1828

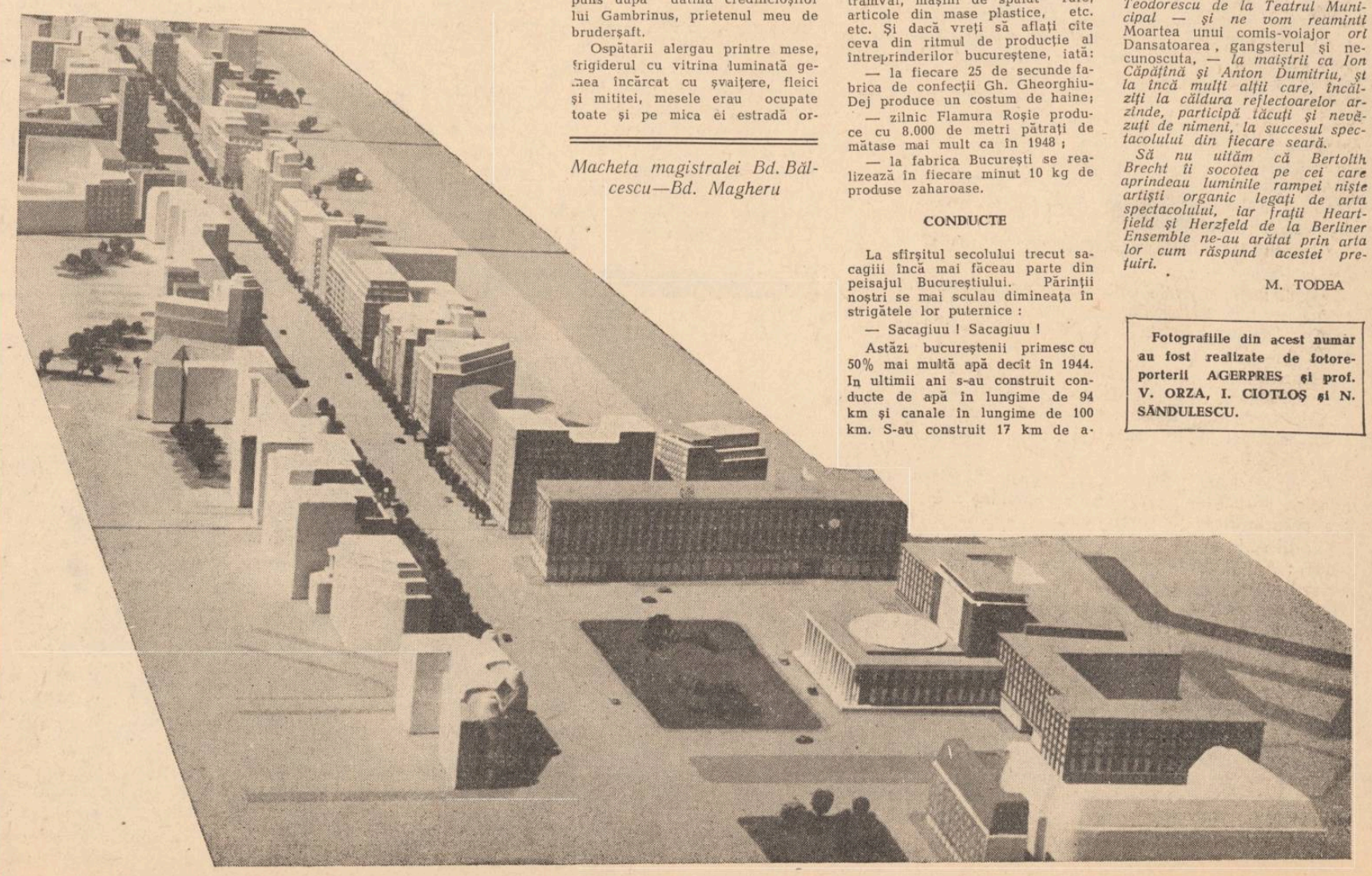

Macheta magistralei Bd. Bălcescu—Bd. Magheru

Reporterul e mîndru de oraşul său

UN ORAŞ NOU

In urmă cu cinci ani am trecut pentru ultima oară pe lîngă uriaşa, dezolanta margine de oraş de la Floreasca. Era în crugul verii şi mă duceam la unul din ştrandurile de pe ţărmul lacului Floreasca. Treceam istovit de vipia verii, pe lîngă maghernițe vechi şi triste, în preajma unui veritabil „bidonville" dar nu ştiam că atunci îmi era dat să văd pentru ultima oară peisajul acela descurajant şi umilitor.

In cîţiva ani s-a ivit acolo un orăşel despre care adjectivele : modern, curat, civilizat şi frumos nu spun decît foarte puţin.

Zilele trecute, la 23 August, constructorii acestui oraş în oraş au terminat cel de-al 3004-lea apartament ! Şi s-au mutat în cartierul acela nou vreo zece mii de oameni...

— A FOST CIREŞICA !
— VA FI CIREŞICA !

Nu cu multe săptămîni în urmă, într-o seară, plecam la Gara de Nord să prind trenul accelerat spre Timişoara. Şezîndu-i bine cu drumul, călătorul din mine s-a oprit la încrucişarea de străzi de la liceul Lazăr. Am intrat aşa dar într-o haltă de vad răscunoscut, care se chema „Cireşica".

— Noroc Lache, am spus prietenului cu care mă întîlnisem la împrejurarea aceea cu totul obişnuită, de mititei şi halbe.

— Noroc, Petrache, mi-a răspuns după datina credincioşilor lui Gambrinus, prietenul meu de bruderşaft.

Ospătarii alergau printre mese, frigiderul cu vitrina luminată gemea încărcat cu şvaiţere, fleici şi mititei, mesele erau ocupate toate şi pe mica ei estradă orchestra cînta ca pe faimoasa navă transoceanică, Titanic.

Habar n-aveam că peste 48 de ore clădirea „Cireşica" se va ciocni, ca Titanicul, cu un iceberg de tîrnăcoape.

La trei sau patru zile, cînd m-am întors din provincie, „Cireşica" a dispărut îndărătul unui perete de rogojini. Aci se va înălţa un bloc cu şapte sau opt etaje. Vadul fiind vechi, aş vrea doar ca blocul Cireşica să aibe la parter... un restaurant.

PULSUL MARELUI ORAŞ

Aţi privit vreodată de pe terasa unei clădiri înalte freamătul neobosit al Capitalei ? Aţi urmărit vreodată, fascinat ca şi mine, fluviile uriaşe ale tramvaielor şi maşinilor, furnicarul marilor bulevarde? Dacă n-aţi avut încă această curiozitate, încercaţi să surprindeţi de pe terasa cea mai de sus a unei clădiri înalte, străzile oraşului în orele de intensă circulaţie. Veţi avea revelaţia unui puls viu şi trepidant de proporţii ciclopice. Şi nu uitaţi cîteva din aceste cifre care exprimă concret, fiecare în parte, forţa gigantului care este primul oraş al patriei :

— Zilnic tramvaiele, troleibusele şi taximetrele duc 2.000.000 de călători.

— Intr-o singură zi, la 13 iulie 1959, strandurile capitalei au primit în bazinele şi pe plajele lor însorite 73.300 de cetăţeni.

— In Bucureşti sînt 1.500 de biblioteci cu 10.000.000 cărţi consultate anual.

— 40 de facultăţi şi institute superioare cu 37.000 de studenţi.

— 22 teatre.

— 39 muzee

— 27 institute de cercetări ştiinţifice.

FABRICAT ÎN BUCUREŞTI

Inainte de eliberare 80% din „fabricile" bucureştene nu aveau, fiecare în parte, decît o forţă motrică instalată de cîte... 20 HP. In 1958 industriei bucureştene i-a revenit 20,1% din producţia întregii ţări. Mii de articole industriale sînt fabricate în uzinele bucureştene, unele pentru prima oară în ţara noastră. Iată cîteva cifre concludente. De curînd au ieşit din halele şi atelierele uzinelor din Capitală :

a 10.000 combină
al 34.000-lea aparat de radio
al 1.101 autobuz
al 9.904-lea frigider Pinguin
al 235-lea aparat Röentgen.
al 35.000-lea micrometru

Apoi : pompe de irigaţie, locomotive de mină, containere de izotopi radioactivi, vagoane de tramvai, maşini de spălat rufe, articole din mase plastice, etc. etc. Şi dacă vreţi să aflaţi cîte ceva din ritmul de producţie al întreprinderilor bucureştene, iată:

— la fiecare 25 de secunde fabrica de confecţii Gh. Gheorghiu-Dej produce un costum de haine;

— zilnic Flamura Roşie produce cu 8.000 de metri pătraţi de mătase mai mult ca în 1948 ;

— la fabrica Bucureşti se realizează în fiecare minut 10 kg de produse zaharoase.

CONDUCTE

La sfîrşitul secolului trecut sacagiii încă mai făceau parte din peisajul Bucureştiului. Părinţii noştri se mai sculau dimineaţa în strigătele lor puternice :

— Sacagiuu ! Sacagiuu !

Astăzi bucureştenii primesc cu 50% mai multă apă decît în 1944. In ultimii ani s-au construit conducte de apă în lungime de 94 km şi canale în lungime de 100 km. S-au construit 17 km de aqueduct Arcuda-Bucureşti, aducţiunea Argeş — Arcuda e aproape gata şi a început construcţia staţiei Sud de pompare a apei.

Parcă nu-mi vine să cred pe bătrînii care spun că au mai prins vremea cînd apa se vindea la butoiul pe roate, prăvălia fiind umblătoare, iar firma strigată nazal la colţul uliţei :

— Sacagiuu ! Sacagiuu !

PETRU VINTILĂ

Maeştrii luminilor rampei!

Rareori se aminteşte în cronicile teatrale despre cel, sau cei, care cu o deosebită îndeminare au luminat scena.

Nu rareori am fost însă impresionaţi de posibilităţile plastice nebănuite pe care le-a dat spectacolului lumina.

Ea este un element de creaţie, reuşind să modeleze plastic ansamblul jocului dramatic, dînd decorului adîncimi nebănuite, izolînd un actor, fiind infinit de suplă în manipulare. Permiţînd regizorului o întreagă varietate de game, dîndu-i posibilitatea unei gradaţii subtile a valorilor textului, permiţînd imitarea trecerii norilor sau iluzia optică a mişcării valurilor, lumina are astăzi în spectacol un rol însemnat.

Şi la izbînda acestei îmbinări dintre tehnică şi precizie pe de-o parte şi artă pe de altă parte oare numai regizorul are un merit ?

Sînt în spatele perdelelor oameni, care atenţi seară de seară, trăiesc împreună cu actorii, creiază momente hotărîtoare în spectacol, prin precizia intervenţiei lor sau, de pildă, prin simpla dar atît de calculată măturare a scenei cu un fascicol alb de lumină. Regizorul aşteaptă de la artistul-electrician ceea ce aşteaptă de la actorul de pe scenă. Şi artistul-electrician răspunde cu toată măiestria lui !

Să ne gîndim un moment la maeştrii luminilor rampei, ca D. Anghel de la Teatrul Tineretului sau Nicolae Pantazi de la Teatrul Armatei, ca Titi Constantinescu de la Teatrul Nottara, — stăpîn pe fulgerele rampei ca un adevăr Jupiter — ca Jean Teodorescu de la Teatrul Municipal — şi ne vom reaminti Moartea unui comis-voiajor *ori* Dansatoarea, gangsterul şi necunoscuta, *— la maiştrii ca Ion Căpăţînă şi Anton Dumitriu, şi la încă mulţi alţii care, încălziţi la căldura reflectoarelor arzînde, participă tăcuţi şi nevăzuţi de nimeni, la succesul spectacolului din fiecare seară.*

Să nu uităm că Bertolth Brecht îi socotea pe cei care aprindeau luminile rampei nişte artişti organic legaţi de arta spectacolului, iar fraţii Heartfield şi Herzfeld de la Berliner Ensemble ne-au arătat prin arta lor cum răspund acestei preţuiri.

M. TODEA

Fotografiile din acest număr au fost realizate de fotoreporterii AGERPRES şi prof. V. ORZA, I. CIOTLOŞ şi N. SĂNDULESCU.

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Vedere din București
desen de Lancelot.

CĂLĂTORI STRĂINI PRIN CAPITALA DE ALTADATĂ ȘI BUCUREȘTIUL SOCIALIST

Pe vremea începuturilor

Capitala noastră se primenește și se înnoiește zi de zi. Numai ici și colo, cîte o uliță periferică sau dosnică mai păstrează ceva din vechea ei înfățișare, dar și aceasta, cu siguranță nu pentru multă vreme. Căci în lunile acestea de fierbințeală și zor de construcții, puține străzi au rămas sau vor rămîne neschimbate. Blocuri mari, de toate formele, de toate culorile, de toate dimensiunile, înlocuiesc maidane, ulițe, grupuri de cocioabe sau case vechi slutite de ploi și zăpezi, de ani mulți.

Nimeni, cred, nu și-ar putea imagina înfățișarea Capitalei noastre de acum 500 de ani, pe vremea cînd, pe la 1473 și a doua oară la 1476, Ștefan cel Mare asedia Cetatea Dîmboviței și răpea pe Doamna și pe frumoasa fată a lui Radu cel Frumos, unind prin căsătorie dinastia Mușatinilor cu a Basarabilor. Cum o fi arătat Bucureștii noștri pe vremea lui Mircea cel Mare, care a clădit palatul sau Curtea Veche, simburele viitorului oraș ? Știm cu toții — ne-o arată documentele vremii, ne-o spun istoricii orașului nostru — că începutul orașului București a fost pe calea Văcărești, prin suburbiile Dobroteasa, Staicu, Olteni, Sîrbi, Jignița, Sf. Vineri, Stelea și că abia după zidirea Curții Vechi, locuitorii au început să se strămute, cumpărîndu-și mulți dintre ei, mai ales boierii, locuri pe calea Mogoșoaiei, — drum vechi al familiei serdarului Mogoș, care pleca totdeauna pe această cale la moșia lui, ce poartă pînă azi numele său de Mogoșoaia.

„După obiceiul medieval, — ne spune Const. Moisil, meșteșugarii și negustorii s-au grupat în vecinătatea Curții după bresle, formînd uliți care purtau numele acelor bresle și din care unele s-au menținut pînă azi. Rînd pe rînd s-au format încă din veacul al XIV-lea și al XV-lea ulițele Potcovarilor, Covacilor (fierarilor), Cavafilor (cismarilor), Lăcătușilor, Abagiilor, Pînzarilor, Bolangiilor, Mărchitanilor, Zlătarilor, Zarafilor, Lipscanilor etc. Toate împreună constituiau tîrgul. În același timp s-au format uliți și drumuri care legau Curtea și tîrgul cu satele și orașele învecinate sau mai îndepărtate : Ulița Tîrgului dinlăuntru, Ulița Tîrgului din afară (Calea Moșilor), drumul Giurgiului, drumul Brașovului, drumul Tîrgoviștei, etc.

Stampe vechi, îngălbenite de vremuri, ne arată niște străzi strîmbe, strîmbe, cu case rare și înconjurate de curți și grădini întinse, resfirate fără nici o regulă. Dar stampele acestea nu ne ajută decît în mică măsură să ne construim imaginea noastră despre Bucureștii de altă dată.

Mult mai mult ne ajută să reconstituim, ca într-un joc cu cuburi, înfățișarea Bucureștilor de odinioară, călătorii străini care l-au vizitat și care ne-au lăsat descrieri și caracterizări ale capitalei noastre.

Iată cum se exprimă Franz Ioseph Sulzer. unul dintre scriitorii străini care au trecut sau au stat în București, de fel din Elveția germană, chemat de Ipsilanti, după anul 1775 în țara noastră : „Străzile în loc să fie pavate cu piatră, sînt podite cu lemn și casele boierești deși sînt de cărămidă, sînt simple și foarte prost păstrate. Casele, în loc să fie aliniate, sînt împrăștiate, avînd fiecare cîte o grădină, precum și o curte în față, prin care se face legătura cu strada. Ca să mergi dintr-o parte în alta, în lungul orașului, îți trebuie cam o oră și jumătate, ca să-l străbați în lat, numai trei sferturi de oră...

Alt străin care ne-a vizitat și a stat la noi în țară, în timpul ocupației armatelor austriace din 1854, căpitanul austriac Ștefan Dietrich, comandantul spitalului nr. 2 de campanie din București, scrie, într-unul din rapoartele sale adresate așanumitului Polizei-Ministerium din Viena:

„Îngrămădirea de clădiri din centru, periferiile neîngrijite, grădinile necultivate și curțile murdare, fac ca orașul București, care-i destul de întins, să nu fie de loc frumos. Mulțimea bisericilor, mînăstirilor, palatelor și a caselor nu folosesc la nimic, căci ordinea lipsește complet și bunul cu răul se amestecă în cel mai deplin contrast. Un riu întortochiat și destul de mare își rostogolește valurile tulburi prin oraș și apa lui servește ca articol de vînzare la băut și gătit, cu toate că în el se scurg și canalele. Malurile lui desgustătoare sînt legate prin podețe sărăcăcioase de lemn. Orașul constă dintr-un adevărat labirint de străzi strîmbe, strîmbe, foarte murdare și adesea kilometrice. În cea mai elegantă parte a orașului străzile sînt foarte rău pavate ; cît privește cele de la periferie nici vorbă de asemenea minuni. În aceste străzi mișună neîncetat și fără nici o regulă nenumărate care, care se ciocnesc una de alta, închid circulația, amenințînd la fiecare pas pe trecători cu călcarea sau strivirea. Ici și colo, doar pentru apărarea pietonilor, se află trotuare pavate cu pietre necioplite, care, din pricina acoperișurilor fără streșini, zac în apa ce se scurge, făcîndu-le nepractice".

„Vara, pe străzi, praful trece de glesnă și vîrtejurile stîrnite de turme și cai fac aerul sufocant. Aceasta și deasa schimbare de temperatură fac să se ivească cele mai rele boli la care contribuie și apa rea de băut și necurățenia orașului. Iarna, cînd de obicei plouă cu iuțile, străzile se transformă în rîuri smîrcoase, care la marginile orașului formează mlaștini atît de periculoase și adînci, încît se pot chiar îneca oameni și cai".

Mai aproape de noi, francezul G. Le Clerc se exprimă astfel despre capitala noastră : „Bucureștii este un tîrgușor imens, construit la întîmplare, fără aliniere, fără conductă de apă, fără nici una din cele mai simple amenajări ce se văd în orașele noastre cele mai mici. Noroiuri infecte și adînci zac pe străzi și la răspîntii ; nu sînt ridicate decît în parte și e greu de imaginat ce grămadă de gunoaie s-a strîns din timpuri uitate... Noaptea și dimineața, haite de cîini rătăciți, legiuni de corbi și de ciori ridică resturile organice și purifică aerul. Acest ajutor dumnezeiesc împotriva epidemiei este cu atît mai prețios cu cît măcelăria își desface marfa în piața publică. Ori, cum întinderea orașului este enormă, ar fi pe fiecare stradă un colț de infecție".

Un conațional de-al lui Le Clerc, Charles de Moüy, care era în trecere prin București, spunea : „București, este un oraș al cărui caracter este ciudata justapunere a două forme opuse ale societății omenești. Occidentul și Orientul se întîlnesc, se amestecă, își dau cu coatele, citeodată, cu o liniște perfectă și fără să pară surprinși unul de altul, că se găsesc în același loc. Tendințele cele mai opuse, rasele cele mai diverse trăiesc laolaltă ca într-un imens bazar a cărui suprafață egalează pe aceea Parisului și al cărui aspect este de tîrg infinit de mare".

Cîtă vreme s-a scurs de cînd Le Clerc sau Charles de Moüy ne vizitau capitala ? Sau de cînd francezul acela — al cărui nume documentele vremii nu vor, pare-se, să-l pomenească, atît de mult i-a rușinat pe edilii de atunci afirmația lui — susținea cu tărie că „Bucarest" vine de la „Boue qui rest" (noroi care rămîne) ? O sută de ani ? Șaptezeci de ani ? Atîta ar trebui să fie, dacă ar fi să socotim scurgerea vremii după toate regulile aritmeticii. Dar dacă privim la giganticul șantier care a devenit Bucureștiul în ultimii ani, la blocurile noi, unul mai mîndru decît altul, care apar în fiecare zi pe toate străzile, dînd tot mai mult Capitalei noastre caracterul marilor metropole, atunci trebuie să spunem că socoteala aceasta a timpului nu mai e valabilă și că de atunci au trecut secole întregi, atît e de uriașă deosebirea dintre atunci și acum.

Paul B. Marian

Acum un veac

...„Pe-aci, țăranul a îndurat, de-a lungul veacurilor, o stăpînire fără milă. Ea împovărează și-acum, fiece clipă a vieții lui. Suferința asta a înnăbușit, dacă nu chiar a nimicit în sufletul bieților oameni, sentimentele cele mai firești. Robia a fost așa de grea, încît a lăsat neșterse și sfîșietoare urme în caracterul și firea locuitorilor. Copiii nu mai știu să rîdă. Tinerii sînt aproape sălbăticiți, căzuți într-o continuă apatie, care-i fac să nu mai simtă nici un fel de bucurie a vieții. În sfîrșit, oamenii maturi par resemnați pînă la nepăsare. Bătrînii au aerul că au sfîrșit-o cu viața..."

De unde am desprins această filă tristă ? E vorba de țara noastră. De Muntenia. Și în deosebi, de Bucureștiul acesta, așezat la răscrucea atîtor interese politice și economice. Acum un secol, un renumit profesor universitar din Paris, Durruy, este trimis de către faimoasa publicație franceză Le Tour du Monde *(„Journal des voyages") să întreprindă o călătorie de informație și reportaj în țara noastră. Capitolul respectiv se intitulează grăitor* De Paris à Bucharest. *Profesorul Durruy este însoțit de un cunoscut desenator francez, Lancelot. Astfel, prin imaginile realiste și obiective cu care sînt ornate reportajele, ne-a rămas un document deosebit de prețios asupra stărilor politico-sociale de-atunci.*

După o serie de opriri, prin diferite ținuturi și localități, sosesc la Viena. Aici însă, profesorul Durruy, care era ministrul lui Napoleon al III-lea, este rechemat la Paris. Călătoria o continuă Lancelot, singur. Și notele însoțite de mătăstrele-i desene, dovedesc că pictorul era deopotrivă și un îndemînatec om de litere. Pe deasupra, un fin observator de moravuri. Autorul privește realitățile românești de-atunci, cu inima strînsă de emoție și mîhnire.

Sosește pe Dunăre, cu vaporul, la Giurgiu. De aici pornește spre București. Ajuns în Capitală, transcrie în chiar limba noastră, doar cu o ușoară modificare ortografică, vorba : „Dimbovitza, apa dulce ! Qui ne o be nu se mai duce !" Un pămînt generos, dar lucrat cu mijloace primitive, poporul blajin, harnic și binevoitor, îți stîrnesc o adevărată milă pentru necruțătoarea jecmăneală la care e supus, pentru gradul de înapoiere în care-i nevoit să trăiască.

...„Nu am curajul să descriu întristătorul contrast de abiectă mizerie, pe de o parte, și sfidătoarea îndestulare, pe de altă parte, care desparte populația țării, în mod cu totul inegal. De bună seamă, străzile întortochiate și murdare, mahalalele năpădite de noroi, casele igrasioase ce răsar dintr-un fel de șanțuri mlăștinoase, unde clasa nevoiașă locuiește claie peste grămadă, — te îndurerează și mai mult cînd, alături zărești palate elegante sau vilele grațioase, locuite de cei avuți. Pentru că palatele și bordeiele concretizează încă mai evident adevărata situație morală a țării..."

În răstimpul petrecut la București, Lancelot a pătruns dincolo de poleiala superficială a lucrurilor, a prins esențialul. Iată cum, în alte cîteva linii, el fixează o serie de obiceiuri citadine, creionează îndeletnicirile de bon-ton *ale burgheziei bucureștene, estompează vaga melancolie a celor bătrîni...*

...„Grădina cea mai frecventată (e vorba de „Bufet") are bogate buchete de arbuști rari, întinse peluze presărate cu pîlcuri de pomi ce se oglindesc, majestuoși, într-o apă cu undă lină și tremurătoare. În fiecare seară, burghezia vine aici, mai mult ca să fie văzută, de cît să se bucure de umbră și răcoare. Cei ce se plimbă arborează o figură gravă și sînt îmbrăcați într-o solemnă, dar mai mult tristă ținută, croită după moda franțuzească. Unii, destul de puțini, mai fac încercări de a cinsti costumul național, părăsit aproape de toți aceia cărora nu le convine să fie confundați cu țăranii...

...Cu greu îți poți face o idee, oricît de sumară, asupra decăderii fizice, și mai ales morale, a majorității populației. Pentru că și în acest caz, pricina demoralizantă este datorită, exclusiv, stăpînirii".

După cum am mai arătat, călătoria lui Lancelot prin București nu e doar un prilej de agrement. Simte și notează atîtea anacronisme și nedreptăți. Se informează și adună date documentare și statistice care vor forma miezul senzaționalelor lui reportaje pariziene.

Ceea ce constituie însă relatarea cea mai penibilă, dramatică am spune, din notele drumețului străin, este capitolul referitor la impozite, la biruri. Toate acestea erau plătite numai de păturile inferioare. Din cifrele și datele demografice cuprinse în volumul De la Paris la București, *extragem :*

„Populația țării a fost împărțită în două mari categorii : privilegiați și contribuabili". Documentîndu-se direct de la serviciile administrative din București, Lancelot extrage o serie de cifre și date, pe cît de edificatoare, pe atît de impresionante. Desconsiderarea omului muncitor, izbitoarea diferențiere dintre clasele sociale, mistica neghiobie care punea înfreaga tagmă eclesiastică într-o nejustă superioritate, toate astea surprind și mîhnesc pe drumețul francez. El scrie :

...„Privilegiații sînt scutiți de orice impozite, ca și boierii, funcționarii de toate gradele, preoții, călugărițele și călugării. ...Viața călugărilor îmi pare a fi un neîntrerupt farniente... ...Meșteșugarii și țăranii nu sînt scutiți de impozite". „În chipul acesta", continuă Lancelot, „mai mult ca o șesime a populației nu plătește impozite. Pătura muncitoare nu are nici un drept și asupra ei apasă toate sarcinile..."

Cercînd o descriere a Bucureștiului din acea vreme, în care să se cuprindă nu numai aspectul exterior, vizibil, ci și viața, atmosfera și suflul epocii, călătorul notează elemente felurite și contrastante, dovedind că orașul e lipsit de orice disciplină arhitecturală, fiind amalgamat, în chip oriental, cu înfățișări ciudate și neașteptate, la fiecare pas. Spre pildă :

...„Este tot așa de greu a descrie orașul, pe cît e de dificil a-l vizita. În centru, se află cartierul negustoresc compus din patru străzi principale, unde se află teatrul și palatul princiar... Se găsesc aici, prăvălii și magazine ce vînd briliante ; cafenele împodobite cu frești și bazare aprovizionate cu cele mai diverse obiecte de proveniență străină ; pălării confecționate în Anglia ; mobilă germană de un gust cam pretențios ; trăsuri și șei din Austria ; armurării de pretutindeni ; țesături și mode pariziene ; librăria Hachette...

Dincolo de cartierul acesta, nu găsești decît îngrămădiri neregulate de case, ce par aparținînd mai de grabă unui sat..."

Cu prilejul împlinirii unei jumătăți de mileniu de cînd, pentru prima oară, numele orașului nostru, apare într-un document, drept Capitală a țării, paginile călătorului sosit de departe, sînt pline de înțelesuri.

Privite și considerate în lumina zilelor de azi, sumbrele realități pe care le redeșteaptă drumețul de demult, par obsesiile unui vis urît și de necrezut.

Horia Oprescu

Saltul înainte

A fost o vreme cînd țara noastră avea, în străinătate, reputația unei „Belgii a Orientului". De ce tocmai Belgia fusese găsită ca punct de comparație? Probabil pentru că juriștii burghezo-moșierimii îmbrăcaseră vieții noastre publice haina mai veche și netransformată a constituției belgiene. Iar Capitalei noastre i se făcea complimentul de a fi considerată ca un fel de „mic Paris". Poate pentru că protipendada vremii sporovoia limba franceză cu eleganța lexicală a coanei Chirița sau, poate, mai tîrziu, pentru că adoptase tale quale codul Napoleon. Aproape un secol conducătorii destinelor țării s-au mulțumit cu metaforele și au lăsat statului mult cîntata structură „eminamente agricolă", iar Bucureștiului alura unui „pitoresc" amestec de luxură și mizerie.

Vestigiile trecutului nu pot fi șterse într-un an-doi. Dar, în ritmul tot mai grăbit în care se succed construcțiile nu e greu de văzut că nu va mai trece multă vreme pînă cînd capitala noastră, de cinci ori centenară, va căpăta un aspect cu totul nou, al său propriu, care să nu mai reproducă, în mic, cutare metropolă occidentală, sau în mare, vre-un vestit bazar oriental. Dispariția acuzatorului contrast dintre centru și periferie, crearea posibilității pentru oamenii muncii de a se împărtăși în egală măsură de aer și lumină, de spații verzi sau de apă, de confort domestic și de comunicații rapide, de locuri de destindere și de înălțare sufletească, fac de la o zi la alta din București un oraș cu artere largi, bine pavate și luminate, cu grădini și parcuri, cu stadioane și lacuri, cu elegante săli de spectacol și importante locașuri de cultură.

Sîntem desigur, abia la început. Dar elementul nou, acel care trebuie să triumfe, m-a scăpat străinilor care au trecut în ultima vreme prin Capitala noastră. „Eu am găsit aici o lume cu totul nouă — spune profesorul american Holland Roberts — foarte unită și strîns legată de celelalte țări socialiste, cu un spirit creator, cu o personalitate proprie". Începem, deci, să fim văzuți pentru propriul nostru spirit creator și nu pentru acel de imitație de care puteam fi acuzați în trecut. Același lucru l-a surprins și cunoscuta ziaristă pariziană, Geneviève Tabouis: „Totul m-a mișcat la București, care a știut să-și clădească întregi cartiere, să-și lărgească străzile, bulevardele, lacurile, să sporească cu noi și impozante monumente... ceea ce va face ca sufletul Bucureștiului să nu semene cu acela al nici unei capitale din lume. Bucureștiul este azi „altul". Sufllă aici un spirit nou".

Munca perseverentă și sistematică, munca imensă care se depune zi de zi pentru transformarea Bucureștiului n-a scăpat vizitatorilor. Astfel, ziaristul francez Joseph Ducroux, în volumul său „Romînia, unul din șantierele vieții noi", scrie : „S-a lucrat și se lucrează încă mult la București. De la ora șase dimineața, în întreg orașul, din cartierele cele mai îndepărtate pînă în centru, mulțimea se grăbește spre uzine, spre birouri.... Această impresie de muncă pe care o dau mulțimile grăbite de muncitori, de funcționari și studenți, se accentuează încă și mai concret la vederea șantierelor care apar la fiecare colț de stradă: clădiri care se dărîmă, case care se construiesc, drumuri care se repară". Același aspect al muncii l-a impresionat și pe etnograful M. H. Wouters, profesor la universitatea din Anvers, care ne-a vizitat anul trecut: „Bucureștiul e un oraș vesel. După cum știți, vin din Europa Occidentală, unde circulă anumite idei despre țările comuniste. Trebuie să vă mărturisesc că am fost plăcut surprins de activitatea febrilă pe care o duc bucureștenii... Locuitorii sînt veseli, liberi și cînd zic București, mă gîndesc și la Romînia"... Și artistul francez Henri Vidal a făcut legătura între noul București și omul de pe stradă: „Magazinele, străzile, imobilele Bucureștiului, totul poartă pecetea orașului modern. Și apoi, am găsit acel aer al Bucureștiului, un aer nou, care sufllă în acest oraș și care luminează fețele oamenilor".

Desigur, că într-un regim în care omul este capitalul cel mai prețios, aspectul locuitorilor nu constituie o cantitate neglijabilă. Taiji Kawagiri, directorul Teatrului de Marionete din Tokio, nota : „Am venit la București de la o distanță de 15.000 km. Orașul mi-a plăcut de la prima vedere. Am observat fizionomia locuitorilor și mi s-au părut de la început lipsiți de griji. M-am bucurat mult să văd la București, după apusul soarelui, oamenii plimbîndu-se pe marile bulevarde... Întregul București mi-a părut în același timp, un loc în care se muncește stăruitor și un parc de odihnă. Ce deosebire de Tokio, unde zilnic, opt milioane de locuitori se sbat fără contenire ca să-și agonisească pîinea zilnică..." Un sentiment apropiat îl exprimă și senatorul american M. Ellender, care ne a vizitat țara în două rînduri și care înregistra progresele făcute. „Am vizitat Bucureștiul. Lucrurile s-au îmbunătățit simțitor. Străzile sînt mai bine întreținute decît acum doi ani, iar fețele oamenilor oglindesc și mai multă bucurie. Ele exprimă satisfacția și bucuria de a fi liberi..." Iar călătoarea austriacă Anni Mayer, sensibilă la aspectul vestimentar, ca orice cetățeană cochetă a patriei sale, remarca: „Adesea, la noi se spune că la București, ca de altfel în toate țările de democrație populară, îmbrăcămintea ar fi uniformă, că toate femeile ar fi obligate să lucreze în producție și alte născociri de acest fel. În Austria, Salzburg se numără printre orașele cele mai elegante. Ca locuitoare a Salzburgului, pot aprecia ceea ce este elegant și select. Ei bine, atît din punct de vedere al varietății cît și al calității și al bunului gust, îmbrăcămintea pe care am văzut-o la București poate fi comparată de la egal la egal cu cea din Salzburg... Singura diferență constă în faptul că în Romînia toate femeile au posibilitatea să-și procure această îmbrăcăminte".

Firește că acest aspect de sănătate și bună stare, de mulțumire și elan pe care-l constată străinii nu se poate explica fără politica luminată și atentă a unei conduceri socialiste. Din acest punct de vedere sînt exemplificative două mărturii. Prima se datorește unui parlamentar indian, Raman Kelan Velavudhan: „Grija pentru condițiile materiale de trai ale celor ce muncesc am întîlnit-o pretutindeni în țara dv. Pot afirma că asemenea creșe ca cea de la fabrica de confecții „Gh. Gheorghiu Dej" nu am întîlnit în nici o țară din Occident. Asemenea dovezi materiale ale grijii pentru copii sintetizează o concepție unică despre om, un nou umanism!". A doua se datorește cunoscutului ziarist american Drew Pearson, care după ce amintește racilele regimului burghezo-moșieresc, precizează: „Acesta însă este trecutul și comuniștii trăiesc pentru viitor. Ei sînt dîrji, practici și, în general, reușesc. Pentru a vedea în ce fel privesc viitorul, m-am dus la cîteva din școlile lor. Una era un cămin de copii pe lîngă o fabrică de stat în care se produce îmbrăcăminte... L-am găsit excelent, de fapt era mai bun decît unele cămine americane în care au fost nepoții mei... Am vizitat, de asemenea, un palat al pionierilor, o școală specială de educație și distracție... Aceasta este instalată în vechiul palat de vară al regelui și este minunată. În căperile în care odinioară locuiau regii au fost transformate în clase pentru sudiul radioului, electronicii, telefoniei, picturii, teatrului, dexterităților. Toate se fac foarte bine... Datorită acestei grijii pentru educația copiilor, nu există delicvență juvenilă, aici bandele care citeodată sînt o calamitate pe străzile din Harlem, Brooklin și Philadelphia".

Dar străinii care ne-au vizitat, care au putut compara situația de azi a Capitalei noastre cu trecutul destul de apropiat, și-au dat seama că nu se aflau în fața unui miracol și că marele salt înainte al Bucureștiului oglindește progresele economico-culturale ale întregii țări. Doi oaspeți brazilieni, Jocelyn Santos și Gilberto Lima scriu în lucrarea lor „Romînia de azi" (Romenia de noje): „Republica Populară Romînă a știut în modul cel mai inteligent să folosească capacitățile de producție existente și a pășit la construirea unei industrii grele puternice, și, în primul rînd, a industriei constructoare de mașini, atît de necesară pentru progresul industrial al țării, pentru ridicarea continuă a bunăstării poporului". Iar economistul grec Ath. Kanellopoulos, directorul revistei „Iconomicos Tahidromos" din Atena, subliniază că „principala caracteristică a economiei postbelice a Romîniei este că, în decurs de circa 13 ani s-a transformat dintr-o țară semiagricolă într-o țară net industrială... Romînia exportă: fabrici complete de ciment în Egipt, Argentina, instalații termoelectrice și petrolifere în India, vagoane și tractoare în Grecia. La toate acestea se mai adaugă mașinile, vagoanele, rulmenții, rafinăriile, precum și produsele farmaceutice exportate în alte țări". La rîndul său, ziaristul sovietic Z. Mirski, preciza : „Produsele industriei românești constructoare de mașini sînt achiziționate chiar și de țări dezvoltate din punct de vedere industrial, ca Cehoslovacia, Franța, R. F. Germană".

Aspectul cultural al Bucureștiului n-a scăpat nici el atenției vizitatorilor. Aceștia au putut constata că în Romînia democrat-populară cultura nu mai este apanajul unei minorități avute ci un bun de la sine înțeles al maselor de milioane. Nu numai eforturile oficiale pentru lichidarea analfabetismului și ignoranței dar și imensa sete de cultură care animă azi pe oamenii muncii au fost întotdeauna apreciate de străini. Astfel, ziaristul austriac Heinz Siegert relevă la București : „existența unui mare număr de librării și chiar standuri instalate în plină stradă". Iar Joseph Ducroux, pomenit și mai sus, mărturisește că „una din cele mai mari surprize care așteaptă pe vizitatorul Bucureștiului este, fără îndoială, marile librării..." Nu cunoaștem la Paris sau în Franța de altfel librării atît de vaste, atît de bine întreținute, atît de bine organizate". Același ziarist adaugă că „sub monarhie exista o singură bibliotecă în centrul Bucureștiului... azi sînt în Capitală 18 biblioteci deschise tuturor și patru case de cultură". Dar, fie că vorbesc despre sistemul de învățămînt (profesorul american Holland Roberts), sau despre egalitatea posibilităților de educație și instruire (ca profesoana engleză Beatrice King) ; despre realizările în domeniul educației (ca „New York Times" și Buletinul U.N.E.S.C.O.) sau despre Universitatea și institutiile superioare de învățămînt din București (ca prof. Hristos Evelpidis și Giuseppe Petronio); despre laboratoare sau accesoriile padagogice (ca Hiralal Bose, secretar general al Organizației de tineret a Partidului Congresului din India), toți recunosc că au întîlnit numai realizări „la nivelul cel mai înaintat al științei mondiale". Același lucru îl spune Chandrasekar Venkat Raman, președintele Academiei indiene de științe, despre Institutul de fizică atomică al Academiei R.P.R.; prof. Georg Wittig (Tübingen, R.F.G.) despre Institutul de chimie ; savantul italian Beniamino Segre și matematicianul japonez Masuo Hukuhara despre lucrările matematicienilor romîni sau prof. dr. Lacassagne despre stadiul în care se află biologia românească. Pe Geneviève Tabouis, ziaristă de talie mondială, a impresionat-o „Casa Scînteii"; giganticele ei rotative i-au dat de gîndit deputatului chilian S. Gonzales. Pe criticul dramatic englez Ossia Trilling l-a surprins „creșterea fenomenală" a teatrului romînesc': condițiile de creație asigurate artiștilor l-au uimit pe H. Closson, dramaturg parizian și pe Fattah Nashatti, regizor egiptean. Asta ca să nu mai vorbim despre succesele „Naționalului" bucureștean la Paris, Moscova și Veneția în anii trecuți, despre succesele europene ale ansamblurilor de dansuri și cîntece folclorice din București, despre ecoul universal al festivalului și concursului muzical „George Enescu". „Pretutindeni — scria profesoara chiliană Sara de Las Heras — alături de muncă — artă. Artă pentru muncitori". Cineastul indian Raj Kapoor, lăuda, de pildă, studioul de la Buftea ; Cesare Zavattini a găsit la cineaștii romîni „idei fecunde, curajoase"; arhitectul american Irving Fromer invidiază pe arhitecții romîni „pentru faptul că pot să-și dezvolte talentul în slujba poporului, că au o existență care le permite să se dedice muncii lor nobile"; plasticienii brazilieni R. de Lamonica și Octavio de Araujo sau profesorul sovietic Skaterșikov omagiază pe pictorii și graficienii romîni. Ce să mai spunem despre părerile atîtor oaspeți străini asupra realizărilor sportului romînesc, despre stadioanele Bucureștiului, despre condițiile care au făcut posibilă o eflorescență fără precedent în acest domeniu ? Ar trebui să înșirăm la infinit nume și citate..

Cît de departe sîntem azi de Bucureștiul din acuarelele „pitorești" ale lui Preziosi și de stările de lucruri atît de lamentabile constatate de contemporanul său Durruy. Asta ca să nu mai vorbim despre constatările mai vechi ale lui Leclerc sau ale lui Du Moüy sau despre ale atîtor călători desamăgiți de „micul Paris". Dar, ar recunoaște chiar Paul Morand „Bucarestul" în care îi invitase mai marii vremii acum două decenii ? La cinci sute de ani de la întemeiere și la numai 15 ani de la Eliberare, prestigiul Capitalei noastre nu a crescut numai cantitativ, ci și calitativ.

M. Roșca

Zilnic, modernele autocare ale oficiului de turism „Carpați" transportă numeroși turiști străini

o seamă de cuvinte

Geo Bogza:

SCRIERI ÎN PROZĂ

vol. IV

Cu încă un volum de Scrieri în proză *opera lui Geo Bogza se înfăţişează acum cititorilor într-un ansamblu unitar de peste două mii de pagini, însumînd — cum ar spune Arghezi — aproape tot ce a „cutezat" în publicistică autorul* Cărţii Oltului. *Este un material scris şi publicat de-a lungul unui răstimp de aproximativ douăzeci şi cinci de ani, vreme în care, în istoria lumii şi în istoria noastră au avut loc evenimente care au solicitat condeiul scriitorului exercitînd totodată asupra lui o înrîurire puternică şi nemijlocită. Aceste pagini „de presă" şi „de literatură", cum le subdivizează autorul, sînt în primul rînd pagini de istorie contemporană scrise de un cronicar lucid şi pătrunzător.*

Dar Geo Bogza este înainte de toate un mare poet şi un mare artist; faptul de viaţă „divers", menit să figureze o singură dată în coloanele gazetei, capătă viza de intrare în literatură, dobîndeşte longevitate şi nu rareori se înalţă la proporţiile unor mari simboluri.

În două rînduri de gazetă, publicate la pagina a zecea, imaginaţia efervescentă a scriitorului descifrează tîlcul unei profunde drame sociale („Ştirea aceasta trebuie pusă în pagina întîi, în locul articolului de fond" *notează Geo Bogza). Sub aparenţele cele mai comune, trecutul îi oferă la fiecare pas realităţi cutremurătoare după cum un amănunt de o desăvîrşită banalitate pentru ochiul de rînd — tocul de la poştă priponit în lanţug — trezeşte imaginea acuzatoare, de o extraordinară plasticitate a condeiului înlănţuit, a condeiului pe care o societate nedreaptă îl împiedică să vorbească, să dea cuvînt* „adevăratului glas al umanităţii". *Un zidar, clădităr cu mîinile sale a zeci de locuinţe pentru alţii a murit sub un gard; bolnav, nu izbutise să intre în spital fiindcă îi lipsea cartea-chitanţă cu timbrele asigurărilor sociale; doi curăţitori de latrine îşi găsesc sfîrşitul în haznaua pestilenţială; cîteva mii de oameni, şomeri, rîvnesc pe scările unei mari instituţii ocuparea cîtorva posturi vacante. Acestea erau, am spune, parafrazînd concluzia unui articol de Geo Bogza,* „din cele mai reale imagini ale ţării noastre", *ale ţării de atunci copleşită de lipsuri şi suferinţe fără număr.*

Şi dacă pentru a stigmatiza ororile lumii vechi Geo Bogza găseşte „imaginea cheie" acuzatoare şi generalizatoare crescută din datele cele mai apropiate ale realităţii, semnele vremii noi sînt căutate tot în tîlcul intim al lucrurilor şi fenomenelor din care răsar, de această dată simboluri grandioase, mişcătoare în inegalabila lor plenitudine. Geografic „Volga e Volgă şi Donul e Don. Fiecare plin de frumuseţea, puterea şi măreţia sa". *Iar* „Volga-Don" *notează scriitorul — e o realitate nouă, a zilelor noastre* „în care apele celor două fluvii s-au unit, înzecindu-şi frumuseţea, puterea şi măreţia".

Fiii noii generaţii sînt proiectaţi în aureola mirifică a viitorului: „Cei ce se nasc acum...: au să apuce anul 2000". „E frumos să te gîndeşti la o clipă atît de îndepărtată din istoria omenirii şi să ştii că e în firea lucrurilor să ajungi pînă la ea".

În cuvîntul său la Congresul Scriitorilor Geo Bogza cerea creatorilor să aleagă din realitatea nouă ce-i înconjoară „elemente de măreţie", „prilejuri de mîndrie pentru poporul nostru".

Aceasta este de fapt profesiunea de credinţă a celui ce a scris Ţara de piatră: „Eu cred că poporul are nevoie, în acelaşi grad, de dreptate şi măreţie şi că datoria unui scriitor devotat poporului e să lupte pentru dreptatea lui şi să-i atragă cît mai multă măreţie". *O credinţă născută încă în anii negri ai împotrivirii dar care astăzi, în zilele noastre, şi-a dat întreaga ei pilduitoare măsură.*

BORIS BUZILA

Victor Tulbure:

„EU NU CÎNT CĂ ŞTIU SĂ CÎNT"

Cînd un poet ca Victor Tulbure afirmă în fruntea noului său volum, „eu nu cînt că ştiu să cînt" *avertizînd cititorul că totul e pornit din inimă, versul acesta nu poate fi privit ca o simplă cochetărie lingvistică. Şi-ntr-adevăr, pînă la un punct regăseşti pasiunea fierbinte proprie lui Tulbure pentru tot ce e nou în patria noastră socialistă, pasiunea lui pentru biruinţele poporului nostru, asociată cu o nobilă conştiinţă de apărare şi păstrare a cuceririlor acestuia. Aceeaşi energie şi combativitate, care pulsează în versurile sale cele mai bune, e prezentă sub diferite forme şi aici. Aceeaşi dăruire partinică pentru tot ce e demn, curat, înălţător:* / Mi-a călit partidu-n focul luptei anii / Inima să-mi fiarbă-n clocot ca vulcanii, / Să-mi revărs pe-ntreaga versului măsură, / dragostea-i de oameni, sfînta lui căldură / (Spada).

Devenind pe alocuri reflexiv, frămîntat în mod obiectiv de ideea ireversibilităţii timpului, poetul nu-şi destramă fantezia în versuri elegiace. Cu optimismul lui caracteristic, Tulbure transcrie liric un adevăr fundamental pentru epoca noastră revoluţionară: tinereţea individului, respectiv a sa privită ca parte organică a tinereţii poporului, convertindu-se în fapte eroice, constructive, şi deci nemuritoare, nu mai poate fi atinsă de caria timpului: / În toate ai rămas şi vei rămîne / În piatră, în cărbune şi în pîine / În cărămidă, în oţel, în stîncă, / Pe frunte de furnal, în mina-adîncă, / Luptînd, cîntînd, arzînd, sub roşii stele, / Tu, tinereţea mea şi-a ţării mele /.

Din păcate însă, în poemele sale din prima parte a volumului, rămîne tributar, uneori pînă la ostentaţie, unor modalităţi poetice uzate. Citindu-le izolat şi la diferite răstimpuri, impresia pe care ţi-o faci despre unele din aceste poezii e oricum favorabilă în raport cu ceea ce îţi rămîne după lectura lor în volum. Privite una lîngă alta, poemele acestea par palide, puţinele imagini mai proaspete nereuşind să ascundă tonul de-clamator, clişeele verbale. (Inscripţie, Harpă, Eră a luminii etc.).

Un reviriment lăudabil îl constată cititorul în partea a doua a volumului, în ciclul intitulat Insemnare a călătoriei mele, *în care vibrează sentimente paternice, vii, încorporate în imagini pe cît de simple, pe atît de proaspete. Cu mult superior primei părţi, ciclul acesta reprezintă în special şi un salt faţă de poezia lui Tulbure privită în ansamblu.*

Alternînd tonul oratoric, solemn, izvorît dintr-o sinceră şi abia reţinută respiraţie lirică, (Cuvînt la porţile Leningradului) *cu cel molcom, străbătut de vagi irizări elegiace* (Inscripţie pe mormîntul lui Serghei Esenin), *în care travestiul esenian al lui Tulbure e mişcător:* Iar dacă nori ca lupii-or fi să-nghită / Plăpîndul miel al lunii, auriu, / Acolo-n crîngul verde de răchită, / Ce va mai fi sau nu va fi, nu ştiu! /; *alternînd cadenţa gravă, de dureroasă dar bărbătească rememorare a vitejiei eroilor căzuţi la Plevna* (Pe dealul Plevnei) *cu tonul cald, de vie contemplaţie a frumuseţii create de truda omenească, — V. Tulbure ne desvăluie noi şi interesante laturi ale personalităţii sale poetice.*

Călcînd pe pămîntul Eladei, poetul refuză meditaţia apolinică, stearpa reverie parnasiană în faţa nepieritoarelor frumuseţi antice. Sensibilitatea lui politică îi îndreaptă atenţia asupra stridenţelor existente aici, asupra contrastelor care pun azi în primejdie însăşi soarta acestor frumuseţi ale geniului uman: Sub antica arcadă a falnicei cetăţi, / Văzui pe Terpsichora în deşănţate baruri. / Se-mpleticea desfrîul cu-americanii beţi / Şi pe dolari zarafii mizau, jucînd la zaruri /. *Este semnificativ sugerată năzuinţa poporului grec, sărăcit şi exploatat care în ipostaza unei iubitoare şi credincioase Peneloppe, aşteaptă pe noul Ulysse eliberator, revoluţia proletară.*

VASILE NICOLESCU

ŞCOALA ARDELEANĂ

— Antologie —

În colecţia „Biblioteca şcolarului" iniţiată de Editura tineretului, a apărut Şcoala ardeleană-antologie; ediţie îngrijită, note şi prefaţă de Emil Boldan.

Volumul se deschide cu o prefaţă documentată şi ştiinţifică, urmată de o notă asupra ediţiei. Textele sînt grupate pe autori şi sînt precedate de cîte o scurtă — uneori, prea scurtă — prezentare a scriitorului respectiv. Aşa cum se arată, pe bună dreptate, în prefaţă, pentru a nu îngusta viziunea cititorilor asupra Şcolii ardelene, antologia nu s-a mărginit la opera principalilor corifei: Micu, Şincai şi Petru Maior, ci s-au dat fragmente şi din scrierile lui Radu Tempea, Paul Iorgovici, C. Diaconovici-Loga, Ioan Molnar-Piuariu, Damaschin T. Bojincă. In continuare se dă un „Tabel bio-bibliografic" cu datele principalelor momente din viaţa şi activitatea reprezentanţilor Scolii ardelene.

Prefaţa volumului, deşi succintă, reuşeşte să pună în lumină principalele trăsături caracteristice mişcării culturale, cunoscute sub numele de Şcoala ardeleană, definită ca „o mişcare patriotică determinată de lupta pe care masele populare româneşti din Transilvania au dus-o împotriva acţiunii de desnaţionalizare şi pentru recunoaşterea drepturilor contestate românilor ardeleni". **Există însă şi unele contradiţii care pot pune în încurcătură pe elevi. Astfel la p. 7—8 se afirmă că** „reprezentanţii şcolii ardelene IGNORAU **(subl. n)** faptul că, în procesul de formare a poporului român, romanii s-au amestecat cu dacii băştinaşi şi apoi cu elemente slave şi că limba noastră, deşi de proveniență latină prin structura ei gramaticală şi prin fondul principal de cuvinte, a primit totuşi o contribuţie bogată din partea unor limbi nelatine şi în primul rînd din partea limbilor slave". **La p. 12 apare însă o argumentare contrarie:** „autorii propun eliminarea din limba noastră a elementelor nelatine, a căror prezenţă totuşi, în limbă N-O POT IGNORA" **(subl. n.). Iar la p. 17, pe linia ultimei afirmaţii a cărui justeţe o subscriem şi noi, se afirmă:** „Ca şi prietenul său Petru Maior, Budai-Deleanu consideră că limba română are la origine limba latină populară („Vulgară"), dar el e conştient că latina vorbită în Dacia în perioada cuceririi provinciei de către romani n-a putut rămînea intactă şi că ea a suferit influenţa altor limbi cu care a venit în contact aici, ca aceea a dacilor în primul rînd, a goţilor, a gepizilor, a slavilor etc.".

In ceea ce priveşte reproducerea textelor, editorul a ţinut seama că ediţia se adresa, mai ales, elevilor şi de aceea a ales fragmentele cele mai potrivite, marcînd prin puncte de suspensie omisiunile. Există însă şi cazuri cînd lipsesc semnele (p. 49, 235, 236, 284) sau chiar cazuri de greşeli de colaţionare (p. 52, 56, 59, 176).

O grijă deosebită trebuie acordată, într-o ediţie adresată tineretului şcolar, explicării cuvintelor „fie că sînt regionale, fie că **au o circulaţie mai restrînsă". Problema merită, după părerea noastră, o discuţie deosebită; de aceea nici nu vom încerca să epuizăm observaţiile, ci vom semnala numai cîteva din cele mai importante. Mai întîi explicaţiile date aceluiaşi cuvînt, la pagini diferite, trebuie să coincidă (bineînţeles dacă sensul este acelaşi). Nu aşa se procedează cu termenul** varmeghie **glosat corect** „judeţ" **la p. 54 şi 227 dar greşit:** „Varmeghii — numele maghiar al Grădiştei" **la pag. 234. Lăsînd la o parte amănuntele mai puţin semnificative de felul acestora, semnalăm două informaţii eronate care apar în note: Prima referitoare la alfabetul chirilic greşit atribuit lui Chiril (p. 214); a doua la p. 236 unde se consideră că Psaltirea de care vorbeşte Radu Tempea, tipărită la 1651, este totuna cu Noul Testament de la Bălgrad (1648).**

In ciuda acestor mici neajunsuri antologia de texte alese din operele scriitorilor grupaţi în mişcarea culturală, cunoscută sub numele de Şcoala ardeleană, constituie o reuşită.

AUREL NICULESCU

Florin Mugur:

CASA CU FERESTRE ARGINTII

Dacă pentru orice creaţie artistică finalitatea educativă rămîne criteriul suprem de apreciere, în cazul literaturii pentru copii realizarea ţelurilor educative reprezintă o adevărată piatră de încercare. Majakovski şi Marşak, spre a lua două exemple elocvente, sînt reprezentativi tocmai pentru că au reuşit să delecteze pe micii cititori, instruindu-i în acelaşi timp. Latura instructivă (parte componentă a educaţiei), îmbogăţirea orizontului de cunoştinţe al copiilor, nu trebuie să scape nici unui scriitor pentru cei mici. Orizontul infantil este, prin forţa împrejurărilor, redus şi toţi factorii educativi (între care scriitorul nu e de loc cel mai neînsemnat) au datoria să-l lărgească. Dacă cercul prim de cunoştinţe, condiţie a formării personalităţii copilului, este în acelaşi timp prima sa treaptă, a face abstracţie de ea înseamnă a proceda ca grădinarul care sădeşte pomi într-un teren nefertil. De aceea este drept să ne întrebăm, atunci cînd ne aflăm în faţa unei cărţi pentru copii, în ce măsură ea îmbogăţeşte sfera intelectuală a destinatarului? Supunînd acestei întrebări plaheta de versuri a lui Florin Mugur, răspunsul nu este favorabil autorului. Cele mai multe dintre poezii abordează mediul casnic, lipsit de perspective şi avînt, incapabil să cultive imaginaţia şi entuziasmul micului cititor pe care-l izolează adesea între patru pereţi: **Acasă, Tata cîntă Ciocîrlia la vioară, A intrat vîntul în casă, Mama mi-a dat o floare, Aş vrea să am o soră, Fetiţa, Mama pune masa, Linişte** etc. După lectura acestor poezii se degajă o atmosferă călduţă, stătută, îmbîcsită, care n-ar mulţumi nici pe un vîrstnic blazat, ce aspiră spre o existenţă sedentară şi cu atît mai mult, deci, nu poate satisface setea de cunoaştere şi mai ales suflul şi avîntul infantil. Această constatare se cuvine a fi cu atît mai mult subliniată, cu cît viaţa noastră nouă deschide un orizont infinit, înregistrează realizări superbe, în stare să sădească în toate categoriile de cititori sentimente de mîndrie pentru epoca socialistă şi în acelaşi timp elanul pentru noi înfăptuiri. Este interesant că şi atunci cînd poetul vizează motive ţinînd prin firea lor, de sfera naturii libere el le închide în cercul său îngust. Intr-o poezie ca **Fluturele** de pildă, nu este vorba despre un fluture care înfruntă înălţimile şi vîntul ci despre un fluture de casă **„ameţit", „beat", „somnoros şi moleşit"** care **„intră-ncet în broderie"** (probabil că e vorba de o molie, de unde se vede că molia îţi poate juca feste nu numai în garderobă ci şi în poezie).

Evident că sfera de cunoştinţe pentru care pledăm trebuie dirijată în sensul educaţiei comuniste a copiilor, în spiritul dragostei pentru oameni, pentru muncă, pentru frumos şi adevăr. Este clar că o poezie anodină, de tipul celor citate din Florin Mugur, nu poate realiza aceste deziderate. Ţin minte o poezie despre o pisică ce-şi mişca lăbuţele spre a se curăţa. Şi Florin Mugur are o poezie, **Pisica albă.** Dar ce ne spune el? După o introducere lirică, în care ochii verzi ai pisicii devin obiectul contemplaţiei autorului, sîntem informaţi că pisica **„merge printre hîrtii", „se sperie de-un foşnet", „miaună moale către oglindă"**, toarce şi apoi, obosită probabil, **„adoarme pe-o carte de citire".** Ce a urmărit autorul împărtăşindu-ne toate aceste constatări puerile? In fine, ar trebui să discutăm mijloacele artistice care, în cazul literaturii pentru copii capătă o excepţională însemnătate. Dacă omul matur mai poate „înghiţi" imperfecţiunile, fiind atras de conţinut în primul rînd, pentru copii meşteşugul artistic este o condiţie sine qua non în receptarea poeziei, primul stadiu din acest proces. De aceea Gorki, fiind întrebat cum trebuie să se scrie pentru cei mici, a răspuns cu tîlc: **„Ca pentru cei mari, numai ceva mai bine".** Este cert, că forma fiind determinată de conţinut, despre măiestria artistică a volumului **Casa cu ferestre argintii,** nu se pot purta discuţii.

Nu se poate spune că în placheta lui Florin Mugur nu există nici o poezie care să răspundă exigenţelor. Dimpotrivă, se pot cita cîteva realizări interesante: **Auziţi? Claxonează!, Vecinul cel tînăr, Ce-aş vrea să fiu.** Dar nu acestea dau tonalitatea volumului ci, din păcate, cele discutate mai înainte. Prezenţa lor este însă demnă de reţinut pentru că învederează posibilităţile autorului şi putinţa de a înţelege just că poezia este o armă a educaţiei comuniste. Cu o condiţie: să dea dovadă de mai multă exigenţă faţă de sine însuşi.

POMPILIU MARCEA

POVESTIRE DESPRE ROMÎNIA

Epopeea de luptă a poporului romîn pentru făurirea unei vieţi noi, libere şi fericite, într-o patrie înnoită, a atras nu odată atenţia scriitorilor sovietici. Ţara noastră are numeroşi prieteni în rîndul oamenilor de artă şi litere din U.R.S.S. printre care mulţi au avut prilejul s-o viziteze, să-i admire frumuseţea şi bogăţiile, să aprecieze sufletul poetic şi primitor al poporului romîn, iar alţii au îndrăgit-o, cunoscînd-o din versurile lui Eminescu, din povestirile lui Sadoveanu sau din muzica lui George Enescu.

De curînd, lista cărţilor închinate de prietenii noştri din U.R.S.S. poporului şi patriei noastre s-a îmbogăţit cu o lucrare nouă. E vorba de romanul scriitorului Anatolii Melentievici Moldovanov, Povestire despre Romînia.

Circumscriindu-şi acţiunea la cîteva luni de zile din istoria unui port maritim romînesc, autorul a urmărit să zugrăvească, în primul rînd, procesul de înnoire a vieţii, de transformare a oamenilor, de creştere şi dezvoltare a unor relaţii noi. În centrul atenţiei sale s-au găsit figurile cele mai caracteristice pentru problema pusă, cele care reflectau în chip pregnant drumul nou pe care pornise ţara, cotitura uriaşă ce se produsese în istoria ei şi în acelaşi timp figurile tipice pentru lumea pe care scriitorul sovietic o îmbrăţişase cu privirea sa. Eroii săi sînt, în primul rînd, muncitorii din portul bătrînului Ovidiu, oameni însufleţiţi de idealul construirii unui mare şantier naval şi care muncesc fără preget pentru ca visul lor să devină realitate. Indiferent de locul ocupat în economia romanului, de planul principal sau secundar, personajele numai schiţate sau amănunţit şi plastic zugrăvite de scriitorul sovietic, au deopotrivă multă viaţă, trăiesc şi sînt convingătoare.

Şi dacă afirmaţia se aplică şi figurilor episodice ca Mia Oboru, Liţa sau tîmplarul Banu, ca şi celor de prim plan ca Voinescu, Marinaru, Dumitriu, Panait etc., trebuie totuşi subliniat că scriitorul reuşeşte să zugrăvească cu mult succes eroii pozitivi. În această noţiune se încadrează toţi cei ce luptă pentru promovarea noului, toţi cei ce merg în pas cu viaţa, cu avîntul de construire al unei lumi libere.

Desigur, încadrarea în viaţa nouă nu se face în mod mecanic sau în chip uniform. A Moldovanov descrie biografii complexe şi bine individualizate.

Şi dacă directorul şantierului naval, vechi comunist ilegalist, Voinescu, are o temeinică pregătire politică şi o bogată experienţă de luptă, dacă secretarul organizaţiei de partid Mitrea Marinaru a cunoscut şi el urgia închisorii fasciste, inginerul şef al şantierului, Dumitriu, apare la început cu totul „apolitic", dacă nu chiar ostil noilor metode de muncă, noilor principii de conducere. Conflictele dintre ei şi tinerii ingineri Ciobanu şi Panait, ridicaţi de partid din rîndurile muncitorilor, lasă impresia că Dumitriu nu ar vroi să înţeleagă mesajul vieţii noi şi nu ar căuta să meargă în pas cu viaţa.

Procesul de transformare al acestui bătrîn specialist, om singuratec, puţin cam ciudat, dar adînc cinstit, e mai lent, mai greoi, dar pînă la urmă se termină prin izbîndă. Interesantă e şi evoluţia fiicei sale Florica, care se integrează mai devreme în torentul năvalnic al vieţii noi, devenind o activă constructoare a Romîniei socialiste.

Un loc important revine, în desfăşurarea acţiunii, inginerului sovietic Şabrin. Nu e vorba numai de transmiterea unei experienţe tehnice şi a unor cunoştinţe deosebit de preţioase. Şabrin trăieşte în roman ca reprezentant al unei lumi, al unei mentalităţi, al unei atitudini faţă de viaţă, spre care năzuiesc oamenii cei mai buni ce-l înconjoară, înrudiţi cu el prin împărtăşirea unui ideal comun. Şi dacă vapoarele sovietice ce vizitează străvechiul port pentru a descărca fie mărfuri, fie maşinile necesare ridicării şantierului, ilustrează ajutorul economic deziteresat, prietenia sinceră a popoarelor sovietice, Şabrin este însă expresia vie a acestei prietenii, a dragostei frăţeşti pe care omul sovietic o are pentru poporul nostru. Puternica simpatie, comuniunea sufletească ce se stabileşte între Şabrin şi colectivul romînesc în mijlocul căruia trăieşte şi munceşte, este cea mai grăitoare dovadă a legăturilor de nezdruncinat dintre poporul romîn şi popoarele sovietice.

TATIANA NICOLESCU

Pentru Concursul „Iubiţi cartea"

Aurel Mihale:

NOPŢI ÎNFRIGURATE

ed. II

Cărţile despre război, şi e vorba de acelea care nu-l cultivă pe acest monstru al secolelor, le citim înfioraţi ca de amintirea unor fapte trăite, cărora le-am fost, într-un fel sau altul, noi înşine părtaşi. Le citim, cu avîntul ostaşilor la asalt, da şi cu o strîngere de inimă, pentru toate durerile şi lacrimile celor căzuţi fără vină sub iureşul inamic. Le citim şi le închidem, istoviţi de atîta suferinţă omenească, şi ne înzecim ura în contra celor care ar mai încerca să tulbure liniştea sublimă a pămîntului.

Cu aceste sentimente am parcurs şi „povestirile din război" ale lui Aurel Mihale, unul dintre cei mai activi şi mai remarcabili prozatori ai literaturii noastre actuale. Am regăsit aici freamătul zilelor de august 1944, cînd ostaşii romîni şi-au îndreptat armele împotriva duşmanului lor adevărat: fascismul german, am regăsit eroismul, dragostea de patrie şi omenia luptătorilor care au pus capăt celui mai distrugător dintre războaie. Emoţionanta întîlnire cu sovieticii, regruparea forţelor şi alungarea trupelor hitleriste dincolo de graniţele ţării, sînt numai cîteva momente ale unui întreg proces, în care se naşte şi creşte nădejdea ţăranilor din tranşee că vor dobîndi pămîntul şi dreptatea furată de moşieri. Aurel Mihale, după cît se pare, însuşi fiu al Bărăganului, fructificîndu-şi artistic poate cea mai dramatică experienţă de viaţă, surprinde faza iniţială de revoluţionare a maselor ţărăneşti, fază ce anunţă, de acolo din tranşee, reforma agrară. In serile molcome de linişte între fronturi, ostaşii se adună şi povestesc: fiecare are un of al său, o durere pînă atunci înăbuşită, ştiută numai de el. Precum haiducii lui Sadoveanu, ţăranii **„Nopţilor înfrigurate"** stau şi ei în jurul focului de vreascuri, aşteptînd clipa războinării. Setea de dreptate sporeşte puterile, curajul, vitejia cu care înfrîng batalioanele de asalt ale fasciştilor, parcă din ce în ce mai înverşunaţi.

Povestitor înzestrat, Aurel Mihale ştie să construiască acţiuni palpitante (aşa cum desigur au existat şi în realitate), copleşitoare prin forţa de luptă a ostaşilor, ştie să **evidenţieze situaţiile** omeneşti, pline de dramatism ca în excelentele povestiri **„Casa de piatră"** şi **„Cîrlul".** Deşi relatarea, uneori amănunţită a pregătirii atacurilor, poate obosi pe parcursul celor 470 de pagini, figurile personajelor (cel puţin ale celor mai importante) rămîn vii, însoţindu-ne multă vreme după lectură. Este memorabil Moş Andrei, care plînge ca un copil pe trupul căluşului muribund, memorabil ucraineanul Grişa, căzînd alături de soldaţii noştri. De asemeni, ca o realizare deosebită, considerăm figura **gefreiterului** din **„Casa de piatră"**, expresie tragică a soldatului german, bestializat de fascism şi război.

Cîndva poet, la începuturile sale literare, Aurel Mihale a rămas poet şi în aceste povestiri de război. Unda lirică îl învăluie adesea, stîrnindu-i lacrimi de tristeţe sau bucurie. Există în **„Nopţi înfrigurate"** o poezie a pămîntului care se transmite cu prospeţimea stilului oral, pe care şi-l revendică în chip firesc povestitorul **(„La vad", „Grişa")**, şi o poezie a durerilor nealinate, a dragostei şi recunoştinţei faţă de toţi aceia care zac sub glie, răpuşi de fierul duşman. Poezia aceasta, abia perceptibilă, dar subsistentă în însăşi atitudinea autorului, întăreşte odată mai mult blestemul pe care-l adresează războiului ucigaş eroii prea încercaţi ai **„Nopţilor înfrigurate".**

Cartea lui Aurel Mihale, plină de atîtea întîmplări eroice, povestite cu o căldură şi o familiaritate cuceritoare, se înscrie, fără tăgadă, printre lucrările cele mai valoroase care înfăţişează participarea Romîniei la campania anti-hitleristă.

AL. SĂNDULESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); **Dan DEŞLIU** (membru în Comitetul de direcţie); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcţie); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcţie).

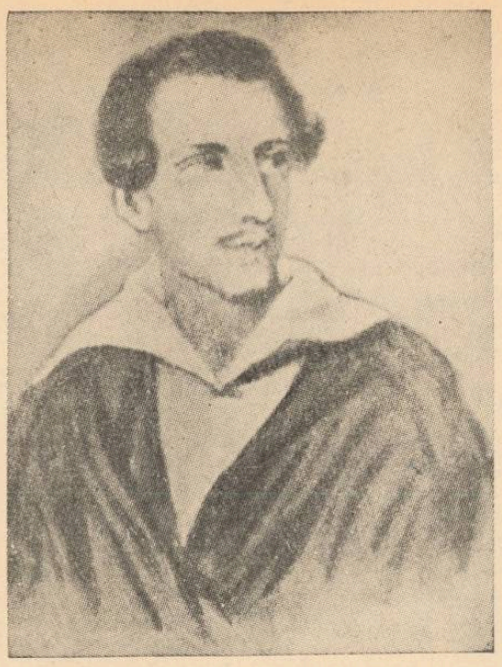

Un mare poet polonez: Iuliusz Slowacki

La 4 septembrie 1959 se împlinesc 150 de ani de la nașterea unuia dintre cei mai de seamă reprezentanți ai literaturii polone din epoca romantismului: Iuliusz Slowacki, „Anul Slowacki" se va desfășura în R.P. Polonă, sub semnul acestui mare poet însetat de libertate, al cărui nume poate fi așezat, fără rezerve, alături de cel al lui Adam Mickiewicz (1798-1855). Dezvoltarea creației lor marchează în esență evoluția ideologică și artistică a romantismului polon.

Drumul vieții lui Iuliusz Slowacki se împletește îndeaproape cu frămîntările și aspirațiile poporului polonez din prima jumătate a veacului al XIX-lea. Evenimentele epocii agitate în care trăiește, încercările repetate ale țării sale de a-și recăpăta independența națională după a treia și ultima împărțire din 1795, stîrnesc ecouri puternice în opera acestui rapsod al libertății.

A văzut lumina zilei în toamna anului 1809, într-un orășel din Lituania, Krzemieniec, unde tatăl său, dramaturg și estetician de concepție pseudo-clasică a funcționat ca profesor de retorică și poezie pînă în anul 1811, cînd a ocupat același post la universitatea din Wilno. In acest mediu favorabil poetul își formează o cultură literară temeinică asimilînd cu lăcomie valorile literaturii universale. Anii de după terminarea studiilor pînă la insurecția din noiembrie 1830, reprezintă începutul activității sale literare. In această perioadă, poetul își modelează inspirația poetică fie după protestatarul Byron, scriind poeme cu puternic suflu epic despre eroii singulari, revoltați împotriva nedreptății și însuflețiți de idealuri și pasiuni puternice (Szanfary, Hugo, Călugărul, Jan Bielecki ș.a.) *fie după Shakespeare, scriind tragedii în versuri* (Mindowe, Maria Stuart). *Ideologicește, cele două tragedii sînt superioare poemelor.* Mindowe *este o valoroasă parabolă istorică, cu nuanțe voltairiene, îndreptată împotriva clerului catolic polonez, care prin sistemul său de educație încerca să îndepărteze tineretul de la idealurile revoluționare promovate de romantici.* Maria Stuart *este o pledoarie în genul lui* Richard al III-lea *împotriva schemelor morale și psihologice ale tragediei clasice de curte.*

Izbucnirea insurecției din noiembrie 1830-1831, organizată și înfăptuită de tineretul romantic progresist împotriva despotismului țarist, are o puternică înrîurire asupra concepției poetului, constituind un punct de cotitură pentru orizontul său ideologic și artistic.

In martie 1831, trimis de guvernul insurecțional într-o misiune diplomatică la Londra, Slowacki părăsește Polonia pentru a nu o mai revedea niciodată. După înăbușirea insurecției se stabilește pentru o vreme la Paris unde atmosfera de tensiune revoluționară întreținută printre emigranți îi favorizează maturizarea ideologică. Curînd însă, în 1832, neîmpăcîndu-se cu disputele politice ale compatrioților săi, pleacă pentru un timp mai lung în Elveția. Aici, în mijlocul solitudinii alpine, meditațiile retrospective ale poetului legate de istoria poporului său, de eșecul insurecției din noiembrie, se realizează artistic în creații de înaltă ținută. Dacă poemul Lambro *simbolizează numai regretul emigranților de a fi supraviețuit nereușitei revoltei, în dramele în versuri* Kordian *și* Horsztynski, *poetul merge mai departe, concluziile lui evoluînd în direcția democratismului revoluționar și a unei juste aprecieri a cauzelor sociale care au hotărît eșecul. În 1836 pleacă într-o mult visată călătorie în Egipt, Liban și Palestina, călătorie din care se întoarce în 1839 la Paris, unde rămîne pînă la sfîrșitul vieții. In timpul acestui voiaj romantic, scrie poemul în proză* Anhelli, *o suită de viziuni dantești cu vădite note critice la adresa dezbinării ideologice a emigranților,* Tatăl ciumaților, *o prezentare poetică impresionantă, de un realism puternic si* Lilla Weneda, *un ecou întîrziat al insurecției din 1830, în care acuză pe nobili de inconsecvență revoluționară.*

Dezvoltîndu-se în sensul ascuțirii accentelor critice și înmulțirii elementelor realiste pe plan artistic, Iuliusz Slowacki, scrie în 1841 primele cinci cînturi ale poemului Beniowski. *Atît problematica socială a operei, fondul istoric cu adînci semnificații, cît și realizarea artistică superioară îndreptățesc răsunetul ei deosebit. Tot în 1841 Slowacki scrie drama în versuri* Fantazy *în care dezvoltînd aspecte realiste cu tendințe critice tratează, fără masca istorismului, o problematică socială luată din actualitatea imediată, tinzînd să creeze în locul romanticului entuziast, care nu-și putuse depăși limitele provenienței sale de clasă, un alt erou. Jan, capabil să lupte pînă la capăt pentru eliberarea patriei sale. Tributar pentru scurt timp, ca și Mickiewicz, towianismului (curent de esență fatalistă, inițiat printre emigranți de messianistul Andrzej Towianski) poetul scrie între 1842—1844 cîteva piese în versuri. Ultima perioadă în creația poetului o deschide poemul* Răspuns la Psalmii Viitorului, *unde, revenind la notele realiste antecedente perioadei towianiste, apreciază critic forțele revoluționare din Polonia, țărănimea și nobilimea progresistă, de partea cărora se plasează împotriva aristocrației nobiliare retrograde. Deși aceste elemente realiste se înmulțesc simțitor în lucrările ultimilor ani ai vieții sale, în deosebi în poeziile lirice, ele totuși nu ajung să se închege într-o concepție realistă unitară, evoluția lor fiind întreruptă de moartea prematură a poetului, la 3 aprilie 1849.*

Spirit plin de finețe, dublat de o sensibilitate profundă și o imaginație clocotitoare, Iuliusz Slowacki, prin ideile inovatoare ale operei sale de o realizare artistică superioară, a jucat alături de Mickiewicz, un mare rol în dezvoltarea literaturii polone din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Stan Velea

Spiritele vieții și Madagascarul

Un cercetător francez, Jacques Faublée, prezintă într-un studiu o serie de fapte cu caracter folcloric și etnografic despre populațiile din Madagascar x). La baza lucrării sale stă un material bogat și instructiv pe care însă, din păcate, autorul nu izbutește să-l înțeleagă din toate punctele de vedere. Inmănuncherea datelor problemei îl face pe autor să ajungă la unele concluzii, în general formale, cu privire la o serie de ritualuri și practici ale populației din Madagascar. Sensul precis, substratul profund social al acestor ritualuri nu este dezvăluit decît în foarte mică măsură. In ansamblul ei, lucrarea păstrează un caracter net factologic, obiectivist.

După autor, diferențele dintre diferitele practici pe care le-a întîlnit în decursul cercetării sînt legate de „structurile sociale" deosebite ale populațiilor insulei, și în special ale celor numite „Bara" și „Vezo". Numai că în ceea ce privește structura socială, Jacques Faublée se mărginește la descrierea sumară a principalelor îndeletniciri ale locuitorilor Madagascarului, pescuitul și păstoritul, mai rar cultura solului, fără a avea în vedere o serie de alți factori mai vechi și mai noi, cum ar fi bunăoară, prezența **colonialiștilor**, care au avut — firește prin constrîngere — o influență puternică — negativă — asupra evoluției sociale a populațiilor din insulă.

Materialul din lucrare nu lasă nici o umbră de îndoială că majoritatea populației din Madagascar trăiește acum, în veacul al XX-lea într-o stare de înapoiere totală. Bogățiile mari și variate pe care autorul, fără să vrea, le amintește în legătură cu unele practici și rituri, nu sînt folosite de indigeni. Aceștia își agonisesc traiul din greu. Numai astfel se explică de ce, în majoritatea invocațiilor, rugăciunilor, adresate diferitelor zeități, ei cer ca viața să le fie mai ușoară, fără suferințe trupești, fără lipsuri materiale.

In linii mari, locuitorii aparținînd populației „Vezo" se adresează zeilor cu rugăciuni de acest fel:

„Vă cerem, zei,
Și ție pasăre mare
Să ne binecuvîntezi
Și să trăim,
Pentru a dobîndi
Ceea ce te face să trăiești".

Lipsurile materiale, duc, negreșit, la recrudescența bolilor și a mortalității. In ciuda greutăților, indigenii din Madagascar vor să trăiască, pentru că sînt convinși că, mai devreme sau mai tîrziu, se vor putea bucura de dărnicia naturii și de roadele muncii lor. Iată o invocație de acest fel culeasă de la populațiile „Bara":

„Cer zeilor
Să-mi trăiesc viața
Să nu fiu bolnav pe acest pămînt".

Și alta aparținînd populației „Vezo":

„Vă cerem, zei,
Care plămădiți oamenii,
Dați-ne ceea ce ne trebuie ca să trăim.
Dați-ne binele
Să nu fim bolnavi,
Să trăim mult pe acest pămînt".

Lucrarea lui Jacques Faublée este plină de astfel de exemple. Ele sînt mărturia vieții grele, a regimului colonialist care se străduiește din toate puterile să mențină starea de primitivism economic și de totală ignoranță. Cele 120 de pagini ale lucrării, redactate în baza unui material recent, reflectă cum nu se poate mai bine rolul nefast al celor care vor să țină lumea în loc cu ajutorul unor metode vechi sau noi. Misticismul, magia, diferitele rituri fac parte din acest arsenal învechit pe care colonialiștii îl folosesc din plin.

Anii aceștia, în care Faublée și-a strîns materialul și și-a alcătuit lucrarea, au dat la iveală o serie de fapte pe care autorul nu le-a văzut sau n-a vrut să le vadă.

Acolo, în Madagascar, în marea insulă, așezată la mii de kilometri de țara noastră, a început să bată vîntul libertății. Gazetele din ultimii ani au adus, în numeroase rînduri, vestea unor mișcări puternice ale populației autohtone, sătulă de jugul colonialist. Este un fapt care nu poate fi ignorat. Avem credința că numeroasele date înfățișate de autorul lucrării „Spiritele vieții în Madagascar", ar fi putut fi valorificate cu mult mai bine, dacă s-ar fi ținut seama de aceste fenomene noi, în continuă dezvoltare. In felul acesta, lucrarea ar fi depășit stadiul pur descriptiv, factologic.

Mitu Grosu

*) Spiritele vieții în Madagascar (Les êsprits de la vie à Madagascar) Paris, 1953.

Discuție... cu comentarii...

De obicei asemenea discuții sînt organizate în jurul unei mese rotunde, se invită un stenograf, și după aceea... fiecare își scrie intervenția acasă. De această dată n-a existat nici o masă rotundă, precum n-a asistat nici un stenograf. Participanții și-au scris de la bun început intervențiile probabil acasă, deși, după cum veți putea constata, n-ar fi exclus ca unii să le fi scris și altundeva, în mașină de pildă, cu o mînă pe volan; într-o cîrciumă după cîteva pahare pline și așa mai departe. Ei sînt: un scriitor mai în vîrstă, un critic și cîțiva tineri scriitori, toți americani.

Subsemnatul, comentează...

Glasul criticii **(John W. Aldridge** — After the Lost Generation): Tînărul scriitor trebuie să țină seama din momentul în care începe a scrie primul său roman, de faptul inevitabil că singura sa speranță de a obține un efect de sigur succes rezidă în descrierea grotescului și anormalului.

Și glasul criticii spunea, după cît se pare — se întîmplă cîteodată și asta, — adevărul. Noua generație de scriitori americani, generația bătăii (beat generation) **confirmă cum nu se poate mai bine înclinația spre anormal, spre subuman. Cine sînt scriitorii aceștia și cum s-au adunat ei sub acest nume?**

Glasul scriitorului mai în vîrstă **(Norman Mailer** — The White — negru): Intîlnirea dintre adolescentul de la oraș, artistul ratat, negrul și delicventul se produse prin intermediul drogului și jazzului.

Amîndouă ocupă un loc de seamă în activitatea literară a celor din generația beat și mai ales în activitatea lor extraliterară.

Care sînt credințele acestei „generații" de scriitori? Mai întîi jazzul.

Glasul unei cîntărețe **(intervenția neanunțată dar necesară — Ella Fitzgerald)**: Jazzul asta e. E „beat", e „swing" **(Adică „bătaia măsurii" și „ritmul" care rezultă din asta).**

Despre drog nu avem mărturii tot atît de deschise. Se știe despre cel puțin unul — se poate afirma același lucru de fapt despre toți — dintre cei mai faimoși scriitori ai lui „beat generation". Jack Kerouac, că fumează marijuana.

Drog, jazz și, bineînțeles, un inevitabil adaus întru prostire, misticismul, proclamat pe tonul unui copil naiv din primele clase primare.

Glasul scriitorului tînăr **(Jack Kerouac** — The Dharma bums): Am încercat totul. Totul este minunat și dumnezeu există. In cursul rătăcirilor noastre, m-am convins că se veghează asupra noastră.

Absurdul se învecinează cu naivitatea infantilă simulată. Cel care face parte din această „beat generation" este numit un „hipster", pentru că „le vede". Și ce „vede" un „hipster"?

Glasul unui alt scriitor tînăr **(Allen Ginsberg** — Howl — **Urletul)**:

„Văd cele mai strălucite spirite ale generației mele distruse de către nebunie, foamete, isterie, sărăcie „Hipsteri" cu capete de înger, arzînd de dorința ca vechea legătură celestă cu dinamo-ul înstelat din mașinăria noctură să se reînoiască.

Acest așazis poem, numit nu tocmai la întîmplare „Urletul", este plin de obscenități, de incantații absurde și mistice și în totalitatea sa foarte asemănător cu delirul demențial. El este o imagine concludentă a „idealului" de viață recomandat și urmărit de cei din generația bătăii, de acești huligani ai literaturii, dacă putem spune așa.

Hipsterul predică individualismul feroce, lenevia și vagabondajul. Acceptă rareori munci temporare și cît mai ciudate. De cele mai multe ori vagabondează la întîmplare, caută aventura și recurge la violență. Imaginea tristului erou al romanului — manifest al hipsterilor: „Pe drum" (On the road) **de Jack Kerouac, Dean Moriaty este apreciată drept imaginea „noului sfînt american". Desfrîul sexual este considerat una din cele mai importante manifestări ale acestei „sfințenii". Orgia, violența verbală și fizică, anarhismul și individualismul animalic, iată care sînt trăsăturile care compun portretul unui hipster, așa cum îl arată literatura acestei „beat generation". O literatură care caută să exploateze tendințele de protest ale tinerei generații americane și să le îndrepte spre căile decăderii umane, ale îndepărtării de realitate, ale falsificării adevărului asupra unei orînduiri sociale nedrepte și dezumanizante. Și de aceea ea afirmă drept scop în viață acele lucruri care accentuează evadarea și fuga de societate.**

Glasul aceluiaș scriitor tînăr **(Jack Kerouac** — On the road): Ce caut e o mașină rapidă, un loc în care să ajung și o femeie care să mă aștepte la marginea drumului".

Să pleci, să încerci mereu altceva, cît mai ciudat cu putință, să dărîmi, iată formulate pe scurt aceste scopuri. Deocamdată există o relativă rezervă față de scriitorii acestei tinere generații. Dar e vorba despre acea rezervă a celor mai vîrstnici care reprezintă edițurile mari, cercurile oficiale, presa reacționară etc., determinată numai de faptul că „hipsterii" nu au împins încă prea departe huliganismul lor.

De aceea nu e de mirare că un alt scriitor care nu a depășit nici el vîrsta de treizeci și cinci de ani, Truman Capote, și-a cucerit o faimă de-ajuns de mare (ajutat și de edituri și o presă interesată), întrecînd cu mult absurdul și monstruozitățile scribilor celor din „beat generation".

Glasul **(foarte îngăduitor)** al criticii **(John W. Aldridge** — After the Lost Generation): „Ceea ce îi rămîne de făcut acum **(lui Capote n.n.)** e să inventeze nume din ce în ce mai bizare pentru personajele sale și să le pună în situații noi din ce în ce mai bizare".

Bizar e un cuvînt blînd. Căci iată „eroii" lui Capote: nebuni, estropiați, ciungi, ologi, monștri cu diformități fizice dezgustătoare, într-un cuvînt o întreagă galerie teratologică. Ei pot fi aflați în romanele și nuvelele sale printre care cele mai cunoscute sînt reunite într-un volum intitulat Pămînturi bîntuite. **O atmosferă de coșmar, situații neverosimil de monstruoase, isterie sexuală dezlănțuită, toate acestea fac ca Truman Capote să fie favoritul edițurilor, dar nu desigur și al cititorilor. E de altfel situația în care se află întreaga această literatură a monstruosului, a subumanului, cultivată și încurajată de cercuri interesate a menține printre scriitori îndepărtarea de viață, falsificarea ei.**

De aceea, deși discuția aceasta a fost cu comentarii și pînă acum, îmi îngădui să adaug un ultim comentariu la citatul cu care începeam din John W. Aldridge.

Glasul cititorului american **(de obicei neascultat și neinvitat la discuții, dar de această dată prezent printr-o scrisoare publicată în** Times Literary Supplement, **iunie 1959)**: „Remarca **(lui John Aldridge pe care o amintim la început n.n.)** nu reprezintă nici un credo, nici o recunoaștere, mai degrabă cred că reprezintă o condamnare a unor atitudini care, cel puțin în America, par să modeleze și să formeze (și poate în cele din urmă să distrugă) pe tînărul scriitor".

Comentator,
Radu Lupan

Foto: AGERPRES

Bulevardul Maghera noaptea

A X-a Aniversare
a Republicii Populare Chineze

OAMENII DE DINCOLO DE DEAL

de CIU LI-bo

Mergeam la nuntă la niște oameni din satul de dincolo de deal. Lumina lunii învăluia în umbre copacii înălțați pe costișe.

De ce s-or fi ducînd oamenii la nuntă? Dacă mi-ar fi pus cineva o asemenea întrebare, i-aș fi răspuns astfel: oamenii se duc cu plăcere la nuntă ca să se bucure privind la fericirea altora.

În fața noastră mergea un grup de fete. Cînd se adună cîteva la un loc, fetelor întotdeauna le place să rîdă. Așa și astea: hohoteau într-una. De ce? Habar n-am. Nu mă prea știu descurca cînd e vorba de apucăturile fetelor. Cîndva, o dată, cînd am întrebat despre asta pe un specialist în domeniul apucăturilor fetelor, el m-a onorat cu următoare lămurire: „Ele rîd pentru că le vine să rîdă". Eu unul consider că un atare răspuns este întru totul științific. S-a găsit însă un altul care să-mi spună: Cu toate că nu cunosc concret pricina rîsului fetelor, s-ar putea totuși ca ea să fie sănătatea, viața fericită în cooperativele agricole de producție, faptul că lucrează acum pe țarini întinse acoperite cu grîne de smarald abia încolțite, cîștigă la fel cu bărbații, poate lumina tainică a lunii, mireasma suavă a florilor, sau, în sfîrșit, o dragoste ce abia se-nfiripă sau o adevărată dragoste... Toate acestea s-ar putea să fie izvorul rîsului lor.

După părerea mea, nici acestor cuvinte nu ai cum să le găsești cusur.

Cînd am prins să coborîm dealul, de partea cealaltă am zărit casa mirelui. Era o casă frumoasă nouă-nouță. În fața porții ce da în curte, era atîrnat un lampion nu prea mare, cum se obișnuia din vechime. Fetele intrară în curte cu cîrdul. După un obicei de demult, fetele din partea locului se bucură de un original privilegiu de nuntă: cînd se mărită una din ele, de pe vremuri încă s-a obișnuit ca suratele ei să se furișeze tiptil în noaptea nunții pe sub ferestrele casei însurăților ca să asculte pe ascunse ce fel de discuții anume se întocmesc înăuntru. Cînd izbutesc să prindă cu urechea cîteva cuvinte mai drăgăstoase, suratele o șterg rîzînd pentru ca cele auzite să le dea prilej să se mai veselească și a doua zi. Se întîmplă însă uneori ca fetele să nu poată auzi nimic. Și aceasta, deoarece însurăței în cunoștință de cauză, adică aceia care știu că ar putea să-i asculte cineva, se comportă în această noapte fericită cît se poate de liniștit și tac chitic, făcîndu-i pe cei ce s-au tupilat pe sub ferestre să plece cu buzele umflate.

Cîrdul de fete din fața noastră intră grăbit pe poartă. Veniseră oare și fetele astea să tragă cu urechea pe sub ferestrele noilor căsătoriți?

De amîndouă părțile porții de care ne apropiasem, am văzut lipite două inscripții pe hîrtie roșie, și am citit în licărirea purpurie a lampionului următoarele cuvinte întocmite cu multă grijă:

„De cîntece sînt drumurile pline.
Șuvoi pe poartă bucuria vine!"

Cînd intram pe poartă, se grăbea să ne iasă înainte un flăcău tînăr care ne zîmbea. Era mirele Țou Mai-țiu, magazioner la cooperativa agricolă. Nu era înalt, dar îndesat, cu sprîncenele fin arcuite și ochi luminoși. Mulți ziceau că este un om liniștit din fire, dar se găseau și cîțiva care gîndeau că nici prea molcom nu era. Ultimul punct de vedere se întemeia pe argumentul că mireasa era o fată foarte frumoasă și fetelor frumoase, ci-că nu le-ar fi pe plac bărbații prea liniștiți. Pentru ca să ne dăm seama care dintre ei avea dreptate în cazul de față, trebuia s-o vedem pe mireasă.

Am înmînat mirelui un mănunchi de trandafiri sălbateci și m-am îndreptat spre casa noilor căsătoriți. Cercevelele de lemn ale ferestrelor erau lipite cu hîrtie albă curată, în mijlocul căreia răsărea pe amîndouă ferestrele cîte un ieroglif. „Șuanși" (fericire pentru doi) de toată frumusețea, iar în jurul lor erau lipite diferite chipuri decupate cu multă măiestrie din hîrtie roșie: pești, orhidee, două vaze frumoase cu flori, și, lîngă acestea, doi porci grași.

Dînd la o parte pologul de la ușă, am intrat în casă. Fetele erau acolo. Cînd am intrat, rîdeau încetișor și-și șopteau ceva la ureche, dar îndată ce ne-am așezat, o zbughiră zgomotos de pe locurile lor și, ieșind în curte, izbucniră în hohote de rîs.

În casă se făcu mai multă liniște, iar noi am prins să privim cu luare aminte încăperea. De jur-împrejur ședea multă lume. Mireasa și cu nașă-sa ședeau pe pat. Nașă era nevasta fratelui miresei care venise cu un copil de vreo trei anișori.

M-am uitat pe furiș la mireasa Bu Țui-lian. Nu era frumoasă ruptă din soare, dar nici să zici că era urîtă nu puteai. Era bine zidită și avea o față plăcută, ceea ce m-a făcut să cred că mirele era un om liniștit, fără să fie însă un papă-lapte. Și ceilalți din odaie se uitau la mireasă, dar ei nici că-i păsa. Se simțea în largul său, fără umbră de fisticeală. Luîndu-și nepoțelul din brațele mameinașe, prinse să-l gîdile pe la subsuori pînă îl făcu să rîdă cu hohote. Apoi, dintr-odată ieși în fugă cu copilul în brațe și se întoarse repede învăluindu-mă în trecere cu un ușor miros de parfum.

Aprinseră lampa de petrol cu abajur de sticlă și încăperea se umplu de o lumină potolită.

Printre oamenii ce ședeau pe scaune, stăteau de vorbă și rîdeau, erau președintele comitetului popular comunal, președintele cooperativei agricole de producție și veterinarul cooperativei cu nevastă-sa. Președintele comitetului popular al comunei era un om foarte serios. Nu rîdea de fel cînd toți ceilalți rîdeau și făceau glume și nici cînd propriile lui cuvinte îi făceau pe cei din jur să rîdă. Era un om cît se poate de ocupat și de la bun început hotărîse să nu vină la nuntă. Venise numai ca să nu-l jignească pe Țou Mai-țiu care-i era vecin. De cum păși pragul ușii, fu întîmpinat de tatăl și mama mirelui, care-i ziseră:

— Ați făcut foarte bine că ați venit, căci tocmai duceam lipsa unui organizator principal!

Și pentru că se pomeni organizator principal, se simți îndatorat să rămînă pînă la terminarea căsătoriei. Se așeză, așadar, în așteptarea ceremoniei, își aprinse o țigară și intră în vorbă.

Și președintele cooperativei era un om cît se poate de ocupat. Zi de zi avea de convocat cel puțin două ședințe și de organizat cîteva discuții. Mai trebuia, pe lîngă toate astea, să mai lucreze și în producție. În consecință, se întorcea acasă în puterea nopții și încasa de la nevastă-sa săpuneli zdravene. Așa stînd lucrurile, președintele avea destul de lucru și trebuia să îndure totodată și destule cicăleli de la nevastă-sa. Dar, cu toate acestea, nu a putut nici el să nu vină la nuntă. Țou Mai-țiu era doar unul dintre ajutorii lui, care nu se puteau înlocui cu una cu două. Venise să-i felicite pe tinerii căsătoriți și să ajute la celebrarea căsătoriei Mai avea însă și un gînd: să controleze cheltuielile de nuntă. Eliberase familiei Țou, pentru cheltuieli de nuntă, cinci iuani bani gheață, din care urma să se cumpere ceva tratații, hîrtie roșie, lumînări roșii și alte lucruri trebuincioase, atît și nimic mai mult, deoarece nu îngăduia cu nici un chip risipa.

Dintre toți oaspeții, veterinarul era cel mai guraliv. El a abordat subiecte cît se poate de variate și, în cele din urmă, prinse să vorbească despre căsătorie.

— Să vă spun ceva: nici căsătoria din tocmeala părinților nu este un lucru rău; nu trebuie să te ostenești să-ți cauți singur perechea! — zise el.

Avusese parte de mîndra sa nevastă printr-o asemenea căsătorie de tocmeală și era cît se poate de mulțumit. Obrazul său roșu-vinețiu, cam cosuros, mai era sluțit pe deasupra și de o cicatrice. Și dacă căsătoria nu s-ar fi încheiat prin tocmeală, era foarte îndoielnic că și-ar fi putut găsi o asemenea nevastă.

— Bineînțeles că este mai bună căsătoria cînd mirele și mireasa se aleg unul pe altul, după voia lor proprie — ripostă președintele cooperativei.

Și el se căsătorise după tocmeală, dar nevasta pe care o nimerise îi făcea adesea zile fripte, așa că — se-nțelege — o atare formă de căsătorie nu-i era pe plac. Președintele comitetului popular comunal îi sprijini părerea:

— Președintele cooperativei are dreptate. Căsătoria prin alegere liberă este mai bună decît aceea din tocmeală. Un cîntec din popor ne vorbește despre amărăciunea pricinuită de vechea formă a încheierii căsătoriei.

— Spune-ni-l și nouă — îl rugă președintele cooperativei.

Răspunzînd acestei rugăminți, președintele comitetului comunal declamă:

„În căsătoria de-altă dată, nu era libertate;
Plîngeau nevestele, se tînguiau bărbații,
De lacrimile nevestelor ieșea ianțîul din matcă
Și mîhnirea bărbaților încărunțea straiul verde
al munților!"

— Ei, ei! Asta-i prea de tot; chiar așa n-o fi fost — zise rîzînd președintele cooperativei.

— În ce ne privește, nici că ne plîngem, nici că ne tînguim — făcu veterinarul, trăgînd mulțumit cu ochiul la nevastă-sa.

— Iaca așa s-a nimerit să-ți surîdă și ție norocul — îi spuse președintele comitetului popular comunal. — Dar toate cîte le spuseserăți aici despre plînsete, mi-au amintit de un obicei din Tianțin.

Zicînd aceasta, președintele comitetului popular se aplecă, trase cu putere de cîteva ori din țigară, fără să spună ce anume avusese de gînd.

— Ce fel de obicei? — se interesă președintele cooperativei.

— Acolo mireasa se mărită cu plînsete, iar familia miresei tocmește bocitoare de meserie. Oamenii cu dare de mînă poftesc chiar cîteva zeci de bocitoare.

— Dar dacă bocitoarelor nu le dau lacrimile? Ce e de făcut atunci? — întrebă veterinarul.

— Păi, tocmesc pe acelea care se pricep la bocit. La Tianțin sînt bocitori și bocitoare de meserie. Cînd încep a plînge, o fac cu atîta dibăcie de crezi că zic un cîntec.

Pe sub geamuri răsună dintr-odată rîsetul fetelor. Se strecuraseră de mult pe sub ferestre și se antrenau să tragă cu urechea. Izbucniră în rîs și cei din odaie și, o dată cu ei, și mireasa. Numai președintele comitetului popular comunal n-a rîs și nici nevasta veterinarului. Acesta își încruntă sprîncenele.

— Ce-i cu tine? — o întrebă într-un suflet, dar încet, veterinarul.

— Am amețit — îi răspunse frumoasa lui nevastă.

— A, sînteți, după cît se pare, în așteptarea unui eveniment fericit? — întrebă președintele comitetului comunal popular.

— Ai fost la medic? — se interesă mama-nașă.

— Ce-i trebuie medic, cînd are bărbat doftor? — rîse președintele cooperativei.

În clipa aceasta, cineva spuse:

— Totul e gata, poftiți în camera de oaspeți.

Toți trecură în camera unde trebuia să se celebreze ce emonia nupțială. Mama-nașa, cu copilul în brațe, păși în urma miresei. Intrară și fetele. Strîns lipite una de alta, umăr lîngă umăr, și sprijinindu-se de perete, se luară de mîini și prinseră să privească mireasa, șoptindu-și din timp în timp ceva la ureche și rîzînd încetișor.

În mijlocul odăii în care se celebra căsătoria era o masă lungă, pe care erau așezate două luminări roșii aprinse. În lumina lor puteai distinge două vaze de porțelan cu trandafiri sălbatici. Pe perete erau atîrnate steagul țării și portretul președintelui Mao-Țze-dun.

În sfîrșit, începu ceremonia căsătoriei. Organizatorul principal intră în exercițiul funcțiunii. Urmîndu-i exemplul, toți își plecară capul în partea unde se afla steagul țării și portretul președintelui Mao Țze-dun. Președintele comitetului comunal citi apoi actul de căsătorie eliberat de președintele comitetului popular județean. Adăugînd de la sine cîteva cuvinte care se spun în asemenea ocazii, el merse la o parte și se așeză pe un taburet înalt alături de președintele cooperativei. Fata responsabilă cu ceremonia anunță apoi că încep cuvîntările oaspeților. Nu știu în virtutea căror orînduieli, cea mai interesantă parte a ceremoniei, cuvîntarea miresei, era lăsată la urmă, după toate celelalte. Așa că celor adunați nu le rămînea altceva mai bun de făcut decît să asculte cu răbdare cuvîntările oaspeților.

Fu invitat să ia cuvîntul președintele cooperativei, dar acesta refuză zicînd:

— Să ia cuvîntul, mai bine, mireasa. Sînt căsătorit de aproape douăzeci de ani, așa că nu-mi mai amintesc de bucuriile nunții. Ce aș putea să vă spun?

Riseră cu toții și prinseră să bată din palme. Apoi observară că în timp ce își făcuseră de lucru bătînd din palme, în locul miresii se apropiase de masă veterinarul țintind să rostească o cuvîntare. Începu să vorbească foarte clar, pronunțînd răspicat fiecare sunet. Vorbea rar, înflorindu-și cuvîntarea cu termeni greu de înțeles. Cînd trecu de la situația internă la cea internațională, președintele comitetului popular al comunei zise în șoaptă președintelui cooperativei:

— Am fixat unei persoane o convorbire, așa că sînt nevoit să plec. Ai grijă dacă e nevoie de ceva.

— Și eu am treburile mele — îi răspunse președintele cooperativei, — și eu trebuie să plec.

— Tu trebuie să rămîi. N-ar fi frumos să plecăm amîndoi, — zise președintele comitetului comunal popular. Apoi, schițînd o expresie de scuze în fața păr-inților noului căsătorit, plecă.

Președintele cooperativei a trebuit, vrînd-nevrînd, să rămînă. Mai ascultă cît mai ascultă pe vorbitorul care o cam luase razna, iar cînd răbdarea îi fu pe sfîrșite, zise unui lucrător de cadre al cooperativei:

— Ce legătură o fi între nuntă și problemele situației interne și externe?

— Se poate să nu știi? — îi răspunse acela. — Asta-i șablonul.

— Ar trebui să se născocească o mașină electrică — spuse președintele cooperativei, — care să se poată instala pe tribună. Și cum o da un limbut să trîncănească vrute și nevrute, mașina să-i producă un așa hal de mîncărime, încît să se scarpine și să uite de limbuțit.

Abia peste o jumătate de ceas răsunară din nou aplauzele. Veterinarul dispăru undeva, iar în locul lui apăru mireasa. Scuturînd cosițele-i legate cu funde de catifea, părea liniștită, dar chipul i se îmbujoră.

— Stimați tovarăși, scumpi părinți! — începu ea. — Astăzi sînt foarte fericită și foarte bucuroasă.

Suratele ei izbucniră în rîs, dar tînăra căsătorită „fericită și bucuroasă" nu rîse, ci, devenind dintr-odată cît se poate de serioasă, continuă:

— Noi ne-am căsătorit acum un an.

Toți înlemniră mai întîi, dar apoi se așternură pe rîs. Peste o bucată de vreme se liniștiră, dîndu-și seama că mireasa în loc de „logodit" a zis de bucurie „căsătorit". Iar mireasa continuă între timp:

— Azi e nunta noastră. Sînt peste măsură de bucuroasă!

Apoi scoțînd din buzunarul noului său costum albastru un carnețel cu coperte roșii, îl arătă tuturor celor de față, zicînd:

— Am adus cu mine cartea de muncă. În anul acesta am lucrat 2000 de unități de muncă.

— Ei, bravo! Asta, într-adevăr e muncă, nu glumă! — spuse un flăcău tînăr.

— Ce mai fetișcană harnică! — observă un alt flăcău. Numind-o pe mireasă fetișcană, uitase, pe cîte se pare, că el însuși nu era decît un băiețandru.

— Asta zic și eu zestre! — nu se putu opri să nu exclame președintele cooperativei.

— Nu mă mărit să mănînc degeaba pîinea altuia, ci să muncesc. Am să muncesc cum se cuvine la cooperativă și am să mă iau la întrecere cu soțul!

— Bravo! — strigă un flăcăiaș, rîzînd și bătînd din palme. — Întrece-l pe Țou Mai-țiu!

— Mi-am terminat cuvîntarea! — zise tînăra căsătorită, și, îmbujorată la față, fugi la locul ei.

— Nu mai ai nimic de spus? — întrebă cineva care ar mai fi vrut s o asculte pe mireasă vorbind.

— Prea puțin ai vorbit — îl susținu altul.

— S-o rugăm pe nașă să ne spună ceva! — anunță responsabila cu ceremonia.

Nașa, cu copilul în brațe, se ridică și spuse:

— N-am învățat la școală și nu știu să țin cuvîntări! — și se așeză la locul ei rușinată și roșie la față.

— Să ia cuvîntul tînărul căsătorit și să spună dacă primește să se ia la întrecere! — propuse cineva.

— Unde-i mirele?

— Mirelui i-a pierit și urma! — constată unul dintre oaspeți.

— Cum adică? A dat bir cu fugiții?

— A fugit? De ce?

— Unde a fugit?

— Ce neobrăzare! Ce mire mai e și ăsta?

— Mă prind că s-a speriat de chemarea la întrecere!

— Trebuie să-l găsim numaidecît — zise președintele cooperativei.

— Nunta nu s-a sfîrșit încă, oaspeții n-au plecat, dar el și-a luat valea! Curată neobrăzare!

Oamenii au aprins torțele, au luat felinarele și, împărțindu-se în cîteva grupuri, au purces să caute peste tot pe mirele pierdut. Pilcul de oameni care îl urma pe președinte zări în partea din spre deal lumină în pivnița de depozitat cartofii.

— Aici erai? Poznașule! — strigă un flăcău și cît p-aci să-l ia pe mire la trei păzește.

— De ce ai șters-o? Te-ai speriat de întrecere? — îl întrebă pe mire președintele cooperativei.

Țou Mai-țiu ieși din pivniță cu felinarul în mînă și prinse să-și scuture hainele pline de pămînt. Apoi, ridicîndu-și sprîncenele, zise liniștit și încet:

— Decît să încălzesc scaunul fără rost și să-l ascult pe veterinar pălăvrăgind, am hotărît să dau o raită să văd ce mai e cu rezervele de cartofi ale cooperativei și dacă nu cumva a intrat putregaiul în ele.

— Ai fi tu bun de magazioner, dar de mire nu prea! Nu te-ai gîndit că tînăra ta soție va suferi din pricina ta? — zise președintele cooperativei cu un ton în care se simțea și laudă și mustrare.

L-am însoțit pe mire, ne-am luat rămas bun unul după altul de la tinerii căsătoriți și am plecat pe la casele noastre. Razele piezișe ale lunii învăluiau copacii, ca mai înainte în umbre. Dar fetele cu care venisem la nuntă, zăboviseră undeva.

Adierea ușoară a vîntului de noapte aduse pînă la noi mireasma trandafirilor sălbatici și izbucnirile rîsului vesel și fără griji al fetelor. Rîdeau oare pentru că izbutiseră să audă ceva pe sub geamurile însurăților?

Trad. de ALEXANDRA GOLUBENCO

Desen de V. SAVONEA

Primăvara

de ȘA OU

Acuma-n inimi
iar e primăvară.
Iată,
E-o primăvară-n bucurii scăldată.
Cînd pașii ei se-aud cum trec
Pe jilavul pămînt,
Binețe-i dau, cu degete de jad,
Prea crude ierburi legănate-n vînt.
Prin cringuri verzi cînd trece, prin zăvoaie,
Zîmbesc bobocii pe tulpini
Și florile, cheminд-o, se-ncovoaie.
Iar cînd străbate șesul pînă-n zare,
O-ntîmpină cu ochi de limpezime
Bazinele adînci de-acumulare.

O! Patrie!
Cu brațele întinse către cer
Și larg rîzînd, în hohote sonore,
Ca vîntul să te-avînți spre aurore.
Pe drumuri înainte
Prin primăvara blîndă și fierbinte.
Vagoane zece mii
Să fie
Și tot să-ncarce nu-s în stare
deplina mea cîntare!
Nici pînze nu-s de-ajuns,
Chiar zece mii,
Ca să cuprindă-n ele zugrăvirea
întregii mele bucurii!

Stau sus, în vîrf, pe Kuan-lan-șan, pe munte,
Și dînd de-oparte norii care-i dorm în poală
Mă uit la fluviul Iantzi-cian și la Huanhe,
Cum îndîrjite dau spre răsărit năvală.
În patria-mi scăldată-n primăvară,
Văd cum scînteie sapele-argintii
Sub legănarea brațelor, ușoară.
Și flamuri roșii văd, o vîlvătaie,
Cum fîlfîie pe vînt, și cum se-nfoaie.
O, primăvară nouă! O, minune!
Noi ridicarăm ape din genune
Și le-am pus
Să curgă către munți, să curgă-n sus.
Semeții munți, cu fruntea sub omături,
Să-i dăm în lături
Și-n pante line
Șosele să-i încingă-n serpentine
Cu pieptu-n vînt,
Cu fruntea-n ploile de soare,
Un imn al tinereții să-nălțăm,
Înaintînd în șiruri largi, biruitoare.

Trecurăm nouă primăveri,
Purtați parcă de vînt, către mai bine,
Și vrednici sîntem azi să fim
eroici fii
și fiice eroine —
Cu toții ai partidului copii.

Ni-s pașii note muzicale
Și versuri pașii noștri sînt
Și-s doldora de armonii.
În anul străbătut acum,
Mergînd pe largul nostru drum,
De fulger n-om avea habar,
Racheta vom întrece-o chiar!

Privirea noastră-i numai înainte.
Norii de steaguri roșii —
Roșu-floarea-rodiei —

Steaguri ale primăverii,
Fluturînde, poartă-aceste înțelepte,
mari cuvinte:
La oțel — tone optsprezece milioane,
Tone-aproape patru sute milioane la cărbuni,
Cerealele — trec peste jumătate miliard.
Iar bumbacul — milioane cinci aduni.
Să cucerim aceste steaguri! Aceste steaguri
care ard!
Să cucerim!
Să cucerim!

Rămînă lumea din Apus
Din nou holbată de mirare!
Priviți, dădură-n muguri plopii
Și jerbe galbene de floare
în ramuri salcia și-a pus.
Și înfloriră și caișii,
Cum soarele-nflorește-n zori.
Din miază-zi, vin pîlcuri de cocori,
Lăsîndu-și umbra, ca o coadă-a rîndunicii.
Pe lacuri de-un cleștar ce se-nșioară.
Acuma-n inimi iar e primăvară!
Acuma-n inimi iar e primăvară!
Și iată,
E-o primăvară-n bucurii scăldată.

Februarie 1959

În românește de BEN. CORLACIU

Bibl. Reg.

PROLETARI DIN TOATE TĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R. ● Anul II, Nr. 19 (30) • 1 oct. 1959 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 16 pagini, lei 1,50

La Canton, într-un umbrar

de EUGEN FRUNZĂ

La Canton, într-un umbrar
Cu parfum de mirodenii,
Tolănit între milenii
Puneam lumea pe cîntar.

Ca un vraci roteam bagheta
Și-adunam ca dintr-un gest
Nord și sud și est și vest,
Și-n umbrar trăsei planeta...

O, privii atunci în timp
Cum cîntarul se înclină !...
Gravita către lumină
Globul tot, cu roșu nimb —

Din milenii de furtună
Se grăbea în evul nou !
Și din Spaski dind ecou
Se-auzea un ceas cum sună...

Frunze lungi vegheau ca săbii
De pe deal, în verde dur,
Portul, jos — imens condur
Plin de cînturi și corăbii...

Doar un Budha, monoton,
Dormita în piatră rece :
Nu știa ce se petrece
In umbrarul din Canton.

Împlinind
speranțele omenirii

Desen de VAL MUNTEANU

O TOAMNA NEOBIȘNUITA

de PETRU VINTILĂ

Editorialul de întîia pagină vrea să vorbească despre cîteva din roadele acestei toamne între ciorchinii și frunzarele căreia intrăm sub zodia plină de speranță, mîndrie și fericire a Cutezătorului.

Pentru prima oară în istoria de multe milenii a umanității s-a înfăptuit în această toamnă o călătorie interplanetară, o călătorie neobișnuită Pămînt-Lună, de proporțiile și semnificațiile unui miracol. Savantul, inginerul și muncitorul sovietic au făurit o navă cosmică pe care balistica o înscrie între epocalele ei victorii și recorduri, disciplina aceasta a proiectilelor trecînd pentru prima oară în istoria ei de la preocupările războinice la cele pașnice, de știință pură. Este o mîndrie și o fericire fără margini faptul că această memorabilă biruință au cîștigat-o oamenii sovietici, dovedindu-se încă odată cît de uriașă este forța creatoare a omului în orînduirea socialistă, dovedindu-se ce energie fără seamăn se eliberează acolo unde se înalță steagul împurpurat, steagul de atîtea ori glorios al lui Lenin.

Cam în același timp cînd Lunik-ul aseleniza în spațiul dinainte stabilit între marea Liniștei, a Serenității și a Aburilor, din rada Leningradului pornea spre mările extremului Septentrion primul spărgător de gheață atomic, nava amiral a flotei polare sovietice, „Lenin".

Și tot atunci, pornind într-o dimineață cu un uriaș pescăruș de duraluminiu de la Moscova, ca să ajungă în aceeași dimineață la Washington, Nichita Sergheevici Hrușciov și-a început vizita sa istorică în Statele Unite ale Americii, ca un slăvit mesager al păcii, al prieteniei și al coexistenței pașnice între popoare.

Toate trei mari evenimente se înscriu între roadele cele mai frumoase și cele mai așteptate ale acestei toamne a anului 1959.

Pășind pe pămîntul american, Nichita Sergheevici Hrușciov a spus :

„Inainte de întîlnirea cu dv., domnule președinte, oamenii de știință, inginerii, tehnicienii și muncitorii sovietici ne-au făcut o mare bucurie lansînd racheta spre Lună. Astfel a fost deschisă calea de pe Pămînt la Lună și un conteiner de 390 kg., purtînd fanionul cu stema Uniunii Sovietice, se află acum pe Lună. Pămîntul nostru a devenit acum ceva mai ușor, iar Luna a devenit cu cîteva sute de kilograme mai grea. Sînt convins că această realizare istorică a științei pașnice bucură nu numai pe oamenii sovietici, ci și pe toți cei cărora le sînt scumpe pacea și prietenia între popoare".

Va rămîne deasemenea nu numai ca o pagină de istorie politică, dar ca și o pagină de poezie revelatoare și vibrantă, declarația lui Nichita Hrușciov rostită cu același prilej :

„Nu ne îndoim că minunații oameni de știință, ingineri și muncitori din Statele Unite ale Americii, care lucrează în domeniul cuceririi Cosmosului, vor aduce și ei fanionul lor pe Lună. Fanionul sovietic, ca vechi locuitor al Lunii, va saluta fanionul dv. și ele vor trăi în pace și prietenie, tot așa cum noi și dv. trebuie să trăim în pace și prietenie pe pămînt, tot așa cum trebuie să trăiască în pace și prietenie toate popoarele de pe pămîntul acesta, care este mama noastră a tuturora și care ne răsplătește cu atîta generozitate cu darurile sale".

In cîteva zile după aceea Nichita Hrușciov a înfățișat popoarelor de la tribuna Organizației Națiunilor Unite noile propuneri sovietice privitoare la dezarmare, propuneri care sînt de fapt un vast și concret plan de lichidare totală a tuturor armamentelor și armatelor lumii.

In fața omenirii s-a deschis astfel dintr-odată, prin aceste propuneri de o însemnătate epocală, perspectiva unei ere eliberate definitiv de psihoza războiului, perspectiva unui viitor de pace generală, de colaborare și întrecere creatoare între națiuni.

La Pittsburg, Nichita Hrușciov a declarat deschis, cu francheța care caracterizează pe acest vajnic și neobosit apărător al păcii : „N-a sosit oare timpul, domnilor, să fie aruncate în cuptoarele Martin, pentru a fi retopite, stocurile de arme acumulate, n-a sosit oare timpul ca tancurile să fie transformate în tractoare, tunurile în treierătoare, ca întreaga putere a atomului să fie îndreptată numai spre scopuri pașnice ?"

Ecoul trezit în întreaga lume de noul plan sovietic de dezarmare generală și totală, continuă să crească și să cîștige adeziunea marilor mase populare și a cercurilor politice oficiale din tot mai multe țări. Omenirea întreagă vede în sfîrșit ivindu-se la orizont lumina strălucitoare a unei păci durabile, bazată pe încredere, pe prietenie, pe colaborare și întrecere pașnică între națiuni.

Prin Nichita Sergheevici Hrușciov a vorbit însăși umanitatea cu tot ceea ce are ea mai de preț, mai generos și mai nobil în dorința frenetică și în speranța ei nemicșorată de pace și de prietenie în lume.

Pe aripele uriașului „TU-114", care l-a purtat pe N. S. Hrușciov în Statele Unite ale Americii, pe prova uriașului spărgător de gheață „Lenin" ca și pe bolidul teleghidat în Lună, se înscrie același înflăcărat și deschis mesaj de pace și colaborare, de întrecere cu armele păcii și nu ale războiului, de muncă pusă în slujba civilizației și în slujba omului, mesaj pe care l-a adresat încă odată întregii lumi, conștiinței întregii omeniri, Uniunea Sovietică. Rareori s-au îngemănat în timp evenimente de asemenea proporții și semnificații, rareori istoria frămîntată a lumii a înregistrat deodată evenimente atît de puternice și elocvente în slujba ideii nobile a cuceririi păcii și progresului uman ca acestea trei, de răscruce hotărîtoare între trecut și viitor.

ERIK MAJTÉNYI

Primei rachete ajunse-n lună

Racheta, fără larmă, în lună-a poposit,
Din temelie, însă, cutremură căzînd
Străvechea-ntortochere a șistului lunar ;
Și cum n-a fost văzduhul să-și
risipească-n larg
Atomii-n nesfîrșite, vibrante unduiri,
Metalica-ntrupare trimisă-n cer de om
Se desfăcu tăcută-n particulele ei,
Și-asemeni de tăcută se cufundă-n adînc,
Acolo, pe meleagul sihastru și străin,
Acolo unde omul nu a călcat nicicînd.
Racheta fără larmă în lună-a poposit.

Dar jos, aici, pe-atîta de veselul ocean
Al razelor acestui septembrie-auriu
Fanfara bucuriei tună și-a spulberat
Cotidiene liniști în cele patru zări.
O, mînă ce de patru decenii nu mai porți
Cătușa grea, ajuns-ai pînă la
ce-nălțimi !...
Și palma ta cea blîndă mîngîie-așa duios
Frumoase și mărețe și-nseninate frunți ;
Sînt frunțile atîtor milioane ce privesc
Spre Moscova cu ochii de mari speranțe
plini.

In românește de ANTON A. ILIESCU

Vremea marilor speranțe*)

Este posibil că istoricii viitorului vor denumi epoca noastră, de după cel de-al doilea război mondial — anii luptei pentru pace. Mai ales în ultimul timp, în activitatea oamenilor pătrunde din ce în ce mai adînc un factor stimulator excepțional de puternic: încrederea că ceea ce fac ei pentru fericirea lor și a semenilor lor nu se va transforma mîine în neant. Increderea asta — că de acum înainte viața omului devine tot mai mult și forța propriei sale fericiri — are consecințe nebănuite în toate domeniile activității umane. In special vizita tovarășului Hrușciov în Statele Unite ale Americii a umplut inimile oamenilor de speranțe noi. In bătălia pentru pace s-a cîștigat o victorie însemnată — acesta e un sentiment general. Și — așa cum se obișnuiește în asemenea cazuri — bucuroși de victorie, oamenii caută cu ochii pe înfăptuitorii ei ca să le mulțumească pentru ceea ce au făcut.

Sînt mulți acești eroi — nenumărați ca firele nisipului în mare și ca spicele în holde. Dar dintre toți un „mulțumesc" mai adînc îl merită incontestabil oamenii sovietici. Nici un popor n-a făcut pentru pace, cît a făcut poporul sovietic. De aici și dorința fierbinte a oamenilor de pe tot cuprinsul globului de a-l cunoaște mai îndeaproape. Parcă în întîmpinarea acestei dorințe merg și noile romane sovietice apărute în revistele literare, în anul 1959. Dacă istoricii viitorului vor denumi întreaga epocă de după cel de-al doilea război mondial — epoca luptei pentru pace, atunci vremea noastră cred că se va numi — **vremea marilor speranțe.** Iar dacă-i așa, atunci o coincidență e mai mult decît revelatorie. Mă refer la noul roman al lui Konstantin Simonov, **Cei vii și cei morți**, a cărui primă parte a apărut în numărul patru al revistei **Znamea.** Acțiunea romanului se petrece în primele săptămîni ale războiului — în iulie 1941. Redactorul unui ziar al armatei, ce apărea în condițiuni normale într-un oraș de lîngă graniță — Grodno, se întîmplă să fie plecat în concediu, cînd se produce mișeleasca agresiune a Germaniei hitleriste. Dornic să se înapoieze cît mai repede la locul său de muncă, nimerește în plin în vălmășagul retragerii. Simonov descrie cu amănunțime cele mai grele lupte — acelea pe care trebuie să le dai în condițiunile unei complete încercuiri. Cu prețul unor sacrificii supraomenești, diferitele unități ale armatei sovietice își croiesc drum către ai săi. Descriind sobru și măsurat eroismul soldaților și ofițerilor, autorul notează: **„ei nu știau și nici nu puteau ști că generalii armatei germane, ai acelei armate care atunci mai înainta victorioasă către Moscova, Leningrad și Kiev, peste cincisprezece ani vor denumi luna iulie a anului patruzeci și unu — „luna speranțelor înșelate și „a succeselor care nu s-au transformat în victorii".**

De aici decurge prima constatare cu care am vrut să începem prezentarea noastră: pentru ca vara anului cincizeci și nouă să poată deveni „vara unor mari speranțe", cotropitorii hitleriști au trebuit să treacă în patruzeci și unu prin „vara speranțelor înșelate". La temelia fericirii ce pare că se încheagă azi tot mai temeinic pentru atîția oameni pe pămînt stau jertfele fără seamăn ale oamenilor sovietici.

Literatura sovietică a fost întotdeauna și este și azi caracterizată printr-o mare varietate tematică. Aproape că nu există perioade din istoria de peste patruzeci de ani a statului sovietic care să nu fi fost oglindită în literatură. Dar oricare ar fi această perioadă, pe primul plan se ridică procesul de formare al unui nou tip de om — omul victoriilor socialiste. Din acest punct de vedere, cercetarea literaturii sovietice e deosebit de pasionantă. Caracterele eroilor se reliefează mai întotdeauna în lupta cu greutățile, în bătălii înverșunate pentru înlăturarea obstacolelor. Psihologia oamenilor e dominată de sentimentul datoriei și al răspunderii pentru o cauză înaltă. Iar din felul nou de a simți și de a aprecia propria existență se naște și o nouă demnitate omenească, o nouă conștiință a forței umane care-l fac pe om de neînvins.

Procesul acesta de așezare a întregii vieții pe niște piloane cu totul noi, poate fi urmărit — fiind descris mai adînc sau mai puțin adînc, după cum e talentul autorului — aproape prin fiecare lucrare literară sovietică. Să-l identificăm în cîteva romane recent apărute.

Și iar nu întîmplător ne va atrage atenția o coincidență. Partea a patra a ciclului „Povestea unei vieți" de Konstantin Paustovski, apărută în numerele 3, 4 și 5 ale revistei „Oktiabr", se intitulează **„Vremea marilor așteptări".** E vorba de anii 1920—1921, pe care autorul i-a petrecut la Odesa și în alte orașe din sudul U.R.S.S., îndată după izgonirea albilor. Fiind o autobiografie, noua lucrare a lui Paustovski este pătrunsă de un cald suflu liric. Intr-o scurtă introducere autorul îi previne pe cititori că nu vor găsi, poate, în lucrare, unele evenimente și referiri istorice pe care le-ar vrea descrise. Dar— precizează Paustovski — **„autobiografia mi-o scriu urmărind cu fermitate principiul de a înfățișa numai acele fapte al căror martor am fost".**

Dar într-un fel tocmai această lipsă face ca volumul să fie încărcat de sugestii revelatorii. In primii doi-trei ani după alungarea albilor în condițiunile secetei dezastruoase din 1920—1921, viața din sudul U.R.S.S. era deosebit de grea. Foamea strîngea de gît tînărul stat sovietic. Paustovski descrie amănunțit aceste greutăți, iar amănuntele sînt cu atît mai plastice și cu atît mai grăitoare cu cît fiecare din ele se bazează pe cîte un fapt trăit. Ajuns în Sevastopolul ruinat și pustiit, autorul trăiește cu intensitate sentimentul așteptării unor realizări epocale care nu vor putea să nu vie. Și după cum se știe, poporul sovietic n-a dezmințit în nici un fel așteptările.

Epoca înfăptuirilor o cunoaștem dintr-un alt roman, apărut în revista **Oktiabr — Izvoare** de Grigori Konovalov. Dacă ultima lucrare a lui Paustovski e prin excelență lirică, romanul lui Konovalov e de o epicitate strînsă. In centrul acțiunii nu stă un om, ci o familie, o familie de proletari de pe Volga, purtînd un nume ce ni se pare simbolic — Krupnov. E într-adevăr o familie mare, răspîndită pe tot cursul Volgăi, o familie de oameni înalți și puternici, blonzi și cu ochii cenușii ca de oțel. Locul acțiunii pare a fi Stalingradul, deși autorul nu numește orașul niciodată. Dar îl recunoști după referirile istorice și după puternica uzină metalurgică unde lucrează o parte a Krupnovilor. Alții s-au răspîndit în lume. Parcă din întîmplare însă — în mai 1941 — familia se adună toată, pentru a se răspîndi din nou, ca la suflarea unui vînt fierbinte, odată cu dezlănțuirea ostilităților. In romanul **Izvoare** se urmăresc destinele unui mare număr de eroi, care sînt surprinși în activitatea lor — să zicem — cotidiană: munca în uzină cu frămîntările „de producție": o nouă comandă, modernizarea unei secții, șarjele rapide și cele speciale ș.a.m.d. După cele opt ore de muncă — activitatea obștească, viața de partid, sindicală, apoi casa, familia, petrecerile, plimbările cu vaporașul pe Volga, pescuitul și evident — dragostea: firele dragostei se țes în tot romanul ca un adevărat păienjeniș de sentimente. Acțiunea începe în vara anului 1939 și se termină în vara anului 1941. Farmecul cărții rezidă, între altele, în surprinderea discretă a unei atmosfere deosebit de sugestive. Romanul lui Konovalov ne ajută să descoperim încă în timp de pace **Izvoarele** acelui eroism pe care Simonov îl descrie în romanul său mai înainte anunțat de noi.

Meritul și noutatea romanului lui Simonov rezidă în perseverența cu care autorul urmărește desfășurarea războiului nu atît prin nararea luptelor, ci prin prezentarea amănunțită a psihologiei eroilor, prin iscusința cu care reușește să ne sugereze imaginea înfrîngerilor din primele zile de după 22 iunie 1941, oglindită în chinurile sufletești ale oamenilor sovietici. Din durerea ascuțită, cîteodată de nesuportat, se naște sub ochii noștri tăria de granit a luptătorilor care și-au dat seama că pentru salvarea patriei nu pot face decît un singur lucru: să lupte cît mai bine. Și într-adevăr, au luptat cu atîta vitejie, încît lumea întreagă i-a urmărit cu profundă dragoste și admirație.

Noul roman al tînărului scriitor, Nicolai Șundik — **Izvorul de lîngă mesteacăn** — ne introduce în viața de astăzi a oamenilor muncii din Uniunea Sovietică.

Construcția romanului e multilaterală, în acțiune se întretaie planuri foarte diferite, tabloul de ansamblu fiind cel al vieții unui ținut. E vorba de Extremul Orient al Uniunii Sovietice, de orașul Haborovsk, cu împrejurimile sale, vestitul **Primorie,** cîntat în atîtea cintece de partizani. In mare, tema romanului rezidă în sintetizarea ecourilor pe care le-a stîrnit Congresul al XX-lea al P.C.U.S. Noul val de entuziasm creator e înfățișat în aspecte variate, din care vom desprinde deocamdată doar unul: cum s-a format în clasa a X-a a școalei medii de cultură generală din Dubravinca **duzina de șoc** a elevilor. Sînt cei care au hotărît că după examenul de maturitate vor intra cu toții în producție, urmînd să-și continue studiile la secțiile fără frecvență ale institutelor de învățămînt superior. Cei doisprezece sînt invitați într-o duminică la secretarul comitetului de ținut al partidului, care le explică importanța inițiativei lor. Febra construcției, a inițiativelor și mai ales a „înaintărilor", viu și colorat redată în noul roman al lui Șundik, constituie principala verigă de legătură a contemporaneității cu epocile eroice de ieri. Oamenii sovietici ne apar preocupați sufletește de cauza cea mare a comunismului, a „întrecerii pașnice" cu lumea veche.

Iată de ce oamenii sovietici sînt învingibili. Iată de ce noile lucrări literare sovietice, care dau imaginea veridică a luptei necontenite pentru progres a omului sovietic, ne întăresc și ne avîntă.

In epoca speranțelor pe care lupta pentru pace le-a conturat în fața umanității, contactul strîns cu viața oamenilor sovietici — pe calea literaturii — cunoașterea luptei, a eforturilor, a victoriilor și a tenacității lor, transformă speranțele în certitudini, ne întărește pe toți în hotărîrea de a nu precupeți nimic pentru măreața victorie a comunismului!

Mihail Novicov

**) K. Paustovski — Vremea marilor așteptări.*
K. Simonov — Cei vii și cei morți.
G. Konovalov — Izvoare.
N. Șundik — Izvorul de lîngă mesteacăn.

CRONICA DRAMATICA — CU FAȚA LA PUBLIC

Noul an teatral și-a deschis porțile pentru un număr impresionant de autori dramatici debutanți. Sîntem abia în primele săptămîni ale stagiunii 1959—1960 și pe scenele teatrelor din București sau provincie, o bună parte din piesele ce se reprezintă sînt semnate de nume noi venite pe tărîmurile dramaturgiei din domeniul jurnalisticei, al prozei, poeziei sau criticii. Fenomenul este îmbucurător și merită o atenție deosebită din partea celor care se ocupă de analizarea și îndrumarea mișcării noastre teatrale. Credem că rosturile criticii dramatice se justifică numai atunci cînd cei care îndeplinesc acest oficiu își concentrează cu dragoste și pasiune atenția asupra fenomenului original, asupra creației autorilor noștri ale căror piese sînt inspirate din lupta pentru construirea socialismului, asupra acelor lucrări scrise de oamenii care pășesc pentru prima dată în domeniul dramaturgiei. Numai printr-o contribuție operativă și eficientă la îndrumarea acestui fenomen specific zilelor noastre, critica dramatică își îndeplinește datoria față de spectatori, autori, actori și regizori. Nu vom face greșala să supraestimăm creația debutanților în dramaturgie. Unii dintre ei nu posedă toate tainele artei teatrale, nu cunosc meșteșugul acestui gen atît de pretențios, nu știu să depășească uneori legile reportajului, rămînînd poate la o simplă expunere epică a materialului de viață fără a-i da nervul dramatic cerut; alții nu știu să contureze încă pe deplin caracterele și nu au precizia necesară atunci cînd construiesc înfruntări între eroi. Iar alții se hazardează la formule dramatice îndrăznețe, nepotrivite cu temperamentul lor și specificul piesei. Toate acestea și încă multe altele sînt adevărate.

Dar, cu toate lipsurile unei piese de debut, putem oare să nu ne aplecăm cu interes asupra creației unui dramaturg ce caută să aducă în lumina reflectoarelor un mesaj viu, încrezător, plin de pasiune pentru epoca socialismului, să nu discutăm lucrarea lui, să nu privim cu atenție prietenească ceea ce a realizat să nu-i spunem ceea ce are încă de făcut și să nu ne exprimăm opinia sinceră asupra unei piese de teatru, pe care o văd seară de seară sute de oameni? Cred că nu. Este întristător totuși uneori să vezi cum o piesă care se joacă la aproape zece teatre din țară nu se bucură, timp de mai multe luni după prima reprezentație, decît de două-trei cronici pripite.

Departe de noi intenția de a susține că toate piesele dramaturgilor ce au debutat în ultimul an vor rămîne în fondul de bază al dramaturgiei noastre. După cum prea bine se știe iarăși, rareori se pot face pronosticuri definitive și se pot enunța judecăți de valoare categorice după o primă piesă a unui autor. Nu vrem să pledăm pentru verdicte entuziaste și grăbit elogioase care să fie apoi infirmate de evoluția ulterioară a autorului, nici nu sîntem adepții exaltării și ai aplauzelor delirante, ai complimentelor de circumstanță, care fără să facă nici un serviciu autorului și actorilor, îi derutează și îi fac să nu-și dea seama de adevăratele merite ale piesei și ale interpretării. Socotim că pasiunea adevărată pentru dramaturgia noastră originală, grija deosebită pentru împrospătarea ei cu oameni de valoare nu se poate materializa în gratuități binevoitoare, în aprecieri evazive și în tratarea lucrărilor respective cu mînușile unei prudențe nelalocul ei. Vom depista ceea ce este bun și valoros în creația autorilor noștri și vom respinge contrafacerile, mediocrițățile, piesele plicticoase, lipsite de forță emoțională și de puterea de a înrîuri publicul.

Dar astăzi relațiile critic-autor capătă o semnificație mult mai largă decît pînă acum. Nu putem concepe o cronică dramatică în momentul de față, ca pe un simplu articol în care spunem autorului și cîtorva actori ce dețin roluri principale, anumite păreri strict personale, acordîndu-le calificative generoase. Susținem că acum cronica dramatică trebuie să facă o cotitură îndrăzneață: să se adreseze spectatorului, și în primul rînd lui. Să ne apropiem de unghiul de vedere al publicului, să înțelegem opinia sănătoasă a maselor de muncitori și țărani care frecventează azi sălile noastre de spectacol, căutînd în acelaș timp să și educăm acest public tînăr și receptiv. Cronica dramatică trebuie să exprime, credem nu numai un punct de vedere personal, ci și opinia acelor pentru care se scrie și se joacă piesa de teatru. De la spectator și pentru spectator. Acesta este gîndul cu care ar trebui să analizăm un spectacol de teatru. Numai atunci cînd vom depăși un simplu colocviu între cîțiva oameni și vom căuta să facem din cronica dramatică un mod de îndrumare sinceră, deschisă a teatrului, pe baza cerințelor acelor oameni modești, exigenți, serioși, care formează publicul nostru nou, numai atunci cronica noastră va fi eficientă.

Ceea ce trebuie să subliniem e faptul că în țara noastră teatrul nu mai reprezintă de mult un divertisment. Nu mai este o rudă săracă și oropsită, situată undeva pe la periferia literaturii, lăsată în mîna unor făcători de teatru, care însăilau replici și situații comice pentru înveselirea unui public incapabil de a se ridica la înțelegerea operei de artă. Teatrul este astăzi una din formele ideologice prin care se face educația socialistă a maselor, cu o mare putere de înrîurire și influență, egală cu cea a cărții, a filmului și a muzicii. Teatrul se bucură astăzi de un prestigiu asemănător cu al celorlalte ramuri ale literaturii și joacă o influență imediată, directă, asupra a milioane și milioane de oameni.

Acestea au fost considerentele pentru care revista noastră a acordat o parte din spațiul său teatrului, conștientă fiind că neglijarea dramaturgiei originale, a creației tinerilor debutanți, înseamnă o lipsă de respect față de literatura noastră și față de milioanele de oameni ce urmăresc astăzi mișcarea noastră artistică. Țelul pe care-l urmărim este deci de a ne ocupa în aceste coloane de literatura dramatică romînească, de modul în care ea pătrunde în mase, de ecoul ce îl are în rîndurile milioanelor de spectatori. Deci nu un inventar al anului teatral, ci o privire critică, atentă, asupra acestui fenomen viu, original, mereu mai bogat în surprize pozitive, mereu mai îndrăgit de public. (A nu te ocupa astăzi de problemele teatrului, înseamnă a neglija un sector important al literaturii noastre realist-socialiste și unul din mijloacele cele mai eficiente de educare a oamenilor noștri). Am trecut de vremea, cînd — așa cum spunea George Mihail Zamfirescu — publicul aplauda pulpele domnișoarei Pufy și lacrimile eroinei bernsteiniene.

Teatrul nostru are o funcție educativă și culturală și prin aceasta este un teatru cu adevărat artistic. Un ziarist francez spunea în acest an următoarele lucruri despre teatru: „El, (teatrul. N. N.) este mai înainte de toate un divertisment, o plăcere, după ora 9 seara. In ziua cînd teatrul va deveni strict cultural și educativ, el nu va mai fi decît un teatru mort". Absurditatea acestei teorii, de mult perimate, ne face să zîmbim. Teatrul nostru de astăzi a devenit un teatru viu, tocmai pentru că a încetat să mai fie un divertisment și este un teatru cultural și educativ. Numai astfel se explică ieșirea lui din marasmul în care se afla cu cincisprezece ani în urmă. Dar acest lucru ne obligă. Ne obligă la o urmărire atentă a fenomenului teatral, privit nu numai cu prilejul premierelor din București, ci în desfășurarea lui amplă de pe întreg cuprinsul țării. Mișcarea noastră teatrală are astăzi rădăcini adînci în toate regiunile patriei. A vorbi numai despre ceea ce se realizează la București înseamnă a reflecta extrem de puțin față de ceea ce se înfăptuiește cu entuziasm și talent la Baia Mare și Constanța, la Craiova și la Botoșani, la Galați și la Arad, la Pitești și la Sf. Gheorghe, la Birlad și la Oradea. Inseamnă a da spectatorilor o imagine incompletă a adevăratului avînt pe care teatrul realismului-socialist îl cunoaște în anii regimului de democrație populară. Desigur, este mult mai tentant să faci considerații asupra marelui Shakespeare decît asupra unei piese semnată de Aurel Storin. După cum nu este mai puțin adevărat că foarte multe se pot spune despre Racine și o listă copioasă de citate erudite se poate da despre Molière, dar mai puține despre Dorel Dorian sau Teofil Bușecan. Și dacă despre marele Will s-au scris tomuri întregi, gloria lui poate să dăinuiască și mai departe chiar dacă întîrziem cîteva săptămîni cu recenzarea unei piese ale sale. Despre Paul Everac sau Mariana Pîrvulescu s-a scris prea puțin pînă acum și pentru viitoarele lor lucrări au neapărată nevoie de cuvîntul criticii. La București se realizează spectacole excepționale. Aici sînt marii noștri regizori și actori. Teatrele Capitalei ne-au dus faima peste hotare. Dar nu este mai puțin adevărat că la Arad sau la Galați, la Ploești sau la Turda, la Petroșani sau la Bacău, lucrează sute de oameni de teatru care străbat munții Maramureșului, valea Jiului, cîmpia Bărăganului, valea Teleajenului, ducînd mesajul unor piese actuale sau clasice acolo unde pînă acum nu pătrunsese teatru. Și iarăși nu este mai puțin adevărat că pe scenele acestor instituții culturale se joacă teatru de calitate, se încurajează dramaturgia originală, se încearcă formule noi și îndrăznețe, se educă un public nou, exigent, conștient de valoarea operei de artă. Să nu așteptăm teatrele din provincie să vină la București. Să nu ne dăm seama de valoarea realizărilor lor numai cu prilejul decadelor festive. Să mergem acolo unde joacă ei, în fabrici, în gospodăriile colective, la sate, să mergem să le urmărim realizările în mijlocul publicului pentru care au fost create aceste edificii de cultură. Să mergem să-i vedem interpretînd piesele noi, piesele epocii socialiste, să le urmărim frămîntările creatoare, să le facem cunoscute realizările. Grija față de teatrele de provincie și față de dramaturgia originală. Acestea sînt cele două obiective pe care și le propune cronica noastră dramatică.

Valeriu Rîpeanu

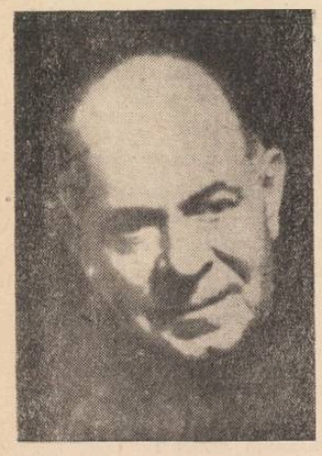

V. MAXIMILIAN

Odată trecut de poarta cimitirului, o umbră îmi ține calea și un glas cunoscut parcă îmi spune: „Ce-ar fi să facem cîțiva pași împreună? Dar nu într-acolo de unde vin prohodiri și discursuri și unde peste puțină vreme bulgării de pămînt au să cadă pe sicriul de lemn fraged, al lui „Max". Să mergem mai bine pe-aici, sub arcul aurit de toamnă al pomilor și să vorbim despre el ca și cum ar fi încă în viață.

Morții — o știi prea bine — nu trăiesc o a doua viață decît în anumite ore de seară cînd vinul e dulce în pahare iar limba oamenilor vii se dezleagă. Atunci, din vorbă în vorbă, își amintesc și de mine"...

— Dar cine ești tu? — am întrebat cu spaimă.

Iar umbra îmi răspunde: „Sînt propria voastră tinerețe"... Ți-aduci aminte ce clipe minunate am petrecut în grădina Oteteleșanu? Așteptam împreună să apară pe scenă Max, pe care nu-l văzusem niciodată dar despre care se spunea, ca și despre Ciucureti, că e „irezistibil". Ni-l închipuiam tînăr; dar în locul unui tînăr ne-am trezit în față cu un bătrîn țăran, pufuind din lulea ca o locomotivă și jucîndu-și ciucurele de la scufă, ce-i cădea de pe frunte, drept pe creștetul nasului. Era Țăranul voios venit la oraș să-și caute feciorul care-l cam uitase.

A fost o seară pe care anii n-aveau s-o mai șteargă din amintirea noastră. Rîdeam și plîngeam fără să știm de ce: poate unde istețimea țăranului ne mersese la inimă, poate fiindcă ne gîndeam cîtă suferință trebuie să fie în inima unui tată ca să și-o ascundă cu o vorbă de haz și cu un surîs pe buze. Nu pricepeam atunci prea bine, abia mai tîrziu ne-am dat seama, că în tot ceea ce făcea el, artistul, era ca un ușor protest împotriva unor texte care „potriviau" viața după fantezia autorilor.

Nimeni n-a știut mai bine decît Max, că în viață fetele de pădurari nu se căsătoresc cu arhiducii, nici prinții nu-și lasă cu inimă ușoară castelul ca să trăiască într-o cocioabă cu vreo poștăriță oarecare. Și nici un țăran de oricîtă voioșie și bun simț ar fi dat dovadă nu ar fi cucerit inimile bogătașilor pînă într-atît încît să-i facă culcușul în palatele lor somptuoase. Odată intuit acest adevăr, opereta nu mai prezenta pentru Max decît un mijloc de-a răspîndi pentru o seară puțină veselie oamenilor care trudeau peste zi și aspirau la ea, cum tînjește un fir de iarbă după un strop de ploaie, pe timp de secetă. Așa am înțeles pentru ce, exuberant și vijelios în Suzana sau în Eva, Maximilian a fost totuși neîntrecut în Țăranul voios ori în Fire de artist, unde știa să-și plîngă iluziile pe care și le pusese într-o lume prost întocmită. Iată și ce l-a făcut pe Max să nu mai creadă (tocmai el care iubea opereta ca pe o... femeie!) în operetă, în această poveste ticluită.

Îți amintești că în școală citisem despre un erou al lui Andersen care nu cunoștea decît o poveste și tocmai pentru aceasta o socotea cea mai frumoasă. Așa ar fi putut face și Max; să se mărginească la această singură poveste: opereta. Se pare însă că lui îi plăceau cît mai multe povești și pe fiecare o socotea „cea mai frumoasă". Așa se face că mai tîrziu ne-a povestit, pe alte scene, comedii și drame; că a fost un bunic neuitat în Mașenka și un tată înduioșător în Papa se lustruiește, că a jucat în Livada cu vișini a lui Cehov sau în Jucătorii de cărți a lui Gogol — că a făcut din personajul lui Ion Sorcovă din Domnișoara Nastasia a lui G. M. Zamfirescu o „bijuterie" întru gloria literaturii originale pe care a sprijinit-o și a încurajat-o tot timpul. Așa se face că pînă acum doi-trei ani, cînd boala l-a îndepărtat de scena lui dragă, spectatorii noi, oamenii muncii, în fața cărora ar fi vrut încă din tinerețea lui să joace — au putut să se împărtășească și ei cu acea artă a lui Max, care știa să împletească rîsul cu plînsul și lăsa să-i picure din inimă toate duioșiile ca de pe coardele unui violoncel. In acești ultimi ani de activitate și-a găsit Max adevăratul public și tot în acești ani și-a găsit el prețuirea oficială, prin ordine și medalii și cu titlul de artist al poporului. Actorul care făcuse atît de frumoase pe scenă poveștile altora, trăia el însuși acum, grație Partidului Muncitoresc Romîn, cea mai frumoasă poveste a vieții lui.

Tudor Șoimaru

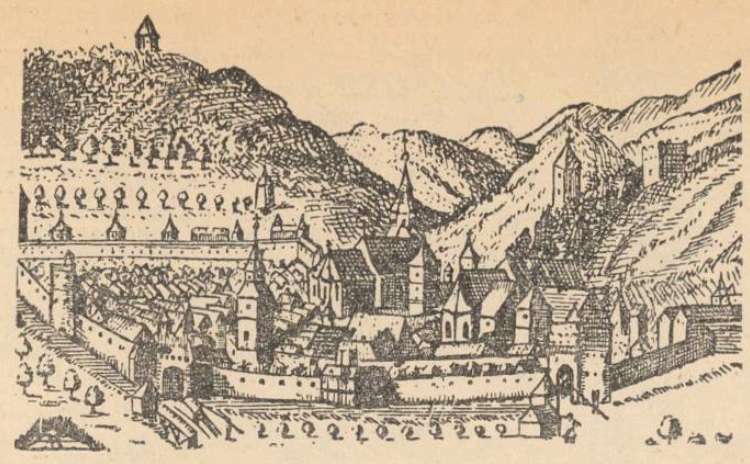

400 DE ANI DE LA

„Intrebarea" lui Coresi

Dacă în noiembrie 1958 cultura noastră a sărbătorit 450 de ani de la apariția celei dintîi tipărituri pe pămîntul patriei : Liturghierul slavon *al lui Macarie, din 1508, iată că în acest 1959 calendarul înfăptuirilor vrednice amintește, în succesiune, alt eveniment însemnat : 400 de ani de cînd Coresi imprima la Brașov „începătura" șirului său de tipărituri, prin care și-a cîștigat nume fără moarte în istoria literaturii naționale. Apariția celei dintîi cărți românești ajunsă pînă în zilele noastre este perfect explicabilă în condițiile dezvoltării industriei, tiparului, comerțului și luptelor confesionale din Transilvania la jumătatea secolului al XV-lea.*

Diaconul Coresi în 1557 dăduse la lumină un Triod-penticostar *la Tîrgoviște, cetatea de scaun a Țării-Românești, de unde în anul următor a plecat pașnic, chemat de proprietarii „morilor de hîrtie" din Brașov, sașii ce dispuneau de instalații de tipografie. Coresi va aduce, totuși, cu sine buchii și matrițe proprii și cu ele a lucrat. Deținînd importante poziții economice și în fruntea municipalității Brașovului, negustorii și prozeliții lui Luther solicitară pe priceputul tipograf din Țara-Românească pentru motive bine calculate. Socotiseră mai întîi desfacerea comercială a hîrtiei și a produselor tiparului, pe care Honterus îl introdusese, din primii ani ai Reformei, în caractere gotice, la 1533. Românii n-aveau cărți pe graiul lor și prejudecata feudală a limbilor de cult interzicea ca* „ne bune de nemică" *orice s-ar fi scris sau slujit* „pre rumînie".

Pentru amăgirea că s-ar fi oferit din tiparnițele brașovene „cărți pe slavonie" și „cărți pre rumînie". dar și pentru plasament comercial sigur de tipărituri chiar dincolo de Ardeal : în Țara-Românească și în Moldova, juzii brașoveni finanțară și editarea de cărți în limba slavonă. Ca disimularea să fie dusă pînă la capăt, teascurile au fost așezate în chiliile de la Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, meșterul Coresi alegîndu-și ajutoare zețari și „trăgători" dintre preoții, diaconii și cîntăreții de la acea ctitorie. Spre a nu se pierde vreme cu agitația prozelitară prin viu grai. Johannes Benkner și Lukas Hirscher cerură tipografului adus din Tîrgoviște ca primă tipăritură o cărțulie sub formă de întrebări și răspunsuri, în care diferențele dogmatice dintre rituri rămîneau ascunse sub generalizări dibace. Nu Coresi, care n-a fost teolog de subtilități, ci doar un meseriaș și nimic mai mult, a alcătuit libelul din 1559. Cartea reprezintă o retipărire : „ediția II-a revăzută și adăogită a Catechismului românesc din 1544". *Ea se produce în același an cînd cronicarii sași Simon Massa și Marcus Fuchs fac mențiune epistolară în 1559 că senatorii Brașovului în cap cu Benkner au reformat biserica valahilor și că* „au propus catehismul spre citire și învățare".

Cu ocazia unei expoziții organizată între 28—31 august 1921 la Sighet, s-a înfățișat, printre exponate, un sbornic de format mic (4°). Fusese adus de Artemie Ardenco din Ieud, îi lipsea începutul și doar la sfîrșit se sprijinea pe o șindrilă îmbrăcată în piele. Conținea texte rituale și populare din secolul al XVI-lea. Andrei Bîrseanu a descoperit în această „legătură" cea mai veche tipăritură în limba română păstrată pînă astăzi : Întrebare creștinească; *de format 21 x 14,50, cîte 14,15 sau 16 rînduri pe pagină, imprimată cu cerneală roșie și neagră de către diaconul Coresi și Tudor Diacul, — lipsindu-i, însă, începutul prologului. Asupra textului, Bîrseanu a făcut o comunicare Academiei Române la 11 noiembrie 1921, publicînd ulterior în* Memoriile Secțiunii Literare, *Seria III, tom. I, pag. 33—40, descrierea sbornicului și transcrierea cu caractere latine a „hîrtoagei" din 1559. Academicianul Al. Rosetti a studiat-o din punct de vedere filologic și istoric în* România, *vol. XLVIII, 1922, p. 321—334* (Les Catéchismes roumaines de XVI-e siècle) ; *Ion Bianu a editat-o în colecția facsimilată* „Texte de limbă din secolul XVI", *Buc., 1925 și a fost reeditată cu paralela altor catehisme, la Sibiu în 1945.*

Întrebarea lui Coresi ordonată și finanțată de Johannes Benkner, primar, senator și om de afaceri al Brașovului, fusese destinată românilor ardeleni „pentru citire și învățare", în nădejdea că vor fi captați la luteranism. Era în fond, reeditînd cu îmbunătățiri catehismul sibian românesc din 1544, o adaptare de circumstanță după Catiheza cea mică *a lui Luther din 1529, prin prelucrări intermediare sau compilări de texte slave contaminate de Reformă, cum dovedesc topica, expresiile săsești și slavonismele vocabularului. Se menționează către sfîrșitul predosloviei că „nesce" conlucrători „socotiră și scoaseră cartea den limba sărbească pre limbă românească", anterior materialul fiind tradus din grecește. Ce rămîne adevărat ? specificarea contemporană a lui Sava din Ardeal și a mitropolitului Efrem din Țara-Românească, lîngă care se invocă argumentul folosirii limbii naționale :* „mai bine e a grăi 5 cuvinte cu înțeles decît 10 mie de cuvinte neînțelese în limba striină". *Iscusitul meșteșugar afirma prin aceasta o conștiință superioară asupra limbii poporului în cultură, împotriva feudalismului episcopal, nobilitar și statal ce impusese pretutindeni în Europa așa-numitele limbi consacrate.*

Tipăritura din 1559 se găsește astăzi, ca și Manuscrisul de la Ieud, *în Biblioteca Academiei R.P.R., în jurul ei adunînd importanța celei mai vechi cărți românești ajunsă pînă în zilele noastre, cînd poligrafia, slujind cultura română de tip nou în titluri și tiraje uriașe, a luat, în ultimii 15 ani un avînt necunoscut pînă acum, pe drumul înfloririi culturii socialiste.*

Augustin Z. N. Pop

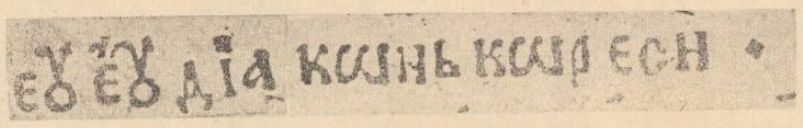

Sus : Brașovul feudal (stampă)

Jos : Meșterul Coresi autonumindu-se în epilogul uneia din tipărituri (1570)

Permanența folclorului

de MIHAI POP

Ceea ce a deosebit sub aspectul participării, conferința de la Sinaia de celelalte conferințe ale Consiliului Internațional de Muzică Populară, a fost faptul că din cei 104 participanți, ce reprezentau 27 țări, 38 erau din țările lagărului socialist. Faptul că această conferință a avut loc pentru prima dată într-o țară de democrație populară, a îngăduit această numeroasă participare, hotărîtoare pentru dezvoltarea colaborării internaționale rodnice a folcloriștilor. Reprezentanții țărilor lagărului socialist au adus cu ei o nouă experiență cîștigată prin cercetarea bogatului folclor al țării lor și o nouă orientare în studiul creației populare. Unele din țările lagărului socialist, U.R.S.S., Republica Democrată Vietnam, Republica Populară Mongolă, Republica Populară Albania și-au trimis pentru prima dată delegați la lucrările Conferinței internaționale de folclor.

Desfășurîndu-se pe baza unei tematici dinainte stabilite, lucrările conferinței au cuprins 31 comunicări, audiții de cîntece populare și prezentări de filme folclorice. Studiul instrumentelor populare a concentrat atenția specialiștilor în primele ședințe. Prin comunicările prezentate de A. Bains, G. Cherbuliez, G. Stockmann și T. Alexandru s-a ajuns la discutarea problemei clasificării instrumentelor și la stabilirea necesității elaborării unui tratat general de organologie populară. Discutarea legăturii dintre stilul vocal și stilul instrumental în interpretarea muzicii populare, cu tot aportul important adus în cele șase comunicări în legătură cu această temă (B. Rajeczky, G. Nataletti, C. Rihtman, C. Zamfir, V. Vodusek, K. Salamon), nu a contribuit decît în mică măsură la lămurirea problemelor, iar legăturilor dintre dans, muzică și poezie, a treia temă a conferinței, li s-a acordat cum s-a remarcat de către toți participanții, o insuficientă atenție. In schimb au fost ascultate cu multă atenție și interes, îndeosebi de folcloriștii țărilor occidentale care aveau puține informații în acest domeniu, comunicările folcloristului sovietic V. Vinogradov despre situația actuală a cercetărilor de muzică populară în U.R.S.S. și comunicarea folcloristului vietnamez Nguyen-Xuan-Khoat, în legătură cu muzica populară vietnameză executată la instrumente monocorde. Interes au stîrnit și cîntecele populare mongole prezentate de compozitorul Murdorj și străvechile cîntece epice dansate din insulele Faroe prezentate de Matto Arnberg — Suedia.

Dacă o parte a comunicărilor a avut doar tendința de a prezenta materiale folclorice sau a înfățișa instrumente populare, comunicările prezentate de delegația română și cehoslovacă (S. Drăgoi : Creația de cîntece noi, M. Pop : Tradiție și înnoire în folclorul român contemporan, V. Adăscăliței : Actul creației populare, J. Chlibec : Noi creații în muzica instrumentală populară de astăzi din estul Moraviei) în ultima zi a conferinței, au pus în discuție probleme teoretice, au contribuit la orientarea discuțiilor spre folclorul contemporan și au deschis noi perspective cercetărilor de folclor.

Față de orientarea adesea văditradiționalistă a lucrărilor conferințelor anterioare, față de tema pesimistă a unor folcloriști că în condițiile dezvoltării tehnice moderne, folclorul va dispărea cu totul, dezbaterile ultimelor ședințe ale conferinței de la Sinaia au afirmat încrederea în propășirea folclorului în cadrul culturii contemporane, au combătut tendința de a socoti creația populară autentică numai ceea ce este primitiv și depășit, au accentuat caracterul de clasă al folclorului și au trasat cu optimism orientarea cercetărilor folclorice spre creația populară contemporană, spre cîntecul, poezia și dansul nou. Cei ce au luat parte la conferința de la Sinaia au găsit argumente pentru susținerea tezelor delegației române nu nu. mai în exemplificările ce au însoțit comunicările. Le-au găsit și în spectacolele de cîntece și dansuri, în filmele folclorice prezentate chiar în timpul conferinței, de către delegația noastră, și în cîntecele și dansurile pe care le-au ascultat cu ocazia participării la cercetarea de teren pe care Institutul de folclor a întreprins-o în comuna Sibiel — raionul Sibiu și în spectacolul ce le-a fost prezentat de artiștii amatori din Orașul Stalin și în minunatele cîntece și dansuri pe care au avut prilejul să le vadă în finala concursului echipelor amatoare din cluburile sindicale și căminele culturale. S-a oferit astfel folcloriștilor care au luat parte la cea de a XII-a conferință I.F.M.C., putința de a cunoaște bogăția și marea varietate a folclorului nostru și de a se convinge de prețuirea de care se bucură în condițiile regimului de democrație populară, cîntecul, dansul și literatura populară, de rolul important pe care îl are folclorul în făurirea culturii socialiste în patria noastră, de a întrevedea viitorul luminos ce se deschide creației populare.

Nu numai prin strînsă argumentare teoretică ci și printr-o amplă demonstrație practică, unică prin vigoarea și proporțiile ei, concepția nouă despre folclor, noile orientări în cercetarea creației populare s-au confruntat cu pesimismul orientărilor vechi și dacă nu le-au învins întotdeauna, le-au zdruncinat în orice caz.

Amenințarea crizei folcloristicii care stăpînea pe cei ce, neavînd putința de a cerceta realitatea vie, se concentrau exclusiv asupra studiilor istorice și din cauza unei concepții tradiționaliste strîmte despre autentic, abordau mai mult teme de amănunt, s-a dovedit a fi depășită de folcloristica științifică.

Proporțiile pe care le iau cercetările de folclor în țările socialiste, condițiile ce se asigură studierii și valorificării creațiilor populare de către regimul de democrație populară, au fost constatate de folcloriștii ce au luat parte la Conferința internațională de la Sinaia, cînd au vizitat Institutul de folclor, Muzeul de artă populară și Muzeul Satului. La Institutul de folclor ei au avut prilejul să cunoască nu numai deosebit de bogatele colecții de care dispune folcloristica noastră, utilajul tehnic desăvîrșit cu care lucrează, ci și metoda de cercetare, principiile pe care își bazează folcloriștii noștri studierea și punerea în valoare a creațiilor contemporane.

Pentru folcloristica noastră, pentru dezvoltarea ei viitoare pe planul studiilor de folclor comparat, a fost important faptul că la Conferința internațională de la Sinaia, au luat parte în număr mare delegați din toate țările balcanice. Ideea colaborării folcloriștilor din țările balcanice și necesitatea unei cît mai strînse colaborări între cei ce studiază creația populară a popoarelor din zona noastră, a fost exprimată deci aproape spontan chiar din primele clipe ale întîlnirii și s-a concretizat într-o consfătuire ce a pus bazele colaborării viitoare a folcloristicii din țările balcanice. Intensificarea schimbului de informații și publicații, schimb de specialiști pentru conferințe, cursuri și cercetări, schimb de emisii radiofonice și de filme, organizarea unor congrese, elaborarea în comun a lucrărilor privitoare la faptele și manifestările folclorice comune, publicarea unui Atlas folcloric balcanic, au fost obiectivele colaborării, schițate la această primă consfătuire.

Prin înfăptuirea consfătuirii folcloriștilor din țările balcanice în cadrul Conferinței a XII-a I.F.M.C., cercetările internaționale de folclor au căpătat un nou mod de organizare. S-a deschis posibilitatea creerii unor organizații zonale menite să rezolve în limite geografice și istorice bine determinate, problemele esențiale de folclor și să contribuie astfel prin cercetări concrete, la o cît mai bună cunoaștere a folclorului popoarelor lumii.

PETRE SOLOMON

Cronica

Viața s-a instalat definitiv la Bicaz —
Întîi în barăci, apoi în blocuri solide.
Oamenii vin de la lucru acasă și le deschide
Cîte o femeie sau cîte un copil, cu limpede-obraz.

Pe șoseaua netedă, de asfalt,
Trec mașini, camioane, motociclete,
Și, forte rar, căruțe cu boi, desuete,
Rămase din evul cel'lalt.

La restaurantul din centru, la „Bar"
Sau la cantină, oamenii beau ori mănîncă
La fel ca în orice oraș (deși încă
Satul de ieri se mai vede, neclar).

Da, viața s-a instalat definitiv la Bicaz,
Clocotitoare și contradictorie,
Cum se și cade să fie într-un oraș,
ca lumina de treaz,
Care-a intrat de pe-acum în istorie.

GHEORGHE TOMOZEI

Fîntîna de la Argeș

Descresc în cercuri line și-albastre, evantalii,
La Argeș, zidul plînge pe cînd în stih l-adun
Iar soarele de după plesnitele vitralii
Pare o coadă moale și albă de păun...

Demult, prin darul Doamnei, ce au jertfit stăpînii ?
Doar femeiești podoabe, paftale și cercei.
Femeia lui Manole și-a strîns în ziduri, sînii,
Suave juvaeruri, încătușate-n stei.

Curmîndu-și în fîntîna țărînii, năzuirea,
Curînd, meșterul mîndru, în sînge a rămas.
Precum o scoică albă în care-a stat vuirea
Neîmpăcată-a mării, fîntîna-i fără glas.

Partid, tu dai fierbinte, un sens trudirii noastre,
Nu aripi de șindrilă pe umeri, tu ne prinzi,
Ci aripi vii, cu care, din sboruri către astre
Aducem printre oameni, stelarele oglinzi.

Desprinși de pe cupole, nu ne mai soarbe lutul
Și schelele zidirii nu se mai surpă-n trup.
Nu mai strivim, în piatră, lumina și sărutul,
Nici sînii cu mireasmă de frunză și de stup...

Constructorii

Pe-aici sunau doar vînturi cu adiere-amară
Și ploile desculțe treceau peste poeni,
Își scuturau luceferi păstăile de ceară
Printre uscate frunze și printre buruieni...

Și iată azi, în zare, clădirea se ridică,
Pe trepte de lut roșu, lumina toarnă stropi
Și-i auzim — din streșini, de pe acum, cum pică
În ighiaburi cîntătoare ca în metalici plopi.

Aici vor fi balcoane ; cu fîșnet de garoafe
Perdelele-n ferestre vor licări domol.
În numărul din poartă, ca-n stranii epitafe
Constructorii își lasă al visurilor stol.

Ei au adus, în palme, întîia cărămidă,
Și-au pus-o peste cîmpul, pînă mai ieri pustiu,
Au arcuit spre stele, a bolților hlamidă,
Mortarul, sub mistrie, părea un suflet viu.

S-or depărta, cînd seara, luminile-o să-și culce,
Spre alte șantiere ei vor pleca și doar
Copilăria albă-n calești de turtă dulce
Pentru copii, sub streșini, o vor lăsa în dar...

Colocviu de romanistică

— de vorbă cu R. A. BUDAGOV —

Cu prilejul Colocviului de romanistică organizat sub auspiciile Comisiei Naționale U.N.E.S.C.O., ne-am adresat conuscutului savant R. A. Budagov, profesor al Universității de Stat Lomonosov din Moscova, cu rugămintea de a ne vorbi despre însemnătatea acestei manifestări culturale.

Care este, după părerea dvs., importanța Colocviului de romanistică pentru dezvoltarea relațiilor dintre oameni de știință din diferite țări ?

Cred că acest Colocviu de romanistică are o importanță incontestabilă pentru dezvoltarea relațiilor între diferiți oameni de știință, între specialiștii din diferite țări care lucrează în acest domeniu. De aceea aș afirma că în afara importanței sale științifice, Colocviul are și o semnificație pe plan obștesc. După cum se știe, la acest Colocviu participă reprezentanți din 19 țări ale lumii. Acești delegați au ținut rapoarte care au stîrnit interesante discuții și au dus la rodnice schimburi de păreri. Colocviul a îngăduit oamenilor de știință să se întîlnească, să se cunoască mai bine, să facă schimb de publicații științifice. După părerea mea faptul acesta este foarte important.

Pentru dvs. personal a fost rodnică această participare la colocviu ?

Foarte rodnică. Vreau să subliniez că mă aflu în R.P.R. de la 1 septembrie a acestui an, fiind invitat de Academia R.P.R. în cadrul schimbului cultural cu U.R.S.S. În decursul acestor două săptămîni și mai bine am avut ocazia să mă întîlnesc cu o seamă de lingviști romîni cu care am avut discuții foarte interesante în probleme de filologie romanică. Am avut de asemenea timp să studiez în biblioteca Institutului de Lingvistică al Academiei R.P.R., care este foarte bogată și bine înzestrată. De altfel în cadrul Institutului am avut plăcerea să țin în fața colegilor mei romîni și o comunicare științifică, pe tema „Cuvîntul și sistemul de limbă".

Ce ne puteți spune în legătură cu impresiile dvs. despre țara noastră și despre viața ei culturală și științifică ?

Vreau să încep prin a spune că vin pentru prima oară în R.P.R. Aș adăuga că totul în țara dvs. mi-a plăcut. Și dacă ar fi să precizez, cel mai mult mi-au plăcut oamenii și în primul rînd aceia pe care am avut ocazia să-i cunosc, să-i întîlnesc și să stau de vorbă cu ei. În deosebi, vreau să mulțumesc pe această cale lingviștilor romîni, care mi-au arătat atît de multă prietenie.

Ar trebui să mai adaug că această vizită în țara dvs. este pentru mine deosebit de importantă, întrucît în preocupările mele științifice intră și studierea limbii române.

CRONICA PE SCURT A DUNĂRII ȘI GALAȚILOR

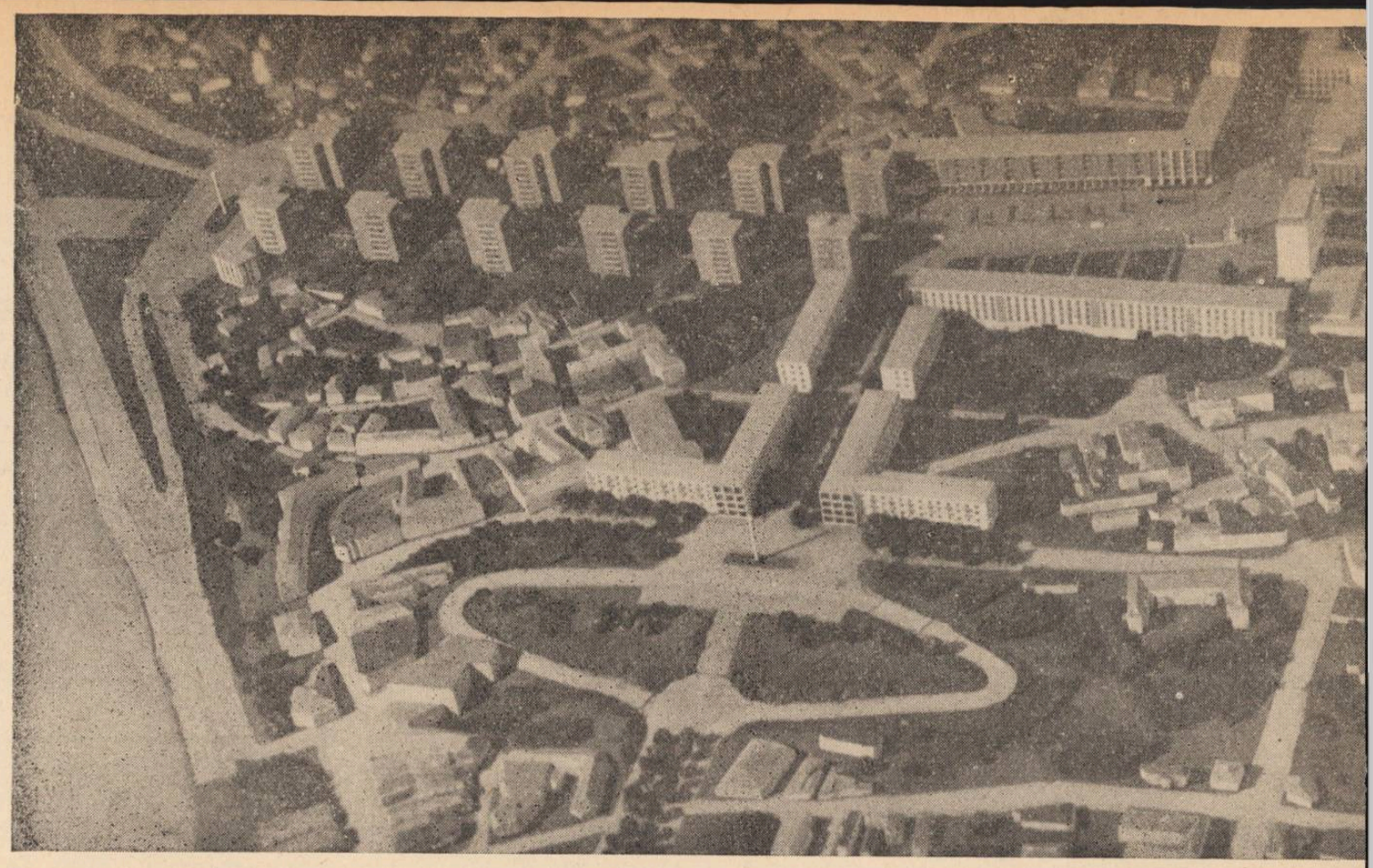

Macheta viitorului centru al Galaților

Peste cîteva clipe avionul ne va purta spre cel mai mare port european la Dunăre: Galați.

„Emporium totius Danubii celeberrimum" — tîrgul cel mai celebru al Dunării întregi. Astfel numea Dimitrie Cantemir, Galații în care se „tîmplase Petru Rareș la pește".

Cu grabă, doi oameni încarcă în avion baloturi grele cu fibre de relon pentru „Fabrica de plase și unelte pescărești — Galați".

...Elicele se învîrt nevăzute. Plutim la o înălțime potrivită deasupra Bărăganului, spre Dunăre. Sub noi, ca niște linii trase de un cartograf se desenează nenumărate drumuri. Altă dată purtau numiri ca: Drumul peștelui, Drumul oilor, Drumul Brașovului, Drumul mocanilor... Dovezi că din totdeauna munteniii au cunoscut așezările de la Dunăre, pe cît cunoșteau cei de la Dunăre așezările de peste munți.

De peste munți am coborît și eu la Dunăre. Am umblat în negre lotci prin pădurile de stuh și am adormit pe grinduri și prin așezări pescărești, la rădăcina bătrînelor sălcii care-și plecau crengile subțiri în oglinda apelor și în adîncimile cărora am zărit grădini și păduri de basm. Deasupra, pe cerul peste care zburăm, am văzut cum treceau cîrduri de lebede. Pluteau în liniștea cerului și a nesfîrșitelor ape ca într-o lume aparte dintr-o altă vîrstă a pămîntului.

...Și Carpații rămîn departe... Departe și străvechii munți ai Măcinului coșcoviți de vînturi și timp. Cu ei, istoria coboară la mari adîncimi geologice, în timp ce cu Dunărea ce se arată prin geamurile navei aeriene strălucind ca un filon de aur, străbatem cele mai uluitoare depărtări. Apele ei, cele mai mari după Volga, nu traversează spre Răsărit numai pămîntul continentului european, ci trec prin însăși viața popoarelor ca un răspuns la nenumărate întrebări.

Ca simbol, Dunărea, această șiră a spinării continentului european, cum o putem numi, reprezintă însăși viața. De ea e legată soarta unor întregi popoare de muncitori și țărani. Și ele o iubesc pentru că viața lor e legată de marele fluviu ca pădurile de pămînt.

Navigatorii o străbat, savanții o studiază, scafandrii coboară în adîncimile sale înnegurate, țăranii îi cultivă cernoziomul mănos al tărmurilor, constructorii navali îi făuresc pe potrivă lebede uriașe de oțel, sondorii îi trimit aurul negru, forestierii aurul verde, minerii cocsul, metalele.

Ajunși în dreptul Galaților ce-i zărim prin ochii mici ai vulturului de oțel ce străbate văzduhul, îmbrățișăm cu privirile apa Siretului și Prutului, odată cu Brateșul, această mare a Galaților ce într-o altă eră a pămîntului a fost un golf al Mării Negre. Aici, între Brăila și Galați, apele Siretului cu Dunărea, formau o baltă: Zagna. In ea acosta primăvara potopul înfricoșător al ghețarilor. După retragerea apelor mari, pe mii de hectare, în desișul țipirigului și papurei își populau împărăția bîtlanii, lipitorile și racii.

Iată ce încînta ochiul călătorului ce trecea pe-aici.

Cine ar fi crezut că nu vor mai veni pe aceste locuri apele în voia lor, și că din mlaștină vor face oamenii un pămînt de aur?

Locuitorii din împrejurimi nu mai spun: Balta Zagna, ci „Grădina și fabrica noastră". Socialismul a șters semnul întunecat al smîrcurilor verzi de apă, iar geografii au însemnat cu un punct roșu pe hartă așezarea „Zagna Vădeni", unde muncitorii ajutați de mașini moderne produc anual zeci de mii de cutii de conserve de fructe și legume gustoase, bine cunoscute în țară cît și peste hotarele ei.

...Tot ce vedem înălțat între malurile galbene, împestrițate cu turle strălucitoare, pare răsărit ca din apă.

Pe Dunăre suie și coboară nenumărate nave. In urma lor, se desprind topindu-se încet, fuioare de fum negru, gros. Brațele macaralelor lasă gîtul subțire în șlepurile prinse de cheu, ca mai apoi, ca niște berze să înalțe în zbor pe mal mașini, carcase uriașe, mărfuri din cele mai felurite.

Vezi departe în jurul tău și cuprinzi pînă la marginea apelor cerul pe care fumul marilor uzine scriu numele orașului peste care zburăm. Prin fața ochilor ți se prezintă o așezare cu totul nouă, iar prin zgomotul tremurător al navei ce aterizează ca o pasăre, pe un pămînt iubit, asculți cîntecul tumultos al istoriei.

★

Galați! Oare de unde-i vine numele?

Nicolae Bălcescu scria despre Galați că ar fi fost o republică la fel cu Pisa, Veneția și Genova. După unii, numele lui ar veni de la o veche colonie numită Calatis și întocmită aici de bătenarii fugiți din Dobrogea în vremea unui război cu Bizanțul. Alții susțin că s-ar trage de la Galii ce ar fi zidit o cetate cu numele lor, la Tiglina, în urmă cu peste 2200 de ani, pe locul unde astăzi își conturează temeliile un imens stadion și parc sportiv, unic în capacitate și frumusețe în această parte a Dunării.

Stadionul e doar o floare. Galații, un imens șantier. Pe pămîntul său străvechi grăiesc astăzi mîinile îndrăzneților constructori.

Unde cu decenii în urmă se afla Hanul Ars și Hanul lui Țigănuș, cel mai pitoresc altă dată, grăiesc minunatele monumente ale arhitecturii proletariatului. Pe locul vestitului Han al lui Ventura, cu baraca de scînduri ce se numea „teatru" și-n care au dat reprezentații primele noastre echipe de artiști, printre care și aceea condusă de Iorgu Caragiale (cu Eminescu sufler și copist), se înalță bustul de marmoră albă al poetului.

Directorul întreprinderii de construcții nr. 1 e tînăr. Are doar 33 de ani și se num
discuțiile avu
teiului, sădit
nătatea monu
place muzica
tate extrașcol
ducă brigada
denților. Dup
pierdut o cli
dului: „Ingi
puns din toa

Pe șantier,
nare a comu
calitatea de n
sei muncitoar
e grăitoare.
derne au fost
citorilor. Alte
vîrșire. Espla
bulevardele l
gura Siretului
conturează.

Pămîntul s
duit de o ma
comuniști. T
constructori,
cu betonul s
structții, se p
ton, mai nou
tăria de neînv
tre sutele de
cut pe Gheor
și are doar
brigadier pe
apoi la înălța
furic de la
beton la teme
Și e mîndru.
gadă formată
tineri ca el.

Dintre șlep
tite strîns în
necă de-a lu
grea. Șuroirea
copleșește. Ap
ele. Totul îmi
încrustată pe

Priveam țăr
fluviu și ceru
se revarsă c
pînd, cînd
trebă:

— Ați văzu
sările patriei

Cu părere d

— Dacă n
adevărată ope
meu, Teodore
tor de port, s
nei port-vizitu
cele 9 timbre,
ție ce poartă
G.A.C."

Le admir în
sări de oțel
spre navele a
rile suple ale
mărfuri cu o

Macaragiul
conduce mișca
boară în vas
zbor tone de
din Orientul

Munca de m
preț. A apăru
anii aceștia.
docherilor și

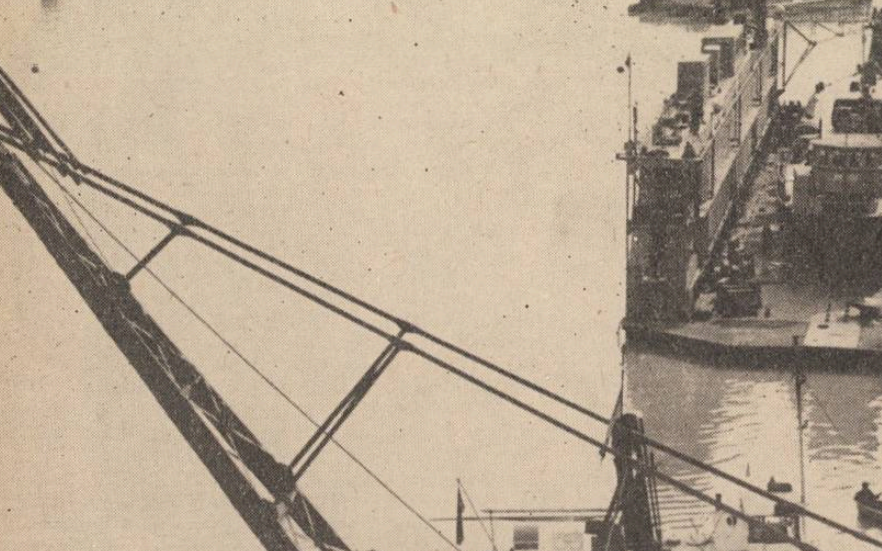

Ce au lăsat fasciștii, fugind din Galați

Așa-i acum, în anii noștri

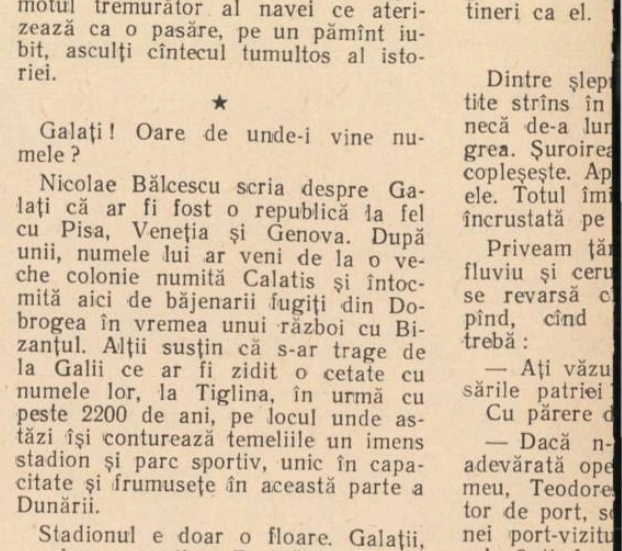

Teatrul de Stat din Galați

ÎNTÎLNIRE CU LUNA

VIOLETA ZAMFIRESCU

Pasărea gîndului

Ai zburat după cuvînt,
Pasăre de pe pămînt!
Te-am iscat
În cuib ciudat,
Între firele gîndirii
Pe o creangă-a nemuririi.

Sub aripă-ți flutura,
Cînd nu te-ai desprins de țarnă,
Roșul steag și mîndra stea
A Palatului de Iarnă.

Prin văzduhul necuprins
Ai dus pasăre-ntre stele
Suflet comunist ne-nvins
Încercat de zbateri grele.

Cînți preludiul minunii
În pustiul rece-al lunii,
De-ar putea
Cîntarea ta
Să-nnoiască-n apa-i vie
Pămînteana armonie.

ION PETRACHE

Drumul cel mare

A fost tăcuta lună, cu palidu-i mister
În vremea slavei sale, criteriu-n poezie
Și piatra de-ncercare ce ori ce fantezie
O cucerea cu basme sau se pierdea-n eter.

Dar e o lege-n lume precum că iau sfîrșit
Eresurile toate cînd adevărul iese,
Și date-au fost uitării poveștile alese
Cînd omul și-a-ntins mîna de fier spre infinit.

Și iată că-și trimite spre lună avanpost
Ca să înfrîngă taine ce înrobeau gîndirea.
Cu mii de cai putere se-ndreaptă omenirea
Spre universu-n care doar basmele au fost.

Sudoarea mîinii sale și ne-ntrecutul gînd
Întruchipate-n fierul desăvîrșirii zboară,
Arcușul goanei cîntă, pe-a undelor vioară
Și tulburați, prin cosmos, o ascultăm vibrînd.

MIHU DRAGOMIR

Ploile de stele

Ploile de stele — focul unde-și sting?
În ce mări de beznă fără val și funduri?
În cădere-o clipă ochii mi-i ating,
și-ntrebarea arde-n ochii mei, pe prunduri.

Bolțile solare-n sputnic le măsor,
trec racheta-n aștri, ca-ntr-o navă nitul.
Luna-am răsucit-o-n ceruri, reflector,
să-mi privesc mai bine-n față infinitul.

Dar izvorul? Delta-n care aștrii-adorm?
Și, căzînd, ce rană-n carnea stelei doare?
Bolții vreau să-i umblu-n hăul dens, diform,
și s-o scriu, întreagă, în abecedare.

Răscoli-voi totul mîine prin genuni,
ca-ntr-o hrubă veche, mucedă și-orbită,
și-am s-adun cu grijă fulgi de stele, bruni,
aschii de luceferi, scame de orbită.

Vara-n miez de noapte, pe cînd stele ning,
fete să citească-n ceruri întrebarea
cum se scaldă-n rîul limpede din crîng
și îi știu izvorul, cum îi știu și marea...

NICULAE STOIAN

Toamnă pe pămînt

De-un car de secoli luna, risipitorul fiu,
Natala vatră-a maicii ei bune părăsind,
Tot rătăcea, străină, prin cosmicul pustiu,
Priviri spăsite-ncoace, spre noi, zvîrlind cu jind.

Și-și întorsese fața pămîntul de la ea.
Cîte-o eclipsă numai, grea palmă pe obraz,
Rudenia străveche arar i-o amintea,
Da-n calea-i uriașe neanturi cresc zăgaz.

Odată doar un tunet pe-aici, prin Răsărit,
Războiul, tăcerea lunară străpungînd.
Și-apoi, ca după ploaie, pămîntul a-nflorit.
O-mbelșugată toamnă se prevestea curînd.

Și-a fost sortit să fie septembrie soroc...
Iar luna, clătinată din veșnicu-i frămînt,
Se pomeni în poală cu-o rodie de foc:
— Pesemne dă-n pîrg rodul, e toamnă pe pămînt!

GEO DUMITRESCU

M-am uitat la cer

M-am uitat la cer ziua. M-am uitat noaptea.
Cerul era același. Ochii mei alții...
Foșnind uriaș, marele copac al cerului,
marele copac neatins, neînceput, al cerului,
foșnind uriaș, legănînd în albastrul frunziș
neatinsele-i poame de aur,
a simțit
cu fior adînc de început de lume, —
nu fluviile negre și reci ale vîntului cosmic,
nu duhul solar arzător,
a simțit urcînd pe trunchiu-i de abur, bătrîn,
pătrunzînd în frunzișu-i albastru,
către poamele-i rumene, mari,
un fir de praf pămîntesc,
un fir de praf uriaș, nemaipomenit,
despicînd cu nouă, hotărîtoare putere,
timp și spațiu, stihii, nemișcate și trainice bezne,
un fir de praf pămîntesc:
omul,
puterea însăși,
esența,
despicînd drum nou prin frunzișul albastru
către poamele rumene, mari...

M-am uitat la cer ziua. M-am uitat noaptea.
Cerul era același. Ochii mei alții:
începuse marele cules,
începuse istoria cerului.

M-am uitat la cer ziua. M-am uitat noaptea.
Cerul era același, Ochii mei alții...
M-am uitat adînc, stăruitor,
încordîndu-mi pupilele pînă la lacrimi,
m-am uitat să surprind, să pricep material
această primă rază de lumină a Pămîntului,
această întoarcere la ceruri
a focului furat de Prometeu,
această uriașă, nemaipomenită,
pulernică și tandră mînă a omului
pipăind sferele haosului...

M-am uitat la cer ziua. M-am uitat noaptea.
Luna era aceeași. Ochii mei alții...
M-am uitat cu adîncă încordare
să surprind uriașa, nemaipomenita clipă
cînd răsare dintre galbenele lunii sprîncene,
cînd răsare urcînd grabnic la orizont
o nomismă ciudată, roșie, o marcă
purtînd semnele primordiale ale vieții,
ciocanul și secera,
cînd răsare, ca o rublă, luna pe lună,
ieșind din Marea Serenității...

Ah, am văzut — vă jur — clipa aceea
cu văpăile ochilor mei, alții,
scormonind ca niște uriașe, nemaipomenite proiectoare
înălțimile negre,
am văzut — vă jur — clipa primordială
cînd cea dintîi rază de aur a Pămîntului
a scăldat peisajul lunar.

M-am uitat la cer ziua. M-am uitat noaptea.
Luna era aceeași. Ochii mei alții...
Și mă uit de-atunci, noapte de noapte,
niciodată destul,
cu reerînd cu privirea malul Mării Serenității,
odihnindu-mi, noapte de noapte, sufletul,
niciodată destul,
în foșnetul dulce
al unui pîlc de mesteceni subțiri
ce unduie ușor, adiați de vînt,
pe malul Mării Serenității...

GEORGE DAN

Soli de pace

Pe mările de umbră-ale Seleniî,
Mări fără valuri, fără pescărușI,
Pe munți lunari — fantastice țepuși —
Ninsori de meteori cad de milenii,

Nămeți de aur, pulberi de cenuși...
Priviți! Din jarul flamurii lui Lenin,
Trei fanioane Luna o desțelin —
Trimise de cosmonauții ruși.

Curînd, pe-o nouă, cosmică — „AURORĂ",
Porni-vor și Columbii temerari,
Să abordeze țărmii Lunii-n proră,

Cum vasul „Lenin" sparge-acum ghețari,
Așa cum Hrușciov, solul păcii trece,
Cu inima-i topind „războiul rece"...

FLORENȚA ALBU

Apoi

...apoi
savanții și-au scos, o clipă
ochelarii aburiți,
au surîs victorioși, obosiți,
și-au șters degetele
de grafitul ultimelor ecuații
și — cu ochi blînzi și miopi
care simt — prin nu știu ce antene — universul,
au cuprins puzderia de mări
și chemările marilor transatlantice astrale.
...apoi,
un copil s-a gîndit
la noile atlase cosmice
la hărțile cu munți și mări ciudate,
la hărțile continentului — Soare
după care va învăța mîine,
la țările din Marte
alungite sau turtite
sau crețe pe margini,
ca Norvegia cea cu multe fiorduri.
...apoi
un tipograf,
plecat deasupra ediției speciale,
cu litere de-o șchioapă
s-a gîndit la ziua în care
o să culeagă literele altor ediții:
primul om în Cosmos,
prima stație în Cosmos
primul TU... intercosmic...
...apoi
un poet
a rămas să viseze-n fereastră, tîrziu
pomele pe care le va scrie
în lumina fantastică
pe malul mării Selenei.
Apoi noaptea aceia înscrisă cu aur
a intrat pe poarta mare
în viața noastră
în obișnuit, în poezie.

CEZAR DRĂGOI

Cheia de foc

— Variațiuni pe marginea unei poezii mai vechi. —

Racheta
— cheia minții noastre
s-a-ntors în lună ca-ntr-un lăcăt
deslerecînd mistere-albastre
ce n-aveau început, nici capăt...
Ci, azi, albastrele mistere,
le-om prăbuși în amintire!

...Noi
trecem pragul altei ere
azi
de la comunism cetire!

Cheia noastră omenească

Căscat stă pe belciuge
— iată-l —
un lăcăt fără îndurare
ce-l atîrnase, cică,
„tatăl"...
(spre paza sfintelor odoare,
misterele ca să-și păzească —
o hrubă unică sub soare!)
Dar cheia noastră omenească
descuie orice încuietoare.

Fărîma mea de stea

Fărîma mea de stea,
grăunte,
de-nțelepciune omenească,
noi te-am fost prefăcut în punte
și în sămînță să rodească!

De-acum o să ne fie-aproape
bătrînul satelit, bătrînul,
i-om dărui semințe, ape —
le-om recreia să-i fim stăpînul!

Osia

Pășim spre comunism!...
Victorii
ne fac să-ntrevedem Comuna.
E osia acestei traiectorii
pe care azi se-nvîrte luna.

JURNALUL NESCRIS AL Annei Frank

La 15 ani după război, „Jurnalul Annei Frank" rămîne mai departe un excepțional fenomen editorial. In cîțiva ani, el a suportat tiraje de sute de mii și milioane de exemplare. Toate rapoartele și buletinele oficiale publicate de comisia internațională pentru cercetarea crimelor hitleriste, cuprinzînd coloane nesfîrșite de cifre, și descrierea detaliată a mecanismului lagărelor morții fasciste, nu au cutremurat atît de puternic conștiințele ca jurnalul acelei fetițe de 16 ani.

La 15 mai 1940 Olanda a capitulat. Anna Frank era pe atunci o copilă de numai unsprezece ani, avea o făptură firavă, ochii mari, negri, inteligenți, părul brunet, neted, strălucitor. Trăia într-o lume în care visul juca rolul principal în viața omului.

Curînd după instalarea lor în Olanda învinsă, hitleriștii organizează acolo, odată cu a lor „ordine nouă" și o mașinărie infernală pentru nimicirea oamenilor. Primele rezultate sînt curînd comunicate la Berlin de către Rauter, șeful poliției fasciste de pe teritoriul Olandei: „Numărul evreilor luați ostateci este de 3.800. Au fost reținuți pentru instrucție penală 1350. Au fost trimiși în lagăre de concentrare 1354". Trei luni după acest comunicat, adică în februarie 1942, același Rauter îi scria lui Himmler: „Evreii expediați la Mathausen — 20.000. Pe teritoriul subordonat competenței mele se mai găsesc încă 120.000. Cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul lui 1943, toți acești evrei vor fi trimiși în lagărele de concentrare".

La 15 noiembrie 1942 șeful poliției germane din Olanda ocupată, aduce la cunoștință publică faptul că evreii au fost scoși de sub lege. Cu patru luni înainte de acest gest plin de generozitate fascistă, în zorii zilei de 6 iulie 1942, familia Annei Frank, s-a mutat în taină, într-o clădire veche din Prinsengracht. La data de 9 iulie 1944, Anna nota în jurnalul său: „Ascunzătoarea noastră se găsește la firma tatei".

Au urmat 25 de luni de trai în cea mai severă izolare. Anna, sora ei Margot, părinții, apoi familia van Daan împreună cu Piotr — simpatia Annei — și mai tîrziu dentistul Dussel și-au limitat toate orizonturile vreme de mai bine de doi ani la cele cîteva cămăruțe cu intrare conspirativă, mascată în biroul lui Victor Kugler asociatul lui Otto Frank, din casa veche din Amsterdam. Acolo, terorizați de paranoia virită în ființa lor de crimele zilnice ale ocupanților, refugiații visau sfîrșitul războiului și eliberarea Olandei. Acolo s-au adunat pagină cu pagină, filele zguduitorului document scris de mîna acelei fetițe care mergea spre patruspre-zece-cincisprezece ani, document care după război a făcut înconjurul lumii sub titlul de „Jurnalul Annei Frank".

Nimeni n-a mai ieșit din ascunzătoare pînă în ziua de 7 august 1944. Jurnalul Annei Frank se întrerupe brusc în ajunul acestei zile. Cortina cade peste ultimul tablou al dramei scrise de acel copil, în dimineața cînd pe scările de lemn care duceau spre ascunzătoarea lor, se auzea tropăind cizma fascistă.

Ultimul act din drama Annei nu a fost însă acesta. El s-a desfășurat mai departe, dincolo de paginile jurnalului, act rămas nescris, trăit pînă la finalul tragic în barăcile de la Auschwitz și Bergen-Belsen. La 7 august 1944, pentru familia lui Otto Frank începea adevărata gheenă. Victor Kugler povestește despre acea nenorocită zi:

„Era ora zece și jumătate dimineața cînd, în biroul întreprinderii noastre comerciale au intrat patru polițiști: trei olandezi și al patrulea, comandantul lor, un subofițer neamț. Unul din olandezi era un oarecare Maarten Rossun, colaborationist notoriu, care după eliberare a fost împușcat. Subofițerul era de naționalitate austriac. Il chema Silvertahler.

— Cine e proprietarul casei? — a întrebat acesta.

— Eu, — i-am răspuns.

— Poftim cu noi. Vrem să vedem celelalte încăperi.

Am încercat să mă comport ca și cînd nu s-ar fi petrecut nimic deosebit, dar cînd i-am arătat birourile și depozitele a început să mă înjunghie frica. Executasem cîteva sarcini date de mișcarea de rezistență olandeză. Oare acesta era motivul pentru care veniseră cei patru, sau îi interesa ascunzătoarea familiei Frank? Aveam să aflu mai curînd decît îmi închipuiam.

La etajul al doilea, Silvertahler s-a îndreptat direct spre raftul cu cărți. L-a dat la o parte și a descoperit ușa care ducea la încăperile în care își făcuseră ascunzătoarea cei patru Frank, familia van Daan și doctorul Dussel. Abia acum înțelegeam că cineva ne-a trădat. Și-au scos pistoalele și mi-au ordonat să urc scările înaintea lor.

Cea dintîi persoană pe care am văzut-o, a fost doamna Frank, care stătea nemișcată în prima cameră. — Gestapo! — a șoptit ea fără să se clintească din loc. Acum cînd sosise momentul de care atît de mult se temuse, părea amețită. Ceilalți — în total opt persoane — au ieșit din restul încăperilor. Numai Margot, sora mai mare a Annei, plîngea înfundat.

— Bun! — a spus Silvertahler — strîngeți-vă lucrurile.

De obicei lăsa jertfelor sale numai cîteva minute pentru împachetare. Dar de data aceasta se întîmplase ceva neobișnuit. Privirea lui Silvertahler a căzut pe un cufăr militar vechi, bine cunoscut, vopsit în gri, și care aparținea lui Otto Frank.

— De unde ai cufărul acesta? — l-a întrebat.

— Am fost ofițer în armata germană în timpul primului război mondial — a răspuns Frank.

Chiar asta era realitatea. Abia în 1933, după venirea lui Hitler la putere, Frank a emigrat în Olanda. Era originar din Germania, în timpul celui dintîi război mondial a fost chemat în armată, a luat parte la luptele de pe Somma, ca artilerist, și, pe cîmpul de bătaie, a fost avansat la gradul de ofițer.

Silvertahler s-a făcut stacojiu. Gîndul că un evreu a putut ajunge ofițer nu-i putea intra în cap. Asistasem la o scenă ciudată. Se vedea ușor cum respectul față de ofițer cu care i se împuiase capul se lupta în el cu supunerea față de ordinul primit. Stătea încurcat în fața lui Frank și mi se părea că dacă atunci i s-ar fi ordonat „drepți!" s-ar fi executat imediat.

— Bun! Impachetați-vă lucrurile. Aveți timp! — a spus el în cele din urmă.

A trecut aproape o oră. Mie mi-au permis chiar să cobor la masă, apoi ne-au ridicat și ne-au dus la comandamentul Gestapoului. Eram grozav de agitat, dar primul interogatoriu pe care mi l-a luat Silvertahler a fost de-a dreptul caraghios.

După accentul pe care îl avea, am înțeles că este austriac și la prima sa întrebare: — Unde te-ai născut? — i-am răspuns aproape cu satisfacție:

— In Austria. In timpul primului război mondial am slujit în marina austro-ungară.

Silvertahler tocmai își aprindea o țigară. Cînd a auzit răspunsul meu s-a aplecat înainte și și-a strivit țigara în scrumieră.

— Pentru astăzi ajunge! — mi-a spus.

Imi închipuiam ce se petrecea în capul lui Silvertahler. Abia avusese prilejul să nu poată înțelege faptul că Frank fusese ofițer în armata germană, iar acum afla din actele mele că într-adevăr, cu toate că părinții mei fuseseră olandezi, mă născusem în Austria și slujisem în marina austriacă.

Cînd m-au scos din biroul lui Silvertahler, în capătul coridorului l-am zărit pe Frank și pe ceilalți. Ne-am salutat înclinîndu-ne capetele și aceasta a fost despărțirea noastră..."

La 15 ani după ce tragedia Annei și a familiei sale se consumase, în zilele cînd la New York se desfășura procesul intentat de Meyer Levin, și cînd, pe numeroase scene ale capitalelor lumii se juca „Jurnalul Annei Frank" și se turnau filme cu acest subiect, scriitorul Ernst Schnabel pornea în căutarea celor care au fost în preajma Annei în ultimele clipe și i-au supraviețuit.

In același timp, eu pășeam pe poarta fostului lagăr Auschwitz II — Birkenau, singur, în căutarea urmelor pe care Anna poate le lăsase acolo unde își petrecuse unele din ultimele ei zile. Eram convins că fata care zi de zi își notase la Amsterdam cu atîta pricepere propriile sentimente și trăirile celor din ascunzătoarea conspirativă, nu putuse apoi să renunțe total la acest obicei. Trebuia să fi lăsat ceva însemnat în baraca în care locuise, trebuia măcar să fi sgîriat peretele cu un vîrf de creion, doar nu trecuse pe aici fără ca în urma ei să nu rămînă nimic.

Pășeam poate pentru a zecea oară pe aceste porți de sub foișorul de piatră din aripile căruia, ca un hotar între viață și moarte se întindeau rețelele de sîrmă ghimpată. Și pentru a zecea oară pășind în acest loc, încercam același sentiment de sfîrșeală care mă cuprindea de fiecare dată cînd mă întorceam aici, un straniu presimțămînt al morții, o cufundare într-un neant cenușiu lipsit de sens, în care fantomele trecutului păreau mai vii și mai palpabile ca oriunde. A păși singur în acest loc îngrădit cu sîrme unde au fost asasinați milioane de oameni, este pentru oricine o grea încercare. Supraviețuitorul se întîlnește față în față cu moartea, urma ei este aici reală și vizibilă. O căutam pe Anna. Eram de aceeași vîrstă, am văzut lumina zilei aproape în același timp, am trăit pe același pămînt și nu ne-am cunoscut. O căutam printre ruinele crematoriilor și mă întrebam cum ar fi arătat Anna și ce ar fi ajuns dacă ar fi supraviețuit acestui coșmar. Mi-o închipuiam frumoasă, puternică în deplinătatea tinereții care i-ar fi anunțat o maturitate plină de roade bogate. O căutam în lungul șirurilor de stîlpi de beton pe care se hițiia ruginită sîrma ghimpată și mă întrebam cît de folositoare ar fi putut fi pentru omenire roadele care în sufletul de copil al Annei abia încolțiseră? O căutam prin barăcile pustii din care deținuții plecaseră parcă numai cu o zi în urmă, o strigam, pipăiam priciurile de pe care mai atîrnau încă haine vărgate, aproape putrezite... In haosul de la Birkenau, la cincisprezece ani după ce moartea fusese izgonită de aici, în jur era pustiu și liniște de mormînt. In preajma barăcilor crescuseră bălării înalte, pe rețelele de sîrmă ghimpată prin care altă dată trecea curentul ucigător se cățărau volbura și „rochița rîndunicii". In umbră țîrîiau greierii, săreau sprințar lăcuste, în văzduh zburau gîze, ca în cel mai pașnic loc de pe pămînt. Peste ruinele barăcilor arse, pe cohortele de coșuri de fum rămase în picioare și înșirate cu sutele într-o aliniere stranie, înfricoșătoare, nu croncăneau nici corbi, nu se auzea nici strigăt de cucuvaie. Și totuși moartea era prezentă la fiecare pas, în fiecare fir de iarbă, în fiecare piatră. Ea era în mine, o purtam cu mine, mă petrecea aici ca o veche și încercată călăuză, arătîndu-mi ciudatul ei imperiu.

Am văzut și un cîmp de luptă unde moartea a secerat mii de vieți, dar acolo călăuza din mine îmi aducea în urechi zgomot de arme încăierate și strigăte de victorie. Aici nu auzeam decît un vaier prelung, vaierul pămîntului îndelung martirizat, vaierul celor patru milioane lipsite de apărare. Și în el distingeam glasul Annei. Il urmăream într-o parte, alergam după el, îl strigam, mi se părea că l-am ajuns, pentru ca imediat să-l aud din altă parte și să pornesc într-acolo ca atras de un magnet irezistibil. Treceam de la o baracă la alta, rătăceam prin acel labirint simetric de barăci cenușii, joase ca niște bordeie, turtite la pămînt, murdare, putrede, și n-o găseam pe Anna. M-am oprit lîngă poarta lagărului pentru femei. Aici în dreapta, în apropierea stîlpilor de beton pe care încalecă încă puternică sîrma ghimpată, cînta orchestra lagărului, cînta din zori pînă noaptea tîrziu, petrecînd femeile la corvoadă, la masă, la apel, la moarte, la orice împrejurare, căci viața în lagăr trebuia să fie veselă și mai ales, ritmică. Pe drum trec camioanele încărcate spre crematorii, văzduhul se înfioară și se cutremură de vaierul femeilor duse spre moarte, iar orchestra cîntă un tango sentimental din care brusc, parcă pentru a acoperi acel strigăt al morții, trece într-un ceardaș îndrăcit.

— Lustig sein! Lustig sein! (Inveseliți-vă! Inveseliți-vă!). Și cînd vaierul acela al femeilor condamnate străpunge cerul, cînd răscolește pămîntul făcînd să înghețe și să încremenească totul în jur, orchestra cîntă grațios:

— Glückliche Reise, glückliche Reise!... (Drum bun, drum bun).

Deodată sîrmele zbîrniie, scot scîntei, apoi vibrează îndelung trasmițînd acest tremur de la un stîlp la altul, ca pe o veste telegrafică ce numai într-o secundă face înconjurul lagărului. Acolo, lîngă poartă, cineva s-a aruncat în sîrme. Trupul greu se mai clatină încă, balansîndu-se în leagănul de înaltă tensiune. Mi se pare că alba rochiță a rîndunicii care s-a cățărat pe ghimpii de metal, este acum pătată de sînge.

Dar unde este Anna?

O femeie poloneză, Irena Bobruk, fostă deținută la Birkenau mi-a spus că a cunoscut-o pe Anna. Locuia într-o baracă învecinată cu cea în care fuseseră încartiruite cele două surori împreună cu mama lor. Deseori o auzea pe Anna cîntînd. Își amintea bine de fata cu ochii negri catifelați, plini de dragoste și căldură. Părul, după ce îi fusese tăiat, abia îi răsărise din nou. Și-o amintea cîntînd. Dar ce anume cînta nu-mi mai poate spune. Uriașul cimitir internațional de la Birkenau a înghițit și cîntecul Annei.

Continui s-o caut. Iată rampa de descărcare pustie, cu trecerea barată acum de o urnă granitică plină de cenușă umană, iată ruinele clădirilor în care se făcea recepționarea noilor sosiți. Aici a ajuns la 3 august 1944 familia lui Otto Frank. Pe această rampă tatăl a fost despărțit de copile și de soție, aici, pe acest ciment dintre zidurile arse ale fostei „Saune" a căzut retezat frumosul păr al Annei.

Doamna de Wiek, o supraviețuitoare a Auschwitz-ului a fost adusă în lagăr cu același transport în care se găsea familia lui Otto Frank. Mai tîrziu a locuit în baracă cu Anna, Margot și mama lor. Ea își istorisea amintirile în paginile unei reviste franceze. Iată cîteva din amintirile istorisite lui Ernest Schnabel:

„Anna și-a păstrat demnitatea pînă la sfîrșit. Atît la Birkenau cît și la Westerboork mi s-a părut întotdeauna așa cum fusese de mult, cu toate că nu mai avea părul său lung (am fost tunse imediat după sosirea în lagăr). Părul nostru era necesar pentru confecționarea curelelor de transmisiune și căptușirea conductelor în submarine.

Am observat la Birkenau că Anna își păstra frumusețea ochilor, care, pe măsură ce slăbea, se făceau tot mai mari. Ii pierise veselia caracteristică, dar rămăsese mai departe vioaie și săritoare. Își păstra farmecul și gingășia, lucruri pe care noi celelalte încetaserăm de mult măcar să le mai visăm. Pentru îmbrăcăminte nu aveam nimic mai mult decît cîte o bluză lungă, cusută din saci. Intr-o frumoasă zi de iarnă. Eram împărțite în grupe de cîte cinci, în șir la apel, în marș spre lucru, sau la împărțirea mîncării (de altfel aveam un singur vas de mîncare pentru toate cinci). Anna era cea mai tînără din grupa noastră. Și cu toate acestea, ea era conducătoarea grupei. Tot ea ne împărțea pîinea. Făcea acest lucru bine, corect, nimeni nu i-au putut reproșa vreodată ceva.

Intotdeauna eram însetate. Eram însetate în așa hal, încît așteptînd apelul, cînd ploua, stăteam cu limbile scoase. Multe din noi erau bolnave dar setea continuă ni se părea mai grozavă decît orice boală. Odată, cînd eram gata să mor de sete, Anna mi-a adus o sticlă de cafea. De unde o luase, n-am putut afla nici pînă azi.

Tot ea era cea care pînă la sfîrșit a rămas deplin conștientă de ceea ce se petrecea în jurul nostru. Noi de mult timp nu mai eram capabile de așa ceva..."

„...O văd întotdeauna stînd în pragul ușii și privind spre drumul pe care erau împinse spre camerele de gazare un grup de țigănci tinere, complet goale. Plîngînd, Anna le petrecea cu privirea. Plîngea la fel, cînd am trecut pe lîngă copiii unguri care de 12 ore își așteptau în

Tunse chilug, condamnatele sînt mînate spre unul din lagărele naziste

cronica literară

de I. D. Bălan

Un muncitor își înscrie, firește, nemurirea într-o operă monumentală, creată prin activitatea sa zilnică, dar nu disprețuiește monumentele artistice ce simbolizează frumusețea morală a constructorilor socialismului. De aceea, concluzia didactică a poetului ne pare neindicată: „Dar astăzi, mai urgent e / decît să ne gîndim la mo-

Ștefan Iureș:
Pe acest pămînt

Ștefan Iureș este unul din poeții harnici și talentați ai tinerei generații; inspirat de actualitatea vremii noastre și de lupta eroică a clasei muncitoare, poetul se vrea „scutierul unei lumi în mers" *și își proclamă versul o baricadă de netrecut, de care se vor frînge lăncile dușmane. Versul său este, cel mai ades, solicitat de fapte și evenimente contemporane și se transformă cînd în blesteme față de dușman, uneori pastișînd evident versuri după Arghezi, ca-n* După trădare: „Să nu-i dea umbră nici un pom, / să-l strige pruncii; / Fostul Om, / să-și țină trudnic țeasta sus / zîmbind cu chipul descompus, / să aibă pieptul străveziu / vădind lăuntricul pustiu, / al lacrimei mărgăritar / să-i curgă verde și murdar, / să spună *crin*, să sune *zoi*, / turnîndu-și vin, să bea puroi, / și rupt, puțin cîte puțin / de fibrele ce-l mai rețin, / să penduleze iritant / între lumină și neant", *(pag. 172), cînd în imn de slavă pentru prietenii țării, pentru oamenii muncii și pentru partid:* „...Și dacă ți-aș găsi asemuire / cu soarele, slăvitul, care poate / să verse viață peste-ntreaga fire, — / din adevăr aș spune jumătate. / Nu-i soarele, adesea, ne-mblînzitul / torent de foc ce se prăvale-n tină / și-aduce holdei tinere sfîrșitul?... / Ci tu ne crești spre marea ta lumină" (Imn, *pag. 43). Dar Iureș, chiar cînd abordează alte teme, este mai ales un poet al generației sale, al tineretului revoluționar, crescut și educat de partidul clasei muncitoare. Sînt teme care ne sînt scumpe și pe care le primim cu* „sufletul deschis" *cum se exprimă un coleg de breaslă și de generație al poetului. De aceea, poate, la o primă lectură care, oricum, nu implică un popas mai stăruitor asupra substanței artistice a versurilor, noul său volum de poezii lasă o impresie în general plăcută. Intîlnim în el un freamăt de tinerețe pulsînd în temele majore ale vremii noastre și în vibrații lirice care ne încîntă. Reluînd lectura, ne încearcă însă o senzație ciudată, care scade din interesul inițial.*

Intențiile frumoase, care-l animă pe poet, nu se întruchipează întotdeauna în imagini artistice încărcate cu poezie și emotivitate. Observăm că în arhitectonica unor imagini apar ornamente gratuite, jocuri sterile de vorbe, fisuri care-i șubrezesc forța emotivă, sting „în apă de ploaie" *fiorul și jarul poeziei. Poezii ca* Fantezii, Cuvîntul spus la timp, Nemurire *etc. conțin impurități de limbă, stil și chiar de concepție.*

Căci ni se pare confuză poziția poetului din poezia Nemurire *și nerecomandabilă atitudinea sa, care, foarte unilaterală, pare a exprima un dispreț inexplicabil față de ideea de monument. Socialismul cunoaște, desigur, monumentele construcțiilor gigantice, dar cultivă cu interes și bustul și statuia ecvestră, omagiind, astfel, pe oamenii muncii și pe marile personalități ale vieții politice, culturale, etc.*

numente, / ca încordat, destoinic și fierbinte, / să-mpingem zilnic viața înainte...".

In Fantezii *ne întîmpină gratuități și un umor îndoielnic. Iată cîteva strofe:* „Moțăie și vîntul ca să vadă-n vis că-și află / vad / și-ncetînd a fi nomad / într-un loc își face casă. / Neaua se visează caldă, / ceața — voal de borangic, / apa strînsă în ibric — / iaz cu mulți copii la scaldă. / Numai eu nu-mi iau tainul / reveriei: / mi-am promis. / Ce, o să-mi confund în vis / sticla de oțet cu vinul? / Scriu, la lucru mă îndemn" *(pag. 79—80).*

Dar peste astfel de căderi și altele asemănătoare, se ridică poezii izbutite, care se integrează armonic în frontul unit al poeziei noastre realist-socialiste. Ceea ce se desprinde în primul rînd din poezia lui Iureș, în acest sens, este preocuparea sa de a dezbate dintr-un unghi marxist atitudini și aspecte etice, care caracterizează omul nou, constructor al socialismului. O replică sceptică, demobilizatoare, care îndemna în lumea veche la inactivitate și resemnare „Tot n-ai să schimbi tu lumea" *devine tema unei poezii ca* Hotarul *și primește o rezolvare în spiritul optimismului comunist, în spiritul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.*

„— Ajunge fu răspunsul / Se zgudui pămîntul /. Cu tunul, Aurora vorbise, răspicat. / Istoria în două pe loc s-a despicat / și resemnării pale i s-a căscat mormîntul / Slăvit fie hotarul! / Era ploioasă luna / dar razele izbînzii îi dăruiră nimb. / De patruzeci de leaturi e lumea mea și-o schimb, / o schimb în ritmul zilnic ce-apropie Comuna" *(pag. 12).*

Preocuparea de a trata probleme și atitudini etice nu-l împinge decît rareori pe poet în didacticism sec. In poezia lui Iureș problemele etice nu apar tratate ca dogme moarte, ci ca sentimente vii, care frămîntă și caracterizează sufletul uman, ținuta cetățenească a omului nou. E păcat numai că atari teme sînt exprimate uneori în forme prozodice care amintesc prea direct de împrumuturi din unele vîrfuri ale literaturii noastre: Eminescu, Arghezi ș.a., umbrind astfel originalitatea tînărului poet.

Iureș e mult prea departe de debut ca să nu poată depăși acest stadiu, în care influența necreatoare a ritmicei eminesciene e atît de vizibilă: „De ce ne-am întîlnit din nou? / De ce-a fost dat s-apară / acel desmierdător ecou / din altă primăvară? / Credeam că nu-i chip să tresalt / de-o jale mai adîncă / decît aflîndu-te c-un alt /, și fericită încă. (Pe ușă un semn, *pag. 133).*

Sfera tematică a noului volum al lui Ștefan Iureș, e însă mult mai bogată și variată decît ceea ce am semnalat pînă acum. In cuprinsul ei ne întîmpină viu sentimentul dragostei față de partidul oamenilor muncii, față de munca eroică a acestora, sentimentul internaționalismului proletar și recunoștința plină de admirație față de eroii clasei muncitoare. Astfel, poezia izbutită a lui Iureș este o poezie nemijlocit educativă, o poezie cînd plină de patos și exaltare lirică, menită să glorifice vremurile noi, cînd potolită, urmînd cumpătat demonstrarea și afirmarea unui principiu al moralei comuniste.

In preocupările etice din poezia lui Ștefan Iureș un loc important îl ocupă cultul muncii, sentimentul că munca socialistă îl înalță pe om, îl așează în rîndul nemuritorilor. Intreg volumul, dar mai ales poeziile Șantier, Retrospectiva brigadierului, Cîntecul betonului armat, Șosea pe valea Trotușului, Temelia, *sînt adevărate imnuri închinate omului muncitor:* „Glorie / celor ce vin către prund, / iau pietriș, / răbdător strecurîndu-l cu sita, și acelor ce-l duc / unei guri fără fund — / betoniera, / mereu hămesita. / Glorie / celor ce-și fac prin munți loc / și fac loc dinamitei / prin calcar și marnă / și la capătul căii / de apă și foc / pudra fină-a cimentului / toarnă". (Cîntecul betonului armat, *pag. 95).*

Ștefan Iureș e și un pasionat gazetar. In această calitate el a cutreierat multe părți ale țării, a cunoscut mulți oameni și a deprins un anume ritm reportericesc, prezent, cu rosturi pozitive, și în ciclul de poezii amintit mai sus. Notația directă, aparent prozaică, neprelucrată și netratată cu lirism desuet, dă unora din poezii o anume naturalețe și autenticitate, care le asigură viabilitatea: „De-o parte este satul, / De alta șantierul. / Șoseaua între ele, / Pe lungi fășii de șes / Intinde lungă sfoară, / Ca să măsoare cerul / Cu noi măsuri terestre, / Pe-al vremii înțeles". (Șosea pe Valea Trotușului, *pag. 99).*

Volumul lui Ștefan Iureș, Pe acest pămînt, *este evident inegal; alături de poezii reușite, de reală tensiune lirică, întîlnim și încercări slabe, care cu mai multă exigență din partea autorului puteau să lipsească.*

Am fi dorit ca, în cartea de față, dominante să fie poeziile care consemnează o nouă treaptă în evoluția poetică a lui Ștefan Iureș. Sperăm ca acest deziderat, poetul să-l traducă în viață în volumele viitoare, alcătuite cu un spirit critic mai sever.

ROMANUL SUFLETELOR MOARTE

de ION VITNER

Subliniam într-un studiu general, închinat prozei lui V. Em. Galan (Viața Romînească nr.6-7), sentimentul pe care-l are cititorul, pătrunzînd în intriga romanului Bărăgan, anume că în paginile primei părți a romanului, mai ales, se simte voluptatea gogoliană în biciuirea unor moravuri și tipuri socialmente desuete și istoricește constituind o piedică în afirmarea valorilor revoluționare. Pornit pe un drum al sufletelor moarte, romanul pătrunde apoi în sfera de valori etice a realismului socialist prin atenta și subtila introspecție pe care Galan o întreprinde în universul interior al constructorilor socialismului. Prin Anton Filip, prozatorul ne oferă una din cele mai frumoase figuri de eroi romanești, din lumea muncitorilor industriali, trimiși la țară să ajute la transformarea socialistă a agriculturii.

In urmărirea firului epic al romanului, în cel de al doilea volum, prozatorul a lăsat de-o parte valorile pozitive ale lumii sale romanești și cu o mare și evidentă satisfacție analitică pătrunde în lumea agonică a forțelor ostile socialismului.

Inclinația prozatorului către sarcasm și ironie operează într-un climat ideal și, într-adevăr, volumul al doilea din Bărăgan este un exemplu de vervă satirică, dublată de o pătrunzătoare analiză a universului interior al sufletelor moarte, cari se opun vieții noi în continuă construcție.

In studiul amintit mai arătăm că V. Em. Galan este un prozator al cotidianului, al faptelor și evenimentelor în aparență mărunte dar care prin acumulare cantitativă și salturi calitative, alcătuiesc marile evenimente ale istoriei. Galan de aceea, pînă acum cel puțin, nu surprinde momentele de criză în aspectul lor violent, cu dezlănțuiri de mari pasiuni și victime umane, ci sub aspectul de acumulare cantitativă de care vorbeam. Volumul de față al Bărăganului este axat pe evenimentele unei singure zile din viața satului Lespezi, în preajma apariției textului Rezoluției plenarei Comitetului Central al P.M.R. din 3—5 martie 1949 în problema transformării socialiste a agriculturii. Este vorba, prin urmare, de un moment istoric al saltului calitativ, al cărui ecou în tabăra dușmanilor socialismului, Galan îl urmărește surprinzînd nu lupte deschise și nici victime umane, ci agitația subterană, intensă, dar zadarnică a lumii agonice, în contrast cu efortul colectiv și constructiv, pașnic, cu neputință de oprit, al țărănimii muncitoare.

In esență această parte a romanului narează evoluția a două planuri. Planul lui Tiberiu Erhan de a răscula satele Bărăganului într-o mișcare menită să ajungă pînă la București, pentru a paraliza acțiunea de socializare a agriculturii, întreprinsă de partid și planul lui Anton Filip de a veni în ajutorul țărănimii sărace de pe Bărăgan, trecînd în condiții grele peste Borcea o parte din utilajul gospodăriei de stat, pentru a începe muncile agricole pe pămîntul satului Bîrsani. In timp ce din planul lui Tiberiu Erhan nu se realizează decît o răspîndire de ridicole manifeste contrarevoluționare, pe fundalul agitației intense a elementelor ostile socialismului, activul gospodăriei de stat reușește, printr-o mișcare eroică, de epopee, să treacă în plină noapte peste gheața subțiată a Borcei utilajul necesar muncilor agricole din Bărăgan. Pe această intrigă extrem de simplă, V. Em. Galan construiește o narațiune vie, captivantă mai ales sub latura de surprindere, extrem de variată a unor portrete, bine studiate, de adversari ai construcției socialiste.

O serie întreagă de figuri mărunte, episodice, ale primului volum devin acum personaje de prim plan, cărora li se alătură un personaj nou, Berijan, trimisul lui Tiberiu Erhan, a cărui agitație ostilă ocupă o bună parte din cuprinsul acestui volum.

Partea a doua a Bărăganului e dominată în bună măsură de figura lui Erhan, devenit președinte al sfatului popular, „prețeștiuca" cum îl numesc ironic tinerii gospodăriei de stat. Erhan și-a atins o parte a țelurilor sale, urmînd filozofia practică a codobaturii, cu a cărui imagine se deschide simbolic intriga volumului. „Cînd te spulberă vîntul, după vînt te dai..." Abandonarea sa în voia noului curent de viață, pentru a-și pune la adăpost avutul și situația socială, filozofia sa „țărănească" cum o numește, prudentă și ipocrită, diferită de a fratelui său Tiberiu care are o viziune „vitejească" a luptei împotriva socialismului, nu este lipsită de primejdii care se ivesc la tot pasul. Erhan simte rezerva și ochii atenți fixați asupra sa, de către constructorii noilor realități sătești și caută să supraliciteze fidelitatea față de socialism. Prilejul i-l oferă chiar Nuțu, băiatul său, secretar al Tineretului Sătesc din comună, devenit prin practici evident dușmănoase, indezirabil în funcția pe care o ocupă. Erhan caută să dea un nou lustru „principialității" sale făcîndu-se interpretul în fața forurilor de partid a dorinței tinerilor de a-l înlătura pe Nuțu. In același timp îl lasă docil și calculat pe Berijan să țină ședințe conspirative în casa lui, cu cîțiva reacționari ai satului. Partea a doua se încheie cu tentativa lui Erhan de a-l denigra pe Filip în fața forurilor de partid. Prin urmare de Erhan vom da și mai departe în evoluția ulterioară a romanului.

Alături de Erhan, prin legături secrete pe care președintele sfatului le acceptă cu abilitate și rezervă, interesul la lectură e incitat de Simion Berijan, respectiv de însul anonim din activul ascunsului Tiberiu, care ucigîndu-l pe adevăratul Berijan, comunist și vechi ilegalist, i-a luat starea civilă. Erhan este înspăimîntat și terorizat de jocul primejdios al individului, care cu o voce apăsată, echilibrată, cu iz moldovenesc și plină de aforism, dîndu-se drept delegat al Ministerului Agriculturii și prevalîndu-se continuu de calitatea sa de vechi ilegalist, caută să preia de fapt conducerea treburilor de partid din sat și să le îndrume în sensul țelurilor sale. Anton Filip și tînărul Maleș, activiștii plășii, sînt ei înșiși oarecum intimidați de tonul sfătos insistent al „vechiului ilegalist" și mai ales de vechimea acestuia în partid, certificată mereu și prompt de Berijan, cu documentele pe care le are asupra sa. Este adevărat că atît la Filip cît și la Maleș, rațiunea revoluționară și bunul simț politic al comunistului triumfă, începînd să se întrebe cu vigilență ce rol joacă de fapt personajul. In Berijan prozatorul a tradus toată pasiunea sa în demonstrarea necesității vigilenței față de ipostazele extrem de primejdioase pe care dușmanul de clasă le poate lua. In galeria monștrilor pe care Galan a creat-o în Bărăgan, cu indiscutabil talent, Berijan ocupă un loc de frunte.

Două figuri cu totul episodice în prima parte a romanului, capătă acum un loc proeminent, oarecum în disproporție cu economia strictă a romanului. Este vorba de Cristescu, birocratul prin definiție de care Anton Filip se ciocnește fugar, la începutul primului volum, și de Gustav Ponici, ghebosul, fiul podarului, apariție episodică în primul volum.

Din locțiitor al directorului centralei A.F.S.M. ocupînd un fotoliu care-i conferă demnitate și prestanță, inginerul, profesorul și „savantul" Răsvan Cristescu, ajunge simplu inginer agronom în comuna Bîrsani, în subordinea lui Anton Filip, omul de care se ciocnise cariera sa birocratică. Avatarurile existenții lui Cristescu, provenit dintr-o familie moșierească, cu o carieră universitară bazată pe ideea fixă „a tarlalizării agriculturii", cu un lustru de scientism oferit de locuțiuni latinești, utilizate din abundență, — nu sînt lipsite de pitoresc, de sarcasm, de interes. Apariție sporadică, doamna Soutzo-Cristescu, soția, numai legală, a inginerului, înscrie un contur durabil, fiind un fel de inginer Matei prin limbaj direct, fără ocoluri, dar lipsită total de fondul uman și generos al acestuia. Analiza minuțioasă, întreprinsă în universul interior al lui Răzvan Cristescu, este fără reproș, dar e mult dilatată față de locul ocupat de personaj în intriga romanului, chiar dacă pregătește apariții utile desfășurării în viitor a acțiunii.

Un tip tot atît de fin studiat este Gustav Ponici. „Ghebosul neamțului", un copil cu existență vitregă, dezarmat de mediul social în care trăiește, cu o pură pasiune juvenilă pentru învățătorul său, bătrînul Ituc, care se luptă a-l readuce pe căi oneste. Amestec de rapacitate și sobrietate, de calcul duplicitar și cinste, de șiretenie și naivitate, cu un suflet care „jinduia după echilibru în toate", umilit și batjocorit de Ponici, tatăl său numai prin stare civilă, de la care a învățat subterfugiile și josniciile, batjocorit de copiii satului pentru ghebul și înclinările sale cămătărești, de la care a deprins un alt zel de a înțelege lumea, Gustav are un singur duhovnic, pe bătrînul Ituc, căruia îi descarcă toate avatarurile naturii sale, contradictorii. Dezvoltarea extraordinară pe care o ia în roman existența lui Gustav, pune într-o lumină nouă figura puțin inexplicabilă și extranee firului epic al primului volum, a lui Agafton Ohu, vagabondul, a cărui reeducare Anton Filip o încearcă. Există la Galan o pasiune evidentă nu numai pentru eroii străluciți ai vremii noastre, dar și pentru asemenea victime nefericite ale orînduirii burgheze, ostile omului. Galan îi privește, pe Gustav și pe Agafton Ohu, cu un ochi lucid, critic, dar nu fără compasiune și durere. In al doilea volum al romanului, Agafton Ohu a început să intre în circuitul muncii socialiste, fără să fi intrat și în circuitul de valori etice al socialismului. Romancierul încearcă să-i ofere personajului o resurecție morală, în momentul trecerii epopeice a activului gospodăriei peste gheața Borcei, dar Agafton recade în spiritul său anarhic, meschin prin finalitate. Atît resurecția momentană, cît și cufundarea tînărului în vechi habitudini, sînt surprinse cu stîngăcie.

Un loc destul de însemnat ocupă în acest volum Lencu, secretarul organizației de plasă, căruia prozatorul îi dezvăluie noi laturi ale caracterului său demagogic, dominat de duplicitate și ipocrizie. El caută să joace rolul unui mic satrap rural, rol evident total incompatibil cu o mentalitate politică avansată. Se profilează tot mai mult, la Lencu, insul ostil spiritului partinic în muncă și adversar, de fapt, al construcției socialismului. Care este mobilul acțiunilor sale rămîne încă nedezvăluit. Lencu va juca desigur și în viitor rolul său nefast, pînă în momentul în care prozatorul va găsi nimerit să îndepărteze vălurile care mai acoperă încă o bună parte a trăsăturilor sale.

Readucerea în scenă a lui Tit Horuțiu nu contribuie cu nimic la îmbogățirea personajului, mai curînd elemente noi aflăm la Mihalache Căvășel, fostul primar, arătat acum în ipostaza activă de jefuitor al bunurilor statului, alături de Spiru Nedelea, omul lui Berijan și al lui Tiberiu. Cu acest prilej bătrînul Avram Moț în curs de intensă alfabetizare, arată virtuți eroice, punînd la respect forțe fizice cu mult superioare lui.

Acestei lumi agonice i se opun forțe ale socialismului, printre care prozatorul a ținut să reliefeze figura lui Maleș, tînărul activist de partid pe care l-am cunoscut în ședința de la Pretura Paroșenilor ca serv supus al lui Lencu.

Evenimentele îl fac atent asupra duplicității lui Lencu și în Maleș se trezește adevăratul comunist, care vede lucrurile cu un ochi critic, în permanență treaz.

Caracteristic pentru lumea socialistă din acest al doilea volum al romanului, e faptul că se află în penumbră. De altfel forța constructivă, eroică, a comuniștilor și țărănimii muncitoare, este mereu prezentă în volum, deși ea nu se manifestă direct decît în ultima parte, cu prilejul transportului nocturn al utilajului gospodăriei de stat, peste Borcea. Spectacolul are grandoare și o mișcare trepidantă, cuceritoare. Dar pe un spațiu restrîns, al firului epic, au fost îngrămădite figurile oneste ale romanului. Aici îl regăsim pe Anton Filip în postura sa de conducător priceput, pe Mihai Prodan, Tiripan, Gheza, Bucuraşu, mai puțin conturat ca în primul volum, alături de nume noi ca frații Hopu, Iani Papastale, Stănică Marghiloman, Mislui, Bud Mihai etc., etc., prezentați în cîte un crochiu, insuficient pentru a-i cunoaște mai bine. De altfel nici nu puteau ocupa un spațiu mai mare în economia volumului, pentrucă acțiunea lor nu are, cum am spus, nici o legătură directă cu uneltirile dușmănoase din sat. De aceea am și numit acest al doilea volum al Bărăganului, un roman al sufletelor moarte. Există în proza lui V. Em. Galan o intensă preocupare față de dificultățile pe care socialismul le întîmpină în afirmarea lui, și o tendință puternic militantă, manifestată prin sarcasm și ironie, de rupere a măștilor de pe obrazul adversarilor lumii noi. In acest al doilea volum sînt concentrate virtuțile caracteristice artei sale de prozator și volumul se citește cu un interes deplin. O nedumerire trezește însă disproporția existentă în roman între pregătirile subterane, febrile, ale reacțiunii satului și manifestarea concretă, ca rezultat al conspirației lor. Pentru că deteriorarea unui aparat cu galenă, al lui Nistor „Cîrmiș" și terorizarea aceluiași personaj „limbut și fricos ca un iepure"", care se închide cu toată familia în casă, ca într-o cetate întărită în așteptarea evenimentelor, sau chiar împrăștierea „lilicilor"" în sat, nu sînt proporționale marilor mistere de care este însoțită ședința conspirativă din casa lui Erhan, pe care Gustav o surprinde din înălțimea unui copac. De aceea, în final, am resimțit nostalgic faptul că Anton Filip nu ne dezvăluie prea multe elemente noi, deși e prezent în destul de numeroase pagini ale romanului ca de altfel și inginerul Matei atît de captivant în primul volum și aici expediat la Călărași, de la primele pagini, Ilie Olteanu și atîtea alte personaje, care din păcate străbat acest al doilea volum, într-o mare fugă. Cucerit de vervă, subtilitatea analitică, ironia bună, tensiunea interioară a frazei — calități certe ale artei de prozator a lui V. Em. Galan, mărturisesc că aștept volumul trei. In mod sigur, după datele pe care le avem chiar din prezentul volum, ceea ce este mai puțin evident aici, va fi rezolvat în continuarea desfășurării acestui roman.

ATLAS LIRIC

ARGENTINA

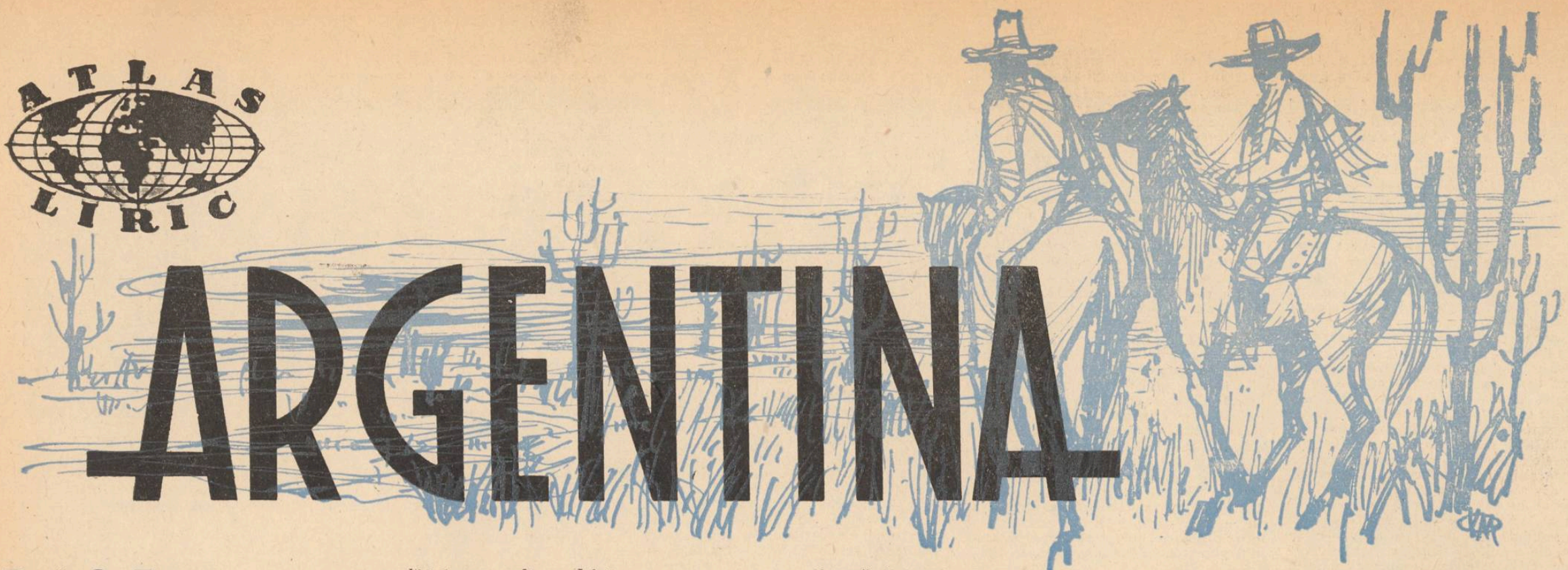

Raul G. Tuñon

Imn celui de al optulea corp al armatei chineze

Ciu-De ne conduce în lupte, pe-un cal
negru-nspumat,
și poartă-o garoafă-n surîs, și-un luceafăr
pe șapcă brodat.

Sîntem prieteni cu Mao, Ciu-De tuturor
ni-e tovarăș,
și-alături de noi Sun-Yat-Sen galopează viu iarăși.

Peste lănci — o flamura noastră un cîmp mătăsos,
chinezesc,
de pe care un pește de aur mușcă din mărul ceresc.

Cei bătrîni au murit prin văiile pe-unde trecum,
ne-am cățărat peste culmi, peste fluvii
tăiatu-ne-am drum.

Spre marea cea galbenă nouri se strîng,
plutitoare redută, —
țărani ne-ntind pîine, frumoase femei ne sărută.

Doar fratelui meu voi da arma cînd ultimul
licăr de viață,
prin poarta deschisă a rănii, porni-va, din pieptu-mi
spre ceață.

Iar cînd voi dormi-nsingurat la margini
de umezi grădini
un mac drăgăstos va rodi, în trupu-mi
avînd rădăcini.

Vor roti pe mormîntu-mi dragi păsări în zori,
slăvi-mă-vor trîmbiți, mă vor răzbuna frații mei
luptători.

Dar — ziua și seara, și noaptea-nainte! —
cu baionetele împodobite,
și cîntecul nostru-l cîntăm pentru veacuri uimite.

Sîntem prieteni cu Mao, Ciu-De tuturor ni-e tovarăș,
și-alături de noi Sun Yat-Sen galopează viu iarăși.

In romînește de TIBERIU UTAN

Leopoldo Lugones

Turme și holde

Prin pampa întinsă ca marea adîncă și verde
trenul gonește și-n zarea imensă se pierde.
Albe baloturi de fum în aer încet se destramă
deasupra viroagei jilave de umbră,
în fulgi subțirateci de scamă.
Cireada rumegă-alene-n pășunile grase,
junincile pasc în preajma taurului cu coapse vînjoase.
Taurul tînăr, ca un burghiu pămîntul îl scurmă,
dogoritorul lui muget se-nalță, plutind peste turmă.
Impleticindu-se, zburdă vițelul cu plăpînde picioare,
cu un căscat plictisit, vaca-i trimite-o prelungă
chemare.
Placidul bou al grelelor poveri
își pleacă simplitatea enormă și bună
gîndului nelămurit care-l îndeamnă să se supună
înțelepciunii stăpînului, nemăsuratei sale puteri.
Cu-o georgică, desăvîrșită gravitate,
ca un ogor în care germinează semințele nenumărate,
vaca-și pregătește tainica substanță în uger,
în mușchi și în seu.
In mersul ei atîrnă parcă sacul greu,
sacul bogatului; și în odihna ei se desfășoară
un cufăr mare, cioplit țărănește,
în care-i închisă hrana săracului.
In făptura ei palpită
pacea cîmpiei, adîncă, nemărginită.
Și cînd, trezind-o din eterna toropeală,
dorința ei mistuitoare
i se strecoară-n trup, pecetluiește bogăția creatoare
cu o zvîcnire grea de nicovală.

Noateni cu lîna soioasă
par niște fructe cu coaja aspră și groasă;
se string laolaltă, ca niște căruțe-ncărcate cu fîn,
opintindu-și grumazul în jurul berbecului
cel mai bătrîn.
Ciulinii dărăcesc șuvițe aspre de lînă,
înveșmîntînd în velințe încinsa țărînă.
Pe cefele altor berbeci, mai de soi,
lîna se desface în cîrlionți moi,
lăsînd să se vadă, trandafirii,
frăgezimi de pepeni tăiați în felii.
Purtîndu-și somnolența pe picioarele lor subțiri și
plăpînde,
oile răsuflă din greu, firave și blînde.
Berbecul ars de pofte, în jurul lor și-agită
a glasului morișcă răgușită.
Razele de lumină, stăruitoare,
dau relief boturilor negre, cozilor albe de mioare.
Norii pe deasupra aleargă,
conturînd în cîmpia tăcută și largă,
printre cirezile și turmele cîmpiei încinse,
chipul Patagoniei verzi și întinse.
In azur, prinse parcă de ghețuri, stau neclintite
flote ostenite de-atîtea valuri răscolite.

Snopii, cu aurul brun al pîinii-aburinde, de grîu,
se coc lîngă palidul stuf al leneșului rîu;
lumina se cerne în dungi paralele
printre trestiile retezate de coasele grele,
vibrînd calmă, curată,
ca o apă îndepărtată.
Aștept treierișul, întîiul său semn.
Iscusita mașină așteaptă și ea lîngă șopronul de lemn.
In coșul ei stins lucește adesea un punct de lumină:
acolo își face cuibar și ouă nestatornica găină.
Mai departe, vălurește sub vînt
ovăzul gălbui, plecîndu-se pîn' la pămînt.
Intr-o postață semănată cu veselul verde-al lucernii,
ajutați de o puzderie de copii,
oamenii lovesc în șase cutii
de tinichea, ca s-alunge lăcustele care au năpădit
un piersic cu frunzișul boltit.
Și dincolo, mai departe,
pămîntul răsturnat proaspăt de plug,
sporește, cu un efort, al țărinei belșug.
Abundența lui brună
umflă, parcă, sînul rodnic de mamă bună.

. . . . . .

In romînește de DAN GRIGORESCU

Desene de VAL MUNTEANU

Jose Portogalo

Salutul tatălui

În numele tatălui meu te salut!
El a fost muncitor. A trăit alături de păsări
pe-acest tărîm.
Mi-aduc aminte de unelte, de rouă și de sărut
și de moartea lui sumbră pe-un caldarîm.

Prieten cu omul de pe stradă; frate
al celui care visează... A fost un părinte sever:
italian din sud, plin de generozitate
și demn în lucia lui sărăcie, sub cer.

Nenumărați i-au fost anii.
Imi amintesc năvala-n largul mărilor...
Eram un țînc. Am intrat cu el împreună în viață
vînzînd fructe pe cheiuri și în piață.
Mi-l amintesc între elevatoare și baloturi,
printre mateloți din toate ungherele pămîntului,
cu pipa lui, drept în bătaie vîntului
măsurînd în lung punți de cargoboturi
stîlcind spaniola cu glasu-i dogit de tutun.
Era grav și duios, cinstit, pur și bun.
Cu un coș pe umeri, așa îl țin minte și-acuma...
Florar sau pescar, n-a făcut avere și n-a avut spor.
Atîta moștenire ne-a lăsat numai:
dragostea nesfîrșită pentru popor.
In lipsa lui, totuși el călăuză mi-a fost...
Aud al caldului accent țărănesc îndemn
truditele-i mîini îmi dau și astăzi putere și rost
mă-mbărbătează și azi al destinului său semn.

Uniune Sovietică, tatăl meu îți aduce salutul;
a fost pietrar, argat și iarăși
ca zilier pe la ferme a scormonit...
Și e acum alături de mine, tovarăș.
Salutul ți-l aduce respirația vîntului, gravă
chiar dacă-a murit tata trăiește în glasul meu
și în mine
salutul lui e o pasăre din pampa ce suie în slavă
străbătînd liberă pînă la tine.
Se-nsuflețește prin mine într-un mormînt
necunoscut
printre greieri, stîrnind vîntul, gura lui mută.
Ion-fără-țară, părintele meu, pionierul căzut
din sufletul meu, Uniune Sovietică, te salută!

In romînește de ROMULUS VULPESCU

Baldomero Fernandez Moreno

Peonii

Ies din bucătărie ca dintr-o hrubă neagră
și cu-o tristețe gravă se și afundă-n noapte;
îi regăsești sub șopru, pe lîngă foc, și parcă
vorbește-ntreaga pampă cu ei acolo-n șoapte.

Adorm așa îndată și fără să se-nchine,
cu trupul plin de paie și praf de peste zi.
Din grajdurile albe un miros acru vine...
Mașinile alături înalță schelării.

Peonii mai în vîrstă se culcă-ntr-o odaie —
acolo ei adună vechi poze, stampe, ciucuri,
un gramofon, o coadă de vacă, o copaie,
un ciob dintr-o oglindă, și alte vechi ciurucuri.

Cu nepăsare-mbracă, și cu dispreț nomad,
cămașa, pantalonul bufant și cizma tare;
își pun cam pe-o sprînceană, gravi, după ce se rad,
o bască spaniolă sau un sombrero mare.

In buzunar le place să poarte ceas cu bumb,
dar ceea ce sclipește la dînșii, pasă-mi-te,
sînt dinții albi ca niște lungi boabe de porumb,
și albele plăsele de os de la cuțite.

Cu alți peoni adesea se-ntrec din pampa largă,
în nesfîrșite meciuri de fotbal, la serbări;
ca taurii se-avîntă, se-nvălmășesc, s-aleargă,
cu mirosul de iarbă răscolitor în nări.

Desculți, asudă strașnic, dar fug ca duși de strechi;
cînd nimeresc de-a dreptul în poartă-o lovitură:
cîștigă-o damigeană sau două cizme vechi...
Stăpînii grași și pampa terenu-ades li-l fură.

Își fac voioși cu ochiul, și rîd, și se-mpăună,
cînd pică-o servitoare de la oraș, frumoasă;
pe urmă, cînd la fermă rar clopotul răsună,
se dichisesc o leacă și țanțoși vin la masă.

Mănîncă-ncet tocana plină de-ardeii iuți,
și-apoi rămîn pe scaun, cu coatele pe masă,
stînd ore-ntregi acolo, sub pălării, tăcuți...
Cu toți, glumind, frumoasa cochetează.

Îl vezi ursuzu-acela — pe nume Juan Cantera —
cel care stă pe gînduri, de-o parte, crăcănat?
Trecu în căutare de lucru frontiera
și se opri la poartă aici pe înserat.

Reumatismu-l roade la os și nu mai poate;
lucrase mai-nainte pe la terasamente;
cerînd umil de lucru, ne spuse, că se zbate
pe-o leacă de mîncare și pe medicamente.

Morales, micul negru, vindea pe străzi ziare;
a încercat de toate, cu plată, fără plată...
L-a și închis o dată poliția, se pare...
De rîsul lui răsună bucătăria toată.

Muncise iarna-ntreagă pe la un han vecin:
pîn' la genunchi noroiul, sculatu-n zori bălani...
Apoi munci-ntr-o fermă la melițat de in...
Și pîn' la recrutare mai are vreo doi ani!

De zece ori își frînse plăpîndele lui oase,
francezu-acesta, nodul acesta cărăui.

Cîndva o moștenire Domingo căpătase,
dar el vrea să trăiască numai din munca lui.

Iar Martin, ne-ntrecutul la mînuit toporul,
e numai mușchi cînd mîndru retează-un roșcov
strîmb;
Jacinto, cum zărește o fată-i duce dorul,
și-i după unii ager, iar după alții tîmp.

Doar ieri îi cunoscurăm pe cei doi, pe slovacii
pe care Chascomus azi cu mașina-i duce.
Inalți, masivi, își poartă pe umerii largi sacii,
un smoc de păr se zbate pe fruntea ce străluce.

La hanul Barreneche cinarăm, iar pe noapte,
tîrziu, ne despărțirăm în gara luminată...
Sclipeau în jurul nostru canistrele cu lapte...
Tustrei formam acolo o ceată cam ciudată.

Coloane nesfîrșite-s peonii de la ferme,
cu mușchi sculptați ca-n piatră, cu mijlocul subțire,
bărbați cu ochi ca pruncii, cu gesturi largi și
ferme, —
mulți nu aduc de-acasă măcar o amintire.

Analfabeți și gîrbovi de munci, și arși de soare,
statui pe lîngă poarta-ntre sîrmele ghimpate:
Cu pantalonii voștri bufanți și cu ghitare,
Peoni, eu vă știu bine durerile, pe toate.

In romînește de H. GRAMESCU

L. F. Funes

Unire

Dacă pentru fiecare trup năruit,
dacă pentru fiecare copil, dacă pentru fiecare femeie,
dacă pentru toți cei asvîrliți pe stînci sau în mare,
asasinați
pe stînci sau în mare
dar păstrînd în ochi roșii furia,
dacă pentru fiecare picătură de sînge,
dacă pentru fiecare floare, dacă pentru fiecare gură
ce-a rostit cuvîntul mamă, cuvîntul dragoste,
ar exista uitare?!...

Acum însă nu există uitare.
Acum însă nu există
uitare.
Acum însă
nu există uitare. Ci numai
lacrimile încremenite pe față,
numai
lacrimile prelinse
alcătuind un șirag de mătănii universale,
lacrimile ce pregătesc o zi de ispășire...

Și atunci,
ah, recentul atunci
neplăcut și lui Dumnezeu! —
pentru că nici Dumnezeu nu iubește
aceste lacrimi pe care le-am numit —
temute arcane pe care moartea
le împarte cu sîrguință,
aceste lacrimi, glasuri ale cerului
osîndite să moară în tăcere,
aceste lacrimi, steaguri sfîșiate,
sfărîmate trîmbițe și nefericite
ciocîrlii subjugate...

Unde,
unde vei porni atunci?
Ce-o să te faci dacă marele făurar
va preface în țăndări lăuta și-ți va svîrli strunele
ție?
Unde, unde vei pleca?
dacă focul se va întoarce peste Europagonia
și fiecare mort îți va pune în spinare bocetul lui?

Dar eu știu că nu există uitare.
Dar eu știu
că nu există uitare.
Dar eu știu că nu există
uitare,
și nici bătrîna spadă măcelărind trupuri fragede,
nici moartea năpustindu-se harnică în hulubi
nu va opri pașii voștri sub darabana zorilor,
pașii voștri umezi de sudoare și de dangăt de
clopote...

Dar eu știu că există dragoste.
Dar eu știu că există oameni.
Dar eu știu că există
unire,
și asta o știu și păsările și o strigă văzduhului
și asta o știu și riurile și o murmură mării
și asta o mai știe cineva încă
și-o să vă spună vouă mîine în zori...

Așa,
numai așa,
numai și numai așa
uitarea
va atipi pentru totdeauna în cenușă.

In romînește de **GEO DUMITRESCU**

Dunăre bătrînă, biruită de părinţii tăi, îţi speli poalele şi ţi-aduci avuţii din ţinuturile de unde răsare şi de unde soarele spune: vulturul din văzduh cată la tine cu dragoste ca la pămîntul său de naştere; rîurile cele mai frumoase şi spumegoase, pîraiele cele mai repezi şi sălbatice cîntă neîncetat slava ta.

Alecu Russo: „CÎNTAREA ROMÎNIEI"

oclei Mircea. Din umbra scundă a structori în veci-ui, am aflat că-i cultate, ca activi-a plăcut să con-taţie şi corul stu-enul de stat n-a chemarea parti-schele!" a răs-a.

mult, într-o adu-i s-a confirmat al partidului cla-eza oraşului nou ase blocuri mo-în folosinţă mun-în curs de desă-spre Dunăre cu nul va duce spre ltul spre port) se

iului port e zgu-acere, condusă de e şantier printre seama că odată al marilor con-şte şi un alt be-sublim, armat cu comuniştilor. Din-ctori l-am cunos-unga. E gălăţean ani. A lucrat ca ul de la Oneşti, bricii de acid sul-ri. Astăzi toarnă itorului său oraş. cu întreaga bri-alţi cincisprezece

i parîmele imple-privirea îmi alu-unării ca o navă oasă a brizei mă bocesc răscolite şi o gravură atunci că de aramă.

u sălcii de peste cositor peste care de pescăruşi, ţi-cutorul mă în-

a de timbre „Pă-

îi răspund că nu. curaţi, pierdeţi o artă. Şi prietenul onstantin, muncii-lin buzunarul hai-care îmi întinde cu o altă colec-nirea „Zece ani în

jma uriaşelor pă-rotesc de pe chei e în port. Mişcă-aralelor descarcă e de ceasornic.

ici Nicolae care nă a cupei ce co-alitis", ridică în e şi aramă sosite rtat.

giu e o muncă de enalul Dunării în u ştie că munca lor în porturi era înainte de 12—15 ore şi se făcea în condiţii inumane.

Insuşi Mihail Eminescu a cunoscut-o în fragedă lui tinereţe. Avea doar 18 ani cînd echipa de artişti ambulanţi, condusă de Caragiale, l-a descoperit. „Sta cu răzătoare de fier în mînă şi rădea baniţele pline după cum se obişnuia la încărcarea productelor pe vapoare. Ţi-era mai mare mila... Avea nişte pantaloni de dril albaştri, iar pe corp un sacou de materie ordinară. Nici cămaşă, nici ciorapi, nimic... Ca şi ceilalţi hamali de altminteri... Mizerie mare. Ce puteau oamenii face cu 60 de bani pe zi, cît li se plăteau în port?"

In regimul democrat-popular, soarta muncitorilor din port însă e soarta oamenilor liberi. Locul roabelor de pe chei l-au luat vagoanele. Al trudei grele, macaralele. Pe drept cuvînt munca docherilor astăzi e înaripată.

La vasul „Gumi" de sub pavilion italian, docherii gălăţeni şi-au terminat munca înaintea termenului stabilit cu 25 de ore. La „Koles" şi „Cienzyn" de sub pavilion polonez, cu 14 ore. In timp ce descărcarea vasului nostru „Plehanov" ce aducea minereu, au realizat-o cu 48 de ore mai devreme. Docherii se întrec. Un avînt necunoscut îi stăpîneşte în efortul pentru înflorirea vestitului port, trup din trupul patriei dragi.

Şi pentru docherii ca şi pentru navigatorii gălăţeni munca în port e o adevărată şcoală, o şcoală a tinereţii care le-a deschis mai larg orizonturile.

Seceleanu Maria a fost ajutoare de bucătăreasă. Azi e radio-telegrafistă şi lucrează pe un remorcher de linie.

— Cînd am plecat în concediu, la băile Victoria, m-a înlocuit pe nava „Bisk", — se mîndreşte cu ea tovarăşul Antenă. De ce îl poreclesc „Antenă" telegrafiştii portului Galaţi pe colegul lor Teodoru Gheorghe, am aflat curînd :

Lucra pe remorcherul „Cernikov" ce făcea ruta Budapesta—Bratislava. In vremea aceea vasul „Transilvania" se afla la Marsilia. Din cauza atmosferei încărcate, emisia staţiei de radio de pe „Transilvania" nu se putea auzi la Bucureşti. In ajutorul „Transilvaniei" a venit însă de îndată „Cernikov". Telegrafistul navei s-a urcat pe catarg, unde zile în şir, pe furtună şi ploaie, şi-a modificat antena staţiei ca să poată auzi în condiţii bune emisiunea „Transilvaniei", căreia îi făcea tranzitul radiogramelor spre Bucureşti. De atunci, telegrafistul Teodor şi-a primit porecla pe drept meritată de „Antenă".

Discuţia noastră e întreruptă de un ciripit ca de pasăre. „Papa", şeful staţiei, pune căştile la urechi. Şi într-un minut notează :

„10-7-22. — Sosit Tulcea — Făcut formalităţile — 23,30 plecat amonte separat 23 luat de la mila 44 şlep 17803 — încărcat 290450 kg. stuf — 24 în marş amonte — mila 47 — 702 luat de la mila 58 stuf — 3001 încărcat 120 tone lemne — 0630 de la Galaţi continuat amonte".

Şlepurile uriaşe transportă stuf spre combinatul de la Chişcani. Lemn de salcie pentru fabrica de plăci aglomerate de la Brăila. Iată încă două industrii cu totul noi, născute pe tărmul Dunării şi rînduite de poporul muncitor.

★

Doar în urmă cu vreo cîţiva ani au început lucrările de construcţie a uzinelor „Cristea Nicolae" pe locul hrubelor şi magherniţelor într-o rînă lăsate de firma Auschnit et comp. Şi, iată, astăzi gălăţenii se bucură de o victorie de cel mai înalt prestigiu. Şi au de ce. Pe locul nivelat de harnicele lor maşini, într-un timp record s-au înălţat halele imense a trei linii de laminare. Dezvoltarea marii construcţii continuă la alte secţii. Uzinele iau proporţii nemaiîntîlnite.

E interesant să vizitezi atelierele acestor uzine ca să vezi cu proprii-ţi ochi cum metalul se transformă în foiţă şi tablă. Fiecare atelier e de fapt o uzină gigantică.

Inginerul Aurel Ungureanu, care a lucrat şi la automatizarea laminorului de la Roman, împreună cu electricienii din echipa comunistului Raimond Coman, au montat pînă în prezent peste 2000 de tone de utilaj venit din U.R.S.S. şi peste 22 kilometri de cablu. Luînd contact cu hărnicia lor, eşti cuprins de o nespus de mare bucurie. Numai volumul de produse din acest an a gigantului de pe ţărmul bătrînului fluviu întrece de cîteva ori producţia realizată în 1938, anul cel mai de vîrf al vechii firme Auschnit et comp. Şi dacă iei în consideraţie doar primul semestru al acestui an, rămîi entuziasmat. Laminoriştii uzinelor „Cristea Nicolae" au dat peste plan 2091 tone de laminate.

Strunind cu pricepere mecanismele extrem de complicate ale maşinilor total supuse omului, laminorişti ca A. Caranfil şi Gh. Ionaş vor da o producţie ce va atinge încă în anul acesta cifre enorme.

Pe drept cuvînt, uzinele „Cristea Nicolae", pîrghie puternică a industriei noastre grele, se pot numi o construcţie a viitorului, importantă pentru economia naţională, dar mai ales pentru înflorirea tuturor aşezărilor din această parte a Dunării.

Revenind în această uzină, la doi ani după ce o vizitasem cu un grup de sciitori cu prilejul unei şezători literare, mi-au venit în minte cuvintele unui tînăr laminorist : „Cînd o să mai veniţi pe la noi — şi noi vrem ca scriitorii să vină mai des — n-o să recunoaşteţi nimic din ce-aţi lăsat". Şi rostea adevărul. De aceea acest uriaş al industriei nu-l pot asemăna cu un uriaş oarecare, ci cu tînărul laminorist, simplu şi bun, în salopetă albastră, care ne vorbea. Da, un tînăr în salopetă — iată uzina. Un tînăr frumos şi puternic, cu ochii strălucitori, îndreptaţi spre comunism.

★

„Fabrica de plase şi unelte de pescuit".

La citirea acestor cuvinte scrise pe o tăbliţă discret aşezată pe zidul unei clădiri noi, tresar. Iată destinatarul firelor de relon ce-au fost transportate cu avionul în care am călătorit spre Galaţi. Această fabrică, ridicată în avîntul acestor ani, este singura din ţară şi singura din sud-estul Europei.

Inainte, ca să împletească cineva un talian, spun pescarii, trebuia să adune oamenii din nouă sate. Era de neconceput truda lor faraonică. Ata de bumbac se aducea din import. Şi dacă un pescar totuşi voia să aibă o barcă cu unelte de pescuit, trebuia să se îngroape în datorii pînă peste cap. Pentru cherhanagii şi negustori trudeau oamenii din aşezările pescăreşti de la Dunăre... In căsuţele de pămînt, acoperite cu stuf, lumînările de seu şi lămpile cu gaz nu se stingeau zi şi noapte. Femeile şi copiii îşi blestemau ceasul de trudă şi plîns.

Despre cum a fost, mi-a povestit Ana Costache. M-au făcut să mă apropii de ea, ochii săi cu cearcănele adînci. Lucra la un năvod.

...Avea doar 6 ani şi lua scutece, le deştrăma şi umplea igliţa pentru că mama nu-i dădea bumbac. Şi cel de patru ani umplea igliţa. Lucrau pentru părinţii şi fraţii lor ce şi-au plătit pîinea cu propria lor viaţă...

Pe soţul ei, Ion, l-a înghiţit apa Braţeşului, pe Agap, fratele, marea, la strelcă, la Sfîntul Gheorghe. La mal n-a venit decît sidelca, scîndura pe care şezi cînd tragi din lotcă, la babaici. L-a pierdut şi pe Achim, singurul fiu. A pierit cu lotca din care pescuise la Dunăre. Lotca avea lemnul putred. Valurile i-au sfărîmat-o.

O lacrimă răsărită în colţurile ochilor ei m-a făcut să aduc vorba despre fabrica unde lucrează astăzi.

In fabrică muncitoarele lucrează pentru pescari, la maşini automate, setci pentru scrumbii, babuşcă, crap, morunaş ; tifane, un fel de năvoade taliene de mare pentru delfini, cum s-ar zice, unelte pentru toate speciile de peşti. Şi nu din materiale de import. In fabrica de unelte şi plase de pescuit, doar pluta se importă. Dar şi ea va fi înlocuită. Locul plutei îl vor lua flotoarele din mase plastice, iar locul bumbacului pescăresc, relonul. Uneltele de relon au o rezistenţă mult mai mare. Dacă cele de bumbac durează doi ani, cele de relon pînă la zece ani. Producţia lor e incomparabil mai mare şi uşurează efortul minerilor apelor noastre.

★

„Prin Galaţi se negustoresc, îi scria Ion Ghica poetului Vasile Alecsandri, caii noştri pe nimic şi pentru trebuinţele armatei noastre, pentru jug şi trăsuri sîntem siliţi a aduce vite din străinătate... Avem izvoare de petrol din cele mai bogate şi noi stăm şi ne uităm cum se petrec pe pieţele noastre lumînările de stearină venite din Triest şi Marsillia... Ne uităm cum America ne vinde gaz de petrol".

Da, burghezia aducea în Romînia prin Galaţi petrol şi produse din petrol de peste ocean.

Te cutremură mărturiile despre Galaţii „oraşului cumplit de negustori", pe care Barbu Nemţeanu l-a blestemat şi în care poeţii Constantin Nour, B. Cozmin, Traian Anghelovici, Stelian Druga şi C. V. Buzdugan, tălmăcitorul „Internaţionalei" ce răsună pe buzele noastre, au fost condamnaţi de burghezie la sinucidere, nemaiputînd suporta şomajul şi foamea. Pe străzile vechiului Galaţi, unde proletariatul şi-a vărsat sîngele, a răsunat pentru prima dată în Romînia cîntecul revoluţiei : „Internaţionala".

Constructorii de azi, urmaşi ai acelora ce-au dus valul greu al luptelor de clasă, împlinesc visul lui Spiru Plăcintaru, muncitorul de port căzut în fruntea ţăranilor răsculaţi în primăvara anului 1907, ca şi acela al lui Spiridon Vrînceanu şi al tovarăşilor săi, ridicaţi în fruntea coloanei nesfîrşite de muncitori, dînd glas lozincilor împotriva războiului.

Despre acea zi a mişcării din 13 iunie 1916 avea tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej să spună că „a constituit afirmarea voinţei proletariatului nostru de a se manifesta ca o forţă politică independentă şi a se opune războiului imperialist, după exemplul eroicului proletariat rus".

Şi temeliile puse de înaintaşi, strălucesc, la Galaţi, ca soarele vara pe Dunăre.

Numai la un an după masacrul săvîrşit de burghezie la 13 iunie 1916, în portul Roşu fluturâ steagurile luptei proletare şi se împart manifeste. In unul din ele se spunea : „Inceputâ în Rusia, revoluţia se va isprăvi în celălalt capăt al lumii, căci revoluţia rusă e revoluţia muncitorilor şi precum muncitorimea una este pe tot pămîntul, una trebuie să fie, una va fi".

In acest spirit internaţionalist, în zilele anului 1919, în care în Ungaria izbucneşte revoluţia proletară, muncitorii gălăţeni trimit fraţilor unguri un cald salut de îmbărbătare. Printre cei care pregătesc această şedinţă se afla şi tînărul de 18 ani, Gheorghe Gheorghiu. Din procesul verbal încheiat atunci la Galaţi se arată că proletarii gălăţeni se alătură cu trup şi suflet revoluţiei socialiste din Ungaria şi hotărăsc „boicotarea Ungariei teroarei lui Horthy".

Decenii la rînd proletaritul gălăţean nu şi-a încetinit marile lupte, înscriind în istoria poporului şi a partidului celor ce muncesc, pagini de glorie şi eroism.

Cu toate măsurile represive luate de autorităţile statului burghez, partidul, inima şi creierul mişcării muncitoreşti, luminează ca un far drumul victoriilor de mai tîrziu ale proletarilor gălăţeni.

Chemările Griviţei Roşii răsună şi la Galaţi. In port, la C.F.R. ca şi în toate fabricile de pe cheiul Dunării, sînt declarate greve de protest împotriva arestării conducătorilor iubiţi.

La Galaţi iau fiinţă numeroase comitete antifasciste. Silozarii şi rujarii din port refuză să încarce vasul „Petalis" de sub pavilionul fascismului italian. Impotriva lor intervine poliţia. Se fac arestări, dar fără rezultatul scontat.

A doua zi, la „20 iunie 1934" optsute de muncitori intră într-o nouă grevă politică dezlănţuită de docherii ce refuză să încarce vaporul „Consul Horn" de sub pavilionul hitlerist, acostat în bazinul nou, ca protest faţă de fascismul înscăunat în Germania. Poliţia face din nou numeroase arestări. Dar muncitorii continuă să se adune în grupuri răzleţe unde citesc manifestul lansat de „Consiliul general al sindicatelor din Romînia" şi care chema la luptă împotriva fascismului, pentru front unic, pentru eliberarea din închisoare a conducătorilor din februarie 1933, împotriva stării de asediu, pentru drept de organizare, pentru reprimirea celor concediaţi, pentru mărirea salariilor, împotriva suprimării asigurărilor sociale, pentru apărarea U.R.S.S.

Şi chemarea prinde viaţă în rîndurile lucrătorilor gălăţeni cu toate că serviciul secret al poliţiei se grăbeşte să întocmească numeroase dosare intitulate „Problema comunistă".

Intr-un asemenea dosar, răsfoit de mine la arhivele Statului din Galaţi, se arată că „în fiecare noapte elemente comuniste neidentificate şablonează pe zidurile unor imobile lozincile : „Pace", „Pace cu U.R.S.S.". „La Galaţi există o celulă comunistă" recunosc amarnic copoii într-unul din ele, în timp ce în altul, recunosc, n-au încotro, că la „şantierele navale numeroşi muncitori părăsesc lucrul şi sînt veşnic într-o stare de nemulţumire. La muncitori se observă o mare curiozitate de a afla ştiri despre mersul frontului, şi privesc regimul comunist ca pe o salvare a situaţiei şi duc o acţiune în favoarea Rusiei Sovietice".

Conform hotărîrilor partidului, pe Dunăre lucrează un detaşament de partizani, condus de Nicolae Ticovschi, fost muncitor la şantierele navale, Florica Avram şi Jora... Tăinuiţi de muncitorii şi pescarii ce le procură alimente, partizanii se ascund în nesfîrşitele păduri de stuf de unde deschid focul armelor împotriva fasciştilor urmăriţi de armatele sovietice.

Grupul celor trei cade ucis în dreptul milei 35, apărînd ţărmul bătrînului fluviu, martor al marilor lupte purtate de armata nesfîrşită a milioanelor de muncitori şi ţărani care ştiu purta arma ca şi mistria atunci cînd e vorba de patrie.

★

Mă plimb prin oraş. Luminile electrice mai strălucesc în zorii nedeschişi bine, iar coşurile uriaşe îşi înalţă fumul odată cu sunetul strident al sirenelor de pe Dunăre. Insăşi oraşul pare un vapor uriaş ancorat în port.

Galaţii, în regimul popular, pe lîngă mare port şi oraş industrial, a devenit centru universitar în care îşi duc activitatea, alături de numeroşi oameni de ştiinţă, mii de studenţi.

Cine nu ştie că în acest oraş dunărean cea mai vestită şcoală era „Notre Dame de Sion", fondată de Congregaţia călugăriţelor catolice şi unde odraslele boiereşti nu învăţau, în afară de limba franceză, decît uşoare şi subţiri derpinderi de pension! Azi, pe ruinele fostului pension de domnişoare, ras de pe suprafaţa oraşului de armatele fascismului în retragere, mîinile constructorilor au înălţat „Institutul Politehnic". In clădirea lui se află zeci de laboratoare şi săli de cursuri, unde se pregătesc viitorii constructri de nave, ingineri electromecanici, piscicultori. In vecinătate, se află Institutul Agronomic, apoi Palatul Culturii. Acesta a fost inaugurat pe locul unde vechile regimuri au tîrît în lanţuri sute de proletari condamnaţi de vechile regimuri la sute de ani închisoare pentru îndrăzneala luptei lor drepte. Transformat în palat de cultură, vechiul tribunal a devenit loc de vernisaj a numeroase expoziţii ce se organizează pentru oamenii muncii. La doi paşi de acest palat, îşi înalţă coloanele panteonice Teatrul de Stat. Galaţii, în afara acestui teatru, au o Filarmonică, un Teatru muzical şi o bibliotecă dintre cele mai bogate din ţară.

Vara, studenţii institutelor din Galaţi iau drumurile regiunii. Agronomii pornesc spre cîmpurile bogate de rod ale gospodăriilor colective, iar constructorii pe şantierul naval, unde şi mîinile lor prind grai printre sudorii, velarii, marangozerii şi macaralele uriaşe ce ridică de pe mal scoicile de oţel ale viitoarelor nave.

...Urcam cele treizeci şi cinci de trepte ale cargobotului de 4500 de tone, căruia în curînd îi va urma unul de 10.000. Planurile acestei lebede de oţel, uriaşe cît o clădire cu patru etaje, vor duce faima Galaţilor în toate mările şi oceanele lumii. Numai în cincisprezece ani (comparaţiile cu trecutul sînt de prisos), constructorii, a căror pricepere a devenit apreciată în toată lumea, au făcut un salt, ce pe drept cuvînt poate fi comparat cu acela de la barcă, la transoceanic.

Anul viitor, constructorii vor sărbători un mare şi de seamă eveniment: lansarea comenzii ce va purta numărul 500. Această sărbătoare a constructorilor de nave din Galaţi va fi şi o sărbătoare a poeziei.

Poate chiar pe locul unde îşi înalţă marea realizare constructorii gălăţeni, primul nostru poet, Ienăchiţă Văcărescu a supraveghiat „facerea primelor două bolozane proprietate a Valahiei". Pentru el „temeiul îndestulării ţărilor şi locuitorilor acestora, în urma învăţăturilor celor de mult ştiute, trei fiind oareşicarele, adică : meşteşugurile, lucrarea pămîntului şi negoţul".

Dreptul Ţării Romîneşti de a construi primele bolozane a putut fi smuls numai după victoria lui Suvorov asupra turcilor ce-au fost forţaţi să semneze armistiţiul de la Galaţi.

Timpul s-a scurs iute. Totuşi, nu-mi vine să părăsesc imensul şantier. Uluit de peisajul industrial pe care numeroşi studenţi ai Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu", împrăştiaţi pe şantier, încearcă să-l prindă pe pînze, cobor atras de un scafandru ieşit din apă...

Pare un zmeu din basmele copilăriei. Bocancii lui cîntăresc zeci de kilograme. Au vîrfuri de bronz. Talpa şi călcîiele din plumb şi fontă. Piepţii hainei în loc de vată au tot plumb : alte zeci de kilograme. Coiful e de aramă, un glob uriaş, are gură şi urechi electrice. Ochii : două geamuri de cristal.

Pînă să-l ajute muncitorii din jur să-şi dezbrace zalele de uriaş, cineva i-a rostit numele : îl cheamă Leonard Chiriacovschi. I-am întins mîna. Apoi am intrat în vorbă. El coboară în fiecare zi în apele fluviului, unde pregăteşte cala de lansare a viitoarei nave. O mare muncă de răspundere stă în mîinile sale tinere. Scafandrul n-are decît douăzeci de ani. Impreună cu tovarăşul şi profesorul său, Constantin Bageac, mi-au povestit cum în timpul iernii, lucrînd peste nouăzeci de ore în apele reci ale fluviului, au instalat sorbul de apă pentru marea construcţie a uzinelor „Cristea Nicolae". Astăzi, scafandrii lucrează la cală, în fluviul ce-şi duce odată cu cei treizeci şi cinci de milioane metri cubi de apă pe minut, uriaşele cantităţi de mîl prin care ochiul nu poate pătrunde.

Munca de scafandru în apele Dunării e deosebit de grea. Mai grea decît în apa mării. Acolo scafandrul are vizibilitate. Ochii lui pot pătrunde limpezimea apei. Văd tot ce-l înconjoară. Pot distinge vegetaţia din adînc. Scafandrul poate demonta o maşină şi poate tăia cu aparatul de foc un blindaj. Aceste avantaje Dunărea nu le poate oferi. In apa fluviului mîinile singure trebuie să distingă totul. Trebuie să înlocuiască şi ochii.

Ele ridică în văzul lumii istoria contemporană a Galaţilor, pe care Dunărea cu truda apelor sale o duce ca un salut popoarelor lumii.

„Dunăre, mamă' vitează,
De cînd lumea stai de pază
Tu ne scalzi, tu ne-ntăreşti
Tu ne-ncinzi şi tu ne creşti".

spune un cîntec vechi cît poporul romîn despre bătrîna noastră contemporană.

Veac după veac, timpul s-a scurs odată cu apele ei.

Era în august 1944. Vedete rapide sovietice urmăreau flota fluvială de război a lui Hitler. Comandamentul flotei fasciste, ca să-şi salveze viaţa, dă ordin să se bareze drumul pe Dunăre, scufundîndu-şi toată flota. Aproape 300 de vase. Şi Dunărea le dă loc de veci. Cimitirul vapoarelor naziste nu a putut însă împiedica drumul armatei sovietice eliberatoare. Odată cu scafandrii sovietici au venit şi scafandrii noştri. Impreună au croit drum înainte peste epavele lui Hitler, eliberînd marele fluviu.

Veacuri la rînd, vechile alcătuiri sociale de asuprire au ţinut Dunărea şi oraşele ei într-o jalnică stare. Ea s-a schimbat numai după ce pe Dunăre, în cinci ţări din cele opt pe care le străbate, a fost instaurată puterea muncitorilor şi ţăranilor.

Sub soarele victoriei lor, marele fluviu, dintr-un izvor de conflicte şi contradicţii, devine un imens şantier şi cale de navigaţie a continentului în comunism.

Mihai Gavril

Intr-unul din noile magazine ale Galaţilor

CÎNTEC DE DRAGOSTE

Alexandru SAHIGHIAN

I. Grădina de aur, închisă

Eşalonul nostru înainta. Ne tiram greu ca niște copaci scoşi din rădăcină, cu capul în piept, apăsaţi de plumbul gîndurilor, automatizaţi. Păream asemeni unor ghemotoace de umbre pornite fără viaţă să umble pe cîmpul ars pe care se rostogoliseră tăvăluguri monstruoase de jăratec. Văzduhul duhnea înfăşurîndu-ne în răsuflarea otrăvită a morţii, şi moartea pîndea pe acolo pe unde clănţăneau colţii de foc ai mitralierelor şi hohotea rîsul înfricoşător al teribilei păduri de tunuri.

Alături de mine, în dreapta, învăluit în haina neagră a tăcerii, parcă rupt de groaznica realitate pe care o trăia, lipsit de gînduri ori dimpotrivă poate împovorat, păşea camaradul meu care avea să-mi stîrnească o febrilă curiozitate datorită tăcerilor din el.

Călcam greu, încovoiaţi de cugete, înfioraţi de semnele aceleia care-şi întinsese pretutindeni firele ca un groaznic şi uriaş păianjăn cu cruce, pentru nimicirea pămîntului în care sporii vieţii, ca niște îndărătnici iezi zglobii, se încăpăţînau să zburde.

Mergeam strivit de gînduri, înspăimîntat de grozăvia care ucidea în jurul nostru pînă şi stropii de lumină ai vieţii pitiţi în ţărînă.

Camaradul din dreapta mea, n-a scos o vorbă tot timpul cît l-am avut alături ca şi cum nimic nu-l privea în prăpădul dezmăţat şi apocaliptic, în care călca neputincios în faţa destinului, ca într-o mocirlă ce ne înghiţea treptat.

L-am pîndit de multe ori să-i aflu belşugul de gînduri care — lipsite de spaţiu — păreau că-i năvălesc afară pe chipul întunecat, dar el mergea cu capul în pămînt, cu fruntea acoperită de umbre mari, neînţelese pentru mine.

Mergeam sub cerul tulburat de explozii. Cîmpul se ivea la picioarele noastre scobit de răni. Gropi adînci, cu ţărîna spulberată, în care s-ar fi putut planta copaci să oprească furtunile, rînjeau ca o îngrozitoare lepră.

Mersul nostru ne-a dus pe urme proaspete de lupte. Am intrat într-un oraş în care doar zidurile suflate de explozii mai strigau ca un necruţător blestem, dovedind existenţa de odinioară a unei aşezări omeneşti. Părea o uriaşă gură cu dinţii cariaţi, fărîmaţi. Aci au tremurat odată doruri, au plutit visuri; pe pajiştile verzi au gîngurit copii cu mînuţele întinse către soare ca niște gingaşe azalee albe. Acum dorurile şi visurile s-au împrăştiat care încotro înspăimîntate şi poate mai trăiesc plutind în zborul lor spre bolta înaltă, ascunse de moarte. Doar cei ce le-au zămislit zac pe covoarele de iarbă sub privirile înspăimîntate ale cerului.

Unde sînt azaleele albe, şi unde au pierit glasurile mici ca un colb scînteietor de aur şi lumină?

Frunzarele copacilor sînt arse. Fumegă movile. Eşarfe negre şi roşii, legănate de vînt, flutură deasupra cîmpului în care zîmbise cîndva oraşul gătit cu vestminte înflorate ca stamba primăverii. N-au mai rămas decît zdrenţe ca un obraz de fată mîncat de vărsat.

Departe, o pădure vie de flăcări îşi joacă aprig vîltorile, ca un nod de uriaşe vipere roşii.

Carcase negre de avioane par eşafodaje de sonde căzute la pămînt. O bucătărie de campanie a încremenit bucăţi; furgoane nu-şi mai arată decît puţine mărunţaie: roţi cu obezile risipite, cai rupţi, piini împrăştiate ca într-un absurd gest de mărinimie, şi raţii de slănină năclăite de praf din care trag hămesite pisici cu ochii tulburi — singura viaţă. Şi noi mergem înainte, tăcuţi şi întunecaţi, prin peisajul lunar din împărăţia morţii, spre mai cumplitele ei domenii de mai departe, călcînd în picioare piinea în care oamenii, pămîntul şi soarele puseseră o necuprinsă energie.

Morminte lacome înghiţeau ca niște balauri, morţii risipiţi după distrugerea înverşunată şi uluitoare pentru raţiune.

Oameni de neamuri felurite, liniştiţi pentru totdeauna, cu urile înţepenite în trupurile reci, zăceau alături, parcă asemeni unor buni prieteni dormind, în neorînduiala aprigă a morţii. Inima lor aprinsă îşi încetase zvîcnetul şi rîurile roşii nu mai alergau fierbinţi să dea glas cîntecelor prin care proslăveau marile miracole ale gîndirii omeneşti.

Camaradul din dreapta mea mergea tăcut, cu dinţii încleştaţi, refuzînd să privească morţii frumoşi în tăcerea lor, care se lăsau cuminţi întorşi în ţărînă şi-n pacea materiei.

Mergeam nefiresc privind peisajul peste care trecuse duhul verde al morţii. Porţile grădinii de aur unde se refugiase încărcată de spaimă, Viaţa, zăceau ferecate, şi Viaţa nu mai ştia să rîdă, plîngîndu-şi copiii: oamenii, plantele.

Un flăcău dormea adînc, întins pe o pajiște, neturburat de trăznetele care începuseră să se trezească fulgerînd cerul cu dîre lungi de foc. Aroma pămîntului îl învăluia, văzduhul îl acoperea, fulgi de lumină îi alintau chipul. Flăcăul zîmbea în somnul lui odihnitor. O romaniţă gingaşă îi mîngîia timpla. Flăcăul zîmbea visînd o arătare dragă. Un braţ se lungise obosit de-a lungul trupului. Celălalt îndoit pe piept părea că încearcă să astîmpere bătăile inimii emoţionate de revederea strălucitoare din vis.

Vîntul şi-a grăbit paşii nevăzuţi desmierdîndu-i şuviţele de păr şi m-am cutremurat cînd i-a descoperit fruntea găurită.

Dar camaradul din dreapta mea mergea orb, îngheboşat, cu genunchii îndoiţi parcă vrînd să-l tragă la pămînt să se roage, să ceară îndurare lui dumnezeu spre a alunga semnele cumplitei nemişcări de ghiaţă. Şi-n clipa aceea mi s-a părut că i-am înţeles tăcerile. Camaradul meu tăcea sub povara privelиştilor durerii, însă nimic nu lăsa să se străvadă de parcă el însuşi era mort odată cu sîngele care se scursese din tîmplele celor căzuţi, mort asemeni morţilor care ne înconjurau şi-şi aşteptau rîndul în groapă spre a se întoarce în neantul dinainte de germinaţia vieţii, poate pentru o nouă lume care se va naşte din ruine.

Toată noaptea ne-am tîrît ca niște oameni bolnavi, aşteptînd înfioraţi, din clipă în clipă, ca unitatea noastră să pună piciorul pe domeniile în care stăpînea sufletul morţii.

Cînd ziua şi-a smuls lumina din focul care sălta din spatele pămîntului, am făcut un popas. Frontul se oprise în urma unor lupte îndîrjite. Într-un crîng neatins de jarul ucigător, plin de mirezmele ameţitoare ale frunzişului bogat, ne-am asvîrlit trupurile istovite pe covoarele de umbră, sorbind cu nesaţ răcoarea ca pe-o apă de izvor.

Sub un umbrar din ramuri de copaci sacrificaţi, cîţiva ofiţeri hitlerişti, în jurul unei mese împrovizate, stăteau aplecaţi pe o hartă. Două sentinele cu chipurile de piatră încremeniseră în preajma umbrarului. Forfoteau ostaşi cu priviri crunte. Treceau convoaie de răniţi, pe drumeagul alăturat şi prizonieri istoviţi de lupte şi umblet. Unul din ofiţerii hitlerişti, un căpitan tînăr, elegant, uscat, cu părul castaniu pieptănat cu cărare la mijloc, ordonă ceva hitleriştilor care conduceau prizonierii. Convoiul se opri. Ofiţerul puse mîna stîngă în şold, în timp ce cu dreapta, care ţinea chipiul, îşi lovea coapsa. Cercetă o clipă nemişcat, şi plin de dispreţ, prizonierii, apoi întrebă de unitatea din care făceau parte. Vorbea ruseşte. Nu răspunse nimeri.

Erau cazahi sau poate chirghizi după figurile lor cu ochi de stepă. La ce se gîndeau în timp ce priveau cu ochii lor înguşti spre omul care năvălise peste ţara lor paşnică, fără să răspundă la întrebarea pe care desigur o înţeleseseră? Poate la stepele încărcate de soare lăsate în urmă departe pe care le-mbrăcaseră în scumpeturi după ce stătuseră mii de ani înţelenite, nefolositoare? La ţarinile lor, pe care rodeau în colhozuri turchestanii de aur şi bumbacul cu straiul de lună...

— Nu ştie nimeni ruseşte?

Tăcere.

În clipa aceia se ivi adus din urmă către un hitlerist, cu degetul pregătit pe trăgaciul pistolului, un ofiţer sovietic.

Hitleristul salută ţeapăn şi vocea lui lătră un raport scurt. Căpitanul hitlerist sentoarse spre noul prizonier, cu mai mult interes. Ochii mici, se-nfipseră ascuţit în obrazul prinsului. Acesta era un bărbat înalt, voinic, de vreo 40 de ani, cu o figură neclintită, dîrză, cu ochi cenuşii, pătrunzători. Capul ras îi strălucea — n-avea chipiu — şi el se ridica cu mult pe deasupra oamenilor care plini de curiozitate se apropiaseră.

Părea ucrainean.

Cîteva secunde se sfredeliră fără să mişte. Doar chipiul căpitanului hitlerist, lovea coapsa ritmic.

— Tanchist? întrebă hitleristul.

— Da, tanchist, răspunse rusul fără să-l privească. Avea o voce baritonală, gravă, limpede, calmă, adîncă.

Hitleristul îi puse o nouă întrebare. Vorbea rar, străduindu-se să pronunţe corect cuvintele. Rusul nu răspunse.

— Ai înţeles întrebarea? Vorbise răstit, izbindu-şi mai tare coapsa.

Tanchistul îşi întoarse către el faţa încărcată de scîrbă, apoi îşi îndreptă ochii în altă parte.

— Te vom împuşca dacă nu răspunzi, strigă neamţul. Glasul pornise tăios şi cuvintele se precipitară stîlcite.

Figura celuilalt se încordă. Răspunse cu liniște:

— Sînteţi capabili, dar cu asta nu veţi cîştiga războiul.

— Cu armata asta o să cîştigaţi voi războiul? Arătă cu braţul întins către grupul de prizonieri din spatele aceluia.

— O să aveţi de-afface cu alta, răspunse răspicat rusul fără să urmărească gestul hitleristului.

Fascistul se apropie de tanchist si-l privi în ochi cu răutate. Acela îi susţinu privirea. Rămaseră astfel cîteva clipe, nemişcaţi. Doi duşmani. Două forţe. Două mentalităţi. Două concepţii de viaţă. Unul ţeapăn, nervos, bătîndu-şi continuu chipiul de pantaloni, cu o grimasă de dispreţ suveran şi îngîmfat, celălalt sfredelindu-şi vrăjmaşul cu ochi de oţel, plini de ură, dîrz, hotărît, masiv, ca o stîncă înfiptă bine în pămînt, care nu se teme de mînia furtunii.

Hitleristul se destinse şi-i puse altă întrebare, dar mai înainte ca acesta să termine, tanchistul zise cu un ton care anunţa încheierea interogatoriului:

— Nu răspund la nici o întrebare.

Hitleristul aruncă o înjurătură în nemţeşte şi făcu un pas spre celălalt. Ridică braţul drept, care ţinea chipiul. Mîna se îndoi de la încheietură. O clipă şi chipiul va izbi ca o insultă obrazul nemişcat, dar plin de încordare al rusului. Ochii acestuia fulgerau. Fălcile se încleştară. Poate că întregul corp nu era decît un resort. Ce va face?

Camaradul meu se lipi de mine, electrizat poate de aceiaşi emoţie care mă stăpînea pe mine. Imi bătea inima cu putere. Ce se va întîmpla? Va rămîne stîncă sau pumnul lui solid va zdrobi capul mic cu os subţire, al duşmanului?

Cred că de asta se temu şi hitleristul căci braţul lui se coborî. Încet. Apoi se întinse din nou, zvîcnind către ostaşii pe care îi arătase mai înainte. Vorbi crispat. Cuvintele îi ieşeau din gură ca niște pietre.

— Cu armata asta noi nu luptăm. O călcăm în picioare. Îşi îndesă chipiul pe cap. Aţi înţeles? Se-ntoarse scurt pe călcîie. Se izbi de un soldat şi glasul tăios începu să latre...

Mergeam.

De jur împrejurul nostru totul era mort. Tăcuseră şi vuietele morţii, iar liniştea care-şi coborîse vălurile de fum ne arunca pe umeri teama ultimilor fiori.

Ci numai undeva o fluturare de viaţă care-şi apăra existenţa cu tărie, singuratică asemeni primei celule vii din apele începuturilor, a încercat parcă să înfiripe din nou viaţa: un cal lungit la pămînt, cu şoldul smuls şi-a ridicat capul greu, cu ochii înlăcrimaţi, cerşindu-ne poate sprijin. Niciodată n-am văzut atîta durere mută şi-atîta plînset lipsit de glas. Şi-atunci pentru prima oară camaradul meu şi-a aruncat privirile care nu mai voiau să vadă, spre licărul nebănuit de viaţă inutilă. Şi parcă pentru întîia oară tulburat, dar tot aşa de întunecat şi tăcut, a tras un foc de armă în urechea animalului.

Împuşcătura a sfîşiat deodată liniştea ca un vaiet. Şi mi s-a părut că pocnetul care a'ungase încremenirea din juru-ne, era geamătul camaradului meu, strigătul lui de durere şi revoltă, plînsul şi protestul camaradului meu galvanizat, trezit din muţenia neînţeleasă. Şi-am priceput în momentul acela că omu' din dreapta mea, camaradul pe care-l credeam mort odată cu morţii care ne înconjurau, trăieşte cu intensitate, mai puternic decît alţii, mai viu şi mai omeneşte decît toţi camarazii care purtau la centiroane moartea sau care se-ndreptau spre ea resemnaţi, stăviţi de destine implacabile. Camaradul din dreapta mea a pus în glontele ucigaş, toată omeneasca milă care zăcea în el şi pe care eu nu mă pricepusem s-o văd cum i se zbate în suflet, nepotolit, aşa cum fierb la poalele unei uriaşe cascade, apele.

Camaradul meu a murit. Dar a murit pentru eliberarea patriei, pentru eliberarea popoarelor subjugate, pentru nimicirea cohortelor morţii. Viaţa mai puternică în el decît moartea, l-a dus o vreme pe aripile ei trandafirii, prin locuri pentru dînsul ferite de moarte şi-n drumul acesta el a învăţat că pentru eflorescenţa vieţii trebuie să-ţi dai viaţa, şi a căzut cu inima străpunsă, murind pentru triumful ei asemeni efemerelor, dezvăluindu-şi mai puternic omenia şi dragostea fierbinte pentru viaţă.

II. Pădurea cîntă

Mai stă pădurea sfîşiată cu răni adînci în trupu-i schilav. Copacii ridică încă speriate braţe spre cerul blînd, fierbinte rugă, să-i stîmpere temerile. A plîns pădurea din rănile-i albe. Acum a tăcut. Mustul pămîntului urcă încărcat de sărurile adîncurilor; aleargă prin trupurile negre, prin crengile dezbrăcate, pînă la boldul smicelelor gălbui. Mugurii şi-au sfărîmat căţuşele. Pădurea cîntă.

Stau lungit la piciorul copacilor îmbătîndu-mă de primăvară, de lumină şi de viaţa care urcă din pămînt în universul plantelor risipite din belşug lîngă mine. Îmi pare că aud cum pocnesc uşor gurguele doldora, ale copacilor, dezvelindu-şi îngrămădirea măruntă a cămăşilor fragede, cîntec de bucurie pe care-l spune pădurea şoptit, în hăţişul de raze ale începutului. Mirezmele uşoare ca de mătase ale primăverii, învăluie pădurea renăscută şi ea respiră lacom parfumurile noi.

Un ghiocel firav a spart învelişul pămîntului şi cu o nemaipomenită forţă a săltat pe căpşoru-i delicat, lespedea de frunze moarte.

De unde şi-a adunat atîta nemăsurată putere plăpîndul fir? Din ce adîncuri de taină a urcat în el fiorul de tărie nemărginită?

O violetă gingaşă îşi tremură aburul mirezmei amestecînd-o cu răsuflarea caldă care suie de la poalele copacilor.

Pămîntul jilav a tresărit, undeva, lîngă o rădăcină, şi o coajă de pămînt cît o frunză s-a mişcat ca într-un mic cataclism geologic. De sub sfărîmăturile năruite o brînduşă şi-a înălţat creştetul ca o urechiuşă portocalie. Stă ascunsă la adăpostul părintelui ei, pămîntul, şi parcă se teme să-şi înalţe umerii. Ascultă atentă zgomotele. E vreo primejdie?

— Nu, primejdia a plecat departe în mersul ei însîngerat, pe alte meleaguri, şi-a îngenunchiat acolo aruncînd armele ucigaşe.

— S-a dus cu adevărat primejdia?

— A fost ucisă primejdia. Pădurea cîntă liniştită prin mii şi mii de guri. Rănile şi le-a acoperit. Din braţele ciuntite sau ivit, sub năvala vitalităţii, crenguţe noi care au ascuns plăgile pentru ca nimeni să nu ştie că a trecut cîndva peste pădure îngrozitoarea respiraţie a distrugerii ca un abur de foc, parcă să nimicească definitiv marile capodopere ale naturii. Pădurea a uitat şi cîntă. Şi cîmpul cîntă. Auzi-l!

Ascultă glasurile grele ale tractoarelor, chemările colectiviştilor, cîntecele fetelor cu obraji de piersică, cu braţele ca piinea de secară.

Brînduşa s-a ridicat pe piciorul ei fraged, şi-a deschis cornetul de petale luminîndu-şi fruntea strălucitoare de aur, şi a rămas, în hotarul pădurii scăldat de soare, dreaptă, cu chipul aspru, dojenitor.

— Tremur încă, omule! Voi oamenii mi-aţi nimicit suratele boghete, le-aţi strivit în picioare splendorile de parcă aţi fi vrut deodată, neînsufleţiţi, să luaţi locul pietrelor.

— Au fost nebuni oamenii. Dar durerile i-au îngrozit şi s-au liniştit. Au sîngerat asemeni pădurii rănite, şi-au strivit trupurile cum aţi fost voi călcate în picioare, ei, înţelepciunea nemărginită în care bătea inima inimii, în stare să plîngă la vederea voastră, să vă redea chipul pe pînză, să vă cînte împreună cu toate minunile lumii.

— Şi totuşi aţi zdrobit minunile lumii, superbele salbe de minuni pe care voi înşivă le-aţi migălit pentru gloria mare a voastră. Oare nu v-a fost milă de străduania milioanelor de ani? De înţelepciunea neîntrecută pusă cu grijă, de viaţă, în voi? Cum a fost cu putinţă? Oraşele în care aţi adunat comori au pierit. Cenuşă-i totul şi moloz. În cîte milioane de morminte v-aţi îngropat semenii, făuritori ai ciorchinilor de bunuri preţioase?

Sînteţi pe cale de a cuceri cele mai nevisate taine ale lumii de vreme ce mintea voastră a izbutit să smulgă atîtea giuvaeruri din sipetul ferecat al ei. Nu e cea mai mare virtute a omului? Cea mai mare fericire? Ca să ajungem de la sămînţă în lumină, sforţarea noastră e incomensurabilă şi chinuitoare. Voi ştiţi — dacă vreţi — să vă într-ajutoraţi şi-n această unire a eforturilor să vă clădiţi cea mai frumoasă şi bogată viaţă, pentru binele întregii omeniri.

In pîlnia ei de aur scînteia o lacrimă în care se oglindea soarele...

Am plecat chemat de larma veselă din cîmp unde fetele cu gesturi de plante legănate de vînt, săpau via, umplînd văzduhul de cîntec.

Alături, tractorul cu trei cuţite sfîşia haina pămîntului negru, peste care pluteau aburii. Miroaznele brazdelor mă acopereau.

Deodată, din dîrele lucitoare, s-a răs-turnat vederii mele ca un ciudat minereu prelucrat de pierdutele ere geologice, fildeşul cîtorva oseminte.

Tractoristul a coborît şi, pios, şi-a descoperit capul în faţa rămăşiţelor galbene în care a suspinat cîndva o inimă.

Fetele cu gleznele pline de pămînt s-au apropiat şi s-au aplecat cucernic să culeagă resturile omului culcat în cîmpie pentru supremul somn. Şi cu gesturi moi le înmormîntară la poalele pădurii unde mai dormeau, puse cu smerenie, oseminţele altora.

— Cine-o fi fost? se-ntrebă cu glasul tremurat, tractoristul.

— Nu ştiu. El şi-a lepădat în ţărînă vestmîntul oaselor pentru ca emoţia noastră să fie mai puternică.

Ei dorm adînc sub iarbă şi pelin acoperiţi de zeghea pămîntului din care se ridică fascinant în lumină, grîul şi floarea, cu o nestăvilită forţă biologică.

Ei dorm tăcuţi dar cioburile lor vorbesc nepotolit: luaţi aminte, oameni! Călăii nu şi-au aruncat armele şi spiritul lor otrăvit se scurge peste omenire ca balele de balaur. Iată-i! Priviţi-i! Sînt neguţătorii şi fabricanţii. Ochesc din întunericul uzinelor atomice să zvîrle asupra pămîntului groaza nopţii nucleare, oprind dimineaţa vieţii din germinaţie.

Luaţi aminte, oameni! Miasmele uci-

ploaie rîndul la camera de gazare. Anna mi-a făcut semn cu cotul și mi-a spus: „Uită-te în ochii lor".

Plîngea chiar și atunci cînd cele mai multe dintre noi nici nu mai aveam lacrimi. Acest lucru vi se pare de neînțeles, nu-i așa?..."

Intr-o bună zi, mai precis la 30 octombrie 1944, aici unde sub foarfecele frizerului căzuse părul Annei, deținutele din baraca nr. 29 au fost aduse pentru „dezinfectare". In loc de dezinfectare s-a făcut selecționarea deținutelor. Cele tinere și încă sănătoase, au fost despărțite de bolnave și de bătrîne. Aici, Anna avea să-și privească pentru ultima dată mama. Doamna de Wiek povestește despre acest moment tragic:

„...A sosit și rîndul fetelor. Fața Annei a rămas neschimbată pînă și în lumina orbitoare a reflectorului. Margot icnea ușor dar amîndouă drepte, s-au apropiat de doctor. O clipă mai tîrziu, înainte să fie luată și dusă, Anna și-a întors spre noi fața ei luminoasă. Era imposibil să-ți dai seama ce se petrece dincolo de lumina reflectorului. Doamna Frank striga: „Copiii mei!... Dumnezeule, dumnezeule!..."

N-am încetat s-o caut. In baraca 29 am luat la rînd prici cu prici, scîndură cu scîndură, cărămidă cu cărămidă. In cele din urmă, am început să zăresc cuvinte scrise cu creionul, nume zgîriate în cărămidă cu un vîrf de cui sau cu alt obiect ascuțit. „Roth Edit, Emilia Bisz..." Pe altă cărămidă: „Eleonora Farkaș". Mai jos: „Irena Szumanski, Tatiana, Natalia, Relly Malinowski..." Ascunsă de scîndura unui prici, scrisă cu creionul pe văruiala albă dată direct peste cărămizi, o scrisoare. O citesc cuprins de înfrigurare:

„Ernesta Mieli Ligia di Crescenzio i Sterina nata a Roma il 1924. Spera di tornare presto a casa come noi tutti speriamo. de il no desiderio sio... corneramo..."

„Signore iddio! Esaudite le nostre pregiere..."

Pe cărămizile de sub priciul din mijloc, acolo unde ochiul zbirilor ajungea mai greu, alte nume, alte cuvinte de rugăciune.

Căutam o singură Anna și am găsit la Birkenau sute, mii de Anna Frank.

In arhiva lagărului am găsit cîteva relații cu privire la tatăl Annei.

Otto Frank a fost înregistrat la 3 august 1944 între deținuții de la Auscwitz I. Cînd Auschwitz-ul a fost eliberat de armata sovietică el trăia încă, culcat în baraca-spital din lagăr. A fost transportat și îngrijit într-un spital din Odesa, de unde a plecat spre Marsilia îmbarcat pe un vas francez. S-a întors curînd după război la Amsterdam unde fostele prietene ale Annei, Elli și Miep i-au dat jurnalul fiicei sale, cîteva caiete găsite pe podea după ridicarea lor de către Gestapo.

Otto Frank era singurul supraviețuitor din cei opt care trăiseră ascunși în vechea clădire din Prinsengraht.

In urma selecționării de la 30 octombrie, Anna și Margot au fost mutate de la Auschwitz la Bergen-Belsen. Le mai rămăseseră numai cinci luni de viață. Mama lor a rămas la Auschwitz unde și-a găsit sfîrșitul. Ceilalți muriseră unul după altul sau își așteptau rîndul. Otto Frank a văzut cum Van Daan a fost împins spre coloana celor ce mergeau spre camera de gazare. Soția lui Van Daan, a murit la Bergen-Belsen. Piotr, căruia Anna îi închinase atîtea pagini luminoase din jurnalul său, se mai află încă în coloana celor transportați din Auschwitz în momentul evacuării lagărului — mai tîrziu nimeni n-a mai știut nimic despre el. Dentistul Dussel a murit în lagărul de la Neuengamme, în apropiere de Hamburg.

Fosta deținută Les îi relatează lui Ernest Schnabel despre zilele Annei la Bergen Belsen:

„...Deodată am zărit-o dincolo de rețelele de sîrmă. Era îmbrăcată în niște zdrențe. I-am recunoscut prin întuneric fața prelungă. Ochii ei mi se păreau enormi. De emoție, am plîns împreună. I-am spus că mama mea a murit iar tatăl meu e în comă. Anna mi-a răspuns că despre tatăl ei nu știe nimic iar mama a rămas la Auschwitz. — Numai Margot era cu ea, dar foarte bolnavă...

Eram încartiruită într-o baracă unde, din cînd în cînd, puteam primi pachete. Anna nu avea absolut nimic. Răbda de foame și de frig. I-am spus încet: „Am să văd Anna, poate că... Vino mîine tot aici..."

„...In noaptea următoare a venit din nou lîngă rețele. Ii făcusem un pachet în care pusesem o haină de lînă, cîțiva biscuiți, puțin zahăr și o cutie de sardele. I-am strigat în vreme ce aruncam pachetul peste rețelele de sîrmă: Atenție, Anna! Dar am auzit un țipăt și așa, ca o vînzoleală.

— Anna, ce s-a întîmplat?

Mi-a răspuns plîngînd:

— O femeie a prins pachetul pe care mi l-ai aruncat și nu a mai vrut să mi-l dea înapoi.

O vedeam pe femeia aceia fugind. I-am spus Annei:

— Vino și mîine, Anna, o să mă străduiesc să mai fac rost de ceva.

Data următoare nu am mai avut decît o pereche de ciorapi și biscuiți. Anna a prins pachetul acela..."

Aici se termină relatarea fostei deținute.

Bolnavă grav de tifos, Margot a murit la începutul lui martie 1945. Pentru Anna, moartea surorei sale a fost ultima lovitură. O săptămînă mai tîrziu, se sfîrșea și ea.

Era jumătatea lunei martie 1945, numai o lună de zile înainte de eliberarea lagărului de la Bergen-Belsen și șapte săptămîni înainte de victoria definitivă asupra fascismului hitlerist.

Henryk Warminski, unul din locuitorii Auschwitzului, om pe care eliberarea l-a găsit în lagărul morții, mă asigură că l-a cunoscut pe Otto Frank. Pe atunci, negustorul olandez nu știa nimic despre soția sa și cele două fete. Spera să le întîlnească din nou, vii și nevătămate. Lagărul se evacuase. SS-iștii parcă intraseră în pămînt. Era ziua de 24 ianuarie 1945. Ca niște fantome ale vieții rămasă încă nerăpusă, ultimii supraviețuitori ai Auschwitz-ului ieșiseră din ascunzătorile lor și strecurîndu-se pe lîngă ziduri cercetau lagărul pustiu. Otto Frank era printre ei. Se auzea o canonadă îndepărtată și, din cînd în cînd, cerul era brăzdat de avioane sovietice. Cei mai mulți din cei rămași erau grav bolnavi. Cine fusese în stare să meargă se încolonase în șirurile evacuaților care în acele zile de iarnă geroasă presăraseră drumul lung dintre Auschwitz și Gross-Rosen cu trupurile lor. Rămașii jucaseră o carte capitală. Intre toți deținuții domnea convingerea că rămînerea în lagărul evacuat este egală cu sinuciderea. Nemții nu aveau să-i părăsească decît morți. Au preferat totuși să moară aici, pe locul îndelungatului lor martiriu, decît să aibă parte de „moartea albă" a drumurilor înghețate.

Li se acordase un ultim drept și ei profitau de el: acela de a-și alege moartea. Aleseseră. Acum înțelegeau că această alegere îi salvase. Erau singuri în lagăr, iar în jur, nici țipenie de SS-ist. Puteau să plece. Gîndul despre părăsirea lagărului îi chinuia ca o obsesie, dar judecata mai realistă le spunea să rămînă. Se aflau pe linia frontului și nu aveau nimic, nici haine și nici documente. Au hotărît să rămînă.

„Ziua de 25 ianuarie — îmi spune Henrik Warminski — părea la fel cu cea din ajun. Zăpada strălucea în soare, pișca un ger aspru, doar canonada parcă se mai apropiase și zborul avioanelor sovietice se mai întețise. Ne încălzeam punînd pe foc scînduri din priciurile goale, mîncam sardele spaniole cu turte de cocă și vin franțuzesc, găsite în depozitul alimentar al garnizoanei SS-iste, făceam planuri... Deodată, prin ferestruica beciului în care ne ascunsesem, am văzut cîteva căști ostășești. M-am dus să văd ce se petrece în curtea lagărului. In ușă m-am lovit piept în piept cu un SS-ist care, rînjind mi-a făcut semn cu țeava automatului să pășesc înainte. Cînd am ajuns între blocurile 19 și 20 mi-a făcut vînt să merg singur spre bucătărie. Ceea ce am văzut acolo mi-a paralizat orice gest, respirația îmi înghețase în piept, picioarele mi s-au tăiat. Aproape toți cei rămași în lagăr, se aflau acolo, trîntiți pe zăpadă sau stînd în genunchi cu mîinile ridicate pe creștet. Intre ei, l-am recunoscut pe Otto Frank. In fața deținuților un cordon de SS-iști așezați în forma unui arc de cerc își îndreptau spre noi automatele. Alții scoteau de prin ascunzători pe cei ce încă nu ieșiseră singuri la iveală. Ii mînau dincolo de cordonul de automate, lovindu-i unde nimereau.

Se îndeplinea lucrul care ne fusese promis cu ani în urmă: singura ieșire din lagăr era doar prin coșul crematoriului. Promisiunea hitleristă trebuia ținută. Nimeni nu avea să părăsească viu lagărul.

Am stat așa, aproape o oră. Otto Frank era lîngă mine, tremura vargă privind cu ochii încremeniți de spaimă, spre gurile automatelor îndreptate spre noi. Deodată, chiar în momentul în care SS-iștii se pregăteau să-și pună în aplicare ultimul plan la Auschwitz, în curtea lagărului a sosit un camion din care un ofițer neamț a sărit strigînd:

— Die Bolschewisten sind schon da. Ihr sind schon da! Verstand? Verstand? Loos! (Bolșevicii sînt aici! Înțelegeți? Repede!). SS-iștii s-au repezit la camion.

Au plecat uitînd să mai tragă în noi, au ieșit din lagăr răscolind în urmă un nor de zăpadă. Fusese izbucnirea unei crize de panică, ori poate ofițerul neamț dăduse piept cu vreo patrulă sovietică pornită în recunoaștere, nu știu!? Dar primele trupe sovietice au intrat în lagăr abia la 27 ianuarie, deci la două zile după acea dimineață de coșmar.

Cînd ne-am mai apropiat de eliberatorii noștri și după ce am desfăcut cîteva sticle de coniac franțuzesc din depozitul S.S.-ist, cineva i-a întrebat în polonă:

— Czy Nimecy na pevno nigdy tu nie vraca?

(E sigur că nemții nu se vor mai întoarce niciodată aici?).

— Kagda im vernustia? Ani ocein speșat na Berlin! (Cînd să se mai întoarcă? Sînt foarte grăbiți să ajungă la Berlin).

A doua zi am plecat din lagăr. Pe Otto Frank nu l-am mai văzut niciodată. Am auzit că una din fetele lui, Anna, a scris o carte care a devenit celebră...

— Da, fără să știe, a scris o mare carte; o carte extraordinară, ar trebui s-o citești.

A doua zi intram din nou pe poarta de la Birkenau și mă îndreptam spre fostul lagăr al femeilor. Pășeam ca la o întîlnire, așa cum cel pe neașteptate rămas fără prieten se întoarce la locul care i-a legat cîndva.

Din nou o caut pe Anna. Pînă la urmă, trebuie s-o găsesc.

Ioan Grigorescu

PATRUZECI DE BANI IN PLUS

De obicei, omul vesel devine tăcut atunci cînd simte apăsarea unei îngrijorări sau cînd supărarea nu se deslipește de el și-l necăjesc gîndurle. El, însă, a căzut pe gînduri altfel. Mai întîi a desfăcut caseta și a numărat banii. Șapte sute douăzeci și trei și patruzeci de bani. A cîntărit mărfurile din magazin, a făcut cu creionul chimic cîteva socoteli pe marginea unui ziar și a vorbit spre vasele cu brînză:

— Patruzeci de bani în plus!

S-a așezat apoi pe marginea unei lăzi, a dat jos de pe terezia cîntarului greutățile și s-a cufundat în tăcere. Insă așa cum fac oamenii începînd să trăiască satisfacția la capătul unei munci în care au pus pasiune.

— La ce gîndești, nene Dobre?

— Mă gîndesc. In vremea cînd făceam armata la „1 Dolj" eram învinuit pentru toate furtișagurile. Aveam un majur, Tîntu Achim. Zicea: „Olteni fură. Au tăiat gîtul calului să-i ia clopotul". Se jura că a văzut el calul cu gîtul tăiat. Și privește acum! Spune, nu e asta dovadă că în sat la noi pătrunde o conștiință nouă! Privește!

Am privit. Mă aflam în chioșcul magazin al colectivei din Gîngiova. In jurul meu rafturi cu roșii, gogoșari, usturoi, ouă, vase cu brînză și bidoane cu lapte proaspăt. Deasupra mărfurilor etichete care indică prețurile. Pe o bucată de carton: „Citește prețul, cîntărește și pune banii în casetă".

Vasăzică, aci, la Gîngiova, intră omul în magazinul colectivei, își alege marfa, o cîntărește, pune banii în casetă și pleacă...

Președintele colectivei, omul care îmi vorbise despre conștiința cea nouă, sta pe marginea unei lăzi. In mînă ținea patruzeci de bani.

Patruzeci de bani în plus. Tereziile cîntarului care se legănau ușor, Dobre Alexandru care nu scotea un cuvînt, mă făceau să-mi dau seama că oamenii tac și atunci cînd sînt fericiți. Le place să-și mulțumească sufletul cu bucurii, în liniște.

In după-amiaza aceleiași zile de toamnă, printre carele vîrfuite cu struguri și floarea soarelui, printre copiii îmbrăcați în cămăși albe dar pictate de „ananas", în fața dispensarului, în curtea largă a colectivei, la sediul organizației de partid și la școală, căutam să înțeleg cum pătrunde conștiința nouă în satul lui nea Dobre.

M-am împrietenit cu un tînăr slab și negricios.

— Constantin Anghel — îmi zice — s-a recomandat el.

Și făcînd paranteze în discuțiile despre rentabilitatea ramurilor anexe ale gospodăriei sau despre cît lapte dă o vacă la o mulsoare, m-a lămurit că e de profesie tractorist. (Din patru-șase-opt a început să lucreze pe linie de tineret și de anul trecut l-a luat raionul de partid Gura-Jiului. Acum, e instructor teritorial pentru Gînciova. Și-a cumpărat bicicletă să ajungă mai repede la raion cînd e chemat).

— Trebuie să-l cunoști neapărat pe Năstase Achim.

— De ce, tovarășe Anghel?

— E o figură. Colectivist bun. Ii place să muncească și să trăiască.

— Adică?

— Acum un an, a luat un vagon de porumb de la colectivă. Grîu, are de acum doi ani. La împărțirea avansului, cu două săptămîni în urmă, n-a vrut să ia grîul. Zice că n-are unde să-l pună. Și-a făcut casă. A mobilat-o. Mănîncă și bea, dar nu l-a văzut nimeni beat. Ii place să trăiască.

— Inainte ce făcea?

— Vai de lume. Nu tu casă, nu tu masă. Făcea pe chirigiul și aduna tot neamul să pună mînă de la mînă ca să cumpere ceva pe datorie.

Il cunosc pe Năstase Achim. E înalt, solid, cu priviri pătrunzătoare. 38 de ani. Săritor din fire, îl ajută pe Gheorghe Gligor să-și ducă acasă avansul de cartofi cuvenit pentru zilele-muncă.

— Frumoși cartofi!

— Frumoși — răspunde Achim. Inainte cumpăram cartofi de la ardeleni. Cumpăra cine avea cu ce. Acum, îngrășăm porcii cu ei. 13 vagoane avem la colectivă...

— Cît ați primit la avansul de 45%?

— Spune, mă, tu cît ai luat?

Răspunde Gheorghe Gligor fără să-și adune gîndurile:

— 1.700 kg. de grîu, cartofii ăștia și 2.690 lei în afară de zarzavaturi.

— Dar dumneata?

Năstase Achim face cu ochiul. El a primit mai mult. Are și zile-muncă mai multe.

Vasăzică ăsta e Năstase Achim!

Sediul gospodăriei are ferestre dar n-are uși. Incă nu le-au terminat dulgherii, dar pretind că în două zile sînt și montate.

Constantin Anghel pătrunde prin coridoarele tencuite proaspăt, ale noului local și explică:

— Aici, va fi biroul președintelui, dincolo biroul brigadierilor, ici clubul, în stînga organizația de partid și U.T.M.-ul.

Dulgherii aprobă zîmbind cu importanță.

— Stați bine cu construcțiile!

Constantin Anghel se oprește în loc să precizeze:

— Mai avem. La două grajduri am ajuns cu construcția pînă la căpriori. La altul am turnat fundația. Cotețul pentru cele 1.000 de găini e gata.

— V-au costat mult?

Tocmai aici voia să ajungem cu discuția și instructorul.

— Peste 3.500 ore muncă voluntară. Tineretul. Meșterii primesc zile-muncă. N-aveam unde adăposti vitele mari.

— Aveți și vite mici?

Instructorul zîmbește.

— Da, și mici: 650 de oi. Magazinul fără vînzător. Sediul colectivei în construcție. 3.500 ore de muncă voluntară. Năstase Achim care-l ajută pe Gheorghe Gligor să-și aducă acasă cartofii. Felul de a vorbi al lui Constantin Anghel, de parcă ar fi și el colectivist: „construim... am primit la ziua-muncă... am cumpărat... o să cumpărăm... fond de bază 1.450.000 lei..." Incep să pricep cum pătrunde în sat la nenea Dobre conștiința cea nouă.

Instructorul de partid e grăbit. Nu am timp să vorbesc prea multe cu tînărul inginer al colectivei nici despre cultura de porumb irigat, nici despre orezărie

Imi pare rău că inginerul n-a reușit să-mi dea o cifră concretă care ar fi îmbogățit reportajul meu. Il rugasem să calculeze ce venituri va avea colectiva de pe urma celor 90 ha. cultivate cu orez, dacă anul trecut numai dintr-o orezărie de 20 ha. a rotunjit 252.000 lei.

In loc de cifre concrete, inginerul Ioana Iulian mi-a spus că echipa de fotbal a colectivei e pe locul II în campionatul dintre comunele regiunii, iar cea de oină, care a ajuns pînă la București, ar fi fost prima pe țară dacă arbitrul n-ar fi ținut cu o echipă a petroliștilor.

La dispensar nu ni s-a dat voie să intrăm. Năștea o colectivistă. Am admirat exteriorul clădirii. Inalt, impunător, cu ferestre largi.

In bibliotecă am pătruns în liniște. Incepuse să amurgească. Cîțiva colectiviști și colectiviste, mai mulți tineri, citeau la mese. Pătrundea totuși pînă aici un zgomot abia perceptibil. Instructorul de partid mi-a șoptit la ureche:

— „Ciulinii Bărăganului". I-am făcut semn din cap că am priceput. In sala de alături rula filmul „Ciulinii Bărăganului".

Am rămas multă vreme în bibliotecă. Am căutat să reconstitui vizita făcută în acest sat din Cîmpia Dunării. Revedeam chioșcul magazin din marginea drumului în care oamenii intră, aleg marfă proaspătă și pun valoarea ei în caseta aceea de placaj. Mi-l închipuiam pe Năstase Achim în fața unei mese îmbelșugate așa cum îi place să trăiască. Imi dădeam seama că satul acesta complet colectivizat cu numai cîteva luni în urmă, a devenit o mare familie în care și-a făcut loc bună înțelegere.

Am privit oamenii din bibliotecă cum citeau și asemuind tăcerea lor cu aceea în care se cufundase nenea Dobre ținînd în mînă cei patruzeci de bani, am descifrat un minunat adevăr: conștiința aceea nouă despre care spunea președintele colectivei că pătrunde în satul lui, este de fapt conștiința nouă, socialistă.

Lucian Zatti

ISTORIE

Intre multe alte biografii care au — fiecare în felul ei — legătură cu Bicazul, există două de-a dreptul surprinzătoare prin coincidența cîtorva componente. Una începe în primii ani ai secolului nostru, prin 1905—1906, undeva în Germania. Aplecat asupra hărților, a volumelor cu calcule matematice, a puținelor reviste de specialitate cîte se găseau pe atunci, un student romîn căuta cu înfrigurare să dea contur proiectului său de diplomă. Innopta ades în biblioteca facultății pentru că proprietarul sărăcăciosei cămăruțe în care locuia îl pîndea de multă vreme să-i ceară plata chiriei, a lemnelor și a iluminatului. Cînd proiectul a fost terminat, după ce a aruncat o ultimă privire asupra lui, studentul l-a intitulat: „BARAJUL HIDROCENTRALEI DE LA BICAZ" și s-a iscălit: Dimitrie Leonida. Apreciat de profesori, admirat de colegi, odată sosit în Romînia proiectul nu se execută. Așteptări, amînări, umilințe, persiflări, batjocuri — pe toate le suferă tînărul de 23 de ani care era în 1906 inginerul Leonida. Le suportă în speranța că oricum „cîndva" proiectul său calificat drept „utopic" va căpăta totuși ființă.

Administrația domeniilor coroanei, for decisiv în ultimă instanță, pentru că pe terenurile regale urma să se construiască hidrocentrala de la Bicaz, îi răspunde tînărului visător „lucrarea nu e de interes național". Așa a început biografia profesională a ing. D. Leonida, și a durat la fel aproape jumătate de veac.

Cea de a doua biografie, destul de asemănătoare cu prima, repetînd cam aceleași etape dar în alte condiții, începe cu vreo 50 de ani mai tîrziu, undeva în Uniunea Sovietică, la Novocerkask mai precis. E vorba tot de un student romîn, care petrece zile întregi aplecat deasupra hărților, a volumelor cu calcule matematice, a nenumăratelor reviste de specialitate pe care le are la dispoziție, căutînd cu înfrigurare să dea contur proiectului său de diplomă. Avea mult de lucru și ar fi rămas cu plăcere în biblioteca facultății pînă noaptea tîrziu. Dar se putea învăța foarte bine și la primitorul și confortabilul cămin al facultății iar sfaturi și îndrumări nu-i dădeau numai profesorii și asistenții ci și colegii săi de cămin. După ce a terminat proiectul și a aruncat o ultimă privire asupra lui, studentul l-a intitulat „FABRICA DE AZBOCIMENT DE LA BICAZ" și l-a iscălit: Ion Bănescu. Apreciat de profesori, admirat de colegi, odată sosit în țară... Proiectul nu a fost amînat, n-a fost luat în derîdere, nici vorbă să fie calificat drept „utopie" (cu toate că industria de azbociment este destul de tînără la noi în țară și peste hotare) — dar cu toate acestea — nu s-a executat Pentru cel mai simplu dintre motive: în mai puțin de un an cît trecuse de la ultima vacanță petrecută de studentul Ion Bănescu în patrie, în țara noastră se construia deja o fabrică de azbociment. Și chiar la Bicaz. Incă uluit de coincidență ing. Ion Bănescu a fost trimis să lucreze la prima fabrică de azbociment din țară, cea de la Bicaz. Două proiecte, de industrializare a Bicazului, a doi ingineri romîni — concepute la distanță de aproape jumătate de veac unul de altul, au avut aparent aceeași soartă: nici unul dintre ele nu s-a executat îndată după ce a fost creat. Dar — cîtă deosebire! — fiecare, din cu totul alte cauze: primul fiindcă a trebuit să aștepte cam 50 de ani pînă cînd o nouă istorie — făurită de popor — avea să-l înfăptuiască; cel de al doilea deoarece se îndeplinise aproape în același timp în care era visat.

Hidrocentrala de la Bicaz e mult mai mare decît cea proiectată de ing. D. Leonida în anul 1906 — și se construiește cu îmbunătățiri tehnice moderne, de nevisat altădată. Fabrica de azbociment este evident mai complectă decît a gîndit-o ing. Ion Bănescu acum vreo 4—5 ani, între altele e 80 la sută automatizată, fiind dotată cu utilaj sovietic. A intrat în funcție în august 1956.

Doi oameni care nu se cunosc între ei, avînd totuși puncte asemănătoare în biografia profesională, se realizează acum integral în ideile lor născute la atîta distanță în timp una de alta.

Și au devenit, dintr-o dată parcă, aceeași generație — uniți de istorie, de efortul contemporan pentru o viață nouă.

Fiindcă există o zi — aceeași, de data aceasta, în ambele vieți, hotărîtoare pentru soarta amîndorura: 23 August 1944.

Ea explică totul.

Tita Chiper

Din ciclul „A.B.C. Bicaz".

„SĂ TRĂIM ÎN PACE!“

Pe culmile speranţelor...

Dacă farmecul ne-ar putea preumbla prin incomensurabilele stadii ale timpului, cred că n-am găsi eveniment asemănător care să fi revărsat torente de speranţe în sufletele noastre! Propunerile lui Nichita Sergheevici Hruşciov, depăşesc tot ce a nădăjduit omenirea atît de chinuită în ultimul război mondial, şi spulberă toate nesiguranţele, toate îndoielile şi cumplitul simţămînt de provizorat care stăpîneşte multe suflete de pe tot întinsul globului! Iată pentru ce, o omenire întreagă a citit cu inima cuprinsă de o neasemuită bucurie, cuvîntul marelui om sovietic, cuvînt care a răsunat ca o mare speranţă de la un capăt la altul al pămîntului... Cuvîntul de pace va rămîne însemnat veşnic în inima omenirii, această orgă gigantică, atît de des cutremurată de orcanele istoriei... Acest cuvînt va rămîne în curgerea generaţiilor, şi dacă se va împlini, tot ce se va construi pe pămînt de acum înainte, va fi datorat Uniunii Sovietice, arzătoarei dorinţe de pace a întregului front socialist, căci Nichita Sergheevici Hruşciov a exprimat şi setea de pace şi construcţie a întregii lumi socialiste!

Aceste adeveriri le gîndeam, după ce am citit mesajul epocal, şi ţin minte cum am stat locului, şi cum m-am uitat cu şi mai multă iubire la pămînturile natale din Nord... Începutul de toamnă pusese primele culori de foc frunzelor din pădurile Plavalarului şi pe cîmpurile golite de holde umblau tractoarele şi plugurile simple, şi care grele cărau prin sate rodul anului. Mă uitam la oamenii tineri şi pe feţele tuturor se citea o bucurie care nu poate fi exprimată nici în cele mai gingaşe imagini poetice, căci obrajii tineri erau luminaţi de zorii viitorului. Difuzoarele dăduseră tuturor satelor şi tuturor locurilor, vestea mare a păcii şi urcase toate inimile pe cele mai inaccesibile culmi ale speranţelor şi urcase pe aceste culmi mai cu seamă inimile tinere, căci al lor este viitorul cel mai larg şi mai deplin. Pace definitivă pe pămînt? Ce altă fericire poate visa inima tînără, deschisă ca floarea soarelui, spre iubire? Tunurile transformate în feare de plug? Parcă vedeam artileria, plecîndu-şi ţevile în jos, ca la o rugă de iertare pentru toate grozăviile pricinuite, pentru toate lacrimile vărsate de orfani şi văduve şi cerînd iertare mai ales ochilor de mamă, care au plîns atît, în timpul întunericului celui de neiertat...

Văzduhul limpede al meleagurilor mele era străbătut de stoluri albe ca nişte învîlvorări de mătasă, evoluînd spre soare necontenit, pregătindu-se de plecarea cea mai poruncită încă din cicluri. Şi înainte de a se ivări dincolo de cheutoarea orizontului, către miazăzi, păsările călătoare se întorceau iar şi mereu, parcă luîndu-şi rămas bun, şi parcă urîndu-ne ca la primăvară, la întoarcere, să ne afle fericiţi deplin cu arborele păcii sădit pînă în adîncul timpului, iar la fereastra noastră să afle numai lumină şi zîmbete, numai flori şi numai bucurie, ca-n urările străvechi de Anul Nou, ale poporului romîn... Şi evoluînd spre mirajele infinitului, dincolo de oglinzile Mediteranei, către alte locuri calde, stolurile parcă duceau mesajul meleagurilor noastre, ca să se afle prin toate locurile pe unde vor trece şi vor poposi, ce au văzut în ţările unde oamenii construiesc o lume fără exploatarea sîngelui altora... Ţin minte că nu m-am putut stăpîni. Am ridicat mîna pe urma învîlvorărilor din spaţii şi le-am trimis inima mea încărcată de valurile bucuriei... M-am apropiat de oamenii tineri şi i-am văzut cum înfig şi mai cu putere în gliile reavăne, plugurile deştelenitoare, şi cum ochii lor aveau în adîncuri farmecul holdelor din viitor şi mai pline şi mai grele şi mai dulci... Şi încredinţat sînt că oamenii tineri nu se limitau visînd numai la bunăstarea lor, ci îşi visau întreaga patrie, satul romînesc crescut la înflorire de orăşel sau oraş în lege, cu toate rămăşiţele înapoierii definitiv înlăturate, cu toate valorile creatoare ale poporului ieşite la iveală şi construind necontenit în cîntările păcii şi bucuriilor.

Iată, stimaţi cititori, o fărîmă din bucuria unică, trăită de scriitorul acestor rînduri, în ziua epocală, cînd cuvîntul poporului sovietic a fost adus la cunoştinţa globului pămîntesc...

Omul nu trebuie să devină groparul civilizaţiei! Nimeni nu trebuie să mai plîngă pe pămînt, decît doar de bucuriile prea mari! Omenirea are de construit şi de iubit soarele şi toate frumuseţile! Trîmbiţele trebuie să cînte numai imnuri de slavă ridicării monumentelor! Acesta este mesajul poporului sovietic, exprimat de **Hruşciov zilele acestea. Şi nădăjduim că conducătorii vor asculta glasul popoarelor lor şi vor face totul, pentru ca inimile pline de iubire de pe întreg pămîntul să nu se stingă absurd şi îngrozitor, iar în gurile tunurilor să-şi facă porumbeii cuib!**

Omenirea are nevoie de linişte, pîine, poeme şi monumente!

Udeşti, septembrie 1959.

Eusebiu Camilar
Membru corespondent al Academiei R.P.R.

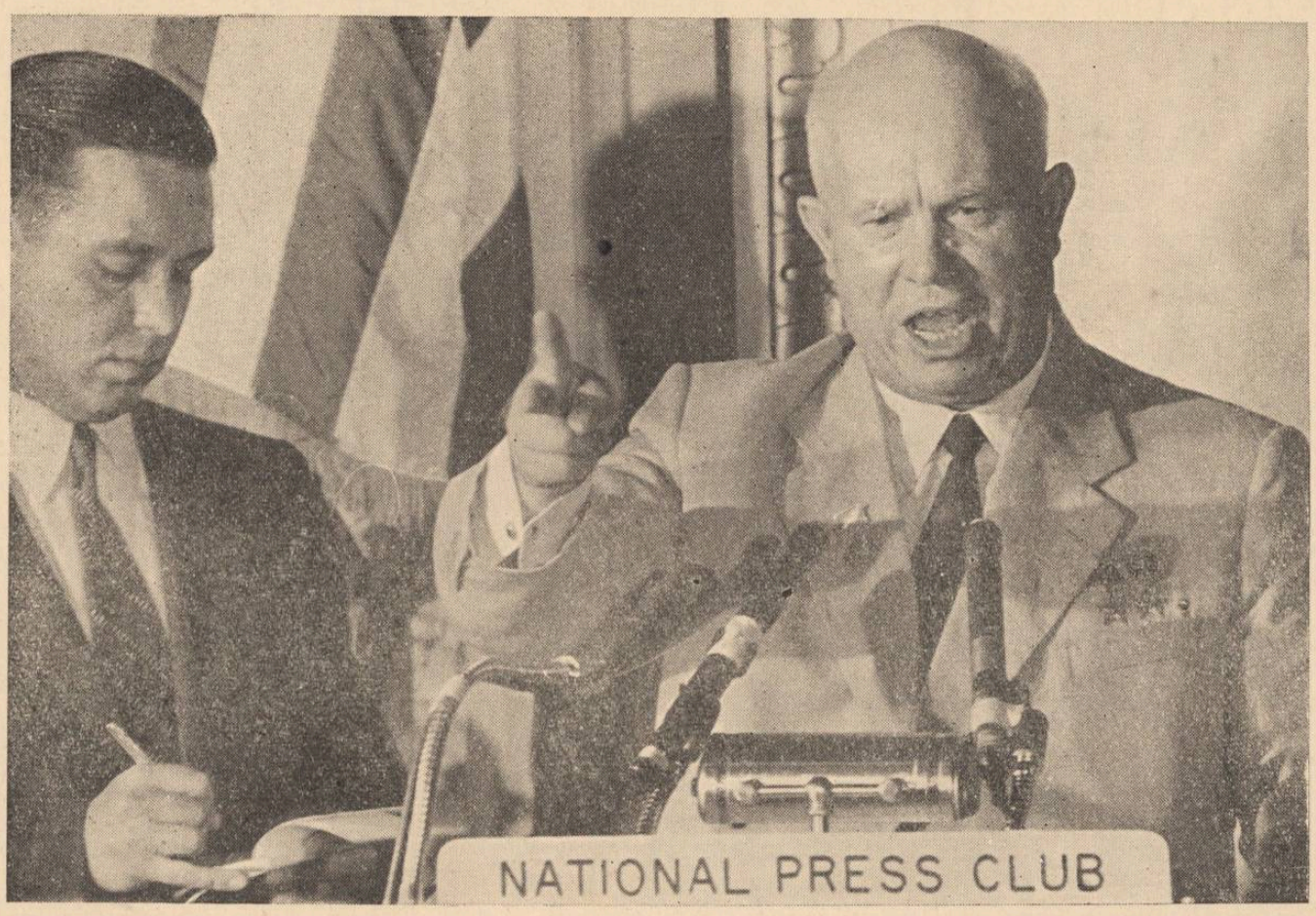

Tovarăşul Hruşciov rostindu-şi cuvîntarea la Clubul naţional al presei americane

TOPIREA GHEŢURILOR

De multi ani de zile omenirea se află în zodia unei „ere istorico-politico glaciară“. Raporturile dintre Apus si Răsărit scăzuseră la 0 grade. Căldura umanităţii sovietice căuta să topească acest sol artificial care căuta să înghete contactul între două lumi, însă buzele reci ale unei propagande vinovate suflau asupra barometrului înţelegerii între popoare.

Cu prileiul călătoriei premierului sovietic pe acest continent, americanii, poporul american, au descoperit continentul inimii sovietice.

Căldura şi marea lumină de simpatie şi înţelepciune a lui N. S. Hruşciov, a încălzit nu numai poporul american, dar a prins să înmoaie şi icebergurile adversităţii din anumite zone de vîrf ale geografiei spirituale — sau pur şi simplu economice — americane.

Căldura şi raţiunea primăverii a unui popor şi a unei doctrine sociale fără seamăn a început, şi va topi pînă la capăt gheaţa care încercuia omenirea.

Geniul poporului sovietic despică rezistenţa aerului, a spaţiilor cosmice, sărută Luna, sparge gheţurile nordului arctic, şi încălzeşte întru ale sale mîini, mîinile pe care le cuprinde şi le strînge prietenește azi.

Premierul sovietic a cucerit spaţiul sufletului, pe pămîntul dintre cele două oceane, descoperit cu veacuri în urmă de celebrul navigator spaniol. Spărgătorul de ghiaţă atomic „Lenin“ ară brazde de căi oceanice peste gheţurile eterne ale nordului. Racheta sovietică a însămînţat insemnele statului sovietic în pămîntul Lunei. Este o mare ofrandă păşnică a sufletului şi geniului sovietic. Cînd semeni mult şi cu iscusinţă nu se poate să nu culegi roade.

Despre marele sol de pace al poporului sovietic, printre atîtea glasuri din America, preşedintele Comisiei senatoriale pentru Afacerile Externe. William Fulbright, a spus: „Am avut cu Dl. Hruşciov o frumoasă demonstraţie a energiei, inteligenţei, pe scurt a capacităţilor poporului sovietic, de care trebuie să ţinem seama“.

Formularea lui William Fulbright, dovedeşte luciditate. Nici nu se putea ca la puterea de iradiare, în sinteză, prin tov. Hruşciov — a magistralelor cuceriri sovietice, să nu ia naştere o astfel de formulare. Dl. Fulbright a intuit răspunsul încă nerostit al totalităţii poporului american, care are şi el rezerve de intuire, şi care s-a încălzit la întîiul suflu al primăverii morale, la primul mesagiu şi contact cu sufletul marelui popor sovietic.

RADU BOUREANU

MESAGERUL PĂCII ŞI ÎNŢELEGERII

Vizita lui N. S. Hruşciov în S.U.A. este un eveniment de importanţă istorică mondială. Este într-adevăr vorba, în înţelesul cel mai categoric al cuvîntului, de un eveniment de importanţă istorică mondială, de o cotitură hotărîtoare a istoriei. Premierul Hruşciov a plecat în America ca mesager al păcii, al voinţei de înţelegere şi prietenie a popoarelor sovietice şi a întregului lagăr socilist, ca exponent al hotărîrii nezdruncinate a acestui lagăr de a pune definitiv capăt războiului rece, de a realiza dezarmarea, de a desfiinţa armele atomice şi de distrugere în masă, precum şi de a iniţia o epocă de coexistenţă paşnică între toate popoarele globului.

Acest înţeles propriu şi adînc al vizitei tovarăşului Nichita Sergheevici Hruşciov în S.U.A. este astăzi deosebit de limpede nu numai popoarelor din lagărul socialist, a căror hotărîtă luptă pentru pace a tins an de an către acest măreţ ţel, dar şi popoarelor ţărilor imperialiste şi capitaliste, asupra cărora apasă azi mai greu decît totdeauna cheltuielile nebuneşti pentru război şi distrugere atomică. Şi aceste popoare sînt adînc conştiente de importanţa vizitei şi se poate spune cu toată certitudinea că premierul Hruşciov întruchipează în clipa de faţă adînca dorinţă de pace a întregii omeniri.

Iată că, în aceste ore tîrzii din noapte cînd aştern aceste rînduri, toate posturile de radio ale lumii ne aduc o ştire neaşteptată: epocalele propuneri ale lui N. S. Hruşciov la O.N.U. de realizare a dezarmării generale şi totale si de înţelegere asupra abolirii definitive a războiului! Aşa că optimismul creat de călătoria conducătorului guvernului sovietic este pe deplin confirmat.

A. M. SPERBER

UN POEM AL PĂCII

La O.N.U. — tribuna lumii — au răsunat de curînd cuvinte comuniste — indiscutabile în măreţia şi adevărul lor, cele mai umane cuvinte din vocabularul popoarelor. Sînt mîndră, că, odată mai mult, s-a văzut coincidenţa perfectă care există între comunism şi umanismul cel mai larg, cel mai profund şi cel mai activ.

Iată: N. S. Hruşciov a făcut propuneri pentru dezarmarea generală şi totală. Pacea — nu în proiecte vagi, ci cu calculul exact care i-ar conferi temelia şi durata, s-a înfăţişat ochilor plini de nădejde ai popoarelor. E în acest discurs o grandoare şi o frumuseţe pe care o asemăn — şi nu în mod forţat — cu operele de artă majore ale omenirii.

Noi ştim ce înseamnă succesiunea — de veacuri — a generaţiilor „antebelice“ şi postbelice“; a generaţiilor care, dacă nu erau măcinate în război, trăiau apăsarea psiho-fizică a prefigurării lui sau suportau crîncenele şi multiplele lui urmări. Generaţii şi mulţimi de generaţii au visat pacea ca pe un tărîm sublim dar inaccesibil sau, în cel mai bun caz, ca pe un provizorat cît mai prelungit. Şi, iată, noi comuniştii venim şi spunem: Pacea nu e un vis, ci o realitate tangibilă, după cum nu e vis înlăturarea exploatării omului de către om, după cum nu e vis instaurarea unei ere de perfecţionare morală a omului, după cum nu e vis călătoria în lună. Toate acestea pot fi înfăptuite prin puterea noastră umană, organizată şi conştientă.

Asemenea adevăruri, rostite de la tribuna lumii, sînt în măsură să facă să bată inima globului în ritmul unor speranţe concrete. Dreptul de a visa se conjugă cu dreptul şi datoria de a împlini visul.

Consecvenţa revoluţionară a Uniunii Sovietice şi a Partidului ei Comunist îşi proiectează încă odată lumina de aur peste destinul omenirii.

NINA CASSIAN

BUCURIA ZILELOR NOASTRE

„Totuşi, va fi pace!...“ îmi şuşotesc gîndurile în ureche... „Va fi pace!..“, creşte speranţa în inimile noastre, care au suportat suferinţele a două războaie mondiale... „Totuşi...“, adaogă din nou, la cuvintele fericite de mai sus, precauţiunea rece din suflet ţinută trează de multe decepţii... Şi, totuşi, va fi pace!... repetăm din nou cu încredere şi fermitate, deoarece voinţa de pace a popoarelor este de neînvins.

La voinţă se adaogă şi o putere, pusă în slujba păcii. Dovezile noi ale acestei puteri sînt o rachetă, care a ajuns, prima dată în viaţa omenirii, un corp ceresc altul decît al nostru, o navă atomică pornită în larg, precum si întreaga ştiinţă şi cultură, dezvoltată pe baza activităţii conştiente ale milioanelor muncitoare din toate ţările socialiste.

Declaraţiile noastre de pace au o acoperire de aur în sinceritatea noastră. Că tovarăşul Hruşciov nu este numai un diplomat, dar şi un om adevărat (am vrut să spun: comunist), ale cărui cuvinte înseamnă exact ceea ce vrea să spună, ale cărui intenţii sînt identice cu faptele şi prin a cărui gură vorbeşte întregul popor, întregul lagăr al popoarelor socialiste.

In această eră nouă a întrecerii paşnice noi vom păşi cu încredere fermă în dreptatea şi succesul cauzei noastre.

SZEMLER FERENC

O VIZITĂ ISTORICĂ

Politica consecventă de pace a Uniunii Sovietice şi-a găsit în tovarăşul Hruşciov un statornic şi neobosit susţinător. Ani de zile premierul marelui stat socialist a arătat în discursurile sale că omenirea trebuie să aleagă coexistenţa paşnică, pentru că altfel o catastrofă de proporţii uriaşe va distruge planeta noastră.

Cine citeşte ziarele (şi la noi ele se citesc mai ales în săptămîna în curs cu mare febrilitate) îşi poate da cu uşurinţă seama cît de necesar a fost schimbul de păreri dintre cei doi oameni politici. Cu o francheţă de mult cunoscută, tovarăşul Hruşciov a ţinut un discurs important la Clubul naţional al presei americane, răspunzînd după aceea întrebărilor ziariştilor. Premierul sovietic a arătat încă odată foloasele pe care le-ar aduce încetarea „războiului rece“ şi stabilirea unor raporturi normale între cele două mari puteri.

Popoarele întregii lumi au urmărit cu o atenţie deosebită cele ce s-au întîmplat de la sosirea lui Hruşciov în America şi pînă în ceasurile cînd apar rîndurile de faţă. Nu este vorba despre o curiozitate gratuită. Interesul extraordinar stîrnit de prezenţa premierului sovietic pe pămîntul Americii nu e întîmplător. Personalitate cuceritoare, plină de humor, dotată cu o înţelepciune resimţită pînă şi în cele mai scurte răspunsuri polemice, Hruşciov a cucerit auditoriul înghesuit în sala devenită neîncăpătoare a Clubului naţional al presei americane. Nu au lipsit, firește, cei de rea credinţă, slujbaşii generalilor fără bătălii, semănătorii de vrajbă, cărora li s-a răspuns cum se cuvine. Se poate spune, fără posibilitate de tăgadă, că niciodată în istorie, un conducător politic al unui stat strein, n-a făcut faţă cu mai multă mobilitate şi inteligenţă unor încercări penibile de a umbri atmosfera cordială ce caracterizează vizita tovarăşului Hruşciov în America.

Noi dorim din toată inima celor doi oameni politici să ajungă la un acord ce va avea consecinţe incalculabile pe plan mondial. Sfărîmarea barierelor înghetate dintre state ar duce la o destindere fericită, la un acord generator de mari succese în toate domeniile. Aşa cum a arătat tovarăşul Hruşciov, Uniunea Sovietică înţelege să colaboreze cu orice stat. Departe de a fi înfumurat, poporul eroic al U.R.S.S., oferă întregii omeniri marile sale cuceriri ştiinţifice, invitînd poporul american la întrecere pentru bună starea generală, pentru fericire, pentru desfiinţarea războiului.

EUGEN BARBU

DEZARMARE GENERALĂ ŞI TOTALĂ

Citesc discursurile şi cuvîntările tovarăşului Hruşciov cu prileiul vizitei sale în S.U.A. Le urmăresc cu admiraţie şi emoţie. Calmul, încrederea, optimismul ce se degajă din frazele acestea sînt însăşi expresia calmului, încrederii, optimismului, a forţei de neînvins a poporului sovietic, care în decurs de nici o jumătate de veac, a parcurs a etapă istorică imensă prin schimbările sociale, politice, economice pe care le-a generat; nu e un miracol, e realitatea comunismului.

Tovarăşul Hruşciov, în numele poporului sovietic, întinde o mînă prietenească şi oferă soluţii de pace, irezistibile prin logica lor; nu se poate şti de pe acum, care va fi răspunsul, din partea puterilor capitaliste.

In orice caz, nu pot crede că vor rămîne fără urmări bune, în ce priveşte situaţia internaţională.

Aş vrea doar să remarc un lucru, la care tovarăşul Hruşciov s-a referit printre altele. In aceste propuneri, dintre care cea mai impresionantă este proiectul de dezarmare generală şi totală, se vădeşte pe lîngă dorinţa sinceră de pace, elementul nou, aş zice moral, apărut în politica mondială, de cînd în lume există Uniunea Sovietică; este ceea ce aş numi: demnitatea puterii poporului. Pacea, asigurarea liniştii în lume, nu este nici cerută doar, nici condiţionată prin abile aluzii de forţă (după năravul vechilor diplomaţi), ci oferită deschis, cum s-ar putea spune, cavalereşte. Nu frica de război determină această ofertă deschisă, ci conştiinta puterii. E pentru prima oară în istoria lumii, cînd un popor atît de puternic, încît n-are să se teamă de nici un eventual agresor, oferă deschis şi sincer, pacea şi prietenia.

REMUS LUCA

Tovarăşul Hruşciov dăruieşte preşedintelui S.U.A. copia fanionului trimis pe Lună cu racheta cosmică sovietică

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scinteii — „I. V. Stalin“

UN DECENIU DE VIAȚA NOUA

Președintele Wilhelm Pieck în mijlocul pionierilor

Hotărîrile Congresului al V-lea al P.S.U. au încredințat clasei muncitoare a R.D.G. o deosebită răspundere în construirea socialismului, iar poporului german noi și importante sarcini. E vorba, cu deosebire, de soluționarea principalelor probleme economice, conform cărora producția trebuie să sporească în așa măsură pînă la sfîrșitul anului 1961, încît consumul pe cap de locuitor la cele mai importante bunuri uzuale și de consum să ajungă și să depășească nivelul Germaniei occidentale. Pentru atingerea acestui înalt țel este nevoie firește de mari eforturi de muncă în stil socialist, de a învăța și a trăi după principiile formulate la Congresul al V-lea în așa numitele „10 porunci ale eticii și moralei socialiste".

Aceste principii sînt expresia dezvoltării omului nou, socialist, în R.D.G. Ele au devenit îndreptare, linii directoare ale constructorilor societății socialiste. Urmînd aceste „10 porunci", nenumărați muncitori din întreprinderile industriale și agricole se străduiesc să mărească producția în întreceri socialiste și să demonstreze, prin realizările lor superioritatea regimului socialist în întreaga Germanie.

Cazangiul Franz Schley este, din martie 1958, șeful brigăzii de tineret „Ernst Thälmann" de la secția construcții de cazane a întreprinderii de stat „Bergmann-Borsig" din Berlin-Wilhelmsruh. Atît capacitatea lui organizatorică cît și deosebitele lui realizări în producție — între altele în timpul executării unei comenzi pentru China — l-au îndreptățit la această cinste.

Franz Schley s-a preocupat de îmbunătățirea modului de muncă a brigăzii sale încă înainte de Congresul al V-lea. Pe atunci brigada se compunea din 8 tovarăși, tineri cazangii, care, în cinstea Congresului, și-au luat angajamentul să participe la întrecerea socialistă. După patru săptămîni, la 1 aprilie 1958, brigada deveni învingătoare pe secție și își păstră titlul timp de șase luni.

Care au fost cauzele acestui succes? Hotărîtoare au fost fără îndoială transformarea și mai buna organizare a locului de muncă. Prin acțiuni voluntare, uneltele ajutătoare și instalațiile fabricei au fost modificate și procesul tehnologic simplificat. La aceasta se mai adăuga și faptul că fiecare membru al brigăzii era deplin răspunzător de munca depusă. Aceasta a dus, în sînul brigăzii, la o nebănuita inițiativă și la o permanentă îmbunătățire a metodelor de lucru.

LA a X-a ANIVERSARE a R. D. G.

Și din punct de vedere politic membrii brigăzii au avansat mult. Tinerii s-au alăturat Uniunii Tineretului German (F.D.J.) și au început să se preocupe de problemele politice. Aceasta a dus la o nouă serie de angajamente, de pildă în sectorul construcției naționale. De unde anul trecut fiecare din membrii brigăzii făcuse 50 de ore de muncă voluntară, în 1959 cazangii brigăzii de tineret și-au luat angajamentul să efectueze 100 ore de muncă voluntară.

Brigada „Ernst Thälmann" a mai fost îmboldită și de următorul considerent. Ca muncitori calificați, cazangiii nu vroiau numai să sape sau să curețe terenul, ci să-și valorifice cunoștințele tehnice. Rezultatul a fost un „contract de prietenie" cu gospodaria agricolă „Frohe Zukunft" (Viitor fericit) din Berlin-Buch, cu obiectivul de a ameliora mecanizarea în gospodărie. Chiar în cursul anului acesta, brigada va furniza gospodăriei agricole colective bunuri în valoare de 15.000 mărci.

In întreprindere, de asemenea, s-au luat noi angajamente. Pentru mărirea productivității muncii brigada de tineret a pus la punct un dispozitiv de curățire a pieselor, care a adus economii de aproximativ 10.000 mărci. In afară de aceasta s-a terminat la 1 iunie 1959 o instalație de sudură autogenă, care va spori productivitatea muncii nu numai în brigadă dar și în întreaga secție.

Faptul că brigada de tineret „Ernst Thälmann" a concurat la titlul de „Brigadă a muncii socialiste" n-a rămas fără influență asupra celorlalte brigăzi ale întreprinderii „Bergmann-Borsig". Alte șase brigăzi au răspuns la apel pentru a revendica acest titlu iar zilele trecute s-au alăturat întrecerii și brigăzile de tineret de la secțiile de țevi și turbine.

Cazangiul Ulrich Frisch, în vîrstă de 21 ani, este membru al brigăzii „Ernst Thälmann". Și-a început ucenicia în întreprindere în 1953. După examenul de calfă din mai 1958, a intrat în brigada în care Franz Schley, care îl calificase, era șef. Legăturile lui cu acest muncitor model, spiritul colectiv din brigadă și succesele evidente au fost îmboldurî serioase pentru cazangiul Frisch. Și-a dat seama că realizările brigăzii și implicit forța economică a R.D.G. vor depinde și de munca și eforturile sale. Așa că tînărul puțin descurcăreț de la început a devenit azi un muncitor luminat politic, membru al Uniunii Tineretului German și purtător al insignei „Cunoștințelor științifice". Mai mult. Anul trecut Ulrich Frisch a obținut „Medalia realizărilor excepționale" în cadrul cincinalului, iar în mai 1959 a fost trimis într-o călătorie în U.R.S.S., ca membru al unei delegații. Și alți cinci membri ai brigăzii — și Franz Schley printre ei — sînt purtători ai aceleiași „Medalii" în cadrul cincinalului.

Intreprinderea de stat „Berliner Glühlampenwerk" este, cu miile sale de muncitori și muncitoare, una din cele mai cunoscute fabrici, nu numai din Berlin dar și din întreaga R.D.G.

Una din numeroasele brigăzi ale acestei întreprinderi este brigada „Renate Kruse", formată din 16 fete și doi organizatori și condusă de Otto Petter, maistru de sector. Acesta cunoaște temeinic dezvoltarea fabricii, întrucît muncește de 12 ani în întreprindere și a urmat timp de doi ani un curs seral de calificare ca maistru. Ca sindicalist ridicat și membru al Partidului Socialist Unit, știe să lege munca practică de activitatea socială.

Brigada „Renate Kruse" concurează de asemenea la titlul de „brigadă a muncii socialiste", punînd la baza activității sale cele „10 porunci" ale eticii și moralei socialiste. Această brigadă și-a impus anul acesta obiective mărețe: ea vrea să îndeplinească și să depășească planul operativ. In plus, vrea să producă pentru export lămpi în valoare de 30.000. Lucrul acesta nu este posibil decît dacă membrii brigăzii vor diminua deșeurile și vor scurta cît mai mult posibil timpii morți și întreruperile mașinilor. Ceea ce se poate spune de pe acum, este că brigada „Renate Kruse" a muncit cu entuziasm pentru realizarea obiectivului în cinstea celei de a 10-a aniversări a R.D.G. Primele constatări ale vizitelor comune la institutele de cultură, participarea la cursurile de specializare și la cercurile politice ne îndreptățesc să așteptăm ca brigada această să obțină rezultate deosebite și în ansamblul vieții sociale.

Waltraud Golisz este membră a brigăzii „Renate Kruse". Este o muncitoare pregătită și muncește de șase ani la fabrica de lămpi. Tatăl ei, și el muncitor, a murit pe front. Mama e și acum în cîmpul muncii, ca din totdeauna. „Dar totuși s-a schimbat ceva la noi. Avem azi alte relații cu munca noastră și cu societatea", ne-a spus tînăra Waltraud Golisz. Ca membră a P.S.U., are o răspundere deosebită în brigadă. Caracteristic pentru acest lucru sînt cuvintele prin care ea vorbește despre țelurile și sarcinile colectivului brigăzii:

„Sîntem conștiente că o producție mai mare de lămpi va ajuta poporului și statului nostru. E frumos și bine să ne luăm angajamente; dar trebuie să le și realizăm. Sporirea productivității muncii este indispensabilă rezolvării principalei sarcini economice; dar ca nu poate fi de conceput fără punctualitate, fără diminuarea deșeurilor și fără o mai bună calificare. Aceasta presupune să poți bine stăpîni lucrul la banda rulantă și mai ales voința ca toți să se ajute între ei. Am mers departe cu mecanizarea, dar în sectorul nostru avem nevoie de mîinile abile ale femeilor harnice. Noi, muncitoarele brigăzii „Renate Kruse" ale întreprinderii de stat „Berliner Glühlampenwerk" sîntem cîteva din nenumăratele femei din întreprinderile R.D.G. care muncim pentru traducerea în viață a hotărîrilor Congresului al V-lea. E o sarcină frumoasă pe care o vom îndeplini".

Berlin, septembrie 1959.

Werner Klein

Afișul

de ANNA SEGHERS

La scurtă vreme după întemeierea Republicii Democrate Germane, întorcîndu-mă la Berlin dintr-o călătorie, am zărit la un colț de stradă un afiș cu chipul lui Wilhelm Pieck. In fața afișului se opriseră cîțiva trecători. Unul avea un chip vioi, fața altuia nu spunea nimic, unul părea mîhnios, altul nepriceput. Lîngă mine, un muncitor își ținea copilul de mînă. Copilul întrebă: „Cine este ăsta?" Tatăl răspunse: „Ăsta e președintele nostru". Copilul mai întrebă: „Cum vine asta?" „Avem acum statul nostru", spuse molcom tatăl, „și se cheamă Republica Democrată Germană..."

Toți își aruncară deodată privirile spre omul acesta, rîzînd sau din curiozitate, ironic sau numai mirați, pentru că-și dădea atîtă osteneală cu copilul. „...și un șef, asta înseamnă o țară cu oameni mulți, cu fabrici și ogoare, și cu legi care fac ordine în toate. Cîțiva oameni veghează asupra ordinii, ei fac legile, ei sînt guvernul. Și dintre acești oameni, primul și cel mai important se cheamă: președintele".

Un bătrîn cu guler scorțos, cum se mai vedeau deseori pe la Potsdam, își schimonosi disprețuitor figura. Dar copilul, cu vocea limpede, care răzbătea degajat printre discuții, întrebă: „Dar de ce este Wilhelm Pieck președinte?"

„Pentru că a fost prezent atunci cînd cei mai buni muncitori germani s-au strîns la un loc. Și atunci fusese război, orașele ardeau. Și atunci, ca și în războiul acesta, fabricanții bogați au cîștigat mult. Cine vedea lucrul acesta își spunea: să punem capăt războiului! Și cei mai buni muncitori, pentru că nu mai voiau război, pentru că nu mai voiau un stat în care fabricanții să aibă încă o dată cuvîntul, au spus: acum facem noi guvernul. Dar cei proști s-au lăsat duși de șarlatani, s-au lăsat asmuțiți. Atunci muncitorii luptau pe străzile Berlinului..."

Domnul care nu se mai putea reține strigă: „Ascultă! Cum de povestești asemenea lucruri unui copil?"

La care tatăl răspunse liniștit: „Dacă nu vă convine, nu e nevoie să ascultați. Nu mă deranjați, căci altfel o puteți păți. Acesta e statul meu și acesta e președintele meu".

La care domnul se închirci, ceilalți rîseră și copilul întrebă: „Și de ce este președintele tău?".

„Domnișori ca ăsta care s-a închiricit acum", continuă liniștit muncitorul, „au fost și atunci împotriva noastră. Spun „noi" deși atunci eram tot atît de mic ca și tine. Poți să-ți închipui ce-ar face domnișorii ăștia dacă ar avea arme. Ne-ar ucide și pe mine și pe tine. Pe atunci aveau arme. Pe trei oameni îi urau cu deosebire. Unul era o femeie, o chema Rosa Luxemburg, altul se numea Karl Liebknecht. Și al treilea, se numea Wilhelm Pieck. Toți trei au luptat pentru cauza noastră, pentru pace în plin război. De asta i-au prins pe toți trei și i-au luat cu ei. Au fost duși într-o casă, într-un hotel; acolo se aflau niște ofițeri".

Acum, trecătorii care se opriseră în fața afișului îl priveau numai pe muncitor. Li se cunoștea după fețe că nu auziseră prea des despre aceste întîmplări.

„Liebknecht și Luxemburg au fost duși de acolo. Cînd au fost revăzuți, erau cadavre. Pe Rosa Luxemburg au pescuit-o dintr-un canal. Și cineva mi-a povestit că pe Karl Liebknecht l-au găsit într-o vitrină, la morgă, acolo unde se păstrează cadavrele la gheață. Dar Wilhelm Pieck, care fusese dus împreună cu alți doi prieteni la hotel, a izbutit în ultima clipă să dispară printr-un coridor. S-a ascuns în oraș la niște tovarăși. Apoi s-a dus din nou la luptă. Și asta a făcut toată viața. A luptat pentru clasa muncitoare. De asta este azi președinte".

„Cînd faci ceea ce a făcut el devii președinte?" întrebă din nou copilul.

„Numai la noi, numai la noi", spuse tatăl foarte serios în timp ce toți ceilalți rîdeau, „pentru că avem azi o adevărată republică. Hai acum" adăugă el.

„Dar", spuse copilul, care nu voia să termine prea repede, „ai fost și tu acolo, în hotelul acela în care au fost duși?"

„Wilhelm Pieck era, cred, atunci, de vîrsta mea de azi, iar eu aveam atunci vîrsta ta, asta ți-am mai spus-o, iar tu, tu nu erai încă pe lume".

Copilului nu-i plăcu că nu fusese atunci pe lume. Dar ce i-a mai spus tatăl său n-am mai putut auzi, căci plecaseră mai departe.

IN VIZITĂ LA ANNA SEGHERS

Anna Seghers este, fără îndoială, cea mai renumită dintre scriitoarele germane contemporane. Nici chipul și nici locuința ei nu lasă să se întrevadă cinstea de care se bucură. Totul e simplu, fără să bată la ochi, fără să atragă atenția. Și cu toate acestea, de la prima întîlnire, întreaga ei ființă cîștigă o asemenea forță, încît îți dai imediat seama că te afli în fața unei femei excepționale. Are părul alb dar totuși se poate spune că are o înfățișare tinără. Căci culoarea părului e în flagrantă contradicție cu ochii și dinții strălucitori, cu expresia de bucurie care se oglindesc pe chipul Annei Seghers. In rîsul ei, în amabilitatea pe care o arată ovalul feței în clipele de seriozitate, se ascunde parcă o ușoară siretenie și un fel de zbuciumălnicie copilărească.

Convorbirea noastră se poartă de la început asupra păcii, asupra celor două note sovietice cu privire la statutul Berlinului, asupra tratatului de pace cu Germania, asupra unor probleme de literatură, asupra vieții Uniunii Scriitorilor Germani, care și-a ales acum cîțiva timpi un nou președinte, asupra primirii de care se bucură cărțile și filmele sovietice la publicul nostru, asupra întăririi legăturilor dintre scriitorii mai vechi și mai cu experiență și cei tineri, problemă care ne preocupă de ani de zile. Anna Seghers ne vorbește despre toate acestea, dar într-un mod oarecum neașteptat, amestecînd adesea în convorbire experiența și amintirile personale, și dînd cuvintelor ei un conținut mai uman, mai matern, mai lipsit de patetism.

E adevărat că știe să și asculte. Dar păstrează în permanență un fel de privire panoramică asupra conversației și atunci cînd aceasta amenință să se învîrtă în gol sau să se împrăștie în generalități, știe — așa cum spun berlinezii — să-i pună punct. Rostește dintr-odată: „Destul, să vorbim acum despre altceva. Ia să auzim". Astfel conversația ei seamănă mai puțin cu un fluviu curgător decît cu paginile unui roman, cu capitole mai lungi sau mai scurte. Dar fiecare capitol conține în egală măsură descrieri, gînduri, cuvinte înbucurătoare.

Eroii Annei Seghers sînt adeseori înzestrați cu trăsături puțin cam deosebite, întrucîtva comice și tocmai aceasta îi face mai interesanți. Ne dăm seama din modul în care această popestitoare se amuză, că lumea e plină de ființe neobișnuite, originale, unice, și această bună dispoziție a ei se transmite auditorilor. Din această cauză conversația ei nu ia niciodată alură pedagogică sau curs plictisitor. Dimpotrivă: te captivează în așa măsură, încît nu mai ești în stare să-ți dai seama cum trece timpul.

Anna Seghers mai este și o gazdă foarte primitoare și în momentele cînd se îngrijea de mîncare și de băutură, am avut ocazia să arunc o privire în cele două camere accesibile vizitatorilor. In primul rînd nimic luxos în camerele acestea. Podeaua e așternută cu o simplă mochetă catifelată. Mobila n-are lustru, ci e din lemn tare, mat, fără încrustături și detalii. Totul e plin de cărți, de reviste, de corespondență din toate țările — mărcile poștale sînt cel mai pestrit lucru din cameră — în așa măsură încît să nu frezească impresia unei simplități căutate. Dimpotrivă, dacă privești mai atent observi pe cărți, în fața lor sau printre ele, în toate colțurile și locurile libere, nenumărate amintiri, mici și mari, din numeroasele călătorii și anii de emigrație silită ai scriitoarei. Figurine și păpuși, desene și modele, mingi cu pene, o coafură indiană, o prea frumoasă fregată din lemn prețios cu pînze de olandă și flamuri roșii, apoi tot felul de produse greu de explicat ale artizanilor depărtatelor popoare insulare, statuete de ceramică, cești de ceai și atîtea altele. Toate sînt răspîndite ca la întîmplare și nu dau impresia de muzeu. Mă impresionat cu deosebire o scrisoare înrămată, scrisă de Heinrich Heine la Passy (lîngă Paris) în anul 1848.

Srisoarea aceasta fusese adresată de Heine mamei sale din Hamburg și este cu deosebire scumpă Annei Seghers, pentru că nefericitul poet vorbește în ea despre tîrgușorul de lîngă Paris în care ea a trăit anii exilului. Mai tîrziu, în timpul războiului împotriva Germaniei hitleriste, scriitoarea a locuit în Mexic și nu e de mirare că putem observa deosebit de numeroase mici amintiri din această miraculoasă țară îndepărtata.

Dar nu numai anii exilului se oglindesc în cele două camere. După cîte se știe, Anna Seghers este una din cele mai importante personalități ale lagărului internațional al păcii. Este membră a Consiliului Mondial al Păcii și, în calitatea ei de scriitoare de reputație mondială și de luptătoare pentru pace, a vizitat foarte multe țări. Despre toate aceste călătorii și experiențe vorbesc mai mult sau mai puțin toate aceste mici lucruri inofensive care spun mult mai puțin vizitatorului decît dau posesoarei lor conștiința că e legată prin nenumărate fire cu lumea, cu lumea luptătoare de azi.

Privind cărțile, observ alături de cele germane, clasice, și ale scriitorilor socialiști, foarte multă literatură în limbi străine, engleză, franceză dar și cehă, chineză etc. E vorba, cu siguranță, de reviste și antologii la care colaborează Anna Seghers. De altfel, biblioteca trădează foarte puțin faptul că posesoarea ei este scriitoare. Poate că exemplarele de autor ale nenumăratelor traduceri ale cărților ei se află în altă cameră, aceea de lucru, unde sînt primiți vizitatorii. Cît de largă este sfera intereselor tematice ale Annei Seghers se poate vedea din faptul că, alături de volumul „Memoriilor" lui Napoleon, am zărit deschis pe masa de lucru un altul din „Viața animalelor" de Brehm.

Intre timp s-a mai produs o vizită: aceea a scriitorului Erwin Strittmatter, care, de la începutul acestui an, a fost ales prim-secretar al Uniunii Scriitorilor Germani. El aparține acelei generații azi puțin reprezentată în sînul poporului german, pentru că a suferit cele mai mari pierderi în cursul trecutului război. Ca scriitor care s-a făcut cunoscut abia după 1945. Strittmatter și-a creat reputația ca dramaturg, romancier și nuvelist. Originar de la țară, este azi membru al unei gospodării agricole colective.

După masă, care a fost excelentă fără să dureze mult și să fie un scop în sine, a început imediat o conversație serioasă asupra problemelor muncii Uniunii Scriitorilor, cu alte cuvinte, Anna Seghers și Erwin Strittmatter s-au pus pe lucru. Prin această scriitoarea noastră se apropie foarte mult de răposatul Bertholt Brecht. Nici ea nu poate sta multă vreme fără să lucreze. Sînt probleme care interesează pe ospete în egală măsură ca și pe gazdă, așa încît îți face plăcere să participi la asemenea muncă. Bucuria este îndoită cînd îți dai seama cu ce precizie lucrează această femeie care, la prima vedere, îți face impresia unei temperamentale și neafectate și cîtă frămîntare intelectuală dovedește fiecare din frazele ei.

Întîmplarea de a fi întîlnit o asemenea personalitate, la care farmecul feminin nu stă în calea forței de cugetare și formulare, ci se împacă de minune între ele, produce o impresie durabilă. Și încă ceva: femeia aceasta este legată strîns, pasionat, cu dragoste și grijă, de Germania, de tot ce privește trecutul, prezentul și viitorul acestei țări atît de pline de contradicții. Dar nu e mai mică dragostea, pasiunea și grija cu care ea urmărește viața altor popoare, am putea spune chiar a tuturor popoarelor, a tuturor continentelor. Dar dragostea ei se îndreaptă cu deosebire spre acele țări și continente unde pulsează o viață nouă și mai frumoasă.

Berlin, august 1959.

W. Herzfelde

JOHANNES R. BECHER

Țara minunilor

Va trebui-nsfîrșit să sune-un cînt
Vestind o viață nouă de-nceput,
Și-o țară minunată pe pămînt,
Ce, luminînd, se-nalță din trecut.

Dar unde-i țara minunată, rară,
De care spun vechi cînturi populare,
Și cine-a binecuvîntat această țară
De-aduce-n lume-o veste-atît de mare?

Nu e departe țara minunată.
E-n inimă și-n mîna noastră este,
Păn-se înalță, luminînd, de-odată.
In orice țară-i țara de poveste!

Să-i cînt un imn acelei țări-minune
Ce-i cea mai fericită-n lumea toată.
Să facem tot, să i se poată spune
Germanie, acelei țări, odată...

In romînește de
DEMOSTENE BOTEZ

O seamă de cuvinte

N. A. Nekrasov.

„CUI I-E BINE ÎN RUSIA?"

Comparabil ca frescă socială cu Evgheni Oneghin al lui Puşkin, ca substanţă poetică cu Demonul lui Lermontov, poemul lui Nekrasov, Cui i-e bine în Rusia, una din marile capodopere ale realismului rus din secolul al 19-lea, reprezintă înainte de toate răscolitoarea dramă a căutării adevărului în condiţiile de crîncenă exploatare exercitată de către ţarism asupra poporului rus, asupra ţărănimii îndeosebi.

Înflăcărat de idealurile democraţilor revoluţionari ruşi, de ideologia acestora ca şi de o întreagă epocă de adînci frămîntări sociale, Nekrasov reuşeşte, pe parcursul poemului, să depăşească aceste înfrigurate şi dureroase căutări, atingînd însăşi problema mai grea — a căilor care duc spre acest adevăr, sinonim cu fericirea însăşi, cu fericirea de care erau însetaţi mujicii exploataţi.

Între plăsmuirea oarecum picarescă a grupului celor 7 ţărani hîtri, hăituiţi de foamete, porniţi din năpăstuitele lor sate, simbolic botezate (Găureni, Cîrpeni, Dăsculţaţi, Tremureni, Pîrjoliţi, Flămînzeni, Secoteni) să cutreere ţara în lung şi în lat pentru a afla „cui i-e bine în Rusia" şi introducerea în final a cîntecelor cutezătorului Grişa, există un lung şi ascendent proces de maturizare ideologică a poetului.

Caracterul înşelător al reformei ţărăneşti din anul 1861, pe care Cernişevski a numit-o mîrşăvie, e demascat de Nekrasov cu toată asprimea, chiar dacă numai la un mod constatativ, prin gura unuia dintre eroii săi, Iakim Nagoi: De unul singur, trudeşti / Şi, treaba cum isprăveşti, / Trei părtaşi vezi că răsar : / Dumnezeu, boier şi ţar !

Tragedia foametei care împînzeşte casele iobagilor, tortura, lipsa de libertate a acestora, temniţele, batjocura, huzurul moşierilor, alimentează inspiraţia poetului cu o vastă gamă de accente de revoltă culminînd în partea finală a poemului în „Un praznic să-i meargă vestea-n lumea-ntreagă".

Revolta poetului care a descoperit în răzvrătire calea sigură care duce la izbăvirea şi fericirea poporului, irumpe prin cuvîntul lui Grişa ca un sunet de trîmbiţă sfîşiind noaptea sclaviei: Sculaţi netreziţii, / Sosiţi nepoftiţii — /, Se strîng ca grăunţi / De pot urni munţi / **alternînd cu accente de imn către patrie:** Tu eşti şi calică / Tu eşti şi-nstărită /, Tu eşti şi-asuprită / Tu eşti şi voinică / Măicuţă-Rusie.

Suflul dramatic al poemului, acţiunea lui extrem de dinamică — la care colaborează variate procedee poetice (de la cîntece lirice, satire, balade, etc.) precum şi mijloace de expresie foarte bogate, — îl situiază printre marile creaţii poetice ale secolului trecut.

Neobosit şi inspirat traducător al lui Nekrasov, poetul Miron Radu Paraschivescu, învingînd sub raportul dimensiunii şi al mijloacelor de expresie (cu infinite nuanţe folclorice), o sarcină deosebit de grea, îmbogăţeşte literatura noastră cu o carte de autentică şi vibrantă poezie realistă.

V. NICOLESCU

Valentin Kataev:

LIVADA DIN STEPĂ

Romanul e scris în genul jurnalului, al relatărilor fragmentare, succinte şi directe, simple, fără adausuri suplimentare de ornamentaţie stilistică. Profesorul Vasili Petrovici care, conform principiilor sale de viaţă alimentate de doctrina creştină în virtutea cărora „lumea nu poate să se menţină prin ură", intelectualul îmbătat de mirajul minciunii după care se poate trăi, chipurile, „liber", făcînd abstracţie de mediul înconjurător, ajunge victima propriilor sale păreri. Alungarea de la liceu a profesorului, ostracizarea socială, sînt tocmai urmările convingerilor sale privitoare la faptul că se poate manifesta în plan intelectual rupt de societate, în deplină independenţă faţă de ea. Chiar şi la colegiul particular care nu are nici o legătură cu oficialitatea, Vasili Petrovici nu poate să rămînă cu sufletul curat cum visează, intelectualul „pur" care nu are nici o contingenţă cu viaţa obştească. O alternativă din două i se impune: a fi cinstit şi a vedea clar mersul evenimentelor şi a trece de partea muncitorimii — acţiunea se petrece în perioada revoluţiei din 1905, sau de a fi de partea reacţiunii. Un om cinstit, care să sfideze contactul cu mişcarea muncitorească, nu poate exista cum nici nu poate exista un om care şi-ar propune idealul unei vieţi libere în mediul burghez. Din momentul în care Vasili Petrovici nu vrea să se afunde în mocirla intereselor, nu i se mai recunosc nici meritele intelectuale. Stihia burgheză a profesiunii eliberată de orice legătură cu realitatea practică, căreia Vasili Petrovici îi rămîne credincios, îl goneşte dintr-un loc în altul. Închirierea unei ferme în nemărginirea stepei îi apare o soluţie salvatoare: aici fiind în adevăr departe de oameni, unde intelectualul va avea liniştea şi izolarea pe care le solicită. Numai însă că gesturile de a sfida lumea burgheză nu-i vor fi iertate. Ca nişte tentacule nevăzute ele îl cuprind, îl sufocă. Vasili Petrovici e unul dintre acei puţini intelectuali care nu văd furtuna ce se apropie, deşi trăieşte într-o precipitare a luptelor sociale, dar care este adus în această stare de iluzia unui modus vivendi intelectual fals. Şi toate acestea într-o epocă de vîrf a creşterii conştiinţei revoluţionare, în Rusia grevelor şi a emigranţilor, a luptelor dintre bolşevici şi menşevici. Romanul are un caracter educativ, oarecum didactic, scris pentru tineret, făcînd o pitorească descripţie a istoriei mişcării muncitoreşti ruse din primul deceniu al evului nostru.

Dar Vasili Petrovici nu vedea, sau mai bine nu voia să vadă nimic. Era în starea aceea chinuitoare şi desnădăjduită a omului de bună credinţă care-şi dă seama dintr-odată că tot timpul a fost înşelat grosolan: îşi dădea seama că-l înşelase viaţa.

„Pe cît se pare, trăise totdeauna în lumea iluziilor, şi cea mai primejdioasă dintre toate fusese aceea de a se socoti un om liber, cu judecata liberă. În realitate, cu toate ideile lui frumoase şi înălţătoare, cu tot sufletul lui neprihănit, cu toată inima lui nobilă şi cu toată dragostea lui nesfîrşită pentru ţară şi popor, nu fusese decît un rob, la fel cu toate celelalte milioane de ruşi: robi ai bisericii, ai statului şi ai aşazisei societăţi".

Ori de cîte ori a vrut să demonstreze că e liber, a eşuat, pentru că tot ce crede el e aberaţie. Dar cum pe fiul său Petea îl va salva din vreme dintr-o asemenea rătăcire tînărul muncitor Gavrik, Vasili Petrovici datoreşte renaşterea sa spirituală contactului cu muncitorii, cu Terenti Semionovici.

Omul nu poate gîndi liber, vrea să spună Kataev, atîta timp cît libertatea e un bun de castă, şi cum se înfăţişează în roman, există mijloace mai subtile de a sufoca visul de libertate, decît cătuşa şi celula de închisoare. Revoluţia care se simte, se aude, se pregăteşte pretutindeni, va spulbera iluziile, făcînd din libertatea şi dreptatea socială o realitate veşnică de care să se bucure şi Vasili Petrovici cum se va bucura ori care semen al său.

M. BUCUR

A. Vinogradov:

VIAŢA ROMANŢATĂ A LUI STENDHAL

Imensa frescă a Europei între anii 1812-1840, noua carte a lui Vinogradov, situează în tumultul evenimentelor, figura complexă şi luminoasă a marelui scriitor francez Henri Beyle, depăşind cu mult cadrele obişnuite ale unei biografii şi transformîndu-se de fapt într-un roman istorico-biografic. Uzînd de un material documentar imens, adesea inedit, şi încorporîndu-l organic în substanţa cărţii, Vinogradov a scris de fapt o operă beletristică în care Henri Beyle devine erou literar, fără ca prin aceasta, imaginea concret-istorică a autorului lui *Roşu şi Negru* să fie alterată întrucîtva. Acţiunea cărţii se constituie din evenimente trăite sau rememorate cînd de ofiţerul de intendenţă al marei armate napoleoniene ce invadase Rusia, cînd de călătorul pribeag, hărţuit pretutindeni de poliţia austriacă, italiană sau franceză, cărora le este deopotrivă indezirabil, cînd de funcţionarul însărcinat cu reprezentarea intereselor ţării sale de peste hotare.

Desfăşurată pe două mari planuri, planul rusesc şi planul francez, cartea lui Vinogradov prinde în obiectivul său multiplele relaţii ce există între aceste două ţări ca şi între celelalte puteri europene, participante la coaliţia Sfintei Alianţe şi aduce în faţa cititorului o întinsă galerie de tablouri şi personaje istorice aparţinînd unor naţiuni şi sfere de viaţă diferite, căci alături de Napoleon, Alexandru I, Franz II, Meternich sau Kutuzov, apar figuri de revoluţionari decembrişti ca acelea ale lui Rîleev, Turgheniev, prinţul Sirhanov sau de carbonari italieni ca Silvio Pellico, Monti, Ugo Foscolo, scriitori francezi ca tînărul şi încă puţin cunoscutul P. Merimée, temutul pamfletar Paul Louis Courier, sau popularul poet Béranger ori celebrul şi ciudatul poet englez Byron. Autorul urmăreşte astfel campania lui Napoleon în Rusia, cucerirea şi incendierea Moscovei în zugrăvirea căreia face multă risipă de culoare, retragerea marei armate din Rusia redată în tablouri de un realism zguduitor, închegarea Sfintei Alianţe, revoluţiile din Italia şi Spania dintre anii 1820-23, mişcarea decembristă din Rusia, revoluţia din iulie 1830, din Franţa, răscoalele muncitoreşti de la Lyon sau tulburările din Manchester etc. Toate acestea sînt privite prin perspectiva eroului principal, a cărei adeziune este puternică ori de cîte ori e vorba de lupta pentru libertate, împotriva despotismului. Din aceste foarte multiple împrejurări, din nevoia de a reacţiona într-un fel la desele solicitări la care este supus, iau naştere lucrările lui Henri Beyle semnate, după împrejurări, cu diferite pseudonime. A. Vinogradov urmăreşte cu atenţie procesul creării acestor opere ca şi ecourile ce le stîrnesc ele, introducînd cu pricepere, fine şi subtile analize critice ale acestora.

Oglindind o perioadă foarte intensă şi zbuciumată din viaţa Europei secolului al XIX-lea, utilizînd de tehnica întrebuinţată odată de eroul său în *Roşu şi Negru*, A. Vinogradov şi-a intitulat cartea în mod simbolic *Cele trei culori ale unei epoci*. Mi se pare deci ciudată hotărîrea traducătorilor Aurel Lambrino şi Ecaterina Antonescu, de a-şi intitula versiunea lor *Viaţa romanţată a lui Stendhal*, cu atît mai mult cu cît autorul a ţinut să exploateze în repetate rînduri tehnica simbolurilor folosite, subliniind că ele aparţin eroului său, Henri Beyle. Neavînd apoi de a face cu o biografie constituită din evenimentele strict particulare ale eroului, aşa cum a scris odată scriitorul german Ştefan Zweig, ci din potrivă cu o operă ce atinge cadrele romanului istorico-biografic, traducerea cărţii lui Vinogradov cu un asemenea titlu ni se pare neinspirată, deoarece titlul ediţiei ruse după care s-a efectuat traducerea, reprodus în josul paginii a doua, este simplu şi clar — *trei culori ale vremii* fără nici un subtitlu. Se cuvenea deci să se respecte titlul dat de autor operei sale.

D. PETRESCU

Dragoş Vicol:

ÎN MUNŢII DE MIAZĂNOAPTE

Romanul de faţă este al doilea volum din ciclul Valea Fierului, *autorul intenţionînd, probabil, să realizeze o imagine monografică a luptelor pentru mai bine a minerilor din Moldova de miazănoapte. Primul volum evocase rezistenţa minerilor faţă de barbaria fascistă. Acest al doilea volum este închinat bătăliei duse pentru modernizarea minei şi descoperirii unui nou minereu, fără de care sporirea producţiei e imposibilă.*

Eroii, cunoscuţi cititorilor din Valea Fierului, *sînt astăzi stăpîni efectivi şi efortul în care se angajează e o parte a luptei pe care o duc sub conducerea partidului, pentru eliberarea din cătuşele înapoierii şi sărăciei. Pavel Ursuţ — directorul minei, Ion Sava — secretarul de partid, Dranca, Teofil Ometiţă şi Balatiuc, ajutaţi de inginerul Uzum sînt în primele rînduri ale eroicei acţiuni transformatoare. Îndrăzneala şi perseverenţa comunistă vor învinge pînă la urmă manevrele sabotoare ale duşmanului de clasă, reprezentat prin figurile fostului patron Veizer, arivistul inginer Brumă şi osificatul şi răuvoitorul profesor Pascaly. Autorul a izbutit uneori să creioneze un tablou al acestei mari încleştări. Cele două tabere, definitiv detaşate, se află în permanentă ostilitate. Luptele se dau cînd frontal, cînd în tăcere, subteran. Duşmanului i se întind curse, e lovit în ingenioase ambuscade şi e îndeaproape hărţuit de întregul colectiv. Masca perfidă de „oameni ai muncii" sau de „specialişti de neînlocuit", pe care duşmanii o împrumută pentru a înşela, este pînă la sfîrşit smulsă, ei apărînd dezgoliţi în ipostaza reală de potrivnici înrăiţi. Autorul face eforturi să creeze o atmosferă specifică înfruntărilor de clasă. Adie astfel uneori a-vîntul luptei colective, se simte tonifiant încrederea muncitorilor în victorie; inamicului nu i se subestimează forţele şi scriitorul creează situaţii din care reiese strategia criminală a acţiunii duşmane. Demn de relevat e faptul că din roman se desprinde superioritatea moral-politică a clasei muncitoare, forţa sa de neînvins, capacitatea inepuizabilă de a zdrobi duşmanul şi a făuri bunăstarea socialistă.*

Dragoş Vicol a adăugat în al doilea volum al romanului său unele caracteristici noi cîtorva personaje cunoscute din romanul precedent. Comunistul Pavel Ursuţ, directorul minei, e figura cea mai izbutită. Sobru, pozitiv, luptă neobosit pentru recunoaşterea oficială a valorii minereului descoperit de Uzum. Atitudinea sa dîrză, bărbătească, aparenta asprime care îl învăluie, ascunde un suflet mare, capabil de multă duioşie. Prietenia cu inginerul Uzum, încrederea pe care i-o acordă, apoi încercarea de a-şi apropia sufletul îndurerat al Ilenei Dranca, sînt pilduitoare pentru omenescul eticii sale. Realizat în parte este şi portretul inginerului Uzum. Cinstea sa ireproşabilă, pasiunea sa de adevărat om de ştiinţă, străduinţa neostenită de a-şi pune descoperirea în slujba fericirii celor mulţi — sînt tipice pentru intelectualul care se alătură luptei socialiste. Bine surprinse prin anume trăsături — din păcate puţine — sînt şi unele din personajele negative. Se remarcă întrucîtva profesorul Pascaly şi Leonil Brumă.

Din nefericire autorul vădeşte în volum înclinaţii regretabile spre un pitoresc gratuit care încarcă parazitar unele capitole şi demonetizează fabulaţia. Vorbăria popii Balatiuc sau simulata demenţă a fostului administrator al lui Veizer sînt numai două exemple din multe altele, iar reuniunile „mondene" din salonul doamnei Veizer dau o notă de superficialitate şi „uşurătate" maşinaţiilor duşmanului de clasă. Descrierea încercării aceleiaşi doamne de a corupe moral pe soţia secretarului de partid e neconvingătoare şi facilitatea izbeşte în aceste pagini cu violenţă. Aceleaşi note se disting străveziu pe alocuri chiar şi în figurile cele mai izbutite: Pavel Ursuţ şi inginerul Uzum.

Într-o recenzie din „Gazeta literară" G. Dimisianu semnala în general cam aceleaşi carenţe. Pripită şi nu în întregime fondată ni se pare însă concluzia care gravitează în jurul noţiunilor: „insucces" şi „nerealizare". În munţii de miazănoapte nu e, firesc, o carte deosebită: vădeşte, dimpotrivă, destule deficienţe. Sublinierea acestora nu trebuie însă să ducă nedrept la un blam general, la negarea şi a ceea ce e izbutit în carte.

Z. ORNEA

Pop Simion:

ANUL 15

Anul 15 — culegerea de reportaje a lui Pop Simion—este un mănunchi de imagini culese în fugă de un artist foarte grăbit (mai grăbit ca oricare pentru că este reporter) să ne arate vremurile pe care le trăim. Oameni noi, comunişti ca Ion Corobea, conducătorul *„băieţilor"* care fac minuni construind din metal *„imensul sistem vascular al Romîniei"*, format din magistralele gazului metan, ca maistrul montor Petre Petre Enache din *„cetatea celulozei"* de la Brăila, ca Tofan Constantin, fostul plutaş, acum operator chimist la Săvineşti ca Popa Gavrilă, săpător de fîntîni în stepa dobrogeană şi deputat în Marea Adunare Naţională, ca Vlăduţ Nicolae, preşedintele colectivei de la Pecineaga, ca Gheorghe Firtea, ajuns, din lucrător, inginer chimist la uzinele *„Phönix"* din Baia Mare şi ca mulţi alţii, răspîndiţi pe marile şantiere ale socialismului, *impresionează*. De astă dată *impresionează* pe cititor nu prin arta scriitorului de a crea *„personaje"*, *„caractere"* etc. ci prin puterea de convingere a reporterului, care ne asigură că aceşti oameni *există* în realitate. Arta reporterului aici o aflăm în puterea de a reda curiozitatea, uimirea, entuziasmul, de care este cuprins, atunci cînd intră în fabrici şi uzine, cînd merge pe şantiere şi în cîmpie pentru a afla biografia acestor oameni cu care stă de vorbă.

Meşteşugul reportericesc al lui Pop Simion se află în curs de maturizare. Cu toate acestea, încă de pe acum i se pot contura cîteva procedee. Caracteristice sînt în primul rînd, desele referiri ale reporterului la persoana sa. Scriitorul ne spune că *„hoinăreşte"*, că *„se ţine scai de om"*, că e cuprins subit de o curiozitate irezistibilă. Aflăm că nu pricepe boabă din chimie pentru că a avut în liceu o profesoară imposibilă, o oarecare *„madam Metilen"* pe care începe s-o preţuiască acum, cînd, în convorbirea cu un specialist, e silit să se sprijine mai mult pe mobila lui fantezie.

Există apoi în reportajele lui Pop Simion o anume geometrie, un echilibru poematic, care constă în revenirea unei fraze cu rol de leitmotiv. Un capitol relativ la şantierul naval de la Galaţi, începe aşa: *„Arta de a face nave atrage, subjugă, recheamă"*. Urmează apoi un comentariu la amănunt şi apoi revenirea la fraza iniţială care i-a plăcut reporterului: *„De aceea, poate arta de a face nave atrage, subjugă, recheamă"* etc. Procedeul e folosit des, uneori ostentativ şi, deci, fără efect, mai ales atunci cînd se reduce la o expresie, o metaforă (ca de ex. *„iarba de culoarea fontei"* din stepa secetoasă a Dobrogei) găsită în chip fericit şi stinsă prin prea deasa repetare .Povestea cu „floarea meseriei", a fierarului de la Buhuşi şi a celor trei fii ai săi, se înviluie într-o atmosferă de legendă. *„Presimţirea"* plutaşului de pe Bistriţa care ştia încă din 1943 că la Săvineşti se va ridica un palat, aminteşte de Sadoveanu. Frumoase sînt paginile care vin, într-un fel sau altul, în atingere cu artele plastice. Portretul închinat vînzătoarei de la cooperativa din Sătic, un cătun pierdut în munţii de sub Piatra Craiului *(Muscelean-ca)* se inspiră din realitate dar şi dintr-un celebru tablou de Grigorescu: *Rucăreanca*, deşi se spune la un moment dat că munteanca descalecă şi leagă la gard, „calul mic şi bălan" pentru ca în pagina următoare să aflăm că de fapt calul e „murg".

Cu toate acestea cartea lui Pop Simion vădeşte un condei sigur în plină formaţie.

I. ROTARU

Pentru Concursul „Iubiţi cartea"

A. Fadeev:

„ÎNFRÎNGERE"

Ceea ce ne impresionează la fiecare din cărţile lui A. Fadeev este autenticitatea umană pînă la confundarea cu faptul istoric. Sentimentul realului îl trăim într-o asemenea măsură, încît nu ni-l închipuim pe autor decît ca martor nemijlocit al celor povestite. Aprecierea aceasta spantană cred că nu e greşită, deoarece creatorul neuitatului Levinson luptase el însuşi în detaşamentele de partizani ale Armatei Roşii, cunoscînd bucuria victoriilor cu şi durerea înfrîngerilor. Autenticitatea este verificată aşa dar odată mai mult.

După Maxim Gorki, cititorul de seamă al realismului socialist, Fadeev lărgea galeria eroilor revoluţionari cu personajul său principal din romanul Înfrîngere *(1927). Precum Pavel Vlasov, Levinson afirma o neclintită încredere în triumful cauzei muncitoreşti, o impecabilă conduită de comunist. Momentul de crudă încercare prin care trece (distrugerea detaşamentului de către alb, în războiul civil) reliefează superioritatea sa morală, inteligenţa, talentul de organizator şi de conducător. Asemenea trăsături recomandă o înaltă conştiinţă politică şi în acelaşi timp, cum se va vedea, o înaltă concepţie filozofică. Levinson se află în faţa unei tragedii: cea mai mare parte a oamenilor săi a căzut; a fost ucis pînă şi ajutorul de comandant Baklanov. Albii şi japonezii au cotropit regiunea şi sînt deocamdată deţinătorii puterii. Ce rămîne de făcut? În rezolvarea acestei întrebări stă întreaga valoare etică a cărţii. A se fi oprit la situaţia în sine a „înfrîngerii", romanul, care nu are o acţiune prea complicată şi nici o prea mare bogăţie de fapte, şi-ar fi pierdut aproape total interesul. Realitatea impunea însă o altă soluţie, care conferă un sens nou tragediei trăită de Levinson şi ai săi. Comandantul detaşamentului depăşeşte înfrîngerea momentană. Peste durerea pierderii atîtor tovarăşi de luptă, se ridică luminile viitorului, în care Levinson crede cu toată fiinţa sa. Aici stă caracterul optimist al tragediei, care mai tîrziu va fi numită ca atare (Tragedia optimistă), aici descoperim noua filozofie, care nu e alta decît a umanismului marxist:* „Levinson, cu ochii încă umezi, se uită tăcut la cerul acela nemărginit, la pămîntul întins care făgăduia pîine şi odihnă, la oamenii aceia depărtaţi de pe arie, pe care el trebuia să şi-i apropie în curînd, să-i facă tot atît de ai lui, tot atît de apropiaţi şi de dragi ca şi pe cei optsprezece care îl urmau în tăcere — şi încetă deodată să mai plîngă.

Trebuia să trăiască şi să-şi facă datoria".

Crezul acesta optimist preschimbă „înfrîngerea" *într-o victorie morală care nu lasă loc tînguirilor şi resemnării.* „Oamenii revoluţiei vor învinge!" *pare a spune figura înseninată a lui Levinson.*

În primul său roman, consacrat războiului civil, Fadeev şi-a concentrat privirile în chip deosebit asupra eroului principal. Şi nu numai dintr-o simplă logică artistică; ci pentru că Levinson, prin atributele sale umane şi politice reprezintă forţa unificatoare a colectivului, reprezintă ideologia înţeleaptă a partidului leninist. Nici personajele celelalte nu sînt mai prejos şi nici alte aspecte nu sînt neglijate. Fără să urmărească o largă tipologie, scriitorul realizează totuşi figuri distincte, bine individualizate, ca Morozka, cel care fură pepeni, ca oscilantul şi pînă la urmă trădătorul Mecik, şi ca Varia, femeia sensibilă şi sentimentală, atît de specifică marelui roman rus. Oamenii aceştia sînt asupriţi de război, de mizeriile unei vieţi hărţuite, dar ascund în fundul sufletelor duioşii, care izbucnind, stîrnesc lacrimi. Unul strînge la piept un căţel pripăşit, altul mîngîie botul umed al calului. Gesturile spun mult mai ales în asemenea situaţii crîncene, cînd gingăşiilor le ia locul tensiunea permanentă a luptei. Fadeev le-a simţit pe toate: farmecul iubirilor fugare, ca şi al pădurilor nesfîrşite ale Taigalei... Le-a simţit şi le-a văzut aievea, ca un fiu al acelor meleaguri îndepărtate, unde, în ciuda „înfrîngerii", biruitor avea să fie tot detaşamentul atît de greu încercat al eroicului Levinson.

AL. SĂNDULESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); **Dan DEŞLIU** (membru în Comitetul de direcţie); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcţie); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcţie).

ȘI VIAȚĂ

gașe plutesc în atmosferă și otrava lor coboară suflată de vînt pe trupul splendid al omenirii. Luați aminte, oameni!

III. Miracolul din cîmpie

Un prieten m-a tras într-o zi la vînătoare către întinderile năpădite de soare de pe malul drept al Bîrladului pe acolo pe unde gîrla își îndreaptă mersul, înainte de a se întîlni cu Siretul.

Ca să ajungem la locurile știute de dînsul, am mers o bucată de vreme pe malul apei, prin zăvoaiele de umbră și răcoare, acoperiți de dantele de verdeață ca o ploaie. Mergeam împotriva riului și apele lui coborau spre noi învestmîntate în fluturi de lumină tremurătoare ca să-și topească apoi strălucirile sub umbra neagră a sălciilor pletoase.

Curînd ne abăturăm și ieșind de sub bolțile de sălcii în soarele dimineții presărat pe cîmpie, urcarăm pe o măgură. De acolo ne aruncarăm ochii pe cuprinsul neted aprins de vîlvătaia răsăritului. Nu departe de noi, cîțiva cai pășteau cumințI cu umbrele culcate la picioarele lor.

Stăruia o liniște adîncă.

Caii se mișcară încet, trăgînd după ei umbrele lungi, și deslușii pe iarbă, lucind cu lacrimi de curcubeu în soare, o formă ciudată, vineție, care tremura ușor. Părea o mare și curioasă piftie răsturnată dintr-un castron, pe masa pămîntului.

Nu-mi dădeam seama ce poate fi și neobișnuita arătare îmi țintui ochii. Și deodată, gelatina se zgudui zdruncinată de o putere dinlăuntru, sticlindu-și cu aprindere curcubelul de culori; apoi pielița vineție — căci era doar o pieliță — se sparse îmboldită cu violență. Forma aceea ca răsturnată din ceaun se strică într-o clipă, cu desăvîrșire. Și după această scurtă dar năpraznică furtună petrecută în misterioasa alcătuire, sări din locul acela, în picioare, cu o mișcare sprintenă și nervoasă, o vietate neagră, udă, cu blana numai cîrlionți, aprinsă de lumină sub snopul pieziș de raze.

Era vre-un duh al cîmpiilor, rod al cine știe căror povești, care se încropea sub ochii închipuirii mele din tăcerea și singurătatea locului?

Dar după o clipă de nedumerire înțelesei și zguduit de o puternică emoție, inima începu să-mi zvîncească: vietatea care se ridicase pe picioarele prea înalte pentru corpul ei, sfărîmîndu-și închisoarea, era un mînz, profilat ireal pe cerul cu ape roșii.

Prietenul mă prinse de mînă fără o vorbă și amîndoi, împietriți și mici în fața minunii care se născuse parcă din pămînt, învăluiți de gînduri nedeslușite asemeni omului primitiv uluit în fața unei întîmplări neobișnuite, am stat să privim parcă înfricoșați, plăpînda și surprinzătoarea alcătuire de viață ce se iscase misterios, ca într-un miracol.

Mînzul rămase o clipă nemișcat pe locul unde se săltase, zăpăcit și uluit el însuși de soare și viață. Urechile ascuțite se mișcară ascultînd zgomotele noi. Parcă se gîndea. Se scutură. Și ca să nu se răstoarne de această grozavă sforțare, își depărtă puțin picioarele de dinainte. Apoi slobozi primul strigăt ca o muzicuță nepămînteană, primul glas adresat lumii din jurul lui, cu capul în vînt, tremurînd sub cerul de aquarelă. Poate că dăduse binețe chiar cerului, pămîntului și soarelui care-l împresurau ca pe un fiu al lor

Desen de TEODOR DAN

răsărit din bezne în cîmpie, asemeni unei plante.

Mama întoarse capul. Și-l plecă spre a-și putea privi mica odraslă. Ochii îi erau galeși și duioși. Buza groasă se mișcă și necheză ușurel. Nu, nu era nechezat. Era tot un cîntec din alt tărîm, o șoaptă de trîmbiță de argint, o chemare dulce, tremurătoare, plină de dor și dragoste, adresată puiului ei, care, nedumerit pentru tot ce se petrecea cu dînsul, aștepta parcă de undeva un semn spre a pătrunde înțelesul întîmplării de neînchipuit. Și la chemarea mamei puiul alergă desmeticit. Atinse cu botul burta iepei, ca un sărut, apoi lungi gîtul, întoarse cu gingășie capul, ciuli urechea — parcă să nu și-o vatăme — care atingea burta mamei, și botul lui, ca o neagră floare de gura leului, apucă un gurgui ca și cum încă pe cînd se afla în pîntecele aceleia care-i dăduse viață, închis în casa pe care acum o sfărîmase, aflase din murmurul sîngelui matern ce va avea de făcut cînd va ieși la lumină, ca să nu se-ncurce și să nu bîjbîie neputincios în marea trezire.

Sugea cu lăcomie, înfometat, încă nepriceput să-și aleagă poziția potrivită, stîngaci pe cele patru picioare subțiri și drepte ca niște bețe. Doar capul și-l potrivise cum e mai bine ca să-și ia întîia masă întăritoare și plăcută.

Mama ședea nemișcată și gînditoare, înfiorată de dulcea atingere.

Cînd se sătură, mînzul se-ntoarse spre chipul mamei și își alipi ușurel, de piciorul ei, capul cu nări fremătătoare, puțin ridicat. Și-n gestul tăcut al puiului și-al mamei care căta la dînsul cu ochii mari și umezi, plini de o nespusă bunătate și iubire, mi se păru că deslușesc deodată, aevea, toate acele ascunse, nevăzute și trainice fire care leagă cu atîta putere ființele între ele.

Limba grea a mamei desmierda domol delicata floare ce se topea de plăcere și necunoscute simțiri, cu ochii închiși.

Și deodată puiul tresări. Picioarele se scuturară. Se părea că o suflare de putere i se strecurase în mădulare. Resorturi tainice zvîcniră în corpul mic. Se desprinse de lîngă mamă și porni să alerge în copce mici pe șubredele bețe, aurit de soare.

Copitele sfîrîiau.

Dar n-a fost decît o scurtă zburdă. Se opri. Privi cu luare aminte răsăritul fierbinte care-i usca blănița moale, își mlădie gîtul, înălță botul și strigă, de astădată lung și puternic, ca trîmbițarea unei victorii.

„Trăiască viața", părea că spune strigătul.

Mama îi răspundea încetișor, fericită.

Reveni lîngă piciorul mamei, urmînd-o cuminte. Își plecă botul asemeni ei și atinse iarba pe care aceea o smulgea tăcută, dar pentru că această îndeletnicire lui nu-i spunea nimic, alergă din nou mai puternic, mai stăpîn pe el și pe picioarele sale, strigîndu-și din nou bucuria nașterii.

„O, ce bine e!" tropăiau copitele mici. „O, ce bine e!" „O, ce bine e!"

Bucuria aceasta grea mi se păru că o strigă și cîmpul și o duce mai departe Bîrladul pe umerii lui de valuri ca o mare izbîndă a vieții.

Și ca o ușurare a inimii încărcate de emoție, am șoptit-o și eu în văzduhul cald...

Și sub grandioasa cupolă albastră care ne acoperea, mi se păru deodată că se ridică din jurul nostru, umplînd cu armonii măreție bolta, un imn de pace și liniște, închinat vieții atot biruitoare.

Ne-am depărtat tăcuți, copleșiți de marea taină a firii pe care o văzusem dîndu-ne semn în fața ochilor noștri uluiți și pe care n-o trăisem niciodată atît de puternic ca în clipele acelea, singuri în nesfîrșita cîmpie, departe de lume parcă spre a simți cu mai multă putere nemăsurata minune care ne umpluse sufletul de vrajă.

Și cînd după o vreme ne ieși înainte vînatul după care pornisem gălăgioși, nici unul din noi nu ridică arma — zdruncinați în pornirile noastre — ca să nu jignim cu o crimă Firea, care de milioane de ani își risipește tăcută și neturburată nemaipomenita ei operă.

IV. Minunea din uzină

În uzina Ernst Thälman din Orașul Stalin, acolo unde zeul poreclit al războiului, însuflețit de fascism, își înjgheba păsările aruncătoare de moarte, am asistat cuprins de o nespusă emoție la taina nașterii uneltelor pentru înrodirea pămîntului.

Priveam impresionat cum alunecă, bolborosind, rîurile de stranie lumină ale oțelului fierbinte pe care iscusiții meșteri ai aliajelor l-au fiert la halucinantele vîltori din grozavele cuptoare ca miezul aprins al pămîntului.

Se deșira lumina din torente, și spuze de stele ne-înveluiau asemeni unei fantastice înflorescențe de uriaș alior cu mii de petale de aur.

Lava domolită, îmblînzită, gonește orbitoare sub ochii bucuroși ai meșterilor vastelor retorte. Umbrele lor lungi joacă legănate, parcă oficiind un dans de uriași, mîngîind zidurile negrei hale fulgerată de strălucitoare albe păsări.

Căldări cioplite în granit, cu fierturile de foc, își revarsă năvalnic scînteietoarele ape în formele ciudate de pămînt, din care să se înfiripe fragmentar mașinile păcii. Și-ntr-o clipă, odată cu aliajul ce-și strecoară în tipare șopîrlele iuți de foc, hala se umple de miros de pîine caldă și azimă, de parcă ar fi vrut să-mi amintească rostul pentru care se toarnă piesele.

Pîine caldă și azimă.

Îngenunchiați, alți meșteri mîgîlesc lacomi nălucile răsturnate din tipare. Și lanțul pieselor bizare, neînțelese pentru mine, aleargă mai departe spre a fi rostuite cu mîini dibace; îmbucate și îmbinate, pentru ca toate la un loc să capete chip și formă și viață, ca în basmele copilăriei Făt-frumosul ciopîrțit de zmeu.

Și iată, ovrăjitorii tăcuți ai farmecelor moderne au picurat pe încheieturi apă vie și-n fața ochilor mei dornici și avizi, s-a ridicat în picioare masiv și plin de o nespusă și grea trufie, calul năzdrăvan al cîmpiilor cu pîine: tractorul.

Privesc tulburat, în uzina odinioară a morții, tractoarele ca niște puternici boi roșii cu greabănul zdravăn, înșiruite în parcul plin de floare. Peste ele se apleacă frunzișul copacilor ca niște mari cununi pentru învingători. Tractoarele stau în fața mea împresionante și vii, înalte-n șolduri, strălucind în lumină, gata să pornească pe-ntinsele țarini socialiste, ca o biruință a păcii asupra războiului.

Ca niște noi alhimiști ai erei noastre, meșterii au prefăcut cu degetele măestre, în aur mai prețios decît aurul, rădvanele tractoarelor, pentru tihna mare a omului.

Istoria gîndirii omenești n-a cunoscut o putere atît de mare ca aceea care împinge astăzi oamenii la fapte mărețe. Un umanism nou a săltat pe fața pămîntului ca o stîncă uriașă în urma unei zguduiri geologice. El pare o bintă strașnică de care corăbiile lumii își leagă odgoanele.

Umanismul socialist.

Zoriți, meșteri, zoriți. Pe zidul înalt al cerului albastru, pîlpîie ca cel dintîi răsărit dăruit pămîntului, zorii comunismului, pacea și liniștea popoarelor.

V. Chemare către oameni

Ridicați-vă, oameni!

Mai tulbură evul negura întunecată a străvechii barbarii. Îndemnul la distrugere cutreeră țărmurile lumii ca o neagră pasăre de pradă. Războiul își ridică greabănul fioros și urletul lui cutremură umanitatea jefuind lumea de armonii. Dar viața urcă învingătoare din toate ungherele, lacomă și strălucitoare: superba biruință a pădurii renăscute, a cîmpiilor învesmîntate în blănuri grele de grîne, a uzinelor care-și risipesc prețioasele unelte de muncă oamenilor, a științei care-și înalță uluitoarea arborescență în cosmos.

Ridicați-vă, oameni!

Smulgeți ierburile de spaime care încearcă să năpădească inimile. Goniți nălucile de groază grămădite asupra omenirii pentru ca violele vieții să ne desfete auzul. Salvați din dezolare sufletele.

Ridicați-vă, oameni, cu mînie mare împotriva acelora care vă recupețesc viețile spre a-și umple pungile cu galbeni; care pregătesc să năpustească asupra pămîntului reptilele întunericului total, haosul și îngrozitoarea tăcere a bombei atomice.

Hiroșima!

Amintiți-vă, oameni, de orașul spulberat în neant la semnul imperialismului.

Amintiți-vă!

Apele mării răscolite spală sălițea Hiroșimei și fiecare moleculă aleargă cu valurile pe toate mările lumii să vestească necurmat omului din cele patru vînturi teribila tăcere și cumplitul pustiu al Hiroșimei.

Nu uitați!

Ridicați-vă, oameni!

Aprindeți-vă glasurile, strigați cu țipătul copilului care s-a ivit din taine în lumina dintîi — țipătul minunat al vieții — apărîndu-vă odoarele, tezaurul de cultură, gemele civilizației.

Ridicați-vă, oameni, cu grozava putere pe care o pune firul plăpînd de floare în numele vieții, spre a străpunge coaja pămîntului. Glasul vostru să fulgere spre a rostogoli de pe saltelele îndopate cu aur, pe aceia care în numele aurului și-n numele ultimei lor rațiuni, moartea, trîmbițează pîcla prăpădului atomic.

Hiroșima!

Ojizosan, zeul păzitor al săracilor și ocrotitorul copiilor, și-a risipit fărîmele de piatră și el nu mai stă de veghe pe drumurile Hiroșimei, multiplicat, să aștepte, cu zîmbetul său de supremă bunătate și iubire, cununile de crizanteme, ofrandă adusă de oamenii orașului, pentru a le apăra copiii. Au pierit copiii și toți zeii ocrotitori din credințele săracilor.

Un zeu nou se înalță în lume. E forța popoarelor care luptă pentru pace și viață.

Forța nemăsurată a popoarelor.

Porunciți, voi mame, care cunoașteți beatitudinea primului zvîcnet al copilului în pîntece; care-ați simțit dulcea bucurie la chemarea dintîi cu glas de însuflețită floare: MAMĂ.

Nu îngăduiți, voi copii, ca orhideele ochilor voștri să se cufunde în somnul de noapte fără de sfîrșit, în cea mai frumoasă primăvară a voastră, în cele mai frumoase primăveri ale voastre.

Ridicați-vă, popoare!

Ridicați-vă, din toate zările, din cele patru vînturi, milioane, sute de milioane, miliarde, albi, galbeni, negri. O singură culoare are sîngele vostru: e roșu ca soarele care-și revarsă garoafa.

Aceeași bătaie au inimile voastre: ele bat pentru marile miracole ale lumii.

Același gînd vă mistuie deopotrivă, amețitor: dragostea pentru visurile care înfiripă bunurile omenirii.

Ridicați-vă, popoare...

Ridicați-vă, popoare..

DINTRE SUTE DE CATARGE...

MIHAIL VOICU: Versurile au naturalețe și unele sclipiri de imagini:

Îl răpi din amorțeală
Un suspin de ciocîrlie —
Neagra beznelor tocmeală
Se clătea din temelie.

Ca punct de plecare — merită atenție. Altfel — mai ai multă muncă în față, mai ales pentru adîncirea ideilor poetice. Mai trimite-ne.

VIORICA CERNEA: Pentru a „imita" pe Topîrceanu, maestrul „parodiilor originale" este nevoie și de talent și de îndrăzneală. Se pare că d-ta le ai pe amîndouă, (deși nu încă în măsură suficientă) cel puțin după lectura unor încercări ca „Măr cu flori de aur". Mai închegat ni s-a părut „Sonet simbolic", pe care îl și transcriem:

Ascultă-i versul. E puțin lunatic,
Puțin dispers, puțin serafic poate,
E un hibrid cîte puțin din toate
Și pe deasupra mai e și schematic.

Dacă-i asculți accentul singuratic
Te năpădește-o jale ca de moarte;
Viorile luminii-s toate sparte
În ritmu-i desuet și-ades apatic.

El poartă-n sine lîncede- aspirații
Și-năbușind a direi dulci vibrații
Din vorbe goale a-nchegat simbolul.

Și numele-i tot mai arar apare.
Poetul și-a plătit din plin obolul
Acelei zeități ce-i zic: Uitare.

NICOLAE VEREȘ: O imagine notabilă în „Primii fiori", care ar fi meritat o muncă de dăltuire din partea d-tale:

Nu-i ofiliți nici cu laude, nici cu negații;
Ajutați cu migală și grijă
Rădăcinile lor ce pipăie seva pămîntului
Să găsească adevărata hrană.

Foarte rar se întîmplă ca în momentul cînd ți s-a conturat o imagine să-i fi găsit și expresia optimă. Incîntați (pe drept cuvînt, uneori) de descoperirea făcută, tinerii (și nu numai ei) se grăbesc s-o noteze fără să-i întrezărească perspectivele. In felul acesta se opresc pe prima treaptă, la capătul de jos al scării. In „Balada ostașului sovietic căzut pe Someș", de exemplu, ai procedat altfel, sau prima cristalizare a fost mai fericită. Dar, în fond, exigența autorului față de el însuși nu pornește de la a deosebi între ceea ce este încă embrionar și ceea ce este realizat?

ION TIMOTEU: Așteptăm altceva.

BETI IOSIF: Imaginile curioase cam dispăruseră, la un moment dat, din manuscrisele d-tale. Acum s-au înmulțit. Iată, de exemplu, această scurtă poezie:

Soarele de mult mă place.
Mă privește lung și tace.

Ochiul după mine-i curge,
Să m-apropii dau, el fuge.

Nu e zi să fie rece.
Noaptea, cu alta-și petrece.

Nelipsite de o anumită grație (cu tot „ochiul care curge") versurile pun cititorul în dilemă. Ce simbolizează soarele? Poate dragostea în sine, admirația ferită de orice contingent? Greu de răspuns, mai ales că versurile d-tale, telegrafice la extrem, te invită să le desprinzi de context, și impresia generală este de fragment răzleț. Credem că ar trebui să recitești mai atent ceea ce scrii, pentru a nu-ți risipi talentul în caligrafii sterile.

VICTORIA ANA TĂUȘAN: „Cîntec de palmier" se cere prelucrat, în forma actuală este numai o notiță de lucru. Celelalte sînt sub posibilitățile d-tale.

PETRU NODIȘ: Faptul că ești îndrăgostit de poezie nu trebuie să te împingă la neglijarea obligațiilor asumate pînă acum, pe motiv că „îi voi înfrunta pe toți și de poezie nu mă despart". Nimeni nu-ți poate cere să te „desparți" de poezie, dar dacă o consideri drept o profesiune, cu care ai hotărît să ți-o flocunești pe cea actuală, s-ar putea ca socoteala d-tale să fie greșită. Să citim ce spune poetul M. Isakovski: „Poet nu poți deveni chiar dacă ții morțiș la asta! Ți se pare că ai calități poetice; însă poezia este un lucru foarte înșelător, și nicio-

AUREL CĂLUGĂRU

STEAUA fără NUME

LA ASELENIZAREA RACHETEI

Mamei

Pe cînd voi pune însumi piciorul meu, și cînd
Voi pipăi cu mîna podoabele din cer,
Și am să fiu acolo unde-mi spuneai tu ieri
Că nu ni-i dat s-ajungem, noi oamenii, nicicînd,
Te vei întoarce, mamă, spre fiu-ți răzvrătit
Ce nevrînd să rămînă cu tine-n resemnare
S-a avîntat de tînăr cu noul val stîrnit
Spre cucerirea vieții de clasa muncitoare.
Și-nțelegînd, prin lacrimi, că fiul tău a dat
De rosturile vieții, care ți-au fost ascunse,
Scîrbită-adînc de basmul cu taine nepătrunse
La care anii vieții, șirag, i-ai închinat,

Spre fiul tău, sub roșul drapel stăpîn pe zare,
Trimite-vei tîrzia ta binecuvîntare.

IMPURITĂȚI

De te-ai trezi odată că nu mai apar zorii
Ori soarele-și păstrează doar pentru el căldura,
Ori așteptata ploaie că n-o mai lasă norii
Să-și cearnă-mbelșugarea, trezind semănătura;

De n-ar răspîndi floarea cîntarea-i de parfum,
De și-ar opri și vîntul primenitor solia
Ori, egoist, pămîntul n-ar mai vroi de-acum
Să dăruiască seva care-ți hrănește via;
Dacă-ar lua odată exemplu de la tine
Natura, însușindu-și apucătura ta —
Ai cugetat vreodată la ce s-ar întîmpla?

Burghez ce-aduni de secoli, și-ți mai întinzi pereții,
Nedînd nimic în schimbu-ndelungului luat,
Ești singura celulă impură a vieții
Și de-a neghinei soartă, e rău că n-ai aflat...

În mina de cărbuni

...Ecouri încolțite, în stînci și în graniturI
Cuprinse-n amorțire de somn elegiac;
Am coborît îmi pare sub patru, cinci pămînturi,
Pe-o scară încheiată de jumătăți de veac.
E mina amorțită de taine seculare,
— Un monstru frînt de vreme, cu tîmplele nătîngi;
Ciocanul pneumatic, îi răscolește-n șale
Filonul de cărbune cu măduve adînci.
Văpăi revarsă becul, în limbi sfîșietoare
Ce sfarmă întunerec pe stînci pietrificat;
Minerii-s niște vulturi cu ochii mari, de soare,
Trecînd în ritmul muncii pe cerul răsturnat.
Cînd am intrat în mină, eram cuprins de noapte,
Doar inima în mine prindea a licări;
Acum cînd văd minerii cu gene-mpurpurate
Cum sfarmă-n stîncă zodii, deapururi aș citi
In cartea ceea neagră, pietrificată-n mină
De anii fără număr și fără de măsuri;
I-aș răscoli prin file șuvoaie de lumină,
Le-aș scoate peste zare, reînviind păduri.

PETRU NODIȘ

Balada ostașului sovietic căzut pe Someș

Plouă peste Someș,
Plouă peste văi,
Plouă peste țărna
Care ochii tăi
I-a umplut cu noapte
Poate sus, pe Volga,
Poate mai departe,
Te așteaptă-o mamă
Încă-n strai cernit
Iar o fată blondă,
Crud mesteacăn tînăr,
Zarea o întreabă
De ce n-ai venit
Plouă peste Someș,
Plouă peste văi,
Peste țărna rece
De pe ochii tăi
Cad mărgăritare
Plouă peste Someș,
Plouă peste văi...
Peste-ncremenirea
De pe ochii tăi
Holde cresc, voinice
Tu te-ai frînt în beznă
Să-nfloreșți în spice,
Să rodești în bobul
Strugurilor grei
Tu ți-ai dat viața
Gliei someșene
Pentru fericirea
Oamenilor ei.

NICOLAE VEREȘ

dată nu poți spune dinainte dacă cineva poate sau nu deveni poet, chiar dacă face poezii. Iată de ce nu trebuie să rezolvi problema viitorului dumitale într-o formă atît de categorică. Doar ești încă tînăr, iar la vîrsta dumitale nu poți hotărî dinainte dacă ai sau nu talent". Ți-am reamintit acestea nu pentru a-ți domoli elanul poetic, ci pentru a chibzui mai bine. Printre încercările trimise sînt și unele promițătoare, ca „In mina de cărbuni", pe care o reproducem. Așteptăm vești cît mai bune de la d-ta.

ȘT. C. AMARANDI: Corecte, cu unele sclipiri, încercările d-tale nu sînt pe deplin edificatoare. Mai trimite-ne.

MARCELA OPRIȘ: Ce idee, să stai „de vorbă cu peștii despre ziua natală"! Finalul interzice orice comentariu:

M-așteaptă bucuria de a trăi,
de a trăi,
de a trăi, o, peștilor!

In felul acesta, poezia se poate scrie de dimineață pînă seara, fără întreruperi și corecturi. D-ta te-ai lăsat lezne convinsă de beția înșirării cuvintelor pe hîrtie. Te sfătuim să reîncepi, pornind de la istoria poeziei românești.

Mihu Dragomir

ARGONAUTII VIITORULUI

Nimic nu-i mai asemănător flăcării dorinței de mai bine din noi, ca scînteierea îndepărtatelor stele, și nimic nu-i mai aidoma visului perfecțiunii, care ne frămîntă, ca infinitul cerului. Astrele au vorbit totdeauna sufletului omenesc, adresîndu-se acelei scîntei de ideal care mocnește în fiecare din noi. Chemarea zărilor albastre și căutarea noilor căi au fost totdeauna înfrățite. Miturile străvechi au fost decantate de mîlul neștiinței și al falselor credințe și în adîncul potirului a rămas nestemata, dorința de depășire a omului. Ce-a fost spre exemplu legenda Argonauților? Cerul cu stelele revărsîndu-și minunățiile peste privirile noastre, a încîntat mii de generații. Fiorul frumosului a fulgerat peste tabloul înserării, în care era încrustat, ca o perlă, Luceafărul. Luna a vorbit o limbă înțeleasă de sute de miliarde de oameni, din clipa cînd omul și-a ridicat fruntea spre înălțimi. Nu se poate înțelege devotiunea cu care marii astronomi și-au închinat viața unei științe atît de îndepărtate de cotidian, dacă nu vedem în ei și poeții vrăjiți de minunea peisajului cosmic. „Muzica sferelor cerești" nu a fost o închipuire deșartă a unor filozofi elini, ci însăși armonia care se dezvăluie minții omenești care înțelege și care sub aparența încîlcită și confuză, descoperă măiastra îmbinare ascunsă a fenomenelor.

Fără ipoteze n-ar fi existat știința. S-ar putea ca unii să zîmbească îngăduitori și superiori la ceea ce au putut spune poeții despre aștri. Dar aceștia uită că numai din răbojul scrisului nu se naște știința, uită că însăși știința nu poate fi ruptă de om și de aspirațiile sale.

Visul milenar al oamenilor de a se avînta în zări, de a zbura spre soare, și mai departe, cum și de ce a luat naștere, nimeni nu poate răspunde cu exactitate. El a vrăjit mii și mii de generații ca ceva măreț și inaccesibil. O întreagă literatură a ficțiunii a luat naștere cu mult înainte ca știința și tehnica să poată răspunde la problemele concrete puse de cucerirea spațiului cosmic. Acum aproape două sute de ani, Bernard de Fontenelle în ale sale „Discuții despre pluralitatea lumilor" descrie cu lux de amănunte pe locuitorii celorlalte planete, deși cunoștințele fizice despre sistemul solar erau ca și inexistente pe atunci. Fontenelle a găsit mii de imitatori și continuatori. Descoperirea „canalelor" de pe planeta Marte de către Schiaparelli, la sfîrșitul secolului trecut, a alimentat o bogată literatură fantastică despre această planetă, literatură care continuă și acum să se dezvolte cu impetuozitate. H. C. Wells a imaginat cu mult talent pe marțieni și viața de pe această planetă și imaginația sa a cucerit și fascinat chiar masele largi atunci cînd mijloacele tehnicei radio au fost folosite pentru difuzarea plăsmuirilor sale.

A ști ce este pe Lună și pe alte planete „de la fața locului", a cînta viața și formele vieții pe alte lumi, a reuși performanțele cele mai curajoase ale geniului uman... sînt atîtea și atîtea mobiluri care au alimentat și alimentează asaltul Cosmosului.

Oamenii de știință, cu multă migală și perseverență, au adunat date și au închegat teorii care ne oferă acum imaginea destul de precară și completă a situației de pe Lună și de pe suprafața celorlalte planete.

Luna, pustiu al tăcerii, cu cerul de smoală, cu soarele alături de stele pe firmament, cu munții ireali dantelați din cretă, orbitori în lumina crudă a soarelui, cu fața pudrată de pulberile groase meteoritice, este ea un mormînt al vieții? Oare în adîncurile craterelor, în crăpăturile scoarței, ferite de arșița zilei și de înghețul nopții, trăind în urmele de gaze degajate de solul lunar, n-ar putea exista unele bacterii sau alte forme inferioare de viață? Și astfel știința lasă o poartă deschisă îndoielii. Să vedem Luna de la fața locului. Să contemplăm cu ochii noștri irealul peisaj lunar și să cercetăm fața ascunsă a Lunii!

Cum a început epopeea? În toamna anului una mie nouă sute cincizeci și șapte, oamenii sovietici au făurit primul corp ceresc. De miliarde de ani Pămîntul se rotea în jurul Soarelui, avînd ca însoțitor doar Luna. De miliarde de ani natura singură crease corpuri cerești. Și astfel omul a apărut în cosmos, a intervenit în cosmos, detronînd natura din privilegiul exclusiv pe care-l avusese pînă acum. Dar aceasta n-a fost decît începutul. În ianuarie, prima planetă artificială, rod al priceperii și măiestriei oamenilor sovietici, depășind puterea de atracție a Pămîntului, s-a avîntat spre Soare și astfel a luat naștere primul însoțitor al astrului zilei, ieșit nu din retorta nebuloasei primordiale ci din șantierele cosmice sovietice. Piramidele Egiptului de mult se vor fi prefăcut în pulbere pe fața pămîntului de nerecunoscut, dar mesagera cosmică va continua să se rotească mai departe pe căile cerului, ducînd cu ea fanioanele țării care prima în istoria lumii a început construirea comunismului.

Și-acum, în acest septembrie, cutezătoare spre Lună a pornit prima navă cosmică avînd destinația către primul corp ceresc atins de oameni. Primul corp ceresc atins de oameni este un pisc înalt, de zeci de mii de ori mai înalt ca Himalaia. Cine va cînta măiestria acelora care au reușit ceea ce părea dincolo de vis și de posibil? Cine va arăta lupta omului ca să stăpînească materia inertă astfel ca dîndu-i el o nouă viață să asculte porunca lui, la acele imense depărtări? Care poet va reuși să transfigureze cifrele, să facă să cînte fierul și mașinile electronice? Care poet va descrie țintirea mărului de aur de pe cerul nopții? Așa a început epopeea... Dar cine o va cînta ca s-o retrăiască milioane și milioane de oameni care se vor regăsi în fundalul acesta imens pe care se ridică cel mai înalt monument al civilizației zilelor noastre: cucerirea cosmosului? Cine va face simțită munca și priceperea și visul acelora care zile și ani de-a rîndul cu migala și cu încredere au înălțat această scară nevăzută pînă la Lună?

E o epopee a vremurilor noi, eroii sînt mii și mii de oameni cu creionul și cu dalta, cu gîndul și cu brațul, cu visul și cu truda...

E o altă plămădire și o altă dimensiune. Cine va cînta minunea vremurilor noastre?

Călin Popovici

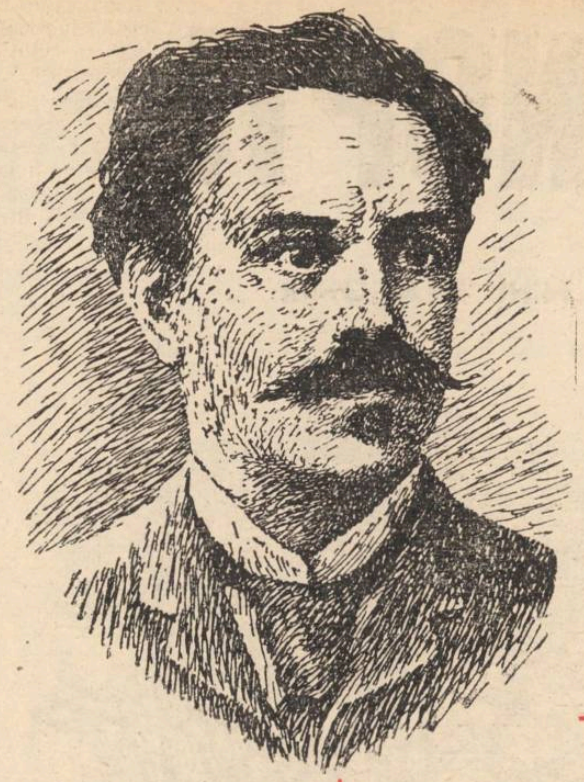

Centenarul nașterii lui

D. TH. NECULUȚA

Dacă încă mai dăinuie impresia că poezia lui D. Th. Neculuță este doar o imitație corectă după Eminescu sau Coșbuc, aceasta se datorește răspîndirii unor poezii de acest gen. De obicei, el este identificat fie cu poezia Cor de robi, *fie cu* Moment de revoltă, *poezii ce dau glas unei conștiințe puternice dar lipsită de timbru propriu. Este, credem, timpul să privim poezia lui Neculuță în ceea ce are ea într-adevăr realizat, fără să negăm, bineînțeles, valoarea de document uman și poetic a poeziilor lui din perioada de căutări. Poezia lui Neculuță cuprinde accente sigure, demne de orice alt poet format al epocii, aducînd acest plus extrem de prețios că ne vorbește de pe pozițiile clasei muncitoare. Cu totul remarcabile sînt, din acest punct de vedere, mare parte dintre sonetele lui Neculuță, reprezentînd o reală contribuție în poezia noastră.*

Sonetul, formă poetică dificilă și ilustrat extrem de slab, în secolul trecut, în poezia românească — în afară, bineînțeles de nepieritoarele sonete eminesciene — era considerat o bijuterie pentru lumea „subțire" și, cerînd prea multă trudă, nu convenea mulțimii de versificatori. Neculuță reușește să exprime în sonete chemările de luptă ale clasei sale și, mai mult chiar, pune catrenele și terținele să ne vorbească despre societatea viitorului, societatea pe care o construim noi astăzi, la peste șumătate de veac de la moartea poetului. „Sînt lava care arde și omoară, / și triumfală-n ziua mult visată / Voi izbucni la ceruri, liberată / Din orb abis, din noaptea-mi seculară. / Incendiul, în brațele-i de pară, / Va stringe lumea de păcat pătată, / Și plin' la cer, de cea din urmă dată, / Suna-va a războiului fanfară, / Distrucția și moartea între ele, / Ca pradă dreaptă, lumea vor împarte... / Iar, după ziua triumfării mele, / Cu-acest pămînt îndurător de moarte, / Edenul — pus de visul meu în stele — / Se va-nfrăți spre-a nu se mai despărți."

Ze influențe se mai pot desluși în acest admirabil sonet, în afara influenței ideologiei clasei muncitoare? Analiza ne dovedește, deci, că Neculuță nu ne interesează numai din punct de vedere tematic, așa cum se mai crede, că el nu este numai un imitator al lui Eminescu și Coșbuc, așa cum se crede de asemeni, că el nu este numai un popularizator al ideilor socialiste, ci este un poet în adevăratul înțeles al cuvîntului. Mesajul său revoluționar, imaginile clare și energice, limba cizelată, virtuozitatea artistică, — aceste calități evidente în poezii ca Poporul *— citată mai sus — au fost scoase la lumină de poet cu prețul unor eforturi eroice, și ele ni-l fac și mai apropiat. Nu este greu să ne închipuim condițiile de viață ale unui muncitor, hotărît să nu facă nici un fel de concesii, la sfîrșitul secolului trecut. Munca de rob, activitatea de partid și sindicate, mizeria materială, — nu l-au oprit să ajungă la realizarea unor imagini de profundă semnificație ca în* Uraganul: *„Pe-a zărilor gigantice portaluri / In carul tras de geniile firii, / Tu vii, călcînd pe trupul liniștirii, / Ucisă de sinistrele-ți semnaluri. / Și ca o lume-n prada răzvrătirii / La glasul tău, stăpîne, oști de valuri, / Cu scuturi albe, fug din mal în maluri. Fringînd catarge și dînd prăzi pieirii. / Luciri de fulger ard pe stema-ți sfîntă; / In cor haotic oștile te-aclamă. / Și imn de slavă tunetele-ți cîntă; / Cu-a ta suită, tu, cel fără teamă, / Te plimbi, nevrînd de-a mersului tău țintă / Nici cerului, nici lumii să dai seamă."*

Dar această splendidă imagină a vulturului murind, amintindu-ne de Heredia, ale cărui Trofee de aur sîntem însă ca și siguri că nu le-a cunoscut: „Al morții frig începe să te-nghețe, / Și văduv tronu-ți de granit rămîne / Și-n cerul clar, ca ochii unei zîne, / O, cum din el porneai cu-aripi mărețe! / Cum pălmuiau a fulgerelor fețe, / Și-n cor de tunet te plimbai, stăpîne, / Cum norii — fiii mărilor bătrîne, — / Mureau răniți de-aripile-ți semețe!"

Norii murind răniți de aripile vulturului, — iată o imagină memorabilă. Asemenea imagini găsim și în alte sonete ca Țintirimul naufragiaților, Cocoarele, Barca, *sau în cunoscutele două sonete publicate sub titlul comun* Sculați: *„Sculați!... Lăsați martirica răbdare. / Dreptatea, azi, vă-nchină a ei armă; Lăsați revolta ca să dea alarmă. / Din țărmi-n țărmii lumii muncitoare! / Mai tari decît cutremurul ce sfarmă / Și munți și muri și domuri sfidătoare, / Sfărmați al vostru Iad. Căci Omul n-are / O clipă drept: în lanț și-n iad să doarmă!"*

O deosebită importanță constituie faptul că aceste realizări n-au fost obținute printr-o trudă artistică mai mult sau mai puțin îndepărtată de vuietul vieții politice. Marea majoritate a poeziilor lui Neculuță sînt rezultatul înțelegerii a ceea ce numim astăzi comandă socială. Vom da numai două exemple. În noiembrie 1897 se produc în Capitală unele diversiuni antisemite, organizate de coaliția burghezo-moșierească. Un grup de studenți democrați editează, în grabă, la 28 noiembrie, numărul unic al ziarului „Jos vandalii!" dînd o meritată și demnă ripostă huliganilor. Printre colaboratori îl întîlnim și pe Neculuță, cu poezia „Vă înfrățiți, noroade!". Mai tîrziu, el revine asupra poeziei, îmbunătățind-o, aducînd-o la forma pe care o cunoaștem din volum sub titlul La un vandalism antisemit. *Pentru cei care socoteau, pînă nu de mult că Neculuță n-a fost cunoscut decît în restrînse cercuri muncitorești, vom nota că „Jos vandalii!" — s-a tipărit în 15.000 exemplare, cifră record pe acea vreme, iar întreg tirajul s-a epuizat fulgerător, încît cetățenii continuau să-l ceară.*

Dar pe lîngă acest aspect atît de important al activității de poet militant, Neculuță a fost și primul poet care și-a identificat poezia cu munca grea a activistului, dîndu-i valori noi, organizatorice, am spune. Se cunoaște îndeajuns de bine perioada trădării „generoșilor", perioadă deosebit de grea pentru mișcarea muncitorească. Atunci cînd partidul social-democrat al muncitorilor se dizolvase, prin trădarea mîrșavă a conducătorilor nelegați de clasa muncitoare, I. C. Frimu, cu o mînă de oameni rămași credincioși marxismului, preia conducerea, în condiții imposibile. El lovește necruțător în trădători și în semănătorii de panică, semnînd o serie de articole în „Lumea nouă" și chemînd la luptă. Neculuță era la postul lui. Cînd I. C. Frimu publică articolul „Mergem înainte!" Neculuță traduce în versuri această chemare: „Nu plînge! Dă-ți suflet, cu fire voinică / Te-avîntă-nainte pe valuri în spume, / N-ai teamă de neagra furtună, n-ai frică / Oricîte talazuri, oceanul ridică / In calea ta, Lume! / Tăcnească furtuna de furie suptă, / Și geamă ca iadul din basme oceanul, / Tu dă-te cu totul nădejdii, și luptă, / Și cîntă prin noaptea de fulgere ruptă, / Cătîndu-ți limanul."

Poezia întruchipează întrutotul acele zile cînd mișcarea muncitorească, trădată și dezorganizată își regrupa totuși forțele știind că viitorul îi aparține, în ciuda înfrîngerilor temporare, oricît de grele ar fi.

Cum se explică însă faptul că avînd o susținută activitate publică și realizări ca acelea pe care le-am subliniat, Neculuță nu este de fel înregistrat în critica vremii, iar după moartea lui se întinde o tăcere și mai grea în istoria literară ce găsea totuși loc pentru o lungă serie de versificatori total lipsiți de valoare? Explicația este lesne de dat, astăzi. În primul rînd, Neculuță n-a colaborat decît la ziarele și revistele mișcării muncitorești, sau în reviste cu existența efemeră, tot de orientare muncitorească. Desigur, mai nimeni nu se interesa de un poet care se manifesta numai în acest mod. Dar aceasta era numai forma manifestării. Fondul îl alcătuiau imaginile vii ale luptei de clasă ale revoluției ce se apropia, ale societății noi pentru care proletariatul se avîntase în luptă. Un poet consecvent revoluționar, carne din carnea clasei muncitoare, trebuia să fie respins din vitrina literară.

Cu toate acestea, Neculuță nu este unul dintre poeții uitați și redescoperiți astăzi de noua noastră istorie literară. Un fenomen unic, măreț prin forța ce o reprezintă, s-a petrecut cu opera lui. Figura poetului, versurile lui avîntate au străbătut calea pînă la noi, vii și puternice, în rîndurile mișcării muncitorești. Neglijată de istoriile literare, opera lui este totuși adunată în volum, în 1907, cheltuielile fiind acoperite prin subscripții printre membrii și simpatizanții mișcării muncitorești, care nu putea să lase în uitare pe unul dintre cei mai înzestrați fii ai ei. Volumul este reeditat, cu adăogiri, între cele două războaie, pare-se în 1919, sub îngrijirea neobositului Barbu Lăzăreanu. Cînd se împlinește un an de la moartea poetului, Sindicatul muncitorilor din Constanța trimite cercului „România muncitoare" o scrisoare în care, printre altele, se spun aceste cuvinte adînci: „In noi stă putința de a arăta recunoștință memoriei lui Neculuță și această recunoștință ar fi: „Dezrobirea noastră". In 1909, ziarul „Adevărul", care apărea la Budapesta în românește, ca organ al partidului social-democrat, reproduce poezia „Martiri și călăi". Aceasta dă naștere unui proces în fața Curții cu juri, redactorul responsabil al ziarului fiind învinovățit „pentru publicarea poeziei „Martiri și călăi" care conține agitație, ură etc. contra clasei de sus". Apărătorul, un avocat maghiar, „arată juraților cît de frumos e conținutul poeziei". In 1922, „Socialismul", organul Partidului Comunist, de curînd înființat, comemorează data morții poetului, numindu-l „un adevărat apostol al culturii și socialismului". Poezia lui Neculuță își urma cursul ei, îndeplinindu-și mai departe misiunea pentru care fusese creată.

Poezia lui Neculuță este un strălucit exemplu de felul cum clasa „muncitoare și-a păstrat și transmis, din generație în generație, valorile create de ea însăși și respinse de burghezie. Tipăriturile modeste, recitările la întruniri, șezători și mitinguri, trecerea din gură în gură, au format o istorie literară sui-generis, păstrîndu-i opera vie, mărindu-i prestigiul, an de an, tocmai pentru că poetul era exponentul clasei muncitoare. Poetul Cristian Sîrbu, muncitor cizmar și el, a explicat, credem, cel mai bine acest proces în poemul închinat lui Neculuță și tipărit — act de curaj — în 1940, în plină dictatură regală: „Gonite din palatele luxoase, / Mereu slăvite versurile tale / De cei ce fac cu munca lor mîndria / Poporului romîn — Măriei Sale, / Se-adăpostesc în gîrbove cocioabe, / Pe-nguste policioare afumate, / De unde seara mîini bătătorite / Le răsfoiesc cu sfîntă pietate / Și astfel cartea ta, ca o făclie, / Pe zări de vis în pîclă adîncite, / Lucind, arată calea mîntuirii / Cohortelor de suflete robite."

In anii noștri, cînd tirajul volumului Spre țărmul dreptății *se apropie de suta de mii, Neculuță ne privește cu ochii lui mari, în care pîlpîie o seninătate de copil, din incinta Academiei R.P.R., al cărui membru post-mortem l-au făcut tovarășii lui, muncitorii, astăzi victorioși.*

Locul lui în istoria poeziei noastre ne apare astăzi cu claritate și sîntem convinși că rezultatele cercetărilor ulterioare îl vor subliniа și mai mult. El este primul reprezentant al clasei muncitoare în poezia românească, ucenic poetic al lui Eminescu și Coșbuc. El este primul poet care leagă nemijlocit activitatea poetică cu munca de activist al mișcării muncitorești, îmbinîndu-le în mod organic. El este primul poet care nu mai privește socialismul numai cu înțelegere sentimentală, ci din rîndurile mișcării revoluționare, cîntînd nu revolta, ci revoluția.

Raportînd totul la condițiile în care a lucrat, poezia lui Neculuță este un exemplu pentru tinerii noștri de azi și de mîine. Dacă ei își pot permite visurile cele mai îndrăznețe, în realizarea acestor visuri, se întrețese și un fir din visurile muncitorului cizmar Dumitru Neculuță, prima valoare poetică ridicată din rîndurile clasei noastre muncitoare.

Mihu Dragomir

DISCUȚII

Noul și tinerețea în teatru

Este limpede că teatrul realist-socialist, teatrul cel mai înaintat al vremurilor noastre, este un teatru viu, dinamic, iscoditor, în continuă căutare a noului. Și tot atît de limpede este că teatrul românesc care merge astăzi cu hotărîre pe calea realismului socialist și a învățăturii lui Stanislavski nu se poate lipsi de această frămîntare creatoare. Nu trebuie să ne intereseze numai să facem spectacole „interesante" sau „îndrăznețe" ci să căutăm esența și sensul „noului" de care are nevoie acum teatrul nostru.

De la spectator, din direcția unghiului lui de vedere actual trebuie să pornim în căutarea acestui mult discutat „nou" — care — fără îndoială nu e un continent necunoscut. Știm cu toții că nu în decor, nu în costume, nu în lumini savante și arabescuri măiestre de mișcare vom găsi pînă la urmă fața cea nouă a teatrului nostru, ci într-o mai umană, mai adîncă și mai serioasă înțelegere a reflectării vremurilor noastre pe scenă.

La asta ne va ajuta cel care trăiește și crează pe această scenă: actorul. Noi va trebui să ținem seamă de structura lui psihică și temperamentală, de ceea ce are prețios și specific actorul român. Dar și el va trebui să ne ajute — să ne convingă că Gordon Craig n-a avut dreptate cînd vroia să înlocuiască actorul cu „supramarioneta". Să ne arate că vrea și că poate să-și gîndească arta, că e hotărît să o gîndească și să o clădească pe temelia unui realism-socialist pe care azi îl cunoaște și pe care-l poate îmbogăți prin strădania lui sporită.

Cînd încerc să găsesc o formulă sugestivă pentru ceea ce ar trebui să facem, și mai ales cum să începem, îmi vine în minte pilda uriașului șantier care e acum Bucureștiul.

Capitala noastră — este un oraș frumos. Un izbutit film documentar („București, oraș înflorit") ni-l înfățișa ca o imensă grădină. Vara trecută centrul orașului era cu adevărat o grădină. Acum e un imens șantier. Ce s-a întîmplat?

Da, pe bună dreptate s-a considerat că Bucureștiul nu e totuși destul de frumos pentru o capitală socialistă, în mijlocul secolului al 20-lea.

Și s-au întocmit planurile și machetele pentru ridicarea lui.

Acum proiectul a început să capete viață. Lucrurile s-au petrecut cu o iuțeală uluitoare. Cu aceeași iuțeală s-a schimbat și mentalitatea bucureșteanului. Din zori pînă noaptea tîrziu, trecătorii porniți spre treburi sau la plimbare zăbovesc pe la gardurile șantierelor, privesc, întreabă, comentează, se miră și mai ales se bucură. Nu cred că vreunul din ei o să rămînă cu nostalgia „Bucureștiului de altădată" a lui Bacalbașa sau Ionescu Gion.

Cam așa ar trebui să facem și noi. Adică: mai întîi planul, pe urmă demolarea (cît și cum trebuie) și abia la sfîrșit reconstrucția.

Cea mai importantă dintre operații e — fără îndoială — întocmirea planului. Cine să fie arhitecții? Orice om de teatru, care simte nevoia să meargă mai departe și mai adînc în arta lui.

Cred că ar trebui să începem cu o serie de largi consultări. Trebuie să recunoaștem că sînt prea rare (pe alocuri inexistente) contactele între cei care determină viața teatrului nostru. Nici măcar regizorii cu actorii nu se întîlnesc altfel decît în jurul mesei de repetiție. Cît despre întîlnirile dintre actori și critici, critici și regizori, spectatori și critici, actori și spectatori, sau spectatori și regizori, deși la multe teatre din București și provincie se pot semnala inițiative demne de luat în seamă și apreciat, n-au căpătat amploarea cuvenită.

Și cîte n-ar avea de întrebat spectatorul pe cei care fac spectacolul?

Și cîte n-ar avea de povestit actorul, pictorul și regizorul despre munca lor asupra spectacolului?

Și cîte n-ar avea de limpezit criticul dramatic asupra felului în care spectatorul trebuie să privească și să înțeleagă spectacolul?

Revistele și ziarele noastre, care în treacăt fie spus, au încă serioase lacune în privința teoriei și criticii dramatice, ar fi datoare să pornească acum o ofensivă viguroasă, sprijinită și organizată, bineînțeles, de forurile noastre tutelare.

La capătul unor asemenea sondagii în rîndurile spectatorilor și creatorilor de spectacole, e de nădăjduit că vom putea croi planurile viitoarei construcții a teatrului românesc.

Care ar putea fi obiectivele imediate?

In primul rînd, înființarea pe lîngă marile teatre, a unor studiouri. Direcția Teatrului Național din București a anunțat pentru această stagiune că în sala din piața Amzei se vor da cu regularitate spectacole de ora cinci; ceea ce ar putea însemna un bun început de studio, dacă repertoriul și factura acestor spectacole vor fi consecvente cu scopul lor.

Teatrul Municipal are un studio în sala „Filimon Sîrbu", care pînă în prezent nu-și justifică întotdeauna numele. Poate că o va face în viitorul apropiat.

Teatrele Naționale din Iași, Cluj și Craiova încearcă de cîțiva ani să-și facă studiouri. Nu știu dacă au izbutit, dar e neîndoios că au nevoie.

Teatrele mari nu se pot lipsi de studiouri. Aici își vor ascuți armele tinerii pentru bătăliile care îi așteaptă, aici vor învăța ce înseamnă gen și stil. Bineînțeles că și teatrele mai mici, în măsura în care simt nevoia, ar putea să-și facă studiouri, după puterile lor.

Pe urmă, o seamă de teatre, prin tendințele lor inovatoare și prin structura în general tînără a colectivului ar trebui să capete un caracter experimental mai pronunțat. Printre ele s-ar număra mai întîi mult discutatul „Teatru al Tineretului", apoi Teatrul „C. Nottara" și teatrele de stat din Satu Mare, Oradea, Sibiu, Galați, Piatra-Neamț, Botoșani, Bîrlad. Teatrele acestea tinere trebuie să încerce și să izbutească să înviorеze mișcarea noastră teatrală prin formula echipei tinere și a regizorului corector și animator.

Conferințele experimentale începute cu succes în București la Teatrul Național, Teatrul Tineretului și Teatrul Armatei ar trebui continuate și generalizate, în măsura în care nu se vor mărgini să fie exemplificări cuminți pe marginea conferințelor despre clasicii literaturii dramatice românești și universale.

Spectacolele cu discuții ar fi încă o formă de contact cu publicul care ar trebui reînviată.

Ca și serile de poezie care în ultimele stagiuni au adunat în sălile teatrelor un public entuziast.

Și fiindcă nu putem vorbi de teatru fără să pomenim de dramaturgie, va trebui să cerem dramaturgilor noștri să vină mai des la teatru, și nu numai la premiere. Să învețe mai întîi abecedarul tehnic, bucătăria teatrului. O să aibă atunci mai puține pricini să se plîngă de vitregia teatrelor.

Și încă odată: să ne luptăm pentru înființarea unor colective teatrale noi, tinere, puternice și îndrăznețe, colective echilibrate și omogene, înjghebate în funcție de afinitățile etice și artistice ale celor ce le alcătuiesc. Teatre în care educația și îndrumarea actorilor să fie făcută de regizori talentați, luminați și generoși, adevărați regizori animatori, care să caute și să stabilească profilul artistic al teatrului lor.

Să ne amintim vorbele lui Stanislavski: „Se pot face multe spectacole bune — ceea ce relativ nu este un lucru prea greu. Dar să educi și să creezi o trupă nouă și tînără, aceasta este o misiune de care sînt capabili puțini regizori".

Miron Niculescu

Bibl. Rep.

TRĂIASCĂ PRIETENIA ROMINO-SOVIETICĂ

TEMEIUL MARII PRIETENII

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTA a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R.

ANUL II Nr. 20 (31) • 15 octombrie 1959 • APARE LA 1 ȘI 15 ALE LUNII • 16 PAGINI — LEI 1,50

de Acad. CEZAR PETRESCU

Legăturile culturale sovieto-romîne, care nu datează de ieri, de alaltăieri, se împletesc, se contopesc cu celelalte legături geografice, istorice, economice, sociale, politice, etnice, chiar psihologice.

Acum cîțiva ani, în două conferințe rostite la Universitățile de la Moscova și de la Leningrad, mi-am mi-am îngăduit să încerc a disocia realistic origina acestor legături îndepărtate în timp. Iar într-o bună măsură pare-se că am izbutit atunci, după unanima aprobare a auditorilor tineri din cele două săli și după interesul viu al convorbirilor care au urmat și s-au prelungit prietenește peste modestele mele așteptări.

Faptul mă îndrituiește, cred, să amintesc acum fie și în treacăt măcar, tema acestor considerațiuni scriitoricesco-culturale, fiindcă înfățișează temeiul organic al marei și indestructibilei prietenii de astăzi. Nimic durabil nu răsare accidental, datorită unor circumstanțe efemere, ca frunza la vînt. Toate au rădăcini adînc ramificate în timp.

N-a fost o simplă întîmplare că acum două veacuri jumătate și mai bine, singurii cărturari romîni care s-au bucurat de o vază europeană, spătarul Neculai Milescu și Dimitrie Cantemir s-au refugiat în Rusia de urgia stăpînirii otomane și că au găsit acolo posibilitățile de lucru, de studiu și de afirmare. Ce-i aștepta sub teroarea sultanilor și vizirilor? Spătarul Neculai Milescu își pierduse nasul. Avea să-și mai piardă și capul, retezat și umplut cu paie. Dimitrie Cantemir la fel.

N-a fost o simplă întîmplare că acum un veac și mai bine, poetul romîn Alexandru Donici, după ce-l cunoscuse personal pe Pușkin în surghiunul său de la Chișinău și după ce-i tălmăcise cîteva poeme în stihuri romînești, apărea în istoria literară a patriei noastre cu un volum de fabule sub vădita influență a lui Krîlov.

N-a fost o simplă întîmplare că în aceiași vreme, Constantin Negruzzi, alt cunoscut personal al lui Pușkin, alt admirator și traducător al operelor sale, a creiat nuvela istorică romînă cu Alexandru Lăpușneanu și într-o mare măsură a pus bazele prozei noastre.

Cum n-a fost o simplă întîmplare că marele nostru Caragiale se înrudește cu marele Gogol în „O scrisoare pierdută" și cu Cehov în schițele de amară și caustică satiră din „Momentele" sale.

Toate dovedesc o întrepătrundere, o osmoză, o înrudire. Ceva mai mult decît o vecinătate geografică.

O asemănare de condiții sociale și politice, o paralelă de moravuri administrative, de probleme istorice și morale, de reacții scriitoricești.

Se poate afirma astfel, fără nici o exagerare că de un veac încoace literatura noastră a învățat de la marii scriitori ai realismului critic rus să se păstreze pe pămînt, să vadă mai clar și să simtă mai adînc aceste realități terestre, care reprezintă viața, viața autentică, nu meșteșugitele încantațiuni de vocabule sonore. Revoluția Marelui Octombrie a despicat o distanță, a creiat un decalaj.

Literatura, arta, cultura sovietică și elanul său creator, constructiv, își urmau o cale triumfală despărțită de noi prin faimoasele „cordoane sanitare" de tristă memorie. Dar în afară de acest timp pierdut, de această lipsă de informație și de contact direct, ce-au izbutit a izola baionetele de la frontieră?

Marile mulțimi muncitorești continuau a păstra ele legătura și prietenia, în vreme ce, între cele două războaie, literatura noastră întîrzia în atmosfera cehoviană, crepusculară, care era de fapt atmosfera morală și culturală a țării. Cauze și efecte...

Cînd zidul baionetelor a căzut surpat de realitatea victorioasă, vechea legătură, înrudire și prietenie au recuperat spontan vechile lor drepturi din adînc de veac. Luminosul și optimistul realism socialist al lui Maxim Gorki, ne-a deschis căile viitorului pe care le dibuiam în bezne.

E de mirare?

Și pentru literatura noastră de pînă la 23 August 1944, însemna neapărat o vină și o miopie?

Era numai rezultatul cauzelor și efectelor. Numai întîrzierea în timp, datorită condițiilor sociale și politice, istorice, speciale.

Înainte de 23 August 1944, ne aflam exact în situația de letargică paralizie a voinței și aspirațiilor din vechea Rusie, cînd Maxim Gorki îi scria lui Anton Pavlovici Cehov: „Știi ce faci dumneata? Dobori realismul (critic n.n.). Asta-i adevărul! Da, asta este — dumneta dai gata acest realism. Aceasta mă bucură extraordinar; de mult. I-o fi de ajuns! Ducă-se dracului! Într-adevăr a sosit timpul cînd eroismul devine o necesitate; toți vor ceva care să stimuleze, ceva viu, știi, ceva care să nu semene cu viața de azi, ci să fie mai mare, mai bun, mai frumos decît ea. Trebuie, neapărat, ca literatura de azi să înceapă a înfrumusețа viața și îndată ce va începe, însăși viața se va înfrumusețа, adică oamenii vor începe să trăiască mai intens, mai din plin. Acum însă numai uită-te ce ochi urîți au: plictisiți, turburi, înghețați. Faci o operă uriașă cu micile dumitale povestiri, prin care provoci în oameni dezgustul pentru această viață pe jumătate adormita, pe jumătate moartă, lua-o-ar dracul s-o ia!".

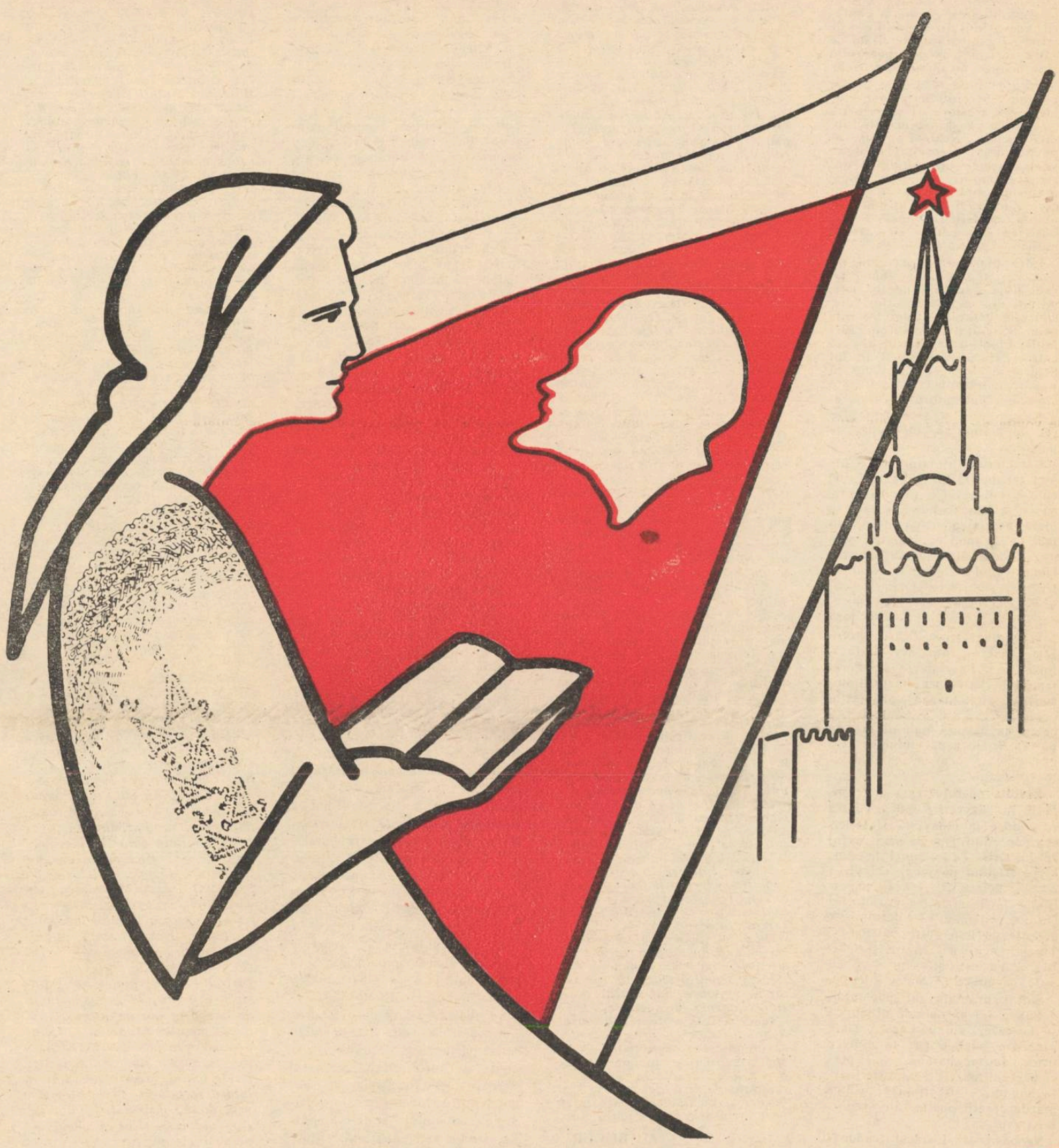

Iulian Olariu: PRIETENIE PE VECI!

Fost-a oare altfel și altul, climatul, efectul, ecoul literaturii și artei noastre, înainte de 23 August 1944, al întregii noastre culturi, în pofida caracterului său de acerb realism-critic?

Dar de îndată ce perdeaua de neguri s-a zdrențuit sfîșiată; de îndată ce s-au clarificat zările aurorei; cu ce unanim elan s-au înregimentat toți scriitorii, toți artiștii, toți cărturarii și oamenii de cultură, indiferent de vîrstă și de ezitările trecutului, într-o unanimă mobilizare pentru a cîștiga timpul pierdut! Ce sprijin am găsit toți în vechea prietenie și înrudire, care ne galvaniza și optimismul aspirațiilor, însăși rațiunea noastră de existență!

Trăim o epocă în care „eroismul devine o necesitate"— cum spunea Maxim Gorki, amarul. Iat-o, la acest început de eră atomică și de eră cosmică! Ce mai pare imposibil? Ce mai pare utopic?

Nu-i era celor mai eroice și fantastice realizări? Nu-i era cînd fantasticul a invadat în viața de toate zilele, cu micul infinit al atomului și cu marele infinit cosmic, puse amîndouă în slujba vieții, a păcii, a omului, a viitorului?

Fără activa, fără permanenta și vigilenta strădanie a marilor noștri prieteni, urmașii lui Pușkin, ai lui Lomonosov, ai lui Tolstoi, ai lui Mendeleev, ai lui Țiolkovski, ai lui Lenin, ce-ar fi însemnat toate aceste cuceriri ale geniului omenesc, puse în slujba uciderii și exterminărilor, a exploatării și morții, nu a vieții și a binelui obștesc, de jur-împrejurul planetei și dincolo, mai departe, în spațiile siderale?

Ah! Cît mi se strînge inima încărcată de atîția ani și de atîtea amaruri vechi-străvechi, că nu-s la început de viață scriitoricească să pot participa mai îndelung la viitorul lumii pe care-l pregătește marea noastră prietenă din răsărit pe măsura geniului omenesc, colectiv, uriaș, tumultos, nu pe meschina contabilitate a cîtorva fabricanți de arme atomice și de rachete cosmice, care plesnesc înainte de a purcede din loc!

DAN DEȘLIU

Pastel

E codrul tot un asfințit de toamnă...
Și dacă-n poieni ultimele flori
s-au veștejit — aceasta nu înseamnă
că nu mai sînt arome și culori,

că n-au rămas mestecenii și fagii
de aur vechi — că, seara, Dealul Gol
nu-l mai străbat ca-n primăvară dragii,
cu ochii-n zarea ultimului stol,

că nu se mai întîmplă vreo minune,
o zi de Mai în pragul albei ierni,
cu zîmbetu-i ce nu se poate spune
chemîndu-te la drum să te așterni.

E astfel, azi... Și pe sub coasta verde,
pălită de suflarea lui Brumar,
un tren fugarnic aburit și-i pierde
în limpedele cerului cleștar...

Șuieră lung: salută, pasă-mi-te,
ducîndu-se cu fumul după el,
vîlvorile cu zorii contopite
pe turlele cetății de oțel.

Șuieră lung: — Salut, scînteietoare
furnale — profilate pe azur!
Al vostru-i puiul auriu de soare
jucînd peste pădurea dimprejur?

O DEZBATERE ȘTIINȚIFICĂ A REALISMULUI SOCIALIST

Discuțiile purtate în ultimii ani în cadrul vieții literare sovietice, concretizate în dezbaterile în jurul realismului și a modernismului, în confruntările de opinii pe tema destinelor romanului contemporan, în demascarea pozițiilor ocupate de revizioniști în estetică — au adus numeroase lămuriri și precizări teoretice binevenite și utile. Rodnicia lor au resimțit-o nu numai opinia literară din Uniunea Sovietică, dar și scriitorii realismului socialist, atît din țările de democrație populară, cît și din cele ale lagărului capitalist. Ecoul pe care aceste discuții l-au avut și continuă să-l mai aibă în rîndurile scriitorilor din țara noastră, constituind pentru ei un îndrumar în propriile lor căutări și experiențe pe drumul unei literaturi a realismului socialist, ne îndeamnă să considerăm cu toată atenția desfășurarea luptei de idei literare din Uniunea Sovietică și, îndeosebi, dezbaterile teoretice în jurul problemelor metodei realist-socialiste. In acest sens, se cuvine să subliniem interesul pe care-l prezintă, pentru toți cei ce urmăresc dezvoltarea literaturii contemporane, sesiunea organizată nu de mult la Moscova de Uniunea Scriitorilor în colaborare cu Institutul de literatură mondială „A. M. Gorki".

Atenția ne este solicitată atît de temele principalelor comunicări, abordînd aspecte esențiale și, în același timp, mai puțin dezbătute ale metodei realist-socialiste (de pildă, I. Elsberg — Moștenirea clasică și caracterul artistic inovator al literaturii realismului socialist; **L. Novicenko** — Despre varietatea de forme și stiluri artistice în literatura realismului socialist; **A. Ivașcenko** — Realismul socialist și literatura contemporană din străinătate etc.), de orizontul larg al ariei literare incluse în cercetări, cît și de ascuțișul lor polemic, îndreptat împotriva teoreticienilor revizionismului și a diferitelor școli burgheze de istorie literară.

Dezvoltarea tot mai intensă pe plan mondial, pe care o cunoaște realismul socialist devenit un fenomen de o importanță primordială în viața artistică contemporană, a determinat axarea recentei discuții mai ales pe problema specificului estetic al metodei realist socialiste, cu toate aspectele adiacente complexe și interesante pe care ea le ridică.

Preocuparea de a defini caracterul inovator al realismului socialist manifestată de numeroși participanți la dezbateri, s-a conjugat în chip firesc cu cea de a stabili raporturile dintre literatura realismului socialist și moștenirea literară clasică dată, dintre realismul socialist și realismul critic. Pornind de la tezele fundamentale ale lui Lenin, de la articolele binecunoscute ale lui Gorki, esteticienii, istoricii literari și scriitorii sovietici au căutat să le dea o aplicare concretă în cadrul fenomenului literar contemporan.

Stabilind ca punct de plecare că „mersul înainte al literaturii pe plan mondial capătă expresia sa cea mai puternică și mai deplină în literatura realismului socialist" care „reflectă o epocă nouă de importanță istorică mondială", I. Elsberg arată tot atît de ferm că orice inovație, orice descoperire nouă în artă „se poate realiza numai pe baza experienței literare precedente, adică pe calea dezvoltării creatoare a principiilor artistice făurite de această experiență". A continua tradițiile clasice nu înseamnă a crea eroi după tiparul celor clasici, nici a repeta tablourile de viață realizate de scriitorii sec. al XIX-lea, nici de a relua mecanic procedeele sau soluțiile la care ei au ajuns în operele lor. Sarcina unui scriitor realist-socialist este de a găsi răspuns la numeroase întrebări pe care i le pune contemporaneitatea, de a făuri pe eroul timpului nostru, de a crea fresce ale vieții din zilele noastre, de „a da o oglindire veridică a epocii noastre cu tot specificul ei". Aceste rezolvări vor putea fi cu adevărat inovatoare, cu condiția ca să-și găsească întruparea în unitatea indisolubilă dintre conținutul de idei și forma artistică. Sarcina care se pune în momentul de față scriitorilor sovietici este de a găsi „o formă artistică, ce ar fi în stare să cuprindă, să întrupeze și să exprime conținutul nou și bogat al vieții... dezvoltarea multilaterală a omului sovietic... munca lui creatoare..." Dar totodată nu trebuie uitat că o formă cu adevărat inovatoare nu poate face abstracție de experiența clasică, preluată în mod creator.

Cercetarea practicii literaturii sovietice în planul tradiției și al inovației într-o problemă esențială pentru dezvoltarea ei și anume în problema eroului caracteristic, specific vieții sovietice, duce pe I. Elsberg la concluzia că succesele obținute în acest domeniu se datorează tocmai folosirii creatoare a realizărilor literaturii clasice în zugrăvirea caracterului integru, viguros al omului din popor, îmbinate cu reliefarea trăsăturilor noi cu care epoca socialistă l-a îmbogățit (contopirea intereselor individuale cu cele generale, eroismul, participarea activă la viața obștească etc.).

Problema caracterului inovator al literaturii sovietice a fost dezbătută și în comunicarea lui V. Perțov, care a subliniat ca o trăsătură distinctivă a ei optimismul specific celor mai minunați eroi creați de scriitorii sovietici, optimism care colorează pînă și conflictele și destinele tragice, ca o afirmare neînfrîntă a încrederii în biruința finală. „Optimismul literaturii noastre — a spus Perțov — decurge din tot sensul operelor și nu dintr-un desnodămînt fericit sau din superioritatea aritmetică a eroilor pozitivi față de cei negativi. ...Eroismul plin de optimism care-și face drum prin contradicțiile complexe, uneori tragice, ale epocii de trecere de la capitalism la socialism — iată măreața tradiție pe care se întemeiază literatura sovietică..."

Pentru scriitorii realiști-socialiști din țările de democrație populară sau din cele ale Apusului, prezintă un deosebit interes comunicările lui L. Novicenko și A. Ivașcenko. Țelul pe care și-l propune criticul L. Novicenko este de a răspunde acuzației nefondate a revizioniștilor, care trîmbițează despre „uniformitatea" literaturii realist-socialiste, arătînd toată bogăția și varietatea de forme și stiluri naționale ce este specifică artei sovietice. Respingînd teza revizionistă, după care orice formă, orice stil pot exprima conținutul de idei nou, socialist, al epocii noastre, criticul încearcă să scoată în evidență tendințele stilistice principale, dominante în literatura sovietică. El condamnă orice încercări de a obliga pe scriitori să creieze după tiparul stilistic al vreunui alt creator, fie el și de geniu, după cum de asemenea critică tendințele sociologist-vulgare de a delimita procedeele literare, mijloacele „îngăduite" în realismul socialist de cele „neîngăduite" și de a defini apoi natura sociologică și ideologică a fiecăruia dintre aceste procedee.

L. Novicenko caută să stabilească în literatura sovietică orientări și tendințe stilistice, care au un caracter național, care sînt determinate de specificul vieții naționale, de condițiile istorice, de tradițiile poporului respectiv.

Și dacă o primă deosebire s-ar putea remarca între literaturile popoarelor sovietice cu o veche și bogată istorie și cele cu o viață de dată relativ mai recentă, mai importantă este însă diferențierea condiționată de diversitatea tradițiilor istorice, a „formelor naționale", a trăsăturilor caracterului național. In acest plan, criticul sovietic dezvoltă o interesantă comparație între proza letonă din zilele noastre, cu preferința ei pentru romanul monumental, bogat, de larg orizont social și istoric și proza ucraineană, intens colorată de lirism, cu puternice elemente romantice. Subliniind importanța pe care o prezintă studiul diferențierilor stilistice pe bază națională, în cadrul literaturii popoarelor U.R.S.S., L. Novicenko arată că dezvoltarea culturală atît de intensă pe întreg teritoriul Țării Socialismului împiedică izolarea și anchilozarea în forme stilistice proprii și contribuie, dimpotrivă, la o bogată circulație și un fructuos schimb de experiență între scriitori. Procesul de „difuzie" al stilurilor, de apropiere între diferitele literaturi ale popoarelor sovietice, este favorizat de identitatea și comunitatea idealurilor estetice, ca și a metodei de înfățișare a realității, de o anumită comunitate în tematică, de orientarea spre folosirea creatoare a tradițiilor trecutului. Dar tot atît de comună diferiților scriitori sovietici este și căutarea unor noi mijloace de întrupare artistică a vieții, care să fie în stare să redea cît mai puternic fizionomia caracteristică a epocii noastre și pe omul făurit de ea.

Patosul comunicării lui A. Ivașcenko ca și al intervenției la discuție al criticului T. L. Motileva, este îndreptat spre demascarea și respingerea tezelor revizioniste despre „sărăcia" și „caracterul sectar, abstract" al realismului socialist. Scopul este atins prin cercetarea cîtorva momente și aspecte ale literaturiii realist-socialiste din Apus și în primul rînd din Franța și Italia. Criticul sovietic pornește de la constatarea faptului că realismul socialist și-a întărit pozițiile în toate literaturile din lume și explică fenomenul arătînd că „realismul socialist devine într-o măsură din ce în ce mai mare o formă a conștiinței naționale". Atenția lui A. Ivașcenko se îndreaptă spre urmărirea elementului național, a tradițiilor și specificului național-istoric în poezia și proza contemporană din Apus, cu referiri interesante la Paul Eluard, Pablo Neruda, Jorje Amado sau Louis Aragon. Caracterul cu adevărat inovator al creațiilor acestora, născute din cea mai autentică tradiție națională și clasică, se opune pseudo-inovațiilor moderniștilor. A. Ivașcenko arată foarte convingător că, sub aspectul valorii artistice, a autorității de care se bucură și a ecoului pe care-l are, nu creația moderniștilor, a decadenților, e cea care definește noțiunea de artă contemporană, ci acest rol aparține în întregime literaturii realist-socialiste. Spiritul de partid și perspectiva socialistă însușită și afirmată dau operelor realismului socialist o viziune amplă asupra vieții, putința de a sintetiza, de a adînci problemele sociale, un istorism care le situează deasupra altor creații contemporane. Influența principiilor realismului socialist în arta apuseană este puternică și acționează asupra unor școli și curente din cele mai felurite. Criticul sovietic ilustrează această ideie cu interesante și fine observații asupra neorealismului italian, născut în atmosfera luptei de rezistență națională, antifascistă, subliniind și părțile lui pozitive (democratismul tematicei, zugrăvirea oamenilor din popor, interesul pentru probleme sociale, ridicarea cotidianului la rangul de poezie și de eroic) dar și limitele și contradicțiile lui (lipsa unei orientări ideologice ferme, șovăeli ideologice, unele tendințe naturaliste). „Viitorul literaturii mondiale — conchide Ivașcenko — este legat de dezvoltarea realismului socialist. Realismul de tip nou, istoric, reprezintă ziua de mîine a literaturii din lumea întreagă, a oamenilor de artă, chiar și a celor care astăzi nu sînt încă legați de principiile lui estetice".

T. Negrescu

Contribuții la cunoașterea lui Al. Sahia

Contribuția unor cercetători literari a adus, pînă astăzi, în bună măsură, lumină în descifrarea activității atît de valoroase a scriitorului și luptătorului Al. Sahia.

Cum, însă, despre popasurile scriitorului în Craiova, oraș în care și-a petrecut o parte din copilărie și adolescență, s-a vorbit mai puțin, deși ele constituie adevărate puncte de reper în desfășurarea activității sale ziaristice și literare, menționîndu-le, socotim că am putea aduce unele întregiri la fișa cercetătorilor de pînă acum, sau a acelora care s-ar angaja să scrie o monografie Al. Sahia.

Dacă deschizi „registrul matricol" al fostului Liceu Militar din Craiova, unde Al. Sahia a petrecut șapte ani din viața lui de elev, la pagina 540, în anul școlar 1926—1927, găsești „Foaia matricolă cu situația școlară a elevului STĂNESCU GH. ALEXANDRU *(numele adevărat al lui Al. Sahia n.n.),* din clasa a VII-a". *Pe colțul de sus al filei, scris cu creionul, o mînă tremurîndă a menționat, probabil pentru o mai bună orientare a viitorului cercetător,* Al. Sahia, scriitor, mort 1937.

Citești totuși surprins că elevul Stănescu Gh. Alexandru s-ar fi născut „la anul 1906", cînd în realitate viitorul scriitor a văzut lumina zilei în 1908, „luna octombrie, ziua 9/22, în comuna Mînăstirea, județul Ilfov".

„Fiu al d-lui Gheorghe și al d-nei Voica" — cum stă scris în foaia matricolă — elevul Stănescu Alexandru „a fost înscris în clasa I-a a Liceului Militar din Craiova, pe baza certificatului eliberat de Școala Primară din Mînăstirea-Ilfov, sub nr. 4 din 20 iunie 1920".

Ascultînd mai mult de voința părinților, decît de propria lui dorință, copilul se prezintă la examen și este „admis în clasa I-a, în baza concursului depus în anul 1920, ca solvent, prin Decizia Ministerială Nr. 690 din anul 1920", obținînd „media generală de admisibilitate".

Din aceeași foaie, cu situația de învățătură, din notele obținute de elevul Stănescu Gh. Alexandru se poate vedea că anumite materii de studiu îl preocupau mai mult decît altele și, dintre acestea, în primul rînd, limba română, dreptul și economia politică, istoria și geografia, adică tocmai obiectele de studiu care vor sta la baza formării lui intelectuale de mai tîrziu. Curios însă, limbile moderne îl atrăgeau mai puțin. Cît despre întrucția militară, îi repugna cu desăvîrșire. Media trimestrială 6,00, 4,00, 6,00 (media generală 5,33), obținută la această disciplină, considerată de bază într-un liceu militar, o dovedește cu prisosință! Dacă la muzica vocală nu da dovadă de prea multă aplicație, la muzica instrumentală însă, avea notele cele mai bune. Interesul pentru muzică, precum și aplicația pentru desen dovedesc înclinațiile artistice ale viitorului scriitor.

La examenul de capacitate pentru absolvirea cursului inferior de liceu, „a fost declarat „admis", obținînd media generală „suficient".

In certificatul de absolvire al clasei a VII-a se menționează: „Partida din matricola elevului este închisă prin eliberarea certificatului de absolvire cu nr. 96 vol. II din 7/IX/1927".

Sînt cunoscute impresiile adînci pe care această instituție burghezo-prusacă le-a lăsat în mintea și sufletul scriitorului Al. Sahia. „Păstrez și astăzi cucuiul loviturilor de cravașă aplicate de către comandantul meu", va mărturisi mai tîrziu scriitorul, în Cuvîntul liber *din 9 februarie 1935.*

Și nu mai puțin cunoscută este atitudinea lui Al. Sahia în procesul luptătorilor comuniști judecat la Craiova în 1934, cînd, cu o intuiție clarvăzătoare, arată că în fața Tribunalului Militar din Craiova se sugrumă nu numai libertatea unor fruntași comuniști, dar se anticipa gîtuirea oricărei libertăți a poporului muncitor. Și aceasta, pentru că Al. Sahia înțelegea să-și pună scrisul în slujba poporului muncitor.

Mai puțin cunoscut, însă este faptul că prima lucrare a lui Al. Sahia U.R.S.S. — azi *a fost tipărită la Craiova.*

Rod al călătoriei sale în Țara socialismului victorios, U.R.S.S. — azi *nu a putut fi tipărită în București. Zadarnic Al. Sahia a bătut la ușile editurilor bucureștene, zadarnic scriitorul încerca să convingă vreun editor să-i publice lucrarea, care aducea lumină în jurul Țării socialismului. Dezgustat de amînări și piedici, de neînțelegeri și urmărirea siguranței, Al. Sahia și-a îndreptat privirile spre provincie. Legăturile lui sufletești cu Craiova îl atrăgeau spre aceasta. Iată de ce se adresează editurii* Ramuri *din Craiova, încercînd — și reușind pînă la urmă — să dejoace pe urmăritori.*

In scrisoarea din 5 decembrie 1935, adresată directorului editurii, scriitorul spune: „Iți trimit 100 de pagini. Te rog dă-le imediat în lucru." *Cu mari sacrificii, Al. Sahia procură singur hîrtia de la București și o trimite la Craiova.* „De două zile am expediat și 4 baluri de hîrtie la Sanft" *menționează el în aceeași scrisoare.*

Grija pentru clișee îl face să procure și hîrtia velină necesară acestora, ocupîndu-se în același timp și de executarea clișeelor la București și trimiterea lor fie prin curier, fie prin poștă, editurii. „Ți-am trimis astăzi și hîrtia velină 1650 coale. Clișeul cu Teatrul (adică al VII-lea) nu-l mai tragi, îl lași afară ca să se tragă odată toate opt", *scrie el editurii.*

Preocupat de punerea la punct a manuscrisului, dar în același timp și de tipărirea urgentă a lucrării, care trebuia să apară neapărat în decembrie 1935, Al. Sahia adaugă: „Mîine îți mai expediez și restul de manuscris. Totul este ca volumul să apară înainte de Crăciun, altfel este nenorocire".

Tot prin aceeași scrisoare, Sahia anunță pe editor: „Peste 2 zile îți trimit și clișeul pentru întîia pagină a copertei". *Și dornic să asiste la tragerea primei coale din lucrarea sa, Al. Sahia adaugă:* „Te rog răspunde-mi imediat cînd tragi prima coală. Vreau să viu și eu".

Faptul că volumul trebuia neapărat „să apară înainte de Crăciun", *căci* „altfel este nenorocire", *îl face pe scriitor să intensifice munca de redactare definitivă a manuscrisului, precum și corespondența lui cu editura craioveană. Abia expediată o scrisoare la 5 dec. 1935 și, imediat, în ziua următoare, la 6 dec. 1935, Al. Sahia trimite a doua scrisoare directorului editurii precum și ultimele pagini ale manuscrisului* „puse la punct". *Iată conținutul scrisorii trimise:* „Iubite Dle Făgețel. Îți trimit ultimele pagini puse la punct. Ți-am expediat de cîteva zile hîrtie pentru tipar și aceea pentru clișee. A mai rămas să-ți trimit doar clișeul primei pagini. Un clișeu din cele 9 din text, cel cu teatrul, nu-l mai punem.

Te rog răspunde-mi.

Cu dragoste
Sahia

Iată cum a apărut cartea U.R.S.S. — azi.

C. D. Papastate

Inceput de drum

CRONICA DRAMATICĂ

Dorel Dorian și Aurel Storin sînt, ca de altfel cei mai mulți colegi de generație din domeniul teatrului, doi căutători. „Tiparele" piesei clasice parcă îi incomodează și într-un fel se simt stingheriți de formulele artistice îndeobște folosite. Și unul și altul au căutat să exprime o problemă etică de mare importanță, în modalități deosebite deși, trebuie să spunem de la început, nu originale. Noutatea lor stă mai mult sub semnul experienței culeasă din diverse stiluri ale artei teatrale moderne. Procedeele au mai fost folosite, iar întrebuințarea lor abuzivă, deși tentează din punct de vedere tehnic, nu duce, atunci cînd nu sînt subordonate explicării evoluției caracterelor, la rezultate prea fericite. Dar nu-i oare nedrept să vorbim despre cusururile unei piese de debut, fără a ne opri mai întîi asupra virtuților ei? Pentru că Dorel Dorian, așa cum s-a observat, știe „să facă" teatru în sensul bun al cuvîntului. Piesa lui se urmărește cu încordare, te atrage, iar factorul surpriză intervine de atîtea ori încît niciodată nu ți-e îngăduit să faci pronosticuri asupra desnodămîntului.

Dorel Dorian și-a axat piesa pe cazul de conștiință al unui judecător cinstit care, respingînd presiunile reacțiunii și ale unor rămășițe de același soi din aparatul de stat, reușește — în lunile următoare lui 23 August 1944 — să descopere pe adevărații asasini a unui luptător comunist. Judecătorul Barbu Dragomir trebuie să reconstituie deci firele încîlcite ale unei crime odioase, făcînd dreptate din două puncte de vedere: mai întîi aflarea celor ce au comis asasinatul, al doilea repunerea în libertate și scoaterea din cauză a unui om nevinovat (inginerul Armașu), acuzat pe nedrept de a fi comis omorul. Armașu era o victimă, iar arestarea și condamnarea lui ducea la absolvirea de crimă a familiei Rosnovanu, industriași și politicieni dintr-un oraș de provincie, care premeditaseră asasinarea lui Panait Vancea. Dorel Dorian a realizat în bună parte demascarea burgheziei românești, trădătoare și criminale, manevrele ei oportuniste și necinstite în preajma actului de la 23 August. Și într-adevăr, Veniamin Rosnovanu, șiret politician și abil industriaș, vulpoi bătrîn în aranjarea unor combinații, în urma cărora să cadă tot în picioare, este un personaj bine prins, deși prezența lui în scenă este destul de efemeră. Ca de altfel și fiul său, Mihai Rosnovanu, aliaj bestial de cinism criminal și perversiune sufletească, surprins nu în nota sa caricaturală, ci în tot ce are odios, fără îngroșări inutile și pedalări insistente asupra comicului ce-l putea provoca grosolănia lui. Nu mai puțin demn de remarcat este portretul de astădată lucrat și în stil de caricatură, cu surprinderea acelor „manii" revelatorii pentru o mentalitate ciocoiască, stupidă, dar atît de josnică și înrădăcinată în rău, al Tildei Rosnovanu, completată în varianta ei senilă, decrepită, cu bătrîna Hortense. Iar pe alt plan, abilul fost judecător, ad hoc inspector ministerial, Valeriu Enăchescu, cu toată îndrăzneala lui flagrantă și siguranța cu care speră să abată cursul cercetărilor, ne stă martor alături de ceilalți enumerați mai sus, pentru paleta bogată pe care o mînuiește Dorel Dorian. Dar toate virtuțile sale de portretist s-au manifestat, cu precădere asupra lumii burgheze în acțiunea criminală. Figurile pozitive, înaintate ale piesei, muncitorii comuniști, judecătorul Barbu Dragomir, ca și celelalte elemente oneste (Traian Armașu, Elena Herescu) rămîn neconturate și au uneori numai un simplu rol de figurație. Și aceasta nu pentru că Dorel Dorian n-ar ști să construiască un personaj, n-ar avea calitățile cerute unui adevărat portretist, ci pentru că, așa cum anticipam, și-a ridicat, pe temelii insuficient de bine gîndite, piesa. Cele două planuri de desfășurare nu au fost bine dozate și proporționate și au dus la estomparea pînă la completa diluare a figurilor centrale, de prim ordin ale piesei. Care este după noi defectul de construcție în **Dacă vei fi întrebat?** Faptul că acțiunea propriu zisă a piesei nu se petrece în planul prim, ci este proiectată în cel de-al doilea plan, ca o suită fragmentară de scurte interludii, presărată de-a lungul unei povestiri. Deaceea judecătorul Barbu Dragomir este interesant numai din punctul de vedere al modului în care dirijează judiciar ancheta, trăsăturile sale definindu-se încă din primele momente ale piesei, fără a li se mai adăuga apoi ceva în plus. Și mai elocvent este cazul comunistului Marin Străuț. In acțiunea legată de ancheta penală el îndeplinește rolul de sfătuitor al judecătorului, informîndu-l asupra unor momente din activitatea comuniștilor din respectivul oraș, în preajma lui 23 August. Dar personalitatea lui putea ieși în evidență în acele momente, expediate de autor în subsidiar și tratate cu prea mare grabă (vezi declanșarea atacului asupra comandamentului fascist) și nu acum cînd autorul îi dă și lui Barbu Dragomir mai mult un rol de regizor tehnic ce distribuie intrările sau ieșirile personajelor.

In locul acelei deducții cam lungi și cam întortochiate și al diluatelor discuții cu Armașu și Elena Herescu (nu înțelegem de ce fata a tăcut atîta vreme și nu a spus adevărul și de ce inginerul nu se apără decît foarte pasiv, făcînd să planeze asupra sa o atît de gravă bănuială) am fi preferat să vedem mutat centrul de greutate acolo unde l-a vrut incipient și autorul, adică spre lupta comuniștilor pentru făurirea actului de la 23 August.

★

Aurel Storin a scris o „piesă ziaristică", într-o tehnică asemănătoare. Poet prin temperament și vocație, Aurel Storin n-a reușit să închege o acțiune propriu-zisă deoarece unitatea piesei se bazează doar pe coincidențe, ci să creeze numai cîteva momente emoționale, străbătute de fior liric și să insufle în cîteva pasagii un elan mișcător ce a impresionat publicul. Piesa se menține, în mare, pe linia unor tipuri simbolice, reprezentative pentru diverse categorii de oameni ce au suferit de pe urma războiului și acum acuză pe ce l-au declanșat. Dar autorul n-a fost consecvent și de fapt ne-a dat personaje semisimbolice, care n-au nici destul contur individual și nici nu se pot ridica pînă la adevăratele lor semnificații sociale. Mai mult, unele scene fac abstracție de spațiu, iar altele, cum ar fi scena circiumii, conțin prea multe elemente de pitoresc, de esență livrească (scena respectivă se datorește în cea mai mare parte **Domnișoarei Nastasia** a lui Zamfirescu). Corurile vorbite, versurile înaripate, replicile sfîșietoare, unele momente dramatice, cu sobrietate redate, dialogul viu uneori (cînd nu e prea discursiv) iată elemente care ne îndreptățesc să vedem în Aurel Storin un dramaturg în perspectivă, dacă va înțelege faptul că o piesă de teatru fără caractere umane bine precizate și fără o tratare artistică a materialului de viață nu poate rezista. Ori **Opinia publică**, mai ales în final, rămîne mai mult o expunere didactică, fără conflict, lipsită de puterea de a emționa. Piesa se transformă într-o simplă disertație despre opinia publică, al cărei rol nu este demonstrat artistic ci **spus** de autor. Ori teatrul este mai înainte de toate artă, teatrul înseamnă personaje memorabile și presupune emoționarea spectatorului prin întregul complex al acțiunii sale. Și aici credem noi că stă defectul celor două piese: o excesivă grijă pentru rezolvările exterioare ale conflictului urmărite ca un scop în sine, prea multă atenție dată senzaționalului sau coincidenței și prea puțină adîncire a caracterului omenesc. Dorel Dorian dovedește mai multă maturitate, e mai îndemînatec. Are calitățile unui bun dramaturg, dar va trebui să înțeleagă că originalitatea înseamnă în primul rînd frumusețea artistică a mesajului exprimat prin destine și caractere omenești complexe. Aurel Storin este mai tînăr (și ca vîrstă!) și întrucîtva mai nestatornic. Poetul în acest caz a copleșit dramaturgul.

★

Teatrul Municipal, prin regizorul Dinu Negreanu și o echipă entuziastă de actori, ne-a prezentat un spectacol omogen. Din păcate, însă am resimțit prea mult în concepția regizorală umbra „comis voiajorului" manifestată nu numai în detaliu tehnic, dar și în crisparea unor personaje. Ionescu Gion, (un actor inteligent, cu multiple posibilități de nuanțare), a accentuat de data aceasta carența textului, apărînd mai mult obsedat decît frămîntat, mai mult șiret decît preocupat de aflarea adevărului. Septimiu Sever a făcut tot ce se putea face dintr-un rol expozitiv, fără implicații sufletești. S-a străduit însă să dea mobilitate și francheță personajului. Mircea Albulescu, actor tînăr ce dovedește mereu exigență față de sine și o temeinică pregătire, mărturisește și de data aceasta maturitatea cu care poate compune un rol. V. Ronea, Nelly Sterian, s-au distins deasemeni tratînd cu vervă doi „eroi" (Veniamin și Tilde Rosnovanu) bine realizați și de autor.

★

Concepția regizorului Franz Auerbach de la Teatrul Evreesc de Stat, a urmat sinuozitățile textului. A lucrat în simbol unele scene, a creat „atmosferă" în altele (vezi scena circiumii), a făcut compromisuri între cele două extreme (vezi scena din casa pictorului). Dar a știut să imprime patosul demascator cuvenit în unele momente și să creieze tensiunea emoțională a unor scene. Dîndu-și seama de lipsa de coeziune a acțiunii, a reușit ca să mobilizeze scena mai viu prin intervențiile „autorului" interpretat cu nerv și dinamism de Mano Rippel. Din distribuție s-a detașat artistul emerit Mauriciu Sekler, care a dat rolului („Moșul") o căldură și o umanitate de-a dreptul înduioșătoare și Sevilla Pastor, o „mamă" îndurerată, acuzînd cu demnitate pe cei ce au ucis viața copilelor sale. Carol Marcovici, Ofelia Strul, Samuel Fischler, Benno Popliker și Abrașa Goldiner, au completat o distribuție bine aleasă care a adus reale servicii piesei.

Valeriu Rîpeanu

UNSPREZECE NOPȚI

de MIHU DRAGOMIR

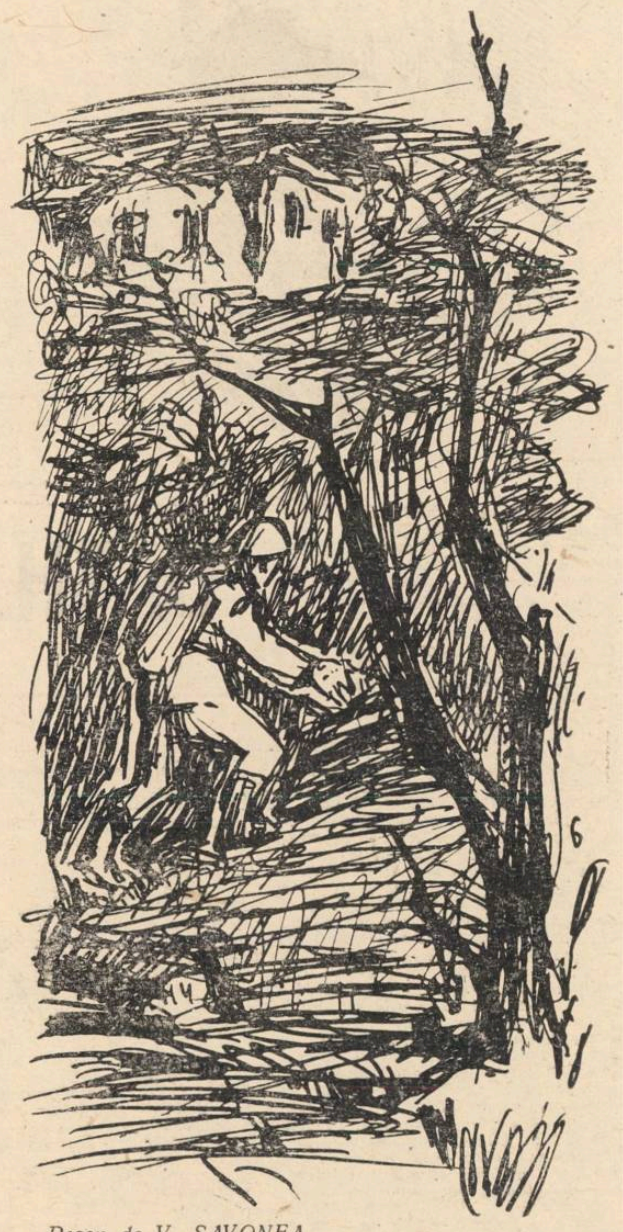

Desen de V. SAVONEA

Cînd am intrat în bordei era demult noapte. Nu mă gîndisem, pînă atunci decît să-mi scot mai repede cizmele, să nu mai simt apa care îmi oblojea cu gheață picioarele. Ningea cu ploaie, de două zile, și porțiunea noastră de front se oprise, într-o încleștare care putea să pară destindere, cînd nu mai auzeai tunurile. Mantaua, vestonul și cămașa erau un singur aluat, cald și rece în același timp, dar cine mai lua seamă? Din tot echipamentul, numai casca era binecuvîntată pe un asemenea timp. Și acum, cînd lapovița sau ploaia mă apucă pe stradă, în inima orașului, mă gîndesc, fără să vreau, la cască. O îndeși bine pe cap, și poate să plouă și să ningă cît vrea! Nu-ți pasă.

Și totuși, cînd am intrat în bordei, căldura pămîntului, mai mult decît soba cît o cutie, m-a năpădit pînă în amintiri. N-am mai scos cizmele, ci m-am lăsat pe un maldăr de vreascuri. Bordeiul se săpase într-o noapte. Așa e războiul. Cum te-ai oprit o clipă, scoți lopata Lineman și începi să sapi. Sapi în neștire, chiar dacă nu e nevoie. Să te afunzi cît mai mult în pămînt. Dacă se simte treaba că poziția va mai dura două-trei zile, bordeiele sînt gata, mai întîi la postul de comandă al companiei, ca bordeiul în care intrasem, apoi pe plutoane. Noaptea e vremea cea mai bună de săpat. Rupt de oboseală, apeși cu talpa pe buza de sus a lopeții, și adormi. Dar echilibrul nu durează decît o clipă, și te trezești. Și așa cu fiecare adîncitură de lopată, pînă cînd te-ai îngropat de tot, și poți dormi de-a binelea.

Dădusem corespondența la companie și puteam dormi pînă spre dimineață, cînd trebuia să fac drumul înapoi. Cineva mi-a întins niște rom într-o gamelă, dar aveam atîta apă în mine încît nici nu i-am simțit tăria. Se vedeau niște piini, într-o raniță cu capacul desfăcut. Am întins mîna, toropit de somn, să rup un colț dar m-a oprit un ostaș.

— Lasă rația, frate-miu, îți dau eu...

N-a mai apucat să-mi dea nimic. M-am rostogolit în fundul somnului, ghemuit ca într-un sac.

M-a trezit clinchetul încărcătoarelor de pușcă mitralieră. Il deosebeam — ca orice ostaș, de altminteri — dintr-o sută de zgomote. La început, ori sună două gamele, ori două încărcătoare, ți se pare tot una. Mai tîrziu, le deosebești. Încărcătoarele sună sigure de ele și, de cîte ori le auzi, pe front, știi că atacul este aproape.

Un ostaș scotea pîinile din raniță, și îndesa încărcătoare.

— Ia și pîine, mă, că o să crăpați de foame...

— Ajung trei. Mai dă-mi încărcătoare...

I-am mai dat. A îndesat cu vîrf două raniți. A vînît niște cutii de conserve în buzunare, și și-a îndesat casca pe frunte.

— Nu bei niște rom?

— Dă-l dracului, că amețesc...

— Mai stai o leacă...

— Am drum, mă, nu glumă. Las' că mîine viu mai devreme...

Am adormit iar. Auzisem convorbirea ca printr-un perete. Soba de campanie duduia. Apa din cizme se încălzise.

Dis-de-dimineață, încă pe întuneric, se înțelege, am plecat înapoi, la batalion. Ploaia se oprise, o coajă subțire, înghețată, înșela piciorul, cufundîndu-l în noroiul rece. Cu mine mergea un transmisionist, pentru niște materiale.

— Știi ceva despre atac? Cînd naiba începe?

— Păi trebuie lichidați întîi nemții de pe dealurile alea...

— Știu, da' cînd începe?

— Ce, v-ați săturat de stat în bordei?

Transmisionistul a tăcut, privindu-mă ca pe o ciudățenie.

— Cum, nu știi nimic despre casa de lîngă Udvarhaza?

— Ce casă?

— Nu erai asnoapte, cînd a venit Mămuică?

Cum tăceam, și se vede treaba că neștiința triumfa pe fruntea mea, transmisionistul a lăsat de o parte iritarea din glas, și mi-a explicat.

Cum de nu auzisem pînă atunci, nu-mi dau seama. La batalion se aud toate istoriile de pe front. La un contra-atac al nemților, poziția noastră fusese respinsă cu vreo trei kilometri. Intăriți pe cîteva dealuri, nemții rezistau, acum, de mai multe zile, în scopul evident de a permite, în spate, regruparea unor forțe mai mari. Pînă nu cădeau pozițiile din dealuri, frontul pe care ne aflam ședea pe loc. Un pluton de-al nostru, redus la numai zece oameni, rămăsese prins într-o casă izolată, între două coaste de pădure, nu prea departe de satul Udvarhaza. Linia nemțească se stabilise între noi și ei. Nemții ciocăneau toată ziua casa cu branduri, o împroșcau cu mitraliere, trimiteau cîte o grupă, două, s-o ia cu asalt. De geaba. Cei zece oameni se hotărîseră să reziste, pînă cînd vom înainta. Dar, pentru asta, era nevoie de două lucruri: mîncare și muniție. Mîncarea o puteau înjumătăți sau chiar reduce la o înghițitură pe zi, de muniție aveau însă nevoie din belșug. Și pentru asta, Mămuică trecea în fiecare noapte linia nemțească, tîrîș, lua două raniți cu încărcătoare și cartușe de pușcă, și se întorcea la casa de lîngă Udvarhaza. Norocul lui — să nu rîdeți, dar există și un asemenea noroc — era vremea, ploaia afurisită de iarnă, amestecată cu zăpadă. Dacă ar fi fost vară, l-ar fi simțit nemții mai repede.

— Și de cîte nopți vine Mămuică?

— Unsprezece.

Unsprezece, cînd una singură ar fi deajuns pentru un om...

Cînd am vrut să povestesc la batalion, mi s-a rîs în nas. Mămuică era de o săptămînă citat pe regiment și propus pentru decorație, nu mai știu care, dar în tot cazul una mare de tot. El, bineînțeles, nu știa nimic. Cui îi mai venea să-i spună că e decorat, în scurtul răstimp cît își lua ranița și pleca, cu toate noroaiele frontului pe el, înapoi, peste liniile nemțești?

A doua noapte am fost înapoi, la companie. Aveam în plic ordinul de atac, știam asta. Era ca un ordin de eliberare a celor din Udvarhaza. După ce am dat căpitanului plicul, am rămas lîngă el, în poziție de drepți.

— Ce aștepți?

— Să trăiți, am cerut voie să rămîn la compania dumneavoastră.

— De ce?

— Păi...

Căpitanul a priceput.

— Bine, rămîi. Treci la plutonul doi.

— Să trăiți.

In noaptea aceea, Mămuică n-a venit. L-am așteptat zadarnic, închipuindu-mi ochii lui adînciți privindu-mă neîncrezători cînd îi voi spune:

— Stai, frate, nu te mai întoarce, că mergem cu toți...

N-a venit. Nu se auzea pe toată linia un singur foc. Nu-l prinseseră, deci. Sau să-l fi prins, așa cu mîna, ca pe un pui de găină? După unsprezece nopți?

Dimineața, cînd au început să grăhăie tunurile, bordeiele erau goale. Geruia, dar noroaiele încă nu înghețaseră cu totul. Dealurile unde se aflau nemții se încununaseră cu o lumină roșcată, din exploziile obuzelor noastre. Intr-un timp au început să bîzîie avioanele.

— Sovieticii, mă, îi pisează ca pe piper...

Avioanele sovietice nu zburau prea sus, le auzeam, dar bezna le înghițea cu totul. Număram bombele căzute, și așteptam racheta vestind atacul.

— Acum, mă...

Inainte de a zvîcni racheta, cînd artileriile și avioanele păreau că nu se vor mai opri, în aer a plutit încordarea vestind începutul. Cînd racheta și-a desfăcut cozile celor cinci stele albe, am izbucnit și noi din noroaiele pe jumătate înghețate. Noaptea nu se hotărîse încă să plece.

Casa de lîngă Udvarhaza avea numai parter și era sprijinită de un mal de pămînt calcaros. Zidurile erau dantelate de gloanțe, acoperișul zburase mult, mușcat de un obuz. Fațada fusese acoperită cîndva cu viță sălbatecă, acum dată jos, ca ruptă de o mînă. Căzuse odată cu acoperișul. Numai vîrful baionetei putea găsi un loc nebătut de gloanțe sau schije. Ferestrele erau înfundate cu scînduri, tablă, resturi de mobilă, în fața ușii de la intrare erau prăvăliți trei copaci groși, tăiați cu joagărul. De-aia ceruse Mămuică într-o noapte un joagăr...

Cei zece erau agățați de pereții goi ca paianjenii. Sus, în camere, aveau la fiecare fereastră o pușcă mitralieră. Jos, prin ferestrele beciului, cîte o pușcă mitralieră. Sus, pe acoperișul sfărîmat, o alta. Zece oameni, zece puști mitraliere. Un singur om trăgea, încărca, schimba țeava, aduna încărcătoarele goale. N-am văzut casa pe dinăuntru. N-am avut cînd. Ajunși aproape de ea, plutonul nostru s-a mărit deodată cu zece inși, ieșiți din pivniță și alergînd în salturi cu noi, către dealuri. Opt soldați, un sergent, un sublocotenent. Obrajii le erau uscați că te așteptai să scîrțăie ca niște curele noi și neunse dacă ar fi vorbit. Dar poți să vorbești în atac? Alergi, urli, tragi, te culci, te scoli, repede, repede, repede, într-un sfert de ceas trăiești o viață. Știam atît: pe dealuri sînt nemții și acolo trebuie să fim noi.

Către prînz, nemții au îngenunchiat. Pînă am curățit de ei toată poziția, au venit alte unități din spate, să ne ia locul. Ne-am grijit armele, ne-am căutat fiecare cîte un culcuș, în hambarul sfîrtecat ce ne revenise și, cu tot gerul, ne-am înfundat în paie să dormim. Am uitat și de ploaie și de ger, și de Mămuică.

L-am văzut peste două zile, alături de ceilalți nouă din Udvarhaza, la adunarea companiei. Căpitanul a citit ordinul de zi, apoi un maior de la divizie le-a prins pe piept decorațiile, sărutîndu-i.

— Soldatul Muică Vasile!

— 'zent!

Decorația sticlea, în soarele geros de ianuarie. Era o decorație sovietică. Alături, a lucit și una românească.

— Pentru unsprezece nopți de trecut frontul, e încă puțin, Muică Vasile!

— Am vrut să trec eu și a douăsprezecea oară, dar m-au cam simțit hitleriștii.

Aveam o singură nedumerire.

— De ce îți spune ba Mămuică, ba Muică? — l-am întrebat spre seară, cînd ne căutam loc de dormit.

— Păi pe tine cum te cheamă?

— Ursu!

— Cînd te cheamă unul, nu-ți spune: mă Ursule?

— Ba da.

— Vezi, îți spune, da' nu se lipește. La mine s-a lipit. Mă, Muică și Mămuică a rămas.

Și-a scos decorațiile, le-a strîns binișor în batistă, a băgat-o în buzunar, și s-a culcat. Ceilalți lăsaseră decorația pe piept. Dar Mămuică avea pricină să le scoată, avea două și nu se simțea în largul lui, printre cei zece locuitori ai casei de lîngă Udvarhaza.

Din romanul „La început a fost sfîrșitul".

Ei s-au întors acasă

Era în cel de-al doilea an al războiului, primăvara. Ruine, jaf și fum. Antonescu răcnea: victoria eu o aduc. Iubiți-mă deci ca pe șarpele casei. Iar în satul meu, duminica, logofătul de pe moșia prințului punea vătășelul să bată toba și anunța lumii care se învălmășea lîngă trepte că pentru eroii căzuți pe front, prințul Șuțu dă lemn de cruci gratis; să-i mulțumim măriei sale.

Iubiți-ne ca pe șarpele casei și vă dăm lemn de cruci.

In primăvara aceea, în săptămîna dinaintea Paștilor, un soldat, Ilie Roșioru, s-a întors acasă, în permisie. Era rupt și obosit de drum. Flăcău fiind i-a fost rușine să intre în sat, ziua în amiaza mare, cu hainele ca de cerșetor și a stat în cătinișul de pe suhat pînă după apusul soarelui. I-a plătit ciobanului care l-a ospătat un pac de tutun, să tacă, și, pe înnoptate, a luat-o pe cărarea de sub malul gîrlei și-a ieșit acasă. Se gîndea să-și îmbrace hainele pe care le lepădase la plecare și să se ducă la fata pe care-o iubea. Dar n-a mai găsit nimic. Hainele i le sechestrase perceptorul pentru că maică-sa n-avusese bani să plătească impozitele.

Soldatul Ilie Roșioru, în vîrstă de douăzeci și unu de ani, care peste iarnă degerase în tranșee, în noaptea aceea s-a spînzurat.

Popa din sat n-a lăsat să fie îngropat în cimitir, prințul nu i-a dat lemn de cruce și plutonierul de jandarmi n-a dat voie nimănui, în afară de rude, să intre în cortegiu. Soldatul Ilie Roșioru nu era erou și nu trebuia bocit.

Intîmplarea de mai sus, uitată de mult, mi-a răsărit în minte iarăși, în vara ce-a trecut, pe cînd băteam drumurile în căutarea unui subiect de reportaj. Eram la Gemenele, în cîmpia Brăilei. Aici, la începutul lunii iunie a rulat în premieră pe ecranul de la căminul cultural filmul „Donul liniștit". Pelicula a adus-o poștașul, luni, de la Movila-Miresii și sîmbătă, același poștaș trebuia s-o ducă mai departe, la Scorțarul nou, dar i-a fost imposibil să-i dea pe urmă operatorului Florea Băjenică. L-a căutat peste tot: acasă, la sfatul popular, la gospodăria colectivă, la bodegă — dar Băjenică nu era nicăieri, parcă intrase în pămînt. „Apoi dacă ăsta zice că-și face meseria, a strigat poștașul supărat, mă înham eu la șaretă și pun calul să mă mîie ei pe mine!" Și a plecat la Scorțarul nou, cu mîinile goale.

La cîtva timp după plecarea lui, Băjenică a apărut dintr-o curte, rîzînd, și s-a strecurat printre oamenii adunați la taifas, pe podișca de la sfatul popular, în biroul secretarului, ca să scrie următorul „raport de întîrziere" adresat tovarășilor care se ocupă cu difuzarea filmelor în raionul Brăila.

„Subsemnatul Florea Băjenică, operator în comuna Gemenele, declar că mai țin două zile la noi filmul „Donul liniștit" seria I-a, ca să poată să-l vadă și colectiviștii din cătunul pendinte Găvani, fiindcă ei n-au avut posibilitatea să-l vadă pînă acum, că au fost plecați la prașilă și pe urmă a dat trei zile ploaie și n-aveau cum să înoate doi kilometri prin noroaie, dar mi-au spus că nu care cumva să-i uit. Imi pare rău și de cei din Scorțarul nou că așteaptă, dar asta e situația care v-am spus-o.

Și dacă vreți să mă pedepsiți pentru întîrziere, eu ăsta sînt, că n-am făcut-o din rea voință".

Florea Băjenică are douăzeci și șapte de ani. Meseria de operator a deprins-o în armată. Acuma se pregătește pentru examenul de electrician și răspunde de funcționarea rețelei de electricitate de pe două uliți.

— Ce-ai fost înainte, tovarășe Băjenică? l-am întrebat. Ce hram purtai?

— Nimic, mi-a răspuns. Pînă să ia ființă gospodăria colectivă n-aveam nici loc de casă. Că nu încăpeam cu bordeiul de rege.

Am făcut ochii mari fiindcă nu pricepeam vorbele de pe urmă și el m-a lămurit. In Găvani, (cătunul acesta numără vreo patruzeci de case), de-a lungul uliței mari a rămas gol, ani de zile, un loc de casă cuprinzînd aproape două hectare, care-i fusese dăruit, cu acte în regulă, de către autorități, lui Mihai I, ca să-și ridice acolo patru pereți și un acoperiș. Actul de donație s-a făcut, după cîte se spun, la propunerea prefectului județului Brăila.

După povestea cu Florea Băjenică am fost martorul unei alte întîmplări care mi s-a părut de-a dreptul uimitoare. Se apropia seara și începuse să plouă, cînd un om de vreo douăzeci și șase de ani, mărunțel, negricios (Lascu Căpităneanu îi spune) ne-a luat la el acasă pe vre-o cîțiva inși, ca să ne arate o mașină, lucrată de el din lemn. Era o mașină de recoltat floarea soarelui. O ținea învelită într-o mușama sub șopronul din fundul curții. Avea mărimea a două tabarete răsturnate unul lîngă altul. In pămîntul de sub șopron, pe cîteva rînduri, omul înfipsese bețe de floarea soarelui, retezate de la jumătate, și avînd în vîrf pălăriile cu semințe. A scos mașina din învelitoare și a împins-o cu mîna pe lîngă plantele uscate. Cuțitele au tăiat bețele, niște pîrghii le-au urcat în bunker, acolo alte cuțite au desprins pălăriile și le-au aruncat într-un dispozitiv, unde au fost scuturate de semințe. In cîteva minute, mașina concepută de Căpităneanu lăsase locul gol. Mașina lucra cu o perfecțiune rar întîlnită. Depunea pe pămînt bețele și pălăriile în grămezi și lăsa să curgă semințele într-un fel de hambar circular.

L-am întrebat pe Căpităneanu cîte clase a învățat.

— Patru, mi-a răspuns omul, că atît am putut. Eu îs din oameni nevoiași pe care i-a măcinat tuberculoza. Am fost bolnav de piept și n-am putut să merg mai departe... Dacă puteam, dacă ar fi avut tata cu ce să mă îngrijească...

— Dar mecanica unde ai deprins-o?

— In armată. Am urmat acolo o școală de cîteva luni.

Această mașină, realizată de tînărul colectivist Lascu Căpităneanu se află acum la S.M.T. Romanu. Au aflat inginerii și tehnicienii de acolo de această invenție și au venit s-o ia, s-o prezinte mai departe...

Gemenele e așezat departe de șosea. Pe aici sînt numai drumuri de țară. Odin oară, cînd se întîmpla să treacă prin sat o mașină, faptul dădea de vorbit lumii o săptămînă. Astăzi, peste două sute de fii de colectiviști și-au cumpărat biciclete. Iar de doi ani, de cînd s-a tras lumină electrică, au intrat în sat aproape trei sute de aparate de radio. Pe ulița a doua de unde stam eu, un cioban, cînd și-a instalat aparatul lui, a pus și un difuzor în curte. Asta, ca să știe toată lumea că ard și el radio și ca să mă scoale pe mine cu noaptea în cap în fiecare zi...

Atunci, la Gemenele, am avut, mai mult ca oricînd, înțelegerea durerii soldatului Ilie Roșioru și mi-am plecat gîndul către mormîntul lui, pus în cîmp, la răscruce de drumuri și de vînturi.

Fănuș Neagu

NICOLAE TĂUTU

Să nu uităm

Să nu uităm, urmași, cînd mari palate
Urcăm spre slăvi cu turle necuprinse,
Inscripțiile-n Tatra scrijelate,
Pe lemn de brad, cu baionete-ncinse!

Să nu uităm! Sub cerul ca o hartă
Cu stele mii ca roșii stegulețe,
Strîngînd la piept mantaua de plumbi spartă,
I-au secerat rafalele răzlețe!

Să nu uităm! Cu chiciura pe gene
Cînd străbăteau prin ceața opalină,
Mulți au rămas sub neaua din poiene
Și miroaseau a fum și a rășină!

Să nu uităm! În ultima lor clipă,
Cînd i-a lovit adînca fulgerare,
Întrezăreau de-atunci cum se-nfiripă
Orașele de astăzi sclipitoare!

Să nu uităm! În straiele umile,
Mulți n-au știut de zîmbet sau de carie,
Dar s-au zvîrlit cu focul sub șenile
Ca să avem de fericire parte!

●

ION PETRACHE

Zbor în noapte

Drapează norii falduri efemere
Cu străluciri de-argint întunecat.
Spărgînd bucăți de beznă și tăcere
Și șerpuind prin nori ca o părere
Avioanele văzduhul l-au brăzdat.

Orașul a rămas tăcut în noapte
Să-și odihnească trupul ostenit.
Își leagănă cîmpia-n lanuri șoapte,
Plutesc peste livezi miresme coapte
Și-o mamă-și cîntă pruncul adormit.

Cu umbre largi se-nfășură pădurea,
Adie vîntul somnoros și blînd
Și luna parcă hoinărind aiurea
De-un vîrf de plop și-a agățat securea
Și-un foc la stînă moare tremurînd.

Numai pe cer trei zburători veghează
Învăluiți în pulbere de lună
Și prin văzduhul ce adînc vibrează,
Salutul lor alunecînd pe rază
Șoptește parcă țării „Noapte bună".

GICA IUTEŞ

Imagini din Valea

CEZAR DRAGOI

Pădurea neagră, de cărbune...

— Pădure neagră, de cărbune,
pădure împietrită, spune —

de soare nu ți-i dor, de lună,
de vîntul care-n frunze sună ?!...

— Mi-s luna, soarele — departe...
mi-s negre frunzele și moarte !

...Dar eu — și-n noaptea mea adîncă —
le mai păstrez lumina încă !

Lumina-n mine îngropată,
ți-o dărui, omule, pe toată !

Că-ai fost flămînd după lumină —
de cînd te-ai înălțat din tină !...

S-au întîlnit pădurile

— armatul —

Minerii,-n galerii, coboară
cu o pădure din afară...

(În trunchiuri, seva-i nesvîntată.
Pecetea crăcii mai se-arată.)

Ci jos — cioplind-o din secure —
o-nalță iarăși a pădure !...

Pădurea asta duce-n spate
munți suri, cu creste cocoșate

și face ca să iasă-afară
pădurile de-odinioară !

Chipul bătrînei care mi-a dat echipamentul pentru mină, mă tulbură : o broboadă cernită, un obraz veșted ca o ciudată rază timpurie, arsă de brumă și doi ochi negri, vii, adînc înfundați în orbite, ochi cu lacrimile secate. Ochii care mă cercetează acum severi, liniștiți. „N-ai mai fost „acolo". Și grijulie, îmi trage pe frunte cascheta și-mi încheie salopeta pînă sub bărbie. Rostește „acolo" cu anume gravitate, care mă intimidează deodată. Am aflat că Simoni nenni e văduvă de peste douăzeci de ani. Bărbatul i-a fost ucis într-un accident, aici, la mina Petrila. A rămas fără nici un ajutor cu cinci copii mici. Munți de rufe murdare a spălat Simoni nenni pe la mai marii minei, riuri de leșie fierbinte i-au opărit mîinile, ca să poată cîștiga o coajă de pîine.

Simoni Nenni locuiește la Petroșani. Acum ar putea trăi tihnită, copiii ar putea s-o întrețină : cel mai mare dintre feciori este astăzi ofiter, mijlociul a ieșit de curînd inginer, cei doi mezini învață la Institut, fata e economistă. Dar așa cum văduva pescarului iese pe țărm și așteaptă de fiecare dată, laolaltă cu celelalte neveste, întoarcerea celor plecați pe mare, Simoni nenni, ia în fiecare dimineață, trenuțul de Petrila și vine la serviciu, la mină.

★

Emoția primei întîlniri cu mina, îmi pune un nod în gît, îmi dă ușoare vîjîituri în urechi. Și abia am primit lampa de la „lămpărie" ! Calc ca pe ouă în enormele mele cisme de cauciuc, îndur cu nepăsare privirea vădit critică a șefului de sector, inginerul Avramescu, care clatină neîncrezător din cap și se pronunță, chiar, cu glas tare „că nu știe cum o să treacă cu tovarășa printr-un abataj cu trepte răsturnate" ! Denumirea asta tehnică nu-mi spune nimic. Impresionanta descriere a lui Geo Bogza asupra acestui fel de abataj nu-i în clipa asta decît o ștearsă amintire...

Nu știu cînd am ajuns în cușca ascensorului. Mă înghesui ca în tramvai, între minerii care sînt acolo, deslușesc un om cu-o lădiță cenușie și-un colac de sîrmă sub braț: un maistru artificier îl identific în gînd ; în stînga mea un zdrahon de flăcău cu o securice sub braț. Poartă pe vîrful capului un clop, mic cît un cuib de vrabie. Are obrazul rumen ca mărul și niște ochi mari și galeși. Pesemne vre-un pădurean, care intră acum întîia oară în mină, ca și mine. Nu mai am timp să mă gîndesc cu simpatie la dînsul, cușca ascensorului s-a umplut la refuz și dintr-o simplă apăsare de buton zburăm din plină zi în plină noapte, într-o alunecare de secunde.

Capul mi s-a limpezit de-a binelea și în răstimpurile scurte cînd ascensorul se oprește și fiecare iese și se duce „la orizontul lui", îmi recapăt glasul și încerc să leg un fir de vorbă cu șeful de sector. Imi răspunde posac, că o să ne oprim la patru sute de metri sub pămînt și de acolo o să coborîm mai departe în „abatajul cu trepte răsturnate".

La patru sute de metri sub pămînt, mă găsesc într-o adevărată uzină subterană. intrăm întîi printr-o galerie largă, străbătută de pășienjenișul șinelor înguste, pe care lunecă lent o garnitură de vagonete încărcate cu cărbune. Becurile electrice au aici o lumină lăptoasă, gălbuie, ca în sălile de așteptare ale gărilor de provincie. Vagonetele încărcate cu cărbune curg într-un lanț nesfîrșit, din cauza lor trebuie să mergem lipiți pe lîngă peretele galeriei. Peretele e umed, lunecos, picăturile de apă se preling ca o ploaie rară și briza unui curent proaspăt, rece, ne bate din față. Probabil într-acolo sînt ventilatoarele. Drumul mi se pare un chin, toate obstacolele se ascund într-o penumbră înșelătoare, singurul simț care se încordează la maximum, e pipăitul.

Intrăm într-un labirint de galerii înguste și pustii. Inginerul Avramescu merge cu pași mari înainte, călăuzit de un nevăzut fir al Ariadnei, deschide și închide vre-o două porți de lemn, lumina lămpii lui sare ca o broscuță aurie înaintea noastră. Drumul devine și mai anevoios, cismele frămîntă sub picioare un noroi subțire și totuși cleios. Apa se scurge în pîrîiașe subțiri pe pereții stîncii, miroase persistent a ciupercă. Zgomotul minei răzbate deaici, ca un vuiet surd, fără început și fără capăt.

La o cotitură zărim luminile unor lămpi care se mișcă ca un șirag de licurici. Se aude deodată, aproape de noi, distinct, păcănitul de mitralieră al unui pichamer, apoi altul, și vuietul avalanșei de cărbune care se prăbușește în întunericul de iad. Abatajul cu trepte răsturnate mi se înfățișează la început ca gîrliciul unui zimnic. Minerii lucrează aproape culcați, cu picioarele zdravăn proptite în armături, cu trupurile încordate într-un suprem efort. Odată cu înaintarea, se lucrează și la o rearmare a frontului. „A fost un pruc*) mic, mititel", explică șeful de sector, și pesemne, ca să mă pregătească și pe mine pentru înaintare, mă inițiază că „stratele de cărbune înclinate peste 35—40° se exploatează în trepte răsturnate. Prima treaptă avansează deasupra unui pilier de siguranță, lăsat deasupra galeriei de transport". Apoi, la în brațe pilierul de siguranță și lunecă undeva, în neant. De fapt e acolo, ceva mai jos, între picioarele de mirlapod ale armăturii, strigă nu știu ce, vrea să știe neapărat ceva precis, apoi ne cheamă. Hotărăște ca să viu îndată după dînsul. Pentru siguranță, Victor Deleanu rămîne în urma mea. Intîi mi se dau sfaturi. Printre sfaturi, o poruncă : să mă țin tot pe lîngă front... Tot timpul pe lîngă front, adică pe lîngă peretele de cărbune, pe unde nu-i nici un pericol să mă atingă vre-un bolovan în caschetă. Prima operație e să mă agăț de bîrna de sus. A doua, să mă întind și să lunec, pipăind cu vîrful picioarelor armătura de jos. Capăt curajul celui care știe în mod sigur că dacă nu dă din mîini se înnează. Mă agăț, mă răsucesc, tremurînd în aer, ca o frunză ruginită pe un ram. Glasurile care răsună pe aproape, fețele negre cu dinți albi, sclipind o clipă în lumina lămpii care mi se bălăbănește de gît, mi se par niște arătări prietenoase și bune. Nu mă vor lăsa ei să mă prăbușesc, îmi zic. Și-mi dau drumul cu ochii închiși. Galc zdravăn pe ceva mișcător. Pe mîna șefului de sector, care se lasă în momentul acela cu o treaptă mai jos ! Nu mai am cînd să-mi mai cer scuze. Răcnește la mine să înaintez. O clipă îl prind în raza lămpii pe Victor Deleanu. Rîde pe întuneric, cu gura pînă la urechi. Rîde desigur, pe seama mea. Îi convine să rîdă ! Pe la 16—17 ani, pe timpul foametei, a plecat din tîrgul Ițcani, ca brigadier voluntar, pe unul din șantierele de la Kladno. Pe urmă a fost ortac la mina de mangan Arșița. Și numai 8 ani a învățat mineritul la cărbune. aici, la mina Petrila! Ortac în brigada lui Fila Baci, a devenit apoi șef de brigadă. Și acum, a schimbat piconul, cu stiloul de reporter : E corespondentul Scînteii pentru Valea Jiului. Îi convine să rîdă. Cu picioarele lui lungi coboară în abatajul cu trepte răsturnate cu aceeași eleganță, cu care ar coborî probabil treptele Ateneului R.P.R. !

Ortacii de pe delături și-au întrerupt lucrul cîteva minute pentru trecerea noastră. Unul mai nerăbdător de pe treapta de sus, dă drumul pichamerului. Și-un val de cărbune se pornește prin stînga, în spatele meu. Ceilalți răcnesc la dînsul să înceteze și eu mă grăbesc să înaintez. Operația a început să mi se pară mai simplă. Pînă la treapta următoare, îmi dau drumul și alunec ca pe un derdeluș. Nu mai sînt decît 20 de metri pînă jos, ca să fim la 500 de metri sub pămînt. Din sectorul acesta se scot mii de tone de cărbune peste plan. Șefii de brigadă sînt harnicii mineri Peter Victor și Neagu Gheorghe. Amîndoi sînt tineri și au învățat meserie aici, la Petrila. Tot aici lucrează și vestitul Kibedi Adalbert și Mihai Ștefan pe care l-am cunoscut la Festivalul Tineretului la Varșovia. Mi-ar plăcea să-l întîlnesc pe Mihai Ștefan, dar nu e în șut. Mihai Ștefan lucrează deja în contul anului 1965. Înaintăm cu repeziciune. Acum coborîșul e de-a dreptul un derdeluș de cărbune. Alunec, alunec, într-un spulber negru, întunecos, de praf de cărbune și cînd mă opresc, constat că mă găsesc gata așezată într-un vagonet, pe jumătate plin. Am ajuns la capătul galeriei de transport a abatajului cu trepte răsturnate. Ciocanele de abataj se aud din nou cu bătăi repezi și regulate, scurt întrerupte, abia aveam timp să sărim la o parte, căci în fața noastră se prăbușesc valuri furtunoase de cărbune. Acum urmează urcușul într-un abataj-cameră printr-un suitor îngust, ca un horn prin care ne cățărăm pe o scară de lemn cu treptele discontinue, îngropate în stîncă. In abatajul cameră priveliștea muncii minerilor e mai clară. Locul de muncă e mai înalt, minerii lucrează în picioare și chiar urcați pe scări, înșirați de-a lungul frontului. Omul și unealta s-au contopit în una și aceeași ființă neagră, îndîrjită, față de stînca dură, lucioasă misterioasă. Ciocanul și omul trepidează în aceeași mișcare uniformă, de la dreapta la stînga, de sus în jos, și piconul, ca o ghionoaie cu cioc de fier, sfredelește adînc trunchiurile acestei păduri carbonizate, încremenite în piatră, care nu se lasă ușor răpită din somnul ei milenar. Dacă din hala cuptoarelor Siemens Martin, slobozirea unei șarje de oțel, îți trezește imaginea că omul puternic ca un zeu a purces la o nouă geneză a aștrilor, aici în genunea neagră, miracolul se săvîrșește în mod reversibil ; e ca și cum omul ar fi pătruns în pîntecul unui astru mort, carbonizat, și printro titanică sforțare, caută să-l disloce din întnuneric, să-l readucă în împărăția lui, să-l recreeze în forma lui vie, incandescentă de la început. In mîinile omului stă ciclul neîntrerupt al genezei.

Prima întîlnire cu mina se sfîrșise ca un vis fantastic, de necrezut. La lumina zilei, notez în carnet, o cifră care mă readuce la realitate. Minerii de la Petrila au dat Patriei în anul acesta mii de tone de cărbune și au făcut însemnate economii. De ziua Eliberării, cei mai tineri șefi de brigăzi din sectoare Ioan Tecan și Ion Toth au avut cinstea să poarte pe brațe casca de aur a tehnicianului.

★

Am văzut o stenogramă de la Consfătuirea minerilor bătrîni de la Vulcan. 1 iulie 1959.

Patatki Wilhelm, maistru mecanic : „Eram copil ziuaș în mină cînd a murit tata. Deși muncise douăzeci de ani în mină n-a avut drept la pensie. Cu cei opt lei pe care-i cîștigam ca ziuaș într-un post, trebuiau să se mai hrănească mama și cele două surori mai mici. Numai un kilogram de pîine costa cinci lei".

Sicomas Eleonora, deputată de oraș: „Imi obișnuisem copiii să mănînce de două ori pe zi. Felurile noastre de mîncare erau lurcă de cafea neagră, sos de mărar și urzici... Numai pentru soț cumpăram cîte douăsute cincizeci de grame de carne ca să-l țină puterea să muncească. Carnea o găteam noaptea ca să nu simtă copiii și să le fie poftă. In 1929 a început să se închidă mina. A fost foarte dureros pentru noi cînd l-au dat afară pe soțul meu. Cu mare greutate a putut să intre la Petrila din cauza unuia Herter, inspector, care zicea că n-are loc în mină pentru comuniști. Am primit o locuință ca o gaură de mormînt. In niște barăci săpate în stîncă. Nu știai cînd e ziuă și cînd e noapte. Aveam șase copii, a venit al șaptelea. Erau zile în care zăceam în pat aproape leșinați de foame..."

Mîrza Aurel: „Tatăl meu a fost miner la Lonea. A venit prin anul 1916 în Lonea și a muncit pînă în 1927—1928 cînd a fost perioada descontărilor de la lucru. Eram patru copii. A fost descontat și el. Din 1928 el a fost cerșetor pînă în 1929—1930, cînd a plecat în Franța. Cerșetori am fost și noi că umblam cu traista în spinare prin Valea Jiului. Am umblat pînă în anul 1929 cînd șomerii și cerșetorii au fost duși în Franța la granița cu Germania, în orașul Kreutzwald, la Hauve, la linia strategică Maginot. Au stat acolo pînă în anul 1931 cînd au fost descontați și de la minele Kreutzwald și trimiși în țară. S-au întors în țară îmbrăcați în zdrențe. Tata a venit pe jos din Franța pînă în Rominia pentru că nu i s-a acordat pașaport. Cînd a ajuns în țară a venit la Lonea să-l primească din nou în serviciu. Minele de la Cîmpa au fost închise. Și iar a devenit cerșetor impreună cu noi. In anul 1932 de durere că n-avea ce să ne dea de mîncare, trăiam numai cu ierburi din pădure, altceva nu aveam, tata s-a îmbolnăvit și a murit.

Abea din anul 1944 am început să ne ridicăm. Am un frate care este la București la Radiodifuziune șeful secției economice, unul este maistru miner și o soră măritată.

Golgoț Carol : Am stat într-o colonie sus aici, căreia îi zicea Rotter. Noi în loc de bec electric aveam lampă primitivă ca o cutie cu ulei și fitil-opaiț. Și uneori lampă de carbid. Mobilă aveam două capre lungi : una mai mică la picioare și alta mai mare, la cap. Aceasta a fost mobila noastră. Tot se certa mama cu tata ca să ia mobilă. Tata s-a apucat, a cioplit niște picioare și a bătut scînduri peste ele. Repede se mai adunau ploșnițele în mobila asta !... După ce am mai crescut am vrut să intru și eu ucenic undeva să mă fac lăcătuș. Bătrînii mei dacă nu aveau bani pentru popi — care puteau să intervină la școală — n-am putut să ajung la școală. Astăzi oricine poate să-și aleagă meseria pe care o dorește. Ce deosebire!.. A trebuit să mă duc ca lucrător necalificat cu zidarii. Am văzut că nu pot ajunge la o meserie. Atunci m-am calificat la un antreprenor în meseria de zidar. Lucram și cîte 12 ore pe zi. M-am angajat la antreprenorul acesta care venise din Italia — Zofu — pentru lucrări speciale de betonare a galeriilor și puțurilor. De la 6 dimineața la 6 seara eram în subteran. Era întuneric cînd ne duceam și întuneric cînd veneam acasă. Cei care lucrau în schimbul de zi nu vedeau niciodată lumina zilei. Eu eram de dimineața și fratele de noapte, și conduceam lucrările la antreprenorul acesta care s-a îmbogățit. Acești italieni aveau bancă în Italia. Noi aveam datorii aici și tot salariul rămînea la ei. Ei aveau băuturi și alim
mizerie de mi
de mîncare ca
n-am avut. Ab
bătrînit ne-am
trei frați și c
n-am cîștigat
haină nouă.
putut întreține.
fată din Valea
ne facem casă
frumoasă cu a
cum la nevast
în paturi de l
cum în paturi
mim pe arcur
purtăm pantofi
noștri nu erau
o haină mai c
mare este între

Prin geamu
în această
brie, ca printr-
cum, panorama
văluiți într-o
căsuțele răzleț
miri cum s-a
bruptă a pov
verdele violent
ga șoselei asfa
a Jiului vijiin
peisajul devine
mai real; schel
remize în plîm
intea noastră,
turn gigantic...
ultra moderne.
șeni. A fost pe
întinsă și cite
de lemn — Pa
în harta locală
în folosință m

lei 420 de apar
roșeni e un pu
patriei. 150.000
Orașul Lupen
Intregul oraș e
colonie Braia,
cocioabe se în
cîte 3-5 etaje cu
6 cămine, o c
pentru dispensa
te 30 de maga
dustriale, parcu
taurante. Toate

*) surpătură.

ASPECTE NOI DIN CRITICA ȘI ISTORIA LITERARĂ SOVIETICĂ

de TAMARA MOTÎLEVA

Articol scris pentru revista „Luceafărul"

Una dintre cele mai plăcute concluzii ale vizitei mele în Romînia este credința pe care mi-am întărit-o că opinia publică din această țară urmărește cu atenție activitatea criticilor și istoricilor literari din Uniunea Sovietică. Aș vrea să împărtășesc cititorilor revistei *Luceafărul* unele păreri despre noile lucrări ale confraților mei, să le prezint cîteva cărți care au apărut de curînd sau vor apare în viitorul cel mai apropiat. Bineînțeles această trecere în revistă va fi în mod necesar selectivă și necompletă, întrucît în limitele unui articol restrîns este imposibil să epuizezi o temă atît de vastă.

Dezvoltarea istoriei și criticii literare sovietice în ultimii ani se caracterizează prin sporirea interesului general față de problemele teoretice. Numeroși critici și istorici literari care se ocupă de anumite probleme speciale, iau atitudine în același timp și în problemele cu caracter general, își exprimă părerea despre problemele de metodă artistică. Toți istoricii și criticii literari se interesează în modul cel mai viu de problemele realismului care în ultima vreme au suscitat numeroase discuții. După cum se știe, acum doi ani la Moscova a fost organizată o discuție în jurul problemelor realismului care s-a desfășurat sub auspiciile Institutului de literatură mondială „A. M. Gorki" și la care au participat critici și istorici literari din toate republicile Uniunii Sovietice. Printre raportori aș putea cita pe I. Elsberg, V. Perțov, A. Elistratova, A. Ivașcenko și alții. In momentul de față darea de seamă asupra acestei discuții a fost publicată în volum.

In primăvara acestui an a avut loc o nouă discuție în probleme de literatură, organizată de Institutul de literatură mondială „A.M. Gorki" și de Uniunea Scriitorilor sovietici de asemeni cu participarea specialiștilor din întreaga țară. Această discuție a fost consacrată problemelor realismului socialist. Dintre rapoartele prezentate, merită a fi remarcate pentru interesul pe care l-au stîrnit cel al lui Novicenco, dezbătînd problema varietății formelor și a stilurilor în literatura realismului socialist, a lui B. Bursov, tratînd problema individualității creatoare a scriitorului, a lui V. Perțov despre optimismul istoric al literaturii sovietice. Discuția a fost îndreptată împotriva revizioniștilor și a tuturor celor ce „contestă" realismul socialist. In același timp ea s-a caracterizat, prin tendința generală de a înlătura unele păreri schematice și simpliste despre realismul socialist, prin străduința de a contribui la rezolvarea problemelor contradictorii și nelămurite. Atît rapoartele cît și unele intervenții ale participanților la dezbateri au fost publicate în diferite reviste sub formă de articole și în momentul de față stenograma discuției urmează să fie dată la tipar pentru a apare sub formă de volum.

Istoricii literari sovietici desfășoară o intensă activitate colectivă de cercetare a istoriei literaturii sovietice. In anii din urmă au apărut o serie de cărți de istorie a diferitelor literaturi sovietice naționale: ucraineană, armeană, letonă ș. a. De curînd a apărut primul volum dintr-o istorie a literaturii sovietice de mari proporții, scos sub îngrijirea Institutului de literatură mondială „Gorki". In comparație cu volumele colective pe aceeași temă, apărute cu ani în urmă, această lucrare se caracterizează printr-o analiză mai adîncă și multilaterală a procesului literar. Printre colaboratorii ei, alături de specialiști cu autoritate binecunoscută ca L. Timofeev, se află și cîțiva tineri critici talentați.

In ultimul timp apar sau sînt în curs de apariție lucrări noi consacrate problemelor teoretice celor mai acute ale vieții literare contemporane. Vreau să menționez lucrarea lui V. Dneprov *Problemele realismului* care va apare în curînd. Unele dintre articolele care o alcătuiesc au mai fost tipărite prin reviste și au trezit un mare interes în rîndul cititorilor. Imbrățișînd un vast material din literaturile clasice și contemporane, rusă și străină, autorul dezbate în mod original, (deși nu totdeauna putem fi de acord cu el), problemele cele mai ascuțite de teorie a romanului, de teorie a stilurilor și genurilor, analizează raporturile dintre realismul critic și realismul socialist din zilele noastre.

Problemele de stil, de metodă, de măiestrie, sînt abordate de istoricii literari și în legătură cu moștenirea literară. Așa de pildă cartea lui A. Cicerin *Apariția romanului epopee,* urmărește etapele de dezvoltare ale romanului de mari proporții epice atît în literatura rusă cît și în cea apuseană de la *Război și pace* pînă la *Jean Cristophe* și *Forsyte Saga.*

Intre o serie de lucrări recente, studiul concret al moștenirii clasicilor literaturii ruse se desfășoară în strînsă legătură cu abordarea problemelor esențiale ale realismului. Foarte cunoscută este la noi lucrarea lui G. Gugovski, *Pușkin și problemele stilului realist,* care a apărut după moartea autorului ei. Creația lui Pușkin este analizată dintr-un punct de vedere istoric concret și în același timp în aspectul ei teoretic. Urmărind maturizarea măiestriei lui Pușkin, Gugovski pune problema specificului realismului ca metodă artistică și a trăsăturilor originale pe care le-a îmbrăcat dezvoltarea lui în Rusia. Trebuie să adaug că de curînd a apărut o altă carte a aceluiaș autor consacrată de astă dată realismului lui Gogol, care de asemenea a trezit un viu interes în rîndurile cititorilor.

Unul dintre clasicii cei mai puțin studiați o bună bucată de vreme a fost F. M. Dostoievski. In anul 1956 cu ocazia jubileului Dostoievski, a apărut monografia lui D. Ermilov și cîteva broșuri de popularizare închinate acestui scriitor. Anul acesta Editura Academiei de Științe a U.R.S.S. a publicat o culegere voluminoasă de articole intitulată *Creația lui F.M. Dostoievski.* Fără a trece sub tăcere aspectele negative și erorile ideologice ale scriitorului, autorii culegerii îl consideră în primul rînd ca pe unul din cei mai mari maeștri ai realismului rus. In volum sînt incluse articole consacrate diferitelor opere ale lui Dostoievski, precum și studii cu caracter de sinteză, tratînd despre importanța lui mondială, despre natura și specificul măiestriei sale de realist. Printre autorii culegerii găsim pe V. Ermilov, A. Belkin, V. Kirpotin, L. Grosman, D. Zaslavski, precum și pe cea care semnează rîndurile de față.

Numeroși istorici literari sovietici se pregătesc în vederea anului Tolstoi, căci în noiembrie 1960, se împlinesc 50 de ani de la moartea lui Tolstoi. In ultima vreme s-au publicat cîteva lucrări noi și interesante închinate acestui scriitor, cum ar fi: *Măiestria lui L.N. Tolstoi* de L. Mîșkovskaia, *Opera lui L.N. Tolstoi* de I. Bilinkin. Este așteptată apariția unei monografii voluminoase despre romanul *Război și pace* aparținînd lui A. Saburov. Cărți noi despre Tolstoi pregătesc cercetători bine cunoscuți ca V. Ermilov, M. Hrapcenko, B. Meilah. Se lucrează la elaborarea unui volum închinat lui Tolstoi în colecția *Moștenirea literară.* Acest volum va cuprinde între altele un capitol substanțial consacrat importanței mondiale a operei lui Tolstoi. Planul volumului prevede articole serioase de sinteză, tratînd despre circulația operei lui Tolstoi în țări ca Romînia, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria. In felul acesta la pregătirea acestui volum din colecția *Moștenirea literară,* colaborează și istorici literari din țările de democrație populară.

Un număr important de istorici și critici literari din Uniunea Sovietică se ocupă de literatura străină. Institutul de literatură mondială „A.M. Gorki" pregătește o serie de lucrări colective de istorie a diferitelor literaturi naționale. Așa de pildă anul trecut a apărut ultimul volum dintr-o *Istorie a literaturii engleze* (în patru volume) care ajunge cu prezentarea procesului literar pînă în zilele noastre. Recent de tot s-a tipărit penultimul volum (al treilea) din *Istoria literaturii franceze,* care este consacrat perioadei de la Comuna din Paris și pînă la începutul primului război mondial. Printre autorii acestui volum găsim pe A. Ivașcenko, I. Danilin, A. Puziko etc. Aș vrea să menționez pentru materialul lor deosebit de viu capitolele consacrate poeziei franceze de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX, al căror autor este I. Golenișcev — Kutuzov.

Printre cărțile de istorie literară recent publicate aș mai putea cita o serie de monografii despre clasicii literaturii apusene. Așa de pildă a apărut o ediție nouă, adăugită, a monografiei lui N. Vilmont despre Goethe. Ar mai fi de semnalat monografia lui T. Silman despre *Dickens,* al lui V. Ivașeva, *Thakeray satiric,* studiul critico-biografic al lui I. Vertman despre *Jean Jaques Rousseau* și cel al lui I. Frid despre *Stendhal.* Aș completa această enumerare, menționînd printre monografiile închinate clasicilor literaturii apusene, lucrarea lui A. Anixt, despre *Shakespeare.*

Cititorul sovietic manifestă un viu interes pentru literatura contemporană a tuturor popoarelor. Universul literar al omului sovietic se lărgește mereu. In felul acesta și criticii și istoricii literari care s-au specializat în literaturi străine, au o răspundere sporită și își dau seama că datoria lor este de a ajuta pe cititor să înțeleagă creația scriitorilor de astăzi din Apus. Editurile noastre au prevăzut în planul lor studii critico-biografice despre mulți scriitori de frunte din zilele noastre. Așa de pildă de curînd a apărut o monografie despre *Aragon,* semnată de E. Trușcenko. Se pregătește editarea unei lucrări despre *Arnold Zweig,* aparținînd cercetătorului P. Toper. In cartea lui I. Fratkin, *Literatura Germaniei noi,* găsim studii despre *Bertolt Brecht, Lion Feuchtwanger, Johannes Becher* etc. V. Ivașeva intenționează să publice o lucrare despre literatura engleză contemporană, iar tînărul critic literar L. Ospovat lucrează la o carte intitulată *Realismul socialist în poezia lui Pablo Neruda.*

Desigur că aș mai fi putut amplifica această enumerare. In concluzie aș dori doar să remarc că atenția pe care cititorii din țările de democrație populară o manifestă față de lucrările istoricilor și criticilor literari sovietici, este pentru noi un îndemn și un stimulent puternic.

Desene de F. CALAFETEANU

FLORENȚA ALBU

La Smolnîi

La Smolnii,
în biroul lui Lenin
fotoliile din jurul mesei – așteaptă, –
parcă vorbesc,
parcă cineva le-a tras în lături,
cînd marii bărbați
s-au ridicat
și-au ieșit.

Pe canapea
telegrafistul a dormit,
între o telegramă și altă telegramă ;
a dormit cu o mînă sub cap,
învelit cu mantaua aspră, soldățească.
In somn a rîs,
în somn obrazul strălucea – tînăr.

Lenin a stat la masă,
lîngă aparatul Morse.
A privit obrazul telegrafistului,
a zîmbit
și-a vorbit mai încet
și a mers mai încet.

Lenin a stat de veghe.
În fereastră, la Smolnii,
bate vînt de Octombrie.
Și iată e liniște,
fotoliile, date în lături,
așteaptă.
Pașii lui Lenin se-aud
și glasul lui Lenin
și gesturile lui vii
sînt aici.

Afară – îmi pare,
se-aude-o armonică.
Undeva – voci bărbătești.
ordine scurte,
cîntec – vultur cu aripi mari,
ridicat dintre liniști
și vînt de Octombrie
și ora de veghe,
în primele zile, la Smolnii.

TEODOR BALȘ

Sub adierea dulce a vîntului de sud...

Acolo unde stînca își pleacă fruntea-n mare
să-și spele de pe lespezi pămîntul adormit
și apele-alungate, cu brațe lungi de sare
se cațără molatec, cu alge, pe granit ;

acolo unde țărmul ridică în terase
magnoliile grele de soare și parfum
și chiparoși aleargă spre munte, printre case,
cu siluete-albastre înfipte lîngă drum ;

acolo unde-n noaptea de august, Caucazul
cu fruntea înstelată de diamante-l vezi,
cînd troica rece-a lunii îi fulgeră obrazul
alunecînd ușoară pe pîrtii de zăpezi,

am stat în noaptea albă sub pulberea lunară...
Doar adierea dulce a vîntului de sud
făcea din somnu-i, marea, alene să tresară
mișcînd spre stînca goală un șold de spumă ud.

Și din imensitatea de munți și vegetale
baraje-sanatorii țîșneau de printre pini
captînd tăcute fluvii de liniște în cale,
alunecînd încete, spre mare, prin grădini.

Treceau imense fluvii de liniște-noptată
prin somnul lin al celor veniți de la Ural,
din Marea Albă poate, din taiga depărtată,
cu gîndu-ntors, în vise, la mină și furnal.

Baraje-sanatorii, de comunism urcate,
filtrau din munte liniști în somnul lor adînc
în timp ce Caucazul, cu sarici albe-n spate,
călătorea prin cosmos cu Luna la oblînc...

●

OCTAVIAN PALER

Cămila albastră

Riul Ciu, „cămila albastră" cum i-au spus cazahii, asigură azi, datorită creării unui uriaș baraj de acumulare la izvoarele lui, irigarea a sute de mii de hectare care erau înainte pustii.

De o mie de ani,
de o mie de veacuri,
amurgurile se prăfuiau în nisipul incert.
Și-n negrele corturi ridicate de nopți
doar vîntul intra să se culce.
De o mie de ani,
de o mie de veacuri
Ciu, cămila albastră, rătăcea prin deșert.

De o mie de ani,
de o mie de veacuri
cobora din munte cămila albastră mereu,
presimțindu-și bătrînețea și moartea
în pustiul unde zările arse fosneau
ca o foaie de papirus îmbătrînită-n muzeu.

Deșertul uitase cîte caravane s-au dus prin nisip
și de cîte ori s-a rotit peste el soarele.
Deșertul n-avea memorie.
Și Ciu, sărmana cămilă albastră,
își uita tinerețea aici,
abia mai tîra istovită picioarele.

Cine mai poate să spună
de cîte ori a încercat Ciu să străbată pustiul
ca o bătaie de clopot rătăcită în pulberea serii,
ca o lacrimă prelinsă pe obrazul tăcerii.

Luminile și umbrele cădeau peste stepă uscate.
Cămila albastră se culca pe nisip și murea...
Iar în jur singurătățile tresăreau tulburate.

De o mie de ani,
de o mie de veacuri
își uita Ciu tinerețea în stepele acestea
cînd a venit omul să-i dăruie o inimă nouă,
cînd a venit omul să-i schimbe povestea.

Într-o zi vîntul a adus vestea că se sapă în munți un baraj
și Ciu s-a culcat atunci ostenit în nisip pentru ultima oară.
Într-o noapte apele au coborît ca o transfuzie impetuoasă de sînge

și soarele s-a grăbit să răsară
să vadă cămila albastră trecînd prin pustiu
după ce o mie de veacuri
se culcase acolo să moară.

Din noaptea aceea au început să apară culorile vieții aici.
Din noaptea aceea pămîntul s-a pregătit să învețe miracolul rodului
și stepa întîmpină cu roua albă de bumbac înflorit
fiece dimineață de vară...

Din noaptea aceea cînd stepa a căpătat memorie
ca să povestească victoria omului.

Din noaptea aceea cînd cămila albastră
a învins singurătățile de nisip prima oară
după ce o mie de ani,
o mie de veacuri,
se culcase acolo să moară.

MIHAI NEGULESCU

Maiakovski

Pașii tăi zguduind tăcerea și strada
Se apropie seara de mine ;
În mîna ta, părinte Vladimir,
Mîna mi-o simt de poeme
electrizată.
Mîna ta largă,
Semănătorule ;
Mîna ta ca un baros colțuros
Căzînd vertical
Și neîndurat
Peste tot ce zăgăzuie ploaia și stelele, –
Peste tot ce profanează,
Peste tot ce întîrzie –
Drumul spre comunism...

Glasul tău, Vladimir Maiakovski,
Mi-e poemul cel drag ;
Îl ascult picurînd
Cu găleata, cu tona,
în fîntîna din mine !

Pașii tăi zguduie tăcerea și depărtările
Și, nu știu cum,
In ceas minunat –
în dimineața
vibrantă
a septenalului –
iată
antene și drumuri, baraje puternice,
iată
vîntul, cosind mlădierea secarei,
iată
etaje însetate de-nalt,
Ezită,
Caută în aer un semn
Și deodat'
Se unesc într-o nouă vibrație
Egală, uniformă, armonioasă...

Trece Vladimir Maiakovski !

H. ROHAN

ORĂ DE ÎNCEPUT

— SCHIȚĂ —

Desene de V. SAVONEA

Omul zîmbea. De zece dimineți la rînd la aceeași oră, apărea pe terasă, în aerul rece și tare și rămînea acolo, fără să simtă răceala prin tricoul alb. Totul era cufundat în tăcere. Respira adînc, cu o nespusă plăcere. Nările lui larg răscroite, fremătau, degustînd aerul:

„Vegetația de munte... Da... vegetația de munte".

Cerceta pădurea încă îngropată în neguri.

„Ienupăr o fi pe aici? Ienupărul crește numai pe înălțimi. Ce catîr! Parcă are clești, nu rădăcini. Vîntul poate să pilească munții, el stă țeapăn. Ienupărul miroase? Nu cred să aibă vreun miros. Piatra e zgîrcită. Nu... nu e numai vegetația. Altceva... apele... apele de munte au gust de oțel... Asta se simte, gustul de oțel al apelor de munte... și ceața".

Își umplea plămînii mari cu aerul încărcat de mirosurile vegetației de munte, de gustul de oțel al apelor reci, de acidul galvanic al ceții. Sînt oameni care, mîncînd îți fac poftă să mănînci. El îți făcea poftă să trăiești.

Cînd răsărea soarele, apărînd parcă de-a dreptul din vîrful Gîrbovei, se gîndea, nici el nu știa de ce, la călimara lui Petric, care sticlea albastră pe masa din bucătărie, printre caiete și cărți și la masca mortuară a lui Beethoven, spartă de Cernina.

„Cine-i șchiopul ăla care avea o fierărie în fundul pămîntului? Parcă Petric citea că era unul la greci care făcea tot felul de porți și de scuturi... Ca să vezi de ce rămîi prost! Tu te certai cu Cernina. Și Petric și-a luat cartea și a fugit... Ai putea crede că a adormit într-o văgăună. Și-a pus capul pe iarbă și a adormit... Nu Petric — soarele. Petric nu ține la frig. E un copil firav... Hefaistos, domnule! Hefaistos îi zicea! Precis că pe iarbă a dormit... In Dobrogea trece mult pînă apune. Acolo se scufundă încet, încet, în stepă. Aici îl ascund munții, nici nu știi cînd.... Bine că te-ai împăcat cu Petric. Condor crede că o să fie un pianist mare. Așa firav! Pianul nu-i ciocan. Nu e, nu e. Sigur că nu e. Dar amîndouă fac gălăgie".

Ochii lui se strîngeau pînă rămîneau două liniuțe negre, lucitoare, între pleoape.

„Mare lucru să nu ți se pară că pierzi timpul! Pe cinstea mea dacă-ți trebuie mai mult! Să te simți așa... liniștit și să nu ți se pară că pierzi timpul. Timpul tău. Faci ce vrei cu el. E mai ceva decît banii. O săptămînă. Două. Atît într-un an. Și să stai, să stai, să stai așa, să te minunezi".

Omul zîmbea. Un om pe o terasă. Jos, genunea, în negură și tăcere.

In acea oră de început, din pricina ceții, totul se înfățișa neclar, ca printr-un

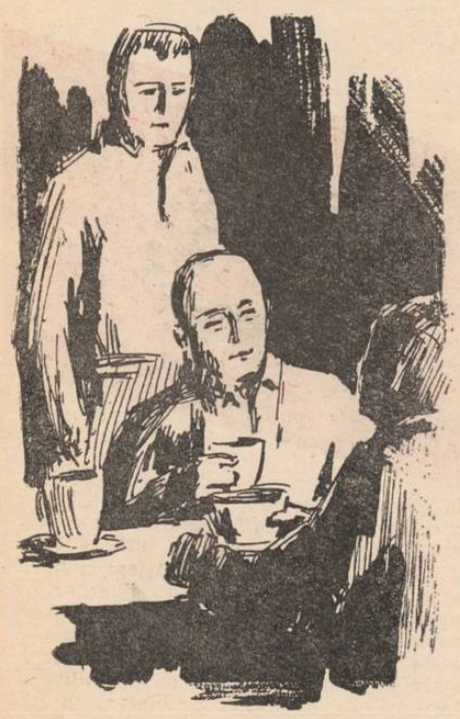

cristal aburit. O îngrămădire misterioasă, munții. Așa-i vedea.

„Ai spune că dorm".

Se încrunta peste zîmbetul împăcat, enigmatic.

„Cum le spunea dihăniilor ălora...? Erau în vechime niște dihănii uriașe... Parcă ar dormi niște dihănii din alea cu blană verde".

Soarele se înălța tot mai sus, aprinzînd ici, colo, în masivul întunecat, mici lumini.

„Uite, acum se trezesc... N-ai spune că deschid niște ochi verzi? Dinosauri, domnule! Dinosauri! Muream dacă nu-mi aduceam aminte... Ieri nu m-am gîndit la asta... la multe nu te-ai gîndit ieri. Uite, s-a trezit și cel din mar-

gine! Închipuiește-ți acum toți ăștia să înceapă să meargă... Mare minune e în capul nostru! Dacă te uiți mult la ceva, începi să te gîndești la tot felul de prostii".

Cam în clipa aceea, o undă de lumină îi cădea pe frunte. Valea era cuprinsă de vrajă. Din negură, peisajul se desprindea strălucitor, luxuriant. Omul făcea o mișcare de surpriză. Casele clipeau în fundul văii ca niște „cetăți din marmură albă, sau mărgean". Pîraiele „sfîriiau" cu „focuri de mercur". Intr-un loc, zece brazi tineri, subțiri, înșirați într-o ordine perfectă, îi păreau „suliți așezate frumos pe rastel". Dintr-o clădire roșie, cu soclul „de cretă", își înălța „gîtul de girafă" o barieră tărcată, „mîncînd ceață..."

Și astfel se lăsa încîntat de natură, se desfăta la jocul săltăreț al închipuirii, avea plăcere de capriciile minții sale, libere de orice griji.

Din mijlocul unui grup de brazi, formînd o singură coroană compactă, uriașă, de un verde tare, adînc, ieșea îndrăzneață, sulița platinată a unui paratrăznet. Sclipea cu un singur foc alb, nemișcat, îndreptat spre cer. Casa nu se vedea. Și deodată lîngă suliță izbucnea ca un incendiu, în fiecare dimineață, un steag roșu, filfiind deasupra coroanei imense. Ceața de destrăma grăbită la filfiirea lui, soarele îi lumina faldurile de carmin, iar pînza grea se mișca mîndră deasupra înălțimilor, parcă în semn de salut și bună dimineața întregii firi. Solemn și vesel, scînteia cu toate luminile roșului său ca sîngele. Undeva, departe ca o părere, sau, poate, ca o asociație firească a vacanței, se auzeau vag sunetele ritmate ale unei trompete de tabără.

Omul de pe terasă, pradă unor simțăminte învălmășite, privea cerul adînc, fără nici un nor.

...Și era de ajuns să-și ridice privirile, pentru ca întreaga vale cu toată măreția ei să se micșoreze brusc, ca și cum pînă atunci, văzută sub lupă, ar fi recăpătat dimensiunile ei adevărate în clipa înlăturării focarului. Dintr-o dată devenea o jucărie. Munții, brazii, casele, toate acestea nu erau altceva decît o scoică smălțuită, pierdută în universul nepătat și albastru.

Și totuși sub netezimea înaltă a cerului, conștiința că în tăcerea, nemișcarea și răceala uriașă din jur el era singura ființă vie, caldă, care putea face orice ar fi gîndit și dorit, vederea incendiului necurmat al steagului roșu, îi umpleau sufletul de un simțămînt contrar acestei constatări. Valea i se părea o jucărie, iar pe sine se simțea egal cu cerul, cu imensitatea sa sinilie. Era o absorbție totală de spațiu, pe care numai senzația puterii o făcea cu putință. Infinitul nu-l strivea. Nu putea să se vadă în clipa aceea decît ca un gigant, în stare să facă doar un pas pe spinările acestor dinosauri cu blana verde și de pe grumazul lor blînd să privească în adîncul văii Prahovei sau de-a dreptul în oceanul desmiriștit al Răganului. Un alt pas, și se scălda în Dunăre, sau pe o lotcă neagră, proaspăt smolită, pescuia scrumbii...

Și dacă nu făcea acel pas, de vină era o sirenă de locomotivă, pe două tonuri, care sfîșia liniștea cu strigătul ei, furat apoi de ecouri. Din casă se auzeau uși trîntite. La baie curgea apa, zidurile vibrau de tăria vocilor bărbătești, de rîsete groase — și în aerul aspru, începeau să se înalțe arome de cafea neagră și miros de pîine proaspătă, fum de lemne umede de brad. Apoi, soarele se ridica mult deasupra munților, aerul se încălzea, acoperișurile se uscau, vraja se destrăma. Pe ferestrele vilelor apăreau rufe la aerisit. De-a lungul frînghiilor, altele la uscat — cerceafuri cu o stampilă neagră CCS, aplicată într-un colț, prosoape cu ochete. Cetățile erau case obișnuite de munte, mărgeanul era țiglă roșie, sideful — șindrilă bătută de ploi, marmura — ziduri spoite cu var.

Lostopan mai rămînea un timp, ascultînd zgomotele casei ca venind de departe. Apoi, își îndrepta trupul uriaș și elastic, își da capul pe spate, cap de urs — cum spunea cu simpatie Vilma Fischer, telefonologul secției — și căsca lung, în tăcere, bătîndu-se cu palma peste gură. Tricoul, plesnind pe mușchii puternici, făcea o pată albă pe fondul întunecat al casei din lemn de stejar afumat, pe a cărei poartă era o firmă roșie, spălăcită de ploi: „CCS — Vila nr. 7".

In această dimineață, neîndurîndu-se încă să se urnească, ascultă fără voie următoarea conversație care avea loc jos, pe terasa de la parter:

— N-am vrut să pierd ziua asta și am călătorit noaptea. E cam devreme pentru tine. Te-am sculat din somn.

Lostopan încreți fruntea. A cui e vocea asta?

— Îți place toamna la munte? întreba intrigat inginerul Vernescu, vecinul său de la parter. Vara are un sens! E mai răcoare, nu înghiți praful Bărăganului, aer curat, zile frumoase, o plimbare în munți cu pantalonași scurți... Dar toamna? Întîmplător toamna aceasta e o toamnă frumoasă.

— Ce ai acum? întrebă celălalt. Tot forja?

A cui e vocea asta?

— To-ot forja! spuse Vernescu cu un ton care voia să exprime un fel de resemnare în fața destinului.

Lostopan zîmbi. In acest răspuns era Vernescu întreg.

Urmă o tăcere. La vila artiștilor Teatrului Național, de peste drum, se deschise o ușă cu perdeluțe galbene și pe verandă ieși un bărbat în pijama, un bărbat scund, zbîrcit, cu părul cenușiu, al cărui chip părea masca de bătrîn a unei figuri cunoscute din ziare. Era marele actor Grigore Zagora.

„Ce mic e!" se miră Lostopan, cercetîndu-l cu o curiozitate avidă.

Actorul avea încă ochii umflați de somn. Se uită posomorît la cer, la Lostopan, fără să-i dea atenție, se înfioră de răcoarea dimineții și reintră în casă, dispărînd repede în dosul ușilor cu perdeluțe galbene.

— Muncitorii ăștia n-au somn! se adresă el soției sale, o femeie trecută, cu părul și sprîncenele vopsite într-un blond galben. Pe mine mă scoală guta, dar pe el? Arătă cu capul spre vila în care locuia Lostopan. Știi de cînd stă pe terasă?

Își frecă mîinile și se strecură în pat.

— Ce înseamnă obișnuința! încercă nevastă-sa să explice de ce n-au somn muncitorii.

Și în timp ce actorul și nevastă-sa continuară să discute despre obișnuință, Lostopan auzea de jos vocea lui Vernescu:

— Aș, mă plictisesc groaznic...

Cuvîntul i se păru, probabil și lui prea tare, fiindcă adăugă mai puțin patetic:

— In sfîrșit, poate nu chiar groaznic, dar oricum... să vi în vacanță, chiar încărcat de gloria îndeplinirii planului la tije și iar să vorbești despre tije? Stau la masă cu trei dintre muncitorii mei. Ne întrebăm reciproc cum am dormit, constatăm cum e vremea, ne servim fiecare cu amabilitate zaharnița.... comentăm „Sportul popular"... trecem în revistă situația internațională... Domnule, lucrăm împreună de cîțiva ani, ne cunoaștem, ne știm slăbiciunile și defectele și nu știu cum, tot la biele ajungem, tot la tije...

Lostopan deveni atent.

„Și cine ne provoacă?" i se adresă el în gînd.

— In sfîrșit, poate nu chiar numai despre tije... concedă iar Vernescu.

— Asta e viața lor! remarcă pe un ton filozofic binevoitor celălalt.

Nu era vocea inginerului Cosma?

— Despre ce vrei să-ți vorbească? Despre poezie?

Aceste vorbe îl afectară profund pe Lostopan.

— ...E o seară stranie, continuă Vernescu cu avînt. Norii s-au spart și cerul luminat de luna care nu se vede, pare atît de adînc... Norii sînt negri, albaștri, cenușii, cu marginile pufoase și albe... Se destramă încet printre vîrfurile brazilor, apar stelele, e liniște, dar parcă asculți o muzică divină... Corul bărbaților din „Nabucodonosor" sau simfonia a cincea de Beethoven. Pa-pa-papa! Ai vrea să împărtășești cu cineva aceste sentimente. „Ce plăcut! Ce frumos!" Asta e tot ce auzi.

Lostopan asculta uimit. El era unul dintre cei care luau masa împreună cu Vernescu, șeful secției forjă.

— Și nici nu poți spune că sînt lipsiți de fantezie insistă cu aprindere Vernescu, în continuare parcă înciudat că muncitorii, care nu sînt lipsiți de fantezie, nu fac paradă de sentimentele lor. Fără fantezie n-ar putea lucra așa cum lucrează. Stă aici, deasupra mea, unul, cel mai bun din secție, Lostopan. Are un fiu pianist. Domnule, e un spectacol să-l vezi pe omul acesta lucrînd la ciocan. Invingerea materiei... Ceva care ar aminti...

Urmă o tăcere. Vernescu scormonea probabil în memorie după o comparație.

„Ar aminti pe dracu!" își spuse Lostopan.

Vernescu renunță la comparație:

— Fără fantezie n-ar descoperi cu atîta naturalețe și spontaneitate toate acele mișcări variate care îl fac să-și cheltuiască forța într-un mod rațional, cu rezultate extraordinare. Și, totuși, domnule, nici cu el nu sînt în stare să încheg o conversație mai degajată... așa... mai intimă... Oamenii se apropie și discutînd despre natură... despre....

Inginerul Cosma izbucni în rîs. Un rîs care-i călca pe nervi lui Lostopan.

— E de rîs? întrebă întărîtat Vernescu.

— De ce să fie de rîs? ripostă printre hohote neplăcute celălalt. Dar ce probleme îți pui tu? Asta e formația lor spirituală! Sînt oameni simpli. Oameni buni, dar elementari. E o simplitate pe care trebuie s-o respectăm, în orice caz pe care trebuie s-o luăm așa cum este...

„Ce face așa pe deșteptu' inginerul ăsta, Cosma?"

Lostopan schiță o mișcare de nervozitate.

„Parcă am fi din altă lume!" gîndi el și, supărat, se duse să se bărbierească. „Poate sîntem proști! Poate ne bîlbîim!"

Și trînti ușa de zăngănită toate geamurile.

La masă, deși nu se admiteau decît patru, Vernescu obținu excepție pentru inginerul Cosma, astfel că luară micul dejun împreună. Cosma era înalt, avea craniul rotund, cu o piele albă, acoperit de cîteva fire de păr cenușii, pungi sub ochii căprii frumoși, în care juca o sclipire ironic-binevoitoare enervantă, exprimînd foarte exact ceea ce era enervant și în voce — o acreală amabilă. Il cunoștea din vedere. Il auzise vorbind la vreo două ședințe de producție. Vernescu făcu recomandările.

O fetișcană rumenă, cu șorț alb și bonetă scrobită, aduse patru cafele cu lapte și o ceașcă de ceai pe care o puse în fața lui Lostopan. Alături, pe o farfurioară, trosneau ușor cîteva felii de pîine prăjită.

— Nu vrea să se îngrașe, îl informă Vernescu pe Cosma, arătînd cu capul spre Lostopan. Cosma se uita puțin surprins la feliile de pîine prăjită. Spunînd acestea, Vernescu îi zîmbi lui Lostopan; un zîmbet sincer prietenos. Lostopan își punea zahăr în ceașcă.

„Condiția fizică" îi veni acestuia spontan pe buze, dar după cele auzite n-avea de loc chef să glumească cu cei doi. Ceea ce ieri încă era firesc, fiindcă nu se gîndea dacă-i face sau nu plăcere lui Vernescu, acum se transformase într-o rezervă prudentă, născută din mîndrie și ambiție. Tăcu.

Masa trecu obișnuit, ca în fiecare zi, cu invitația reciprocă la zaharniță, cu comentariul „Sportului popular" și cu discuțiile de politică externă. Se vorbi și despre popice. Apoi, Szumilasz, de la cuptorul electric și Toma Ioniță, ajutorul lui, plecară la o partidă de biliard, pe care trebuiau s-o susțină ca niște „puști" de la fabrica „Clisci" și Cosma se așeză în locul lui Szumilasz, aprinzîndu-și o țigară.

Nesecat, ca întotdeuna, Vernescu începu să descrie frumusețile unei așa numite „Poiana Muierii" din munții Retezat, fo-

mențiuni critice • perpessicius despre

SPĂTARUL NICOLAIE MILESCU

Nimic nu ilustrează mai convingător puterea magică a literatorului ca portretul ce Ion Neculce a gravat, cu indelebilă măestrie, Spătarului Nicolaie Milescu în **O samă de cuvinte : „Era un boier, anume Neculai Milescu Spătariul, dela Vaslui de moșia lui, pré învățat și cărturar și știé multe limbi : elinește, slovenește, grecește și turcește. Și era mîndru și bogat, și umbla cu povodnici înainte domnești, cu buzdugane, și cu paloșe, cu soltare tot sirmă la cai. Și lui Ștefăniță Vodă îi era pré drag, și-l ținé pré bine, și tot la masă îl puné și să giuca în cărți cu dînsul, și la sfaturi, că era atunce gramatic la dînsul“**, ș.a.m.d. Căci oricîte puneri la punct ar aduce istoria și, în primul rînd, însăși opera Spătarului, în frunte cu memorabilul său jurnal de călătorie în China, ele nu vor putea să umbrească, necum să anuleze, nici detaliile false sau ipotetice și nici, mai cu seamă, atmosfera particulară pe care cronicarul moldovean a imprimat-o povestirii sale, ca și farmecul întru totul legendar al portretului său. La ora aceasta e mai mult ca sigur că nu Ștefăniță-Vodă a fost acela care a pus călăul să-i cresteze spătarului nasul, cu hamgeriul, că misiunea diplomatică la Chitai, a Spătarului, nu s-a soldat nici chiar cu atîta cinste, nici mai ales, cu un blid de pietre scumpe și un diamant cît oul de porumb, că, la întoarcere, și după moartea țarului Alexei Mihailovici, senatorii Moscului nu l-au făcut surgun la Sibir, unde Spătarul ar fi stat cîțiva ani, că admirabila exclamație a țarului Petru cel Mare (**„Unde este dascălul mieu cel ce m-au învățat carte ? Acmu, curund, să-l aduceți !“**), cînd află de nefericirile Spătarului, trădează la cronicarul moldovean o prea bogată fantezie, după cum, în fine, este cert că **„marea cinste ce i-a făcut împăratul la moartea lui“** n-a putut avea loc, deoarece în 1708, cînd Milescu răposează, Petru cel Mare nu se afla la Moscova, dar că, într-adevăr, cu un an înainte se făcuseră frumoase funeralii lui David Corbea Ceaușul, subalternul lui Milescu. Și, totuși, cu toate retușele cîte s-au adus sau s-ar mai putea aduce veracității celebrului portret, două lucruri nu pot fi tăgăduite : întîi, că fiecare din liniile și chiar ornamentele portretului păstrează ceva din făptura de adevărat și din plămada biografică a Spătarului și, după aceea, că în ciuda acestui iz de autenticitate, luat în bloc, în armonioasa și indivizibila lui unitate, portretul ce cronicarul moldovean gravează modelului său, îi aparține pe de-a întregul, este o operă întru totul personală, și prin aceasta chiar : fictivă, legendară, al cărei prestigiu și ale cărei farmece lumina crudă a adevărului istoric cu greu le va putea eclipsa, vreodată.

Judecînd, însă, la rece, acum, după ce prin truda și priceperea plină de rîvnă a tînărului cărturar Corneliu Bărbulescu, posedăm, în excelenta prezentare grafică a Esplei, cele două lucrări de căpetenie ale Spătarului, **Jurnal de călătorie în China** și **Descrierea Chinei**, într-o traducere cursivă și elegantă și într-o ediție, nu numai pentru prima dată integrală, dar și prevăzută cu toate acele atribute, introduceri copioase, glose (atîtea din ele personale) și note, bibliografie și reproduceri iconografice, indispensabile oricărei ediții științifice, judecînd, zic, la rece și nescăzînd cu nimic din admirația pentru minunata evocare a cronicarului moldovean, putem mărturisi în sigură cunoștință de cauză că spătarul Nicolaie Milescu era predestinat acelei faime, din care Ion Neculce și-a țesut inegalabilul portret. Și mă refer, desigur, mai puțin la știința de carte, teologică, geografică sau etnografică, sau la viața aventuroasă a omului politic, a grămăticului și a ambasadorului prin vocație, care a fost Spătarul, cît la extraordinara lui misiune în China feudală a veacului al XVII-lea și mai ales la și mai extraordinara lui relațiune de călătorie, care consacră pe unul din cei mai pasionanți memoraliști ai timpurilor. Negreșit, Spătarul nu este un necunoscut pentru bibliografia și pentru istoria noastră literară. De la Hașdeu la P. P. Panaitescu, care cel dintîi i-a închinat una din cele mai temeinice monografii, așa cum le-a închinat și lui Petru Movilă și lui Dimitrie Cantemir, această treime de cărturari, aparținînd aceluiași secol, și ai căror faimă s-a înscris demult în planul culturii universale, de la Nicolae Iorga la Nicolae Cartojan, de la George Sion, editor al unei versiuni parțiale (De la Tobolsk la hotarele Chinei) a călătoriei Spătarului pînă la Radu Boureanu, a cărui viață romanțată a popularizat, cu cele patru ale sale ediții, figura marelui cărturar și de la studiul din 1884 al lui Emile Picot pînă la ediția din 1919 a lui Baddeley, fără a mai vorbi de enorma bibliografie rusă, nenumărați au fost aceia, oameni de știință sau scriitori, pe care i-a atras personalitatea și puternică și erudită a lui Nicolaie Milescu. Cei 250 de ani, împliniți anul trecut, de la săvîrșirea din viață a Spătarului, au sporit cu noi și prețioase lucrări seria contribuțiunilor milesciene. Ne-ar fi plăcut, dar spațiul restrîns ne obligă la renunțări, să reluăm teza lui Corneliu Bărbulescu, după care, spre deosebire de Baddeley, **Descrierea Chinei** nu este numai o compilație, **„o traducere în general cuvînt cu cuvînt după textul nenumitului „Atlas sinensis“ al iezuitului Martini tipărit prima oară în latinește în 1665 la Amsterdam“**, ci **„o monografie exemplară“**, de un caracter mai complex, în alcătuirea căreia intră mult mai multe izvoare. În felul acesta, problema paternității ridicată de Baddeley este repusă în adevăratul ei cadru. **Descrierea Chinei** dovedindu-se, chiar pentru cetitorul cel mai diletant cu putință, o operă cu multiple merite, nu numai informative, de o arhitectură clasică și a cărei originalitate o ratifică în primul rînd **Jurnalul de călătorie**, ce precedă și care stă tot timpul la temelia **Descrierii**. Din fericire, toate aceste probleme, într-una din cele mai stringente dezbateri, figurează în studiul introductiv, pe cît de sobru pe atîta de convingător, cu care Corneliu Bărbulescu își prefațează lucrarea. Rămîne, așadar, să încercăm, cu cîtă dificultate, în raport cu vastitatea întreprinderii, e inutil a o mai spune, să sugerăm o cît de vagă impresie despre importanța excepțională a **Jurnalului de călătorie în China.** A spune, de pildă, că expediția ambasadei Spătarului de-a lungul incognitei, pe atunci, Siberii, cu drumurile ei neexplorate, cu marile ei fluvii, cu primejdioasele cataracte, unde doscianicurile sînt trase la edec, cu furtunile Baikalului, cu ghețurile și ninsorile, ce-i obligă să pună încălțări la vite, ca-n popasul de la 29 decembrie 1675, pe țărmul Argunului, sau, cînd se desprimăvărează, cu invazia țînțarilor și mușteloi ce-i chinuiesc, ca o adevărată urgie a lui Faraon, cum notează, cu reminiscențele lui teologice, Spătarul însuși și, după aceea, cu primejdiile ce-i pîndesc la tot pasul, din partea populațiilor nomade, mongoli tunguși, namiazini, buriați, ș.a.m.d., unele plătind, altele nu iasakul, bănuitoare și banditești, în egală măsură, — a spune că expediția aceasta, într-o totul temerară, a fost cu adevărat o faptă de excepție și de un eroism puțin comune, nu este decît simplul adevăr, dacă ne gîndim la ziua de azi, cînd expedițiile antarcticei sînt prevăzute cu toate instalațiile moderne, atît de înaintate față de modestele utilaje ale **Belgicei** d-rului Racoviță, de la finele veacului trecut, cînd un drum cu transsiberianul sau cu TU—114 rezolvă imensele spații cu iuțeala filmului și cînd relațiile sovieto-chineze sînt acelea pe care o lume întreagă le știe. În scrisoarea ce Spătarul trimite din Eniseisk lui Matveev, șeful Departamentului Soliilor (Posolski Prikaz) din Moscova, și care, la fel cu cele trimise țarului, presară atîtea oaze afective pe traseul oricum arid, chiar dacă printre ghețuri și munți e loc și pentru văi paradiziace, ale primei părți a jurnalului, pînă la Naun și la întîlnirea cu askaniama Ma La, mandarinul trimis de han în întîmpinarea solului, în scrisoarea către Matveev, zic. Spătarul scrie : **„Dacă drumul pe care merg ar fi fost mai dinainte cercetat, așa cum o fac eu acum, aș fi ajuns de multă vreme în China, călătorind cu totul altfel. Totuși altora le-a trebuit un an și jumătate ca să ajungă la Eniseisk, în timp ce eu am ajuns numai în patru luni“**. După care, punînd în cumpănă experiența cîștigată, adăoga : **„...dar dacă va vrea Dumnezeu, înapoi mă voi întoarce zburînd, ca să zic așa“**. Ceea ce, firește, nu consună, decît dacă ne-am referi la rapiditatea cu care a fost expediat din Pekin, după nereușita misiunii. Căci după ce, cu alte și alte peripeții, care sfărîmate și rămase în noroi, cai pieriți și cămile ologite, ajunge, la începutul lui noemvrie, la Selenghinsk, unde rămîne 6 luni, pînă la 9 iulie 1677, timp în care-și pune ordine în însemnări, căci avea obiceiul, după propriile lui mărturii, să-și noteze zi cu zi impresiile, și-și redactează jurnalul, la 16 mai trece Baikalul, cu mult mai clement, de astădată, la 18 mai părăsește Irkuțskul și la 7 iunie este din nou la Eniseisk, unde-l așteptă cea mai neplăcută dintre surprizele aventuroasei lui ambasade. Între timp, țarul Alexei Mihailovici se săvîrșise din viață și-n lupta pentru succesiune la tron, partida lui Matveev, șeful și protectorul Spătarului căzuse în disgrație și odată cu el și Milescu. Matveev, căruia, cum am văzut, cu un an în urmă, îi scria acea epistolă din care am spicuit cîteva rînduri, dar care, în realitate e și mai extinsă și mai bogată în elemente afective, ce dau pe față un suflet cu mult mai sensibil, decît biografia pe de o parte și disputele protocolare cu askaniama, cu zarguceii sau cu kolaiul de taină al hanului, pe de altă parte, lasă să se ghicească. O scrisoare, zvîrlită în fuga condeiului, către un prieten, ascunde întrînsa nebănuite comori biografice. **„Totuși**, îi scria Spătarul, după ce pomenise de greutăți și de „urgiile lui Faraon“, ale mușteloi și țînțarilor, totuși, **așa cum cei porniți într-o luptă deznădăjduită sînt atît de încordați încît uită de orice primejdie gîndindu-se doar să-și slujească căpetenia, la fel și noi, oricît de multe sînt greutățile întîmpinate, sau oricîte altele se vor mai ivi nu ținem seama de nimic cu gîndul doar de a sluji măriei sale...“** iar mai departe : **„Dar din toate necazurile, cel mai greu de îndurat este despărțirea de tine, stăpînul și binefăcătorul meu și de toți ceilalți din prea cinstita ta casă. Văzînd că de cînd am părăsit Moscova n-am primit nici o scrisoare, nici vești, nici măcar o vorbă nu mi-a ajuns de la voi“**, etc., etc., și pagina s-ar cuveni reprodusă atît pentru senzația ce Spătarul resimte, că **„ar fi trecut în altă lume, aș putea spune chiar pe tărîmurile iadului“**, cît și pentru ceea ce teme, potrivit **„proverbului grecesc : ochii care nu văd se uită“** și nu mai puțin, pentru fulgerul nostalgic, ce despică bezna acestor guri de Tartar ale Siberiei : **„Stăpîne, minunatul ținut Enisei mi-a amintit de Valahia, iar rîul Enisei, care este foarte mare și frumos, ne-a dus cu gîndul către Dunăre. Dumnezeu a dat belșug de grîne de tot felul și de-aceea sînt ieftine... Stolnicul Mihail Vasilievici Priklonskoi s-a arătat foarte binevoitor față de mine — desigur nu de hatîrul meu, ci datorită ție, ca urmare la ceea ce ai binevoit să-i scrii despre mine“**. Dar, cum spuneam, roata destinului se clătise și același stolnic și același hatman îl supun celei mai umilitoare percheziții și detenții cu sechestru pe mărfuri, din care un nou ucaz de la Moscova îi eliberează pe ziua de 9 iulie, doi ani și ceva după ce porniseră la drum... Însă sfîrșitul manuscrisului lipsește.

Iată, comprimate la maximum, însemnările de drum ale Spătarului și fiecare își poate face o cît de vagă idee despre importanța documentară, biografică și chiar literară a acestei laturi a **Jurnalului de călătorie în China.** Numai că adevărata lui importanță, strict literară, pentru că patent psihologică, abia de acum începe. Dar, oare, voi putea sugera, cît de cît, fie și în nădejdea unei reveniri cîndva, mai pe îndelete, toată această înaltă comedie diplomatică, ce se întinde pe zeci și zeci de pagini (mai precis : 83—313), în care se confruntă două din cele mai mari împărății feudale ale veacului XVII, Rusia țarilor și China mandarinilor, cu particularitățile lor caracteristice, cu extenuantul război al arguțiilor, cu bruscele treceri de la violențe la curtenie, cu ospețe gratuite și prînz în fața bogdihanului și cu jafuri, nu numai deghizate, dar și patronate de oamenii mandarinilor și chiar ai hanului ? În fond, toată povestea și toată substanța acestui lung interludiu protocolar s-ar putea reduce la foarte puțin, anume la modul cum urmau să fie prezentate scrisorile de acreditare ale solului, și de asemeni scrisorile ce hanul trimisese țarului cu ani înainte și pe care acesta i le restituia ca să-i fie tălmăcite, deoarece fuseseră scrise în chinezește. Tradițiile imuabile ale curții din Pekin nu admiteau ca solul să prezinte scrisorile în persoană hanului, darurile trebuiau primite cu ploconeli după datinele chineze, chiar în noroiu, cum i se și întîmplă Spătarului, iar ambasada care număra peste 150 de persoane e supusă unui veritabil regim de temniță, de pe urma căruia oamenii se îmbolnăvesc, iar unii mor, regim împotriva căruia Spătarul protestează în repetate rînduri și cu felurite argumente (**„solul adăugă că pe lume nu se găsea nimic mai bun decît libertatea și nimic mai rău decît a fi ținut închis“**), însă fără rezultate apreciabile. Infinitele vizite pe care askaniama le face solului, duc, în cele din urmă, la o soluție de compromis, solul trebuind să prezinte scrisorile în apropierea hanului invizibil, ceea ce stîrnește din partea ambasadorului, următoarea replică judicioasă : **„Ce fel de solie este asta, cînd nu știu cui mă închin, hanul fiind de nevăzut ? Cînd țarul mă va întreba cui m-am închinat și-i voi răspunde „nu știu“ se va socoti aceasta drept o mare necinste** etc. **Dar eu solul țarului nu l-am văzut. Înainte de primirea mea, zarguceiul a venit să mă învețe cum să mă închin hanului și m-a silit să mă ploconesc și eu m-am ploconit, totuși pe han nu l-am zărit. Ca om care gîndești, chibzuiește și domnia ta ce poate ieși bun din asta“**. Și astfel de argumente logice, alternate cu admirabile imagini, ca aceea a arcului ce, îndoit la un capăt se strică, însă la amîndouă deodată nu, iar săgeata zboară drept, cu care sugerează că darurile trebuie prezentate odată cu scrisorile, ca și constanta linie de conduită ce pune în a păzi demnitatea stăpînului său (**„unde este cinstea stăpînului meu în joc, eu nu pot primi — aici nu e vorba de mine, ci de împărăția în numele căreia vorbesc... sînt doar solul stăpînului meu trimis de un împărat altui împărat de seama sa“**) trebuiau nu numai să îrite trufia izvorîtă din vechi tradiții a mandarinilor, dar să și ducă, cum au și dus, în cele din urmă, la ruptură, la eșecul lamentabil al misiunii și la represaliile expeditive și aspre, echivalînd cu o expulzare. Dar toate acestea Spătarul le-a consemnat, cu un lux de amănunte, cu un dar al nuanței și al fixării tipurilor, cu un instinct al psihologului și al etnografului, cu o tehnică a dialogului și a feluritelor moduri de a varia povestirea, cu o răbdare supraumană și cu o seninătate într-adevăr olimpiană, care fac din Nicolae Milescu unul din cei mai savuroși memoraliști ai timpurilor, și din **Jurnalul** său **de călătorie în China** una din cele mai pasionante expediții literare. A fi deshumat, la cea de a 250-a pomenire a morții Spătarului, și în condițiile cele mai favorabile, sarcofagul acesta de înțelepciune și pitoresc, este meritul tînărului și sîrguinciosului cărturar Corneliu Bărbulescu, și el se cuvine subliniat cu toată hotărîrea.

cronica literară

Intransigența criticii marxiste

de I. D. Bălan

Banuș, nuvelele tinerilor scriitori Nicolae Țic, Fănuș Neagu, și cărțile multor altora, pe care le-am prezentat la rubrica O seamă de cuvinte *sau* la Mențiuni critice, *eficacitatea și rolul revistei ar fi fost mult mai pregnante în viața noastră literară.*

Obiectivitatea critică. sentimentul răspunderii profesionale ne cer să discutăm multe din cărțile de care se ocupă, scăzînd astfel din eficiența criticii, diminuînd mult contribuția lor la ridicarea măiestriei artistice a creatorilor și stîrbind din prestigiul de care ar trebui să se bucure în fața cititorilor. Observațiile Scînteii *sînt pe deplin îndreptățite ; ele au darul de a contribui la îmbunătățirea muncii noastre. la ridicarea prestigiului criticii în paginile revistei* Luceafărul, *care nu o dată la rubrica „O seamă de cuvinte“, în cronicile permanente și în articolele publicate, a făcut concesii tonului apologetic, a tratat fără discernămînt cărți de valori inegale. Înțelegem astăzi că munca noastră a fost irosită uneori fără o finalitate utilă, împărțind gratuit, cu un condamnabil spirit filantropic, elogii generale unor cărți care ar fi solicitat prin scăderile lor spiritul critic, analiza concretă la obiect, din care să folosească și creatorul și cititorii săi.*

Sîntem pe deplin convinși că dacă ne-am fi aplecat cu mai mult simț de răspundere și cu mai multă exigență asupra unor cărți ca volumul de versuri Cu timpul meu *de Ion Brad,* Jurnal de front *de Haralamb Zincă,* Insemnări Critice *vol. II de Paul Georgescu, asupra nuvelelor de V. Em. Galan sau ale lui Eugen Barbu s.a. în cronica literară; asupra pieselor* Ferestre deschise *de P. Everac.* Partea leului *de C. Teodoru în cronica dramatică; sau dacă s-ar fi analizat mai adînc romane ca :* Rădăcinile sînt amare *de Zaharia Stancu,* Pe muche de cutit *de Mihai Beniuc, volumele de versuri ca* Torentul *de Maria la obiect fiecare creație în parte, desprinși de prejudecăți si de atitudini conformiste. Nimeni nu are nevoie de îngăduința de circumstanță. Cu astfel de atitudini jignim si simțul critic al opiniei publice și talentul creatorilor. Literatura noastră de după Eliberare a cunoscut succese remarcabile. în domeniul realizării artistice. ajungînd să fie cunoscută și prețuită nu numai de milioanele de cititori de la noi ci și de un mare număr de cititori de peste hotare. E o situație reală care cu atît mai mult nu mai îndreptățește pe nimeni la circumstanțe atenuante. Credem sincer că scriitorii noștri valoroși nu solicită în adîncul inimii lor o atare critică, deși cîteodată unii se irită și se supără cînd asupra creației lor se rostește un cuvînt mai critic. Cu toate acestea sîntem convinși că ei așteaptă, ca si cititorii. de la critică o analiză atentă, principială a operelor lor, o ierarhizare justă în ansamblul literaturii noastre și în interiorul propriei creații. Împreună cu criticii. ei luptă pentru atingerea unui înalt nivel de măiestrie artistică, pentru o literatură bogată în idei, oglindă vie a epocii noastre socialiste. De aceea în paginile revistei* Luceafărul, *cronicile literare, articolele și recenziile vor trebui să discute fenomenul literar de la un nivel ideologic în stare să generalizeze, să teoretizeze trăsăturile specifice ale fiecărui scriitor în parte și ale literaturii noastre în ansamblul ei. Pentru aceasta va fi necesar ca autorii lor să renunțe la spiritul de grup, de ploconire în fața unor personalități, să opereze cu exemple împrumutate de la întreaga mișcare literară. Căci e într-adevăr inadmisibil ca în majoritatea articolelor noastre teoretice să nu se vehiculeze decît cîteva nume de poeți și să nu fie ilustrate teze teoretice decît cu patru-cinci nume de prozatori.*

Nici o literatură nu s-a creat niciodată numai cu vîrfuri : orice literatură cunoaște în orice împrejurări toate formele de relief. Toate trebuie cercetate după specificul și rolul lor si apreciate ca atare. Ar fi mai mult decît ridicolă o hartă a Rominiei pe care să fie trecute numai Omul și Caraimanul, numai Dunărea și Marea Neagră. In acest sens e bine să avem mereu în minte articolul lui Belinski „Privire asupra literaturii ruse din anul 1847“ unde această problemă e rezolvată cît se poate de explicit. Opera fiecărui scriitor trebuie analizată cu dragoste și obiectivitate la nivelul realizării ei. Nici să nu denigrăm, nici să nu ridicăm osanale.

Reflectînd asupra rolului nefast al atitudinii apologetice în critica literară, îmi vin în minte două versuri (pe care regret că le-am uitat atîta vreme), scrise de Horațiu în Epistola a XIII-a către Vinium Asellam, cînd acesta e însărcinat să-i ducă, din partea poetului. împăratului August niște manuscrise cu versuri :

Ne studio nostri pecces odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente
minister,

Nu greși prin prea mult zel pentru mine — *îl sfătuia poetul pe mesagerul său* — și, sol prea silitor. să nu atragi răceala *(ca să traducem mai blînd)* asupra cărții prin laude exagerate.

Criticii sînt. într-un fel. solii care însoțesc cărțile scriitorilor către publicul cititor. Acestui public noi îi prezentăm lucrările creatorilor. i le comentăm, îl ajutăm să le înțeleagă mai bine. Cititorii ne acordă încredere și e condamnabil dacă-i înșelăm. E și mai condamnabil dacă, prin prea multe laude nemăsurate și neargumentate, le pierdem încrederea și-i înstrăinăm de adevăratele creații valoroase, reducînd la un numitor comun întreaga noastră literatură.

„In fața criticilor si a publicațiilor literare — se spune în editorialul Scînteii *— stă sarcina de a trece cu toată răspunderea la o muncă temeinică de studiere și aprofundare a noii creații, ridicînd ceea ce este izbutit la nivelul unei experiențe pozitive a mișcării noastre literar artistice. iar din slăbiciuni trăgînd de asemenea concluzii si învățăminte de ordin general“.*

Este o cerință înaltă, pe care cronica literară și în general toată critica din Luceafărul *se obligă să o îndeplinească. Și aceasta se va putea realiza, în primul rînd, prin sporirea exigenței critice, pe măsura adevăratelor realizări ale literaturii noastre realist-socialiste, sprijinită pe o temeinică însușire a învățăturii marxist-leniniste. a criticilor revoluționari ruși, a criticii noastre realiste din trecut și a tot ceea ce gîndirea progresistă a creat în acest domeniu mai înaintat și mai valoros. Procedînd astfel, sîntem siguri că vom sprijini creația literară, vom întări prestigiul ei pe plan național și internațional și vom contribui la marea operă de educare comunistă a cititorilor din patria noastră.*

TURCIA

Nazim Hikmet

Despre Dunăre

Pe cer nici un nor.
Sălcii plîngătoare.
Dunărea-mi stă-n cale,
tulbure — alergînd.

O, Nazim, Nazim,
de-ai putea fi tu
apa Dunării,
ai porni grăbit din Pădurea Neagră
pîn' la Marea Neagră
şi-ai fi undă-albastră,
albastră,
albastră,
strălucind în soare
pînă în Bosfor.
Dinspre Istambul
ar sufla deasupră-ţi
limpede văzduh..
Valul tău s-ar duce
pîn' la Kadikioi,
la debarcader,
şi zărind cum urcă
în şalupa mică
pe Mehmet al tău
şi pe mama lui,
s-ar lovi de barcă
fremătînd uşor,
s-ar lovi uşor...

Bach — concert în do minor

Dimineaţă de toamnă, —
în vie,
repetarea viţelor aşezate în rînd,
repetarea ciorchinilor pe coarde,
a boabelor pe ciorchine,
a luciului pe boabe.
Noaptea, —
la casa înaltă,
foarte albă,
repetarea ferestrelor luminate,
fiecare cu altă lumină.
Repetarea tuturor ploilor,
a picăturilor ce cad
pe pămînt,
pe arbori,
în mare,
pe mîinile mele, pe obraz şi pe ochi,
a picăturilor
prelinse pe geam.
A zilelor mele repetare,
că una cu alta sînt gemene
ce nu seamănă una cu alta.
Repetarea firelor în urzeală,
repetarea cerului înstelat,
repetarea cuvîntului „iubesc"
în toate limbile,
repetarea copacului învestmîntat în frunze
şi, pe fiecare pat de moarte,
repetarea amărăciunii
pentru viaţa prea repede scursă.
Repetarea zăpezii ce cade,
a fulgilor umezi, mărunţi,
a fulgilor mari,
a fulgilor de zăpadă,
a omătului curat
ce-l spulberă viscolul
astupîndu-mi cărarea.
Copiii aleargă prin curte,
aleargă prin curte copiii.
O bătrînă trece pe stradă,
pe stradă trece o bătrînă.
Noaptea, —
la casa foarte înaltă,
foarte albă,
repetarea ferestrelor,
fiecare cu altă lumină.
A boabelor pe ciorchine,
a luciului pe boabe.
Repetarea paşilor neobosiţi către mai bine,
către dreptate, către adevăr,
a lupta pentru mai bine, pentru dreptate, pentru adevăr,
a dobîndi ce e bun, drept, adevărat,
Repetarea lacrimilor tale tăcute, iubito,
a zîmbetului tău,
a suspinelor tale,
şi a hohotului tău,
a sclipirii dinţilor tăi albi, iubito, în hohotul rîsului.

Dimineaţă de toamnă, —
în vie,
repetarea viţelor aşezate în rînd,
repetarea ciorchinilor pe coarde,
a boabelor de ciorchine,
a luciului pe boabe,
a inimii mele în luciul fiecărui bob.
Minunea repetării,
iubito,
adînca prospeţime unică
a repetării...

In romineşte de GEO DUMITRESCU

Orhan Veli

Ascultă Istambulul...

(Fragment)

Ascultă Istambulul în freamăt cum respiră!
Oraşul-noaptea. Boarea adie dinspre mare
Şi frunze mari, fantastic, din mîinile-i prefiră...
Cîntec de bărcagii se-aude-n depărtare...
Ascult cum Istambulul palpită şi tresare.

Ascultă Istambulul în freamăt cum palpită,
Cum salbă de săruturi, rîs, certuri, paşi înşiră.
Aud, din mîna ta — pesemne obosită —
Cum scapă trandafirul de pluşuri şi porfiră..
Ascult cum Istambulul tresare şi respiră.

Ascultă Istambulul în freamăt, şi admiră!
Mă cheamă-ntredeschisă a gurii mici ispită;
Caicul lunii, vele de ceară, -n cer, resfiră...
...Şi inima ta bate, se zbate ametită.
Ascult cum Istambulul şi inima-ţi palpită...

In romineşte de ROMULUS VULPESCU

Desene de VAL MUNTEANU

Melih Djevdet Andai

Copacul care şi-a pierdut liniştea

Cunosc un copac,
strîmb, noduros, liniştit, posac.
Ce ştie el?
Doar norii cenuşii de pe muncel,
doar cuiburile mici de cotofene,
doar anotimpurile care trec alene,
doar arăturile şi lanurile din cîmpie.
Şi mai ştie că Alah l-a făcut aşa din vecie
şi că l-a aruncat în cîmp,
posac, liniştit, noduros şi strîmb...
Şi iată: mă încearcă o dorinţă:
vreau să-i citesc o carte
— o carte bună şi-nţeleaptă —
despre fericire şi suferinţă,
despre moarte,
despre luptă şi faptă,
despre munţii din zare,
despre soare şi despre mare.
De-o asemenea carte el n-a aflat încă...
Îi voi citi din ea-ntr-o seară,
şi el are să-şi piardă liniştea adîncă
şi-n ochii lui de lemn întîia oară
luminile mîndriei vor zvîcni.
Cum l-a creat Alah,
abia atunci voi şti!

In romineşte de H. GRAMESCU

Oktai Rifat

Vînzătorii ambulanţi

Voi, cei ce strigaţi pe străzi în gura mare!
Tu, vînzătorul de ziare,
micuţule băiat de treabă,
tu care-n colţul tău de stradă
arunci la risc sclipitorul ban
c-un alt prieten tot în zdrenţe şi sărman.
Ştrengarule, faci foarte bine!
e-o treabă mult mai potrivită pentru tine.
Tu, vînzătorule de îngheţată
tu, ce te muţi din loc în loc,
cu dulcea ta zăpadă parfumată,
încearcă, să-ţi întorci nepăsătoare,
copilăria ta de zîmbete şi soare!
Voi, vînzători,
privighetori,
din grădinile mele,
coşurile voastre de nuiele,
pe umerii voştri, mărunţii,
sînt grele ca munţii.
Printre struguri, ca printre nori,
răsar pepeni galbeni ca nişte sori.
Cine ştie mai bine ca voi,
purtători de tablale,
cît de amare sînt dulciurile orientale.
Intraţi, intraţi, poftiţi,
vînzători fără dugheană,
coşurile fie-vă uşoare ca o pană,
coboriţi-le de la uşi,
îndreptaţi-vă umerii aduşi.
Am să cumpăr pere de la voi,
şi piersici pufoase şi moi, —
în culori de aurore şi de zori, —
şi sucuri de roduri scînteietori
şi halva şi de lapte voi cumpăra
de la voi, neapărat...
Dar astăzi
cînd voi fi foarte bogat...
Iar pînă atunci, vînzători,
fraţi mi noroc,
şi vindeţi-mi o legătură de ceapă...

In romineşte de TASCU GHEORGHIU

Suad Taser

In toiul nopţii

Gînduri minunate îmi vin în minte...
Să zicem: dragostea — ori să zicem: libertatea.
Patriot, îmi spun eu,
nu există nimic mai gingaş.
Patria — este
ogorul, este livada de trandafiri, mormîntul nostru —
al mamei şi al sorei şi al iubitei.
Patria — spun —
viaţa noastră e în mîinile tale,
Ţară,
noi pentru tine respirăm
şi pentru tine ne vom da sufletul.
Gînduri minunate îmi vin în minte.
De ce asemenea tăcere?
Aspră, neagră, grea cum e plumbul.
Şi această moarte... ori... în sfîrşit...
cum îi mai zic şi-ntr-altfel:
lua-o-ar dracul s-o ia!
Totuşi...
gînduri minunate îmi vin fără încetare în minte.
Ţine-te — îmi spun —
Ţine-te, frate Suad,
o jumătate de viaţă, o jumătate de noapte a trecut;
prietenii te aşteaptă şi în viitor —
Rezistă pentru prieteni şi în necazul vrăjmaşilor.
Gînduri minunate îmi vin în minte...
Viaţa — zic eu — e cu noi.
Cu noi e floarea de pe creangă,
cu noi e steaua din zările albastre
şi ziua care va veni curînd
va fi cu noi.
Ştiu!
Dar această moarte
plutind în neliniştea fără de margini —
a cui e?
Ninge într-una.
Tinereţea mea e departe.
Un abur urcă înaintea privirilor mele.
Timpul ne cîntă un cîntec
pe care nu l-am auzit niciodată...
E miez de noapte.
Ninge blînd.
Gînduri minunate îmi trec prin minte.

In romineşte de GEORGE DEMETRU PAN

Fabri Erdinci

Cum

Numi-vom cap, tot ce e născător
să judece şi să-şi aducă aminte,
Dar dacă la ceaunul găurit
I-om zice ceas, atunci vorbirea pătimeşte...

Şi-l vom numi pămînt, chiar de-i sărac
atîta timp cît pentru el se moare,
Dar dacă-i groapă-n care doitori zac
să-i zici pămînt e cu putinţă oare?

Şi steagul este steag, dacă simţi
în lilieciul faldul şi-l resimţi.
Dar dacă-i trunchi doar, în pieptenul
cel cerşetor, mîini stînd să mori,

Zici oamenii celor care nu-s nimeni.
Şi-n viaţa cată lor ca să te-asameni.
Dar dacă-s credincioşi în dumnezei
atunci ar fi păcat să spui că-s oameni.

Răbdarea-i ceea ce odat' şi-odat'
va răbufni ca lava din dogoare.
Dar dacă-i praf de puşcă înmuiat
Atunci, cum dracu, s-o numeşti răbdare?

In romineşte de GEO DUMITRESCU

Djakid Sitki Tarangi

Eu doresc...

Eu doresc ca în ţara noastră
să fie verzi copacii, aur pe holde, azuriu cerul —
paradis pentru păsări în ceing, rai florilor cîmpia.

Eu doresc ca în ţara noastră
să nu fie săraci, nici bogaţi!
Să nu fie inimi sfîşiate de durere şi nici
cupele astenite de griji.

Eu doresc ca în ţara noastră
să nu se mai verse sînge omenesc
şi ca fiecare să aibă, iarna, deasupra capului
un acoperiş.

Eu doresc ca în ţara noastră
să vieţuim ca-n vremea celei dintîi nunţi...
Eu doresc ca în ţara noastră
Moartea să fie considerată singura durere.

In romineşte de GEORGE DEMETRU PAN

Jiului

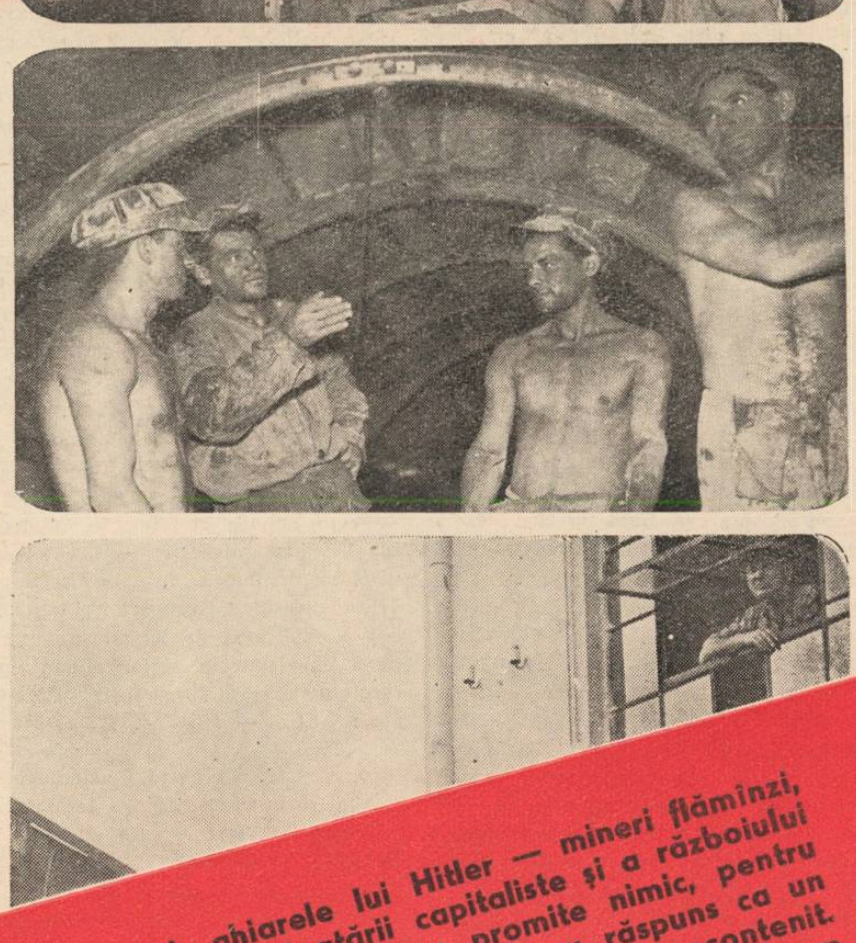

n trăit în mare
aveam nevoie
putem dezvolta
ce am mai îm-
zvoltat. Eram
meu patru. Și
n cumpăra o
ră soră n-am
mai frumoasă
N-am putut să
avem mobilă
sta spun eu a-
ainte dormeam
priciuri, iar a-
ri. Acum dor-
loc de opinci
ioare. Părinții
să ne cumpere
Ce diferență
i prezent!..."

ii se perindă
de septem-
unat panopti-
a munților în-
auriu-violacee,
tunelor care te
t pe coasta a-
or împădurite,
nilor... În stîn-
nglica sinuoasă
aproape privit
dată mai dur,
luri, clădiri și
acție. Și dina-
rbriz răsare un
oi niște blocuri
centrala Paro-
esta o mlaștină
oabe prăpădite
-au existat nici
sînt date acolo
or termocentra-

moderne. Pa-
cipal pe harta
tere socialistă.
e ca un stup.
ntier. În fosta
l mizerabilelor
de blocuri de
e apartamente,
model, clădiri
al, 3 școli, pes-
mnetare și în-
de flori, res-
oi din temelie.

upeni ci pe în-
ața s-a reclădit
cluburi și că-
lă raională de
visat cu ochii
astăzi copiii.
oțiu, miner bă-
vă. Dar Doțiu
utat și-i plecat
i satelor pădu-
a sa.
să-l căutăm pe
ost participant
i luptător pen-

istea a rămas
tor. El se ocu-
i de viitor". E
onale miniere...
ieră e un ter-
nosul complex
ică pe culmea
întrării monu-
e țin cît toată
compact de fe-
u ochii ațintiți
e în șoaptă și
e degajă din
e-o fi? Pe ușă
condițiile exa-
a candidaților
onală minieră.
xamen scris la
deci!... Cele
e așteaptă aici
rind că păsesc

Constelația subpămînteană

— lămpașele —

O constelație cerească?...
Nu!
...Mintea noastră omenească
cu rigla a creiat-o, sub pămînt!
Și-s mîndru că sînt om și pot s-o cînt!

Reptila neagră

— crațărul —

Pe crațăr în jos, pe crațăr în sus —
umblă soarele de o eră apus,
soarele-n cărbuni ferecat

și caută soarele veacului nostru străluminat!

„Fiecare și-a inventat un lacăt cît urechea măgarului, cu... hm... secret! Dar le-am spus la sfîrșitul anului, să nu-i mai prind cu sistemul ăsta!" Dulapurile recondiționate miros a spirt lac și-n loc de belciuge au cîte-un mîner mic, simplu. „Le-am spus că în socialism n-avem nevoie de lacăte!..."

În aceste condiții învață astăzi fiii de mineri și de țărani muncitori din Valea Jiului. Cei peste 400 de absolvenți tineri mineri, dulgheri, zidari, electricieni și mecanici de mină pot fi întîlniți în abateje de la Lupeni, în atelierele „Preparațiilor" și-ale minelor din Valea Jiului.

Ne luăm rămas bun de la comunistul Aron Cristea. În ochii lui stăruie o lumină, o mîndrie părintească. „Așa ne creștem noi astăzi copiii".

Pe poarta minei iese schimbul unu, intră schimbul doi. Minerii din Lupeni au ieșit primii pe Valea Jiului în întrecerea socialistă. În cinstea sărbătoriii a 15 ani de la eliberare, mina Lupeni a fost decorată cu Steaua Republicii clasa I-a. Lîngă marmora pe care stau înscrise cu litere de aur numele minerilor căzuți în masacrul din august 1929, flori roșii... Flori roșii, simbolul vieții și bucuriei.

★

Plouă mărunt și des și dinspre munte bate un vînt umed cu iz de rășină. Ne adăpostim sub streașina unei case și pîndim zgribuliți sosirea autobuzului. Prietenul Victor Deleanu se uită în sus la cerul închis și vînăt și mormăie necăjit: „N-aveți noroc și gata". Asta-i ploaie care ține... Se consideră gazda noastră pentru Valea Jiului și vremea asta schimbătoare n-a fost planificată în program. De aceea și-a lăsat și trenciul în cuier după ușă la redacție. Deodată se uită la ceas și fața i se luminează. Trebuie să se fi întors Haidu din șut!...

Iuliu Haidu e acasă. Lua masa cu familia. Nu se supără de vizita asta nepotrivită. Nuu! e învățat cu oaspeții. Aduc vorba despre Varșovia. Se uită lung la mine și începe să rîdă... M-a recunoscut... Haidu se îmbracă grăbit și ne poftește să-i vedem casa cea nouă... E ceva mai încolo de stația de autobuz. Abia ieșim pe poartă și ne întîlnim cu un miner care se întoarce de la șut. E Mihai Ștefan.

Haidu îl ia prin surprindere: O cunoști? Pace și prietenie! Rîdem și ne bucurăm că ne-am văzut!

Casa cea nouă a lui Haidu Iuliu e mică și cochetă. Ceea ce m-a uimit cu adevărat a fost zugrăveala interiorului. Tapetele cu flori, păsări și fructe într-o combinație de culori vii, extrem de vii și totuși cu nici o nuanță stridentă, ci mai degrabă ceva neobișnuit, ciudat, insezisabil... Nu mă pot stăpîni să nu-l întreb pe Haidu Iuliu cine e zugravul... „Un miner care lucră la noi la Petrila... Abia acum încep să înțeleg. Numai un ochi de miner ar fi putut să picteze florile, păsările și fructele în asemenea colorit.

Pînă la Lonea avem noroc să stea și ploaia, să-l găsim acasă și pe cunoscutul miner Kopetin Geza. Se pregătea tocmai să dea o raită în grădina de zarzavat. „Soția e grădinarul șef. Eu sînt numai adjunctul"... Grădinarul șef se înroșește de mîndrie cînd ne vede cît am rămas de uimiți în fața mușcatelor ei. Niște mușcate roșii cu frunze și inflorescențe enorme, plantate de-a dreptul în stratul lung care ține de sub fereastră pînă la scară care dă într-un balcon spre priveliștea munților împăduriți.

„Mai lipsesc dulapurile, sînt în recondiționare" și tovarășul director Cristea surîde misterios... Ține foarte mult să vedem și noi dulapurile. Cele nerecondiționate au la uși, cîte o pereche de belciuge de care atîrnă cîte un lacăt curios, rudimentar lucrat.

ținînd aproape 20.000 de volume. Coborîm și ieșim prin hol în curtea interioară. „Grădina noastră: elevii au amenajat-o anul aceesta!" Ronduri cu gladiole și cane, mixandre și crăițe. În stînga sînt atelierele pentru lecțiile practice, în față clădirea internatului cu-un gărduț ornamental din sîrmă de cablu vopsită în portocaliu... „elevii l-au făcut!"

În clădirea internatului e o forfotă mare... Se face curățenie generală. Abia s-a terminat cu zugrăvitul și uleitul. La parter bucătăria modernă, sala de mese. Pereții vopsiți pînă la jumătate în același verde pastel dă o impresie veselă, primitoare. „Să vedeți, la etaj, un dormitor gata. Un spălător numai oglindă și faianță, chiuvetele, vanele, pereții de o albeață sclipitoare. Totul sclipște de ordine perfectă și curățenie. În dormitor paturile aliniate sînt vopsite proaspăt în alb. Podeaua gălbuie ca mierea. Între ferestrele mari și luminoase o ușă care dă într-un balcon spre priveliștea munților împăduriți.

„Mai lipsesc dulapurile, sînt în recondiționare" și tovarășul director Cristea surîde misterios... Ține foarte mult să vedem și noi dulapurile. Cele nerecondiționate au la uși, cîte o pereche de belciuge de care atîrnă cîte un lacăt curios, rudimentar lucrat. rile pridvorului. Sîntem poftiți ca niște oaspeți aleși în casă, să stăm unde vrem în sufragerie, în dormitorul „Studio". Umblăm prin odăi, ne uităm prin albume cu fotografii de familie. „Toate-s după 44 făcute... înainte nu prea ne fotografiam noi!". Înrămată sub sticlă o diplomă de onoare a C.C. U.T.M. „Asta-i răsplata pentru ortacii pe care i-am învățat mineritul..." Facem, ce facem și ne tot tragem spre bucătăria caldă și primitoare și nu ne mai dăm duși de pe lîngă teracota cu plita de gătit încă încinsă. Apare ca

din pămînt o damigeană pîntecoasă. E vinars de smeură. Irina, mezina familiei Kopetin ne servește. Paharele se golesc, se umplu din nou și Geza baci ne povestește că și-a petrecut concediul de odihnă la Călimănești. Apoi ne vorbește despre ecoul care l-a avut printre minerii bătrîni recenta Hotărîre a C.C. al P.M.R. cu privire la sporirea salariilor și pensiilor. „Bine zice tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat la Plenară. Înainte pensia unui miner nu ajungea nici la trei la sută măcar din pensia unui colonel de jandarmi. Și astăzi pensia unui miner ajunge la 1200 lei. Partidul are grijă de noi minerii, și nu numai de noi, de toți muncitorii"... spune Geza baci cu ochi strălucitori. „Parcă-mi aduc aminte ca acum, cum am stat de vorbă personal cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în '52 cînd am fost delegat la Consfătuire. „Voi sînteți copiii mei" — ne-a zis, și-a băut cu noi votcă și-a fumat țigări Naționale..."

„Noi Kopetinii sîntem mineri din tată în fiu. Am intrat cociș în mina Cîmpa 2 de la 13 ani. Toată vlaga tinereții a rămas acolo în mină. Se poate spune că în tinerețea mea n-am văzut soarele. Lucram în mină 14—15 ore".

Irina stă rezemată de ușorul ușii și ascultă tăcută. Părul negru strălucitor contrastează cu obrazul ei fraged, ușor rumenit de soare... E gata îmbrăcată de plecare... Într-un tîrziu șoptește timidă să nu supere oaspeții: „Eu mă duc tati că întîrzii." Geza baci ne face ghiduș cu ochiul... Asta ne dă curaj s-o cercetăm unde se grăbește să nu întîrzie. Irina se vede nevoită să mărturisească: „Am oră la coafor". Hotărîm să-l luăm și pe tati s-o conducem pînă la coafor... „E-o fată strașnică", o laudă tati, cînd Irina îl gătește cu cravată în ton potrivit cu costumul de stradă și cînd îi pune și bastista albă în buzunarul de la piept, protestează numai așa de formă: „No, lasă, doar n-oi fi ginere". Dar toată ființa i se topește de duioșie cînd mîinile ei gingașe îl ating. Iren e floarea vieții lui, e visul împlinit pentru care a muncit 35 de ani sub pămînt.

Mezina lui Geza baci se pregătește să dea examen la Facultatea de chimie: acasă, are odaia ei în care studiază, înaintea ei e un drum neted, luminos și... pe ziua de azi are oră reținută la coafor!

Geza baci rămîne cu noi. Avem plăcerea să bem un pahar de vin împreună. Începe să ne povestească cum a fost în ziua de 1 Mai 1941. „Se temeau că vom face grevă. Directorul exploatării, Popovici, ne ordonase să ne adunăm de ziua muncii pe arenele sportive. Asta ca să poată să pună puști-mitraliere de jur-împrejur și să ne închidă gurile cu țeava armelor. Dar noi n-am ieșit din șut. Am rămas în mină să ne pregătim pentru 1 Mai. Pe lîngă majorarea salariilor, a îmbunătățirii alimentației, a cererei de locuințe, lupta noastră se împletea acum cu protestul împotriva teroarei fasciste, a războiului antisovietic de jaf. Întîi au încercat să ne înfometeze. Au izgonit nevestele care au venit să ne aducă de mîncare. Au declarat stare de asediu și au postat pe străzi din zece în zece metri soldați înarmați. Ne-au somat să ieșim. Au trimis printre noi tot felul de trepăduși și cozi de topor de-ai lor. Dar noi am rezistat. Atunci canalia de Popovici a ordonat să se închidă ventilele de aeraj. În dimineața de 1 Mai 1941 ne-au scos unul cîte unul leșinați din cauza metanului. Așa a fost..."

Geza-baci se uită în fundul paharului. Ar ofta dar nu se-ndură. „Aș vrea să trăiesc încă 90 de ani să n-am altă treabă decît aceea să mă duc printre tineret să le tot povestesc cum a fost. Ați văzut căminul tinerilor noștri mineri de la Lonea? Sub pat, papuci de casă. Pe perna curată, pijamale cu dungi bleu!... No, minjii ăștia, unii, nu zic de toți, nu știu cîte lacrimi, cîte suferințe, ce luptă crîncenă a fost pentru rînduiala asta..." „Să trăiești încă nouăzeci de ani Geza baci!...". Își mijește ochii și se uită la noi: „Peste doi ani ies la penzie. No, dumneavoastră ziceați că vreți să scriți fiecare cîte o carte despre Valea Jiului. S-o scrieți sănătoși, dar eu în ziua cînd ies la penzie am să scriu o scrisoare în care am să povestesc viața minerilor, cum a fost ieri și cum este azi. Mă gîndesc mereu la scrisoarea asta. O compun în gînd, rînd cu rînd. O să fie mai tare decît cărțile dumneavoastră, nu vă supărați, că eu am să iscălesc sub realitatea vieții de azi din Valea Jiului, Kopetin Geza! Că așa cum o zis tovarășul Gheorghiu-Dej la consfătuirea noastră, totul s-a făcut punct cu punct. Valea Jiului nu mai e o vale a plîngerii, ci o vale a bucuriei!"

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

Vasile Dumitru — Comuna Săbăoani — regiunea Bacău. Cred că este necesar să stau mai pe îndelete de vorbă cu dumneata, deoarece „cazul" ridică unele probleme care interesează mai mulți corespondenți ai acestei rubrici.

D-ta îți propui un țel nobil: vrei să devii poet pentru a cînta transformările revoluționare, avîntul construcției socialiste, ziua de azi și de mîine a patriei.

Trebuie să-ți spun din capul locului, cu toată sinceritatea, că puterile dumitale nu sînt deocamdată pe măsura obiectivului urmărit. După cum singur nu te sfiești s-o recunoști — și bine faci — d-ta ai o pregătire foarte sumară, cîteva clase elementare. Fără a cunoaște nimic precis din biografia dumitale, am putut deduce din cele cîteva zeci de poezii pe care ni le-ai trimis, că greutățile trecutului te-au împiedicat — ca și pe atîția alții — să studiezi temeinic, să-ți desăvîrșești pregătirea culturală. Desigur, faptul este dureros și constituie un dezavantaj pentru cel care intenționează să pășească pe drumul aspru al artei. Dar după cum ne arată faptele, această greutate nu reprezintă, mai ales în condițiile noastre, un obstacol de neînvins. Nu am de gînd să amintesc exemple ilustre din istoria literaturii romîne și universale. Se știe doar că din rîndurile proletarilor, și ale fiilor de muncitori și țărani nevoiași s-au ridicat în trecut intelectuali remarcabili, artiști, poeți, prozatori. Ei au fost nevoiți să lupte amarnic cu mizeria și lipsa de înțelegere, cu persecuțiile oficialităților, cu tot acel alai de suferințe care însoțește pașii unui artist progresist în orînduirea burgheză, — din leagăn pînă la mormînt. Insă de 15 ani încoace dumneata trăiești în condiții cu totul deosebite, într-un stat al muncitorilor și al țăranilor. In acest deceniu și jumătate, zeci de mii de oameni ai muncii au căpătat (și au folosit cu succes) posibilitatea să învețe, să înlăture pentru totdeauna din viața lor vălul întunecat al neștiinței. Spre mîndria și cinstea noastră, avem astăzi numeroși ingineri și tehnicieni, specialiști în cele mai diferite domenii — ridicați dintre acei „umiliți și obidiți" la care priveau cu atîta dispreț moșierii și fabricanții, stăpînii de odinioară ai Romîniei.

Iar dumneata, care vrei să devii poet, — care, după cum declari, ești hotărît să nu precupețești nici un efort pentru „a slăvi partidul în opere fără de moarte" — faci greșeli de gramatică strigătoare la cer, scrii „sinbol" în loc de „simbol", „pedici" în loc de „piedici" — ba mergi cu neatenția pînă acolo încît ortografiezi greșit chiar numele revistei căreia îi trimiți spre judecare încercările dumitale (ne intitulăm „Luceafărul" și nu „Luciafărul").

Apoi — cum vine asta?

Să nu te aștepți la nici un fel de „rabat" în această direcție. Munca literară, ca și oricare alta, cere o însușire temeinică în primul rînd a elementelor de bază: ortografie, sintaxă etc. Ce-ai zice despre cineva care vrea să devină maestru al recoltelor bogate fără a învăța mai întîi să deosebească orzul de secară și semănătoarea de batoză?

Te rog să nu-mi iei în nume de rău felul tăios de a mă exprima: adevărul, oricît de amar, e mai prețios decît cea mai „dulce" minciună.

In fine, am să adaug că unele din versurile dumitale îndreptățesc oarecari speranțe de viitor:

„Peste lac plutesc alene frunzele
în stoluri dese:
Din a plopilor podoabă lacul
o broboadă-și țese.
. . . . . .
Prin tăcerea solitară, printre tei
cu frunza rară,
Duhul toamnelor în suflet
ca și-o acvilă coboară.
. . . . . .
Din noaptea neștiinței,
azi omul năzdrăvan
A-mbogățit cu una al stelelor noian..."

Te sfătuiesc să citești foarte atent pe marii noștri scriitori — poeți, romancieri, povestitori. Cred că n-ar strica să copiezi din cînd în cînd, într-un caiet anume, poeziile clasice și contemporane care ți-au plăcut în mod deosebit. E un foarte bun exercițiu, atît pentru însușirea ortografiei corecte, cît și pentru familiarizarea cu mecanismul imaginii poetice.

Laurențiu Ciobanu — comuna Podul Iloaiei — regiunea Iași.

Și dumitale am să-ți spun cîteva adevăruri neplăcute, asupra cărora s-ar cuveni să mediteze destui dintre începătorii în ale poeziei. Desigur, lucrurile stau cu totul altfel decît în cazul anterior. Dumneata ești un om instruit, ai o anumită educație literară și reușești uneori să dai lucruri acceptabile — de pildă aceste trei catrene intitulate

TIMPUL TRECUT

In truda mea adîncă și lucidă
Aud porunca voastră de departe
Vuind mereu de dincolo de moarte
Cu flăcări de revoltă și obidă.

O, robi de ieri, cu fața veșnic supță!
Nu pot să uit și n-am să uit vreodată.
Căci chipurile voastre mi se-arată
Necontenit, chemîndu-mă în luptă.

Amar a fost în cupa lui trecutul.
Dar au sorbit adînc din el părinții
Și mi-au lăsat ecoul suferinții
Să-mi oțelească sabia și scutul.

Ce-i drept, nu prea mă încîntă acea „poruncă... vuind mereu de dincolo de moarte", nici nu pricep cum se poate oțeli ceva într-un „ecou" — dar, în ansamblu, poezia rezistă.

Pentru dumneata, pericolul principal mi se pare a fi prețiozitatea, o anumită extravaganță a limbajului, pe care vei fi împrumutat-o pe semne din recuzita unei lirici de foarte îndoielnică valoare. Ce vrea să zică „o blîndă adiere, punctînd reverberații", „ploaia de visuri și putere", „bolta policromă", „Terpsichora în pas eteric", sau aroma pămîntului care-ți învăluie iubirea „într-o fluidă, vastă pelerină"?

Sînt expresii bombastice, menite să „uimească" — dar care, în ultimă analiză, în loc să mascheze, abia subliniază mai puternic sărăcia conținutului de idei. Dacă ai de spus lucruri într-adevăr importante despre viață, despre om și societate, străduiește-te s-o faci cu maximum de claritate artistică. Aceasta, evident, nu înseamnă cîtuși de puțin un îndemn către o exprimare banală, simplistă, „cotidiană".

Personal sînt întru totul de acord cu o formulare sintetică — nu mai știu exact cui îi aparține — pe care îmi place s-o repet în asemenea împrejurări: „Nu tot ceea ce este simplu este măreț dar tot ce este măreț e simplu".

Evident, ai tot dreptul — ba chiar datoria — de a încerca mereu să găsești lucruri noi, de a face experiențe; mi se pare însă greșit să cauți inovația printre rămășițele mai mult sau mai puțin pămîntești ale vechiturilor simboliste.

„Ne folosim de cuvinte străine chiar fără să fie nevoie. De ce să spunem „deficiențe" cînd se poate spune prea bine neajunsuri sau lipsuri?... Nu a venit oare timpul să declarăm război întrebuințării fără să fie nevoie a cuvintelor străine?"

Sînt aproape patruzeci de ani de cînd Lenin făcea aceste observații pe marginea unor discursuri și articole împănate cu neologisme și prețiozități de limbaj. (In articolul *„Despre purificarea limbii ruse"*).

Merită să reflectezi serios asupra semnificației și valabilității lor încă și astăzi — și nu numai în cazul dumitale.

Vlad Gabriel, Bacău; V. Nistea, Cluj; Doru Zlătaru, Bîlca; Gh. Vunculea, Tîrnăveni; I. Romanescu, București; Gh. Leonida Lupu; Petru Manolache, Mangalia; *Mai trimiteți.*

Victor Poenaru, Focșani; Săndulescu Cornelia, Valea Măcrișului; Mircea Zefir, Drăgănești; Narcis Calotescu, Dragomire; Merticaru Mihai, Redin; Adriana Rotaru, Soare P. Crînguri, Bădulești; Octavian Ulmeanu, Deva; Golgojan Nicolae, Rovinari; I. C. Nania, Emil Galero, Avram Drîmbăreanu, Oarda; C. Scutaru, Fălticeni; Marius Ionescu, București; Popescu Cristian, Tulcea; Pelelescu Peleleu, Dragomirești; Emil Lungu, Ion Cîrlea, Lonea; Cătălina Brezuleanu, București; Ion Andronache, București; Traian Gurițescu, București; Voicu Traian, Tîrgoviște; Dimitrie Corneanu, Bara Ion, Soveja; Emil Bumbu, Năsăud; Palaghin Nicolae, Chirică Rodica, București; Băjan Ilie, Rîureni; Mircea Gorun, Brad; Rusu Remus, Joia Mare; D. Marian, Oravița; Mihai Gh., Rm. Vîlcea; M. Bălănescu; Sandu Florin Țene, Drăgășani; Katzbocher Erich-Onești; T. Chifiac, Tîrgoviște; A. P. Gelu-Armășești; Arău Nicolae, București; Filipaș Avram, Lugoj; Eusebiu Cunescu, Vatra Dornei; Arambașa D., Bechet;

Decomandată nu.

Dan Deșliu

Constantin GHIBAN

A plecat dintre noi simplu, lipsit de crispare, cu acel aer de seninătate și bonomie cu care ne obișnuiseră despărțirile lui, la amiază, în ușa redacției sau la colțul străzii... Suferința, care în ultimul an i-a îngrădit multe zile și nopți de lucru, nu i-a știrbit însă mai nimic din entuziasmul ce îl apropia de noi, cei mai tineri. Pasionat peregrin, aștepta anotimpul cînd sănătatea avea să-i îngăduie o nouă călătorie în locurile dragi: Albac, Binținți, Stupca, Păuliș, — de care se leagă numele celor mai apropiați eroi ai lucrărilor sale: Horia, Vlaicu, Ciprian Porumbescu... Ultima carte, predată editurii, era un vibrant omagiu adus elevilor de școală militară din detașamentul Păuliș, care și-au jertfit viața eroic în primele zile ale războiului antifascist.

In urma lui Constantin Ghiban, stins din viață în plin avînt, la 25 septembrie, rămîne amintirea unui poet și prozator care a fost neobosit în munca de educare a ostașilor și tineretului nostru. Ilustrînd cu talent genuri variate, de la vers și cîntec la dramă, povestire și roman, îndrăgostit egal de tradițiile de luptă și culturale ale poporului romîn, și trăind nemijlocit, ca redactor al publicațiilor militare, printre apărătorii patriei socialiste, scriitorul a pus la temelia vieții și creației sale încrederea adîncă în destinul patriei noi.

Fire rar eruptivă, consemnîndu-și arderea pe un plan oarecum interior, restrîngîndu-și prea des activitatea într-o anumită zonă de răspîndire a literaturii, stăpînit de o sfială pe care doar modestia sa excesivă o poate justifica, poate Constantin Ghiban nu s-a impus încă pe măsura valențelor talentului său. Avea 40 de ani. Vîrsta unei maturități care, din planuri, antecedente și manuscrise în lucru, se vestea plină de rod.

Acolo, încotro prietenii l-au însoțit pe drumul din urmă, e o salcie mlădie, ajunsă acum între vîrsta leganării plăpînde și cea a unduirii pletoase. La despărțire, în amiaza de septembrie, am luat în suflet această imagine.

In biblioteca animată de amintirea vechilor convorbiri, îl așteaptă flori, documente și caiete de însemnări. Imi amintesc ultima discuție. Vroia, printre altele, să revadă romanul despre Ciprian Porumbescu și să scrie o carte pentru copii. Despre suferință nici nu vroia să știe, și mă sfiam să-i amintesc...

Ochii îmi alunecă pe cîteva foi împrăștiate într-un colț. E scrisul lui, înghesuit și puțin tremurat. Da, puțin tremurat. Un amănunt pe care abia acum, ajutat de relatările soției sale, îl înțeleg într-o nouă dimensiune umană: în iarna lui '45, în plin front, mîinile îndrăgostite de condei i-au amorțit, i-au degerat, undeva într-un adăpost biruit de ger...

Ceea ce, din modestie, ani în șir cît scrisul său ușor tremurat a adus însemnate servicii în educarea tineretului și a noilor generații de ostași, Constantin Ghiban „uitase" să ne povestească.

Mihai Negulescu

O istorie a literaturii cehe în pregătire

Marele tratat științific al istoriei literaturii romîne a ajuns în faza hotărîtoare a proiectării. Pe mesele Institutului de literatură și folclor al Academiei s-au trasat liniile generale ale planului de lucru. Inginerii-cercetători și-au împărțit sectoarele și ei poartă numele grele de autoritate ale academicienilor G. Călinescu, T. Vianu, Perpessicius, M. Beniuc înconjurați și de adjuncți din generațiile următoare de studioși ai fenomenului literar național. O mică armată de cercetători de pe meleagurile mai însemnate ale țării, cuprinzînd centre'e de lucru ale Academiei de la Iași și Cluj, își pregătește uneltele de muncă, grămădește materiale mai vechi și mai noi, le verifică, cumpănește la ce probleme anume să se oprească, și în ce fel mai adecvat să le trateze. Ample discuții preliminare sînt prevăzute pentru la toamnă, temele fiind de pe acum formulate de conducerea Institutului.

Intr-un astfel de moment de freamăt general, de încordare a așteptării, deseori de ezitări și nesiguranțe, experiențele altora, experiențele prietenilor, îndeosebi, nu pot fi lipsite de interes și iată de ce, cu prilejul unei recente călătorii de studii întreprinsă în Cehoslovacia împreună cu Marcel Breslașu și cu Tiberiu Utan, am aruncat priviri curioase asupra muncii analoage ce se săvîrșește acolo de cîțiva ani. Am pătruns, cu alte cuvinte, direct în șantierele de lucru ale prietenilor noștri din Praga și am fost condus de inginerii lor cu înțelegere și afecțiune. Tînărul cercetător Jaroslav Kolar, de la Institutul de Literatură al Academiei, mai cu seamă, s-a dovedit o că'auză generoasă care a suportat numeroasele noastre întrebări și chiar... iscodiri, cu bărbăție și răbdare. El ne-a înfățișat pe larg istoricul cercetării, ne-a dat indicații asupra metodelor folosite, ne-a ajutat să reconstituim și acele părți ale șantierului care au fost dărîmate pe măsură ce clădirile depășeau schelele.

Socotim că o reproducere a principalelor informații, a celor mai de seamă fotografii de pe un astfel de șantier, ar putea reține atenția cercetătorilor noștri, dîndu-le sugestii, răscolindu-le ideile, îndemîndu-i să ia poziții.

„Istoria literaturii cehe" e concepută ca o importantă lucrare națională, asupra căreia specialiștii țării prietene s-au concentrat încă din 1955, data începerii efective a muncii prin discuții preliminare, aprofundate. Planul prevede terminarea tratatului în 1962, fapt care se va și produce, întrucît semnatarul acestor rînduri a și văzut capitolele gata redactate și unele corectate în șpalt. Responsabilitatea generală a prețioasei lucrări a fost încredințată academicianului Mukarovski, vechi cercetător cu autoritate al istoriei literaturii cehe, analist subtil al operei literare, pătrunse pînă în structura ei stilistică, astăzi o eminentă personalitate a științei și vieții cetățenești a Republicii Cehoslovace, membru în Consiliul Național și în cel Mondial al Păcii.

„Istoria literaturii cehe" e concepută în 8 părți și va fi editată în 4 volume de circa 500—600 pagini fiecare. Volumele au responsabili individuali, academicieni și profesori eminenți ca: Prof. Hrbak, Brn, Vodiska, Kreice, Burianek, etc.

Metoda de lucru nu a fost, firește, de la început clară și ea s-a impus abia după numeroase dibuiri preliminare. S-a procedat de pildă astfel: s-a dat unui cercetător sarcina de a prezenta monografia unui scriitor, fără a i se fixa prea precis limitele spațiului și fără nici un punctaj prealabil. Cînd lucrarea a fost gata, ea a devenit obiectul unei discuții amănunțite privind toate laturile ei: dimensiunile, rolul și limitele informației biografice, metoda tratării, raporturile cu ceilalți scriitori, plasarea în epocă, respectarea concepției științifice, etc. Pe cale inductivă deci, folosind mai multe experiențe analoage și totdeauna în contact direct cu concretul istoric, s-au putut elabora treptat, treptat, norme de lucru mai generale cu respectarea specificului materialelor și a variației lor firești.

Cea dintîi problemă abordată a trebuit să fie desigur periodizarea literaturii cehe și o expunere a soluțiilor găsite nu poate fi decît interesantă.

Primul volum tratează literatura veche din sec. al IX-lea și pînă la ultimele decenii ale sec. al XVIII-lea, terminîndu-se cam pe la 1770, adică la un capăt asemănător cu cel al literaturii noastre feudale. Cel de-al doilea volum cuprinde așa numita „literatură a Renașterii naționale", ce se întinde pînă la jumătatea sec. al XIX-lea, cel de-al III-lea „literatura clasică" din a doua jumătate a sec. XIX-lea, în sfîrșit volumul al IV-lea: literatura veacului al XX-lea în care intră și actualitatea.

Spre a se vedea și mai limpede criteriile periodizării, e bine să amănunțim diviziunea pînă la perioade și sub-perioade.

In cadrul vast al literaturii vechi, feudale, se distinge mai întîi perioada cuprinsă între jumătatea sec. al IX-lea pînă la mijlocul sec. al XIII-lea. E răstimpul vechilor scrieri religioase, mai întîi în limba slavă, apoi în cea latină, în sfîrșit în limba cehă. Subcapitolul e axat pe controversa dintre limbile literare. Asistăm mai întîi la dominanța slavei, apoi la lupta dintre slavă și latină, mai tîrziu spre sfîrșitul perioadei, la apariția primelor manifestări în cehă.

Următoarea perioadă cuprinde sec. al XIV-lea și anume dezvoltarea literaturii cehe scrise de-a lungul veacului. Subcapitolul pune accentul pe ivirea unei literaturi laice și relevă prezența punctului culminant al culturii și literaturii feudale, dar totodată tendința de democratizare a literaturii la începutul sec. al XV-lea. In acest fel, ajungem la perioada husită, una din cele mai strălucite ale vechii istorii culturale cehe, care se îngustează ca timp, fiind cuprinsă între începutul sec. al XV-lea și pînă spre deceniul al VII-lea. al acestui veac. Se urmărește acum democratizarea literaturii cehe prin husitism, participarea literaturii la pregătirea ideologică a mișcării revoluționare a epocii, se descriu ecourile idealurilor husite pînă la lichidarea răscoalei.

Capitolul ce vine îndată după cel de mai sus, își lărgește din nou spațiul de timp și se întinde de la deceniul al VII-lea al sec. al XV-lea și pînă la al II-lea al sec. al XVII-lea, reliefînd tendința de dominare culturală a burgheziei și eflorescența literaturii acestei clase, perioadă în care se produce „unificarea literaturii cu practica vieții", adică o artă de înclinație realistă. Capitolul al V-lea ce urmează și care cuprinde spațiul dintre deceniul al II-lea al sec. XVII-lea și cel de al VII-lea al sec. al XVIII-lea accentuează o tendință de repliere a culturii burgheze și o creștere a semnificației creației populare în perioada hegemoniei contra-reformei.

In ce privește conținutul însuși al perioadelor, tratarea este dialectică întrucît se urmărește o linie evolutiv-progresistă de la scrieri în limbi străine (slavă, latină) la cele în limba cehă, adică se trece de la elementul internațional la cel național paralel cu dezvoltarea burgheziei, apoi de la poziția religioasă la cea laică, de la ideologia feudală, la cea burgheză și apoi la cea general-populară, prin urmare continuu de la o treaptă inferioară la o alta superioară.

Lupta dintre cele două culturi e inclusă în evoluția de mai sus în așa fel încît zbuciumatele conflicte interioare ale epocilor apar în relief. Reținem mai departe o altă caracteristică, evidențiată de tabla de materii a tratatului ce ne-a fost și ea încredințată. Prezentările monografice de personalități sînt foarte rare și se rezumă doar la figurile de vîrf. In aproape un mileniu, apar numai Jan Hus, Petr Chelcicky, Jan Blahoslav, Jan Amos Komenski, deși ar mai fi putut fi citate și alte nume, dar desigur nu de înălțimea acestora.

Ne gîndim, paralel, la literatura noastră veche în care se aglomerează adesea prea numeroase nume de figuri bisericești ori istoriografi mărunți, linia cea nouă a istoriei literaturii romînești urmînd a reexamina această poziție.

Dar să reluăm firul periodizării, întrerupt la sfîrșitul epocii feudale.

Cel de al doilea volum al istoriei literaturii cehe, ce se întinde de pe la 1770 și pînă la jumătatea sec următor, tratează perioada numită a Renașterii naționale, adică a eflorescenței pregătită îndelung de evoluția literaturii burgheze încă din epoca precedentă.

Se studiază aci, îndeosebi, apariția unei ideologii naționale noi și combative împotriva resturilor feudalității și apoi rolul literaturii naționale la crearea momentului 48, în luptă cu reacțiunea anilor 50. Monografic apar și aci numai figurile proeminente cu Tyl Kollar, Mach etc.

Volumul al III-lea, cuprinzînd a doua jumătate a sec. al XIX-lea, descrie rolul literaturii în mișcarea de eliberare națională, apoi aspectele cosmopolite ale timpului, insistînd asupra reflectării în literatură a crizei sociale a epocii. Monografic, apar aci Jan Neruda, Cech, Alois Jirasek, Machar, etc. In sfîrșit, volumul al IV-lea, care tratează literatura veacului al XX-lea, dezvoltă materia în subperioadele: 1897—1917, 1918-1934, data ascensiunii fascismului, 1935-1945 și 1945-1959, fără a ni se preciza — în sumarul dat — mai de aproape direcțiile tratării. Prezentați monografic sînt în prima subperioadă scriitori ca: Hașek, renumitul autor al Isprăvilor soldatului Sveik; în cea de a doua scriitori ca: Wolker, Neuman, Marie Majerova, în cea de a treia, doar Capek, Vancura, Pujmanova, Nezval. Ultima subperioadă, cea actuală, nu are încă un conținut precizat în ce privește numele de prima mărime ce vor fi prezentate monografic și e concepută, pare-se, mai mult ca o descriere generală a evoluției contemporane a ansamblului literar. E un punct care n-a fost încă lămurit prin discuții preliminare, ceea ce desigur cercetătorii noștri vor regreta.

Vom desprinde, și de aci, axele diriguitoare. Linia generală accentuează, după cum se vede, procesul propășirii elementului național în luptă cu cel cosmopolit, tendința de apropiere de viață și mesajul social al literaturii. Tratarea monografică nu e, nici de data aceasta, prea susținută și se aplică și aci doar vîrfurilor proeminente, interesul mergînd mai ales spre procesele literare, spre dialectica ideilor.

Cînd un scriitor își desfășoară activitatea de-a lungul mai multor perioade, opera și viața lui nu sînt fragmentate artificial în atîtea părți cîte capitole au fost prevăzute, ci creatorul respectiv e înfățișat numai în epoca în care el a devenit o figură centrală, realizîndu-și toate virtualitățile anterior anunțate. O astfel de procedare ni se pare întemeiată în genere și de adoptat și la noi, cu singura, dar importanta excepție a acelor scriitori care au trecut prin perioade deosebite calitativ, cînd ei — deși desigur pe baze mai vechi — au dezvoltat totuși caractere revoluționare noi ca, de pildă, la noi Camil Petrescu sau M. Sadoveanu. In acest caz fragmentarea operei aceluiași scriitor ni se pare nu numai recomandabilă, ci chiar obligatorie spre a se scoate în relief saltul istoric calitativ ce s-a săvîrșit în mod evident în cursul vieții scriitorului.

Vom mai cita încă o procedare metodică sugestivă, care se referă la prezentarea numelor mai puțin însemnate, dar care își au rolul lor vădit în evoluția procesului literar. Acestea sînt pomenite doar în treacăt prin cîteva date bio-bibliografice sumare integrate în magma tratării generale, dar se revine asupra lor într-o anexă bibliografică de la sfîrșitul volumelor, pentru ca cei interesați mai de aproape să nu fie lipsiți de informații complete și adîncite.

Prima parte a acestei istorii a literaturii cehe urmează să apară — după cum am arătat — chiar în această toamnă și ea va trebui să fie analizată de aproape și de cercetătorii noștri. Căci munca istoricilor literari ai țării prietene merită toată atenția și prețuirea noastră. Această activitate se realizează de altfel în condițiunile optime pe care i le oferă regimul democrat-popular al Cehoslovaciei. Institutul de Literatură al Academiei Cehe lucrează într-adevăr înconjurat de întreaga dragoste a poporului și conducerii lui.

Al. Dima

losind cu plăcere cuvinte sonore ca „extraordinar", „fantastic".

Era liniște acum în sufragerie, mesele strînse, pe fiecare masă un vas cu flori, ei trei, fumînd, — soarele alb le încălzea mîinile, ziua întreagă se deschidea înaintea lor numai pentru ocupații plăcute. Ascultînd povestirea înflorită a lui Vernescu, Lostopan se întreba dacă el ar putea să flecărească față de oricine despre toate cîte-i trec prin cap, diminețile pe terasă. Era atrăgător acest dar al inginerului, îl făcea plăcut în societate... era totdeuna în centrul atenției... Oare ce-i trecea lui prin cap erau chiar prostii? Lostopan strînse buzele. Tare i-ar fi plăcut să-și bată puțin joc de ei. Nu le-ar fi venit prea la îndemînă să-și dea seama că a auzit tot ce-au vorbit. Se uită, zîmbind zeflemitor, la inginerul Cosma. Dar tot privindu-l, în timp ce acesta era atent la ceea ce spunea Vernescu, renunță. Împinse scrumiera cît colo.

De ce să le dea satisfacție? Lasă-i să-l creadă prost, bîlbîit, fraier, cimpanzeu! Nu mai poate el de părerea inginerului ăsta, Cosma!

Dar și tentația de a se afirma, era mare. Cu cît îl asculta mai atent pe Vernescu, cu atît își dădea seama că el ar putea să spună lucruri mult mai interesante.

Numai că nu-l împingea nici o nevoie lăuntrică. Erau în joc lucruri prea adînci din sufletul lui ca să se apuce să le dea în vileag dintr-o ambiție deșartă.

Ar fi putut să înceapă așa: „Dumneavoastră nu știți, ienupărul are vreun miros?" Sau nu! Altfel: „Dumneavoastră știți că pe aici nu sînt rîși?" Vernescu s-ar fi simțit dator să riposteze: „Înțeleg să ne spui ce e, nu ce nu e". Atunci i-ar fi răspuns: „Parcă dumneavoastră spuneți ce e?" Vulpoiul de Cosma ar fi înțeles îndată și ar fi zîmbit din vîrful buzelor. Iar el ar fi adăugat fără să piardă momentul, privindu-l drept în ochi: „Rîși nu sînt, dar vipere, destule..." Și apoi ar fi urmat netulburat și cu inima răcorită: „In nopțile cu lună le vezi prin iarbă"....

Se întinse de-i trosniră oasele și, izbucnind într-un rîs clocotitor, părăsi sufrageria, urmărit de privirile nedumerite ale celor doi.

A doua zi, dimineața, cînd se sculă ca de obicei cu noaptea în cap, bătu la ușa inginerului Vernescu:

— Vreți să vedeți ceva frumos?

— Acum! la ora asta? Nu vezi că e încă întuneric?

Lostopan venise numai să se răzbune. Dar cînd îl văzu în pijama, cu părul vîlvoi, somnoros, slăbuț și neajutorat, îi trecu necazul și deveni sincer:

— Tocmai! Pe cinstea mea dacă o să vă pară rău, spuse el cu căldură.

Era curios: cum va povesti inginerul, cu ce cuvinte va descrie el această dimineață?

Urcară la etaj și se întalară pe terasă. Era frig. Ceața, mai deasă ca de obicei, acoperea totul cu un văl gri, verde, albastru. Valea încă nu intrase în vrajă. Lui Vernescu îl lăcrimau ochii. Aerul rece, înțepător, de toamnă, îl făcea să respire greu, zgomotos. Îi ardea gîtlejul, Lostopan își aminti zîmbind că inginerului nu-i plăcea toamna la munte. Vernescu, acoperit cu o pătură pe care o strîngea la piept, privea nemulțumit înaintea sa. Numai în timpul războiului se scula la ore atît de matinale: se așeza la o „coadă" de gaz. Și pe urmă, aici era la odihnă. „Drăguțul" de vecin! Și nici nu vedea nimic deosebit. Diminețile au farmec cînd soarele e sus și totul capătă contur și precizie ca în desenele lui... Rămase ce rămase, apoi își ceru scuze, spuse că-i e frig și somn și dispăru.

Lostopan îi strigă șoptit:

— Unde plecați? Tocmai voiam să vă întreb: nu știți, ienupărul are vreun miros?

Dar Vernescu nu-l mai auzi. Închidea lin ușa. O ușă grea de stejar, cu un singur geam mare, înorat de o perdea străvezie de marchizet în culoarea miezului de lămîie. Cu toată prudența lui, balamalele ruginite scoaseră în ultima clipă un scîrțîit scurt. Lostopan nu-l văzu, în semiîntunericul coridorului, depărtîndu-se și coborînd scările spre parter. Pierise dincolo de ușă ca o nălucă, înfășurat în pătură. Se întoarse la bucuria lui și, privind cum se mișcau ușor firele de ceață, ca o beteală de zinc, zîmbi înduioșat — cuprins de un sentiment aproape patern pentru Vernescu. Nu pricepea! Nu știa ce pierde, ducîndu-se să se culce!

Urmărind lunecarea fantomatică a scamelor prelungi de ceață, fu izbit deodată, de o descoperire care i-l arătă pe Vernescu într-o altă lumină.

Fără atributele oficiale, inginerul șef de secție, era, aici la odihnă, un om ca toți ceilalți. Necăsătorit, poate simțea nevoie de mai multă prietenie. „Noi îl respectăm, dar el, aici, poate are nevoie mai puțin de respect, cît de... așa... să se simtă bine... să simtă că noi îl socotim de-al nostru. De aceea se plîngea el!" i se înfățișă subit lui Lostopan adevăratul substrat al „nesincerității" lui Vernescu. Și căzu pradă unei puternice păreri de rău că nu înțelesese asta mai devreme. Se simți dator față de el. Descoperirea îl bucură. Ținea la inginer și-l duruse să-l audă vorbind așa cum vorbise ieri. Acum era iarăși totul bine.

Vernescu îl auzise, dar nu voise să se mai întoarcă. Se băgă în patul care mai păstra o ușoară căldură, se făcu covrig și închise ochii, încercînd să reînoade somnul întrerupt atît de brutal.

„Și întotdeauna am fost convins că scîrțîitul se auzea de alături", își spunea el, simțind cum se încălzește.

Trecu un timp, un timp gol, în care nici nu se gîndi la nimic, nici nu adormi, nici treaz deabinelea nu era.

„Vasăzică, sus scîrțîia", reveni la imaginea care părea că pune stăpînire pe el.

Deodată, se întoarse pe spate și privi în tavan foarte atent. În fiecare dimineață cînd abia mijeau zorile, îl trezea scîrțîitul unei uși. Îl înregistra, asculta o clipă, își spunea: „ușa de alături" și adormea la loc.

„Asta înseamnă că în fiecare dimineață face figura de azi", se gîndi el la Lostopan.

Lămurit, se făcu iar covrig și închise ochii, hotărît să doarmă. Trecu iar printr-un timp gol, dar somnul nu veni. Îl obseda imaginea omului în tricou, pe terasă — răceala umedă, valea în ceață —

ochii lui strălucitori, zîmbetul, plăcerea puternică pe care părea să i-o producă această înfruntare matinală a toamnei de munte.

Nu era nimic uimitor, așa arăta Lostopan și la lucru, sănătos, plin de viață, muncea cu o plăcere molipsitoare. Uimitor era doar faptul că omul făcea asta de zece dimineți la rînd.

„... Vreți să vedeți ceva frumos?"

Ce-l atrăgea? Ce putea fi acel „ceva frumos"? Un răsărit de soare. S-a mai văzut.

Uimitor era și faptul că Lostopan se putea scula atît de devreme în fiecare zi. El, Vernescu, era convins că muncitorii care se scoală tot anul cu noaptea în cap, sînt ahtiați să doarmă tîrziu cînd vin la odihnă.

Dacă o făcea, însemna că ceva anume îl atrăgea cu putere și nu putea fi numai răsăritul de soare. Cunoaștea și el excitația asta. Frigurile dragostei, febra călătoriilor, doar ele te fac să sari din pat — îți răpesc somnul, te spală subit de oboseală și te fac să privești lumea așa: cu ochi strălucitori, zîmbind și găsind în toate plăcere.

Se ghemui mai strîns sub pătură, luptîndu-se să adoarmă. Încă trei ore bune de somn ar mai fi avut. Dar curiozitatea învinse. Cu pătura pe umeri urcă scările spre etaj, străbătu cu pași moi coridorul și se opri la ușă, privindu-l pe Lostopan prin perdeaua străvezie de marchizet.

. . . . . .

Și cînd silueta de pe terasă se mișcă în fața soarelui care se ridica, risipind o lumină de vrajă peste întreaga vale, lui Vernescu i se păru că începe să înțeleagă.

Deschise ușa, străbătu din cîțiva pași terasa și privi tăcut, alături de Lostopan care nici el nu spuse nimic, ceea ce se petrecea pe cer, în vale, în pădure, pe munți, simți și el frumusețea apariției incendiului roșu al steagului.

Într-un tîrziu, cînd de jos se înălță mirosul de cafea, spuse cu o prefăcută iritare, ca și cum înainte cu o clipă Lostopan i-ar fi pus întrebarea:

— Nu știu dacă are vreun miros! De unde vrei să știu eu, dacă ienupărul are vreun miros? Ar trebui să mergem odată împreună, să vedem.

Se întoarse și dispăru prin ușa deschisă, lipăindu-și papucii pe coridor. Pătura colorată, mătura parchetul ca o mantie.

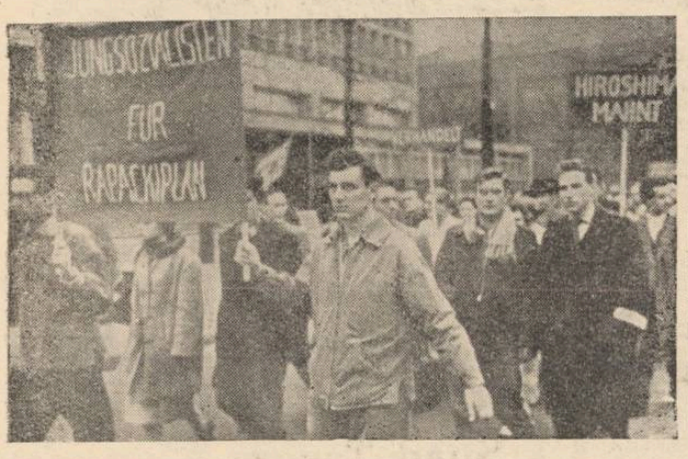

Într o coloană lungă de 4 km., tineretul vest-berlinez demonstrează împotriva înarmării atomice.

Locuitorii părții occidentale cer unificarea pașnică a Berlinului.

Oamenii muncii din Berlin demonstrează împotriva înarmării atomice a Bundeswehrului de la Bonn.

FRIEDEN

Ne îndreptăm spre Potsdam, aflat la numai 50 km. de Berlin. Drumul, în parte, este străjuit de întinse păduri de pini și dau farmec și colorit deosebit locurilor mai importante prin care trecem: Grünau, Schéonfeld și Teltow.

La Potsdam, ne încearcă sentimentul că ne aflăm undeva în țară, la Cluj sau mai de grabă la Sibiu. Întîlnim de altfel și în unele orașe din Transilvania case sobre, clădite în vechiul stil gotic, catedrale semețe, rămase ca vestigii din epoci și secole de mult apuse, străzi lungi și strîmte, umbrite de platani.

Orașul, în trecut unul din bastioanele de seamă ale militarismului prusac, a devenit astăzi un puternic centru industrial și comercial. Vizitatorul străin este însă ispitit de cele două palate din oraș: Cecilienhof și Sans-Soucy.

In preajma Cecilienhof-ului te întîmpină o pădure de arbori bătrîni, care se întinde pe cîteva hectare. Din cînd în cînd, luminișuri străjuite de bănci masive de lemn amintesc mîna omului care a intervenit pe alocuri în acest impunător decor natural. Străbatem aleile umbroase de sub arcadele crengilor neclătinate de vînt și aflăm palatul la loc ferit de zgomot, de pulsația orașului.

Un castel prusac cu o înfățișare exterioară modestă. Intrarea principală are aspectul unei vile de munte; proiectată puțin în fața corpului de clădiri ca un ostaș scos la raport în fața frontului. De ea sînt înlănțuite corpuri de clădiri asemănătoare care închid între ele o curte interioară transformată în spațiu verde.

Din acest vestigiu prusac, aparent modest, se vîntura cîndva ideea războiului rasei superioare. Construcția palatului, începută cu cîteva secole în urmă, a fost terminată în 1916 în timpul desfășurării primului război mondial. Palatul are 176 încăperi și a fost un „modest" dar în valoare de 4 milioane mărci aur, făcut de împăratul Wilhelm soției sale Cecilia.

In ultimul timp el a fost locuit de principele moștenitor și de familia sa, pînă spre sfîrșitul celui de al doilea război mondial, cînd s-au refugiat în Germania Occidentală, cărînd mobila și avutul de seamă al palatului. In graba plecării, provocată de apropierea armatelor sovietice, ei au uitat să ia acțiunile trustului I. G. Farben-Industrie și alte acțiuni în valoare de 12 miliarde mărci-aur.

Aici, într-o imensă sală de lucru construită în stil gotic și prevăzută cu spațioase balcoane, a avut loc între 17 iulie — 2 august 1945, conferința de la Potsdam. Lăsăm în urmă imensa masă rotundă din sala principală și intrăm în cabinetul de lucru al lui Truman, tapisat în culori sobre, cu mobilă scundă și elegantă. Imi amintesc că unul din planurile puse în discuția conferinței — Planul Truman — prevedea desmembrarea Germaniei în trei state, dintre care, cel sudic urma să includă și Austria și Ungaria. Alte variante de planuri, tot de proveniență americană, preconizau împărțirea Germaniei în șapte state sau chiar desființarea ei prin împărțirea între marile puteri. In cadrul ultimei variante era la modă pe atunci în S.U.A. ideea prof. Klauberg privind sterilizarea a 40 de milioane de germani... Cabinetul de lucru al lui Churchill și Atlee, fusese instalat în fosta bibliotecă și totodată cameră de fumat a principelui moștenitor. Biblioteca cuprinde listele de medalii obținute de Corpul 6 prusac, tradiția de luptă a regimentelor prusace și alte lucrări „literare"...

Cabinetul de lucru al lui Stalin, tapetat în vișiniu, are un birou simplu de lucru. Privim fotoliul văduvit la spătar de o bucată de lemn luată ca suvenir de un ziarist american. Se spune că bucata de lemn luată din fotoliu și dusă în S.U.A. a avut la vremea sa o „calitate deosebită", fiind disputată de mulți colecționari. Intr-un răstimp scurt, au apărut nici mai mult nici mai puțin de 6 asemenea exemplare socotite ca fiind „originale".

Vizităm și originala încăpere stil vapor construită la cererea prințesei Cecilia. Camera are multe elemente specifice navigației: punte străjuită cu balustradă de fier forjat, colaci de salvare la fiecare pas, o scară în spirală care duce la... camerele de mașini.

Atmosfera de navigație era însă întregită de un motor aflat sub dușumea, care, prin trepidațiile sale, dădea iluzia balansului, a lucrurilor aflate într-un vertical relativ. Ghidul ne informează cu un umor sec: „motorul și principesa nu mai sînt aici"...

★

Privind impunătorul palat Sans-Soucy, gîndul îmi zboară la Voltaire și Friederich al II-lea, la relațiile lor amicale, la voluminoasa lor corespondență care a intrat în patrimoniul culturii universale. Și, ciudat lucru, dintre toate îmi vine în minte una din scrisorile criptograme dintre regele Prusiei și marele scriitor, poet și gînditor francez. Iat-o: Venez per à 6/100 (Friederich al II-lea); G a (Voltaire).

Cît m-am străduit să desleg această criptogramă într-unul din anii de școală. Cîte manuale, cîte cărți și reviste am răsfoit. Străduaniile lungi de atunci m-au dus într-un tîrziu la înțelegerea invitației pe care Friederich al II-lea o făcea lui Voltaire de a supa la palatul Sans-Soucy și la răspunsul laconic al acestuia din urmă: „Am mare poftă".

Poate că rîndurile despre palatul Sans-Soucy le începeam altfel, fără să destăinui acest episod care m-a frapat atît de mult pe cînd eram elev, dacă ghidul nostru nu ne adresa într-o franceză clasică, din răstimp în răstimp, ca un leit-motiv, cuvintele: „Allez, allez. Venez voire..." care aveau ceva parcă din atmosfera invitației monarhului prusac.

In camera musafirilor, un ceas străvechi ne întîmpină cu o melodie mai mult șoptită. Străbatem mai departe camera de muzică, clădită în stil rococo și ne oprim într-o cameră alăturată asupra unor curiozități provocate de jocul de lumini al unor oglinzi mari care stau față în față. Prin ele, privind din poziții diferite, se vede prin fereastra camerei perspectiva întregului parc situat în fața palatului. Intr-o cameră învecinată, alte oglinzi îți oferă vizibilitatea oricărui colț din cameră.

Călăuza noastră, cu o politețe livrească, ne invită: Venez voire la chambre Voltaire.

O lume de vis se află în fața noastră. Camera rămasă intactă după ultima plecare a lui Voltaire, este ornată cu iederă și flori pînă în tavan. Pe alocuri poposesc, parcă după un drum lung, păsări de baltă împăiate. Privind scaunele îmbrăcate în stofe cu desene după fabulele lui La Fontaine, stăpîniți de emoție, așteptînd parcă ivirea din clipă în clipă a marelui Voltaire reîntors de la Paris...

★

...Cutreierăm prin Hohnnstein, pe străzi strîmte și întortochiate de munte. Ne întîmpină la fiecare pas vile sobre, expuse parcă înadins vederii pe fundaluri solide de piatră. Curțile vilelor, prelungite pe costișe sau în văi domoale, ne rețin atenția prin poziția și mai ales prin aspectul lor de grădini înfloritoare. Obosiți de suișuri repezi, ne retragem spre seară pe terasa unui restaurant, unde zăbovim în fața paharului cu maltz l'coros și rece. In răstimpuri, o fanfară atacă imnuri și marșuri. De aci avem deschisă în fața noastră perspectiva promenadei centrale, gătită cu ghirlande de flori și cu lozinci care vestesc evenimentul sărbătorit: Ziua internațională a păcii.

Localnicii, cu torțe aprinse în mînă, se îndreaptă spre piața orașului. O puzderie de licurici pilpîie la poalele munților Brandului, adunîndu-se treptat în matca luminoasă a pieții sfatului. Îi privim cu admirație pe acești oameni care poartă la piept semne distinctive din piele sau metal. Sînt „blazoanele" ce simbolizează trecutul glorios de luptă al Saxoniei împotriva împilării, monarhiei și hitlerismului.

O istorie concentrată la maximum.

Impreună cu un grup de polonezi și unguri, ne alăturăm localnicilor. Marea de tineri, într-o singură suflare și năzuință, scandează: Frieden, Pokoy, Beke, Pace. In noaptea senină de septembrie, la poalele munților Saxoniei, se auzea dorința fierbinte a omenirii strigată de tinerii celor patru țări prietene: Pace!

Petre Bățău

Locuitori ai Berlinului democrat demonstrînd pentru pace și înțelegere.

RELIEF

Revoluționarii ruși și „Contemporanul"

Cu trei ani în urmă, presa noastră literară a sărbătorit împlinirea a 75 de ani de la întemeierea **Contemporanului,** cea dintîi revistă de cultură socialistă din țara noastră. Apariția acestui reprezentativ monitor a fost condiționată de avîntul creșterii mișcării muncitorești în țara noastră și de activitatea în masele muncitoare a emigranților revoluționari ruși: Russel, Nicolae Petrovici-Zubcu Codreanu, P. Axelrod, Petru Alexandrov, Const. Dobrogeanu-Gherea etc., care au militat în rîndurile muncitorimii, contribuind la organizarea proletariatului și la precizarea fronturilor lui de luptă împotriva burghezo-moșierimii, ce domina, în disprețul oamenilor muncii pe care-i exploata, toate pozițiile economice și politice de la noi.

Influențat de concepțiile marilor gînditori democrați revoluționari ruși: Belinski, Cernîșevski, Dobroliubov, Herzen, pe care le-a popularizat, **Contemporanul,** care a apărut timp de zece ani (1881—1891), a promovat un curent de largă răspîndire a științei, împotriva concepțiilor mistice și superstițiilor; a combătut de pe pozițiile materialismului estetica metafizică a lui Titu Maiorescu și cu același zel a popularizat scrierile dascălilor marxismului; a comunicat în traduceri comorile culturii clasice ruse și a denunțat putregaiul falsei „științe universitare" contemporane, fapt profesat cu curaj: **„Noi ținem la purificarea gustului, la formarea unui public cititor și a unei opinii de știință și literatură; în sfîrșit la nimicirea cărților didactice rele și a numelui de om învățat de nedrept căpătat; prin urmare la mîntuirea culturii noastre de pieire sigură"** I (1881, p. 225). Într-adevăr, Contemporanul a generat un curent salvator de primenire și însănătoșire a climatului nostru cultural.

Profesorii Ion Nădejde și Al. Philippide au denunțat racila plagiatelor și a cărților de școală cu idei retrograde. Erau, în acest sens, grupați acolo în jurul lui C. Dobrogeanu Gherea, Const. Mille, dr. Russel, numeroși profesori, școlari și studenți, cititori ai **Contemporanului:** doctorandul Ștefan Stîncă, Gh. Kernbach (Gheorghe din Moldova), normalistul Raicu Ionescu-Rion, doctorandul Gh. Proca (O. Carp), Eduard Gruber etc.

Publicăm mai jos două documente inedite ale timpului, privind activitatea emigranților ruși, a doctorului Russel și a lui N. P. Zubcu Codreanu în mijlocul tineretului, muncitorilor cu brațele din „căsăpii", a elevilor și studenților în perioada **Contemporanului:** un raport secret către mitropolitul Moldovei și o notă informativă insidioasă:

I.

Ideile socialiste și nihiliste se propagă furișu și într-un modu îngrozitoriu în Urb(e)a Iassy.

Șefulu acestei propagande este un veneticu numitu **Russell** (zis Doctor) care a aparutu în această Urbă, de acum doi ani. El și au facutu mai mulți aderenți între carii suntu: **Frații Nedejde** cu soțiele lor, ambii profesori, unulu la Liceulu Statului; **Millea studentu la universitate,** nepotu D-lui Th. Thăutu; **C. Semaca,** amploiatu la Curtea de Apel Iassy; **Speranție, profesore la Trei Ierarhi** Clasa I-iu; **Vasiliu,** fiulu Preotului Gh. Vassiliu de la biserica Sf. Sava; **Stăuceanu, elevu la facultatea Medicină București,** fiulu fostului diacon Petrovici, acum civilu și **profesore la Scoala din Serarie Iassy.**

Aceștia toți sau în parte se adună nopțile, mai alesu spre Duminici și serbători în localulu profesorelui Nadejde, vis-a-vis de Pansionulu Central de fete, și pe aiurea. Acolo, prin propaganda lor, atragu și adună copii, din **Școala de messerie Comunala, din Școala mehanica, din Școala Normala Vassilie Lupu,** băieți de pe la căsepii și tineri fără nici o condiție în totulu dela 20, 30 și pînă la 40 suflete.

Acolo, într'un salon spaciosu, în timpul nopții, cu ferestrele întunecoase, cu zevoarele pe ușe, acești domni propagandiști, fie care la rîndulu seu, insufla și esplica celor adunați, ideile socialiste și nihiliste; Ei profită într'un modu nedemnu și miserabilu de inocența și naivitatea acestoru copii, și prin sofisme **și idei amăgitoare,** le fură conștiința, le strică crestirea, le conrupe moralulu — și astfeliu **acest miserabilu veneticu propagandistu, cu aderenții săi, seduc pe fii poporului, preparîndu-le calea catră anarhie;** căci acei copii din Scoala Normală meniți a fi învețetori de satu, ce vor aduce cu ei din massa poporului Romîn, de cătu idei socialiste și nihiliste? Ce potu deveni elevii din Scoala de meserie Comunală, și acei din Scoala Mehanică, quandu vor ajunge a fi oameni în societate, cînd ei se adapă în primăvara vrăstei lor, cu niște idei stricate? Ce poate fi societatea pusă fație cu atare idei?...

Aceștia sînt capii propagandei: Doctoru Russell / Frații Nedejde / Millea / Simaca / Speranție / Vasiliu și Stăuceanu.

II.

Pe la anul 1874, s-a înscris la Facultatea de Medicină din București, un supus Rus, anume **Subzilovski.** Acesta, dupe cîtva timp, nu s'a mai văzut la cursuri. După trecere de cît-va luni, a apărut din nou, cerînd înscrierea sub numele: **Russell,** adăogînd că s'ar fi împămîntenit în America, cu care ocasiune și-a luat acest nume, pe care Direcția Facultății l-a constatat prin acte.

Pe la anul 1879 acest Russell se afla ca Medic la Curtea de Argesiu.

Mai în acelaș timp (1874) s'a înscris, tot la Facultatea de Medicină din București, alt supus Rus, cu numele **Zubkow.** Acesta, dupe ce și-a terminat studiile medicale, la liberarea diplomei de Licențiat în Medicină, a cerut să fie trecut în Diplomă cu numele **Codreanu** sau **Codrescu,** zicînd că acesta ar fi numele său de familie, și arătînd publicată în **Monitorul Oficial** această schimbare de nume: Curios lucru și acest Medic s'a așezat tot la Curtea de Argesiu.

Acest **Codreanu** (Zubkow), la moartea sa întîmplată la 1-iu Ianuarie 1879 în Curtea de Argeșiu, a dat ocasiune scandalului provocat de **Russell** cu înmormîntarea lui **Codreanu,** care scandal a făcut cel mai rău efect moral în Țarră, prin refusul lui **Russell** de a se face înmormîntarea lui **Codreanu** cu preoți, ci fără preoți și fără nici un serviciu religios funebru, și a motivat interpelarea D-lui Senator **Vasile Boerescu** în Senat la 5 Februarie 1879 și discursul Inalt Prea Sfîntitului Mitropolit al Moldovei Domn **Iosif** în aceeași zi cu această ocasiune.

★

Ca și primul material, nota aceasta cu foarte valoroase indicații biografice privind pe Russel și pe N. P. Zubcu Codreanu, cum și aria de răspîndire a ideilor socialiste în școlile din Iași și cercurile socialiste ale tineretului muncitor se păstrează în Biblioteca Academiei R.P.R. în mai multe transcrieri în fostul **Ms. rom. 2848, f. 586—592** (astăzi **Arhiva Personalității)** ce conține corespondența mitropolitului Moldovii Iosif Naniescu, legată la un loc cu multe hîrtii personale, socoteli, ciorne, inventare, epistole primite și redactări dintre cele mai felurite. Una dintre variantele documentului Russel-Codreanu este chiar autograful fostului mitropolit, ceea ce indică sursa confesională de colportări și atacuri difamatorii împotriva celor dintîi socialiști.

Augustin Z. N. Pop

Teatrul de amatori din Sighet

Artiștii de teatru amatori din Sighet, odată cu sărbătorirea celor 15 ani de la eliberarea patriei, au avut prilejul unui bilanț rodnic al activității lor. An de an, în acest decenliu și jumătate, ei au obținut aplauzele unui public din ce în ce mai numeros și mai exigent. Echipele artistice de teatru și brigăzile de agitație ale Casei raionale de cultură din Sighet s-au clasat la concursurile din ultimii ani pe locul întîi la faza regională din Baia Mare și au obținut premii pe țară la finalele din București.

Aceste realizări ale artiștilor amatori din Sighet se datoresc justei orientări în alcătuirea repertoriului, strădaniei depuse de regie și interpreți pentru o tălmăcire cît mai artistică a textelor, precum și unei atente selecționări și pregătiri artistice și ideologice a cadrelor.

În ceea ce privește repertoriul, artiștii amatori au prezentat publicului piese ca (enumerăm aproximativ „în ordinea intrării în scenă"): „Dragoste simplă de Wanda Vasilievskaia, Năpasta de Caragiale, O zi de odihnă de V. Kataev, Guvernatorul Provinciei (Întîlnire pe Elba) de frații Tur și Seinin, Insula păcii de E. Petrov, Iarbă rea de Aurel Baranga, Tania de Arbuzov, Suflete de hîrtie de Slobodskoi și Duhovicinîi, Nota zero la purtare, de V. Stoenescu și O. Sava, Titanic Vals de T. Mușatescu, precum și piese într-un act ca Oameni de Salom Alehem, O noapte grea de Lucia Demetrius (spectacol premiat pe țară), Chestiuni familiare de May Talvest, Un pas necugetat de Ludovic Bruckstein și cu asta încă nu am epuizat lista repertoriului. Au fost alcătuite și jucate o serie de programe de brigada artistică de agitație sub titluri ca Brazdă fără haturi, Alegeri cu bucluc de Ion Berciu și altele.

Din această sumară trecere în revistă, se vede că repertoriul se axează tot mai hotărît pe piese de actualitate din dramaturgia românească și sovietică — și în mod deosebit (în cazul brigăzilor de agitație am spune aproape exclusiv) pe problema socializării agriculturii. Nu e deci de mirare, că spectacolele au trezit interesul și „participarea creatoare", cum ar spune Ehrenburg, a publicului, nu numai la Sighet, dar și în satele unde au fost prezentate.

Aceasta se datorește, desigur, și interpretării care pune accent pe redarea realistă, sobră, a conținutului pieselor, căutînd să înlăture tonul șforăitor, pitoresc ieftin sau originalitatea căutată cu tot dinadinsul. Piesele jucate au creat posibilități largi de afirmare a talentului și aptitudinilor multor artiști amatori, ducîndu-se totodată o luptă colectivă pentru izgonirea vedetismului care, ca și în alte activități artistice, a început să se manifeste și aici, mai ales după unele succese obținute.

În ceea ce privește cadrele, Casa raională de cultură din Sighet are astăzi artiști amatori cu experiență, entuziaști și talentați ca Maria Leordeanu și Constantin Calogheratu, care au obținut premii pe țară pentru interpretare, Chindriș Aurelia, Dr. Ioan Ursu, Gheorghe Codrea, Vitalie Ciolac, Elisabeta David, instructoare de teatru, și mulți alții. E interesant de remarcat, cum după fiecare realizare nouă, mulți oameni ai muncii din întreprinderi și instituții doresc să fie primiți în echipele de teatru și brigăzi artistice.

Un rol de seamă în pregatirea și creșterea nivelului artistic al cadrelor, îl are secția de artă dramatică a Școlii populare de artă din Sighet, care dă an de an promoții de interpreți și instructori de teatru din ce în ce mai pregătiți din punct de vedere ideologic și artistic.

Cursurile Școlii populare de artă îi ajută să asimileze cunoștințe de regie și actorie, îi face să cunoască și să îndrăgească dramaturgia nouă care oglindește lupta poporului muncitor pentru construirea unei vieți noi, socialiste.

Influența și sprijinul Casei raionale de cultură se fac simțite și în satele raionului Sighet. Multe echipe ale căminelor culturale (Remeți, Cîmpulung pe Tisa, Călinești, Budești, Ocna-Șugatag), au dovedit orientare justă în alegerea pieselor puse în scenă și au obținut rezultate bune în interpretare. Însă sprijinul Casei de cultură s-a manifestat pe alocuri mai mult indirect, adică prin exemplul echipelor de teatru și brigăzilor sale și mai puțin prin îndrumare directă la fața locului. Astfel se explică de ce mai sînt destui actori amatori la sate care-și „spun" rolurile și se mișcă foarte timid, mai mult pe planul din fund al scenei.

Pentru remedierea acestor lipsuri, Casa raională de cultură a inclus în planul său de lucru deplasări mai dese nu numai ale formațiilor sale artistice, dar și ale metodiștilor și instructorilor, — iar Școala populară de artă va înființa secții externe de regie în care vor fi încadrați instructorii de teatru din satele raioanelor Sighet și Vișeu. Acești cursanți „externi" vor putea urma cursurile școlii în timpul vacanțelor.

Artiștii amatori din Sighet se află acum în pragul unei noi „stagiuni". Ei se pregătesc totodată să participe la concursul bienal „I. L. Caragiale". Se află în studiu piesele Și pe strada noastră de Horia Lovinescu, Indoiala de Ernest Maftei și alte lucrări. Printr-o muncă susținută și exigentă, artiștii amatori vor reuși să prezinte noi spectacole de nivel în fața spectatorilor din Sighet și din localitățile învecinate și, poate, vor ajunge din nou, în faza finală a concursului și în fața publicului bucureștean. Există și condiții și șanse serioase pentru aceasta.

LUDOVIC BRUCKSTEIN

●

Combativitate?

In presa noastră literară apar uneori materiale care, la prima vedere, pot fi învinuite de orice, în afară de combativitate și spirit critic. Dimpotrivă, trebuie spus că autorii lor cheltuiesc multă energie în a-și exercita spiritul critic, se agită violent, întorc obiectivul discutat pe toate părțile, se căsnesc să găsească termeni aspri, dau sfaturi profesorale, așa încît astfel de materiale ar părea corespunzătoare celor mai înalte exigențe critice. Scormonite puțin însă, unele dintre ele asociază mai întîi automat în minte cunoscuta poveste a muntelui care naște un „șoricel de rîs". Dacă ar fi însă numai atît, dacă s-ar face numai „mult zgomot pentru nimic" faptul ar putea fi, cel mult, ridicol. Fără a apărea paradoxal și curios însă, acestor articole le lipsește tocmai combativitatea și spiritul critic, „consecvența ideologică și seriozitatea" (despre care a atras atenția articolul apărut în Scînteia din 23 sept. 1959). Ele se caracterizează de fapt prin apologism și lipsă de obiectivitate științifică, peformanță nescontată, dar obținută prin lăudarea în orice împrejurare a scriitorilor consacrați, și printr-un „curaj" deslănțuit în criticarea unor scriitori tineri, care de-abia au început să scrie.

Un astfel de articol a apărut în Gazeta literară *din 24 septembrie sub semnătura lui Matei Călinescu și intitulat* Poezie și exigență. *Ținînd seama de dimensiunile articolului care acoperă aproape o jumătate de pagină, ne așteptam la o analiză serioasă, principială și curajoasă a unor aspecte ale poeziei noastre noi, la „exigența" pe care titlul o anticipa, mai ales că, după cum atrage atenția* Scînteia, „volumele de versuri și problemele poeziei în genere nu s-au bucurat în ultima vreme de temeinice și profunde analize critice". *Ce se întîmplă însă în articolul din* Gazeta literară?

Mai întîi se constată și se menționează, pe drept, succesele remarcabile ale poeziei noastre noi, citîndu-se numele unor atît de cunoscuți poeți ca Mihai Beniuc, Maria Banuș, E. Iebeleanu, Cicerone Theodorescu, etc. Laude nemăsurate, elogii lipsite de nuanță, aprecieri nediferențiate și la modul cel mai general, și deci cel mai vag, iată ce caracterizează articolul lui Matei Călinescu. Dăm cîteva mostre: ultimul volum al lui Mihai Beniuc este „străbătut de sensurile majore ale actualității... este totodată unul din cele mai bune ale poetului", *demostrează* „mereu proaspăta lui vigoare lirică" *în care intră* „plenitudinea frumoasei „vîrste cărunte", *etc;* Torentul *Mariei Banuș* „cuprinde numeroase poeme memorabile", *poeta* „descoperă noi dimensiuni lirice", *crează o poezie* „de meditație filozofică asupra marilor teme contemporane", *etc.* Surîsul Hiroșimei *este* „străbătut de sufluł generos al romantismului revoluționar" „constituie un succes al literaturii noastre noi în domeniul poemului de largă respirație"; *Mihu Dragomir, prin* Întoarcerea armelor „realizează poate cea mai bună culegere lirică a sa"; *volumele recente ale poeților Victor Tulbure și Dimos Rendis* „reprezintă fără îndoială etape importante în dezvoltarea acestor doi poeți, situîndu-i în rîndurile de frunte ale liricii noastre militante". *Alți poeți (Radu Boureanu, Dan Deșliu, A. E. Baconsky, etc) sînt citați ca avînd* „realizări remarcabile". *In cazul unor poeți ca Ștefan Iureș, deși se încearcă anumite rezerve, ele sînt de fapt total anulate pentru că M. C. se grăbește să ne atragă atenția că* Pe acest pămînt *reprezintă* „în ansamblu" „o fază superioară în evoluția poetului" *și faptul că în el găsim și* „unele poeme slabe" *nu mai contează. Cui folosesc asemenea ditirambe și asemenea șabloane, în ce măsură ajută pe scriitori, e greu de răspuns. După această parte a articolului în care a avut grijă să nu* „incomodeze", „să nu supere" *pe nimeni (deși sîntem încredințați că nici un artist autentic și demn nu poate fi încîntat de o asemenea atitudine), Matei Călinescu declară, convins, că* „mai există încă poezii care nu corespund marilor exigențe ale epocii în care trăim", *că mai există încă* „unele obstacole", *fapt, desigur, incontestabil. Ca cititor te aștepți la o critică curajoasă, hotărîtă, pentru înlăturarea rămînerilor în urmă, a* „obstacolelor". *Uimit, constați însă că, de fapt,* „curajul" *autorului articolului citat se exercitase numai în exprimarea osanalelor față de poeții consacrați, care nu pot fi scutiți, totuși, de anumite scăderi căci, după cum observa* Scînteia „faptul că un scriitor sau artist este talentat și cunoscut nu-i crează o situație privilegiată, care să-l facă intangibil pentru critică".

Dar dintr-un conformism profesional, mai ales că era vorba de un articol cu pretenții generalizatoare privind „poezia aparținînd acestui an" *autorul articolului de la* Gazeta literară *nu poate rămîne numai la elogii, el trebuie să fie și* „critic". *Și, într-adevăr, în a doua parte a observațiilor sale, el își revarsă din abundență muniția critică,* „exigența" *și* „combativitatea". *Fără multe comentarii, comunicăm și cititorului care sînt rezultatele investigațiilor critice ale lui M. C., care sînt, după el, marile probleme ale poeziei noastre,* „obstacolele" *ei: Ion Crînguleanu, care a debutat în acest an, (scuturat pentru o poezie de curînd publicată), tînărul Darie Novăceanu (prin cîteva versuri din* Gazeta literară), *Adela Popescu, (mustrată sever pentru un poem din recenta antologie a tinerilor poeți). Față de aceștia, M. C. e drastic, sentențios, pune la contribuție termenii critici cei mai necruțători: Ion Crînguleanu uzează de cuvinte* „cu un sens simbolic uzat", *ce* „resping emoția", *asociațiile sînt* „cele mai simple", „banale"; *la Darie Novăceanu* „viziunea e rece, convențională", *antitezele sînt* „strict de suprafață", *lirismul e* „absent", *comparația e* „de un simplism iritant", *cutare imagine e* „cel puțin irelevantă", *participarea lirică e* „aproape nulă"; *fericirea îndrăgostiților din poemul Adelei Popescu este* „evocată artificial", *pe un ton* „idilic-festiv", *cutare alegorie e* „seacă", *ș.a.m.d.*

Sperăm că ne-am edificat pe deplin asupra curajului, seriozității și obiectivității articolului pus în discuție.

POMPILIU MARCEA

●

Consecințele elogiilor

E foarte adevărat că în ultimele luni cronica literară a Contemporanului *și-a îndreptat atenția asupra celor mai semnificative lucrări originale apărute în acest timp; dintre ele unele reprezintă un moment însemnat în evoluția scriitorului respectiv, altele se pot număra printre cele mai interesante realizări ale întregii noastre literaturi noi. Căldura cu care au fost primite unele din ele de cititori e concludentă. Dar tocmai pentru acest motiv, criticul literar avea datoria să le analizeze cu maximum de obiectivitate științifică, de fermitate partinică. Valoarea artistică a cărții nu ar fi fost umbrită de reliefarea unor lipsuri de conținut sau formă. Dimpotrivă: încrederea cititorului și a scriitorului ar fi crescut și litera tipărită a criticii s-ar fi bucurat de un prestigiu meritat.*

Radu Popescu înlocuiește, însă, uneori, aceste cerințe fundamentale ale criticii principiale printr-o înșiruire extravagantă de superlative. Consemnînd apariția romanului lui Eugen Barbu Șoseaua Nordului, *criticul afirma că* „dacă o carte a fost așteptată cu mare curiozitate nu numai de către autohtonii republicii literelor, dar și de către marele public care ține un contact mai strîns cu mișcarea literară, apoi aceasta a fost Soseaua Nordului. *Risipa de considerații ca* „valoare și noutate incontestabile", „arta cu adevărat excepțională", „mare maestru în crearea de oameni", „excelent creator de oameni și atmosferă" *etc... e amețitoare. Această risipă necontrolată duce la afirmația că paginile cele mai slabe ale cărții sînt totuși* „mereu plăcute la lectură". *Datorită lipsei unei coloane vertebrale puternice a analizei operei literare, se ajunge la afirmații contradictorii în cuprinsul acelelași cronici. O carență a cărții (pusă de altfel tot pe seama* „talentului de intuire psihologică directă al lui Eugen Barbu"), *aceea a concentrării excesive a eroului asupra amintirii vieții trecute în dauna luptei prezente, ne e înfățișată ceva mai departe ca o caracteristică* „de natură a ne dezvălui acele trăsături sufletești în permanentă lentă mișcare, dezvoltîndu-se și în același timp formînd și caracterizînd natura individuală." *Pentru că unele din împrejurările vieții trecute de care-și amintește Mareș sînt tocmai cele citate de tov. Radu Popescu în pasajul menit să definească arta de portresist a lui Eugen Barbu). Ce se întîmplă, deci? Sîntem în fața unei lipse a cărții, sau a unei calități indispensabile în caracterizarea eroilor?*

Din păcate, nu e unica împrejurare în care tov. Radu Popescu dă dovada unei bizare inconsecvențe. Făcînd o amplă relatare a lucrărilor colocviului de romanistică, organizat recent de U.N.E.S.C.O. la București, tov. Radu Popescu caracteriza astfel unul dintre rapoarte: „o ilustrare a celei mai bune tradiții intelectuale a Franței, prin bogăția erudiției îmbrăcate în cea mai inspirată formă a expresiei simple, limpezi și elegante de mare strălucire literară". *Pentru ca peste o săptămînă, comentatorul să „revină" și să precizeze că în același raport găsește* „caducitatea unei argumentări lipsită în fond de criterii strict științifice, deși atrăgătoare la prima vedere prin-tr-un stil subtilizat pînă la sterilitate".

Chiar în unele articole în care rezervele critice sînt formulate într-un mod mai tranșant criticul simte nevoia unor rezerve la rezerve, arătînd că dacă un poet „nu este, încă, un excepțional poet al naturii, fiind totuși unul cu totul remarcabil...", *etc. Stilul aceasta în care criticul pare a face dovada că se teme de observațiile sale, duce în meandrele lui, la afirmații riscate, nefundamentate. In analiza volumului* Torentul *de Maria Banuș, tov. Radu Popescu crede că un poet caracterizat printr-un lirism puternic, nestăvilit, nu poate realiza o poezie satirică eficientă. Contradicția formulată de crtitic ni se pare cu totul superficială și neîntemeiată, Se poate nega valoarea unor versuri satirice ca acelea ale lui Eminescu, Shelley sau Byron? Nu e Maiakovski un liric copleșitor prin căldura confesiunile sale poetice? Ce e contradictoriu între aceste ipostaze ale lirismului?*

Iată cum, din dorința de a elogia cu orice preț, rezultă afirmații hazardate, contrazise de cele mai elementare observații asupra vieții și istoriei. Cînd se stabilește filiația conform căreia „Geo Bogza îl continuă într-un fel pe Dimitrie Cantemir, fără îndoială că Zaharia Stancu e un urmaș al lui Radu Popescu și e foarte plauzibil că Petru Dumitriu are strămoși în Miron Costin și Ion Neculce" *cititorul e cum nu se poate mai dezorientat. Mai ales că doar cu cîteva rînduri mai sus, tov. Radu Popescu schițase cîteva linii interesante din problema complexă a specificului unei culturi naționale. Filiațiile propuse de criticul* Contemporanului *sînt foarte aproximative și discutabile, reducînd brusc întreaga problemă a dezvoltării unor trăsături specifice în condiții noi revoluționare, la o schemă stranie, neexplicată.*

Tendințele elogiative, lipsa de rezerve, duc, bineînțeles, la afirmații cu totul neîntemeiate, la exprimări defectuoase și, în cele din urmă la diformarea imaginii clare, riguros științifice, care trebuie oferită cititorilor.

●

Performanță

Rarerori ne-a fost dat să întîlnim, în publicistica literară, abundența de stereotipie și superficialitate, de repetiție și formule banale, pe care am constatat-o în studiul lui Miron Dragu *Comunistul — erou central al literaturii realismului socialist* publicat în *Scrisul bănățean* nr. 8. Propunîndu-și să dezbată o problemă atît de însemnată, autorul pornește de la cîteva scheme prestabilite în care amestecă și ajustează cărți și eroi, genuri și specii, întîmplări și situații într-un *„pat al lui Procust"* într-o asemenea măsură încît dispare orice personalitate, orice nuanță, și din care cititorul înțelege că diferența dintre personaje (între ele) și scriitori (între ei) stă doar în... diferența de nume. Exemplificăm: Mitrea Cocor, eroul din *Chivăra Roșie,* cei din *Descult* și *Rădăcinile sînt amare* sînt caracterizați prin *„legătura cu masele"*, prin *responsabilitatea eroilor în fața acestora"*, semnificația luptei lui Chivără Roșie stă în *„contopirea deplină cu interesele și năzuințele poporului"*, în centrul volumului *In frunte comuniștii stă „revolta în numele poporului"*, în același volum Beniuc cîntă *„comuniunea puternică a luptătorilor comuniști cu masele poporului"; „tăria morală remarcabilă"* a lui Lazăr de la Rusca stă în *„forța legăturilor dintre erou și clasa muncitoare"*; Karoly Bucsi, eroul lui Nagy Istvan, este reprezentativ *„pentru această consecventă legătură cu masele poporului"*; despre același erou se spune, peste două rînduri, că *„își întemeiază întreaga sa activitate pe o legătură profundă multilaterală și permanentă cu oamenii muncii din ateliere".* Ceva mai încolo eroi ca: Licu Oroș, Ardeleanu, Horvath, Costandin și Nela Lepădet se caracterizează *„prin acea înaltă conștiință partinică"*, Karoly Bucsi are *„un nivel superior al conștiinței de clasă"*, Cerchez *„trăiește la o înaltă atmosferă conștiința răspunderii sale"*, Minerii din Maramureș se caracterizează prin *„înalta conștiință patriotică"*. Iată acum aprecieri strident de uniformizante ale bogatei literaturi despre lupta revoluționară a partidului: poemul *In frunte comuniștii „realizează o imagine panoramică cuprinzătoare a principalelor etape ale luptei revoluționare"*, atitudinea lui Licu Oroș la anchetă înscrie *„una din cele mai frumoase pagini din literatura consacrată comuniștilor în ilegalitate"; piesa Anii negri „surprinde un moment important al luptei comuniștilor din ilegalitate"; Zile de februarie* de Liviu Bratoloveanu *„evocă o pagină din istoria luptei comuniștilor împotriva dictaturii fasciste"; Amintiri despre Doftana* de M. Novicov, *Clocote* și *Scîntei în beznă* de A. G. Valda sînt lucrări care *„înfățișează figuri și împrejurări de neuitat din anii luptei revoluționare".* Încheiem cu exemplificările care, deși bogate, dau o impresie totuși vagă asupra *„performanței"* lui M. D.

In afară de latura, trebuie să recunoaștem, amuzantă a articolului lui Miron Dragu trebuie de asemenea să atragem atenția autorului asupra laturii „serioase" a articolului său care poate să dea apă la moara denigratorilor ce acuză literatura noastră nouă de „uniformizare", de lipsă de varietate, de lipsă de personalități etc.

Cu o singură părere din articolul lui M. D. sîntem de acord și o citățm: *„Fiecare gen literar își are unelele sale specifice. Cu alte mijloace își zugrăvește eroii poetul (chiar și epic), cu altele romancierul, dramaturgul, nuvelistul, autorul de comedii etc."* Sîntem, de aceea, surprinși că autorul însuși nu e de acord cu această opinie extrem de „originală"...

●

Un articol util și cîteva nedumeriri

Articolele lui Paul Georgescu, publicate în Gazeta literară **sub titlul** Critica literară și spiritul critic **aduc o însemnată contribuție în discutarea actualului stadiu al criticii noastre. Este de reținut, între altele, modul convingător în care se subliniaza substanța creatoare a criticii literare, arătîndu-se că aceasta este** „creație în sensul că ea nu stabilește numai un raport între sine și carte, ci are în vedere o serie de raporturi (între aceleași cărți ale aceluiași autor, între diferite cărți pe aceeași temă, etc.), astfel încît criticul se află față de carte în situația autorului față de faptul de viață, care nu poate fi cunoscut niciodată singur, izolat, ci doar situat în relație, cuprins în evoluția dinamica". **De asemenea, pericolul unilateralității în judecata critică este combătut cu suficiente argumente, încît concluzia ultimului articol, al doilea din serie, ni se pare întemeiată:** „Aplicarea dialectică a principiilor noastre necesită un efort creator incompatibil cu aprecierea superficială sau mecanica îngustă. Avem nevoie de studii mai profunde". **Subscriind întru totul această concluzie, o aplicăm, desigur, și unora dintre articolele de critică apărute pînă acum în revista noastră, așa cum arată semnatarul cronicii noastre literare chiar în acest numar, și cum ne vom strădui să o arătăm și pe viitor, în spirit autocritic.**

Argumentele cu care operează Paul Georgescu, deși extrem de concis exprimate, sînt clare și utile discuției, ca în cazul respingerii uneia dintre recenziile apărute la noi despre cartea lui Florin Mugur, Casa cu ferestre argintii. **Nefiind de acord cu recenzia, criticul arată, succint și clar, de pe ce poziții o respinge. Nu la fel se petrec lucrurile, însa, în cazul nuvelei** Singele și apa **de Corneliu Leu. Într-o nota semnată de C. Armașu în revista noastră se declara că** „nuvela „Sîngele și apa" marchează o creștere evidentă în creația tînărului prozator". **Pentru a respinge această apreciere, Paul Georgescu face doar afirmația** „Ei bine, nu marchează!" **Cineva ar putea adăoga, ca într-un joc de copii:** „Ei bine, ba marchează!", **continuîndu-se astfel la infinit. În asemenea cazuri, o afirmație nu se poate sprijini doar pe afirmație. „Avem nevoie de studii mai profunde", chiar dacă demonstrația este făcută în cîteva fraze. Altfel, lupta de opinii, bazată numai pe afirmații nedemonstrate, va deveni cel puțin sterilă.**

N-am înțeles, pe de altă parte, prea bine, principiul referitor la cronicile literare. „Cronicarul — spune Paul Georgescu — nu poate fi judecat după unul sau altul din articolele sale, ci și după ansamblul în care situiază volumele analizate." **Din doua una: 1) sau principiul nu este expus prea limpede, deoarece cronicarul poate, în** „unul sau altul din articolele sale" **să comită erori destul de grave (și atunci trebuia notat că** „nu poate fi judecat numai după unul sau altul, etc.), — **sau 2) principiul este limpede, și atunci felul cum este judecată activitatea cronicarului nostru după** „unul din articolele sale", **adică după cronica la volumul lui Ștefan Iureș, nu este concludent. Contradicția se găsește pe pagina a doua a „Gazetei literare", la două coloane distanță de articolul lui Paul Georgescu.**

Pentru lămurirea complexelor probleme ale criticii literare este nevoie astăzi nu numai de „studii mai profunde", ci și de o atmosferă de discuții, oricît de ascuțite, dar tovărășești. Aceasta n-o poate face o singură revistă, ci întreg frontul nostru literar. Aplicînd cu intrasingență principiile esteticii marxist-leniniste, și analizîndu-și greșelile, printr-un efort comun, criticii literari și scriitorii vor reuși, desigur, să facă un însemnat pas înainte pe drumul atît de fecund al literaturii realist-socialiste.

LECTOR

ABONAȚI-VĂ PENTRU ANUL 1960

la publicațiile Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

GAZETA LITERARA
VIAȚA ROMÎNEASCA
LUCEAFARUL
UTUNK
STEAUA
IGAZ SZO
NEUE LITERATUR
IAȘUL LITERAR
SCRISUL BANAȚEAN
NOVI JIVOT

Abonamentele se primesc prin difuzorii de presă din întreprinderi și instituții, școli, factorii poștali, oficiile poștale și chioșcurile Difuzării Presei.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Sărbătorirea Centenarului nașterii lui

A.P.CEHOV

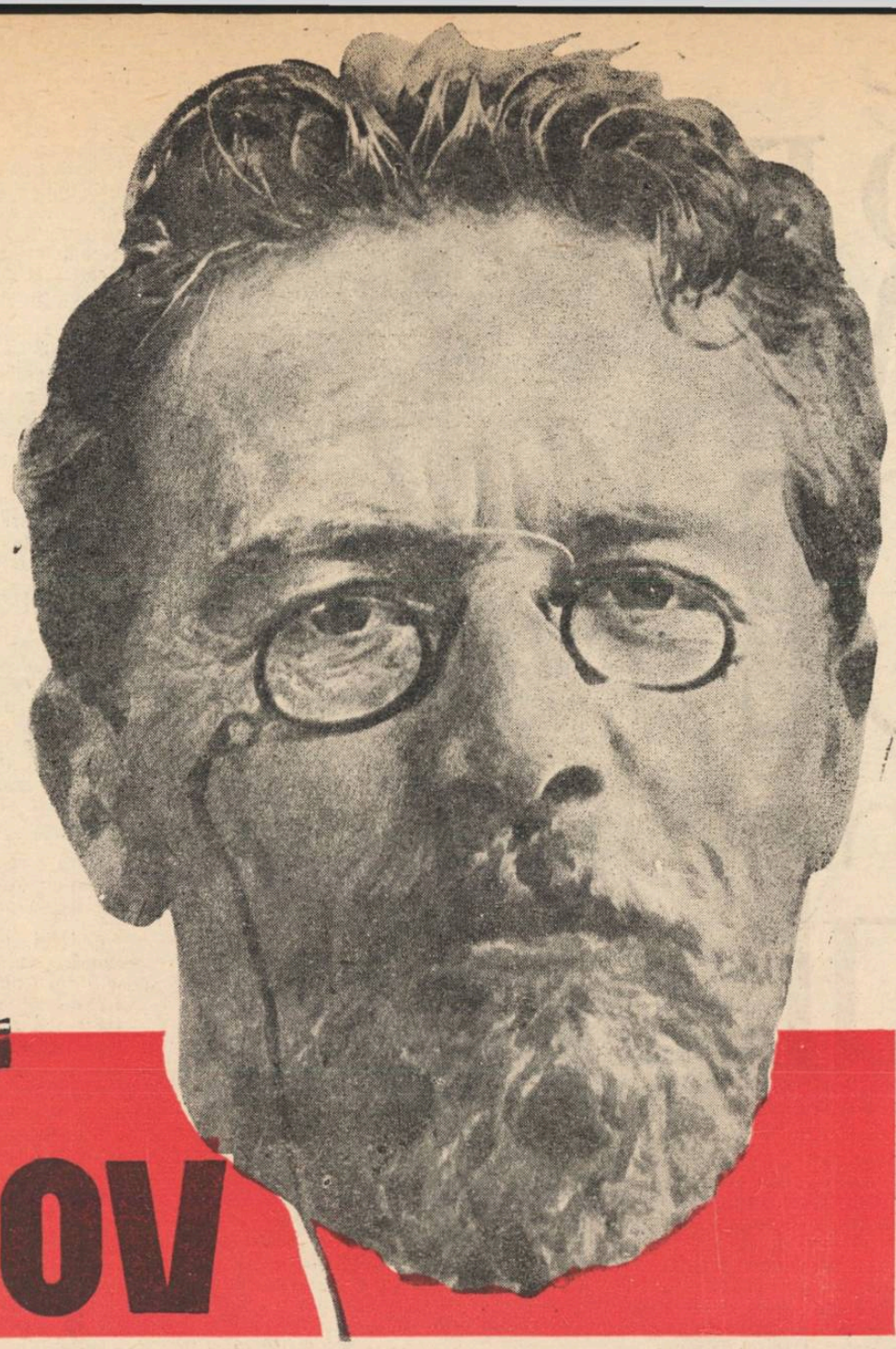

Scriitorul Anton Pavlovici Cehov, „mîndria literaturii ruse", este iubit de oamenii sovietici. El este apropiat de sufletul nostru prin umanismul său plin de noblețe, prin înaltul democratism al operelor sale, prin năzuința sa luminoasă spre viața frumoasă și liberă hărăzită oamenilor simpli, prin dorința sa de a-i vedea muncind în mod creator. În operele sale, el a vorbit despre calitățile sufletești minunate ale omului, a cîntat natura patriei sale, pe care o iubea cu căldură și gingășie. Cehov a căutat din adîncul sufletului să înțeleagă năzuințele în idealurile poporului, să-i ghicească cu intuiția de bun și ager psiholog dezvoltarea în viitor.

Memoria lui Anton Pavlovici este cinstită și respectată nu numai de oamenii sovietici, dar și de toți prietenii noștri de peste hotare.

Aceasta și explică de ce atît oamenii muncii din Uniunea Sovietică, cît și numeroși turiști, delegați din diferite țări, își exprimă dorința de a vizita locurile legate de viața și activitatea literară a lui A. P. Cehov, fie la Taganrog (unde s-a născut), la Moscova și la Melihovo (unde a locuit doctorul Cehov), fie la Ialta, unde se găsește ultima lui locuință.

Muzeele Cehov desfășoară o intensă activitate de popularizare a vieții și creației scriitorului. Ele toate sînt binecunoscute vizitatorilor. Numai casa-muzeu „Cehov"din Ialta este vizitată anual de 90.000 de oameni dintre care peste 3.000 sînt vizitatori străini. Vizitatorii notează impresii emoționante în cartea muzeului, mulți trimit scrisori în care împărtășesc amintirile lor despre Ialta și casa Cehov.

Aceasta determină pe colaboratorii muzeului să muncească și mai activ pentru a ridica nivelul activității lor științifice și de popularizare, pentru a asigura condițiile necesare de păstrare a obiectelor expuse. În acest prim an al planului septenal, în activitatea muzeului dețin un loc important problemele legate de pregătirea aniversării a 100 ani de la nașterea lui A. P. Cehov, care se va sărbători la 17—29 ianuarie 1960.

Încă în aprilie 1958, Direcția Muzeelor de pe lîngă Ministerul Culturii R.S.F.S.R. a organizat o conferință cu directorii caselor-muzee „Cehov", pentru a face un schimb de opinii în ce privește planurile de perspectivă pentru pregătirea jubileului. O serie întreagă de probleme în aceste planuri au și fost rezolvate, dar multe altele rămîn să fie aduse la îndeplinire pînă la sfîrșitul acestui an. Făcînd o trecere în revistă, sumară, am putea menționa următoarele probleme mai importante :

În fața casei muzeu A. P. Cehov din Ialta s-a pus sarcina de a se construi un pavilion în care se va organiza o expoziție, se vor putea ține conferințe, se va păstra arhiva. Totodată se prevede publicarea unei noi ediții, a 7-a la număr, a catalogului-ghid al muzeului. S-a tipărit a 5-a ediție a unui album închinat casei-muzeu conținînd un studiu introductiv de Maria Pavlova Cehova și ilustrat de Serghei Mihailovici Cehov. Se pregătește pentru tipar o broșură despre viața și activitatea lui A. P. Cehov la Ialta. În vederea aniversării, se pregătește o nouă expoziție destinată pentru camera biografică. De asemenea, ne îngrijim și de restaurarea grădinii, păstrăm cu grijă copacii, tufișurile, trandafirii, care sînt o parte integrantă a casei memoriale.

Muzeul A. P. Cehov din Moscova pregătește organizarea unei expoziții permanente : Viața și activitatea lui A. P. Cehov. Colaboratorii acestui muzeu au în plan publicarea unei culegeri de articole cu ocazia aniversării.

Muzeul din satul Melihovo, din regiunea Moscovei, a refăcut complet casa în care a locuit scriitorul, se amenajează camerele, se prevede inaugurarea unei expoziții permanente. Acestui muzeu îi este de altfel consacrată cartea, mai precis un ghid : I. K. Avdeev : Melihovo — Muzeul A. P. Cehov, apărută în 1958 cu ilustrații făcute de nepotul lui Cehov, pictorul grafician Serghei Mihailovici Cehov și de fiul acestuia, Serghei Sergheevici Cehov.

Toate muzeele au prevăzut organizarea de conferințe, de lecturi din opera lui Cehov, de simpozioane și seri literare, la care își vor da concursul specialiști în istorie literară, scriitori, pictori, artiști, etc. Ne gîndim să atragem tineretul școlar, organizînd concursuri de lecturi din opera lui Cehov, de ilustrații și desene din viața și creația scriitorului.

Ar mai fi de adăugat că direcția Muzeelor de pe lîngă Ministerul Culturii R.S.F.S.R. împreună cu Biblioteca Unională „V. I. Lenin" au prevăzut organizarea unei sesiuni jubiliare în orașul Taganrog, ridicarea unor monumente în amintirea scriitorului în orașele Taganrog și Moscova, publicarea unei noi ediții academice de opere complete ale scriitorului, reeditarea cărții lui Mihail Pavlovici Cehov „Trăind în preajma lui A. P. Cehov", publicarea unui album „Locurile legate de amintirea lui Cehov" ilustrat de S. M. Cehov, realizarea unui film documentar închinat lui Cehov, organizarea unui festival cinematografic sau a unei decade de filme după operele lui Cehov, a unei săptămîni de reprezentații teatrale cu piese de Cehov.

Trebuie să mai subliniem că în realizarea planului de măsuri pentru sărbătorirea a 100 de ani de la nașterea lui A. P. Cehov, casa-muzeu „Cehov" din Ialta este puternic sprijinită de Biblioteca de Stat Unională „V. I. Lenin".

GALINA OGNIOVA
Directoare a Muzeului „A. P. Cehov" din Ialta

FIZIONOMIA SCRIITORULUI ȘI STILISTICA

Cercetările de stilistică literară cîștigă, în ultima vreme, tot mai mult teren și la noi. Ideea că pe lîngă stilistica lingvistică are să se constituie măcar ca o ramură independentă stilistica literară, pare acum acceptată. Intr-un studiu **Stilistica literară și lingvistica**, cu care se deschide culegerea **De la Varlaam la Sadoveanu**, acad. T. Vianu scrie : **„...stilistica literară apare ca o ramură a stilisticii generale și a lingvisticii".** (p. 30).

Dacă există sau nu și o stilistică literară iată o problemă care merită să fie discutată. Un lucru e însă limpede. Anume că între metoda după care se călăuzește lingvistul și cea pe care o urmează criticul literar sînt deosebiri esențiale. In dezbaterea purtată în paginile revistei **Voprosî Iazikoznaniia**, în cursul anului 1954, acad. V. V. Vinogradov a spus în această privință cuvinte decisive : **„Intre metoda folosită de lingvist și metoda folosită de criticul literar pentru studierea atît a structurii de stil cît și a „fizionomiei autorului", există o deosebire profundă, principială. Lingvistul pornește de la analiza limbii literare a operei, în timp ce criticul literar de la înțelegerea social-psihologică a caracterului".** (Probleme de lingvistică, 1954, 5 p. 27). Prin urmare, stilistica literară nu are să facă extrase din opere cu care apoi să se exemplifice una sau alta din regulile ce țin de categoriile gramaticale. Aceasta cade în sarcina unei discipline mai vechi : stilistica lingvistică.

Intre multe procedee socotite proprii stilisticii literare ne oprim, deocamdată, la unul singur. Avem în vedere procedeul potrivit căruia pasaje din operele unor prozatori sînt rînduite tipografic sub formă de versuri. Luăm mai întîi în discuție un atare procedeu dintr-un îndoit motiv. Odată, aici iluzia că se face stilistică literară e mai mare — ca nicăieri aiurea, iar pe de altă parte, se întîlnesc des și alunecările în alcătuirea de statistici lipsite de finalitate.

Proza lui M. Sadoveanu, cum era și firesc, a reținut și din acest punct de vedere atenția. Incă în prefața la întîiul volum de **Opere**, care apărea în 1940, Profira Sadoveanu transcria un pasaj din **Vremuri de bejenie** și demonstra că **„se orînduiește de la sine în versuri albe".**

Un asemenea fragment ca cel pe care îl cita nu pare conceput în proză, ci de-a dreptul în versuri.

Observația care se făcea cu mulți ani în urmă în prefața citată a putut părea, prin urmare, deosebit de importantă. Ea este reluată, după un deceniu, într-o comunicare academică și tot de la ea se pornește și într-un studiu recent **Despre tehnica stilului la Mihail Sadoveanu**, unde citim că **„Profira Sadoveanu a făcut poate cea mai interesantă observație din tot ce s-a scris despre stilul marelui maestru al prozei românești actuale".** (De la Varlaam la Sadoveanu, p. 462).

O întrebare se pune numaidecît. Oare observația care se face în legătură cu stilul lui M. Sadoveanu nu poate fi extinsă și la alți prozatori ai noștri ? Incă în 1941 în a sa **Artă a prozatorilor români**, acad. T. Vianu dădea un exemplu din **Amintiri din copilărie** : Acolo se trage concluzia potrivit căreia unele **„din unitățile ritmice"** ale povestitorului sînt „versuri fără cusur" (p. 116).

Cercetarea, orientată în această direcție, poate fi extinsă și asupra prozei lui Calistrat Hogaș, dar și a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea. In opera celui din urmă, de pildă, se obține iluzia de vers prin propoziția scurtă, așezată tipografic într-un anume fel.

Este limpede că de vreme ce pasaje din proza lui M. Sadoveanu se pot rîndui în versuri, dar se poate proceda la fel și cu cea a altor scriitori — C. Hogaș, Barbu Ștefănescu-Delavrancea — nu mai avem de-a face cu un fenomen stilistic, care să poată fi dat drept caracteristic numai pentru unul dintre prozatorii noștri. Și nici măcar nu poate fi vorba numai de scriitori apropiați prin atitudinea care o au față de lumea zugrăvită, de unde s-ar putea presupune și unele înrudiri de natură stilistică. Dimpotrivă. Descoperim pasaje care să poată fi așezate în vers pînă și la prozatorii care trec de-a dreptul de **„apoetici"**. Iată un exemplu din proza lui Liviu Rebreanu. Iată un exemplu din **Ion** :

Duminică
Satul e la horă
Și hora e pe ulița din dos
La Tudosia,
Văduva lui Maxim Oprea.

Un procedeu ca acesta ce pare a fi exclusiv de domeniul stilisticii literare, ține, cum se vede, tot de lingvistică. Insă nu ne putem opri să nu observăm că aceste virtualități ale limbii noastre nu sînt folosite în egală măsură de toți prozatorii. Și tocmai aceasta ar trebui să se demonstreze într-un studiu de stilistică literară — adică în ce măsură sînt folosite aceste virtualități ale limbii noastre de un scriitor sau altul și mai ales cum anume. Acest al doilea pas și cel mai important, cercetătorii mai adesea nu-l fac.

Este o eroare să se creadă că alcătuirea de statistici, rezultate de pe urma numărului silabelor dintr-un fragment în proză, după ce în prealabil a fost desfăcut și pus sub formă de versuri, ar putea duce la rezultate interesante. Adesea se pornește chiar în stilistica literară de la această idee. Mai mult, se încearcă pînă și construirea de studii pornind tot de aici. Caracteristic în această privință sînt studiile **Limba și stilul lui Alex. Odobescu în Pseudokynegheticos (De la Varlaam la Sadoveanu)** și **Observații asupra limbii și stilului Țiganiadei lui Ion Budai Deleanu** din același volum.

Ce lumini pot aduce asemenea cercetări în acea înțelegere **„social psihologică a caracterului"** ca și a **„fizionomiei autorului"**, de care vorbește acad. V. V. Vinogradov ? Absolut nici una.

O ultimă observație pe care o mai facem privește concepția de la care se pornește cînd se recurge cu atîta insistență la un procedeu ca acesta. Nu e greu să vedem că ea se bizuie pe ideea că prozei căreia i se aplică cu mai multă ușurință procedeul de care ne ocupăm trebuie să i se acorde un spor de însușiri. Este cu desăvîrșire falș. Trebuie respinsă tot așa de categoric și cealaltă interpretare, la fel abuzivă. Anume că proza ar fi superioară poeziei, fiind mai aproape de felul obișnuit de comunicare dintre oameni. Și una și alta sînt moduri de oglindire a vieții, importante deopotrivă.

Făcînd asemenea observații și încă limitate la un singur procedeu nu punem la îndoială meritele stilisticii literare. Insă drumul pe care încă se merge în unele studii de acest fel se arată a fi incert, cu mari și numeroase alunecări înapoi în stilistica lingvistică.

Dumitru Drumaru

Din istoricul relațiilor literare romîno-ruse

Rebreanu traducător al lui Cehov

ASPECTE din activitatea de traducător a lui Liviu Rebreanu au mai fost relevate nu de mult în presa noastră literară. Preocuparea pentru traduceri din literatura universală caracterizează începuturile literare ale scriitorului, în anii de după sosirea sa la București. Iar în cadrul acestui interes larg pentru literatura străină este demnă de remarcat atenția pe care Rebreanu o acorda literaturii ruse. Mărturiei proprii a scriitorului că literatura rusă a cunoscut-o mai ales în traduceri germane, urmată de situarea Sufletelor Moarte *a „marelui Gogol" printre cărțile care i-au trezit „cea mai mare admirație" îi putem adăuga spicuiri nu lipsite de semnificație dintr-un caiet de însemnări inedit, datat „Mai 1912", în care găsim o destul de amplă listă de cărți preferate, cu numeroase prezențe din clasicii ruși. Astfel întîlnim notate romanul* Ana Karenina *de Tolstoi și* Fum *de Turgheniev, precum și un volum de* Amintiri literare *ale aceluiași scriitor. Bogat reprezentat este Dostoievski :* Amintiri *(probabil* Amintiri din Casa Morților), Krotcaia *(titlul e dat ruseşte),* Povestiri, Crimă și pedeapsă. *Această predilecție pentru romanul rus de orientare socială și psihologică — pe care nu o putem socoti întîmplătoare — și îndeosebi pentru Dostoievski, ne dă indicații interesante asupra tradiției și a școlii literare în care se forma viitorul autor al lui* Ion, *al* Răscoalei, *sau al* Pădurii Spînzuraților. *Legătura cu literatura rusă s-a realizat și pe calea mai intimă și mai strînsă, pe care o oferă tălmăcirile și anume prin traducerile efectuate de Rebreanu din opera lui Cehov. In 1914, Liviu Rebreanu a publicat în* Universul Literar *(nr. 45 din 6 noiembrie) traducerea schiței* Decorația, *iar în 1915, au mai apărut, tot sub semnătura lui, în aceeași revistă, tălmăcirile schițelor și nuvelelor lui Cehov :* Răzbunarea, Vanda *(titlul exact :* Un bărbat cunoscut), In țară străină, Gura femeii, Se mărită bucătăreasa *(nr. 34, 36, 41, 48, 51). In anul următor, 1916, se tipărește în tălmăcirea lui Rebreanu un volumaș de schițe și nuvele de Cehov, în colecția populară* Căminul. *Volumul intitulat* Gura femeii *cuprindea, pe lîngă schița care i-a dat numele și următoarele schițe și nuvele :* In țară străină, Răzbunarea, Vanda, Decorația, Ce oameni, domnule !, Calomnia, Incognito. *Traducerile au fost realizate după un text german. Intr-adevăr, printre cărțile donate de urmașii scriitorului Bibliotecii Academiei R.P.R. figurează și trei volumașe de traduceri din Cehov în limba germană* „Humoresken und Satiren" *(în ediția Universal-Bibliotek-Ph. Reklam-Leipzig). Purtînd semnătura lui Liviu Rebreanu și mențiunea anului achiziționării — 1912 — ele mărturisesc totodată — printre note, sublinieri, însemnări marginale — o lectură din cele mai atente, ba am putea spune chiar un studiu al textului. Iar nuvelele apărute în tălmăcirea românească a scriitorului poartă însemnări exprese. De pildă, la sfîrșitul nuvelei* Răzbunarea *găsim mențiunea :* „p. Univ. Literar *11. VIII. 1915", la nuvela* Incognito *„28.III.1916 L.R. p. volumaș Căminul", la nuvela* In țară străină *„Tr. 10. IX. 1915 pt. Univ. Lit. L. R." Singura pentru care ni se dă indicația de traducere, dar nu o găsim publicată, este* Majurul Prișibeev. *Pentru* Bucătăreasa se mărită *putem găsi de asemenea izvorul : este un alt volum de nuvele și schițe ale lui Cehov, apărut în germană în aceeași Universal-Bibliotek,* In der Dämmerungen *cu datarea lui Rebreanu 21.XII.1910. La cuprins, schița* Bucătăreasa se mărită *este subliniată în chip deosebit. Traducerile acestea realizate într-o frumoasă limbă românească, redînd toată vioiciunea, ironia, tot umorul nuvelelor lui Cehov, au putut fi pentru Liviu Rebreanu, la acea dată, un exercițiu literar util, care l-a pus în contact cu un talent original, cu o operă de valoare artistică remarcabilă. Din aceste tălmăciri viitorul romancier a putut trage învățăminte în ce privește conciziunea exprimării, preciziunea detaliilor, dinamismul replicilor. Și în unele din încercările literare ale lui Rebreanu din acei ani de început se simte amprenta cehoviană, ca, de pildă, în schița* Cearta *(publicată de asemeni în* Universul Literar *din 1915), concepută ca o scenetă, cu un dialog foarte viu, pătruns de umor, aducîndu-ne întrucîtva aminte, în ansamblul ei, de* Căsătoria din calcul.

Impresia produsă asupra lui Liviu Rebreanu de talentul scriitorului rus trebuie să fi fost puternică și durabilă, căci a dăinuit dincolo de anii debutului literar. Prin această trainică admirație se poate explica faptul că Rebreanu va reveni la tălmăcirea operei lui Cehov la interval de peste două decenii, într-o perioadă cînd era un scriitor apreciat, consacrat și cînd traducerile ieșiseră din cercul preocupărilor lui imediate. E vorba de tălmăcirea din 1936 a piesei Trei surori. *La Biblioteca Teatrului Național din București există manuscrisul autograf al lui Liviu Rebreanu, cuprinzînd versiunea românească a binecunoscutei piese a lui Cehov, intitulată de scriitorul român* Cele trei surori. *Lectura traducerii ne face să surprindem destul de bine și calitățile ei și unele mici lipsuri. Intîlnim în text cîteva omisiuni ,unele de minimă importanță, care nu afectează sensul piesei (cum ar fi cele din replicele lui Cebutîkin sau Kulîghin), altele ceva mai substanțiale și care țin de însăși esența dramei (de pildă, replicele lui Tuzenbach și Versinin din actul II, în care cei doi eroi imaginează viața pe pămînt peste 200-300 de ani, sau monologul lui Andrei din actul IV, în care-și deplînge viața ratată, replica lui Versinin din același act, plină de încredere în viitorul luminos al omenirii). Găsim de asemeni contopiri, reducerea unor replici sau introducerea altora, care nu figurează în textul rusesc. Mici abateri de la original se găsesc și în descrierea decorului De altfel trebuie subliniat că traducătorul a precedat fiecare act de cîte o schiță de decor foarte reușită. Decorurile spectacolului jucat în stagiunea 1950-1951, prezintă unele puncte de asemănare cu cele schițate în manuscrisul lui Liviu Rebreanu.*

Abaterile de la textul original se datoresc traducerii germane, după care a lucrat și de astă-dată Liviu Rebreanu. Apărută în aceeași Universal-Bibliotek și achiziționată de scriitorul român după propria lui însemnare, la 28. XI. 1910, această versiune (făcînd parte de asemenea din fondul donat Bibliotecii Academiei R.P.R.), era, cum ne spune însuși traducătorul Heinrich Stümcke, „o prelucrare pentru scena germană". De aci anumite libertăți pe care el și le-a permis în tratarea originalului. O confruntare între versiunea germană și cea a lui Liviu Rebreanu ne arată limpede originea omisiunilor sau prescurtătorilor din textul românesc. De altfel, izvorul este confirmat și de scriitorul român printr-o însemnare la finele piesei : „trad. 24. XI. 1936 pentru Teatrul Național. L. R.".

Importante sînt însă calitățile stilistice ale traducerii. Replica este vie, curgătoare, limba firească, fără nimic convențional sau silit. Nu se simte că e traducere, și mai ales traducere după altă traducere. Traducerea lui Liviu Rebreanu e mai scenică, mai potrivită pentru teatru decît cea a Violetei Jianu, publicată în 1945, deși sub aspectul fidelității față de textul original aceasta din urmă deține superioritatea.

In marea majoritate a cazurilor, Rebreanu a redat foarte bine și suflul de poezie, lirismul caracteristic dialogului din această piesă, muzicalitatea interioară a textului lui Cehov.

Interesul pentru opera lui Cehov în anii 1936-37, concretizat în această traducere a piesei Cele trei surori, *este un moment nu lipsit de importanță în evoluția atît de contradictorie a scriitorului în acea epocă, moment pe care viitorii cercetători ai creației lui Liviu Rebreanu s-ar cuveni să nu-l ignoreze.*

Tatiana Nicolescu

o seamă de cuvinte

Ion Istrati:

TINEREȚE FĂRĂ TINEREȚE

Momentul cînd armatele sovietice siliseră trupele fasciste să recurgă la „retrageri tactice" pînă în apropierea hotarelor patriei noastre și cînd comuniștii pregăteau condițiile favorabile insurecției armate, care avea să se realizeze în august 1944, a fost evocat în numeroase opere literare recent apărute. Printre ele se numără și noul roman al lui Ion Istrati.

Intr-o vreme cînd pe străzile Iașului mișunau agenți ai siguranței fasciste, un grup de comuniști înjghebează o tipografie clandestină și difuzează manifeste revoluționare în oraș. Asupra lor se dezlănțuie o sălbatecă teroare, pe care scriitorul o evocă în prim planuri zguduitoare. (Schingiuirea comunistului Alexandru Munariu de către comisarul fascist Vizirliu și „inspectorul" Picu Brăiloiu pare un adevărat film proiectat cu încetinitorul). Din această încleștare, apare superioritatea morală a comuniștilor. Autorul schițează și un al doilea plan al romanului — planul satiric, izvorît din deruta fasciștilor în fața înaintării armatelor sovietice. Tăria morală a comuniștilor îi înspăimîntă pe reprezentanții autorităților fasciste. Ei sînt înfricoșați de logica sănătoasă a comuniștilor. **„Bine spune domnul prim-chestor cînd spune „cu de-alde ăștia cu cap de comunist să nu discuți prea mult, fiindcă te încalică prin logică"** declară cu suficiență comisarul șef Vizirliu și trece la **„fapte"** — (citiți tortură). Același personaj, găsind o foaie de hîrtie pe care studentul Virgil Dron scrisese numele lui Descartes și al lui Spinoza — după o lungă interogare în care se urmărește obținerea cîtorva date asupra susnumiților — ajunge la concluzia că sînt **„lifte străine, deținători de pașapoarte Nansen"** și răsuflă ușurat că **„e de competența biroului străini".**

Romanul scoate în evidență în primul rînd imaginea tragică a perioadei de oprimare brutală, de îndobitocire cazonă și teroare crîncenă pe care a suportat-o poporul în acest timp. Se reține atmosfera generală, imaginea globală a fascismului criminal, inuman, care a tîrît o generație de tineri într-un război absurd sau a terorizat-o în beciurile siguranțelor și închisorilor. Uneori datele observației sînt dispuse în pagini de un realism dens, care reușește să contureze impresii de neuitat în conștiința cititorului. (Amintim în acest sens însemnările de pe front ale lui Corneliu Rijac și fuga bogătașilor ieșeni în momentul apropierii trupelor sovietice).

Epoca ar fi prins însă relief puternic dacă autorul ar fi creat și eroi pe măsura ei. In elementele lor fundamentale, personajele cărții susțin ideea artistică, dar se rezumă la rolul de funcții, fără a deveni și personalități umane distincte. Lipsesc acele corespondente intime între datele obiective ale realității și problematica subiectivă a personajelor, care ar fi permis evidențierea fondului sufletesc al oamenilor ce populează cartea. Numai în cazul lui Corneliu Rijac — proaspătul absolvent al Universității, căruia frontul îi relevă absurditatea războiului — autorul reușește să arate răsunetul evenimentelor în conștiința personajelor. Analiza psihologică sumară provine — credem — dintr-o greșită concepție care l-a făcut pe autor să împartă personajele de la bun început în alb-negru fără a schița la vreunul dintre ele o structurală evoluție sufletească. Supără mai ales această imobilitate psihologică a personajelor pozitive.

Romanul este interesant prin evocarea atmosferei de teroare ce domnea în Iașul ocupat de fasciști. **Tinerețe fără tinerețe** aduce și cîteva imagini grăitoare din acțiunile celor ce s-au dăruit luptei pentru ieșirea țării noastre dintr-un război criminal, nedorit și urît de poporul romîn.

GH. CIOMPEC

●

I. Ludo:

SALVATORUL

Salvatorul lui I. Ludo constituie o violentă demascare a primului an al dictaturii antonesciene. Cea mai virulentă imagine satirică a romanului este figura „Salvatorului" cu cravașe și decrete, care reușește să se salveze doar pe el însuși ca dictator, din ghiarele legionarilor, vînzînd țara cu amîndouă mîinile stăpînilor săi de la Berlin. Această imagine este îmbogățită de autor prin zugrăvirea trădării comise de politicienii „elastici", aliați — uneori fățiș, alteori printr-o complicitate abia disimulată — ai guvernanților fasciști, care au tîrît țara în criminalul război antisovietic. Unul din aceștia este Iulian Dacu, șeful partidului național-țărănist, viu creionat de scriitor. Urmărind șirul pertractărilor sale feline, fie în problema cedării Ardealului, fie în ceea ce privește mobilizarea „tehnicienilor" care urmau să participe direct la rezolvarea problemelor de stat, fie — în sfîrșit — în diferitele acțiuni care încercau să paralizeze lupta antifascistă condusă de Partidul Comunist, I. Ludo ne oferă un document satiric viabil despre adevărata politică trădătoare pe care au dus-o partidele istorice.

Sînt redate în contraste satirice surprinzătoare, obiectivele supreme ale activității unor personaje ca ex-regele Mihai, ca baronul Killinger, mare jucător de poker și „eminență cenușie" a politicii romînești din acești ani, sau ca directorul de ziar Stănică Popescu, inițiator al unor dubioase întreprinderi bănoase, pe bază de subscripție publică. Autorul reușește să sugereze lupta poporului împotriva „salvatorului", făcînd din această luptă mobilul esențial și real al conflictului epic al cărții, dînd prin el finalitate personajelor și faptelor. In notații laconice el dezvăluie adevăratele scopuri ale politicii lui Antonescu, faptul că toate neînțelegerile dintre „salvator" și conducătorii legionari dispăreau în fața acțiunilor realizate de forțele antifasciste. Specific acestui volum, este faptul că autorul aduce uneori în prim plan, însăși opoziția maselor exprimată mai pregnant prin manifestele și ziarele partidului. Caracterul dușmănos față de popor al clicii antonesciene trebuia însă să fie criticat sub toate aspectele, de către romancier, cu vehemență. Se observă în scrisul lui Ludo și o tendință de șablonizare a figurii satirizate, în special prin graba cu care se oprește asupra unor figuri ministeriale sau periferice, prinse mai mult sub aspectele lor exterioare, ca servilismul miniștrilor față de „conducător" sau ca orgoliul vestimentar al politicienilor antonescieni etc., ceea ce răpește mult din spațiul pe care ar fi trebuit să-l acorde redării atente a trăsăturilor specifice ale dușmanului.

Aceeași carență a spiritului de observație și de caracterizare o manifestă I. Ludo și în alegerea tipurilor reprezentative ale maselor muncitoare, identificate de cititor nu din zbuciumul lor sufletesc sau din felul specific de a fi, ci numai după chestionarele poliției antonesciene, unde îi găsește, de obicei, arestați, scriitorul — fără a i se oferi posibilitatea dezlegării tainei opoziției neînduplecate pe care o poartă în suflet cei morți sub gloanțele legionarilor, în cîrligele abatoarelor sau în beciurile Siguranței.

Cu toate aceste lipsuri, **Salvatorul** lui Ludo vădește capacitatea scriitorului de a înregistra artistic o epocă pe veci apusă, trezind în sufletul cititorului o ură nestinsă pentru destinul fără glorie al conducătorului fascist și al clicii lui trădătoare.

ȘTEFAN CRISTEA

●

Dimos Rendis:

ÎMPĂRĂȚIA PROLETARĂ

In noul său volum, Dimos Rendis încearcă să scrie istoria anilor de profunde transformări prin care a trecut societatea noastră, începînd cu luptele duse de partid și popor pentru eliberare și sfîrșind cu victoriile luminoase ale primului cincinal. Așadar, poemul este o cronică a contemporaneității, cu eroi și fapte care, generalizat concepute, redau oameni și evenimente caracteristice acestor timpuri.

In evoluția poetului, recentul volum reprezintă o nouă experiență. Scopul urmărit îl determină să folosească limbajul încetățenit al zilelor noastre, cuvintele cele mai uzuale, cele mai des rostite astăzi, cărora lirismul și pasiunea evocatoare le înlătură prozaismul. Există, ce-i drept, și unele pasaje în care acest limbaj, deși noțional reprezintă un conținut interesant, nu are și forța poetică necesară spre a depăși emotivitatea pe care o realizează proza obișnuită. Iată două exemple:

„Poetul
a ajuns la șantier cu căruța
sau
„Secretarul de partid e acum inginer.
Partidul i-a spus „Fă-te inginer!"

Asemenea exemple sînt însă rare (nu știm în ce măsură să le atribuim poetului sau tălmăcitorului său Gh. Tomozei) și nu ne împiedică să sezisăm progresul pe care Rendis îl face pe drumul realizării expresiei artistice.

Dimos Rendis rămîne, ca și în Argonauții un epico-liric, alcătuindu-și poemul din înlănțuirea unor capitole cvasi-epice tratate într-o modalitate lirică. Evitînd concretețea imaginii narative, el creează eroi, fapte și elemente simbolice care, prin evoluția lor, vorbesc despre caracterul transformărilor din țara noastră, despre ecoul pe care îl au ele în sufletul oamenilor, despre nașterea omului de tip nou.

Dintre eroi figura centrală pare să fie aceea a Zidarului, simbol al masei de constructori ai socialismului, urmaș al legendarului Manole. Spre deosebire de drumul lui drept și abrupt, calea Poetului — alt personaj — este întortochiată, plină de ocolișuri și de ezitări. Inițial, în timp ce oamenii trudeau pe șantier, el:

„nu vede decît flori,
florile cravatei
ce-i flutură sub ochii visători..."

Dar mai tîrziu, mergînd pe același șantier: „Vede cărămizile / alungîndu-se pe banda rulantă... / **caută cea mai potrivită rimă la „muncă"** /.../ **se suie pe schelă să-i ajute zidarului și făurește aici, pe negîndite:** „rima cea mult căutată".

Și între faptele și elementele simbolice există o ierarhizare, „drumurile", impunîndu-se ca simbol predominant: deslușirea lor ne sugerează marșul victorios către comunism, inima împărăției proletare. Această împărăție proletară, visată cu ani în urmă de Eminescu și de zecile de mii de oameni asupriți și necăjiți, este de fapt imaginea integrală a poemului. In forța strălucirii ei, timpurile de tristă amintire apar ca:

„o pată
întunecată
biciuită de soare".

Relieful ei cheamă în minte acele impresionante împărății fericite, plăsmuite în basmele poporului nostru. Numai că locul tradiționalului „a fost odată" **îl iau cuvintele care redau încrederea omului în viitor „va fi mîine". Ele nu sînt formulate aidoma dar noi le deslușim în fiecare clipă a prezentului, în fiecare chemare nouă a partidului, în fiecare victorie nouă a zidarului, în fiecare clarificare nouă a poetului, în fiecare lanț căzut de pe mîinile, atîta vreme încătușate, ale femeii muncitoare. Printr-o evoluție impusă de rostogolirea uriașă a timpului acest „va fi" devine „este' și un alt „va fi" îi ia locul în visurile din ce în ce mai îndrăznețe ale poporului. De aceea poetul care își urmărise eroii, faptele și elementele simbolice într-o desfășurare ciclică, prin repetarea periodică a capitolelor din fiecare cînt al poemului, își intitulează epilogul:** „Visurile viitorului" **(oarecum antitetic cu prologul:** „Visurile de odinioară") **rostind astfel un nou „va fi" a cărui realizare e întrezărită într-un viitor foarte apropiat. Acest epilog este înțeles de altfel, ca prolog al unui viitor poem.**

PAVEL RUXANDOIU

●

Boris Polevoi:

IMPRESII DIN AMERICA

A doua ediție în limba romînă a **Impresiilor din America** de Boris Polevoi dovedește, odată mai mult, marea popularitate de care se bucură scriitorul sovietic printre cititorii noștri. Acest jurnal de călătorie captivează prin originalitatea și verva reportericească și convinge prin forța adevărurilor sale. Cititorul călătorește în America o dată cu grupul de ziariști sovietici, se amuză o dată cu ei, se indignează, admiră ceea ce e frumos, respinge ceea ce e urît. Ai impresia că Boris Polevoi te urcă în avion la Moscova, te coboară la Paris, pe străzile străvechi ale căruia hoinărești împreună cu dînsul, te urcă în tren către Hâvre și apoi pe uriașul pachebot **Ile de France** spre a traversa Atlanticul, dincolo de care se află America. Ideea călăuzitoare a acestor frumoase pagini este aceea a luptei pentru pace, împotriva războiului rece, pentru coexistența pașnică și prietenia între popoare.

Cartea lui Boris Polevoi este un mesaj generos al marelui popor sovietic, luptător pentru pace și constructor al comunismului, opera unuia dintre cei mai străluciți reporteri ai zilelor noastre.

America, țară a contrastelor, este deosebit de atractivă pentru un reporter. „Zgîrie norii" alături de cocioabe, confortul ultramodern alături de nesiguranța zilei de mîine, mașinismul copleșitor, rod al dezvoltării anarhice a economiei capitaliste, alături de peisaje patriarhale de pe vremea pionieratului. Contrastul uman e și mai izbitor. Marea majoritate, poporul muncitor american, dorește pacea și progresul social. Rechinii capitaliști, stăpînii trusturilor și ai monopolurilor, diferite lepădături trădătoare, sînt gata să întreprindă orice spre a nu pierde terenul de sub picioare. Grupul de ziariști sovietici, vizitînd America, e pretutindeni primit cu simpatie. Oamenii muncii doresc să-i cunoască, să stea de vorbă cu ei, să afle cîte ceva despre Țara socialismului. Reprezentanții oficiali se tem ca nu cumva prin această minusculă insulă a socialismului, plutitoare în marea americană, să se răspîndească idei „periculoase" pentru orînduirea capitalistă. Intr-un cuvînt, contrastul între cele două lumi e înfățișat ca o permanență în cartea lui Boris Polevoi. Aceste contraste sînt înfățișate cu umor, uneori cu gravitate, de la caz la caz, ideea superiorității socialismului degajîndu-se în mod convingător.

Este emoționantă întîlnirea ziariștilor sovietici cu Lilian Voynich, autoarea **Tăunului**, carte atît de răspîndită în Uniunea Sovietică și în țările socialiste și complet necunoscută în America. Pagini excelente sînt închinate întîlnirii cu Paul Robeson, marele cîntăreț negru. Deși bolnav, în momentul acela, Robeson cîntă pentru oaspeții sovietici la o reuniune amicală .Cu cel mai fin umor, reporterul relatează cum doi dintre tovarășii săi de călătorie **„anunță cu expresia celei mai cumplite desnădejdi"** că vor să cînte și ei. Titanul cîntului american ascultă **„cu indulgență"**, **„cu un oarecare interes de copil"**, începe a îngîna și el melodiile rusești, alăturîndu-și **„delicat"** glasul spre a nu acoperi cu uriașa sa voce pe ceilalți.

Asemenea episoade emoționante, convingătoare prin prospețimea lor, sînt extrem de numeroase în această carte pe care cititorii noștri au primit-o cu deosebită bucurie. Am mai aminti — în treacăt — o trăsătură specifică reportajelor lui Boris Polevoi. Nu există, desigur, un gen mai „obiectiv" decît reportajul și, printre reporterii cei mai obiectivi, trebuie neapărat menționat Boris Polevoi. Cu toate acestea se poate vorbi într-un anume sens, în sensul servirii asidue a adevărului cuvîntului scris, de un soi de „subiectivism" reportericesc, care la Polevoi întărește ideea de bază a cărții.

I. ROTARU

●

ISTORIA UNIVERSALĂ

vol. II

La un scurt interval de timp după traducerea primului volum din lucrarea de mari proporții Vsemirnaia istoriia (Istoria universală), **editată de Academia de Științe a U.R.S.S., Editura Științifică a pus la dispoziția publicului romînesc și traducerea celui de-al doilea.**

Volumul II cuprinde istoria tuturor popoarelor începînd de la mijlocul mileniului I î.e.n. și pînă la sfîrșitul secolului V.

Istoricii sovietici ai antichității ne înfățișează în prima parte a lucrării (capit. I—IV) dezvoltarea statului sclavagist grec, dezvoltare care a atins o treaptă destul de înaltă în sec. VI—IV î.e.n. Aceasta a fost posibil prin victoria statelor-orașe grecești asupra perșilor în războaiele medice.

Dar chiar această perioadă de înflorire a societății care greciști purta în ea contradicții care ascundeau germenii decadenței și crizei viitoare. Munca sclavilor care înlătură pe cea a oamenilor liberi a subminat baza economică, politică și militară a polisului. Criza polisului grecesc, care s-a manifestat cu o deosebită putere chiar prin evenimentele din prima jumătate a secolului IV î.e.n. a cuprins întreaga dezvoltare ulterioară a vieții social-politice a Greciei. Ruinarea progresivă a producătorilor liberi și îmbogățirea unei pături restrînse de mari stăpîni de sclavi, extinderea proprietății private, dezvoltarea intensă a economiei bănești, și a cămătăriei au slăbit treptat, bazele polisului cu economie autarhică.

Grecii nu puteau dăinui fără popoarele înconjurătoare care le împrospătau rezervele de sclavi. Cu vremea aceste popoare se ridică la luptă. Dacă grecii au dat în timpul războaielor medice loviturl zdrobitoare statului persan, acesta nu s-a prăbușit totuși decît în timpul cuceririlor lui Alexandru Macedon. De aceste evenimente se ocupă partea II-a a volumului (capit. VII—XIII).

Partea III-a (capit. XIV—XIX) studiază zbuciumata istorie a țărilor Asiei sudice și răsăritene care cunosc în ultimele secole î.e.n. și primele secole e.n. apogeul sclavagismului.

Odată cu apariția fierului, aici s-a produs un adevărat salt al economiei, mergînd-se spre dezvoltarea tehnicii agriculturii, meșteșugurilor, lărgind negoțul și înființîndu-se noi orașe.

In partea a IV-a a lucrării (capit. XX—XXIII) istoricii sovietici se ocupă de istoria imperiilor sclavagiste, de popoarele și triburile din Europa, Asia Anterioară și Asia Centrală în secolele I—III e.n. începînd cu imperiul roman timpuriu. Apariția imperiului roman a provocat transformări esențiale în structura țărilor sclavagiste din bazinul Mării Mediterane.

Ultima, partea IV-a (capit. XIV—XVII) descrie declinul aproape total al orînduirii sclavagiste de pretutindeni în jurul anului 500 e.n. Procesul dispariției societății sclavagiste prezintă forme istorice concrete în diferite țări, conținutul rămînînd însă același pretutindeni. Proprietatea sclavagistă se perimase, apăruse treptat marea proprietate funciară, care se îmbina cu folosirea pe scară redusă în agricultură a sclavilor legați de pămînt, a arendașilor legați de pămînt, a agricultorilor membri ai comunității etc. Apariția noilor relații de producție a avut loc în condițiile unei înverșunate lupte de clasă. Au loc numeroase răscoale și mișcări populare — din litoralul nordic al Africii, pînă la țărmurile Mării Galbene — care au zguduit modul de producție sclavagist. Istoricii sovietici au reușit în chip minunat să încadreze marile evenimente istorice ce au avut loc între sec. III—V e.n. în complexul procesului de prăbușire a orînduirii sclavagiste încheind astfel istoria antică a popoarelor, urmînd ca în volumul III să treacă la epoca feudală.

Nu încape îndoiala că lucrarea de față este o mărturie strălucită a superiorității științei istorice sovietice față de istoriografia capitalistă. Realitatea istorică dezvoltată pe baza legilor economice este expusă într-o armonie desăvîrșită și logică și nu așa cum fac istoricii burghezi care înșiră în chip haotic faptele istorice petrecute. Ca și primul volum și cel de al doilea volum constituie o minunată frescă a istoriei omenirii.

M. RUSENESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție);
Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție);
Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție);
V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE;
Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS;
Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA
(membru în Comitetul de direcție).

Pentru Concursul „Iubiți cartea"

Leonid Leonov:

PĂDUREA RUSEASCĂ

Intorcînd ultima filă a romanului Pădurea rusească, *cititorul romîn se simte ispitit să-și sintetizeze impresia printr-un cunoscut catren eminescian:* „Impărat slăvit e codrul / Neamuri mii îi cresc sub poale / Toate înflorind din mila / Codrului Măriei sale.". *Nu este în această concluzie nici un fel de savantlîc, ci, așa cum se va lămuri mai departe, o dispoziție firească spre sursa noastră cea mai autentic populară, care coincide uimitor cu mesajul cărții lui Leonov. Ideia fundamentală a romanului ne este și nouă la fel de apropiată și la fel de specifică. Un destin comun al istoriei a făcut ca în sufletul celor două popoare vecine să crească la fel de puternic sentimentul față de pădurea darnică și ocrotitoare. Răsluirile și prădăciunile capitaliste ne-au călcat și pe noi deopotrivă, distrugînd mare parte din vechea și splendida podoabă a patriei. De aici, înrudirea cîntecelor populare, de aici tentația de a-l cita pe Eminescu după lectura cărții lui Leonid Leonov.*

Romanul Pădurea rusească, *prin eroul său principal Ivan Vihrov, reprezintă, înainte de toate, un elogiu adus omului sovietic în calitatea de iubitor și prefuitor conștient al pădurii. Continuîndu-l pe poetul anonim care vedea în codru pe bunul său frate, Leonov are viziunea unei adevărate tragedii, al cărei deznodămînt se produce în ultimele decenii ale veacului trecut. Ivan Vihrov, fiu de țăran din ținuturile Rusiei nord-vestice, participă ca martor îndurerat la despădurirea fără noimă a plaiurilor natale. Viața lui, compusă din umilințe și prigoniri din partea regimului țarist, se va desfășura sub semnul a două amintiri simbolice din copilărie: figura bătrînului Kalină, cel care anunță consecințele catastrofice ale defrișării, și figura capitalistului Knîșev, ucigașul de proporții simbolice al pădurii rusești.*

Pentru Leonov, ca și pentru întregul popor, tăierea pădurilor, întreprinsă de oameni ahtiați după bani, la aspectul unui măcel care cheamă bocete și corbi. Acest spectacol sumbru nu-l va uita niciodată silvicultorul Ivan Vihrov. Student, inginer și mai apoi profesor la Institut, el își va aminti mereu vorbele bătrînului Kalină despre însemnătatea „cojocelului cel verde al marii noastre glii".

Romanul, construit pe mai multe planuri, ne poartă alternativ, cînd în Rusia țaristă pe vremea tîlhăriilor de codru ale lui Knîșev, cînd în anii de după Revoluție, cînd pe frontul antifascist, în primele luni ale Marelui Război de Apărare a Patriei. Student la Petersburg, Vihrov cunoaște cercurile revoluționare, cărora li se alătură deocamdată prin simpatie. Tot acum însă îl cunoaște și pe adversarul său de mai tîrziu, Alexandr Iakovlevici Grațianski. Activitatea profesorului de silvicultură, atît de rodnică și de creatoare, va fi ponegrită fără încetare de acest Zoil, rău și invidios, de această inteligență stearpă, care, sub eticheta unui rafinament sceptic, ascunde perfidie, ură și lașitate. Prin Grațianski, scriitorul a creat figura unui jalnic oportunist, a unui individ specializat să pună bețe în roate oamenilor cinstiți, a unui impostor în materie de știință, a unei canalii în materie de morală. Impotriva lui, Vihrov a adoptat, în genere, o poziție defensivă, n-a ripostat niciodată cu fermitate. Era dat generației tinere să-l demaște pe Grațianski, Poliei, viteaza fiică a profesorului și lui Morșcihin. aprigul comisar al trenului blindat. Pădurea rusească, apărată cu atîta pasiune în prelegerile ca și în munca sa practică de către profesorul Vihrov, avea să le fie și tinerilor încleștați pe viață și pe moarte în lupta cu fasciștii germani un bun tovarăș, adăpostindu-i ca o mamă bună și ocrotitoare.

Un spațiu mai larg ne-ar obliga să insistăm asupra momentelor de mare tensiune de pe front, unde are loc confruntarea celor două ideologii, unde oamenii sovietici dovedesc unitatea lor moral-politică. Este foarte important de observat la ostașii lui Osminov și Tvetaev, la partizanii din Loșkariov, că ei au conștiința luptei nu împotriva nemților cotropitori pur și simplu, ci împotriva capitalismului, împotriva lumii vechi, aceea pe care Polia n-o cunoscuse decît din auzite...

Leonid Leonov a creat așa dar tipuri ale societății sovietice contemporane, proiectînd problema intelectualului pe fundalul unor evenimente ce antrenează poporul în întregime. Intoarcerile lui Vihrov în satul de baștină nu relevă doar o atitudine sentimentală ci necesitatea imperioasă a savantului, care soarbe de acolo, de lîngă ai săi, puteri mereu proaspete, întineritoare.

Pentru a realiza grandioasa imagine a pădurii cu freamătul și mireazma ei, Leonov pune la contribuție o vastă experiență artistică, ce pornește de la cîntecul popular și ajunge pînă la descrierile romantice ale lui Turgheniev sau la robustele pagini ale lui Lev Tolstoi. Pădurea rusească este pînă la urmă nu numai o ființă prin excelență productivă, utilă, dar și o podoabă neprețuită, fără de care s-ar stinge focul dragostei și al poeziei. Ea repetă simbolic istoria poporului însuși. Subliniind și acest aspect, cartea lui Leonid Leonov sporește încă odată intensitatea mesajului patriotic și popular, care nouă ni se adresează, cum spuneam, deopotrivă.

AL. SĂNDULESCU

O SEARĂ LITERARĂ LA SOȚII RAFAEL ALBERTI

Pe la începutul anului 1958. La Buenos Aires.

— Ce faci deseară ? — m-a întrebat la telefon Maria Tereza. Ți-o spun în taină : e ziua lui Rafael. Numai cîțiva prieteni. Și-ți rezervăm o surpriză. Rafael ne va recita versuri din noua lui traducere a marelui vostru Eminescu. Știi : „Luceafărul . . .“

Făcusem cunoștința soților Alberti chiar a doua zi după coborîrea din avion. Tot prin telefon și atunci.

„...de la prieteni din București ? Beniuc ? Veronica ? Mihnea Gheorghiu ? Dacă-i vorba așa, gata ! ești prietenul nostru. **Vino imediat.** De ai o mașină, ne duci și pe noi în oraș. Nu uita : *Las Heras 3783...*“

Mi se perindă acum în fața ochilor, după depunerea receptorului, acea primă întîlnire. Am coborît la căsuța scundă ; în gangul de stil maur mă întîmpină soții. Ne îmbrățișăm, pe cînd în penumbră simt cum se gudură în jurul meu niște potăi. A ! cîinii lui Rafael Alberti ! Sînt o poemă vie a lui, cu care faci direct cunoștință de cum treci pragul. Așa îmi va rămîne el întipărit în memorie, cu cele trei șarle roind în jurul lui.

Cum arată Rafael ? Trecut de mijlocul vieții. Musculos, îndesat, cu gît puternic, cap leonin cu expresie de voință, de pătrundere sclipitoare, de hotărîre făr' de zăbavă. Și trupul masiv e numai dinamism, și fruntea boltită, o stațiune emițătoare de unde creatoare. Acesta este și a fost din totdeauna Alberti : un realist în lupta socială. De tînăr, în domeniul pictoricesc și literar, mai tîrziu în războiul cel crîncen al patriei spaniole, și neîncetat pînă azi, la nivelul cel mai nobil în arena ideilor, pentru democrație, libertate și omenie. Un realist care a ripostat dîrz, deși cu zîmbetul pe buze, și ripostează și astăzi cu aceeași voioșie și neîntrecut umor.

Cum arată Maria-Tereza Leon — după numele ei de scriitoare ? Nu e vîrstnică. Nu va fi niciodată, în ciuda buclelor albe, frumos îngrijite. Ochii de tăciune scapără gîndiri. Bănuiești lesne : ferească s-o ai potrivnică ! Totuși, un zîmbet îmbietor dă la iveală mărgăritare, iar năsucul cîrn, îmbinat cu o pieptănătură de parcă ar fi pudrată, ar evoca o marchiză de Watteau, de n-ar fi afirmarea de voință pe care o emană întreaga ei făptură. Stăruie în potențial realismul, combativitatea de pe baricade, fie ele spirituale, ceea ce nu este de mirare pentru ființa de aceeași rasă și care se trage din același ținut cu o Dolores Ybarruri.

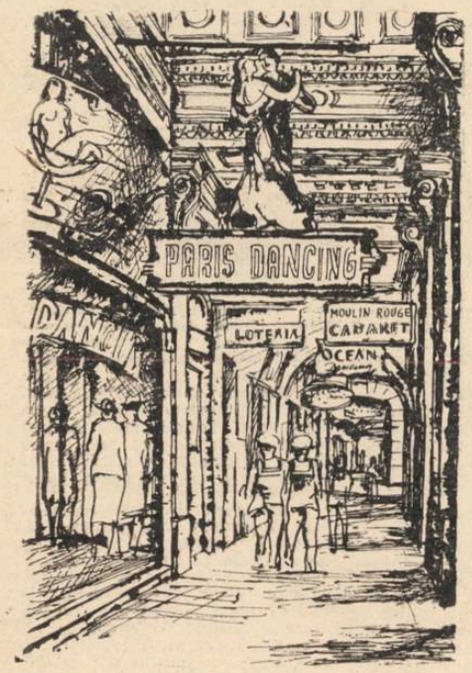

Am depus pe soți la încrucișarea Cordobei cu Florida, în cartierul uneia dintre cele mai animate răspîntii de pe glob.

„In sala acestei librării — arată Alberti — mi-așez expoziția viitoare. Te invit neapărat la vernisaj !“

Alberti nu este numai marele poet castilian, dar și un gravor de netăgăduită originalitate în ce privește alegerea subiectelor, ca și procedeul foarte ingenios de multiplicare ce l-a inventat, pe plăci de sticlă și cu ajutorul cernelii de tipar.

Las Heras 3783 ? întreabă vesel chipeșul taximetrist Sanchez, pe cînd, după obiceiul locului, gonește îngrijorător în valul ascendent al mașinilor ce se fugăresc care de care, pe aceste lungi artere străjuite de sclipitoare vitrine negustorești. *Las Heras ?* Dar acolo stă *maestro* Alberti !

— Chiar așa. Dumneata îl cunoști ? mă cuprinde mirarea, ținînd seama de metropola uriașă.

— Ba bine că nu ! Ehei ! mare suflet de om ! uite îți spun cazul meu : făr' de sprijinul lui, ce mă făceam cu cei șapte frați minori, atunci cînd a trebuit să fugim din Spania ? De altfel, știți bine. E cîntărețul nevoiașilor . . . Ați citi din versurile sale ? Vorbește de noi, de viața străzii, negustorii ambulanți, marinarii, de toți aceștia pe care poeții noștri îi cam trec cu vederea... Nu rareori îl vezi penoptate bînd cîte o cupă de *maté* cu vreun hamal la o *bolicè* din port . . . iar noi îi știm stihurile pe de rost . . .

Din casă, de la Alberti, nici o lumină. Am sunat prelung de mai multe ori. Oare nu am sosit cu un ceas prea devreme ?

— Bine ai venit ! exclamă gazda, deschizînd ușa. Iartă-mă, am întîrziat lucrînd la buclucașele de gravuri. Uite hal de tipograf !

Intr-adevăr, e la cămașă, cu mînecile suflecate, brațele mînjite de cerneli.

— Cine-i ? întreabă un glas cristalin din încăperea de alături.

In salonul cel luminat cu lămpi joase, unde soții își petrec veacul, el compunînd versuri, ea articole, Maria-Tereza mă îndeamnă spre un jilț :

— Iartă-mă numai o clipă, să termin revizuirea textului Eminescu. Ultimele cuvinte pentru prefața la traducere.

Revizuirea prefeței la traducere o face Maria-Tereza. E cea mai apropiată colaboratoare literară a lui Rafael, o scriitoare incisivă și scrierile ei îți lasă ecou în suflet, stropi de lumină.

Cîinii lui Rafael s-au furișat în încăpere și s-au întins pe covor. Se vede că-i zi de gală, căci javrele dragi sînt împopoțonate. Incăperea, lipsită de orice pretenție, emană totuși un duh deosebit. Deși sîntem numai noi doi, totuși am impresia de mulțime . . . Desigur, vitrinele de pe pereți, toate luminate pe dinăuntru, ticsite cu amintiri de călătorie, dragoni chinezi și buddha, brahmani din Indii, țărance ucrainiene în portul lor, costume slovace. Apoi împletituri din paie indoneziene și talismane de jad și miniaturi orientale, ornamentînd acest mic muzeu de relicve din peregrinări.

— E frumoasă marama românească, așa-i ? Mi-au dăruit-o soții Beniuc, țin mult de tot la ea. Și închide notesul.

Confirm întrucîtva distrat, căci atenția mi-o reține un copilandru cam de vreo cinci ani, desigur un metis, cu ochi mari, cercetători, care s-a ivit tiptil de după jilțul gazdei. De unde o fi răsărit și ăsta ?

— Hai, Pachito dragă, hai copilul mamei ! du-te acuș la *senora* Marița, du-te și te culcă. Da, da, cînd o fi să adormi, vine *Tia* Tereza și te sărută.

Maria-Tereza lămurește cu simplitate, ca un lucru firesc :

— E fiul unei prostituate din strada noastră. Maică-sa, de cum înnoptează, își ia rîndul la bordelul din cartier ; micuțul rămînea singur pe uliță. Rafael, cum e dînsul, cică dacă așa stă treaba, să-l luăm la noi. Și așa de vreo șase luni încoace . . . Parcă n-am fi destui în casă ! — suspină scriitoarea ca pentru sine. In sfîrșit, fie, mai cu seamă că mumă-sa, aceea, e așa de fericită că are cineva grijă de copil . . . și cu oribila ei meserie . . . sperăm că se va termina într-o zi și cu asta . . .

Clopoțelul la ușa de afară sună necontenit. In vestibul, pași și vesele exclamări. Din fundul culoarului, vocea de bariton a poetului. Felicitări, îmbrățișări și iarăși felicitări adresate amfitrionului. Potrivit obiceiului, oaspeții sosesc pîlcuri-pîlcuri. Distanțe nebănuit de mari, mijloace de transport totuși insuficiente. Cei cu mașini culeg din drum pe acei care nu au. Musafirii răsar din toate ungherele. E specificul Alberților : indiferent de-s prieteni vechi sau noi, toți oaspeții lor se comportă ca la ei acasă. E greu să te simți mai la largul tău decît cu asemenea gazde.

In mijlocul sălii puternic luminată de un reflector de studio, Rafael este așezat, ca o cetate, de trei rînduri de prieteni. Fiică-sa, Aitana, urmată de alte tinere studente, își croiește drum să-l îmbrățișeze, făcîndu-i un însuflețit compliment în versuri : atît de tînără, e totuși o poetă de mare originalitate , sinceră progresistă.

Imi fac și eu vad pînă la sărbătorit. Ciocnim paharele : „Trăiască toți prietenii din București !“ exclamă don Rafael scuturînd cu voioșie pletele leonine. Face semn cu mîna. Impune tăcere :

— E ziua mea ! exclamă el. Dar e și ziua unei mari bucurii, tot a mea. Scumpi prieteni și prietene, vă anunț că am terminat azi în versiune castiliană, o culegere din versurile marelui poet romîn Mihail Eminescu. La douăzeci de mii de kilometri distanță, noi, aceștia, care ne-am făurit în emisfera australă o patrie latină nouă, simțim, vibrăm la unison cu frații noștri, Rominii de pe malul Mării Negre, ori de cîte ori operele lor artistice parvin pînă la noi. Iar eu am simțit, am vibrat, atunci cînd am luat cunoștință de creațiunea acelui nepieritor cîntăreț de viers. Cu elan m-am încumetat să-i traduc o seamă de poezii. Acum aș fi dornic să aflu părerea voastră, înainte chiar de apariția volumului. Dacă permiteți, vă citez numai cîteva versuri. Și dregîndu-și glasul : *Evoé, evoé !* Ascultați cît de duios sună în castiliană, chemarea fetei de împărat către Hyperion, luceafărul visurilor ei. E vorba de o strofă din mijlocul baladei :

„Desciende a mi, dulce lucero / desciende sobre un rayo, / entra en mi ser, en mi morada, / e ilumina mi vida...“

Intre timp, firește, mi-a răsunat : „Coboară-n jos, luceafăr blînd...“

Poetul s-a oprit vădit emoționat, rotind cercetător ochii spre asistență. La rîndul meu îmi privesc vecinii. Oare or fi prins ei farmecul vestitei strofe eminesciene ?

Răspunsul n-aveam a-l aștepta, căci au și pornit în fîșii, murmure de admirație și îndemnuri : „mai departe ! mai departe“ !

Maestrul șovăie, parcă ar cerceta sinceritatea stăruințelor, după care ridicînd ușor din umeri a scuză, șoptește :

— Ei hai să vă citesc cîte ceva, iar plăcerea voastră, mai mult decît modesta mea strădanie, va fi un omagiu marelui romîn.

„A fost odată ca-n povești“ ...înseilează Rafael pe castiliană : *„Hubo una vez como en los cuentos“*... după care vreme de lungi clipe glasul sonor al gazdei umple încăperile. Ba, bănuiesc eu, văzînd ferestrele larg deschise la nivelul străzii, se resfrîng probabil departe în noapte.

A urmat ropot de aplauze, expresii vii ale emoției, pînă pe culoare murmur de aprobări.

— Restul, acum sînt sigur că-l veți citi la apariție, se aude trîmbițînd glasul gazdei, „și îi pare bine lui Rafael pentru Eminescu, dar și pentru sufletelul lui !“

In vuietul convorbirilor și printre întrebările ce se încrucișează, se aud acorduri de chitară :

— O scurtă cantată, lămurește glasul cristalin al Mariei-Tereza — acel glas limpede ce răsună ca un xylofon al Olimpului. Cum să sărbătorim pe Eminescu mai frumos decît rugînd-o pe fermecătoarea Marisa Landi să ne cînte cu glasul ei de primadonă ?

Cîntărețul preludează *Flor de Naranjo*, o *zamba* melodică din *saudade*, adică de dor, din folclorul compozitorului Chazzaretta, după care, la cererea generală, începe altă cantilenă locală, intitulată „Colnic verde“. Chitara din sala din fund, — cine o fi cîntînd ? în orice caz are talent — însoțește în sfert de ton un alt cîntec : e tot de dragoste, dar acum năvalnic, cu sonorități guturale, resfrîngînd cerul arzător al imensei *Pampa* și patima Gaucho-ului, eroul baladei populare.

Acum e rîndul chitaristului. Dar iată că nu mai sînt coarde : „E tot don Manuel orbul, mutilat al războiului din Spania unde și-a pierdut și pe cei trei fii ai săi — se șoptește în jur. Totuși plin de încredere în viață ; să vedeți, tot atît de virtuos pe acordeon“.

Sfios, artistul orb declară că ține să aducă și el în felul lui un omagiu marelui poet romîn. Intr-adevăr, este parcă o închinare în ardoarea și sensibilitatea cu care se exprimă prin muzică. Ecoul trist al unui cîntec de Granados plutește încă asupra oaspeților. Dar Alberti veghiază.

— Esteban, *hé*, Esteban ! strigă el voios. Mai las-o cu băutul *guarani*-ului și fă-te încoa ! Către noi : „e un compatriot galician, epigramist, actor, de toate. Spune-ne cîte o znoavă de ziua mea, *caramba !*“

Esteban e un tînăr, tipic din Estramadura, sever, cu o lecuță de maur în obrazul brăzdat, ochi focoși sub sprîncene încruntate, brîu negru înfășurîndu-i strîns mijlocul. Cu gulerul deschis, mînecile suflecate, începe un monolog mimat, într-un dialect cu consoane aspre, apăsat, pitoresc. O burlescă rimată din viața satului natal. Glumele pocnesc ca focuri de artificii. Intre cuplete își șterge cu cotul fruntea jilavă. Căldura s-a făcut de nesuferit. Bine că s-au mai deschis și alte ferestre ! Dar și acestea la parter s-au ticsit cu un public suplimentar de pietoni care și ei își manifestă aprobarea, întinzînd brațele pînă înlăuntrul încăperii.

Autorul a aplecat acum urechea către soție :

— Ce ? Ce spui Tereza ?.. Auziți ce propune Tereza — Leon ? Să trecem *in patio*, la aer curat. Hai ! cu toții după mine !

Sub cedri, masa întinsă cu *dulce de lece* și alte răcoritoare. Pe cînd mai vîrstnicii s-au răspîndit pe jilțurile de grădină, patru tinere perechi s-au plasat în pătrat în mijlocul careului și au pornit în ritmul sacadat al chitarelor să ne înfățișeze o *Chacarera*, dans național cu *Entrada al Baile* — intrarea în bal, cu *castanias*, cu grațioase mînuiri de seducție cu batista, cu pasul pompos al cavalerilor denumit *el gato*, pasul de cuceritor...

— Acesta este prototipul jocului nostru național, îmi șoptește Maria-Tereza. *Tango ?* o invenție a snobismului monden, fără legătură cu tradițiile populare...

O dungă roșie decupează horbota de frunze ale *ibirei !* S-a făcut ceasul despărțirii. Precum au sosit, pîlcuri-pîlcuri, oaspeții lui Rafael și ai Mariei-Tereza o pornesc tot astfel spre căminurile lor. Mă pomenesc și eu înghesuit într-una din enormele mașini.

S-a luminat de-a binelea. Vînzătorii de flori și-au așezat etalajele cu îmbălsămate plante exotice. Trase în trapul mare de cai năzdrăvani, împopoțonați cu arămuri lucitoare, curele de Cordoba și zorzoane colorate terminate cu clopoței, gonesc pe străzi matinale cărute de lăptari. La răspîntiile *caudrelor*, ale blocurilor de clădiri, ospătarii italieni în haine albe, cu nasturi lucitori, rași și voioși chiar din primele ceasuri ale zilei, așternă la terasele cafenelelor de pe trotuare, șirag de mese înflorate. In cartierul Alvear, unde se află hotelul meu, vitrine ferecate, storuri trase la ferestre, nici o întrecere între lăptari.

Abia întors în primitoarea mea odaie de hotel, mi se perindă în fața ochilor prietenoasa întrunire de adineauri pentru sărbătorirea lui Eminescu în limba acestor locuri. Și nu mă pot împiedica să dau dreptate gazdelor mele, atunci cînd, luîndu-mi rămas bun cu un *abbraço* amical, au exclamat fără nici un fel de fățărnicie sau afectare :

— Da, te credem, te-ai simțit ca acasă. Tot astfel ne-am simțit și noi la voi, acolo, la București ! In plus, nu crezi ? Va fi plutit între noi astă-noapte și duhul marelui vostru poet ?

Al. Duiliu Zamfirescu

Străzile Londrei — tribună de pe care arta acuză

Londra cenușie, gravă, privește cu uimire cerul neobișnuit de albastru pentru meleagurile Albionului și se încălzește în soarele puternic de vară, care pare să fi uitat că nu aici sînt apele de azur ale țărmurilor italice. Bucuria de a se scălda într-un soare cu adevărat sudic, este reținută.

Londra nu are nimic din grația și cochetăria șagalnică a Parisului, nimic din măreția captivantă a Romei. Curînd însă descoperi că trăsăturile ei severe, fără umbră de surîs, sînt de o frumusețe pură, că armonia arhitecturii sale este impunătoare, că mișcarea febrilă de pe străzi e mai puțin zgomotoasă ca în alte orașe mari. Cheiurile Tamisei, largi, mărginite de clădiri pe care vremea și fumul de cărbune și-au depus amprentele, podurile simple, fără nici un fel de ornamentație, afară de unul singur — Tower bridge — impresionează cu atît mai mult prin simplitatea, vastitatea și discreția lor. Singura podoabă a podurilor o constituie, uneori, doar semnăturile adînc săpate de către îndrăgostiții Londrei și ai Angliei, sau de turiștii străini, care astfel au căutat să imortalizeze clipa rară a unei plimbări de neuitat.

După primele zile cînd străinul venit la Londra, obosit și zăpăcit de circulația pe stînga, începe a se obișnui, este un semn că de fapt s-a deprins cu toate ciudățeniile capitalei britanice, cu tot ceea ce constituie specificul ei Nimic nu ți se mai pare curios, nici chiar faptul că londonezii prefac pînă și cea mai mică peluză a orașului lor în plajă, atunci cînd soarele prinde să dogorească mai tare. Pe iarba de un verde proaspăt, fie ea și a unui mic rond de flori ce împrejmuiește vreo statuie din centrul orașului, înfloresc trupuri de o albeață strălucitoare, pe care costumele de baie în diferite culori le fac să pară și mai albe.

Și dacă Londra te-a întîmpinat cu soare iar după cîteva ore te-ai înapoiat complet ud la hotel, mai constituie ceva ciudat și faptul că de-a doua zi umbrela de care ai rîs devine un prieten nedespărțit ? Cerul mohorît ce-și pogoară cupola grea de nori deasupra orașului capătă un farmec al său, ploile capricioase și văzduhul încețoșat, amestecat cu fum de cărbune, nu te mai supără. Seara, pe podurile Tamisei, unde se întîlnește vîntul dinspre ocean cu cel dinspre mare, îți place să poposești mai îndelung, privind departe, unde se pierd pe apă luminile unui vapor.

Orașul, prin aparenta lui atmosferă de calm și bunăstare, prin reținuta politețe și sertozitate a locuitorilor săi, caută parcă să-și ascundă, cu demnitate și îndărătnicie, bolile care-l rod. Incercarea sa de a te minți, dă însă greș. Strada londoneză, după ce și-a desfășurat cu prisosință risipa farmecului său deosebit, începe să-și dezvăluie cu-ncetul tainele. Dacă te oprești la Trafalgar Square, *unde, din înălțimea unei coloane, străjuie statuia lui Nelson, iar lei de la baza monumentului privesc sever cu ochii încețoșați, britanici, mulțimea ce se perindă ori se plimbă prin vreo altă piață sau stradă mai largă cu o porțiune potrivită să țină loc de pînză vremelnică unui pictor, — poți asista la sfîșietorul spectacol al artei cerșind dreptul său la viață. Pictorul, pe care foamea și mizeria l-au pus în situația să-și umilească arta, schițează pe asfaltul primitor, chipuri și peisaje. Ochii îi sînt febrili, adînciți în orbite, mîna îi tremură de slăbiciune. Trecătorii, curioși, au făcut roată și-i admiră desenele. Pentru cuvintele lor de laudă, artistul răspunde cu o scînteiere în ochii obosiți, apoi, de parcă și-ar fi adus aminte de ceva, licărul din privire i se stinge, umerii i se lasă în jos cu neputință și rușine ; își scoate încet pălăria și o așează alături de pieritoarea-i operă. Cu capul înclinat, așteaptă răsplata. Pentru încîntarea de o clipă, cei mai mulți lasă să le cadă cîte un ban, plecînd tăcuți și roșiniați și ei de umilința artistului.*

De la acest spectacol specific londonez, pleci cu un sentiment de amărăciune în suflet, dar cutreierînd străzile, frumoasele străzi ale Londrei, observi că sînt și alte aspecte nu mai puțin dureroase : o seamă de actori, de cîntăreți și de atîți alți semeni de-ai lor, cărora statul le-a închis porțile lăcașurilor de artă și cultură, transformă, zi de zi, străzile Londrei în adevărate tribune, de unde arta acuză nepăsarea guvernanților. Un număr de oameni, lipsiți și ei de mijloacele necesare pentru a-și putea îngădui luxul unui bilet la vreun spectacol, sînt singurii care, în schimbul cîtorva pennies aruncați într-o pălărie zdrențuită, se delectează și se întristează în egală măsură Cele mai căutate dar și cele mai sfîșietoare dintre spectacolele străzilor londoneze sînt concertele. Peste zumzetul continuu al circulației vehiculelor și al furnicarului de oameni, poți auzi, deseori, cum se înalță victorioase, sunetele unei viori sau ale vreunui alt instrument. Sub cortul ce ține umbră vitrinei bogate a unui magazin, violonistul îmbrăcat într-un frac ponosit, verzui, datorită vechimei, cu vioara lipită cu căldură de bărbie, pierdut, își poartă arcușul pe strune. Muzica sa te cucerește, trecătorii se opresc, disciplinați, unul în fața celuilalt și ocupă toate locurile imaginare ale acestei ciudate săli de concert. Acorduri grave, amestecate cu sunete mîngîietoare, zugrăvesc bogăția și frumusețea sufletului omenesc. Pentru cîteva clipe, artistul și publicul său plutesc cu gîndul și simțirea într-o lume mai bună, mai caldă, mai umană. Peste ultimele suspine ale viorii se rostogolesc ropote de aplauze Violonistul, cu fața uscățivă, salută adînc. Vraja încă nu s-a destrămat. Oamenii stau pironiți locului. După primul moment al revenirii, publicul observă cele două mari panouri din spatele artistului : pe unul scrie pe trei rînduri cu litere mari : „CINT FIINDCĂ-MI IUBESC ARTA !“ „CINT FIINDCĂ VREAU CA ARTA SĂ PROSPERE IN ANGLIA !“, „CINT FIINDCĂ MI-E FOAME !“. Pe celălalt panou sînt lipite diferite afișe ale concertelor pe care le-a dat violonistul în felurite orașe ale lumii. O femeie elegantă, ținînd de curelușe un cățel pricăjit și înzorzonat, așteaptă să se risipească publicul, se apropie, pune în pălărie cîteva monede, apoi pleacă grăbită. Cineva îi atrage luarea aminte artistului care ar vrea s-o oprească, să recunoască în bogata necunoscută poate pe vreuna din admiratoarele sale de altă dată. Dar eleganta doamnă, cuprinsă de milă, desigur n-a ținut să dea și mîna cu un om ajuns în situația lui. Un turist vrea să-l fotografieze pe artist. Umilința i se pare prea mare violonistului, prea greu de îndurat, ridică grăbit poala fracului și-și acoperă obrazul. Turistul l-a fotografiat așa, cu fața ascunsă, apoi i-a strecurat în pălărie cîteva monezi. Văzînd răsplata, cu o durere adîncă în glas, cu capul plecat de atîta umilință ia mîna turistului, își îndreaptă statura, îl privește în ochi și-i spune : „Poftim încă o dată !“ De data aceasta turistul își pleacă privirea, își cere iertare și pleacă lăsîndu-l pe artist împietrit în mijlocul străzii, care pe nesimțite își reia aspectul ei de furnicar omenesc.

După atîtea spectacole acuzatoare, cauți să-ți potolești privirea cu priveliștea largă a Tamisei. Vîntul dinspre ocean îți șterge cu mîna lui nădușeala frunții. Străzile Londrei sînt pe aproape, le simți cum își etalează frumusețea lor aparte, le simți răsuflarea calmă, egală, simți cum prind să se transforme toate într-o uriașă tribună de pe care arta Marii Britanii acuză... acuză... Anglie învăluită în cețuri, în care cerșitul este interzis, de lege, de ce pe străzile orașelor tale arta întinde mîna ca să cerșească ? Pălăriile zdrențuite ale artiștilor ce răsar pe pavajul ulițelor tale, așteptînd dărnicia săracilor, sînt pete de rușine ce te întunecă mai mult decît toate cețurile lumii la un loc.

Veronica Russo

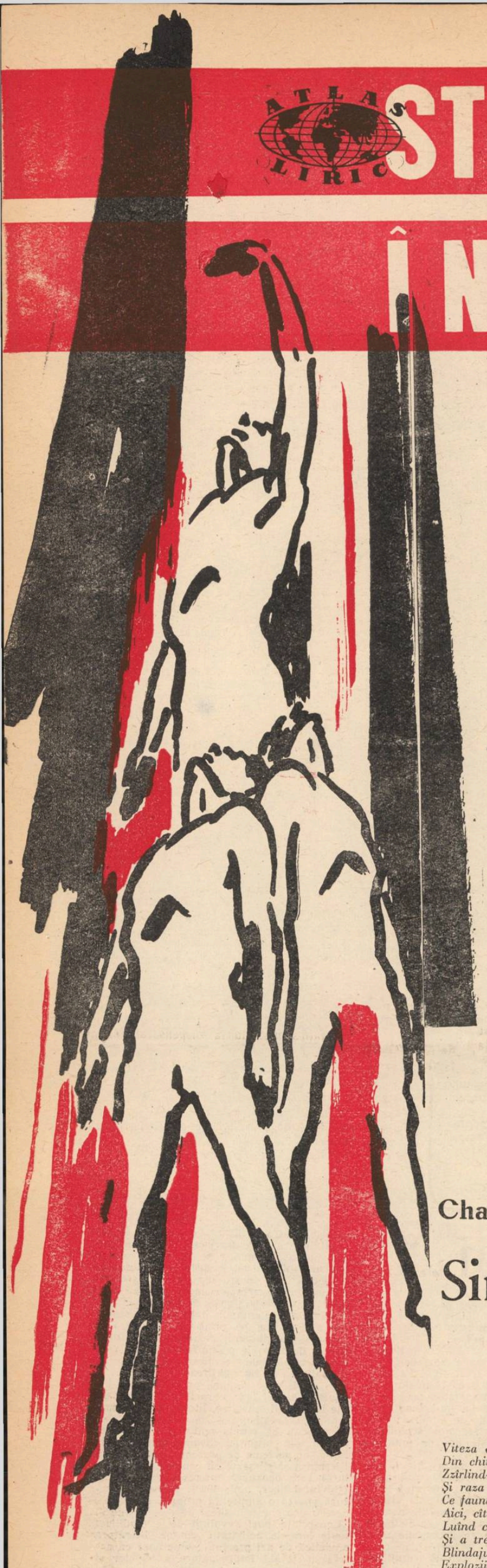

STEAGUL ROȘU ÎN COSMOS

ATLAS LIRIC

Iurii Iacovlev
U.R.S.S.

Geografie lunară

A Lunei geografie-ntreagă,
Ca geografia unei țări,
Intîia oară-acum se-ncheagă,
Cu oameni și cu așezări.

Și-mi place-a Lunei așezare
Cu munți în relief brodați,
Cînd văd, privind din zare-n zare,
Că și pe Lună sînt Carpați.

In care an, din vale-n vale,
Umblînd pe-ntinderile ei,
Vom da-n adîncu-i de metale,
De minereuri și țiței?

Și cîtă țelină lunară
Desțeleni-vom oare-atunci?
La ape gîndurile-mi zboară,
Să crească flori, s-apară lunci.

Drapelul nostru-n slava toată
Arde-n albastrele genuni —
Nu-n marea „Crizelor", secată,
Nici pe „Oceanul-cu-Furtuni",

Ci, tainele eternității
Țintindu-le din nou acum,
Pe mările Serenității
Și Liniștei își taie drum.

Din cer, Selene-ntotdeauna
Pe oameni îi ademenea.
Curînd noi pipăi-vom Luna
Și țărna ei parcă de nea.

Și chiar de nu vor crește grîne
Acolo unde-a fost nimic,
A răsărit și va rămîne
Al stemei noastre galben spic.

In românește de BEN. CORLACIU

Charles Dobzynski
FRANȚA

Simfonia spațiului

— fragmente —

HOTARUL

Viteza dezlegat-a racheta din strînsoare,
Din chinga nezăvută-a atracției terestre,
Zzîrlind-o-n zona-n care e aerul obscur
Și raza își întinde multiplele capcane...
Ce faună ciudată la margine de-azur!
Aici, cîteodată, comete se ivesc,
Luînd cu ele oameni sau vise luînd cu ele.
Și a trecut racheta înalta frontieră,
Blindajul de materie și pîclă ce oprește
Exploziile vaste și cosmicele salve,
O pînză de păianjen a undelor cerești
În care și privirea savanților se-ncurcă.
Corola stratosferei — te-ai fi temut atunci,
În clipa-aceea gravă — s-ar fi putut închide,
Strivind, precum o palmă de plantă carnivoră,
Gîngania cea oarbă ce părăsea în zbor
Greoaia atmosferă, de spații îmbătată,
Stîngace, amețită, cu coada ei de flăcări,
Furnică ce își duce lăstarul ei de viață;
C-un singur pas, un astru putea să o strivească.

SALUT RACHETEI

„Racheta!" murmurat-au pădurile adînci,
Frunzișurile toate, c-un zgomot sec, de sticlă,
Au zăngănit de parcă și-ar fi închis fereastra.
Și pietrele, ca niște școlari, și-au ridicat
Privirea din pupitre și au rostit: „Racheta!"
Și s-au întors îndată la calculele lor.
Și spicele cîntară: „Racheta!", împungînd
Cu lungile pipete al cerului azur,
Ca soarele să-l soarbă cu spuma lui fierbinte.
„Racheta!"... și oceanul și-ascunse în adîncuri
Grăunțele de sare-n cuibare de mărgean.
„Racheta!"... focul însuși se ghemui, gemînd,
Ca un ogar, în poala ocrotitoarei ape.
Zăpada rîse-n soare, sticlindu-și dinții albi,
Și curcubeu-și strînse vărgatul evantai,
Și fulgerul se-ntoarse în cușca lui, cuminte.
Prin largile artere-ale lumii, ca un sînge,
Zvîcni o dată vîntul... Și-a valurilor limbă
Uscatu-s-a... „Racheta!" Și-atunci, pentru o clipă,
Și-a încetat pămîntul a inimii bătaie.

In românește de DAN GRIGORESCU

Mátyás Ferenc
R. P. UNGARA

Matematică

...Cu aripi sclipitoare, ca pașnicii porumbi
Metalul se avîntă cu supla-i siluetă
Purtînd în galaxie pe creasta-i de rachetă
Dorințele acestor contemporani Columbi.
Pier spre înalturi: moartea, minunile. Și greu
Își taie drumuri gîndul prin marea neființei
Sub flacăra de gînduri
Sus, moare dumnezeu
Umbrit imens prin vreme de flamura
Științei.
Se-ndreaptă către stele să cucerească-naltul
Și visele și omul.
Iar negurile pier
Și sateliții-n haos trec unul după altul
Unind pe totdeauna în zbor pămînt și cer.
Ci universu-ascultă cu mare-nsuflețire
Și-admiră nu minunea — ci adevărul pur
Iscat din fier, din gînduri, din linia subțire
a calculelor grave și-al cifrelor contur.
Va fi-nsemnată ora cu epoca-mpreună
Cînd a pornit racheta spre lună-n primul zbor
Dar iată ca și mîine — drapelul viitor
Îl va sui chiar omul acolo sus pe lună!

In românește de RUSALIN MUREȘANU

Dimo Bolearov
R. P. BULGARIA

Planeta 1959

O, voi, nemuritoare genii
al căror drum cutezător, de mari
speranțe,
a fost curmat de ruguri, ori de gloanțe!
Veniți, cei înviați din pulbere,
voi, neuitate suflete martire,
să contemplați a voastră nemurire!
O, nu, tu n-ai murit
Giordano Bruno!
Tu vezi racheta care-a strălucit
în noaptea ta, gonind spre soare.
Noi știm: în ea e-nchisă
o parte a sufletului tău —
lumina lui nemuritoare!

Iar ție, Kibalcici,
întreaga viață ți-e redată:
sfidînd neîncrederea, rutina, neștiința
prin cosmos gîndul tău e-nvingător
întruchipat într-un metal nepieritor!

Triumf al gîndului înaripat!
Peste furtuni, urcînd din veac, spre stele,
de omul sovietic liberată
zboară-n tării planeta erei mele!

Ea și-a luat avînt spre astre.
Și-ntregului pămînt de-aci-nainte,
îi spune: „zboară-n depărtări albastre", —
cu cel mai simplu din cuvinte,
dar mai măreț și mai înalt, mai sfînt
e „omul", doar acest cuvînt!

Și-n viitor,
ca peste punți spre veacuri aruncate,
s-or naște despre el
legende mari, înaripate,
cum azi spre stele urcă Iin,
lumina stelei din Kremlin.

Slăvită-i fapta ta, prieten bun!
Și-asemeni salvelor de tun
ce-au răsunat pe „Aurora"
o pagină spre vremea care vine
și visul fericirii tuturora,
deschide azi istoria prin tine!

In românește de TAȘCU GHEORGHIU

Iaroslav Smeliakov
U.R.S.S.

Zbor astral

Era o zi senină și-o toamnă aurie...
Țîșnise o rachetă spre bolta sinilie
Departe, mai departe pornea pe căi astrale
Din hăuri trimițîndu-i Pămîntului semnale.

Cu calcul matematic, o Stație întreagă,
Simbol al muncii noastre, cu stema noastră dragă,
Pornea, ca o eșarfă, în liniștea adîncă
Să înconjoare Luna neînțeleasca încă.

Pornea să-ntreacă-n cale luceferi și planete.
Pe căile deschise de primele rachete.
Și urmărindu-i zborul spre stele și spre Soare,
Și versul meu pornise în urma ei să zboare!

Cînd ascultam semnalul mi se părea că stele
Ascultă astăzi strofe cu versurile mele.
Parcă-o vedeam departe, zburînd mai sus de cer,
Intreaga poezie purtînd-o prin eter!

O văd acum departe, pe aripi mari de vînt,
Cum vine luminoasă aproape de Pămînt,
Salutul cald al Lunei, din zborul ei astral,
Intreg să i-l aducă meleagului natal!

In românește de M. DJENTEMIROV

Eduardo de Filippo
ITALIA

Săritura

În circa lunii, oare?
Da, dom'le,-circa lunii.
Un salt și, gata, iată-ne ajunși!
Și săritura asta cine-o făcu?
Să vezi...
Știi cine sare?
Cine?
Cine știe să sară!
Dar ca să poți sări
Cată să fii ușor, —
Cu saci de bani în spate,
Călare pe un safe,
Nu poți porni în zbor!
Ușor să fii,
Cu inima ușoară!
Că banii-s grei
Cît greutatea lacrimei
Și-a sîngelui din care
S-au zămislit in chinuri!...
Ușor să fii,
Cu inima ușoară:
Un salt și, gata, sus, în circa lunii!
Da' dom'le,-n circa lunii!...

In romînește de GEO DUMITRESCU

Wilton John Brown
AUSTRALIA

O stea pe lună

Un steag de purpură
pe-un sterp peisaj lunar,
un strop de vis sublim
al vechei Terre
prin cosmicele spații
de cleștar
te-ai înălțat — răvaș
al noii ere.

Pe plaiul sovietic
am venit străin,
dar îmbătat de vis
și fior avînturi
te-am însoțit,
steluță de rubin,
ca-n veacul meu
să te slăvesc în cînturi.

Te-am însoțit
în zborul tău temerar
căci ești și-a mea,
ești năzuința-mi vie.
Și azi, în purpură,
pe-un sterp peisaj lunar
văd fluturînd
a păcii chezășie!

In românește de MIHAIL CALMICU

Țan Ke-tzea
R. P. CHINEZĂ

Noua stea

I

Privirile, pe boltă să se-adune,
O stea de foc se-aprinse printre stele
Aplaudați-o! Imnuri să răsune!
Fie să zboare-n urma ei, în lume,
Izbînditoare, ale noastre nume...

Ascult cu sete sunetul, prin spații,
Ca pe o șoaptă ce îmi este dragă,
Încununîd a' noastre generații
Va bate astăzi steaua izvorîtă
La poarta cosmosului, zăvorîtă...

II

Salută lumea, stea nemuritoare,
De sus, la 9000 de kilometri,
Cu mii de leghe te avînți, în zare,
Suie-n azur, cu pașnice drapele
Te vom urma cu toții, printre stele.

Prin împietrite lumi, aprinzi o rază
Tu Țării Sovietice-i ești solul,
Tumultul bucuriei te urmează,
Sub tine-s continentele luminei
Și cerul Washingtonului
sub tine-i!...

In românește de GH. TOMOZEI

Desene de TEODOR CONSTANTINESCU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R. ● Anul II, Nr. 21 (32) • 1 nov. 1959 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 16 pagini, lei 1,50

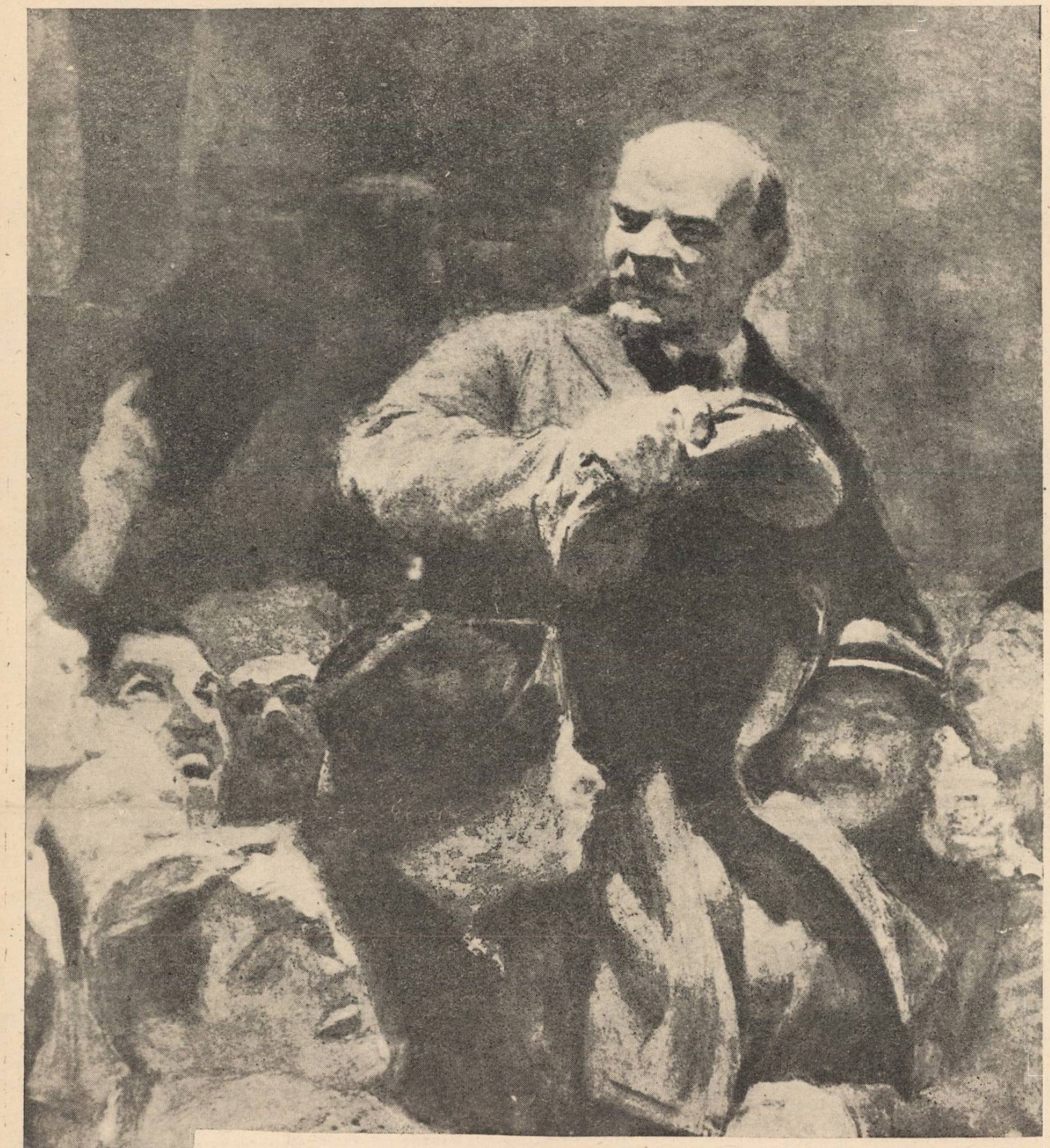

E. RIBRIK: „Întîmpinarea lui Lenin în Gara finlandeză"

Trăiască a 42-a Aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie!

DIPLOMA DE MATURITATE

de MARCEL BRESLAȘU

Anul acesta, atît de bogat în evenimente de însemnătate mondială — și epocală, — în victorii ale politicii de pace dusă cu stăruință de U.R.S.S., în cuceriri ale spațiului cosmic realizate de savanții și tehnicienii sovietici — sărbătorirea LUNII PRIETENIEI dintre popoarele care au pășit la construcția desfășurată a comunismului și poporul nostru, s-a desfășurat cu o deosebită strălucire.

În era noastră în care istoria merge cu pași de uriaș — ca și cum ar fi încălțat fermecatele ciubote din poveste și calcă șapte leghe deodată — cei cincisprezece ani de la Eliberare au statornicit tradiția acestei Luni a Prieteniei, au înrădăcinat-o în conștiințele noastre, alături de datini multiseculare. Toamnă de toamnă, popasul acesta festiv ne aduce cu el prilejul să dăm încă odată grai admirației și recunoștinței noastre față de popoarele sovietice, să facem un tur de orizont și o recapitulare a nenumăratelor chipuri în care Patria victoriosului Octombrie ne ajută, pe toți și pe fiecare dintre noi în parte, să ne înfăptuim opera — și operele.

Printre aceste bilanțuri anuale se numără și acela al răspîndirii cărții sovietice la noi, al realizărilor editoriale, al perspectivelor pe care le deschid planul și șantierul acestor tălmăciri. Înapoia cifrelor palpită rivna și strădania atîtor scriitori entuziaști care se îndeletnicesc cu traducerea clasicilor ruși și a contemporanilor sovietici, munca devotată a lucrătorilor din edituri, redacții, tipografii, difuzare, biblioteci! Dar îndărătul cifrelor apare și interesul mereu sporit, tot mai pasionat al destinatarului acestor traduceri — marele public cetitor, ridicat în anii democrației populare. El își manifestă și în modul acesta simțămintele frățești de prețuire și gratitudine față de cărțile care ne vin dinspre soare-răsare, față de autorii lor și în același timp față de omul sovietic, model și erou al cărților atît de dragi, eroic model pentru propria noastră devenire.

Vorbind la mitingul colectivului Uzinei Siberiene de construcții de mașini grele din Krasnoiarsk, tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov spunea: „Lansarea sateliților artificiali ai Pămîntului și a rachetelor noastre cosmice, este o operă măreață. Prin aceasta, vorbind la figurat, poporul sovietic a susținut în fața întregii lumi, diploma sa de maturitate".

Odată cu recunoașterea acestor revoluționare izbînzi ale științei și tehnicii, mulți dintre cei mai îndărătnici defăimători ai Uniunii Sovietice au fost nevoiți să ia act de locul eminent pe care ea și l-a cucerit în concertul culturii universale, maturitatea ei pe toate planurile progresului, ale civilizației.

Cartea sovietică, oglindă credincioasă a celei mai înaintate culturi, expresie a umanismului comunist, se așează cu cinste printre cuceririle acestea.

În cei patruzeci și doi de ani care au trecut de la zilele toamnei lui 1917, s-au editat în Uniunea Sovietică aproape un milion și jumătate de titluri de cărți, într-un tiraj total de 21.500.000.000 exemplare. În anul trecut — ne asigură Ministerul Culturii, tirajul cărților editate a depășit 1.000.000.000 (un miliard, în litere și cifre!) de exemplare. Fiecare a cincea carte care apare în lume este o carte tipărită în U.R.S.S.! La sfîrșitul septenalului aceste cifre vor fi depășite cu mult: un miliard și șase sute de milioane de exemplare anual! După o statistică furnizată de U.N.E.S.C.O. — și aceasta nu poate fi bănuită de părtinire față de țările socialiste! — încă din 1954, raportul cărților pe cap de locuitor în bibliotecile publice era acesta: în S.U.A. 88, în Anglia 117, în U.R.S.S. 340 volume.

În țara noastră au apărut în traducere de-a lungul acestor cincisprezece ani peste opt mii de titluri, cu un tiraj total de aproape O SUTĂ DE MILIOANE exemplare!

Lucrările marelui Lenin, apărute la noi, depășesc cinci milioane și jumătate de exemplare! Dar înaltul comandament al lui Vladimir Ilici „Învățați, învățați, învățați" cuprinde cele mai variate forme de a-ți însuși cultura și printre acestea, fără îndoială, și lectura asiduă a cărții literare!

Ați băgat de seamă că întîiul cuvînt rostit de toți pruncii, în toate graiurile lumii — și de cînd e lumea, lume — cuvîntul MAMA, nu mai poate fi despărțit (chemat printr-o firească împerechere) de numele lui GORKI, pecetluit de geniul lui și îngemănat de el, pe veșnicie?

Ați băgat de seamă că nu se pot scrie poeme de baricadă — oricîte s-au scris și vom mai scrie — pentru milioanele de oameni și despre milioanele de oameni, fără ca poetul să simtă și mîndria și răspunderea că le strigă IN GURA MARE?

Dar întreaga dramaturgie care surprinde și cată să fixeze trăsăturile omului nou, ale noii omeniri, chipul luptătorilor căzuți pentru victoria Revoluției sau pentru apărarea cuceririlor ei, nu este pusă oare sub semnul acestui nou tel de a înțelege viața și moartea, jertfa conștient și liber consimțită: TRAGEDIA OPTIMISTĂ?

Și — însuși mersul Istoriei, înaintînd în matca ei, sinuoasă uneori, dar fără cale-ntoarsă, nu își află întruchiparea în apele DONULUI LINIȘTIT, chiar atunci cînd valul lui e spumat cu sînge tînăr și cînd cărăușește leșurile vitejilor; liniștit și sigur pe puterea lui de nezăgăzuit, mîndru de măreția lui superbă — și spărgîndu-și albia, tot mai largă, printre stîncile potrivnice, către pașnicele șesuri întinse, pe care le va face să rodească?

Iată aci numai cîteva titluri de glorie ale literaturii sovietice. Dar cîte alte capodopere ale ei nu au devenit cărți de căpătîi pentru imensul public cetitor, ridicat în anii aceștia?

Îngăduiți-mi să subliniez încă odată ajutorul pe care îl primim noi scriitorii din Republica Populară Română, tineri și bătrîni, de la clasicii literaturii ruse și de la colegii noștri sovietici, nu numai în ceea ce privește propria noastră creație, dar și în creșterea acestor cetitori noi, în sporirea discernămîntului, a exigenței lor, la înalta și severa școală a Adevărului și a Frumosului.

Prinosul nostru de mulțumire către cartea sovietică — și nu-l vom rosti niciodată prea mult, niciodată îndestul — îl formulăm astăzi iarăși, pentru pilduitoarea învățătură a realismului-socialist, pentru elocventul exemplu de activă și creatoare prezență în actualitate, pentru lecția de civism și de umanism care îi stau la temelie, pentru marele, avîntatul, molipsitorul romantism revoluționar care o străbate, pentru optimismul ei cuceritor, pentru unitatea în concepție și varietatea, diversitatea în expresie, pentru chipul în care știu să alieze temperamentul întraripat al artistului cu caracterul meșteșugarului, prob și temeinic în alegerea și folosirea uneltelor lui! Stofă bună se cere și merită să fie și bine croită, grijuliu cusută, pe îndelete încercată și potrivită după trupul pe care îi e dat să-l înveșmînte!

Străluminată de concepția despre lume a clasei muncitoare și întemeiată pe intransigenta etică proletară, însuflețită de generosul patriotism socialist și ridicată pe treptele unei înalte măestrii — care nu-i răpește ci dimpotrivă îi mărește și îi valorifică accesibilitatea — cartea sovietică este un factor de cultură, indispensabil oricărui om ce se crede cu adevărat al vremurilor noastre.

Cum să ne exprimăm cel mai bine prețuirea și recunoștința față de această magnifică învățătură? Să-i ascultăm mesajul și să ni-l însușim, spre folosul nostru, scriitori din patria noastră, și al vostru, dragi tovarăși cetitori, prieteni ai cărții.

NINA CASSIAN

Drumul spre ocean

autorului metaforei, lui Leonid Leonov

Undeva, nu departe de noi,
respiră oceanul...
Îl auzim ziua,
amestecat în rumoarea pașnicei noastre
munci.
Îl auzim noaptea,
sub stelele cu care, de la o vreme,
decorăm cerul.
Comunismul e undeva, nu departe de noi,
măreț ca oceanul, fără false miragii,
în severa lui coeziune.

Drumul spre ocean a-nceput de mult.
Semințiile lumii se-apropie
de o limpede zare
care nu cunoaște dezordinea.
Oceanul e rigoarea și justiția.
Undeva, nu departe de noi,
respiră oceanul
curat și albastru,
de o prospețime senină
care e însăși
sinteza furtunilor.

ION BRAD

Octombrie

Cînd tu pe bolta vremii nu ardeai,
Ce s-auzea prin cerurile goale?
Doar Calea Robilor mai prinse grai
Vuind tulburător de-atîta jale.

Și poate vreun luceafăr, cînd și cînd,
Părea un pumn ce șuieră-n cădere
Spre astrul de-ntuneric zis Pămînt,
Incremenit, ghebos, în emisfere.

Întîiul cîntec, cel adevărat,
La care stelele-și porniră hora,
Tu, Anul nostru Unu, l-ai cîntat
Cu zece guri de foc de pe-„Aurora".

De roiul glasurilor vii și-acum
Înaltele genuni sînt bete,
Cînd spre adîncul lor își taie drum
Cocori țișniți din palma ta — rachete.

Cu zborul lor privirea mi-o înalț,
Rămasă-n cer, ne-ntoarsă ciocîrlie,
Prin stepele de aur și de smalț,
La secerișul stelelor să fie.

Tu, luminat la chip, și ascultînd
Cum cîntă-n ceruri secera, ciocanul,
Privești cu-o față-a întregului Pămînt
Ca omul harnic, vara, cînd scapără tot lanul...

DISCUŢII

DIN PROBLEMELE MONOGRAFIILOR DE ISTORIE LITERARĂ

Cercetările istoricilor literari asupra unor perioade din trecut nu trebuie să-i rupă sub nici o formă de viaţa literară în care trăiesc. Cercetînd faptele literare din epoci lăsate în urmă, folosind în munca sa de interpretare şi valorificare critică metoda şi concepţia materialismului dialectic şi istoric, de pe poziţia clasei muncitoare, pentru a pune în lumină treptele succesive pe care se înalţă literatura noastră actuală, istoricul literar aduce o contribuţie ce nu poate fi considerată în afara problemelor epocii în care trăieşte. In ultimii ani au început să apară o serie de monografii şi problemele lor teoretice au devenit obiectul unor discuţii tot mai susţinute, discuţii care, trebuie să o spunem, pe măsură ce se vor lărgi şi adînci, vor contribui mai eficace la lămurirea multor probleme încă neclare şi, astfel, la propăşirea atît de necesară în activitatea din acest domeniu.

Intradevăr, în vremea din urmă au apărut cîteva monografii interesante, preţioase, cum sînt cea despre N. Filimon, atît de substanţială şi de bogat informată, a academicianului G. Călinescu, cea a lui Al. Dima despre Alecu Russo — o vie reconstituire a mişcării literare în care se desfăşoară activitatea scriitorului, urmărit pe drumul vieţii şi creaţiei sale văzute, în mod just, ca o unitate; apoi cele ale tinerilor Valeriu Rîpeanu, despre G. M.-Zamfirescu, şi Al. Săndulescu, despre G. Topîrceanu, vădind pasiune, muncă şi ceva mult mai concret şi mai îmbucurător decît simple făgăduieli; în sfîrşit, cele mai recente, despre revista Contemporanul, datorită lui Savin Bratu şi Zoiei Dumitrescu-Buşulenga şi despre romanul romînesc contemporan, semnată de Dumitru Micu. Nu e scopul acestui articol să intre în discuţia acestor lucrări — şi evident că într-o asemenea discuţie ar fi multe de spus, lucruri de natură să fie un sprijin pentru autorii tineri — dar ceea ce este pozitiv şi ceea ce am vrut să scoatem în evidenţă este că apariţia monografiilor de istorie literară se îndeseşte, că, alături de dascălii cu experienţă şi folosind preţiosul lor exemplu, cercetătorii mai tineri păşesc pe terenul acesta al istoriei literare, pînă nu demult nu din cale-afară de căutat de ei, unde aduc contribuţii reale, pe care se cuvine să le salutăm cu căldură.

Nu trebuie să ascundem faptul că monografii asupra scriitorilor noştri de prima mărime încă nu avem — ceea ce înseamnă că operele lui Budai-Deleanu, Alecsandri, C. Negruzzi, Grigore Alexandrescu, Bolliac, Bolintineanu, Haşdeu, Creangă, Delavrancea, Vlahuţă etc., etc., nu ne sînt cu adevărat în toată amănunţimea cunoscute şi că nu putem de fapt ajunge la concluziile cele mai juste, cele mai nuanţate cu privire la locul exact pe care-l ocupă ele în dezvoltarea literaturii noastre.

De altfel, tocmai pentru că istoria unei literaturi năzuieşte să reconstituie viaţa literară din trecut în întregul ei, fireşte discernînd rădăcinile fenomenelor, liniile lor de forţă şi însoţindu-le, de aprecieri critice, în afară de monografiile ample asupra marilor scriitori, sînt necesare şi o sumă de studii monografice de mai mică amploare, dar nu mai puţin serioase, nu mai puţin adîncite asupra scriitorilor mai mărunţi.

Elaborarea monografiilor de mai mare sau mai mică întindere asupra scriitorilor nu este, se înţelege, un lucru foarte simplu, lipsit de dificultăţi, lipsit de probleme încă în suspensie, în legătură cu care e bine să încercăm să spunem cîte un cuvînt pentru a contribui să ne apropiem de lămuririle fără de care pot continua incertitudini nerodnice. Unele din aceste probleme se referă la metoda de lucru dintr-un punct de vedere oarecum tehnic şi ele sînt departe de a fi lipsite de importanţă. Raportul dintre biografie şi creaţie, de pildă, este una din cele mai vechi din aceste probleme. Ea a făcut chiar în cursul anului trecut obiectul unei dispute între Al. Dima şi Al. Piru. Ocupîndu-se de monografia celui dintîi despre Al. Russo şi reproşîndu-i: „de a fi amestecat naraţiunea vieţii (scriitorului) cu analiza operei" — ceea ce, în treacăt fie zis, au făcut şi Gundolf cu Goethe şi Blagoi cu Puşkin — Al. Piru, cercetător serios informat, autor al unei mai vechi şi utile cărţi despre **Viaţa lui G. Ibrăileanu**, greşeşte însă — după părerea mea — sau în orice caz generalizează prea uşor în ce priveşte rostul studierii biografiei unui scriitor. Al. Piru scria în această privinţă într-un studiu din **Viaţa Romînească** (nr. 2/1958): **„Biografia unui scriitor are de scop să adune la un loc o serie de date, de obicei risipite, în scopul de a adăuga la imaginea oferită de operă, un portret autentic, al omului, o fişe morală'.** După cum se vede, în această concepţie, biografia apare ca ceva pe deasupra, ca un „supliment" generos, pînă la urmă s-ar putea zice ca un scop în sine. Apreciem, în măsura în care bogăţia materialului o îngăduie, fără să fie vorba de loc de vreun specific al scriitorului în această privinţă cum pare a crede Al. Piru, monografiile asupra unui scriitor axate, cum zic cercetătorii sovietici, pe urmărirea **„drumului vieţii şi al creaţiei"**. Nu resping de loc cercetările biografice separate, dar prefer — încă odată, în măsura în care materialul ne-o permite — pe cele în care biografia se împleteşte cu cercetarea operei. De ce? Pentru că aici mai mult ca oriunde reconstituirea vieţii scriitorului slujeşte scopului în vederea căruia este făcută şi anume în vederea explicării formaţiei scriitorului ca produs al frămîntărilor sociale şi al diferitelor curente de idei din societate, uneori, într-o măsură, şi al unei mari personalităţi apropiate, ce l-a înrîurit într-un moment dat — toate acestea pînă la urmă ducînd la explicarea operei sau măcar la porţile prin care se poate pătrunde în intimitatea acesteia. De aceea, cred, în această privinţă că, cu cît un scriitor este mai mare, cu atît creaţia şi viaţa lui sînt mai puţin separabile, cu atît viaţa însăşi devine într-un fel o parte din emoţia sa. De aceea, cred de asemenea că cercetarea asupra vieţii unui scriitor nu are dreptul să omită a lega la fiece pas amănuntul biografic cu creaţia scriitorului, nu are dreptul să uite că opera este totdeauna obiectul principal al studiului nostru. Tocmai din această cauză ni se pare indicat ca legătura dintre amănuntul biografic şi creaţie să o facă cercetătorul însuşi, căci pentru el fiecare amănunt este mult mai viu şi mai complex decît izbuteşte să-l consemne în lucrarea sa, pentru că el poate în această situaţie să pună în lumină legături semnificative dintre viaţă şi operă care ceilalţi le-ar rămîne eventual în întuneric sau mai puţin pregnant de la prima vedere. Este incontestabil astfel — oricît s-ar lărgi discuţia aceasta — că numai în măsura în care slujeşte înţelegerea operei, amănuntul biografic şi biografia însăşi sînt valoroase şi nu devin simple materiale „factologice".

Factologismul a fost şi din păcate mai rămîne încă, o problemă ce se iveşte în calea cercetătorului literar, mai cu seamă celui fără experienţă. Nu sînt suficiente cuvintele pentru a condamna această tendinţă, care nu provine din aspiraţia spre erudiţie, ci dintr-o greşită înţelegere a rostului cercetărilor de istorie literară. Orice cercetare de acest fel urmăreşte lămurirea unui fenomen literar şi sînt folositoare acele date care converg în această direcţie. Ne interesează de exemplu ce cărţi citea într-o anumită epocă un scriitor sau cum reacţiona el faţă de diverse evenimente din viaţa poporului său, dar nu ce număr purta la pantof sau ce culoare prefera la cravată. Ceea ce nu aduce o contribuţie la înţelegerea creatorului şi a operei este factologie. Fireşte însă că aici este necesar cel mai mare tact. E ceea ce nu a subliniat îndeajuns în concluziile sale articolul pe această temă publicat ceva mai demult în „Contemporanul" de către D. Micu şi E. Simion. Nu trebuie să se piardă din vedere că nu totdeauna toate amănuntele biografice sau de altă natură îşi spun semnificaţia în raport cu opera de îndată şi chiar cercetătorului care le-a descoperit. Uneori se înţelege importanţa unui amănunt biografic mult mai tîrziu prin alăturarea lui de altele, la început ignorate. De aceea, în ceea ce priveşte bogăţia de date ce trebuie să o dăm la lumină în legătură cu un scriitor, pentru a evita factologia în monografii, e bine să existe culegeri sau periodice în care acestea să se publice, rămînînd ca unele din ele să-şi spună toată însemnătatea, eventual mai tîrziu, în raport cu ştiri noi ce vor veni.

Factologia trebuie, aşadar, considerată ca un lucru total negativ dar teama de ea nu trebuie să ne împiedice să fim foarte circumspecţi şi să continuăm a strînge fapte aşa cum constructorii unui cvartal de locuinţe, a unei mari săli de concerte, a unei case de sănătate, sau a unui muzeu nu se sfiesc să îngrămădească în jurul şantierului materialele necesare, masivele stive de cărămidă, de pildă, care nici nu te adăpostesc, nici nu sînt frumoase, dar care în faza următoare vor deveni atît de folositoare, de pline de frumuseţi şi sens.

Pentru satisfacerea nevoilor ce le avem în domeniul unei temeinice cunoaşteri a trecutului nostru literar, trebuie să nu ne mărginim la monografiile asupra unor scriitori mai mari sau mai mărunţi, dar să abordăm şi cercetarea monografică a unor probleme speciale. Literatura sovietică de specialitate a dat în anii din urmă, în afară de foarte numeroase studii despre scriitori, studii şi altfel concepute. Astfel, Sokolov, profesor la universitatea din Moscova, a publicat o monografie intitulată **De la romantism la realism**, în care se prezintă literatura rusă dintre aproximativ 1810—1840, urmărind trecerea aşa de interesantă pe care titlul o consemnă. O altă monografie: **Studii de istorie a ziaristicei ruseşti între 1840—1850**, a lui Dementiev dă o imagine substanţială a mişcării literare din anii respectivi prin valorificarea materialelor apărute în periodicele de atunci, arătînd împrejurările în care acestea au apărut, orientarea fiecăreia, colaboratorii, locul pe care l-au avut în dezvoltarea literaturii ruse. Tot aşa de interesante şi pline de sugestii pentru noi sînt studii ca cel despre revista **Clopotul** a lui Herzen de Bazilova sau despre **Suflete moarte** a lui Hrapcenko. Nu este nevoie să argumentăm prea mult ca să se înţeleagă ce importanţă ar avea pentru cunoaşterea tot mai adîncă a procesului de dezvoltare din literatura noastră în ansamblul ei elaborarea şi publicarea unor monografii despre începuturile realismului romînesc, despre interesul scriitorilor noştri pentru folclor, despre dezvoltarea romanului romînesc, despre activitatea unei reviste literare sau a unui ziar în care a apărut şi mult material literar, despre înrîurirea asupra literaturii noastre a unuia sau altuia din marii realişti ruşi, de la care atîţia scriitori ai noştri declară că au învăţat imens, despre mişcarea literară dintr-o epocă dată a istoriei noastre literare, prezentată pe baza cercetării conştiincioase a principalelor ei periodice şi despre cîte altele.

Numai mobilizînd toate forţele şi organizînd un bun plan în această direcţie, numai elaborînd monografii temeinice, just orientate ideologic, bogat informate documentar, cu bibliografii ample asupra scriitorilor şi celor mai însemnate probleme ale literaturii noastre, vom fi parcurs cea mai însemnată etapă din valorificarea critică a moştenirii literare, de la capătul căreia se poate năzui cu deplin temei la marile sinteze.

G. C. Nicolescu

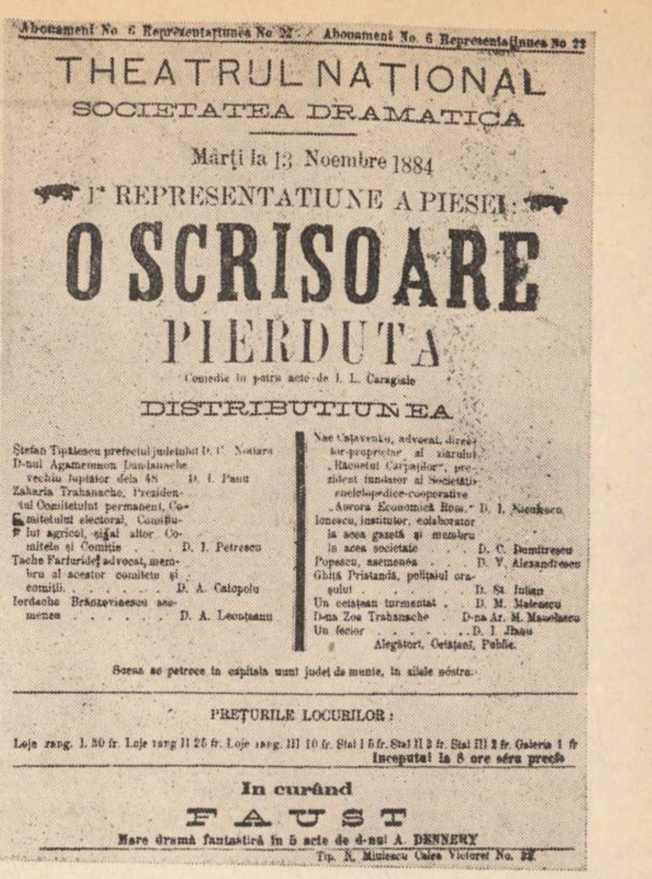

Abonament No. 6 Representaţiunea No 22 · Abonament No. 6 Representaţiunea No 22

THEATRUL NATIONAL

SOCIETATEA DRAMATICA

Marţi la 13 Noembre 1884

1ª REPRESENTATIUNE A PIESEI:

O SCRISOARE PIERDUTA

Comedie în patru acte de I. L. Caragiale

DISTRIBUTIUNEA

Ştefan Tipătescu prefectul judeţului D. C. Notara
D-nul Agamemnon Dandanache vechiu luptător dela 48 D. I. Panu
Zaharia Trahanache, Preşedentul Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului agricol, şi al altor Comitete şi Comiţii D. I. Petrescu
Tache Farfuridi, advocat, membru al acestor comitete şi comiţii D. A. Catopolu
Iordache Brânzovenescu asemenea D. A. Leonteanu
Nae Caţavencu, advocat, director-proprietar al ziarului „Răcnetul Carpaţilor", preşedinte fundator al Societăţii enciclopedice-cooperative „Aurora Economică Rom." D. I. Niculescu
Ionescu, institutor, colaborator la acea gazetă şi membru la acea societate D. C. Dumitrescu
Popescu, asemenea D. V. Alexandrescu
Ghiţă Pristanda, poliţaiul oraşului D. St. Iulian
Un cetăţean turmentat D. M. Mateescu
D-na Zoe Trahanache D-na Ar. M. Manolescu
Un fecior D. I. Jianu
Alegători, Cetăţeni, Public.

Scena se petrece în capitala unui judeţ de munte, în zilele nóstre.

PREŢURILE LOCURILOR:

Loje rang. I. 30 fr. Loje rang II 25 fr. Loje rang. III 10 fr. Stal I 5 fr. Stal II 3 fr. Stal III 2 fr. Galeria 1 fr.

Inceputul la 8 ore séra precis

In curând

FAUST

Mare dramă fantastică în 5 acte de d-nul A. DENNERY

Tip. N. Miulescu Calea Victoriei No. 32

O scrisoare pierdută

— La 75 de ani de la premieră —

Cu şaptezeci şi cinci de ani în urmă, în seara de 13 noiembrie 1884, cortina Teatrului Naţional din Bucureşti s-a ridicat întîia dată peste cele patru acte ale Scrisorii pierdute. Autorul contestat de opinia burgheză pentru curajoasele demascări din O noapte furtunoasă şi Conu Leonida faţă cu reacţiunea **(1879) era pîndit şi acum de către trepăduşii monstruasei coaliţii, care se regăseau în vicleniile lui Caţavencu, în „diplomaţia" lui Trahanache, în prostia prezumţioasă a lui Farfuridi şi Brînzovenescu, în imoralitatea cuplului Fănică Tipătescu-Zoe.**

Piesa lui Caragiale reprezenta un susţinut rechezitoriu împotriva parlamentarismului contemporan şi al moravurilor politicianiste şi administrative în care aşa numiţii „aleşi" din Dealul Mitropoliei se căpătuiau dintre şantajiştii de profesie, inşi fără tangenţe cu poporul muncitor, chiar odioşi maselor de alegători, care, în faţa urnelor, îndeplineau un ritual de prezenţă la vicleimurile campaniilor „votului universale", aşa cum, de altfel se şi exprimă Cetăţeanul turmentat la sfîrşitul actului secund.

Agamiţă Dandanache este tipic parlamentarismului burghez despre care Trahanache, „nene", „stimabil", „venerabil", „neicuşor", „puicuşor", „preşedinte al mai multor comitete şi comiţii" etc., cunoscător îndemînatec al maşinii de vot, îi anticipează vicleanului candidat hodorogit, sosit prima oară în „capitala unui judeţ de munte": „Dumneata n-ai nici o grijă, mergem la sigur, la noi opoziţie nu încape... sîntem tari stimabile,... tari... nu majoritate, unanimitate o să ai, stimabile"... Colaborarea dintre partidele angajate făţarnic în luptă demască în această satiră dramatică manevrele demagogice ale cadrilului liberalo-conservator, surprins în paşii lui de conspiraţie, de oportunism şi de goliciune sufletească. Subsidiarul se proiectează asupra aparatului administrativ de stat, tipizat prin Tipătescu, care îl reprezintă nu prin merite gospodăreşti şi din încrederea obştei, ci prin „protecţie de fuste". El e prefectul coanei Joiţica, pe care timbrarea replicii finale a omului de pe stradă o fixează în caracteristicul dezmăţului de alcov: „damă bună". Piesa n-a putut ţine afişul mai mult de cîteva spectacole din pricina politicienilor timpului, care corupseseră pe gazetarii de notorietate penibilă să-njure piesa, reţinuseră cîteva rînduri de staluri şi galeria pentru bătăuşii de profesie ca să fluiere „comedia" şi acţionaseră prin calomnii de intimidare asupra conducerii Teatrului Naţional din Bucureşti pentru a o scoate de pe afiş.

In anii puterii populare O scrisoare pierdută şi-a găsit justa preţuire şi o interpretare realistă de prestigiu, jucîndu-se pe mai toate scenele ţării şi, în traduceri, peste hotare.

Intrucît pînă astăzi nu se cunoaşte în nici o colecţie afişul primului spectacol al Scrisorii pierdute, socotim de interes istorico-literar să publicăm afişul de la premieră.

Augustin Z. N. Pop

Cronica dramatică

Piesă de debut şi etică actoricească

Cu Rică Venturiano, lumea presei burgheze pătrunde pe scena teatrului. Redactorul de la „Vocea Patriotului Naţionale" se va metamorfoza timp de cîţiva zeci de ani pînă cînd ni se va înfăţişa iarăşi în lumina reflectoarelor, de astă dată nu numai demagog şi ridicol, dar în primul rînd oneros şi rapace sub numele de I. D. Borcea, directorul ziarului Deşteptarea din Ultima oră a lui Mihail Sebastian. Treptele intermediare între aceşti doi „stîlpi" ai presei burgheze sînt prezente în dramaturgia noastră din trecut şi în cea de astăzi ce şi-a propus să demaşte lumea afacerilor, a banului şi a combinaţiilor fabuloase. La Alexandru Kiriţescu, Tudor Şoimaru sau Mircea Ştefănescu, presa burgheză apare, colcăind în vermina combinaţiilor de culise, a goanei perpetue pentru înfruptarea cît mai copioasă din trufandalele unor festine atît de mănos stropite cu aurul jafului şi al corupţiei, ca cel cunoscut sub numele de afacerea Skoda. Goana aceasta declanşată din biroul directorului prin încăperile şi culoarele imunde ale redacţiei, trecea prin cabinetul directorului de minister sau al secretarilor de stat, poposea în alcovul întreţinutei, îşi reîmprospăta forţele în fumul înecăcios al cafenelei şi se solda fie cu dividende, fie cu o strapontină pe banca ministerială, fie cu un bloc a cărui mărime se estima după numărul şantajelor, ameninţînd astfel să ia uneori proporţii în înălţime, de-a dreptul colosale. Deviza lui Venturiano şi a ziarului său „Ori toţi să muriţi, ori toţi să scăpăm" era însuşită de toate personajele ce rînd pe rînd s-au înfăţişat pe scenă în numele acelei prese care, parafrazînd cuvintele lui Pristanda, nu era decît „curat un instrument".

Un personaj deosebit din această lume, Gelu Ruscanu, din „Jocul ielelor" al lui Camil Petrescu, sfîrşeşte cu un glonte în tîmplă, deoarece prea îndărătnic crezuse în dreptul presei de a demasca atunci tîlhăria şi răul social. Dar Ruscanu era o excepţie. Caracteristici au fost Caţavencu, Venturiano, Borcea, Teofil Răcaru, care duc în înfăţişarea lor ticăloasă şi ridicolă spre „nemurirea" oprobiului public pe toţi confraţii lor de breaslă.

Ziaristul nou, ziaristul comunist a pătruns destul de tîrziu pe scenă. Mai întîi ca pretext sau ca personaj episodic. La un moment dat, chiar ca erou, printre alţi eroi şi ei tot ziarişti. Cerchez din piesa lui Mirodan nu se mai situa în prelungirea unei filiaţii. El este punctul de plecare al unui nou arbore genealogic. Mirodan pune accentul pe o problemă etică ce se ridică în faţa celor ce profesează azi această nobilă îndeletnicire a scrisului. Cerchez este un Gelu Ruscanu înzestrat cu certitudinea şi tăria morală dată de noua învăţătură despre lume şi viaţă.

O ziaristă ca Mariana Pîrvulescu, care ani de zile s-a îndeletnicit şi cu profesiunea de a analiza mişcarea teatrală, se înfăţişează publicului cu o piesă despre tineretul presei noastre comuniste din anul 1945. „Ediţia specială" poartă desigur amprenta unei... ediţii speciale. Pregătită cu înfrigurare şi entuziasm, cu palpitaţii şi nerv, cu dăruire şi voioşie, ea nu are nici aspectul îngrijit al ziarului pe îndelete întocmit şi cu multă atenţie pus la punct, şi nici nu dă în cuprinsul ei detaliile ci numai enunţă în linii mari ştirea, lăsînd deschisă problema pentru numărul următor. Dar „Ediţia specială", la propriu şi la figurat, recte piesa Marianei Pîrvulescu, îşi are rosturile ei şi trebuie deci privită ca atare în angrenajul de fapte şi evenimente ce i-au dat naştere. Piesa are un fior de natură romantică şi e scrisă cu freamătul sufletesc ce-l poate degaja numai condeiul celui ce şi-a petrecut zilele şi nopţile la masa de scris, deasupra „periilor", a „şpalturilor", a „corecturilor", a celui care a alergat după „ultima ştire" şi a simţit mirosul de cerneală proaspătă al primelor exemplare izvorîte din „gurile" rotativei. Mariana Pîrvulescu a atacat o temă importantă: lupta unui grup de ziarişti comunişti, în zilele de 4, 5 şi 6 martie 1945, împotriva reacţiunii maniste, contribuţia acestor tineri entuziaşti şi inimoşi la marea bătălie a poporului nostru, din acea perioadă zbuciumată. Piesa are mişcare şi pe alocuri vioiciune, aduce cîteva amănunte interesante din viaţa presei progresiste, are unele înfruntări dramatice, pe fundalul cărora se schiţează fugitiv cîteva profiluri conturate cu un creion încă nesigur, dar destul de îndrăzneţ. Piesa te prinde momentan prin modul curajos în care autoarea „atacă" primele ei acorduri. Acest „tutti" orchestral ne face să ne dăm seama că Mariana Pîrvulescu vădeşte chemări serioase spre dramaturgie. Dar din păcate intensitatea scade pe parcurs nu prin diversificarea acţiunii, ce reuşeşte să graviteze în jurul unei axe bine stabilite, ci pentru că, odată primii paşi făcuţi, autoarea se sperie parcă de forţele declanşate şi nu mai îndrăzneşte să continuie şi să adîncească investigaţiile morale. Personajele ne apar deci încremenite, iar conflictul se rezolvă în afara evoluţiei şi ciocnirii caracterelor. Se întîmplă ceva foarte straniu: acţiunea îşi urmează firul fără ca personajele să mai aducă vreo contribuţie şi să determine în vreun fel mersul ei înainte. Din primul act eroii se dovedesc a fi comentatori, oameni care vorbesc despre acţiune. Chiar atunci cînd înfruntarea este directă, totul se rezolvă independent de zbuciumul lor, care apare uneori cam sterp şi inutil.

In programul de sală, autoarea schiţează biografiile eroilor săi şi trăsăturile lor esenţiale de caracter. Aceste date nu-şi aveau rostul aici, ci trebuiau deduse de spectator din însăşi desfăşurarea piesei. Ori Mariana Pîrvulescu atribuie eroilor numai un rol de simpli purtători ai unor ticuri verbale, vestimentare sau temperamentale, caracteristice meseriei de ziarist. Ei sînt simple prezenţe ilustratoare şi nu factori propulsori ai acţiunii. Un cititor al revistei noastre care a vizionat piesa pe scena teatrului din Botoşani, ne scria pe bună dreptate acum cîteva zile: „Sînt şi lucruri pe care însă eu ca spectator le-aş fi vrut altfel... Cei care au trăit greutăţile din 1945—1946, ştiu că acestea au fost MAI ALES IN OAMENI, şi aşi fi vrut să văd mai adîncit în piesă aceste greutăţi (diferenţiindu-se caracterele personajelor), greutăţi mult mai mari decît cele legate de soba care scoate fum, lipsa luminii şi maşina tipografiei cu manivelă... Tinerii aceştia (**zarişti n.n.**) au luptat şi au scris pentru mulţime; găsesc că se face prea puţin simţită prezenţa mulţimii".

Observaţiile spectatorului de la Botoşani reuşesc să determine cauzele pentru care la sfîrşitul piesei nu reţinem totuşi nici un personaj. Şi aceasta pentru că oamenii din piesa Marianei Pîrvulescu vorbesc prea mult şi adeseori inutil. Sau cum spunea, cu mult timp în urmă, un om de teatru, autorul „nu se poate îndura să întrerupă un personaj căruia îi rămîn încă atît de frumoase lucruri de spus". Şi pentru că nu s-a îndurat „să întrerupă" la timp eroii, ei au rămas numai oameni ce vorbesc şi nu simt intensitatea rolului real, nu simt marea încleştare la care au participat şi căreia s-au dăruit cu pasiunea anilor tineri. Ei mai mult vorbesc despre această luptă. Cît despre prezenţa maselor, spectatorul de la Botoşani are iarăşi dreptate. In piesa Marianei Pîrvulescu, despre mase se vorbeşte, iar acţiunea lor se face simţită prin strigăte şi urale. Ele au rămas exterioare conflictului şi nu au căpătat în textul piesei greutatea specifică necesară.

Ceea ce vrem noi să subliniem în încheierea acestor rînduri, este faptul că o piesă nouă, o piesă realist-socialistă nu poate trăi numai prin atmosferă şi pitoresc. Spectatorii noştri au astăzi exigenţe sporite şi cer ca figurile luptătorilor comunişti să capete o întruchipare scenică profundă şi multilaterală. Ei vor să vadă pe scenă conflictele puternice ale epocii noastre, exprimate în caractere viabile, cu un contur memorabil. Ori Mariana Pîrvulescu ne-a dat pînă acum doar schemele lor şi doar macheta conflictului. Aşteptăm construcţia definitivă.

N-am văzut spectacolul la premiera „de gală", ci după cîteva săptămîni, la un matineu de ora patru. Cum cronicarii invitaţi la premiera „pentru presă" îşi făcuseră datoria, actorii nu mai considerau probabil că este necesar să se prezinte pe scenă la nivelul cerut astăzi de publicul nou al teatrelor noastre. Am asistat cu inima strînsă la desfăşurarea acestui spectacol, pur şi simplu degradat. Şi aceasta din pricina lipsei de seriozitate şi de elementară ţinută artistică a interpreţilor. Nu se ştiau rolurile. Florin Vasiliu şi Al. Ciprian au avut momente penibile de panică, au „mîncat" cuvinte, stîrnind nu rîsul sălii... ci al colegilor de pe scenă! In momentele de maximă încordare, Mircea Anghelescu şi Liliana Ţicău izbucneau în rîs. S-a jucat din această pricină cu spatele la public, în grabă, fără efort, cu replicile aruncate la întîmplare. In primăvara acestui an, revista noastră a publicat o scrisoare din partea unui cititor care vestejea cu indignare comportarea unor actori de la acelaşi teatru, cu prilejul unui spectacol cu „Inşir-te mărgărite". Demascînd lipsa de seriozitate şi de respect pentru public a actorilor din distribuţia piesei „Ediţie specială", întrebăm conducerea Teatrului Tineretului ce anume măsuri înţelege să ia pentru ca pe viitor să fim feriţi de asemenea atitudini incompatibile cu morala artistului nou.

Regizorul N. Massim s-a străduit să imprime mişcare şi vioiciune piesei, să-i dea cît mai multă culoare. Păcat că intenţiile sale lăudabile s-au concretizat doar în seara premierii. Decorurile lui I. Mitrici au sugerat perfect atmosfera, înscriindu-se printre realizările valoroase ale scenografiei noastre.

Valeriu Rîpeanu

Mihail SADOVEANU la 79 de ani

Maestrul Mihail Sadoveanu împlinește în aceste zile 79 de ani. Cîteva generații de scriitori ne-am ivit și am crescut în lumina cărților domniei sale, ca sub un cer fantastic, plin de muzică și de vibrarea uriașului sobor al constelațiilor. Ne-au fermecat anii copilăriei Făt Frumos Măzăreanu și Prisaca de-altădată, Neamul Șoimărești**lor și** Vremuri de bejenie, Mormîntul unui copil **și** Povestiri din Război. **În biblioteca fiecăruia dintre noi cărțile maestrului Sadoveanu stau pe un raft întreg, ca o streașină de lumină, ca o cunună de fereastră, mereu îmbietoare la tăcută cercetare, la îndelungată și plină de dulceață lectură.**

In opera domniei-sale, uluitoare prin vastitatea, măiestria, soliditatea ei, stă parcă însăși monografia literară a poporului nostru. Opera aceasta unică își extrage seva din însuși geniul popular așa cum el s-a destăinuit și revelat în baladă și proverb, în legenda istorică și în istoria însăși, în graiul dulce ca mierea și în peisajul neîntrecut al patriei. Recunoscînd odată, ca pe un dascăl neîntrecut, pe izvoditorul cîntecului popular, Mihail Sadoveanu a spus limpede : „Aici e panteonul meu literar, simplu și rustic, fără podoabe, ca natura, însă măreț ca și dînsa". **După această mărturisire, amintiți-vă de** Hanu-Ancuței **și** Nopțile de Sînziene, **de** Impărăția apelor **și** Frații Jderi, **de** Bordeienii **și** Baltagul.

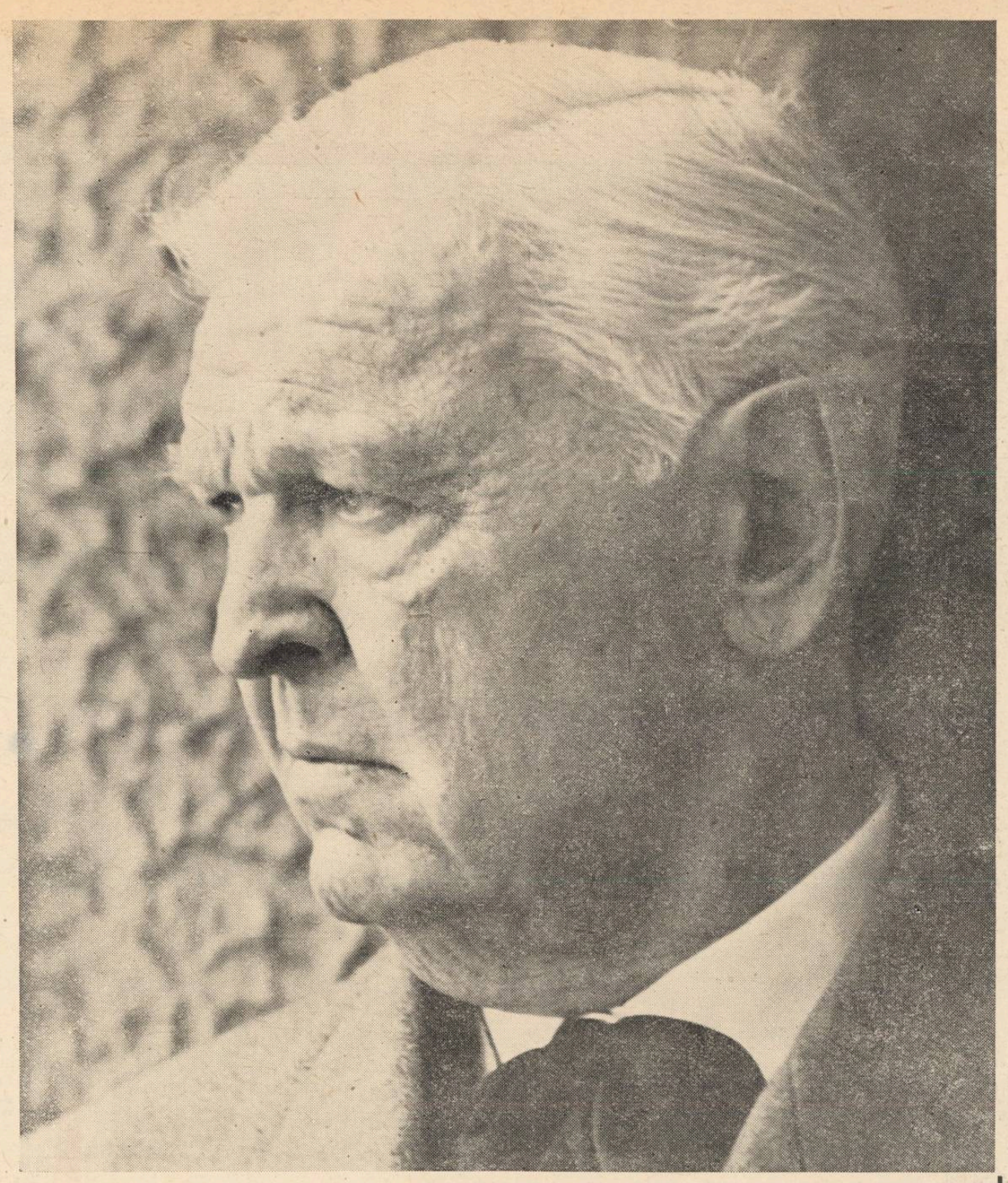

Foto: DAN GRIGORESCU

Cu o forță inegalabilă el glorifică istoria zbuciumată a poporului nostru, lupta lui crîncenă pentru libertate și dreptate, el laudă frumusețea morală a poporului truditor și înțelepciunea lui profundă și recreează ca un genial pictor, peisajul neasemuit în frumusețe al pămîntului românesc.

Ceea ce caracterizează vasta operă sadoveniană și ceea ce îi dă chiar titlul ei de glorie, este tocmai afirmarea neîncetată a virtuților poporului nostru, afirmarea unui sentiment nemicșorat de încredere în forțele vitale ale poporului și de venerație în fața marilor sale valori istorice. De aci se degajă în primul rînd semnificația realistă, patriotică a operei sadoveniene, a acestui grandios monument care, lucrat în marmura nepieritoare a cuvîntului, este deopotrivă un monument de istorie și filozofie, de psihologie și sociologie, de pictură și poezie, al literaturii noastre.

Contribuția marelui scriitor la făurirea literaturii noastre noi realist-socialiste în anii de după eliberare este remarcabilă. Mihail Sadoveanu a înțeles din primele momente importanța momentului istoric de la 23 August și s-a alăturat cu toate forțele sale luptei pentru construirea socialismului. De la Neamul Șoimăreștilor **și pînă la** Mitrea Cocor **și** Nicoară Potcoavă, **opera aceasta vastă și rotundă în perfecțiunea ei, este un neistovit imn al omului, un imn închinat patimii sale de frumos și dreptate, de muncă și fericire, un poem frenetic al vitalității poporului de jos și al naturii binecuvîntate în frumusețe, în mijlocul căruia poporul acesta și-a durat dramatica și eroica lui istorie multiseculară.**

La aniversarea a 79 de ani de viață, nu am fi vrut să scriem despre maestrul Mihail Sadoveanu un eseu, ci un poem. Dar condeiul s-a emoționat ca un copil în fața unui munte uriaș și au ieșit astfel aceste șiruri ce nu vor să exprime altceva decît mîndria și fericirea de a fi contimporani cu maestrul Sadoveanu.

LUCEAFĂRUL

SZEMLÉR FERENC

Fîntîna țîșnitoare

Dansează, dansează, zîna mireasă,
Cu rochia albă, fir de mătasă ;
Și-n zbor, trece-n bal, ca din mînă în mînă,
Cum numa-n vis poate să treacă o zînă...

Cu freamăt de fluture cîntă din undă,
Iar stropii de apă și-i susură-n joc,
In apa-ncrețită de valuri s-afundă, —
Și iarăși, spre slavă, dansează cu foc !...

Un vînt parcă umple tăcerea c-o șoaptă
Și-n pulbere — stropii de ploaie se-ndreaptă
Să cadă, în vălul ce-n tremur ușor,
Destramă din jurul zburdalnicei fete,
Povestea ce-o spune un cîntec de dor...
Un cîntec al fetei, — răpită de-un vis,
Ce-n drumu-i de vrajă, de oameni deschis,
Se-nalță zburînd înspre bolta cerească,
Din calde efluvii, mai mîndră să crească !...

Vara mă strînge în brațe... Mi-i cald,
Dar ochii în stropii fîntînii mi-i scald...
Privesc voioșia-i în dans, diafană,
Pe semne-mi surîde, ca o fetișcană,
Ce sare în sus, se revarsă și-atacă
Celest, dînd asaltul în splendid balans,
Și nu-i niciodată sătulă de dans !...
Căci trupu-i țîșnește mereu tot mai sus,
Și nu osenește și parcă-i supus
Vreunei dorințe, nu legii terestre,
De parcă-i un mînz scăpat din căpestre,
Căci zboară mai tare ca vîntul iabraș,
Mireasma de apă s-o poarte-n oraș !...

. . . . . .

Ce ești pentru mine, cînd salți, tu, fîntînă,
Și faci ca frumsețea ta-n piept să-mi rămînă ?...
De tine se bucură frunza și zarea
Privirea mea lacomă și răsuflarea,
Omul și floarea, vîntul de seară,
Că-n toate reversi tresăriri de vioară...
Iar cînd laolaltă cu noaptea te-nvălui,
Tu, mie fecioară, lumină îmi dărui...
Din ploaia de stropi, care cade tăcută.
Sfioasă, ca luna ce-ades te sărută...

★

Să fii tu, fîntînă, cu zboruri ce-îmbie
Spre-nalta tărie, frumsețe doar mie ?...
Și dansul ușor, ca o lună prin nor,
Și stropii tăi șoapte în taină de noapte,
Și-a ta răsuflare răcoritoare
Doar mie să-mi fie alint, desmierdare ?...
Cînd trup feciorelnic îți plimbi prin grădină
Cînd fruntea-ncruntată o faci iar senină,
Cînd oricui, iubire spre muncă-i dai iarăși.
Nu ești mîngîiere la mii de tovarăși ?..

★

De-aceea, mireasă-n grădină, cleștar,
Te-a pus cu iubire un sfat popular,
Ca-n tremur de stropi trecători, ce ți-i scuturi,
Șuvoiul de raze-n priviri să ni-l fluturi :
Și chiar de cuiva nu-i va fi de folos,
Chemare la viață ești, cîntec frumos !...

In românește de TRAIAN IANCU

„Literatura oamenilor noi..."

Scriitori și cărți sovietice în presa noastră dintre cele două războaie

Este interesantă și desigur rodnică pentru dezbaterea problemelor teoretice ale metodei realist-socialiste, ca și pentru dezvoltarea literaturii noastre contemporane în ansamblul ei, discutarea întreprinsă în ultima vreme asupra tradițiilor realismului socialist în arta românească dinainte de 23 August 1944. Investigațiile au abordat două aspecte ; primul : cercetarea începuturilor realismului socialist în opera unor scriitori, care s-au situat, încă în perioada dintre cele două războaie mondiale, pe poziții înaintate de luptă socială și al doilea : explorarea presei îndrumată direct sau influențată de Partidul Comunist din Romînia, promovînd o politică revoluționară în probleme de artă și literatură. Investigațiile pe acest din urmă plan duc la unele concluzii semnificative în ceea ce privește rolul important pe care l-a jucat în acei ani în viața noastră literară pilda literaturii sovietice.

Se cunosc opreliștile și piedicile de tot felul puse, de guvernele reacționare ale Romîniei burghezo-moșierești, în calea pătrunderii adevărului despre Uniunea Sovietică în țara noastră. Nu era deloc ușor să cunoști literatura sovietică, să fii la curent cu ultimele noutăți ale vieții literare din U.R.S.S., să urmărești dezvoltarea impetuoasă a artei noi în țara Socialismului. Totuși interesul puternic manifestat de opinia publică progresistă față de cultura sovietică a putut birui zăgazurile și croi făgaș pentru pătrunderea mesajului artei sovietice. Mai ales în momentele de creștere a avîntului revoluționar al proletariatului, de ascuțire a luptei de clasă, cum s-a întîmplat în anii din preajma lui 1930, procesul acesta a putut marca o anumită intensitate.

Desigur că ziarele și revistele cele mai indicate să înțeleagă și să aprecieze în chip just caracterul inovator, orientarea, semnificația operelor lui Maxim Gorki, Șolohov, Ehrenburg, Leonov, Maiakovski, Demian Bednîi, — erau cele legate de lupta Partidului. Glasul adevărat al literaturii sovietice pătrundea în acei ani în țara noastră tocmai prin reviste și ziare ca **Socialismul, Tineretul Socialist, Cuvîntul liber, Reporter, Cultura proletară, Clopotul, Era Nouă, Ecoul,** etc. Numele scriitorilor sovietici se întîlnesc des în coloanele ziarelor și revistelor de stînga, iar fragmente traduse din operele lor figurează aproape în fiecare număr.

Desigur că alegerea mergea în primul rînd spre acele opere sau pasagii care oglindeau în chip pregnant ideea Revoluției, care zugrăveau lupta dusă de clasa muncitoare pentru triumful socialismului, care descriau procesele de înnoire și transformare a vieții din Uniunea Sovietică.

Era firesc deci ca atenția să se îndrepte în primul rînd spre opera lui Maxim Gorki. In **Foaia Tînărului (Tineretul Socialist),** de pildă, găsim traduse fragmente din romanul **Mama** (discursul rostit de Pavel Vlasov la judecată), **In fața vieții, Cain și Artem, O grevă la Neapole. Socialismul** publică în 1922 un alt fragment din romanul **Mama,** iar ziarul **Clopotul** traduce în 1933 portretul lui Lenin scris de Maxim Gorki. In **Munca grafică** apare în 1921 un fragment din **Povestiri despre Italia,** iar **Cuvîntul liber** tipărește în 1936 amintirile lui Gorki despre Serghei Esenin. Tînăra generație de scriitori sovietici din acea vreme este reprezentată prin Lidia Seifullina (un fragment din **Virineia,** sub titlul **Moartea Virineii,** apare în 1927 în ziarul **Deșteptarea,** iar în 1931 în același ziar se publică **Cei doi prieteni ;** alte traduceri din operele acestei scriitoare găsim în **Cultura proletară, Frontul evenimentelor culturale și sociale** etc.) prin I. Lebedinski (un fragment din nuvela **Săptămîna** se traduce în **Cultura proletară** în 1927) prin Tihonov, Panferov (ziarul **Deșteptarea** tipărește în 1931 traducerea unui fragment din romanul **Tovărășia pîrliților,** oglindind prefacerile satului în Uniunea Sovietică). Revista **Front,** care apărea în limba maghiară, publică într-un număr special, închinat luptei împotriva războiului, un fragment din **Trenul-blindat 14-69** de Vsevolod Ivanov. In ziarul **Desrobirea** întîlnim în 1926 traducerea unui fragment din romanul lui A. Svirski — **Inimă de oțel.** Poezii de Maiakovski, Esenin, Blok, apar în **Cuvîntul liber, Reporter,** și **Manifest.** Adesea se întîlnește, în **Cuvîntul liber** și **Reporter,** numele lui Ilya Ehrenburg. Comemorînd un an de la moartea lui Nikolai Ostrovski, revista publică un fragment din binecunoscutul roman **Așa s-a călit oțelul.** De obicei fragmentele sînt însoțite de prezentarea scriitorului sau operei, de scurte note bio-bibliografice. Operele mai însemnate sau evenimentele remarcabile în viața literară sovietică sînt consemnate în articole critice, demne de menționat pentru informarea lor substanțială și ferma lor orientare. Astfel putem aminti - articolul din **Cuvîntul liber** închinat romanului **Așa s-a călit oțelul,** articolele publicate la moartea lui Gorki și Nikolai Ostrovski de aceasta revistă și de **Reporter,** dările de seamă despre Congresul scriitorilor sovietici din 1934, recenziile la unele cărți ale lui Ehrenburg, etc.

Literatura sovietică, popularizată prin presa de partid, era menită să joace un rol activ în educarea ideologică și politică, în călirea revoluționară a maselor muncitoare din țara noastră, stimulînd energia lor de luptă, spiritul lor combativ. Curajul lui Pavel Vlasov, înfierînd capitalismul și prevestind apropiata lui pieire, moartea eroică a Virineii, lupta dîrză a lui Pavel Korceaghin erau tot atîtea exemple vii, care arătau drumul spre cucerirea unei vieți libere și fericite.

Totodată literatura sovietică comunica scriitorilor noștri pilda unei arte militante, combative, însuflețite de idealuri înaintate, servind lupta poporului pentru traducerea în viață a năzuințelor sale de libertate și dreptate. Și în perioada dintre cele două războaie mondiale în condițiile de dominare în cultura românească a decadentismului, a formalismului, de subjugare a artei ideologiei burgheze, scriitorii noștri aveau mai mult ca oricînd nevoie de asemenea imbold. **„Nicăieri poate mai mult ca în țara noastră scriitorii n-au avut în ultimul timp o atitudine mai pasivă, mai apropiată de mentalitatea sclavului"** — scria în 1935 **Cuvîntul liber** într-un articol consacrat romanului **Așa s-a călit oțelul.** Analizînd cu acest prilej drumul de viață al lui Nikolai Ostrovski, revista relata minunata faptă de eroism a muncii sale de scriitor și sublinia ferm valoarea acestui exemplu pentru oamenii de litere din țara noastră. **„Cazul lui e vorbitor, vorbitor mai cu seamă pentru scriitorii patriei noastre",** spunea articolul, arătînd totodată că datoria maeștrilor cuvîntului scris din țara noastră e de a părăsi turnurile de fildeș și a deveni cetățeni în cel mai înalt și nobil înțeles al cuvîntului ! **„Oamenii de artă și în deosebi scriitorii noștri ar trebui să se arate ființe vii, întregi, luptători dîrzi și însuflețiți de un ideal..."**

Indemnul la conștiință cetățenească, la orientarea fermă spre idealurile sociale înaintate a răsunat pentru scriitorii noștri, și în mesajul cu care Maxim Gorki saluta un deceniu de existență a Puterii Sovietice și releva uriașele succese ale Statului Socialist pe frontul social, economic și cultural (publicat în ziarul **Deșteptarea,** în ianuarie 1928), ca și în scrisoarea de demascare a planurilor războinice ale fascismului adresată de marele scriitor proletar Congresului Antifascist de la Amsterdam în 1932 (**Buletinul comitetului de acțiune împotriva războiului,** sept. 1932).

Experiența culturii sovietice dovedea în același timp cît de mare este înrîurirea pe care o operă literară sau de artă o poate avea asupra vieții, cît de important este rolul ce revine scriitorului sau omului de artă în plămădirea noului, în făurirea conștiinței și moralei socialiste, în formarea omului sovietic. Articolul lui Ilya Ehrenburg **Scriitorul în Uniunea Sovietică,** publicat în ziarul **Ecoul** (oct. 1934) exprima într-o formulă lapidară această misiune ce revine scriitorului în societatea socialistă, misiune care nu poate să nu-l înnobileze sufletește, să nu-l umple de mîndrie : **„Cu ajutorul cărților noastre, noi schimbăm viața și de aceea crește așa de puternic responsabilitatea noastră".**

Această conștiință de părtaș și nu de spectator al vieții contemporane o dorește însușită de scriitorii români **Cuvîntul liber** atunci cînd scrie : **„Scriitorul... vremii noastre e angrenat în acest politic avatar al lumii... Oricît de paralelă sau distinctă ar fi literatura lui, ea se presupune unei politice interpretări și atunci chiar cînd scriitorul nu a ajuns la sensul semnificației ei..."** Cum în societatea sovietică **„politica transformînd un regim promovează umanitatea la un tot mai înalt grad de civilizație, amplifică stindardul vieții, arta ca factor cultural i se integrează și acționează paralel cu ea".**

Desigur că în lumina acestor idealuri militante, cetățenești, proprii literaturii sovietice, își afirma orientarea și revista **Bluze albastre** cînd declara în articolul program din primul număr intitulat **Linia generală : „Literatura noastră va fi... o literatură critică și revoluționară, curajoasă, sinceră și obiectivă care va pune în adevărata lumină societatea burgheziei de azi în contradicție cu viața maselor muncitoare"...**

Din contactul cu literatura sovietică, cei mai buni, mai progresiști dintre scriitorii noștri și-au putut lărgi orizontul de idei, și-au îmbogățit temele, au putut învăța ce înseamnă arta cu adevărat democratică. Cum trebuie înțeleasă adevărata libertate în creație, care sînt raporturile dintre scriitori și mase, care sînt datoriile unui scriitor ca personalitate artistică față de meseria sa și față de popor, iată tot atîtea probleme care au frămîntat pe mulți dintre scriitorii noștri în epoca 1917-1944 și cărora nu li se putea găsi un răspuns decît apelînd la literatura sovietică. Pornind de la învățămintele pe care i le oferea creația lui Ilya Ehrenburg, criticul Silvian Iosifescu a căutat să rezolve unele din aceste probleme într-un articol publicat în revista **Era Nouă** în 1936. Vorbind despre caracterul popular al operelor realist-socialiste el spunea : **„Nu e vorba de un populism sau poporanism oarecare. Nu se caută coborîrea nivelului artei la mase, ci ridicarea maselor către artă... Ceea ce în lumea capitalistă e artă de cenaclu, artă cu porțile închise, ermetică și rezervată numai pentru puțini aleși, a devenit în Uniunea Sovietică artă pentru mase... In societatea capitalistă arta e o marfă supusă legii cererii și ofertei, pusă în slujba claselor stăpînitoare. Romanul, tabloul sau simfonia sînt cotate pe piață ca și brînza și cafeaua. Socialismul, desrobind individualitatea de cătușele pecuniarului și ale desfacerii comerciale, o liberează ușurîndu-i dezvoltarea și îmbogățirea..."**

In numeroase rînduri, presa de partid a căutat să reliefeze caracterele înnoitoare ale literaturii sovietice, literatura unui nou realism, a realismului socialist **„care vine să înlocuiască școala realistă, care arată ieșirea din situație, cheamă omenirea la luptă, nu se teme de prezența politicului în literatură și sfîrșește cu concepția că scriitorul este deasupra intereselor de clasă"** (**Cuvîntul liber,** iunie 1936). Această literatură poartă o amprentă proprie, originală, care o deosebește radical de cea burgheză. **„Consecința unei revoluții ce a modificat toate formele activității umane, literatura sovietică de azi prezintă numeroase caractere de totală împrospătare a temelor și procedeelor"** — scria în 1937 revista **Era Nouă.** Această împrospătare o vedem în patosul, avîntul, energia de care ea este pătrunsă : **„Ea prezintă o viață tumultuoasă, plină, integră, laturile unei lumi cu totul transformate... Actualele romane sovietice poartă sigiliul sănătății, vigoarei, energiei de muncă... un epic puternic, nestăvilit, prin care trece un suflu de viață reală, nefalsificată..."** (**Era Nouă,** febr. 1937).

Din paginile romanelor și nuvelelor sovietice, din versurile înflăcărate ale lui Maiacovski apărea chipul unor oameni noi, a unor eroi care meritau cu prisosință acest calificativ și care se deosebeau radical de toți omuleții blazați, plictisiți, resemnați și pasivi care populau literatura românească în acei ani și cu atît mai mult de **„supraoamenii"** cultivați de fasciști. Admirînd pasiunea în muncă, elanul creator al oamenilor sovietici, **Cuvîntul liber** caracteriza pe acești noi eroi ce-și făceau apariția în literatura universală cu cuvintele : **„... e o armată de temerari demiurgi, o armată de agronomi, de mecanici... Socialismul lor, disciplina colectivității elanului lor, e cea mai absolută religie : nu una de meditații... ci de vitală realizare..."**

Pe bună dreptate formula ziarul **Socialismul** specificul literaturii sovietice în afirmația lapidară : **„Literatura oamenilor noi, care în loc de a visa, s-au pus să trăiască".** Spre acest ideal de literatură nouă și-au îndreptat privirile încă înainte de 23 August 1944 cei mai buni scriitori ai țării noastre, acest ideal îi călăuzește astăzi într-o patrie socialistă.

Tatiana Nicolescu

Mihai NEGULESCU

Anii

Călătoria a început de mult...
Anii sînt verstele sale de foc ;
In seara aceasta îi ascult
In sufletul meu, adunați la un loc,
Cîți au izbucnit din adîncuri de ceață, — strigînd
Revoluția...
Cîți au înfruntat fulger dușman, — apărînd
Revoluția...

Anii au vibrat, au trecut...
Pe drumul cel mare
trecerea lor
Ne e bucurie și scut...

Iată întinsul unde-au murit robia,
trufia, minciuna, —
Harnici și veseli ni-s flăcăii și fetele ;
Iată recoltele, iată centralele, iată rachetele —
Mîndria noastră înconjură luna !
Peste verste de foc,
Peste ani de-ncercări,
Rodul e împlinit...
— Vladimir Ilici,
am biruit
In orașe, în stepe, în zări !

...Călătoria a început de mult...
Anii sînt verstele sale de foc ;
In seara aceasta îi ascult
In sufletul meu, adunați la un loc,
Cîți durat-au schele, — către slavă suind
Revoluția...
Cîți au dat jertfe, poeme și crez, — veșnicind
Revoluția...

Ion ȚUGUI

Trebuia

Știu rînjetul pozat dintre giuvaeruri
Spre pruncul cu obrajii scofîlciți.
Știu lumea inelelor cu diamante, pe degete puhave
Și fețele simandicoase, buhăite, de plictiseală grave ;
Știu cufărul cu filele „bibliei tămăduitoare“,
Cufărul ce s-a reîntors nevăzut în ceruri
Odată cu omul îmbolnăvit de rai și iad și de păcat.

Nu le-am trăit pe toate ci, ca școlarul harnic
Pe de rost le-am învățat.

O, n-a pogorît din slăvi, pe caleapuri de raze
Veacul comunist cu ochi de soare...
Aprig sunau în vîltoare lamele săbiilor,
Rănile ardeau...
Prin foc s-au împlinit cuvintele lui Lenin
Și zîmbetul larg, sănătos, pe care doar oamenii liberi îl au.

Trebuia să vină Octombrie,
Trebuia în acest veac să răsar
Ca-n primăvară firul ierbii,
Trebuia în veacul acesta să mă bucur
Pentru toți strămoșii mei, —
Spre împlinire și azur,
arbore avid de lumină
să cresc...

Da, acum totul îmi pare nespus de firesc...

Adrian MUNȚIU

Revoluție

Și muntele m-a întrebat :
— Omule, cine ți-a dăruit inima ta de flacără și de soare ?
Și ce riu și-a revărsat cîntecele și stelele în sufletul tău ?
Striga, suind, un munte, din liniști și uitare
Și munții largi, toți munții, strigau în glasul său...

Și nopțile m-au întrebat :
— Omule, cine ți-a dăruit cîntecele tale învăluite în soare și dragoste ?
Și cine ți-a dăruit brațele tale dăltuite în piatră și fier ?
Zburam, zburam, cu nopțile spre stele
Și le prindeam în palme și le izbeam de cer...

Și stelele m-au întrebat :
— Omule, cine ți-a dăruit luntrile albe să te poarte spre țărmuri cu ape de aur ?
Și florile și privirile ce se caută și ramurile, bogatele ramuri de tei ?
Căzeau din orologii rotunde, roșii clipe
Și-mi aprindeau în suflet, din flăcări, anii mei...

Și apele m-au întrebat :
— Omule, cine ți-a dăruit stînca și avîntul să-ți dăltuiești din ele, în străzi, orașul nou ?
Treceau brigăzi cu flamuri și zîmbete pe buze
Și resfirau din palme, prin munți și văi, ecou...

Și străzile m-au întrebat :
— Omule, cine ți-a învăluit pleoapele și ochii în visuri ?
Și cine ți-a dăruit uimirile și tăriile să-ți descătușezi gîndul ascuns ?

Cîntau, cîntau
Și tinerii
Și munții
Și apele
Și cîntecul era de victorie
Și cîntecul era cel mai bogat răspuns...

Ștefan Tripșa

Avea 16 ani. Locuia împreună cu părinții și ceilalți frați într-o căsuță mică din lemn în satul Bărăbanți. Terminase și a treia clasă la liceul „Mihai Viteazul“ din Alba Iulia. Dar nu-i plăcea drumul pe care apucase. Altceva ar fi dorit el pentru viață, spre cu totul alte orizonturi simțise el adesea chemări înflăcărate. Dar cu bătrînul său tată, n-o putea scoate la cale. Era ceferist și-i intrase în sînge că odată un lucru început, trebuie și isprăvit : așa cum trenurile nu se întorc de la jumătatea drumului, nici oamenii n-au voie să se lase învinși. Ștefan însă, al doilea băiat, găsea cu cale că principalul în viață este să faci ceva care-ți place și-ți încălzește inima. Nu-i era urîtă învățătura. Dar parcă o meserie, și nu oricare, ci numai cea de oțelar, și numai la Hunedoara, pe el l-ar face de îndată un om isprăvit. Dorința de a-și părăsi drumul început și de a-și croi altul pe măsura năzuințelor sale fierbinți, căpăta contururi, lumină. De-acum începu să-și făurească visuri înaripate. Se vedea în cetatea oțelului... Ce să facă ? Să le spună părinților sau să-i anunțe mai tîrziu despre hotărîrea lui ? Nu ! Îi va pune în fața faptului împlinit !

Așa s-a făcut că într-o dimineață din vara anului '49, Ștefan, fiul de-al doilea al ceferistului Tripșa, fu văzut ieșind din sat pe-o uliță dosnică, cu un geamantan mare de lemn pe care, în mersul lui grăbit, îl mai pocnea cu genunchiul făcîndu-l să sune ca o tobă. Pe semne că era destul de gol.

★

A sosit în faptul unei zile de august. Orașul se confunda cu o uzină de proporții uriașe. Orice vis îndrăznet al copilăriei era depășit. Combinatul i se părea ca o cetate, cu ziduri puternice, cu coșuri înalte, fumegînde, împresurată de un cerc de foc. Emoțiile mergeau pînă la temeri. După cîteva ceasuri de umblet pe străzile înguste și pline de praf, Ștefan a bătut la porțile Combinatului. Acestea s-au deschis larg în lături și au primit pe un tînăr care nu peste mulți ani avea să devină unul din eroii marilor fapte săvîrșite aici, în cetatea metalului.

★

De-aici de fapt începe biografia lui Ștefan Tripșa, maistrul oțelar de la Hunedoara, care nu de mult a primit drept răsplată pentru străduințele sale, pentru izbînzile obținute pe frontul întrecerilor socialiste, în lupta pentru a da patriei mai mult oțel, înalta distincție de Erou al Muncii Socialiste.

A sosit în Hunedoara în '49 pe vremea cînd constructorii ridicau noile furnale, puneau temelii de granit noilor oțelării și secții ale combinatului. A intrat la școala profesională să învețe carte și meserie. A fost al doilea pe promoție. Nu e lucru ușor. 300 de ucenici au intrat odată în producție. Combinatul a primit un detașament serios de siderurgiști care au adus cu ei, în afară de tinerețe și optimism, energii noi stăpînite de o înaltă calificare. Ștefan Tripșa a fost numit prim topitor la cuptoarele electrice de 5 tone. De îndată ce și-a făcut intrarea în muncă, s-a trezit în el sentimentul răspunderii și conștiința fermă a forței proprii. In el se ascundeau posibilități mari, netransformate încă în fapte.

Combinatul, această mașină de proporții mitologice, în care fiecare rotiță se mișca dirijată într-un sens precis, fiecare om avînd postul lui și un rost bine definit, a trezit în Ștefan Tripșa ambiții și năzuințe. Dorea să facă ceva de care să se vorbească, să se spună că în cutare loc e nevoie de el, că dincolo nu se poate fără el. Cînd s-a văzut om cu rost, deși la o vîrstă fragedă — avea 19 ani — între oameni cu un stagiu vechi în făurirea oțelului, spiritul lui creator și inovator s-a înfrăcărat. Marile probleme ale Combinatului, producție mai mare de oțel, calitate, sporirea randamentului cuptoarelor, erau de fapt și problemele lui personale. Unde lucra el și ortacii lui se simțea, se vedea ceva nou. A fost mutat la Noua Oțelărie cu cele trei cuptoare de tip Siemens-Martin. Este făcut maistru de schimb, tot acum ucenicul de ieri devine și „profesor“ al ucenicilor. Pregătește cadre în vederea necesităților sporite. Trei sute de tineri oțelari îi mulțumesc. Unul din elevii lui Tripșa este prim topitorul Paul Orelt, fruntaș în producție pe Oțelăria Nouă. Profesor și elev sînt încă foarte tineri și buni prieteni. Dar Paul recunoaște că fără „maistru“ n-ar fi devenit „recodman în spargerea normelor“. Acest lucru îl recunosc și oțelarii mai bătrîni : Tudor Caramanlis, Dumitru Grigoroaie și Aurel Stanciu. Iar conducerea Combinatului și a Ministerului împărtășesc părerea că în victoriile cucerite pe frontul măririi producției de oțel și a sporirii capacității cuptoarelor, un merit deosebit îl are Ștefan Tripșa, cel mai tînăr Erou al Muncii Socialiste din Republică. Desigur, ori cine știe că această înaltă distincție este acordată acelora care au adus ceva nou la locul lor de muncă, în activitatea lor.

Cînd la Hunedoara și Reșița, cele două cetăți ale oțelului care sînt oarecum pietrele de temelie ale tinerei noastre industrii socialiste, s-a pus problema măririi indicilor de utilizare a cuptoarelor Martin, Ștefan Tripșa a spus cel dintîi că e un lucru cu putință să se realizeze. Ba chiar a și lansat în acest sens, după o vreme, un angajament : pînă la sfîrșitul lui 1959 se vor obține șase tone de oțel pe m.p. de vatră a cuptoarelor. Pe măsură ce au început explorările, comunistul Ștefan Tripșa a anunțat că se pot obține indici și mai mari ca de pildă pînă la opt, nouă și chiar zece tone de oțel la m.p. vatră. Posibilitățile n-au apărut din senin. Ele sînt rodul unor cercetări asidui făcute de Ștefan Tripșa și oamenii lui, sînt rezultate strălucite obținute în urma aplicării unor învățăminte culese de el de la oțelarii din Zaporojstal (Ucraina) de cînd a fost el acolo într-un schimb de experiență. Și astăzi dacă i se pare că a uitat ceva îi scrie oțelarului zaporojnean Alexei Abramov. Ștefan Tripșa este și autorul a numeroase inovații și raționalizări. Anul trecut i s-au aplicat opt inovații, anul acesta cinci și sînt în curs de aplicare alte trei inovații. Mi se pare că în activitatea tînărului maistru găsești ceva din munca și pasiunea pentru descoperiri a unui savant. Incearcă — și încercările n-au fost niciodată în afara surprizelor neplăcute, a durerilor — tot felul de experiențe. In luna mai s-a perforat cuptorul doi. In imensa hală plutea un nor de praf fin și călduri înăbușitoare năvăliseră. Un miros înțepător parcă stăruia în încăperea giganților. Nu este un lucru neobișnuit. Dar repausul pe mai multă vreme a unui cuptor de capacitatea celui din Oțelăria Nouă de la Hunedoara însemnă o reducere considerabilă a producției de oțel pe țară. S-a consultat un specialist, s-a ajuns la concluzia că reparația trebuie făcută după răcirea cuptorului. Tripșa n-a fost de aceeași părere. Reparația o fecem din mers, fără să oprim cuptorul. Ne costă prea mult, a spus cu curaj comunistul Ștefan Tripșa. Lucrările le-a condus el. Spre uimirea tuturor, cuptorul a fost reparat în trei zile și trei nopți. Deci trei zile și trei nopți de muncă temerară în pîntecul cuptorului, muncă încordată, titanică, fără oprire, la temperaturi înalte. S-a dovedit prin asta că Tripșa și oamenii lui sînt plămădiți dintr-un metal mai tare ca oțelul care clocotește, decît stînca din care-s clădite cuptoarele.

★

S-ar părea că eroul nostru este un om unilateral care duce o viață dură, proiectată pe fondul cenușiu, de metal, ipsită de orice momente de destindere în clipa în care ar părăsi cu mintea locul de muncă sau preocupările zilnice. S-ar părea, dar nu e de loc așa. Ștefan Tripșa este un om cu ocupații și pasiuni multiple. De acest lucru îți dai seama doar în momentul în care-l cunoști și-l urmărești, atît în oțelărie, cît și acasă. La locul de muncă Tripșa e un om zgîrcit la vorbă. Nu stă locului de loc. Tot timpul este în fierbere, în mișcare.

E serios și dur în momente de încordare, dar vesel și prietenos în clipe de răgaz. Despre munca lui însă nu-ți va vorbi niciodată. Este din cale afară de modest. Cînd e vorba să laude pe cineva, laudă isprăvile tovarășilor săi de muncă. Dar să nu fie ei de față. Munca lor o califică astfel : „binișor, dar ar mai încape“. Odată s-a petrecut o scenă hazlie. Se convocase la oțelărie o ședință. De ce credeți ? Ca să-l determine pe Ștefan Tripșa să-și recunoască titlul de fruntaș în producție. El spunea că fruntași sînt doar ortacii lui.

Acasă decă-l vizitezi ți se pare un alt om. Vorbăreț și pus pe taclale. Locuiește cu soția și copilul într-un apartament modern din O.M. Cînd a venit el la Hunedoara era aici un cîmp pustiu. Muncitorii locuiau în hrube, cu acoperișurile sparte sau în barăci fără ferestre. N-aveau apartamentele confortabile de azi. Dar le visau. Acasă, dacă nu-i cunoști dinainte meseria, nu mai știi că-i oțelar. Pare mai degrabă casa unui intelectual. Bibliotecă, radio, mobilă de lux și un birou cu cărți tehnice și de știință, manuscrise, ilustrații, plicuri cu fișe. Marea lui plăcere e să-ți povestească impresiile sale de călătorie. Trebuie să știți, Ștefan Tripșa este un om umblat în lume. A fost în Turcia. A privit Istambulul în asfințit de soare, a vizitat Grecia, a contemplat ca un mare artist frumusețile artei antice și a urcat pe Acropole. S-a plimbat pe coasta Africei și a privit strălucirea soarelui care încălzește țărmul sudic al Italiei. De peste tot a adunat imagini. A rămas cu amintiri pline de semnificații din Germania. A fost să-și petreacă concediul pe țărmul Mării Baltice, în pitorescul Herinsdorf. A fost să viziteze mormîntul lui Hofmann, autorul minunatelor povestiri fantastice, care se află pe o insulă din apropiere. A văzut și casa în care a locuit aici marele Gorki, într-o perioadă din viața sa. După cum spune el, acestea sînt cele mai frumoase amintiri din viața lui. Călătoria de înapoiere spre Hunedoara tinereții sale a fost ca un vis. Il îmbătau puteri nebănuite și simțea că ar fi în stare să ducă la bun sfîrșit orice și-ar pune în gînd. Se hotărî să scrie o carte tehnică în care să transmită experiența lui și a celorlalți ortaci. In acest scop se puse cu ardoare pe lucru. Seara citea cărți tehnice, scotea fișe și, în fraze limpezi, concretiza păreri despre procedeele de sudare a vetrelor la cuptoarele Martin. Acum cartea maistrului oțelar Ștefan Tripșa este ca și isprăvită.

...De pe dealul Chizidului, în amurg ori seara, se văd, ca niște limbi de foc, flăcările Combinatului. In fiecare an urcă spre cer o nouă flacără : este steagul de purpură fierbinte pe care-l arborează un nou cuptor sau un nou furnal. Lumea metalului, întunecată, trăiește intens între paloarea lumii reci și stelele neadormite. Acolo, în cetatea oțelului, ard flăcări nestinse. Tărie, focului, îi dau ei, oamenii, oțelarii...

Vasile Căbulea

Maria Zidaru

Satul e o așezare de șes. N-ai să afli acolo un peisaj deosebit. Dar cîmpia — mîngîiată de Someș către răsărit — are farmecul ei, mai ales cînd pe 520 de hectare colectivizate se leagănă holdele grele sau își flutură penajul de frunze sfecla de zahăr și cartoful ; iar pe altundeva strălucesc în lumină trandafirii cu bobocul bătut, ca o mare lacrimă de bucurie. Căci colectiviștii cultivă și flori. Florile au mare căutare la oraș și ele aduc venituri tot atît de bune ca și alte culturi. Dar asta nu înseamnă că oamenii sînt niște simpli negustori lipsiți de suflet care nu văd în acestea decît o sursă de cîștig. Sînt îndrăgostiți de ele. Toamna pe miriști și în finețe se așternu catrințe chindisite cu brîndușe cu steaua trandafirie pe care oricine și-o pune în păr sau la pălărie ca un semn gingaș de prețuire pentru frumusețile tăcute ale cîmpului. Poate de aici le-a venit îndemnul să resfire pe un pogon de pămînt minunile, pentru plăcerea ochiului.

Dragostea pentru flori se vede și în ogrăzile lor, unde circiumăresele se țau la întrecere, în înălțime și culori, cu ochiul boului, năpădind pereții caselor pînă la jumătate. Și ce case ! Nu s-au mai pomenit în sat la Păulești. Ai zice, privindu-le înșiruirea veselă și pastelată pe cele două margini ale șoselei largi, că ele însile sînt flori, uriași trandafiri parfumați deschiși în văzduhul mare, cu chipul întors spre răsărit, să primească belșugul de căldură răspîndit de soare. Ai fi ispitit să crezi că aceste imense flori s-au ivit datorită marilor dăruiri ale cerului milostiv și că oamenii nici măcar nu le-au plivit, asemeni brîndușelor de pe imașuri, atît de uimit cercetează călătorul marile întinderi acoperite de belșug, din care zîmbesc și aceste opere ale strădaniilor colectiviștilor.

Omul sfințește locul. El e soarele și pă-

ERO
SOC

Trăiesc ca
muncesc îm
să întemeiez
o gospodări
se aveau b
întreținută
altul ungur.
Și tot atît
boierii erau

Femeia ca
podăriei col
riță, cenușii-
stă o clipă
împarte disp
hîrtie, dă u

— N-am
cui o între
bește de
nu hrănesc,
din amintire
munca de a

Plecase d
rit mama lă
împrăștiat și
slugă, altul
prin satele
Și nici acun
moșierului,
puteai să a
plin de mu
țineau lanț
doarmă ca
alergătură.
nu se mai
cătărie aș
adune tantal

Nu-i era
duminică. Sî
În inima ei
aduna ura
Dar undeva
unei vieți
pra necazuri
Nici ea nu
adîncurile d
omul trăiește

— Mario,
gea cîte-o c

— Eu mi-
lacrimi Mari
tei.

Slugă !

„Oare slu
ea închisă
chemarea m
audă.

Uneori, în
care se ridic
inima strînsă
oamenii. Asc
bună deși să

„Săraci c
urmărind cu
copac — „c
de bine de
duhul e al
vrăbii, nimen
tîrască pe p

— Mariska

— Vin, do
către conac
Niciodată nu
prin dos put

SÎNTEM FII REVOLUȚIEI

MĂRTURISIRILE SCRIITORILOR SOVIETICI

OCTOMBRIE M-A FĂCUT POET

de N. TIHONOV

Cînd a izbucnit Revoluția din Octombrie, aveam numai douăzeci de ani. Sub impresia primelor luni ale Revoluției, am scris un volum întreg de versuri care a rămas în manuscris, deși unele poezii cuprinse în el au fost citite la mitinguri și la seratele literare ale artiștilor amatori din rîndurile ostașilor Armatei Roșii. Volumul se intitula **Răspîntia utopiilor** și era consacrat luptei împotriva contrarevoluției, victoriei proletariatului. Versurile acestui volum erau declarative, naive, slabe. Atunci cînd am putut alege versurile primului meu volum, trecusem deja prin luptele războiului civil și luasem hotărîrea fermă de a mă ocupa în mod serios de literatură. Visele anilor mei de tinerețe se întruchipau în clocotitoarea activitate revoluționară. Imi amintesc cu ce emoție am citit unui adevărat indian, braminului Vafa, la Moscova, micul meu poem despre un băiețel indian „Sami", scris în anul 1919 și tipărit un an mai tîrziu în revista **Krasnaia Novi**. Vafa, care vorbea bine rusește, m-a ascultat și a spus că poemul e în general convențional, dar veridic.

M-am cufundat cu totul în lumea literară, zgomotoasă și pestriță, din deceniul al treilea. Au apărut primele mele cărți „Hoarda" și „Braga".

Pe atunci, o mulțime de curente literare, de școli și de grupe luptau între ele. Era perioada discuțiilor și controverselor asupra orientării poeziei naționale, asupra destinelor poeziei, asupra locului poetului în frontul muncitoresc.

Ca și mulți alți poeți din epoca noastră, pot spune că Revoluția din Octombrie m-a făcut poet. Ea mi-a deschis ochii asupra lumii și a educat în mine simțul mărețului internaționalism care unește popoarele și le dă puterea de a lupta pentru viitor, pentru întărirea lagărului păcii, pentru socialism.

Este o mare bucurie și o mare răspundere să fii poet și prozator într-o epocă atît de minunată ca a noastră.

CALEA NOASTRĂ COMUNĂ

de A. FADEEV

...Am început să activez în Partidul Comunist din toamna anului 1919 — în ilegalitate, într-o regiune ocupată de trupele lui Kolceak. Am luat parte la mișcarea de partizani împotriva lui Kolceak și a trupelor interviționiștilor (1919—1920). După zdrobirea lui Kolceak, am luptat în rîndurile Armatei Roșii (care de altfel se numea pe acea vreme în Extremul Orient „Armata populară-revoluționară"), luînd parte la campaniile împotriva trupelor interviționiste japoneze, în aprilie 1920, în Primorie și împotriva atamanului Semenov în iarna 1920-1921, în Transbaikal.

...Plini de speranțe tinerești, cu volume de Maxim Gorki și Nekrasov în ghiozdanul de școlar, noi am pășit în Revoluție. Eram pătrunși de patosul eliberării, pentru că, deasupra Siberiei și a Extremului Orient rusesc, se instaurase, pe acea vreme, puterea amiralului Kolceak, mai cruntă decît puterea cea veche. Eram pătrunși de patos patriotic, pentru că meleagurile natale erau călcate în picioare de cizmele potcovite ale interviționiștilor japonezi.

Ca scriitor, datorez nașterea mea acestei epoci. Am înțeles cele mai bune laturi ale poporului din sînul căruia am ieșit. Timp de trei ani am străbătut alături de el mii de kilometri, am dormit sub aceeași manta și am mîncat din aceeași gamelă soldătească. Am înțeles pentru prima oară ce fel de oameni sînt acei care merg în fruntea poporului. Și am aflat că aceștia sînt oameni ca toți oamenii, dar sînt cei mai buni fii și fiice ai poporului. Dacă poporul nu i-ar fi găsit în rîndurile sale, el ar fi rămas pentru totdeauna să vegeteze în mizerie și lipsă de drepturi.

Am intrat în literatură val după val, eram mulți. Aduceam experiența noastră proprie, individualitatea noastră. Ne unea ideile lumii noi, lumii noastre, și dragostea pentru ea...

UN COMANDANT DE PAISPREZECE ANI

de ARKADII GAIDAR

Aveam zece ani, cînd a izbucnit războiul imperialist mondial.

Chiar din primele zile, tata a fost mobilizat. Imi amintesc cum, într-o noapte, a trecut în fugă pe la noi, îmbrăcat într-o manta cenușie. Ne-a sărutat și a plecat. Bunica a aprins o candelă verde și noi, cei trei copii, în genunchi, ne-am rugat mult. Nu-mi amintesc pentru ce anume. Mama era fericită. Eu abia intrasem în clasa întîi a școlii reale. După o lună, am fugit pe jos, la tata, pe front.

Bineînțeles, n-am nimerit pe front și am fost oprit în gara Kuzma, la nouăzeci de verste de orașul nostru...

Am crescut în orășelul Arzamas. Acolo sunau zgomotos clopotele celor treizeci de biserici, dar nu se auzeau sirenele uzinelor. Acolo nu erau uzine. In schimb erau patru mînăstiri, iar prin oraș se scurgeau mereu nesfîrșite șiruri de pelerini, care se îndreptau spre Sarov.

Cînd s-au înălțat drapelele roșii ale Revoluției din februarie s-au găsit și într-un orășel pierdut ca Arzamas oameni buni. M-am legat de ei întîmplător, mai curînd din curiozitate. Erau puțini la număr și alcătuiau un grup strîns unit. Vorbeau cu mult curaj la mitinguri. Nu se temeau de anatemă, adică de blestemul episcopilor Oleg și Varnava, proferat în sunetul tuturor clopotelor. Nu se temeau de strigătele răutăcioasa ale măcelarilor, negustorilor și călugărilor care, părăsindu-și chiliile, se duceau plini de ură la mitinguri și adunări. Mai tîrziu, am înțeles cine erau bolșevicii Dar ce înseamnă bolșevic am înțeles cu adevărat abia mult mai tîrziu.

Acești oameni au observat că sînt un băiețel curios; că, s-ar părea, nu sînt prost și că mă învîrtesc întotdeauna pe lîngă ei. Incetul cu încetul, au început să aibă încredere în mine și să-mi dea diferite mici însărcinări: să mă duc în cutare loc, să transmit cutare lucru, să chem pe cutare. Iar eu mă duceam, transmiteam, chemam și mereu ascultam și tot ascultam. Incetul cu încetul, am început să înțeleg tot mai bine cine sînt bolșevicii, mai ales după ce am fost cu ei la mitinguri în maghernițele refugiaților, în ambulanța militare, la țară și printre muncitorii din depouri. Dar cea mai mare încredere mi-a fost acordată în octombrie 1917, cînd mi s-a îngăduit să iau o pușcă și am fost trimis ca agent de legătură pe lîngă o patrulă formată din doi ostași.

Am intrat în Armata Roșie in noiembrie 1918, cînd nu aveam încă nici paisprezece ani. Eram un băiat înalt, lat în umeri și curînd, după cîteva șoviăieli, am fost primit la cursurile de comandanți de la Kiev.

Pînă la urmă, eu, un băiat de paisprezece ani și jumătate, comandam compania a șasea din regimentul doi al brigăzii de elevi de pe frontul împotriva lui Petliura. La șaptesprezece ani comandam regimentul 58 independent, care avea sarcina să stîrpească banditismul în regiunea Antonovo. Am ieșit din armată în decembrie 1924, din motive de boală.

Cînd cineva mă întreabă cum s-a putut întîmpla să ajung comandant la o vîrstă atît de fragedă, eu îi răspund: nu biografia mea este neobișnuită, ci vremurile erau neobișnuite. Biografia mea este o simplă biografie obișnuită într-o epocă neobișnuită.

ROMANTISMUL LUPTEI

de A. FEDIN

Mi s-a oferit atrăgătorul prilej de a lucra în presă, deși în provincie, și am plecat la începutul anului 1919 la Sîzran, pe Volga. Acolo am înființat, pe lîngă secția învățămîntului public, o mică revistă literară, unde își publicau lucrările tineretul sovietic de prin partea locului, precum și unii „scriitori din popor" (cum își spuneau discipolii poetului Surikov), care ne trimiteau manuscrise din Simbirsk, Samara, Suzdal, Tver, etc. Redactam ziarul **Sîzranskii Kommunar**, lucram ca secretar al Comitetului Executiv Orășenesc și mă dăruiam cu înflăcărare acestei vieți pline de schimbări, de inovații și vise, care, deși „provinciale" ca amploare, erau în fond uriașe ca însăși Revoluția.

In toamnă, am fost mobilizat pe front, și astfel m-am pomenit la Petrograd, chiar în toiul ofensivei lui Iudenici. La început, am fost trimis la Divizia specială bașkiră de cavalerie. Aici am condus serviciul de expediție, îngrijind de difuzarea presei la celo patru regimente ale diviziei care luptau pe front. Am fost apoi transferat la redacția gazetei armatei a 7-a, **Boevaia Pravda**, unde am lucrat ca redactor-șef adjunct pînă la începutul anului 1921.

In 1920 am făcut cunoștință cu Gorki. Azi, după ce s-au scurs trei decenii din ziua aceea memorabilă de februarie, cînd l-am întîlnit pentru prima oară, pot afirma cu și mai multă convingere decît înainte, că faptul de a-l fi cunoscut pe Gorki a constituit un eveniment de covîrșitoare importanță în viața mea de scriitor. Chiar această primă întîlnire dintre noi a pus temeliile unei legături sufletești care a durat pînă la moartea lui.

Gorki, cu farmecul lui și dragostea lui de viață, cu incontestabilul lui prestigiu artistic și moral, a fost adesea primul judecător al povestirilor și nuvelelor mele. Rolul lui în formarea literaturii sovietice din deceniul al treilea, care atunci abia se zămislea, este uriaș. Grija lui pentru activitatea scriitorilor a determinat adesea dezvoltarea ulterioară a talentului tinerilor scriitori

...De la sfîrșitul anului 1919, timp de șase ani, am avut strînse legături cu ziarele și revistele din Leningrad, publicînd articole, foiletoane și povestiri. Intre 1921 și 1924, am fost redactor șef al revistei de critică și bibliografie **Kniga i revoluția**. Povestirile mele, publicate în ziarele din acea vreme, oglindeau în mult mai mare măsură impresiile din realitatea concretă, adică războiul și revoluția, decît prima mea culegere, apărută în 1923. In această carte („Maidanul"), se simțeau toate frînele care încetineau evoluția mea, deoarece mai tîram încă după mine materialul vechi, acumulat înainte de război, pe care imaginația mea nu-l prelucrase, nu-l întruchipase potrivit mijloacelor de care dispuneam. Trebuia să fac un mare efort ca să mă pot dezcotorosi de el.

MĂRTURISIRILE SCRIITORILOR SOVIETICI

Intre 1922 și 1924 am lucrat la romanul „Orașe și ani". Prin toată structura lui, romanul parcă reflecta calea pe care am străbătut-o: de fapt, cartea aceasta este o interpretare în imagini a frămîntărilor prin care am trecut în anii războiului mondial, în prizonieratul din Germania și experiența de viață cu care mă îmbogățise din plin Revoluția. Forma romanului (și mai ales compoziția lui) oglindea lupta literară pentru inovație care se desfășura pe vremea aceea. Tăieturile din ziare, colecționate în timpul cît fusesem prizonier, cît și documentele la prima vedere nesemnificative despre viața din Germania în timpul războiului, au avut contribuția lor, ajutîndu-mă să reconstitui tabloul faimosului filistinism prusac, a naționalismului șovin, a beției de sînge și, în sfîrșit, a cruntei dezamăgiri a nemților după înfrîngerea și fuga lui Wilhelm. Odată cu venirea la putere a lui Hitler, traducerea germană a acestui roman a fost arsă în Germania, împreună cu alte cărți care demascau primul război mondial...

LA ÎNDEMNUL INIMII

de FEDOR GLADKOV

...Chiar de la începutul Revoluției din Februarie, am luat parte activă la lucrările Sovietului de deputați ai muncitorilor și cazacilor într-o staniță din Cuban. Am fost ales comisar pentru problemele învățămîntului și am organizat împreună cu A. Hmelnițki (comisarul poporului pentru justiție din Ucraina) un congres al învățătorilor. In anul 1918, sub presiunea gardiștilor albi, am plecat la Novorossiisk. In luna august, orașul Novorossiisk a fost pe neașteptate ocupat de gardiștii albi, toți membrii consiliului comisarilor poporului au fost arestați, iar membrii de partid au intrat în ilegalitate. Impreună cu cîțiva tovarăși, am locuit în incinta uzinei de ciment „Proletarul" și chiar din primele zile am dus o activitate de propagandă și agitație revoluționară printre soldați. In vremea aceea, am scris piesa „Pădurea cu copacii răsturnați de furtună", care a fost ulterior montată pe scena unui teatru din Novorossiisk. După intrarea Armatei Roșii, am depus o muncă de răspundere pe linie de Partid și a Sovietelor.

In anul 1920 am intrat voluntar în Armata Roșie, împotriva trupelor de debarcare ale lui Wranghel și am lucrat apoi la secția politică a brigăzii a 14-a a armatei a IX-a. In iarnă am fost rechemat de comitetul districtual și numit redactor șef al ziarului **Krasnoie Cernomorie**, am fost ales membru al Comitetului districtual și apoi am fost numit șeful secției învățămîntului public. Am fost primit în celula de partid a fabricii de ciment, unde am dezbătut problemele organizatorice legate de refacerea fabricii. In toiul activității încordate pe linie de partid și a Sovietelor, am scris povestirea „Verdeața".

In iarna anului 1921 am plecat, cu ajutorul lui Gorki, la Moscova, unde am lucrat la început pe linia învățămîntului public iar apoi am fost redactor-șef al noii reviste **Novîi Mir**. Din anul 1924 am devenit scriitor de profesie. In anii 1922-1923 au fost tipărite povestirile „Verdeața", „Paria", și piesa „Ceața", iar în 1924 am terminat romanul „Cimentul", care a început să apară în primul număr al revistei **Krasnaia Novi** din anul 1925.

Nu-mi amintesc acum ce m-a determinat să scriu „Cimentul" în întregime. Știu doar că, pe cînd mă aflam deja la Moscova, locuind în iarna 1921-1922 în beciurile clubului „Goznak", pe bulevardul Smolenskului, flămînd și înghețat de frig, mi-am amintit de orașul Novorossiisk, de mare, de munca plină de răspundere pe care o depusesem pe linie de partid în primii doi ani ai puterii sovietice. Era o epocă încheiată a vieții mele și puteam pune în ordine evenimentele trăite, puteam face bilanțul lor. Imaginile erau clare, semnificative, pline de încordare eroică, deși aveau un caracter cît se poate de cotidian. Oamenii îmi apăreau în minte cu o plasticitate sculpturală, evenimentele clocoteau în imaginația mea. In această situație, flămînd, între ziduri de granit înghețate, într-o cămăruță ce semăna cu o celulă de închisoare, cuprins de aceste amintiri, sub influența imaginilor și evenimentelor care reînviau în imaginația mea, cu o acuitate și o durere deosebită, m-am hotărît deodată, în urma nu știu cărui imbold lăuntric, să scriu o mică povestire despre mare, despre soare, despre întoarcerea din Turcia a unor cazaci soldați și ofițeri pocăiți. Tabloul oglindea ultimele rămășițe ale flăcărilor războiului civil. Aceasta nu fusese încă zugrăvit în literatură...

VREMURI DE NEUITAT

de VSEVOLOD IVANOV

...Cu toate că Gorki era binevoitor față de mine și se străduia să mă ajute în viața mea de toate zilele eu căutam să recurg tot mai rar la ajutorul lui. El îmi dăduse posibilitatea să primesc o rație la Casa oamenilor de știință, de unde se aprovizionau cei mai mari profesori și academicieni din Petrograd. Cu o asemenea rație și fiind singur, puteam trăi minunat, dar consideram că am prea puțin drept la aceasta. Intrucît nu am ridicat în mod regulat rația academică, am fost probabil considerat mort sau plecat din oraș și am fost șters de pe listă. Am rămas aproape fără hrană...

I. A. Gruzdev, acum un cunoscut biograf al lui Gorki, și care avea atunci legături cu organizația culturalo-educativă a circumscripției militare din Petrograd, m-a numit acolo lector: puteam primi o rație de militar. Am circulat prin diferite unități militare din împrejurimile Petrogradului, repetînd ceea ce reușisem să conspectez la lecțiile de la școala de literatură a Proletkultului. Căutam să aplic toată cunoștințele mele în special la creația lui Lev Tolstoi, ale cărui cărți mă emoționau în mod deosebit pe vremea aceea.

Intr-o zi, K. Fedin m-a invitat la el acasă să bem o ceașcă de ceai. El petrecuse anii de război în prizonieratul german și povestirile sale despre aceste zile întunecate mă emoționau. In afară de aceasta, Fedin — care era chipeș, bine făcut, cu ochi mari, strălucitori, — povestea frumos și curgător. Deodată, întrerupîndu-și povestirea, el mă întrebă nedumerit:

— Mi se pare că în cameră nu e frig, nu-i așa?

— E chiar cald, — răspunsei eu, ștergîndu-mi fruntea de sudoare.

Fără a acorda atenție expresiei rugătoare a chipului meu, el întrebă necruțător:

— Atunci de ce nu-ți scoți mantaua?

Răspunsei rîzînd:

— Pentru că pantalonii mei sînt într-un hal...

Atunci el spuse foarte serios și cu un ton categoric:

— Eu am două perechi de pantaloni: e un lux cu totul de prisos pentru vremurile noastre...

Tovarăși aveam, de mîncare aveam, cizme îmi dăruise Gorki, pantaloni căpătasem de la Fedin, ce mai puteam dori? Șezi și scrie!

Am scris nuvela „Partizanii". M. Gorki a transmis-o redacției revistei **Krasnaia Novi**. La baza nuvelei se aflau evenimente autentice despre care auzisem în Siberia.

...In afară de numeroasele cafenele din Moscova, unde pîinea neagră fusese treptat înlocuită cu pîine intermediară, iar apoi cu pîine albă, iar ceaiul de morcovi, cu adevărat ceai chinezesc, s-au deschis atunci librării și anticariate lîngă Suharevka, pe bulevardele Smolenskului, Tver și Gogol. Am cumpărat în primul rînd operele complete ale lui Balzac, la care visam de mult. Grămezile de cărți creșteau tot mai mult și eu le-am pus într-un colț al camerei, acoperindu-le cu niște scînduri. Se formase în felul acesta un fel de masă. Pe acestă scînduri am scris lucrarea mea **Nisipuri albastre**.

Prin ușa subțire a camerei mele auzeam cum directorul editurii „Krug", A. N. Tihonov, vorbea la telefon despre cărțile tovarășilor mei care se tipăreau, căuta să procure hîrtie, insista pe lîngă tipografii să grăbească lucrările, lăuda sau critica desenatorii pentru coperțile lor, ruga banca să dea bani pentru plata onorariilor. Cînd, aflîndu-mă în Siberia, mă gîndeam la capitală, eu mi-o închipuiam într-o mare măsură după romanul lui Balzac **Iluziile pierdute**. Acum, privind emoționat chipurile oamenilor care se ocupau de literatură, vedeam că uneltirile și vrajba ce trebuiau să existe — dacă luam în serios **Iluziile pierdute** și nu puteam să nu le iau în serios, întrucît cartea e scrisă cu atît talent, — nu există acum. Omul de litere trebuie să scrie întotdeauna bine, — aceasta este o lege. Și această lege acum, cînd există „Krug"-ul nostru, statul nostru, poporul nostru sovietic, este de zece ori mai importantă și mai necesară decît oricînd...

AM LUPTAT ALĂTURI DE CEAPAEV

de S. SCIPACIOV

...La mijlocul verii anului 1918, localitatea noastră a fost ocupată de către Kolceak. Albii au efectuat în scurt timp mobilizarea. Am fost mobilizat și eu. Dar eram ferm hotărît să nu trag pentru nimic în lume într-ai mei. Am fumat atîta mahorcă, încît au căpătat palpitații și m-am dus la dispensarul regimentului, unde m-am plîns felcerului că am dureri în piept. El, foarte distrat, a lipit în cîteva rînduri stetoscopul de pieptul meu și, fără măcar a se gîndi bine, a scris: „Necombatant". Am fost trecut în detașamentul de elevi, ca magazioner. Aceasta era la Ekaterinburg (Sverdlovsk).

In primăvara anului 1919, a fost trimis pe front și detașamentul de elevi. Cît timp am fost la albi, fusesem în repetate rînduri martor ocular al sălbăticiilor kolceakoviștilor împotriva muncitorilor și țăranilor... Am reușit să trec de partea Armatei Roșii în gara Bugurusian, la mijlocul lunii aprilie 1919. Am intrat în legendara divizie a lui Ceapaev. Acolo am avut prilejul să-l văd pe Furmanov. El se ducea la o întrunire sătească. Ostașul din Armata Roșie care se afla lîngă mine mi-a spus cu mîndrie: „Acesta este comisarul nostru. E student!" Ultimul cuvînt fusese rostit apăsat: cu alte cuvinte e un om învățat și, cu toate astea, vezi că a mers împreună cu noi, muncitori și țărani — împotriva burghezilor.

...La Samara, l-am văzut de cîteva ori pe Kuibîșev. Parcă-l văd și azi în fața ochilor: înalt, cu fruntea mare, luminoasă, într-o cămașă militară din postav; era întotdeauna vesel, simplu, prietenos. L-am auzit odată la un miting; vorbea într-un teatru, în fața ostașilor Armatei Roșii care erau trimiși pe front. Cuvîntarea lui avea o putere de convingere neobișnuită. Ostașii îl ascultau cu ochii înflăcărați, gata să pornească chiar în clipa aceea la luptă.

Am fost, în sfîrșit, trecut ca ostaș al Armatei Roșii într-o unitate, iar după cîteva săptămîni, compania noastră a fost transferată în orașul Pugaciov. Am stat acolo pînă în toamnă. Am luat parte la luptele împotriva cazacilor albi din Ural, care pătrunseseră în oras. Am publicat versuri în ziarul local **Kommunist-bolșevic**. In aceeași toamnă a anului 1919, în cursul „Săptămînii partidului", am intrat în Partidul Comunist.

MOARTEA TATĂLUI MEU

Se luminase bine de ziuă cînd oamenii au ajuns la hotarul moşiei. Cît cuprindeai cu ochii, ţarina se întindea jur-împrejur ca o apă neagră, fără sfîrşit. Peste pădurea Tătarului se înălţau ceţuri albe, ca nişte aburi de lapte. Ceţuri pluteau şi peste casele noastre, departe, în vale, în satul din care se ridicau alene spre cerul vînăt, fuioare subţiri de fum. Dintr-acolo răzbea pînă aci în liniştea cîmpului cîntecul cocoşilor şi se auzea în răstimpuri cum scîrţîie cumpenele la fîntîni.

Oamenii au privit un timp, înapoi, către drumul pe care veniseră. Au privit şi conacul boieroaicei, casă mare şi albă, aşezată pe dealul dimpotrivă al satului. S-au întors apoi şi-au măsurat din ochi hotarul moşiei pînă sus în deal, către pădurea Tătarului. Unii se aplecau, luau în pumni bulgări de pămînt, îi frămîntau între degete, priveau cu luare aminte lutul cîntărindu-l din ochi, îşi scuturau palmele una de alta şi oftau. Alţii stăteau răzimaţi în sape, fumau şi aşteptau. Şi era o asemenea linişte în jur, încît fiecare îşi auzea răsuflarea şi inima cum batea.

Tata s-a urcat în car, deasupra peste ţăruşi, a înălţat mîna şi a strigat să fie auzit de toată lumea:

— Fraţilor, daţi-vă mai aproape!

Oamenii s-au grămădit în jurul carului.

— Ştiţi de ce-am venit încoace, a urmat tata privind peste mulţime.

— Ştim! s-a auzit un glas. Hai să pornim la treabă.

— Să pornim, să pornim! a glăsuit moale şi Ion al lui Furcuţă. Of, doamne, bine c-a venit mîntuirea...

— O clipă, oameni buni! a înălţat tata iară mîna. Vă rog să-mi daţi ascultare...

— Hai, mă Vasile, că vrem să şi arăm pînă la amiază!

— O să şi araţi, n-aveţi grijă, a grăit tata din înălţimea carului. Numai că trebuie mai întîi să ne înţelegem...

— Dă-i drumul, frate!

— Aţi auzit că ăi din Garcea, din Ruda şi din alte locuri, au şi împărţit moşiile. Ei, bine, comuniştii ne-au îndemnat să împărţim şi noi moşia domnişoarei Aneta...

— Guvernu' care a venit acuma la Bucureşti, îi guvern făcut din oameni de-ai noştri care ne cunosc năcazurile. Numa ce-a venit şi a şi scos legea ca pămîntul boierilor să-l luăm noi şi să fie pe veci al nostru!

— Să facem acturi, fraţilor. Fără acturi nu-i nici-o brînză.

— Ei, acturi! Ce-ţi trebuie acturi, măi nea Dumitre?

— Linişte măi, ce sînteţi turci sau oameni? Lăsaţi-l pe Vasile ăsta să spună ce are de spus!

— Aşa-i mă, ne-apucă amiaza...

— Oameni buni! a glăsuit tata mai departe. Noi, comtietul de reformă agrară, am făcut nişte liste. Şi în listele astea v-am trecut pe fiecare cu atîta pămînt după cum vi-i nevoia, după cîte guri aveţi de îndestulat. Ne-am gîndit întîi la ăi mai săraci dintre noi săracii, la văduve, la cei care-s pe front, la invalizii din război. N-aveţi grijă că pămînt e pentru toată lumea. Uitaţi-vă cît îi de mare moşia!

Oamenii au întors toţi capetele şi au rotit privirile către dealuri. Cunoşteau pămîntul. Îl udaseră cu sudoarea frunţii părinţilor lor. Îl udaseră ei. Apoi copiii care începuseră a prinde puteri de muncă.

— Dintîi o să-ncepem cu nea Ion Furcuţă, a zis tata. Noi măsurăm, batem ţăruşii şi apoi fiecare îşi face haturile. Dă-te-ncoace, măi nea Ioane!

Zicînd acestea, tata a sărit jos din car, sprinten ca un flăcău şi a făcut semn lui Nicu al lui Gaie să vină după el cu braţul cu ţăruşi. Vecinul nostru, Pantelici, umbla printre oameni tîrîind lanţul, lovind-i peste picioarele desculţe.

— La o parte, mă, că vine motorizata! glumea el. Unde eşti, Vasile?

— Aicea, mă. Hai să începem. Măsurăm încolo la deal...

Lumea s-a dat la o parte şi tata cu vecinul au întins lanţul. L-au petrecut de cîteva ori în lungime, către deal. Apoi în lăţime. Nicu al lui Gaie s-a aplecat şi cu o sapă a bătut ţăruşii.

— Gata, nea Ioane! a strigat tata. Ăsta-i pămîntul dumitale, să-l stăpîneşti sănătos! Hai mai departe, fraţilor. Măsurăm acuma pentru nea Grigore Buzatu. Dă-te-ncoace nea Grigore să-ţi iei în primire moşia!

Oamenii au pornit mai departe în susul dealului, bulucindu-se, îngrămădindu-se, vorbind gălăgios, fără astîmpăr. Numai nea Ion Furcuţă a rămas locului, cu sacul lui rupt în spinare şi a privit multă vreme cei patru ţăruşi care măsurau viaţa lui. S-a dus, le-a cercat trăinicia la fiecare, pe rînd, apoi a venit iară în mijlocul ogorului, cu pas moale, ostenit. S-a aşezat în genunchi, a împreunat mîinile pe piept, a privit către înălţimi şi a murmurat:

— Lăudată să-ţi fie împărăţia, doamne! A venit mîntuirea!

S-a aplecat, a scormonit pămîntul cu unghiile, a luat cît a putut în palmă şi l-a cercetat multă vreme ca pe un lucru de preţ.

— Îi bun, de nădejde! a zis el în şoaptă. Să-l duc muierii şi copiilor, să vadă şi ei cum îi ogorul nostru...

A slobozit pămîntul în poala zdrenţuită a cămăşii şi purtîndu-l cu grijă ca pe nişte moaşte, a pornit sprintem la vale, către sat.

★

— Inhai-ha, ia uitaţi-vă fraţilor!

Oamenii s-au oprit din lucru şi-au privit cu luare aminte către drumul ce ieşea din sat. Prin ceaţa dimineţii se zărea o trăsură. Şi trăsura alerga de nu i se vedeau roatele.

Palmele s-au dus streaşină la ochi.

Frunţile s-au încreţit.

Buzele aspre s-au strîns.

Se auzeau şoapte:

Desene de GREBU

— Vine domnu' Savu, administratoru'. Aia-i trăsura de la conac.

— Să vezi acuma prăpăd!

— Ce prăpăd? A ieşit legea? A ieşit! Atunci ce mă-sa vrea?

— Il vedem noi ce vrea.

— Poate o sapă-n cap. Dacă poftеşte, n-are decît să mă scoată de pe ogor!

Trăsura a apucat pe drumul către deal. Caii s-au domolit din alergătură. Mergeau acum la pas. Trăgeau din greu, se opinteau în ham. La marginea moşiei, trăsura s-a oprit. Şandor, vizitiul, bătrîn şi gîrbov, a sărit de pe capră şi a început să bată spinările cailor cu palma. Rezemaţi în sape, oamenii stăteau în aşteptare.

— Io-te, mă, îi şi boieroaica cu veneticu'! — a observat careva.

— Se ţine mînzu' de iapă, nu ştii vorba aia?

Într-adevăr, venise şi stăpîna moşiei. Tolănită în pernele moi, domnişoara Aneta, micuţă şi cocoşată, cu faţa stafidită, stătea cu capu-i de cal afundat în gulerul fumuriu al unei haine de blană. Pe cap îşi pusese o căciuliţă tot de blană. Cu ochi de viezure, privea fără astîmpăr pe sub marginile ei, cercetînd hotarele moşiei, cerul, dealurile, pădurea.

Domnu' Savu, în scurta lui de piele şi cu cismele cu carîmbii strînşi în curele, a coborît repede, a ocolit trăsura şi a întins mîna boieroaicei s-o ajute să se dea jos.

— Nu, Savule, mulţumesc, rămîn aici! a vorbit ea cu glasul gros, dogit, din pricina tutunului. Du-te tu şi vezi ce se întîmplă acolo...

Administratorul şi-a bătut de cîteva ori cravaşa de pulpa piciorului, a vorbit ceva în şoaptă cu stăpînă-sa, după care, înalt, masiv, a pornit greoi către oameni. În drum, s-a plecat de cîteva ori, a smuls ţăruşii întîlniţi în cale şi i-a aruncat carencotro.

— Bună dimineaţa! a zis el mai de departe, dar oamenii nu i-au răspuns, ci au rămas tăcuţi, cu feţele încruntate, strînşi unul într-altul ca oile în faţa lupului. Să nu-l fi auzit oare? A mai făcut cîţiva paşi, apoi s-a oprit, a pus mîinile în şold şi şi-a rotit capul cu ceafa groasă, roşie, privind peste ţarină.

— Ce faceţi, mă, acilea? a întrebat el şi a pornit iară către ei să fie mai aproape. Aţi ieşit la munca cîmpului?

Oamenii stăteau în aceiaşi încremenire de mai înainte, fără să scoată o vorbă. Îl priveau pe administrator pe sub sprîncene, aspru, duşmănos.

— Hai, mă, nu spuneţi, ce faceţi acilea?

— Păi, dumneata nu vezi ce facem? s-a auzit un glas dintre rînduri. Io-te, ne împărţim pămîntul.

— Care pămînt? s-a arătat plin de mirare domnu' Savu.

— Cum care pămînt? Pămînul nostru pe care l-am muncit de-atîta amar de vreme!

Administratorul s-a ridicat pe vîrfurile cismelor şi a privit stăruitor peste capetele oamenilor. A zis înălţînd cravaşa:

— Care eşti, mă, ăla de glăsuişi asemenea vorbe? A? Ia ieşi la iveală să te văd şi eu.

Omul nu s-a arătat. S-a arătat în schimb tata. A lăsat lanţul în mîna vecinului Pantelici şi a venit cu pas apăsat, hotărît pînă în faţa domnului Savu.

— Ce vrei să afli dom'le administrator? a întrebat el şi l-a măsurat odată cu privirea de sus pînă jos pe vătaful moşiei.

Dar domnu' Savu nu s-a pierdut cu firea. A pus mîinile la spate, a înălţat bărbia şi, tăcut, l-a cîntărit şi el pe tata din priviri, nişte priviri viclene, duşmănoase, plină de ură.

— Hai, dom'le administrator, spune ce vrei să afli?

— Am întrebat: ce faceţi acilea?

— Şi noi am răspus: împărţim pămîntul moşiei.

— Cu ce drept? Cine va încuviinţat vouă fapta asta?

— Legea!

— Nu cunosc nici o lege!

— Ai s-o cunoşti dumneata, n-ai grijă.

Dinspre trăsură s-a auzit glasul boieroaicei, gros şi neliniştit:

— Ce-i, Savule? Ce vor oamenii?

Administratorul a înălţat mîna şi i-a făcut semn să stea fără grijă acolo că lămureşte el lucrurile. Apoi s-a întors iară către tata:

— Tu ai pornit oamenii, Vasile?

— Dreptatea i-a pornit! a răspuns tata rece, privindu-l pe administrator drept în ochi. Dreptatea şi cuţitul care le-a ajuns la os!

— Te-ai întors de pe front cu idei bolşevice, aşa-i? Şi ai venit să te faci stăpîn pe moşia domnişoarei? Tu, mă, ai prins a porunci în averea altuia? Spune, tu?

S-a învineţit la chip, a ridicat glasul şi s-a repezit la tata să-l apuce de pieptii cămăşii. Dar în acea clipă, tata s-a dat un pas înapoi şi l-a lovit pe administrator cu palma peste mînă.

— Să nu te-atingi de mine, veneticule, că-ţi scuipi boşogii acuma! Auzi, tu!

Dar domnu' Savu iară nu s-a pierdut cu firea. A mai înălţat o dată mîna, de astă-dată cu cravaşa. Cravaşa a şuierat ascuţit prin aer şi l-a pleznit pe tata peste obraz atît de tare încît a ţîşnit o vînă de sînge care a început să se prelingă către bărbie.

— Săriţi, mă! a dat tata ţipăt.

Oamenii au înălţat sapele. Unii s-au repezit la pietroaie. Alţii au început a zvîrli cu bulgări de pămînt. Şi cu toţii au pornit de-a valma către administrator.

— Să nu v-apropiaţi, că vă împuşc! a strigat el ameninţător. S-a scotocit repede prin buzunarele scurtei şi a scos un pistol mare, negru, cu butoi, pe care l-a întins către mulţime. — Vă împuşc! a mai zis el o dată, şi a început să meargă de-a îndărătelea. Uite, acu vă împuşc!

Pentru o clipă oamenii s-au oprit locului. Poate că le era teamă. Se priveau întrebător din ochi fără să ştie ce să facă. Dacă blestematul slobozea cîteva gloanţe? Era în stare. Părea un lup încolţit în desişul pădurii şi în disperare putea să făptuiască orice.

— Care e om de treabă să-şi ia gîndul de la pămînt şi să plece către sat! a mai cuvîntat domnu' Savu. Nu-i fac nimic.

Dar nimeni nu s-a clintit. Trupurile păreau trunchiurile unei păduri înfipte adînc în pămîntul acela. Şi seva pămîntului udat cu frunţile lor le dăduse o putere de nebiruit. Unde să plece? Să se întoarcă la viaţa de pînă atunci? Nu cunoşteau ei viaţa asta?... Porniseră pe-un drum. Apoi trebuiau să meargă pînă la capăt. Cu atît mai mult cu cît aflaseră că ieşise o lege care era de partea lor.

— Plecaţi sau ba?

— Pleacă tu, veneticule, a strigat tata. Tu să pleci! Pe el, mă!

Administratorul a slobozit două focuri în aer, pe deasupra oamenilor, ca să-i sperie. Rîndurile s-au clătinat pentru o clipă. Atît numai. Pentru că în clipa următoare ei şi-au recăpătat tăriile. Şi la îndemnul tatei au pornit vijelios ca un val al mării cuprinsă de furtună.

— Nu-l slăbiţi, fraţilor! Puşcă cu gloanţe ca să ne ia şi viaţa, 'mnezeii mamii lui de bandit. Grăbiţi să-l ajungem!

Savu fugea de-a îndărătelea, niţel aplecat, ferindu-şi capul de bulgării care-i zburau pe de-asupra. Se împiedeca, gata să cadă, dar îşi recăpăta echilibrul şi-o ţinea tot într-o goană către trăsură. Sclipea tăişul sapelor în aer. Fluturau pumnii ca o ameninţare de moarte. Oamenii năvăleau grămadă, gălăgioşi, strigînd şi răcnind, cu ochii măriţi de ură, de blestem şi răzbunare. În ochii bulbucaţi ai lui Savu se citea spaima, deznădejdea, moartea... Se apropiau. Se apropiau ca o apă căreia i s-a rupt zăgazul.

— Ia-l pe la spate, Vasile! Ocoleşte-l şi sări în grumazu-i!

În acea clipă, o detunătură a spart liniştea cîmpului. Apoi încă una. Şi încă una.

Tata s-a oprit din alergătură.

A plecat capul, s-a clătinat, a dus mîna la piept.

Apoi a zvîcnit înalt şi s-a prăbuşit ca un spic sub tăişul coasei.

— Vasile! a dat mama un ţipăt de moarte. Vasile, omul meu, ce făcuşi? Ce făcuşi, Vasile?

S-au apropiat oamenii, s-au strîns roată în jurul tatei, unii au încercat să-l ridice. El se zbătea în neştiinţă cu gura în ţărîna pămîntului pe care-l dorise atîta.

În acest timp, Savu, înfricoşat de cele făptuite, îşi urma alergarea, cu paşi mari, greoi, ca de urs.

— Să nu scape, fraţilor! a strigat ca o poruncă Nicu a lui Gaie. După el, să nu scape!

L-au prins, l-au culcat la pămînt şi au început să-l burduşească acoperindu-l cu trupurile lor. Se auzeau lovituri icnite, date cu sete. Se auzeau înjurături şi blesteme. Se auzea răcnetul domnului Savu, care ţipa sfîşietor de parcă l-ar fi aruncat în jăratec. Cînd şi cînd i se iveau în aer picioarele cu cizme roşii, care se bălăbăneau căutînd să lovească. După un timp le-a prins unul şi le-a legat strîns cu lanţul cu care măsuraseră pămîntul.

— Daţi mă, daţi-i să simtă!

— Care-ai ostenit, dă-te la o parte să dau eu!

— Toată viaţa dac-aş da şi tot nu m-aşi sătura!

Loveau cu pumnii, cu sapele, cu leucile carului, cu bulgări de pămînt. Loveau cu sufletele lor chinuite. Cu viaţa lor oropsită, amară, plină de suferinţi şi lipsuri. Şi dădeau cu nădejde că şarpele-n o să mai ridice niciodată capul să muşte, să-i înlănţuie, să le sugă sîngele.

În vremea aceasta, jos în drum, la văzul celor întîmplate, boieroaica ţipa la Şandor să se urce repede pe capră şi să dea bice cailor.

— Mişcă, afurisit bătrîn, mişcă! Of, dumnezeule, ce blestem pe capul meu! Ce blestem!

Dar într-o clipă, Dumitru al lui Pantelici a fost acolo şi-a pus mîna pe dîrlogi.

— Dă-te jos, cucoană! a poruncit el, atît de tare încît domnişoara Aneta şi-a retras speriată capul între blănuri. Dă-te jos, n-auzi?!

Stătea mai departe ghemuită, înfricoşată, privind cu teamă cînd la oamenii care se apropiau, cînd la vecinul nostru care pusese mîna pe bici.

— Apăi, dacă te-ai apucat să clocești aci în trăsură, stăi că te scol eu de pe ouă! zise vecinul şi încercă codiriştea în mîini. Făcu un pas, dar boieroaica se ridică, înălţînd mîna:

— O clipă domnule, o clipă! Uite, cobor...

— Aduceţi-l, măi, mai repede pe Vasile! strigă Dumitru al lui Pantelici privind-o pe boieroaică cum se depărtează în mersul ei cocoşat, de trăsură. Nene Şandor, se adresă el vizitiului, mergem la spital, la oraş. Dar ştii cum să mîni? Cum n-ai mînat în toată viaţa dumitale!

Purtîndu-l pe braţe, oamenii l-au adus pe tata şi l-au culcat pe pernele trăsurii. I-au scos flanela. Cămaşa era roşie de sînge. Faţa i se îngălbenise, iar buzele căpătaseră o culoare vineţie. Stătea cu ploapele lăsate şi răsufla greoi. Cînd şi cînd, cîte o şuviţă de sînge i se prelingea din colţul gurii şi mama o ştergea repede cu basmaua.

— Vasileee, Vasile! se tînguia ea, zmulgîndu-şi părul din cap. Ce ţi-a fost scris ţie, Vasile! Doamne, scapă-l! Scapă-l doamne, bucuria mea!

Eu plîngeam de nu mai ştiam de mine. Mă urcasem pe scara trăsurii şi-i ţineam tatei capul, sprijinindu-l să nu cadă de pe pernă.

— Tată! şopteam plin de disperare. Tată, mă vezi? Mă vezi, tătuţă? Sînt eu, Ştefan. Hai, scoală tătuţă şi zii că ţi-e bine...

Ion Grecea

EPISOD COSMIC

În ziua cînd se împlineau doisprezece ani de la plecarea în marea călătorie, comandantul Trun convocă sfatul astronavigatorilor. Ascultară toţi, într-o tăcere împietrită, comunicarea calculatorului principal al astronavei:

Rezerva de combustibil nuclear ajunsese aproape de punctul critic. Mai puteau înainta cîteva ceasuri cu viteza aceasta ridicolă — trei mii de kilometri pe secundă! — apoi... Apoi „Resta" trebuia să-şi întoarcă botul auriu spre constelaţia îndepărtatei Amixorpe şi să se ia din nou la întrecere cu razele de lumină. Altfel riscau să rămînă prizonierii acestui sistem neprimitor, cu planetele lui moarte, sau abia înfiorate de o pîlpîire vegetală.

Calculatorul vorbea şi în aer se iveau cifre şi scheme necruţătoare. Trun le privea fără să le vadă. Verificase el însuşi calculele, însufleţit de speranţa absurdă că maşinile greşiseră de astă dată...

Închise ochii, tulburi de-atîta veghere. Şi fluviul amintirii se revărsă iarăşi, aducînd pădurile purpurii ale Amixorpei şi oraşele ei de cristal — oraşele ei vibrînd sub văpaia sorilor violeţi...

Un gînd aspru risipi aceste imagini: Aveau să se întoarcă învinşi. Învinşi — cu toate descoperirile făcute pe drum şi întipărite în memoria mecanică a aparatelor. Căci nimic nu putea să înlocuiască scînteia inteligenţei, după care porniseră în bezna genunilor cosmice.

Crezuseră, la început, că razele acestui astru tînăr şi viguros treziseră pretutindeni, în jur, forfota vieţii. Îi întîmpinaseră însă geruri năprazнice şi contururi ascunse sub marama ucigătoare a norilor de amoniac.

Planeta a patra le dăduse, o clipă, iluzia izbînzii. Dar ierburile ei verzi-albastre se tîrau pe întinderi pustii, care nu mai îngăduiau altfel de viaţă — dacă o cunoscuseră vreodată.

Ocolind un roi de meteoriţi, „Resta" trecuse pe lîngă Arret. Analiza spectrală vădise că atmosfera acestei planete era prea bogată în oxigen.

Ultimele două perle ale şiragului heliocentric, li se arătaseră la fel de ostile. Iar acum...

Calculatorul principal sfîrşise. În sala cu uşi triunghiulare se încrucişară întrebări şi proteste. Dar frunţile se plecară una cîte una, copleşite de cifre şi scheme. Atunci se auzi glasul Priei:

— Prieteni...

Comandantul Trun şi astronavigatorii se întoarseră către ea, cu mirare. Sculptoriţei nu-i plăcea să-nşire cuvinte. Stătea de obicei într-un colţ, plămădind văzduhul cu micul ei modelator electronic.

— Prieteni! repetă ea şi ochii-i de aur se întunecară. Cît timp mai avem o nădejde, să nu ne întoarcem!...

— Nădejdea-i s-ajungem acasă — rosti calculatorul, cu amărăciune

— Şi dacă pe Arret e viaţă?... Şi dacă ne-aşteaptă acei pentru care ne-am jertfit anii tineri?

— Visuri! se auzi o voce din mulţime. Oxigenul le-ar arde plămînii, ca şi nouă!

— O, Cran, de ce vrei să torni Universul în tiparele noastre? ...Sînt lumi fără număr — şi fără număr sînt formele vieţii!...

Pria tăcu şi ridică modelatorul. Îndată se înfiripară arbori cu frunzişul de smarald şi flori stranii şi făpturi asemeni fiilor Amixorpei — şi parcă, totuşi, altfel.

— Zadarnic — suspină calculatorul. Popasul ne-ar cere prea mult combustibil: frînarea, pornirea..

Un fulger străbătu creierul lui Trun:

— Vom opri pe Anúl!

— Satelitul lui Arret?...

— Acolo ne va fi mai uşor să învingem atracţia... Şi dacă pe Arret stăpîneşte zborul înalt al gîndirii, va fi ajuns un semn şi pe Anúl!...

★

Un haos de piscuri, prăpăstii înguste, cratere... Piciorul se-nfundă în stratul de praf meteoric.. Tăcere. Pustiu şi tăcere.

Trun hotărăşte:

— Deajuns!

Pornesc în spre „Resta" în salturi prelungi, repetate. Costumele nu-i mai apasă, ca pe alte tărîmuri; braţele parcă li-s aripi. Dar gînduri de plumb le-nconvoaie grumajii. Mişcările lor sînt pripite, stîngace...

Pe bolta de smoală lucreşte planeta a treia — Arret, cu-ntinsele-i tărmuri scăldate de ape; Arret, fărîmă pustie-n vîltoarea oceanului cosmic...

Sub casca de gres, transparentă, pe obrajii lui Trun se preling picături de sudoare.

Sudoare sau lacrimi?

Pustiu.

Lacrimi.

Tăcere...

Sub paşii lui Trun se iveşte-o prăpastie îngustă. N-o vede şi cade. Nu cade: pluteşte. Iar jos îi ia ochii o piatră rotundă. Se-apleacă... E-o sferă-ncrustată cu semne adînci, lucitoare...

★

Antenele „Restei" captează mănunchiuri de unde — bătaia grăbită a pulsului lumii acesteia noi, către care se-ndreaptă. Pria s-a aşezat în faţa marelui modelator electronic al astronavei. Lîngă ea, sfera găsită pe Anúl. O priveşte şi sculptează departe, în spaţiu, un mesaj pentru Arret.

Terra primeşte mesajul pe imensa-i retină albastră. Şi terrienii şi-arată semnul ştiut pe-a treia planetă, semnul inteligenţei descătuşate: stema cu stea de rubin.

Ion Hobana

*) Fragment din romanul „Bogăţia unui sărac", în pregătire la E.S.P.L.A.

mențiuni critice • perpessicius despre

PE DONUL LINIȘTIT

Născut în 1905, în anul primei revoluții rusești, ce, cu crîncena ei ridicare de cortină, a prefațat, la distanță de 12 ani, Marea Revoluție din Octombrie care a pus fundamentele noului orînduiri sovietice, Mihail Alexandrovici Șolohov a crescut în pas cu evenimentele istorice, pe care tetralogia sa Pe Donul liniștit avea să le cînte într-unul din cele mai cuprinzătoare și mai desăvîrșite, sub raportul artistic, edificii epice. Primul război mondial din 1914, cu alternările lui de înfrîngeri și victorii pe deoparte, ca și răsturnarea capiștei țariste, pe de alta, dimpreună cu numeroasele focare, ale războiului civil, atîtate în tot attea locuri de reacționarii dinlăuntru și din afară și stinse rînd pe rînd, cu prețul atîtor jertfe pînă la răpunerea definitivă din 1922, cînd Puterea Sovietică se instaurează definitiv în regiunea Donului, — au lăsat, de bună seamă, urme adînci în sufletul copilului și adolescentului. Fiu al unui salahor, originar din gubernia Riazan, statornicit pe țărmurile Donului, dar care în calitatea lui de „venetic" era lipsit de dreptul unui lot de pămînt propriu, Mihail Șolohov a cunoscut de timpuriu și din propria sa experiență, atît zgîrcitele satisfacții ale obîrșiei sale cît și binefacerile exuberante și prin excelență poetice, cu care stepa și Donul legendar au favorizat atîtea vocații scriitoricești. Din toate firele acestea oarecum exterioare, și nu mai puțin, firești, și din ceea ce „ursitoarele" avuseseră de grijă să sădească în sufletul său, s-a ales acel caer de aur, cu asupra de măsură generos, din care Mihail Șolohov, a tors, ca-ntr-o nouă și senzațională legendă, lungul și inepuizabilul fluviu al romanului său.

Consensul unanim al criticei de pretutindeni a văzut în Pe Donul liniștit o operă de proporții tolstoiene, un alt și tot atît de dens Război și pace. Și adevărul este că romanul lui Șolohov poate suporta această apropiere, nu numai pentru că la fel cu Tolstoi, oglindește, după un veac și ceva, evenimente istorice grandioase, dar, mai ales, pentru că le ilustrează cu ajutorul unei fabulații tot pe atîta de arborescentă și pentru că timbrul de autenticitate umană de care vibrează acest univers epic este de aproape înrudit cu acela al romanului lui Tolstoi. Că exemplul clasicilor, ce l-au precedat, și Pușkin, și Gogol, și Tolstoi, nu este străin de desăvîrșirea unei construcții atît de complexe ca Pe Donul liniștit, iată ce este neîndoios. „Totul îmi era la îndemînă, și materialul și natura", spune Șolohov într-unul din acele crîmpee de confesiune biografică, ce atît de mult animă atmosfera vieții literare, pe care le-am dorit întotdeauna și la noi, referindu-se la izvoarele romanului său și, de bună seamă, că lucrul nu poate fi tăgăduit, cîtă vreme el subînțelege comunitatea pe care autorul a durat-o între dînsul și substanța, oameni și lucruri, din care și-a extras romanul. „N-a avut nevoie să imagineze. N-are nevoie nici să cerceteze arhivele, să purceadă la anchete etnografice și sociale, să compulseze colecții de folklor. Destul să vadă, să audă și să pătrundă" scrie Cezar Petrescu în prea frumosul studiu introductiv, cu care însoțește excelenta sa tălmăcire a romanului și întîmplarea face că realitatea stă tocmai dimpotrivă. Căci deși operă de inspirație, în sensul că ceea ce face și farmecul și durata și originalitatea acestui roman vine din identitatea continuă a autorului cu mediul ce zugrăvește, de unde și fiorul acela unic și inefabil, pe care-l comunică cetitorului indiferent ce peisagiu, indiferent ce gest de viață rustică, indiferent ce scenă și ce dialog de o captivantă naturalețe, Pe Donul liniștit nu este, totuși, mai puțin și opera de trudnică elaborare, pe care Mihail Șolohov a realizat-o la capătul a cincisprezece ani de continuu travaliu. Mărturii ale autorului însuși, înregistrate în studii și monografii critice stabilesc cu precizie modul în care Șolohov și-a selectat materialele, cît element fictiv și cît concret intră în cutare sau cutare personagiu, cît de susținute au fost anchetele sale pe teren, în regiunea Donului, cît de laborioase cercetările sale de arhivă în domeniul literaturii militare, cît de mult s-a tînguit de lipsa publicațiilor referitoare la războiul civil și cum, într-adevăr, și romanul însuși stă mărturie, culegeri de folklor au fost compulsate, desigur nu toate, dovadă că Dzerjinski reproșează autorului nostru că nu a folosit întreg folklorul cazacilor. Și pentru a ne limita la cei doi eroi de seamă, cu care se deschide și se închee romanul, ce stau ca două columne ale aceluiași arc de triumf, prin care se intră în această cetate dolentă și din care se iese, am numit pe Grigore Melehov și pe Axinia, iată cîteva rînduri desprinse din declarațiile autorului, împărtășite în 1937, Izvestiei : „Modelul lui Grigore Melehov a existat într-adevăr ; un cazac ca el a trăit pe Don... subliniez însă (și afirmația se cuvine meditată) că nu am folosit decît biografia lui militară, adică din perioada războiului cu Germania și a războiului civil". Iar despre Axinia, ce făcuse obiectul unei povestiri anterioare Bigama : „Nu trebuia să recurg într-o măsură prea mare la fantezie... O situație literalmente identică cu cea a Axiniei nu am întîlnit în viață. Dar, în general, satele cazăcești abundă în asemenea întîmplări". Cît despre sugestiile și lecțiile pe care Mihail Șolohov le va fi datorînd înaintașilor săi literari, următoarele cuvinte mi se par cu osebire prețioase : „Pe mine mă influențează toți scriitorii buni. Fiecare este bun în felul său. Să-l luăm, bunăoară, pe Cehov. S-ar părea că între mine și Cehov nu există nimic comun. Totuși și Cehov mă influențează. Și ceeace-i prost și pentru mine și pentru mulți alții, e faptul că ne influențează prea puțin"... (Iar ultima frază e, netăgăduit, de o rară subtilitate). În această chestiune, a izvoarelor și a înrîuririlor, avea dreptate, dacă nu mă-nșel, Emerson, cînd spunea că fiece navă ce acostează la țărmurile Americii, datorează cît de puțin din harta ei de navigație și lui Columb. Și totuși, așa cum romanele lui Stendhal, chiar cînd sînt generate de un fapt divers, sînt cu totul altceva, așa cum enorma documentație politică din Éducation sentimentale a lui Flaubert sau socială și economică din romanele lui Zola nu alterează caracterul epic, autonom, al ficțiunilor, așa cum poemul didactic, al Georgicelor, cu toată aparatura lui științifică, nu umbrește cîtuși de puțin marele efluviu liric propriu lui Virgiliu, și așa cum Racine, cu toate subiectele împrumutate tragicilor greci și romani, rămîne unul din cei mai originali poeți dramatici, la fel și Mihail Șolohov, indiferent de documentația folosită sau de modelele literare urmate, și între ele exemplul lui Tolstoi, printre cele dintîi, rămîne unul din cei mari mari romancieri ai zilelor noastre și romanul Pe Donul liniștit una din capodoperele literaturii universale.

Două sînt aspectele, ce fac din Pe Donul liniștit o operă capitală, nu numai a literaturii sovietice, dar chiar a celei universale. În primul rînd, e vorba de aspectul istoric, acela care fixează în rama nepieritoare a operei de artă, o epocă din cele hotărîtoare în viața unui popor. Partizanatul a fost una din caracteristicele de totdeauna ale războiului național, în Rusia, și Tolstoi a intuit just cînd a imortalizat, în Război și pace, geniul militar al lui Kutuzov, care a condus din umbră partizanatul, ce avea să dea lovitura de grație marelui dezastru napoleonian de după incendiul Moscovei. Ce a însemnat 1812 pentru generațiile ce abia atunci vedeau lumina zilei, de nicăieri nu răsare mai sugestiv ca din Memoriile lui Herzen. Pe Donul liniștit reconstituie istoria poporului rus dintre 1912 și 1922, punînd cu osebire accentul pe evenimentele militare și sociale, petrecute între confinîile regiunii Donului. Desigur, teoreticienii științei militare nu vor pregeta să expună cu lux de amănunte cutare campanie sau cutare bătălie celebră din lunga și agitata istorie a războaielor. „Gurko, lîngă el cade trei obuze" scanda, cu decenii în urmă, dascălul nostru de tactică, colonelul M., la cursul ce profesa pentru teteriștii școalei militare din Dealul Spirei, în timp ce maiorul Brăescu, ce nu-și pierduse încă brațul și nu se dovedise umoristul ce avea să devină, supraveghea liniștea diviziei și dacă acordurile gramaticale pătimeau, topica în schimb și detaliul sugestiv nu lăsau nimic de dorit. Însă bătălia dela Borodino, aceea dela Waterloo sau, pentru noi, aceea dela Călugăreni vor iradia deapururi, ca glorioase stindarde de purpură, din paginile evocatoare ale lui Tolstoi, Victor Hugo și Bălcescu. La fel și cu războiul civil din Rusia. Poate că arhivele, ce-i vor fi slujit la documentare, să fie cu mult mai precise, însă felul cum armatele țarului încep să se destrame și chipul în care se desfășoară luptele dintre armatele roșii și cele albe, ale lui Kornilov, Denikin sau Wrangel, și mai ales, modul în care lupta de clasă a proletariatului se confundă cu însuși idealul militar al eliberării Patriei, cu greu ar putea fi mai plastic urmărite și realizate, de cum o face Mihail Șolohov în Pe Donul liniștit. Incertitudinile în care se sbate căzăcimea, zigzagul sufletesc ce foarfecă mintea și inima lui Grigore Melehov, slujind cînd unei tabere cînd alteia, dar care nu-i eclipsează spiritul de omenie și noblețea de caracter, cu care protestează împotriva justițiilor și jafurilor sau ia apărarea prizonierilor, expuși execuțiilor sălbatece, realizează o imagine cu mult mai veridică, a războiului civil, pentrucă o întrupează în oameni, ce simt și suferă, conștient sau din instinct, însă cu egală intensitate. Scena în care Grigore Melehov pleacă de pe front, gonindu-și pînă la extenuare (dar ajunge prea tîrziu) calul ca să fie în Tatarski înainte ca Ivan Alexeevici Kotlearov (dar nu și Miṣka Koșevoi, ucigașul, totuși, al fratelui său Petre, abătut în altă parte) să cadă sub gloanțele Dariei și dezgustul cu care izbește cu piciorul în trupul impudic adormit al cumnatei sale, îmbătată de sîngele vărsat și zăcînd pe paie, în grajdul cailor, e una dintre cele mai tulburătoare. Așa, după cum, curajul cu care înfruntă pe generalul alb Fitzhelaurov (IV, 86, sqq.), care insultă armatele răsculaților și pe care-l dezarmează cu replicele lui tăioase („Dar, dacă, dumneavoastră, Excelență, veți încerca să mă atingeți măcar cu un deget, să știți că vă tai pe loc!"), înflăcără și încîntă deopotrivă, pentru demna ținută a cazacului viteaz, deoarece completează în chipul cel mai expresiv admirabilul portret al lui Grigore Melehov. Acestea sub raportul militar, iar sub raportul social, modul în care Mihail Șolohov rezolvă dificilul proces, al nivelării treptelor în sînul căzăcimii de la Don, pe cît e de ingenios e tot pe atîta și de convingător. Scriind, în 1917, despre Regiunea Oastei Donului, unde se petrec cele mai multe din aventurile acestui mare roman, Lenin vorbea ca de un ținut căzăcesc rupt de democrația generală din Rusia, ca de o regiune patriarhală, ca de unul din „ținuturile periferice ale Rusiei... care păstrează foarte multe trăsături medievale în viața locuitorilor, în gospodăria, în moravurile lor" și adevărul istoric confirmă întru totul spiritul acesta de castă militară, pe care țarismul l-a favorizat în decursul a trei sute de ani. Or, această situație tricentenară suferă o radicală prefacere în anul 1918. „În aprilie 1918, în ținutul Donului, se căscase între frați o adîncă prăpastie" sînt primele cuvinte cu care începe cel de al treilea tom (respectiv partea a VI-a), iar în prefața ediției engleze din 1931, Mihail Șolohov declara că prin exemplul soartei Cazacilor de la Don, el „s-a străduit să arate uriașele transformări din viața și psihologia oamenilor în urma războiului și a revoluției". Ceeace, evident, ar putea fi demonstrat, cu textul în față, dacă și timpul și spațiul ar îngădui.

Pe Donul liniștit este, și aceasta trebuie repetat neîntrerupt, una din marile epopei moderne, despre care nu s-ar putea vorbi cuviincios decît în ample și stăruitoare analize. Atît de vastă e aria întîmplărilor, atît de fără de număr protagoniștii, atît de vii, pitorești, eroici sau bicisnice personagiile, atît de răscolitoare și emoționante patimele și sentimentele, atît de cuceritoare poezia naturei și atît de magistrală artă cu care scriitorul pătrunde în tainele inimii și ale stepei și le îmbracă în cele mai aurite podoabe. Privesc cu dezădejde la vrafuri de referințe, pe tomuri și specii : caractere de o atît de variată natură, eroice sau bestiale, scene tari sau lacrimale, patetice sau de humor, ca-n bunele tradiții gogoliene, imagini izolate, apte să genereze, ca dintr-o scîntee de copită, atîtea lumi de basm și multe, foarte multe antologice pagini, descriptive, ca tot atîtea crîmpee de pastorală beethoveniană, pe care le-am sistematizat cu grijă, și cu care speram să pot da o imagină cît de aproximativă despre măreția și măestria acestui roman și înțeleg că-n pragul renunțărilor nu-mi rămîne decît să limitez totul în această cronică, oricum omagială, la numai două pilde : cuplul Grigore Melehov-Axinia și unul din poemele stepei. Este, în destinul ce leagă pe cazacul acesta vijelios, în vinele căruia curge și sînge circazian, de femeia aceasta frumoasă, pătimașă, inconstantă la prima vedere, însă numai Evă supusă ispitelor, atîta dramatism încît cuplul Axinia-Grigore se înscrie printre marile cupluri erotice ale literaturii universale. „Uite, cum sînt eu... m-ai fluerat ca pe un ciine și am alergat după tine. Iubirea și tu, m-ați făcut așa, Grișenka" îi șoptește, umilă și înfiorată, Axinia în ajunul marei pribegiri, cu care se închee romanul și care avea să o îngroape în umbra stejarilor, pe drumul Kubanului și cuvintele acestea sună ca un prohod. Cu aceasta, calvarul lui Grigore Melehov ia sfîrșit. Un calvar dureros, dar suportat cu eroism și care singur explică atașamentul cetitorilor, cînd cereau lui Mihail Șolohov să nu cumva să-i curme viața eroului lor preferat. Cît despre poemele naturii și despre gama variatelor evocări descriptive, greutatea stă numai în alegere. Pentru o literatură ca a noastră, în care poezia naturii, de la Odobescu la Sadoveanu a cunoscut atîtia virtuoși ai stilului și dintr-o literatură, ca aceea rusă, care a închinat miragiilor stepei, de la Turgheniev, Gogol și Korolenko pînă la Mihail Șolohov, atîtea pagini memorabile, un imn ca cel ce urmează (III, 58—59) e mai mult decît un poem, e o adevărată apoteoză :

„Pănușița crescu înaltă, îmbrăcînd verste întregi de stepă în argint unduitor. Vîntul o apleca la pămînt, o culca, o frămînta și o răscolea, gonind valuri de argint cenușiu, cînd spre miazăzi, cînd spre apus. Acolo unde trecea șuvoirea lui năvalnică, pănușița se apleca smerit și o potecă întunecată rămînea mult timp în mijlocul covorului de iarbă căruntă.

Feluritele ierburi se ofiliră ; numai pelinul îmbrăca dealurile, — trist, ars de soare. Nopțile scurte treceau în sbor ; nenumărate stele sclipeau pe cerul de cărbune. Soarele căzăcesc, luna, își revărsa cu sgîrcenie lumina bălaie, arătîndu-și partea stîrbită și întunecată. Pe toată întinderea ei, Calea Laptelui se împletea cu alte căi înstelate. Aerul era greu și iute; vîntul uscat mirosea a pelin și pămîntul sătul de aceeași amărăciune biruitoare de pelin, visa o adiere de răcoare. Mîndrele drumuri înstelate, necălcate de nici o copită, se întindeau pe bolta înaltă ; sămînța aurie de stele pierea fără să încolțească în cerul uscat, negru ca cernoziomul; luna apărea ca un lac sărat de stepă, iar jos, pe pămînt, totul era uscat, acoperit de iarba moartă, plină de bătaia necontenită, argintie a pitpalacilor și de pîrîitul metalic al cosașilor.

. . . . . .

Stepa mea iubită ! Vîntul amărui care se oprește în ccamele iepelor și armăsarilor din herghelii... botul uscat al calului este sărat de vînt și calul, adulmecînd mirosul amărui-sărat, mestecă cu buzele mătăsoase și simte pe ele un gust de vînt și de soare. Stepa dragă de sub cerul Donului, atît de aproape de pămînt ! Ripile șerpuitoare, văile uscate, nemărginita întindere a pănușiței, o urmă adîncă de copită de cal, ca un cuib străbătut de iarbă și movilele ce stau în tăcerea cuminte, străjuind gloria căzăcească, ascunsă în pămînt. Mă închin pînă la pămînt în fața ta și, ca un fiu, sărut pieptul tău, o ! stepă a Donului, stropită de atîta sînge căzăcesc ce nu se preface nici cînd în rugină !"

cronica literară

SUB SEMNUL REVOLUȚIEI

— M. Sadoveanu, Opere vol. XVII —

de I. D. Bălan

S-a spus uneori că viața unui mare scriitor este cel mai bun comentariu al operelor sale, însăși explicația talentului său. Și dacă un număr infim de creatori talentați și-au închis existența între zidurile strîmte ale unui cabinet de lucru, făcînd din propria viață un ineficace comentariu al operei, atunci cei cărora li se potrivește observația de mai sus sînt scriitorii cetățeni, artiștii însetați de cunoașterea nemijlocită a vieții, temperamentele active, cucerite de farmecul drumurilor în timp și în spațiu, interesate pînă la dăruire de soarta celor mulți și muncitori, aplecate, cu ochi atent de cronicar, asupra frămîntărilor sociale și politice ale poporului. In sensul cel mai bun al cuvîntului, Mihail Sadoveanu este un astfel de scriitor, cronicarul poet al întregii noastre geografii și istorii. El a înviat din pulbere și umbră chipurile unor oameni din vremuri de demult și de bejenie, el a chemat în paginile cărților sale murmurul apelor noastre dintre Dunăre și Valea Frumoasei, freamătul codrilor, ciripitul păsărilor, vorba din cronici și ceasloave, graiul din basm și din baladă, durerile înăbușite alături de nădejdiile într-o lume mai bună ale unor oameni cu a căror existență dureroasă și curată în măreția ei plină de simplitate s-a simțit întotdeauna solidar. Dar, Sadoveanu a avut fericirea de a trăi anii celei mai rodnice maturități în vremea regimului democrat popular, pentru consolidarea căruia a luptat neostenit, ca om de stat și artist-cetățean, vestind poporului lumina răsăritului, durînd un monument trainic omului de azi deșteptat la o nouă viață. In anii aceștia de profunde prefaceri cînd *„vechea țară a mizeriei muncitorimii, a bolilor sociale, a mortalității infantile, a analfabetismului a fost și nu mai este"* (*La cumpăna veacului*, Scînteia, nr. 1927, 30 decembrie 1950), creația sa retipărită în impresionantul șir de *Opere*, ajunse la al XVII-lea volum, universul său artistic, populat cu eroi specific sadovenieni, se împlinește cu semnificații noi, capătă sensuri mai adînci și mai luminoase. Metoda de creație a realismului socialist a contribuit la ridicarea operei sadoveniene pe o treaptă ideologică nouă, ceea ce nu înseamnă, însă, o detașare violentă de mesajul operei sale de dinainte de Eliberare. Totul a fost o firească împlinire în lumina unei ideologii noi, a consecventului său umanism și patriotism.

Referitor la raportul dintre cultura progresistă de dinainte de 23 August 1944 și arta nouă realist-socialistă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea, adresîndu-se intelectualilor, la doi ani după Eliberare, în toamna lui 1946 : *„Concepția democratică și muncitorească asupra vieții nu este cîtuși de puțin o brutală ruptură de tot ceea ce a fost valabil în viața și cultura trecutului. Concepția democratică este tocmai o punte între ceea ce istorice ște a fost valabil și ceea ce va fi valabil mîine"*.

Legat prin rădăcini adînci cu viața de veacuri a poporului, Mihail Sadoveanu a înțeles printre primii intelectuali din vechea generație sensul acestor cuvinte și, înrolat în rîndurile luptătorilor pentru pacea și fericirea omenirii, a contribuit cu scrisul său la actele revoluționare, la evenimentele de importanță istorică prin care a trecut poporul nostru, sub conducerea Partidului, în ultimii cincisprezece ani, cu ajutorul frățesc al celorlalte popoare socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică. Scriitorul a cărui operă profund națională are atîtea afinități cu marii realiști ruși Turgheniev și Gogol, care încă de la debut își exprima admirația pentru Tolstoi, care în lucrarea sa *Strada Lăpușneanu* a făcut loc unor ecouri ale Marei Revoluții Socialiste din Octombrie, a fost unul dintre cei mai strălucițI propagatori ai prieteniei româno-sovietice. De aceea, acum la a patruzeci și doua sărbătorire a Revoluției, purtăm încă în suflet sfaturile și îndemnurile acestui mare umanist.

Prin scrierile cuprinse în al XVII-lea volum al *Operelor*, cititorul romîn se întîlnea, încă prin anii 1946—1947, cu o lume nouă, cu un om nou sovietic, călăuzit de o morală comunistă, însuflețit de idealurile construirii socialismului, peste a căror imagine luminoasă propaganda fascistă întinsese petele murdare ale calomniei. Cititorul romîn descoperea Kremlinul, acel splendid *„rezumat al istoriei Rusiei, etapre cîmpul de experiențe a lui Tițîn, despre Taras Sevcenko și Ilya Ehrenburg. Insemnările lui Sadoveanu despre viața din marea țară a socialismului nu erau însemnări reci de călător distrat, nici simple expresii ale unei uimiri ciudate. Ele constituiau o fermă luare de poziție, o atitudine înaintată, intransigentă față de lumea veche și un salut călduros adresat lumii noi, pentru realizarea căreia *„oamenii sovietici au luptat și s-au jertfit morții, au muncit și continuă să muncească fără întrerupere"*.

Animat de un patriotism puternic, scriitorul nostru e profund emoționat de realizările oamenilor sovietici, de cuceririle lor, de elanul colectiv în munca de refacere a patriei, — într-o vreme cînd la noi, prin 1945—1946, resturile unei burghezii intrate în putrefacție își plimbau încă burțile sătule pe Calea Victoriei și se împotriveau cu înverșunare mersului înainte al clasei muncitoare.

Exprimînd propria lui indignare și amărăciune, Sadoveanu notează totodată și atitudinea, față de asemenea paraziți, a unui om cu o morală comunistă, care nu mai poate concepe trîndăvia și lenea : *„Pentru asemenea oștean al muncii, aspectul Căii Victoriei la ora 11 ar fi imoboieresc, Emigranții la Brazilia* și multe alte pagini de un zguduitor realism, Mihail Sadoveanu reia în *Mitrea Cocor*, de pe pozițiile ideologiei marxist-leniniste, o preocupare statornică în creația sa : problema țărănimii, înfățișînd-o după metoda de creație a realismului socialist. Intr-un anume sens, povestea lui Mitrea Cocor este însăși povestea țărănimii noastre muncitoare. El simbolizează procesul trezirii conștiinței revoluționare la cei umiliți și obidiți veacuri de-a rîndul în umbra satelor și sleiți de exploatarea barbară a moșierilor și chiaburilor. In focul luptelor de clasă, sub conducerea proletariatului și sub influența exemplului Uniunii Sovietice, *„Mitrea vede, înțelege și învață"* și cînd se întoarce în țară ca *„tovarăș"*, se așează și *„face rînduială la Dropii"*. Se răfuiește cu fratele său, chiaburul Ghiță Lungu și cu boierul Cristea — Trei Nasuri și împarte pămînt țăranilor, întrezărind însă de pe acum calea spre viitor a țărănimii noastre. Căci *„luarea în stăpînire a pustiei de la Dropii era numai un început. Mitrea Cocor avea însă în el întregi simțămintele pe care le încercase la gospodăria numită „Ilicia Pamiati", în satul Tarasovka, pe cînd se afla prizonier și ucenic în Uniune. Aici, la Malu, ca pretutindeni în țară, se găsesc încă în ființă alcătuirile trecutului. Privelișteа satelor și a cîmpiei e ca acum o sută de ani ; oamenii sînt legați de plugul străvechi, de bucățile de pămînt mărginite cu răzoare, de practicile strămoșilor, închiși fiecare în sărăcia lui, despărțit fiecare de semenul său, dar părtaș cu toți semenii săi la robia ce-i încleștează încă"* (364).

Mitrea Cocor, ca un reprezentant al vremurilor noi, revoluționare, înțelege că în asemenea condiții *„oamenii de la Malu se ofilesc în umbra trecutului"*, și pe cînd ținea în brațe copilul său și-al Anastasiei, prin minte îi fulgeră imaginea vieții fericite a acestor oameni, după ce se va îndeplini revoluția : *„Asupra acestora trebuie îndeplinită revoluția. Alcătuirea veche să fie în întregime răsturnată. Statul socialist nu va întîrzia să pună la îndemîna foștilor robi toate puterile științei, așa încît unde au fost cîndva noroaie și cocioabe, să apară șosele și case luminate electric ; unde bîntuia seceta, să vie pe canaluri bucuria apei ; unde se trudea silnic omul, mașinile să-i ușureze munca. Desfacerea de trecut, ieșirea într-un veac nou al lumii"*.

E ceea ce, în acești cincisprezece ani de viață liberă, țărănimea noastră a realizat, de fapt, sub conducerea partidului clasei muncitoare. Mitrea Cocor și milioane ca el au trecut pe drumul agriculturii socialiste, înfăptuind un vis milenar al truditorilor pămîntului. La această operă măreață, scrisul și activitatea maestrului Mihail Sadoveanu și-au adus din plin contribuția.

Exemplul muncii sale cetățenești este cel mai bun comentar al operei sale, căreia i se potrivesc de minune vorbele scriitorului din articolul *Lauda cărții* : *„Sînt cărți și cărți. Unele sînt destinate pieirii chiar dintru început, căci nu s lumină din lumina umanității. Altele au destinul să supraviețuiască atît cît va mai fi om trăitor sub soare : în acestea se cuprind aspirațiile și idealurile generațiilor ; acestea sînt moștenirea noastră cea mai bună și neprețuită, în care găsim aliment sufletului nostru ; prin ele am putut dura într-o lume rău întocmită, am putut suporta nefericirile, nădăjduind ; putem da rezistențelor și luptelor noastre scop ; prin ele ne simțim ai unei mari familii, care în toate veacurile și la toate popoarele a luptat pentru dreptate și pentru o soartă mai bună a celor oropsiți și năpăstuiți"*.

Ei au luptat pentru patrie

E. VUCETICI: *„Pînă la ultima picătură de sînge"*

FRAGMENT*)

MIHAIL ȘOLOHOV

Pe înălțime, pămîntul înțelenit, dogorît de soare, era tare ca fierul. Cazmaua intra cu greu, doar de-o șchioapă, rupînd parcă bucăți mici, sfărîmicioase și lăsînd pe locul unde se înfigea o urmă lucioasă, lustruită.

Ostașii săpau cu grabă, înfrigurați. Cu cîteva clipe mai înainte trecuse în zbor un avion nemțesc de recunoaștere. El se rotise deasupra înălțimii, fără a încerca să coboare mai jos, trăsese vreo două rafale de mitralieră și o luase spre răsărit. „Curînd o să ne calce mosafirii" — se auzi printre soldați.

Nicolai săpase o groapă ce-i venea pînă la genunchi. Își îndreptă spinarea ca să mai răsufle. In apropiere săpa Zveaghințev. Cămașa cachie se umezise pe spate, căpătînd o culoare închisă, iar pe față îi șiruiau broboane de sudoare.

— Asta nu-i pămînt, ci o adevărată pacoste pentru oameni! — aruncă el, trecîndu-și mîneca peste obrazul congestionat și răsuflînd din greu.

— Aici e nevoie de dinamită, nu de cazma. Bine că cel puțin neamțu' ne lasă în pace, că de, în bătaia focului chiar de te arunci jos, în asemenea pămînt nu te prea poți îngropa numaidecît.

Nicolai ascultă atent cîteva clipe bubuitul de tunuri ce se mistuia în depărtări, se odihni puțin apoi puse din nou mîna pe cazma.

Praful înecăcios îi intra în ochi, în nări, inima îi zvîcnea dureros, răsufla din greu. Săpase un șanț adînc pînă la brîu, cînd simți că fără a-și îngădui un răgaz, nu va fi în stare să arunce afară pămîntul săpat și, scuipînd cu scîrbă nisipul ce-i scîrțîia în dinți, se săltă pe marginea șanțului.

— Ei, ce zici? spornică treabă? — îl întrebă Zveaghințev.

— Cam așa.

— Ascultă Micola, războiul e război! Dar cînd te gîndești cît pămînt trebuie să răstorni cu cazmaua asta, te apucă groaza! Socot că pe front, numai eu am răscolit din el, cît un tractor într-o primăvară. In nici un fel de zile muncă nu poți cuprinde treaba asta a noastră!

— Ia mai terminați cu vorba! — le strigă aspru locotenentul Goloșcicov, și Zveaghințev, cu o iuteală ce nu-i era proprie, se afundă în șanț.

Cam pe la ora trei după prînz, tranșeele aveau adîncimea cît statul de om. Nicolai culese un braț de pelin cenușiu și mărunt, cu ajutorul căruia își mască cu grijă celula lui din tranșee, așeză, în nișa săpată în peretele din față, grenadele și discurile, iar jos, așeză rănița desfăcută, unde, alături de puținele lucruri din gospodăria modestă, ostășească, erau risipite cartușele și numai după aceea se uită atent în jurul său.

In partea ei dinspre apus, înălțimea avea un povîrniș, care se lăsa domol spre o vîlcea, acoperită cu stejăriș rar. Ici și colo pe el înverzeau tufe de măcieș și de păducel. Două rîpi adînci de pe ambele laturi ale înălțimii dădeau în vîlcea și Nicolai se răzgîndi ușurat că dinspre flancuri, tancurile n-aveau cum să treacă.

Arșița încă nu se domolise. Soarele continua să dogorească nemilos pămîntul. Mirosul amărui de pelin trezea tristeți nebănuite. Cu spatele rezemat de peretele șanțului, Nicolai privea obosit la stepa cenușie, arsă, acoperită aproape peste tot cu mușuroaie vechi, ridicate de cîrtițe, la un vultan de stepă, albicios, care luneca ușor deasupra spicelor argintii de colilie. Prin golurile lăsate de smocurile de pelin, se zărea albastrul dens și nesfîrșit al cerului, iar pe o înălțime îndepărtată, abia punctate, apăreau, ca într-o ceață fumurie, contururile unor limbi de pădure, ce de aici păreau azurii, plutind parcă în văzduh.

Pe Nicolai îl chinuia setea; el însă sorbi din bidon doar o înghițitură, știind din experiență cît de prețioasă e fiecare picătură de apă în toiul luptei. Se uită la ceas. Era patru fără un sfert. Intr-o așteptare încordată se mai scurse o jumătate de oră. Nicolai terminase aproape cea de-a doua țigară, fumată cu nesaț, cînd se auzi uruitul îndepărtat al motoarelor. Uruitul creștea, se lărgea, răsunînd tot mai deslușit, tot mai amenințător, ca un tunet ce se rostogolea, planînd jos, deasupra pămîntului. Pe drumul de țară ce șerpuia capricios de-a lungul vîlcelei, se ridica praful ca o trenă lungă, cenușie. Veneau tancurile. Nicolai le numără. Erau paisprezece. Dispărură apoi în vîlcea, împrăștiindu-se, ocupînd fiecare poziția lui de atac. Uruitul motoarelor continua. Acum pe drum trecea în grabă infanteria motorizată. La urmă se tîrî, dispărînd după un povîrniș, un tanc-cisternă blindat, teșit.

Iată că sosiseră și acele cîteva clipe scurte ce preced luptei, cînd inimile zvîcnesc mai tare, mai apăsat, și cînd fiecare ostaș, indiferent de numărul tovarășilor din jur, simte pentru un moment tăișul rece ca de ghiață al singurătății și o tristețe amarnică ce-i copleșește inima. Nicolai încercase acest sentiment și cunoștea izvoarele ce-l alimentau; odată, cînd prinsese a vorbi despre aceasta cu Lopahin, acesta, cu seriozitatea lui obișnuită — i-a spus: „De luptat luptăm împreună, frățioare, dar de murit o să murim fiecare în parte și fiecare își are moartea lui proprie, așa, de pildă, cum e rănița cu inițialele scrise pe ea cu creionul chimic... De altfel, să știi Kolea, că întîlnirea cu moartea e un lucru serios. Are loc întîlnirea ori ba, inima tot îți zvîcnește de parcă ai fi amorezat — și chiar dacă sînt martori în jur, totuși te simți așa, de parcă în toată lumea asta nu sînteți decît voi — tu și ea... Fiecare om e o ființă — ce vrei?".

Nicolai știa că de îndată ce va începe lupta, acestui sentiment îi vor lua loc altele: fulgerătoare, abia întrezărite de conștiință și poate nu totdeauna controlate de rațiune... Scăpînd un oftat nervos, începu să se uite atent la marginea verde ce despărțea vîlceaua de povîrnișul înălțimii. Acolo, în spatele acestei fîșii verzi, motoarele continuau să uruie molcom, în surdină. Din cauza încordării, ochii începură să-i lăcrimeze și corpul lui masiv, asupra căruia își pierduse în parte controlul, începu să facă zeci de mișcări inutile: fără să știe de ce, mîinile începură să pipăie discurile așezate în nișă, de parcă aceste discuri goale și încinse de soare ar fi putut să dispară undeva, apoi își potrivi cutele cămășii de uniformă și fără a-și deslipi privirea de pe vîlcea, mișcă mitraliera. Iar cînd de pe parapetul tranșeii căzură cîțiva bulgări de pămînt, îi dibui cu piciorul și-i strivi cu vîrful cizmei: dădu puțin la o parte smocurile de pelin, deși vizibilitatea era destul de bună și-și scuturâ umerii. Toate aceste gesturi erau involuntare; Nicolai nici nu-și dădea seama de ele. Absorbit în întregime de ceea ce vedea, el se uita țintă spre apus și nici nu răspunse la chemarea scurtă a lui Zveaghințev.

In vîlcea prinseră să urle motoarele. Apărură tancurile. In urmă, fără a se apleca măcar, pășea infanteria.

„Cît de nerușinați sînt blestemații! Pășesc ca la paradă!.. Nu-i nimic, o să vă facem o primire pe cinste! Păcat că ne lipsește artileria, că altfel am fi întîmpinat parada voastră după cum se cuvine" — se gîndea Nicolai, uitîndu-se cu o ură neîmpăcată, ce-l sufoca, la siluetele dușmanilor care începeau să se contureze în zare.

Tancurile înaintau cu viteză redusă, fără să se îndepărteze de infanterie, ocolind cu băgare de seamă mușuroaiele ridicate de cîrtiți, mitraliind locurile ce le păreau suspecte. Nicolai observă cum se clătina ca mișcată de vînt, tufa de păducel care creștea la vreo două sute de metri înaintea lui și cum i se risipiseră frunzele și crengile sfîșiate de gloanțe.

Tancurile începură să tragă din mers. Obuzele căzeau de cele mai multe ori prin tufe, fără să atingă înălțimea; în curînd însă, trombele negre ale exploziilor începură să se apropie de tranșee și Nicolai se lipi cu pieptul de perete, gata în orice clipă să se pună la adăpost.

Cînd tancurile parcurseră mai mult de jumătate de drum și, ajungînd lîngă tufe, își măriră viteza, Nicolai auzi ordinul de atac ce răsunase prelung și sec.

Focul fu deschis aproape instantaneu și de mitraliere și de puștile anti-tanc. Răpăitul mitralierelor alternă cu țăcănitul sec al focurilor de armă.

Un timp, infanteria nemțească, cu toate pierderile suferite, înainta, mai apoi se pitulă, fiind țintuită la pămînt de focul dezlănțuit.

Focurile trase de armele anti-tanc se înmulțiră. Primul tanc se opri, înainte de a ajunge la cele mai apropiate tufe de măcieși, cel de al doilea aprinzîndu-se, făcu calea întoarsă, dar se opri, lăsînd să se ridice spre cer o torță de fum negru ca de catran, ce se clătina domol. Alte două tancuri din flancuri se aprinseră și ele. Ostașii intensificară focul trăgînd asupra infanteriei care încerca să se ridice, asupra gurilor de foc, asupra tanchiștilor ce săreau din turelele tancurilor incendiate.

Cel de al cincilea tanc reuși să se apropie de linia de apărare, ajungînd la o distanță de vreo sută douăzeci de metri, datorită faptului că pușca anti-tanc a lui Borzîh, care apăra centrul, amuțise. Dar în întîmpinarea tancului se tîra grăbit fruntașul Kocetîgov. Mic și ager, lipindu-se de pămînt, acesta luneca repede printre mușuroaiele cafenii săpate de cîrtițe și numai o dîră lăsată în colilia ce abia se clătina, trăda prezența lui.

Nicolai văzu cum Kocetîgov se săltă avîntat, repezindu-și brațul în lături, apoi căzu iar la pămînt, în timp ce în întîmpinarea colosului de oțel, ce uruia pe șenile, zbură, descriind o curbă greoaie, o grenadă anti-tanc.

In partea stîngă a tancului, pămîntul țîșni în sus răscolit, întretăiat de o flacără palidă piezișă, de parcă o pasăre uriașă, necunoscută, fîlfîise deodată din aripa ei neagră și tancul, cutremurîndu-se se întoarse pe o șenilă și încremeni pe loc, lăsînd în bătaia focului partea lui din față însemnată cu o cruce.

Pușca anti-tanc a lui Borzîh, ce amuțise cu cîteva minute mai înainte, prinse din nou glas, trăgînd direct asupra mașinii lovite și căzute într-o rînă. Chiar după prima rafală din gurile de foc ale tancului țîșniră flăcări. Mitraliera de pe tanc începu să latre, dar curînd, tăcu. Tanchiștii — fie că n-au vrut, fie că n-au mai putut — nu părăsiră mașina lor; peste cîteva clipe înăuntrul tancului prinseră să explodeze munițiile și fumul exploziilor năvăli, în rotocoale dese ca niște clăbuci de săpun, din spărturi și din turelă.

Copleșită de focul mitralierelor, infanteria dușmană încercase în mai multe rînduri să se ridice, dar fusese nevoită să rămînă locului. In cele din urmă se ridică, înaintînd în salturi scurte, dar tocmai atunci tancurile, cotind brusc, luară calea întoarsă, lăsînd pe povîrniș șase tancuri avariate care ardeau.

De undeva, ca de sub pămînt, spre Nicolai răzbi glasul înfundat și triumfător al lui Zveaghințev:

— Micola! Le-am tras o săpuneală dracilor! Credeau că o să ne ia cu mîinile goale, iar noi i-am săpunit! Grozav ce i-am săpunit! Să mai încerce — o să-și primească porția!

Nicolai încărcă discurile goale, bău din bidon puțină apă călduțică, grețoasă, se uită la ceas. I se păruse că lupta a durat cîteva minute, de fapt însă, trecuse mai bine de o jumătate de oră de cînd începuse atacul; soarele se lăsase mult spre apus, iar razele lui își pierduseră dogoarea supărătoare de adineauri.

După ce mai sorbi o înghițitură, Nicolai smulse cu părere de rău bidonul de pe buzele-i uscate și se ridică cu băgare de seamă din tranșee. In nări îl izbi mirosul greu de fier încins și de benzină, amestecat cu mireasma amăruie, leșietică de iarbă arsă. Lîngă cel mai apropiat tanc, flăcările mistuiau iarba; limbile de foc ce se prelingeau de la un spic de colilie la altul, erau mici și aproape nu se vedeau la lumina zilei; pe povîrniș fumegau rămășițele întunecate, arse, ale tancurilor distruse și parcă numărul mușuroaielor de cîrtiță sporise, numai că acum nu toate aveau aceeași culoare, cafenie. Multe din ele, de aici, de pe înălțime, păreau mult mai turtite și de-o culoare verde-cenușie și Nicolai, uitîndu-se mai atent, înțelese că acestea erau cadavrele nemților doborîți și în sufletul lui simți o părere de rău că mușuroaiele acelea verzi-cenușii nu erau chiar atît de numeroase cum i-ar fi plăcut lui să fie.

Din vîlcea răbufneau mitralierele. Nicolai își trase capul după parapet; nemai avînd de lucru, se propti cu spatele de peretele tranșeii și prinse a se uita în sus. Numai acolo, în această albăstrime rece și indiferentă la toate, nu se schimbase nimic; tot atît de înalt și de lin zbura vulturul de stepă, mișcînd alene aripile întinse, luminate de jos; un nouraș alb, cu nuanță liliachie, ca aducea cu o scoică, avînd reflexe gingașe sidefii, părea ca și mai înainte lipit de înaltul cerului; tot de-acolo, de undeva, din înălțimi, răsunau trilurile unei ciocîrlii, ce își găsea fără greș drum spre inimă; doar ceața fumurie de pe înălțimea îndepărtată devenise mai străvezie și limbile de pădure ca o înconjurau nu mai păreau aeriene, plutind deasupra pămîntului, ci deveniseră albastre, căpătînd o densitate dură, accesibilă vederii...

Nicolai socotea că cel de al doilea atac al nemților va porni în momentul cînd tancurile și mitraliorii vor începe o mișcare de învăluire; se vede însă că nemții se grăbeau să străpungă linia către răscrucea de drumuri și să ajungă la terasamentul căii ferate care se afla dincolo de înălțime. Tancurile și infanteria ce le însoțea porniră, ca și de prima dată, cu o încăpățînare prostească în atac frontal pe povîrnișul presărat cu leșuri. Și din nou, infanteria culcată la pămînt și ruptă de tancuri, datorită focului nimicitor, a fost nevoită să rămînă pitulată pe povîrnișul gol, în timp ce tancurile, răzbind înainte, au pornit în plină viteză spre linia de apărare. De data aceasta două din ele, din flancul drept, au reușit să ajungă pînă la tranșei. Amîndouă erau atinse de grenade, totuși unul din ele a reușit să calce cîteva celule și, chiar așa aprins, încerca să înainteze, uruind neputincios și plin de furie din singura șenilă rămasă neatinsă, rotind turela și împroșcînd foc, în timp ce limbi albastre-gălbui lingeau blindajul încins, iar pe borduri, din cauza dogoarei, vopseaua se scoroja, căpătînd o culoare închisă, amenințătoare.

Razele oblice de soare loveau drept sub cască, nu era ușor să te uiți și să ochești siluetele mărunte, care treceau în fugă, cîteodată dispărînd cînd soarele-i lua vederea. Nicolai trăgea rafale scurte, făcînd economie de gloanțe, trăgînd numai atunci cînd era sigur; totuși, ochii orbiți de lumina soarelui erau obosiți, așa că atunci cînd cel de al doilea atac a fost respins — respiră ușurat și închise cu plăcere pentru o clipă ochii.

— Iarăși le-am tras o săpuneală, răsună de pe undeva din apropiere, glasul înfundat și de data aceasta mai potolit al lui Zveaghințev. Ești teafăr Micola? Trăiești? Și asta-i bine. Dar o să ne ajungă oare munițiile ca să ne spălăm de ei pînă la capăt, asta-i baiul... Tu le dai la cap, iar ei se înghesuie ca neghina în grîu...

El mai mormăi ceva înfundat și nedeslușit, dar Nicolai nu-l mai asculta — atenția lui fusese absorbită în întregime de uruitul sacadat, dens ca de bas, al avioanelor germane, care zburau pe undeva.

„Asta ne mai lipsea..." — se gîndi el, scotocind în zadar cerul cu ochii, blestemînd în sinea lui soarele care îl împiedica să vadă.

Douăsprezece avioane „Junkers" treceau pe la nord-vest de înălțime, îndreptîndu-se probabil spre Don. In primul moment, după ce stabili direcția în care zburau, Nicolai înțelese că ele merg să bombardeze trecerea peste Don. El chiar oftă ușurat și prin gînd îi fulgeră: „Am scăpat". Dar de îndată văzu cum din rîndul avioanelor se desprind patru și, desfășurîndu-se, se îndreaptă spre înălțime.

In tranșee, Nicolai se lăsă mai jos și se pregăti să tragă, dar nu reuși să trimeată decît o scurtă rafală în direcția avionului, care venea în picaj oblic drept spre dînsul. Uruitul strident al motorului era acuma însoțit de șueratul scurt și din ce în ce mai deslușit al bombelor.

Nicolai n-a mai auzit zgomotul asurzitor al exploziei ce zguduise pămîntul, n-a mai văzut grămada de pămînt răscolit din jurul lui. Un suflu de aer fierbinte, aruncînd în tranșeea unde se afla el tot terasamentul parapetului din față,

*) *Din revista „Moskva", nr. 1, 1959.*

AI MUNCII
ALISTE

ploaia și adierea vîn-
i, din mîna lui mălas-
înaltă totul mai bo·
mai frumos, după cum
munca mai plină, desă-
natura. El a făcut să
rele colectivei 2.438 de
la hectar, de unde în
1.443 kg.
sîrguința lui a ajuns
abe de porumb la hec-
t cu puterea și dibăcia
. la hectar de semințe
loc de 817. El a înăl-
at 45.000 kg. sfeclă de
n 1958, ori cartoful cu
kg. în loc de 5.118

ăcie a omului s-a dez-
noastre, e ușor de
vălătuci, acoperite cu
ă și aer de pe timpul
rul, s-au topit ca un
rămas una ca de leac.
ra care încă nu-și dau
gospodăria colectivă,
natic care ar mai visa
ite în prăpăstii. A ră-
ca obiect de muzeu,
vilele gospodarilor de
nu oamenii din Pău-
u vor putea uita greul
ci copiii sau trecătorii
le Păuleștilor. Să le
i doi moșieri din sat,
vath ale căror hambare
oamenilor.
aceștia s-ar mai putea

din romîni și unguri.

preună, în bună armonie
și cot la cot au luptat
dăria și s-o facă treptat
să. Dar pe vremuri nu
e dînșii. Discordia era
oi moșieri, unul romîn
r de înțeles pentru ce.
e de priceput de ce
i la cataramă.
stește — președinta gos-
— are ochi vii de veve-
și e mică de statură. Nu
plină de neastîmpăr ;
rigadierilor, semnează o
a...
de necazuri, spune ea
căutătura i se adum-
uceri aminte. Necazurile
i nu m-au doborît. Însă
i-am sorbit tăria pentru

la 11 ani cînd i-a mu-
frați mai mici care s au
lume : o fetiță de 7 ani
un unchi, alta la bunici
Tînjea de dor pentru ei.
s-a statornicit în casa
ea vedea. Doamne, parcă
ă de răgaz la conacul
totdeauna ? Ospețele se
i dădeau pas măcar să
, după atîta istovitoare
e vase și tacîmuri care
niciodată, ședeau în bu-
pentru ca iar să se
ormane.
meargă nici la hora de
are nici dreptul acesta.
pilă strivită de urgii se
a stăpînului, ca o apă.
fletul ei, parcă asemeni
mină, licărind pe deasu-
a un strop de nădejde.
m de se ivea uneori în
ale sufletului său. Dar
eranța.
tu odată la joc, o tră-
ai văzută de noroc.
, răspundea cu ochii-n
cindu-se împotriva soar-

sînt oameni ?" — cugeta
e, cu urechea trează la
i care nu întîrzia să se

ă treburi, din parcul în
rea moșierului, privea cu
inica, pe uliță, forfotind
asurile lor pline de voie
e ședea în circă.
acul", își spunea Maria
o gînganie care urca pe
car is slobozi. Iar gîza
mișcă în voie și tot văz-
ă cade în ciocul unei
oprește să zburde, s- se
bucurindu-se de so...e..."

tresărea Maria, svîcnind
olind treptele din fată.
pe scara principală, doar
la chemarea „doamnei".

— Parcul nu e pentru slugi ; sluga are datoria să stea în casă așteptînd poruncile stăpînului.

Nici să se mărite n-a lăsat-o stăpîna. Cum să se lipsească ea, de o slujnică atît de pricepută care-i muncea pe nimica toată ? O ceruse un flăcău de la oraș care lucra la o fabrică, dar și acela dormea pe unde apuca. Nu avea un pat ca lumea unde să-și lungească oasele.

Oare așa sînt sortiți să se sfîrșească unii, pentru huzurul altora ? Ori poate a îmbătrînit dumnezeu și nu mai știe ce se petrece pe pămîntul acesta ?

— Taci, Mario, îi răspundea înfricoșată jupîneasa, mai vîrstnică și cu teamă mare pentru orînduirea venită de la dumnezeu sfîntul — te va pedepsi de moarte. Nu nesocoti întocmirile lui.

— Mai bine ! răspundea Maria, cu dîrzenia omului obosit de nevoi. Dar în odăița ei pornea să cînte încetișor, împotrivindu-se gîndului fugar. Cîntecul o trezea, căci alți prieteni nu avea. Oamenii din jurul ei, năclăiți de nevoi, își vedeau de muncă temători pentru bucata lor săracă de pîine. Glasul nu-l ridicau niciodată. Poate doar cugetul. Așa se pomeniseră de copii să-și fărămițească sufletul în munca istovitoare. Dar pe Maria o mistuiau gîndurile, iar unele — de care se minuna ea singură cum de-i venea să se vînture în mintea ei ca un stol de păsări gălăgioase — erau pline de răsvrătire. Cînd o răzbătea năduful, arunca cîte-un cuvînt să înspăimînte mințile cele nepricepute, îngenunchiate sub povara întocmirilor lui dumnezeu.

Oamenii din curte o iubeau pentru vioiciunea și tinerețea ei, pentru durerea pe care o arăta față de alții pe care ea îi credea mai loviți de soartă. Și erau atîția mai loviți decît dînsa, cei în care revolta nu-și făcuse loc și se plecau neputincioși în fața destinului. Ea avea măcar puterea nemăsurată a gîndirii — atît cît o ajuta mintea — care o ridica deasupra celorlalți cu o forță ce îi păstra neatinsă măcar libertatea lăuntrică și seninătatea chipului, risipind vorbe bune față de năpăstuiți.

Dar Maria era prea tînără și fără experiență ca să-și dea seama de această nemărginită superioritate nativă, întocmai ca un animal al pădurii. Cu această putere necunoscută de dînsa și care o susținea în viața-i plină de amărăciune, ea își înlătura adeseori neliniștile, umplînd de admirație pe cei din jur. Avea un gînd bun chiar pentru mîța ceea care nu-și mai putea tîrî trupul împovărat de ani — aciuită în grajd — și căreia îi pregătea resturi de la masa stăpînilor potrivite pentru neputința ei.

— Multă inimă ai tu, Mario, spunea rîndașul.

Și Maria, care vedea în animalul bătrîn poate soarta tuturor oamenilor stingheri, răspundea :

— E un suflet și ea. Se cade să avem grijă de dînsa.

— Dar oare de noi cine o avea grije ? murmura ca un ecou rîndașul.

— Cine știe, răspundea Maria, fugind la treburile care nu-i dădeau pace. Și-n gînd își zicea complectîndu se : se va găsi poate cineva...

Cînd cugeta astfel, mai ales, parcă undeva în întunericul vieții ei începea să licăre acea tainică lumină către care se îndrepta în tăcere și cu credință. Dar ea însăși își spunea că lumina asta nu e decît strălucirea speranței care pătrunde pe fereastra sufletului omenesc spre a-l abate de la cine știe ce nesocotință.

Omul, zicea dînsa, nu-i făcut să moara ca o gîză strivită ci să trăiască și să se bucure.

Și se minunau toți de fărîma aceasta de copilă cu judecata grea care punea tîlcuri în cu intele ei, îmbărbătînd oameni mai vîrstnici frecați prin bolovani, și dăruindu-le o fărîmă din flăcăruia care pîlpîia pentru dînsa.

Cu tăria aceasta trăia căci numai omul lipsit de scînteia judecății nu știe să-și dureze un reazem spre a se salva din valurile vieții. Ci uneori numai dînsa știa cît plîns îi revărsa inima că nu putea să intre în rîndul oamenilor ca toate fetele de vîrsta ei. Avea 19 ani și-ar fi vrut să-și întocmească un camin de care să se bucure ca de-o comoară...

Și iată că pînă la urmă moșiereasa a încuviințat căsătoria, cu condiția să vină și bărbatul să-i muncească la curte. Au primit. Aveau aici o odaie. Altfel ce s-ar fi făcut ?

Au adus-o și pe sora ei cea mică, pe Cornelia care acum avea 12 ani, s-o crească din toată sărăcia lor. Moșiereasa și-a întins ghiara și asupra acesteia, s-o slujească.

Și nu i a fost dat Corneliei să urce treptele cele grele ale vieții de slugă. Mai înainte de a ajunge pe pragul de pe care poate ar fi putut zări scînteiuța de tărie, Cornelia și-a năpustit în Someș trupul gingaș, de urgia harpiei de moșiereasă.

Sufletul Mariei s-a rupt în două.

Au trecut ani. S-a tîrît războiul aprig și pe meleagurile Păuleștilor și-n toamna lui 1944 armatele victorioase sovietice și cele romîne au înlăturat cerga de întuneric. Moșierul a fugit cu hitleriștii. Și curînd nădejdea care licărea pentru Maria în depărtările scormonite de ea, a prins să ardă cu vîlvătăi în sat și pretutindeni. Să fie oare adevărat că lumina aceasta care i-a dat putere să îndure atîta s-a aprins aevea în Păulești ? Vor căpăta pămînt ? Era liberă ? Nu va mai slugări ?

Vioiciunea și neastîmpărul Mariei crescură. Ochii deveniră mai aprinși. Mintea se ascuți în noianul noutăților care alergau de-a-lungul satului. Maria părea o pasăre eliberată din colivie, plină de curiozitate să vadă, să audă și să înțeleagă totul din juru-i, care fierbea. Să trăiască din plin cîștigînd timpul pierdut. Partidul sărăcimii, despre care se vorbea în sat, o atrase ca un magnet. Erau acolo oameni care luptaseră pentru sărăcime spre a ieși din neguri. Mai luptau încă să scoată sărăcimea din nevoi. Și a plecat la oraș. In partidul săracilor întrevedea salvarea definitivă. Era în 1946.

De la Păulești la Satu Mare nu faci un ceas cu piciorul, mergînd agale. Dar ea zbura. A lăsat în urmă conacul moșierului, rîzînd ; l-a trecut și pe cel al boierului Barbu înconjurat de marele parc unde mai apoi numai bine și-a găsit locul școala și zburdălnicia copiilor.

Cîntau păsările, dar ea credea că inima ei cîntă. Dar îi cînta și inima.

Se ducea către izvorul de lumină nouă despre care încă nu știa cît soare avea să reverse în sufletele oamenilor, spre lumina care acum i se părea că este chiar scînteiuța ce se zbătea în mintea ei odinioară, ca un semn al vremurilor ce trebuiau să vină.

A intrat sfioasă în casa partidului...

— Am trăit ca sobolii, a spus ea mai desghețată, cînd a văzut cu cîtă luare aminte o ascultau cei de acolo. Dar nu-i deajuns. Am vrea să deschidem ochii mari în lumina asta mare care a început să strălucească pentru noi...

Cînd s-a întors în sat, Maria era cu totul alt om. Ea care nu știuse ce-i politica, sluga pălmuită, batjocorită, exploatată, Maria cea tăcută care vorbea mai mult cu gîndurile ei, a căpătat deodată glas și vigoare și a crescut, s-a înălțat ; a adunat oamenii, le-a vorbit, alergînd de la unul la altul, deslănțuindu-și puterile care sălășluiau în ea, spre a atrage sărăcimea în partidul sărăcimii. Romîni și unguri s-au adunat la chemarea ei, în casa ei unde se țineau ședințele și unde comuniștii aduceau ideile care aveau să dezrobească și să transforme sufletele, să schimbe din temelii satele și orașele așa cum astăzi se vede pretutindeni.

Maria își simțea ochii umezi ascultînd laolaltă cu ceilalți cuvintele ce arătau visele de veacuri ale poporului pe cale de înfăptuire. Lumina strălucea orbitor. Era o faclă ce avea să o călăuzească pe Maria ani de zile și să-i dea aripi de pajură. Și cînd în 1949 s-a hotărît înființarea gospodăriei colective din Păulești, Maria a fost în fruntea acelora care au înțeles marile binefaceri ale colectivizării.

Ca o răsplată a strădaniilor ei pentru binele colectiv, a fost aleasă președinte. Președinta gospodăriei agricole colective „Steagul lui Lenin".

Sînt zece ani de atunci. Maria Zidaru a dus steagul colectivei la izbînda de azi, mișcînd cu energia ei și pe cei mai slabi, cu priceperea și iscusința ei, cu exemplul său de muncă neobosită, și a adunat în gospodărie întregul sat, care a muncit cu aceeași rîvnă și dîrzenie să înalțe colectiva la înalta treaptă de azi.

Sluga se dovedise a fi o căpetenie, un comandant de oști care și-a smuls dîrzenia și hotărîrea din viața ei aspră, dovedind ca slugile știu să se ridice, să învețe și să conducă cu pricepere. Acolo în conacul unde slujise Maria și unde se instalase sediul gospodăriei, Maria Zidaru conducea satul spre belșug.

Ce cale pînă azi, de la copila de odinioară abia știutoare de carte, la Maria Zidaru absolventă a școlii medii speciale la Institutul de Agronomie din Cluj, membru în Prezidiul Marii Adunări Naționale ! A călătorit în Uniunea Sovietică, în Coreea, Bulgaria. A reprezentat țara la Congresul Păcii de la Varșovia. Și a rămas țărancă legată de pămînt.

La dînsa vin oameni și din alte sate pentru sfaturi ; sau președinți de gospodării colective să afle taina recoltelor de aur. Fără ea — spun oamenii — nu s-ar fi făcut gospodăria colectivă din satul alăturat. Fără să o știe pe dînsa alături pe sălile spitalului, femeia Szekely Emilia nu s-ar fi operat. Prin energia ei s-a ridicat căminul cultural în trei luni și jumătate, s-a făcut creșa, cinematograf și atîtea altele. Oamenii îi atribuie însușiri miraculoase, deși ei înșiși au izbutit miracole. Fondul de bază al gospodăriei crește în fiecare an și azi au ca fond un milion și mai multe sute de mii de lei. Veniturile bănești ale colectiviștilor au crescut de asemeni, de la an la an. La culturile de cîmp au avut în 1958, 197.277 lei, la zootehnie 241.935, în legumicultură 323.795 lei. In anii aceștia au ridicat 132 case de locuit, cu lumină electrică. Altele sînt în construcție.

Ioan Groza s-a căsătorit în 1954 și după doi ani și-a ridicat casă. Szekely Alexandru era cel mai sărac om din sat : casa lui e una din florile ce se-nșiruie pe șosea, cu mobilă nouă de oraș, cu cămara plină de bunătățuri pentru iarnă, cu radio care aproape nu lipsește din casa nimănui. Ce și-ar mai dori colectiviștii? Ba nu, mai au multe de făcut. La anul vor clădi o baie comunală, brutărie... Și-apoi ? Cine știe ? Vaci cu lapte au. Asta e totul ? Nu. Vor descoperi multe alte nevoi pe măsură ce le cresc veniturile. E legea progresului. Pentru el au muncit, eliberați de stăpîni, călăuziți de lumina aprinsă de partid, sub conducerea iscusită și neobosită a Mariei Zidaru, Erou al Muncii Socialiste.

Alexandru Șahighian

Nicolae Hudițeanu

L-am văzut pentru prima oară pe Nicolae Hudițeanu anul trecut în toamnă. Nu vreau să mă laud că am un fler de copoi cu experiență în ale gazetăriei și că în acest caz aș fi ghicit în biografia de viitor a lui Nicolae Hudițeanu titlul glorios de Erou al Muncii Socialiste. Nici cu gîndul nu m-am dus atunci la această eventualitate senzațională. Nicolae Hudițeanu era deputat în Marea Adunare Națională, era președintele gospodăriei agricole colective „Filimon Sîrbu" din Comana și după cîte am înțeles era mulțumit, nevisînd nimic altceva decît să muncească la dezvoltarea neîncetată a gospodăriei colective și a Comanei, pentru bunăstarea consătenilor săi. Mărturisesc tîrziu, abia acum, că în clipa cînd l-am văzut pentru prima oară, am avut un ușor sentiment de regret că nu era așa cum ni-i închipuim de-acasă pe anumiți oameni : adică înalți, lați în spate cît un mal, osoși, cu pumni mari, înfricoșători, cu fețele arse de soare și crăpate de vînturi aspre. Ei bine, Nicolae Hudițeanu mi s-a înfățișat ca un om obișnuit. Imbrăcat în haine „nemțești", mărunt de statură și cu obrazul neras de-o zi sau două, părea să fie un secretar de sfat popular, ori un învățător. Dar insigna de deputat în Marea Adunare Națională, purtată la butoniera hainei arăta că purtătorul ei nu e un oarecine. Incolo era cam sfios la vorbă, avea un gest de pudoare poetică atunci cînd era nevoit să ne arate o construcție nouă a gospodăriei, un fruntaș al brigăzii de cîmp, ori niște cifre mari din registre. Mi s-a părut a fi cam tăcut. Incercărilor mele insistente de investigație profesională el le dădea răspunsuri în cuvinte puține, fără ostentație, ba chiar cu efortul vizibil de a-și micșora meritele. M-aș fi despărțit de el nițel cam dezamăgit, dar, în documentare nu e bine niciodată să te grăbești a-ți împături carnetul și a-l vîrî în buzunar. Trebuie să aștepți răbdător pentru că în fiecare om este un resort ascuns pus în mișcare numai de acel ceva ce ni-l apropie și ni-l descoperă într-o imagine pe care nici n-am fi bănuit-o măcar. Așa s-a întîmplat și cu Nicolae Hudițeanu. Mi-a relatat, nițel ca un președinte și nițel ca un contabil, niște cifre din istoria gospodăriei. Tonul însuși era al unui om cam plictisit de-o istorie repetată zilnic, la asaltul succesiv al gazetarilor de la raion, de la regiune și de la București, de la radio și de la minister :

— In 1950, la înființare, aveam 72 de familii. Azi sîntem 278 familii cu 2632 hectare de pămînt, cu 220 oi, 400 porci, 195 bovine, 130 cai. 28 stupi, 1900 păsări, 3 incubatoare, 3 camioane etc. Incercînd să înviorez convorbirea noastră, am ieșit din încăperea modestă a biroului unde stătusem pînă atunci. Vroiam să-mi arate construcțiile noi ale gospodăriei și bănuiam că la fața locului se va insufleți, devenind vorbăreț, așa cum îl vroiam. Mi-a arătat cele patru grajduri noi, saivanele, puiernițele și maternitățile de porci, cele două magazii de cereale, atelierele de tîmplărie și fierărie, ba chiar și garajul auto, toate construcții noi, dar el continua să-mi arate totul cam repede și cam profesional... In răstimpuri mă uitam cu coada ochiului la el și-mi părea sincer rău. Venisem la un pom lăudat cu sacul și mă întorceam cu buzunarul gol. Stăteam de vreo două ceasuri împreună, fusesem și la cazanul de fiert rachiu, eu am tras un păhărel, am ciocnit cu președintele, dar el abia și-a muiat muzele. Era ceva care-l stînjenea, ori eu nu descoperisem încă locul unde omul acela avea călcîiul lui Achile. Eram gata să plec, să mă întorc la Constanța, cînd ne-am trezit în fața unui afiș al Teatrului de Stat din Constanța care anunța un turneu la Comana. Il întreb pe Nicolae Hudițeanu cu vădită uimire :

— Vă vizitează teatrul din Constanța ?

— Păi cum ? a răspuns Hudițeanu, surprins la rîndul lui că un lucru așa de firesc poate să trezească un sentiment de mirare. Să vă arăt clădirea Palatului Cultural.

Remarcasem ușor că președintele nu folosise nici una din expresiile uzuale : cămin cultural, club sau colț roșu, ci „Palat cultural" ceea ce părea să însemne dintr-odată altceva, o instituție ca la oraș, importantă, cu atribuții vaste și multiple. Eram cam suspicios, în drum spre „Palatul Cultural", bănuind că voi vedea un cămin cultural modest. Cînd colo, surpriza a fost totală. O sală de spectacole, cu o scenă modernă, spațioasă, cu 400 de locuri, cu aparat de proecție pentru filme, apoi cu săli pentru bibliotecă și alte activități culturale : pentru repetiții de cor și echipă teatrală, pentru șah și lectură, garderobă pentru viitoarea recuzită a teatrului local de amatori, în sfîrșit toată clădirea, construită în beton armat și cărămidă arsă „ca să țină o mie de ani", mi s-a părut cu adevărat demnă de un palat cultural.

Atunci, în sala de spectacole, stînd singuri noi doi, pe două scaune alăturate, Hudițeanu mi-a povestit un lucru aproape fantastic, un lucru uluitor însă de care astăzi nu mă mai mir și-l consider cu desăvîrșire firesc și definitoriu pentru viața culturală de azi a patriei noastre.

Nicolae Hudițeanu mi-a povestit un lucru emoționant, neștiind însă că de fapt îmi relata cîteva elemente ale propriul său portret moral, de om nou, înflăcărat și dornic de cultură :

— Nu ne-ai văzut niciodată la Constanța, la teatru. Trimiteam un delegat anume la Constanța cu cinci zile înainte și ne lua bilete la teatru, cîte patruzeci, cincizeci, chiar și șaptezeci. La ziua respectivă ne urcam sub prelatele celor trei camioane și porneam în convoi spre Constanța. Opream în fața teatrului, ne dădeam jos, ne scuturam nițel hainele și ni le periam cu palma, apoi intram în teatru. Inchipuiți-vă, eram dintr-odată cîte cincizeci, ba chiar mai mulți, țărani colectiviști din Comana. Veneau adică țăranii la teatru, ca niște domni, cu mașinile ce opreau la poarta teatrului. Umpleam în sală cîte-un stal întreg. Se vedea după o mie de amănunte că eram o familie numeroasă venită laolaltă acolo. Uneori, cînd ne plăcea, noi dădeam semnaul aplauzelor și actorii simțeau lucrul acesta, se uitau la noi cu recunoștință și emoție pentru că știam să le răsplătim munca.

Apoi a tăcut. După cîteva clipe a continuat numai aparent într-o altă ordine de idei :

— Am cam fost criticat pentru că am construit un palat cultural. Am fi putut zidi ceva mai modest. Dar spune și dumneata : nu trebuia să ne gîndim că zidim pentru socialism și că trebuie să ținem seama de nevoile culturale mereu crescînde ale țăranilor ?

Crezi că nu vom mai merge la teatru la Constanța ? Vom mai merge ! Dar îi poftim și pe ei la noi. La urma urmei sala noastră de spectacole nu-i mai prejos decît una de la oraș...

Ne-a întrerupt cineva convorbirea, chemîndu-l la telefon. Pe urmă a intrat într-o ședință și nu l-am mai prins. Acum mă apropiasem de omul acela mărunt pe care îl descoperisem dintr-odată, surprinzător, ca pe un povestitor deschis și talentat. Abia acum aflam de la niște colectiviști ce făcuseră roată în juru-mi, că președintele lor „a luat globul pămîntesc în spinare". Nicolae Hudițeanu nu-mi spusese nici că fusese cu o delegație a raionului Negru Vodă în Bulgaria, nici că fusese cu o delegație parlamentară în Polonia și nici că fusese în R. P. Ungară, cu ministrul nostru al agriculturii, la deschiderea oficială a Expoziției Agricole Ungare.

In vreme ce aflam toate aceste lucruri, unul dintre țărani se dusese nu știu unde și se întorsese repede cu o carte în mînă. Mi-a întins-o, cartea deschizîndu-se singură la paginile unde era vorba despre Nicolae Hudițeanu. Se vede că locul acela era des cercetat cu mîndrie.

— Uite, tovarășe, mi-a spus țăranul-colectivist, uite aici scrie ce-a spus președintele nostru în fața partidului, la consfătuirea de la Constanța.

Am citit atent și curios cuvîntarea rostită atunci la Constanța. Era cuvîntarea de o logică strînsă și de-o elocință limpede și cuceritoare a unui adevărat om de stat. Iată finalul cuvîntării sale de atunci : „Consiliul de conducere al gospodăriei noastre se angajează în fața partidului și guvernului să lupte mai departe cu mai multă dîrzenie și perseverență pentru întărirea și dezvoltarea continuă a gospodăriei agricole colective, știind că astfel vom contribui la întărirea economiei naționale a patriei noastre, la întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare"...

Nu cu multe săptămîni în urmă am aflat că Nicolae Hudițeanu a primit înaltul titlu de „Erou al Muncii Socialiste". Mi-a revenit în minte figura acelui om mărunt, numai în aparență comună și inexpresivă. La vremea aceea tot cineva era : deputat în Marea Adunare Națională și președinte de gospodărie, cu toate că în pofida acelor lucruri, era modest și stînjenit de atenția și întrebările gazetarului, căutînd parcă într-una să-și micșoreze și să-și acopere propriile merite. Acum el este Erau al Muncii Socialiste. Și totuși, susțin că este un om obișnuit în sensul patetic al cuvîntului și în sensul frumos al său. Un om obișnuit al patriei noastre noi, un om cum am văzut și cunoscut cu sutele și cu miile.

Petru Vintilă

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

G. A. Boitor — Teiuș — raionul Alba Iulia.

Din „Preludiu" și „Acuarelă" — ultima cu excepția strofei secunde — am reținut abundența locurilor comune, inadvertențele în expresie, utilizarea **arbitrară** a verbului (amurgul... **extaziind** tăcerea) ori a conjuncției (Și am rîvnit **cum** soarele în zori...).

Probabil că numai o veche meteahnă, un fel de conștiinciozitate automatică, m-a făcut să-mi arunc privirea peste celelalte două încercări ale dumitale. Și iată că Poezia — pe care nu mai speram s-o întîlnesc în aceste file de dictando — a rostit timid, însă destul de limpede: Prezent!

Mă rog, s-o repete acum „coram populi":

SERĂ

Am pătruns într-o lume de basm.
O flacără roșie flutură, plină,
Sub bolta cuprinsă de jar,
De aur, de soare, de lumină,
Și mii de crini se-nalță tremurînd,
Petale se rotesc în cercuri iuți,
Iar peste sera-n flăcări aplecați,
Lucrează — grădinari tăcuți,
Oțelarii.

POETUL

Nu-n dosul unor uși capitonate
l-am întîlnit,
ci-n vuietele nesfîrșite, dure,
ale vastului șantier.
Acolo, printre oameni,
rîzînd
și ridicînd mortarul,
scria poemul lui Roșu-Octombre.
Avea fața aspră,
arsă de vînturi...
Avea ochi adînci,
de-o limpezime uluitoare,
și-acolo, ridicînd mortarul,
scria poezia zilelor noastre.

Ceea ce mă surprinde în aceste versuri ale dumitale, este capacitatea de a te concentra asupra imaginei globale, de a subordona ansamblului fiecare detaliu. De obicei se întîmplă invers — și nu numai la începători. Evident, nu există și nu se pot stabili nici un fel de norme în ce privește arhitectura lăuntrică a unei piese poetice. De exemplu, metafora poate fi sclipitoare sau mocnită, sonoră sau discretă, abundentă sau drămuită cu zgîrcenie; cunosc poeme în care vers după vers scînteiază ca tot atîtea pietre rare cu multiple fațete — dar știu și altele, în care fiecare rînd, izolat, are ceva din sobrietatea unui toiag din lemn de corn. Dacă ideea poetică **dominantă** este puternică, generoasă, dacă ea se exprimă printr-o **imagine globală** convingătoare, atunci — indiferent de procedeele folosite — putem afirma pe bună dreptate prezența poeziei autentice. Ori tocmai asta este esențial.

Cercetînd cu băgare de seamă „Sera" de mai sus, — superioară, după mine, celei pe care o precedează — observ că efectul artistic se bazează pe o tratare inedită a unor elemente foarte comune. Dumneata ai o optică nouă asupra procesului muncii la oțelărie; nu-i vorba doar de concepția largă, politică, ci de viziunea artistică, de modul propriu de a transpune în imagini ceea ce simt și gîndesc astăzi milioane de oameni, — de a particulariza deci generalul. Meritul principal nu-l văd atît în originalitatea comparației (**Oțelărie:** mediu mineral, sever, canicular, gesturi abrupte, rezonanțe metalice, violente — **Seră:** vegetație, liniște, căldură molcomă, foșnete moi) cît în profunda ei veridicitate, în conținutul de viață, atît de bogat în semnificații. Aici, la urma urmelor, este vorba de o trasformare radicală în viața societății, care atrage după sine modificări corespunzătoare în conștiință. Din durere și înjosire — cum era sub capitalism — munca a devenit la noi, în lumea socialistă, cea mai înaltă demnitate umană, izvorul bucuriei supreme — bucuria creației. Asta comunică, în esență, „Sera" dumitale, și o face într-un chip nou, interesant, simplu și colorat totodată.

In „Poetul" ideea este mai puțin scînteietoare (cred că am mai întîlnit același lucru spus de cîteva zeci de ori) dar onorabil realizată, cu mijloace sobre, care-ți stau foarte bine. Și apoi, cum zicea cineva, există asemenea adevăruri îndeobște cunoscute pe care nu strică să le repetăm cît mai des...

Ca detalii, mi-a plăcut acel „Roșu-Octombre" cu anumite rezonanțe de legendă și istorie (vezi „Roș-Impărat", etc.) — mi-au plăcut mai puțin „vuietele nesfîrșite, dure, ale vastului șantier" (atenție la adjective!), n-am înțeles cum vine asta „ridicînd mortarul" (se poate ridica, sau, mai propriu, înălța un zid; dar mortarul, care se pune între cărămizi, cum și încotro să-l ridici?), în fine, nu mi-a plăcut deloc neglijența dumitale față de punctuație: nu pui nici virgule, nici puncte, îl lași pe „ă" fără căciulă și altele în genul ăsta. Cel puțin, procedează cu consecvență: ori le pui pe toate — ori de loc.

Așteptăm lucruri noi de la dumneata.

P.S. — Scuză-mă, ce nume e acesta Geo Anella Boitor? Am preferat să-l transcriu cum ai văzut la început.

Constantin Pană — Timișoara.

In tot ce ne-ai trimis se simte un potențial poetic remarcabil, deși realizările sînt foarte inegale.

Cel mai bun lucru mi se pare a fi

DRAGLINISTUL

Un colos de metal, o draglină imensă,
Cu zeci de mecanisme-n mișcare,
E supusă de el, — de mîinile lui,
De forța sa egală cu a mea sau a ta...
Un gigant ca acesta trăiește prin mîinile lui —
El îi aruncă cupa albă corect și elastic,
Exact pe frontul încremenit, de pămînt —
Ca punctul pe „i",
Și-n urma lui canalul își deschide matca adîncă
Și apele adorm învinse, bolborosind...
Mă uit la draglinist și mă uimesc puterile sale —
Calmu-i enorm, atenția și încordarea-i supremă,
Mă uimesc, dar mă simt puternic, oțelit alături de el
Și mă bucur și-l iubesc, înfierbîntat îl iubesc —
Pe acest prometeu al timpului meu.
Mă uit la el și un cîntec monumental mă încearcă,
Un cîntec în care să-i slăvesc brațele și gîndurile
Și măreția sa aprinsă peste vremuri...
Un cînatc monumental mă încearcă!...

Mărturisesc că nu sînt un adept al versului libero-alb în care sînt scrise poeziile dumitale — dar și aici, în **Draglinistul,** ca și în **Bună dimineața, Mare** — există un suflu larg, cuceritor, de influență whitmaniană, există cîteva expresii deosebit de sugestive — acea cupă albă pe care mecanicul o aruncă „corect și elastic, exact pe frontul încremenit de pămînt, ca punctul pe „i", dar mai ales acea riscantă și cu atît mai memorabilă culminație „un cîntec monumental mă încearcă"... Toate acestea fac să treacă pentru o clipă pe plan secund, pentru mine, disputa vers clasic — vers liber. Dar numai o clipă! Fiindcă, zău așa, nu pot fi de acord cu tendința „modernistă" de anulare a unor legi poetice create în decurs de veacuri și milenii. Asta — cum să zic — miroase a proletcult cale de-o poștă!

Eu cred că trebuie să ținem seama de tradițiile poporului nostru, care ne-a născut și pentru care trăim. Romînul iubește cîntecul, ritmul, armonia; le are în sînge — rod al unui temperament generos, al unui lung și complicat proces natural și istoric. Putem oare să ignorăm aceste adevăruri elementare? Putem trece peste gustul și preferințele maselor largi de cititori? Avem oare dreptul să înlăturăm din arsenalul nostru poetic arme atît de eficace ca ritmul, rima, muzica interioară? Sînt absolut sigur că n-avem niciunul din aceste drepturi. După cum sînt convins că nu vom putea îngrădi molima albeții poetice prin vaccinuri sau decrete — ci numai cu argumente temeinice, în cadrul unei discuții la care vom invita și pe cititori să-și spună cuvîntul.

Dumneata ce părere ai?

Dan Deșliu

Mai multă exigență

Ne-a fost dat în sfîrșit să vedem (oare după cîtă așteptare?), înmănunchiate într-o culegere, producțiile, deocamdată poetice, ale membrilor cercurilor literare din regiunea Constanța. Evenimentul e într-adevăr deosebit și merită consemnat, întrucît această culegere vine să demonstreze că înfăptuirile socialiste grandioase sărvîrșite în această regiune nu au rămas fără ecou în conștiința poeților dobrogeni.

Actul colectivizării agriculturii, trezirea la viață a Deltei, lupta eroică a comuniștilor pentru înfăptuirea acestor transformări, dragostea fierbinte pentru patria noastră socialistă — toate aceste teme sînt prezente în fiecare pagină a acestei modeste culegeri. Ele capătă uneori o vibrantă exprimare poetică mai ales în versurile semnate de Aurora Conțescu, Nicolae Motoc, Sanda Ghinea-Prisăcaru, George Mihăescu, Irinarh Vartic, Ștefan Raicu.

Și mai emoționante sînt, prin simplitatea și plasticitatea imaginilor, cele cîteva poezii populare incluse în culegere. E îmbucurător să constatăm că marea măiestrie a cîntărețului anonim se manifestă din plin și în creația poetică populară a zilelor noastre. Citățm una din aceste poezii, a cărei realizare ni se pare instructivă pentru mulți din autorii prezenți în această culegere:

Cîntă ciocîrlia-n zbor
Cînd aude de tractor,
Cîntă cucul în grădină
Cînd aude de combină,
Cîntă chiar și pupăza
Cînd aude batoza.
Că s-au copt tarlalele,
Că s-au copt și viile,
Și umplem hambarele,
Și umplem butoaiele.
Toamna cîntă-n pom cioara
C-o să fie iarna grea.
Nici nu-mi pasă, lăs' să vie,
Eu sînt în gospodărie.

Bucuria, ca și sentimentul de siguranță al vieții lipsite de griji a țăranului colectivist străbat nemijlocit în aceste versuri, în care se îmbină armonios și plastic elementele vechii poezii populare cu cele noi, aparținînd vieții și viziunii de azi a constructorilor socialismului.

Nu același lucru putem să-l spunem însă despre multe din versurile semnate de Ion Drăgănescu, I. Aramă, Pia Chiriac, Elena Petrescu. Se știe, doar, că tematica nouă, pasionantă a zilelor noastre nu poate fi minimalizată prin formule abstracte, școlărești, lipsite de plasticitate, adesea bombastice. E bine că ei doresc să realizeze versuri agitatorice, pline de patos politic; dar un agitator bun care exercită influență asupra maselor e acela care se exprimă simplu, plastic, într-un limbaj adecvat, nu în formule ca: „rodi în anul ăsta cîmpul belșug de roade noii vieți", „prinzînd în chinga vremurilor noi trecutul negru, sumbru și uitat", „ai stat dîrz de santinelă, în mărețe acorduri munca și viața vibrează-n tumult", etc.

La fel de supărătoare ni se par și încercările tovarășilor I. Drăgănescu, Nicu Niculescu, Mihai Vizirescu sau Taisia Puș, cașu de a rima fără noimă, într-o manieră poetică vetustă, istorioare lipsite de o profundă semnificație poetică și politică. Tendința aceasta de a broda pe anumite idei cîte o întîmplare lipsită de autenticitate, a fost de mult condamnată. Poetul autentic știe să găsească în viața adevărată a oamenilor, în faptele, în gîndurile și sentimentele acestora lirismul profund, militant, pătruns de ideile măreți ale ceasului prezent al luptei noastre.

Consemnăm aceste slăbiciuni în dorința sinceră ca poeții dobrogeni să se străduiască să-și realizeze creațiile la înălțimea realităților pe care le cîntă.

N. S.

CONCURSUL REVISTEI „FEMEIA"

In cinstea celei de a 50-a aniversări a zilei de 8 Martie, Ziua Internațională a Femeii, redacția revistei „Femeia" inițiază un concurs literar cu tema: procesul evoluției femeii în cadrul noii noastre societăți socialiste.

Concursul se încheie în ziua de 1. ianuarie 1960.

Cele mai bune lucrări vor obține: premiul I — de lei 1.800, al II-lea de lei 1.300, al III-lea de 900 lei, 5 mențiuni a cîte 500 lei și vor fi publicate în revista „Femeia" începînd din luna februarie 1960. La concurs sînt admiși să participe scriitori consacrați, tineri scriitori și ziariști cu creații inedite — poezii, reportaje, portrete literare, schițe, povestiri.

Lucrările vor fi trimise pe adresa redacției revistei „Femeia" — Piața Scînteii nr. 1, București.

STEAUA fără NUME

Tiberiu CHRISTESCU

Pămîntul țării

Acest pămînt încins de firul ierbii
Din care ciocîrlia-și taie lin urcuș,
Acest pămînt îmbrățișat de marea
Ce-l mîngîie cu aripi moi de pescăruș,

Acest pămînt cuprins de bucurie
In legănarea holdei îngălbenind pe lan,
Acest pămînt e scut pentru prieteni
Și rug aprins pentru dușman.

Implinire

In nopțile polare ale anilor, negre nopți,
Cînd cornul durerii suna prin livada timpului
Și bubuitul salvelor de pe „Aurora"
Trecea în zbor peste obrajii negri ai pămîntului,
Ne-am cioplit scara speranței — trainică —
Aninînd-o de colțul singurei stele roșii
Ivite la Răsăritul omenirii.
In fîntîna adîncă a jertfelor
Am călit sabia poporului
Retezînd
De pe umerii molii ai fiarei
Trufașul cap încoronat.
Și astăzi scara către soare dreaptă suie;
Iar dacă ochii nu ne dor privind în soare
E pentru că în drumul nostru fi-vor
Mulțimi de stele roșii călăuzitoare.

Rachetei cosmice

Rachetă roșie, tu, soare nou pe boltă,
Simbol măreț al erei comuniste,
In săritura-ți felină și involtă
N-au fost zăgazuri care să-ți reziste.

Ai spart tăcerea ancestrală ca de vis
Și-n goana anilor lumină pe minut
Din ghețurile siderale ai trimis
Spre vechea Terră-un omenesc salut.

De veghe

Printre catargele sondelor din zare
Ce-mpung perdeaua nopții-n mii de cute,
Adie vîntul lin ca o chemare
Vestind meleaguri noi, necunoscute.
Pornind de-a lungul dîrei de metal
Involt se frînge șuvoiul de țiței;
Iar becurile cu lumini de-opal
Par facle-nfipte în coama unui stei.

E liniște. Și chipul bătrînului sondor
Parcă-i cioplit în stîncă vie.
Doar ochii îi scînteie ca niște meteori
Deslănțuiți pe bolta sinilie.

Gheorghe POCREANU

A nins

A nins o-ntreagă după masă
Și peste noapte iar a nins.
In ceruri stele s-au aprins
Și luminițe-n orice casă;
Ce mult și ce frumos a nins.

Ce mînă fuse-așa măiastră
Că geamul tot mi-l înflori,
Pîn'm-am trezit în zori de zi.
O fi pentru iubirea noastră?
Că prea frumos îl înflori.

Pe creanga teiului de-afară
Lucesc mărgăritare, mii.
El, hibernînd, visează iară
Imbălsămate nopți de vară
Și stele lucitoare, mii.

Deschid o carte și deodată,
Tresar de bucurii cuprins
Cînd sare ivărul atins
De-o mînă mică înghețată.
Tresar, de doruri vechi cuprins.

Ești toată albă de zăpadă
De parc-ai fi venit din vis,
Scăldată-n floare de cais,
Din cine știe ce livadă.
Sau poate ai venit din vis...

Poemul anului 1941

— fragment —

— De ce mă trimiți tot pe mine
Mamă
la băcan,
Pentru că n-ați mai plătit datorii de un an?
Tata,
S-a-ncețoșat la față
Și-n riduri amare, s-au scurs
Pentru întîia dată,
Lacrimi bolnave de foame.
Eu tot eram mic
Și puteam foarte bine
Să nu înțeleg nimic.
Dar pentru că tata era așa de bun,
L-am îmbrățișat
și nu mi-e rușine s-o spun
Prin spărtura cămășii
Mi-am apropiat obrajii de inima lui;
Ce piept vînjos avea tata,
Putea să dea jos, dintr-odată,
Patru vlăjgani gata.
Oare și tata să aibe-un ideal?
Mama îi spune:
muncești cît un cal
Pentru-un salariu mizer.
El tace,
Doar brațul tenace
Cu anatomia-i vulgară de-oțel,
Bate un tact
ciudat,
In pragul prispei putred de plouat.
Uneori pleacă în luncă,
Alerg după dînsul
Și-l strig: tată, tată,
El nu mă aude;
Altă dată, mergem după pădureț
Crude
Și tata e vesel,
două ceasuri la rînă.
L-am auzit fluierînd
Uneori pe islaz.
In clipele astea pot să-l necăjesc,
Chiar dacă se supără,
Are haz.
Tata nu m-a bătut niciodată,
Insă teamă mi-a fost,
Nu odată,
Teamă de privirea aceea ciudată,
In care citeam
Parcă
O veșnică, mare nedreptate umana,
Tata purta în pieptu-i o rană.
Primăvara s-a scurs agitată,
Bolnavă parcă de gălbenare,
Pe care și-o agățase
Pe garduri, livezi și hambare.
Fumul de păpădie
Imprăștiat în vînt,
Aiurea,
Duhnea a sărăcie
Scămoșată
Din pielea și hainele tuturora.
Bolnavă era pînă și aurora
Dimineților
Și gușa sticleților.
. . . . . .

Iosif NAGY

Moartea ostașului

Căzuse lîngă un mănunchi de flori
Parcă-ametit de-al lor parfum subțire.
Și viața se-pierdea ca un cocor
Din cerul care-i înghețа-n privire.

Pierea și frontu-n zare ca-ntr-un crîng.
De se-auzea cum zgomotul și-l strînge.
Simțind că-l fură moartea, de adînc
El trupul și-l cosea cu-n fir de sînge.

Printre explozii auzea căzînd
Pe el, imense bombe de tăcere.
Și mîinile-i păreau ca de pămînt
Pe care noaptea plînge-ncet cu stele.

După Revoluție în piața Palatului

Cerul se șterge de fum și de sînge cu batistele norilor.
Lenin vorbește ostașilor roșii pe treptele zorilor.
Timpul pășește încet pe primele clipe din noua putere.
O soră pansează răniții. Și din albe bandaje face roșii drapele.

*

Liniștea face de gardă, lîngă morții din piața Palatului.
Inghețată-n privirile reci, tremură stepa desculță a satului.
Ca un șir de cocori călători viața demult și-a luat zborul
Noaptea și-adună plutonul de stele, morților dîndu-le onorul.

Salva Revoluției

De n-ar fi fost, azi poate rătăceam
Sau fără urme mă pierdeam în cale
Ca frunza smulsă de furtuni din ram
Sau praful risipit după sandale.

De n-ar fi fost, prin tunetul ei drept
Puteri să moștenesc și glas să capăt,
Dureri treceau prin tînărul meu piept
Ca vîntul peste-o stepă fără capăt.

Și sufletul mi-ar fi crăpat de chin
Sau stam pe loc, mereu lovit de soartă
Precum se sparge un pocal cu vin
Sau vîntul bate din țîțîni o poartă.

Dar într-o zi s-a înălțat spre cer...
Și de atunci mai liber sună cîntul.
Iar eu mă simt mereu mai lîngă el,
Precum de cer se-apropie pămîntul

CARENȚE ÎN POEZIA UNOR TINERI

Că nu trebuie să scriem azi poezii „gen" Bolintineanu ori Alecsandri e lucru clar și cu care sîntem cu toții de acord. Cum trebuie să fie poezia actuală? Această întrebare iarăși nu trebuie însoțită de teoretizări inutile, pentru că răspunsul ni-l dau creațiile valoroase ale poeților noștri, începînd cu opera lui Arghezi, creată după 23 August, și terminînd cu cele două volume de versuri *Primele iubiri* și *Lupta cu inerția* ale lui Labiș.

În discuțiile purtate în jurul poeziei, adeseori s-a încercat să se argumenteze că poezia a rămas, sub raportul expresiei și al nivelului artistic, în urma sensibilității omului de azi, că trebuie găsite noi forme de comunicare poetică în stare să corespundă vremii noastre socialiste. Aceasta e o idee împărtășită de poeții noștri, realizată, firește, în mod deosebit în funcție de talentul specific al fiecăruia. Viața omului liber, mentalitatea și sensibilitatea lui, transformările revoluționare din structura societății, patosul construcției lumii socialiste, entuziasmul și eroismul pașnic al oamenilor muncii din uzine ori pe de ogoare, marile idealuri care călăuzesc omul de azi din patria noastră, trebuie comunicate într-o formă adecvată. *„Așa cum se dezvoltă tehnica* — spunea tovarășul Nichita Sergheevici Hrușciov la al III-lea Congres al scriitorilor sovietici, — *tot așa și voi trebuie să vă ascuțiți, să vă perfecționați armele pentru ca ele să tragă la o mai mare depărtare și să fie mai precise*". La același congres al scriitorilor sovietici s-a insistat asupra problemelor măiestriei artistice, a calității operei de artă, care trebuie să se înalțe pînă la sensibilitatea omului constructor al rachetei cosmice, a omului care a fertilizat milioane de hectare de pămînt virgin, sau a barat cursul fluviilor, a înălțat orașe, vestind pe a șasea parte a globului triumful Revoluției din Octombrie.

Sînt poeți tineri, fiindcă de creația lor vrea să se ocupe articolul de față, care din dorința de a da conținutului nou de viață o formă poetică deosebită, apelează fie la procedee ieftine cu aparențe strălucitoare, fie la modele perimate.

Căutările își au rostul lor cînd rezultatele sînt cît de cît pozitive, însă atunci cînd ele devin mijloace deghizate de evaziune din actualitate, de exprimare încîlcită, confuză, lipsită de forță emoțională, ele nu-și mai justifică numele. Cîtă vreme aceste încercări sînt determinate de efortul unei comunicări cît mai corespunzătoare, mai accesibile, dar și mai încărcate de fior artistic, a gîndurilor și sentimentelor celui ce construiește o lume nouă, ele pot fi prețuite și urmărite cu interes. Sînt poeți, puțini la număr, care transformă poezia, dacă se mai poate numi astfel, într-o înșiruire goală de imagini teribiliste. Cititorul reușește însă să descopere faptul că în jocul acesta de cuvinte nu plutește nici o undă de viață autentică. Acești poeți caută cu orice preț originalitatea, crezînd că o pot afla în asocieri hazardate și în evitarea sistematică a rimei și chiar a ritmului. Rima e declarată piesă de muzeu, iar ritmul ceva bun odinioară: *„totul"* trebuie conceput *„altfel"*.

Atari tendințe, destul de izolate, firește, sînt în detrimentul mesajului pe care ar trebui să îl comunice poezia, neglijîndu-se, odată cu conținutul, și cultivarea artistică, emoțională a versului. Pentru a induce în eroare se aleg teme contemporane din plină actualitate. Dar versurile nu spun nimic cititorului și dacă nu ar fi titlul, nu ai ști la ce anume s-a referit autorul. Unii poeți au căzut în greșeala de a considera poezia actuală un exercițiu steril, pretins inovator, ca, de pildă, Paul Anghel și Ilie Purcaru în „poemul" *Anul XV (Contemporanul* Nr. 35), a cărei bază ideologică șubredă, ridicată pe schelele poeziei decadente dintre cele două războaie, a făcut obiectul unui articol critic de atitudine publicat în *Scînteia*.

Petre Stoica scrie și el *„poezie actuală"*. Pe ideea obligativității prezenței artistului în viață și a conștiinței datoriei sale civice, el compune o proză mărunță, fadă, așezată în rînduri asemănătoare poeziei:

Nu pot dormi: mi-e teamă
Să nu ruginească sapa, să nu se termine
Fără mine casa. Să nu se termine
Fără mine orașul. Dacă snopii
Rămîn în ploaie neadunați? Nu pot dormi.
Chemați-mă
Și eu răspund. Nu pot dormi...

(*Nu pot dormi*, Contemp. nr. 26).

Cert e că pînă la urmă aceste căutări cu orice preț *„originale"* se dovedesc a fi numai poză imagistică șubredă, iar versul liber o simplă comoditate a poetului.

Nu trebuie să mire pe nimeni și nici să inducă în eroare titlurile care „sună actual" și cuvintele care se „referă" la situații prezente.

Florența Albu își intitulează o poezie *Recoltă nouă (Gazeta literară* nr. 33). În locul cîntecului de laudă adusă hărniciei colectiviștilor, grămezilor de cereale care stau ca un trofeu al muncii țăranilor înfrățiți de același ideal, avem un tablou static, șters, lipsit de viață, cu „versuri" ca acestea, care sînt pură descripție prozaică:

Oamenii stau în spatele mașinii
și vîntură în palme grîul, să încarce
sacii și să glumească...

De asemenea, în *Vechiul Oneștí (Viața Romînească* nr. 4), după ce încearcă să arate că vremea a dat cîte „un bobîrnac" caselor mărunte — singura aluzie la prefacerile care au loc în geografia economică și socială a Moldovei, tabloul rămîne în afara procesului de devenire. Poezia se termină în același decor inițial, ca și cum totul s-ar păstra ca mai înainte:

Și-au rămas casele mici,
învelite cu șiță și soare,
lăsate pe spate,
îngropate pe jumătate-n pămînt.

Și din paginile de poezie închinate poeților tineri în *Luceafărul* se pot culege asemenea exemplare. Un poet de real talent, ca G. Tomozei, publică poezia *Un singur cuvînt* (nr. 15) în care își propune să cîntece semnificația complexă și profundă a cuvîntului *Partid*. Poezia e doar o introducere pe care autorul o acoperă cu asemenea versuri insignifiante:

V-ascult, foșnind în cîntec fierbinte,
Cum ascult spicele tinere, aurul
împlinirii
Cuvinte,
osemintele gîndirii...

Gelu Naum (deși activitatea mai îndelungată îl diferențiază de tinerii de care ne ocupăm, ne oprim și asupra unor poezii semnate de dînsul, pentru motivul că vădesc aceleași carențe artistice), într-o poezie despre Revoluția din Octombrie (*Gazeta literară* nr. 42), cîntă *„gesturile"*, *„gesturile de toamnă ale oamenilor"* și firește că *1917* e și el un *gest* — marele gest din Octombrie, — iar lansarea rachetei e, cum se subînțelege, tot un *gest*. Toamna e *„amplă"*, a *„copacilor înalți, a copacilor maturi"* (sic). Prin multe poezii de acest gen circulă moda epitetelor senzaționale, pompoase, a comparațiilor surpriză care îngreunează cititorului înțelegerea. *„Marile simfonii contemporane"*, *„preludiul simfoniilor contemporane"* (Florența Albu, *Să ne cutreerăm țara*, V. Romînească nr. 4). Inginerii și zidarii pășesc *„pe nori"* ori pe *„pantera nopții"* (Ion Rahoveanu). Drumurile sînt în poezia lui Gurghianu *Drumuri* (Steaua nr. 5) *„poeme ale civilizației, pulsînd de fervoarea prezentului"*. Miron Scorobete, printre poezii reușite cum ar fi *Mîndrie* și *Pastel*, publică *Litoral (Tribuna* nr. 41). Despre frumusețea marină, despre construcțiile noi, despre casele de odihnă ale oamenilor muncii, poetul se exprimă în versuri ca acestea:

Mi-am adus însă aminte că locuiesc în camera 406
A unei vile construite anul acesta.

Nimănui poetul nu-i va comunica bucuria omului muncii venit la odihnă și adăpostit în palatele moderne de cristal și neon de pe litoral.

Construcțiile cu surîsul lor *„feciorelnic" (!) „înduplecă furia Mării"*. Scorobete vorbește de Mare *„cu glasul scăzut de emoție"* cum ar vorbi *„despre toate prezențele mari"*.

Unele poezii, deși iau titlul din viața șantierelor și se intitulează *jurnal din uzină*, au un conținut cu totul strein de eforturile și eroismul maselor de muncitori. Ce entuziasm comunică versurile lui Nichita Stănescu din poezia *Trecînd pe lîngă schele* (Gazeta lit. nr. 37)?

Cînd treci zveltă și fragedă, odată
cu zorile,
de parcă ai căuta la tulpina curcubeului
comorile,
nu-ți întoarce profilul peste umăr, deși,
culorile pe care le-aștern pe zid sînt
cele mai vii.
Nu-ți întoarce capul, suavă ca trestia
de baltă
deși, schela mea de brad e cea mai
înaltă
Treci mai departe, nu-ți întoarce
amețitoarele gene,
deși, pieptul meu e tatuat cu ancore
și cu sirene.

Ce zice omul de pe schele citind o asemenea poezie despre el scrisă de cineva care a trecut „pe lîngă schele"?

Halele locomotivelor din poezia cu același titlu de Emil Bunea (Steaua nr. 7) nu sînt halele muncii din care pornesc zilnic cutreierătorii patriei; ele apar ca niște *„viețuitoare"*, *„din epoci vechi"* care stau *„pe malul dimineții"*, adulmecînd orizontul. După aceea le aseamănă *„cu niște cazemate ale păcii"* orînduite ca și animalele însă *„pe centura zării"* din care vor ieși locomotivele în *„inima distanțelor de ieri"*.

Un poem închinat fertilizării și irigării ogoarelor, e o discuție străină de orice contingență cu efortul uman. Comentariul se subînțelege din lectură.

Rîul e asemeni unui copac pe care ogorul
îl trece în sine. De el își va sprijini
mîine, cînd soarele va fi în tărie,
fagurii cărnii sleiți de dogoarea amiezii.
Hai, supune-te nouă. Apele tale
să urmeze inimilor noastre.

(Cezar Baltag, *Rîului care va iriga ogoare*, Gazeta lit. nr. 39).

Leonida Neamțu asociază imaginea luminii care pătrunde azi pretutindeni, cu străpungerea unui tunel, a tenebrelor. Versurile șterse împrăștie semnificația pe care trebuia s-o aibă poezia *Tunelul* (Tribuna, nr. 28).

Noaptea tunelului va trece prin noaptea
muntelui,
Torentul luminii va trece prin noaptea
tunelului!
Lucrăm la tunel, și stîncăria străveche
Țipă cînd vede lumina, gonită din
templele vremii.

Uneori, imagismul, versul sec, prozaismul, căutat ca o aversiune pentru versul clasic, pătrunde și în operele unor poeți cu bogate experiențe literare, care poate au influențat negativ creațiile poeților tineri de care ne-am ocupat aici.

Spunem acesteă neavînd nici o aversiune pentru versul alb „în sine", sau pentru versul încărcat de metaforă. Nu vom susține nici faptul că versul alb e mai mult sau mai puțin potrivit decît poezia în formă clasică. Dar într-o simplă înregistrare prozaică, într-o notație rece, nu poți exprima gama variată de sentimente ale omului nou. Indiferent dacă va fi scrisă în *„iambi suitori"* sau *„săltărețe dactile"* după regulele cele mai riguroase, sau la modul cel mai liber, poezia trebuie să respire măreția epocii noastre socialiste, suflul nou de viață, frumusețea omului de azi. Poezia care se adresează maselor de cititori nu poate fi o poezie cu înțelesul încîlcit, „exprimat" printre rînduri, cu semnificațiile căutate, lipsită de entuziasm.

Firește am ales doar cîteva exemple dintre poeziile publicate în lunile din urmă. Realizările valoroase în domeniul poeziei în cei cincisprezece ani, precum și exigența critică a cititorilor noștri care vor să găsească în opera poetică imaginea grandioasă a construcției socialiste, impune poeților o muncă stăruitoare pentru calitatea artistică. Poezia care prinde în cristalul ei sufletul omului muncitor, inspirîndu-se de oriunde e prezent omul, e poezia noastră nouă.

Marin Bucur

CHARLES MOISSE

Vîntul care vine

Pătrund în noaptea blîndă cu florile-adorminde,
Pătrund în casă-n raza luminii pîlpîinde,
Pătrund privirea-ți caldă și în iubire geamăn,
Pătrund în anotimpul cu zile fără seamăn.

Intrați, cei dîrji în luptă, e calea voastră scrisă;
Intrați, sînt timpuri grele, dar viața e în noi,
Străbate-al vostru cîntec fereastra mea deschisă,
Intrați în marea luptă că sînt de mult cu voi.

In romînește de RADU BOUREANU

STILUL CRITICII ACTUALE

Sarcina criticii literare marxist-leniniste de a analiza și explica structura și mesajul operei scriitorilor, valoarea conținutului și a formei artistice, implică o orientare ideologică fermă și mijloace expresive adecvate. S-a discutat mult în ultimul timp și cu folos necontestat, despre fondul și orientarea criticii noastre literare. Mai puțin, sau aproape deloc au fost cercetate structura comunicării, stilul analizelor critice care se adresează nu numai scriitorilor ci și maselor largi de cititori. Aceștia așteaptă de la critici un cuvînt răspicat, un stil pe deplin înțeles, construcții clare, formulări exacte. Opinia criticului oglindește o convingere; ea este expresia unei aprecieri de valoare din care se cuvine să lipsească subiectivismul. Orice echivoc sau joc al abstracțiunilor, gratuit și pedant, pot provoca nedumeriri și confuzii.

Critica fiind un sector al literaturii noastre noi, pătrunsă de spirit de partid și orientată după principiile realismului socialist, dispune de condiții prielnice pentru continua perfecționare a instrumentelor sale de lucru și a mijloacelor ei stilistice. În funcție de realitățile vieții noastre de azi, ea poate desfășura o muncă intensă, principială, de selectare și popularizare a valorilor culturii și literaturii noi, angajată pe drumul construirii socialismului în patria noastră.

Firește ne dăm seama că, adesea, e greu să cuprinzi în limitele mijloacelor limbii comune toate nuanțele fine ale procesului artistic despre care trebuie să vorbească cercetarea critică. Adîncimea și infinita bogăție a ideilor și formei operelor literare cer suplețe, discernămînt și resurse stilistice întinse. În ultimul timp, datorită sprijinului ideologic de care se bucură sectorul critic, s-au realizat evidente progrese în acest domeniu. Cine compară cronicile de azi cu cele scrise în urmă cu un an sau cu doi, vede în ce măsură au fost înlăturate asperitățile și inconsistența formulării, subiectivismul și construcția pedantă, greoaie, din limba criticii literare. Totuși mai rămîne de făcut destul, pentru a atinge un nivel cît mai înalt și mai accesibil cititorilor al exprimării critice. Mi se pare că în trei direcții importante ar trebui îndreptate eforturile criticilor de a găsi stilul adecvat, fondul de idei: evitarea inovației lexicale nejustificate a termenilor de jargon; controlul epitetelor excesive; concentrarea frazei, reducerea la strictul necesar a subordonării.

Tendința inovatoare în vocabularul criticii are o tradiție veche la noi. Pînă aproape de zilele noastre s-a crezut că stilul critic implică o distanțare de felul comun de a se exprima. Limba obștească era considerată ca o modalitate expresivă lipsită de prestigiu și de noblețe. Criticul, dornic să fie în același timp literat, filozof, om de știință, stăpîn pe istoria culturii universale care-i permitea să facă cele mai bizare asocieri, ajungea să formuleze cele mai extravagante opinii într-un stil „ales", distins, plin de cuvinte radicale și de construcții complicate; o limbă pentru inițiați.

Literatura noastră nouă, apropiată de realitățile vieții în continuă dezvoltare, scrisă despre și pentru creatorii acestui progres multilateral, se dispensează, fără nici o pagubă, de pedantismul stilului „distins". Lexicul limbii noastre literare a fost curățit de elementele parazitare, introduse de ambiția inovatorilor improvizați. Discernămîntul critic care pune în balanța aprecierii atît fondul cît și forma operei literare trebuie să se autocontroleze și să se mențină la nivelul accesibil al comunicării; ceea ce nu înseamnă de loc uniformitate și platitudine în vocabular, în frază. Noutatea și originalitatea stilului nu vine din acumularea rarităților lexicale; valorificarea pricepută a tezaurului existent, asocierea nouă a elementelor vechi, capabile să creeze vecinătăți revelatoare pot îmbogăți sistemul sensurilor figurate cu nuanțe plastice de cea mai bună calitate. Deci contestăm utilitatea inovațiilor cu orice preț, cînd limba noastră are suficiente rezerve expresive, are multe sinonime ușor de înțeles de către toată lumea.

Din tot mai puținele exemple de raritățí lexicale citez cîteva: „Ideea poetică se impune nu prin argumentări sau RATIOCINĂRI, ci prin logica raportării noilor relații dezvăluite la ceea ce constituie forța ei cristalizatoare, coordonatoare" (Gazeta lit. nr. 41, pag. 3); „Romancierul încearcă să-i ofere personajului o RESURECȚIE morală... dar Agafton recade în spiritul său anarhic, meschin prin finalitate. Atît RESURECȚIA momentană cît și cufundarea tînărului în vechi HABITUDINI sînt surprinse cu stîngăcie" (Luceafărul, nr. 19, p. 7); „In construcția nuvelei se simte ARTEFACTUL" (Scrisul băn. nr. 8, p. 82). Uneori sub ochii noștri se nasc cuvinte noi, prin derivare surprinzătoare: Viața romînească, nr. 9, manifestă destulă inițiativă în acest domeniu. In numai trei coloane, revine de trei ori concretețe istorică (p. 140—141); tot acolo: „vers cu o adresă imagistică exterioară", iar mai departe: imagerie superfluă. In Contemporanul, în Steaua, în Iașul literar (și în alte periodice) se mai pot întîlni numeroase cuvinte rare, inutile în ansamblul considerațiilor critice: tenebre, a exulta, verbiaj, brevitate, truculent, adjuvant, liricoid, blasfema etc. Că sînt un lux de prisos ne-au dovedit ultimele cronici literare din Gazeta literară, Contemporanul și Luceafărul, în care nu mai întîlnim astfel de „inovații", pentru lămurirea cărora cele două dicționare ale Academiei R.P.R. nu ne pot fi de nici un folos; cele mai multe raritățí lexicale nu există în limba literară de azi.

Al doilea aspect negativ al stilului unor cronici literare, abuzul de epitete, poate îl ilustrat încă și mai ușor. Sentimentul că, vorbind despre o anumită operă, nu ai spus destul de apăsat anumite constatări, duce la încărcarea stilului cu tot felul de accesorii de calificare: atribute, subordonări, epitete (nu unul, ci mai multe la rînd). Și în critica literară epitetul trebuie folosit cu mare chibzuință. In multe cazuri constatăm însă contrariul: „Poetul este un îndrăgostit de solul natal și nu pare a gusta LA MODUL GRATUIT frumusețea unui peisaj FĂRĂ ISTORIE DE ORIUNDE, DE ACASĂ, CA ȘI DE PE MERIDIANUL EXOTIC" (Iașul literar, nr. 8, p. 109); „energie INTERIOARĂ în VANE erupții SPECTACULARE" (Scris. băn. nr. 8, p. 76); „forma ALUZIVĂ, PARABOLICĂ" (Steaua nr. 8, p. 91); „schimbînd cu MARE MAESTRIE SECRETA tonalitatea" (Contemporanul nr. 40, pr. 3). Există fraze în care orice substantiv are și un atribut sau un epitet ornant, despre care autorul crede că dau mai mare greutate ideii: „Poet ADEVĂRAT, fascinat de infinitul vieții, FERMECAT de forța sufletului omenesc și ÎNGÎNDURAT de limitele poeziei; suflet SETOS DE ADEVĂR și FRUMUSEȚE, conștiință TREAZĂ și FRĂMÎNTATĂ asupra (!) obligațiilor sale de poet și cetățean..." (Contemp. ib.); „Cataclismele STIHIALE sînt însă prin definiție trecătoare, calculîndu-se pe scara clipitei, în timp ce războaiele, propagandistic numai REDUCTIBILE de către criminalii lor, DECLANȘATORI LA SCARA FULGERULUI, se întind în durate INPREVIZIBILE, de ani și ani" (Gazeta lit. nr. 42, p. 3); „Beniuc... încrestează în materia FINĂ a sensibilității sale graficul STĂRII AFECTIVE a MASELOR ELIBERATE." (Scris. băn. nr. 8, p. 77). Exemplele se pot înmulți. Cititorul multor cronici literare poate găsi inițiative dintre cele mai originale în vastul sistem al combinării acestor determinări și epitete care umflă inutil stilul, creînd o falsă impresie de grandoare și de originalitate. In această privință aș reaminti o judicioasă observație a maestrului Sadoveanu privitoare la epitet și la rolul lui în economia mijloacelor stilistice: „Multora li se pare că un cuvînt simplu, bine ales și bine închegat în țesătura frazei nu spune suficient. Atunci îi adaugă un calificativ. Nu neg valoarea epitetelor; acestea, folosite însă prea des, fac ca gîndul scriitorului în loc să meargă direct la cititor, să ocolească, să se împiedice de cuvinte de umplutură, care dau un aer retoric stilului literar. Preciziunea prin concentrare, frumusețea prin simplitate, claritatea prin proprietatea termenilor fac mai mult decît oricîte podoabe. Dozarea epitetelor e o problemă a cărei rezolvare se poate orienta după arta clasicilor noștri Negruzzi, Creangă, Caragiale".

Îndemnul se potrivește și în privința folosirii frazei. Am spus mai sus că una din deficiențele stilului critic actual constă în construirea unor unități frazeologice interminabile. Subordonările se succed pe arii întinse care pot da multă bătaie de cap cititorului; acesta, dornic să pătrundă în toate articulațiile ideii, străbate chinuit labirintul frazelor exagerat de întinse. Extensiunea frazei merge adesea mînă în mînă cu abuzul de epitete. La exemplele citate mai sus mai putem adăuga altele, ușor de găsit în cronicile actuale, încă pline de fraze prea lungi, obositoare: „Dar procesul de clarificare politică și morală, care se petrece în roman cu Udrea, se repetă în același roman cu fiecare generație de intelectuali cinstiți pe care crimele războiului, perspectiva sumbră, dezastruoasă, rezervată omenirii de către fascism, îi smulge brutal din efemera lor izolare profesională, făcîndu-i să înțeleagă, zguduiți, că pasivitatea înseamnă acceptare, mai mult — complicitate și că, prin inacțiune, lăsau calea liberă forțelor distrugătoare ale fascismului, pe care încă de la început le condamnaseră tacit" (Gazeta lit. nr. 41, p. 2). Cu un mic efort de concentrare această frază uriașă putea deveni o succesiune de propoziții scurte; ele aveau avantajul pauzelor și deci al pregnanței și al simplității. S-ar fi evitat astfel lanțul de relative care obosesc prin lungime și uniformitate: „care se petrece; pe care crimele...; pe care încă de la început." Pentru a scăpa de aceste relative nu-i suficientă înlocuirea lui care prin ce, ca în această frază din aceeași gazetă: „Am stăruit asupra acestor pagini ale studiului, fiindcă ele numesc în adevăr punctele cardinale ale problemei și care, nu o dată, se transformă în neajunsuri ce concură la o prezentare inexpresivă sau eronată a anilor noștri" (ib. nr. 42, p. 2). Curm aici exemplificarea acestui capitol al particularităților stilului criticii actuale. Nu este obositor numai să scrii astfel de fraze lungi, dar e greu și să le reproduci, să umpli spațiul cu ele.

Concluziile considerațiilor de mai sus se impun de la sine: nu e nevoie de prea mult spirit inventiv ca vocabularul criticii literare să se poată reîmprospăta; fluxul verbal n-are de ce se sprijini pe raritățí de care ne putem dispensa. Dacă Eminescu a putut construi cu circa cincii mii de cuvinte toată opera poetică publicată de el (poezii și proză literară), construind o infinitate de nuanțe figurate, de imagini, metafore, comparații, e semn că tezaurul limbii cu zeci de mii de cuvinte permite oricărui scriitor asocieri și mlădieri stilistice cît de originale, cît de numeroase și de bogate, pentru a putea reda orice conținut de idei. Nu vom pretinde că trebuie să cultivăm uniformitatea și să rămînem la ceea ce avem, din vechime, în vocabular; necesități politice, economice, culturale aduc termeni noi, absolut necesari, neologisme utile care îmbogățesc capacitatea expresivă a limbii; uzul lor nu justifică însă abuzul jargonului. Cu atît mai puțin justificate sînt excesul de epitete și frazele complicate din voința autorilor, din dorința de a nu se exprima ca toată lumea. Cerința primordială a textului scris este să fie clar; criticul comunică, are ceva de spus. El se adresează cititorilor de toate categoriile și scriitorilor care așteaptă cu interes judecata argumentată a analistului avizat și bine intenționat. Știm că acesta are multe de spus, că vede și observă multe și că are experiența condeiului. Dar profesiunea lui îl obligă la discernămînt și în problemele stilului. De aceea, noi cititorii, îi cerem să se exprime limpede, scurt și exact. Marii scriitori ai lumii ne-au obișnuit cu acest stil; limba cea vie a poporului îndeamnă în același sens. Criticul care este și el un scriitor trebuie să-l creadă și să urmeze sfatul lui Gorki care în privința tehnicii stilului a fost categoric: „Trebuie să ducem o luptă necruțătoare pentru ca să curățim literatura de balastul lexical, să luptăm pentru simplitatea și claritatea limbii noastre, pentru o tehnică conștiincioasă, fără de care nu este posibilă redarea clară a conținutului de idei".

In ultimele luni criticii literari au început să facă noi eforturi către claritate și concentrare. Orice succes de această natură va servi atît comunicarea ideilor, propagarea lor cît și cultivarea limbii noastre literare în general, acțiune pe care critica noastră o poate sprijini în largă măsură.

Gh. Bulgăr

RELIEF

Pseudo anti-apologetica

Prin definiție critica literară este un medicament cu gust neplăcut — strepeziu, mai adesea — pe care laborantul dibaci îl învăluie într-o pojghiță zaharată, făcîndu-l astfel mai ușor de îndurat. E drept că s-au văzut destule cazuri în care pacienți redutabili înghițeau pilulă după pilulă (vreau să zic, cronici literare în serie, sau cu urmare în numărul viitor), fără a resimți nici urmă de amărăciune ; rețeta — simplă și economică — 100% saccharum.

Procedeul mi se pare scîrbavnic, vorba cronicarului... Pentru că, una din două : sau medicul — alias criticul — nu este de meserie, nu știe să pună un diagnostic și să prescrie tratamentul adecvat, — și atunci avem de-a face cu un fel de fals în buletinul de identitate — sau omul este de meserie, cunoaște exact și boala și remediul, dar întrucît e vorba de un pacient „marcant" refractar la chinină și mandragora, îl servește, cum ziceam, cu zahar sau sirop de trandafiri.

Pe drept cuvînt asemenea practici condamnabile au fost criticate cu asprime în recentul articol din Scînteia — împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică.

Ca urmare, se manifestă de cîteva săptămîni un oarecare progres în atitudinea colegilor noștri — doctorii de literatură, chemați să constate beteșugurile și să indice medicația cuvenită pentru lucrările fiecăruia dintre noi. Din păcate, nu toți cei interesați au înțeles exact — după cît se pare — observațiile clare și judicioase din amintitul articol redacțional.

Așa de pildă, citind cu atenție cronica lui M. Petroveanu la ultimul volum de versuri al lui Victor Tulbure (Gazeta Literară 1.X.1959) constat cu destulă neplăcere că autorul ei folosește în mod dezinvolt un procedeu cel puțin discutabil.

In locul unei analize temeinice, în locul „cercetării științifice exigente.., care să scoată în evidență tot ce este reușit, să atragă atenția asupra a ceea ce autorul n-a izbutit încă să realizeze și astfel să ajute pe creatorul de artă talentat să meargă înainte" (Scînteia — articolul citat) M. P. se lasă dus de elanuri antiapologetice lansîndu-se într-o serie de afirmații sentențioase și nefondate. Proclamînd datoria criticii de a avertiza pe sciitori în spiritul obiectivității și al grijii pentru evoluția literaturii, cronicarul „Gazetei literare" nu se jenează să decreteze cea mai mare parte a volumului „covîrșită de un convenționalism general valabil", să jongleze cu termeni jignitori ca „banalități de poșta redacției", „literatură în serie", „sărăcie a conținutului", „forme caduce" etc.

O impresie cu totul penibilă o produce acel limbaj aluziv, insidios, în care se complace autorul cronicii. După opinia sa respectul lui Victor Tulbure pentru moștenirea istorică și folclorică este „pios" iar una din fundamentalele calități ale poetului, care calități riscă să devină un... defect pronunțat (conf. M.P.) este „evlavia" față de folclor, de natură și de tradițiile populare în genere. De ce „evlavia" și nu „dragostea"?

Probabil că M. Petroveanu vrea să fie subtil.

Fără intenția de a repeta elocventele citate extrase de tovarășul G. Ivașcu din respectivul articol, trebuie totuși să reamintesc că — de asemenea după opinia lui M.P. — sensibilitatea lui Victor Tulbure este „străveziu sentimentală în reținerea ei", că el (V. T.) are „aptitudinea de a orna cu tact, de a imprima o eleganță cuminte . . .", care aptitudine se încadrează în „. . . constantele unei lirici de caracter popular și repede difuzabile . . ."

Cred că nu mă înșel observînd în această ultimă formulare o doză de dispreț abia disimulat față de unul din sensurile majore ale operei de artă în general. Oare M. Petroveanu consideră caracterul popular și accesibilitatea drept elemente neglijabile — ca să nu zic „rizibile" — în judecata de valoare asupra operei poetice ? Să fie el mai degrabă partizanul unor forme cețoase, complicate, greu de pătruns ? Atributele ironice pe care le folosește M. P. ar putea îndreptăți un răspuns afirmativ la aceste întrebări. La un moment dat, aproape că nici nu se mai înțelege ce anume critică autorul cronicii : lipsurile volumului cu pricina sau „lirica de caracter popular" și — prefer terminologia adecvată — pe înțelesul maselor ?

Despre cum anume critică — mi se pare că și eu și tov. Ivașcu am vorbit îndeajuns.

L-aș invita cel mult pe M. Petroveanu să ne explice ce legătură vede el între obiectivitatea științifică, consecvența idelogică, seriozitatea care trebuie să caracterizeze critica noastră literară — și atitudinea sa deficitară din punct de vedere etic și estetic, față de volumul „Eu nu cînt că știu să cînt". Ce fel de sprijin crede el că-i poate da lui Victor Tulbure, afirmînd că arta poetică a acestuia „. . . se compune din cîntece „crescute" în codru, rostite din „fluiere" ..." etc.

Poezia nu se scrie numai cu grafit și cerneală ; mai punem și ceva inimă într-însa. Avem prin urmare dreptul legitim de a pretinde „judecătorilor" noștri respectul cuvenit pentru acest mecanism complicat și sensibil. Poate chiar prea sensibil, uneori... Dar, ce să-i faci, — dacă n-ar fi așa, pe semne că n-am mai face poezie, ci pseudo-cronici „antiapologetice", în genul aceleia de care — cu regret — a trebuit să mă ocup în rîndurile de mai sus.

Dan Deșliu

UNDE AI DEBUTAT ?

— La ziarul județean (ori raional) de partid „Lupta.." din orașul cutare..., va ți — fără îndoială — răspunsul dumneavoastră, al majorității tinerilor care v-ați afirmat ca scriitori în anii ultimului deceniu. Deosebite vor fi doar localitățile amintite și titlurile ziarelor ce tipăresc zilnic (ori săptămînal), cu statornicie și trudă, literatură despre eforturile și izbînzile noastre, constituind un prețios seismograf al construcției socialiste din țara noastră. In paginile acestor ziare de provincie v-ați tipărit întîia poezie, prima încercare de proză, ori acel articol de început în care era prezentă verva viitorului publicist. Recunoașterea acestor adevăruri stîrnesc — sînt convins — emoție sinceră în noi, nostalgice și nu îndepărtate aduceri aminte, despre care ne place să vorbim adesea în presă. Faptul că sîntem numiți „generația lui 23 August" e o chestiune de cinste, de mîndrie și înaltă obligație pentru tînăra generație de scriitori, parte integrantă și activă în frontul larg al scriitorilor patriei noastre.

Dacă toate acestea sînt adevărate — și sînt ! — cu atît mi se pare mai de neînțeles lipsa de atenție, pe care o manifestă unii scriitori pentru lucrările acelor mulți și anonimi care vin după noi, debutanți în paginile ziarelor regionale și raionale de partid. De mult n-am mai văzut într-o publicație literară un articol sau o notă măcar în care să fie consemnată lucrarea izbutită, ori promițătoare a unui tînăr care își publică într-un ziar din provincie întîia lui lucrare literară. Explicația, oricît de greu ar fi să o recunoaștem, este una singură: lipsa de interes.

O temă de meditație : aduceți-vă aminte (nu-i mult de atunci !) cît prețuia pentru fiecare din noi un sfat, un cuvînt de îmbărbătare, un sprijin oferit la timpul potrivit în anii debutului. De ce nu ne-am apropia și noi cu aceeași dragoste și înțelegere de lucrările acestor încă „anonimi" confrați din generația noastră ? S-ar putea ca nu numai „descoperirile" „Luceafărului" și „Gazetei Literare" să fie singurele valori noi, proaspete, necunoscute încă în domeniul tinerelor talente literare.

Acord însemnătate acestei chestiuni și grabă, mai ales din două motive: a) pentru că acești tineri autori de lucrări literare publicate în ziarele locale de partid acum, în această fază a dezvoltării lor au cel mai mult nevoie de ajutor, de sprijinul nostru tovărășesc și b) marea majoritate a acestor debutanți lucrează nemijlocit în producție și ca atare temele lucrărilor lor sînt acelea ale muncii, ale actualității, încît avem datoria să le promovăm cu toată puterea.

Cine sînt de fapt acești autori debutanți ? Lucrători în industrie, feciori de colectiviști, elevi și studenți, bibliotecari, în general membri ai celor aproximativ 100 de cercuri literare din țară. Desigur, nu fiecare lucrare literară pe care o întîlnim în ziarele locale aparține unui talent autentic. Dar dacă dintr-o sută de semnături vom descoperi și promova un talent valoros, trei, zece, facem un lucru foarte util. Pentru noi, cei ce — cu sprijinul tovărășesc și neprecupețit al colectivității noastre — am parcurs drumul pînă la întîiul, ori întîiele noastre volume, această grijă, această preocupare, constituie o poliță morală încă departe de a fi plătită.

Intreb așadar cu toată seriozitatea și răspunderea pe care o reclamă această aducere aminte : Unde ai debutat ?

Pentru următorul număr al Luceafărului promit o consemnare despre cîteva lucrări literare publicate în ziarele locale de partid. Mai sînt și alte promisiuni ?

POP SIMION

„NEXURI CAUZALE" sau un articol confuz

In cadrul manifestărilor culturale cu prilejul a 500 de ani de la prima mențiune documentară despre existența Bucureștiului, Viața Românească *nr. 9 face loc în paginile sale unor contribuții literare privind acest eveniment.*

Ne-a oprit atenția articolul semnat de Radu Albala, Bucureștii în literatură. *Dintru început trebuie să mărturisim că articolul nu răspunde cerințelor cititorului, nici ca metodă și nici ca realizare. Intenția pe care autorul o mărturisește, aceea de a recrea materialul oferit de literatura despre București în rîndurile pline de falsă modestie din finalul articolului:* „dacă, în cele de mai sus, vom fi izbutit să însuflețim măcar o parte din minunatele povești ale zbuciumatului oraș..." (p. 51), *este departe de a fi devenit o realitate. Articolul creează confuzie și dezorientare în rîndurile cititorilor care-l parcurg cu intenția de a se informa asupra literaturii create de-a lungul anilor despre capitala patriei noastre.*

Despre o expunere exhaustivă a problemei neputînd fi vorba în spațiul respectiv, ne miră cu atît mai mult lipsa de selectare a materialului atît din punct de vedere literar, cît mai ales din punct de vedere ideologic.

Autorul intenționează să citeze cît mai multe titluri cu putință, recurgînd la un procedeu școlăresc foarte puțin indicat : expediază în subsol, după ce în prealabil introdusese „artistic" *în cuprinsul articolului, o întreagă literatură, fără nici un discernămînt critic, fără o apreciere principială de pe pozițiile marxist-leniniste.*

La pag. 47 sus, autorul vorbește de o „mahala" *aceeași în esența ei (n.n.) (!) în literatura lui Peltz, G. M. Zamfirescu, Eugen Barbu. Nimic despre limitele naturaliste ale scriitorilor respectivi, nimic despre confuziile acestor opere.*

Stîrnește confuzie și nedumerire și acel pasaj din finalul articolului în care autorul alătură personaje din literatura lui Peltz, G. M. Zamfirescu, Petru Dumitriu, Eugen Barbu, încercînd o metamorfozare de la personajele aspirînd să iasă din mahala, la eroii comuniști ai zilelor noastre !

Este prea lung excursul în istoria și literatura privind vechiul București, prilej pentru notații erudite dar foarte puțin semnificative, în comparație cu rapida înșiruire de titluri privind istoria mai nouă a Bucureștiului. Fizionomia Bucureștiului de azi e realizată doar pe baza unui reportaj a lui Eugen Barbu („Bucureștii noaptea"). La pag. 38 se citează pe 19 rînduri versurile nesemnificative pentru istoria Bucureștiului, ale pitarului Hristache, pentru ca la pag. 43, după ce ne dăuse o pagină de istorie a mișcării muncitorești („Dar odată cu intrarea Rominiei pe făgașul dezvoltării capitaliste...") să citeze în notă, „numai cu titlul de exemplu și numai cîteva din materialele atît de numeroase încît ar îngădui, singur, alcătuirea unei antologii : A. G. Vaida, Clocote, pp. 88—95, 95—98 ; Mihu Dragomir, „Vasile Roaită" în „Versuri Alese" pp. 65—67..." *La tot pasul ne întîmpină nume de personaje, fapte care nu se încadrează organic în expunere și sînt „lipite" pentru a afla dintr-o notă din subsol că aparțin să spunem romanului „Ion Sîntu".*

Iată cum trece în revistă R. Albala două nuvele, conform procedeului pe care l-am enunțat mai sus : „Odată cu fascizarea țării și cu tîrîrea ei în criminalul război antisovietic, bucureștenii sub aceeași vitează conducere a Partidului, își sporesc forțele de luptă. In plină guvernare legionară, partidul organizează, la 7 noembrie 1940, un miting la Obor *(nota 6 :* Haralamb Zincă „Ultima toamnă" p. 136 și urm.). Infruntînd cele mai aspre primejdii, Niculescu aduce în București în chiar mașina ministerială, „O ladă cu trotil" *(nota 7 :* Eugen Barbu, „O ladă cu trotil"...) *etc. etc.*

In rîndurile de mai sus am atins și o parte din procedeele stilistice pe care le folosește autorul. Pentru a nu lăsa impresia că vrem să căutăm nod în papură, citățm cîteva mostre ce mărturisesc un stil afectat care nu-l prinde pe autor și îi joacă feste. Fraza „Să-i recunoaștem lui Ionescu-Gion, neuitatul istoric al Bucureștilor, meritul că restabilind adevărul științific și distrugînd „poezia" cîtă era, în zisa ficțiune, a reușit să desprindă dintr-însa o prețioasă idee (!) : aceea a „Moldovei și Munteniei conlucrînd la întemeierea țării noastre", *declanșează o serie de nedumeriri și stîrnește confuzii.*

Lăsîndu-se furat de stilul cronicarilor din care dă citate „cu inima împăcată" *(încă un exemplu de procedeu necritic și antiștiințific), Radu Ablala exclamă retoric :* „Nu, valoarea gnoseologică a adevăratei literaturi, a literaturii realiste, nu e o vorbă goală !" *(p. 38) sau în nota 3 la aceeași pagină întreabă retoric cu efecte caragialești:* „Un Friedländer sau un Gaston Boissier în amplele și minuțioasele lor reconstituiri arheologice, topografice, sociale ale Romei antice n-au alergat oare întîi și întîi la Juvenal, Martial, Petronius, la literatură adică ?"

„Nexuri cauzale" *sau cuvîntul învechit* „prevaricațiuni" *ca și alte expresii stufoase, încîlcite, dovedesc faptul că autorul nu s-a străduit să scrie articolul său într-un limbaj clar, accesibil, ci a vrut să epateze cititorul printr-o paradă inutilă de neologisme, neaoșisme și titluri pompoase.*

Dînd exemple de o crasă lipsă de modestie și probitate științifică, R. Albala indică drept sursă a unor versuri ediția A. Pann alcătuită de domnia sa în colaborare cu I. Fischer în trei volume aflată însă în manuscris, deși citatul respectiv se află și într-o monografie apărută cu puțini ani în urmă.

Nerealizînd o selectare critică și nici cel puțin o recreere artistică a materialului, privind Bucureștiul în literatură, așa cum își propusese în titlu, nesilindu-se să interpreteze, ci numai să expună fapte, articolul lui Radu Albala nu poate să constituie un ghid în bogata literatură despre capitala patriei noastre și nu răspunde exigențelor cititorului. Ocupînd un spațiu prea generos acordat de Viața Românească *R. Albala ne-a oferit un articol confuz ideologic, fără idei și fără o coloană vertebrală, fiind caracterizat prin stil pretențios și umflat.*

CLEMENT MIRZA

O NEDUMERIRE

Nu am înțeles pentru ce tov. Paul Georgescu comite inexactități cu privire la recenzia mea despre **„Casa cu ferestre argintii"**: D-sa afirmă că **„distrug"** pe Florin Mugur cu **„citate grave"** din Marșak, Maiakovski, Gorki. Orice cititor de bună credință poate oricînd constata că n-am dat nici un citat (cu atît mai mult **„grav"**) din Marșak, nici unul din Maiakovski, ci unul, unul singur, din Gorki, despre a cărui **„gravitate"** să refere cititorul. (E vorba de răspunsul lui Gorki la întrebarea cum trebuie să se scrie pentru copii : **„Ca pentru cei mari, numai ceva mai bine".)** Imi vine prea greu să cred că tov. Paul Georgescu a scris despre o recenzie pe care nici n-a citit-o.

ABONAȚI-VĂ PENTRU ANUL 1960

la publicațiile Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

GAZETA LITERARA
VIAȚA ROMÎNEASCA
LUCEAFARUL
UTUNK
STEAUA
IGAZ SZO
NEUE LITERATUR
IAȘUL LITERAR
SCRISUL BANAȚEAN
NOVI JIVOT

Abonamentele se primesc prin difuzorii de presă din întreprinderi și instituții, școli, factorii poștali, oficiile poștale și chioșcurile Difuzării Presei.

VAL MUNTEANU : Unii critici literari

Și încă ceva : pentru a pune la îndoială necesitatea **„universului intelectual"** în cărțile pentru copii, tov. Paul Georgescu ajunge să afirme că placheta lui Florin Mugur e scrisă pentru **„cei mici de tot"**, că e o „carte cu rațe și ursuleți". Precizăm că în carte nu apare nici o „rață" nici un „ursuleț" și că e vorba de copii ceva mai mari, care ajută la curățenie, merg la școală, poartă cravate de pionieri.

P. MARCEA

INSEMNĂRI

— Ce cărți vor apare ? l-am întrebat (prin telefon) pe tovarășul C. Măciucă, responsabilul secției „Colecții" de la Editura Tineretului.

Mi-a dat acest răspuns lung și interesant :

— La colecția Patria noastră *e sub tipar volumul lui Horia Liman :* „Timpurile și anotimpurile Bucureștiului". *In aceeași colecție vor apare în viitoarele luni : Elena Mătasă :* Hora titanilor *(reportaj despre Uzinele „Steagul Roșu" din Orașul Stalin). Traian Coșovei :* Sub cerul liber ; *V. Nicorovici :* Epopeea petrolului; *V. Gafița :* un reportaj despre regiunea Suceava. *In colecția „Oameni de seamă" apar în curînd : D. Hîncu :* M. Kogălniceanu, *D. Isac :* Aristotel ; *I. Crișan :* Saligny; *P. Tăutu :* Pasteur, *S. Bratu :* Ibrăileanu. *Intr-un plan de perspectivă se află următoarele lucrări :* D. Bolintineanu *de Ion Roman,* Schiller *de Tudor Vianu,* Delacroix *de Elena Vianu,* Ovidiu *de O. Drimba,* Cehov *de B. Elvin,* Luchian *de P. Comarnescu* și Traian Vuia *de Crișan Toescu.*

★

Criticii literari care folosesc cu o inexplicabilă pasiune locuțiunea nefericită și incorectă „la modul"... ar trebui să citească articolul tov. Flora Șuteu : Expresii „la modă", din revista „Limba Romînă", nr. 3 crt.

Pentru savoarea lui, reluăm un singur citat din citatele Florei Șuteu : „confruntarea cu realitatea, legătura directă cu viața, pe care reportajul o are la un mod sporit *îi dă reportajului o valoare sporită". Flora Șuteu susține următoarele în legătură cu folosirea expresiei mai sus amintite : „Fiind simțită ca savantă și deci ca mai „distinsă", locuțiunea s-a răspîndit foarte mult. Prin folosirea ei, adeseori neadecvată, ea și-a pierdut valoarea expresivă și utilitatea stilistică și a căpătat caracterul unei construcții hibride. Locuțiunea pare un rest din prețiozitatea unei critici literare apuse".*

★

N-are nimeni pretenția ca textele pentru melodiile de reclamă comercială, difuzate la radio și televiziune în emisiunile de publicitate, să fie niște versuri antologice și niște capodopere. Dar nici submediocre, așa cum sînt poezioarele rimate pe temele „Vinilin" și „Impregnol".

★

N-aș fi crezut că poeți romîni au avut prin 1874 o consoră pe care o chema în accent de pension „Pitar Moș" : Marie Démétrius Ghika. Am aflat zilele trecute la Anticariatul I. din Galeriile Crețulescu, covîrșit de emoție că dumneaei a tipărit cel puțin două volume de poezii : Essais poètiques (1872) și Heures de loisir (1874). Primul s-a tipărit la Paris (Lachaud, libraire-éditeur), dar conține pe copertă și o indicație aproximativ romînească : „Bucharest, Libraire Szollosy et Graeve — Rue Mogosoi". Pe al doilea volum se afirmă că el se găsește la Bucharest : „chez tous les libraires".

Ghikuleasa, neștiuta noastră consoră, (poate va fi fost chiar prințesă) a profesat, după cum am băgat de seamă la atîta vreme de la moartea ei, o artă poetică de blazon și familie, de salon intim și de album, alcătuită în special din of-uri, ah-uri și din numeroase puncte de suspensie.

Dumeneai a scris între altele chiar și o poezie care s-a intitulat — Oh — melodramatic „L'orpheline".

Iată o strofă din ea :

Ah ! Dors, jeune fille ingènue ;
Ta mère viendra déposer,
La nuit, sur ton épaule nue
Un tendre et céleste baiser.

Aproape fiecare poezie are o dedicație. Iată cîteva mostre : A la mémoire de ma cousine Lucie Ghika ; A ma tante, Mlle Marie Duport ; A Mlle Marie Ghika, qui cache son nom sous les initiales M. X.

Volumul, legat frumos și tipărit pe o hîrtie excepțională, costă... 12 lei.

— De ce costă atîta ? am întrebat pe un vînzător.

Mi-a răspuns convins :

— Păi numai legătura face banii ăștia.

N-a greșit : dacă legătura face banii ceruți, poezia pe care a suportat-o la 1872 și 1874 și încă în limba lui Voltaire, o hîrtie excepțională, revine gratis.

Și totuși, am lăsat altuia acest chilipir.

PETRU TOLVADIA

REDACȚIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

îi izbise cu putere capul de parapetul din spate. Partea de dinapoi a căştii se lovise cu atîta putere de peretele tranşeii, încît cureaua de sub bărbie pocnise, iar el, asurzit pe jumătate, sufocat, îşi pierduse cunoştinţa.

Cînd Micola îşi veni în fire, avioanele ce atacaseră din ambele părţi, uşurate de încărcătura lor, plecaseră demult, iar infanteria nemţească pornise la cel de al treilea atac şi se apropiase atît de mult de linia de apărare, încît era gata de ultima încleştare.

In jurul lui Nicolai lupta era din ce în ce mai crîncenă. Puţinii ostaşi ce mai rămăseseră din regiment, luptau din răsputeri; focul armelor era din ce în ce mai slab — rămăseseră puţini oameni teferi, capabili de luptă; din flancul sting prinseră să zboare grenadele de mînă; cei care mai rămăseseră în viaţă se pregăteau să întîmpine pe nemţi cu ultimile lovituri de baionetă.

Nicolai, pe jumătate strivit de pămînt, continua să zacă în fundul tranşeii şi cutremurîndu-se spasmodic, răsufla din greu, atingîndu-se de fiecare dată cu obrazul de pămîntul îngrămădit în tranşee... Din nas îi curgea sînge cald ce-i producea o senzaţie de gîdilare. Probabil că-i curgea demult, deoarece reuşise să se închege pe mustăţi şi să-i lipească buzele. Nicolai îşi trecu mîna peste faţă şi încercă să se ridice. Un acces rebel de vomă îl culcă iar. Dar trecu şi asta. Nicolai se ridică într-o rînă, privi în jur cu ochii înceţoşaţi şi înţelese numaidecît: nemţii erau aproape.

Cu mîinile ce nu-l ascultau el se chinui cam mult, pînă ce potrivi un nou disc, îi trebui, de asemenea, destul timp ca să se salte puţin, încercînd să stea în genunchi. Capul îi vîjîia, mirosul acru al resturilor de vomă îi producea noi accese de greaţă. Izbuti să învingă greaţa, ameţeala şi senzaţia nesuferită de sfîrşeală, ce încercau să pună stăpînire pe întregul său trup. Incepu să tragă, fără să mai audă, indiferent faţă de ceea ce se întîmpla în jur, stăpînit în mod irezistibil doar de două dintre cele mai arzătoare dorinţi: de a trăi şi de a lupta pînă la capăt!

Astfel se scurseră cîteva clipe — măsurînd pentru el ore. Şi nu observase cum dinspre Sud, de dincolo de vîlcea, infanteria motorizată a nemţilor fusese atacată de trei „KV"*) însoţite de o brigadă de infanterie motorizată de mitralitori ai Armatei Roşii. Creierul lui, învăluit ca într-o ceaţă, nu pricepu numaidecît de ce. Nemţii, care erau pitulaţi la vreo sută de metri de tranşeele lor, au slăbit focul, retrăgîndu-se în grabă, apoi ridicîndu-se şi fugind care încotro, n-au apucat spre vîlcea, ci în direcţia nord-vest, către o rîpă adîncă.

Nemţii se rostogoleau pe povîrniş ca nişte frunze verzi-cenuşii, smulse şi mînate ca de un vînt năprasnic, mulţi dintre ei căzînd aidoma frunzelor, aşternîndu-se pe iarbă, fără a se mai ridica...

Numai atunci cînd pe lîngă Nicolai, sărind peste pîlniile lăsate de explozie, trecură în fugă Zveanghinţev şi locotenentul Goloscicov, cu încă vreo cîţiva ostaşi cu feţele palide de furie şi de bucurie triumfătoare, el pricepu ce s-a întîmplat. Simţi în gîtlej un clocot, şi la fel ca şi ceilalţi ostaşi roşii care treceau în grabă pe lîngă el, strigă ceva, fără să-şi audă glasul; ar fi vrut să se ridice şi, ca mai înainte, să alerge alături de tovarăşii lui, dar braţele lui, încercînd zadarnic să se proptească, bîjbîiau, lunecau neputincioase ca ale unui moşneag, pe marginea bolovănoasă a tranşeii. Ii era peste putinţă să iasă... Nicolai se prăbuşi cu pieptul pe parapetul dărîmat şi gemu, apoi începu să plîngă, de furie, de ciudă pentru neputinţa lui, de bucurie că iată au reuşit — au rămas pe înălţime, că la timp au sosit ajutoarele şi că duşmanii odioşi şi de atîtea ori blestemaţi, fug!...

El n-a mai văzut cum, ajungîndu-i pe nemţii ce fugeau chiar lîngă rîpă, Zveaghinţev şi ceilalţi şi-au găsit de lucru cu baioneta; n-a mai văzut cum, rămînînd mult în urma ostaşilor ce se avîntaseră în atac, păşea cu greu, tîrîndu-şi piciorul rănit, sergentul Liubcenco, ţinînd într-o mînă drapelul desfăşurat, iar cu alta proptindu-şi în şold arma automată: n-a mai văzut nici cum a ieşit, tîrîndu-se dintr-o tranşee distrusă de un obuz, căpitanul Sumscov... Sprijinindu-se pe mîna stîngă, căpitanul se tîra în jos pe povîrniş, urmîndu-şi soldaţii; mîna lui dreaptă, ruptă din umăr de o schijă, se tîra în urma lui, grea şi înspăimîntătoare, atîrnînd de o fîşie de mînecă însîngerată; uneori căpitanul se lăsa pentru o clipă pe umărul stîng, apoi se tîra din nou. Faţa lui fără pic de sînge, era albă ca varul, el totuşi înainta şi aruncîndu-şi capul pe spate, striga cu glas subţire, întretăiat, ca de copil:

— Şoimilor! Dragilor! Inainte!... Daţi-le, să se sature de viaţă!

Nimic din toate acestea n-au fost văzute şi auzite de Nicolai. Cînd pe cerul catifelat al înserării licări timid prima stea, pentru prima stea, pentru el veni noaptea neagră — o lungă şi salvatoare pierdere a cunoştinţei.

★

Lanuri nesfîrşite de grîne coapte, incendiate de aviobombele germane, arseră din rădăcini toată noaptea. Toată noaptea, o vălvătaie nestinsă se ridică spre cer cuprinzîndu-l pe jumătate, înroşindu-l, şi în această aureolă cruntă a războiului, ce revărsa lumină asupra stepei, lumina albastră străvezie a lunei părea prea gingaşă şi chiar de prisos.

Neîncetat, ca o amintire apăsătoare, îi urmărea pe ostaşii, care se retrăgeau spre Don, mirosul de ars, care se muta spre răsărit, odată cu vîntul. Fiece kilometru de drum parcurs îi înnegura tot mai mult sufletul lui Zveaghinţev, de parcă duhoarea amară şi înecăcioasă a pîrjolului îi pătrundea nu numai în plămîni ci îi străbătea şi inima...

Pe drumul ce ducea la locul de trecere peste Don se îndreptau ultimile unităţi, care trebuiau să acopere retragerea, veneau şiruri de căruţe ale refugiaţilor încărcate cu tot felul de lucruri casnice, treceau tancuri zornăind din şenile şi ridicînd nouraşi de praf auriu pe marginile drumului, iar turmele de oi colhoznice, mînate în grabă spre Don, zărindu-le, se risipeau cuprinse de panică, prin stepă, dispărînd în noapte. Şi încă mult timp după asta, prin întuneric, se auzea tropăitul sacadat al copitelor mărunte de oaie şi, stingîndu-se treptat, răsunau glasurile tînguitoare ale femeilor şi copilandrilor ce le mînau şi care încercau să oprească şi să potolească oile cuprinse de spaimă.

Ocolind o coloană motorizată, oprită în drum, Zveaghinţev găsi într-un loc, la margine de cîmp, un spic de grîu scăpat de pîrjol, îl rupse şi-l duse la ochi. Era un spic de grîu „meleanopus" — cizelat şi doldora de boabe grele. Mustăţile lui înnegrite erau arse şi coaja bobului crăpată de dogoarea flăcărilor.

Aşa mutilat de foc şi nenorocit, era şi el pătruns în întregime de un miros ascuţit de fum.

Zveaghinţev mirosi spicul şi şopti nedesluşit:

— Dragul meu, cît de afumat eşti! Miroşi a fum ca un ţigan... Iată ce-a putut să facă din tine neamţul blestemat şi fără suflet!

Frecă cu grijă spicul în palme, curăţi boabele, vînturîndu-le dintr-o mînă în alta şi apoi le duse la gură, căutînd să nu scape jos nici un bob, iar cînd începu să le mestece — oftă de vreo două-trei ori din greu şi întretăiat.

In atîtea luni petrecute pe front, Zveaghinţev avusese prilejul să vadă nenumărate morţi, nenorociri, şi dureri omeneşti; văzuse sate arse şi distruse pînă în temelie, uzine aruncate în aer, morminte de cărămizi şi moloz, pe locuri unde altădată fuseseră oraşe frumoase; văzuse livezi călcate de tancuri şi mutilate groaznic de focul artileriei, dar lanuri de grîu copt, arzînd pe o întindere atît de mare, i-a fost dat să vadă în ziua aceea pentru prima dată şi sufletul lui fu cuprins de o tristeţe amarnică. A mers mult timp, înăbuşindu-şi oftatul, uitîndu-se pe de lături, atent, în lumina amurgie a nopţii la holdele negre-tăciune, arse de duşman, rupînd din cînd în cînd cîte-un spic de orz sau grîu, rămas teafăr ca prin minune, mai spre margine de drum, gîndindu-se cîte bogăţii ale poporului se prăpădesc de pomană şi ce război necruţător faţă de tot ce-i viu duce neamţul.

Numai cîteodată ochii lui se mai odihneau pe cîte-o fîşie verde de mei, porumb des, sau floarea-soarelui neatinse de foc, apoi pe ambele părţi ale drumului se întindea pămîntul pîrjolit, atît de negru şi înspăimîntător în tristeţea lui mută, încît uneori Zveaghinţev nu mai era în stare să-l privească.

Trupul lui obosit de moarte cerşea odihnă, dar mintea lui copleşită de cele văzute era trează şi Zveaghinţev, gîndindu-se la război, ca să-şi alunge somnul, prinse a vorbi încetişor:

— Of, neamţule, neamţule, parazit al naibii ce eşti! Te-ai învăţat tu, lighioană parşivă, toată viaţa ta să calci pămîntul altuia şi să te obrăzniceşti, dar cînd o să mutăm războiul în ţara ta, atunci ce-ai să faci? Aici la noi ţi-ai dat drumul la baiere, din cale-afară ţi-ai dat drumul, încît şi pe bătrînele paşnice şi pe copilaşii nevinovaţi ai prins a-i omorî, iar acum poftim, cîtă pîine ai ars fără să-ţi pese, cîte sate ai dărîmat... Dar ce-ai să păţeşti tu atunci cînd războiul o să se mute pe pămîntul tău, frîtule? Atunci neamţule, suflet împietrit ce eşti, ai să schimbi cîntecul! Acum, stînd prin tranşei, tu cînţi la muzicuţă, dar atunci n-o să-ţi mai ardă de muzicuţă, ai să ridici botul în sus şi ai să urli ca o javră, uitîndu-te la luna asta senină, pentru că o să-ţi bată ceasul pieirii şi tu treaba asta ai s-o simţi dinainte! Ne-ai adus, neamţule, atîtea nenorociri, atîţia copilaşi ne-au rămas orfani şi atîtea văduve, încît noi trebuie neapărat să ne ducem la tine ca să încheiem socotelile. Şi atunci nici un ostaş, nici un comandant, nu se va arăta îndurător, nici un suflet nu-ţi va lua apărarea, nu te va ierta, s-o ştii! Şi eu, neamţule, neapărat am să ajung să trăiesc ziua aceea cînd o să-ţi miroase şi ţie a fum pe pămîntul tău blestemat, o să vedem atunci ce-ai să te faci tu, jigodie tîrîtoare şi murdară, cu ce colţ de mînecă ai să-ţi ştergi lacrimile. Trebuie să ajung ziua aceea căci în mine clocoteşte prea multă mînie şi am o poftă grozavă să-ţi dau una la cap şi să te potolesc pe vecii vecilor în cuibul tău de năpîrcă şi nicidecum aici, în vreo gubernie de-a noastră...

Aşa continua el să meargă, bolborosind încet, adresîndu-se unui fascist necunoscut, care pentru el întruchipa întreaga armată germană şi tot răul pricinuit de ea pe pămîntul rusesc, rău ce-i fusese dat lui Zveaghinţev să-l vadă de atîtea ori în timpul războiului, care chiar acum făcea ca drumul lui prin noapte să fie luminat de reflexele sinistre ale incendiilor.

Gîndurile rostite tare îl ajutau pe Zveaghinţev să se lupte cu somnul şi în adîncul inimii să se simtă oarecum mîngîiat de convingerea fermă că mai devreme sau mai tîrziu, duşmanul nu va scăpa de răsplată, oricît ar înainta el acuma, oricît ar încerca să-şi amîne pieirea inevitabilă!

*) *Tanc blindat „K.V."*.

In romîneşte de E. BANDRABUR

Desene de F. CALAFETEANU

ŞASE POEŢI TIMIŞORENI

Al. JEBELEANU

La Ermitaj

Pe-această albă marmoră-au călcat
Eroii lui Octombre, în asalt,
Le-ncerc din nou pe faţă suflul cald,
Cînd urc pe moi covoare-nflorat.

Mă cheamă-n săli eterne frumuseţi:
Pe-aproape-l voi simţi pe Rafael,
Şi Rembrandt cu tablouri fără preţ
Imi cheamă-aprins, al inimii cercel.

Atunci, de ce m-opresc aci, pe treaptă
S-asculţ în taină paşi ce nu mai sînt?
Spre mine chipuri de eroi se-ndreaptă
Şi simt intens istoria vibrînd.

O, paşii lui Octombre-n spaţii vaste
Răsună clar printre coloane svelte...
Căci fără ei nici visurile noastre
N-ar fi putut să urce-aceste trepte.

O, de-aceea poate-acuma
Pumnii pe condeie dor,
Peste flori de pică bruma,
Iată, florile nu mor.

Ţară dragă, zboară, zboară,
Către roşul tău liman,
Negura, tristeţe-amară,
Cad în urmă an cu an.

Dim. RACHICI

Bătrîna macara

O macara bătrînă, demodată...
Ea cu văzduhul s-a plimbat de mînă
Pe-arhitectura munţilor stăpînă!
Bolnavă-acum spre vale-n van mai cată.

Ani după ani, scîncind peste pripor,
Coloşi de marmură-a purtat în gură.
Nu-i de mirare şalele c-o dor
De-atîta zilnică ridicătură!

Nu-i de mirare, braţul ce-şi rotea
Că s-a oprit, neclătinată cracă.
Privesc solemn minerii bătrîna macara,
Parc-un ortac la pensie le pleacă.

Lucian VALEA

Preludiu*)

Orele dimineţii bat la geamuri
Prietenoase, rotunde,
Cu ciocanele lor subţiri de secunde.

Aşteaptă o clipă ca nişte mirese în trene,
Au venit pînă la noi în caleşti de sirene.

Oraşele s-au umplut
De alaiul lor nevăzut.
Satele, învăţate din moşi strămoşi
Să le asculte în cîntat de cocoşi,
Le-au simţit ca pe un zbor
De păsări ciudate spre viitor.

Acestea sînt orele noastre de care se bucură ţara
Orele de oţel de la Reşiţa şi de la Hunedoara,
Orele Aninei clocotind de cărbune,
Orele magistralei fremătînd de metan,
Orele în care, ca-n poveştile străbune,
Oamenii cresc cît alţii-ntr-un an —
Orele gospodăriilor colective stăpîne
In care tălăzuiesc oceane de grîne.

Ele vin dimineţile şi ne poftesc
Cu tot alaiul lor împărătesc
Să dăm faţă nouă lucrurilor
Să botezăm lumea din nou...
Ca un ecou
Murmurul orelor
In miezul fiinţei noastre străbate
Şi numele lor
E măreţie
Şi demnitate...

*) Din volumul „Orele Zilei".

Ilie MĂDUŢA

Amintire şi prezent

Ne-a lovit pe vremuri vîntul
In obrazul dureros,
Apa neagră, greu pămîntul,
Sufletele ni le-au ros.

Aplecaţi pe brazde lucii
Ori în fabrici, am gemut;
Trupurile — ca butucii —
Visele — aripi de lut.

Anghel DUMBRĂVEANU

Bucuraţi-vă de cîntec

Trec pe-aceste străzi în zori şi-n amurg,
Pe-aceste largi bulevarde unde fiecare
dală de piatră mă ştie,
M-amestec cu oamenii şi-n fluviul lor curg
Şi inima mea ca o scoică se umple de freamătul lor
Şi vibrează profund de-o imensă bucurie.

Trec pe-aceste străzi mai tinere azi decît ieri
Şi privesc îndelung poemele albe sau roşii urcînd dintre schele
Şi oamenii care renasc în noi primăveri,
Oamenii aceştia cu frumuseţea vieţii oglindită pe feţe —
Şi melodia care mă inundă e-mpovărată de stele...

Bucuraţi-vă de soarele nou şi de pace
Cum vă bucuraţi de aer şi de flori, prietenii mei!
Urcaţi scările de mătase ale aspiraţiilor voastre,
Să-nflorească pur dragostea în aceste parcuri de tei
Şi copiii să ne suie nu doar cu visul pînă la astre!

Bucuraţi-vă de cîntec şi de lumină,
Bucuraţi-vă de pace, de muncă, de viaţă...
Inima mea ca o amforă plină de cîntece
Să treacă din mînă în mînă, de-a pururea plină,
In fiecare amurg, cînd vă-ntîlnesc, şi-n fiecare dimineaţă.

Har. Th. ŢUGUI

Cîntec de constructor

Noi nu prididim să sfîrşim de zidit, niciodată —
Stupina de cîntec a vieţii, în roiuri bogată.
Visurile noastre au trupuri pe piatră şi fier:
Le clădim, pretutindeni, sub cer.
Pe-oriunde călcăm, parcă prinde-a surîde în barbă
Soarele, marele meşter al tainei din firul de iarbă.
Şi pămîntul parcă ne-ascultă cu mii de urechi.
Şi logodnicii parcă ne cheamă, tot alţii, perechi.

In toate oraşele şi satele lăsăm din noi o parte
Cînd pornim, în fiecare an, mai departe.
Coşurile fabricilor ne petrec cu gigante făclii,
Casele ne flutură din năfrămile coperişelor, purpurii.

Şi toate cîmpiile, şi toţi munţii ne întîmpină cu bineţe
Cînd turnăm întîiul beton, pe viforniţi, sub bice de ploi...
Şi ochii noştri nu cunosc, niciodată, tristeţe —
Fiindcă în ei purtăm pretutindeni, chipul patriei noi.

O seamă de cuvinte

Mioara Cremene:

BUNĂ DIMINEAȚA, LUME

Bună dimineața, lume se adresează „copiilor de orice vîrstă", dar oricît ar fi formula de îngăduitoare, cartea rămîne scrisă în primul rînd pentru copii. Idei poetice clare, văzînd participarea directă, declarată, la viața socială, întîlnim în versurile din **Cheia visurilor, Meserii, Ce am să fiu** în care idealul copilului este exprimat cu autentic fior liric. Se cuvin menționate în mod deosebit **Lada** — străbătută de accente patriotice, comunicate într-o reușită formulă poetică și **La bunici,** unde confruntarea dintre vechea imagine a gospodăriei bunicilor, ce persistă în mintea Cristinei și noile condiții de viață ale acestora, sugerează convingător bunăstarea asigurată țărănimii muncitoare prin procesul transformării socialiste a agriculturii. Prospețimea, delicatețea din bucățile **Primăvara timpurie, Cînd plînge un copil,** amintesc de bunele realizări ale poetei.

Recenta lucrare a Mioarei Cremene nu cuprinde însă decît oaze de poezie deși autoarea a năzuit să realizeze o poezie actuală, combativă și originală. Intenția de a aborda o tematică de actualitate, vădită și în alte versuri, în special în cele din ciclurile **Ce povestește mama** și **Mama povestește despre Bicaz,** nu se realizează însă decît cu parțiale succese. Autoarea este victima goanei ostentative după originalitate, năzuind s-o realizeze prin evitarea locurilor comune, a clișeelor demonetizate, prin cultivarea unor așazise poezii de idei sau, așa cum rezultă din alte versuri, amintind perimata formulă simbolistă, prin sugerarea unui sentiment cu ajutorul elementelor descriptive și a muzicalității versului. Versul liber i se pare a-i sluji pe deplin intenția. Nu putem fi de acord cu autoarea care identifică poezia de idei cu cea abstractă, ermetică, oferind sterile exerciții de „virtuozitate". E oare firesc ca într-un ciclu închinat muncii constructorilor hidrocentralei de la Bicaz, victorie strălucită a politicii partidului, să se slăvească munca în abstract, atemporală, să nu se spună un cuvînt despre forța socialismului, a partidului ? Un eveniment ca 23 August e tratat într-o desuetă formulă, vag sugestivă în care semnificația actului eliberării și forța politică prin care s-a realizat sînt palid prezentate. În poezia **1 Mai în închisoare,** autoarea ignoră țelul și izvorul hotărîrii cu care comuniștii înfruntă teroarea reacțiunii. Alteori poezia se transformă aproape într-o cimilitură ermetică, așa cum e cazul bucății intitulată **Mina: „Cred că aici, în adînc / locuiește o pasăre neagră /. Și-a făcut cuib în fiece scobitură. / Acei ce coboară se luptă cu ea / și strîng ouăle ei / Iar cînd ies / esteniți mai poartă pe frunte, / penele păsării celei de zgură."**

De vorbă cu întunericul, obscură în înțelesurile ei, se reduce la demonstrarea constatării că... întunericul nu e **numai negru,** ci și **albastru. Istorie albă** e un exercițiu gratuit: **„Alb, alb, alb / Iarna face castele. / Un castel alb pentru ierburi și fluturi / să doarmă în albe așternuturi. / Alb, alb, alb, / Iarna face castele. / Un castel alb pentru merii, subțirii, / Să stea înăuntru ca mirii. / Alb, alb, alb / Iarna face castele. / Un castel pentru mine a făcut și din casă / Mi-am pus căciulița și-s ca o crăiasă. / Alb, alb, alb".**

Versul liber este la Mioara Cremene un mijloc de a potența o poezie calpă, un îndemn la facilitate. Să precizăm. Nu sîntem împotriva versului liber care, deacum cîteva veacuri și pînă astăzi, a sedus pana unor mari poeți ai lumii. Nu-i negăm posibilitatea de-a întipări imaginea poetică, de a exprima realitatea divers și nuanțat. Reprobăm însă versul liber adoptat din comoditate, care degradează ideea și ne poartă pe cărările ermetismului.

Bună dimineața, lume poartă cum am mai arătat, subtitlul **Versuri pentru copii de orice vîrstă.** Dedicația, în cazul de față, nu recomandă o carte cu înțelesuri grave, ce solicită în egală măsură și vîrstnicul și copilul, ci atestă lipsa ei de profil: greoaie pentru copil, puerilă pentru cititorul matur ,iar pentru amîndoi săracă în idei, de redusă valoare educativă.

CONSTANTIN MĂCIUCĂ

DIN ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ A ETNOGRAFILOR DE LA SIBIU

Ideea publicării unei colecții de „Studii și Comunicări" sub auspiciile muzeului din Sibiu a fost fericită, căci realizările muzeistice nu trebuie să stea închise în sălile de expoziție ci este necesar să fie aduse la cunoștința oamenilor de știință și a maselor largi de cititori.

Cornel Irimie a studiat Pivele și vîltorile din Mărginimea Sibiului și de pe Valea Sebeșului. **Descoperirile și constatările sale i-au dat posibilitatea să închege un amănunțit studiu științific privitor la meșteșugul străvechi al prelucrării țesăturilor casnice țărănești în aceste instalații.**

Se arată întîi datele istorice care dovedesc vechimea piuăritului și relațiile meșterilor țărani cu breslele de țesători din Sibiu și Cisnădie. În ce privește importanța piuăritului și — cum zice autorul — „greutatea lui specifică", capitolul al doilea este foarte bogat în date. Cornel Irimie arată că în cele zece localități din Mărginimea Sibiului și de pe Valea Sebeșului (Tălmăcel, Sadu, Rășinari, Gura Rîului, Orlat, Sibiel, Tilișca, Rod, Dobra (Sugag) și Laz), cercetate de d-sa în anii 1955 și 1956, reliefu și climatul favorizează dezvoltarea a numeroase ocupații. Constatarea care se desprinde de aici este că meșteșugul arhaic al piuăritului și vîltoritului se află în declin, datorită noilor mijloace tehnice, progresului realizat în fabricarea materialelor de îmbrăcăminte.

Aglomerarea pivelor și viltorilor în vechime, în acest centru, se datorește unor multiple condiții. În primul rînd creșterea oilor, pentru procurarea materiei prime, adică lîna, era favorizată de întinsele pășuni ale regiunii studiate. Apoi existența pădurilor, pentru procurarea lemnului necesar construcțiilor și pentru menținerea unui debit constant de apă la pîraiele utilizate ca forță motrice. În afară de acestea, desimea așezărilor și a populației, cum și întinsa regiune împrejmuitoare, care forma o clientelă permanentă și însemnată a acestei industrii sătești.

Avem impresia că acest documentat capitol ar fi avut nevoie de o sinteză. Numeroasele și importantele date se puteau grupa într-un mic tabel statistic, ce ar fi permis să se tragă unele concluzii. De asemenea unii termeni (ca de ex... „ștează", „coș" etc.) trebuiau definiți în legătură cu accepțiunea lor generală, pe țară, spre a se evita eventualele confuzii de sensuri.

Capitolul cel mai dezvoltat al lucrării este cel de al treilea, în care se descriu instalațiile și modul lor de funcționare. Acesta este de fapt un capitol de cercetare amănunțită a științei, a tehnicii și a culturii populare, care merită toată atenția. În această mică prezentare, nu se pot discuta însă în amănunt datele tehnicii atît de ingenioase a construcțiilor studiate. Și aici ar fi fost necesare cîteva precizări asupra terminologiei pentru cititorul nespecialist, mai ales dacă nu-i din partea locului, (termenii „iaz" și „jilip", „coșul de tras" și „coșul de îngroșat" etc.).

Studiul lui Cornel Irimie mai are un scurt capitol intitulat „Zonele de desfacere și relațiile dintre oameni" în care se aduc prețioase precizări în ce privește aria de folosire, în trecut, a acestor arhaice instalații de prelucrare a țesăturilor, cum și raporturile dintre oameni, rolul cărăușilor „hăinari" și, pînă la un punct, chiar diviziunea muncii și deci specializarea ei.

Ultimul capitol, în afară de o scurtă sinteză a lucrării, conține și „cîteva concluzii". Astfel trecerea de la producția de atelier, la manufactură și apoi la fabrici, a făcut ca vechiul meșteșug din Mărginimea Sibiului și de pe Valea Sebeșului, — ca și din alte părți de altfel — să rămînă în urmă.

Înainte de a încheia scurtele noastre însemnări pe marginea interesantului studiu al lui Cornel Irimie, care reprezintă prima lucrare monografică, de amploare, asupra meșteșugurilor țărănești amintite, trebuie să mai spunem că ilustrația cărții — fotografiile și desenele — sînt excelente ! Și că alcătuirea unui precis vocabular la sfîrșitul lucrării, ar fi fost de un real folos pentru cititori și cercetători.

AURORA TURCU

D. Macrea:

LINGVIȘTI ȘI FILOLOGI ROMÎNI

O istorie a filologiei va putea arăta mai pe larg și mai sistematic tot complexul de influențe, de tendințe, de erori și de succese care au însoțit creșterea treptată a limbii și literaturii noastre. Pînă atunci, recentul volum al prof. D. Macrea este un prețios îndreptar în valorificarea obiectivă, curajoasă și documentată a operei unor autori care au jucat un important rol în cultura românească.

Tangențele cu literatura ale operelor filologice cercetate sînt mai întinse la început, așa cum ne demonstrează capitolul **Precursorii** în care sînt incluși reprezentanții Școlii ardelene: Micu, Șincai, Maior și Cipariu. Analiza multilaterală a activității acestor scriitori întreprinsă de prof. D. Macrea, pune jaloanele cunoașterii, de pe pozițiile științei actuale, a contribuției acestor scriitori la dezvoltarea limbii și a literaturii noastre naționale.

În lumina împrejurărilor concret istorice în care au trăit, conținutul, mai de grabă științific decît literar, al operelor lui Micu și Șincai, capătă o însemnătate deosebită, iar opera mai întinsă și de multe ori mai complexă ca tematică și ca valoare literară a lui Petru Maior dă o perspectivă largă asupra înnoirii limbii și a literaturii noastre. Rezultatele pozitive la care au ajuns acești autori sînt cîntărite critic de către prof. D. Macrea. Contradicțiile și exagerările pe care scriitorii citați nu le-au putut evita, sînt raportate la datele reale ale istoriei noastre politice și culturale. În această privință capitolul despre Petru Maior, cel mai întins este și mai instructiv, din toate punctele de vedere. Dar din toată mișcarea de idei a vremii, din ansamblul creațiilor care stau la fundamentul culturii noastre moderne mai lipsește un nume: Ion Budai Deleanu, scriitor, filolog și, într-o oarecare măsură, istoric, ale cărui pagini inspirate, deși multă vreme rămase în manuscrise, reflectă capacitatea creatoare a scriitorilor încadrați în „Școala ardeleană".

Partea a doua a cărții, cea mai întinsă, se ocupă de „moderni". Ea se deschide cu cercetarea lucrărilor filologice ale lui B. P. Hașdeu, continuă cu Ion Bogdan, Ioan Bianu, M. Gaster, Al. Philippide, Ovid Densușianu și se încheie cu Sextil Pușcariu. În aceste capitole prof. D. Macrea sintetizează rezultatele cercetărilor acestor oameni de știință, apreciază în cazul fiecărui autor latura pozitivă și scăderile operei lui, folosind toate studiile care anterior s-au ocupat de aceeași problemă și urmărește rolul pe care acești filologi și lingviști l-au jucat în dezvoltarea cunoașterii și cultivării limbii. Și în această a doua parte a lucrării, am fi dorit să figureze la locul cuvenit numele lui Al. Lambrior, om de știință de mare valoare, dispărut prematur din cîmpul culturii noastre, după ce ne-a lăsat cîteva lucrări de cel mai mare interes pentru studiul limbii literare.

Ultimul capitol este consacrat realizărilor lingvisticii românești actuale: în el sînt trecute în revistă atît lucrările care au apărut, precum și cele care se află în curs de elaborare și vor constitui mîine noi jaloane pe drumul înfloririi științei noastre filologice. Bilanțul postbelic al lingvisticii românești, așa cum s-a mai arătat în această revistă, este impresionant. Citind cartea profesorului D. Macrea, putem înțelege mai ușor cîte eforturi și lupte au fost necesare pentru a duce la capăt lucrările fundamentale pentru cunoașterea și cultivarea limbii noastre: dicționarul și gramatica, lucrate acum pe o bază științifică riguroasă.

Tradiția științifică în domeniul filologiei și al lingvisticei este veche la noi. Paginile acestei cărți o ilustrează cu prisosință. Valorificarea acestei tradiții, scopul esențial al cărții de care ne ocupăm, poate inspira un nou avînt în creația științifică a vremii noastre.

GH. BULGĂR

Dumitru Micu:

ROMANUL ROMÎNESC CONTEMPORAN 1944-1959

D. Micu își pregătește acest volum de ani de zile; cronicile, articolele, micile schițe de sinteză din presa literară apăreau încă de atunci ca extrasele sau componentele unui studiu întins închinat cercetării istorice și critice a romanului românesc contemporan. Și totuși criticul s-a decis să-și încheie lucrarea, găsind o cifră „rotundă" în vîrsta celor cincisprezece ani cîți numără literatura realist-socialistă (volumul nu a putut cuprinde însă romanele apărute în acest an). Așadar avem în față o istorie a romanului românesc după 23 August, prima încercare în critică de a urmări un domeniu de creație cu rezultate care fac cinste epocii noastre.

Dumitru Micu procedează bine atunci cînd rămîne la analiza marilor realizări epice, definitorii pentru evoluția și căile de dezvoltare ale romanului actual, reușind să realizeze din analiza fiecărui roman o monografie în sine. Dezavantajul e că studiul se prezintă disparat, legat numai prin titlu, nereușind să găsească între ele acel ciment care dă tuturor romanelor de după 23 August o altă structură. Criticul încearcă un compromis între studiul analitic și cel de sinteză, deși cel din urmă ar fi fost mai indicat. Dacă însă analizele sînt de multe ori la înălțimea operei ca acelea ale romanului Mitrea Cocor ori Moromeții, unele mici capitole în care se încearcă discuții de ansamblu sînt inexpresive (capitolul introductiv Condiția romanului; Pe drumul realismului socialist, Romanul citadin și altele). Un capitol se numește Romanul românesc în primii ani ai puterii populare, dar tratează probleme care nu au nimic comun cu romanul epocii noastre. Sînt analizate toate încercările și căutările scriitorilor burghezi după terminarea războiului, toate înfățișările literaturii burgheze care n-au nici o semnificație pentru noua literatură. Aici ar fi fost locul de a arăta într-un tablou demascator formele decadente, criza mortală a romanului burghez în primii ani după război.

Capitolul Direcții de dezvoltare ale noului roman românesc e însă și mai sărac în observații. În loc de direcții sînt înșirate discuțiile dintre cele două războaie privitoare la romanul rural și romanul citadin. Faptul că avem azi roman rural, citadin și istoric nu e ceva specific numai literaturii noastre socialiste, acestea au fost și direcțiile romanelor dinainte de Eliberare. Direcția profund nouă cred că e atenția exclusivă acordată a factorului social, omul pus în centrul analizei, umanismul socialist, patosul constructiv, elanul revoluționar, conflictele de clasă în această perioadă revoluționară, procesele de transformare a omului, noul peisaj moral al societății etc. etc.

Clasificarea romanului e originală și ca tot ce e original suportă discuții. Romanului istoric al lui Camil Petrescu i se știrbește din valoare denumindu-l roman „de reconstituire științifică". Oricît de documentat e un roman și știm cum obișnuia să se pregătească Camil Petrescu în vederea unei opere cu caracter istoric, el nu rămîne o simplă suită de fișe. Toate operele mari au fost lucrate cu posibilitatea omului de știință încît din ele se extrag fapte ca adevăruri despre viață, dar nu rămîn „reconstituiri". Acestea sînt creații nu corpusuri de documente istorice. Sună în desacord cu rezervele îndreptățite ale criticului, elogiile prea categorice la adresa acestui roman cu „structura caracteristică a unei epopei moderne", „înscriindu-se în categoria romanelor fluvii", „antrenînd sute de personaje, romane al cărora prototip rămîne RĂZBOI ȘI PACE".

Există unele romane a căror tematică o constituie activitatea comuniștilor în ilegalitate, organizarea luptei în timpul teroarei burgheziei și moșierimii românești despre care D. Micu nu pomenește, din păcate, nimic. Chiar dacă pînă în prezent nu avem o operă care să ridice la suflul marilor acțiuni ale comuniștilor în ilegalitate, trebuiau adunate într-un capitol toate romanele pe această temă.

După 23 August mulți scriitori și-au revizuit în lumina adevărului științific opere concepute în vremuri de confuzie ideologică. Însuși maestrul Sadoveanu a reluat Împărăția apelor într-o versiune nouă — Nada florilor. Iar Cezar Petrescu a rescris 1907, roman care în noua sa ediție este cu totul altul decît cel dinainte. Nu ar fi fost lipsit de interes dacă criticul ar fi urmărit toate aceste ediții noi ale scriitorilor noștri vîrstnici pentru a se reliefa ce a însemnat pentru ei contactul cu ideologia clasei muncitoare, metoda de creație a realismului socialist.

Studiul lui Dumitru Micu, privind marile probleme și marile opere ale literaturii actuale, dă imaginea unei creații grandioase care înregistrează într-un deceniu de activitate cîteva capodopere în domeniul romanului. Numai că autorul nu trebuia să rămînă numai pe piscuri, pentru că, așa cum spunea odată prof. acad. Călinescu, istoria literară nu se face numai cu „vîrfurile". Avînd în față proporția volumului, cercetarea critică trebuia să coincidă cu cercetarea istorică și să nu rămînă pe dinafară.

Studiul critic al lui D. Micu, în afară de aceste neîmpliniri, constituie un material indispensabil, de reală utilitate pentru cercetarea și studierea prozei noastre realist-socialiste.

M. BUCUR

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: **acad. Mihai BENIUC**
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); **Dan DEȘLIU** (membru în Comitetul de direcție); **Mihu DRAGOMIR** (membru în Comitetul de direcție); **V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA** (membru în Comitetul de direcție).

D. Păcurariu:

ION GHICA: DOCUMENTE LITERARE INEDITE

Ediția îngrijită, prefațată și adnotată de D. Păcurariu, este riguros alcătuită. Documentele tipărite prezintă interes nu numai pentru cunoașterea personalității complexe a lui Ion Ghica ci și pentru lărgirea cunoștințelor noastre despre viața socială și culturală a Romîniei din miezul secolului trecut.

Textele, grupate pe categorii tematice, sînt transcrise cu atenție minuțioasă pentru ca valoarea lor documentară și literară să nu fie știrbită. Pentru textele în limba romînă se remarcă într-adevăr străduința de a păstra „specificul limbii scriitorului, înlocuind numai acele forme care țineau de grafia epocii", (Vezi Nota asupra ediției). Pentru textele în limba franceză originalele sînt urmate de traducerile lor, făcute toț în stilul specific scriitorului. Textele sînt însoțite de adnotări bogate, care redau sensul unor cuvinte rare sau care nu se mai păstrează în limba romînă, precizează anumite date istoriografice sau comunică cititorului anumite dificultăți și particularități ale manuscrisului (cuvinte indescifrabile, spații goale, etc.). Toate acestea ne îndreptățesc să presupunem munca migăloasă și răbdătoare depusă de alcătuitorul ediției. Volumul este însoțit de un indice al numelor proprii.

Ținem să remarcăm varietatea aspectelor și faptelor istorice cuprinse în Documente, *calitatea asigurată de grija cu care textele au fost alese din materialul bogat ce-a stat la îndemînă alcătuitorului ediției. Poate că din marele număr de scrisori inedite ale lui Ion Ghica (peste 500) D. Păcurariu a ales prea puține. Regretul acesta este îndreptățit de presupunerea că pînă la publicarea întregului material existent sau a unei mari părți din el, va mai trece o bună bucată de timp.*

Categorii foarte variate de cititori sînt interesate de apariția unor volume de acest gen. Nu numai în Capitală ci și în alte centre din țara noastră sînt încă unele documente literare neexplorate. Ghiar atunci cînd sînt strînse cu grijă de biblioteci mari, ca cea a Academiei R.P.R., sau Biblioteca Centrală Universitară din Cluj, faptul că ele nu pot fi cunoscute cu aceeași ușurință de cercetători sau amatori le privează de rolul pe care ele l-ar putea juca în alcătuirea unei mari istorii a literaturii romîne. O primă etapă în realizarea unui asemenea deziderat l-ar putea constitui tocmai publicarea unor colecții de documente inedite. Iată de ce considerăm că ediția alcătuită de D. Păcurariu reprezintă o contribuție la întocmirea viitoarei noastre istorii literare.

PAVEL RUXĂNDOIU

Pentru Concursul „Iubiți cartea"

Titus Popovici:

SETEA

Setea continuă, cel puțin din punct de vedere cronologic, Străinul, romanul cu care Titus Popovici a debutat, propriu zis, în literatură. Unele personaje ne sînt cunoscute. Ele își completează acum biografia, conduita, experiența de viață, sensul social. Ne aflăm în perioada imediat următoare mărețului act al Eliberării. Ieșiți din război oamenii revin la preocupările pașnice. Ceva însă s-a schimbat în ritmul istoriei. Rînduielile nu mai merg ca înainte, așa cum visaseră vechii guvernanți ai statului burghezo-moșieresc, proprietarii de mari latifundii, fasciști, aciuiați în posturi administrative importante. Evenimentele prin care țara trecuse au ascuțit la maximum contradicțiile de clasă, au intensificat exploatarea, au aruncat în mizerie majoritatea populației.

Societatea românească își caută alte orizonturi. Cei întorși de pe front cer pămînt. Prin diverse manevre, guvernele reacționare Sănătescu și Rădescu, întîrzie înfăptuirea reformei agrare.

În fruntea tuturor acțiunilor populare pentru democratizare se află comuniștii. Din paginile cărții desprindem cîteva figuri neuitate de comuniști. E vorba în primul rînd de aceea a învățătorului George Teodorescu, omul ce îl îndrumă pe Mitru Moț să facă primii pași pe drumul luptei revoluționare împotriva vechilor stări de lucruri. Pe parcursul romanului, George Teodorescu ni se dezvăluie ca un intelectual luminat. Contactul cu ideologia partidului clasei muncitoare, cu Partidul Comunist din Romînia, constituie în cazul său, o împlinire firească, o încununare strălucită a unor vechi aspirații. Devenit comunist, George Teodorescu va avea posibilitatea să-și concentreze fructuos toate energiile în lupta pentru înlăturarea sărăciei din Lunca, pentru înfrățirea dintre toți cei asupriți, indiferent de naționalitate. Conturat cu multă vigoare este și chipul comunistului Ardeleanu, ucis mișelește într-o noapte, de bandele reacționare.

Eroul central al Setei rămîne însă Mitru Moț. El face parte din categoria celor treziți la viață de marile transformări ce au cuprins patria noastră după Eliberare. A adunat în el revoltă și putere, care, însă, s-ar fi putut cheltui zadarnic dacă Mitru n-ar fi fost ajutat de ceilalți comuniști, Teodorescu, Ardeleanu, și alții, să vadă mai departe decît îl împingeau ieșirile spontane. Pentru luncani, Mitru e o forță nouă. Inspiră nețărmurită încredere săracilor și teamă avuților. Venirea lui Mitru Moț în fruntea comunei schimbă substanțial raportul de forțe politice din Lunca, pune frîu dezmățului chiaburesc, uneltelor lui Papp de Zerind. Pretutindeni realitatea promovează valori necunoscute în orînduirea burgheză. La viața obștească a statului încep să participe activ masele. Ele au cuvîntul hotărîtor. Uneltirile domnului baron Papp de Zerind sfîrșesc lamentabil. Iluzia că moții, porniți împotriva celor din Lunca, care au intrat cu forța pe pămîntul moșieresc, vor reuși să întîrzie împroprietărirea, se spulberă definitiv.

Setea constituie o ilustrație plastică a caracterului profund obiectiv și popular al tuturor înfăptuirilor democratice ce au avut loc, încă din primele zile de după 23 August, în țara noastră. Romanul demonstrează cum fiecare pas înainte, făcut pe linia îmbunătățirii vieții muncitorilor și țăranilor muncitori din perioada aceea, 1944—46, este condiționat de însăși dialectica împrejurărilor, de întreaga noastră istorie.

Prind viață în paginile Setei un număr impresionant de destine, reprezentînd dacă se poate spune așa, cele mai diverse pături sociale, cele mai diverse aspecte ale unui proces uriaș. Romînia pornește pe calea construirii socialismului. Deocamdată au loc mari prefaceri democratice, se desăvîrșește revoluția burghezo-democratică. Nu-i greu pentru nimeni să vadă aici germenii viitorului, germenii revoluției socialiste.

Autorul s-a aflat în fața unui material documentar imens. Ades abundența faptelor, stridența lor devine supărătoare. Setea-i un roman prea aglomerat, lipsit de suflu, spre deosebire de Străinul. Furat de anumite aspecte pitorești ale limbajului, Titus Popovici a stăruit prea mult asupra lor, înregistrînd amănunțit dialoguri inutile, tablouri puțin semnificative. Construcția volumului ni se pare, insuficient unitară. Povestea bătrînei Ana, relatată la început, amintind plăcut de Mara lui Slavici, ar putea rezista ca o nuvelă aparte ori ca un mic roman. Așa cum este nu se sudează cu restul conflictului. Cititorul are impresia unei lipituri.

Titus Popovici pare preocupat constant de un singur moment istoric, acela pe care îl cunoaște mai bine. Dacă Străinul ne introducea în atmosfera imediat premergătoare zilelor din august 1944, Setea urmărește, după cum spuneam, evenimente ulterioare marelui act istoric. Cărțile se completează una pe alta, înlănțuindu-se, parcă, într-un ciclu, ingenios conceput, menit să înfățișeze multilateral aceeași epocă.

GH. RESTEI

ASALTUL PALATULUI DE IARNA

de N. I. PODVOISKI *)

IN ziua de 25 octombrie şi-a început lucrările cel de-al doilea Congres al Sovietelor de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din întreaga Rusie. Congresul urma să fie pus în faţa faptului răsturnării guvernului provizoriu. Întîrzierea în cucerirea Palatului de Iarnă, frămînta mult întregul Smolnîi. Fiecare clipă de aşteptare încordată părea o oră întreagă. Tovarăşul Lenin ne-a trimes, mie, lui Antonov şi lui Ciudnovski, zeci de bilete în care ne ocăra pentru că tărăgănam deschiderea congresului şi astfel trezim nelinişte în rîndurile delegaţilor. „Trebuie să începem lucrările congresului, iar Palatul de Iarnă tot nu este încă luat" — scria el.

Soldaţii aşteptau cu şi mai multă emoţie asaltul Palatului de Iarnă. Ei cereau mereu explicaţii, de ce nu pornim la asaltul Palatului de Iarnă şi nu-i lăsăm să se răfuiască cu guvernul provizoriu.

Pe „poziţiile" din apropierea Palatului de Iarnă ardeam cu toţii de nerăbdare. Dar, fiind convinşi de victoria noastră, aşteptam sfîrşitul înjositor al guvernului provizoriu. Noi aşteptam ca el să depună armele în faţa forţei revoluţiei pe care noi o reprezentam atunci. Nu deschideam focul de artilerie, lăsînd să acţioneze dincolo de zidurile Palatului de Iarnă o armă a noastră şi mai puternică — lupta de clasă. Prin însuşi mersul revoluţiei, guvernul provizoriu era deja condamnat la moarte. Nu aveam nevoie de sîngele duşmanului doborît; se săvîrşea măreţul act al procesului de transformare a unui regim oportunist în pulbere istorică.

Încă pe la orele trei, situaţia guvernului provizoriu era disperată. Lanţurile noastre se aflau pe întregul sector la cîteva sute de paşi de Palatul de Iarnă. Toate gările, telefoanele, telegraful, uzina electrică, castelul de apă se aflau deja în mîinile noastre. Ajutorul militar pentru guvernul provizoriu putea trece numai peste cadavrele celor cîteva regimente care apărau toate barierele Petrogradului încă din ziua de 23 octombrie. Acestea nu erau de fapt regimente ci mai curînd o uniune de luptători hotărîţi la orice, pentru a pune capăt cu orice preţ guvernului detestat, moşierilor şi burgheziei.

La orele 6 a fost trimis primul ultimatum guvernului provizoriu, în care ceream predarea Palatului de Iarnă, Tunurile crucişătorului „Aurora" şi ale fortăreţei Petropavlovsk erau îndreptate spre Palatul de Iarnă şi sugerau asediaţilor răspunsul pe care trebuia să-l dea ultimatumului nostru. Li s-au dat douăzeci de minute pentru răspuns. Dar Palatul de Iarnă amîna prin toate mijloacele răspunsul. Ultimatumul atrăgea atenţia că, dacă Palatul de Iarnă nu va depune armele, vom deschide focul de pe crucişătorul „Aurora".

Pe străzi se simţea apropierea măreţei victorii a Revoluţiei. Dincolo de zidurile Palatului însă, unii tot mai sperau, credeau într-o forţă inexistentă. Treptat, Palatul de Iarnă se transforma dintr-o tabără militară într-o arenă a luptei politice. Zidurile Palatului de Iarnă nu-i proteguiau pe apărătorii lui de legile luptei de clasă. Cazacii organizară un miting, părăsiră guvernul provizoriu şi, hotărînd să rămînă neutri, plecară. Bateria şcolii militare din Konstantinov, îndeplinind ordinul primit din partea şcolii de a părăsi Palatul de Iarnă, ieşi din subordinea comandantului apărării Palatului, părăsi poziţiile şi plecă. Conducătorul şcolii dăduse ordinul de rechemare a bateriei sub presiunea noastră şi ţinînd seama de situaţia disperată a apărătorilor Palatului de Iarnă.

Am fost rugat mai tîrziu, în repetate rînduri, să explic, de ce noi, care dispuneam de forţele necesare, de toate posibilităţile pentru a răsturna guvernul provizoriu încă la orele 6, am tărăgănat noi înşine acest sfîrşit. Am răspuns următoarele:

— Situaţia noastră în faţa Palatului de Iarnă era de aşa natură, încît era de ajuns să comand „La asalt!" pentru ca să cucerim Palatul cu preţul sîngelui a cîtorva sute de eroici luptători. Dar, în această clipă istorică, fiecare picătură de sînge a apărătorilor Revoluţiei era pentru noi foarte scumpă. Iar, pe de altă parte, victoria era deja asigurată. Lagărul duşmanului nostru era demoralizat prin agitaţia făcută de membrii organizaţiei bolşevice militare şi de partizanii noştri din rîndurile junkerilor şi cazacilor, precum şi de marinarii şi soldaţii deghizaţi, pe care partizanii noştri îi lăsaseră să pătrundă în Palat prin intrări secrete.

La orele 8, tovarăşul Ciudnovski a pornit, cu consimţămîntul nostru, să ducă un nou ultimatum la Palatul de Iarnă. Trecu timpul stabilit. Nici o veste de la tovarăşul Ciudnovski. El fusese arestat. Tovarăşul Ciudnovski se adresă junkerilor şi ostaşilor din brigăzile de şoc, îndemnîndu-i să depună armele. El vorbi soldaţilor despre situaţia lor disperată. Aceste cuvinte provocară confuzie printre ostaşii batalionului Gheorghevski. O parte din ei şovăiră şi părăsiră guvernul provizoriu, depuseră armele şi căutau să iasă din Palatul de Iarnă. Ofiţerii încercau să-i convingă să rămînă, junkerii căutau să-i reţină. Ostaşii din batalioanele de şoc demoralizau batalionul de femei. Ofiţerii şi junkerii simţeau primejdia de a-i reţine mai departe pe ostaşii din batalionul Gheorghevski şi îi lăsară să părăsească Palatul.

Apariţia în piaţă a celor care s-au predat ului pentru o clipă ostaşii noştri.

— Ne-am predat! — spuneau ostaşii care au ieşit din Palat. Un zgomotos „ura" de bucurie se rostogoli prin piaţă.

Ofiţerii spuneau membrilor batalionului de femei că, dacă se vor preda, vor fi violate şi împuşcate de bolşevici. Cîteva clipe de şovăială... In sfîrşit, batalionul de femei hotărăşte să se predea. De data aceasta nimeni nu mai caută să le reţină, sînt lăsate să iasă din Palat...

In lanţurile noastre şi în rezervele cele mai apropiate, nerăbdarea, frămîntarea, rumoarea cedează locul unei stări de spirit solemne şi măreţe. Entuziasmul victorios cuprinsese inimile soldaţilor.

Dar incertitudinea în care ne aflăm în legătură cu Ciudnovski umbreşte bucuria noastră.

Soldaţii ocupă statul major al districtului Petrograd. Antonov intră în statul major. Ridică în grabă receptorul. Telefonează la Palat... Unde se află Ciudnovski?... Aşteaptă răspunsul...

Impreună cu Eremeev, eu fac ocolul tuturor poziţiilor. Concentrăm rezervele. In statele majore, care sînt pline de arestaţi, toţi s-au îngrămădit lîngă telefoane. Aşteaptă răspunsul: s-a sfîrşit oare sau nu?

Pornim de-a lungul cheiului Amiralităţii, peste podul Palatului, spre fortăreaţa Petropavlovsk, la statul nostru major operativ. De la fortăreaţa Petropavlovsk dăm ordin lanţurilor să înainteze, să ocupe toate punctele din piaţă şi să se îndrepte spre porţile Palatului.

Luăm cu noi pe comandantul fortăreţei, tov. Blagonravov. Ne îndreptăm cu automobilul în plină viteză de-a lungul străzii Milionnaia, spre Palatul de Iarnă. Ne gîndim că totul a luat sfîrşit fără o singură lovitură de tun.

Automobilul cu farurile aprinse, înaintează cu toată viteza pe podul şanţului Ermitajului... Deodată, mitralierele se dezlănţuie ca sgomotul tunetului. O ploaie de gloanţe... Ne aflăm o clipă între viaţă şi moarte... Şoferul dă înapoi cu toată viteza — automobilul trece înapoi podul. Sîntem salvaţi.

Ii ordon lui Blagonravov să plece îndată la Petropavlovsk şi să deschidă focul.

Ciudnovski nu se întoarce. Antonov nu primeşte nici un răspuns. Ni se transmit că cei de la Palat se răfuiesc cu Ciudnovski. Se scurg cîteva clipe... Şi, pentru prima oară după luptele decembriştilor împotriva autocraţiei, după o tăcere de aproape o sută de ani, pe străzile Petersburgului şuieră ghiulele tunurilor, dar nu împotriva poporului, ci pentru popor.

Cîteva grenade explodează în coridoarele Palatului de Iarnă, punînd capăt şovăielilor. Marinarii, ostaşii din Garda Roşie, soldaţii, au sărit peste baricadele Palatului de Iarnă, sub tăcănitul încrucişat al mitralierelor, i-au zdrobit pe apărătorii Palatului şi s-au năpustit în interior...

Palatul este ocupat... Ostaşii urcă în fugă scările... Pe trepte, se încaieră cu junkerii... Ii resping... Se năpustesc la primul etaj... Măturăpe apărătorii guvernului... Se împrăştie... Ajung la etajul II, respingîndu-i pretutindeni în drum pe junkeri şi zdrobindu-i... Junkerii aruncă armele.. Soldaţii, ostaşi din Garda Roşie, marinarii, se îndreaptă ca un torent năvalnic tot înainte... Ei caută pe vinovaţii tuturor nenorocirilor. Sparg uşile camerelor încuiate... Iată că se apropie de o uşă în faţa căreia stau de gardă junkeri încremeniţi de groază, ţintuiţi de datorie.

— Aici se află guvernul provizoriul... rostesc soldaţii îndreptînd baionetele în direcţia uşii.

— Jos cu el!...

Ostaşii năvălesc în cameră. Printre ei se numără şi tov. Antonov. Ceea ce se numea guvernul provizoriu, se află aci... O colecţie de cadavre... Încremeniţi de groază!...

— In numele Comitetului militar revoluţionar al Sovietului din Petrograd, declar guvernul provizoriu răsturnat — rosteşte solemn Antonov. Toţi sînt arestaţi!...

Cei arestaţi bolborosesc ceva despre apărarea lor de furia maselor. Marinarii îi scot din cameră. Se aud strigătele: „Kerenski!... Kerenski!..." El fugise în ajun din Petrograd pentru a aduce trupe de pe front.

Prin coridoare se aude un vuiet surd de indignare, de mînie, de revoltă, strigăte... Arestaţii sînt duşi jos... prin curte... spre porţi... dincolo de baricade... în Piaţa Palatului de Iarnă...

In piaţă răsună strigătele de indignare ale soldaţilor.

— Să fie împuşcaţi!... Moarte!... Moarte!...

Terescenko, Konovalov şi încă vreo doi-trei primesc cîteva lovituri... Ostaşii din Garda Roşie caută să-i calmeze pe soldaţi, strigă:

— Nu întunecaţi triumful proletariatului!

Soldaţii furioşi sînt îndepărtaţi de cei arestaţi. Ostaşii din Garda Roşie alcătuiesc un inel care înconjoară fostul guvern. Inainte! Inelul porneşte de-a lungul străzii Milionnaia spre fortăreaţa Petropavlovsk. Arestaţii sînt duşi în cazematele construite împotriva Revoluţiei. Masele de soldaţi îi urmează pe arestaţi, cerînd să fie duşi la Smolnîi şi nu la Petropavlovsk.

Comanda „In front, alinierea!" încheie victorioasa zi de 25 octombrie, Un regiment de vînători păzeşte statele majore şi clădirile din piaţa Palatului de Iarnă.

. . . . . .

La miezul nopţii, în palatul Smolnîi, la Congresul Sovietelor se anunţă cucerirea Palatului de Iarnă şi arestarea fostului guvern provizoriu şi, după vreo două ore, tovarăşul Antonov, raportează personal despre închiderea foştilor miniştri în cazematele fortăreţei Petropavlovsk.

Vestea despre cucerirea Palatului de Iarnă creează o atmosferă solemnă, înălţătoare, în sala Congresului.

Rămîn în piaţă pînă la plecarea tuturor trupelor.

Sentinelele şi-au ocupat posturile. Am plecat la Smolnîi. Era ora două. Am intrat la Vladimir Ilici... O frumoasă întîlnire de neuitat...

*) N. I. Podvoiski (1880-1948) a fost membru al P.C.U.S., din anul 1901 şi a luat parte activă la cele trei revoluţii ruse. In 1917 a fost membru al Comitetului P.M.S.D.R. (b) din Petrograd şi unul din conducătorii organizaţiei militare de pe lîngă C. C. al Partidului; a fost redactor al ziarului *Pravda tranşeelor*. In zilele Revoluţiei din Octombrie a fost preşedintele Comitetului militar-revoluţionar de pe lîngă Sovietul din Petrograd. După Revoluţie a fost membru al colegiului Comisariatului Poporului pentru problemele militare. A fost ales membru al Comisiei Centrale de Control a P.C. (b) din U.R.S.S.

ULTIMELE CLIPE ALE LUI CEAPAEV

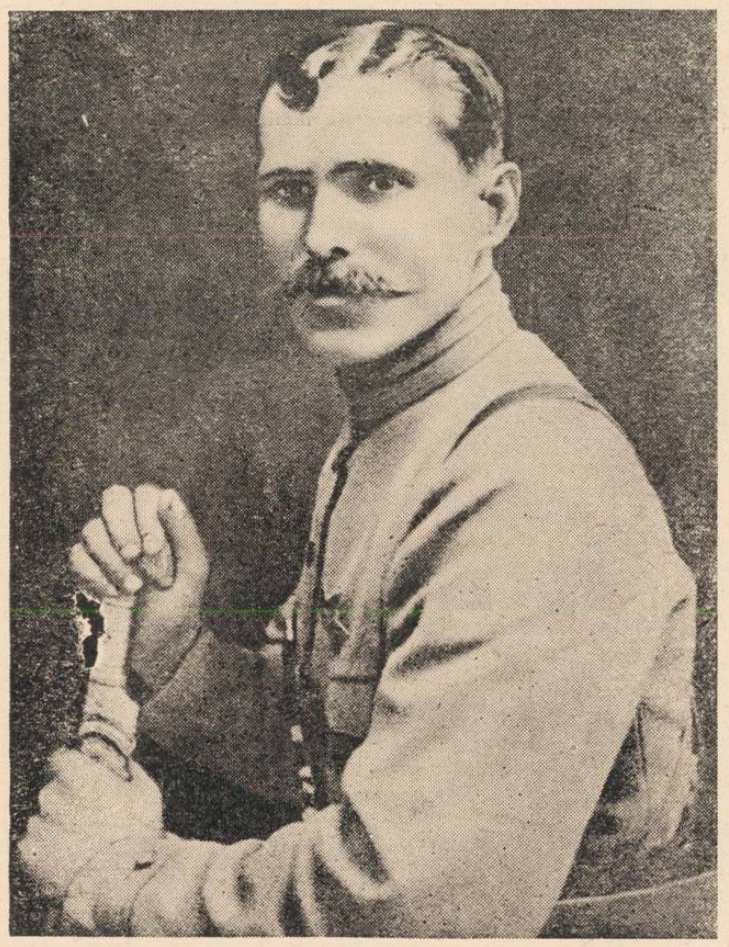

Au trecut patruzeci de ani de la moartea legendarului comandant Vasili Ivanovici Ceapaev şi ne amintim mereu de acest minunat erou.

Moartea lui Ceapaev este descrisă foarte succint în romanul lui Furmanov: „Nu mai rămăseseră decît doi înotători. Cînd să ajungă la mal, Ceapaev fu lovit de un glonte în cap. Tovarăşul celălalt, care atinsese malul şi se ascunsese printre trestii, se întoarse, dar nu mai văzu pe nimeni: valurile Uralului îl înghiţiseră pe Ceapaev..."

Cine să fi fost acest tovarăş? Nu ne-ar putea el oare povesti amănunte despre ultimile clipe ale lui Ceapaev? E curios că mulţi istorici au trecut cu vederea amintirile unui ostaş roşu din Riazan, semnate cu iniţialele T.S.Z. şi publicate la 11 şi 13 septembrie 1927 în ziarul Raboci Klici din Riazan. Aceste amintiri, pe care le-am găsit căutînd materiale despre Ceapaev, prezintă mult interes prin veridicitatea şi sinceritatea lor. Fiica lui Ceapaev, Klavdia Vasilievna, ne-a confirmat că povestirea apărută în ziarul din Riazan, corespunde primelor mărturii ale ostaşilor care, după moartea comandantului lor, i-au vizitat familia ca să-i împărtăşească durerea.

N-am reuşit să aflu nimic despre autor. Poate că, citind aceste rînduri, autorul amintirilor sau colaboratorii ziarului Raboci Klici, tovarăşi care l-au cunoscut pe ostaşul cu iniţialele T.S.Z., vor da semne de viaţă.

E. ARTEMOV

„M-am trezit în zgomot de împuşcături şi cîtva timp nu mi-am dat seama ce se întîmplă. Eu şi tovarăşii mei dormeam într-o magazie de chirpici. Deschizînd uşa şi privind în curte, am înţeles că e ceva în neregulă. Un glonte „dum-dum", care a explodat aproape de uşă, mi-a confirmat temerile: fusesem atacaţi prin surprindere.

M-am îndepărtat de uşă, îndreptîndu-mă pe întuneric spre culcuşul meu, unde aveam carabina, naganul şi gloanţele. Le-am adunat şi am început să-mi trezesc tovarăşii:

— Sus! Alarmă!

Au sărit toţi în picioare, şi, auzind împuşcăturile, s-au zăpăcit şi s-au repezit spre uşă. I-am liniştit, le-am spus să-şi ia puştile şi gloanţele, aceşti prieteni de nădejde, am pornit înainte şi le-am ordonat să mă urmeze.

Intre timp, împuşcăturile se transformaseră într-un uragan de foc. Am ieşit în curte, unul după altul. Era întuneric să-ţi dai cu degetele în ochi, iar curtea era înconjurată cu un gard de nuiele prin care gloanţele treceau fără nici o greutate. A ieşit unul, apoi altul. Deodată se auzi un geamăt. M-am întors. Lîngă uşă se deosebea ceva negru. Am aprins un chibrit. Un om zăcea pe spate, însîngerat. Un glonte „dum-dum" îl lovise în piept şi îi făcuse o rană oribilă. L-am pansat. Cît îl pansam mai trăia încă, pe urmă s-a stins... Ne-am strecurat în stradă unul după altul, lipindu-ne de perete. Ne-am oprit să privim în jur. Nu se vedea nimic, în afară de întunericul nopţii şi sclipirile focurilor de armă trase de după colţ.

— Stai! Fug...

— Cine?

Ai noştri... roşii...

Ni s-a alăturat în fugă vreo cincisprezece oameni, fără puşti, numai în cămăşi.

— Ne-au atacat cazaci... Sîntem înconjuraţi... Ai noştri nu se zăresc nicăieri. După colţ sînt cazacii, ei trag.

— Dar unde vă sînt puştile? — i-am întrebat eu.

— Eram ameţiţi de somn şi le-am uitat.

Aflînd cîte ceva despre amplasarea inamicilor şi că nu sînt numeroşi, am luat comanda detaşamentului format din 14 oameni cu puşti şi 18 neînarmaţi. Trebuia să ajungem la strada următoare şi, de acolo, la comandament. Dar inamicul ne aştepta după colţ. Am pornit să atacăm colţul unde ţăcăneau mitraliera şi puştile care trăgeau spre ulicioara unde ne găseam noi. Inaintam în lanţ... Mitraliera dobora în fiecare clipă pe cîte cineva, dar nu se auzea nici un geamăt, nici un ţipăt. Ostaşii mureau tăcuţi, ştiind că altfel şi-ar trăda tovarăşii, care, ascunzîndu-se în întuneric, se îndreptau spre salvare. Cei căzuţi erau înlocuiţi de cei care nu aveau puşti...

Am trimis un cercetaş, care ne-a adus vestea că, în stînga noastră, pe malul fluviului, se află Ceapaev cu un grup de ostaşi. Trebuia să ţinem tot timpul legătura cu detaşamentul lui... Cazacii nu erau numeroşi. Dacă avem gloanţe, să-i trimitem.

Numai numele lui Ceapaev era destul ca să ne susţină moralul. Toţi simţeam că e cu noi, aşa cum simţisem odată, lîngă Ufa, la Krasnîi Ian. Iar dacă e cu noi, înseamnă că victoria e asigurată. Ura, Ceapaev!

I-am trimis toată rezerva noastră de muniţii — patru benzi de mitralieră, economisite cu preţul vieţilor noastre.

„Mulţumesc, tovarăşi! Să atacăm oraşul! Să-i scoatem pe cazaci din oraş. In stepă, cazacii nu sînt periculoşi. Economisiţi gloanţele! Trageţi numai la sigur!" — iată ce ne-a ordonat Ceapaev.

Am pornit la atac. Lăsăm în urmă casă după casă, apropiindu-ne de piaţa unde se întărise inamicul. Inaintăm cu greu, străbătînd străzile, ascunzîndune după colţuri, după cadavre, trăgînd rar, dar numai la sigur. Fiecare împuşcătură însemna un glonte, dar şi un cazac mai puţin. Un grup de cazaci se apropia din stînga, cu intenţia de a cădea în spatele detaşamentului comandantului diviziei. Îi vedeam, — erau vreo 150, — cum se strecoară unul după altul, fără să tragă, ca să ajungă în spatele nostru. Erau de opt-zece ori mai puternici decît noi, şi ca număr şi ca armament, primit de la englezi.

N-aveam timp de stat pe gînduri. Ne-am sfătuit în grabă.

— Să trecem la contraatac deschis?

N-aveam şanse şi am fi atras atenţia detaşamentului comandantului. Am început să ne strecurăm ca să le tăiem calea, în tăcere, prin curţi, peste garduri. Le-am luat-o înainte... I-am aşteptat după colţ. Am comandat în şoaptă:

— La baionetă, fără nici un foc. Mai repede, altfel s-a terminat cu noi!

Salvele au culcat la pămînt, în strada îngustă, primele rînduri de cavalerişti. Cei din spate s-au împiedicat de cei căzuţi, producînd învălmăşeală. Să folosim momentul!

Ura! Atacăm din nou. I-am împrăştiat. Abia după aceea, ascunzîndu-mă după cadavrul unui cal, am simţit ceva cald în cizma dreaptă. Mă uit, sînge... Mişc greu piciorul. M-am pansat... Puţini dintre noi mai aveau gloanţe.

— Mai aveţi gloanţe? — a întrebat Ceapaev.

— Nu! urmă răspunsul trist.

— Tovarăşi, ne-am bătut ca nişte lei. Nu mai avem cu ce ne apăra. Salvaţi-vă! Nimeni n-o să ne condamne — am luptat douăzeci contra o mie.

— Şi tu?

— Eu rămîn.

Vreo douăzeci de oameni, răniţi de gloanţe şi de baionete, s-au aruncat de pe ţărmul abrupt în apele repezi ale Uralului... Erau deprinşi cu victorii. Nici o dată nu dăduseră înapoi sub comanda lui Ceapaev. Ştiau numai drumul înainte, dar acum trebuiau să dea şi înapoi. Ne-am retras, cedînd fiecare pas cu luptă, cu sînge.

— Ne înconjoară... Să nu ne predăm! Răzbim noi!

Atacăm din nou. Am răzbit. Ne-am mai ales cu cîte o rană, două, dar am scăpat. O baionetă m-a rănit la mîna dreaptă. E prost — nu mai pot ţine puşca. Retrăgîndu-ne, n-am reuşit să strîngem răniţii şi cazacii i-au ucis.

— Inapoi, spre fluviu, după el! Mai repede!

Am ajuns. Ceapaev purta o cămaşă albă, în cap — şapca lui căzăcească, era rănit la o mînă şi fruntea îi sîngera. Nu ştiu dacă era rănit, sau se mînjise de sînge ştergîndu-şi faţa.

— Ţineţi-vă bine, tovarăşi! Sîntem în tranşee. Incă jumătate de ceas şi ne vin ajutoare...

Vîj.. A explodat un obuz şi n-am mai auzit ce a spus mai departe. Intins pe adăpostul tranşeei, privea spre inamic, care se grupa la marginea oraşului, concentrîndu-şi toate forţele, vrînd să termine cu noi odată pentru totdeauna.

Păstram pentru mine singurul cartuş din puşcă, hotărît să termin cu viaţa, fiindcă nu mă mai puteam slava: mîna şi piciorul refuzau să mă mai asculte. Văzînd că încarc arma. Ceapaev mi-a smuls-o.

— Un cazac mai puţin!

L-am văzut cum ţinteşte şi trage. Glonţul şi-a atins ţinta — un călăreţ s-a prăbuşit din şea.

— Ah! Ceapaev îi trase o înjurătură, îmi luă naganul în care mai aveam gloanţe.

— Predă-te, Ceapaev! Predă-te! strigau cazacii, apropiindu-se tot mai mult.

— Prindeţi-mă, dacă puteţi!

Cazacii erau foarte aproape şi Ceapaev începu să tragă cu naganul.

— Prindeţi-mă! Ce vă temeţi? O împuşcătură, apoi alta...

— Prindeţi-mă! — strigă el, trăgînd ultimul cartuş.

— Aruncă-te în apă, ce mai stai? Mai ai nevoie de viaţă! — îmi strigă el, mă înhaţă de mijloc şi, ajunşi pe mal, căzu la pămînt. Nu trăgeau după noi. Un cazac ne-a urmărit pînă la ţărm, a încercat să ne ajungă cu suliţa, dar ţărmul era înalt.

...Ceapaev smulse hainele de pe mine, mă împinse în apă, — sări la rîndul lui şi începu să înoate. Mîna rănită mă împiedica să înot. Mă ţineam la suprafaţă, rotindu-mă în acelaşi loc. Ceapaev era alături de mine. Am privit întîmplător înapoi, spre mal. Cîţiva cazaci ucideau cu baionetele pe răniţii care nu se puteau ridica, alţii puneau o mitralieră în poziţie de tragere. Unul se pregătea să tragă, ochindu-l pe Ceapaev. Nu mai aveam putere şi am început să mă scufund.

—Ţine-te! — mi-a strigat el, susţinîndu-mă.

M-am mai desmeticit şi am ieşit la suprafaţă. Curentul m-a purtat cu cîţiva metri mai încolo. Dar Ceapaev începu să-şi piardă puterile. S-a scufundat odată, de două ori. Mi-am încordat forţele ca să-l ajung, dar nu mai aveam putere. Mîinile şi picioarele îmi înţepeniseră. L-am văzut ducîndu-se la fund... Mi-am pierdut cunoştinţa...

...Curentul m-a împins spre ţărmul drept şi mi-a slavat viaţa. El însă nu s-a putut salva, şi-a jertfit viaţa pentru mine, cheltuindu-şi ultimele puteri.

Zăceam pe mal. Mi-au căzut ochii pe ceas, care se oprise fiind pătruns de apă. Nouă şi zece minute. Era în ziua de 5 septembrie 1919..."

T. S. Z.

ASZTALOS ISTVÁN

S-AU CAM SCHIMBAT FEMEILE NOASTRE

E august, de abia a răsărit soarele. Mă găsesc pe podul de la Lona. Apa e limpede, străvezie de-i vezi fiecare pietricică pe fund. Peștii văd și ei departe și-s tare bănuitori ; nu se dau la nadă în ruptul capului. M-am și plictisit să arunc mereu de pomană undița și prefer să casc gura. Pe aici, se vede treaba, și pescarului, și... bărbatului din mine mereu îi pică ceva de văzut.

...O nevestică tînără cu rochiile suflecate pînă peste genunchi, clătește rufe în apa rîului. Pe drum vin niște ființe cu sape pe umăr. Printre ele una-i femeie, despre celelalte nu pot zice același lucru, că-s... babe. Cea tînără strigă de pe pod :

— Mai lasă spălatul, fa Ilonă, că ți s-or topi picioarele și n-ei mai avea cu ce te sui-n pat !...

— Nu te teme. Mă suie el bărbatu-meu ! — Apoi întoarce vorba :

— Mai aveți, mai aveți de sapă ?

— De n-o da vreo ploaie gătăm pînă deseară.

Cea din rîu se repede ca din senin :

— Erzsi fa ! Ia-l și pe dom-pescar cu tine. Ți-a prinde bine să-ți culeagă niscai fragi !...

Femeia se uită la mine :

— Da' dacă nu-i plac fragile ? Poate că numai vișinele-i plac !...

— N-ai grijă ! Mîncă el și fragi... — Și pufnesc toate în rîs. Cea de jos mă ia la sigur :

— Du-te, tovarășe pescar cu ele, la fragi...

— Păi atunci cine mai prinde pește ? — mă-ncumet eu să-i răspund. Atît i-a trebuit :

— Iaca dumneaei ! — zice arătînd spre cea cu sapa. — Prinde ea, nu te teme !... — Așa-i că prinzi, fa ? — Rîde și ea :

— Ba eu ți l-oi lăsa mai bine ție pe dumnealui.

— Hai tu, hai ! — se întoarce una dintre babe. — Poate domnu' pescar nu știe de glumă și v-o duce vestea...

Așa nu-i mai supără mușchii. S-au deșteptat femeile noastre, ehei ! La pește ai venit ? Asta-i loc bun, să știi ! Aici vin femeile la scaldă... Alea de colo-s de la întovărășire — zise arătînd spre secerătoare.

— De ce ziseși că s-au deșteptat ? — îl întreb.

— Păi ia vezi și dumneata cum i-au mai dat și chestiei ăștei de căpătîi ; mai înainte își puneau plozii în brazdă de-i năpădeau mușchii. Puteau ei să orăcăie cît îi ținea gura. Ba unele chiar nășteau în brazdă. Da, zău ! Pe mine maică-mea tot în brazdă m-a făcut. Pe la sapa de-a doua ; și-a așternut frumușel șorțul pe pămîntul gol și... gata pruncul. Mi-a tăiat buricul cu o frunză de cucuruz, m-a înfășat cum m-a înfășat și... hai acasă. De-abia după ce m-a scăldat cum se cuvine, de-abia după aia și-a văzut de ea.

Făcu un semn cu mîna :

— Femeile de azi îs mofturoase, dom'le ! Cît zici, hai la doctor, altcum nici nu mai vor să facă copii. Ce-ai să spui dumneata cînd vei afla că deja au clădit și casă de naștere anume. S-au șmecherit al naibii, în toate privințele — sfîrși vorba clătinînd din cap.

Tăcea și făcea fețe-fețe de om mirat. După o vreme, ca să-și întărească spusele, pe semne, grăi iar :

— E la noi una tinerică, una Török Eva, nevasta lui Molnar Janos. Omu' de, bărbat în lege. Pe lîngă nevastă își mai ține și ibovnică. Știi dumneata cum vine : pe a veche o iubești, pe a nouă o dorești. Nu se poate dezbăra omul nicicum. Ei și ?... Bărbatul... vorba aia ; întoarce căciula pe urechea cealaltă și parcă nimic nu s-a-ntîmplat. Este ? Da' asta, Eva, nu și nu. Ci-că ea nu rabdă una ca asta ; bărbatul ei ori se poartă cinstit, ori îl închină și se duce acasă la maică-sa. Ce faaace ? Te duci acasăăă ? Pentru asta ? Pentru un fleac ca ăsta ?

— Nu mai e chip să răzbești cu ele, dom'le !

— Dar mai înainte cum era cu femeile ?

Aruncă o privire spre luciul apei clipind tare din ochi, parcă ar fi căutat să-și amintească ; cum naiba era înainte ?

— Apăi, orice s-ar zice, erau mai omenoase, tovarășe. Cînd mergeai la biserică, bărbatul înainte, asta se știa, iar femeia hăt acolo, la trei pași, în urma lui. Cînd îți intra cineva-n casă, tu cu musafirul la masă, ea mai colo, rezemată de sobă.

— Și de ce zici că era mai bine așa ?

Bătrînul se uită la mine mirîndu-se parcă de lipsa mea de înțelegere :

— Așa era, c-așa era rînduiala — grăi cu asprime. N-ar fi avut ce căta printre oameni una ca al-de Török Eva. Nu era chiar așa *egalitate* ca-n ziua de azi...

— Carevasăzică puteai s-o bați, s-o ciomăgești și n-avea-ncotro. Trebuia să fie voia bărbatului, hai ?

Incuviință din cap .

— Și nimeni nu le lua apărarea ?

— Neam ! — răspunse el scurt și cuprinzător.

Mă-nfuriai de-a binelea :

— Și asta se cheamă la dumneata că era bine !... Era bine că biata femeie era amuțită ? Era bine că banditul de bărbat-său se repezea la ea, pentru te miri ce, și-i căra la pumni pînă ce o făcea ca o sfeclă roșie ? Era bine că putea s-o bată cu vrăjmășie pe aceea care trebuia să-i fie tovarășă de viață, pe aceea care îi năștea și-i creștea copiii, care-i gătea mîncarea și-i spăla rufele și mai trăgea și la munca cîmpului alături de el din zori și pînă-n noapte... Asta-ți era binele, măi nenișorule ? !

Bătrînul tăcu și-și întoarse fața în altă parte. Mă înverșunai :

— Ia spune, zici că atunci era mai bine ?

Desen de *TIA PELTZ*

Soacră trebuie să-i fie, că prea vorbește cu năduf, socotesc — și deschid și eu gura :

— N-ai nici o teamă, lele, știu eu de glumă și nu le-oi duce nici o veste. — Caut să iau apărarea celei tinere, dar văd pe dată că nu are nevoie de sprijinul meu, că-i și pornește gura :

— Vezi ce om de treabă ? Cînd ne-om înapoia, să știi, viu să facem schimb de fragi pe pește. Bine-a fi ? Așteaptă-mă numa' aici — și arătă, rîzînd, spre pod, apoi zorește și ea după soacră-sa.

Cea din apă, rămasă singură, tace chitic și se afundă în spălatul rufelor. Nici că se mai uită la mine, nu cumva să-mi vie aminte să continui șaga. Acum, că am rămas numai amîndoi, nu se mai cade.

Știu eu ce-i omenia și o iau în susul apei. Trag mereu cu undița, dar nu-mi pică nimic. Ies la mal și zăresc pe pod un om care, cu traista pe umăr și cu un băț subsuoară, privește în zare printr-un ochean.

Cine naiba o mai fi și ăsta — mă întreb — și ies pe pod.

Era un individ înalt, cam bătrîior și adus o leacă de spate. Avea mustăți rare, ca ale pisicii, iar pielea feții îi era pămîntiie și zbîrcită și părea întinsă pe oasele feții anume ca să se mai întindă.

Apropiindu-mă constat că în adevăr se slujește de un binoclu, unul din cele pentru teatru, învelit în plăcuțe de sidef. Dădea ocol din ochi pe întregul hotar.

— La ce te uiți, nenișorule ?

Imi răspunse morocănos :

— Să nu se fure. Sînt paznic de cîmp, mă rog frumos. Paznicul întovărășirii.

— Ia uite, dom'le, îmi zic și încep să privesc și eu în zare așa, fără ochean. Ochii mei nu descoperiră nimic suspect, doar colo, hăt, în depărtare, zării niște femei care se aplecau ritmic. Secerile aruncau din cînd în cînd cîte o sclipire iar pălăriile lor de paie, cu boruri largi, puneau pete gălbui pe miriștea înecată-n soare.

La oarecare distanță în urma lor se vedeau cîteva lăzi de diferite culori : una albă, alta albastră, alta liliachie.

— Ce naiba lăzi sînt alea ?

Jitarul își înțepeni grumazul și privi prin binoclu spre locul ce-i arătam :

— Nu-s lăzi, tovarășe — zise — că-s cărucioare de copii. In alea își aduc femeile pruncii la țarină. Aici ai să stai, hătu-ți crucea ta de muiere ! Da' ea iar că nu și nu... pînă și-a ieșit omul din fire și i-a tras o mamă de bătaie. Ei, și ce ? Atîta rău ! Așa se purcedea și pe vremea noastră și bine se făcea. Femeia trebuie — dom'le, s-o duci la ascultare. Dar să vezi ce face dumneaei : își alcătuiește bocceaua și se carăăă. L-a lăsat și bun lăsat a fost ! Incearcă Molnar Janos, după vreo săptămînă, s-o cheme îndărăt, da' ea tot nu și nu. Nu te mai cunosc — îi trimite vorbă, — pe mine nu mă mai faci de baftă cu marțafoaia ta ! Și ce să vezi, dom'le, tot ei i se dă dreptate ! nu bărbatului ! Și la Sfat și la Lege ! Așa li s-a dat, mă rog frumos, nas ! Păi cum să nu se fi șmecherit femeile noastre cînd văd d-astea ? Numa' ce le auzi ; ai grijă, să nu pățești și tu ca ăla al lui Török Eva !... Și ce le umblă gurile, și ce clevetesc, dar pîn-la urmă tot împotriva noastră întorc vorba. S-o vezi și pe-a mea, ci-că dacă nu-i dau cinstirea cuvenită, ea pleacă. Uite cum a fost ; strînseserăm bani preț de-o vacă. Dar ea nu vrea vacă. Avem una — zice — mai bine luăm mașină de cusut și oglindă din aia mare. Să aibă și ea ceva, ceva ce să știe că-i al ei.

— Tu îți vezi numai de-ale tale — zice — de mine habar n-ai. Ba îi mai umblă gura și de „întreținerea" pe care aș fi îndatorat să i-o dau dacă nu știu cum și nu știu ce, ca Molnar Janos nevesti-si...

— Unde naiba, să te duci, femeie hăi ? Tat-tău e mort, mă-ta-i moartă. Aici e, de-acum înainte, casa ta. Ce doamne iartă-mă vrei ; oglindă cu picior ? Vrei să te vezi mereu cît ești de stafidită ? Știi tu să coși la mașină ? Nici ochi nu mai ai pentru așa ceva. Nu vezi că-ți trebuie o juma' de ceas pînă bagi ața-n ac ?...

Da' ea de colo :

— Cine spune că-s bătrînă ? Ce vorbă-i aia ? Doar de abia am trecut de 55...

— Așa-i, zic, căutînd să-mi apăr vaca — dar ia spune-mi : cu cîți ai sărit peste 55 ?...

— Și-ai cumpărat-o ?... îl întreb cu îndoială, pe paznic.

Se uită chiorîș la mine :

— Ce anume ?

— Vaca.

Făcu un gest cu mîna :

— A luat ea mașină de cusut, precum și oglindă din alea cu picior. Ce era să-i fac ? Parcă mai încăpeai de gura ei ?

Ridică iar din umeri :

Clipi din ochi, apoi o luă pe departe :

— Păi stai să vezi, nu zic chiar că... și tăcu din nou. In cele din urmă își dădu drumul :

— Așa era, precum îți spusei. Șapte am fost noi la taica acasă, maică-mea era o femeie mărunțică și pirpirie ca vai de ea. Cît e lumea și pămîntul tot în cîrca ei eram, smîrcîind cînd pentru una, cînd pentru alta. La lucru era iute-foc. Eu — ce să zic — n-am pomenit-o vreodată zăcînd în pat. Odată s-a-ntîmplat una ca asta : uitase, biata de ea, să-l lege și diavolul de viței a supt tot laptele din țîțele vacii. Tata i-a plesnit o palmă de pîn-la prînz n-a mai fost în stare să se ridice în capul oaselor, iar fața îi era roșie, chiar cum spuseși matale adineauri... Mă temeam de taica, dar atunci aș fi fost în stare să-l strîng de gît...

Rămase pe gînduri :

— Ce-i drept nu era bine cum era, dar așa era înainte. Puteau ele să se ducă să se jeluiască pîn' la dumnezeu-sfîntul, căci nimeni nu le lua în seamă. La sapă, la secere, li se plătea ziua numai pe jumătate, iar logofătul, dacă avea plăcere... de vreuna din ele, putea să-și bată joc de ea cum vroia. Bărbatul, de, nu îndrăznea să se lege de logofăt, că-l dădea afară de la lucru fără nici o vorbă. Așa, că pînă la urmă, tot pe femeie își vărsa necazul.

După ce stătu nițel pe gînduri adăugă :

— Astea de-acuma, mă rog frumos, nici nu știu de ce belele au scăpat. Numa' ce le vezi că-și poftesc : ba cărucior pentru copil, ba haine ca la oraș, ba radio, iar ăstora bătrîne le stă mintea la oglinzi cu picior și la mașini de cusut. Nu mai vor să știe de omenie ! Eu n-am nimic împotrivă, căci bine zice stăpînirea și partidul : „să prețuim femeia !" Da' parcă tot nu se cade să fim chiar așa, o apă și-un pămînt ! Cine a mai auzit ca bărbatul de-abia să mai fie luat în seamă ? — sfîrși el vorba privindu-mă otărît. — Se vede treaba că dumneata încă nu știi ce-i mujerea la casa omului...

Nu găsii necesar să continuăm discuția și încercai să întorc foaia :

— De unde ai făcut rost de asemenea binoclu „pe cinste" ?

Își privi scula cu mîndrie :

— Asta ? Păi stai să-ți spun. Cînd s-a alcătuit întovărășirea... zic : măi tovarăși, v-ar trebui un jitar bun la cîmp. Eu... dacă vreți, mă-ndatorez să fac această slujbă... Jitar le-ar fi trebuit, dar pe mine nu mă vroiau. Unul tînăr ne trebuie — ziceau — care are ochi buni, nu ca dumneata, să vadă departe... Auzind așa, îmi cam pierise pofta, ce-i drept. Carevasăzică, iată o slujbuliță bună, tocmai ca pentru mine, care-mi fuge de sub picioare. Da' femeia mai deșteaptă. Să vezi ce-i dă prin cap : dă fuga la Cluj, și cumpără drăcia asta.

Ce era să-i mai zic ? Cine a mai avut așa ceva ? Așa s-a făcut că tot eu devenii paznic al întovărășirii...

Aruncă o privire furișe împrejur, apoi pe glas scăzut :

— Oamenii vor să facă la toamnă colectivă. Atunci să vezi slujbuliță ! Slujbă de nădejde, nu ca acum, de azi pe mîine... Președinte va fi Balog Andras, care-i un om tare iscusit. Mi-a încercat binoclul și-a spus în gura mare : Cu ăsta, măi tovarășe, vezi oricît de departe...

— Măi fecior — i-am răspuns — și popîndău' din brazdă-l văd ! Așa că s-a hotărît ca tot eu să rămîn cu paza cîmpului și cînd o fi colectiva. Dar nu singur ! Mi se mai dau două ajutoare, doi bătrîni care vor fi niște ucenici ai mei... Noi, ăștia, îl cunoaștem pe fiecare om. Ei, ce zici ? Văzuși ce născoci afurisita asta de femeie a mea ?

Fu cuprins de voioșie și-și îndreptă ocheanul spre cea din vale :

— Ia să mă uit mai bine la tine, tu Ilonă ! Să știi că binoclu' meu răzbate și prin haine...

Dar femeia de jos nu se lăsă :

— Du-te acasă și zgîiește-ți ochii la lelea Vilma a matale. Pe aia poți s-o privești *legal*, dar la mine-i *interzis*.

Bătrînului îi ardea de șagă :

— Parcă tu nu știi că ce-i oprit e mai dorit ?...

Nici femeiușca nu se dădu bătută :

— Ce fel de paznic ești dumneata, dacă pârtinești furtișagul ?

Jitarului nu-i veni la socoteală și o-ntoarse :

— Las' pe mine, că sînt eu harnic să păzesc ce-i de păzit. Mai bine decît păzești tu ceea ce ți-e dat în seamă... și-mi făcu cu ochiul parcă ar fi zis : ori i-am răspuns, ori la loc comanda !

Tăcurăm o vreme, apoi urmă :

— Am spus eu că ăsta-i loc bun. Aici se scaldă femeile — îmi șopti — pe lună plină. Și aia, Török Eva, aici face baie. Un domn de la Cluj a pîndit-o și a dat-o la gazetă.

— La ce gazetă ? — mă crucii eu.

— La o gazetă din Cluj. A scris și a arătat că ăsta-i locu' cu norocu'. Vin Clujenii, cum vine racul la bojoc. Ei dau după pește numai noaptea. Femeile noastre, ale naibii, au ghicit de ce-i trage ața. Se cam știe care-s alea care vin să se scalde pe lună. Una-i sigură : Török Eva n-ar lipsi în ruptul capului.

Apropiindu-se șopti și mai tainic :

— Are un corp, mamă-mamă ! Spuma laptelui. D'aia nu vrea să se întoarcă la bărbat-său.

Deodată îmi fulgeră prin cap ; aoleu ! Asta-i povestirea mea „Un locșor tihnit"

— Vezi-ți de treabă, moșule. Nu despre locul ăsta e vorba în ceea ce ai citit dumneata la gazetă !...

— Lasă, tovarășe, că nici noi nu sîntem chiar proști. Au descurcat ele, femeile noastre, și chestia asta...

Și, aruncînd o privire triumfătoare, o luă din loc :

— Mă duc să dau o raită — zise pe vocea omului care se găsește în slujbă importantă. Dar se opri din drum și mă apostrofă vesel :

— Ai auzit chestia cu pensiile ?...

Apoi, văzînd că nu-s dumirit despre ce anume e vorba adăugă fudul :

— Ne-a venit vremea și nouă, ăstora de la țară. Am citit ieri în gazetă : să capete pensie și plugarul, cel din colectivă. Așa a hotărît partidul... Iaca, am să fiu și eu pensionar, colo, ca ăia de la chefere. Așa mai zic și eu, dom'le !

Ii lucesc ochii și mă privește cu atîta siguranță de sine, de sus, ca pe un ne-pensionat ce-i par a fi. Pleacă în cele din urmă și mă lasă de unul singur.

Pe drum vine un car încărcat cu snopi de grîu din care atîrnă spice cît vrabia. Bubuie podul sub copitele cailor care duc recolta aurie spre arii. Cerul își cerne lumina peste apa Someșului...

În romînește de NIC. A. STRĂVOIU

CRIȘAN CONSTANTINESCU

Ne-apropiem mereu

De-acum nu mai ești singură, crăiasă,
Prin vămile văzduhului senine
Ne-apropiem mereu, mereu de tine —
In visu-ți selenar din veac retrasă.

In era năzuințelor depline,
Nutresc un gînd ce necurmat m-apasă —
Și voi porni cu zorile de-acasă
Să-ntîmpin zborul astrelor vecine.

Primindu-ți călătorii supersonici
Iți vei desprinde vălul alb de ceață ;
Nici scepticii nu mai zîmbesc ironici

Cînd simți în jur privirea mea semeață
Pornind din țara unde-n colb de cronici
A năvălit întîia dimineață.

Bibl. Rep.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R.P.R. ● Anul II, Nr. 22 (33) ● 15 nov. 1959 ● Apare la 1 și 15 ale lunii ● 16 pagini, lei 1,50

LUNA A ZÎMBIT...

Ne-am reamintit dintr-odată de fotografi ca de niște prezențe nu îndeajuns de lăudate. Stînjeniți de Rembrandt, parcă ne venea greu să susținem că o cutie de lemn cu o jumătate de ochelar și o tavă cu apă în care ai dizolvat hiposulfit de sodiu alcătuiesc uneltele unui artist. Dar ele nu sînt nici numai uneltele unei meserii și nici numai aparatura unui domeniu de tehnică exactă.

In penelul marelui olandez au stat la fiecare trecere peste pînză un tremur și o vibrare pe care obiectivul fotografic nu le poate rîvni și se pare că tocmai vibrarea aceea, cromatică și sufletească este arta. Dar parcă n-am fi vrut să așezăm fotografia nici la nivelul unei meserii, lîngă nasturii de gablonz și pantofi. Ne-am uitat ca la un document de mare preț la prima fotografie din lume, făcută în 1825 de fostul ofițer napoleonian Nicéfor Niépce. Erau acolo fixate pe o placă de bitum imaginile mai mult decît modeste și dezolante a două sticle și a cîtorva tacîmuri, toate rînduite ca într-o natură moartă pe o albă față de masă. De atunci milioane de fotografi au făcut din camera obscură un loc de neistovită trecere: nunți și botezuri, perechi și grupuri au fost întîmpinate la acest vad insistent și de neînlăturat cu vorbele „zîmbiți vă rog!". Ai intrat în Cișmigiu și ți-a ieșit în cale o lădiță pe trei picioare, cu un ochi de sticlă și cu o mînecă neagră. „Nu doriți o amintire?" Dacă dorești, te așezi la trei pași în fața lădiței și te pozezi. La trei pași. Nici un fotograf nu-și așează subiectul la o distanță mai mare. Și el nici nu se consideră altceva decît un meseriaș. Are unghiile brune, ca un argăsitor, din pricina soluțiilor chimice cu care lucrează.

Și iată că zilele trecute s-a petrecut un miracol ce ne-a solicitat să așezăm aparatul de fotografiat lîngă penelul și paleta pictorului și lîngă telescopul astronomului. Ce s-a întîmplat? Un fotograf-robot a pătruns în cosmos și înconjurînd Luna, i-a pozat partea reversă, aceea pe care omul n-a văzut-o încă niciodată pînă acum. Lucrul acesta întrece uluitor tot ce s-a realizat în tehnica fotografiei, și senzaționalele imagini selenare obținute cu acest prilej cîștigă semnificația și valoarea fabuloasă a unei comori unice. Dar însuși textul care a relatat evenimentul acesta, căpătase parcă tensiunea epică a unui roman fantastic, de uluitoare aventuri astronaute: „S-a asigurat păstrarea nealterată a materialelor fotografice în ciuda influenței dăunătoare a radiațiilor cosmice"... „Sistemul special de orientare a permis ca obiectivele aparatajului de fototeleviziune să se îndrepte în mod automat spre lună. Suprafața invizibilă a Lunii a fost fotografiată, la un semnal-comandă de pe pămînt, de un aparat fotografic cu două obiective"... „Fotografierea s-a făcut pe o peliculă fotografică specială de 35 mm, cu schimbarea automată a expunerii. Ea a durat aproximativ 40 de minute. In acest răstimp reversul Lunii a fost fotografiat în repetate rînduri. Intregul proces de fotografiere și de prelucrare a peliculei pe bordul stației a avut loc automat, potrivit programului stabilit"... „Cu ajutorul sistemului de televiziune, instalat pe bordul stației automate, interplanetare sovietice, transmiterea imaginilor s-a înfăptuit de la o distanță de pînă la 470 mii de km..."

N-am citat întregul text, pentru că ne închipuim că în ziua aceea ziarele au fost citite de către toți cu o aviditate frenetică. Evenimentul a fost senzațional nu numai pentru omul obișnuit, ci și pentru oamenii de știință, mai ales pentru ei. A. C. Lovell, directorul observatorului radioastronomic din Jodrell Bank (Anglia) a declarat: „Aceasta este o realizare remarcabilă a rușilor care, după părerea mea, creează posibilități excepționale pentru fotografierea altor planete, îndeosebi Marte și Venus".

Donald Menzel, profesor la Universitatea Harward (S.U.A.) a declarat despre același eveniment că este o „realizare științifică dintre cele mai remarcabile", dovedind „dezvoltarea și folosirea celei mai evoluate tehnologii științifice". Iar agenția „France Presse" a transmis acest comentariu: „Publicarea de către Moscova a fotografiilor feței invizibile a Lunii constituie un eveniment de primă importanță pentru știință: importanța sa psihologică și politică nu este nici ea mai mică. Fie că există în prezent, fie că se pot obține mijloacele de a se fotografia orice punct, de la orice distanță, aceasta adaugă o problemă nouă la ansamblul problemelor dezarmării".

Geografia selenară cunoaște în sfîrșit fața pînă azi nevăzută a Lunii și pe hărți au și apărut noile numiri: Marea Moscovei, Craterul Țiolkovski, Craterul Lomonosov, Lanțul Munților Sovietici, Marea Visului, etc. Chiar și pentru poeți Luna și-a micșorat cu mult tainele îndărătul cărora se înfățișa într-o stranie, tăcută și impenetrabilă solitudine. Ea nu va fi mai puțin poetică și fără îndoială că în echipajele primelor expediții selenare, într-un costum de astronaut, va păși pe Lună și un poet. Așa visăm să fie, așa trebuie să fie. Va fi omagiul pe care știința îl va aduce poeziei neostenită de veacuri în cîntarea Lunii. Poate că va fi și un reporter cu un aparat de fotografiat în mînă. Dar oricîte poze se vor mai lua Lunii, nici una nu va fi atît de valoroasă ca aceea pe care un robot călător prin spații, o mică uzină automată i-a luat-o singuratic și el, la sute de mii de kilometri depărtare de pămînt. Dacă ar fi avut glas, fără îndoială că uluitorul urmaș al lui Nicéfor Niépce, i-ar fi adresat Lunei clasica și invariabila invitație: zîmbiți, vă rog!

Luna a zîmbit nu businessmenilor care au și parcelat-o (pe hîrtie!) ci omului sovietic.

L.

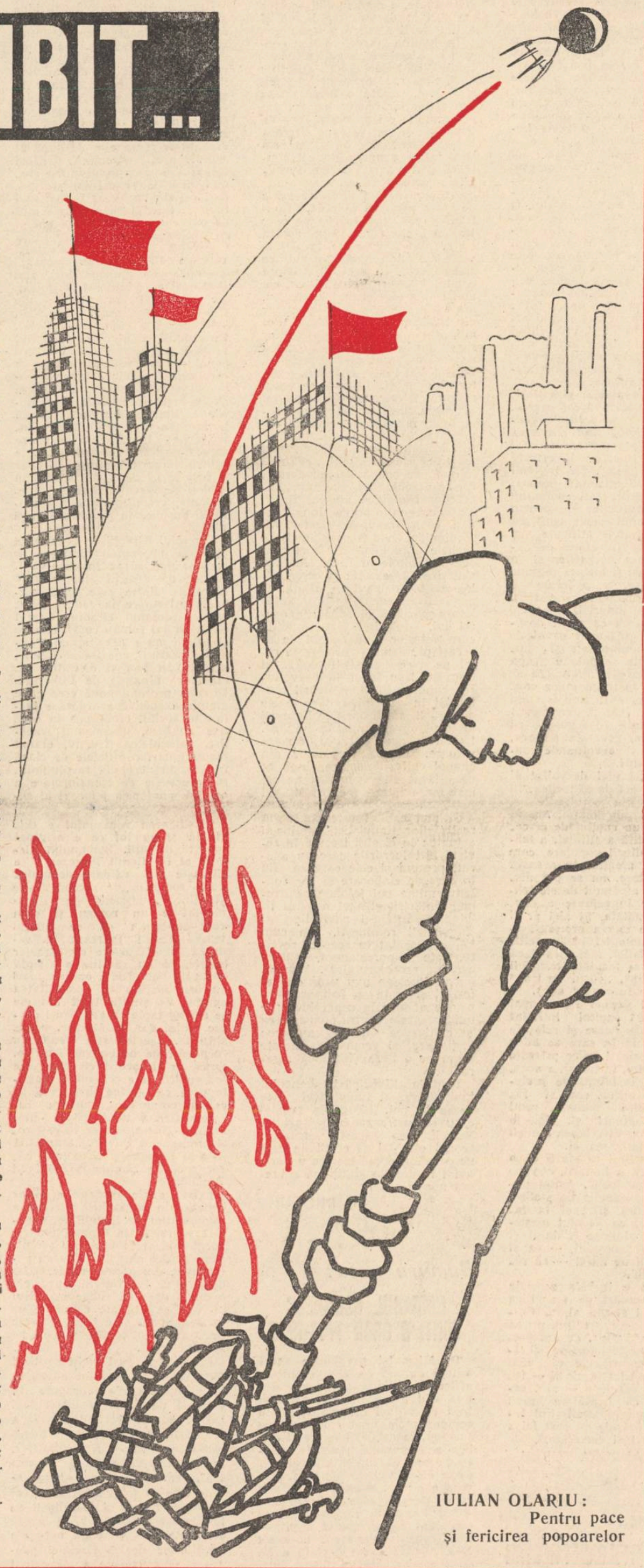

IULIAN OLARIU:
Pentru pace
și fericirea popoarelor

„Fotografierea părții invizibile a Lunii este un măreț succes al științei".

Prof. B. LINDBLAD (Suedia)

★

„Sînt absolut entuziasmat de claritatea lor" (a fotografiilor n.r.).

Prof. PATRICK MORE
(Anglia)

„Cunoașterea feței Lunii ce nu se poate vedea de pe Pămînt aduce completări de cea mai mare importanță privitoare la studiul reliefului lunar și la consecințele ce se pot trage chiar asupra teoriilor explicative ale solului selenar".

Acad. prof. GH. DEMETRESCU
Directorul Observatorului Astronomic din București

Aceasta este o mare realizare în istoria omenirii.

Prof. MYAMOTO
Japonia

★

„S-a realizat visul de veacuri al omenirii. Pentru prima oară s-a reușit fotografierea acelei părți a Lunii care niciodată nu se vede de pe Pămînt".

NEUE RHEIN-ZEITUNG

„Savanții sovietici trebuie felicitați pentru succesul lor în fotografierea feței necunoscute a Lunii.

Sistemul de ghidare (al rachetei) este minunat și instrumentele cu care s-a lucrat sînt excelente".

Prof. HAROLD UREY (S.U.A.)
Laureat al premiului Nobel pentru chimie

DAN DEȘLIU

Nu știu

Nu știu, poate firul ierbii,
doinele cu puiul cerbii,
flăcările jucătoare
noaptea, în adînc de codru,
sau vreo creangă de molotru
de tîlhari legănătoare,
sau vreo față fără vină
pribegind pe lună plină
și cîntînd la lună „Vai,
mamă, decît mă făceai,
mai bine de-un pom sădeai,
sau vreo fîntînă săpai
ca să bea oameni și cai..."

Poate dinspre munți, vezi-doamne,
cînd stau munții să se-ntoamne,
pogora încet la vale
de sfîntă Măria mare,
cu sarica de-a spinare,
un cioban, pe la ocoale...
Și-o fi mas într-un popas,
acolo, la noi acas.
Dac-a stat, dac-a băut,
dînd cu gospodarii mîna,
că i-o fi zîmbit stăpîna,
apa că i-o fi plăcut,

dar a vrut să mulțămească
după legea românească.
Și cum n-avea la șerpar
nici carboave, nici parale,
va fi zis ceva de jar
din fluiera dumisale.

Ori doar vîntul o fi fost,
veșnic fără adăpost...

Ori vreun teleleu de greier,
cu lăuta, în cutreier...

Cine mi-o fi pus întîi
cîntecul, la căpătîi?

●

TEODOR BALȘ

Istorie dobrogeană

Mai bîntuiau aici cumplite vînturi
cu șuier ascuțit de reactoare.
Țîșneau în coasta Dobrogei, din mare,
tăind pieziș imensele pămînturi.

Cutreierînd prin fiece hîrtoapă,
necruțătoare, biciuiau din urmă
mînînd din stepă, praful, albă turmă,
în bălțile Brăilei, după apă.

De mii de ani trecură fără frîie
de vînătorii sciți doar săgetate;
ele-alergau sălbatic peste sate,
lăsînd doar praf și secetă în grîie.

Cine putea răpune vidma oare
cînd își trăgea puterea din furtună
și-n Dobrogea ea se rotea stăpînă
cu droșca veche-a secetei pe-ogoare?

Acei ce adunară, după veacuri,
ca apele în matca lor, pămînturi,
au ridicat în cele patru vînturi
pădurile, umbrind brățări de lacuri

Și vidma-ntăritată de zăbală
se năpustește-n codri și se zbate
cînd mii de crengi o-njunghie în spate
sleind-o de puterea ancenstrală.

Dar comuniștii îi ieșiră-n cale,
și Dobrogea scăpată de stihie
după milenii lungi de sărăcie
răstoarnă cornul abundenței sale...

CRONICA DRAMATICA

DISCUȚII DESPRE REPERTORIU

Discutăm la fiecare început și sfîrșit de stagiune despre configurația repertoriului. Discuția pare firească și chiar dacă se întîmplă ca rezultatele ei să nu fie întru totul cele scontate, se extrag, în ori ce caz, concluzii și se încearcă a se stabili unele linii de directivă folositoare anului teatral respectiv. Faptul că dezbaterea rămîne deschisă de la o stagiune la alta și că necontenit există obiecții, sugestii și permanent se cer intervenții în această direcție, este un fenomen de natură să ne îngrijoreze? Socotim că nu. Dimpotrivă, credem că acest fapt semnifică mersul mereu ascendent al teatrului nostru, tendința sa de continuă înnoire, dar și străduania de a răspunde cerințelor unui public, nu numai din ce în ce mai numeros, dar și din ce mai exigent. Dacă dezbatem astăzi repertoriul nu alergăm cuprinși de panică pentru a trage semnale de alarmă, nici nu căutăm „drumuri noi în ceață". Repertoriul nostru nu se mai împarte ca pe vremea lui Caragiale: „în trei mari categorii: localizări, plagiate și traducții", nici nu mai e compus din „pornografii și nerozii cu clopoței de la New-York, Viena sau Paris!" cum spunea Victor Ion Popa. Nu mai sîntem în situația de a vorbi despre „criza de directivă" sau despre modalitățile de atragere a unui public indiferent și refractar față de teatru. Dimpotrivă, publicul nostru este acum un iubitor frenetic de teatru (peste 6.000.000 spectatori pe an).

Și tocmai de aici cred că pornesc toate discuțiile noastre. Tocmai această adeziune pe care arta Thaliei a aflat-o în rîndurile unor categorii foarte largi de oameni, explică sensul pozitiv al dezbaterilor privind teatrul romînesc actual. Cerințele acestor spectatori sînt atît de mari, încît, de la o stagiune la alta, repertoriul nu trebuie să fie numai bine întocmit, corespunzînd unei judicioase împărțiri pe autori și genuri, ci să reflecte nivelul intelectual al publicului care dorește o permanentă lărgire a orizontului său artistic.

Dacă deci discuția despre repertoriu își dovedește utilitatea din acest punct de vedere, credem însă că pe parcurs ea nu se desfășoară astfel încît să corespundă țelurilor sale inițiale. De ce? Pentru că (și ne referim la ultimele articole publicate în presa noastră Gazeta literară, Teatrul, Contemporanul) ea riscă să devină nu numai o descriere a stagiunii cu sugestii critice binevenite (v. Florian Potra revista Teatrul, Margareta Bărbuță Gazeta literară) dar să și conțină unele recomandațiuni general valabile ce nu corespund însă adevăratelor obiective ale teatrului de azi (Mihnea Gheorghiu în Contemporanul).

Ceea ce ni se pare deficitar în discuțiile noastre, sînt două elemente: mai întîi lipsa de participare a acelor factori pentru care este alcătuit repertoriul, adică a spectatorilor și pe urmă a tuturor celor ce lucrează în domeniul vieții noastre teatrale (directori de teatre, actori, regizori, cronicari, activiști culturali); și apoi lipsa de perspectivă, adică faptul că repertoriul este privit numai ca aparținînd unei singure stagiuni și nu în continuitatea lui, în devenirea sa istorică, de la un an la altul. Așa cum se duce discuția, nouă ni se pare că de multe ori ea riscă să alunece mai mult pe un făgaș statistic, nearmonizîndu-se cu cerințele spectatorilor și posibilitățile teatrelor. Propunerile de repertoriu sînt de sigur o oglindă grăitoare pentru ce va face sau a făcut teatrul respectiv într-un an de zile. El ne arată clar dacă spectatorul va putea, după o stagiune, să acumuleze o mai bogată experiență asupra lumii și vieții, dacă teatrul a fost în cutare sau cutare oraș al țării „un factor colectiv de conștiință". Aprecierile pozitive pot servi ca model, iar obiecțiile, chiar în anumite cazuri particulare, pot fi folositoare și altora. Dar nu aici ar trebui să se oprească discuția. Nu la faptul că se vor juca în stagiune pe trei scene Hamlet, pe alte două scene Othello, iar pe alta Shaw, nu în faptul că teatrul x sau y are înscrise pentru acest an două piese actuale, un clasic, un contemporan etc., păstrînd just proporția, ci la modul în care respectiva instituție teatrală a evoluat în repertoriul său de la un an la altul, înfățișînd spectatorilor în mod gradat, pe măsura posibilităților de joc (ale actorilor) și de înțelegere (ale spectatorilor), o antologie a tezaurului dramaturgiei de azi și ieri. Adică să ne întrebăm mai întîi nu cît este reprezentată dramaturgia originală în repertoriu ci cum. Să vedem deci dacă Teatrul din Arad, citat drept exemplu pozitiv în articolul din revista Teatrul, dă imaginea cea mai apropiată a adevăratului stadiu al dramaturgiei noastre actuale montînd două piese ale aceluiași autor (Paul Everac) într-o singură stagiune sau dacă din trei piese originale ce vor fi jucate la Botoșani, două sînt chiar cele mai reprezentative pentru ceea ce am cucerit noi în domeniul artei scenice. Să oferim spectatorilor posibilitatea să cunoască vîrfurile dramaturgiei noastre de astăzi, cuceririle sale cele mai importante, tot ce este mai reprezentativ în domeniul teatrului de actualitate. Ori acest lucru nu poate fi obținut decît dacă repertoriul este văzut în perspectiva activității unui teatru din provincie de la înființarea lui și pînă astăzi.

Aceasta nu înseamnă că putem subscrie întru totul afirmației tov. Margareta Bărbuță: „In teatrele din regiuni problema repertoriului original e mai mult o problemă de alegere". Mai întîi pentru că realitatea ultimelor stagiuni o contrazice. Teatrele din regiuni au fost acelea care au prezentat cu mult înaintea scenelor bucureștene premiere pe țară (vezi Surorile Boga, Partea leului, Poarta, Explozie întîrziată etc.). Și în al doilea rînd pentru că dacă această despărțire între teatrele din București ce trebuie să-și „creeze" repertoriul și cele din regiuni să și-l „aleagă", ar exista într-adevăr și s-ar generaliza — pentru că în momentul de față mai sînt teatre ce adoptă asemenea formulă — respectivele instituții teatrale ar fi lipsite de unul din rosturile lor esențiale: acela de a oferi spectatorilor piesele ce corespund cerințelor celor mai vii ale actualității socialiste. De aici, deci s-ar știrbi rostul esențial al teatrului (fie din regiune, fie din București) acela de a propaga operativ și eficace, pe calea artei, ideile și problemele acute ale stadiului vieții noastre de astăzi. Dacă teatrele din provincie s-ar menține numai la rolul de a alege (pe care nu-l negăm în nici un fel, dar îi atribuim o importanță secundară) și ar renunța deci la acela de a-și creia repertoriul (ceea ce în multe cazuri se întîmplă) viața artistică a acestor instituții ar fi puțin cam stătută și nu ar mai ține pasul realităților noastre socialiste. Margareta Bărbuță lasă într-un fel o poartă deschisă, atunci cînd vorbește de „propria inițiativă" a teatrelor din regiuni, care au încurajat, unele din ele cu bune rezultate, autori dramatici locali. Fenomenul a fost răspîndit mai ales în anii din urmă dar roadele lui riscă să nu fie cele scontate, din mai multe puncte de vedere. Mai întîi pentru că sînt autori ce pot să rămînă pe vecie „locali". Piesele lor, cunoscute numai în regiunea respectivă, despre care cronicarii de la București nu scriu decît rareori sau superficial, nereluate la alte teatre, sau montate la unul sau două teatre de provincie cu aceeași soartă de perpetuare a anonimatului, pier cu încetul de pe afiș fără ca autorii lor să poată trage concluziile necesare. După cea de-a treia piesă, Teofil Bușecan este tot autor local, pentru că doar teatrul din Cluj îi montează piesele (cu o excepție se pare), doar cronicarii din Cluj scriu despre el (foarte elogios și necritic, fără să-l ajute deci) și doar două cronici la revistele bucureștene (una la trei luni de la premieră). La fel se întîmplă cu Simon Magda, aflată la prima piesă, Radu Theodoru etc. Aceasta atrage o încetinire a ritmului de promovare a noii noastre dramaturgii și o răspîndire largă a unor piese care deși n-au suficientă acoperire în aurul artei, află oricînd drum deschis pentru că vin „de la București". Prin acest dezinteres pentru autorii din regiuni lăsați pe seama teatrelor și criticii locale, nu vom promova dramaturgi cu perspective ci piese „bune pentru Oradea, Cluj, Timișoara" etc. Problema „creării" repertoriului și a „alegerii" lui se pune în egală măsură și pentru teatrele din provincie și pentru cele din Capitală, care printr-o emulație fertilă pot să aducă un real serviciu dramaturgiei originale.

Pentru că, de acord fiind cu tovarășa Margareta Bărbuță, care arăta foarte bine că „Principiul actualității tematice a fost cucerit" și că în momentul de față trebuie ca „bătălia pentru tematica majoră să se desfășoare concomitent cu lupta pentru sporirea măiestriei", — nu putem să nu observăm că a restrînge această bătălie la scenele celor șapte teatre din Capitală ar fi cam puțin pentru forțele noastre artistice actuale, „Bătălia" de care vorbește tov. Bărbuță trebuie să se ducă pe frontul larg al tuturor teatrelor din țară, în cadrul unei confruntări masive cu categoriile cele mai diverse de spectatori și a unor soluții regizorale și actoricești cît mai originale și mai îndrăznețe. Atunci vom înțelege în ce măsură o piesă poate emoționa cu adevărat publicul, atunci vom putea să eliminăm toate erorile ținînd de întîmplare: judecăți pripite, învinuiri aduse regizorilor, actorilor, teatrului. Cu o condiție: ca ecourile acestei confruntări, acestei valorificări artistice de mare amploare să nu rămînă numai la Botoșani, Oradea, Sibiu sau Constanța, ci să fie cunoscute, prelucrate și studiate.

Există în același timp și o problemă esențială, aceea a permanenței repertoriului, pe care în mod unilateral articolul din Contemporanul o privește numai din punctul de vedere al pieselor clasice. Și aici se observă o unilateralizare. Pentru că „permanența" despre care s-a vorbit privește, în primul rînd, repertoriul original. Avem în momentul de față un fond bogat de piese originale actuale sau istorice, care nu se mai joacă de mulți ani. Cine ar vrea să-și facă o idee despre ceea ce are mai reprezentativ dramaturgia noastră originală și ar urmări programul teatrelor bucureștene timp de o lună, să zicem, prea puțin din ceea ce s-a realizat în acești cincisprezece ani mai e încă prezent în repertoriu. Cu cea mai mare fecvență se preprezintă Nota zero la purtare de pildă, urmată apoi foarte sporadic de Trei generații, Rapsodia țiganilor și cam atît. Ori, cred că readucerea în repertoriu în viziuni actoricești și regizorale noi (avem în teatrele bucureștene o promoție tînără și extrem de talentată de interpreți și directori de scenă) a unor piese ca Minerii și Cetatea de foc, Mielul turbat, Citadela sfărîmată, Bălcescu, Afaceriștii, Ziariștii, care s-au bucurat de o caldă primire din partea publicului, n-ar fi decît folositoare. De cînd s-au jucat aceste piese și pînă acum alți oameni au fost atrași spre teatru, o generație tînără de spectatori a crescut. Reconfruntarea lor, acum în alte interpretări scenice, ne-ar face să vedem și în ce măsură noile piese din ultima vreme duc mai departe pozițiile cîștigate, bat încă pe loc pasul sau reprezintă poziții depășite.

Discuția despre repertoriu nu mai poate avea în momentul de față un nivel pur descriptiv, privit numai în perspectiva a zece luni de viață teatrală. Succesele artei noastre dramatice sînt atît de însemnate, încît discutarea nu se mai poate mărgini la simple recomandări și sugestii. Avem date ca să analizăm fenomenul în perspectiva anilor, a ceea ce s-a făcut și ceea ce mai avem de făcut. Avem forțe să ducem o bătălie cu întreg efectivul în linia întîia și putem confrunta și reconfrunta ceea ce s-a realizat și se realizează pe un cîmp foarte larg de opinii și păreri. De aceea, dacă ne bucură faptul că Teatrul din Ploești va juca Othello, nu înseamnă că n-ar fi mai bine să ne întrebăm dacă realizările de pînă acum ale acestui teatru îndreptățesc o asemenea aspirație. Fără a subestima valoarea unor colective, privind în urmă ceea ce au realizat, vom ști dacă ceea ce și-au asumat acum nu le depășește forțele.

Dar în primul rînd lupta pentru actualitate, pentru teatrul zilelor noastre: acesta să ne fie gîndul și țelul.

Valeriu Rîpeanu

Corul de la Chizătău

Revista revistelor

APOLOGIE ȘI NESERIOZITATE

Inaugurînd această rubrică, nu ne-am oprit din întîmplare asupra paginilor dedicate criticii în ultimul număr (9, septembrie 1959) al revistei Scrisul Bănățean. *Lectura lor atentă ne-a dus la concluzia că lunarul timișorean merge în unele din articolele, cronicile și studiile publicate, pe un drum greșit.*

Credem că redacția se lasă înșelată de titluri, de etalarea unor așazise cunoștințe, de un fals nivel teoretic, acordînd spațiu unor materiale care în fond nu spun nimic. De fapt, asistăm aici la o carență mai des întîlnită în articolele și studiile publicate de periodicele noastre. Există tendința vizibilă a unor autori de a înșira cu orice preț nume și opere fără legătură organică cu tema propusă numai din dorința de a lua ochii cititorului și a-l pune într-o situație de inferioritate, „zdrobindu-l" *printr-o așazisă cultură culeasă de fapt din dicționare sau din informații cerute la telefon. O asemenea tendință trebuie respinsă ca fiind în contradicție cu cerințele criticii marxist-leniniste. Aceste incursiuni „erudite" mai au și un alt rezultat: ocolirea dezbaterii adînci, principiale, temeinice a unor teme importante.*

Articolul lui Eugen Simion se intitulează Umanismul socialist *și rolul educativ al literaturii și este scris pe marginea lucrărilor celui de-al III-lea Congres al Scriitorilor Sovietici. Chiar din prima frază, Eugen Simion aduce vorba despre* „catarsisul aristotelic" *pentru ca apoi să ne vorbească despre* „utilitatea socială a producțiilor spirituale" *ceea ce ar vrea să însemne, mai pe romînește și mai pe înțelesul muritorilor de rînd, rolul educativ al artei. Combătînd tezele idealiste despre rolul și esența artei, Eugen Simion se exprimă într-un limbaj pretențios care nu poate în nici un caz să ascundă banalitatea afirmațiilor sale:* „Critica științifică a arătat la timpul cuvenit care este suportul social-ideologic al derogării vulgarizatoare de la principiul imanent artei, utilității sociale". *După ce aduce vorba și despre abatele Brémond, Eugen Simion vrea să combată pe susținătorii apolitismului în artă, cu aserțiuni de acest nivel:* „Cei care susțin aceste idei, spunînd că nu fac politică prin artă, ar dori de fapt să impună punctul lor de vedere politic în artă, difuzînd sub pretextul autonomiei esteticului, idei politice reacționare și susținînd silogisme dubioase, dihotomia anticului Zenon despre Achille cel iute de picior care nu putea întrece o broască — o frumoasă pildă pe care vechii noștri profesori de filozofie ne-o dădeau, voind să ilustreze chițibușurile înțelepciunii omenești și de care, bunul simț al adolescenței făcea atîta haz".

Criticii, și mai ales cei tineri, ar trebui să înțeleagă că asemenea considerațiuni pretins savante nu fac decît să-i îndepărteze de la tema propusă, prin lianele unei vorbării inutile. Și rezultatele se văd chiar în articolul citat, ce nu rămîne decît o simplă și seacă relatare a unor teze de o excepțională importanță pentru mersul înainte al literaturii.

Dacă articolul lui Eugen Simion, așa cum spuneam, vădește defecte mai generale, întîlnite și la alți autori mai tineri sau mai vîrstnici, studiul lui H. Zalis despre Al. Jebeleanu manifestă din plin defecte ce-i sînt proprii lui... H. Zalis. Fie-ne iertată gluma, dar ne-am aflat în fața a patru pagini și jumătate de fraze goale, bombastice, de ditirambe expuse într-un stil ce violează flagrant legile elementare ale limbii noastre. Nu cred că exagerez afirmînd că articolul lui H. Zalis trebuie dat drept exemplu de felul cum nu trebuie să se scrie. Și pentru că nu vrem să fim acuzați de patimă și de rea credință, vom da citate exemplificatoare. Discutînd despre originalitatea lui Al. Jebeleanu, H. Zalis afirmă: „Important este că ceea ce spune are un sunet propriu, al lui, în care distingem un program ideologic, o VOINȚĂ DE CONTEMPORANEITATE *(s.n.)* și un patos sincer ce se rostește încă timid adesea, dar care se recunoaște legat organic de idealurile estetice ale artei socialiste". *Scris cu o uimitoare lipsă de măsură, articolul abundă în formulări de felul acestora:* „Am urmărit, nu dintr-o vană curiozitate, variantele la acest motiv fundamental, nuanțările atitudinii lirice. AM AJUNS LA CONCLUZII INTERESANTE, REVELATOARE *(s.n.)* pentru felul exemplar în care concepe Jebeleanu actul literar prin integrarea unei semnificații militante, susținut politice, în circuitul poeziei". *Am reprodus aceste fraze nu numai pentru a demonstra infatuarea autorului, dar și modul în care este privită poezia lui Al. Jebeleanu. Poetul timișorean, un harnic și sîrguincios făurar al versului, cu realizări meritorii, este considerat de H. Zalis ca un adevărat meteor al liricii noastre. Fără nici o jenă, H. Zalis rostogolește afirmații necontrolate, aglomerează epitete grandilocvente lipsite de orice acoperire, totul într-un torent de frazeologie goală. Dar să-i dăm cuvîntul lui H. Zalis:* „Conștiința scriitorului este un receptacol deschis tuturor reproșurilor"... „aplecarea atentă, gingașă, peste esența umană, peste afectele, planurile..." etc. „Probabil că în acest PROCES OPTIMIZANT *(s. n.)* o pondere serioasă împlinește și comuniunea cu cei cărora li se adresează",... „formalismul, GĂUNOZITATEA *(s. n.)* exercițiile fără finalitate și mai ales fără conținut"... „Cele spuse pînă acum invederează judicioasa orientare a poeziei lui Jebeleanu, unitatea, într-o viziune realistă a gîndirii și afectivității sale"... „Al. Jebeleanu e un sentimental care se îmbată de arome"... „In „Noaptea de August" poetul care transfigurează acest univers edenic, cu suave parfumuri ce unduiesc peste lume, surprinde într-un pastel miniaturat farmecul nocturn al verii. Îl citez integral ca fiind o piesă antologică"... „Pastelul PORTOCALA este o gradată elaborare coloristică, o adevărată cantată de senzații vizuale în care Jebeleanu se relevă (...) drept unul dintre înzestrații poeți ai generației tinere, în sensul cultivării unei limpezimi descriptive ce amintește ca factură clasicitatea elină". *Ne oprim aici. Cititorul și-a putut face o idee suficientă despre neseriozitatea condamnabilă cu care autorul își fabrică articolele sale.*) Este lăudabilă inițiativa revistei* Scrisul Bănățean *de a prezenta portrete de scriitori, dar ele trebuie alcătuite cu simț de răspundere cu prilcepere, cu respect pentru cititori. Beția de cuvinte dezonorează profesia de critic. Revista* Scrisul Bănățean *(redactor șef Al. Jebeleanu) are datoria să manifeste mai multă exigență față de colaboratorii săi.*

Cronica lui Leonard Gavriliu la volumul lui Andrei Băleanu suferă din pricina lipsei de claritate. Deși autorul ia în dezbatere o problemă atît de importantă (raportul dintre conținut și formă) nu o poate pînă la urmă rezolva din pricina faptului că nu exprimă clar și concis obiecțiunile sale. Leonard Gavriliu este un critic talentat, un reporter cu reale calități. Ne mirăm deci stilul încîlcit, frazele absconse care pînă la urmă îl duc la neputința de a demonstra ceea ce susține. După cum ne mirăm, iarăși, termenii deplasați cu care duce o polemică nelalocul ei. Se vorbește în legătură cu cartea lui Andrei Băleanu despre „aventura polemică", „aberație idealistă", „absurditate la fel de mare". *Ori, argumentele lui Leonard Gavriliu nu sînt de natură a ne convinge că cele susținute de Băleanu pot fi încadrate în asemenea categorii.*

Un articol, dovedind multă conștiinciozitate, este cel intitulat Marginalii la romanul Setea. *Articolul Luciei Jucu-Ardeleanu păcătuiește însă printr-o tendință de fărîmițare a analizei, de măcinare a observațiilor în amănunte, supralicitînd fapte stilistice care nu prezintă importanță pentru definirea artei autorului. Analizînd pe îndelete fraze obișnuite și imagini corecte, dîndu-le semnificații mult peste valoarea lor reală, autorul derutează cititorii care nu mai știu la un moment dat dacă opera analizată este a unui autor de real talent, dar aflat la a doua carte, sau a unui mare clasic al literaturii noastre.*

Acest număr al revistei Scrisul Bănățean *pune cîteva probleme ce se cer mai amplu dezbătute. Modul în care se înfățișează paginile revistei ne arată că redacția trebuie să facă un sporit efort pentru aprofundarea temelor majore ale literaturii noastre, pentru combaterea apologiei și a neseriozității.*

Patriciu Ionescu

**) Încă un fapt elocvent. In numărul din 27 septembrie al ziarului* „Romînia liberă", *H. Zalis scriind despre volumul lui Victor Tulbure spune la un moment dat:* „Din acest ciclu face parte și pastelul „Horațiu către fîntîna Blanduziei", unde descripția idilică trădează pe alocuri o exigență încă deficitară în raport cu posibilitățile poetului". *H. Zalis n-a observat că* „pastelul" *era chiar... o prelucrare din Horațiu!!*

„Colectivizarea completă deschide harnicei țărănimi din regiunea Constanța noi posibilități de propășire economică și culturală, cum n-au fost și nu puteau fi niciodată pînă acum".

Gheorghe GHEORGHIU-DEJ

25 de scriitori la Pontul Euxin

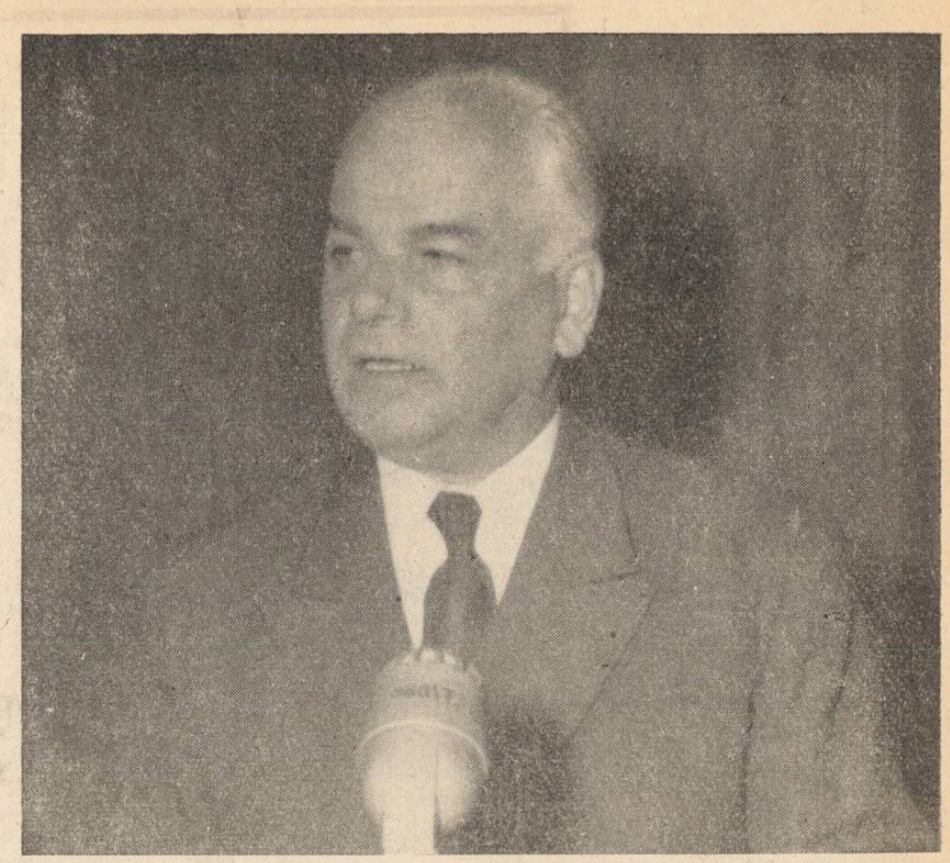

TOV. VASILE VILCU VORBEȘTE SCRIITORILOR

PETRU VINTILĂ

De curînd, Comitetul regional P.M.R. al regiunii Constanța a invitat un grup de 25 de scriitori să participe la o surprinzătoare și revelatoare consfătuire cu tema „Viața nouă a Dobrogei oglindită în literatură". Așa s-a întîmplat că în zilele de 29 și 30 octombrie 1959 populația marelui oraș portuar s-a mărit cu 25 de scriitori. Mai veniseră și altă dată pe aceste meleaguri, poeți singuratici ca Ovidiu, dar nu și triști ca el, sau grupați în pleiade ca aceea pomenită mai sus, poeți înflăcărați și nerăbdători să cunoască viața cea nouă a străvechiului pămînt dintre Dunăre și Marea cea mare, curioși să cunoască omul nou, constructor al socialismului în această regiune fruntașă între regiunile patriei. Adam Jora e doar om de la țărmul Mării, iar Anton Filip de la acela al Borcei. Omul acesta nou, neostenit și cutezător, harnic și înțelept, trăiește deopotrivă în cartea „Dobrogea de aur" a lui Traian Coșovei, în cărțile lui Corneliu Leu și Pop Simion, în reportajele lui C. Prisnea și Horia Liman, în poemele lui Cicerone Theodorescu și Radu Boureanu, Nina Cassian și Mihu Dragomir.

Ceea ce trebuie relevat de la început, cu toate că e un lucru arhicunoscut, e grija și prețuirea deosebită pe care partidul le arată literaturii. Considerînd-o ca pe un factor de mare însemnătate în lupta pentru construirea socialismului, partidul a arătat încă o dată prin această consfătuire ce preț are pentru cauza socialismului dezvoltarea neîncetată și în pas cu viața, a literaturii noastre, a tinerei și bogatei noastre literaturi realist-socialiste. Însemnătatea acordată de la început acestui eveniment literar, a fost sporită de faptul că raportul și dezbaterile pe marginea lui au avut loc în sediul Comitetului regional de partid.

★

Era în dimineața însorită a zilei de 29 octombrie 1959. În sala de ședințe a Comitetului regional de partid, a început consfătuirea. La tribună vorbea un tovarăș cu părul argintat, cu ochi cutezători și blînzi totodată, nu mare de stat, cum ar spune slăvitul nostru înaintaș Grigore Ureche, însă plin de vitalitate. Era tovarășul Vilcu Vasile care ne transmitea mesajul partidului, care ne zugrăvea, el însuși ca un scriitor, pămîntul și oamenii Dobrogei și patetica lor istorie: „În anii regimului nostru democrat popular, datorită sprijinului susținut primit din partea partidului și guvernului, sărăcăcioasa Dobroge de odinioară se transformă rapid într-o regiune bogată și înfloritoare. În locuri pustii s-au construit adevărați giganți ai industriei noastre republicane, cum sînt fabrica „Cimentul păcii" și întreprinderea metalurgică de utilaj din Medgidia, termocentrala Ovidiu și uzina de superfosfați și acid sulfuric de la Năvodari, combinatul de depozitare și industrializare a peștelui de la Tulcea, etc. În curînd va intra în funcțiune fabrica de celuloză din paie de la Palas, iar la Tăndărei se construiește una din cele mai mari fabrici de cărămidă și țiglă din țară. Industria locală este și ea în continuă dezvoltare: cariere de piatră, cuptoare de var, fabrici de materiale de construcție, întreprinderi de producție alimentară, fabrici de mobile, ateliere de covoare, etc. Industria locală și cooperația meșteșugărească au astăzi la noi peste 70 de unități industriale, care valorifică inepuizabilele resurse ale solului și subsolului, bogății odinioară desconsiderate și lăsate să se irosească.

...„Numeroase dealuri, acoperite altădată cu ciurlani, sînt azi împodobite cu păduri tinere sau cu vii și livezi roditoare. Asprimea vînturilor se domolește în fața perdelelor de protecție care, pe sute de kilometri, împart în uriașe dreptunghiuri stepa dobrogeană.

Această priveliște, neobișnuit de variat colorată, este îmbogățită de numeroasele construcții. Așezările S.M.T.-urilor și G.A.S.-urilor, cu remizele și atelierele încăpătoare, cu grupurile sociale, cu castelele de apă, cu șoselele proaspăt pietruite și mărginite cu șiraguri de tineri arțari, plopi sau castani, îți dau impresia că s-au construit aici cartiere muncitorești în jurul cărora se vor dezvolta orașele agricole de mîine"...

...„Scriitorii, creatori ai literaturii realismului-socialist, au adus prin operele lor o contribuție însemnată la obținerea acestor rezultate. În anii cînd se desfășura cu tot mai mare intensitate lupta pentru colectivizare, munca cu cartea a fost unul din mijloacele de convingere a țărănimii muncitoare pentru atragerea ei în gospodăriile agricole colective..."

★

Nu ne aflam în sala de festivități a „Casei Scriitorilor", nici în sala de ședințe a vreunei redacții literare. Eram toți cei douăzeci și cinci de scriitori, ca douăzeci și cinci de argonauți, în fața comorii mult rîvnite, în fața unei părți a poporului nostru, în miezul clocotitor al vieții. Ne aflam pe niște locuri istorice cu străvechi vestigii poetice. Pe vremea lui Ovidiu poeții au cunoscut nu fără umilitoare genuflexiuni, pomana lui Mecena. În vremea noastră nu mai e vorba de vreun potentat care după ospăț cere o poezie. Mecena e numele poporului însuși, Mecena e constructorul hidrocentralei de la Bicaz, petrolistul de la Moreni, minerul de la Teliuc, colectivistul de la Comana. Ne găseam într-un moment solemn al laudei muncii scriitoricești și prin glasul partidului vorbeau făuritorii cimentului de la Medgidia, constructorii de nave de la Constanța, pescarii de la Tulcea, navigatorii de pe „Transilvania" și „Ardealul", zidarii și betoniștii de pe litoral, feroviarii de la Palas, activiștii modești și înflăcărați ai partidului care au cutreierat, în acești ani de glorioasă luptă, satele și cătunele Dobrogei, eroii poemelor, povestirilor și reportajelor noastre. În acel moment solemn, am auzit încă o dată citată ea însăși ca un document de istorie literară, declarația recentă a aceluia pe care chiar și tovarășii săi au început să-l numească nu Dumitru C. Dumitru, ci Anton Filip: „Ne interesează prezența scriitorilor în mijlocul nostru foarte mult. Nu poate fi decît bună și pentru noi și pentru scriitor. Dovadă romanul „Bărăgan". Ar fi binevenită o întrecere între viață și cărți: care merge mai bine și mai înainte, viața sau cărțile? Ca un obiectiv imediat: cărțile să se țină în pas cu viața".

★

Au luat apoi cuvîntul scriitorii prezenți la această uluitoare și emoționantă consfătuire.

Cicerone Theodorescu a făgăduit să predea pentru tipar în cursul anului viitor cartea sa de poeme intitulată Cocorul dobrogean.

„Nume ca Nicolae Hudițeanu, Nicolae Gaidagiu, Iunus Caiali și numele altora, ne sînt cunoscute și vrem să trăim mai aproape de munca și viața lor, de munca și viața acestor dragi și prețuiți eroi de literatură" — a spus în cuvîntul său Mihail Davidoglu. El a încheiat anunțînd că va termina în curînd piesa în 4 acte Uriașul din cîmpie, piesă inspirată din viața de azi a Dobrogei.

Maria Banuș a făgăduit că va scrie o piesă de teatru inspirată din munca și viața colectiviștilor dobrogeni. Nina Cassian va termina curînd poemul inspirat din dintr-o documentare recentă făcută în satele „2 Mai", și „Limanu" din raionul Negru Vodă. Un nou volum de povestiri din deltă, aproape gata în clipa de față, a anunțat Alexandru Șahighian. Radu Boureanu, Traian Coșovei și Corneliu Leu și-au luat la rîndu-le angajamente să scrie noi lucrări despre viața de azi a Dobrogei.

★

În aceeași zi, după-amiază, grupul de scriitori a vizitat Muzeul regional „Vasile Pîrvan", Acvariul și șantierul arheologic cu mozaicul recent descoperit.

Plini de emoție am pătruns în sălile unuia din cele mai bogate muzee ale patriei, trecînd prin fața nenumăratelor vestigii care vorbeau într-o tăcută și profundă elocvență despre vechimea civilizației pe aceste meleaguri, despre dramatica lor istorie. Priveam conductele de lut ars și de piatră ale străvechilor apeducte romane și grecești făurite cu două milenii în urmă pe pămîntul uscat și calcaros dintre Pontul Euxin și Dunăre. Priveam înmărmuriți de emoție străvechile dovezi ale civilizației pe aceste meleaguri ale patriei noastre, dar gîndul ne zbura la zveltele și impunătoarele castele de apă ce-au început să se înalțe în satele Dobrogei colectivizate, gîndul ne zbura la ceea ce aflaserăm de dimineață la consfătuire, la ceea ce noi înșine am văzut deseori în călătoriile noastre documentare în Dobrogea colectivizată.

Priveam amforele de lut ars, cu gîtul lor prelung ca al unor mari și stranii lebede încremenite, priveam amforele în care veneau odinioară aici la Pontul Euxin, vinurile dulci, eline, din Chios, dar gîndul nostru zbura la ceea ce spusese anul trecut tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, în Expunerea făcută la consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii, ținută la Constanța în aprilie 1958: „Viticultura este o mare bogăție pentru această regiune, unde se găsesc renumitele vinuri de Niculițel, Sarica și Murfatlar. Colectivizarea agriculturii face cu putință folosirea rațională a terenurilor slab productive pentru culturile cerealiere, prin valorificarea lor cu un înalt randament pe calea utilizării ca plantații de vii".

Priveam amforele de lut, aroma veche a vinurilor de Chios o simțeam topită de mult în colbul mileniilor, dar ne gîndeam că aici în Dobrogea, de anul trecut pînă acum s-au plantat peste 2000 de hectare cu viță și în anii viitori se vor planta alte 30 de mii de hectare.

Priveam încăpătoarele vase de lut, romane și gete, pentru cereale, rînduite în muzeul constănțean, dar gîndul nostru zbura la magaziile mari ale gospodăriilor colective și la silozurile văzute din goana trenului.

Vedeam pardoseala de lut a unui bordei antic, ne aminteam să fi văzut și noi la Topraisar astfel de bordeie, dar gîndul nostru zbura la cele 28.000 de case noi ale Dobrogei colectivizate.

★

Dar surpriza surprizelor am avut-o seara, la orele opt și jumătate. La ora aceea, în uriașa sală a Sporturilor, pleiada celor 25 de poeți era așteptată de aproape 2500 de cetățeni, nerăbdători să asculte un recital de poezie. Două mii cinci sute de participanți la o ședătoare literară n-am mai pomenit încă niciodată. Două mii cinci sute de participanți la o ședătoare literară, înseamnă că acolo n-a fost de fapt o ședătoare, ci un adevărat miting literar. Două mii cinci sute este tirajul unei cărți de poezie. Numai la Constanța, în seara aceea tirajul unei plachete de poezii s-ar fi epuizat în jumătate de ceas.

Din pleiada celor 25 de scriitori au citit numai poeții: Maria Banuș, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Mihu Dragomir, Dan Deșliu, Victor Tulbure, Ion Brad, George Dan și Teodor Balș.

Dacă ar fi citit și prozatorii, ședătoarea literară ar fi ținut ca nunțile din basme, o săptămînă încheiată.

Un pictor dacă ar fi fost acolo ar fi privit amețit de emoție, cromatica bogată a sălii uriașe, fremătînd de mulțimea venită să i se citească versuri. Sub arcul înalt al acoperișului sălii, au răsunat în seara aceea, versuri ce-au glorificat munca și viața fericită a oamenilor pe care îi reprezentau acolo, la memorabilul miting literar, cei două mii cinci sute de participanți.

★

A doua zi, într-un încăpător autobus, cei 25 de scriitori, ca în legendara corabie argonaută, aveau să descopere la Comana, o modernă și contemporană cu noi Colchidă. Dacă am fi mers la Topraisar sau la Topalu, la Progresul sau la Scărișoreanu, la Palazu-Mare sau la Cocargeaua, pretutindeni, la oricare din gospodăriile colective din Dobrogea, am fi avut aceeași revelație, a descoperirii legendarei Colchide, locul unde fascinanta comoară este strălucitoare și vădită, unde bogăția și fericirea sînt la ele acasă. Dar ne-am dus la Comana, ca un omagiu scriitoricesc pentru președintele gospodăriei de acolo, pentru Eroul Muncii Socialiste Nicolae Hudițeanu. Am mers pe un drum nou care leagă Constanța de Negru Vodă și pe a cărui ultimă porțiune de cîțiva kilometri se lucra de zor. Am văzut zeci de căruțe ale gospodăriilor colective, încărcate cu bolovani de calcar, răsturnînd balastul pe porțiunea încă neterminată a șoselei. Eram martori neașteptați la ultimul asalt al unei lucrări grandioase, viața ne dădea — nesperat — încă un strălucit exemplu de literatură, un izvor surprinzător de inspirație.

Marea revelație am avut-o însă la Comana. Grajdurile noi, moderne, pline cu vite de rasă, arătau, ca și magaziile de cereale, bogăția și prosperitatea acestei gospodării agricole colective. După vizitarea gospodăriei, scriitorii au fost poftiți să citească din lucrările lor în cadrul unei ședători literare ad-hoc. Era sala unei clădiri noi, era o sală la Comana, nu la Constanța sau la București, într-un cămin cultural sătesc, nu într-o sală de teatru citadin. O văzusem anul trecut cînd încă era în construcție, dar iată că ea ni se înfățișa acum plină de o neașteptată eleganță și frumusețe. Din plafon, deasupra celor patru sute de scaune se împrăștia lumina unor tuburi cu lumină fluorescentă. Colțurile scenei erau străjuite de două reflectoare de teatru ca și în sala oricărui teatru de oraș. Nu erau de față aproape trei mii de oameni, ca în Sala Sporturilor de la Constanța, dar cei cîțiva zeci de colectiviști în fața cărora au citit poeții, mai emoționați decît oricînd, erau — se vedea limpede — copleșiți de bucurie și curiozitate, de ușoara îngrijorare obișnuită a gazdei primitoare, ca și de o vădită mîndrie.

A fost ascultată — la sfîrșitul ședătorii — cu surprindere și emoție, ea însăși ca o pagină de literatură, cuvîntarea lui Nicolae Hudițeanu care a mulțumit scriitorilor prezenți în numele colectiviștilor din Comana. El a rostit cuvîntul său într-un fel pe care chiar și Mecena l-ar fi rîvnit, plin de dragoste și prețuire, dar plin și de acel înțeles pe care-l dă literaturii comanda socială, legătura de nezdruncinat dintre scriitori și poporul pe care ei îl slujesc.

— „Îmi permiteți ca în numele colectiviștilor din satul Comana să vă mulțumim pentru cinstea pe care ne-ați făcut-o de a vizita gospodăria noastră colectivă. Vreau să vă spun că un mare număr din colectiviștii noștri vă cunosc mai de mult, adevărat, nu personal, ci v-au simțit în apropierea lor ca pe niște prieteni sinceri care prin slova cărților ați purtat pretutindeni cuvîntul partidului.

Colectiviștii din Comana, în decursul anilor, au înscris prin cifre și fapte romanul unor mărețe realizări. Astăzi, colectiviștii noștri au devenit oameni înstăriți, plini de încredere în viitor. Munca lor va fi din ce în ce mai rodnică, iar prin aceasta vi se vor oferi și dumneavoastră mai multe subiecte de inspirație".

★

La Comana au continuat de fapt dezbaterile consfătuirii începută la Constanța. Prozatorul A. G. Vaida, în numele întregului grup de scriitori, a adresat Eroului Muncii Socialiste Nicolae Hudițeanu, un salut fierbinte, mulțumindu-i totodată pentru cuvintele cu care el i-a întîmpinat pe scriitori. A. G. Vaida a arătat că oameni ca Nicolae Hudițeanu sînt creația minunată a partidului, sînt rodul strălucit al operei revoluționare de transformare a omului, de eliberare deplină a uriașei sale energii creatoare.

Horia Lovinescu a avut surpriza să afle că la Căminul Cultural din Comana i se repetă de către echipa artistică de amatori piesa într-un act „Într-o seară de toamnă". Surpriza i-a fost îndoită, descoperind în Nicolae Oțeleanu, directorul căminului cultural, un dramaturg începător, autor al unei piese intitulate „În sat la noi" jucată chiar pe scena căminului din Comana. Luînd cuvîntul, Horia Lovinescu a mulțumit pentru prilejul ce i s-a dat de a cunoaște oamenii minunați ai Dobrogei și marile lor înfăptuiri. El a spus că realitatea vieții noastre trebuie cunoscută la dimensiunile patriei întregi, tot atît de profund, cu tot atîta pasiune cum cunoaștem viața regiunii Constanța.

În cuvîntul lor, Mihu Dragomir, Alexandru Șahighian și ceilalți au evidențiat necesitatea sporirii legăturii scriitorilor cu viața, cu oamenii și au elogiat grija părintească a partidului pentru crearea unor condiții de documentare și muncă scriitoricească nevisate în trecut.

★

Tîrziu după amiază, consfătuirea a luat sfîrșit. Am plecat cu inima încărcată de frumusețea sufletească și plină de noblețe a oamenilor muncii din Dobrogea, a constructorilor socialismului în acest colț de țară, cu conștiința că avem acolo nenumărați prieteni ai literaturii și nenumărați eroi ai viitoarelor noastre cărți.

Rodul migalei iscuților meșteri din ținut

Echipa de copii a Ansamblului Secuiesc de Stat

ze la mașina-presă, devenind fruntaș în muncă și șef de brigadă. Azi, prin inovațiile sale se economisesc multe mii de lei, iar Almășan — căci așa îl chiamă — este unul din pionierii mișcării Gaganova. Intre timp a primit și carnetul de membru al partidului, iar de curînd s-a despărțit de brigada sa fruntașă „luînd comanda" celei mai slabe brigăzi de la prese... Sau, de pildă, frații Elekeș. Tot ca muncitori constructori au început, iar azi lucrează la mașină și sînt fruntași în producție, bucurîndu-se de aprecierea întregului combinat".

E firească bucuria și strădania oamenilor, căci azi Gălăuțașii înseamnă mult mai mult decît o mare întreprindere industrială din ale cărei produse de bună calitate au cumpărat mari cantități — chiar în timpul vizitei mele — doi oameni de afaceri din Londra, care afirmau, aprobativ: „Very food, marfa dumneavoastră suportă orice concurență pe piața mondială". Pentru ei, Gălăuțașii înseamnă doar atît și, firește, n-au cum să priceapă că pentru noi reprezintă mult mai mult decît un „business" bun. Ei n-au cum să priceapă că fără marile transformări revoluționare din țara noastră, Gălăuțașii de azi nici nu ar fi luat naștere; că acele case părăginite, reconstruite recent, s-ar fi dărîmat de mult, iar Tamas Istvanii și Almășenii n-ar fi ajuns ce-au ajuns; că lumina de neon din munți, aprinsă într-o lume nouă, este alimentată de nobilele idealuri ale unui nou umanism, ale unei noi etici. Directorul combinatului se numește Kiss Gyula. Poate tocmai despre el și despre tovarășii săi scria Salamon Erno, poetul proletariatului de pe Mureș, în frumoasa poezie datînd de prin 1930, pe vremea crizei economice, a grevelor și-a luptelor pentru pace: „A-ncremenit circularul: / nu mai lucrează Kiss Gyula"; da, poate tocmai despre directorul de azi e vorba, căci pe vremea aceea directorul de azi era și el un muncitor forestier exploatat pînă la sînge. Iar azi? Azi este conducătorul unui combinat socialist, al unui combinat care lucrează întocmai cum a visat poetul, în „Cîntec molcom pentru muncitori bătrîni", închinat dragostei de muncă a forestierilor: „Noapte — zi, noapte — zi, noapte — zi / circularul merge: / iar bușteni vor ieși/ scînduri albe, drepte". Acolo, în biroul combinatului, am făcut cunoștință cu colaboratorul lui Kiss Gyula, inginerul șef Nicolae Răducu, un prahovean domol, modest, excelent organizator al producției. E poate și el unul dintre soldații romîni care — dimpreună cu luptătorii sovietici — i-au alungat dintre munți, în toamna de acum cincisprezece ani, pe incendiatorii de la Gălăuțași, plivind buruiana din pămîntul acesta, ca să poată rodi sămînța nouă a înfrățirii.

Incă în aceiași zi am avut prilejul să pricep întreaga semnificație a istorisirii auzite în zori. Izvorul luminii de neon dintre munți — combinatul — este azi mîndria industriei forestiere din Secuime și din întreaga țară. Codrii seculari ai Carpaților s-au înțeles parcă între ei, să salveze Gălăuțașii. Bazinele uriașe sînt pline de bușteni și — fapt fără precedent în industria noastră forestieră — aici nu se pierde aproape nimic din materia primă: nici o așchie nu se aruncă. Trecînd printre mașinile automate moderne, nu-ți mai vine greu să pricepi ce înseamnă valorificarea complexă a lemnului, această minunată realizare a politicii forestiere, inițiată de partid. Mașini speciale despică trunchii groși de fag, prefăcîndu-i în plăci subțiri și flexibile. Lemnul fagului e tăiat și întins ca un aluat; femei și fete cu mîna ușoară manevrează minunatele mașini electrice care croiesc, ajustează, lipesc și potrivesc materialul lemnos mult mai practic și mai valoros decît scîndura. Cîte o mașină de la Gălăuțași are admiratori veniți din orașe îndepărtate s-o fotografieze sau să scrie despre ea un articol. O astfel de celebritate este mașina de tăiat plăci, numită Ghilotina, care — în ciuda numelui sumbru — este atît de ingenios construită, încît nu poate să-i facă nimănui nici măcar o zgîrietură. Cuțitul mașinii — lat de peste un metru — este flancat de două fotocelule „puse de pază". In clipa cînd mîna se apropie de cuțit, aruncîndu-și umbra asupra ochilor magici, mașina este blocată automat, iar cuțitul se oprește la jumătatea drumului; apoi cînd mîna se retrage din zona primejdioasă, mașina începe să funcționeze din nou, ca atinsă de o baghetă magică. „Mașina i-a apucat mîna" — expresia evocatoare a atîtor accidente de muncă, nu se va mai rosti în combinatul de la Gălăuțași.

Din deșeurile buștenilor de fag, combinatul fabrică parchete și stinghii pentru gard; în afară de aceasta, se construiește chiar acum o fabrică de plăci presate din talaj, care va utiliza pînă și rumegușul de lemn.

Totuși nimic nu exprimă mai bine importanța combinatului, decît recunoștința, însuflețirea și dragostea de muncă a angajaților. „Pînă acum, muncitorii fabricei noastre au fost de patru ori să planteze puieți de brad, prin muncă voluntară" — mi-a spus Hassenek Béla, secretarul organizației de partid. — „De la capul satului poți vedea pădurea tînără. Eheei, dacă împăduritul ar fi început încă din 1909!" — adaugă el, oftînd. Bătrînul maistru comunist Tamas Istvan îmi spunea că: „Ne-am fi împrăștiat care-ncotro, dacă nu ne ajuta partidul. Eram și noi, colo, o uzină de gatere, fără prea multă vlagă — iar partidul ne-a dăruit un combinat. Vom ști să-i dovedim recunoștința noastră. Dintru bun început, la noi, producția amenință să-i ajungă din urmă pe constructori și pe monteori, care au fost siliți să isprăvească în ritm rapid construcția noilor secții ale uzinei. Aproape toți fruntașii noștri în producție de azi, au participat la munca de construcție încă de la prima lovitură de tîrnăcop și au trecut la mașini, învățînd să le mînuiască, pe măsură ce secțiile fabricei începeau lucrul. Avem un fruntaș în muncă la prese, care a fost dulgher, apoi pe șantier; pe urmă a început să lucreze la mașina-presă, devenind fruntaș în muncă și șef de brigadă. Azi, prin inovațiile sale se economisesc multe mii de lei, iar Almășan — căci așa îl chiamă — este unul din pionierii mișcării Gaganova. Intre timp a primit și carnetul de membru al partidului, iar de curînd s-a despărțit de brigada sa fruntașă „luînd comanda" celei mai slabe brigăzi de la prese... Sau, de pildă, frații Elekeș. Tot ca muncitori constructori au început, iar azi lucrează la mașină și sînt fruntași în producție, bucurîndu-se de aprecierea întregului combinat".

E firească bucuria și strădania oamenilor, căci azi Gălăuțașii înseamnă mult mai mult decît o mare întreprindere industrială din ale cărei produse de bună calitate au cumpărat mari cantități — chiar în timpul vizitei mele — doi oameni de afaceri din Londra, care afirmau, aprobativ: „Very food, marfa dumneavoastră suportă orice concurență pe piața mondială". Pentru ei, Gălăuțașii înseamnă doar atît și, firește, n-au cum să priceapă că pentru noi reprezintă mult mai mult decît un „business" bun. Ei n-au cum să priceapă că fără marile transformări revoluționare din țara noastră, Gălăuțașii de azi nici nu ar fi luat naștere; că acele case părăginite, reconstruite recent, s-ar fi dărîmat de mult, iar Tamas Istvanii și Almășenii n-ar fi ajuns ce-au ajuns; că lumina de neon din munți, aprinsă într-o lume nouă, este alimentată de nobilele idealuri ale unui nou umanism, ale unei noi etici. Directorul combinatului se numește Kiss Gyula. Poate tocmai despre el și despre tovarășii săi scria Salamon Erno, poetul proletariatului de pe Mureș, în frumoasa poezie datînd de prin 1930, pe vremea crizei economice, a grevelor și-a luptelor pentru pace: „A-ncremenit circularul: / nu mai lucrează Kiss Gyula"; da, poate tocmai despre directorul de azi e vorba, căci pe vremea aceea directorul de azi era și el un muncitor forestier exploatat pînă la sînge. Iar azi? Azi este conducătorul unui combinat socialist, al unui combinat care lucrează întocmai cum a visat poetul, în „Cîntec molcom pentru muncitori bătrîni", închinat dragostei de muncă a forestierilor: „Noapte — zi, noapte — zi, noapte — zi / circularul merge: / iar bușteni vor ieși/ scînduri albe, drepte". Acolo, în biroul combinatului, am făcut cunoștință cu colaboratorul lui Kiss Gyula, inginerul șef Nicolae Răducu, un prahovean domol, modest, excelent organizator al producției. E poate și el unul dintre soldații romîni care — dimpreună cu luptătorii sovietici — i-au alungat dintre munți, în toamna de acum cincisprezece ani, pe incendiatorii de la Gălăuțași, plivind buruiana din pămîntul acesta, ca să poată rodi sămînța nouă a înfrățirii.

Incă în aceiași zi am avut prilejul să pricep întreaga semnificație a istorisirii auzite în zori. Izvorul luminii de neon dintre munți — combinatul — este azi mîndria industriei forestiere din Secuime și din întreaga țară. Codrii seculari ai Carpaților s-au înțeles parcă între ei, să salveze Gălăuțașii. Bazinele uriașe sînt pline de bușteni și — fapt fără precedent în industria noastră forestieră — aici nu se pierde aproape nimic din materia primă: nici o așchie nu se aruncă. Trecînd printre mașinile automate moderne, nu-ți mai vine greu să pricepi ce înseamnă valorificarea complexă a lemnului, această minunată realizare a politicii forestiere, inițiată de partid. Mașini speciale despică trunchii groși de fag, prefăcîndu-i în plăci subțiri și flexibile. Lemnul fagului e tăiat și întins ca un aluat; femei și fete cu mîna ușoară manevrează minunatele mașini electrice care croiesc, ajustează, lipesc și potrivesc materialul lemnos mult mai practic și mai valoros decît scîndura. Cîte o mașină de la Gălăuțași are admiratori veniți din orașe îndepărtate s-o fotografieze sau să scrie despre ea un articol. O astfel de celebritate este mașina de tăiat plăci, numită Ghilotina, care — în ciuda numelui sumbru — este atît de ingenios construită, încît nu poate să-i facă nimănui nici măcar o zgîrietură. Cuțitul mașinii — lat de peste un metru — este flancat de două fotocelule „puse de pază". In clipa cînd mîna se apropie de cuțit, aruncîndu-și umbra asupra ochilor magici, mașina este blocată automat, iar cuțitul se oprește la jumătatea drumului; apoi cînd mîna se retrage din zona primejdioasă, mașina începe să funcționeze din nou, ca atinsă de o baghetă magică. „Mașina i-a apucat mîna" — expresia evocatoare a atîtor accidente de muncă, nu se va mai rosti în combinatul de la Gălăuțași.

Din deșeurile buștenilor de fag, combinatul fabrică parchete și stinghii pentru gard; în afară de aceasta, se construiește chiar acum o fabrică de plăci presate din talaj, care va utiliza pînă și rumegușul de lemn.

Totuși nimic nu exprimă mai bine importanța combinatului, decît recunoștința, însuflețirea și dragostea de muncă a angajaților. „Pînă acum, muncitorii fabricei noastre au fost de patru ori să planteze puieți de brad, prin muncă voluntară" — mi-a spus Hassenek Béla, secretarul organizației de partid. — „De la capul satului poți vedea pădurea tînără. Eheei, dacă împăduritul ar fi început încă din 1909!" — adaugă el, oftînd. Bătrînul maistru comunist Tamas Istvan îmi spunea că: „Ne-am fi împrăștiat care-ncotro, dacă nu ne ajuta partidul. Eram și noi, colo, o uzină de gatere, fără prea multă vlagă — iar partidul ne-a dăruit un combinat. Vom ști să-i dovedim recunoștința noastră. Dintru bun început, la noi, producția amenință să-i ajungă din urmă pe constructori și pe monteori, care au fost siliți să isprăvească în ritm rapid construcția noilor secții ale uzinei. Aproape toți fruntașii noștri în producție de azi, au participat la munca de construcție încă de la prima lovitură de tîrnăcop și au trecut la mașini, învățînd să le mînuiască, pe măsură ce secțiile fabricei începeau lucrul. Avem un fruntaș în muncă la prese, care a fost dulgher, apoi pe șantier; pe urmă a început să lucre-

Ospitaliera păd
se soreşte acur
molcome ale to
julii i-au vinde
răni; în ultim
multe mii de he
menii sînt mînd
apreciază într-ad
muncesc pentru
ţiile de mîine. I
cîte-un pocnet d
nimeni nu mai
vînătorii veniţi
s-a deschis sezo
netul" care-i atr
cei mai cunoscut
Europa... Şi, tot
nesc de prin sat
restieri. Acum p
kot, celebrul căr
brigada în Valea
toată iarna — c
lul din Vlăhiţa,
lurile sale fine.
Erdös, directorul
ploatare, tocmai
cărbunarul nostr
şi urîndu-i spor
acum se pregăteş
nenea Simon Pe
electric, — după
rat aleanul, la t
ruia i s-a plîns
tînăr destoinic
şcoală de partid
el a rămas fără

Aşa, la vreme
adevăratul fream
pară drumuri, s
lare, se primenes
prospătează bi
jează aparatele
buri. Iar tăietori
na pe umăr, cu
sub braţ, pornes
foioase de pe N
jul Mic. Nenea
putul meşteşuga
Cetatea, care pr
mici fărîme de
rită cărora planu
de mii de lei —
de încărcare a
îngustă şi are c
dă pentru fiecar
pe rînd, cu trăi
pe Bereczki Imr
dier de la fieră
de colo e Ioan U
minuitor..." Iar
net, precum îmi
moşul adaugă:
că aici la noi, î
toţii în bună în
romîni, ca fraţii,
ţare orice urmă
nu-şi dă seama
nobil sună cuvi
în codrii din cr

Mi-ar plăcea
o zi printre mu
eri, harnici şi în
am stare, căci
adus veşti inter

Plec în grabă
primul autobuz.

Vorbind, odi
Mureş, un scriit
mic; seara mir
rul savuros de
şi azi faima bi

MIKÓ ERVIN

NEON în M

Am coborît din tren dimineața pe la ceasurile trei și am pornit pe dibuite, prin întuneric, către clădirea care aromea a cetină. Era și-un ceferist acolo, cu un felinar. Trenul meu, cu luminile-i prietenoase, dispăru curînd pe linia șerpuită printre munți; în jurul meu se făcu, brusc, tăcere. Stăteam singur în fața gării mici, înfiorat de aerul umed și rece.

Intrebai, cam timid, de combinat. Trebuie să recunosc că întrebarea mi se părea și mie cam ciudată, dimineața la trei, într-o gară pitulată printre îndepărtații munți ai Secuimii. In mintea mea, noțiunea de „combinat" se asocia de obicei cu nume de orașe pline de zgomot și trepidație: Reșița, Hunedoara, Petroșani. De data aceasta căutam combinatul într-un sat adormit printre codrii munților, în noaptea întunecoasă, de toamnă. Ceferistul însă nu părea să se deranjeze cîtuși de puțin din pricina îndoielilor mele; înălță, mecanic, brațul cu felinarul — ca și cum ar fi vrut să semnaleze sosirea unui nou tren — și strigă spre sala de așteptare, pe un ton cît se poate de firesc:

— Nene Imre, condu-l pe tovarășul pînă la combinat!

Mergeam ba prin noroi, ba pe terasament; de jur împrejur noapte de smoală și vînt tăios. Aveam impresia că, de la o clipă la alta, ne vom pomeni rătăciți într-un bunget de pădure și că nu vom mai scăpa pînă dimineață dintre frunzele scuturate de toamnă. Dar abia sosit la loc drept, pe terasament, avui parte de o surpriză neașteptată: de jur împrejur, întreg ținutul era viu luminat; ai fi zis că mii de fintîni arteziene colorate au țîșnit cîntînd în noaptea îmbălsămată cu parfumul rășinei... Pe după geamuri strălucitoare zumzăiau mașini și vibra lumina țevilor de neon.

O, asta nu se mai cheamă combinat! Asta e o minune a munților, scăldată în lumini de neon — e o vrajă a zînelor pădurii, îmi ziceam, neîndrăznind să-mi cred ochilor.

In sobița de tuci din baraca mică ardea un foc vesel. Portarul bătrîn își șterse somnul din ochi, bucuros că-i venise un oaspe de departe.

Mă înscrise în registru, cu mișcări domoale, ca omul cu tabieturi; așeză apoi ochelarii lîngă deșteptătorul cu tictac sonor și își aprinse o țigară. Prin fereastra din spatele lui, fabrica părea un licurici enorm.

Bătrînul îmi surîse cu un aer de complicitate:

— Să știi că și pe mine mă paște gîndul ăsta! Zău că ar trebui puse toate într-o cărțulie bine ticluită — că subiectu-i gata! Eu zic că ar fi păcat să nu rămînă nici o urmă despre vremurile astea!

Cuvintele se revărsau năvalnice, ca un șuvoi de munte. Romanul proiectat se inspiră din propria-i viață, iar acțiunea se petrece acolo, în sătucul de pe valea Mureșului. Notația, felul de a conduce firul povestirii, imaginile întrebuințate sînt originale și frapante. Ascultîndu-l, uit să observ că s-a luminat de ziuă.

— Să știi, tovarășe, că — mulți ani în urmă — la noi toți gălăuțanii au fost condamnați la moarte. Pînă la unul. Dacă vrei, îți povestesc și dumitale cum a fost. Pe vremea aceea, Gălăuțașii ăștia erau un locșor atît de ascuns, încît oamenii credeau că-i numai pădure; de jur împrejur nu erau decît codri, pînă hăt în munții Călimanului. Atunci ne-a trimis încoace forestiera Lomaș. Directorul s-a înțeles cu dulgherii și le-a spus: mie să-mi durați aici niște case, bune să țină tocmai patruzeci de ani. Mai mult nu-i nevoie să stea în picioare, că peste patruzeci de ani nici urmă de pădure nu mai rămîne pe-aici, iar oamenii n-au decît să-și ia tălpășița... De-atunci, la Gălăuțași patrusprezece gatere mușcau lemnul în fiece zi și, pînă la eliberare, au despuiat munții de jur împrejur. Nici urmă de pădure n-a mai rămas pe meleagurile noastre. Și — exact la patruzeci de ani — au început a se dărîma și casele, întocmai după cum plănuise direcțiunea.

— Mai adaugă, la toate astea, distrugerea fabricei. Au nimicit-o fasciștii, cînd s-au retras. I-au pus foc, în toamna lui 'patruzeci și patru. Am rămas despuiați de tot: nici uzină nu mai aveam și nici pădure, căci — vreme de patruzeci de ani — nimeni n-a sădit pe-aici măcar un copac. Cît despre case? Erau în paragină. Așa ne-a găsit Eliberarea.

Dar nu ne-am dat bătuți; am ridicat fabrica la loc. Cu ajutorul Partidului și al puterii muncitorilor, Gălăuțașii au reînviat.

In munții noștri s-a înfăptuit o minune; regimul de democrație populară ne-a dăruit o uzină modernă, de toată frumusețea, în locul celei vechi. Azi, Gălăuțașii s-au trezit la viață.

Trenul gonește cu noi printre păduri, pășuni, căpițe, podgorii, piscuri încununate de pîcle și izvoare ajunse rîuri. Peisajul e atît de schimbător, ca și cînd natura ar fi organizat vreo paradă în care defilează rînd pe rînd făgetul cu frunziș bogat, brădeturile suple și înalte, pășunea, piscurile stîncoase, rîurile și livezile. Ai zice că și anotimpurile au venit la parada asta, să-și ia un ultim adio înainte de a porni, definitiv, la drum. Pe lîngă linia ferată înfloresc brîndușe; pe malul rîului, fete cu pălării de paie adună fînul, iar pe un drumeag trec care încărcate cu snopi de oväz. Ceva mai încolo însă, pe cărarea îngustă, urcă spre munte tăietori de lemne, purtîndu-și securile sub braț. Căciulile lor par niște imense puncte negre pe fondul multicolor al frunzișului de toamnă. Panorama Secuimii pare inepuizabilă; ai zice că minunatul peisaj pozează pentru una din pînzele lui Nagy Imre, maestrul acestor plaiuri. Iar ochiul reporterului, mereu avid de priveliști noi, nu prididește să înregistreze, uimit, miile de semne ale vieții renăscute în fiecare colțișor al acestei împărății a pădurilor ruginii.

La frumoasa stațiune de odihnă de la Sovata, muncitori din Tîrgu Mureș își petrec concediul de odihnă alături de mineri de pe Jiu, siderurgiști de la Reșița și mecanici de locomotivă din București. Ale lor sînt toate: vila, restaurantul, băile, aerul de munte, pîrîul și pădurea care răsună de cîntecul păsărilor.

și mai mare fai
care a trezit la
somnoros oraşe
dinioară.

Ţinutul a fos
în muncitori
căutau de lucru
îndepărtate şa
tru prima dată
ei; meşterii cei
acum acasă la e
în oraş numărul
zi ce trece. Noil
te tot atît de ca
pectul general
ca şi ruinele pro
cipală. Deasupra
nimeni.

Intreg oraşul
molatului şi stiv
şi tot acum înv
dească în stil m

Vestea constru
chimic şi centra
Tîrgu Mureş —
proiecte s-au î
zitei conducăto
stat, la Tîrgu M
puternic răsunet
giunii.

Zece mii de
pe un singur şa

Cîţi dintre ei
nouă meserie, s
tiv pe acele mel
chimic va avea
şi, datorită lui,
şirul marilor pu
mice din ţară.

Dar, muncitori
miile şi în vech

OCHELARI cu împrumut

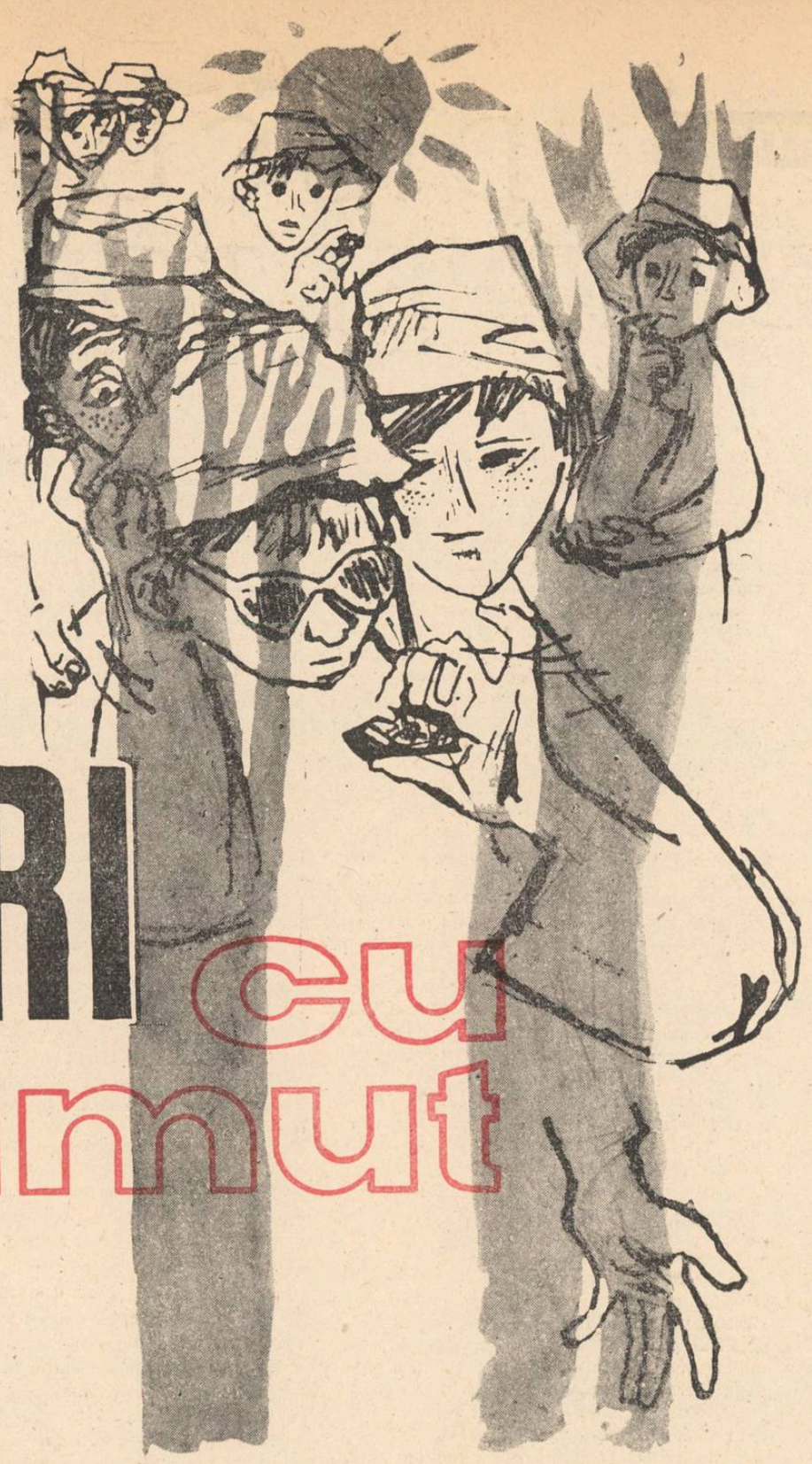

Desen de GREBU

de Nicolae VELEA

Părinții nu știau de jocul copiilor...

Era în timpul secetei din 1946. Pămîntul își schimonosea fața, căscînd guri negre și uscate din care așteptai din clipă-n clipă să arunce blesteme groaznice cerului cu fața frumoasă, albastră și nepăsătoare. Ierburile se încovoiau, căutînd parcă să se ascundă de căldura dușmănoasă a soarelui, la adăpostul propriei lor umbre. Copacii se uscau, le cădea frunza, și rămîneau goi și sărăcăcioși, ca desenați de copii, în linii drepte, cu creta pe tablă.

Lumea era tăcută și răbdătoare. Oamenii vorbeau la masă de întîmplări din vremea războiului cînd se mînca și mai rău. Femeile își preveneau copiii să ciugulească din terciul de mei, din păsat sau din pîinea de secară, puțin, ca vrabia. Și cu toate că lumea era zgîrcită la vorbă, zvonurile se înmulțeau și umblau ca niciodată. Se spunea — aci că în Moldova, aici că mai aproape, în satele mai de la vale, de la cîmpie, oamenii o duc și mai rău. Merg pe drumul mare și cad tapeni pe zona șoselei. Și cînd doctorii le despică burta găsesc doar coajă de gorun sau ghemotoace de hîrtie. Se mai vorbea că la o călugăriță de la un schit de sub munte i s-a arătat ziua, pe la amiazi, maica Precista și i-a spus că o să cadă curînd, curînd, steaua Pelin în mare, și apele o să se schimbe în pelin și o să se verse sfîrîind asupra pămîntului încins. O să moară aproape toată lumea, beată, doar copiii, care nu s-au deprins cu băutura, o să se suie pe niște bărci lăsate de sus, din cer, și o să scape.

Dar copiii nu știau nimic de toate acestea și-și vedeau de jocul lor.

Lui Gogu al lui Fabrică (pe taică-său îl chema altfel dar pentru că avea cazan de țuică și o mașină cu care separa smîntîna de lapte, cum îl mulgeai, fără să-l mai pui la prins — i se zicea Fabrică), îi venise cu cîteva zile în urmă frate-său care era băiat de prăvălie la Pitești. Venise îmbrăcat cu haine de oraș și cu niște ochelari colorați în verde — ochelari de soare. Cînd plecase, uitase ochelarii. Doar Gogu știa că-i uitase. De cum plecase, el luase ochelarii pe ascuns și ieșise în grădină și pe urmă pe cîmp. După ce-i pusese la ochi rămăsese la început buimăcit. Toate arătau altfel, de parcă erai pe altă lume și cine știe de ce, simțeai peste tot o liniște de-ți auzeai doar ticăitul inimii. La soare, de care mai înainte nu știai cum să fugi să scapi, și nu-ți trecea prin minte să ridici ochii să-l vezi, acum te puteai uita fără să clipești ca la un ghemotoc roșu, neînsuflețit. Și privindu-l țintă, îți venea să bagi palmele în buzunar și să le strîngi pumn, ca să pară mai mari, cum faci cînd înfrunți un dușman de care nu-ți mai e frică. Și deasupra pămîntului vedeai atîrnînd o umbră mare și așteptai ca acu-acu să-nceapă să plouă. Pe urmă, după ce stăteai așa un timp, îți venea s-o iei la fugă cu ochelarii verzi la ochi. Fugeai întîi și-nții pentru că alergînd, aerul ți se strecura pe sub cămașă și împrejurul gîtului și al brațelor și te răcoreai. Și răcoreala asta se potrivea ca umbra mare, ca dinaintea unei ploi cu stropi grei, pe care o simțeai prin ochelari. Pe urmă fugeai pentru că vedeai că toate sînt verzi: și porumbii și fasolea și cartofii și prunii. Toate pe care înainte le vedeai uscate și albite, ca presărate cu făină. Și fugeai de la una la alta ca să le vezi mai de aproape și să le pipăi.

Fugise atunci, în prima zi, Gogu, ca apucat, prin grădină și pe cîmp pînă ajunsese pe izlaz, în Poiana Spînului.

Aici se adunau mai toți copiii satului între 5 și 8 ani. Cei mai mulți veneau fără treabă pentru că vitele muriseră sau le tăiaseră oamenii. Veneau să se joace: Gogu le dase și lor ochelarii. Se uitau mai întîi la soare, se mirau cu voce tare și pe urmă o rupeau la fugă de la o tufă de alun, la o alta de măceș; ba treceau și hotarele izlazului și intrau în porumbiști. Se uitau la fiecare știulean în parte, îl vedeau verde, dar cînd îl pipăiau cu degetele îl simțeau uscat, se mirau, dar nu prea mult, lăsînd dezlegarea acestei nepotriviri pentru altădată și treceau la vrejurile de dovleci pe care le simțeau iar verzi, dar nu le mai pipăiau și se duceau și mai departe, la locurile semănate cu cartofi sau cu fasole. Gogu se ținea după ei și le spunea că să-i dea ochelarii. Cel care-i purta îl ruga să i-i mai lase „pînă la prunul ăla, sau la nucul ăla". Gogu i-i mai lăsa. Ajuns acolo, cel cu ochelarii îl mai ruga să-l lase doar să se învîrtească și atît. Și începea să se învîrtească, apăsînd cu degetele pe brațele ochelarilor, lîngă urechi, ca să nu cadă. Se învîrtea pînă cînd și postațele de porumb și cele de grîu și pomii și casele începeau să joace verzi în fața ochilor și se adunau cu cerul care și el era verzui, de-ți părea că te afli sub o frunză de nuc mare și boltită pînă la pămînt. Și cînd și aerul părea că e verde, de un verde catifelat pe care-l puteai prinde între degete și fărîmița, copiii întindeau mîinile să-l prindă și să-l fărîmițeze cu buricele degetelor. Atunci Gogu lui Fabrică, văzînd că cel care avea ochelarii nu-i mai ține cu mîinile, i-i smulgea de la ochi și se întorcea în fugă să-i dea altuia. Cel care se învîrtise, se legăna un timp pe picioare, pe urmă cădea jos și închidea ochii păstrînd un timp sub pleoape culorile verzi de care se despărțise. Și odată căzut la pămînt, simțea junghieturi în tălpile picioarelor — cît alergase cu ochelarii îi intraseră mărăcini și spini în tălpi. Atunci nu-i simțise, îi simțea abia acum și-l usturau ca o ispășire pentru un lucru neîngăduit.

De la o vreme copiii se adunau în Poiana Spînului numai ca să se uite prin ochelari. Cînd Gogu a văzut că ochelarii au așa mare trecere, a început să facă nazuri și a spus că lasă să se uite doar pe cine aduce de acasă o bucată de pîine de secară cît s-o prinzi în palmă sau o legătură cu terci de mei sau păsat cît s-o prinzi în amîndouă palmele. Asta o făcea Gogu nu pentru că ai lui n-ar fi avut ce pune pe masă, aveau berechet, dar așa era ei, neam rău, căutau pricopseală din toate nimicurile. Și copiii, spre mirarea părinților, începură să se satureze repede și să se ridice de la masă înainte de a se fi isprăvit ciorba din strachină, strecurîndu-se pe ușă cu pumnii strînși.

Ziua cînd începe această povestire era o zi ca toate celelalte. Totuși pe Dodeț al lui Ghică Țucă l-au mirat multe lucruri. Mai întîi că s-au așezat la masă mai devreme ca alte dăți. Apoi că, odată așezați la masă, taică-său n-a mai povestit cum mîncase în vremea războiului, în încercuire, rădăcini de zarzăr și frunze de măr, mănate, care i se păreau dulci. Nici maică-sa nu i-a mai spus să ciupească cum ciugulește vrabia din bucata de pîine de secară. Și cel mai mult l-a mirat că bucata de pîine era mai mare ca alteori, încît îi ajungeau, după cum își făcu el socoteala, să și mănînce ca lumea și să aibă ce da lui Gogu al lui Fabrică pentru uitatul prin ochelari.

Stăteau la o masă joasă, așezați pe tauburete mici, dreptunghiulare, cu picioarele retezate. In mijlocul mesei era un cenac cu fiertură de știevie. Dodeț mînca atent, ținînd sub limgură bucățica de pîine. Mîncau și taică-său i se adresă, cu duioșie:

— Ia zi, mă, Dodeț, de cînd n-ai mai mîncat tu o mîncare cum se cade?

Copilul găsi întrebarea, fără noimă și răspunse:

— Parcă tălică nu știi...

— Știu, mă, dar vreau să văd dacă ne lovim în păreri. Acu, ia spune tu cam ce ți-ar place să mănînci dăsară.

Lui Dodeț era să-i scape: prajilă cu mărar, dar părîndu-i-se că descoperă în întrebarea lui taică-său un fir de batjocură răspunse în doi peri:

— Ciorbă de miel cu pătrunjel, rață pe varză și la felul doi (îl auzise pe taică-său cînd vorbea de mîncărurile din armată spunînd **felul doi** și aceasta i se părea, nu se știe de ce, ceva deosebit cu care se termină masa) și la felul doi gogoși cu mac. Omul, care de fapt vorbise serios, nu se supără că fiu-său îi răstălmăcise vorbele. Răspunse de data asta cu ironie blîndă:

— Ei, asta e altă căciulă. Treaba ta, eu credeam că te-ai mulțumi și cu niște prajilă. Așa, se schimbă socoteala. Dodeț nu mai zise nimic. Rupea cu grijă din pîine să-i ajungă și pentru ochelari. De asta taică-său îi zise:

— Ia, mă, Dodeț, mai cu inimă că-ți ajunge pîinea. Nu mai ciuguli. Dar Dodeț mînca la fel. Taică-său reveni de data asta parcă supărat.

— Tu n-auzișI, mă, ce-ți spusei eu? Ia pîine ca oamenii că-ți ajunge. Și întorcîndu-se spre nevastă-sa: spune-i, fă, femeie să nu se scumpească atît că mă duc la Sălătruc să iau ajutorul venit din Rusia și dăsară o să mănînce pînă o omorî puricele sub centură. Ii zisese nevestei să-i spună ea, poate pentru că se temea că pe el, Dodeț n-o să-l creadă, cum nu-l crezuse adineauri cînd îl întrebase ce ar vrea să mănînce. Femeia zise: „Mănîncă, mă Dodeț, că azi se dă ajutorul și o să-ți facă mama prajilă cu mărar cum îți place ție". Dodeț se uită mirat cînd la unul, cînd la altul și de uimire nu se mai controlă și rupse cîteva bucăți mai mari. Apoi își reveni și începu din nou să rupă doar fărîmituri. Taică-său îl văzu, puse lingura la o parte și zise:

— Ia dă, mă, pîinea aia încoa.

Dodeț i-o dădu. Omul începu s-o mărunțească în bucățele, pe urmă o adună în palmă și i-o întinse:

— O să mă uit la tine cum mănînci la fiecare lingură să iei și cîte o bucățică de pîine. Că te pomenești că nu mai știi nici să mănînci.

Dodeț începu să mănînce cu noduri în gît, privind în ochii lui taică-său. Pe urmă cînd nu mai avea decît vreo două bucățele aruncă lingura și ieși afară plîngînd.

Pe la amiază, după ce plecă taică-său la Sălătruc după ajutor, se duse pe izlaz la Poiana Spînului. Erau adunați toți copiii și mai toți aveau ce le ceruse Gogu. Peste puțin veni și acesta. Se adunaseră în jurul lui arătînd fiecare ce adusese. Dar Gogu îi dădu la o parte.

— Azi mă uit numai eu. Voi să mergeți după mine și să mă întrebați cum arată fiecare lucru și eu vă spui. O luăm spre rîu. Și o rupse la fugă peste islaz și prin porumbiști. Fugeau toți. Cei care apucaseră să se uite doar odată, în fugă, prin ochelari întrebau:

— Cum sînt mă porumbii lui nea Rădoi?

— Verzi.

— Verzi, mă? întrebau aceștia neîncrezători, privind foile albe și căzute ale porumbului. Iar cei care n-apucaseră ochelarii niciodată se îndoiau și mai mult.

— Zi zău.

— Zău, na.

Pe urmă după ce treceau porumbiștea:

— Dar fasolea lui Țuculete?

— Verde!

— Verde, mă?

— Verde.

— Zi zău.

— Zău, ce naiba.

Și mai departe:

— Și cînepa lui Nică al Leancii?

— Și!

— Zi să ți se usuce ție mîinile și picioarele!

— Să mi se usuce, na.

Și tot așa pînă au ajuns la rîu. Aici se opriră. Nu din cauza rîului, apa secase, dar fiecare lua cîte o piatră și venea cu ea la Gogu. Mai ales cei care nu se uitaseră prin ochelari.

— Cum e, mă?

— Verde.

— Ia te uită, mă.

Și tot așa.

Atunci Dodeț luă o piatră de cremene și i-o duse lui Gogu:

— Cum e mă?

— Verde!

—Păi cum să nu fie verde, făcu Dodeț batjocoritor cînd și fără ochelari e tot așa. Ziceam că e ceva de capul ochelarilor ăstora.

Ceilalți rîseră. De fapt Dodeț făcuse asta ca să se răzbune pe Gogu pentru că știa că lui, acesta n-o să-i dea în nici un caz, azi, ochelarii. Lui Gogu i se păru că ceilalți și-au pierdut încrederea în ochelari și spuse:

— Hai, cine a adus ce-am vorbit să ia ochelarii, înapoi spre sat, că ne întoarcem.

Marin al lui Frujină îi întinse legătura cu păsat și luă ochelarii. Toți după el.

— Cum e, mă? — Verde! — Verde, mă? Verde!

După un timp Gogu îi luă ochelarii și-i dădu altuia. Cel căruia i se lua, rămînea în urma grupului, răzlețit și abătut și nu mai întreba nimic.

Și tot așa pe drumuri ocolite, prin porumbiști, pînă ajunseră pe dealul Momăii de unde se cobora spre sat. Aici se opriră deodată ca trăzniți. Simțiră toți, urcînd dinspre sat, spre coama dealului unde erau, o aripă de vînt. Și aripa asta de vînt aducea de prin case, miros de mămăligă afumată cum nu mai simțiseră de mult. Se vede că femeile sau fetele mari, de cînd nu mai făcuseră mămăligă, uitaseră s-o fiarbă cît trebuie și o brodiseră acum afumată. Copiii vedeau mămăligile galbene și moi răsturnate pe cărpătoare. Și fiecare își închipuia și amănunte. Unul o vedea pe maică-sa cum desfășoară o ață dintr-un cui, o trece printre degete și se apucă să taie cu ea mămăliga în bucăți. Marin al lui Frujină o vedea pe soru-sa mai mare stînd rușinată într-un colț al barăcii că a nimerit mămăliga afumată. Iar un vecin nimerit pe acolo spunea făcînd cu ochiul și arătînd o crăpătură care despica mămăliga:

— Se lasă cu drum de seară Veto, știm noi.

Și mămăligile aboureau pe cărpătoare, și pe fundurile negre ale tuciurilor goale rămase cu o pojghiță de mălai, apa bolborosea vrute și nevrute.

Copiii își aduseră aminte de vorbele spuse de părinții plecați la prînz după ajutor la Sălătruc. Stăteau țepeni ca loviți de trăznet și doar nările le tremurau.

Incremenirea și muțenia asta n-a durat de fapt decît cîteva clipe. Cînd își reveniră o rupseră la fugă ca fripți de urzici. Ochelarii erau la unul Pică al Mariei lui Niță. Acesta cînd o luă la fugă, uită de ei. Ochelarii îi căzură de pe nas și el nu se mai opri să-i ridice. Iar ceilalți care mergeau în urmă îi călcară fără să bage de seamă, cu picioarele de-i făcură fărîme. Dodeț care rămăsese în coadă de tot, cînd ajunse pe coama dealului, găsi o jumătate de ramă de care mai rămăsese prinsă o bucată, dar tocmai atunci îl lovi parcă și pe el un miros de prajilă acrișoară, făcută cu mărar. Aruncă jumătatea de ochelari și începu, fără să știe nici el prea bine de ce — să joace pe ei chiuind și apoi, după ce îi făcu zob, o luă la fugă spre sat, tot chiuind și cu mîinile întinse în lături, duduind ca aeroplanele — i se părea că așa ajunge mai iute acasă.

Doar Gogu lui Fabrică, care nu simțea nimic neobișnuit în adierea vîntului dinspre sat, nu pricepu nimic din ce se întîmplase și se apucă, plîngînd să adune cioburile ochelarilor.

Letiția PAPU

Noapte-n Hunedoara

Albastra noapte șiroind afund
Se varsă-n jur din nevăzute scocuri;
Și ca-ntr-un cor vorbit pe rînd răspund,
Brăzdînd înaltul, zecile de focuri.

Din codrul de jăratec și de fier
In freamăt lung strigarea lor cuvîntă
Despre tăria liberelor vreri
Și slava omenească neînfrîntă.

Cuptoare vaste gura și-o deschid,
Apasă pe manete mîini stăpîne.
Cîrmuitorii soarelui lichid
Stau gata noaptea-n țăndări s-o fărîme.

Și cum feciorul prinde-n seri tîrzii
Garoafe roșii-n poarta dragei sale,
Li dăruiesc ei țării zi de zi
Incandescentă floare din furnale.

Viitorile de fontă și oțel
Solia lor spre inima-i să poarte,
Nemărginitul arzător inel,
Verigă a iubirii fără moarte.

●

Vasile NICOLESCU

Aruncătorul de aștri

Luptînd cu-a nopții crudă-mpărăție
spre slăvi azvîrle discul viu, solar,
cu-o suverană, mută bărbăție,
în gestu-i simplu, suplu, statuar.

Cu ochii-adînci și nesfîrșit de-albaștri
el urmărește-nvingători aștri.
Și sub porticul vremii, prin milenii
Trăi-va-n piatră-nvingătorul vremii.

●

Niculae STOIAN

Laudă depărtărilor și dragostei

Ce inflamabile sînt uneori depărtările,
Dragostea mea!
E de ajuns o scînteie și-n sufletu-mi zările
Foc or să ia.

Ale-amintirilor păienjenișuri de mine
M-au năpădit,
Totul în jur ca de-o sevă se-ncarcă de tine,
Nețărmurit.

Brațe de gheață mi-ntind semafoarele-n cale
Dar, într-adins,
Incandescențele îmbrățișărilor tale
S-au reaprins.

Banca de lemn răstignind ostenitele-mi oase
Iarăși în trup
Iscă și pilpiie-al palmelor mici și duioase
Zbor de hulub.

Nopții în ciudă, prin vifor nainte-mi s-anină,
Parcă mai clar,
Nenouratul suris de nădejdi și lumină,
Inimii — far.

Binecuvîntă-așadar, draga mea, depărtările
Trenul năuc,
Viscolul, banca de lemn, semafoarele, gările, —
Cîte de tine aminte mi-aduc.

ION BRAD

CUM ÎȘI CÎȘTIGĂ VINUL medaliile de aur

Deși prin părțile noastre se cultivă încă din antichitate vița de vie („Războinicii greci s-au dus în Thracia să găsească vinul" spune un vers din Iliada — iar la Dealul-Mare vinul de viță Gordin poartă și azi numele generalului roman Gordinus, cuceritor al Daciei) niciodată nu s-au făcut atîtea eforturi ca printr-o muncă științifică, susținută de stat, să fie extinsă cultura celor mai nobile soiuri de viță, izvoarele vinurilor ce ne duc faima departe peste hotare.

Una din localitățile mereu prezente, de fiecare dată cînd vine vorba de premii la concursurile internaționale de vinuri, este Crăciunelul de jos. Sat nu prea mare, așezat aproape de confluența celor două Tîrnave, Crăciunelul era amintit altă dată numai cînd poetul Octavian Goga își evoca verile copilăriei, petrecute la bunici. Nici marele proprietar de terenuri viticole, de școală de viță și portaltoi, Ambrozie, ale cărui pivnițe erau la Mediaș, nu se ostenea să rostească numele acestui sat, în pămîntul căruia își împlîntase rădăcina cea mai lacomă. O dată smulsă această rădăcină și aruncată pe foc, țărîna rodnică a Crăciunelului a început să prindă glas.

La crama lui Ambrozie a fost instalată o secție a „Icar"-ului, devenită astăzi stațiune a „Institutului de cercetări hortiviticole". Rezultatele muncii științifice a inginerilor și tehnicienilor de la Crăciunel ar putea fi apreciate, printre altele, dacă am lua cea mai înaltă viță, din cele vreo 50 hectare de vie, după ce bruma de toamnă i-a ruginit frunzele și vîntul i le-a scuturat și am vedea că ea poate fi acoperită de medaliile de aur și de argint, primite la concursurile de vinuri, din țară și de peste hotare.

Nu degeaba reporterii și scriitorii au început acum să se intereseze de Crăciunel, din ce în ce mai des, încît, în glumă vorbind, pot să devină un pericol pentru siguranța localnicilor, ca popoarele migratorii pentru dacii cultivatori de vie, altă dată.

Ca unul care, de mic copil, am dat cu sapa printre șirurile de araci, în petecul de vie atît de specific micilor gospodării țărănești, de mai eri, pe Tîrnave, am făcut deci și eu o vizită la Crăciunel. L-am invitat pe prietenul meu, poetul Tiberiu Utan, pentru prima oară vizitator al acestor locuri.

Toamna era în toi și începuse culesul. Mustul gustat nu s-a arătat prea dulce și la mirarea noastră inginerul-director Toader Marin (ca să vorbim în versuri l-am putea caracteriza: un om harnic și foarte blajin) a ținut să ne liniștească:

— E tocmai potrivit pentru șampanie!

Am aflat deci că din anul acesta, Crăciunelul a început să ia medalii de aur și pentru șampanie. Statul le-a cerut deocamdată numai cinci vagoane.

Dar faima Crăciunelului au adus-o vinurile medaliate, începînd din anul 1957, rînd pe rînd, la Lubljana, Budapesta, Montpellier, etc.

Cum își cîștigă vinul medaliile de aur?

La întrebarea aceasta ne-au răspuns mai detaliat inginerii Gheorghe Metaxa și Gheorghe Calistru. Primul lucrează la Crăciunel aproape de la înființarea acestei stațiuni experimentale. Un om deosebit de jovial, cu o vorbă catifelată, de moldovean, cu fața arsă de vînt, cu ochii duși în fundul capului, licărind ca două semnale albastre. Trebuie să spun că e și pictor amator deosebit de talentat, remarcat la concursurile din regiunea Stalin. Colindă pasionat cu traista-n băț, plină de pensule și culori, dealurile tîrnăvene, cărora adeseori „le pune gînd rău", cum se spune pe la noi, studiind posibilitățile terasării lor pentru noi plantații de viță.

Al doilea dintre ciceronii noștri binevoitori, Gheorghe Calistru, este mult mai tînăr, absolvent abia de 2—3 ani al Institutului Agronomic din Iași. Deci iarăși moldovean.

De unde am înțeles că tot Cotnarul e tatăl vinurilor românești și ține să-și ajute descendenții, chiar dacă-i concurează gloria, cum fac cei de pe Tîrnave.

— Adevărul adevărat e că povestea medaliilor nu-i prea scurtă — ne-au spus dînșii, conducîndu-ne spre laboratoare. Începe cu analiza solurilor și ține pînă la lipirea etichetei pe buteliile zvelte, bine ceruite. Fiecare fază adaugă un gram de aur curat la greutatea finală a medaliei. Goluri nu pot exista.

Am trecut mai repede printre stelajele laboratoarelor cu feluritele lor instrumente specifice, de la eprubetele obișnuite pînă la cîntarele farmaceutice. Am vrut să înțelegem „pe viu" rezultatele atîtor experiențe consemnate cu minuțiozitate în schemele și tablourile grafice, de care sînt plini pereții și mesele încăperilor albe, strălucitor de curate, în care numai a Muscat-Ottonel sau a Traminer nu miroase.

Pe orizontul ireal de albastru se decupează piramidele, înmulțite la nesfîrșit, ale plantațiilor de portaltoi. De la ele încep experiențele laboratorului de înmulțire a viței de vie care caută căi noi pentru mărirea producției la materialul săditor. Și roadele sînt remarcabile: portaltoiul „Crăciunel 2" s-a dovedit cel mai bun din țară și s-a generalizat. Crăciunelul furnizează azi celorlalte stațiuni și unităților socialiste circa două milioane de bucăți anual. Pentru cititorii noștri care nu știu ce este un „portaltoi" trebuie să le spunem că denumirea aceasta o poartă vița sălbatică, zisă și americană, pe care se altoiește vița nobilă, pentru a avea mai multă durabilitate.

Încă din această fază a studiului rădăcinilor, începe colaborarea mai multor laboratoare: cel de biologie, condus de ing. director Toader Marin și cel de agrotehnică viticolă, condus de ing. Gh. Metaxa.

Experiențele se țin lanț. Unele durează trei, patru și cinci ani, urmărindu-se toate fazele de evoluție și toate comportările plantei, supusă diverselor tratamente și încercări. Și rezultatele, noutățile, nu întîrzie. Experiențele stațiunii Crăciunel, specifice mai ales solurilor din Ardeal, dar nu numai lor, se compară cu alte rezultate din țară și cele mai bune își iau zborul spre terenurile vaste ale gospodăriilor de stat și colective.

Să urmărim cîteva dintre ele, semnificative pentru cantitatea și calitatea producției de vin, deci și pentru cursa grea a cîștigării medaliilor de aur.

Înainte vreme, toamna, cînd se recoltau mlădițele de portaltoi, butucul era pur și simplu „ras". Căutările au dovedit însă că lăsînd în juru butucului „cepurile" de 2 cm. avînd doi „ochi", adică două viitoare lăstare, se ajunge la o cantitate mult mai mare de butași, calitativ superiori, economisindu-se totodată multă muncă

Rezultatele remarcabile s-au dobîndit în pepinieră. După ce se altoiesc vițele, circa 25 la sută (medie pe țară) prind viață, se dovedesc trainice. La Crăciunel media a fost ridicată la 48 la sută, iar la unele experiențe pînă la 82 la sută.

Un secret al randamentului ridicat îl constituie mecanizarea lucrărilor în pepinieră, în proporție de 50 la sută. Tractoarele care trag plugul „schimbător", creație foarte originală a unui inginer care lucrase la Crăciunel (invidiată de specialiștii din Cehoslovacia, cunoscuți prin tehnica lor avansată), înlocuiește munca a opt sute de oameni pe hectar. Numai la depistarea și înlăturarea „rădăcinilor aeriene", pe care altoiul ține să și le formeze în prima sa convietuire cu portaltoiul, se mai lucrează strict manual.

Dar chiar și la această „școală de viță" (altfel foarte rentabilă, prin milionul de fire pe care-l trimite în țară) cîtă migală, cîtă atenție și răbdare maximă. Toți fugarii, adică soiurile rătăcite de parcela lor (să zicem un Riesling aflat printre Fetească regală) trebuiesc urmăriți, etichetați și aduși toamna la rezon. În condițiile raionării noi, socialiste, și ale plantațiilor științifice, migala aceasta este absolut necesară.

Încă din faza altoirii se caută crearea unor soiuri noi de viță, ameliorarea unora din cele vechi, promovarea altora mai puțin cunoscute.

Se culeg viile la Crăciunel

S-a constatat că, spre deosebire de sistemul practicat la plantare, multă vreme înainte, (de-a lăsa rădăcinile numai de 2 cm., iar butașul numai cu doi „ochi") noul sistem, de 10 cm. rădăcini și 10 „ochi" este mult mai avantajos, dă o rezistență mult mai mare plantei. Ca atare, s-a și generalizat.

După ce vița este plantată pe suprafețe mai mari, tot experimentale, încep alte cercetări.

Un studiu cu totul nou și încununat de succes s-a întreprins, concomitent, la Crăciunel și Drăgășani asupra creșterii sistemului radicular al viței de vie, în condiții diferite de climă și sol, timp de cinci ani. Pînă în 1957, atenția cercetătorilor se îndreptă mai ales asupra părții aeriene a viței, rădăcinile fiind neglijate. S-a constatat însă că și în rădăcini se petrec o serie de procese chimice deosebit de importante pentru calitatea strugurilor — de unde, recomandări noi pentru îngrășăminte, recomandări pentru plantații în anumite soluri, noi soluții în suprafața de nutriție, etc.

Ce muncă de bijutier însă și cîte galerii întortochiate pînă să dai peste medalia de aur! Inginerul se așează lîngă butucul viței și începe scormonirea țărînii, încet, cu grijă, să descopere, neatins, fiecare firicel de rădăcină, să-i măsoare lungimea și grosimea, mai apoi să-l cîntărească și să vadă pînă unde merge în adînc; să determine constituția arhitectonică a sistemului radicular la mai multe soiuri deodată. Dacă l-ai pune în locul lui pe cel mai mare degustător, sau iubitor de vinuri bune, cred c-ar da bir cu fugiții. Și totuși, aurul lichid din pahar și luncile în floare, condensate acolo, depind și de calculele acestea infinitezimale.

Pe măsură ce vița se ridică în sus, spre soare, grijile se înmulțesc și observația este mereu trează. Se caută noi procedee, noi soluții și combinații chimice pentru combaterea dăunătorilor și mai ales a manei. Se încearcă, aproape întotdeauna cu foloase optime, ridicarea producției cantitative și calitative prin noi metode agrotehnice, pe această linie fiind în studiu, în momentul de față, vreo patruzeci de experiențe noi.

Mergînd prin vie, aproape la fiecare pas dai, în loturile experimentale, de vițe marcate în cele mai felurite forme, fiecare fiind cercetată, cîntărită din ochi (și mai tîrziu și la kilogram) întrebată, răscolită mereu pentru alte probleme, pentru alte răspunsuri.

Din cînd în cînd, în mijlocul unor exemplare de toată frumusețea, încărcate de struguri, se văd cîteva vițe pricăjite, aproape uscate de mană și de alți dușmani ai viei, trezindu-ți imaginea unui tuberculos în mijlocul unor sportivi care plesnesc de sănătate. Vițele acestea se numesc „martori" — adică mărturie pentru ce-ar putea însemna lipsa de grijă, părăsirea luptei cu oștile întregi de atacanți ai viței. Și în cumpăna aceasta de o oră, între a interveni sau nu în bătălie, se află secretul medaliilor de aur.

Am văzut o vie uriașă aproape fără araci. Mi-am zis, ce jale pentru poeți, lipsiți acum de imaginea clasică a viței cățărate pe araci, ca o fetișcană de gîtul dragului ei. Acum vrejurile se țin tot așa de liniștite pe spalierele lungi, suficient distanțate, ca rînduri, pentru a se putea lucra mecanic.

— Cercul dumneavoastră ardelenesc, mai ales cel dublu, mi-a spus inginerul Metaxa (gîndindu-se evident la cercul viței legate pe arac, sau par, cum îi spunem noi), este un lucru de artă, dar rentabil numai pentru gospodăriile mici. Socialismul are nevoie de poezia strugurilor de două ori mai grei, pe aceeași bucată de pămînt, de mîini de lucru cît mai puține!

Evident, dînsul are dreptate.

M-am gîndit cît de greu am învățat să execut „cercul ardelenesc", stînd în genunchi lîngă par și avînd mare grijă ca la rotunjirea celor două aripi să nu plesnească lemnul abia scos din pămînt. Acum mlădițele se întind pe sîrma spalierului și în locul celor 20-30 de „ochi", la butuc, se realizează 40-50, adică posibilități de producție dublă.

Munca cea mai plăcută este, după cum ușor se poate ghici, culesul viei. Dar și ea se face, la Crăciunel, tot cu migala științei. În afara vițelor experimentale, culese boabă cu boabă și cîntărite pînă la una, și în via cealaltă grija de a nu amesteca soiurile la cules, la transport, la tescuit, rămîne o lege imuabilă.

Abia stors, mustul își începe o existență sbuciumată, plină de frămîntări, de faze tulburi și de limpeziri succesive, toate dirijate cu o artă de maistru de către cunoscutul inginer oenolog Octavian Bellu.

Taciturn, grav, pare întotdeauna copleșit de tainele, totuși atît de științifice, ale combinațiilor sale, la capătul cărora au strălucit de atîtea ori medaliile de aur. Sub îndrumarea dînsului și a ing. Constantin Atanasiu se fac: evidența vinurilor, „cazierul" fiecăruia dintre ele, studiile de laborator, vinificația pură sau în combinații, studiul chimic și organoleptic, adică mai rămînește spus, pe calea naturală, a degustării. Toate aceste studii se încearcă atît pe vinurile noi, cît și pe cele vechi, aflate în vinoteca stațiunii Crăciunel, una din primele realizări de acest fel din țara noastră. Cu ajutorul acestei vinoteci, care cuprinde peste 15.000 sticle cu vin provenit din soiurile caracteristice Tîrnavelor, începînd din anul 1947 (există zece soiuri și în total peste șaizeci de variante) s-au putut determina științific căile de orientare în noile plantații.

Pentru cei curioși să știe care sînt cele mai bune vinuri de Tîrnave, reproducunele constatări, în acest sens, ale inginerului Bellu: „Traminer rosé, Riesling italian, Pinot gris, Fetească regală, Muscat Ottonel, Fetească albă și Neuburger întrunesc calități superioare. Dintre combinațiile între soiuri, cupajul Fetească regală cu Muscat Ottonel rămîne cel mai caracteristic, dînd un produs care compensează lipsurile fiecărui soi luat în parte. Fetească regală contribuie cu aciditate și parfum, în timp ce soiul Muscat Ottonel completează aroma și potențialul alcoolic ridicat".

Încheindu-ne vizita, am intrat și noi, cum cere legea ospitalității, mai mult sufletește, în grădinile aromitoare ale cîtorva vinuri de Tîrnave, ce au un cazier bogat și cîteva medalii de aur și de argint la catastif. Am încercat să ținem seama și de „poruncile degustării" pe care cititorii curioși le pot găsi în nr. 8, din anul acesta, al revistei „Grădina, via și livada", din care reproducem numai cîteva: „Pentru aprecierea justă a senzațiilor percepute, degustătorul, ca și un sportiv, trebuie să fie „în formă"... Distanța dintre degustatorii așezați la mese să fie suficient de mare, pentru a se evita influențele reciproce... Numărul de probe date la degustare nu trebuie să fie prea mare, deoarece acestea obosesc pe degustători, etc".

Felicitîndu-i din toată inima pe inginerii și tehnicienii din Crăciunel, ne-am îndreptat spre gospodăria agricolă de stat din Jidvei, pe Tîrnava-Mică, al cărui specific este producția mare de struguri și vin. Cele peste cinci mii de hectare de vii, dintre care trei sferturi sînt plantații noi, de tip socialist, confirmă rezultatele științifice de la Crăciunel și posibilitatea extinderii lor în marile unități viticole.

De altfel, noua cramă uriașă, o adevărată uzină de vinificație, cum se și numește, construită recent în hotarul comunei Jidvei, la Bălcaciu (și de care nu numai directorul Florea Sebastian și ing. șef Ilie Șuteu pot fi mîndri!) marchează trecerea unor experiențe oarecum „de laborator" — pe planul mare, industrial.

Statul nostru ajută muncitorii, inginerii și tehnicienii viticoli să descopere noi comori ale acestui pămînt bogat și să le pună la îndemîna maselor largi de consumatori.

Numai socialismul face ca oamenii și vinurile Tîrnavelor să poarte cît mai multe medalii de aur.

Poeților le rămîne lucrul cel mai ușor și cel mai greu din lume: să le cînte.

Uzina de vinificație din Bălcaciu

★

Inginerii Gh. Calistru și Gh. Metaxa, în lotul experimental

Rusalin MUREȘANU

Am învățat

Am învățat un lucru: să iubim
Tot ce e simplu și de noi aproape,
Cîmpia cu-nverzitul ei chilim
Și freamătul de holde și de ape.

Căsuța unde-odată ne-am născut,
Ori mărul ce-nflorește în ogradă,
Și amintirea-ntîiului sărut
Și zîmbetul copiilor pe stradă...

Dar mai cu seamă să ne fie drag
Pămîntul țării, holdele-i bogate
Și neînvinsul, purpuriul steag,
Cel mai aproape nouă dintre toate.

mențiuni critice • perpessicius despre

GEO BOGZA: SCRIERI ÎN PROZĂ (IV)

Într-o convorbire din 1954 cu doi dintre scriitorii cei mai tineri, cari, după toate probabilitățile, vor apuca apoteoza anului 2000, acest inaccesibil Canaan al generațiilor noastre, Geo Bogza împărtășea, printre altele, tinerilor săi confrați, și următoarele : „Scriitorii trebuie să fie martori ai epocii lor, dar martori lucizi și în aceeași măsură activi, cum sînt marinarii unei corăbii în largul mării. Aceștia nu se mărginesc să privească numai valurile și zborul pescărușilor, ci sînt răspunzători de mersul corabiei pe care trebuie s-o ducă în port. Scriitorii nu pot fi pasageri. Nu e suficient să observați doar realitatea, ci e necesar să observați că ea se transformă și s-o ajutați cu scrisul vostru în sensul în care urmează să se transforme". Iar în admirabilul cuvînt la congresul din 1956 al scriitorilor, vorbind din nou de îndatoririle scriitorilor și de lupta poporului pentru dreptate, ca de supremul mesaj al vieții lor, Geo Bogza adăuga : „Paralel cu aceasta, împletit cu aceasta, eu cred că un scriitor își poate face datoria față de popor, căutînd, descoperind și punînd în valoare, din geografia patriei sale și din istoria ei, cît mai multe elemente de măreție. Eu cred că popoarele au nevoie, în același grad, de dreptate și măreție, și că datoria unui scriitor devotat poporului e să lupte pentru dreptatea lui și să-i atragă cît mai multă măreție".

Un astfel de martor lucid și activ al epocii sale, și un astfel de luptător pentru dreptatea și măreția poporului, Geo Bogza a fost dealungul întregii sale activități scriitoricești. În cele două oglinzi paralele, ce-i aparțin și care străjuiesc încă din prag, și nu întîmplător, însemnările de față, imaginea scriitorului se reflectă, multiplicată, cu fiecare din pamfletele, din palinodiile sau din cîntecele de slavă ce a consacrat epocii sale, cu depresiunile și culmile ei și cum volumul acesta al IV-lea din scrierile sale în proză oferă atîtea și atîtea exemple. Întîia secțiune a volumului, intitulată „Pamflete", completată cu cea de a doua, „Timpuri întunecate", strînge laolaltă o parte din activitatea ziaristică desfășurată de Geo Bogza între 1935 și 1939, epocă bogată în fel și chipuri de evenimente, de la jaful endemic al milioanelor, practicat pe scara cea mai întinsă în binecuvîntatul codru al Vlăsiei și pînă la sindromele demenței fasciste, de la războiul civil din Spania la Anschluss și la mutilarea Cehoslovaciei, evenimente pe care cronica mai mult sau mai puțin scandaloasă a istoriei le-a înregistrat la timpul său și pe care generația noastră le-a trăit cu toată intensitatea și, nu odată, cu sufletul la gură. Cetitorul deprins cu definițiile ortodoxe va socoti poate că „pamfletele" lui Geo Bogza se abat de la ceea ce acceptiunea curentă a pamfletului a încetățenit mai adesea. Însă, există vreo lege după care toate pamfletele trebuie să fie violente ? Importantul, dacă nu mă înșel, e ca, indiferent la ce latitudine s-ar produce și indiferent cine l-ar scrie, pamfletul să nu fie lipsit de atitudine. Iar dezavuarea și chiar condamnarea intimatului pot lua tot atîtea forme, cîte temperamente există pe lume. Între pamfletul lui Aristofan, al lui Swift, al lui Voltaire și al lui Anatole France, deosebirile de nuanță sînt așa de pronunțate, ca de la o specie la alta, însă toate aparținînd aceluiași gen. Paul Louis Courier însuși, autor a lungi și discursive pamflete, ce aduc nu odată cu dizertația și cu pledoaria, nu era totuși străin de tehnica variată a pamfletului, cînd vorbea de comprimatul de acetat de morfină, a cărui toxicitate variază după cantitatea mai mare sau mai mică de apă, în care îl dizolvi. Fulminantul „J'accuse" al lui Emile Zola, în timpul afacerii Dreyfuss, e un pamflete și încă din cele mai violente. Ceea ce nu înseamnă însă că vitriolul nu este de mai multe grade, de la șarja cea mai corozivă pînă la ironia cea mai disimulată, exceptînd bineînțeles cerneala „violentă" din „D-ale carnavalului", ce nu aduce nici un prejudiciu altul decît al unor pete cu totul nevinovate, ca și farsa care le-a secretat. Un apolog de Balthazar Gracian e și el un pamflet și Eminescu avea dreptate cînd diagnostica la acesta o ironie cu „aerul tentațiunii", pe care o afla și în scrierile unui misterios pamfletar autohton, încă necunoscut, Delfinul, dar despre care, din fericire, vom putea da, nu peste mult, vești îmbucurătoare. Căci, pentru a încheia cu ale noastre, pamfletul românesc are o lungă tradiție, ce de la cronicari descinde, am zice de la cronicarii munteni, dacă n-am cunoaște cît de ascuțită e limba de viperă a eruditului Dimitrie Cantemir, ce nu numai în „Istoria hieroglifică", dar și-n cărțile de pură istorie nu iartă și nu cruță pe adversar. Pamflet a scris și Radul logofătul sin Hrizii vistierul din Popești, alias Radu Popescu, cronicarul mavrocordatesc, pamflet a scris, din loc în loc, și autorul acelei „Istorii a Țării Românești", ce continuă memoriile lui Radu Popescu și care de curînd a apărut într-o excelentă ediție, a regretatului Constantin Grecescu, pamflet a scris și Zilot Românul, și frații Golescu, Iordachi și Dinicu, și Codru Drăgușanu, și Hasdeu și Eminescu, și Panu, și Caragiale, și, fără doar și poate, și Tudor Arghezi. Tableta argheziană e unul dintre cele mai poliedrice comprimate de artă, din cîte autorul „Țării de Kuty" și al „Cimitirului Buna Vestire" a creat în lunga și vrăjitoreasca sa carieră. Nicicînd veninul și ambrozia nu s-au sudat mai armonios în scrisul românesc, decît într-o tabletă de Tudor Arghezi. Nicicînd, infinitul mic și infinitul mare, faptul divers, din ambianța lui cotidiană și evenimentul epocal din istoria universală n-au trecut mai ușor prin urechile acului decum a izbutit Tudor Arghezi să le treacă în cameea irizată a unei tablete. Ziaristica lui Tudor Arghezi, patent lirică și pamfletară prin definiție, a fost o școală, alta decît aceea a lui Nicolae Iorga, la care au ucenicit cei mai mulți dintre scriitorii ridicați în umbra sa. Geo Bogza e și el din rîndurile acestora, cu precizarea, firește, că filiația aceasta nu e sinonimă cu aservirea și că, dacă a respirat atmosfera de multiple sugestii a scrisului arghezian, Geo Bogza și-a săpat de timpuriu propria sa albie, căci de timpuriu a avut conștiința propriului său Damasc. Așa se face că după un scurt stagiu în avantgardă, Geo Bogza s-a instalat cu hotărîre înlăuntrul fortului, pe care nu l-a mai părăsit niciodată și la întărirea căruia a lucrat cu sporită ardoare și cu încercată pricepere. Cine urcă, așa cum a făcut-o el însuși cînd a urcat la izvoarele Oltului, la obîrșia scrisului lui Geo Bogza rămîne uimit de saltul, vital aș spune, pe care scriitorul acesta, ce se vestea capricios și greu de strunit, l-a făcut, instantaneu aproape, de la debut la maturitate. Despre aceasta stau mărturie nu numai marile sale lucrări în proză, prospecțiunile sale infailibile în geologia socială a țării din anchetele „Țării de piatră și de foc" sau incomparabilul poem simfonic al „Cărții Oltului", pentru care tot n-am deznădăjduit să aștept compozitorul muzical, atît de generos și de luxuriant mi se pare libretul, dar și toate acele crîmpee de confesiune, cu care ziaristica lui Geo Bogza a înnobilat o profesiune din care arghirofilii și simoniacii făcuseră cea mai rentabilă zărăfie. Dar despre această foarte timpurie schimbare la față, nimeni n-a vorbit mai frumos și mai în cunoștință de cauză ca însuși Geo Bogza în dureroasa autopsie ce a operat, în 1947, un an după sinuciderea bunului său prieten, poetul Ilarie Voronca. Vorbind, cu o emoție abia stăpînită, dar într-un minut de crispantă spovedanie, de tot ceea ce la început îl apropiase și după aceea îl îndepărtase, fără putință de întoarcere, de fostul său prieten, Geo Bogza notează aceste trăsături, ce țin de marea artă a autoportretului și care mi se par dintre cele mai pertinente : „Puțini au fost oamenii pe care i-am iubit atît, și față de care apoi, fără ca între noi să fi intervenit vreun conflict, rezerva mea să fi fost atît de totală. Dar, după ce stelele stranii care abătuseră constelația adolescenții mele : febră, neliniște, turmentare, convulsiune, suferință, revoltă, dezastru, începură să pălească, am simțit că așa nu mă așez pe o piatră, stînd liniștit pînă la sfîrșitul vieții, indiferent față de tot ceea ce mă preocupase pînă atunci, și mai ales față de hîrtia tipărită, pe cînd el, dacă trecea un timp mai îndelungat fără să-și vadă numele imprimat, intra în panică, i se părea că a fost uitat etc. etc.".

A trece în revistă întreg acest material de „pamflete", de „zile întunecate", de „condee în lanțuri" și de „pagini de presă", n-ar fi cu putință, întîi pentru că fiecare text ar avea dreptul la un citat, ceea ce ar constitui, desigur, o prea utilă antologie din scrisul politic al lui Geo Bogza și de comentator al actualității, pe care modestul nostru spațiu cu greu l-ar îngădui și, după aceea, pentru că, totuși, dacă e să alegem din noianul de citate ceea ce e strict limitat cu putință, preferința noastră merge către ultima secțiune a volumului, intitulată „Pagini literare" și unde nu e filă și nu e rînd să nu vribreze, fie de toată compasiunea pentru atîtea dispariții premature, fie de toată admirația pentru figurile glorioase ale istoriei, ale artelor și literaturii noastre, și unde totul e modelat cu migală și artă ca de mîna unui mare meșter statuar. A suplini însă cu o enumerație, fie și incompletă, întîiile patru secțiuni ale volumului mi se pare totuși sugestiv pentru cine vrea să-și facă o cît de vagă idee de sfera preocupărilor politice și sociale dintre 1935 și 1957, ale lui Geo Bogza. Colonii școlare, încăpute pe mîna filantroapelor de profesie, pentru care asistența copilului, precum altădată a invalizilor și a altor desmoșteniți ai societății, devenise cea mai lucrativă dintre industrii ; o scrisoare deschisă adresată bancherului Coroiu de la Botoșani, care voia să se predea autorității de stat, însă „fără amestecul jandarmeriei", pagină de fină causticitate asupra raporturilor dintre țărani și jandarmi, amintind de minunatul pamflet de la 1822, ce Paul Louis Courier adresa în chip de „Petiție Camerei Deputaților pentru sătenii împiedicați să danseze" („Jandarmii s-au înmulțit în Franța cu mult mai mult decît viorile, cu toate că mai puțin necesari pentru dans" etc.) ; sarabanda milioanelor, ce prinsese în hora ei drăcească și-ntr-o vreme cînd inflația nu începuse, nu numai aventurieri de teapa celebrului Cantalup, al cărui bloc din centrul Capitalei îl salutam ori de cîte ori, în drumurile noastre spre bibliotecă, treceam pe lîngă dînsul, dar și venerabile fosile senatoriale ; cunoscuta crimă pasională din care Zaharia Stancu a extras episodul Tia Cudalbu-Alion Drugan, pilon al celui de al cincilea tom al romanului său „Rădăcinile sînt amare" și pe care Geo Bogza o tîntuiește cu un singur vocabul, „Mocîrla", la stîlpul infamiei ; aspecte ale războiului civil din Spania și presimțiri ale cataclismului ce se pregătea ; problema scumpetei abecedarelor ; un sezisant dialog cu un pui de oltean, desculț și flămînd vînzător de semințe de dovleac, amintind dialogul rustican din „Vatra", ticluit de Caragiale și care scosese din sărite pe Vlahuță ; o excelentă definiție a fabulelor, aceste „pamflete" ale veacurilor revolute ; un vehement necrolog al lui Ludendorff, sinistrul memorialist și criminal de război ; o adaptare a fabulei mieilor tulburînd apa lupilor („Incotro curg apele în Europa ?"), pe vremea dictatului de la München («S-au întors mașina lumii, s-au întors cu capu-n gios, — Și merg toate denpotrivă, anapoda și pe dos... ; — Apele schimbîndu-și cursul dau să-ntoarcă înapoi — Ca să bată fără milă cu izvoarele război etc.» — ritma, parafrazînd pe Ovidiu, V. Fabian Pop în 1821) ; dezarmarea, experiențele nucleare sau prima convorbire cu luna, probleme de o atît de acută actualitate, pe care Geo Bogza le-a intuit cu mulți ani în urmă și pentru cari a scris pagini revelatoare, ca aceea din 1938 despre dezagregarea atomului (p. 244) și despre folosirea energiei nucleare în scopuri pașnice, ce-l trec, pe bună dreptate, printre precursori și care s-ar cuveni integrată într-o antologie de știință ultramodernă, așa cum se cuvine integrată, alături de minunatul elogiu al greerului, și prea frumosul imn închinat sincrofazotronului, această nemaivisată „orgă cosmică" — iată numai puține din titlurile, și multe și diverse, ale primelor patru cincimi ale tomului IV...

Despre ultima cincime, aceea a „paginilor literare", ce singură ar putea face obiectul unui studiu, voi scrie și mai puțin, deși îmi stă pe inimă că nu pot zăbovi cum se cuvine la paginile de psihologie din „Țăranii la mare" sau la seria îndureratelor necrologuri, precum acela consacrat lui Camil Petrescu și Nicolae Labiș, al cărui panegiric modulat ca un sublim cîntec de leagăn pe cele șapte coarde ale inimii, figurează, sînt încredințat, într-un chenar de aur și gravat în lespede neagră, pe peretele de onoare al cenaclului Labiș din Capitala. Cetiți însă următoarea plansă închinată fizionomiei și fiziologiei tuturor porturilor orientate și savurați pe îndelete fiecare detaliu, unul mai pitoresc ca altul, și marea artă a orhestrației : „Porturi cu ape verzi, cu șuier de vapoare, cu înserări înalte și trandafirii, cu o forfotă de neînchipuit pe uliță, cu prăvălii și bazare, cu femei cărînd apă de la cișmele, chicotind și desvelindu-și șirul dinților albi, cu minarete, cu corăbii vechi, negre și peticite, cu cheluri încinse de soare, cu miros puternic de pește și catran, cu sacagii, cu zarafi, cu ibovnici, cu ibovnice, cu nu mă abandona lumina ochilor mei, cu ceruri înstelate și calde, cu mahalale văruite de lună, cu lipăit de papuci pe caldarîm, cu chelălăit de cîini și răgete de măgari, cu proxenete, cu circiumi, cu tarafuri de lăutari, cu cărturărese, cu tot felul de pezevenghi, cu strigăte, cu risete, cu dansul buricului, cu ciocvîrte de berbec sfîrîind pe cărburi, cu desculți, cu flămînzi, cu rapănoși, cu lupanare, cu aman-aman, cu hai sictir, cu vorbe grele și negre, ca smoala, sau spurcate ca o căldare de lături, cu suspine, cu șoapte, cu țipete, cu dumnezeul cui te-a făcut de curvă, cu nu mă omori că nu mai fac, cu palate acoperite de tăcere și taină, cu mama voastră de ciocoi, cu glasul muezinului în amurg, cu oameni ai stăpînirii despotici și corupți, cu vagabonzi pe maldăre de paie, cu ploșnițe, cu păduchi, cu temnițe umede și cu pumni ce se ridică și lovesc, cu grijania ei de viață, cu nu s-o-ntoarce ea roata, cu turci, cu romîni, cu bulgari, cu toate neamurile cu păr negru și creț ale Levantului, cu greci, cu grecoaice, cu armeni, cu armence, toți suferind, muncind, desfătîndu-se și iar suferind — și cu lumea lor, a hamalilor, încărcînd din zori și pînă în noapte vapoare, ignoranți, pătimași, visători, tot felul de vîntură-lume, copii ai chelurilor de piatră, asupriți, nedreptățiți, exploatați, strîngîndu-și pumnii și scrîșnindu-și dinții, cu cei mai aprigi dintre ei neîncetînd să năzuiască o lume mai bună".

cronica literară

VASILE REBREANU: IN PLINĂ ZI

de I. D. Bălan

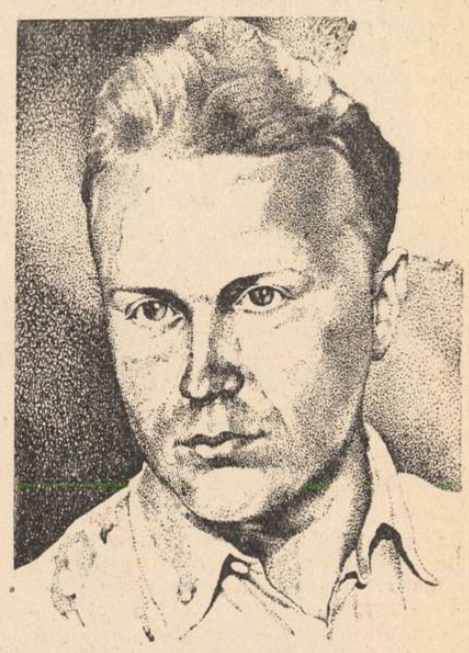

Nu numai tematic, ci și ca atmosferă, viziune și stil, schițele și nuvelele lui Vasile Rebreanu se circumscriu cu exclusivitate unui univers rural, uneori aproape folcloric.

Eroii scrierilor sale vin din satele Ardealului de nord, dintr-un spațiu geografic în care au viețuit o bună parte din personajele romanului Ion *și ale nuvelelor lui Liviu Rebreanu. Unele nume proprii în mare măsură specifice locului, cel puțin prin frecvența lor, ca Raveca, Rodovica, Savista, Ana, Ion, Gavrilă etc. ca și unele toponimice, sau unele forme fonetice, morfologice și lexicale contribuie substanțial la fixarea în spațiu și chiar în timp a acțiunii și a personajelor. Evenimentul crucial, determinant, în funcție de care se definesc destinele eroilor, este al doilea război mondial. Toate faptele și întîmplările, toate rosturile oamenilor poartă în ele, săpată adînc, amprenta acestui zguduitor eveniment. Personajele trăiesc, adesea, într-o atmosferă gravă, apăsătoare, de maximă tensiune psihică. De aceea, poate, visul simbolic, coșmarul chiar, face parte integrantă din existența acestor oameni cu un orizont cultural destul de redus. Căci, aproape nu există o singură bucată din volumul* In plină zi, *în care eroii să nu-și prelungească în vis o parte dramatică a vieții lor. Eroul din schița* Sub cerul limpede, *Onișor Buzilă, are un vis simbolic, care constituie, de fapt, miezul acțiunii. Obsesia de groază din viața reală se amplifică în visul copilului — pus să trebăluiască toată ziua în casa bogătanului Pavel Cocioabă — într-un minunat simbol :* „Onișor Buzilă a rămas singur, înconjurat de stele. Vai, și stelele sînt încărcate de colb vechi! Să nu le vadă domnul Pavel Cocioabă, își spune băiatul, să nu le vadă că sînt pline de colb... Trebuie să le șteargă cît mai repede.

Copilul întinde mîna și o stea vine supusă. Băiatul începe să-i vorbească stelei :

— Așa steaua mea, steluța mea !... Eu trebuie să te fac să strălucești, mai mult decît mobila domnului Cocioabă... Colbul îți înăbușe strălucirea... Auzi, steaua, steluța mea ?" *(pag. 6).*

In lumina acestui vis, momentul în care copiii, printre ei și Onișor Buzilă, asvîrlă cu pietre în geamurile bogătanului, atunci cînd armatele fasciste fug și catiușele se aud nu prea departe — capătă semnificații sociale deosebite. Femeile cu soții trîmși într-un război nedrept — din ampla nuvelă Inainte de răsărit — „și-i visează așa cum și i-au visat și noaptea trecută și-n cealaltă noapte și înaintea celeilalte nopți și tot așa, nopți lungi — numai nopți, nopți fără sfîrșit, nopți chinuitoare, nopți cu vise ciudate..." *(pag. 69).*

Visul omului simplu este redat de Vasile Rebreanu cu o remarcabilă autenticitate, atît în ceea ce privește resorturile lui psihice, cît și plasticitatea exprimării:

„Se făcea că a venit Grigore, și acum scoate apă din fîntînă și apa este curată, curată.

Se făcea că a venit Ștefan și era pe cîmp la coasă și ea îi ducea mîncare...

Se făcea că a venit și Matei și nevasta auzise că a ajuns prin capătul satului, a fugit să-l întîmpine și l-a îmbrățișat pe omul acela bărbos și murdar. Dar omul nu a îmbrățișat-o: îi lipseau brațele..." *(pag. 69—70). Povestirea* Mărul *începe, de asemenea, cu un vis, iar personajul Sever, ginerele bestialului primar din nuvela* Inainte de răsărit, *se conturează pe deplin într-un vis greu, înspăimîntător. cînd cade beat pe masa de la circiuma din sat... (v. pag. 64—67).*

Tînărul scriitor nu exploatează însă prin vis stări morbide, nu poposește în zone sufletești bolnăvicioase, refulate. Visul e la Vasile Rebreanu un procedeu literar, țîșnit din realitatea obiectivă.

Totuși, uneori, această frecvență a visului în acțiunea schițelor și nuvelelor riscă să-și piardă din eficacitate, să devină manieră.

Multe din schițele lui Vasile Rebreanu, bine conduse ca acțiune și economie de mijloace, au, din punctul de vedere al prezenței personajelor, o construcție interesantă. Personajele sînt reduse ca număr ; de obicei, un om matur și un copil stau în centrul acțiunii. Raporturile dintre ei, care, în mod normal ar trebui să fie ideale, sînt strivite într-un fel sau altul de fasciști, de ororile războiului. Prin gesturile copiilor naivi, care nu înțeleg sensul adînc al lucrurilor și nu pot concepe dezastrele măcelului, tînărul scriitor subliniază caracterul dramatic al acțiunii într-un mod adeseori surprinzător. În Dialog sumbru, *un copil își vizitează tatăl într-un spital. Farmecul primăverii îl cheamă în curte, la joacă :*

„— Hai să ne jucăm în curte. E primăvară.

— Da, e primăvară, răspunse omul tresărind

Copilul sări din pat și zise :

— Hai să ne jucăm, să fugim unul după altul. Eu pot fugi tare. Să vezi...

Auzindu-l, spaima omului crescu.

— O să ne jucăm, repetă copilul. Mama a spus că o să ne jucăm mult împreună... O să fugim, o să fugim... repeta mereu copilul bătînd din palme". *(pag. 19).*

În curte, o dezamăgire grea cade peste amîndoi :

„Privindu-și tatăl, copilul era dezamăgit și spuse îmbufnat :

— Nu ne putem juca. Tu nu poți fugi.

Tatăl nu răspunse.

Privind piciorul ciung, copilul zise :

— Tăticule, unde ți-e piciorul ?...

Omul tăcea.

— De ce nu ai un picior ?... Tăticule, tu n-o să mai ai picior niciodată ?

Omul continuă să tacă.

— Ție n-o să-ți crească alt picior, tăticule ?" *(pag. 20).*

Ca observație psihologică scena mi se pare semnificativă. In naivitatea lui, copilul apasă cu o răutate de care nu era conștient pe-o rană, pe care nimeni n-ar fi vrut s-o mai răscolească.

Așa cum spuneam, războiul e o prezență amară, pustiitoare, aproape în toate paginile volumului. Stăruie permanent sentimentul că oamenii sînt duși pe front să lupte într-un război nejust, că „totul e degeaba", *că adevărații lor dușmani sînt hitleriștii.*

Elocvente în acest sens sînt vorbele soldaților din Foșnetul, *schiță care, prin vibrația ei lirică, atinge zonele poemului:*

„— Dracu să-i ia de fasciști, cu războiul lor cu tot !

— Și pe oamenii noștri să-i ia dracu, că ne mînă de la spate ca pe niște vite. Cred ei c-o să le meargă mult ?

— Ei stau și se îmbogățesc, și beau, și petrec cu femeile.

— Pînă cînd o să mai răbdăm chinul ăsta ?" *(pag. 25).*

De aceea, cînd nemții se află în preajma retragerii, urmăriți de trupele sovietice, lupta localnicilor împotriva hoardelor fasciste ia o deosebită amploare. In nuvela Inainte de răsărit, *un ofițer neamț este ucis, iar țăranul din schița* Iarba pămîntului *ucide și el trei ofițeri hitleriști, răzbunînd moartea fiicei sale.*

Vasile Rebreanu subliniază cu un real simț artistic rolul comuniștilor în organizarea acestei lupte antifasciste. O figură luminoasă de luptător antifascist este Simion din nuvela Inainte de răsărit, *care se jertfește pe sine pentru a scăpa de omor un sat întreg. Alături de Simion Voicu, se înscriu figurile hotărîte, dîrze, pline de o caldă omenie, ale antifasciștilor Indrei Cernaia, Buga Axente și a acelei aprige femei, Iova lui Sîntu, care e, sub raportul temperamentului, înrudită cu tipul femeii energice, care vine din baladă (prin mama lui Corbea) și se realizează în literatura cultă într-o Vidră, Anca, Doamna Clara, sau Vitoria Lipan. Inverșunarea țăranilor împotriva hitleriștilor e nestăvilită; pe nemți, care n-au aliați decît pe o lepădătură de teapa primarului Dumitru Paramon, îi înspăimîntă totul: tradiția, vorba și portul oamenilor. Cînd ofițerul Bauman Rudi comandă împușcarea unui sat întreg, el se înspăimîntă de portul condamnaților, în care vede o adevărată manifestație națională, și-l pune pe primar să taie* „toate cămășile dacilor ăstora" *(v. pag. 87).*

Eroii lui Vasile Rebreanu, oameni simpli, muncitori, fie romîni, fie unguri, se unesc în lupta comună împotriva fascismului. Deosebirile de naționalitate nu lezează solidaritatea de clasă. Dumitru Paramon e primar într-un sat ocupat de hortiști. E slugă credincioasă a fasciștilor, îi sprijină în acțiunile lor criminale împotriva consătenilor săi și se poartă cu oamenii cinstiți ca o bestie.

Balanța luptei înclină însă spre masele de oameni ai muncii care au ferma încredere în venirea unei alte lumi mai drepte și mai bune. Un erou din schița Printre oameni *afirmă cu neclintită hotărîre această credință :*

— „Intrăm în moșia grofească, strigă cineva.

— Punem noi biciul pe bocotani ! Că destul am răbdat și ne-am umilit !

— Altă lume se vestește !" *(pag. 105).*

Exceptînd unele pagini neizbutite, cum sînt, de pildă, cele din schița Mînzul sau Inserare, *din care lipsește și o substanță epică densă, și un fior dramatic autentic, Vasile Rebreanu se afirmă ca un prozator cu un talent incontestabil, ca un bun cunoscător al mediului descris, ca un îndrăgostit de viața și aspirațiile oamenilor muncii de azi care devin tot mai mult eroii operelor sale.*

O nuvelă ca In lumina răsăritului *și, mai ales,* Pămînt amar, *în ciuda unor deficiente de construcție, anunță în tînărul prozator un viitor romancier. Căci Vasile Rebreanu are darul observației și simțul construcției epice. Narațiunea lui se desfășoară lent, uneori în genul povestirilor populare, la experiența cărora se adaugă, evident, unele mijloace ale prozei moderne.*

Nu stăruim asupra acestui lucru, deoarece Vasile Rebreanu e în plin proces de asimilare creatoare și stabilirea unor relații pripite ar fi cu totul inutilă, dezvoltarea ulterioară a scriitorului putînd contrazice lesne orice fel de preziceri. Remarcăm deocamdată că tînărul scriitor are un mesaj propriu, bogat și interesant, și, ceea ce e mai îmbucurător, acest mesaj artistic datorează o bună parte a succesului său unei cunoașteri a vieții și unui intens contact cu proza folclorică.

Pentru universul rural al eroilor lui V. Rebreanu, din lucrările la care ne-am referit, stilul oarecum folcloric este cît se poate de indicat. Căci, Rebreanu valorifică experiențe seculare din basme, povestiri și snoave într-un aliaj epic de factură modernă. Așa se explică faptul că nu simțim nici o clipă tentația spre dulcegării semănătoriste, că viziunea scriitorului asupra satului este de un realism dens, cu notații precise și expresive.

Vorbirea personajelor are adeseori un caracter pronunțat oral, pe care autorul nu-l înregistrează însă mecanic ca un dialectolog. Se urmărește cu deosebire funcția estetică a expresiei lingvistice orale, care e menită să reliefeze caracterele, să imprime faptelor o notă familiară, intimă. Iată cum narează unul din personaje :

„Și, cînd într-o zi, așa cam pe la ceasul cinci și un sfert, spre seară, ajung, cum tot mergeam singur, că s-o fost gătat toate luptele, și cum mergeam, odată dau cu fruntea de ceva tare, alb și curat, de nu-l vedeai: cerul. Dau cu pușca ; parcă suna, parcă nu suna. Dau iar cu pușca : parcă suna, parcă nu suna. Scot atunci gloanțele și-ncep să trag. Trag așa de mai multe ori, pînă mi-am terminat gloanțele. Mă uit jos. Căzuseră numai niște țăndări mici". *(pag. 58).*

Intîlnim, de asemenea, ziceri stereotipe, comparații de esență populară, anecdote integrate organic acțiunii, care obține astfel un umor suculent, sănătos :

„Trecem apoi pe lîngă Simionul Naicului. „Asta spune că a fost pînă la capătul lumii. Un mincinos. Bou prost și bătrîn". La ăsta s-au dus feciorii într-o noapte să-i fure perele. El dormea sub păr. Feciorii și-au umplut sîntul de pere, apoi, de sus, s-au udat pe el. Simion, crezînd că vine ploaia, s-a sculat și, frecîndu-se la ochi, a spus :

— Dă-o, Doamne, numai blîndă și curată !" *(pag. 34).*

Deși volumul de debut al lui Vasile Rebreanu, In plină zi, *conține unele fisuri în compoziție, acțiuni nemotivate și chiar neglijențe stilistice, autorul său se anunță ca unul dintre prozatorii talentați din generația tînără.*

ALBANIA

Haralamb Qesko

Imn eroilor

Peste morminte jerbe de flăcări urcă zorii,
ţesînd în umbra rece cununile de glorii,
cu firele de iarbă din culmile sihastre...
Ce duh desmiardă spada victoriilor voastre
şi-o fulgeră în stropii de rouă cristalini ?
Sub paşii lor re-nvie trecute bătălii
şi-naintînd pe calea cereştilor lumini
desfac strălucitoare surîsuri, din tării.

Iar cînd de după codri amurgu-ncet se lasă,
şi noaptea se coboară prin văi în falduri grele,
de veghe la morminte stă un buchet de stele,
ce peste munţi şi pajişti şi cîmpuri scînteiază.
E din al vostru sînge lumina lor stelară,
o, neuitaţi tovarăşi, martiri nepieritori !
Pe calea ce-aţi deschis-o, noi am pornit din zori —
şi slava voastră-n inimi rămîne legendară !

Eroi căzuţi în lupte, de-apururi slavă vouă !
O sfîntă amintire, vă poartă-ntreg poporul,
din jertfa voastră, astăzi, se-nalţă-o viaţă nouă,
şi ne surîde-n raze de aur viitorul.

În romîneşte de TAŞCU GHEORGHIU

Fatos Arapi

Martirului Hairo Ceacîri

A mai rămas tăcerea, frumoasă, clătinînd
Singurătatea zilei în crengile subţiri.
Lîngă mormîntul tău din cînd în cînd
Sub un măslin stau, dus de amintiri.

Şi moartea şi viaţa, trezită să vegheze,
Sînt feţe ale-acestor pămînturi albaneze.
Albania,
Coloane de partizani în munţi,
Unii frămînzi, unii desculţi,
Unu-mbrăcat într-o manta nemţească
De vînturi zdrenţuită şi rafale,
Pe toţi i-avîntă-n lupte cîntarea omenească
Ale aceleiaşi Internaţionale,
Să apere de moarte, să păzească
Albanie, lumina pămînturilor tale !

Deasupra mea foşneşte tăcerea şi-i senin
Se clatină înaltul în frunza de măslin...
Şi moartea şi viaţa, trezită să vegheze,
Sînt feţe ale-acestor pămînturi albaneze.

În romîneşte de ION HOREA

Perikli Jorgoni

Poetul

Ecou este poetul, al sufletului mare,
Şi-i limpede şi proaspăt ca unda de izvor,
E spada libertăţii, dreptate şi chemare,
Oglindă a naturii, şi dragoste, şi dor.

Turburător, poetul ne-aduce, fermecată,
În suflete căldura cu jarul din cuvînt,
Ne poartă-n slăvi semeţe, cu străluciri ne-mbată,
Ne-mbărbătează-n lupte, ne toarnă-n piept avînt.

În inimă el poartă năpraznele furtunii,
Dogoarea tinereţii, un dor fără hotar,
Întunecimea nopţii şi zorii ca păunii
Şi forţa primăverii, cînd mugurii dau iar.

Stîrneşte mii de focuri cu vorba-i de tăciune,
C-un sunet doar trezeşte înalte armonii.
Cînd suferim, cînd sîntem cuprinşi de-amărăciune,
Din cîntul lui bem vinul puterilor mai vii.

Prevestitor al lumii crescute-n largul zării,
În versu-i toarnă visul întregii omeniri.
Cînd e mîhnit, i-i glasul ca valurile mării,
Dar e ca rupt din soare la ceas de fericiri.

Vestind o lume nouă-n lumină mai bogată,
Clocotitor ca lava, sau fulger printre stei,
Tribun al clasei sale din beznă ridicată,
Dărîmă vechitura şi-nalţă epopei.

În cîntecele sale ne spune ca-ntr-o carte
Cum pentru libertate muriră luptători,
Cum stă, cărunt, De Rada *) pe-al mării ţărm, departe,
Albania privind-o cu ochi rătăcitori.

Nu-l frîng invidioşii şi nu-l doboară-amarul,
Nici timpul chiar nu-i stinge cuvîntul sub uitări,
Căci de-a murit, mulţimea îi poartă-n lume harul
Şi-n suflete ecoul măreţelor cîntări.

În romîneşte de BEN. CORLACIU

**) Ieronim de Rada, poet romantic albanez (1814-1903), a trăit în Calabria-Italia, departe de ţara lui adevărată. (n.t.)*

Drago Siliqi

Stejarul

Stă-n marginea prăpastiei adînci,
Şi înălţimile parcă îl cheamă,
Şi vîntul care-aleargă printre stînci
Îi mîngîie învolburata coamă.

De veacuri stă în piscul nins de soare
Şi fulgerele-n preajma lui se-aprind ;
În cîntul frunzei sale mi se pare
Că vremea însuşi o aud grăind.

E trup din trupul stîncilor bătrîne,
Cu crengile-i vînjoase le-ocroteşte
Pe culme veşnic neclintit rămîne,
Furtunile le-nfruntă vitejeşte.

Veghează în hotarul ţării mele,
Semeţ, boltit pe crestele de cremeni ;
Şi fruntea înălţînd-o pîn' la stele,
Albaniei ne-nfrînte e asemeni.

În romîneşte de DAN GRIGORESCU

Desene de F. CALAFETEANU

Aleks Ceaci

Eu ştiu cum va fi mîine

Mă-ntîmpină zorile
la Cianşa.
Pe ţărmul fluviului Sian
cîntă barcagii.
Iată-i
vîslind puternic spre zare !
Dar de ce saltă valurile,
de ce şi valurile rîd
şi inima mea împreună cu ele ?
Pentru că eu ştiu cum va fi mîine aici,
pentru că eu ştiu de pe acum
sunetul vieţii de mîine,
harta frumuseţii viitoare !
O, aş vrea să zbor,
să mă duc
chiar şi în inima pustiului, —
şi-acolo se coace grăbit
relieful zilei de mîine,
şi-acolo nisipul nestatornic, înşelător,
se-adună într-o rocă nouă,
nemaivăzută :
fericirea,
ziua de mîine a Chinei,
temeiul nepieritor
al noului zîmbet chinez.
Bucură-te, inima mea,
şi urmele vechilor răni
ţi le arde-n flacăra noului soare,
căci, iată,
lumea pe care ai visat-o
e-aici...

Mă-ntîmpină zorile
în Cianşa,
zburînd
în calea viitorului.
Eu ştiu,
eu ştiu bine cum va fi mîine,
voi trăi ca să văd aievea
marele vis al omenirii,
pacea,
puterea vieţii,
iubirea,
harta nouă nemaivăzută,
a frumuseţii !

În romîneşte de GEO DUMITRESCU

Liuan Ceafzezi

Toamna

Sorocul şi-a-mplinit şi varg,
E toamna oaspăt în livadă
Şi crengile-abia-şi ţin povara
De aurie, mîndră roadă.

Cu struguri coardele par salbe
Şi merele-au obraji de foc,
Iar romaniţe — stele albe —
Se prinseră cu vîntu-n joc.

Cireşe, vişine, de toate
De mult ne amintim cu jind.
Doar larma rîului răzbate,
În unde frunze-nvîrtejind.

Ţăranu-apucă drumul viii
Din zori, ciorchinii să-i culeagă.
Bat nucii, guralivi, copiii
Şi strîng gutuile-n desagă.

Şi-i clar : e dusă vara, iată !
Pîrîul se tîrăşte-agale,
In zdrenţe sure îmbrăcată
Ieşitu-ne-a iar toamna-n cale.

Şi brazdă reavănă şi-adîncă
Tractoru-ntoarce pe tăpşan.
Sub ea ţăranul grîu aruncă,
Nădejde pentru noul an.

În romîneşte de ANTON A. ILIESCU

Dhimitër Shuteriqi

Lîngă şosea

O vie, o şosea şi-aproape
De ele — un mormînt stingher,
De-asupră-i, cu foşniri de ape,
Se urcă brazii către cer.

Pîrîul coborînd din munte,
Şi copilandru, şi nebun,
Răstoarnă pietrele mărunte
Şi fură frunze din alun.

Sub asfinţit, pădurea pare
Muiată-n purpură, iar sus,
Întîia anului ninsoare,
Pecete, peste pisc, şi-a pus.

Pe-o creangă, mierla ciuguleşte
Verzi, corcodelele şi, beat,
Cu crîngul, vîntul se tocmeşte,
Pe tonu-i cel mai ridicat.

La cotitură, se aude
Un sunet de claxon, grăbit,
De sub şosea, din tufe ude,
O amintire s-a trezit :

„Tu, ce conduci maşina, frate
De-odinioară, nu uita
Pe cel ce pentru libertate,
Căzu atuncea, pe şosea...

★

Ce-i viaţa ? O călătorie
Cu un sfîrşit necunoscut,
Iar omul — gîndul care-adie
Pe lîngă inimi, din trecut.

Dar lumea-n strai de poleială
Sub ochiul stelelor, de jar,
Dar marea, între valuri, goală,
Dar mierla, dar pîrîul, dar

Secunda, ce din veşnicie,
Stă-n faţa ta, cu zborul frînt ?...
Acestea, hărăzite ţie,
Doar ţie, omule, îţi sînt.

...Maşina trece, dar-nainte
De cotitură, sună lung,
Claxonul îşi aduce-aminte,
Şi sunetele nu-i ajung.

★

O vie, o şosea şi-aproape
De ele — un mormînt stingher
Şi brazi cu foşnete de ape,
Îl străjuiesc, cu fruntea de cer.

Ajuns aici, claxonul sună
In cinstea celui ce pieri.
In mintea mea, treziţi se-adună
Toţi anii care vor veni.

Îi văd venind uşor ca spuma,
Frumoşi ca azi, şi parcă mai !
O, ani de mîine ! de pe-acuma,
Salut al vostru, plin alai !

În romîneşte de M. FORTUNESCU

ATLAS LIRIC

la Sovata —
nică, în razele
Pădurari gri-
rînd vechile
s-au replantat
e pădure. Oa-
ocialismul le
lunca și că ei
pentru genera-
se mai aude
prin pădure,
speriat. Sînt
răinătate, căci
cerbi, „mag-
Carpați pe
tori din toată
nea așa, por-
muncitorii fo-
tovarășul Pa-
conducîndu-și
ului, să facă —
pentru furna-
it pentru ote-
it la tovarășul
rinderii de ex-
despărțea de
ngîndu-i mîna
ncă... Și tot
olece în pădure
fierăstrăul lui
a mai stîmpă-
l director, că-
torul său, un
st trimis la o
rgu-Mureș, iar

amnă, începe
pădure. Se re-
ează funicu-
șurile, se îm-
e și se aran-
o de prin clu-
emne, cu țapi-
și fierăstrăul
pădurile de
Mare și Nira-
Albert, price-
uagenar de la
ză și cele mai
are idei dato-
depășit cu sute
noi la rampa
ului de linie
cuvînt de lau-
țapinarii sosiți
a șold. „Uite-l
mai bun briga-
electrice. Cel
l mai destoinic
z totul în car-
el. La urmă,
ază, tovarășe,
re, muncim cu
: maghiari și
irpim fără cru-
!" Poate nici
frumos și de
ceste, aici sus,
Carpaților.
i petrec măcar
aceștia foresti-
— dar nu mai
șul Erdös ne-a

rgu Mureș, cu

despre Tîrgu
spus: „Ziua ni-
grătar". Grăta-
Mureș, își are
tată — dar e

În primul deceniu al veacului, cincizeci de mii de muncitori au părăsit acest ținut — în medie, cinci mii pe an. Între 1930 — și 1940 populația secuimii a scăzut cu peste trei mii pe an — în total trei zeci și cinci de mii familii. S-au perindat guverne și politicieni, dar — timp de un veac întreg — burghezia n-a făcut nimic pentru a evita fărămițarea populației secuiești, măcinată de șomaj și mizerie.

Una din marile realizări ale procesului de transformare desfășurat în ultimii cincisprezece ani, al politicii partidului în problema naționalităților constă în faptul că astăzi în ținutul acesta omul de tip nou — cel mai nobil rod al marilor transformări — nu este greu de găsit și de identificat. În locul secuiului șmecher — prototip atît de căutat al vechii literaturi — în loc de omul care, aidoma sălbăticiunilor pădurii, lupta singuratec, recurgînd la tot felul de șiretlicuri pentru a putea scăpa de mizerie și asuprire — am găsit oameni minunați, care își manifestă în mii de forme talentul și inventivitatea în această comunitate socialistă. Din micile ateliere înjghebate în secuime, pe baze cooperatiste, s-a dezvoltat în cîțiva ani o industrie ajunsă azi să depășească mult nivelul „local". Bodor Péter, meșterul priceput în construirea a tot felul de mașini complicate, secuiul de odinioară care a avut parte de un destin atît de tragic, omul de al cărui nume se leagă atîtea legende, n-a putut să le lase urmașilor decît ideile sale interesante și originale. În schimb, călătorind prin Secuime, găsești la fiecare pas rezultatele și dovezile spiritului de inițiativă și destoiniciei Bodor Péter-ilor de azi. Ei au realizat, în întreprinderile socialiste ale regiunii lor, hîrtia fotografică, mașina de calculat, contorul electric, frigoriferul modern, instrumentele muzicale, bărcile pentru sportivi și planorul — și multe alte produse apreciate azi în toată țara.

Tocmai cînd conducătorii partidului și ai statului au vizitat fabrica de mobilă „Simo Géza", se încheia acolo ultima fază a unei mari lupte victrioase a economiei noastre naționale. Era o bătălie inițiată de partid cu ani în urmă, poate tocmai la data cînd se începea construirea acestei mari fabrici moderne. Toate acestea se încadrau în limitele unui plan cuprinzător, care marca noul sentiment de răspundere socialistă față de pădure, acest important factor al bogăției naționale. Ideea centrală era prelucrarea industrială a lemnului la un nivel înalt. S-au valorificat noi surse de materie primă pentru industria lemnului; cele mai îndepărtate colțuri de țară, neexploatate sub acest aspect, au făcut cauză comună cu codrii seculari ai Carpaților, luînd locul munților despuiați de păduri; țara întreagă s-a grăbit să dea o mînă de ajutor pentru ridicarea nivelului industriei noastre forestiere. A trecut aproape un an de cînd din lemnul pădurilor de salcie din lunca Dunării — păduri ce se regenerează repede și care n-au fost utilizate la nimic pînă acum — se fabrică plăci de talaj de bună calitate, la o uzină brăileană excelent utilată și ingenios organizată. În primăvara anului acestuia, noul produs al industriei noastre a bătut sfios la poarta uzinelor Simo Géza. Muncitorii fabricei de mobilă, obișnuiți cu scîndura de brad și de fag, au studiat cu atenție placa de talaj, supunînd-o la toate încercările trebuincioase. Din anumite puncte de vedere, noul material s-a dovedit chiar superior suratelor sale mai vîrstnice.

În săptămînile care au urmat, munca fabricei a trecut printr-un adevărat proces revoluționar... S-au transformat mașini, ateliere și hale: întregul colectiv al întreprinderii muncea febril, iar uzina părea un adevărat cîmp de bătălie. Acțiunea inițiată de partid, începută în pădurile de sălcii din lunca dunăreană și continuată în noua fabrică de la Brăila, s-a încheiat în uzinele „Simo Géza", repurtînd un strălucit succes. De la o lună la alta, întreaga producție a fabricei s-a concentrat asupra mobilei din plăci de talaj, produs care suportă orice comparație cu cele de pînă acum. Muncitorii de la fabrica de mobilă mai au însă un motiv de a se mîndri: în lunile de după introducerea noului articol, producția n-a scăzut de loc, ci dimpotrivă, planul a fost depășit. Realizarea nu este nicidecum una lipsită de însemnătate, mai ales că uzina produce zilnic peste o sută de garnituri.

Politica forestieră a capitaliștilor s-a dovedit cu totul dezastruoasă. Capitaliștii sînt adevărați maeștri ai secătuirii solului, ai distrugerii izvoarelor sale de belșug, — a constatat Marx, încă din veacul trecut. Azi, în Anglia nu mai există de loc lemn industrial, iar în Franța suprafața împădurită a scăzut cu 75 procente în ultima sută de ani. La noi, primul iureș distructiv a început pe la mijlocul veacului trecut, cînd marii antreprenori s-au năpustit, avizi, asupra aurului verde din Carpați; încurînd pădurea a devenit și la noi un El-Dorado al capitaliștilor, absolut nepăsători față de raționalizarea exploatării, de reîmpădurirea suprafețelor defrișate și de prelucrarea chibzuită a lemnului. În vechea Românie, marea majoritate a cantităților de lemn exportat se compunea din lemne de foc și cherestea neprelucrată, destinată industriei de peste hotare.

— Ei, cum îți place mobila fabricată din noile plăci de talaj?

Mă uit la paturile, mesele, dulapurile lucioase ca oglinda și nu-mi vine să cred că sînt făcute din lemn moale, din lemnul copacilor considerați cîndva — în ierarhia pădurilor — niște biete rude sărace și îndepărtate, bune doar de disprețuit. Ce-i drept, esențele acestea sînt mai puțin pretențioase și incomparabil mai spornice decît cele „nobile". Fagul are nevoie de optzeci, pînă la o sută de ani pînă să se dezvolte complet, pe cînd salcia, dimpreună cu fratele ei plopul, nu te fac să aștepți mai mult de șapte-opt ani și nici nu trebuiesc replantate, căci din rădăcinile lăsate în pămînt cresc, fără nici o intervenție, mlădițe noi. Unde mai pui că pădurile acestea cresc pe toată lunca Dunării, de la Porțile de Fier pînă la Mare, pe o distanță de peste o mie de kilometri.

Mîngîi suprafețele fine, cafenii... Văzîndu-le, cine s-ar gîndi oare la lemnul moale al salciei, ori la faptul că omul a corectat munca naturii? Dar iată: ruda săracă și disprețuită odinioară se ia azi la întrecere cu bradul și cu fagul.

Nu, nu putem rămîne indiferenți în fața problemei pădurii!

Azi, numeroase măsuri slujesc, la noi, refacerea patrimoniului forestier grav compromis în regimul capitalist. Mare parte a suprafețelor defrișate din cele șase milioane cinci sute de mii hectare de pădure, a fost replantată, iar industria noastră forestieră modernă, ajunsă în ultimii ani la un nivel mondial, tinde să cruțe pădurile noastre și să le exploateze în mod cît mai economic. Azi valoarea produselor fabricate de noi dintr-un metru cub de material lemnos, este de trei ori mai mare decît în 1938. Încă în anul acesta vor începe lucrul alte trei fabrici moderne, construite în vederea prelucrării industriale complexe a lemnului. În anii viitori, alte cinci fabrici de plăci din fibre, patru de plăci din talaj și patru de mobilă vor contribui la consolidarea industriei lemnului din patria noastră — după cum rezultă din raportul prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în 26—28 noiembrie anul trecut.

În viitor aproape toate fabricile noastre din industria lemnului vor avea cîte o secție de plăci din talaj, care va prelucra și deșeurile de lemn. Și ce altceva ar fi — în comparație cu pădurea — salcia răzleață de pe malul apelor, dacă nu simplă surcea, o biată fărîmă pe care încep s-o adune mîini grijulii, spre a o pune în slujba binelui poporului.

După ce fabrica de mobilă „Simo Geza" și-a realizat cu succes sarcina primită, partidul i-a și fixat un nou obiectiv. I s-a încredințat colectivului, elaborarea proiectului pentru un nou tip de mobilă destinată celor două mii de locuințe muncitorești care se construiesc în Piața Republicii din București și care li se vor preda noilor locatari, gata mobilate.

Am făcut cunoștință cu tovarășa Kutasi Regina, de la secția lustruit. La fel cu cele mai multe fete din secuime, cu vreo zece ani în urmă, Kutasi Regina mai era încă servitoare, undeva prin Arad. Muncitoare s-a angajat cînd s-a deschis fabrica din Tîrgu Mureș. Azi este una din fruntașele în muncă de la secția lustruit, membră de partid, responsabilă de grupă sindicală și cîntăreață în corul fabricei. Mi-a mărturisit că s-a înscris la universitatea muncitorească organizată în întreprindere, e abonată la două ziare și două reviste și citește multe cărți din biblioteca uzinei. În iulie și-a făcut concediul la băile Ocna Sibiului; în august a participat cu corul la finala concursului pe țară a ansamblurilor de amatori și ca atare a figurat și în programul televiziunii.

Kutasi Regina nu are decît 30 de ani — și totuși îți pare că s-a scurs o viață de om între trecutul și prezentul ei. Locuiește cu fiul ei — elev de școală primară — într-un bloc din apropierea fabricei. După mesele, imediat ce sosește acasă, prima ei grijă este să repete lecțiile cu copilul. Uneori merge la cinema, la cîte un spectacol sau concert. S-a despărțit de soțul ei cu cîțiva ani în urmă. — „M-a lovit. Era un om brutal, cu idei înapoiate. Azi nu mă mai simt în stare să trăiesc o viață întreagă alături de o astfel de ființă" — îmi spunea ea, pe un ton firesc și calm, subliniat de multă fermitate. Iar eu am priceput că slujnica de odinioară nu mai poate suporta azi asuprirea în nici-un fel.

Și la Reghin, tot oamenii de felul acesta m-au impresionat mai mult — oamenii a căror muncă și imaginație creatoare s-a impregnat pe veci în trupul erei noastre — așa cum se impregnează semnele trecerii timpului, în trunchiul copacilor. Conducătorii partidului și statului au petrecut o jumătate de zi în uzina de lemnărie a micului oraș de provincie, iar vizita lor a fost imortalizată într-un album legat într-o copertă de lemn, artistic sculptată.

La Reghin trăiesc adevărați artiști ai prelucrării lemnului. Aici materialului acestuia îi cresc aripi — în cel mai strict sens al cuvîntului —; da, lemnul zboară și cîntă, căci maiștrii îi dăruiesc sufletul lor, aidoma adevăraților artiști creatori. Aici se construiesc — sub controlul și conducerea tehnicianului Novicki Vladimir, laureat al premiului de stat — celebrele planoare și avioane sport din Reghin. Privindu-le, nici nu-ți vine să crezi că „făpturile" acestea grațioase, suple, fragile, înaripate, se trag și ele din pădure și că sînt copiii teilor uriași, ai fagilor bătrîni, ai molifților înalți, ai frasinilor și mestecenilor... Căci din aliajul acestor cinci esențe se nasc șoimii aceștia cu inflexiuni aurii, pe aripile cărora sportivii noștri se avîntă în văzduh. Sînt abia zece ani de cînd, îndrumați de tovarășul Novicki, o mînă de oameni s-au apucat de treaba aceasta complicată și pretențioasă, începînd lucrul într-o baracă veche din curtea uzinei de fierăstraie. Încă din același an s-a terminat construcția primului model, denumit R.O.1, căruia i-au urmat R.O.2, R.O.3 și așa mai departe pînă la R.O.7, ultimul tip fabricat. Între timp, în jurul micii barăci s-au ridicat altele noi, pînă s-a încropit o mică uzină... Tîmplarii, muncitorii lemnari, maiștrii de odinioară s-au dedicat cu multă însuflețire noii meserii: în industria lemnului din secuime a luat naștere o nouă ramură de producție, ajunsă azi să aibă importanță pe scară republicană.

Alături, în altă secție, se fabrică bărcile și caiacurile ușoare și sprintene, ajunse să aibă azi de asemenea o faimă republicană, ba chiar internațională. Varga Laszlo, maistrul șef al uzinei, s-a întors recent din Franța, — unde — la concursul de canotaj de astăvară — campionul nostru național Ismailciuc a obținut titlul de campion mondial. (Luntrea asta, se laudă maistrul, era fabricată la noi).

Sub mîna meșterilor din Reghin, înzestrați cu atîta talent, codrii sumbri și tăcuți încep să vibreze, cîntînd toate melodiile auzite de la păsări, timp de sute de ani... Nici meșteșugul acesta nu-i mai vechi de zece ani... Pe atunci a apărut la fabrica din Reghin, Roman Boianciuc, un om cu grai domol; aducea cîteva unelte într-o lădiță și o vioară sub braț. Aici, fostul profesor de școală industrială a găsit prilej să se dedice cu totul fabricării instrumentelor muzicale, marea pasiune a vieții sale. Și s-a repetat din nou povestea de adineaori: într-un mic atelier dărăpănat „și-au început joaca" o seamă de oameni, erau cei mai buni prieteni ai pădurii și s-au apucat să scotocească toți Carpații spre a găsi molifții cei mai frumoși — lemnul de rezonanță trebuincios meșterului Boianciuc. S-au născut primele viori, violonceluri, contrabasuri și mandoline. Azi se fabrică la Reghin douăzeci și ceva de feluri de instrumente muzicale. Roman Boianciuc a fost distins cu premiul de stat, iar instrumentele muzicale fabricate la Reghin s-au impus în toată țara.

Nu sînt de loc îngrijorat de soarta instrumentelor muzicale fabricate la Reghin, căci azi, la noi, mase tot mai mari sînt prinse de farmecul și frumusețea muzicii. Eu însumi am văzut, prin părțile Homorodului, sate ascunse în creerul munților, sate care nu au gară, dar au în schimb orchestră simfonică, ai cărei membri — 20 la număr(de altfel plugari cu toții) execută muzică clasică. Și nu puține sînt gospodăriile colective unde prima grijă de după strîngerea recoltei este aceea de a procura instrumente muzicale (preț de-o orchestră întreagă) pentru tinerii colectiviști.

Pretutindeni întîlnești semnele unei culturi înfloritoare. În casa maistrului olar Pal Lajos din Corund am găsit o întreagă colecție de ceramică, lucrată de excelentul maistru și de familia sa. Celebre sînt și țesăturile populare și ornamentele sculptate în lemn, adevărate opere de artă, create în satele maghiare și românești din regiune. Cît despre Tîrgu Mureș, orașul a devenit un important centru cultural al țării. Cele două școli superioare — I.M.F.-ul și Institutul de artă dramatică, — Teatrul Secuiesc, cunoscut în țara întreagă, ansamblul popular, Studioul, Filarmonica, revista Igaz Szo și celălalt organ de cultură, revista ilustrată bilunară Uj Elet — realizări ale anilor de democrație populară — au adus un suflu de viață necunoscut pînă acum în istoria orașului.

Unde e secuimea despre care — abia cîțiva ani înainte de eliberare — cunoscutul poet secui Tompa Laszlo scria: „Oprește, călătorule! / Aici grea taină bîntuie / Aici nu-s bucurii și nu-i / Lumină-n ochii nimănui, / Iar pata de colo de sus / E roșie de sînge scurs / Aici haine mîini omoară / Întreaga vieților comoară".

Doar în anii de după eliberare a renunțat poetul — aflat azi în al 75-lea an al vieții — la tonul acesta de sumbră tristețe. De curînd am citit o poezie de dată mai recentă, în care cîntă — cu tinerească însuflețire — viața nouă și oamenii noi de pe meleagurile sale natale. Poezia ne înfățișează felul în care tineretul de azi se pregătește pentru alegeri:

„Mă uit la ei, cum stau, cum șed; / Mă prinde-avîntul lor: iar cred. / Și simt cum ard în mine focuri / Aprinse-odat' la vechi sorocuri. / Și vechea flacără-mi dă ghies / Azi cînd mă cheamă să votez. / Mă duc — foc nou — și pun pecetea :/ Votez cu ei — cu tinerețea".

Iată în cîteva strofe lapidare, povestea adevărată a unui încîntător ținut din cuprinsul patriei.

In românește de GELU PERIAN

Intr-un laborator al Institutului Medico-Farmaceutic din Tirgu Mureș.

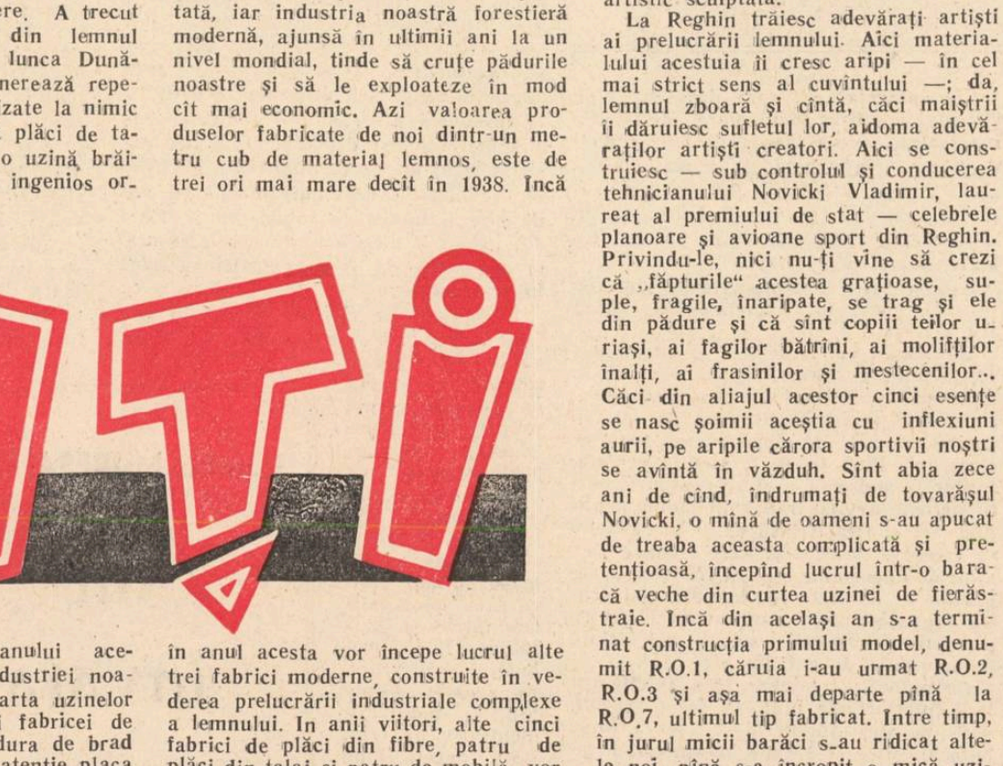

Unul dintre „Albastroșii" Reghinului

In camera de comandă a termocentralei de la Singeorgiul de Pădure

Tineri pe stîncile Lacului Roșu

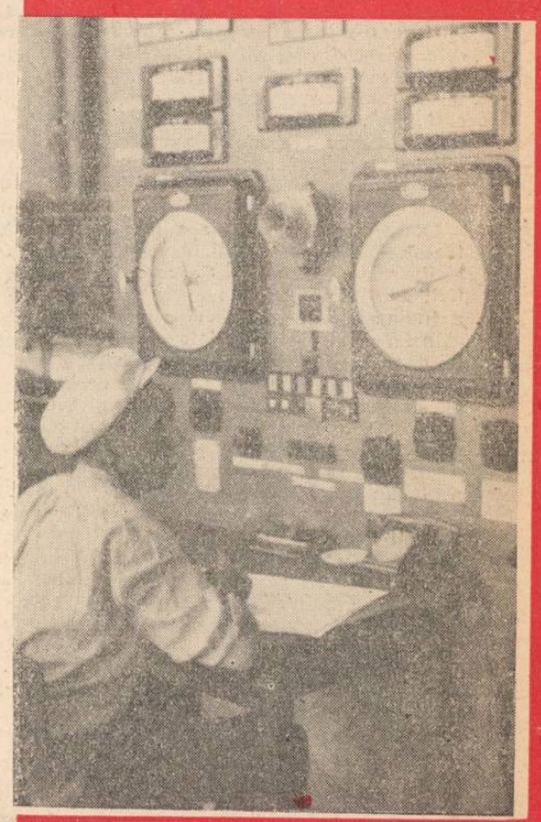

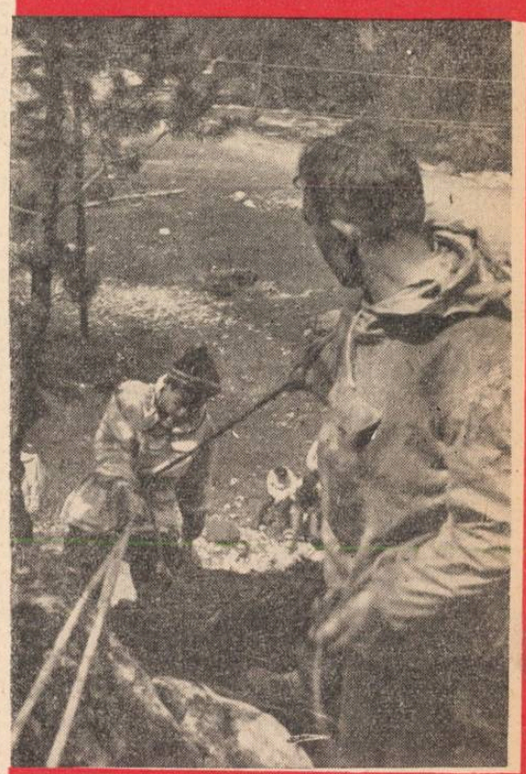

REGIUNEA AUTONOMĂ MAGHIARĂ

DIN TRE SUTE DE CATARGE...

MARIN MARINESCU: Lectura caietului de versuri arată un condei obișnuit cu versul. Nici un moment nu se simte, căutarea, temele sînt în general bine alese și tratate conștiincios dar, din păcate, la nivelul unor ecouri din poetica optimist-cuminte de la începutul secolului. Desele descrieri sînt convenționale, mărturisind o stare poetică a autorului, formulată însă în clișee prozaice. Iarna:

E iarnă. Crivăț blestemat. Fulgi mari
au îngropat cărarea.
Năpraznic gerul s-a lăsat
și negura-mpinzește zarea.

Primăvara:

Sus în coastă-au înflorit
Albe flori de porumbar,
Primăvară, ciripit,
Vînt șegalnic și hoinar.

Vara:

La începutul verii, peste miriști,
în singurătatea-mi de copil,
Trei mioare albe, cum e albul
florilor de zarzăre-n april.

Versurile închinate unor momente de luptă eroică a poporului și clasei muncitoare, sînt de asemenea, de o corectitudine inexpresivă. Poezia noastră a făcut progrese mari, în ultimii cincisprezece ani, de care orice iubitor de poezie trebuie să țină seama. Idilismul care se degajă din versurile d-tale nu este, în fond, decît abordarea razantă a temelor. O confruntare cu cele mai bune poezii scrise în ultimii ani de către cei mai buni poeți ai noștri, va fi, credem, edificatoare pentru d-ta.

DOREL SCHOR: Versurile sînt cam expozitive, imaginea nu se încheagă în profunzimea ideilor, ci la suprafață, ca la o adunare făcută pe tablă. Din această cauză, credem că nu este convingătoare pe atît cît promitea. O publicăm, totuși, pentru naturaletea versului, și așteptăm lucrări mereu mai bune de la d-ta.

MIRCEA BĂDOIU: Primul contact cu versurile unui mare poet îți împrumută mai totdeauna credința că poți „face la fel". Rîndurile închinate de d-ta lui G. Bacovia mărturisesc că ai intuit destul de just esența poeticii lui, dar prin aceasta n-au devenit, încă, versuri. Prin alăturarea haotică a unor fragmente de idei, rezultă strofe bombastice de tipul:

Căci tu luptînd însingurat
Dobori palate-n sînge
Pe cînd hazardul exaltat
Te bate și te fringe.

Apoi, controlează mai atent sensul cuvintelor. Ce înseamnă **„desfrîul demnității"?** Cealaltă poezie pe care ne-ai trimis-o începe, de asemenea, cu un nonsens:

In vis de seară, ca un nor
Mă pierd acum în noapte.
Alcoolic cad în spațiul șapte
și se resfring nimicitor.

Ne bucură preocupările d-tale literare, dar, deocamdată, atenție la logică!

ALEXANDRU CHIRIACESCU: Am ales poezia **„Program"**, deoarece în celelalte ideile suferă de unele neclarități sau locuri comune.

LILIANA POPA: Ai simțul versului, dar utilizezi clișee pretins „poetice": tristeți de toamnă, plînsîn singurătate, etc. Cum se pot împăca asemenea formule desuete cu strofe promițătoare ca:

O muzică e-n stihul meu, și-mi pare
Mai dulce decît flautul vrăjit.
E duduit puternic de tractoare
Ce mușcă brazda neagră-n asfințit.

Ai unele ecouri de romanță care ar putea deveni supărătoare, mai tîrziu:

Vom străbate-n taină iarăși
Singuri noaptea solitară,
Nu mă tem că-i frig afară
Cît sîntem din nou tovarăși.

E bine că te adresezi astfel poeziei, ca sentiment, dar tonul sună învechit. Mai trimite-ne.

PETRU NODIȘANU: Este mult efort, multă bunăvoință, dar și multă învolburare în versurile d-tale. Deși necristalizate, preferăm, totuși, asemenea lucrări versurilor ucigător de corecte și definitiv plafonate. Progresele realizate în decurs de un an sînt, pentru noi, evidente, dar credem că mai ai încă mult de lucru. Imaginile se îngrămădesc fără să țină seama decît de propria lor existență, uitînd că numai ansamblul este cel care trebuie să se impună cititorului. Iată, de exemplu, o poezie programatică, „Poetul".

Poetu-i o fîntînă (un sîn de apă vie)
Cu zbucium dăltuită în stînca de cleștar
Și cumpăna fîntînii e-aceeași apă vie
Ce limpede țîșnește din albia de jar.
Ca două poame roșii, poet și poezie,
Pe ramul omeniei urzesc același sens, —
Dogoare de înalturi pe-aceeași drumeție
Cu cei din care rodul vieții și-au culeș.

Să încercăm să ne orientăm prin acest labirint. Admițînd că fîntîna este dăltuită în stîncă, și că stînca este de cleștar, nu putem totuși admite o cumpănă de apă (fie ea și vie). **„Albia"** n-are ce căuta la o fîntînă, pentru ea este nevoie de apă curgătoare. Și, admițînd că fîntîna este totuși curgătoare, și are o albie, poate fi albia **„de jar"?** Și, peste toate acestea, cum de **„țîșnește"** cumpăna? Imaginea este un organism viu, în care toate părțile componente trebuie să se articuleze firesc. Poate că prin **„fîntînă"** s-ar putea, cu greu, înțelege un izvor. Dar dacă fîntîna are și o cumpănă, imaginația noastră este dirijată către o anume reprezentare. O fîntînă, cu albie de jar, cu o cumpănă de apă țîșnitoare, — nu înseamnă absolut nimic. Ai putea obiecta că transformăm imaginea într-un desen concret, că nu luăm în considerare simbolul. Dar simbolul **„poetu-i o fîntînă"** nu se poate baza pe simboluri parțiale confuze și divergente. Să presupunem, totuși, că strofa ar fi clarificată, rămînînd pe simbolul inițial. Strofa a doua, însă, trece în cu totul alt univers. Mai întîi, de ce sînt **„două poame roșii"?** Materializarea poeziei în afara poetului, în acest caz, nu aduce nici o nuanțare, ci mai rău încurcă lucrurile. Și cum de s-a transformat poetul dintr-o **„fîntînă"**, într-o **„poamă roșie"**, crescută **„pe ramul omeniei"?** Dacă ar fi fost vorba despre o poezie în care comparațiile succesive duceau la o imagine globală, procedeul era fără îndoială bun. Dar într-o poezie ce se vrea lapidară, alăturarea a două imagini complet disparate dă un rezultat hibrid. Să admitem, totuși, încăodată, că imaginea din cea de a doua strofă, a roadelor roșii, este de sine stătătoare. Ce înseamnă, în acest caz, **„drumeția"** pe care se angajează roadele? După cîte înțelegem, **„cei din care rodul vieții și-au culeș"** sînt oamenii. Dar cum **„drumețesc"** roadele, odată cu oamenii? Și cum poate rodul să-și culeagă, la rîndul lui, **„rodul vieții"?** Nu numai că imaginea globală este confuză, tăiată în două părți ce nu se pot alătura, dar înlăuntrul fiecăreia foiesc confuziile.

Am insistat asupra acestei poezii, deoarece d-ta ne-ai scris: „vroau să analizați poezia mea". Te rugăm, deci, să reflectezi asupra acestor probleme și, bineînțeles, să continui lucrul. Așteptăm, cît de curînd, primele roade adevărate.

A. TIMPA: In **„Ziua eliberării noastre"** există un dinamism promițător, dar stilul prea telegrafic cade, fără voie, în prozaism:

Trec ani. Sute de ani.
Milioane de flămînzi
uniți prin muncă,
sfredeliți în inimi de idei umane (?)
în puncte cardinale diferite...

Cu cît este mai concis, versul trebuie să fie mai incandescent.

DOREL STANESCU: Ultimul caiet de versuri manifestă același talent, dar și o rarefiere a ideilor poetice viguroase, cunoscute anterior. Sînt notații prețioase, ca în poezia **„Inima mea"**, înrudită, ca putere de dăruire, cu versurile Magdei Isanos:

Oameni, inima mea,
inima mea fîntînă
din care s-adapă,
nebună,
herghelia fantastică a nopților,
treceți-o, din mînă în mînă,
ca pe-o cană de apă
în mîinile însetaților Saharei...

Dar, în cele mai multe dintre încercări, notațiile se străduie să dea viață unor nuanțe imperceptibile. Incercarea nu este, firește, condamnabilă, dar deocamdată spune atît de puțin! Este un calm obosit și o imagistică goală:

Desigur acum ar fi fost nimerit
Un cîntec de dragoste,
O cadențare a sîngelui care pulsează
In inimile mereu tinere;
Ar fi fost nimerit să auzi
Flautul gîndului meu
Care-ți repetă aceleași cuvinte
Pe care numai ție glasul meu le-a
rostit...

E greu să fim de acord și cu jucării poetice de genul

Niciodată vreo ciută n-o să
Mai treacă pe-aici, niciodată;
Pădurea verde, pădurea umbroasă...

Barem de ar fi rimat corect! Talentul d-tale ne îndreptățește să așteptăm versuri realizate, cu idei profunde și originale.

~

INIMI

Prin fereastra amfiteatrului,
ca de pe vîrful unei schele
Zăresc pînă departe orașul:
Casele, coșurile, pomii, străzile — Iașul.
Bătrînul oraș al studenției mele,
Pare de-aici, de la ultimul cat
O grădină și-un șantier minunat.

Profesorul vorbește despre inimă-acum,
Despre inima omului care trece pe drum
Și pe care de-aici, de sus, nu-l zăresc,
Dar pe care învăț să-l iubesc,
Să-i ascult pulsul cum bate mereu
Și să-l fac să bată așa cum vreau eu:
Puternic, regulat, sănătos.
De-aici de sus, mă gîndesc la omul de jos
Care trece pe stradă grăbit,
La omul care-a aprins cuptoarelor focul
Și s-a iscălit
Cu fumul uzinelor pe cer,
La omul care a pus acum o cărămidă
Pe zidul unui bloc în cartier,
Sau poate veghează copiilor jocul.

Prin fereastra amfiteatrului de la ultimul
cat
Aud parcă o mie de inimi cum bat
Puternic, regulat, sănătos.

De-aici de sus, mă gîndesc la omul
de jos,
La inima lui și la inima mea,
La toate inimile care bat tot așa
In bătrînul oraș al studenției mele,
Dar tînărul astăzi,
Cu inima lui: oameni și fabrici și schele.

DOREL SCHOR

~

PROGRAM

Visul pendulează pe cer
In zbor arcuit
Pe aripi de fier
Spre cerul granit,
Spre Lună,
Spre Marte,
Mai departe,
Spre infinit.
Ca o inimă roșie, torță arzîndă,
Pulsîndă de viață,
Lumina-i răzbate prin ceață,
Coboară, și ne bate-n geam.
. . . . . .
Și visul, e la noi, program!

ALEXANDRU CHIRIACESCU

~

PEISAJ

Punea o lună plină beteala ei pe brazi,
și-un bucium de pe-o culme suna ca o
părere,
și-n miezul unui munte se-nfiora un iaz,
și-n brațe-ncremenite de fier o adiere
se încurca, sunîndu-și uimirile-i subțiri
de-acele năzdrăvane, ciclopice suiri...

In preajmă, ca o Cale a Robilor topită,
o Bistriță sonoră curgea în vadul ei,
cu bolta înstelată într-însa prăvălită,
visînd în miezul nopții încă nahlapii grei
și revărsarea-aceea prelungă și domoală,
în iezerul de lîngă acea hidrocentrală.

Ca într-un basm, în vale se aprindeau
lumini
deodată, și de-a lungul rețelelor întinse
fugeau, sclipind în noapte grădinile de
crini,
și beznele orbite se-ndepărtau învinse,
și se-nălța enormă, sonoră, o cîntare,
ținută ca de strune în frîu de stăvilare...

ION TEMNIC

~

MINERII

Dansul erelor carbonizate
Zace-n cristalina-mpărăție...
Vagonete-n ritmuri trepidante
Peste milenare cataclisme,
Trec să smulgă iar din inerție
Dansul erelor carbonizate.

Umbrele se clatină ca monștrii
Amețit de-o tainică licoare...
Cînt de-argonauți prin scrum pătrunde
Amintind de crestele cu soare
Marilor abisuri unde
Umbrele se clatină ca monștrii...

Cînd minerii se întorc din umbră
Soarele cu talger de lumină
Ii aclamă, și din cer albastru
Negrele corole de furnale
Parcă frunțile și le înclină
Cînd victorioși se-ntorc din umbră.

ZENO GHIȚULESCU

~

STELIAN FETELCA: Versurile d-tale sînt construite aproape exclusiv din comparații. Uneori — ca în cazul poeziilor pe care le-am publicat în numerele trecute — comparațiile au prospețime și savoare. Alteori, sînt serii banale sau alăturări forțate. A compara ceva cu altceva nu este suficient, dacă nu aduce un plus de înțelegere. Cînd spui: **„ca o mînă de vată o frîntură de nor se lipește de cer senin"**, comparația este supărătoare, deoarece vata nu are calitatea de a se lipi de cer. De asemenea, **„grădina ce-nflorește garoafe de forțe"**, sau aceeași grădină ce... **„strunjește munți"**. O grădină nu poate strunji nimic, deci nici munți. Recitește vers cu vers, un timp oarecare după ce le-ai scris, și încearcă să judeci natura fiecărei comparații.

ION TEMNIC: Publicăm, deocamdată, **„Peisaj"**. In celelalte sînt, din păcate, multe locuri comune, deși versurile sînt bine organizate. Oricum, nu ne-am putut face, încă, o părere, și așteptăm alte lucrări.

I. MOLDOVEAN: Noul caiet de versuri dovedește, mai întîi, perseverență, calitate absolut necesară, pe lîngă altele, începătorilor. Deocamdată, însă, încercările sînt tot la stadiul cunoscut:

Ninel e tînără fată
Și-nvață liceul seral.
Tunic e acum în armată
Și-i drept, e acum caporal.

Idilele, ocupînd cea mai mare parte a voluminosului manuscris, se desfășoară cam după aceeași formulă:

Te lăsai de el furată
Căci nectarul îți plăcea,
Buzele-i de ciocolată
Nici ție nu-ți displăcea.

Sau:

Ea cu ale dînsei șoapte
Mă-nconjor în aureală,
Eu o strîng la piept în noapte
Cu căldură boreală.

Incercările de a descrie viața țiganilor sînt pline de curiozități de genul celor din „La ușa cortului":

Jamander, striga la dînsa:
— Hecco! ce sînteți momîie?
Și fiori trecu printr-însii
De-aur, zmirnă și tămîie.
. . . . . .
— Șezi aice. Noi țiganii
Bijbăim pe ici, pe colo,
Căci așa ne scoatem banii,
Propovățuind pe-Apolo...

Suferințele din dragoste sînt exprimate prea public:

Mă simt sfîrșit. O, ce mă fac,
Eu tuturor stingher,
Sînt nimănui de fel pe plac.
O, lume! O, mon cher!

Ne scrii că ai început să citești versurile poeților noștri de azi. Credem că îți vor fi buni sfătuitori. Proza încă n-am citit-o.

GRIGORE SENARU: Credem că dilema din versurile

în era de jăratic
de ce-ași cînta pădurea

este falsă. Leonov cîntă „pădurea rusească", și nenumărații scriitori ai viitorului nu vor înceta să cînte natura, sîntem siguri. Pădurea poate fi cea de ieri, omul care o străbate și o cîntă este cel de azi, gîndurile lui sînt cele ce dau conținutul operei de artă.

ADRIANA CONSTANTIN: Versurile au oarecare sensibilitate, dar și multe stîngăcii. „Și peste tot vezi omul acționînd" este o constatare fără legătură cu poezia. Dacă îl vei compara cu „în noaptea asta caisul deapănă povestea... / E basmul alb ce nu-și are cuvinte", vei vedea singură deosebirea. Aceste inegalități se arată și în versificarea propriu zisă. Prea multă grabă. Ai nevoie de exercițiu îndelungat.

BETI IOSIF: Ca întotdeauna, în versurile d-tale sclipesc imagini prețioase, printre obscurități și locuri comune. Ne place un vers ca: „strungul în rotire s-a-nvelit", dar nu putem admite, pe aceeași pagină constatări de genul: „fericirea / Nemurirea / ce inund și țara mea". Prima treaptă în evoluția d-tale trebuie să fie autocontrolul. Nu este nimic rău în faptul că scrii mult, dar versurile rămîn abia creionate, cu toate defectele unei ciorne. Reluate, multe dintre ele ar putea căpăta viață, pe cînd altfel rămîn vagi indicații de talent. Increzători în posibilitățile d-tale, așteptăm.

IOAN CIUCHI: Este multă seriozitate în preocupările d-tale poetice. Ideile sînt clare, și se transpun uneori în imagini izbutite:

Vom ridica-n dreptul ochilor felinarul,
Lungindu-ne al umbrelor noastre contur
Pînă-n văile care nu și-au urnit
Niciodată-ntunericul adormit.
Urmele acestea neonice,
Peste vremi, cînd totul va fi biruit,
S-or socoti-n univers, preistorice.

Alteori, însă, naivitățile și abuzul de diminutive întrec toleranța admisibilă, de stîngăcie, minînd intențiile cele mai bune. Un exemplu: D-ta spui: „O țăndărică de om prin ogradă / Luînd parte la a cîinilor sfadă". Diminutivul își are aici, locul. Dar în versul imediat următor, („priveam uimit cum și ultima stelișoară") totul se năruie. In primul rînd, deci: o limbă poetică care să nu trădeze ideile.

IOAN RAȚIU: Am reținut confesiunea d-tale artistică:

Incet apa curge la vale, mereu
Ca zilele toamnei se scurge pe piatră
Și murmurul ei e cîntecul meu, greu
Aspirînd către artă.

Dar această aspirație cere, printre altele, și selecția tematică, și o limbă poetică. Deocamdată, intențiile sînt trădate de grandilocvență și nu numai de atît:

Și vei păși în doi cu pași de-apoteoze
Pe unica cărare spre țelul vieții tale,
Căci știi la fiecare să pui atîtea doze
Incît să schimbi aliura vieții infernale.

Este, oare, aceasta o poezie de dragoste? După un tur de orizont în poezia noastră contemporană, sîntem siguri că vei găsi răspunsul.

STELIAN TĂBĂRAȘ: Mai promițătoare ni s-a părut „Tălmăcire". Și în celelalte sînt presărate cîteva imagini ce rețin atenția, dar nu sînt închegate în întregime. „Moment biografic" reia locuri comune, iar finalul din „Dar" este mult prea minor față de ce ai fi vrut să spui. Mai trimite-ne.

PAUL TUTUNGIU: Dacă toată poezia s-ar menține în limpezimea ideilor și expresiei cu care debutezi în „Stanțe biografice", ai putea da lucrări convingătoare. Dar după ce începi bine

N-am sînge-albastru, nu-s lăstar de
viță,

sînt simplu ca și roua dimineții

te lași furat de locurile comune

Și mă avînt pe valurile vieții
c-o pană de sidef și-un braț de criță.

„Pană de sidef" sună pretențios, iar brațul de criță aduce a „vîrtoșenie" neconvingătoare. (Atenție și la amănunte! De ce un braț? Celălalt e neglijabil? Corect era „și braț de criță". Corect, dar nu și poetic). Impletirea aceasta dintre simplitate și loc comun pretențios se întîlnește și în celelalte încercări. Mai trimite-ne.

GIURCANU MARILENA-PALOMA: Greu descifrabile versurile d-tale, și caligrafic, și ca sens. Ce putem înțelege dintr-o asemenea strofă:

La vremi ce încă n-au venit
Prin fonta minții o clipă am privit,
O clipă ce a-mbrățișat un secol,
O clipă se zbate în viscol.

Ici și colo mai străbate — vorba poetului — cîte o rază mai clară, ca în elogiul lui Icar:

Cîndva de mult, Icar îndrăznet,
O curbă pură ai surîs în înalt,
Preludiu etern, cîntec măreț,
Păstrezi măreția primul salt.

Dar atît... Incolo, numai notații eliptice. Același procedeu și la proză, la modul cel mai propriu. Dintr-o pagină și jumătate de manuscris, cum ne putem da seama despre acțiunea unui roman? Mai ales, că d-ta ne ceri părerea despre „forma elementară, închegare de frază, acorduri, ca tot ce are gîndire..." Oricîtă bunăvoință am avea, în situația dată nu ne putem pronunța.

GH. ANDREI: Dacă mai era nevoie să ne convingi despre posibilitățile d-tale, ai făcut-o. Am găsit din nou versuri și strofe izbutite, dar imaginea centrală a poeziei rămîne la jumătatea drumului. Un exemplu: Incepi poezia **„Statuile din parcuri"** cu o strofă destul de închegată:

Statuile din parcuri stau veșnic gînditoare,
Pe soclurile negre cu sgrunțuri de granit.
Au nins pe ele anii și frunze și petale,
De soare-nfierbîntate, în ploi s-au răcorit.

Dar strofa a doua, și ultima, nu ducenicăieri:

Nimic nu le schimbară privirea din istorii,
Deși spre culmi mulțimea le-a dus steagul prin ere,
De-a izbucnit lumina în veacul nou de
glorii,
Născută din sudoare din lupte și durere.

Dacă „mulțimea le-a dus steagul prin ere", este vorba despre statui ale luptătorilor pentru mai bine, despre eroi ai clasei muncitoare. (Deși „ere" nu este prea propriu, fiind o noțiune mai mult geologică. „Prin ere" ar însemna sute de mii, sau milioane de ani. Dar să admitem că „prin ere" ar însemna doar „prin ani"). In cazul acesta: de ce constatarea că „nimic nu le schimbară privirea prin istorii"? Ar putea fi altfel la o statuie, privită în liniile ei concrete? Dacă stabilești un simbol, antiteza este și mai confuză.

Și în unele din celelalte poezii se pot observa aceste nesiguranțe. Numai ideile clare pot genera poezii convingătoare.

MINA S: Sînt intimități care nu-și au locul într-o poezie de dragoste:

S-aprind lumini apoi
Și în copaci și-n cer,
Tu, o țigară vrei s-aprinzi,
Să n-o fumezi îți cer.
Te uiți la mine rugător:
— „Hai, dragă, lasă gluma!"
Ți-o scot din gură binișor:
— „Să n-o fumezi acuma".
M-asculți, deși îți pare rău.
Ce capricioasă fată!
etc.

Poezia cere și seriozitate.

Mihu Dragomir

O TÎNĂRĂ PLEIADĂ LIRICĂ

ION VITNER

Este emoționantă și extrem de interesantă inițiativa luată de E.S.P.L.A. de a edita în volumul Sub semnul revoluției **poemele unui număr de treizeci de tineri poeți, din ultima promoție literară. Emoția decurge firesc din întrebarea pe care nu o poți înlătura, parcurgînd paginile volumului: cine și cîți din „cei treizeci", vor străluci în azurul literelor romîne continuînd opera lui Eminescu, Arghezi, Beniuc, etc ? Și, poate mai emoționant e gîndul că tinerii poeți de față, cîntăreți ai construcției socialismului în țara noastră, vor trebui în viitor să-și acordeze lira pentru slăvirea construcției comunismului, epoca marilor visuri și aspirații ale omenirii muncitoare.**

Volumul apărut constituie o confruntare, în cadrul celei mai recente competiții lirice, în care participanții sînt prezenți, în general, cu specimene reprezentative, din creația lor juvenilă (cu excepții, bineînțeles; mă gîndesc astfel că Ilie Constantin, un liric cu fină sensibilitate, are versuri cu mult mai reușite decît cele prezente în culegere, același lucru putînd fi observat pentru Cezar Baltag, Darie Novăceanu, Nichita Stănescu, etc). Iar dacă din culegere lipsesc Labiș, Tomozei, Florin Mugur, Ion Gheorghe, etc., pentru că au apărut în „volume de sine stătătoare" cum arată prefațatorul culegerii, tov. M. Gafița, într-un entuziast „cuvînt despre tinerețea poeziei", de ce figurează Romulus Vulpescu, autorul celei mai bune tîlmăciri din Villon, apărută vreodată la noi, poet care, deși tînăr, are o virtuozitate matură și o personalitate definită ?

Laconicele bio-bibliografii cari însoțesc florilegiul sînt binevenite, pentru că ne oferă o indicație asupra generației prezente în volum. Este vorba de generația care a văzut lumina zilei în jurul anului 1933 (anul revoluționar al Griviței antifasciste, care a răscolit nu numai Romînia burgheză, dar întreaga Europă intrată în orbita fascismului). Generația Griviței cîntă astăzi realizările socialismului în Republica Populară Romînă, noua sensibilitate și configurație etică a oamenilor muncii, eliberați din exploatarea omului de către om ! Am sentimentul că este cea mai fericită generație, din multele cari au ilustrat literatura romînă. Este, totuși, o generație care a trecut prin grele încercări, a cărei copilărie s-a desfășurat sub brutalitatea și crimele dictaturii fasciste, apoi sub vacarmul războiului, al bombardamentelor, în mijlocul unor mari suferințe pentru poporul muncitor. Mihai Negulescu, în poemul Jucăriile, **realizează o biografie a generației, centrată tocmai pe grelele încercări ale istoriei, prin care tinerii au trecut:** „Copilăria noastră / A fost / Așa și așa... / Ce am văzut noi ? / Ruină, ruină / Blesteme, sudalme, boccte, fum / Mame despletite, boli, foamete / Și vînt, vînt".

In clipa în care tinerii au deschis ochii asupra lumii, căutînd un sens celor ce se întîmplau în jurul lor, cerînd răspunsuri la gravele întrebări pe care le ridica universul în care intrau, o mînă caldă, părintească și amicală, le-a mîngîiat frunțile aprinse, le-a șters de pe obraji lacrimile lăsate de măcel și i-a îndrumat spre înălțimi, de unde au putut privi tot trecutul și întregul viitor. De aici și marea încredere în prezent a acestor tineri poeți, marele lor entuziasm constructiv, exprimarea lirică a unor idei străbătute nu numai de o reală și adîncă iubire de patrie, dar avînd și perspectiva universalității, fiorul cald al dragostei pentru întreaga umanitate muncitoare.

Mulțe stîngăcii pot fi aflate în versurile acestui volum, dar nu pot fi tăgăduite, acestei generații poetice, elanuri care înnobilează spiritul. Părintele și prietenul care a cizelat sufletele pure și conștiința acestei tinere pleiade poetice, este Partidul. De aceea și elogiile închinate de tinerii poeți, forței profund umane care le-a îndrumat pașii spre mari altitudini ale gîndirii, sînt sincere și avîntate.

Nu cu mult înainte de a citi volumul editat de E.S.P.L.A. am primit din Belgia un pachet cuprinzînd colecția, pe anul în curs, a revistei „Le Journal des poètes", publicație pe care o urmăresc de mult timp și care prin spiritul ei eclectic (mai puțin simpatic decît faptul că apare cu consecvență de douăzeci și nouă de ani !) constituie un seismograf pentru mișcările care animă universul poetic al occidentului. In plus, revista este interesantă prin faptul că acordă un spațiu foarte larg tinerilor poeți. Ce cîntă tinerii aezi ai apusului, educați în spiritul ideologiei burgheze ! Intr-o pagină intitulată Răspîntia tinerei poezii franceze **(ianuarie 1959), Jean Robles ne informează într-un poem criptic că:** „Destinul înaintează / Oamenii îl urmează cu spinarea-ncovoiată" ; **Michel Bastenaire cîntă:** „mese fără ferestre, / ferestre fără uși / tăcere abia îndrăznită / a unei vieți de curînd stinsă" ; **André Blauwart elogiază o ciudată** Europă **căreia i se adresează în final:** „Tu privești indiferentă / Tu rămîi singură / Sigură pe tine însăți", **iar Paul Lecoq în poemul** Prieteni intimi **declară:** „Prietenii mei sînt cîțiva maniaci / Cu blînd surîs de idiot". **Cel mai de plîns dintre ei este ultimul:** „Al treilea este un prizonier / Din tată în fiu, un prizonier / Care-și jupoaie genunchii roși / Visînd la o libertate / Înfiorită ca un trandafir. / Despre care altădată îi vorbeam / Al treilea este un prizonier". **Un poet suedez Lasse Soderberg publică o Elegie:** „Zile aidoma unor mari daguerreotipuri / și cîrduri de păsări deasupra arborilor tragici / Atîta lumină moartă pe această cîmpie ! / Atîta singurătate între stele și grîu ! / Atîta energie transformată în paie ! / Și anul, rămas în urmă, e mort și alb / Atîtea grele prezențe ! / Stinse, moarte și albe..." **Intr-o pagină închinată tinerei poezii elveției, de limbă germană (martie 1959), Walter Gros, adresîndu-se unei iubite pe nume Kaleo, îi mărturisește:** „Ca o umbră este sufletul meu, / Ca o umbră pe care o umbră / O devorează / tăcută, impetuoasă..." **Jorg Steiner este pasionat și el pentru umbre. Poemul său intitulat** Umbre **se termină astfel:** „Cîmpia deșartă e fără sfîrșit, / Îndărătul meu — imensă / Neputința-mi înaintează, pas cu pas, / Și împrejur / Suspinînd prăpastia își deschide / Botul !". **Erika Burkart în poemul** Luna plină **face elogiul tehnicii moderne, cu peisajul geometric al stîlpilor (de înaltă tensiune, probabil !) și firelor electrice, pentru a conchide:** „Sufletul zilei s-a retras / In vid, aranjate de către mîini ușoare, / Unghiuri și linii se dăruiesc / Proprie lor oscilații. / Cifre sonore, măsuri elocvente / Fără memorie și fără aspirații — / Libere prin ele însele ! — Senine în singurătate, / Cu totul într-o subtilă armonie !"

In acest peisaj liric devitalizat, lipsit de aspirații, în care libertatea e atributul unui maniac „cu blînd surîs de idiot", **în care moartea planează cu o prezență indiscretă, în care solitudinea e singurul aspect concret al vieții, am tresărind citind** Un om în vîrstă de treizeci de ani cere cuvîntul **de poetul spaniol Miguel Labordeta. Poemul este un patetic act de acuzare, străbătut de un indiscutabil fior liric:** „Vin să vă vorbesc în numele acelora care au treizeci de ani, / a acelora cari din vîrful tinereții lor pierdute / contemplă rămășițele naufragiului uman și dezordinea lumii, / și în numele morții lor trădate, vă acuz, mă auziți, pe voi toți !" **Urmează o amplă diatribă adresată diferiților reprezentanți, mai mult sau mai puțin notorii, ai lumii burgheze, pentru ca în final, cu surprindere, să citățm:** „Pentru toate acestea protestez. Vă denunț. Vă acuz / ...și dacă mă lăsați în viață / voi fugi către colinele sacre, la marginea mării imense / pentru a mai citi poeții chineji preferați / iar lumea să tremure pentru păcatele voastre și să se năruiască / mîine în zori". **Atîta revoltă, nu lipsită de adevăr și de forță lirică, năruită brusc în genuna anarhiei, atît de burgheză ea însăși !**

Am dat citatele de mai sus, pentru a plasa lirismul tinerilor noștri poeți într-un context european. Este de la sine înțeles că exemplele citate nu alcătuiesc, ele singure, profilul poeziei occidentale. Din fericire există și în apus o lirică patriotică și internaționalistă, continuînd cele mai bune tradiții naționale, există o poezie a luptei antiimperialiste și antirăzboinice, o lirică a mulțimilor oprimate, pentru că există în apus partide comuniste, cari luptă pentru pace și libertate și al căror cuvînt este audiat de milioane de oameni.

De asemenea nu am oferit specimenele citate pentru a ridica în slăvi poezia tinerilor noștri. Lipsurile ei, destul de multe și de serioase, vor fi arătate îndată. Imaginea poetică este însă rezultatul unui climat social și din acest punct de vedere paralela între lirica juvenilă din „Sub semnul revoluției" și atîtea exemple, cîte pot fi date, din lirica burgheză occidentală, devine extrem de semnificativă.

Ce a dispărut cu totul din literatura noastră și implicit din lirica tinerilor poeți ? A dispărut solitudinea, imaginea insului singur, solitar în mijlocul unei lumi care-l strivește și-l devorează. Singurătatea, izolarea, a fost materia primă literară a romantismului și realismului critic, cu admirabile efecte de acuzare patetică adresate lumilor nedrepte care fac din om, animal social prin excelență, o umbră solitară. Singurătatea continuă să fie sursa literaturii decadente occidentale de astăzi, a cărei ultimă inovație este insul singur, nu în mijlocul umanității, ci în mijlocul obiectelor care-l înconjoară.

Tinerii noștri poeți nu au avut cînd să deprindă sentimentul izolării, pentru că de îndată ce au deschis ochii asupra lumii s-au trezit în mijlocul unei colectivități calde, tovărășești. De aici și fiorul liric autentic la Anghel Dumbrăveanu, din Confluență, **atunci cînd elogiază acțiunea tinerilor brigadieri de readucere la viață a pămînturilor părăginite, sterpe, izolate într-o amară singurătate a naturii. Poetul exultă la gîndul că din asemenea pămînturi se vor face grădini, dăruite circuitului firesc al vieții. Iar Leonida Neamțu în** Drumul Brigadierilor **adoarme cu obrazul în iarbă, lîngă drumul brigadierilor și visează zgomotoasa și vesela colectivitate juvenilă. Trezindu-se în singurătate, poetul se îndeamnă:** „Ia-ți inima în mînă, tovarășe, și fugi să-i ajungi ! / In coloana imensă, un loc desigur e gol !"

De aici, din sentimentul participării la viața unei colectivități, din imposibilitatea situării individului în izolare, pentru că singurătatea a fost ștearsă de pe suprafața pămîntului, odată cu exploatarea omului de către om, decurg caracteristicile, atît de noi, de îndrăznețe, ale realismului socialist, care par stranii și nefirești, lumii burgheze. De aici, din atașamentul față de colectivitatea muncitoare, din înțelegerea individului în corelația continuă cu o întreagă umanitate, decurg particularitățile eroului pozitiv, sau ale eroului liric, al realismului socialist, reflectînd o întreagă, nouă și revoluționară tipologie socială. Pleiada poetică, reunită în volumul Sub semnul revoluției, **are avantajul de a se fi dezvoltat în mijlocul imensului efort de realizare a unei literaturi realist-socialiste. De aici și orientarea firească, în spre motivele literare fundamentale ale noii metode de creație.**

Astfel Romulus Vulpescu, cel mai matur artisticește, din poeții prezenți în culegerea de care ne ocupăm, întreprinde în poemele: Lauda uneltelor, Lauda ciocanului, Lecție de geologie, **un elogiu închinat muncii, uriașului efort industrial și în** Cioplitorul **un cald imn adresat creatorului anonim de mari valori artistice, utile oamenilor. Din idee și cuvînt, Romulus Vulpescu realizează subtile melodii, el însuși fiind un excelent cizelator al versului:** „Coloane cresc în calcar, cioplite de ciocane; / Le lunecă pe lujeri lumini în linii line / Leind cu aur frize și mituri vechi eline / Din pulberea legendei reînălțînd frontoane".

Un al doilea poet, bine definit ca temperament artistic, este Cezar Baltag, pe care-l urmăresc cu interes și plăcere în ceea ce publică. El înscrie în frumoase cadențe, orgoliul tineresc de participare la palpitul naturii și freamătul nou al revoluției: „Da, sînt mîndru de stele, de vînt, / Sînt mîndru de zbuciumul dens și fierbinte al orei, / Sînt mîndru că și peste-a-l țării mele pămînt / A răsunat lovitura de tun a Aurorei". **In poemul** Coapsa caldă a pămîntului, **Cezar Baltag afirmă cu sensibilitate lirică măreția comuniunii tovărășești, a colectivității umane:** „Merg către miezul setei fierbinți / a setei care unește inimile oamenilor / într-o singură inimă : a tuturor".

Cu ingenuitate, Constanța Buzea cîntă în Bucurie **căldura căminului proaspăt în contrast cu trecutul, în care o asemenea bucurie îi era interzisă:** „Toate sînt noi / Și sînt noi / Și comutatorul, și soba de teracotă, și clanța / ... Amintirile le-am lăsat la ușă / La poartă, / copilăria mea sărmană și goală ca o păpușă / De ghips, / E rece, e moartă..."

Ana Blandiana este o foarte tînără poetă, care nu a aflat de tristețe și melancolie decît din cărți. Sensibilitatea ei este în acord numai cu tonurile exultante ale vieții, cu optimismul robust pe care îi oferă existența într-o masă de tineri muncitori care trebuie să termine un canal, să înceapă betonarea și să dezlege în plus misterul sumbru al plusvalorii. Veselia se menține neatînsă chiar în mijlocul diluviului autumnal. „Nu-și amintește nimeni de Verlaine" **glosează poeta și am adăuga, nici de Pincio sau Bacovia. Intr-adevăr, toamnele lor nu puteau fi decît sfîșietor de triste și melancolice ! Evoluția istoriei e înscrisă într-o strofă a tinerei poete, cu o expresie încă necizelată, dar nu lipsită de farmec în candoarea și exultanța ei stenică:** „In noaptea asta udă ca o ploaie / Am scris întîiul cîntec comunist. / De zece zile ploaia se jelește / Și totuși pe șantier nu-i nimeni trist..."

Mai izbutită decît Ploaia **mi se pare poezia** Originalitate, **febră a căutării tinerești de noi drumuri și posibilități, în exprimarea lirică a sensibilității epocii noastre. Parafrazînd cunoscute versuri eminesciene, poeta se adresează pe rînd elementelor naturii, în căutarea noului, pentru a-l găsi în cele din urmă, după solilocvii dramatice, în mijlocul oamenilor constituiți în colectivitate armonioasă.**

Inrudită cu Cezar Baltag, prin patetismul vibrant al versului, este Florența Albu care în Să ne cutreierăm țara, **adresează de fapt o invitație la cunoașterea îndeaproape a marilor realizări socialiste, ca singur mod de a simți plenitudinea vieții.**

Un loc aparte în culegerea de față mi se pare că ocupă Laszloffy Aladar, un cîntăreț al ideilor. Poetul simte grandoarea ideilor socialismului și reușește o proiecție a lor concretă, materială într-un vers amplu, cadențat, amintind mult de proza lirică a lui Geo Bogza.

O vibrație lirică nouă, sau străbătută de prospețime, aduc și Nichita Stănescu, cu al său puternic și impresionant Dans pe tobe ; **A. Storin cu** Dublă răsturnare, **excelentă imagine a marilor prospecțiuni geologice și construcțiilor miniere, văzute ca o scoatere la lumină a noii geografii ascunse; Leonida Neamțu, cu** Peste o clipă gărzile roșii pornesc, **evocare a unor mari momente revoluționare, peste care se proiectează mereu, ca un leit-motiv pătrunzător, imaginea „celor doisprezece" a lui Blok, etc. etc., și sîntem departe de a epuiza registrul calităților certe, pe care cea mai recentă pleiadă poetică le prezintă.**

Motivele lirice utilizate, oferă o gamă destul de largă a peisajului și sensibilității contemporane, cu toate că în această privință niciodată litera tipărită nu poate egala avutul enorm al vieții. Volumul prezintă ipostaza unei investigații care va fi continuată și poemul Florenței Albu Să ne cutreierăm țara, **nu poate fi privit decît un imbold și angajament, al singurei modalități de a îmbogăți lirica nouă, de a o face să fie permanent în ritmul uriașului circuit al vieții noastre sociale.**

Spuneam, la începutul acestor rînduri, că volumul Sub semnul revoluției **nu e lipsit de o serie întreagă de deficiențe care trebuiesc semnalate. Mă gîndesc în primul rînd la acele umbre ale trecutului, care pătează intensa lumină sub raport ideologic, a versurilor pe care ni le oferă tinerii poeți prezenți în culegere. Astfel nu am putut să nu tresar, atunci cînd în versul atît de îngrijit din punctul de vedere al ideilor și entuziasmului Florenței Albu pentru socialism, am întîlnit o imagine a Partidului, desprinsă mai curînd din icoane decît din realitatea vie:** „Și-a trecut Partidul / de la un capăt al țării la altul / și s-au cutremurat adîncul și-naltul". **Imaginea, e clar, diformează prezența profund umană a forței conducătoare a celor ce muncesc, înlocuind-o cu o proiecție și revelație mistică. La fel de ciudată mi s-a părut prezența unei mistici a morții, la un poet talentat al generației tinere ca Petre Ghelmez. In** Sîngele eroilor, **poetul, vrînd să figureze imagistic răspunderea pe care o avem față de eroica noastră tradiție revoluționară, înlocuiește un sentiment nobil, cu imaginea sumbră a unei aprige urmăriri:** „Eroii de sub lespezi ne cer azi socoteală / De fiecare faptă... / Zidită-n temelie și una cîte una, / De fiecare piatră ne-ntreabă azi un mort..."

Alte deficiențe țin de un salt ciudat de la imitație plată (la unii), la o imagistică voit originală, forțată și ratată prin îndrăzneli fără un obiect precis. Problema tradiției și inovației rămîne încă deschisă pentru unii poeți tineri. Noi prelurăm moștenirea progresistă a marilor înaintași, dar creația poetică nu poate însemna decalc după modele strălucite. De aceea versurile lui Alecsandri, prin care el celebrează pe nemuritorii săi ostași, sună strident în poezia lui Negoiță Irimie Spre orizontul zece: „Plutește întunericul prin mină, / Planează dens și încărcat și rece, / Rămîne-n urmă pînza de lumină / Și noi pornim spre orizontul zece". **Alteori inovația este rezolvată printr-o silită originalitate cu efect antipoetic:** „Frigul avea o labă ruptă din față, și șchiopăta..." **sau:** „...războinătoarea țărînă / peste capitalul căzut într-o rînă" **(N. Stănescu:** Sfîrșit de iarnă în treizeștrei) **etc., etc.**

Alte versuri păcătuiesc prin prozaism și platitudine, adică lipsă de efort imaginativ, de muncă asupra imaginii și textului. Nu mă impresionează cu nimic declarația poetului: „Lîngă cuptorul Martin păzit de oțelari / Mi-e inima mai largă și mușchii mi-s mai tari" **(Fl. M. Petrescu:** Lîngă oțelari) **sau descripția, fără relief, a elementelor anatomice din figura brigadierilor (Brigadieri de Emilia Căldăraru), după cum recomand călduros fiecărui poet, să evite versuri de felul acestora:** „E și farmecul poveștii / ce-n butuci l-au strîns cu anii / Otonelul, Drăgășanii, / Murfatlarul, Odobeștii...".

Nu mă pot despărți de volumul Sub semnul revoluției, **fără a cita dintr-o bună artă poetică, realizată de Jancsik Pal:** „Dar ce poate face poetul / ce-și unge arcușul vioarei lui / cu sacîzul dorințelor / și-și încredințează cuvintelor / sufletul său? / Să-și lucreze întocmai zidarilor / cîntecul / din frumusețile lumii acesteia...".

LITERATURA, SCRIITORUL ȘI PROFESORUL

ȘCOALA ȘI LITERATURA

A existat cîndva și la noi, ca și aiurea, o supărătoare și dăunătoare subestimare reciprocă, dacă nu animozitate, între scriitor și profesorul de literatură — afară de cazul cînd amîndoi erau întruniți în una și aceeași persoană. Privindu-se peste umăr ei se lăsau antrenați de o maliție mutuală tacită. De sub lentilele unor ochelari rigizi, pedagogii, generoși doar cu clasicii, scrutau creația literară a contemporanilor cu scepticism și nemulțumire, reticențele în privința valorii ei izvorînd nu atît din aplicarea unor criterii estetice, cît mai mult dintr-o nejustă apreciere a scriitorului ca om de cultură. Exigența lor față de operă devenea cu atît mai acută, cu cît autorul ei nu era, și el, din păcate, posesorul fericit al unei diplome universitare... De cealaltă parte, de pe înălțimea Parnasului, scriitorii — poeți, prozatori sau critici — considerau pe interpreții din școli ai literaturii drept niște existențe mărunte, seci, fără sensibilitate și inteligență artistică, înclinate, sub povara didacticismului, să mutileze literatura prin analize aride, plicticoase. Fără să se poată generaliza, situația era totuși frecventă. Oricum, eroare gravă și în mentalitatea unora și în a celorlalți !

Lucrurile au luat, astăzi, altă față. In condițiile actuale, astfel de contradicții ale trecutului, păstrate de amintirea noastră, nu mai sînt posibile aici între sectoare de activitate cu totul deosebite, necum înlăuntrul aceluiași domeniu. Revoluția culturală a curmat dezvoltarea anarhică, la întîmplare, a vieții spirituale, dîndu-i acesteia, odată cu noul conținut, și caracterul ordinei, al echilibrului, al dezvoltării planice. Umăr la umăr, știința, literatura, artele, învățămîntul se îndreaptă monolitic spre aceleași țeluri. In lumina noului ideal de viață, s-a precizat adevăratul conținut și al muncii scriitorului, și al muncii profesorului de literatură. Scriitorul își dă bine seama că este și el, în primul rînd, un pedagog, că mesajul operei sale trebuie să dea viață trăsăturilor de caracter ale omului nou, să propulseze elanurile spre realizarea celor mai înalte aspirații ale umanității. Profesorul de astăzi, la rîndul său, este conștient de misiunea sa creatoare, de calitatea măiestriei pedagogice la care trebuie să ajungă, aidoma unui actor sau unui interpret al muzicii, care, prin arta lor, dau concretețe creației dramaturgului sau compozitorului. Prin mijlocirea profesorului de literatură cuvîntul instrunat al scriitorului trebuie să capete rezonanțe cît mai intense în conștiința maselor.

Dacă în trecut învățămîntul și cultura, erau un privilegiu al claselor exploatatoare, astăzi, în regimul de democrație populară, bunurile culturale, ca și cele materiale, sînt ale întregului popor. Generalizarea învățămîntului de 7 ani, precum și marea dezvoltare pe care a luat-o învățămîntul seral și fără frecvență au deschis ferestre largi spre cultură pentru toți oamenii muncii. Primul contact conștient cu literatura, ca și cu știința, al sutelor și sutelor de mii de elevi de toate vîrstele, se face, deci, prin școală, prin profesor.

Intre obiectele ce se predau în școlile de cultură generală, literatura ocupă, în procesul instructiv-educativ, unul din locurile de mare însemnătate. La o primă impresie, s-ar putea crede că în era socialistă, cînd știința și tehnica au realizat progrese uriașe, cînd industria grea și agricultura mecanizată mobilizează cel mai mare număr de lucrători și cînd, în mod firesc, învățămîntul se cere cît mai mult legat de practică, de producție, s-ar putea crede, spunem, că studiul literaturii cade pe al doilea plan, atenția îndreptîndu-se cu precădere asupra științelor naturii. Privind astfel lucrurile, s-ar eluda valoarea cognitivă a literaturii, și, în același timp, rolul ei educativ. Ceea ce matematica, fizica, biologia, chimia, sau istoria, psihologia, logica oferă elevului ca noțiuni despre viață, despre om și societate, literatura — ca o oglindă a realității în toată complexitatea ei — rotunjește, sistematizează, sintetizează cu ajutorul imaginilor artistice. Gîndirea artistică distilează cunoașterea pînă la esențele ei. Intensitatea afectului, valorile moral-estetice care intră în structura imaginii artistice, însoțind actul cunoașterii, conferă literaturii o calitate specifică: marea ei forță educativă.

„Parte integrantă a cauzei generale a proletariatului" — cum era caracterizată de Lenin — literatura realismului socialist este, pentru școala noastră, una din cele mai puternice arme de educație comunistă. Aceasta explică locul important pe care trebuie să-l aibă literatura între obiectele de învățămînt ; de aici, sarcinile și răspunderile pe care le au, deopotrivă, scriitorii și profesorii de literatură.

Prin cunoașterea și studierea operei clasicilor noștri, se cultivă sentimentul patriotic al elevilor, dragostea lor pentru literatură, pentru carte. Legarea cît mai strînsă a învățămîntului de viață, de producție, de marile și nenumăratele șantiere de construcție socialistă care împînzesc țara de-a lungul și de-a latul, solicită, în același timp, pentru tineretul din școli, prezența unei literaturi de actualitate secundînd ritmul neîntrerupt al transformărilor sociale, o literatură vie și de calitate care să poată contribui cu eficiență la formarea conștiinței cetățenești a elevilor, la înțelegerea sensurilor noi ale epocii noastre, și care totodată, prin ținuta ei artistică, să constituie un stimulent al dezvoltării gustului pentru frumos.

Se simte nevoia unui contact mai apropiat și mai direct al scriitorilor cu problemele învățămîntului elementar și mediu, cu felul cum se predă literatura în școli de diferite tipuri, cu preferințele literare ale elevilor raportate la vîrsta lor și la specificul școlii. O serie de alte aspecte ale muncii didactice, de asemenea, nu pot rămîne străine celor care scriu pentru tineret. Ne gîndim la întocmirea unor din ce în ce mai bune manuale de lectură literară, la activitatea din cercurile literare ale elevilor și din bibliotecile școlare, la diversele concursuri literare, la convorbirile scriitorilor cu elevii, ș.a.m.d. La toate întrebările ridicate de aceste realități ale noii noastre școli se așteptă răspunsul comun al scriitorului și al profesorului de limba romînă, factori de răspundere în acțiunea de educare a elevilor de astăzi, a constructorilor de mîine.

Nu putem privi decît cu cea mai mare satisfacție inițiativa revistei Luceafărul de a deschide, în paginile ei, o rubrică intitulată Literatura și școala. **Aici, în această rubrică, prin schimbul lor de păreri și sugestii, educatorul-scriitor și educatorul-profesor vor avea un potrivit prilej de a se cunoaște mai bine și de a-și clarifica rosturile activității lor, care nu pot fi decît acelea ale unei strînse colaborări. Acest articol a vrut numai să sugereze cîteva din problemele ce merită a fi luate în discuție, amplu și adîncit, în cadrul rubricii inițiate.**

Al. Bistrițianu

PERSPECTIVĂ

Despre 1959 putem afirma de pe acum, fără a ne lansa în operaţiuni contabile inutile, că a fost un an bogat în apariţii editoriale. Beletristica noastră a înregistrat, prin majoritatea cărţilor din „decadă", succese remarcabile. Ele trebuie adăugate la întreaga succesiune de eforturi, întreprinse sub înţeleapta conducere a partidului, în cei cincisprezece ani de la eliberare, pentru o literatură strîns legată de viaţa şi interesele poporului, călăuzită de nemuritoarea învăţătură a marxism-leninismului. Ne vine uşor acum să evidenţiem trăsăturile acestei literaturi ,particularităţile ei, să stabilim filiaţii şi să facem asocieri cu ceea ce s-a realizat în trecut, să-i determinăm locul în ierarhia valorilor artistice ce le deţinem. Dar pînă a se ajunge aici au existat nenumărate experienţe, au existat izbînzi şi greşeli temporare, a existat o vastă efervescenţă spirituală creatoare. Poezia, proza, dramaturgia, cunosc astăzi cu totul alte tipuri decît în trecut, o altă etică şi mai presus de toate o altă concepţie estetică. Sînt lucruri ştiute. E vorba însă de a trage din ele toate învăţămintele necesare muncii viitoare, aşa cum se obişnuieşte în orice domeniu de activitate. Scriitorii şi cititorii simt deopotrivă necesitatea explicaţiilor competente asupra fenomenului literar contemporan, a comentariilor exigente, la cărţile ce li se prezintă, în măsură să ridice ceea ce este izbutit — „la nivelul unei experienţe pozitive a mişcării noastre literar-artistice, iar din slăbiciuni trăgînd de asemenea concluzii şi învăţăminte de ordin general" — după cum se sublinia în articolul publicat recent în Scînteia : Impotriva tonului apologetic în critica literară şi artistică. Se cer largi studii sintetice, analize serioase, redactate la un înalt nivel teoretic care să fructifice experienţa cîştigată, să scoată la iveală ceea ce este nou şi folositor. Cei mai valoroşi critici literari actuali şi-au cîştigat prestigiu şi autoritate tocmai prin seriozitatea, competenţa şi grija cu care s-au ocupat de creaţia scriitorilor.

Greşelile semnalate în Scînteia se datoresc, printre altele şi slabului nivel teoretic al unor cercetări critice. Problemele mari, perspectiva istorico-literară, sînt nu rareori pierdute din vedere în favoarea comentariului găunos, concretizabil pînă la urmă în formula îmi place sau nu-mi place o anume lucrare. Atitudinea împotriva tonului apologetic nu poate fi concepută în afara seriozităţii ştiinţifice şi a consecvenţei ideologice.

Un aspect neplăcut îl oferă articolele, cronicile şi recenziile ce ies din limitele obiectului propus spre analiză. Lipsa de control intelectual se conjugă aici cu imaginaţia puerilă, elogiind stări de lucruri fanteziste. Am citit în Viaţa romînească, nr. 2 a.c., un articol din care citez : „In ultimul an s-a ridicat o generaţie de tineri poeţi care dacă nu s-au impus printr-un nume mai răsunător decît altele, prezintă trăsăturile unei noi promoţii dornice să aducă o contribuţie proprie în arena literară". Să ne oprim puţin numai asupra acestei singure fraze. O generaţie de tineri poeţi, apărută în ultimul an, prezintă trăsăturile unei noi promoţii... Nu trebuie să fii critic literar ca să ştii că generaţie nu-i tot una cu promoţie. Şi, orice s-ar spune, o generaţie literară nu apare chiar aşa, la un an sau mai puţin. Tinerii poeţi, ce alcătuiesc „noua generaţie" sînt, în enumeraţia autoarei, Georgeta Horodincă : Darie Novăceanu ,Cezar Baltag, Florenţa Albu, Nichita Stănescu, Modest Morariu, Petre Stoica, Matei Călinescu, Aurel Storin, George Radu Chirovici, Ion Gheorghe — adică oameni prezenţi unanim în paginile publicaţiilor literare de cîţiva.. ani.

Geo Şerban îşi propune în Tribuna, din 16 mai, 1959 (articolul Reportaj şi literaturizare) să vorbească despre activitatea reportericească a lui Eugen Barbu : „Asaltul reportajului, la care asistăm în ultima vreme, are darul să reducă simţitor decalajul dintre literatură şi actualitate." Cine nu cunoaşte situaţia, poate crede că ne aflăm, într-adevăr, în faţa unui proces curios de îndepărtare a literaturii de realitatea actuală pe care reporterii încearcă să o redescopere ca inspiratoare de valori. Evident că, în cazul de faţă, nu mai poate fi nicicum vorba despre o analiză ştiinţifică a reportajelor în cauză. Şi primul care are de suferit de pe urma acestui fapt se pare că este chiar reporterul.

Problema nivelului teoretic al criticii noastre literare are în momentul de faţă o deosebită actualitate. Exigenţele publicului cititor au crescut considerabil. Cei mai mulţi dintre vizitatorii frecvenţi ai librăriilor ştiu să aprecieze sever orice carte. Şi desigur scad enorm din prestigiul criticii investigaţiile de mîntuială, „judecăţile de valoare" false.

Recentele dezbateri privind responsabilitatea celor ce şi-au asumat misiunea să fie arbitri ai valorilor artistice, au scos în evidenţă unele carenţe în acest sens.

Din păcate nu toţi criticii au tras concluziile necesare din greşelile arătate. Mai apar încă recenzii, cronici, articole lipsite de profunzime, vădind aceeaşi superficialitate în tratarea muncii scriitorilor. Locul epitetelor laudative l-au luat în asemenea cazuri negaţiile, observaţiile nefondate, tendinţa de persiflare integrală a lucrărilor, fără a se diferenţia, în spiritul dragostei şi grijii partinice pentru literatură, ceea ce este realizat de eventualele lipsuri, aşa cum dealtfel se spunea în articolul din Scînteia : „In dezvoltarea ascendentă a literaturii şi artei noastre pe drumul realismului socialist, critica literară marxist-leninistă joacă un rol însemnat, relevînd cu grijă şi dragoste valorile create, semnalînd şi analizînd deficienţele în scopul depăşirii lor, respingînd influenţele ideologiei burgheze". Nu face serviciu nimănui, bunăoară, recenzia lui G. Dimisianu la versurile lui Alexandru Andriţoiu (Gazeta literară, nr. 41/1959). Fără îndoială că volumul respectiv, are serioase deficienţe. A respinge însă global, dintr-o trăsătură de condei, munca unui om, pe baza unor citate desprinse dintr-un context unitar, e cu totul altceva.

Pare curios faptul că cei mai criticişti combatanţi apăruţi recent au utilizat pînă nu de mult, sistemul elogiilor nemăsurate. Mai trebuie oare spus că o asemenea critică, pe extreme, nu face servicii vieţii noastre literare ? Aşteptăm dezbateri în spiritul obiectivităţii ştiinţifice, marxist-leniniste, făcute cu pasiune pentru tot ce este nou şi folositor luptei noastre comune.

Scriitorii s-au prezentat, în cinstea celei de a 15-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist, cu impresionante realizări. Fără îndoială că nu tot ce s-a tipărit va rămîne. Avem datoria să facem diferenţierile necesare, să stabilim valoarea şi limitele fiecărei lucrări, să arătăm publicului cu dragoste pentru nou ce este izbutit şi ce nu este. Articolul Impotriva tonului apologetic în critica literară şi artistică, constituie o invitaţie în acest sens. „Anul din urmă s-a caracterizat printr-o bogăţie a creaţiei literare şi artistice, au apărut numeroase lucrări consacrate unor teme însemnate, centrale. Cu atît mai necesară este analiza critică serioasă, principială, a acestor creaţii". Combătînd ceea ce a fost greşit în practica noastră, tonul apologetic, atitudinea neserioasă, neobiectivă, neştiinţifică, faţă de fenomenul literar, trebuie să veghem ca precizările în spiritul articolului din Scînteia să nu se transforme în ieşiri negativiste, în nesfîrşite discuţii despre critică, ori în polemici neprincipiale. Avem datoria să pornim cu seriozitate la discutarea concretă a literaturii, a muncii scriitorilor din ultima vreme, a drumului parcurs pînă în prezent de poezie, proză, dramaturgie.

Atîtea cărţi aşteaptă.

Gh. Achiţei

RELIEF

Două pagini literare

Spuneam în numărul trecut al Luceafărului că ar fi util dacă s-ar consemna periodic în articole — gen „revista presei" — producţiile literare ale unor autori talentaţi care publică în paginile ziarelor regionale şi raionale de partid.

O simplă răsfoire a acestor publicaţii din ţară ne pun în faţa unui peisaj literar mai puţin cunoscut, însă interesant, valoros, în care întîlnim nume ca Florin Mihai Petrescu, Petre Surupăceanu, Sina Dănciulescu, Irimie Străuţ, Adrian Munţiu, Constantin Scripcă, Lucian Zatti, Ion Crînguleanu, Ana Şoit, Cornel Omescu, Sanda Ghinea Prisăcaru, Marin Porumbescu, etc., alături de multe, foarte multe alte nume care însoţesc poate întîia încercare ivită la lumina tiparului.

E fără îndoială un lucru instructiv şi pasionat să urmărim evoluţia inegală, contradictorie, uneori plină de surprize a acestui peisaj al literaturii. Şi tocmai pentru că aici avem de-a face încă cu incertitudini, pronosticurile sînt hazardate, putînd fi răsturnate uşor. Aceşti autori scriu mult, abordează teme şi domenii diferite, investigînd arii tot mai întinse ale realităţii. Ei îşi perfecţionează necontenit mijloacele de lucru, verificîndu-şi posibilităţile continuu. Caracteristic acestor autori tineri este căutarea perseverentă, îmbrăţişarea curajoasă a temelor actualităţii noastre. Sprijinirea lor este — cred — nu numai o necesitate ci o obligaţie de ordin etic, profesional.

Astăzi, cîteva cuvinte despre două pagini literare publicate de ziarele de partid ale regiunilor Hunedoara şi Constanţa. Nu ştim dacă lucrările ce alcătuiesc aceste pagini sînt cele mai reprezentative sub aspectul valoric, sau al noutăţii. Le consemnăm aci, pentru că ni se par demne să fie cunoscute dincolo de hotarele regiunilor respective.

Din lucrările pe care le publică în pagina sa de literatură şi artă Drumul Socialismului — organul comitetului regional de partid din Hunedoara (24 octombrie a.c.) atrag atenţia mai ales două : reportajul lui Irimie Străuţ Geza-baci şi poezia Mariei Dragoşin Fruntaşa colectivei.

Geza-baci e de fapt un reportaj-portret, prin care autorul îşi propune să înfăţişeze cititorilor figura secretarului de partid al unei mine de cărbuni din Valea Jiului. Modalitatea aleasă ni se pare potrivită. Lucrarea nu e încărcată de date biografice, aşa cum obişnuiesc să procedeze în multe cazuri reporterii. Portretul secretarului de partid se defineşte treptat, pe măsură ce Irimie Străuţ ni-l arată pe Gheza-baci în mijlocul unei acţiuni concrete. In cazul de faţă, în mijlocul unei echipe de mineri care salvează un abataj peste care au început să se prăbuşească straturile de cărbune. Reportajul e însă destul de lent, diluat de lungimi. Limbajul neîngrijit („Dar totuşi...", „Am feştelit-o..." „...m-am şi văzut metamorfozat în miner...", etc.) şi dialogul de multe ori convenţional, trădează superficialitate.

Versurile de cuceritoare simplitate ale Mariei Dragosin din Vinţu de Jos despre fruntaşa colectivei aduc aminte de cîntecul popular.

„Mlădioasă ca secara / Cînd o bate vîntul vara / Şi la lucru e dibace / Borangic subţire toarce. / Pe secere e stăpînă / Şi la horă-i ca o zînă, / Casa ei e ca paharul / Plin de boabe e hambarul. / La prăşit nimeni n-o-ntrece / Că munceşte ca şi zece. / O cunosc ogoarele / Holda şi izvoarele, / După vorbă, după pas, / După armonie-n glas. / După braţele de muncă / Ce strîng aurul din-luncă".

Ion Drăgănescu e prezent în pagina literară din Dobrogea nouă (29 octombrie a.c.) cu o poezie ce dă chiar titlul paginii literare din ziarul constănţean. In poezie abundă gratuitatea, iar exclamaţiile „Sînt dobrogean, de aici, din ţărm de mare..." „o voi meleaguri scumpe dobrogene, Cînd vă privesc, ştiţi cît de mîndru sînt !..." etc, neavînd un suport emoţional, sună în gol, aducînd aminte de poezioare declarative demult depăşite. Ion Drăgănescu trebuie să mediteze cu seriozitate şi răspundere asupra necesităţii de a depăşi acest stadiu care îl ţine consecvent în sfera banalului şi inerţiei.

Aurora Conţescu, în plină afirmare poetică, binecunoscută cititorilor din coloanele Luceafărului, semnează în pagina literară a ziarului din Constanţa poezia Kilometrul 29, oferind cititorilor un peisaj industrial din deltă în plină transformare. Regăsim şi aici sensibilitatea poetei, ritmînd versuri de o uşoară duioşie feminină. Imaginile sînt dense şi limpezi, de o înaltă expresivitate :

...„Pe punţi înguste, cu mişcări feline, / spinări şi braţe brune, ca tutunul, / şi macarale, / cu gîturi uriaşe de girafă, / au descărcat barcazurile pline, / unul cîte unul. / Zidarii au scuipat în pumni, / şi şepcile şi le-au împins pe ceafă. / In temelii a curs beton — sau lavă ? — / schele subţiri s-au înălţat spre slavă / şi varu-a clocotit ca laptele-n binale". /.

Ion Vartic e muncitor, ne informează ziarul Dobrogea nouă. Semnătura lui (pe care se pare o întîlnim pentru întîia dată) însoţeşte o poezie scurtă, intitulată Cîntec de muncă. Ghiceşti uşor că trebuie să fie una dintre primele încercări literare ale autorului. Deşi cu inerente slăbiciuni, remarcăm preciziunea expresiei, plasticitatea şi siguranţa imaginii despre dimineaţa industrială.

„Şi din coş, cu plete de fată în vînt, / Fumul negru încet se strecoară ; / Macarale se mişcă cu spatele frînt, / Aplecate de atîta povară. / Valea s-a trezit. Pe a şoselei curea, / se întrec camioane ca vîntul. / Lung sirena-n ecou clocotind pe derea / Îşi vesteşte, cu zorii, cuvîntul".

Dacă nu-i încă o reuşită deplină, în orice caz o promisiune, da.

Atenţie deosebită merită proza lui Marin Porumbescu : Povestea lui Inea Rusaru, supraintitulată pretenţios „fişă de roman". E de fapt o succesiune de scrisori pe care eroul principal le trimite fiului său, fiecare din ele adăugînd încă o trăsătură în configurarea portretului fizic şi moral a lui Inea Rusaru, ţăran din Dobrogea.

Procedeul folosit este asemănător cu acela al jurnalului. Marin Porumbescu are multă coeziune, şi un scris nuanţat. Fraza sa are ritm şi culoare, pe alocuri fiind tincturată de un umor discret, neostentativ sănătos. Credem că prozatorul poate să-şi cultive aceste posibilităţi în desfăşurări epice mai ample.

POP SIMION

Un succes

Numărul 10 al revistei *Igaz Szo*, care apare la Tîrgu-Mureş, este în întregime închinat literaturii române contemporane. Sînt prezenţi în traducere maghiară majoritatea scriitorilor noştri actuali : Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, G. Călinescu, Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Eusebiu Camilar, Eugen Jebeleanu, Dumitru Corbea, Cicerone Theodorescu, Demostene Botez, Marcel Breslaşu, V. Em. Galan, Petru Dumitriu, Marin Preda, Radu Boureanu, Dan Deşliu, Mihu Dragomir, Eugen Frunză, Victor Tulbure, Ion Brad, Titus Popovici, Aurel Rău, Francisc Munteanu etc. Dintre tineri semnează : Violeta Zamfirescu, Florenţa Albu, Leonida Neamţu şi Sorin Stoian. Versurile în limba lui Petöfi au fost încredinţate unor experimentaţi meşteri într-ale tălmăcirii, cunoscuţi poeţi şi prozatori : Franyo Zoltan pentru Jebeleanu, Szemler Ferenc pentru Arghezi, Kiss Jenö pentru Beniuc, Papp Ferenc, Huszar Sandor. Tabloul alcătuit antologic cu poezii şi lucrări în proză, reprezentative din beletristica noastră nouă, este explicitat prin cîteva articole de critică bine selecţionate, îndeosebi cele ale lui Ov. S. Crohmălniceanu *(Ce a dat partidul scriitorilor)* Remus Luca, Silvian Iosifescu, Vicu Mîndra şi Paul Georgescu. Fiecare material este însoţit de fotografia autorului şi cîteva date biografice sumare. La *Revista revistelor* sînt prezentate detaliat cititorilor maghiari : *Viaţa Romînească, Gazeta literară, Luceafărul, Iaşul literar, Steaua, Scrisul Bănăţean* şi *Contemporanul*. O altă rubrică *Idei şi fapte*, dezbate probleme privind influenţele culturale reciproce dintre romîni şi maghiari de-a lungul secolelor.

Numărul, aşa cum se înfăţişează, atît din punctul de vedere al conţinutului cît şi grafic, este excepţional şi are darul să contribuie cu succes la popularizarea literaturii noastre în rîndurile cititorilor de limbă maghiară.

Pentru aceasta redacţia trebuie felicitată călduros.

L.

Mai multă combativitate !

Fără doar şi poate că Mihnea Gheorghiu, prefaţatorul propriei sale traduceri a Cărţilor Junglei, nu şi-a propus în cele două pagini şi jumătate, destinate prezentării lui Kipling, o analiză profundă şi multilaterală a operei acestuia. El a schiţat numai liniile mari care încadrează activitatea prodigioasă a autorului lui Kim. Care e, însă, imaginea cu care rămîne cititorul acestui „cuvînt înainte" ? Kipling e „un călător pasionat, însufleţit de o imensă curiozitate de gazetar", un „romantic în straie de realist", la care se poate aprecia „înclinaţia spre real şi concret şi cursivitatea expresiei". E adevărat că „în întreaga lui proză accentul cade pe relatarea „concretă" a unor fapte, dar în lumina preocupărilor şi mentalităţii sale de gazetar al oficialităţii britanice, el e uneori suficient de obiectiv ca să critice apucăturile nedemne ale concetăţenilor săi cu posturi de răspundere în India".Cît priveşte limitele sale, remarcarea lor se lasă, în mare măsură, în seama „cititorului de azi". „Miopia politică" a lui Kipling e contracarată de „înţelepciunea, nădejdea milenară, care pînă la urmă îşi va croi făgaşul spre lumină".

Credem că Mihnea Gheorghiu dă dovada unei inutile mărinimii care îl face să treacă prea repede peste proza îmbibată „de sentimentalism ridicul şi orb al unui veteran al colonialismului". Pînă şi istoricii literari burghezi sînt obligaţi să recunoască faptul că literatura lui Kipling e, de fapt, un imn înălţat imperialismului. (V. E. Legouis, A Short History of English Literature. Oxford. 1953. p. 362). Nu se pomeneşte nimic (poate că nici spaţiul nu permitea) despre influenţa exercitată de filozofia reacţionară a lui Carlyle asupra lui Kipling. Nici despre afirmaţiile scriitorului că „supremaţia e un drept şi o datorie a rasei albe şi în deosebi a Anglo-Saxonilor", afirmaţii care au provocat atacul unor oameni ca Wells, Shaw şi Galsworthy, critici ai aşa-zisei „nobile tradiţii engleze".

Fireasca uitare ce a acoperit numeroase opere ale lui Kipling (şi poate că ar fi fost potrivit să se menţioneze acest fapt) e un rezultat al răspîndirii tot mai largi a ideilor socialiste în Marea Britanie. Nationalismul agresiv al lui Kipling nu era, deci, o simplă „miopie politică".

Prefaţa ar fi necesitat o analiză mai profundă şi mai energică a operei scriitorului, aşa cum ne obişnuise Mihnea Gheorghiu. E riscul acestui sistem de „cuvinte ale traducătorilor" care tind uneori să înlocuiască studiile ample, informate şi convingătoare de care au nevoie tinerii cititori ai unor cărţi.

In încheiere, o întrebare adresată Editurii Tineretului : nu ar fi timpul să se renunţe la rezumativele „ediţii prescurtate" care dau o imagine incompletă a artei scriitorului respectiv ?

ION IONESCU

Exigenţă ?

Revista „Magazin" *consideră pe bună dreptate că numeroşii săi cititori au dreptul să găsească în coloanele sale producţii în stare să le formeze şi orienteze gustul literar. Exigenţa revistei se vădeşte în răspunsurile (tăioase, fără pic de menajament) pe care le dă poşta redacţiei ; unui cititor, de pildă, i se spune :* „Anecdotele dumneavoastră nu au haz. Ne veţi replica poate că umorul lor este sec. In adevăr e sec, dar atît de sec, încît trozneşte de uscăciune". *(In nr. 106 I. X. 1959). Nu punem în discuţie umorul de care, la rîndul său, dă dovadă poştaşul ; ne îngăduim, însă, o întrebare : nu cumva debutantul, autor de anecdote, a fost încurajat în încercările sale de însăşi literatura publicată de „Magazin" ? Iată un exemplu, oferit tot de nr. 106/1.X.1959, exact cu cîţiva centimetri deasupra necruţătorului răspuns citat mai înainte : poezia* Crochiu de toamnă, *semnată de I. Berg. Citîm cîteva versuri din cele aproape patruzeci cîte are poezia :* „Premiată pe frunte (?) c-o jerbă de laur / aduce panere cu fructe de aur... / Şi pensula toamnei, cu tonuri şi game, / expune în coşuri o frescă de poame / ca fetele scoase la primul lor joc / trădează un freamăt ajuns la soroc (!!!)... / Şi fructele toate găteala-şi perindă / pe luciul ferestrei cu rang (?) de oglindă /. Vezi prune goldane cu iz de hrisov (?!) şi şorţuri de brumă pe bluzele mov... / Iar perele blonde stau parcă la clacă, / purtînd o scufie cu ciucuri de cracă...". Nu ştim dacă* Crochiul lui I. Berg *a satisfăcut exigenţele redacţiei. Bănuim, după tonul categoric adoptat faţă de colaboratorii „in spe" ai revistei, că publicarea lui e un accident. După cum tot un accident e şi faptul că redacţia nu i-a explicat lui I. Avian, semnatarul schiţei umoristice (nu facem nici un fel de remarcă asupra calităţii umorului) intitulate* Din concurs în concurs, *că la onomastică nu se sărbătoreşte... împlinirea unui număr de ani.*

Sîntem convinşi că revista îşi va da seama de răspunderea pe care o are faţă de cititori şi de literatură. Şi că, pentru reprezentarea sectorului literar va face apel la producţii realizate la un nivel cel puţin acceptabil.

Limba cronicarilor ...sportivi

Printre stilurile limbii literare se numără şi stilul sportiv care se afirmă ca un fenomen de sine stătător ce operează cu mijloace specifice. El se conformă unor norme general valabile.

In paginile diferitelor publicaţii sportive sau ale acelor periodice care au rubrici de sport am întîlnit numeroase încălcări ale regulilor limbii noastre, abateri ce provin fie din ignorarea normelor elementare ale limbii, fie din graba cu care sînt redactate materialele respective.

Unii redactori sportivi folosesc un acord foarte original care nu figurează însă în nici una din gramaticile existente. Un substantiv colectiv la singular (cu valoare de subiect) — echipă, atac, etc. este socotit la plural şi silit să se acorde cu predicatul exprimat printr-un verb la numărul plural : „C.C.A. (,) cu un recent turneu în care jucătorii au avut o comportare meritorie, păreau favorizaţi în acest meci". (Munca XV, 3536, marţi, 17 martie, 1959 p. 3) ; „Cel mai slab compartiment a fost linia de atac care (,) în tot timpul jocului (,) rareori a reuşit să pătrundă spre poarta adversă. Deşi în jocul de cîmp AU REUŞIT să lege acţiuni destul de bune, EI NU S-AU PRICEPUT să depăşească apărarea dîrză a formaţiei R.P. Chineze". (Romînia Liberă XVII, 4581, marţi 7 iulie 1959, p. 2).

Inrudit cu cele de mai sus este şi următorul exemplu : „Apărarea oaspeţilor rezistă presiunii fotbaliştilor romîni şi reuşesc să iniţieze şi contraatacuri. In min. 22 concretizează un astfel de contraatac". (Sportul Popular, XIV, 3437, luni, 6 iulie, 1959 p. 1). In acest text prezenţa lui şi copulativ este nelogică — dovedind necunoaşterea întrebuinţării conjuncţiei — şi provoacă dezacordul. Se putea — fără ca sensul să se schimbe — să se transforme atributul oaspeţilor în subiect prin renunţarea la apărare (în cazul acesta şi se menţinea).

Nici claritatea stilului nu constituie o preocupare pentru mulţi din cronicarii sportivi, de vreme ce se întîlnesc construcţii ca : „Gabriel Moiceanu, bun sprinteor (sic) şi-a depăşit adversarii la limită. După el au urmat 40 de alergători în care toţi au fost cronometraţi în acelaşi timp..." (R. L. XVII, 4639, sîmbătă, 12 septembrie, 1959, p. 3) sau ca :

„Selecţionata de tineret s-a evidenţiat în special prin compartimentul înaintării, unde a acţionat decis cu pase simple, căutînd drumul cel mai scurt spre poartă, în urma căruia şi-au asigurat în prima repriză un avantaj de 4 goluri". (Sc. T. XV. II, 3143 marţi, 23 iunie. 1959, p. 2). E greu de înţeles, „în urma căruia" la cine se referă şi de ce a fost preferat, în locul relativului „care" „unde" (care se potriveşte ca nuca-n perete).

Din relatarea unui meci internaţional de hochei pe gheaţă, aflăm că „Jocul Bucureşti Budapesta, (sic) a debutat cu două goluri marcate de romîni în două minute, obţinute de Ferenczi". S.R., V, 1504, duminică, 8 febr., 1959, p. 3).

Reţineţi nota de valoare semantică a verbului „a debuta" şi mai ales informaţia că Ferenczi poate obţine minute !

Am întîlnit, în ultima vreme, construcţii de tipul : „Selecţionata a jucat bine mai ales extremele" (S. P. XIV, 3436, sîmbătă 4 iulie 1959, p. 5) în care datorită unei neglijenţe revoltătoare, subiectul este transformat în obiect direct, denaturînd întreg sensul comunicării. Ideea este că din întreaga selecţionată de fotbal care a jucat bine, s-au reliefat extremele. Ori, din pricina greşitei formulări, se înţelege că selecţionata a jucat „ceva" şi acel „ceva" se cheamă „extreme". (A se compara cu „Ionel joacă bine mai ales şotron").

Şi topica oferă destule dureri de cap lectorilor publicaţiilor sportive. Textul „In categorja secundă surprizele au fost ceva mai mari, unde cei doi lideri au fost învinşi" Sc. T. XV, 3119, marţi 26 mai, 1959, p. 3) este formulat anapodia, după cum anapoda este şi următorul exemplu : „Şi tocmai datorită moralului ridicat, a ardoarei cu care a luptat fiecare jucător pentru a apăra onoarea colectivului lor, au făcut ca „Farul" să cîştige puncte preţioase..." (Sc. T. XV, II, 3137, marţi, 16 iunie 1959. p. 2).

O adevărată perlă stilistică, chintesenţă de gîndire şi exprimare nelogică, de necunoaştere a limbii şi de sfidare a sutelor de mii de cititori cărora li se adresează.

VASILE TEODORESCU

Cum se citeşte o carte

In ultimul timp, în presa noastră au apărut mici recenzii asupra romanului În munţii de mîzănoapte de Dragoş Vicol. Surprinderea cititorilor, care urmăresc cu interes evoluţia scriitorului, este fidel întreţinută de cronicarii literari care schimbă în mod arbitrar, desigur din neglijenţă şi neatenţie, numele eroilor cărţii.

Aşa se face că inginerul Uzum devine în revista Contemporanul Huzum. Leonil Brumă capătă sub pana lui Grigore Hagiu, în Gazeta Literară, numele de Leonti Brumaru, Teofil Ometiţă devine Teofil Omeliţă şi Grigore Balatiuc, Grigore Balantiuc.

Ceea ce stîrneşte însă cea mai mare nedumerire este faptul că însuşi redactorul cărţii, Viniciu Gafiţa, într-o recenzie publicată în Viaţa romînească stîlceşte şi el numele unui erou, făcîndu-l pe Omeliţă, Anetiţă, probabil nevoind să rămînă mai prejos decît colaboratorii onomastici ai romancierului Dragoş Vicol.

Cititorii doresc ca recenzenţii şi cronicarii literari să citească atent cărţile pe care le recomandă, să evite erorile de soiul celor semnalate, care-i discreditează şi sădesc neîncredere în opiniile lor.

I. CAZAN
Director
al Şcolii populare de artă
Suceava

ABONAŢI-VĂ PENTRU ANUL 1960

la publicaţiile Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

GAZETA LITERARA
VIAŢA ROMÎNEASCA
LUCEAFARUL
UTUNK
STEAUA
IGAZ SZO
NEUE LITERATUR
IAŞUL LITERAR
SCRISUL BANAŢEAN
NOVI JIVOT

Abonamentele se primesc prin difuzorii de presă din întreprinderi şi instituţii, şcoli, factorii poştali, oficiile poştale şi chioşcurile Difuzării Presei.

REDACŢIA : B-dul Ana Ipătescu nr. 15. telefon 11.51.54, 11.38.51 ; ADMINISTRAŢIA : Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ;
Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Impresii și învățăminte

Turneul MOSSOVIETULUI

Cei dintîi soli ai teatrului sovietic în țara noastră au fost actorii teatrului „Mossoviet". Acum șase ani, eram printre cei care asaltau ușile sălii din Lipscani ca să-l vedem pe Mordvinov în neuitata lui creație din „Othello", pe Marețkaia în scînteietorul ei recital cu „Hangița" și „Doamna Ministru", pe Pliatt, Sidorkin și Slabiniak în „Uraganul".

Teatrul și actorul sovietic au cucerit cugetul și inima spectatorului romîn prin spectacolele „Mossovietului" din 1953.

Și acum, în octombrie 1959, ne-am revăzut.

In prima seară am asistat la „Bătălia în marș". Nu cunoșteam piesa și știu prea puțin rusește ca să fi putut înțelege textul. Rezumatul scris în program sau rostit de prezentator nu putea să mă ajute mai mult decît să aflu anecdotica piesei, povestea inginerului Bahirev cel ursuz, care, cîștigînd inimile muncitorilor din uzina lui, cîștigă și bătălia pentru ridicarea productivității muncii. Restul, esențialul, neasemuita bogăție de gînduri și simțăminte care fremătau în această dramatizare, în această imensă piesă-fluviu, le-am aflat de la Pogorjelski, masivul interpret al lui Bahirev; de la Novikov, un băiețandru ciufulit care ne-a entuziasmat cu hazul lui irezistibil; de la Slabiniak (zguduitorul interpret al marinarului din „Uraganul", care întruchipa acum un maistru ciufut și mustăcios); de la artistul poporului Pliatt în rolul mărunt al unui muncitor bătrîn. Alături de ei, o numeroasă distribuție a dat forță și culoare unui spectacol de proporții monumentale, cu scene de mase compuse și conduse cu o mînă sigură.

A doua seară s-a jucat „Mascarada" lui Lermontov. N-am izbutit să intru în sală decît la pauza a doua. Incepuse actul al treilea, scena balului. Un semi-obscur catifelat învăluia sala balului care părea nesfîrșită, pierdută în tenebre. Coloanele albe se estompau spre tavanul care se pierdea și el în întuneric. Fețele actorilor străluceau în această umbră caldă, atît de savant filtrată, răsărind sau topindu-se în ea, parcă odată cu muzica discretă ce inunda scena. Mișcările actorilor aveau ceva din precizia și eleganța baletului. Moartea Ninei și a lui Ardenin se consumau în aceste semi-tonuri rembrandtiene. Iar versurile lui Lermontov sunau cînd ușor și transparent, cînd învolburat ca o apă de munte, într-o orchestrație desăvîrșită.

Am revenit seara următoare. Juca mereu tînăra Marețkaia în „Zări necuprinse", o piesă puternică, scrisă de Virta, despre și pentru înflorirea satului sovietic. O piesă care, în trei acte și nenumărate episoade.

înfățișa întîmplări din memorabilele zile ale anului 1955, cînd partidul a condus masele largi la lupta pentru un nou avînt al agriculturii. O piesă a „luptei inimilor și minților".

Marețkaia a fost pe rînd, dîrză și feminină, blîndă și energică, plină de inteligență, vioiciune și haz. Dubov a îmbinat în rolul unui președinte de colhoz, bărbăția și poezia. Sidorkin (neuitatul președinte din „Uraganul") a creionat un secretar de partid cu umor și prestanță. Slabiniak și Novikov au alcătuit un admirabil cuplu în „cel care afirmă" și „cel care neagă". Tamara Cernova (care cu o seară înainte murise atît de romantic în Nina) s-a transformat într-o harnică și zdravănă șefă de brigadă legumicolă. Iar proteicul Pliatt s-a plimbat prin scenă ca la el acasă, înnodînd și desnodînd piesa sub chipul autorului.

Seara următoare și ultima se juca Nevestele vesele din Windsor. Cred că interpreții au fost toți și fiecare în parte la nivelul celor mai desăvîrșite interpretări pe care le-am văzut vreodată. Spectacolul a fost atît de viu, atît de contagios întru voie bună, atît de dinamic, încît nu mi-a rămas altceva de făcut decît să rîd, să aplaud, să exclam, să strig și pînă la urmă să ovaționez împreună cu întreaga sală: Zavadski! Zavadski! Zavadski! Mossoviet! Mossoviet!

A doua zi ne-au dăruit o ultimă și strălucită încîntare: recitalul Mordvinov-Marețkaia. Programul bogat și variat a scos în prim plan creația simplă, sobră, emoționantă a Marețkaiei în rolul Corneliei și compoziția subtilă a lui Pliatt din piesa lui Ciocio'lini, și ne-a zguduit prin interpretarea adînc umană a lui Mordvinov în Lear. Ca și acum șase ani în Othello, Mordvinov a reușit să ne absoarbă în clocotul mistuitor al durerii eroului său.

După o săptămînă de despărțire ne-am adunat cu toții, gazde și oaspeți, în sala Casei universitarilor. Ne-a povestit Marețkaia cum a lucrat cu Virta la împlinirea rolului Rakitinei din Zări necuprinse. A vorbit cu emoție, cu haz și cu simplitate, așa cum numai un mare artist poate s-o facă. Și la urmă a vorbit și Zavadski, inteligent și sensibil, cu o undă de umor abia simțită, despre teatru și actorii lui, despre munca lui în regizarea spectacolelor, despre munca lui cu autorii.

Ce a lăsat în urmă Mossovietul? Bineînțeles că nu numai admirație și încîntare, ci și prețioase învățăminte pentru mișcarea noastră teatrală. Să enunțăm cîteva din ele. Să nu uităm de pildă simplitatea emoționantă a Marețkaiei, lecția de stil a lui Mordvinov, compozițiile măiestre ale lui Pliatt. Să nu uităm că unei actrițe tinere, ca Cernova, i s-au putut încredința, în trei din cele patru spectacole, roluri importante. Să nu uităm puzderia de creații, în registre atît de variate, a majorității interpreților. Să nu uităm desăvîrșitele scene de masă, fără de care nu se poate concepe un teatru revoluționar și agitatoric. Să ne amintim, ori de cîte ori avem de rezolvat montări complicate, de cele trei pînze pe care se proiectau infinitate de arhitecturi și peisagii, ca în Zări necuprinse și Bătălia în marș. Să ne amintim gesturile mărunte sau mari, mișcarea fiecărui interpret, arabescul grupurilor care alcătuiesc acea minunată plastică a spectacolelor Mossovietului. Să ne amintim muzicala rostire a textului. Să ne amintim autenticitatea fiecăruia și omogenitatea ansamblului și să ținem minte, odată pentru totdeauna, că, fără un adevărat colectiv, selecționat și sudat, și fără un adevărat conducător și animator al colectivului nu se poate face teatru cu adevărat bun. Mossovietul are un asemenea animator: regizorul principal al teatrului, I. A. Zavadski, creerul și sufletul celor patru spectacole care ne-au entuziasmat fără rezerve.

Pagina de teatru a Contemporanului din ultimile două săptămîni avea următoarea punere în pagină: Prima săptămînă — sus, un articol elogios despre Mossoviet și jos un articol redacțional despre „Probleme regizorale care își așteaptă rezolvarea". A doua săptămînă: sus — un articol elogios despre Mossoviet; jos un alt articol redacțional despre „Profilul teatrelor, problemă de actualitate".

Imi place să cred că nu e o îngemănare întîmplătoare. Lecția Mossovietului prindea viață chiar din timpul prezenței lor.

Miron Niculescu

VIZIONÎND FILMUL

„SOARTA UNUI OM"

Ar putea să pară ciudat, dar m-am gîndit mult, după ce am plecat de la „Soarta unui om", la semnificația fericirii. Am văzut un om cumsecade trecînd prin atîtea suferințe încît ar fi ajuns și pentru zece inși, și iată nu la suferință mă gîndesc mai mult, ci la opusul ei, la fericire. Poate voi izbuti să explic.

La marginea apei se întîlnesc doi oameni. Sokolov și povestitorul. Și Sokolov își povestește viața. Din perspectiva sumbră a omului ajuns — oarecum — la capătul suferințelor sale — evocă viața lui pînă la război. Un trai de om simplu, munca, familia, copiii. Cîteva scene, cîteva întîmplări. Nimic extraordinar. Nimic spectaculos. Lucruri dintre cele mai obișnuite. O locuință obișnuită, o viață obișnuită de muncitor sovietic.

Acest trai obișnuit însă, care n-are nimic extraordinar în el, este fericire. Dacă n-ar fi așa, soarta lui Sokolov nici n-ar fi tragică. Aici s-ar putea discuta mult... dacă fericirea aceasta „mică, cuminte" poate fi luată ca unitate de măsură (cred că, în esență, poate fi luată, deși e greu de stabilit dacă există unități de măsură în această privință)... dacă nu cumva din perspectiva nenorocirilor, acest trecut „pașnic" iese prea „îndulcit" (cred că nu, fiindcă imaginea trecutului fericit nu-i dulceagă și comparația e aproape gospodărește de exactă)... dacă soarta unui om atît de lipsit de ambiții „mari" cum arată Sokolov, e potrivită pentru această dezbatere aproape „filozofică", dacă — adică Sokolov și soarta lui pot da o imagine reprezentativă (eu cred că pot da, și, mai mult, chiar oferă această imagine reprezentativă. E drept, prin mijloacele cele mai simple, dar arta mare, cu semnificațiile cele mai profunde și valabile, este aceea care spune mult, fără să dea explicații prea multe).

Și-acum părerea mea: fericirea nu-i doar o stare sufletească mai profundă și mai bogată decît alte stări sufletești, ci este o anumită treaptă a vieții. Esențiale nu sînt frecvența și — să zic așa — intensitatea bucuriilor și a plăcerilor pentru a da măsură fericirii; în concepția individualistă de viață a lumii burgheze, măsura fericirii e fiecare om în parte izolat de ceilalți: e ușor de demonstrat falsitatea — un singur om „fericit" într-o societate nefericită în totalitatea ei e un non-sens logic: chiar proverbul, expresie a bunului simț popular, spune că și cea mai mică bucurie e încă împărtășită (și-o singură bucurie e încă departe de fericire). Fericirea e o anumită treaptă a vieții și nu a vieții unui singur ins, ci a vieții sociale.

E drept, cazul lui Sokolov își are și limitele sale individuale. E viața lui și nu a altuia, e fericirea lui și nu a altuia; dar ea s-a realizat într-un sistem de viață socială, în care tocmai aceasta este esențial: fericirea posibilă, realizabilă pentru toți oamenii asemenea lui. De-aceea este reprezentativ cazul lui, nu doar prin suferințele lui extraordinare, prin lanțul de nenorociri care se abate asupra vieții lui, care sînt totuși accidente, ci prin această nemaipomenită forță morală care-l ajută să suporte nenorocirea, să meargă mai departe și să descopere iarăși un sens pentru viața lui personală.

Și, în general, tot filmul demonstrează strălucit marea forță morală a omului sovietic. Iar această forță morală a izvorît dintr-o anumită viață socială, e un rezultat direct al acestei vieți care eliberează pe om nu numai de exploatare, nu numai îi asigură o viață materială demnă, ci îl eliberează și de toate servituțile morale proprii omului în capitalism; e un sistem de viață în care umilința, invidia, meschinăria ș.a.m.d. devin vicii; abia de aici încolo, omul devine — determinat, inevitabil — uman, mîndru de omenia lui. (S-ar putea spune că toate acestea nu prea au legătură cu fericirea... Poate că, totuși, au).

Soarta lui Sokolov e tragică. E adevărat. E însă un tragism de un fel deosebit în acest film. In tragediile devenite clasice ale literaturii universale de pînă acum, tragedia ne învață să credem în zădărnicia vieții omului, un atom de conștiință strivit de forțele fatale ale universului. Eroii cei mai buni erau pedepsiți mai cumplit de soartă.

Și Sokolov e un om bun. Și el trece prin suferințe, parcă fără capăt. Pierde tot. Și totuși, soarta lui nu ne împinge spre gînduri pesimiste. Nici o clipă nu ne putem gîndi la zădărnicia vieții. Oricît ar fi de lovit, viața are un sens. Viața e prea bogată ca să nu-l găsești pînă la urmă. Nu știu, nu pot să prevăd în amănunte cum va evolua viața lui Sokolov după încheierea filmului; dar, întristat de povestea lui, cu lacrimi în ochi, ștergîndu-mi-le pe furiș, am privit surîzînd la copilul care-l însoțește pe un drum de țară primăvăratic. Poate, totuși, pînă la urmă, în societatea sovietică, în care fericirea e posibilă pentru toți, Sokolov își va descoperi o fericire a sa alături de acest copil...

Remus Luca

Însemnări din R. P. Albania

TRADIȚIILE CULTURII ALBANEZE

Cine călătorește pe drumurile albaneze își dă ușor seama de caracterul particular al naturii acestei țări, căci Albania este țara celor mai izbitoare contraste naturale. Sedimentările geologice și structurile tectonice, clima, fauna, flora diferă profund de la un munte la altul, de la o vale la alta, încît ai impresia că Albania e un imens muzeu de științe naturale. In Muzeeja, întinsa cîmpie de la marginea Adriaticei, ca și în sud, la Saranda, pe coasta Mării Ionice, simți vag petrecerea anotimpurilor, pentru ca sus, la Pogradeț, pe malul Ohridei, la 800 metri altitudine, schimbările de climă să nu se deosebească cu nimic de cele de la noi.

E și firesc ca acestor contraste ale naturii albaneze să le corespundă deosebiri mari în viața și cultura poporului de la o regiune la alta și chiar de la un sat la altul. Tradițiile, obiceiurile, portul, graiul, muzica, dansurile, modul de construcție a caselor, etc. sînt atît de diferite după regiuni, încît, și din acest punct de vedere, Albania pare un mare muzeu de cultură populară. Această varietate de forme ale culturii populare e motivată, între altele, prin lipsa în trecut a unor căi de comunicație accesibile între grupurile răzlețite de albanezi. Astăzi, comunicația este asigurată în toate părțile țării. In ultimii ani, sub puterea populară, potecuța care lega nord-estul țării de partea centrală a ei și pe care se putea merge doar cu piciorul sau cel mult cu măgărușul, a fost transformată de brigăzile de tineret în drum bun, accesibil autobuzelor.

Cu toate că poporul albanez s-a dezvoltat între două lumi diferite, între Orient și Occident, care au influențat adînc cultura materială și spirituală a acestuia, totuși individualitatea națională a albanezilor, ca unitate distinctă în Balcani, se manifestă puternic în oricare dintre formele culturii proprii, căci fondul pe care s-au grefat cu vremea adaosurile influențelor este autohton. Antichitatea albaneză este tot atît de interesantă, ca și antichitățile greacă și romană. Amintirile mitologice și locurile pentru practicile păgîne sînt nenumărate în Albania. Lîngă Janina albaneză, azi în Grecia, Acheron, unul din fluviile infernului, izvorăște impetuos dintr-o grotă prin care Hercule pătrundea în infern să-l scoată pe Cerber. In apropiere sînt Cîmpiile Elizee, locul de petrecere al sufletelor fericite și pădurea de la Dodona, cu vestitul ei oracol. Mai sus, pe culmile Himarei, între Vlora și Saranda, sînt locurile de pe care se revărsa în fulgere mînia lui Zeus. Muntele Gjalica e Lumës de lîngă Kukës, din nordul țării, era socotit sfînt ca Olimpul, și oamenii făceau acolo pelerinaj odată pe an, aducînd jertfe de animale zeului.

Albania este una dintre țările europene bogate în monumente arheologice, care par cu atît mai interesante cu cît dezvăluie forme variate de culturi suprapuse în fiecare epocă de stăpînire diferită. S-au suprapus aici șase straturi de culturi: iliră, greacă, romană, bizantină, venețiană și turcă. Se păstrează în Albania ruinele a peste 70 de cetăți și 8 orașe antice, mai mult de 100 de biserici și mînăstiri, 15 geamii, 8 poduri, 10 peșteri cu valoare arheologică și artistică, zeci și zeci de case de locuit și alte construcții caracteristice, coloane, sculpturi, picturi, mozaicuri, monezi, etc., toate exprimînd întrunirea unei varietăți de culturi antice pe pămîntul străvechiului popor albanez. In numeroase cazuri, același monument antic dezvăluie, suprapuse, diferitele straturi de culturi, fiecare corespunzînd unei anumite epoci istorice de dominație. La Butrinto, de exemplu, oraș întemeiat pe la începutul secolului VI înaintea erei noastre, se disting, în afară de stratul de cultură iliră la care săpăturile nu au ajuns, straturi de cultură greacă, romană și bizantină. Se pot vedea acolo statui grecești în marmură albă, un teatru grecesc deschis, păstrat aproape intact, ziduri romane care împrejmuiau cetatea, un baptiseriu bizantin de formă rotundă, de vreo 20 metri în diametru, cu 16 coloane de granit, iar pe jos cu un interesant mozaic multicolor. Orașul a avut deci epoci diferite de înflorire. Apollonia (Pojani) un alt oraș, în Albania centrală, fundat tot în secolul al VI-lea înaintea erei noastre, locuit de iliri și de coloni greci, a devenit cu vremea un important centru economic și cultural. Aci a studiat filozofia și retorica Octavian August și tot aci Cicero a fost exilat pentru un scurt timp. După venirea romanilor, orașul fu completat pe fondul grec și ilir, cu construcții noi, romane. Au fost descoperite la Apollonia numeroase materiale arheologice care dovedesc relațiile reciproce dintre iliri și greci, cît și răspîndirea înaltei culturi grecești în locurile ilirilor. Exemple de monumente vechi cu culturi suprapuse sînt nenumărate în Albania.

Cu toate că stăpînirile romană și bizantină au exercitat o acțiune puternică de asimilare și cu toate că o parte a populației iliro-albaneze s-a pierdut în masa pașnică de slavi, pe munții aspri din centrul și nordul țării, elementul autohton s-a păstrat cu limba, cultura și tradițiile lui. Albanezii de azi provin din aceste triburi ilire care nu au putut fi romanizate. Cultura acestor triburi ne este relevată de materialele descoperite în 1898 în mormintele de pe un plai de munte deasupra satului Coman, din ținutul Dukagjin, în nordul Albaniei. Au fost găsite acolo arme, unelte, podoabe de tot felul în bronz, fier, sticlă. Pentru prima oară s-au putut obține date concrete în legătură cu tehnica muncii în filigran, așa de mult dezvoltată în Albania secolelor următoare. Cultura de la Coman aparține aproximativ secolelor IX-XIII, iar urme ale ei se mai întîlnesc și astăzi în Mirdita și Mati, din nordul țării, acolo unde se crede de către unii învățați că ar fi patria primitivă a albanezilor.

Din timpul evului mediu se păstrează o sumedenie de monumente, în special biserici în stil bizantin. E de remarcat, între altele, biserica de lîngă orășelul Delvina, din sudul țării, păstrată în întregime în toată splendoarea ei, încă din secolul al XI-lea, cînd a fost construită. Ca multe alte lăcașuri creștine, și aceasta prezintă pe zidurile ei unele figuri păgîne săpate în relief, printre care doi dragoni, un vultur și un leu. Din timpul stăpînirii turcești în Albania, care a durat 500 de ani, au rămas cîteva geamii de mare valoare artistică, cum sînt: geamia Mirahorit din Corcea din 1493, geamia de plumb din Shkodra construită în stil arab medieval, geamia lui Hagi Etëhem Beu din Tirana, o construcție masivă cu minaret elegant și o decorațiune bogată atît în interior cît și în exterior. Un moment de mare importanță în cultura albaneză îl reprezintă cultura de la Voskopoja. Voskopoja era un înfloritor oraș din sud, pe care turcii l-au distrus din temelii. Acolo se ridicaseră școli, biblioteci, tipografii, o academie cu toate științele, edificii publice, biserici și catedrale cu icoane și fresce de excepțională valoare artistică. Cine vizitează azi Voskopoja, centrul de altă dată al culturii aromînești reprezentată prin Daniil Moscopoleanul și Teodor Cavalioti, rămîne profund îndurerat de priveliștea imensului cîmp cu ruine.

Calitățile poporului albanez se manifestă cu multă forță și în producțiile artistice literare populare și culte. Folclorul albanez conține o varietate de motive extraordinar de bogată, ceea ce dovedește că aparține unui popor vechi, mult încercat în cursul lungii sale istorii și cu un potențial sufletesc inepuizabil. Motivele orientale coexistă cu cele europene, cele păgîne cu cele creștine. Circulația largă în Balcani a motivelor folclorice pe care le găsim și în folclorul albanez este o dovadă că popoarele balcanice au dus un mod de viață asemănător, s-au găsit permanent aproape pe aceași treaptă de civilizație, au luptat veacuri de-a rîndul împotriva aceleiași dominații străine. Așa-numita mentalitate balcanică se regăsește prin tradițiile, obiceiurile, credințele, superstițiile etc. comune tuturor acestor popoare și oglindite în producțiile folclorice. A studia altfel folclorul albanez, ca de fapt oricare dintre manifestările spirituale ale poporului albanez, desprins de cel al popoarelor vecine, nu reprezintă decît o muncă cu rezultatele pe jumătate. Astfel, de exemplu, dintre legendele populare, de o rară frumusețe în albaneză, multe pornesc de la motive de circulație balcanică. Motivul zidirii de vii a unei femei, ca în legenda Mînăstirii Curtea de Argeș, are o răspîndire uimitoare în Albania și e legat de construirea unei cetăți, a unui pod sau a unei biserici. Folclorul albanez este un document viu pentru reconstituirea grelei istorii a acestui popor. Legenda cu motivul, foarte răspîndit în Albania, al recunoașterii bărbatului de către soția sa, după ce el a fost plecat de acasă pentru ani de zile, amintește de timpurile grele cînd albanezii erau duși departe de țară în lupte pentru stăpînitorii străini. Motivul îndepărtării (alb. **kurbet**) cu jalea tinerei neveste al cărei soț pleacă în lume pentru ani nenumărați, chiar 15—20, ca să-și poată cîștiga o pîine, cu chinurile celui plecat și supus exploatării din țările capitaliste, e frecvent în poezia populară albaneză și exprimă un adevărat fenomen social, al emigrării, petrecut în viața poporului albanez secole de-a rîndul.

Gr. Brîncuș

VIRGIL TEODORESCU

VLORA*)

Frumoasă adormită cu sîni de piatră,
Vlora,
deșteaptă-te și scoate-ți la soare portocalii,
căci iată, cu prelunga-i cosiță, aurora,
ți-atinge vîrfu-albastru al sandalii.

Deșteaptă-te, frumoaso cu sîni de piatră,
Vlora,
căci în ostrovul Nartei din zori a început
culesul viei, neagră de-atîta chin tăcut,
și dulce azi de rîsul din ochii tuturora.

Ridică-te din patul de vînturi legănat,
din litiera zilei coboară în livezi
să ciugulești măslinii cu ramurile verzi,
cu trunchiul cenușiu și torturat.

Pe seară, du-te, Vlora, și numără ferești
care se-aprind în case de piatră noi
și du-te
să numeri muncitorii Albaniei, născute
din încleștarea cruntă cu zmeul din
povești.

Și culcă-ți iarăși tîmpla pe munți și lasă-ți
glesna
să ți-o alinte palma sărată-a mării, sora
acelor ce goniră din toată țara bezna,
frumoasă adormită cu sîni de piatră, Vlora!

1) Dintr-un ciclu albanez.

o seamă de cuvinte

TINERE TALENTE

Am primit zilele acestea, prin poștă, un volumaș editat recent de Casa regională a creației populare de pe lîngă Sfatul popular al regiunii Hunedoara. Poartă titlul Flăcări nestinse *și este semnat de* Irimie Străuț *și* Ana Șoit. *Nu e vorba de o colaborare. Străuț semnează proză. Ana Șoit, versuri.*

Numele nu ne sînt complet necunoscute. Cred că al Anei Șoit l-am întîlnit mai mult în presa literară de peste munți, iar al lui Irimie Străuț în coloanele gazetei Steagul roșu *din Petroșani—Valea Jiului. Prefața cărțuliei vine cu o lămurire: ambii sînt tineri, sînt fii de mineri și membri ai unor cercuri literare hunedorene.*

Versurile Anei Șoit sînt închinate Partidului și minerilor. Prins în ritmul muncii noi, libere, minerul ei cu păr cărunt se înfățișează (poezia După șutul de noapte) *aureolat de dîrzenia întrecerii socialiste:*

Firimituri de cocs scînteietoare
Dau părului sclipiri de ametist,
Întrecerea-i prilej de sărbătoare.
Intinerești, bătrîne comunist!

In căminul cald, în mijlocul familiei, același miner este un pătimaș al melodiei, al caldelor aduceri-aminte (poezia Palmele minerului):

O, palmele acestea bătătorite,
grele,
Împreunate parcă pe veci
cu stînca dură,
Au uneori atîta inmlădiere-n
ele,
In mîngîierea calmă de liniști
și căldură.

Sînt seri cînd veselia te-mbie
la cămin —
Armonica-i se frînge în brațe.
pătimaș:
Nu-s alte mîini atuncea
s-alunece mai lin, —
Chemînd ca din străfunduri
și sufletul părtaș

Partidului, Ana Șoit îi închină strofe pline de adîncă simțire:

Cînd simt în mîini căldura
mîinii tale,
Mă rușinez de orice slăbiciune:
Cînd tu îmi netezești
a vieții cale
Eu să mă plîng că greul
mă răpune?

Irimie Străuț publică opt schițe inspirate din acel moment crucial al istoriei minerilor de la Jiu încheiat cu masacrul din zorile sîngeroase ale lui 6 august 1929. Ele sînt merituoase. Dovedesc talent de povestitor. Mă simt obligat să fac, însă, o observație: stilul nu este destul de îngrijit, iar pe alocuri e supărător. Pentru ca să nu cad în păcatul altor cronicari literari, exemplific:

„I se făcuse AȘA NECAZ pe semnalizatorul de la puț"; „Apoi brusc, colivia își încetini mersul" *(pag. 8);* „Le SIMȚIRA doar ochii căutîndu-i. Staigării se SIMȚEAU mici, neputincioși în fața lor. Nici obărul nu se SIMȚISE mai bine, de aceea plecase atît de în grabă de lîngă el. Deja pătrunsese pe gura galeriei" *(pag. 22).*

In ciuda acestor greșeli și scăpări — care de altfel nu sînt dese, dar nu trebuie să se mai repete sub nici o formă — Irimie Străuț reușește să redea atmosfera de mizerie și teroare care se cuibărise în Valea Jiului în primul an al marei crize economice și să creioneze în cărbune dur cîteva caractere de luptători îndrumați de Partid sau aflați, chiar fără știrea lor, sub influența lozincilor revoluționare. Așa sînt: tînărul care salvează un pachet cu manifeste — „fluturași", Ioachim Nicoară care izbutește să joace o festă jandarmilor aflați în căutarea unor ilegaliști, grăjdarul Achim, vagonetarul Ilarie, ca și Ileana lui Istin, de trei ori văduvă, cu trei rînduri de copii, gata să-i adăpostească și pe orfanii minerului Gall.

L-am vrea pe Irimie Străuț și cronicar al zilelor măreție de azi. Este fiu de miner. Trăiește în mijlocul muncitorimii din Valea Jiului. In fiecare zi are prilejul să vadă și să admire procesul profundelor transformări ce se petrec sub ochii lui. Mai cu seamă în sufletul oamenilor. Să le așternă pe hîrtie! Și — cît mai grijuliu cu stilul...

Incurajarea ce o aducem prin aceste rînduri celor doi tineri scriitori editați de Sfatul popular Hunedoara este sinceră. Îi felicităm. De asemenea felicităm Sfatul popular și sugerăm o idee; ce-ar fi dacă toate Sfaturile regionale ar proceda tot atît de înțelept cu producțiile merituoase ale tinerilor condeieri de pe teritoriile respective. De ce să se aștepte promovarea talentelor numai de la presa literară centrală? De multe ori ea, chiar dacă are bunăvoință, nu are spațiu suficient. Asta este o realitate de care trebuie să se țină seamă.

Ca încheiere, o surpriză plăcută: volumașul Flăcări nestinse *este ilustrat cu opt planșe pe hîrtie velină: șase desene în peniță și trei gravuri în linoleum (așa cred!). Descifrez semnătura primelor:* Tellmann, 1959. *Sînt surprinzător de vii. Deci: alt talent necunoscut! Pentru care motiv editorul — Sfatul popular — n-a înscris pe coperta cărții numele artistului grafician? O scăpare. Ținem s-o reparăm noi.*

NICOLAE DELEANU

Silvian Iosifescu: ÎN JURUL ROMANULUI

Studiul lui Silvian Iosifescu In jurul romanului se prezintă ca o firească și necesară sinteză la capătul unor observații și contribuții care se întind pe o perioadă destul de lungă din activitatea criticului.

Inarmat cu principiile esteticii marxist-leniniste, criticul pornește în tratarea temei propuse de la problema fundamentală a oricărei cercetări științifice a faptelor literare: raportul dintre arta și realitate, determinarea concretă social-istorică a artei.

Pentru Silvian Iosifescu diferitele tipologii apărute în istoria romanului nu sînt o simplă dezvoltare a unei categorii estetice „autonome", ci-s născute și determinate de solul fertil al realității istorice în necontenită prefacere, exprimînd, în forme aparent asemănătoare uneori, ideologii și idealuri sociale ori realități umane diferite. Anistorismul și formalismul specific gîndirii estetizante și idealiste sînt de la început demascate și arătate în sterilitatea lor condamnabilă. Meritul acestei lucrări rezidă în fermitatea cu care sînt apărate principiile esteticii științifice, marxist-leniniste în soliditatea documentației adusă în apărarea acestora.

Urmărind curba descrescîndă de romanul burghez contemporan în capacitatea sa de a reflecta realitatea social-politică, criticul arată documentat paralelismul inevitabil dintre poziția filozofică idealistă și creația lipsită de viață, estetizantă. In unele romane burgheze personajul își pierde conturul, se fărîmițează în mii de aspecte, se subminează unitatea sa caracterologică. Paralel cu acest proces de pulverizare a psihologiei personajului are loc un proces de diluare a epicului. Ultimul fenomen se reflectă pe plan compozițional în două direcții aparent contrarii: cea dintîi se manifestă printr-o anarhie compozițională, cealaltă printr-o urmărire a efectelor formale, prin supralicitarea procedeelor compoziționale.

Toate acestea, în ultimă analiză, reflectă impasul în care se află acei creatori occidentali care din pricina poziției lor de clasă retrograde, devin incapabili să priceapă și să reflecte în opera lor forțele progresiste ale societății. Estetica marxistă rezolvă problemele privind personajul, compoziția și diversele chestiuni ridicate de clasificare, pornind de la teza fundamentală a esteticii științifice — raportul dintre artă și realitate. O clasificare riguros științifică cu valori ierarhizatoare, nu se poate face pe criterii formale, ci pe acelea de conținut. De aceea, clasificația tematică este superioară oricărei echilibristice formale. Aici criticul a rămas oarecum dator cititorului care s-ar fi așteptat la o mai amplă dezbatere a acestei chestiuni, mai mult enunțată în studiu.

Criticul dispune de un material literar și eseistic întins și se mișcă în genere cu pondere și discernămînt. Uneori însă pare că încearcă o adevărată voluptate în a aduce în discuție noi „opinii" estetice (nu totdeauna necesare pentru demascarea idealismului), ceea ce inevitabil apasă asupra studiului care se complică și-și pierde din finalitatea și claritatea sa datorită labirintului prin care trebuie să treacă unele idei prețioase.

N-ar fi fost, desigur, lipsit de interes ca diversele observații făcute pe parcurs în discutarea problemelor referitor la creațiile majore ale epicii noastre contemporane (Morometii, Cronica de familie, Desculț, Setea, etc.) să fi fost strînse într-o încercare de privire sintetică la sfîrșit.

Studiul criticului Silvian Iosifescu este o contribuție prețioasă la dezvoltarea esteticii romanului în lumina învățăturii marxist-leniniste.

NICOLAE SORIN

Lion Feuchtwanger: VULPILE ÎN VIE

Feuchtwanger este cunoscut la noi mai ales ca romancier istoric. Cartea de față este a patra traducere care apare în limitele unui sfert de veac. Dar puternicul romancier *social* care a stigmatizat definitiv nazismul în ciclul *Sala de așteptare, dramaturgul* interesant, preocupat de probleme similare cu acele ale lui Brecht (cu care a colaborat strîns de altfel), precum și *poetul* au rămas deocamdată accesibili numai celora ce pot recurge la textul original. Așa că, deși *Goya* și *Vulpile în vie* sînt dintre cele mai izbutite cărți ale lui Feuchtwanger, ne putem pe drept întreba dacă, acum cînd dezbatem problema contemporaneității în artă, traducerea *Succesului* sau a *Fraților Oppermann* nu ar fi fost mai oportună.

Apariția lui Feuchtwanger pe firmamentul literaturii germane, imediat după primul război mondial, coincide cu un curent pe care istoricii literari l-au catalogat ca neo-romantic. Dacă tînărul romancier avea pe atunci comun cu romanticii interesul pentru epocile obscure și intrigile încîlcite, pentru ciudate personalități complexe și contradictorii, pentru soluțiile dramatice, era despărțit de romantici prin cunoașterea legilor istorice ale marxismului, prin oroarea lui de orice mistică și, mai ales, prin pasiunea pentru datele certe. *„De cînd scriu* — mărturisește el într-o scurtă dar scînteetoare autobiografie — *m-am ostenit să scriu romane istorice pentru rațiune, împotriva prostiei și a terorii, împotriva a ceea ce Marx numea „scufundarea în a-istorie" (Geschichtlosigkeit).* Și *Vulpile în vie* sînt așadar *„un roman pentru rațiune"*, încît cititorul care a parcurs înfrigurat cele aproape opt sute de pagini ale traducerii datorată lui P. și L. Năvodaru nu este de loc surprins să citească în postfață că *„eroul romanului nu este Benjamin Franklin și nici Beaumarchais, nici regele sau Voltaire, ci acel diriguitor invizibil al istoriei care, descoperit în sec. al 18-lea, binecunoscut, descris și lăudat în sec. al 19-lea, a fost amarnic trădat și hulit în sec. al 20-lea: progresul".* (de burghezie n.n.). Progresul cerea într-adevăr ruperea coloniilor americane de metropola britanică; progresul cerea situarea Franței regale de partea republicanilor americani și împotriva Angliei regale; progresul cerea, în sfîrșit, ca regalitatea și feudalismul francez să sucombe în fața principiilor revoluției americane.

Subtitlul romanului, *Arme pentru America*, explică mai limpede decît esopianul *Vulpile în vie* subiectul propriu zis: răsculații de peste ocean duceau lipsă de arme și echipament; acestea le-au fost livrate de către Franța prin intermediul unei captivante personalități, Beaumarchais. Autorul *Bărbierului din Sevilla* nu era numai un ceasornicar inovator, ci și un om de lume cu înclinații categorice spre afacerile în stil mare. Dacă livrările Franței s-au făcut la sugestia și insistențele lui Beaumarchais sau acesta a fost un simplu om de paie; dacă dramaturgul și-a riscat și pierdut în cele din urmă toată averea sau a încercat să tie un profitor al ajutorului destinat celor 13 colonii, iată ce istoricii mai dezbat încă pînă în ziua de azi. Feuchtwanger, care nu-și permite să falsifice istoria dar nici să bagatelizeze incertitudinile istorice, rezolvă toate dubiile în sensul sublinierii contradicțiilor care opun pe Franklin lui Beaumarchais, pe Arthur Lee lui Franklin, pe miniștri curții franceze între ei, etc. Astfel că eroii romanului nu mai reprezintă destine și voințe separate ci se înșiră îngemănat pe țițele încîlcite uneori ale mersului înainte al istoriei. Dar evocarea lui Feuchtwanger are culoare și farmec, ea nu uită cifrele nici poezia, iar atunci cînd subliniază măreția oamenilor și a momentului nu neglijează să ridice vălul de pe fapte meschine sau intenții inavuabile.

In ceea ce privește introducerea sumară a lui P. Năvodaru, justă în cele ce afirmă, păcătuește prin scăpările ei esențiale. Putea fi într-adevăr complet trecută cu vederea activitatea dramaturgului *(Iulia Farnese. Warren Hastings, Insulele petrolului,* etc.) și a poetului *(Pep),* a memorialistului *(Franța diabolică)* și a satiricului *(Odiseu și porcii, Singuratecii)*? Ne aflăm doar în fața uneia din cele mai înzestrate personalități literare a vremii, cu cinci decenii de activitate pe frontul scrisului progresist.

M. ROȘCA

Teodor Mazilu: BARIERA

Cu primul său roman, inspirat de viața periferiei bucureștene, Teodor Mazilu a încercat o formulă epică nouă. El a părăsit prezentarea liniară a unui destin, așa cum o făceau cărțile lui G. M. Zamfirescu, Sărmanul Klopstock sau Carol Ardeleanu, și a construit un roman a cărui acțiune se desfășoară pe mai multe planuri. Reușita sa trebuie căutată, în primul rînd, în crearea unei atmosfere dramatice, plină de realism, în care melodramaticul și falsul pitoresc sînt respinse.

Temperamentul de pamfletar al lui Mazilu a fost cel care l-a ajutat să surprindă aspecte de un tragic ridicul din viața burgheziei și a reprezentanților ei oficiali. Scena întîlnirii dintre doamnele Consiliului de patronaj și femeile din cartier e concludentă. Opoziția dintre gesturile stupide, contrafăcute, ale vizitatoarelor și tăcerea grea, ostilă, a nevestelor de muncitori, care aruncă din cînd în cînd un cuvînt mușcător, e realizată cu o reală artă a sarcasmului. Reflecțiile lui Vițu, referitoare la îmbogățiții de război din cartier, sînt încărcate de aceeași ironie. Antagonismul acesta dintre muncitori și profitori, sugerat în cîteva împrejurări, e fundalul pe care se desfășoară întreaga acțiune a romanului.

Intr-o perioadă în care războiul anti-sovietic, sprijinit cu devotament servil de cîca militară aflată în fruntea țării noastre, provoca nemulțumiri profunde, cînd lupta organizată și condusă de Partid trezea conștiințele întregului popor, ciocnirile dintre burghezie și clasa muncitoare deveniseră de o extremă violență. Din păcate, tocmai acest aspect capital al societății românești din vremea războiului e prezentat deficitar în romanul lui Teodor Mazilu. El îmbracă, aproape întotdeauna, forma comentariilor interioare ale personajului central, Vițu. E adevărat că aceste comentarii conțin observații de un bun simț impresionant, că de cele mai multe ori ironia își atinge direct țința; dar fața de activitatea complexă a unui comunist în anii ilegalității e, totuși, foarte puțin. Vițu discută arareori cu cei din jurul său problemele majore ale societății contemporane. Nu e de mirare că atunci cînd una din vecine, Tuțuleasca, stăruie pe lîngă personajul central „să afle tot" și acesta cedează, explicîndu-i în fraze destul de generale care va fi viitorul țării noastre, femeia e „încîntată de cele ce-i spusese nea Vițu și de încrederea ce i-o acordase". Dacă printre oamenii pe care îi cunoștea bine, printre cei ce-l prețuiau, aceasta era activitatea unui comunist, cum se putea achita el de sarcina mobilizării unui număr cît mai mare de muncitori în jurul Partidului? De altminteri, în afara unei acțiuni de sabotaj care paralizează producția unei uzine ce lucra pentru armatele hitleriste și a unor acțiuni nocturne de lipire a „fluturașilor", cu lozinci antifasciste, activitatea Partidului Comunist din Romînia e prezentată destul de palid în cartea lui Teodor Mazilu. Credem că deficiența aceasta provine din intenția autorului de a construi cu orice preț personaje complexe, cu o bogată viață sufletească. Intenția, evident, este lăudabilă. Dar romancierul a deplasat greșit accentul pe viața de familie și pe cea sentimentală a eroului său, creînd astfel, în locul unui personaj complex, unul care e doar complicat.

Această concepție despre personaj s-a reflectat și în construcția epică a cărții. Planurile sînt insuficient sudate între ele, aflîndu-se într-o legătură relativă cu firul central. Episoade, cum ar fi cele care prezintă întîlnirea dintre pictorul Rădulescu și Lucica, fosta lui amantă, nu își află, de pildă, locul în economia romanului. Dorința de a crea personaje „complexe" l-a dus pe Teodor Mazilu la construirea unui personaj fals cum este Fănică, fiul lui nea Vițu. Pentru un copil care a intrat o singură dată în casa unui bogătaș, idealurile foarte detailate de viață burgheză apar, cel puțin ciudate. Aceleiași dorințe de înzestrare a personajelor cu amănunte de originalitate i-a căzut victimă și leftimie, șeful postului de jandarmi. Conceput destul de liniar, plutonierul manifestă însă cîteva bizarerii, explicabile la un semidoct care vrea să afle cît mai multe, dar nu la un reprezentant al ordinei burgheze care nu arestează pe cineva denunțat că ascunde un evreu, de teamă că nu va mai avea de la cine să afle misterul zborului porumbeilor călători.

In schimb, un personaj cum e Treișpemii, comunist și el, e înfățișat într-o lumină difuză, incapabilă să-i accentuieze trăsăturile. De aceea, acțiunea plină de curaj la care participă alături de Vițu, aceea de a aduce în București armele necesare gărzilor patriotice, nu e convingătoare. Nu sînt suficiente elemente în stare să explice transformarea timidului Treișpemii (pe care Vițu, sezisîndu-i slăbiciunea, încearcă într-un chip cam nepotrivit, să-l împingă în brațele fiicei sale) într-un erou.

Bariera rămîne, în ciuda talentului evident al scriitorului, un roman numai parțial realizat. Dacă intenția lui Teodor Mazilu a fost crearea unui erou comunist dîrz, mobilizator, energic, a unei acțiuni care să demonstreze rolul jucat de Partid în lupta anti-fascistă, aceste dorințe nu s-au împlinit pe de-a-ntregul.

DAN GRIGORESCU

Virgil Brădățeanu: GRIGORE MANOLESCU

Reconstituirea drumului vieții și al creației marilor interpreți este o muncă spinoasă și grea. Cu atît mai anevoioasă cînd e vorba despre un strălucit creator care dispare la vîrsta de 35 de ani și de la a cărui moarte au trecut trei sferturi de veac. De aceea o monografie despre actorul Grigore Manolescu, decedat în vara anului 1892 — fără să-și fi scris memoriile — este un lucru plin de riscuri.

Virgil Brădățeanu a adunat nenumărate fișe despre mișcarea teatrală din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, a cercetat colecții de ziare și reviste, a studiat documentele aflate la Arhivele Statului și la Muzeul Teatrului Național din București, a citit amintirile contemporanilor și, cu deosebire, a celor care au stat în preajma neîntrecutului creator al lui Hamlet.

Grigore Manolescu a fost — fără îndoială — un mare pasionat al scenei, înzestrat cu excepționale daruri artistice, dar în primul rînd, a fost un om, un artist care n-a ignorat viața din jur, nu s-a închis în turnul de fildeș, trăind numai alături de nemuritori eroi ai dramaturgiei universale. Fără a fi un combatant, artistul a participat activ la mișcarea artistică a vremii. A luat atitudine împotriva multor concepții cosmopolite ale celor care încercau să îndrume teatrul pe căi nesănătoase. A luptat pentru crearea unei școli teatrale românești. S-a zbătut în fruntea multor actori valoroși, pentru impunerea prestigiului artei noastre scenice dincolo de hotarele țării.

Virgil Brădățeanu îl prezintă însă pe actor într-o lumină oarecum idealizată. Il descrie ca pe un artist izolat, dezlegat de toate problemele vieții. Un fel de zeu-artist, care nu înțelege nimic din zbaterea oamenilor. Un maestru cu totul opac la problemele materiale. Și în acest sens oferă cititorilor, drept exemplu, odiseea turneului la Viena.

Nu negăm. Grigore Manolescu a fost un mare actor și, poate, un mediocru om de finanțe. Insă, cînd autorul monografiei afirmă că în acel turneu fatal, deficitar din punct de vedere financiar — Manolescu a fost un credul și un neînțelegător al problemelor economice legate de o asemenea întreprindere, desigur, exagerează stabilind o nejustă demarcație între om și artist.

Autorul a folosit în unele capitole tonul laudativ, bazîndu-se prea mult pe afirmațiile actriței Aristizza Romanescu, care sînt — se știe — în mare măsură subiective. Rar, numai în cîteva locuri sînt transcrise părerile unor cronicari teatrali, care au găsit și slăbiciuni jocului scenic al lui Grigore Manolescu.

Virgil Brădățeanu, luat de șuvoiul pasiunii pentru Manolescu, pasiune întărită de aprecierile subiective ale contemporanilor, a scăpat cîteodată frîul ponderei și astfel actorul ne apare în chip exagerat într-o lumină orbitoare.

De asemenea credem că încercarea de recapitulare (capitolul *Manolescu om de teatru*) nu aduce nimic nou, nu întregește volumul, ci dimpotrivă, îl diluează, capitolul rămînînd o simplă repetare a celor afirmate pînă atunci.

Monografia *Grigore Manolescu* putea fi o scriere meritorie. Pentru redactarea ei autorul a depus o muncă susținută, pasionată, dar nu a fost destul de exigent cu sine însuși.

GEORGE RINCU

Pentru Concursul „Iubiți cartea"

Alexandru Sahia: NUVELE

In literatura română dintre cele două războaie mondiale creația lui Alexandru Sahia ocupă un loc aparte. Ea conține elemente realist socialiste prevestind astfel multe din trăsăturile beletristicii noastre actuale. Nuvelele Uzina vie *și* Revoltă în port *aduc, pentru prima dată la noi, chipuri de eroi muncitori, luptători pentru cauza viitorului. Desigur, avem de-a face, deocamdată, numai cu germenii a ceea ce scrisul de după Eliberare avea să impună ca una din cele mai de preț cuceriri ale sale: permanența comunistă. Datorită condițiilor istorice specifice, Sahia stăruie mai ales asupra aspectelor dramatice din viața fabricilor, a porturilor, etc. Exploatarea capitalistă, intensificată la maximum, strivește fără cruțare orice năzuință spre înălțare. Omul e tratat mai rău decît animalul; pentru director sau patron viața lui valorează mai puțin decît oricare mașină. Și totuși aici, în halele de unde ies locomotivele, în porturile Dunării și ale mării, pretutindeni unde se produc bunuri materiale, se visează și se luptă pentru o altă viață, mai bună. Fiecare piesă nouă, produsă trudnic, poartă cu ea ceva din speranțele celor ce-au făurit-o, din dragostea lor pentru popor.* „Dacă fabrica aceasta ar fi a muncitorilor, dacă ea ar fi organizată după legi proletare, dacă s-ar munci numai șapte ore pe zi, slăbănogul ăsta de Bozan ar înnebuni și lustrul bielei lui ar întrece soarele...", *gîndește Filip văzîndu-l pe Bozan plîngînd cînd locomotiva trece cu succes probele de încercare* (Uzina vie). *Dar Bozan cade răpus de gloanțele jandarmilor, după ce mai întîi și-a pierdut puterile și unul din picioare într-un accident de muncă. Mihail din* Revolta în port *este un încercat conducător al mișcării muncitorești. Cînd „stăpînirea" împrăștie, cu forța armată, adunarea muncitorilor veniți la înmormîntarea hamalului Galaciuc, el știe că înfrîngerea suferită nu-i decît temporară, că adevărul și dreptatea sînt de partea celor mulți.* „Lupta cea mare se va da odată, nu mai e mult". *De aceea proletariatul trebuie să fie organizat.* „Cu cît lupta se va da mai organizat, cu atît triumful va fi mai sigur și mai apropiat". *Muncitorul apare, așa dar, în opera lui Alexandru Sahia, într-o lumină nouă, ca reprezentant al celei mai înaintate clase sociale.*

Paralel cu promovarea imaginii luminoase a muncitorului, nuvelistica lui Alexandru Sahia rămîne totodată și un puternic act de acuzare împotriva războiului, a mizeriei, a obscurantismului. Execuția din primăvară, Moartea tînărului cu termen redus, Intoarcerea tatei din război, Pe cîmpia de sînge a Mărășeștilor, Ploaia din iunie *și* Somaj fără rasă *se înscriu sub semnul unei atari semnificații. Dacă în* Intoarcerea tatei din război, *obsesia scenelor de groază, trăite pe front, îl aduc pe unul dintre eroi în pragul nebuniei, fără ca niciunul dintre reprezentanții oficialității să se stingherească, fie cît de cît, în* Ploaia din iunie *o femeie naște pe cîmp constrînsă de condițiile materiale grele să muncească în condiții inumane.* Somaj fără rasă *demască gogoriță naționalistă potrivit căreia oamenii sînt săraci din cauza altor naționalități care nu muncesc. Sahia arată cum, indiferent de rasă, exploatarea capitalistă nu cunoaște margini.*

Fără îndoială că nuvelele reprezintă cea mai realizată latură a activității scriitoricești a lui Alexandru Sahia. Puținele compoziții rămase de la înflăcăratul vizionar al viitorului, publicate în Bluze Albastre, Cuvîntul liber, Era nouă, *vădesc un talent remarcabil, stins prea de timpuriu. Pentru noi, cei de azi, Sahia constituie o pildă a atașamentului nețărmurit la cauza revoluției proletare, la nemuritoarele idei ale marxism-leninismului.*

GH. ACHIȚEI

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție); Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcție); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

ZIDURI CARE TREBUIE SA CADA

O carte apărută recent în editura americană „Monthly Review Press" a obținut din partea criticilor aparținînd celor mai diverse curente, aprecierea de a fi „cea mai bună carte scrisă asupra climatului moral al sudului din momentul în care Curtea Supremă a declarat neconstituțională doctrina „egali, dar separați", (prin care rasiștii încercau să dea o acoperire legală tendinței lor de a interzice și mai departe accesul copiilor negri în școli).

In același timp, această carte — care poartă titlul sugestiv Zidul despărțitor *(The Wall Between), i-a adus autoarei, Anne Bradden elogiul de a fi realizat: „o povestire pasionantă, ca un roman polițist" și „un document uman deosebit de interesant".*

Ar putea să pară ciudat un succes atît de imediat, cu atît mai mult cu cît a fost repurtat de o lucrare care nu aparține ficțiunii ci se păstrează strict în cadrul genului documentar — dacă nu am afla, de la primele pagini, că Anne Bradden, atacă una din problemele fundamentale ale vieții americane, punînd în joc însăși posibilitatea unei autentice democrații: aceea a relațiilor dintre albi și negri.

Ca și Lilian Smith — prozatoare viguroasă, care a mers pînă la sursele profunde ale rasismului, desfăcîndu-i lucid și curajos mecanismul social în romanul ei „Rod ciudat"; sau ca Wilma Dikeman autoarea discutatului Nici negru, nici alb *— Anne Bradden s-a născut și a crescut în atmosfera apăsătoare a unui orășel conservator, închistat între limitele lui înguste: Aniston, Alabama. Spre deosebire însă de predecesorii săi, de astădată autoarea scrie despre relațiile dintre albi și negri, cu complexele lor implicații, pe baza unei experiențe personale revelatoare. Căci Anne Bradden a fost protagonista unei îndîrjite lupte pentru schimbarea stărilor actuale de lucruri, rămînînd pînă la capăt alături de Andrew Wade, un negru eliberat din armată, care a cumpărat în cartierul Rone Court din inima orășelului segregaționist Louisville, o casă din care huliganii albi au ținut cu orice preț să-l alunge. Mai mult chiar, autoarea și soțul ei, Carl Bradden — ziarist progresist — s-au făcut vinovați de păcatul cumplit de a înșela vigilența adepților Ku-Klux-Klanului, cumpărînd pe numele lor proprietatea și transferînd-o apoi familiei Wade.*

Stabilindu-și ca țel o mărturie absolut sinceră, Anne Bradden scrie în cuvîntul introductiv: „Cînd atîția așazișI observatori obiectivi caută să analizeze de pe diferite poziții izvoarele conflictului rasial, cred că s-ar putea dobîndi o privire în adîncime suplimentară, dacă unul din incidentele cărora le dă naștere rasismul ar fi relatat de către o persoană care a fost profund implicată și ar fi putut foarte bine să se afle de oricare parte a baricadei..."

Tocmai aci stă meritul principal al confesiunii sale, patosul și umanismul de care este străbătută cartea: în descrierea precisă și fără reticențe a drumului anevoios pe care trebuie să-l străbată atît Andrew și Charlotta Wade — doi tineri negri animați de neîncredere față de albi — cît și autoarea născută într-un mediu profund rasist: de a înlătura toate obstacolele ridicate de prejudecăți, de condiții materiale, pentru a se întîlni undeva, dincolo de „zidul despărțirilor" pe terenul relațiilor profund umane, libere, unde noțiunea artificială de rasă dispare.

Sensibilitatea și înțelegerea cu care Anne Bradden privește problemele, trasarea sigură și de mare pătrundere psihologică a portretelor personajelor centrale, lărgesc mult aria cărții. Dincolo de un studiu temeinic al relațiilor dintre rase, prin el însuși meritoriu, „Zidul despărțirilor" devine un rechizitoriu al formulelor demagogice menite să utilizeze rasismul drept unul din „valurile de fum" pentru camuflarea manevrelor de frînare a progresului. De o rară intensitate emoțională este capitolul în care autoritățile din Louisville, în loc să aresteze banda care a supus unui infernal bombardament cu pietre casa tinerei perechi negre Wade, aruncă în temniță pe soții Bradden împreună cu alți cîțiva prieteni albi, sub acuzația că „au uneltit un complot comunist, pentru a aținta la ură rasială". Nicăieri nu este mai bine evocat climatul de coșmar, răsturnarea totală a valorilor și noțiunilor decît în aceste pagini sobre. După cum la fel de edificator asupra metodelor josnice ale rasiștilor din sud, este capitolul In umbra zidului *— demascarea tensiunii tragice și a eroarei la care a fost supus Andrew Wade pentru a se întoarce împotriva prietenilor săi albi și a declara că ei au conceput proiectul de a cumpăra casa din Rone Court.*

Wade însă a rămas neclintit. El l-a vizitat mereu în închisoare pe Carl Bradden, care nu era la prima persecuție de acest fel; și-a păstrat neatinsă credința că prietenia cu albii nu este o întîmplare, ci o apropiere firească, o punte peste o prăpastie fictivă, pe care caută să o adîncească doar vînătorii de vrăjitoare.

Cartea se încheie cu o notă luminoasă, bazată pe certitudinea că va învinge cauza dreaptă a celor convinși că oamenii sînt deplin egali. După trei ani de grele încercări, Andrew Wade declară, întors la casa devenită obiectul unei aprige bătălii: „Voi trăi sau voi muri aici". „Nimic nu-l va mai opri pe Andrew Wade" — scrie Anne Bradden, care vede în tînărul negru un simbol al cruciadei tuturor negrilor din Sud pentru doborîrea zidurilor străvechi și putrede ale segregației. „Ca să schimbi acest factor, trebuie să schimbi mersul istoriei a trei sute de ani de opresiune. Nici o soluție a problemelor relațiilor umane care stau în fața societății americane nu va rezista încercărilor vieții sau probelor de foc ale viitorului, dacă va fi ignorată mîndria și demnitatea umană a comunității negrilor".

Eugen Marian

SCRISORI DIN R. D. G.

550 de ani de existență a Universității „Karl Marx" din Leipzig

Din îndepărtatul ev-mediu și pînă astăzi, orașul Leipzig este cunoscut ca un renumit centru comercial, punct de atracție al tuturor exponatorilor de mărfuri și produse tehnice din toate țările lumii. Spre gura rîului Pleisse, unde se găsea pe vremuri tîrgul, se îndreptau odinioară și „lipscanii" noștri cu pitorețtile lor chervane. Dar orașul în care a apărut Fama Lipscăi, primul ziar românesc, orașul în care Bach și Mendelsohn-Bartholdy au ridicat creația muzicală pe cele mai înalte culmi artistice, nu putea rămîne în istoria Germaniei numai ca renumit loc de întîlnire a oamenilor de afaceri. El a fost și a rămas un mare focar de cultură cu îndelungate tradiții, în care vestigiile măreție ale trecutului se fac peste tot simțite, deși războiul ucigător a avut grijă să nimicească multe monumente de artă.

Leipzigul vestitelor tipografii și edituri și al concertelor cu răsunet european își întregește imaginea sa de complex centru de cultură, mai ales prin Universitatea „Karl Marx", care și-a sărbătorit în octombrie 550 de ani de strălucită și rodnică existență.

In atmosfera creată la Praga de predicile lui Jan Hus, profesorii și studenții germani care studiau în celebra universitate din Boemia au părăsit „orașul de aur" alegîndu-și ca loc de studiu și existență Leipzigul. Interesat să aibă o puternică instituție de cultură pentru formarea aparatului de stat și a clerului, prințul Saxoniei a sprijinit fundarea universității, iar aprobarea ulterioară a papei, sărbătorită la 2 decembrie în mînăstirea Thomas, nu a întîrziat nici ea prea mult.

Universitatea „Karl Marx" din Leipzig înregistrează în îndelungata ei existență numeroase pagini de glorie, fiind în anumite momente istorice un adevărat centru de iradiație a patriotismului, a spiritului de luptă pentru libertatea socială și independență națională, precum și a unor importante curente din viața culturală germană. Să nu uităm că, printre studenții universității din Leipzig, deveniți mai tîrziu filozofi sau scriitori de notorietate universală, se numără Müntzer, Leibnitz, Lessing, Klopstock și Goethe. (In Leipzig și-a susținut mai tîrziu și Panait Cerna teza sa de doctorat).

Nu este însă mai puțin adevărat că Universitatea „Karl Marx" a înregistrat în existența sa și momente foarte sumbre. Unul dintre acestea îl constituie anii de teroare hitleristă, cînd profesorii cu vederi progresiste au trebuit să emigreze, iar adevărata știință a fost înlocuită cu teoriile fasciste.

Astăzi, în statul muncitorilor și țăranilor, germani, Universitatea „Karl Marx" din Leipzig reia glorioasele sale tradiții, contribuind din plin la formarea unei intelectualități profund atașate de interesele poporului. Perspectivele economice și culturale ale R.D.G. cer azi forțe numeroase și capabile. O simplă comparație între situația din trecut și prezent ne arată că în 1926 studiau în cadrul universității din Leipzig 4513 studenți, instituția neprimind nici un fel de subvenții din partea statului. In anul 1958, au studiat în cadrul aceleiași universități 8583 de studenți, la care se mai adăugau 695 la Facultatea muncitorească, 360 la Institutul pentru străini și 2798 la studiul fără frecvență. Menționăm de asemenea că, în afara subvențiilor obișnuite, care însumează 3.547.700 mărci pe 1958, s-au mai acordat în același an 2.580.000 mărci cercetărilor științifice. Toate acestea dovedesc prețuirea de care se bucură cultura într-un stat socialist și pun în lumină perspectivele luminoase ale acestei istorice universități. Cît despre marele ei prestigiu internațional, în momentul de față este grăitor faptul că în cadrul ei studiază studenți din 38 de țări.

Festivitățile care au avut loc între 10-16 octombrie, au constituit o binevenită încoronare a muncii perseverente pentru crearea unei intelectualități noi și a unei științe puse în slujba marilor idealuri ale progresului, păcii și socialismului.

Romul Munteanu

Ce e nou în literatura italiană

De vorbă cu Giacomo Calandrone, publicist italian

L-am rugat pe domnul Giacomo Calandrone, publicist și redactor responsabil al revistei italiene La Pace

din Roma, în vizită în țara noastră, să ne vorbească despre evoluția literaturii italiene contemporane...

— Mă întrebați despre noutăți literare italiene? Italia a cunoscut anul acesta o avalanșă de titluri, cu adevărat impresionantă. Ca de obicei, casele de editură au scos mii și mii de cărți originale și traduceri. E vorba în marea lor majoritate de o literatură turistică, de romane „galbene" (așazisele „romanzi gialli"), de melodrame siropoase cu bucătărese care devin peste noapte principese. Această literatură servește doar interese comerciale...

— Au fost și cărți care s-au impus?

— Desigur. Printre buruienile care au năpădit în ultima vreme literatura italiană au răsărit — se înțelege — și opere de folos social.

— Ne-ați putea spune ceva despre această literatură?

— Una din cărțile care s-au impus a fost în primul rînd romanul Mimi Cafiero **de Mario La Cava (Editura Parenti) și care se ocupă de viața aspră a muncitorilor din Reggio Calabria, în timpul fascismului...**

— Problema sudului, după cum se vede, este abordată curajos de către scriitorii italieni contemporani...

— Da, și pe bună dreptate. Sudul este pentru noi nu numai o lume exotică, o lume diversă, ci și o lume năpăstuită, pe care o descoperim, din nefericire, abia astăzi. Dar tot aici, în sud, pe lîngă milenara înapoiere, numeroase conștiințe sînt gata să înfrunte orice. Iată de pildă romanul lui Ottiero Ottieri: Donna Rumma all'assalto **tinde să dovedească lumii că sudul nu este o rudă săracă a Italiei, că oamenii de acolo, exploatați de moșieri, de biserică, sînt capabili de a lupta pentru a ieși din mizerie. Păcatul lui Ottieri este însă similar cu acel al scriitorului francez Roger Vailland, care s-a ocupat în romanul** Legea, **de problemele arzătoare ale acestei regiuni oropsite a Italiei cu ochii unui turist.**

— Care sînt temele preferate ale scriitorilor italieni contemporani?

— Diverse, din ce în ce mai diverse. Ele depind de zona în care trăiește autorul, de publicul căruia i se adresează, de gradul său de conștiință, de onestitatea sa profesională. Există, de pildă, o literatură a tinerilor, cu pantaloni blue-jeans. **Domenico Paolella a încercat în volumul** Le italiane furioase **să privească critic lumea vagabonzilor și a trîntorilor din marile centre italiene. In bună măsură a reușit. O altă temă preferată rămîne însă războiul. Cartea** Mille tradimenti, **scrisă de tînărul romancier Ugo Pirro, deși n-a obținut nici un premiu literar, s-a bucurat de o primire dintre cele mai favorabile. Satira goldoniană a repurtat un succes categoric anul acesta cu pamfletul lui Augusto Frassinetti (Editura Longanesi)** Misterele ministerelor **și alte mistere...**

— La noi sînt cunoscuți și apreciați o serie de scriitori progresiști italieni, ca Levi, Pratolini, Aleramo, etc. Am dori să știm la ce lucrează aceste personalități ale culturii italiene?

— Carlo Levi a trimis spre publicare, după călătoria sa în U.R.S.S. cartea de reportaje Viitorul **are o inimă veche și pregătește în prezent o carte de reportaje asupra celor două Germanii. Poeta Sibilla Aleramo lucrează la un ciclu de poezii închinate socialismului. Vasco Pratolini scrie un roman asupra micii burghezii romane. Trebuie să vă spun că, în același timp, numărul scriitorilor proletari din Italia crește an de an. Iată de pildă pe Carlo Masini cu cartea sa** Internaționaliștii, **în care se ocupă de luptele muncitorești din Italia de la sfîrșitul secolului trecut. Și ca el sînt mulți alții. Amintesc doar cîteva nume: Rafaele Colapietra, Salvatore Cacciapuoti, Bartuccioli (care a scris o serie de reportaje reunite în volum sub titlul** Nopțile Moscovei), **Ignazio Butitta, și alții.**

— Ce ne puteți spune despre activitatea dvs.?

— Colaborez la diverse publicații progresiste italiene și pregătesc în momentul de față un volum de reportaje Colocviu despre pace, **rod al călătoriilor pe care le-am făcut în țările socialiste... Voi vorbi și despre țara dvs. ospitalieră și despre întîneritul și frumosul București de care mă leagă atîtea amintiri...**

G. Cuibuș

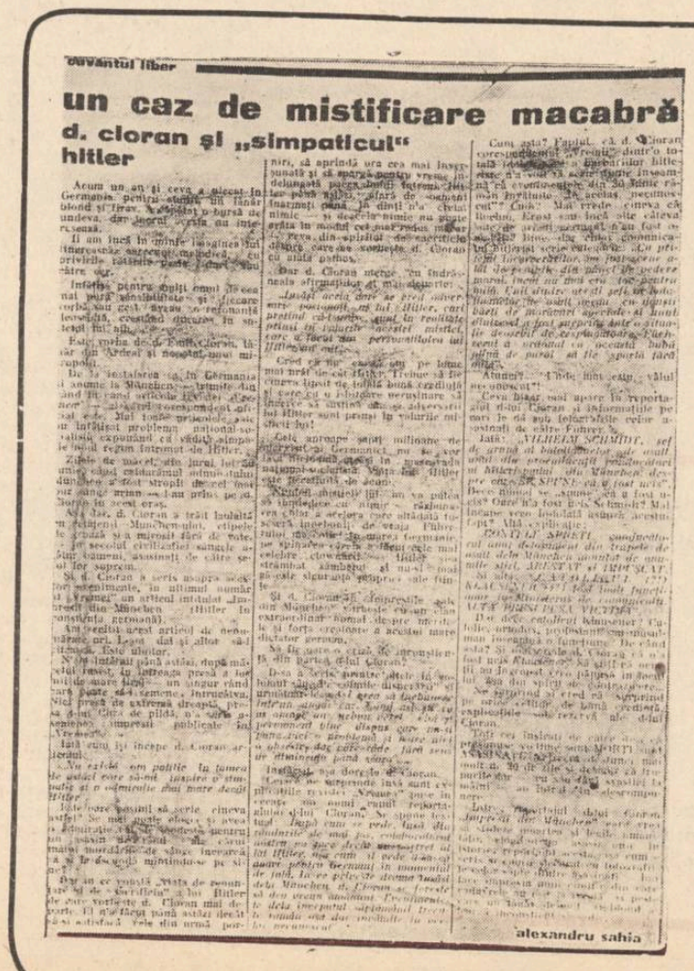

cuvîntul liber

un caz de mistificare macabră

d. cioran și „simpaticul" hitler

alexandru sahia

Alexandru SAHIA demască pe Emil CIORAN

Alăturarea, recunoaștem, e deplasată și dezonorantă pentru luptătorul neînfricat, lucid și pur, care a fost Alexandru Sahia.

Faptele ce le reînviem s-au săvîrșit în 1934... Tinerii care se află azi în jurul vîrstei de 30 ani nu-și pot închipui, deplin, teroarea acelui Tamerlan al veacului XX care visa, pentru o mie de ani, o pax germanica și, în numele preceptelor „național-socialiste", își pregătea cotropitoarele Panzerdivisionen *sub lozinca „Deutschland über alles..."*

Sub acest unghi, cu greu se poate imagina temeritatea de care era însuflețit și riscurile ce-și asuma un publicist care, în acei ani de eruptivă expansiune germană, cuteza să spuie adevărul despre „Führer" și politica lui. In 1934, într-un articol din Cuvîntul liber, *Alexandru Sahia comenta de-a lungul unui pamflet plin de caustică vervă, admirația delirantă cu care Emil Cioran idolatriza apariția „istorică" a lui Hitler.*

Se știe că, atunci cînd fostul caporal a preluat conducerea Germaniei, a întîmpinat un val puternic de opoziție în straturile cele mai diverse ale populației Reichului. Adversarii regimului erau trimiși în faimoasele lagăre atunci cînd echipele S.A. sau S.S. nu îi suprimau, pur și simplu, cu revolverul, în stradă. La faimosul masacru din 30 iunie 1933, Emil Cioran a fost martor ocular și, într-un reportaj trimis din München, unei reviste bucureștene, îl califica pe Hitler drept o figură istorică fără precedent.

Să recităm numai cîteva fragmente din articolul lui Sahia, intitulat: „Un caz de mistificare macabră: d. Cioran și simpaticul Hitler" :

„Acum un an și ceva" (scria Sahia în 1934) „a plecat în Germania, pentru studii, un tînăr blond și firav. A căpătat o bursă de undeva, dar lucrul acesta nu interesează... Este vorba de d. Emil Cioran, tînăr din Ardeal și nepotul unui mitropolit... Mai toate articolele sale au înfățișat problema național-socialistă expunînd cu vădită simpatie noul regim întronat de Hitler... Zilele de măcel, din iurul lui 30 iunie, cînd caldarîmul minunatului München a fost stropit de cel mai pur sînge arian, l-au prins pe d. Cioran în acel oraș. Așadar, d. Cioran a trăit laolaltă cu cetățenii München-ului clipele de groază și a mirosit fără voie — în secolul civilizației — sîngele atîtor oameni, asasinați de șeful lor suprem..."

Apoi — parcă pentru stabilirea unui categoric contrast, — Sahia reproduce, vorbă cu vorbă, alte cîteva rînduri din articolul semnat de Emil Cioran:

„Nu există om politic în lumea de astăzi care să-mi inspire o simpatie și o admirație mai mare decît Hitler".

Pentru cei care vor fi citit **imundele cărți** *pe care, în anii din urmă, Emil Cioran le-a publicat în străinătate, împotriva patriei noastre, sau pentru cei cărora le ajunge la ureche, uneori, vreun ecou de la răsuflata flașnetă a „Europei libere', lucrul apare clar și edificator: Cioran iubea și admira pe Hitler în 1934, precum iubește și laudă azi pe patronii lui din Germania occidentală ori de peste ocean, datorită unui temei concret: subsidiile — în mărci, odinioară, — în dolari, astăzi.*

Și spre a da o pildă despre chipul cum nepotul de mitropolit pleda pentru politica național-socialistă practicată cu revolverul descărcat în tîmpla adversarilor, transcriem un alt pasagiu, în care Cioran își însinuează concepțiile asupra „Führer"-ului.

....„Inșiși aceia care se cred adversari pasionați ai lui Hitler, cari pretind că-l urăsc, sînt, în realitate, prinși în valurile acestei mistici, care a făcut din personalitatea lui Hitler un mit".

Alexandru Sahia dezumflă însă categoric argumentele hiperbolice ale lui Cioran asupra „mitului" hitlerian, are curajul să-l califice pe Hitler „asasin de rînd" și întreabă vehement:

....„În ce constă „viața de renunțare și sacrificiu" a lui Hitler, de care vorbește d. Cioran? !... El n-a făcut pînă astăzi decît să-și satisfacă cele din urmă porniri, să aprindă ura cea mai înverșunată și să spargă, pentru vreme îndelungată, pacea lumii întregi. Hitler, pînă astăzi, afară de oameni înarmați pînă în dinți, n-a creiat nimic — și de aceea nimic nu poate arăta — în modul cel mai redus măcar — ceva din spiritul de sacrificiu de care ne vorbește d. Cioran cu atîta pathos".

Dar nu numai atît. Sahia prezice și prăbușirea apropiată a idolului lui Cioran. Astfel, după ce își arată neclintita încredere în „cele aproape șapte milioane de marxiști ai Germaniei" din acea vreme, el declară: „... Cred că nu există om pe lume mai urît decît Hitler... Viața lui este pecetluită de pe acum".

Intrevăzînd astfel, cu unsprezece ani mai devreme, prăbușirea lui Hitler, Alexandru Sahia, cavaler și prevestitor al unor vremi a căror împlinire el nu avea s-o mai apuce, ridică totodată și zvîrle prima piatră în insul care, atunci, ca și azi, își defăima tarifat țara. O dovadă în plus a neasemuitei însușiri pe care o avea Sahia de a cunoaște oamenii, de a scruta viitorul...

Horia Oprescu

Noapte de dragoste

Fănuș NEAGU

Desen de TIA PELTZ

In 1944 eram la bunici, într-un sat de pe malul Buzăului. Părinții mei pieriseră sub bombardamente și mă înfiase un frate al tatei, funcționar la o pretură din județul Muscel, dar verile mi le petreceam în casa bunicilor.

In seara zilei de 24 august, la șase ore după ce o unitate germană în retragere a zvîrlit în aer podul de peste Buzău, clopotarul din satul bunicilor, urcîndu-se în turla bisericii să bată de pomenire unui flăcău din țigănie, lovit în tîmplă de o schijă de la pod, a zărit prin geam, cînd era la jumătatea scării, un escadron de călăreți români, venind din cîmpie, pe sub lăstarul de plop din marginea șoselei, și și-a dat drumul înapoi pe trepte, să-l vestească pe Teofil Mărăcine, primarul, vecin cu noi, ca să-i întîmpine.

Mărăcine s-a încins, conform regulamentului, peste piept, cu o fîșie de pînză tricolor și a fugit la șosea, urmat de-o spuză de copii, să se prezinte comandantului. Era un om de vreo cincizeci de ani, înalt, roșu la obraz cu nara dreaptă ruptă de-o răgățînă. Nara aceea o avea acum astupată cu un dop de plută. Peste puțin, din țîfna malului de la noi, l-am auzit strigînd cu glasul fonf: „Să trăiți, domnule comandant, sînt primarul comunei G. Situația la noi se prezintă rău: nemții ne-au prăpădit podul. Orz pentru cai o să vă dăm de la moară". Mai departe n-am mai înțeles. Apoi, după un sfert de ceas, l-am văzut gonind înapoi pe uliță într-o căruță cu bucătarii escadronului, și strigînd în dreptul fiecărei porți: fugiți în cătune! Ofițerul comandant îi ordonase să pornească oamenii numai-decît spre cătunele din drumul de țară, întrucît o coloană nemțească se apropia de G. dinspre Brăila, căutînd să răzbească spre Rîmnicu-Sărat. Cavaleriștii noștri, în acest timp, ocupau poziție de luptă în livezile de pe malul rîului, lîngă pod.

Ajungînd la Mărăcine acasă, bucătarii au băgat căruța în curte și au dat jos cazanul pentru fiertură și marmitele. Nevasta lui Mărăcine, fiul lor Grigore, scund și sfrijit, Didina, nevasta lui Grigore și Lilica, sora ei mai mică, care șezuseră pînă atunci în grădină, cu capetele săltate peste gard, au început la un semn al primarului, să facă gălăgie și să bocească. Iar Mărăcine, căruia i se poruncise să dea o vită pe care s-o ciopîrțească bucătarii pentru hrana trupei, îi întărîta de pe margine văitîndu-se: n-am fraților nici o vită, degeaba ați venit încoace. Să-mi sară ochii, na, dac-am văzut copită de vită în bătătura mea. Fă-te-ncoa, Lilică, taică, a strigat la Lilica, fă-te-ncoa și spune-le, că ești suflet de copil neîntinat, dacă se află la noi o vită pe care s-o taie dumnealor. Ascultați-o fraților, să vă spună, că-i copil și nu știe ce-i minciuna. N-am decît trei oi.

— Dă-le p'alea! s-a răstit unul dintre soldați. Dă oile și două vedre de rachiu și du-te!

Oile erau bolnave de rîie și îmbăiate în creolină, în schimb țuica, păstrată într-un butoiaș, unsă cu smoală și ascuns sub șură, făcea toate paralele.

Bucuros c-a scăpat numai cu atîta, Mărăcine care-și îngropase de mult toate lucrurile din casă, și-a adunat familia lîngă gardul nostru și l-a chemat pe bunicul.

— Vecine Cernat, l-a rugat, ia-ne și pe noi în căruță cu tine, pe mine, pe muiere și p-asta mică, pe Lilica. Eu n-am cum să mai înjug, c-am dus boii și tăurașii în bozie, pe vale — mi-a dat dumnezeu, drăguțul, gîndul bun să-i priponesc acolo și i-am scăpat de cuțit. Dacă-i scot acum e daravelă mare, cu ăștia, cu soldații, că la vreme de război soldatul e ciine, uită ticălosul că are și el o casă și-o mamă și ia tot ce-i cade sub mînă fără să se gîndească. Fi-miu Grigore și nor-mea rămîn pe loc și cînd piere luna iau boii de funie și vin și ei după noi.

Bunicul s-a învoit. A înhămat caii, a urcat-o în căruță pe bunica și pe-alde Mărăcine — și le-a dat drumul. El a rămas. Și m-a ținut și pe mine cu el să-i fiu de ajutor.

— Tu, mi-a spus bunica, să vii după noi, la noapte, cu alde vecinul Grigore, iar bătrînul să stea aici, să nu ne puie vreunul foc la casă.

Au plecat. Bunicul a închis după ei poarta de la uliță și s-a întors la mine.

— Florine, mi-a spus, lasă-mă singur. Du-te dincolo, la Mărăcine și fii cu ochii în patru. Dacă e ceva să-ți dea de bănuit, fluieri de două ori și știu eu ce fac. Haide, du-te și umblă cu fereală.

La Teofil Mărăcine bucătarii tăiaseră oile, le jupuiseră și le ciopîrțeau cu satîrul să le arunce în cazan. Didina ședea pe prag, cu spatele pe uscior, iar bărbat-su în tindă, în colțul unde-și puseseră soldații armele, îngîna încet un cîntec din fluier. Avea un obraz cît pumnul, numai creț și ochi înguști roșcați. Căta în jur crunt și buimăcit ca un pește căruia i-a pătruns nămol în urechi. Purta degetele pe vrănile fluierului și-o urmărea pe Didina, peste care sălta lumina focului aprins sub cazanul pus pe pirostrii, cum își mîngîia șoldurile cu palmele, fără rușine, cînd unul dintre soldați, spătos, cu fălcile mari, își arunca ochii spre ea și rîdea, dezvelind două rînduri de dinți albi, de om sănătos și puternic.

Didina era măritată cu Grigore Mărăcine de un an și jumătate. Ea și Lilica erau fetele unuia Mihuleț care, prin 1938, s-a încurcat într-o afacere cu niște hoți de cai, a fost prins și bătut cu parul de către jandarmi pînă și-a dat sufletul. Pămîntul orfanelor a încăput pe mîna unui unchi bețiv. Acesta le-a lăsat pe fete în sapă de lemn.

Didina l-a luat pe Grigore ca să scape de sărăcie. La cununie, mireasa — voinică, durdulie, pietroasă, iar mirele, vorba rominului — juma' de om, pe jumătate iepure șchiop. Grigore nu era mai săltat decît sabia lui tat-său pe care acesta o cumpărase pe vremea cînd fusese luat în armată, la călărași cu schimbul și-o ținea atîrnată, la un loc cu pușca de vînătoare, în cuiul de sub icoane. Nu-și putea stăpîni femeia și la cîteva luni de la nuntă, maică-sa aduna de la babele care făceau farmece, buruieni care să-i dezlege puterile. Teofil Mărăcine s-a gîndit că-i mai bună poate o sfîntă de bătaie cu hățurile. Dar n-a folosit nici asta. Și-ntr-o noapte de petrecere, iarna, a încercat el să-și îmbrățișeze nora, dar aceasta i-a aruncat cu dihornița de păcură în cap de s-a chinuit pe urmă Mărăcine, cu leșie, trei zile, ca să-și descurce părul năclăit.

In seara aceea de august, Didinei îi plăcuse soldatul spătos, cu dinți albi, puternici. Nu-și lua nici o clipă ochii de la el și-și sucea mereu trupul, lenevoasă și atîțătoare. După un timp, Grigore a lăsat fluierul și-a ieșit afară lîngă femeie. Ea însă parcă nici nu-l vedea. Adunase cîteva miezuri de ceapă și cînd soldatul de-i plăcuse se întorcea cu spatele, arunca în el, țintindu-i capul, cu păr blond, cîrlionțat și rîdea. „Nu vezi că te păzește?" părea că-i spune omul cînd se întorcea, dar ea ridica din umeri, disprețuitoare: „Nu-mi pasă de el". Ceilalți bucătari își dădeau coate pe înfundate, dar se fereau să vorbească, intimidați parcă de patima care-o stăpînea pe femeie și-o făcea să nu știe ce-i frica.

După un ceas, cînd luna a început să scadă, a năvălit în curte o ceată de șase cavaleriști. Au luat marmitele pline cu ciorbă și s-au întors pe malul rîului. Grigore Mărăcine s-a dus după ei să închidă poarta și l-am auzit după aceea, sărind prin grădină, în sală, și deschizînd ușa din față a casei.

In acest timp, Didina s-a rupt și ea din prag și a luat-o pe vale, prin dîra de lumină galbenă ce se scurgea din lună printre șirurile de salcîmi și se pierdea, ca o potecă, în cucuta și boziile din fundul livezii. Cînd să dea cotul după șuri, femeia s-a oprit și a întors capul, ținînd în mîini colțurile basmalei desfăcute. Soldatul cel blond, de lîngă șopron, a răspuns acestei chemări mute, plecînd ușor fruntea, apoi și-a atîrnat vestonul între umeri și-a pornit-o și el pe vale. Noi, cei rămași în curte, l-am privit o clipă cum se depărtează, apoi cineva dintre bucătari a trîntit o găleată de apă în cazan și s-a apucat să-l spele, trecînd cu șomoiogul și cîntînd cu glas jos, aspru:

„Ursitoare ca a mea
N-a mai avut nimenea"...

Pe neașteptate două bubuituri de pușcă au răsunat pe vale și ecoul lor s-a întins peste porumburi. Liniștea fărîmată o clipă s-a adunat iarăși peste sat, nepăsătoare și grea. Bucătarii înspăimîntați, au sărit să ia armele din tindă și-au rupt-o la fugă prin poteca de lumină, spre fundul livezii. Devale, sub un măr, alături din cărare, au dat peste tovarășul lor. Era rănit la umăr. Jos, în iarba atîrnînd de roua nopții, sta întinsă, fără viață, Didina, cu brațele adunate peste inima străpunsă de alicele trimise din întuneric de bărbat-su, lîngă care nu cunoscuse dragostea. Basmaua ei de mătase înflorată flutura, agățată într-o buruiană.

Soldații au aruncat o privire neputincioasă peste cîmpia în care pierise fugarul, apoi au ridicat-o pe Didina pe brațe și au dus-o în curte. Au pus-o în fața casei, sub fereastră, pe două brațe de fîn și i-au acoperit fața cu basmaua. A venit de-alături și bunicul. In tăcere și-a făcut cruce, apoi a rupt o rămurică de lămîiță și s-a așezat lîngă moartă pe un scăunel, ca s-o vegheze.

Du-te-n cătun, s-a întors el către mine, și spune alor noștri să vină.

Cu soldații n-a schimbat o vorbă.

Am plecat și, tîrziu, după miezul nopții, l-am găsit pe Mărăcine, l-am trezit din somn și i-am povestit întîmplarea. Mărăcine mă asculta gemînd și cu ochii lărgiți de groază. La sfîrșit a luat-o pe bunica, s-au suit în căruță și-au plecat spre sat. Uruitul roților pe drumul dintre porumburi s-a auzit limpede multă vreme, apoi a prins să se piardă, apăsat de zgomotul motoarelor ce urca din șoseaua Brăilei, tot mai aproape și mai puternic, ca să se curme și acesta dintr-odată, sub răpăitul mitralierelor românești, amplasate în muchea malului de la pod.

Inaintea zorilor, lupta s-a stins și oamenii fugiți în cătunele din drumul țării, au fost vestiți de iscoadele trimise de ei la G., că nemții din coloana ce căuta să răzbată la Rîmnicu-Sărat s-au predat cavaleriștilor noștri care au și pornit cu ei înapoi la Brăila.

Dimineața, cînd m-am întors acasă cu nevasta lui Mărăcine și cu Joița, l-am găsit pe bunic moțăind pe scăunelul de la căpătîiul Didinei, unde-l lăsasem, pe bunica întărind stănoagele de la conovăț și pe Teofil Mărăcine țesălind boii și tăurașii scoși din pripoane și legați acum pe movila de gunoi din fața grajdului.

Lilica, cînd a fost alături de soră-sa, a prins să țipe și să plîngă în hohote.

— Taci, fă! a răcnit Mărăcine. Taci, că-ți pun dinții în beregată și te culc lîngă ea! — dar iată s-a pornit să plîngă și mai rău și Mărăcine, apropiindu-se de ea, i-a pleznit o palmă de-a dărîmat-o la pămînt, apoi s-a pus s-o izbească cu mîinile și cu picioarele, hotărît parcă să-și împlinească amenințarea.

— Du-o-n casă și liniștește-o, s-a răstit bunicul la nevasta lui Mărăcine și fă-o s-adoarmă dacă poți, să uite, săraca de ea...

Din noaptea aceea, Grigore Mărăcine n-a mai venit în sat niciodată — poate trăiește, poate-i albesc oasele în vreo rîpă, nimeni nu știe — iar la o săptămînă a dispărut și Lilica din casa lui Teofil Mărăcine, ca s-o întîlnesc după doisprezece ani în Lacul-dulce.

*) Fragment din nuvela „Cantonul părăsit".

Patruzeci de ani de la moartea lui Alexandru Vlahuță

— Corespondență inedită —

Din corespondența inedită rămasă de la Vlahuță publicăm, cu prilejul împlinirii a patruzeci de ani de la moartea sa, cîteva scrisori care vin să precizeze anumite date de istorie literară și să arate sentimentele scriitorului cu ocazia unor momente importante ale vieții sale.

Cu prilejul morții lui Caragiale, Vlahuță a plecat la Berlin. De acolo, în acele zile, scrie în țară trei scrisori soției sale Ruxandra Gîlcă.

D-nei Ruxanda Vlahuță
Plăinești (Roumanie)

Joi 14 iunie ora 3 p.m.

Sîntem la noi cu Delavr. — Gherea — Cerna și Gusti. Plecăm peste jumătate de ceas la capelă să așezăm pe Caragiale în cripta cimitirului protestant. Probabil mai stăm 5—6 zile aci. Mi-a dat Matei[1]) biletelul tău. Am să te vestesc telegrafic pe unde și cînd vin. Hîrtiile lui Caragiale îmi vor fi aduse de Luchi[2]) la Dragosloveni și acolo m'oiu ocupa de ele în răgaz, aici nefiind vreme pentru asta. Incepem să ne mai deprindem cu gîndul că n-avem să mai vedem pe scumpul nostru Caragiale. Dar ce zdrobiți sînt ai lui și cîtă nevoie au de sprijinul nostru!

Plecăm la capelă.

Te îmbrățișez
A. Vlahuță

Joi 14 iunie ora 3 p.m. 1912

Notă
Scrisoare inedită, primită de la familia Vlahuță

D-nei
Ruxanda Vlahuță
Plăinești (Roumanie)

Vineri dimineața.

Ieri la 4 am depus pe Caragiale în cavoul capelei. Didina[3]) s-a mai liniștit — rămîne aci. Mai rămîne și Celica[4]) vr'o trei săptămîni. Barbu[5]) se duce la Carisbad. Costică[6]) la Leipzig, Matei[7]) vrea să mai stea aci — așa că eu, dacă nu mîine, dar poimîni (Duminica) cel mult Luni dimineața cred c-am să plec. Viu cu Berlinul, iau din Rîmnic trenul de 6 și sînt acasă mult mai curînd decît prin Buda Pesta. Ah, să mă văd acasă! Mi se pare că sînt ani de cînd am plecat. Azi toată ziua sîntem în odaia lui Car., cu hîrtiile lui.

Multă sănătate părinților și tații Mariții.

Te îmbrățișez. Vlahuță

Dacă nu primești depeșă, să știi că am amînat.

Vineri 15 iunie 1912.

Notă
Scrisoare inedită, primită de la familia Vlahuță

D-na Ruxanda Vlahuță
Plăinești (Roumanie)

Vineri seara ora 6.

Iți scriu din gara Anhalter — Plec la Lipsca. Mîine seară sosesc și Gherea, Delavrancea, Sofia și Fani[8]). Eu sînt cu Cerna. La noapte vine și Zarifopol, care e foarte ostenit, aproape bolnav — căci el a ridicat pe Caragiale, l-a desbrăcat, l-a învălit în lințoliu și l-a culcat pe pat. Azi am cercetat hîrtiile, am dat niște firul situației lui materiale. Incolo notițe răzlețe, din cari nu știu ce se va putea închega. Luni dimineața plec din Lipsca, la Breslau iau Berlinul și Marți ora 6 seara

te îmbrățișez
Vlahuță

Vineri 15 iunie ora 6 1912

Notă
Scrisoare inedită, primită de la familia Vlahuță.

In timpul întîiului război mondial, periclitîndu-și și sănătatea și așa șubrezită de mult, Vlahuță a plecat în Moldova. Ca referendar la Casa Școalelor, fusese dat afară în 1918, pentru cîtva timp, de S. Mehedinți, ministrul Instrucțiunii. Atitudinea antigermană a lui Vlahuță nu putea rămîne fără urmări. Indeplinea pe atunci modesta funcție de corector la „Analele parlamentare". In legătură cu această slujbă au rămas 3 scrisori inedite purtate între el și V. G. Morțun, în timpul cînd Vlahuță se găsea în Moldova.

Iubite Coane Vasilică,

Am o slujbuliță la Cameră, — corector la „Analele Parlamentare". Corecturile mi le trimitea acasă (cînd aveam casă) și-mi trimitea și leafa, în schimbul unei chitanțe. Acum mi s-a spus că ai dat ordin să nu se mai primească chitanță, ci să venim să ișcălim la fața locului. Nu s-ar putea face o excepție pentru un biet scriitor devastat, sărăcit și aruncat pe drumuri la vreme de bătrînețe?

Să-i fie îngăduit, ca și pînă acum, a-și primi leafa pe baza unei chitanțe, pe care lesne o poate trimite de oriunde s-ar afla, prin cineva de încredere.

Fă te rog, acest bine vechiului D-tale prieten, care te îmbrățișează cu toată dragostea

A. Vlahuță

Iași, 25 martie 1917

Notă
Scrisoare inedită, găsită la Arh. Stat. București (Fond Morțun pachet 30—31 nr. 108)

Romînia
Adunarea Deputaților
Cabinetul Președintelui

București 191

Scumpe prietene

Niciodată nu a fost vorba de ne primirea chitanței d-tale pentru leafa ce ai la Cameră.

A fost vorba numai de deputați cari luaseră obiceiul de a elibera asemenea chitanțe în loc de a iscăli în listele obicinuite, cea ce îngreuia foarte mult controlul cheltuielilor.

Sînt mîhnit că măsura ce am luat ți-a pricinuit nemulțumire și te rog să primești odată cu expresiunea părerei mele de reu și cea mai caldă și mai sinceră îmbrățișare prietenească.

Totodată te rog să arăți Doamnei Vlahuță respectoasele mele omagii.

V. G. Morțun

917 martie 27, Iași.

Ce ai făcut cu pînzele tale?
V. G. M.

— Adunarea Deputaților —
Cabinetul Președintelui

D-lui Alex. Vlahuță
în mînă.

Notă
Scrisoare inedită, primită de la familia Vlahuță

Iubite prietene,

Aștept de cinci luni leafa de la Cameră.

Aș fi foarte fericit s-o mai pot aștepta, ș-aș fi și mai fericit să pot renunța la ea. Dar... „Cuțitul os" vorba lui Caragiale.

Fii bun și dă cuvenita deslegare.

Cu nestrămutată dragoste
A. Vlahuță

Suma să se încredințeze ginerelui meu I. Ștefănescu. Bîrlad 8 martie 1918

D-sale
D-lui V. G. Morțun
Președintele Camerei Deputaților
în mînă.

Notă
Scrisoare inedită, la Arh. Stat. București (Fond Morțun, pachet 30—31, nr. 118).

★

Scrisorile inedite din ultimul an al vieții scriitorului dovedesc că Vlahuță nu și-a întrerupt activitatea pînă în clipa de pe urmă. In ultimele săptămîni, în cursul lunilor octombrie și noiembrie 1919 manifesta optimism și entuziasm la sfîrșitul războiului, în urma sfărîmării mașinii de război germane. Dăm mai jos o scrisoare adresată lui Cristu Grecescu, prieten vechi și devotat, pe care l-a cunoscut pe cînd se găsea profesor suplinitor la Tîrgoviște. Acolo se logodise Vlahuță cu Matilda Grecescu, sora lui Cristu, moartă curînd după aceea de ftizie, cu care ocazie Vlahuță a scris poezia Dormi în pace.

Cîmpina 21 oct. 1919

Nenișorule dragă,

Mă simt mai bine, mai în putere și dac-aș dormi, cred că toate s-ar drege.

Am avut niște zile de toamnă divine ca la Agapia, cînd ne-am întors din străinătate. Mă gîndesc adesea la voi — mi-e așa dor, că nu cred că mai pot sta pe cît am stat. Dar poate că nici nu va fi nevoie.

Iți trimit alăturata scrisoare. E scrisă „cu picioarele pe pereți". Am făcut un haz cînd am citit-o, și numai decît mi-am zis: asta trebuie să i-o trimit lui Cristăchel s-o citească 'ntr-o seară în cercul bunilor prieteni de la Zorleni, cărora te rog să le spui multă sănătate și dragoste de la noi.

Vă dorim și vă îmbrățișăm
Finii voștri

Aici ninge. Munții, de două zile, sînt albi. Ș-un aer... ca pe Mîrea — știi, atunci, cînd căutam pe Delavrancea. Multe zile frumoase am mai trăit noi amîndoi, Nenișorule dragă! Și bine-am mai știut să le trăim!

Al. Vl.

Notă
Mss. nr. 12402 Ac. R.P.R. Inedită
Scrisoare — cu cca. o lună înainte de moarte

Al. Bojin

1) Matei Caragiale
2) Luchi — este un alt fiu al lui Caragiale, din a doua căsătorie.
3) Didina — soția lui Caragiale
4) Celia Delavrancea
5) Barbu Delavrancea
6) Constantin D. Gherea
7) Matei Caragiale
8) Fani este fiica lui Gherea și soția lui Zarifopol.

Anul II, Nr. 23 (34)
1 decembrie 1959

Apare la 1 și 15 ale lunii

16 pagini 1,50 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

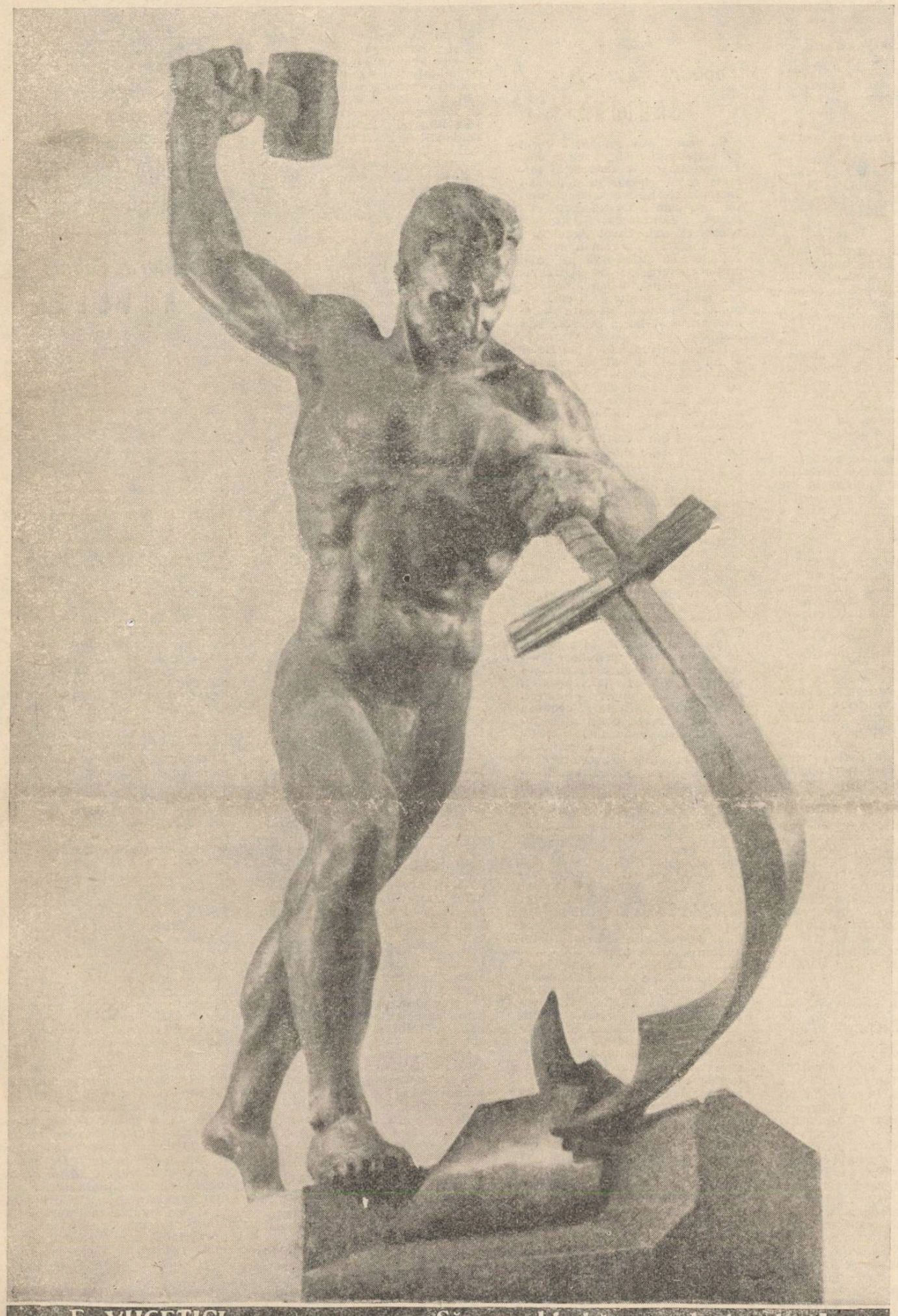

E. VUCETICI: Să preschimbăm spada în plug!

DRUMUL TINERELOR TALENTE

ION BRAD

Aproape nu este zi în care să nu aflăm, dacă nu totdeauna cu uimire, dar cu o emoție mereu înnoită, că un sat oarecare, sau un tîrgușor abia punctat pe harta țării își primește primele iscălituri pe viitorul certificat de remarcabile centre industriale. Fenomenul acesta, atît de încărcat de poezie, este firesc legat de socialism, de entuziasmul poporului nostru talentat și harnic, condus de partid pe căi de mult visate.

Poate am greși afirmînd că întocmai așa se-ntîmplă **și cu apariția în te miri** ce colț din țară, a unor noi talente literare și artistice, mai în termenii noștri vorbind, a unor „stele fără nume", care vor străluci ca mîine în văzul și admirația întregului nostru popor. Apropierea e firească însă dacă ne gîndim că numai socialismul deschide cele mai largi posibilități de afirmare a tot ce însemnează talent autentic, creație izvorîtă din fervoarea și tinerețea zilelor noastre, suflet din sufletul poporului, cum ar zice poetul. Deci ne mirăm, și nu prea foarte, cînd întîlnim peste tot (atît în marile orașe cît și în cele cu certificatul încă neterminat și cu arhiva în organizare, ba chiar și în sute de sate ieșite cu fruntea la lumină), o mulțime de cercuri literare în care își desfășoară activitatea mii și mii de oameni talentați, tineri muncitori și țărani, elevi, studenți, intelectuali, ostași, activiști voluntari ai brigăzilor artistice de agitație etc.

Este inutil să mai repetăm lucruri subliniate adeseori de presa noastră literară despre eficacitatea acestor pepiniere de talente noi. S-au citat mereu numele unor scriitori acum unanim apreciați care și-au citit primele pagini în cutare sau cutare cerc literar din București sau provincie. Tocmai în virtutea acestei bune tradiții, confirmată de rezultatele ultimilor zece ani, ni s-a părut foarte binevenită inițiativa Ministerului Învățămîntului și Culturii și a Uniunii Scriitorilor de a publica un nou îndreptar de organizare și funcționare a cercurilor literare.

Recomandările ce se fac tinerilor talentați, porniți pe acest „drum în necunoscut" cum spune Maiakovski, de a se inspira din temele majore ale actualității, sînt menite a da aripi creației și totodată a răspunde unor comandamente ce nu suferă amînări : versuri și proză pentru artiștii amatori, cîntece de masă, piese de teatru, texte pentru brigăzile artistice de agitație etc.

Formele de manifestare ? Cele mai felurite : șezători și serate literare, organizate la casele de cultură, cămine culturale orășenești sau sătești, biblioteci, cluburi, colțuri roșii ; simpozioane, procese literare, conferințe, recenzii, emisiuni la stația de radioamplificare, alcătuirea unor pagini culturale în presa locală, concursuri literare, publicarea unor almanahuri locale etc. etc.

Toate, precum ușor se poate observa, converg spre un țel înalt, specific întregii noastre literaturi : să participăm nemijlocit la revoluția culturală care și-a deschis aripi uriașe peste întreg pămîntul țării, să facem viața oamenilor mai frumoasă, visurile lor mai avîntate.

Piatra unghiulară pentru orice talent veritabil rămîne deci actualitatea, iar certitudinea succeselor o dă în primul rînd munca asiduă, esențială, pentru ridicarea nivelului ideologic și cultural.

Subliniem această idee, care ar putea să-i agaseze pe unii dornici mereu de elucubrații și fraze savant complicate, pentru că activitatea de pînă acuma a cercurilor literare mai cunoscute, precum și lectura miilor de pagini trimise de începători la redacții, atestă un lucru foarte clar : creația autentică, majoră, înflorește acolo unde tinerii învață cu temeinicie filozofia marxist-leninistă și unde cultura generală merge mînă în mînă cu principialitatea comunistă. Fără un orizont ideologic clar, drumul și așa complicat al muncii literare se înfundă în terenuri nesigure, în căutări sterile.

Consecințele neglijențelor și superficialității, din acest punct de vedere, sînt totdeauna supărătoare, lăsîndu-i pe unii tineri înșelați ori de oglinzile mincinoase ale estetismului, ale unor experiențe în fond amare, consumate de mult, ori cad în verbiajul găunos, gongoric, numai în aparență „actual".

Ambele tendințe se mai pot observa din cînd în cînd în almanahurile regionale, sau în paginile culturale ale ziarelor locale, dar pot fi întîlnite și într-o lucrare meritorie ca Antologia celor **30 de poeți tineri** care au depășit, oricum, stadiul începătorilor din cercurile literare.

Ai senzația că idei adînci, familiare lumii noastre, busole sigure pentru cunoașterea mecanismului societății, mai ales a relațiilor dintre oameni, a sentimentelor și eticii noi, sînt cunoscute numai la suprafață și ca atare exprimate. In locul adîncimii psihologice, întotdeauna convingătoare, uneori își fac loc exclamațiile ce trădează idei neasimilate, un fel de recuzită improprie, sau de bancnote neacoperite în aur.

Nici să nu mai vorbim de această modă — pentru unii, numai modă ! — a versurilor prozaice, în care cred că-și pot drapa mai atractiv lipsa de idei și sentimente adînci, versuri pe care, sîntem siguri, milioanele de participanți la viața culturală intensă ce se desfășoară în toată țara, prin casele de cultură, căminele culturale, biblioteci, cluburi, colțuri roșii, nu au prea multe motive să le îndrăgească.

Deci, foarte bine că noul îndreptar al muncii cercurilor literare pune la loc de frunte necesitatea ridicării necontenite a nivelului ideologic și cultural pentru toți participanții la viața cercurilor literare.

Numai intrînd pe această poartă, tinerii într-adevăr talentați pot avea perspectiva unor succese literare durabile și toate căile larg deschise.

Radu BOUREANU

MÎINILE POEȚILOR

Am ținut adesea în mîinile mele
Mîinile poeților veniți din patru zări,
Le întindeau către palma mea ca niște stele
Cu cinci raze calde și vii
Ce străbăteau cosmogonii
De dureri milenare,
Mîinile poeților întinse de popoare.

Le-am primit în palma mea ca pe niște solii,
Le-am simțit chemarea și îndemnul
Și fiecare și-a lăsat semnul
Adînc și nești
Care acum se sapă în vers
Și îl străbate
Cu clocotul greu de revoltă
Și flacără vie de umanitate.

Acest limbaj al mîinilor întinse, cuprinse
Își caligrafiază în inimi alfabetul,
In pagina moale a palmei
Simțeam cum imprimă poetul
Cu palma lui cald apăsată
Un scris care trece de scrisuri
Prin fluvii largi de sînge sub curcubeu de visuri
Și-i simt cerneala nouă, neștearsă niciodată.

Am simțit în palmele poeților uriașele file,
Poemele popoarelor, nescrise ;
Cînd mîinile noastre s-au întîlnit,
Din palma ta, Pablo Neruda, nu pierise
Spălată-n alizee gravura dureroasă,
Infernul din adîncuri de mine de salpetru
Și tunetul memoriei minerilor din Chile.

Cu podul palmei tale brune, Nicolas Ghillen
Mi-ai desenat în carne profilul caldei Cube
Pe care mi-ai adus-o-n strînsoare-a doua oară
Cu trupul, nou, spălat de sepii și de bube,
Eliberată navă venind din Caraibe
Cu pînza desfășurată de Vîntul mîniei,
Cu pînza mîndriei ce nu se mai înfășoară
Moale-napoi pe catarg ;
Corabia patriei tale plutește-n istorie-n larg.

Odată, cînd plecai din țara noastră,
Cînd ne spunea poeme privirea ta albastră,
Cînd spinteca elicea clipita de tăcere.
Și am văzut cum palma o fluturi în fereastră,
Am înțeles că mîna ta adună
Din lume, o năframă țesută din durere
In care legănai inima ta secerată
De-o-nsingerată seceră de lună
Nazim.

In degetele lungi, ca frunzele măslinilor
De argint, tremurătoare,
Am simțit jocul falangelor pe o claviatură
Imensă, de dragoste și ură
Ianis Ritzos...
Am văzut mîna ta odihnind
Cum se lasă-n adîncuri un val,
Dar mai aud în ecouri vuind
Furia glasului universal
Care te-a smuls stîncilor morții, din Makronisos.

Mîinile voastre, poeți ai libertății,
Mîinile care-au desfășurat
Poemele, flamuri de luptă, clocotitoare,
Mîinile voastre,
Mîinile întinse de popoare
Spre inimile noastre
Le-am cuprins în copertele palmelor mele
Ca o inserare vie de file ;
Marele cîntec scris și nescris
Crește, urcă în mine înalta tensiune,
Aprinde soarele prieteniei
Care nu mai apune.

IN LOC DE CRONICĂ DRAMATICĂ

EROI ȘI CONFLICTE

Privit din punctul de vedere al literaturii dramatice, ultimul an literar s-a caracterizat la noi printr-un puls și un freamăt ce ne dă posibilitatea să întrevedem clar un mers ascendent, cu roade bogate în perspectivă. Dramaturgiei noastre îi este caracteristică — lucru evidențiat cu pregnanță în acest an — tendința pozitivă de înnoire, de continuă lărgire a sferei preocupărilor pe plan psihologic și social, efort creator care se manifestă vizibil în lucrările celor mai mulți dramaturgi. Dramaturgiei noastre îi este specifică permanenta autodepășire, lipsa de închistare, continua îmbogățire a orizontului.

Toate aceste caracteristici s-au evidențiat în anul ce stă să se încheie și în care credem că e de datoria noastră să semnalăm unele fenomene îmbucurătoare. În primul rînd, numărul mare de autori dramatici debutanți, dintre care cei mai mulți depășesc stadiul simplelor speranțe. Apoi, din punct de vedere calitativ, se cere menționată sensibila deplasare a centrului de greutate spre temele de maximă importanță ale actualității socialiste, — ceea ce a adus cu sine configurarea unor noi eroi, a unor noi conflicte, a unor noi formule dramatice.

Deci teatrul nostru a marcat în mod sensibil în ultimul an un drum ascendent, în primul rînd prin forțele proaspete ce l-au alimentat și apoi prin extrema varietate și diversitate a problemelor actuale abordate. Dacă însă vorbim de conflicte și eroi în piesele anului 1959, nu putem să susținem că s-au realizat lucruri perfecte, fără cusur. Toate aceste lucrări dramatice sînt realizate din punct de vedere ideologic și artistic la niveluri deosebite, dar în orice caz perfectibile. Pornind de la exigențele sporite și deosebit de severe ale spectatorilor ca și de la cuceririle importante ale dramaturgiei noastre, avem datoria să cercetăm elementele prețioase ale noilor piese românești, care sînt eroii lor memorabili, conflictele trainice, și să analizăm în același timp cauzele pentru care eforturile unor creatori nu s-au soldat cu rezultatele dorite, în ce privește zugrăvirea caracterelor, ca și în ce privește veridicitatea și trăinicia țesăturii dramatice. Discuția despre eroi și conflicte trebuie privită în evoluția dialectică a dramaturgiei noastre, în dorința autorilor noștri de teatru de a reflecta cît mai complex și mai variat aspectele realității socialiste.

De bună seamă, de la acest fapt pornește și disputa care începe să se contureze în jurul Surorilor Boga. Cei care și-au spus pînă acum cuvîntul în legătură cu această piesă au subliniat tratarea în adîncime, cu toate implicațiile și explicațiile psihologice, a evoluției celor trei surori și a celor ce gravitau în jurul lor în mediul respectiv (prof. Mereuță, etc.) Reținînd deci această subtilă analiză a unor destine umane în devenire, sub influența revoluției ce se desfășoară în țara noastră (cercetare proprie dramaturgiei lui Horia Lovinescu), critica a evidențiat însă și încercarea dramaturgului de a lărgi sfera tipologiei sale preferate și a modalității sale specifice în tratarea fenomenelor vieții, — lucru pe care dramaturgul îl realizează prin aducerea spre primul plan al piesei a eroului comunist Pavel Golea, prin acordarea unui loc mai important acțiunii maselor, elementului cotidian, „străzii". Dar Horia Lovinescu nu a reușit decît în parte să dea viață artistică acestor elemente noi ale piesei sale. Pe Pavel Golea nu l-a urmărit cu grija minuțioasă pentru reliefarea trăsăturilor de caracter și ale bogatei sale vieți interioare, ci l-a văzut mai mult în tablouri de „atmosferă", „dinamice" în sine, ce-l fixează astfel numai prin mișcări și reacții stereotipe. Pavel Golea reprezintă mai degrabă o ilustrare a unor momente, izolate într-un fel de țesătura piesei, pe lîngă care conflictul înaintează neîmbogățit în nici un fel de prezența lui Pavel Golea.

Lipsa de contur a eroului, prezența lui stereotipă, săracă din punct de vedere psihologic, a dus și la rarefierea conflictului care scade în intensitate cu toate scenele „palpitante" presărate pe parcurs. Mai precis, datorită modului neconvingător în care eroul comunist e adus în scenă și datorită șablonizării reacțiilor sale, spectatorul simte la un moment dat o adevărată dedublare a conflictului ce evoluează în direcții paralele, cu toate că Pavel Golea este prezent mai tot timpul în scenele în care apar și surorile Boga. Dar diferența sensibilă dintre adîncimea caracterologică a celor trei surori și nețărmea spirituală a lui Golea, agrementată cu unele lipituri sentimentale, duce pînă la urmă la subțirimea conflictului și la neputința sudării celor două planuri ce nu apar legate decît exterior și nu unite într-o evoluție psihologică comună.

Înseamnă oare de aici că noua piesă a lui Horia Lovinescu trebuie socotită ca un moment de involuție în creația sa? Cred că nu. Pentru că din reușitele și nereușitele Surorilor Boga, H. Lovinescu a reținut unele consecințe folositoare pentru creația sa. Dorința lărgirii orizontului dramaturgiei sale prin înglobarea unor eroi și conflicte cît mai caracteristice și mai complexe din actualitate, în piesa de față nu au dat roadele dorite.

Cu Toma Căbulea, Mihai Beniuc a reușit să creeze un erou pozitiv de comedie (printre foarte puținii care-i numără literatura noastră actuală) din mediul țărănesc într-un schimb de replici extrase din esența înțelepciunii populare. Subliniind cu subtilitate mobilurile sufletești ce determină ura lui Căbulea împotriva dușmanilor care urzesc rețeaua subterană și acțiunea lui energică în acest sens, Mihai Beniuc a supralicitat însă rolul eroului său, neîncadrîndu-l just în contextul raportului de forțe politice și sociale din satul nostru. Forța conducătoare a partidului apare umbrită în piesa lui Beniuc, viziunea generală a acestei lucrări dramatice fiind minată de individualism. Comuniștii din piesă au mai mult roluri de comentatori, sînt lineari și nediferențiați tipologic. Supraestimarea posibilităților unui singur erou și trecerea în penumbră a comuniștilor a dus pînă la urmă la caracterul neverosimil pe care-l capătă conflictul în ultimele scene ale piesei. Critica dramatică, analizînd piesa lui Mihai Beniuc, a evidențiat pe drept caracterul ei popular, frumusețea replicii, verva scriitorului. Cel care scrie aceste rînduri a insistat asupra modului în care Mihai Beniuc reușește să afirme menirea și rostul teatrului contemporan în chiar textul dramatic al acțiunii. Dar problema centrală, anume aceea a modului deficitar în care este oglindit raportul de forțe din lumea satului nostru, și mai ales a defectuoasei reliefări a rolului conducător al Partidului a fost trecută cu vederea. Din această pricină deci nu s-a remarcat nici lipsa de contur a celorlalți eroi ai piesei și nici artificialitatea rezolvării conflictului.

Privind din același punct de vedere piesa Luciei Demetrius, vom remarca migala cu care scriitoarea a zăbovit asupra figurii centrale, Vlaicu, — și el un personaj memorabil. Dar Vlaicu nu se integrează într-un conflict alimentat dintr-o ciocnire de caractere puternice. În noua piesă a Luciei Demetrius nu mai întîlnim dramatismul autentic din Trei generații și Arborele genealogic ci un singur personaj ce se frămîntă pe fondul unor întîmplări redate de scriitoare în tonuri de vodevil. Analizînd încăpățînarea lui Vlaicu, Lucia Demetrius a eludat tocmai factorii care contribuie în mod hotărîtor la transformarea lui finală. Conflictul piesei nu merge în adîncime, în sondarea psihologiei celorlalți eroi, ci se păstrează numai la cîteva elemente inexpresive, depășite atît de realitățile vieții cît și de literatură. Defectul esențial al acestei lucrări dramatice este generat, după părerea noastră, de o optică idilică asupra înfățișării satului de astăzi și mai ales de reflectarea simplistă a unor probleme complexe, privite foarte sumar și la suprafață, de scriitoare. „Vlaicu și feciorii săi" rămîne o piesă care, reușind să contureze un erou viabil, fixează numai în mare jaloanele unui conflict. Dar piesa deschide noi ferestre în creația Luciei Demetrius, și anume spre domenii psihologice ce vor feri autoarea de pericolul repetării, dîndu-i prilejul să înscrie printr-o mai profundă cunoaștere a vieții, adevărate izbînzi artistice.

Aceeași tendință de inovare în cadrul propriei sale opere se face simțită și în noua piesă a lui Mircea Ștefănescu, Cuza Vodă. Autorul Căruței cu paiațe s-a străduit ca piesa ce se joacă acum pe scena Națională să ne dea un tip literar, să realizeze, pe fundalul evocărilor sale de atmosferă, scrise cu respect pentru culoarea epocii, o figură de erou reprezentativ pentru istoria patriei noastre. Dar și aici, din pricina nejustei aprecieri a forțelor sociale și politice care se înfruntau în perioada Unirii Țărilor Române și mai ales din cauza unei convenționale prezențe a maselor populare care au făurit acest act, conflictul are mai mult o înfățișare de libret de operetă.

Deoarece încleștarea forțelor care au luptat pentru și contra unirii este foarte palid prezentată, nici figura lui Cuza, rolul, însemnătatea și limitele lui istorice nu apar evidente în piesa lui Mircea Ștefănescu. Domnitorul Țărilor Române rămîne un simplu personaj printre multe alte apariții din piesă, deoarece conflictul nu aduce ciocniri puternice, clocotitoare, la înălțimea celor din realitatea istorică, ci mai mult răfuieli banale, șicane sentimentale, etc. De aceea, în cazul de față, avem de semnalat un regres față de Căruța cu paiațe, verificîndu-se încăodată faptul că lipsa conflictului duce la imposibilitatea conturării artistice a eroului central. Cu toate acestea, nu putem să nu subliniem străduința lui Mircea Ștefănescu de a trece de la simple evocări lirice la teme de mai mare amploare și să nu reținem dorința de a pătrunde mai adînc în miezul faptelor, stadiu pe care nu l-a atins încă.

În dramaturgie, anului 1959 i-a corespuns participarea largă a unor însemnate forțe scriitoricești — vîrstnice și tinere — la îndreptarea teatrului nostru spre făgașul actualității fierbinți, spre zugrăvirea profundă, multilaterală a vieții noi, socialiste, spre redarea scenică a unor momente hotărîtoare din istoria țării noastre în ultimii cincisprezece ani.

Această tendință s-a soldat cu reușite și nereușite. Aplaudînd primele, le vom respinge pe celelalte pentru ca din această efervescență creatoare, specifică teatrului nostru, să reținem elementele prețioase.

Cu acest articol nu am epuizat tot ce se poate spune despre fiecare piesă în parte și nici nu am discutat toate piesele jucate în ultimele două stagiuni. Cum tendința pozitivă, de care vorbeam la începutul articolului, a fost însoțită și de aflarea unor noi formule dramatice, a unor noi modalități de expresie, ne luăm îngăduința de a vorbi despre ele într-un articol viitor.

Valeriu Rîpeanu

Revista revistelor

„Gazeta Literară"

12 noiembrie 1959

Un număr al cărui centru de greutate este dat de critică și publicistică. Beletristica propriu zisă e cam strivită în una din cele opt pagini. Povestirea lui Constantin Prisnea, scrisă cu vioiciune și humor de bună calitate, reușește, din cîteva linii sumare, să schițeze profiluri interesante; poemul lui Erik Maytenyi, însuflețit și avîntat, are un ritm cam greoi, poate și din pricina traducerii.

O mențiune specială merită pagina „Scriitorii și viața". Cîțiva creatori care au vizitat de curînd Dobrogea, în cadrul consfătuirilor inițiate de comitetul regional P.M.R. Constanța, relatează impresii și se angajează în vederea unor viitoare lucrări inspirate din construcția socialistă în această regiune a țării.

Aniversarea a 79 de ani de la nașterea lui Mihail Sadoveanu prilejuiește scriitorului Eusebiu Camilar un vibrant mesaj de salut adresat maestrului, iar lui Savin Bratu ordonarea, sub un titlu comun, a unor păreri îndeobște cunoscute și de circulație notorie.

Cum spuneam, paginile de critică sînt preponderente cantitativ. Cronica literară (semnată de Paul Georgescu) continuă discutarea lucrărilor originale apărute în cinstea zilei de 23 August. Recenzii judicioase, analitice, semnează Georgeta Horodincă despre volumul II din „Bărăgan", Z. Ornea despre „Dimineață de mai", etc. Discuția despre poezie, pornită de la bun început, credem, pe un făgaș lăturalnic, primele două articole vehiculînd noutăți banale, riscă să nu-și găsească pînă la urmă echilibrul. În acest număr, criticul Silvian Iosifescu aduce în dezbatere cîteva păreri privind „virtuțile și viciile poeziei". Articolul ar fi simțit nevoia unor exemplificări. S. Damian, discutînd despre „Rolul literaturii în educația socialistă", pornește de la repetarea unor locuri comune, cum ar fi de exemplu: „Trebuie să distingem caracterul obiectiv al imaginii literare, puterea ei de transmitere a emoției prin logica specifică a artei. Arta realistă rămîne fidelă adevărului vieții și ține seama de particularitățile interne ale imaginii"; pentru a se redresa pe parcurs, ajungînd la unele concluzii la obiect, interesante, demne de reținut, asupra romanelor „Șoseaua Nordului", „Pe muche de cuțit", „Bariera". În orice caz, observăm o temperare a entuziasmului nediferențiat și necritic pe care redacția l-a manifestat cu atîta vioiciune față de lucrarea lui Teodor Mazilu. D. Solomon aduce în discuție o problemă ce merită atenție: exigența muncii literare, exemplificînd cu cîteva citate extrase mai ales din romanele lui C. Chiriță și Ben Corlaciu. Din păcate, exemplele nu sînt toate chiar atît de convingătoare și nu pot demonstra faptul că au „serioase consecințe pentru nivelul general al lucrării". Cît privește problema arhaismelor, nu știm dacă citarea cîtorva termeni (dintr-un roman istoric de cîteva sute de pagini), pe care autorul articolului nu i-a înțeles, poate fi considerată drept „lipsă de exigență". Mai potrivit mi s-ar părea să figureze aici, de exemplu, o frază tautologică din articolul lui D. Solomon: „Dacă într-o creație literară există inegalități valorice flagrante, între diverse capitole sau momente, rezultă că scriitorul n-a izbutit să realizeze unitatea indispensabilă a lucrării și deci nu i-a asigurat reușita deplină" sau „...ceea ce îi prilejuiește autorului o dizgrațioasă alunecare din artistic în biologic și de aici, fără dorința sa, în comic", (cuvîntul comic este întrebuințat într-un sens cu totul nepotrivit textului).

Și nu înțelegem încă un lucru: de ce autorul care, încăodată o spunem, aduce în discuție o problemă importantă, trebuie, pentru a face o observație neînsemnată asupra romanului lui Eugen Barbu, să scrie întîi zece rînduri de elogii și de complimente ca acestea: „cu o intensă și bogată experiență artistică", „care ne-au obișnuit cu forma finită, ca să nu spunem definitivă, a textului literar", „asupra talentului și posibilităților cărua nu mai există nici un fel de îndoieli", etc.? Sîntem înclinați să credem mai degrabă că „obiecția" a fost inventată pentru a-l gratula pe Eugen Barbu cu cîteva calificative măgulitoare.

De fapt aceasta pare a fi o atitudine mai generală a redacției care vrea să „maltrateze cu apă de trandafiri" scriitori consacrați. O manifestare virulentă în acest sens poate fi semnalată în pagina a șaptea a revistei (în general bine alcătuită, just proporționată, cu probleme variate ce stîrnesc interesul cititorilor) unde Radu Gheciu, purtat de un entuziasm neargumentat, ajunge să afirme pînă la urmă că opera O noapte furtunoasă de Paul Constantinescu este egală din punct de vedere valoric cu lucrarea lui Caragiale. Respectul ce-l purtăm unui compozitor ca Paul Constantinescu nu trebuie să ne ducă la afirmații hazardate. Mai grav ni se pare faptul că în aceeași pagină, pe aceeași coloană, în două articole diferite, se face cronica... aceluiași spectacol: „Priculiciul" de Zeno Vancea. Bănuim că e o eroare tipografică pentru că altfel nu se explică această „reclamă" de care compozitorul și interpreții ne îndoim că ar avea nevoie. Aceste elogii ca și curtoazia și complimentele semnalate, contrastează cu spiritul critic manifestat de data aceasta față de... copii. Nu poate stîrni decît surprindere pasajul din articolul Margaretei Bărbuță, în care micii și admirabilii interpreți ai rolurilor de copii din piesa „In numele revoluției" de Șatrov sînt supuși unei critici descurajatoare, nemeritate. Socotim dimpotrivă, că ideea regiei a fost fericită, iar aplauzele la scena deschisă, pe care cei doi interpreți le-au cules de nenumărate ori, au izbucnit din admirația pentru talentul, firescul și naturalețea cu care și-au trăit (și nu jucat) rolurile.

Reținem pamfletul lui Mihai Gafița, în care se demasează „literatura" odioasă a unui imund transfug, „săptămîna" lui Ion Mihăileanu, scrisă cu vervă, articolul despre ecranizări de Alice Mănoiu care aduce în discuție o părere interesantă despre transpunerea în film a operei lui Caragiale, necrologul închinat memoriei artistului Jenică Constantinescu. Notele sînt sărace.).*

Diversitatea numărului am vrea să fie însoțită și de un efort spre calitate și francheță în opinii.

---

*) Intr-o scrisoare ce apare la această rubrică, Eugen Simion arată că în articolul său publicat în „Scrisul Bănățean" nr. 9, redacția a intervenit arbitrar, în textul autorului strecurîndu-se astfel „omisiuni și greșeli". Cum din acest text, în „Revista revistelor" de numărul trecut am dat cîteva citate, semnalăm cititorilor faptul. Bine înțeles părerile noastre despre fondul articolului rămîn neschimbate.

DIN TRADIȚIILE LITERATURII NOASTRE REALIST-SOCIALISTE

REPORTER

(I)

„Nu cred că reportajul este un gen literar aparte", declara în 1934 N. D. Cocea, într-un interviu pe care i-l dădea lui Geo Bogza ;[1]) **„cum nu cred că poate fi cineva (...) autor de sonete fără să poată scrie și altfel de versuri"**. Dar dacă un bun reportaj este, firesc și legitim, literatură — cum susținea Cocea, nu orice literatură se împărtășește din acel strîns, inevitabil contact cu actualitatea, care constituie adevărata rațiune a reportajului. Gazetarii le pot insufla scriitorilor febra realului. Asta a încercat, într-un fel, și publicația de care ne ocupăm în rîndurile de față. Căci, de bună seamă, cînd o revistă își spune **Reporter,** ea afirmă, prin aceasta chiar, o invitație spre prezentul nemijlocit ; spre **„tumultul manifestărilor sociale"** — cum stă scris în primul număr, care a apărut la 6 decembrie 1933. **„REPORTER va fi sinteza săptămînii"**.

Revista căuta, deci, să adune în mănunchi unitar disparitatea unor materiale privind osebite domenii : literatură și arte, probleme politice și economice. Este adevărat, în primii ani acest **HEBDOMADAR** aluneca nițel spre aspectul amestecat al unui magazin ; oferea în paginile sale recenzii, cronici dramatice, note, informații sportive, caricaturi, reportaje îndrăznețe și vioi scrise, fotografii din lumea politică și artistică. Și ceda cîteodată pitorescului insignifiant ; în februarie 1934, de exemplu, cînd se hotăra soarta democrației în Franța, cînd populația Parisului zădărnicea asaltul fascismului, **Reporter** lăsa, în pagina sa de fotografii, să apară, lîngă un grup de parizieni manifestînd pentru Republică, imaginea unui ciine lățos peste măsură. Cu comentariul : **„Ciine sau capră ? E un Yorkshire-Terrier cu părul lung, de la expoziția ciinilor de curînd deschisă la Londra" !** Dar să nu exagerăm importanța unor asemenea concesii față de stilul comercial al presei. Nu o singură dată **Reporter** a publicat articole care pledau pentru cauza democrației. Și tot atunci, în februarie 1934, revista înfățișa cu simpatie **Parisul pe baricade :** lupta mulțimii împotriva **„fascismului care viețuiește numai din bacșișurile cămătarilor"**.

Fotografiile, bine distribuite în pagină, colaborau de altminteri la o prezentare atrăgătoare, la o bună ținută grafică. Pentru că i-a fost dat presei noastre de stînga, unor reviste precum **Reporter** și mai ales **Cuvîntul liber,** să marcheze, și în ce privește aspectul exterior, o experiență de care n-avem voie să uităm. Dintre publicațiile de largă difuziune, care s-au impus opiniei publice înainte de 1944, acestea au avut înfățișarea cea mai meritorie. **„E o revistă tipărită îngrijit, avînd adeseori articole foarte vii, acidulate chiar"** — trebuia să recunoască în 1935, scriind despre **Reporter,** un condei de la **Revista Fundațiilor.** Și în același loc : **„Sînt în adevăr impresionante eforturile de apariție și menținere ale acestei reviste,** care promite să devină **una din publicațiile de frunte din presa bucureșteană"**.

Gazeta, care atrăsese interesul publicului, nu și-a cucerit, însă, întreaga însemnătate decît atunci cînd profilul său politic a devenit mai ferm : în ultimul ei an de existență. Căci — așa cum arată acad P .Constantinescu-Iași — **„greutățile din ce în ce mai mari puse de regimul fascizant fac ca partidul să recurgă, în cursul anului 1937, la publicații împrumutate. Cu deosebită atenție a fost folosită publicația „REPORTER".** [2]) Revistei i s-a imprimat, în această perioadă, o notă mai apăsat antifascistă, o conduită ideologică mai consecventă. Iar la 7 noiembrie 1937, cînd N. D. Cocea devine redactor responsabil, cotitura spre poziții revoluționare s-a cristalizat deplin. Cuvîntul lui **Către cititori,** servește tocmai ca să sugereze un salt în viața revistei ; care, foarte curînd, la 6 februarie 1938, avea să-și înceteze apariția, suprimată de dictatura regală.

Era culminația acelor vitrege împrejurări pe care le denunța Cocea, cînd îi înștiința pe cititori că a preluat responsabilitatea gazetei : **„regimul permanentizat (...) al stărilor de asediu"**, menit să frîngă orice avînt progresist. Și ne vin în minte, evocînd aceste zile de cumpănă, atîtea alte vexațiuni de care au avut a se izbi publicațiile inflexibil democratice dintre cele două războaie ; strigătul de protest pe care-l adresa **Veacul Nou,** al lui Sahia, în aprilie 1932 (nr. 4) : **„Ni s-a confiscat numărul numai pentru că înțelegem ca, în ceea ce scriem, să servim interesele, nevoile celor mulți". „Agenții Siguranței au furat pur și simplu foile noastre din tipografie" !** Dar chiar în acel noiembrie 1937, cînd țara se afla în pragul fascismului, N. D. Cocea găsea energia să adreseze un astfel de îndemn : **„să (...) facem odată dovada că un ziar care nu se vinde celor de sus, poate să trăiască cu sprijinul și simpatia celor de jos".** Și făgăduia să strecoare, printre foarfecele cenzurii, **„severe așchii de adevăr, scăpărări vii de lumină".**

Așchii fulgurante, cum revista a împlîntat destule în cugetele contemporanilor ; menite să dinamiteze minciunile propagandei naționaliste și războinice. Iată, **Din jurnalul unui scriitor,** rubrica la care a semnat un timp Ion Călugăru, să extragem, din numărul 33 al anului V, aceste rînduri îndreptate sfidător contra pretențiilor de patriotism pe care și le arogau fasciștii de la noi : **„Patria n-are nevoie de maimuțe, ci de conștiințe ; n-are nevoie de automate, ci de oameni vii. Patria era, pe vremuri, o zonă abstractă : astăzi sînt toți acei ce muncesc și desprind din găoacea minciunilor adevărul vieții libere".** Sau, la rubrica **Simple note** (numărul 21 al aceluiaș an), tot de sub pana lui Ion Călugăru, această chemare generoasă, a cărei vibrație o simți parcă în stare să împrăștie cețuri oricît de masive : **„Cînd unii vor să dea cuvîntul armelor, muzele nu tac, nu trebuie să tacă, nici procuriștii lor scriitorii și artiștii. Lumea e a noastră dacă vrem să fie..."**

...Dacă luptăm, dacă știm să ne dăruim neprecupețit. Așa cum, în breasla literaților, făcuse Sahia, al cărui exemplu Ion Călugăru îl descifrează ca pe **„un simbol"** (22 august 1937). Căci în existența acestui talent doborît prea curînd, el recunoștea eroismul care **„nu minte, nu se minte și nu se dezminte" : „străduania de a fi om"**, străduania de a se opune acelui tip de scriitor care **„doarme cu ferestrele astupate, ca să nu-l supere curenții, lumina și zumzetul maselor".** Evocînd sensul unei vieți de luptător, Ion Călugăru rostea lapidar o convingere nobilă, în care el, ca și ceilalți literați înrîuriți de partid, credea temeinic : **„Scriitorul nu-și aparține. Împrumutînd colectivității limba și spiritul, are obligația de a se restitui și pe sine odată cu opera".** E unul din adevărurile care trebuie să nu ne alunece niciînd din conștiință.

Dan Hăulică

---

[1]) **Cu N. D. Cocea de vorbă despre reportaj, Vremea** anul VII, nr. 331/25 martie 1934.

[2]) **Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din Rominia în anii 1932-1938,** pag. 151.

Literatura romînă în școli

RAID ANCHETĂ

de

I. D. BĂLAN, V. RÎPEANU, GH. ACHIȚEI

Te-ai întrebat vreodată cititorule, cine sînt oamenii cu serviete în mînă, care, mergînd grăbiți în orele înserării, se îndreaptă spre bătrîna clădire a vechiului nostru monument de cultură și învățămînt, liceul „Gheorghe Lazăr"? Poate că la început te-ai mirat și tu văzînd iarăși că acești oameni nu mai sînt la vîrsta obișnuită a școlii, dar pînă la urmă ai aflat „misterul" celor ce frecventează cursurile la ceasurile înserări, plecînd spre casă atunci cînd forfota și freamătul orașului s-au potolit. Pentru că printre ei ai aflat pe tovarășii tăi de muncă, oamenii harnici ai fabricilor, șantierelor și instituțiilor noastre, care după orele de serviciu devin elevi sîrguincioși. Unii din ei n-au avut în trecut posibilitatea să-și desăvîrșească studiile, alții au intrat acum în producție dar sînt conștienți că fără o temeinică însușire a culturii și tehnicii înaintate nu vor putea deveni cadrele de bază ale economiei și culturii noastre socialiste. Ei sînt intelectualii de mîine ai patriei, crescuți și educați în procesul creator al muncii. Fără a părăsi locul de producție, își completează studiile în învățămîntul seral de cultură generală, care le dă, pe lîngă baza teoretică și practică necesară stăpînirii unei profesiuni, și un larg orizont asupra vieții și societății, asupra cuceririlor spirituale ale omenirii.

Am mers dinadins într-una din aceste seri la cursurile secției serale de pe lîngă școala medie nr. 10 „Gheorghe Lazăr" din București.

Intenția noastră a fost aceea de a urmări la fața locului modul în care se predă literatura romînă, problemele ce stau în fața cadrelor didactice, să cunoaștem părerile profesorilor și ale elevilor, să prezentăm forurilor competente unele doleanțe îndreptățite ale celor pentru care Partidul și guvernul, prin hotărîrea din martie 1959, au creat această nouă formă de învățămînt, specifică socialismului.

Pe sălile liceului „Gh. Lazăr", în puținele dintre ore, domnește aceeași atmosferă tinerească obișnuită unei școli de astăzi. Dar, încă de la bun început vei fi surprins de seriozitatea și maturitatea cu care acești oameni, respectă procesul de învățămînt și se preocupă în toate cele patru ore cîte le petrec în școală de însușirea cunoștințelor ce li se predau.

Însoțindu-l pe profesorul Alexandru Pîrîianu, am intrat într-una din vechile clase ale liceului „Gheorghe Lazăr", pe băncile căruia am întîlnit oameni noi: muncitori, tehnicieni, funcționari.

Clasa XI B. O parte din ora de literatură romînă era dedicată prezentării de către elevi a principalelor noastre reviste literare.

Răspunderea pentru cuvîntul scris

Ora s-a dovedit a fi deosebit de utilă și credem că metoda merită să fie generalizată la toate clasele în care se predă literatură contemporană. Eleva Brădișteanu Elena de la Ministerul Căilor Ferate a prezentat „Contemporanul", elevul Potaie, de pe unul din șantierele Sfatului Popular al Capitalei, a vorbit despre „Gazeta Literară", insistînd asupra unei schițe cu subiectul din viața șantierelor, elevul Dinu Nicolae, de profesie sobar, al cărui fiu îi este coleg de clasă, dar la cursurile de zi, a prezentat un referat despre revista „Tribuna", discutînd mai ales un articol care trata tradițiile literaturii noastre realist-socialiste.

De ce apreciem această inițiativă? Mai întîi pentru că, așa cum am observat din referate și discuții, metoda contribuie la informarea permanentă a elevilor asupra fenomenului viu literar, le îmbogățește vocabularul activ (asupra însușirii căruia profesorul de literatură are datoria să insiste mai mult, date fiind deficiențele simțitoare ce se remarcă), îi ajută să-și însușească termenii cu care să poată opera cu siguranță în analiza operei de artă. Desigur că aici intervine rolul activ al profesorului, care trebuie să explice anumite probleme dificile. Ne-am dat însă seama, odată mai mult, prin contactul direct cu acești oameni, cititori ai revistelor noastre, cît de mare este răspunderea cuvîntului scris. Citind cronicile foarte elogioase despre cartea lui Teodor Mazilu, în care se face o apropiere de opera maestrului Mihail Sadoveanu, elevul ajunsese în situația de a-l considera pe tînărul scriitor (luînd de bună cele scrise în cronică) drept un clasic al literaturii noastre.

Dar din discuțiile purtate în clasă s-a mai desprins o problemă: aceea a stilului criticii literare, care atunci cînd este întortochiat, pretențios, pedant și ermetic, derutează cititorul. Pe drept cuvînt elevul Constantinescu, de la cooperativa „Dactilografia", a întrebat nedumerit, pe profesor, ce a vrut să spună Eugen Simion autorul articolului „In apărarea realismului", apărut în Tribuna Nr. 44 din 29 octombrie:

„Este interesant de observat că Sahia a repudiat cu o fervoare polemică remarcabilă atît ideologia curentului tradiționalist (reprezentant al... ortodoxiei lui Matei Basarab și Vasile Lupu) cît și agresivitatea modernistă, schizofrenică, antirealistă". Elevul Constantinescu se întreba în primul rînd ce legătură are ortodixismul lui Matei Basarab și Vasile Lupu, domnitori despre care a învățat lucruri bune la cursul de istorie cu... tradiționalism. De asemenea știa că schizofrenia e o boală, dar nu înțelegea sensul său în acest context.

E cazul să ne întrebăm: scriem pentru a ne arăta bagajul de neologisme și pentru a face paranteze savante nepotrivite și neexplicate sau pentru a fi folositori cititorilor? Răspunderea pentru cuvîntul scris, iată ce ne-a spus această oră petrecută în mijlocul elevilor oameni ai muncii.

O problemă vitală: manualul

Am insistat asupra acestei probleme, deoarece în momentul de față revistele literare formează unica sursă de informare a elevilor pentru problemele literaturii noastre actuale. Oricît ar părea de curios nu există încă un manual pentru această clasă. Să mai spunem că din discuțiile avute cu profesorii și elevii a rezultat clar faptul că această lipsă produce mari neajunsuri procesului de învățămînt. Trebuie precizat că perioada prescrisă pentru a fi studiată în ultima clasă de liceu este una din cele mai dificile și mai frămîntate de lupta de opinii între realism și antirealism: literatura dintre cele două războaie, urmată, cum e firesc, de studiul literaturii realist-socialiste, care pune probleme inedite, ce se cer adînc și competent explicate. Informarea este cu atît mai dificilă pentru elevii cursurilor serale, care n-au timpul necesar să alerge după bibliografia foarte împrăștiată, deoarece, după cum se știe, nu s-au scris suficiente studii de sinteză asupra marilor scriitori și curente. Nu ne-au surprins deloc cele ce ne-a spus elevul Matei Petre, fruntaș la învățătură, muncitor tipograf, care a arătat că el și colegii săi resimt acut lipsa manualului pentru clasa XI, mai ales în preajma examenului de maturitate. Tot elevul Matei Petre ne-a spus că el și colegii săi ar vrea să întîlnească în revistele literare studii privind problemele realismului critic și ale realismului socialist în literatura noastră. De asemenea a adăugat încă o doleanță îndreptățită pe care o susținem cu toată căldura: revistele literare și în primul rînd Viața Romînească, Iașul literar, Steaua, etc. să fie mult mai legate de problemele învățămîntului, să trateze problema curentelor literare, a principalelor reviste, să prezinte monografic scriitorii noștri, să abordeze anumite teme de sinteză prevăzute în programa analitică, cu exemplificări concrete. Nu înseamnă că Editurile noastre tipăresc astăzi, în tiraje uriașe, cărțile clasicilor. Bibliotecile au crescut uimitor, satisfăcînd marea sete de cultură a maselor. Dar, în același timp, nu trebuie să uităm că astăzi în învățămînt sînt angrenați sute și sute de mii de oameni. Cerințele predării literaturii romîne ne impun o planificare riguroasă a apariției cărților prevăzute în programa analitică, în ediții corespunzătoare nevoilor școlii. Profesorii și elevii ne-au arătat că nu există în momentul de față în librării autori ce se studiază în școală: St. O. Iosif, Calistrat Hogaș, O. Goga, Grigorescu Ulpiu, elev în clasa IX-a, salariat la Tehnometalica, ne arată că nu află la îndemînă ediții școlare din cronicarii noștri, din cărțile populare, din scriitorii pașoptiști. După cum ne-au spus mai mulți elevi de la cursurile serale, ei au dorința să citească și vor să meargă direct la texte, dar din cauza unei greșite planificări în acest sens, nu totdeauna în librării și biblioteci se află cărțile cerute.

Credem că o defectuoasă muncă în acest sens a depus pînă acum secția Clasicii literaturii romîne de la Editura de Stat pentru literatură și artă care tipărește la întîmplare titlurile din Biblioteca pentru toți și care nu s-a gîndit suficient la obligațiile editurii față de școală. S-au tipărit volume din clasicii noștri (în Biblioteca pentru toți) cu așazise prefețe eseistice, conținînd comentarii superficiale și nu o descriere atentă a drumului vieții și al operei scriitorului (vezi ediția Grigore Alexandrescu prefațate de Sorin Arghir, Mara de Slavici, Vlaicu Vodă, prefațate de Simion Alterescu etc.) sau, ceea ce este și mai inadmisibil, unele volume din Biblioteca pentru toți apar lipsite de prefețe (Nuvele de Camil Petrescu și toate cărțile din literatura noastră actuală ce se tipăresc în această colecție).

Desi Biblioteca școlarului a cîștigat un profil interesant, încercînd să se apropie mai mult de nevoile școlii, este încă deficitară. Apariția este prea înceată, întîmplătoare, lăsînd spații întinse din cultura noastră netipărite.

Ne gîndim dacă n-ar fi bine ca Direcția Generală a Editurilor din Ministerul Învățămîntului și Culturii, să ia măsurile necesare printr-o consultare amplă a elevilor de la școlile serale și de zi, a profesorilor, bibliotecarilor, pentru planificarea apariției „Bibliotecii pentru toți" și a „Bibliotecii școlarului" în funcție de cerințele tot mai mari ale școlii noastre. Nu ar fi oare posibil ca să se înființeze o secție specială pe lîngă una din edituri care să coordoneze aceste apariții, simultan din toate epocile literaturii noastre — de la cronicari pînă la fragmente din romanul apărut de curînd și inclus în programa analitică?

Dar permanent discuțiile ne-au reîntors la problema manualului. Dacă la clasa XI-a el nu există, pentru clasele VIII, IX și X manualele nu s-au mai reeditat, elevii trebuind să le folosească pe cele vechi. Aceeași situație și în ceea ce privește culegerile de texte.

Ori învățămîntul nostru este un proces viu căruia îi este străină stagnarea și închistarea.

La Școala Medie nr. 17 Matei Basarab din București, am aflat o seamă de lucruri interesante privitoare la actuala structură a manualelor de istoria literaturii romîne, la metodele folosite în vederea însușirii de către elevi a materialului indicat în Programa analitică. Școala are secție „de zi" și serală. Problemele se pun deopotrivă și pentru o categorie de elevi și pentru cealaltă, cu unele mici deosebiri. Răspunsurile la întrebările noastre date de tovarășul Gh. Ghiță, un profesor cu o îndelungă experiență didactică, sînt edificatoare în acest sens.

Deficiențele manualelor

— Lecțiile de literatură — ne-a spus tov. Gh. Ghiță — urmăresc un dublu obiectiv:

a). formarea unei culturi literare din operele beletristice reprezentative prin care elevii să poată înțelege sensul ideologic al diferitelor momente din literatura noastră — imagine vie a luptei poporului de-a lungul anilor pentru dreptate și libertate, precum și a uriașelor transformări politice, economice, sociale, petrecute în cei cincisprezece ani de la eliberarea patriei noastre.

b). Educația estetică prin dezvoltarea simțului și a deprinderilor artistice, a gustului pentru frumos, a capacității de a discerne în spiritul exigențelor intelectuale ale vremii noastre, valorile de nonvalori în contactul permanent cu cartea.

„Partidul Muncitoresc Romîn și statul nostru democrat-popular au acordat o atenție permanentă educării tinerei generații.

Porțile școlilor de toate gradele și ale institutelor de învățămînt superior au fost larg deschise pentru fiii oamenilor muncii. Mai mult de 2.300.000 elevi și studenți învață astăzi în școlile și facultățile din țara noastră".

„Indeplinirea sarcinilor construcției socialiste cere o necontenită creștere a nivelului de pregătire a muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor din industrie, agricultură, transporturi, atît din punct de vedere profesional, cît și în ce privește cunoștințele, teoretice și de cultură generală. Strînsa îmbinare a procesului de învățămînt cu munca productivă este calea cea mai bună de formare și de educare multilaterală a cadrelor necesare economiei și culturii".

...„învățămîntul seral și fără frecvență va aduce o contribuție însemnată la formarea noii intelectualități, izvorîtă din popor și legată de năzuințele lui".

„Nevoia tot mai mare de cadre, cerute de dezvoltarea construcției socialiste, ca și dorința de învățătură a oamenilor muncii din industrie și agricultură, au dus la crearea în anul 1954 a școlilor serale pentru tineretul muncitor, care funcționează pe lîngă marile întreprinderi, și a unor secții serale pe lîngă o serie de școli medii de cultură generală".

„Invățămîntul seral de cultură generală asigură muncitorilor din industrie și agricultură condițiile pentru completarea studiilor de învățămînt mediu fără a părăsi producția".

(Hotărîrea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri al R.P.R. privind îmbunătățirea învățămîntului seral și fără frecvență de cultură generală și superior.)

— Cum satisfac actualele programe și manuale școlare aceste cerințe?

— Programele școlare și manualele care există (la clasele a VIII-a, a IX-a și a X-a), am impresia că satisfac numai parțial nevoile muncii profesorului. Programele se modifică prea des, prevăzînd mereu altă repartizare a materiei, (la clasele a IX-a și a X-a) sau alte opere de analizat (la clasa VIII-a), nu întotdeauna în chip fericit alese. De exemplu pentru nuvelă s-a prevăzut în anul școlar trecut Desfășurarea de Marin Preda, iar pentru acest an Indrăzneala de același autor, ambele de o dezvoltare remarcabilă, ceea ce ridică greutăți în studiul activ și în definirea speciei. Pentru roman programa prevede în acest an Pasărea furtunii de Petru Dumitriu față de Bărăgan de V. Em. Galan în anul precedent, ultimul era cu mult mai edificator și pentru definirea genului și pentru mesajul operei: biruința nouului asupra vechiului.

La clasele a IX-a și a X-a semnalăm un număr prea mare de teme monografice, consacrate studiului operei scriitorilor clasici.

O pozitivă prevedere a programei constă în aceea că pentru lectura suplimentară obligatorie li se cere elevilor din clasele a IX-a și a X-a citirea unora dintre cele mai reprezentative opere din literatura actuală, paralel cu studiul clasicilor, pentru a pune în valoare forța educativă a operei scriitorilor contemporani.

Indicațiile metodice ale programei subliniază necesitatea citirii în întregime a operelor de sub analiză, ceea ce constituie o bună orientare a studiului literaturii. Greutatea o constituie însă atît numărul prea mare de opere, cît și procurarea de către elevi a cărților indicate. De aceea publicarea acestor opere în Biblioteca școlarului, într-un tiraj mare, ar pune la îndemîna elevilor bibliografia respectivă, profesorilor rămînîndu-le grija de a organiza munca independentă a elevilor, prin care se asigură lectura anticipată a operelor de analizat.

— Am vrea să ne spuneți cîteva cuvinte despre felul cum se prezintă lecțiile de analiză în manuale.

Lecțiile introductive din manuale sînt prea dezvoltate și anticipează cu scurte caracterizări asupra unor opere necitite încă. Analizele literare sînt mici studii monografice, aproximativ complete, ale operei respective (romanul Ciocoii vechi și noi, nuvela Alexandru Lăpușneanu, poemele lui Eminescu, O scrisoare pierdută etc. etc.). Prezența în manual a unor astfel de analize paralizează munca individuală inventivă a elevului care de cele mai multe ori își însușește materialul de-a gata oferit de manual, fără nici un efort sau exercițiu personal de analiză. Un alt efect dăunător al acestor analize exhaustive, constă în dezinteresul elevului față de opera, pe care de multe ori nici nu se osteneste să o citească. Situația s-ar putea compara cu aceea a unor manuale de matematică în care elevii ar găsi rezolvarea integrală a tuturor exercițiilor.

Metode noi de analiză a textului

— Ce credeți că ar trebui făcut în vederea ameliorării acestor stări de lucruri?

— Pentru a stimula interesul față de analiza textului literar și pentru a exercita deprinderea elevilor de a lucra cu opera, cred că este necesară o radicală restructurare a manualelor de istoria literaturii. Fără să se piardă din vedere lectura integrală a operelor de analizat, al căror număr trebuie redus, în manuale ar fi bine să figureze analiza simultană a tuturor trăsăturilor componente — conținut, compoziție, imagine artistică, varietatea mijloacelor de stil și limbă — aplicată numai la un fragment din opera studiată. Bunăoară, pentru analiza nuvelei Alexandru Lăpușneanu, analiza s-ar putea opri numai la primul capitol Dacă voi nu mă vreți eu vă vreau, din care apare și ideea operei și complexitatea caracterului lui Lăpușneanu și declanșarea conflictului. Aplicarea analizei la un singur fragment se poate epuiza în timpul unei ore de curs prin activitatea cu elevii. Pentru exercițiu se poate da analiza unui alt moment: Capul lui Moțoc vrem.

Și la roman și la operele dramatice și la poemele epice sau epico-lirice se poate folosi cu succes analiza simultană, polivalentă a unor fragmente bine alese. O astfel de analiză nu pierde din vedere întregul operei, ea constituind o „pars pro toto" oferind avantajul exercițiului personal și independent al elevului în cuprinsul aceleiași opere. Numai analizele pentru lucrări scurte — schiță, baladă, fabulă, cîntec, elegie, pastel etc. — pot figura în manual ca analize complete, deoarece exercițiul individual și independent al elevului se poate aplica la un alt text ușor de citit, fără să ducă la supraîncărcare.

— Oferă oare suficiente garanții de seriozitate pedagogică o atare metodă?

— Folosesc acest procedeu și obțin rezultate, deși manualele stîrbesc mult din eficiența lui. Știu că și alți colegi (de la școala medie „Aurel Vlaicu", îndeosebi) procedează asemănător. Deprinderea elevilor cu analiza textului literar, educarea percepției artistice ca formă specială de cunoaștere a realității, duc în mod inevitabil la împlinirea sarcinilor predării literaturii în școală: cultura literară temeinică a elevilor și stimularea simțului estetic.

O altă latură pozitivă a acestui procedeu sau metodă, cum vrem să-i spunem, ni se pare și aceea că, lipsind elevul de rezumatul cuminte al manualului, care stimulează doar o singură facultate — memoria — îl obligă, atunci cînd e vorba de clasele mai mari, să consulte bibliografia critică în legătură cu opera studiată — lucru care altfel nu se prea întîmplă. Elevii citesc prea puțin studii de critică și istorie literară, cronici și articole din reviste.

Concluzii

• Ministerul Invățămîntului și Culturii, Direcția Generală a Editurilor, Editura de Stat Didactică și Pedagogică au datoria să urgenteze tipărirea manualului de Istoria literaturii romîne pentru clasa a XI-a și retipărirea la timp a celorlalte manuale și culegeri de texte.

• Editura de Stat pentru Literatură și Artă și Editura Tineretului trebuie să întocmească un plan bine gîndit privind apariția ediților școlare din operele clasicilor literaturii romîne și scriitorii noștri actuali studiați în școlile de toate gradele.

• Revistele literare au datoria să înscrie în preocupările lor teme de articole necesare elevilor și profesorilor noștri.

• Cititorii doresc să cunoască ce măsuri s-au luat pentru remedierea acestor lipsuri.

mențiuni critice

perpessicius despre

Ieronim Șerbu: IZGONIREA DIN RAI, nuvele (ed. II-a)
Petru Vintilă: LINIA VIEȚII, nuvele

Mulțimea romanelor, fie ciclice, fie într-un singur volum, însă de sute și sute de pagini, despre care am scris sau urmează să scriem, ar putea lăsa impresia că ne aflăm în plină și exclusivă zodie a romanului, în umbra căruia, ca sub vasta coroană a unui nuc centenar n-ar mai fi loc și pentru altă vegetație și, în primul rînd, pentru mai firava esență a nuvelei. Dar impresia nu se susține, nici pentru ziua de azi, nici pentru trecut, nici numai pentru literatura noastră, nici pentru alte literaturi și excepțiile abundă și ele stau la îndemîna oricărui cititor. Mai mult; cu oarecare bunăvoință, atît de puține sînt excepțiile, s-ar putea formula o lege după care orice romancier e prin definiție și un nuvelist, verificat sau numai în virtualitate. Izvoditoriul romanului nostru, am numit pe Nicolae Filimon, căci dacă exercițiii și promisiuni din cele mai generoase au existat și înainte de dînsul, singur autorul Ciocoilor vechi și noi poate fi socotit de cititor al genului, este în același timp și urzitor a numeroase nuvele. Duiliu Zamfirescu, Alexandru Vlahuță, Ion Slavici, Liviu Rebreanu, Ion Agîrbiceanu au fost în aceeași măsură nuveliști și romancieri, așa cum, pentru ziua de azi, exemplul lui Petru Dumitriu și al lui Marin Preda, în același timp și cu aceeași strălucire, romancieri și nuveliști, nu e mai puțin concludent. Cu toată multiplicitatea de romane, ce a scris, faima nuvelistului Maupassant nu va fi niciodată umbrită. In schimb, ce lecție extraordinară, de tehnică și de înalte semnificații morale, oferă tuturor meșteșugarilor epicei Mihail Șolohov, autorul vastului roman Pe Donul liniștit, cu a sa ultimă nuvelă Soarta unui om, căreia o magistrală realizare cinematografică i-a subliniat toate virtuțile și toată adînca rezonanță umană. Cînd, trecut prin labirintul inextricabil dar de o atît de armonioasă arhitectură a romanului, poposești în insula acestei nuvele, înălțată ca un atol de granit din abisurile agitate ale oceanului, impresia că te afli într-unul din calmele ostroave ale Donului, în care s-au concentrat toate experiențele și toate lecțiile amare ale războiului, e cu atît mai puternică. Rareori, în mai puține pagini, un autor a izbutit să evoce calvarul pe care mii și sute de mii de eroi anonimi ai războiului l-au îndurat, de cum a făcut-o Mihail Șolohov în Soarta unui om. In lacrima discretă pe care, la capătul povestirii, autorul și-o șterge, pe furiș, cînd eroul nuvelei, despuiat de toate legăturile și jefuit de toate iluziile, își reia pribegia în tovărășia micului orfan înfiat, Mihail Șolohov a picurat un balsam dintre cele mai tămăduitoare: „Atunci am simțit, scrie el, dintr-odată cum o labă moale, dar cu ghiare ascuțite, îmi strînge inima și am întors ochii în altă parte. Nu nu numai în somn plîng bărbații maturi, încărunțiți în război. Plîng și ziua la amiaza mare. Totul e să știi să întorci capul la vreme. Principalul e să nu rănești inima copilului, să nu te vadă cum îți fuge pe obraz o lacrimă fierbinte și zgîrcită de bărbat..."

★

Cu totul altele sînt emoțiile ce ne comunică cele patru mari, și ca extensie și ca semnificație, nuvele, pe care Ieronim Șerbu le-a strîns în volumul Izgonirea din rai, retipărit astăzi în a doua ediție deși substructura e aceeași, în speță războiul cu ororile lui, pe de o parte, iar pe de alta prefacerile sociale, pe care evenimentele istoriei contemporane-au determinat. Și deosebirea vine, de bună seamă, din viziunea personală a fiecărui autor în parte, care, ea, dictează și tiparul în care e turnată o povestire sau alta, și proporțiile narațiunii și însuș timbrul ei emotiv. O povestire la persoana întîia își trage seva din altă rădăcină decît una la persoana a treia. Intemeindu-se pe mărturia povestitorului, așadar pe confesiune, o astfel de povestire e, implicit, mai subiectivă, mai lirică. Autenticitatea ei stă în sinceritatea cu care povestitorul se spovedește. Ceea ce nu înseamnă, firește, că o povestire la persoana întîia ar fi mai ușor de realizat decît una la persoana a treia, în care totul trebuie demonstrat și-n care arhitectura narațiunii, cu legile ei stricte, cere o mult mai mare supraveghere. Ieronim Șerbu își construiește nuvelele la modul obiectiv, mai bine zis clasic, ca pe niște foarte complicate aparate de precizie, în care totul e prevăzut dinainte și totul se desfășoară conform celor mai atente calcule. Insă, operă de precizie și de calcul, nuvela de tip clasic nu reclamă mai puțină fantezie, fără de care construcția n-ar vibra de viață autentică, și Ieronim Șerbu dovedește că posedă această fantezie, fie în alegerea subiectelor, fie în nuanțarea diverșilor săi eroi, fie în precipitarea momentelor dramatice și a atmosferei de teroare, de panică, de anxietate, așa cum o cer situațiile, de la caz la caz. Intîia nuvelă a volumului, Negustătorul de abajururi, reconstituie atmosfera unui orășel din Germania hitleristă, în care gestapoul decide de viața și mai ales de moartea cetățenilor și în care practicele rasiste, lagărele de exterminare sau represiunea oricărui sîmbure de rezistență, în primul rînd din partea comuniștilor, coboară peste micul și tihnitul orășel de altădată un sufocant zăbranic de doliu. Dealtminteri, impresia aceasta de doliu generalizat, de ospiciu în plină activitate, ca și senzația de progresivă sufocare, cu care cititorul urmărește înlănțuirea evenimentelor, sînt construite cu virtuozitate și aceasta constituie, de bună seamă, meritul primordial al autorului. E neîndoios că în reconstituirea acestui crîmpeiu de istorie contemporană, Ieronim Șerbu n-a pregetat să se documenteze, în adîncime, oricît s-ar crede că publicitatea felului de viață și a ororilor hitleriste i-ar fi ușurat sarcina. Insă, mai presus de documentare, stă instinctul creator, intuiția cu care Ieronim Șerbu a substituit impresiilor și resentimentelor, pe care barbaria fascistă le stîrnește oameni în carne și oase, cu spaimele și nădejdile lor, care destramați sufletește, care învingînd încercările, o umanitate hăituită de toate forțele dezlănțuite ale iadului, la a cărei crucificare asiști, de ale cărei chinuri te înfiori și pe care o răscumpără fie justiția imanentă ce veghează și care pune capăt — cu cîte jertfe! — crimelor, fie cîteva din momentele cele mai dramatice, în care demnitatea ființei umane se afirmă și care sunt printre scenele cele mai impresionante ale nuvelei. Intre acestea s-ar cuveni citată dint întîi, sinuciderea bătrînului ceasornicar Figl și a soției sale, Luiza. Seninătatea socratică cu care aceștia își iau viața, în cîntecul funerar al ceasornicului vrăjit, singurul ce va supraviețui dezastrului general, ca un delicat simbol al frumosului ce nu moare, tulbură și înalță deopotrivă. Și după aceea, se cuvin citate nu numai faptele de curaj cetățenesc ale mecanicului Schultze, dar, mai cu seamă, dîrzenia cu care-și înfruntă anchetatorul și conștiința că ceea ce interesa în confruntarea aceasta inegală «era să nu îngenunche, să nu se umilească înaintea acestui călău». De aceea, cînd Stuck, șeful gestapoului, încearcă să-i capteze bunăvoința („Mă decepționezi, Schultze, n-ai pic de conștiință și de omenie"), mecanicul e la limita îndurărilor și irumpe cu vehemență: „Dumneata... dumneata vorbești de conștiință, de omenie? izbucni meșterul, uriaș. Voi, care murdăriți, terfeliți tot ce e sînt pentru orice om demn de numele ăsta? Voi, care înșelați, schingiuiți, ucideți? Și răsuflarea voastră duhnește sînge. Șapte vieți de-aș avea, pe toate le-aș da ca să fiți stîrpiți de pe suprafața pămîntului". Cea de a doua nuvelă, Nuntia în stepă, episod, și ea, legat de aceleași volburi ale războiului, ne strămută în stepa Transnistriei, care a înscris atîtea pagini sîngeroase în istoria ultimului nostru război. Cronica judiciară a acelor vremi a avut grijă să înregistreze fărădelegile făptuite cu cinism și pe care sancțiunile, cîte s-au pronunțat, n-au putut nici pe departe plăti gravitatea crimelor. Rămînea literaturii sarcina să se inspire din acele întîmplări degradante și să țintuiască, prin intermediul ficțiunii, pe toți acei monștri și crimele lor. Intre povestirile, romane sau nuvele, dedicate suferințelor vieții de lagăr, ce alcătuiesc un vast capitol al literaturii moderne, Nunta în stepă a lui Ieronim Șerbu, este, dintre piesele de rezistență, una din cele mai elocvente. Sînt întrunite aici, în această mică arenă închisă între sîrme ghimpate, toate elementele tipice, reprezentanți ai tuturor categoriilor de protagoniști proprii unui lagăr de tortură, de la sadicul sergent-major, comandantul efectiv al lagărului, și pînă la soldatul de rînd, înduioșat de suferința prizonierilor și încercînd s-o aline, cu riscul propriei lui siguranțe și sînt, mai cu seamă, surprinse toate reacțiunile morale, pe care o cohabitare silnică, ca aceea din lagăr, le provoacă. A expune toate aceste date și situații, a le zugrăvi în culorile cele mai crude și încă ar fi fost de ajuns pentru a întipări în memorie unul din documentele de epocă, indelebile. Ieronim Șerbu a înțeles să învăluie întreaga sa povestire într-un nor de spaime și incertitudini, ce dilată, cu lumina lui difuză, proporțiile și imprimă, prin aceasta chiar, nuvelei un ritm halucinant și o atmosferă apăsat grotească. Totul, cînd cauți bine, e halucinant și grotesc în această nuvelă, de la visul din prag, cu care se deschide povestirea, cînd majurul Bozdoc pornit în urmărirea lui Tihon și a partizanilor săi, se visează capturat de acesta, și pînă la scena finală, cînd, în toiul nunții la care majurul, astăzi sublocotenent, rîvnise cu îndîrjire și pe care o și realizează în condiții atît de romantic — dramatice, cade răpus de adevărat, spre satisfacția cititorului, de iureșul ofensivei lui Tihon și a partizanilor săi. Dar, dacă nu e cu putință să stăruim mai mult asupra caracterului halucinant și grotesc al narațiunii, se cade totuși să reținem, ca o dovadă a marilor sale daruri portretistice, cel puțin una din trăsăturile incisive, ce dau măsura scriitorului, solid ancorat în realitate. In panica ce pune stăpînire pe nuntașii cufundați în întuneric și năuciți de bombardamente, socrul lui Bozdoc, cîrciumarul Constantin Miu din Dudești-Cioplea, preocupat de salvarea lui și a fetei sale, nu găsește altceva mai bun de opus la țînguirile miresei, ce tot își mai implora mirele pierdut, decît un: „Dă-l dracului... să scăpăm noi". Ultimele două nuvele, Vițelul de aur și Izgonirea din rai, totalizînd un număr de 264 de pagini și utilizînd aceeași figurație, alcătuiesc, de fapt, un mic și concentrat roman, inspirat din frămîntările financiare, care au precedat stabilizarea monetară și naționalizarea industriilor, atît de sugestiv sînt reconstituite evenimentele și atît de atent îmbrățișează autorul toate aspectele sociale, direct sau tangențial sudate cu dînsele. Dacă eroul de prim plan al celor două nuvele este inginerul Tohăneanu, om de afaceri și proprietar, pînă la „Izgonirea din rai", al unei uzine de cabluri electrice, cu viața de huzur, împărțită între loviturî de bursă, acte de sabotaj și corupție sau diverse intermedii lubrice în brațele metresei, toate celelalte personagii din numeroasa galerie: soție și fiică, rivalizînd în turpitudine și-n aventuri amoroase, oamenii de afaceri asociați, experți în transferul valorilor peste granițe, agenți de bursă, ca pitorescul Jean Jurubiță, tineret aristocratic, mimînd orgiile și stilul de viață, periculos, al legionarilor, și după aceea figuri muncitorești, deopotrivă de atente la organizarea muncii profesionale și la demascarea elementelor dubioase, sau activiști de puritatea morală a lui Petru Șitoianu, mecanic de calorifer în blocul în care locuește Tohăneanu, înainte de-a ajunge responsabil de sector și jusițiarul predestinat al inginerului — toate celelalte personagii, zic, nu sînt mai puțin urmărite în notele lor specifice, așa cum un bun studiu social pretinde și cum Ieronim Șerbu se dovedește a-l putea realiza cu același sigur instinct și aceeași bogăție de mijloace, cu care a pătruns și a reconstituit și testele demenței fasciste din primele două nuvele.

Ceea ce nu e cazul cu volumul Linia vieții de Petru Vintilă. Ce este sigur, și ceea ce poate fi spus dintru început, e că nu toate nuvelele sînt de aceeași calitate, că diferențele de nivel, dintre una și alta, și, uneori, din lăuntrul aceleași nuvele, sînt surprinzătoare, că improprietățile stilului ulmesc la acest atît de bun cunoscător al vieții contemporane, cum o dovedesc multele și excelentele sale reportaje și, că, de bună seamă, inegalitatea aceasta vine dintr-o certă inaderență la unele subiecte, singura care explică cele cîteva neglijențe. De aceea, voi trece peste primele două nuvele Pămîntul și Seceta, în care stridențele sînt numeroase, și mă voi opri la următoarele trei titluri: Mărirea și decăderea Păunei Varlam (I și II) și Linia vieții, unde, ca și-n ultimele două nuvele ale lui Ieronim Șerbu, figurația e aceeași și acțiunea se continuă, cu deosebirea că, de astă dată, pereții ce despart o nuvelă de alta sînt mai categorici. Sînt stări de lucruri și secțiuni de viață pe care Petru Vintilă le cunoaște foarte bine, cum este mediul tîrgurilor ardelene, Hațeg sau Lipova, viața orășenească din Lugoj sau Caransebeș, cu breslele lor străvechi și înfloritoare, ca aceea a cojocarilor, cu prestigiul vieții intelectuale, în care serbările școlare sînt tot atîtea prilejuri de manifestare a darurilor artistice, muzicale sau actoricești. In astfel de cazuri, Petru Vintilă e la largul său și nuvelele pe care le scrie palpită de viață autentică. Felul cum văduva Păuna Varlam, quinquagenară trupeșă, voluntară și plesnind de apeturi se insinuiază în inima bătrînului și bogatului cojocar Dionesie Popovici, pe care-l și ia în căsătorie, într-un timp record, atestă la Petru Vintilă o serioasă cunoaștere a sufletului omenesc. Scena în care Păuna se lasă măsurată de Dionesie, pentru cojocelul ce urmează să-i confecționeze, e de o rară savoare comică. „Păuna, scrie autorul, era lată în spate, cît o ladă de zestre" și bătrînelul abia de o putea cuprinde cu centimetrul, ceea ce-l și face să-i declare cu admirație: „Sînteți tare frumoasă, așa pieptoasă ca un jandar..." Și femeia, cochetînd și chicotind, măgulită: „Domnu' Dionesie, umblă mai încet, că mă gîndili... Sînt femeie sensibilă. Și mi-ai dat și de băut". Ce Adam n-ar fi cedat ispitei în condițiile acestea! Drumul la tîrg, la Lipova, pune în lumină nu numai virtuțile soților, dar și perspectivele de viitor ale întreprinderii. Căci la înapoiere, în timp ce Dionesie sforăie sub șapte cergi în căruță, Păuna stă pe capră alături de calfa cu care se va mărita după moartea bătrînului. Naționalizarea atelierelor, din 1948, îi dă un șoc nervos, trecător însă, după care Păuna face o nouă carieră, măritîndu-se cu Vichentie, birjarul văduv din Caransebeș, pînă ce, din pricina „psihologiei niței donquichoteaște", cum scrie P. V., risipește bruma de avut a birjarului și, dedată la darul beției, se îneacă în butoiul din curte. Insă diagrama aceasta e departe de a sugera fie multitudinea notelor comice, fie înclinarea spre satiră și persiflaj a autorului. Linia vieții, marea nuvelă cu care se încheie volumul, povestește romanul unei doamne Bovary, soție de șef de gară, pierdută pe linia Orșova—Timișoara, într-o adevărată baltă a liniștei, cum numea Mihail Sadoveanu o situație identică în una din primele sale schițe, și ea nu e alta decît Sabina, fata Păunei Varlam. Dacă fuga de acasă și aventura cu Don Juanul de București era necesară sau nu, e mai greu de hotărît. Insă frumoasa scrisoare-madrigal (pag. 253) a d-rului Matei, cu care Sabina, reabilitată, se va mărita, dovedește că Petru Vintilă mînuiește destinele cu abilitate. Petru Vintilă e un umorist ce încă se ignoră.

cronica literară

NICUȚĂ TĂNASE:
Astăzi e ziua mea

de I. D. Bălan

Povestirea lui Nicuță Tănase, Astăzi e ziua mea, *e cartea împlinirii unei vieți de muncitor, în anii regimului democrat popular, și, într-un fel, jurnalul formării unei conștiințe comuniste. Autorul pornește de la o autobiografie, găsită, împreună cu alte obiecte, într-o zi de octombrie, în sala cinematografului* Maxim Gorki *din orașul Hunedoara. Autobiografia, emoționantă prin dramatismul și veridicitatea ei, conține un singur punct obscur, și anume, plecarea eroului din cartierul Giulești, din București, spre cetatea oțelului, din pricina unui costum de haine. Explicarea acestei cauze, cu toate implicațiile ei sociale și psihologice, constituie, de fapt, axa fundamentală a acțiunii și a conflictului, pînă la rezolvarea lui.*

In 1947, Tudor A. Nicolae, eroul povestirii, un muncitor de 23 ani, e pe punctul de a fi terminat stagiul militar. Momentul e de un dramatism surd, de o remarcabilă intensitate interioară. Incheindu-și anii petrecuți sub arme, Tudor A. Nicolae n-avea cu ce să se îmbrace. Anghel, un frate mărinimos, rezolvă aparent situația, cumpărîndu-i un costum de haine malagamba, „la modă" pe atunci. Gestul îl tulburâ puternic pe erou, care, deși-l înțelege, nu poate accepta fără a se considera umilit, mai ales că unii oameni îl judecau după înfățișarea exterioară și nu după fondul său sufletesc. Povestea acestui costum și frămîntările din jurul lui întregesc primul capitol al narațiunii; i se adaugă mai departe paginile înfățișînd contactul cu partidul, care-l salvează pe erou de la căderea în rîndul șmecherilor de pe străzile cartierului. (Hrana rece). *Restul capitolelor urmăresc viața lui Tudor A. Nicolae în orașul Hunedoara, conturarea profilului său etic și politic, prin munca la uzină, întîlnirile de la club, cunoștința cu Zoe, cu bibliotecarul, conflictul cu mentalități și apucături retrograde etc.*

Ceea ce se impune, în primul rînd, din scrisul lui Nicuță Tănase este sentimentul autenticității, impresia de trăire nemijlocită, de participare la viața personajelor. Căci Nicuță Tănase privește necontenit viața eroilor săi, din lăuntrul mediului în care se desfășoară faptele și acțiunile lor. De aceea viața personajelor nu apare înfățișată nici banal-pozitică, nici excepțional-eroică. E viața obișnuită, adevărată, care-și desfășoară însă cursul într-un moment crucial al istoriei unui popor, într-o vreme cînd se fac pași siguri spre drumul socialismului. Pe drumul acesta se limpezesc probleme grele de viață, se fac eforturi energice de ieșire din universul umilinței și-al mizeriei, către o lume nouă, către adevărata existență umană. Drumul eroului este călăuzit permanent de forța clasei muncitoare, care se simte peste tot chiar din anii aceia grei cînd speculanții încercau să împiedice mersul înainte al oamenilor muncii conduși de partid. Pentru riposta dinamică dată de oamenii muncii acestor dușmani e semnificativă scena în care sînt demascați speculanții de mălai de pe Grivița.

Nicuță Tănase a înfățișat convingător solidaritatea de clasă a oamenilor muncii, lupta lor hotărîtă, conștientă, pentru viitorul socialist. Tentația pitorescului de mahala, melodramaticul, sînt streine povestirii scriitorului. Comuniștii sînt redați în toată omenia lor profundă, caracterizați printr-o mare dragoste de cultură, de adevăr și de oameni.

Prin exemplul lor, eroul descoperă valori etice noi, își desăvîrșește personalitatea, se integrează mai organic noii societăți și se conturează mai bine ca personaj literar.

Prin notații sugestive, nu lipsite de umor, autorul relevă transformări adînci, structurale, petrecute în conștiința oamenilor.

Cînd Ioaniță de la Comitetul de partid pus pe Eminescu. Ce crezi c-a ieșit? Am spus că am greșit... am avut o ieșire stîngistă... „Să pleci de la mine din casă, mi-a zis ea. Mie nu-mi trebuie atei...". „Nu sînt ateu, coană mare, am vrut eu s-o dreg. Dar, crede-mă, am mai mult respect față de omul ăsta decît pentru sfîntul Gheorghe. Prea multe lucruri frumoase n-am auzit de sfîntul Gheorghe... Dar de dumnealui..."

De asemenea, atît atmosfera muncitorească a Gării de Nord, cît și aceea a orașului Hunedoara, în care — zice autorul — fiecare oraș și fiecare sat are un reprezentant al său, e cît se poate de veridică. Deși acțiunea e mult prea liniară, deși unele figuri sînt numai palid conturate, ne rămîn totuși în minte cîteva chipuri de oameni noi, adevărați, care pot constitui germenii unor puternice figuri pozitive din scrierile ulterioare ale lui Nicuță Tănase. Căci, deocamdată, deși autorul e un bun cunoscător al mediului muncitoresc și al oamenilor, nu are întotdeauna răbdarea să ducă o scenă, un personaj pînă la ultimele consecințe. O anumită superficialitate îl ține uneori pe autor la marginea unor izvoare de artă mare, profundă.

In scrisul lui Nicuță Tănase procesul de reeducare, de formare a unui om nou, ocupă un loc central. Intreaga povestire e clădită pe o atare idee. Eroul principal însuși se realizează în sensul ei. Dar alături de el se conturează și alte tipuri, de o înaltă ținută morală. Unul dintre ei e bibliotecarul clubului care se dăruiește întreg muncii cu oamenii, transformării și împlinirii lor: „Tudore — îi spune el *într-o zi eroului* — eu am lucrat doisprezece ani în turnătorie. Din fontă modelez ce vrei tu, îți fac orice dorești, o topesc și-o torn în tipare. Și pe tine te fac din fontă, așa cum ești tu. Dar pe om nu poți să-l topești și să-l faci după dorință. Dacă-ar fi așa, rezidurile care sînt în ei le-aș da la o parte, i-aș face pe oameni din nou, din materialul cel mai bun, iar... Dar nu se poate, Tudore... Cu omul trebuie să se lucreze altcum. Ei, Tudore, știi tu cît de frumoasă și cît de grea e munca asta cu oamenii?".

Munca asta grea se duce peste tot, sub conducerea partidului, prin sindicat, prin U.T.M., prin activitatea culturală a uzinei. Munca aceasta a făcut și din Tudor A. Nicolae un om adevărat, căci fondul lui psihic era bun și toți știau că e o mare diferență între croiala costumului malagamba și între croiala sufletului său.

Elanul muncii constructive e înfățișat aci ca o minunată școală de educație cetățenească. „Derbedeii", tinerii care poartă încă în conștiința lor tarele unei ambianțe vicioase, se transformă treptat, printr-un proces complicat, ajungînd, mulți dintre ei, elemente cinstite și înaintate. N-am dori ca insistența noastră asupra aspectului educativ al cărții să determine pe cineva s-o bănuiască de uscăciunea didacticismului. Cartea lui Nicuță Tănase e străbătută de o vibrație care vine din intensa trăire a faptelor și din tehnica povestirii, căci totul e redat direct, la persoana întîia singular. Firește că acest simplu aspect gramatical, prin el însuși, în afara faptelor, nu poate realiza o asemenea vibrație. Procedeul e însă, pentru o povestire de asemenea proporții, îndeajuns de dificil și pe alocuri se resimte ca atare, mai ales în părțile unde faptele de viață sînt mai puțin semnificative, și autorul riscă să cadă în monotonie.

Ceea ce înviorează mersul povestirii este varietatea mijloacelor lingvistice. Nicuță Tănase, fără a face exces de expresii argotice sau de cuvinte rare și de metafore picante, știe să realizeze o varietate lingvistică a stilului, să-i asigure savoare.

„Șmecherii" din una din cabanele de la Hunedoara se caracterizează plastic prin limbajul lor. Am impresia că Nicuță Tănase mai întîi își aude eroii vorbind și-apoi și-i vede mișcîndu-se. Iată cum i se adresează un mic lustragiu eroului, îmbrăcat în costumul malagamba, bănuindu-l că a furat ceva:

— „Poți să micșorezi compasul, nu s-a prins caraliul. Ai umflat ceva din tramvai? Vreun portofel... Se apropie de mine și continuă. Lasă peria de ghete pe ladă. Trebuie să fii caramangiu de clasă mare dacă ai rufe d-astea malagamba pe tine... Ți-a mers plugul!".

E un semn bun că Nicuță Tănase, altă dată ispitit prea des de limbajul „pitoresc" al unor personaje, de data aceasta îl folosește cu pondere și înțelegere artistică. Ceea ce i-am dori autorului este ca, fără a dăuna formulei sale caracteristice, fără a se înstrăina de ea, chiar în interiorul ei, să dobîndească o mai mare varietate artistică.

După ce terminase lectura Poemului pedagogic *de Makarenko, unul din tinerii de la Hunedoara, erou al cărții lui Nicuță, a exclamat:* „Ai, dom'le, la noi de ce nu vine un scriitor? Ar avea ce scrie... Aoleo, ce carte ar ieși..."

Nicuță Tănase a fost și a scris-o.

TITA CHIPER

TIMP

Motto :
„3, 4, 5 noiembrie 1952—1959"
(dintr-o agendă)

Ion Istrati, tînărul mecanic de la tunel intrare a venit pe șantier acum 7 ani, la 3 noiembrie. Fostul țăran Mihai Gherase, actualmente șofer, a venit, în același an, la 5 noiembrie. La 4 noiembrie venisem eu. Am aflat despre această succesiune de date mai tîrziu, cînd după părăsiri temporare ale șantierului dintr-un motiv sau altul, ne-am reîntîlnit toți trei însuflețiți de același țel, fiecare în felul său, legați de aceeași construcție : hidrocentrala V. I. Lenin, Bicaz.

In primăvara acestui an, ne-am adus aminte ce oameni diferiți, din ce colțuri depărtate de țară veneau aici și, mai ales, cum arăta atunci hidrocentrala.

Istrati : *„Era o pustietate pe-aici...; cu toate că veneam de la țară, unde, ce să zic ? — nu era prea frumos — tot mi s-a strîns o leacă inima. Și ploua, începuseră ploile de toamnă lungă..."*

Gherase: *„De la „centru", am luat-o-ncetișor pînă la Cîrnu, cu 20 de brigadieri după mine, cîți strînsesem din sat. Pe malul sting al barajului, atunci abia se făceau excavațiile. Erau atîtea lumini. Nu văzusem încă atîtea lumini laolaltă, și noaptea, înghesuiți claie peste grămadă în clubul de la tunel intrare, n-am putut să adormim pînă tîrziu, întrebîndu-ne ce-o fi acolo sus. Auzeam ploaia, că ploua-ntr-o părere..."*

Eu... *ce să spun eu ? Coborîsem din autorapid, și peste norocile în care călcam la tot pasul, se suprapunea — banală imagine antitetică — asfaltul lucios al Căii Victoriei părăsit cu 6-7 ore în urmă. Pînă la sediul redacției „Zorile socialismului", primul ziar al hidrocentralei, am numărat amuzată frizeriile înșirate pe șosea; erau 6. La cantina 4, cea mai răsărită cantină de pe șantier, m-am amestecat în mulțimea plină de contraste; mi-au rămas fixate pe retină, ca niște pete de culoare, lucruri disparate : salopete pline de ulei, unghii violent ojate, cojoace, galoși.*

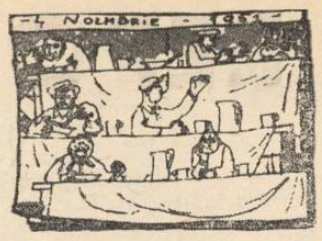

In Bicazul lunii noiembrie din anul 1952, Istrati a văzut pustietate, Gherase cele mai multe lumini pe care le-a întîlnit vreodată laolaltă și eu am tresărit uimită de contraste.

Vremea a trecut. Sîntem din nou împreună, fiecare în felul său integrați profund în viața cotidiană a construcției, noi cei ce-am sosit la Bicaz la 3, 4 și 5 noiembrie 1952.

E 16 noiembrie 1959, ziua în care se împlinesc 9 ani de la publicarea hotărîrii partidului și guvernului cu privire la construirea hidrocentralei „V. I. Lenin, Bicaz". Construcția trebuie să fie gata la anu', așa că acest „ajun" ne apropie de bucurie, dar ne cuprinde și o ușoară umbră de regret.

Cine sîntem acum, cum arătăm, ce a însemnat Bicazul pentru noi, ce visăm ?

Ion Istrati, un destoinic șef de schimb, mecanic la betoniera inelului interior tunel intrare, la 25 de ani abia împliniți supraveghează și execută lucrări grele, cu utilajele cele mai moderne care există în ramura respectivă în țară. Le-a deprins cu ușurință tainele, le ocrotește, le controlează cu grija unui medic, atent la fiecare pulsație a motoarelor. Poate doar cîteva mișcări îi sînt mai bruște decît ale unui medic, și desigur salopeta lui plină de unsoare și beton nu aduce, cu nici un preț, cu albul strălucitor al halatelor. Dar mîinile aspre, murdare, au o grație aparte cînd demontează, cu infinite precauțiuni, pompa de beton.

Datorită oamenilor pe care îi coordonează și în egală măsură datorită mecanicilor conduși de comuniștii Popa Ștefan și Francisc Dudaș și, la fel, betoniștilor din echipa cunoscutului fruntaș în producție Isaia Maghiar, comunist și el, multă vreme în fruntea întrecerii socialiste dintre cele două capete de tunel, luni de-a rîndul numele său, ca și al altor numeroși fruntași de la intrare a figurat lîngă adevărate recorduri de betonare (168 m.l. lunar) cifră pe care stejărenii, oamenii de la celălalt capăt al tunelului, se străduiesc deplin s-o ajungă, chiar s-o întreacă.

Acum, Ion Istrati, un băiat scund, timid, modest, e bucuros că a căpătat locuință în șantier împreună cu prietenul său Popa Ștefan. Cererea adresată verbal de Popa către șeful de lot mecanic Egon Spandonide a fost argumentată astfel : „Eram amîndoi brigadieri la tunel, în '52, eu orădean, el moldovean, dar ne-am înțeles bine, foarte bine, n-avem ce zice nimic pînă acum. Pe urmă, după

armată — am făcut-o cam odată — cînd ne-am dus fiecare pe-acasă, ce să vedeți ? — ne-am însurat nici la o lună unul de altul. Dacă ne-am fi scris puteam să ne invităm fiecare la nunta lui. Cînd am venit din nou la Bicaz, s-au cunoscut și soțiile și s-au împrietenit și ele — acuma avem amîndoi cîte un copil, cam de aceeași vîrstă. Ce v-am ruga noi ? Acum dumneavoastră ne cunoașteți... ce mai... Să căpătăm locuință în aceeași baracă !... Știți, o nevastă merge la piață, alta să aibă grijă de cei doi copii, așa să ne ajutăm tovărășește, noi între noi".

Bicazul, fosta pustietate care l-a speriat la început, i-a creiat lui Istrati sentimentul tovărășiei, al vieții de șantier atît de specifice, cu bucurii și greutăți de neîncercat altundeva. L-a maturizat și l-a făcut să îndrăgească plin de statornicie acest mod de viață — „Unde o să mă duc la anu', repetă el o întrebare ce i-a fost pusă nu de mult, păi unde să mă duc decît pe alt șantier ? Cine a venit la 18 ani pe șantier, se hotărăște să stea acasă abia la pensie. Mai am eu multe șantiere pînă atunci".

Mihai Gherase face parte din primul detașament de tineri pe care un sat de pe malul Prutului l-a dat clasei muncitoare. Așa îi place lui să spună, chiar dacă mai dibuie în întortocheri de frază, în amănunte, în amintiri, pînă la formularea exactă a ideii. O expresie merită reținută : „Am plecat din sat de cu noapte, pe drum greu; mă uitam la tină, mergeam hotărîți, tăcuți, — strîns — ca la armată".

Incepînd de la baraj șoseaua de pe malul drept șerpuie amețitor pe o coastă de obcină; a fost acolo o întunecime și-o sălbăticie de codru neumblat. Brigadierii au muncit la defrișare, la trasarea drumului și excavații, la pietruirea trainică a șoselei care s-a lucrat acolo. Printre ei, Mihai Gherase, cel care acum, amintindu-și, spune adesea : „De multe ori, urcînd cu mașina pe șoseaua de la macaralele-funicular, văd parcă aievea malul abrupt, ceața care se ridică de pe munți, pufoaicele brigadierilor, grămada de lopeți și tîrnăcoape. Și peste 20 de ani dac-aș trece pe aici, tot tabloul ăsta cred că mi-ar stărui în fața ochilor". Mihai Gherase trece acum pe șosea conducînd cisterna de ciment, „cărăbușul", cum se mai numește, într-un adevărat sbor.

Drumul i se pare frumos, trainic, aparte față de celelalte. Nu știu însă dacă se gîndește vreodată că e printre puținii șoferi din țară care mai întîi a lucrat la construirea unei șosele și a ajuns apoi să circule pe „drumul său".

Gherase conduce cu multă siguranță „cărăbușul". Cea mai grea zi din viață, a rămas undeva departe, în toamna anului 1953; a fost ziua în care-a ieșit de pe poarta garajului, în prima cursă cu basculanta nr. 50.211. „M-am speriat abia seara, cînd am ajuns din nou la garaj, spune Gherase, cînd mi-am dat seama că am avut pe mînă o asemenea mașină, atîția bani, averea statului, și eu eram abia la începuturile șoferiei ?" Acum, Mihai Gherase, un șofer bun (de altfel în brigada „cărăbușilor" fiecare șofer depășește planul) lucrează la alt șantier coordonat de hidrocentrala de la Bicaz : la Sadu. Și-o fi luat cu el aparatul de radio marca „Bicaz" cumpărat pe șantier ? E de cîteva luni plecat acolo și radioul îi e tare drag; a cîștigat destui bani la hidrocentrală, dar nu și-a cumpărat un aparat de radio mai scump, pentru că nu oricine poate să spună într-o zi „Am aparat de radio cu numele locului unde am devenit muncitor".

Poate că ne vom întîlni peste cîțiva ani pe alt șantier, pentru că nici el nu intenționează încă să se stabilizeze într-un loc anume, de pe acum.

Și eu... — ce lipsă de modestie, s-ar putea remarca de către cine știe cine, să scrii despre tine !

Despre mine voi spune — trăgînd o linie de legătură între 4 noiembrie 1952 — 4 noiembrie 1959 — : eu am scris și scriu despre ei, cei doi, despre mulți alții ca ei. Mă bucur că i-am cunoscut pe ei, pe toți ceilalți, la hidrocentrala „V. I. Lenin, Bicaz", că timpul, în trecerea lui, ne-a inclus cîțiva ani împreună, aici, într-un loc de revelare deosebită a sensurilor și valorilor.

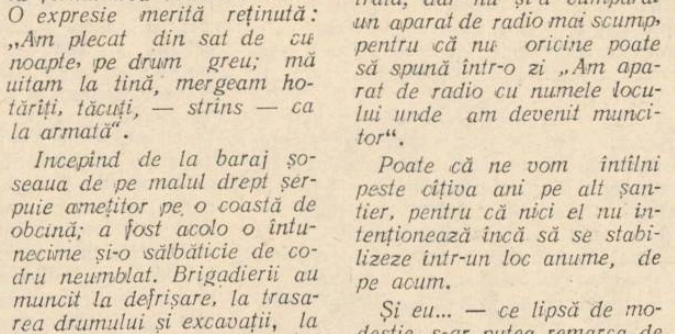

Desene de GREBU

Nicolae TĂUTU

Visul de aur

Voi, dimineți cu albe mînecare,
Vă-nghesuiam în peticit ghiozdan,
Ne-ntîmpina la școală, la intrare,
Un Făt-frumos de aur, un castan.

El ne chema cu crengele-i întinse
Și noi goream în juru-i ca un roi,
Ne troeneau din zările aprinse
Monezi de-aramă, galbenele-i foi.

Cînd l-au răpus frigea un ger subțire
Și nu aveam în sobă ochi de jar...
Un Făt-frumos din cartea de citire
S-a prăbușit în inimi, sub pieptar.

Cînd se pierdea în vîlvătăi albastre,
Priveam tăcuți la trîmbele de fum
Hotar durînd copilăriei noastre
Ce se topea în flăcări și în scrum.

Tu bănuiai, blajină-nvățătoare,
Că ne-ncălzea mai mult acel castan
Cînd ne-așteptai în viscol la intrare
Ca un părinte, iarna, an de an.

Tu n-ai să știi, copilul meu vreodată,
Cînd astăzi mergi la școală surîzînd
Ce-nseamnă frig și mînă înghețată,
Nici să adormi pe-abecedar flămînd.

N-ai să cunoști tristețea-apăsătoare.
Noi visul pur al anilor de joc
Ți-l ocrotim ca pe-o gingașă floare
Și drumul tău ți-l apărăm de foc !

Florența ALBU

Noapte la baraj

TITEI CHIPER

Auzeam, într-adevăr, cum respiră materia,
cum cîntă-n largă armonie orchestrală
volumele și liniile ;
priveam în noaptea-aceea
fantastica-nălțare a barajului,
transfigurată de-nstelări și ritmuri.

Lumini de cridă-albă, un alb intens,
peste beton, peste mașini și fețe,
și în făptura rece a luminii,
poeme vii — mișcările,
cuvintele precise — ca niște verticale
care susțin barajul
și semnalele —
un nou alfabet Morse — al luminii
sus, către benele
în lunecare lină printre stele.

In noaptea-aceea,
sub lumina reflectoarelor,
șantierul era un fantastic concert.

Stam sus
și auzeam, într-adevăr,
cum se încheagă-n linii și în ritmuri,
la un cuvînt al omului — materia.

Ana ȘOIT

Vîrsta noastră

Iată, pe apa cerului furnale se răsfring
De parcă stau de vorbă cu cerul, uriașii !
Rețele de asfalt îmi leagă pașii,
Răsar în mine cîntece ca-n cring.

Lumina izvorește din pumni de muncitori
Ziua, pasăre tînără se rotește în soare,
Toate clipele ce vin îmi par răsunătoare,
Imi freamătă — o pădure cu-o mie de privighetori.

Țara-și trăiește oriunde bogata-i tinerețe
Blocurile roșii ca inima noastră, sculptează zarea-mprejur,
Număr ferestrele care sorb azur,
Și mă salută perdelele proaspete, crețe.

Incă o casă îmbrățișată de schelele-nalte
Mîine va purta chivăra de aur a soarelui,
Fericitele mîini ale zidarului,
Vor mai clădi sute și mii, alte !

Incă un pod arcuit ca brațul de-ndrăgostit
Se-apleacă să cuprindă oglinzi de apă-albastră,
Zvîcnirea-i către stele e tinerețea noastră
Și răspicat și tare, noi vîrsta ne-am rostit.

Constantin ABĂLUȚĂ

Arhitecții

Voi arhitecți, prietenii mei
auziți pașii șantierelor, grei,
cum umblă prin țară, auziți cum răsună
pămîntul întreg și văzduhu-mpreună ?
De pe creste, din munți și coline
vin pădurile tropotind către mine,
vin mestecenii, teii și brazii,
parcă-s oștile unei invazii ;
auziți, prieteni, spre noi cum se-ndreaptă
coborînd prin văi treaptă cu treaptă,
betonul și varul, oțelul fierbinte,
auziți cum cîntă și trec înainte ?
Fluvii trec legănat, vin izvoare
cu solzii de aur, fremătătoare,
cu nisip, cu argilă, cu bolovăniș —
să zidim viitorului nou înveliș.
Către noi, majestuoase, vin cîmpiile toate
să le-ascundem în brazdă semințe bogate —
o nouă geografie să răsară din ele,
cu-adîncimi de oceane și-nălțimi pîn'la stele.

ROMANUL UNEI TINEREȚI EXEMPLARE

Galina Serebriakova
TINEREȚEA LUI MARX

Cum am putea numi o tinerețe, o viață tumultuoasă, pasionată și eroică, închinată fără preget binelui omenirii, dacă nu exemplară ? Așa ne apare viața lui Marx din operele sale fundamentale, așa ne apare tinerețea sa evocată în romanul scriitoarei sovietice Galina Serebriakova. Nu ne aflăm în fața unei simple vieți romanțate, în care de obicei autorul nu părăsește firul expunerii biografice. Galina Serebriakova și-a conceput cartea pe planuri vaste, parcă pe măsura titanică a eroului. Așazisul fundal social a fost înlocuit în romanul Tinerețea lui Marx cu o frescă de mari proporții, care îmbrățișează aspecte ale societății din cele mai avansate țări capitaliste (Germania, Franța și Anglia) ale anilor 1830—1844. Tinerețea marelui gînditor este contemporană cu tinerețea proletariatului, în fapt al doilea erou al cărții, simbolizat prin muncitorul Johann Stock. Aceste două forțe cresc împreună, multă vreme paralel, căutîndu-se una pe alta, rătăcind, pînă ce se întîlnesc în finalul cărții, semnificativ intitulat „In ajun". Proletariatul, înfruntînd mizeria celei mai primitive exploatări, lupta încă anarhic, nu avea o conducere fermă, înarmată cu o tactică și o strategie revoluționară. Cartea Galinei Serebriakova ne face să asistăm pe rînd la înăbușirea insurecției țesătorilor lyonezi și a mișcării blanquiste, la surghiunirea muncitorilor germani care încercau constituirea „Societății drepturilor omului", la represaliile împotriva mișcării cartiste din Anglia. Prin Johann Stock, discipol înflăcărat al lui Babeuf, și prin John Smith, bătrînul muncitor englez, Serebriakova realizează primul mare panou al uriașei fresce de care vorbeam. Se vor mai adăuga și altele, reprezentînd burghezia îmbuibată a lui Ludovic Filip, sau pe cea fals austeră și cucernică a epocii victoriene din Anglia, dar amintitul panou rămîne o permanență a cărții.

La Trier, micul oraș din Renania, unde se naște fiul juris-consultului Hejnrich Marx, în cele mai multe familii burgheze domina filistinismul. Intelectualitatea înaintată, ținută în frîu de regimul prusac, reușea totuși să-și manifeste unele timide concepții liberale, democratice. Liceanul Karl are norocul să cunoască mai întîi oameni însuflețiți de asemenea idei, ca tatăl său, ca baronul Von Westphalen și mai ales ca iacobinul Montigny. Sub auspiciile lor, își îndreaptă primii pași spre marea cultură, pe care ar fi dorit s-o cuprindă cît mai repede cu putință. Respectînd mereu autenticitatea documentului istoric, mărturiile celor care l-au cunoscut îndeaproape, cum au fost Franz Mehring, sau mai tîrziu Paul Lafargue, W. Liebknecht, Galina Serebriakova îl descrie pe Marx cu toate atributele romantice ale vîrstei, cu dragostea sa pasionată pentru Jenny von Westphalen, cu visurile și preocupările sale poetice. Patetismul celor 18 ani nu numai că-i va rămîne lui Marx, dar va spori mereu, el constituind hrana inepuizabilă și de neînlocuit a creatorului. Examenul de maturitate, susținut cu teza Cugetările unui tînăr despre alegerea profesiunii, va dezvălui în chip concludent măreția idealului de viață pe care și-l propunea de pe acum proaspătul absolvent : „Cred că omul trebuie să-și aleagă o activitate care să se sprijine pe ideile de veridicitatea cărora este absolut convins, o activitate care îți creează cît mai multe posibilități să muncești pentru omenire și să te apropii de scopul comun al oamenilor. Orice activitate nu este decît un mijloc pentru atingerea perfecțiunii".

Cu aceste gînduri se va despărți Marx de platanii Trierului și de scumpa lui Jenny, spre a se înscrie la universitatea din Bonn. Și aici, autoarea romanului a surprins cu multă sensibilitate atmosfera studențească, străbătută încă de avîntul acelui Sturm und Drang, de sentimentul răzvrătirii contra despotismului. Tînărul Karl, îndemnat de ai săi către studii juridice, devine din primul moment audientul cel mai pasionat al învățatului August Wilhelm Schlegel, care își ținea atunci prelegerile despre Homer. Setea de a cunoaște cît mai mult, din cît mai diverse domenii, îl chinuiește, dar îi oferă și nespuse satisfacții intelectuale. Trecînd la universitatea berlineză, Marx începe să studieze temeinic filozofia lui Hegel. Printre profesorii îmbîcsiți de reacționarism, se găsesc însă și spirite luminate ca Gans, care îl încurajează pe tînărul devenit de curînd adept al hegelienilor de stînga. Toată lumea credea în cariera universitară a eminentului „doctor Marx", numai acesta nu. El se declară un dușman hotărît al filistinismului, consecvent ideilor expuse în teza de maturitate. Lupta contra încătușării ideilor, contra absolutismului prusac nu putea fi dusă de la catedră, Marx își alese publicistica. Cu articolele publicate în Gazeta Renană, spune Lenin, „începe să se contureze trecerea lui Marx de la idealism la materialism, de la democratism revoluționar la comunism". *) Tînărul hegelian de stînga îi depășise cu mult pe confrații săi ca Bruno Bauer, căruia într-o discuție îi dădea următoarea replică memorabilă, atît de bine plasată în context : „—Faci filozofie ! — îi spuse el ironic lui Bruno, pe deplin treaz și stăpîn pe sine. — A venit timpul ca acest monstru care planează în ceruri să fie coborît pe pămînt. Nu-ți spun asta pentru prima oară. Ajunge să te tot războiești numai cu religia, care și așa e sortită să se prefacă în pulbere în cimitirul rătăcirilor omenești ! Filozofia trebuie să devină o armă a luptei practice".

„Doctorul Marx" cunoștea ceea ce foștii săi prieteni nu voiau sau nu puteau să cunoască. El zăbovea printre muncitori, se însufleția de cîntecele acestora, care exprimau spontan „misiunea lor istorică", datoria de a lupta contra exploatării :

„Era de datoria noastră să acționăm. In loc să ne ținem de vorbe. Să lovim cînd ni-era inima însîngerată .Să veghem în loc să căscăm gura. Să fi cerut cu hotărîre, acolo unde am tăcut. Era mai bine să ne fi frînt, dar să nu ne fi încovoiat. Aceasta ni-era datoria !"

Urmărind îndeaproape documentul, el însuși foarte bogat în semnificații, Galina Serebriakova ni-l prezintă mai departe pe Marx în surghiun la Paris, după căsătoria atît de mult așteptată cu Jenny von Westphalen. Este epoca în care Marx, împreună cu A. Ruge, face să apară Analele Germano-Franceze, unde publică, printre altele, Contribuții la critica filozofiei hegeliene a dreptului, este epoca unei munci de studiu adînc la Biblioteca Națională, unde cercetează lucrările economice ale lui Adam Smith, Ricardo, James Stuart Mill. In casa de pe strada Vanneau vine adesea Heinrich Heine, care citește într-o seară poezia Țesătorii. Tocmai izbucniseră răscoalele din Silezia. La o întrunire muncitorească, fostul redactor al Gazetei Renane, suprimată de cenzura prusacă, îl întîlnește pe Johann Stock. In acest moment se încheie romanul, deodată cu tinerețea lui Marx. Drumurile celor doi eroi, al lui Marx și al proletariatului, simbolizat de Stock, se contopeau într-un drum comun, drumul maturității.

Deși alcătuită din multe planuri, fresca realizată de Galina Serebriakova evidențiază viața lui Karl Marx, nelăsînd să se irosească nimic din generozitatea, din înălțimea morală a eroului. Marx trăiește ca personaj literar, în situațiile cele mai revelatoare. Familia lui ca și a lui Jenny, prietenii ca și inamicii, constituie în permanență un fond contrastant, menit să pună cît mai clar în lumină virtuțile aceluia care avea să revoluționeze gîndirea umană. Dar Marx nu e văzut nici un moment ca un om ieșit din comun, ca o ființă stranie. El apare ca un intelectual în chip deosebit înzestrat, ca un tînăr care aspiră în mod firesc spre libertatea, spre dreptatea celor mulți. Ca erou de roman, Marx e profund uman și dragostea lui pentru Jenny, logodnica și apoi soția sa atît de iubitoare și înțeleaptă, reprezintă numai una dintre dovezi. Galina Serebriakova are marele merit de a fi păstrat un neîntrerupt echilibru între adevărul istoric și fantezia artistică. Cunoaștem din paginile cărții un Marx romantic și avîntat, un căutător pasionat al adevărului și dreptății, un revoluționar neclintit. Cunoaștem o tinerețe, într-adevăr exemplară.

Al. Săndulescu

*) *Lenin :* Opere, *vol. 21, p. 66, E.S.P.L.A., 1955.*

Puteri

CORNELIU LEU

Ziua a 29 octombrie 1944, pe la ora unsprezece a unei dimineți întunecoase și tăcute ca acelea în care marea se pregătește de furtună, un grup de muncitori de port veni și se postă în fața primăriei, lîngă soclul statuii poetului latin.

Fețele lor erau ca și dimineața : întunecate, tăcute, așteptînd o dezlănțuire. Nu vorbeau ; priveau cu ochi grei clădirea primăriei, vastă, cu arcade mari, cu ferestre înalte și cu multe acoperișuri de țiglă roșie.

Unii se așezară pe treptele soclului, alții rămaseră în picioare.

Tabacherele trecură din mînă-n mînă.

Răsuciră țigări și le aprinseră ; fumul se înălță spre poetul de bronz, trist, trist pînă la refuz, ca-ntr-o dramă antică.

Erau destul de mulți — vreo treizeci-patruzeci, dar piața largă parcă îi minimaliza. Acest adevărat „forum", rămas pe același loc de pe vremea cetății grecești, era imens și deschis tuturor vînturilor. Intr-o parte, înfiptă ca o măsea deasupra peisajului portuar, îl mărginea primăria. In partea cealaltă, cu temeliile încleștate de malul plăjii răsăritene, niște clădiri înalte și înguste ca un paravan în fața mării, aveau la partere restaurante cu ferestrele bătute-n scînduri, iar la etajele cu balcoane mult fasonate, sediile fostelor bănci, agenții comerciale, birouri de cereale, firme de import-export și armatori. In față, unde peninsula se lărgea, începeau cele trei străzi care duceau spre port și cazino. Sirma ghimpată ce le barase intrările era îngrămădită într-un colț, lîngă barul „Alcazar" ale cărui ferestre oarbe păreau s-aștepte capetele animatoarelor, iar scîndurile pe care nemții scriseseră „Verbotten", zăceau pe jos, călcate în picioare. In partea de sus, cam același lucru : tot trei străzi care alunecau dinspre oraș între șiruri de case grecești, înguste, pintecoase, cu balcoane, bovindouri, frize încărcate de ștucării și mansarde cochete privind marea prin ocheanele lucarnelor.

Partea cea mai interesantă era tot cea din fața primăriei. Acolo, vechile îndeletniciri — întrerupte de război, începeau să reapară. Printre localurile moarte, oblonite, trei proprietari mai întreprinzători își redeschiseseră cafenelele și bodegile, scoțînd la trotuar mesele cu picioare de țeavă curbată și scaunele cu funduri de pai sau pînză de chaiselonguri ; la intrările ce duceau spre etaje, printre vechile apartamente belicoase : „komandatur", „deutche kriegsmorine" sau „Dunarex — societate germană pentru colectarea cerealelor din țările dunărene", reapăruseră și unele dintre vechile firme : „Iorgu Tanașoca, cerealist și consul al majestății sale regelui Danemarcei", „Romîno-Italiana-Grimberg și fiii — agenție pentru aprovizionarea vaselor", și chiar, pe un balcon, scria mare și tricolor: „Clubul Partidului Național Liberal". Numai la o intrare, lăturalnică și îngustă, nu apăruse nici o firmă, cu toate că era clar că instituția începuse să funcționeze, atît după circulația de pe scara îngustă și scîrțîitoare, cît și după mutrele fetelor care spărgeau semințe la ferestre.

Aceasta era piața, măturată de vînturi nisipoase și animată de privirile precaute pe care cîțiva domni de la mesele cafenelelor le îndreptau spre grupul de muncitori cînd, ca un vîrtej pițigăiat și mișcător, apăru Costică aducînd ziarele direct de la trenul de zece-patruzeci :

— Ziare, ziarree !.. „La „Titan" muncitorii și-au pus directorul lor", ziarre, „Patronii concediază muncitorii", ziarre...

Mic, ciung de-o mînă, cu bontul băgat într-un ciorap, cu chica creață, de multă vreme nepieptănată, el alerga ca un spiriduș prin toată piața, zmulgîndu-și ziare, înșfăcînd bani, dispărînd pe ușile caselor și apărînd, tot numai un strigăt, tocmai atunci cînd uitai de el :

— ...„Constituirea consiliilor F.N.D.", ziarre... „Banchetul dat de generalul Sănătescu", ziarre !...

Purta o tunică militară care-i atîrna pînă la genunchi și niște pantaloni nemțești de cizmă, enormi pentru el. Picioarele goale îi sfîrîiau pe asfalt. Avea treisprezece ani, dar după trup îi dădeai nouă, iar după fața chinuită, douăzeci.

Cînd ajunse în mijlocul grupului de muncitori, făcîndu-le cu ochiul, începu să strige și mai tare titlurile din „Scînteia".

— Ziarre !... „Patronii concediază muncitorii !" ziarre, „La „Titan" muncitorii și-au pus directorul lor", ziarre... „Să nu admitem patronilor să-și facă de cap !" ziarrre !..

Cei treizeci-patruzeci de oameni începură să se miște, să rîdă, să vorbească. Spiridușul care alerga printre ei strigînd, îi anima.

Unul zise „măi al dracului", altu-i dădu o palmă peste fund, Nea Cazan rîdea știrb în barba lui de sfînt ; lung și deșirat, Tebeică, cel care era și-n comitetul local al U.T.C.-ului, îi șopti ceva la ureche ; iar Chiru, mic, pieptos, cu mutră de sud-american, își rosti expresia cu deosebită satisfacție :

— Pe Smaranda mea și cei doi gemeni pe care mi i-a făcut, că ăsta face agitație clasa-ntîi !

Și tăcutul grup de mai înainte prinse să se miște, începu să vorbească, să vocifereze, să comenteze știrile din ziare, în vreme ce, în mijlocul lui, personajul central nu mai era poetul de bronz ci băiatul ciung, creț și repezit care striga :

— Ziarre !... „Constituirea Consiliilor F.N.D...." ziarre... „Patronii concediază muncitorii !..." ziarrre !... „Să nu admitem patronilor să-și facă de cap !"... ziarre !.. ziarre...

Vîntul îi lua vorbele, le-nvolbura, le umfla cît întreaga piață și le ridica în văzduhul metalic unde pescărușii albi planau încremeniți și țîșneau deodată spre depărtări.

— Ziarrre !... „Să nu admitem patronilor să-și facă de cap!" Și puștiul făcea cu ochiul spre primărie.

Atunci, în urma unui uruit de mașină, în fața lor apăru un militar micuț și drept ca un semn de exclamare pe-o pagină goală. Fața lui slabă și răutăcioasă avea, ca la mulți ofițeri superiori ai armatei regale, o gravitate de operetă :

— Ce-i aici, miting ?! ...Bine-nțeles, miting !.. Și strigă mai tare, poate și din pricină că nu era chiar sigur pe el : cine v-a permis ?! ..Eu, nu știu nimic !..

Cunoscînd mai bine dispozițiile în vigoare, Tebeică îi spuse fără să se ridice de pe treptele soclului :

— Nu-i nici un miting, domnule prefect ; așteptăm să iasă delegații noștri de la discuția din primărie, sîntem și noi curioși...

Prefectul strînse buzele, ridică obrajii și îngustă privirile într-un gest care spunea că situația nu-i convine, dar preferă să tacă. Apoi măsură cu indignare picioarele pe care lunganul le crăcăna spre el. Dintre mesele cafenelei unde o zbughise, Costică se auzi strigînd din nou :

— Ziarrre !... Să nu admitem patronilor să-și facă de cap !.. Ziarrre !...

— C-cum ?!..

Prefectul parcă era gîtuit...

— Patronii concediază muncitorii, ziarrre !...

— Ce strigă ăla, de ce nu pune cineva mîna pe el ?!.. Nu-i nici un polițist pe-aici ?!

— Lasă polițiștii, domnule prefect ; își face și băiatul meseria, vinde ziare...

Prefectul îl spintecă din priviri pe bătrînul știrb, cu barbă de sfînt, care-i vorbise, înghiți în sec, rușinat că nu se putuse stăpîni și spuse cît mai calm și cît mai autoritor : — Împrăștiați-vă ; sîntem încă în stare de război ! Aveți aprobarea comandantului militar, ca să vă adunați ?...

In grup se făcu tăcere. Hamalii recăpătaseră figurile întunecate, tăcute și amenințătoare de la început.

Și deodată se iscă mișcare. Făcîndu-și loc, din mijlocul grupului apăru într-o manta soldătească trențuită la poale, un om nu prea înalt, cu pieptul teribil de mare, c-un nas bont pe fața ca o lună plină chinuită drăcește :

— Dar dumneavoastră, aveți aprobarea noastră ca să fiți prefect ?!...

— Eu ?!?!.. îi țîșni din gîtlej prefectului.

— Da, dumneavoastră, vorbi omul greu, înfigînd un picior înainte și încleștînd niște pumni mari, — dumneavoastră, aveți aprobarea noastră să fiți prefect, să tolerați să fim înfometați și concediați ?!?..

Prefectul se remontă. Comandantul din el își regăsea zbierătul :

— Asta e provocare !... — strigă el, — bine-nțeles, provocare !... Și, prinzînd brațul unui domn distins care grăbea spre treptele primăriei : Domnule Segărcescu, uite aici o provocare : sînt oamenii dumitale din port !.. Eu iau măsuri, sîntem în stare de, bine-nțeles, război !...

Segărcescu se uită surprins la grupul de muncitori, la cetățeanul masiv înfipt între ei cu pumnii strînși și, pricepînd situația, îi aruncă o privire plină de milă prefectului :

— Tot nu te-ai dezbărat de obiceiurile cazone, colonele.. Nu pricepi că a reînviat epoca parlamentarismului; dumnealor sînt liberi să facă ce vor; lasă-i în pace, numai așa vor pricepe că nu poate prinde comunismul la noi, latinii !...

Și, convins că plăcuse, îi salută, fluturînd mîna lîngă frunte :

— Salut băeți !... Hai prefectule, hai !..

In timp ce intrau amîndoi pe ușa primăriei, Drăgan, cel cu mantaua soldătească trențuită la poale, se-ntoarse spre tovarășii săi. Fața i se lățea mult, din pricina maxilarelor încleștate.

— Mare cutră Segărcescu ăsta!... spuse el, dînd din capul mare, cu nas bont.

Și, pe neașteptate, cu toată ciuda, trînti în dreapta sa un scuipat.

Pe una din străzile dinspre port, se auzea coborînd Costică :

— Ziare !... „La „Titan" muncitorii și-au pus directorul lor", ziarrre !..

★

Ioana străbătea strada lungă, plină de prăvălii, care ducea din imensul obor de cereale pînă în plin centrul orașului cu blok-hausuri și grădini prelungi. Venea de la rafinăriile de petrol, unde vorbise muncitorilor în numele comitetului județean comunist. Fața ei, care numai atunci cînd vorbea căpăta maturitate, mai păstra încă încruntarea îndîrjită cu care comunicase dezicerea comitetului județean de acțiunile dușmănoase ale patronilor și administrației orașului, care sabotau producția pentru front și închideau întreprinderile, lăsînd muncitorii pe drumuri.

Cu părul tăiat scurt, slăbuță, într-un pardesiu cam larg, cenușiu, ca o uniformă, strîns cu cordonul pe-o talie tare subțire, părea o școlăriță. Doar obrajii supți, mărindu-i și mai mult marii ei ochi negri, și două cute scurte, subțiri, în jurul gurii, arătau că nu mai era, dacă nu tînără, cel puțin netrecută prin greutăți. Ca orice femeie, era mai sentimentală și mai emotivă, așa că înfrigurarea cu care primise asentimentul muncitorilor de la rafinării în fața acțiunilor pe care le întreprindea partidul pentru a obliga patronii și administrația orașului să cedeze, îi stăruia pe figură și acum, printre prăvăliile mari, cu firme mari, sau prăvăliile mici, cu firme tot mari, care se înșirau de o parte și alta a străzii ca la o trecere în revistă.

Strada era plină de lume, cu toate că nici nu se prea vindea, nici nu se prea cumpăra. In schimb, se respira. Se respira în voie. După apăsarea războiului, oamenii simțeau nevoia să se întîlnească, să discute, să se veselească. Negustorii, cu toate că aveau prăvăliile pline cu mărfuri de război, foarte scumpe și foarte proaste, adulmecau în aer briza aducătoare de clientelă. Îmbogățiții de război, cu toate că nu le mai mergea atît de bine, se bucurau că sovieticii trecuseră fără să-i pună la zid, cum se temeau ei. Samarii trăiau febrilitatea așteptării primelor vase comerciale pentru a începe contrabanda, de la țigări și cewing-gum, pînă la aur și valută forte.

Plăcintarii și bragagii erau veseli ca singurii oameni care făceau vînzare, desconcentrații — fiindcă veniseră acasă. Numai băcanii erau serioși, precauți și răi. In prăvălii goale, avînd cel mult cîte un galantar de năhut sau lumînări albe, ei trecuseră de primele săptămîni de panică și acum speculau la sînge zahărul, uleiul și făina de sub tejghea.

Dinspre obor veneau țăranii care sosiseră în oraș cu noaptea-n cap. Scurte de dimie, căciuli, vestoane fără epoleți, mantăi nemțești, opinci cu moletiere. Țara ieșea din război. Fiecare avea ceva militar pe el. Chiar și chiaburii care nu fuseseră mobilizați, tot purtau sub scurtele îmblănite măcar cîte-o centură rămasă de la vreun ginere plutonier major.

Pe lîngă pereți, se tîrau invalizii în uniformele de pușcăriași dăruite de regina-mamă și, la fiecare poticneală, le zornăiau tinichelele decorațiilor. La întretăierea cu strada ce cobora din piața Griviței, trei țigani jegăriți și beți de fericirea întoarcerii din deportare, cîntau :

Pogoară Doamne pe pămînt
Să vezi Hit-ler ce a fă-cut ;
C-a fă-cut din cai cîrnați
Și din țigani diiportați...

In jurul lor strada furnica, viermuia, trecătorii îi loveau, se-mpiedicau de picioarele lor, dar ei — nimic ; se sărutau, pupau trotuarul murdar, plîngeau cu lacrimi mari și cîntau mai departe :

Că ne-a suiiit în vagoane
Și ne-a tri-mis maamă doamne,
In Transmisia cea mare
N-ar avea de-o lumiinare !

— Ce faci, măi camarade !... cînd ai scăpat ?...

— Măi omule !... Constantin ești tu ! De la Cotu Donului nu te-am mai văzut !.. Ailaltăieri scăpai și io... ce zici, mă, ci-că ne dă pămînt !...

— Ne dă pe dracu !... Eu m-am liberat de cinci luni și știu ce-i în sat : jale, măi frate, nici de-o mămăligă...

— Ne dă mă ; trebuie să ne dea, au semnat în armistiț cu rușii...

In vitrine, în loc de mărfuri, erau portretele regelui și steagurile națiunilor unite.

— Lua-i-ar dracu să-i ia, doamne sfinte !... Auzi, douăzeci de mii de lei kilu de zahăr !...

— Luați țigări Corfu.. caputură, captură... fabricate „fur die kriegsmarine".

— Domnu Jan, ascultă la mine : singura afacere bună acuma-i cu sulfamidele...

Pe ușa unei prăvălii falite se ridica o firmă : „Sindicatul artiștilor instrumentiști". Un chiabur, cu buzunarele burdușite de bani mari și nu prea valoroși, tot cîntărea în mîini un aparat de radio fără carcasă, smuls dintr-un automobil. Cu o șapcă de infanterist german pe cap, cel care-l vindea agita niște acumulatori :

— Hai domnule !.. Cînd îți spun că eu l-am adaptat !... doar sînt specialist, uite brevetul...

Chiaburul îl privea cu totală neîncredere. Era sigur că, oricum, tot va fi înșelat și se străduia să se folosească, atît cît putea, doar de propria-i pricepere.

— Numai lumînări în prăvălii !.. Lumînări și servicii de porțelan ; ăștia vor să ne-ngroape !...

— Ba să știu bine, draga mea, că le mănînc toată ceara și tot nu mor ; ce, tocmai acuma să mor ?!..

— Da' ce-i acuma, crezi c-a venit raiu ? Bărbatu-meu e șomer de două săptămîni ; la șantierul naval au închis sculăria ; ci-că-n curînd or să-l închidă de tot...

O coloană de marinari venea în susul străzii răpăind bocancii pe piatra cubică.

— Speculanților, nu vă e rușine !.. Treizeci de mii uleiu ; ar trebui să vi-l confișteze !...

— Da ce crezi dumneata femeie, că sîntem pe vremea lui Antonescu ; acum e libertate; vînd cum vreau..

Vorba asta, Ioana n-o mai răbdă ; se opri și, privindu-l ironic pe speculant, îi spuse neiertător :

— Vrei să dai și aspect politic speculei dumitale, nu ?!.. Și, către lumea care se adunase : săracu !.. A suferit mult pe vremea lui Antonescu, ia uitați-vă la el..

Lumea, care abia atita așteptase, izbucni în hohote.

Incolțit de două femei, negustorul dădea-napoi, destul de energic :

— Ce vrei, cucoană, e libertate, vînd cum îmi place !..

— Ia uitați-vă, oameni buni, la ce-i folosește lui libertatea !...

Fața Ioanei căpătase acele trăsături aspre, pietroase, care-o făceau matură : ca-ntotdeauna cînd își dădea drumul, simțea cum inima i-o-nțeapă o sfioasă emoție : „i-am dat drumul ; o să știu s-o duc cum trebuie pînă la capăt ?" se întreba ea. Și mîinile-i mici, cu degete firave, i se încleștară pe brațul gros al băcanului :

— Să nu-l lăsăm, oameni buni ; să nu-i lăsăm să-și bată joc de noi!..

Reușise să se stăpînească. Nu mai era femeia emotivă care intrase în ceartă împinsă de-un sentiment de frăție cu cealaltă ; era o mică bucată de granit și-n ochii ei negri se pregătea o luptă.

— Treizeci de mii de lei mi-a cerut; treizeci de mii, se plîngea cealaltă femeie oamenilor din jur.

In uniformele lor negre, răpăind cu bocancii pe piatra neagră, marinarii ajunseră lîngă ei. In jur se strînseseră vreo douăzeci de oameni, care mai ponosiți, care mai curioși, femei cu gură mare, țărani cu înțelepciunea tăcerii pe față, și chiar negustori de prin-prejur, rîzînd de necazul concurentului.

— Sigur că da, să se termine odată !...

— Noroc c-a avut marea calcan anu-ăsta, că altfel, ce mîncam ?..

— Dac-a venit 23 August, de ce-i mai lasă pe ăștia ?...

— E fraer dom-le, să vîndă la cine cunoaște !...

— E hrăpăreț, e hrăpăreț..

Atunci, negustorul, ținîndu-se de ușa pe care scria „pradaiom i po rublei — vindem și pe ruble", se apleacă spre concurentul său și-i scuipă în față:

— Sînt, mă, că io n-am avut cumnat ofițer de intendență să vînd conserve militare să mă-mbogățesc !...

Cu o schimă de dispreț, înălțînd bărbia, Ioana îi arătă pe amîndoi oamenilor care se tot strîngeau:

— Vedeți, ăștia sînt : au jupuit, sau jupoaie ; și pe noi ne concediază, ne lasă pe drumuri !

In jurul ei se făcuse liniște, toți oamenii o priveau cu interesată atenție. O femeie veni mai lîngă ea uitîndu-i-se-n ochi, un om scund, cu pantaloni soldățești, își făcu loc c-un gest care vroia să întrebe ceva. Bocancii marinarilor treceau mitraliind pavajul.

Ioana se pregătea să le spună oamenilor că libertatea e în mîinile lor, că ei și-o pot face cum vor, cînd, deodată, tresări, buzele-i rămaseră întredeschise și se făcură palide. In șirul de soldați... da, el... Dinu... Inchise ochii într-o dulce amețeală și, cînd îi deschise, simți nevoia să dea totul cu coatele la o parte și să se repeadă la el. De trei ani îl aștepta !...

Făcu prima frîntură de gest, dar încremeni. Din șirul de soldați, Dinu îi zîmbea potolit, parcă-ntr-o șoție și-i făcea un șters semn negativ din cap sau doar din priviri. Incet, calm, sigur pe el, zîmbind: „Nu Ioano, nu draga mea, nu veni, nu te-apropia"... Și continua să zîmbească, blînd, privind-o drept în ochii înmărmuriți. Nici o cută nu se mișca de pe fața lui. Ca și cu trei ani în urmă, cînd îl arestaseră, cînd îl arestaseră cu un minut înainte de-a se întîlni cu ea.

Ioana lăsă privirile în pămînt. De durere, sau, poate, rușinată că prima oară nu se putuse stăpîni, sau, poate, nedumerită pentru că mai trebuia să se stăpînească... De trei ani îl aștepta, iar acum...

Fragment din romanul cu același titlu

Desene de F. CALAFETEANU

Rezultatele obţinute pînă acum în aplicarea liniei generale economice a partidului şi care schimbă pe zi ce trece înfăţişarea tuturor regiunilor ţării, sînt un puternic îndemn de a ne înzeci eforturile în munca pentru dezvoltarea, în ritm susţinut, a bazei tehnico-materiale a socialismului. Aceasta este chezăşia avîntului întregii economii naţionale, a creşterii venitului naţional şi a ridicării continue a nivelului de trai al celor ce muncesc.

Gheorghe GHEORGHIU-DEJ

Combinatul chimic

Govora

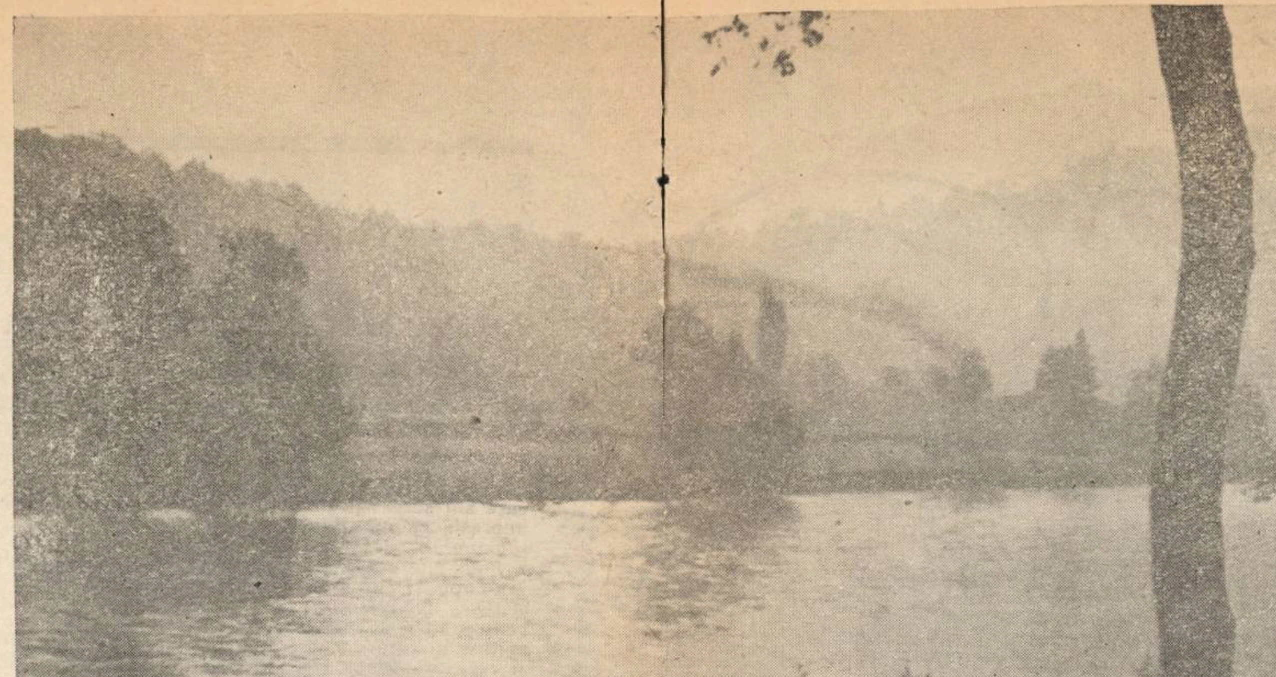

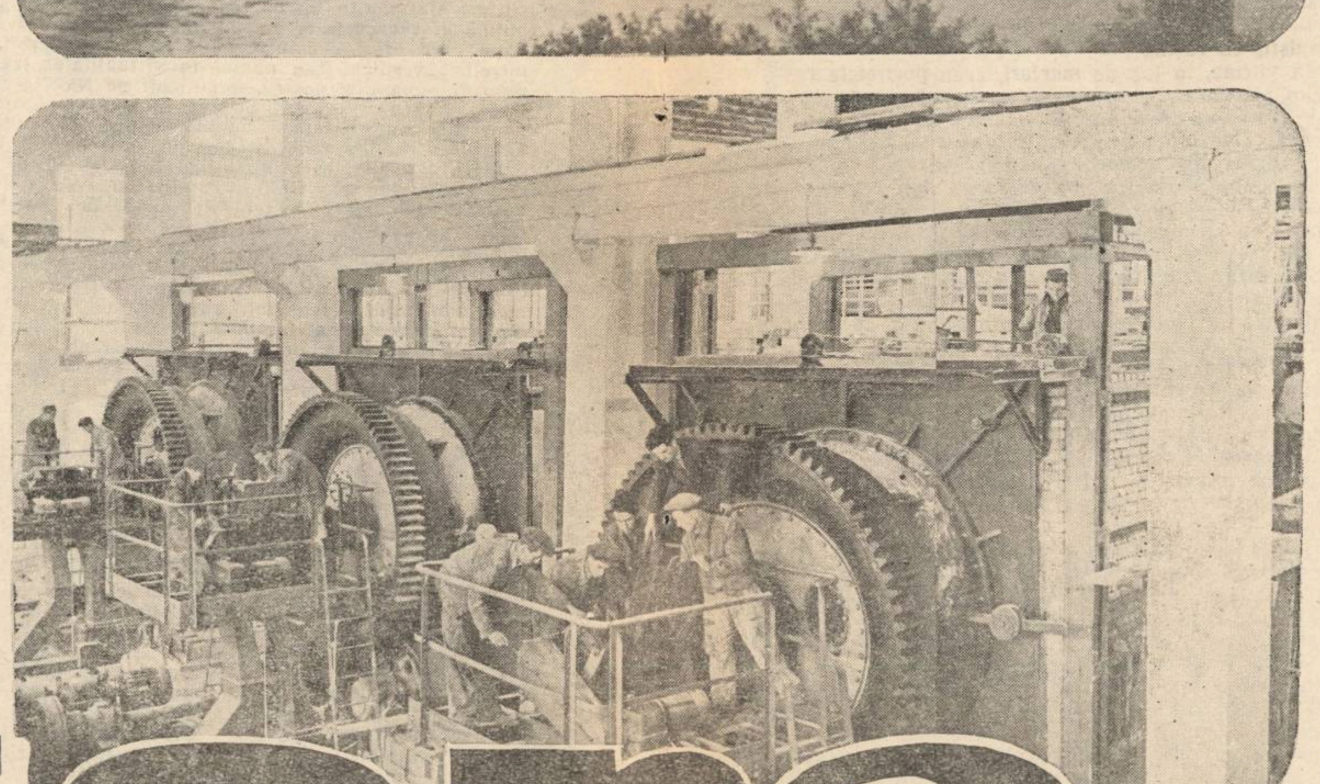

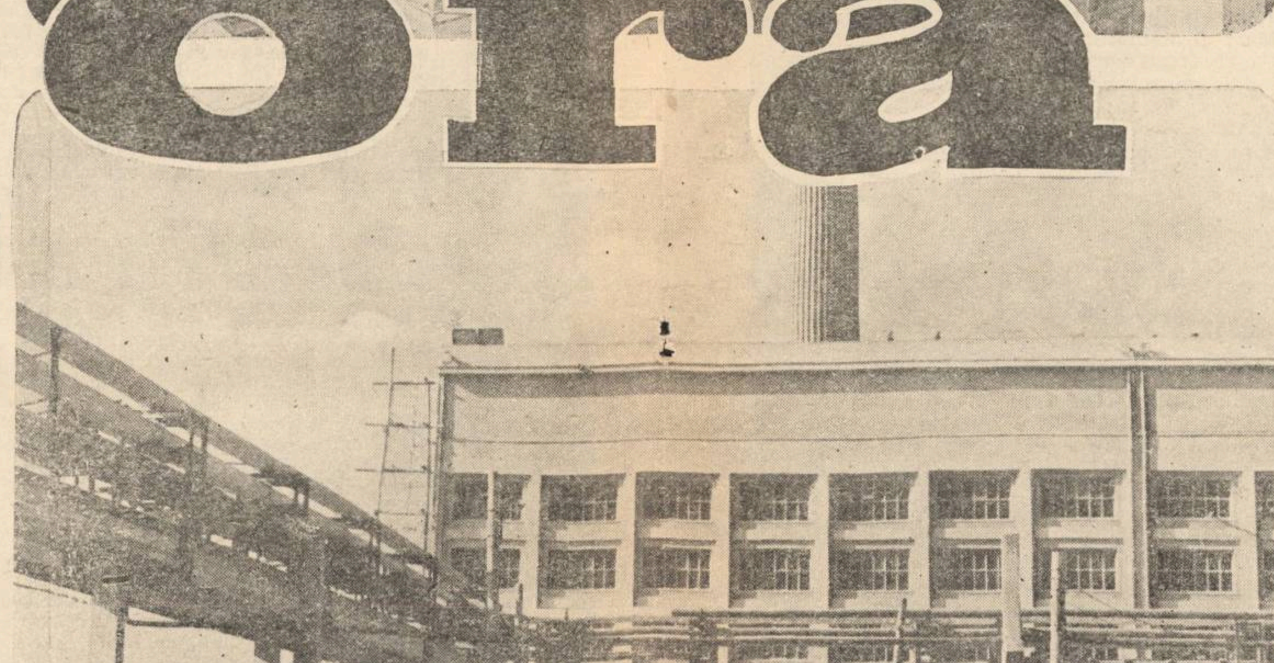

Dimineaţa, pe Valea Oltului

★

În hala de calcinare a noului Combinat

★

Termocentrala care va alimenta Combinatul cu aburii necesari

Pentru popasurile unui eventual itinerar pe Valea Oltului, trebuiesc fixate neapărat cîteva puncte de reper. Cele şapte trepte ale Oltului nu mai corespund noii lui existenţe.

Oltul îşi are izvorul pe muntele Hăşmaşul mare. Tot din apropiere izvorăşte şi Mureşul. Printr-o reuşită personificare, legenda spune că un împărat (întruchiparea Hăşmaşului mare) şi-a trimis cei doi feciori în lume. Chiar de la punctul plecării, ei au apucat drumuri diferite: Mureşul spre soare-apune, iar Oltul spre miază-zi. Pînă la urmă Oltul, fire mai dură şi mai zvăpăiată, şi-a dat seama că drumul lui e greşit şi a pornit să-şi caute fratele mai mic. N-a fost cu putinţă. Intîlnirea nu s-a mai produs nici pînă în ceasul de faţă. De-aici cursul în zigzaguri al bătrînului rîu. Şi dacă priveşti din avion, Valea Oltului îţi lasă impresia adevărului din legendă.

După ce părăseşte creasta zimţuită a Hăşmaşului mare care se înalţă cu semeţie peste celelalte cetăţi de stîncă din marele ocean al munţilor, Oltul îşi domoleşte mersul, îndată ce intră în cîmpia transilvană. Apele lui limpezi, care se rostogolesc mereu mai departe pe prundişul sonor, vin la vale, însoţite de cîntecul lor propriu cu care au pornit şi pe care nu-l mai părăsesc pînă la vărsarea în Dunăre. Nici aici nu se pierde, ci se amplifică. In marea orchestră simfonică a Dunării, unul din instrumentele ce se aude cel mai limpede poate-i chiar fluierul ciobanului care şi-a pierdut oile prin viroagele şi coclaurii Carpaţilor. Cîntarea Oltului nu se pierde nici atunci cînd apele grele de nămol ale Danubiului se avîntă în valurile Mării Negre.

Oltul intră aşadar majestuos şi sprintar în cîmpie. Străbate şi udă cu dărnicie latifundiile gospodăriilor colective din satele ardelene. Dibaci gospodari, colectiviştii au pus apele limpezi ale Oltului să le ude grădinile, orezăriile şi tarlalele cu porumb. In unele locuri i-au tăiat albie nouă, dreaptă, i-a scurtat drumul istovitoarelor ocoluri, iar acolo unde nu-şi putea ţine pe timp de furtună apele să nu se reverse, i-au zidit maluri din diguri puternice de pămînt şi piatră. Aşa a aflat Oltul de povestea cu irigaţiile şi cu indiguirile, aşa a aflat de rosturile noi ale apelor lui, de trebuinţele oamenilor şi de foloasele pe care le aduce el vieţii.

Din mersul lui neobosit, a privit cetăţile vechi, în ruină, a păstrat un moment de reculegere la vechile cîmpuri de luptă, a admirat satele cu case zidite din piatră, toate fiind mărturii că aici trăiesc oameni harnici şi cutezători.

Cînd străbate meleagurile Făgăraşului, trage cu coada ochiului la munţii din stînga ale căror frunţi ce par mereu albe, ninse, sărută norii ori se împlîntă în albastrul de sticlă al cerului. Dar numai pentru puţină vreme. Munţii i-a văzut de-o viaţă. Dar întocmirile noi, făurite în ultimii ani, nu. La acestea se uită cu luare aminte: oraşul Victoria cu industria lui modernă, oraş crescut ca din pămînt, îl face să se prosterneze. La Tălmaciu, primeşte raportul unui afluent al său: Sadul. Nu trece an să nu-i aducă veşti de pe şantierele celor cîteva hidrocentrale. De-aici, din creierul munţilor, pe unde curge învolburat rîul Sadu, a văzut el, Oltul, cum satele ardelene au primit lumină electrică iar marile industrii ale oraşelor surplusuri de energie.

In depărtare a privit, înainte de a o lua prin strînsoarea munţilor Carpaţi spre sud, poleit în amurguri roşcate, un oraş ce parcă de fiecare dată se închegă pe loc: un oraş cu turle înalte, strălucitoare, cu case cu acoperişuri ţuguiate. Este Sibiul, un burg medieval care a înscris în istoria ţării multe pagini de o severă frumuseţe. Sînt în acest oraş monumente vechi, străzi pavate cu piatră adusă de Olt, cărţi tipărite cu veacuri în urmă, un muzeu în care găseşti arme străvechi şi ciudate, cărţi, stampe şi picturi unice şi de o valoare fabuloasă. Iar Oltul n-a ajuns pînă la porţile lui. Alte ţărmuri l-au chemat şi el şi-a urmat neobosit drumul. O luptă titanică îl aştepta: o luptă cu munţii, pe care i-a învins. Acum trăiesc în pace şi tihnă. Işi adaugă unul altuia parte din frumuseţe: Oltul, munţilor, iar munţii, Oltului. In nici un loc Oltul nu are atîta farmec ca aici. Cine n-a stat o noapte în aceste locuri, cine n-a privit luna cu lumina ei rece şi albă cum alunecă din creastă în creastă, nu ştie ce-i frumuseţea.

Dar lucrurile noi, la care Oltul ne îmbie să privim şi să luăm aminte, deabia de aci încolo încep să se înşire ca o salbă de perle. Toate întocmirile poartă amplenta erei socialiste. La Rîmnicul-Vîlcii, buştenii care vin pe Olteţ, afluentul cel mai neastîmpărat, se desfac în felii şi se lipesc apoi pentru a alcătui placajul. Aici s-a construit în ultimii ani o mare fabrică de placaj şi butoaie. Oltul este şi el un harnic muncitor în această întreprindere socialistă. Mai jos, la Govora, s-a ridicat în ultimii ani un obiectiv principal al industriei noastre socialiste: Combinatul de produse sodice, intrat parţial în funcţiune. Este cel mai tînăr prieten al Oltului, dar, prin proporţiile lui, şi cel mai înalt, care se întrece chiar cu piscurile munţilor.

Ceva mai în jos, o altă filă a noii cărţi a Oltului: Băbenii cu pădurea lor de sonde. Aici ard zi şi noapte flăcări de purpură, care anunţă o nouă izbîndă a poporului nostru muncitor, în bătălia temerară de a scoate la iveală, în folosul celor ce muncesc, noi bogăţii, noi izvoare de viaţă. Vin apoi Drăgăşanii cu „nectarul" lor, după care, pe firul lung al Oltului se înşiră satele de cîmpie, pînă la vărsarea în Dunăre.

Acesta este şiragul de perle sau... proiectul sumar al unui eventual itinerar nou pentru un călător pornit pe Valea Oltului. Dintre toate, cel mai impresionant, cel mai strălucitor şi puternic, fără îndoială, este Combinatul de produse sodice de la Govora.

Montorul fruntaş ION DIRIMEA, lucrînd la gura de vizitare a calcinatorului

Istoria nouă a Govorei

Govora '59... O gară mică şi obişnuită, ca a oricărui oraş de provincie, între dealuri domoale şi uscate, în spatele cărora se ridică în ceaţă, mai departe, crestele munţilor. Din spatele gării, un drum duce la Govora, străvechea staţiune balneo-climatică, iar altul, de curînd construit, din asfalt şi plăci de beton, spre Govora cea tînără, spre aşezarea socialistă a cărei istorie nouă a început numai cu vreo doi-trei ani în urmă.

Govora este vîrful — am zice — al unui triunghi chimic al ţării, celelalte două vîrfuri fiind Năvodarii din Dobrogea şi Borzeştii din Moldova. Nu ştiu dacă această comparaţie va fi de lungă durată. Se pare că triunghiul se va transforma într-o figură cu o geometrie complicată, cu tot mai multe laturi şi unghiuri.

Incă de departe, o melodie profundă te cheamă înspre Govora. Pe măsură ce te apropii şi-ţi dai seama ce se petrece pe marele şantier, pe măsură ce-ţi porţi privirile peste construcţiile ridicate, înalte, semeţe, melodia impresionantă prinde contururi reale. Este şi firesc, cînd te gîndeşti că pe harta industrială a ţării, Oltenia din trecut reprezenta o mare pată albă. Iar aici este de fapt periferia marelui ţinut lăsat în paragină şi uitare. Dar Oltenia a fost trezită la viaţă mai întîi de uzine noi, ca Electroputere, apoi de petrol şi cărbune, iar acum de chimie.

★

Mă opresc în cîmp pe un drumeag ce duce, printre ogoare proaspăt arate, la şoseaua de asfalt a şantierului. In dreapta, un grup de ţărani veniţi să scoată cartofi stau la masa de amiază. Nu departe se întinde, pe cîteva zeci de hectare, uriaşa vatră a şantierului. Cu doi-trei ani în urmă, în aceste locuri oarecum sălbatice, au apărut semnele civilizaţiei noi: cărămizi, beton, şosele asfaltate, linii ferate, stîlpi de înaltă tensiune, cabluri şi o mulţime de maşini de tot felul. Acestea au avut darul să trezească ţinutul la viaţă. La început oamenii le-au privit curioşi, ba chiar cu neîncredere. Le strica rînduielile vechi. Dar a trecut puţină vreme şi localnicii, ca şi cei din împrejurimi, au venit să lucreze pe şantier. Din cele cîteva mii de constructori ai uzinelor sodice de la Govora, peste trei sferturi sînt vîlceni, oameni care ţin la tradiţii. Sînt urmaşii vechilor moşneni care pînă mai ieri îşi puneau darabul de mămăligă în sîn şi încălecau pe-o umbră de cal să se ducă la muncă. Erau săraci lipiţi pămîntului, deşi trăiau într-o regiune binecuvîntată: bogăţii subterane, dealuri cu vii şi livezi, păduri şi lunci mănoase. Numai că rodul nu-l culegeau ei. Schimbarea cea mare în viaţa lor a produs-o şantierul. De cînd se ştiu vîlcenii, oamenii aceştia harnici şi isteţi, cu portul îngrijit şi umbletul semeţ, n-au pomenit atîta frămîntare între dealurile Vîlcii. Turlele, coşurile uzinelor sodice, pe care flutură steagul roşu al muncii, au adus un sens nou în viaţa lor şi a plaiurilor de aici. Niciunul dintre ţăranii sfioşi de ieri, care astăzi stăpînesc o meserie de zidar sau de fierar-betonist, de tîmplar sau de monteur, n-a crezut şi n-a visat că şantierul îi va schimba atît de hotărîtor felul de trai, de muncă şi de gîndire.

Despre viitor

Inginerul şef al şantierului, Ionescu Mircea, mi sa părut a fi un om tare de treabă. El îşi găseşte timp pentru fiecare solicitator, fie de la ziar, fie de pe şantier ori din comună, chit că are atîtea lucruri pe cap. Nu e uşor să conduci o întreprindere de asemenea proporţii, care este împărţită ea însăşi în cîteva şantiere interioare; numai într-o singură lună, cum a fost aprilie, valoarea utilajului, a materialelor de construcţie şi a muncii fizice s-a ridicat la impresionanta cifră de 18 milioane. L-am rugat să-mi spună care-i motivul de s-a ales tocmai acest punct din geografia ţării pentru un astfel de edificiu al industriei chimice. Şi-a trecut stîngaci degetele prin părul ţepos ca o perie de sîrmă, uşor albit pe la tîmple, şi mi-a răspuns într-o ardelenească savuroasă:

— D-apoi a fost aleasă regiunea asta din două motive economice: întîi că are materia primă în apropiere, calcarul, sarea şi apa. Al doilea...

N-a reuşit să-şi termine fraza că uşa biroului s-a deschis. Un bătrînel cu ochelari şi cu părul alb, ca neaua, îmbrăcat într-o haină de catifea reiată, ne-a tulburat convorbirea.

— Tovarăşul director Török, făcu prezentarea inginerul şef.

Dar directorul, se vedea cît de colo, numai chef de vorbă n-avea. Am înţeles că trebuie să am răbdare. Inginerul şef s-a apropiat de mine şi m-a asigurat că imediat ce vor rezolva problema cu „calcinatorul", îmi va sta la dispoziţie cu tot ce vreau. In urmă cu cîteva zile, uzina de sodă calcinată intrase în probe tehnologice. Evenimentul a fost sărbătorit cum se cuvine. Majoritatea constructorilor, de la zidari pînă la monteuri, trecuseră prin faţa maşinilor să vadă cum funcţionează aceşti coloşi împlîntaţi de ei aici, în lunca Oltului. Unii din ei erau pe şantier chiar de la început. Niciodată n-au avut timp, în trei ani de zile, să se gîndească la momentul în care aveau să privească maşinile în iureşul lor şi să cerceteze ca pe-o bijuterie de preţ acest produs, soda, atît de necesar industriei noastre socialiste. Au terminat uzina de sodă calcinată, au ieşit afară şi au început s-o ridice pe a doua, cea pentru sodă caustică. N-au încercat să se gîndească la fantasticul proces prin care se ajunge de la simpla piatră de calcar, săracă, aşa cum o găseşti în munte, de la sare şi apă, la soda calcinată. Nici acum, după ce-a pornit uzina, n-au avut poate clar în minte procesul chimic, metamorfoza pe care-o îndură sarea, calcarul şi cocsul. Au auzit în schimb urletul maşinilor, vuietul cuptoarelor, vîjîitul aerului fierbinte alergînd prin conducte, vuietul focului şi al gazelor care dezlănţuiau energii şi forţe în interiorul agregatelor, în strînsoarea ţevăriilor. Şi asta le-a fost de-ajuns: „am izbîndit". şi-au zis ei.

Combinatul de la Govora produce zilnic o sută de tone sodă calcinată. Zece vagoane. Inseamnă că se ard în acele cataclisme chimice zeci de vagoane de calcar, înseamnă că se consumă alte zeci de vagoane de saramură. Grelele munci, marile sarcini, sînt executate în întregime de maşini uriaşe, de trenuri şi locomotive, de nesfîrşite benzi rulante care aleargă fără încetare în circuitul lor închis, transportînd zilnic nenumărate garnituri de materiale. Majoritatea agregatelor sînt automate. Cîţiva oameni într-o sală, cîteva zeci într-un sector.

Succesul constructorilor de la Govora este unic. După şase zile de mers, uzina a dat prima şarjă de sodă. Alte uzine asemănătoare au avut nevoie de cel puţin 4—5 luni de probe pînă să intre în funcţiune şi să dea cea dintîi şarjă.

Balaci Vasile şi montorii din echipa lui au stat fără încetare lîngă calcinator. El îl montaseră. Voiau să vadă cum merge. Auzul fin, experimentat, al lui Balaci şi Alexandrovici a sezisat o defecţiune. „Il auzi cum tuşeşte, Ioane? a zis Balaci. Hai să-l căutăm, să vedem unde scîrţie". I-au desfăcut lagărele, rolele, cîteva sute de piese, unele mai delicate, altele mai dure şi mai grele, şi-au început să caute în pîntecul colosului de oţel. Un munte de metal cu vagoane de piese... Te prinde schimbul doi, trei, şi nu poţi să pleci. Ai început un lucru, trebuie să-l duci pînă la capăt. Dacă te ademeneşte somnul şi pleci, înseamnă — aici între ei — că n-ai dragoste de lucru şi că nu te mai poţi numii monteur-constructor. Niciunul n-a părăsit locul de muncă. Au rămas la posturi 27 ore în şir şi Stroe Ion şi Anastasiu Ion şi inginerul Rădulescu. Dacă n-ar fi existat spiritul acesta de sacrificiu în inima constructorilor de la Govora, dacă nu ar fi muncit adesea ca nişte eroi, uzina de sodă calcinată n-ar fi fost dată în probe tehnologice mai devreme cu opt luni de zile, înainte de termenul planificat.

— Ştiţi, aici la noi nu se trage cu mitraliera, spune cu tîlc directorul. Dar adesea montorii şi constructorii au dat dovadă de eroism. Uite, echipa lui Balaci, ca şi alte echipe, n-a dormit în şir 27 de ore. Nici nu şi-au părăsit locurile de muncă. Nu e acesta oare un act de eroism? După ce vor pune calcinatorul în funcţiune vor trece la alt agregat, un alt munte de oţel, la compresorul nr. 4. Acesta, de asemenea, trebuie revizuit.

Un bărbat brunet, cu părul cărunţit, intră val-vîrtej în birou.

— Ce-i, Vasule? întreabă inginerul şef.

Maistrul Dumitru Vasu face un semn cu mîna a disperare.

— S-a ars motorul de la troliu. Nu avem cu ce ridica piesele. Vă rugăm să aprobaţi un motor.

— Se aprobă. Vorbeşte cu Franţi-baci şi spune c-am zis eu...

Franţi-baci este şeful mecanic al şantierului. E cunoscut aici prin două lucruri. Odată pentru că e un om inimos, care sare şi aleargă acolo unde e chemat la orice oră din zi şi din noapte, şi a doua, pentru că este campionul înjurăturilor. S-a făcut o statistică. Franţi-baci plasează pe oră cîte două sute de înjurături. Se impune o precizare. Injurăturile lui nu supără pe nimeni şi nu stînjenesc mersul înainte al construcţiei.

Cînd să iasă din birou, directorul observă că maistrul Dumitru Vasu şi-a lepădat cismele şi-i plin de noroi pînă la genunchi.

— Unde ţi-s cismele, Vasule?

— Le-am aruncat, că-mi ard picioarele.

— Ia-le, Vasule, că fără cisme nu se poate. Cismele-s ca şi nevasta. Greu cu ele, dar mai greu fără ele.

Maistrul Vasu a dat din cap şi a rîs. Il ştia demult pe director ca pe un mare ghiduşar. Nu odată i-a făcut să rîdă, să uite de greutăţi. Cu asta, prestigiul lui n-a scăzut deloc. N-a făcut decît să-şi apropie oamenii şi să le sporească respectul pentru cuvîntul lui, să-i convingă să facă exact ceea ce li se cere. Directorul îşi cunoaşte oamenii, ca pe propriile buzunare. Dacă construcţia uzinelor sodice de la Govora se află într-un stadiu înaintat, depăşind chiar orice aşteptări, asta se datoreşte de bună seamă şi conducerii: directorului Török şi inginerului şef Ionescu, oameni de ale căror nume se leagă şi alte cîteva obiective industriale ridicate în ultimii ani. Despre maistrul Rene Braşoveanu, care a construit calcinatorul, directorul spune că e bun la construcţii mari, grele, cum spune el la... „hei rup!" Asta vrea să însemne că omului nu-i place să-şi piardă vremea cu finisajele. De aici şi baiul cu calcinatorul. „Iţi mută ăsta şi munţii, dar fuge ca dracu' de tămîie de ajustaje".

Fragment de biografie

Ceea ce te surprinde cînd stai cu vorbă cu directorul Török, este faptul că deşi ştii că e de origină maghiară totuşi după vorbă nu pare de loc. Ştie la fel de bine romîneşte. Dar cum a învăţat el romîneşte, asta e interesant. Venise în Bucureşti, prin 1921, dintr-un sat ardelean de pe lîngă Sălaj. Venise să-şi caute de lucru, ca atîţia alţi copii de pripas, flămînzi şi setoşi de viaţă. Vorbea ca pe acolo. Ardeleneşte. Cînd a păşit pe străzile Bucureştiului, marea lui supărare a fost că nu ştia romîneşte. Descoperise el acolo, în comuna Tihău, o ladă mare cu cărţi, care a fost „o mină de aur" pentru el. Mereu se furişa în podul castelului grofului Iossika şi-şi procura hrană sufletească. De atunci i-au rămas familiari şi prieteni, în lungile lui pribegii prin ţară, Gorki, fraţii Grimm, Jules Verne şi mulţi alţi scriitori apropiaţi prin operele lor de sufletul tineretului. Dar numai din cărţi n-a putut prinde bine expresia romînească. Intrase în sindicat, în rîndurile mişcării progresiste de tineret. Nu înţelegea ce se spune în adunări, pe stradă.

— Ia, mă, un dicţionar, l-a sfătuit un prieten romîn. Aşa a şi făcut. Işi lua reviste şi ziare, le citea de la prim pînă la ultimul titlu şi sublinia toate cuvintele neînţelese, pe care apoi le căuta în dicţionar. Dacă uita „de la mînă pînă la gură" lua dicţionarul din nou. In şase luni a învăţat perfect romîneşte. I-a fost apoi mult mai uşor să citească. N-am întîlnit încă un constructor care să ştie atîta literatură, să o înţeleagă şi s-o pătrundă ca directorul Török. Ii cunoaşte pe marii dramaturgi ai lumii. Citează replici întregi din Shakespeare, Shaw şi din Cehov. Şi nu fusese ceea ce se cheamă un intelectual, ci un simplu zugrav, muncitor. Şi azi urmăreşte presa şi viaţa literară. Citeşte aproape tot ce se publică, se informează ce e nou în artă şi literatură şi e în stare să stea de vorbă de la egal la egal cu cei mai pretenţioşi critici. E director dar spune că-i un simplu muncitor. Nu tăgăduieşte însă că are şcoala vieţii şi că ar putea să-i împărtăşească oricui lucruri de folos.

Astă vară a venit pe şantier o autoare dramatică. Directorul Török îi cunoştea piesa. El a făcut unele obiecţii interesante cu privire la această lucrare. Autoarea spunea că după ce a existat un Shakespeare, nu mai are ce scrie. Cuvintele scriitoarei cu pricina l-au incitat. I-a spus atunci că stă rău cu materialismul dialectic şi istoric. Fiecare epocă are ceva măreţ în ea, în munca şi activitatea oamenilor. Dar mai ales epoca noastră. „Scrie, tovarăşă dragă, despre noi, despre şantier, aşa ca să ne placă, şi atunci fii sigură că ai scris un lucru bun". A dus-o pe şantier să-i arate ce-au făurit mintea şi energia constructorilor, a pus-o în legătură cu oameni interesanţi şi cu destine omeneşti. Directorul aşteaptă acum piesa cea nouă.

O lecţie deosebită

Nu demult, directorul Török a primit sarcina să alcătuiască o lecţie despre Combinatul de produse sodice de la Govora, pe care s-o ţină în faţa activului de la raion. De ce s-a construit aici? Care e locul lui în economia naţională? Care-s perspectivele de viitor? Lecţia seamănă cu o povestire. Iat-o! Oamenii din partea locului trăiau din culesul merelor. Se duceau şi le vindeau pe Bărăgan. Dar în epoca noastră oamenii pot găsi ocupaţii mult mai interesante. De ce n-am construi, de pildă, o mare întreprindere economică? De care? Metalurgică? Dar unde e fierul?... Una chimică? Asta da! Avem materia primă la îndemînă. Un combinat de sode. Calcarul e la Bistriţa, la 40 de km distanţă. In munţele Arnota se găseşte un zăcămînt bogat. Ajunge pentru cîteva milenii. Există acolo o carieră. Se exploatează meşteşugăreşte. Noi construim cariere moderne. Facem şi funicular. Cariera a început, primele garnituri de trenuri cu calcar s-au descărcat în marele depozit, apoi în flăcările cuptoarelor. Dar sarea? Avem şi sare. La Ocniţa. Aici e sare berechet. Distanţa? 8 km. Vom exploata-o prin foraje cu sonde. Am uitat apa. Al treilea element, este apa Oltului. Oltul a fost chemat să-şi dea contribuţia. El face o călătorie uluitoare, neobişnuită. I s-au creat albii noi din tuburi largi prin care apa curge cu viteză mare. Pătrunzînd în adîncuri, muşcă în cristalele încremenite de veacuri, le învinge şi le dislocă, nimicindu-le, le ia şi le transportă pe alte conducte în imensele decantoare de la uzine. Aşadar o conductă uriaşă soarbe ca un Setilă şi o distribuie sondelor. Aşa se fabrică soda calcinată. Anual vor fi produse 150.000 tone. Primele şarje — experimentale — s-au şi dat. Este de o calitate excepţională. Ce se face cu soda? Se spală rufe, zic unii. Atîta bătălie pentru spălatul rufelor? Soda calcinată este un produs de prim rang pentru industria chimică. Fără ea nu există sticlă, iar geamul tras este unul din articolele de export romîneşti. Industria aluminiului nu poate trăi nici ea fără sodă. Nici industria nouă de tot, aceea a maselor plastice. Să le înşirăm. Soda de la Govora este solicitată în industria lemnului, în cea textilă şi la export. Dar cea caustică? Nu există metalurgie fără sodă caustică. Nici rafinării. Industria chimică, dezvoltarea ei, se bazează pe aceşti doi produşi. Borzeştii, lumea petrolului, siderurgiile naţionale, tînăra industrie a fibrelor sintetice, Săvineştii, salută pilonul de la Govora. Existenţa lor este legată de aceea a gigantului chimic de pe Valea Oltului.

Santierul, oamenii, constructorii...

Un inginer constructor tînăr, Ghenadie Medianu, este cel care mă însoţeşte prin vastul şantier. La început îmi face istoricul drumului său: debutează cu construcţia unui drum între Lipova şi Arad, apoi se maturizează cîţiva ani la Hunedoara, unde trece pe la Furnalul 5, la uzina Cocsochimică, la Bluming, pentru ca în ianuarie 1956 să sosească aici la Govora, lîngă Olt. Şi-a făcut o baracă. Odată cu el a sosit încă un tînăr inginer, Gîrd Iulian. Medianu trebuia să înceapă construcţia uzinelor, iar Gîrd, termocentrala. Noaptea ascultau tînguirile Oltului şi priveau cerul cu licurici. Pe fondul acesta poetic se ticluiau visuri măreţe, înaripate planuri de organizare şi începere a şantierului. Am trăit un moment emoţionant în prezenţa acestui om care trece peste toate greutăţile cu curaj, fără nostalgii şi regrete. El merge cu dragă inimă acolo unde-l cheamă partidul şi poporul să construiască. Nu voi face o descriere a acestui şantier vast, ca un impresionant mecanism, pe care l-am parcurs într-o zi întreagă, începînd cu depozitele de calcar, cu cele două benzi transportoare care ar putea să ducă munţi întregi de calcar, cu podul metalic suspendat, de pe care, dacă priveşti în jos la „chemarea golului", te cuprind ameţelile. Am trecut prin halele bunkerelor, pe la cuptoarele cu temperaturi mistuitoare, prin hala de absorbţie şi prin coloanele de carbonatoare, m-am urcat sus de tot, pe acoperişul celei mai înalte clădiri, la 50 m., unde fîlfîie steagul roşu al constructorilor şi de unde totul, oamenii şi maşinile, ţi se par nişte pitici. Am văzut sute de conducte, zeci de cuptoare, mii de ferestre, într-o fantastică învălmăşeală şi întortochiere. Trei sînt elementele pe care le întîlneşti aici: cărămidă, fier şi ciment; toate sînt în proporţii fabuloase. Stai şi priveşti de la înălţime furnicarul, clădirile în construcţie, oamenii căţăraţi pe schelării, sutele de maşini alergînd dintr-un loc în altul, şi te încearcă o senzaţie de haos. Dar cînd descoperi că din acest „haos" s-au ridicat o sumă de clădiri, că a intrat în funcţiune uzina de sodă calcinată, că au prins contururi clare halele în care s-au instalat utilajele şi maşinile de fabricaţie, îţi dai seama că e o impresie falsă: aici totul este dirijat precis, după un plan minuţios. Nimic nu este de prisos. Lucrurile se desfăşoară sub imperiul înţelepciunii, al ştiinţei şi al gîndirii. Cel care, din munţii de cărămizi, beton şi fier, a zămislit construcţiile acestea durate pentru zeci de generaţii este omul, constructorul de-aici, tînăr sau vîrstnic. Stă sus pe coşul termocentralei, la zeci de metri în văzduh, ori sapă la temelia unei noi secţii a uzinei, toarnă beton sau îndoaie fierul-beton, aranjează cărămizi sau face cofraje; îl arde soarele, îl bate vîntul, îl plouă, se-afundă în noroi pînă-n genunchi, dar nu-şi părăseşte postul. Tocmai asta mi se pare important de relevat aici pe şantier: sentimentul de răspundere pentru ceea ce se înfăptuieşte, dragostea patriotică pentru opera lor: profilul moral al acestor oameni. Viaţa de şantier e aspră, dură, grea. Dacă stai de vorbă cu ei, îţi spun altceva: că-i cea mai frumoasă viaţă şi că n-ar schimba-o pentru nimic în lume. Am stat de vorbă cu meşterul Alexandru Bărbulescu. Am aflat că e de prin ţinutul Roşiorilor şi că-i maistru principal de construcţii. Coordonează şi răspunde de execuţia tehnică şi de partea economică a construcţiilor şi nu e un om cu multă şcoală. Are însă o vastă experienţă, „şcoala vieţii, a muncii" cum spune el. Şcoala de maiştri a făcut-o la „Casa Scînteii". De-aici începe călătoria lui pe marile şantiere ale socialismului. Prezenţa steagului de fruntaş i-a devenit familiară: „E al meu; n-am să-l las altuia!" Cînd s-a turnat radierul halei coloanelor de distilare, nu s-a mişcat de-acolo 21 de zile. S-au turnat 2.400 m.c. de beton. Au intrat 8 milioane de cărămizi. Asta ar face vreo 200 de locuinţe cu două apartamente. Bărbulescu mi-a spus că toţi zidarii, toate echipele şi brigăzile, îşi depăşesc planul cantitativ şi calitativ. La fel şi montorii. Ce viaţă au oamenii aceştia? Trăiesc la mari înălţimi! Montorii cei mai de ispravă sînt Ziman Mihai şi Fînaru Vasile, amîndoi şefi de echipă. Sînt îndrăgostiţi de şantier. „Cînd am venit pe şantier, lucram zi şi noapte. Eram mai rău ca liliecii", spune Ziman. „Cred că nici la circ nu s-a făcut atîta echilibristică cîtă facem noi, mergînd pe o laminată de 2 degete grosime, la 50 m. înălţime", adaugă ortacul lui, Ion Frank, şeful brigăzii de monteuri.

— Aşa se construieşte socialismul, auzim o voce subţire din mijlocul grupului ce se îndrepta zorit spre inima şantierului. E un puşti al naibii de isteţ şi guraliv.

— Excavatoristul şantierului, îmi spune Ziman. Nu-i altul să-l întreacă în lume.

M-a făcut curios. Doream să aflu şi alte amănunte despre ţînc. Il cheamă Mărăcineanu Dumitru. Are 20 de ani şi e utemist de 6 ani.

Lucrează pe cel mai mare excavator de pe şantier, o namilă uriaşă de fier care-l ascultă ca un copil cuminte, excavează cu cîte 50—60 m.c. de pămînt mai mult decît e norma. Părinţii lui sînt întovărăşiţi în Pătîrlagele-Buzău. Fratele mai mare e student. El a vrut să înveţe să iasă un constructor de nădejde. A lucrat la Petrila, a lucrat şi pentru schimbarea cursului Jiului la Gheorog, de unde se exploata balast pentru Blumingul Hunedoarei. Pe excavator are ca ajutor pe tînărul Mircea Done. Asta-i de la Făcăieni-Feteşti. S-au împrietenit la şcoala de ucenici din Oraşul Stalin. Mircea era mecanic constructor. Ca să fie împreună, au aranjat să vină „pe macara" să-l califice. Aşa că Mircea învaţă încă o meserie.

De-o seamă cu ei sînt aici pe şantier, cred, cîteva sute de inşi.

Ţîncii lui Badea

— Cine sînteţi voi, mă?

— Zidarii lui Badea! Oamenii lui nea Marin.

Marin Badea este şeful unei echipe de zidari fruntaşi ai şantierului de la Govora. L-am găsit jos, lîngă peretele din spate al termocentralei. Era cu oamenii lui. Făceau mortar şi tencuială. Lucrările la termocentrală se află în faza finală. In interior giganţii sînt montaţi: cazanele au început să duduie. Turbinele mai au puţin. Pe lîngă energie electrică şi lumină, termocentrala mai dă aburul necesar celor două uzine sodice. Cum stăteau ei acolo jos, lîngă munţii de nisip, lîngă coşul bobului şi lîngă peretele uriaşei clădiri de beton, păreau nişte fiinţe mici la poalele unei stînci. O să vă miraţi, dar Badea şi cu „ţîncii lui" au ridicat acest munte de beton care este clădirea termocentralei. Faptul că Badea Marin se află pe şantier din clipa în care s-au pus temeliile coloniei muncitoreşti şi de atunci echipa lui a cucerit de fiecare dată întrecerea, nu mai constituie o noutate, un lucru de mirare. Dar că echipa lui este o adevărată şcoală de cadre tinere, asta se pare că-i meritul de căpetenie al lui Badea. Unii-i aruncă adesea în glumă: „Mă, oltene, ce-ţi face familia?" Badea nu se supără. In fond au dreptate. Toată echipa lui, vreo cincisprezece oameni, e formată din fraţi, veri, cumnaţi. Toţi sînt tineri. Doar unchiu-său Negoi Gh. şi cu Stancu Marin, socrul, sînt bătrîni. Ceilalţi sînt nişte „ţînci". Sebe Ion, nepotul, are 18 ani. Stere Ilie la fel. Sînt nişte copii, dar dacă le spui aşa, se supără. Atunci ţin neapărat să-ţi arate termocentrala şi să te-ntrebe dacă cei care făuresc asemenea construcţii se mai pot numi copii. A, că au puţine primăveri, asta e drept. Dar nu-i mai puţin adevărat că în cartea lor de muncă este trecut un stagiu serios pe marile şantiere ale patriei. Badea Marin i-a cărat peste tot. I-a luat din culcuş, deacasă. „Mă, decît să bateţi barbutul pe marginea şanţului, mai bine haideţi cu mine la muncă. Vă învăţ o meserie sfîntă, de viitor: zidăria." N-a trebuit să-i lămurească mult. Au venit flăcăii să simtă gustul şantierului: noroiul sau praful, arşiţa sau frigul, barăcile prin care fluieră vîntul, dar şi marile bucurii, marile satisfacţii: să vadă un lucru, un gigant ca termocentrala, ridicat de mîinile lor, să audă vorbindu-se peste tot de ei, să se intereseze conducătorii ţării de evoluţia muncii lor. In primele săptămîni erau cam posomoriţi. Se mai gîndeau acasă, regretau poate plimbările, seara, pe străzile pavate ale Bolintinului din Vale, la un pas de Bucureşti.

— Cine-i om, nu se uită de unde a plecat, îi mîngîia Badea.

S-au obişnuit ei cu şantierul, dar nu le plăcea severitatea şefului de echipă. Pînă şi fraţii lui Badea, Ilie şi Nicolae, se-ntrebau ce are Marin cu ei. „Vreau să scot oameni din voi", îi surprindea Marin Badea cu răspunsul, arătînd că le ghiceşte pînă şi gîndurile. La cîte 3—4 săptămîni îi lua acasă. Şantierul le punea la îndemînă un autocamion. Se mîndreau unii ce şi cum. Ei răspundeau, cînd nu era de faţă Marin, că ei construiesc socialismul la Govora.

— Cîştigaţi bine? Oho! Două bătrîne! Ba şi mai mult. Oamenii rămîneau cu gurile căscate. Meserie i-a învăţat el, Marin: cum să ţină mistria, cum să aşeze între scheletele metalice cărămizile la plumb, cum să le rînduiască în mortar, într-un cuvînt — să facă lucru durabil, şi repede dar şi frumos. Trebuiau să aplece urechea la sfaturile lui Marin, că altfel era de rău. Seara se-ntîlneau la dormitor şi le ţinea cîte-o şedinţă, îi muştruluia de le mergeau fulgii. Cînd era ceva „grav" la ordinea zilei, nu mai erau veri, fraţi, unchi, cumnaţi, nepoţi. Erau... tovarăşe Sebe, tovarăşe Badea... Cu educaţia a avut mai mult de furcă şeful „ţîncilor". Plecau la „bal" şi nu-i cereau voie. Asta pentru Marin însemna că nu-i disciplină în echipă. Fugeau de pe schele să fumeze: Stere, Ilie, Sebe, Ion. Badea nu le-a trecut-o cu vederea nici o singură dată.

Badea Marin i-a învăţat meserie, le-a deschis cărările vieţii şi s-a purtat uneori aspru cu ei, dar de asta nu-i pare rău nici unuia. Patru din membrii echipei lui de zidari şi-au construit case noi: Niculae Traian, Tănase Gh., Niculae Badea şi Ion Dumitru. Bolintinenii se uită la casele lor, ca nişte vile, cu priviri uimite. Dacă Badea Marin şi-a adus „familia" pe şantier, n-a avut nimeni de pierdut. Cînd pe şantier se cerea un efort într-un anume punct, Badea îşi împărţea echipa şi trimitea o „grupă de şoc" la locul cu pricina. Toate acestea le-au adus faima. Ţîncii lui Badea se bucură, în frunte cu şeful lor, de o binemeritată stimă din partea constructorilor.

★

Cum s-a ridicat gigantul chimic la Govora? S-au excavat zeci de mii de m.c. de pămînt, s-au turnat zeci de mii de m.c. de beton armat şi nearmat. Numai utilajele şi maşinile montate deabia încap într-un tren lung de 20 de kilometri. Sîntem obişnuiţi să credem că actele de eroism se petrec numai în împrejurări grave. Dar să construieşti un coş de 100 m. înălţime, cît are coşul termocentralei, să urci „scara pisicii" de 2—3 ori şi asta pe un ger de minus 14 grade, nu e un act de eroism? „Nimeni n-a înghiţit crocodili aici pe şantier — mi-a spus un constructor — ca să uimim lumea. Dar ca să faci ceea ce s-a făcut îţi trebuie mai mult decît nişte simpli salariaţi care lucrează pentru un salariu". Aşadar constructorii de la Govora sînt conştienţi de ceea ce fac şi-s pătrunşi de însemnătatea muncii lor.

Tineri şi vîrstnici, oameni din toate colţurile ţării, luptă din răsputeri să dea gata cît mai repede acest important obiectiv industrial, care va sălta cu încă o treaptă economia naţională. Dacă pătrunzi bine universul lor sufletesc, găseşti frumuseţe şi căldură, voinţă şi bărbăţie. Şantierul, scopul, datoria patriotică, sînt lucruri pentru care — spun ei — merită să trăieşti, să lupţi, să le cucereşti, şi chiar să faci sacrificii. Aceasta e trăsătura morală nouă a constructorilor socialismului. Ea stă la baza izbînzilor cucerite...

Te desparţi de şantier. Priveşti giganţii, construcţiile cît nişte munţi; şi dacă nu i-ai zări pe constructori, ai avea desigur iluzia că sînt împlîntaţi aici în lunca Oltului de titani. Dar titanii sînt ei, oamenii.

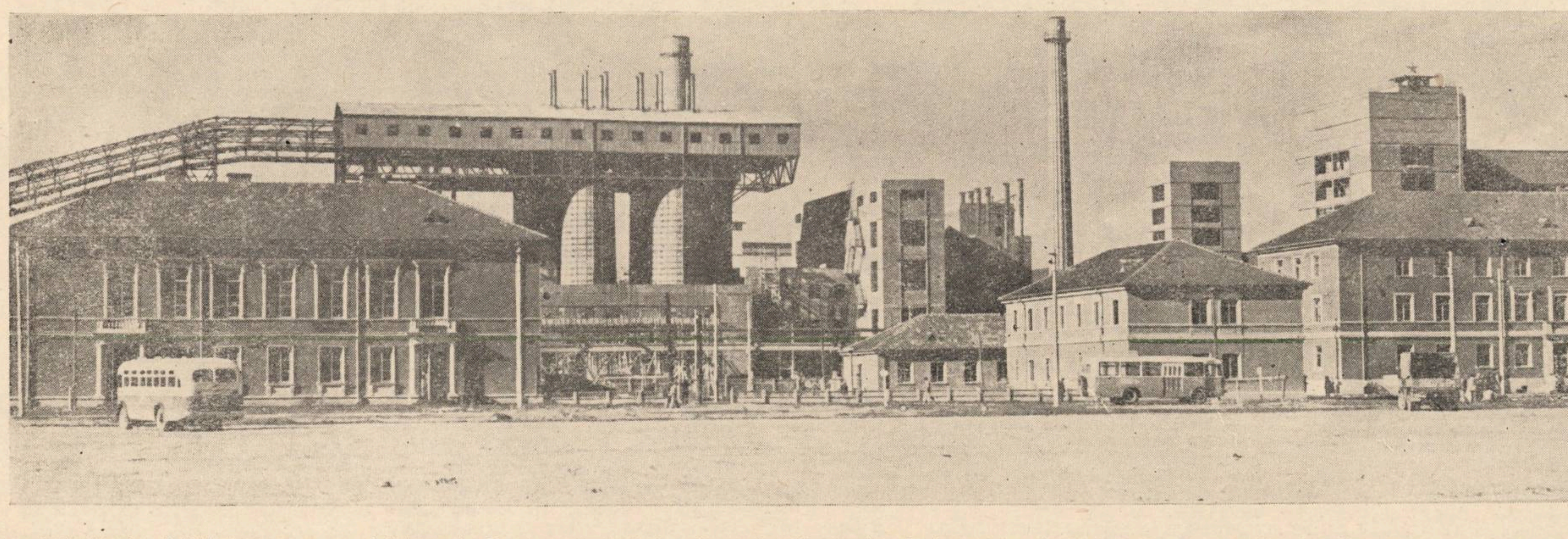

Un aspect al Combinatului de la Govora

Vasile Căbulea

Ei

Il simțea cum se depărtează cu mersul lui greoi de flăcău obișnuit să umble cam teleleu și parcă ceva se rupea în ea. Nu știa încă de ce, dar simțea că trebuie să se înfrîngă. Ridică fruntea albă obligîndu-se să vorbească în continuare. Pe urmă, pe urmă va judeca și va pricepe. Dar în clipa aceea, din coloana de marinari depărtîndu-se, o ajunseră iarăși privirile lui. Rîdeau, îi spuneau că e fericit c-a văzut-o. Il văzu și cum ridică mîna, cum îi face un mic gest de salut și, apoi, ca un băiat care-a făcut o șotie, cu ochii numai rîs, cum duce degetul la gură și-i arată să tacă, să tacă, să nu spună nimănui că l-a văzut, decît numai inimii ei.

Și Ioana pricepu totul. Brațele încordate i se lăsară moi, fața împietrită i se limpezi. Da; fusese Dinu, nici o iluzie: Dinu, căci numai Dinu putea să aibă atîta tărie. Avea o misiune, desigur. N-o interesa mai mult. Era sigură de el. Și mîndră. Și-i era rușine, o rușine pe care i-ar fi mărturisit-o numai lui, că ea nu fusese atît de tare, că ea nu fusese în stare să vorbească oamenilor în continuare. Oamenilor ăstora, care stăteau de-un minut și-o așteptau, pentru că aveau nevoie să audă cuvintele ei.

Cînd începu să vorbească, cînd își auzi iarăși glasul acela sigur și puternic așa cum tot de la el învățase să-l aibă, simți nevoia să-i trimită și lui un gînd: „da, dragul meu, nimic nu trebuie să ne împiedice din lupta noastră; trebuie să ne îndeplinim toate datoriile"...

Se strînseseră aproape o sută de oameni care se încruntau, amenințau din priviri, o dată cu vorbele ei.

Negustorul închisese ușa pe care scria „pradaiom i po rublei — vindem și cu ruble" și se vedea prin geam ca o fiară neîndrăzneață.

Concurenții lui se retrăgeau serioși spre prăvălii... Pînă cînd unul izbucni:

— Ptiu!... Mare dobitoc a fost Antonescu!... Bine-a pățit ce-a pățit!... Trebuia să-i împuște pe ăștia pînă la unu, dobitocu dracului!... Nu-mi pare rău de el!...

★

De la o masă din fața bodegii „Mercur", Cocorici striga cu glasul său de tinichea către muncitorii din jurul statuii:

— Bravo, băeți!... I-ați făcut să se-ntoarcă cu coada-ntre picioare; așa le trebuie!... Zdrobiți orînduirea cea crudă și nedreaptă!...

Trase din cinzeacă un gît de „verde", dar nu asta îl îmbăta ci, ca întotdeauna, propriul lui extaz:

— Ziceți voi că-s anarhist, dar vă iubesc!... Aux armes citoyens!...

Avea o mutră de apostol bețiv, cu părul zburlit în jurul unei chelii rotunde, cu fața roșie făcută din mici umflături: nas, obraji, gură, bărbie, și-o bucată de piele atîrnîndu-i pe lungul gîtului. De cînd îl știa orașul, purta aceeași cămașă roșie, pantaloni de dril ca niște armonici și, cînd era mai frig, ca acum, o vestă veche de culoare neprecisă. Restul boarfelor și le punea pe dedesubt, ca să-și poată flutura în voie mînecile roșii ale cămășii. Era omul care mîncase cele mai multe bătăi posibile. Le căuta cu lumînarea.

— Aux armes citoynes!... zornăia strident glasul lui de tinichea mînat de vînt jur-împrejurul pieții... Puneți foc!... Zdrobiți orînduirea cea crudă și nedreaptă!...

Prin piață trecătorii erau rari. Cîte unul venea și se-așeza la vreo masă de cafenea, sau se alătura grupului din jurul statuii, cerînd noutăți.

La ferestrele clubului liberal se montau, înconjurate de steagurile națiunilor unite, portretele regelui și reginei-mame care, pînă la armistițiu stătuseră într-o vitrină din oraș înconjurate de steagurile Axei. La ferestrele instituției fără firmă, după ce-și luau rămas bun de la cîte un client, fetele își pieptănau părul.

Un șir de pescari, cu coșuri nu prea pline de stavrizi și lufari, treceau prin piață plini de solzi, îndreptîndu-se spre cafeneaua lor de pe o stradă lăturalnică.

— Așa, așa, striga Cocorici, așa se cîștigă pîinea!... Și, arătînd spre doi domni demodați, cu gulere tari și cravate cu nodul cît pumnul: Nu ca voi, vampiri ai neamului!...

Cel mai mic dintre cei doi se ridică nesigur, luîndu-și bastonul.

— Eu cred că-i cazul să plecăm.

Celălalt, deșirat și cu mustață lată sub pălăria cu boruri semitari, îl privi disprețuitor:

— De ce?... Ca să le dai satisfacție?!... Ba nu plecăm de loc. Asta să ne fie învățătură de minte. I-am spus eu prefectului: declară stare de asediu și interzice-i pe toți!... Interdicțiune, domnule: asta trebuie.

Și era pătimaș. Avea simțul parlamentar în sînge.

Celălalt, nu renunță la sceptimism:

— Asta miroase a război civil: să vezi dacă n-ajungem ca-n statele alea din America de Sud!...

— Și ce, ți-e frică?... N-ai simțit mișcarea?... Cel puțin douăzeci de băeți au intrat mai adineaori la bordel la Costică... Uite: uite-l pe nepotu-meu pe balcon!

Intr-adevăr, pe balconul dintre ferestrele cu capete de fete spărgînd semințe, un cetățean atletic, cu scurtă neagră, fuma grav și încruntat.

Cu părul zburlit în jurul cheliei, Cocorici striga:

— Distrugeți-i băeți, căci altă cale nu e!... Revoluția mondială!... Nu-mi pasă că m-ați exclus pe mine!... Distrugeți-i... Și, burzuluindu-se spre cei doi: Exploatarea omului de către om!... Ptiu!... Nu vi-i rușine!... Distrugeți-i băeți!... Puneți foc pămîntului ăstuia netrebnic și faceți altul!... Aux armes citoyens!... Revoluția mondială!... Uraaa!...

Cel cu scurta neagră, aștepta cu febrilitate provocarea.

Atunci, dintre muncitorii care stăteau din nou încruntați, greoi, atît cît era de deșirat, se ridică Tebeică și, fără să spună nimic, veni cu pași mari, de cataligă, spre bătrînul zmintit:

— Tu să taci din gură; tu să nu vorbești în numele revoluției!

Cocorici îl privi vinovat și, înfundînd privirile în masă, scînci:

— Disprețuiți-mă băeți, da; merit, sînt un bătrîn zevzec!

— Dacă-ți dai seama de asta, de ce provoci în numele nostru?!...

Lung, c-o scurtă de piele tare mică pentru el, Tebeică părea un impasibil judecător cu fața imberbă și fruntea neîmpăcat încruntată.

Cocorici ridică spre el niște ochi roșii, ca de iepure și gemu:

— Nu pot... Nu pot... Uite-așa se zbate inima-n mine... Și, strigînd din răsputeri: Trebuie distruși, a venit vremea!...

Cel cu scurtă neagră privea mîniat că n-avusese prilejul să sară.

Tebeică îl țintui pe anarhist cu ură.

— Să taci!... Să nu ne compromiți!...

Și-i întoarse spatele.

Dar, cu coatele brațelor sale lungi, ridicate ca niște aripi pentru a putea băga mîinile în buzunarele scurtei, nu reuși să ajungă înapoi lîngă ai lui, pentru că, lîngă rigolă, îl acostă cineva.

— Nu vă supărați, nu-i așa că dumneavoastră sînteți adevărații comuniști, și nu dumnealui?...

— Ce vă interesează pe dumneavoastră?

Osos, deșirat, cu pardesiu negru, umbrelă și pălărie cu boruri largi, boeme, bătrînul îi răspunse extrem de serios:

— Vă asigur că mă interesează.

Și, perseverent, ca o figură dintr-o ilustrație de carte desenată pe fundalul cenușiu al pieții, pași alături de el, sprijinindu-se-n umbrelă și vorbindu-i absolut convins:

— Mă interesează chiar extrem de mult.

— Drăgane, auzi ce-l interesează pe dumnealui: dacă noi sîntem adevărații comuniști.

Lat, greoi, Drăgan ieși dintre tovarășii lui și veni în fața soclului, acolo unde era scris cu un alfabet care întrebuința „v" în loc de „u", epitaful tristului poet. Il amuză alura de alhimist a bătrînelului și spuse cu simpatie:

— Poate că într-adevăr îl interesează, măi Tebeică.

— Bine-înțeles că mă interesează, ripostă bătrînul oarecum jignit că nu era luat în serios. Și, riguros logic: Dacă nu mă interesa, nu vă întrebam... Eu sînt profesor de istorie, urmă el, cu privirile atente undeva, în gol, la propriile sale deducții, eu urmăresc istoria de la cele dintîi timpuri ale sale; comuniștii intră acum pe arena istoriei; vreau să văd cu ochii mei comuniștii, de asta v-am întrebat.

— Comuniștii au intrat pe arena istoriei cu mult mai înainte, ehe, profesore! — i-o trînti Tebeică superior, cu aerul său arțăgos-juvenil.

Consecvent în modul său deductiv de-a gîndi și a se exprima, profesorul răspunse:

— Nu știu; eu nu i-am văzut. Ignoti nullo cupido — nu dorești ceea ce nu cunoști; nu știu cum arată comuniștii, de asta v-am întrebat. Arată așa, ca dumneavoastră?

Pe matahala de Drăgan, care-ascundea în trupul lui mare și butucănos un suflet de-o simplitate copilărească, îl impresionă foarte mult marea seriozitate a bătrînului ăstuia caraghios, cu fața uscățivă și glas pițigăiat ca un cîntec de țircovnic, evidenta străduință a gîndirii lui de a rosti prin fiecare cuvînt exact ceea ce gîndea. Chiar îi veni să-l ia pe după umeri și să-i spună „bravo, bătrînelule", dar nu îndrăzni.

— Arată și ca noi, și ca alții, domnule profesor... îi spuse el oarecum mustrător. Ce, credeți că nu sînt și comuniștii oameni?...

— Da, dar tocmai asta vreau să văd: ce fel de oameni sînt. Nu renunță de loc la ideea lui, profesorul.

— Ce fel de oameni?... Uite-așa, ca mine, ca dumneata... Numai că ei știu un lucru — ochii hamalului sticliră, buzele lui subțiri fasonară fiecare cuvînt, — că lumea asta trebuie schimbată!

Profesorul înregistră cu atenție, chibzui un moment — ca la catedră — dacă era mulțumit cu răspunsul și mai întrebă:

— Dumneata... ți-ai da viața pentru ideea asta?

— Viața?... Repede, Drăgan îl măsură de sus pînă jos, — Și-n clipa asta!...

Apoi, părîndu-i-se că nu e crezut pe deplin:

— Profesore, eu abia acum două luni am intrat în partid; sînt un om de rînd, un prost neumblat prin școli. Singura școală pe care am făcut-o au fost trei săptămîni la Siguranță. Uite dovada — și rînji arătîndu-și gura știrbă — mă credeau comunist și nici nu eram; deci, un prost și nimic mai mult. Mă-nchin în fața științei din capul dumitale; mă-nchin pîn-la pămînt. Dar dacă știința dumitale vine și-mi spune că lumea asta nu se poate schimba, atunci, mai bine mă lipsesc de ea și fac așa cum mă taie capul meu ăsta prost!...

Profesorul păru mirat de încruntarea lui; el era un om „obiectiv", nu obișnuia să pună atîta patimă.

— Știința mea spune că lucrurile pot și să se schimbe — pantha rei — lucrurile curg, se transformă...

Și împinse cu degetul în aer, ca să sublinieze.

— Știința noastră însă spune că lucrurile trebuie să se schimbe, domnule profesor.

Tresăriră amîndoi. Mică, dreaptă, hotărîtă, lîngă ei apăruse Ioana.

— Tovarășă Ioana!...

Drăgan își frămîntă mîinile lui mari, luminat de-o bucurie sinceră. Profesorul scoase pălăria c-un gest neîndeminatic, și o cercetă atent îngustîndu-și privirile obosite. Spuse mai mult pentru sine, deducînd cu voce tare:

— Și o femeie?... E clar; dumneavoastră sînteți comuniștii. E clar... E clar...

Și, ca și cum își satisfăcuse misterioasa lui curiozitate, plecă salutînd în tăcere.

Drăgan îl urmări mirat, cu gura căscată, cum se îndepărta întinzînd mereu umbrela înainte, de parcă era un A majuscul desenat cu tuș negru pe lumina mohorîtă a zilei.

— Ce bine c-ai venit, tovarășă Ioana, zise el apoi... că eu, cu teoria...

Și ridică umerii, zîmbind vinovat. Femeia asta mică, îl tulbura. Il tulbura cu siguranța și priceperea ei. Era ca un mic bibelou pe care l-ar fi luat și l-ar fi ținut cu multă grijă în mîinile sale mari. In acelaș timp, însă, era și ca un profesor autoritar și atoate cunoscător. De cîte ori o asculta într-o ședință, rămînea pe gînduri, umil, întrebîndu-se de unde atîta minte și experiență în femeiușca asta. Alteori însă, îl cuprindea ca o căldură protectoare și ar fi tras-o la pieptul său s-o mîngîie, s-o apere... O admira sau o iubea?... Cine știe! Ca-ntotdeauna cînd era vorba de-un bărbat și-o femeie, sentimentele nu se puteau încadra precis; fără voie, unul se intercepta cu celălalt. Drăgan își dădea seama de asta și rămînea întotdeauna timid, vinovat, în fața acestei femei. Vinovat pentru că simțea nevoia să-i spună lucrurile astea, sau pentru că nu i le spunea?... Naiba știe!... Hamalul se consola foarte simplu, spunîndu-și: „Ce te-o pocnit, dobitocule?... ești ciine bătrîn!"... Și nu-și mai punea nici un fel de problemă. Simțea golul omului singur pe lume numai pînă ajungea iar în mijlocul hamalilor lui.

— Măi Tebeică, spunea cu mutra lui simpatică de sud-american pirpiriu Chiru arătînd după profesor, pe Smaranda mea și cei doi gemeni care mi i-a făcut, că bătrînul e om cumsecade. N-ai auzit?... Își dă seama că noi sîntem o forță.

— Măi Chirule, ești mai bătrîn ca mine cu doi ani da... degeaba — făcu lunganul un gest disprețuitor... Și-i dădu un ghiont: Mă, în ăștia să n-ai încredere nici atîta, mă!... Ăștia sînt dușmanul, mă; dușmanul perfid, mă!...

— Tot încruntat, Tebeică, tot încruntat?... Il luă Ioana nițel în rîs... Și, observîndu-l: Da de unde te-ai procopsit cu scurta asta.

Utecistul răspunse solemn, ca și cum i-ar fi dat peste nas:

— E doar de la frații sovietici!... Apoi, la fel de grav, se explică: Descărcam un vapor; începuse să plouă; noi munceam cu rîvnă pentru că erau sovietici, erau de-ai noștri. Un ofițer m-a văzut că eram golaș dar nu renunțam să car, și mi-a aruncat scurta. Cînd am terminat, m-am dus să i-o dau înapoi. El m-a privit și a zis: Niet... ia tebia...

— Ia tebia podariu!... Vezi c-ai uitat, interveni Chiru repede, dîndu-i un ghiont prietenesc și făcînd cu ochiul.

Tebeică îl apostrofă foarte grav:

— Măi Chirule, să știi că n-ai o comportare justă cu toate că ești cu doi ani mai mare ca mine și ai și doi copii!... Sînt vremuri serioase; trebuie să fim serioși!...

Ioana nu se putu abține să nu rîdă de mutra lui încruntată. De altfel, în ziua aceea, oricît de mohorît era cerul, pentru ea totul era prilej de veselie.

Dar deodată sări ca arsă și duse mîinile la față. Era toată năclăită într-o zeamă cleioasă. Sus, în balcon, individul atletic cu scurtă neagră rîdea răutăcios.

— Ha, ha, ha!... Satură-te de propagandă comunistă, tîrfa dracului!...

Muncitorii toți săriseră-n picioare, cu pumnii strînși.

Ioana simțea cu scîrbă cum se prelingea pe ea, cu miros urît, zeama de ou stricat, dar înainte de-a se șterge văzu pericolul. Veni în fața muncitorilor:

— Stați, tovarăși, nu dați curs provocării.

Huiduma din balcon își aprinsese o țigară și rîdea răgușit.

De pe ușa scundă a unei bodegi năvăli vociferînd un grup de mardeiași cu ciomege. De după niște dărîmături din stînga primăriei săriră alte mutre care, cine știe de cînd, pîndiseră acolo.

Delegații comuniști și-ai sindicatelor apăruseră în bolta de piatră lată, greoaie și joasă a ușilor primăriei.

— Care nu-ți ajunge, mă, libertatea pe care-o ai?... Care vrei, mă, să duci țara la ripă?!!...

In fruntea a vreo douăzeci de cetățeni beți, cu fețe roșii și palide, găliganul cu scurtă neagră venea urlînd și agitînd în aer un pistol „Bereta" cu țeava lungă ca un cioc de cocostîrc. Obișnuiți cu asemenea întîmplări, chelnerii bodegilor strîngeau repede mesele și scaunele. La etaje, fetele care spărgeau pînă atunci semințe trăgeau obloanele:

—Ce-i, tu, cu zevzecii ăștia, iar le arde de cafteală!!

— Dă-i dracului!... Parcă la noi nu fac întotdeauna scandal la plată?!... A fost o fraeră Roșcata că l-a luat tocmai pă haimanaua asta de amant.

Din patru părți ale pieții, indivizi dubioși alergau amenințînd spre scările primăriei.

— V-ați luat nasul la purtare, veniți să parlamentați, ă?!... striga cel în scurtă neagră care se dovedea a fi, dacă nu șeful lor, cel puțin unul dintre cei mai înverșunați.

Secretarul județenei comuniste, un bărbat înalt, cu fața negricioasă și ascuțită, împreună cu președintele sindicatului muncitorilor de port — bătrînul Niculae Niculae, alb la păr, dar roșu, viguros la figură, stăteau calmi, încordat de calmi, dîndu-și seama că cea mai mică mișcare a lor ar fi putut să provoace cine știe ce reacții la huliganii care se apropiau.

— Fir-ar a dracului de treabă, tovarășe secretar, spuse Drăgan, ajungînd pe trepte o dată cu întreg grupul de muncitori. Mă tem că nu-i vom, putea ține domoi numai așa; va trebui să ne batem.

Secretarul îl privi cu ochii săi mari, plini de gînduri grave.

— Drăgane, încearcă Drăgane, poate s-o putea fără; îți dai seama: cu cît răspundem provocărilor, cu atît intrăm mai mult în aceeași oală cu ăștia.

Drăgan strînse din umerii săi mari și începu să coboare treptele nedecis, ca omul care nu găsea încă o soluție.

Secretarul se înțelese din priviri cu președintele sindicatului și, ca și cum nu i-ar fi văzut decît pe muncitorii din jurul său, li se adresă scurt:

— N-au vrut nici astăzi, tovarăși, să ne dea vreun rezultat; primarul ci-că va vorbi cu Bucureștiul; vom veni mîine și mai mulți delegați. Am cerut să facem o discuție cu reprezentanții tuturor partidelor.

Și începu să coboare treptele.

Coborîră cu toții. Prima treaptă, a doua treaptă, a treia treaptă, ca și cum nimic nu le stătea în cale. Indivizii care-i pîndiseră îi priveau prostiți: cum, ăștia nu-i observă?! Fețele lor păreau și mai rătăcite. Se dădeau încet înapoi în vreme ce grupul compact de muncitori înainta apăsat. Chipuri aspre, reci, tăcute, se înfruntau unele pe altele. O masă compactă de trupuri se retrăgea dintr-o parte și se-ntindea într-alta, căpătînd diverse forme și diverse contururi, ca și cum ar fi fost lichidă.

— Vreți să duceți țara de ripă, ă?!... gîfîia huliganul-șef, înfuriat de părul care-i venea în ochi.

Trupul masiv al lui Drăgan îl împingea înapoi încet și sigur, pas cu pas.

— O să v-arătăm noi vouă libertate!... amenința acela, admirat de ciracii săi care dădeau înapoi cam umili.

— Dați mă în ei, ce mai așteptați?!?... strigă atunci găliganul cu scurtă neagră, agitînd minerul pistolului.

Cei împinși făcură un gest de împotrivire și toată masa încremeni pe loc.

— Ascultă, îi spuse Drăgan, sîsîind cuvintele de ciudă, nu te-aș sfătui să-ncerci să te bați; primarul ne-a respins și sîntem și așa destul de înfuriați...

— Ahaaa!... strigă huiduma ca-n gură de șarpe... Ne amenințați!... Săriți pe ei, băieți, ne amenință...

Era roșu ca un rac și ochii i se hulbucau încontinuu...

Ciomegele începură să se agite prin aer. Hamalii se strîngeau toți într-unul. Fețele le erau crispate, buzele albe de-atîta reținere. Simțeai cum, gata de bătaie, le zvîcnesc mușchii.

— Ah, tu-vă dumnezii mamelor voastre de golani!... scrîșni Tase mustăciosul, scuipînd în niște palme de peste un kilogram fiecare; și se-ntoarse spre secretar: Tovarășe secretar, lasă-mă măcar două capete să zdrobesc...

— Băeți, vă rog, încetați: trebuie să vadă toată lumea că sîntem muncitori cinstiți, nu huligani!... răspunse secretarul, supărat, fiindcă el însuși făcea mari eforturi ca să se abțină.

— Dați mă în ei, ce stați?!...

Și-un pîrîit fierăstrui ziua mohorîtă. Huliganul șef trăsese în aer.

Atunci, nimeni nu-și dădu seama cum, dar în jurul lui și-al lui Drăgan se făcu loc. Hamalul se umflase o dată de-i împinsese pe toți, iar acum, repede, se strîngea și se ghemuia. Cînd reapăru în lățimea lui, huliganul cu scurtă neagră îi stătea cu pieptul sub genunchi, ca un miel.

— Faceți loc!... se-mpinse-nainte Drăgan cu fruntea lui cheală și fața schimonosită de încruntare.

Toți rămăseseră încremeniți, privind cum capul huliganului se agita zadarnic.

Și deodată o mișcare învioră ca un vînt întreaga masă de oameni. Hamalii luaseră-n circă, în brațe, în piept, fiecare pe cel din fața lui și înaintau cu pași repezi pe urmele lui Drăgan.

De la-nălțimea poetului puteai vedea cum masa de oameni își schimbase volumul în înălțime și se mișca repede spre margini într-o zbatere mută ca clocotul peștilor vărsați din năvod.

Lîngă zidurile cafenelelor, hamalii își lăsară jos încărcătura și, cu vechiul lor obicei de a-și scutura palmele după ce scăpau de sarcină, mai privină o dată: huliganii parcă se făcuseră mai mici. Se strecurau care pe ce uși puteau.

Drăgan rămăsese în mînă cu pistoletul huidumei. Îi scoase încărcătorul, băgă gloanțele-n buzunar și-l aruncă după aceea pe ușa întunecoasă a bordelului. Apoi, se puse tăcut în capul coloanei și porniră cu toții în sus, spre oraș, cu cei trei, secretarul, președintele și Ioana, în mijloc.

Ultimul venea Chiru. Pentru că cel care-i stătuse-n față fusese cam de două ori mai mare decît el, trebuise să uzeze de anumite mijloace și huliganul se făcuse alb ca varul în brațele lui. Il lipise, deci, de zid și-l așteptase ca să-și revină. Nu se putuse abține să nu-i șoptească:

— Altă dată, dacă te mai prind, ți le rup de tot; pe Smaranda mea și pe cei doi fii gemeni pe care mi i-a făcut, că ți le rup!...

Iar acum venea după ceilalți, fluierînd mulțumit.

Ferestrele caselor se deschideau. Oamenii îi priveau cu interes. Se auzeau și voci:

— Bine le-au făcut!... Aia sînt niște derbedei!...

In mijlocul hamalilor care urcau strada în pantă cu pașii lor largi și crăcănați, chipul ascuțit și smead al secretarului strălucea mulțumit.

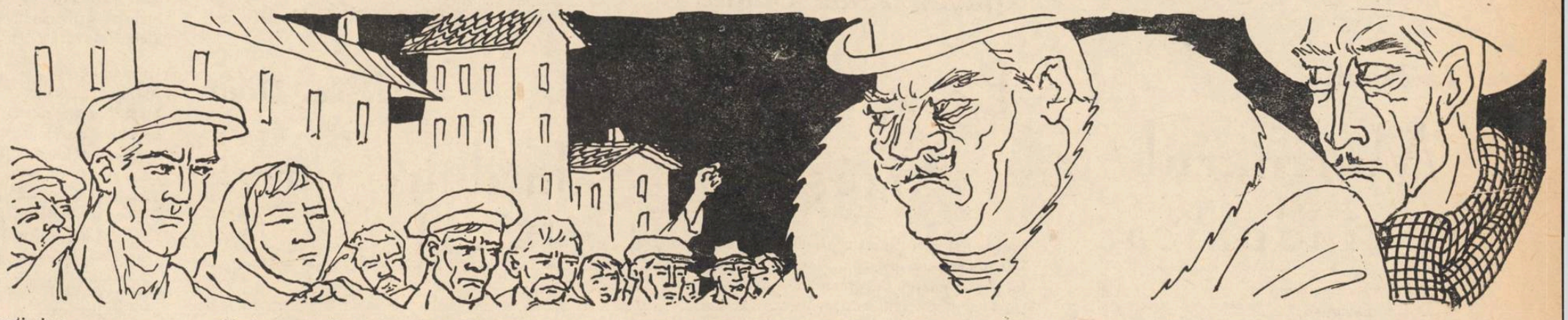

Ion RAHOVEANU

Timp tînăr

Timp tînăr, muncă, dragoste cu lună.
Tot alte ape mării i se-adună.

De sînteți nuferi, stele sau mărgeane,
Inmuguriți, lumini din subterane.
Desfășură-te steag în larg de mare,
Vin ape noi sub bărci și sub vapoare,
Pot navele străbate către zare.

Pe-aceste ape despicăm mari drumuri.
Catarge trec. Și se destramă fumuri.

Imense ape noi, bogate zări,
De nu ne avîntam spre depărtări
Eram navigatorii fără mări...
Superb, alaiul nostru de vapoare
N-ar fi zăcut în milurile-amare?

ATLAS LIRIC

Tó Hûu

Fiica Vietnamului

Copilă eşti, o, sora mea ? sau zînă ?
Şi cîţi ani ai ? Ori peste vîrste pururi eşti stăpînă ?
E părul tău acesta ? Sau e-un pîrîu ? Sau nor ?
Ţi-s ochii limpezime de izvor ?
Privirea ta-n furtună-a fulgerat ?
De carne-ţi este trupul — sau e din bronz durat ?

Picioarele-nghemate — de frig să nu te pierzi —
să le cuprind mă lasă, şi mîna să ţi-o strîng,
ca s-o redau căldurii.
O ! mîinile-acestea, frunze încă verzi
pe trunchiul tău adînc îndurerat,
profundă rană-n inima pădurii...

Tu, sora mea, trezeşte-te ! Uritul vis s-a dus,
te-ntorci la viaţă, iată, te-nalţă cît mai sus !
Nici ghiarele electrice, nici lamele de-oţel
piroanele şi focul, tortura asasină,
n-au fost în stare morţii să te-arunce,
o, fiică eroină !

O, inima ta, soră, inima ta largă
pîn-la cel din urmă strop de sînge bate,
nu numai pentru tine, ci pentru libertate
şi pentru-o viaţă dreaptă,
şi pentru satul tău, şi patria ta dragă,
şi pentru lume bate, pentru lumea-ntreagă.

Căci te-ai întors din moarte, prea-strălucitoare,
printre steaguri roşii ce aprins-au zorii,
te-ai întors cu glorii,
fiică eroină,
şi te strîng în braţe multele popoare,
trup de-al lor şi sînge din acelaşi sînge.

Azi trăieşti, căci astăzi eşti biruitoare
şi e lîngă tine azi întreaga ţară.
Eu îţi cînt un cîntec, cum odinioară,
îndrumîndu-ţi paşii,
îţi cînta şi maica
şi cîntau pe vremuri cu Thu Bon luntraşii.

Sîngele şi-l varsă ţara pentru tine,
ca-n obraji să-ţi pună iar culori senine,
în cosiţe farmec, primăveri şi soare,
trupului redîndu-i gingăşii de floare.

Renăscută, liber viaţa-ţi vei aşterne,
vei călca prin iarba ţării dragi, materne,
şi pe drum vei trece, cum treceai odată,
în lumini de stele aurii scăldată

Ochii tăi, frumoşii, strălucească pururi,
dînd privirii ape de oţel şi-azururi,
ardă-n ei credinţa
lui Go Noi, Ky Lam,
sora mea, o, soră !
fiica ţării noastre, Vietnam

In romîneşte de BEN. CORLACIU

O, rîndunea !
Guşa ţi-i suptă,
Obosită aripa, —
Poftim pulpana bluzei,
Iată orezul puţin.

O, rîndunea, cer al patriei,
Anume te-ai oprit aci
Şi nu pe puntea străină !
O pasăre eşti
Dar îl ştii pe duşman !
Ca-ntr-un cuib de lut
Stă la pieptul marinarului.
Cum îi bate inima !
Cirip-cirip...
Şi se scufundă marinarul
Într-un vis minunat.

O, rîndunea !
Tu-mi aduci mîngîierea mamei
Şi obrajii buni ai soţiei
Din ziua nunţii !
Tu eşti candoarea şi prospeţimea,
Căpşorul copilului
Cuibărit între sînii materni...

O, rîndunea !
Tu eşti viaţa mea,
Drumul între apă şi cer, —
Tu eşti prevestirea demnităţii.
Întoarsă-n patrie,
Să le spui alor mei
De viforul luptei.
Să le spui că venim, venim
În sudul iubit.
Ori poate că... Dar atunci
Vom da foc vasului
Şi-l vom povîrni
În fundul oceanului.
Nu vor pune mîna pe noi !

Îi învăluie ceru-nstelat,
Păzindu-le somnul.
...În zori, cînd soarele-şi
Tîra pe valuri
Colbul scînteilor,
Se-apropia vasul francez.

La drum ! Un zvîcnet scurt,
O filfîire de aripi
Şi trei rotocoale pe sus.
Şi iată-l fluierînd din codri de bambus,
Ţărmul drag.

În urmă-i lupta se-ncinge.
Foc ! Foc !
Se cască marea
Şi-nghite vasul duşman.

Pace ! Victorie !
(cinci ani au trecut...)
Vechiul partizan,
Marinarul,
S-a-ntîlnit cu libertatea în Nord.
Vine la ţărm :
Cerul şi marea fără sfîrşit,
Cerul şi marea — libere !
Lupta grea,
Anii partizanatului,
Nu se uită.
Îi vine-n minte
Un fîlfîit de demult :
O, rîndunea !...
Şi-i cade-o lacrimă-n
Valul sărat.

In romîneşte de IOANICHIE OLTEANU

Xuan Di Eu

Bătrîna oarbă

Cu pălăria ei de paie, stîlp singuratic bătăturii
Bătrîna oarbă tot aşteaptă, pîndind, cu nepoţelu-n spate.

Băiatul i s-a dus în luptă s-alunge duşmanii şi furii, —
Trudită, nora se apleacă pe holda-ngustă de bucate.

O viaţă de sudălmi şi palme, pe cîmp străin, la porţi străine.
Ingenunchiată printre zile, se-mpleticea şi da să cadă ;

Ce i-a rămas din ocna asta de zile goale, pentru sine ?
Nici cît măcar să-şi poată strînge albitul păr într-o broboadă.

Nici bucurii, nici zări... Spre dînsa nici una nu-şi trimite zvonul
E ca o trestie de bambus pe care-o zbuciumă musonul...

Trei prunci s-au prăpădit de boală, un prunc în naştere silită.
De tînără-a rămas vădană, nici patruzeci de veri rotunde.

Atinsă de trahom, privirea s-a stins ca ziua amurgită...
Să ceară leac ? Să cheme doctor ? Să ceară cui ? Să cheme unde ?

A-mbătrînit... Şaizeci de neguri i-s anii toţi, de cînd îi umblă.
De cincisprezece peste ochii-i s-a-ntins un văl adînc de umbră...

Aude nora după treburi... Dă s-o ajute la corvoadă,
Întinde mîini şovăitoare, pe dibuite-aprinde vatra.

Plivеşte stratul de legume, hrăneşte porcul din ogradă,
Orbecăind cît ţine ziua, prin bezna tare cum e piatra.

Vin, mamă... Iată-mă-s acasă... De după ani mă strigă satul.
Văd ochii tăi... Şi, sîngerată, în mine, inima se strînge.

De veacuri, ţara ni-i prădată, robind de-a lungul şi de-a latul,
De mii de ani stăpînii gliei ne ţin în lacrimă şi sînge.

Eşti oarbă... Iţi secară ochii povara dărilor nedrepte.
Şi camăta şi dijma strîmbă, dobîndа strînsă pe dobîndă,

Şi toată viaţa, ca o apă, întîrziind la porţi şi trepte,
Ţi s-a prelins în suferinţă, între durere şi osîndă.

Aveai doi ochi... S-au stins lăsîndu-ţi sub pleoape marea întunecime.
Un an de noapte, ani de noapte, o rîpă fără fund şi zare.

Se face zi... Se face-amiază... In noapte nu se-arată nimeni
Şi noaptea ta e fără lună şi anul tău e fără soare.

O alinare ţi-e nepotul. Il cauţi, îl răsfeţi... Te cheamă
Rotunda-i faţă nevăzută, cu degetele mîngîiate.

Îi auzi glasul, rîsul, joaca... Durerea te sfîşie, mamă,
De s-ar curma odată chinul, de s-ar curma noaptea odată.

E crima lor. Barbara faptă a lor, din cumpăna puterii,
Colonialiştii cruzi, în ceată de asasini cu moşierii.

Voi ne-aţi prădat la fiecare şi zilele şi bucuria.
Ne-aţi luat şi bivolii din juguri, ne-aţi smuls orezul de la gură,

Ne-aţi luat cîmpiile rodite, livezile, pădurea, via,
Ne-aţi prădat ochii de lumină, pîn' ne-a rămas în inimi ura.

Daţi-ne lacrimile plînse, daţi înapoi sudoarea noastră,
Orezăriile, fîneaţa, cămara, viaţa noastră toată.

Ne-aţi stat pe creştet ca un blestem, ne-aţi stat piron de foc în coastă,
E timpul să muşcaţi ţărîna şi să veniţi la judecată.

Noi, cei trudiţi, noi truditorii, ne-am ridicat de-acuma, iată !
Pe chipul tău am pus un zîmbet din zarea cea descătuşată.

Tu suferi încă, peste tine mai stă-ntunericul maramă...
Dar soarele de primăvară îţi scaldă iarăşi faţa, mamă.

In romîneşte de PAUL ANGHEL

Desen de IULIAN OLARIU

Vietnam

REPUBLICA DEMOCRATĂ

Nguyen Xuan Sanh

Pe malurile Arieşului

Amurgu-şi cerne-n sălcii lumîna aurie
Dar soarele nu pleacă : pe dealuri întîrzie.
In vale, Arieşul cu-ogoarele se-mbină.
Un imn al tinereţii podgoriile-nchină

Apusă-i vremea-n care ţăranul, fîrb pe viaţă,
Pîndea să vadă zorii, învăluiţi în ceaţă.
Departe e şi vremea cumplită, a răstriştii,
Cînd, pe aici, cu bombe arau adînc fasciştii.

Îşi mai aduce-aminte de zilele-noptate
Şi fără zori, cînd codrul, doar codrul i-era frate.
Sînt cincisprezece anii, de cînd peste podgorii
Şi peste valea asta, voios salută zorii.

Ţăranii laolaltă îşi cresc gospodăria.
Spre slava ei acuma, dă glas şi ciocîrlia
Colinele, cu coapsa de struguri încărcată
Făgăduiesc recolta de miine, -mbelşugată

In romîneşte de PETRE SOLOMON

Luu Trong Lu

Stelele, tovarăşi...

Purpurii ca sîngele nostru răsar stelele,
In cîmpiile noastre înfloresc stelele,
Iluminînd uzinele, zboară în roiuri de aur stelele.
Stele peste tot, la mijloc, în unghere,
Stele în mîinile cu ciocane şi în mîinile cu seceri.
Stele răsărite de mult, stele răsărite de curînd.
Stelele, tovarăşi...

La Stalingrad
Au învins stelele.
Trecînd peste zăpezi nemărginite,
In China au ajuns stelele.
Traversînd Fluviul Galben,
La Fluviul Albastru au ajuns stelele.
Stelele democraţiei
Bucură pe luptătorii noştri,
Cum răsar în şiruri lungi de-a lungul,
Cum răsar în şiruri lungi de-a curmezişul.

Stelele se prind în părul pionierilor,
Stelele dansează-n unduiri pe crestele pagodelor,
Stelele plutesc în apa riurilor
La ceasul de-ntîlnire,
Sorbind din ceaşca bucuriei amîndurora.
Primăvăratică şi liniştită,
Intreaga noapte se însufleţeşte
De stelele prieteniei şi iubirii.

Tovarăşi, tovarăşi,
Stelele, tovarăşi...
In vîntul alb al zorilor de zi
Stelele trec din înălţimi cereşti
Să se aprindă-n sînge şi în focuri.
Stelele vin cu ardere curată
Să cureţe pămîntul de gropi şi fortăreţe,
Şi să deschidă pentru veşnicie
O cale pentru pacea omenirii !

In romîneşte de ION HOREA

Te Hanh

Marinarul şi rîndunica

E un incendiu în asfinţit
Şi pe valuri alunecă
Pîn-la inima lui
Reflexul văpăilor.

O zi — şi se va declanşa atacul decisiv
Şi-o să-ajungă cu-ai lui
În Sudul iubit : partizani !
Patriei-arma şi inima !
Ori poate că... Dar atunci
Vor da foc vasului
Şi-au s-alunece bîrnele-n flăcări
În fundul oceanului
Să-i înhaţe rechinii capitalişti ?
Niciodată !

Coboară noaptea,
Învălmăşind marea şi cerul.
Marinarul aşteaptă.
O rîndunică, din zbor retezat
I se lasă pe umăr.

Ban Tai Doan

Intîlnire între Nord şi Sud

Azi te-ntîlnesc pe drumul din Viet-Bac[1]), un drum
Ce-l cunoşteau doar cerbii sălbateci pînă-acum.
Neaşteptată întîlnire !
Tu vii din Sud, din Nord sînt eu.
Ce-ntinderi uriaşe ne-au despărţit mereu !
Dar azi aceleaşi ţeluri ne cheamă pe-amîndoi,
Unindu-ne-n putere ca să gonim duşmanul
Şi-n Patrie să fie de-a pururi libertate.
Tu dragostea mi-o dărui, tovarăşe şi frate !
Oraşul tău cu flamuri te va primi-ntr-o zi ;
De-acum pînă la capăt alături vom fi
Şi chiar dacă mi-i satul pe culmile sihastre
Voi ţine pas cu tine în marşurile noastre.
Din jertfa noastră ţara unită va să iasă
Şi vom trăi alături avînd aceeaşi casă.

In romîneşte de TAŞCU GHEORGHIU

1) Vietnamul de Nord.

Întîlnire cu poetul irakian

Ali Jalil Al Wardi

L-am întîlnit pe poetul irakian Ali Jalil Al Wardi în holul hotelului „Athenée Palace". Al Wardi e numai energie. O privire pătrunzătoare, inteligentă, trăsăturile fetii hotărîte, aspre, imaginea unui luptător, cuvîntul său uneori vibrant, arzător, alteori calm, odihnitor: acesta este Al Wardi. După cum am aflat, aveam în fata mea pe unul dintre poetii irakieni din generatia de la 14 Iulie. In poezia sa se reflectă caracterul national al poporului irakian, dorinta milioanelor de felahi de a renunta la plugul de lemn si de a înfrunta viitorul. Cîntecele sale sînt de un lirism pasionant, autentic, am putea spune un document al luptei poporului irakian pentru independentă natională si progres social.

Să revenim însă la cariera sa. Poetul debutează în 1939, în coloanele revistei Cultura, *din Cairo, cu un poem patriotic, în epoca celei mai crunte reactiuni...*

— Este vorba de un poem politic — îmi spune Al Wardi, — în care satirizam pe atunci vechile orînduieli feudale. Publicarea acestui poem a fost o piatră de hotar în cariera mea. Am început să scriu cu mai multă pasiune despre suferintele si viata grea a tăranului irakian.

Intr-adevăr, poemele ulterioare publicate de Al Wardi sînt explozive, dinamice, evocatoare ale unui trecut de cruntă oprimare. L-am rugat pe poet să-mi spună dacă poezia socială, pe care o promovează de ani de zile, îl asează în afara literaturii traditionale arabe...

— Legende care să vorbească despre paradis si odalisce se mai scriu si astăzi în Irak ca si în celelalte tări de limbă arabă — mi-a răspuns. Ele sînt citite din ce în ce mai puțin. Poporul, oamenii muncii din Irak vor poezie umanitară, scrieri realiste. Iată scoala pentru care am militat, de la prima mea poezie, cu toate riscurile posibile.

Am aflat apoi că poetul a avut de suferit mult din cauza pozitiei sale avansate. Volumul său „De vorbă cu tăranii", apărut în 1943 la Bagdad, a fost interzis din ordinul lui Hamdi Pachich, pe atunci prim ministru al Irakului. Biografia poetului nu se reduce numai la acest volum. Al Wardi a exersat cele mai diverse meserii pentru a-si cîstiga existenta în timpul anilor de ilegalitate.

— V-aș ruga să-mi vorbiti despre perspectivele de viitor ale literaturii irakiene.

— Literatura noastră este, prin excelentă, o literatură militantă, activă. Toti poetii si oamenii de litere din Irak apără si cîntă republica. Aceasta este prima noastră datorie, prima noastră perspectivă. Chiar si acei poeti mai vîrstnici care altă dată sovăiau, ca de pildă Galib El Haydari, se află acum alături de noi. Cartea acestuia „Poeme pentru 14 Iulie", spune cît o proclamatie...

— Pentru că ati vorbit despre literatura revolutiei irakiene, ati putea să fixati dimensiunile acestei literaturi?

— E oarecum greu să se fixeze de pe acum dimensiunile noii literaturi irakiene. Cei mai buni scriitori irakieni au fost si sînt în primele rînduri. Poeti remarcabili ca Al-Zahavi, Al-Rasafi, Al-Kabili, au închinat versuri revolutiei irakiene. Marele poet clasic Mohamed Mohadi Al Juwahari a publicat în editura El Maarif *din Bagdad un volum de poeme în care cîntă luptele eroice ale poporului irakian în luptă cu imperialistii. Trebuie mentionat, de asemenea, talentatul poet Mohamed Salih Bahr Al Ulun, cu volumul său de cîntece patriotice* Scîntei din revolutie...

Al Wardi s-a oprit aici. Lista acelora care si-au adus contributia pentru ca ideea de libertate să triumfe în Irak este impresionantă. La această listă trebuie să adăugăm printre primele nume si numele interlocutorului meu care, la 15 iulie 1958, în zilele cînd soarta tării sale se hotăra, a dat citire, la postul de radio Bagdad, unui vibrant mesaj de umanitate si curaj „Tarbat el Shaab" (La arme, cetăteni!). Activitatea poetică si patriotică a lui Al Wardi continuă si astăzi cu aceeasi pasiune. Poetul este constient de a fi liber si de a cînta în voie frumusetile patriei sale si eforturile oamenilor muncii de a-si clădi o viată nouă. Poeziile sale sînt adevărate cîntece care circulă astăzi în Irak din gură în gură...

— Am scris din inimă tot ce a văzut lumina tiparului. Ciclul Salut Republicii *si* Dialoguri cu pămîntul si tăranii, *care vor apărea în curînd în volum la Bagdad, sînt o frîntură din această inimă reîntinerită odată cu patria mea...*

Inainte de a-mi lua rămas bun, l-am rugat pe oaspete să-mi spună cum este privită Romînia în Irak.

— Fac parte din comitetul executiv al Uniunii Scriitorilor din Irak si pot spune că noi, scriitorii irakieni, am descoperit în poporul romîn un frate solidar cu lupta noastră împotriva imperialismului. Imi amintesc si acum telegrama frătească primită din partea Uniunii Scriitorilor din Romînia. A fost un moment emotionant, de neuitat. Astăzi sînt aici printre voi si nu-mi pot desprinde ochii de la minunata voastră capitală. Peste tot santiere, santiere, dar mai presus de santiere, un entuziasm si o încredere în viitor, reconfortantă, întăritoare. Aici te simti ca acasă. Pretutindeni prieteni, o natură măreată, muncă creatoare, optimism. In vechime, poetii arabi erau socotiti în lumea noastră drept prooroci. In această calitate, nu vă pot spune astăzi decît să continuati în acest ritm grăbit, impetuos, pentru izbînda socialismului în Republica Populară Romînă.

G. Cuibuș

FRIEDRICH SCHILLER

ieri și azi

Scriitorul Friedrich Schiller, de la a cărui moarte s-au împlinit de curînd două sute de ani, și care este acum sărbătorit de întreaga lume progresistă, s-a bucurat de o soartă destul de schimbătoare în ceea ce privește recunoașterea lui atît de către contemporani, cît și de către posteritate. El a fost însă întotdeauna iubit de tineret, al cărui poet preferat a rămas, precum și de clasa muncitoare în ascensiune, neinfluențată de modele literare burgheze. Aceasta l-a prețuit pe Schiller pentru conținutul umanist și progresist al poeziei sale, fără să închidă ochii asupra lipsurilor sau greșelilor ei, istoric condiționate. În lumina acestei prețuiri, Schiller apare ca unul din cei mai mari poeți ai literaturii germane și universale clasice, care a întruchipat în opera sa cele mai nobile idei ale epocii sale. Dar poporul german și în special R.D.G. sărbătorește zilele acestea amintirea poetului, a cărui viață și operă au fost dedicate, pînă la deplina epuizare fizică, luptei pentru crearea unei conștiințe naționale democratice a poporului german și întemeierii unui stat german național unitar.

Viața relativ scurtă a lui Schiller îmbrățișează epoca atît de importantă istoricește dintre războiul de șapte ani și înscăunarea lui Napoleon, o epocă la mijlocul căreia se situează dezlănțuirea Revoluției franceze. Dar epoca aceasta reprezintă și punctul cel mai de jos al decăderii germane, epocă pe care Fr. Engels a caracterizat-o ca o „masă unică de putregai și decădere respingătoare". Aceste coordonate istorice au determinat viața și opera lui Schiller și ele trebuie luate în considerație dacă vrem să conchidem asupra importanței lui pentru istoria culturală a omenirii. In lumina lor trebuie să ne întrebăm: ce a rămas trainic din opera lui Schiller și ce reprezintă ea pentru oamenii muncii de azi.

Schiller a rămas pînă azi cel mai mare dramaturg al literaturii germane și unul din cei mai mari ai literaturii universale. Aproape toate operele sale se mențin în repertoriul teatrului german și străin și iau uneori un rol preponderent. Căci Schiller, ca poet al luptei pentru libertate și al revoluției, a rămas ceea ce Engels văzuse în el „cel mai mare poet progresist, care a întrevăzut vremurile ce vor urma Revoluției franceze". Tot Engels văzuse mai tîrziu în Hoții, „glorificarea unui tînăr generos care declară război deschis întregii societăți" și în Intrigă și iubire, „prima piesă germană cu tendință politică". Bineînțeles, clasicii marxismului n-au trecut cu vederea lipsurile lui Schiller. Marx, de pildă, vedea în el „o reflectare exagerată a individului asupra lui însuși" și Enges vorbea de tendința lui Schiller „de a căuta salvarea din decăderea germană, refugiindu-se în idealul kantian".

Prin ceea ce este adînc umanist în opera lui, Schiller a rămas cel mai mare dramaturg german, întruchipînd idealurile nemuritoare ale omenirii: libertatea, dreptatea, demnitatea umană, dragostea și fraternitatea dintre semeni și datoria oamenilor de a lupta pentru drepturile lor împotriva tiranilor și uzurpatorilor. Niciodată înaintea lui n-au răsunat ca în Hoții vorbe despre libertatea individuală a omului; niciodată nu se auzise încă o apologie atît de zguduitoare a drepturilor și fericirii omenești ca în vorbele marchizului de Posa din Don Carlos; niciodată tirania, arbitrarul și exploatarea princiară n-au fost înfierate ca în vorbele tînărului poet emigrant din Intrigă și iubire, Fiesko predică republica într-o vreme cînd Germania era condusă de 36 prinți. Prologul lui Wallenstein demască războiul și militarismul. Fecioara din Orleans și Wilhelm Tell glorifică lupta pentru libertate și împotriva stăpînirii străine.

Schiller este, de asemenea, cel mai mare autor de balade și liric de idei al literaturii germane. Ne vom aminti cu toții de acea cîntare a cîntărilor prieteniei care este Chezășia; de admirabila Cocorii lui Ibykus, care are ceva din monumentalitatea dramei eline antice. Din lirica lui de idei, Imnul bucuriei a cucerit, pe aripile beethoveniene în finalul Simfoniei a IX-a, întreaga lume. Sînt totuși și opere ca, de pildă, renumitul Cîntec al clopotului, care nu mai spun azi nimic omului muncii, pentru că aici Schiller neagă revoluția și reneagă idealurile tinereții sale. Căci Schiller, după ce salutase entuziast Revoluția franceză (ca și alți scriitori și gînditori germani progresiști: Goethe, Herder, Klopstock, Kant etc.) se depărtează de ea în faza iacobină, căzînd în greșeala de a crede că „se poate face Revoluția fără revoluție". Aceasta, ca și refugiul său în idealismul kantian, au jucat un rol dăunător asupra operei sale ulterioare. Numai astfel ajunsese el să scrie

„Libertatea este numai în regatul viselor
și frumusețea înflorește numai în cîntec".

Dar versuri ca acestea sînt infirmate nu numai de operele lui din tinerețe dar și de ultima sa operă Wilhelm Tell... Lipsurile sau rătăcirile marelui poet nu pot însă diminua conținutul progresist al operei sale pentru oamenii muncii din zilele noastre. Este însă grotesc că ignoranții și obscurantiștii reacțiunii au încercat să exploateze lipsurile și slăbiciunile marelui poet, pentru a-l revendica drept unul de-ai lor. Căci de cînd Goethe, în panegiricul său, rostise „Schiller a fost al nostru!", au căutat să-l acapareze conservatorii și filistinii, reacționarii și obscurantiștii. Așa s-a făcut că, la sărbătorirea bicentenarului la Viena, bandele neofasciste să profaneze numele lui Schiller, încercînd să-l alăture agresiunilor împotriva oamenilor muncii și a elementelor progresiste. Datoria noastră este să apărăm memoria marelui poet de asemenea sacrilegii și de aceea trebuie să ne îngrijim ca moștenirea literară a acestuia să rămînă în slujba omenirii și a progresului. Aceasta o putem face delimitînd elementele trecătoare, imperfecte ale operei sale, pentru ca imaginea acestui „cetățean al timpurilor viitoare" să devină mai limpede, mai strălucitoare. Căci, elemente trainice, nepieritoare, în opera lui Schiller, există din belșug.

Alfred Margul-Sperber

MOTIVE POPULARE IN ARTA ARTIZANALA A CEYLONULUI

Theja Gunawardhena
scriitoare ceyloneză
Membră în Consiliul Mondial al Păcii
Vicepreședintă a Consiliului Păcii
din Ceylon

Istoria scrisă a Ceylonului, așa cum e înregistrată în analele **Mahawansa**, începe aproximativ cu 2.500 de ani înaintea erei noastre. Dar istoria nescrisă — care poate fi descoperită parțial în textele vechilor ritualuri, în motivele artei populare și dansului — își are rădăcina într-o antichitate și mai depărtată. Există chiar multe indicații în sprijinul ipotezei că Ceylonul ar fi făcut parte din marele continent lemurian și că a rămas în picioare atunci cînd transformările scoarței terestre au creat noua față a globului.

După infiltrația Arienilor în Ceylon, în jurul anului 2.500 î.e.n., budismul a devenit religia principală. Cu toate că era originar din India, el a ajuns la cea mai înaltă expresie în Ceylon, atît în ceea ce privește constituirea ordinelor monastice de bărbați și femei, cît și în ceea ce privește pictura și arhitectura templelor. Dar aceste temple erau în mod invariabil construite sau adăugate pe locurile dedicate zeilor preistorici ai localnicilor. In vremurile primitive, cultul divinității se centra în jurul unor boschete sau a unor copaci înalți, apoi în jurul mormîntului unui rege, erou sau întemeietor de trib, care devenea astfel zeificat. De obicei se venera simbolul ocult, insignele regale sau simbolul totemic al zeului și numai foarte rar o reprezentare picturală.

In Ceylon, arta populară a țesutului hainelor de bumbac și a scoarțelor de stuf și din fire de cînepă, a atins un foarte înalt nivel artistic. Să luăm, de pildă, o scoarță din fire de cînepă cu motive de păsări, sau geometrice. O asemenea scoarță se mai lucrează chiar în epoca modernă de către un grup primitiv al populației **Kinnaras** (adică pasărea cerului), care locuiește într-un sat îndepărtat al frumoasei văi Dumbara, din partea centrală, muntoasă, a Ceylonului.

Pentru vopsirea ei se utilizează coloranți vegetali, proveniți din scoarță, rășina, rădăcinile, frunzele sau semințele unor arbori indigeni. Războiul de țesut este și el simplu și primitiv, orizontal și așezat deasupra unei gropi. Scoarța aceasta prezintă numai motive de păsări, dar altele prezintă motive foarte vechi de șerpi înaripați, tauri și arborele vieții. Culorile de bază folosite în arta populară ceyloneză sînt roșu, negru, galben, verde, alb sau o combinație de roșu, alb și negru sau albastru.

Țesăturile textile sînt și ele lucrate la același război manual primitiv. Acest meșteșug a fost practicat pînă în vremurile moderne de către un grup special al aceleiași văi, dar în alt district. Azi, tot mai mulți artizani și-au însușit meșteșugul acesta antic. Un studiu atent al acestor textile ne va releva anume motive comune cu popoarele din răsăritul Europei și din țările scandinave. Păsările și unele animale sînt, de asemenea, comune artei acestor țări. Dar, pe cînd aici ele sînt totdeauna aplicate (cusute) manual, întrucît probabil materialul și metodele țesutului nu permit liniile curbe (care predomină în prelucrarea lemnului și a pietrei), în Ceylon ele sînt totdeauna țesute pe fondul scoarței și niciodată aplicate.

In afară de covoare și textile țăranii ceylonezi (în special femeile), sînt meșteri în împletirea coșurilor. Modelele se transmit din generație în generație și se lucrează de obicei din memorie cu un simț al armoniei desenului și cu o mare îndemînare tehnică. Țăranii dorm pe scoarțele pe care ei înșiși și le-au țesut. Iar cumpărăturile și le fac în coșurile de diferite forme și mărimi pe care le lucrează după aceleași procedee antice. Cele două cîntece citate mai jos reflectă, de pildă, semnificația rituală a țesutului scoarțelor, așa cum se poate observa din referirea la „cei patru zei păzitori". Bogăția motivelor decorative răzbate, de asemenea, din aceste versuri:

— „Să mergem, soră, să culegem trestii;
Alții au plecat de mult spre cîmpia cu trestiile de aur.
— Dacă voi merge să adun trestii și voi întîrzia pînă la amiază
Cine-mi va hrăni copilul?
Mamă, nu vrei să mergi să seceri trestia?
Ia secera cu tine, întoarce-te cu spicele,
Taie-le și vopsește-le, leagă-le snop și pune-le la uscat"

Alt cîntec sună:

„Am început să împletesc covorul.
Marginile vor fi cu petale de flori,
Fondul plin de elefanți, cobre și papagali.
Un covor frumos ca luna plină...
Sora-mea țese un covor cu regele Mahasamata
Cu papagali și flori, cu zei și arcuri
La colțuri cu cei patru zei păzitori"

Cîntece similare sînt cîntate în timpul lucrărilor de olărie. Oalele prezintă și ele o mulțime de motive decorative rituale. Ceramica este arta practicată din cele mai vechi timpuri. Ea se întîlnește mai ales în acele părți ale țării bogate în argilă, iar roata olarului este și ea foarte simplă ca și cuptoarele de ardere. Ceramica domestică nu este de obicei arsă, iar ceramica decorativă, care utilizează smalțuri colorate, prezintă uneori și incizii sau reliefuri. Deși tehnica decorației este relativ simplă, ornamentația cu arcuri, spirale, linii, flori și motive animale sau geometrice, dovedește un remarcabil simț al armoniei. O trăsătură specială a ceramicii ceyloneze este coloritul ei cald, cu figuri de animale și flori.

In templele vechi și în palate pot fi deseori văzute plafoane a căror stucărie este împodobită cu basoreliefuri: lei, cai, tauri, elefanți și cocoși. Ele constituie elementele tradiționale ale artei populare ceyloneze. In aceste temple, ceramica rituală prezintă deseori motivul tigrului și al șarpelui, simbolizînd fertilitatea.

Arta broderiei pe mici pătrate de stofă cusute între ele este și ea tipică pentru Ceylon. Bucăți de stofă roșie și albă, brodate cu fire albe și roșii, prezintă unele afinități cu desenele broderiei românești. In special motivele florale și cocoșul sînt asemănătoare.

Spiritul creator al poporului ceylonez își are rădăcinile în adînca lui istorie, legată strîns de elementele naturii. Fără înțelegerea acestui fapt, explicarea artei ceyloneze numai din punctul de vedere al măiestriei artistice nu este îndestulătoare.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

VICTORIA ANA TĂUȘAN: Corectitudinea devine tot mai mult aliata locului comun, unul dintre dușmanii de moarte ai dezvoltării. De aici nu rezultă că trebuie să căutăm versurile incorecte! Dimpotrivă. Dar cînd corectitudinea ajunge să fie un scop în sine, cînd rimele răspund silitor la apel, fără strălucire, dar mereu prezente, cînd comparațiile stau cuminți în bancă, fiecare la locul lor, cînd poezia obține, la fiecare examen, notă de trecere, și nimic mai mult, ceva nu este în regulă. D-ta ai talent, am mai spus-o, și de-aceea am și publicat cîteva poezii în această rubrică. Dar vrem ceva mai mult. Cînd o poezie începe cu

Au prins lumini de toamnă, ruginii,
prin sitele-nserării să se cearnă

nu e nici rău, dar nu e nici bine. Dă, cu curaj, de o parte această recuzită veche, și caută altceva! Publicăm **„Octombrie"**, sperînd că nu vei înțelege greșit părerile noastre și vei depăși, cît de curînd, actualul stadiu.

CONSTANTIN POTERAȘU: Se simte un îndelung și serios contact cu poezia, strofele sună plin, greșeli formale nu se găsesc mai deloc. Ceea ce ține în loc, deocamdată, împlinirea, este un oarecare convenționalism al imaginei, construită cam simplist pe antiteza ieri-azi (ca în **„Digul de la Bechet"**, sau în **„Mă-ntîmpină cîmpia..."**) sau pe povestiri-tip (ca în **„La Murfatlar"**). Catrenele sînt închegate, deși le-am cere să nu rămînă simple metafore, și să aducă și ceva din gîndurile poetului. Totuși, ele rămîn citabile:

ȘI CERUL

Pe vioara cerului de pluș
Stelele își șterg argintul ud.
Doar Lacteea cale, vechi arcuș,
Lunecă încet de tot spre sud...

SEARĂ

Inelul zării limpezit în mare
Adună din crepuscul macii roșii,
Să-ntîmpine la maluri albatroșii
Ce-aduc cu ei furtunile în gheare.

Citatele sînt suficiente, credem, pentru a arăta simțul versului, conciziunea, claritatea imaginii. D-ta ești departe de a fi un începător. Dacă, avînd aceste unelte, te vei îndrepta către imaginile inedite — și numărul lor este infinit! — din viața noastră, sîntem siguri că vei realiza poezii de valoare. Este unicul sfat pe care ni-l permitem, — dar de înțelegerea lui depinde totul! Publicăm cîteva poezii, și așteptăm.

VASILE HOSSU: Versuri frumoase și imagini îndrăznețe, risipite în mai toate încercările trimise, dar, deocamdată, neînchegate încă într-un întreg. Iată o poezie:

VREME DE PLOAIE

Au stat la pîndă după deal,
dar iată-i:
vin norii, balauri de plumb,
întunecă zarea și pădurea albastră
și floarea luminii pe cer.

Și va veni furtuna
curînd cu herghelii de vînt.

Este un instantaneu, prins cu simț al realului, dar care, prin el însuși, nu poate spune nimic. Imaginea poetică, transmițînd idei și sentimente puternice, originale, este în același timp subordonată acestor idei. În momentul cînd are ambiția de a deveni de sine stătătoare, începe să plutească în vag. Încercarea de mai sus transmite doar o senzație neclară, este o simplă notație a unei stări nediferențiate. Ea ar putea căpăta valoare numai într-un context, nu poate fi ea însăși o poezie. Dar, fără îndoială, manuscrisul dovedește calități evidente. Deși poemul în proză este (după părerea noastră) un gen hibrid, transcriem **„Îndemn la joacă"**, în care apare capacitatea d-tale de a gîndi poetic:

„Veniți la noi să ne jucăm de-a ceva nou, un joc albastru, de curînd descoperit, pe care-l vom numi „războiul pașnic". Vom lua cu asalt astru după astru, ne vom înfige adînc în soare hangerul, cu săgeți nepătate de sînge, muiate-n lumină, tăindu-ne drum vom despica și cerul, pe lună vom înălța tunuri spre beznă. Cu răbdare o să cucerim infinitul, jucîndu-ne cu succes de-a războiul albastru. Jocul va fi aspru. Vom avea cătușe de platină pe fiecare atom al nemișcării, vom fabrica din metal necunoscut cazemate și le vom înstela rînd pe rînd, vom împleti spre nemărginit o scară de azur, și pe fiecare treaptă a scării vom așeza cerberii noului colț descoperit, pe fiecare treaptă ce nu e vînt, îi vom înșira ca pe niște clopoței să ne cînte, să ne însoțească de-a lungul drumului încă prelung, nepătruns."

Oare ai fi putut scrie aceste rînduri fără ideea de bază, clară și pătrunzătoare? Procedează deci astfel, din punct de vedere al elaborării imaginei centrale, dar organizează mai atent fiecare componentă a imaginei, desparte imaginea de proză, lasă versul să cînte „însoțindu-te de-a lungul drumului", gîndește-te și la cititorii cărora te adresezi, — iar rezultatele nu vor întîrzia să se arate. Te așteptăm, cu cel mai prietenesc interes.

MIRCEA ERDU: Răspunsul „deocamdată nu" nu are nimic jignitor, după cum am mai încercat să precizăm. Înțelegem „mîhnirea" d-tale, dar nu putem accepta orice încercare trimisă redacției, numai pentru a nu „distruge primii colți ai ghioceilor." Printre alte cauze pentru care nu putem publica nici poezia trimisă acum, este și una de ordinul istoriei literare. În 1868, Eminescu publica în Familia **„Amorul unei marmore"** în care se găsește și strofa:

Eu singur n-am cui spune cumplita
mea durere,
Eu singur n-am cui spune nebunul
meu amor,
Căci mie mi-a dat soarta
amara mîngîiere
O piatră să ador.

În 1959, d-ta ne trimiți poezia **„Răsfoind albumul"**, în care citim:

Ah, dar n-am cui spune cumplita-mi
durere,
Eu singur n-am cui spune cumplitul
meu amor,
Căci mie mi-a dat soarta
Marea mîngîiere o veșteda filă în veci
ca s-o ador.

După aproape o sută de ani, și în ciuda modificărilor, preferăm prima formă.

DORU MOȚOC: Trebuie să continui, dar ferește-te de locurile comune ce abundă, de exemplu, în **„Tinerețe":** **Chiuie în noi / cu fiecare șarjă dată țării / cu fiece turbină ce-n șuvoi / presară stele peste geana țării.**

EUGEN BERCA: Versurile au cursivitate, dar compararea vieții cu un rîu nu mai poate da roade decît foarte greu. Mai trimite-ne.

~

CETATEA TINEREȚII MELE

Te-ai re-nnoit, cetate a tinereții mele.
Pe-nalte frontispicii ți-ai prins cununi
de soare.
Ai lepădat tăcerea și cerul fără stele
Și din mortar și piatră ai căpătat
culoare.

Opaițe plăpînde-și țeseau lumini și fum.
Cu zidurile negre și străzi medievale,
Mai ascultai doar noaptea un cîntec lung
de drum,
Pîrîul romanțîndu-și căderea lui în vale.

Un șuier de sirenă împarte-amurgu-n două,
Chemînd sfîrșitul zilei și începutul nopții.
Mirezmele din parcuri topite-n lava bolții,
Te-au îmbiat, cetate de vis, în eră nouă.

Din plin cioplind în vreme destinul meu
de om,
Mă-nalț cu tine-odată pe ziduri
și pe schele,
Și cresc cu mine blocuri cu aștrii
de neon, —
Te-ai re-nnoit, cetate a tinereții mele!

GH. ANDREI

~

OCTOMBRIE

Liniștea —
se furișa ca nimeni să n-o vadă,
alungată din stradă în stradă
de șuieratul șerpilor de foc.
Se oprea din loc în loc
la cîte o răscruce
neștiind încotro să apuce.
Prin năframa de ploaie și seară
își ascundea fața albă,
de ceară...
Pătrundea în case
odată cu îmbrățișarea copiilor,
cu regăsirea soției,
cu privirile calme
ale iubitului
și stătea doar atîta
cît ținea îmbrățișarea fără cuvinte,
cît putea
să nu plîngă
iubita,
și apoi
pleca mai departe...
Cînd a ajuns aici
unde casele sărăcăcioase și mici
s-au chinuit amar de vreme
să-și ridice peste garduri
privirile,
înspre zidirile
din inima Petrogradului,
la un colț a tresărit speriată:
un grup de ostași.
Se sfătuiau cu vorba
înceată.
Într-un tîrziu,
unul din ei și-a dezlegat armonica
și mîngîind
cu degetele înroșite de frig
somnoroasele clape,
a făcut să fosnească
necuprinsuri din stepa
rusească...
Și liniștea,
recunoscînd Gardiștii Roșii,
a veni mai aproape,
să se-ncălzească
la focul privirilor lor, —
nestinsă parte
din uriașa vîlvătaie
a Revoluției.

VICTORIA ANA TĂUȘAN

~

PAZA

Noaptea mi-a risipit
În plămîni
Aromă de stele...
Luna — cuirasat ceresc —
S-a rătăcit
În valuri de schele.
Uneltele dormeau
Somn greu,
De parcă s-au îmbătat
De liniște.
Și eu...
Eu care credeam
Că toamna face zgomot
În ram...

BETI IOSIF

~

CÎNTECELE MELE

Cîntecele mele de le scuturi
Coapte cad, ca merele-n livadă,
Și se-așternu, precum răcoarea-n ciuturi,
Pe frunzișul verii, pe zăpadă.

Am închis în ele cîmpul, zarea,
Arcuirea munților și cerul
Și în miezul lor șoptește marea
Cînd și-ascute luna, sus, hangerul.

Și din cînd în cînd mi-ncerc vioara
Lunecînd mătasea lor pe strune,
Purpură s-o fac la Hunedoara,
S-o-nnegresc la Lonea cu cărbune.

Omului să i le dărui toate
Să le cînte el așa cum știe,
Oțelar sau mulgător sau poate
Ucenic la arta poeziei...

Cîntecele mele de le scuturi
Coapte cad ca merele-n livadă.
Și de-o fi să nu mai stea sub scuturi
Sta-vor sus pe roșia baricadă.

CANICULA

Amiaza coace rodii mari de soare
Sub streașina de aur a luminii,
De parcă mii și mii de Hunedoare
Și-au răsturnat aici, pe plajă, crinii.

MINERUL

Din apa mării pururi străvezie
Ar vrea s-adune irișii buchete,
Ca să-i planteze-albaștri, în perete,
Acolo la Petrila-n galerie...

CONSTANTIN POTERAȘU

~

ADRIANA CONSTANTIN: Între manuscrisele trimise cu o lună în urmă și cele de față, este o distanță apreciabilă! Stîngăciile în exprimarea banalului poetic mărturisesc neputința, cele din căutarea unui vers plin și convingător sînt dovada unei îndîrjiri salutare. De aceea nu ne vom împiedeca în stîngăciile noilor d-tale încercări, deși îți atragem atenția asupra lor. În **„Maiakovski"** sînt accente mai sigure:

Își croia loc,
Cerea lărgimi,
Își făcea aripi pentru înălțimi
Și toate i se plămădeau în sufletul
trecut prin foc.
Cuvîntul — chip neșlefuit,
versul — bucată de granit,
iar el — sinteza dură a zborului
nestăvilit.

Sărăcia rimelor este supărătoare, aici. Sau ne lipsim de ele, sau le dăm funcția reală! Apoi, dacă „sinteza dură a zborului" este o imagine fericită, faptul că vine după o comparație, ca „bucată de granit", exprimînd cam același lucru, îi micșorează mult din vigoare. Cele două versuri care urmează, încheind poezia, cad în marele loc comun, sleind întreaga imagine:

Revoluția și el mergeau giganți
spre fericire,
Și amîndoi intrat-au împreună-n
nemurire.

Nu ideia te-a trădat, ci negăsirea unei imagini corespunzătoare, în dezvoltarea firească a versurilor precedente.

Mai trimite-ne.

ȘTEFAN MARIN: Sîntem oricînd gata să publicăm epigrame bune. Dintre cele trimise de d-ta transcriem cîteva:

Lui Paul Everac, pentru piesa „Explozia întîrziată".

Ies spectatorii triști și dîndu-și coate:
— Care a fost explozia, cumnate?
O așteptai degeaba ziua toată!
— Mai ai răbdare. E întîrziată.

Lui Al. Andrițoiu, criticat pentru volumul „Cartea de lîngă inimă".

E oare-un adevăr? Te-ai supărat
C-ai fost, așa, o leacă scuturat?
Da, criticile-au fost exagerate.
Dar, prea le pui la inimă pe toate.

Lui T. Mazilu, autorul romanului „Bariera".

Impresia e foarte vie
Și nimeni nu ne-o poate șterge.
Văd pentru prima oară-n viață
Și-o barieră care... merge.

GH. ANDREI: Ne-am oprit la **„Cetatea tinereții mele"**, pe care o și publicăm.

BETI IOSIF: Puterea d-tale de lucru este molipsitoare! Dacă ai putea, totuși, ieși din cercul acestor notații — aparent mereu altele, dar de fapt cam aceleași — versurile d-tale ar căpăta adevăratul contur poetic. Ai reușit să începi cu ceea ce alți poeți sfîrșesc: formîndu-ți o manieră! Stăruim în părerea că ar trebui să revii asupra versurilor, cizelîndu-le, punînd în evidență ideile, îndepărtînd caracterul de ciornă — interesantă, dar, totuși, numai o ciornă — lucrînd, adică, cu elementele măestriei poetice. Poate că greșim, dar ni se pare că numai așa se poate dezvolta talentul d-tale, care acum dă numai luciri fugare, deși ar putea deveni o lumină mai vie și statornică.

Publicăm una dintre poezii, și rămînem în așteptare!

IOAN MOLDOVEANU: Proza are aceleași calități cu poeziile discutate, pe scurt, în numărul trecut. Nuvela, despre care d-ta ne scrii că este numai un fragment, este alcătuită din nenumărate fragmente, urmărind aventurile lui Țică. Dintre ele, desprindem scena luptei cu Bubi:

„Cîteva minute rămăsei împietrit de ce-mi văzură ochii. Bubi se lupta nebunește cu Lenuța s-o poată potoli. Cu o mînă îi ținea cele două mîini slabe ca de pisicuță, iar cu cealaltă se străduia să-i acopere gura. Ea tot întorcea capul cînd într-o parte cînd în cealaltă plîngînd. Fără să mă mai gîndesc la ceva, sării ca un trăznet asupra lui și îl zmucii de pe fată.

— Ce dracu faceți? Vă știam om serios. Sînteți doar însurat.

Dar el ca un turbat se zmuci din mîna mea și apucă un scaun ca să mă lovească. Dar eu am fost mai iute și apucai un roman de pe masă și i-l trîntii în piept cu toată puterea, încît el se prăbuși gemînd pe covor. Apoi o luai pe Lenuța de mînă și o scosei afară din cameră."

N-am înțeles de ce, în continuarea „schițelor humoristice" ai trecut și contirea poemului **„Popasul se rupe deodată cu gîndul"**, pare-se un fel de epopee, în care repovestești, după părerile proprii, călătoriile lui Ulise:

Se mulțămi Ulise
Și pe ocean plecă,
Lăsîndu-mă în vise
Corabia-ncălecă.
„Deodat' mi-apare
Un mons și o cărare,
C-o stîncă negresă
Cu tufi de rodesă.
Și pe cărare-un homo
Cu trup fără picioare.
— O, ce te faci Sodomo?
Te prind acum în gheare.

Imaginația e prea fierbinte, călcînd în picioare orice logică.

Dorin P. Mînătureanu, Orăștie; **Vlad Gabriel**, Bacău; **I. Burcă**, Or. Stalin; **Lisman Adriana**, Iași; **Teodor Cazan**, Mediaș; **Aurel Viargor**, București; **Florin Neacșu-Nicolescu, S. Vălureanu, Diaconu Florina, Gh. Gorun**, Adjud.

Mai trimiteți.

Florescu I. Cezar, Nelu D., Satu Mare; **Ion Dobjan, Vasile Micu**, Satu Mare; **Dijmărescu Antoine**, Schela; **Lidia Stancov**, București; **Mira S., George Burbisanu**, București; **Georgescu Alexandru**, Pitești; **Claudiu Lisovski**, București; **G. Paragină.**

Deocamdată nu.

Mihu Dragomir

Un cenaclu neobișnuit

Deși antichitatea îl născuse pe aedul orb Homer, ale cărui opere Iliada și Odiseea, străbătînd mileniile, fac și astăzi obiectul admirației întregii lumi, și deși Milton, în timpurile mai apropiate (sec. 17), dăruise lumii după ce-și pierduse vederea, celebrul poem „Paradisul pierdut", totuși pierderea vederii a constituit întotdeauna, pentru cei care văd, un obiect de emoție și de mister, cu alte cuvinte, un obiect de curiozitate.

Nu atît din cauza literaturii create de orbi, sau dedicată vieții celor care și-au pierdut vederea, cît mai ales datorită condițiilor istorice și sociale vitrege, specifice unei lumi care i-a aruncat pe acești oameni la periferia vieții, s-a creat o mentalitate aproape generalizată, ce a făcut din orb un paria, un om străin de lumea celor care văd, lăsîndu-i-se doar dreptul de-a cerși.

În timp ce în țările capitaliste organizarea unui ajutor dat orbilor are și astăzi un caracter filantropic, începînd cu anul 1923, pentru întîia oară în istoria universală, dreptul orbilor la muncă și cultură a fost reglementat în Uniunea Sovietică.

Și la noi, după exemplul primului stat socialist, problema orbilor și-a căpătat un început de rezolvare încă din primii ani ai puterii populare. Pentru a se asigura acestei lumi o viață demnă, omenească, s-a înființat Asociația orbilor din R.P.R., organizație cu caracter social, în vederea integrării orbilor în rîndurile constructorilor activi ai socialismului.

Pe lîngă această asociație, care scoate o revistă lunară tipărită în sistemul Braille, activează și cercul literar „Profesor Filip Naia", care ține săptămînal ședințe în care orbii talentați își citesc lucrările lor literare, în majoritate poezii.

Acei care-și dau seama de importanța pe care o are sentimentul frumosului în trezirea energiilor creatoare vor înțelege ce rol pot deține în viața orbilor poezia și muzica.

Arta, sub aceste două forme, în care se lasă gustată din plin de nevăzător, este pentru el și un consolator și un susținător prețios.

Victor Hugo, marele romantic, înțelegînd posibilitățile de percepere a fenomenelor ascunse în aceste tainice suflete, a scris versurile pe care le-a dedicat unui poet orb:

„Cîntă, așa cum Homer și Milton au cîntat!
Poet care prin simțuri străpungi tristețea
negurii ce te-nconjoară,
Și orb tu vezi din beznă, o lume
scăldată în lumină.
S-aprinde ochiu-n suflet, cînd cel trupesc
se stinge".

Iar Mihai Codreanu, care a murit orb, scria:

Te vezi plutind prin golul dintre stele,
Pe-un strop de lut rătăcitor ca ele,
Mînat de vîntul sterp al întîmplării.

Și-i ceasul îndoielilor de sine,
Cînd te frămîntă tainele-ntrebării:
În lume ești sau lumea e în tine?

Dacă s-ar alcătui o antologie, din ea s-ar putea desprinde sentimentele de care sînt animați acești oameni, sentimente pe care le transpun în poezie și care le permit să-și arate dragostea de viață, pulsația realității socialiste, care trebuie să-i cuprindă și pe ei în așezarea nouă a societății noastre.

În cadrul cenaclului „Prof. Filip Naia", condus de prof. Const. Dumitrescu, alături de un nume cunoscut ca Marin Iancu Nicolae, membru al Uniunii Scriitorilor, întîlnim și o serie de oameni mai puțin prezenți în presa literară, dar plini de posibilități, așa cum dovedesc, printre altele, poeziile pe care le reproducem mai jos.

Printre cei talentați se remarcă tînărul Paul Coșet, în vîrstă de 21 ani, student la filologie, anul IV. De asemenea, muncitorul perier Vasile Gafencu (fiu de țăran, ca și Louis Braille, cel care a dăruit orbilor alfabetul), precum și Liviu Păcurariu, mare mutilat de război.

În versurile lor, ca și în lucrările altor începători, pulsează aceleași sentimente ale dragostei de viață, trăiesc bucuriile și mîndria pentru înfăptuirile socialismului.

Sperăm că rîndurile noastre și mai ales lucrările celor trei poeți orbi vor fi primite de cititori cu dragoste și înțelegerea cuvenită.

Gh. Stanimir
Membru al Asociației orbilor din R.P.R.

Paul COȘET

Bujorii

Am răsădit în grădină — bujori...
Din cîte culori, pe retină,
mai stăruie,
bujorul îmi dăruie
profunzimea roșului pur.
Petalele strînse-n contur de floare,
nu pot să le văd...
dar știu că-n spre zare, din zori,
azurul culege bujori.
I-am răsădit cu mîna mea
într-un colț de grădină;
și-aș vrea,
să răsară mai curînd aruncînd pe retină,
un strop de lumină.

●

Nocturnă

Corn de-argint înalță-n slavă
Craiul nopții sure,
Și privirea-i trece gravă
Creste de pădure.
Cu sclipiri de boabe coapte
Stele-l împresoară,
Și călăuzesc în noapte
Apa de la moară.
Vîntu-și pieaptănă mătasa
Prin grădina mută,
Și mîngîie-n drumu-i casa
Bine cunoscută.
Somnoroasă casă rece,
Peste balustradă,
Fă-o iarăși să s-aplece,
Iarăși să mă vadă.
Fă-o ca să vină iară,
Zveltă pe alee,
Să mai spunem și-astă seară
Clipelor să stee.

●

Vasile Gafencu

Lui Braille

Pe bancă ginditor te-ai așezat
Și mîna lunecînd încetinel
A dat de-o carte, de-un volum uitat
De cineva care citise-n el.
Și l-ai luat. L-ai pipăit pe foi,
L-ai mîngîiat pe filele subțiri
Și l-ai lăsat din mînă, înapoi,
Pe chip cu-amprenta marilor mihniri.
Că pachetelul ăsta de hîrtie,
Cu-atîtea frumuseți și-nțelepciune,
La fiecare și le poate spune,
Dar nici o vorbă nu-ți șoptește ție.
Cu ochi care-n afară cată-n gol,
Dar înlăuntru cugetu-l despică,
Te-ai îndreptat spre-al gîndurilor stol,
Căutînd o îndrumare cît de mică.
Și gînduri, gînduri, gînduri te-au cuprins,
Chinuitoare... mai chinuitoare,
Și-ai clocotit în focul de nestins
Ce-l arde rugul minții creatoare.
Și poate c-ai sărit ca Arhimede
Intrezărind minunea minții tale
Și-ai repetat strigînd că orbul vede,
Către lumină și-a deschis o cale.
O, Louis Braille, fii veșnic lăudat,
Și amintirea veșnică să-ți fie,
Că orbilor prin mintea ta le-ai dat
In drumul lor de beznă — o făclie.

●

Liviu PĂCURARIU

Către Lună

Cel îndrăznet te-a cucerit
Cu toată depărtarea ta
Și orișicît de greu părea
El fruntea ți-a împodobit.
A pus drapelul roș' pe ea
Ca un sărut de-ndrăgostit.
Rideai degeaba, luna mea,
Cel îndrăznet te-a cucerit.
Tu nu mai ești o simplă stea,
Un astru mort, un satelit,
Ci ești popas spre infinit.
De cînd cu-nțelepciunea sa,
Cel îndrăznet te-a cucerit.

TEMA TINEREȚII GENERAȚII IN LITERATURA SOVIETICĂ

TATIANA NICOLESCU

Nu e desigur o întîmplare că multe din operele scriitorilor sovietici, publicate în ultima vreme, își îndreaptă atenția spre viața tinerei generații, ridică probleme legate intrinsec de munca și lupta tinerei generații, zugrăvesc chipuri de tineri eroi. Dacă am face o sumară trecere în revistă a nuvelelor sau romanelor, poemelor sau pieselor recent apărute, rezultatele ne-ar confirma această prezență subliniată a temei „tinerei generații" în literatura sovietică din zilele noastre. Din viața și lumea tineretului sînt inspirate romanul lui A. Kuznețov **Legenda continuă**, cel al lui Mihail Bubenov **Vulturii stepei** sau al scriitorului uzbec A. Kahhar, **Păsărica**, nuvelele lui N. Dementiev **Ies în viață** și **Drumurile mele**, piesa **Scurtă convorbire** de V. Levidova, romanul Innei Hoff **Poet poți să nu fii**, ca și cel al Ninei Ivanter **E iarăși august**, nuvelele lui Meleșin, etc. Ar mai fi de citat și unele cărți apărute ceva mai în urmă, dar pentru care interesul cititorilor nu a scăzut, în jurul cărora continuă discuțiile cu înflăcărare, cum ar fi **După nuntă** de Daniil Granin, **Frații Erșov** de Kocetov și **Bătălia în marș** de Galina Nikolaeva.

Acest interes susținut, subliniat, pentru viața tineretului, își are explicația în condițiile istorice ce caracterizează dezvoltarea societății sovietice din zilele noastre. Astăzi, cînd toate privirile sînt ațintite spre viitor, spre făurirea comunismului, cînd îndrăzneala minții omenești a făcut din năzuințe realitate și a întrupat în planuri precise și concrete visurile de altă dată, printre preocupările celor ce gîndesc la acest viitor, ce deschid drumul spre el, ce apropie zi de zi întîlnirea cu el, nu poate să nu se ridice, ca problemă centrală, omul acestui viitor. Cum va fi acest om al zilei de mîine, cetățeanul viitorului, cetățeanul comunismului? Și mai ales cum trebuie educat omul de astăzi pentru a deveni cetățean al viitorului comunist? Căci plămădirea acestui om al zilei de mîine nu poate fi amînată, ea trebuie începută încă de astăzi și mereu desăvîrșită.

In această operă de educare și formare a omului de mîine, o misiune nobilă și importantă revine literaturii sovietice. **„In fața scriitorilor sovietici se pune sarcina de onoare de a participa în mod activ la formarea fizionomiei morale a omului viitorului, a constructorului vieții noi"** — se spunea în salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al treilea Congres al Scriitorilor Sovietici. **„De mare răspundere este îndeosebi rolul literaturii în educarea tinerei generații... Tînărul cititor așteptă cărți, care să fie prieteni de nădejde ai tinereții sale, îndrumători și sfătuitori"**. De aci și atenția ce se acordă vieții tineretului, creșterii, dezvoltării, formării tinerei generații.

Tineretul sovietic din zilele noastre are o glorioasă tradiție de luptă. Cei ce astăzi merg să desțelenească ogoarele și, prin munca lor plină de abnegație, dau patriei roade îmbelșugate, cei ce urmează exemplul textilistei Valentina Gaganova sa al muncitorului Ivan Pliuskin, care a reeditat pe frontul muncii pașnice actul de eroism al lui Alexei Meresiev, toți aceștia, desigur, au în fața ochilor pilda lui Pavel Korceaghin, a lui Oleg Koșevoi, a celor ce au construit Komsomolsk pe Amur, au ridicat Dneproghes-ul sau Magnitogorsk-ul. Această legătură de la generație la generație o simt foarte puternic Kapa și Andrei Erșov: **„Stînd unul în fața altuia ei se priveau în ochi cu îngrijorare și oarecare teamă. Pentru ei nu încăpea îndoială cum vor proceda dacă patria le va fi amenințată. Lor le erau dragi Pavel Korceaghin, eroii Tinerei Gărzi, Zoia, Ceaika, Matrosov, tocmai pentru că aceștia, în anii grei pentru Patrie, procedaseră așa cum și ei, Kapa și Andrei Erșov, ar fi procedat dacă ar fi fost în locul lor"**.

„In viață e totdeauna loc pentru fapte eroice" spunea Gorki. Aceste cuvinte, care au însuflețit generații de tineri sovietici, își păstrează toată prospețimea și răsună mai viguros și mai actual ca oricînd. Condițiile firești, caracteristice pentru societatea sovietică, „climatul" natural în care se dezvoltă tineretul de astăzi, este cel al unei vieți de muncă. Nu e de mirare deci, că în biografia oricărui erou, capitolul acesta va însemna un moment esențial, determinant pentru dezvoltarea lui, pentru formarea lui ca om și cetățean al viitoarei societăți. Fără a preciza locul și rolul pe care munca îl joacă în viața unui om sovietic, nu-i poți zugrăvi portretul moral, nu poți crea un personaj viu și convingător. Pe bună dreptate spunea scriitorul Leonid Sobolev în raportul la Congresul de constituire al Federației scriitorilor din R.S.F.S.R.: **„Chipul unui erou al timpului nostru se verifică în lumina atitudinii sale față de muncă și de colectiv. Cît de puternic sînt înrădăcinate în el calitățile sale de om nou? Care este atitudinea lui față de muncă? In ce măsură această atitudine este aproape de morala nouă, comunistă? Ce înseamnă pentru acest om munca: este ea o măsură pentru a atinge bunăstarea personală sau îi acordă el o semnificație mai reală, socială?"**.

Această înaltă conștiință cetățenească în atitudinea față de muncă caracterizează pe tinerii eroi Serioja Sugrobin (**Bătălia în marș** de Galina Nikolaeva) și Leonid Bagrianov (**Vulturii stepei** de Mihail Bubenov). Sugrobin nu-și concepe viața fără muncă, fără rostul său în uzină. Munca constituie principala preocupare a lui Sugrobin, izvor de inspirație pentru cercetări tehnice, în care muncitorul crește și se dezvoltă, își lărgește orizontul intelectual. Pasiunea pentru muncă și conștiința semnificației ei în societate îndeamnă pe Serioja să găsească noi soluții, să raționalizeze procesul de producție, să-și perfecționeze măiestria. Și în aceste căutări vede Sugrobin însuși scopul vieții sale: **„Dacă omul nu este preocupat de nici o problemă, nu gîndește la nimic, atunci, după părerea mea el nu trăiește"** — afirmă eroul. Aceeași atitudine conștientă, adînc cinstită și exigentă față de muncă, aceeași concepție nobilă despre rostul muncii în viața unui om identificîndu-se cu însuși sensul existenței sale, caracterizează și pe Leonid Bagrianov.

Dacă drumul lui Sugrobin și Bagrianov este limpede și bine precizat și pentru ei și pentru cititor, nu tot același lucru se poate spune despre Inga Pirogova (**Ies în viață** de N. Dementiev), Anatolii (**Legenda continuă** de A. Kuznețov), Pavel Kaurov (**Drumurile mele** de N. Dementiev), Viktor Nazarov (**Poet poți să nu fii** de Inna Hoff). Toți acești oameni sînt foarte tineri (absolvenți ai școlii medii, numai Pavel Kaurov și-a terminat studiile superioare) și se găsesc într-un moment decisiv al vieții lor, la o adevărată răscruce de drumuri. Și de drumul pe care vor apuca va depinde întreaga viață. Alegînd cazuri complexe, scriitorii ne arată cum se transformă și cresc — moralmente, — eroii lor. Parafrazîndu-l pe Nikolai Ostrovski, am putea spune că aceste opere și altele numeroase, cu teme asemănătoare, pe care spațiul nu ne permite să le citățm, urmăresc „cum se călește oțelul" în zilele noastre, cum crește și se făurește noua generație de constructori și luptători. **„Omul comunismului nu se naște dintr-odată** — spunea N. S. Hrușciov — **un astfel de om nu-l cunoaște și nu l-a văzut încă nimeni. Acest om nu poate fi imaginat, el se va crea în procesul de construire a societății comuniste, în procesul de trecere de la socialism la comunism"**.

Punctul inițial de la care pornesc scriitorii în zugrăvirea acestor „istorii ale contemporanilor noștri" diferă, după cum diferă și caracterele înfățișate, structura psihologică a personajelor, temperamentul lor. Iuga Pirogova, crescută într-o mentalitate filistină, nesănătoasă, e pe punct să alunece pe un drum greșit și primejdios. Viktor Nazarov n-a reușit la facultatea la care visase să intre și, întîmplător, a fost primit la o altă facultate cu care nu are nimic comun și unde în fond ocupă un loc pe care nu-l merită și care ar fi trebuit să revină altcuiva. Anatolii a căzut și el la examenul de admitere în facultate. Și, într-un moment de „disperare", s-a hotărît să plece pe un șantier din Siberia. Anatolii se gîndește fără nici o bucurie la munca ce-l așteaptă: grea, obositoare, fără nimic frumos în ea. Și apoi perspectiva de a fi muncitor, după ce ai visat să fii student!

După cum vedem, ceea ce-i unește pe toți acești tineri este concepția greșită despre rolul muncii în viața omului, despre locul muncitorului în societate, o atitudine superficială, lipsită de seriozitate și răspundere.

Și biografiile acestor eroi, la capătul desfășurării lor, demonstrează fiecare în felul ei, puterea educativă a muncii ca și influența binefăcătoare a unui colectiv sănătos, însuflețit de idealuri nobile. Lucrul cel mai de preț pe care reușesc să și-l însușească și Anatolii și Iuga Pirogova și Pavel Kaurov, la capătul luptei ce o dă societatea sovietică pentru transformarea lor, sînt respectul și dragostea de muncă, conștiința înaltei datorii de a munci și a nobilei misiuni pe care o îndeplinește în epoca noastră orice om care muncește. Formarea acestei conștiințe este indisolubil legată pentru ei de alegerea fermă, nestrămutată, a drumului de viață, de precizarea hotărîtă a propriului loc în mersul înainte al istoriei.

Analiza acestui proces complex a făcut-o cu multă măiestrie Kuznețov. El a zugrăvit viața lui Anatolii pe șantier, lupta lui cu sine însuși, cu descurajarea care-l cuprindea uneori, strădania lui de a afla drumul adevărat în viață, arătînd cum pilda altora, îndemnul lui Leonid, al Anei Moskalenko, al lui Misa Olhonski, trezesc sentimente noi în sufletul eroului, cum treptat se naște pasiunea pentru muncă, conștiința frumuseții ei. Și ultima însemnare din jurnalul intim al lui Anatolii răsună ca un jurămînt, ca un angajament luat pe viață: **„Da, mi se pare că m-am maturizat și am început să înțeleg multe. Viața aparține acelor oameni care făuresc nu numai propria lor bunăstare. Acești oameni sînt sarea și mîndria pămîntului. Ei au inimi fierbinți ca soarea, iar mîinile lor vînjoase poartă bătături sîngerînde! Mîinile acestea vor ști să zidească o viață uimitoare pe care nimeni și nimic nu o va opri niciodată"**.

OCCIDENTUL ȘI NOUA GENERAȚIE

M. ROȘCA

Un polițist imobilizează o „bluză neagră"...

Cu gura coclită și întinzîndu-și leneș mădularele obosite, o minoră (mai are mult pînă la douăzeci de ani) se deșteaptă anevoios din somnul alcoolic. Alături de ea, la fel de gol, un tînăr de aceeași vîrstă, continuă să sforăie. Unde l-a găsit? La care bar băuse ultimul cocktail? Acestea sînt primele gînduri ale eroinei... N-o surpfinde nici prezența străină, nici implicațiile ei. La experiența pe care o posedă, faptul este ceva obișnuit, oarecum serial. Surprinzător este însă, de astă dată, că memoria n-o ajută să localizeze evenimentele din ajun, să identifice persoana vecinului de pat...

Așa începe Peste o lună... peste un an romanul Françoisei Sagan, al cărui tiraj este de ordinul sutelor de mii. „Sagan" înseamnă în dialect „oc" scandal, ceea ce ar face pe unii să vadă în ecoul dubios al cărților tinerei scriitoare franceze ceva oarecum predestinat. Dar Sagan, trebuie bine precizat, nu constituie o excepție. Și alți romancieri, cu nume mai puțin simbolice, au concurat-o serios, în Franța sau în alte țări occidentale, în ceea ce privește succesele editoriale. Și ei, de asemenea și-au recrutat eroii din rîndurile tineretului, ale unui anumit tineret. Sagan, în definitiv, nu prezintă decît o imagine parțială a acestui tineret. Să vedem și alte aspecte.

Cine sînt, de pildă, tinerii romanului Rătăciții, de Paul Arnold? Provinciali, cărora situația înfloritoare a părinților le permite să studieze la Paris. Dar odraslele înstărite ale unor părinți despărțiți (mamele, în căutarea aventurilor extraconjugale; tații, traficanți de influență sau politicieni veroși) se plictisesc și caută senzații tari. De la micile agresiuni ale diletanților se progresează sigur spre viol și crimă și de la distracția mitralierei spre „voința de putere". Spre același punct de confluență atît de bine cunoscut, avansează, ca animalele junglei, în salturi, eroii romanului Corpuri străine de Jean Cayrol: mitomani și delatori, hoți și asasini, traficanți și întreținuți. Intr-un univers haotic, francezii aceștia imberbi sînt, parcă, jocul unui mecanism irațional, care-i pulverizează printre angrenaje absurde, victime ale unui destin orb, implacabil.

Să trecem Alpii și să răsfoim o carte de scandal a lui Pier Paolo Pasolini, Băieții. Subalimentați, chinuiți de mizerie fizică, trăind în promiscuitate și ignoranță, „băieții", unii dintre ei încă de vîrstă școlară, caută să se „descurce" prin orice mijloc, permis sau nu. Pentru ei, familia înseamnă bătaie și alcool, iar școala o cocioabă care stă să se prăbușească (și ucide chiar, pînă la urmă, dărîmîndu-se, pe unul din eroi). Viața lor adevărată începe noaptea, cînd „șefii", cei „duri", împart rolurile și diriguesc disponibilitățile de sacrificiu ale micilor abrutizați.

Din cu totul alt mediu își alege eroii tarba vulturului de Gianna Manzini, titulara premiului „Viareggio". Ei nu sînt învinșii unei realități fatidice, ci beneficiarii avantajelor materiale ale acesteia. Și, cu toate acestea, fug de realitate, se tem de viață, și conștiința lor „fugitivă" cum a fost botezată de critici — îi mînă spre ireal. Eroul principal, trebuind totuși să-și aleagă o profesie, se oprește în cele din urmă la aceea de actor, pentru că i se pare preferabil să trăiască o mie de vieți decît pe a sa proprie și, evoluînd printre episoade abracadabrante, o adevărată „corupție a realității", cade victima unui singur eveniment logic: asasinarea de către una din multiplele sale metrese.

Să trecem și Pirineii. Cetind romanul lui Rafael Sanchez Ferlosio, Jarama (premiul „Nadal"), am avea impresia că în Spania franchistă nu se petrece într-adevăr nimic. (Nu se chema Nimic — „Nada" — romanul de succes al spaniolei Carmen Laforet?) Tineretul plictisit petrece o duminică anostă pe malurile Jaramei, în apropriere de Madrid, bînd, flirtînd, scăldîndu-se. Ore întregi de discuții insipide, de amănunte cenușii, din care răzbate o descurajare care-și caută în alcool sîngura scăpare. Un accident, înecul unuia dintre eroi, abia de scutură superficial letargia.

S-ar părea că tinerii lui Camilo José Cela din Stupul ar fi destinați unei soarte mai pline. Dar, chinuiți de foame, urmăriți de spaima terorii polițiste, reacțiile nu sînt cele ce se așteaptă din partea lor. Ridiculi unii, respingători ceilalți, mînați în meschinăria vieții lor numai de necesitatea satisfacerii cerințelor elementare, fac din viciile lor nemărturisite un principiu director și din obsesia sexuală un fel de simfonie erotică.

Să trecem acum și Rhinul și să vedem care sînt Jocurile tinereții. Autorul Johannes Allen, nu este foarte citit numai în R.F.G., ci și în țările scandinave. Eroii lui amintesc destul de bine de pasta din care sînt plămădite personajele lui Sagan. La 16 ani, dragostele fetelor lui nu mai sînt de loc copilărești și la 19 ani trecutul „sentimental" este deja supraîncărcat. Egoiști, fantaști, tinerii lui Allen, cu totul desprinși de contingențele cotidianului, plutesc parcă într-un vis întortocheat, fără să facă cea mai mică tentativă de a pune oarecare coerență în succesiunea aventurilor lor lipsite de finalitate.

Tot de dincolo de Rhin sînt și eroii Nopții blestemate, cartea de succes a olandezului Johan Fabricius. Tînărul lui este un obsedat sexual, care se ocupă cu asasinarea prostituatelor din simplu „gratuitism" gidian. Un ecou întîrziat, anacronic, al lui Lafcadio din Pivnițele Vaticanului. Gide face școală și dincolo de mormînt...

Dincolo de Canalul Mînecii, Alchimistul lui Calvin Kentfield ne arată niște „tineri mînioși". Eroilor le este rușine de cele ce văd în jurul lor, dar se sperie de cele ce pricep. Așa că toată revolta împotriva societății lor se dispersează într-o salvare dezolantă: lumea imaginară în care-i plimbă vasul fantomă (care poartă numele titlului) și piatra filozofală de două parale, după care viața nu-i decît o alchimie a cuvîntului, gîndului și acțiunii.

Dar, care-i lumea decanului „tinerilor mînioși", John Osborne? Drama Duminica pașnică a acestuia pornește și ea de la disperare și pare, inițial, a predispune la revoltă. Tinerii egoiști, blazați și acriți, care petrec în comun duminica atît de deprimantă, își cheltuiesc ura lor neputincioasă schimbînd nevasta cu prietena acesteia. Atîta tot și din nou da capo.

De peste ocean a venit faima Lolitei lui Vladimir Nabokov, o chintesență perfectă de perversitate, cinism și cruzime. Dar în romanul acesta al fetiței de 13 ani, sedusă de soțul mamei ei, critica pare a fi pus exclusiv pedala pe desgustătoarea comportare a seducătorului. Evaziunea fetei îmbătrînite înainte de vreme și peregrinarea ei timp de doi ani, de la un capăt la altul al Statelor Unite, secțiunea continentală a unui tineret dezorientat și amăgit, ros de cancerul neputinței, au trecut pe nedrept pe al doilea plan.

E tineretul din Drumul lui Jack Kerouac, un exemplar tipic al „generației pierdute". Șomajul și mizeria care alungă pe drumurile „țării tuturor posibilităților" nenumărați adolescenți, evoluția lor de la micile escrocherii la crima sexuală, de la droguri la sadism gratuit, de la parazitism la căutarea divinității, cînd în marijuana și jazz, cînd la erotism și rock and roll, iată oglinda unei generații care respinge munca, familia, răspunderea personală și socială.

Eroii Crimei lui Meyer Levin (transpunere quasi-fotografică a unui fapt integral real) sînt preocupați de ideea „crimei perfecte". Un amestec nedigerat de idei nietzscheene, cu „supraoameni", cu „voință de putere" (am întîlnit și mai sus aceeași rețetă) îi face să încerce să se situeze deasupra și dincolo de conceptele acestei lumi, și aceasta prin mijlocirea unei crime lipsite de orice motiv. Mai precis, doi studenți de 18 și respectiv 19 ani, fii de multimilionari, ucid un băiat de 14 ani.

Am citat cîteva cărți mai cunoscute, cîteva din marile succese editoriale ale ultimilor ani. Nu vrem să spunem prin aceasta că este vorba de o literatură tipică pentru occident. Nu vrem, de asemenea, să se înțeleagă că tineretul care și-a găsit loc în paginile acestor lucrări reprezintă întregul tineret occidental. După cum nu ni se pare util, în momentul de față, a discuta talentul scriitorilor trecuți în revistă. Ceea ce însă neapărat trebuie pus în discuție este pe de o parte lumea romanelor amintite și, pe de altă parte, valoarea educativă a unei asemenea literaturi.

Tinerii lui Sagan și ai lui Kerouac nu trăiesc numai în paginile romanelor lor, ci pot fi întîlniți pe străzile Parisului și ale New Yorkului. Reportajele ziarelor abundă de isprăvile criminalilor amatori ai lui Levin și Pasolini. „Supraoamenii" sparg acum găoacea în clocitorile Bonnului. E vorba de o minoritate, firește, dar de o minoritate zgomotoasă și fără îndoială, contagioasă. La Londra se numește „teddy boys" și se ocupă cu alcoolul, jazzul, drogurile, atacurile rasiste și uciderea polițiștilor. „Părinți, faceți ca fiii voștri să nu sfîrșească cu ștreangul de gît, ca Robert Marwood (un domnișor spînzurat pentru asasinarea unui policeman)" își încheia apelul „Daily Mirror" a doua zi după execuție. In săptămîna următoare, ișalile marelui ziar londonez au devenit o expoziție de revolvere, pumnale, boxuri și bastoane de fier, găsite de părinți în arsenalul fiilor lor. „Noi nu vom permite ca „blousons noirs" să facă la Paris ceea ce au făcut „teddy boys" la Londra" — afirma ritos Gilbert Papon, prefectul poliției pariziene, pentru a liniști populația alarmată de isprăvile huliganice ale tinerilor cu uniforma gangsterilor din filmele lui Marlon Brando: bluze negre, de preferință de piele, pantaloni „blue-jeans" (albaștri, înguști, cusuți cu ață albă și împodobiți cu nasturi metalici) și, citeodată, cizme. Dar barurile continuă a fi devastate, femeile insultate, bărbații molestați. Echivalentul suedez se numește „Skunna Folke" și are superioritatea de a fi recrutat și dintre fete. Ele au luat cu asalt un vas-școală american ancorat la Stokholm pentru a acapara pe cadeții cei mai chipeși. Și, în tovărășie cu adolescenții de aceeași vitejie, au incendiat cu sticle de benzină un stadion al capitalei suedeze. Cît despre „teen agers", specialitate nord-americană, se compune numai la New York din circa 125 bande cu nume de operetă: Dragonii, Regii egipteni, Cavalerii imperiali etc. Asemenea cavaleri fură, șantajează, ucid, se drogheză. 47 la sută din delicvenți au fost, în 1958, sub 18 ani.

Literatura amintită corespunde, deci, unei triste realități. Ea oglindește neputința societății capitaliste de a oferi tineretului o situație materială decentă, indiferența ei la rezervele de energie și de sacrificiu ale adolescenței. Insăși aglomerarea în „bande" reflectă răspunsul la singurătatea de care suferă eroii literaturii occidentale, la refuzul colectivității de a cerceta și rezolva marasmul în care se zbate tineretul apusean. Aceasta ca să nu mai vorbim de faptul că printre desperații romanelor și realității se recrutează candidații neo-fascismului, trupele de șoc ale diversioniștilor politici.

S-a spus — poate pe bună dreptate — că „blousons noirs" n-o citesc pe Sagan. Ar fi poate tot atîta adevăr în afirmația că „teddy boys" nu-l citesc pe Osborne sau „teen agers" pe Kerouac. E mai probabil că devorează „comics"-urile după cum e cert că frecventează filmele „gang" și „western" de șapte ori pe săptămînă. Dar nu este deloc exclus ca din cititorii lui Kentfield și ai lui Cayrol, ai lui Cela și Allen să se recruteze viitori huligani și evazioniști. Literatura amintită să nu fie deci hrana celor ajunși, ci exemplul și îndemnul celor candidați potențial la depravare. La aceasta contribuie două elemente: pe de o parte faptul că autorii citați refuză literaturii un rol social cert, fac deci o literatură „pură", așa cum și eroii lor aleargă după crima „pură"; pe de altă parte, obiectivismul, înțelegerea cu care privesc slăbiciunile (un termen benign!) eroilor lor nu poate decît capta bunăvoința cetitorului neformat, șovăitor, slab. In acest sens, finalitatea educativă a unor asemenea lucrări literare este incontestabil dezastruoasă. O literatură care prezintă tineretului plictiseala în locul muncii; care vorbește de marijuana și mistică în loc de rațiune; care vede în realitatea înconjurătoare un imbroglio descurajant; care simpatizează singurătatea și uită ajutorul colectivității; care „înțelege" dezertarea de la datoria față de sine însuși și de societate; care rupe ultimul văl al unei decențe de mult decoltate, nu poate decît spori numărul — și așa destul de impresionant — al pensionarilor sanatoriilor, închisorilor și caselor de toleranță.

INTRANSIGENȚĂ ȘI PASIUNE

De curînd, a luat ființă la Moscova, după cîteva zile de laborioase rapoarte și dezbateri, Uniunea Ziariștilor Sovietici.

Am fi vrut să scriem a doua zi un articol de salut cu prilejul înființării Uniunii Ziariștilor Sovietici, dar apariția revistei noastre — bilunară, — ne silește salutul să fie întîrziat între mașinile plane și poștă. Evenimentul însă, important și cu un larg și îndreptățit răsunet internațional, ne prilejuiește ca și confraților ziariști, nu numai o plăcută îndatorire de salut, ci și o analiză a acelor caracteristici prin care presa sovietică (și o dată cu ea presa comunistă din lumea întreagă), se deosebește de cotidianul și ziaristul vechi, burghez.

Ea este o presă profund populară, devotată cu trup și suflet nobilei cauze a ideilor marxist-leniniste, devotată cauzei sfinte a salvgardării păcii în lume. Cu adevărat liberă, ea nu cunoaște alt stăpîn decît poporul muncitor, pe care îl slujește cu intransigența și pasiunea caracteristice comuniștilor.

Legată de popor prin firele multor sute de mii, a milioane de corespondenți voluntari, presa sovietică oglindește în chipul cel mai nemijlocit cu putință opinia publică pe care o reprezintă.

Vorbind despre partinitatea presei sovietice, tovarășul N. S. Hrușciov a declarat: „...voi, ziariștii, sînteți nu numai ajutoarele credincioase, dar literalmente ortacii partidului nostru — luptători activi pentru măreața lui cauză. Pentru ce ortaci? Pentru că într-adevăr sînteți întotdeauna în preajma partidului. Îndată ce trebuie să explicăm și să înfăptuim vreo hotărîre, ne adresăm vouă, și voi ca cea mai sigură curea de transmisie primiți hotărîrea partidului și o duceți în sînul poporului nostru".

Se știe, în acest sens, cît de puternic și prompt a fost sprijinul presei sovietice în declanșarea grandioaselor atacuri pașnice și constructive pentru cucerirea pămînturilor înțelenite, pentru promovarea și răspîndirea experienței înaintate a brigăzilor comuniste de muncă, în general pentru construcția desfășurată a comunismului.

Se știe că presa sovietică și-a cucerit prin fapte locul de frunte în lupta grea și tenace pentru victoria ideii de coexistență pașnică între toate țările lumii, mari și mici, pentru interzicerea armelor nucleare, pentru pace și prietenie, pentru liniște și încredere, pentru colaborare și tratative între marile puteri ale lumii, indiferent de orînduirea lor politică și socială.

Din primele ore ale Marii Revoluții din Octombrie, din ziua cînd în ziarele sovietice a apărut pentru prima oară istoricul, neuitatul decret leninist al păcii, presa sovietică, reflectînd ideile și concepția gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, a luptat și luptă fără răgaz, cu nemicșorată speranță, pentru răpunerea definitivă a stihiei războiului, pentru eliberarea definitivă a lumii de teama și pericolul unor noi războaie.

Nefiind legată de interesele vreunui trust de fabricare a tunurilor și bombelor, presa sovietică n-a cunoscut și nu cunoaște un alt țel mai nobil și mai înflăcărat decît ideea apărării păcii nu numai a poporelor sovietice, ci a tuturor popoarelor din lume. În care altă presă, decît în cea sovietică, și-au găsit popoarele coloniale un aliat mai credincios și mai dezinteresat în lupta lor de eliberare? Și în acest sens, presa sovietică a dat totdeauna dovadă de o înaltă și nedezmințită principialitate. În cuvîntarea rostită la recepția organizată de Uniunea Ziariștilor Sovietici la Krem'lin, N. S. Hrușciov a evidențiat încă o dată fermitatea și moralitatea acestei înalte atitudini umane: „Noi nu ne amestecăm în treburile altora, însă ne vom pronunța ca totdeauna în favoarea oamenilor muncii. Am simpatizat și vom simpatiza totdeauna cu lupta muncitorilor, a tuturor oamenilor muncii pentru drepturile lor, împotriva exploatării de către capitalism, dar nu ne-am amestecat și nu ne vom amesteca în treburile interne ale ce'orlalte state. So'idaritatea proletariatului este un drept al nostru, este un drept al fiecărui om al muncii cinstit".

Este o mîndrie și declarăm limpede acest lucru, să considerăm presa sovietică drept un izvor neîncetat de învățături pentru noi, pentru munca și aspirațiile noastre. Este o mîndrie pentru noi să ne considerăm, alături de ziariștii sovietici, soldați modești și înflăcărați în frontul puternic de apărare a celor mai înaintate și generoase idei ale umanității. Învățăm și deprindem cu mîndrie și bucurie de la ziariștii sovietici, tot ceea ce înseamnă în munca și opera lor și a noastră pasiune și intransigență revoluționară.

Fără să se fi adresat direct nouă, considerăm ca pe un îndemn comun ideea formulată la recentul congres al ziariștilor sovietici de către tovarășul N. S. Hrușciov: „De aceea trebuie și pe viitor să muncim, să muncim și iar să muncim pentru ca presa noastră să fie presa cea mai puternică, să fie presa cea mai combativă.

Nici nu mai vorbesc de veridicitate și principialitate, pentru că presa noastră a fost, este și va fi cea mai veridică și cea mai principială presă din lume".

În fața acestei exemplare realități, în fața acestui evident adevăr, cît de jalnice și demne de disprețul umanității întregi, apar zbieretele răgușite de furie și ură ale presei burgheze și profasciste, revanșarde și războinice. Ziaristul care-l apără pe Speidel, bate zadarnic la inima opiniei publice. El face o treabă josnică și odioasă. El uită de masacrele hitleriste și caută să arunce praf în ochii opiniei publice. Ziaristul care proslăvește focosul „curat" al bombelor nucleare, și-a vîndut conștiința celor mai criminale intenții războinice. Ziaristul care caută să se împotrivească prin scrisul său luptei nobile pentru pace și tratative, se coboară la treapta subumană a provocatorilor de război.

Considerăm că nu este o poruncă mai sfîntă pentru munca noastră decît aceea de a ne mări neîncetat vigilența împotriva celor care, îndemnînd la reîntoarcerea spiritului războiului rece, sînt dușmanii jurați ai fericirii, păcii și muncii popoarelor.

Sîntem purtătorii celor mai nobile aspirații ale umanității și urmînd exemplul strălucit al presei sovietice, sîntem mîndri să ne socotim și noi ostași înflăcărați ai luptei pentru victoria socialismului în patria noastră, pentru victoria deplină a păcii și coexistenței pașnice în lumea întreagă.

L.

RELIEF

Din partea redacției „Sportul popular"

Am primit din partea redacției SPORTUL POPULAR următoarea scrisoare:

Am citit cu mult interes **„Limba cronicarilor... sportivi"** în nr. 22 al revistei dv.

Considerăm că autorul — Vasile Teodorescu — are multă dreptate. La cele două cazuri citate din ziarul „Sportul popular" noi înșine am putea adăoga altele, fruct al neglijenței cu care unii din tovarășii noștri redactează adesea cronicile.

Mulțumim călduros revistei „Luceafărul" și tovarășului Teodorescu pentru ajutorul tovărășesc și promitem să tratăm cu mai mult simț de răspundere o problemă atît de importantă ca limba în redactarea materialelor, cu atît mai mult cu cît considerăm că greșelile criticate în materialul dv. nu fac parte dintr-o limbă caracteristică cronicarilor sportivi ci țin mai mult de neglijența caracteristică acestora. (Bineînțeles că observația se referă la redacția noastră).

Cu salutări tovărășești,
Redactor șef,
MIRCEA COSTEA

Două articole

Cele două articole semnate de către poetul Al. Philippide, în Contemporanul *nr. 45 și 46/1959 au stîrnit un deosebit interes în rîndurile tinerilor poeți. Precizările cu privire la tradiția ritmului și a rimei în poezia noastră populară și cultă se cuvin reținute integral, întrucît ele nu privesc numai pe unii din semnatarii volumului* Sub semnul revoluției, *ci și pe mulți alți tineri începători într-ale versului care acordă prea puțină atenție problemelor de meșteșug, muncii cu cuvintele.* „De unde acest dispreț față de cîntecul versului, față de valoarea sonoră a cuvintelor? Disprețul acesta contrazice tradiția versului romînesc, tradiție întemeiată pe ritm și rimă. Ea este cu atît mai puternică, cu cît n-a fost rezultatul unui stagiu clasic și nici n-a fost enunțată în vre-un cod poetic; ea s-a înfiripat din firea poporului nostru însăși. Potrivit deci, cu această tradiție, poezia noastră nu are de ce să neglijeze meșteșugul. Mulți dintre poeții noștri tineri lasă în părăsire acest meșteșug. Disprețul față de meșteșugul poetic este o consecință a părerii greșite că în poezie expresia spontană este prețioasă, iar migala, cioplirea, cu un cuvînt *munca* pentru desăvîrșirea expresiei este un lucru neglijabil. Dar tocmai această muncă formează arta". *Sfaturile ni se par valabile și pentru unii poeți mai vîrstnici. Merită să fie subliniată, de asemenea, grija cu care autorul analizează creația cîtorva dintre poeții noștri tineri talentați.*

Cîteva opinii

Articolul lui N. Tertulian Spirit apologetic sau spirit științific în critica literară *constituie o contribuție serioasă la discutarea problemelor criticii și literaturii noastre din ultima vreme. Articolul, căutînd să descifreze consecințele spiritului apologetic și antiștiințific asupra judecății de valoare obiective a operei literare, aduce și cîteva puncte de vedere interesante, asupra unor creații mai deseamă din ultima vreme. Important este faptul că articolul discută problema spiritului apologetic, neîntinzînd directive lăturalnice, și căutînd să-și argumenteze părerile. De la aceste păreri se pot porni discuții rodnice, ce vor aduce o mai justă încadrare a multor opere pe scara valorică a literaturii noastre.*

Firește, putem să nu fim de acord cu unele teze expuse de N. Tertulian în articolul său. Dacă remarcăm de pildă justețea cu care N. Tertulian a reușit să demonstreze lipsa de „unitate stilistică" *a ultimei piese a lui Horia Lovinescu, nu vom putea desigur accepta critica destructivă la adresa* Surorilor Boga *care este ceva mai mult decît* „o piesă într-adevăr interesantă". *Argumentele lui N. Tertulian nu sînt de natură să ne convingă, datorită faptului că pe două coloane și jumătate criticul analizează tot ce-i rău în piesă, consecințele negative ale fiecărui episod, fără a arăta care sînt totuși și reușitele acestei piese. În alt articol vom vorbi mai pe larg despre această problemă. Dar nouă ni se pare că N. Tertulian a generalizat pripit și a dat o amploare necuvenită anumitor defecțiuni de construcție, nepornind de fapt de la ceea ce constituie defectul esențial al piesei: palida oglindire a eroului comunist și lineara prezentare a luptei maselor populare. Ori, de aici, credem, mai vin și celelalte defecțiuni ale piesei. Cît privește faptul că în actul al treilea,* „piesa evoluează subit pe linia unei drame senzaționale", *aducîndu-se drept exemplu asasinarea profesorului Mereuță, apariția subită a lui Radu Grecescu, etc., trebuie arătat că în virtutea unor asemenea argumente s-ar putea condamna fără drept de apel mai tot repertoriul clasic universal și contemporan, de la* Oedip, *care ar putea fi suspectat și de trivialitate, pînă la* Hamlet. *Deci, fără pretenția de a epuiza problema, nu lipsa de unitate stilistică a dus la carențele textului, ci lipsa de unitate caracterologică a generat alunecările „de la atmosfera cehoviană la pitorescul amestecat cu secvențe de reportaj dramatic, pînă la piesă senzațională".*

Analiza asupra romanului Rădăcinile sînt amare *de Zaharia Stancu fixează cîteva puncte însemnate pentru o discuție mai temeinică asupra acestei cărți. Desigur, N. Tertulian n-a avut pretenția să epuizeze aici toate elementele prețioase și toate neîmplinirile romanului. A enunțat numai cîteva din ele.*

Ceea ce ni se pare prețios de reținut într-o viitoare discuție este ideea lui N. Tertulian privind mai întîi miopia criticii care a escamotat „evidențierea acelor pagini de o valoare literară într-adevăr considerabilă ale unui roman ca «Rădăcinile sînt amare»" *considerînd pe drept cuvînt că aceasta este o* „consecință directă a spiritului de acută superficialitate estetică a acestor articole".

Apoi, trebuie să reținem și ideea despre carența de bază a cărții: „simpla juxtapunere a descripțiilor diferitelor aspecte ale vieții sociale din trecut și prezent, simpla alăturare „expozitivă" a unor momente și incidente petrecute la intervalul unuia sau mai multor decenii — nu poate duce decît la o narațiune revărsată și stînjenește tocmai închegarea epică unitară către care tinde orice roman"...

Mai sînt și alte puncte de vedere interesante aduse de acest articol care și-ar fi atins pe deplin scopul propus dacă nu ar fi trezit în mintea cititorului trei întrebări:

a) articolul lui N. Tertulian este primul pe care redacția revistei Viața romînească *îl publică după apariția articolului din* Scînteia, „Împotriva tendințelor apologetice în critica literară și artistică". *Ori, era de datoria redacției să arate în ce măsură spiritul apologetic s-a manifestat și în paginile* Vieții romînești. *Lipsa oricărei note autocritice ar putea lăsa falsa impresie că despre spirit apologetic în coloanele susnumitei reviste nici nu a fost vorba!!!*

b) Cu două numere înainte, tot în revista Viața romînească, *N. Tertulian publica articolul* „Bazele estetice ale criticii noastre literare", *articol complet elogios și apologetic la adresa cîtorva critici literari. Or, marea majoritate a cronicilor combătute în numărul 10/959 erau publicate și atunci cînd s-a scris articolul din numărul opt. Să nu le fi observat N. Tertulian? Ar fi, ca să împrumutăm o expresie la care ține foarte mult, o dovadă de „cecitate" critică.*

c) Mai mult, cititorul s-ar fi așteptat ca în lumina punctelor de vedere juste pe care le-a adus în discuție, N. Tertulian să vadă și repercusiunile spiritului apologetic asupra propriei sale creații. N-ar fi fost prea greu, deoarece, în cele trei articole publicate în cursul unui an de dinsul, în cel despre critică amintit mai sus, ca și în cele despre Întîlnirea *lui Marin Preda și despre* Cu un ceas mai devreme *de Mihai Beniuc, ambele publicate în* Gazeta literară, *se aflau exemple elocvente de* „cecitate" *estetică. Și spunem aceasta nu din spirit de șicană, nu pentru a arunca „vina" asupra altuia, dar pentru a face cîteva precizări bibliografice, absolut indispensabile, atunci cînd vorbim în titlu despre „spirit științific".*

Literatură științifico-fantastică

Nu este greu de înțeles că scriitorii care se consacră acestui gen atît de iubit de tineret trebuie să fie înarmați cu unele calități deosebite, printre care o profundă cultură științifică, unită cu o fantezie bogată. Adăogate unui talent real care operează cu elementele creației artistice realist-socialiste, aceste calități pot da naștere unor lucrări care să joace un rol deosebit de important în educația tineretului nostru.

Eforturile depuse de colecția Povestiri științifico-fantastice pentru crearea unei literaturi originale în acest gen merită toată lauda. Desigur, cu o condiție: să avem de a face cu literatură, nu cu surogate. Cum subiectele nu pot abunda în acest domeniu decît pentru cei care au o pregătire serioasă, imitațiile se țin, din păcate, lanț. Dar, uneori, întîlnim mai mult decît imitații.

Iată un subiect demn de invidiat: într-un ținut mlăștinos, cineva descoperă niște ouă ale unor păsări demult dispărute. Condiții speciale au făcut ca ouăle să se păstreze perfect, și în fața oamenilor de azi apare puiul unei păsări necunoscute!

Să recunoaștem că niciun autor de povestiri științifico-fantastice nu are nevoie de mai mult pentru a scrie o nuvelă interesantă și originală. Că ouăle sînt găsite în Madagascar, sau în Delta Dunării, că pasărea se numea epyornis sau dontopteryx, că descoperitorul este îndrăgostit sau nu — amănuntele nu au nici un fel de importanță. Subiectul este unul singur, și foarte bun.

Acesta este subiectul povestirii Pasărea de piatră de H. Matei, apărut în patru numere consecutive din colecția Povestiri științifico-fantastice. Lăsînd de o parte însușirile total neliterare ale povestirii, subiectul ar trebui să facă gelos pe oricine și-a mai încercat pana în acest domeniu.

Numai că... subiectul, așa cum l-am prezentat mai sus, este de multă vreme, și mai exact din 1897, cunoscut de foarte mulți cititori, din Insula păsării epyornis, a oarecum cunoscutului autor de povestiri științifico-fantastice, H. G. Wells.

Nu era oare mai bine ca în colecția Povestiri științifico-fantastice să apară chiar traducerea povestirii lui Wells? Pentru ce a fost nevoie de adaptarea penibilă a lui H. Matei?

Să învățăm de la clasicii genului, dar nu așa...

LECTOR

GHERASIMOV: Mama partizanului (fragment), 1953.

Un nume frumos

Acum două săptămîni am fost pus în situația penibilă să suport niște laude aproximative pe care nu le meritam. În Sportul Popular apăruse o schiță (o schiță — ca să zic — literară, nu un material sportiv de analiză) și schița era semnată negru pe alb: P. Vintilă.

— Oțule, mi-a spus un prieten de redacție, colaborezi și la „Sportul Popular"?

Altul m-a întrebat enumerativ:

— Ce-aveți, mă, cu sportul de-ați dat grămadă ca la rugbi peste el? Te pomenești că ai să semnezi și tu o cronică de minge și dribling la vreo gazetă, poate chiar la „Sportul Popular"?

Mă apăram ca la un box imaginar, stupefiat de insistența laudelor echivoce, mirat fără explicații cum de-a răsărit peste noapte un omonim de-al meu, fără să bănuiesc pînă atunci că aveam un frate de onomastică și calendar. Poate că în catastiful Uniunii Scriitorilor am fost caligrafiați cu foița-carbon unul peste altul, și eu nici n-am visat. Faptul mă îngrijora subit, nu din vreo gelozie literară (nu m-a învrednicit natura cu acest sentiment), dar mă îngrijora fapta surprinzătoare prin aceea că ea atingea un domeniu de elementară morală și corectitudine.

Am vorbit la telefon cu un tovarăș din conducerea ziarului „Sportul Popular"!

— Văd că ați publicat o schiță semnată de mine. Cum nu eu am scris-o, v-aș ruga să publicați în ziar o precizare în acest sens. Nu, — mi s-a răspuns — chiar așa îl cheamă pe autor: Petre Vintilă. E redactorul nostru și a semnat deseori cu numele său propriu. De ce să vă supărați? Nu putem publica precizarea, fiindcă omul are dreptul să semneze cu numele său.

Discuția a mai continuat cîteva minute, pentru ca, pînă la urmă să aflu că de fapt pe prozatorul nesportiv cu care m-am suprapus din senin, îl chema Pompiliu Vintilă.

Întreb: cum se cheamă fapta relatată mai sus și este oare corectă?

Vasăzică, Pompiliu? De ce nu semnezi, tovarășe, cu acest nume vechi de cel puțin două milenii?

E un nume frumos.

PETRU VINTILĂ

ABONAȚI-VĂ PENTRU ANUL 1960

la publicațiile Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

GAZETA LITERARA
VIAȚA ROMÎNEASCA
LUCEAFARUL
UTUNK
STEAUA
IGAZ SZO
NEUE LITERATUR
IAȘUL LITERAR
SCRISUL BANAȚEAN
NOVI JIVOT

Abonamentele se primesc prin difuzorii de presă din întreprinderi și instituții, școli, factorii poștali, oficiile poștale și chioșcurile Difuzării Presei.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

Proletari din toate țările, uniți-vă!

luceafărul

Anul II, Nr. 24 (35)
15 decembrie 1959

Apare la 1 și 15 ale lunii

16 pagini. 1,50 lei

REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Întîmpinăm cu încredere anul 1960

În zilele de 3, 4 și 5 decembrie a avut loc plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn. În zilele acelea ferestrele clădirii din Piața Republicii au stat luminate pînă seara tîrziu. Odată cu noi, sutele de trecători obișnuiți, de pe bulevardele și străzile vecine uriașei clădiri a Comitetului Central, vor fi văzut, în cele trei zile, ferestrele luminate pînă seara tîrziu. Acolo, în fața membrilor Comitetului Central, în fața reprezentanților regiunilor patriei, în fața miniștrilor și adjuncților lor, în fața activiștilor cu munci de răspundere ai sindicatelor și organizațiilor obștești, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a prezentat concluziile analizei făcute proiectului planului de stat pe anul 1960 de către Biroul Politic al Comitetului Central. Timp de trei zile, acolo s-au dezbătut cu pasiune și competență, cu mîndrie și speranță, munca și creșterea forței economice a patriei noastre în cel de-al 16-lea an al noii sale istorii.

În dimineața celei de-a patra zile, duminică 6 decembrie, ziarele au publicat ampla expunere prezentată plenarei de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, expunerea devenind astfel, prin amploarea, prin înțelepciunea și profunda ei claritate, un bun al întregului nostru popor.

Am văzut, de-a lungul acestui an încă neîncheiat, zeci de fabrici noi ridicate pe întinsul patriei, i-am văzut pe oțelarii Reșiței și Hunedoarei elaborînd șarjele lor rapide, pe colectiviști secerînd și treierînd grînele, pe proiectanți uimiți ei înșiși de rapiditatea cu care zidarii și betoniștii au mutat de pe planșele de calc blocurile — la dimensiunile lor concrete — în orașele patriei.

Și, iată, acum stă în fața poporului întreg raportul tuturor secundelor și orelor de muncă adunate la un loc, rînduite în rezultate ce copleșesc prin uriașa lor forță materială, prin elocvența lor ce întrece chiar și poemul cel mai rotund și desăvîrșit.

În primele 10 luni ale anului prezent, peste prevederile planului, s-au dat: 37.000 tone fontă 77.000 tone oțel, 39.600 tone laminate finite pline, 781 tone cupru, 700 tractoare, 69.100 m.c. cherestea, peste 4 milioane m.p. țesături de bumbac și lînă și peste 1,4 milioane bucăți tricotaje, 552.000 perechi încălțăminte.

Vă amintiți de miliardul de lei pe care oamenii muncii ai patriei noastre și-au propus să-l economisească în timpul acestui an. Vorbind despre succesul acestei unanime acțiuni patriotice, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a declarat în expunerea sa: „Potrivit datelor preliminare, economiile peste plan pot ajunge, pînă la finele anului, la aproape 1,5 miliarde lei."

A devenit o tradiție, nedesmințită niciodată, de a ne cumpăni și încorda forțele într-un mers înainte, de la un an la altul, mai puternic și mai hotărît. Au devenit tradiționale pasiunea și siguranța cu care, condus de partid, poporul nostru prefigurează, stabilește și planifică fiecare pas înainte. De acest lucru e capabilă numai orînduirea socialistă, orînduirea în care este abolită și desființată exploatarea omului de către om, orînduirea în care uriașele resurse naționale sînt puse în întregime în slujba celor ce muncesc.

Cum s-ar fi putut planifica și realiza altădată creșterea nivelului de trai al poporului, în condițiile în care avuțiile țării se scurgeau pe conductele „Astrei Romîne", în buzunarele „Rogifer"-ului și în servietele moșierilor? Nici în cot nu-l durea pe Kreuger că țăranul și micul slujbaș din Romînia de ieri plăteau 2 lei pe cutia de chibrituri. Și ce-l durea pe Rockfeller că litrul de petrol se vindea la Gura Ocniței cu un preț de zece ori mai mare decît la Amsterdam? Din acest suprapreț tîlhăresc cîștigau nu atît detaliștii de la pompele și butoiele „Osin", cît mai ales acționarii marilor burse internaționale.

Și tocmai amintindu-ne de aceste lucruri, bucuria victoriilor noastre anuale ne este cu atît mai scumpă și prețuită.

Cu vreo doisprezece ani în urmă s-au găsit deștepți și „specialiști" care să ia în derîdere ideea Romîniei de a construi tractoare. Cîtă vreme există un Ford și un Hannomag—Werke, ideea putea să pară nu numai senzațională, dar și irealizabilă. Cîți ani au trecut de-atunci? De vreo opt-zece ani încoace exportăm tractoare și țăranii străini la care ajung nu se plîng de ele, ba dimpotrivă laudă măiestria metalurgiștilor noștri din Orașul Stalin. Numai în anul 1960 industria noastră va da 15 mii de tractoare, iar agricultura va primi 10.750 tractoare fizice, 12.000 semănători, 5.000 combine și alte mașini agricole. Prin 1939, nu existau în țara noastră decît vreo zece combine. Vreo zece! Și iată că într-un singur an, în 365 zile, agricultura va fi înzestrată cu 5.000 de combine!

Subliniem cu mîndrie și recunoștință cifrele conținute de expunerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, privitoare la creșterea masivă și rapidă a economiei noastre naționale. Cînd aflăm din expunere vestea viitoarelor construcții ce se vor ridica în anul 1960: a 4-a baterie de cocs și al 4-lea cuptor Martin la Hunedoara, instalațiile de cracare catalitică și de cocsare din Borzești, uzinele sodice de la Govora și Borzești, fabricile de zahăr de la Bucecea și Luduș, uzinele textile de la Păulești, etc., — noi știm cu toții că patria noastră va deveni mai puternică, mai bogată, noi știm că viața poporului nostru va deveni mai frumoasă și mai plină de bucurii.

Poporul întreg salută cu mîndrie, cu încredere și cu recunoștință recentul document de partid, Expunerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la plenara Comitetului Central al P.M.R. din 3—5 decembrie a.c.

Scriitorii consideră ca pe o datorie de onoare, sprijinirea prin noi opere literare valoroase, a muncii pline de abnegație pe care poporul nostru o duce pentru construirea socialismului. Proiectul planului de stat pe anul 1960 constituie și pentru scriitori, ca pentru întreg poporul muncitor, un impuls și un izvor generos de noi și noi energii creatoare.

L.

GIUCĂ IOSIF — *OȚEL*

(Lucrare distinsă cu premiul I la cel de al II-lea Salon internațional de artă fotografică)

TABLETĂ

TUDOR ARGHEZI

Cum or fi fost Bucureștii acum cinci sute de ani, dacă numai într-un timp de zece ori mai scurt nu te regăsești într-un loc bine cunoscut?

Intorși de curînd, încă odată, din Elveția istețului Wilhelm Tell, cel cu săgeata „arbaletei" ochite în mărul de pe fruntea copilului iubit, Swizer, unde, la Friburg și Geneva, cu cincizeci mai devreme, trăisem cîțiva ani, mă împleticesc între controverse.

Clericat catolic, Friburgul, adevărat mitoc de cardinali, era un oraș feudal, rămas aproape intact, din epoca în care Roma papală juca pe glob rolul ei imperial religios. In fiece casă se instala prin 1905 cîte o congregație de monahi sau maici, care tocmai părăseau Franța, la „separația" dintre biserică și stat, realizată de guvernul Combes.

In biblioteca „Universității catolice", condusă de rectorul arhiepiscop Dominique Jacquet, citeam, cot la cot cu călugării încălțați și desculți, dominicani, franciscani, benedictini, trapiști, teologi, matematicieni și chimiști, tăbăriți pe incunabulele arhivei.

In mijlocul cetății, cu zidurile încă afumate de focul tunurilor care o apărau din crenele, de invazii și asalturi, sta martoră mînăstirea Cordelierilor în șiac, încinși cu frînghiile, cu care mai de mult se flagelau pentru mîntuire, în mijlocul publicului habotnic torturat de fantome.

După 50 de ani, n-am mai găsit urmă de nimic, afară de catedrala Saint Nicolas, a celebrelor concerte de orgi, „Colegiale", și afară de secularul copac de justiție, subt crengile căruia, un conclav în reverendă judeca odinioară procesele schismatice, cu o spînzurătoare alături. Copacul, cu scorbura lui, e ca atunci. De mînăstire ce s-a ales? Cînd îi căutam ușa monumentală dispărută, un cordelier în sutană mătura cu tîrnul lung frunzele risipite de un început de toamnă. Secolul celei mai dure discipline morale se învoia liniștit în conștiință cu spînzurătoarea și arderea de viu pe rug pentru o interpretare aproape numai gramaticală. In dreptul jarului și al podelei de osîndă și chin, preoții se rugau în genunchi, implorînd buna primire în paradis a sufletelor izgonite de ierarhia pămînteană.

In răspîntia fostei mînăstiri se mai păstrează din celelalte fîntîni cu simboluri sculpturale pierite, una. Patru gurguie varsă cristal lichid într-un basin deschis. Porumbeii, prezenți în toate capitalele Europei, sorbeau din ele, cu capul virit de-a dreptul în țevile de fier. Blînde, columbele se adapă unele după altele, cuminți, un stol așteptînd zborul stolului adăpat, fără sfadă de întîietate.

In **rue du Tir** apucasem în tinerețe ultimele diligențe, și grajdurile vaste, cu herghelille cailor de poștă, de schimb. A dispărut și parfumul bălegarului proaspăt, plăcut sensibilității mirosului natal, și care acoperea jumătate de oraș. Blajină cu făpturile mari în copite și coarne, natura trebuia să deosibească și rămășițele acestora de ale omului carnivor.

Nici clopotele exterioare de bronz, articulate pe vergele paralele, lungi pînă-n balcoanele servite, cu mînerele de alamă, zilnic frecate de gospodine, nu se mai zăresc. Nu se mai văd nici ciinii înhămați la cărucioarele cu lapte. Nici umbră de tot ce fusese... Numai în 50 de ani.

Am căutat mormîntul din stînga Colegialei, al eremitului luthier anahoret, constructorul primei orgi din flaute, fluiere și cimpoaie, a catedralei, de prin veacurile vechi. Nimic! Doar zecile de sfinți în lespede cenușie, de-a dreapta și de-a stînga intrării.

Intreabă fică-mea, Mitzura, de ce femeile, venite la vecernia denumită franțuzește **l'angélus** (Angelus Domini) vîră mîna, închinîndu-se, în cristelnița de marmură a ușii. Aghiazma de purificare a semnului crucii pe piept. Mai prudenți, musulmanii se spală dinaintea geamiilor pe picioare, lăsîndu-și papucii afară.

Rue du Tir e-o stradă modernizată. Nici o asemănare cu ce fusese de-abia acum o jumătate de veac. Sînt mai străin de cît orice străin și-s venetic pînă și față de mine. Peste făptura mea de carne și oase a trecut aproape veacul Friburgului aceluia din amintire, abrupt, cu ulițile în spirale pe povîrnișuri, și care nu mai este.

In puțina mea carte de ignorant, învățasem cîndva algebra pe un manual semnat F. J. Trebuia să învăț citeceva, fiind, pe la 12 ani, dascălul unui sergent major, cu mustățile superb întoarse, pregătit pentru un oarecare examen de ofițer. La pupitrele bibliotecii Universității am identificat autorii. Inițialele copertei de Algebră trebuiau citite: Frații Jezuiți. Aceia cu care Blaise Pascal, jansenistul, a polemizat în **Les Provinciales.**

Geneva calvină era acum 50 de ani un oraș patriarhal. Te întorceai din Paris în vechea minusculă republică protestantă cu emblema **Post tenebras lux** (După beznă lumină), ca într-un peisaj virgilian. Acum, americanizată, ca toate centrele din apus, Geneva ospitalieră, deprinsă din vechi străvechi cu controversa în parte viu interesată la variatele înfruntări de catechisme politice și la întîlnirile internaționale, în căutarea unei formule viabile de pace lungă. Dar preocupările sînt acoperite de o circulație automobilă neîntreruptă, de 120 km. pe oră, cu zgomotul ei zguduitor și cu cîteva cadavre pe zi pînă la Auchy. In clinica, în care ocupam un pat, abatele Ferraud, omonierul spitalului Cantonal, îmi la dimineața, în cifre, numărul accidentaților din timpul nopții, transportați la morga din față, alături de „Pompele funebre" ale firmei „A. Murith", citit romînește... **a murit,** cu o longevitate nesfîrșit mai mare decît a clienților ei.

Lacul Léman, cu țișnirea unui havuz din el, de 100 de coți, piscul Mont-Blanc, muntele Salève, singurele realități nemișcate în orizont, nu puteau să ție socoteală de modernizări, indiferente la detunarea de artilerie și la trăznetele aglomerate ale motoarelor explozive, limuzine, scutere și motociclete, fluvii, caravane continui de mii de groaznice vehicule. Orașul însă pare a fi fost răsturnat și reclădit, ai zice de-a-ndoasele, dar în culori proaspete și fragede nuanțe de acuarelă.

Obișnuit să se orienteze după unghiurile de clădiri, în 50 de ani, vizitatorul le-a pierdut, silit să-și cumpere ultimele ediții de hărți. Bisericile cu ascuțișuri lungi sînt puncte concrete de sprijin, în căutarea unei străzi de altădată. Nu se mai vede templul luteran din colțul Plainpalais. A dispărut? Ba nu! Luați-o pe partea cealaltă. Sa ridicat în dreptul lui o cortină de blocuri, polichrome, imense...

Cum să te mai **recunoști?**

In ultimii vreo 50 de ani, am văzut Bucureștii toată ziua, toată vremea frumoși, **scufundați** într-o grădină cît o țară. Ultimii 15 ani, zi cu zi, s-au înfrumusețat și frumusețile lui merg mereu în sus și înainte. Am putea să știm ce erau acum 500 de ani, cînd nu se născocise nici fotografia fraților Lumière? Răsfoiești documente, deduci, imaginezi și crezi că reconstitui...

Imi făceam geamantanul de plecare, cu ferestrele date de părete.

Ce aud? Un zugrav cu scara în spinare, trecea peste drum prin Champelul select și luxos, fluierînd „Internaționala" proletară.

O seamă de cuvinte

Marcel Breslaşu:
SCHIMBUL DE MÎINE

Nu e un joc de cuvinte să afirmi că autorul *Dialecticei poeziei* înţelege mai subtil decît mulţi alţii din breasla sa, dialectica prefacerilor lăuntrice ale copiilor noştri, procesele spirituale profunde, mişcătoare, ale generaţiei care păşeşte cutezător pe drumul vieţii noi.

Sensibil seismograf al acestor prefaceri, surprinzînd mugurii noii conştiinţe sociale a celor mai mici „constructori" ai lumii noastre, Marcel Breslaşu ilustrează prin *Schimbul de mîine* ideea că viaţa sufletească a acestora, cu frămîntările, problemele ei, prezintă tot atîta interes cît şi a celor mari. Prejudecata, conform căreia universul infantil trăieşte în exclusivitate din senzaţii nemijlocite, imediate, univers în cadrul căruia ideile nu-şi găsesc locul, primeşte o replică usturătoare din partea poetului.

Schimbul de mîine, volum dedicat celor mici şi *„foarte mici"*, e străbătut de o caldă undă de dragoste şi admiraţie pentru tot ce a înfăptuit şi înfăptuieşte cu eroism poporul nostru condus de partidul clasei muncitoare.

Primul ciclu, intitulat *Zile sărbătoreşti*, schiţează la scara percepţiei infantile teme dintre cele mai importante din viaţa noastră. Metafora simplă, spontană, construită din elemente familiare fanteziei celor mici, poartă în sine idei limpezi, înălţătoare, mobilizatoare, idei care ajută la formarea conştiinţei politice şi cetăţeneşti a acestora: *De-ar fi să mi-l închipui / ca pe-un voinic din basme / întregul meu popor / O singură făptură, / cu trupu-i şi cu chipu-i / bătrîn şi veşnic tînăr, / unchieş şi flăcăiaş / cu umerii cît munţii. / cu fruntea peste creste, / cu pieptul cît hotarul / atunci, Partidul este / şi inima şi mintea / acestui Uriaş.*

In general cînd nu sugerează forţat unele analogii (cum se întîmplă, din păcate în fragmentul *Povestea Poveştilor*, în care pînă şi elementele din basmul popular potrivnice omului, descătuşate astăzi, se transformă în forţe constructive) poetul reuşeşte prin intermediul folclorului să facă sensibilă imaginaţiei şi puterii de înţelegere a copiilor o nesfîrşită gamă de sentimente.

Marcel Breslaşu înscrie în celelalte trei cicluri, *File din Povestea Poveştilor*, *Alte cîntece*, *Nişte fabule*, cîteva poeme de vibrantă evocare a luptei comuniştilor din ilegalitate: *Cîntec de leagăn al Doncăi*, *Sirena lui Vasile Roaită*. Patetică, evocarea acestora întăreşte sentimentul de dragoste faţă de partid, admiraţia faţă de spiritul de sacrificiu, cutezanţa şi forţa morală de nezdruncinat a comuniştilor. Unda puternică de emoţie care le străbate, sonoritatea caldă a acestor versuri de factură clasică, le situează între creaţiile majore ale poetului, valoarea lor depăşind cu mult dimensiunile volumului de faţă.

Lucrate cu măiestrie de giuvaergiu, uşor accesibile, iradiind o mare căldură sufletească, cele mai multe poeme ale *Schimbului de mîine* reprezintă tot atîtea punţi luminoase, întinse de poet către generaţia care creşte sub ochii noştri.

VASILE NICOLESCU

Szemler Ferenc:
MUNTELE CU TREI COCOAŞE

O poveste vioaie, atractivă, cu marinari, porturi şi călătorii, cu grote, peşteri şi furtuni ameninţătoare. Fabulaţia nu e de domeniul fantasticului, nici de basm şi nici de aventuri. Se evocă realist aspecte semnificative din viaţa grea a muncitorilor de odinioară şi tonul acuzator cu unele accente de revoltă conştientă se evidenţiază pozitiv. Dar pe fondul acesta scriitorul a ştiut să ţeasă o naraţiune uneori trepidantă, din care nu lipsesc întîmplările extraordinare ce cuceresc şi ţin trează atenţia lectorului tînăr.

Cei trei băieţi ai dulgherului Balasz István au trăit de cînd se ştiu într-o mahala prăfoasă din Odorhei. Deşi n-au văzut niciodată marea, au moştenit de la tatăl lor — fost marinar şi muncitor la construcţiile navale — mersul legănat şi dorul după neştiutele întinderi albastre. Boala fratelui mai mic, pentru a cărui tămăduire se prescrie insistent „o lună la mare", le va prilejui mult visata călătorie. După nesfîrşite pregătiri, încărcaţi cu baloturi, saci şi geamantane, membrii familiei pornesc spre ţărmurile însorite ale Adriaticei. Aici Balasz se angajează muncitor la un şantier naval, mama roboteşte toată ziua în cămăruţa îngustă, murdară dar scumpă, iar copiii se bălăcesc în mare şi înaltă din nisip cetăţi. Ocazionalii prieteni, copiii unui bogătaş din Budapesta, îi suspectează umilitor de sărăcie, silindu-i să se recomande drept fiii inginerului Balasz, să se simtă uneori ruşinaţi de hăinuţele lor nu tocmai arătoase şi să respire uşuraţi pe plajă, unde sumara ţinută vestimentară şterge deosebirile, altminteri evidente. Se nimerise însă ca „ieşirea la mare" să aibă loc tocmai în vara lui 1914. Începutul războiului îi află pe ţărmurile Adriaticei. Ingrijoraţi, mai obosiţi decît veniseră şi cu sănătatea mezinului mai şubrezită se întorc acasă; mama a înţeles în sfîrşit adevărul elementar că în capitalism staţiunea de odihnă „pentru boieri e rai, dar pentru săraci e iad curat."

Acţiunea, în general bine condusă, izbuteşte să sublinieze superioritatea morală a fraţilor Balasz în raport cu meschinăria şi turpitudinea odraslelor aristocrate. Uneori însă epica lîncezeşte în jurul unor fapte minore, nesemnificative iar alteori convenţia izbeşte supărător. Bovarismul îngroşat al mamei apare nu odată nepotrivit. Soţia muncitorului Balasz se conturează în carte, de cele mai multe ori, drept o mic-burgheză veleitară, care „dă din coate ca să ajungă în rîndurile cucoanelor". Şi explicaţia scriitorului că izvorul acestor năzuinţe trebuie căutat în „nepotolita ei sete de ceva mai frumos, mai bun decît propria-i viaţă searbădă" nu rezistă în faţa evidentelor manifestări străine eticii muncitoreşti. E drept însă că observaţiile noastre vădesc aspecte fără prea mare greutate în volum. Povestirea lui Szmelér Ferenc oferă micilor cititori o lectură atrăgătoare.

Z. ORNEA

Veronica Porumbacu:
ÎNTREG ŞI PARTE

Ce reţine atenţia în chip deosebit, cînd citeşti o nouă culegere de versuri aparţinînd Veronicăi Porumbacu, este evidenta răsfrîngere a elementelor autobiografice în substanţa lirică a respectivei cărţi. Ca şi în volumele precedente, în *Intreg şi parte*, acest aspect fundamental al creaţiei Veronicăi Porumbacu, în linii generale, capătă două direcţii, care nu evoluează deloc paralel, ci dimpotrivă, se întretaie permanent, deseori fuzionînd pînă la neputinţa de a le disocia. Este vorba pe de o parte de consemnarea a ceea ce ţine, mai mult sau mai puţin strict, de biografia individuală a poetei, iar pe de alta de ceea ce se consumă în planul istoriei contemporane. Această stare de lucruri pare a fi însuşi criteriul după care este alcătuit profilul culegerii de faţă.

Poezia *Intreg şi parte* — care dă şi titlul volumului — sintetizează şi explică ideea: *„Aş vrea în fiece faptă să fiu eu, / întreagă şi-n parte, / şi totul să vie din adîncuri, ca seva / în fiece frunză"*. Sau, din aceeaşi poemă, ultima strofă: *„Aş vrea ca fiece gînd în mine / pe voi să vă poarte; / ca orga, în oricare sunet să fiu/întreagă şi-n parte"*.

Prin urmare, în măsura în care această dorinţă (de exprimare a generalului prin individual şi, invers, a individualului prin general) este transpusă în versuri pătrunse de o convingătoare vibraţie lirică, trebuie căutate virtuţile cărţii, în măsura în care versurile adresate oamenilor: *„Adesea cînd stau de vorbă cu mine, / regăsind ce mi-aţi dat, eu vă dărui din nou / chemările voastre înmulţite în ecou / între văi şi coline"*. *(O voce)* îşi găsesc pe deplin acoperire în poezie adevărată.

Menţionăm că primul ciclu, *Preludiu*, n-are prea multă coherenţă şi că în afară de cîteva piese *(Cadenţa luminii*, *Ne trebuie umeri tari* şi *O voce)* restul nu se impun prin ceva deosebit. Semnificative pentru caracteristicile volumului ni se par însă celelalte două cicluri: *Suită pentru fata mea* şi *Intreg şi parte*, asupra cărora se cuvine să ne oprim mai mult.

Aşa cum indică şi titlul, în primul caz avem de-a face, de fapt, cu un fel de poem liric mai întins, concentrat pe cîteva motive, pe cîteva puncte esenţiale. Ne întîlnim aici cu o mai veche preocupare a poetei, de data aceasta într-o etapă nouă, şi anume cu poezia specific feminină. Astfel evocarea glasului copiilor unei şcoli din Hiroşima, imprimat pe disc, înainte de înfiorătoarea catastrofă, inspiră acorduri de tragedie. *„In jurul discului negru, / închizîndu-şi aripile albe, / cînta un cor de copii — / şi vremea, ca o lacrimă grea / pe obrazul pămîntului mut, / luneca, luneca..."*.

Ciclul ar fi cîştigat în prospeţime dacă ar fi fost lipsit de retonica poezie *Nu!* şi în unitate, dacă n-ar fi fost inclusă aici o compunere ca *Zidul federaţilor*, care are cu totul altă idee poetică, neaderentă la ideea de bază a celorlalte poeme din această parte.

Ciclul *Intreg şi parte*, care ocupă mai mult de jumătate din volum, continuă aceeaşi linie „programatică": completarea autobiografiei lirice a poetei. Cu deosebirea că aici aria de investigaţie se lărgeşte simţitor, adeseori punctul de plecare constituindu-l evenimente ce ţin de istoria contemporană în general (vezi *Elegie de primăvară*, *Cu tine sîntem*, *Arhitectul oraşului* sau cele cîteva poeme inspirate probabil de o călătorie în China Populară şi în Republica Populară Democrată Coreeană). Din păcate, caracterul ocazional al acestor bucăţi se face uneori puternic simţit, în dauna autenticităţii lirice, a profunzimii reflexive, înecate adesea de anecdotic, de retorism sau de descripţia neinteresantă: *„Sub grafiile hainelor vărgate, / îşi apăra întîiul său proiect / cu graţie modernă şi antice palate: / epura unui simplu arhitect" etc." (Arhitectul oraşului)* sau: *„O, blîndă născătoare de eroi, / tu nu lăsa să cadă fiu-n sînge!" (Cu tine sîntem)*. Pătrunsă de fior liric şi scrisă cu o reală tensiune dramatică, ni se pare în schimb *Elegie de primăvară*, inspirată de cunoscuta catastrofă, în care şi-au găsit moartea un mare număr de deţinuţi din lagărul de la Fu Loi, din Vietnamul de Sud. Divagaţiile întreprinse pe contrastul dintre priveliştea carbonizată a lagărului şi puritatea primăverii sudice, sînt revelatoare: *„In lagărul morţii, mirosul acru / de după masacru / îneacă parfumul de primăvară: / şi-acolo ucide acelaşi om-fiară / din Dachau —/ şi-acolo rănită e veşnica primăvară"*.

Deşi în multe din secţiunile sale, volumul *Intreg şi parte* invederează inegalităţi şi scăderi, el reprezintă totuşi, privit în totalitatea sa, o notabilă şi demnă de subliniat treaptă în evoluţia poetică a Veronicăi Porumbacu şi, implicit, o contribuţie adusă la întregirea peisajului liricii noastre actuale.

NICOLAE CIOBANU

SOCIETATEA ROMANĂ ÎN SCRISORILE LUI CICERO

De curînd prof. N. I. Barbu a publicat în Editura Academiei un interesant volum purtînd titlul **Aspecte din viaţa romană în Scrisorile lui Cicero**, în care analizează pe larg imensa bogăţie de date, de amănunte, cuprinse în întinsa corespondenţă (în zeci de volume), a marelui orator roman. Originalitatea lucrării este subliniată chiar de titlu: ni se dezvăluie aspecte inedite din trecutul Romei antice, se reconstituie procese fundamentale din evoluţia societăţii antice, se îmbogăţeşte cunoştinţa noastră despre mediul social şi politic, despre mişcarea culturală, într-un moment de răscruce pentru istoria continentului nostru. Cicero a fost o personalitate de primă importanţă în viaţa Romei din prima jumătate a secolului I î. e. n. şi ca atare a stat în relaţii strînse cu toţi factorii determinanţi ai evoluţiei societăţii romane, cînd ea mergea către dictatura personală, iniţiată de Cezar şi înfăptuită de August. Ca scriitor Cicero a dominat, prin opera lui imensă şi multilaterală, faza consolidării clasicismului latin, pregătind terenul pentru înflorirea literelor romane cu Virgiliu, Horaţiu, Titus Livius, Ovidiu etc. Gloria lui Cicero a făcut-o înainte de toate oratoria; prin el acest gen de mare strălucire literară a atins apogeul şi a vestit lumii declinul libertăţilor republicane în pragul războaielor civile care aveau să uşureze drumul către imperiu.

Scrisorile lui Cicero sînt un izvor documentar autentic, bogat şi plin de pitoresc din care istoricul, literatul, criticul modern pot scoate învăţămintele adînci despre trecutul îndepărtat al societăţii noastre în sens larg, despre experienţele literare ale curentelor care aveau să fecundeze în mod hotărîtor gîndirea şi sensibilitatea estetică a Europei, despre psihologia şi frămîntările omului care, apăsat de evenimente grave şi contradictorii, căuta lumina adevărului şi bucuria cugetării libere, a investigaţiei filozofice. Este deci o iniţiativă de un necontestat merit valorificarea acestor Scrisori şi reconstituirea vieţii romane în toate direcţiile ei importante, cu ajutorul comentariului degajat, familiar, necalculat, aşa cum ni l-a lăsat Cicero în corespondenţa sa. Prof. N. I. Barbu a studiat mulţi ani la rînd cele cîteva zeci de cărţi ale corespondenţei lui Cicero şi pe baza lor, folosind bineînţeles şi lucrările mai vechi privitoare la epoca în care se situează evenimentele descrise de oratorul roman, a scris o carte de evocări în care istoria, literatura, filozofia, politica se împletesc într-o viziune adîncă, panoramică asupra societăţii romane zguduită de lupte şi de tendinţe violente.

Amănuntele pe care le conţin Scrisorile sînt grupate în cinci mari capitole. In primul se analizează viaţa politică; sînt evocate principalele fapte istorice din prima jumătate a secolului I î. e. n. Sînt utilizate nu numai scrierile oratorului dar şi opera contemporanilor ori a istoricilor Romei: Salustiu, Cezar, Suetoniu, Plutarch etc. Toţi aceştia vor constitui o continuă sursă documentară pentru partea de generalităţi care introduce fiecare capitol al cărţii. In al doilea întîlnim date despre viaţa economică a Romei şi a republicii romane în vremea lui Cicero; în al treilea, despre viaţa de familie, apoi despre viaţa de societate şi despre viaţa culturală. Ne dăm seama din simpla lor enumerare că aceste părţi ale cărţii sînt de fapt schema generală a unei ample monografii cu un specific rar: predominarea amănuntului familiar. Completarea cadrului general prin fapte mărunte dar semnificative pentru înţelegerea mai precisă a vieţii romane este de mare interes ştiinţific.

Avem,aşadar, pe de o parte desfăşurarea evenimentelor esenţiale, generale, ale istoriei romane, pe de alta un amplu registru al reacţiilor individuale ale unui personaj care a fost la vremea lui un factor de seamă în ansamblul acestor evenimente. Cicero, dacă nu a determinat cursul istoriei cîtorva decenii dinainte de mijlocul secolului I î. e. n., a fost totuşi un comentator aprig, inspirat şi ambiţios al acelor evenimente. A fost în acelaşi timp şi un gînditor, un poet, un părinte şi un prieten cu o sensibilitate pururi vie şi cu un tezaur imens de emoţii şi înfiorări stîrnite de faptele capitale ale momentului. Conflictele şi patimile politice, contradicţiile şi sîngerările sociale, tradiţia şi rîvna înnoirii în literatură, bucuriile şi decepţiile în familie, nestatornicia şi trădările frecvente între semenii săi i-au dictat în mii de sale de scrisori reflexii dintre cele mai vii şi mai umane. Urmărind însă oglindirea istoriei în Scrisorile lui Cicero conturul oamenilor şi al faptelor se îngroaşă prin participarea efectivă a scriitorului la istoria vremii sale.

Cartea de care ne ocupăm pune în lumină tocmai această participare personală, multiplă şi chinuită a lui Cicero la frămîntările contemporanilor săi. O palpitare inedită de lumini şi umbre pluteşte peste faţa schimbătoare a Romei de odinioară; nuanţele avîntului şi primejdia ezitărilor umple de speranţe şi de dese amărăciuni pe scriitor.

Cartea prof. N. I. Barbu este instructivă şi originală; cunoştinţele noastre despre antichitate sporesc prin paginile ei documentate. Amplitudinea comentariului filozofic, al adnotării familiare, din **Scrisori**, solicită sensibilitatea contemporană către regiunile înalte ale exprimării clasice a devărului căruia Cicero i-a închinat raţiunea, talentul şi pasiunea sa atît de clocotitoare.

GH. BULGĂR

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.
Director: acad. Mihai BENIUC
COLEGIUL DE REDACŢIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcţie); Dan DEŞLIU (membru în Comitetul de direcţie); Mihu DRAGOMIR (membru în Comitetul de direcţie); V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcţie).

D. R. Popescu:
ZILELE SĂPTĂMÎNII

Judecată după criteriile unui roman constituit din urmărirea consecventă a destinului unui personaj, cartea lui D.R. Popescu Zilele săptămînii poate deruta pe cititor. Ne aflăm mai degrabă în faţa unei încercări de frescă a satului contemporan. D. R. Popescu zugrăveşte viaţa unui sat în care există o gospodărie agricolă colectivă, înfiinţată cu puţină vreme în urmă, şi ale cărei succese o aşează în centrul atenţiei tuturora. De atitudinea faţă de gospodărie depinde de acum poziţia fiecărui locuitor din Valea Anilor şi în felul acesta se ajunge la o încleştare dramatică ce antrenează întreaga aşezare. Scriitorul a căutat să-şi fixeze acţiunea cărţii sale într-un moment istoric bine determinat în cadrul procesului revoluţionar al transformării socialiste a agriculturii. Aparent, atitudinea chiaburilor faţă de gospodărie s-a schimbat acum în raport cu lucrurile cunoscute din scrierile anterioare, pe aceeaşi temă, ale altor autori. Chiaburul Ion Glăv nu se mai poate opune făţiş gospodăriei,

Diferenţiind cu subtilitate figura lui Glăv, chiaburul ce se mai autoiluzionează cu puterea ce ar mai avea-o chipurile în sat, de aceea a lui Bălăceanu, tipul chiaburului a cărui conştiinţă despre propria-i prăbuşire definitivă îl face să devină ironic pînă la cinism, D. R. Popescu zugrăveşte deopotrivă procesul descompunerii acestor îndivizi. Bălăceanu îşi vinde averea pentru a-şi satisface plăcerile trupeşti iar Glăv o foloseşte pe fiica-sa, Zoiţa, ca pe un simplu instrument în rezolvarea treburilor sale.

Atitudinea celorlalte categorii de ţărani este studiată cu aceeaşi minuţiozitate şi subtilitate. Poate că urmărită cu mai multă consecvenţă, printr-o mai strictă selecţie a materialului, precum şi printr-o altă modalitate de structurare a cărţii, evoluţia sufletească a ţăranului mijlocaş Friţă Fărîmiţă, ori a ţăranului sărac Moise Săpuran ar fi căpătat o mai mare forţă simbolică. D. R. Popescu dezvăluie cu pricepere şi într-un mod foarte original evoluţia lui Moise Săpuran. Multă vreme, strivit de greutăţile materiale ale vieţii, el a fost obligat să adopte o atitudine de docilitate faţă de Glăv. Un proces similar, de descătuşare trăieşte şi ţăranul mijlocaş Friţă Fărîmiţă, care, pentru a-şi păstra bucăţica lui de pămînt, a trebuit să se resemneze o viaţă întreagă în faţa arbitrariului chiaburilor Glăv şi Bălăceanu. Şi acestuia, ca şi lui Moise Săpuran tot gospodăria agricolă colectivă îi oferă posibilitatea unei depline eliberări şi afirmări a personalităţii.

Fără îndoială că noua carte a lui D. R. Popescu nu este lipsită de slăbiciuni, de părţi mai puţin izbutite. In marea lor majoritate acestea vin de la faptul că autorul n-a ştiut totdeauna să organizeze materialul abordat în episoade unitare. Străduindu-se să-l folosească în întregime, autorul a fost străvit uneori de povara amănuntelor nesemnificative. De aici unele insistenţe inutile, cum ar fi episoadele cu femeile la gîrlă, ori acelea legate de relaţiile dintre Lae şi Tanţa. Tot de aici şi unele personaje palide, scheletice, de tipul inginerului Titi Anghel, ori a ginerelui lui Glăv, Nicolae Tudorică, sau ratarea unor momente de mare tensiune dramatică cum ar fi scena asasinării lui Matei Călăraşu.

D. R. Popescu a scris o carte interesantă, cu o problematică deosebit de actuală, abordată de pe poziţii ideologice clare.

D. PETRESCU

Pentru Concursul „Iubiţi cartea"

Horia Lovinescu:
CITADELA SFĂRÎMATĂ

Familia burgheză, filistină şi orgolioasă, a ţinut întotdeauna să treacă drept unitatea cea mai armonioasă a vechii societăţi. Intemeiată pe „calculul banilor peşin" de care vorbea Marx şi pe o ipocrizie rău deghizată, ea n-a izbutit să-şi păstreze multă vreme nici măcar aparenţele. Un vierme interior săpa galerii adînci, preschimbîndu-i înfăţişarea somptuoasă într-un lugubru cavou. Faptul, istoric vorbind, a fost remarcat încă de scriitorii realişti ai veacului trecut, cînd echilibrul familiei burgheze nu suferise decît unele avarii parţiale. In epoca ce a urmat Marii Revoluţii Socialiste, procesul destrămării acestui mit a căpătat un ritm vertiginos, odată cu ridicarea noilor forţe sociale, a moralei şi filozofiei muncitoreşti. In drama Citadela sfărîmată, *Horia Lovinescu s-a oprit asupra unui asemenea moment, proiectat pe fundalul războiului şi mai apoi al transformărilor revoluţionare, ce au avut loc în ţara noastră după 23 August 1944. Era un moment de mare încordare psihologică şi socială, cînd familia avocatului Grigore Dragomirescu trece ultima sa probă de rezistenţă. Principiile tatălui cu pretenţii de autoritate absolută şi cu morga unei tradiţii onorabile răsună deodată în gol. Copiilor, educaţi în spiritul mulţumirii de sine şi al mărginirii, nu le mai spune nimic gesticulaţia voit solemnă a părintelui, ramolit înainte de vreme. Ei sînt contemporani cu fascismul, a cărui filozofie sumbră, exaltînd marea aventură, nu-i lasă neîntinaţi. Matei, fiul cel mare al familiei, devine un apostol îndoliat al cinismului, al urii faţă de oameni. Influenţa sa nefastă îl împinge în război pe fratele mai mic, Petru, care de pe urma aventurii stupide, va rămîne orb pentru totdeauna. O primă spărtură s-a şi produs în citadela familiei Dragomirescu. Ea va lua proporţii uriaşe în momentul naţionalizării cînd se delimitează cu şi mai multă precizie taberele adverse. Dragomirescu-senior a ajuns cu paşi giganţi la senilitate. Bătosul strateg de cabinet, care ţinea să demonstreze cu orice chip victoria nemţilor la Stalingrad, — taie acum abţibilduri, aşteptînd, „întoarcerea vremurilor". Cinicul Matei se cufundă şi mai adînc în mlaştinile negrei sale filozofii, în care o tiraşte cîtăva vreme şi pe Irina. Deşi afişează mereu dorinţa de a dispărea în neant, ceea ce se va şi petrece pînă la urmă, cînd se spînzură, el mai nutreşte gîndul trădării, acceptînd „planul" de a fugi, propus de mătuşa Adela, acum traficantă de cocoşei. Impotriva unor asemenea specimene decăzute, se ridică vehement bunica familiei, profesor şi savant cu vechi convingeri democratice, se ridică Petru, care-şi redobîndeşte încrederea în viaţă, alături de o tînără învăţătoare. Cortina cade în actul final pe două umbre din ce în ce mai estompate, fantome ale citadelei, definitiv prăbuşite.*

Dramaturg de incontestabil talent, Horia Lovinescu a surprins cu mult simţ al nuanţei întregul proces de destrămare al familiei burgheze, întemeiată pe egoismul propriei bunăstări. El a intuit psihologii autentice, fără să şarjeze, aşa cum precizează şi într-o indicaţie de regie. Ceea ce n-a izbutit să reliefeze cu suficientă pregnanţă Horia Lovinescu este forţa noului, care dă asaltul hotărîtor împotriva societăţii burgheze. Elanurile democratice ale bătrînei savante se cereau mai consecvent susţinute de tinereţea revoluţionară. Figura mai mult simbolică a învăţătoarei nu împlineşte acest gol, aşa cum s-ar cuveni. Eroii pozitivi ai piesei, în afara bunicii, se definesc prin cinste (Dan Pleşa), prin aspiraţia către fericire (Petru şi în anumite momente Irina), şi mai puţin prin combativitate.

Citadela sfărîmată se înscrie totuşi printre succesele însemnate ale dramaturgiei noastre din ultimii ani. Lumea veche, aflată în ceasurile din urmă ale amurgului, trăieşte pe scenă cu toată nimicnicia, cu tot veninul şi toată neputinţa, în care a dus-o iremediabil istoria.

AL. SĂNDULESCU

Literatura romînă în școli

Observații pe marginea manualului de teoria literaturii

Sa făcut de multă vreme observația că manualul de Istoria literaturii romîne (vol. I și II) care se predă, respectiv, în clasele a IX-a și a X-a, este mult prea încărcat, prea greu, pentru nivelul școlii medii. Am constatat și noi acest lucru pe teren, participînd, împreună cu o grupă de studenți din anul V al facultății de filologie, la practica pedagogică, prestată în acest prim semestru în cadrul școlii medii nr. 12 din Capitală. Elevii din clasele a IX-a și a X-a sînt însă mult avantajați față de colegii lor mai mici, cei din clasa VIII-a, care își însușesc cunoștințele literare după o programă și, mai ales, după un manual aproape inaccesibil. In clasele a IX-a și a X-a se predă cel puțin o materie oarecum omogenă, organizată cronologic. Teoria literaturii, însă, manualul de literatură pentru clasa a VIII-a, este un sistem de reguli și definiții, tabele sinoptice, etc., care ori cît de bogat ilustrat cu texte literare, rămîne — după părerea noastră — uscat, rece, abstract, inaccesibil, în cea mai mare parte a lui, copiilor de 14 ani. Nu e de loc cazul să subapreciem puterea de judecată a elevilor noștri. Dimpotrivă, se constată că elevii din clasele a VII-a și a VIII-a îndeosebi, manifestă o surprinzătoare atracție și mobilitate intelectuală față de problemele de matematici și de fizică. Am constatat de asemenea că la clasele a VII-a și a VIII-a se pot preda noțiuni de gramatică la un nivel foarte înalt, fără a se întîmpina dificultăți de înțelegere. Nu tot așa stau însă lucrurile cu însușirea teoriei literaturii. Elevii doresc întîi de toate să citească, să citească mult, poezii, povestiri, romane, povestiri de aventuri, literatură științifico-fantastică, să vizioneze piese de teatru, filme, etc., etc. De asemenea sînt gata să „creeze" literatură. Există un cenaclu și un cerc literar la școala nr. 12. Au fost invitați — spre entuziasmul tinerilor iubitori de literatură — o seamă de scriitori și au avut loc manifestări literare dintre cele mai interesante și instructive.

Desigur intenția primă a alcătuitorilor manualului de Teoria literaturii nu putea fi decît lăudabilă. S-a avut în vedere faptul că, înainte de a se porni la studiul istoric al literaturii romîne, e necesar să se predea cîteva — foarte utile — noțiuni de teorie. Manualul însă este un tratat complet de teoria literaturii care, dacă n-ar conține inevitabilele expresii și „naivități" școlare (și evitabilele greșeli de fond) ar putea sta în mîinile oricărui specialist în literatură.

Pentru fiecare noțiune, fie ea oricît de delicată, ca de exemplu imaginea artistică, tipicul, partinitatea, caracterul popular, temă, idee, compoziție, subiect, personaje, etc., etc. — autorii au confecționat cîte o definiție către care direcționează toată demonstrația lor, începînd cu textul ilustrativ și terminînd cu îndrumările analitice. Citind manualul de la un capăt la altul, rămîi cu impresia că rolul profesorului a fost ignorat. Opera literară nu mai poate fi cercetată direct, făcută vie în clasă, deoarece ea se află discutată, catalogată, presată ca o plantă într-un herbar foarte sistematic, în îndrumările analitice, în definiții și tabele sinoptice. Practic vorbind — după cum am reușit să ne convingem la fața locului — elevii nici n-au nevoie să mai citească opera respectivă, pentru că manualul le oferă totul de-a gata. Condiția este să aibă o bună memorie. In felul acesta orele de literatură romînă ne-au apărut de multe ori mai puțin atrăgătoare decît — de pildă — cele de științele naturii. Și participînd la o oră educativă, în care s-a citit și s-a comentat o povestire de Boris Polevoi, am observat mult mai mult interes din partea elevilor. Manualul discută la un nivel foarte înalt nu numai chestiuni presupuse oarecum familiare, cum ar fi O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale, Scrisoarea III-a de Eminescu, ci și unele scrieri mai mărunte ca Istoria unei plăcinte de Costachi Negruzzi ori cine știe ce epigramă a lui Tudor Măinescu — să zicem. Aceasta pentrucă din sistem nu trebuie să lipsească nimic. De cele mai multe ori definițiile se reține foarte greu și se pot confunda ușor. Iată — de exemplu — definiția compoziției :

„Inlănțuirea pe care scriitorul o face între diferitele părți ale operei sale, pentru a dezvălui cît mai deplin baza tematico-ideologică, poartă numele de compoziție". (p.74) ; alături de aceea a subiectului : „Subiectul unei opere literare este o înlănțuire de întîmplări, legate într-un singur tot, prin care se dezvăluie caractere omenești și relațiile dintre ele". (p. 77) ; alături de aceea a dezvoltării acțiunii : „Se numește dezvoltarea acțiunii acea parte din subiectul unei opere literare în care, printr-un număr oarecare de întîmplări, se dezvăluie puternic trăsăturile de caracter ale personajelor, evoluția acestora și relațiile dintre ele" (p. 80) ; și așa mai departe. Manualul conține un sistem de circa 100 de definiții, între care unele foarte complicate ca, de pildă, această definiție a metonimiei : „Figura poetică în care se exprimă efectul prin cauză, cauza prin efect, conținutul prin obiectul care îl conține, un lucru prin locul în care s-a produs, obiectul posedat prin posesor, se numește metonimie" (p. 118). Evident, manualul conține, în cea mai mare parte a lui, o materie aridă. Fragmentele beletristice, aduse spre a ilustra definițiile sînt destul de sumare și, mai ales, foarte disparate. Cîteodată nici chiar scopul propus (ilustrarea definiției) nu este atins, pentru că exemplele scoase din autori oricît de diferiți, se lasă greu introduse în acest Pat al lui Procust. Așa de pildă — ilustrarea metonimiei, a cărei definiție am citat-o mai sus, se face cu trei foarte scurte fragmente, de cîte un vers sau două, extrase din Călin — file de poveste. Și pentru că în versuri ca :

„Ii foșnea uscat pe frunze poala lung-a albei rochii
Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii".

autorilor li se pare că metonimia e mai greu de văzut, confecționează un exemplu ad-hoc, precum următorul : „Uneori cînd vrem să spunem că am cumpărat un vas cu marca franceză „Gallé" obișnuim să folosim expresia : am cumpărat un Gallé" (p. 118). Ca și cum „metonimiile" din vorbirea de toate zilele ar fi totuna cu metonimiile poetice ; și la urma urmei, ce are a face un vas Gallé (nici nu ni se explică ce poate fi aceea) cu versurile lui Eminescu din Călin ? Așa se procedează și în cazul ilustrării definiției imaginii artistice, cînd se operează pe un text din Scrisoarea III-a a lui Eminescu. Celelalte constatări, în afară de definițe, sînt foarte discutabile. Astfel se deduce că scrisoarea fiului de domn e „scurtă" pentru că e scrisă „pe genunchi, în primul ceas de răgaz" și că „aduce o mare bogăție de simțăminte nobile și trăsături sufletești" pentru că e adresată „tinerei sale soții", „tovarășa vieții sale căreia îi duce dorul". Cînd se caută a se demonstra caracterul național al literaturii, se analizează un text de Creangă. Firește, opera lui Creangă este dintre cele mai specific naționale. S-ar putea zice că e atît de specific românească, încît pătrunzînd în universul ei uiți orice termen de comparație și nu mai poți spune în ce constă tocmai specificul național. Așa dar analiza pe un text de Creangă e deosebit de grea, cere multă măiestrie și, mai ales, nuanțare a ideilor, lucru pe care manualul, construit în felul științelor exacte, care operează cu cantități, nu-l poate realiza pe deplin. Și astfel tot ce ni se poate spune despre caracterul național al operei lui Ion Creangă este că marele humuleștean „redă cu iscusință o trăsătură caracteristică a poporului nostru : legătura strînsă pe care acesta o face între priveliștile naturii și frămîntările omului" (p. 43). Asta înseamnă a nu vedea în ce constă, tocmai la Creangă, specificul național și mai înseamnă a face din marele povestitor un cîntăreț al naturii, lucru cel mai inexact cu putință.

De asemeni, plecîndu-se de la definiție spre opera literară (cu toate că, spațial, definiția e așezată la sfîrșit) se ajunge la concluzia că neologismele migratoare, tropice, microscopice, etc. din poezia Primăvara de G. Topîrceanu sînt folosite pentrucă „denumesc obiecte, fenomene, instituții noi, din viața societății" și că, în fine, „scriitorul nu se putea lipsi de ele" pentru că „vrea să înfățișeze veridic realitatea timpurilor pe care le trăiește"! (p. 107).

Fixarea definiției hiperbolei prilejuiește o amplă analiză a Scrisorii III-a a lui Eminescu, din care se deduce că poetul „a exagerat datele reale cu privire la armata turcească" pentru ca „raportul de forțe dintre cele două armate" să apară „vădit în defavoarea romînilor, iar înfrîngerea lor sigură pentru oricine". De unde, surpriza : „cu atît mai impresionantă este victoria cîștigată în cele din urmă". In realitate elementul surpriză nu joacă aici nici un rol. De victoria romînilor sîntem siguri odată cu Mircea, în momentul întîlnirii acestuia cu Baiazid. A afirma că înfrîngerea oștilor romîne e „sigură pentru oricine" înseamnă a nu explica cum trebuie una din ideile de bază ale poemului. Disecarea materiei, împărțirile și subîmpărțirile excesive duc, așadar, la concluzii — am zice — mecaniciste, exprimate în fraze seci care cad alături de obiectul lor. Astfel, la locul unde se ilustrează comparația, se ia portretul ciobanului din Miorița și se comentează foarte amănunțit și prozaic : „Pentru a reda culoarea feței ciobanului, a mustăților, a părului și a ochilor, poetul le găsește trăsături comune cu ale altor obiecte din natură. Fața flăcăului este ca spuma laptelui, deci foarte albă, mustățile sînt ca spicul grîului, adică blonde, roșcate, părul ca pana corbului, negru, iar ochii sînt ca mura cîmpului, negri cu reflexe albăstrii". (p. 115). In afară de impresia unui portret foarte bizar, refăcut de comentator prin demontarea imaginii originale care este foarte vie, se mai naște nedumerirea (pe care am constatat-o chiar la un elev din clasa VIII-a) : cum poate avea mustața blondă, fie și roșcată, un ins cu părul negru ca pana corbului ? Evident, amator de claritate, cel care a făcut analiza în chestiune a căzut în extrema contrară. Preocupîndu-se numai de culoarea feței, mustăților, părului, ochilor etc., s-a pierdut din vedere faptul că în cazul comparației mustății flăcăului cu spicul de grîu (care de asemeni e... „mustăcios") e vorba de formă, de contur și nu de culoare.

Prea marea întindere a analizelor duce și la altfel de greșeli. Unele privind stilistica. In versul „Ah, ce nenorocire, ma chère, ce idiot !" din Satira duhului meu de Gr. Alexandrescu, se arată în „Indrumările analitice" că poetul a „folosit franțuzismul alături de cuvinte vulgare" (p. 161). Dar cuvîntul idiot nu e de loc un vulgarism ci un franțuzism și el, mergînd împreună cu toată expresia. Nu e același lucru cu expresia Ziței lui Caragiale Parol țato, etc. Tot acolo ni se spune că în Satira duhului meu, Gr. Alexandrescu folosește „procedeul aparentei autoironii". De fapt „autoironia" nu e de loc aparentă ci e, dimpotrivă, foarte evidentă.

O urmare nedorită a prea marii sistematizări este o anume stereotipie stilistică. Unele fraze sună aproape fără sens, „Poetul folosește forma fixă a rondelului vrînd să-și exprime dorința de a uita greutățile vieții" (p. 130 ; e vorba de „Rondelul apei din ograda japonezului" de Al. Macedonski). După acest comentariu urmează o definiție interminabilă a rondelului. E întrecută însă de aceea a glossei (p. 132) care se întinde pe cinci șiruri de carte, lungi și mărunt scrise, nici mai mult nici mai puțin decît 58 de cuvinte. Uneori exprimarea e prea de tot prozaică : „In Scrisori, ca și în alte poezii, M. Eminescu folosește versuri lungi de 16 silabe și atunci simte nevoia unei pauze". (p. 127, capit. despre „Cezură"). Dar aspectul stilistic cel mai supărător, este folosirea des repetată a unor fraze ca de ex. : „Pentru a întruchipa artistic aspectul de viață la care s-a oprit, Alexandru Vlahuță a creat..." (p. 55) ; apoi la p. 59 : „Pentru a da o întruchipare artistică avariției, autorul..." (e vorba de Delavrancea) etc., etc. E clar că întruchipa-întruchipare, tinde să devină termen consacrat, de vreme ce nu poate fi ocolit la numai patru pagini distanță. De altfel, la pagina 59 se insistă mult : „lucrări literare în care sînt întruchipate artistic...", „opera literară este întruchiparea artistică", „scriitorii... au dat întruchipare artistică temei...", „au dat întruchipare artistică ideii". Extrem de banalul, tocitul și — în treacăt fie spus — confuzul termen, verbul a reda (cu derivările lui : redare, redă, redînd și redat — la alte moduri și timpuri este absolut imposibil de conjugat) apare nu numai odată dar și de două ori pe aceeași pagină. De aceea elevii și profesorii, în vorbire, îl folosesc și mai des. Cînd se încearcă înlocuirea lui cu un sinonim, atunci se dă inevitabil peste a zugrăvi, a întruchipa, și a înfățișa. Iată-l pe a înfățișa la pagina 55 : „poetul înfățișează", „doinele ...înfățișează", „Vara (poezia lui Coșbuc) înfățișează", „operele literare pot înfățișa", „o trăsătură respingătoare este înfățișată", „scriitorul și-a propus să înfățișeze", „pentru a înfățișa degradarea" ; iar la pagina 59 : „autorul a înfățișat", „trăsăturile de caracter sînt înfățișate", „temele pot fi înfățișate", „pentru a înfățișa avariția", „ar fi izbutit să înfățișeze", „întîmplările înfățișate", idem. „mișcările înfățișați", „nu le-au înfățișat". Acest cuvînt e mult mai convenabil decît a reda, e chiar destul de expresiv. De ce, însă, e folosit odată de 7 ori și altă dată de 9 ori, pe aceeași pagină ?

In concluzie, manualul de Teoria literaturii pentru clasa VIII ne apare mult mai greu accesibil chiar decît manualele de literatură destinate claselor superioare. Pe deasupra, acest manual e conceput ca un tratat rigid, după o metodă prea scientistă și de aceea nu stimulează într-un grad înalt la elevi dragostea pentru literatură. Propunem ca manualul să fie înlocuit. Comparat cu programa analitică pentru clasa VIII, manualul apare foarte încărcat. In primul rînd sînt necesare lecturi bogate pe baza cărora să se formuleze apoi principalele noțiuni de teoria literaturii, destinate nu unor viitori specialiști în domeniul științei literare, ci oricărui cetățean de cultură mijlocie care trebuie să citească cu tot folosul o operă beletristică.

Ion Rotaru

Printre muncitorii elevi de la uzinele Mao Țze-dun

E de-a dreptul emoționant să vezi aici, la Școala medie serală Mao Țze-dun, modul în care se desfășoară o zi de curs. Oameni, care numai cu cîteva ceasuri înainte puteau fi cunoscuți în secții ori ateliere ca muncitori harnici și pricepuți, devin acum elevi sîrguincioși ce-și iau liniștiți notițe și răspund, ridicîndu-se în picioare, la întrebările profesorului. Ochiul obișnuit mai mult cu reflexele metalului incandescent se apleacă atent asupra slovei. Mîinile mari, bucălănoase încep să miște sprinten tocul pe hîrtie. Pătrunzi parcă într-un univers nou. Clasele au un aspect cu totul aparte. Obișnuita hîrjoană și zarvă din timpul pauzelor e înlocuită cu discuții mature despre probleme profesionale, despre copiii de acasă, despre diverse acțiuni obștești. Intîlnești elevi de toate vîrstele, de la 15-16 ani pînă la 35. Ei se supun aceleiași discipline și acelorași exigențe ca și cei „de la zi". Și totuși lecțiile la cursul seral au un caracter diferit. Răspunsurile sînt mult mai sigure, mai chibzuite, mai profunde. Fiecare afirmație este argumentată pe îndelete. Se simte peste tot atmosfera muncitorească, comunistă. In analiza textelor de literatură romînă clasică, fiecare elev ține să sublinieze valoarea demascatoare, pentru rînduielile burghezo-moșierești, de tristă memorie, a operei respective. Antiteza dintre trecut și prezent stăruie ca o coordonată generală a orelor, reliefîndu-se întotdeauna transformările politice, sociale, survenite în viața poporului nostru după Eliberare.

Am stat de vorbă cu elevi și profesori de limba și literatura romînă. Există o serie de probleme specifice legate de această categorie de școli și de ele trebuie ținut seama atunci cînd se alcătuiesc programele și manualele. Mai mult decît oriunde se simte aici lipsa manualelor. Am găsit clase de cîte 30 de elevi în care nu existau decît 3-4 manuale. Și aceasta pentru că respectivele cărți nu se mai află în comerț. Unele datează de acum cinci ani (la clasa IX-a). Ne dăm seama că de atunci istoria noastră literară a făcut pași serioși înainte și a cîștigat noi puncte de vedere. Dar mai mult, în timp ce manualul a rămas neschimbat, programele școlare s-au modificat. Deci manualele nu mai corespund dintr-un îndoit punct de vedere. Ar trebui luate măsuri în această privință. Mulți muncitori elevi au propus să se întocmească manuale speciale pentru școlile medii serale. *Experiența de viață, posibilitățile intelectuale ale omului de vîrstă majoră, îl ajută să-și însușească mult mai repede materialul, să înțeleagă mult mai ușor un text. Introducerile exhaustive, considerațiile generale pe marginea unei cărți îngreuiază munca de însușire a lecției, fură din timpul prețios al școlarului, care își calculează de obicei foarte atent fiecare minut liber.*

Problema manualelor speciale pentru școlile serale a fost problema numărul unu ce ni s-a pus în timpul vizitei noastre la Școala medie serală Mao Țze-dun. Unii elevi erau nemulțumiți de prețurile cărților ce apar în Biblioteca pentru toți *și* Biblioteca școlarului. *Sînt prea mari, greoaie, abundă în considerații marginale, cu privire la străbunii autorului, se fac referiri neinteligibile la diverse scrieri din literatura universală nestudiate în învățămîntul mediu. Cărțile apărute în aceste colecții nu sînt în concordanță cu programele școlare. Oare n-ar fi fost mai bine ca în locul* Călătoriilor lui Guliver, *recent apărute în* Biblioteca școlarului, *să fi apărut o carte de care toți elevii duc lipsă, cum ar fi de exemplu, selecțiuni din opera lui Sadoveanu sau Arghezi ?*

Despre caracterul greoi, neinteligibil și necorespunzător al unor manuale, în special cel de teoria literaturii pentru clasa a VIII-a, pe care de altfel revista noastră îl supune analizei în numărul de față, ni s-a vorbit insistent. Numeroase încurcături au produs schimbările repetate de programă. Miorița *nu se studiază, în prezent, în nici o clasă deoarece pentru ilustrarea baladei ca specie literară sînt date alte exemple. In schimb, atunci cînd se predă* Baltagul *lui M. Sadoveanu, la clasa XI-a, profesorul e obligat să vorbească despre influența* Mioriței *asupra acestui roman. Pentru imn se dă ca exemplu în manual* Măreț pămînt al patriei iubite *de Eugen Frunză, care de fapt este numai textul unui valoros cîntec de mase.*

Printre elevi se află și mulți membri ai echipelor artistice sindicale, care au învățat textul împreună cu muzica. Ei confundă ușor imnul, ca specie literară, cu cîntecul revoluționar. Există în creația poetică a lui Eugen Frunză destule lucrări ce ni se par mai reprezentative pentru ilustrarea imnului ca specie literară decît Măreț pămînt al patriei iubite. *Deoarece textul nu e publicat într-un volum de poezii, elevii și profesorii nu-l pot afla și studia decît cu greutate.*

S-a făcut observația că presa noastră literară vine prea puțin în ajutorul procesului de învățămînt. Semnificative în acest sens sînt răspunsurile tov. C. Prisăcaru, directorul școlii, la întrebările noastre.

— În ce măsură contribuie presa literară la desfășurarea procesului de învățămînt, mai precis la predarea literaturii romîne în școala dumneavoastră ?

— Consider că presa noastră literară ar putea contribui și mai substanțial la desfășurarea procesului de învățămînt și în special la predarea literaturii romîne, dacă preocupările revistelor ar ține — într-o măsură cît de mică — seama de programele școlare. Trebuie făcută o deosebire între lectura literară și istoria literaturii. Cred că în domeniul îndrumării lecturii, revistele ar putea ajuta pe elevi și profesori, mai ales în analiza operelor literare.

Mă gîndesc la sprijinul pe care revistele săptămînale, bilunare, etc. l-ar putea da, punînd în discuție unele opere ce se studiază în școlile noastre (mai ales în clasele VIII — XI). De pildă, n-ar strica unele articole de analiză a nuvelelor lui Slavici, a schițelor lui Caragiale, a poeziei lui Coșbuc, Eminescu, etc.

Ridic această problemă mai pregnant pentru operele care se studiază în clasa XI. In lipsa manualului de istoria literaturii, profesorii sînt nevoiți să adune material din diverse periodice și volume, să-l prelucreze și să-și întocmească un plan de expunere asupra operei respective. Se pune însă întrebarea : reușește oare orice profesor să-și adune materialul, foarte răspîndit, necesar pentru pregătirea lecției ? Nu.

In acest caz ar fi bine ca periodic și pe baza unui plan dinainte stabilit, să se publice unele materiale legate de operele studiate în școlile medii și prevăzute în programele școlare.

Consider că o serioasă contribuție ar aduce-o presa noastră îmbunătățirii predării literaturii romîne în școli și prin publicarea unor materiale de analiză a lecțiilor (deși nu sînt reviste de specialitate) sau prin punerea în discuție a unor metode și procedee folosite în școlile pe care le vizitează colectivul de redacție (mai ales pentru școlile serale).

Să se atragă atenția tuturor editurilor că este inutil să publice o carte dacă nu este însoțită și de un „cuvînt introductiv". Acest cuvînt introductiv *să nu fie prea mare, și în cuprinsul lui să se analizeze aspectele esențiale ale cărții și nu ale întregii opere a scriitorului respectiv. Acest lucru se impune cu atît mai mult pentru cărțile ce apar în* Biblioteca pentru toți, *în* Biblioteca școlarului. *Dar ele nu ar strica nici la* Setea *de T. Topovici, la* Bărăgan *de V. Em. Galan, la* Moromeții *de M. Preda.*

Propun ca tematicile revistelor noastre să fie astfel alcătuite încît ele să satisfacă o dublă cerință : 1) cunoașterea operei și prin ea creația artistică — cultură literară a elevilor, dezvoltarea gîndirii și vorbirii logice a acestora și 2) educația elevilor în spiritul dragostei pentru muncă, în spiritul dragostei de patrie.

Anumite lucrări literare ar trebui să fie prezentate de oameni recunoscuți că sînt în măsură să facă acest lucru și nu de diletanți sau începători care peste o săptămînă sau două sînt criticați pentru prezentări eronate.

— Ce perspective oferă studiul literaturii romîne elevilor de la școlile medii muncitorești ?

— Studiul literaturii romîne oferă tinerilor muncitori-elevi posibilitatea de a-și însuși tot ceea ce gîndirea omenească a creat mai bun în domeniul literaturii. Fără o justă orientare a elevilor în cunoașterea literaturii, nu se vor putea obține rezultatele scontate. Orientarea elevilor prin lectura literară, chiar în condițiile timpului limitat de care dispun elevii-muncitori, îi va ajuta la înțelegerea tot mai profundă a comorilor artei, literaturii, picturii, etc., între care ar trebui să se obțină o strînsă legătură.

— Cum se informează cadrele didactice asupra literaturii actuale ?

— Informarea cadrelor didactice asupra literaturii actuale se face, după părerea mea, defectuos. In unele cazuri, profesorii mai tineri urmăresc cărțile care apar, revistele, etc., sau le procură de la diverse biblioteci. De cele mai multe ori, profesorii sînt lipsiți de posibilitatea de a avea la îndemînă cărțile necesare pentru cunoașterea în ansamblu a operei unui scriitor oarecare. Și dacă-l cunosc, în cele mai multe cazuri, îl cunosc unilateral, adică așa cum este prezentat de un editor sau altul, neavînd la îndemînă toate edițiile apărute. Pentru aceea, cred că editurile, în loc să publice unele lucrări fără nici o importanță literară (ex. lucrările din tinerețe ale unor scriitori) pe care nu le citește nimeni sau aproape nimeni, să publice operele care se studiază în școlile medii, prefațate de oameni competenți și care să trateze opera sub întreaga discuție ce s-a purtat în jurul ei.

O bună informare a profesorilor ar fi atunci cînd în bugetul Sfaturilor sau școlilor s-ar prevedea sumele necesare pentru ca toate școlile să fie abonate la orice operă ce va apare și care interesează școala, instituindu-se un serviciu de expediere prin poștă, la școli, a cărților apărute.

Gh. Achiței

AMIAGIRI

ȘTEFAN GHEORGHIU

Desen de TIA PELTZ

În noaptea aceea mă simțeam sleit și fără putere. După rătăciri îndelungate, în lungul unor drumuri copleșite de întunecimi, întinsesem bunda pe un capăt de maidan și mă culcasem cu capul pe traistă. Era atita liniște în juru-mi, atît de pustii erau ogrăzile și casele... Doar un greiere țiriia trist printre buruienile înalte, întrecîndu-se cu șuieratul șters al unei locomotive ce se pierdea cu încetul în depărtări ciudate.

„Deci ăsta-i orașul ! mi-am zis. Aceleași dureri surde, aceeași mizerie neagră, cu foametea și nesiguranța cumplită a zilei de mîine !"

Trecusem pe străzi și șosele și văzusem multe asemănări cu satul nostru. Oameni chinuiți, oameni măcinați de suferință, femei plînse și-nvești mîntate-n doliu, cerșetori rupți, cu palmele desfăcute, cu ochii ațintiți la cer ; copii desculți și flămînzi, umblînd în neștire pe străzi murdare și-ntortochiate. „De ce venisem eu aici, ce căutam eu aici? m-am întrebat disperat. Cui o să-i ardă de mine, cine-o să mă ajute, cine-o să-mi dea un coltuc de pîine la nevoie ?" Un nod mi s-a pus în gît și mintea mi s-a-negurat parcă. Zăceam, sau, cine mai știe, îmi pierdusem cunoștința ! Nu. Venise doar somnul, furîndu-mă și purtîndu-mă pe calea unor vise fantastice, încîlcite, cu balauri și zmei fioroși, cu lupi și vulpi șirete, ca-n poveștile depănate în serile de iarnă, la flacăra unei lumînări de ceară galbenă, de către bunica cea schilodită la treieriș.

M-a trezit în zorii zilei o voce răstită.

— Hei, tu de colo... n-ai un foc ?

M-am întors și-am dat cu ochii de un om între două vîrste. Potrivit de statură, cu chipul negricios și uscat, cu hainele strîmte și pătate de var, rupte în genunchi și la coate, stătea în picioare, la cîțiva pași de mine, ca o arătare picată din cer.

— N-am, domnule... am răspuns eu săltîndu-mă de pe bundă.

Omul a pufnit în rîs.

— Cum ai zis : domnule ? la te uită ? Păi arăt eu a domn, tinere ?

Am înălțat din umeri. Pentru mine, toți cei de la oraș fuseseră domni. Și în timp ce-l priveam încurcat, el s-a apropiat, s-a așezat alături, și-a dat șapca pe ceafă.

— Dar de mîncare ai ceva în traista ceea ? m-a întrebat după un timp necunoscutul, clipind șiret dintr-un ochi.

— Se mai găsește...

El a zîmbit mulțumit, a luat traista fără o vorbă, a scos un colț de pîine, o bucată de brînză, a început să mănînce. L-am privit nepăsător, iertîndu-i îndrăzneala. Părea atît de înfometat. Rupea pîinea cu niște dinți rari și galbeni, o mesteca gemînd, clămpănind repede din maxilarul colțuros, năpădit de fire negre, țepoase, înghițind dumicații cu lăcomie de cîine.

— Ești de-aci, din București ? l-am iscodit eu.

Necunoscutul a încuviințat din cap, fără să se oprească din mîncat.

Mi-am întors fața spre drum. În zare, peste casele pîrpirii, ca niște carcase de broască țestoasă, fumega un coș de fabrică. O mașină militară, verzuie și plină cu ofițeri nemți, se depărta învăluită de colb. Un căruțaș gras, înecat de praful ridicat în trîmbe, strănuta și scuipa înjurături pe-o limbă neînțeleasă mie.

— Bun ar mai fi un vinișor acum ! a rostit omul meu, aruncîndu-mi traista goală. Ciudat lucru: aseară-am băut și astăzi mănînc...

M-am uitat la el cu ochi reci, fără să mă străduiesc a-i pătrunde tîlcul filozofiei. Necunoscutul m a cercetat deodată, cu o curiozitate plină de interes, a rostit :

— Dar plictisit mai ești de viață, tinere... Sau poate te-ai supărat pentru pagubă... Dacă asta-i pricina, nu-ți fie teamă... Licăzugravul nu-i neam de hapsîni... O să-ți plătească... nu uită...

— N-am răspuns. Tăceam. Iar tăcerea mea încăpățînată, părea că-l întărîtă și mai mult. Mi-a aruncat o privire cruntă, s-a propțit în mîini, a sărit cu sprinteneală de maimuță în picioare.

— Hai, scoal'... la-ți boarfele și vino cu mine...

L-am măsurat cu ochii scăldați în nedumerire.

— Să merg cu dumneata ? Unde să merg ?...

El și-a săltat brăcinarii, și-a pus șapca lui mototolită pe-o sprînceană, a șuierat :

— O să te duc în Lună și chiar mai departe... Doi vagabonzi ca noi, mai repede ajung acolo... Te ridic în circă... Te urc mai întîi pe tine... Apoi îmi dai și mie mîna...

Mi-am cules de pe jos bunda și traista. El a pornit atunci înainte, pășind legănat, cu un surîs tainic pe buzele cărnoase. „De ce s-o fi legat de mine ! m-am întrebat cu înfiorare. Poate că-i un bătrîn ieșit din minți, ori un hoț urmărit de jandarmi... ? Mai bine să-l las și să fug...!" Dar nu l-am părăsit, ci l-am urmat ca supus de-o vrajă, la un pas, în neștire, de-a lungul trotuarului pietruit.

★

În dimineața aceea, golindu-mi traista de merinde, Licăzugravul mă luase cu el să mă despăgubească. De unde, prin ce minune avea să facă rostul de bani, nu știam. Am intrat amîndoi într-o piață uriașă, ne-am strecurat printre bărăci de lemn și grămezi de zarzavaturi, am dat din coate prin mulțimea de gură-cască, ne-am oprit lîngă hală.

— Lică !... l-a uite-l pe Lică ! a strigat un văcsuitor cărunt, cu fața tuciurie de arap, lovindu-și periile de lădița cu scule.

Într-o clipă ne-am pomenit înconjurați de zugravi, de spoitori și vînzători de păsări. Se-nghesuiau în Lică, îl potopeau cu întrebările, se veseleau ca de-o comedie nemaipomenită, își dădeau ghionturi.

— Și zi, iar dăduși faliment, șefule ? chicotise un păsărar cu haina sfîșiată la subțiori. Se duse capitalul...

— Se duse, Iordane, a surîs Lică. Afurisită boală.

— Și bidinelele... ?

— Sînt aici, sub tejgheaua lui Pițigoi, în hală...

— Așa, așa...

Îi cercetam plin de curiozitate. Vorbeau ca pe turnul Babel, de-a-valma și mai că nu înțelegeam nimic. Erau mai toți bătrîni și doar cîțiva tineri ca mine, flăcăiandri necăjiți, ofiliți, în goană după un ban, după hrană. Găsiseră un prilej de veselie în potopul lor de necazuri, se buluciseră ca la bîlci și nu voiau să scape spectacolul, ținîndu-se ca scaieții de bietul om, învîrtindu-l și răsucindu-l pe acesta cu fel de fel de iscodeli ironice.

— Și cum a fost, măi Lică ?

— Ia spune-ne și nouă !

— Și chiar toți banii ți i-au prăpădit, mă ?

— Halal asociați ! Păi tu cu ai lui Bîrdău te-ai pus, Lică ? Nu-i știi ce șarlatani sînt ! Sau, poate femeia pe care... De, nu cumva ai vrut să-ți aduci și tu aminte de tinerețe, pezevenghiule ?

În ochii zugravului coborîseră întunecimi. Hazul oamenilor, vedeam bine, începea să nu-i mai placă. Și-a făcut deodată loc, a intrat buluc în hală, lăsîndu-mă singur în mijlocul grupului acela de necunoscuți.

— Dar tu, cine mai ești, bobocule ? a clipit batjocoritor spre mine un omuleț cu caschetă de ziar pe cap. De unde te-a pescuit ?

— Viitor asociat ! a completat un glas hîtru. Pînă la urmă o să și bea și cu ăsta capitalul...

Pătrundeam în sufletele lor răutatea, inconștiența care-l împinge uneori pe cel sărman să și aline necazul făcînd haz de suferințele altuia.

— Dar lăsați-mă-n pace ! le-am cerut eu poruncitor. Ce v-am făcut...

După o clipă de nedumerire, cercul se strînse și mai mult în jurul meu.

— la te uită cum se răstește ! a strigat păsărarul. Al dracului țărănoi...

— Al dracului ești tu ! am răspuns printre dinți.

Cineva hohoti stîrnind și rîsul celorlalți. Păsărarul, care nu se aștepțase la o astfel de ripostă, mă cerceta pe sub genele stufoase, se îndesa în mine.

— Ce-ai spus, mă ? la mai zi odată... Hai, zi...

Un flăcăiandru subțirel, cu părul întunecat și creț, s-a vîrît între noi.

— Iartă-l nea Iordane... Nu-l vezi cît îi de pricăjit săracul....

Pe urmă s-a răsucit pe călcîie și mi-a mîngîiat, grăbit, obrazul.

— Fii calm, frățioare... Păi tu cu nenea Iordan te pui... !

Mîngîierea și vorbele lui au stîrnit un val de chicoteli sălbatice. Un tinerel osos, cu pantalonii ferfeniță și picioarele desculțe, se ținea cu palmele de burtă, hohotind pe marginea trotuarului. În fața mea, păsărarul rîdea cu capul pe spate, cu ochii galbeni ridicați la cer, descoperindu-și gingiile vinete. Am simțit ceva cleios pe obraz, mi-am dus degetele, mi le-am mînjit de cremă. Abia atunci le-am priceput hazul. Și furios, m-am repezit în văcsuitorul cel tînăr, l-am pocnit cu pumnul în frunte, răsturnîndu-l.

O secundă, după aceea, s-a făcut tăcere în jur. Apoi mai multe brațe s-au întins spre mine, înșfăcîndu-mă de cămașă. Am închis ochii și am așteptat resemnat loviturile. Nu m-a lovit nimeni însă. Ca la un semn, mîinile s-au descleștat, glasurile întărîtate au amuțit. Mi se părea că visez. Am deschis pleoapele și m-am uitat înaintea mea. Dinspre hală, purtîndu-și bidinelele la subțioară, Lică se-apropia amenințător.

— Să nu vă atingeți de băiat că fac moarte de om ! a rostit el apăsat.

Pe urmă m-a luat de mînă, m-a tras ceva mai încolo, a scos din buzunar un capăt de cîrpă, mi-a șters fața plină de cremă, mormăind o înjurătură năpraznică.

Mă înșelasem. Lică nu era nici nebun, nici hoț, nici rău la suflet, ci un simplu muncitor, însingurat și năpăstuit ca și mine.

Datoria pentru „paguba" ce mi-o făcuse, avea să mi-o plătească însutit, începînd să mă poarte cu el și să mă învețe meseria de zugrav. Ieșeam în piață cu noaptea-n cap, găseam înaintea celorlalți clienți, ne puneam cu îndîrjire pe treabă.

Seara, osteniți de muncă, ne întorceam la „căminul" nostru ; magazia cu fîn a unui băcan de pe lîngă Gara de Est.

— Mai întîi, să băgăm în sperieți șobolanii, spunea el. Blestemate vietăți... De le dai pace, îți rod ciolanele...

Zîmbeam.

— La noi în sat, unuia, Vînju, i-au mîncat urechile pe cînd zăcea beat în șanț...

— Ce spui ? se mira Lică. Vezi, nici eu n-ar mai trebui să mă-mbăt...

Stătea o clipă pe gînduri, apoi începea să sară prin fîn, răscolindu-l. Cînd se încredința că a băgat spaima de moarte în șoareci, se așeza gîfîind.

— Pentru treaba asta ar fi fost bune niște pisici, mormăia zugravul. Băcanul e om zgîrcit însă, nu ține pisici... Eu fac treaba asta fără să-mi dea de mîncare... Ba mai ia și douăzeci de lei chirie de la mine...

Uneori, cînd nu venea somnul, ne apucam să povestim. Lică, mai ales, ducea cu el un car de amintiri și întîmplări ciudate. Crezuse în cinste, în prieteni, în dragoste, chiar atunci cînd n-ar fi trebuit să creadă. Slăbiciunea asta, fatală multora, îi adusese lui nenumărate dezamăgiri, îl aruncase cu timpul în viltoarea unei vieți ușuratece, fără scop și fără țintă.

Iubise în tinerețe o văduvă bogată, se lăsase înșelat de jurămintele ei, sperase în niște afaceri care să-i aducă și lui ceva avere, dar femeia îi spulberase visul măritîndu-se cu un mare angrosist de vite și alungîndu-l. „Am să-i arăt tîrfei că voi reuși și fără banii ei ! repeta el adesea. Un an-doi de muncă și..." Apoi încercase fel de fel de meserii, se zbătuse și se chinuise să adune capitalul de care avea nevoie. Și cu toate că nu reușise, ideea lui năstrușnică îl mai urmărea ca o umbră, îi dădea speranțe.

— Și pe tine am să te căpătuiesc ! îmi spusese el odată.

— Pe mine ! ? Adică... cum ?

— Uite-așa, se-ndîrjise Lică. Cum strîngem o sumă frumușică, ne facem asociați...

— Asociați ! m-am mirat eu. Și asta ce meserie mai este ?

Zugravul a făcut ochii mari, privindu-mă crunt prin semiîntunericul magaziei.

— Mă, dar se cunoaște c-ai trăit în fundul pămîntului ! Nici atîta lucru nu te-a învățat moșierul ăla al tău ?... Asociați sînt acei care... cum să-ți spun...

Se încurcase. Nu mai știa cum să continue. A înălțat din umeri, s-a tolănit pe fîn.

M-a apucat rîsul.

— Vezi, nici mata nu știi...

★

Trecuse o lună de zile. Munceam pe spetite, adunam bani și mîncam odată pe zi, pîine, roșii, brînză.

— Strîngem noi cureaua acum, ca să-i dăm drumul mai tîrziu ! zicea Lică...

Clienți se găseau. Mulți zugravi fuseseră concentrați, plecaseră pe front. Meseria era căutată, iar Lică ținea la preț, știa cum să atragă omul, cum să i vorbească. Lua o bidinea la subțioară, se ducea prin piață și numai ce se întorcea cu cîte o bătrînică, cu cîte-o femeie.

— Gata, Pătrule... la găleți și haidem...

Ceilalți zugravi ne invidiau într-un fel. Lică avea ochiul bun, știa să aleagă clientul. Nu se băga la oricine, de mulți se ferea. Cînd se convingea însă că poate să scoată de la cineva un ban mai mult, atunci afacerea nu-i scăpa nici în ruptul capului.

— E-al naibii de priceput în vraje ! rostea cîte unul. Știe să intre pe sub piele...

Lucram din zori și pînă-n seară, ne simțeam tot mai sfîrșiți. Adunam banii în buzunarul meu. Din cînd în cînd îi număram noaptea, în magazia cu fîn, la lumina unei lanterne. Suma sporea însă greu și jocul ăsta de copii fără minte, începea să mă plictisească.

Cînd ne aflam printre ceilalți zugravi, căutam să fim voioși, să rîdem, să glumim, cu gesturi exagerate, neconvingătoare, cu niște glasuri false și sfîrșite.

— Capitaliștilor ! rîdea cîte unul. Cum mai stați cu afacerile ?

Zugravii, lustragiii, spoitorii, ne-nconjurau, începeau un joc infernal de cuvinte în jurul nostru.

— Capitaliști ai spus ! se minuna cîte unul. De capitaliști ca ei, pute pămîntul...

— Treizeci la lingură...

— Sărăcie cu lustru...

— Pagubă fără cîștig...

Într-o dimineață, ascultîndu-i cum își bat joc de noi, Lică s-a făcut negru în obraji, a țipat :

— Plecați de-aici, tîrîturilor ! De ce rîdeți, mă ?... Vă e ciudă că strîngem bani ? !...

— Ciudă ? ! a tresărit Iordan, păsărarul. Strîngeți, băieți, strîngeți... N-avem decît să ne bucurăm într-un fel... Banii o să ni-i lăsați nouă, ca să vă plătim coșciugul, popa...

— Și pentru praznic, a hotărît Liță, un zugrav șchiop, cu fața ciupită de vărsat. Mai bine uitați-vă în oglindă, mă...

M-am uitat chiar în ziua aceea în oglindă, în casa unui fabricant de postavuri. Coboram cristaluri grele de pe pereții afumați, mă chioram în ele. M-am îngrozit. Arătam ca un cadavru, cu ochii pierduți în orbite, cu pielea albă, mată, lipită de oasele pomeților. L-am iscodit și pe Lică. Și el se cerceta, pe furiș, cu priviri tulburi, de gheață.

Pînă seara nu ne-am spus nici o vorbă. Nici cînd am ieșit din casa fabricantului n-am vorbit. Îmi amintesc doar că ne-am oprit în fața unei circiumi, că am ascultat îndelung la plînsul unei viori, că ne-am privit întrebători o clipă, că am pășit tăcuți înăuntru.

— Pătrule, să ai grijă de bani, mi-a spus Lică într-un tîrziu, după ce comandase o sticlă cu vin.

— Nu mi-i fură nimeni ! am zîmbit eu, amețit de gustul primei fripturi pe care-o mîncasem de cînd mă știam. Nu se ating, ei, hoții, de banii noștri...

— Nu de hoți, trebuie să te ferești, băiete...

— Dar de cine ? am întrebat eu nedumerit.

— De năravul meu, Pătrule... Dacă vezi că mă îmbăt, te ridici în picioare și fugi...

Îmi venea să rîd. Nu-l credeam. Îl cunoșteam de-o lună de zile și el nu pusese strop de băutură în gură.

— Glumești ! i-am zis.

— Nu, nu glumesc... N-am de ce să glumesc. Meteahna sufletului, mi-o cunosc eu bine. Cînd încep să beau nu mă mai opresc... Da, Pătrule... E greu amarul... e grea suferința.. Vezi tu, de cînd mă cunosc, tot am sperat în fericire, am luptat, așa cum lupți și tu acum.. Ce știi tu ? Încă n-ai gustat cu adevărat din calvarul nefericiților... E amar acest calvar, e chinuitor... Am iubit și-am urît, am lovit și am primit lovituri... Iar dac-am ajuns aici, e că n-am fost tare, că m-am lăsat ispitit de visuri deșarte... Capitalist ! ? Au dreptate zugravii cînd rîd. Ca să ajungi capitalist, trebuie să înveți mai întîi arta furatului... Chiar așa, să știi să bagi mîna prin buzunare străine, să rupi cu dinții în dreapta și-n stînga, să-ți faci loc cu sabia însîngerată spre „culmea" bogăției... Cîți n-au urmat acest drum... Cîți șarlatani și excroci nu trăiesc în lume... Aș fi putut să fiu regele lor, să mă ridic deasupra lor, să-i întrec... Un lucru mi se cerea doar, să mă lepăd de cinste... Nu m-am lepădat și n-am reușit... Nimeni n-a reușit încă să adune avere prin cinste... A încercat doar nebunul de mine... A încercat și s-a prăbușit... Așa că ține banii, păstrează-i pe-ai tăi, pe-ai mei... Vreau să mor nepătat, să nu mă blesteme nimeni... Iar acum să ciocnim un pahar și să bem pentru inima de fiere a nefericiților.

Eram uluit. Spovedania lui neașteptată și sinceră trezea în mine sentimentul dur al amărăciunii. Aceleași nădejdi spre mai bine legaseră prietenia noastră. Îl priveam cum golește paharul, dar încercam să-mi alung presimțirile neliniștitoare, surîzînd.

Curînd însă, avea să-mi piară surîsul de pe buze, Lică mai comandase o sticlă, apoi, pradă unei veselii bolnăvicioase îl chemase pe violonistul care ne pîndea dintr-un colț, cu ochi de șoarece.

— Știi ceva din Silvia, pramatie...

— Oi ști, conașule...

— Atunci zii, că așa o chema pe văduva lui...

— Și din Văduva veselă știu...

Lică l-a ciupit de mustață pe lăutar, a rîs amar.

— Nu mai e văduvă, bătrîne... S-a măritat...

— Așa-i cîntecul, conașule...

— O fi, dar s-a măritat... Dacă-ți spun eu... Hai, cîrîie odată...

Lăutarul îl privise cu ochi tulburi, căscați de mirare, stînd aplecat spre zugrav, și acordîndu-și cu degetele boante vioara. Nu știa cu ce să înceapă și ca să nu-și supere clientul, a întrebat fără veste :

— Din Silvia sau din Văduva, cucoane...

— Să te ia dracu' ! a izbucnit Lică. Zi-le pe-amîndouă, dar zi...

O clipă mai tîrziu, cîntecul a zburat de pe strune fals și repezit. Zugravul și-a lăsat mai întîi fruntea-n palme, pradă melancoliei, apoi a sărit deodată de pe scaun, a început să joace, cerînd o sîrbă.

Parcă-i intrase un diavol în piele. Lovea cu pantofii lui sparți podelele murdare, ridica mîinile pînă-n tavanul scund, își pocnea degetele. Cînd a ostenit, s-a apropiat de masă, a golit paharul, apoi l-a trîntit de perete, făcîndu-l țăndări.

— Altul mai mare, circiumare ! a poruncit el cu glas tare. Lică n-a băut în viața lui cu degetarul...

Circiumarul, un cap păros și crunt, un obraz roșu și bucălat, o burtă mare, învelită într-un sorț ud și murdar, a adus în grabă o halbă, a umplut-o cu vin.

— Asta da, jupîne ! a rostit Lică plin de încîntare. Văd eu, îți cunoști bine meseria...

— Și clienții, a rînjit negustorul.

Zugravul a golit pe nerăsuflate vinul din halbă, l-a pus pe circiumar s-o umple din nou. Apoi s-a întors spre lăutarul care tăcea, a strigat :

— Nu sta, cioară, nu sta... Cîrîie ceva pe limba ta tuciurie... Te umplu de bani, auzi...

N-am mai putut să rabd, m-am aplecat spre Lică, l-am tras de mîneca hainei.

— Să mergem, i-am spus. Hai, nea Lică, să mergem...

El s-a uitat la mine ca la un străin. Ochii îi erau injectați, fața răvășită. Părea că-și amintește cu neliniște de ceva. Îmi făcea semn cu mîna.

— Pleacă... Du-te și ai grijă de capital... Du-te, dar să nu fugi cu el că...

S a înecat, a tușit scurt, și-a desfăcut gulerul că-

Fragment dintr-un roman în pregătire.

măşii. Pe urmă s-a lăsat în voia cîntecului lăutăresc, zis dintr-un gîtlej flămînd şi dogit, şi-a uitat de mine.

— Să mergem, nea Lică ! l-am rugat eu din nou, într-un tîrziu.

El a tresărit, m-a privit cu ochi răi, furios.

— Cum, n-ai plecat, mă ? De ce n-ai plecat... Hai, piei din faţa mea ! N-auzi ? Cînd îţi porunceşte Lică-zugravul...

— Poţi să-mi poruncești...

Omul s-a ridicat în picioare, a răsturnat sticla cu vin. Se clătina. A făcut un pas spre mine, m-a prins de gulerul cămăşi, m-a săltat în sus.

— Ba ai să pleci, pezevenghiule...

— Fără dumneata nu plec...

Dar vorbele mi-au încremenit pe buze. O palmă grea ca plumbul, mi-a ars obrazul. Îngrozit, m-am tras înapoi. Pe urmă l-am privit cu ciudă. Îmi părea atît de străin. Ochii mari, aprinşi, sticloşi îi jucau în obrite.

— Hai, ce mai aştepţi ? a repetat el.

M-am zmucit din strînsoarea mîinii lui, lăsîndu-i o fişie din gulerul putred al cămăşii între degete. Am scos banii din buzunarul pantalonilor, i-am trîntit pe masă, sub privirile înmărmurite ale zugravului. Pe urmă am ieşit în goană pe uşa cîrciumii în noaptea rece a începutului de octombrie.

Un timp după această neaşteptată întîmplare, am umblat în neştire de-a lungul străzilor întunecoase. Bezna de nepătruns a cartierului avea ceva straniu în adîncurile ei liniştite. În depărtare uruia jalnic un tramvai, claxona o maşină. Pe cer, stelele sclipeau a tristeţe, singurele lumini ale văzduhului. Ferestrele oraşului, camuflate, păreau că acoperă anume suferinţele războiului cuibărite prin case. Treceau călători zoriţi pe lîngă mine, mă loveam de ei. Parcă eram orb, parcă eram mort.

Am ajuns în dreptul magaziei cu fîn, adăpostul nostru de ciini ai pămîntului, am intrat înăuntru, m-am trîntit în paiele mirosind a cîmp. Îmi venea să plîng, îmi venea să rid, în timp ce, din depărtări stranii, Lică-zugravul, parcă mă chema, rugîndu-mă să nu-l părăsesc, să-i întind mîna, să-l ajut să iasă dintr-o mocirlă în care începea să se scufunde.

Am sărit ca ars din culcuşul foşnitor, am deschis uşa magaziei şi-am luat-o la goană, înapoi prin bezna drumurilor. Am ajuns în dreptul cîrciumii, am dat buzna în prăvălia goală.

— A plecat, mi-a şoptit lăutarul. A plătit şi-a plecat...

— Nu ştii unde...

— Nu, nu ştiu...

Am ieşit descumpănit în stradă. Apoi am pornit să iau circiumile la rînd. Lică, însă parcă intrase în pămînt. Nu i-am dat de urmă.

Necăjit, cu sufletul greu, m-am întors într-un tîrziu de tot la magazia cu fîn, m-am trîntit cu capul în paiele uscate. Începusem să tremur, să plîng. Am căutat bunda lăsată acolo, bîjbîind cu mîinile. Am tras-o spre mine. Un zornăit metalic mi-a ajuns atunci la urechi. Am scos din buzunar lanterna cea mică, am aprins-o. Pe ţoala mea peticită se afla o grămăjoară de monede şi hîrtii. „Ai cui or fi ?" m-am întrebat. Dar în secunda următoare, am înţeles totul şi m-am cutremurat. L-am strigat pe Lică, dar nimeni nu mi-a răspuns. Zugravul îmi lăsase doar banii, partea mea din muncă şi plecase.

★

Îl aşteptasem pe Lică-zugravul toată noaptea. Stătusem ca un prepelicar la pîndă, într-o nemişcare de moarte, cu urechea aţintită la zgomotul de afară. Era atîta linişte ; o linişte surdă, apăsătoare, căzută ca o lespede de iad peste oraşul adormit.

Spre ziuă, n-am mai putut să rabd tăcerea şi-am ieşit pe uşa din spatele magaziei, într-o curte pustie, cu case mărunte, sub cei trei salcîmi bătrîni şi rămuroşi. Apoi m-am strecurat pe lîngă zidul băcăniei, în stradă. Întunericul domnea încă sub cerul cu stele, imens, toropit, ascunzînd parcă un noian de taine.

Am apucat-o spre gară, într-acolo unde, la ora aceea dinspre zori, oricînd găseşti un om cu care-ţi poţi împărtăşi necazurile. Dar nici n-am dat bine colţul străzii, cînd, în noaptea mută, a răsunat strident o sirenă, apoi altele, şi altele.

— Alarmă aeriană ! a urlat un glas disperat de femeie în fereastra unei case.

— Fuga, la adăpost, copii ! a adăugat o voce dogită de bătrîneţe.

Prin curţi, într-o vălmăşeală nebună, dădeau buzna spre şanţurile săpate încă de la începutul războiului, locatarii. Strigăte îngrijorate, chemări deznădăjduite, urcau în văzduhul încă paşnic, sfîşiau tihna somnului dulce dinspre ziuă, pacea şi odihna tuturora, fără alegere.

M-am retras pe scara de piatră a unei prăvălii, împins de cîţiva trecători care goneau în susul trotuarului, ei ştiau unde. Cîteva autocamioane germane, încărcate cu soldaţi buimăciţi, goneau, cu farurile stinse, pe stradă. O motocicletă zgomotoasă trecu cu viteză de săgeată pe lîngă ele. Automobile, biciclete, oameni ieşiţi din minţi, băieţi şi fetiţe ce nu înţelegeau încă bine ororile războiului, plîngînd şi cerînd : „vreau acasă", căutau scăparea spre drumurile ce duceau afară din capitală, prin viroage, pe marginile lacurilor, în cîmpia ocolită adesea de ucigaşii stăpînitori ai văzduhului.

Şi totuşi, sfîrşitul acela de noapte s-a terminat numai cu atît, sau, poate, numai cu atît ; o spaimă, o fugă, o nelinişte. Nu bubuiseră nici tunuri, nu se aprinseseră nici petarde, nu explodaseră nici bombe. Doar reflectoarele scormoniseră printre stele, cu fîşii lunecoase de lumină, ca nişte suliţe încrucişate într-o luptă bizară, zadarnică. Pe urmă ţipaseră din nou sirenele, cu acelaşi răsunet sinistru ; cei plecaţi se reîntorseseră mai puţin grăbiţi şi mai puţin agitaţi pe la locuinţele lor, întîmpinînd zorii mulţumiţi că şi de data aceasta norocul le surîsese.

Am plecat spre piaţă, în nădejdea că-l voi găsi pe Lică. Nu l-am găsit. Era încă devreme, şi-n colţul ştiut de lîngă hală, nu se afla nici un zugrav. Aşa că m-am aşezat în marginea bordurii, pe jilţul de piatră al sărmanilor, frînt, pradă gîndurilor şi oboselii.

Cît am stat acolo nu ştiu. Imi amintesc că cineva mi-a pus mîna pe umăr, aplecîndu-se spre mine.

— Pătrule, măi Pătrule...

Am întors capul, mi-am înălţat privirea. În faţa mea stătea Iordan-păsărarul, cu părul ciufulit, cu ochii umbriţi de durere. M-am ridicat.

— Ce s-a întîmplat, omule ? Spune...

El s-a uitat la mine ca din depărtare, prietenos, nu ca altă dată, şi a rostit cu glas sfîşiat :

— Măi băiete, Lică al tău nu mai este... L-au făcut zob maşinile germane în timpul alarmei. Du-te de-l vezi... Zace şi acum în marginea şoselei Pantelimon, dincolo de piaţă...

DESPRE CE ESTE VORBA?

În ultimul timp critica literară face eforturi susţinute, adesea fructuoase, pentru a răspunde cu mai multă eficienţă sarcinilor ce-i revin în dezvoltarea beletristicii noastre pe drumul realismului socialist. Personal, aş menţiona în acest sens unele articole din Contemporanul (G. Ivaşcu „Pe marginea volumului lui V. Tulbure..."), Viaţa Românească (N. Tertulian : „Bazele estetice ale criticii noastre literare"), Gazeta Literară (cronica lui Paul Georgescu la romanul „Pe muchie de cuţit" de Mihai Beniuc), Tribuna (recentele articole semnate de I. Oarcăsu şi Al. Căprariu). O subliniere specială se cuvine referatului prezentat la ultima plenară a secţiei de critică a Uniunii Scriitorilor. Abordînd cu seriozitate şi competenţă o problemă esenţială — aceea a modului în care contribuie critica la progresul liricii contemporane — expunerea a constituit o bază temeinică pentru discuţii, un exemplu vrednic de urmat.

Realizările sus amintite, ca şi, probabil, altele, care-mi scapă, sînt dovezi îmbucurătoare despre faptul că marea majoritate a criticii noastre foloseşte cu succes ajutorul ideologic preţios şi permanent pe care ni-l dă presa de partid — în deosebi Scînteia şi Lupta de clasă. Dezbaterea în spirit partinic, leninist, a celor mai arzătoare probleme estetice, este singura cale — unanim recunoscută ca atare de frontul nostru literar-artistic — spre rezolvarea controverselor, pentru progresul continuu al creaţiei noastre.

Din păcate, în numărul 10 al publicaţiei clujene „Steaua", răsună cu o intensitate îngrijorătoare unele acorduri care nu au nimic comun cu aceste principii.

Pledînd, pasă-mi-te pentru logica imaginii, (subiect asupra căruia voi reveni), v. g. ironizează la Menţiuni şi opinii o poezie a lui Niculae Stoian, pentru a-l onora pe autor, în cele din urmă, cu epitetul de „poet silitor". Puţin mai departe, s.t. îşi începe astfel „opinia" asupra unei lucrări de Eugen Luca : „Ne-a surprins lucrarea despre Poezia lui Marcel Breslaşu, editată acum cîteva luni de E.S.P.L.A. E atîta lirism, atîta fantezie critică şi metaforică... în paginile acestei cărţulii..." Iar în final, vorbind pe acelaşi ton batjocoritor despre surpriza pe care i-a produs-o „...debutul editorial al criticului", s. t. găseşte de cuviinţă să precizeze, într-o notaţie de subsol : „Atragem atenţia culegătorului că ne referim la un debut editorial şi nici de cum la un eventual rebut al editurii în cauză !"

În cadrul aceleiaşi rubrici al. s. se distinge de colegii săi de menţiuni prin faptul că deşi „iscăleşte" tot cu iniţiale, îşi ia îngăduinţa să vorbească la persoana întîia şi la modul următor : „Mărturisesc de la bun început că poezia lui Mihu Dragomir Ploile de stele publicată în Luceafărul 1 oct. 1959 m-a pus în faţa unei „enigme n'esplicate".

Şi, mai la vale : „A trece «racheta-n aştri ca-ntr-o navă nitul», demonstrează o subtilă apropiere a dimensiunii corpurilor şi o bună cunoaştere a profesiunii cvasi-marinăreşti".

Şi, încă : „E aici un exerciţiu criptografic care ar putea stîrni invidia oricărui suprarealist declarat". În fine : „Mai sigur e că nu e nimic... sigur şi că după cîteva lecturi ar fi să lansăm pateticul strigăt faustian : „nu ştiu nimic !"

În treacăt fie spus, „ar fi să lansăm" nu prea se poate, pe românește. Dar — să trecem...

Există posibilitatea iluziei — aici ca şi în cazul poeziei lui N. Stoian — că acest sarcasm de tristă calitate are la origine grija pentru claritatea imaginii poetice, imposibilitatea de a suporta cea mai vagă alterare a sensului prin expresie... După cum se va demonstra ulterior, e vorba despre cu totul altceva.

Anonimii semnatari de la Menţiuni şi opinii depăşesc însă orice limită în ultima dintre notele rubricii, intitulată „Notaţii blajine". Pentru deplina înţelegere a faptelor, consider necesare cîteva precizări preliminarii. Poetul Ion Brad a scris un scurt Cuvînt înainte la volumul maestrului Agîrbiceanu, „File din cartea naturii", apărut nu de mult în Editura tineretului. Lectorul de bună credinţă va observa lesne că autorul introducerii are o atitudine plină de respect şi de firească emoţie în faţa operei venerabilului maestru, ca orice elev chemat să spună cîteva cuvinte la sărbătorirea unui profesor drag. Această ţinută cuviincioasă a lui Ion Brad nu-l împiedică însă pe m. d. să se lanseze într-un torent de aserţiuni jignitoare, care-l îndepărtează vertiginos atît de exprimarea civilizată cît şi de obiectul „de jure" al notei cu pricina.

„...ori de cîte ori încearcă a-şi depăşi condiţia de blăjan (de unde şi spiritualul calambur „Notaţii blajine" — Nota Mea) crescut în spiritul tradiţiei străvechi a Şcolii Ardelene, Brad riscă a nu reuşi... pentru cît se poate de explicabilul motiv că „nu are — cum observa un critic — sentimentul marilor oraşe".

Ce relaţie obiectivă se poate stabili între „critica" pe care m. d. vrea s-o aducă Cuvîntului înainte şi insultele de mai sus ? Evident, aici nu e vorba decît de dorinţa ostentativă de a ofensa. În acest scop, m. d. recurge la cele mai reprobabile procedee, la speculareа, de pildă, a unei stridente greşeli de tipar (fiac în loc de face) pentru a-şi convinge cititorii că Ion Brad nu posedă nici măcar elementele gramaticii !! (De altfel, aproape similar operează autorul menţiunii referitoare la un studiu al lui N. Tertulian). Într-un spirit asemănător sînt concepute şi unele recenzii din numărul 10 al Stelei —ca aceea a lui Negoiţă Irimie la volumul Pe acest pămînt de Ştefan Iureş, sau cea a lui I. Zamfir, la Popasuri de Haralamb Zincă. În prima se citează o serie de versuri mai puţin izbutite, însăilate într-o adevărată reţea de răutăţi, gen : „În perimetrul destul de îngust ce-l formează „curticica" poetului, fantezia planează cu aripile-ntinse" ; în cealaltă, întîlnim „complimente" de soiul acesta : „Reporterul H. Zincă (e drept, posesor al unei experienţe scriitoriceşti)...", etc.

Mi se pare oarecum straniu faptul că o bună parte a criticii din paginile unei publicaţii foarte geloasă, chipurile, de „sentimentul marilor oraşe" — recurge la asemenea procedee periferice, ca atacurile personale, insinuările, limbajul „şmecheresc", pe care le putem sezisa în exemplele de mai sus. O atare atitudine se abate în mod flagrant de la normele generale ale activităţii noastre şi nu este de natură să folosească în vreun fel celor pe care îi vizează.

La aceasta trebuie să adaog că ori de cîte ori a avut prilejul să discute în mod serios creaţia unora din autorii în chestiune (cu prilejul apariţiei unui volum, de exemplu) Steaua s-a limitat la cîteva rînduri, de complezenţă, în timp ce pentru ironii deplasate, pe marginea unei singure poezii sau a unei prefeţe se acordă un spaţiu mult mai larg. Asemenea procedee mi se par inadmisibile.

Se ştie că nouă, scriitorilor militanţi pentru cauza clasei muncitoare, nu ne este indiferent nici cine ne critică nici cine ne laudă ; cu alte cuvinte, poziţia de pe care se fac aprecierile referitoare la creaţia fiecăruia dintre noi, are o importanţă decisivă asupra modului în care vom considera critica respectivă. Pentru a ne însuşi obiecţiile, este necesar să ne convingem că ele izvorăsc din grijă prietenească, din dragoste pentru evoluţia literaturii noi, realist-socialiste — şi nu din interese meschine, din spirit de gîlceavă şi de răfuială.

Redacţia Steaua a fost criticată cu asprime, într-un trecut nu prea îndepărtat, pentru repetate greşeli de această natură. Mi se pare mai mult decît regretabil să înregistrăm astăzi, în condiţiile unei sensibile înviorări a activităţii criticii noastre, o atît de violentă răbufnire a unor practici vechi, dăunătoare.

Aşa cum arătam la început, în ciuda tonului lor deplasat şi a relei voinţe manifeste, — unele insistenţe critice din notele comentate ar putea produce iluzia că la Steaua se acordă în genere o mare atenţie logicii imaginii, corectitudinii stilului şi sintaxei. Pentru edificare am cercetat cîteva din ultimele numere ale revistei (nu unul singur, tocmai spre a evita accidentalul), urmărind în deosebi producţia poetică. Exemplele ce urmează vor fi — sper — elocvente.

În numărul 7, Aurel Rău publică trei poezii : Tata se ducea în cîmpia Ardealului, Dintr-o vară şi În preajma faimoaselor cetăţi de demult. Iată o mostră de logică a imaginii din prima poemă : „Urmau apoi orele nopţilor, singure... / În dreptul lunii se aşezau nori negri / Cu chenar de aur şi formă de vulturi. / Prin noroaiele-adînci caii umblau cu paşi de resemnare / Oraşele se revelau prin turlele cu ceas / Pe lanţul întins tata-şi sprijinea capul".

Precizez, înainte de toate, că aici ca şi în exemplele următoare, am observat cu stricteţe punctuaţia autorului...

Aşa dar — orele nopţii pot fi singure, iar paşii cailor de resemnare ? De asemenea, autorul crede că se poate spune „în lume sfîrşise războiul". Personal, n-am auzit pe nimeni zicînd „războiul a sfîrşit", sau „casa a dărîmat".

Tot Aurel Rău, în „Dimineaţa pe plajele albe", scrie între altele : „Şi marea izbeşte în plajă. Flori sidefii, / Fluturi de smalţ lucitor, licurici, flori şi fluturi / Fac rodul trudei sale de-o noapte : irosesc topaze, / Împletesc arome de sulf, deschid aripi calme". Presupun că la începutul versului trei, verbul „fac" îndeplineşte rolul semnului egalităţii în aritmetică. Gramatica, însă, are legile sale specifice şi nu admite asemenea intervertiri arbitrare. Cît despre bizarele „arome de sulf" — nu ştiu cine ar fi tentat să se delecteze cu aşa ceva...

Trebuie spus că în poeziile din ultimul timp ale lui Aurel Rău nu e vorba numai de slăbiciuni stilistice. Autorul „Focurilor sacre" al cărui talent a fost apreciat nu o singură dată de cititori, cultivă în mod tot mai insistent o poezie a vagului, a stărilor ciudate, a notaţiilor impresioniste. Lipsită de sufiul larg al vieţii sociale, creaţia poetului se risipeşte în versuri apolitice, atemporale.

Aprecierea este valabilă şi pentru unele lucrări ale lui A. E. Baconschi, ca acelea publicate în Steaua nr. 9. Oamenii muncii din ţara noastră au dreptul să ceară de la poeţi şi artişti ceva mai mult decît „crengile de tei înflorit" pe care Baconschi zice că le aruncă prin ferestrele pe sub care se plimbă.

Tot în numărul 9, A. E. Baconschi are formulări ca acestea : „Şi oamenii sînt mulţi şi de privirile lor cade roua pe flori", sau „Pun stăpînire anii pe ziua mea tîrzie", sau „Şi ziua mă sărută uşor şi se desparte". Oricum, nu e limpede dacă ziua se desparte de autor sau de altcineva, sau poate se desparte ea însăşi în două ori mai multe fragmente.

Nici exprimările lui V. Felea nu sînt totdeauna la un nivel logic satisfăcător : „Un ocean de nenorociri a stat la dreapta mea / În care fraţi mulţi mi-au pierit neştiutori şi fără glas..." (Sunt omul care construieşte). Unde au pierit fraţii : în ocean sau în dreapta poetului ?

Poezia „Destin" a aceluiaşi autor, debutează prin comparaţia : „Munţii aceştia blînzi asemenea unor coline..." — ceea ce echivalează, cred, cu o clădire asemenea unei căsuţe sau eventual — o capră asemenea unui ied... Şi, ceva mai jos : „Linişte multă. Vitele pasc lîngă zidul cetăţii fără să ştie nimic".

Le lipseşte, probabil, „sentimentul marilor oraşe"...

Între altele, V. Felea ortografiază consecvent sunt în loc de sînt şi vechi în loc de vechii.

Nici în materie de echivocuri vigilenţa redactorilor nu se exercită întotdeauna cu aceeaşi străşnicie pe care o manifestă cînd e vorba de lucrările unor poeţi din alte comune urbane. În „Scenă", A. Gurghianu spune : „Şi apa sună şi liniştea în dimineaţa rurală / Cînd toate se-ating şi pămîntul vibrează" — pentru ca în a doua strofă a aceleeaşi poezii să realizeze un ligament neplăcut : „Capul fetiţei ca o cicoare se mişcă / Şi florile albe-şi opresc respiraţia". Se putea evita, simplu şi fără nici o pagubă, prin „îşi opresc"...

Multe ciudăţenii stilistice întîlnim la tînărul Petre Stoica : „Nu mi-a lăsat nimeni casă, copac lîngă poartă / cu umbră înverzită peste ceas / şi odihnă de amiază... / ...Nici măcar / străveche piatră de moară / părăsită în curţi cu iarbă, o capră / dintre atîtea legate de ţăruşi / în faţa zidurilor mari şi tăcute cînd lumină de seară / vine să adoarmă pe frunţi şi snopi de grîu". (Averea mea). Şi aşa mai departe, pînă la sfîrşit, cu o incoherenţă care frizează descîntecele şamanilor din Altai pleacă în munţi.

În „Pentru tine se coace grîul şesurilor", Petre Stoica reuşeşte totuşi confuzii calitativ superioare : „Pentru tine, regină împurpurată de soarele / care ţi-a dezvelit umerii / rotiţi ca nişte oglinzi pe cerul atît de liniştit. O, / pentru tine..." ; „Şi coacerea va fi deplin împlinită / lanurile murmurîndu-ţi vîrsta de culoarea / plopilor în ploaie". (Să vorbeşti în asemenea condiţii despre „exerciţiu criptografic care ar putea stîrni invidia oricărui suprarealist declarat" — nu este tocmai avantajos...). „Şi va veni şi bărbatul / căruia în serile cu tîrzie împrăştiere de mentă..." Aici, orice comentariu mi se pare riscant...

Încadrîndu-se perfect în acea atitudine evazivă care dă tonul poeziei din Steaua, versurile lui P. Stoica exprimă ruperea de problemele mari ale contemporaneităţii, de lupta şi aspiraţiile oamenilor muncii.

Asemenea exemple sînt foarte numeroase în paginile revistei clujene. Deosebit de îngrijorător mi se pare faptul că această manieră cîştigă teren în rîndurile unor poeţi începători — printre care unii cu reale calităţi, ca Sina Dănciulescu sau Romulus Guga. Ameţiţi de narcoticul falselor inovaţii, lipsiţi de un sprijin mai susţinut al criticii, — care tratează încă superficial astfel de tendinţe moderniste, tinerii aceştia se rătăcesc în labirintul de fraze bombastice, adeseori lipsite de sens, care li se oferă cu insistenţă drept atelier şi model. Şi ei — ca şi unii dintre „maeştrii" lor, ignoră în mod evident adevărul elementar că problema inovaţiei în artă este întotdeauna, în primul rînd o problemă de conţinut, că noul în artă — ca şi în toate celelalte activităţi umane — începe de la înnoirea modului de a concepe realitatea socială. Neînţelegînd tocmai limpede acest adevăr — nu-i de mirare că ajung să vorbească despre „...acel ardent desfriu de galben dur, / Ce-n voluptate / Bucuria călătorului o chiamă". Sau că adresează mîinilor ce le-au mîngîiat copilăria asemenea apeluri : „să ridicăm fitilul galben al soarelui / cerul aburit de respiraţia lui se va umple cu aur / iar oraşul îşi va deschide ploapele coborîte în somn..."

Mi se pare semnificativ faptul că în acelaşi număr (10) în care apar astfel de imagini ale unor poeţi începători, V. Felea scrie în cronica sa literară : „...credem că, în măsura apartenenţei noastre la contemporaneitate trebuie să căutăm a ne făuri o expresie complexă şi nuanţată, directă şi neconstrîngătoare, pentru a putea comunica întreaga profuziune (Certă eroare tipografică — în loc „profunzime". Desigur că m.d. ar organiza imediat cîteva înţepături la subsol !) de idei şi sentimente care configurează profilul spiritual al omului nou".

Nădăjduiesc că lectorul a putut constata din sumarele citate pe care le-am oferit cît de „complexă şi nuanţată, directă şi neconstrîngătoare" este expresia anumitor poezii din Steaua, ce profunzime de idei şi sentimente revelă şi — în concluzie — va calcula singur fără prea mare bătaie de cap, măsura apartenenţei autorilor la contemporaneitate. În ce mă priveşte, analizînd aici problema relaţiilor dintre teorie şi practică în anumite pagini ale respectivei publicaţii, am căpătat un răspuns convingător la întrebarea care dă titlul acestui articol. Deci — nu e vorba de apărarea unor poziţii principiale, de luptă pentru calitate şi claritate. E vorba de lovituri piezişe, de atacuri personale şi nimic mai mult. Adică, destul de mult...

Dan Deşliu

ION HOREA

Eu mai rămîn

Nu-mi cereţi astăzi să mă-ntorc devreme
Intre pereţii casei, primitori,
La ceasul cînd începe să mă cheme
Apusul prăbuşit peste comori
Şi vulpea toamnei latră-n întuneric
Şi se trezesc pădurile vibrînd
In vînturile tari ce se desferic
Şi-n iernile ce cad peste pămînt.
Eu mai rămîn la marginea comunii,
La marginea oraşului, şi-ascult,
La marginea pămîntului şi lumii,
Pe ţărmul lor în vuiet şi tumult,
Eu mai rămîn s-ascult cum se roteşte
In jurul lumii timpu-noitor
Deasupra mea să văd din nou cum creşte
Luceafărul căruia-i sînt dator.
Eu mai rămîn să văd cum arde focul
Furnalelor înalte, ca un brîu
Ce strînge tare nopţilor mijlocul
Şi dă suflare cîmpului cu grîu,
Cum blocuri noi dintre lumini desprinse
Se plimbă prin oraş pînă tîrziu, —
Eu mai rămîn trezit, şi dintre vise
Aleg poemul nopţilor, şi-l scriu.
Intoarceţi-vă dar acum acasă,
Voi, ce lăsaţi furnalele arzînd,
Şi cîmpul coperit cu holdă grasă,
Şi gînduri mari cum n-aţi lăsat nicicînd,
Spuneţi-le copiilor povestea
Făgăduită-aseară, şi-i culcaţi.
Sînt ale voastre ceasurile-acestea
Cărora-i dreptul vostru să vă daţi.
Eu mai rămîn, nu mă întorc devreme
Între pereţii casei, primitori.
La ora asta-i timpul să mă cheme
Acei cărora le sîntem datori,
Pe care-i văd cu braţele deschise
In faţa focului, pînă tîrziu —
Eu mai rămîn trezit, şi dintre vise
Adun poemul nopţilor, şi-l scriu.

Din tradițiile literaturii noastre realist-socialiste

REPORTER (II)

Responsabilitate, datorie civică; datoria de a se dărui celor mulți. Sînt imperative, pe care revista **Reporter** nu le-a susținut doar dintr-o perspectivă etică și culturală. Pentru că le-a așezat în planul însuși al valorii estetice. Cine se sustrage acestor rosturi, se înstrăinează **„de miezul cel mai fierbinte al meșteșugului"**. „Știm — scria Miron Radu Paraschivescu, în nr. din 7 noiembrie 1937 — că se află, din păcate, artiști și scriitori care să poată spune, convinși, că imprimînd operei lor un caracter de luptă, o coboară și o dezbracă de tîlcul ei înalt artistic..." Dar ignoră, gîndind astfel, lecția unui întreg trecut literar: **„uitînd că literatura noastră cîtă e pînă azi — și alta cîtă va rămîne viitorului din ea — este tocmai aceea care mărturisește lupta împotriva opresiunii și a vitregiei stăpînitorilor tirani..."** Nu stăm, așa dar, pe un teren nestatornic, cînd ne încordăm cu toată puterea sufletului, să cucerim un viitor drept: dimpotrivă, pașii noștri se proptesc în piatra unei tradiții sănătoase. Da, literatura militantă de la noi a fost cîteodată **„mai puțin grijulie la vestmîntul artistic"**: în vremea Școlii ardelene și a pașoptismului; ceea ce se explică **„nu prin caracterul ei combativ, ci mai curînd prin tinerețea virstei acestei literaturi."** Recunoaștem lesne, în astfel de rînduri, o replică la adresa criticii, interesate și răuvoitoare, prin care junimismul căutase a discredita exemplul scriitorilor de la 1848. Dar, mai mult decît o opinie privind istoria literară, se cade să ne intereseze aici un crez teoretic: conștiința că literatura pe care trebuie s-o facem va fi creație organică și va avea, deci, putința să vieze, numai **„mărturisind un ceas al istorei noastre, cuprinzîndu-l și fiind cuprinsă în el. Și tocmai prin aceasta, depășindu-l."** Adică dobîndind virtutea de a se păstra proaspătă peste decenii și veacuri. Căci **„eternitatea"**, literatura **„și-o absoarbe din însăși epoca în care a apărut"**: cum spune un alt articol din **Reporter**, apărut la 8 august 1937.

De acolo, din acest material, nesemnat, care se cheamă **Literatura și problemele sociale**, să notăm încă o formulare categorică: astăzi **„scriitorul care nu SIMTE marea frămîntare a veacului său și NU SIMTE în chip intim nevoia de-a o exprima, este un scriitor sacrificat"**; neștiutor, cu alte cuvinte, de izvoarele unde clocotește forța realizărilor depline, larg semnificative. Fiindcă atunci cînd gîndești adecvat realitatea socială, cînd te lași invadat de vuietul luptelor ei și te avînți alături de cei mulți — nu-i servești numai pe ei, ci îți slujești cel mai eficace talentul. Fiindcă artistul contemporan are acest drept și această datorie: **„împlinind istoria pe care-o trăiește, el trebuie să se împlinească pe sine"**.

Miron Radu Paraschivescu, căruia îi aparține fraza din urmă, extrasă dintr-un articol deja pomenit, a priceput, la fel cu alții de la **Reporter**, că a sta pe de-a întregul în curentul istoriei, înseamnă, cînd e vorba despre artiști, nu numai a lupta pentru progres, dar și a folosi arme de infailibilă precizie. Devreme ce istoria, **„pe lîngă radio, avion și televiziune, a pus la îndemîna omului un verb cristalizat, șlefuit și încercat prin veacuri de trudă și migală artistică"**. Ne trebuie **„unealta cea mai ascuțită și mai perfecționată, împerecherea cea mai nouă și mai neașteptată a cuvintelor, a culorii, a liniei."** Sau, cum s-a spus în alte rînduri la **Reporter**, ne trebuie o ținută artistică, de un nivel hotărît, un scrupul tehnic care să nu îngăduie tratarea în forme fruste, săracăcioase, a temelor de inspirație socială. Exemple de lăudabilă ținută a scrisului, afli destule, în ultimele luni de apariție a **Reporterului**, cînd, bunăoară, o rubrică precum **Revista revistelor**, intitulată **Obiectiv**, izbea cu agerime liniile ideologice ale dreptei.

Dar, înnodînd în continuare firul propozițiilor teoretice susținute la **Reporter**, să nu pierdem din vedere un lucru: că aspirația spre o artă care să fie, și formal, pe măsura secolului, nu vrea să zică numaidecît modernism. Dacă, de exemplu, închina o pagină lui Picasso și-i publica portretul, desenat de Perahim (23 ianuarie 1938), revista socotea că **„îndoielile"** asupra cubismului pot fi **„îndreptățite"**. Dar saluta prezența celebrului artist **„în mijlocul evenimentelor"**; și, sprijinit pe atitudinea pictorului în timpul războiului civil din Spania, Virgil Teodorescu punea deasupra elogiului său acest titlu: **Artistul colectivității.** În timp ce, pornind de la cazul lui Picasso, Miron R. Paraschivescu exhorta ivirea unui artist care să exprime **„lupta pentru libertate și lumină a poporului nostru" „ÎNTR-O TEHNICĂ DEPLINĂ A PICTURII MODERNE"**. Sînt cuvinte definitorii pentru năzuințele, legitime, care animau pe cei mai mulți de la **Reporter**. Din anul ultim — la care ne referim mereu —, cînd revista s-a vădit sensibil îndrumată de Partid. Pentru că înainte de 1937, critica din paginile **Reporterului** se mișca mai adesea eclectic, rubrici întregi — precum cronica literară, ținută de Mihail Sebastian — rămînîd dominate de estetism și spirit apolitic. Nu e greu de văzut că la **Reporter**, în ciuda unor teribilisme de limbaj, n-a fost în favoare acea confuzie, înstăpînită la unele reviste de stînga: vreau să spun, falsa identificare între mentalitatea progresistă și modernism.

Dar, pentru că am poposit o clipă în cîmpul plasticei, să-i adăugăm lui Picasso și alți pictori renumiți, de care revista s-a ocupat: Courbet, realistul și comunardul, prezentat sărbătorește, în centrul paginei I a numărului din 9 ianuarie 1938; Van Gogh, al cărui nume constituie titlul unui articol din 4 iulie 1937, scris de Lascăr Sebastian. Astfel de pagini, ca și acelea consacrate unor scriitori, sînt critică într-un sens special; nu cercetează aplicat opera unui creator, ci mai degrabă alcătuiesc prilejuri de a desfășura în jurul acestei opere faldurile unui ideal de artă și mai ales de viață. Prilejuri de a pronunța nu atît judecăți estetice, cît mai mult verdicte asupra unei societăți. Mateiu I. Caragiale e numit **Un cavaler a crepusculului**, într-un articol scurt, dar lucid gîndit, publicat de Miron R. Paraschivescu **(Reporter**, 16 ianuarie 1938); care conchide arătînd, **„că o lume prăbușită prin propria ei stîrpiciune nu se mai poate ridica peste cenușa și ruinele prăbușirii ei.**

Și nici nu are dreptul să tindă la aceasta."

Astfel de fraze aveau să-și capete rezonanța întreagă abia peste un deceniu și mai bine. Cum, tot așa, viitorul avea să dea întreaga ei gravitate acestei acuze, directă și lapidară, rostită încă în 1937, înainte de Anschluss: **Germania a deschis focul asupra Europei.** E titlul unui articol de N. D. Cocea (4 iulie 1937) care documentează, stăpînit și enegic, cu citate din **Mein Kampf** și din oficioasele naziste, acest crunt adevăr: **Fascism = război.** Lui N. D. Cocea îi aparține și reportajul politic care, în primul număr chiar al revistei, în 1933, înfățișează **Procesul incendierii Reichstagului**; Un text limpede, calm demascator, deschizînd seria luărilor de poziție antifasciste pe care, în cursul anilor, le-a înregistrat **Reporter.** Seria care avea să cuprindă rînduri de blam intransigent, ivite la tot pasul, pînă și în scurte notițe, precum acele **Varietăți** de la rubrica **Cinematograf**, ținută de Ștefan Roll; iată, ca să alegem un exemplu la întîmplare, în numărul din 21 noiembrie 1937, citim știrea că **Ingerul albastru**, filmul lucrat după romanul lui Heinrich Mann, este interzis de hitleriști. „Mai mult decît atît, guvernul german a dat dispoziții să fie cumpărate toate copiile de prin străinătate, și arse." O informație pe care St. Roll o însoțește cu această apreciere fără echivoc: **„Cultura la naziști nu e decît cenușe și ersatz"**. Altădată, veștile din infernul hitlerist se organizează în comentarii mai ample, precum acela, inteligent, pe care-l aflăm sub semnătura lui Silvian Iosifescu la 8 august 1937; un articol care se cheamă **Iulius Streicher controlează Arta.** E vorba despre dictatorul Franconiei care s-a făcut vestit printr-o astfel de inedită inepție „culturală": nemulțumit de obiecțiile pe care critica le formulase cu privire la spectacolul unor dansatori de circ și varieteu, pe care-i proteja, șeful nazist i-a silit pe critici să execute ei numerele împricinate. Să ne amintim asemenea detalii care spun mult despre bezna fascismului: **„Trebuie reglementat și domeniul artistic** — zice cu prefăcută aprobare S. Iosifescu, pentru a trece apoi îndată la tonul condamnării deschise. **Și deoarece între noțiunile de fascism și orice fel de critică există un ireconciliabil antagonism, a intervenit anul trecut acea măsură celebră care a interzis critica literară și artistică, permițînd numai simple dări de seamă. Fără îndoială dacă cineva ar avea ideea să scrie o istorie a întunericului, Germania național-socialistă ar furniza cel puțin tot atîta material cît întreg EVUL MEDIU."**

Cei de la **Reporter** înțelegeau bine că a lupta împotriva fascismului înseamnă a lupta pentru salvgardarea culturii. În 1935 (nr. 75—77 din 11 iulie) gazeta reproducea o parte însemnată din dezbaterile **Congresului internațional al scriitorilor pentru apărarea culturii**, ținut la Paris între 21—25 iunie ale acelui an. Și, oferind fragmente mai largi din cuvîntările lui Alexei Tolstoi ori Ilya Ehrenburg, găsea mijlocul de a deschide cititorului o fereastră spre cerul de idei al oamenilor sovietici; de a pune la îndemîna publicului o seamă de noțiuni nediformate despre metoda realismului socialist. **„În literatură** — spunea Alexei Tolstoi — **am aruncat peste bord naturalismul care — miop și fără aripi — rămînea cu mult în urma ritmului sovietic. Sîntem realiști." „Pentru a construi o lume frumoasă** — adăuga Ehrenburg — **e nevoie de oameni mari, completi și lucizi. Lucrînd la construcția unei țări enorme, tineretul nostru nu uită că esențialul este însăși construcția sa." „Și literatura sovietică ajută pe oamenii noi a se înțelege, a înțelege eroismul lor și inima lor plină de pasiune."** Alături de asemenea declarații, pilduitoare pentru programul umanist al artei sovietice, să mai citățm, de data aceasta din intervenția lui Panfiorov, un pasaj menit a îndepărta confuzii pernicioase: **„Realismul socialist nu respinge cu totul cultura trecutului, precum se afirmă; din contră, el caută să se impregneze cu tot ceea ce a avut trecutul mai bun și, întărit din această experiență, el continuă a progresa, a crea. Reprezentanții realismului socialist înțeleg perfect că ei sînt elevii marilor scriitori de altădată, dar ei înțeleg să devină la rîndu-le maeștri, căci pentru asta nu le lipsește nimic."** Maeștri de vrednică acțiune și de necurmat curaj, cum a fost Nicolae Ostrovski, pe care, cîteva săptămîni de la moartea lui, revista îl prezenta într-o pagină intitulată **Icoane de bronz** (10 ianuarie 1937).

Gîndul de a împărtăși publicului nostru din izbînzile culturii sovietice îi sfătuia pe cei de la **Reporter** și atunci cînd, într-un articol nesemnat (12 septembrie 1937), elogiau **Teatrul de Artă** al lui Stanislavski; cînd atrăgeau atenția asupra unui studiu din **Pravda**, despre Maxim Gorki. Silindu-se să despice o zare către **Noua literatură** rusă — cum se și chiamă un articol din 7 noiembrie 1937 —, ei ajutau să se ivească mugurii, încă firavi la noi, ai realismului socialist. Pe care, însă, îl făceau apropiat conștiințelor de artiști, numai în cîmpul dezbaterilor de probleme și al îndemnurilor teoretice, fără să-l întovărășească printr-o exemplificare practică, de ordinul creației nemijlocite. Fiindcă **Reporter** era un organ de informație și discuție, nepublicînd mai niciodată beletristică propriu zisă.

Sau, mai exact spus, literatură de ficțiune; pentru că, în ultimul an al revistei, cel care ne interesează în deosebi, reportajele n-au lipsit. Mereu bine scrise, fără amăgiri, dar complăcîndu-se cîteodată — acelea, de exemplu ale lui Aurel Baranga, despre ospicii, aziluri și spitale — într-un anume straniu pitoresc al suferinței și al mizeriei. Prin unele din paginile de reportaj pe care le publica, revista a scormonit îndrăznet racile întinse și grave. A zugrăvit **Pățanii cu boieri, perceptori și cămătași** care se pot vedea **In Dîmbovița... ca peste tot** (24 decembrie 1937); imagini ale unei spolieri nerușinate, denunțată neted, mușcător, într-un amplu reportaj de Gogu și Mihai Popescu. După cum tot ei au aruncat în obrazul simbriașilor lui Hitler plesnitura cîtorva reportaje virulente **(„Bătălia" comerțului legionar**, 23 ianuarie 1938, etc).

Dar am atins, cu astfel de articole, un capitol pe care l-am putea cu greu epuiza: căci lupta împotriva odioasei diversiuni legionare a reunit, în **Reporter**, numeroase semnături: Ștefan Voicu, Barbu Zaharescu, I. Popescu-Puțuri, Matei Socor și alții. In paginile acestei publicații, Partidul a designat opiniei publice primejdia națională pe care-o reprezenta agentura fascistă de la noi; a dezvăluit sinistra minciună ascunsă în declarațiile patriotarde ale legionarilor; împotriva dreptei fasciste, a chemat la unire toate forțele democratice. Luptători nesovăelnici ai clasei noastre muncitoare, conducători prețuiți ai Partidului, ca Ilie Pintilie, au scris aici, în ultimele luni de existență a revistei (9 și 16 ianuarie 1938). Iar sub un material privind problemele politicii externe **(Excelența Sa, hatmanul Byliî**, 23 ianuarie 1938), am aflat numele lui Grigore Preoteasa. Dacă nu stăruim, totuși, mai mult asupra atîtor însemnate aspecte din viața revistei, e pentru că, în activitatea ei, am urmărit mai ales sensurile direct culturale; și, înainte de toate, paginile cu implicații literare. Drept concluzie a acestor rînduri, n-am vrea decît altminteri un adaos bibliografic. Dar am dori, ajunși aici, să subliniem impresia globală pe care o produce ziarul **Reporter**. De la atitudini datoare mai degrabă democratismului burghez, el a trecut la o orientare simțitor mai avansată, mai eficace. De la o anume îngăduință față de factura amestecată, facil comercială, **Reporter** a păsit, în cursul anului 1937 — și mai ales în ultimele luni de apariție — spre stilul hotărît al combativității, spre un progresism neîndoielnic. Și dacă textele manifestînd rezervă apolitică ori unele confuzii n-au dispărut cu totul nici în această perioadă, revista a afirmat totuși, sub îndrumarea Partidului, poziții estetice care revendică un loc în acest capitol prețios al istoriei literare: capitolul ce se cuvine tradițiilor literaturii noastre realist-socialiste. In mișcarea antifascistă de la noi, în bătăliile pentru progres și democrație, **Reporter** a însemnat o prezență peste care nu se poate trece.

Dan Hăulică

Ion BĂNUȚĂ

Despre ursitoare

Trăgeam în rînd cu boii la plugul meu de lemn.
Prin cîmpuri, ursitoare, făcînd din mîini un semn
pe veci mă osîndiră să fiu pălmaș sărac,
să car în vară holda tristeții la conac.

Dar zînele revoltei dezlănțuite-n joc
colindă pe moșie cu pletele de foc
și răscolesc amare întinderi de mohor
și cerul și pămîntul și rănile ce dor.

Aprins de grea mînie — zbucnind ca la un semn —
cu foc am uns conacul — și plugul meu de lemn
brăzdă adînc moșia. Murii de mii de ori,
și după ploi de sînge crescură roșii flori.

Din gropile bătrîne mă-nalt întinerit
și fruntea fulgerată sclipește în zenit.
Cumplite ursitoare s-au risipit în lut
și sumbrele lor chipuri se mistuie-n trecut.

În loc de cronică dramatică

EROI ȘI CONFLICTE (II)

In articolul trecut încercam să arătăm, urmărind problema conflictului și a eroilor, tendințele pozitive ale unui an literar, care s-a caracterizat prin căutări febrile, urmate de însemnate cîștiguri de poziție ideologică, sau prin încercarea meritorie de a înlătura repetiția, monotonia, de a spune lucruri noi în modalități și formule adecvate. Dacă din stagiunea trecută nu vom reține pentru discuția noastră piese care nici măcar nu cad sub incidența artei, cum ar fi Din noapte spre zori de Mircea Mohor sau Nopți de august de I. Grinevici, sînt alte lucrări ale unor autori tineri sau vîrstnici care merită o atenție sporită.

Dintre ele, am desprinde în primul rînd, pentru discuția noastră, piesa lui Paul Everac Ferestre deschise care a fost întîmpinată la premieră fie cu elogii îmbibate de superlative (așa cum a procedat dealtfel și autorul acestor rînduri), fie cu neîncredere și suspiciune. Dar acum, la aproape șase luni de la primul spectacol, ne dăm seama că dacă elanul celor ce am aplaudat fără rezerve piesa nu era întru totul justificat, atitudinea țeapănă și rigidă a celor ce n-au intuit calitățile ei a fost și mai neîndreptățită. Pentru că luînd, așa cum este normal, ca punct de comparație cele două piese ale lui Mihail Davidoglu Minerii și Cetatea de foc, piesa lui Everac nu se află într-o situație de inferioritate. Ferestre deschise este scrisă într-un alt registru, într-o altă tonalitate, venind astfel să completeze cu o latură inedită peisajul dramaturgiei noastre pe tema industrială. Nota diferențială dintre Cetatea de foc și Ferestre deschise constă, credem, în tratarea în cadențe grave, eroice, patetice de către Davidoglu, a unui material de viață pe care Everac l-a văzut în liniile cotidianului, sub aparența unor întîmplări ce n-au în ele nimic extraordinar. Pe cînd Mihail Davidoglu pornește de la monumental la amănunt, totul fiind impregnat de o viziune eroică a vieții, întreaga piesă desfășurîndu-se la un maximum de tensiune, caracterele fiind călite și ele la temperatura cea mai înaltă; Paul Everac gradează aceste sentimente pregătind imaginea triumfătoare a finalului, recompunînd conflictul din filoane aparent paralele, aducînd în scenă eroi dintr-un material obișnuit. Dar și una și alta din aceste modalități se dovedesc a fi proprii pentru a crea imaginea măreției zilelor noastre. E drept, conflictul acesta, văzut în desfășurarea lui paralelă, răpește autorului posibilitatea de a adînci unele personaje ale piesei ce rămîn aici la stadiul unor apariții deosebit de vii și interesante dar caracterizate mai mult în latura lor particulară și pitorească și mai puțin în semnificația lor generală. Dar, ceea ce ne aduce prețios această piesă este faptul că masa de oameni ai muncii „nu rămîne îndărătul scenei" ca să folosim o expresie a lui Stanislavski, ci ne este înfățișată ca adevărată făuritoare a marilor noastre victorii. Dar prezența maselor pe scenă în piesa lui Paul Everac nu este ceva convențional și exterior, ci o rezultantă firească a investigațiilor psihologice asupra numeroaselor personaje, urmărite de autor în desfășurarea firelor paralele ale conflictului. Deci, colectivul acesta ce se călește pînă la urmă ca un monolit își demonstrează forța și unitatea prin fapta și comportarea fiecăruia din personajele de prim plan sau efemere, care a apărut în decursul desfășurării conflictului ca purtător al unei probleme morale, psihologice, frămîntat de un anume ideal sau pasiune. Deci chiar dacă regretăm caracterul prea strict individual al cîtorva din eroii (Frențiu, Fotea, Sudrigeanu și alții) ce puteau deveni personaje mai complexe, vom reține imaginea unui colectiv de muncă, realizată din schițarea veridică a numeroase destine umane ce devin, în dinamica dezvoltării conflictului, apropiate și familiare cititorului. Ceea ce nu se întîmplă cu alte piese din repertoriul acestei stagiuni. Problema reflectării luptei maselor populare conduse de partid pentru făurirea actului de la 23 August și pentru cucerirea puterii politice merită discuții mai ample. Ni se pare că atît în Surorile Boga **de Horia Lovinescu și în** Dacă vei fi întrebat **de Dorel Dorian, în** Explozie întîrziată **de Paul Everac și în** Ediție specială **de Mariana Pîrvulescu, dar și în unele piese ce tratează perioade mai recente, cum ar fi** Partea leului **de C. Teodoru, reflectarea luptei maselor populare, prezența lor veridică pe scenă nu este în suficientă măsură rezolvată la nivelul cerut de dezvoltarea literaturii noastre actuale. Să fim bine înțeleși: nu cerem numaidecît ca autorii dramatici să întrețeasă în firele acțiunii, scene de masă, tablouri cu nenumărate personaje și multă mișcare. Dar am vrea de pildă ca lupta comuniștilor în zilele insurecției armate de la 23 August 1944 să nu fie reprezentată prin simple tablouri vivante, așa cum se întîmplă în** Surorile Boga **sau Dacă vei fi întrebat, ci prin scene în care masa de oameni să se compună din prezențe individualizate și nu din apariții de figurație. Cred că trebuie să considerăm depășit stadiul cînd masele își făceau simțită prezența prin urale și strigăte sau prin relatările unui erou despre ceea ce au întreprins tovarășii săi (vezi Ediție specială de Mariana Pîrvulescu) sau să căutăm să demonstrăm prin comentarii forța neînvinsă a popoarelor, fără ca ea să reiasă din acțiune, din lupta caracterelor (vezi Opinia publică de Aurel Storin). Dar aici credem că e vorba și de o supralicitare a unei modalități de construcție care a obligat de cele mai multe ori pe unii tineri dramaturgi, să „exemplifice" ideile piesei, prin tablouri statice. Ne referim anume la acele retrospective care întrerup acțiunea și poartă spectatorul în trecut. Înțelese nu ca o posibilitate de adîncire și de explicitare a unor procese psihologice așa cum ele își justifică existența, ci ca „ilustrare" a unor momente sau ca o simplă reconstituire juridică și factologică, ele au dăunat pieselor** scrise de Dorel Dorian, Aurel Storin **și** Teofil Bușecan. **In cazul celei dintîi, retrospectiva a sărăcit tocmai punctul de greutate al piesei: oglindirea luptei partidului în zilele de la 23 August 1944. Aici ne apar, în cîteva scene, oameni cu arma în mînă, se comandă foc, se trage, totul în acompaniamentul unor marșuri. Ori, în teatru, imaginile nu prind viață decît dacă sînt exprimate prin personaje cu un profil cît de cît schițat sau dacă această prezență a unei mase de figurație se leagă de destinul și reacțiile unui erou sau influențează într-un anume fel evoluția sa și contribuie deci la desfășurarea conflictului. Dar,** piesa lui Dorian **aduce, foarte straniu, scene de masă fără eroi și fără o legătură substanțială cu evoluția conflictului. Deși Teofil Bușecan reușise să evidențieze mai bine forța monolitică a colectivului de studenți democrați în luptă cu resturile reacțiunii maniste, continua tratare paralelă a conflictului l-a dus la neputința de a mai evidenția rolul pe care tovarășii eroului central îl au în procesul lui de transformare morală. De aceea, pe parcurs, eroi bine surprinși în manifestările lor individuale se confundă și nu se mai păstrează la nivelul enunțat pentru că acțiunea se fărîmițează între „povestire" și „exemplificare". După cum iarăși Aurel Storin, deși istorisește cu fior liric drama cîtorva victime ale teroarei fasciste, nu reușește decît să ne vorbească didactic despre rolul opiniei publice în apărarea păcii și civilizației. Și aceasta pentru că nu a construit un conflict principal bine susținut de cîțiva eroi care să semnifice acest adevăr. Căutarea inovației cu orice preț se răzbună împotriva acelor autori care necunoscînd întru totul rostul planului secund îl folosesc abuziv în detrimentul complexității caracterologice a eroilor și a unității conflictului.**

Deși nu întrebuințează aceeași tehnică, ci construcția să spunem clasică, și comedia Partea leului **de C. Teodoru suferă din pricina inexpresivității celor aduși în scenă ca reprezentanți ai colectivului de muncitori de pe șantier. Meșterul Dima, tovarășa Sanda și ceilalți sînt prezențe fără viață, convenționale. Din pricina lipsei unor eroi pozitivi viabili, din pricina absenței conștiinței colective întruchipată de aceste personaje, conflictul capătă o rezolvare factice, convențională, inexplicabilă. Și chiar dacă la sfîrșit avem în scenă cîțiva oameni cinstiți care acuză pe sabotorii demascați, prezența acestor personaje este stereotipă. Conflictul nu se rezolvă în mod veridic și convingător pentru că nu crește din cioc nirea caracterelor, autorul urmărind numai o direcție: demascarea delapidatorilor bunului public, surprinși în chiar momentul acțiunii lor. Deoarece a estompat contururile eroilor pozitivi ce ies în afara conflictului, a avut nevoie pentru a rezolva piesa de apariții senzaționale neexplicate. Demascarea sabotorilor se datorește în piesă mai mult hazardului.**

Dar cu aceste considerații n-am încheiat discuția despre profilul dramaturgiei în anul 1959.

Valeriu Rîpeanu

Eroi ai muncii socialiste

O STEA DE AUR...

Pictura şi fotografia de gazetă care înregistrau odinioară munca hamalilor portuari, a lucrătorilor din atelierele sordide şi faţa maghernițelor locuite de fierari şi lăcătuşi, au arătat la vremea lor condiţia subumană în care era silită sub orînduirea burjuilor şi moşierilor să lucreze şi să trăiască, să flămînzească şi să moară omenirea muncitoare a ţării noastre.

La plastica în ulei şi a plăcilor fotografice s-a adăugat şi literatura realistă, după cum s-a adaus şi condeiul gazetarilor cinstiţi, strigătele lor fiind cu atît mai dramatice cu cît versul şi proza trebuiau să răzbească prin opreliştea pistolului fascist şi a cenzurii.

O fotografie de azi a Ferentarilor, în faţa uneia de ieri a faimoasei periferii cu birturi şi ciomăgaşi politici, nu suportă nici o asemănare. Timpul socialist are un ornic al lui rapid şi exact. In cincisprezece ani am făurit cît n-a ajuns să facă burghezia în suta ei de ani furaţi şi ucişi din timpul istoric al patriei. Muncitorul pe care Mociorniţa şi Malaxa îl virau în carceri şi-a sfărîmat — cu cincisprezece ani în urmă — cătuşele şi a purces la treabă. Ieşit din beznă şi din moartea lui lentă, prin luptă, el uimeşte astăzi cincizeci ori şaizeci de ţări cu produsul mîinilor sale de aur. Dacă socotim la suta de oameni, după datina statisticei, cîţi muncitori învaţă pentru calificări ce ating bacalaureatul şi ingineria specializată, mi se pare că întrecem cu multe procente chiar şi ţări care au o seculară tradiţie industrială şi pedagogică.

Cînd spunem că burzhezia a dat poporului muncitor numai gloanţe, nu facem o metaforă, ci concretizăm un adevăr răsdovedit de istorie. Aţi văzut cu toţii fotocopia actului de deces al adolescentului Vasile Roaită. Pe ea, nu ştiu care expert în jandarmerie şi genocid, a caligrafiat ca un cinic arbitru de morală şi de medicină: „omor scuzabil".

In ţara de azi, care este o ţară a marilor energii descătuşate, zidarul Luigi Strenatti a învăţat ingineria, metalurgistul Nicolae Vasu aşişderea, mii, zeci de mii de muncitori devin specialişti în chimie şi siderurgie, în matematici şi fizică. La buzunarul de sus al salopetei stă rigla de calcul, inginerească, iar acasă, lîngă fotografiile de familie, stau diplomele specialităţilor cucerite într-un uriaş şi frenetic asalt al culturii.

Pe pieptul unora dintre ei, pe pieptul celor mai buni dintre cei mai buni, străluceşte steaua de aur a Eroilor Muncii Socialiste, ea însăşi simbol şi afirmare a clocotitoarei energii populare descătuşate şi libere.

Munca şi-a căpătat în patria noastră preţuirea visată în nopţile de veghe ale comuniştilor, în zilele de luptă ale anilor grei. Pe pieptul Eroilor Muncii Socialiste scînteiază steaua care cinsteşte în cel mai înalt grad munca eliberată de orice silnicie şi opresiune. Strălucirea acestei stele reprezintă omagiul pe care patria îl dă însuşi poporului liber şi înţelept, harnic şi talentat care construieşte socialismul aici, la arcul Carpaţilor şi la ţărmul străvechi al Dunării.

Petru Vintilă

Constantin Adochiţei

Cine vrea să vadă Coţuşca, trebuie se ştie că pentru asta are de mers pînă la capătul ţării. Mai întîi pînă la Suceava, de acolo la Botoşani şi la Săveni (cu I.R.T.A.), iar de la Săveni la Coţuşca (tot cu I.R.T.A.). Coţuşca e, se pare, foarte aproape de punctul cel mai de nord al ţării.

Aici, pe coclaurile acestea sure, nesfîrşite, unde te simţi parcă teribil de departe de lumea modernă, trăieşte unul dintre Eroii Muncii Socialiste ai ţării. Un om pe care ziariştii, după ce fac aproape 200 km. cu I.R.T.A., prin praf sau noroi, vin să-l vadă, să-l cerceteze, să-l cuprindă pe hîrtie.

Ajungînd noaptea la Coţuşca, am întrebat în sat de Constantin Adochiţei, Eroul Muncii Socialiste. Un om, care părea să fie în toată firea, a ridicat mîna şi mi-a arătat un bec care ardea pe un stîlp de pe marginea drumului.

— Uite-l, mi-a zis, şi zîmbetul lui mi s-a părut cam straniu.

— Nu pricep.

— Cum nu pricepi? Becu' ăsta, lumina, cine-a adus-o în sat? Ia-o pe drum, pe şiru' ăsta de becuri, şi-ajungi la el. Te urci sus, pe deal, la grajduri, şi dai acolo de moş Costică Adochiţei.

— Il găsesc la ora asta?

— Fă cum îţi zic.

Aşa am făcut. Să fi fost seara pe la vreo zece şi ceva. M-am dus la grajduri. Şedeau orînduite, albe, în vîrful dealului, înconjurate de liniştea calmă a serii de toamnă. L-am găsit pe moş Costică în cel de-al doilea grajd. Era cu vreo doi băieţi lîngă o vacă şi nu ştiu ce discutau. Se spuneau în orice caz nişte cuvinte de specialitate, cam greoaie, şi nişte cifre.

Obişnuit se vede cu ziariştii, moş Costică m-a primit cu blîndeţe şi calm. Mi-a spus cinstit de la bun început că n-are timp să stea de vorbă cu mine, dar că s-ar putea ca a doua zi să-şi facă ceva timp. Pînă atunci să-mi văd de alte treburi. Abia pe urmă, noaptea tîrziu, veterinarul sectorului, un tînăr vesel şi îndrăzneţ, bun cîntăreţ din armonică, m-a chemat de-o parte şi mi-a şoptit misterios:

— Dacă vrei să afli ceva despre moş Costică, nu vorbi cu el. Vorbeşte mai bine cu alţii.

M-a lăsat puţin în derută şi pe urmă a revenit.

— Eu îl cunosc de zece ani pe moş Costică. Ştii ce fel de om e? E sfios şi modest, cum n-am pomenit altul. E un moldovean din ăla cinstit şi bun, cu suflet drept şi curat, dacă-l prinzi în apele lui poţi să boscorodeşti cu el o noapte întreagă despre toate soiurile de vaci din lume, cît lapte dau cu o anumită raţie de furaje, cu viţeii înţărcaţi sau neînţărcaţi... Tot chestii din astea. Da' ia încearcă s-aduci vorba despre el, că imediat parcă i se încleştează fălcile. Dacă scoţi un „da" sau un „nu" — şi ăla mormăit fără chef — atunci poţi să fii mulţumit.

— Şi-atunci cum zici să fac totuşi?...

— Cum să faci? Să te interesezi pe la alţii, că doar toţi îl cunosc. Uite, eu de pildă, pot să spun toată biografia lui de mic şi pînă acum. Il cunosc ca pe mine însumi. De zece ani lucrăm împreună, îi cunosc şi familia, ştiu şi ce-a fost cînd era de-o şchioapă.

Era spre miezul nopţii şi veterinarul — tare simpatic băiatul! — deşi moţăia de oboseală, a stat cu mine pînă la trei spre dimineaţă ca să-mi spună „la amănunt" biografia lui moş Costică Adochiţei. Povestea frumos, curgător şi inteligent, n-am îndrăznit să-l întrerup nici măcar o singură dată. Şi ce-am înţeles eu pînă la urmă, era că omu-ăsta, veterinarul, îl iubea grozav de mult pe Adochiţei, avea un respect adînc, sincer şi cinstit faţă de el.

— Au fost oameni săraci rău de tot ei. Tat-su avea un pogon ori două de pămînt şi şase copii. Ce să mai discutăm? Poţi să-ţi închipui. Şi-aveau şi-un pămînt prost, dacă mai era şi nitică secetă vara, aleluia, nici ciocani să umpli burta unei perechi de boi nu scoteai. Tat-su, ce să facă el, a intrat argat. Era acolo în apropiere o fermă de stat. De stat, vorba vine, pentru că o luaseră în arendă nişte şnapani, nişte... exploatatori, care o făcuseră moşia lor. Moş Costică a intrat şi el cu taică-su argat aici. Ingrijiea de boi şi de vaci. Acuma, poate c-ai apucat şi mata sau ai auzit cum era în trecut cu meseria asta. Cine erau cei mai prăpădiţi, cei mai oropsiţi şi mai huliţi oameni atunci? Văcarii, bouarii, porcarii. Era o ruşine grozavă pe-atunci s-ajungi la vaci, te credea lumea ori prost, ori că tragi nişte păcate sau blesteme. Invăţătorul de la noi din sat, cînd ne pleznea peste ceafă de ne dădea în nas, aşa ne striga: „la vaci, boilor, că nu-i de voi cartea!". Alde Adochiţei, cum spusei, argăţeau acolo şi erau plătiţi în bătaie de joc odată la sfîrşitul anului: haine, opinci, şi ceva gologani. Şi mîncare. Despre asta n-am ce să-ţi mai spun, poţi să-ţi închipui şi dumneata. Ţine minte atît: c-a fost argat de mic, de la anii cînd trebuia să meargă la şcoală, şi c-a dus-o ca vai de mama lui.

Pe urmă, în '49, s-a înfiinţat gospodăria de stat din Coţuşca. Prin primăvară începuseră să se caute oameni care să întemeieze gospodăria. Atunci ne-am întîlnit amîndoi aici. El fusese chemat special pentru că era cunoscut de toată lumea că numai cu vitele se ocupase toată viaţa lui. Ţin minte că atunci i-a spus un tovarăş de la judeţeana de partid:

— Ei, tovarăşe Adochiţei, pînă acum am crescut animale pentru moşieri şi chiaburi. Dar acum a venit timpul să creştem pentru noi, pentru poporul care trudeşte. Uite, o să primim acum 40 de vaci de rasă. Să creştem din ele un sector zootehnic bogat. Te încumeţi să-l iei în seamă?

Moş Costică a ridicat din sprîncene.

— Mă încumet eu, dar nu prea am aşa multă învăţătură. Ştiu meseria mai mult cum am apucat-o din totdeauna. O să fie greu la început.

A fost greu la început, sigur că da. Avea patruzeci de vaci de rasă bună, Pitzgau. Dar grajdurile erau vechi, putrede, aşa cum rămăseseră de la fostul moşier. Furaje nu prea erau. Şi, ce era mai grav, nu erau oameni care să îngrijească vacile. Inchipuie-ţi că a trebuit să fie aduşi pentru asta ciobani de la oi. Moş Costică avea însă planurile lui. Incet, încet, a adunat pe lîngă el oamenii care-i trebuiau. Toţi băieţi tineri, care ştiau carte, harnici, cu dragoste de avutul gospodăriei. Şi ce sector zootehnic a făcut moş Costică! Am ajuns la 220 de vaci de rasă pură. Producţiile au ajuns la 4.000 de litri pe fiecare vacă. Planul e 3.100, dar bătrînul a hotărît cu brigada să dea cîte 4.000. Şi-o să dea. Dau şi mai mult. Are acum 22 de oameni unul şi unul. Ţin la el, îl ascultă ca pe un tată. Şi dacă vrei să afli şi altele despre el, îţi mai spun eu pe cineva, mi-a zis la urmă veterinarul, picînd de somn. Du-te la un mulgător, la Costin Niculae. Sînt prieteni buni şi el ştie lucruri interesante.

Dimineaţa m-am dus să-l caut pe prietenul lui moş Costică Adochiţei. Bănuiam că voi găsi un om apropiat de vîrsta lui, matur. Pasă-mi-te, prietenul cel mai bun al Eroului — om trecut de-acuma de 50 de ani — dar acela era un flăcăiandru mărunţel şi sfios ca o fată mare, de 18 ani, cel mai bun mulgător din brigadă. Şi, ce era mai surprinzător, semănau la fire amîndoi. Niculae Costin era atît de sfios şi modest (dificili sînt oamenii ăştia modeşti pentru gazetari!) încît abia-abia l-am „încălzit" să-mi spună cîte ceva. Intr-un tîrziu însă, stînd la soare, în spatele unui grajd, i s-a dezlegat limba.

— Să ştii că e un om curios moş Costică ăsta, a început în sfîrşit Niculae. Eu cînd l-am cunoscut prima oară îi purtam pică. Terminasem şcoala profesională zootehnică şi venisem aici a practică. Primul om cu care am stat de vorbă a fost el. Mi-a vorbit cam [illegible]

— Ştii să mulgi o vacă?

— Ştiu, i-am răspuns eu. Ştiu cum ar trebui, cum spune cartea adică.

— Vrei să spui că ştii teoretic? Ia să iei în primire 12 vaci, ca fiecare mulgător de-ai noştri, să vezi mai bine cum e şi practica.

Am luat 12 vaci în primire. Mi-era greu al dracului la început. După ce terminam de muls îmi amorţeau mîinile. Moş Costică nu zicea nimic. Mă lăsa în pace. Simţeam eu că vrea să mă încerce, să vadă cît rezist. Şi de ambiţie, am rezistat pînă la sfîrşitul practicii. Cînd am plecat, fierbeam însă de ciudă. „Uite, mă, îmi ziceam, am lucrat şi eu cu un Erou al Muncii Socialiste şi la plecare nu mi-a zis şi el ceva, o vorbă frumoasă, că doar am muncit niţel pentru ei". Peste cîteva zile însă am primit o scrisoare de-am rămas trăznit. Cine crezi că-mi scria? Adochiţei. Era o scrisoare scurtă, simplă, dar cînd am citit-o mi s-au înmuiat picioarele de emoţie. Era o scrisoare de la un om care-mi citise parcă în suflet. Mă chema să vin, dacă vreau, după examen, la ei, ca mulgător. Şi m-am dus. Am început să muncesc aici. Am învăţat foarte multe de la el. Ştii dumneata ce om e moş Costică al nostru?

După ce termină treaba, mă cheamă la el, în cămăruţa lui. Are acolo un dulap plin cu cărţi şi reviste. Şi ne apucăm să învăţăm amîndoi. Citesc eu, că am ochi mai buni, şi el ascultă. Pe urmă ne apucăm să discutăm. Ii place grozav de mult să citească. Il interesează cercetările ştiinţifice care se fac în domeniul creşterii animalelor, citeşte mult, învaţă. El n-a ştiut carte pînă într-o vreme. O să te mire asta, dar, uite, n-a avut decît o clasă primară, ştiu precis asta. S-a apucat singur să înveţe. Şi-acum ştie carte, nu glumă. A urmat şcoala de maiştri, a dat examen. Nici pe mine n-a vrut să mă lase să nu învăţ mai departe. „Să te apuci să urmezi liceul, mi-a zis. Crezi că dacă eşti mulgător nu trebuie să mai înveţi, să fii om deştept, cult?". Să fiu drept, nu prea aveam eu chef să m-apuc să mai urmez şi liceul. Noi muncim mult aici, cînd să mai „toceşti" la algebră şi chimie? Nu m-a lăsat însă moş Costică. Vre-o săptămînă nici n-a vrut să discute cu mine, pînă nu m-am hotărît să mă înscriu la liceu. M-am gîndit pînă la urmă că dacă el, om în vîrstă, cu zeci de treburi pe cap, are ambiţia ca în fiecare seară să nu se culce pînă nu citeşte ceva, atunci eu care sînt băiat tînăr şi n-am sarcinile lui, de ce să nu învăţ?

Ce să-ţi mai spun. Asta e moş Costică. El nu spune prea multe, nu te cicăleşte. Face însă treabă şi cînd vezi asta, ţi-e ruşine să nu-l urmezi.

Cam atîta mi-a povestit Niculae Costin. Pe Adochiţei abia spre prînz l-am prins. Dar şi-atunci avea treabă. Mi-am dat seama de asta pentru că-l aşteptau nişte tovarăşi de la regiune cu care trebuia să meargă la o şedinţă „deputăţească", cum îi zice el.

— Ce să-ţi spun eu, măi băiatule, despre mine? m-a întrebat cu înţelegere moş Costică. Lasă, mai bine du-te şi scrie despre băieţii din brigadă. Sau mai bine du-te prin sat. Iţi place Coţuşca? Zău, tare mult îmi plac locurile astea. Ştii ce era înainte aici? Un sat prăpădit, dar prăpădit rău de tot. Trăiau oamenii şi-n bordeie ca pe vremea lui Ştefan cel Mare. Toţi munceau la boier. Şcoala era gata să se dărîme. Ia du-te, te rog eu, du-te prin sat aşa şi plimbă-te. Tot satul e alb şi curat. Să vezi cînd eşti în centru parcă-i orăşel. Magazin universal, o şcoală mare (adică nouă), cinematograf. Uite, şi-aici la noi, în fundul ţării, avem film de două ori pe săptămînă. Aşteptăm acum „Soarta unui om". E şi-o bibliotecă frumoasă, cu cărţi multe. Seara, ai văzut, lumină electrică. Visa Coţuşca aşa ceva? După masă e meci de fotbal. Eu, ca să-ţi spun drept, cînd sînt plecat din ţară sau tocmai pe la Bucureşti, de ce crezi că mi-e dor mai mult? De Coţuşca. Faci două zile de-aici pînă la Bucureşti (Cu TU-ul calci drumul de la Moscova în America în unspe ore!), e departe rău, da' cînd ajungi aici te simţi bine. Ce zici?

— Ce să zic, moş Costică, credeam c-o să-mi spui şi mie cîte ceva despre matale...

— Lasă asta, că ai ce scrie de-aici. Poate ne-ntîlnim al'dată pe la Bucureşti.

M-a luat părinteşte pe după gît şi a plecat. Nu m-am supărat. Nu m-am supărat pentru că, de fapt, aveam materialul despre moş Costică Adochiţei.

Ion Băieşu

Ştefan LUNGU

De cînd e mecanic de locomotivă, Ştefan Lungu a străbătut milioane — milioane — de kilometri. Cifra e sonoră şi fabuloasă. Ai impresia că pe umerii omului curg, ca nişte fireturi de fum, meridianele. Cifră de hărţi siderale. Care te îndeamnă la o drumeţie de vis.

Inchid ochii.

Trenul s-a pus în mişcare, pe Prahova-n jos, coborînd odată cu munţii. A urcat un flăcău. Are cămaşă de cînepă şi pe degete, sub unghii, sînge negru, amestecat cu ţărînă. Are şi urme de bici pe gît. Gara s-a ascuns în umbră. O secundă, ceţos, la flacăra felinarului cu gaz, se văd cîteva semne roase de rugină, pe zid: 1924.

Tînărul îşi face loc în faţă spre locomotivă.

★

Şi totuşi au trebuit să treacă cinci ani pînă s-ajungă flăcăul cu adevărat pe locomotivă. Foame, şomaj, palmele meşterilor. Iată-l mecanic. Curbe de sacrificiu, Griviţa 33, şomaj, şomaj, şomaj. Işi iubea locomotiva, cîntecul acesta uriaş, zidit în fier. Ii plăcea goana ei nebunească peste traversele prinse-n buloane, umplînd aerul cu voci clare ca ale iernii, sub un cer de cristal: şi-i plăcuse să afle ce diavoli se zbat înăuntru, constrînşi de supape. Dar cînd urcă iarăşi în cabina locomotivei, i se pare că trage povara întregii suferinţe a ţării; de la ţăranul pelagros şi ostaşul întors de pe front în cîrji, cu sîngele ţîşnind prin bandaje, pînă la moşierul ce şi-a întins umbra pe toate pernele moi (el călătoreşte cu Alberg-Expresul). Nu mai ţine socoteala zilelor, anilor, e acum om în putere, cu primele fire cărunte, cu nevastă, copii.

O întrebare îl macină, totuşi: unde merge oare trenul acesta?

Uneori i se pare că nicăieri. Că roţile se învîrtesc în gol şi totul, totul e încremenit, hotar între fiEţiune şi moarte.

★

Aşa începe povestea mecanicului de locomotivă Lungu Ştefan. Viaţa lui, după cum mi-a istorisit-o într-una din aceste ultime amieze cu soare, în grădina sa, n-are nimic particular. Extraordinar, da; căci se împleteşte şi parcă se confundă cu însuşi destinul ţării, din dimineaţa de august, cînd au sunat toate sirenele. Lungu (avea o banderolă roşie pe braţul stîng) a tras şi el, din răsputeri, maneta. Şuierul s-a răsucit, vijelie, sub cer, pe toată curba fremătătoare a ţării. Gata! Domnilor, coborîţi. Haide, mai repede. Zboară pe ferestre titlurile de proprietate. Zboară inelele cu monogram. Ruletele. Pîinea mucegăită împărţită argaţilor. Zboară panamalele, ciubucele, cloaca, menu-urile comandate la Gaston, metresele regale şi celelalte gingăşii de import. V-am răbdat prea mult pîntecul, apăsîndu-ne osul spinării. Hai, coborîţi! Se aud proteste. (Se aude şi cîte un răpăit de mitralieră). Doar îşi comandaseră bilete pînă la capăt, pe toată istoria ţării, pînă-n vecii; unii încearcă să se agaţe de tampoane, de scări...

Lungu accelerează.

Aşa, acum să deschidem ferestrele, să iasă mirosul de grajd turcesc şi colonie.

Parcă şi-n cabina cu fum, cu dogoare, cineva a plantat copaci de ozon.

Iată-i pe noii călători:

O femeie, cu mulţi copii. Unul tresare prin somn; ţipă. Mecanicul unge mai bine roţile, să lunece lin, ca unda de soare pe catifea şi mătase.

Un profesor cu o carte sub braţ. Işi ridică gulerul paltonului. E frig. E încă în zori, foarte devreme, abia mijesc flăcări peste Carpaţi. Mecanicul pompează spre el mai multă căldură din cuptor, prin calorifere.

Cîţiva muncitori. Işi scot mereu, cu mîinile-n febră, ceasurile mari şi grosolane de nichel. Unul vrea să construiască A.P.A.C.A. Altul a pornit spre negurile Ceahlăului, înfăşurîndu-şi pe braţ o iederă groasă de fulgere, altul — să descopere terenuri petrolifere în Gorj. Doctorul se autoexilează într-un sat de guşaţi. Activistul are treburi urgente în 147 de oraşe şi 3.588 de sate; mai sînt şi vreo 5.000 de cătune. Tînărul de colo are întîlnire cu prima lui dragoste.

Toţi trebuie s-ajungă la vreme, la ceasul lor, ba, dacă se poate, cu o clipă mai repede.

Lungu accelerează.

★

Dar bătrîna locomotivă nu-i învăţată cu zborul. Ce vreţi? A tîrît pînă acum lungi convoaie de suflete moarte, o lume care nu se grăbea, care nu ştia — şi căreia nici nu-i păsa, unde va ajunge şi cînd.

(Pe banca din grădină, sub nuc, pe saltele de linişte, Lungu povesteşte calm, arde numai [illegible] ochii). Trebuie învăţată să zboare. Trebuie să-i mai vîre diavoli în ţevi. Să-i ungă bielele cu o definiţie nouă a ritmului. Manometrul bătrîn trebuie scos, demontat şi centrat apoi după formule moderne: combustibil + raţiune.

Trebuie să făurim viteze mai mari.

★

Locomotiva fuge, agitînd deasupra un steag de aburi. Lungu stă cu ochii pe manometru. Cînd şi cînd, şi-i coboară pe cartea de alături, scrisă de un mecanic cincisutist sovietic. Alteori şi-i pierde în pătratul de văzduh al cabinei; îşi mişcă buzele; se gîndeşte? cîntă?

Să făurim viteze mai mari.

Secunda să bată-n pistoane cum bate sîngele-n tîmple.

S-au răsucit cristalele-n fier.

E nevoie (arzătoare!) de-o geometrie nouă, nervoasă, a timpului, fără limite-dure şi curbe ce-nchid; o coloană a infinitului — dacă vreţi — pe care s-o poţi reteza oricînd, la rădăcini, cu lovituri de cazma.

Priviţi! Aerul şi pămîntul sînt în veşnică trîntă. Locomotiva numărul 231.060 trece printre ele, le separă.

Abstracţiunea vibrează în mîinile mele.

Am pătruns în anul viitor. Trenul a mai trecut prin cîteva sute de mii de kilometri.

★

S-a trezit într-un nou peisaj, cu alt fundal, şi cu alte decoruri. Totul se transforma; totul fierbea; se prăbuşeau ziduri; se întemeiau cetăţile viitorului; fapte noi — unele încă nenăscute — îşi proiectau umbra de lumină pe fereastra cabinei.

Ţara nu-i doar un furnicar fosforescent de semafoare. Lungu trece tot mai rar prin locuri ştiute.

Iată, locomotiva fluieră, în goană, pe lîngă o clopotniţă ruginită. Dar în secunda următoare face să vibreze pereţii unui nou teatru de operă, sau aleile cu arbori tineri, cu ramuri delicate ca nişte arabescuri, ale noului parc al poporului. Cînd au răsărit? Cînd au răsărit şi aceste furnale? Acum goneşte prin periferia oraşelor, printre cocioabe leproase cu geamuri livide, care se sprijină una de alta; dar în pragul străzii s-a ivit zidarul. Lungu îi face semne cu mîna şi mai azvîrle cărbuni în cuptor. Iată cîmpiile, viile parfumate de soare, merele roşii-aprinse, rînduite de poliţele dealurilor. Printre ele înnegresc ţăruşi. Apoi albeşte un fragment de zid. Apoi lujerii aerieni ai cornişelor: o nouă fabrică a industriei chimice. In dreapta şi-n stînga, şi nu departe de stîlpii de înaltă tensiune, ariile largi ale gospodăriilor agricole colective, prin care zboară, ca un buzdugan minuscul, cobatura.

Le cuprinde pe toate. Simte cum îl pătrund prin toţi porii, le simte alergîndu-i parcă prin artere. Şi conduce locomotiva cu mîinile pline de seve.

★

Au urcat de prin sate, de-a dreptul pe scara cabinei, cu mari căciuli negre de oaie, Gheorghe Vlăsceanu, Nicolae Pascu, Gheorghiţă Andrieş şi alţi vreo şase sau şapte băieţi. Mecanicul le-a întins mîinile şi i-a tras lîngă el. I-a făcut fochişti şi mecanici. Doi dintre ei au astăzi „Medalia Muncii".

★

Serile, sub limpezimea gînditoare a lămpii, concepe noul. E tîrziu, nici un zgomot nu răspunde la vuietul trenului. Umbrele ferestrei iau aspecte de gînd. Uite, după fiecare drum, în depou, cenuşarul locomotivei se cere scuturat, sute de oameni se vîră desupt, în canalele scobite-n podelele de beton. Acolo aerul e putred, cenuşa şi zgura fierbinte intră sub cămaşă, în gură, în ochi. Trebuie să-i scoatem pe oameni din cenuşă. Regimul lor e solar: omul trebuie să fie frumos.

Printr-o inovaţie, opera lui Lungu, cenuşarul locomotivei se deschide acuma automat.

Apoi alte, mereu, inovaţii.

★

...Imi arată o fotografie. Doi oameni în penumbra cabinei. Unul e Lungu, celălalt, cel care conduce, Arkadii Dmitrievici Motov, mecanic de locomotivă la Depoul Moscova-călători, deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S. Trenul aleargă peste pămînturile Rusiei. Merg spre Riazan. Trec prin locuri pe unde a călcat cîndva Vladimir Ilici Lenin. In inima griviţeanului şi pe cîmpiile so itare, un furnicar de stele tremură şi lucesc. Acum va face cunoştinţă cu Serghei Esenin. Vrea să cunoască totul şi, fireşte, în primul rînd, locomotiva aceasta puternică, modernă, atît de bine legată, cu bielele atît de sclipitoare, parcă mîngîindu-i coapsele uriaşe. Işi notează în carnet, ca să povestească tuturor mai tîrziu: „Locomotiva „P" 360094 pe care o conduce tovarăşul Motov, o maşină grea, de categoria a 5-a, este exemplar întreţinută. Mecanicul poate conduce fără grijă o astfel de locomotivă şi cînd vizibilitatea este slabă sau lipseşte cu totul — pe viscol şi ploaie, pe ceaţă şi chiar pe întuneric. Securitatea călătoriei este deplin asigurată prin tabloul de semnalizări al locomotivei, care funcţionează prin contact electromagnetic cu linia de cale ferată. Ori de cîte ori e cazul, în cabină începe să zbîrnîie soneria sau se aprind diferite semnale luminoase, colorate... Ungerea locomotivei este şi ea automatizată, iar munca grea a fochistului este mult uşurată prin folosirea unui stoker mecanic de alimentare a focului cu cărbuni..." („Scînteia" 18.VII.1955).

S-a întors de la Moscova cu un geamantan de învăţături.

★

Ii place să scrie ziarelor. Dezbate cu pasiune probleme de muncă, ia atitudine, critică:

„In depoul nostru lipseşte combustibilul inferior... Sîntem nevoiţi să consumăm combustibil scump... Mă întreb: cîtă vreme va mai dura această situaţie?... Oare tovarăşii de care depinde aceasta nu-şi pun la inimă faptul că — aşa cum a arătat Congresul partidului — preţul de cost în economia noastră naţională se menţine încă ridicat şi că reducerea lui sistematică este astăzi o sarcină de căpetenie a tuturor, de la muncitor pînă la ministru?" („Scînteia" 15.I.1956).

Ca deputat al raionului Griviţa Roşie şi al Marii Adunări Naţionale, scrie, sprijinind cererile străzilor Varlam, Constantin David şi Muntenia pentru extinderea reţelei de apă.

Scrie despre viaţa cea nouă:

„Din oameni huliţi şi batjocoriţi, dintr-o viaţă plină de lipsuri, partidul i-a ridicat pe muncitori la cea mai înaltă cinste, i-a făcut stăpîni pe bogăţiile făurite de ei..." („Munca" 23.II.1955).

★

Trenul a mai făcut cîteva sute de mii de kilometri (fără nici o reparaţie capitală).

★

Pentru merite, pentru muncă eroică, pentru eroismul cel de toate zilele şi de toate nopţile, mecanicul cincisutist Ştefan Lungu — membru de partid — e distins cu titlul de „Erou al Muncii Socialiste".

★

Pe la fereastra cabinei trec cîţiva copaci în defilare lentă, cu brume. Un nuc fumuriu, doi gutui, doi meri. Sînt copacii grădinii sale. Acum şapte ani, cînd şi-a construit casa asta nouă, care sticleşte alb în fund, pomii erau destul de bătrîni. Horaţiu, în schimb, se mai juca încă pe ascuns cu trotineta. Acum se pregăteşte să-şi ia în primire locomotiva. Victor e tehnician. „Păi cum, nea Fănică — zic cîte unii — dumneata om mare, Erou al Muncii, să nu-ţi dai copiii la şcoli înalte?!" Zîmbeşte. Nimic nu-i mai frumos decît să fii muncitor, cetăţean de frunte al ţării de azi. Trunchiurile pomilor s-au mai învîrtoşat, dar acolo unde se vede mai bine trecerea anilor e la ramuri; sînt mai noduroase şi mult mai puternice. Copiii o să-şi aibă casele lor şi copiii lor. El va căpăta ticuri, va ieşi pe prispă-n papuci sau va ieşi cu bastonul în grădină, să-şi fumeze ţigara în aer liber. Poate că atunci va fuma două ţigări după masă... Va pleca mai întîi Victor, apoi Horaţiu, dar gutuii şi merii vor rămîne tot acolo şi el se va uita cum înmuguresc, cum li se usucă primele frunze pe la sfîrşitul lui iulie, cum tresar, ca şi el, în vîntul iernii, cînd s-aude prin aerul clar şuieratul unei locomotive.

— Cînd ieşi la pensie, tovarăşe Lungu?

Rîde:

— Mai aştept ceva.

— Ce anume?

— A, mai aştept un singur lucru...

...Şi neobositul mecanic îmi face semne cu mîna de la fereastra primei locomotive electrice romîneşti!

Ilie Purcaru

Alexandru CODESCU

Ii arăt portarului delegaţia. O ia, o citeşte cu atenţie, o întoarce şi pe-o faţă şi pe alta, mi-o restituie şi apoi mă întreabă:

— Şi de cine aveţi trebuinţă?

— De maistrul Alexandru Codescu — îi răspund eu.

Portarul închide o clipă ochii ca şi cînd ar vrea să pareze o lovitură nevăzută, scoate un „of" plin de duioşie şi reflectează cu glas tare:

— Da mulţi mai sînteţi, frate!... dumneata eşti al patrulea pe ziua de azi... şi toţi la tovarăşul Codescu... Chipul i se luminează — i-a venit o idee. N-a ieşit nici unul pe poartă... dacă măreşti compasul îi prinzi în fapt... să nu-şi răcească omul gura de două ori că şi aşa... Ii ascult sfatul şi o pornesc în grabă spre ateliere urmărit de privirile-i compătimitoare.

Mă apropii de prima fiinţă ce-mi iese în cale, pun mîinile pîlnie la gură şi-i adresez cuvenita întrebare:

— Unde dau de meşter?

Omul îmi răspunde printr-un gest ce vrea să spună: „Incolo, înainte"...

Preţ de vreo jumătate de oră rătăcesc prin hală în căutarea meşterului. Peste tot pe unde întreb de el mi se răspunde: „Acum două minute a fost aici... Vedeţi dacă nu e la strunguri..."

De la strunguri sînt trimis la standul de probare, de acolo la moara de spălat ţevi. Peste tot mi-e semnalată prezenţa meşterului de către tovarăşii lui de muncă, dar meşterul nu e de găsit nicăieri. Aleargă parcă înaintea mea ca argintul viu şi cînd zic că l-am prins îmi scapă printre degete. In sfîrşit dau de el. Stă de vorbă cu cîţiva muncitori dar nu e înconjurat de nici una din persoanele de care îmi pomenise portarul la intrare şi sînt fericit că n-am concurenţi.

...Cînd i-am văzut pentru prima oară numele scris în coloanele ziarelor m-am dus cu gîndul la credinţele fizionomice ale mamei mele şi mi-am făurit în minte, în locul chipului adevărat al maistrului, un chip de legendă, pe măsura titlului pe care îl poartă. Dar din cît mi-l închipuisem înainte de a-l fi văzut vreodată „în carne şi oase", n-a mai rămas nimic. Alexandru Codescu e un om de statură potrivită, trupul îi e bine legat, umerii laţi şi viguroşi. Trăsăturile feţii îi sînt proeminente, sprîncenele groase şi stufoase pun parcă strajă ochilor ca să vadă mai bine decît le e dat să vadă. Gura ascunde, în arcurile pe care le descriu buzele, un surîs abia perceptibil, iar bărbia nu iese prea mult în afară, aşa cum susţine maică-mea că ies în afară bărbiile oamenilor dotaţi cu multă voinţă şi cu multă putere de muncă.

Meşterul mă apucă jovial de braţ, mă scoate din hală şi mă duce într-o cămăruţă înnegrită de fum, un fel de vestiar.

Tunetele ciocanelor din hală rămîn la uşa metalică a acestei cămăruţe şi ori de cîte ori li se dă prilejul năvălesc înăuntru ca nişte zdrahoni teribil de gălăgioşi.

Ii explic meşterului scopul vizitei mele şi el îmi aruncă pe dată nişte priviri care aduc întrucîtva cu privirile portarului de la intrare. Imi dau seama că îi e teamă de popularitate şi că regretă că s-a lăsat... prins. Mă cuprinde un fel de timiditate proprie omului care nu ştie cum să înceapă. Bun psiholog, meşterul îmi ghiceşte gîndurile şi, crezînd că îmi vine în ajutor, îmi zice surăzînd:

— Intrebă-mă şi am să-ţi răspund...

Dar nu găsesc aceea întrebare care să îmi pună în mînă cheile cu care să descui felul de a fi al unui om căruia îi place să spună multe despre orice, dar — dacă se poate — nimic despre el. Cu ce-ar fi mai nimerit să începi cînd ştii că dincolo de pereţii acestei cămăruţe e hala plină de pacienţi de oţel care îşi aşteaptă cu nerăbdare medicul?

Uşa se deschide de cîteva ori, oameni necunoscuţi mie intră în cămăruţă, îi pun întrebări meşterului, meşterul le răspunde, şi oamenii pleacă ducînd cu ei ceea ce vroiau să afle.

Ii invidiez pe aceşti oameni ce se interpun veşnic între mine şi meşter: îi invidiez pentru abilitatea cu care ştiu să-i pună întrebări...

E ceasul 11. La această oră muncitorii primesc o pauză să-şi ia prînzul de dimineaţă.

In sfîrşit, iată, se iveşte prilejul să stăm în tihnă de vorbă...

In jurul meselor din cămăruţă apar alte chipuri... Oamenii mănîncă în tihnă şi discută... Formulează întrebări şi primesc răspunsuri. Ii aduc la cunoştinţă meşterului cele ce s-au întîmplat în hală în timpul ce s-a scurs de cînd meşterul e împreună cu mine.

Din discuţiile lor aflu că o locomotivă trăieşte în medie 50 de ani, că din doi în doi ani se prezintă în faţa colectivului pe care-l conduce Alexandru Codescu, că acest colectiv o desface în bucăţele ca pe-un ceas, îi ciocăne fiecare piesă în parte şi o repune pe picioare ca să-şi încheie ciclul vieţii, fără ca vreodată să se poată spune despre ea că s-a abătut cu un milimetru de la drumul pe care i l-au hărăzit constructorii. In hală, în marea sală de reconstituire a uriaşilor moderni, se găsesc specimene care de 36 de ani vin la Codescu să ia puteri noi...

In pîntecul lor stau închise rezultatele inovaţiilor lui, zile şi nopţi de chinuitoare întrebări... Poate că şi ele pot să spună cînd i s-a adîncit cuta dintre sprîncene, cînd i-au încărunţit tîmplele, cînd i s-au ivit primele şanţuri sub pomeţii obrajilor? Ele pot spune data precisă, ziua, luna, anul, aşa cum sînt înscrise în carnetele de revizie, dar clipa n-o pot preciza decît oamenii, tovarăşii lui de muncă.

Ei ştiu precis cînd s-au ivit cutele chipului său — fie în clipa cînd meşterul, băieţan fiind, a năvălit la taică-său în fierăria şantierului naval din Turnul Severinului, ca să-i spuie că a fost dat afară din şcoală fiindcă nu are uniformă, fie în clipele anilor de ucenicie cînd „fura" meseria în răstimpul dintre un pumn şi o înjurătură, fie mai tîrziu cînd a fost trimis să îngroaşe rîndurile armatei de şomeri din Romînia anilor '30—'33, fie în anii crînceni ai războiului, fie în clipele anilor de refacere a atelierelor distruse de bombardamente, fie atunci cînd şi-a pierdut prima soţie, ori mai tîrziu, în clipele cînd făurea injectorul de gaze ce a înlocuit vechiul injector cu motorină, ca încălzirea unui cazan să nu se mai facă în şase sau opt ore, ci numai în două...

Ei, tot ei, tovarăşii săi de muncă, mai ştiu şi-n ce clipe i s-a plămădit zîmbetul, acel surîs imperceptibil care îi înconjoară arcul buzelor... Şi una din clipe e aceea cînd omul acesta urca Dealul Mitropoliei ca să afle că e declarat Erou al Muncii Socialiste, exact în acelaşi palat în care parlamentul burghez a votat aplicarea curbelor de sacrificiu din '33 şi implicit aruncarea lui Codescu pe drumuri...

Aflu că meşterul a fost vizitat de către academicianul Tudor Arghezi şi că o sculptoriţă îl aşteaptă poimîine la atelierul ei din Şoseaua Kiseleff să-i scoată din calupuri de marmoră bustul...

Meşterul şi-a sfîrşit prînzul şi, cum simt că e grăbit să se reîntoarcă în hală, am impresia că întrebarea pe care o caut mi s-a limpezit pe undeva în minte, aşa că-l rog să-mi vorbească pe scurt despre trei momente mai importante din viaţa lui. Işi întoarce privirile spre mine şi citesc în adîncul lor că-i cer imposibilul...

Nu i-am priceput tîlcul privirii decît tîrziu, după ce m-a purtat printre agregate şi locomtive, prin toate cotloanele imensului lui loc de muncă.

Pretutindeni am aflat, nu din gura lui, ci din gura oamenilor, că la ţevile corpurilor centrale de la „Pacificuri" se lucrează după metoda Codescu, că la doma epurator, lizele şi prezoanele sînt înlocuite cu mandrinarea ţevii pe flanşe, după metoda Codescu, că acest om e prezent la bancul fiecărui muncitor — chiar şi cînd nu e prezent ca persoană fizică — prin rezultatele strădaniilor lui.

Care dintre toţi oamenii cu care am stat de vorbă îl cunoaşte mai bine? Fiecare susţine că el. Şi dacă aş sta de vorbă şi cu maestrul Arghezi şi cu sculptoriţa din şoseaua Kiseleff-ului sînt sigur că şi ei mi-ar spune la fel.

I-am auzit pe muncitori discutînd despre Alexandru Codescu şi am avut impresia că aud o baladă spusă de o mie de guri.

...Cînd ieşeam din hală mi-am reamintit de mama şi de credinţele ei fizionomice. In faţa ochilor mi-a apărut chipul lui Alexandru Codescu şi am văzut că bărbia îi e mult ieşită în afară, aşa cum o au oamenii dotaţi cu multă voinţă şi cu multă putere de muncă. Şi chipul meşterului s-a împlinit din nou, trăsătură cu trăsătură, şi s-a suprapus peste imaginea pe care mi-o făurisem în minte, înainte de a-l cunoaşte, ca un chip de nouă legendă, o legendă vie, din care nu s-au scris decît cîteva rînduri.

. . . .

— Ai vorbit cu meşterul?

— Da, am vorbit.

— Şi ţi-a spus tot?

— Tot.

Iată cît de firesc se poate duce un dialog cu portarul. Intrebare şi răspuns, întrebare şi răspuns...

Vintilă Ornaru

mențiuni critice • perpessicius despre

15 ani de literatură nouă în R. P. R.

Muzeul literaturii romîne, instituție de cultură dintre cele mai tinere ale regimului nostru de democrație populară, prezintă, astăzi, o expoziție retrospectivă dedicată realizărilor a XV ani de literatură nouă în R. P. R.

Dezvoltarea de azi a literaturii romîne este urmarea firească a noilor condiții politice și economice asigurate de construirea socialismului la noi în țară.

Nenumărate sînt dovezile înaltei griji și îndrumări de care s-a bucurat, din partea supremelor foruri, literatura romînă de după 23 August și a reaminti cîteva cel puțin din ele constituie pentru noi nu numai o datorie elementară, dar și una din rarele satisfacții ce se oferă cronicarului. Ele privesc în egală măsură trecutul, ale cărui injustiții le repară, și prezentul, de al cărui viitor se îngrijesc și ai cărui pași îi călăuzesc cu precauțiune. Ce au însemnat înainte de 23 August 1944 raporturile dintre scriitori și editori; cîte sînt mormintele pretimpurii și cîte ospiciile ce îndoliază biografiile multora dintre scriitorii trecutului; ce grijă avea statul de promovarea literaturii și la ce sume ridicole se ridicau pomenile din care vechea Societate a Scriitorilor Romîni își plătea mizerul sediu ca și jalnicele pensii scriitoricești; cît de meschine erau tirajele declarate și cît de rentabile cele nedeclarate, din seul cărora rechinii tiparului își înălțau palate, fie individuale, fie ale caselor lor de editură; pentru ce atîția dintre clasicii literaturii noastre n-au putut trece pragul vechii Academii, păzit cu străşnicie de cerberii celui mai patent politicianism; cîte farse tăinuiau majoritatea vechilor premii academice; cum erau vacantele scriitorilor și cîți erau fericiții ce încăpeau în boxele de la Sîmbăta de Sus, pe care o ctitorise cel mai venal dintre miniștrii vechiului regim; cîte cărți pătrundeau la sate și cîte erau bibliotecile rurale, — căci, să nu uităm, poporul al cărui geniu folcloric creiase basmul lui Făt-Frumos-cu-cartea-în-mînă era, în marea lui majoritate, analfabet; cîți dintre clasicii și modernii literaturii noastre au fost traduși în alte limbi — cîte, care și cum — iată întrebări la îndemîna fiecărui literat dinainte de 23 August, cărora le poate răspunde cu promptitudine.

23 August a întors fila istoriei, schimbînd de-a -ntregul, peisajul literar. Nu voi abuza de cifre, deși a le trece sub tăcere, ar echivala cu o impietate. Atari blazoane, făurite în curs de 15 ani numai, ar onora popoare cu un trecut cu mult mai cărturăresc ca al nostru. Pentru noi, și raportate la stările dinainte de 23 August, ele sînt de-a dreptul miraculoase, cu adaosul, firește, că miracolele sînt opera omului nou. „Literatura a devenit la noi o cauză a întregului popor" spunea, printre altele, editorialul la care vom mai reveni, al Scînteii din 22 martie 1959, și propoziționea aceasta cu putere de axiomă explică toate prefacerile și toate binefacerile de care s-a învrednicit literatura noastră după 23 August. Să spunem despre tirajele cu adevărat astronomice, în care s-au tipărit clasicii, modernii sau marii scriitori ai literaturii universale, tălmăciți metodic, așa cum visase, cu un veac și mai bine în urmă, Eliade? Cele 4.000 de titluri din cele 83.000.000 de exemplare de literatură originală tipărite între 1949-1958, cele 700.000 exemplare din Eminescu tipărite în zece ani după 1944; cele 46 titluri din opera lui Sadoveanu cu 2.160.000 exemplare, tălmăcite în 19 limbi din U.R.S.S. și țările prietene; cele 22 limbi în care a fost tradus „Desculț" al lui Zaharia Stancu; cele 9.000 de titluri cu 116.000.000 exemplare din literaturile străine, tipărite între 1949-1958 — iată cîteva cifre numai, care vorbesc de la sine. Să spunem despre imensul număr de biblioteci, orășenești, rurale, pe întreprinderi și de variatele sisteme de largă difuzare a cărții? Să spunem despre casele de odihnă și de creație, de generoasa asistență a fondului literar, de înaltele recompense ale premiilor de Stat și academice, de proclamarea unor clasici ca Eminescu, Caragiale, Creangă, Gherea și a unor scriitori progresiști contemporani și din trecut, precum Traian Demetrescu, Păun-Pincio, Neculuță, Sahia drept membri de onoare post-mortem ai Academiei R.P.R., să spunem despre multele și frecventele călătorii pe care scriitorii noștri le-au întreprins la felurite meridiane, peste mări și țări, pînă la Chitaii spătarului Milescu și pînă la pajiștile calcinate ale Hiroshimei, cînd pentru Eminescu „îngăduirea unui colț de pădure" care-i da „toane bune și sănătate", la moșia unui improvizat mecenate, era o expediție în paradis? — iată tot atîtea noțiuni curente, atît de familiare scriitorimii de după 23 August și a căror minuțioasă considerare ne-ar obliga să intonăm ode, în locul unui simplu cuvînt inaugural.

Tot acest nou climat, de nouă viață literară, n-ar fi fost posibil fără de orientarea pe care forurile conducătoare ale P.M.R. n-au pregetat să o formuleze și să o propage din prima clipă a schimbărilor istorice de la 23 August. Congresul Uniunii Scriitorilor din R.P.R., ale cărui lucrări s-au desfășurat între 18-23 iunie 1956, a fost un astfel de prilej și salutul cu care C.C. al P.M.R. a întîmpinat lucrările lui constituie un adevărat breviar al ideologiei scriitoricești, în care totul, de la problematică la realizare, este exprimat cu francheță și clarviziune și din care socotesc cu osebire oportun să reamintesc acest substanțial pasaj:

„Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn, relevînd realizările literaturii, a arătat că în creația literară se reflectă insuficient schimbările istorice ce se petrec în țara noastră. Sarcinile măreț stabilite la Congres în domeniul dezvoltării industriei socialiste, transformării socialiste a agriculturii, înfloririi culturii, ridicării continue a nivelului de trai, consolidării orînduirii democrat-populare, sarcini care însuflețesc în munca lor pe muncitorii, țăranii, intelectualii patriei noastre, vor inspira, fără îndoială, scriitorilor noi opere literare de o mare forță artistică, pătrunse de elan revoluționar.

. . . . . .

„Scriitorii sînt chemați să înfățișeze în cărțile lor oameni, care biruind greutăți și neajunsuri, înfruntînd natura, schimbă înfățișarea țării noastre și îi înmulțesc bogățiile; să dezvăluie forțele morale care-i îndeamnă la fapte eroice, să zugrăvească procesul de creștere a conștiinței oamenilor muncii, care, transformînd societatea, se transformă pe ei înșiși, eliberîndu-se de înrîurirea vechilor deprinderi și moravuri.

. . . . . .

„Grija pentru un bogat conținut de idei al operei literare nu poate fi despărțită de grija pentru măiestria artistică, pentru multilaterala dezvoltare a individualității creatoare a scriitorului, pentru frumusețea și bogăția limbii în care sînt scrise aceste opere".

Și cîteva rînduri mai jos, această concluzie întrutotul firească și în deplină concordanță cu premisele: „Cetățean al patriei sale socialiste, purtător al ideilor înaintate ale timpului său, scriitorul este părtaș activ la marea luptă pentru triumful deplin al ideologiei clasei muncitoare".

Cum au răspuns scriitorii grijii, înlesnirilor materiale și orientării ideologice, care i-a asistat, cu solicitudine și grație, în toți acești cincisprezece ani? — iată întrebarea ce fiecare dintre iubitorii de literatură și-a pus-o, iată întrebarea căreia i-a răspuns, cu judicioasă autoritate, editorialul Scînteii din 22 martie, anul acesta, la care ne-am referit puțin mai înainte. „Literatura să pătrundă în miezul actualității" — se intitulează articolul și titlul însuși prețuiește cît un program. După ce constată „preocuparea sporită a scriitorilor noștri pentru temele și problemele actualității și după ce salută ca „îmbucurător" faptul „că un număr de scriitori de frunte lucrează intens la romane care vor oglindi pregătirea și înfăptuirea mărețului act de la 23 August 1944, lucrări ce sînt menite să joace un rol însemnat în educația patriotică a oamenilor muncii și a generației tinere, evocînd artistic eroismul și abnegația comuniștilor, reliefînd uriașa cotitură care a deschis poporului nostru drumul spre o viață mai bună", editorialul Scînteii purcede la o largă trecere în revistă, pe titluri de opere și nume de autori, care și-au acordat, în acești cincisprezece ani, lira în ritmul epocii, și au oglindit în creațiile lor marile prefaceri ale societății noastre, după care sfîrșește cu îndemnul, fluturat și în titlu, ca un steag sub care cată să se adune întreaga obște scriitoricească: „Literatura să pătrundă în miezul actualității".

Și adevărul este că literatura romînească a ultimilor cincisprezece ani a mers în pas cu istoria contemporană, și că toate fronturile, fie ale genurilor literare (poezie, proză, dramaturgie), fie ale multelor generații, de la ghiocelul epic „Mitrea Cocor" al Nestorului scrisului romînesc, Mihail Sadoveanu, pînă la ultimul dintre romanele apărute în cinstea sărbătoarei de la 23 August, clădesc literatura noastră realist socialistă.

Colectivizarea agriculturii, dezvoltarea minunatei industrii socialiste, hidrocentrale și electrificare, mari combinate chimice și industriale, șantiere fluviale sau citadine, durînd peste noapte, ca-n basmele celor o mie și una de nopți, palate și cetăți — tot ceea ce face propriul epocei acesteia dinamică și constructivă în același timp, n-a întîrziat să-și imprime ecoul în pasta receptivă a poemului, schiței, nuvelei, romanului, piesei de teatru și reportajului, în culori de epocă, nuanțate de temperamentul fiecărui scriitor în parte, însă toate vibrînd de același tumult marin, al epocii. Bilanțurile festive la anul XV, cîte au apărut în presă, cu prilejul marii sărbători a lui 23 August, au expus, cu iux de amănunte, toate aceste realizări ale literaturii, sub diversele lor aspecte. A le reedita ar fi de-a dreptul ofios, la un minut inaugural ca acesta, căruia Muzeul literaturii romîne îi închină această modestă, sub raportul dimensiunilor, expoziție, înțesată însă ca un stup de toți fagurii de miere ai scripturilor ultimilor cincisprezece ani.

In convingerea că expoziția „15 ani de literatură nouă în R.P.R." va răspunde cu succes scopului pentru care a fost inițiată, acela anume de a instrui și educa obștea citițoare în cunoașterea multelor valori literare, realizate în noul climat politic, social și cultural al ultimilor 15 ani, colectivul Muzeului literaturii romîne socotește de a sa datorie să aducă mulțumiri exprese Ministerului Învățămîntului și Culturii, pentru îndrumarea efectivă și eficientă, cu care l-a asistat tot timpul; organelor de conducere ale Uniunii Scriitorilor din R.P.R., pentru neprecupețitul și diversul lor concurs; membrilor Uniunii Scriitorilor, făuritorii de plin drept ai acestei demonstrații, care au răspuns cu largheță solicitărilor noastre și, deasemeni, binevoitoarei asistențe, care a onorat cu prezența sa această solemnitate.

Cuvînt rostit la deschiderea expoziției „15 ani de literatură nouă în R.P.R."

E R A T Ă

Dintr-o regretabilă eroare tehnică, finalul Mențiunilor Critice din numărul 22 al revistei a fost omis. Il reproducem cu scuzele de rigoare:

La capătul acestei extraordinare evocări, scrisă în 1956, Geo Bogza se surprinde retrăind ca-ntr-o fantastică palingeneză, peisagii cunoscute și emoții încercate cu trei decenii în urmă. „Pe atunci eram foarte tînăr, dar mi-am adus bine-aminte cum mi se tăiase respirația sub imperiul unei prea puternice emoții și cum îmi dogoreau obrajii aplecați pe o carte ce se numea Chira Chiralina". Intr-adevăr așa a fost și mai mult de unuia dintre cetitorii vremii aceleia ni se tăiase respirația. Cînd Romain Rolland vorbea de apariția unui „Gorki balcanic" știa ce spune: „N-aștept să am timp ca să-ți scriu. Nu pot s-aștept, după ce am devorat, tîrziu în noapte, pe «Kira Kyralina». Trebuie să ți-o spun de îndată: e formidabil!" îi spunea în scrisoarea din 23 decemvrie 1922 — și, în omagiile acestea conjugate, îmi place să citesc supremul elogiu, ce se poate aduce scriitorului Geo Bogza.

cronica literară

AL. ANDRIȚOIU: Cartea de lîngă inimă

de I. D. Bălan

Ni se pare nimerit a discuta volumul de versuri Cartea de lîngă inimă, *de Al. Andrițoiu, în lumina raportului dintre talentul autentic, neîndoielnic, al poetului și insuficienta exigență față de propria-i creație. Căci, de felul în care se rezolvă acest raport, depinde într-o mare măsură însăși valoarea poeziei sale. Incă de la primele versuri, Andrițoiu s-a afirmat ca un poet autentic, menit să aducă în lirica noastră nouă, realist-socialistă, o notă proaspătă, o sensibilitate originală, un univers poetic inedit, deși, ca la orice talent tînăr, alături de glasul personal se mai auzeau încă ecouri din versurile maeștrilor: Eminescu, Goga, Arghezi, Beniuc. Astfel, din generația sa, destul de bogată în poeți adevărați, el a cucerit înaintea altora, și pe bună dreptate, interesul și aprecierea cititorilor. Inspirat necontenit din realitatea socialistă, Andrițoiu a disprețuit intimismul searbăd și opac și s-a vrut mereu un poet militant, un poet al celor ce construiesc o lume nouă, cum se mărturisește și în poezia* Cîntec, *din ciclul* Caleidoscop *al prezentului volum:* „Eu nu-s al meu. / Eu sînt al tuturor / acelor cari de comunism își leagă / viața-ntreagă / și orice vis, / și fiecare dor. / Eu nu-s al meu. / Eu sînt al tuturor.

Intr-adevăr, în acest volum Andrițoiu este un poet al zilelor noastre, mai ales prin tematica versurilor sale și mai puțin prin felul în care transfigurează poetic contemporaneitatea. Evident, poetul simte și poate exprima artistic mai bine și mai substanțial decît s-a realizat în Cartea de lîngă inimă, *în care, alături de incontestabile realizări, ne întîmpină versuri anoste, lipsite de poezie, incapabile să emționeze. N-am putea zice că n-am găsit în majoritatea poeziilor strofe și versuri pline de frumusețe, cum nu putem să ascundem faptul că multe din poezii sînt, în ansamblul lor, nereușite.*

Care ar fi, după părerea noastră, cauza acestor deficiențe? Andrițoiu este, fără îndoială, un poet de mare sensibilitate, un liric prin excelență, care, din păcate, nu ține întotdeauna seama, și într-o măsură satisfăcătoare, de această trăsătură structurală a temperamentului său artistic. Poezia sa pornește dintr-o emoție certă, ce se poate recunoaște întotdeauna, cel puțin în cîteva versuri. Dar fulgerul emoției e mult mai scurt decît spațiul pe care se revarsă versurile. De aceea un prim viciu al unora din poeziile sale este prolixitatea. Astfel, în poezia Cîntec despre Patrie, *întinsă de-a lungul a optsprezece strofe, imaginea e organic unitară și sprijinită pe o emoție autentică numai în primele șase, în care poetul evocă o călătorie pe meleaguri depărtate, ceea ce-i răscolește vibrant dorul de țară și simțirea patriotică:*

„Dar cu porthartul aruncat pe-un șold
și rănița jucînd pe omoplate, —
m-am reîntors la Mureș și la Olt,
la delta mea cu ape-mbrățișate.

Chemat mereu de-ndătinatul dor
m-am reîntors căci nu-s în lume, totuși,
stejari ca-n munții mei de la Bihor,
dumbrăvi ca pe neliniștitul Trotuș".

Dar mai departe poezia ia drumul lung al unei discursivități reci, care nu adaugă nimic gîndului cuprins în primele șase strofe, deși sînt, evident, versuri reușite și în rest, care nu se integrează însă, organic, poeziei.

Andrițoiu are idei poetice în fiecare creație, dar adeseori le tratează în grabă, superficial și dezlînat. Fiindcă altfel nu se poate explica vecinătatea contrastantă a unei mărturisiri lirice, într-o imagine plină de plasticitate:

„Iubesc acești stejari și-acești salcîmi
și ulmii calmi și nucii amintirii
și plopii zvelți cu-argintării pe mîini
și brazii drepți ca spadele oștirii".

cu o strofă stîngace, încărcată de inexactități:

„De obcini și de cumpeni tulburat
m-am reîntors, din sud, ca-n primăvară
exodul păsărilor ce-au plecat
doar din plăcerea de-a se-ntoarce iară".

In primul rînd că — la fel ca-n poezia Artă și glorie, *unde se spune* „Din veac în veac, exod de cîntăreți / își pun în dreptul inimii vioare", — *și aci cuvîntul exod este impropriu întrebuințat, sau cel puțin tautologic. Și-apoi, versurile care „din gravele cascadelor șampanii", „din țancuri omul scoate netezime", „ar putea dărîma și-un suprem Everest", „Gura mea cîntă fierbinte și roșie" etc.?*

Unele strofe cu iz modernist sînt de-a dreptul prozaice, ascunzînd sub un ton pretențios destulă platitudine:

Aceste plăceri sociale,
și-această frumusețe socială,
și-acest plural al noii fericiri
îmi dau tărie și înțelepciune
în luptele și-n visul meu firesc
și în viața cea de toate zilele.
(Incheiere)

Sau un alt exemplu, nu mai puțin prozaic:

Toți patru-au fost vrăjiți de-un dor
de ducă,
vrăjiți de însăși tinerețea lor.
Ii vezi ca patru sîmburi într-o nucă
dormind pe perna lunii-n dormitor.

Ei și-n vise se urcă pe treapta
măreției, setoși de viață.
— Tu iei partea din stînga, eu iau partea
din dreapta,
eu sap muntele-n spate, tu sapi muntele-n
față.
(Cei patru)

Spuneam, însă, că volumul lui Al. Andrițoiu este inegal, ceea ce presupune, desigur, și prezența unor poezii realizate integral, la un înalt nivel artistic. Și aceste poezii există, inspirate fiind din medii și sectoare de viață variate. Sînt cîntate în versuri emoționante frumusețile patriei socialiste, eroismul oamenilor muncii (ciclul Bloc notes de șantier), *viața ostășească* (Cîntece militare — *volumul a apărut în Editura Militară), Marea Țară a Socialismului (în ciclul* Itinerar sovietic).

O trăsătură caracteristică a poeziilor bune scrise de Andrițoiu este intensa participare afectivă, entuziasmul nepotolit în fața temelor abordate, care-i solicită o exprimare inedită, cu adevărat poetică și răscolitoare.

In astfel de cazuri, prin plasticitatea imaginilor, se revarsă un lirism organic, o simțire sinceră, adîncă, în stare să evoce probleme importante, ani încărcați de glorie și de trudă creatoare, din istoria poporului nostru, pornit pe drumul socialismului. Versurile pline de poezie și forță sugestivă se integrează firesc imaginii de ansamblu, se împlinesc unul pe altul și se înalță într-o poezie durabilă:

„De cincisprezece ori,
de cincisprezece ori
s-au dus
și s-au întors,
prin vînt,
cocori
și anotimpuri s-au întors egale,
ca cele patru puncte cardinale
și grîul secerat de pe cîmpie
s-a-ntors să germineze iar în glie
și-ntinsul mării-n aburi proaspeți tors,
pornit spre cer, în mare s-a întors
și frunzele și lumile de flori
s-au reîntors de cincisprezece ori.
Dar noi, cei ce-am rămas aici mereu
cu briza dulce și cu-austrul greu,
noi cei legați de Dunăre și munți
trecurăm, tot mai tari
și mai cărunți,
mai în etate dar mai tineri încă,
prin timp
aevea apelor prin stîncă.
Iar cînd am pus pe timp drapele noi
și-am început o altă eră
noi
am fost aceia ce-am privit cîmpia
cu rigla,
cu măsura,
cu tăria
și-am împărțit-o ca pe o pîine nouă
tuturor,
nouă,
vouă!
(Cincisprezece)

In lumina unei astfel de creații autentice poetul poate vorbi, fără putință de tăgadă, despre o certă creștere și îmbogățire a poeziei sale, de o reală primenire a mijloacelor artistice:

Din fostul ev sucit și bătrînesc
relicve multe-n fața mea păliră
de-aceea an de an îmi primenesc
și visele și corzile pe lîră.
(Deschidere)

Unde a fost perseverent și exigent, pe această cale grea a înnoirii, talentatul poet Alexandru Andrițoiu și-a dezvoltat, într-adevăr, cele mai lăudabile trăsături ale muncii sale creatoare. Ne întîlnim, astfel, cum s-a putut vedea din poezia Cincisprezece, *cu reale frumusețe de limbă, cu o imaginație bogată, cu o sensibilitate artistică remarcabilă, calități prezente și-n alte poezii ca:* Oratoriul Griviței, La fîntîna din Baccisarai, Trei oaspeți neașteptați, Copilul meu, *etc. Din aceasta din urmă nu putem să nu citățm cîteva versuri de o rară plasticitate:*

„Vin mierle lucitoare, ca de smalț
cîntînd subțire-n arborii înalți,
prin aerul mai dulce ca halvița.

El stă cu ochi frumoși de semizeu,
ca într-o acuarelă de Tonitza
pictată-n pînza sufletului meu".

De aceea, stimînd din tot sufletul astfel de versuri de o reală frumusețe, nu putem fi decît exigenți cu scăderile artistice semnalate.

anglia

Cecil Day Lewis

Voi care iubiți Anglia

Voi care iubiți Anglia și vă plecați urechea la muzica ei,
voi ce ascultați mișcarea domoală a norilor defilînd în cortegiu,
ariile limpezi de lumină ce freamătă peste înălțimi,
deasupra acordurilor liniștite și largi ale verii,
voi ce auziți contrapunctul fără sfîrșit al frunzelor ce tremură
multicolor în adierea vîntului de apus
și fermecătorul allegro al apelor clipocind,
și alămurile pădurii în furtunile finalului de anotimp,
să nu puteți auzi oare tema nouă ce-și vestește intrarea?

Cînd porniți singuri, pe bicicletă sau călare,
alergînd în aprilie pe marile drumuri,
sau cînd stați triști, cu speranțele risipite,
aprinzînd focuri de frunze pe marginea lacurilor
în care se oglindesc povîrnișurile colinelor:
bicicliști singuratici sau excursioniști în grupuri, excursioniști de o zi,
refugiați din orașe blestemate, din ținuturi bîntuite de mizerie,
să știți: voi căutați de fapt o lume nouă, un salvator care să reînvie
de mult pierduta rudenie și să refacă circuitul creator al vieții, al sîngelui.

Voi cărora vă place tihna, care sînteți fericiți în felul vostru modest
uitîndu-vă la zborul păsărilor, sau jucînd cricket cu băieții de școală,
care faceți cinste cu un păhărel de băutură pe oriunde vă duceți,
voi, pe care nenorocirea nu vă alege și care treceți totuși adesea
pe lîngă mori părăsite
și hambare cu acoperișul răzbit, unde din scrumul disperării
a rămas un punct mort,
voi, care îndurați pierderi, care simțiți împuținîndu-vă puterea vieții:
putem să vă spunem o taină, să vă dăm un întăritor,
ascultați doar de vestea care vă caută, de noul tămăduitor necunoscut.

Voi care, mai presus de orice, ați ajuns la capătul puterii,
victime ale unei mașinării stricate,
voi, care nu mai puteți îndura să stați la gura sobei
osteniți de neputință și supărați pe foame,
păstrați-vă siguranța mișcării, scînteia mîniei, —
dușmanii vă sînt cunoscuți, nu vă veți mai lupta în beznă,
voi veți fi conducătorii cînd va suna ora zero,
minuitori ai puterii și sudorii unei lumi noi.

In românește de GEO DUMITRESCU

Desene de IULIAN OLARIU

Lawrence Binyon

Foamea

Vin printre noroade ca o umbră.
Mă așez lîngă fiece om.

Nimeni nu mă vede, dar toți se privesc
Și știu că sînt acolo, printre ei.

Tăcerea mea e ca tăcerea valurilor
Care îngroapă cetățile de nisip ale copiilor,

Ca întețirea gerului, noaptea,
Cînd păsărelele nu mai apucă dimineața.

Armatele pot pustii, cotropi, nimici
Cu tunurile lor, mugind între pămînt și cer.

Eu sînt mai cumplită decît armatele,
Și mai temută decît tunurile.

Regii și cancelarii împart porunci, —
Eu nu poruncesc nimănui,

Dar sînt ascultată mai mult decît regii
Și decît oratorii cei mai pătimași.

Dezleg legămintele și desfac faptele.
Lucrurile nude mă cunosc.

Sînt cea dintîi și cea de pe urmă
cunoștință a oamenilor —
Sînt Foamea.

In românește de PETRE SOLOMON

Arderea frunzelor

Acum e timpul să dăm foc la frunze,
Toate la foc! In nări să-nțepe fumul
Și-n ceața lui de foc să ne-nfășoare
Grămezi de zdrențe, frunzele-s pătrunse
De flăcări tari ce le cuprind și mușcă
Din crengile ferite de dogoare.

Un trandafir uscat e-acum pe ducă,
Podoaba verii, fum și amăgire.
Și-n strălucirea lor tîrzie nu cred,
Cînd floarea albă-n flăcări e-o nălucă,
Iar degetele focului, prin neguri
Purifică tot ce-i uscat și putred.

Din suflet să-aruncăm, acum e timpul,
Fără păreri de rău, să ardă, toate
Speranțele nebune și deșarte,
Dorințele ce-și potoliră nimbul
Și zilele pierdute fără urmă, —
Tot ce, născut, era pîndit de moarte.

Frunze și flori veni-vor însă, iară
Cu frumusețea lor să ne uimească,
Și noi miresme-n suflete vor cerne
Și-n ochi, culori, azur, vibrare clară, —
Prin toate are grijă să renască
Pămîntu-n primăverile-i eterne.

In românește de ION HOREA

Robert Graves

Reamintind războiul

Sînt răni — la suprafață fără urmă
Ce numai dacă plouă dor adînc.
Cei c-un picior de lemn adesea-l uită,
Cum uită altul mîna sa de lemn.
Cu palma și auzul, orbul vede
La fel, sau chiar mai mult decît vedea.
Purtat acuma douzeci de ani
Războiul lor, apare-n pasul vremii
Precum drumețului i se arată
In zori, înscris pe deal, al nopții drum.

Și ce război! Nu sfadă de drapele
Ci-ntregul cer de molimă cuprins
Și prăbușit cu-amenințări cumplite
De-avalma, chiar și-n blînda lună mai.
De ceruri apăsați, zdrobiți — zbucneau
Din noi limbi scoase, pumni și-o bărbăție
Ce covîrșea-nvechite neputinți.
Întinerise moartea și, stăpînă,
Iubea cu spasme zdraveni muritori.

Stîrnise frica pofta-mbrățișării.
Bolnavă, tinerețea cînd văzu
Cum toate trec și trec, zvîrli gîndirea
Nevrînd să mai rămînă decît trup.

Ca niciodată vechituri dulcege
Și-o miere fără gust s-a fost ivit.
Au fost din nou la preț valori trecute:
Vin, carne, lemn de foc, un adăpost,
O sabie la șold, un doctor bun...
Chiar dumnezeu avea un rost din nou:
Îl înjurau cînd n-aveau vin și hrană
Sau cînd nepotolit durea o rană.

Războiul răvășind pămîntul tot
Stînsese bucurii, credințe, artă
Prin care omul se păstrase dîrz
În numele dreptății sau iubirii
Pînă-a venit neînduratul șoc
Lăuntric, ce-a mînat la nebunie.
Și ne-amintim, cînd, vesel foarte, tunul
Ca un copil rozînd pesmeți, mușca
Pereți de fabrici, ziduri de biserici,
Și cînd, pe loc, el prăvălea copacii
Ca un copil ce suflă-n păpădie!
Mitraliere — jucării pocnesc
Și cade-un șir de bravi soldați de plumb:
Spectacol bun de readus în minte
Tîrziu cînd, calculat, sorti-vom viața
Trufiei unor planuri nebunești.

In românește de LUCREȚIA ANDRIU

Jak Lindsay

In Anglia

In plînsetele unei vechi flașnete,
Cerșește-un invalid lîngă-un perete:
„Fie-vă milă, sînt olog din lupte!"
Un penni-ar vrea acest biet haine-rupte...
I-ai da, și nu i-ai da — și ți-e rușine.
De schilavi și flămînzi pămîntul plin e!
Sînt milioane! — Și rostești amar:
„Războiul e dement, și e-n zadar!"

E nebunie! Din durerea lui,
Sporesc în pîntec trîndavii sătui.
Și roata suferinții plînge-amarnic
Prin sînge cald. Dar nu-i de tot zadarnic.
Zăgaz punînd războiul bezmetic,
Țîșni lumină steagul sovietic!

In românește de H. GRĂMESCU

Randal Swingler

Lenin

Însinguraţi eram şi fără zare
Pe ţărmuri triste-n mrejele minciunii,
Cînd tu ne-ai scos, pe drumu-nţelepciunii,
Cu geniul tău, din lînceda pierzare.

Noi vamă i-am plătit deşertăciunii,
Trufaşi eram, dispreţuiam popoare,
Ci tu ne-ai smuls din vrăji amăgitoare
Şi ne-ai întors din marginea genunii.

De-i cerul nostru-nvăluit în ceaţă,
Tărie-n schimb granitul poartă-n vine
Şi valuri bat în neagra fortăreaţă;

Privirile ni-s astăzi mai senine:
Cuvîntul tău oraşele desgheaţă
Prin adevărul vremii care vine.

In românește de BEN CORLĂCIU

Siegfried Sassoon

Pe cîmp am stat cu morții

Am stat pe cîmp cu morții, în noapte, părăsit,
Cu zgură veneau zorii. Pe cîmp am stat cu morții.
Și inima-mi, bătaia oprindu-și, a șoptit:
Soldatule, ce crînceni și sîngeroși ți-s sorții.

Măceșăriți în noapte stau morții mei chirciți,
A toamnei ploaie rece se prelingea pe față
Băiete-am spus — ți-s ochii de veghe istoviți,
Bolnavi și triști ți-s ochii precum cîmpia-n ceață.

De guri de tun împînse, rafalele de vînt
In tîmpla mea vuiră cu desnădejde-n noapte...
Atunci, pentru toți morții rămași fără mormînt
Strigai: „In front!" — răsplata să fie după fapte.

In românește de VICTOR TULBURE

ATLAS LIRIC

PROBLEME DE COMPOZIȚIE IN GENUL SCURT

Chiar de-ar fi să luăm în discuție numai producția literară din ultimele luni, am putea constata că proza scurtă este bine reprezentată: **Îndrăzneala** de Marin Preda, **Oaie și ai săi** de Eugen Barbu, **Dimineața de mai** de Remus Luca, **Un civil în tranșee** de Haralamb Zincă, **Privighetoarea** de Petre Stoenescu, **Sîngele și apa** de Corneliu Leu, **Oameni și oameni** de Viniciu Gafița, **Ningea în Bărăgan** de Fănuș Neagu, **În plină zi** de Vasile Rebreanu. Din simpla înșirare se poate observa că volumele aparțin atît unor mai vechi mînuitori ai condeiului (deși nu prea vîrstnici) ca Marin Preda, Eugen Barbu, Remus Luca, cît și unor scriitori mai tineri, unii dintre ei aflîndu-se la primele cărți: Petre Stoenescu, Fănuș Neagu, Vasile Rebreanu. Este, de asemenea, semnificativ faptul că ultimele volume de proză scurtă abordează o tematică variată: lupta antirăzboinică, bătălia pentru cucerirea puterii, transformarea oamenilor în condițiile socialismului. În această tematică, un loc deosebit îl ocupă reflectarea problemelor legate de clasa muncitoare (chiar la unii scriitori „specializați" în mediul rural, cum ar fi Remus Luca). Nu ne propunem, desigur, ca în rîndurile de față să încercăm aprecieri exhaustive asupra cărților menționate. Lectura lor ne-a produs totuși certe satisfacții. Am verificat, pentru a doua oară, capacitatea autentică a lui Marin Preda de a-și conduce eroii spre afirmarea personalității; am descoperit talentul lui Eugen Barbu în zugrăvirea mediului muncitoresc. Remus Luca ne-a revelat capacitatea sa de a se opri, cu egală competență, asupra mediului urban, după o îndelungă zăbavă asupra lumii satului; nuvela **Sîngele și apa** din volumul cu același titlu de Corneliu Leu fixează ceva din dramatismul cuceririi puterii de către proletariat, autorul creind, în persoana lui Drăgan, un admirabil erou. Am reținut intenția permanentă a lui Viniciu Gafița de a sezisa problemele etice din viața eroilor săi; am avut revelația unor certe talente în persoana lui Vasile Rebreanu, demn urmaș al viguroasei proze ardelene reprezentată de Slavici, Pavel Dan și Liviu Rebreanu, precum și în persoana lui Fănuș Neagu, din scrierile căruia se degajă ceva din poezia cîmpiei românești.

Vrem să discutăm cîteva probleme legate de construcția bucăților incluse în volume, pentru că, sub acest aspect, multe păcătuiesc.

De construcția unei nuvele, povestiri sau schițe, se leagă nu numai selectarea și organizarea faptelor de viață, ci, în primul rînd structura eroilor. Selectarea faptelor și personajelor într-o nuvelă trebuie realizată cu toată chibzuiala, cu grija economiei și rotunjimii, astfel ca ideea să fie ilustrată în mod convingător, urmărirea ideii centrale fiind problema fundamentală. Dacă ne referim la maeștrii nuvelei noastre vom constata că alegerea eroilor, a momentelor acțiunii, insistența asupra unor anumite trăsături ale oamenilor, aducerea „în scenă" a unor personaje secundare, peisajul chiar, toate au drept scop ilustrarea cît mai concludentă a ideii pe care se axează nuvela respectivă. În **Moara cu noroc** sau în **Comoara**, Slavici nu pune în discuție decît faptele care-l duc pe cititor la înțelegerea rolului nefast al banului în dezumanizarea personajelor.

Din păcate, dintr-o serie de nuvele citite recent, ideea fundamentală s-a ascuns într-atît încît am ajuns la concluzia că ea nici n-a ființat în mintea autorului. Să luăm, de pildă, **Tovarășul Roșca și urmașul său** din volumul **Sîngele și apa** de Corneliu Leu. Este vorba aici despre doi secretari ai unui raion de țară. Primul pleacă după ce realizase multe lucruri bune în lupta pentru socializarea agriculturii din raion, celălalt rămîne și desăvîrșește opera primului. La plecarea celui dintîi are loc o discuție între el și urmașul său. Rezultă că cel din urmă îl suspectează pe primul de proastă gospodărire. Sîntem chiar înclinați să credem că „tovarășul Roșca" a sabotat. Dar nu. Roșca a fost un om cinstit, un bun prim secretar, calități pentru care e avansat. Ce-i cu Zaharia (urmașul)? Ce fel de om este? Tot un om cumsecade, bine orientat, el desăvîrșește ceea ce începuse Roșca. Atunci care-i ideea centrală a nuvelei, ce vrea să demonstreze scriitorul? Răspunsul e greu de găsit. Iată acum o nuvelă a lui Fănuș Neagu, **Noaptea lupului**. Este vorba aici de un inginer care povestește cum a fost lăsat în puterea unei nopți ploioase fără manta, de către un doctor, despre care se spusese pînă atunci că jefuia oamenii de bani. Pentru ce-i fură mantaua inginerului? Pentru a-l face să răcească, spre a nu mai ajuta la turnarea pilonilor pe șantier? Dacă e așa, atunci e un dușman (deși sabotajul e vizibil), ceea ce nici nu ni se sugerează măcar. Tocmai cînd vrei să afli mai multe amănunte în legătură cu doctorul, nuvela se încheie.

În cele mai multe scrieri, după cum e și firesc, ideea diriguitoare există, e mai clară. Din păcate însă, în unele dintre ele, nu este ilustrată convingător de faptele eroilor, care apar forțate. În acest caz cititorul rămîne cu convingerea că are de-a face cu o lucrare schematică, neîndeajuns de aprofundată. În povestirea **O zi din cele multe**, cuprinsă în volumul **Oameni și oameni** rezultă foarte clar că scriitorul vrea să ne arate viața eroică a unei tinere profesoare care muncește într-un sat, refuzînd să-și urmeze logodnicul la oraș. Dar tînăra profesoară, **„o mînă de om"**, săvîrșește o faptă demnă de un uriaș, oprind într-o noapte căruța trasă în plină viteză de caii puternici ai unui chiabur care furase marfa cooperativei. Bunul simț al cititorului îl obligă să zîmbească atunci cînd citește paginile ce relatează acest act de „eroism" și să observe că dacă într-adevăr ea s-ar fi încumetat să facă o asemenea faptă, ar fi fost tîrîtă și strivită în goana cailor. Numai scriitorul, încîntat de fapta ei, notează grav: **„Nu făcuse nimic deosebit"!**

Alteori ideea fundamentală este pusă la îndoială de către un fapt oarecare, neînsemnat în aparență. De multe ori, în nuvelele neizbutite sau mai puțin izbutite, personajele principale nu justifică conflictul, fiind prea schematice. Într-o nuvelă de Fănuș Neagu, **Cocoșul negru**, eroul principal, un argat, se îndrăgostește de frumoasa fată a stăpînului său. Motivele acestei pasiuni nu sînt însă nici măcar sugerate. Despre argat nu știm decît că e slab, deșirat, zdrențăros. Aproape nimic despre calitățile lui morale, ceea ce duce la concluzia că odrasla bogătașului l-a iubit pentru sărăcie și urîțenie. (E posibil?)

În legătură cu personajele secundare scriitorul trebuie să aspire spre conturarea lor convingătoare, logică. În limbajul obișnuit, și aceasta din vina scriitorilor, noțiunea de **personaj secundar** este adesea asimilată aceleia de personaj **nereușit.** Nu pledăm desigur pentru schimbarea noțiunii, care n-ar rezolva de fapt nimic. În **Oaie și ai săi** există cîteva nuvele, chiar dintre cele mai reușite, în care viețuiesc personaje lipsite de convingerea necesară, ale căror acțiuni și a căror conduită nu sînt suficient motivate. Eroii poartă, fără îndoială, înalte mesaje etice, au concepții deosebit de avansate, dar parcă acestea le sînt injectate, nu izvorăsc din evoluția lor firească ci vin din afară. Furdui, Busulică și Boancă, din **Oaie și ai săi**, formează un cuplu care ne apare, aproape de la început, invulnerabil sub raportul spiritului revoluționar. Parcă deținînd un secret magic, aceștia intervin oriunde, pun la punct diversele probleme, jucînd, într-un fel sau altul, rolul unui „deus ex machina". Deficiența aceasta duce, între altele, la monotonia eroilor, la absența dialecticii lor spirituale. Același lucru se poate spune și despre Constantin din **Tereza** sau despre Mareș din **Lumina lunei** (dealtfel gîndit ca personaj central).

De cele mai multe ori însă, în nuvelele mai puțin reușite, ideea fundamentală este înțeleasă în descrieri inutile, înecată în scene parazitare. Un piesaj, o ipostază oarecare a personajului, nu-s indicate decît atunci cînd pregătesc cu necesitate fapte și atitudini ulterioare. Timiditatea inițială a lui Ilie Barbu servește ideea „desfășurării" lui ulterioare și același lucru se poate spune despre bătrînul Oaie din nuvela lui Eugen Barbu. Personajele secundare nu-s necesare decît în măsura în care servesc ca instrumente reliefării mai pregnante a ideii centrale. Bătrîna din **Moara cu noroc**, deși personaj secundar, nu poate lipsi din nuvelă. Dacă nu servesc ideea de bază și dacă nu sînt perfect sudate în unitatea lucrării, peisaje, scene, eroi (mai ales în genul scurt) sînt o încărcătură inutilă, care ascunde mesajul scrierii și lasă impresia unui lucru necristalizat, susceptibil de finisat.

Marin Preda, care ne obișnuise prin **Desfășurarea** sau **Moromeții** cu o construcție solidă, ale cărei coloane prezintă garanția înfruntării timpului, ne oferă în **Îndrăzneala** prilejul unor rezerve din acest punct de vedere. Ne referim la episodul întîlnirii cu ostașii sovietici, episod a cărui necesitate în unitatea volumului scriitorul a simțit-o, dar pe care n-a reușit să-l sudeze organic întregului, astfel că momentul ne apare lipit. Lipsa de unitate perfectă a nuvelei are consecințe negative asupra evoluției lui Anton Modan care, deși, repetăm, este un personaj realizat în ansamblu, nu are totuși forța de convingere a lui Ilie Barbu din **Desfășurarea**. De altfel nutrim convingerea că Anton Modan a fost conceput și el în spiritul „desfășurării", în sensul afirmării personalității în noile condiții; autorul, în lipsa cunoașterii amănunțite a vieții, repetă într-o măsură coordonatele evoluției lui Ilie Barbu. În unele dintre nuvelele parcurse de noi, trebuie să străbați pagini numeroase ca să vezi cine-i protagonistul, ce atribuții are, etc. Scriitorul parcă vrea să încerce răbdarea cititorului punîndu-l la încercare: **„Ghici, ce-i cu eroul meu?"** După ce-ai cunoscut oamenii și vezi unde vrea să bată autorul, te-ntrebi ce rost avea toată vorbăria dinainte, cu nimic legată de eroi și de acțiune. Dar după ce respiri în sfîrșit ușurat, autorul te înfundă iarăși în niște hățișuri fără rost din care de-abia scoți la lumină biata idee terorizată de un astfel de itinerariu vitreg. N-ar fi mai bine ca scriitorii înșiși să-și limpezească singuri ideea și să menajeze răbdarea cititorului? Această enervare a cititorului nu trebuie, desigur, suspectată de rea credință, ea fără îndoială pornește dintr-o falsă tendință de literaturizare care ascunde, în fond, necunoașterea vieții.

Se înțelege că lipsa ideii fundamentale, opacitatea ei, inadvertențele, insuficiența conturării eroilor, înzorzonarea inutilă se datoresc insuficientei maturizări ideologice a scriitorilor, precum și necunoașterii aprofundate a vieții.

Învățămintele se impun de la sine.

Pompiliu Marcea

Mihai NEGULESCU

BRONZ

lui N. Labiș

Cînd noaptea cade-o stea, atunci înaltul
Alină-n bolți un sclipet albăstrui;
Cînd un prieten cade, cine altul
Va împlini în zare drumul lui?

Doar tu de-acum, prin ceața azurie
Vei mai vedea în cale răsărind
Pădurea lui, în liniște tîrzie,
Tărăgănatul fagilor colind...

Că ați plecat prin viață împreună
Și te întorci doar singur — cum le spui?
Cum vei găsi temuta vorbă bună
Să treci sub seară pe la maica lui?

Acolo sub salcîmi, nemărginită
Mîhnirea va mocni în ochii ei:
— Mi-i inima stingheră, pustiită,
Dar iată, nu mai plîng... vitejii mei...

Cu zorile, pe-ai zilei țărmi albaștri,
Și-acum îl mai adastă cărărui;
Și ce aproape de pămînt trec aștrii —
Prelinși în zări încet, cu pașii lui...

O PROBLEMĂ A TEORIEI LITERARE

POEZIA LIRICĂ

În Gazeta Literară, tov. Radu Lupan redeschide o discuție în jurul poeziei lirice. În numărul 43, tov. Savin Bratu vrea să corecteze multe din erorile comise de tov. Radu Lupan, izbutind numai parțial. Două sînt aspectele problemei în discuție: mai întîi autorii articolelor încearcă să definească trăsătura specifică a liricii în cadrul realismului socialist și în al doilea rînd să ilustreze ideea varietății liricii noastre, în sensul originalității ei.

1. Tov. Radu Lupan afirmă că poezia lirică a realismului socialist este poezia care are „sens limpede, neted și formă cît mai directă, mai revelatoare".

2. Tov. Savin Bratu definește mai întîi „specificitatea de fond a poeziei", care, „ar consta însă în intensitatea afectivă a reflectării realității" și în primul rînd „în transmiterea sentimentelor poetului".

In ce privește prima opinie sînt suficiente argumentele tov. Savin Bratu din articolul de „răspuns". Putem adăuga că procedeul definirii adjectivale a liricii realismului socialist este nesatisfăcător. Critica literară trebuie să treacă de la impresia apreciativă la judecata de valoare. Ea nu poate rămîne la aprecierea simplistă că o poezie de pildă: „e frumoasă", adăugînd o suită de adjective (caldă, dură, înflăcărată etc.). Judecata de valoare răspunde la întrebarea „de ce?"

Tov. Lupan utilizează același procedeu cînd e vorba de a stabili și specificul liricii pe autori.

Intr-adevăr opinia tov. Savin Bratu este mai rodnică în ce privește sugestiile ce le poate oferi „unui dialog colectiv" din care „să rezulte adevăruri superioare bazei de plecare".

De aceea, mai înainte de a trece la problemele de principiu puse în discuție, aș vrea să fac unele observații de detaliu, nu lipsite de interes.

a) Tovarășul Savin Bratu, voind să sublinieze funcția nouă pe care o capătă limba cînd e subordonată scopurilor artistice, spune:

„In poezie, cuvîntul intră într-un ansamblu de mijloace artistice (însuși cuvîntul e un mijloc artistic!) care în același timp COMUNICĂ și IMPRESIONEAZĂ (cine? cuvîntul sau ansamblul în care intră? „în același timp" se referă la cuvînt și ansamblu, sau la „comunică și impresionează"?) impunîndu-și odată pentru totdeauna forma stabilită de poet". (Foarte exact!).

Fără intenția de a opune lingvistica — stilisticii, cred că în literatură ne interesează cuvîntul ca unitate stilistică și nu sub aspectul lingvistic, aspect de ultimă instanță, care intră în obiectul cercetării lingvistice. Inrudirea stilisticii cu lingvistica nu îndreptățește nediferențierea.

Cuvîntul e unitate stilistică pentru că e folosit în funcția lui estetică. Această nouă funcție presupune o schimbare calitativă a modului în care e folosit cuvîntul, fenomen care rezidă în specificul „comunicării" imaginii artistice, și anume: în generalizarea individualizată. Cuvîntul deci comunică în literatură atîta timp cît individualizează sau concretizează. Cuvîntul impresionează în artă datorită funcției estetice pe care o capătă, aceea de a individualiza și concretiza semnificații ce slujesc generalizării. Expresivitatea limbii, deci și a cuvîntului, decurg din această funcție estetică.

b) In aceeași frază se spune că în poezie „cuvîntul intră într-un ansamblu de mijloace artistice". Ceva mai jos aflăm nedumeriți că: „Ritmul, muzicalitatea, tropii, sînt formele care comunică cititorului dincolo de elementele obiective detașabile ale poeziei, sentimentul și personalitatea poetului".

Se nasc o mulțime de întrebări: ce sînt mijloacele artistice? Dacă ritmul, rima, tropii sînt formele care comunică sentimentul și personalitatea, care sînt „elementele și obiective și detașabile"?

Tovarășul Savin Bratu pornea de la o idee justă și anume că poezia lirică, prin specificul ei, este indestructibilă.

Ceva mai departe, însă, tov. Bratu consideră suficiente pentru „comunicarea" artistului ritmul, rima, muzicalitatea, tropii etc. Dacă autorul spune că, de fapt, comunicarea sentimentului și personalității poetului se face prin ritm, tropi, rimă etc... în mod firesc se iscă întrebarea: care sînt „elementele obiective și detașabile" de care se poate dispensa cu ușurință analiza literară? Dacă ignorăm tocmai modul particular al poetului de a-și selecta și ierarhiza datele ce permit generalizarea unor semnificații, ce ne rămîne „caracteristic"?

Rondelul, cu ritmul lui iambic și cu sistemul dificil de rime pe care îl pretinde, alcătuiește oare acea parte a poeziei lui Cicerone Theodorescu care face posibilă transmiterea sentimentului și personalității poetului? In asta constă individualitatea poeziei lui? Atunci ce-l distinge de Macedonski?

Am îngroșat aceste distincții nu cu scopul de a face „procese de intenție" tov. Bratu, ci pentru a atrage atenția asupra consecințelor false ce decurg din formulări încredințate în pripă tiparului.

Revenind la prima problemă pusă în centrul discuției și la formulările tovarășului Bratu cu scopul de a defini specificul genului liric în cadrul realismului socialist numai prin intensitatea afectivă, cred necesar să punem în discuție aspectul istoric al problemei.

Urmărind foarte sumar evoluția poeziei lirice, putem constata că trăsătura „de fond", pe care o fixează tov. Savin Bratu, nu este întotdeauna verificată. In prefața ediției ultime din Arta poetică a lui Boileau (ESPLA — 1957) și semnată tot de Savin Bratu, se comentează printre alte trăsături ale clasicismului și aceea a preponderenței rațiunii asupra afectivității. Poeții care iubesc atît de puternic încît să simtă:

„....Martiriul și ocna pe-a lor strune"

acei poeți

„Fac să se certe SIMȚUL cu dreapta RAȚIUNE".

Ceea ce vestejește clasicismul devine preferință romantică pînă se ajunge chiar la anularea oricărei rațiuni a afectelor. Decatetismul transformă poezia într-un „joc secund" al iraționalului și hazardului. Ideea aceasta, a variabilității prezenței afectivului în constituirea poeziei lirice, poate fi pe larg demonstrată. Este drept însă că afectul este o componentă a imaginii lirice, deoarece orice reacție față de realitate este însoțită de o anumită tonalitate afectivă.

Ele intră însă și în componența imaginii artistice dramatice sau epice. Afectele sînt legate deci direct de detaliul concret senzorial, de individualitatea artistică a imaginii. Mai mult, în lirică cunoaștem așa numita „lirică obiectivă" (ce se dezvoltă ca o reacție față de discursivitatea lirismului romantic) și lirica cu personaje (Luceafărul lui Eminescu, Demonul lui Lermontov, poemele byroniene, etc.). Determinarea specificului liricii trebuie să pornească tot de la un element comun, însă constitutiv. Imaginea artistică poate fi concepută numai în limitele raportului individual-general. Toate artele selectează și ierarhizează detalii, fapte, etc. Poezia lirică însă selectează și ierarhizează reacțiile, impresiile afective care însoțesc perceperea estetică a realității.

In procesul de selectare și ierarhizare, poetul își concretizează și concepția despre lume, tendințele ce-l însuflețesc. Generalizarea justă a semnificației reacțiilor subiective depinde, deci, direct de poziția ideologică. De aceea, trăsătura definitorie calitativ a liricei realismului socialist este spiritul de partid care influențează structural întregul proces de creație. Viața literară ne arată că acest fapt nu coincide cu o reducere a creației la același numitor. Partinitatea lui Cicerone Theodorescu sau a lui Eugen Jebeleanu nu duce la nivelarea creației lor. Distincțiile ce se pot face pornesc mai întîi de la atitudinea față de viață, de care depind și preferințele subiective. De pildă, Cicerone Theodorescu spunea, în volumul Cleștar, în poezia Pentru cîntecul întîrziat:

Nu am prieten nici un om
S-o cînt, prietenia ta o caut.
Inclină crengile albastrului tău pom...
Ajută-mă să tai un flaut.

Ultimul volum de poezii este intitulat Oameni și dragoste. Semnificația artistică și științifică a faptului mi se pare concludentă. Poezia Mă știu dator capătă sensul unui răspuns dat după 23 de ani. Maturizarea artistică se bizuie pe principiul fundamental care dă configurație metodei realismului socialist. Poetul, odinioară hermetizant, sparge învelișul de scoică al înțelesului. Efortul acesta este evident. Preferința totuși către rigoare și disciplină artistică îl atrage către prozodia fixă a rondelului. Evoluția stilistică a poetului poate fi urmărită în sensul înlăturării treptate a rigidității expresiei artistice. Fluența sintaxei poetice în ultimul volum e evidentă. Totuși, structura laborioasă, lucidă, a poeziei rămîne.

Intensitatea afectivă de care vorbește tov. Savin Bratu nu devine regulă nici în poezia contemporană. Intensitatea afectivă devine astfel un criteriu cantitativ.

Oare definim un poet numai prin unghiul „intensității afective"?

Acest lucru s-ar referi, cred, mai bine la participarea directă a scriitorului la construcția socialismului, participare care generează patosul afirmării idealului artistic al socialismului.

Pe scara intensității afective, Cicerone Theodorescu nu-i în imediata apropiere a Mariei Banuș. Asta nu înseamnă că în participarea directă la construcția socialismului, în pasiunea lor militantă pentru acest ideal, putem face deosebiri.

Afectul este o componentă a imaginii artistice, însă nu și un criteriu absolut. Ea variază de la operă la operă, de la scriitor la scriitor. Trebuie să vorbim în acest caz de calitatea afectelor, de rolul lor în constituirea imaginii artistice. Lirica obiectivă sau lirica ce folosește personajul, prin „obiectivare" ar însemna să fie lipsite de calitatea afectivă a mesajului. Totuși poemul Primăvara în colhozul Pobeda a lui Gribaciov, cu toată „obiectivarea", este un poem profund liric, adică emoția păstrează calitatea emoției lirice.

Chiar cînd e vorba de limbajul „obiectiv" al liricii, faptul real, observația, devin detalii semnificative subordonate reacției și impresiei afective. Selectarea și ierarhizarea e stabilită prin concordanța semnificațiilor reacțiilor subiective cu datele observației și fanteziei folosite ca „limbaj".

In încheiere aș vrea să precizez ce mi se pare important în discuția ce s-a declanșat:

Mai întîi pentru a defini lirica în cadrul realismului socialist trebuie să pornim de la ceea ce este calitativ nou în conștiința care reflectă. Raportul individual-general, în afara căruia nu putem concepe imaginea artistică, se constituie pe baza unei noi concepții despre realitatea înconjurătoare, despre propria realitate umană. Această concepție superioară asupra fenomenelor social-umane, scriitorul o datorește adeziunii deliberate la lupta clasei muncitoare, la poziția spiritului de partid. Spiritul de partid influențează structural actul reflectării artistice. In acest sens se poate vorbi și de consecințele estetice calitativ superioare pe care le determină pe planul creației și deci al metodei.

Cercetarea literară trebuie dar să țină seama de ceea ce e esențial în metoda realismului socialist, de trăsăturile specifice metodei. Stilurile individuale sînt o consecință directă a influenței pe care o are spiritul de partid asupra gnoseologiei, influență care adîncește relația subiectiv — obiectiv, ce stă la baza adevărului artistic.

Datorită spiritului de partid, conștiința și sensibilitatea artistică se educă, devin mai receptive la dialectica complexă a vieții, îi pot deslușî sensurile istorice. Prin participarea ei directă la construcția socialismului, poeții transformă și ei idealurile societății socialiste în idealuri estetice.

Valeriu Filimon

DINTRE SUTE DE CATARGE...

ION TEMNIC: Corectitudinea versului aduce uneori o răceală care împiedică transmiterea sentimentului către cititor. Un exemplu din „Citadină“:

Multiplicat în mii de meşteri mari,
In calfe tinere şi-n vechi zidari,
Manole iar pe cer se profilează
Şi nu-şi mai pune aripi de spetează,
Ci-şi face planuri tot mai minunate
Cum să clădească alte noi palate.

Aparent, nu se poate reproşa nimic, nici imaginei, nici versurilor luate în parte. Şi, totuşi, o asemenea idee ar trebui transmisă la o tensiune mai puternică, ultimele două versuri, mai ales, sînt redarea prea simplificată a unei idei încă neprelucrată poetic. La fel se întîmplă în „Harta“, în „Visa odinioară“, şi în altele. Ne place claritatea versului d-tale, tendinţa de a vorbi direct, dar am dori ca, nepărăsindu-le, să dai mai multă adîncime ideilor, printr-o mai vie putere de asociaţie.

MAGDALENA CONSTANTINESCU: De la prima strofă din „Construiesc“ ne-a interesat modul personal de a ataca imaginile:

Să nu mă certi dacă-am lipsit de-acasă
Ci vezi-mi ochii bulgări în văpăi,
Sărută-mi braţul, aurita coasă
Ce-a ridicat castelele din văi.

Deşi „bulgări în văpăi“ nu este prea propriu, iar coasa nu poate construi castele, strofa are o prospeţime ce trece peste stîngăcii. In mai toate încercările trimise este prezentă această dezinvoltură promiţătoare. D-ta nu laşi impresia de a căuta imaginile, ele ţîşnesc firesc, — şi aceasta este calitatea principală a manuscrisului. Din păcate, imaginile vii se întreţes cu locuri comune şi stîngăcii inadmisibile, deşi oarecum uşor de remediat. Să ne oprim puţin asupra poeziei „Indreptar“:

M-am rugat de păsări călătoare
Să le însoţesc cîntarea lor,
N-am putut să fiu un strop de soare,
Şi le-aştept întoarcerea cu dor.

Zorilor eu le-am cerut beteală
Să-mi croiesc nemaivăzut ilic,
Dar căldura lor fără-ndoială
Se revarsă-n plete moi de spic.

M-am rugat de vulturul sihastru
Să nu urce-n naltul azuriu,
Nu i-am luminat cărări de astru
Şi nici azi să-i dăruiesc nu ştiu.

Serpentina flăcărilor mele,
Inima de foc, de muncitor,
M-a-nvăţat că drumul înspre stele
Il străbat la gura de cuptor.

Şi-am rămas pe fluviile muncii,
Oţelit matroz de neînvins,
Şi sărut în visele lor pruncii
Peste care ani de pace-au nins.

Pare scrisă dintr-o răsuflare, ceea ce e foarte bine. Dacă, însă, ai fi revenit asupra ei, după un timp, sîntem siguri că i-ai fi observat defectele (atît de evidente!) şi, după o prelucrare atentă, i-ai fi putut da forma care acum doar se întrevede. „Intoarcerea cu dor“ sună a romanţă, şi nu spune nimic. „Nemaivăzut“ este numai aparent indicat lîngă „ilic“, de fapt este o improprietate evidentă. „Fără-ndoială“ este o umplutură ce trezeşte zîmbetul. Nu este prea clar ce anume vrei „să-i dăruieşti“ vulturului sihastru. „Drumul înspre stele“ nu se poate străbate „la“ gura de cuptor, cel mult „de la“, dar, oricum, „gura de cuptor“ este o stîngăcie, deoarece poate trezi imaginea cuptorului casnic. Şi, apoi, după toată această suită de imagini, cum ajungi de la „gura de cuptor“ la „fluvii“ şi „matrozi“? Imaginea trebuie să fie consecventă cu ea însăşi. Iată cîteva defecte asupra cărora te rugăm să reflectezi. Prima formă a poeziei (sîntem siliţi să repetăm) nu este aproape niciodată şi cea mai indicată.

Ceea ce am spus despre „Indreptar“ este valabil şi pentru celelalte. D-ta ai calităţi, dar trebuie să le cultivi cu cea mai mare seriozitate.

~

Fantezie siderală

Noaptea-n lună s-a lăsat
Peste stînci de monolit.
„Lunik 2“ admiră singur
Universul nesfîrşit.
Palide şi solitare
Se ivesc în juru-i stele.
Bucuros de cunoştinţă,
Intră-n vorbă: el cu ele.

Dar deodată, printre astre
Se desprinde larg un svon
Depărtat şi monoton —
Ca un murmur lung de ape,
Sparge zările albastre,
Creşte-n haos! Mai aproape,
Umple spaţiile vecine
De răsunet mare...
Vine!...

Fulger aprig... Trăsnet lung
Dus pe aripi de furtună
Indreptîndu-se spre lună
Zările abia-i ajung...
Val vîrtej, înghite spaţii,
Lasă-n urmă constelaţii...
Şi-a trecut...
In înfinit,
Sideralul ţiuit
Se destramă în tăcere.
Scade-n depărtare...
Piere...

Iar în urmă-i, agitate,
Licărind emoţionate
Şi-aruncînd în jur scîntei,
Stelele se-ntreabă toate:
— „Cine luna ocoleşte?“
— „Cine-i?“
— „Ce-i?“
Lunik 2 le lămureşte:
— „Cin' să fie?
Lunik 3!“

DOREL SCHOR
şi NICU VAFIADIS

~

Fericire

Nu-i fericirea mea parfum de flori.
Prea ieftin aşi găsi-o în vitrine!
Nu-i în sclipiri aprinse de comori,
Văpăi de diamante sau rubine!

E fericirea mea:
să pot striga
De pe-ale lunii moarte suprafeţe:
Sînt OM. Sînt creator de frumuseţe!

AL. CHIRIACESCU

~

Cu pînzele boltite

Cu pînzele boltite departe sînt de maluri;
Cu fruntea-n vînt, cu gînduri suite drept catarg —
Spre ţărmuri neatinse mă zbat pe munţi de valuri.
Şi vise ne-mplinite le urmăresc în larg...

E mult de atunci... milenii, le simt ca o părere,
Refren pierdut ce suie de prin străfund de ere —
Că pînă-aici răzbeşte ecou-i milenar;
Din cînd în cînd, în urmă, aş vrea a mă abate...
Mă-ntorc numai cu gîndul că visele -ntrupate
Mereu mi-apar-nainte; 'napoi privesc arar...

Din clocote de gînduri am făurit catarg;
In vînturi să vibreze... şi-acum, neobosit,
Cu ancora săltată mă depărtez în larg,
Şi-s fulger pe oceanul imens, nemărginit.

GRIGORE OLARIU

~

DOREL SCHOR: Sîntem bucuroşi să publicăm versuri satirice, dar din păcate nu prea primim! „Fantezia siderală“, după „Acceleratul“ lui Topîrceanu, ar fi fost mai reuşită dacă s-ar fi scos mai bine în relief ideea de bază. O reţinem, totuşi, pentru cursivitatea versului, şi pentru a vă determina să ne mai trimiteţi versuri de acest gen.

GRIG. OLARIU: Am reţinut „Cu pînzele boltite...“

AL. CHIRIACESCU: Eforturile d-tale către o poezie concentrată au început să dea primele rezultate. Publicăm, deocamdată. „Fericire“, şi te rugăm să ne mai trimiţi.

VENERA DOBRESCU: Versurile sînt sprintene, deşi fără prea mare adîncime. (Desigur, vîrsta d-tale este o scuză suficient de serioasă). Munca studenţilor la ţară este zugrăvită cu vioiciune:

Sînt studenţi, şi-n calea lor
Lanu-şi pleacă-a sale plete,
Cum se-aştern cuvinte-n zbor
Peste rînduri de caiete.

Din păcate, viziunea generală este idilică, ca şi în alte poezii trimise de d-ta. O lectură aprofundată a poeziei contemporane îşi va arăta, credem, în curînd roadele.

EMIL GALERO: In versurile d-tale (în general stîngace), sînt cîteva sclipiri preţioase:

De-aceea cînd spre casă
Sub cer ies topitorii,
Deasupra lor se lasă
Scînteile-aurorii.

Şi-n urmă li se-nclină
Roş astru de oţel,
De-ai spune că-n uzină
A fost turnat şi el.

Menţine-te pe linia acestei simplităţi, dar caută să-ţi îmbogăţeşti cît mai mult cunoştinţele poetice, prin lectura celor mai valoroşi poeţi contemporani.

TEODOR CIMPAN: Chiar dacă nu ne-ai fi trimis şi variantele poeziei „Imi cînt durerea“, ne-am fi convins de stilul mult prea personal şi de ciudăţeniile de exprimare. Erau de ajuns versuri ca:

Imi cînt durerea
Imi cînt amorul,
Mi-amar ca fierea
Sufletişorul.

Suferinţele din amor sînt, într-adevăr, greu de suportat, dar nimeni nu ne obligă să le dăm un astfel de curs în versuri.

In „Te ştiu mereu“, nu intimitatea sentimentelor supără, ci aspectul hazliu fără-de-voie:

Te ştiu mereu sub teiul aceleiaşi ispite
Mereu cu ochi-ţi galeşi citeşti
cu capu-n jos,
Ca un copil se joacă în rochia-ţi
de vară
Acelaşi vînt frenetic, blînd, cald,
nerusinos.

Sub ochelari-ţi tineri se-ascund rubine
scumpe
Ce licăresc drăceşte cînd îi priveşti
şi-i pupi,
Iar mijlocu-ţi se-ndoaie atît cît
nu se rumpe
Şi cît cu sîni-ţi virgini un sfert
de carte-astupi.

In castania-ţi buclă se-ascund mereu
gîngănii
Ce nu le simţi cum vesel de tine
îşi bat joc...
Cînd buzele-mi pe gîtu-ţi molatic
se aşează
Mă recunoşti îndată
şi faci obraji-ţi foc.

Prelins uşor pe buze ţi-apare-un zîmbet
dulce
Şi barba-ţi tremurîndă se clatină uşor,
Privirea-mi scrutătoare o simţi
şi să se culce
O laşi pe ochi-ţi tineri, căprui
şi plini de-amor.

Vorba d-tale, totul este „cu capu-n jos“. Ai vrut să scrii o poezie de dragoste şi a ieşit cu totul altceva.

S. VĂLEANU: Am înţeles ironia din scrisoarea în versuri, dar n-am găsit-o îndreptăţită de poezia pe care ne-o trimiţi. D-ta scrii, de exemplu:

Am şi-o stea polară
E atît, de-un cot.

Sau:

Am în casă două flori
Pline-s de mirezme,
Răsărit-au ca doi sori,
Doi eroi din basme.

Iartă-ne, dar la asemenea încercări nu se poate răspunde decît „deocamdată nu“.

VICTOR PEIA: Modul în care îţi exprimi supărarea depăşeşte limitele unei corespondenţe obişnuite. Intr-adevăr, d-ta ai trimis manuscrisele „spre publicare“, dar nu le-am publicat din motivele arătate în răspunsul respectiv. Nu putem răspunde detaliat tuturor scrisorilor. Răspunsurile de la această rubrică, în majoritatea lor, se adresează tuturor corespondenţilor noştri, şi cînd spunem că o lucrare conţine „sentimente onorabile, dar nu versuri“, socotim că răspunsul este destul de clar, deoarece în atîtea alte ocazii am arătat ce înţelegem prin aceasta. Fragmentul nu ne-a putut lămuri asupra nuvelei. Trimite-ne-o în întregime, pentru a o discuta în cunoştinţă de cauză.

Mihu Dragomir

„PROPĂŞIREA“

7 scrisori inedite

Curentul de înnoire afirmat în jurul anului 1840 în literatura Moldovei corespunde unei prime încercări de revoluţie culturală la romîni, fără a cuprinde însă nevoile de luminare a maselor. Ea s-a mărginit doar la un cerc închis de militanţi ai ideilor democratice. In Alăuta românească, în programul Daciei literare, în materialele documentare din Arhiva românească Kogălniceanu, proaspăt întors de la studii şi bucurîndu-se de prestigiu în cercurile înaintate din Iaşi, pe cît adunase împotrivă-i duşmănia saloanelor aristocratice, tipărise crezul de progres al generaţiei lui. Aceste periodice au fost suprimate de regimul samavolnic al lui Mihail Sturdza, iar colaboratorii: Kogălniceanu, Alecsandri, Alecu Russo, C. Negruzzi, C. Negri, Panait Baliş, Nicolae Şuţu, ş.a. supraveghiaţi, prigoniţi şi unii chiar închişi la mănăstiri. Incercarea lui Kogălniceanu de a-şi expune ideile progresiste la cursul de istorie naţională de la Academia Mihăileană fu, de asemenea, oprită, chiar de la lecţia inaugurală.

Abia Propăşirea — „foaie pentru interesele materiale şi intelectuale“, monitor al tinerei generaţii, avea să împlinească fie şi temporar dezideratul unirii sufleteşti prin scrisul literaţilor romîni: N. Bălcescu, Gr. Alexandrescu, Ion Ghica, Iancu Văcărescu, Cezar Bolliac, D. Bolintineanu, Andrei Mureşanu, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, C. Negruzzi, C. Negri, Al. Donici, etc. Propăşirea, (9 ianuarie—29 octombrie 1844) pusă la cale de fruntaşii moldoveni şi de Ion Ghica, cel ce, ca organizator al învăţămîntului de peste Milcov, sprijinise pe Kogălniceanu să obţină catedra de istorie la universitatea ieşeană, a fost o publicaţie de răspîndite afirmări democratice motiv pentru care nu putu să-şi prelungească apariţia dincolo de numărul 42.

Se cunosc puţine documente care să lumineze perioada Propăşirei şi, de-aceea, credem că folosim istoriei literare publicînd din fondul de corespondenţă al lui Ion Ghica o seamă de epistole inedite trimise de Kogălniceanu. Sînt şapte scrisori ce informează asupra colaborării strînse dintre scriitorii moldoveni şi cei munteni în preajma revoluţiei de la 1848 pe linia unificării culturale. Totodată ele rămîn izvor de date biografice în special asupra sacrificiilor cu care a apărut importanta revistă în lupta comună pe frontul năzuinţelor de libertate socială şi naţională:

I

Prietine,

Astăzi ţ-am primit răvaşul, viind în Botoşeni. Propunerea care mi-o faci, am făcut-o în anul trecut lui Grigore Ghica şi am văzut greutăţi spre împlinirea ei. N-aş vroi dar să mă espun la un al doilé refus. Cu toate aceste, ca să nu-mi poţi zice că am lipsit de bunăvoinţă într-o pricină care, cum şi tu zici, este importantă pentru naţia noastră, iată îţi trimăt o adresă către Epitropia învăţăturii publice, prin care şi propun dorinţa mea de a fi însărcinat cu cursul istoriei naţionale.

Avînd o pricină de judecată, în zilele aceste, eu nu voi putea fi la Iaşi înainte de zece octomvrie.

Tu, dar, dă hîrtia mea lui Baliş, şi orice vei întreprinde va fi bine făcut. Dacă socoţi, întîlneşte-te şi cu Suţu şi cu Mavrocordat, cu care sînt destul de bine, şi le vorbeşte din partea mea. Eu de la 15 octomvrie voi şi putea începe cursul, dentîi cu istoria cea veche a ţărilor romîneşti etc. etc. Adie, poartă-te bine; este de prisos să-ţi spun că aş dori să fiu la treabă împreună cu tine.

Numai dacă ar vrea şi alţii.

Al tău prietin,
M. KOGĂLNICEANU

2 octomvrie 1843

II

Scumpul meu Ghica,

Ţi-am scris alaltăieri prin Constantin Moruzi de Pechea, care s-a însărcinat să-ţi înmîneze scrisoarea mea; dacă încă n-ai primit-o, cere-i-o. Ţi-am alăturat şi o cerere adresată către Epitropia Instrucţiunii publice, prin care îi solicit catedra de istorie naţională. Ţi-am înfăţişat, de asemenea, toate temeiurile care mă împiedică să mă întorc curînd la Iaşi, unde eu n-aşi putea să fiu decît la zece ale acestei luni. Aşa fiind, aranjază tu cum vei crede, eu învoindu-mă cu orice.

Adio, tot binele şi la revedere.

M. KOGĂLNICEANU

Articolele asupra Instrucţiunii publice, le-am primit şi cînd voi fi la Iaşi, ele vor apare fără întîrziere. (4 oct. 1843)

(Adresa pe plic:)
D-sale
Domnului I. D. Ghica
Academia, Iaşi
în 1. fr.

III

Scumpul meu Ghica,

Dacă dispui, trimite-mi, te rog, banii pe care ţi i-a încredinţat Suţu şi, de asemenea, lista abonaţilor.

Fără bun rămas
M. KOGĂLNICEANU
în 1. fr.

(26 fevr. 1844)

IV

Iaşi 22 august 1844

Scumpul meu Ghica,

Iată o lună de cînd ne-ai părăsit şi-n acest timp nici un rînd de la tine! Ne-ai uitat sau ai prea multe treburi, prea multe ocupaţii?...

Să nu uit, scumpul meu! Toate căciulile mari din partea locului sînt furioase împotriva mea pentru Trei zile din istoria Moldovei, iată pentru ce sînt lovit cu pietre, pentru că, spun ei, eu atac aristocraţia. Şi, să nu-mi uit, trimite-mi articole, şi cît mai repede, căci am rămas pe de-a-ntregul fără nimic.

Tu vei vedea din numărul 32, că eu singur am făcut pe de-a-ntregul revista. Vasile (Alecsandri), după întoarcerea sa de la Borsec, a devenit prea tăcut şi cu ideile sale, poate că de mai înainte îşi dă seama de ce va fi. El n-are un singur articol şi nici chiar nu se gîndeşte să facă. Baliş este nesuferit cu comentariile asupra codului civil, contra căror continuări şi-a ridicat împotrivă întreaga lume. Eu, cu toată bunăvoinţa mea, n-am pretenţia să pot să întreţin interesul abonaţilor mei decît prin articolele mele şi, după aceasta, am prea multe ocupaţii şi singur eu nu sînt de ajuns revistei. Aşa dar, articole, articole!

Puterea armată e gata şi ţi-o voi trimite prin poştă. Aşa că, dragul meu, te rog, trimite-mi banii ce mi se cuvine pentru această cărţulie şi pentru cei şaizeci de abonaţi la foaia noastră, căci te previn că nu mai am o centimă şi pînă în cincisprezece zile trebuie să achit o creanţă de 60 de ducaţi pentru hîrtia pe care am luat-o. Te rog, deci, insistent, trimite-mi cît poţi de repede toţi banii care mi se cuvine pentru aceste abonamente, căci, vezi bine, deja aşteptăm mai bine de opt luni! Aşadar, te rog nu neglija această treabă, altfel o las, încolo de revistă. Banul este nervul tuturor întreprinderilor.

Bun rămas, dragul meu, scrie-mi ce faci, ce gîndeşti, ce zici. Ce face (Grigore) Alexandrescu?... Bun rămas. Unde mai sînt domnişoarele Bălăceanu? Scrie-mi şi tu tot aşa de lung ca şi mine. Te îmbrăţişez.

Al tău
M. KOGĂLNICEANU

fragm.
în 1 fr.

V

5 sept. 1844

Scumpul meu Ghica,

Iţi repet ceea ce ţi-am scris ultima dată. Te rog fă tot posibilul şi trimite-mi banii ce ni se cuvin pentru cei şaizeci de abonaţi pe care-i avem în Valahia, adică 120 galbeni şi, deasemenea, banii pentru broşura lui Bălcescu, pe care am tipărit-o.

Am absolută nevoie de aceşti bani pentru ca să plătesc creanţa pe care am semnat-o pentru hîrtia velină procurată pentru această revistă şi pentru ca să plătesc pe salariaţii mei.

Te rog, dragul meu; cred că au trecut mai mult de opt luni de cînd aştept o sumă de bani ce trebuia plătită din luna ianuarie.

Bun rămas; răspunde-mi.

M. KOGĂLNICEANU
în 1. fr.

1844

VI

Scumpul meu Ghica,

Mă văd în trista situaţie de a te supăra: am absolută trebuinţă de un avans de bani. Banii ce-mi erau disponibili i-am întrebuinţat ca să cumpăr şase topuri de hîrtie velină pentru Propăşirea, avînd în vedere că ma temeam ca negustorul să nu le dea altuia şi, în acest caz, noi n-am fi avut hîrtie ca să continuăm revista. Aşadar, am rămas fără o leţcaie şi de mai bine de-o săptămînă trebuia să fi plătit pe lucrătorii mei tipografi. Ei s-au revoltat; astfel fiind, te rog să vezi de ceilalţi colaboratori şi, aşa cum am căzut de acord, înaintează-mi pătrimile din material pe lună. Trebuie, de-asemenea, să te anunţ că aceste şase topuri de hîrtie de imprimat nici nu le vom mai găsi atît de repede şi, prin urmare, ar fi trebuit să le comandăm de pe acum la Fiume sau chiar la Viena. Pentru aceasta îmi trebuiesc bani şi eu nu-i am. Vasile (Alecsandri) ar putea să facă asta intervenind pe lîngă tatăl său. Vorbeşte-i în acest sens. De asemenea, te rog, pune în ordine micile dificultăţi, fără aceasta, te anunţ dinainte că mult mă tem ca Propăşirea să nu sfîrşească de aceiaşi soartă ca şi Albumul, pentru a cărui întîrziere nu a fost nimic prevăzut şi că, ţinînd seama de lipsa de fonduri, nu eram în măsură să fac avansuri băneşti la cheltuielile de tipărire.

Nu-ţi spun bun rămas
M. KOGĂLNICEANU
în 1. fr.

VII

decembrie, 1844

Scumpul meu Ghica,

Am citit chiar acum scrisoarea pe care i-ai scris-o lui Vasile (Alecsandri) în privinţa Propăşirei, propunerile tale sînt bune, îmi plac, şi la fel lui Vasile; noi doi ne-am hotărît să dăm drumul cît mai repede posibil acestei foi, pe de-a-ntregul după dispoziţiile pe care tu ni le-ai comunicat şi bineînţeles că d. Alexandrescu şi Bălcescu vor fi coredactori. Cu toate că pe primăvară sînt depin hotărît să părăsesc ţara, asta nu mă va împiedica să-ţi trimit articole la Iaşi şi în timpul absenţei mele, în tot timpul cît mă voi găsi în străinătate.

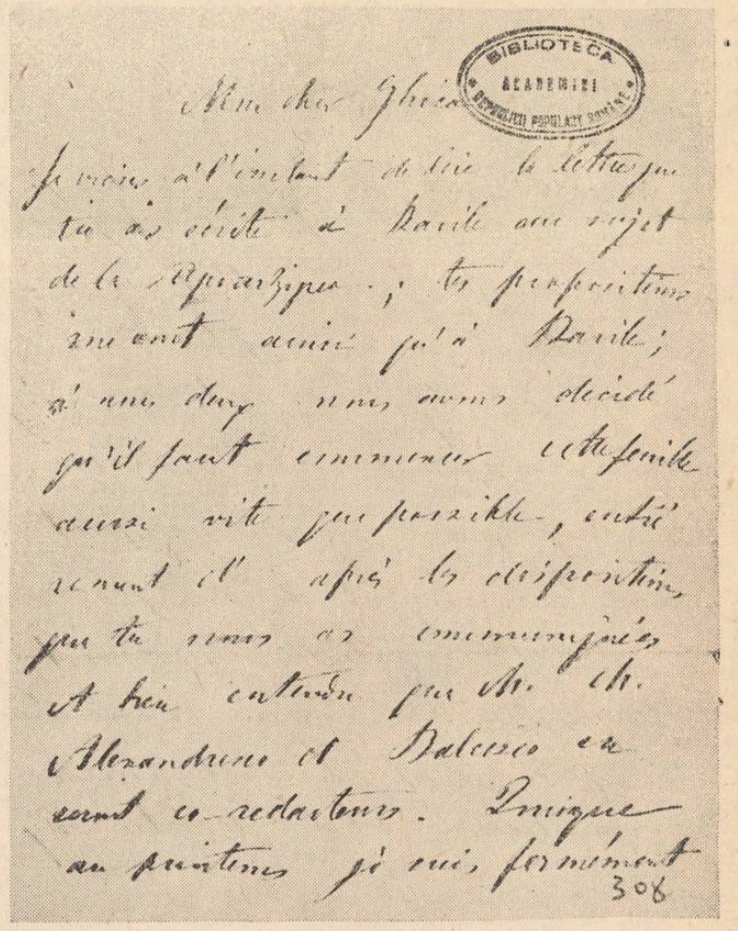

M. KOGĂLNICEANU către ION GHICA, scrisoare din noiembrie 1844 (Biblioteca Academiei R.P.R.)

In timpul captivităţii mele la Rîşca, am făcut o lucrare destul de bună asupra caselor de economie; sînt gata să ţi-o trimit şi, de asemenea, alte articole, îndată ce tu mă vei fi anunţat că revista a fost pusă în lucru. Pune titlul Propăşirea cu litere mari, ca şi în primul program (neapărat) va fi o palmă pentru cei care se tem chiar şi de denumirea de Propăşirea. Astăzi de dimineaţă ţi-am scris o lungă scrisoare, ca răspuns la aceea pe care tu mi-ai trimis-o.

Intr-adevăr, străduiţi-vă cu toţii să puneţi în mişcare această biată foaie; mă însărcinez ca toţi vechii abonaţi să se reaboneze.

Bun rămas, scumpe Ghica; e foarte posibil să vin iarna aceasta la Bucureşti; dar asta va fi prin luna fevruarie; mai întîi vreau să pun capăt cîtorva lucrări tipografice.

Bun rămas, prezintă salutările mele lui (Grigore) Alexandrescu. Spune-i d-lui Bălcescu că i-aş fi foarte recunoscător dacă ar binevoi să-mi copieze Cronica Moldovei de Axinte Uricarul; tu binevoieşte să plăteşti munca; încearcă, de asemenea, să faci să mi se copieze manuscrisul lui Poenaru, despre care ţi-am mai vorbit şi care se referă la Carol al XII-lea al Suediei.

. . . . . .

M. KOGĂLNICEANU
în 1. fr.

(fragment)

Implicaţiile la tipărirea în extras a studiului lui N. Bălcescu despre tradiţiile democrate ale armatei la romîni; apăsătoarelor griji băneşti ce s-au prelungit cît a dăinuit Propăşirea; cele şaizeci de abonamente ale muntenilor şi rezistenţele de clasă ale protipendadei moldoveneşti faţa de beletristica revistei, în special faţă de citata nuvelă a lui Kogălniceanu; gîndul de a numi coredactori pe Gr. Alexandrescu şi pe N. Bălcescu la altă Propăşire, după suprimarea celei din Iaşi, ce ar fi continuat-o la Bucureşti cu aceleaşi tendinţe; hotărîrea istoricului moldovean de a se expatria după detenţia de la Rîşca, reţin ineditul amănuntelor ce se adaogă, prin materialul publicat mai sus, cunoaşterii istorice definitive.

Augustin Z. N. POP

Șapte nuci bătrîni

Nicolae ȚIC

Pe șantierul C. lucrau cîteva sute de tineri, dar dintre toți, unul, unul singur mă scotea cu adevărat din sărite. Firesc ar fi fost să nu țin seama de el — fiind funcționar, și încă de mîna a doua, Pavel Gruia nu era trecut în evidența mea de comandant al brigadierilor; dar îl întîlneam în fiecare zi, de douăzeci de ori într-o zi, unde mă-nvîrteam răsărea și el, același, plictisit și mofturos, enervant... Împlinise nouăsprezece ani, dar după înfățișare — era slab, vlăguit, ochii adînciți în orbite, tulburi, buza de jos răsfrîntă — părea de două ori mai bătrîn; pe cît putea, pe cît îi dădea mîna, făcea pe înțeleptul înăcrit, care de-a lungul anilor, trecînd prin multe, a înțeles cum devine cu viața și rîde de cei care încă se mai entuziasmează. Tare simțeam nevoia să-l iau de guler: „Ascultă, mă... ce-ți dă dreptul să te strîmbi atîta? Îi fi tu mai altfel? Păi, ca să te strîmbi, trebuie să ai un motiv, să fi pățit ceva grav, foarte grav. Ce dracu ai pățit tu?" Amînam mereu înfruntarea, iar Pavel Gruia n-avea de gînd să schimbe o vorbă cu mine. De altfel, nu prea discuta, nici măcar cu colegii de birou; trecea pe lîngă oameni puțin încovoiat, cu pardesiul pe umeri și o șuviță de păr căzută pe frunte, n-avea vreme de ei. Cîteodată, rar de tot, asista la meciuri de fotbal, ori de volei — asista e un fel de-a spune, era acolo, lîngă ceilalți, sau la doi pași depărtare de ei, dar în loc să urmărească jocul echipelor el se uita aiurea și se strîmba. Îmi amintesc bine cum odată, la un asemenea meci, văzîndu-l cum stă de pomană și se strîmbă — ar fi putut foarte bine să se strîmbe și în altă parte, în camera lui, de ce tocmai la meci? — și nici gînd n-are să încurajeze echipa șantierului, mi-a venit chef să-l zgîlțîi puțin... Cînd m-am apropiat însă de el, n-am știut ce să fac, cum dracu să zgîlțîi un asemenea om? Să-i dau un pumn, ori să-l trag de urechi? I-am zis unui brigadier, un vlăjgan, priceput în bătăi amicale pe umăr, încît te văitai două zile:

— Ia vezi, dezmorțește-l pe ăsta!

— Eu? Cu ăsta nu mă prind... de ce?

— Dă-i două... zi-i să strige și el!

— Ce știu eu? Să vedem...

După cîteva minute, vlăjganul s-a întors la mine, făcînd un gest de lehamite, nu ieșise nimic: „I-am zis să țină cu echipa — s-a strîmbat; ca din greșeală, l-am călcat pe picior; a zis au, și s-a uitat pe dealuri. Ce să-i mai fac? Dacă-i dau două, așa, în glumă, iese rău"...

Aș fi vrut să nu mă mai intereseze acest Pavel Gruia, în definitiv, treaba lui, să se strîmbe cît o pofti, dacă asta-i aduce vreo mulțumire, iar dacă nu... Dar mi-am zis, în cele din urmă, că omul o fi avînd vreun necaz, ceva care-l doboară și eu, în loc să-l ajut, îmi bat joc de el. Animat de cele mai bune intenții, i-am făcut o vizită într-o seară, în cămăruța lui de baracă.

În loc să mă-ntîmpine, să-mi spună ceva — nu țineam să sară-n sus de bucurie, văzîndu-mă, — el a căscat, și nici măcar n-a dus palma la gură. Apoi și-a văzut de ale lui — îmbrăcat, cu pardesiul pe umeri, se-nvîrtea în jurul unui reșou, pe care își fierbea cafeaua. N-am reușit să încheg o discuție cu el, decît după ce și-a turnat cafeaua în ceașcă. Sorbea cîte puțin, trăgea din țigară, dînd ochii peste cap și mormăia răspunsuri din care nu pricepeam mare lucru. După vreo jumătate de ceas, îmi cam pierdusem răbdarea:

— Ce vrei dumneata, ce-ai în capul ăsta?... — și tare-aș fi vrut să-i ciocănesc tîmpla — aș dori să știu!...

— De ce te legi de mine! mi-a răspuns, plictisit, că eu nu sînt brigadier. Vezi-ți de-ai dumitale.

— Mă interesezi în afara răspunderii mele.

— Și ce vrei să-ți spun?

— De unde ești de loc? am întrebat, în lipsă de altceva. Mi se pare că dintr-un sat...

— Un fel de orășel.

— Dar părinții? sînt țărani, nu?

— Muncitori... adică tata, mecanic.

— Și-aveți ceva avere?

— O casă, o grădină.., niște nuci...

— Nuci? Nu înțelegeam rostul nucilor în discuția noastră și m-am agățat de ei: — Nuci?

— Vreo șapte nuci.

— Înseamnă că aveți o grădină mare.

— O nimica, acolo.

— Păi unde încap șapte nuci?

— Încap, ce știu eu...

Discuția s-a împotmolit la cei șapte nuci; mi-a fost destul de ușor să-mi dau seama că mă înșelasem, bănuindu-l pe Pavel Gruia de vreun necaz, fie el cît de mic. Nici pomeneală de așa ceva, fiind-că, pesemne, și necazurile își aleg oamenii, nu se agață chiar de fiecine. Și cu asta, am renunțat la a-mi face gînduri — soarta lui Pavel Gruia îmi era cu totul străină. Dar într-o zi, în timp ce mă-ndreptam spre traseu, m-am pomenit față-n față cu un bărbat de vreo șaizeci de ani, îmbrăcat modest, cu o șapcă mare, în colțuri, care-i cădea pînă în dreptul sprincenelor stufoase. Omul părea foarte stînjenit, și-a cerut iertare de cîteva ori că mă oprește din drum, dar are un mare necaz.

— Am un băiat — și nu se leagă nimic de el.

— Aici, la noi, brigadier?

— La birouri. Pavel Gruia...

— Aha, îl știu, dar nu ține de mine.

— Aș fi vrut să-l trec mai demult, am mărturisit eu, dar n-am dreptul, nu se poate chiar așa.

— Te rog mult, ca un tată...

— Înțeleg, dar... dacă el nu primește? Are dreptul să refuze, să plece pe alt șantier tot funcționar, ori la vreo instituție. Să scoți un om din birou și să-l trimiți la lopată nu merge fără -nvoirea lui, sînt legi...

— Și asta-i o lege, că el trebuie să fie om.

— Este — dar convingeți-l dumneavoastră.

— Nu m-ascultă.

— Nici pe noi, am încercat în multe feluri.

— Porunciți-i să treacă la lopată, s-a înverșunat bătrînul.

— Vă rog să mă înțelegeți...

— Și eu te rog din suflet, ca un tată, să faci așa cum îți spun... După o clipă de gîndire, bătrînul a continuat în șoaptă: Găsiți-i o vină, ceva, chiar dacă el n-o are, dar găsiți-i-o și scoateți-l din birou. Și-apoi dacă s-o supăra, n-are decît, dau eu în scris...

— O să mă dea în judecată.

— Vin eu la proces. Dau în scris, acuma.

Două zile cît a mai rămas pe șantier, bătrînul mi-a repetat de o mie de ori rugămintea. Se uita, parcă uimit, la ceilalți flăcăi, cum lucrează ori s-aleargă, se iau la trîntă — mă rog, ca tinerii — și nu putea să-nțeleagă cum de-al lui arăta atît de amorțit și de galben... „Treceți-l la lopată, dacă n-o ieși altceva din el, măcar să mai prindă putere. Noi sîntem neam de oameni mărunței, dar aprigi, ne-am luptat cu ciocanul. Și uite, ăsta, momîia". În cele din urmă, i-am promis bătrînului să-i îndeplinesc dorința. Cum? — încă nu știam dar într-o asemenea împrejurare se găsesc soluții. Am început să mă interesez de munca lui Pavel Gruia — nimic important. Își făcea datoria — așa datorie! — că de fapt, nu avea cine știe ce treburi, verifica hîrtii, le trecea altora... Am propus conducerii să reducă schema, să taie tocmai postul lui Pavel Gruia. Exclus, nimeni n-a fost de acord, toți se băteau pentru lărgirea schemei. Tatăl lui Pavel Gruia îmi scria aproape în fiecare zi: „Ați rezolvat ceva? Vă rog..." Insistențele bătrînului nu-mi făceau prea mare plăcere. Îi trimit feciorul la lopată, după care feciorul se duce la tribunal — și-apoi să vezi, că eu plătesc! Dar într-o zi au fost oarecari discuții la contabilitate, se-ntîrziaseră statele de salarii, brigadierii aflînd au ținut să-și arate nemulțumirea. Am cerut imediat lămuriri: Pavel Gruia are vreun amestec, e vinovat de întîrziere? Era vinovat și nu prea, dar mie mi-a fost de ajuns: Pavel Gruia nu merită să mai fie funcționar, va trece în rîndul brigadierilor. Și-am ținut-o așa, chiar în ciuda evidențelor, pînă cînd i-am cîștigat pe toți de partea mea. Am exagerat vina lui Pavel Gruia, convins că fac un lucru bun. Cînd i-am spus că, drept sancțiune, va trebui să treacă într-o echipă de săpători, Pavel Gruia m-a privit foarte speriat. În sfîrșit îl vedeam ieșind din starea de plictiseală. Își freca mîinile, repetînd: „N-am făcut nici un rău"... Dar argumentele mă interesau prea puțin. „Mă dușmăniți, mi-a zis, dar n-o să mai rămîn aici, mîine dimineață plec". I-am explicat, cu oarecare plăcere chiar, că nu are dreptul să se mai angajeze funcționar, fiind necorespunzător... etc. Cînd a înțeles exact situația în care se afla, a început să strige, să amenințe, iar după noi explicații din partea mea, i-au dat lacrimile. Îmi dorisem mult să-l văd plîngînd, era un semn bun. Credeam că o să încerce să fugă de pe șantier, dar nu — cine știe ce s-o fi petrecut în capul lui — a doua zi dimineața, răvășit ca vai de lume, s-a prezentat pe traseu. I-am întins un tîrnăcop; n-a vrut să-l ia din mîna mea; am lăsat tîrnăcopul jos, atunci s-a aplecat el să-l ia. După aceea ne-am întîlnit mereu, nu mă saluta, îl salutam eu, nu-mi răspundea. Era convins că purtîndu-se urît cu mine, îmi face sînge rău. De loc — eu eram mulțumit, Pavel Gruia lucra bine, dovedea oarecare ambiție... De cîte ori, fiind pe traseu, mă nimeream în preajma lui, se lupta din greu cu tîrnăcopul și trăgea cîte o înjurătură, aparent fără țintă precisă. Înțelesesem că înjurătura mi-e adresată mie și zîmbeam.

Peste vreo trei luni a trebuit să plec pe un alt șantier, dar înainte de a pleca am ținut neapărat să-l mai înfurii odată pe Pavel Gruia: profitînd de răspunderea pe care-o aveam, l-am silit — da, acesta-i cuvîntul — să se-nscrie la cursul seral, mai avea de învățat un an și termina școala medie — de ce să n-o facă? Drept răsplată, în ziua în care am vrut să-mi iau rămas bun de la el, m-a privit cu mult dispreț:

— Poți să pleci, nu mă interesezi.

— Și dacă o să ne mai întîlnim?

— Nu mi-aș dori! și mi-a întors spatele.

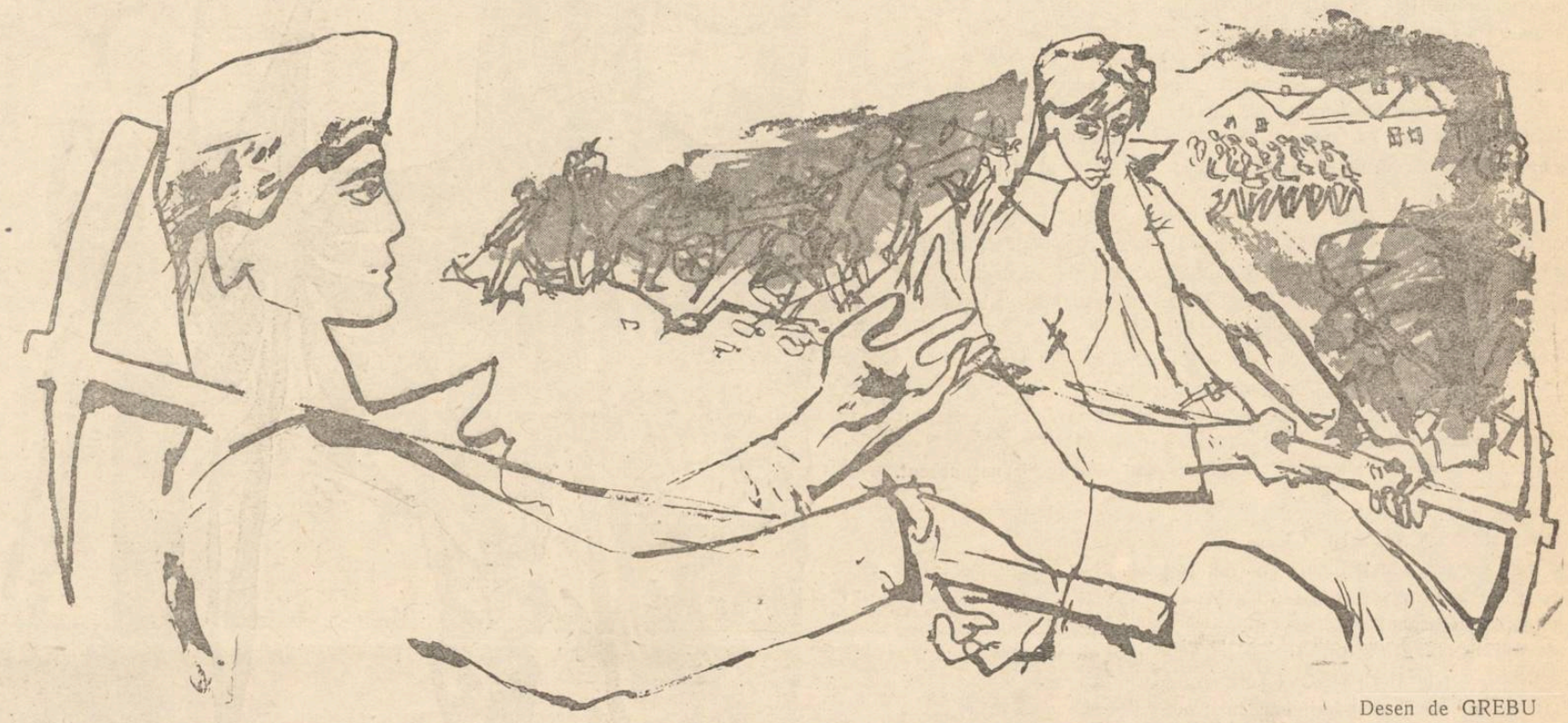

Desen de GREBU

— Nu-i nimica — și bătrînul și-a împins șapca spre ceafă — nu ține de dumneavoastră, dar să-l luați din scurt, puteți?

— Depinde... Încercam să par indiferent, ca în felul acesta să aflu cît mai multe de la bătrîn, despre Pavel Gruia. — Aici, la noi, lucrează, nu prea tare, dar n-avem ce vină-i găsi.

— Nu-i vorba de asta, și omul m-a privit cu tristețe, din ăsta n-o să iasă nimic. Eu sînt mecanic, mai am trei copii în afară de el, doi muncitori, unul inginer, toți s-au ridicat prin puterile lor, ăsta trăiește de foaie verde. L-am ținut la școală, n-a mers pînă la capăt, i-am spus cum îi bine în viață, nu ține seamă. Bătrînul s-a înfuriat brusc:

— I-am zis să vină aicea la ciocan și la lopată, dacă l-ați primit funcționar? Acum îi de douăzeci de ani, n-a făcut nimic, ăsta n-a ținut un ciocan în mînă, cum vreți să iasă om din el?

— O fi adevărat, dar noi...

— Dați-i o lopată în mînă.

— E funcționar, are ceva școală.

— Nu știe nimic, m-a repezit bătrînul, nu mai știe nici cum îl cheamă. Un tîndală! Funcționar — ăsta-i funcționar? Un nătărău, trece-o zi, el mai amorțește un pic. La lopată cu el, de azi!

Doi ani mai tîrziu, am aflat, întîmplător, că Pavel Gruia s-a înscris la Institutul de construcții, apoi au trecut patru ani în care aproape că i-am uitat numele. Într-o seară de pe la începutul lui noiembrie anul acesta, am coborît în gară la T., trebuia să schimb trenul. În gară, puțini călători, toți friguroși, nerăbdători și dintre ei, unul singur mi-a atras atenția. Vreme de vreun sfert de ceas mi-am chinuit mintea — de unde-l știu pe ăsta? parcă-l știu, parcă nu. În sfîrșit, destul de nesigur, mi-am îngăduit să intru în vorbă:

— Nu ești dumneata inginerul Pavel Gruia?

— Da, eu sînt... Și ce doriți?

— Nu mă recunoști?

— Parcă... parcă da...

Fiindcă inginerul n-avea chef să se-ntrețină cu mine, m-am îndepărtat îndată. El s-a întors către un cetățean înfășurat într-o manta de ploaie, pe semne un însoțitor de-al lui — și i-a spus ceva despre mine, după cîte mi-am dat seama, nu tocmai drăguț, ceva în genul: E un tip nesuferit, dă-l încolo! Dar nici această apreciere nu m-a supărat; fapt de care țin să-l încunoștiințez pe inginerul Pavel Gruia și-i transmit urări de bine.

Niculae STOIAN

Ca Păcală

O pornii așa, prin cîmp, în sus,
Drumu-abia de-l atingeam, ușor;
— Bun venit— potecile mi-au spus —
Fiul nostru veșnic călător.

Ale toamnei aurii calești
Te-au adus pe drumuri iuți de vînt?
Sau la noi vii iarăși să-ți găsești
Dulcea rădăcină-a vreunui cînt?..

Ochii, roată, numai ce-i făcui,
Că și năvăliră-n preajmă, roi,
De pe cîmpuri, de pe cărări,
Și porumb, și struguri, și trifoi.

Doar șipica nu, ce-n toamne reci
Viperă, îmi șuiera-n urechi...
Sub aceeași brazdă ține-n veci
De urît răzoarelor străvechi.

Ce puteam să iau și ce să las,
Cînd prin lăstărișele subțiri
Mișunau la fiecare pas
Gărgărițe-rițe, amintiri?!

Și-o porni apoi în jos, spre sat,
Pașii-abia de-i mai urneam, cu greu,
Că duceam cu mine, strîns legat,
Ca Păcală, -ntregul cîmp al meu.

●

Nicu-al lui Năstase

— Baladă tîrzie —

Matca veche satu-și limpezi,
Drojdia-amintirii doar rămase
Din adînc suind spre alba zi:
Nufăr negru, Nicu-al lui Năstase.

Cine mi-i acest necunoscut?
Cică om, c-așa-l trecu-n extrase,
Existînd dovezi că s-a născut
Din doi oameni: Floarea și Năstase.

Prunc fiind, poate și el, rizînd,
Îndulcea amarul bietei case,
Dar o boală-l preschimbă curînd
Într-o spaimă: Nicu-al lui Năstase!

Leac să-i afle unui biet sărac
Cine oare? Bicele ciinoase?
S-au zbătut ai lui zadarnic: leac
N-a fost pentru Nicu-al lui Năstase.

Numele lui doar, cumplit blestem,
Ne băga din față frica-n oase:
„Taci cu mama, taci, sau vrei să chem
Să te-nghită Nicu-al lui Năstase?"

Ori la joc de ne prindea în drum,
Ai, cum ne zbăteam ca peștii-n plase,
Amuțea și rîs și joc, de cum
Îl zăream pe Nicu-al lui Năstase.

Fata cînd flăcăilor mereu
Le afla din te miri ce ponoase,
O pleznea blestemul mamei, greu:
Fi-ți-ar mire Nicu-al lui Năstare!

Numai el de-apururi nenuntit
Sub pleoape-amarnic adunase
Plînsul de durere împietrit,
Anii tăi, o, Nicu-al lui Năstase.

Fie-i dară cîntecu-mi tîrziu
Nu prohod de clopote pioase —
Ci un strigăt ce irumpe, viu,
Răzbunînd pe Nicu-al lui Năstase.

Nicolae NASTA

In zori

Pași repezi concertează pe asfalt
Strivind sub note, veștede confete.
Zidarii, sus, au și pornit asalt
Să definească-nalte siluete.

Cu galben, roșu, verde giuvaier,
La colțuri, semafoarele veghează
Și-n haine noi, pe rîuri lungi de fier,
Tramvaiele grăbite patinează.

Lumini se sting, se-aprind neîncetat
Și albi hulubi la-ntîiul zbor se-ndeamnă.
Pe-albastre porți deschise, zori străbat
Diamantînd argintul nins, de toamnă.

Își varsă luna către zare cupa —
Dar s-a aprins, pe cerul matinal,
Drapelul roșu fluturînd deasupra
Clădirii Comitetului Central.

„Khrushchov Day"

La Des Moines, în capitala statului Iowa, un negustor abil, care a simțit pulsul opiniei publice, a agățat de știuleții de porumb — principala bogăție a regiunii — o etichetă atrăgătoare: „Souvenir of Khrushchov Day". Cu cincizeci de cenți, cetățeanul care aștepta nerăbdător trecerea automobilului cu premierul sovietic spre ferma lui Roswell Garst, își putea cumpăra o „amintire din ziua lui Hrușciov". Într-adevăr, ziua lui Hrușciov nu este o expresie întîmplătoare. Această zi onomastică, care însumează treisprezece zile calendaristice, a fost sărbătorită de la un capăt la altul al Statelor Unite. Ea a constituit evenimentul cel mai important al vieții politice americane din ultimul deceniu. Ea a relevat pe de o parte poporului american adevărata față a poporului sovietic și, pe de altă parte, popoarelor lumii, adevărata față a poporului american.

Trebuie să vizionezi neapărat emoționantul film al călătoriei lui N.S. Hrușciov în Statele Unite, pentru a-ți da bine seama ce a însemnat această zi. Oricît de cuprinzătoare au fost articolele care au descris amănuntele călătoriei, oricît de sugestivă a fost puterea de evocare a reporterilor, pălesc în fața secvențelor extrem de rapide care ne mută în cîteva minute de la Washington la Los Angeles sau de la San Francisco la Pittsburgh. Desigur că și cele cîteva sute de metri ai filmului nu pot da decît o imagine sintetică a celor 10.000 km parcurși cu avionul, trenul sau automobilul, de la un ocean la altul și înapoi. Dar ele îngăduie, totuși, să vedem cum ghiața se sparge și se topește sub propriii noștri ochi, cum legendele se spulberă iremediabil. „Nici un om de stat străin n-a făcut asupra New Yorkului și asupra întregii țări impresia pe care a lăsat-o Hrușciov" — scria vădit impresionat un comentator politic american. Filmul îți învederează cu prisosință acest lucru. El îți arată forța calmă și intransigența principială cu care premierul sovietic repetă neîncetat năzuințele de conviețuire pașnică ale popoarelor sovietice. El îți demonstrează că poporul american, deși n-a cunoscut războiul pe propriul său teritoriu, își dă seama de grozăviile unei eventuale conflagrații în condițiile actuale și dorește cu fermitate pacea.

„Mister K", „Nikita", „Comunistul nr. 1" — cum l-au numit ziarele sau l-au salutat pancartele de bun venit — a fost într-adevăr primit ca un mesager al păcii și buneivoinți. Vedem lucrul acesta în entuziasmul sutelor de mii de oameni aliniați pe trotuarele străzilor parcurse de automobilul prezidențial sau al funicarelor din fața hotelurilor care-l adăpostesc pentru o clipă pe N.S. Hrușciov; îl atestă atenția și aplauzele cu care Adunarea Generală a O.N.U. primește propunerile guvernului sovietic de dezarmare generală și totală; îl simțim în mulțimea manifestațiilor spontane și lipsite de orice protocol din micile gări ale vestului îndepărtat; îl aflăm în miile de scrisori care au sosit din toate colțurile Americii și care conțineau tot atîtea invitații călduroase; îl bănuim în siguranța cu care omul de pe stradă răspunde reporterilor asupra utilității acestei atît de neobișnuite vizite; îl desprindem din gestul dokerului din San Francisco care oferă premierului sovietic șapca sa albă, din țigara de foi dăruită de muncitorul uzinei din Pittsburgh, din bucuria fără grimă a stelelor de la Hollywood.

Am văzut uriașa armată de ziariști urmărind pînă la epuizare toate amănuntele călătoriei istorice. Am remarcat ecranele televizoarelor transmițînd în oraș sosirea pe aeroport, și — pe aeroport — aspectul mulțimilor nerăbdătoare din oraș. Era în aceasta, desigur, o mare doză de acurateță profesională. Dar era, în primul rînd, nevoia de a satisface marea, imensa curiozitate a cetățeanului obișnuit. Această curiozitate, acest insațiabil interes au determinat timp de două săptămîni, pe toată durata zilei Hrușciov, unanimitatea ziarelor americane să consacre marea majoritate a spațiului lor, cu titluri uriașe, desfășurării vizitei înaltului oaspe sovietic.

Ni se arată în film, ce e drept, unele ziare care anunță pe prima pagină: „Orașul îl primește pe Mr. K. în mod rece". Dar redacțiile acestor ziare au închis de bună voie ochii la mulțimile care barau străzile orașului și împiedicau înaintarea comodă a convoiului de mașini. Nu răceala a fost caracteristica locuitorilor de toate vîrstele care se îmbulzeau să trîntească țarcurile oficiale pentru a zări pentru o secundă pe premierul sovietic. Nu indiferența s-a manifestat în gesticulația bogată și în fluturările batistelor, în strigătele de bun venit și în bucuria categorică zugrăviță pe toate fețele, de la mic la mare. Titlul amintit corespundea într-adevăr unei anumite stări de spirit, caracteristice acelei infime minorități speriate de perspectivele încetării războiului rece. Această infimă minoritate a putut fi determinantă asupra atitudinii unor autorități care îndemnau publicul să se arate „rezervat". Aceeași minoritate a hotărît pe alocuri strategia polițiștilor, care împiedicau publicul, sub pretextul transparent al „securității" premierului sovietic, să se apropie prea mult de acesta. Tot acestei minorități i se datoresc parcurgerea rapidă de către convoiul oficial, înconjurat de puzderie de motociclete, a unui traseu insolit și neprogramat sau aterizarea avionului în alt punct decît cel prevăzut inițial.

Dar adevărul învinge. El a fost înțeles de poporul american din clipa în care, „cu inima deschisă și cu intenții bune", Nikita Hrușciov a declarat că „țările noastre trebuie să trăiască în pace", că „sîntem prea puternici pentru a ne certa". Adevărul s-a impus, în cele din urmă, după întîlnirea de la Camp David, cînd comunicatul și ultima conferință de presă au arătat că, fără a se trece cu vederea divergențele de vederi generate de războiul rece, există vaste posibilități pentru găsirea unui limbaj comun în toate marile probleme ale ceasului de față.

A fost o zi lungă și fără îndoială istovitoare. Dar ultimele secvențe ale filmului, înainte de reîntoarcerea pe pămîntul sovietic, ni-l arată pe președintele de consiliu al U.R.S.S. continuîndu-și neobosit munca, urmărind atent pe hartă ruta uriașului „T.U. 114" sau ultimele radiograme purtătoare ale ecoului vizitei încheiate.

Dacă am face vreo obiecție acestui admirabil film realizat de operatorii V. Kiseliov, S. Kiseliov, și V. Troșkin, ar fi că este prea scurt. Dar minunatele imagini colorate și spiritualul comentariu al lui N. Gribaciov ne lasă — ca și milioanelor de spectatori din Paris sau Tokio, din Londra sau Capetown, din Moscova sau Pekin, ca și spectatorilor viitorului — un neuitat „souvenir of Khrushchov Day", un monument memorabil al acestei istorice misiuni de pace și prietenie.

M. Roșca

RELIEF

Am primit din partea acad. Ion Agîrbiceanu următoarea scrisoare, cu rugămintea de-a o publica:

Năravuri...

Am urmărit, nu prea de mult, o discuție în revistele noastre literare în jurul atacurilor răutăcioase, în notițe scurte, iscălite sau neiscălite, apărute în publicațiile literare, la adresa unor scriitori sau critici.

Notițele, fără nici un folos real pentru literatură, porneau din resentimente personale. Discuția s-a încheiat, după cum îmi aduc aminte, cu obligația ce și-au luat o redacțiile de a nu mai tolera astfel de răbufniri în revistele lor.

Cu atît mai mare mi-a fost mirarea cînd în numărul 10 al revistei Steaua am dat peste o notiță asemănătoare sub titlul: Notații blajine și iscălită m.d.

Sub pretextul că pleacă de la prefața pe care Ion Brad a scris-o la volumul meu File din cartea naturii, autorul caracterizează chiar la început poezia lui Ion Brad, ceea ce evident nu are nici o legătură cu prefața. Oricine va înțelege că autorul nu s-a putut reține să nu strecoare cîteva reflecții răutăcioase la adresa poetului I. Brad. Am rămas întristat. Credeam că năravurile acestea au dispărut din publicistica noastră după discuția pomenită în fruntea acestor rînduri, dar se pare că ele sînt greu de părăsit.

Acad. ION AGÎRBICEANU

Scriitori romîni în „Inostrannaia Literatura"

În penultimul număr (11) al revistei sovietice de literatură internațională Inostrannaia Literatura, *prezența și contribuția scriitorilor din R.P.R. este remarcabilă. Revista începe publicarea povestirii lui Eugen Barbu,* Oaie și ai săi *și reproduce din* Gazeta literară nr. *38 1959, în traducerea lui Pavel Gruşko, poezia lui Petre Solomon,* Triumful poeziei. *Același număr din* Inostrannaia Literatura *mai cuprinde un studiu critic.* Noua literatură romînă *de Ov. S. Crohmălniceanu și un articol-reportaj de Vasile Nicorovici,* Lumea Soarelui *(numele poetic pe care îl dă Nicorovici lagărului păcii și democrației, făcînd o serie de interesante considerații asupra muncii și oamenilor de la Hunedoara). Ultimele două lucrări au fost trimise redacției în manuscris.*

Nu este prima dată cînd revista Inostrannaia Literatura, *printre numeroasele colaborări literare din lumea întreagă, oferă cititorilor săi și substanțiale colaborări din* R.P.R., *dar în acest număr nu se poate să nu remarcăm în mod deosebit atenția frățească acordată scriitorilor de la noi. La rubrica permanentă* Din lună în lună, *unde se comunică știri cultural-literare din lumea întreagă, spațiul consacrat Romîniei se ocupă de recenzia consacrată de* Viața Romînească *volumului de versuri* Cu un ceas mai devreme *de Mihai Beniuc și, subliniindu-se spusele recenziei, se arată că acest volum este* „o însemnată contribuție la dezvoltarea poeziei lirice romînești"; *apoi revista consemnează cîteva spectacole din actuala stagiune teatrală din București:* Surorile Boga *de Horia Lovinescu,* Dacă vei fi întrebat *de Dorel Dorian,* Ediție specială *de Mariana Pîrvulescu,* Opinia publică *de A. Storin, ș.a.*

AUREL LAMBRINO

Cercul literar „Toth A." și-a reorganizat activitatea

Cercul literar *Toth Arpad* din Arad, care activează de mai mulți ani, a organizat numeroase șezători literare reușite, cu concursul scriitorilor din localitate, precum și al celor din Timișoara. Lucrările membrilor cercului au apărut în repetate rînduri pe coloanele paginii culturale a ziarului *Vörös Lobogó* din localitate. In vara anului trecut, cînd ziarul a organizat un concurs literar pentru începători, membrii cercului literar au luat parte la discutarea lucrărilor primite. Cercul literar s-a ocupat îndeaproape de creșterea mai departe a tinerelor talente, care au fost promovate cu ocazia concursului, analizînd în ședințele de lucru lucrările lor. Așa s-a întîmplat cu Sajgó Marta, tînără muncitoare de la cooperativa *Arădeanca,* care s-a dovedit a fi o nuvelistă talentată. In ultimul timp a fost scoasă din producție și în prezent lucrează ca ziaristă la secția culturală a ziarului *Vörös Lobogó.* Un alt membru al cercului literar, al cărui talent a fost descoperit tot cu ocazia concursului sus amintit, este și Gheorghe Fazekaș, inginer la fabrica *Gh. Dimitrov* din Arad. Acum Gh. Fazekaș scrie poezii care oglindesc viața nouă a poporului muncitor. Aceste lucrări au apărut nu numai în coloanele ziarului local, ci și în alte ziare regionale.

In urma elaborării de către Ministerul Învățămîntului și Culturii și a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. a noului regulament pentru organizarea și funcționarea cercurilor literare, cercul *Toth Arpad* s-a reorganizat, alegîndu-și un nou birou format din trei membri. Noul birou și-a propus să ridice pe o treaptă superioară activitatea cercului literar, să strîngă și mai mult legăturile cu cercul literar în limba romînă *Al. Sahia,* ocupîndu-se regulat de traducerea în limba maghiară a celor mai bune poezii ale membrilor cercului (ceea ce s-a întîmplat și pînă în prezent). Bard O., membru al cercului *Toth Arpad* a tradus mai multe poezii ale membrilor cercului *Al. Sahia:* Damian Ureche, Mircea Micu.

Noua conducere a pornit o acțiune intensă pentru a întări munca cercului literar prin noi cadre tinere recrutate din rîndul oamenilor muncii din întreprinderile și instituțiile arădene. S-a întocmit un plan de muncă pe următoarele luni fixîndu-se pentru ziua de 6 decembrie o ședătoare literară cu concursul celor mai buni prozatori și poeți din Arad. S-a hotărît de asemenea să se țină o dată pe lună în ședințele de lucru ale cercului cîte o conferință în legătură cu problemele literare actuale, cu metoda realismului socialist în literatură etc.

De asemenea cercul literar va organiza ședători literare și în cluburile fabricilor din oraș, pentru a strînge și mai mult legătura între membrii cercului și viața nouă, care pulsează în toate colțurile patriei noastre.

SZABO MARIA
membră a biroului de conducere al cercului literar

Literatură științifico-fantastică

Ultimele două numere (120, 121) ale colecției „Povestiri științifico-fantastice" ne-au oferit o lectură de cea mai bună calitate, publicînd traducerea nuvelei de anticipație a genialului savant sovietic K. E. Țiolkovski, preconizatorul zborurilor în cosmos, fundamentate științific. Dacă numele savantului, de la a cărui naștere s-au împlinit în toamna aceasta 102 ani, este demult cunoscut în rîndurile tineretului nostru și al publicului larg, activitatea sa literară constituie desigur o surpriză pentru masa cititorilor. „In această nuvelă — subliniază acad. A. A. Blagonravov, prefațatorul ediției sovietice — Țiolkovski a introdus rezultatele cercetărilor sale științifice, cercetări care au aruncat lumină asupra multor probleme ale dinamicii rachetelor". Nuvela este, astfel, o confirmare strălucită a faptului că în dificilul gen al literaturii științifico-fantastice nu pot obține realizări remarcabile decît cei ce posedă o vastă cunoaștere științifică, singura care poate da aripi celor mai îndrăznețe fantezii. Desigur, nimeni nu va pretinde ca orice autor de literatură științifico-fantastică să aibă cunoștințele și geniul lui Țiolkovski, dar această îmbinare fericită între știință și literatura de anticipație ar trebui să dea de gîndit tuturor scriitorilor ce își încearcă condeiul în acest domeniu.

Colecția „Povestiri științifico-fantastice" ar trebui să publice cît mai multe lucrări de acest nivel. Prin aceasta nu numai că ar oferi o lectură de calitate dar ar ridică și nivelul exigenței pentru literatura originală a genului.

O nedumerire: pe copertă, titlul nuvelei este „In afara pămîntului". Dar, la distanță de o pagină, în prefața ediției romînești, cît și în prefața ediției sovietice, la distanță de două pagini, nuvela este numită „Dincolo de pămînt"! Era oare atît de greu să se întrebuințeze același titlu? Asemenea neglijențe derutează pe cititori, care pot crede că este vorba despre două nuvele diferite.

ABONAȚI-VĂ PENTRU ANUL 1960

la publicațiile Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

GAZETA LITERARA
VIAȚA ROMÎNEASCA
LUCEAFARUL
UTUNK
STEAUA
IGAZ SZO
NEUE LITERATUR
IAȘUL LITERAR
SCRISUL BANAȚEAN
NOVI JIVOT

Abonamentele se primesc prin difuzorii de presă din întreprinderi și instituții, școli, factorii poștali, oficiile poștale și chioșcurile Difuzării Presei.

Puncte de vedere

Lărgirea preocupărilor Vieții romînești *este sezisabilă în fiecare număr. Articole de știință, teatru, cinematografie și acum în urmă chiar trei „momente muzicale". Dacă cel semnat de violonistul Ștefan Gheorghiu reușește să înfățișeze cîteva trăsături ale uriașei personalități artistice a timpurilor noastre: David Oistrah, cele două „momente" aparținînd lui A. Gherțovici stîrnesc nedumerire. Mai întîi: ce ne interesează pe noi faptul că A. Gherțovici ascultînd fragmente din cvartetele lui Beethowen, în forma lor orchestrală, — în urmă cu nu știu cîți ani, a avut* „imaginea unei călătorii printre aștri, prin bezna vag luminată a nopții cosmice. Ca o călătorie fulgerătoare printre stele".

N-ar fi mai bine dacă autorul articolului și-ar păstra aceste impresii pentru cercul familiei și cunoscuților săi? ne-am zis la început. Nu. Ne-am înșelat! Dînsul țintește mult mai departe. A. Gherțovici vrea într-un chip subtil să ne demonstreze că de fapt și Beethowen cînd a scris aceste cvartete a fost animat de aceleași sentimente! *Citind din monografia lui Romain Rolland un fragment din spusele lui Beethowen. Gherțovici afirma că* „Beethowen a consemnat clipa cînd și-a înălțat privirea spre stele, spre lumină și că aceasta coincide cu epoca de creație a ultimelor sale cvartete". *Deci am aflat unde bate autorul articolului, vorba franțuzului:* „marile spirite se întîlnesc". *Sau mai pe romînește* „Eu și Beethowen".

Nu ne mai oprim asupra stilului în care autorul exprimă aceste aserțiuni uluitoare. Ce-o fi voind să însemne o frază de tipul și construcția: „Se va vedea atunci că accesibilitatea este o problemă de utilizare judicioasă, în spirit contemporan, a mijloacelor de popularizare"? *Iar finalul, cațavencian, este demn să figureze într-o antologie a umorului:* „Aducînd la lumină întregul mesaj al marilor creatori ai muzicii, întreaga lor operă, vom aduce lumina mesajului lor în mijlocul poporului".

Material

Un termen care are din ce în ce mai multe pretenții la încetățenire în limba gazetarilor: material. Deschizi Dicționarul limbii romîne moderne și citești: „MATERIAL, materiale, s.n. 1. Totalitatea materiilor prime sau semifabricate din care se fac diverse bunuri; totalitatea mijloacelor materiale folosite în procesul de producție pentru efectuarea lucrărilor specifice unei întreprinderi sau necesare unei anumite activități. Țesătură. 2. Totalitatea documentelor, informațiilor și datelor necesare pentru elaborarea unei lucrări literare, științifice etc". De observat că al doilea sens al cuvîntului derivă strict din primul, și că nu este întrebuințat decît în cercuri restrînse. In vorbirea curentă, material înseamnă lemn, fier, tablă, stofă, cărămidă etc. Și totuși, în mai toate redacțiile se folosește termenul material pentru articole, studii, recenzii, cronici literare etc. Nu este, oare, supărător? Mai ales că, din vorbire, a pătruns și în scris. Citesc, ca orice bucureștean, „Informația Bucureștiului", și iată ce găsesc. In pagina întîia (nr. 1965, din 30 noiembrie 1959), un articol intitulat „Materiale pentru șantiere". Perfect! Este vorba într-adevăr despre cărămidă, izolatori etc. Pe aceeași pagină, însă, găsesc un alt articol intitulat „Din materialele consfătuirii ținute la redacția ziarului nostru". De data aceasta nu mai este vorba despre cărămidă, ci despre... articole de ziar. Dealtfel, găsim deseori o rubrică intitulată „Pe urma materialelor publicate". Cum se poate publica un material? Nu este încă timpul trecut pentru a se îndepărta acest termen urît și necorespunzător, deoarece nu s-a impus de la sine, prin vorbirea curentă, ci noi, redactorii, vrem să îmbogățim cu el limba literară. Să scriem articole, nu materiale.

Șezătorile „Luceafărului"

De mai multă vreme în paginile revistei nu au mai apărut știri în legătură cu obișnuitele șezători organizate de redacția noastră, fapt care a determinat pe unii cititori să ne întrebe dacă nu cumva această inițiativă a fost abandonată. Ne facem, așadar, o firească datorie consemnînd mai jos cîteva dintre aceste șezători:

E cazul mai întîi să reliefăm succesul șezătorii organizată în orașul Cluj împreună cu revistele Tribuna și Utunk. Prezența la această șezătoare a unui mare număr de scriitori bucureșteni și clujeni, romîni și maghiari a fost călduros salutată de participanți. Cu acest prilej cititorii clujeni s-au întîlnit cu scriitorii Asztalosz Istvan, Teodor Balș, Ion Brad, Dan Deșliu, Horvath Istvan, Mihu Dragomir, Negoiță Irimie, Kanyadi Sandor, Letay Lajos, Dumitru Mircea, Ion Rahoveanu, Vasile Rebreanu, Victor Tulbure.

Dintre șezătorile literare ce au avut loc în București menționăm pe cele de la I.C.E.P. Grozăvești și Școala Medie „Dimitrie Cantemir". Ultima șezătoare a prilejuit și un interesant schimb de păreri între scriitori și elevii acestei școli. Poeților Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Eugen Frunză și Niculae Stoian li s-au pus o seamă de întrebări privitoare la ultimele discuții despre poezie, elevii dovedind o permanentă preocupare pentru problemele literaturii noastre noi. Scriitorii au luat de asemeni cunoștință de activitatea literară a elevilor școlii medii, pe care s-au angajat s-o sprijine în viitor.

Intîlniri asemănătoare s-au mai organizat de altfel și în alte școli din Capitală. Spațiul restrîns ne lipsește de posibilitatea de a informa mai pe larg cititorii noștri asupra acestor șezători.

CRONICAR

REZULTATELE CONCURSULUI ORGANIZAT DE CONSILIUL NAȚIONAL AL FEMEILOR DIN R.P.R. ȘI REVISTA „LUCEAFARUL"

POEZIE

Premiul II (lei 2.000)
Tania Lovinescu, pentru poemul La masa noastră.
Premiul III (lei 1.000)
Mihai Negulescu, pentru ciclul de poezii Trenul alerga mai departe.
Else Kornis, pentru ciclul de poezii în limba germană Cu brigada celor mai tineri.
Angela Chiuaru, pentru poezia Primul sărut.
Mențiuni (lei 500)
Olga Brateș, pentru poemul Aișé.
Valeria Boiculesi, pentru poemul Soare pentru toți copiii.
Aurora Conțescu, pentru poezia Zidăriță.
G. Poenaru, pentru poezia Mesaj.
Aurel Iordache, pentru poemul Ioana.

PROZĂ

Premiul II (lei 6.000 divizibil): Petru Vintilă, pentru povestirea Bătaia; Haralamb Zincă, pentru O povestire cu final nefiresc.
Premiul III (lei 3.000):
Radu Cosașu, pentru povestirea Vlada.
Gh. Florescu, pentru povestirea Noapte de priveghi.
Fănuș Neagu, pentru nuvela Cantonul părăsit.
Mențiuni (lei 2.000):
Ion Petrache, pentru povestirea Zbor de încercare.
Olivia Cătici, pentru nuvela Maria.
Filip Dinculescu, pentru povestirea Ioana Babei.
Richard Vivovschi, pentru schița Raid anchetă.
Lucia Evolceanu, pentru nuvela Sentința.
Ion Grecea, pentru povestirea Nituri de aur.

TEATRU

Premiul II (lei 3.500)
Victor Bîrlădeanu, pentru piesa într-un act La miezul nopții.
Premiul III (lei 2.000)
Lola Petreanu, pentru piesa într-un act „Viața cea de toate zilele.
Viorela Arghirescu, pentru piesa într-un act Viță nearăcită.
Mențiuni (lei 1.000)
Ion Mihail, pentru piesa într-un act Un om a trecut pragul.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an;
Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"

O antologie a prozei românești în limba rusă

Literatura română se bucură în Uniunea Sovietică de un mare prestigiu. Mai ales după cel de al doilea război mondial, ea a început să fie mai bine cunoscută și apreciată, datorită grijii cu care un grup de specialiști în domeniul limbii și literaturii române s-au străduit să pună la dispoziția cititorilor sovietici operele de valoare ale scriitorilor noștri. Astfel, Eminescu și Alecsandri, Caragiale și Sadoveanu pot fi citiți în limba lui Pușkin, iar unii dintre ei, în aproape toate limbile popoarelor Uniunii Sovietice. După război s-a tradus în limba rusă romanul Negura de Eusebiu Camilar; i-au urmat o serie de traduceri parțiale din diferiți scriitori (Ion Slavici, Nicolae Filimon, Al. Vlahuță, M. Eminescu etc.). S-a trecut apoi la editarea operelor alese ale unor scriitori clasici (C. Negruzzi, V. Alecsandri, Mihail Sadoveanu), continuîndu-se în același timp și traducerea lucrărilor unor scriitori contemporani (Petru Dumitriu, Horia Lovinescu etc.).

Un eveniment de o importanță deosebită l-a constituit reeditarea în 1958 a poeziilor lui Mihail Eminescu. Un alt eveniment important îmbucurător a fost apariția în același an a marii Antologii a poeziei românești. Acestor două evenimente li se adaugă publicarea în limba rusă a unui volum din Versurile lui Mihai Beniuc. In sfîrșit, în ultima vreme a apărut în limba rusă o antologie a prozei noastre, intitulată Nuvele și povestiri românești. Această culegere masivă (două volume, peste 1.200 pagini) se înscrie cu succes în opera de popularizare a literaturii noastre în Uniunea Sovietică.

Cele două volume ale culegerii oferă cititorilor sovietici nuvele și povestiri aparținînd, în marea lor majoritate, celor mai reprezentativi scriitori români, începînd cu Costache Negruzzi, părintele nuvelei istorice românești, și sfîrșind cu Geo Bogza, scriitorul care „a înălțat reportajul la nivelul adevăratei creații literare" — după cum notează în prefață V. Rozențveig. Pentru a arăta bogăția culegerii, trebuie spus că ea cuprinde un număr de peste 90 de titluri de lucrări. Sînt prezenți: C. Negruzzi, V. Alecsandri, Al. Odobescu, I. Creangă, I. Slavici, I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, Barbu Delavrancea, Anton Bacalbașa, Calistrat Hogaș (vol. I); Al. Brătescu-Voinești, I. Bassarabescu, Al. Cazaban, Jean Bart, Emil Gîrleanu, Vasile Demetrius, Gala Galaction, M. Sadoveanu, H. Dunăreanu, Ion Agîrbiceanu, Ion Mironescu, Ion Visarion, Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Al. Sahia, Geo Bogza (vol. II).

După cum se poate ușor constata în urma acestei enumerări, culegerea de față cuprinde nuvela și povestirea românească din sec. al 19-lea și al 20-lea, perioada dintre cele două războaie mondiale fiind bogat reprezentată. In stabilirea ordinii pe care o au scriitorii în culegere, s-a urmat criteriul cronologic, avîndu-se în vedere anul nașterii. In alegerea materialelor s-a ținut seama de linia realistă a dezvoltării nuvelei românești; au fost incluse în culegere lucrări cu un profund caracter realist, cu un ascuțit conținut critic, căutîndu-se, în același timp, ca operele să fie reprezentative pentru întreaga creație a scriitorului respectiv. Astfel Costache Negruzzi este prezent cu nuvela Alexandru Lăpușneanu; Ion Creangă cu Amintiri din copilărie; I. L. Caragiale cu o serie de Momente și schițe printre care: Arendașul român, Jertfe patriotice, Tren de plăcere, Domnul Goe, Lanțul slăbiciunilor, Telegrame, etc. Anton Bacalbașa cu Moș Teacă, Liviu Rebreanu cu zguduitoarea nuvelă Ițic Ștrul dezertor; Alexandru Sahia cu Șomaj fără rasă și Uzina vie; Geo Bogza cu Un om a trecut peste munți, In nopțile cu lună femeile torc cînepă, Valea plîngerii, ș.a.m.d. Nu putem enumera toate bucățile cuprinse în culegere, însă, înainte de a face cîteva considerații pe marginea traducerii, trebuie spus că alegerea operelor a fost făcută cu discernămînt, dovedind o bună cunoaștere a literaturii române în dezvoltarea sa istorică. De altfel, ampla prefață semnată de V. Rozențveig confirmă acest lucru. Pentru a ușura înțelegerea operelor scriitorilor traduși, V. Rozențveig face o analiză a condițiilor istorice ale apariției și dezvoltării diferitelor genuri de literatură română, prezentînd, în același timp, pe scurt, opera fiecărui scriitor în parte.

In ceea ce privește limba, este remarcabil că majoritatea traducătorilor, dintre care unii sînt cunoscuți încă de la primele tălmăciri din literatura română, au fost la înălțimea cerută de valoarea artistică a operelor pe care le-au avut de tradus. Și nu a fost ușor. Dacă mulți dintre scriitorii noștri clasici sau contemporani nu prezintă o greutate pentru traducători, nu același lucru se poate spune despre Ion Creangă, I. L. Caragiale sau Mihail Sadoveanu. Cu toate acestea, înfruntînd cu succes greutățile, specialiștii sovietici au reușit să dea tălmăciri valoroase. De pildă, traducerea Amintirilor din copilărie de Ion Creangă poate fi socotită ca una dintre cele mai izbutite. Z. Sișova a avut de întîmpinat serioase greutăți de ordin stilistic (atît sintactice cît și de lexic). Cu toate acestea, traducătoarea a urmărit să redea nu numai atmosfera amintirilor; ea s-a străduit să respecte specificul limbii lui Creangă și a reușit într-o foarte mare măsură,

Ion Luca Caragiale este prezent cu foarte multe lucrări (Momente și schițe). Merită o deosebită apreciere traducerile lui P. Rubina și I. Șternberg (Telegrame, Triumful talentului, Tren de plăcere etc.) și mai ales cele ale lui I. Konstantinovski (Arendașul român, La hanul lui Mînjoală, Lanțul slăbiciunilor), a cărui contribuție la tălmăcirea operei lui Caragiale în limba rusă este foarte mare. Lui I. Konstantinovski i se datorează și traducerea pieselor O scrisoare pierdută (care se bucură de un mare succes pe scenele teatrelor din U.R.S.S.), Conu Leonida față cu reacțiunea și a unui volum de Momente și schițe (editat în peste 90 mii de exemplare). Traducătorii lui Caragiale în limba rusă, folosind un limbaj colorat, care amintește uneori de comediile lui Gogol, reușesc de cele mai multe ori să se apropie de valoarea operei originale.

Mihail Sadoveanu este cunoscut în Uniunea Sovietică printr-un volum de Opere alese și multe alte lucrări apărute separat. Povestirile din această culegere, unele din ele reproduse din Opere alese (Cozma Răcoare, Panciuc), altele apărute pentru prima dată (Năluca, Două dureri, etc.), se datoresc traducătorilor Z. Potapova, E. Berștein, M. Fridman, I. Melikson, A. Sorotkin etc. Este adevărat că numai citind originalul poți să simți întreaga bogăție și frumusețe a limbii unui scriitor. Dar traducătorii lui Sadoveanu, menținîndu-se pe linia respectării cu fidelitate a particularităților de stil, au reușit într-o bună măsură să redea atmosfera specific sadoveniană.

Analizînd operele scriitorilor care prezintă unele greutăți în tălmăcire, am vrut să subliniem nivelul artistic înalt al culegerii. Spațiul nu ne permite să vorbim despre toate traducerile, însă menționăm faptul că traducătorii au acordat o deosebită grijă redării cît mai exacte a specificului fiecărui scriitor în parte. Din acest punct de vedere, culegerea este unitară și merită toată lauda. Amintim cîțiva dintre acești traducători: I. Kojevnikov a tradus cu succes savuroasa povestire a lui Anton Bacalbașa, Moș Teacă și nuvelele lui Alexandru Sahia; E. Pokramovici a tradus Moara cu noroc; A. Sadețki a tradus cu același succes nuvela Doamna Chiajna și reportajele lui Geo Bogza ș.a.m.d.

După cum am mai spus, unele opere incluse în culegere au mai apărut și în ediții separate. Dar cu fiecare nouă apariție, exigențele traducătorilor cresc. Ca o ilustrare a celor afirmate servește noua traducere a nuvelei Alexandru Lăpușneanu (traducători T. Ivanova și I. Melikson), care, în comparație cu o traducere mai veche (traducător I. Konstantinovski), este superioară din punctul de vedere al fidelității față de original și al exactității unor expresii.

În încheiere, evidențiem excelenta prezentare grafică a culegerii (nuvelele și povestirile sînt precedate de vignete și ilustrații reușite). Trebuie amintită, de asemenea, prezența la sfîrșitul fiecărui volum a unui indice bibliografic, care cuprinde titlurile celor mai importante opere ale scriitorilor prezenți în culegere, precum și anul publicării acestor opere.

Apariția în limba rusă a acestei valoroase antologii a prozei românești va contribui într-o mare măsură la cunoașterea de către oamenii sovietici a vieții și culturii poporului nostru, a tradițiilor noastre literare.

Nicolae Ion Roșianu

DOUA NOI ISTORII ALE LITERATURII SOVIETICE

Viața literară din Uniunea Sovietică a înregistrat în cursul acestui an un fapt a cărui importanță și semnificație nu trebuie trecute cu vederea. E vorba de primul volum al unei Istorii a literaturii sovietice ruse, editată de Academia de Științe a U.R.S.S. (în 3 vol.) și de primul volum dintr-o Istorie a literaturii sovietice ruse, publicată de Universitatea din Moscova (în 2 vol.).

Amîndouă aceste istorii literare sînt construite în linii mari după principiul alternării capitolelor monografice despre scriitori cu altele de sinteză, caracterizînd dezvoltarea vieții literare dintr-o perioadă dată. Prin aceasta, cele două istorii ale literaturii sovietice diferă de Istoria literaturii ruse în 3 vol., deasemeni recent publicată de Academia de Științe a U.R.S.S., care urmărește evoluția procesului literar în desfășurarea lui și nu folosește capitolele monografice pe scriitori. S-ar zice că, după dezbaterile de acum cîțiva ani (purtate în jurul problemei de a ști cum trebuie alcătuită o istorie a literaturii cu adevărat științifică), oamenii de specialitate sovietici au hotărît să elaboreze tratate reprezentînd fiecare din cele două puncte de vedere ce s-au înfruntat în cursul discuțiilor și să verifice justețea lor prin părerile cititorilor de toate categoriile.

Respectînd deopotrivă principiul alternării capitolelor monografice cu cele de sinteză, fiecare din cele două istorii ale literaturii sovietice prezintă însă un caracter bine distinct. Îmbrățișînd în timp dezvoltarea literaturii sovietice pînă la Marele Război pentru Apărarea Patriei, Istoria literaturii sovietice, publicată de Universitatea din Moscova, se deschide printr-un capitol introductiv (A. I. Netcenco), care analizează specificul metodei realismului socialist și propune o periodizare a procesului de desfășurare a literaturii ruse sovietice. Urmînd această periodizare, volumul cuprinde trei capitole de privire generală asupra unor epoci din istoria literaturii sovietice: „Literatura perioadei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a războiului civil" (L. I. Timofeev); „Literatura anilor 1921—1929" (L. M. Poliak și A. O. Bogoslavski); „Literatura anilor 1930—40", întrețăiate de capitole monografice consacrate celor mai reprezentativi scriitori din acești ani ca: A. M. Gorki (B. Bialik), V. V. Maiakovski (A. I. Metcenko), Demian Bednîi (A. G. Sokolov), A. I. Serafimovici (L. M. Poliak), D. G. Furmanov, A. N. Tolstoi (A. V. Alpatov), M. A. Șolohov (L. G. Iakimenko), N. G. Ostrovski (A. P. Liubareva). Capitolele monografice urmăresc drumul vieții și al creației respectivilor scriitori și împletesc amănuntele de ordin biografic cu analiza temeinică a principalelor opere, cu caracterizarea personajelor centrale, cu subilinierea locului pe care creația dată îl ocupă în ansamblul literaturii sovietice.

Mai voluminoasă, Istoria literaturii sovietice, publicată de Academia de Științe, îmbrățișează totuși o arie mai restrînsă de fenomene, întrucît se mărginește să analizeze procesul de desfășurare al vieții literare din Uniunea Sovietică pînă la 1929. Totodată volumul aduce, în arhitectonica lui, în felul cum a fost conceput, o serie de elemente noi, care merită a fi cercetate îndeaproape. Volumul e împărțit în două părți. Prima parte e formată dintr-o introducere și o succesiune de capitole monografice, iar cea de a doua, intitulată Materiale și cronică, cuprinde un studiu colectiv „Legăturile literaturii sovietice din anii 1920—1929 cu literaturile străine", o documentată cercetare „Revistele literare dintre 1917—1929", după care urmează o bogată și extrem de interesantă cronică a vieții literare din Uniunea Sovietică între 1917—1929. Sistemul acesta al materialelor anexe este nou într-un tratat de istorie a literaturii. Dar nu numai noutatea, cît mai ales valoarea științifică și bogăția materialului folosit determină interesul acestei părți din volum. E limpede ce instrument excelent de lucru pentru orice cercetător poate fi o cronică care consemnează zi de zi pulsul, istoria unui deceniu de viață literară, cu trimiteri la izvoarele cercetate, cu indicarea periodicelor. Fără a mai vorbi de puterea de evocare, de înviere a unor ani trecuți, de împrospătare a unor fapte în parte uitate, în parte vestejite, pe care asemenea cronici le posedă.

Nu mai puțin interesant și folositor este studiul consacrat revistelor literare din Uniunea Sovietică dintre 1917—1929, prima încercare de a sistematiza un material uriaș, foarte contradictoriu, în bună parte îngropat prin arhive și de aceea mai greu accesibil. Meritul autoarei, N. I. Dikușina, nu poate fi trecut cu vederea. Studiul consacrat ecourilor pe care le-au trezit în străinătate principalele evenimente din viața literară sovietică, operele cele mai de seamă apărute între 1920—1929 au dat prilej colectivului de autori să scoată la iveală un bogat material inedit și să demonstreze în chip convingător interesul puternic stîrnit de literatura sovietică, ca și rolul progresist pe care ea l-a jucat în istoria literaturii universale. Cum am mai spus, inițiativa publicării acestor materiale auxiliare (deși rolul lor nu e deloc auxiliar) a fost luată pentru prima dată în cadrul acestei Istorii a literaturii sovietice. Redacția făgăduiește, în cuvîntul ei introductiv, că materiale similare vor însoți fiecare din cele trei volume.

Desigur însă că noutatea și interesul acestor materiale nu trebuie să ne facă să trecem cu vederea valoarea primei părți a volumului. Introducerea, semnată de L. I. Timofeev, dă o prezentare amplă a vieții literare dintre 1917—1929, solicitîndu-ne atenția prin bogăția informațiilor, prin cunoașterea serioasă, adîncă, a procesului literar din acei ani, prin pătrunderea subtilă a fenomenelor celor mai contradictorii și mai complicate. Introducerii îi urmează capitole închinate scriitorilor celor mai de seamă, care au ilustrat această perioadă și anume: Gorki (A. D. Sineavski), Serafimovici (L. M. Poliak), Vsvolod Ivanov (M. A. Sceglov), Furmanov (T. B. Dmitrieva), Briusov (B. V. Mihailovski), Alex. Blok (N. Vengrov), Demian Bednîi (L. K. Svetova), V. V. Maiakovski (A. N. Menșutin), Esenin (K. L. Zelinski), Bagrițki (A. D. Siniavski), Trenev (V. A. Diev), Lavrenev (G. O. Bogoslavski).

Străduințele autorilor acestor studii s-au îndreptat nu atît pe linia parcurgerii fidele și adesea cam monotone a întregului drum al vieții și creației unui scriitor, cu popasuri mai îndelungate la operele centrale, cu caracterizările și analizele obișnuite, cît mai ales pe cea a realizării unor portrete literare plastice, viguroase, și neîndoios, exacte și științifice. Scopul pe care l-au urmărit cu toții a fost de a scoate în evidență originalitatea, specificul artistic al operei diferiților scriitori. De aci atenția pentru concepțiile lor estetice, pentru specificul temperamentului lor literar, gruparea operelor pe probleme, pe teme, preocuparea pentru analiza măestriei artistice, tendința de a stabili comparații și paralele cu alți scriitori, de a reliefa amprenta proprie fiecărei personalități artistice. Ideea e interesantă. Realizarea ei valoroasă în cadrul istoriei literare date îi sporește și mai mult interesul în genere și cu deosebire pentru istoricii literari, cercetătorii din țara noastră. Pregătirile care se fac în vederea elaborării apropiate a unei Istorii a literaturii române fac deosebit de utilă pentru cercetătorii noștri experiența istoricilor literari sovietici și invită cu necesitate la o studiere serioasă a ei.

Tatiana Nicolescu

Literatura albaneză pe drumul realismului socialist

Începuturile literaturii culte albaneze datează din aceeași vreme cu cele ale literaturii noastre, adică din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. La 1555 se tipărește, probabil la Veneția, traducerea din latină în albaneză a miselor, făcută de Gjon Buzuku. Această primă tipăritură albaneză conține pasaje de rară frumusețe artistică, ceea ce dovedește că traducătorul ei s-a comportat față de materialul de limbă ca un adevărat artist al cuvîntului.

Această prețioasă constatare, adăugată la mărturiile în legătură cu întrebuințarea în scris a albanezei făcute de unii călători străini prin Albania, ne determină să împingem cu mult în urmă, aproape de secolul al XIII-lea, începuturile literare ale acestei limbi. In istoria literaturii albaneze se recunosc patru perioade mari de dezvoltare: 1) Perioada veche, de la origini pînă în pragul secolului al XIX-lea, cînd începe mișcarea națională albaneză. 2) Perioada așa numită a renașterii albaneze, care cuprinde tot secolul al XIX-lea, pînă la 1912, cînd Albania se eliberează de sub jugul turcesc și se creează statul național albanez. 3) Perioada de după 1912 pînă la 1944, cînd țara se eliberează de sub ocupanții fasciști și naziști. 4) Perioada nouă, de la 1944 pînă azi. Literatura albaneză s-a dezvoltat și în afara granițelor țării, mai ales în coloniile de arbăreși din Italia, întemeiate cu peste 500 de ani în urmă. Literatura veche din secolele XVI—XVII este scrisă în dialectul gheg, vorbit în nordul Albaniei și are în deosebi caracter religios. Din secolul al XVII-lea însă încep să apară și cărți laice, ca dicționarul latin-albanez din 1635 al lui Frangu i Bardhë, o gramatică asupra dialectului din nord, alcătuită de Francesco Maria da Lecce, în 1711, și altele.

In secolul al XVIII-lea, Voskopoja devine un centru de aleasă cultură. Cavalioti scrie, între altele, un dicționar grec-aromîn-albanez pentru nevoi didactice. Este prima încercare de dicționar pentru dialectul din sud. Secolul al XVIII-lea este și secolul începutului poeziei albaneze. Ibrahim Nezim, Hasan Zyko Kamberi și Jul Variboba, ultimul fiind arbăreș din Italia, sînt primii scriitori de poezie albaneză. Din întreaga literatura veche albaneză se desprinde ideea luptei pentru scuturarea jugului turcesc, a împotrivirii față de tendințele de desnaționalizare ale asimiliatorilor, a menținerii mereu treze a conștiinței naționale.

Această idee devine dominantă în literatura secolului al XIX-lea, literatura renașterii naționale albaneze. Intreaga mișcare culturală și literară a secolului al XIX-lea se desfășoară sub semnul luptei pentru cîștigarea libertății și independenței Albaniei, pentru afirmarea națiunii albaneze în Balcani. Lupta poporului albanez se înscrie ca o verigă în lanțul luptelor popoarelor balcanice pentru scuturarea jugului otoman și recăpătarea independenței naționale. Cărturarii albanezi întemeiază societăți culturale patriotice cu reviste și tipografii la Istambul, Alexandria Egiptului, București, Sofia, propunîndu-și să ridice poporul pe calea culturii la înțelegerea ideii de luptă împotriva stăpînitorilor. In 1886 ia ființă la Corcea prima școală albaneză, cu manuale tipărite la București, iar în 1909, prima școală medie, la Elbasan, cu conducători patrioți și înțelepți, printre care profesorul Alexander Xhuvani, un bun prieten al poporului romîn. Eforturile pentru impunerea limbii albaneze în școală și pentru răspîndirea în masele populare a formelor elementare ale științei sînt de-a dreptul eroice pentru cărturarii albanezi ai secolului al XIX-lea. O mulțime de ziare și reviste apar, în afară de Albania, în Romînia (la Constanța și București), în Bulgaria, Egipt, Turcia, Italia, America, etc., acolo unde se află colonii albaneze formate din emigranți, toate militînd din depărtare pentru ridicarea la o viață liberă a poporului albanez.

Literatura care se naște în astfel de condiții este o literatură profund patriotică, inspirată din eforturile poporului pentru cucerirea libertății și independenței. Scriitorii și cărturarii cei mai mari ai renașterii albaneze sînt în același timp și patrioții cei mai înfocați. Sami Frashëri, autorul vestitului dicționar enciclopedic turcesc în șase volume, al unei excelente gramatici albaneze și al eseului „Albania ce a fost, ce este și ce va deveni", sintetizează într-un program clar idealurile naționale ale mișcării. Naim Frashëri, fratele său, poetul de frunte al Albaniei, devine cea mai proeminentă figură a epocii, conducătorul spiritual al întregii mișcări de eliberare națională. Literatura din epoca de renaștere a Albaniei a jucat un rol imens în dezvoltarea de mai tîrziu a literaturii albaneze, făcînd din limba albaneză o limbă aptă pentru nevoile artistice. Ea a creat o tradiție și a deschis un drum sigur literaturii secolului al XX-lea.

Cu începutul secolului al XX-lea, odată cu apariția operei satirice a lui Cajupi, începe să se dezvolte în Albania o literatură realist-critică. Elemente de acest fel ne întîmpină de fapt și în literatura, prin excelență romantică, a secolului al XIX-lea, dar ele nu reprezintă, în această literatură, o trăsătură dominantă. Cu Cajupi, Mjeda, Asdreni, Fan Noli realismul critic se afirmă din plin în literatura albaneză. Migjeni, mort în 1938 la 27 ani, face un salt puternic spre o literatură realist-socialistă. Poezia lui, în care se reflectă pentru prima oară chipul muncitorului, înseamnă un apel revoluționar adresat poporului pentru răsturnarea oligarhiei burghezo-moșierești.

Literatura nouă albaneză, devenită prin metodele noi de dezvoltare a temelor o expresie a construirii socialismului în Albania, înregistrează, în toate genurile ei, progrese remarcabile. Poezia, romanul, drama sînt azi reprezentate prin lucrări de reală valoare artistică. Sînt de amintit, între altele, romanele Eliberatorii ale lui Dhimiter Shuteriqi, din care primul volum a fost tradus și în limba română; Ei nu erau singuri al lui Sterio Spase; Mlaștina al lui Fatmir Gjata și altele cu teme din luptele purtate pentru eliberarea țării de sub fasciști sau din viața din trecut și de azi a muncitorilor și țăranilor.

După nuvela Tana de Fatmir Gjata, s-a realizat de curînd primul film artistic albanez de lung metraj. Prenk Jakova a compus în anul acesta prima operă muzicală albaneză după un libret semnat de Llazar Siliqi, unul dintre poeții de seamă ai Albaniei de azi. Au fost alcătuite prima istorie a Albaniei și prima istorie a literaturii albaneze, iar la Institutul de Științe s-au strîns impresionante colecții de material folcloric și lingvistic dialectal.

Cine călătorește acum în Albania își dă seama la tot pasul că în viața poporului albanez se petrec azi transformări radicale, în sensul construirii socialismului. Nesfîrșitele păduri seculare de măslini de pe culmile Vlora și Berat, care prin bruma frunzei lor parcă ascund o supărare adîncă pentru istoria grea a milenarului popor albanez, sînt astăzi martori naturali la bucuria muncii creatoare prin care Albania s-a ridicat la lumina vieții noi.

Gr. Brîncuș

Salvatore QUASIMODO

Poetul italian Salvatore Quasimodo a fost distins cu premiul Nobel pe anul 1959. Faptul ne bucură îndeobşte pentru Italia, dar în mod cu totul special pentru Sicilia. Intr-adevăr, semnalarea originii siciliene a laureatului nu înseamnă simpla şi obligatoria completare a unei fişe biografice. Amănuntul conţine o semnificaţie peste care nu se poate trece cu uşurinţă. Ne referim anume la faptul că, din patru scriitori italieni distinşi pînă-n prezent cu premiul Nobel, trei sînt insulari, adică doi din Sicilia (Pirandello şi Quasimodo) şi unul din Sardinia (Grazia Deledda). Cum se explică în literatura italiană a veacului nostru această întîietate a unor provincii periferice şi izolate, care însumează laolaltă abia o zecime din populaţia întregii Italii? Recunoaştem că această întrebare a noastră este pur retorică, fiindcă răspunsul vine de la sine. El poate fi aflat în mesajul cu care au început de cîtăva vreme să se afirme regiunile cele mai înapoiate ale ţării. Din nefericire, insulele constituiesc tocmai nucleul acestui trist sector geografic şi politic. Dar, deşteptîndu-se din îndelunga lor amorţire, ele îmbracă cu un timbru viu, cu un conţinut dens de actualitate, cu o viziune nouă şi necunoscută, operele poeţilor lor reprezentativi.

A părut un eveniment senzaţional acum aproape un veac cînd Sicilia a început şi ea să-şi ridice timid glasul în corul literaturii italiene, prin opera de debut a unui tînăr, care avea să devie mai tîrziu marele Giovanni Verga. Intr-adevăr faptul era cu totul nou. Sicilia nu se mai afirmase în cultură tocmai din veacul al XIII-lea, adică chiar de la începuturile literaturii italiene. Dar primele manifestări ale reapariţiei ajung la maturitate; Sicilia nu numai că reapare după veacuri pe scena culturii, dar şi fixează cea mai bună tradiţie a literaturii italiene contemporane — tradiţia ei realistă, care se va extinde şi asupra altor arte, muzica şi cinematograful. In această privinţă, promotorii filmului neorealist italian recunosc răspicat influenţa concepţiei şi operei lui Giovanni Verga. Sicilia este urmată apoi de cealaltă insulă — şi mai ignorată — de Sardinia, care l-a dat, printre alţii, pe Antonio Gramsci. Mesajul insulelor, întunecate în mizerie şi înapoiere, trece peste ape şi începe să acopere cu strigătul său elocvent întreaga Italie. Fenomenul iradiază apoi peste graniţe. Iată explicarea întreitei alegeri, la care s-a oprit pîn-acum premiul Nobel. Faptul desluşeşte implicit şi situarea recentului laureat — a lui Salvatore Quasimodo — în înlănţuirea mai largă a procesului amintit.

Poetul s-a născut la 21 august 1901 în străvechea cetate a Siracuzei, care, cu mai bine de două milenii în urmă, adăpostise între zidurile sale naşterea unui alt mare poet — a lui Teocrit. Ambianţa, vestigiile şi atmosfera clasică a patriei sale — aceea care-l încîntase la timpul său şi pe tînărul Goethe — se va răsfrînge puternic în forma şi în opera lui Quasimodo. Astfel, deşi îndrumat în anii tinereţii către studiile tehnice, înclinaţiile fireşti ale siracuzanului îl îndeamnă să înveţe singur limbile clasice şi să devină mai tîrziu un tălmăcitor armonios al lui Virgiliu şi al tragicilor greci.

Totuşi, în prima decadă a activităţii sale, care începe în 1930 cu culegerea de versuri Acque e terre, poetul plăteşte tribut curentelor formaliste şi decadente. Impreună cu Giuseppe Ungaretti şi cu Eugenio Montale, Quasimodo devine în Italia unul din reprezentanţii poeziei ermetice. Acest gen de poezie obscură, plină de simboluri artificiale, de enigme voit dificile, se caracterizează tocmai prin trăsăturile sale lipsite de căldură umană. Temele sale, în care abundă imagini de încremeniri minerale, de goluri intersiderale şi, în deobşte, de aspecte moarte, împletite confuz laolaltă, se leagă de abdicarea omului în faţa unui univers rece, trist, misterios. Asemenea trăsături apar şi în poezia timpurie a lui Quasimodo:

O-ntortochiere de-orbite secrete
Unde stăm înfipţi cu stînci şi cu ierburi.

La atît şi la nimic mai mult se reduce fiinţa omenească.

Totuşi, în Italia ermetismul n-a luat în totul formele acute pe care le întîlnim în alte ţări. Tradiţia clasică a literaturii italiene, care se îmbină mai totdeauna cu tendinţe actuale de ordin naţional şi social a ferit această literatură de vîntul curentelor decadente, care, în anumite perioade, au dominat celelalte literaturi. Astfel, în Italia n-a existat curentul parnasian şi, am putea spune, că nici cel simbolist. Iar ermetismul modern — după cum am amintit — apare mai atenuat decît în alte părţi, fiind pătruns de o notă mai umană şi de o claritate mai clasică. De aceea, chiar şi în cadrul acestui curent, răsună la Quasimodo, cu reminiscenţe antichizante, unele accente de iubire caldă faţă de patria sa insulară:

Tîndari, lină te ştiu
printre largi dealuri răsfrînte-n apele
ostroavelor dulci ale zeului.

Interesul său se îndreaptă şi către insula vecină, Sardinia, evocînd-o în peisajele sale de o sinistră dezolare. El cîntă graniturile insulei „roase de aer", bălţile sale uitate „pe care semnul adînc le schimbă în sare" şi îndeobşte nemiloasa-i ariditate în care „printre muşchiul sărac, ca o tortură, sticleşte piatra lividă". Deşi şi aici apar nelipsite elementele încremenirii minerale — granitul, sarea, piatra — totuşi ele pot deveni uşor fundalul adînc elocvent al unui cadru social de o egală dezolare.

Asemenea elemente pozitive nu salvează totuşi de formalism poezia lui Quasimodo din primul deceniu de activitate. Dar iată că izbucneşte războiul şi, odată cu el, anii rezistenţei care fac din ermeticul de pîn-acuma un membru al Partidului Comunist italian. Poezia sa suferă de-acum înainte o totală prefacere. Cazul ne aminteşte de împrejurări analoage consemnate în Franţa, cînd suprarealiştii Eluard şi Aragon devin poeţi ai avîntului patriotic şi revoluţionar. Şi cred că analogia nu se opreşte aici, adică numai la literatura franceză. Este de aşteptat un studiu amplu de literatură comparată, consacrat modificării fundamentale de orientare, pe care faptul rezistenţei în diferite ţări o provoacă la unii poeţi foşti formalişti. S-ar putea integra, astfel, rezistenţa printre factorii de cotitură, care, în marile momente istorice, au determinat virări bruşte în cursul atîtor cariere poetice. Invocarea anului 1848 şi a modificării de orientare manifestată de romanticii francezi cu acel prilej ar constitui numai un singur exemplu.

Pentru moment ne mulţumim numai de a fi situat schimbarea lui Quasimodo în cadrul unui proces mai general ,de o covîrşitoare însemnătate. După război poetul abandonează vechile sale preocupări sterile şi devine un cîntăreţ al libertăţii şi al aspiraţiilor celor mai nobile pe care le poate avea un popor. Deodată conştiinţa lui Quasimodo se deplasează, se încălzeşte, se umanizează şi îmbrăţişează frenetic durerile patriei sale. Această trezire face din fiul anticei Siracuza unul din marii poeţi ai vremii noastre. Faptul poate fi confirmat printre altele, de următorul exemplu din Cu piciorul străin pe inimă (1946):

Şi cum puteam noi cînta oare
cu piciorul străin pe inimă,
între munţii părăsiţi, în pieţe,
pe iarba-ntărită de gheaţă, la plînsul
de miel al copiilor, la urletul negru
al mamei ce-şi întîmpina fiul
crucificat pe stîlpul de telegraf?

Pentru prima dată crisalida ermetică se sparge şi ţîşneşte un cîntec autentic, pasionat, un cîntec de durere şi de revoltă, care nu mai e durerea şi nu mai e revolta sa strict personală. Noua perspectivă de creaţie a fost numită de noi o trezire a poetului. Dar el însuşi recunoaşte acest lucru prin titlul culegerii sale, Viaţa nu e vis, titlu conceput ca o replică la celebra dramă a lui Calderon, Viaţa e vis. Aici poetul expune în termeni vibranţi noul său program:

Viaţa nu e vis.
Ţara mea e Italia, o vrăjmaşule străin,
şi eu îi cînt poporul, şi-i cînt şi plînsul
acoperit de vuietul mării,
limpedele doliu al mamelor, îi cînt viaţa
spre a-i găsi adevărata simţire a lucrurilor.

De atunci versul lui Quasimodo se îndreaptă neîncetat către această adevărată simţire a lucrurilor; se îndreaptă către manifestările de progres ale omenirii şi culminează în recenta poemă, care cîntă noul avînt de cucerire a spaţiilor cosmice. Unde mai este omul înfipt laolaltă cu stîncile şi cu ierburile în orbitele necunoscute ale universului? Acum omul lui Quasimodo îşi ia zborul către explorarea acestui univers. Dar poetul, care, cu toată împlinirea apropiată a şase decenii de viaţă, se află în plină forţă creatoare, ne rezervă încă aşteptări pline de speranţă.

Edgar Papu

Salvatore **QUASIMODO**

Fraţilor Cervi, Italiei lor

Mai rîd în lume ticăloşii —
prinţi şi poeţi ce-ntorc în vise lumea,
înţelepţi ai răutăţii şi tîlhari de creer.
Tot astfel şi în patria mea rîd
de milă şi de omul răbdător,
de-a sărăcimii jale-nsingurată.
Dar frumuseţea ţării mele e-n oameni şi-n copaci,
e în eroi şi-n chipuri de piatră şi culoare,
în cugetările străvechi.

La noi, străinii bat cu mîini negustoreşti
în pieptul sfinţilor şi-n moaştele iubirii,
sorb vinul şi tămîia.
Sub luminoasa lună a ţărmurilor noastre,
pe ghitarele lor de stăpîni
înstrună cîntecele vulcanilor.
De atîţia ani ei pătrund aici înarmaţi
furişîndu-se pe văi, de-a lungul cîmpiilor,
cu sălbăticiunile şi apele.

În noaptea-adîncă, Polifem
îşi mai plînge ochiul stins de către-acel
corăbier din insula îndepărtată.
Şi lemnul de măslin mai arde încă.

Pînă şi-n vis, la noi, natura şi-o împart
şi-n haina morţii travestiţi rînjesc
duşmanii noştri intimi.
Mi-erau în preajmă unii — pe vremea
versurilor de dragoste şi singurătate —
în durerile nedesluşite
ale frămîntărilor îndelungi şi ale lacrimilor.
Dar a sfîrşit povestea lor în mine
cînd s-au prăbuşit copacii şi zidurile
în furia şi vaietul fraţilor mei
în cetatea lombardă.

Necontenit eu voi cînta iubirea;
acesta-i tot un cîntec de iubire
scris ţării mele. Fraţilor Cervi scriu,
nu stelelor din Carul Mare,
scriu celor şapte ţărani din Emilia.
Puţine cărţi în inimi au avut —
ei au pierit jucînd iubirea-n zaruri,
tăcînd.
Soldaţii, filozofii, poeţii n-au ştiut
această omenie a rasei ţărăneşti.
Iubirea stă cu moartea în groapa-nnegurată
nu prea adîncă.

Ori care ţară şi-ar dori numele voastre
de forţă şi de modestie,
dar nu în amintire ci pentru zilele ce se tîrăsc
şi fac încet istoria,
grăbindu-se să-mpiedice măcelul.

În romîneşte de TEODOR BALŞ

Desen de MIHU VULCĂNESCU

AFRICA IN OGLINDA PROPRIE

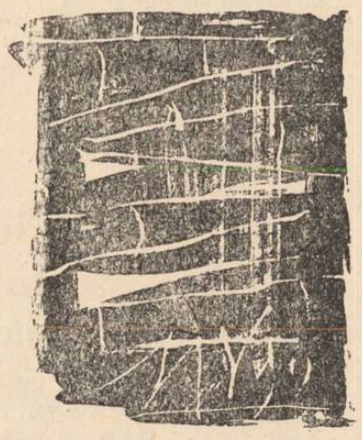

Problemele care frămîntă azi atît de intens continentul negru fac tot mai mult obiectul interesului opiniei publice mondiale. Faptul acesta se reflectă în profuziunea lucrărilor documentare şi beletristice consacrate în ultima vreme Africii. Valoarea lor este, firească, diversă, dar unele din ele — şi nu puţine — dovedesc pe lîngă o cunoaştere aprofundată a continentului african şi o justă înţelegere a problemelor colonialistă şi rasistă. E vorba însă de lucrări datorate unor „albi" şi, cu toată seriozitatea lor, pasibile de vina de a privi lucrurile **din afară.** Un studiu într-adevăr clinic al mentalităţii şi problemelor locuitorilor Africii nu putea fi datorat decît unor indigeni. Din această cauză, operele unui tunisian ca Albert Memmi, ale unui algerian ca Mohammed Dib sau ale unui camerunez ca Mongo Betti prezintă superioritatea certă a autenticităţii.

Ferdinand Oyono, autorul romanului **Bătrînul negru şi medalia,** este şi el un indigen. Pentru a-l cunoaşte, trebuie să cunoaştem Camerunul, de unde îşi trage origina şi de care este strîns legat prin toate fibrele fiinţei sale. Camerunul se întinde între coasta Oceanului Atlantic şi malurile lacului Ciad şi a suferit soarta atîtor teritorii africane. Ocupat de germani în 1884, el a fost „eliberat" de aliaţi în 1914 şi împărţit între Franţa şi Anglia, care mai exploatează încă imensele lui bogăţii: cauciuc, cacao, cafea, banane, orez, bumbac, cupru, aur, menţinînd populaţia ţării în condiţiuni de mare mizerie. Ferdinand Oyono s-a născut la Ngou-le-Makong, lîngă Ebolewa. A urmat studiile în Franţa, la liceul din Provins, şi şi-a terminat, în 1956, studiile de drept, devenind apoi avocat. A început să scrie de puţină vreme, făcîndu-se cunoscut prin romanul **O viaţă de boy,** salutat de critica literară ca una din operele de seamă ale literaturii africane de limbă franceză.

Bătrînul negru şi medalia reuşeşte, în cuvinte simple şi voit naive, să exprime revolta surdă şi mînia unui întreg popor, care de şaptezeci şi cinci de ani îndură povara politicii colonialiste. Căci Oyono nu şi-a propus să zugrăvească numai aventura pitorească şi, pe alocuri, comică a unui bătrîn negru, ci să înlăture perdeaua de minciuni cu care este înconjurată atît ţara lui de origină, cît şi viaţa băştinaşilor.

După ce ai terminat lectura romanului, care nu depăşeşte două sute de pagini, nu mai rămîne mare lucru din ideea falsă a „bunei convieţuiri" dintre colonialişti şi populaţia de culoare. Intr-un sătuleţ din Camerun, Doum, un bătrîn negru, Meka, ai cărui fii au murit pentru Franţa, care s-a convertit la catolicism şi a dăruit misiunii religioase pămîntul lui, urmează în sfîrşit să-şi primească răsplata pentru „loialismul" lui faţă de metropolă. Convocat în Capitală, el află într-adevăr că guvernul l-a decorat cu „Meritul indigen". Bucuria lui e nespus de mare şi tot satul, ba chiar întreaga regiune împărtăşeşte această bucurie. Medalia urmează să-i fie atribuită cu prilejul sărbătoririi zilei de 14 iulie de către înaltul comisar în persoană. Meka este mîndru de această ceremonie, dar, în timpul desfăşurării ei, va înţelege că nu-i decît un mijloc ca atîtea altele — mai puţin dureros decît biciul, mai puţin umilitor decît înjurăturile — folosit de colonialişti spre a-şi afirma atotputernicia lor asupra negrilor şi spre a şi înnoi expresia dispreţului lor. Ziua, care începuse atît de bine în mijlocul unei veselii generale, se termină cu o dramă. Locuitorii satului, veniţi să-şi aclame prietenul, simt şi ei ca pe o ocară comportarea autorităţilor franceze. De o parte, pe veranda birourilor administraţiei, se află înaltul comisar, înconjurat de autorităţile albe locale, iar de cealaltă parte, mulţimea negrilor; iar în mijlocul lor bietul Meka, care aşteaptă nemişcat şi singur în centrul unui cerc desenat cu creta pe pămînt şi sub o arşiţă cumplită, ca înaltul comisar să-i prindă medalia pe piept.

Oyono ne face apoi să cunoaştem drumul dezamăgirii pe care îl străbate Meka după ce înaltul comisar l-a decorat şi i-a întins o mînă moale ca să-l felicite. Incetul cu încetul, el începe să înţeleagă neînsemnătatea acestei medalii de care toţi ai lui s-au socotit onoraţi. In ochii colonialiştilor albi, un negru, chiar decorat, rămîne tot un negru. Ceremonia înmînării medaliei odată terminată, preotul Vandermayer, al cărui prieten se credea Meka, este enervat de familiaritatea lui şi îl face să înţeleagă în cîteva cuvinte aspre, că trebuie „să-şi vadă de lungul nasului" şi să rămînă „la locul lui". In sala Căminului African, unde are loc apoi banchetul, Meka şi cu el toţi indigenii sînt obligaţi să constate că dincolo de cuvintele festive rostite de oratori, prăpastia dintre albi şi negri este tot atît de mare ca şi înainte de ceremonie. El înţelege că nu este decît un negru care a ieşit o clipă din anonimatul dispreţului şi al servitudinii în care va recădea din nou. Singur, Meka se îndreaptă prin ploaia şi bezna de afară, spre casa lui, dar se rătăceşte în cartierul albilor, unde doi poliţişti îl arestează sub învinuirea că a venit să fure. Toate bietele explicaţii pe care le bîlbîie bătrînul Meka în franceza lui aproximativă nu sînt acceptate de poliţişti care îl aruncă în închisoare. Dimineaţa însă, comandantul închisorii, care asistase şi el la festivitatea din ajun, nu numai că nu-l recunoaşte dar îl şi cravaşează. Iar cînd acesta îi cere, prin intermediul interpretului să-şi decline identitatea, Meka îi răspunde, scîrbit şi obosit: „Spune-i că sînt ultimul dintre neghiobii care ieri mai credea în prietenia albilor". In cele din urmă i se dă totuşi drumul. Bătrînul negru se întoarce acasă şi-şi regăseşte coliba, nevasta, prietenii. Dar în el a murit ceva. „Nu mai sînt decît un om bătrîn", va spune el. Iar cumnatul lui, Engamba, va exclama, plin de indignare: „Mă întreb ce vor albii ăştia cu noi? I-au luat totul lui Meka, pămîntul... băieţii... Ce-i al nostru în ţara asta? Nimic, nimic, nici chiar libertatea de a refuza darurile lor!" In mintea acestor negri, batjocoriţi şi bătuţi, mînia şi ura fac să încolţească ideea de dreptate, care îi va împinge neapărat la luptă pentru cucerirea ei.

Azi, cînd milioane de africani trăiesc o perioadă hotărîtoare a istoriei lor, iar eliberarea Africii Negre constituie, desigur, una din marile probleme ale actualităţii, **Bătrînul negru şi medalia** este mai mult decît un roman, mai mult decît povestea mişcătoare a unui bătrîn negru şi a unei medalii, este un document care ne explică îndîrjirea cu care populaţiile de culoare luptă împotriva ultimelor bastioane ale colonialismului.

Paul B. Marian